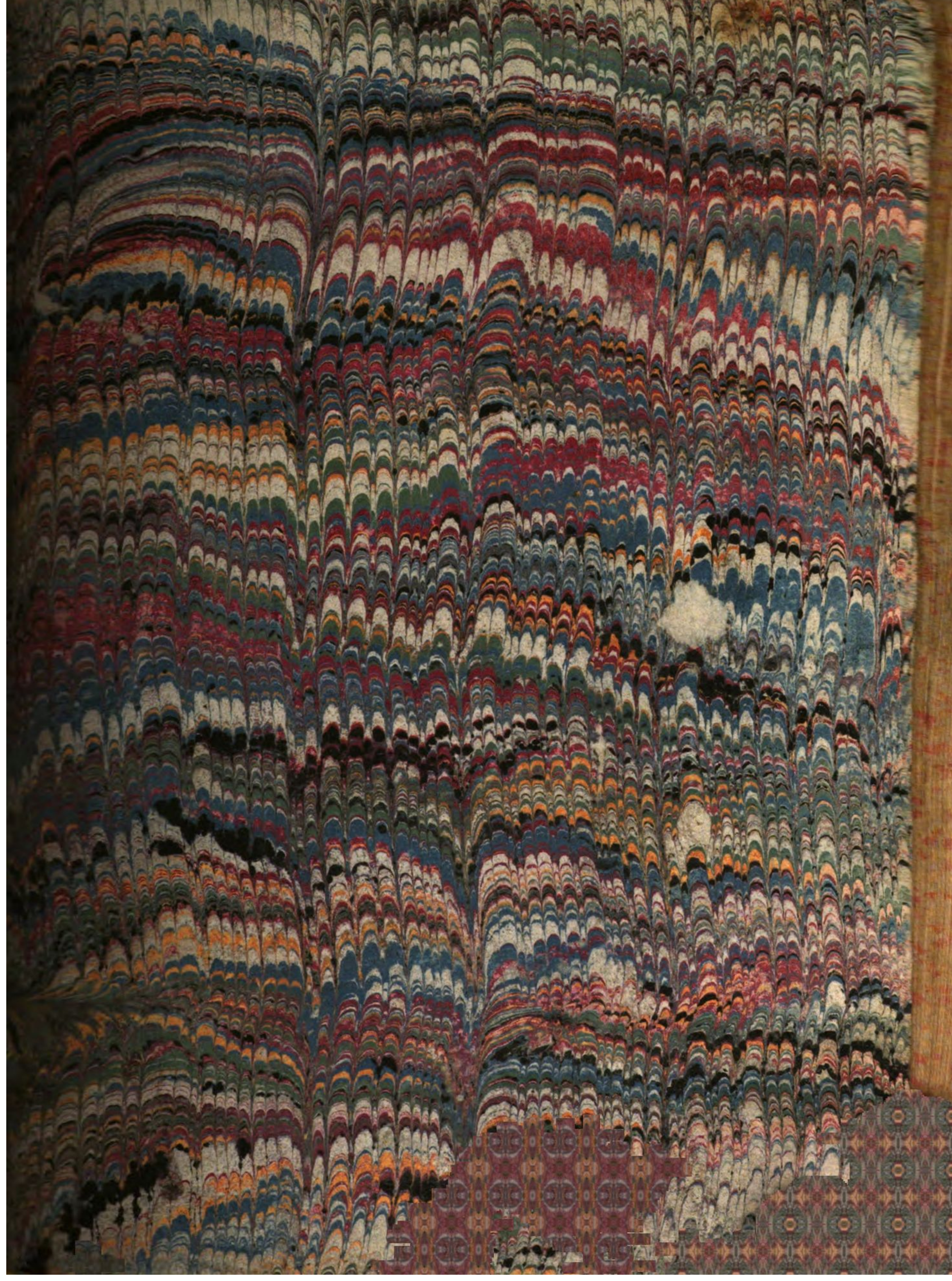

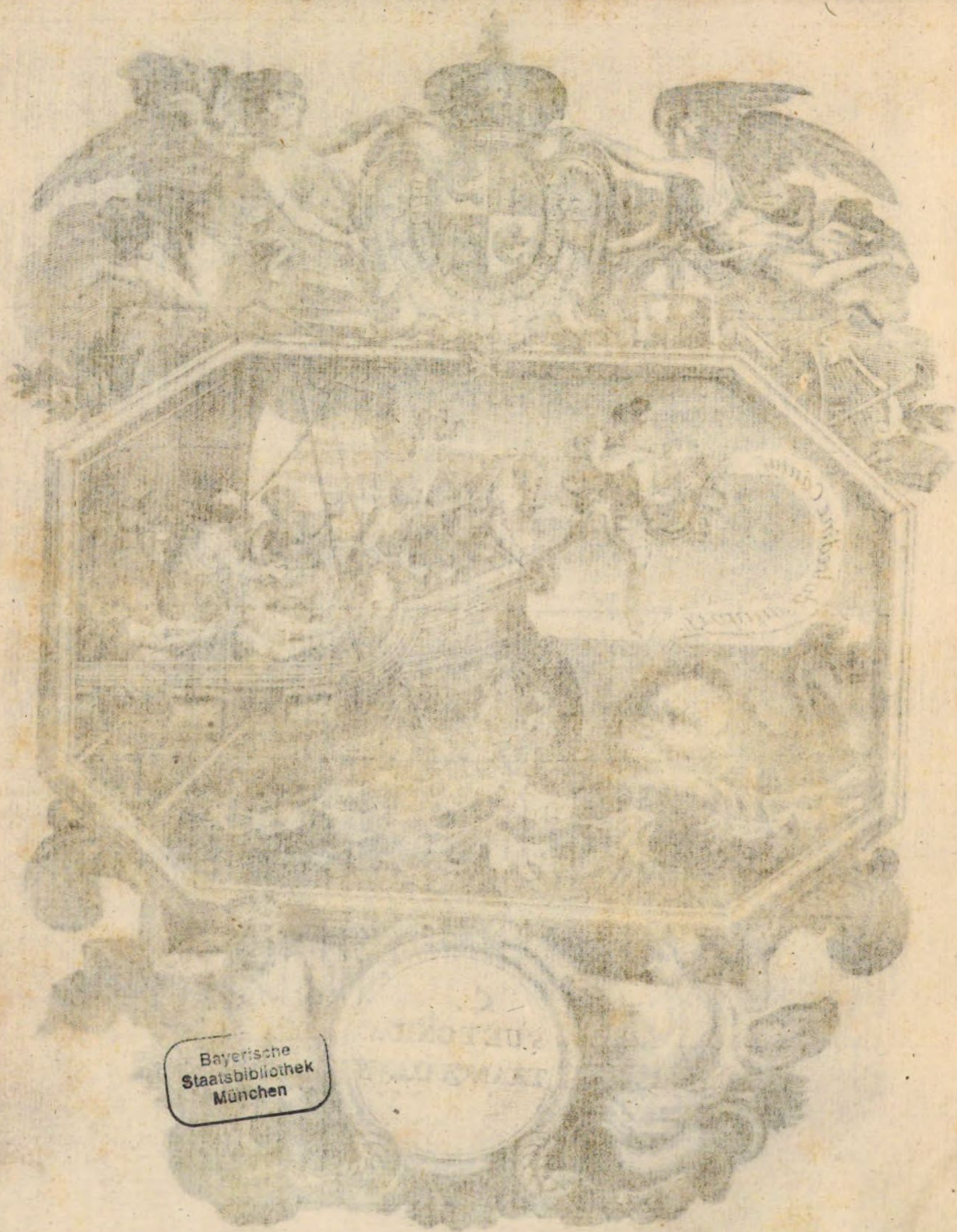
Bibliotheca Palatina

4° A. Lat. b. 582.

V 3420

Bayerische
Staatsbibliothek
München

C. S U E T O N I I

T R A N Q U I L L I

OPERA OMNIA, QVÆ EXTANT,

INTERPRETATIONE, ET NOTIS ILLUSTRAVIT

AVGVSTINVS BABELONIVS,

J U S S U

CHRISTIANISSIMI REGIS;

A D U S U M

SERENISSIMI DELPHINI.

P A R I S I I S,

Apud ANDREAM PRALARD, Bibliopolam, viâ Jacobæâ,
ad insigne Occasionis.

M. DC. LXXXIV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

C. S. U. E. T. O. N. I.

T. R. A. N. S. L. A. T. I. O. N. I.

OPERA OMNIA, QVAE EXTANT,
INTERPRETATIONE, ET NOTIS ILLUSTRATAVIT

MAGISTRUS BARNABAS

J. U. S. S. U.

CHRISTIANISSIMI REGIS

A. D. U. S. U. M.

SERENISSIMI DELPHINI

PARISIIS,
Apud ANDREAM PEARLUM, Bibliopolam, via Jacobae,
ad insignis Occasionis.

M. DC. LXXIV.
CVM PRIVILEGIO REGIO

SERENISSIMO
DELPHINO,

S. P. D.

AVGVSTINVS BABELONIVS.

*C*aium Suëtonium Tranquillum
 scriptorem politissimum Tibi
 offero, DELPHINE SE-
 RENISSIME. Interpre-
 tatione & Notis illustrandum illum
 susceperam, ut aliquatenus tua studia
 olim juvare possem; sed sero editus in
 lucem, qui Tibi nequit prodesse Liber,

*idem tuo Filio Serenissimo Burgundiae
Duci jam jam usui esse poterit. Re-
gius Puer, quem Galli omnes, quia
tuus, & quia Te dignus est Filius, unice
amant, carissimumque habent, cum
cæteris artibus quibus studuisti semper
Ipse, tum in primis imitatione tui eru-
diatur. Nulla enim erit hac præstan-
tior disciplina. Sic ergo continget feli-
citer Auctori nostro, ut manibus Regiis
pertractandus veniat. Imo, si licuerit,
ausim affirmare Suëtonium Tibi, SERE-
NISSIME DELPHINE, ob-
lectationi etiam nunc esse posse. Præser-
tim vero cum a publicis negotiis, in se-
creta quandoque remotus, otii aliquid
impertieris legendis iis, quæ a Iulio
Cæsare, atque Augusto gesta fortiter,
vel a Tiberio acute excogitata, eleganter
autem, & nitide sunt descripta ab Au-
ctore nostro. Delectaberis, inquam,*

EPISTOLA.

*cum Iulii Caesaris victorias innumeras
percurrens, Ludovici Magni Parentis
tui Victorias quoque percurrere Te me-
rito putabis. Gallias diversis factio-
nibus distractas subegit Caesar; easdem
Ludovicus Magnus incredibili animi
magnitudine, summa prudentia in an-
tiquam ditionem redactas pene universas
pacavit, atque adeo invictas effecit. Tot
tantisque rebus utrinque gestis invicem
collatis, SERENISSIME DELPHINE,
triumphanti Galliarum imperio gratula-
beris, & diffusa per universum orbem
Augusti tui Parentis famâ perfrueris,
qui sua magnanimitate, clementia, atque
humanitate Caesares ipsos terrarum do-
minos longe superavit. Innumerabilis
hostium multitudo undique collecta de-
populationem fertilissimæ nostræ Campa-
niæ parabat inferre: Sed statim in ipso
regni limine oppressa & dissipata est. At-*

EPISTOLA.

que (ut alia tam multa , qua terra , qua mari , vel in ipsa America , & nuper in Africa prospere gesta prætermittam)
Cæsaris celeritati , qua sæpius se magnifice jactavit , Ludovici Magni celeritatem in rebus bellicis conficiendis longissime anteponendam fato suo comprobavit.
Iis inherentem vestigiis , atque etiam sub tanto Patre Principe , amorem , ac delicias generis humani dicere Te non dubitarim.
Vale , SERENISSIME DELPHINE.

LUT. PARIS. IDIBUS FEBRUARIIS,
M. DC. LXXXIV.

AD LECTOREM.

AMPRIDEM monitus es, Auctores omnes Latinos tum Poëtas, tum Historicos, jussu Regis in usum Serenissimi Delphini Interpretatione & Notis ornandos fuisse susceptos a plerisque viris eruditissimis: Mihi vero contigerat illustrandus Caius Suetonius Tranquillus, qui tandem editus in lucem prodit. Quanta fuerit hujus Scriptoris brevitās atque accurata diligentia, & quam bene de posteris meritis fuerit, norunt omnes qui lectione historiarum delectantur. Quæ omnia prætermitto, ut consilii hujus rationem ego quoque tibi subjiciam breviter. Ut juvarentur studia Serenissimi Delphini magnis impensis viros doctrina præstantes accersivit Ludovicus Magnus, qui laboribus assiduis in priscae vetustatis tenebris clarissimum lumen præferrent. Quorum vigiliis uti tibi etiam commodè licet beneficio Regis nostri munificentissimi. Sed referenda quoque gratia Nobilissimo, atque Illustrissimo Carolo Sanctæ Mauræo Duci Montauserii, Viro, & domi, & militiæ præstantissimo: cujus mores, antiquam virtutem, ac fidem vel sanctior & vetustior ætas admirabunda comprobaret. Quo promovente, & mirum in modum moderante adolescentiam Serenissimi Delphini, cui informando a

Rege sapientissimo fuit præfectus, humaniores Literæ floruerunt.

Illustrissimum ac Reverendissimum Episcopum Condomensem olim, nunc Meldensem, Jacobum Benignum Bosuëtium audivit Præceptorem Serenissimus Delphinus: Vir ille sacrarum & humaniorum Literarum doctrina eximius lucubrationes nostras etiam fovit, & promovit. In partem vero studiorum Serenissimi Delphini adjunctus Petrus Daniel Huctius, Abbas Alnæus, Vir nobilissimus, atque in omni omnino disciplinarum genere versatissimus, & toti Europæ scientia notissimus; perficiendæ huic methodo, quam Dux Montauserius erudiendo Serenissimo Delphino excogitaverat, opem præstitit, atque auxilium attulit præsentissimum.

Tot sapientissimis consiliis, atque optimis artibus instructus Serenissimus Delphinus is evasit, qui cæteros ætatis suæ Principes animi fortitudine, & prudentia facile superet. In Lucullo tantam fuisse ingenii magnitudinem scribit Cicero, ut non desideraverit indocilem usus disciplinam. Nam ad Mithridaticum bellum missus a Senatu Roma profectus est rei militaris rudis: Sed cum totum iter & navigationem consumpsisset partim in percontando aperitis, partim in rebus gestis legendis, in Asiam factus Imperator venit. Quanta igitur a Serenissimo Delphino laus Imperatoria expectetur? Partim in percontando aperitissimo rei militaris Carolo Sanctæmauræo Duce Montauserii, partim in rebus gestis legendis pueritiam, atque adolescentiam

AD LECTOREM.

tiam consumpsit. Intellexerat videlicet Sagacissimus Moderator Serenissimi Delphini pueri mirificam indolem non desiderare indocilem usus disciplinam, sed in evolvendis Historicis Imperatorem illum fieri posse. Itaque non modo opinionem vicit omnium, quæ de ejus virtute est, sed etiam gloriam Superiorum.

Uſus sum Commentariis præstantissimi Lævini Torrentii, Doctissimi Casauboni, Beroaldi, & notis peritissimi Grævii, atque aliorum, quos passim honoris causa nominavi. Cujus beneficii memorem me lubentissime profiteor. Indicem omnium prorsus verborum hætenus ineditum addidi. Vale.

DE SÜETONII GENERE, VITA,

Studiis, & Scriptis, veterum Auctorum Testimonia,
item Fragmenta quædam.

C. SÜETONII TRANQUILLI

VITA.

A V V S.

Vum meum narrantem puer audiebam, causam
operis ab interioribus aulicis proditam, quod
Thrasillus Mathematicus anxio de successore Ti-
berio, & in verum nepotem proniori, affirmas-
set non magis Cajum imperaturum, quam per
Bajanum sinum equis discursurum. *Suet. Lib. III.*
in Caligula de ponte Bajano.

PATER.

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiadeci-
mæ legionis tribunus angusticlavius. Is mox referre crebro sole-
bat, &c. *Membranae veteres non Lenem sed Lætum patrem nostri appel-
lant. Lib. VII. in Othone, de pugna Bebriacensi.*

ADOLESCENTIÆ TEMPORA.

Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore fre-
quentissimo concilio inspiceretur nonagenarius senex an circun-
fectus esset. *Lib. VIII. in Domitiano, de fisco Judaico. c. 12.*

Denique cum post viginti annos adolescente me extitisset con-
ditionis incertæ qui se Neronem esse jactaret, tam favorabile
nomen ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adjutus, & vix
redditus sit. *Apparet incidere natalem Suetonii in principia Vespasiani:
non longe certe abesse. Lib. VI. in Nerone extremo.*

F R A G M E N T A.

Pompeius, Josephus, Egesippus, Q. Curtius, Cornelius Tacitus, T. Livius, Serenus & Suetonius Tranquillus, & alii historici, quos enumerare longum est, suis comprehenderunt historiis *Johannes Saresberiensis Policratico, sive de nugis curialium lib. VIII. cap. XVIII.*

Minusculos tyrannos scio plerosque tacuisse, aut breviter praterisse. Nam & Suetonius Tranquillus emendatissimus & candidissimus scriptor, Antonium & Vindicem tacuit; contentus eo, quod eos cursim perstrinxerat. *Flavius Vopiscus. Ac mox; Et de Suetonio non miramur, cui familiare fuit amare brevitate.*

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salustios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes disertissimos imitarer viros in vita principum & temporibus differendis: sed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargillium Martialem, Julium Capitolinum, Ælium Lampridium, ceterosque qui hæc & talia non tam diserte quam vere memoriae tradiderunt. *Idem Vopiscus in Probo.*

Sed priusquam de eorum actibus loquar, placet aliqua dicere de moribus atque genere. Non eo modo quo Junius Cordus est prosecutus omnia, sed illo quo Suetonius Tranquillus & Valerius Marcellus. *Julius Capitolinus in Maximo & Balbino.*

Nam si omittantur quæ de titulis dictatoris invicti scripta Patavinis sunt voluminibus, quis opera Suetonii, quis Juveneci Martialis historiam, quisve ad extremum Balbi ephemeridem fando adæquaverit? *Sidonius Apollinaris Epistolarum lib. IX. epistola XIV.*

Hanc historiam Suetonius Tranquillus plenissime explicuit; cujus nos competentes portiunculas decerpimus. *Auctor Historiæ Miscellæ libro VI. de Julio Cesare loquens.*

Naturaliter enim Augustus igneos oculos habuisse dicitur adeo ut quidam eques Romanus interrogatus ab eo, cur se viso verteret faciem: dixerit, quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum, sicut ait Suetonius, *Servius in Æneid. lib. VIII.*

D E R E G I B V S L I B E R.

His longe jucundissimum poemata subdideras, quod de tribus Suetonii libris quos ille De regibus dedit, in epitomen coëgisti tanta elegantia, solus ut mihi videre affecutus quod contra naturam est, brevitatis ut obscura non esset. In his versibus ego ista

FRAGMENTA.

cognovi:

*Europamque Asiamque duo vel maxima terræ
Membra: quibus Libyam dubiè Sallustius addit,
Europæ adjunctam: possit cum tertia dici.
Regnatas multis, quos fama oblitterat & quos
Barbara Romanæ non tradunt nomina linguæ
Illibanum, Numidamque, Auelim, Parthumque Vononem.
Et Caranum, Pellæa dedit qui nomina regum
Quique magos docuit mysteria vana Nechepsi
Et qui regnavit sine nomine mox Sesoostri.*
Ausonius Paulino.

DE INSTITVTIONE OFFICIORVM LIBER.

Quod tamen comprobatur etiam Suetonius, diversos ponens usus in libro qui est de institutione officiorum. *Priscianus lib. VI.*

PRÆTORVM LIBRI.

Suetonius autem passive protulit in quarto Prætorum. Lætoriam quæ vetat minorem annis xxv. stipulari. *Idem libro VIII.*

Suetonius in iiij. Prætorum. Minor vigintiquinque annorum stipulari non potest passive dixit. *Idem libro XVIII.*

Suetonius in viij. Prætorum. Fasti dies sunt, in quibus ius fatur, id est, dicitur, ut nefasti in quibus non dicitur. *Idem lib. VIII.*

DE LVDIS ET SPECTACVLIS LIBER, AVT VARIJ LIBRI.

Sed de fidibus rarius dictu & mirabilius est; quam rem & alii docti viri & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicæ historiæ primo satis compertam esse, satisque super ea constare affirmat, Nervias in fidibus brumali die alias digitis pelli, alias sonare. *A. Gellius lib. IX. cap. VII.*

Et quibus Idolis ludos constituerunt, positum est apud Suetonium Tranquillum, vel à quibus Tranquillus accepit. *Terullianus de spectaculis.*

Primis temporibus, ut asserit Tranquillus, omnia quæ in scena versantur, in comœdia agebantur cætera vide ibi: quæ Suetonii è libris puto descripta. *Diomedes grammaticus lib. III.*

Apud maiores theatri gradus tantum fuerunt. Nam scena de ligno tantum ad tempus fiebat; unde hodieque permansit consuetudo, ut componantur pegmata à ludorum theatralium edito-

F R A G M E N T A.

ribus. Scena autem quæ fiebat aut versilis erat, aut ductilis. Versilis tunc erat, cum subito tota machinis quibusdam convertebatur, & aliam picturæ faciem ostendebat. Ductilis tunc cum tractis tabulatis hac atque illac, species picturæ nudabatur interior. Unde perite utrumque tetigit, dicens, *Versis discedat frontibus*, singula singulis complectens sermonibus. Quod Varro & Suetonius commemorant. *Servius in III. Georgicorum.*

Ut ait Suetonius Tranquillus, Lusus ipse quem vulgo Pyrrhicam appellant, Troja vocatur: cujus originem expressit in libro *De puerorum lusibus*, ubi fortasse legendum, *De Græcorum l. ex Tzetze, Suida, & Eustathio. Idem in v. Æneidos.*

Bithus & Bacchius gladiatorum nomina celebrata apud Suetonium, *Commentator vetus Horatii ad Eclogam VII. libri primi Satyrarum.*

D E R E B V S V A R I I S L I B E R.

Suetonius in libro de genere vestium dicit tria esse genera trabearum. Unum Diis sacratum, quod est tantum de purpura. Aliud regum, quod est purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale, de purpura & cocco. *Servius in VIII. Æneid.*

C. Julius Romanus de præpositionibus libro *Α' ὑπομνήων* ita refert: Suetonius Tranquillus De rebus variis, Præpositiones, inquit, omnes omnino sunt Græcæ duodeviginti: qui numerus inter omnes Criticos Grammaticos perfecte convenit. *Sosipater Carisius libro II.*

Suetonius Tranquillus proverbium putat dici debere quod ante, vel adverbium, quod post verbum appellatio etiam nomenque ponatur. *Idem paullo ante.*

Suetonius Tranquillus de rebus variis, Præpositiones, inquit, omnes omnino sunt duodequadragenta, qui numerus inter omnes Criticos Grammaticos profecto convenit. *Servius in VIII. Æneid.*

Suetonius tria genera pileorum dixit quibus Sacerdotes utuntur, apicem, tutulum, galerum. Sed apicem, pileum futile, circa medium virga eminente: tutulum, pileum lanatum metæ figura: galerum, pileum ex pelle hostiæ cæsa. *Idem ad lib. II. Æneid.*

D E V O C I B V S O M I N O S I S.

Hortaris Dexter, ut Tranquillum sequens, Ecclesiasticos scri-

F R A G M E N T A.

ptores in ordinem digeram: & quod ille in enumerandis gentili-
um literarum viris fecit illustribus, ego in nostris faciam. D.
Hieronimus in præfatione Catalogi scriptorum Ecclesiasticorum.

Scripsi librum de illustribus viris, ab Apostolis usque ad nostram
etatem imitatus Tranquillum, Græcumque Apollonium. *Idem*
in Epistola ad Desiderium tomo IV.

Annum vertentem Romæ Licinius quidem Macer & postea
Fenestella statim ab initio duodecim mensium fuisse scripserunt
sed magis Junio Graccano, & Fulvio Varroni, & Suetonio
aliisque credendum, qui decem mensium putaverunt fuisse, ut
tunc Albanis erat, unde orti Romani. *Censorinus de natali die.*

I N C E R T A.

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus præpositum esse à
M. Antonio provinciis orientalibus, Parthosque in Syriam in-
trorumpentes tribus ab eo præliis fusos scribit, eumque primum
omnium de Parthis triumphasse, & morte obita publico funere
sepultum esse. *A. Gellius lib. XV. cap. IV.*

Dicta ulna *ὑπὸ τῆς ὠλενῶν*, id est à brachiis. Unde & *λευκὸ λευοσ*
ἦν. Licet Suetonius ulnam cubitum velit esse tantummodo.
Servius in Eclogam III.

Quod autem ait, *Victorisque arma Quirini*, non est contra-
rium nam ut etiam in primo *Æneidos* diximus, Suetonius
Tranquillus hoc de Augusto commemorat, quodam tempore
tres partes populi consentiente senatu, obtulisse ei tria nomina:
Quirini, *Augusti*, *Cæsaris*. Ille ne unum eligendo, alias offen-
deret partes, primo *Quirinus* est dictus: inde *Cæsar*: post in
nomine permansit *Augusti*. *Idem in III. Georgicorum.*

Tranquillus quoque his assentiens, libello suo plenissime ædem
inchoatam ita differuit. *Diomedes Grammaticus libro primo.*

Hirci autem sunt oculorum anguli, secundum Suetonium
Tranquillum, in vitiis corporalibus. *Servius in Eclogam III.*

Nam hirci sunt oculorum anguli secundum Suetonium: &c.
Isidorus Originum lib. XII.

Tranquillus autem triumphum Latine potius appellatum, quòd
is qui triumphans urbem ingrederetur, tripartito iudicio hono-
raretur. *Isidorus Orig. lib. XVIII.*

Tranquillus autem dicit: Dum cujusdam gladiatoris in lu-
dum emissi gladius curvatus fuisset ex acie rectâ, procurrit unus
ad eum corrigendum, tumque à pugnante responsum est, sic

F R A G M E N T A.

pugnabo: inde sicæ nomen datum est. *In lib. eodem.*

Rex qui vocabat ad cœnam, si sibi ea res exhibenda indicetur quam exhibere non posset, idest, non responderet ut Tranquillus refert, isto vilius hominis erit cœna. *Lego*: erat moris respondere, ut Tr. refert, Isto vilius hodie nobis cœna erit. *Sofipater Charisius institut. Gram. lib. II.*

Scriptor, librarius, bibliopola, ut veteres dicebant, quod & Tranquillus affirmat. *Commentator vetus Horatii ad carmen de arte poetica.*

Corycos enim civitas est Ciciliæ in qua antrum illud famosum pene ab omnibus celebratum. Et per transitum tangit historiam memoratam à Suetonio: Pompeius enim victis piratis Cilicibus, partim ibidem, partim in Græciâ, partim in Calabriâ agros donavit. *Servius IV. Georg.*

Homo rebellis dicitur: res ipsa rebellio, non rebellatio: Suetonius. *Idem in Æneidos XII.*

Itaque T. Imperator ab exercitu pronuntiatus templum in Hierosolymis incendit ac diruit; quod à die conditionis primæ usque ad diem everisionis ultimæ, manserat annis MCII. Muros urbis universæ solo adæquavit. DC millia Judæorum eo bello interfecta, Cornelius & Suetonius referunt. *Paulus Orosius lib. VII.*

Poetæ unde sint dicti sic ait Tranquillus. Cum primùm homines exutâ feritate rationem vitæ habere cepissent, seque ac Deos suos nosse; cultum modicum ac sermonem necessarium commenti sibi, utriusque magnificentiam ad religionem Deorum suorum excogitaverunt. Igitur, ut templa illis domibus pulchriora, & simulacra corporibus ampliora faciebant: ita eloquio etiam quasi augustiore honorandos putaverunt: laudesque eorum & verbis illustrioribus & jucundioribus numeris extulerunt. Id genus quia forma quadam efficitur, quæ ποίησις dicitur, poëma vocitatum est, ejusque fictores poëtæ. *Isidorus Originum lib. VIII.*

C. SVETONI TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER I.

DIVVS JULIUS CÆSAR.

A.V.C.
DCLXX

CAPUT I.

JULIUS CÆSAR DIVVS, annum agens sextum-
decimum, patrem¹ amisit²: sequentibusque consulibus³
flamen Dialis⁴ destinatus, dimissa Cossutia, quæ, fa-
milia equestri, sed admodum dives, ⁵ prætextato de-
ponsata fuerat, Corneliam Cinnæ quater consulis fi-
liam, duxit uxorem: ex qua illi mox Julia nata est:
neque ut repudiaret compelli a Dictatore Sylla ullo
modo potuit. Quare & sacerdotio, & uxoris⁷ dote⁸, & gentilitiis heredi-
tibus multatus, ⁹ diversarum partium habebatur: ut etiam discedere e me-
dio, & quanquam morbo quartanæ adgravante, prope per singulas noctes
commutare latebras cogeretur, seque ab¹⁰ inquisitoribus pecunia redimere: do-
nec per virgines¹¹ Vestales, perque Mamercum Æmilium & Aurelium Cottam,
¹² propinquos & affines suos, veniam impetravit. Satis constat, Syllam,
cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquamdiu denegasset,
atque illi pertinaciter contenderent, expugnatum tandem proclamasse (sive
divinitus, sive aliqua conjectura) *Vincerent, ac sibi haberent: dummodo*
scirent, eum, quem incolumem tantopere cuperent, quandoque optimatum par-
tibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum: nam Cæsari multos
Marios inesse.

INTERPRETATIO.

*Satis certum est Syllam, postquam recusasset
aliquamdiu viris sibi conjunctissimis, &
illustrissimis, atque illi obstinate instarent,
denique victum exclamasse (sive instinctu
divino, sive aliqua conjectura) conseque-*

*rentur, ac possiderent, modo scirent, nobilium
factionem, quam una tutati essent, aliquan-
do profligandam ab eo, quem salvum esse,
adeo exoptarent, in uno enim Cæsare multos
Marios existere.*

EXistimavere quidam hujus initium operis non extare, cum in vetustis aliquot exemplaribus Cæsaris nomen omittatur; futurum non fuisse arbitrati, ut eadem accuratione non fuisset usus in imperatorum principe Suetonius, qua in ejusdem successoribus. Verum præterquam quod Julia gens vel se ipsa, vel aliorum scriptis jam erat satis cognita; Casaubonus etiam Vitterbiensis codicis, aliorumque fide fretus, hoc principium dedit. *Julius Cæsar*, &c. atque ideo negavit esse mutilum.

1. *Patrem*] L. Cæsarem virum Prætorium, qui mortē subita, cum Pisis mane calcearetur, extinctus est. Auctor Plinius lib. 7. cap. 53.

2. *Sequent. Conss.*] Hoc est sequenti anno. Consulatus enim magistratus erat annuus, unde anni a Consulibus vulgo namerati.

3. *Flamen Dialis.*] Ita nuncupabatur sacerdos Jovis. *Jovis*. Id est Jovis. Horatius Ode. 1. lib. 1. *sub Jove frigido* quod Ode 2. lib. 3. *sub Dio* dixit; & Festus *Dium fulgur* pro fulmine diurno, quod Jovi tribuebatur, ut nocturnum Summano. Flamines erant plures, singuli ab eo Deo cui sacra faciebant nomen sortiti v. g. Quirinalis, Martialis, &c.

4. *Destinatus*] Tantum; nec enim sacerdotio functus videtur, a quo paulo post auctoritate Syllæ remotus est, ita ut nullus ab eo tempore ad Augusti finem flamen Dialis fuerit inauguratus.

5. *Prætextato*] Prætextam adhuc gerenti, proindeque puero; est enim illa vestis puerorum patritiorum, ab eo dicta, quod ipsi purpura prætexeretur, unde & Græcis *πρόφρυγος* appellata.

6. *Dictatore*] Sylla primus Romæ perpetuam induit dictaturam, cum semestris ante vir foret ea dignitas.

7. *Dore*] Potitus enim rerum Sylla, non Corneliæ tantum, sed & Cinna bona publicavit.

8. *Gentilitiis*] Obvenientibus vel a gente uxoris, vel a sua, Julia scilicet, quæ Julum Æneæ filium sui nominis auctorem assebat. Gentilitia enim ea dicuntur nomina, quæ Originem Gentis, & familiæ declarant.

9. *Diversarum partium*] Anno a Roma condita 666. ante Christum circiter 88 & sequentibus, in duas factiones potentissimas distracta fuit Romana Respublica Nobilium scilicet, & plebis: illorum Sylla dux erat; hujus vero Marius, Optimatum hoc est Nobilium potentia, quoad vixit, infestus; maximis & rebus & muneribus gestis uterque clarissimus. Suspectus autem Syllæ Cæsar ideo fuerat, quod Mario nupsisset Julia Cæsaris amita.

10. *Inquisitoribus*] Cornelio præsertim Phagita, de quo infra cap. 74. Nam deprehensus ab illo duobus se talentis liberavit, auctore Plutarcho in Cæsare.

11. *Vestales*] Deæ Vestæ perpetuo vigil ignis consecrari solebat; cujus custodia, ac cultui Virgines e patrum primoribus electæ præficiabantur: quibus, ut eas ad consecrandam libentius Virginitatem invitarent (nec enim nisi 30. postquam captae fuerant annis nubere poterant) varia indulserunt Romani: tantaque fuit earum auctoritas, ut nobiles, ac ipsi quandoque civitatis principes viri in periculis, delictisque suis Vestales solerent adhibere deprecatrices etiam post eversam Rempublic ut de Messalina Claudii Imperatoris conjugē fertur, quæ Silio nupsisset, de quo in Claudio cap. 26.

12. *Propinquos*] Aurelia C. Cottæ filia Cæsaris mater erat, hinc propinquitas, atque etiam sermonis in eo tam culta venustas: illa enim pure & eleganter loquebatur, ut pote cujus in familia præclari oratores extiterant. Et certe Cottæ, ut oratoris excellentis sæpe Cicero meminit.

S Tipendia prima ¹ in Asia fecit, M Thermi Prætoris ² contubernio: a quo ad accersendam classem in Bithyniam missus, defedit apud ³ Nicomedem, non sine rumore prostratæ regi pudicitia: quem rumorem auxit, intra paucos rursus dies repetita Bithynia, per causam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidam libertino ⁴ clienti suo. Reliqua militia, secundiore fama fuit: & a Thermo in expugnatione ⁵ Mitylenarum corona ⁶ civica donatus est.

A.V.C.
DC. LXXVI.

NOTÆ.

1. *In Asia*] Minore quæ hodie *Anatolia* & *Caramania* pars maxima: nec enim tota illa orbis quarta pars Romanæ ditioris provincia fuit.

2. *Contubernio*] Contubernium Castrense vocabulum est, qui enim expeditionum Comites iisdem tecti pellibus simul habitabant, Contubernales proprie appellati sunt, unde factum, ut qui bellorum duces, aut provinciarum Præsides Comitum numero secuti, atque adeo honestiore loco apud ipsos essent, adolescentes præsertim in eorum tamen agere Contubernio & Contubernales esse dicerentur. Ut hoc & 42. cap. infra, & Vespas. cap. 4. Quin & de simplici cohabitatione *Calig.* cap. 10. & ad hanc similitudinem servile contubernium, ut apud Jurisconsultos *l. 14. ff. de ritu nuptiarum* Senecam lib. 3. Controversiarum, & infra in Vespas. cap. 3.

3. *Nicomedem*] Bithyniæ quæ Asiæ minoris Regio est hodie *Bolli* regem, Romanis usque eò addictum ut eorum se libertum quondam appellaverit.

4. *Clienti*] Ex Romuli instituto plebei quique unius inter primores pro arbitrio selecti, patrocinio fideique se committebant, à quo adversus potentiorum injurias deffendebantur, multa vicissim eidem obsequi præstantes officia. De quibus fusc Halicarnasseus lib. 3. & alii; illi clientes, hic vero Patronus dicebatur.

5. *Mitylenarum*] Civitas erat in Insula Lesbo, hodie *Metelin*. Maris Ægæi non longe ab Asiâ minore.

6. *Civica*] Corona erat e fronde querna quam imperatoris jussu, Civis Civi dabat ei a quo servatus erat in prælio, accepti signum beneficii. De qua Gellius lib. 5. cap. 6.

CAPUT III.

Meruit & sub Servilio Isaurico in Cilicia, ¹ sed brevi tempore. Nam Syllæ ² morte comperta, simul spe novæ dissensionis, quæ per M. Lepidum ³ movebatur, Romam propere rediit. Et Lepidi quidem societate, quanquam magnis conditionibus invitaretur, abstinuit: cum ingenio ejus diffusus, tum occasione, quam minorem opinione offenderat.

NOTÆ.

1. *Cilicia*] Asiæ Minoris regio est. Hodie *Caramania* pars Orientalis.

2. *Syllæ morte*] Qui profligatis Marianis usurpata dictatura se tandem abdicavit, ac anno sequenti pediculari morbo periit.

3. *In Lepidum*] Qui Consul de rescin-

dendis Syllæ actis seditiosa molitus Confilia, a Catulo collega urbe pulsus est, & anno sequenti cum exercitu reversus ab eodem Catulo & C. Pompeio victus iterum, & fugere coactus in Sardiniam se recepit, ibique fato functus est.

Cæterum composita seditione¹ civili, Cornelium Dolabellam, consularem & triumphalem virum, repetundarum² postulavit: absolutoque, Rhodum³ secedere statuit, & ad declinandam invidiam, & ut per otium ac requiem, Apollonio Moloni⁴, clarissimo tunc dicendi magistro, operam daret. Huc dum hibernis jam mensibus trajicit, circa Pharmacusam⁵ insulam a prædonibus captus est: mansitque apud eos, non sine summa indignatione⁶, prope quadraginta dies, cum uno medico⁷ & cubiculariis duobus. Nam Comitēs⁸ servosque cæteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur dimiserat.⁹ Numeratis deinde quinquaginta talentis,¹⁰ expositus in litore, non distulit quin e vestigio classe deducta¹¹ persequeretur abeuntes: ac redactos in potestatem, supplicio,¹² quod illis sæpe minatus inter jocum fuerat, adficeret. Vastante regiones proximas Mithridate¹³, ne desidere in discrimine sociorum videretur, ab Rhodo, quo pertenderat, transiit in Asiam: auxiliisque contractis, & præfecto regis provincia expulso, nutanteis ac dubias civitates retinuit in fide.

NOTÆ.

1. *Seditione*] A Lepido excitata cap. proxime præcedenti.

2. *Repetundarum*] Pecuniarum scilicet, quo nomine omnia quibus divitiæ constant, intelligenda veniunt. Si quis in magistratu, legatione, vel alio quovis officio indebitum quidpiam exegisset, aut corruptus à provincialibus accepisset, hoc nomine accusabatur, & repetundarum dicebatur accusatus. Quod tamen quam inutile foret spoliatae provinciae satis innuit Juvenal Sat. 1.

Sed tu victrix provincia ploras. quod scilicet adepta causa, neque reparato damno, nihil in calamitate levaminis accepisset, utpote cum reus duntaxat in exilium ageretur salvis opibus quas magno provincialium damno congegesserat.

3. *Rhodum*] Liberalium artium ac oratoriae præsertim studiis olim commendata est, ut patet etiam infra in Tiberio.

4. *Moloni*] Hunc audiverat quoque Cicero. Quidam legunt *Molonis* filio scilicet locutione Græcâ: sed cum hic Apollonius cognominatus quoque fuerit *Molo* celebratior habita est prior lectio. Siquidem Suetonium Romanum Romano more locutum vero similis est. Cum tamen duo viri eodem loco nati Alabandæ scilicet in urbe Cariae, eandem artem pari famâ docuerint Apollonius scilicet Malacus, quem Molonis filium fuisse contendit Casaubonus, & Molo, ut auctor est Strabo lib. 14. ideo factum

videtur, ut eos doctiores plerique confunderent; cujus erroris Casaubonus accusat Quintilianum lib. 3. cap. 1. & lib. 12. cap. 6. Plutarchum in Cicerone, quin & Ciceronem ipsum aliqui: quos tamen quis nunc emendet?

5. *Pharmacusam*] Insula est Maris Ægæi quæ hodie *Parmosa* Bellonio, aliis *Farmaco* Cariae adjacens.

6. *Indignatione*] *ἡ ἀπαξία* hoc est iracundia quæ vulgata vocis illius acceptio? an vero *καταφρονέω* hoc est contemptui? Posterius mavult Casaubonus: hoc sensu ut piratarum quamvis in potestatem redactus Cæsar illos tamen contemptui haberet. Legunt alii *Dignationi* hoc est *venerationi*: quo sensu vox illa Tacito quoque non semel usurpata: & certe majoris indicium est animi; cui accedit etiam quod & Velleii & Plutarchi auctoritate nitatur hæc sententia, ille quippe lib. 2. *Idem* (Cæsar scilicet) *postea admodum juvenis cum a piratis captus esset, ita se per omne spatium quo ab eis retentus est apud eos gessit, ut pariter iis terrori venerationisque esset.* Idem quoque Plutarchus in Cæsare: unde vulgatam non immerito Lectionem hic deseit Casaubonus.

7. *Medico*] Legitur in quibusdam *amicos*; quam lectionem tuentur aliqui quod paulo post addat *nam ab initio Comitēs servosque cæteros &c. inde enim colligunt amicum illum e comitibus unum fuisse, quod medici ut*

plurimum inter servos essent. Quam tamen sententiam longa dissertatione Casaubonus impugnat.

8. *Comites*] Eos intellige e civium numero qui nobilibus & potentioribus adhærebant. Quemadmodum & magistratibus peregre proficiscentibus ut intra cap. 42. unde sub imperatoribus Comites Augusti de quibus Tiber. cap. 46.

9. *Dimiserat*] Hoc est alium alio miserat, non enim privata sua, sed publica civitatum pecunia redemptus est.

10. *Quinquaginta talentis*] Talentorum usus Græcis præsertim familiaris fuit. Multiplex est talentum Atticum scilicet magnum 83. librarum, parvum 60. Euboicum 40. Ægyptiacum 40. Rhodium 500. denariorum & Romanum 70 librarum &c. omnium maxime celebratur ab historicis Atticum parvum. Libra autem seu quod idem est, mina & pondo centenis denariis vel drachmis constabat, denarius ipse decem assibus: unde nomen inditum. As vero qui & assis dicebatur nostræ monetæ valuit, ex Budæo, 4. denariolos & paulo plus, ita ut duo asses & dimidius qui proprie dicitur Semis, decem denariolis & dimidio nostratibus æquivalent, sestertium quoque constituunt hac nota HS, vel ista LLS designari soli-

tum. Hoc posito secundum æstimationem Budæi denarius Romanus qui 10 assium Romanorum est, seu 4. sestertiorum æquabit tres asses nostræ monetæ cum semisse; qua servata proportionem libra quæ 100. denariorum Romanorum est faciet nostræ monetæ 17 l. 10 s. quæ summa sexagies repetita dabit 1050 l. quantus est Attici talenti valor, unde, cætera quoque exigere in promptu est. Si igitur Cæsar piratis Attica talenta 50. solverit, æstimabitur a nobis missionem redemisse 52500 l. Varie tamen varii denarium Romanum & sestertium nostræ monetæ conciliant. Sunt enim qui denarium 7 s. 5 d. æstiment, alii qui sestertium 14 denariolis atque etiam 22. æstiment, unde cum non ita promptum sit fixum quid hac super statuere, Budæum sequi satius videtur, ut pote qui materiam hanc tam doctè quam laboriose tractavit.

11. *Classe deducta*] E portu in altum ducta.

12. *Supplicio afficeret*] Aiunt Cæsarem jugulandos iussisse piratas illos & cruci deinde suffigendos, quoniam dum in eorum potestate foret, suffixurum se juraverat infra cap. 74.

13. *Mithridate*] Ponti rex erat a Sylla, Lucullo, Pompeio aliisque Romanis ducibus toties victus.

CAPUT V.

TRIBUNATU¹ militum, cui primus Romam reverso per suffragia populi honor obigit, auctores² restituendæ tribunitiæ³ potestatis, cujus vim Sylla deminuerat, enixissime juvit. L.⁴ etiam Cinnæ, uxor⁵is fratri, &, qui cum eo civili discordia Lepidum secuti, post necem consulis ad Sertorium⁶ confugerant, reditum in civitatem rogatione⁷ Plotia confecit, habuitque & ipse super ea re concionem.⁸

INTERPRETATIO.

¹ Per legem plotiam obtinuit quoque reditum in urbem Lucio Cinna fratri uxoris, & aliis qui in dissensione civili stantes cum eo a par-

tibus Lepidi, se receperant ad Sertorium post mortem consulis ejusdem Lepidi.

NOTÆ.

1. *Tribunatu militum*] Legunt alii *Tribunus militum*: quod melius videtur. Tribunorum autem ejusmodi, duo genera: alterum eorum qui comitiis designabantur a populo, qua ratione creatus Cæsar hic dicitur; alterum eorum qui ab imperatore in exercitu Rufi a Consule quodam, nomine Rufi

appellati, quod eos primus ita creandos instituisse: de illo gradu militari, qui etiam ad Senatorium ordinem gradus erat ut patet ex Senec. Epist. 47. plura videsis apud Sigonium lib. 2. de Antiq. iure provinciarum cap. 2. & Lipsium lib. de militia 2. Dialog. 9.

2. *Auctores*] Pompeium præsertim ut tra-

dit lib. 2. Velleius, quo nomine postea multum tribunos criminatus est. Infestiores enim illis habuit propemodum neminem, ut infra patebit.

5. *Tribunitia potestatis*] Hoc est tribunorum plebis. Cautum enim a Sylla fuerat, ne qui tribunus plebis fuisset, ad magistratum amplius ullum admitteretur, ne legum ferendarum vim haberet &c.

4. *L. etiam Cinna*] Ejus qui quater Consul fuerat, filio atque ideo Corneliae fratri ut patet ex cap. 1.

5. *Civili discordia*] Catulum inter & Lepidum Consules de qua modo supra.

5. *Ad Sertorium*] Is fuit Marianarum partium, de quibus cap. 1. propugnator, quoad vixit, acerrimus, qui mortuo Mario, desperatisque factionis rebus, in Hispaniam ubi iam tum in honore habebatur se recepit, ibi-

que eam adeptus est auctoritatem, qua multis postmodum Romanis ducibus a Sylla missis, aliisque post Syllae mortem restituit fortissime, donec Perpennae prodicione interfectus est de quo Plutarch. in Sertorio.

7. *Rogatione*] Rogatio pro ipsa lege hic & alibi saepe accipitur; quanquam exacte distinguendis, rogationem inter & legem discriminis illud esset, quod rogatio nil foret aliud, quam rei quae sancienda petebatur, propositio, his verbis *velitis jubeatis*, *Quirites* &c. quae si juberetur, lex fiebat. ejus est ut plurimum appellata nomine qui proposuerat, ut patet ex hoc loco. Plotius enim tribunus plebis impellente Caesare tulerat hanc legem de iis qui ad Sertorium confugerant revocandis.

8. *Concionem*] Cujus exiguum fragmentum extat apud A. Gellium lib. 13, cap. 3.

C A P U T V I.

Quæstor Juliam amitam, uxoremque Corneliam defunctas laudavit e more² pro Rostris: & in amitæ quidem laudatione, de ejus ac patris sui utraque origine sic refert, *Amitæ meæ Juliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Dis immortalibus conjunctum est. Nam³ ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater: a Venere⁴ Julii, cujus gentis familia est nostra. Est ergo in genere & sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent: & carimonia Deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges.* In Corneliae autem locum Pompeiam duxit, Q. Pompeii filiam, L. Syllae neptem: cum qua deinde divortium fecit, adulteratam opinatus a P. Clodio: quem inter publicas & carimoniae penetrasse ad eam muliebri veste tam constans fama erat, ut senatus quæstionem de pollutis sacris decreverit.

A.V.C.
DC.LXXXVII

N O T A E.

1. *Quæstor*] Quæstura primus erat magistratus Urbanus; qui petebatur postquam quis annua stipendia decem fecisset, nec ante annum ætatis 24. vel 27. Quæstorum tria fuere distincta genera, alii quæstores Urbani seu Ærarii, alii quæstores parricidii seu rerum capitalium, alii denique provinciales, qui una cum prætoribus aut proconsulibus in provincias exhibant: in singulas enim provincias singuli quæstores mittebantur, quorum cura erat vectigalem pecuniam colligere, & in ærarium publicum referre, conventus provinciales ad jus dicendum adire, &c. hujus postremi generis quæstor fuit Cæsar.

2. *E more pro rostris.*] Romæ in foro extructus erat suggestus quem rostris debellatorum

Antiatium navibus detractis adornatum appellavere rostra: ex eo loco solebant concionari, ibique conjugem & amitam fato functas oratione funebri prosecutus est Cæsar. Moris enim erat apud Romanos non illustres modo viros, sed & ipsas matronas laudare post mortem. Ex eo quod, deficiente pecunia ad numerandam exacto Gallis summam, ut captam urbem obsessumque Capitolium relinquerent, matronæ suum aurum contulerint, inde Senatus-Consultum de illis laudandis, &c.

3. *Nam ab Anco Marcio*] Romæ familia fuit Marciorum, qui quod ab Anco Marcio IV. Romanorum rege ducerent originem, cognominati sunt Reges, ejus vero familiae erat

Martia, Julia & C. Cæsaris mater, proinde que nostri Cæsaris avia

4. *A Venere Julis*] Venus ex Anchisa filium habuit Æneam, patrem Ascanii, qui Æneæ patri successit, & Albam condidit. Ascanio successit frater ejus consanguineus Sylvius Æneæ & Lavinia filius posthumus, non vero filius ejus Julius, penes quem non nisi sola cura religionis & sacrorum, remansit, & penes Juli sobolem, ex qua Julii. Hos Tullus hostilius Romanorum rex cum nobilissimis quibusdam Latii familiis Alba diruta Romam transtulit, ac in patres co-

optavit.

5. *Publicas carimonias*] Intelligit sacra bonæ Deæ quoniam a matronis pro populo celebrari dicebantur: ritus autem illarum precipuus erat ut inde omnes viri cura magna summoventur, quin & ipsæ masculorum animalium imagines tege rentur. Cum autem fierent in domo Pontificis Maximi, Clodius Pſaltria veste occultatus deprensus est in cubiculo unius ex Pompeiæ quam de peribat ancillis, Plutarchus non in cubiculo, sed alibi, & ab ipsa deprensam puella dicit. Qua de causa violatarum carimoniarum accusatus est.

CAPUT VII.

QUæstori ulterior¹ Hispania obvenit: ubi cum mandatu² prætoris, a jure dicundo conventus³ circumiret, Gadeisque⁴ venisset, animadversa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quasi pertæsus⁵ ignaviam⁶ suam, quod nihil dum a se memorabile actum esset in ætate⁷ qua jam Alexander orbem terrarum subegisset, missionem⁸ continuo efflagitavit, ad captandas quamprimum majorum rerum occasiones in⁸ urbe. Etiam confusum eum somnio proximæ noctis (nam visus erat per quietem matri stuprum intulisse) conjectores⁹ ad amplissimam spem incitaverunt, arbitrium^d orbis terrarum portendi interpretantes: *quando mater, quam subjectam sibi vidisset, non alia esset quam terra, quæ omnium parens haberetur.*

A. V. C.
DC. LXXXVIII

INTERPRETATIO.

a *Ad jus dicendum.* b *tarditatem.* c *somniorum interpretes ad amplissimam spem inci-*

taverunt etiam eum turbatum somnio &c. d *explicantes dominium orbis terrarum prædici.*

NOTÆ.

1. *Uterior Hispania*] Bætica seu illæ sunt Hispaniæ regiones quæ Granatensi & Lusitaniæ regnis hodie continentur.

2. *Mandatu P. R.* legunt alii populi Romani, alii vero prætoris: hoc pluribus arri-det maxime cum sub Antistio prætore quæsturam exercuisse, constet ex Velleio.

3. *Conventus*] Ea nempe loca in quæ litium causa populi conveniebant & Juridici magistratus ad jus dicendum.

4. *Gadeisque, &c.*] Urbis primaria ejusdem nominis insulæ 700 non amplius pedibus a Continenti sejunctæ extra freti Herculei angustias unde dicta est illa civitas itinerum ac laborum Herculis terminus ubi templum sibi constituit, adorarique se iussit. Hodie parum immutato nomine dicitur Cadix vel Calix. Eo loci duæ sunt ejusdem no-

minis insulæ stadio uno ab invicem remotæ.

5. *Pertæsus*] Participium est sine verbi origine saltem usitata cum apud Gellium solum reperiatur *pertadussent*.

6. *In ætate*] 33. annorum, qua obiit Alexander.

7. *Missionem*] Hoc est discedendi veniam. Triplex missio honesta quæ stipendiis emeritis ab imperatore indulgetur, causaria, quæ propter valetudinem a militiæ laboribus liberat, & ignominiosa qua propter delictum sacramento quis soluitur. Præter has missiones erat & alia quæ extra ordinem & gratiæ causa, a Senatu vel ab imperatore concedebatur: hancque verisimile est impetratam a Cæsare.

8. *In urbe*] Varia est hujus loci lectio: alii enim legunt *in urbe etiam confusum*, &c. ut sensus sit reducem Cæsarem, in urbe som-

niaſſe. Alii vero legunt *ad captandas majorum rerum occaſiones in urbe &c.* ut ſenſus ſit Gadibus etiamnum degentem ſomniaſſe quod poſtremum, præter quam quod a Dione narratur, etiam vero videtur eſſe ſi-

milius: Cæſarem nempe eodem tempore & Alexandri ſtimulatum exemplo, atque ſomnio ſuo maturaviſſe reditum.

9 *Conjectores*] Somniorum interpretes, teſte Feſto.

CAPUT VIII.

DEcedens ergo ante tempus, ¹ colonias Latinas ² de petenda civitate agitantes, adiit: & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi Coſſ. conſcriptas in ³ Ciliciam legiones paullisper ob idipſum retinuiſſent: nec eo ſecius majora mox in urbe molitus eſt.

INTERPRETATIO.

² *Cogitantes de petendo jure civitatis.*

NOTÆ.

¹. *Colonias Latinas*] Coloniaſ, alia aliis jura dabantur. Summum beneficium erat civitas Romana, qua donatæ ſuffragii honorumque Urbanorum participes erant non ſecus ac cives: ſecundo loco Latinitas, ſeu jus latii, quo nempe Romani Latinis aliſque deinceps vicinis ſuis perdomitiis, ut imperio lubentius aſſueſcerent, non militare modo in Romana legione, ſed & honores in ea gere- re permiſerunt, quod jus Latii veteris appel- latum eſt. Illis autem poſtea, ſi in ſua civi- tate magistratum geſſiſſent, conſeſſum eſt jus civitatis & ſuffragii, ferendi tantum, non magistratus adipiſcendi, ut exiſtimant non- nulli: tertio denique loco jus Italiæ cenſe- batur. Iis autem coloniis quæ hoc dumta-

xat jure gaudebant, civitatis & ſuffragii ho- norumque jus nullum, ſed immunes erant, nec ſtipendium aut tributum pendere coge- bantur. Jura autem hæc omnia non ſolis co- loniis aut Romanis, aut Latinis, aut Italis, ſed etiam populis aliquibus per privilegium con- ceſſa fuere, quemadmodum his de quibus hic agitur, Coloniae enim illæ de petenda ci- vitate agitantes fuere Galli Ciſalpini Tranſ- padani lege Pompeia poſt bellum Marſicum Latii jure donati, quo non contenti de petenda etiam civitate tunc temporis agita- bant

². *In Ciliciam legiones*] Ad bellum Piraticum duce Pompeio conſectum, A. V. C. 687.

CAPUT IX.

SI quidem ante paucos dies quam ædilitatem iniret, venit in ſuſpicionem conſpiraviſſe cum M. Craſſo conſulari, item P. Sylla & ¹ AVtronio, ² poſt designationem conſulatus, ³ ambitus condemnatis, ut principio anni Senatuum adorirentur: & trucidatis quos placitum eſſet, ⁴ dictaturam Craſſus inva- deret, ipſe ab eo ⁵ magiſter equitum diceretur, conſtitutaque ad arbitrium Rep. Syllæ & AVtronio conſulatus reſtitueretur. Meminerunt hujus conjura- tionis ⁶ Tanuſius Geminus in hiſtoria, ⁷ M. Bibulus in ediſtis, ⁸ C. Curio pater in Orationibus. De hac ſignificare videtur & Cicero in quadam ad ⁹ Axium epiſtola, referens, *Cæſarem in conſulatu confirmaviſſe regnum, de quo Ædilis cogitavit.* Tanuſius adjicit, Craſſum, pœnitentia vel metu, diem cædi deſtinatum non ¹⁰ obiiſſe, & idcirco ne Cæſarem quidem ſignum, quod ab eo dari convenerat, dediſſe. Conveniſſe autem Curio ait, ut togam de humero dejiceret. Idem Curio, ſed & ¹¹ M. Actorius Naſo, auctores ſunt, conſpiraviſſe

A. V. C.
DC. LXXXIX.

conspirasse eum etiam cum ¹¹ Cn. Pisone adolescente: cui ob suspicionem urbanæ conjurationis, provincia Hispania ultro extra ordinem data sit: pactumque, ut simul foris ille, ipse Romæ, ad res novas consurgerent, ¹² per Lambranos & Transpadanos: destitutum utriusque consilium morte Pisonis.

INTERPRETATIO.

^a *Compositisque Reipublica negotiis, ad arbitrium ^b praesto non fuisse ad diem destinatum.*

NOTÆ.

1. *P. Sylla & Autronio*] Utrum P. an L. Autronio legendum sit certant interpretes, quod cum in consularibus fastis legantur P. Sylla & P. Autronius eodem anno, qui Urbis 688. fuit, ambitus condemnati, in omnibus tamen Suetonii codicibus, qui ipsis fuerunt ad manum, extet L. Autronio: quâ consensione Torrentius adductus est, ut suspicaretur errasse Suetonium, causamque erroris inde ortam quod 36. annis post, anno scilicet 724. alterius L. Autronii qui ex Africâ triumphavit, nomen legerat in fastis. Quæ sententia non minus, ut opinor, debet esse suspecta.

2. *Post designationem*] Consules Prætoresque designati sub finem mensis Julii, vel initium Augusti, non nisi calendis Januariis magistratum inibant, præsertim ab anno V. C. 601. Tempore autem intermedio, quinque circiter mensium, privati manebant, perque competitores, aut alios, de ambitu inquirebatur, num suffragia redemissent quomodo factum est in eos de quibus hic sermo.

3. *Ambitus*] Ambitus est suffragiorum corruptio pecuniâ datâ: primitus enim deferebantur honores, tribuum suffragiis sed quæ corrumpi omnino vetabant leges, quarum alix, ambitus convictum, vel capite, vel pecunia, vel dignitate, vel denique futuris multabant honoribus.

4. *Dictaturam*] Extraordinarius & summus fuit magistratus, qui idcirco non poterat servatis legibus ultra sextum mensem retineri.

5. *Magister equitum*] Secundam a dictatore dignitatem gerebat: Et ab ipso eligebatur.

6. *Tanufius*] Legunt alii Tamisius cujus (si idem utroque nomine designetur) historiam parvi factam ab antiquis ex Senecæ aliorumque sententiâ conicere est.

7. *M. Bibulus*] Hujus edicta Cicero vocat Archilochia edicta, hoc est maledica, obtræstationis plena quemadmodum Archilochi versus: fuit autem ille Bibulus, Cæsaris in ædilitate & consulatu collega.

8. *Curio Pater*] Ad distinctionem filii qui scripsisse quoque legitur.

9. *Ad Axium*] Vulgati codices habent *Atticum*, sed cum M. S. vel *Auxium* habeant vel *Axium* & etiam *Axsum* mavult Torrentius hanc lectionem servare, cum & hujus *Axii* meminerit Cicero.

10. *Actorius naso*] de hoc sibi nihil occurrere Torrentius ait.

11. *Cn. Pisone*] Piso hic adolescens nobilis summæ audaciæ factiosus conjuravit cum Catilinâ & Autronio perseverantibus post pœnitentiam P. Syllæ, & Crassi: sed missus in Hispaniam, ab equitibus Hispanis, Pompeii clientibus, interfectus non invito, ut creditum est, Pompeio.

12. *Lambranos*] Legunt alii *Ambranos* per quos Casaubonus suspicatur intelligi citerioris Hispaniæ barbarum aliquem populum cujus opibus ad res novandas abuteretur Piso, sicut & Cæsar Transpadanorum: quo posito sic foret contexenda phrasis. *Pactumque esse ut Piso extra urbem per Lambranos, Cæsar in urbe per Transpadanos, res novas simul molirentur.* Verum cum ignorentur Hispani isti Lambrani, malunt alii, Lambranos hic intelligi accolæ Lambri fluminis, quod non longe a Mediolano in Padum influit.

C A P U T X.

AEdilis, ¹ præter ² comitium ac forum, ³ basilicasque, etiam Capitolium ornavit porticibus ad tempus extructis: in quibus abundante rerum copia, ⁴ pars apparatus exponeretur. ⁵ Venationes autem, ⁶ ludosque, & cum collega, & separatim, edidit: quo factum est, ut communium quoque impensarum solus gratiam caperet: nec dissimularet collega ejus M. Bibulus, evenisse sibi quod ⁷ Polluci. Ut enim Geminis fratribus ædes in foro constituta, tantum Castoris vocaretur: ita suam Cæsarisque munificentiam, unius Cæsaris dici. Adjecit insuper Cæsar etiam ⁸ gladiatorium munus, sed aliquanto paucioribus, quam destinaverat, paribus. Nam cum multiplici undique ⁹ familia comparata inimicos exterruisset, cautum est ¹⁰ de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere ¹¹ Romæ liceret.

N O T A.

1. *Ædilis*] Ædiles ab ædibus nomen sortiti; illas enim, sicut & vias publicas, aquæductus, ludos & similia curabant. Sex fuere variis creati temporibus. Curules quatuor usque ad J. Cæsarem, qui Cereales duos addidit, priores sic dicti vel a sella curvos pedes habente, vel a folio eburneo altius elato, quo tanquam curru jus dicturi sedentes uterentur: posteriores vero a Cerere quod frumenti curam gererent & annonæ, cujus copię, cibariis, mensuris & ne qua fraus fieret, invigilare tenebantur; ut eorum jurisdictio dici queat non longe abfuisse ab eâ quam dicunt vulgo *la Police*. De ædilibus infra Vespas. cap. 2.

2. *Comitium ac forum*] Comitium inter & forum discriminis illud erat, quod partem inter & totum: forum enim Romanum locus erat amplissimus, in quo judicia fieri, cum populo agi, concionesque haberi solebant. Comitium vero pars fori superior ubi erant rostra. De quibus sup. ad cap. 6. de more comitii, ac fori ornandi vide Livium.

3. *Basilicasque*] Amplissima ædificia, circa forum ita construi solita, ut in altera parte Judicia, in altera negotia possent exerceri. In his & Senatores deliberare, & Judices causas cognoscere, & periti homines de jure clientibus respondere solebant.

4. *Pars apparatus*] Sensus est Cæsarem ut pote rerum magnificentię pompęque Ædilitię congruentium copia abundantem, in illis porticibus, populo proposuisse, quod forum capere non potuerat & comitium. Est & alia hujus loci lectio scilicet *par apparatus* &c. qua recepta, sensus esset in illis

porticibus expositum parem apparatus ac in foro: quod potius videtur.

5. *Venationes*] Quibus feræ conficiebantur in theatro.

6. *Ludosque*] Hoc loco ita ludi sunt accipiendi, ut sint publicę celebritates, vel placandę deorum irę, vel pro salute populi, vel ejus gratię promerendę causa editę: quales erant hominum certationes, luctationes, cursus tam peditum, quam equitum, & curriculum, &c.

7. *Polluci*] Nota fabula de Castore & Polluce, fratribus geminis Jovis & Lędę filijs.

8. *Gladiatorum munus*] Illorum exhibuit paria, 20. in honorem, auctore Plutarcho in Cæsare, fato funi patris, ut moris erat apud antiquos. Gladiatorias autem illas decertationes populo exhibitas *munus gladiatorium* dixit, ideo quod illis tanquam muneribus & largitionibus, Romani popularem auram ambirent.

9. *Familia*] Ad gladiatoriam artem sub uno lanista plures instituebantur, quę multitudo familia dicta est: familię enim nomine apud antiquos præsertim Jureconsultos servi sæpe sæpius intelligendi veniunt.

10. *De numero gladiat.*] Auctor est Dio lib. 54. in actis anni 732. cautum ab Augusto ne plusquam 60. paria sæpius quam bis anno, darentur. Tib. cap. 34.

11. *Habere Romæ*] notat Torrentius dictionem *Romæ* in exemplari Tornacensi non extare, quę tamen in aliis additur, nec immerito cum idem alibi quod Romę periculum non subesset.

Conciliato populi favore, tentavit per partem tribunorum, ut sibi Ægyptus² provincia³ plebiscito daretur: nactus⁴ extraordinarii imperii occasionem; quod⁵ Alexandrini⁶ regem suum, socium atque amicum a Senatu appellatum, expulerant, ⁷ resque vulgo improbabatur. Nec obtinuit, adversante⁸ optimatum factione: quorum auctoritatem ut quibus posset modis invicem deminueret, ⁹ tropæa C. Marii¹⁰ de Jugurtha, ¹¹ deque Cimbris atque Teutonis, olim a¹² Sylla disjecta, restituit: atque in exercenda de¹³ sicariis quæstione, eos quoque¹⁴ sicariorum numero habuit, qui¹⁵ proscriptione obrelata civium Romanorum capita, pecunias ex ærario acceperant: quamquam exceptos¹⁶ Corneliiis legibus.

A.V.C.
DCC.

NOTÆ.

1. *Per partem tribunorum*] Tribuni plebis 10. erant; ideo autem per aliquos ex ipsis consequi non potuit optata, quod ea sit lex Tribunitiæ potestatis, ut cæteris omnibus collegis volentibus; unus qui adversetur, plus possit: quippe quorum potestas magis ad impediendum foret quam ad agendum maxime ab initio ut ait Plutarchus.

2. *Provincia*] Provincia in universum accipitur pro quacumque muneris publici procuratione, atque etiam pro quolibet gerendo negotio etiam domestico ut apud Terentium *provinciam cepisti duram*, &c.

3. *Plebiscito*] Quasi plebis statuto: sciscere enim statuere est; plebis autem statuta seu plebiscita ea erant quæ sine patribus proprio suffragio plebs jubebat, interrogante plebeio magistratu, verbi gratia Tribuno.

4. *Extraordinarii Imperii*] Imperium duplex militare & civile. Hoc plerumque dicitur potestas & in judiciis præsertim consistebat; illud vero proprie dicebatur imperium & bellicis rebus agendis exercebatur. Extraordinarium autem Imperium illud intellige quod nec annuum est, nec singulis annis defertur, sed tantum ut improvisti rerum eventus exigebant.

5. *Alexandrini*] Nota Ægypti civitas Alexandria.

6. *Regem suum*] Fuit is Ptolomæus cognomento Auletes Cleopatæ pater, qui ut partem inique Ægypti regnum tueretur, populi Romani societatem & amicitiam ingenti pecunia sibi conciliavit: qua de causâ tributis atrocioribus Ægyptum onerans pulsus Romam se recepit, unde reductus est in regnum.

7. *Resque vulgo improbabatur*] Utrum per rem illam, facinus Alexandrinorum intelligitur, an vero Cæsaris petitio, posset ambigi; prior tamen sensus præferendus videtur.

8. *Optimatum factione*] Ratio, vel saltem prætextus optimatum hic esse poterat, quod magistratibus urbanis & provincialibus tribui deberet imperium lege Curiatâ (id est latâ Curiatis Comitibus de quibus paulo infra cap. 13.) non plebiscito, quo modo illud Cæsar contendebat obtinere.

9. *Tropæa C. Marii*] Ex instituto Græcorum qui *τρόπαια* scribunt, plures sunt qui legant *tropæa* quam *trophæa*: quippe cui lectioni repugnet analogia nominis à verbo *τρέπω* id est *verto* deducti; sunt autem *tropæa*, monumenta & insignia bellicæ laudis atque victoriæ, quæ erigebantur defixis in stipite victorum hostium spoliis; ea semel dedicata moveri, aut vetustate, vel quovis pacto, diruta & consumpta refici religio erat. Unde perspicuum fit, neque Syllam ea exturbare jure potuisse, neque Cæsarem exturbata restituere.

10. *De Jugurthâ*] Nota ex Salustio Jugurthæ Numidarum regis historia.

11. *Cimbris atque Teutonis*] Quæ vera fuerit illorum origo non convenit inter omnes: plerumque existimantur illas habitasse regiones quæ Daniæ & Holsatiæ partem efficiunt. Hi anno V. C. 645. ante Chr. 109. tantis in Italiam copiis irruerant, ut fufis Romanorum quatuor ducibus & exercitibus, actum esset de Imperio Romano, nisi Marius huic sæculo contigisset: hic enim quartum Consul, variis eos præliis omnino.

profligavit, anno postquam venerant, septimo.

12. *A Sylla disiecta*] In vindictam & odium Marii: de his factionibus supra cap. 1.

13. *De Sicariis quaestione*] Ex his verbis colligunt aliqui Praetorem tunc fuisse Caesarem, quod ejusmodi quaestiones non nisi Praetoribus demandatas existiment. Verum praeterquam quod parum verisimile sit inversum ab auctore nostro temporum ordinem, cum ei, ceteroqui, tam constanter adhaeserit; ex multis etiam antiquorum monumentis elici potest Judices, qui & principes quaestionum, & quaestores dicti sunt, id muneris exercuisse, quod medium foret, aedilitatem inter & praeturam, & ad hanc veluti gradus, ac aedilitiorum hominum ferme proprium munus: hi erant quasi Praetoris vicarii; cum enim ab anno V. C. 604. sua singulis Praetoribus demandaretur quaestio v. g. ambitus, repetundarum, inter Sicarios &c. Principes seu Judices quaestionum dicti sunt: ideo sortiebantur ut si eos quidem quorum opera in exercendis quaestionibus uterentur, tabulis videlicet suspicendis, testibus audiendis, iudiciis legendis

aliisque id genus a Iudice praestandis.

14. *Sicariorum*] Sicarius est qui telo aut ferro caedem facit dictus a sica brevior quodam Romanorum gladio seu cultro, quo in turba praesertim utebantur.

15. *Proscriptione*] Proscribere aliquando per scripturam venale proponere publice, aliquando relegare aut etiam damnare; hic autem proscriptio sumitur pro teterrima illa licentia qua adversariorum licet civium Romanorum nomina palam Sylla victor exposcebat in foro descripta, ut ad necem quaerentur; duorum talentorum praemio percussori proposito, extremoque occultatori supplicio.

16. *Exceptos Corneliis legibus*] Ex promulgatis a Cornelio Sylla variis legibus una fuit, quae poenas Scariis irrogabat, a qua fuerunt immunes quos hic recenset; Cautum enim illud fuerat Senatus-consulto, illo forte quod contra Lepidum Consulem latum est, de quo supra cap. 3. Sabellicus addit, una e Corneliis legibus cautum fuisse ne quis a Senatu legibus solveretur nisi cum 200. Senatores adfuissent, hacque de lege intelligendum Tranquillum.

CAPUT XII.

SUbornavit etiam^a qui C. ¹ Rabirio ² perduellionis diem diceret: quo praecipuo adjutore, aliquot ante annos L. Saturnini seditiosum tribunatum Senatus coërcuerat: ac sorte ³ iudex in reum ductus, tam cupide condemnavit, ut ad populum provocanti nihil aequae ac iudicis acerbitas profuerit.

INTERPRETATIO.

^a C. Rabirium laesa majestatis accusaret.

NOTAE.

1. *Qui Caio Rabirio*] Dum L. Saturninus Trib. Pl. Seditiosas leges asserere contenderet, a suis in tumultu, Rex fuerat appellatus. Verum nobiles sumptis armis illum oppressere, quo in facinore vel praecipuum navaverat operam C. Rabirius Senator, qui & illud aliorum vindictae superaddidit quod Saturnini caput in ludibrium per convivia circumtulit. Hunc ut Tribuni, cujus sancta erat persona, violatorem & interfecto-

rem, Caesar odio Senatorum ductus curavit accusari per T. Labienum, &c.

2. *Perduellionis*] Hujus criminis reus est, qui hostili animo adversum Principem aut Rempublicam animatus est. Perduellionis & majestatis crimina idem sonant apud plerumque, licet aliorum iudicio discrepent.

3. *Sorte iudex*] Intellige de Sortitione illa de qua cap. proxime praecedenti. Vide infra in Aug. cap. 29.

DEposita provinciæ spe, ¹ Pontificatum maximum petiit, non sine profusissima largitione. In qua reputans ² magnitudinem æris alieni, cum mane ad ³ comitia descenderet, prædixisse ⁴ matri osculanti fertur, domum se ⁵ nisi Pontificem non reversurum. Atque ita potentissimos duos ⁶ competitores, multumque & ætate & dignitate antecedentes, superavit, ut plura ipse in eorum ⁷ tribubus suffragia, quam uterque in omnibus, tulerit.

A. V. C.
DCXCI,

NOTÆ.

¹. *Pontificatum maximum*] Numa Pompilius instituit collegium Pontificum, qui omnibus de causis ad sacra pertinentibus judicarent, & novarum legum, sicubi scriptæ deficerent, condendarum auctoritatem haberent: quatuor duntaxat iique non nisi ex patribus legi consueverunt, à Numæ temporibus ad annum V. C. 654. quo tempore, plebi communicatus quoque fuit honos ille, & quatuor ex plebeis additi nec ita multo post à L. Sylla iterum septem qui minores, ad differentiam priorum, qui majores appellati. Ex quindecim his Pontificibus, unus Pontifex Maximus qui toti Collegio præesset, eligebatur; cujus scitis omnia publica privataque sacra erant subiecta, tantaque pollens auctoritate ut nullius potestati obnoxius, humanarum multarum æque ac divinarum omnium rerum iudex foret & arbiter.

². *Magnitudinem æris alieni*] Auctor est Plutarchus debitorem, Cæsarem fuisse 1300. talentorum, juxta supputationem supra cap. 4. ex Budæi principiis factam 1365000 l. hac æris alieni tanta magnitudine non immerito poterat in spem obtinendarum dignitatum adduci. Hoc siquidem, pacto divites pariter & egenos obtrinxerat; illos metu ne repulsam passus solvendo non esset, hos vero tot actantis largitionibus.

³. *Comitia*] Conventus fuerunt universi populi ad ferendum aliqua de re suffragium: triplicis ea fuisse generis, pro triplici populi distributione Romulus enim divisa multitudo universa in tres partes, quas ideo *Tri-*

bis appellari voluit, singulas partitus est in curias 10, quibus sua erant separatim in urbe Regio, sacra, cærimoniæ. Servius Tullius duplicem iterum populi divisionem excogitavit, alteram attendens uniuscujusque bona in quinque classes, has vero in centurias: alteram ad urbem, & agri circum urbem, regiones, quas a tributo dando Tribus quæque appellavit, 4. scilicet urbanas, & 15. rusticas, ab iis locis ubi habitarent, nominibus indictis. Hinc Curiata dum per Curias, Centuriata dum per Centurias, Tributa denique Comitia dicta sunt, dum per Tribus suffragia colligerentur, De Comitibus Gellius lib. 15. cap. 27.

⁴. *Matri*, De jure osculorum in Claud. cap. 26.

⁵. *Nisi Pontificem*] Videbat enim non-obtenta dignitate creditorum metu sibi ceddendum esse urbe.

⁶. *Competitores*] Scilicet. P. Servilium Isauricum, sub quo militaverat in Cilicia, & Catulum Luctatium ætatis propectæ & auctoritatis in Senatu maximæ, virum ipsi Cæsari ut ex Salustio & Plutarcho patet, infensissimum.

⁷. *Tribubus*] Insoliti favoris, aut corruptelæ magnæ summum indicium: tribulibus enim suis naturali propensione magis favebant. Tribus (ut ex supradictis colligere est) erant populi Romani partes distinctæ locis in urbe diversis & regionibus circum urbem per Italiam dispersis quæ licet initio pauciores, ad 35. successu temporis creverunt.

Praetor¹ creatus, detecta conjuratione² Catilinæ, Senatuque universo in socios facinoris ultimam statuente poenam, ³ solus⁴ municipatim⁵ dividendos, custodiendosque publicatis bonis, censuit. Quin & tantum metum iniecit asperiora suadentibus, identidem ostentans quanta eos in posterum a plebe Romana maneret invidia, ut Decimum Silanum consulem designatum non piguerit, sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, velut gravius atque ipse sensisset exceptam: obtinuissetque adeo, transductis ad se jam pluribus, & in his Ciceronis consulis fratre, nisi labantem ordinem confirmasset⁶ M. Catonis oratio. ⁷ Ac ne sic quidem impedire rem destitit, quoad usque manus equitum Romanorum, quæ armata praesidii causa circumstabat, immoderatus perseveranti necem comminata est: etiam strictos gladios usque eo intentans, ⁸ ut sedentem una proximi deseruerint, vix pauci complexu togaque objecta⁸ protexerint. Tunc plane deterritus, non modo cessit, sed etiam in reliquum anni tempus Curia abstinuit.

INTERPRETATIO.

^a Nec idcirco cessavit ob stare damnationi conjuratorum.

NOTÆ.

1. *Prætor*] Cum consules avocarentur bellis finitimis, neque esset, qui in civitate jus reddere posset, factum est ut prætor quoque crearetur, qui Urbanus appellatus est, eo quod in urbe jus redderet. Sic Pomponius cap. 24. unus ergo tantum ab initio fuit prætor, sed advenientibus in dies ad jus petendum peregrinis plurimis, creatus est illorum causa & alter, qui Peregrinus ideo dictus est; ad differentiam prioris, quem, quia nonnisi urbis Incolis jus redderet, Urbanum placuit appellari. Verum crescente cum Imperio Romano, negotiorum multitudine plures identidem additi sunt, ita ut octodecim fuisse reperiantur quorum sua singulis erat jurisdictio: de qua vide cap. 11. supra.

2. *Catilinæ*] Inter seditiosos ut perditissimus, sic & notissimus.

3. *Solus*] De hujus opinionis auctore inter historicos alios non convenit: sunt enim qui Cæsarem non modo non solum, sed ne quidem primum fuisse referant; utpote quo prior Domitius Nero primum discessisset a sententia, quo præsens supplicium decernebat teste Salustio.

4. *Municipatim*] Per municipia quæ erant oppida nonnullis donata privilegiis: duplicis ea fuere generis; ea nempe quibus cum suffragio data fuerat civitas, & ea quæ sine suffragio, solum civitatis honorem obtinuerant, hæc suis, illa Romanorum legibus utebantur. De his Gellius lib. 16. cap. 13. ubi docet quid differant a Colonis.

5. *Dividendos*] Idque juxta legem Porciam quæ vetabat ne quis magistratus Civem Romanum verberaret, necaret ve; sed damnato permetteret exilium cum antea vivorum cervix infereretur furcæ, corpusque virgis ad necem caderetur.

6. *Catonis oratio*] Ejus qui Uticensis postea dictus est: extat utraque hæc & Cæsaris & Catonis apud Salustium oratio, quam Cicero inventis tunc primum notis, excipiendam, ab iis, quos in id occultaverat notariis, curavit, de quo in Galb. cap. 5 & Tito c. 3.

7. *Sedentem una &c.*] Nee mirum leviori enim de causa cavebant Senatores ne homini obnoxio assiderent.

8. *Protexerint*] Plutarchus auctor est Cæsarem a Curione objectu togæ servatum.

CAPUT XV.

Primo ¹ Præturæ die Q. ² Catulum ³ de refectione Capitolii ad ⁴ disquisitionem populi vocavit, ⁵ rogatione promulgata, qua curationem eam in ⁶ alium transferebat. Verum impar ⁷ optimatum conspirationi, quos, relicto statim novorum ⁸ consulum officio, frequentes obstinatosque ad resistendum concurrisse cernebat, hanc quidem actionem depofuit.

A. V. C.
DCXCII.

NOTÆ.

1. *Prætura die*] Calendis nempe Januariis quo die designati comitiis consules & Prætores magistratum inibant.

2. *Catulum*] Eum de quo supra cap. 13.

3. *De refectione Capitolii*] Quod bello Civili deflagraverat.

4. *Disquisitionem populi*] Utrum eam curam alii vellet, quam Catulo demandari.

5. *Rogatione promulgata*] Promulgari dicebantur leges, cum trinundino toto in vulgus edebantur, quo præterito tempore non licebat eas tolli nec intercedere, si lata fuissent: de rogatione supra cap. 5.

6. *In alium*] Scilicet Pompeium, in quem vo-

luit Cæsar non tam curationem illam quam inscriptionis honorem ambitiose transferre, & Catulo eripere.

7. *Optimatum*] Horum appellatione, eos intellige, qui nobilitati sive, quod idem est, Syllanæ factioni faventes, popularibus id est Marianis, à quibus stabat Cæsar, adversabantur.

8. *Consulum officio*] Quod nempe novis Consulibus ab amicis præstabatur: Calendis enim Januariis, quibus magistratum inibant stipati amicis, qui frequentes pro more aderant; ipsoque sæpe populo, Capitolium sacrificaturi conscendebant.

CAPUT XVI.

Cæterum Cæcilio ¹ Metello Trib. pleb. turbulentissimas leges adversus ² collegarum intercessionem ferenti, auctorem propugnatoremque se pertinacissime præstitit: donec ambo ³ administratione Reip. decreto patrum summoventur. Ac nihilo minus permanere in magistratu, & jus dicere ausus, ut comperit paratos qui vi ac per arma prohiberent, ⁴ dimissis lictoribus, abjectaque ⁵ prætexta, domum clam refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoque biduo post sponte & ultro confluentem, operamque sibi in ⁶ asserenda dignitate tumultuosius pollicentem, compescuit. Quod cum præter opinionem evenisset, Senatus ob eundem ⁷ cætum festinato coactus, gratias ei per primores viros egit: accitumque in curiam, & amplissimis verbis collaudatum, in integrum restituit, ⁸ inducto priore decreto.

NOTÆ.

1. *Cæcilio Metello*] Catilinæ conjurationis occasione plures excitati tunc temporis, ad novas res insurgabant, quapropter Metellus iste, cui Nepos cognomen fuit, petendi Tribunatus ergo reversus est ex Asia, ubi tunc degebat cum Pompeio. Dignitatem adeptus legem ferre nitebatur, qua jubebat accersiri cum exercitu Pompeium ex Asia hoc

prætextu, ut videret, ne quid Respublica detrimenti caperet, sed reverâ, ut fretus exercitu Pompeius Rempub. arbitrato suo componeret. Metello autem ipsi Cæsar adfuit: ut Pompeii aucuparetur benevolentiam.

2. *Collegarum*] Catonis præsertim qui cum a tribunatu petendo, hortantibus licet amicis, se abstinuisset huc usque, illum com-

posito petierat, ut Metello quem turbulentum, & à Pompeio super hac re suspicabatur edoctum, intercederet: tribunitia enim potestas adimpediendum magis est quam ad agendum.

3. *Administratione Reipublica*] Prætura, nempe Cæsar, & Metellus tribunatu.

4. *Dimissis lictoribus*] Quo posset ignotus evadere.

5. *Prætextâ*] Magistratuum Sacerdotumque sicut & puerorum nobilium vestis hæc erat, quorum tamen omnium prætextæ utrum discriminis inter se quidpiam haberent, haud comperio.

6. *Asserenda dignitate*] Hoc est deffendendâ seu vindicanda dignitate, illam enim, si

tumultuosius quid egerint, vulgo prætexunt optima tes.

7. *Cætum*] Hoc vocabulo peculiariter usi sunt auctores ut multitudinem seditiose coëuntem indicarent ut infra cap. 41. *ne quinovi catus recensionis causa moveri quandoque possent*. Et Livius, Cætus nocturni plebis patribus suspecti, & aliis passim: quamquam non semper in malam partem acceptum reperiatur; Aug. cap. 64. & 85. & Calig. cap. 32.

8. *Inducto*] Hoc est antiquato: inducere enim est verbum Jurisconsultis familiare apud quos idem est ac delere seu cancellare, &c. ab inverso stylo quo scribebant, deducta appellatione.

C A P U T X V I I .

Recidit rursus in discrimen aliud, inter socios Catilinæ nominatus, & apud ¹ Novium Nigrum Quæstorem à ² L. Vettio indice, & in Senatu à ³ Q. Curio: cui, quod primus consilia conjuratorum detexerat, constituta erant publice præmia. Curius e Catilina se cognovisse dicebat: Vettius etiam ⁴ chirographum ejus Catilinæ datum pollicebatur. Id vero Cæsar nullo modo tolerandum existimans, cum implorato Ciceronis testimonio, quædam se de conjuratione ultro ad eum detulisse docuisset, ne Curio præmia darentur, effecit. Vettium ⁵ pignoribus captis, & direpta suppellectile male multatum, ac pro Rostris in concione pæne discerptum, conjecit in carcerem: eodem Novium Quæstorem, quod compellari apud se ⁷ majorem potestatem passus esset.

N O T Æ .

1. *Novium Quæstorem*] Legunt alii Novium, quæstorem autem hic intellige principem illum quæstionis, qui & quæstor & quæstor dicebatur, de quo supra cap. 11.

2. *L. Vettio*] Legunt alii *Vettio Judice*. Ut *Judex* cognomen ejus fuerit. Sed cum index idest Cæsaris accusator fuerit ille Vettius, indicemque dicat illum ipse Cicerone in litteris ad Atticum (*Vettius ille noster index*) locus dubio relinqui non videtur.

3. *Q. Curio*] Curius hic homo perditus, Catilinariæ conjurationis ipse conscius, adductus est a Cicerone per Fulviam qua cum ipsi Curio vetus erat consuetudo, ut conjuratos detegeret

4. *Chirographum ejus*] Idest cautionem; est enim Chirographus privata scriptura seu cautio manu alicujus scripta vel subscripta.

5. *Pignoribus*] Sic & aliquando coercerantur ii, qui in jus venire, & respondere contemnebant.

6. *Direpta Suppellectile*] Sensus est Vettii Suppellectilem vel inter capienda pignora direptam, vel diripere volentibus in turba, traditam aut asportatam. *Multatum* alii *multatum*.

7. *Majorem potestatem*] Nam à minore Imperio Majus rogari jure non potest ut habet Messala apud Gell. lib. 13. cap. 14.

EX¹ prætura² ulteriorem sortitus Hispaniam, retinentes creditores³ interventu sponsorum removit: ac neque more, neque jure,⁴ antequam provinciæ ornarentur, profectus est: incertum, metu-ne iudicii, quod⁵ privato parabatur, an quo maturius⁶ sociis implorantibus subveniret.⁷ Pacataque provincia, pari festinatione, non⁸ expectato successore, ad⁹ triumphum simul consulatumque decessit. Sed cum¹⁰ edictis jam comitiis ratio ejus haberi non posset, nisi privatus introisset urbem, & ambienti ut¹¹ legibus solveretur,¹² multi contradicerent, coactus est triumphum, ne consulatu excluderetur, dimittere.

A. V. C.
DCXCIII.

NOTÆ.

1. *Ex Prætura sortitus*] Post gestam enim in urbe præturam, decretas ipsis ante designationem provincias, Prætores inter se sortiebantur.

2. *Uteriorem Hispaniam*] Vide supra, cap. 7.

3. *Interventu sponsorum*] Auctore Plutarcho 830. talentorum Crassus pro Cæsare sponsor factus est: quanta vero fuerit hæc summa ex supra dictis cap. 4. collige nempe 871500 l.

4. *Antequam provincia ornarentur.*] Finito magistratu annuo Prætores proficisci non ante debebant in provincias, quam illarum termini, militum munus, stipendium, aliaque ejusmodi definita Senatusconsulto forent. Quæ quia varie variis indulgebat Senatus, ideo provinciæ vel prætores ornari dicebantur: alii legunt *ordinarentur* quod in eundem sensum, licet meo quidem iudicio minus commode, recidere debet. Idem enim erit atque decernerentur quæ ad provincias spectarent de quibus modo: quo sensu Horatius, lib. 2. Od. 1. *ubi publicas res ordinatis*; &c.

5. *Quod privato parabatur*] Delatum enim sibi magistratum non poterat exercere, nisi in provincia, quam ingressus utpote Reipu-

blicæ causa absens, condemnari non poterat, privatusque esse definebat.

6. *Sociis implorantibus*] Infestabatur enim provincia latrocinis, dissentionibus civitatum, & præsertim excitationis debitores inter & creditores controversiis.

7. *Pacata provincia*] Compressis armorum vi latrocinis, & prudenti jurisdictione controversiis.

8. *Non expectato successore*] Neque more neque jure: quisquis enim provinciæ præset, discedere prius non debebat, quam successor accessisset. *L. meminisse. π. De officio pro consulis.*

9. *Ad triumphum*] Debellatis enim Lusitanis ad Oceanum usque cuncta perdomuerat.

11. *Edictis*] Male quidam legunt editis, quis enim sensus?

12. *Ut legibus solveretur*] Quibus cautum erat ut triumphum petentes extra urbem manerent, consulatum vero, in urbe præsentibus adessent: qua constitutus in ambiguitate Cæsar, triumpho consulatum anteposuit.

13. *Multi contradicerent*] Cato præsertim Cæsaris consiliorum & industriæ, severus idem & perspicax explorator.

CAPUT XIX.

EDuobus consulatus competitoribus, L. Luceio, M. que Bibulo, Luceium sibi adjunxit: pactus ut is, quoniam inferior gratia esset, pecuniaque polleret, nummos de suo communi nomine¹ per centurias² pronuntiaret. Qua cognita re, optimates, quos metus ceperat, nihil non ausurum eum in summo magistratu, concordii & consentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantundem pollicendi: ac plerique pecunias contulerunt, ne Ca-

A. V. C.
DCXCIV.

Catone quidem abnuente eam largitionem³ e Rep. fieri. Igitur cum Bibulo consul creatus est. Eandem ob causam opera⁴ optimatibus data est, ut provinciae futuris Coss. minimi negotii, id est, silvarum callesque decernerentur. Qua maxime injuria⁵ instinctus, omnibus officiis Cn. Pompeium affectatus est, offensum patribus, quod Mithridate rege victo, cunctantius confirmarentur⁷ acta sua: Pompeioque M. Crassum conciliavit, veterem inimicum ex consulatu, quem summa discordia simul gesserant: ac societatem cum utroque iniit, ne quid ageretur in Rep. quod displicuisset ulli e tribus.

NOTAE.

1. *Per centurias*] Centuriatis enim Comitibus majores magistratus ordinarii creabantur. De comitiis cap. 15.

2. *Pronuntiaret*] Hoc est palam promitteret: quo sensu usurpatum videbis infra cap. 26. in Galba cap. 16. & in Domitiano cap. 4. &c.

3. *E Republica*] Id est in bonum publicum esse vel ipso Catone Iudice licet antiquitatis & morum severo vindice, quibus honorum nundinatio vetabatur. Unde Lucanus lib. 1.

Hinc rapti fasces pretio, &c.

4. *Optimatibus*] Frustra quidam hic requirunt *ab*: hujus enim praepositionis apud auctorem hunc & alios emissio non infrequens est.

5. *Silva callesque*] Turnebum secutus Torrentius existimat hunc locum intelligi de administratione Silvarum publicarum, saluumque: a pecuariis enim, ut in illis pecora pascere, exigebatur in gregis vel armenti capita tributum, quod vectigalium partem

efficiebat. Verum Beroaldo & Sabellico satius arbitror assentiri, nempe silvarum callemque, hoc est, itinerum securitas demandata consulibus intelligatur, eoque magis, quod silvas Italiae, saltem quasdam publicis custodibus metu latronum fuisse occupatas ad securitatem viatorum, teste Juvenali constet Sat. 3. sub finem.

Armato quoties tuta custode tenentur

Et Pontina palus, & Gallinaria pinus.

Quod exactius mandatum ab Augusto. Aug. cap. 32.

6. *Instinctus*] Id est exstimulatus, incitatus, quidam legunt instructus, quasi ad declinandam cautius invidiam edoctus.

7. *Acta sua*] Varia in Oriente constituerat: aliis regibus retinendum permiserat regnum, aliis ademerat & similia.

8. *Ac Societatem*] Ex hac potentiae societate orta Reipub. perniciēs est: unde eleganter Lucanus lib. 1. initio.

Tu causa malorum

Facta tribus dominis communis Roma, &c.

CAPUT XX.

A. V. C.
DCCXCV.

In isto honore, primus omnium instituit, ut tam Senatus, quam populi diurnae acta conficerentur, & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone sequerentur. Lege autem agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. Ac postero die in Senatu conquestum, nec quoquam reperto qui super tali consternatione referre, aut censere aliquid auderet, qualia multa saepe in levioribus turbis decreta erant, in eam coegit desperationem, ut quoad potestate abiret, domo abditus nihil aliud quam per edicta obnuntiaret. Unus ex eo tempore omnia in Rep. ad arbitrium administravit: ut nonnulli urbanorum, cum quid per jocum testandi gratia signarent, non *Cesare & Bibulo*, sed *Julio & Cesare* Coss. actum scriberent, bis eun-

dem præponentes, nomine atque cognomine: utque vulgo mox ferrentur hi versus.

Non Bibulo quidquam nuper sed Cesare factum est:

Nam Bibulo fieri consule nil memini.

¹⁰ Campum Stellatam majoribus consecratum, agrumque Campanum ad subsidia Reip. vectigalem relictum, divisit ¹¹ extra sortem, ad xx. millibus civium, ¹² quibus terni pluresve liberi essent. ¹³ Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte relevavit: ^b ac ne in locatione novorum vectigalium immoderatus liceretur, propalam monuit. Cætera item quæ cuique libuissent, dilargitus est, contradicente nullo, ac, si conaretur quis, absterito. ¹⁴ M. Catonem interpellantem extrahi curia per licitorem, ducique in carcerem jussit. L. Lucullo liberius resistenti tantum calumniarum metum injecit, ut ad genua ultro sibi accideret. Cicerone in judicio quodam ^c deplorante temporum statum, P. Clodium inimicum ejus frustra jam pridem a ¹⁵ patribus ad plebem transire nitentem, eodem die, horaque nona, transduxit. Postremo in universos diversæ factionis induxit Vettium præmiis, ut se de inferenda Pompeio nece sollicitatum a quibusdam profiteretur, productusque pro Rostris auctores ex compacto nominaret, sed uno atque altero frustra, nec sine suspitione fraudis nominatis, desperans tam præcipitis consilii eventum, interceptisse veneno indicem creditur.

INTERPRETATIO.

^a Postridie & Cæsar in tantam desperationem impulit Bibulum conquestum in Senatu, ut quoad consulatus finiretur, domo occultatus sollemniter per edicta intercederet; quia nemo repertus erat, qui auderet referre vel censere super tali perturbatione, quod frequenter idem contigerat in minoribus motibus.

^b Ac interdum & publice admonuit ne

deferrent nimium pretium in conductione novorum vectigalium.

^c Cum Cicero deplorasset in quodam judicio temporum statum P. Clodium inimicum ejus qui jam diu inutiliter conabatur transire a patritia familia in plebejam, Cæsar transtulit eodem die horaque nona.

NOTÆ.

1. *Acta*] Populi Senatusque acta erant commentarii in quos referebantur quæcumque singulis diebus fierent. Horum cura conficiendorum erat uni e patribus.

2. *Quo mense fasces non haberet*] Et alia regie potestatis insignia consulibus post exactos reges concessa, fasces tamen non simul ambos, ne terror duplicatus videretur, sed alternis duntaxat mensibus habere voluerunt.

3. *Accensus*] Hic sumitur pro eo magistratum ministro qui vel Quirites ad concionem, vel jus postulantes ad Prætorem acciret: alias accensus nomen est militiæ. (is nempe qui a tribuno militum Centurioni dabatur adjutor.)

4. *Lege autem agraria*] Satis notum quid illæ sint agrariæ leges quibus popularem auram ambientes, quosdam agros viritim plebi dividendo, acceptos se præbere nitebantur. 5. *Obnuntiantem collegam*] Ad hoc ut agri dividerentur Senatusconsulto vel aliqua ad populum rogatione fuit opus, quorum utrumque legis agrariæ nomine pariter appellabant. Cum ergo Cæsari ad Senatum hac divisione referenti plures adversarentur, in forum ad populum confugit ubi, ipse auxiliantibus Crasso & Pompeio legem accipiendam curavit, Bibulumque qui Senatus impulsu huc quoque resistendi causa se contulerat extortis fascibus reliquisque consulatus insignibus una cum Catone expulit.

6. *Referre*] Senatusconsultum non fiebat nisi consul aut alius, cui id juris erat, ad Senatum referret, h. e. rem qua de agebatur in consultationem adduceret, patrumque super ea sententiam rogaret. Cur igitur Bibulus tunc non retulerit haud liquet. Suspiciatur quidem Cataubonus ejus forsan illo mense non fuisse fasces, nec nisi ab eo consule, cujus essent, referri potuisse. Sed neutri adstipulatur antiquitas. Dicit enim Appianus Bibulum extortis fascibus ejectum, & hos igitur habuisse debuit, sicque etiam Cæsar fasces non habens de his omnibus referebat: & sane mihi non apparet quid causæ fuerit, nisi tam ipsius Bibuli, quam Senatus universi consternatio.

7. *Per edicta obnuntiaret*] Ea sunt edicta de quibus supra cap. 9. quibus Cæsari multa molienti adversus auspicia obnunciando resistebat: est enim obnunciare verbum Auguribus ferme proprium nempe mali ominis aliquid nuntiare, quo decreta publica & comitiorum eventus impediabantur. Bibuli autem ut pote consulis erat vel auspicia observare vel iis non observatis obnuntiare.

8. *Nonnulli urbanorum*] vel civium urbem habitantium sermones intellige, vel facietorum potius, hoc est urbana & culta quadam dicacitate jocantium.

9. *Cum quid per jocum*] Torrentius hic ait inversum esse scripturæ ordinem, sicque respondendum censeret; *cum quid testandi gratia signarent, per jocum, non Casare, &c.* ut sensus sit non per jocum iustificationem exhibitam, sed illa exhibita, scriptum fuisse per jocum *non Casare &c.* verum cum dicacitates & joci parum congruant actibus quibus solennitates juris adhibentur, videntur illæ testationes intelligi tantum factæ inter jocosos illos, urbanos, & non nisi jocandi gratia, sicque remanebit communis & receptissima lectio *per jocum testandi gratia, &c.*

10. *Campum Stellatam*] Campum inter & agrum differentia est: campus enim agri pars, quo etiam sensu Cicero adversus Rullum: *atque his colonis agrum Campanum & Stellatam Campum dividi jubet*; Stellam enim Campus pars est agri Campani, qui hodie *terra di lavore*: causam autem, cur consecratum

illum dicat Suetonius, obscuram reddit Ciceronis auctoritas: loco enim supra laudato in agrariis adversus Rullum, illius, tanquam de campo, qui tunc temporis coleretur mentionem facit, dum appellat *horreum regionum, solatium annonæ &c.* cum tamen consecratum agrum coli non licuisse constet. Unde sequeretur non primum violatam a Cæsare illius agri religionem. Videtur ergo ager *consecratus* hic alio sensu intelligendus pro eo nempe qui a majoribus esset Reip. addictus ad copiam annonæ promovendam: quo sensu in lege 3. Cod. de bonis vacantibus & de incorporatione *nostris consecrandæ substantiis*, id est addicenda fisco: vel intellige secundum partem tantum forte consecratum.

11. *Extra sortem*] Sic interpretare divisit millibus civium ad viginti h. e. circiter. Sensus est viginti millia civium circiter in hac agri Campani & Stellatis Campi assignatione, prælatos a Cæsare & absque sorte in partem vocatos. Vulgo enim si plures vel pauciores quam lege præscriptum erat, nomina in coloniam professi fuissent tunc ad sortem confugiebant, ut ex omnibus educerentur qui agrum acciperent.

12. *Quibus terni pluresve*] Antiqui præmiis & honoribus multis invitabantur ad matrimonia frequentanda, ut infra in Aug. cap. 34. & 44.

13. *Publicanos*] Notum est fuisse vectigalium conductores qui ordinis erant equestris. Remissionem autem ideo petentes quod vastata Mithridaticis bellis Asia solvendo non esset, sicque lege Censoria tegebantur qua ascriptum erat ut *si qui frui publico publicanus non posset, ne ei fraudi id esset.*

14. *Marcum Catonem*] Qui cum Cæsaris optata non posset impedire, ne tamen quidquam decerneretur dicendo diem eximebat, eo quod senatori jus esset ut sententiam rogatus prius diceret quid vellet & quoad vellet.

15. *A patribus*] E plebe enim facilius creabantur tribuni plebis, quam ex patribus. Vide Lipsium lib. 2. Electorum cap. 13. De Vettio indice lege Epistolam Ciceronis 24. lib. 2. ad Atticum.

CAPUT XXI.

Sub idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam, successuri sibi in consulatu, duxit uxorem: suamque Juliam Cn. Pompeio collocavit, repudiato priore sponso¹ Servilio Cæpione, cujus vel præcipua opera paullo ante Bibulum impugnaverat. Ac post novam affinitatem, Pompeium primum rogare sententiam cœpit, cum Crassum soleret: essetque consuetudo, ut quem² ordinem interrogandi sententias consul³ Kalend. Januariis instituisset, cum toto anno conservaret.

NOTÆ.

1. *Servilio*] Cui Pompeii filiam ut duceret effecturum se promisit.

2. *Cum Crassum*] Ejus rei rationem reddidisse eum Senatui, Tiro Tullius Ciceronis libertus scriptum reliquit: ita que se a patrone suo audivisse scribit teste Gellio lib. 4. cap. 10.

3. *Quem ordinem*] De hoc ordine ibidem sic habet Gellius ordo rogandi sententias varius fuit: alias primus rogabatur qui a

censores princeps in Senatu lectus fuerat, alias qui designati consules erant, quidam e consulibus studio aut necessitudine aliqua adducti quem iis visum erat extra ordinem sententiam primum rogabant. Observatum tamen est nequis quemquam ex alio quam ex consulari loco sententiam primum rogaret.

4. *Calendis Januariis*] Qui primus incundi magistratus dies.

CAPUT XXII.

Socero igitur generoque suffragantibus, ex omni provinciarum copia Gal-
 lias potissimum elegit, cujus emolumento & opportunitate, idonea sit materia triumphorum. Et initio quidem Galliam Cisalpinam, Illyrico adjecto, lege Vatinia accepit: mox per Senatum, Comatam quoque: veritis patribus ne si ipsi negassent, populus & hanc daret. Quo gaudio clatus, non temperavit quin paucos post dies frequenti curia jactaret, invitis & gementibus adversariis adeptum se quæ concupisset: proinde ex eo insultaturum omnium capitibus, ac negante quodam per contumeliam, *Facile hoc, ulli fœmina fore*, responderit, quasi alludens, *In Assyria quoque regnasse Semiramis, magnamque Asia partem Amazonas tenuisse quondam.*

A. V. C.
 DCXCVI.

NOTÆ.

1. *Idonea sit materia*] Tot enim ac tantos vincenti populos divitiarum cumulus & honoris certo erat expectandus.

2. *Galliam Cisalpinam*] Hæc inter Alpes & Apenninum Anconam usque porrigebatur. Hodie sunt ex ferme regiones quæ Longobardiæ & Pedemontii nomine censentur.

3. *Illyrico*] Regio quæ olim in duas partes Liburniam, ac Dalmatiam divisa, nunc uno nomine *Dalmatia* appellatur, Tiber. cap. 16.

4. *Lege Vatinia*] Vatinii quem Cæsar Tribunum plebis fecerat rogatione lata.

5. *Accepit*] A populo scilicet idque quem admodum & alia multa quæ Cæsar obtinuit: extraordinarium & contra leges fuit, omnimodo enim decernendæ erant a Senatu provinciæ.

6. *Comatam quoque*] Scilicet Galliam: hæc vero, si ex Narbonensi provincia, quæ bracata Gallia dicebatur, Sabaudiam detraxeris Belgicæque Galliæ paucas partes, Francicum in Gallis Imperium hodie consti-

uit : tribus enim partibus Comata Gallia constabat , Aquitania nempe , Celtica sive Lugdunensi , & Belgica quæ omnes Comatæ nomen a Capillitiū jam inde cultu sortitæ fuerant .

7. *Insultaturum*] Hoc vocabulo obscœnum latere quidpiam Torrentius bene , ut opinor , suspicatur . Tale enim quid jactare solebant in eos , quos infensiore contemptu afficerent , patet ex aliis hujus auctoris locis infra Tiber cap. 45. quo tamen obscœno sensu acceptum concludi solummodo potest ex eo quod negavit quidam ille , *facile hoc ulli fœmina fore* , nonvero dictum a Cæsare ut constare videtur ex eo quod reposuit .

8. *Ulli fœmina*] Refertur ad id quod

supra cap. 2. de Nicomede dictum .

9. *Alludens*] Vel serio vel per jocum innuens se de regno loqui : de utroque enim *alludere* potest intelligi .

10. *In Assyria*] Asiæ regio est .

11. *Semiramis & Amazonas*] Notæ ex multorum monumentis fœminæ , illa quod Babylone in Assyria , hæ quod in Pontica regione & in Asia minore regnaverint . Neque hic existimari debet Cæsar historiæ ignorantia lapsus , cum dixit *magnam Asia partem tenuisse* . Siquidem Justinus lib. 2. num. 4. de Orythia Amazonum Regina suas adversus Græcos exstimulante sic ait *frustra que & Ponti sinum & Asiam edomitam si Græcorum non tam bellis quam rapinis pateant* , &c .

C A P U T X X I I I .

A. V. C.
DCCXCVII.

Functus^a consulatu , C. Memmio Lucloque¹ Domitio prætoribus , de superioris anni² actis referentibus , cognitionem Senatui detulit : nec illo suscipiente , triduoque per irritas altercationes absumto , in provinciam abiit , & statim³ quæstor ejus in⁴ præjudicium aliquot criminibus arreptus est . b Mox & ipse à L. Antistio Tribuno plebis⁵ postulatus ,⁶ appellato demum collegio , obtinuit , cum Reip. causa abesset ,⁷ reus ne fieret . Ad securitatem ergo posterius temporis , in magno⁸ negotio habuit obligare semper annuos magistratus , & e competitoribus , non alios adjuvare , aut ad honorem pati pervenire , quam qui sibi⁹ recepissent propugnatos absentiam suam : cujus pacti non dubitavit a quibusdam jusjurandum atque etiam¹⁰ syngrapham exigere .

I N T E R P R E T A T I O .

a Post gestum Consulatum a Cæsare cum C. Memmius Luciusque Domitius Prætores referrent ad Senatum ut fieret disquisitio eorum quæ facta fuerant a Cæsare anno præcedenti , Cæsar consensit ut Senatus cognosceret de illis . Verum Senatu non admittente illam cognitionem , & tribus diebus

elapsis per vanas disceptationes , discessit in provinciam .

b Statim ipse quoque accusatus a L. Antistio Trib. plebis cum provocasset ad collegium Tribunorum impetravit ne accusaretur , siquidem aberat publicorum negotiorum causa .

N O T A E .

1. *Domitioque*] Domitius hic Neronis fuit atavus de quo plura infra , in Nerone cap. 2.

2. *Actis*] An eorum simpliciter quæ facta fuerant a Cæsare mentio fiat , an vero eorum quæ eius auctoritate relata fuerant in Acta publica subobscurum est : de illius tantum actis videtur intelligere .

3. *Quæstor ejus*] An ille quem secum du-

cebat in provinciam an vero quem consul habuerat , immerito ni fallor dubitatur ab aliquibus ; quo enim pacto posset reus fieri novus quæstor ?

4. *In præjudicium*] Id est magno ardore accusatus est quasi in spem & exemplum futuri ejusdem de Cæsare judicii quod de eius quæstore fuisset propter eam animorum consensionem quæ magistratui vulgo inerat

suo cum quæstore. Apud Jurisconsultos varia significat præjudicium : sed hoc loco videtur definiendum cum Asconio in divinatione Cicer. in Verrem, id quod cum statum fuerit, judicaturis affert exemplum, quod sequantur.

5. *Postulatus*] In publico crimine postulatio fit proprie cum postulatur a prætore nominis deferendi h. e. accusandi venia: hic & apud historicos passim postulatus idem est atque accusatus.

6. *Appellato Collegio*] Ut Antistii rogationem intercessione reliqui tribuni summove- rent. Ubi nota appellare Collegium & ad Collegium, principem & ad principem pro-

miscue usurpari posse.

7. *Reus ne fieret.*] Hoc est obtinuit ne quis sibi litem intenderet, quod absentibus Rei- publicæ causa ne moveretur, lege Mem- mia cavebatur.

8. *In magno negotio*] Mallet Casaubonus in magno habuit.

9. *Recepissent*] In quibusdam codicibus legitur *pepigiissent*.

10. *Syngrapham*] Legunt alii *Syngraphum*. Utrumque dicitur. Plautus in captivis Act. 2. sc. 3. sub fin. a Præatore *sumam Syngra- phum*: est autem Syngrapha schedula con- scripta in alicujus rei fidem a *συν* & *γραφω* simul scitibo.

CAPUT XXIV.

SED cum L. Domitius consulatus candidatus palam minaretur, Cos. se-
ffecturum quod¹ prætor nequisset, ademturumque ei exercitus:² Cra-
ssum Pompeiumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos, compulit, ut
detrudendi Domitii causa, consulatum alterum peterent: & ut in quin-
quennium sibi imperium propagaretur:³ perfecitque utrumque. Qua fidu-
cia ad legiones quas a Rep. acceperat, alias privato sumtu addidit: unam
etiam ex Transalpinis conscriptam, vocabulo quoque Gallico: (⁴ Alauda
enim appellabatur) quam disciplina cultuque Romano institutam & orna-
tam, postea universam⁵ civitate donavit. Nec deinde ulla belli occasione, ne
injusti quidem ac periculosi, abstinuit, ⁶ tam fœderatis quam infestis ac
feris gentibus ultro laceffit: adeo ut Senatus quondam legatos ad explo-
randum statum Galliarum mittendos decreverit, ac nonnulli dedendum eum
hostibus censuerint. Sed prospere⁷ decedentibus rebus, & sæpius & plu-
rium quam quisquam umquam dierum⁸ supplicationes impetravit. Gessit
autem novem annis, quibus in imperio fuit, hæc fere.

NOTÆ.

1. *Quod prætor*] Ut scilicet Cæsar voca-
retur ad disquisitionem eorum quæ in con-
sulatu gesserat.

2. *Crassum Pompeiumque.*] Non hos mo-
do, sed & alios complures primariæ nobilita-
tis viros etiam e magistratuum numero, ita
ut Plutarchus referat tunc temporis, simul
visos fuisse circa Cæsarem centum & viginti
lectores cum fascibus & securibus; Senato-
resque plusquam 200. omnes, illius vel lar-
gitionibus, vel favore devinctos quorum
communi consilio decretum est, ut Cra-
ssus, Pompeiusque iterum consulatum pete-
rent: ubi nota urbem Lucam Cisalpinæ Gal-
liæ a Suetonio sicut & a Plutarcho assignari,

quam tamen Etruriæ Plinius attribuit.

3. *Perfecit*] Sic emendandum censuit Tor-
rentius ex Vaticano codice *propagaretur* le-
gunt alii *prorogaretur*: posteriorem hanc
lectionem sequitur Casaubonus.

4. *Alauda.*] Et ipsi milites *Alauda* dicti a
Galearum quibus utebantur forma: erat
enim illarum summitas in quandam veluti
cristam erecta ad similitudinem illius apicis
qui in capite ejus aviculæ conspicitur quam
Latini *galeritam* appellant: alauda enim vo-
cabulum omnino Gallicum est etiamnum
hodie *une aloüette*. Casaubonus ad galea-
rum ornamenta refert veluti cristas, quas
Romanis pinnatas fuisse Polybius ait.

3. *Civitate donavit*] Vide supra cap. 8.

6. *Fœderatis*] Fœderatæ gentes eæ erant quæ populo Romano debebant aliquid ex fœdere, quo soluto gaudebant sua libertate.

7. *Decedentibus*] *Prosperè decedere* pro *prosperè cedere* usurpatum raro reperire est.

8. *Supplicationes*] Qui feliciter imperium administraverunt iis præsentibus triumphus, absentibus vero Imperatoris nomen & supplicationes decernebantur. Hæ

autem erant dies festi quos toti populo *Senatus* indicebat per quos pompa solennè in templa proficiscebatur, sacrisque peractis populo dabatur esculum. Quæ pompa modo plurium modo pauciorum fuit dierum, pro hominum dignitate aut victoriæ magnitudine. Verum ad Cæsaris usque tempora longe pauciorum fuerat quam postea, quapropter hæc verba *plurium quam quicumquam unquam dierum* restringe ad tempora ante Cæsarem.

CAPUT XXV.

A.V.C.
DCC.

OMnem Galliam, quæ a¹ saltu Pyrenæo Alpibusque & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, patetque circumitu ad bis & tricies centum millia passuum, præter socios ac bene meritas civitates in² provinciæ formam redegit, eique quadringenties³ in singulos annos stipendii nomine imposuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum, ponte fabricato aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus est & Britannos, ignotos antea: superatisque pecunias & obsides imperavit. Per tot successus ter, nec amplius, adversum casum expertus: in Britannia, classe vi tempestatis prope absumta: & in Gallia, ad⁴ Gergoviam legione fusa: & in Germanorum finibus, Titurio & Aurunculeio legatis per insidias cæsis.

NOTÆ.

1. *A saltu Pyrenæo*] Satis noti sunt hi montes. *Gebenna* vero hodie, *Les Cevennes* mons est in longum maxime extensus inter Rhodanum & Garumnæ flumina.

2. *In provinciæ formam*.] Legibus magistratibusque Romanis administrandam subiecit.

3. *Quadringenties*.] Quid sint sestertii supra dictum est cap. 4. Ut autem illorum ratio numerandorum clarior fiat, notandum est: modo numerorum ordinem simplici viâ ab antiquis observatum in numerando; modo brevitas gratia multa legentibus intelligenda reliquisse. Nam ab unitate ad millenarium usque numerum simplici viâ procedebant hoc modo: sestertii 10. 20. 500. 1000. a millenario numero ad eum quem lingua vernacula dicimus *million*. Tribus modis. Primo, vel adhuc simpliciter ut mille sestertii, bis mille sestertii, &c. Secundo, Neutro plurali sestertia ut duo, tria sestertia, &c. Intelligendo millia: aut potius secundum Budæum nihil intelligendo quidquam. Sestertia enim singula in neutro

plurali mille nummos sestertios valent: eæque sunt, quæ magna vocantur ab aliquibus: hi vero sestertii nempe dicuntur parvi, quod bis mille sestertii duo tantum sestertia valeant. Tertio denique modo per genitivum pluralem contractum v. g. *sestertium pro sestertiorum* additis numeralibus, ut *octo millia sestertium*, *centena millia sestertium*, &c. Et a milione indefinite procedendo utuntur adverbis, ut decies, centies, millies, ubi semper intelligenda veniunt *centena millia nummum*, vel *sestertium nummum*. Nam sive separata, sive conjuncta idem sonant hæc tria. Postrema autem hæc numerandi ratio auctori nostro familiaris est, raroque ipsum quoties de ingentibus summis agitur, aliter locutum invenias. Ut H. S. millies intulit, quadringenties stipendii nomine imposuit, &c. Lipsius aliter censet Suetonium scripsisse nimirum hoc modo id est quater millies ea summa decem milliones reddit: Sed prior lectio videtur melior. Nec enim voluit Cæsar nimis tributis statim exasperare Gallos subiectos.

subjectos. Adde & illud indicium, quod plures codices, omissa tributi quantitate, simpliciter habeant *stipendii nomen* alii *nomen* imposuit.

6. *Ad Gergoviam*] Arvernorum urbs fuit,

quam aliqui asserunt esse hodie *Clermont en Auvergne*. Alii vero paululum distasse ab hac urbe affirmant. Obsidio illius fuisse describitur in *Commentariis Cæsaris*, & quæ sequitur legatorum cædes.

CAPUT XXVI.

Eodem temporis spatio¹ matrem primo, deinde² filiam, nec multo post³ A. V. C. DCCII, neptem amisit. INTER QUÆ consternata P.⁴ Clodii cæde Rep. cum Senatus⁵ unum C. o. s. nominatimque Cn. Pompeium fieri censuisset, egit cum Tribunis plebis collegam se Pompeio destinantibus, id potius ad populum ferrent, ⁶ ut absenti sibi, quandoque⁷ imperii tempus expleri cœpisset, petitio secundi Consulatus daretur: ⁸ ne ea causa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod ut adeptus est, ⁹ altiora jam meditans, & spei plenus, nullum largitionis, aut officiorum in quemquam genus publice, privatimque omisit. ¹⁰ Forum de¹¹ manubiis inchoavit: cujus area super H. S. ¹² millies constitit. ¹³ Munus populo, ¹⁴ epulumque pronuntiavit in filiarum memoriam, ¹⁵ quod ante eum nemo. Quorum ut quam maxima expectatio esset, ea quæ ad epulum pertinerent, quamvis ¹⁶ macellaris oblocata, etiam ¹⁷ domesticatim apparabat. ^a Gladiatores ¹⁸ notos, sicubi ¹⁹ infestis spectantibus dimicarent, vi rapiendos reservandosque mandabat. Tyrones neque in ²⁰ ludo, neque per ²¹ lanistas, sed in ²² domibus per equites Romanos, ac etiam per Senatores armorum peritos erudiebat: precibus enitens, quod epistolis eius ostenditur, ^b ut disciplinam singulorum susciperent, ipsique dictata exercentibus darent. Legionibus ²³ stipendium in perpetuum duplicavit. Frumentum, quoties copia esset, etiam ²⁴ sine modo mensuraque præbuit: ^c ac singula interdum mancipia & prædia viritim dedit.

INTERPRETATIO.

^a Si gladiatores peritæ cognita decertarent alicubi cum offensione spectantium, ne occiderentur, jubebat ut eriperentur per vim, & reservarentur sibi.

^b Ut instruerent singulos tyrones & documenta illis traderent ore proprio.

^c Et largitus est identidem unicuique militi unum servum, & unum fundum.

NOTÆ.

1. *Matrem primo*] Aureliam insigni pudicitia mulierem, apud quam Cæsar educatus mirabilem illam Latini sermonis elegantiam non parum excoluit; pure enim & eleganter Romane loquebatur Aurelia; utpote cuius e familia, Cottarum scilicet, tot illustres prodierant Oratores.

2. *Filiam*] Juliam scilicet quæ Pompeio collocata, partus doloribus expiravit. Atque omnia (inquit Velleius) inter destinatos tanto discrimini duces dirimente fortuna: filius

quoque Pompeii Julia natus intra breve spatium obiit. Hoc enim una mutæ socerum inter & generum concordie pignus erat potissimum; unde Lucanus lib. 1.

Nam pignora juncti
Sanguinis, & diro ferale omine tadas
Abstulit ad Manes, Parcarum Julia sava
Intercepta manu, &c.

3. *Neptem*] Ex filia scilicet Julia & Pompeio, sed ab interitu Juliarum tam cito mortem obiit, ut cujusnam sexus esset inter veteres

non constiterit. Velleius enim, ut patet ex loco supra adducto, & Lucanus lib. 5. nepotem Julio natum affirmant, nec etiam utriusque testimonium, Dionis lib. 39. & Plutarchi in Pompeii vita, testimonio posthabendum existimari, maxime cum Suetonius certo non adversetur, siquidem in Vaticano, & Memmiano codicibus legit Casaubonus *nepotem*; quæ lectio cæteris quoque antepositur a Lipsio Elect. 2. c. 17.

4. *P. Clodii Cade.*] A Milone perpetrata, cui facinori excusando, egregiam illam Cicero pro Milone orationem scripsit.

5. *Unum Consulem*] Quod Romanorum nulli hucusque contigerat, ut consulatus nomine tota Dictaturæ potestas obtineretur; sed ideo tunc factum quod appareret perculiam hoc motu Remp. nisi unius auctoritate, non posse stabiliri: quod consuli potius uni quam Dictatori credere fortasse maluerint, quia collegam illi poterant salvis legibus, adungere, huic vero minime.

6. *Ut absenti sibi, &c.*] Quamvis enim legibus id non liceret, Pompeii tamen exemplo præcedente facilius impetratum iri videbatur, Catone licet perpetuo repugnante.

7. *Imperii tempus*] Secundi nempe quinquennii in quod Gallias obtinuerat.

8. *Ne ea causa*] Ad petendum scilicet alterum consulatum.

9. *Altiora medians*] Propter spem continuandæ tantæ auctoritatis.

10. *Forum de Manubiis*] Vocis illius significationes variæ sunt. Hic nil aliud est quam locus, tractandis civilibus negotiis comparatus; Basilicis insignibus, tabernisque circumdatus ad Cæsaris usque tempora solum fuerat Romanum forum, cui & illud addidit, de quo hic agitur. Sed crescente postea negotiorum multitudine, tertium extrui iussit Augustus. Et hæc tria sunt fora ab auctoribus præcipue celebrata, de quibus adhuc infra August. 29. 31. 56. 72. Claud. 33. &c.

11. *Manubiis*] Manubiæ sunt pecunia ex præda, per Quæstores Pop. Rom. vendita, contracta auctore Gellio lib. 13. cap. 23.

12. *Super sestertium millies &c.*] Hoc est nostro ritu quatuor, ut aiunt *milliones* cum trecentis & 75. librarum nostratium millibus; quanta summa merito deterritus, mihi videretur Egnatius, nisi tenuiorem ipse

& minus etiam ex contraria ratione credibilem substitueret: vult enim loco *millies* legendum esse *mille* sestertios scilicet, quorum cum singuli non pluribus quam decem cum dimidio denariis nostratibus æquivalent, ut supra cap. 4. fieret tantum 43. l. 15. s. summa, qua quid potuisset ad tantum opus, quale fuit Julium forum, soli comparari. Quod si lectionem immutare liceat longe tolerabilius fuerit legere *mille sestertia* quæ circiter 43750 l. efficiunt. Cum ergo doctissimi viri Torrentius & Casaubonus satis perspectam nolint Romanorum magnificentiam ei, cui credibilis non sit hic Suetonii locus, iis assentiri dubio procul satius est, cum præsertim omnium codicum auctoritate nitatur vulgata lectio. Cui accedit etiam quod in tanta urbis frequentia multorum domus privatorum commendæ verosimiliter fuerint, idque non nisi magno pretio: invitis quippe tunc temporis adimere consiliorum ejus non erat.

13. *Munus*] Hoc est spectaculum gladiatutum de quo supra cap. 10.

14. *Epulum*] Convivium publicum quod in propatulo civibus exhibebatur, idque vulgo in dedicatione templorum, in honorem deorum, in pompis triumphantium, ludorumque solennitatibus, &c.

15. *Quod ante eum nemo*] De fœminis duntaxat intelligit; viris enim id honoris jam ante tributum. Sed sexum illum iniquitatis honoribus, consulto, utpote qui a Venere ortus esset, illustrabat.

16. *Macellarii*] Ii sunt obsoniorum omnis generis venditores, quibuscum Cæsar de epulo instituendo pepigerat.

17. *Domesticatim*] Non definiunt an per domos varias, an per domesticos proprios. Prius videtur intelligendum.

18. *Gladiatores notos*] Quorum in tractandis armis peritia decertationibus multis inclaruisset.

19. *Infestis spectatoribus*] Si pugnantes in arena gladiatores populo non placerent, ii, licet fortissimi, spectantis & infesti populi jussu trucidabantur. Quod verso pollice faciendum indicabatur. Juvenal. Sat. 8.

*Munera nunc edunt & verso pollice vulgi
Quemlibet occidunt populariter.*

Et Prudentius in Vestales quod talia spectarent.

*Consurgit ad ictus
Et quoties ferrum victor jugulo inserit, illa*

Delicias ait esse suas, pectusque jacentis
Virgo modesta jubet converso pollice rumpi.
 Illos autem de quibus hic, vi rapiendos, servandosque sibi Cæsar jubebat, quo suum munus etiam gladiatorum peritia commendaret.

20. *Ludo*] Gladiatorio nempe ubi tyrones ad gladiaturam instituebantur: sic enim appellavere locum omnem discendi causa comparatum.

21. *Lanistas*] Lanistæ sunt gladiatorum artis magistri, qui domi gladiatores instituebant quos deinde munerariis elocarent, aut venderent.

22. *In Domibus*] Privatis nempe vel ut peritiores fierent, vel ut docentium nobilitate major esset expectatio spectaculi, aut etiam magnificentia.

23. *Stipendium*] Notum est ex Livii lib. 4. decad. 1. stipendium per 300. & amplius annos militibus Romanis non concessum. Et ex Polybii lib. 6. Illud cum dari coeptum est, fuisse perexiguum; hujus siquidem auctoris tempore hoc est trecentis circiter post annis diurnus peditis quæstus oboli duo, Centurionis duplex, equitis vero drachma seu denarius fuisse reperiuntur. Oboli au-

tem illi duo ex Lipsii supputatione lib. 1. Elect. cap. 2. tribus tantum Romanis assibus & fortasse paulo amplius æquivalent. Cum igitur auctum ab eo tempore ad Julium usque Cæsarem non reperiatur, con-jicere est duplicatum illud de quo hic agitur stipendium, non nisi sex aut septem ut plurimum Romanorum assium fuisse in singulos pedites. Quod reliquæ urbis magnificentia meo quidem judicio parum congruit; nisi tamen debellatorum tot hostium spoliis tantisque triumphantium imperatorum largitionibus querimonias de stipendii vilitate cæteroqui futuras, atque seditiones etiam, retardatas fuisse suspiceris. De stipendii incremento & aliis circa hoc infra. August. cap. 49. & Domit. cap. 7.

24. *Sine modo mensuraque*] Stipendio militibus concessio, aliquot post annos concessus est & certus frumenti modus, qui annona dicebatur. Erantque in Romana legione milites quibus duplex ob virtutem annona dabatur. Cæsar autem ut efficacius omnes sibi devinceret, nullum in distribuendo militibus frumento modum servari voluit, sed quantum habuit sine mensura parcimonia dilargitus est.

CAPUT XXVII.

AD retinendam autem Pompeii necessitudinem ac voluntatem, ¹ Octaviam sororis suæ ² neptem, quæ C. ³ Marcello nupta erat, ⁴ conditione ei detulit, sibi que ⁵ filiam ejus in matrimonium petiit, Fausto Syllæ destinatam. ⁶ Omnibus vero circa eum, atque etiam parte magna Senatus, gratuito, aut levi fœnore obstrictis, ⁷ ex reliquo quoque ordinum genere vel invitatos, vel sponte ad se commeantes, uberrimo ⁸ congiario prosequabatur: libertos insuper, servulosque cujusque, prout domino ⁹ patronove gratus quis esset. Tum reorum aut ¹⁰ obælatorum, aut prodigæ juventutis subsidium unicum ac promptissimum erat: nisi quos gravior criminum, vel inopiæ luxuriæve vis urgeret, quam ut subveniri posset a se. ¹¹ His plane palam bello civili opus esse dicebat.

A. V. B.
DCCIII.

INTERPRETATIO.

² Cum autem Cæsar pecuniis creditis, vel sine usura, vel cum exigua, obligasset sibi omnes, quibus utebatur familiariter, & etiam magnam

partem Senatus, afficiebat quoque maximis donis alios ex cæteris Ordinibus qui vel invitati, vel ultro ad illum se conferebant.

1. *Octaviam, &c.*] Cæsaris Augusti soror hæc fuit de qua plura in Aug. cap. 4. & alibi.

2. *Sororis neptem, &c.*] Julia enim Julii Cæsaris soror ex Attio Balbo genuerat Attiam, quæ Octavio nupta Augusti mater fuit & Octaviæ minoris. Aug. cap. 4.

3. *Marcello*] De cujus filio tam præclara Virgilii carmina lib. 6. *Æneid.* & infra Aug. cap. 63. 66. & Tib. cap. 6.

4. *Conditione*] Sumi videtur pro nuptiarum sponsaliorumve pactio: quo sensu vox illa familiaris est Jureconsultis. Sic Cajus in renunciatione nuptiarum hæc verba fuisse solennia auctor est: *conditione tua non utar, &c.* Claud. cap. 26. & pro ipso quoque matrimonio apud Plin. *Lib.* 1. *Ep.* 14. *in conditionibus deligendis hic quoque ponendus est calculus, ut sensus hominum spectetur.* Sed & pro stupris etiam ut Aug. cap. 69. Sed hæc loquendi ratio *conditione deferre* nova Bernecero visa est: unde *conditionem* scribendum existimat, ut pro ipsa nupta accipiat quod novum non minus esse videtur, & firmata consensu codicum lectio servanda ut phrasibus quæ nostro auctori peculiares sunt, annumeretur.

5. *Sibi que filiam*] Eam de qua supr. cap. 21.

6. *Ex reliquo ordinum genere*] Equestis & plebei de quibus adhuc non semel infra.

7. *Congiarium*] Congiarium commune est liberalitatis atque mensuræ, ut ait lib. 6. Quintilianus. Congius enim sex sextariorum capax erat. Hic vero significat munera quæ Cæsar comitantibus ad se lar-

giebatur. Cum autem congiarium proprie sit munus illud quod a viris magnificis populo præstabatur universo, minus proprie locutus videri potuerit Suetonius; nisi hac voce de industria usum dixeris, ut privatorum subornationes tantas, vocabulo quo vel ipsius populi subornatio posset exprimi, melius indicaret. Numquid enim congiarium dici potuerit uberrimum quod auctore Valerio Maximo lib. 9. cap. 1. uni Curioni H. S. sexcenties hoc est 2580000 l. ad dissolvendum, ut innuit cap. 29. æs alienum, dederit Paulo Æmylio 1500. talenta referente Plutarch. in Cæs. ac tot aliis de quibus Appianus & Plutarch.

8. *Patronove*] Ad liberos refertur, sicuti *Domino* ad servulos: notum enim est patronum eum esse qui libertate donavit servum, huncque mutato nomine dici libertum.

9. *Obaratorum*] Hoc est ære alieno obstrictorum, sive oppressorum, hoc enim etiam nomine dicebantur, qui apud creditores suos erant in servitute, usque dum solvissent.

10. *His plane palam*] Hoc est obæratæ & luxuriosæ. Duplex esse potest hujus loci sensus, vel necessarios esse ejusmodi viros in bellis civilibus, utpote semper novandis rebus acerrimos; vel necessarium eis esse bellum civile utpote quorum fortunæ sic erant profligatæ, crimina tot, vel tam atrociora; ut illæ restaurari, hæc aboleri sine summa rerum perturbatione non possent quod postremum videtur esse longe vero similis.

C A P U T X X V I I I .

N Ec minore studio reges atque provincias per terrarum orbem adliciebat: aliis captivorum millia dono offerens: aliis citra Senatus popularique auctoritatem quo vellent, & quoties vellent, auxilia submittens: superque Italiæ, Galliarumque & Hispaniarum, Asiæ quoque & Græciæ potentissimas urbes præcipuis operibus exornans: donec attonitis jam omnibus, & quorsum illa tenderent reputantibus, M. Claudius Marcellus C. o. s. edicto præfatus de summa se Repub. acturum, retulit ad Senatum ut ei succederetur ante tempus: quoniam bello confecto pax esset, ac dimitti deberet victor exercitus: & ne absentis ratio comitiis haberetur, quando nec plebiscito Pompeius postea abrogasset. Acciderat autem, ut is legem de jure magistratum ferens, eo capite quo a petitione honorum absentes summovebat, ne

Cæsarem quidem exciperet, per oblivionem: ac mox lege jam ⁴ in æs incisa, & in ærarium condita, corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus ⁵ provincias Cæsari & ⁶ privilegium eripere, retulit etiam, ut colonis quos rogatione ⁷ Vatinia ⁸ Novumcomum deduxisset, civitas adimeretur: quod per ambitionem & ⁹ ultra præscriptum data esset.

INTERPRETATIO.

2. Quousque cum omnes jam obstupescerent, & considerarent scopum ejusmodi Consiliorum, Claudius Marcellus per edictum præfatus, se tractaturum cum Senatu de maximo negotio Reipublica, adduxit in consultationem ut successor mitteretur Cæsari ante

tempus concessum illi a populo, si quidem bello peracto, pax erat, & dimitti debebat exercitus victor; nec absentis meminissent in comitiis, quandoquidem Pompeius ipse postea non antiquaverat plebiscitum.

NOTÆ.

1. Ante tempus] Alterum nempe quinquenium de quosupra cap. 16.

2. Comitibus] Quæ de creandis consulibus habenda erant, quibus ut petere posset consulatum licet absens, biennio ante per Tribunos obtinuerat, sed a populo, unde Marcellus a Senatu volebat id immutari.

3. Quando nec Plebiscito, &c.] Sic in M. S. omnibus Casaubonus. Ita in tribus e suis Torrentius. Adversar. tamen lib. 24. cap. 14. Turnebus præfert ne; sed utramque lectionem obscuram faciunt hæc particulae nec vel ne ut Torrentius neutram admitti debere censeat, vel earum loco substituendum ei quo sane difficultas evanesceret; apertus enim hic sensus, plebiscitum illud quo Cæsari, licet absenti, permessa fuerat consulatus petitio, abrogatur per subsequentem Pompeii legem &c. Dicitur enim abrogare legi, & legem; quanquam illud usitatum sit minus, sed repugnat codicum auctoritas quorum tamen plures nec habent, quam ne: hoc sensu removendum a consulatus petitione Cæsarem, siquidem Pompeius non abrogasset plebiscito, hoc est per plebiscitum illam legis suæ partem qua absentes a magistratum petitione submovebat; sed tantum auctoritate propria, cum lex illa sua foret jam in ærarium relata, quapropter censeari non debebat id abrogasse Pompeius, quod abrogare non potuerat, cum æque intervenire populi debuit auctoritas ut legi Pompeianæ derogari posset, quam ante, cum factum est in gratiam Cæsaris plebiscitum. Cui tamen legi locum fuisse colligas ex Cicerone in literis ad Atticum, ubi auctum a Pompeio Cæsarem conquestus hæc habet

ille (Pompeius) provincia propagator (Galliæ scilicet pro Cæsare) absentis in omnibus adiutor, idem etiam tertio consulatu postquam esse defensor Reipub. cepit, contendit ut decem Tribuni ferrent, ut absentis ratio haberetur, quod idem ipse sanxit lege quadam sua. Unde sic intelligendum videtur, ut in nostra interpretatione.

4. In æs incisa, &c.] Ænea scilicet tabula aut etiam columna pro more populi Romani: sic enim aliæ leges publice exponebantur ut de lege 12. tab. apud Livium lib. 3. aliæ in ærario, quod in Saturni templo erat, recondebantur asservandæ. Quo facto nil ex illis absque nova ad populum rogatione mutari poterat.

5. Provincias] Gallias Togatam & Comatam ac Illyricum de quibus supra cap. 22.

6. Privilegium] Illud enim plebiscitum in unius gratiam Cæsaris emissum fuerat, ut iis nempe solveretur legibus, quibus absenti petere consulatum non licebat.

7. Rogatione Vatinia] Hoc est lege quæ Vatinio Tribuno plebis de quo supra cap. 22. rogante lata erat.

8. Novumcomum] Civitas est Galliæ Comatæ h. e. Cisalpinæ Transpadanæ hodie Come prope lacum ejusdem nominis, quinque illuc millia colonorum lege Vatinia deduxerat, ac civitatis jure donaverat.

9. Ultra præscriptum] Legis agrariæ, qua & agri limites, & colonorum numerus &c. definiebantur, quæ tamen Cæsar suo disposuerat arbitrio, non autem juxta legis præscriptum.

A.V.C.
DCCIV.

COMMOTUS his Cæsar, ac judicans, quod sæpe ex eo audirum ferunt, difficilius se principem civitatis a primo ordine in secundum, quam ex secundo in novissimum detrudi, summa ope restitit, partim per¹ intercessores Tribunos, partim per² Servium Sulpicium alterum consulem. ³ Insequenti quoque anno, C. Marcello, qui fratri³ patrueli suo Marco in consulatu successerat, eadem tentante, collegam ejus⁴ Æmiliū Paullum, Cajumque Curionem violentissimum Tribunorum, ingenti mercede defensores paravit. Sed obstinatius cum omnia agi videret, &⁵ designatos etiam Coss. e parte diversa, Senatum literis deprecatus est, ne⁶ sibi beneficium populi adimeretur: aut ut⁷ cæteri quoque imperatores ab exercitibus discederent: confisus, ut putant, facilius se, simulatque libuisset, ⁸ veteranos convocaturum, quam Pompeium novos milites. Cum adversariis autem⁹ pepigit, ut dimissis octo legionibus, Transalpinaque Gallia, duæ sibi legiones, & Cisalpina provincia, vel etiam una legio cum Illyrico, concederetur, quoad Coss. fieret.

INTERPRETATIO.

² Cum etiam anno sequente eadem moreretur C. Marcellus qui in consulatu successerat M. Marcello filio patru sui, &c.

NOTÆ.

¹ Intercessores Tribunos] Hoc est sese Marcelli conatibus opposcentes, propria enim Tribunorum est intercessio, utpote ad quam unam non ad jus dicendum, quod tamen postea factum est, creati videantur antiquitus auctore Gellio lib. 7. cap. 19. Colligas & ex Plutar. in Cæsare.

² Per Servium Sulpicium] Creatus hic fuerat consul propter eximiam qua pollebat, juris scientiam, de quo Cicero Philippica 9. numero 11 ait omnes qui ex omni ætate in civitate Romana intelligentiam juris habuerint, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpicio non esse comparandos. Illius opiniones non pauca sparsæ sunt in libris digestorum.

³ Patrueli suo Marco] De quo cap. proxime præcedenti.

⁴ Æmiliū Paullum, Cajumque Curionem &c.] Ii ipsi sunt de quibus capite præcedenti. Æmylius accepta a Cæsare pecunia egregiam illam Basilicam extruxit, quæ inter præstantissima urbis opera postmodum numerata est: ejus nomine Basilica Paulli appellata est. Curio autem Cæsaris quondam inimicus acerrimus & ut ait Lucanus lib. 1.

Vox quondam populi, libertatemque tueri Ausus, &c.

Tunc vero in servitium accepta pecunia etiam præcepit, qui, ut ait lib. 2. Paterculus, saluberrimas coalescentis conditiones pacis discussit: ac rupit, homo malo publico facundus & de cuius vitiis plura ibidem.

⁵ Designatos Consules] Hi erant M. Marcellus & Lentulus, ubi notatu dignum videtur tribus annis continuis cum tribus Marcellis Consulibus disceputationem fuisse Cæsari.

⁶ Beneficium populi] Intellige de hoc plebiscito quo permissa fuerat ei absenti consularatus peritio, supra cap. 26.

⁷ Cæteri imperatores] Pompeium in primis innuit.

⁸ Veteranos] Cæsaris inter & Pompeii milites discriminis id fuit, quod ille paucos quidem, sed usu diuturno & continuo armorum peritissimos & laboris omnis tolerantissimos haberet; hic vero Pompeius nempe, multos quidem, sed tyrones ut plurimum & armorum tam rudes quam laboris parum patientes. Unde apud Lucanum lib. 7. ver. 270. Cæsar ad suos.

*Gratis delecta juventus
Gymnasis aderit, studioque ignava palastra
Et paulo post.*

*Civilia pauca
Bella manus facient, &c. ac tandem.*

*Ite perignavae gentes, famosaque regna
Et primo ferri motu prosternite mundum.*

9. *Pepigit*] Hoc est pactionem obtulit,

vel tentavit ubi nota a Suetonio etiam alibi
adhibitum hoc verbum pro pactione oblata
duntaxat, non accepta ut Vitell. cap. 15.

CAPUT XXX.

V Erum neque Senatu interveniente, & adversariis negantibus ullam
se de Repub. facturos pactionem, transiit in ¹ citeriorem Galliam: ²
conventibusque peractis, Ravennæ substitit, bello vindicaturus si quid de ³
Tribunis plebis intercedentibus pro se, gravius a Senatu constitutum esset.
Et prætextum quidem illi civilium armorum hoc fuit: causas autem alias fuisse
opinantur. ^b Cn. Pompeius ita dictitabat, quod neque ⁴ opera consummare
quæ instituerat, neque populi ⁵ expectationem, quam de adventu sui fecerat,
privatis opibus explere posset, turbare omnia ac permiscere voluisse. Alii ti-
muisse dicunt, ne eorum, quæ primo consulatu adversus ⁶ auspicia legesque
& intercessionem gessisset, rationem reddere cogeretur: cum M. Cato idemti-
dem, nec sine jurejurando, denuntiaret ⁷ delaturum se nomen ejus, simul ac
primum exercitum dimisisset: cumque vulgo fore prædicarent ut si privatus re-
disset, ⁸ Milonis exemplo circumpositis armatis causam apud judices diceret.
Quod probabilius facit ⁹ Asinius Pollio, ¹⁰ Pharsalica acie cæsos profligatosque
adversarios prospicientem, hæc eum ad verbum dixisse referens; *Hoc volue-
runt: tantis rebus gestis C. Caesar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxi-
lium petissem.* Quidam putant captum ¹¹ imperii consuetudine, pensitatisque
suis & inimicorum viribus, usum occasione rapiendæ dominationis, quam
ætate prima concupisset. Quod existimasse videbatur & Cicero, scribens, de
officiis tertio libro, semper Cæsarem in ore habuisse ¹² Euripidis versus, ¹³
quos sic ipse convertit;

*Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est: aliis rebus pietatem colas.*

INTERPRETATIO.

^a Sed cum Senatus non veniret in partem
negotii, & inimici Cæsaris dicerent se non au-
dituros ullam conditionem de eo quod spectaret
ad Rempublicam.

^b Cn. Pompeius frequenter sic dicebat Cæ-

sarem voluisse perturbare & permiscere om-
nia, quia non poterat propriis divitiis con-
ficere adificia quæ destinaverat, neque præ-
stare quæ expectabantur de adventu ejus.

NOTÆ.

1. *Citeriorem Galliam*] Togatam sive
Cisalpinam, Lombardie hodie.

2. *Conventibusque*] Quid ii sint supra
cap. 7. Legionibus in hiberna deductis,
Transalpina relictæ Gallia, in Cisalpinam se
conferebat, hoc quidem prætextu, sed ut
majora moliretur, patet ex eo quod Raven-
næ commoratus sit, quæ provinciæ suæ ab
illa parte terminus erat, & omnium minime

ab urbe distita, ejusdem hodie nominis &
ejus regionis quæ *Romagna* nuncupatur.

3. *Tribunis plebis*] Hi diu cum Cæsaris ini-
micis, intercessionibus luctati, urbe demum
cedere coacti sunt acerbissime in ipsos de-
cernenre Senatu. Hanc Tribunorum ejectio-
nem speciosum Cæsari prætextum fuisse notat
Plutarchus: eis quippe numquam ablata fue-
rat intercedendi libertas, quin & eo usque

A. V. C.
DCCXV.

cis licebat intercedere, ut consules ipsos intercessionibus reluctantes mittere possent in carcerem. Qua occasione Lucanus lib. 1.

Iustos fortuna laborat

Esse ducis motus, & causas invenit armis.

Et Cæsar ipse lib. 1. de bello civili.

4. *Opera*] Forum inchoatum, &c. de quibus cap. 26.

5. *Expectationem*] Epuli, muneris gladiatorii &c. de quibus omnibus ibid.

6. *Adversus auspicia*] Ea omnia enumerantur supra cap. 20.

7. *Delaturumque nomen ejus*] Alicujus nomen deferre & accusare distinguunt Jureconsulti: prius enim est apud magistratum de aliquo crimine denunciare, posterius vero est adducto in iudicium reo causam agere. Quæ cæteri auctores usurpant promiscue.

8. *Milonis exemplo*] Notæ iudicii Miloniani turbæ, quod, cum fieret, clausæ tota urbe tabernæ, milites in foro & in omni fori aditu circumpositi fuerint, &c.

9. *Asinius Pollio*] Orator idem & Historicarum, civilis præsertim belli scriptor, ut patet ex Horatio Ode 1. lib. 2. *Motum ex Metello consule civicum.* Illustribus ætatis suæ viris commendatus: Virgilius Eclog. 3. v. 19. 21. 23.

Pollio amat nostram, quamvis sit rustica, musam

Pollio & ipse facit nova carmina.

Qui te Pollio, amat, veniat quo te quoque gaudet:

Mella fluant illi, &c.

Ac præsertim egregia illa Ecloga cui no-

men Pollio quæ est quarta. Horatius lib. 2. Ode 1.

Insigne mœstis præsidium reis

Et consulenti Pollio curia, &c.

de quo adhuc infra cap. 55. & 56.

10. *Pharsalica acie, &c.*] Pharsalici iidem & Philippici Thessaliæ Campi Romanorum cladibus notissimi de quibus adhuc infra in Aug. cap. 9. 13. 22. 29.

13. *Capium imperii consuetudine, &c.*] Decem enim paulo minus annis continuis perpetuum obtinuerat in bellicosissimos populos imperium ut de ipso non injuria dici queat quod de Miltiade propter occupatam Chersonesum Athenienses. *Miltiades multum in imperiis magistratibusque versatus videbatur non posse esse privatus cum consuetudine ad imperii consuetudinem trahi videretur.* Ait in Miltiade Æmylius Probus.

12. *Euripidis versus, &c.*] In Euripidis poetæ Græci tragedia cui nomen Phœnissæ. Græcos autem versus ab erudito quodam margini adscriptos tractu temporis in textum irrepsisse, interpretum omnium una consensio est, quare Casaubonus illos eodem rejicit, nec immerito parum enim Suetonii brevitati convenit ut bis idem dicatur. Vulgati codices legunt in Phœnissis cujus eadem est causa quæ Græcos versus textui miscuerat.

13. *Quos sic ipse*] Cicero nempe Offic. lib. 3. quos ad verbum sic exponas. *Nam si injustum esse opus est, regni causa pulcherrimum est injustum esse, quoad alia piura esse oportet.*

C A P U T X X X I

CUM ergo sublatam¹ Tribunorum intercessionem, ² ipsosque urbe celsisse nuntiatum est, præmissis confestim clam ³ cohortibus, ne qua suspicio moveretur, & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & ⁴ formam, qua ⁵ ludum gladiatorium erat ædificaturus, consideravit, & ex consuetudine convivio se frequenti dedit. Dein post Solis occasum, mulis e ⁶ proximo pistrino ad vehiculum junctis, occultissimum iter modico comitatu ingressus est: & ⁷ cum luminibus extinctis, decessisset via, diu errandus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus evasit: consecutusque cohortes ad ⁸ Rubiconem flumen, qui provinciæ ejus finis erat, paullum constitit: ac reputans quantum moliretur, conversus ad proximos, *Etiam nunc, inquit, regredi possumus: quod si ponticulum transferimus, ⁹ omnia armis agenda erunt.*

NOTÆ.

1. *Tribunorum, &c.*] Curionis, Antonii & Cassij.

2. *Ipsosque urbe cessisse*] A Coss. ejectos. Quam injuriam eximie verbis extulit Cæsar, dum concionabundus conquerebatur apud milites intercedendi libertatem Tribunis ademptam, quam ne ipse quidem Sylla sustulerat Tribunitiæ dignitati, licet omnium retro infestissimus, ut supra cap. 5. notatum est.

3. *Cohortibus*] Cohors Romanæ legionis pars decima quadringentorum & 20. hominum ab initio: quod si quandoque pleniores manipuli (tribus enim constabat) tum plenior & ipsa, inde quingenarias & sexcenarias etiam legere est. Vegetius quidem lib. 2. cap. 6. primæ cohorti mille centum quinque pedites, equites vero 135 assignat; unde miliaria dicebatur, reliquis autem 555. sed hæc recentioris militiæ fuerunt procul a prisca illa, quemadmodum & cohortes Prætoris de quibus infra. De his quoque fusc Lipsius de militia lib. 2. Dialogo 4.

4. *Formam*] Quam delineandam jusserat. *le plan, le dessein.*

5. *Ludum*] Locum erudiendis gladiatoribus: de hac voce jam supra cap. 26.

6. *E proximo pistrino*] Mulos enim non exportandæ duntaxat farinæ, habebant in pistrinis; sed & molæ versandæ: nec enim ejusdem apud antiquos artificii, quo apud nos, fuere pistrina: mola siquidem servis aut equis vel molis circumagebatur, quod cum operosissimi laboris esset huc pœnæ loco trudebantur servi, Terentius in Andria Act. 1. Sc. 2.

Verberibus casum te in pistrinum Dave dedam usque ad necem

Et heautontim. Act. 3. Scena 2.

Hominem pistrino dignum.

De malis pistrinensibus adhuc Sueton. in Calig. cap. 39.

7. *Luminibus extinctis, &c.*] Nocturnis enim itineribus lumina deferebant ut alio huius auctoris loco patet. Aug. cap. 29. & Ovidii 4. fast. diluculum describentis. *Semiustamque facem vigilata nocte viator Poner, & ad solitum rusticus ibit opus.*

Et Metamorph. 1.

Vt facibus sapes ardent, cum forte viator

Vel nimis admovit vel jam sub luce reliquit.

Quod multis antiquorum testimoniis hic pererudite confirmat Casaubonus ac laternarum etiam, quibus prælata sibi lumina tuebantur a ventis, hæc enim præcipua cura, alioqui periculum erat ne via decederent ut ex hoc loco patet, laternarum inquam artificium ex Plutarcho, Julio Africano &c. graphice prorsus exprimit.

8. *Ad Rubiconem*] Hodie Pisatello Cisalpinæ Galliæ terminus est Lucanus lib. 1.

Fonte cadit modico parvisque impellitur undis

Puniceus Rubicon, &c. Paulo post Gallica certus

Limes ab Alsoniis determinat arva colonis.

9. *Omnia armis, &c.*] Decretam enim a populo provinciam, ejusdem injussu egredienti vel subeundum iudicium, vel salus non alia quam armorum opera defendenda.

CAPUT XXXII.

Cunctanti¹ ostentum tale factum est. Quidam eximia magnitudine & forma in proximo sedens repente apparuit, ² arundine canens: ad quem audiendum, cum præter pastores, plurimi etiam ex ³ stationibus milites concurrissent, interque eos & ⁴ æneatores, rapta ab uno tuba profiluit ad flumen: & ⁵ ingenti spiritu classicum exorsus, pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, *Eatur*, inquit, *quo Deorum⁵ ostenta & inimicorum⁶ iniquitas vocat.* ⁷ *Facta alea est*, inquit.

Et magno flatu canens signum bellicum; &c.

NOTA.

1. *Ostentum*] Quo sensu hic sumitur, illud omne est, quod præter naturam videtur.

2. *Arundine*] Hoc est Tibia ex arundinibus compacta Virgil. Eclog. 6. v. 10.

Agrestem tenui meditabor arundine musam.
Vel etiam ex stipulæ calamis ut Eclog. 1.

Silvestrem tenui musam meditaris avena.

3. *Stationibus*] Stationes hic sunt militares custodiæ, *les corps de gardes, ou leurs postes.*

4. *Æneatores*] Tubicines ab ænea tuba sic dicti, quanquam Festo æneatores proprie sint qui cornu, non ænea tuba canunt; cornicines scilicet de classico. Vide in Vitellio c. 11.

5. *Ostenta*] Vel vera, vel militibus exci-
tandis conficta, quod probabilius est.

6. *Inimicorum iniquitas*] Refertur ad præ-
textum illum de quo supra cap. 30.

7. *Facta alea est*] Proverbialiter dictum,
h. e. constitutum est, & fortunæ commis-
sum, quemadmodum alea ubi primum jacta
est, irrevocabiler ad nutum fortunæ volvi-
tur & cadit: Lucanus lib. 1.

Credidimus fati utendum est iudice bello.
Quod æque de transiuro quam prætervecto
Cæsare potest intelligi. Quod & Petronius
in carmine de hoc bello civili *iudice for-
tuna cadat alea, &c.*

CAPUT XXXIII.

ATque ita trajecto exercitu, adhibitis Tribunis plebis, qui pulsi su-
pervenerant, pro concione fidem militum, flens, ac¹ veste a pectore
discissa, invocavit. Existimatur etiam² equestres census pollicitus singulis;
quod accidit opinione falsa. Nam cum in alloquendo exhortandoque, sæ-
pius³ digitum lævæ manus ostentans, affirmaret se ad satisfaciendum omni-
bus, per quos dignitatem suam defeniturus esset, anulum quoque æquo ani-
mo detracturum sibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionan-
tem, quam audire, pro dicto accepit quod visu suspicabatur: ⁴ promissum-
que jus anulorum cum ⁵ millibus quadringenis fama distulit.

NOTA.

1. *Veste discissa*] Hoc doloris & illatæ
signum injuriæ frequenter usurpatum ut
Neron. cap. 42. & Vitell. cap. 17.

2. *Equestres census*] H. e. tantam pecu-
niam quantam in bonis habere Roma-
num equitem oportebat: equites enim, Se-
natores, quin & ipsi milites censu lege-
bantur ut inf. August. cap. 41. Vespas.
cap. 17.

3. *Digitum lævæ manus*] Eum, qui mini-
mo proximus est, utpote quem anulo in-
signire moris est.

4. *Anulum detracturum sibi*] Hoc est ad
extremam se potius egestatem redigen-
dum, bonorum enim omnium novissimus
vendebatur vel oppignerabatur anulus, ut in

eos qui patrimonium decoxere Juvenal.
Sat. 11. v. 43.

*Talibus a dominis post cuncta novissimus
exit*

Anulus & digito mendicat Pollio nudo.

5. *Promissum jus anulorum*] Hoc est jus
anulum aureum gerendi, in quatuorde-
cim de quibus infra cap. 39. sedendi: quæ
Romanorum equitum prærogativa fuit, ad
quam quadringenta ut minimum in bonis
habere oportebat, ut patet ex hoc loco quæ
qui dilapidaverant, hoc jure excidebant.
Unde Martial. lib. 8. Epig. 5. in ganeonem
ejusmodi perlepide.

*Dum donas Macer anulos puellis
Desisti Macer anulos habere.*

6. *Cum millibus quadringenis, &c.*] Quæ juxta institutam supputandi rationem 17050 l. nostrates efficiunt, qui census erat equestris de quo hujus initio capitis. Et innuit Juvenal. Sat. 1. v. 105.

Sed quinque taberna

Quadringenta parant, &c. Et Sat. 5. v. 132.

Quadringenta tibi si quis Deus aut similis diis

Aut major fato donaret homuncio, quantus E nihilo fieres? quantus Virronis amicus.

Quæ de reditu annuo intelligenda evincit tum hic Juvenalis locus, tum Martialis Epig. 37. lib. 5. vide-sis & infra in Neron. cap. 44.

CAPUT XXXIV.

ORdo & summa rerum quas deinceps gessit, sic se habent. ¹ Picenum, ² Umbrium, ³ Etruriam occupavit: & ⁴ L. Domitio, qui per tumultum successor ei nominatus, ⁵ Corfinium præsidio tenebat, in deditionem redacto, atque dimisso, secundum ⁶ superum mare ⁷ Brundisium tetendit, ⁸ quo Coss. Pompeiusque confugerant, quamprimum ⁹ transfretaturi. Hos frustra per omnes moras ¹⁰ exitu prohibere conatus, ¹¹ Romam iter convertit, ¹² appellatisque de Repub. patribus, validissimas Pompeii copias, quæ sub tribus legatis ¹³ M. Petreio, & L. Afranio, & ¹⁴ M. Varrone in Hispania erant, invasit: professus ante inter suos, *ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu.* Et quamquam ¹⁵ obsidione Massiliæ, quæ sibi in itinere portas clauserat, summaque frumentariæ rei penuria retardante, brevi tamen omnia subegit.

A. V. C.
DCCVI.

NOTÆ.

1. PICENUM.

2. UMBRIAM.

3. ETRURIAM.

1. *Marchia Anconitana.*] Ad mare superum.

2. *Ducatus Spoletinus.*] Sed finibus si Magino fides angustioribus.

3. *Toscana.* De quibus, Lucanus lib. 2.

Gens Etrusca fugit, trepidi mandata Libonis

Jusque sui pulso iam perdidit umbria Thermo.

4. *Domitio*] Eo de quo capitibus 24. & 25. de quo Paternulus lib. 2. *Caesar Domitio legionibusque Corfinii qua una cum eo fuerant potitus duce, aliisque qui voluerant abire ad Pompeium sine dilatione dimissis, &c.* Et Lucan. lib. 2. de hac venia, invito Domitio data: mortem enim præferebat.

Scit Caesar ferrumque peti, veniamque timeri

Vive licet nolis, & nostro munere, dixit,

Cerne diem, victis iam spes bona partibus esto

Exemplumque mei, &c.

Et Cicero multis hac super re Epistolis ad Atticum.

5. *Corfinium*] Oppidum erat in Pelignis hodie pagus cui nomen s. *Pelino*, in Aprutio non longe a Sulmone ejusdem regionis urbe Ovidii natalibus celebranda ut ipse Trist. 4. Eleg. ultima testatur: opem illuc Domitio ferre Pompeius non

potuit ut ipse testatur Epistola ad Coss. quæ apud Ciceronem inter Epistolas ad Atticum 161. est. lib. 8. 16. *Nunc scitote me esse in summa sollicitudine, nam tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio, neque subsidio ire possum.*

6. *Superum mare*] Adriaticum scilicet Golfe de Venise.

7. *Brundisium*] Sic ex M. S. & servato inibi marmore Torrentius & Casaubonus emendarunt pro quo vulgo legebatur *Brundisium*: quibus adde Festum, antiqua Salentinorum hodie *Terra d'Otranto*, civitas quæ etiam *Brindes* vel *Brindizzo* nuncupatur; e. cujus portu transitus erat in Græciam Lucan. lib. 2.

Hinc late patet omne fretum, seu vela ferantur

In portus Corcyra tuos seu lava petatur Illyris, &c.

8. *Quo consules*] Marcellus & Lentulus, ut supra notatum cap. 29. hunc magna mercede Cæsar invitandum jusserat per occultos nuntios, sed qui occurrere illi ante non poterunt quam Pompeio Brundisii conjungeretur. Senferat enim Cæsar offensum Pompeio Lentulum propter desertum Corfinii Domitium, teste ipso Cicerone Epist. ad Atticum 153. 155. 160. quæ libri 8. sunt 8. 10. & 15.

9. *Transfretaturi*] In Epirum scilicet quo brevis tractus Brundisio solventibus.

10. *Exitu prohibere conatus*, &c.] Portu propemodum intercluso magnis variisque operibus quæ ipse lib. 1. de bello civili describit & de eo Florus lib. 4. cap. 2. *Peractum erat bellum sine sanguine si Pompeium Brundisii opprimere potuisset ut cœperat, sed ille per obsessi claustra portus nocturna fuga evasit*, &c.

11. *Romam iter convertit*] 60. dierum spatio sine sanguine tota potitus Italia.

12. *Appellatus*] Hoc est in Curiam vocatis, vel ut censet Beroald. *Imploratis* ipse enim ait in Commentariis lib. 1. *Pro quibus rebus*

orat ac postulat Remp. suscipiant atque una secum administrent, &c. Eodem sensu Velleius lib. 2. *In urbem revertit, redditæque ratione consiliorum suorum in Senatu, & in concione ac miserrima necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset*. &c.

13. *M. Petreio & L. Afranio*] Hos apud Ilerdam Citerionis Hispaniæ oppidum aquatione interclusa, ad deditonem adigit.

14. *M. Varrone*] Hic Pompeii, in Hispania ulteriore legatione functus Cæsarem convenit, eique legiones suas pecuniamque publicam dedit. Hunc ipsum esse vulgo sentiunt qui tantæ eruditioni totque scriptis bellicam laudem conjunxit, ut pote qui jam ante in bellis piraticis corona rostrata donatus erat a Pompeio: de eo infra, cap. 44. & Plin. lib. 7. cap. 30. & lib. 16. cap. 4.

15. *Obsidione Massilia*] De qua & ipse fusc lib. 1. de bello civili, & Velleius lib. 2. *Festinatorem itineris ejus aliquandiu morata Massilia est, fide melior quam Consilio prudentior, intempestive principalium armorum arbitria captans, quibus, ei se debent interponere, qui non parentem coercere possunt*,

C A P U T X X X V .

A. V. C.
DCCVII.

Hinc urbe repetita, in ¹ Macedoniam ² transgressus, Pompeium per quatuor pene menseis ³ maximis obsessum operibus, ad extremum ⁴ Pharsalico prælio fudit: & fugientem Alexandriam persecutus, ut ⁵ occisumprehendit, cum ⁶ Ptolomæo rege, a quo sibi quoque ⁷ insidias tendi videbat, bellum sane difficillimum gessit: neque loco, neque tempore æquo, sed ⁸ hieme anni, & ⁹ intra mœnia copiosissimi ac ¹⁰ solertissimi hostis, inops ipse rerum omnium, atque imparatus. Regnum Ægypti victor, ¹¹ Cleopatram ¹² fratrique ejus minori permisit: ¹³ veritus provinciam facere, ne quandoque violentiorem præsidem nacta, novarum rerum materia esset. Ab Alexandria in ¹⁴ Syriam: & inde ¹⁵ Pontum transiit, urgentibus de Pharnace nuntiis: quem ¹⁶ Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, jamque ¹⁷ multiplici successu præferocem, intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una ¹⁸ profligavit acie: ¹⁹ crebro commemorans Pompeii felicitatem, cui præcipua militiæ laus, de tam imbelli genere hostium contigisset. Dehinc ²⁰ Scipionem ac ²¹ Jubam, reliquias partium in Africa refoventes, devicit: Pompeii ²² liberos in Hispania.

N O T A .

1. *Macedoniam*] Non quidem proprie dictam (hujus enim nomen angustius sumitur lib. 3. de bello civili, postridie siquidem

cum Brundisio solverat Cerauniorum terram attingit. qui montes sunt in Epiro, sed Macedoniam dixit ex divisione Romano-

rum, qui cum Græciam universam in duas partes divisissent Macedoniam scilicet & Achaiam: Macedonia nomine Epirum aliasque regiones comprehenderunt. Epirus autem hodie Albanæ pars est quam Cluverius lib. 4. cap. 7. alii enim aliter, appellat *Cannina* Macedonia unum hodie nomen non habet: qua enim Epiro jungitur, reliquam efficit Albaniam, aliis regionibus alia nomina sortitur de quibus Geographi.

2. *Transgressus*] Hoc verbo quod in eodem significatu nempe pro *transfretari* usus esse Salustius arguebatur a Pollione; cujus reprehensionem multis diluit Gellius lib. 10. cap. 26. hoc inter alia exemplo quod sicuti cursus navium dici solet, ita & transgressus etiam navibus esse factus dici possit.

3. *Maximis operibus*] Ingentia illa opera quibus Pompeium intercludere conatus est vallo nempe 1200. stadiorum a mari ad mare circumducto, fusc describuntur lib. 3. de bello civili, & a Lucano lib. 6. & propter exiguias hinc, & inde commissas oppugnationes, poetice quidem sed non vane.

4. *Pharsalico pralio*] Vide cap. 50. numero 10. hujus pugnae diem vix est qui certo assignarit alii enim alium narrant ut de industria factum dicas quod Lucanus lib. 7.

*Tempora signavit leviorum Roma malorum
Hunc voluit nescire diem, &c.*

Levi admodum narrationis transcursu multa perstringit hic auctor, quæ multis aliorum voluminibus enarrantur. Nam bellum civile tribus his capitibus 33. 34. & 35. exequitur; de quo fusc Cæsar ipse, Florus, Dio, Plutarch. Appianus, & Lucanus, &c.

5. *Occisum*] Nota est Historia de Septimio & Achilla Ptolemæi satellitibus, qui Pompeium scapham ingressum conjuge & filiis duobus quibus cum fugerat, videntibus occiderunt. Lucanus lib. 8. secundum Historiæ veritatem sic describit homicidium illud.

Tum stringere ferum

*Regia monstra parant: ut vidit comminus
enses.*

*Involuit vultus: atque indignatus apertum
Fortuna prabere caput; tunc lumina pressit
Continuitque animam, ne quas effundere
voces*

Possit, & aternam moriens corrumpere famam.

In tantum, ait lib. 2. Velleius, in illo viro à se discordante fortuna, ut cui modo ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam.

6. *Ptolemæo Rege*] Recensitis, qui cum Pompeio evaserant, Velleius addit. Alii ut Parthos, alii ut Africam peteret suaderentibus Ægyptum petere proposuit memor beneficiorum, qua in patrem ejus Ptolemæi, qui tum puero quam juveni propior regnabat Alexandria, contulerat. Illum seditione pulsum, restituendum a Romanis curaverat de quo supra cap. 11.

7. *Insidias tendi, &c*] De quo Velleius ibid. non fuit major in Cæsarem quam in Pompeium fuerat Regis aliorumque quorum is auctoritate regebatur, fides, quippe cum venientem eum tentassent insidiis, ac deinde bello laceffere auderent; utrique summo Imperatorum, alteri superstiti, meritis poenas luere supplicii. De quo & Cæsar sub finem lib. 3. de bello civili, & Hirtius, ut vulgo existimant lib. de bello Alexandrino.

8. *Hieme*] Qua occasione Cæsarem ante sperabant opprimendum, quam transmarinam recipere potuisset auxilia, ut Hirtius sub initium operis notat.

9. *Intra mœnia*] Alexandria scilicet ut patet ex libris modo laudatis.

10. *Solerissimi hostis*] Idem Hirtius enumeratis Alexandrinorum operibus. *Ipsi homines ingeniosissimi atque acutissimi qui quæ à nobis fieri viderant, ea solertia efficiebant ut nostri illorum opera imitari viderentur, & sua sponte multa reperiebant, &c.*

11. *Cleopatra*] Regina multis rebus ab eo tempore notissima.

12. *Fratrique minori*] Major enim, de quo supra, in acie ceciderat.

13. *Veritus provinciam facere*] Tacitus lib. 2. Annal. Nam Augustus inter alia dominationis arcana veritus nisi permissu ingredi Senatoribus, aut equitibus Romanis illustribus seposuit Ægyptum: ne fame urgeret Italiam, quisquis eam provinciam claustraque terra ac maris quamvis levi præsidio adversum ingentes exercitus insedisset. Tamen Augustus præfecit Ægypto præfides, sed non valentes ut ipse Tacitus lib. 1. Histor. ubi alias quasdam causas addit. Cujus cautionis exemplum ab Alexandro fuisse sumptum, videre est apud Arrianum lib. 2. Ægyptum enim Alexander in plures præfectos distribuit miratus & naturam regionis & munimenta, neque tutum existimans unius imperio totam credi; quæ ipsa ferme sunt Arriani loco citato verba Latine facta.

14. *Syriam*] Asiæ regionem hodie *Souria*

sed jam inde ab illis temporibus longe artior erat, quamvis Palestinam, aliasque regiones non paucas includeret, quam antea priscis temporibus, Semiramidis nempe, & Assyriorum.

15. *Pontum*] Quæ ante fuerunt duæ regiones Pontus, ad ortum solis, ad occasum Bithynia ut ait Cluverius lib. 5. cap. 17. eæ unicam hodie constituunt quam Magnus quibusdam *Bursia*, pluribus *Besangial* testatur appellari.

16. *Mithridatis Magni*] Qui quindecim ante annis undique profligatus a Pompeio, dum fugam in Gallias meditaretur, ipsius filii, hujus nempe, de quo hic est sermo, Pharnacis prodicione in desperationem actus ipse sibi necem intulerat.

17. *Multiplici successu*] Fuso enim Domitio Calvino, expugnatis ac direptis pluribus oppidis, Pontum paternum regnum, sed nullo deffendente, recepisse gloriabatur.

18. *Una profligavit acie*] Florus lib. 4. cap. 2. *Nec vana de se pradicatio est Caesaris ante victum hostem esse quam visum*: quod cum Hirtii narratione cohærere non videtur, nec enim opinantem & loci fiducia fretum Cæsarem, aggressus Pharnaces prope perturbaverat, & vicit Cæsar multum juvante natura loci; plurimum Deorum immortalium benignitate, qui cum omnibus casibus belli interfuit; tum præcipue eis quibus nihil ratione potuit administrari. Et eo modo rem

narrat quo vix quatuor non amplius horis transactam credideris.

19. *Crebro commemorans*] Ipsa Cæsaris verba refert Appianus: *Ὁμολογῶ πομπῆς, τοῖς τοῖς ἀγα, κατὰ Μιθριδάτην τὴν ἑδὲ πατέρα ἀνδραγ, Μεγαστε ἐνομιόδης καὶ Μεγας ἐπικληθῆς*. O beate Pompei talibus igitur viris adversus Mithridatem hujus patrem, & habitus & vocatus es Magnus. Qua tamen appellatione Pompeium juvenem insignitum a Sylla Plutarchus auctor est in Pompeio.

20. *Scipionem*] Ingens partium Pompeianarum favor bellum excitaverat Africum, ut ait lib. 2. Velleius. *Quod ciebat Rex Juba, & Scipio vir consularis, & biennio antequam extingueretur Pompeius, lectus ab eo socer, eorumque copias auxerat M. Cato. Ad quem Scipio, Pharsalo fugiens contenderat Corcyram, & inde uterque in Africam auxiliis Vari Jubæque confidentes*, ait lib. 2. Appianus.

21. *Jubam*] Mauritaniæ rex erat Pompeio addictissimus. Hi omnes Scipio scilicet, Juba, Cato, Petreius voluntaria nece, desperatis rebus occubuerunt.

22. *Pompeii liberos*] Cneum scilicet, & Sextum quos periculossimo illo ad Mundam commisso prælio profligavit; altero, Cneo scilicet, vulnerato & in fuga cæso, altero ad alia bella, de quibus in Augusto, superstite. De hoc prælio Cæsarem dicere solitum ferunt, sæpe pro victoria; ad Mundam vero pro vita dimicasse.

CAPUT XXXVI.

A. V. C.
DCCVIII.

OMnibus civilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos, passus est: quorum C. Curio in Africa periit: C. Antonius in Illyrico in adversariorum devenit potestatem: P. Dolabella classem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Calvinus in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrime semper, ac ne ancipiti quidem umquam fortuna, præterquam bis, dimicavit: semel ad Dyrrachium, ubi pulsus, non instante Pompeio, negavit eum vincere scire: iterum in Hispania ultimo prælio, cum desperatis rebus, etiam de consciscenda nece cogitavit.

NOTÆ.

1. *C. Curio C. Antonius*] Tribuni illi de quibus supra, de Illyrico cap. 22.

2. *Dyrrachium*] Hodie, *Durazzo* in Albania.

3. *Consciscenda nece*, &c.] Ad Mundam scilicet de quo prælio superiori cap. num. 22.

unde Lucanus lib. 1.

Ultima funesta concurrant praelia Munda.
Quæ Hispaniæ Bæticæ civitas est etiam hodie *Munda* vel ut censet Mariana *Runda la Veja* tribus a Munda nova leucis distita.

CAPUT XXXVII.

Confectis bellis, quinquies triumphavit, post ¹ devictum Scipionem quater eodem mense, sed interjectis diebus: & rursus semel post superatos Pompeii liberos. Primum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic proximum ² Africanum, novissimum ³ Hispaniensem, diverso quemque apparatu & ⁴ instrumento. Gallici triumphi die, ⁵ Velabrum prætervehens, pene curru ⁶ excussus est, axe diffracto: ⁷ adscenditque Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque sinistra ⁸ lychnuchos gestantibus. ⁹ Pontico triumpho ¹⁰ inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, *Veni. Vidi. Vici.* non acta belli significantem, ¹¹ sicut cæteri, sed celeriter confecti notam.

A. V. C.
DCCIX.

NOTÆ.

¹. *Post devictum Scipionem.*] Ab Africano bello ad Hispaniensem victoriam tres aut ferme quatuor anni fluxerant.

². *Africanum*] De Juba debellato non vero Scipione, Catone &c. quamquam eodem fato, peremptis: civem enim de cive triumphare nefas, cum lugubres semper habitæ fuerint victoriæ civiles.

³. *Hispaniensem*] Re quidem vera ob victos Pompeios, sub specie tamen debellatorum Celtiberorum qui cum illis erant; quamquam his triumphis, non levi civium dolore delatæ sint illustrium quoque Romanorum imagines Scipionis, v. g. pectus suum ferro configentis Catonis, Petreii, &c.

⁴. *Apparatu & instrumento*] His verbis intelliguntur signa, tabulæ, Imagines aliaque ejusmodi pompæ tam solennis instrumenta, de quibus fusc Velleius lib. 2. Quintil. lib. 6. cap. 3. & alii.

⁵. *Velabrum*] Urbis locus erat non longe a macello ubi oleum aliaque vānabant; casei præsertim saporis probatissimi. Martial. in Xenii Epig. 31.

Non quemcunque focum; nec fumum caseus omnem

Sed velatrensem qui bibit ille sapit.

⁶. *Excussus est*] Majore periculo cum triumphalis currus esset. Locum hunc vero similiter innuit Plinius lib. 28. cap. 2. *Cæsarem Dictatorem post unum, ancipitem vehiculi casum ferunt semper ut primum consedisset, id quod plerisque nunc facere scimus, carmine ter repetito securitatem itinerum aucupari solitum.*

⁷. *Ascendit Capitolium*] Notus hic mos triumphantium, illuc enim pompa novissime traducebatur. Notandum vero quod Gallici triumphi die gradus Capitolinos genibus emensum Cæsarem, Dio refert lib. 43. quod & Claudius Britannico triumpho retinuit, idem lib. 58.

⁸. *Lychnuchos*] In suis M. S. Casaubonus legebat *lychnos*. Torrentius in suis & *lychnios* & *lychnucos* Politianus & Egnatius ultimum prætulere, quos deinde cæteri secuti sunt unanimes. Hic autem lychnuchos intelligunt vel instrumentum cui aptatur lychnus ut Lucerna candelabio: quo sensu Cicero Quinto fratri ait *hæc scripsi ad lychnucum ligneolum*, &c. vel pueros veros aut effictos lumina gestantes quo sensu Lucretius.

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ades

Lampades igniferas manibus retinentia dextris,

Lumina nocturnis epulis ut suppedientur, &c.

Unde & *lychnuchi pensiles* apud Plinium lib. 34. cap. 3. & lychni quoque apud Virgil. lib. 1. *Æneid.* in convivio.

Dependent lychni laquearibus aureis

Incensi, & noctem flammis funalia vincunt.

De more accendendi in publico gaudio lumina Calig. cap. 13. &c.

⁹. *Pontico triumpho*] Ex Pharnace c. 35. quo debellato eadem illa verba scripsit ad amicos quæ etiam retulit Appianus *ἡ ἀδορ. ἐξ ὁδοῦ ἐν νύκτι.* de quo & Plutar. in Cæsare

10. *Pompa fercula*] Ea sunt quæcunque in hac solenni pompa deferebantur, ut spolia hostium, coronæ, simulacra deorum: dicuntur etiam ludorum fercula, & sacrificiorum. His Budæus prioribus in pandectas annotationibus, similia quodammodo esse ait gestariola illa, quibus apud nos Sanctorum Reliquiæ in supplicationibus circum-

feruntur.

11. *Cateri*] Tituli scilicet, & inscriptiones quibus pro cæterorum more triumphantium descriptæ res bello præclare gestæ videbantur. Beroaldus & Sabellicus legebant *cateris*, ut habetur etiam in editione Rob. Steph. ita ut verbum illud referatur ad triumphos.

C A P U T X X X V I I I .

A. C. V.
DCCIX.

Veteranis legionibus prædæ nomine in pedites, singulos super bina sester tia, quæ initio civilis tumultus numeraverat, in equites vicena quaterna millia nummum dedit. Assignavit & agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecentos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritim divisit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annua etiam habitationem Romæ usque ab bina millia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. Adjecit epulum ac viscerationem, & post Hispaniensem victoriam duo prandia. Nam cum prius parce, neque pro liberalitate sua præbitum judicaret, quinto post die aliud larguissimum præbuit.

I N T E R P R E T A T I O .

a Manubiarum loco largitus est unicuique pediti veteranarum legionum, plusquam duo millia sestertiorum, quæ jam dederat illis

incipiente bello civili, singulis equitibus, vicena quaterna millia sestertiorum.

N O T A .

1. *Veteranis legionibus*] Corruptum hunc locum, Suetonii interpretes quotquot vidi, exceptis Beroaldo & Sabellico qui illum aggressi non sunt, unanimi consensu fatentur. Casaubonus in Vaticano, & Pichæi codicibus has voces in equites & quaterna non legit in Viterbiensi, & Memmiano duas tantum priores, in Grollotiano posteriores duas. quo recepto fieret veteranis legionibus prædæ nomine, in pedites singulos, super bina sester tia, quæ initio civilis tumultus numeraverat, vicena millia nummum dedit. Sed quia in antiquissimis Suetonii codicibus reperiuntur omnes hæ voces, ideo inducendas noluit idem Casaubonus, & levius cula mutatione, quaterna in quadragena, locum sic restituit veteranis legionibus prædæ nomine in pedites singulos (super bina sester tia quæ initio civilis tumultus numeraverat) vicena: in equites quadragena millia nummum dedit. Quod nec admiserit Torrentius priorem siquidem lectionem rejicit quod, licet aliqui sensus pateat, summa tamen in-

credibilis ipsi videatur. Quæ certe talis visæ non est Dioni & Appiano quorum ille lib. 43. hic lib. 3. *bellorum Civitum* unum nimirum aiunt πντακισχιλίας δραχμας hoc est quinque millenas drachmas singulis militibus datas, quæ supradicta vicena M. H. S. efficiunt. Quod & ita legendum ac intelligendum Lipsius pronuntiat lib. de magnitudine Rom. 2. cap. 11. ubi veterum largitionum & divitiarum imperitum dicit, si quis adverteretur. Cui & ipse lubens accesserim; vix enim est ut stare queat sensus, ut vulgo legitur, & interpretatum est, cum & eadem largitio ab Octavio & Antonio post Philippensem prælium facta legatur apud Plutarch. in Antonio.

2. *In equites*] In donativis sicut & in stipendiis præmium ferebat quisque pro ratione sui in militia loci; ut Centurio militis duplum, eques vero triplum acciperet: quæ proportio longe abest ut observata fuisset a Suetonio si pedites, duo millia equites viginti quatuor acceperant. Quod & vulgatam

gātā lectionem atque etiam Casauboni emendationem suspectas fecerit : nec enim refert quod altera recepta prætermittendi sint equites , cum neque de centurionibus ulla mentio , nec opus sit : ex militum quippe dono , promptum est uniuscujusque gradus donum colligere ; & de millitibus indicasse , Dio satis habuit , quanquam Appianus hac parte diligentior tribunorum & præfectorum expresse-
 3. *Non continuos*] Hoc est aliis atque aliis locis præter majorum consuetudinem ; quos enim agros veteranis militibus in mercedem laborum assignabant , in eos ; *legiones simul universa deducebantur cum Tribunis & Centurionibus & sui cujusque ordinis militibus ; ut consensu & charitate Rempublicam efficerent* , ut ait Tacitus Annal. 14.

4. *Denos modios*] Modius mensura est tertiam amphoræ partem continens , hæc autem quarta pars est ejus quam Parisiensem sextarium vulgo *sextier* indigitant. Amphoram enim unam Budæus ipse quemadmodum ex versibus quibusdam qui apud Priscianum incerto auctore leguntur , & aliis argumentis , imaginatus erat , faciendam locavit & probavit , ut refert initio lib. 5. de asse qua ratione deni frumenti modii unum nostratē sextarium , quadrante ferme minus , æquaverint.

5. *Totidem olei libras*] Decem scilicet , quæ librarum nostratium non erunt nisi septem cum dimidia libra : quippe Romana 12. tantum unciis , nostra vero 16. constat , quas tamen Romanis pauxillo minores , sed modo vix explicando , comperit Gassendus , ut refert in vita Peireskii.

6. *Tricenos nummos*] 14 l. 2 s. 6 d. Hi autem cum centenis pro mora additis quadringentos efficiunt. Appianus minam unam Atticam datam ait quod idem , & cum principiis supra ex Budæo ad cap. 5. positis apprimè congruit ut nempe mina Attica & libra seu pondo Romanum idem omnino sint , 400 siquidem utrumque nummos valet. Prodigiousam hanc Cæsar is impensam in unam collegerunt summam Budæus lib. 3. de asse & Lipsius lib. 2. de magnitudine

Rem. cap. 12. ille miliones quos vocamus 22. cum octingentis septuaginta quinque librarum nostratium millibus absque augmento pro Centurione , equite , & Tribuno de quo hoc eodem capite , & habitationibus etiam gratuitis. Lipsius vero miliones octo-decim , & ducenta librarum millia præter idem augmentum , ac insuper oleum & frumentum.

7. *Annuam habitationem*] Hæc verba quidam intelligunt de vectigali seu pensione quadam ab iis pendi solita qui cum Cives Romani non essent , Romæ tamen vel in Italia negotiarentur. Torrentius hic , & Budæus 3. de asse & Casaubonus etiam sic. Qui Cives Romani in conducto habitabant Romæ , modo plusquam bina millia annua non solverent , & in Italia quingentos nummos , iis omnibus remisit pensionem unius anni , hoc est unius anni pensione liberavit : commode quidem , modo Cæsar intelligatur quoque locatorum indemnitati prospexisse , cæteroqui foret hæc de alieno liberalitas.

8. *Epulum ac viscurationem*] De illo supra cap. 26. hoc erat carnis crudæ distributio domesticatim facta , viscera enim appellabantur quæcumque carnes crudæ : hoc & in funebri pompa virorum illustrium usitatum est.

9. *Duo prandia*] Notandus locus ; existimant enim e Grammaticis alii , prandia veteribus Romanis prorsus inusitata ut Servius Æneid. 4. quem secutus est Isidorus Etymol. cap. 20. alii contra omnino ; diversis omnes auctorum locis freti. Certe sumptuosiora & liberaliora prandia festis diebus solita erant usurpari , aut etiam nuptiarum gratia ; largitionis aut ambitionis. Secus breviora & parca fuisse , diertis verbis Plutarchus refert in Sympotiacis lib. 8. quæst. 6. priscos nempe Romanos moderate privatimque prandere , cœnare vero cum amicis consuevisse , ideoque cœnam quasi *Καὶνή* hoc est communem ipsis appellatam , quod tamen Cæsaris temporibus , in tantarum rerum affluentia , jam immutatum fuisse , vero videtur simillimum.

A. V. C.
DCCVIII.

E Didit spectacula varii generis : ¹ munus gladiatorium , ² ludos etiam ³ regionatim urbe tota , & quidem ⁴ per omnium linguarum histriones : item ⁵ Circenses , ⁶ athletas , ⁷ naumachiam . ⁸ Munere in foro depugnavit ⁹ Furius Leptinus , stirpe prætoria , & Q . ¹⁰ Calpenus Senator quondam , actorque caussarum . ¹¹ Pyrricham saltaverunt Asiæ Bithyniæque principum liberi . ¹² Ludis Decimus Laberius eques Romanus ¹³ mimum suum ¹⁴ egit : ¹⁵ donatusque quingentis sestertiis , & ¹⁶ anulo aureo , sessum ¹⁷ in quatuordecim ¹⁸ e scena per ¹⁹ orchestram transiit . Circensibus , ²⁰ spatio circi ab utraque parte producto , & in gyrum ²¹ Euripo addito , ²² quadrigas bigasque & ²³ equos desultorios agitaverunt nobilissimi juvenes . ²⁴ Trojam ludit ²⁵ turma duplex , ²⁶ majorum minorumque puerorum . ²⁷ Venationes editæ per dies quinque : ^a ac novissime pugna divisa in duas acies : quingenis peditibus , elephantis vicenis , tricenis equitibus hinc & inde commissis . Nam quo laxius dimicaretur , sublata ²⁸ metæ , inque earum locum bina castra ex adverso constituta erant . ²⁹ Athletæ , ³⁰ stadio ad tempus extructo in regione Martii campi certaverunt per triduum . Navali prælio ³¹ in minore Codera defosso ³² lacu , biremes ac triremes , quadriremesque , ³³ Tyriæ & Ægyptiæ classes , magno pugnatorum numero conflixerunt . Ad quæ omnia spectacula tantum undique confluit hominum , ut plerique advenæ aut inter vicos , aut inter vias tabernaculis positæ manerent : ac sæpe præ turba elisi exanimatique sint plurimi : & in his duo Senatores .

I N T E R P R E T A T I O .

a Et postremo , dimicatio distincta est in duo agmina , quingentis peditibus , trecentis equitibus , & viginti elephantis in pugnam adactis ab unaquaque parte.

N O T A E .

1. *Munus gladiatorium*] Promissum jam inde cum esset in Gallia cap. 26.

2. *Ludos*] Tragædias , comædias , mimos & quæ ad Circensium differentiam ludi Scenici dicebantur.

3. *Regionatim*] Per singulas urbis regiones quæ 14. præcipue fuerunt in Aug. cap. 30. ut unaquæque suos quasi peculiare ludos haberet.

4. *Per omnium linguarum histriones*] Ut toti illi multitudini quæ Romam in dies commigrabat , melius gratificaretur.

5. *Circenses*] Ludos scilicet equestres pugnas & exercitationes , de illis enim videtur hic tantum intelligendus auctor noster , proxime siquidem addit *Athletas* , quorum exercitatio pedestris ut cursus lucta , &c. licet alioqui pedestres una & equestres fuerint ludi Circenses , unde & gymnici quoque dicti sunt , quod nudi , vel magna parte

vestium ad agilitatem exuta , fierent ab initio.

6. *Athletas*] Horum appellatione gymnicos omnes Pollux intelligi voluit : sunt autem *παλαιστῆς* idest luctatores , *δρομῆς* cursores *πυγμαχῆς* pugiles pugnis ab initio deinde cestis pugnantes de quibus lib. 5. *Æneidos*. Quanquam horum nomen non speciei , sed generis ut Athletarum esse contendunt alii : *δισκοβόλοι* qui discum in sublime jactabant , *ἀλπηκοί* qui saltus pernicitare contendebant , quæ omnia a Græcis accepere Romani.

7. *Naumachiam*] Navalem pugnam , Græcum vocabulum est.

8. *Munere*] Hoc est gladiatorum spectaculo , ut c. 10. notatum est . Hoc autem in Romano foro voluit exhiberi ea magnificentia ut totum non modo forum , sed sacra etiam via ab sua domo ad clivum usque Ca-

pitolinum velis obtenderetur, quod spectaculo ipso creditum est admirabilius, ut habet Plinius lib. 19. cap. 1.

9. *Furius Lepidus, stirpe pratoria*] Cujus familia Prætores lecti fuerant.

10. *Calpurnius quondam Senator*] Senatu ut vulgo suspicantur motus, multis enim ignominia notatis dedecus id insuper adjectum est: quanquam non nisi suspicio. Nero enim 400. Senatores & 600. equites, aliosque fortunæ ac existimationis integræ ad ferrum exhibuit in Nerone cap. 12.

11. *Pyrrhicam*] Ea saltationis species est, nomen ab inventore sortita quem alii Pyrrhum Achillis filium, alii Pyrrhum quemdam Cretensem vel etiam a ratione saltandi quod Pyrrichii pedis modulo, solet agitari, de quo pede Quint. lib. 9. cap. 14. hæc fuit saltatio, ut plures existimant, armata pro juvenibus ad militarem disciplinam exercendis: varii enim illius motus & flexus, vitandæ vel inferendæ plagæ reddebant idoneos.

12. *Ludis*] Scenicis, ut patet.

13. *Mimum suum*] Scaliger lib. Poëtices. cap. 10. Mimum dicit esse poema, quod vis genus actionis imitans ita ut ridiculum faciat. Unde enim nomen habet *μυμιόδοι* imitari Laberius ille hoc genere poematis excelluit ejusque, versus quibus excusat factum ipsum de quo hic agitur, extant apud Macrobiū Saturnal. lib. 2. c. 7. planipedium quoque dixere mimicum poema quod nudis pedibus agerent mimi, cum Tragœdi Cothurno, Comœdi socco-calcearentur.

14. *Egit*] Verbum est theatro proprium hoc est repræsentavit, quo facto equestri dignitate ceciderat; ludicram enim facere equiti Romano nemini licebat. *Sed potestas non solum si invitet, sed etiam si supplicet, cogit.* Ut ait loco citato Macrobius & de se ipse Laberius ibidem in eo proœmio quo factum hoc excusabat.

*Etenim ipsi Dei negare cui nil potuerunt,
Hominem me denegare quis posset pati?*

15. *Donatus quingentis*] 21875 l. quæ summa est equestri etiam censu major ut supra cap. 33. notatum.

16. *Anulo aureo*] Quo a plebe distinguebatur, & statum equestrem recuperabat, de eo jam cap. 33. & adhuc infra Galbæ cap. 14. & Vitellii 12. &c.

17. *In quatuordecim*] Subselliorum scili-

cet ordinibus, qui etiam dicebantur *equestris*, quibus autem sedebat populus, *popularia*. Hic igitur Laberius e Scenæ in qua egerat, transivit per orchestram, qui locus Scenæ proximus, ut inde in 14. equestrium locorum gradus ascenderet, ibi sessurus, in signum recuperati honoris & prærogativæ equestris, quæ jussu Cæsaris mimum agens amiserat.

18. *E Scenâ*] Anterior theatri pars erat, umbraculis olim & frondibus arborum tecta unde nomen, *σκηνή* quippe Græcis umbra est, post tabulatis deinde contignationibus duabus, vel tribus, donec ipsa cum theatro e lapide exædificata est.

19. *Orchestra*] Hæc apud Latinos proprie significat Senatorum in ludis Scenicis locum unde translata est appellatio in alios quoque ludos: erat autem inter gradus imos, ut pote Scenæ in theatro, & arenæ in amphitheatro proximus locus, auditionique & spectationi maxime omnium idoneus: unde Horat. Ep. 1. lib. 1. *Ut propius spectes lacrimosa poemata Puppi.* Et Petronius, *Ex hac nota domina est mea: usque ab orchestra quatuordecim transiit, & in extrema plebe quaerit.* &c. Vide in Aug. c. 44.

20. *Circi*] Notus est urbis locus in quo cursus, & agitationes equorum spectabantur.

21. *Euripo addito*] Euripi sunt aquæ ductus grandes & aperti, quos dixerunt etiam Nilos. His autem totum Circi spatium cinxerat, ne quis e spectatoribus ferarum impetu lædi posset ut quondam contigerat, cum eruptionem tentassent ut ait Plinius lib. 8.

22. *Quadrigas bigasque*] Bigarum & quadrigarum cursus, quorum meminit Dionysius Halicarn. sub finem lib. 7. ubi & trigarios quoque commemorat. Apud eorum omnium aurigas sedebant viri quidam quos ut ait idem auctor, poëtæ parabat, Athenienses apobatas vocabant, quasi transgressores & descensores, quod & inter certamen, & finito certamine desilientes in pedes cursu contenderent, vel currum rursus insilirent.

23. *Equos desultores*] Similiter binos decedentes equos, ab altero in alterum, vel armis onusti identidem insiliebant. Quod & in ipsis pugnis Numidæ factitarunt. Livius lib. 3. Decad. 3. *Nec omnes Numida in dextro locati cornu, sed quibus desultorum in me-*

dam, binos trahentibus equos inter acerrimam saepe pugnam, in recentem equum ex fesso transultare mos erat, tanta velocitas ipsis, tamque docile equorum genus est. Quod & de gentibus Istro vicinis refert Ælianus.

24. *Trojam*] Certaminis equestris genus est a Trojanis deductum, quod equis in orbem agendis & reducendis, pluribusque gyris ejusmodi perficiebatur, Virgil. 5. *Æneid.*

Inde alios ineunt cursus, aliosque recursum

Alternis spatiis, alternosque orbibus orbes, &c.

25. *Turma*] Triginta constabant equitibus singulæ turmæ.

26. *Majorum & minorum*] Erat enim illa nobilium puerorum & ætate paulo perfectiorum exercitatio: quod Virgilius ibidem innuit.

Vade age & Ascanio si jam puerile paratum

Agmen habet secum, &c.

Et paulo post.

Una acies juvenum, &c.

Quibus verbis majores illi minoresque pueri videntur indicari.

27. *Venationes*] Quibus feræ conficiebantur in arena a servis, in ludo venatorio ad id institutis, quemadmodum gladiatores in gladiatorio, ut supra cap. 26. & 31. inde bestiarii dicti de quibus infra Calig. c. 27.

20. *Meta*] In Circo constitutæ ut eæ

agitatorum cursus definirent, ne suos alii, aliis magis contraherent: de his plura vide in Claud. cap. 21.

29. *Athleta*] De his num. 6. hoc cap.

30. *Stadio*] Hoc est loco ad currendum comparato; quod etiam inde *stadiodromum* & *curriculum* appellavere; secus enim est mensuræ nomen ut Romanis milliarium Ægyptiis Schœnus, &c.

31. *In minore Codeta.*] Legunt Beroald. & Sabellicus & Torrentius in morem cochleæ quæ lectio admitteretur, ni priorem, tot codicum stabiliret auctoritas. Codeta autem ex Festo & Victore in regione 14. erat quidam ager ad Tiberim circa Martium Campum. Unde conjiciunt interpretes, duplicem fuisse codetam quatum altera ad alterius differentiam minor diceretur, non secus ac velabrum majus & minus reperire est.

32. *Lacu*] Fossa in quam aquæ Tiberinæ derivarentur.

33. *Tyria Ægyptiaque classes*] Emendat Casaubonus. *Tyria & Ægyptia classis* sive ut est in Memmiano Codice quem omnium antiquissimum prædicat *biremes ac triremes, Tyria & Ægyptia classis*. Eæ autem erant vel ad Tyriarum & Ægyptiarum similitudinem & imitationem factæ quod illi populi Nauticæ artis peritissimi forent, vel accersitæ, vel bello captæ & in id servatæ. Idem de Rhodiis & Siculis Claud. cap. 21.

C A P U T X L.

CONVERSUS hinc ad ordinandum Reip. statum, & fastos correxit; jam pridem² vitio Pontificum per³ intercalandi licentiam adeo turbatos, ut neque⁴ messium feriæ æstati, neque vindemiarum autumnos, competerent. Annumque ad⁵ cursum Solis accommodavit, ut⁶ trecentorum sexaginta quinque dierum esset: &⁷ intercalario mense sublato, ⁸ unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in posterum ex Kalendis Januariis nobis temporum ratio congrueret, inter Novembrem ac Decembrem mensem, ⁹interjecit duos alios: fuitque is annus, quo hæc constituebantur, xv. mensium cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

1. *Fastos correxit*] Hi fasti sunt libri quibus, anni descriptio, & causæ festorum explicantur. Calendaria more nostro dicere possumus.

2. *Vitio Pontificum*] Ut pote quorum duntaxat custodiæ fasti credebantur ut & ipse Cicero ait lib. de Orat. 2. Pontifex enim maximus res singulorum annorum omnes scriptis mandabat, in album referebat, domique quo cognoscendi potestas populo foret exponebat: cap. 13.

3. *Intercalandi licentiam*] Intercalare idem est ac interferere, seu interconvocare cum enim Romani ad Cæsaris usque tempora breviori usi fuissent anno, necesse habebant dies multos addere & eos mensibus suis interferere ne perturbarentur anni tempestates, quod quia calatis comitiis populo convocato nuntiabatur, *intercalare*, dictum est quasi interconvocare. Enim vero cum intercalandi modus solis Pontificibus innotesceret, ideo factum est ut hi, superstitionis quandoque gratia, vel potius, publicanis gratificantes, plus minusve quam par esset, intercalarent, prout publicanorum rationibus expediebat, minui annum; vel proferri, inde nata perturbatio; quam emen-

davit Cæsar.

4. *Messium feria*] Nec mirum prout enim plures, vel pauciores dies intercalabantur hoc est addebantur, citius vel tardius recurrebant feriæ, ita ut quæ dum messis fieret, celebrandæ veniebant, eæ vel nondum maturis vel jam repositis frumentis contingerent; sole scilicet neutiquam retardato.

5. *Cursum solis*] A Numa enim non ad Solis, sed ad Lunæ cursum dies fuerant accommodati.

6. *Trecentorum*] De hac anni correctione vide Josephi Scaligeri diatribam initio lib. 4. de emendatione temporum: & Macrobius lib. 1. cap. 13.

7. *Intercalario*] Vide Macrobius lib. 1. cap. 14.

8. *Unus dies quarto quoque anno*] Qui bissextilis etiamnum hodie dicitur: sed nova adhuc fuit opus reformatione, de qua consule librum de reformatione Calendarii Romani.

9. *Interjecit duos alios*] Quam additionem fieri existimavit, ut cæli habitus is foret, quem Decembri mense esse convenit.

CAPUT XLI.

Senatum supplevit, ² patricios adlegit: ³ prætorum, ædilium, quæstorum, ⁴ minorum etiam magistratum numerum ampliavit: ⁵ nudatos ⁶ opere censorio, aut sententia judicum de ⁷ ambitu condemnatos, restituit. ⁸ Comitium cum populo ⁹ partitus est: ut exceptis consulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum, pro parte dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipse edidisset. Et edebat per libellos circum tribus missos scriptura brevi, *Cæsar dictator illi tribui.* ¹⁰ *Commendo vobis illum, & illum, ut vestro suffragio suam dignitatem teneant.* Admisit ad honores & ¹¹ proscriptorum liberos. Judicia ad duo genera ¹² judicum redegit, equestris ordinis ac Senatorii: ¹³ Tribunos ærarios, quod erat tertium, sustulit. ¹⁴ Recensum ¹⁵ populi, ¹⁶ nec more, ¹⁷ nec loco solito, sed vicatim ¹⁸ per dominos insularum egit: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium frumentum e publico, ad centum quinquaginta retraxit. Ac ne qui novi ¹⁹ cætus recensionis causa moveri quandoque possent, instituit, quotannis in demortuorum locum ex his qui ²⁰ recensiti non essent, ²¹ subsortitio a prætore fieret.

a *Recensuit populum, non modo consueto, sed per proprietarios insularum, nec loco solito sed per vicos urbis.*

NOTÆ.

1. *Senatum supplevit*] Centum Senatorum a Romulo institutorum, numerum Tarquinius ad 300. auxit; verum qua ratione postea creverit ille numerus, apud antiquitatis investigatores aliud non constat nisi quod Syllæ temporibus plures quam 400. fuerint. Cum vero Senatorum numerus, quisquis fuerit ille civilibus bellis haud mediocriter esset imminutus, in mortuorum locum suffecit alios usque ad 900. quod non levem illi conflavit invidiam propter causas infra cap. 80. relatas.

2. *Patricios adlegit*] In Viterb. codice legitur Casaubonus *elegit*. Notum est patricios primum eos duntaxat appellatos, quos centum illis quos Romulus elegerat, oriundi essent: hic autem dubio procul esse videtur, quin id honoris in novos quosdam contulerit, de patriciis adhuc infra non semel. Aug. 2. cap. 10. Tib. 1. &c.

3. *Prætorum*] De prætoribus c. 14. Ædilibus c. 10. Quæstoribus c. 6.

4. *Minorum magistratuum*] Hi sunt præter Coss. Prætores, & Censores; qui majores ordinarii, reliqui omnes Romani magistratus.

5. *Nudatos*] Censores proprie notare dicuntur eos quos dignitate sua privant: verum cum ab hac lectione, codicum nullus dissentiat, dicendum est hoc verbum *nudatos* ex iis unum esse quæ Suetonio pecuniaria sunt. *Nudos equites* pro sceleratis & probrosis dixit Cicero lib. 1. ad Atticum Epist. 13.

6. *Opere Censorio*] Censorum enim erat ut Senatorum legere & Senatu movere, aliaque implere maximæ potestatis officia. *Censorium opus* hic sumitur pro nota censoria.

7. *Ambitu*] De ambitu quid esset supra cap. 9.

8. *Comitia*] Supra cap. 13.

9. *Partitus est*] Hoc est jus creandorum magistratuum sic divisit, ut dimidiam candidatorum partem populo relinqueret eligendam, alteram sibi reservaret. Hinc Juvenalis Satyr. 10. subactum ridens populum.

Quidabat olim

Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se Continet, atque duas tantum res anxius urget

Panem, & Circenses, &c.

10. *Commendo vobis, &c.*] Formula est qua usi sunt quoque ceteri post Cæsarem Imperatores. Vide Tacitum Annal. 1. de Tiberio tum primum e campo comitia ad patres translata sunt: nam ad eam diem etsi potissima arbitrio principis, quadam tamen studiis tribuum stabant. Paulo post moderante Tiberio ne plures quam quatuor candidatos commendaret, sine repulsa & ambitu designandos.

11. *Proscriptorum liberos*] Non a se, nulla enim a Cæsare facta proscriptio, Sed a Sylla qui rerum potitus ut supra notatum est cap. 1. num. 9. truculenta illa quam fecit proscriptione, non parentes modo necandos mandavit, sed leges quoque tulit ut contra morem antiquum, ne ipsorum quidem liberi ad honorum petitionem admitterentur, aut legi possent in Senatum. De proscriptione dictum cap. 4.

12. *Judicium*] De iis ut eorum Decuriis Aug. c. 32. Calig. 16. &c.

13. *Tribunos ærarios*] Quibus pecunia quam militibus distribuere, erat attributa; quique pecuniam quæstori publice numerarent, quos & inter iudices annumerat Cicero Epist. 11. ad Attic. lib. 1.

14. *Recensum populi*] *Censum* non dixit, quod nomine illo intelligenda veniat illa populi recognitio quæ fit per Censores, scribas, &c. adhibitisque ceremoniis pluribus, quas hic defuisse satis indicat.

15. *Nec more*] Non enim Censorem se dixit, sed præfectum morum, de quo Cicero Epist. 15. lib. 9. famil. *quandiu hic erit noster, hic præfectus moribus, parebo auctoritati tuæ: & infra cap. 76.*

16. *Nec loco*] Fiebat enim vel in foro vel in campo Martio.

17. *Per Dominos insularum*] Non vero per scribas censorum. Insulæ sunt ædificia, vel ædificiorum multitudo, quæ alius non conjunguntur ad earum similitudinem terra-

rum quæ mari vel fluminibus eminent. Sed hic Insulas intelligit Suetonius quasvis ædes locatitias: sic enim post Neronem dictæ fuerunt quemadmodum ex Tacito Casaubonus existimat, earum igitur dominos intellige ipsos locatores.

18. *Cætus*] Supra de hac voce c. 16.

19. *Qui recensiti non essent*] Qui Cæsaris recensione ad frumentationem admissi non erant.

20. *Subsortitio*] Hoc est secundaria quædam sortitio in eorum solatium qui prima sortitione fuerant exclusi, ut nempe in mortuorum loca subrogarentur.

CAPUT XLII.

Octoginta autem civium millibus in¹ transmarinas colonias distributis, ut exhaustæ quoque urbis frequentia suppeteret, sanxit, Ne quis civis major annis viginti, minorve x l. qui² Sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset, neu quis Senatoris filius, nisi³ contubernalis, aut⁴ comes magistratus, peregre proficisceretur: neve hi qui pecuariam facerent, ⁵ minus tertia parte puberum ingenuorum inter pastores haberent. Omnesque medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quolibet & ipsi urbem incoherent, & cæteri appeterent, civitate donavit. De⁶ pecuniis mutuis, disjecta⁶ novarum tabularum expectatione, quæ crebro movebatur, decrevit tandem, ut debitores creditoribus satisfacerent, per æstimationem possessionum, quanti quasque⁷ ante civile bellum comparassent, deducto summæ æris alieni, si quid usuræ nomine⁸ numeratum, aut perscriptum fuisset: qua conditione⁹ quarta pars fere crediti deperibat.¹⁰ Cuncta collegia, præter antiquitus constituta, distraxit. Pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eo facilius scelere se obligarent, quod¹² integris patrimoniis exsulabant, ¹³ parricidas, ut Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos dimidia parte multavit.

INTERPRETATIO.

² Quod ad pecunias mutuas attinet adempta spe remissionis debitorum qua sæpe excitabatur; statuit demum ut debitores solverent debita creditoribus, facta æstimatione prædiorum juxta pretium quo singula emptæ fuerant

ante civiles tumultus; detrahendo de sorte si aliquid solutum fuisset, fœnoris loco; qua pactione propemodum quarta pars pecunia creditæ amittebatur.

NOTÆ.

1. *Transmarinas colonias*] Quarum præcipuæ Corinthus & Carthago.

2. *Sacramento*] Jurejurando sese Romani milites astringebant ad parendum duci quocumque duceret.

3. *Contubernalis*] Supra cap. 2.

4. *Comes*] De iis quales sub Magistratibus erant supra cap. 4. num. 8. & sub Imperat. infra: Tib. cap. 46.

5. *Minus tertia parte*] Cum enim illis matrimonium inire liceret, non autem legionariis militibus; futurum erat ut plures a

bello avocarentur ad pecuariam, quorum matrimonio procuranda erat urbis frequentia.

6. *Novarum tabularum*] In more positum erat ut unusquisque sibi domesticam rationem totius vitæ suæ scriberet per singulos dies, in quo appareret quid de redditibus suis, fœnore, lucrove seposuisset, aut expendisset ad hæc scribenda tabulis ligneis cera illitis utebatur, inde *tabula accepti & expensi*, &c. novæ igitur tabulæ, de quibus hic, sunt ex in quas nomina hoc est ex

quæ sibi debebantur referebant : quæ si deleri & expungi jubeantur, ut novæ fiant, idem est ac omnia debita prorsus aboleri, quod quamquam maxime popolare esset, noluit tamen Cæsar populo condonare: de quo ipsemet tertio de bello civili statim ab initio ubi ea quæ narrat hic Suetonius facta dixit. *Hoc & ad timorem novarum tabularum tollendum minuendumque, qui fere bella & dissensiones civiles sequi consuevit, & ad debitorum tuendam existimationem esse aptissimum existimavit.* Et de perturbationibus a Cælio super hac re motis paulo infra illo eodem lib. 3. de tabulis vero adhuc infra Tib. cap. 15. quæ etiam omnia de tabulariis publicis, nomina describentibus melius intelligas. Apud ipsos enim sumebatur quoque pecunia mutua, quemadmodum ferme apud eos quos vulgo *notarios* appellamus.

7. *Ante bellum civile*] Vastati enim illo durante agri, proventus reddebant longe viliores, ac proinde longe minoris æstimationis fuissent.

8. *Numeratum aut perscriptum*] Numerare est præsentem pecuniam solvere, & naturæ potius, quam juris verbum. *Perscribere* vero contra juris est, significatque sumendam apud argentarium seu tabularium de quo adhuc Aug. cap. 3. & alibi pecuniam permittere, quo sensu Terentius Phormione Act. 5. Scen. 8.

Argentum jube rursus rescribi Phormio
Hoc est fac reddatur ab eo mensario a quo sumendum illud tibi concessimus, cui respondet parasitus ille Phormio.

Quod? na ego perscripsi porro illis quibus debui.

Significat quoque ejus nomine se obligare ut Cicero lib. 16. ad Attic. Ep. 2. quæ est omnium 332. *Sed cum videas quantum de jure nostro decesserimus qui de residuis quadringentis sesteriis ducenta præsentia solverimus, reliqua perscribamus.*

9. *Quarta pars*] Rationem inire facile est: civile bellum anno ab v. c. 705. incæperat, lata lex est anno 707. cum primum Cæsar victo Pompeio venit in urbem & Dictator est factus; Si igitur ut fieri consueverat centesimam fœnoris loco solverent, hoc est centesimam in singulos menses debiti partem (usuras enim singulis mensibus exigebant) pro 100. v. g. aureis, annui

solvebantur aurei 12. unde patet biennio quo exactæ fuerant usuræ 24. numeratos fuisse, quæ fere quarta pars est.

10. *Cuncta Collegia*] Sunt societates quædam & conventus vel artificum, vel etiam ejusdem nationis hominum ad Deorum honorem constitutæ. Collegiorum primus auctor Numa Pompilius, qui ea per artes plerasque distinxit, sed cum aliis atque aliis identidem additis supra modum crevissent, sublata jam ante nonnulla fuerant, ac postmodum a P. Clodio restituta, ac multa ex servitio ac fœce urbis, insuper addita, quæ Cæsar iterum dissolvit ex iis quos servatos voluit, fuere Judæi quibus concessit ut more patrio, Romæ convenirent, sodalibus aliis interdictis Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. 17.

11. *Locupletes*] Idem suo quoque tempore querebatur de præsidibus provinciarum Juvenalis Satyr. 1. v. 48.

Et hic damnatus inani

*Judicio: quid enim salvus infamia nummis
Exul ab octava Marius bibit, & fruitur
Diis*

Iratis: at tu victrix provincia ploras.

12. *Integris patrimonii*] Libera quippe Repub. cuicumque civi Romano accusato, abundi potestas fuit, priusquam sententia pronunciaretur, quam hoc pacto, cum bonorum jactura, simul evadebant: quod & de Atheniensibus probat hic ex Demosthene Casaubonus. Sed ea libertatis insignia cum aliis, imperatores ademerunt.

13. *Parricidas*] Patet hic non intelligendos patrum, sed parium interfectores: sic enim homicidas quoscunque dixerunt antiquitus; & de parenticidis, lege Cornelia gravius cautum fuerat, & videbitur infra Aug. cap. 33. parricidas autem eos duntaxat intellige qui scientes scelus patrant. Sic enim lex Numæ si quis hominem liberum sciens morti duit, parricida esto. Et Festus in voce sacer si quis eum qui plebis scito sacer sit occiderit, parricida ne sit. Voce reliquos Torrentius intelligit eos qui non scientes occiderint. *Quæ pœna videntur locupletibus irrogata facinorosis.* Quod vero de Cicerone addit, suspectum Torrentio est ne aliunde intrusum fuerit, cum in ejus operibus non reperiatur. Casaubono secus videtur, cum ea non habeantur hodie quæcumque scripserat Orator.

CAPUT XLIII.

JUS laboriosissime ac severissime dixit. ¹ Repetundarum convictos etiam Jordine Senatorio movit. Diremit nuptias prætorii viri, qui ² digressam à marito post biduum statim duxerat, quamvis sine probri suspitione. Peregrinarum mercium ³ portoria instituit. ⁴ Lecticarum usum, item ⁵ conchyliarum vestis, & margaritarum, nisi ⁶ certis personis & ⁷ ætatibus, perque ⁸ certos dies, ademit. Legem præcipue ⁹ sumtuariam exercuit: ^a dispositis circa ¹⁰ macellum custodibus, qui obsonia contra vetitum retinerent, deportarentque ad se, submissis nonnumquam lictoribus atque militibus: qui si qua custodes fefellissent, jam adposita ¹¹ e triclinio auferrent.

INTERPRETATIO.

^a Collocatis custodibus circa macellum, ut retinerent & ad se afferrent cibaria quæ essent contra interdictum legis, quandoque immissis

clanculum lictoribus & militibus, ut si aliqua latuissent custodes, ea auferrent, jam subministrata mensa.

NOTÆ.

¹. *Repetundarum*] De hoc crimine supra cap. 4. ejus pœnam Asconius fuisse notat exilium & publicationem honorum: quod & Cicero non semel innuit in Verrinis. Huic videtur Cæsar amissionem ordinis addidisse, quam tamen existimat Lipsius cum exilio commutatam. Ut ut est sub imperatoribus pœna illa obtinuit ut patet Othon cap. 2. & Tacit. lib. 1. hist. *Reddunt Cadio Rufo, Pædio Blaso Senatoribus locus, qui repetundarum criminibus sub Claudio & Nerone, &c.*

². *Digressam*] Solutio nempe per divortium matrimonio.

³. *Portoria*] Vectigalia sunt quæ portoribus hoc est conductoribus tributorum, quæ ad importandas merces peregrinas e portibus colligebantur.

⁴. *Lecticarum*] His gestabantur viri dignitate conspicui, & primariæ nobilitatis matronæ, idque a servis, qui ideo lecticarii servi, sex ut plurimum vel octo. Unde lectica ipsa hexaphorum & octaphorum. De quibus adhuc infra Tib. cap. 64. Calig. cap. 58. Domit. cap. 2. & 8.

⁵. *Conchyliata*] Hoc est purpureæ, infectæ scilicet pretioso illo muricis sive ostrei succo, hæc enim duo plerique pro eodem accipiunt atque Conchyle sive Conchylium: alii vero diversa concharum esse genera sentiunt; de his plura Bæsius de re vestiaria cap. 3. & Calig. cap. 17.

⁶. *Certis personis*] v. g. Magistratibus.

⁷. *Et ætatibus*] Eusebii in Chronico verba

sunt: In anno proximo post devictam a Cæsare Ægyptum: prohibita lecticis margaritisque uti, quæ nec viros, nec liberos haberent, & minores essent annis quinquaginta quinque.

⁸. *Certos dies*] Eos nempe qui peculiari quodam festo solennes essent, ut Idibus, Calendis, &c.

⁹. *Sumtuariam*] Fanniam primum deinde Liciniam, quibus senio & situ oblitteratis complures, ut inquit Gellius, in patrimoniis amplis helluantur, & familiam pecuniamque suam prandiorum gurgitibus prolussent, immoderatæ huic conviviorum impensæ modum adhibuit Sylla, ac tandem has leges vim habere curavit Julius Cæsar, non novas instituit. Juliam enim sumtuariam Augusto tribuit Gellius lib. 2. cap. 24. de quo & Macrobius lib. 3. cap. 17.

¹⁰. *Macellum*] Locus in urbibus ubi veniunt quæcumque ad victum pertinentia.

¹¹. *Triclinio*] Patet triclinium hîc accipi pro ipsa mensa, huic enim non illi, apponebantur cibi. Triclinium, ut per se nomen indicat tribus lectis constabat, quibus singulis in formam semicirculi, circum mensam dispositis accumbebant terni; vel si plures, sordidum erat: unde Cicero in Pisonem id ipsum dedecoris loco enumerat: *Græci stipalî, quini in lectulis sæpe plures, ipse solus, bibiturusque eo, &c.* Et Horatius Satyr. 4. lib. 1. eodem sensu.

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos, &c.

C A P U T X L I V .

JAm de ornanda instruendaque urbe, item de tuendo ampliandoque imperio, plura ac majora in dies destinabat. ^a In primis Martis templum, quantum nusquam esset, exstruere, repleto & complanato lacu, in quo ¹ naumachiae spectaculum ediderat: ² theatrumque summae magnitudinis ³ Tarpeio monti accubans. ⁴ Jus civile ad certum modum redigere, atque ex immensa diffusaeque legum copia, optima quaeque & necessaria in paucissimos conferre libros. Bibliothecas Graecas & Latinas, quas maximas posset, ⁵ publicare, data ⁶ M. Varroni cura comparandarum ac digerendarum. Siccare ⁷ Pomptinas paludes: emittere ⁸ Fucinum lacum: ⁹ viam munire à mari supero per ¹⁰ Apennini dorsum ad Tiberim usque: ¹¹ perfodere isthmum: ¹² Dacos, qui se in ¹³ Pontum & ¹⁴ Thraciam effuderant, coërcere: mox ¹⁵ Parthis inferre bellum per ¹⁶ Armeniam minorem, ^b nec nisi ante expertos aggredi praelio. Talia agentem atque meditantem mors praevenit: de qua prius quam dicam, ¹⁷ ea quae ad formam & habitum, & cultum & mores, nec minus quae ad civilia & bellica ejus studia pertineant, non alienum erit summatim exponere.

I N T E R P R E T A T I O .

^a Praesertim adificare adem Martis tanta magnitudine quanta nullibi foret postquam replevisset & exaquasset solo lacum, in quo exhibuerat pugnam navalem.

^b Et cum iis praelium non committere antequam experientia aliqua tentasset illorum peritiam.

N O T A E .

1. *Naumachia*] De qua supra cap. 39.

2. *Theatrum summae magnitudinis*] Huc enim usque non nisi temporanea fuerant quotannis e ligno fieri solita, ut notat ex lib. 5. Vitruvii Lipsius Amphitheat. cap. 5. & colligitur etiam ex Dion. lib. 37. & lib. 43. quo postremo refert extructa a Caesare in campo Martio theatrum & amphitheatrum inventi quidem novi fuisse, sed lignea.

3. *Tarpeio*] Unus est e septem Romanis montibus, qui & Capitolinus a Capitolio dictus est Theatrum postea Marcelli nomine extruxit Augustus cap. 29. in Aug.

4. *Jus civile*] Id quoque tentatum a Cicerone testis est Gellius lib. 1. c. 22, ubi fragmenta quaedam ex illius libro, qui inscriptus est *de jure civili in artem redigendo*, adducit in testimonium. Sed tam immensum opus tandem feliciter adimplevit Justinianus, & quidem singulari industria: tanta est enim titulorum, qui toto jure civili continentur, inter se connexio, ut suis sit singulis locus, nec aptior vel a peritissimo quocunque potuerit excogitari, Et sane cuilibet viro bonae

mentis valde natura sua malevolus videbitur ille, qui de Jurisprudencia Romana tam nitide in ordinem redacta, & petulanter & improbe detraxerit. Praesertim vero postquam Ludovici Magni sapientia incredibili, ac pene divina contigit, ut promovente Michaële Tellerio Cancellario superillustri studia juris civilis diu sopita per universas Gallias in pristinum splendorem restituerentur. Tanti nempe momenti negotium Illustrissimis Togae proceribus, comitibus consistorianis Ludovico Boucheratio, Claudio Basinio Besontio, Claudio Peleterio, & Hieronymo Bignonio a Rege sapientissimo nominatim mandatum est conficiendum. Quorum omnium solertiam, & prudentiam eximiam praescripta singulis totius regni Academiis juris Romani publice docendi forma cumulatissime demonstravit.

5. *Publicare*] Publice utendas permittere.

6. *M. Varroni*] Illi, qui doctissimus togatorum habitus est.

7. *Pomptinas paludes*] Alii *Potinas* alii

Pontinas legunt hodie *l' Ausente palude*. tam grandes erant ut eas vel arte magica exsiccare Plinius optaret. Ut lib. 26. cap. 4. ait *ut tantum agri suburbana redderetur Italia*: erant enim in Latio. Nunc aiunt ferme totas exsiccatas, quamvis id præter Cæsarem conati quoque sint frustra semper alii Imperatores & reges, Aufidio flumine & vicinarum montium radicibus, perennes aquas, & quæ derivari in perpetuum alio non potuerant immittentibus, quod à Cornelio Cethego Consule ante Cæsaris tempora factum narrat Livius lib. 47.

8. *Fucinum lacum*] Hodie ab oppidis circumstantibus varia habet nomina *Lago di Celano*, *Lago di Marso*: erat enim in finibus Marforum: de hoc eodem Consilio Claud. cap. 20.

9. *Viam munire*] Sternere vel conficere.

10. *Appennini*] Notus mons, ab Alpibus juxta totam Italiæ longitudinem porrectus.

11. *Perfodere Isthmum*] Quod & ante ipsum Demetrius Rex; & post illum Caligula cap. 21. & Nero cap. 19. infausto omnes eventu tentaverunt. Hodie Corinthiacus ille isthmus Nigro & Volaterrano dicitur *hexamili*.

12. *Dacos*] Hos inter Scythiæ Europæe populos Cluverius annumerat easque regiones tenuisse dicit, quas hodie Valachi & Moldavi ferme omnes; atque etiam Transilvani & Hungarorum pars lib. 4. cap. 17. Introduct. in Geogr.

13. *Pontum*] Supra cap. 35.

14. *Thraciam*] Hodie *Romania* est, propter instauratam in ea regione novam Romam, nempe Constantinopolim.

15. *Parthis*] Apud eundem Cluverium lib. 5. cap. 13. hodie *Arach*.

16. *Armeniam minorem*] Nigro est hodie *Anaduole* aliis *Pegian*; & ubi Colchorum fines attingit *Acoionlu*. Plutarchus in Cæsare destinasse illum ait, pervenire ad Caspium mare, inde supra Pontum per Scythiam in Germaniam & Gallias ad repetendam Italiam transire, Romanum hoc terrarum spatio conclusurus imperium.

17. *Ea qua ad formam, &c.*] Hæc omnia eodem quo hic proposita sunt ordine refert Suetonius: quam scribendi rationem familiarem esse nostro auctori animadvertere est, ut nempe ea generatim proponat quæ sigillatim postmodum explicet.

CAPUT XLV.

Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, ¹ teretibus membris, ore paulo pleniore, nigris vegetisque oculis, valetudine prospera: nisi quod tempore extremo, repente animo linqui, atque etiam per ² somnum exterreri solebat. ³ Comitiali quoque morbo bis inter res agendas correptus est. Circa corporis curam ⁴ morosior, ut non solum tonderetur diligenter, ac raderetur, sed ⁵ velleretur etiam: ut quidam exprobraverunt: calvitii vero deformitatem iniquissime ferret, sæpe ⁶ obrectatorum jocos obnoxiam expertus. Ideoque & deficientem capillum revocare à vertice assueverat: & ex omnibus decretis sibi à Senatu populoque honoribus, non aliud aut recepit aut usurpavit libentius quam ⁷ jus laureæ perpetuo gestandæ. Etiam cultu notabilem ferunt. Usus enim ⁸ lato clavo ad manus ⁹ fimbriato, nec ut umquam aliter quam super eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura. Unde emanasse Syllæ dictum, optimates sæpius admonentis, *ut male* ¹⁰ *præcinctum puerum caverent*.

NOTÆ.

1. *Teretibus*] Teres dicitur illud quod rotundum est & oblongum: intelligit ergo membra Cæsaris fuisse quidem succulenta non obesa; qualia Casanbonus ex Aristotele vocat *εὐσώματα* nos *en bonne chair*, *ni gras*

ni maigre. Quem tamen Plutarchus macilentum fuisse scripsit.

2. *Somnum*] Alii somnium emendarunt ex aliis M. S. Torrentius & Casaubonus & bene: somni enim inquieti minus prosperæ

valetudinis indicia.

3. *Comitiali morbo*] Caducum vulgus appellat, Græco vocabulo Epilepsia dicitur: qui etiam sacer vel divinus, quia ut ait Apuleius in Apologia *partem animi rationalem qua longe sanctissima est, eam violet*. Comitialis vero quod inauspicatus esset Comitibus habendis; aliquo enim concidente ex hoc morbo dum haberentur Comitibus, dirimebantur. Hercules quoque dictus est, ab Hercule: hoc Cæsar correptus traditur a Plutarcho dum aciem ordinaret in Africa, quem simul ac persensit delatus in proximam turrim quieti se dedit.

4. *Morosior*] Hoc est tam exquisite corpus curabat ut vel minimo defectu offenderetur, & morosus fieret.

5. *Velleretur*] Deliciorum mos erat ut pilos vossellis evelli sibi juberent; quod vitio dabatur, unde corpora vultu muliebriter sceddissima dicit Quintilianus lib. 3. & Martialis molles carpit non semel.

6. *Obtrektorum*] Ut patet ex dictis paulo infra de militibus canentibus in triumpho.

7. *Jus Laureæ coronæ*] Non modo quod triumphantium insigne, verumetiam quod hac ratione calvitium occultaret: qui Suetonii locus cum eo quod hic etiam dixit consuevisse nempe capillum a vertice revocare, maxime favet iis qui Romanos aperto vulgo capite, in urbe fuisse contendunt: de quo infra cap. 57. & Aug. cap. 82. Certe mirum est Cæsarem occulta calvitiei non usum comis illis fictis, quibus tot alios paulo post usos patet Oth. cap. 12. & Calig. cap. 11. & Ner. 26. & c. Cum nec ante ipsius tempora populis aliis incognita essent, ut pote quibus usos vulgo Medos constat ex Xenoph. lib. 1. de Institutione Cyri.

8. *Lato clavo*] Tunica erat purpura prætexta, vulgari tunica latior, cui toga superinduebatur, Senatorium ordinem ab equestri distinguens, ut Plin lib. 33. c. 2. auctor est sic dicta quod quibusdam veluti clavis di-

stingeretur aureis, de qua adhuc infra Aug. cap. 38. & 94. erat & angustus clavus de quo Oth. cap. 10.

9. *Fimbriato*] Fimbriæ sunt ornamentum genus *de la frange*, quæ ad manus usque pertingebant. Cujus moris vestigium Casaubonus esse notat quod hodie dicimus *des manchettes*, ex hac parte notabilis Julii cultus quod fimbriatæ ad manus usque forent, ejus quem gestabat lati-clavi manicæ: nec enim adducor ut doctissimo Gothofredo assentiar dicenti *ad legem 42. ff. de donationibus inter virum & uxorem* Colobium idem cum ejusmodi tunicis fuisse. Cum enim Servius ad 9. *Æneidos*, Colobiis hoc est sine manica tunicis usos dicit veteres, alios intelligere non videtur, ab eis qui manicatas Phrygibus tunicas exprobrabant.

Et tunica manicæ & habent redimicula mitra.

Romanis autem tunicis non nisi longiores manicas probro fuisse aperte, ni fallor, indicat Gellius lib. 7. cap. 12. *Tunicis uti virum prolixis ultra brachia & usque in primores manus, ac prope in digitos Roma atque omni in Latio indecorum fuit; eas tunicas nostri Græco vocabulo Chiridotæ appellaverunt* quibus, de industria Cæsar usus videtur ut suam à Phrygibus hoc est Trojanis originem ostentaret. Ut supra cap. 6. & infra c. 49.

9. *Male præcinctum puerum*] Patet hoc etiam ipsi peculiare, & hac quoque cinctura notabilem fuisse eaque jam inde a teneris ita cinctum Cæsarem; idem enim habet Macrobius lib. 2. cap. 3. quod totum de Ciceronis jocos est, & Dio lib. 43. & qua cinctura consulto usum suspicantur ut hac molitiei specie animum occultaret. Unde Cicero interrogatus cur in electione partis errasset: *præcinctura inquit me fefellit*. Jocatus in Cæsarem ut habet loco laudato Macrobius, an vero togam ipsam an suppositam illi tunicam, cingere moris esset longius est quam ut possit hoc loco disputari.

CAPUT XLVI.

Habitavit primo in ¹ Subura modicis ædibus : post autem ² pontificatum maximum , in ³ Sacra via ⁴ domo publica. ⁵ Munditiarum , lautitiarumque studiosissimum multi prodiderunt. Villam in ⁶ Nemorensi à fundamentis ⁷ inchoatam , magnoque sumptu absolutam , quia non tota ad animum ei responderat , totam diruisse , quamquam tenuem adhuc & obæratum. In expeditionibus ⁸ tessellata & ⁹ scetilia pavimenta circumtulisse.

NOTÆ.

1. *Subura*] Urbis vicus est de quo Horatius Epod. 5.

*Senem , quod omnes rideant , adulterum ,
Latrent Suburana canes.*

Erat & Tribus Suburana celeberrima de qua Varro 4. de L. L. & c.

2. *Pontificatum*] De quo supra cap. 13.

3. *Sacra via*] Sic dictam volunt vel quod in ea Romulum inter & Tatium fœdus ictum est , vel quod per eam præcipue Circenses pompæ traducerentur.

4. *Domo publica*] Non enim alia Pontificem habitare fas erat.

5. *Munditiarum*] In habitatione , sicut & lautitiarum in conviviis.

6. *Nemorensi agro*] Hoc est Aricino : nemus enim appellatur locus quidam prope Ariciam in Latio ; unde Nemorensis ager & lacus qui propter amœnitatem , Dianæ speculum appellatus est , Sabellicus ait ibidem oppidum adhuc extare veteri appellatione dictum *Nemus* quinque ab urbe leucis distantum.

fitum.

7. *Inchoatam*] Variant in hujus vocis orthographia : alii enim scribunt *incho* alii *inchoo*.

8. *Tessellata*] Hoc est tessellis seu parvulis quibusdam quadris per modum tesserae in varios colores distincta , strata , qualia dici nobis *marquetterie* testis est Casaubonus , qui super hac re plurima eaque doctissima congestit ; tum super pavimentorum ejusmodi forma , tum super hac non Cæsaris modo , sed & aliorum quoque in castris metandis & sternendo prætorio , magnificentia , quæ tanta fuit ut prætorium templo comparet Josephus , & c.

9. *Scetilia*] Sic dicuntur tenues quædam marmoris crustæ diversi generis & coloris , non tinctæ , ut de tessellatis existimant , eaque fere non nisi in pavimenti adhibita , cum tessellata etiam in cameras transferint , & *musivi operis* appellatione nuncupata. Plura vide apud Casaub. hîc.

CAPUT XLVII.

Britanniam petisse spe margaritarum , quarum amplitudinem conferentem , interdum sua manu ² exegisse pondus. Gemmas , ³ toreumata , ⁴ signa , tabulas operis antiqui semper ⁵ animosissime comparasse : ⁶ servitia recentiora politioraque , immenso pretio , & cujus ipsum etiam punderet , sic ut ⁷ rationibus veteret inferri.

INTERPRETATIO.

a Fertur Cæsari ivisse in Britanniam allectus margaritis quarum magnitudinem cum compararet inter se , sua manu aliquando exacte reperisse pondus.

1. *Britanniam*] Britannicum Oceanum margaritis feracem alii quoque narrant, sed eas parvas, & decolores Plinius lib. 9. cap. 35. & in Agricolaë vita Tacitus annotarunt.

2. *Exegisse*] Hoc est librasse manu & examinasse pondus, quanquam non nisi semuncia sint maxime ponderosa.

3. *Toreumata*] Cælatas figuras, & tornatiles τὸ περιστρέφειν artem appellant Græci, quæ in aureis & argenteis præsertim vasis apud antiquos effloruit, & sculpturam una cum cœlatura complectebatur.

4. *Signa*] Inter hæc & statuas id vulgo discriminis assignant, quod licet utrumque solida materia similitudinem dei vel hominis exprimat, signum tamen de brutorum quoque animantium similitudine dicatur, non vero statua; a qua etiam loco differt: quæ enim in foro aut alio quovis publico profanoque loco statuæ dicuntur, eas in templis & privatis domibus ferme non nisi signa nuncupaverunt.

5. *Animosissime*] Notanda vis hujus adverbii quemadmodum, & à Jureconsultis dicitur *animosus emptor*, & Cæsar ipse a Tacito *animosus corruptor*. Hujus luxuriæ exemplum retulit Plinius lib. 35. cap. 11. ubi Ajacem & Medeam pictos 80. a Cæsare talentis emptos ait: hoc est 84000 l. nostro itu, ut supra positum est cap. 4.

6. *Servitia recentiora*] Hoc est servos elegantia & ætatis flore commendabiles, quorum cum servitus recens foret, vultum for-

mamque nullus adhuc labor deturparet: cuiusmodi mancipia, magno erant apud lautos illos in pretio. Unde Juvenal. Sat. 5. vers. 55.

*Flos Asia ante ipsum, pretio majore paratus,
Quam fuit & Tulli census, pugnacis & Anci.*

Legit in Vaticano Codice Torr. *retiora* & margini ascriptum *rectiora*, ut sani intelligantur homines erecto & firmo corpore quo sensu Catullus de lecticariis.

Non, inquam, mihi tam fuit maligne

Ut provincia quod mala incidisset

Non possem octo homines parare rectos.

Et Juvenal Sat. 3. vers. 251.

Quas recto vertice portat

Servulus infelix, &c. Et idem de amica sua Horatius Sat. 2. lib. 1. *candida rectaque sit.*

7. *Rationibus*] Hoc est in tabulis illis de quibus cap. 42. describi: in his enim conficiendis tanta fuit Romanorum diligentia, ut dispensatorem domus ob id ipsum haberent, qui quacunque ex causa quidpiam expendissent, id omne referret in rationes (*l'escrivoit sur le Livre de compte.*) Unde nec frugi habebantur qui nullas conficerent, sæpeque usvenit ut scelus pecunia redemptum aliaque ejusmodi ex ipsis auctorum tabulis probarentur; quod ne sibi contingeret, male & nequiter empta, cautiores vel omnino vetabant, vel falsis titulis jubebant inferri.

C A P U T X L V I I I .

Convivatum assidue, per provincias duobus¹ tricliniis: uno, quo² sagati palliative: altero, quo³ togati cum illustrioribus provinciarum discumberent. Domesticam disciplinam in parvis ac majoribus rebus diligenter adeo severeque rexit: ut⁴ pistorem, alium quam sibi panem convivis subjicientem, compedibus vinxerit: libertum gratissimum, ob adulteratam equitis Romani uxorem, quamvis nullo querente, capitali pœna adfecerit.

N O T A E .

1. *Tricliniis*] Vide cap. 43.

2. *Sagati palliative*] Sagum militare vestimentum erat quod armis superinduebatur. Gallorum proprium fuisse quidam ideo contendunt quod Gallicum sit vocabulum, teste

Strabone lib. 4. Imo etiam nunc hodie dicitur *une saie*. Et Virgilius sic canit. 8. *Æneid.* Gallorum describens habitum.

*Aurea Casaries ollis: atque aurea vestis
Virgatis lucent sagulis, &c.*

Sed & eo usos Hispanos idem Strabo & insuper Appianus in Ibericis tradidere; pallium vero Græcorum erat ex earum genere vestium quæ totum corpus a scapulis ad pedes contegebant quadratum, quæ præsertim a toga differebat cujus figura semicircularis, elegantioribus utrinque regeßum fuit in humeros, ibique ut induta sub eo tunica pateret, fibulæ morfu adstrictum Turnebus advers. 2. lib. cap. 27. hoc loco Gallos intelligi & Græcos existimat, quem secutus est Torrentius: ab utroque dissentit Casaubonus nec immerito: *Sagati* enim vocabulo non minus ut patet intelligi possunt Hispani & ipsi Romani; quos & Sago usos dubio procul est Horat. Epod. 9. de Antonio.

Terra marique victus hostis punico

Lugubre mutavit sagum.

Palliatum igitur vere erant Græci quos inter

Comites Cæsarem habuisse nullus dubito, medicos v. g. philosophos, eruditosque homines quorum consuetudine tantopere delectabatur. Sagati vero Cæsari e comitatu minus conspicui, ad differentiam Togatorum.

3. *Togati*] Honestiores e Cæsaris comitatu Romani Senatores v. g. & alii magistratibus functi quibus propria toga.

Romanos rerum dominos, gentemque togatam. Ut Virgil. lib. 1. *Æneid.* illisque vitio dabatur, si alio publice vestimento uterentur Aug. cap. 40. & Cicero. pro Rabirio, &c.

4. *Pistorem*] Qui panem conficeret: ministros enim ejusmodi inter servos habebant Romani tunc temporis; antiquioribus enim pistor omnino nullus, mulierumque id opus erat, ad bellum usque Persicum nempe ad annum v. c. circiter 586.

CAPUT XLIX.

Pudicitia ejus famam nihil quidem præter ¹ Nicomedis contubernium læsit, gravi tamen & perenni opprobrio, & ad omnium convitia exposito. Omitto Calvi Licinii notissimos versus,

Bithynia quidquid

Et pædicator Cæsaris umquam habuit.

Prætereo ² actiones Dolabellæ & Curionis patris: in quibus cum Dolabella *pellicem regina*, ³ *spondam interiorem regis* ⁴ *lectica*, ac Curio *stabulum Nicomedis*, & *Bithynicum fornicem* dicunt. Missa etiam facio ⁵ edicta Bibuli, quibus proscripsit collegam suum, *Bithynicam reginam: eique regem antea fuisse cordi, nunc esse regnum.* Quo tempore, ut M. Brutus refert, Octavius etiam quidam, valetudine mentis liberius dicax, conventu maximo cum Pompeium regem appellasset, ipsam reginam salutavit. Sed C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi stetitse objecit, cum reliquis exoletis, pleno convivio, accusantibus nonnullis urbicis negotiatoribus, quorum refert nomina. Cicero vero non contentus in quibusdam epistolis scripsisse, a satellitibus eum in cubiculum regium eductum, in aureo lecto, veste purpurea decubuisse, floremque ætatis a ⁶ Venere orti, in Bithynia contaminatum: quondam etiam in Senatu defendenti ⁷ Nysæ causam, filia Nicomedis, beneficiaque regis in se commemoranti, *Remove*, inquit, *isthac orate: quando notum est, & quid ille tibi, & quid illi tu dederis.* Gallico denique triumpho milites ejus inter cætera carmina, qualia currum prosequentes ⁸ joculariter canunt, etiam vulgatissimum illud pronunciaverunt:

Gallias Caesar subegit, Nicomedes Cæsarem:

Ecce Caesar nunc triumphat, qui subegit Gallias:

Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem.

Pronum & sumtuosum in libidines fuisse constans opinio est, plurimasque &

illustres foeminas corrupisse : in quibus Postumiam Servii Sulpicii , Lolliam Auli , Gabinii , Tertullam M. Crassi , etiam Cn. Pompeii Muciam.

N O T A.

1. *Nicomedis*] Supra cap. 2.
2. *Actiones Dolabella*] Eundem esse de quo supra , cap. 4. vero simillimum est , qui ut Cæsaris accusationi responderet , una cum Curione actiones edidit in Cæsarem maledicentissimas. De Curione supra cap. 9. *actiones* dixit hic quemadmodum ibi *orationes & actiones* Ciceronis v. g. in Verrem , &c.

3. *Spondam interiorem*] Quæ pars lectorum parieti proxima erat apud antiquos hæc dicebatur sponda interior ad differentiam alterius quæ exterior , hinc Tibullus.

Et pressus prior est, interiorque torus.

Isidorus lib. 20. de Originibus cap. 11. exterius duntaxat lecti latus *spondam* appellat , interius vero *pluteum* , quod nempe tabulis quibusdam muniretur ; pluteus enim apud Festum *tabula quibus quid præsepitur* , & Martialis interiorem hanc lecti partem *plutei* indigitatam nomine aperte indicat lib. 3. Epig. 89. *namque puer pluteo vindice tutus erat* hac enim parte mulieres & pueros cu-

bare moris fuit : viros autem parte priore quam *spondam priorem* Nonius Marcellus dicit , *si spondam priorem qua vir cubat perunxeris* , & unde , atque ex hoc Suetonii loco patet , latus lecti utrumque *spondam* appellatum.

4. *Lectica*] Isidorus ibid. *lectica plutei lecti*.

5. *Edicta bibuli*] Supra cap. 9. & cap. 11. ubi quid sit proscribere.

6. *A Venere orti*] Cæsaris nempe per Julium Ascanium de quo cap. 6.

7. *Nisa*] Nicomedis alii filium fuisse volunt , alii omisso nomine scribunt *enixe*.

8. *Foculariter*] Impune quippe joculari licebat militibus in triumphantes , Martialis lib. 1. Epig. 5.

Consuevere jocos vestri quoque ferre triumphi Materiam dictis nec pudet esse ducem.

Eo ut aiunt consilio ut præmia virtutis accipiens triumphator de vitiis quoque suis moneretur.

CAPUT L.

NAm certe Pompeio , & a Curionibus patre & filio & a multis exprobatum est , quod *cuius causa post tres liberos exegisset uxorem , & quem gemens* ¹ *Ægisthum* appellare consueisset , eius postea filiam potentia cupiditate in matrimonium recepisset. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem ² Serviliam : ³ cui & proximo suo consulatu ⁴ sexagies *h. s.* margaritam mercatus est : & bello civili super alias donationes , amplissima prædia ⁵ ex auctionibus hastæ ⁶ nummo addixit. Cum quidem plerisque utilitatem mirantibus , facetissime Cicero , *Quo* ⁷ *melius* , inquit , *emtum sciatis* , ⁸ *Tertia deducta est* : exstimabatur enim Servilia , etiam filiam suam Tertiam Cæsari conciliare.

I N T E R P R E T A T I O.

a Cui ultimo suo consulatu emit margaritam sexagies centenis millibus sestertiorum : & tumultu civili adjudicavit ex subhastatio-

nibus maximas possessiones , minimo pretio , præter alia munera.

N O T A.

NOTA.

1. *Ægisthum*] Apposita comparatione: Sacerdos enim Ægisthus absentis & bellum Trojanum gerentis Agamemnonis uxorem Clytemnestram vitiauit: Cæsar autem absentis & Mithridatico bello occupati Pompeii conjugem Mutiam maximus ipse Pontifex adulteravit: utriusque historia apprime quadraverit, si consanguinitatis nexum, & domesticas cædes exceperis; nota quippe Pelopis domus historia.

2. *Serviliam*] Ea fuit soror Catonis Uticensis, quam quia juvenis adhuc Cæsar amavit, ideo Bruti patrem creditum fuisse Plutarchus ait & infra cap. 82. ex Cæsaris ipsius verbis innuitur.

3. *Sexagies*] Circiter 219000 l.

4. *Auctionibus hasta*] Eæ sunt venditiones auctoritate publica factæ, quarum signum erat hasta in foro posita, unde *subhasta* & *subhastatio* etiam gallice *subhaster*, *vendre à l'encan*. Vide in Aug. cap. 36.

5. *Nummo*] Hoc est minimo pretio sic enim Horat. Sat. 5. lib. 2. in fine.

Huic tu

Dic ex parte tua seu fundi sive domus, sit Emptor, gaudentem nummo te addicere, &c. Valer. lib. 5. cap. 2. Quod nostrates dicunt fragmento panis vendere, quod donationis est instar, cum obtentu venditionis rem donantes invidiam donationis vitamus, & pudori accipientis consulimus. Budæus in Pandectas tit. de in diem additione. Beroaldus in omnibus quos vidit libris, & in aliquibus Torrentius ut & in Turonensi Casaubonus legerunt *minimo*; quod videtur esse melius: has namque, veras venditiones fuisse recte

colligas; pretii siquidem vilitatem mirabantur omnes; licet enim *viliori pretio res donationis causa distrahatur, dubium non est venditionem valere l. 38. ff. de contrah. empt.* Cum e contrario additiones quæ nummo fiebant, nugatorias venditiones appellent Jureconsulti, & pro donationibus habeant ad l. 46. ff. *Locati conducti*. Vide & l. 10. ff. *de adquirenda vel amittenda possessione*, quanquam quod addit Suetonius, *super alias donationes omnia donationis fuisse loco, suadere videatur.*

6. *Melius emptum*] Hoc est viliori pretio: bene enim emere est vili pretio emere: legitur in quibusdam *vilius* nec minus false.

7. *Tertia deducta est*] Urbanitas tota in horum vocabulorum æquivocatione sita est: deducere enim significat & *detrabere* seu *imminuere* aliquid e pretio & etiam *comitari* seu *domum* v. g. *perducere*. Unde perductores Plauto & Ciceroni sunt amoris conciliatores; non mulrum a lenonibus discrepantes & *perducere* Horatio idem ac in stuprum impellere Sat. 5. lib. 2. ubi de Penelope loquens.

Putas ne

Perduci poterit tam frugi tamque pudica. De hujus verbi vi infra Tib. cap. 45. & Vespas. cap. 22. Jam vero *Tertia* & *Servilia* filiam significabat & partem pretii; quo etiam allusum existimant aliqui ad legem Cæsaris de qua supra cap. 42. quibus verbis legem una & libidinem notasset, quod tamen Casauboni judicio subtilius quam verius nec mirum: hac quippe lege *quarta pars crediti deperibat*, non *tertia*.

CAPUT LI.

NE provincialibus quidem matrimoniis abstinuisse, vel hoc disticho apparet, jactato æque a militibus per Gallicum triumphum.

*Urbani servate uxores, mœchum calvum adducimus,
Aurum in Gallia effutisti: heic sumpsisti mutuum.*

NOTA.

1. *Aurum in Gallia*] Hoc est Matronas in Gallia auro corrupisti: at Romæ sine pretio stuprum exercuisti, ut quidam intelligunt. Sed potius ita interpretare: nempe

par pari repensum fuisse. Cum enim Cæsar alienas uxores adulteraret, suam quoque a Clodio adulteratam non patienter tulit.

H

Dilexit & reginas, inter quas EUnoen Mauram, ¹ Bogudis uxorem: cui maritoque ejus, plurima & immensa tribuit, ut ² Naso scripsit: sed maxime Cleopatram, cum qua & convivia in primam lucem sæpe protraxit, & eadem nave ³ thalamego pene Æthiopia tenus Ægyptum ⁴ penetravit, nisi exercitus sequi recusasset. Quam denique accitam in urbem, non nisi maximis honoribus præmiisque auctam remisit: filiumque natum appellare nomine suo passus est. Quem quidem nonnulli Græcorum similem quoque Cæsaris & forma & incessu tradiderunt. M. Antonius agnitum etiam ab eo, Senatui adfirmavit: quæ scire C. Matium, & C. Oppium, reliquosque Cæsaris amicos: quorum C. Oppius, quasi plane defensione ac patrocinio res egeret, librum edidit, ⁵ *Non esse Cæsaris filium, quem Cleopatra dicat.* Helvius Cinna Trib. pleb. plerisque confessus est, habuisse se scriptam paratamque legem, quam Cæsar ferre jussisset, ⁶ cum ipse abesset, uti uxores liberorum quærendorum causa, ⁷ quas & quot ⁸ vellet ducere, liceret. Ac ne cui dubium omnino sit, & impuditiæ eum, & adulteriorum flagrasse infamia, Curio pater quadam eum oratione, *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellat.

N O T A.

¹. *Bogudis*] Bogud Mauritanix rex erat, a quo plurimum auxilii bello Africo Cæsar accepit.

². *Naso*] An idem ille de quo supra c. 9. probabiliter quidem suspicantur interpretes, qui tamen ne affirmant, obstat codicum M. S. diversitas, quorum alii *Naso* alii *Vassa* habent & *Vasa*.

³. *Thalamego*] In tribus M. S. legit Torrentius *thalamoque*, aperto quoque sensu, priorem tamen præfert lectionem; erat autem *thalamegus* navis quædam ingens, qualem Athænxo teste Ptolomæus Philopator ædificandam jussit, ut ea intra thalamum ipsaque in regia esse sibi videretur: magnitudine erat semistadii latitudine 30. cubitorum, altitudine paulo minus 40. de simili nave Plinius lib. 7. cap. 30.

⁴. *Penetravit*] Pro *penetrasset*, quomodo adhuc loquitur Galb. cap. 10.

⁵. *Non esse Cæsaris filium &c.*] Glareano absque negatione legendum videtur, ut is libro titulus fuerit *esse Cæsaris filium* & qua recepta lectione Oppius idem ac Antonius asseveraverit, cui sententiæ cohærere hæc verba non videntur *quasi defensione res egeret*, id est quasi ea fuisset accusatio cui defensio parari debuisset, innuit enim editum ab Op-

pio Octavianarum partium homine singularem librum in Octavii hoc est Augusti gratiam, ut mentitum in Senatu probaret Antonius quod & probabilius futurum est, si affirmatum id Senatui dicatur, quo tempore ante bellum Actiacum Octaviano adversabatur Antonius, ipsumque verum Cæsaris heredem censendum negabat, ut pote cui superstes esset Cæsario filius ex Cleopatra. Quod si Triumviratu stante dictum id Senatui ponatur, cum simile vero non videatur contradicendum tum temporis Oppium fuisse, recipienda erit Glareani lectio absque negatione; cui deffendendæ nec etiam deerit deprompta ex antiquis verisimilis conjectura, maxime si eo tempore, quo hæc gerebantur, de quibus hîc sermo est, a Triumviris, ac proinde durante adhuc Augusti (qui tum Octavianus dicebatur) & Antonii amicitia Cleopatrx concessum fuerit ut filius ejus Ptolemæus cognomine Cæsario, rex appellaretur, ut narrat Dio lib. 49.

⁶. *Cum ipse abesset*] An legem ferre cum abesset, an vero uxores ducere, subobscurum reliquit: utrumque potest divisim intelligi; ut scilicet, præsentem se legem hanc ferri noluerit, aut Romanas leges, dum Romæ degeret, infringere.

7. *Quas & quot*] Nec enim alias quam Romanas ingenuas & sanguine propius non junctas, nec plures quam unam eodem tempore uxorem habere ulli civi Romano li-

cebat.

8. *Vellet*] Alii *vellent*; sed testis est Dio, soli id sibi sumpsisse Cæsarem.

CAPUT LIII.

Vini parcissimum ne inimici quidem negaverunt. Verbum M. Catonis est, *Unum ex omnibus Cæsarem ad evertendam Rempubl. ¹ sobrium accessisse.* Nam circa victum C. Oppius adeo indifferentem docet, ut quondam ab hospite ² conditum oleum, pro viridi adpositum, adspersantibus cæteris, solum etiam largius dicat appetisse: ne hospitem aut negligentiae, aut rusticitatis videretur arguere.

NOTÆ.

1. *Sobrium*] Hoc est vini parcum, non vero moderatum. Cato enim ambiguum hoc vocabulum de industria adhibuit, ad sententiæ acumen.

2. *Conditum*] Si media producta tanquam a *condio* deductum legeris, Plutarchi mens est affirmantis unguentum olei loco Cæsari manducandis asparagis appositum: si

vero media correpta *conditum* idem erit ac *vetustum*, oleum nempe intra domus penum servatum & reconditum, ac proinde minime jucundum quod opponitur viridi, saporis longe laudabilioris; ideo viride dictum quod ex olea nondum matura premeretur.

CAPUT LIV.

Abstinentiam neque in imperiis, neque in magistratibus præstitit. Ut enim quidam monumentis suis testati sunt, in Hispania a ¹ proconsole, & ² a sociis pecunias accepit, emendicatas in auxilium æris alieni: & ³ Lusitanorum quædam oppida, quamquam nec imperata detrectarent, & adveniendi portas patefacerent, diripuit hostiliter. In Gallia fana templaque Deum donis referta expilavit: urbes diruit, sæpius ob prædam quam ob delictum: unde factum ut auro abundaret, ⁴ ternisque millibus nummum in libras promercale, per Italiam provinciasque divenderet. In primo consulatu tria millia pondo auri ⁵ furatus e Capitolio, tantumdem inaurati æris reposit. ⁶ Societates ac regna pretio dedit: ut qui uni ⁷ Ptolemæo prope ⁸ sex millia talentorum suo Pompeiique nomine abstulerit. Postea vero evidentissimis rapinis ac sacrilegiis, & onera bellorum civilium & triumphorum ac ⁹ munerum sustinuit impendia.

NOTÆ.

1. *Proconsole*] Qui gesto per annum in urbe consulatu, provinciam altero anno regendam sortiebatur, is proconsul dicebatur ut de prætoribus supra cap. 14.

2. *Sociis*] Hispanis, populo Romano fœdere junctis.

3. *Lusitanorum*] Hodie *Portugais*.

4. *Ternis millibus promercale*] Hoc est

vendendum 131 l. 5 s. nostræ monetæ in libras auri singulas, qua proportionem septem argenti libræ & selibra uni aureæ æquivaluerint, hoc enim duntaxat argenti pondus invenias, si libris singulis 400. nummos sestercios assignes, ut supra cap. 4. relatum est, assignandos. Quæ proportio longe abfuisset a nostra, est enim auri ad argentum qua-

tuor decupla aut ut minimum duodecupla, non igitur male suspicatus fuerit aliquis, aut abundantiam, aut forte crassitudinem, nempe propter æs admixtum, vilitatis causam extitisse in uno *quaternis*; Quod pro *ternis* legit Casaubonus, quod longe abest, ut accederet ad justam auri cum argento proportionem. Martialis enim lib. 3. Epig. 62. pluris emptam a Quincto notat argenti libram. *Libra quod argenti millia quinque rapit.* Sed prodigum Quinctum notat, aut cæ-latura pretium auctum videtur.

5. *Furatus e Capitolio*] Idem a Crasso Consule factum notavit Plinius. Id Cæsar eo facilius potuit, & occultius quod erat

pontifex maximus, & simile in Virellio narrat cap. 3. ubi pro æreinaurato aurichalchum est.

6. *Societates ac regna*] Tanti enim censebant socium vel Regem a populo Romano appellari, ut quocumque pacto id ambirent quapropter ut sua gratia Cæsar honoris ejusmodi cupidos adjuvaret, non sine pecuniis erat agendum.

7. *Ptolemao*] Auleti de quo supra cap. 11.

8. *Sex millia talentorum*] 9000000 l. quantam summam exigere promptum ex supradictis cap. 4.

9. *Munerum*] Supra cap. 39. ut & triumphorum cap. 7.

C A P U T L V .

E Loquentia militarique re aut æquavit præstantissimorum gloriam, aut excessit. ² Post accusationem Dolabellæ, haud dubie principibus patronis annumeratus est. Certe Cicero ad Brutum oratores enumerans, ³ negat *se videre cui Cæsar debeat cedere*: aitque eum *elegantem, splendidam quoque, ac etiam magnificam ac generosam quodam modo rationem dicendi tenere*. Et ad ⁴ Cornelium Nepotem de eodem ita scripsit: *Quid? oratorum quem huic antepones eorum qui nihil aliud egerunt? Quis sententiis aut acutior, aut crebrior? Quis verbis aut ornatior, aut elegantior?* Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc ⁵ Strabonis Cæsaris secutus videtur; cujus etiam ex oratione, quæ inscribitur *Pro Sardis*, ad verbum nonnulla transtulit in ⁶ *Divinationem* suam. Pronuntiassse autem dicitur voce acuta, ardenti motu, gestuque, non sine venustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur: ut ⁷ *Pro Q. Metello*: quam non immerito AUGustus existimat magis ab ⁸ actuariis exceptam, male subsequenter verba dicentis, quam ab ipso editam. Nam in quibusdam exemplaribus invenio, ne inscriptam quidem *Pro Metello*, sed, *quam scripsit Metello*, cum ex persona Cæsaris sermo sit, Metellum seque adversus communium obtrektorum criminationes purgantis. *Apud milites quoque in Hispania*, idem AUGustus orationem esse vix ipsius putat: quæ tamen duplex fertur: una, quasi ⁹ priore habita prælio: altera, postetior: quo ¹⁰ Asinius Pollio ne tempus quidem concionandi habuisse eum dicit, ¹¹ subita hostium incursione.

N O T A.

1. *Eloquentia militarique re*] Corruptum hunc locum sic restituunt Lipsius Elect. lib. 1. cap. 20. & Casaubonus: cum vulgo legeretur *eloquentia militari qua re* & male, nec enim militari duntaxat eloquentia Cæsar valuit sed & forensi; utpote qui causas egerit,

ipso Cicerone teste in oratione pro Ligario, *causas Cæsar egi multas, & quidem tecum, dum te in foro tenuit ratio honorum tuorum, &c.* Hac igitur eloquentia præstantissimorum gloriam æquavit, & re militari, hoc est bellica laude, longe superavit ut patet ex

Nota hujus loci serie, & multis Ciceronis ipsius, aliorumque testimoniis.

2. *Post accusationem*] De qua supra cap. 4. Hoc & sequenti capite de Cæsaris eloquentia agit Suetonius ut supra cap. 44. acturum se promiserat.

3. *Negat se videre*] Hæc habet ibidem Cicero, scilicet in Bruto numero 261.

4. *Cornelium*] Ciceronis amicum cui cognomen Nepos, ad quem quæ Cicero scripserat perisse testatur Beroaldus.

5. *Strabonis Cæsaris*] Gentilis, sui cuius Cicero divinatione in Verrem, & oratione in Pisonem meminit, Cajumque Julium appellat; qui pro Sardis adversus Albutium, non secus ac Cicero pro Siculis in Verrem peroravit.

6. *Divinationem*] Si duo pluresve accusationem alicujus permitti sibi peterent, quas orationes, ut id sibi concederetur, adhibebant, eas divinationis appellari nomine visum est; quod, ut aiunt, disceptatione ejusmodi sine tabulis testibusve transacta, iudicibus prope divinandum esset, seu potius auditoribus, utri causa foret adjudicanda: quod patet prima in Verrem qua præsertim quaeritur uter accusare debeat Cicero an Cæcilius.

7. *Pro Q. Metello*] De hujus tribunatu supra cap. 16. deerat in vulgatis ut quod re-

stituit Casaubonus appositissime.

8. *Augustus*] Quodam suo opere quod Suetonii temporibus vero similiter adhuc extabat. Actuarii porro qui acta publica describebant, unde & notarii, qui notis ad scribendi celeritatem utebantur, ut supra cap. 14. & in Galba cap. 5. & Tito cap. 3. adde & Aug. cap. 88.

9. *Priore pralio*] Ad Cordubam, posteriore ad Mundam: utroque adversus Pompeii liberos, ut jam supra c. 35. notatum num. 22.

10. *Asinius Pollio*] Hic inter amicos quoque Cæsaris: unde potest esse dubium, an ipse belli Civilis historiam, an vero filius ejus scripserit; fuit enim uterque summus Orator, qui autem illius historię scriptorem laudaverunt Augusto ferme Coætanei Virgilius puta, & Horatius Ode 1. lib. 2.

Motum ex Metello Consule civicum

Bellique causas & vitia & modos, &c.

Ut supra cap. 30. & Aug. cap. 43. & Claud. cap. 41.

11. *Subita hostium incurfione*] Aliter auctor qui bellum Hispaniense scripsit: itaque nostri ad dimicandum procedunt, id quod adversarios existimabamus esse facturos, qui tamen a munitione oppidi mille passibus longius non procedebant, &c. Unde patet non nisi ægre ad prælium allici potuisse.

CAPUT LVI.

Reliquit & rerum suarum Commentarios, Gallici civilisque belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africique & Hispaniensis, incertus auctor est. Alii enim Oppium putant, alii Hirtium: qui etiam Gallici belli novissimum imperatumque librum suppleverit. De commentariis Cæsaris² Cicero in eodem Bruto sic refert: *Commentarios scripsit valde quidem probandos: nudi sunt, recti, & venusti, omni ornatu orationis, tanquam veste detracta: sed dum voluit alios habere³ parata unde sumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa volunt⁴ calamistris inurere, sanos quidem homines a scribendo deterruit.* De iisdem commentariis Hirtius ita prædicat; *Adeo probantur omnium iudicio, ut prærepta, non præbita, facultas scriptoribus videatur. Cuius tamen rei maior nostra, quam reliquorum est admiratio. Cateri enim quam bene atque emendate, nos etiam quam facile atque celeriter eos perscripserit, scimus.*⁵ Pollio Asinius parum diligenter, parumque integra veritate compositos putat: cum Cæsar pleraque & quæ per alios erant gesta, temere crediderit: & quæ per se, vel consulto, vel etiam memoria lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum & correcturum fuisse. Reliquit & *De⁶ analogia* libros duos, & *Anticatones* totidem: ac præterea poemata quod inscribitur *Iter*. Quorum librorum primos, in transitu Alpium, cum ex citeriore⁸ Gal-

lia, ⁹ conventibus peractis, ad exercitum rediret: sequentes, sub tempus ¹⁰ Mundensis prælii fecit: novissimum, dum ab urbe in ¹¹ Hispaniam ulteriorem ¹² iv. & xx. die pervenit. *Epistola* quoque ejus *ad Senatum* exstant, quas primum videtur ¹³ ad paginas & ¹⁴ formam memorialis libelli convertisse, cum antea Coss. & duces nonnisi transversa charta scriptas mitterent. Exstant & *ad Ciceronem*, item *ad familiares* domesticis de rebus: in quibus si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset: quæ si quis investigare & persequi vellet, quartam elementorum literam, id est, ¹⁵ d pro a, & perinde reliquas commutet. Feruntur & a puero, & ab adolescentulo, quædam scripta: ut *Laudes Herculis*: tragædia ¹⁶ *Oedipus*: item *Dicta collectanea*, quos omnes libellos vetuit AUGUSTUS publicari, in epistola quam brevem admodum ac simplicem, ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.

NOTÆ.

1. *Oppium putant alii Hirtium*] Cæsaris amicos, quorum prior absentis negotia cum Balbo Cornelio curabat; ut auctor est Gellius lib. 17. cap. 9. quod Hirtium operum illorum auctorem fuisse probabilius reddiderit: hic enim Cæsarem comitabatur, si non Africano & Alexandrino saltem aliis bellis; nisi orationis diversitas non unius duntaxat viri opus fuisse argueret, Africum præsertim & Hispaniense bellum; hoc enim Lipsius Elect. 2. cap. 22. ait esse *militari quodam & horrido stylo*, cum illud Africum nempe, non inter alia tantum emineat, sed inter pleraque Romana scripta: ita tersa, inquit, in eo & ad Comicum morem pura dictio simplex coherens, & candida narratio, &c. eo usque ut Cæsare dignius esse putet illud opus, quam ipsi Commentarii, de novissimo, octavo scilicet belli Gallici libro, constare videtur ex præfatione, Hirtii esse, ibi enim eadem leguntur quæ hic ex eo retulit Suetonius.

2. *Cicero in eodem Bruto*] Sic in membræis regiis, & Pithoei Casaubonus legit, & in duobus e suis codicibus Torrentius: deerat in vulgatis vox *Bruto*. Apud Ciceronem ibidem reperias in Bruto, nempe num. 262.

3. *Parata*] Ad scribendam historiam argumenta Commentarii quippe Cæsaris sunt editi, ne tantarum rerum scientia scriptoribus deesset. Ut ait Hirtius in eadem præfatione, vulgati legunt *paratam*.

4. *Calamistris inurere*] Hoc est imperito orationis fuco exornare: calamister, unde tota hæc metaphora ducitur, ferrum est tonso-

rium, quo calefacto capilli in anulum torquentur.

5. *Pollio*] De eo cap. proxime præcedenti & hic nota *rescribere* sumi pro recensere, & corrigere ut lib. de Illust. Gramm. num. 19. infra.

6. *Analogia*] Hæc Isidoro lib. 1. originum cap. 27. *Latine similitum comparatio, sive proportio nominatur. Cujus hac vis est, ut quod dubium est, ad aliquod simile quod non est dubium referatur, ut incerta certis probentur &c. nam regulariter est, dum quæris utrum trames masculinum an fœmininum sit, similis est illi in omni declinatione limes, & erit masculinum. Item funis si incerti generis esse credis, similis est illi panis in declinatione & erit masculinum &c.* extant apud Gellium lib. 19. cap. 8. nonnulla ex eo Cæsaris libro decerpta, & ad Ciceronem scriptum hoc opus fuisse auctor ibidem est Gellius, cujus auctoritate Torrentius existimat referenda huc verba *ad Ciceronem*, quæ mox leguntur infra. Angeli vero Politiani liber habet *de Analogia ad Neronem*, &c.

7. *Anticatones*] Hos contra editam Catonis laudationem scripsit, vituperationem suam esse laudes illius existimans. De horum numero librorum Suetonio adstipulatur Juvenalis. *Majores quam sint duo Cæsaris Anticatones*. Hujus operis meminit etiam Plutarch. in Cæsare statim ab initio

8. *Citeriore Gallia*] Cisalpina seu Togata. Lombardie.

9. *Conventibus peractis*] De his quid sint

supra cap. 5. videntur hæc verba ex initio lib. 5. Comment. excerpta,

10. *Mundensis praelii*] Omnium ultimi Lucanus lib. 1. ab initio *ultima funesta concurrant praelia Munda* de quo c. 35. & c. 55.

11. *Hispaniam ulteriorem*] Cap. 7.

12. *IV. & XX. die*] Hic in omnibus codicibus mendum irrepsisse scribit Casaubonus, & auctoritate Græcorum Strabonis scilicet, & Appiani emendat VII. & XX. uterque enim ἐπὶ τῇ ἑξήκοντι ἡμέρῃς scripsit. Unde facilis in Latinos numeros error ut V. pro II. exscriptor quidam acceperit.

13. *Ad paginas*] Casaub. & Torr. mallent hîc *primus*, quod & cognovit Ursini M. S. Cum autem pluribus non uterentur in scribendo præsertim ad Senatum, vel Consules, paginis, sed charta simplici transversa, ut tota simul ob oculos epistola poneretur, hoc Cæsar immutavit, charta sic, ut paginas plures efficeret, complicata.

14. *Et formam memorialis*] An chartæ solummodo formam, an etiam rerum scriptarum intelligit, ut ad epistolas Senatui scribendas ejusdem formæ, hoc est eodem modo complicata charta sit usus, qua in memorialibus libellis, vel etiam eadem ratione & stylo scriptitarit epistolas qua libellos. Memoriales quippe libelli ii sunt, quibus summa rerum, de quibus meminisse volumus, capita annotamus; unde nomen etiamnum

hodie apud nos, quo sensu Cæsar intelligeretur primus scripsisse literas, quibus summas rerum membratim duntaxat, non vero continenti perpetuaque structura orationis exprimeret; quanquam prior explicatio, ipso Suetonii contextu patere videatur, posteriorem tamen, scribendarum rerum copia forte persuaserit.

15. *D. pro A*] Et E. v. g. pro B. F. pro C. &c. ponendo semper loco pingendæ literæ, quartam, quæ sequitur ordine; sed quid si V. scribendum sit, aliæque, quas nullæ aut quatuor non sequuntur? silent interpretes; at vel ut est in promptu: videtur ut, nempe dispositis in circulum characteribus repetatur initium v. g. pro V. scribatur A. pro X. B. &c. vel ut in suis notis Augustus, ubi recurrendum fuerit ad initium, duplex adhibeatur, A. A. scilicet & duplex B. B. &c. Aug. cap. 88. de quo & Isidorus lib. 1. Originum cap. 24. & Probus Grammaticus de ipsa Cæsaris methodo. *Persequi* hîc significat legendo assequi, seu intelligere.

16. *Oedipus*] Tragœdia, cui titulus erat *Oedipus*, vulgati legebant *Oedipi*. Minus bene, & Torrentius voces *a puero* non legit in duobus melioris notæ codicibus; sed *feruntur vero ab adolescente*, &c. Ejusdem Argumenti Tragœdiam Græce Sophocles, Latine Seneca scripserunt. Cæsar quoque Tragœdiarum meminit & Asconius.

CAPUT LVII.

Armorum & ¹ equitandi peritissimus, laboris ultra fidem patiens erat: in agmine, nonnunquam equo, sæpius pedibus, anteibat, ² capite detecto, seu sol, seu imber esset. Longissimas vias incredibili celeritate confecit, ³ expeditus, ⁴ meritoria rheda, ⁵ centena passuum millia in singulos dies: si flumina morarentur, nando trajiciens, vel innixus ⁶ inflatis utribus, ut persæpe nuntios de se prævenerit.

INTERPRETATIO.

² *Absque impedimentis, rheda conductitia.*

NOTÆ.

1. *Equitandi*] Ut pote qui a Plutarcho dicitur solitus a pueritia velocissimum equum reflexis in tergum manibus concitare.

2. *Capite Detecto*] Quamvis alii in peregrinationibus, militia, ludis, aliisque ejusmodi capite recto forent: de quo more c. 45. & in Aug. c. 82. & Calig. c. 51.

3. *Rheda*] Casaubono Gallicum est hoc vocabulum, significatque vehiculi quoddam genus quatuor habentis rotas, quemadmodum *Cisium* duas, ait Isidorus. Notius vero c. 6. ubi de impropriis pro *curru* a Varrone usurpari ait.

4. *Centena passuum millia*] 30. & amplius

leucas tanta hac celeritate octavo die ex quo Roma profectus erat, pervenit ad Rhodanum.

5. *Inflatis utribus*] Hi sunt hircinæ pelles ut hîc dicitur, vel stramentis infertæ ut Curtii lib. 5. *utres quam plurimos stramentis repletos dividit*, &c. His incubantes, & pedibus iter adgubernantes, flumina tranabant; invento non Romanorum duntaxat; sed & Græcorum antiquissimo, cujus loco inventi postea sunt a Romanis ascogephri, hoc est pontes junctis utribus constantes de quibus in Notitia Imperii.

CAPUT LVIII.

IN obeundis expeditionibus, dubium cautior an audentior. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit umquam, nisi perspeculatus locorum situs: neque in Britanniam transvexit, nisi ante per se portus & navigationem, & accessum ad insulam explorasset. At idem² obsessione castrorum in Germania nuntiata, per stationes hostium, Gallico habitu penetravit ad suos. A³ Brundisio Dyrrachium inter oppositas classes hieme transmisit. Cessantibusque copiis, quas subsequi jusserat, cum ad accersendas frustra sæpe misisset, novissime ipse clam noctu parvulum navigium solus obvoluto capite conscendit: neque aut quis esset ante detexit, aut gubernatorem cedere adversæ tempestati passus est, quam pene obrutus fluctibus.

NOTÆ.

1. *Nisi ante per se, &c.*] Cæsar ipse lib. 4. Comm. per Caium Volusenum cum navi longapræmissum, portus exploratos dicit, unde Casaubono suspecta hic Suetonii memoria.

2. *Obsessione Castrorum*] Tum vero similiter cum Q. Cicero Tullii frater Cæsaris legatus communi Gallorum conspiratione cum reliquis omnibus Hibernis obsessus est, ut videre est lib. 5. de bello Gallico.

3. *A Brundisio Dyrrachium*] De his urbibus cap. 34. hæc est celebris illa occasio,

qua Cæsar renuenti Amiclæ, (id erat gubernatori nomen) apprehensa dextra: *perge* ait *Cæsarem vehis*; *Cæsarisque fortunam* de quo fusc Plutarchus in Cæsare: & suo more Lucanus lib. 5. ubi hæc etiam pluribus describit

Fisus cuncta sibi cessura pericula Cæsar
Sperne minas, inquit, pelagi, ventoque furenti
Trade sinum, &c.

Sola tibi causa hac est justa timoris
Vectorem non nosse tuum, &c.

CAPUT LIX.

NE religione quidem ulla a quoquam incepto absterritus umquam vel retardatus est. Cum² immolanti aufugisset hostia, profectionem adversus³ Scipionem & Jubam non distulit. ⁴ Prolapsus etiam in egressu navis, verso ad melius omine, *Teneo te*, inquit, *Africa*. Ad eludendas autem vaticinationes

vaticinationes, quibus felix & invictum in ea provincia ⁵ fataliter Scipionum nomen ferebatur, despectissimum quendam ex ⁶ Corneliorum genere, cui ad opprobrium vitæ ⁷ Salutioni cognomen erat, in castris secum habuit.

NOTÆ.

1. *Religione*] Hoc est omnibus, quibus infausta fore consilia, religio suadebat; quod nobis dicitur *scrupule*.

2. *Immolanti aufugisset*] Quod cæteros ab incepto deterrebat, ut pote signum infausti, nec diis accipiendi sacrificii: cujus meminit & Lucanus lib. 7.

Discussa fugit ab ara

Taurus, &c. De hoc omine vide & in Galb. cap. 18.

3. *Scipionem & Jubam*] De his supra c. 35.

4. *Prolapsus*] Omen cæteroqui triste in expeditionibus incipiendis.

5. *Fataliter*] Quasi fatorum necessitate fieri oporteret, ut Scipiones in Africa vincerent propter victorias illic a Scipionibus majore & juniore partas.

6. *Corneliorum genere*] Unde & Scipiones ducebant originem.

7. *Salutioni*] Varie isto de cognomine varii legunt & conjiciunt, sed vel relinquendum videtur *Salutioni* mimi cujusdam nomen, ita ut illi quoque nomine similis esset, quem moribus & etiam vultu referre dicebatur, vel si quid immutari debeat, Lipsio lib. Elect. 2. cap. 17. assentiendum legendo *Salacioni* pro spurco & impuro, a *Salax*, quemadmodum a *Senex Senecio*. Omissis aliis lectionibus *Salutioni Salutationi*, &c. Neque tamen adeo contemnendus ille, quin loco postmodum aliquo fuerit apud Cæsarem, opesque magnas eo favente comparaverit, ut auctor est Plinius lib. 7. cap. 12. & 35. lib. cap. 2.

CAPUT LX.

^a **P**Rælia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat: ac sæpe ab itinere statim, interdum spurcissimis tempestatibus, cum minime quis moturum putaret: nec nisi tempore extremo ad dimicandum cunctantior factus est. Quo sæpius vicisset, hoc minus experiendos casus opinans: nihilque se tantum acquisiturum victoria, quantum auferre calamitas posset. Nullum umquam hostem fudit, quin castris quoque exueret: ita nullum spatium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos dimittebat, & ¹ in primis suum, quo major permanendi necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

INTERPRETATIO.

^a *Inibat pugnas non tantum preparatus, sed etiam e re nata, ac frequenter nulla data mora* | *post iter confectum, identidem per violentissimas procellas præter omnium opinionem.*

NOTÆ.

1. *In primis suum*] Adversus Helvetios pugnans suum equum primo deinde alios e conspectu removit.

CAPUT LXI.

Utebatur autem equo insigni, pedibus prope humanis, & in modum digitorum¹ ungulis fissis: quem natum apud se, cum haruspices imperium orbis terræ significare domino pronuntiasent, magna cura aluit: nec² patientem sessoris alterius, primus ascendit: cuius etiam instar pro² æde² Veneris genitricis postea dedicavit.

INTERPRETATIO.

¹ *Et primus ascendit illum, cum non pateretur alium insidere sibi, ad cuius similitudinem postea consecravit effigiem, ante templum Veneris matris.*

NOTÆ.

1. *Ungulis fissis*] Priores tantum pedes similes humanis fuisse dicit 8. lib. cap. 42. Plinius, qualis erat etiam effigies ante templum collocata: de illo equo Plutarchus quoque non pauca in Cæsare.

2. *Æde*] Ædes, templum, fanum promissæ quandoque sumuntur, licet ceremoniarum ratione differant: de quo fuse Gellius lib. 14. cap. 7. Videbis in August. c. 29. num. 2.

3. *Veneris Genitricis*] A qua oriundum se prædicabat cap. 6. hoc ædificium in foro suo, de quo cap. 26. iussit erigi ex voto, quod Pharsalicum prælium initurus fecerat;

quemadmodum autem & deos patres appellabant, ut *Mars pater*. Ovid. 1. de arte. *Janus pater* Virgil. 8. Æneid. & innumeri alii. *Liber pater*, Georgic. 1. quo etiam loco deorum omnium generale nomen fuisse Servius censet, ita & deas matres, ut *Vesta mater* Cicero in oratione de haruspicum responsis, magna mater in Tib. cap. 75. ita & Venus genitrix Macrob. 1. Satur. cap. 12. *Cum hodie quoque in sacris Martem patrem, Venerem genitricem vocemus*, &c. Sed Cæsar genitricem dixit Venerem, quod ab ea genus duceret.

CAPUT LXII.

Inclinatam aciem solus sæpe restituit, obstitens fugientibus, retinensque singulos, & contortis faucibus convertens in hostem, & quidem adeo plerumque trepidos, ut¹ aquilifer moranti² cuspide sit comminatus: alius in manu detinentis reliquerit signum.

NOTÆ.

1. *Aquilifer*] Ab Aquila primo legionis Romanæ signo, quod in unaquaque legione non nisi unum, jam inde a Marii temporibus, qui aquilas Romanis legionibus proprias dicavit: erant autem aurea aquilarum simulacra hastis suffixa; alia vero cohortium signa vulgo minotauri, lupi, equi, &c. de

quibus Plinius lib. 10. cap. 4. quin & dracones, ut ex Claudiano aliisque.

Stent bellatrices aquila, sævique dracones.

2. *Cuspide*] Hoc est posteriore parte hastilis, quo gestabatur aquila, qua nempe terræ insigebatur.

CAPUT LXIII.

Non minora illa constantiæ ejus, immo majora etiam indicia fuerunt: post aciem Pharsalicam, cum præmissis in Asiam copiis, per angustias ¹ Hellesponti ² vectoria navicula trajiceret, ³ L. Cassium partis adversæ cum decem rostratis navibus obvium sibi, neque refugit: & cominus tendens, ultro ad deditiorem hortatus, supplicem ad se recepit.

NOTÆ.

¹ *Hellesponti*] His angustis Europa sejungitur ab Asia.

² *Vectoria navicula*] Sic in duobus ex suis libris Torr. sic ex Cujacii & Pithœi codicibus Casaubonus, *vectoria* enim *navicula* dicitur eodem sensu, quo cap. 57. *meritoria rheda*.

Torrentius tamen vulgatam lectionem retinet, scilicet *victor navicula*, victoria quippe animum, ut ait, addebat.

³ *L. Cassium*] Qui postea unus fuit e conjuratis, cum alio Cassio qui *Cajus* dicebatur, de quo cap. 82.

CAPUT LXIV.

Alexandriæ, circa oppugnationem pontis, eruptione hostium, subita compulsus in scapham, pluribus eodem præcipitantibus, cum defilisset in mare, nando per c. passus, evasit ad proximam navem, elata læva, ne libelli quos tenebat, madeficerent: ² paludamentum mordicus trahens, ne spolio potiretur hostis.

NOTÆ.

¹ *Subita*] Legunt quidam *facta subito*.

² *Paludamentum*] Consul cum imperio militari proficiscentium insigne vestimentum, coccini coloris. Hoc auspicato, & in Capitolio, summi moris erat, ducesque exercituum nonnumquam unius hujus ceremoniæ celebrandæ causâ revocaverunt. Ut de Flaminio Livius lib. 22. auctor est. Hic autem a Suetonio longe diversi abeunt Dio & Appianus;

nam ille lib. 42. idem de libellis habet, verum de paludamento non modo non consentit, sed & eo & reliquis vestibus, quarum pondere & hostium telis obruebatur, potitos ait Ægyptios & ad tropæum appendisse; cui assentitur 2. Civiliū Appianus, sed libellorum non meminit; utrumque silentio prætermisit Hirtius lib. de bello Alex.

CAPUT LXV.

Militem neque a moribus neque a fortuna probabat, sed tantum a viribus: tractabatque pari severitate atque indulgentia: non enim ubique ac semper, sed cum hostis in proximo esset, coercerebat: tum maxime exactor gravissimæ disciplinæ, ut neque itineris neque prælii tempus denuntiaret; sed paratum & intentum momentis omnibus, quo vellet, subito educeret. Quod etiam sine causâ plerumque faciebat, præcipue ² pluviis & festis diebus. Ac subinde observandum se admonens, repente interdiu vel nocte subtrahebat; augebatque iter, ut serius subsequentes defatigaret.

1. *Militem neque a fortuna*] Torr. mallet *a forma*; sed repugnant codices. Cæsarem igitur intellige, non a divitiis aestimasse, & legisse suos milites, quemadmodum a Romanis fieri solitum erat: Polybius quippe lib. Hist. 6. in equitum delectu census habitam rationem auctor est, quod & in peditibus legendis usurpatum videre est ex Dionysii Halicarnassei lib. 4. ubi de censu instituto sermonem habet; ac præsertim Livii lib. 34. ubi Nabidis Spartani ad Quinctium Romanum verba hæc refert. *Vos* (Romani scilicet) *a censu equitem, a censu peditem legitis, & paucos excellere opibus, plebem subjectam esse*

illis vultis, &c. quod autem de moribus ait, Cæsari ipsi consentire non videtur: hic enim lib. 7. de bello Civili refert non minus se in milite modestiam & continentiam, quam virtutem atque animi magnitudinem desiderare, sed milites reprehendebat, quod temere iniquo loco pugnassent, nec signo recipiendi dato constitissent, &c.

2. *Pluviis ac festis diebus*] Ut paratiores forent adversus insidias, quibus aptissima ejusmodi tempora, & frequenter stratas multis exemplis probant stratagematum scriptores.

CAPUT LXVI.

Fama vero hostilium copiarum perterritos non negando, ¹ minuendove, sed insuper ² amplificando, ementiendoque confirmabat. Itaque cum expectatio adventus Jubæ terribilis esset, convocatis ad concionem militibus, Scitote, inquit, *paucissimis his diebus regem adfuturum cum x. ³ legionibus, equitum xxx. ⁴ levis armaturæ c. millibus, ⁵ elephantis ccc. ⁶ Proinde desinant quidam querere ultra, aut opinari, mihi que qui compertum habeo, credant: aut quidem vetustissima nave impositos, quocumque vento, in quas-cumque terras ⁶ jubebo ⁷ aveli.*

INTERPRETATIO.

a Quapropter cessent aliqui ista inquirere amplius, aut judicare de illis & fidem habeant mihi, qui certo scio: sin minus jubebo illos im-

poni vetustissima navi & hinc exportari in quas-cumque regiones tulerit ventus quilibet.

NOTÆ.

1. *Minuendove*] In Cujacii codice Casaubonus legebat *inhibendove*. Quod & potest; rumores enim inhibere noti apud politicos moris est.

2. *Amplificando*] Eadem Cyri in occasionibus ejusmodi ratio, hic enim auctore Xenophonte satius ducebat, ut minora expectatis invenirentur, non contra.

3. *X. Legionibus*] Eæ ex Romanis: Jubæ quippe Scipio, sese conjunxerat, ut supra cap. 36. & 37. & totidem legiones habebat, ut testis locuples est Hirtius lib. de bello Afric. copias adversariorum enumerans Scipionis legiones decem, &c.

4. *Levis armaturæ*] Torrentius rejicit has voces, retinet Casaubonus; & certe merito ut

videtur; Hirtius enim ibidem, *equitatus infinitus legiones Regia IV. levis armaturæ magna vis*, &c. Levis armaturæ milites iidem & velites, sic dicti quod neque lorica induerent, neque ocreis aliisque ejusmodi munirentur, sed jaculis aut funda duntaxat armati pugnarent; contra vero gravis armaturæ.

5. *Elephantis CCC.*] Illud est præsertim quod ementiendo Cæsar augebat, nec enim plures elephantos quam cxx. in hostilibus exercitiis esse Labienus jactabat, & fama ipsa ferebat, quæ etiam vulgo res ejusmodi in majus auget; ut statim ab initio belli Africani & adhuc paulo post legere est Appianus non nisi sexaginta Elephantorum meminit.

6. *Jubebo*] In duobus M. S. legit Torr. *Jubeo*, quod magis est imperantis: quo loco Casaub. legendum censet *equidem vetustissima navi impositos*, &c.

7. *Avehi*] Hoc inter supplicii genera fuisse notat Casaubonus, & a Tito usurpatum colligit ex cap. 8. in ejus vita; sed præsertim a Trajano in delatores, de quibus Plinius in Panegyrico *congesti sunt in navigia raptim conquisita, ac tempestatibus dediti*, &c. Et

Tyranni Christianorum osiores id quoque crudelitatis exercuerunt, ut refert Victor de Geisericō Vandalo. Tunc vero memorata urbis episcopum, id est Carthagini, Deo & hominibus manifestum, nomine, Quod vult Deus, & maximam turbam Clericorum, navibus fractis impositum nudos atque exspoliatos expelli præcepit. Cujus generis plura legere est in Martyrologio.

CAPUT LXVII.

^a **D**elicta neque observabat omnia, ¹ neque pro modo exsequebatur: sed ² desertorum ac seditiosorum & inquisitor & punitor acerrimus, connivebat in cæteris. Ac nonnunquam post magnam pugnam atque victoriam, remisso officiorum munere, licentiam omnem passim lasciviendi permittebat: jactare solitus, *militēs suos etiam unguentatos bene pugnare posse*: nec *militēs* eos pro concione, sed blandiori nomine ³ *commilitones* appellabat: habebatque tam cultos, ⁴ ut argento & auro politis armis ornaret: simul & ad speciem, & quo tenaciores eorum in prælio essent metu damni. Diligebat quoque usque adeo, ut audita clade ⁵ Tituriana, batbam capillumque ⁶ summisserit: nec ante dempsit, quam vindicasset. Quibus rebus & devotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

INTERPRETATIO.

^a Neque explorabat omnes culpas, neque puniebat illas pro gravitate cujusque, &c.

NOTÆ.

1. *Neque pro modo*] Modus hic Casaubono est jus consuetum, & disciplinæ militaris institutum: ut *pro modo* & *pro more* idem sint. Quod etiam legendum volebat Gabriel Faernus apud Torrentium: *exequi* vero idem ac *punire*, seu potius ad strictos juris apices expendere. Tacit. in Agricolaë vita. *Omnia scire, non omnia exequi*. Cæsar igitur, desertoribus & seditiosis exceptis, in reliquos delinquentes lenior erat.

2. *Desertorum*] Desertores, & Emansores, fugitivorum militum nomina, hi qui diu vagati ad castra revertuntur, illi qui non nisi per vim reducti, unde etiam gravius, capite scilicet, plecti soliti.

3. *Commilitones*] Apud Lucanum lib. 1. milites hortaturus.

Bellorum o socii, qui mille pericula Martis Mecum, ait, experiri.

Qui mos Augusto post bella civilia improbat, ut in ejus vita cap. 25.

4. *Auro & argento*] Arma pelle vel corio tecta habere moris fuit apud Romanos; quæ prælii, lustrationis, aut cujusdam pompæ tempore nudabant: quod & de Titi exercitu narravit Josephus lib. de bello Judaic. 5. cap. 25.

5. *Tituriana*] Supra cap. 25.

6. *Summisserit*] Idem de Augusto accepta clade Variana in ejus vita c. 23. Quod apud ipsos in luctu solitum fuit, sive ob acceptam cladem, sive rei facti, unde notatu dignum visum est, quod P. Scipio Pauli filius a Tribuno plebis accusatus, neque barbam posuerit, neque candida veste uti desierit, neque vestitu solito reorum indutus fuerit, ut notat Gellius lib. 3. cap. 4. vel supplicum more impense quidpiam postulantes, ut de Alexandrinorum legatis Livius lib. 4. decade 5. contra vero Barbari quidam barbam in luctu ponebant, ut in Calig. cap. 5. videre est, quam cæteroqui alebant infra cap. 71.

C A P U T L X V I I I .

A. V. C.
DCC.

Ingresso civile bellum, ¹ centuriones cujusque legionis singulos equites ² e viatico suo obtulerunt: & universi milites gratuitam & sine frumento stipendioque operam, cum tenuiorum ³ tutelam locupletiores in se contulissent. Neque in tam diuturno spatio ⁴ quisquam omnino descivit: plerique capti ⁵ concessam sibi sub conditione vitam, si militare adversus eum vellent, recusarunt. Famem & cæteras necessitates, non cum obsiderentur modo, sed & si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut ⁶ Dyrrachina munitione Pompeius, viso ⁷ genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit: amoverique ocyus, nec cuiquam ostendi, jusserit: ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicaverint, testimonio est, quod adverso semel apud Dyrrachium prælio, pœnam in se ⁸ ultro depoposcerunt: ut consolandos eos magis imperator, quam puniendos habuerit. Cæteris præliis innumeras adversariorum copias, multis partibus ipsi ⁹ pauciores, facile superaverunt. Denique una sextæ legionis ¹⁰ cohors præposita castello, quatuor Pompeii legiones per aliquot horas sustinuit, pene omnis confixa multitudo hostilium sagittarum: quarum ¹¹ centum ac triginta millia intra vallum reperta sunt. Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat, vel ¹² Cassii Scævæ centurionis, vel C. Acilii militis, ne de pluribus referam. Scæva, ¹³ excusso oculo transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus scuto perforato, custodiam portæ ¹⁴ commissi castelli retinuit. Acilius navali ad ¹⁵ Massiliam prælio, injecta in puppem hostium dextra, & abscissa, memorabile illud apud Græcos ¹⁶ Cynægiri exemplum imitatus, transiit in navem, ¹⁷ umbone obvios agens.

N O T Æ.

1. *Centuriones*] Tres in una cohorte manipuli, ut supra cap. 31. notatum est: singulis duo centuriones præerant, alter altero prior: constat ex Dionysii Halicarn. lib. 9. & Taciti Annal. 1. de militibus in centuriones suos seditiose sævientibus repente lymphati in centuriones invadunt ea vetustissima militaribus odiis materies, & sæviendi principium prostratos, verberibus mulcant, (ut legendum vult Lipsius, alias mulctant) sexageni singulos ut numerum centurionum, adequarent, &c. de quibus fuse Lipsius lib. 2. Dialog. 8. de militia. Cohortis primæ centurio primus primipilus dicebatur de quo Tib. c. 37.

2. *Viatico*] Viaticum dixere pecunias, aliaque itineri faciendo impendenda. Quin & pro sumptu in rem quamcumque faciendo, a Jurisconsultis accipitur. Ulpianus l. 17. ff. de rebus creditis, filii familias Romæ studiorum causa agentis pecuniam ad alimenta

a patre missam, *viaticum* dixit. Et magnum *viaticum* quanquam nove, dictum tamen refert Gellius lib. 17. cap. 2. pro magna facultate, & paratu magno, videturque Græcos secutus, qui ἐφόδον sumptum via ad aliarum quoque rerum apparatus traducunt, &c. Quare *viaticum* hîc est, vel cujusque centurionis peculium, vel pecunia aliaque in sumptus itineris distributa, quorum quæ superabant, in instruendo alendoque equite, impenderent, quo sensu Horat. lib. 2. Epist. 2.

Luculli miles collecta viatica, multis Ærumnis, lassus dum noctu sterit, ad æsem Perdiderat, &c.

3. *Tutelam*] Alimenta & necessitatum omnium exhibitionem Casaubonus intelligit: id enim *tueri* interdum significat Macrobius lib. 2. cap. 2. Interrogavit (quia futorem sciebat,) quo artificio se tueretur, &c.

4. *Quisquam omnino*] De militibus dun-

taxat intelligendum; Labienum enim a se decessisse ipse satis innuit lib. 3. de bello Civili. At Labienus, quum ab eo (Pompeio intellige) impeirasset, ut sibi captivos transire juberet, omnes productos ostentationis, ut videbatur, causa, quo major perfuga fides haberetur, commitiones appellans, &c. interfecit. Et disertè Lucanus lib. 5, ubi Cæsarem inducit loquentem.

Fortis in armis

Cæsareis Labienus erat, nunc transfuga vilis.

5. *Concessam sibi vitam*] Ut centurio ille, qui cum veteranis quibusdam suis commitionibus captus, & ad Scipionem missus, ei vitam condonanti, & pro suo beneficio gratias sibi agendas expectanti respondit. Pro tuo summo beneficio, Scipio, tibi gratias ago (non enim imperatorem te appello) quod mihi vitam incolumitatemque, belli jure capto polliceris: & forsan isto uterer beneficio, si non ei summum scelus adjungeretur. Ego ne adversus Cæsarem imperatorem meum adversus armatusque consistam. lib. 5. de bello Africano. Et Granius ille Petronius qui auctore Plutarcho Cæsaris Quæstor Scipioni vitam quoque condonanti respondit Cæsaris milites vitam dare, non accipere consuevisse; & suo se pugione confodit.

6. *Dyrrachina obsidione*] De qua c. 35.

7. *Genere panis ex herba*] Lapsanam fuisse refert Plinius lib. 19. cap. 8. Nec non olus silvestre est triumphorum Divi Julii carminibus præcipue, jocis militaribus celebratum: alterius quippe versibus exprobrare lapsana se vixisse apud Dyrrachium, præmiorum parsimoniam cavillantes. Hanc inter silvestres brassicas lib. 2. cap. 9. annumerat, & napi simillima ejus esse folia dicit. Cæsar ipse lib. 3. de bello Civili, *caram* appellat radicem illam ex qua lacte commixta panem efficiunt. Hujusmodi panes in Pompeianos sibi per colloquia famem exprobrantes conjiciebant, addebantque se, quoad herbas ejusmodi terra produceret, obsidionem Pompeii non derelicturos; hinc Lucanus lib. 6.

Cernit miserabile vulgus

In pecudum cecidisse cibos, &c.

Paulo post.

Plurimaque humanis antehac incognita mensis

Diripiens miles, saturum tamen obsidet hostem.

8. *Uliro depoposcerunt, &c.*] Appianus

lib. 2. de bellis Civilibus dicit ipsos petiisse, more patrio decimari: quo negato, saltem aquiliferos morte plecti & primos fugæ auctores; hocque iterum negato, Cæsarem satis habuisse, ut quosdam, eosque paucos supplicio afficeret ipse lib. 3. de bello Civili militum dolore exposito & repetendi, prælii ardere, non nullos signiferos infamia notatos & loco motos refert

9. *Pauciores*] Sic apud Arvernos ubi Vercingetorix non minus, quam 400000. in armis habebat, & apud Æduos, ubi non minorem Helvetiorum multitudinem superarunt.

10. *Cohors*] Hoc est quingenti vel ut plurimum sexcenti, viginti ad minimum Pompeianorum millibus restiterunt ut ex supra dictis cap. 1. colligere est, & notavit Lipsius Dialogo 4. lib. 2. de militia.

11. *Centum ac triginta millia*] Cæsar ipse lib. 3. de bello Civili ubi ista pluribus enarrantur, de centurionibus ejus cohortis loquens, Et cum laboris sui periculique testimonium afferre vellent, millia sagittarum, circiter xxx. in castellum conjecta Cæsari remuneraverunt: quo Cæsaris, aut hoc Suetonii loco manifestus error est. Ursinus apud Cæsarem pro circiter legi debere putat *centum*.

12. *Cassii Scæva*] Cæsar ibidem idem narrat quem, ait, Cæsar donatum millibus ducentis aris (hoc est 8750 l. cap. 4) ab octavis ordinibus ad primipilum se transducere pronuntiavit; cohortemque postea duplici stipendio, frumento, vel speciaris, militari-busque donis amplissime donavit. Hunc Lucanus pugnantem describens lib. 6. ait suo more.

Famque hebes, & crasso non asper sanguine mucro

Percussum Scæva frangit, non vulnerat hostem

Perdidit ensis opus, frangit sine vulnere membra &c.

Illum tota premit moles; illum omnia tela.

13. *Excusso oculo*] Quatuor ejus cohortis centurionibus id accidisse dicit Cæsar, & de Scæva Lucanus ibidem.

Affixam vellens oculo pendente sagittam

Intrepidus, bellumque suo cum lumine calcet.

Et paulo post.

Perdiderat vultum rabies: stetit imbre cruento

Informis facies.

14. *Commissi castelli*] Unius ex illis qui-

bus Pompeii castra circumdederat, cum illum prope Dyrrachium magnis operibus teneret obsessum, ut supra cap. 35. & Lucanus lib. 6.

Turritaque summis

Disponit castella jugis, &c.

15. *Massiliam*] Quæ proficiscenti in Hispaniam portas clauserat cap. 34. & Cæsar lib. 1. de bello Civili.

16. *Cynagiri*] Atheniensis illius qui post pugnam Marathoniam in Persas, fugatos

hostes insecutus alternis manibus in navem onustam injectis, & abscissis, morfu navem ad postremum detinuit: de quo Justinus lib. 2. cap. 9. Simile quid a L. Glaucō Romano factum narrat. Scævæ & Acilii Valerius quoque meminit lib. 3. cap. 2. mutatis non nihil prænominibus.

17. *Umbone*] Umbo media clypei pars in rotundum instar umbilici eminentior ferro vel ære munita, qua cominus pugnantes hostem impellebant.

C A P U T L X I X .

Seditionem per¹ x. annos Gallicis bellis nullam omnino moverunt, civilibus aliquas: sed ut celeriter ad officium redierint: nec tam indulgentia ducis, quam² auctoritate. Non enim cessit umquam tumultuantibus, atque etiam obviam semper iit. Et nonam quidem legionem apud Placentiam, quamquam adhuc³ in armis Pompeius esset, totam cum⁴ ignominia missam fecit: ægreque post multas & supplices preces, nec nisi exacta de⁵ fontibus pœna, restituit.

N O T A E .

1. *Decem annos*] Non quidem absolutos ut supra cap. 25. notatum.

2. *Auctoritate*] Lucanus lib. 5. de Cæsare milites allocuturo super hac ipsa seditione.

Stetit aggere fultus

Cespitis intrepidus vultu, meruitque timeri Nil metuens.

Et paulo post Cæsar ipse.

Vadite, meque meis ad bella relinquire fatis

Invenient hac tela manus, vobisque relictis

Tot reddet fortuna viros, quot tela vacabunt.

3. *In armis adhuc*] Dictionem *adhuc* mallet abesse Torrentius, & sane merito. Seditio enim illa contigit tum, cum ex Hispania rediret, victis Petreio & Afranio sicque ante pugnam Pharsalicam; quare eo magis probabile est redundare hoc adverbium, quod arma Pompeius, nisi cum vita, non reliquerit.

4. *Cum ignominia*] De missione honesta & ignominiosa cap. 7.

5. *Sontibus*] Hoc est seditionis auctoribus præsertim in seditione: quippe fontes sunt omnes.

C A P U T L X X .

Decumanos autem Romæ cum ingentibus minis, summoque etiam urbis periculo, missionem & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neque adire cunctatus est, quamquam deterrentibus amicis, neque dimittere: sed una voce, qua⁴ *Quirites* eos pro militibus appellarat, tam facile circumegit & flexit, ut ei *militēs* esse confestim responderint: & quamvis recusantem ultro in Africam sint secuti: ac sic quoque seditiosissimum quemque & prædæ & agri destinati tertia parte multavit.

NOTÆ.

1. *Decumanos*] Decimæ legionis milites *decumum* antiqui non secus ac *decimum* dixere. Huic præsertim legioni Cæsar indulserat multum propter virtutem, & confidebat. Notum est autem Romanis legionibus, nomina a numero atque ordine ut plurimum indita, ut *prima*, *secunda*, &c. inde *primani* & *secundani*, &c.

2. *Missionem*] Honestam nempe, qualis post expleta stipendia cap. 7. notatum: de præmiis, quæ ut plurimum erant agri, qui

eis dabantur colendi, supra c. 20. & in Aug. cap. 13. & 24.

3. *In Africa*] Adversus Scipionem, & Juba cap. 36.

4. *Quirites*] Hoc est cives Urbanos, per ironiam, quasi molles & ignavos, otii, quo Urbani delectantur, ut plurimum cupiditatem taxans: quo sensu Lucanus.

Tradite vestra viris ignavi signa Quirites.

5. *Præda & agri Destinati*] Hæc sunt præmia de quibus num. 2.

CAPUT LXI.

Studium & fides erga¹ clientes, ne juveni quidem defuerunt.² Masin³tham nobilem juvenem, cum adversus⁴ Hiempsalem regem tam enixe defendisset, ut⁵ Jubæ regis filio in altercatione⁶ barbam invaserit, stipendiarium quoque⁷ pronunciatum, & abstrahentibus statim eripuit, occulavitque apud se diu: & mox ex⁸ prætura proficiscens in Hispaniam, inter⁹ officia prosequentium, fascesque lictorum, lectica sua avexit,

NOTÆ.

1. *Clientes*] Quid ii sint cap. 2. nota quatuordecim continuis capitibus de studiis bellicis, ut proposuerat, egisse Suetonium, nunc studiorum Civilium partem alteram, administrandæ scilicet Reipublicæ rationem persequitur. Vide cap. 44.

2. *Masintham*] Quis ille fuerit tacent tam historici, quam interpretes. Casaubonus existimat fuisse quemdam e stirpe regia aliqujus ex illis Africæ regibus, qui quod Romanis restitissent, perire amisso regno cum illum veteris adhuc umbram splendoris aliquam retinentem, ad pendenda sibi tributa cogere vellet Hiempsal, res ad Senatum delata fuit, ubi juvenem illum quamvis tutatus Cæsar, tamen facere non potuit, quin stipendiarius, hoc est vectigalis pronunciaretur. De stipendiariis cap. 25. in Galb. c. 12. Vesp. 16. Domit. 12.

3. *Hiempsalem*] Hunc a Pompeio adni-

tente Sylla regem institutum, auctor est Plutarch. in Pompeio.

4. *Jubæ Regis filio*] Hiempsalis regis scilicet. Dio lib. 46.

5. *Barbam*] Hanc patet a barbaris excultam cap. 67. num. 6. animadvertimus.

6. *Pronunciatum*] Torr. legit in optimo e suis codicibus *pronunciavit*. Quo sensu intelligeretur Cæsar pronunciasse stipendiarium, hoc est militem, ut hoc saltem jure protegeretur, sed dubitat, an quemadmodum *stipendiaria provincia* Latine dicitur, ita ut *stipendiarius miles* recte dici possit. Certe alia prorsus est sententia: provincia stipendium tribuit, miles accipit.

7. *Ex Prætura*] Cap. 18.

8. *Officia*] Profecturos in provincias magistratu functos, amici, clientesque honoris causa, ad portam usque salutarem prosequuntur, ibique salutabant.

C A P U T L X X I I.

A Micos tanta semper facilitate indulgentiaque tractavit, ut C. ¹ Oppio comitanti se per sylvestre iter, correptoque subita valitudine, & in ² diversorio loco, quod unum erat, cesserit: ac ipse humi ac ³ sub divo ⁴ cubuerit. Jam autem rerum potens, quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores provexit. Cum ob id culparetur, professus est palam, si ⁵ grassatorum & sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset, talibus quoque se parem gratiam relaturum.

N O T A E.

1. C. Oppio] Illo Cæsaris amico de quo cap. 52. & cap. 56.

2. Diversorio loco] F. Ursinus in veteri codice legit, & in diversorio quod unum erat, loco cesserit, apertiore multo sensu, quem vix ullum eruas e vulgata lectione, unde Torrentius emendat & loco in diversorio, quod unum erat, &c. Casaub. forte legendum opinatur. Diversoriolo particulæ enim illæ, & in non extant in Viterbiensi codice.

3. Sub divo] Paulo narrat aliter Plutarch. in Cæsare, quem cubuisse dicit *ἐν τῷ ἀεσείῳ*

τῆς οὐρῆς. est autem *ἀεσείον*, *Protectum* seu tecti projectura, quæ aliquantum ante januam spatii tegit, quæ *suggrundia* Latinis, nobis *saillie de la couverture*, nec mirum tam anguste eo loci habitatum, tunc enim tempestate adactus in pauperis cujusdam tugurium, diverterat, ubi non nisi cubiculum unicum fuisse notat ibidem Plutarchus.

4. Cubuerit] In aliis *accubuerit*,

5. Grassatorum, &c.] Vide infra. in Aug. cap. 32.

C A P U T L X X I I I.

S Imultates contra nullas tam graves excepit umquam, ut non occasione oblata libens deponeret. ¹ C. Memmii cuius asperrimis orationibus non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. C. Calvo post famosa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti, ultro ac prior scripsit. Valerium ² Catullum, a quo sibi versiculis de ³ Mamurra perpetua ⁴ stigmata imposita non dissimulaverat, ⁵ satisfaciens, eadem die adhibuit cœnæ: ⁶ hospitioque patris ejus, sicut consueverat, uti perseveravit.

N O T A E.

1. Caii Memmii] De hujus prætura cap. 23. ac rursus de illo & Calvo de quo hic, cap. 49. hunc vero similiter intellexit Ovidius hoc versu.

Et tu cum Calvo docte Catulle tuo.

2. Catullum] Hic ille Veronensis est, cuius extant opera licet non omnia. Ciceroni, Pompeio aliisque ætatis illius præstantissimis viris familiaris, usque eo liber in Epigrammate scribendo, ut ne Cæsari quidem percerit. Vide illius Epigramma 30.

3. Mamurra] Fuit ille formianus Cæsaris

quondam exoletus, & in Gallia fabrorum præfectus, qui tantas congeffit divitias, ut Romæ primus, auctore Cornelio Nepote, totius domus suæ parietes marmore incrustaverit, cuius meminit & Plinius lib. 36. c. 6. sed locus ibi corruptissimus. Catullus Ep. 30.

*Quis hoc potest videre? quis potest pati
Nisi impudicus & vorax & helluo
Mamurram habere quod Comata Gallia,
&c.*

Et adhuc infra Ep. 58.

Pulcre convenit improbis

Mamurra Cæsarique.

4. *Stigmata*] Hoc est infamiae notas; ducta metaphora a stigmati, sive notis quibusdam, quas vultui vel fronti nocentium servorum ferro inurebant, quandoque literas: unde Plautus in *Castra* servum his literarum notis insignem, appellat *litteratum* Actu 2. Sc. 6 vers. 48. Martial.

Quatuor inscripti portabant vile cadaver.

5. *Satisfacientem*] Satisfacere dixerunt, cum qui verbis læserat alterum, juraret coram testibus nolle se ea dicta. Terent. in *Adelphis* Act. 2. Scen. 1.

Jusjurandum dabitur te esse

Indignum injuria hac.

Et Donat. ad hunc locum & Plautus in *Amphitryone*. Act. 3. Scen. 2. Jupiter sub persona *Amphitryonis*.

Mane arbitratus tuo jusjurandum dabo,

Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.

Ulpianus l. 5. §. 8. ff. de injuriis & famos. libellis. *Hac lege permittitur auctori jusjurandum deferre, ut reus juret, injuriam se non fecisse, &c.* In Tib. 27. & Claud. 38.

6. *Hospitioque patris*] De Verona intelligendum videtur, sed in Transpadanas regiones post triumphos ivisse Cæsarem nemo antiquorum auctoritate dixerit, paulo enim post occisus est. Hac & aliis rationibus adducti Casaub. hic, & Joseph Scaliger in notis ad Eusebii Chronicon num. MDCCCLX. Suetonii hac parte negligentiam accusant. Verum quid si scripta ante triumphos & condonata dicantur epigrammata? liceat enim Ponticæ & Hispanicæ prædæ mentio, quæ in illis habetur, confectis adversus Pharnacem, & Pompeios bellis, scripta fuisse persuadere videatur, nihilo tamen minus cum direpta ab eo fuerint ante id tempus Lusitanorum oppida, ut supra cap. 54. retulit Suetonius, & Rhodi etiamnum agens Mithridatis præfectos expulerit, ut etiam supra cap. 5. de illis temporibus forte posset intelligi. Sin minus, aliam quoque Catulli patri, quam quæ erat in regione Transpadana domum fuisse suspicor, in quam Cæsar post reconciliationem occasione data diverterit.

CAPUT LXXIV.

Sed & in ulciscendo natura lenissimus: ¹ piratas, a quibus captus est, cum in ditionem rede-gisset, quoniam suffixurum se cruci ante juraverat: jugulari prius jussit, deinde ² suffigi. ³ Cornelio Phagita, cujus quondam nocturnas insidias æger ac latens ne perduceretur ad Syllam, vix præmio dato evaserat, nunquam nocere sustinuit. Philemonem a ⁴ manu servum, qui necem suam per venenum inimicis promiserat, non gravius quam simplici morte puniit. In P. Clodium Pompeiæ uxoris suæ ⁵ adulterum, atque eadem de causa pollutarum cerimoniarum reum, testis citatus, negavit se quidquam comperisse: quamvis & mater Aurelia, & soror Julia, apud eosdem judices, omnia ex fide retulissent. Interrogatusque, cur igitur repudiasset uxorem, ⁶ *Quoniam, inquit, meos tam suspitione quam crimine judico cæ-rere oportere.*

1. *Piratas*] Supra cap. 4.

2. *Suffigi*] Idem quia Tarquinius Priscus fecerat , Romani criminati sunt ; quamvis ob maiorem infamiam sceleratis inurendam ab imperatoribus postea factitatum sit. Quin & Ptolemæus Cleomenis corpus unguentis fartum ne cito corrumpereetur , diutiusque agnosci quiret , affigi cruci iusserit ; hoc enim modo Plutarchum in Cleomene Cæsaubonus explicat. Fenestella Epitom. 2. decollatos dixit.

2. *Cornelio Phagita*] Vide cap. 1.

4. *A manu*] Vel ad manum , ex illorum

numero quorum manu ad conscribendas epistolae utebatur , qui & *amanuenses* dicuntur in Nerone cap. 44. quin & *libertarum amanuensium* ad sceminarum usum mentio sit Vesp. cap. 3.

5. *Adulterum*] Vide supra c. 6.

6. *Quoniam inquit meos*] Idem habet & Plutarchus, dixit tamen supra cap. 6. Cæsarem opinatum fuisse , illam a Claudio adulteratam. Sed eo tempore de quo hîc agitur, ei adversari , utile sibi non ducebat , utpote quem optimatibus contradicere exoptaret.

C A P U T L X X V .

MOderationem vero clementiamque , cum in administratione , tum in victoria belli civilis, admirabilem exhibuit. Denuntiante Pompeio, pro hostibus se habiturum , qui Reip. defuissent : ipse medios & neutrius partis , suorum sibi numero futuros pronuntiavit. Quibus autem ex commendatione Pompeii, ¹ ordines dederat potestatem transeundi ad eum omnibus fecit. Motis apud ² Ilerdam deditionis conditionibus, cum assiduo inter utrasque partes usu atque commercio, Afranius ac Petreius deprehensos intra castra Julianos subita pœnitentia interfecissent, admissam in se perfidiam non sustinuit imitari. Acie Pharsalica proclamavit, *ut civibus parceretur* : deincepsque nemini non suorum quem vellet unum partis adversæ servare concessit : nec ulli periisse , nisi in prælio reperiuntur, exceptis duntaxat Afranio & ³ Fausto & ⁴ L. Cæsare juvene : ac ne hos quidem voluntate ipsius interemtus putant : quorum tamen & priores post impetratam veniam rebellaverant : & Cæsar libertis servisque ejus ferro & igni crudelem in modum enectis, ⁵ bestias quoque ad munus populi comparatas contrucidaverat. Denique tempore extremo etiam quibus nondum ignoverat, cunctis in Italiam redire permisit, magistratusque & imperia capere. Sed & statuas L. Syllæ atque Pompei, a plebe ⁶ disjectas, reposuit. Ac si qua posthac aut cogitarentur gravius adversus se, aut dicerentur, inhibere maluit, quam vindicare. Itaque & detectas conjurationes, conventusque nocturnos, non ultra arguit, quam ut ⁷ edicto ostenderet esse sibi notas : & acerbe loquentibus ⁸ satis habuit pro concione denuntiare, ne perseverarent. ⁹ Aulique Cæcinæ criminossimo libro, & ¹⁰ Pitholai carminibus maledicentissimis, laceratam existimationem suam, ¹¹ civili animo tulit,

1. *Ordines*] Ducendos scilicet, singulorum manipulorum qui tres in cohorte supra cap. 31. singulis, singuli centuriones præerant cap. 68. ordines igitur dare, idem est ac centutionis gradum.

2. *Ilerdam*] Citerioris Hispaniæ oppidum hodie *Lerida*; ubi hac occasione, de qua hîc agitur, factis quibusdam induciis, utrinque miles alter in alterius castra parvo ab invicem spatio sejuncta transgressus erat. Petreii crudelitatem nedum imitari Cæsar non sustinuit, ut etiam diligenter conquistos Petreianos remiserit, quos inter aliqui sponte remanserunt: de quo fusc. lib. 1. bell. Civil. Cæsar ipse.

3. *Fauslo*] Cui cognomen Sylla, de quo supra cap. 26. Syllæ Dictatoris filius erat, Pompeiique gener qui, post profligatas omnium in Africa vires cum Afranio per Mauritaniam, iter in Hispaniam tendens a P. Sizio captus est, & paucis post diebus dissensione in exercitu orta uterque, ut haberetur in ipso libro de bello Africano interfectus est. Unde Suetonius ait, Cæsar's voluntate interfectos esse quibusdam non videri, eos etiam rebeliasse, quia victi & dediti in Hispania post perfidiam illam Petreii, sese in Africa Cæsar's hostibus junxerant, imperio Cæsar's periisse dicit Florus lib. 4. cap. 2.

4. *Lucio Cæsare*] Julii hîc erat cognatus Catonis Uticæ Quæstor, qui mortuo Catone, Cæsar's ad genua projectus vitam sibi nec amplius quidquam deprecatus facile obtinuerat, teste Hirtio in fine belli Africani: sed Dio per insidias a Cæsare interemptum ait, cum prius condemnare judicio voluisset.

5. *Bestias ad munus.*] Spectaculum populo exhibendum de quo cap. 39.

6. *Disjectas L. Sylla & Pompeii statuas*] Quamvis ille Cæsarem vix pueritiam egressum, ad necem tanta cura quæsiuisset, c. 1. de repositis a Cæsare Pompeii statuis dicere solitum Ciceronem Plutarchus refert. Πομπηίου, Καίσαρος, ἀνδριάντας, ἵρας ἑς εἰώθετο πηγυρίζειν. *Pompeii statuas erigens ô Cæsar, tuas ipsius constabilis, seu defigis.*

7. *Edicto*] Hoc est scripto publice affixo. Vide supra cap. 9. & 11. & infra sæpe.

8. *Satis habuit*] Auctor est Velleius longe aliam fuisse mentem Hirtii & Pansæ, (in Aug. cap. 10. & 11.) Cæsar's amicissimorum, suadebant enim, quam poterant enixe, ut quæsitum armis principatum armis retineret, sed dum ipse amari quam timeri malle se dicitur, occupatus est.

9. *Auli Cæcina*] Hujus extant ad Ciceronem epistolæ, quarum una, quæ est lib. 6. septima ait, de libro a se scripto, quem celeriter non missum excusat, *Cum non tam interest, quo animo scribatur, quam quo accipiat, ne ea res inepte mihi noceret, cum præsertim adhuc styli pœnas dem, qua quidem in re singulari sum fatus, &c. Cujus summa criminis est, quod armatus adversario maledixi, &c. Paulo post de Cæsare. Quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem? cum ignorit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem.*

10. *Pitholai*] Hujus meminit Macrobius lib. 2. cap. 2. jocum referens in eum consulem, quem Cæsar dixit in paucas horas, de quo Cap. proxime sequenti.

11. *Civili animo*] Hoc est æquo & remisso, qualem inter cives esse decet. Tib. cap. 10 *genus vita civile*, & Aug. cap. 51. *civilitas commendatur* Claud. cap. 35. quo etiam sensu Juvenal. Sat. 5.

Poscimus ut cœnes civiliter.

A. V. C.
DCCIX.

PRægravant tamen cætera facta, dictaque ejus, ut & abusus dominatione, & jure cæsus existimetur. Non enim honores modo nimios recepit, ut ¹ continuum consulatum, ² perpetuam dictaturam, ³ præfecturamque morum, insuper ⁴ prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, ⁵ statuam inter reges, ⁶ suggestum in orchestra: sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: ⁷ sedem auream in Curia & pro Tribunali, ⁸ thensam & ⁹ ferculum ¹⁰ Circensi pompa, templa, aras, ¹¹ simulacra juxta Deos, ¹² pulvinar, ¹³ flaminem, ¹⁴ Lupercos, ¹⁵ appellationem mensis e suo nomine. Ac ¹⁶ nullos non honores ad libidinem cepit, & dedit. Tertium & quartum consulatum ¹⁷ titulo tenus gessit, contentus Dictaturæ potestate decretæ cum ¹⁸ consulatibus simul: atque ¹⁹ utroque anno binos consules ²⁰ substituit sibi in ternos novissimos menses: ita ut medio tempore ²¹ comitia nulla habuerit, ²² præter Tribunorum & Ædilium plebis: ²³ præfectosque pro prætoribus constituerit: qui ²⁴ præsentem se res urbanas administrarent. ²⁵ Pridie autem Kalend. Januarias repentina ²⁶ consulis morte cessantem honorem ²⁷ in paucas horas petenti dedit. Eadem licentia ²⁸ spreto patriæ more, magistratus in plures annos ordinavit. Decem prætoriis viris ²⁹ consularia ornamenta tribuit. Civitate donatos, & quosdam e ³⁰ semibarbaris Gallorum recepit in curiam. Præterea ³¹ monetæ, publicisque vectigalibus, ³² peculiare servos præposuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat, curam & ³³ imperium ³⁴ Rufini liberti sui filio, exoleto suo, demandavit.

NOTÆ.

1. *Continuum consulatum*] Qui magistratus duntaxat annuus, nec nisi interjecto decennio postquam semel gestus erat, obtinendus.

2. *Perpetuam Dictaturam*] Quam ultra sex menses retineri vetabant leges, sicut & extra Italiam esse, qui ea præditus esset.

3. *Præfecturam morum*] Quæ cura Censoriæ dignitatis pars una. Cicero 3. de legib. *mores populi regunto*, &c. Vide cap. 41. num. 15. & 5. 6. & 14.

4. *Prænomen imperatoris*] De prænominibus Tib. cap. 1. vox autem *imperator* nullius ante Cæsarem prænomen fuit, multorum vero cognomen. Stante Rep. duplicis generis imperatores. Primo quicumque exercitus duces imperio, hoc est belli gerendi jure accepto, suis auspiciis rem gererent: secundo cum re bene gesta, & occiso hostium numero, eo qui lege definitus erat (Appian. 2. civil. X M. assignat.) præsentem salutabantur. Tacitus Annal. 3. rem describit; Tiberius id quoque *Blaso* tribuit ut *imperator a legionibus salutaretur: prisco erga duces ho-*

nore qui Repub. bene gesta, gaudio atque impetu victoris exercitus, conclamabantur; erantque plures simul imperatores, nec super cæterorum aequalitatem. His multa honoris insignia, cognomen imperatoris præsertim. Quod si sæpius contigisset; in inscriptionibus eorum in memoriam positus numerum exprimebant. Hinc in veteribus marmoribus tam frequenter *Imperator bis, ter, &c.* Adde & lictores perpetuos, ut aperte innuit Cicero lib. 2. Ep. 15. num. 4. *accedit molesta hæc pompa licitorum & nomen imperii quo appellor.* Tum denique *Imperator* prænomen fuit & ejusdem auctoritatis ac nomen regium.

5. *Statuam inter reges*] Septem erant in Capitolio septem regum Romanorum statuarum, quibus adjuncta fuerat octava Bruti, qui illos ejecerat, juxta quam & Cæsaris statuam fuisse testatur Dio lib. 43.

6. *Suggestum in orchestra*] De orchestra supra cap. 39. num. 19. suggestum Cæsar primus in ludos invexit, quem morem cæteri quoque principes tenuere; dicebatur & cubiculum in Ner. cap. 12. erat enim tribunal

sive locus quidam eminentior ad modici cubiculi formam tectus, & inædificatus. Morem hunc eleganter indicat Plinius in Panegyri. Trajanum laudans quod sine illa dominationis prerogativa & discrimine spectaret. Visenda cum cetera specie, tum quod aquatus plebis ac principis locus: siquidem per omne spatium una facies, nec magis proprius spectandi Cæsari suggestus, &c. Et paulo post. Dabitur non cubiculum principis, sed ipsum cernere.

7. *Sedem auream*] Hoc est sel'a aurea sedebat, ubi alii magistratus curuli utebantur, scilicet in Senatu, in foro pro rostris, ut Casaub. ex Dione suspicatur. *Suggestus in curia* a Floro dicitur lib. 4. cap. 2. in fine.

8. *Thensam*] Sacri cujusdam vehiculi genus est, quo solennibus ludorum pompis, deorum simulacra vehebantur: pro ipsa quandoque pompa sumitur.

9. *Ferculum*] Iis simile de quibus cap. 37. num. 10. Torrent. tamen ex Grammaticis quibusdam colligit pulpitem sive suggestum fuisse in thesa positem, cui simulacra deorum imponebant. Sensus igitur est, Cæsarem voluisse, ut cum deorum statuis sua quoque gestaretur honore pari. Qui mos Romanis inaudit huc usque, circa principum honores postea solitus est usurpari. Quamquam nec ante Græcis foret incognitus, ut ex quodam Athenæi lib. 5. loco eruit Casaubonus.

10. *Circensi pompa*] Hoc est celebritate illa maxima ludorum Circensium, qua deorum simulacra solenniter gestabantur, auro argentoque, ac pretiosissimis vestibus undique splendentibus: hanc totam fusc & graphice descripsit Halicarn. lib. 7.

11. *Simulacra juxta Deos*] Testatur Dio collocatum ipsi in Capitolio currum, qui Jovem spectaret adversum, ubi Cæsaris imago videbatur super orbis imagine posita cum inscriptione *semideus est*.

12. *Pulvinar*] Pulvinaria lectuli fuere, in templis strati, diis dicati: unde ipsa quoque templa, & loca sacra, pulvinaria dicuntur: inde etiam *lectisternia* cum nempe placandæ deorum iræ, illorum imaginibus, si plures essent, super pulvinaribus impositis convivium apponebant, quod sæpe factum, ut ex multis Livii locis præsertim lib. 5. colligere est. Pulvinaria & apud Græcos in usu fuisse, primus observavit Casaubonus, ut ipse testatur, sed pulvinaria, non lectisternia qualia apud Livium.

13. *Flaminem*] Quid sint Flamines cap. 1. cum tres tantum Numa Flamines instituit, temporis progressu ad 15. creverat illorum numerus. Et post Julium Cæsarem singulis imperatoribus, cum inter Divos referrentur, singuli Flamines attributi sunt. Cicero 2. Philippica Antonium taxat, quod primus Julii Flamen fuerit; est ergo Flamen, ut Jovi, ut Marti, ut Quirino, (qui tres a Numa instituti) sic D. Julio M. Antonius.

14. *Lupercos*] Ii Romanorum Sacerdotum antiquissimi jam inde ab Evandro ad Romulum, atque ab eo ad extrema illa Reipub. tempora conservati, Pani Lyceo sacra faciebant bina sodalitate distincti Fabianorum, & Quintilianorum, quibus in Cæsaris honorem addita tertia Julianorum. Ceremoniæ erant, ut pastoritio & fero more nudi per lasciviam discurrentes in orbem, caderent obvios incis in corrigias caprarum jugularum pellibus, quin & ad ejusmodi verbera ultro se mulieres offerebant rata, id ad fecunditatem conducere, quo nomine 2. Philippica multis exagitur Antonius.

15. *Appellationem mensis*] Julius hic est, de quo sic Macrobius lib. 1. cap. 12. *Sequitur Julius, qui cum secundum Romuli ordinationem Martio anni tenente principium, Quintilis a numero vocaretur: nihilominus tamen post præpositos a Numa Januarius ac Februarius retinuit nomen. . . . Sed postea in honorem Julii Cæsaris Dictatoris legem, ferente M. Antonio Marci filio consule Julius appellatus est, quod hoc mense ad quartum Idus Quintilis Julius procreatus sit.*

16. *Nullos non*] Codices vulgati, non nullos, habent, quod nec ineptum est: nec enim omnes honores prorsus sibi usurpavit, siquidem aliquos titulo tenus exercuit & eos duntaxat cepit, deditque, quorum hic sit enumeratio.

17. *Titulo tenus*] Habenti quippe majorem potestatem, dictaturam nempe, inutilis erat consulatus.

18. *Cum consulatibus*] Id quoque contra leges, duos enim magistratus gerere vetitum.

19. *Utroque anno*] Hoc est tertio, & quarto ejus consulatu; Quo loco non convenit Suetonius cum iis qui fastos concinnarunt. Tertio quippe Cæsaris consulatu neminem illi substituunt, solusque hoc anno reperitur cum Cæsare M. Æmylius Lepidus, qui collega idem & Magister equitum ei

fuerit. In quarto consulatu substitutum omnes consentiunt: sed alii, ut Dio lib. 43. ad annum 708. Q. scilicet Fabium Maximum, & C. Trebonium: alii, quos inter Cassiodorus, solius Fabii meminere.

20. *Substituit sibi*] Hic dupliciter Cæsar prævaricatus est contra majorum instituta, primo quod consulatus neque toto anno, neque reliquo anni tempore gestus est; sed ipse vivus, nec jussus, eo se abdicavit aliumque subrogavit. Deinde quod Caninius ille de quo modo, eodem tempore & consul creatus est, & iniit & deposuit magistratum.

21. *Comitia nulla habuerit*] Vel quod Ægypti, Ponti, & Africæ bellis distineretur: vel ut Magistratus suo, non populi beneficio, dignitatem adepti sibi forent obsequentiores; de Comitibus cap. 13.

22. *Præter Tribunorum*] Singulorum magistratum, qui populi suffragiis eligebantur, singula erant comitia: v. g. Consularia, Prætorialia Tribunitia, &c. Consulibus, prætoribus, &c. creandis.

23. *Præfectos pro prætoribus*] Non modo qui prætorum, sed & quæstorum, aliorumque, quorum comitia non habuerat magistratum vice fungerentur: pro prætoribus autem ideo dixit, quod prætorialia illis concessa sunt ornamenta.

24. *Præsentem se*] Torr. legit *absente se* vel *addit etiam præsentem se*] Lipsius Elect. lib. 2. c. 17. *pro se*. Dio enim lib. 44. refert ad Hispanicum bellum proficiscentem Cæsarem Lepido, præfectisque illis custodiam urbis, negotiorumque curam reliquisse: neque tamen hoc modo convenire videtur Dio cum Suetonio; hic siquidem quo tempore habita quædam a Cæsare comitia memorat, Romæ tunc fuisse satis innuit, tribunorum autem & Ædilium habita disertis affirmat verbis. Unde præferenda videtur posterior Torrentii lectio *etiam præsentem se* quaqua via cæteroqui convenient auctores illi non hoc uno loco discrepantes.

25. *Pridie Calendas Januarias*] His Calendis magistratum inibant destinati jam inde a mense Sextili; ut cap. 14. & 15. notatum est: quamquam non perpetuo hoc die magistratum inierint, ut ex 3. & 4. Livii colligere est.

26. *Consulis morte*] Fabii illius de quo hic.

27. *In paucas horas petenti*] Huic Caninius Rebulus nomen fuit Ner. cap. 15. de quo

Epist. 31. lib. 7. Cicero. *Ita Caninio consule scito neminem prandisse, nil tamen eo consule mali factum est, fuit enim mirifica vigilantia, qui toto suo consulatu somnum non viderit, &c.* nec minus elegans de eodem Jocus apud Macrobi. lib. 2. cap. 2. Pitholai illius de quo cap. proxime præcedenti num. 10. *ante Flamines nunc consules Diales fiunt.*

28. *Spreto patrio more*] Id ipsum deplorat ibidem Cicero.

29. *Consularia ornamenta*] Ea fuere sella Curulis, regia, & eburnea, in qua jus dicebatur, trabea, seu prætexta, ac præsertim præeuntes cum fascibus lictores in Claud. cap. 5.

30. *Semibarbaris Gallorum*] Skildius hæc verba de Narbonensibus intelligit: sed quid ni de Æduis aut de Togatis Gallis, quibus antiqua cum Romanis societas, ac proinde ut diuturnus usus, ita & barbari minus. Equidem notavit Sigonius lib. 1. de antiquo jure provinciarum cap. 6. Cæsarem de Narbonensi Gallia tam bene meritum, ut multos ex ea Senatores allegerit: unde ductum illud emanavit *Galli bracas*, &c. quod legitur cap. 80. hæc enim eadem erat ac Braccata c. 25. verum hos speciatim hîc designari vix crediderim, cum de supradictis quoque pari jure vel potiori possit intelligi.

31. *Moneta*] Hujus cudendæ cura trium ab initio virorum erat, qui inde Triumviri monetales dicti sunt hac nota designati Triumviri A. A. A. F. F. Hoc est *Ære Argento Auro Flando Feriendo*. Æs enim primo, deinde argentum, denique aurum signatum est.

32. *Peculiares servos*] Peculiares servi si ad strictos juris apices vim vocis exigas, ii fuere qui peculio servorum aut filiorum familias annumerabantur: Pater enim familias peculium habere non potest, quemadmodum nec servus bona. Unde cum nec servus, nec filius familias esset Cæsar, aliter hîc intelligendum patet pro eo nempe, quod proprium est, non publicum aut commune, quo eodem sensu Galb. cap. 12. *loculi peculiares accipiendi*: nec enim etiam tunc is erat Galba, qui peculium habere posset: quamvis apud antiquiores, *peculiare* pro eo, quod peculii est, accipiatur. Plaut. Mercat. Act. 3. Sc. 1.

Quin tibi ecce illam dabo, natam annos sexaginta

Peculiarem, &c.

Cum autem publicari equites Romani vectigalia quæ ex portoriis, metallis, pascuis, &c. conducere

conducerent, propriis, nedum publicis, servis, curam hanc Cæsar demandavit.

32. *Imperium*] Cum ne admissi quidem in militiam essent liberti priscis Romæ temporibus.

33. *Rufini*] Casaub. & Torr. variant M. S. alii *Rufioni*, alii *Rufoni*, *Rufioni*, &c. hoc præfert Torr. quod Rufinus Corneliæ gentis cognomen Cæsaris liberto male convenire videatur, quamquam & *Rufio* Trebatorum sit.

CAPUT LXXVII.

NEc minoris impotentia voces propalam edebat, ut ¹ T. Ampius scribit: *Nihil esse Remp.* ² *appellationem modo, sine corpore, ac specie.* ³ *Syllam nescisse literas, qui* ⁴ *Dictaturam deposuerit. Debere homines consideratius iam loqui secum, ac pro legibus habere quæ dicat.* Eoque arrogantia progressus est, ut haruspice tristitia & ⁵ sine corde exta sacro quodam nuntiante, ⁶ *futura diceret latiora, cum vellet: nec pro ostento ducendum, si* ⁷ *pecudi cor defuisset.*

NOTÆ.

1. *T. Ampius*] Alii *Amprius*, *Ampirius*, *Amplius*, &c. extat ad Ampium Ciceronis epistola, & ejus meminit Cæsar ipse lib. de bell. Civil. 3. unde præferendum censuerunt.

2. *Appellationem*] Id ipsum Cicero conqueritur in Epistolis ad Atticum, nullum scilicet esse colorem, nullum succum, nullam formam relictam Reip. quo sensu Lucanus.

*Omnia Cæsar erat, privata curia vocis
Testis adest, &c.*

3. *Syllam*] Plutarchus in Sylla, & Gellius lib. 1. cap. 12. relictum ab eo tradunt rerum suarum commentarium, Salustius bello Jugurthino literis Græcis & Latinis doctissime eruditum refert, & inde colligas rudem non fuisse, qui tam vera de Cæsare conjecisset c. r. sed rudis in eo visus ac imperitus, qui tanta se dignitate abdicasset. Cæsar quippe difficilior seu periculosior ducebat deponere principatum, quam occupare: quod & alii multi, ut passim legere est. Et de Cæsare ipso sup. c. 29.

4. *Dictaturam*] De hac cap. 9. rerum positus hanc in annos 120. sumpserat, cum non nisi semestris esset, ac postmodum, urbe proscriptionum (de quibus cap. 11.) cædibus exhausta sponte deposuit, ita felicitati suæ confidens, ut privatus medio in foro versaretur. Hac autem voce Cæsar ludebat in ambiguo, quasi dictare Dictatoris esset, quemadmodum & Grammaticorum discipulis suis dictantium quæ reddant, Horat. lib. 1. Epist. 18. vers. 14.

*Ut puerum saro credas dictata magistro
Reddere.*

Et Dictatura dictandi munus hoc, ad quod nosse oportet literas, æque significaret ac magistratum illum in Repub. summum.

5. *Sine corde exta*] Cor non semper in extis habitum est, sed tantum ab eo tempore, quo

victus a Romanis est Pirrhus. Hoc si deesset immolantis vitæ periculum portendi vulgo nuntiabant haruspices. Unde scribit Plinius lib. 11. cap. 37. magnam de divinatione tunc temporis argumentantibus fuisse quaestionem, num potuisset hostia sine corde vivere. Hoc ipsum de quo hic sermo est, ridens Cicero lib. de divinatione 2. postquam multis impugnavit extispicium, tandem subjungit *ego enim possum vel nescire quæ vis sit cordis ad vivendum, vel suspicari contractum aliquo modo bovis exile, & exiguum & vietum cor, & dissimile cordis fuisse.*

6. *Futura latiora*] Responsum hoc in Hispania factum Sabellicus existimat, ubi simile quid ipsi contra Pompeios pugnaturo contigit. Conjectura ducta ex Appiano, qui Romæ degentem Cæsarem Haruspici respondisse ait, *neesse est eveniat quod evenire neesse est.*

7. *Si pecudi cor, &c.*] Cicero ibidem: *tu vero quid habes quare putes, si paulo ante cor fuerit in tauro opimo, subito idem in ipsa immolatione interiisse; an quod aspexerit vestitus purpureo exordem Cæsarem ipse corde privatus est, &c.* Hoc ulli animanti contingere posse, ut sine corde vivere queat nusquam accepi, & contra sentiunt Cicero loco citato, Aristoteles & Plutarchus. Appianus tradit illis extis non cor, sed caput defuisse. Cum igitur extorum caput sit in jecore, ut Cicero ibidem tradit, minus mirum est, animal sine illo vivere potuisse, tum ex antiquorum, tum ex recentiorum præsertim sententia medicorum, hi siquidem jecoris obeundo muneri, repurgandæ scilicet bili, lienem sufficere posse putant, & certe (ut ut est de munere) ipsa probavit experientia, ut de Mathia Ortelio refert Thomas Bartolinus lib. 1. cap. 14. anatomia reformatæ.

CAPUT LXXVIII.

VErum præcipuam & ¹ inexpressibilem sibi invidiam hinc maxime movit : Adeuntes se cum plurimis honorificentissimisque ² decretis universos patres conscriptos, sedens pro ³ æde Veneris genitricis excepit. Quidam putant retentum a ⁴ Cornel. Balbo, cum conaretur assurgere : alii, ne conatum quidem omnino, sed etiam admonentem ⁵ C. Trebatium, ut assurgeret, minus familiari vultu respexisse. ⁶ Idque factum ejus tanto intolerabilius est visum, quod ipse triumphanti, & ⁷ subsellia Tribunitia prætervehenti sibi, unum e ⁸ collegio Pontium Aquilam non assurrexisse adeo indignatus sit, ut proclamaverit, ⁹ *Repete ergo a me Aquila Remp. Tribunus* : & nec destiterit per continuos dies quidquam cuiquam, nisi sub exceptione polliceri, *si tamen per Pontium Aquilam licuerit.*

INTERPRETATIO.

a Et hac agendi ratio visa est eo magis intoleranda, quod ipsemet adeo succensuerit, quia Pontius Aquila solus e collegio Tribunorum non assurrexisset sibi triumphanti, & prætereunti per Sedes tribunitias, ut exclamaverit. O

Aquila tu Tribunus reposce igitur a me administrationem Reip. & diebus consequentibus, si aliquid promitteret alicui, non cessaverit promittere tantum sub hac adjunctione, si tamen Pontius Aquila non prohibuerit.

NOTÆ.

1. *Inexpressibilem*] Tres Torrentii codices habent *exitiabilem*, & vetus quoque Politi-
tiani, & Turonensis, sed priorem lectionem habent plures, ex quibus unum e regiis antiquissimum laudat Casaub.

2. *Decretis*] Illis quibus honores supra memorati deferebantur. Senatus decreta a Senatusconsultis hoc distinguunt aliqui, quod hæc generalia, illa vero specialia, & alicujus causæ emissæ, ut si cui provincia vel honores decernerentur.

3. *Pro æde Veneris genitricis*] Supra c. 61.

4. *Cornelio Balbo*] Hic Cæsari affinis erat, M. enim Accius Balbus Juliam Cæsaris sororem duxerat. Balbum illum dixisse ferunt *memineris esse te Cæsarem*. Cæsar tamen ipse postea causatus est se tunc temporis comitiali morbo (de quo supra c. 45. & 50.) correptum assurgere non potuisse.

5. *C. Trebatium*] Hic ille juris peritus qui

Cæsarem in Gallias comitatus erat, ad quem tot Ciceronis Epistolæ.

6. *Subsellia Tribunitia*] Moris erat, ut magistratus populi Romani expectarent triumphantes in aliqua porticu, ut de Octavia narrat Joseph. lib. Bellor. 7. c. 16. ubi notandum ex Asconio subsellia fuisse Tribunorum, & minorum magistratuum, majorum vero Sellas Curules.

7. *Collegio*] Decem erant Tribuni plebis invicem collegæ.

8. *Pontium Aquilam*] Hunc Dio tradit Mutinensi bello, de quo in August. c. 9. Decii Bruti legatum occubuisse, unde acerrimum libertatis propugnatorem fuisse colligas.

9. *Repete*] Contumeliæ causæ dictum, quasi exprobraret Pontio, quod ambitiosa illa libertatis ostentatione se publicæ fortunæ arbitrum non agnosceret, vel quasi rationem Reip. gestæ reposceret.

CAPUT LXXIX.

Adjecit ad tam insignem despecti Senatus contumeliam, multo arrogantius factum. Nam cum sacrificio ¹ Latinarum revertente eo inter immodicas ac novas populi acclamationes, quidam e turba statuæ ejus coronam lauream ² candida fascia præligatam imposuisset: & Tribuni plebis Epidius Marullus, Cæsetiusque Flavus coronæ fasciam detrahi, hominemque duci in vincula jussissent, dolens seu parum prospere motam regni mentionem, sive, ut ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi, Tribunos graviter increpitos, potestate privavit: neque ex eo infamiam affectati etiam regii nominis discutere ³ valuit, quamquam & ⁴ plebi regem se salutanti, *Cæsarem se, non Regem* esse responderit: & ⁵ Lupercalibus, pro Rostris a consule Antonio admotum sæpius capiti suo diadema ⁶ repulerit, atque in Capitolium Jovi Opt. Max. miserit. Quinetiam varia fama percrebuit, migraturum ⁷ Alexandriam vel ⁸ Ilium, translatis simul opibus imperii, exhaustaque Italia delectibus; & procuratione urbis amicis permessa: proximo autem Senatu L. Cottam ⁹ Quindecimvirum sententiam dicturum: ut, quoniam libris ¹⁰ fatalibus contineretur, Parthos, nisi a rege, non posse vinci, ¹¹ Cæsar rex appellaretur.

NOTÆ.

1. *Sacrificio Latinarum*] Supple feriarum. Dionysius Halicarnassensis lib. 4. ferias Latinas a Tarquinio Superbo institutas refert iuncto cum Latinis fœdere, quod ut sempiternum esset, ejus consilio designatum est fanum in Albano monte loco populis utrisque ad conveniendum accommodo. Illuc singulis annis commune sacrificium celebraturi omnes conveniebant, suam quique ex compacto portionem, agnos v. g. caseos, &c. afferentes, & accipientes, ut hac epularum & sacrorum communicatione invicem assuescerent. Romani sacrificio præerant, eratque moris, ut Consul antequam paludatus ad exercitum proficisceretur, Latinas indiceret, iisque in Albano monte cum Latinarum civitatum magistratibus operam daret. Quod Cæsar ut pote consul tunc temporis observabat.

2. *Candida fascia*] Hæc erat insigne regium, seu regium diadema, ut vertit Plutarchus *διὰ δὲ τῆς βασιλικῆς*. Tali fascia candida ornata causæ regum Macedoniæ, ut nostri hodie galeri loris quibusdam: sic Casaub.

3. *Valuit*] Torr. quatuor in libris legit *voluit* & præfert.

4. *Plebi*] Alii *plebei*. alii *plebeio*, quod Gifanio probatum notat Skildius, rejicit tamen

Casaubonus, & partem hic pro toto sumptam existimat, perditissimum scilicet e plebe quemque pro tota plebe. Notum enim ex Philippica 2. Ciceronis, quanto hoc populi dolore factum fuerit. Appianus dicit quibusdam, illum circa portas gradientem salutantibus ut regem responsum illud esse factum, quo confirmatur explicatio Casauboni.

5. *Lupercalibus*] De his ludis c. 76.

6. *Repulerit*] De quo Velleius lib. 2. (*Cui* Cæsari nempe) *magnam invidiam conciliavit M. Antonius omnibus audendis paratissimus, imponendo capiti ejus Lupercalibus Seditis insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur.* Meminit & hujus loci Cicero 2. Philippica, & ideo Antonium sectatur.

7. *Alexandriam*] Præter urbis pulchritudinem & situs commoditatem accedebat forte & causa Cleopatrarum.

8. *Ilium*] Propter suam & Romanorum originem ad hoc respexisse videtur Horatius lib. 3. Od. 3.

*Sed bellicosæ fata Quiritibus
Hac lege dico: ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avia
Tecta velint reparare Troja.*

9. *Quindecimvirum*] Libros Sybillinos
L ij

ab alio quam ab eo, qui publice ad id erat constitutus, inspicere nefas erat, quare duo tantum illis inspiciendis viri ab initio creati, qui *Duumviri*, tum decem, denique quindecim viri, qui ab huiusmodi munere Sybillini dicti sunt.

10. *Fatalibus*] His Sybillinis libris populi Romani fata continebantur.

11. *Cæsar Rex*] Idem de Sybillinis refert Appianus, ac insuper hac de causa censuisse quosdam in Senatu, ut Cæsar, quemadmodum antea dictator fuerat appellatus, ita & Rex diceretur, & quocumque alio nomine reges appellantur, nec regis nomine ullum alium appellarent, quæcunque gentes Romanæ ditioni subiiciebantur.

C A P U T L X X .

QUæ causa¹ conjuratis maturandi fuit destinata² negotia, ne assentiri necesse esset. Consilia igitur dispersim antea habita, & quæ sæpe bini ternive ceperant, in unum omnes contulerunt: ne populo quidem jam præfenti statu læto, sed clam palamque detrectante dominationem, atque³ assertores flagitante. Peregrinis in⁴ Senatum allectis, ⁵ libellus propositus est. ⁶ *Bonum factum. Ne quis Senatori novo curiam monstrare velit.* Et illa vulgo canebantur.

⁷ *Gallos Cæsar in triumphum ducit: ⁸ iidem in curia*

Galli⁹ bracas deposuerunt, latum clavum sumserunt.

Q. ¹⁰ Maximo suffecto, ¹¹ trimestrique consule Theatrum introeunte, cum licitor ¹² animadverti ex more jussisset, ab universis conclamatum est: ¹³ *Non esse consulem eum.* ¹⁴ Post remotos Cæsetium & Marullum Tribunos, recepta sunt ¹⁵ proximis comitiis complura suffragia, consules eos declarantium. Subscribere quidam ¹⁶ L. Bruti statuae, *Utinam viveres.* Item ipsius Cæsaris statuae: ¹⁷ *Brutus, quia reges ejecit, consul primus factus est: Hic quia consules ejecit, rex postremo factus est.* Conspiratum est in eum a L. X. amplius, ¹⁸ C. Cassio, ¹⁹ Marcoque & Decimo Bruto principibus conspirationis. Qui primum cunctati, utrumne illum ²⁰ in campo per comitia ²¹ tribus ad suffragia vocantem ²² partibus divisus e ponte deicerent, atque exceptum trucidarent: an in ²³ Sacra via vel in aditu ²⁴ theatri adorirentur: postquam Senatus ²⁵ Idibus Martiis in ²⁶ Pompeii curiam edictus est, facile tempus & locum prætulerunt.

N O T A .

1. *Conjuratis*] *Conspiratos* vocat cap. 82. & hoc eodem *conspirationis principes*. Unde patet promiscue usurpari voces illas, nec enim ullo sese iurando aut sacrificio astrinxisse leguntur, quo tamen proprie fiebat conjuratio.

2. *Negotia*] Vocem hanc abundare necesse Suetonii Casaub. existimat. & certe apud Ciceronem *perficere cogitata*, & apud Livium *maturare cœpta* sine addito non semel occurrunt.

3. *Assertores*] Qui se in libertatem asser-

rent, hoc est vindicarent, libertatis vindices.

4. *In Senatum allectis*] Allectos Senatores ex festo Budaus annot. in *pandectas* eos fuisse dicit, qui propter inopiam ex equestri ordine in Senatus sunt numerum assumpti. Et ita locum hunc intelligit: sed cum Senatores illi novi fuerint, illi Gallorum semibarbari, de quibus cap. 76. divitiis indiguissse non videntur, & vox *allecti* latiori quadam accipienda significatione.

5. *Libellus propositus est*] Publice affixus ut

omnibus innotesceret, nimirum ne peregrini illi locorum urbis ignari curiam invenire possent.

6. *Bonum factum*] Boni ominis causa sic præfari solitum in edictis proponendis, ut adhuc *infra in Vitellio cap. 14.* & Plautus in *Pœnulo Prolog.* ubi jocosum proponitur histrionum edictum bonum factum *edicta ut servatis mea;* & Isidorus lib. 1. cap. 22. ubi compendii causa literis B. & F. tantum designari solitum notat: de quo plura habet *Brissotius lib. 3. de Formulis*, statim ab initio.

7. *Gallos Caesar*] Trochaici duo, ut pridem Turnebus annotavit *advers. 3. cap. 22.* quorum in altero *sumpserunt*, legitur penultima brevi quemadmodum apud Virgilium *steterunt Æneid. 2. & 3. obstupui, steteruntque coma, & vox faucibus hæsit.*

8. *Iidem in Curia*] In duobus M. S. Torr. legit *idem in Curiam*; & probat hoc sensu, ut *idem Cæsar*, qui Gallos in Triumphum duxerat, eosdem duxisse in Curiam intelligatur. In Codice Salmas. Skildius *Iidem in Curiam.*

9. *Bracas.* Bracæ vestimenti genus Gallicis Narbonensibus proprii, ut supra cap. 22. & 76. sed quodnam vestimentum illud fuerit obscurum est, cum & alii quoque populi ejusdem nominis vestimento usi sint Scythæ v. g. ut testatur Ovidius in *Tristib. lib. 5. Eleg. 7.*

Pellibus & laxis arcent mala frigora braxis. Et Sarmatæ, ut Pomponius Mela *bracati sunt* inquit, *Sarmata totum corpus; nisi qua vident etiam ora vestiti.* Unde colligas tunicarum loco fuisse bracas, quod Suetonio convenit, pro iis siquidem latum clavum sumptum narrat, quem fuisse tunicam ex cap. 45. supra & ex cap. 38. Aug. Constat. Quamquam sint, qui bracas pro periscelidis accipiant, hoc est, pro femoralibus, quibus crura velabantur. De quibus in Aug. c. 82.

10. *Quinto Maximo*] De quo supra c. 76. num. 19.

11. *Trimestri*] Pridie Calend. Janu. obiisse supra cap. 76. notatum est, & ex Cicerone loco mox laudato constat. Uno igitur mense suffectum oportuit, quo etiam tempore ex Hispania Cæsarem rediisse Dio annotavit.

12. *Animadverti*] Solenne verbum est licitoris turbam adveniente consule summoventis, & sui quemque officii admonentis.

Horat. Od. 16. lib. 2.

*Non enim gaza, neque consularis
Summovet licitor miseros tumultus
Mentis.*

Lictorem quandoque consul ipse jubebat animadvertere, si quid quod contra dignitatem esset, omitteret exemplum habes Livii lib. 24. de Fabiis patre & filio. Et Valer. lib. 2. cap. 2.

13. *Non esse consulem*] Propter rationes supra cap. 76. num. 19. & 28. allatas. Hinc Cicero Famil. lib. 7. Epist. 31. *Comitiis Quæstoris institutis sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, &c. absentibus enim honoris causa sua sella ponebatur.*

14. *Postremotos,*] Male quidam non distinguebant has voces a præcedentibus: puncto enim separandæ sunt omnino; in illam siquidem offensam tribuni nondum incurrerant, cum Fabius obiit.

15. *Proximis Comitiis*] Hoc est quæ proxime insecuta sunt exauctorationem Cæsarii & Marulli: Calendis nempe Januariis indicebantur feriæ Latinæ, & recenti etiamnum tantæ superbix odio procliviores ad ejusmodi suffragia fuerunt animi. Quo confirmatur Casauboni sententia existimantis hæc comitia legitimo tempori non reservata, sed ante mensem Martium, aut ipso ejus initio habita & accelerata propter festinationem Parthici belli, ad quod primo vere profecturus erat. Si quidem illum quatuor non amplius diebus occupavere conspirati.

16. *L. Bruti statua.*] De qua supra ad cap. 76. ubi de regum statu.

17. *Brutus*] Duo sunt itidem Trochaici. Nota est ex Livii lib. 1. aliisque historia Junii Bruti regum expulsoris, qui pulso Tarquinio superbo, primus consul factus est cum Tarquinio Collatino.

18. *Caius Cassio*] Hunc ipsum esse, de quo c. 63. Beroaldus, & Sabellicus Appiano auctore existimant: sed Tranquillus aperte diversos indicat, illum siquidem *Lucium* hunc *Caium* appellat: superioris tamen frater erat, unde erroris ansa facile potuit arripi.

19. *Marcoque & decimo Brutis.*] Illius tribunali (tunc enim beneficio Cæsaris, cum Cassio prætor erat) ascripserant *Brute dormis, neque vere es Brutus*, hunc Cæsar inter secundos heredes testamento scripserat, provinciamque Celticam ei dederat.

20. *In campo*] Martio nempe, ubi comitia habebantur.

21. *Tribus ad suffragia vocantem*] Convocato comitiis populo, factaque ab eo magistratu, cuius auctoritate habebantur, oratione; tribuum omnium nomina in quandam cistellam conjiciebant, quæ singula postmodum educentes, ut unumquodque prius exierat, tribus illa per præconem ad ferendum suffragium vocata, e loco in quem ab initio discesserat (suus quippe singulis locus assignabatur) transibat in ovile, seu septum, huic usui cancellis inclusum, ubi tribunal erat magistratus.

22. *Partibus divisis e ponte, &c.*] Ita ut alii super, alii sub ponte collocati essent: pontes autem illi erant extructæ ad tempus quasi quædam mensæ, per quas tribus in ovile admittebantur. Harum in parte prima duas suffragii tabellas a diribitoribus accipiebant, quas Rogatoribus in extrema parte redderent, alterutram, ut visum fuerat, mittentes in Cistam propositam. Notandum vero Tributorum comitiorum (de quibus c. 13.) sermonem hîc esse, ne mirum videatur Cæsarem in Ponte, non in Ovili, ubi tribunal vulgo ponebatur, constitisse, qui enim hæc habebat comitia Magistratus, cistam ipse

Rogatoris loco deferebat, quod in centuriatis vel curiatis, de quibus cap. 13. non obtinebat.

23. *Sacra via*] De qua c. 46.

24. *Theatri*] Pompeiani, ibi enim ludi tunc agitabantur; quo de opere in August. cap. 31.

25. *Idibus Martiis*] Hunc diem magna hilaritate Romani transigebant; ut pote sacrum Annæ Perennæ, quam Didonis alii sororem, Lunam alii, alii denique aliud quid esse dicebant. Largioribus enim poculis indulgentes pro numero cyathorum annos mutuo sibi precabantur Ovidius 3. fastorum de illo die ubi festivitatem populi descripsit.

Sole tamen vinoque calent annosque precantur

Quot sumunt cyathos, ad numerumque bibunt

Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos

Qua sit per calices facta Sybilla suos.

26. *Pompeii curiam*] In qua Senatum haberi moris erat, quoties in ejusdem theatro ludi erant habendi, testatur Appianus factum hoc enarrans. Cur autem in ea Senatus haberi potuerit Aug. c. 29. num. 2.

C A P U T L X X X I .

S Ed Cæsari futura cædes evidentibus prodigiis denuntiata est. Paucos ante menses cum in colonia Capua deducti¹ lege Julia coloni, ad extruendas villas sepulcra vetustissima disjicerent, idque eo studiosius facerent, quod aliquantum vasculorum operis antiqui scrutantes reperiebant: tabula ænea in monumento, in quo dicebatur² Capys, conditor Capuæ, sepultus, inventa est, conscripta literis verbisque Græcis, hac sententia, ³ *Quandoque ossa Capyis detecta essent, fore ut Iulo prognatus, manu consanguineorum necaretur, magnisque mox Italiae cladibus vindicaretur.* Cujus rei, ne quis fabulosam aut commenticiam putet, auctor est Cornelius Balbus, familiarissimus Cæsaris. Proximis diebus equorum greges, ⁷ quos in trajiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac ⁸ vagos & sine custode dimiserat, compertit pertinacissime ⁹ pabulo abstinere, ¹⁰ ubertimque flere. Et immolantem haruspex Spurinna monuit, caveret periculum quod non ultra ¹¹ Martias Idus proferretur. Pridie autem easdem Idus, ¹² avem regaliolum, cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varii generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt. Ea vero nocte cui inluxit dies cædis, & ipse sibi visus est per quietem interdum supra nubes volitare, alias cum Jove dextram jungere. Et ¹³ Calpurnia uxor imaginata est, ¹⁴ collabi fastigium domus, maritumque in gremio suo confodi: ac subito cubiculi fores sponte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmam valitudinem diu

cunctatus, an se contineret, & quæ apud Senatum proposuerat, agere differret: tandem ¹⁵ D. Bruto adhortante, ne frequentes ac jam dudum ¹⁶ opperientes destitueret, ¹⁷ quinta fere hora progressus est: libellumque infidiarum indicem, ab ¹⁸ obvio quodam porrectum, ¹⁹ libellis cæteris quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus, commiscuit. Dein ²⁰ pluribus hostiis cæsis, cum ²¹ litare non posset, introiit curiam, sprete religione: Spurinnamque irridens, & ut falsum arguens, quod sine ulla noxa Idus Martiæ adessent: quamquam is *venisse quidem eas diceret, sed non prater-* *isse.*

A. V. C.
DCCX.

NOTÆ.

1. *Lege Julia*] De qua c. 20.

2. *Capys conditor Capuæ*] Virgil. lib. 10.

Et Capys: hinc nomen Campana ducitur urbi Livius tamen Samnitium hunc ducem fuisse lib. 4. auctor est. Capuam alii dictam volunt, quod circumjectarum esset caput urbium: alii a situ campestri, de quo Festus in voce *Capuam*. Ejus hodie ruinæ visuntur duobus amplius passuum millibus distat a nova Capua.

3. *Quandoque*] Vulgati legebant *quando*. Ex tribus M. S. Torrentius emendavit. Sumitur enim pro *quandocumque*: quo sensu alias etiam apud Jurisconsultos.

4. *Fore ut Julo*] Torrentius uno libro legit *Ilio*: quid enim, ait, Capys ad Cæsarem, aut cur in ejus sepulcro de Julii posteris? sed ex Virgilii loco mox laudato & ex Dionysii Halicarn. lib. 1. constat. Capyn unum ex *Æneæ* sociis: quin & ex eodem Dionysio *Æneæ* propinquum fuisse verosimillimum est: Capys enim Assaraci filius Anchisæ pater fuit: quo minus mirandum videtur, si quorum origo communis, communia quoque fata significantur, cum & Turnebus adversar. 24. lib. c. 14. legat *illo*.

5. *Manu consanguineorum*] Obscura est illa consanguinitas apud auctores: nullum enim e conjuratis hoc modo Cæsari junctum referunt, nisi de Bruto, cujus pater existimatus est cap. 50. sive de Cæsaris adulteriis, quæ multa fuerunt, intelligas. Aut potius latiori significatione consanguinei dicuntur Romani ejusdem inter se sanguinis.

6. *Italia cladibus*] Augusti bella innuit, de quibus mox in Aug.

7. *Quos in trajiciendo Rubicone consecrat*] Turnebus advers. 24. cap. 14. legit *Rubiconi flumini* qua ratione Plutarchus ait immolatum Euphrati taurum a Lucullo exer-

citum traducturo; sed de tauris videtur hoc esse convenientius quam de equis: tauriformes quippe a poetis dicuntur fluvii Hor. lib. 4. Od. 14.

Sic tauriformis volvitur Ausidus.

Et Torr. ad illum locum. Unde hîc existimat non flumini, sed Marti consecratos, quales Virgiliani illi Minervæ de quibus lib. 3. *Æneid*.

Quattuor hic primum omen equos in litore vidi

Tundentes late campum.

Sed solita fuerunt hoc modo consecrari & libera dimitti generis omnis animalia, atque ea præsertim, quæ dominis aut utilia maxime, aut grata fuerant, ut libertatem quasi præmium ferrent. Ursæ nempe, elephantia, equi, aves, quin & pisces, quibus affundi unguentum moris erat, ut ex Athenæo, *Æliano*, &c. fuisse hic probat Casaubonus. De illis equis Luc. lib. 1.

Primus in obliquum sonipes opponitur amnem Excepturus aquas, molli tunc cætera rumpit Turba vado faciles jam fracti fluminis undas.

8. *Vagos ac sine custode*] Græci *ἀπειρα* dicunt, ut Plutarchus in Lucullo de bobus Dianæ persicæ sacris narrat.

9. *Pabulo abstinere*] Ad hoc Virgilius alludens Eclog. 5. qua Julii, ut censent, mortem deslet sub persona Daphnidis.

Nulla neque amnem

Libavit quadrupes, neque graminis attigit herbam

Illis nempe diebus, quibus mortuum fingit Daphnida.

10. *Uberimque flere*] Huc quoque respexisse Virgilium lib. 11. *Æneid*. in Pallantis funere Torrentius existimat.

Post bellator equus postis insignibus, Æthon

It lacrymans, guttisque humectat grandibus ora.

Quod ne poetice fictum videatur, obliterit Plinius, qui lib. 8. c. 42. de equis ait, *præ-
sagiunt pugnam & amissos lugent dominos, lacrymasque interdum desiderio fundunt.*

11. *Martias Idus*] Quas etiam ipse sibi Scorpionis occasu ferales fore annotarat, auctore Plinio lib. 18. c. 26.

12. *Regaliolum*] Casaubonus notat scriptum in Glossario *Regaviolum*, nec inepte: Regem enim avium, aviculam hanc appellari dicit Plinius lib. 8. c. 25. medicis Græcis passerem troglodyten dici, atque inimicitias cum aquila exercere: lib. 10. c. 74. trochylum indigerat, nos *roitelet*.

13. *Calpurnia*] L. Pisonis filia, de qua supra c. 21. *imaginata* dicitur, pro *somnia* esse. Ut & Plinius in epist. *imaginatus* venisse Neronem de somnio Fannii.

14. *Collabi fastigium*] Simpliciter hinc accipiendum non est pro summa ædium parte, sed pro ornamento aliquo, quod domui Cæsaris Senatusconsulto ad maiestatem impositum fuit, quo etiam templorum tecta distinguebantur a cæteris; nec mirum, illi siquidem aras, templa, pulvinaria &c. tanquam Deo decreverant Plutarchus in Cæsare *ἀκρωτήριον* vocat Latinus interpretes *Pinnaculum*. Et Florus lib. 4. c. 2. fastigium domus inter honores Cæsari delatos recenset.

15. *Bruto adhortante*] Plutarchus qui hæc pluribus narrat, arseptum manu & deductum ait, injecto metu ne hoc & inter cætera convitia calumniatores objicerent, Senatores scilicet alias redituros cum meliora fuissent Calpurniæ somnia, &c.

16. *Opprimentes*] Ad faciendum solenne illud, ut inquiebat Brutus, Senatusconsultum, quo diadema ubicumque extra Italiam gestare Cæsari liceret.

17. *Quinta fere hora*] Circiter undeci-

mam ritu nostro; diem enim in duodecim duntaxat horas dividebant, ut satis notum est.

18. *Obvio*] Torrentius in optimo lib. legit *Ovio*, unde suspicatur *Ovinio* quod Romanum nomen est: Plutarchus in Cæsare traditum ait libellum hunc ab Artemidoro natione Gnidio, qui, cum Cæsar alios libellos ministris suis statim tradebat, vehementer petiisset, ut statim legeret; magna quippe contineri, sed præ nimia turba impeditum, ac frustra conantem, manu denique servasse non lectum: Quod tamen ipsum aliter ab aliis referri subjungit idem auctor. Simile quid de Archia Thebanorum tyranno refert in Pelopidæ vita Plutarchus: & de Nicephoro Cedrenus.

19. *Libellis*] Libellos supplices intellige, quibus principes adire moris erat, ad quos rescribere & principes solebant. Vide & cap. 53. in Aug. de Domitiano, sic Martialis lib. 8. Epig. ultimo.

Dante tibi turba querulos Auguste libellos.

20. *Pluribus hostiis casis*] De hoc sacrificandi more antequam Senatum ingrederentur, infra in Aug. c. 35.

21. *Litare*] Solenne verbum hoc est rite sacrificare & impetrare. Cujus rei signum erat, si mancum monstruosumve nihil in sacrificio adfuisset: si enim victimæ viscera pallore, tetrivæ suffusa maculis apparuissent, si tabidum jecur; aridæ vel nullæ pulmonum fibræ, &c. tunc non litatum existimabant. Hinc Martialis epig. 73. lib. 10.

Non quacunque cadit victima casa litat.

Verbum hoc tam de hostiis, quam de diis ipsis dicitur. Hostiæ quippe *litantur* hoc est *sacrificantur*, & dii ipsi *litantur* hoc est *placantur*. Vide quod notatum est ex Servio in August. cap. 96. & in Othone cap. 8.

CAPUT LXXII.

Asfidentem¹ conspirati, specie officii circumsteterunt, illicoque² Cimber Tullius, qui primas partes susceperat, quasi³ aliquid rogaturus, propius accessit: renuentique, & gestis in aliud tempus differenti, ab utroque humero⁴ togam apprehendit: deinde clamantem, ⁵ *Ista quidem vis est*, alter Cassius adversum vulnerat, paullum infra jugulum. Cæsar Cassii brachium arreptum⁷ graphio trajecit: conatusque prosilire, alio vulnere tardatus est. Utque animadvertit undique se strictis⁸ pugionibus peti, toga caput obvolvitur: simul sinistra manu⁹ sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte velata. Atque ita tribus & viginti plagis confossus est, uno modo ad primum ictum gemitu sine voce edito. Etsi tradiderunt quidam, M.¹⁰ Bruto irruente dixisse, ¹¹ *Καὶ οὐδὲν ἐκείνῳ, καὶ οὐδέ τινος*: Exanimis¹² diffugientibus cunctis, aliquamdiu jacuit, donec lecticæ impositum, ¹³ dependente brachio, tres servuli domum retulerunt. Nec in tot vulneribus, ut ¹⁴ Antistius medicus existimabat, lethale ullum repertum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus conjuratis, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, ¹⁵ acta rescindere: sed metu ¹⁶ M. Antonii consulis, & ¹⁷ magistri equitum Lepidi, destiterunt.

NOTÆ.

1. *Conspirati*] Quidam *conspicati*, male; vide cap. 80.

2. *Cimber Tullius*] Pulmannus scripsit *Tillius*, Græci enim Plutarchus & Appianus *πίλιος* sed consensum Latinorum M. S. præfert Casaubonus: hujus ut Julianarum partium propugnatoris acerrimi meminit Seneca 3. de ira cap. 30. & Cicero 2. Philipp.

3. *Aliquid rogaturus*] Re quidem ipsa fratris exulantis reditum rogasse Plutarchus censet.

4. *Togam apprehendit*] Ut illam ab humeris demitteret, quod signum invadendi conspiratis erat, ut ait idem Plutarchus hac verosimiliter de causa, ut facilius cohiberentur ejus brachia, maxime si, ut quidam censent, clausa undique toga foret.

5. *Ista quidem vis est*] Hoc proverbii loco usurpatum, si quando premerentur artius. Plautus in Captivis 3. 5.

Vis hac quidem hercle est, & trahi, & trudi simul.

6. *Alter Cassius*] Torr. ex tribus M. S. & Plutarcho emendat *Casca*, quod Seryilio-

rum cognomen est, unde Bruto materna stirpe conjunctos Cascas verosimiliter colligeros est; sed Pulmannus & Casaubonus ex veteribus membranarum contra vulgatas editiones, restituerunt: cui accedit etiam quod licet duo *Casca*, ut & *Cassii* duo conjuraverint, unus tamen *Casca* tunc exularet.

7. *Arreptum graphio*] Casaubonus in M. S. quibusdam legit *arrepto*. Sed verosimilius est arreptum brachium. Graphium stylus quidam ferreus est, ab una parte peracutus, ab altera planus, illa qua literas in cera exararent, hac qua delenda inducerent, ceramque rursus complanarent: unde, *stylum vertere* apud Horatium pro delere: his autem sæpe abusi sunt ad cædem, ut ex Plutarcho in Gracchis constat. Quapropter cautum aliquando fuit, ne ferrea graphia quisquam haberet, sed ossea tantum.

8. *Pugionibus*] Quos (quia ferrum gerere vetitum erat) in scriniis suis, libellorum loco deferendos curaverant.

9. *Sinum*] Togæ sinus hic nihil aliud est, quam ima ejus pars dextro collecta brachio, ita ut tunica subrus appareret, hanc, obvo-

luto prius capite deduxit ad imas partes, ne quid inhoneste nudaretur. Quod enim ex Quintiliano, Apuleio, &c. colligas, sinus togæ duos fuisse, eosque non attextos, sed astutos: quorum alter superior a dextro latere ad sinistram humerum tanquam balteus oblique duceretur, alter inferior ab umbilico sic demitteretur, ut infra imam togam non deflueret, posteriorum inventum fuisse Manutius affirmat; & tales veteribus non fuisse, ipse Quintilianus auctor est. Videsis non nihil super hoc loco in Aug. c. 99.

10. *M. Bruto irrudenti*] Cæsarem ab eo genitalibus percussum tradit Plutarchus: ut participes cædis omnes essent: convenerat inter illos ut suum quisque vulnus inferret.

11. *Καὶ σὺ*] Hoc est *tu quoque ex illis es, tu quoque fili?* alii legunt, καὶ σὺ τέκνον alii καὶ σὺ εἰς ἐκείνων, &c. quæ tamen lectiones tanti affectus non sunt ac prior. Et illa non sunt ad Bruti vel ætatem, vel familiaritatem simpliciter referenda, sed ad Serviliam de qua c. 50.

12. *Diffugientibus*] Cum enim hoc peracto Brutus rationem Senatui vellet reddere, omnes horrore correpti, diffugientesque undique, urbem metu & tumultu complevere.

13. *Dependente Brachio*] Lætica enim a tribus tantum servis bajulata, propendebat, cum sex vulgo solerent læticas bajulare in Claud. c. 25. &c.

14. *Antistius*] In uno libro Torrent. legit *Antius*, & probat, nisi & medicus ille libertus dicatur cujusdam ex Antistiorum familia, hanc enim illustriorem fuisse existimat, quam ut quisquam ex ea medicus.

15. *Acta rescindere*] De quibus c. 3.

16. *M. Antonii*] De eo plura modo in Aug. hunc ut pote Cæsari conjunctissimum & robore corporis validum Brutus Albinus extra Senatum detinuerat, prolixos consulto sermones miscens, donec cædes peracta foret.

17. *Magistri equitum*] Cæsar enim dictator erat c. 76.

C A P U T L X X X I I I.

Postulante ergo L. ¹ Pisone socero, testamentum ejus aperitur: recitaturque in Antonii domo, quod ² Idibus Septembribus proximis in ³ Lavicano suo fecerat, demandaveratque virgini ⁴ Vestali ⁵ maximæ. Q. Tubero tradit, heredem ab eo ⁶ scribi solitum ex consulatu ipsius primo, usque ad initium civilis belli, Cn. Pompeium, idque militibus pro concione recitatum. Sed novissimo testamento tres instituit heredes ⁷ sororum nepotes, C. ⁸ Octavium ⁹ ex dodante, & L. Pinarium & Q. Pedium ex quadrante: ¹⁰ reliquos in ima ¹¹ cera. C. Octavium etiam in familiam nomenque ¹² adoptavit: pluresque percussorum in tutoribus filii, si quis sibi nasceretur, nominavit: D. Brutum etiam in ¹³ secundis heredibus. Populo ¹⁴ hortos circa Tiberim publice, & viritim ¹⁵ trecenos sestertios, legavit.

N O T A.

1. *Pisone socero*] Vide supra c. 21.

2. *Idibus Septembribus*] Mense Octobri reversum in urbem ex Hispania scribit Velleius, unde in villa sua constitisse vero simile est, vel interea dum triumpho necessaria pararentur, vel ut festum se tot bellis, rusticatione relaxaret. Ut ut est, totos sex menses positus non est parta illa tot laboribus auctoritate; siquidem Idibus Martiis proxime secutis occisus est.

3. *In Lavicano suo*] Villa seu prætorium fuit in agro Lavicano, quemadmodum dicitur in

Formiano, in Tusculano, &c. Lavici hodie *Valmontone* in agro Ostiensi. Alii Suburbanum fuisse aiunt ad portam Lavicanam, quæ hodie dicitur *di Santa Croce*.

4. *Vestali*] Sæpe ab aliis factum, ut de Aug. infra c. 101. & de Antonio Plutarchus.

5. *Maximæ*] Ætate tantum maximam intelligo, non etiam dignitate, Abbatissarum instar nostrarum, quod tamen Beroaldus censet; illis Vestalibus enim præfuisse alium a Pontifice neminem indicant Plutarchus in Numa. Gellius lib. 1. c. 12. & Dionysius lib.

2. 3. Equidem cum in ejusmodi ministerio primum decennium in addiscendis sacris, alterum in exercendis, tertium denique in edocendis insumerent, quin aliqua inter ipsas fuerit ordinis hujus prærogativa, & dignitas negandum non videtur, sed hac ratione non nisi antiquissimæ in Sacerdotio dignitas maxima. Nec alio modo Valer. Maximus, & Capitolinus in Valerianis intelligendi videntur.

6. *Scribi solitum*] Testamentum enim conditum semper & paratum habebant, quod pro varia rerum mutatione immutarent; nota hic voce *novissimus* numquam usum Cicero- nem, & rationem reddit Gellius lib. 10. c. 21.

7. *Sorum Nepotes*] De illis Sororibus præterquam de Julia Augusti avia, pauca reperiuntur, ut & de Nepotibus earum. Q. Pedius postea cum Augusto Consul fuit. Pinarii meminit Appianus lib. 3. bellor. Civil. ubi dicitur Augustus ab illis partem hereditatis requisivisse: nota quidem est ejus familiæ antiquitas propter sacra Herculis Virgil. lib. 8. *Æneid.*

Et domus Herculei custos Pinaria sacri.

8. *Octavius*.] Qui postea Augustus appellatus est, de quo toto lib. sequente.

9. *Ex Dodrante*] Hereditatem totam in 12. ut plurimum uncias, instar assis dividebant, unde inductus loquendi usus, *ex asse heres*. Hoc est ex 12. unciis, sive ex toto. Mediam igitur hereditatis, partem, quasi medium assem, semissem vocavere; quarta pars sive tres unciae, quadrans; tertia sive quatuor unciae triens dicebatur. Dodrans vero dicitur, quasi deest quadrans, ad totum nempe complendum assem, qua ratione Octavius, ex hereditate Julii Cæsaris, tres quadrantes obtinebat, hoc est uncias seu hereditatis partes novem; Pinarius autem & Pedius ambo non nisi tres uncias, quas proprio nomine quadrantem appellavit Suetonius.

10. *Reliquos in ima*] Lipsius elect. lib. 1. c. 10. sic distinguit, *L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante reliquo*. Quem contra codices omnes, & vulgatas editiones sequitur Casaub. cum Torrentio, ut sit sensus reliquum ex hereditate quadrantem illis concessum, vel addit *aliosque in ima cera*, &c. ut de substitutionibus intelligatur, ea quippe in inferiori ut plurimum tabularum parte scribebantur. Unde potius multo vi-

detur, nil quicquam mutato, *reliquos* eodem sensu atque *alios*, relinquere: per se quippe facis intelligitur superesse quadrans, dodrante dempto.

11. *Cera*] Hac illitæ fuerunt tabulæ quibus testamenta describebant.

12. *Adoptavit*] Hoc est in familiam suam ascivit: nec enim si rem ad strictos juris apices revocaveris, propria hæc fuerat adoptio: quia legandi verbo in lege 12. tabularum, quæ testamentorum jus constituit, adoptiones non significantur; sed ut adoptiones ejusmodi verarum instar censerentur, debebat is qui nomen ferre jussus erat, delato prius ad Prætorem Urbanum testamento, obtinere insuper a populo, lege Curiata, (& post modum ab Imperatore,) ut sibi in defuncti familiam nomine mutato, transire liceret. Quod & ab ipso Augusto præstitum est, adnitente contra, quantum potuit, Antonio, ne scilicet ille pro legitimo filio Cæsaris haberetur. Dione lib. 45. & Appiano 3. de bellis Civilibus auctoribus. Quæ tamen omnes Juris solennitates impedimento non erant, quominus Historicis & Orationibus, illi dicerentur testamento adoptati. Quo sensu *adoptandi* verbo usum hîc patet Suetonium. Talis adoptionis exemplum non male forte subjicias ex l. facta 63. §. 10. ff. ad Sc. Trebell. Vide l. *Adoptio* 18. π. de Adoptionibus & Cujacium lib. Observ. 7. c. 7.

13. *In secundis heredibus*] Intestatos mortui cives Romanos, nec sibi heredes extrare; ignominiosum videbatur, quapropter plures gradus heredum constituebant, nimirum ut deficientibus, qui primo gradu instituti dicebantur, vocarentur substituti; qui secundo gradu erant, nominati, & sic deinceps. Vide titulum ff. de Vulgari & pupillari substitutione. Notat Appianus de D. Bruto miserandum præsertim id populo visum esse.

14. *Hortos*] Quibus publice populus uteretur meminit Horat. Sat. 9.

Trans Tiberim longe cubat is prope Cæsaris Hortos.

Et Cicero ad Attic. lib. 11. Epist. 6.

15. *Trecenos sestertios*] Hoc est singulis e plebe dedit 1; l. 2 f. Plutarchus ait 75. drachmas quod æqualem drachmæ ac denarii valorem, & quatuor in utroque sestertios, ut supra ex Budæo posuimus c. 4. fuisse, manifeste confirmat.

CAPUT LXXXIV.

¹ Funere indicto, rogos exstructus est in Martio campo, juxta ² Juliae tumulum: & pro ³ Rostris aurata ædes ad simulacrum templi Veneris Genitricis collocata: ⁴ intraque lectus eburneus, auro ac purpura stratus: & ⁵ ad caput tropæum, cum veste in qua fuerat occisus. Præferentibus ⁶ munera, quia suffecturus dies non videbatur, præceptum est ut ⁷ omisso ordine, quibus quisque vellet itineribus urbis, portaret in campum. ⁸ Inter ludos cantata sunt quædam ad miserationem, & invidiam cædis ejus, accommodata ex ⁹ Pacuvii Armorum judicio.

¹⁰ *Men' me servasse, ut essent qui me perderent?*

Et ex Electra ¹¹ Attii alia ad similem sententiam. Laudationis loco consul Antonius ¹² per præconem pronunciavit ¹³ Senat. conf. quo omnia ei divina simul atque humana decreverat: item jusjurandum, quo se cuncti pro salute unius adstrinxerant: quibus perpauca a se verba addidit. ¹⁴ Lectum pro Rostris in Forum ¹⁵ magistratus & honoribus functi detulerunt. Quem cum pars in Capitolini Jovis ¹⁶ cella cremare, pars in curia Pompeii, destinaret, repente duo quidam gladiis succincti, ac bina jacula gestantes, ardentibus cereis succenderunt: confestimque circumstantium turba virgulta arida, & cum ¹⁷ subselliis tribunalia, quidquid præterea ¹⁸ ad domum aderat, congeffit: deinde ¹⁹ tibicines & ²⁰ scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi, atque ²¹ discissam, injecere flammæ, & veteranorum militum legionarii, arma sua quibus exculti funus celebrabant. Matronæ etiam pleræque ornamenta sua quæ gerebant, & liberorum ²² bullas atque prætextas. In summo publico luctu, exterarum gentium multitudo, ²³ circulatim suo quæque more lamentata est: præcipueque ²⁴ Judæi, qui etiam noctibus continuis ²⁵ bustum frequentarunt.

NOTÆ.

1. *Funere indicto*] Non omnium indictiva fuere funera, sed non nisi quorum aut opes ingentes, aut eximia in Remp. merita (aliorum funera dixere tacita, plebeia, Tralatitia, quod sine ludis aliaque pompa fierent) illis non ludi modo, sed & desultores, aliaque id genus amplissima. Unde nata videtur quædam nobilium funerum differentia, eorum scilicet, quæ dicebantur simpludearia, quasi simpli ludearia, hoc est, ut Josephus Scaliger explicat lib. 1. Auson. lect. cap. 28. quibus simpli ludii saltatores nempe, non etiam desultores, &c. & indictiva proprie quibus omnia magna.

2. *Julia tumulum*] Supra cap. 26.

3. *Pro Rostris aurata ædes.*] Quid Rostra c. 6. Bononiensis editio legebat sedes: verum repugnant M. S. hæc autem fuit imago & ut ait simulacrum ædis illius, de qua supra cap. 61. & 78. Quod & addendum videtur ad ea, quæ ipsi supra humanum fastigium decreta sunt, cæteris enim, qui pro Rostris huc usque laudati fuerant, non nisi lectus positus est. At inductis principum consecrationibus frequentia post modum hæc fuere.

4. *Intraque lectus eburneus*] Appianus auctor est cereum Cæsaris simulacrum huic lecto superimpositum, atque machinamentis quibusdam sic erectum, ut circumvoluti un-

dique, & a populo cum acceptis omnibus vulneribus mire effectis conspici facile posset. Unde verosimillimum fit, quod ait Casaub. & ædem auratam & lectum ipsum pæmatis instar fuisse, qualia describuntur infra in Claud. cap. 34. ætate sua id testatur in more positum apud Romanos fuisse Polybius, Quintil. tamen lib. 6. c. 2. corpus ipsum lecto impositum ait.

5. *Ad caput tropæum*] De tropæis supra c. 11. quæ repræsentatio vestis cruentæ sic populum egit in furorem, ut non occisus esse Casar. sed occidit tum videretur, ut ait ibid. Quintil.

6. *Munera*] Ad funera nobilium celebranda multa ab amicis in rogum una cum cadavere conjiciebantur, quæ vel sibi ipsis vel mortuis pretiosa fuissent, ut patet ex hoc Suetonii capite & Virgil 5. *Æneid.*

Congesta cremantur

Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo, &c. Quæ inferiæ dicebantur, ut & inferri quæ mortuis donabantur. Vide legem ultimam ff. de auro, argento, mundo legatis.

7. *Omisso ordine*] Fuisset enim hoc cæteroqui nimii temporis; quippe ibant magistratus, tum Senatores, post hos, equites; inde milites arma, sed versa gerentes, ac denique populus in sua quisque Tribu.

8. *Inter ludos*] Funebres quibus id peculiare fuit, ut non a magistratibus tantum, sed & ab ipsis privatis ederentur, & fabulæ, ut patet ex hoc loco, æque ac certamina de quibus supra cap. 10. & 26. populo exhibebantur.

9. *Pacuvii*] Poëta Brundisius fuit Tragediarum scriptor, ac unius inter alias, cui titulus *armorum iudicium*. Argumento ab hac disceptatione ducto, quæ Ajacem inter & Ulyssem de Achillis armis exorta est.

10. *Men' me servasse*] Torrentius censet scribendum bis *men' men'* &c nec placet Casaubono prior lectio, tum quia commodus ex ea sensus, non nisi ægre elici potest, ut quid enim ejularet, quod se servasset ipsum? minime; sed quod Pompeianorum beneficio suo servatorum fraude periret: tum quia vulgatam tuentur membranæ, scilicet *men' servasse, &c.* manco equidem versu; sed recta sententia. Dicebatur ille versus apud Pacuvium ab Ajace vel de Græcis, quibus ex probabat victorias suas, vel de Ulysse ipso, quem ab Aiace quoque servatum notat Ovidius *Metamorphos.* lib. 13.

Opposui molem clypei, texique jacentem, Servavique animam (minimum est hoc laudis) inertem.

11. *Attili*] Sic emendat Casaubonus. Alii *Attilii* legunt, quos sequitur Torrentius, qui & vocem *electra* tanquam e glossemate in textum invecram reiecit, quod tragediæ huius nominis ab Attilio scriptæ mentionem nullibi repererit. Sed & Attilii & Electræ Sophoclis ab eo in Latinum sermonem conversæ meminit Cicero 1. de finibus num. 8. ubi & Pacuvii quoque sermo est. Ut & Gelius lib. 15. c. 24.

12. *Senatusconsultum*] De quo supra cap. 74.

13. *Per praconem*] Pronuntiabat præco, cui tamen scriba subiiciebat verba. Appianus tamen non tantum pauca a se, hoc est suo ipsius nomine & voce addita ab Antonio dicit, sed etiam lecta fuisse hæc omnia. Et elegantem ab eo habitam orationem Dio dicit lib. 44. quam & recenset.

14. *Lectum pro Rostris*] Hoc est qui erat pro rostris. Locutione Græca; quo loco Casaub. legit *detulerant* pro *detulerunt*. Facili ut patet errore, quique videtur admissus. Suetonius enim studio brevitatis, non nisi notatu digna retulit, præteritis quæ in usu communi erant, ablutionibus v. g. unctionibus, & collocatione, quæ tamen funerum partem efficiebant: propinqui siquidem cadaver primum aqua calida ablutum ungebant, ut 4. *Æneid.* Anna Didonis soror.

Date vulnera lymphis

Abluam, &c. Et lib. 6. de Miseno.

Pars calidos latices, & athena undantia flammis

Expediunt, corpusque lavant frigentis, & ungunt.

Quibus peractis in ædium vestibulo collocabatur, honestissima veste viventis indutum, quod proprio vocabulo dicebatur *collocatio*, & apertius innuitur infra in August. c. 100. inde corpus ablutum, unctum, & coronatum ab amicis affluentibus: post legitimos dies qui septem erant, efferebatur ad bustum, quo tempore ad honestandas concursu exequias populus evocabatur his verbis. *Exequias* L. v. g. *Titio quibus est commodum ire jam tempus est, ollus ex adibus effertur.* Tunc impositum lecto splendide strato corpus præcedente tibicine, qui naniam in defuncti laudem caneret, funeris pompa procedebat. Quæ omnia facta esse oportuit

cum pro Rostris cadaver, ibi quippe laudatus defunctus extra urbem cremandus efferebatur: Quare *detulerant* longe videtur melius quam *detulerunt*.

15. *Magistratus*] Sic & aliquando Vestales; Syllam defunctum detulerunt cum Senatoribus. Tenuioris vero fortunæ homines a Vespis seu Vespillonibus tempore Vespertino efferebantur.

16. *Cella*] Locus templi sacratior erat, quem intrare profano nemini fas. Unde hoc quoque inter honores divinos reponendum: neutrum enim fas erat, in urbe nedum in Jovis cella cremari mortuos. Quin ne cremari quidem moris antiquissimi fuisse probat Cicero 2. de legib. 6. ubi dicit Syllam primum e patriciis Corneliis, quod Marii reliquias ad Anienem sitas dissipari jussisset, veritum ne suo corpori idem accideret, cremandum hoc voluisse.

17. *Cum subselliis tribunalia*] Hæc prætoris & aliorum magistratuum, illa Judicium de quibus supra c. 11. & 12.

18. *Ad donum*] Sic in suis omnibus Torr. legit: quare intelligendæ sunt inferiæ, de quibus hoc capite num. 6. Beroaldus in bonis codicibus legisse se ait *ad manum*: quam lectionem videtur confirmare etiam Plutarchus cancellos, gradus, trapezitarum tabulas una congestas affirmans, sed priorem lectionem præferendam contendit Casaubonus.

19. *Tibicines*] Sic in libris omnibus legit Casaubonus, si tamen Servium in 5. Æneid. audias legendum *tubicines*. Ad tubam quippe provectionis ætatis funera proferebantur ex Persii Satyr. 3. minoris autem ad tibia, ut de Archemoro Statius.

Tibia enim teneros solitum deducere manes. Vide Gellium lib. 20. cap. 2.

20. *Scenici artifices*] Qui suam scenicis

ludis operam navabant; per instrumentum autem triumphorum, intellige vestem, quæ Cæsaris ludis triumphalibus usi fuerant cap. 37.

21. *Discissam*] De hoc more in luctu supra cap. 33. in more etiam vestimenta quædam cum mortuis vel condere vel utere. Virgil. 6. Æneid. de Miseni funere.

Purpureasque super vestes velamina nota, Iniciunt, &c.

22. *Bullas*] Macrobius lib. 1. cap. 6. ubi pluribus explicat quid & unde prætexta & bulla: hanc tandem fuisse concludit auream cordis figuram, ab initio triumphantium insigne non puerorum ornamentum; quam ante pectus ingenui pueri annectebant; nec enim libertinis idem licuisse, sed lorum eos pro bullæ decore gestasse; quod & Asconius *scorteum bullam* appellavit de prætexta cap. 1.

23. *Circulatim*] Torr. nove dictum notat pro per vices vel per suos quæque natio orbes & circulos.

24. *Judæi*] Ut pote qui multis iisque honorificentissimis a Cæsare decretis insigniti fuerant, quæ omnia fusc enumerat Josephus lib. antiquit. 14. cap. 17. Quamquam bello civili a partibus Pompeii stetit; sed metu potius quam benevolentia, hunc enim oderant propter captam ab eo Hierosolymam.

25. *Bustum*] Cicero 2. de legibus bustum accipit pro ipso monumento, alii pro rogo post crematum corpus, quo sensu Servius ad hunc 11. Æneid. locum *seminusta-que servant busta*. Unde Bustuarii dicti sunt gladiatores, qui ante sepulcra dimicabant. Post exoletum morem captivos ibidem necandi; quæ sanguinis effusio, quasi ad placandos inferos deos, *inferia* quoque dicebatur.

CAPUT LXXXV.

Plebs statim ¹ a funere, ad domum Bruti & Cassii cum facibus tendit: atque ægre repulsa, obvium sibi ² Helvium Cinna, per errorem nominis, ³ quasi Cornelius is esset, quem graviter pridie concionatum de Cæsare, ⁴ requirebat, occidit: caputque ejus præfixum hastæ circumtulit. Postea solidam ⁵ columnam prope xx. pedum lapidis Numidici ⁶ in foro statuit: scripsitque, ⁷ PARENTI PATRIÆ. Apud eandem ⁸ longo tempore, sacrificare, vota suscipere, controversias quasdam interposito per Cæsarem ⁹ jurejurando distrahere, perseveravit.

NOTÆ.

1. *Statim a funere*] Plutarchus ait non perfecto funere; sed incenso rogo sustulisse inde torres, &c.

1. *Helvium Cinna*] Tribunum illum plebis, Cæsaris amicum de quo supra c. 52. Idem habet Valer. Max. lib. 9. c. 9. additque Plutarchus in Cæsare, Cinna hunc nocte illa, cui funeris dies illuxit, somniasse, se ad cœnam a Cæsare invitari, ac reluctantem manu abductum.

5. *Quasi Cornelius, &c.*] Præcipue quod cum esset Cæsaris affinis, ut habet ibidem Valerius, unaque prætor hac sua oratione, percussores ejus, honoribus afficiendos Reique publicæ conservatores prædicasset.

4. *Requirebat*] Casaub. in Vitterbiensi codice legit *inquirebat*.

5. *Columnam lapidis Numidici*] Hoc est marmoream; quippe marmor ex Numidia in Italiam invehebatur maculosum nigro colore cum albo & rubeo mixtum, de quo Plinius lib. 36. cap. 6. Græci aram a populo, columnam ab Antonio erectas aiunt. Hanc verosimillime Cicero sceleratam appellat in Philippicis.

6. *In foro*] Eo ipso ubi crematus erat loco. Notat hic Casaub. reliquiarum meminisse neminem, excepto Dione, qui in paternum eas monumentum delatas a libertis ejus refert.

7. *PARENTI PATRIÆ*] Cicero Epist. 3.

lib. 12. ad familiares, non a plebe, sed ab Antonio, non columnæ sed statuæ Cæsaris non PARENTI PATRIÆ, sed PARENTI OPTIME MERITO ascriptum dicit. Quæ tanta dissensio omnia hæc facta fuisse forte persuaserit.

8. *Longo tempore*] Atqui paulo post eversa est per Dolabellum columna; unde hic locus intelligendus videtur de diuturnis sacrificiis, quæ etiam post disjectam columnam illic facta sunt.

9. *Jurejurando distrahere.*] Hoc est dirimere & finire quod verbum originem habuit ab auctionibus (de quibus sup. ad c. 50.) ubi res pluribus divenditæ quasi in diversa trahuntur. Quo vero sensu hic accipitur signum est honoris divini, tum quod per deos, aut heroas jurabant, tum quod locum illum, ubi crematus erat templi instar habitum oportuit: in templis enim controversiæ hoc modo dirimi seu distrahi solitæ. Patet ex Plin. epist. 1. lib. 5. Quod postea frequentius usitatum est etiam erga vivos ut de Aug. Horatius epist. 1. lib. 2.

Præsenti tibi divinos largimur honores,

Jurandasque tuum per nomen ponimus aras.

Et per fortunam, salutem, caput imperatorum jurasse, vulgatum est. Quod & hodie tam viget apud Persas, quam quod unquam maxime viguit.

C A P U T L X X X V I .

Suspicionem Cæsar quibusdam suorum reliquit, neque voluisse se diutius vivere, neque curasse quod valitudine minus prospera uteretur: ideoque & quæ¹ religiones monerent, & quæ renuntiarent amici, neglexisse. Sunt qui putent confisum eum novissimo illo² Senatusconsulto ac jurejurando, etiam custodias³ Hispanorum cum gladiis sectantium se, removisse. Alii e diverso⁴ opinantur, insidias⁵ undique imminentes subire semel confessum satius esse, ⁶ quam cavere semper. Alii ferunt dicere solitum, non tam sua, quam Reip. interesse uti salvus esset, se jam pridem potentia gloriæque abunde adeptum: Remp. si quid sibi eveniret, neque quietam fore, & aliquanto deteriore conditione civilia bella subituram.

N O T Æ.

1. *Religiones*] Hoc est somnia, auspicia prodigia, &c. de quibus supra cap. 83.

2. *Senatusconsulto & jurejurando*] De quibus cap. 84.

3. *Hispanorum sectantium se*] Habuit & Augustus ad corporis custodiam Hispanos in August. cap. 49. vulgatæ editiones legébant *inspectantium* pro *observantium*. Ego, inquit Casaubonus, non puto latinitatem pati, ut aliter legatur, quam *sectantium*.

4. *Alii opinantur*] Torrentius in duobus codicibus legit *opinatum*. nec in iisdem reperitur vox *confessum*. Quod longe melius videtur transposita voce *ferunt* ante vocem *alii*; sic *alii e diverso opinatum insidias undique imminentes subire semel satius esse, quam cavere semper ferunt; alii dicere solitum, &c.*

5. *Undique imminentes*] Nec enim illum fugiebat, quo adversus ipsum animo

forent etiam qui videbantur amici. Cicero lib. 14. Epist. 1. ad Attic. hæc ejus verba refert. *Ego dubitem quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, neque suo commodo me convenire possit: atqui si quisquam est facilis, hic est: tamen non dubito quin me male ode-rit, &c.* Et epist. sequenti de eodem idem loquendo. *Ego nunc tam sim stultus, ut hunc ipsum facilem hominem, putem mihi esse amicum, cum tamdiu sedens meum commodum expectet, &c.*

6. *Quam cavere semper*] Hortantibus amicis ut custodias corporis cohortes Hispanas duceret, respondit; nihil assidua custodia infelicius esse, & in perpetuo timore commorantibus. Quo sensu Dionysius Syracusanus cognitis Calippi amici insidiis dixit melius esse mori, quam vivere non solum hostes caventem, sed & amicos.

C A P U T L X X X V I I .

Illud plane inter omnes fere constitit, talem ei mortem pene ex sententia obtigisse. Nam & quondam cum apud Xenophontem legisset, Cyrum ultima valitudine mandasse quædam de funere suo, aspernatus tam lentum mortis genus, subitam sibi celeremque optaverat. Et pridie quam occideretur in sermone nato¹ super cœnam, apud M. Lepidum, quisnam esset finis vitæ commodissimus, repentinum, inopinatumque prætulera.

NOTÆ.

1. *Super cœnam*] Hoc est inter cœnandum patet ex cap. 77. Tib. 56. Calig. 22. Juvenal Sat. 5.

Tale super cœnam facinus narraret Ulysses Alcinoos. Aliud est inter cœnam in Aug. cap. 71.

CAPUT LXXXVIII.

Perijt sexto & quinquagesimo ætatis anno : atque in ² Deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed & persuasione vulgi. Siquidem ludis, quos ³ primo consecratos ei heres AUGUSTUS edebat, ⁴ stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti, & hanc de causa simulacro ejus in ⁵ vertice additur stella. Curiam, in qua occisus est, ⁶ obstrui placuit : Idusque Martias ⁷ parricidium nominari : ac ne unquam eo die Senatus ageretur.

NOTÆ.

1. *Sexto & quinquagesimo ætatis anno:]* Ut autem duo belli fulmina Cæsar & Scipio eodem hoc ætatis anno, sic & duo doctrinæ lumina Virgilius & Plinius obijere, ait Torrentius; sed & Romulus, Pompeius ipse & Antonius Triumvir hos annos nati perire, &c. quem annum climactericum aiunt, propter multiplicatum octies septenarium.

2. *In Deorum numerum]* Hæc est illa tam celebris imperatorum *δοξια* consecratio; cujus honor ad Cæsarem usque, alii a Romulo nemini publice impertitus. Privatum vero non semel : auctor quippe Plutarchus in quæst. Rom. parentes nonnullos a liberis consecratos & domestica religione cultos, iique erant, qui *animales dii* dicebantur, quod animas ipsorum in deos conversas existimarent. Unde cum imperatores patres patriæ dicerentur, publicas quoque consecrationes illis attribuit adulatio; exemplo præsertim a Græcis ducto, qui peculiari quadam veneratione Heroum memoriam commendabant, quod Latini multo inverecundius, ut ait Casaubonus, quem consule, in deorum numerum referri aut consecrari dixerunt. Quod Augustus in Cæsare patre fanxit. Unde Manilius,

Jam facit ipse deos, mittitque ad sidera numen,

Majus, & Augusto crescit sub principe cœlum.

3. *Primo consecratos ei]* Alii legunt *consecrato*, alii *quos primos*, &c. Hos autem veneri genitrici dicatos, excepto Suetonio, cæteri omnes aiunt : quare suspicatur Casaubonus ei intelligendum esse pro *ab eo*, quod alias non semel hic auctor : multos enim Augustus edendos jusserat. Sed quid si *primo ei* intelligatur quasi primo post Romulum e Romanis consecrato.

4. *Stella crinita]* Cometes videtur, de quo intelligendus Virgil. Eclog. 9.

Ecce Dionai processit Cæsaris astrum.

Qua nota & nummi signati cum voce *Divus Julius*. Vide Senec. lib. 7. quæst. natur. c. 17. & Plin. lib. 2. c. 25.

5. *In vertice]* Virgil. 8. Æneid.

Patriumque aperitur vertice sidus.

Et Plin. loco citato.

6. *Obstrui]* Appianus dicit populi furore combustam.

7. *Parricidium]* Quod aræ vel columnæ inscriptum fuerat, ut notatum est ad cap. 85.

CAPUT LXXXIX.

Percussorum autem fere, neque¹ triennio quisquam amplius supervixit, neque² sua morte defunctus est. Dammati omnes, alius alio casu perit: pars naufragio, pars prælio, nonnulli semet eodem³ illo pugione, quo Cæsarem violaverant, interemerunt.

N O T Æ.

1. *Triennio*] Eos præsertim intelligit, qui a morte Cæsaris ad Philippense bellum & ipso Philippensi bello periere. Secus enim triennium prætergressi sunt nonnulli qui cum Sexto Pompeio, atque etiam Antonio fuerunt, de quibus in August.

2. *Neque sua morte*] Sed violenta quo sensu Virgil. lib. 4. in fine.

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,

Sed misera ante diem, &c.

Et Senec. in epistolis: *bella res est mori sua morte, &c.*

3. *Illo pugione*] Cassium innuit, de quo in Aug. ut & Brutum auctoribus Plutarcho, & Dione lib. 48.

C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER II.

D. OCTAVIUS CÆSAR AUGUSTUS.

CAPUT I.

ENTEM OCTAVIAM ² Velitris præcipuam olim fuisse, multa declarant. Nam & ³ vicus celeberrima parte oppidi jam pridem Octavius vocabatur: & ostendebatur ara Octavio consecrata: qui bello dux finitimo, cum forte Marti rem divinam faceret, nuntiata repente hostis incursione, semicruda ⁴ exta rapta foco ⁵ profecuit: atque ita prælium ingressus, victor rediit.

Decretum etiam publicum extabat, quo cavebatur ut in posterum quoque simili modo exta Marti redderentur, ⁶ reliquæque ad Octavios referrentur.

NOTÆ

1. *Gentem Octaviam*] Gens & familia quanquam promiscue interdum usurpentur; exacte tamen loquentibus eo modo differunt quo totum & pars. *Une maison & ses branches.*

2. *Velitris*] Reperitur quoque Velitra in singulari; Volscorum oppidum est. Hodie *Belitri* An- & Octavius Tusculanus, ille Tarquinii superbi gener de quo Livius lib. 1 in ea sit gente reponendus non satis liquet; conjectura tamen non levis est propter Tusculi, ubi hîc habitabat, Velitrarumque viciniam ac nominis toto latio celebritatem.

3. *Vicus*] Insigne quoddam hujus in suos fuisse beneficium conjicit ex eo Casaubonus, quod de nomine alicujus, loco nomen im-

nere heroïci fuerit honoris; unde cum aræ quoque & ludi eis decernerentur, ideo huius phrasi, *ara Octavio consecrata* non necessario supplendam vult præpositionem *ab*; unde accipit de ara ipsi Octavio consecrata. Torrentius vero sic interpretatur: id est (ne quis erreret) *ab Octavio*. Frequens Suetonio ut præpositiones omittat,

4. *Extæ*] Hoc est victimæ præcordia, inter quæ cor ipsum annumeratum est; sed non ab initio.

5. *Profecuit*] In deorum sacrificiis totam quandoque victimam cremabant, vocabantque holocaustum, hoc est, totum combustum; quandoque partem quæ vesceretur ii, qui sacrificio intererant, *profecabant*, quod

verbum in sacrificiis erat solenne. Hoc secundum sacrificii genus tunc temporis ab Octavio celebrabatur, cum prærepentina hostium incurfione sacrificii finem expectare non licuit, nec inceptum deferere voluit, quapropter præcordia quamvis nondum percocta eripuit ex igne, & prosecuit, hoc est reddidit Marti, cui sacrificabat, partem ad

vescendum reservavit.

6. *Reliquia*] Hoc est partes edulio servatæ; *proficia* vero dicebantur, a profecando partes diis porrectæ. Quod etiam verbum sacrificantibus erat solenne ex disciplina haruspicum: *porrici* enim dicuntur exta, quando porriguntur, hoc est in aram focumque dantur.

C A P U T I I .

EA gens a Tarquinio Prisco rege, ¹ inter Romanas gentes allecta in Senatum, mox a Ser. Tullio ² in patricias transducta, procedente tempore, ³ ad plebem se contulit: ac rursus ⁴ magno intervallo per D. Julium in ⁵ patriciatum rediit. Primus ex hac magistratum populi suffragio cepit ⁶ C. Rufus. Is quæstorius Cn. & C. procreavit: a quibus duplex Octavio familia defluxit, conditione diversa. Siquidem Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis. At Cajus, ejusque poster, seu fortuna, seu voluntate, in ⁷ equestri ordine constitere, usque ad AUGUSTI patrem. Proavus AUGUSTI secundo Punico bello, stipendia in Sicilia Tribunus militum fecit. ⁸ Emilio Pappo imperatore. Avus municipalibus ⁹ magistratibus contentus, abundante patrimonio, tranquillissime senuit. Sed hæc alii. Ipse AUGUSTUS nihil amplius quam equestri familia ortum se scribit, veterere ac locuplete, & in qua primus senator pater suus fuerit. ¹⁰ M. Antonius libertinum ei proavum exprobrat ¹¹ restionem, e ¹² pago Thurino: avum ¹³ argentarium. Nec quidquam ultra de paternis AUGUSTI majoribus reperi.

N O T A .

1. *Inter Romanas gentes*] Beroaldus & Sabellicus legunt *minores gentes*; sed male: si enim inter minores gentes quamvis nove diceret Suetonius adlectam Octaviam gentem, perperam addidisset, a *Servio in patricias transducta*, majorum enim & minorum gentium differentia non est nisi inter patricios, docente Livio lib. 1. allectos a Tarquinio Prisco, vel a Bruto, ut ait Tacit. lib. Annal. 11. centum in patres qui minorum gentium fuerint appellati. Unde dicendum esset sola voce *patricias* majorum gentium intelligi *καὶ ἐξ ὧν* quanquam daretur *minores gentes* scriptum a Suetonio ad designandos minorum gentium patricios, quod alibi non reperitur. Superest igitur ut legatur *Romanas* hoc sensu ut Tarquinius Priscus civitate donatam gentem illam in Senatum adlegerit, Servius autem Tullius etiam in patricias cooptaverit, ut de Claudiis factum infra videbitur in Tiberio.

2. *In patricias*] Senatores omnes non fuisse patricios, inde & præterea Ciceronis & Ca-

tonis exemplo patet, & infra c. 10. *Patricius, necdum Senator*.

3. *Ad plebem se contulit*] Adoptione forte, ut de Claud. in Jul.

4. *Magno intervallo*] Legunt alii *magna vi*. Verum qui conveniat dictatori & Cæsari, cui ad libitum omnia facere in promptu erat. Hoc ergo intelligitur factum lege Cassia, qua Cæsar dictator patriciorum augens numerum, in eum ascivit Octavium, qui postea Augustus dictus est, adolescentem statim ab induc-ta virili toga.

5. *In patriciatum rediit*] Nove dictum notavit Torrentius pro a plebe ad patres traducta est. Patriciatus vero eadem dignitas non quæ sub recentioribus imperatoribus.

6. *C. Rufus*] Supple *Octavius* erat gentis nomen, quemadmodum Cn. & Cajum, Octavios intellige prænominibus enim fratres distinguiebantur de quibus plura in Tiberio.

7. *In equestri ordine*, &c.] Non dicit in ordine plebeio quanquam a patribus ad ple-

hem antea transisse dixerit, quia nempe, ut facile conjicere est, illis erat census equestris de quo supra in Jul. cap. 33. quod solum requirebant, ut in equestrem ordinem Civis Romanus legeretur, licet autem patricium ordinem non receperit Octavia Gens nisi Julii temporibus; Cnei tamen Octavii nepotes equestrem ordinem prætergressi dicuntur propter honores ab eis gestos; quicumque enim equites magistratum gesserant, equites ii esse desinebant.

8. *Æmylio Pappo*] De illo Livius lib. 28. Pappum veteres dixere lanuginosum illum cardui florem, qui vento tam facile cedit, mutuati a Græcis, quibus dicitur *πάππος*, quæ vox avum quoque significat.

9. *Magisteriis*] Magisteria vocat dignitates seu, ut vulgo dicitur (officia municipii sui) quæ magistratus nomine non donabantur propter Romanorum magistratuum longe superiorum excellentiam.

10. *M. Antonius*] Quadam Epistola Suetonii temporibus adhuc extante; aliud autem non est antiquorum hæc de re testimonium nisi epistola Ciceronis in fine lib. 3. ad Quinctum fratrem; quam tamen Ciceronis esse negat Casaubonus, licet veterem existimet. Multa continet Augusto & ejus majoribus probrosa.

11. *Restionem*] Hoc est restium seu fumium venditorem aut opificem, scribendumque minori caractere: non enim cognomen est; alioqui stolide fuisset exprobratum: quod ita intelligendum censet Casaubonus, ut fa-

miliæ habuerit Octavius pater ejusmodi artificiorum peritas; unde quæstum faceret simili ratione qua Ciceronis pater *fullo* dictus est, sed cum neque etiam in hoc fuerit opprobrium, moris siquidem erat; dicatque insuper Antonius libertinum restionem, ut servili genere ortum indicet, videtur ita intelligendum, ut restium opificem, aut ad minimum venditorem fuisse exprobraverit.

12. *Pago Thurino*] Non extat hodie, erat autem in magna Græcia: hinc Sinus Thurinus, qui Tarentini pars est.

13. *Argentarium*] Fuit olim in civitatibus certum corpus, siue *σύνταγμα* argentariorum, quorum erat publicum officium *l. argentarius ff. de edendo*, & fides publica *l. si ventri ff. de rebus auct. jud. possid.* Tabernæ, & mensas cum ære in foro positas habebant *l. qui tabernæ ff. de contrah. empt.* apud mensas pecuniæ deponebantur, permutabantur, emebantur, vendebantur: quod Latine est cambire. Per eos plerique pecuniam credebant, & fœnori occupabant, emebant, vendebant, auctiorem, & omnia negotia exercebant *l. si hominem ff. de depositi, &c. deque his omnibus rationes conficiebant l. 4. ff. de edendo.* Eorum munia quæ varia sunt, variis quoque appellationibus designantur. Nam & mensarii dicuntur siue mensuarii, & nummularii, & argentarii, & argentariæ mensæ exercitores, &c. plura vide apud Cujacium ad *l. si unus ff. de pactis.*

CAPUT III.

Octavius pater a principio ætatis, & re & existimatione magna fuit: ut equidem mirer, hunc quoque a nonnullis¹ argentarium, atque etiam inter² divisores, ³ operasque campestris, proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus est facile, & egregie administravit. Ex prætura⁴ Macedoniam sortitus, fugitivos, residuam⁵ Spartaci & Catilinæ manum, ⁶ Thurinum agrum tenentes, in itinere delevit, negotio sibi in Senatu extra ordinem dato. Provinciæ præfuit, non minore justitia quam fortitudine. Namque ⁷ Bessis ac Thracibus magno prælio fuis, ita socios tractavit, ut epistolæ M. Tullii Ciceronis extant, quibus Q. fratrem, eodem tempore parum secunda fama ⁸ proconsulatum Asiæ administrantem, hortatur & monet, imitetur in promerendis sociis ⁹ vicinum suum Octavium.

INTERPRETATIO.

a Octavius pater fuit potens divitiis, & fama conspicuus ab ineunte aetate.

NOTÆ.

1. *Argentarium*] De argentariis dictum cap. 2.

2. *Divisores*] De his in Jul. cap. 80.

3. *Operas*] Operæ campestris dicebantur illi, qui in comitiis operas suas candidatis elocabant nempe a campo Martio, ubi habebantur.

4. *Macedoniam*] In Jul. cap. 35.

5. *Spartaci*] Noti ex historia Romana flagitiosi viri, quorum ille e Lentuli familia gladiator, qui effracto suo & aliorum quorundam ergastulo, negotii multum confusilibus & consularibus viris faceffit, donec victus a Crasso audacter pugnans interiit. Hic vero, qui conflato ex omni Italiae colluvie exercitu, aliquot annis post Spartacum profligatus est, amborum reliquæ in unum contractæ has Italiae oras latrociniis infestabant, tunc cum Octavius in provinciam profectus est.

6. *Thurinum*] Calabria pars est hodie, qua Octavio iter erat delatam petenti provinciam, quapropter dicit extra ordinem datum fuisse negotium illud, non enim id erat suæ provinciae, sed ut iisdem copiis, quas in Macedoniam ducturus erat, graffatoribus in itinere liberaret Remp.

7. *Bessis*] Hi erant Thraciae populi ad Nesum amnem, qui amnis hodie dicitur Turcis *Charafon*, quare verosimillima videtur Be-

roaldi sententia, qua delendam censet conjunctionem, ut legatur *Bessis Thracibus*.

8. *Proconsulatum*] Provinciarum alia consulares, quæ ab iis, qui in urbe consulatum gesserant, consulari imperio obtinebantur, unde etiam proconsules dicebantur: alia prætoriae, quas, qui prætores in urbe proximo anno fuerant, prætorio imperio obtinebant, & proprætores appellabantur. Suetonium arguit Turnebus lib. Advers. 24. c. 15. quod Asia non fuerit nisi prætoriae, cujus tamen proconsulatum dixit, verum cum id omnino penes Senatum esset, ut quem & in quam vellet provinciam mitteret, constat identidem illud immutatum, atque ex magistratum nomine, qui provincias obtinebant, fuisse quoque denominatas. Ita ut in consulares prætorii, quandoque mitterentur, quemadmodum Octavius in Macedoniam, quæ Consularis erat, ut pote in qua Antonio, qui consulatum una cum Cicerone gesserat, successit, & vice versa, &c.

9. *Vicinum*] De provinciarum vicinitate verosimilius est intelligi: non enim longe ab Asia distat Macedonia, quamvis alii de Urbana vicinia intelligant, ut qui ædes conjunctas, aut parum semotas in urbe habitarent.

CAPUT IV.

DEcedens Macedonia, prius quam confiteri se¹ candidatum consularis posset, morte obiit repentina, superstitibus liberis, ² Octavia maiore, quam ex ³ Ancharia: & Octavia minore, item AUGUSTO, quos ex Atia tulerat. Atia M. Atio Balbo, & Julia sorore C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stirpe ⁴ Aricinus, multis in familia Senatoriis ⁵ imaginibus, a matre Magnum Pompeium arctissimo contingebat gradu: functusque honore præturæ, inter xx. viros ⁶ agrum Campanum plebi Julia lege divisit. Verum M. Antonius despiciens etiam maternam AUGUSTI originem, proavum ejus Afri generis fuisse, & modo ⁷ unguentariam tabernam, modo ⁸ pistrinum Ariciæ exercuisse, objicit. ⁹ Cassius quidem Parmensis quadam epistola, non tantum ut ¹⁰ pistoris, sed etiam ut num-

nummularii ¹¹ nepotem, sic taxat AUGUSTUM, *Materna tibi farina: siquidem ex crudissimo Aricia pistrino hanc finxit manibus* ¹² *collybo decoloratis* ¹³ *Nerulonenſis menſarius.*

NOTÆ.

1. *Candidatum*] Vult Fenestella lib. 2. cap. 7. candidatos ab initio dici solitos tantum eos, qui consulatum ambirent, alii vero de aliis quoque honoribus semper dictum existimant. Nota est ratio nominis, quod nempe candidis quibusdam vestibus induti forent. Quod vocabulum ad aliarum quoque rerum petitores translatus est. Obiit ille Octavius Nolæ, ut ex cap. 100. infra colligas, & ex Tacito 1. Annal. constat.

2. *Octavia major*] Hanc Plutarchus C. Marcello, deinde Antonio nupsisse tradit, Suetonius autem non illam, sed Octaviam minorem Marcello nupsisse affirmat in Jul. cap. 27.

3. *Ancharia*] Priori conjugē de qua Plut. in Antonio.

4. *Aricinus*] Aricia Latii oppidum non longe ab urbe Roma, in Jul. c. 46.

5. *Imaginibus*] Hæ fuerunt illustrium virorum simulacra cerea coloribus artificiose adumbrata. Juven. Sat. 8.

Tota licet veteres exornent undiquec era Atria, nobilitas sola est atque unica, virtus.

Qui suam tantum imaginem exhibebant, hi novi, qui vero majorum quoque imagines exhibere poterant, nobiles habebantur. Pro iis, inquit Budæus lib. 1. in Pandectas, posteriora tempora insignia gentilitia habuerunt, quæ arma vulgo vocantur: quæ ipsa quoque primum, ut simile est veri, virtutis præmia fuerunt, ac rerum præclare gestarum decora.

6. *Agrum Campanum*] De hoc & lege Julia in Jul. c. 20. viginti autem illi viri fuerunt, per quos Cæsar divisit agrum illum, cum ante illum non plures quam tres viros ejusmodi rebus præficere solitus esset Senatus, qui triumviri coloniis deducendis, & agris dividendis dicebantur. De his quoque in Jul. c. 20.

7. *Unguentariam*] Venalibus unguentis,

refertam. Sunt autem unguenta odorum commixtiones diversorum addito oleo, & balsamo ungendis deliciarum aut etiam valetudinis causa corporibus.

8. *Pistrinum*] De pistrinis in Julio c. 31.

9. *Cassius Parmensis*] De quo in Jul. scriptor fuit tragædiarum, militumque in partibus Cassii & Bruti tribunus, quibus victis, cum Athenas secessisset, Augusti jussu occisus est. De illo Horat. Sat. 10. lib. 1.

Etrusci

Quale fuit Cassi rapido ferventius anni Ingenium: capsis quem fama est esse librisque

Ambustum propriis, &c.

10. *Pistoris*] Sic quoque dicebantur servi pistrinorum. Vide in Jul. cap. 48.

11. *Nepotem*] Cassius hic, qui Augustum, ut & pistoris, & nummularii nepotem notabat, cum Antonio consentit. Antonius enim ei paternum avum argentarium exprobat, volebatque Atium Balbum, avum maternum, patrem habuisse, qui Ariciæ pistrinum exercuerit. Nepos igitur nummularii quoad patrem, quoad matrem pistoris pronepos fuit Augustus. Sed nepotum nomine etiam pronepotes continentur, &c. sic Torrent.

12. *Collybo*] Collybon quidem Græci, sed vetustissima quæque exemplaria Latina per jota scribunt. Est autem Collybus tam id quod pro pecuniæ permutatione argentario solvitur, quam ipsa pecuniæ contræctatio ἀργυρίου ἀλλαγή &c. Torrent.

13. *Nerulonenſis*] Fatentur omnes sibi non liquere, quid intelligatur hoc verbo. Est enim Nerulum duorum Italiæ oppidorum nomen, ad quæ nulla apparet Balborum relatio. Legerim, inquit Casaubonus, *Vetulonenſis*. Vide Plinium lib. 3. cap. 5. At in antiquissima Lugdunensi editione reperi *Nemorensis*, quod idem esset, atque *Aricinus*, in Julio cap. 46.

CAPUT V.

A. V. C.
DCXCI.

Natus est AUGUSTUS, M. Tullio Cicerone, & Antonio Coss. 1x. Kal. Octobris, paullo ante solis exortum, ² regione Palatii, ad ³ Capita bubula: ubi nunc ⁴ sacrarium habet, aliquanto post quam excessit, constitutum. Nam ut Senatus ⁵ Actis continetur, cum C. Lectorius adolescens patricii generis, ⁶ in deprecanda graviore adulterii poena, ⁷ præter ætatem atque natales, hoc quoque patribus conscriptis allegaret, se esse possessorem, ac velut ⁸ ædituum soli, quod primum D. Augustus nascens ⁹ attigisset, peteretque donari, quasi proprio suo, ac ¹⁰ peculiari Deo: decretum est ut capars domus consecraretur.

NOTÆ.

1. *Natus est*] Uno & sexaginta annis ante Christum natum.

2. *Regione Palatii*] Quatuor urbis Romanæ regiones, Palatina scilicet, Suburana, Exquilina, & Collina a Servio sexto Romanorum rege fuerunt usque ad Augusti tempora, qui totum urbis spatium in quatuordecim regiones & vicos complures divisit c. 30. Palatinus unus erat, & primus e septem Romanis montibus, ut pote quem urbi suæ locum elegit Romulus, factusque est postea totius imperii sedes, in eo siquidem erant Augusti ædes: unde etiam Palatii nomen inditum est regum, & splendorum virorum ædibus.

3. *Capita bubula*] In regione Palatii fuerunt septem vici, quorum unus dicebatur *ad capita bubula*, vel quod ibi viderentur sculpta bouum capita, vel venalia & suspensa.

4. *Sacrarium*] Alii legunt *habetur*, quod rejicit Torrentius: est autem sacrarium non tam locus sacer, quam ubi res sacræ deponuntur, quamquam hic & alibi quoque pro sacello sumi videatur.

5. *Actis*] Quæ conficienda Julius instituerat.

6. *Deprecanda*] Hoc est precibus amolienda, & avertenda, quænam autem sit gravior hæc adulterii poena, fatetur nescire

se Casaubonus: certe legitimam adulterii poenam tunc temporis non fuisse mortem, vel ex hoc uno constat, quod lex Julia de adulteriis, vetaret adulterii damnatam dicere testimonium. Gravior igitur adulterii poena fortasse fuerit deportatio; maxime ubi duplex crimen est, incestum scilicet & adulterium, *l. si quis viduam ff. de quaestionibus*: qua poena jura civitatis omnia amittebantur. Adulterii vero simplicis erat poena relegatio, deportatione multo mitior. Vide Lips. lib. 4. Anal. Taciti num. 98. & 2. num. 109.

7. *Præter ætatem*] Juvenilem scilicet, cui facilius solet venia concedi; ad tempora vero Augusti nulla legitima poena irrogata fuerat adulteris; sed impudicæ mulieres propinquorum arbitrio castigabantur, in Tiber. cap. 35.

8. *Ædituum*] Quasi ædis tuitorem, qui enim sacri loci curam gerit, ædituus dicitur.

9. *Attigisset*] Inquit veterum consuetudinem: solebant enim recens natos in terra sistere, Deamque Opem invocare, ut placido sinu eos exciperet; inde etiam exorta Levana Dea, quæ pueris e terra levandis præesset, in Nerone cap. 6.

10. *Peculiari Deo*] Cæsari Augusto, cujus quasi domesticus cultor erat.

CAPUT VI.

NUtrimentorum ejus ostenditur adhuc locus ¹ in avito suburbano, juxta Velitras permodicus, & ² cellæ penuariæ instar: tenetque vicinitatem opinio, tamquam & natus ibi sit. Huc introire nisi necessario & ³ caste, religio est: concepta opinione veteri, quasi temere adeuntibus horror quidam & metus objiciatur: sed & mox confirmata est. Nam cum possessor villæ novus, seu forte, seu tentandi causa cubitum se eo contulisset: evenit, ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita vi, & incerta, pene semianimis cum ⁴ strato simul ante fores inveniretur.

NOTÆ.

1. *Avito suburbano*] Hoc est avorum, gentis scilicet Octaviæ villa, quæ in suburbio velitrarum fuerit.

2. *Cella penuaria*] A penu dicta, ubi condebantur penora; ea nempe, quæ familiæ victui comparata sunt.

3. *Caste*] Hoc est mente ab omni labo pura.

4. *Strato*] Hoc est vel lecto, vel ejus opertorio, stratum enim dixere quidquid sterni solet.

CAPUT VII.

INfanti cognomen THURINO inditum est, in memoriam majorum originis: vel quod in regione ¹ Thurina, ² recens eo nato, pater Octavius adversus fugitivos rem prospere gesserat. Thurinum cognominatum, satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem ³ imagunculam ejus æream veterem, ⁴ ferreis ac pene jam exolescentibus literis, hoc nomine inscriptam: quæ dono a me ⁵ Principi data inter ⁶ cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliam sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quam *mirari se* rescribit, *Pro opprobrio nomen prius sibi objici.* ⁷ Postea C. CÆSARIS, & deinde AUGUSTI cognomen assumpsit: alterum, testamento ⁸ majoris avunculi: alterum, ⁹ Munatii Planci sententia: cum quibusdam consensibus, Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, prævaluisset, ut Augustus potius vocaretur, non tantum novo, sed etiam ¹⁰ ampliore cognomine: quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, ¹¹ augusta dicantur, ab ¹² auctu vel ab avium ¹³ gestu, gustuve, sicut etiam Ennius docet, scribens:

Augusto ¹⁴ *augurio postquam inclyta condita Roma est.*

NOTÆ.

1. *In regione Thurina*] Longe probabilius videtur quam exprobratum ab Antonio.

2. *Recens eo nato*] Non quod hoc eodem natus esset anno; tertium enim agebat, ut patet ex eo quod dixit Cicerone Consule natum, a quo ad expeditionem illam tres elapsi

fuerant anni: contigit enim hoc L. Afranio & C. Marcello Celere cons. sed quia agnomen non imponebatur, nisi ex gestis, aut occasione aliqua. Animadvertite autem a Suetonio cognomen sumi pro agnomine; illud enim familiæ, hoc autem rerum gestarum, ut modo dictum est, quemadmodum Africanus

Afiaticus, Atticus, &c. quamquam, & ab aliis quoque promiscue usurpata reperiuntur, ut de Scipione Salustius, cui cognomen Africano ex virtute fuisse dicit.

3. *Imagunculam*] Hoc est parvam imaginem; liber unus habet *icunculam* ut Neron. cap. 56.

4. *Ferreis*] Legit Ursinus *ferrugineis*, sed prius unanimi consensu retinent omnes. Sensus enim est æreæ hujus imagunculæ literas fuisse ferreas, ferro scilicet debitæ figuræ in æris cælaturas imposito sive insculpto, quam artem Græcis dici *εἰσκαύω* probat ex Athenæo Casaub. nos ejusmodi opera vulgo Damascena vocitamus. Vide Dalechampium in cap. 7. lib. 3. Plinii.

5. *Principi*] Adriano verosimillime, huic enim epistolarum Magister fuerat Suetonius, atque illi imagunculam donaverat.

6. *Cubiculares*] Imagines variis asservabant in locis, majorum nempe in atrio splendidissimo scilicet & celeberrimo ædium loco: Larium, omniumque, quibus cura genialis thori, & dilectorum sibi capitum in cubiculo: ubi etiam aderat puer custodiæ præpositus ut ex Suet. colligitur in Domit. in fine. Puer cura Larium cubiculi ex consuetudine præpositus. Et Macrobius sub finem lib.

1. *Inter hæc servilis moderator obsequii, cui cura vel adolendi penates, &c.* In bibliothecis quoque viri docti dedicatas habebant veterum auctorum imagines; unde Juvenalis in eos qui hæc de se falso prædicari ambiebant. Sat. 2.

Quamquam plena omnia gypso Chrysippi invenias. Et paulo infra.

Et jubet Archetypos pluteum servare Cleanthas.

Nec imagines solum; sed & alia quoque utensiles, coronas &c. dedicata in cubiculis habebant. Ut ex Tacit. lib. 15. Annal. & Suet. in Nerone colligere est.

7. *Postea Cæii Caesaris*] Legebam inquit Casaub. nomen C. Julii Caesaris, sine ratione

enim omissum videbatur nomen præcipuum; sed cum hic de cognominibus Octavii tantum agat, locum ea vox non habet: sed nec prænomen C. ferri potest; scribe igitur *postea Caesaris*.

8. *Majoris avunculi*] Julii nempe: de quo cap. 4. cujus testamento in Cæsarum familiam adoptatus erat. Super quo loco in Jul. cap. 83.

9. *Munatii Planci*] Ab hoc cum Galliam regeret, conditum Lugdunum dicit Eusebius. Cognomen a pedibus planis scriptus fuerit nec ne, non liquet, Planci enim dicuntur ejusmodi homines a tabulis planis quæ planæ appellantur.

10. *Ampliore*] Ovid. 1. Fast. paulo ante finem.

Hic socium summo cum Jove nomen habet.

11. *Augusta dicantur.*] Ovid. ibid.

Sancta vocant augusta patres, augustæ vocantur

Templa Sacerdotum rite dicata manu.

12. *Augur*] Ominis boni gratia, ut nempe semper augeantur; *augere* enim verbum sacrorum est, cum *augeri hostias imperasset* infra cap. 96. & Ovid. 1. Fast.

Hujus & augurium dependet origine verbi

Et quodcumque sua Jupiter augeat ope,

13. *Gestu, gustu*] Tripartita erat avium divisio in augurali disciplina; auspiciū enim faciebant, vel ore, quo tripudium nec ne fieret observabatur. De hoc in Tib. cap. 2. quod hac voce *gestu* intelligitur: vel ore & alis, vel volatu & alis: nec enim volatum modo observabant, sed modum quoque volandi.

14. *Augurio*] Sumitur in genere pro quacunque divinandi ratione, patet ex Plauto in Asinaria *quantum ex augurio auspiciū intelligo*: notum est autem Romulo auguria de imponendo utri nomina captanti 12. vultures, Remo vero 6 tantum visos esse. Vide sis cap. 95.

CAPUT VIII.

QUADRIMUS, patrem amisit: duodecimum annum agens, ¹ aviam Juliam defunctam pro concione laudavit. Quadriennio post ² virili toga sumpta, ³ militaribus donis triumpho Cæsaris ⁴ Africano donatus est, quamquam expertus belli propter ⁵ ætatem. ⁶ Profectum mox avunculum in Hispanias, adversus Cn. Pompeii liberos, vix dum firmus a gravi valitudine, per hostibus infestas vias, paucissimis comitibus, naufragio etiam facto, subsecutus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam. Cæsare post receptas Hispanias, expeditionem in ⁶ Dacos, & inde in Parthos, destinante, præmissus ⁷ Apolloniam, studiis vacavit. Utque primum occisum eum, heredemque se comperit, diu cunctatus, an proximas ⁸ legiones imploraret, id quidem consilium ut præceps immaturumque omisit: cæterum, urbe repetita, ⁹ hereditatem adiit, dubitante matre, vitrico vero ¹⁰ Marcio Philippo consulari multum ¹¹ dissuadente. Atque ab eo tempore exercitibus comparatis, primum cum M. Antonio, Marcoque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim fere annos, novissime per quatuor & x. l. solus Remp. tenuit.

INTERPRETATIO.

¹ *Maxime devinxit avunculum suum Julium cum vix confirmatus post molestissimum morbum per itinera intercepta hostibus, atque etiam post naufragium, & cum exiguo comita-*

tu, affecutus est illum profectum in Hispanias contra filios Cnei Pompeii & probatum illi se fecit dotibus ingenii sui præter solertiam qua iter confecerat.

NOTÆ.

¹ *Aviam*] Julii Cæsaris sororem, ut supra dictum est: de hoc more in Jul. c. 6. ubi dicitur Julius suam amitam laudasse.

² *Toga virili*] Anno ætatis 17. vel in exitu 15. nec enim convenit inter scriptores, togam prætextam de qua supra in Jul. c. 1. deponebant, & virilem ut pote finita pueritia, sumebant, idque vel in æde Jovis Capitolini, vel saltem illuc se conferebant summo mane & amicorum officiis stipati, statim ac domi fuerat sumpta. Dicebatur quoque *pura* ut ex Cicerone in Epist. ad Atticum, vel quod alba, vel quod sine purpura: *libera* etiam, quod pueris initium quoddam libertatis esset, cum antea custodirentur angustius.

³ *Militaribus donis*] De quibus Gellius lib. 2. c. 11. ubi refert prælia Sicinii Dentati, & dona quibus cumulatus fuit. Vide cap. 25.

⁴ *Africano*] De Scipione & Juba in Julio.

⁵ *Ætatem*] Non enim incipiebat militaris ætas ante annos 17. neque hac ætate

minoribus stipendia procedebant.

⁶ *Dacos*] De his in Jul. c. 44. Parthia vero hodie *Charassen* ab urbe *Charas* metropoli sive *Arach.*

⁷ *Apolloniam*] Epiri urbs erat Corinthiorum colonia optimis quondam instituta legibus, ideo ibi studiorum causa moratus est Augustus hodie *Ceres* aliis *Piergum* in Albania; aliis *Aulon.*

⁸ *Legiones*] Velleius lib. 2. dicit oblatam a vicinarum Legionum centurionibus operam, quam ne recusarent auctores erant Salvadienus & Agrippa.

⁹ *Hereditatem adiit*] Hoc est professus est apud Prærorem Urbanum se hereditatem & adoptionem suscipere, quod adire dixerunt quia testamento scriptus heres hoc verbo profitebatur *adeo*. Quam tamen Brundisii jam creverat, & nomen Cæsaris usurpare coeperat. Dio & Appianus. Vide Ciceronem ad Atticum lib. 14. epist. 12. sic Casan- bonus.

10. *Marcio*] Cui nupserat Atia Augusti mater, mortuo Octavio priore conjugis Augusti patre, Julii verosimiliter propinquo, ut ex ejus vita cap. 6. colligere est.

11. *Dissuadente*] Non enim placebat, ut testatur Velleius, adiri nomen invidiosæ fortunæ Cæsaris.

C A P U T I X.

Proposita vitæ ejus velut summa, partes sigillatim, neque per tempora, sed per ¹ species, exsequar: quo distinctius demonstrari cognoscique possint. Bella civilia quinque gessit: ² Mutinense, ³ Philippense, ⁴ Perusinum, ⁵ Siculum, Actiacum. Ex quibus primum ac novissimum adversus M. Antonium: secundum adversum Brutum & Cassium: tertium adversum L. Antonium Triumviri fratrem: quartum adversus Sex. Pompeium, Cn. filium.

N O T A E.

1. *Species*] Quia ut ait Velleius *facilius cujusque rei in unum contracta species oculis animisque inhaeret.*

2. *Mutinense*] Mutina Galliae togatae Cispadanae civitas hodie *Modene*.

3. *Philippense*] In campis Philippicis, qui iidem ac Pharsalici de quibus in Julio.

4. *Perusinum*] Perusia Etruriae civitas

hodie *Peruggia*.

5. *Actiacum*] Actium Epiri oppidum & promontorium hodie *Capo figalo*, quod alii idem esse cum *Nicopoli*, quam postmodum condidit Augustus, male affirmant, hæc enim est *Prevesa* in Albania, non quidem longe ab Actio, sed diversum.

C A P U T X.

A. V. C.
DCCX.

OMNIUM bellorum initium & causam hinc sumsit, nihil convenientius ducens quam ¹ necem avunculi vindicare, tuerique acta. Confestim ut Apollonia rediit, Brutum Cassiumque, & vi, nec opinantes, &, quia ² prævisum periculum subterfugerant, ³ legibus aggredi, ⁴ reosque cædis absentes deferre statuit. ⁵ Ludos autem victoriæ Cæsaris non audentibus facere ⁶ quibus obtigerat id munus, ipse edidit. Et quo constantius cætera quoque exsequeretur, in locum Trib. plebis forte demortui, candidatum se ostendit: ⁷ quamquam patricius, ⁸ nec dum Senator. Sed adversante conatibus suis M. Antonio consule, quem vel præcipuum adiutorem speraverat: ac ne publicum quidem & translatitium jus ulla in re sibi sine participatione gravissimæ mercedis impertiente, ad optimates se contulit: quibus eum invisum sentiebat, maxime quod ⁹ D. Brutum obsessum Mutinæ, provincia a Cæsare data, & per ¹⁰ Senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaque nonnullis, ¹¹ percussores ei subornavit. Hac fraude deprehensa, ¹² periculum invicem metuens, ¹³ veteranos simul & in suum ac Reip. auxilium, quanta potuit largitione, contraxit. Jussusque comparato exercitui ¹⁴ pro prætore præesse, & cum Hirtio ac Pansa: qui consulatum acceperant, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio mense confecit duobus præliis. Priore, Antonius eum fugisse scribit: ac sine ¹⁵ paludamento, equoque post biduum demum apparuisse: sequenti, satis constat

non modo ducis . sed etiam militis functum munere : atque in media dimicatione , ¹⁶ aquilifero legionis suæ graviter saucio , ¹⁷ aquilam humeris subiisse , diuque portasse.

NOTÆ.

1. *Necem avunculi vindicare*] Legibus enim cavetur , ut heredes , vel qui heredum loco sunt , officiose agant circa defuncti vindictam , alioqui illis ut indignis hereditas auferatur. Vide titulum ff. & Cod. *de his quæ ut indignis auferuntur*.

2. *Prævisum periculum*] Quod sibi imminabat ab Octavio : puto enim , inquit Casaubonus , Octavium per milites Cæsarianos insidias struxisse illorum vitæ , quo tempore Antii erant , & per Italiam vagi errabant , ut ex epistolis Ciceronis apparet.

3. *Legibus aggredi*] Iis nempe , quæ facinorosis pœnas irrogabant quales *Cornelia de Sicariis , Majestatis* , &c.

4. *Reos deferre*] Hoc quomodo fieret in Julio dictum est.

5. *Ludos autem*] Varii in memoriam Cæsariis Victoriarum ludi celebrati sunt : victis enim in Hispania Pompeii liberis institutum est , ut postridie cum Romam ejus rei nuncius allatus esset , ludi & sacra fierent in Circo & in memoriam Pharsalicæ , qua templum Veneri Genitrici voverat , ludos eidem genitrici dicatos ait Plinius : horum ne alterutri an alii non constat. Priores fuisse Torrentius affirmat , quod ne Casaubono probetur obstat merito repugnantia temporum.

6. *Quibus id*] Quidam , enim vivente Cæsare facturos id se receperant , quod ad populum demerendum privata ille perfecit impensa.

7. *Quamquam Patricius*] Legibus enim cavebatur , ne patricius hunc magistratum adipisceretur ut in Julio cap. 19. notatum. *Candidatum se ostendit* ; alii *Candidatum petiorem se ostendit*. Nemo dubitet quin dictio *petiorem* ex margine irrepsit Torrent.

8. *Nec dum Senator*] Videtur hîc Suetonius impedimentum duplex assignare , primum quod gente Patricius ; alterum quod honore nondum Senator esset ; dubitant vero antiquitatis periti utrum-ne a Syllæ temporibus prohibitum fuerit , ne quis nisi Senator (eorum scilicet qui e plebe legebantur) plebis tribunatum obtineret , cum antea statim ab illo magistratu gesto , sine ullo censorum

beneficio Senatores haberentur. Inducit in dubium hic locus & alius infra cap. 40. quo utroque fretus lib. Elect. 2. c. 1. ; Lipsius duplex impedimentum affirmat ; falsus tamen mirari se a Cicerone aliisque omnibus rem adeo memorandam , nisi forte quia tunc in oculis omnium auribusque versaretur , alto sopitam fuisse silentio. Legenda & Torrentii nota hic. *Translatitium jus* interpretare illud , quod poterat præstari facile , & quasi negligenter : quo sensu sumitur l. 1. ff. *de jure-patronatus* , & l. 55. §. 3. *ad Senatuscons. Trebellianum* , nec non & l. 1. §. 6. *ad Sc. Turpillianum*.

9. *D. Brutum*] Hic erat unus e Cæsaris interfectores , consulque ab ipso designatus , qui & ipse ut ait Velleius lib. 2. c. 64. paulatim relincente post victum & redintegratum Antonium exercitu fugiens , insidiis captus ab iis quos miserat Antonius , jugulatus est , iustissimasque optime de semerito C. Cæsari pœnas dedit , cujus cum primus omnium amicorum fuisset , interfectus fuit , & fortuna ex qua fructum tulerat , invidiam in auctorem relegabat , censebatque aquum quæ acceperat a Cæsare , retinere , Cæsarem qui illa dederat periisse.

10. *Per Senatum confirmata*] Quam ipsemet Antonius plebiscito dandam curaverat.

11. *Percussores*] Velleius factum negat , quod tamen confirmant Cicero lib. epist. ad Famil. 12. & Seneca lib. de Clementia , & Appianus etiam modum narrat , corruptos nempe aliquos ex Antonii satellitibus fuisse.

12. *Periculum invicem*] Velleius ait lib. 2. c. 60. Augustum quotidianis Antonii peritum insidiis.

13. *Veteranos*] Confirmat idem Velleius ex oppido Casilino & Calatia excitos in formam iusti exercitus brevi coaluisse referens & ex copiis quas e transmarinis provinciis venire jusserat Antonius legionem Martiam : *cognita* inquit *Senatus voluntate* & tanti juvenis indole , sublati signis ad Cæsarem se contulisse.

14. *Pro pretore*] Loco prætoris , idque Ciceronis impulsu , qui Philippica 5. de illo hæc ait *pro prætorem faciamus* , qui honos quamquam magnus est illi ætati tamen ad

necessitatem rerum gerendarum non solum ad dignitatem valet.

15. *Paludamento*] Quod turpis fugæ, & relatæ ab inimicis victoriæ signum est; quod factum etiam ab aliis legitur præsertim ab ipso Pompeio Pharsalica pugna. Paludamentum quid sit in Jul. c. 64.

16. *Aquilifero.*] Vide sup. in Jul. cap. 61. obscurum est quare legionem suam dixerit. Casaub. suspicatur legendum *legionis* IV. aut *legionis una* pro *unius* nam prius scriptum videtur, *legionis* *va*. Torrentius suam dici existimat, quam circa se hoc in prælio haberet, aut potius quam ipse collegisset; unam enim collectam ab eo legionem auctor est Appian. lib. 3. de bell. Civil. quam evocato-

rum legionem appellat Dio lib. 45. postea vero Martia, & Quarta ad ipsum Antonio relicto defecere, quod & testatur Cicero in Philipp. Ambo verosimillime credunt corruptum hîc aliquid esse. Certe numerorum notæ apud antiquos passim corruptissimæ leguntur.

17. *Humeris subiisse*] Robore corporis Augustum valuisse inde conjicias: tanti enim ponderis erant hæc signa militaria, ut iis portandis vix valentissimi sufficerent humeri: dicit enim de Caracalla Herodianus, ut aliquid notatu dignum, quod bajulandis interdum signis suffecerit dum se per omnia militibus vellet exæquare.

CAPUT XI.

A. V. C.
DCCXI.

HOc bello cum Hirtius in acie, Pansa paulo post ex vulnere, perissent, rumor increbuit, ambos opera ejus occisos: ut Antonio fugato, Repub. consulibus orbata, solus victores exercitus occuparet. Pansæ quidem adeo suspecta mors fuit, ut ¹ Glyco medicus custoditus sit, quasi venenum vulnere indidisset. Adjicit his Aquilius Niger, alterum e consulibus, Hirtium, in pugnae tumultu ab ipso interemptum.

NOTÆ.

1. *Glyco medicus*] Hunc Pansæ medicum Ciceroni Brutus excusat, commendatque, ut eum ab ejusmodi accusatione & custodia liberare conetur. Epist. 6. ad Brutum.

CAPUT XII.

SEd ut cognovit, Antonium post fugam a ¹ M. Lepido receptum, ² cæterosque duces, & exercitus, ³ consentire pro patribus, ⁴ causam Optimatum sine cunctatione deseruit, ad prætextum mutatæ voluntatis dicta ⁵ factaque quorundam ⁶ calumniatus: quasi ⁷ alii se *puerum* ⁸ alii *ornandum tollendumque* jactassent: ne aut sibi, aut ⁹ veteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitentiam prioris sectæ approbaret, ¹⁰ Nursinos grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos, extorres egit oppido: quod Mutinensi acie interemptorum civium tumultu publice exstructo adscripserant, *Pro libertate eos occubuisse*.

NOTÆ.

1. *M. Lepido*] Modum narrat Velleius his verbis: *Antonius fuga transgressus Alpes primo per colloquia repulsus a M. Lepido mox sepius in conspectum veniens militum, cum Lepido omnes imperatores forent meliores, &*

multis Antonius per aversa castrorum prorupto vallo militibus receptus est.

2. *Duces*] De his idem Velleius: *Plancus deinde dubia, id est sua fide diu quarum esset partium secum luctatus, & nunc adiutor col-*

lega sui Decimi Bruti consulis designati mox ejusdem proditor. Asinius autem Pollio firmus propositio & Julianis partibus fidus Pompeianis adversus, uterque exercitus tradidere Antonio.

3. *Consentire pro patribus*] Sic in omnibus membranarum reperit Casaub. sed re diligenter perpenſa & fuse explicata, mavult legere *pro patribus*: quam lectionem alii viri docti agnoscunt; præsertim cum alterum illud *pro patribus*, aut *pro Repub.* sive *pro Optimatibus*, quæ erant partes Pompeianæ, sit insolentius.

4. *Optimatum*] Quos tot exercituum consensu potiores fore videbat, timebatque, ne si Antonium opprimi vel reconciliari sineret, opprimeretur ipse; sed maxime cum inito jam literarum commercio, & facta conditionum mentione, Antonius subinde Cæsarem Augustum admoneret, quam inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent, & in quod emerſissent fastigium, denuntiaretque se cum Bruto Cassioque, qui jam septemdecim legiones habebant, juncturum vires suas, si aspernaretur ejus concordiam, diceretque, plus Cæsarem patris quam se ultioni amici debere.

5. *Factaque*] Cum enim omnia antequam fugaretur Antonius, honorifice in Cæsarem, exercitumque decreta essent, jam illo victo Pompeianis partibus redierat animus, Bruto Cassioque provinciæ quas jam ipsi sine ullo Senatusconsulto occuparent decreta, laudati quicumque ipsis se junxissent exercitus, &c.

6. *Calumniatus*] Longe abest, ut Calumniatorem illum dicat Velleius, ubi enim retulit honores habitos Bruto Cassioque, de-

cretum Decimo Bruto triumphum, sepulta honore publico Hirtii & Pansæ corpora, subjungit illico, Cæsaris (Augusti nempe) adeo nulla habita mentio, ut legati qui ad exercitum ejus missi erant juberentur summo eo, milites alloqui, non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat Senatus, cum illam injuriam dissimulando ferret Cæsar, negavere milites sine imperatore suo ulla se audituros mandata.

7. *Alii se puerum*] Ut Brutus apud Ciceronem lib. 11. epist. 20. *ut puerum ipsum extulit*, & paulo post, *misericiordiæque unius, & vix nunc viri tutiores fore nos*, Atticus ad Ciceronem scribens, in præsentia belle iste puer retundit Antonium: nondum enim ingressus erat vicesimum annum.

8. *Alii ornandum tollendumque*] De hoc quoque sic Velleius, *hoc est illud tempus quo Cicero insito amore Pompeianarum partium Cæsarem laudandum & tollendum censebat, cum aliud diceret, aliud intelligi vellet*. Nempe propter ancipitem verbi *tollendum* significationem. Vel enim honoribus extollere, vel e medio tollere hoc est pessundare significat: quo postremo sensu acceptum ab Augusto patet ex ea epistola qua D. Brutus responsum dicit ab eo cuidam hoc sibi de Cicerone referenti, se non esse commissurum ut tolli possit.

9. *Veteranis*] Quorum opera in debellando Antonio fuerat usus; de quibus supra.

10. *Nursinos*] Nursia Umbriæ hoc est ducatus Spoletani antiqua civitas inter montes perpetuis nivibus occupatos sita, ut ait Maginus Cluverio hodie *Norcina*.

CAPUT XIII.

Inita cum Antonio & Lepido¹ societate, Philippense quoque bellum, quamquam² invalidus atque æger, duplici prælio tranſegit: quorum priore castris exutus, vix ad Antonii cornu fuga evaserat. Nec successum victoriæ moderatus est: sed⁴ capite Bruti Romam misso, ut⁵ statuæ Cæsaris subjiceretur, in splendidissimum quemque captivum, non sine⁶ verborum contumelia⁷ sæviit. Ut quidem uni suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur, *Iam istam in⁸ volucrum fore potestatem*, alios, patrem & filium, pro vita roganteis, fortiri vel⁹ dimicare jussisse, ut alterutri concederetur: ac spectasse utrumque morientem, cum patre, qui se obtulerat, occiso, filius quoque voluntaria occubisset nece. Quare cæteri, & in his M.¹⁰ Favonius, ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, imperatore Antonio honorifice salutato,

A. V. C.
DCCXII.

A. V. C.
DCCXIII.

hunc foedissimo convitio coram prosciderunt. Partitis post victoriam officiis cum¹¹ Antonius Orientem ordinandum, ipse veteranos in Italiam reducendos, & ¹² municipalibus agris collocandos recepisset: neque veteranorum, neque possessorum gratiam tenuit: ¹³ alteris, pelli se, alteris, non pro spe meritorum tractari querentibus.

NOTÆ.

1. *Societate*] De hac Velleius lib. 2. *tum unita potentia Societas, & hortantibus orantibusque exercitibus inter Antonium etiam & Casarem facta affinitas, cum esset privigna Antonii desponsa Casari, &c.* Consulatum iniit Octavius pridie quam 20. annos impleret, 10. Cal. Octobres cum Collega Q. Pedio annis post urbem conditam 711. tunc facta est celebris illa in insula Lavini fluvii Bononiensis collocutio, qua tot civium proscripta sunt a Triumviris capita, & ad cædem vicissim immutata, & Triumviratus institutus.

2. *Quamquam invalidus*] Idem Velleius quamquam dissentit Florus lib. 4. c. 6. *cum alterum agritudo, illum, (Antonium scilicet) metus subduxisset.*

3. *Castris exutus*] Cornu cui Brutus præerat pulsus hostibus, castra Casaris cepit, ait ibid. Velleius.

4. *Capite Bruti*] Victus enim altero præho Brutus, cum in collem ex fuga noctu se recepisset, sibi ipsi violentas manus attulit.

5. *Statua Casaris*] Idem de Trebonio, Dolabellæ jussu Smirnæ factum est.

6. *Verborum*] Legunt alii *verberum*; non minus apposite: nam & servile est.

7. *In splendidissimum quemque sævit*] Casaubonus in uno codice legit, *extinxit*; editio Lugdunensis *secuit*. Omissa præpositione *in*. Quo posito referendum esset, vel ad flagellationem illam, qua cædebantur servi ante supplicium, vel supplicii loco, aut ad quodvis aliud sævitæ genus. Horat. Epod. 4. de Mena S. Pompeii liberti *sectus flagellis hic Triumviralibus quod scindere dixit Martial. Epig. 92. lib. 3. poscisque flagella.*

Mavis Rufe coquum scindere quam leporem, Quin & liberos homines qui solvendo non erant, secare in partes lege 12. tab. licebat: sed ideo tantum quod, ut ait Gellius, lib. 20. cap. 1. acerbitas plerumque ulciscendi maleficii, bene vivendi disciplina est: idem enim auctor ibidem dicit dissectum esse antiquitus neminem, equidem neque legi, neque audiri,

Et certe si quæ suppetunt exempla dissectorum, vel a furente populo, ut sæpe factum est, vel a potentiore quodam crudelem hanc exercente vindictam, dissecti sunt.

8. *In volucrum fore potestatem*] Sic de Curione Lucanus. *Pascit aves nullo contactus Curio busto* Casaub. ex Memmiano codice legendum mavult sine *in*, & Turneb. advers. 24. lib. cap. 15. & certe utrumque potest. Cicero enim pro lege Manilia dixit *in prædonum fuisse potestatem*. Et lib. 4. ad Attic. ep. 2. in fine *Sed volui meam potestatem esse vel petendi, vel ineunte æstate exeundi, &c.* alii quoque auctores non semel his modis locuti sunt.

9. *Dimicare*] Eadem non semel est ab aliis exercita crudelitas in captivos præsertim; quos enim Annibal in castra perduxerat, paria fere fratrum & propinquorum jungens cogebat ferro decernere: ut habet Valler. lib. 9. cap. 2. Casaub. in Pithœi & Lislæi codicibus legit *micare*; quod nec Turnebo lib. 20. advers. cap. 13. displicet: & omnino sic potest accipi; micatio quippe sortitionis species est, quæ fit per digitos, subito & sub certo numero expansos; hæc in antiquis controversiis dirimendis frequenter adhibita est, ut in contractibus si de pretio aliave quadam re non conveniret. Quin & carnes de lanio sic emerent, ut patet ex veteri lapide de quo in calce operis. Hinc dimicare ortum est, quod proprie ortæ inter duos controversiæ finem imponere, seu tollere quodammodo controversiam; quod quia armis sæpe factum est, ideo *dimicare* pro pugnare sæpius usurpatum reperias.

10. *Favonium*] Hic etiam ille qui instante jam Cæsare, Pompeio dixerat, nunc terram pede pulsa quod hic olim gloriabundus dixisset, illam sibi duntaxat esse pulsandam, ut pedestres inde equestresque copiæ scaturirent.

11. *Antonius*] Marcus scilicet triumvires enim tunc temporis erant Antonii fratres, magnis omnes honoribus conspicui, quo

quo tempore Cæsar interfectus est. Hic nempe consul, Caius Prætor, Lucius tribunus plebis.

12. *Municipalibus agris*] De municipiis in Jul. c. 14. Collocandos ideo veteranos recipiebat, ut susceptorum sui gratia laborum

mercedem illis rependeret.

13. *Alteris pelli se*] Inter eos qui pulsi sunt, fuit Virgilius, qui Ario centurioni, a quo parum abfuit quin interficeretur, cedere agro suo coactus est, quod ipse Ecloga 1. allegorice conqueritur.

CAPUT XIV.

Quo tempore L. ¹ Antonium, fiducia consulatus quem gerebat, ac fraternæ potentiae, res novas molientem, confugere ² Perusiam coëgit, & ad deditiōem fame compulit: non tamen sine magnis suis & ante bellum & in bello discriminibus. Nam cum spectaculo ludorum gregarium militem ³ in xiv. ordinibus sedentem ⁴ excitari ⁵ per apparitorem jussisset, rumore ab obtreſcatoribus dilato, quasi eundem mox & discruciatum necasset: minimum abfuit quin periret, concursu & indignatione turbæ militaris. Saluti fuit, quod qui desiderabatur, repente comparuit incolumnis, ac sine injuria. Circa Perusinum autem murum sacrificans, pene interceptus est a manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.

A. V. C.
DCCXIII.

NOTÆ.

1. *Lucium Antonium*] Qui impellente Fulvia M. Antonii conjuge, occasione usus est possessorum illorum, qui pulsi frequentes ad ipsum concurrerant, suam in veteranis expellendis opem offerentes, qua fiducia rebellavit. Appian. lib. 5. bell. Civil. & Plutarch. in Antonio tradunt excitatum a Fulvia bellum Perusinum, quod ipsa fore speraret, ut Antonius abduceretur a Cleopatra, si qui in Italia novi motus orientur. De Fulvia c. 62. & Martial. lib. 10. epig. 21.

2. *Perusiam.*] Vide cap. 9.

3. *In xiv. ordinibus*] Equestria intelligit, quæ sæpius sine voce ordo quatuordecim appellabant, ut supra in Jul. c. 39. ubi de illis.

4. *Excitari*] Verbum hoc huic loco pro-

prium, si quis enim in spectaculis e loco sibi non debito removeretur, hunc excitari dicebant. Martial. epig. 14. lib. 5.

*Sedere primo solitus in gradu semper
Tunc cum liceret occupare Manneius
Bis excitatus, terque transfudit castra.*

Et aliis locis idem auctor.

5. *Apparitorem*] Apparitores magistratuum erant ministri, qui ad exequenda eorum imperia præsto erant, quod Virgil. innuit. Æneid. 12.

*Hæ Jovis ad solium sævique in limine regis
Apparent, acnuntque metum mortalibus
agris.*

Unde & apparitores dictos affirmat in hunc locum Servius. Varii erant pro magistratuum varietate.

CAPUT XV.

Perusia capta, in ¹ plurimos animadvertit: orare veniam, vel excusare se conantibus, una voce occurrens, *Moriendum esse*. Scribunt quidam, trecentos ex deditiis electos, utriusque ordinis, ad aram divo Julio exstructam, ² Idibus Martiis ³ hostiarum more mactatos. Exstiterunt qui traderent, ⁴ conspecto eum ad arma isse, ut occulti adversarii, & quos metus magis quam voluntas contineret, facultate L. Antonii ducis præbita, deregerentur: devictisque his, & ⁵ confiscatis, promissa veteranis præmia persolverentur.

A. V. C.
DCCXIV.

N O T A .

1. *In plurimos*] Perusinum præsertim Senatum.

2. *Idibus Martiis*] Quasi ad parentalia celebranda : hoc enim die Cæsar interfectus fuerat. In Jul. cap. 80. & 81.

3. *Hostiarum more*] Quod & ignominia majoris fuit , humi quippe strati , non gladio , sed securi , qua non nisi fontes , ferebantur. Crudelius etiam Sylla habuit M. Marium auctore Valer. lib. 9. c. 2. de Alexandro in Philippi patris sui interfectores Justinus lib. 11. c. 2.

4. *Conspetto*] Varia admodum est hujus loci lectio. Alii *ex proposito* , *e conspectu* ; Lipsius Elect. lib. 1. c. 12. *conspetto eum ad arma isse* , vel potius , *eos* , inquit , Augustum scilicet , & L. Antonium , quod ne credibile sit , obstat tota tum hujus loci series , & præsertim capitis præcedentis , tum etiam de bello Perusino integrum caput 5. apud Florum lib. 4. nempe quod *conspetto* idem sit , ac *ex compacto* , seu *ex composito* , quo

sensu Plautus Capt. Act. 3. Sc. 1. *omnes de compacto rem agunt : alii consulto*.

5. *Conficatis*] Fiscus quemadmodum & fiscina & fiscellæ , Alconio auctore , aliud nihil erant ; quam nummorum receptaculum quoddam majus , quam quo uterentur privati , his enim ad censum suum loculi duntaxat erant , saccelli , arcule , marsupia , &c. Cum igitur majores essent Reipub. pecunie quam privatorum , ideo fiscis , qui Spar-tei erant , recondebantur. Unde pecunia publica dicta est simpliciter *fiscus*. Postea tamen discrimen illud fiscum inter & ærarium sub imperatoribus indictum est , quod *fiscus* pecuniam principis , ærarium vero publicam populi significaret , & contineret. Hinc eleganter Plinius Trajano , *at fortasse non eadem severitate fiscum , qua ærarium cohibes ; imo tanto majore , quanto plus tibi licere de tuo , quam de publico credis* , quæ differentia patet etiam ex c. 18. in Vespasiano.

C A P U T X V I .

A. V. C.
DCCXVIII.

Bellum ¹ Siculum inchoavit in primis , sed diu traxit , ² intermissum sæpius : modo reparandam classium causa , quas tempestatibus ³ duplici naufragio , & ⁴ quidem per æstatem amiserat : modo pace facta , flagitante populo , ob ⁵ interclusos com meatus , famemque ingravescentem : donec navibus ex integro fabricatis , ac xx. servorum millibus manumissis , & ⁶ ad remum datis , portum Julium apud ⁷ Bajas , immisso in ⁸ Lucrinum & Avernum lacum mari , effecit. In quo cum hieme tota copias exercuisset , Pompeium inter ⁹ Mylas & ¹⁰ Naulochum superavit : sub horam pugnae , tam arcto repente somno devinctus , ut ad dandum signum ab amicis excitaretur. Unde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi , *Ne rectis quidem oculis eum adspicere potuisse instructam aciem : verum* ¹¹ *supinum , cælum intuentem , stupidum cubuisse : nec prius surrexisse , ac militibus in conspectum fuisse , quam a* ¹² *M. Agrippa fugate sint hostium naves*. Alii dictum factumque ejus criminantur , quasi classibus tempestate perditis , exclamaverit : *etiam invito Neptuno victoriam se adepturum* : ac die ¹³ Circensium proximo sollenni pompæ ¹⁴ simulacrum Dei detraxerit. Nec temere plura ac majora pericula ullo alio bello adiit. Trajecto in Siciliam exercitu , cum partem reliquam copiarum continenti repeteret , oppressus ex improvviso a Demochare & Apollophane , præfectis Pompeii , uno demum navigio ægerrime effugit. Item cum præter ¹⁵ Locros Rhegium pedibus iret , & prospectis ¹⁶ biremibus Pompeianis terram ¹⁷ legentibus , suas ratus , descendisset ad litus , pene exceptus est. Tunc etiam per devios tramites refugientem , servus Æmilii Paulli , comitis ejus , dolens proscriptum

olim ab eo ¹⁸ patrem Paullum, & quasi occasione ultionis oblata, interficere conatus est. Post Pompeii fugam, ¹⁹ collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium evocarat, superbientem xx. legionum fiducia, summasque sibi partes terrore ac minis vindicantem, spoliavit exercitu: supplicemque concessa vita, ²⁰ Circeios in perpetuum relegavit.

NOTÆ.

1. *Bellum Siculum*] Sic dictum quod Sextus Pompeius de quo in Jul. c. 35. num. 12. occupata Sicilia maritimam omnem oram vastaverat, Augusto & Antonio detentis bello Philippiensi.

2. *Intermissum sapius*] Anno enim ab. V. C. 712. Augustus in Macedoniam cum classe tendens ad Philippiense bellum, Sextum Pompeium aggressus erat, qui tamen propter varios rerum eventus ante annum 718. ab Augusto Lepidi copiis adjuto non potuit terra marique profligari.

3. *Duplici naufragio*] Notanda hic ὕπερβλο-γία Naufragia quippe passus est Augustus ann. V. C. 716. quo bellum Siculum recruduerat, rupta pace quam anno præcedenti Augustus, Antonius & Pompeius inierant, isto fœdere ad Misenum Promontorium.

4. *Et quidem per astatem*] Qua tanta hostis sui adversitate sic elatus est S. Pompeius, ut cum singulari deorum erga se favore ira-que adversus Augustum manifesta factum id omnes prædicarent, Neptuni filius & dici & credi voluerit, quin & purpureum ducis paludamentum cæruleo commutarit, ut auctor est Appianus 5. Civilium.

5. *Ob interclusos commeatus*] Ii enim e Sicilia præsertim, advehebantur, quam ideo cellam penuariam Reip. & nutricem plebis Romanæ vocaverunt.

6. *Ad remum datis*] Magnam inde juventutis penuriam fuisse conjicere est. Servitia quippe Romani non armavere nisi urgente necessitate gravissima; quemadmodum exhausta tot cladibus post Cannensem Annibalis victoriam Rep. Nota vero hæc Jureconsultorum loquendi formula, *ad opus publicum, ad latomias, ad ludum gladiatorium dare*. Sed hæc omnia pœnæ loco fuerunt, hic autem *ad remum dare* secus intelligendum; voluntariis enim sæpius, quam compeditis usos remigibus constat, quamvis & pœnam fuisse reperiatur, v. g. quod de fictitio illo Alexandro statutum ab Augu-

sto refert Joseph. lib. antiquit. 17. c. 16. & Valer. lib. 9.

7. *Bajas*] Campaniæ oppidum Romanorum deliciis notissimum etiamnum hodie *Baja*, ubi castrum exiguum cum balneis.

8. *Lucrinum & Avernum*. &c.] Uterque Campaniæ lacus est, poetarum monumentis notissimus. Ille piscium & præsertim ostreorum suorum copia & sapore in primis probato. Horat. Epod. 2. *non me lucrina juve-rint conchyliæ* & Juvenal. Sat. 4. v. 141.

Circais nata forent, an

Lucrinum ad Saxum Rutupinove edita fundo

Ostrea.

Hic vero Avernus scilicet aquarum suarum, quin & piscium, odore sulfureo sicque noxio, ut avibus, si quæ supervolant, sit lethalis.

Sævamque exhalat opaca mephitim.

Propter aquas calidas, atque etiam ignes magna quandoque vi regionibus illis erumpentes. Unde poetis ansa fingendi hos esse aditus inferorum totus hodie superest, diciturque *lago di Tripergola*. Lucrinum ferme omnem opplevire cineres ex terræ motu anni 1538. ut ait Cluverius Italiæ antiquæ lib. 4. 2. dicitur hodie alius *marmorto*, alius *lago di Licola*.

9. *Mylas*] Maritimum Siciliæ oppidum hodie *Melazzo* non longe a Messana meminit Silius lib. 14.

Subsidium infidum fugientibus aquora Myla.

Est & fluvius, qui urbem hanc intercurrit quique *San Giuliano* dicitur Fazellio. *Naulochum* autem, Messanæ urbis navale fuisse colligit ex Strabonis & Appiani collatione Casaubonus; quemadmodum & Gythium Spartæ, Cenchreæ Chorinti, &c. dicta sunt navalia.

10. *Pompeium superavit*] Pene omnibus exutus navibus, Pompeius Asiam fuga petivit jussuque M. Antonii, cujus opem petierat.

dum inter ducem & supplicem tumultuatur & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur a Titio jugulatus est. Velleius lib. 2.

11. *Supinum*] In duobus libris Torr. legit *supremum*, nec probat. ad eorum morem alludit qui violento metu perculsi, supplicesque, non nisi vota fundunt; hoc enim habitu, supini scilicet, orabant. Horat. Od. 23. lib. 3. *Cœlo Supinas stuleris manus*, &c. & in Vittel. c. 7.

12. *M. Agrippa*] Qui licet ignobili ortus loco, ut ait Tacitus, & infra Calig. c. 23. virtutis tamen, ut ait Velleius, nobilissima laborare, vigilia, periculo, invictus, parendique sed uni, scientissimus, aliis sane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultisque facta conjungens, &c.

13. *Circensium*] Ludorum de quibus in Jul. c. 39.

14. *Simulacrum*] Deorum simulacra bajuli ferebant in Circensi pompa. In Jul. ibid.

15. *Locros Rhegium*, &c.] Illa Magnæ quondam Græciæ civitas a Locrensisbus Achaïæ populis in ora condita. Virgil. 3. *Æneid. Hic & Loricii posuerunt mœnia Locri*. Hodie Gierai. Rhegium vero etiam Reggio in ora veterioris Calabriae contra Messanam.

16. *Biremibus*] Binos habentibus remorum gradus, ita ut remigum ordines intelligi non debeant in longum porrecti, sed in altum dispositi, sic ut alter altero superior se-

deret, biremes autem & monoremes explorandis duntaxat hostibus, aut agendis excubiis adhibitas Salmasius existimat.

17. *Legentibus*] Nauticum verbum Virgil. *Æneid.*

Litora quoque Epiri legimus;

Legere quippe nautis prætereunt est, quod dum aspera loca prætereunt, *legere*, hoc est, colligere vela consueverunt.

18. *Patrem*] Istius Æmilii Paulli comitis ejus Paullus pater, Lepidi frater erat: Velleius lib. 2. *Nequid ulli sanctum relinquere-tur vel in dotem invitamentumque sceleris Antonius Lucium Casarem avunculum suum, Lepidus Paullum fratrem proscripserant*. Cum autem Munatius Plancus, qui cum Lepido Cos. erat, impetrasset quoque ut frater ipse suus Plancus Plotius proscriberetur, inde factum ut inter jocos militares & execrationem civium, qui Lepidi Plancique triumphantium currus sequebantur, usurparent hunc versum.

De Germanis non de Gallis duo triumphant consules.

Et narrat ibidem Velleius de proscriptione quid esset cap. 11. in Julio.

19. *Collegarum alterum*] In triumviratu.

20. *Circeios*] Hodie *Circelli* in Latio. Alii aliter, non enim in exilium, sed Romam missum dicunt, ut ibi privatus, & pontificatu maximo contentus degeret.

CAPUT XVII.

A. V. C.
DCCXXIII.

M. Antonii societatem semper dubiam & incertam, i reconciliationibusque variis male scillatam abruptit tandem. Et quo magis degenerasse cum a 2 civili more approbarer, testamentum, quod is Romæ etiam de Cleopatrarum liberis inter heredes nuncupatis 3 reliquerat, 4 aperiendum recitandumque, pro concione curavit. 5 Remisit tamen hosti judicato 6 necessitudines, amicosque omnes: atque inter alios C. 6 Sossium & 7 T. Domitium, tunc adhuc Coss. 8 Bononiensibus quoque publice, quod in Antoniorum 9 clientela antiquitus erant, 10 gratiam fecit conjurandi cum tota Italia pro partibus suis. Nec multo post navali prælio 11 apud Actium vicit, in ferum dimicatione protracta, ut in navi victor pernoctaverit. Ab Actio cum 12 Samum insulam in hiberna se recepisset, turbatus nuntiis de seditione militum, præmia & missionem poscentium, quos ex omni numero confecta victoria 13 Brundisium præmiserat, repetit Italiam, tempestate in tractu bis conflictatus: primo inter promontoria 14 Peloponnesi atque 15 Etoliæ: rursus circa montes 16 Ceraunios: utrobique parte 17 Liburnica-

tum demersa: simulque ejus in qua vehebatur, fufis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quam septem & xx. dies, donec defideria militum ordinarentur, Brundisii commoratus, ¹⁸ Asiæ Syriæque circuitu Ægyptum petit: obsessaque Alexandria, quo Antonius cum Cleopatra confugerat, brevi potitus est. Et Antonium quidem seras condiciones pacis tentantem, ad mortem adegit, ¹⁹ viditque mortuum. Cleopatram, quam ²⁰ servatam triumpho magnopere cupiebat, etiam ²¹ Psyllos admovit, qui venenum ac virus exfugerent: quod periisse ²² morsu aspidis putabatur. Ambo-
bus communem sepulturæ honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici jussit, Antonium juvenem, majorem de duobus ²³ Fulvia genitis, ²⁴ simulacro D. Julii, ad quod post multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit. Item ²⁵ Cæsarionem, quem ex Cæsare Cleopatra concepisse prædicabat, retractum e fuga, supplicio affecit. Reliquos Antonii reginæque communes liberos, non secus ac necessitudine junctos sibi & conservavit, & mox pro conditione cujusque sustinuit ac fovit.

A. V. C.
DCCXXIV.

INTERPRETATIO.

a Nihilominus postquam judicatus est hostis Reip., Augustus remisit, ad illum suos af-fines & amicos.

b Atque etiam permisit Bononiensibus ne

cum reliqua Italia se astringerent jurejurando pro partibus suis, eo quod a priscis temporibus essent clientes Antoniorum.

NOTÆ.

1. *Reconciliationibus variis*] Quinque enim vel sexies depositis & recrudescantibus simultatibus reconciliati fuerant, Nervæ Cocceii & Mæcenatis præsertim interventu, Horat. Sat. 5. lib. 1.

Huc venturus erat Mæcenæ optimus: atque

Cocceius, missi magnis de rebus uterque Legati, aversos soliti componere amicos.

2. *Civili more*] Hoc est a probi & veri civis officio. Liberos enim suos ex Cleopatra, non heredes modo instituebat, contra jus Romanum quo nemini præterquam civili licebat capere quidquam ex testamento, sed etiam reges regum appellabat, &c.

3. *Reliquerat*] Apud Vestales, auctore Plutarcho, ut & Cæsar, de quo in Julio c. 83. Hæ autem petenti Augusto illud non tradiderunt, sed accipere, siquidem adversari non poterant, invitæ concesserunt.

4. *Testamentum aperiendum*] Hoc Augusti factum multis insectatur Casaubonus: quod sit contra Romanorum religionem, jus ipsum gentium, humanitatem, ipsiusque Antonii & magnorum virorum exemplum, quine depre-

hensas quidem inimicorum suorum literas legere voluerunt. Quin & deportatione dignum erat, si legibus Romanis æstimeretur, Cornelia scilicet, ut patet ex lege 1. ff. ad leg. Cornel. de falsis: is qui vivi testamentum aperuerit, legis Cornelia pœna tenetur, & l. 38. §. 7. ff. de pœnis.

5. *Necessitudines*] Vox hæc tam significat quod necessum est, quam jus & vinculum quoddam religiosæ conjunctionis aut affinitatis, quo utroque sensu necessitas quoque usurpatur, quamvis postremo frequenter minus, auctore Gellio lib. 13. c. 3.

6. *C. Sosium*] Huic cum Publicola, curam Actiacæ pugnæ commiserat Antonius.

7. *Et T. Domitium*] Ex vno codice & capitulinis lapidibus Torrentius & juxta ipsum Casaubonus emendant Cn. Domit. &c. quo posito idem ille fuisse dici potuerit, quem Velleius dicit ultimum defecisse ab Antonio ad Augustum, sub tempus Actiaci prælii.

8. *Bononiensibus*] Bononia civitas Galliæ Cisalpinæ hodie Bologna. Ex Halicarnassei lib. 3. constat non tantum in ipsa urbe ple-

bem patriciorum patrocinio defensam; sed & coloniarum, sociarum, ac amicarum civitatum, & bello subactarum unicuique suos fuisse patronos e civibus Romanis electos ad libitum. Sæpe autem contingebat, ut controversias gentium ac civitatum Senatus ad earum patronos remitteret, rataque haberet eorum judicia.

9. *Clientela*] De clientibus in Julio c. 2.

10. *Gratiam fecit conjurandi*.] Gratiam alicujus rei facere pro remittere eam, aut ab ejus faciendæ necessitate liberare. Quo sensu Plautus Rudente 5. Scen. ultima *juris-jurandi volo gratiam facias*. Senec. Epist. 10. *votorum tuorum licet gratiam diss facias*. Ad hoc beneficium Bononiensibus ab Aug. illatum respexisse videtur Ovid. Tristium lib. 1.

*Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis
In que suis amat hanc Caesar, in hoste
probat.*

11. *Apud Actium*] Notandus est hujus prælii annus, qui fuit ab V. C. 723. quarto nonas Sept. ætatis Augusti 32. multi quippe Dionem secuti ejus imperium ab hac pugna ordiuntur.

12. *Samum Insulam*] Triplex est illius nominis Insula, altera in Icario mari Joniæ adjacens contra Ephesum, quæ etiam hodie *Samo*. Altera Thraciæ contermina hodie *Samandrachi*, tertia, de qua hic vero similiter est sermo, in Jonio mari Leucadem inter & Zacynthum hodie *Cephalonia*.

13. *Brandisium*] In Jul. c. 34. de missione in Jul. c. 7.

14. *Peloponnesi*] Nota Græciæ Peninsula hodie *Morea*.

15. *Ætolia*] Regio est Achaïæ in Epiri confinio, hodie *Artinia*.

16. *Ceraunios*] Epiri montes altissimi qui & *Acroceraunii*, hodie *monti della chimera* dicuntur. Est & *Acroceraunium* promontorium Jonio mari imminens, montium illorum pars hodie *capo della chimera*; de quo probabiliter hic sermo est.

17. *Liburnicarum*] *Liburna* vel *Liburnica* naves quædam erant bellicæ expeditissimæ quibus utebantur Liburni. Dalmatiæ populi, quorum cum usus in Actiaca pugna præcipuus fuisset ad victoriam (miserant enim ad Augustum auxilia) inde Augustus cæterique ab ipso imperatores, similitudine una & nomine usurpato, classem illarum instar habuerunt. De iis sic Vegetius lib. 5. c. 7. *minima Liburna remorum habent singulos ordines, pau-*

lo majores binos, idonea mensura ternos vel quaternos, interdum quinos sortiuntur remigum gradus. Duos tantum assignat Lucanus.

Ordine contenta gemino crevisse Liburna.

De illis remigam ordinibus c. 16. num. 16.

18. *Asia Syriaque*] De illa c. 2. de hac c. 35. num. 14. in Julio.

19. *Viditque mortuum*] Sic in M. S. Casaubonus tamen, Torr. in duobus M. S. sic legit *viditque mortuam Cleopatram quam, &c.* juxta Dionem qui lib. 51. ad verbum τὸ πρῶτον αὐτῆς εἶδεν καὶ φάρμακα αὐτῆς, καὶ ψύλλας εἶπας ἀνασφίλει προσέθηκε. Corpus ejus vidit remediaque ei & Psyllos adhibuit, si aliquo modo restitui posset. Et Antonii corpus visum ab Augusto, alius nemo tradidit unde lectionem posteriorem aliqui prætulere Velleius de Antonio. Antonius seipso non segniter interemit, adeo ut multa desidia crimina morte redimeret.

20. *Servatam triumpho*] Non triumphum tantum gratia, sed sollicitus etiam de congestis ab ea pecuniis.

21. *Psyllos*] Libyæ populi qui serpentum moribus, venenum ore trahentes medebantur. Marmatidas, quorum hodie regio *Barcha* dicitur, Lucanus appellat.

Gens unica terras

Incolit a savo serpentum innoxia morsu, &c.

Marmarida Psylli par lingua potentibus herbis.

Non quod peculiari quadam arte ad exsugenda venena pollerent, sed quod illa in vulnere duntaxat, non gustu noceant. Auctore Plinio lib. 7. c. 2. & lib. 8. c. 25.

22. *Morsu aspidis*] Affirmat Velleius lib. 2. c. 27. *at Cleopatra frustratis custodibus illata aspide, morsu sane ejus expers mulieris metus spiritum edidit*. Florus lib. 4. c. 11. *Regina ad pedes Caesaris provoluta tentavit oculos ducis, frustra, &c. admotisque ad venas serpentibus quasi somno soluta*. Aspidum plures species, quarum omnium commune symptoma somnus & sine sensu ac dolore mors. Cinna apud Gellium lib. 9. c. 12.

Somniculosam ut Pœnus aspidem Psyllus.

Unde verosimiliter electi sunt a Cleopatra; quanquam sint, qui dicant illam periisse veneno quodam delibutorio, quod in lamina concava sub crinibus occultaret. Plutarchus quidem hæc ipsa referens addubitat quo mortis genere perierit, quasi cum periit, parum constitisset genus illius mortis; licet

in aspidem magis inclinet, sed brachio non mammæ affixam, quo etiam sensu de ejus imagine in triumphum delata, Propert. eleg. 20. lib. 3.

Brachia spectavi sacris admorsa colubris

Et trahere occultum membra seporis iter.

De quibus & Strabo lib. 17.

23. *Fulvia*] Priore Antonii conjuge de qua c. 14 hac enim mortua duxerat Octaviam Augusti sororem, in cujus octavo post anno repudiata locum substituerat Cleopatram, cujus amore jam antea flagrabat.

24. *Simulacrum D. Julii abreptum*] Ne ad

ipsum, ut probabile est, interficeretur, tutissimum enim postea refugium fuit, si qui ad statuas principum confugerent.

25. *Cæsarionem*] De quo in Jul. c. 52. num. 5. hunc, cum jussu matris fugeret in Indiam, Augustus ab itinere quasi in societatem regni revocaverat, qui cum amicorum super eo sententias requireret, dixisse ferunt Arrium philosophum, de quo infra c. 89. non esse probandam Cæsarum multitudinem atque idcirco occisum. Ut refert Plutarch. in Antonio.

CAPUT XVIII.

PER idem tempus, ¹ conditorium & corpus Magni Alexandri, cum prolatum e penetrali subjecisset oculis, ² corona aurea imposita ac floribus aspersis veneratus est: consultusque, num & ³ Ptolemæum inspicere veller, *Regem se voluisse ait videre, non mortuos.* Ægyptum, in ⁴ provinciæ formam redactam, ut feraciorem habilioremque, annonæ urbicæ redderet, ⁵ fossas omnes, in quas ⁷ Nilus exæstuat, oblimatas longa vetustate, militari opere deterfit. Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebratior in posterum esset, ⁸ urbem Nicopolim apud Actium condidit: ⁹ ludosque illic Quinquennales constituit, & ¹⁰ ampliato vetere Apollinis templo, ¹¹ locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum navalibus spoliis, ¹² Neptuno ac Marti consecravit.

INTERPRETATIO.

² *Repurgavit opera militum omnes fossas, in quas Nilus exoneratur, quæ propter mag-* | *nam antiquitatem obturata erant limo.*

NOTÆ.

1. *Conditorium*] Fuisse videtur arca illa, sive repositorium illud vitreum, cum aureo primum inclusum fuerat Alexandri corpus, non vero locus ille in urbe media regum sepulturæ destinatus, cujus meminit Strabo lib. 5. & etiam hodie magno apud Turcas in honore esse recentiores testantur. Corpus Alexandri Perdiccæ ademptum Ptolemæus Lagi filius, Babylone transtulit Alexandriam. Vide notam Casauboni hîc.

2. *Corona aurea*] Skildius ex Berneccero mendum suspicatur & emendat *laurea* quod hæc Imperatorum præcipue fuerit, non autem aurea, quæ nec etiam regum propria fuit, sed diadema tantum de quo in Jul. c. 79. num. 2. verum Tertullianus de Idololatria c. 18. hæc habet: igitur purpura illa & aurum cervice ornamentum eodem more apud Ægy-

ptios & Babylonios insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ vel trabeæ, vel palmatæ, & corona aurea sacerdotum provincialium. De floribus vero aspersis vetus fuit consuetudo, ut in deorum, lariumque & sepulcrorum honorem adhiberentur ut Virgil. lib. 6. in fine.

Manibus date lilia plenis

Purpureos spargam flores, animamque nepotis

His saltem accumulem donis, &c.

Quod & ipsa Antonio præstat Cleopatra apud Plutarch. in Antonio. Capitolinus, de Antonino Philosopho tantum autem honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in lavario haberet ac Sepulcræ eorum aditis (alii legunt aditu) hostiis floribus semper honoraret. Qui mos diversus apud Græcos

fuit; apio enim sepulcra coronabant: unde apud ipsos apio indigere pro periculose ægrotare.

3. *Ptolemaum*] Scribit Torr. cum accentu circumflexo, ut sit pro *Ptolemaorum* probat Casaubonus, & congruentius videtur ad orationis seriem: addit enim noluisse se videre mortuos; Ptolemæi quippe omnes jam inde a tertio, deliciis corruptam, & oblivione dignam vitam egerunt, quos ideo mortuos appellaverit. Quod si Ptolemæum in accusandi casu retinueris, non alius videtur intelligendus quam Ptolemæus Lagi filius, regni illius conditor.

4. *In provincia formam*] Quod facere noluerat. Julius in Jul. c. 35. constituit ibi præfectum, qui exinde Augustalis appellatus est.

5. *Annona urbana*] Romanæ scilicet, annona enim ex Ægypto plurima Romam invehebatur Plinius in Panegyri. *percrebuerat olim urbem nostram nisi opibus Ægypti ali. sustentarique non posse.* Quatuor mensium annonam suppeditari ab Ægypto scripserunt Josephus & Hegefippus.

6. *Fossas in quas*] Quidam in quibus legunt.

7. *Nilus exastuat*] Meatus erant quidam intercisi, per quos aqua Nili in arva remotiora segetibus destinata transmittebatur. De quibus etiam plura apud Plinium lib. 5. c. 9. & Herodotum, in Euterpe & apud Senecam lib. 4. quæst. natural. c. 2. Chomata & Diaepi dicuntur Ulpiano l. 10. ff. de extraordinariis criminibus.

8. *Nicopolim*] Hodie *Trevesa* Magino est in Albania libera quondam civitas, eaque ce-

leberrima, ubi divini honores Augusto habitati sunt, sacerdotesque omnium honoratissimi. Augustalis siquidem Sacerdos nomen dabat anno, aliisque ejusmodi prærogativis insigniebatur.

9. *Ludos quinquennales*] Hoc est qui quinto quoque anno, celebrarentur magnificentia quanta poterat fieri maxima. Olympiorum instar. His similes jam ante Actio Apollini consecrati erant, & eorum curæ præpositi Lacedæmonii, ut expresse narrat Strabo lib. 7. ad hos alluisse videtur Virgil. 3. *Æneid.*

Actiaque Iliacis celebramus litora ludis.

10. *Ampliato vetere templo*] Hujus meminisse videtur Strabo ibid. Silius lib. 15. *Leucata & Phabi vidit citus Actia templa.* Dio lib. 51. initio missam Actium coloniam testatur, obscurum antea oppidum, unde Virgil. ibid. dixit de Actio *parva succedimus urbi.*

11. *Locum castrorum*] Hoc ipso in loco conditam urbem auctor est Dio, & templum ea ipsa parte, in qua fuerat Augusti prætorium. Quod quia factum alias ex Strabonis lib. 4. colligit Casaubonus, ideo sententiæ Dionis acquiescit, damnato erroris Suetonio, cui tamen Plutarchus ad stipulatur in Antonio, vide & cap. 96. infra.

12. *Neptuno & Marti*] Idem Dio, & Strabo non Neptuno sed Apollini consecratum aiunt, quod placet Casaubono propter summam religionem Augusti in Apollinem, & veteres ejus cum Neptuno similitudines de quibus c. 16.

CAPUT XIX.

A. V. C.
DCCXXI.

TUmultus post hæc, ac etiam rerum novarum initia, conjurationesque complures, priusquam invalescerent, indicio detectas compressit. Et alias alio tempore: Lepidi juvenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannii Cæpionis, mox M. Egnatii, exin Plautii Rufi, Lucique Paulli² progeni sui: ac præter has L. Audasii³ falsarum tabularum rei, ac neque ætate neque corpore integri: item Asinii Epicadi ex⁴ gente Parthyna⁵ hybridæ: ad extremum Telephi mulieris servi⁶ nomenculatoris. ⁷ Nam ne ultimæ quidem fortis hominum conspiratione & periculo caruit. AUDasius atque Epicadus Juliam filiam & Agrippam nepotem⁸ ex insulis quibus continebantur, rapere ad exercitus: Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum & Senatum aggredi, destinaverant. Quinetiam quondam juxta cubiculum ejus lixa quidam ex Illyrico exercitu, janitoribus deceptis, noctu deprehensus est, cultro venatorio cinctus: impos-ne mentis, an simulata dementia, incertum. Nihil enim exprimi quæstione potuit.

NOTÆ.

N O T A E.

1. *Alias alio tempore*] Harum maximam partem eodem quo hic ordine Livia recenset apud Senecam lib. 1. de Clement. cap. 9. ut mirum sit nullam a Suetonio factam esse mentionem Cornelii Cinnæ, qui omnium ultimus conjuravit.

2. *Progeneri sui*] Progener dicitur neptis maritus, quemadmodum profocer sive focer magnus est viri aut uxoris avus. Hic autem Paullus Juliam duxerat Augusti neptem ex Agrippa genero & Julia filia de quibus cap. 64.

3. *Falsarum tabularum.*] Quid tabulæ sint in Jul. c. 42. Falsarum reus est quicunque falsas non modo confecit, sed vel signavit, vel testamentarias alterius delevit, resignavit, &c. pœna erat deportatio, ut ex legibus c. 17. num. 4. citatis videre est.

4. *Ex Gente Parthina*] Vulgatæ editiones *Parthica*: emendavit ex Turnebo Pulmannus, quem secuti sunt alii. Parthyni fuere populi quidam in Illyrico, quorum apud Livium est mentio lib. 9. decad. 3. Et rursus lib. 4. decad. 5. in fine: meminit & Plinius lib. 3. c. 23. & lib. 8. c. 53. sed Macedoniæ eos assignat.

5. *Hybrida*] Quod natus esset Epicadus ille parentibus altero Romano, altero peregrino, e gente illa Parthyna: sunt enim hybridæ proprie canes ex disparibus procreati, altero v.g. gregario, altero venatico; sive sues altero domestico, altero fero sue

progeniti, quam tamen appellationem ad homines per contumeliam transtulere.

6. *Nomenclatoris*] Sic dicitur quasi nominis calator: ejusmodi quippe homines erant, qui primo civium singulorum nomina memoriter calabant, hoc est, appellabant. Horum opera utebantur in foro candidati in prehensandis suffragatoribus. Postea habuerunt quoque privati servos nomenclatores: cum enim servorum legiones domi haberent, quorum nomina ut plurimum ignorabant, utebantur nomenclatore servo in id præter alia munia destinato, ut singulorum nomina memoria caperet. Cum ergo formi- næ luxui non minus addictæ fuerint quam viri, ideo supra fidem non est Telephum hunc nomenclatorem fuisse mulieris, nec unius ideo codicis, ubi Pulmannus legisse se ait *nomen circularoris*, videtur lectio præferenda.

7. *Nam ne ultima quidem sortis, &c.*] Ii sunt, quos Livia apud Senecam lib. 1. de Clement. c. 9. perstringit his verbis *ut alios taceam, quos tantum ausos pudet.*

8. *Ex Insulis rapere*] De his c. 64. & 65. cum vero Suetonius ait *ad extremum*, referendum est aut ad personæ vilitatem, aut ad narrationis ordinem, non insidiarum; nemo enim post Cinnam, Augusti vitæ insidiatus legitur. Emendat Casaubonus *ad primum.*

CAPUT XX.

EXterna bella duo omnino per se gessit: ¹ Dalmaticum, adolescens adhuc: & Antonio devicto, ² Cantabricum. Dalmatico etiam vulnera, excepit una acie, dextrum genu lapide ictus, altera autem, & crus & utrumque brachium ³ ruina pontis confauciatus. Reliqua per legatos administravit: ut tamen quibusdam ⁴ Pannonicis, atque Germanicis aut interveniret, aut non longe abesset, Ravennam, vel ⁵ Mediolanum, vel ⁶ Aquileiam usque ab urbe progrediens.

NOTÆ.

1. *Dalmaticum*] Annos 30. natus ab his populis recepit Augustus adempta Gabinio signa, & in Octavia porticu suspendit.

8. *Cantabricum*] Cantabri sunt Hispaniæ populi, quos cum vicinis atrocina exercentes, nec Romanum huc usque passos jugum, oppressit Augustus, ut testatur Horat. lib. 4. Od. 14.

Te cantaber non ante domabilis, &c.

Et Ode 14. lib. 3. reducem illinc laudat, & regio est hodie *Biscaya*.

3. *Ruina pontis*] Non aquæ trajiciendæ fabricati, sed muris scandendis, e turri enim statim in murum pontes protendebantur, quales *exostrea* vocat Vegetius lib. 4. c. 21. pontem ejusmodi, cum in obsidione Metulii civitatis Illyricæ construi jussisset, quatuor-que tantum satellitibus comitatus ipse ascen-

disset, advolantibus illico præ verecundia militibus prægravatus pons multorum exitio corruit. De quo Dio lib. 59. sub finem. Florus tamen de eo tamquam aquis imposito ponte loquitur lib. 4. c. 12.

4. *Pannonicis*] Pannonia Europæ ampla regio quæ Hungariam utramque olim complexa, Austriæ quoque Stiria & Carniolæ partem comprehendebat.

5. *Mediolanum*] *Milano*, refertur ad bella Germanica, seu ea quæ contra Vindelicos Rhætosque gessit Brutus, de quibus infra.

6. *Aquileiam*] *Aquilegia* hodie in foro Julio ditionis Venetæ; quapropter ad bella Pannonica referendum; nec enim eo loci longe aberat a Pannoniæ finibus, qui & Stiria Carniolæque partem illis temporibus incluserunt.

CAPUT XXI.

DOmuit autem partim ductu, partim¹ auspiciis suis² Cantabriam Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam,³ cum Illyrico omni: item⁴ Rhætiam, &⁵ Vindelicos, ac⁶ Salassos gentes Inalpinas. Coërcuit &⁷ Dacorum incursiones, tribus eorum ducibus cum magna copia cæsis, Germanosque ultra⁸ Albim fluvium summovit: ex quibus⁹ Suevos, & Sicambros dedentes se¹⁰ traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocavit. Alias item nationes male quietas ad obsequium redegit. Nec ulli genti¹¹ sine justis & necessariis causis bellum intulit. Tantumque abfuit a cupiditate quoquo modo¹² imperium vel bellicam gloriam augendi, ut quorundam barbarorum principes in æde¹³ Martis Ultoris jurare coëgerit, mansuros se in fide ac pace quam peterent: a quibusdam vero¹⁴ novum genus obsidum fœminas exigere tentaverit: quod negligere marium pignora sentiebat. Et tamen potestatem semper omnibus fecit, quoties vellent, obsides recipiendi. Neque aut crebrius aut perfidiosius rebellantes graviore umquam multatus est pœna, quam ut captivos sub lege venundaret, ne in vicina regione servirent, neve intra xxx. annum liberarentur. Qua virtutis moderationisque fama,¹⁵ Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam suam populi-que Romani ultro per legatos petendam. ¹⁶ Parthi quoque & ¹⁷ Armeniam vindicanti facile cesserunt: & ¹⁸ signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt: obsidesque insuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus, nonnisi ab ipso electum comprobraverunt.

N O T Æ.

1. *Auspiciis*] De auspiciis quid sint jam alibi: hinc notandum vel a præfente imperatore gesta bella, vel ab ejus legatis præfatisve; sed ita ut unius semper imperatoris nomine captarentur auspicia: unde Horat. ad August. Od. 14. lib. 4.

Te copias, te consilium, & tuos

Præbente divos, &c. Et Ovidius.

Auspiciis animisque patris puer arma movebis

Et vinces animis auspiciisque patris.

2. *Cantabriam, &c.*] De his cap. proxime præcedenti.

3. *Cum Illyrico*] Cujus pars Dalmatia. Vid. in Tiber. c. 16.

4. *Rhætiæ*] Rhæti Alpes tantum tenuere ad lacum usque Brigantium, per quem Rhenus ad 100. stadia decurrit, & vocatur *Bodensee* Germanis. Iis in Regionibus erant, quas incolunt hodie *Grisones*.

5. *Vindelicos*] Sunt qui Vindeliciam Rhætis annumerent, Rhætiam secundam appellantes. Cluverius eos distinguit, & sub Alpibus collocat inter lacum Brigantium, Danubium, & Ænum flumen, qui in regione sunt hodie *Bavari* & Episcopatus Augustæ Vindelicorum, dictæ ab Augusto qui Coloniam illuc miserat.

6. *Salassos*] Populi Galliæ Subalpinae Pedemontani principatus partem efficientes *la vallée d'Aoste*, quam Doria fluvius præterfluit.

7. *Dacorum*] In Julio c. 44.

8. *Albim*] L'Elbe.

9. *Suevos*] De Sicambris conveniunt cæterique Historici & Geographi, Suevorum nullus meminit. Quare merito videtur addubitare Casaubonus non quidem errasse Suetonium; est enim accuratissimus, sed mendum subesse in Codicibus, quorum in aliquibus reperisse se ait *Seubos*, unde dempta prima litera remaneret *Eubos*, ex quo, minima mutatione feceris *Ubios* quod & in suis extare M. S. testatur Ursinus, & traductos, sed ab Agrippa, auctor est Strabo lib. 4. Ptolemæus Suevos quosdam Longobardos quos in *Hassia* collocat. Maginus sub Sicambris recenset, qui cum a Colonia ad Lipsiæ usque fontes extenderentur, hanc quoque regionem comprehendisse necesse est, quos probabile videtur cum Sicambris una translatos. Cui accedit quod auctores de

Sicambris loquentes iis vulgo adjungant Suevos. Tacitus Annal. 2. *Sic Sicambros in deditionem acceptos, sic Suevos, &c.* Claudianus Stilic. lib. 1.

Ut Suevus jam rura colat, flexosque Sicambri

In falcem curvent gladios.

10. *Traduxit*] In eas regiones, quæ sunt Mosam inter & Rhenum, in quibus Gugerni dicti sunt hodie *Guelldrenses*, teste Cluverio.

11. *Sine justis*] Longe abest ab hac mente Dio, qui Pannonios bello petitos ab illo dicit ne leviter quidem læso.

12. *Imperium augendi*] Quod & Tiberio consuluerat, ne magnitudine imperii, aucta regendi difficultate, plura appetendo, parta quoque non servarent.

13. *Æde Martis Ultoris*] De qua infra cap. 29.

14. *Novum genus obsidum fœminas*] Novum sic accipiendum, non quasi factum antea numquam, crediderit Suetonius: qui enim ignorasset captas illas a Scipione fœminas & puellas, dum Carthaginem novam expugnavit, obsides Carthaginensibus ab Hispanis datas fuisse, ut refert Livius lib. 6. Decad. 3, sub finem, ipsamque apud Romanos Clœliam, &c. Sed novum dixit, vel quia tunc temporis inusitatum vel magis apud Germanos: auctor enim Tacitus in libro de moribus eorum efficacius obligari, si puellæ obsides eis imperentur. Hoc loco quidam legunt *marum pignora*, pro marium.

15. *Indos ac Scythas*] Hinc Horatius Ode supra dicta 14. lib. 4.

Medusque & Indus, te profugus Scythes
Miratur, &c.

16. *Parthi quoque*] Horum regio ætate nostra varie nuncupatur, aliis *Arach*, aliis *Corasan*, &c. docet Justinus lib. 11. *Parthi* vocabulum exulem significare, atque a Scytharum exulibus regnum illud conditum.

17. *Armeniam vindicanti*] Hinc eadem quæ supra transpositio: Armeniam quippe non recepit, nisi longo tempore post recepta signa militaria. Hæc siquidem Augusto ad ordinandum Orientem profecto in Asiam, restituta sunt Circa annum U. C. 734. Illa vero nonnisi anno 748. cum C. Cæsar filius adoptivus ad bellum Armeniacum missus est. Hinc nota *vindicandi ver-*

bum juris esse, idem enim est ac rem aliquam, quæ nostra sit, ad se trahere & repetere, etiam apud nos in foro revendicquer.

18. *Signa militaria*] Quia Crasso oppresso, Orodes, qua Antonio pulso filius ejus Phraates ceperant, ait Velleius. Hinc Horatius lib. 4.

Od. ultima.

Tua Caesar atq;

Fruges & agris rettulit uberes

Et signa nostro restituit Jovi

Direpta Parthorum superbis

Postibus, &c. Et infra in Tiber. c. 9.

C A P U T X X I I .

J Anum Quirinum ² semel atque iterum a condita urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviori temporis spatio, ³ terra marique pace parta, ter clusit. ⁴ Bis ovans ingressus est urbem, ⁵ post Philippense, & rursus post Siculum bellum. ⁶ Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum: continuo triduo omnes.

N O T A .

1. *Fanum Quirinum*] De Jani templo in belli pacisve signum aperiendo vel claudendo res notior est. Quirinum autem dictum voluit, quod a Romulo, qui & Quirinus audiit, templum illud conditum sit: sic enim Horatio quoque dicitur Od. ultim. lib. 4.

Et vacuum duellis

Fanum Quirini clausit.

Quem tamen morem a Numa non a Romulo institutum existimat Livius lib. 1.

2. *Semel atque iterum*] Primo ab ipso Numa per 43. annos. Iterum post primum bellum Punicum ann. U. C. 719. A quo tempore clausum nisi ab Augusto non legitur. Primum ann. U. C. 725. victo Antonio. Iterum ann. 729. bello Cantabrico confecto, tum denique circa tempus nativitatæ Christi ex Orofio lib. 6. c. 21. & c. 22. & Dione lib. 53. Glareanus tamen scribendum hîc vult tertio non ter Livii loco ductus, qui lib. 1. hæc habet. *Bis deinde post Numa tempora clausus fuit. Semel a T. Manlio Cos. post Punicum primum perfectum bellum, iterum (quod nostra ætati dii dederunt ut videremus) post bellum Actiacum ab Imperatore Augusto pace terra marique parta.* Verum Lipsius Elect. 1. c. 20. scripta hæc Livio contendit in Augusti gloriam statim post victum Actiaca pu-

gna Antonium, antequam iterum ab Augusto clauderetur.

3. *Terra marique*] Formula hæc in Augusti nummis statuisque, ut in rostrata, quam Augusto post victum S. Pompeium Senatus decrevit, quam vide in inscriptionibus ad calcem Operis.

4. *Bis ovans*] Ovationes erant triumphi quidam minores, a majoribus in hoc præter cætera discrepantes, quod triumphantes curru, ovantes vero equo vel pedibus ingrederentur, sequentibus eos non militibus, sed universo Senatu, ovisque (unde nomen) non taurus immolaretur de quo Gellius lib. 5. c. 6. Dio lib. 5.

5. *Post Philippense*] Suetonium Casaubonus erroris hîc accusat, quod bellum illud prioris ovationis causam videatur assignare. Et sane vix est, ut deffendi queat. Causam enim ei præbuit pax facta cum Antonio, qui & ipse, ut Dio testatur, honorem eundem usurpavit. Et probant efficaciter inscriptiones ex fastis Capitolinis desumptæ, quas ipse Casaubonus adduxit; Vide ad calcem Operis Et certe nulli ex bellis Civilibus triumphus, unde Lucan. lib. 1. de illis *bella geri placuit nullos habitura triumphos.* Et notatum in Jul. c. 37.

6. *Curules triumphos*] Hoc est majores ad ovationis differentiam.

CAPUT XXIII.

GRaves ignominias cladesque, duas omnino, nec alibi quam in Germania, accepit, ¹ Lollianam & ² Varianam: sed Lollianam majoris infamiae, quam detrimenti: Varianam pene exitiabilem, tribus legionibus, cum duce ³ legatisque & ⁴ auxiliis omnibus, cæsis. Hac nuntiata, ⁵ excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret: & ⁶ Præsidibus provinciarum propagavit imperium, ⁷ ut & a peritis & assuetis socii continerentur. Vovit & ⁸ magnos ludos Jovi Opt. Max. Si **REPUBLICAM IN MELIOREM STATUM VERTISSET**: quod factum ⁹ Cimbrico Marsicoque bello erat. Adeo namque consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capilloque summisso, ¹⁰ caput interdum foribus illideret, vociferans: *Quintili Vare, legiones redde*: ¹¹ diemque cladis quotannis mœstum habuerit ac ¹² lugubrem.

A. V. C.
DCCXXVIII.

NOTÆ.

1. *Lollianam*] Hujus meminere Dio lib. 54. & Velleius lib. 2. c. 97. Et uterque plus terroris attulisse, quam periculi satis innuit amissa duntaxat quintæ legionis aquila. Unde Suetonius ignominiosam illam cladem dixit.

2. *Varianam*] Cluverius lib. 3. Introduct. c. 3. Dulgibini tenuerunt inter oppidum Paterbonam & Visurgim (*Vveser*) qua *Flotonu* ei oppidum appositum: in his *Quintilius Varus* cum tribus legionibus cæsus ab *Arminio Cheruscorum* duce inter oppida *Dietmelle*, & *Horn*. De hac cæde non pauca Tacitus in Ann. & lib. de moribus German. & infra non semel.

3. *Legatis*] Varia est hujus vocis acceptio. Hic intelligi debere videtur de iis, qui Magistratibus peregre profecturis, vel dabantur a Senatu, vel ejus permisso ab ipsis ascisciebantur, ut eorum opera consilioque res agerent. Erant & alii qui Senatus voluntatem ad alios deferrent, ordinandæ post victoriam provinciæ causâ, &c.

4. *Auxiliis*] Ex sunt copiarum a sociis gentibus ex fœdere mittendæ, tum pedestres, tum equestres, quibus duces ab imperatoribus Romanis præponebantur, qui *præfecti socium* proprio nomine dicebantur.

5. *Excubias*] Sic fieri solitum notat Casaub. in omni tumultu, & ad omnem cladis acceptæ nuntium, ac forsan tunc temporis præcipue quod multi in urbe Galli Germanique cap. 49.

6. *Præsidibus*] Generale nomen est omnium provincias regentium; majus enim in

ea imperium habebant omnibus post principem l. 4. ff. de Officio præsidis.

7. *Ut a peritis & assuetis, &c.*] Nec enim prædidi, nec provincialibus licebat per tempus brevius & legitimum sese invicem agnoscere, quod Annibal primum in Italia prælium initurus magno in sui gloriam vitio dat Romanis apud Livium lib. 1. Decad. 3. *Pugnabitis cum exercitu ignoto tirone, ignoto adhuc duci suo, ignoranteque ducem. An me in pratorio patris clarissimi imperatoris prope natum, certe educatum, domitorem Hispania Galliaque, & cum semestri hoc conferam duce desertore exercitus sui? Cui si quis demptis signis Pœnos Romanosque hodie ostendat, ignoraturum certum habeo, utrius exercitus sit consul. Non ego illud parvi aestimo, milites, quod nemo vestrum est, cujus non ante oculos ipse saepe militare aliquod ediderim facinus, &c.*

8. *Magnos ludos*] De his Festus. *Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Jovis, quem principem Deorum putabant, faciebant.* Quales forte vovendos retulerant olim Decemviri hortante Fabio si bellatum prospere esset (adversus Annibalem) Resque publica in eodem, quo ante bellum fuisset, statu permanisset. Quæ verba sunt Livii lib. 2. Decad. 3. Horum formulam vovendorum refert idem auctor lib. 6. Decad. 4. statim ab initio. Hoc loco pro *Rempub.* legitur Torr. *Respub.* quod & ex Memmiano & Pithœi Cod. probat. Casaub. & elegans est.

9. *Cimbrico Marsicoque*] De illo in Julio
Q iiij

cap. 11. hoc dixerunt quoque *socialis*, quod omnes ferme pop. Rom. socii contra matrem ac parentem suam urbem confurrexerunt, ut ait Florus lib. 3. c. 18. initio a Marfis orto: hi autem Latii populi fuere, quorum urbs ad lacum Fucinum in Jul. cap. 44. excisa vel aquis absorpta, etiam hodie *Marci*.

10. *Caput foribus*] Non aliter quam magni doloris indicium intellexerunt alii etiam Historici. Casaubonus tamen voce *foribus* inductus, religionis quoque non nihil mistum fuisse suspicatur juxta illos etiam Tibulli Eleg. 2. lib. 1. versus.

Non ego tellurem genibus prorepere supplex

Et miserum sancto tundere poste caput

Non ego si merui dubitem procumbere templis

Et dare sacratis oscula liminibus.

Ad quem locum Achilles Tatiuss in Sfortia M. S. legisse se ait *tacto* pro *sancto*. Et certe videtur hoc magis argute, quam vere annotasse, cum apud Historicos alios similia impatientia reperiantur exempla. Capitolinus de Maximino, sic exarsit, ut non hominem, sed belluam putares, jaciebat se in parietes, nonnumquam terra se prosternebat, &c. Et lib. sequente incurrere in parietes, vestem scindere videbatur, &c. in quem sensum prorsus Seneca lib. 1. de ira c. 16. *Quid opus est mensam evertere? quid pocula affligere? quid se in columnas impingere? Quid capillos evellere? quid femur pectusque percutere?* &c. Quæ omnia & alia quædam enumerans Cicerone 3. Tuscul. *detestabilia lugendi genera* appellat, & muliebri superstitione existi-

masse, ait, *Diis immortalibus se facilius satisfacturos si eorum plaga perclusi afflictos se & stratos esse fateantur*. Nam & hoc in luctu usitatum patet etiam ex Luciano in luctu, ubi id ridet, & infra Ner. c. 42.

11. *Diemque cladis*, &c.] Casaubonus in Cujacii codice legebat sequentia verba, sic quem *damnis* *mœstum* ac *lugubrem* habuerat memorans; sed quis ille fuerit non reperiunt sibi fatetur, unde illustiores Suetonii interpretes arguit, quod Beroaldum nimis bona fide secuti in eundem cum ipso errorem impeerint, diem illum 4. non. sextil. eundem scilicet atque Cannensis pugnae esse dicentes, quod nullibi reperiri asseverat scrutatus hoc consilio, quotquot ea de re scripserunt. Errandi ansa fuit Beroaldo locus hic Flori lib. 4. c. 12. *Varus perditas res eodem quo Cannensem diem Paullus & fato est & animo secutus*. Ubi diem pro clade intelligere debuit quo modo idem auctor lib. 2. c. 6. *Non fuit major populo Romano dies, quam illa cum duo omnium & antea & postea ducum maximi, ille Italia, hic Hispania victor collatis cominus signis aciem direxere*. Olim quippe si ferro non secus ac judicio disceptanda foret controversia, dies certus assignari solebat, inde factum, ut vox *dies* pro prælio pariter ac judicio fuerit usurpata: quæ loquendi ratio nec dum apud nos obsolevit: pugnam quippe aut cladem insignem dicimus *une journée*.

12. *Lugubrem*] Inominalem seu atrum sic enim calamitosos dies appellabant.

C A P U T X X I V .

IN RE militari & commutavit multa, & instituit: atque etiam ad antiquum morem nonnulla revocavit: disciplinam severissime rexit. Ne legatorum quidem cuiquam, nisi gravate, hibernisque demum mensibus, permisit uxorem³ interficere. Equitem R. quod duobus filiis adolescentibus, causa detrectandi³ sacramenti⁴ pollices amputasset, ipsum, bonaque⁵ subjecit hastæ: quem tamen, quod imminere emtioni⁶ publicanos videbat, liberto suo⁷ addixit, ut relegatum in agros pro libero esse sineret. Decimam legionem contumacius parentem, cum ignominia totam dimisit: item alias immodeste⁸ missionem postulantes, citra commoda emeritorum præmiorum¹⁰ exauctoravit. Cohortes, si quæ cessissent loco, decimatas¹² hordeo pavit. Centuriones, statione deserta itidem, ut manipulares, capitali animadversione punit: pro cætero delictorum genere variis¹⁵ ignominiiis affecit: ut stare per totum diem juberet ante Prætorium: interdum tunicatos, discinctosque, nonnumquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes.

NOTÆ.

1. *Legatorum*] De his quid essent cap. 23. hoc Augusti edictum etiam ipso vivente, obtinere desiit; nam & comitem ipse Liviam sæpe duxit postea, & Germanicus Agrippinam infra in Calig. Et ejus exemplo cæteri. Unde mulierum in provinciis rapinas taxat Juvenal. Sat. 8.

Si nullum in conjuge crimen

*Nec per conventus, nec cuncta per oppida,
curvis*

Unguibus ire parat nummos raptura Celano.

2. *Intervisere*] Verbi proprietatem notat Beroaldus quasi hoc intervallo revisere; quo sensu Palladius dixit *interlegere poma*, hoc est omnia non decerpere; sed per intervalla ut relicta crescant magis.

3. *Sacramenti*] Militaris scilicet, quo adigebantur quicumque erant in militiam ascibendi.

4. *Pollices amputasset*] Hanc vitandæ militiæ rationem non infrequentem fuisse probant testimonia quæ Torr. hic adduxit, l. 4. ff. de re militari. *Eum qui filium debilitavit dilectu per bellum indicto ut inhabilis militia sit, præceptum D. Trajani deportavit.* Fortunatiani Rhetoris. *Decem milites tempore belli pollices sibi amputaverunt, rei sunt laesa Resp.* Ammianus Marcellinus de Gallorum moribus loquens *neque illorum quisquam munus Martium extimescens pollicem sibi pracidit, quos joculariter Murcos appellant.* Videtis & Valer. & Ælianus Var. Hist. lib. 2. & Cicer. 3. de officiis.

5. *Subjecit hasta*] Vendendum scilicet de quo ritu in Jul. cap. 50. & infra c. 36.

6. *Publicanos*] Ideo a publicanis emendum fuisse Torrent. ait, quia cum ipsi ejusdem essent ordinis, ut in Jul. cap. 20. num. 13. equiti faventes emere volebant, & statim manumittere. Ex ipsa tamen narrationis serie contrarium timuisse videtur Augustus.

7. *Addixit*] Addicere in licitationibus seu auctionibus est licitanti rem auferendam permittere: est enim unum e tribus verbis prætoris *do. dico. addico.* Unde quos creditoribus suis prætor tradiderat, ii addicti dicebantur.

8. *Missionem*] De qua in Jul. cap. 7. & 70.

9. *Citra commoda emeritorum præmiorum*] Sic legunt omnes: Torrent. tamen & Casaubonus, vocem *præmiorum* aut removen- dam censent, aut interjiciendam conjunctionem & : nec injuria; differunt quippe *emerita & præmia.* Illa non sunt nisi veteranorum; dicuntur enim emeriti si sacramento soluti donativum illud, quod idcirco vocatur *emeritum*, acceperint de quo Modestinus l. 3. ff. de re militari. Et *emerita militia commoda* vocat Sueton. infra Calig. c. 44. qualia erant v. g. agri distributi, de quibus jam non semel. Præmia vero cujushbet strenui militis ad ejus virtutem incitandam, qualia supra cap. 8. ex Gellio, & c. 25. Quod ni locus hic de veteranis totus sit accipiendus, detrahe literum *e* & sic quoque constabit sensus scilicet *meritorum præmiorum.*

10. *Exauctoravit*] Exauctorare est insignia militaria detrahere, quod cum ignominia perficitur, quanquam non semper. Quandoque enim est dimittere, & infra adhuc Tib. c. 7. ubi de auctoramento Vitell. 10. vesp. 8. & c.

11. *Decimatas*] Decimari dicuntur legiones, cum decimus quisque supplicio afficitur. Livius lib. 2. *Cætera multitudo, sorte ad supplicium quisque legitur,* unde & *centesimare* & *vigesimare.* Quæ omnia gravioris erant animadversionis, ut & venire sub hasta, virgis cædi, securi percuti, in crucem tolli, & c. Ea de quibus hic sermo est animadversionis duntaxat levis genera fuere.

12. *Hordeo pavit*] Hoc unum est ex iis, quæ ex antiquo more revocavit Augustus; id enim ipsum narrant Livius lib. 27. & Plutarchus de Marcello, qui legionibus quæ signa amiserant, hordeum præbuit. Magna quippe erat ignominia gladiatorio hoc cibo vesci.

13. *Centuriones statione deserta*] De Centurionibus in Jul. c. 68. hi suum cuique militi locum in acie assignabant, a quo vel passum recedere capitale fuit. Sed eandem centurionibus statutam ab initio pœnam innuit hic Suetonius.

14. *Manipulares*] Manipulus dicitur decem militum contubernium, sub uno papi- lione degentium teste Vegetio lib. 2. alii

aliter. Servius 11. *Æneid.* ad hunc versum.

Desolatique manipuli

git. Manipuli autem dicti sunt signiferi, quia sub Romulo pauper adhuc populus Romanus exercitus hastas fœni manipulis inligabat, & hos pro signis gerebant; unde hoc nomen remansit. Ideo Donatus voce *manipulares* hic intelligit *signiferos*, parum meo quidem iudicio verisimiliter. Quamvis hæc fuerit appellationis causa ut Ovid. 3. fast. clare satis docet.

Ille quidem fœno: sed erat reverentia fœno

Quantam nunc aquilas cernis habere tuas

Pertica suspensos portabat longa manipulos

Unde manipularis nomina miles habet.

15. *Variis ignominiiis*] Exempli causa regradatione: cum enim suus cuique gradus foret in militia, omnium infimi tirones erant & caligati, qui cum nullum adhuc specimen virtutis edidissent, omnibus militiæ muneribus seu potius oneribus incumbabant, unde munifices dicti sunt, ad eorum differentiam, qui cum strenue quidpiam gessissent vacatione ab ejusmodi muneribus gaudentes altiore obtinebant ordinem; & beneficiarii quandoque dicebantur, quod si quid ipsi delinquerent, e superiori hoc or-

dine deiciebantur, quæ poena dicebatur *regradatio*. De variis ejusmodi militum ignominiiis plura apud Frontinum lib. 4. *Strategem.* c. 1. Valer. lib. 2. c. 2. Gellium lib. 10. cap. 8.

16. *Stare per totum diem*] Exempli habes alia apud auctores illos eisdem.

17. *Tunicatos*] Tunica vestis est, cui toga in urbe superinduitur, in castris sagulum. Hac autem sola tegi in publico vel Romæ, vel in castris, magnæ vilitatis erat & ignominia.

18. *Discinctos*] Quasi militiæ inhabiles, qui enim opus aliquod aggrediebantur, fluxas vestes cingulo colligebant, unde hæc loquendi ratio *operi se accingere*. Cum igitur milites operi semper intentos esse oporteret, & paratos, ideo cinctos esse moris fuit quæ de causa, discincti dedecore notabantur.

19. *Decempedis*] Decempeda est pertica decem pedibus longa, qua in dimetiendis agris mensores utebantur. Cum autem & cespitem, & perticarum magnus foret usus in Castris, ad conficienda v. g. tabernacula &c. ideo centuriones delinquentes, tironum & infimi gradus militum laboribus, plectebat Augustus.

C A P U T X X V .

NEque post bella civilia, aut in concione, aut per edictum, ullos militum *commilitones* appellabat, sed ¹ *milites*. Ac ne ² a filiis quidem, aut privignis suis, imperio præditis, aliter appellari passus est: ambitiosius id existimans, quam aut ratio militaris, aut temporum quies, aut sua, domusque suæ majestas postularet. ³ Libertino milite, præterquam Romæ ⁴ incendiorum causa, & si tumultus in ⁵ graviore annona metueretur, ⁶ bis usus est: semel ad præsidium ⁷ coloniarum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam ripæ Rheni fluminis. Eosque servos adhuc viris fœminisque ⁸ pecuniosioribus indictos, ac sine mora manumissos, ⁹ sub priore vexillo habuit, neque aut commistos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. ¹⁰ Dona militaria aliquanto facilius, ¹¹ phaleras & torques, quidquid auro argentoque constaret, quam ¹² vallares ac ¹³ murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quam parcissime, & sine ambitione, ac sæpe etiam ¹⁴ caligatis tribuit. ¹⁵ M. Agrippam in Sicilia post navalem victoriam ¹⁶ cæruleo vexillo donavit. Solos triumphales, quamquam & socios expeditionum, & participes victoriarum suarum, numquam donis impertiendos putavit: quod ipsi quoque ¹⁷ jus habuissent tribuendi ea quibus vellent. Nil autem minus in perfecto duce, quam festinationem temeritatemque convenire arbitrabatur. Crebro itaque illa jactabat.

a Σπύρδε βραδέως , &c.

A'σφαλὴς γὰρ ἐστὶ ἀμείλιαν, ἢ θροῦς στρατηλάτης.

Et, ¹⁸ *Sat celeriter fieri, quidquid fiat satis bene.* Prælium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum ¹⁹ major emolumenti spes, quam damni metus ostenderetur. Nam *minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes aiebat esse aureo hamo piscantibus: cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset.*

INTERPRETATIO.

a *Festina lente cautus enim imperator, melior quam audens.*

NOTÆ.

1. *Milites*] Sext. Aurelius auctor est vehementer ab Augusto reprehensum illud Julii Cæsaris inventum, qui commilitones appellando, dum voluit carior fieri, principis auctoritatem emollivit.

2. *Filiis aut privignis*] Caio & Lucio, nepotibus ex Julia filia, & Agrippa, quos adoptavit in filios cap. 64. ac Tiberio & Druso Livæ ex priore marito filijs, ut infra sæpe & toto lib. sequenti.

3. *Libertino milite*] Factum fuerat a Romanis statim post Cannensem cladem. Hic nota libertinos dici, servos libertate donatos, qui tamen ab initio *liberti* tantum veteribus dicebantur, adhuc infra in Claud. cap. 24.

4. *Incendiorum causa*] Septem ejusmodi militum cohortes (quæ quantæ sint in Jul. cap. 31. & 68.) instituit, quarum singulæ, duabus urbis regionibus custodiendis invigilarent, cui rei occasionem præbuere exorta uno die pluribus in locis incendia: sui illis præfuere tribuni præposito omnibus spectabili quodam viro, qui *præfectus vigilum* dicebatur. Vide l. 3. ff. de officio præfecti vigilum, manumissos illos milites alii vocabant *Sparteos* per contemptum vel a funibus (e sparto quippe funes fiebant: Plin. lib. 19. c. 2.) quorum multus in incendiis usus, vel a sparteis tunicis, quibus erant amicti vel a genere calceamentorum, ut ait Casaubonus c. 30. de his cohortibus videsis etiam Strabonem lib. 5. & Dionem lib. 55.

5. *Graviore annona*] Hoc est rei frumentariæ penuria, cui prospiciendæ institutus erat præfectus annonæ. Tanta Augusto fuit hujus cura, ut *tridui frumento in horreis quondam viso statuisset veneno mari, si e provinciis*

classes interea non venirent, ut ait Aurelius in fine Aug.

6. *Bis usus est*] Cap. 16. manumissa duxit 20. servorum millia ad bellum Siculum; sed iis usus est remigibus, non militibus.

7. *Coloniæ*] Ex fuerunt vel Aquileia (de qua cap. 20. num. 6) vel Concordia etiamnum hodie in ora Venetiæ, vel Pola similiter nomen retinens in Histria. De Illyrico c. 21. & in Jul. c. 22. sed maxime Tib. c. 16.

8. *Pecuniosioribus*] Ita Casaubonus in Vitterbiensi, Pithœi, Lissæi, & optimis quibusque codicibus legit; sic & Sabellicus & Beroaldus scripsere. Alii *periculosioribus* ediderunt, alii *pecuniosioribus* malebant, nullo certe aut parum commodo sensu. Velleius auctor est viros fœminasque coactos ex censu dare militem, & in eandem sententiam idem refert Dio lib. 55. Et mos ille jam inde a primis Reip. temporibus viguit: voluit enim Servius, ut onera ejusmodi in ditiores incumberent.

9. *Sub priore*] Mavult Torrent. *sub proprio*; quod multum arridet, si codicum accedat auctoritas, ut & *primore* juxta Casaubonum, ut sit sensus eos in acie prima collocatos. Et sane id vix effecerit vox *priore*, qua maxime videtur innui sub aliquo jam antè vexillo fuisse habitos. Macrobius lib. 1. cap. 11. has ipsas de quibus hic sermo est, Augusti Cohortes *voluntarias* ab eo appellatas ait, ad exemplum, ut videtur, eorum servorum, qui bello Punico cum deessent, quæ scriberentur pro dominis pugnaturos se polliciti in civitatem recepti sunt, & Volones (quia hoc sponte voluerunt) appellati. Horum quoque accepta clade Cannensi, octo millia con-

scripta narrat idem auctor ibid. & Livius lib. 2. Decad. 3. sed hic lib. 3. exercitatos, & lib. 4. non nisi post annum & amplius, navatamque egregiam, fuso scilicet ad Beneventum Hannone, operam, manumissos dicit: quod exemplum secutus dici potuerit Augustus, si huic loco, cui mendum subesse suspicantur viri eruditissimi, addatur particula *non*, nempe *ac non sine mora manumissos*, hoc est, Augustus conscriptos in cohortes servos non manumisit quidem illico, & sine ulla dilatione, sed manumissos demum, habuit sub priore illo, eodem nempe vexillo, sub quo antequam manumitteret, probandi forte causa, illos habuerat.

10. *Dona militaria*] Duplicis ea fuere generis: alia quæ nonnisi honorem afferrent, alia quibus tantum non inesset honoris, sed plus utilitatis: priora sunt v. g. palma, hasta pura, (hoc est sine ferro) coronæ gramineæ, vel quernæ, &c. nullius aut certe minimi per se pretii, sed ideo magno in pretio, quod magnæ virtutis indicia: posteriora sunt torques, fræni, ephippia, phaleræ, &c.

11. *Phaleras*] Hinc ut & ex Livii lib. 7. colligit Beroaldus, non tam equorum, quam equitum ornamenta fuisse.

12. *Vallares*] Corona Vallaris Gellio lib. 5. cap. 6. dicitur quoque *castrensis*, quæ donat eum imperator, qui primus hostium castra pugnans introivit: ea corona insigne valli

habet.

13. *Murales*] Gellius ibid. Muralis est corona, quæ donatur ab imperatore, qui primus murum subiit, inque oppidum hostium per vim ascendit, idcirco quasi muri pinnis decorata est. Has ex auro fieri solitas idem testatur, sed probabile est phaleris & torquibus non esse pretio comparandas.

14. *Caligatis*] Hoc est gregariis militibus, quos cap. proxime præcedenti *manipulares* appellavit. Caligæ quippe militum calceamentum in Calig. c. 9.

15. *M. Agrippam*] Vide cap. 16.

16. *Caruleo vexillo*] Victoriæ mari relatæ signum est, quippe color ille idem qui maris: de Siculo bello c. 16.

17. *Jus habuissent*] Libera nempe Rep. eorum enim erat, quorum auspiciis bella gerebantur: verum sub Imperatoribus, cum aliis libertatis insignibus, & hoc obsolevit.

18. *Sat celeriter*] Dictum Catonis *sat cito, si sat bene*.

19. *Major*] Hæc omnia ferme ad verbum Aurelius in Augusto. Græci versus Euripidis sunt in Phœnissis: vide in Julio c. 30. Nota *cauto* opponi *audentem*. Supra in Jul. c. 58. in nummis quoque suis, id significavit cum terminum fulmini conjunctum expressit, qualem profert Torrentius, & literis ut Gellius lib. 10. cap. 11. quod & Titus imperator anchora cum Delphino significavit.

CAPUT XXVI.

MAGISTRATUS atque honores, & ante tempus, & quosdam¹ novi generis, perpetuosque, cepit. Consulatum² x x. ætatis anno invasit, admotis hostiliter ad urbem legionibus, missisque qui sibi nomine exercitus deposcerent. Cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio, princeps legationis, rejecto³ sagulo, ostendens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere, *Hic faciet, si vos non feceritis*. Secundum consulatum⁴ post i x. annos, tertium anno interjecto gessit: sequentes usque ad undecimum⁵ continuavit: multisque mox, cum deferrentur, recusatis, duodecimum magno, id est, septemdecim annorum intervallo, & rursus tertium decimum biennio post ultro petiit: ut⁶ Cajum⁶ & Lucium filios amplissimo præditus magistratu, suo quemque⁷ tirocinio deduceret in forum. Quinque medios consulatus a sexto ad undecimum annuos gessit: ⁸ ceteros autem sex, aut novem aut sex aut quatuor aut tribus mensibus; secundum vero, paucissimis horis. Nam⁹ die Kal. Januarii, cum mane pro æde Capitolini Jovis paullulum¹⁰ curuli sella præsedisset, honore abiit, ¹¹ suffecto alio in

locum suum. ¹² Nec omnes Romæ, sed quartum consulatum in Asia, quintum in insula ¹³ Samo, octavum & nonum ¹⁴ Tarracone iniit.

INTERPRETATIO.

a Ut insignitus summo honore deduceret | utrumque die tirocinii sui.
in forum, filios suos Cajum & Lucium,

NOTÆ.

1. *Novi generis, perpetuosque*] Illis Triumviratum intellige, his vero censuram & Tribunitiam potestatem, ut cap. sequenti patet, quam ideo maxime perpetuam recepit, quod sacrosancti forent tribuni & inviolabiles.

2. *Vigesimo*] Ejus honoris capiendi legitimus annus fuit 43. Cicero Philipp. 5. 48. *Quid Alexander Macedo cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpisset, nonne tertio & trigesimo anno mortem obiit? qua est ætas nostris legibus decem annis minor quam consularis.* Debebāt enim prudentia & virtute singulari conspicuus is esse, qui hunc honorem ambiebat, & per Quæsturam, Ædilitatem, ac Præturam aditum sibi patefecisse. Neque tamen desunt eorum exempla, qui juniores consulatum gesserint, ut Corvini & Scipionis Africani, &c.

3. *Sagulo*] Militare vestimentum de quo in Jul. c. 48. & hoc libro cap. 24. num. 17. simile omnino de alio Centurione, quem ut prorogaretur imperium, Cæsar olim miserat. Cum enim non prorogari vidisset, concusso manu gladio *hic prorogabit*, inquit.

4. *Post 19. annos*] Lege cavebatur ne quis intra decem annos bis eundem magistratum gereret, quæ jam omnia obsolescebant.

5. *Continuavit*] Continuos gessit absque intermissione.

6. *Cajum & Lucium*] De his cap. proxime præcedenti num. 2. & infra sæpe.

7. *Tirocinio*] Non militari, ut patet, sed forensi. Senec. præfatione in Declamat. lib.

3. & ideo ille primum in foro dicturus tiro dictus est. Cum nempe toga pura sumpta, barbaque posita, eloquentiam auspicabantur, de quibus ceremoniis adhuc infra.

8. *Ceteros aut novem, aut sex, &c.*] Sic emendandum censuit Casaub., deletis duabus voculis autem sex. Quæ in vulgatis erant hoc modo *ceteros autem sex, aut novem, aut sex, &c.* quod constare non posse patet vel minimum attendenti: Casauboni lectionem tuerentur Vitterbiensis, Pithœi, & Lislæi codices.

9. *Die Calendarum*] De eo in Jul. c. 15. & 16. & 76. num. 24.

10. *Curuli sella*] Hæc erat eburnea, ideo Curulis dicta quod curribus etiam illis imponeretur, quibus in Curiam vehabantur Senatores, qui majorem magistratum (quem ideo etiam Curulem dixerunt) gesserant, de qua adhuc infra c. 43.

11. *Suffecto alio in locum*] Contra leges ut in Julio c. 76. num. 28.

12. *Nec omnes Romæ*] Id quoque contra leges: nec enim alibi quam Romæ designati consules magistratum inire poterant. Sacrum enim illud, quod hîc innuitur, in Capitolio faciendum erat.

13. *Samo*] Supra c. 17.

14. *Tarracone*] Hodie *Saragosse* in Hispania citeriori.

CAPUT XXVII.

¹ TRIUMVIRATUM Reip. constituendæ per decem annos administravit: in quo restitit quidem aliquandiu collegis, ne qua fieret ² proscriptio, sed ³ incœptam utroque acerbius exercuit. Namque illis in multorum sæpe personam per gratiam & preces exorabilibus, solus magnopere contendit ne cui parceretur: proscripsitque etiam ⁴ C. Toranium tutorem suum, eundemque collegam patris sui Octavii in ædilitate. Junius Saturninus hoc amplius tradit. Cum peracta proscriptione, M. Lepidus in

A. V. C.
DCCXXXI.

Senatu excusasset præterita, & spem clementiæ in posterum fecisset: quoniam satis pœnarum exactum esset: hunc e diverso professum, ita modum se proscribendi statuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ pœnitentiam, postea T. Vinium Philopœmenem, quod patronum suum proscriptum celasse olim diceretur, equestri dignitate decoravit. In eadem hac potestate multiplici flagravat invidia. ^b Nam & Pinarium equitem R. cum concionante se, admissa turba, paganorum apud milites subscribere quædam animadvertisset, ^c curiosum ^d ac spectatorem ratus, coram confodi imperavit. Et Tedium Afrum C. o. s. designatum, quia factum quoddam suum maligno sermone carpisset, tantis perterritis minis, ut is se præcipitaverit. Et ^e Q. Gallium prætorem, ^f in officio salutationis, ^g tabulas duplices veste tectas tenentem, suspicatus gladium occulere: nec quidquam statim, ne aliud inveniretur, ausus inquirere, paullo post per centuriones & milites raptum e tribunali, ^h servilem in modum torfit: ac fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis ejus sua manu effossis: quem tamen scribit colloquio petito insidiatum sibi, conjectumque a se in custodiam, deinde urbe interdicta dimissum, naufragio vel latronum insidiis periisse. ⁱ Tribunitiam potestatem perpetuam recepit: in qua semel atque iterum per singula ^j lustra collegam sibi cooptavit. Recepit & ^k morum legumque regimen æque perpetuum, quo jure, quanquam sine censuræ honore, ^l censum tamen populi ter egit: primum ac tertium cum ^m collega, medium solus.

I N T E R P R E T A T I O .

^a Gessit triumviratum decem annis, in quo adversarius quidem est aliquandiu suis collegis, ut nulla proscriptio fieret, sed postquam inchoata est, usus est illa crudelius ambobus: cum enim illi saepe, favore & rogatu exorabiles essent erga multos, solus maxime enisus est, ut nemini ignoscereetur.

^b Cum enim deprehendisset Pinarium equitem Romanum subnotare aliqua, dum ipse haberet apud milites concionem, ad quam introducta fuerat multitudo paganorum, iussit illum occidi se præsentem, arbitratus curiosum esse, & exploratorem.

N O T A E .

1. *Triumviratum*] Ipsum inter & Antonium ac Lepidum, reconciliatione facta post bellum Mutinense c. 13.

2. *Proscriptio*] Quid sit proscriptio in Julio c. 11. & 41. Hac periit Cicero quem Augustus ipse, quamquam reverentiæ & beneficiorum causa patrem appellaret, cedere coactus est Antonio & Lepido, quorum ille avunculum, hic fratrem suum Paulum de quo c. 16. vicissim Augusto tradiderunt.

3. *Inceptam. utroque acerbius &c*] Narrat Livius lib. 9. Decad. 1. Herennium Pontium senem prudentissimum consultum a filio, qui Romanos exercitus silvis interceptos tenebat, quidnam de illis fieri oporteret, au-

ctorem fuisse, ut omnes, vel honorifice dimitterentur, vel ad unum occiderentur. Simili ferme consilio videtur usus Augustus, quamquam Dio longe aliter narret ac Suetonius, ab eo enim servatos ait, quotquot servari potuerint.

4. *Toranium*] Magnum & sapientem virum, si modo is est, ad quem extant Ciceronis epistolæ super illius temporis calamitatibus conscriptæ lib. 6. familiarium 20. & 21. Vinium autem illum, de quo hîc male quidam dicunt Junium, ut patet ex Dione lib. 47. T. Vinii libertum fuisse atque ideo patroni sui nomine appellatum pro cæterorum more libertorum.

5. *Paganorum*] Pagani sunt quicumque cives non militantes, non vero rustici pagorum incolæ. De illis plura apud Jureconsultos præsertim ubi de militaris & Paganici testamentorum differentiis.

6. *Curiosum*] Curiosi non ii modo apud illos erant, qui multorum satagebant, sed qui commissa vel in principis vel in præsidum comitatu crimina per provincias investigarent, & nunciarent, quales & Medis fuisse narrat Herodotus, & in Dario Plutarchus; & Augusto etiam Mæcenatis consilio ejusmodi delatores fuisse notat Dio; sed quorum testimonio non nisi caute admodum uteretur. Curiosi fuerunt ii quoque, qui publici cursus curam gerebant, quales dicimus *Maîtres des Postes*, de quibus l. 13. *Cod. de cursu publico*, & l. 1. *Cod. de Curiosis & Stationariis*.

7. *Speculatorem*] Speculator is est proprie miles, qui silentio hosti ia perspicit, ut duci referat. Adriano fuerunt ministri quidam, quos frumentarios appellabat, per quos omnia domorum arcana explorabat.

8. *Q. Gallium*] Sic ex M. S. Casaubonus & Torr. vulgati legebant *Gallum*.

9. *Officio salutationis*] Mos vetus præsertim sub imperatoribus, ut non ad principis modo, sed ad potentiorum quoque ædes mane salutatum irent, unde Martialis. *Prima salutantes atque altera continet hora*.

10. *Tabellas duplices*] Vel a numero foliorum, ut censet Beroaldus, vel quod bis in se complicatae forent, ut Turnebus lib. 28. *Advers. c. 32.* erant quoque triplices, & quadruplices; &c. videsis in Jul. c. 42.

11. *Servilem in modum torfit*] Tanquam crimine majestatis reum: hoc enim tantum casu liberum hominem torqueri fas erat, & omnibus æqua conditio erat, ut patet ex

l. 4. *Cod. ad legem Juliam majestatis*.

12. *Tribunitiam potestatem*] Imperatores Romani Tribunitiam sibi potestatem sumere consueverant, ut ea forent magis inviolabiles; sacrosancta quippe tribunorum plebis potestas, *sacrosanctum* autem Festo dicitur, quod jurejurando interposito, est institutum, si quis id violasset, ut morte pænas penderet. Cujus generis sunt tribuni plebis. Exemplum ejus assumptæ potestatis primum est a Julio, cui Senatusconsulto delata est in omnem vitam, ut refert Dio lib. 42. & 44. Quia tamen ea publice primus usus est Augustus, eique prærogativis quibusdam additis splendorem addidit, ejus auctor dicitur Tacito *Annal. 3.* *Id summi fastigii vocabulum Augustus reperit, ne regis aut dictatoris nomen assumeret, hac tamen appellatione aliqua catara imperia praminceret.*

13. *Lustra*] Lustrum est spatium quinque annorum: hoc instituit Servius una cum censu, hoc enim peracto, lustrabatur solenni sacrificio populus, qui in campo cum armis adesse jussus erat. De quo Livius lib. 1. & Halicarn. lib. 4. fusc.

14. *Morum legumque regimen, &c.*] Hinc Horatius *Epistola 1. lib. 2. ad Augustum.*

*Cum tot sustineas ac tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, &c.*

Quod munus proprie censoris erat, ut Livius lib. 4. cujus nomen sumere sibi noluerat, & Julius, ut supra in ejus vita c. 76.

15. *Censum*] Quid hîc esset supra in Julio cap. 41. & 76. &c. uno ex illis natus est Christus Dominus, ut narrat D. Lucas in Evangelio cap. 2. v. 2. circa annum U. C. 752.

16. *Collega*] Duo erant censores, sed in alterius locum, si forte moreretur, alium non sufficiebant.

CAPUT XXVIII.

DE reddenda Rep. ¹ bis cogitavit: primo post oppressum statim Antonium, memor objectum ab eo sibi sapius, quasi per ipsum staret ne redderetur: ac rursus tædio diuturnæ valitudinis: cum etiam magistratibus ac Senatu domum accitis ² Rationarium imperii tradidit. Sed reputans & se privatum non sine periculo fore, & illam plurium arbitrio ³ temere committi, in retinenda perseveravit: dubium eventu meliore an voluntate. Quam voluntatem cum præ se idem ferret, quodam etiam ⁴ edicto his verbis testatus est: *Ita ⁵ mibi salvam ac sospitem Remp. sistere in sua sede*

liceat, atque ejus rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status auctor dicar: & moriens, ut feram mecum spem, mansura in vestigio suo fundamenta Reip. quæ jecero. Fecitque ipse se compotem voti, nisus omni modo, ne quem novi status pœniteret. URBEM neque pro majestate imperii ornatam, & 6 inundationibus 7 incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut jure sit gloriat-
tus, 8 marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam vero, quantum provideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

N O T A E .

1. *Bit cogitavit*] Hoc est bis voluit otio se reddere, & Reip. curam ac sollicitudinem deponere, & quidem serio non simulate; sæpius enim velle se reddere, optavit, aut finxit. Senec. *de brevitate vite* cap. 5. hujus consilii suasorem Agrippam Mæcenati dissuadenti post habuit, suapte natura dominandi cupidissimus, ut inquit Eutropius. Rationem utriusque Dio refert lib. 53. & quod Suetonius hîc *Rempublicam reddere* dicit, ille fusius, populo restituere arma, leges, provincias, redditus, &c. De hoc Augusti consilio vide & Senec. lib. *de brevitate vite*.

2. *Rationarium*] Librum memorialem, quo omnis publicæ administrationis ratio sua ipsius manu perscripta erat, quantum civium & sociorum in armis, quot regna, quot provinciæ, quanta vectigalia, &c. Tacit. *Annal.* 1.

3. *Temere committi*] Vocem *temere* in duobus optimis libris non legit Torr. nec eam desiderat, quæ tamen abesse salvo sensu posse non videtur.

4. *Edicto*] In Julio c. 9. 11. & 75.

5. *Ita mihi salvam*, &c.] Reperiuntur similes jurisjurandi formulæ. Plancus apud Ciceronem lib. *Famil. epist.* 10. epist. 9.

Quod ad me attinet, mi Cicero, ita ab imminentibus malis Resp. me adjuvante liberetur: sic, &c. Julianus apud Ammianum lib. 24. *Animabat Julianus exercitum, cum non per charitates, sed per inchoatam negotiorum multitudinem dejeraret assidue, sic sub jugum mitteret Persas, ita quassatum recrearet orbem Romanum, ut Trajanus fertur aliquoties jurando dicta consuevisse firmare. Sic in provinciarum speciem redactam videam Daciam, sic pontibus Istrum, Euphratem superem, &c.*

6. *Inundationibus*] Livius lib. 5. Decad. 4. refert duodecies eodem anno campum Martium, planaue urbis inundata. Inundationes ejusmodi prodigii semper loco a Romanis habitæ sunt, & in acta referri solitæ.

7. *Incendiis obnoxiam*] Idem Livius lib. 1. Decad. 4. *Annus insignis incendio ingenti, quo clivus publicus ad solum exustus.* Et alibi, Tacit. lib. 15. *Annal.* ubi de incendio Neroniano causam affert. *Obnoxia urbe arctis itineribus, hucque & illuc flexis atque enormibus vicis, &c.*

8. *Marmoream*] Non de ædificiorum pulcritudine, sed de imperii firmitudine ex Dione, quidam intelligi voluisse putaverunt.

C A P U T X X I X .

PUBLICA opera plurima exstruxit: ex quibus vel præcipua, 1 Forum cum 2 æde Martis Ultoris, templum Apollinis in Palatio, ædem Tonantis Jovis in 3 Capitolio. Fori exstruendi causa fuit, hominum & judiciorum multitudo, quæ videbatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque festinantius, nec dum perfecta Martis æde, publicatum est, cautumque ut separatim in eo 4 publica judicia & 5 sortitiones judicum fierent. Ædem Marti, bello Philippenfi 6 pro ultione paterna suscepto, 7 voverat. Sanxit ergo ut de 8 bellis triumphisque heic consuleretur Senatus: provincias cum Imperio petituri, hinc 9 deducerentur: quique victores redissent, huc 10 insignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte Palatinæ do-

mus excitavit, quam fulmine ictam desiderari a Deo ¹¹ haruspices pronuntiarant. Addidit ¹² porticus cum ¹³ bibliotheca Latina, Græcæque. ¹⁴ Quo loco jam senior sæpe etiam Senatum habuit, ¹⁵ decuriasque judicum recognovit. Tonanti Jovi ædem consecravit, liberatus periculo, cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus ¹⁶ fulgur perstrinxisset, ¹⁷ servumque prælucentem exanimasset. Quædam etiam opera sub nomine alieno, nepotum scilicet & uxoris sororisque, fecit: ut porticum, ¹⁸ basilicamque Lucii & Caii: item porticus ¹⁹ Liviae & Octaviae, ²⁰ theatrumque Marcelli. Sed & cæteros principes viros sæpe hortatus est, ut pro facultate quisque monumentis vel novis, vel restructis, & excultis, urbem adornarent. Multaque a multis exstructa sunt: sicut a ²¹ Marcio Philippo, ²² ædes Herculis Musarum: a L. Cornificio, ²³ ædes Dianæ: ab ²⁴ Asinio Pollione, atrium Libertatis: a Munatio Planco, ædes Saturni: ²⁵ a Cornelio Balbo, theatrum: ²⁶ a Statilio Taurō, amphitheatrum: a ²⁷ M. vero Agrippa, complura, & egregia.

NOTÆ.

1. *Forum*] Quid sit in Julio c. 26.

2. *Æde Martis Ultoris*] Ovid. 5. fast.loquentem inducens Augustum, & Marti preces fundentem.

Dona feres, & me victore, vocaberis Ultor,

Dixerat & victo letus ab hoste redit.

Formæ fuit rotundæ in ipso Augusti foro exstructa ædes illa hac urbis hodiernæ regione, quæ S. Martini ædem attingit ex descriptione Jacobi Lauri, sed duo erant & diversæ formæ, utrumque ab Augusto ædificatum alterum in Capitolio post recepta a parthis signa. Templum hic & ædem videtur manifeste distinguere, unde hanc differentiam ex Gellii lib. 14. cap. 7. ascribere expedit, ibidem enim ex Varrone ait. *In curia Hostilia & in Pompeia & post in Julia, cum profana ea loca essent, templa esse per augures constituta, ut in iis Senatusconsulta more majorum jura fieri possent. Inter qua id quoque scriptum reliquit (Varro) non omnis ædes sacras templa esse, ac ne ædem quidem Vestæ, templum esse.*

3. *In Palatio*] Quid sit Palatium c. 5. ubi in Palatii regione natum Augustum retulit. Quapropter montem illum verosimile est pro aliis elegisse decorandum; ibi enim splendidissimam illam domum extruxit, de qua hoc ipso capite & c. 5. hujus etiam hodie visuntur vestigia quædam, ab ea parte qua montem Aventinum respiciens Circo maximo imminebat, ut facilius posset inde

spectacula, & navalia præsertim videre prælia, quemadmodum in ejus descriptione notavit Jacobus Laurus.

4. *Publica judicia*] Ea sunt in quibus accusare cuivis licebat e populo, ut repetundarum, ambitus, &c. de quibus in Julio c. 4. & 9. adulterii in Tiber. c. 35.

5. *Sortitiones judicum*] An Senatores ab initio judicaverint, an vero tantum post ademptum id muneris equitibus: quæstio est ambagibus multis obnoxia; ut ut est illud, constat sortitiones judicum tunc fieri solitas cum prætor aut princeps ille quæstionis de quo in Jul. c. 11. selectorum hoc anno judicum, qui vulgo 300. ut existimant, nomina omnia conjiciebat in urnam, ut numerus educeretur definitus per legem negotii de quo agebatur, causa latam, si vero vel accusator vel reus quosdam ex illis sibi suspicaretur infensos, rejectis illis ab utraque parte subfortiebantur alios. Huic ergo judiciorum parti forum suum Augustus destinaverat. Qua de re Cicero in Verrinis & ibi Asconius Pedianus.

6. *Pro ultione.*] Ovid. fast. 5.

*Ultor ad ipse suos cælo descendit honores,
Templaque in Augusto conspicienda foro.*

7. *Voverat.*] Ovid. ibidem.

*Voverat hunc genitor tunc cum pia sustulisset
arma.*

Pia scilicet quia suam in adoptivum patrem pietatem exhibebant.

8. *De bellis*] Indicendis, quod olim in Capitolio idem Ovid. ibid.

*Digna Gigantis hac sunt delubra trophais
Hinc fera Gradivum bella movere decet.*

9. *Deducerentur*] Officii causa. Vide in Julio c. 71.

10. *Insignia Triumphorum*] De his in Julio c. 37.

11. *Haruspices*] Notum est, fuisse divinatores quosdam, qui & extispices dicti ab extorum inspectione, futura prædicentes.

12. *Porticus*] Locus erat totus ad amœnitatem & magnificentiam compositus, & extructus ubi deambulationes & umbracula Ovid. de porticu Pompeii.

Tu modo Pompeia latus spatiare sub umbra, &c.

Martial. non semel.

13. *Bibliotheca*] De qua Horatius epist. 1. lib. 2.

*Si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & variis addere calcar.*

Et Ode 31. lib. 1.

*Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates, quid orat, &c.*

Et lib. 1. Epist. 3.

*Scripta Palatinus quacumque recepit Apollo,
&c.*

Idem voluerat Julius c. 44.

14. *Quo loco*] De templo Apollinis Sabellicus locum illum intelligit, quod in aliis, quam consecratis augurio locis haberi Senatum fas non esset: verum cum & alia multa Augustus immutavit, & hic idem auctor licet ædem Martis a templo distinguens, in illa tamen Senatum consulendum voluisse referat, de porticu quoque vel bibliotheca intelligi posse videtur. De hoc Apollinis templo Propertius lib. 2. Elegia 1. ab initio.

Atque ubi navali stant sacra palatia Phœbo, &c.

Hujus in fastigio videbatur solis currus, qui multo auro obductus mirum splendorem edebat; cujus meminit idem auctor lib. 2. Elegia 31. templum describens.

Tum medium claro surgebat marmore templum

Et patria Phœbo carius Ortygia

Auro solis erat supra fastigia currus, &c.

Manilius quoque lib. 5.

15. *Decurias*] Judicium decuriarum fuerunt eorumdem variarum classes, de quibus sic Pli-

nus lib. 3. cap. 1. *Judicium quoque non nisi quatuor decuria fuere primo, vixque millia singula in decuriis inventa sunt nondum provinciis ad hoc munus admissis, &c.* Et cap. 2. *decuria quoque ipsa discreta pluribus nominibus fuere tribunorum aris, & selectorum, & judicum. Præter hæc etiamnum nongenti vocabantur.* Videsis & Turn. lib. 29. c. 16. &c.

16. *Fulgur*] Pro fulmine posuit, quod nec aliis insuetum.

17. *Servum pralucem*] De consuetudine luminum itineribus nocturnis gerendorum in Jul. c. 31.

18. *Basilicamque Caii & Lucii*] Quid sint basilicæ supra in Jul. cap. 10. hæc, quæ Caii fuit & Lucii referente Marliano, stetit eo in loco, qui hodie est inter templum S. Bibianæ & urbis mœnia: cui rei fidem facit, quod Jacobus Laurus ait locum etiam hodie dici *Therma Gallusii* parum corruptis vocibus Caii & Lucii. Non quidem quod ibi thermæ fuerint, sed quod ingentia omnia ædificia thermas vulgus appellaverit. Præterea, inquit idem Laurus, *concamerata fornix quæ adhuc integra permanet, attestatur, quæ præter Pantheonis illam mirabilem, nullam aliam superbiorum invenies.*

19. *Livia & Octavia*] Illa conjux, hæc soror Augusti. Liviæ porticus in sacra via fuit: ut innuit Ovidius.

*Disce tamen veniens atas ubi Livia nunc est
Porticus, immensa recta fuisse domus.*

Julii nempe Cæsaris in Julio cap. 46. de Octavia autem in nona urbis regione ante Marcelli filii ejus theatrum ubi fuit & curia Octavia. Harum porticus scilicet & curiæ statuas & imagines Plinius ab eximiis auctoribus maxime commendat. Ædificia illa a S. Nicolao in carcere ad S. Mariam in porticu extensa fuisse conjiciunt.

20. *Theatrum Marcelli*] Filius hic erat Octaviæ. Theatrum inter & amphitheatrum discriminis illud erat, quod illud semicirculi hoc circuli ferme, seu potius ovi figura constaret. Marcelli theatrum Tarpeio monti accubabat, ubi suum olim erigere, Cæsar destinavit in Jul. c. 44 ibi fuit ubi hodie Palatium Sabellorum, in quo multæ supersunt ejus reliquæ: columnæ præsertim, sed igne labefactatæ, ut idem Laurus testatur.

21. *Marcio Philippo*] Augusti vitrico, de quo c. 8. vulgatæ editiones legebant

22. *Herculis & Musarum.* Casaubonus & Torrentius

Torrentius suorum librorum auctoritate sustulerunt; templum enim illud Herculi commune fuit & Musis, ut ex Plutarcho problemate 69. constat, a Martio illo Philippo instauratum duntaxat non primo conditum, sed longe antea a M. Fulvio Nobiliore Ennii poetæ amicissimo circa annum U.C. 566. Fulvius quippe de Ætolis triumphaturus novem musarum statuas ex capta urbe Ambra- cia Romam transtulerat, ibique dedicave- rat, ut ostenderet Musarum quietem deffen- sione Herculis egere, hujus vero virtutem voce Musarum exornari. Juxta illud Horatii Ode 9. lib. 4.

*Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.*

Amicitiam Ennii præsertim respiciens Ful- vius cum enim ille perditionis comitem ami- co se præbuisset, ejus victoriam insigni laude celebraverat: de his Livius lib. 8. & 9. De- cad. 4. & Plinius lib. 35. c. 10. ac præser- tim Eumenius Rhetor oratione de scholis instituendis, quæ cum variis panegyricis edita vulgo invenitur. Fuerunt alia tria Herculis templa, quorum aliqua etiamnum Romæ visuntur vestigia.

23. *Ædes Diana*] Plures itidem fuere.

24. *Ab Asinio Pollione atrium libertatis*] De Asinio jam c. 30. & 55. Julii. Atrium locus erat columnis cinctus, cujus in medio area sub dio, quæ ideo *ἀλῆαν* ab *ἀλῆα* aër & peristylum a columnis appellata; unde atria apud ipsos monachorum claustris,

ut aiunt, non absimilia. In atrio libertatis tabularium fuit, quo servabantur acta publi- ca. Ut clare satis innuit Livius lib. 3. Decad. 5. *Censores ex templo in atrium libertatis, as- cenderunt, & ibi signatis tabellis publicis, clausoque tabulario, &c.* hujus conditor longe ante fuerat Gracchus. Ut idem Livius lib. 4. Decad. 3. notat. unde non nisi col- lapsi aut ruinam minantis instauratorem fuisse Pollionem verosimile est; Huc doctos animi causa convenisse innuit Ovid.

*Nec me qua doctis patuerunt prima libellis
Atria libertas tangere passa sua est.*

25. *Cornelio Balbo*] Illo Cæsaris amico de quo in Jul. cap. 78. & 81. De hujus theatri loco non convenit antiquariis, exi- stimant vulgo ejus vestigia superesse sub pa- latio ducis Cæsarini, quin & eidem palatio dedisse fundamenta.

26. *A Statilio Tauro, amphitheatrum*] Hoc solum, primumque lapideum Romæ fuisse notat Lipsius lib. de amphitheatro c. 5. meminit Dio lib. 51. conditum anno U. C. 725. hujus ædificii vestigia videntur ad templum & cœnobium S. Crucis in Hieru- salem, ubi cistercensis ordinis viri habi- tant.

27. *Ab Agrippa complura & egregia*] Mi- rabile præsertim illud templum, quod Jovi & diis omnibus dicatum, Pantheon appel- lavit etiamnum hodie extans, a Bonifacio 4. summo pontifice in honorem S. Mariæ & omnium sanctorum consecratum, quod a forma vocavere *rotunda*.

CAPUT XXX.

Spatium urbis in ¹ regiones vicosque divisit: instituitque ut illas ² annui magistratus sortito tuerentur, ³ hos magistri e plebe cujusque viciniæ electi. Adversus incendia ⁴ excubias nocturnas, vigilesque, commentus est. Ad coërcendas inundationes, alveum Tiberis laxavit, ac repurgavit, com- pletum olim ruderibus, & ædificorum prolapsionibus coarctatum. Quo au- tem facilius undique urbs adiretur, desumpta sibi ⁵ Flaminia via ⁶ Ari- mino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex ⁷ manubiali pe- cunia sternendas distribuit. Ædes sacras, vetustate collapsas, aut incendio absumptas, ⁸ refecit: easque & cæteras opulentissimis donis adornavit: ut- pote qui ⁹ in cellam Capitolini Jovis ¹⁰ sedecim millia pondo auri, gem- masque ac margaritas ¹¹ quingenties *h. s.* una donatione contulerit.

A. V. C.
DCCXLI.

NOTÆ.

1. *Regiones*] XIV. ut supra in Julio c. 39. notatum est. An vero divisionis hujus primus auctor fuerit non conveniunt interpretes. Torrent. & Beroald. negant, Casaubonus affirmat, quod illius partitionis ante Augustum nulla mentio facta sit a Varrone lib. 4. de Lingua Latina.

2. *Annui Magistratus*] An ad id unum lecti, an vero magistratibus annuis id quoque demandatum, obscurum reliquit auctoris brevitatis. Posterius tuerentur Torrentii & Casauboni conjecturæ, nec illis videntur alii præponderare.

3. *Hos*] Vicos scilicet unde vicomagistri.

4. *Excubias vigilesque*] Quæ cura Ædiliū ante fuerat c. 25. & lege 3. ff. de officio præfecti vigillum.

5. *Flaminia via*] Flaminius consul post victos Ligures ne sui milites otio frangerentur, hanc straverat primus per Tusciam & Umbriam Ariminum usque Livius lib. 9. Decad. 4. porta flaminia unde hæc via incipiebat, hodie *porta del popolo*. De viis ster-

nendis jam supra in Julio non nihil c. 44.

6. *Ariminum*] Rimini munivit & alibi quam in Italia: vide inscriptiones.

7. *Manubiali*] Quid manubiæ in Jul. cap. 26.

8. *Refecit*] Hinc Ovidius fastorum 2.

Templorum positor, templorum sancte refector.

Ancyrano lapide hæc omnia enumerantur, quem vide in calce operis.

9. *Cellam*] Quid sit vide in Jul. c. 84.

10. *Sedecim millia*] Budæus lib. 3. de æsse ex multis auctorum monumentis Romanæ auri uncie pretium statuit 16. francicos & 8. solidos nostrates cum semisse, libra vero seu quod idem est pondo Romanum 12. constabat uncis, ut in Jul. c. 4. notatum est, atque ideo auri libra 197 l. 2 s. nostratibus æquivalet, quæ summa decies sexties millies ducta, ni falsam ipse rationem habuerim, dabit 3142000 l.

11. *Quingenties*] Juxta eadem principia sunt 2187500 l.

CAPUT XXXI.

POST QUAM vero pontificatum maximum quem nunquam vivo Lepido, auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit, quidquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgo ferebatur, supra duo millia contracta undique cremavit: ac solos retinuit Sibyllinos: hos quoque delectu habito: condiditque duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annum a D. Julio ordinatum, sed postea negligentia conturbatum atque confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinatione Sextilem mensem e suo cognomine nuncupavit, magis quam Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consularis & insignes victoriæ obtigissent. Sacerdotum & numerum & dignitatem, sed & commoda, auxit: præcipue Vestalium virginum. Cumque in demortuæ locum aliam capi oporteret, ambirentque multi ne filias in sortem darent: adjuravit, si cujusquam neptium suarum competeret ætas, oblaturum se fuisse eam. Nonnulla etiam ex antiquis cærimoniis paulatim abolita restituit: ut Salutis augurium, Diale Flaminium, sacrum Lupercale, ludos Seculares & Compitalicios: Lupercalibus vetuit currere imberbes: item, Secularibus ludis juvenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo majore natu propinquorum. Compitales Lares ornare bis anno instituit, vernis floribus, & æstivis. Proximum a Dis immortalibus honorem memoriæ ducum

præstitit, qui imperium populi Rom. ex minimo maximum reddidissent. Itaque & opera cujusque, ¹⁸ manentibus titulis, restituit: & statuas omnium ¹⁹ triumphali effigie in ²⁰ utraque Fori sui porticu dedicavit. Professus est edicto, *commentum id se, ut illorum velut ad exemplar & ipse dum viveret, & insequentium ætatum principes exigerentur a civibus.* Pompeii quoque statuam contra ²¹ theatri ejus ²² regiam, ²³ marmoreo Jano supposuit, translata ²⁴ e curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

N O T A.

1. *Pontificatum*] Quid hic sit in Jul. c. 13. hunc suscepit Augustus ne quid sibi deesset ad summam potestatem: priscis enim regibus id juris fuit ut & leges humanæ & religionis ceremoniæ penes ipsos forent, quod ab Augusto, cæteris quoque imperatoribus observatum.

2. *Vivo Lepido auferre*] In eandem omnino sententiam Seneca lib. 1. de Clementia c. 10. *Pontificatum maximum, non nisi mortuo illo (Lepido scilicet) transferri in se passus est. Maluit enim illum honorem vocari quam spoliū.* An vero id ex more passus sit Augustus, quod perpetuus esset pontificatus ut de cæteris quoque sacerdotiis tradit Plinius lib. 18. c. 1. & Cassiodorus clare satis innuit in patriciatus formula; affirmari vix posse videtur, Plutarcho in quæstionibus Rom. proprium id auguribus duntaxat fuisse dicente, cui plane adstipulatur Plinius Junior lib. 4. epist. 8. *Sacerdotium ipsum (auguratum intellige) cum priscum & religiosum, tum hoc quoque sacrum plane & insigne est, quod non adimitur viventi. Nam cætera quanquam dignitate propemodum paria, ut tribuuntur, sic auferuntur.*

3. *Fatidicos*] Quibus fata P. R. descripta, qui & fatales & vaticini dicuntur. Id non primus statuerat Augustus; Livius lib. 9. Decadis 4. in oratione Posthumii consulis. *Quoties hoc patrum avorumque ætate negotium est magistratibus datum ut sacra externa fieri vetarent? sacrificulos vatesque Foro, Circo, urbe prohiberent? vaticinos libros conquirerent comburerentque? omnem disciplinam sacrificandi, præterquam Romano more abolerent?*

4. *Forulis*] Dixit pro capsulis seu loculamentis quo sensu Juvenalis.

Hic libros dabit & forulos mediamque Minervam.

Secus fori & loca in spectaculis & sedilia in

navibus significant. Et vaticinos libros apposite vatum Deo credebatur, Apollini scilicet, cujus statua 50. pedum altitudine fuit, de qua ut a se visa Plinius ait, dubium an ære nobilior an pulchritudine. Plures fuere.

5. *Annum a D. Julio ordinatum*] Quæ cura maximi pontificis erat in Jul. c. 40. notatum: ideo autem conturbatus jam erat quia Julii mentem in intercalationibus non affecti pontifices, quarto quoque anno incipiente intercalaverant, cum nisi quarto quoque anno desinente non esset intercalandum: qua ratione in pristinam confusionem reditura res erat. Annis enim 36. quorum decursu non plures quam novem dies addendi fuerant, errore supra memorato ducti pontifices, duodecim addiderant, quem ut emendaret Augustus 12. annos absque intercalari hoc est bissextili die transigi iussit, ut tres illi dies qui per annos 36. sacerdotalis festinationis vitio creverant, intercalato nullo devorarentur. *Post hoc unum diem secundum ordinationem Cæsaris, quinto quoque incipiente, anno intercalari iussit: & omnem hunc ordinem, ærea tabula, ad æternam custodiam incisione mandavit.* Ut ait Macrobius lib. 1. c. 14.

6. *Sextilem*] Quia sextus a Martio unde incipiebat annus Romuli, re enim sublata, manserat appellatio. Hodie Augustus ab Augusto. Ut & Julius de quo in Jul. c. 76. & Macrobius & Censorinus.

7. *Quia hoc*] Mense scilicet, quin & eodem die. Horatius Ode 14. lib. 4.

Nam tibi quo die

Portus Alexandria supplex

Et vacuum patefecit aulam, &c.

8. *Capi*] Gellius ibidem. Plerique autem capi virginem solam debere dici putant, sed flamines quoque diales, item pontifices & augures capi dicebantur. Et paulo ante, capi autem virgo propterea dici videtur, quia pontificis

manu prehensa, ab eo parente, in cuius potestate est, veluti bello capta abducitur. Pontificis inter alia verba solennia, hæc sunt *te amata capio. Amata inter capiendum a pontifice max. appellatur, quoniam qua prima capta est, hoc fuisse nomine traditum est.*

9. *In sortem darent*] Gellius lib. 1. c. 12. scribit Papia lege cautum fuisse, ut pontificis maximi arbitratu virgines e populo 20. legerentur, quas inter fieret ejusmodi sortitio.

10. *Ætas*] Non minor sex, nec major decem annis, quæ patrima foret & matrima, &c. Gellius ibid.

11. *Salutis augurium*] Triumphis peractis, quo tempore Janum clausit Augustus, salutis quoque revocavit augurium. De Jano quidnam foret cap. 22. & nota res omnibus de Salutis augurio non item. Hoc autem ut ex Dionis lib. 37. colligitur, divinationis quoddam genus erat, quo probabatur concederent-ne ipsi Dii ut Salus populo Romano postularetur, quasi nefas fuisset eam, priusquam petendi venia concederetur, postulare. Destinatus ad id singulis annis dies ad quem nullas exercitus ad bellum profectus, hostis nullus in armis esset, aut pugnatum fuisset, quapropter belli temporibus non celebrabatur.

13. *Sacrum Lupercale*] De Luper. in Jul. c. 76.

14. *Ludos Seculares*] Sic dicti sunt quod unoquoque seculo fierent, centesimo scilicet, vel decimo & centesimo anno, nam adhuc Grammatici certant, ex instituto Valerii publicolæ, ad liberandam pestilentia civitatem illius exemplo Valestii; cujus filii ceremoniis iisdem peste sanati dicebantur, de quo Valer. Max. lib. 2. cap. 1. Horum inter alios, ritus hic erat, ut spectacula multa & sacrificia tribus diebus totidemque noctibus fierent, ac præsertim pueri puellæque ingenui carmina & Pæanas accinerent, quibus imperii Romani perennitas diis immortalibus commendabatur. Extat apud Horatium in fine Epodon seculare carmen quod his ludis scripserat anno ab V. C. 736. Vide & in Claud. c. 21. & in Domit. cap. 4.

15. *Compitalicios*] Hi Laribus consecrati ut pote quorum tutelæ commissa urbis compita Ovid. fast. 2.

*Qui compita servant,
Et vigilant nostra semper in urbe Lares.*
Plautus in Mercatore Act. 5. Sc. 2.

Vos Lares viales ut me bene juretis.

A Servio Tullio Rom. rege instituta compitalia, quoniam Larium filius existimabatur. De quo Plinius lib. 36. cap. 27. & Dionysius Halicarnassæus lib. 4. qui non nihil a Livio l. 2. super hac Servii Tullii origine differunt.

16. *Compitales Lares*] Urfini libri & quidam editi, legebant *compitaliciis*. Quo sensu fieret: ornandos jussisse Lares ludis compitaliciis, quod a Suetonii consuetudine non abhorret, ut nempe quæ conjunctim proposuit, ea divisim explicet. Verum cum non reperiantur bis anno celebrati priorem lectionem retinuit Casaubonus & alii ut intelligantur Larium simulacra in compitis posita. bis unoquoque anno, Augusto jubente floribus adornata.

17. *Bis anno instituit*] Hinc colligere est compitalia non statim aliquo die cæterorum instar festorum celebrata, quod & aperte affirmat Aufonius Eidyllio 25.

Et nunquam certis redeuntia festa diebus,

Cum sua per vicos compita quisque colit.

Non publici modo, sed & privati Lares floribus ornabantur Juvenal Satyr. 12.

Laribusque paternis

*Thura dabo, atque omnes viola jactabo
colores.*

Plinius lib. 21. c. 3. &c.

18. *Manentibus titulis.*] Hoc est inscriptionibus, quibus declarabatur, quorum essent ejusmodi monumenta: contra omnino Domitianus, ut videre est in ejus vita cap. 5. quem forte Suetonius hinc perstrinxerit.

19. *Triumphali effigie*] Triumphalium virorum statuas in curribus dicatas auctor est Plinius lib. 34.

20. *Utraque fori sui porticu*] Ab Ænea & Romulo, omnes ordine disposuit. Unde Ovidius 5. fastorum de Marte Ultore cujus ædes in ipso foro fuit.

Hinc videt Ænean oneratum pondere caro

Et tot Iulea nobilitatis avos, &c.

Hic nota verbum *exigerentur* hoc est requirerentur eadem in illis virtutes & quasi trutina examinarentur, quo sensu in Jul. c. 47. ne qui dissimiles essent, admitterentur.

21. *Theatru*] Pompeius primus mansuam theatro sedem posuit, quo nomine incensatum illum tradit Tacit. Annal. lib. 14. subitariis enim huc usque gradibus & Scena temporaria ludi celebrati, & vetustioribus temporibus, stans populus spectaverat, ut ait idem ibidem. In campo Floræ fuit ubi

hodie Palatium Urfinorum teste Jacobo Lauro.

22. *Regiam*] Quænam illa sit non constat. Torrentius arbitratur ipsum theatrum magnificentiæ causa sic appellatum. Casaubonus de illa domo mavult intelligi, quam theatro junctam ab ipso Pompeio, tradidere Velleius & Plutarchus, aut certe de alio quovis ædificio inibi ejusdem jussu constructo, quod significaverit hoc nomine Tranquillus, qui vocem Græcam *basilica*, de qua in Jul. c. 10. Latinam fecerit, quemadmodum de Pauli basilica de qua cap. 29. Jul. dixit Statius *sublimis regia Pauli*. Quo sensu Sigonius lib. 2. de antiquo jure Italia cap. ultimo notat, regiam cum dicerent, nil aliud quam basilicam intellexisse. Certe ex Gellio lib. 4. c. 6. conjicere est regiam fuisse quoque aliquod in ædificiis splendidis

membrum; verba sunt ita in veteribus memoriis scriptum legimus, in sacrario in regia hastas Martias movisse, cujus causa SC. factum est cujus exemplum hoc est. Quod C. Julius L. F. Pontifex nuntiavit in sacrario in regia hastas Martias movisse, &c. quibus manifeste, ni fallor, significatur, regiam, sacrarii partem constituisse.

23. *Marmoreo Iano supposuit*] In quibusdam non malis codicibus Torrent. & Casaubonus legunt *superposuit*, quod & potest, Jani quippe fuerunt transitiones perviæ fornicatæ quæ speciem arcus referrent, qualia Romæ multa & magna hominum frequentia celebrari solebant, ut colligere est ex Cicerone 6. Philipp. 15. de portis quibusdam quæ in viarum capitibus essent Donatus explicat, adhuc infra in Domit. c. 13.

24. *E curia*] In Jul. c. 80. & 81.

CAPUT XXXII.

PLERAEQUE pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant, aut per pacem etiam exstiterant. Nam & ¹ grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa: & rapti per agros viatores sine discrimine, liberi, servi que, ² ergastulis possessorum supprimebantur: & plurimæ factiones, titulo ³ collegii novi, ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur grassatores, dispositis per opportuna loca ⁴ stationibus, inhibuit: ergastula recognovit: collegia, præter antiqua & legitima, dissolvit: ⁵ tabulas veterum ærarii debitorum, vel præcipuam calumniandi materiam ⁶ exussit. ⁷ Loca in urbe publica juris ambigui possessoribus adjudicavit. ⁸ Diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quæreretur, nomina abolevit: conditione proposita, ut si quem quis repetere vellet, ⁹ par periculum pœnæ subiret. Ne quod autem maleficio, negotiumve impunitate vel mora elaberetur, ¹⁰ xxx. amplius dies, qui ¹¹ honorariis ludis occupabantur, ¹² actui rerum accommodavit. Ad tres judicum ¹³ decurias, quartam ¹⁴ addixit ex inferiore censu: quæ ¹⁵ ducentariorum vocaretur, judicaretque de levioribus summis. Judices ¹⁶ a tricesimo ætatis anno adlegit: id est, quinquennio maturius quam solebant. At plerisque judicandi munus detrectantibus, vix concessit ut singulis decuriis ¹⁷ per vices annua vacatio esset: & ut ¹⁸ solitæ agi Novembri ac Decembri mense res omitterentur.

N O T Æ .

1. *Grassatorum*] Grassari proprie sine ferro aggredi significare notant ; sed improprie sæpe locuti essent auctores , tum hic, tum Livius lib. 2. Decad. 1. de Porsenna loquens. *Trecenti conjuravimus, ut in te hac via grassaremur.* Juvenal Sat. 3. *interdum & ferro subitus grassator agit rem*, & Suetonius ipse in Jul. c. 72. Caligula 34. Neron. 36. quibus locis adducar potius, ut cum Sabellico existimem grassari esse supra modum sævire ab impetu gradiendi, cum & Salustius pro gradius fuerit præfatione belli Jugurthini. *Ad gloriam virtutis via grassatur.*

2. *Ergastulis*] Ergastula sunt loca, in quibus vincti servi detinebantur. Juvenal Sat.

14.

*Quem mire afficiunt inscripta ergastula
carcer*

Rusticus. Et Sat. 8.

Quid facies talem sortitus Pontice servum?

Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.

Ibi terræ præsertim colendæ allaborabant, Lucanus.

Vincto fossore coluntur

Hesperia segetes.

Columella lib. 1. c. 8. &c. vel cædendis lapidibus. Plautus in captivis Act. 3. Sc. 5.

Ducite,

Ubi ponderosas, crassas capiat compedes

Inde ibis porro in latomias lapidarias;

Ibi quom alii octonos lapides effodint.

Nisi cotidianus sesqui opus confeceris? &c.

De quo adhuc infra Tiberii cap. 8. & fusc Lippius elect. lib. 2. c. 15.

3. *Collegii*] Eadem jam ante cura fuerat Julio c. 43.

4. *Stationibus*] Hinc stationarii milites etiam in provinciis Cujacius, obser. lib. 19. c. 11. & in Jul. c. 19.

5. *Tabula*] Vide in Jul. c. 42.

6. *Exussit*] Vulgatæ editiones & omnes Torrentii libri habent *exussit* : Priorem tamen lectionem prætulit & cum ipso Casaubonus tum auctoritate Dionis uterque motus ; libro enim 53. expresse dicit combustas, tum simili aliorum imperatorum beneficio, Hadriani ut Spartianus, Aureliani ut Vopiscus, narravere. Ejusmodi tabulas, *Stirpes veterum fraudum, & seminaria futurarum*

vocat Aufonius in Panegyric.

7. *Loca in urbe publica*] Hoc est quorum possessio privatorum erat, quamvis jus possidendi ambiguum foret, & incertum : *publica* igitur intellige, quæ talia esse putabantur. Ad dirimendas ejusmodi lites instituti sunt postea judices, qui curatores ædificiorum publicorum appellati, ut probat vetus lapis, qui in calce operis inter inscriptiones. Hi si loca publici juris esse probarentur, vel auferebant ea possessoribus, vel imposito solario (hoc est vectigali quod pro solo pendendum erat) relinquebant.

8. *Diuturnorum reorum*] Imperatorum sequentium constitutionibus quæstiones criminales anno vel biennio terminabantur. Ut fusc in l. 3. Cod. *ut intra certum tempus criminalis quæstio terminetur.*

9. *Par periculum*] Quæ poena calumniatorum est, quibus damnatis olim inurebant fronti literam K ut ex Cicerone notavit Casaubonus in oratione pro Roscio Amerino. Unde Papinianus l. 13. ff. *de testibus*, hominem integræ frontis, calumniatori opponit. De quo vedefis legem 17. Cod. de pœnis

10. *Triginta amplius dies*] Major enim festorum dierum numerus, quam ut non modo tot judicia, sed & alia quoque negotia possent peragi, quapropter 30. illos dies qui festi propter ejusmodi ludos erant, judicarios fecit. Hoc imitatus est postea Antoninus Philosophus auctore Capitolino in ejus vita rei judicaria singularem diligentiam adhibuit : *fastis dies judicarios addidit, ita ut 230. dies annuos rebus agendis litibusque disceptandis constitueret.* Hoc jam inde a Ciceronis temporibus faciendum exoptaverant, ut ipse testatur in Verrinis; & ab aliis tamen imperatoribus auctus iterum pro varia, ut fit, rerum occasione dierum festorum numerus.

11. *Ludis honorariis, &c.*] Vel quos privati homines, honoris causa ederent, quod sæpe factum illis temporibus, Martial. Epig. 16. lib. 3. cum magistratum antea, sacerdotumque proprium id jus esset divinique honoris gratia; non humani: vel *honorarios* dixit, quasi prætorios quos prætores quorum numerum ad 16. auxerat, ederent qua ratione *jus honorarium* κατ' ἐξουσίαν di-

citur illud, quod prætores statuebant.

12. *Actus rerum*] Hoc est rebus agendis ac tractandis negotiis adhuc infra c. 78. & Claud. c. 15 & 23.

13. *Decurias*] De his c. 29.

14. *Addixit*] Quidam legendum censent *addidit*, quod Torrentio probatur. Addici porro iudices dicebantur, cum aut illos prætor daret, aut litigantes assumerent, quod multum ab hoc Augusti instituto differre videtur. Et certe Suetonius infra in Calig. c. 16. dicit *quatuor decuriis quintam addidit*. Et in Galba cap. 14. *sextam adiici precantibus*.

15. *Ducenariorum*] Non quod ducenti duntaxat essent, major enim in decuriis singulis iudicum numerus, ut supra cap. 29. notatum est: sed quod ducenta tantum haberent in censu; unde colligi posse videtur Augusto iudicum numerum, ut citius controversiæ dirimerentur, amplificanti non suffecisse Romanorum equitum numerus; adlegit siquidem alios, quibus quadringenta non erant, hoc est census equester, ut in Julio c. 33. notatum.

16. *A tricesimo*] Legendum vult Casaubonus a *vicesimo*, cum nullibi repererit non lectos ante 35. annum iudices ad Augusti tempora, contra vero legitimam huic obsecundo muneri ætatem fuisse contendit annum 25. ex lege 8 ff. de muneribus & honoribus, quæ & Cujacii mens est.

17. *Per vices annua vacatio*] Ut, cum quatuor essent decuriæ, quarto quoque anno singulis vacatio concederetur. Inviti quippe iudicare cogebantur, ut patet hoc loco & l. 13. ff. de vacatione & excusatione munerum §. 2. qui autem non habet excusatio-

nem, etiam invitatus iudicare cogitur. Et ll. 9. ac 18. §. 14. ff. de muneribus & honoribus, &c.

18. *Solita res agi*] Hoc est, vix permisit ut mense Novembri & Decembri omitterentur negotia, & lites, quæ aliis anni mensibus agi solebant, quo sensu dixit *rerum actus*, vel secundum Casaubonum, ut negotiosi mensium illorum dies nulli essent. Duplicem hinc vacationem assignare videtur; alteram annuam qua gauderent singulæ decuriæ alternatim: ac proinde non nisi quarto quoque anno; quatuor enim erant, ut patet ex hoc loco: alteram vero bimestrem, qua gauderent simul omnes decuriæ uno quoque anno, postrema vacatione nihil ferme concedebat, duobus enim illis mensibus Novembri & Decembri paucissimi dies rebus agendis addicti, sed omnes ferme feriati, ut patet ex Calendario veteri, Asconio & aliis. December præcipue voluptatibus deputatus; Seneca epist. 18. *December mensis est, cum maxime civitas desudat. Jus luxuria publica datum est: ingenti apparatu sonant omnia, tanquam quidquam intersit inter Saturnalia & dies rerum agendarum. Adeo ut errasse mihi non videatur, qui dixit olim mensem Decembrem fuisse, nunc annum*. Et Martial. lib. aphop. Epig. 1.

Synthesibus dum gaudet eques dominusque Senatus, &c.

Infra cap. 71. & Claudii cap. 5. &c. unde constare videtur longe abfuisse, ut dies, quos e duobus illis mensibus subtraxerat, æquaverint; o. illos, quos rerum actui prius dixit accommodatos.

CAPUT XXXIII.

Ipsæ: Jus dixit assidue, & in noctem nonnunquam: si parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans. Dixit autem jus non diligentia modo summa, sed & lenitate: si quidem manifesti parricidii reum, ne² culeo insueretur, quod non nisi confessi afficiuntur hac pœna, ita fertur³ interrogasse: *Certe patrem tuum non occidisti?* Et cum de falso testamento ageretur, omnesque⁴ signatores⁵ lege Cornelia tenerentur: non tantum⁶ duas tabellas, damnatoriam & absolutoriam, simul cognoscentibus dedit: sed⁷ tertiam quoque, qua ignosceretur iis quos fraude ad signandum, vel errore inductos, constitisset.⁸ Appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum⁹ prætori delegavit urbano;

at¹⁰ provincialium consularibus viris, quos singulos cujusque provinciae negotiis praeposuisse.

N O T A.

1. *Ius Dixit*] Ut & Julius cap. 43. quod & de Tiberio Tacitus Annal. 1. & alii postmodum imperatores etiam Constanti-nopolitani.

2. *Culeo*] Torrentius in optimo codice & Ursinus in veteribus legunt *culleo*. Nota hæc parricidarum poena, ut culeo, sive quod idem est corio vel bovis, vel asini una cum gallo gallinaceo, vipera, & simia insuti pro-jicerentur in mare. Unde Juvenal Sat. 8. de Nerone.

*Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, non serpens unus, non culeus
unus, &c.*

Et verbis vere magnificis, Cicero in orat. pro Roscio Amerino. Vel si mare proximum non esset, bestiis objicerentur, ut ait Mo-destinus l. 9. ff. de lege Pompeia de parricidiis. Majoraggius lib. 4. miscellanorum cap. 8. hanc a Pompeio Magno primum constitu-tam legem existimat, sed repugnare vide-tur. Valer. Max. lib. 1. c. 1. ubi M. quem-dam Tullium culeo narrat insutum propter violatam religionem, idque, ait, *supplicii genus non multo post parricidis lege irrogatum est justissime, quia pari vindicta parentum ac deorum violatio, expianda est*. Certe Pom-peius Magnus multo post Tarquinium suam tulit legem. Contra omnino Massagetæ, In-di Callatii, & Caspii, qui parentes suos senio confectos occidebant, ut narrat Herodotus in Clio & Thalia.

3. *Interrogare*] Hac interrogatione ne-gandi ansam præbebat, ut atrocitati suppli-cii inficiatione subtraheretur. Livius Decad. 1. lib. 8. simile quid narrat de Privernatium legato, qui cum Senatoribus tristitia adversus illos consentibus responderet serociter, *Con-sul benigna interrogatione mitius responsum eli-cere conatus est*. Ait ibid. Livius.

4. *Signatores*] Variæ apud Romanos te-stamentorum species, sed ea maxime ur-bani usi fuere, qua septem testium signacu-la requirebantur. Vide infra in Ner. c. 4.

5. *Legem Cornelia*] A Cornelio Sylla di-ctatore lata, quæ poenam omnibus irroga-bat, qui in testamentis aut nummis fefellit-sent, unde testamentaria & nummaria di-cebatur ab initio, sed interpretatione pru-

dentum ad quoscumque postea falsarios por-recta est.

6. *Duas tabellas*] Tabellæ istæ a judici-bus conjici solebant in cistas, altera ad con-demnationem C litera notabatur, altera ad absolutionem litera A. Quod si quid ultra foret inquirendum, media quædam erat ta-bella N. L. hoc est *non liquet*. Harum si numerus prævaleret, condemnatio differe-batur; recidebatque causa tunc in eum sta-tam, qui dicebatur *ampliatio* idest dilatio, unde & rei ampliati.

7. *Tertiam qua ignosceretur*.] Ex iis ver-bis Casaubonus colligit, lege Cornelia qua-lem Sylla tulerat, exceptum neminem, sed interpretatione sapientum, vel potius Au-gusti, accidisse, ut illa non teneretur, nisi qui sciens & dolo malo in casum legis in-cidisset.

8. *Appellationes*] Harum stante Rep. usus rarior in civilibus causis (nam provocatio-nes ad populum in criminalibus frequentes occurrunt) a prætore tamen ad prætorem appellatum patet ex 3. Verrina num. 119. & Asconio ad eum locum, a prætore ipso ad tribunos ex eodem Cicerone oratione pro Quintio numero 64. Sub imperatoribus fre-quentiores. Sub Tiberio, a Senatu ad principem Tacitus annalium 4. testatur, & a Caligula immutatum, infra in Calig. cap. 16. quod & Nero non nihil immutavit, proposita pari poena in eos, qui ad Senatum & ad principem appellarent: Tacitus An-nal. 14. & infra in Nerone c. 17.

9. *Prætori urbano*] De Urbano & Pere-grino prætore in Jul. cap. 14. Casaubonus scribendum hic censet P. R. U. R. & expli-cat *præfecto urbis*, qui ordinarius quidem ma-gistratus fuit sub imperatoribus, sed ab Au-gusto restitutus, ut pote qui post pulsos re-ges, & stante Repub. extraordinarius tan-tum & nullius propemodum auctoritatis fuit, sed probandum esset jam restitutum. Certe Cæsar *præfectos pro prætoribus constituit* in Jul. c. 76. quo videtur mutata prætorum juris-dictio, aut saltem appellatio.

10. *Ac provincialium*] Ut singuli de singu-lorum negotiis judicarent, urbani de urba-nis, consulares autem viri de provincialium negotiis

negotiiis judicarent. Horum nomine intelliguntur, quicumque non erant Itali. Hinc

patet Augusti instituto suum cuique nationi Judicem Romæ fuisse.

CAPUT XXXIV.

LEges retractavit, & quasdam in integro sanxit, ut ¹ sumtuariam, & de adulteriis, & ² de pudicitia, ³ de ambitu, de ⁴ maritandis ordinibus. Hanc cum aliquanto quam cæteras severius ⁵ emendasset, præ tumultu recusantium ⁶ perferre non potuit: nisi adempta demum lenitate parte pœnarum: & ⁷ vacatione triennii data, ⁸ auctisque præmiis. Sic quoque abolitionem ejus, publico spectaculo pertinaciter postulante equite, accitos ⁹ Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentavit: manu vultuque significans, ne gravarentur imitari juvenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponfarum, & matrimoniorum crebra mutatione ¹⁰ vim legis eludi sentiret, tempus sponfas habendi ¹¹ coarctavit: ¹² divortiis modum imposuit.

NOTÆ

1. *Sumtuariam*] Vide in Jul. c. 43.

2. *De pudicitia*] Vulgatæ editiones legunt *impudicitia*, quod sensum non mutat Augustus eadem lege adulteria coercuit, & impudicitiam, hoc est, nefariam cum masculis libidinem, quæ hac voce præsertim intelligitur, ut infra c. 71. Vespas. c. 8. Catullus Epig. 30. v. 2. in Cæsarem. Hinc Horatius Ode 5. lib. 4. hanc legem innuit.

Nullis polluitur casta domus stupris.

Mos & lex maculosum edomuit nefas.

3. *De ambitu*] In Jul. c. 9.

4. *De maritandis ordinibus*] Non qua vetaret communicationem connubiorum inter ordines plebeium scilicet, equestrem, & patricium, quomodo factum jam & abrogatum erat antea; sed qua prohibebat ordinis cuiuslibet viros vivere cœlibes, ut patet exemplo Germanici: quod hîc refertur: huc respiciens Horatius in carmine seculari ait.

Divæ, producas sobolem, patrumque

Prosperes decreta super jugandis

Fœminis, prolisque nova feraci

Legem marita.

5. *Emendasset*] Emendavit, non primus sanxit, sed Metellus Numidicus censor, ut patet cap. 89. infra, Floro in Epitome Livii lib. 59. & Gellio lib. 1. c. 6 jam inde ab anno V. C. 624. circiter 110. annis ante hanc Augusti emendationem, quæ tamen *lex Julia de maritandis ordinibus* dicta est.

5. *Perferre non potuit*] Hanc ferendæ legis

Julia difficultatem innuunt relati ex Horatio versus.

Patrumque

Prosperes decreta, &c.

Et Tacit. Annal. 3. ab anno quippe 734. quo morum præfecturam, de qua in Julio c. 76. suscepit, hæc illum cura exercuit anno 762. quo demum coß. Papius Mutilo & Q. Popæo Secundo lata per Senatum lex est, quam ideo a consulum nomine Papiam Popæam, ut patet ex Isidoro originum lib. 5. c. 15. appellaverunt. Hæc quantum ad materiam eadem quidem atque Julia, nisi quod illa quibusdam capitibus acerbior, aliis mitior; sed tempore non parum diversa. De hac etiam Tacitus Annal. 3. ubi de legum origine,

7. *Vacatione*] Beroaldus intelligit de immunitate a quovis onere publico per tres primos conjugii annos; sed Casaubonus ex Ulpiano tit. 14 intelligit de immunitate a matrimonio, qui auctor illam non nisi fœminis concessam innuit, quamquam certe communem omnibus fuisse sufficienter indicat Augustus ipse apud Dionem lib. 56. oratione ad cœlibes habita.

8. *Auctis præmiis*] Infra cap. 44. Claud. cap. 19. Galb. cap. 14. ubi de jure liberorum; Gellius lib. 2. c. 15.

9. *Germanici*] Filius fuit Drusi, pater Caligulae, de quo in Calig.

10. *Vim legis*] Hæc erat, ut prole suscepta, civibus Resp. repleretur, quam curam

cenforibus committendam statuit Cicero 3. de legibus *calibes esse prohibendo*. Hinc solennis illa in recensendis civibus censorum interrogatio *ex animi tui sententia, tu uxorem habes?* De qua Cicero lib. 2. de Oratore 260. quam si non haberent, pecunia multabantur: apud Festum *Uxorium pependisse dicitur, qui quod uxorem non habuerit, as populo dedit.*

11. *Coarctavit*] Cum enim quidam pueros desponderent, & præmia nihilominus ferrent maritorum quo tempore nec erant, nec poterant esse mariti, statuit ne quæ desponsatio rata foret, quam intra biennium nuptiæ non consequerentur. Quæ ipsa ferme

sunt Dionis verba lib. 54. De quo etiam multa doctissime Cujacius lib. observatorum 16. c. 35.

12. *Divortiis modum imposuit*] Lipsius ad lib. 3. Annal. Taciti ait uno Papiæ legis capite cautum fuisse, ut cuius culpa divortium contingeret, ille dotem amitteret; ideoque de dote multa in Jurisconsultorum libris ad legem Papiam Poppæam. Torrentius peculiari ad legem Juliam & Papiam commentario non nisi de divortiis patronum inter & libertam intelligit, huic enim ab invito patrono, cui nupsisset, discedere non licebat, ut patet ex l. 11. ff. de Divortiis & repudiis.

CAPUT XXXV.

Senatorum affluentem numerum deformi & incondita turba (erant enim super mille, & quidam indignissimi, & post necem Cæsaris per gratiam & præmium adlecti, quos Orcinos vulgus vocabat) ad modum pristinum & splendorem redegit, duabus lectionibus: prima, ipsorum arbitratu, quo vir virum legit: secunda, suo & Agrippæ: quo tempore existimatur lorica sub veste munitus, ferroque cinctus præsedisse, decem valentissimis Senatorii ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit, ne admissum quidem tunc quemquam Senatorum, nisi solum, & prætentato sinu. Quosdam ad excusandi se verecundiam compulit: servavitque etiam excusantibus insigne vestis, & spectandi in orchestra epulandique publice jus. Quo autem lecti probatique & religiosius & minore molestia Senatoria munera fungerentur, sanxit ut prius quam consideret quisque, thure ac mero supplicaret apud aram ejus Dei, in cuius templo coiretur, & ne plus quam bis in mense legitimus Senator ageretur, Kalendis & Idibus: neve Septembri Octobrive mense ullos adesse alios necesse esset, quam sorte ductos, per quorum numerum decreta confici possent: sibi que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatum referendis ante tractaret. Sententias de majore negotio, non more, atque ordine, sed prout libuisset, prærogabat: ut perinde quisque animum intenderet, ac si censendum magis quam assentiendum esset.

NOTÆ.

1. *Super mille*] A Tarquinio Prisco ad Syllam non nisi trecenti fuerant, a Sylla ad Julium quingenti ut minimum additi, unde circiter ducentos per bella civilia iterum accessisse conjicias ex hoc loco & Julii c. 72. & 76.

2. *Orcinos*] Orcinus libertus dicitur, qui

verbis directis domini sui testamento libertatem accipit. Charonita sive charonianus quoque dicitur, quasi Orco vel Charontis libertus: quippe qui patronum haberet in Orco degentem, testatorem nempe. Sic dictos volunt ejusmodi Senatores, quod essent obscuro, quasi orco vel terra nati, sed potius

quasi Cæsaris mancipia taxabant illos, quod eius secuti fortunam essent; plures enim Cæsare, hoc est, patrono mortuo libertatem, hoc est, dignitatem illam erant consecuti per M. Antonium, qui Cæsaris tabulas nactus turpem illam honorum nundinationem instituerat. Beroaldus & Sabellicus cum vulgaris editionibus & plerisque M. SS. legunt *abortivos*, quasi deformes & imperfecto partu editos. Quæ lectio quare posthabita sit non satis liquet.

3. *Ad modum pristinum*] Non 300. pluribus enim murmurantibus, numerum usque eo minuere non potuit, sed sexcentos delegit auctore Dione lib. 53.

4. *Duabus lectionibus*] Senatum legere est Senatores cooptare, vel Senatu movere: quod stante Rep. dictatorum aliquando, censorum semper auctoritate factum, postea non nisi imperatoris arbitrio.

5. *Vir virum*] Hoc est Senator Senatorem: locum hunc confirmat Galba apud Tacitum lib. 5. historiar. *Apud frequentem militum concionem, imperatoria brevitatem, adoptari a se Pisonem exemplo Divi Augusti & more militari, quo vir virum legeret, pronuntiat.* Plura quoque Dio lib. 54.

6. *Lorica*] Non tunc solum, sed & alias hoc modo prodire in publicum, & in Senatum ventitare, metus adegit insidiantium, ut notat ex Dione Casaubonus.

7. *Cordus Cremutius*] Historicus. Meminit sæpe alterius Cordi Capitolinus, quem minutissima quæque suis in historiis sectatum ait: v. g. in Maximino Juniore *qua qui scire desiderat, is velim (ut sæpe dixi) legat Cordum qui hac omnia usque ad fabellam scripsit.* Et in Albino iterum, &c.

8. *Prætentato sinu*] Hoc est, ut ait Beroaldus, excussa veste & explorata, ne ferrum occultaretur: de togæ sinu in Jul. c. 82. 9.

9. *Verecundiam*] Ut nempe tantæ se dignitati faterentur impares.

10. *Insigne vestis*] Latum vero similiter clavum intelligit, de quo in Jul. c. 42. *Quin & lunatos forte calceos, qui Senatoribus tam proprii.* Martial. Epig. 29. lib. 2.

Non hesternæ sedet lunata lingula planta. Horat. Sat. 6. lib. 1. v. 27.

11. *Orchestra*] In Julio c. 39.

12. *Epulandi publice*] Quando Jovi epulum libabant, Senatores in Capitolio simul omnes epulabantur. Ut ex Gellii lib. 12. c. 8. in ludorum quoque solennitatibus, ut

& triumphorum pompis convivia publica celebrabantur. In Jul. cap. 38. colligere est, & in Tib. c. 20. & Vit. c. 13.

13. *Religiosius & minore molestia*] Ut religiosius convenirent, supplicare jubet, ut commodius, non nisi bis unoquoque mense convenire. Quæ more suo conjunctim proponit Suetonius, paulo post separatim explicanda, ut jam supra notatum.

14. *Thure ac mero*] Hic mos gentium exterarum legatis Senatum ingressuris ante jam fuerat, ut ex Polyb. lib. 15. de Carthaginiensibus, & de Prusia rege Bithyniæ, qui Romam venerat, Casaubonus hic notavit. Sed magistratibus extra potius consulere moris fuisse existimat, & certe patet vel solo Cæsaris exemplo supra c. 81. & Appiani civilium bellorum lib. 2. ac maxime ex Gellii lib. 14. c. 7. Augustus Senatores omnes thure ac mero supplicare voluit, quæ & ejus ætatis consuetudo fuit, cum serio quid aggrederentur: probatur idem ex Ovidio cum uxorem doceret quam ratione Livia foret convenienda.

Sed prius imposito sanctis altaribus igni

Thura fer ad magnos vinaque pura deos.

15. *Cujus templo*] Quid si in curia quadam coiretur? Et in curiis aras fuisse Casaubonus existimat: quemadmodum in Julia curia, ubi ara victoriæ, de qua Dio lib. 51. Curias quoque plurimas templa esse constituerunt augures c. 29. ex Gellii lib. 14. c. 7. notatum est.

16. *Legitimus Senatus*] Dies Senatus habendi duplicis fuisse generis, alii certi & legibus statuti, alii indicti, prout incidentia exigebant negotia. Senatus statis & fixis diebus convocatus dicebatur legitimus. Hi dies singulis mensibus in veteri calendario annotati.

17. *Idibus*] Præterquam Martiis, quibus interfectus erat Julius. In Jul. c. 88.

18. *Septembri & Octobri*] Vindemiarum, ut videtur, causa institutum, hi quippe menses in Italia vindemiis destinati sunt.

19. *Sorte ductos*] Quibus nempe fors obtigisset.

20. *Numerum*] Livius lib. 9. Decad. 1. non minus centum requirere videtur, Prætor Senatum consuleret. *Si ei permissum esset, cum in Senatu centum non minus essent: ita id sacrum (Bacchanalia) faceret.* Asconius tamen Cornelium Ciceronis tempore legem tulisse dicit, ne quis in Senatu legibus solveretur, nisi ducenti affuissent. Dio c. contra

lib. 54. quadringentos requirit, ex quibus colligere est, varium pro vario rerum genere numerum extitisse, ut notat ex Dionis lib. 55. pererudite Casaubonus.

21. *Consilia semestria*] Hoc est, sexto quoque mense sortiebatur consiliarios. Hi ab initio quindecim Senatores fuerunt, & ex singulis magistratibus (si *Coss. excipias*) unus, ut narrat Dio lib. 53. in actis anni 729. senior vero factus viginti sibi consiliarios annuos petivit, decretumque, ut quæcumque cum his consulibusque, & qui designati consules essent, egisset, non minus rata essent quam quæ in Senatu acta fuissent; ut notat ex Dionis lib. 56. Torrentius.

22. *Neque more, neque ordine.*] Vide in

Jul. c. 21.

23. *Prærogabat*] Casaubonus in Viterbiensi ac plerisque M. SS. & Skildius in Salmasiano legunt *perrogabat*. Hoc est ad unam omnes rogabat quod huic loco maxime convenit.

24. *Censendum*] Major in censendo difficultas quam in assentiendo. Qui enim censet, is sententiam suam verbis explicare, & rationibus approbare audientibus debet, quod decernere dixerunt. Qui vero assentitur, is alienam tantum sententiam voce, manu, vel pedibus probat. in Tib. cap. 31. Hinc mos in faciendo Senatusconsulto adscribendi, quo referente, quo decernente, quo primum assentiente factum esset.

C A P U T X X X V I .

Auctor & aliarum rerum fuit: in queis ¹ ne acta Senatus publicarentur: ² ne magistratus deposito honore statim in provincias mitterentur: ut ³ proconsulibus ad mulos, & tabernacula, ⁴ quæ publice locari solebant, certa pecunia constitueretur: ut cura ærarii ⁵ a quæstoribus urbanis ad prætorios, prætoresve transiret: ⁶ ut centumviralem ⁷ hastam, quam quæstura functi consueverant cogere, ⁸ decemviri cogèrent.

N O T A .

1. *Ne acta Senatus publicarentur.*] Vide in Jul. c. 20.

2. *Ne magistratus*] Id ipsum a Pompeio, consulatu, quem solus gessit, de quo in Jul. c. 26. statutum, auctor est Dio lib. 40. nempe, ut qui magistratu abissent infra quinquennium proximum exteris provincias ne sortirentur. Sublata enim provinciarum spe, minus ambibant magistratus. Torrent.

3. *Proconsulibus*] An solis Procons. an cæteris quoque provincias regentibus, qui generali nomine præsides appellati, obscurum reliquit. Illud certum est non modo peregre proficiscentibus, sed Urbicis quoque magistratibus tradita fuisse de publico, quæcumque muneris sui causa, necessaria erant. De Urbicis probat vetus Senatusconsultum Augusto Principe factum, quod hic refert Casaubonus, &c. De reliquis constat ex Dione lib. 53. Livio lib. 2. Decadis 5. statim ab initio. Cicerone Verrina 4. &c. quorum loco pecunias illis assignavit Augustus.

4. *Qua publice locari*] Erant qui talia magistratibus præbenda redimerent, præben-

dorum inde mancipēs appellati. Veterem consuetudinem Alexander Severus imperator postea reduxit, annuamque illis mercedem, ac res ipsas attribuit *mulos binos, equos binos, vestes forenses binas, domesticas binas, balneares singulas, aureos centenos, cocos singulos, &c. reddituri deposita administratione, mulas, mulos, equos, muliones, & cocos; cætera sibi habituri si bene egissent: in quadruplum reddituri, si male.* Auctor est in ejus vita Lampridius. Cicero in Pisonem, quæ e suppellectilibus erant, *vasaria* appellat.

5. *Quæstoribus*] De his in Julio cap. 6. Et hoc immutatum a Claudio in Claud. c. 24.

6. *Centumviralem*] Festus, cum essent *Roma triginta & quinque tribus* (quæ & curiæ dictæ sunt) *terni ex singulis tribubus sunt electi ad judicandum, qui centumviri appellati sunt, & licet quinque amplius quam centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur, centumviri sunt dicti, centumvitalia judicia, quæ centumviri judicabant.* Causas illas minimi fuisse momenti Plinius indicat lib. 2. epist. 14. ut ab adolescentulis obscuris tractarentur, qui

ad declamandum illuc transirent, & a centumviralibus causis auspicarentur, quemadmodum ab Homero in scholis. Hi a iudicum decuriis, de quibus c. 29. diversi fuerunt.

7. *Hastam*] Cum ea, quæ armis & bello capta sunt, eorum sint, qui cepere, idcirco Romani hastarum insigni posito, res illas primum vendidere, quasi ut tutissimo illo juris gentium titulo, licitatores ad emendum pellicerent. Hoc ad alios quoque contractus faciendos, locationem v. g. conductionem, causasque dirimendas translatum est. Hinc centumviralis hasta, quod centumviri hasta in foro posita, iudicabant.

8. *Decemviri cogere*] Hoc est, congregarent, adhuc infra. Tib. c. 58. & Virg. Ecloga 3. *Tityre coge pecus*; an vero decemviri illi e numero centumvirorum essent electi, an iidem qui *decemviri*, stilitibus iudicandis, idest, litibus longe antea circa annum U. C. 512. instituti, ut innuit Pomponius l. 2. §. 29. ff. *de origine juris* non liquet. Horum meminit Lucanus panegyrico ad Pisonem.

Seu trepidos ad iura decem citat hasta virorum,

Et firmare jubet centeno iudice causas,

Seu capitale nefas operosa diluis arte.

CAPUT XXXVII.

Quoque plures partem administrandæ Reip. caperent, nova officia excogitavit: 1. curam operum publicorum, 2. viarum, aquarum, alvei Tiberis, 3. frumenti populo dividendi, 4. præfecturam urbis, Triumviratum legendi Senatus, & alterum recognoscendi turmas equitum, quotiescumque opus esset. 6. Censores creari desitos longo intervallo creavit, 7. numerum prætorum auxit. Exegit etiam, ut quoties consulatus sibi daretur, binos, pro singulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamantibus cunctis, satis maiestatem ejus imminui, quod honorem eum non solus, sed cum altero gereret.

NOTÆ.

1. *Curam operum publicorum*] Hæc censorum erat & ædilium.

2. *Viarum*] Torr. duob. M. SS. addit *Et, hoc modo viarum aquarum & alvei Tiberis* dubio procul melius. Constat enim peculiare aquarum fuisse curatores. Frontinus lib. 2. *de aqueductibus: quanto opere autem cura fuerit, ne quis violare ductus, aquamve non concessam derivare auderet, tum ex multis apparere potest, tum ex hoc quod Circus maximus nec diebus quidem ludorum Circensium, nisi ædilium aut censorum permissu irrigabatur, quod durasse etiam postquam res ad curatores transiit sub Augusto, apud Ateium Capitonem legimus.* De viarum curatoribus, qui & *viocuri* dicebantur, erantque jam ante Augustum, sed non perpetui, primo quatuor viri viarum, ac deinde duobus additis *seviri*: res constat ex Pomponio ff. *de origine juris*, & post Augustum cura illa magistratus instar habita, & magno in honore posita, ut patet ex Plinio epist. 15. lib. 5. & Statio 4. Sylv. & lapidibus passim *curatori viarum*. Et *curatori Ap-*

pie: Salaria, &c. singulæ enim singulis aliquando committebantur.

3. *Frumenti*] Qui curam hanc sustinebat, illum Casaubonus arbitratur eundem fuisse cum eo, qui *curator Minutia* dicitur in lapide illo veteri modo citato. Officium illud excogitavit Augustus ad frumentum populo, non tributim, ut ante, sed viritim dividendum, cujus officii loco præfectum annonæ antiquiores habuerant, magna quippe cura semper fuit, tum stante Rep. tum sub imperatoribus, ut larga frumenti copia populo suppeteret, eique Severus ita consuluisse legitur, ut moriens populo reliquerit canonem frumentarium septem annorum.

4. *Præfecturam urbis*] Hi præfecti ab iis longe diversi fuere, quos a Julio institutos supra dixit c. 76. Juliani quippe fuere plures, præfectus urbi non nisi unus: Julianis alter a Cæsare præerat: præfectus urbi superior em a Cæsare neminem habebat. Julianorum denique non duravit auctoritas, præfecti urbi tanta fuit sub cæteris imperatoribus, ut

absente Cæsare, summum in urbe obtineret imperium; unde vix inducar, ut cum Torrentio affirmem, non tam institutum ab Augusto quam auctum & ornatum fuisse magistratum hunc: vix enim si nomen excipias, commune quid habuerit cum eo urbis præfecto, quem a Romulo institutum, ut urbanis præesset negotiis, refert Dionysius Habicarnasæus.

5. *Turmas*] Pedestres copiarum in centurias & manipulos, equestres in turmas & decurias dividebantur.

6. *Censores*] Hi neque memorabile quidquam gessere, neque postea creati ulli sub

Cæsaribus. Illorum enim munus in multa divisum erat, ut patet ex iis, quæ hoc capite referuntur; quorum ferme omnium curam gerebant censores Cicero 3. de legibus de censoribus loquens. *Urbis templa, vias, aquas, ararium vectigalia, tuento. Ordines partiunt. Mores populi regunt.* &c. Gellius quoque lib. 4. c. 12. unde patet triumviros de quibus hic sermo est, censorii quoque muneris partem exercuisse. Augustus ipse præfectus morum dicebatur. Ut & Julius supra c. 76. hi censores fuere Paulus Æmilius, & L. Munatius Plancus.

7. *Numerum Prætorum.*] In Jul. c. 14.

CAPUT XXXVIII.

NEc parciore in bellica virtute honoranda, ¹ super xxx. ducibus justos triumphos, & aliquanto pluribus ² triumphalia ornamenta decernenda curavit. ³ Liberis Senatorum, quo celerius Reip. assuescerent, ⁴ protinus virilem togam, latum clavum induere, & curiæ interesse permisit: militiamque auspiciantibus, non ⁵ tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dedit: ac ne quis expers castrorum esset, binos plerumque laticlavios præposuit ⁶ singulis alis. Equitum turmas frequenter recognovit, post longam intercapedinem reducto more ⁷ transvectionis. Sed neque ⁸ detrahi quemquam in transvehendo ab accusatore passus est: ⁹ quod fieri solebat: & ⁹ senio vel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmisso in ordine equo, ad respondendum quoties citarentur, pedibus venire: mox ¹⁰ reddendi equi gratiam fecit eis, qui majores annorum quinque & triginta retinere eum nollent.

INTERPRETATIO.

a *Concessit liberis Senatorum, ut sumerent virilem togam, & latum clavum, & venirent*

in Senatum eodem tempore, ut citius assuescerent negotiis publicis.

NOTÆ.

1. *Super xxx. Ducibus*] Hic Suetonii locus omnino singularis est, nec alibi sic pugnat cum cæteris Historiæ Romanæ scriptoribus, ut diligenter annotavit Casaubonus: si enim quotquot illo temporis spatio triumphasse legimus, in unum conferantur omnes, ne dimidiatus quidem exurget ille numerus. Ex Dionis quidem libro 54. constat minutos quosdam ab Augusto triumphos esse concessos, sed Suetonius justos dicit. Quare Casaubonus cum cæteroqui accuratissimum Suetonium, erroris insimulare non ausus, nec culpam in auctores alios omnem

rejicere ab Augusto factitatum suspicatur, quod de Carinate narrat idem Dio lib. 51. exemplo nempe Julii compluribus suis legatis triumphum honorem tribuisse, qui vel suis vel alienis auspiciis vix quidquam egissent.

2. *Triumphalia ornamenta.*] Ea sunt ex Livii lib. 10. & 20. corona & patera aureæ, sella curulis eburnea, & ex eadem materie scipio cum insidente aquila, toga picta, palmata tunica, statuæ laureatæ, &c.

3. *Liberis Senatorum; &c.*] Duplex significari videtur hic novum institutum: alterum ut liberis Senatorum adesse curiæ liceret, alte-

rum, quod istius appendix est, ut statim a sumpta virili toga liceret quoque illis latum clavum induere; neutrum tamen novum Augusti inventum fuisse videtur. De Senatorum liberis probat Papyrii illius Prætextati exemplum, de quo Macrobius lib. 1. c. 6. & totidem prope verbis Gellius lib. 1. cap. 23. Virilem vero togam sumentibus, sumptum quoque latum clavum probat Augusti ipsius exemplum infra c. 94. nec dici potest id ipsi extra ordinem concessum ab avunculo majore Julio omnia tunc ad arbitrium disponente; cujus enim concessione lato illo clavo ipse Julius eadem ne minore dicam, ætate usus esse diceretur? quo tamen usus est, ut in ejus vita c. 45. videre est. Jure autem veteri Julius & Augustus non nisi equites tunc temporis erant, Senatorum enim liberi equestri tantum fuere dignitate, donec Remp. capessissent, ut supra probatum est, & confirmat Isidorus originum lib. 9. cap. 4. *quamvis Senatoria quis origine esset, usque ad legitimos annos eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem Senatoria dignitatis.* Legitimi illi anni erant 25. quos ætati Senatoriæ Dio tribuit; Senatores autem ab equitibus lato clavo distinctos supra notatum est in Jul. 45. Aldus Manutius lib. 2. de quaesitis per epistolam, epist. 2. scribit latos clavos omnium fuisse, qui patre Senatore vel equite nati forent, non quidem a primis annis, sed ab anno ætatis 17. quo toga virilis sumebatur, ad annum ætatis Senatoriæ, quo tempore si vel gratia destituti, vel otium præferentes honoribus non cooptarentur in Senatum, tunc deposito lato clavo, sumebant angustum: quod colligi videtur ex Ovidio lib. 4. *Tristium Elegia* 10.

Interea tacito passu labentibus annis

Liberior fratri sumpta, mihiq; toga est.

Induiturque humeris cum lato purpura clavo, &c.

Curia restabat, clavi mensura coacta est.

Majus erat nostris viribus illud onus,

&c.

Verum a pueritia quoque lato clavo indutum Cæsarem probare videtur ipse Suetonius loco supra citato: puerum enim Cæsarem appellabat Sylla, quod de eo post sumptam virilem togam dicturum fuisse non ita probabile est, eoque minus quod uxorem eo tempore duxerat, ut ex ejusdem Suetonii c. 1. manifestum est. Certe Senatorum liberi

nusquam, quod ego acceperim, curiam ingressi leguntur a supradicti Prætextati temporibus: & re vera latus clavus Senatori ab equite distinguendo institutus; si autem secus factum est ab aliquibus, licentia temporum id contigisse crediderim: quot enim a Syllæ temporibus ad Augustum bella civilia? atque ut ait Casaubonus, a Senatorum liberis ad splendidiorum equitum liberos abusum eundem sub initia principatus Augusti denique perrepsisse. Hic igitur Augustus quantum ad ingressum in curiam, non tam instituit novum morem, quam vetustissimum, adhibito tamen modo, revocavit: quod vero ad usum lati clavi, id videtur unum præstitisse, ut quod temporis licentia fiebat præter majorum morem, jure posset in posterum usurpari.

4. *Protinus virilem togam latum clavum induere.*] Sic in Vitterbiensi codice legit Casaubonus, qui addit conjunctionem, *ac. hoc modo, virilem togam ac latum clavum, &c.* Torrentius in duobus pervetustis *virili toga lat. clav. inducere*; alii vero *protinus a virili toga, &c.* Sed nostram prætulere: *protinus* enim, hoc est, continue uno eodemque tempore, ut ait Casaubonus, quo sensu Virgilius lib. 8. *Æneid.* v. 147.

Nam memini Hesperiones visentem regna sororis

Laomedontiadem Priamum Salamina petentem

Protinus Arcadia gelidos juvisere fontes.

5. *Tribunatum legionum*] Livius Decad. 1. lib. 8. auctor est hunc in exercitu Romano fuisse dignitatum ordinem, ut legionis cujusque miles centurionis, hic tribuni tribunos Legati, legatus ipse consulis pareret imperio. Tribunorum, qui singulis in legionibus seni, munus erat milites in castris continere, querelas commilitonum audire, delicta castigare, circuire vigilias, perducere ad exercitationes, inspicere valetudinarios, &c.

6. *Singulis alis*] Quibus antea non nisi unus, qui sociorum præfectus aut alarum dicebatur, eo quod socii ad latera dispositi alarum instar in avibus, ut Vegetius lib. 2. cap. 1. Romanum tegerent exercitum. Patet ex hac loquendi ratione dignitatem illam tunc temporis tribunitiæ dignitati præcelluisse; quod infra in Claudio c. 25. videbitur immutatum.

7. *Transvectionis*] Ea fiebat Idibus Quintilibus in honorem Castoris & Pollucis quod illis faventibus, feliciter hac die pugnatum

esset ad lacum Regillum, de qua pugna Livius lib. 9. Decad. 1. Ceremoniæ hæ fuerunt auctore Dionysio Halicarnasseo lib. 6. Equites Romani oleagina redimiti corona equis infidentes, gerentesque singuli præmia fortitudinis suæ, quæcumque acceperant, ab æde Martis Extramurani per forum juxta ædem Castoris & Pollucis in Capitolium toto spectante populo transvehébantur, cujus pompæ meminerunt quoque Plinius lib. 15. c. 4. Valer. Max. lib. 2. c. 1. quo loco non nihil differt a Dionysio, sed Livium sequitur in ipso lib. 9. Decad. 1.

8. *Quemquam detrahi*] Hoc est in jus arripi. Accusator enim pro omni actore & petitore sumitur etiam apud Ciceronem in *partitionibus* 110. hunc Suetonii locum confirmat Ulpianus l. 2. ff. de in jus vocando: *In jus vocari non oportet, neque consulem, neque, &c. sed nec eum qui equo publico in Capitolium transvehatur.* Sic enim legit Cujacius observat. lib. 13. c. 9.

9. *Serio vel aliqua corporis labe insignibus,*] Hoc est: cum populi dictis obnoxios videret ejusmodi viros, id illis indulgit, ut ipsi non tenerentur ordine suo transvehi, sed equum duntaxat mittere, & dum appellaren-

tur pedibus venire, ut sese exhiberent. Unde etiam patet in ejusmodi recognitionibus suo singulos nomine appellatos; & colligere est etiam ex Valerii Max. lib. 4. c. 1. & infra in Calig. c. 16.

10. *Reddendi equi gratiam fecit*] Vel hîc cum Beroaldo, aliter intelligendus est Suetonius atque supra cap. 16. vel si servetur analogia, loco *reddendi*, omnino legendum *retinendi* quæ Casauboni mens est, hoc sensu Augustus iis, qui publice acceptum equum haberent, permisit ut adepti quinque & triginta annorum ætatem (vel ut alii legunt 45.) illum pro lubito redderent vel retinerent. Quamvis enim habere equum publice assignatum a censore magni foret honoris, quia tamen tota vita servandus erat, nisi idem, qui illum dederat, magistratus adimeret, quod eo casu magnæ dedecori vertebatur, ideo fortasse morem illum Augustus antiquavit & alias militiæ partes mitiorem in formam redigens: vel etiam ob alia quædam onera quæ huic honori conjuncta fuisset, vel ex hoc uno colligas, quod populus vacationem ab eo munere beneficii, & mercedis loco concederet, ut de P. Ebutio constat ex Livii lib. 9. Decad. 1.

C A P U T X X X I X .

Impetratisque a Senatu decem adjutoribus, unumquemque equitum rationem vitæ reddere coëgit: atque ex ¹ improbatis alios ² pœna, alios ignominia notavit: plures admonitione, sed varia. Lenissimum genus admonitionis fuit traditio coram ³ pugillarium, quos taciti, & ibidem statim legerent. ⁴ Notavitque aliquos, quod pecunias levioribus usuris mutuati, graviore fœnore collocassent.

N O T Æ .

1. *Improbatis*] Casaubonus in Vitterbiensi legit *in exprobat*, in Lislei *inexprobratis* in Cujacii, Pithæique codicibus *ex improbat* forte *in* existimat pro notatis probro, & in idem recidit cum *improbatis*.

2. *Pœna*] Hoc est supplicio vel multa: pœnæ enim nomen a puniendo deductum utrumque illum puniendi modum significat.

4. *Pugillarium*] Pugillares tabellæ sunt quædam ceratæ earum instar, quas etiam hodie vocamus *des tablettes*: bipatentes Aufonius appellat; his cum describenda curasset quæcumque equitibus illis obijcienda erant,

eas singulis tradere legendas satis habebat Augustus, ne divulgarentur, sicque taciti probra sua cognosci videntes ad meliorem se frugem converterent. In uno Torrentii codice legitur *tradito coram pugillari*, quod & potest.

4. *Notavit*] Verbum censorium est in ejusmodi recognitionibus frequens: dicuntur enim ut plurimum ignominia notati, quia, ut ait apud Nonium Cicero, *Censoris judicium nil fere damnato affert præter ruborem.* Itaque ut omnis ea judicatio versatur tantum in nomine, animadversio illa ignominia dicta est.

CAPUT

CAPUT XL.

Comitibus Tribunitiis si deessent candidati Senatores, ex equitibus Romanis creavit : ita ut potestate transacta, ² in utro vellent ordine, manerent. Cum autem plerique equitum, ³ attrito bellis civilibus patrimonio, spectare ludos e quatuordecim non auderent, metu ⁴ pœnæ theatralis : pronuntiavit, non teneri ea quibus ipsis parentibusve, equester census umquam fuisset. Populi ⁵ recensum vicitim egit : at ne plebs ⁶ frumentationum causa frequentius a negotiis avocaretur, ter in annum quaternum mensium ⁷ tesseræ dare destinavit : sed desideranti consuetudinem veterem concessit rursus, ut sui cuiusque mensis acciperet. ⁸ Comitiorum quoque pristinum jus reduxit : ac ⁹ multiplici pœna coercito ambitu, ¹⁰ Fabianis & Scaptiensibus tribulibus suis die comitiorum, ne quid a ¹¹ quocumque candidato desiderarent, ¹² singula millia nummum ¹³ a se dividebat. Magni præterea existimans, ¹⁴ sincerum, atque ab omni colluvione peregrini ac servilis sanguinis incorruptum servare populum : & ¹⁵ civitatem Romanam parcissime dedit, & ¹⁶ manumittendi modum terminavit. Tiberio pro cliente Græco petenti rescripsit, *Non aliter se daturum, quam si presens sibi persuasisset quam iustus petendi causas haberet.* Et Liviæ pro quodam tributario Gallo roganti, civitatem negavit, immunitatem obtulit : affirmans, *Se facilius passurum fisco detrahi aliquid, quam civitatis Romanæ vulgari honorem.* Servos non contentus multis difficultatibus a libertate & multo pluribus a ¹⁷ libertate iusta removisse : cum & ¹⁸ de numero & de conditione ac differentia eorum qui manumitterentur, curiose cavisset, hoc quoque adjecit, ¹⁹ ne victus umquam tortusve quis, ²⁰ ullo libertatis genere civitatem adipisceretur. Etiam habitum vestitumque pristinum reducere studuit. At visa quondam pro concione ²¹ pullatorum turba, indignabundus & clamitans : *En, ait,*

²² *Romanos rerum dominos, gentemque togatam.*

Negotium ædilibus dedit, ne quem posthac paterentur in Foro Circove, nisi positus ²³ lacernis, togatum consistere.

NOTÆ.

1. *Comitiis Tribunitiis*] Quibus creandi tribuni plebis erant, non vero militares, nec enim qui tribunus militaris esse cuperet, hunc Senatorem esse oportuit, ut ex c. 5. in Julio colligas, nec alii quam Senatores, tribuni plebis effici poterant, ut supra cap. 10. notatum est. Et certe de tribunis plebis statutum ab Augusto fuisse expressis verbis Dio testatur lib. 14. in anno 742. Notat Casaubonus ideo forsan comitiis illis nonnumquam defuisse candidatos, quod magistratum hunc plerique refugerent gnari, quanta foret apud optimates invidia. Hinc etiam vetus lex cuius meminit Appianus lib. 1. bellorum ci-

vilium, qua populo libertas concedebatur ex quocumque vellet ordine tribunos creandi, si comitiis deessent candidati.

2. *In utro vellent ordine*] Senatorio scilicet vel equestri, fuerunt enim, qui in equestri consistere maluerunt, ut de Mæcenate constat; quod a Claudio postea immutatum est, ut infra videbitur c. 24.

3. *Attrito bellis civilibus*] Ut jam quadringenta, quæ equitem habere oportuit, non superessent. Vide in Julio cap. 33. & 39.

4. *Pœnæ theatralis*] Addit Casaubonus legis. Hoc modo, metu pœnæ theatralis legis.

apertiore quidem sensu , sed auctore se solo. Lex Roscia a P. Roscio Othone lata ann. U. C. 682. 14. subselliorum gradus, de quibus in Jul. c. 39. assignavit , pœnamque contra facientibus , & sedendi ordinem turbantibus irrogavit. Juvenal Sat. 14.

Effice summam

Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.

Fuit & lex Julia Theatralis.

5. *Censum vicatim egit.*] Quo prorsus modo Julius in Jul. c. 41.

6. *Frumentationum*] Ex sunt gratuita frumenti divisiones a P. Clodio lege quondam institutæ.

7. *Tesseræ*] Hic intelligit , ut patet, frumentarias, hoc est, signa quibus exhibitis frumentum accipiebat unusquisque pro sua portione , & certo tempore Juvenalis.

Summula ne pereat, qua vilis tessera venit Frumenti.

De tesseris plura in Calig. c. 3.

8. *Comitiorum pristinum jus*] Non quod stante Rep. obtinuerat , sed quod a Julio Cæsare institutum vidimus in ejus vita c. 41. ut Torrentius ex Dionis lib. 43. ubi jus illud explicatur , annotavit. Quæ si Dionis non adsit auctoritas , tota hujus loci series , de plena comitiorum libertate persuadere videatur.

9. *Multipli pœna coërcito ambitu*] Fuit lex Julia de ambitu, quam Augusti fuisse vulgo existimant. Supra cap. 34. de ambitu in Jul. c. 9.

10. *Fabianis*] De tribubus quid essent in Julio c. 13. Cur autem duas tribus Suetonius Augusto assignaverit , non explicat. Naturalis , simul & adoptivi patris retentas ab Augusto tribus existimant. Torrentius Fabiam Julæ genti, Scaptiam Octaviæ tribuit. Prima editio pro *Scaptiensibus* legebat *sabotinis* ; sed alteram lectionem confirmat ex veteri lapide Casaubonus.

C. JULIO C. F.

FAB. SCAPT.

CÆSARI

AUGUSTO.

Sabatina quoque tribus ex Festo & lapidibus nota.

11. *A quoquam candidato*] Cum enim tribulis quisque in sua tribu suffragium ferret, a candidatis tentabatur per divisores illos, de quibus supra in Julio cap. 19. & Aug. cap. 3.

12. *Singula nummum millia*] Hoc est 43. 15. singulis illorum tribuum civibus.

13. *A se dividebat*] Casaubonus in Viterbiensi legit *asse*, quod & in uno Torrentius. Et ita edidit Beroaldus , nullo aut certe parum idoneo sensu. Frequens est hæc loquendi formula præsertim apud Jureconsultos, *a se solvere hoc est suis nummis, ab herede relinquere*, & Ciceronem ipsum lib. 7. Epist. ad Attic. 15. 2. *Frater laborat, ut sibi quod debet, ab Egnatio solvat: nec Egnatio voluntas deest, nec parum locuples est.*

14. *Sincerum atque ab omni colluvione.*] In Tornacensi libro Torrent. legit *sincerum ab omni*, &c. non minus , ut puto , bene. Dionysius lib. 4. mala inde orta enumerans remedium hoc legis exoptat, quod Augustus adhibuit : pessimis enim plerumque modis libertatem consequiebantur , ut latrocinis, veneficiis, prostitutionibus, &c. Hinc Lucanus scripsit *Romam mundi face repletam*, nec mirum cum ex omni ferme genere & natione cives asciscerentur , ut exemplo Julii colligere est supra in ejus vita cap. 71. & ex Livio lib. 9. Decad. 4. constat Hispanos pariter & Græcos ab eo civitate donatos; quin & Claudius postea Sauromatas ipsos, & l. 17. ff. de statu hominum : in orbe Romano qui sunt , ex constitutione imperatoris Antonini cives Romani effecti sunt. Vide quoque Novelam 78. c. 5.

15. *Civitatem*] Cujus adeptione a tributo pendendo liberabantur. In Jul. c. 8. & c. 24.

16. *Manumittendi modum*] A primis enim urbis Romæ cunabulis , una atque simplex libertas competebat , id est, ea quam habebat manumissor : nisi quod scilicet liberinus sit qui manumittitur licet manumissor ingenuus sit. Ut habetur Instit. tit. 5.

17. *Libertate justâ*] Qui manumittebantur modo majorem & justam libertatem consequiebantur , & fiebant cives Romani : modo minorem , &c. ibid.

18. *De numero, conditione ac differentia*] Lege Furia Caninia, quæ Augusti temporibus lata est, testamento manumitti non poterant nisi ex tribus servis duo , ex decem quinque , ex triginta decem : ex centum viginti

quinque, ex quingentis & quocumque alio numero non plures quam centum, ut constat ex *Ulpiano in fragmentis tit. 1. Caio 1. instit. tit. 2. & Paulo lib. 4. Sent. tit. ultimo.* Servorum manumissorum conditio & differentia tripertita erat, eorum nempe qui majorem seu plenam & justam libertatem consequerentur, de quibus nota præcedenti, eorum qui minorem, & dicebantur Latini, quod instar colonorum Latinorum essent, qui liberi vitam agentes, ultimo vitæ spiritu animam simul & libertatem amittebant: & eorum denique qui Deditii omnium miserrimi, ut pote qui tota vita servituti obnoxii, non nisi ultimo vitæ spiritu libertatem adipiscerentur, ex lege Ælia Sentia. Sex Ælio Catulo, & C. Sentio Saturnino Coss. auctore Augusto lata.

19. *Ne vinctus tortusve quis, &c.*] De servis tam vinctis quam stigmatum notis deformibus in *Jul. cap. 73.* & infra in *Calig. c. 27.* *Ulpianus in fragm. tit. 1. Dedititiorum numero sunt qui pœna causa vincti sunt a domino, quibus vestigia scripta fuerunt.*

20. *Ulo libertatis genere*] Ideo præsertim Dedititiorum pessima erat conditio, poterant enim Latini liberti, hoc est, minore libertate donati, majorem adipisci, vel beneficio principis ut infra in *Claud. cap. 19.* vel militia, liberis, &c. quæ omnia non usu ac pedetentim oblitterata, Constitutione sua nominatim Justinianus abrogavit.

21. *Pullatorum*] Pulla, hoc est, atra seu fusca veste indutorum, qui color penulæ, non togæ proprius, & præter habitus Romani dignitatem erat; hic enim toga fuit, eaque alba, sed nativa tantum lanæ albedine ad candidarum, quibus candidati utebantur, differentiam, his quippe creta intendendæ albedinis causa addebatur, cujus adhibendæ modum videtis apud *Plinium lib.*

35. c. 17. Et certe candidum amplius quid est quam album; unde etiam *Polybius ἀδυσσας* dixit non *λεῦκον* hic splendidam non albam. Pullus color sordidatorum, hoc est, lugentium, vel reorum, ut infra in *Vittell. cap. 8. & 15.* & supra, ni fallor, haud semel notatum est, & infimæ plebis hominum ut infra c. 44. notabitur.

22. *Romanos rerum, &c.*] Versus est *Æneid. 1.*

23. *Lacernis*] Lacerna vestis militaris genus est, ut aperte testatur ficta illa apud *Propertium Arethusa lib. 4. Eleg. 3.*

Texitur hac castris quarta lacerna tuis.

Et *Lucretia* apud *Ovidium 2. Fastorum 17.*

Mittenda est domino (nunc nunc propere rate puella)

Quam primum nostra facta lacerna manu.

Hujus, ut videtur, usus per bella civilia in urbem irrepserat, & ea maxime utebantur, in itineribus & in theatro, frigoris aut pluviae metu *Martial. Epig. 2. lib. 4.*

Spectabat modo solus inter omnes

Nigris munus Horatius lacernis.

Et *Epigram. 8. lib. 5.*

Phasis in theatro

Phasis purpureis ruber lacernis, &c.

Juven. Sat. 5.

Et multo stillaret panula nimbo.

Pænulam enim eandem existimant cum lacerna, lacernam togæ superinduebant, unde illam togæ munimentum appellat idem *Juvenal Sat. 9. v. 28.* Quibus ex locis colligere est, hoc Augusti edictum diu non obtinuisse: Imo *Torrentius* non existimat prohibitas lacernas in alio loco quam in Circo vel Foro, quo frequentius Romani conveniebant, secus necessitati eas servire permisisse, quod & de *Hadriano* *Spartianus*, & de *Commodo* *Lampridius* retulere.

CAPUT XLI.

LIBERALITATEM omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit. Nam & in vecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummariæ rei effecit, ut fœnore deminuto, plurimum¹ agrorum pretiis accesserit. Et postea quoties² ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum ejus gratuitum iis qui cavere in duplum possent, ad certum tempus indulgit. ³ Senatorum censum ampliavit: ac pro ⁴ octingen-
torum millium summa duodecies h. s. taxavit, supplevitque non habentibus. ⁵ Congiaria populo frequenter dedit, sed diversæ fere summæ: modo

⁵ quadragenos, modo tricenos, nonnumquam ducenos ⁶ quinquagenosque nummos: ac ⁷ ne minores quidem pueros præterit, quamvis nonnisi ab undecimo ætatis anno accipere consueissent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpe levissimo, interdum nullo pretio, viritim ⁸ admensus est, ⁸ tesseræque nummarias duplicavit.

INTERPRETATIO.

^a Quoties pecunia abundaret, ex opibus damnatorum publicatis, concessit illam sine usura usque ad certum tempus iis, qui possent præstare cautiones in duplum summa creditæ.

NOTÆ.

1. *Agrorum pretiis, &c.*] Auctor est Orosius tantam fuisse pecuniarum copiam ex spoliis Alexandrinis, ut non possessionum modo, sed & aliarum rerum venalium pretia duplo majora facta sint. Pœnam dupli, de qua hîc agitur, eleganter explicatur a Cujacio lib. 5. Observ. c. 38.

2. *Senatorum censum*] Dissentit super summa hîc allata Dio lib. 54. quem sequitur Lipsius *Electorum* lib. 2. c. 17. Suetonium sequitur Budæus lib. 1. & 2. de assè, & Torrentius hic, ubi tamen hæret Casaubonus: constare videtur ex Juvenali Sat. 13.

Mensura tamen qua

Sufficiat census, si quis me consulat, edam
Et paulo post.

Effice summam

Bis septem ordinibus quam lex dignatur
Othonis.

Hoc est, quadringenta millia quæ censum equestrem definiunt, ut supra. In Jul. c. 39. notatum, ac deinde.

Hoc quoque si rugam trahit, extenditque
labellum

Sume duos equites, fac tertia quadringenta.

Quæ de censu Senatorio verosimillime intelligenda sunt.

3. *Octingentorum millium*] Hoc est, 35000 l. nostro ritu, ut ex Julii c. 4. & 26. duodecies autem hac proportionem 2500 l.

4. *Congiaria*] Quid ea forent in Julio cap. 27.

5. *Quadragenos*] Quadringenti nummi li-

bram Romanam efficiebant quæ sola 17 l. 10 s. nostratibus æquivalet. Qua proportionem summas reliquas hîc enumeratas colligere promptum est. Et ex c. 4. in Jul. in Lapide Ancyrano scribitur constanter *quadringenos*.

6. *Quinquagenosque*] Torrentius ex libro Ferrariensi legit sine conjunctione *que*, hoc modo *ducenos quinquagenos*, ut sit sensus congiarium omnium minimum fuisse 250. nummorum, hoc est 8 l. 15 s. Casaubonus ex optimis codicibus retinuit, hoc sensu, ut nonnulla congiaria non nisi 50. nummorum fuerint hoc est 2 l. 3 s. 9 d. cui sententiæ præter codicum auctoritatem, magis ad stipulari videtur ipsa ratio: quæ enim copia infinitæ illi plebeculæ sufficiat, cum & pecunias toties viritim diviserit, & ipse Augustus argueretur ab amicis quod *hemina* non *congiaria* largiretur, ut de Fabio Maximo narrat Quintil. lib. 6. *hemina* quippe, mensura erat, longe minor *congio*, qui mensuræ quoque nomen est, ut supra notatum, & infra cap. 77. ubi de sextario. De his largitionibus videsis lapidem Ancyranum.

7. *Ne minores quidem pueros*] Idem Trajani factum laudibus extollit Plinius in Pannegyrice.

8. *Tesseræ nummarias*] Accipiendæ pro frumento pecuniæ fuerunt & *olearia cœnaria* quas qui reddebant, oleum, cœnam, &c. accipiebant: de tesseris jam aliqua cap. proxime præcedenti & infra Calig. c. 3.

CAPUT XLII.

Sed ut salubrem magis quam ambitiosum principem scires, querentem de inopia & caritate vini populum, ¹ severissima coërcuit voce: *Satis provisum a* ² *genero suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines siti-*
rent. Eidem populo promissum quidem congiarium reposcenti, *Bona fidei*
³ *se esse respondit:* non promissum autem flagitanti, turpitudinem & impu-
 dentiam ⁴ edicto exprobravit: affirmavitque, non daturum se, quamvis
 dare destinaret. Nec minore gravitate atque constantia, cum proposito
 congiario multos ⁵ manumissos, insertosque civium numero, comperisset,
 negavit accepturos quibus ⁶ promissum non esset: cæterisque minus quam
 10 promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna vero quondam
 sterilitate, ac difficili remedio, cum ⁷ venalities & ⁸ lanistarum familias,
 peregrinosque omnes, exceptis Medicis & præceptoribus, partemque
 servitiorum, urbe expulisset: ut tandem annona convaluit, *impetum se-*
cepisse scribit, ⁹ *frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum*
 15 *fiducia* ¹⁰ *cultura agrorum cessaret: neque tamen perseverasse, quia certum ha-*
beret, posse per ambitionem quandoque restitui. Atque ita post hanc rem
 temperavit, ut non minorem ¹¹ aratorum ac negotiantium, quam ¹² po-
 puli rationem ¹³ deduceret.

NOTÆ.

¹. *Severissima coërcuit voce*] Tres Tor-
 rentii libri habent *oratione*, & ita edidit
 Beroaldus, Sabellicus & alii, quod videtur
 melius, si præsertim ad Augusti consuetudi-
 nem respicias, non orationes modo, sed &
 libros totos in Senatu quandoque recitandi
 ut patet ex cap. 89.

². *Genero Agrippa*] Qui ædilis aquas,
 Martiam, tantopere laudatam a Plinio lib.
 31. cap. 3. & Virginem invexit in urbem,
 hanc novo ductu, illam instaurato veteri,
 ut testatur Frontinus lib. 1. *de aquaductibus*,
 & idem Plinius ibidem, ac præterea lib. 36.
 cap. 15. *Agrippa vero in adilitate sua adjecta*
Virgine aqua, cæteris corrivatis, atque emen-
datis, lacus septingentos fecit: præterea salien-
tes centum quinque, castella centum triginta
etiam cultu magnifica operibus iis signa tre-
centa ærea aut marmorea imposuit, columnas
ex marmore quadringentas eaque omnia an-
nua spatio. De illis aquis Martialis lib. 6.
 epig. 42.

Cruda Virgine, Martiaque mergi.

³. *Edicto*] Publice proposito, ut in Julio
 c. 9. 11. &c.

⁴. *Manumissos insertosque civium numero,*
 &c.] Ii erant, qui vel suis sibi pecuniis li-
 bertatem redimebant, vel qui dominis suis
 grati sub ipsum congiarii tempus manumissi,
 & in tribus descripti fuerant: quod omnino
 necesse erat, ut principis liberalitate gaudere
 quis posset: nec enim quilibet manumis-
 sus is erat, qui congiarium posset accipere,
 antequam tribum emisset, hoc est, in tabulas
 quibus describebantur civium nomina, qui
 singulas tribus de quibus in Jul. c. 8. & 13.
 componebant, referendum nomen suum cu-
 rasset. Cui rei sæpe fraus facta est etiam
 ante Augustum dominis ea conditione ser-
 vos manumittentibus, ut ii, frumentum sive
 quid aliud acceptum ad se referrent. De
 quibus fraudibus Dionysius lib. 4. & Dio
 lib. 19. huiusmodi igitur manumissos, &
 in tribum relatos vocat *insertos civium nu-*
mero.

⁵. *Promissum non esset*] Quasi dicat iis
 tantum promississe, qui tunc cum promitte-
 ret, possent accipere, non vero iis qui ab eo
 promissionis tempore, spe fraudis faciendæ
 manumissi fuerant.

6. *Venalitias familias*] Servorum familiarum hic intelligendæ sunt, ut in Jul. cap. 10. quamquam enim venalia multa sunt, de servis tamen præsertim novitiis dicitur *venalis*, & *veteratori* opponunt Jureconsulti l. 37. & l. ultima ff. de *Ædilitio edicto* & Quintilianus lib. 8. c. 2. Horatius Sat. 1.

Ut si

Reticulum panis venales inter, onusto

Forte vehas humero, &c.

Hinc Venalitarii dicti sunt servi, non secus ac mangones, qui Venalitias servorum familias habent. Quin & ipsi mangones *Venalitii* quoque appellati inf. lib. de *Claris Rhet.* 1. Nonius Marcellus cap. 2. ex Ciceronis Cornelianæ oratione, &c. sic autem appellantur, quod *mercis appellatione homines non contineri Mela ait*: & ob eam rem mangones non mercatores, sed Venalitarios vocari ait: & de, ut tradidit Africanus l. 207. ff. de *verborum significatione*.

7. *Lanistarum*] Qui illos ad ferrum & arenam instituebant, ut supra in Julio c. 10. notatum est. Vel potius hic intellige mangonum Venalitia, & Lanistarum familias.

8. *Frumentationes*] Frumenti largitiones: ubi notat Torr. Castrenses voces esse *frumentari*, *frumentator*, ut & *frumentatio* qua Suetonius utitur ad significandam annonæ distributionem.

9. *Cultura agrorum cessaret*] Uno in lib. Torrentius legit *cessaret*; nec displicet. Cum igitur qui colendos agros suscipiebant, ii plura suis laboribus, quam aliorum otio & desidia non comparari viderent, frumentationum fiducia, urbem & ipsi eo lubentius incolebant, quod ambitione contendit singulis diebus illæ crescerent. Causas videlicet alias apud Plinium lib. 18. cap. 3. in fine.

10. *Aratorum*] Ii sunt qui a publicanis

agrorum culturam redimebant: cum enim illi vectigalia omnia P. R. conducirerent, ea vel per familias suas exercebant, vel civibus aliis per partes elocabant: hinc *aratores*, *coloni*, *agricola*, qui agros; *pastores* seu *pecuarii* qui pascua, *portitores* qui portoria conducebant, *decumani* (qui decimam partem fructuum redderent) non quidem quod ararent ipsi, aut pascerent, &c. sed quod ea facienda curarent quod hominum genus in Sicilia præsertim invaluit, ut colligere est ex Cicerone in Verrem. Hic enim propter illos contemptos & male habitos gravissime vituperatur. Ut igitur adhæc ut ante suscipienda invitarentur, promisit Augustus illorum se in frumentationibus rationem non secus ac si adessent habiturum.

11. *Populi*] Hujus appellatione hic, ut & alibi non semel intelligit otiosam illam plebeculam, quæ frumentationibus alebatur: cum enim Romani ceteras artes, excepta militia, servis tantum, non civibus dignas judicarent, ideo plerumque fiebat ut stipendiis peractis, egeni remanerent, magnum sæpe & parabile seditiosis adjumentum, quod ut caverent, leges Agrariæ quibus ejusmodi multitudo ablegaretur procul ab urbe, primum inventæ sunt, ac deinde frumentationes, ut in urbe quiescerent. Quæ omnia non minus corrumpit ambitio.

12. *Deduceret*] Torrentius legit in uno *duceret*, bene si non obstat aliorum auctoritas: unde Casaubono assentiendum videtur, qui nove dictum existimat, quemadmodum supra in Julio *decendentibus* pro *cedentibus* & alibi compositum pro simplici, ut apud Columellam *deputare vites* pro *putare*: nec enim hic sumptum videtur, ut in arithmeticis supputat. onibus *deducere*.

CAPUT XLIII.

SPECTACULORUM & assiduitate & varietate, atque magnificentia, Somnes antecessit. ^a Fecisse ludos se ait suo nomine ¹ quater: pro aliis magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & vicies. Fecitque nonnumquam etiam vicatim, ac pluribus scenis per omnium linguarum ² histriones: non in Foro modo, nec ³ Amphitheatro, sed in Circo & in ⁴ Septis, & aliquando nihil præter ⁵ venationem edidit. Athletas quoque exstructis in campo Martio sedilibus ligneis: item navale prælium circa Tiberim cavato solo, in quo nunc ⁶ Cæsarum nemus est. Quibus

diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentium, grassatoribus obnoxia esset. In Circo aurigas cursoresque & confectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissima juventute, produxit. Sed & 7 Trojæ ludum edidit frequentissime, majorum minorumve puerorum delectu: prisci decorique moris existimans, claræ stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicro C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatum, aureo torque donavit: passusque est ipsum posterosque Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi, 8 Asinio Pollione oratore, graviter invidioseque in curia questo Æterni nepotis sui casum, qui & ipse crus effregerat. Ad scenicas quoque & gladiatorias operas, etiam equitibus Romanis aliquando usus est: verum prius quam Senatusconsulto interdiceretur. Postea nihil sane, præterquam adolescentulum 9 Lucium honeste natum, exhibuit: tantum ut ostenderet, quod erat bipedali minor librarum septemdecim, ac vocis immensæ. Quodam autem muneris die, Parthorum obfides tunc 15 primum missos per arenam mediam ad spectaculum induxit: superque se 10 subsellio secundo collocavit. Solebat etiam citra spectaculorum dies, si quando quid inusitatum dignumque cognitu advectum esset, id extraordinem quolibet loco 11 publicare: ut 12 rhinocerotem, apud Septa: 13 tigrim, in scena: 14 an uem quinquaginta cubitorum, pro Comitio. 20 Accidit 15 votivis Circensibus, ut correptus valitudine, 16 lectica cubans, thenas deduceret: rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, evenit ut 17 laxatis fellæ curulis compagibus caderet supinus. Nepotum quoque suorum munere, cum consternatum ruinæ metu populum retinere, & confirmare nullo modo posset, transiit e loco 25 suo, atque in ea parte confedit quæ suspecta maxime erat.

INTERPRETATIO.

2 Dicit se edidisse ludos quater & vices suo nomine: & loco aliorum magistratum | qui aut abessent, aut solvendo non essent, ter & vices.

NOTÆ.

1. *Quater*] Lipsius Elect. 2. c. 17. vult hic addendum esse *vices*, minorem existimans numerum illum, quam ut Augustum deceat, qui toties consul fuerit ut supra c. 26. Casaubono suspectus est locus, sed librorum consensu firmatus. Certe studio brevitatæ videtur Suetonius semel tantum posuisse *vices*, cum utrobique intelligendum esset. Nec enim inusitata cæteris hæc loquendi ratio, ut notavit ex Plinio lib. 18. cap. 7. Casaubonus, sed ita tamen ut major numerus in priore commate positus etiam sequenti serviat in *Transpadana Italia scio vicens quinas libras farris modios pendere: Circa Clusium senas*. Hoc est vicens senas. Ut

ut est, certe parum convenit magnificentiæ, quam hic extollit Suetonius si non nisi quater suo nomine ludos ediderit, quamvis ambitiosus videri noluisse, & alienæ prætextu gloriæ suam quæsisset, ut ait Torrentius hic; Victor enim etiam disertis verbis affirmat omni spectaculorum genere Augustum maxime delectatum.

2. *Histriones*] Idem & pleraque, de quibus hic, Julius fecit. Vide in Jul. c. 39.

3. *Amphitheatro*] Statilii Tauri de quo c. 29. quod enim Julius extruxerat non nisi ligneum fuit, & temporarium, ut ex Dionis lib. 43. colligit Lipsius in Amphitheatro cap. 5.

4. *Septis*] Locus fuit in campo Martio sic dictus quod a Servio Romanorum rege sex tabulatis inclusus fuerat, intra quæ populus ferret suffragia. Porticibus hunc Lepidus ad habenda comitia circumdederat lapideis tabulis & picturis exornatum. Ovilia quoque propter similitudinem appellatus est, Juvenal Satyr. 6.

Antiquo qua proxima surgat Ovili.

5. *Venationem*] De ea quid esset in Jul. cap. 10. hujus cupidissimum fuisse Augustum tum ex supra dictis colligas, tum ex lapide Ancyrano, in quo confecta leguntur in ejusmodi spectaculis bestiarum 3500. etsi ex Aurelio Victore non constat.

6. *Nunc Caesarum nemus est*] *nunc* non ad Suetonii tantum, sed ad Augusti ipsius tempora referendum, hæc enim ipsa verba desumpta sunt ex lapide Ancyrano, & c. 101. infra patet, sylvas in usum populi circumjectas Mausoleo suo, quod inibi construxit, & Tacitus confirmat Annal. 12. Frontinus 1. de aquæductibus de aqua Alsetina loquens.

7. *Troja*] De his in Jul. c. 39.

8. *Asinio Pollione*] De hoc supra cap. 29. in Julio cap. 30. & 55. ut Oratorem quoque laudat Horatius.

Insigne mæstis præsidium reis

Et consulenti Pollio curia.

Et Claud. cap. 41. de Gallo ejus filio hoc lib. inf. c. 66. Æterninus ille de quo hic sermo est Pollionis nepos fuit ex filia, quæ Cl. Marcello Æternino anno U. C. 733. consuli nupserat, ut oratoris quoque facundissimi meminit Seneca lib. 4. Controvers. præfatione, & Tacit. Annal. 3.

9. *Lucium*] Super hujus nomine variant codices, *Hirtium*, *Licitum*, *Litium* habentes ex postremo facit Torrentius L. Itium. Itiorum enim familia Romana est, ut probat ex nummo veteri, in quo videntur equites duo cum ascriptis L. ITI. & probat ex Horatio Ode 29. lib. 1. ad Itium.

Iti, beatiss nunc Arabum invidet

Gazis, &c. Et epist. 11. lib. 1.

Fructibus Agrippæ Siculis quos colligis Iti.

Sed utrobique vulgatæ editiones scribunt *Icci*, quamquam & codices quidam *Iti* habeant. Hunc igitur gracilitatis ipsa brevitate admirabilioris fuisse necessum est, cum bipedalis licet alterum tamen ferme tantum pendere debuerit, servata cum reliquis hominibus proportionem, vulgaris quippe sta-

tura sex circiter pedum, pondus centum circiter librarum, si Plautum audias in *Afinaria* Act. 2. Sc. 2. v. 35.

Nudus vincetus centum pondo es.

Quibus tertium prodigium adde vocem illam immensam.

10. *Subsellio*] Plures erant in Orchestra subselliorum ordines. Primus qui Podio proximus principum erat, ibique suum habebant cubiculum, ut in Ner. cap. 12. & in Jul. cap. 76. Secundus ordo graduum, hoc est subselliorum, si Casaubonum sequare, vacabat magistratibus, si Lipsium audias, suis his quoque locus erat ad podium, suggestu seu cubiculo duntaxat a principe distincti. Ut ut est secundum illud subsellium, cum esset secundus quasi gradus, necessario supra primum erat, atque adeo Parthorum obsides supra Augustum collocati.

11. *Publicare*] Publice proponere ut omnibus gratificaretur. Notanda porro videtur quam Skildius hic proponit Salmasiani codicis lectio pro *invisitatum* scribentis *invisitatum*, hoc est, non visum sæpe, ut apud Ciceronem de Aruspicum responsis 57. *Deorum ignis, solennes mensas, abditos, ac penetrales focos, occulta & maribus non invisita solum, sed etiam inaudita sacra.* Et glossæ in Plaut. Amphit. Act. 1. Sc. 1. *soli in visi cubant* Apuleius lib. 5. *Afin. quidam introcessit & cantavit invisus.* Hinc Philippus Pareus in lexico Plautino verbum *visitare* crebro videre explicat & contrarium esse ait, *invisitatus.*

12. *Rhinocerotem*] Plinius lib. 8. c. 20. *Iisdem ludis & rhinoceros unius in nare cornu, qualis sæpe visus: alter hic genitus hostis elephantio: cornu ad saxa limato præparat se pugnæ, &c.* Martial spectacul. Epig. 9. de rhinocerate.

O quam terribiles exarsit pronus in iras

Quantus erat cornu cui pila taurus erat.

Et alibi. Pausanias existimat Æthiopieum taurum esse ac super cornu, quod in nare prominere, alterum habere sed exiguum. Plura Politianus Miscellan. c. 56.

13. *Tigrin*] Plinius lib. 8. cap. 18. *Tigrin Hircani & Indi ferunt, animal velocitatis tremenda & maxime cognita, dum capitur, &c.* & c. 17. Idem Augustus nempe, Q. Tiberone Fab. Max. Coss. IV. nonas Maias theatri Marcelli dedicatione tigrin primus omnium Roma ostendit in cavea mansuesactam: Divus vero Claudius simul quatuor.

14. *Anguem*

14. *Anguem quinquaginta cubitorum*] Cubitus vulgaris sesqui-pes est; qua ratione 4. cubiti vulgarem hominis staturam effecerint. Unde intellectu facile est quanta fuerit hæc magnitudo.

15. *Votivis Circensibus*] Illis ut existimant, de quibus c. 23.

16. *Lectica cubans*] Nam absque valetudine fuisset, curru triumphali aurato vectus, non lectica cubans, sacra, & pompam præcedens omnem duxisset. De thensis in Jul. c. 76. & reliqua pompa.

17. *Laxatis sella curulis compagibus*] Hanc sic describit hoc loco Casaubonus. Sella curulis quatuor lignis, pluribusve constabat in modum fere literæ S. productæ & minus curvata ab utraque parte. Hæc funibus ita compacta erat, ut aperiri claudique posset. In aperta sedebant super linteis lorisque. Mar- tial. Epig. 57. lib. 2.

Recensque sella linteisque, lorisque, &c. Hujusmodi sellarum fabrica hodieque in usu est. De Curuli sella jam c. 26.

CAPUT XLIV.

Spectandi: confusissimum ac solutissimum morem correxit, ordinavitque: motus injuria Senatoris, quem² Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandum usquam publice ederetur, ³ primus subselliorum ordo vacaret Senatoribus: Romæ legatos liberarum sociarumque gentium vetuit in ⁴ orchestra confidere: cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset. ⁵ Militem secrevit a populo. ⁶ Maritis e plebe proprios ordines assignavit: ⁷ prætextatis cuneum suum, & proximum pædagogis: sanxitque ne quis ⁸ pullatorum ⁹ media cavea sederet. ¹⁰ Fœminis ne gladiatores quidem, quos promiscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare ¹¹ concessit. Solis Virginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & ¹² contra prætoris tribunal, dedit. ¹³ Athletarum vero spectaculo muliebrem sexum omnem adeo submovit, ut Pontificalibus ludis pugilum par postulatum distulerit in sequentis diei matutinum tempus: ¹⁴ edixeritque, *Mulieres* ¹⁵ *ante horam quintam venirent in theatrum, non placere.*

NOTÆ.

1. *Confusissimum*] Longe ante P. Cornelio Scipione & T. Sempronio Longo Coss. qui fuit urbis annus circiter 536. *Sextus Ælius Pætus*, & C. Cornelius Cethegus censores gratiam ingentem apud Senatum pepererant, quod ludis Romanis, adilibus curulibus imperarunt, ut loca Senatoria secernerent a populo: nam antea in promiscuo spectabant. Livius lib. 4. Decad. 4. quod postmodum lex Roscia confirmavit, de qua cap. 40. sed in theatris tantum: nam in Circo, & amphitheatris præsertim quæ multo recentiora, promiscue & quovis loco libere spectabant quam diu libertas Romæ, ut inquit Lipsius lib. de Amphit c. 13. & Plutarch. in Sylla.

2. *Puteolis*] In Campania hodie *Puz- zolo*.

3. *Primus subselliorum ordo*] Hoc est imus, ut ex supradictis cap. superiore & in Julio c. 39. patet. Hæc subsellia inter & podium spatii videtur aliquid fuisse amplioris, quam graduum esset inter se, tum quia principum & magistratum locus erat, tum quia suggestus ibi, & sellæ curules ponebantur, vel absentibus ipsis, honoris causa, quin & mortuis: quæ commode in gradibus poni potuisse vix credibile fuerit. Vide c. 76. in Jul.

4. *Orchestra*] In Julio c. 39. & 76.

5. *Militem secrevit a populo*] Ut scilicet in

diversis essent & altioribus cuneis: cum enim theatra, & amphitheatra maximæ altitudinis fuisse constet, ejus longe minimam partem capiebant Senatus, & equestria, ideo popularia iterum distinxit Augustus peculiaremque in iis militibus & plebi locum assignavit.

6. *Maritis & plebe*] Apud antiquissimos Romanos major honos, ut ait Gellius lib. 2. c. 15. majori ætati habebatur, sed postquam soboles civitati necessaria visa est, & ad prolem populi frequentandam promissis, atque invitamentis usus fuit; tum antelati quibusdam in rebus, qui uxorem, quique liberos haberent, &c. idem ibidem & jam supra in Jul. c. 20. & Aug. c. 34. & infra Galb. 19.

7. *Prætextatis cuneum suum*] Lipsius lib. de Amphith. c. 13. juxta triplicem spectatorum ordinem, triplicem statuit in toto cavæ circuitu præcinctionem, quam recte intellexeris graduum divisiones, & intervalla quæ orchestram ab equestribus, equestria a popularibus distingueret. De quibus in Jul. c. 39. gradibus ipsis duplo circiter altioribus & latioribus, Athenienses dixere *δραχμῶν* Galli *retrautes*, *palliers*, *ou corridors*. Quod si cui ab ima v. g. orchestra iter esset ad summam, quia sedilium altitudo minus commoda futura erat, ideo gradus quosdam magis depressos addiderant, hi *Scalaria* Latinis dicuntur, nobis *des gradins*. Singulæ istæ scalares viæ ab ima cavea ad summam non extendebantur uno tenore, sed singulis eas præcinctionibus definitas fuisse probat Lipsius ex Vitruvio & aliis; ut primæ præcinctionis, ejus nempe quæ orchestram ab equestribus dividebat, scala inciperet a medio directe spatio quod inter duas prioris præcinctionis scalas interjaceret, sicque alternis ad summum usque. Jam vero spatium illud graduum sive subselliorum inter duas scalas comprehensum, propter aliquam cuneorum bellicorum similitudinem proprie dicebatur cuneus: inde cunei certi certis assignati, hinc *excuneandi* verbum, hoc est *ejiciendi*, *excludendi* & apud poëtas cuneorum frequens mentio. Virgilius 2. Georgic. v. 411.

Hunc plausus hiantem

Per cuneos, geminatus enim plebisque patrumque

Corripuit.

Et Æneid. 5.

Nuntius Anchisa ad tumulum, cuneosque theatri

Incentas perfert naves Eumelus.

Et alibi Juvenal. Sat. 6. v. 61.

Cuneis an habent spectacula totis

Quod securus ames, &c.

De prætextatis videbis c. 1. in Julio.

8. *Pullatorum*] Hujus enim generis vestimenta popello duntaxat, & imperitæ multitudini conveniebant, Quintil. lib. 6. cap. 5. *imperitis & saepe pullata turba relinquunt.* Plinius lib. 7. Epistolarum. *Illos quoque sordidos pullatosque reveremur, &c.* Calpurnius

Venimus ad sedes, ubi pulla sordida veste

Inter fæmineas spectabat turba cathedras.

Jam supra cap. 40. pro pullatorum duo Torrentii libri bullatorum. De bulla in Jul. c. 84.

9. *Media cavea*] Sed superiori duntaxat. Theatrum primo, deinde & amphitheatrum, cum invaluisse, Latinis dicta sunt quoque *cavea* ab interiore sui parte & capaci quodam profundo, ut ait Lipsius in Amphith., hoc sensu, ut ex supradictis colligere est, cavæ tres partes, a quo tempore discreti in spectando loci, Senatus sive orchestra, equestria, popularia. Verum caveam plebi speciatim tribuisse videtur Poëta 5. Æneid.

Hic totum cavea confessum ingentis, & ora

Prima patrum magnis Salius clamoribus implet.

Et revera Servius ad hunc locum ait *per caveam autem plebem significat; nam cavea confessus est populi.* Quæ videtur etiam esse Suetonii sententia; Augustus enim ad loca omnium minime commoda pullatos quasi ablegabat, ut efficacius habitum vestitumque pristinum restitueret. Vide cap. 40.

10. *Fæminis*] Quibus licuit quidem olim, sed non sine permisso virorum adesse, ut constat exemplo Sempronii Sophi, quod Valerius Maxim. lib. 6. retulit, uxorem enim ille suam ignorante se spectare ausam repudiavit. Nec etiam in superiore hoc loco nisi separatas a plebe spectasse Casaubonus existimat; quamquam certe contrarium evincere videntur relati versus e Calpurnio.

11. *Concessit*] Casaubonus ut suam illam opinionem adjuvet, scribit *spectare concessit solis Virginibus Vestalibus.*

12. *Contra prætoris*] Hoc est ex adverso, sed ad podium in loco honoratissimo, ut patet.

13. *Athletarum*] Hi cursu, lucta, pugilibus decertabant more a Græcis deducto, in

hoc tamen discrepante quod Græci nudī, Romani pudenda velati, hinc fœminis haud injuria prohibitum in Claud. c. 34.

14. *Edixerit*] Edicto publice proposito significavit de quo in Júl. c. 20. 49. & sæpe

alias.

15. *Ante horam quintam*] Hoc est circiter undecimam. Diem enim non nisi in duodecim horas integrum dividebant ab ortu solis ad occasum.

CAPUT XLV.

Ipse Circenses ex amicorum fere libertorumque¹ cœnaculis² spectabat, interdum e³ pulvinari, & quidem cum conjuge ac liberis⁴ sedens. Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies⁵ aderat: ⁶petita venia, commendatisque qui⁷ suam vicem præsidendo fungerentur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat: seu vitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem vulgo reprehensum commemorabat, quod inter spectandum, epistolis libellisque legendis, ac rescribendis vacaret: seu⁸ studio spectandi, ac voluptate, qua teneri se neque dissimulavit umquam, & sæpe ingenue professus est. Itaque⁹ corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de suo offerebat: nullique¹⁰ Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quemque honoraverit. Spectavit autem studiosissime pugiles & maxime Latinos: non¹¹ legitimos atque ordinarios modo, quos etiam¹² committere cum Græcis solebat: sed &¹³ catervarios oppidanos inter angustias vicorum pugnantes temere ac sine arte. Universum denique genus¹⁴ operas aliquas publico spectaculo præbentium, etiam cura sua dignatus est. Athletis & conservavit privilegia, & ampliavit. Gladiatores¹⁵ sine missione edi prohibuit. Coërcitionem in histriones, magistratibus in omni tempore & loco, lege vetere, permissam, ademit: præterquam¹⁶ ludos & scenam. Nec tamen eo minus aut¹⁷ xypticorum certationes, aut gladiatorum pugnas severissime semper¹⁸ exegit. Nam histrionum licentiam adeo compescuit, ut Stephanionem¹⁹ togatarium, cui in puerilem habitum²⁰ circumtonsam matronam ministrasse compererat, ²¹per trina theatra virgis cæsum relegaverit: Hylam²² pantomimum, querente prætore, in²³ atrio domus suæ, nemine excluso, flagellis verberaverit: &²⁴ Pyladem urbe atque Italia submoverit, quod spectatorem, a quo²⁵ exhibebatur, demonstrasset²⁶ digito, conspicuumque fecisset.

NOTÆ.

1. *Cœnaculis*] Nec enim in Circo ut cap. præcedenti notatum est separatæ fuerunt sedes Senatui, ante Claudium, ut patet ex c. 21. Claud. & equitibus ante Neronem, ut in ejus vita c. 11. nec ut verosimile est ipsi Principi, nascente etiamnum imperio. Cœnaculum fuit superior domus universæ pars sic dicta a quo tempore ibi cœnare cœperunt.

Ad hanc fealis vel cochleis ascendebatur, atque ut plurimum tenues duntaxat, ac egentes hæc loca habitanda conducebant. Unde Juvenal. Sat. 10.

Rarus venit in cœnacula miles.

Prædam nempe quærendo, ubi non nisi pauperes, & cœnaculariam exercere dicti sunt qui cum totas domos conductas haberent,

singula cœnacula inquilinis elocabant, quæstum inde quærentes. De quibus etiam infra c. 78.

2. *Spectabat*] Merito Casaubonus hic addubitat, num e cœnaculis domorum Circo vicinarum Circenses ludi commode spectari possent. Unde suspicatur illa cœnacula in ipso fuisse Circo, adeum forte modum quo & cœnacula fuerunt, & officinæ super ea porticu, quam in exteriore Circi parte descripsit Halicarnasseus lib. 3. sub finem, quæ idem Casaubonus existimat, per censores iis elocata, qui cœnaculariam faciebant, a quibus postea inquilini conducebant: quo posito, cœnacula quorum hic fit mentio, intelligenda sunt conductâ fuisse ab amicis Augusti, & libertis ad spectandi facilitatem; quæ tamen haud scio, an fuerit mens Halicarnassei, videtur enim cellas seu ipsa cœnacula non minus ac officinas ascendentium, & descendentium usui commodiori assignasse, ne tot inter hominum millia confusio quædam oriretur.

3. *Pulvinari*] De pulvinatibus supra in Jul. cap. 76. hic pulvinar intelligitur locus ille Circi, ubi simulachra deorum, postquam pompa magna circa metas posita fuerant, collocabantur; quem locum in prima spectaculorum fronte fuisse, Augustus ipsemet innuit, infra in Claud. cap. 4. Hinc igitur quandoque spectabat, ut majestati suæ consuleret; sin minus, ad declinandam affectatæ divinitatis invidiam, in amicorum cœnaculis.

4. *Sedens*] De industria videtur observatum ad Neronis differentiam, qui ibidem accubans quasi & ipse Deus, sed vivus inter simulachra mortua, spectabat. In Nerone cap. 12.

5. *Aderat*] Sic membranz omnes, quibus licet reclamantibus, Casaubonus scribere non dubitavit *aderat*: quod nemini licet animadversum, exigere videtur hujus loci tota series & certe eodem modo loquitur adhuc infra Calig. cap. 18. ne quis *præsidere* hic explicet de jure dicundo.

6. *Petita venia*] Non inscius quam parum id vulgo probaretur, & declarant manifeste satis rumores in Tiberium iactati, quod Drusum filium sibi in præsidendo substituisset, apud Tacit. Annal. lib. cap. 76. & Julianus ipse minus iratum se fuisse indicat quod solidos dies spectando non transigeret.

7. *Suam vicem præsidendo*, &c.] Torrent. in duobus codicibus legit *sua vice*: neque tamen mutandum ideo credidit servata voce *aderat*: intelligendus est Augustus privari instar adesse voluisse, & ab onere præsidendi liber otiose spectare. Sin minus aperta est sententia in Calig. c. 18.

8. *Studio spectandi*] Affirmat expresse Aurelius Victor in Augusto naturali in eam voluptatem propensione factum; Tacitus vero Annal. I. lib. c. 54. studio civilitatis attribuit neque ipse (Augustus) abhorrebat talibus studiis, & civile rebatur misceri voluptatibus vulgi.

9. *Corollaria*] Corollarium illud est, quod præter debitum præmium instar auctarii cuiusdam addebatur; a corollis dictum, quæ Scenicis actoribus, cum placuerant, dari solitæ: de quibus Plinius lib. 21. c. 2.

10. *Græco certamini*] Vel more Græcorum in urbe edito, vel in ipsa Græcia dum illam peragraret, ut & alias imperii provincias ferme omnes, ut paulo infra cap. 47. affirmat.

11. *Legitimos*] Vel eos, qui ex arte certabant, quasi legibus artis institutos, vel quorum nomina, ut ait Beroaldus, erant in ordine & quasi albo pugilum descripta.

12. *Committere*] Illud est athletas duos pluresve in certamen adducere, Virgil. 5. Æneid. eodem quo hic sensu.

Et tuba commissos medio canit aggere ludos.

Sed & Poetas & Oratores, ut infra c. 89. & Cal. c. 53. ac Claud. c. 21. & Vegetius lib. 2. cap. 7. dixit. *Tu bicines cornicinesque & buccinatores committere prælum.*

13. *Catervarios*] Catervatim conglobatos, nullo in conflictu ordine, nulla servata formula.

14. *Athletis conservavit privilegia.*] Quænam illa fuerint privilegia, & qua conditione concessa exponit lex unica Cod. de Athletis. *Athletis ita demum si per omnem ætatem certasse, coronis quoque non minus tribus certaminis sacri (in quibus vel semel Roma seu antiqua Græcia) merito coronati, non a mulis corruptis præbentur, civilium munerum tribui solet vacatio.* Unde patet illos infames non fuisse, nec artem ludicram exercuisse, ut habetur etiam ex lege 4. ff. de his qui notantur infamia. Quamquam Theophilus contra sensisse videatur, quod non est hujus

loci disputare.

15. *Gladiatores*] Quid apud Græcos pugiles, iidem apud Romanos gladiatores erant, ut notat Casaubonus. Differentiam hanc Donatus addit, quod gladiatores pretio conducti pungentibus, & incideptibus armis ad necem usque dimicarent; athletæ vero seu pugiles minime, sed virtutis gratia hoc faciebant, ut ait eadem lex 4. ff. de his qui not. inf. Idcirco xysticorum, qui athletæ erant, *concertationes* dicit, gladiatorum vero *pugnas*.

16. *Sine missione*] Si quis gladiator victus ac vitam suppliciter petens, hanc vel a populo, vel ab editore, e quorum nutu tota pendebat ejus vita, impetraret, hoc modo impetrata venia *missio* dicebatur: igitur sine missione pugnare, ad necem pugnare est, nisi vincas; mittuntur enim tantum victi & læsi ac in eum solummodo diem. Unde patet multum esse discriminis *missionem* inter & *rudem*, hæc quippe & in perpetuum conceditur, & potius ad Victores pertinet, qui post hæc rudarii appellabantur, ut in Tib. cap. 7. &c.

17. *Coërcitionem in histriones*] Hoc est jus virgatum, quod prætorum erat ante, & ædilium, ut pote magistratum, ad quos imprimis ludorum cura pertinebat. Idem postea statutum est imperante Tiberio, mota super eadem re controversia, quia inquit Tacit. Annal. 1. c. 77. *Augustus immunes verberum Histriones quondam responderat*, &c. Histrionum autem generale nomen est omnium Scenicorum, ut ludionum, qui & Ludii dicebantur, eorum qui mimi, pantomimi, archimimi, ethologi, &c.

18. *Ludos & Scenam*] Torrentius legit in uno libro *in ludos* melius certe: *præterquam* enim adverbium est, non præpositio. Sed omnium optime *ludis & scena*, quod longe clarius est, & præfertur etiam a Casaubono, quia a doctis viris repertum ait in MSS. Idem Lipsius conjecerat ad supradictum Taciti locum, & revera Gruterus in Ursini codice extare testatur. Vox *ludis* refertur ad vocem *tempore* scilicet ludorum, ut *scena* ad verbum *loco*, ut ubi peccarant, ibi punirentur, quemadmodum ait ibid. Lipsius. Vide & l. 3. Cod. de spectaculis.

19. *Xysticorum*] Philander annotationibus in Vitruvium ait, *Xystos* Latini vocant porticus, tectas ubi athletæ per hyemem exerceban-

tur: *xysta* autem subdiales ambulationes ubi sudo cælo suas exercebant palastras. Unde patet vocem *xystus* in masculino & *xystum* in neutro genere diversa significare: quamquam Græcis secus sit. Plinio lib. 5. Epist. 6. idem est *xystus*, quod nobis *parterre*, ait enim ante porticum *xystus concisus in plurimas species distinctusque buxo*, &c. Videtis Vitruvium lib. 5. c. 11. & lib. 6. c. 10.

20. *Exegit*] Hoc est voluit exactissime servatis disciplinæ gladiatoriae legibus, pugnant. Quo sensu verbum hoc apud Ciceronem lib. 8. famil. Epist. 6. *si ad illam summam veritatem jus exegeris*.

21. *Togatarium*] Alii legunt *togatarum* frustra, est enim togatarius hic togatarum actor, ut & apud Ciceronem lib. de claris orator. 242. *secundarius* dicitur actor secundarum. Q. Arius qui fuit M. Crassi quasi secundarius. Vide cap. 57. Calig. & Plinium lib. 7. c. 48. hujus quoque Stephanionis meminit (qui primus togatas saltare instituit.) Togatæ autem sunt fabulæ ad Romanorum ritus conscriptæ, vel actæ, ut palliatæ, quæ ad Græcorum: toga quippe Romanorum erat, pallium Græcorum, ut in Jul. cap. 48. notatum est. Juvenal. Sat. 1.

*Impune ergo recitaverit, ille togatas,
Hic elegos*, &c.

Ubi Scholiastes tria sunt genera comædiarum. *Togata*, ex factis vilium personarum. *Prætextata* ex factis nobilium personarum, *Palliatæ* ex factis quidem nobilium personarum, sed Græcarum. *Palliatæ* ad Græcos pertinet, alia duo genera ad Latinos pertinent: *Romani* enim togis & prætextis utuntur. Horatius de arte Poët. v. 288.

Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.

De poëtis Latinis loquens. De his plura Diomedes lib. 3. Grammat.

22. *Circumtonsam matronam*.] Pueri delicati, ephebi, quin & ipsi viri circumtonderi solebant ex antiquorum more Græcorum, apud quos id quoque in deliciis cultus habitum est. Hinc circumtonsi mangonum pueri majore erant in pretio, Varro in fragmento alii sunt circumtonsi torti atque unctuli, ut mangonis videantur esse servi. Et oratio circumtonsa dicitur Senecæ Epist. 115. *Oratio vultus animi est, si circumtonsa, & fucata & manu facta ostendit illum quoque non esse suum*.

cerum. Tonfuram hanc in alveoli, sed inversi formam fieri consuevisse Salmastius ait, crinesque in eo genere æqualiter descendentes in orbem esse huiusmodi circumtronsionem Francis nostris omnibus præterquam regie stirpis hominibus, qui vulgo intonsi erant, in more positam probat ex Agathie lib. 1. Casaubonus, qui hoc loco multa super hac re eruditissime collegit ex variis auctoribus. Hesychio in voce *σκαπίον* Plutarcho libello de mulierum virtutibus. Mose, Levitic. c. 19. & interpret.

23. *Trina theatra*] Ea fuerunt Pompeii Balbi, & Marcelli, de quibus supra c. 31. & 29. Ovid. 3. *De arte amandi*.

Viste conspicuis terna theatra locis.

Histriones hoc modo puniri per theatra, prisca quoque tum apud Latinos tum apud Græcos moris fuisse notat Casaubonus ex Philone & Luciano. Illud est quod *σκαπίον* & *μαγδύμενον* dixere.

24. *Pantomimum*] De mimis in Julio cap. 39. horum species isti sunt, qui quorumvis actiones imitarentur: & infra non semel.

25. *Atrio*] Quid hoc sit jam dictum est. Huc cum Hyla iste sibi conscius tanquam in asylum confugisset, motus tamen querela prætoris, Augustus cædi iussit.

26. *Pyladem*] Seneca præfatione in 3. Declamat. lib. *Pylades in comædia*, *Batyllus in tragædia multum a se aberant*. &c. Seneca Philosophus lib. naturalium quæstion. 7. cap. 32. *At quanta cura laboratur ne cuius pantomini nomen intercidat: stat per succes-*

sores Pyladis & Batylli domus, &c. re vera Hylas præceptorem in Histrionica habuerat Pyladem, ut ex Macrobii lib. 2. cap. 7. constar.

27. *Exsibilabatur*] Quemadmodum spectatores bonis, & iis qui sibi placebant actoribus, applaudebant, ita & malos, vel sibi minus gratos sibilis explodebant. Cicero num. 30. pro Q. Roscio Comædo, *Quod item nuper in Erate comædo usu venit qui posteaquam e scena non modo sibilis; sed etiam convitio explodebatur & Paradoxorum* 3. in fine *Histrion si paulum se movit extra numerum, aut si versus pronuntiatus est una syllaba brevior aut longior, exsibilatur & exploditur*.

28. *Digito*] Manu forsan in obscenum formata modum, quæ sannæ, seu derisionis species, clarius adhuc infra Calig. c. 56. indicatur, hoc fit cum gestu aliquo mimico inscius aliquis irridetur. Tria ejus genera. Primum est manu pincentem exprimere ciconiam, secundum objecto temporibus pollice, & manu mota aures asininas effingere, & tertium linguam sitientis instar canis exerere, quæ omnia expressit Persius Sat. 1. v. 59.

*O Jæne, a tergo quem nulla ciconia pinxit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis
albas*

*Nec lingua, quantum sitiat canis Appulo,
tantum.*

Et de lingua exerta Gellius lib. 9. cap. 13. & D. Hieronymus Epist. ad Rusticum monachum.

CAPUT XLVI.

A. V. C.
DCCXXVI.

AD hunc modum urbe urbanisque rebus administratis, ¹ ITALIAM duodetringinta coloniarum numero deductarum ab se ² frequentavit, operibusque ac ³ vectigalibus publicis plurifariam instruxit: etiam jure ac dignatione urbi ⁴ quodam modo pro parte aliqua adæquavit: ⁵ cogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis ⁶ decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitiorum obsignata Romam mitterent. Ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles, equestrem militiam ⁷ petentis etiam ex commendatione publica cujusque oppidi ordinabat, at iis qui e plebe regiones sibi revivio senti filios filiasve approbarent, singula numerorum millia ⁸ pro singulis dividebat.

N O T A.

1. *Italiam*] Hujus triplex status considerari potest ab urbe condita ad Augustum. prima a Romulo ad primum bellum Punicum, tum cum tota quæ dicebatur Italia Variis bellorum afflictæ contentionibus, denique in ditionem Pop. Rom. pervenit, quo tempore non nisi suo singulæ civitates jure potitæ sunt. Secunda ad Marficum usque seu sociale bellum, de quo supra cap. 23. quo tempore Itali a Romanis loco sociorum habiti mirum in modum suas opes auxere, tuncque maxime stabilitum videtur jus, quod dicebatur Italix in Jul. cap. 8. Tertia ad Augustum quo demum temporis intervallo legibus Julia, & Pompeia Sexti Julii Cæsaris, & Cn. Pompeii Strabonis, jura civitatis Romanæ Italix late omnibus data sunt ann. U. C. circiter 665. multis, ut patet, ante Augusti dominationem annis. Quapropter quod de novo jure suffragiorum hic dicitur, intelligendum non est quasi concessum Italix ab Augusto fuerit jus civitatis, quod præcipue suffragiorum est; sed inventus modus quo jure hoc suo fruerentur, cum enim ob nimiam ab urbe distantiam, itineris molestias aliaque id genus, nulli propemodum usui foret civitatibus Italix tanta hæc prærogativa, passus est, ut Romam illorum magistratus sua suffragia mitterent.

2. *Frequentavit*] Hoc est habitandam & colendam curavit, ut pote quam exhausserant tot bella civilia. Quæ autem illæ colonix fuerint non repertum sibi, dicit Casaubonus, pleraque Sigonius ex Frontino & aliis diligenter collegit lib. 3. de antiquo jure Italix c. 4.

3. *Vectigalibus*] Vectigalia dicuntur quæque fructus, vel quivis proventus quos etiam privati ex suorum agrorum locatio-

ne percipiunt. Cicero Parad. 6. ex tenui meo vectigali, detractis sumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. Et paulo ante non intelligunt homines quam magnum vectigal sit parcimonia. Civitatibus quoque & collegis, ut hodieque fit, sui erant redditus, sua vectigalia, ut de Arpinatibus auctor est Cicero lib. 13. Epist. 12. ad Brutum quorum quidem omnia commoda, omnesque facultates quibus & sacra conficere, & sacra tecta adium sacrarum locorumque communium tueri possint, consistunt in his vectigalibus, quæ habent in provincia Gallia.

4. *Quodam modo*] Vocem hanc respuit Lipsius Elect. 2. lib. cap. 17. tanquam glossam. Cæteri MSS. auctoritate servaverunt, quamquam superflue fateantur. *Dignatione* hic intellige pro honore in Jul. c. 4.

5. *Decuriones*] Decurio primæva sua significatione præfectus est equestris turmæ. Verum quia deducendis coloniis, id observabatur; ut pars decima deductorum consilii publici causa conscriberetur, ii in coloniis & municipiis decuriones dicti sunt; namque in his erat Reip. Romanæ quasi quædam adumbratio, decurionibus Senatores, duumviris consules referentibus.

6. *Petentis*] Alii legebant *petentis* quod & potest: consuetudo quippe veterum fuit, eos casus plurales ita formandi, ut passim reperias apud Salustium, Plautum, &c.

7. *Pro singulis*] Vulgatæ Editiones *per singulos* eodem sensu: qui enim filios vel filias legitime natos habere se probarent; ii quot liberos habebant, tot milia nummorum accipiebant, hoc est 43 l. 15 s. Ubi regiones urbis an Italix intelligendæ sint non definit, hanc enim etiam in undecim regiones divisit. Liberalitatem hanc refer ad curam augendæ proles de qua c. 34.

CAPUT XLVII.

PROVINCIAE validiores, & quas annuis magistratuum imperiis regi-
 nec facile, nec tutum erat, ¹ ipse suscepit, cæteras ² proconsulibus for-
 titio permisit: & tamen nonnullas ³ commutavit interdum: atque ex utro-
 que genere plerasque sæpius adiit. Urbium quasdam fœderatas, sed ad
 5 exitium licentia præcipientes, ⁴ libertate privavit: alias, aut ære alieno
 laborantes levavit, aut terræ motu subverfas denuo condidit: aut merita
 erga Pop. Roman. allegantes, ⁵ Latinitate, vel civitate, donavit. Non
 est, ut opinor, provincia, excepta dumtaxat Africa & Sardinia, quam
 non adierit. In has, ⁶ fugato Sexto Pompeio, trajicere ex Sicilia ap-
 10 parantem continuæ & immodicæ tempestates inhibuerunt, nec mox oc-
 casio aut causa trajiciendi fuit.

NOTÆ.

1. *Ipsæ suscepit*] Strabo lib. 17. sub finem
 easdem omnino causas refert, quas hic Sue-
 tonius, quibus hanc Dio lib. 53. addidit,
 Augustum majoris illius ad eas regendas
 difficultatis prætextu, sua semper in potestate
 exercitus habuisse inermi populo, Senatuque.

2. *Proconsulibus*] Augusti divisione dupli-
 cis generis provinciarum administratores
 pro duplici ipsarum genere, aliæ quippe Cæ-
 saris, aliæ populi fuerunt, ut refert Strabo lib.
 17. & patet hoc loco Cæsaris provinciæ,
 quæ & præsidiales dictæ sunt, a procurato-
 ribus, consularibus, prætoriisque viris ad-
 ministratæ: populo vero quas reliquerat pro-
 vincias, regebant quidem consulares viri,
 functi scilicet consulatu & prætorii prætura
 quoque functi, sed ii tum ob antiquum
 Reip. morem tum ut distinguerentur a Cæ-
 saris legatis, consularibus scilicet, & non
 nisi proconsules, & proprætores dicti repe-
 riri, alii etiam quandoque legati Cæsaris
 pro consule, pro prætore, &c. de quibus

Dio lib. 53. & idem ibid. Strabo ac passim
 Jureconsulti.

3. *Commutavit interdum*] Scilicet prout usus
 postulabat, ut notavit Strabo & Dio lib. 54.
 refert traditas populo Cyprum insulam, &
 Galliam Narbonensem, recepta sibi Dalma-
 tia. Ex utroque genere, hic intellige procon-
 sularium & consularium, sive potius suarum
 & populi: fuerunt enim prætoriar, &c. quod
 & alii postmodum fecere in Claud. c. 25.

4. *Libertate privavit*] Ut Cyzicenos quod
 cives Romanos virgis cæcos necassent, au-
 ctore Dione lib. 54. quibus & illam resti-
 tuit, lib. 55. apud eundem auctorem, Si-
 donios Tyrios, &c. ob varia delicta. Terræ
 motu Tralles in Lydia, & plurimæ aliæ civi-
 tates in Cypro subverfæ fuerunt.

5. *Latinitate*] In Jul. c. 8.

6. *Fugato Sexto Pompeio*] De quo supra
 cap. 9. & in Jul. Mox hic pro postea ut &
 Cicero orat. post reditum qui in ulciscendo
 remissior fuit, mox aperte laudatur.

CAPUT XLVIII.

RE G N A, quibus belli jure potitus est, præter pauca, aut iisdem, qui-
 bus ademerat, ² reddidit, aut alienigenis contribuit. ³ Reges socios
 etiam inter semetipsos necessitudinibus mutuis junxit: promptissimus ⁴ affi-
 nitatis cujusque atque amicitiae conciliator, & fautor: nec aliter ⁵ universos,
 5 quam membra partesque imperii, curæ habuit. Rectorem quoque solitus est
 apponere ætate parvis, ac ⁶ mente lapsis, donec adolescerent aut resipisce-
 rent: ac plurimorum liberos & ⁷ educavit simul cum suis & instituit.

[NOTÆ.]

NOTÆ.

1. *Regna quibus*] Hæc fuerunt, quæ Romanis parebant ferme omnia: hæc enim ab Antonii partibus stetisse auctores sunt Plutarchus in Antonio, Appianus in bellis Civilibus, Dio, &c.

2. *Reddidit*] Exemplo est Herodes apud Joseph. lib. antiquit. 15. c. 10.

3. *Reges socios*] Hoc est socios Pop. Romani etiam inter sese socios esse voluit & amicos.

4. *Affinitatis conciliator*] Ipse & Livia, sed rogante Herode Salomen, hujus sororem impulerant ad nuptias cum Alexa contrahendas, relicto Syllæo, quem tamen ipsa deperibat, ut apud Joseph. lib. 17. cap. 1. antiquit.

5. *Universos*] Vel de civibus intellige, & omnibus imperii subditis, vel de regibus dumtaxat.

6. *Mente lapsis*] His, & surdis, & furiosis & in universum ejusmodi personis, quæ rebus suis superesse nequibant, curatores dati sunt prætorum edicto, in supplementum legis 12. tabul. quæ quidem ætate parvis providerat, tutorem dando, non autem aliis. Unde vero simile est ab Augusto institutos primo curatores, vel certe ejus exemplo postea.

7. *Cum suis educavit*] Per Verrium Flaccum, illustrem tunc temporis Grammaticum, cujus aliqua supersunt fragmenta: vide infra *illust. Grammat.* 17.

CAPUT XLIX.

EX MILITARIBUS COPIIS legiones & auxilia provinciæ distribuit: classem¹ Miseni, & alteram Ravennæ, ad tutelam² superi & inferi maris, collocavit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam, adlegit: dimissa⁴ Calagurritanorum manu, quam usque ad devictum Antonium: item⁵ Germanorum, quam usque ad⁶ cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neque tamen umquam plures quam tres⁷ cohortes in urbe esse passus est: easque sine castris. Reliquas in hiberna & æstiva, circa finitima oppida dimittere assuerat. Quidquid autem ubique militum esset, ad certam⁸ stipendiorum⁹ præmiorumque formulam adstrinxit: definitis¹⁰ pro gradu cujusque, & temporibus militiæ, & commodis¹¹ missionum: ne aut ætate aut inopia post missionem sollicitari ad res novas possent. Utque perpetuo ac sine difficultate sumtus ad tuendos eos prosequendosque suppeteret, ærarium militare¹² cum vectigalibus novis instituit. Et quo celerius, ac sub¹³ num annuntiari cognoscique posset quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc¹⁴ vehicula, disposuit: commodius id visum est, ut qui¹⁵ a loco eidem perferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigent, possent.

NOTÆ.

1. *Miseni*] Misenum urbs est & promontorium Campaniæ, hodie *Miseno*. *Misenus* quoque mons ibidem est: urbs & mons de nominantur verosimiliter a Miseno Æneæ Comite ibi sepulto.

Monte sub aërio qui nunc Misenus ab illo

Dicitur, æternumque tenet per secula nomen.

2. *Superi & inferi*] Tyrrheni & Adriatici, hoc ad Ravennam, illud ad Misenum refertur, ut patet.

3. *Partim in sui custodiam*] Hæc fuerunt

prætoriarum cohortes, quas novem fuisse, ut & urbanas tres auctor est Tacit. lib. 4. Annal. sub initium.

4. *Calaguritanorum*] Calaguris hodie *Calahorra* in Castella veteri, quæ Tarraconensis olim Hispaniæ custodias Hispanas habuerat & Cæsar in Jul. c. 86.

5. *Germanorum*] Non nisi singulorum cohortem habuisse colligas ex Galbæ c. 12.

6. *Cladem Varianam*] Supra c. 23. & infra sæpe, in Tiber. c. 17. & alibi.

7. *Cohortes*] Prætorias scilicet, quas Romæ simul omnes esse noluit.

8. *Stipendiorum*] De stipendio, quantum ab initio fuerit supra in Jul. cap. 26. quanta autem fuerit certa hæc ejus formula colligi posse videtur ex Taciti Annal. 1. ubi milites statim ab Augusti excessu conquerebantur, *denis in diem assibus animam & corpus aestimari* & postulabant ut *denarius diurnum stipendium foret*, quo manifeste indicatur (quamquam & aliter intelligi forte queat) denarium pluris valuisse quam decem asses militares, qui pretii quam communes asses, vilioris erant; unde militum querela, quod nempe suorum assium trecenti, quos unius mensis stipendium habebant, non nisi 250. communium assium efficerent, hoc est aureum unicum seu 25. denarios, qui mensuum Augusti tempore stipendium. Domitiani temporibus, ut in ejus vita c. 7. quatuor aurei, edicto postquam suo unum addidit. Quis vero secundum & tertium addiderit, tacentibus historicis, suspicatur Lipsius lib. 1. Elect. c. 2. a Claudio vel Caligula secundum, civilibus vero bellis Vitellii, & Othonis tertium additos, id que argumentis verosimillimis.

9. *Pramiorum*] De his adhuc in Calig. c. 44. ea enim reduxit, & supra c. 24.

10. *Pro gradu cujusque*] Prætorianis post 16. annos, quinque millia, reliquis tria, vide in Calig. cap. 44. vel gradus intellige de dignitatibus militaribus, ut tribunatus, centurionatus, &c.

11. *Missionem*] In Jul. c. 7. & infra Tib. c. 48. & Calig. c. 44.

12. *Ærarium militare*] Dio lib. 55. institutum narrat ann. U. C. 759. proprii huic ærario præfecti. Tacitus Annal. 5. *claustra ærarii cui præfectus erat, & militarem pecuniam rebus novis obtulisse*. Et vetus lapis in

Samnio, quem Lipsius lib. 1. Ann. Taciti adducit.

L. NERATIO C. F.

VOL. PROCULO.

PRÆF. ÆRARI MILITARIS.

13. *Cum vectigalibus novis*] Ea fuere, centesima rerum venalium ex Taciti Annal. 1. *centesimam rerum venalium deprecante populo edixit Tiberius ærarium militare eo subsidio niti*: bona quoque damnatorum ut de bonis Agrippæ Augusti nepotis, narrat Zonaras. Aliud quod etiam Torrentius refert pœnas legis Papiae, augendo nempe huic ærario supra cap. 34.

14. *Juvenes*] Notat Casaub. eos fuisse qui Persis angari seu *astanda*, Græcis Hemerodrom dicuntur.

15. *Vehicula*] Idem auctore lib. 8 Xenophonte Cyrus excogitarat. Hinc, ut Torrentius annotavit, cursus vehicularis apud Jureconsultos l. 1. & l. ult. ff. de mun. & honor. cum vehiculis currerent, & apud Cassiodorum lib. 4. *variaturum Curiales* equi dicuntur, quibus non junctis rhedæ aut vehiculo currebant ad differentiam *veredorum*, qui rhedæ jungebantur. Hujus etiam exemplo cursus ille publicus a cæteris postmodum imperatoribus institutus est, quo magistratus aut alii Reip. causa missi impensa publica uterentur, sed diplomatibus acceptis ne fraus fieret, ut patet ex Capitolino in Pertinace, de ipso loquente a *præsede Syria*, *sine diplomatibus cursum usurpaverat pedibus ab Antiochia ad legationem suam iter facere coactus est*. Quæ diplomata dicuntur *evectio* nes l. 3. *Cod. de cursu publico* quo loco plura super hac re principum placita legere est; hinc vehicularius ille cursus quem sustulisse, Capitolino dicitur Antoninus Pius, erat enim provincialibus gravissimus, ut pote quorum impensa fieret, ut patet ex Victore in Trajano, unde & Lampridius ab Alexandro Severo antiquum jus restitutum dicit: de quo supra.

16. *A loco eidem*] Pulmannus sic legit: *ut qui a loco perferrent literas, interrogari quoque possent quod videtur melius*. Casaubonus nove dictum putavit a loco pro alicunde.

CAPUT L.

IN ¹ diplomatibus, ² libellisque & epistolis signandis, initio ³ Spinge
usus est: mox imagine Magni ⁴ Alexandri: novissime sua, ⁵ Discori-
dis manu sculpta, qua signare insecuti quoque principes perseveraverunt.

NOTÆ.

¹. *Diplomatibus*] *ῥαξιματε βασιλικα*, Hoc est *litera regia*, dicuntur Græcis: nobis autem *lettres patentes*: ab iis tantum dari solita, aut permilla, qui Reip. præsumt: unde apud Plutarchum in Galba Nymphidius ægerrime patitur data esse diplomata a Coss. quasi imperatoriam hoc facto sibi vindicassent auctoritatem. Ea maxime propter cursum publicum ne quis interpellare aut morari auderet concessa, ut patet ex *toto titulo codice de cursu publico*. Qua acceptione possumus vernacule dicere *des passeports*. De his adhuc quædam in Ner. c. 12.

². *Libellis*] Supplicibus quibus, qui propositus erat, is dicebatur a *libellis*.

³. *Sphinge*] Nota fabula Thebanæ Sphinx ænigmata proponentis; hanc, qualis fingitur a poetis, Ausonius hoc versu expressit.

*Sphinx volucris pennis, pedibus fera,
fronte puella.*

Caudam omisit quæ figura serpentis erat spiris intorti; qualis cernitur in nummis. Plinius lib. 37. c. 1. *Divus Augustus inter initia sphinge signavit. Duas in matris annulis jam indiscreta similitudinis invenerat. Altera per bella civilia, absente eo, amici signavere epi-*

stolas & edicta, qua ratio temporum nomine ejus reddi postulabat, non in faceto lepore accipientium, ænigmata afferre hanc sphingem. Quod forte dictæ mutandi causa fuerit.

⁴. *Alexandri*] An propter majestatem, an etiam ea superstitione ductus, de qua Trebellius Pollio lib. de 30. tyrannis c. 13. ubi dicit Macrianorum familiam viros & mulieres in omni ornamentorum genere exsculptam auro vel argento tulisse Alexandri Macedonis imaginem, quod idcirco, inquit, posui quia dicuntur juvari in omni actu suo, qui Alexandrum expressum vel auro gestitant, vel argento. Certe hunc inter Græcos multi numinis instar venerati sunt. Circumferebant autem non raro ejus Dei simulachrum a quo juvari se putarent, ut de Asclepiade Philosopho refert Ammianus lib. 22. *Dea cælestis argenteum breve figmentum quocumque ibat, secum solitum afferre.* Et de seipso Apuleius in Apologia simile quid innuit, *habuit Apuleius quadam linteolo involuta*, &c. Quod magis suspicabantur ejus accusatores.

⁵. *Discoridis*] Hujus meminit Plinius lib. ultimo c. 1. & *Dioscorides* dicitur, legunt alii *Dioscuridis*. Sculptor fuit gemmarum artificio præcellens.

CAPUT LI.

AD epistolas omnes horarum quoque momenta, nec diei modo, sed & noctis, quibus datæ significarentur, addebat. Clementiæ ¹ civilitatisque ejus multa & magna documenta sunt. Ne enumerem ² quot & quos diversarum partium venia & incolumitate donatos, principem etiam in civitate locum tenere passus sit: Junium Novatum, & Cassium Patavinum, e plebe homines, alterum pecunia, alterum levi exilio punire satis habuit: cum ille ³ Agrippæ juvenis nomine, asperrimam de se epistolam in vulgus edidisset: hic convivio pleno proclamasset, *Neque votum sibi, neque animum deesse confodiendi eum.* Quadam vero ⁴ cognitione, cum Emilio Eliano ⁵ Cordubensi inter cætera crimina vel maxime objiceretur,

quod male ⁶ opinari de Cæsare soleret : conversus ad accusatorem, com-
motoque similis : *Velim*, inquit, *hoc mihi probes : faciam sciat Ælianus*
& me linguam habere : plura enim de eo loquar. Nec quidquam ultra, aut
statim aut postea ⁷ inquisivit. Tiberio quoque de eadem re ⁸ sedulo vio-
5 lentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit : ⁹ *Ætati tua, mi*
Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quemquam esse qui
de me male loquatur. Satis est enim, si hoc habemus ne quis nobis male
facere possit.

NOTÆ.

1. *Civilitatis*] Civilitas est æqualitas ci-
vilis juris, sive ut ait Velleius lib. 2. cap. 7.
civilis dignitatis modus, & incivilis qui hunc
excessit, quo sensu Lucanus de Julio.

Concessa pudet ire via civemque videri.

In Jul. c. 75. toto hoc capite Augusti expo-
nit clementiam Suetonius, si tamen clemen-
tiam dicas quam Seneca lib. 1. de clementia
c. xi. lassam crudelitatem appellavit. Vide
supra cap. 13. civilitatem vero ad finem ⁶
more suo, quoties enim partes hoc modo
conjunctione expressit, has sigillatim exe-
quitur, ut jam supra notatum est.

2. *Quot & quos diversarum*] Hoc est ad-
versarum partium, ut supra in Jul. cap. 1. Se-
neca ibidem cap. 10. *Si non ignovisset qui-*
bus imperasset,

3. *Agrippa*] Augusti nepos erat de quo
infra & in Tiberio plura.

4. *Cognitione*] Causa in qua princeps ipse
judicaturus sedebat. Vide infra in Claud. 15.
& alibi.

5. *Cordubensi*] Corduba ulterioris Hispa-
niæ civitas Senecarum origine inclyta, hodie
Cordonæ.

6. *Opinari*] Hoc verbum non modo signi-

ficat tacite aliquid intra se sentire quod Græ-
cis est *δοξαζεν* & *δοξα* opinio, sed etiam
quod sentias eloqui, quod iidem Græci
φημιζεν dixerunt & *φημι* opinio seu fama.
Hoc ipso sensu infra cap. 67. & in Calig.
27. Sic tamen in Tiberio c. 26. *mens & lin-*
gua opponuntur quemadmodum, ni fallor,
in Tiberio quoque c. 9. *opinio & sermo.*

7. *Inquisivi*] Verbum hoc in judiciis na-
tum, ad alia postmodum transiit ere.

8. *Sedulo violentius*] Turnebus advers.
lib. 24. cap. 15. testatur veterem scripturam
esse *sedulo lentius* quod & in suo scriptum le-
gerat Petrus Pithæus, & conjecturam adje-
cerat *δυσκολως* ai Casaubonus prorsusque bo-
ne, ut pote quam Ursini asseruere veteres li-
bri, sed *violentius* tamen habent Vitterb. &
Lisæi aliique codices & prima editio.

9. *Ætati tua*] Quasi credidisset Augustus
crudelitatem illam, quæ in Tiberio jam inde
ab adolescentia se prodebat ætatis potius
quam naturæ vitium esse, exemplo, ut ait
Casaubonus, suo qui juvenis multa crudeli-
ter fecerat. Sed longe aliter de eo opinatus
videtur Tiber. c. 21.

CAPUT LII.

10 **T**Empla quamvis sciret etiam ¹ proconsulibus decerni solere : in nul-
la tamen provincia, ² nisi communi suo, Romæque nomine rece-
pit : nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore. Atque
etiam argenteas statuas olim sibi positas ³ conflagavit omnes : exque iis au-
reas ⁴ cortinas Apollini & Palatino dedicavit. Dictaturam magna vi of-
ferente populo, genu nixus, ⁶ dejecta ab humeris toga, nudo pectore
15 deprecatus est.

NOTÆ.

1. *Proconsulibus decerni solere*] Quod & ipsa stante Rep. factum fuerat, ut ex Cicerone in Epistolis ad Quintum fratrem & ex Polybii lib. 5. manifeste colligas. Nota his quinque continuis capitibus magna civilitatis argumenta. Plutarchus refert templa & gymnasia Tito Flaminio perinde ac deo a Chalcidensibus condita fuisse, suaque etiam ætate hæc perseverasse sacrificia.

2. *Communi suo Romaque nomine*] Testantur inscriptiones, vetus marmor.

Sacerdos Rom. & Aug.

Numismata inscripta Rom. & Aug. Historici. Josephus lib. 15. antiquit. c. 13 & lib. 1. bellor. c. 16. quibus tamen locis templi ejusdem mentio est, sed Augusto ab Herode consecrati, Romæ vero non nisi statua ad Junonis Argivæ exemplum. An vero tanta pertinacia Romæ quoque id honoris usurpare abstinuerit, locus hic Suetonii testatur, unde quæ postea in urbe condita sunt, non nisi mortuo condita, ut Tiberii apud Plinium lib. 35. c. 4. & ipsius Liviae in Palatio apud eundem lib. 12. c. 19. Horatium igitur intelligas tantum de aris Augusto ejusque genio extra urbem constructis Ode 5. lib. 3.

Præsens divus habebitur

Augustus. Ode 5. lib. 4,

Alteris

Te adhibet Deum, &c.

Et epist. 1. lib. 2.

Præsenti tibi maturos largimur honores,

Jurandasque tuum per nomen ponimus aras.

Propert. lib. 3. deum appellat.

Arma deus Caesar dices meditatur ad Indos.

3. *Conflavit*] Hoc est liquefecit, alias *conflare* est *cudere*, ut Georgic. 1.

Et curva rigidum falces conflantur in ensem.

Et *conflata pecunia*: non eodem prorsus sensu, quo hîc sumitur, non enim nisi liquefecit; ex eis siquidem aureas cortinas non fabricatus est, sed ex earum, ut patet, pretio, nisi argentum transmutatum dixeris quo etiam sensu infra c. 71.

4. *Cortinas*] Hujus vocis varia significatio: nam artificum & agrestium vasa quædam ærea fuere, quibus vel in torcularibus, vel in coquendis coloribus uterentur, ex Plinio Columella, & Platone constat: Hîc intelliguntur tripodes illi quorum tam frequens apud historicos & poetas Græcos præsertim, mentio fit, sive mensæ, sive vasa quoque, sed sacra fuerint, varie ab illis a quibus consecrabantur inscripta, & sculpta in honorem vel dei accipientis, vel hominis offerentis. Cum autem plurimæ Apollini Delphico consecrarentur, hinc aliquando *mensa Delphica*, aut simpliciter *Delphica* nuncupantur.

5. *Palatino*] Cujus templum in Palatio supra c. 29.

6. *Dejecta toga*] Mos notatus jam supra in Jul. c. 33. in omni enim graviore commotione vestes scindebant, pectus nudabant, non ipsi solum, sed & Græci, & Hebræi.

CAPUT LIII.

DOmini appellationem, ut maledictum & opprobrium semper exhorruit. Cum spectante eo ludos, pronuntiatum esset in mimo, *O dominum æquum & bonum!* & universi quasi de ipso dictum exsultantes comprobassent: & statim manu vultuque indecoras adulationes repressit, & insequentem die gravissimo¹ corripuit edicto, *dominumque* se posthac appellari, ne a liberis quidem aut nepotibus suis, vel serio vel joco, passus est: atque hujusmodi² blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temere urbe oppidove ullo egressus, aut quoquam ingressus est, nisi vespere aut noctu: ne quem officii causa³ inquietaret. In consulatu, pedibus fere, extra consulatum, sæpe⁴ adoperta sella per publicum incescit. Promiscuis salutationibus admittebat & plebem: tanta comitate adeuntium desideria excipiens, ut quendam joco corripuerit, *quod sic sibi libellum porrigere*

dubitaret, ⁵ quasi elephanto stipem. ⁶ Die Senatus numquam patres nisi in curia salutavit, & ⁷ quidem sedentes, ac nominatim singulos, ⁸ nullo submonente: & discedens eo modo sedentibus singulis valedicebat. ⁹ Officia cum multis mutuo exercuit: nec prius dies cujusque solennes frequentare desuit, quam grandior jam natu, & in turba, quondam sponsaliorum die vexatus. Gallum Terrinium Senatorem, minus sibi familiarem, sed captum repente oculis, & ob ¹⁰ id inedia mori destinantem, præsens consolando revocavit ad vitam.

N O T A E.

1. *Corripuit edicto*] Hoc est scripto publice proposito increpuit; non enim de publico quodam mandato semper intelligenda vox illa, sed de eo omni quod publice significatum vellent, ut passim observare est.

2. *Blanditias*] Sunt inter familiares & sanguine propius junctos blanditiæ, si cum potentioribus res est, adulationes. Sic Martialis Epig. 72. lib. 10.

Frustra blanditia venitis ad me.

Atritis miserabiles labellis.

Dicturus dominum, deumque, non sum.

Vel irrisiones si cum aliis. Idem Martial. epist. 58. lib. 5.

Cum voco te dominum, noli tibi Cinna placere

Sæpe etiam servum sic resaluto meum.

Unde etiam Tiberius a quodam sic appellatus denunciavit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret, infra Tib. c. 27. suppetunt alia passim exempla Claud. cap. 21. & in Domitiano præsertim.

3. *Inquietaret*] Hoc verbo sæpius utitur quam auctores alii Suetonius, infra Calig. 16. & 59. & Claud. 9. in exhibendis ejusmodi officiis magna fuit veterum sollicitudo, quam Juvenalis Sat. 5. suo more perstringit v. 20.

Habet Trebius propter quod rumpere somnum

Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus ne

Tota saluatix jam turba peregerit orbem.

4. *Adoperta sella*] Lipsius Elect. lib. 1. c. 19. existimat vocem hanc *sella* ex ore Suetonii dum sua tempora respicit, fugisse, cum lecticam dicere debuisset, ut pote cum non Augusti, sed Claudii duntaxat imperio, sellæ in usu fuerint, ex disertis Dionis lib. 60. verbis. Unde vel *adaperta* legit, aut lecticam intelligit (differebant enim, ut infra Domit. c. 2.) Beroaldus *adaperta* legendum

censuit, & secutus est eum Casaubonus, quod civilitatem ejus magis ac magis demonstraverit, si patefacta & omnibus obvialistica veheretur, quam lectionem sibi nimium non placere ait idem ibid. Lipsius, & certe civilitatem Augusti non minus arguerit tecta ipsa lectica, quam aperta, ut pote quo in statu cives a salutationis officio liberaret, sicque vitaret quod, ne inquietarentur, maxime vitatum volebat.

5. *Elephanto stipem*] Macrobius lib. 2. c. 4. inter jocos Augusti hunc quoque refert; sed pro *stipem* habet *assẽm*, unde confirmatur, quod ex Galeno lib. postremo de usu partium initio Casaubonus huc adduxit, nempe *vois uga quæ agitur*, hoc est *minima ara*, quæ a populo accipiebant, & proboscide involuta fessoribus porrigebant. Quod & Plinius lib. 8. cap. 5. de Elephanto quodam amatore loquens. *Omnium amoris fuere argumenta, gaudium a conspectu, blanditiæque incondita, stipisque quas populus dedisset servata & in sinum effusa.* Et Ælian. lib. 6. de hist. Animal c. 10.

6. *Die Senatus.*] Vide supra c. 35.

7. *Et quidem sedentes*] Hoc loco patet novissimum venire solitum, & primum egressum: quod vero Casaubonus addubitat, an sedens ipse sedentes salutaret, an secus; videtur explicari verbo *discedens*, ut sensus sit salutatos ab eo singulos, dum singulorum subsellia præteriret, & valediceret, an vero assurgere vetuisset, quamvis non dicat, certe verisimillimum est. Hic notat Casaubonus in Vitterbiensi & Memmiano codicibus legere, *valere dicebat sine voce singulis*, quod & Latinum est a multis quoque auctoribus usurpatum.

8. *Nullo submonente*] Nomenclatore de quo supra c. 19.

9. *Officii*] Ea sunt de quibus modo ex Juvenal. reddebantur præsertim solennibus

illis diebus de quibus hîc loquitur, si quis v. g. togam puram sumeret, si sponsalia ini-
ret, si deducendi magistratus, candidati,
funera, si quid essent recitaturi, aliaque id ge-
nus, quorum aliqua summo mane, ut si su-
menda virilis toga, aliqua prima vel secunda
diei hora, ut sponsalia, aliqua denique no-
ctu ut funera, quæ officia antelucana Pli-
nius appellat epist. 12. lib. 3. quæ omnia Se-

nex factus obire gravabatur ut infra, ubi nota
in uno e suis libris legere Torentium, *gran-
di jam natu*. Reperiis enim non semel *magno
natu quidam*, &c. apud auctores.

10. *Inedia mori*] Mos fuit tunc temporis,
non ex disciplina Stoica maxime vigente de-
ductus: sic Atticus ex Cornelio Nepote, sic
Corellius Rufus ex Plinii epist. 12. lib. 1.
&c.

CAPUT LIV.

IN Senatu verba facienti dictum est, *Non intellexi*: & ab alio, *Con-
tradicerem tibi* ¹ *si locum haberem*. Interdum ob immodicas altercationes
disceptantium e curia per iram se proripienti, quidam ingesserunt, ² *Li-
cere oportere Senatoribus de Rep. loqui*. ³ Antistius Labeo Senatus lectione,
⁴ cum vir virum legeret, M. ⁵ Lepidum, hostem olim ejus, & tunc ex-
sulantem, legit, interrogatusque ab eo, *an essent alii digniores, Summ quem-
que judicium habere* respondit. Nec ideo libertas, aut ⁶ contumacia fraudi
cuiquam fuit.

NOTÆ.

1. *Si locum haberem*] Quasi diceret nul-
lum cuiquam ab Augusto relictum in Rep.
locum, ut pote quam occupasset totam,
quod a se primo notatum refert Casaubonus,
qui vocem *locum* eodem illo sensu accipi
apud Livium probat lib. 10. Decad. 1. *Vir
acer & ambitiosus non sui magis honoris
caussa, quam ut patricii recuperarent duo con-
sularia loca, cum suis tunc totius nobilitatis
viribus incubuit*. Et libro 9. *tribuni militum
seni deni in quatuor legiones a populo crearen-
tur, qua antea perquam paucis suffragio po-
puli relictis locis, dictatorum & coff. ferme
fuerant beneficia*. Et in Vespas. *pratura sexius
locus*, &c.

2. *Licere oportere*] Formula est in ejusmodi
contentionibus usitata, ut notat ex Livii
lib. 4. Casaubonus *oportet licere Pop. Rom. si
velit jubere legem*.

3. *Antistius Labeo*] Juris hic legumque Rom.

peritissimus fuit, *sed agitabat hominem* (inquit
Gellius lib. 13. c. 12.) *libertas quadam nimia
& vecors, usque adeo ut Divo Augusto jam
principe & Remp. obtinente, ratum tamen pen-
sumque nihil haberet, nisi quod justum sanctum-
que esse in antiquitatibus Rom. legisset*. De hoc
plura Jureconsulti in Digestorum libris. Et
Horatius eodem quo Gellius sensu Sat. 1.

Labeone insaniore, inter

Sanos dicatur, &c.

4. *Cum vir virum*] Legunt Beroaldus, &
Sabellicus *triumvirum* sed parum apto sensu.
De hac Senatus lectione supra c. 35.

5. *Lepidum exsulantem*] Circeis ut supra
c. 16.

6. *Contumacia*] Videtur referri ad Labeo-
nem, unde *libertas nimia & vecors* Gellio di-
citur, quod Suetonio *contumacia*. Vel etiam
quod dicimus *opiniâtré*.

CAPUT LV.

ETiam sparsos de se in curia famosos libellos, nec expavit, & ¹ magna
cura redarguit. Ac ne requisitis quidem auctoribus, id modo cen-
suit cognoscendum posthac de iis, qui ² libellos aut carmina ad infamiam
cujuspiam ³ sub alieno nomine edant.

NOTÆ.

1. *Nec magna cura*] Sic Torrentius in Ferrariensi legit, quod ipse orationis contextus demonstrat: alii & *magna cura redarguit*.

2. *Libellos aut carmina*] Huc haud dubie respexit Horatius Sat. 1. lib. 2. in fine.

Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est

Judiciumque.

Et fufius epist. 1. lib. 2. ad Augustum.

Fescennina per hunc inventa licentia morem Versibus alternis opprobria rustica fudit, &c.

Donec jam savus apertam

In rabiem verti cœpit jocus, & per apertas

Ire domos impune minax. doluere cruento

Dente laceffiti, &c.

Pœnaque lata, malo qua nollet carmine quemquam

Describi, &c.

Cujus pœnæ Tacitus auctorem facit Augustum Annal. 1. 72. *Apud veteres facta arguebantur, dicta impune erant. Primus Augustus*

questionem de famosis libellis specie legis ejus tractavit, &c. Sed & hoc potius inter ea quæ ex antiquitate revocavit: nam & pœnam hanc olim capitalem fuisse colligas ex Tullii de Rep. libris, & ex D. Augustino lib. 2. de civitate Dei. Lege 12. tabul. id cautum, sub persona Scipionis patet: *at nostra* (inquit Scipio) *contra 12. tabula, cum per paucas res capite sanxissent, in his hanc quoque sancientiam putaverunt, si quis occentasset, sive carmen condidisset quod in famiam faceret flagitiumve alteri.* Vide Dion. lib. 56. ubi de his fufius quam alii. Consule etiam fragmenta l. 12. tabul. tit. 24.

3. *Sub alieno nomine*] Torrent. emendat *suo alienove nomine*, qui idem sensus est. Sed quid si intelligantur hi libelli falsis nominibus certos homines ita designasse factis eorum dictisque, ut ignorari non possent, quamvis publicati sub alio nomine, quam eorum quibus maledicebant.

CAPUT LVI.

JOCIS quoque quorundam invidiosis aut petulantibus laceffitus, contradixit edicto. Et tamen de ² inhibenda testamentorum licentia, ne Senatus quidquam constitueret, intercessit. Quoties magistratum comitiis interesset, tribus ³ cum candidatis suis circumibat: supplicabatque ⁴ more solenni. Ferebat & ipse suffragium in ⁵ tribu, ut unus e populo. Testem se in judiciis & interrogari & refelli æquissimo animo patiebatur. ⁶ Forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos. Numquam filios suos populo commendavit, ut non adjiceret. *Si merebuntur.* ⁷ Eisdem prætextatis adhuc, assurrectum ab universis in theatro, & a stantibus ⁸ plausum, gravissime questus est. Amicos ita magnos & potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari jure essent quo cæteri, legibusque judiciariis æque tenerentur. ⁹ Cum Asprenas Nonius arctius ei junctus, causam beneficii accusante ¹⁰ Cassio Severo, diceret: consuluit Senatum quid officii sui putaret: *Cunctari enim se, ne, si ¹¹ superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, destituere ac prædamnare amicum existimaretur.* Et consentientibus universis, sedit ¹² in subselliis per aliquot horas: verum tacitus, ac ne ¹³ laudatione quidem judiciali data. Adfuit & clientibus: sicut ¹⁴ Scutario cuidam, ¹⁵ evocato quondam suo, qui postulabatur injuriarum. ¹⁶ Unum omnino e reorum numero, ac ne cum quidem, ¹⁷ nisi precibus, eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castricius, per quem de conjuratione Murenæ cognoverat.

INTERPRETATIO.

a. Liberavit iudicio solum Castricius ex
reus a quo edoctus fuerat conjurationem Mu-

rena, idque duntaxat postquam precibus vici-
set accusatorem in conspectu iudicum.

NOTÆ.

1. *Jocis*] Plures ab ipso & in ipsum jacta-
tos collegit Macrobius, & retulit lib. 2. c. 4.

2. *Inhibenda testamentorum licentia*] Licen-
tiam hanc Torrentius intelligit simpliciter
de libertate condendorum testamentorum,
quam libellorum auctoribus ereptam fuisse
constat ex Ulpiano l. 5. ff. de injuriis & fa-
mosis libellis, & quidem Senatusconsulto, l. 18.
ff. qui testamenta facere possunt. Si quis ob car-
men famosum damnetur, Senatusconsulto ex-
pressum est, ut intestabilis sit, ergo nec testa-
mentum facere poterit, nec ad testamentum ad-
hiberi. Quod huic loco maxime convenire
videatur, ni obitet quod contra Augusti in-
tercessionem latum fuisse, fatendum esset.
Certe Casaubonus merito ni fallor distinguit
licentiam a libertate, hæc enim est mera te-
standi facultas; illa autem, petulantia quæ-
dam in testando, quæ magna tunc temporis
fuit apud Romanos, solebant enim in testa-
mentis suis alios increpare, aliis maledicere,
ut de Fulcinio Trione narrat Tacitus Ann. 6.
c. 38. qui supremis tabulis multa & atrocia in
Macronem composuit. Et Annal. 14. de Fa-
bricio Vejentone multa & probrosa in patres
& sacerdotes composuit iis libris quibus nomen
codicillorum dederat. Sigonius lib. 1. disputa-
tionum Patavinarum pro testamentorum emen-
dat scammatorum, quod vulgo rejiciunt, quam-
vis in quibusdam codicibus jocosum testetur
legi Casaubonus.

3. *Cum candidatis suis.*] Vide in Julio
c. 41. hoc amplius faciebat Augustus quod
tribus ipse circuitet, libellos non mitteret.

4. *Mores solenni*] Qui vigente Rep. vige-
bat, ut nempe honorum petitores tribus cir-
cuirent, singulos præhenserent. Vide in Jul.
cap. 19.

5. *In Tribu*] Torrentius in duobus libris
legit in tribus, unde colligit in tribu sua. Ca-
saubonus retinet, in tribus vel tribubus cum aliis
membranis. Nam Augustus duabus in tribu-
bus suffragium tulit c. 40.

6. *Forum*] Supra c. 29.

7. *Prætextatis*] Nondum virilis ætatis, nec
toga sumta. In Jul. c. 1.

8. *Plausum*] Quibus insigniter aut fave-
bat, aut adulabatur populus, iis theatrum
ingredientibus & assurgebat honoris causa,
& plaudebat. His plausibus excepti Cajus &
Lucius Augusti nepotes, in filios adoptati,
sed ipsi Augusto suspecti si Dionem audias
lib. 35.

9. *Nonius Asprenas*] De hoc supra c. 43.
& Plinius lib. 35. c. 12. ubi de Patina loqui-
tur, *cujus veneno Asprenati reo Cassius Seve-
rus accusator objiciebat interiisse 230. con-
vivis.*

10. *Cassio severo*] Is Augusti postmodum
gratia cecidit propter famosos libellos, au-
ctore Tacito, & satis innuit Horatius Epod.
lib. Ode 6. in eum amarissima; Cæteroqui
orator celebris, ut ex Plinii lib. 1.7.c. 12. pa-
tet, *cujus deffensionibus rei plures absolve-
bantur, unde jocus Augusti apud Macrobi-
um lib. 2. c. 4. cum enim architectus fori Augusti
expectationem operis diu traheret, ita jocatus
est. Vellem & Cassius meum forum accusas-
set? ut nempe citius absolveretur, seu
perficeretur.*

11. *Supereffet*] Hoc est defenderet, quo
sensu male suo etiam tempore verbum hoc
usurpatum ait Gellius lib. 1. c. 22. in Titio
cap. 1.

12. *In subselliis*] Non iudicum, ut ait Be-
roaldus, sed patronorum & rei, nec enim
ut princeps, sed ut amicus aderat: ut notat
ex Dione Casaubonus.

13. *Laudatione judiciali*] Moris erat ut
rei laudarentur ab amicis & propinquis, qui
sibi in judiciis aderant, cumque laudationi-
bus ejusmodi judicialibus multi liberarentur,
legem tulit Pompeius, qua id vetabat, unde
factum est, ut Cato Pompeium ipsum audire
nollet, cum in Munatii causa contra legem
suam vellet ipse deprecari. Plutarch. & Dio
lib. 40.

14. *Scutario*] Membranz quædam legunt
Scrutario, quod vix conveniat: quid enim illi
cum Augusto qui scruta deliciariorum ge-
nus, popello vendit. Scutarii militum genus
ex Ammiano & Paulo Diacono fuisse constat.

ex glossario, ut notat Casaubonus scutarium esse *ἀσπίδος σπανιστον φέροντα*, hoc est, dignitate militari praeclatum, quales vulgo dicimus *escuyers*.

15. *Evocato*] Evocati primo dicebantur qui e diversis locis collecti in exercitum coibant, ut innuit Servius in 2. *Aeneidos*, ubi in exemplum adducit hunc 8. lib. versum.

Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem.

Hic evocatus ex eorum numero est, qui stipendiis expletis, & honesta missione impetrata, evocabantur iterum a consule vel a

Principe, cujus in gratiam non invitati sed volentes militiam adhuc sequebantur, & honesto erant apud imperatorem gradu, ut centurionibus miscerentur, aliaque commoda praeter aliis obtinerent. Quin & integras aliquando evocatorum legiones habuerunt, quos ad militiam magna mercede revocabant. Hic ex veteranorum verosimiliter numero fuit, qui Augustum statim post Julii mortem secuti sunt, ut supra videre est: horum meminit iterum ac tertio in Galb. c. 10, & Vespas. c. 1.

CAPUT LVII.

PRO QUIBUS meritis quantopere dilectus sit, facile est aestimare. Omitto Senatusconsulta, quae possunt videri vel necessitate expressa, vel verecundia. Equites Romani¹ natalem ejus sponte atque consensu, bi-duo semper celebrarunt. Omnes ordines in² lacum Curtii quotannis ex voto pro salute ejus stipem jaciebant: item Kalendis Januariis³ strenam in Capitolio, etiam absenti: ex qua summa pretiosissima⁴ Deorum simulacra mercatus vicatim dedicabat: ut Apollinem⁵ Sandaliarium, & Jovem⁶ Tragædum, aliaque. In restitutionem⁷ Palatinae domus incendio absumptae, veterani⁸, decuriae, tribus, atque etiam sigillatim e cætero genere hominum, libentes ac pro facultate quisque pecunias contulerunt: delibante tantummodo eo summarum acervos, neque ex quoquam plus¹⁰ denario auferente. Revertentem ex provincia, non solum faustis ominibus, sed &¹¹ modulatis carminibus prosequiebantur. Observatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

NOTÆ.

1. *Natalem ejus*] Huic quoque Circenses annuos decretos auctor est Dio lib. 55. nec equites modo tanta benevolentiae specimina præbuerunt, sed & collegia nonnulla eum diem festivum habuere, arcamque communem ad festivitatis impensas, ut probat inscriptio, infra in Calce operis. Solennes semper erant non principum modo sed & privatorum natales dies; mittebant enim invicem munera, multis locis Martial. ac maxime lib. 9. Ep. 54. 55. & sequent.

2. *Lacum Curtii*] Locus erat in foro Romano sic dictus vel a Curtio illo T. Tatii Sabini milite qui se fugatum a Romulo illuc immiserat, ut Dionysius lib. 2. & Livius lib. 1. Decad. 1. narrant vel a Curtio illo fortissimo juvene, qui, ut repentinum terræ hiatus monitu deorum oppleret, sese vivum eo præcipi-

taverit boni publici gratia, de quo tamen & ipse Livius addubitat lib. 7. Decad. 1. quamquam *& lacus nomen*, inquit ibid. *ab hac recentiore insignius fabula est*. Sed suo tempore, quod & Augusti fuit, nullum ibi lacum fuisse testatur Dionysius. Unde conjicere est vigente etiam tunc superstitione, locum opinione vulgi sacrum fuisse, & illuc stipes ex veteri more collatas, quemadmodum in lacus, fontes, puteos, quin & ad arbores & lapides factitatum passim legere est. Eo igitur loci pro Augusto supplicabant, ut qua urbis parte aditus ad manes patuisset, eadem & ipsos Augusto propitios redderent.

3. *Strenam*] Sic dicta sunt munera quæ sibi invicem mittebant ominis boni gratia primo anni die Kalendis nempe Januariis; Hujus consuetudinis inventionem ad T.

Tatium Sabinorum regem refert Symmachus & ex eo Turnebus Advers. lib. 10. c. 16. Sed eo quo hîc describitur modo, novâ fuit sub Augusto, de his adhuc infra. Tib. c. 34. & Calig. 42. & super his inscriptiones in calce operis: consule etiam Festum.

4. *Deorum simulacra*] Videbis inscriptiones.

5. *Sandalarium*] Referunt quidam ad calceamentum quo efficta foret illa statua, sandalium quippe calceamentum Etruscorum, auctore Julio Polluce. Alii vero similis ad vicum in quo hæc Apollinis statua sit collocata, res patet ex Gellio lib. 18. cap. 4. in *sandalario forte apud librarios fuimus*. Sed ex Sexto Rufo, qui regione templi pacis vicum Sandaliarium commemorat. Adde inscriptiones.

6. *Tragædum*] Vel ab habitu tragædorum, vela vico ubi collocata statua; meminit enim & vici Tragædi in regione Esquilina idem Rufus.

7. *Palatina domus*] Ab ipso ædificatæ supra c. 29.

8. *Veterani*] Nemo nescit fuisse milites post expleta stipendia, honesta missione di-

missos, quales evocati cap. præcedenti.

9. *Decuria, tribus, &c.*] In Julio c. 13. numeris 3. & 7.

10. *Denario*] Quid sit in Jul. cap. 4. delibabat ne suorum munificentiam aspernari videretur.

11. *Modulatis carminibus*] Sic Ode 5. lib. 4. Horatius Romanorum pro absente Augusto desiderium testatur.

Divis orte bonis, optime Romula

Custos gentis, abes jam nimium diu, &c. Paulo infra, *lucem redde tua dux bone Patriæ* pro omnibus legunt multi nominibus, quo sensu ipse Horatius adhuc Ode 2. lib. 1. *hic ames dici pater atque princeps*. &c. quibus adde *pius, inclytus, maximus*, quæ in auctoribus historiæ Augustæ multa legere est, & pauca cap. sequenti: qualia Calig. c. 22.

12. *Supplicium de quoquam sumeretur*] Festis enim diebus tam Romani quam Græci a suppliciis abstinere. Quin & apud Græcos publica iudicia, atque ideirco omnem condemnationem cessasse notat Salmasius, si legati in quasdam urbes religionum titulo celebres advenissent, ut Delon, Epheson, &c.

CAPUT LVIII.

PATris patriæ cognomen universi repentino maximoque consensu detulerunt ei. Prima plebs, legatione ² Antium missa: dein quia non recipiebat, ineunti Romæ spectacula frequens, & ³ laureata: mox in curia ⁴ Senatus: neque decreto, neque acclamatione, sed per Valerium ⁶ Messallam id mandantibus cunctis: ⁷ *Quod bonum, inquit, faustumque sit tibi, domuique tue, Caesar Auguste: (sic enim nos perpetuam felicitatem Reip. & lata huic precari existimamus) Senatus te consentiens cum Pop. Rom. consulat PATRIÆ PATREM.* Cui lacrymans respondit AUGUSTUS, his verbis (ipsa enim, sicut Messallæ, posui) *Compos factus votorum meorum,* ¹⁰ *patres C. quid habeo aliud Deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vite finem mihi perferre liceat?*

A. V. C.
DCCCLVIII.

NOTÆ.

1. *Patris patriæ*] Quod Ciceroni primo post oppressam Catilinæ conjurationem delatum in Senatu a Q. Catalo, quod ipse testatur in *Pisonem* & pro *Sextio*, & a Catone luculenta apud populum oratione, quod narrant Plutarchus in *Cicerone* & Appianus in *bell. civil.* & Plinius lib. 7. c. 30. Ciceronem appellans: *salve, inquit, primus omnium pa-*

rens patriæ appellate, &c. Hinc Juvenalis Satyr. 8. vers. 244.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

A Cicerone egregiis quoque imperatoribus delatum, sed sub principibus alia quoque nomina invenit adulatio ut *Pii, Inclyti, felicitis, triumphatoris, &c.*

2. *Antium*] Hodie *Antio* maritimum oppidum, quo sæpe ad relaxandum ab urbanis negotiis animum secedebat, triginta circiter millibus ab urbe distitum.

3. *Laureata*] Qualis triumphantium currus sequebatur.

4. *Senatus*] Nec etiam defuerunt equites Ovid. lib. 2. Fast.

Sancte pater patria, tibi plebs, tibi curia nomen

Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.

Ubi Nonis Februarii factum dicit, anno scilicet ab U. C. 758. notat Casaubonus.

5. *Acclamatione*] Hac enim ratione impetu potius, quam consilio honores illi maximi deferebantur, ut de Romuli consecratione satis innuit Livius lib. 1. *mæstum aliquamdiu silentium obtinuit, deinde a paucis initio facto, deum deo natum, regem parentemque urbis Romana salvere universi Romulum jubent.* Qui mos acclamandi e theatris postea in Fora, & inde in Senatum penetravit; sed has acclamandi formulas ante Capitolinum historicus nullus publicavit, ab eo ceteri non ipsas modo formulas sed & numerum quoties quidque dictum esset adnotarunt. Trebellius Pollio in Divo Claudio

hac in Claudium dicta sunt: *Auguste Claudii dii te nobis præsent (dictum sexagies) Claudii Auguste tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus Senator, tu vere Princeps (dictum octuagies, &c)* Videtis Vulcatium Gallicanum & Avidio Cassio. Vospicum in Tacito & reliquos historiæ Augustæ Scriptores. Juxta quem morem Christiani quoque concionantes episcopos acclamationibus excipiebant ut testatur D. Augustinus lib. de Doctrina Christiana cap. 27. & in actis ordinationis Eradii cum illum S. Augustinus jam senex successorem sibi dixit. Verba retulit Casaubonus ad locum Vulcatii supra laudatum.

6. *Messallam.*] Hujus familia & ut illustrissima, sic & historiæ monumentis notissima. Ut passim colligere est ex infra dicendis Tib. c. 70. Claud. 26. Rhet. 1. & Grammat. 4.

7. *Quod bonum faustumque, &c.*] Solennis hæc est consulum in faciendis relationibus formula. Torrentius sic verba hæc legenda censet *felicitatem Reipub. & lata huic ordini, &c.* addita ut patet postrema voce, quam Casaubonus addendam negat, rejectionem esse contendens qua huic referri debeat ad Reip. quo modo capite proxime sequenti dixit *prælato victima titulo ducerentur, pro prælato titulo victima ducerentur.*

C A P U T L I X .

MEdico Antonio Musæ, cujus opera ex ancipiti morbo convalescerat, statuam, ære collato, juxta signum Æsculapii statuerunt. ^a Nonnulli patrum familiarum, testamento caverunt ut ab heredibus suis prælato victimæ titulo, in Capitolium ducerentur, votumque pro se solveretur, **Q U O D S U P E R S T I T E M A U G U S T U M R E L I Q U I S S E N T .** Quædam Italiæ civitates diem, quo primum ad se venisset, initium anni fecerunt. Provinciarum pleræque super templa & aras, ² ludos quoque quinquennales pene oppidatim constituerunt.

I N T E R P R E T A T I O .

^a Ex patribus familiarum quidam jussunt testamento, ut heredes sui ducerent victimas in Capitolium, & votum eorum sol-

verent cum inscriptione hac prælata, quia mortui Augustum superstitem reliquerant.

NOTÆ.

1. *Antonio Musa*] Musa Pomponiorum cognomen, unde Torrentius existimat ejus familiæ libertum hunc fuisse, libertis quippe nomina patronorum imponebantur; de illo medico adhuc infra c. 81. & Horatius epist. 15. lib. 1.

*Nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, & tamen
illis
Me facit invisum.*

2. *Quinquennales ludos*] Ad imitationem Olympicorum, quos in Jovis honorem singulis quinquenniis Græci celebrabant, quales & Hierosolymis faciendos instituit in ejusdem Augusti honorem Herodes, de quo Josephus lib. 15. antiquit. c. 11. ubi eorum magnificentiam & Judæorum invidiam describit. Neapolitani quoque ut infra c. 98. & Pergameni Dio lib. 51.

CAPUT LX.

Reges amici atque socii, & singuli in suo quisque regno, ¹ Cæsareas urbes condiderunt: & cuncti simul, ædem ² Jovis Olympici, Athenis antiquitus inchoatam, perficere communi sumptu ³ destinaverunt, ⁴ Genioque ejus dedicare: ac sæpe regnis relictis, non Romæ modo, sed ⁵ provincias peragranti quotidiana officia ⁶ rogati, ac sine regio insigni, more clientium præstiterunt.

A. V. C.
DCCXI.

NOTÆ.

1. *Cæsareas urbes*] Qualis fuit celeberrima illa, quam Herodes in Phœnicia ad maris litus eo loci condidit, qui tunc turris Stratonis dicebatur, hodie *Caisar* vel *Cæsaria*. De cujus magnificentia prorsus mira Josephus lib. 15. antiquit. cap. 13. & lib. 16. cap. 9.

2. *Jovis Olympici*] Hoc inter varia Jovis cognomina celeberrimum fuit apud Græcos, vel ab Olympio quodam quem Dionysius Egypti rex filio Jovi institutorem dederit, ut Diodorus Siculus lib. 4. bibliothecæ tradit, vela monte Olympo altissimo, cujus ideo nomine cælum ipsum intellexerunt antiqui.

3. *Destinaverunt*] Casaubonus emendat *destinaverant*, quia templum hoc non nisi demum ab Adriano, ut auctor est in ejus vita Spartianus, absolutum est: verum qui destinatum, non continuo, perfectum dicit. Plinius lib. 36. cap. 6. templum hoc longe antea in ceptum fuisse innuit, cum inde advectas a Sylla columnas refert, cujus meminit & Pausanias in Atticis, & Strabo

non semel. Tanta templum hoc magnificentia perfecit Adrianus, ut ejus in eo statuae positæ sint a singulis Græciæ urbibus, quas omnes mirandi operis colosso superatas ab Atheniensibus auctor est idem Pausanias, quin & ejus nomen magno etiamnum hodie in honore est apud eos, qui Athenis vivunt Athenienses, si vera ferunt, qui illinc ævo nostro remearunt, aut locorum situm describere.

4. *Genioque ejus*] Hominibus genium præesse dicunt, hunc autem cælorum alii motorem, naturæ deum alii esse asserunt, suum cuique loco, personæ cuilibet alii tribuunt, quam tueatur & adjuvet. Quo sensu per genium principis jurasse antiquis tanti fuit, ut per omnes Deos, quam per unum Cæsaris genium citius pejerasse dicat Tertullianus; & qui hoc se jurejurando astrinxisset, nec adimpleisset, hunc fustibus castigandum rescripserint, l. 13. ff. de jurejurando.

5. *Togati*] Reges illi Romanorum habitu induti.

CAPUT LXI.

A. V. C.
DCCXI.

QUONIAM qualis in imperiis ac magistratibus regendaque per terrarum orbem pace belloque Rep. fuerit, exposui: referam nunc interiorum ac familiarem ejus vitam: quibusque moribus atque fortuna domi & inter suos egerit, a juvenia usque ad supremum vitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu: sororem ¹ Octaviam, quinquagesimum & quartum agens ætatis annum. Utrique cum præcipua officia vivæ præstisset, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

NOTÆ.

¹. Octaviam] An hæc sit major, an minor, jam supra notatum est huic auctori cum Plutarcho non convenire cap. 4.

CAPUT LXII.

A. V. C.
DCCXV.

SPONSAM habuerat adolescens P. Servilii Isaurici filiam: sed reconciliatus ¹ post primam discordiam Antonio, & postulantibus utriusque militibus, ut & necessitudine aliqua jungerentur, privignam ejus Claudiam, Fulviæ ex ² P. Clodio filiam, duxit uxorem, vix dum nubilem. Ac ³ simultate cum Fulvia socru exorta, dimisit intactam adhuc, & virginem. Mox ⁴ Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante ⁵ duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam divortium fecit, pertæsus, ut scribit, morum perversitatem ejus: ac statim Liviam Drusillam matrimonio ⁶ Tiberii Neronis, & quidem ⁷ prænantem, ⁸ abduxit, dilexitque & probavit unice ac perseveranter.

NOTÆ.

¹. Post primam discordiam] Supra capitibus 10. 11. 12. & 13.

². Pub. Clodio] De quo in Jul. c. 20. hoc mortuo, etiam Curioni nupserat illa Fulvia, tum denique Antonio, hanc tradit Florus feminam fuisse, virilis militiæ gladio cinctam in Jul. c. 14. & 15.

³. Simultate] Hujus causam obscenam fuisse colligas ex veteri Augusti epigrammate.

⁴. Scriboniam] Ex illustrissima Libonum familia, ejus L. Scribonii filia qui S. Pompeii socer erat ex Dione. Scriboniæ fit mentio Grammat. c. 19.

⁵. Duobus consularibus] Horum alterum Scipionem fuisse, facile colligere est ex Propertii Elegia 12. alterum adhuc quæ-

rere se fatetur Casaubonus.

⁶. Tiberii Neronis] De hoc sequenti libro.

⁷. Prænantem] Tacitus & Dio auctores sunt consultos Pontifices respondisse, faustum hujusmodi esse matrimonium. Prudentius autem Apollinis acceptum oraculo.

Idque deum sortes, & Apollinis antra dederunt

Consilium: numquam melius nam cedere tadas

Responsum est, quam cum prænans nova Nupta jugatur.

⁸. Abduxit] Hoc verbo vis quædam significari videtur, a Tiberio tamen volente concessam infra patebit.

CAPUT LXIII.

EX Scribonia Juliam, ex Livia nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est editus. Juliam primum Marcello¹ Octaviæ sororis suæ filio, ² tantum quod pueritiam egresso: deinde ³ ut is obiit, M. Agrippa nuptum dedit: exorata sorore ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa ⁴ alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis, ac diu, etiam ex equestri ordine, circumspectis conditionibus, ⁵ Tiberium privignum suum elegit: coëgitque prægnantem uxorem, & ex qua jam pater erat, dimittere. M. Antonius scribit, *Primum cum Antonio filio suo⁷ despondisse Juliam: dein⁸ Cotisoni Getarum regi: quo tempore sibi quoque⁹ invicem filiam regis in matrimonium petiisse.*

NOTÆ.

1. *Octavia sororis suæ filio*] Jul. c. 27.

2. *Tantum quod*] Vulgati legebant *tantumque*. Hoc est *vixdum*. Sicque loquitur Suetonius non semel infra cap. 88. Neron. c. 6. Vesp. cap. 5. & Cicero lib. 9. epist. ad Atticum: *hac cum scriberem tantum quod existimabam ad te orationem esse perlatam*. Vel- leius c. 17. Tiber.

3. *Ut is obiit*] Marcellus nempe anno ætatis 18. Plinius lib. 25. c. 7. dicit frigidarum balnea ab Antonio Musa de quo supra & ejus fratre Euphorbo Juba regis medico inventa fuisse, & Dio illis enectum Marcellum, fraudibus Liviae & medici obsequio propter summam illam populi erga Marcellum benevolentiam de qua Virgilius in fine lib. 6. Æneid.

4. *Alteram Marcellarum*] Duas ex Marcello conjuge filias & unicum filium Octavia susceperat. Ubi nota filias paternis appellari cognominibus, Calig. c. 12.

5. *Conditionibus*] Hic simpliciter intelli-

gitur de vario dignitatum & honoris gradu alias aliter. In Jul. c. 27.

6. *Tiberium privignum*] Liviae uxoris & Neronis prioris mariti filium, qui Agrippinam duxerat ut in Tiberio c. 7. & c.

7. *Despondisse*] Quo tempore mortua Fulvia Octaviam duxit Antonius.

8. *Cotisoni*] Hujus meminit Horatius Ode 8. lib. 3. *occidit Daci Cotisonis agmen*, & c. Dacum illum appellat, quem Suetonius Getarum regem: quo confirmatur Plinii hic locus lib. 4. c. 12. *ab eo in plenum quidem omnes Scytharum sunt gentes, varia tamen litori apposita tenuere, alias Geta, Daci Romanis dicti*, & c. quamvis aliter, sed juxta antiquam divisionem loquatur Strabo lib. 7. De Dacis. Jul. c. 44.

9. *Invicem filiam regis*] Quod falso hac de causa objectum dicit Casaubonus, ut Antonius suas cum Cleopatra nuptias aliquo prætextu excusaret.

CAPUT LXIV.

NEpotes ex Agrippa & Julia tres habuit, ¹ Cajum, Lucium, & Agrippam, neptes duas, Juliam & Agrippinam. Juliam L. Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico sororis suæ nepoti collocavit. Cajum & Lucium ² adoptavit domi per assem & libram ³ emptos a patre Agrippa: tenerosque adhuc ad curam Reip. admovit: & consules designatos circum provincias exercitusque dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiam ⁴ la- nificio assuefaceret: vetaretque loqui, aut agere quidquam, nisi propalam:

& quod in 5 diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem certum adeo prohibuit, ut 6 L. Tucinio, claro, decoroque juveni, scripserit quondam, *Parum modeste fecisse eum, quod filiam suam* 7 Baia salutatum venisset. Nepotes, & 8 literas & natate aliaque rudimenta per se plerumque docuit: ac nihil æque laboravit quam ut imitarentur chirographum suum.

NOTÆ.

1. *Cajum & Lucium*] Hi sunt quos Augusti liberos supra toties dixit.

2. *Adoptavit Domi per æsem & libram*] Adoptiones apud Romanos varie pro varia personarum conditione fieri solebant. Qui in patria potestate constituti, consentiente patre adoptabantur, ii PER ÆS ET LIBRAM debebant adoptari; hæc enim adoptio, erat imaginaria & fictitia quædam venditio, qua pater naturalis filium suum adoptivo patri cedebat, & quasi mancipabat, ad similitudinem servorum, quos & emebant hoc modo. Adhibebatur autem æs & libra & libri-pens, hoc est, minister appendendo æri destinatus, (pecuniam quippe, seu potius æs suum ab initio appendebant, non numerabant) & quinque testes cives Romani puberes quorum in conspectu qui mancipium accipiebat, seu filium alterius in adoptionem, æs tenens hæc verba proferebat: HUNC EGO HOMINEM EX JURE QUIRITIUM MEUM ESSE AJO, ISQUE MIHI EMPTUS EST HOC ÆRE ÆNEAQUE LIBRA. Tum ære libram percutiebat, ipsumque æs dabat ei a quo mancipium seu filium (nec enim hoc casu differebant) accipiebat. Hinc Horatius epist. 2 lib. 2. v. 158. *si proprium est, quod quis libra mercatur & ære*: inde *mancipare* pro *vendere* apud Ciceronem & alios, & *emancipare* pro e potestate dimittere, &c. Torrentius pro *æsem* emendavit *as*; Casaubonus *æsem* retinuit, quamquam a Jureconsultis *as* sæpius dicatur. *Domi* vero dixit. Publica enim auctoritate non egebat hujus generis adoptio, propter potestatem patris in filios; secus cum adrogaretur paterfamilias.

3. *Emptos*] Fictitia illa venditione de qua modo.

4. *Lanificio*] Ordinarium illud apud Græcos & Romanos exercitium, ut de Penelope Ovidius, de Tanaquille & Lucretia Livius, alique satis demonstrant: apud Persas probro habitum si quæ femina lanæ manus ad-

moveret, ut patet exemplo Sisigambis & aliarum, apud Curtium.

5. *Diurnos commentarios*] Hi erant privata Ephemerides, hoc est liber quo res singulis diebus gestæ describebantur a liberto, vel a servo qui ideo a memoria sive a commentariis dicebatur. At Augusti ipsius diurni actus quos singulis ipse diebus conficiebat, ea tantum continebant, quæ ad imperii rationarium pertinerent.

6. *L. Tucinio*] Variant hic quam maxime codices, alii *L. Tiinio* alii *Turinio*. *Vicino* *Vicinio*, ex hoc Torrentius conficit *L. vel T. Vinicio*; clara quippe Augusti temporibus Viniciorum familia, ut ex Velleio colligas, & ex c. 71. infra, ubi quidam Vinicius Augusti conviva legitur, ac maxime ex nummo veteri, quem Torrentius in eum finem huc protulit.

7. *Baia*] Notus aquarum calidarum balneis & deliciis locus in Campania etiam hodie *Baia*.

8. *Literas & natate*] Lipsius Elector, lib. 2. cap. 17. emendat *notare*, ut sit sensus illos ab ipsomet Augusto notas edoctos tam scribendas quam intelligendas, ut supra de Julio in Julio c. 56. notatum est, de ipso Augusto infra c. 88. Torrentius retinuit *natate* tum auctoritate codicum unanimi; tum ipso usu verbi *notare* cujus sensus numquam iste, tum denique antiquorum consuetudine adductus; hi quippe corporis & animi pariter exercitia promovebant, unde proverbium de rudi prorsus & indocto *μὴτε γὰρ μὴτε γὰρ μάταια* hoc est neque nate neque literas, quæ ambo ut addiscerent filii, præsertim satagebat Augustus. Natatio una e palestræ exercitationibus; singulis enim ferme diebus adolescentes Romani conveniebant in Campum Martium, ibi currendo, luctando & in propinquo Tiberi natando tum ad ablundas sordes cursu & lucta contractas, tum ad hanc quoque artem ediscendam exercebantur.

CAPUT LXV.

NEQUE cœnavit una, nisi ut in imo lecto¹ adsiderent : neque iter fecit, nisi ut vehiculo anteirent aut circa adequarent. Sed lætum cum atque fidentem & sobole & disciplina domus, Fortuna destituit. Julias, filiam & neptem, omnibus probris contaminatas, ² relegavit. Cajum & Lucium in duodeviginti mensium spatio amisit ambos : Cajo in Lycia : Lucio, ⁴ Massiliæ, defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulque privignum Tiberium adoptavit in foro, ⁵ lege Curiata. Ex quibus Agrippam brevi, ob ingenium ⁶ sordidum ac ferox, ⁷ abdicavit, seposuitque ⁸ Surrentum. Aliquanto autem patientius mortem quam dedecora suorum tulit. Nam Caii ¹⁰ Luciique casu non adeo fractus, de filia, absens, ac libello per ⁹ quaestorem recitato, notum Senatui fecit : abstinuitque congressu hominum diu, præ pudore : etiam de necanda deliberavit. Certe cum sub idem tempus una ex consciis liberta, ¹⁰ Phœbe nomine, suspendio vitam finisset : *Maluisse se*, ait, *Phæbes patrem fuisse*. Relegatæ, usum vini, omnemque delicatiorum cultum, ademit : neque adiri a quopiam libero, servove, nisi se consulto, permisit : & ita ut certior fieret : ¹¹ qua is ætate, qua statura, quo colore esset ; etiam quibus corporis notis vel cicatricibus. Post quinquennium demum ex insula ¹² in continentem, lenioribusque paullo conditionibus, transtulit eam : nam ut omnino revocaret, exorari nullo modo ²⁰ potuit : ¹³ deprecanti sæpe populo Rom. & pertinacius instanti, *tales filias talesque conjuges* pro concione imprecatus. Ex nepte Julia, post damnationem, editum infantem agnosci, alique vetuit. ¹⁴ Agrippam nihilo tractabiliorem, immo in dies amentio-rem, in insulam transportavit, sepsitque insuper custodia militum. Cavit etiam Senatusconsulto, ut eodem loci in perpetuum contineretur : atque ad omnem & ejus & Juliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat,

¹⁵ a Αἰδ' ὄφειλον ἀγαμὸς τ' ἐμῶν, ἀγονὸς τ' ἀπολεῖσθαι :

nec aliter illos appellare, quam *treis* ¹⁶ vomicas aut *tria* ¹⁷ carcinomata sua.

INTERPRETATIO.

a *Utinam vel sine uxore mansissem vel periissem sine liberis.*

NOTÆ.

1. *Adsiderent*] Sedebant pueri, non accumbabant, ut adhuc in Claud cap. 32. quemadmodum & fœminæ ut Valer. Max. lib. 2. c. 1. *Fœmina cum viris cubantibus sedentes cœnitabant*, qua consuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit, &c. Imus lectus ille est, quem dicto Claudii loco *fulcra lectorum* appellat. Quin & iis peculiarem mensam Tacitus assignat Annal. 13. *mos ha-*

bebatur principum liberos cum cæteris ejusdem ætatis nobiles, sedentes vesci in aspectu propinquorum, propria & parciore mensa. Hinc imi subsellii virum dixit Plautus in Stich. Act. 3. Sc. 2. v. 33. parasitum scilicet.

Haud postulo equidem summo in lecto accumbere,

Scis me dudum esse imi subsellii virum.

Et infra Act. 5. Sc. 4. v. 22.

Potius in subsellio

Cynice accipiemur quam in lectis, &c.

Et Horat. Sat. 8. lib. 2. v. 40. & epist. 2. ad Lollium.

2. *Relegavit*] In loca longe diffita: filiam scilicet in insulam Pandateriam, ut tradit Dio in actis anni 758. hodie *Palmata* in mari Tyrrheno; Neptem vero in insulam Trimerum, ut Tacitus Annal. 4. hodie *S. Maria di Tremiti* in Adriatico mari ante montem Garganum.

3. *Cajo in Lycia*] De hoc in Tiberio cap. 12. 13. 15. Lycia autem Asiae regio in ora australi hodie *Aldinelli*, aliis *Bricquia*.

4. *Massilia*] Ibi inglorius, morbo periit Hispanias petens, ut ait Velleius lib. 2.

5. *Lege Curiata*] Hoc est Curiatis lata comitiis de quibus in Jul. c. 13. ideoque publice non domi adoptavit: quid ita? quia nempe hi patre mortuo facti erant sui juris, & patres-familias: ejus autem conditionis personae nisi consensu populi & coram Pontificibus, in alterius potestatem transire non permittebantur. Hæcque adoptionis species propria appellatione dicebatur adrogatio.

6. *Sordidum*] Legit Casaubonus *stolidum ac ferox*, tum quia non putat sordes eas esse potuisse, quarum causa tantas iras conciperet, verum quidni tam sordes quam stoliditas illas excitent? tum quia Tacit. Annal. 1. Agrippam illum dicit *rudem bonarum artium & robore corporis stolide ferocem*; Salmasius ex suo codice probabat *scordalum* quod & optime dixeris: est enim *audax*.

7. *Abdicavit*] A bonis suis amovit, & exheredavit. Quintilianus in Declamat. lex abdicationis adversus ferociam filiorum constituta est.

8. *Surrentum*] In Campania hodie *Sorrento*.

9. *Quæstorem*] Is ex eorum genere fuit qui candidati principis dicti sunt, quorum opera

in libellis, aliisque ejusmodi, in Senatu significandis principes post everfam Remp. utebantur. Idem, quod hic Suetonius, habet Seneca lib. 6. de Benefic. cap. 32. *D. Augustus filiam intra pudicitia maledictum impudicam relegavit, & flagitia principalis domus in publicum emisit, &c.* Et hæc præterea deinde cum interposito tempore in locum ira subiisset verecundia, gemens quod non illa silentio pressisset, &c. exclamavit, horum mihi nihil accidisset, si aut Agrippa, aut Mecenas vixisset.

10. *Phæbe*] Vulgatæ editiones & quædam MSS. *phæde* & *phædes* habent.

11. *Qua ætate, qua statura*] Videtur ibi quidpiam latere, quod alii aliter conjiciunt, forte ut resciret plures ne an pauciores, an iidem, an alii, sæpe vel raro eam adirent, atque inde vel ejus nosset adulteros, vel etiam utrum nec ne quid pro libertate sua moliretur edisceret.

12. *In continentem*] In oppidum Rheginorum ubi inclusa fuit, hodie *Reggio* vel *Riggio* in ora Calabriae ulterioris.

13. *Deprecanti*] Hoc est cum conaretur amoliri ejus poenas.

14. *In insulam*] Planasiam hodie *Pianosa* in mari Tyrrheno: fuerunt & aliæ nominis ejusdem insulae. Notum est autem vulgate fuisse temporum illorum supplicium, in insulam deportari ex Juvenali Sat. 1.

Aude aliquid brevibus Cyaris & carcere dignum, &c.

15. *ἄλθ' ὀφθαλόν*, &c.] Versus est 3. *Iliados*.

16. *Vomicas*] Ex sunt tumores purulenti in corpore.

17. *Carcinomata*] Ex genere cancerorum sunt, eoque difficiliora sanatu, quod curationibus irritantur. De his plura apud Plinium multis locis.

CAPUT LXVI.

A. V. C.
DCCXIV.

AMICITIAS neque facile admisit, & constantissime retinuit: non tantum virtutes ac merita cujusque digne prosecutus, sed¹ vitia quoque & delicta dumtaxat modica perpessus. Neque enim temere, ex omni numero, in amicitia ejus afflicti reperientur, præter² Salvidienum Rufum, quem ad consulatum usque, &³ Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Ægypti, ex infima utrumque fortuna, provexerat. Quorum alterum res novas molientem, damnandum Senatui tradidit: alteri ob ingratum &

malevolum animum, domo & provinciis suis interdixit. Sed Gallo quoque & accusatorum denuntiationibus & Senatusconsultis ad necem compulso, laudavit quidem¹ pietatem tantopere pro se indignantium: cæterum & illa-crymavit, & vicem suam conquestus est. *quod sibi soli non liceret amicis, quate-nus vellet, irasci.* Reliqui potentia atque opibus ad finem vitæ sui quisque ordinis principes floruerunt: quamquam & offensis intervenientibus. De-sideravit enim nonnumquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ pa-tientiam, & Mœcenatis taciturnitatem: cum ille ex levi² rigoris suspicione, & quod³ Marcellus sibi anteferebatur, ⁷ Mitylenas se, relictis omnibus, con-tulisset: hic, secretum de comperta Murenæ conjuratione uxori ⁸ Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse invicem ab amicis benevolentiam mutuam, tam a defunctis quam a vivis. Nam quamvis minime appeteret hereditates, ut qui numquam ex ignoti testamento capere quidquam sustinuerit: ⁹ amicorum tamen suprema judicia morosissime pensitavit: neque dolore dissimulato, si parcius, aut citra honorem verborum: neque gaudio, si grate pieque quis se prosecutus fuisset. Legata, vel partes hereditatum, a quibuscumque pa-rentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere, aut, si pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incremento restituere consueverat.

INTERPRETATIO.

¹ Nihilominus examinavit admodum soli-cite ultimas voluntates amicorum suorum, ut nequidem dissimularet acerbiter suam si-

quis dedisset minus & sine honorifico elogio, vel latitiam si aliquis memori animo & pio fuisset erga se.

NOTÆ.

1. Sed vitia, &c.] Casaubonus in mem-branis legebat: sed vitia quoque duntaxat & modica delicta perpeffus. Unde ipse sic legen-gendum censuit: nec vitia quoque duntaxat, sed & delicta modica perpeffus.

2. Salvidienum.] Hunc conjuratis annu-merat Livia apud Senecam lib. de Clemen-tia c. 9. Dio lib. 48. refert huic cum gre-gem pasceret, flammam e vertice emicuisse futuræ magnitudinis omen, ut infra Tib. c. 14. notabitur; atque eo dignationis apud Augustum pervenisse, ut cum Augustus nec dum Senatorem, consulem tamen designa-vit, & Appianus 5. bellor. civil. hoc ejus crimen fuisse refert, quod Augustus ab An-tonio acceperat Salvidienum, cum Galliæ Narbonensis exercitui præfesset, ad se defi-cere voluisse; unde Augustus prætextu ne-gotii cujusdam accersitum occidi jussit, pau-lo, ut patet, aliter ac Suetonius.

3. Cornelium Gallum.] Servius in Eclog. 30. Virgii Caium appellat, Eutropius

Cnaum hic est, inquit Servius, Caius Asinius Gallus orator Asinii Pollionis filius, &c. fuit autem amicus Virgilio adeo, ut quartus Geor-gicorum a medio ad finem ejus laudes teneret, quas postea jubente Augusto in Aristar fabularum commutavit, &c. Ingratum autem & male-volum suum animum videtur indicasse qua-dam linguæ per ebrietatem petulantia, Ovi-dius quippe.

Nec fui opprobrio celebrasse Lycorida Gallo;
Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Quamquam adhuc dissentiat Amm. Marcel-linus lib. 17. de Asinio Pollione supra c. 43. & lib. 1. c. 30.

4. Pietatem.] Principi maledicere impietatem appellant, contrarium contrario vocabulo.

5. Rigoris.] Lipsius notis ad Velleium scri-bendum censet frigoris; nam frigora & fri-guscula inter amantes, amicos satis usitata. Casaubonus auctoritatem codicum secutus nihil immutat & rigorem intelligit, quasi Agrippa suspicatus esset, se minus familia-

riter acceptum ab Augusto, quo sensu dixit in Jul. c. 78. *minus familiari vultu respexisse*, cui opponitur blanda salutatio cum quibusdam familiaritatis notis. Plinius in Panegyri. *gratum quod tantum non ultro clientibus salutatis quasdam familiaritatis notas adderet* Casauboni mentem firmat Plinius, qui inter Agrippæ incommoda prægrave soceri, (id est Augusti) servitium annumerat. Muretus idem quod Lipsius censuit 1. Annal. Taciti.

6. *Marcellus*] De quo supra c. 63.

7. *Mitylenas*] Hodie Metelin in insula Lesbos. Dio lib. 53 auctor est in Syriam missum, ibi constitisse, provinciamque per legatos administrasse.

8. *Terentia*] Hanc Dio lib. 54. Murenæ sororem fuisse ait, & imminutæ causam amicitiae fuisse certamen de forma hanc inter & Liviam.

CAPUT LXVII.

Patronus dominusque non minus severus quam facilis & clemens, multos libertorum in honore & usu maximo habuit: ut ¹ Licinium Encladum, aliosque. Cosmum servum gravissime de se ² opinantem, non ultra quam compedibus coërcuit. Diomedem ³ dispensatorem, a quo, simul ambulante, incurrenti repente fero apro per metum ⁴ objectus est, maluit timiditatis arguere quam noxæ: remque non minimi periculi, quia tamen fraus aberat, in jocum vertit. Idem Proculum ex acceptissimis libertis mori coëgit, compertum adulterare matronas: Thallo ⁵ a manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, ⁶ crura effregit. Pædagogum ⁷ ministrosque Caii filii, per occasionem valitudinis mortisque ejus, superbe avareque in provincia grassantes, oneratis gravi pondere cervicibus, præcipitavit in flumen.

NOTÆ

1. *Licinium Encladum, &c.*] Josephus antiquit. lib. 17. Celadi cujusdam meminit unde suspicatur Casaubonus legendum hîc *Licinium & Celadum*. Alii passim leguntur Augusti liberti, ut Thyrsus, Eros, Proculus, Epaphroditus, Polybius, Julius Marathus, &c.

2. *Opinantem.*] Vide supra c. 51. de hujus verbi significatu.

3. *Dispensatorem*] Is minister est ex servorum plerumque numero, cui omnes familiæ rationes erant commissæ. Macrobius lib. 2. cap. 3. de ipso Augusto loquens *dispensatorem vocavit, centum sesteria Graculo numerari jussit*. Juvenal. Sat. 2. *Prælia quanta illuc, dispensatore videbis armigero*, &c. & Suetonius multis adhuc locis infra.

4. *Objectus est*] An ita intelligendum ut Diomedes ille irruenti apro Augustum objecerit, quo ejus vitaret incursum, an vero fuga illum deseruerit?

5. *A manu*] Hoc est scriba qui ideo servus ananuenfis, in Jul. c. 74.

6. *Crura effregit*] Crurifragium quod & crurifrangium, nam antiqui *frago* pro *frango*

ut & *tango* pro *tango* dixere, servorum præsertim supplicium Senec. lib. 3. de ira c. 32. *Magnam rem sine dubio fecerimus, si servulum infelicem in ergastulum miserimus. Quid properamus verberare statim, crura protinus frangere*, illud antiquitus ut pote. Plauti temporibus in usu. *Asinaria Act. 2. Sc. 4. v. 68.*

Crura hercle effringentur.

Quin & hæc in liberos quoque homines exercita sævitia ex eodem Senec. 3. de ira c. 13. hinc tot hujus in Martyrologiis exempla, & Tiber. c. 44.

7. *Præcipitavit*] Genus hoc supplicii non multo apud Romanos in usu fuerat, sed provincialibus id illis Augustus indulgebat, ut suis in improbos istos homines legibus animadverterent. Provincia quippe in qua Cæsar obiit, Syria fuit, aut Lycia, nec enim auctoribus super hac re convenit, in illa autem supplicium illud cognitum, ut ex Matthæi c. 18. & Hieronymo probat Casaubonus, ut & de Lycia Græcisque Polybius, Diodorus, Plutarchus, alii tamen pedibus, alii cervicibus pondera alligabant.

CAPUT LXVIII.

PRIMA juvena variorum dedecorum infamiam subiit. Sex. Pompeius ut effœminatum insectatus est. M. Antonius adoptionem avunculi stupro meritum. Item ¹ Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam a Cæsare, A. ² etiam Hirtio in Hispania c.c.c. millibus nummum substravit: solitusque sit crura suburere ³ nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondam universus ludorum die, & accepit in contumeliam ejus, & assensu maximo comprobavit versum in scena pronuntiatum de ⁴ Gallo matris Deum tympanizante,

Videsne ut cinædus orbem digito temperet?

NOTÆ.

¹. *Lucius*] Antonius scilicet Marci Antonii frater de quo supra c. 14.

². *Aulo Hirtio*] Consuli qui Mutinensi bello periit c. 10. & 11.

³. *Nunc ardenti*] Qui glabri videri volebant & molles, variis ii modis sibi pilos aut adurebant aut evellebant. Hoc quamvis ab initio fœminarum duntaxat esset; viri tamen postmodum usurparunt, sed non sine fœminati animi suspitione: hinc Juvenal. Sat. 9.

*Nullus tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia visci
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida
crura.*

Et Martial. Epig. 62. lib. 5.

Crura gerit nullo qui violata pilo.

⁴. *Gallo matris Deum*] Hæc erat Cybele, quam & Rheam & Berecynthiam magnam deorum matrem, Idæamque appellitari notius est; quæ nihil aliud fuit quam terra communis parens; unde Lucretius de ea lib. 2.

Muralique caput summum cinxere corona

Exemiis munita locis quod sustinet urbes.

Et Virgil. lib. 10. v. 254.

*Alma parens Idæa deum cui Dindyma
cordi*

Turritaque urbes, &c.

Locis innumeris hujus sacerdotes diceban-

tur Galli, vel a Gallo flumine Phrygiæ; ex quo qui biberat, furore correptus, genitalia sibi amputaret, vel a Gallo quodam qui primus Cybeles sacerdos fuerit, ut ut est, ii samia testa, genitalia sibi præcidebant, auctore Plinio lib. 35. c. 12. cujus rei causam videsis apud Arnobium lib. 5. adversus Gentes: quamquam non nihil differat Catullus Galliambo de Berecynthia, & Dionysius Halicat. lib. 2. Hinc molles & effœminati passim dicuntur. Unus iis præerat, qui dicebatur Archigallus.

⁵. *Urbem digito temperet*] Tympana præcipua fuere in Cybeles sacris Gallorum instrumenta, ea rotunda & digito vel palma pulsari solita. Lucretius lib. 2.

Tympana tenta tonant palmis, & cymbala circum

Concava.

Enervatos & effœminatos quoscunque tympana vel cymbala gestare dicebant: Plautus Truculento Act. 2. Sc. 7.

Mæchum, malacum, cincinnatum umbraticolam, tympanotribam

Amas? hominem non nauci?

Quia vero forma hæc rotunda orbem referebat, hinc de Augusto, Galli instar, effœminato, Romanum tamen orbem temperante nutu suo, dictum accipiebant hunc versum. Reliqua turpiora quam ut explicationem patiantur.

CAPUT LXIX.

A Dulteria quidem exercuisse, ne amici quidem negant: excusantes sane, non libidine, sed ratione commissa: quo facilius consilia adversariorum per cujusque mulieres exquireret. M. Antonius super¹ festinatas Liviae nuptias objecit, & foeminam consularem e² triclinio viri coram in cubiculum abductam, rursus in convivium rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductam: & dimissam Scriboniam, quia liberius doluisset nimiam potentiam³ pellicis: &⁴ conditiones quaesitas per amicos, qui matresfamilias & adultas aetate virgines denudarent, atque perspicerent, tamquam⁵ Thoranio mangone vendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc, nec dum plane⁶ inimicus, aut hostis. *Quid te mutavit? quod reginam in eo? uxor mea est. Nunc coepi, an abhinc annos novem? tu deinde solam Drusillam inis? ita valeas uti tu hanc epistolam cum leges, non inieris Tertullam, aut⁷ Terentillam, aut Rufillam, aut Salvianam Titisceniam, aut omnes. Anne refert ubi & in quam arrigas?*

NOTAE.

1. *Festinatas Liviae nuptias*] Utpote quam praegnantem abduxit c. 62.

2. *E Triclinio viri*] Hæc est codicum omnium lectio: emendant tamen interpretes, viro ne in ipsius viri domo abductam intelligant, sed tantum viro praesente; non autem quin vox *coram* absque casu etiam ponatur ut Ode 6. lib. 3. Horatius.

Sed iussa coram non sine conscio

Surgit marito,

3. *Pellicis*] Pellex ea dicitur, quæ cum eo corpus miscet, qui uxorem habet, sed uxoris tantum pellex non etiam viri. Cicero in Oratore num. 108. *Uxor generi, noverca filii, filia pellex*, &c. Sic apud Ovidium Metam. lib. 10. Mirra Cyniram patrem ardens seipsam interpellat.

Tunc eris & matris pellex, & adultera patris, &c.

Sic & in Jul. c. 49. quamquam alio quoque sensu, usurpatam reperias hanc vocem.

4. *Conditiones*] De hujus vocis significatu

in Jul. c. 27.

5. *Toranio mangone vendente*] Hoc pacto emebantur a mangonibus mancipia, qui multis modis illa fucabant, ut pretiosiora efficerentur, unde mangonizandi verbum. Plinius lib. 32. c. 10. *ita pueris mangonizavit Salpe obstetrix*. Et de eorum etiam arte ad gracilitatem mancipiorum emendandam lib. 23. c. 6. Gemmarum quoque mangones dixit idem extremo ipso libro 37. scilicet c. 13. vide c. 42. Toranius autem celebris quidam illius temporis mango.

6. *Plane inimicus, aut hostis*] Aperte distinguit, hic enim privatorum est, ille Reip.

7. *Terentillam*] Diminutio est, seu blandiens quædam appellatio, quales inter amantes usurpantur pro *Terentia* Mæcenatis uxore dixit, sic & *Tertullam*, & *Rufillam* pro *Tertia* & *Rufa*. Hujus loci sensus est, opto ut tam firma tibi sit valetudo, cum accipies hanc epistolam, quam verum erit te non inivisse, &c.

CAPUT LXX.

COE NA quoque ejus secretior¹ fabulis fuit, quæ vulgo² *deinde* vocabatur: in qua Deorum Dearumque habitu discubuisse convivas, & ipsum pro Apolline ornatum, non Antonii modo epistolæ singulorum nomina amarissime enumerantis, exprobrant, sed & sine auctore notissimi versus:

*Cum*² *primum* *istorum* *conduxit* *mensa*³ *choragum*,
Sexque *Deos* *vidit*⁴ *Mallia*, *sexque* *Deas*:
Impia *dum* *Phœbi* *Cæsar* *mendacia* *ludit*,
Dum *nova* *divorum*⁵ *cœnat* *adulteria*

3 *Omnia* *se* *a* *terrīs* *tunc*⁶ *Numina* *declinarunt*:
Fugit & *auratos* *Juppiter* *ipse*⁷ *thronos*.

Auxit cœnæ rumore summa tunc in civitate pænuria ac fames. Acclamatumque est postridie, frumentum omne Deos comedisse: & Cæsarem esse plane Apollinem: sed Tortorem.⁸ Quo cognomine is Deus⁹ quadam in parte urbis colebatur. Notatus est ut pretiosæ suppellectilis¹⁰ Corinthiorumque præcupidus, & alexæ indulgens. Nam & proscriptionis tempore ad statuam ejus adscriptum est,

*Pater*¹¹ *argentarius*, *ego*¹² *Corinthiarum*.
 cum existimaretur, quosdam propter¹³ vasa Corinthia inter¹⁴ proscriptos curasse referendos. Et deinde bello Siciliensi epigramma vulgatum est,
*Postquam*¹⁵ *bis* *classe* *victus* *naves* *perdidit*,
Aliquando *ut* *vincat*, *ludit* *assidue* *aleam*.

INTERPRETATIO.

² Statim atque conviva isti pacti sunt cum chorago, & Mallia vidit sex Deos, ac totidem deas. Dum Augustus per mendacium ne-

fandum, effingit Phœbum & exprimit adulteria deorum cœnando, &c.

NOTÆ.

1. In fabulis] Hoc est in ore vulgi & quotidianis rumoribus. Ovid.

Fabula nec sentis tota jactaris in urbe.

2. *duodecim*] Hoc est duodecim deorum; quos vocabant majores Ennii versibus expressos.

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,

Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

3. *Choragum*] *χορηγος* Græcis ille est qui sumtus præbet in ludos sacros chorique & convivii quasi ductor & magister est. Latinis vero Choragus est vel præfectus, vel locator histrionicorum instrumentorum, seu ornamentorum totiusque Choragii, hoc est Scenici apparatus, & suppellectilis. Sensus igitur est fugisse deos, ubi primum parari viderunt suppellectilia illius cœnæ Histrionicæ, cujus convivæ exhibituri erant adulteria deorum.

4. *Mallia*] Vel una est e sex illis mulieribus, quæ dearum habitu cœnæ intererant, vel, quæ Sabellici mens est, mulier quædam

quæ ista viderit, & detexerit.

5. *Cœnat, adulteria*] Quo sensu Cicero in Topicis dixit *ad has discendi epulas recepi* & D. August. in libris Confess. *iniquitatem epulari*.

6. *Tunc numina declinarunt*] Unde forsitan factam dixere penuriam, quod irati dii, deæque annonam pro more non suppeditassent, hinc etiam tortorem non male dixeris Apollinem illum falsum, Augustum scilicet, cujus causa copiosæ messis loco, cui maturandæ verus Apollo præest, ea sterilitas facta fuerat, qua torquebantur, in ultionem divini contemptus.

7. *Thronos*] Hoc est pretiosas illas sellas quas habebat in capitolio. Quæ lectio plurium codicum auctoritate confirmata est; quamquam in nonnullis extet *toros* & præfert Torrentius de Jovis lectisternio intelligens, quod in Capitolio stratum esset; rejicit Casaubonus quod nulla tunc temporis lectisternia fuisse legantur; verum quidni de deorum pulvinaribus intelligat? de quibus in Jul. c. 76. & supra c. 45. Quod autem

hronos Latinum neget Torrentius, non ita firmum videtur, nam in pervigilio Veneris, quod carmen cuiusvis sit, antiquum omnes fatentur, legas.

Cras Dione jura dicet fulia sublimi throno.

8. *Quo cognomine*] Ut de Sandaliario supra c. 57. dictum est.

9. *Quadam parte urbis*] Prope Suburam verisimiliter colligas ex Martial. Epig. 17. lib. 2.

Tonstrix subura faucibus sedet primis

Cruentapendent qua flagella tortorum.

Cum autem in Subura primo Julius habitasset, ut in Jul. c. 46. si existimetur eo loci facta hæc cœna; eo potiori jure dictus fuerit *Apollo Tortor*, quod in eodem vico *Apollo fœtus* esset, in quo sub ejusmodi cognomine *Apollo Tortor* erat.

10. *Corinthiorum*] Corinthia dicebantur simpliciter ejusmodi opera, quæ ex pretioso illo ære Corinthio conflata erant, quod *casus miscuit* ut ait Plinius lib. 34. cap. 2. Capta scilicet & inventa Corintho circa annum U. C. 608. ut ait ibidem Plinius. De quo & Florus lib. 2. c. 16. de Mummio illius expugnatore loquens. *Quantas opes abstulerit & cremaverit hinc scias, quod quidquid Corinthii aris toto orbe laudatur incendio superfuisset comperimus; nam & aris pretiosiorum notam ipsa opulentissima urbis fecit inju-*

ria, quia incendio permixtis plurimis statuis atque simulacris aris, auri, argentique vena in commune fluxere. Alii non casu sed industria cujusdam ætarii artificis mistum, alii non urbis, sed unius ædificii in quo plurima erant signa, incendio factam narrant mixtionem de qua dissensione videtis Muretum lib. 3. Var. lect. c. 5.

11. *Argentarius*] Supra c. 3.

12. *Corintharius*] Corinthiorum artifex, sed & minister ille postea sic dictus est, qui in aula principum curam horum operum gerebat: veterem lapidem laudat Casaubonus CALLITYCHE ZOILI CORINT. AGRIPP.

13. *Vasa Corinthia*] Veteres Critici dicendum voluere *Corinthiaca vasa* cui tamen observationi MSS. multorum libros non convenire notat Casaubonus.

14. *Inter proscriptos*] Exemplo forte Antonii: idem de Augusto quoque suspicati sunt: Plinius enim lib. 34. c. 2. proscriptum ab Antonio Verrem narrat non aliâ de causa quam quod Corinthiis se ei cessurum negavisset. Quæ plurima ex Sicilia Verres abduxerat, ut fuse objicit Cicero in Verriis.

15. *Bis classe victus.*] Vide supra c. 15. de duplici naufragio.

C A P U T L X X I .

EX quibus siue criminibus siue maledictis, ¹ infamiam impuditiæ facillime refutavit, & præsentis & posteræ vitæ castitate. Item lauitiarum invidiam, cum & ² Alexandria capta, nihil sibi præter unum ³ murrhinum calicem, ex instrumento regio, retinuerit, & mox vasa aurea assiduissimè usus ⁴ conflaverit omnia. Circa libidines ⁵ hæsit: postea quoque, ut ferunt, ad vitiandas virgines promptior, quæ sibi undique etiam ab uxore conquirerentur. Aleæ rumorem nullo modo expavit: lusitque simpliciter & palam oblectamenti causa, etiam senex: ac, ⁶ præterquam Decembri mense, aliis quoque ⁷ festis profestisque diebus. Nec id dubium est: ⁸ autographa quadam epistola, Cœnavi, ait, *mi Tiberi, cum iisdem.* Accesserunt convivæ ⁹ Vinicius & Silvius pater. ¹⁰ Inter cœnam lasimus ¹¹ *heri & hodie.* ¹² Talis enim jactatus, aut ¹³ quisque canem, aut senionem miserat, in singulos talos ¹⁴ singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat universos qui ¹⁵ venerem jecerat. Et rursus aliis literis, Nos, *mi Tiberi,* ¹⁶ *Quinquatrus satis jucunde egimus.* Lusimus enim per omnes dies, ¹⁷ *forumque aleatorium calfecimus.* ¹⁸ *Frater tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summam tamen perdidit non multum: sed ex magnis detrimentis præter spem paullatim*

paullatim retractus est. Ego perdidi ¹⁹ viginti millia nummum, meo nomine: sed cum effuse in lusu liberalis fuisssem, ut soleo plerumque. Nam si ²⁰ quas manus remissem cuique, exegissem, aut retinuissem quod cuique donavi, vicissem vel quinquaginta millia. Sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cœlestem gloriam efferet. Scribit ad filiam, Misi tibi denarios ²¹ ducentos quinquaginta, quos singulis convivis dederam, si vellent inter se, inter cœnam vel talis ²² vel par impar ludere.

NOTÆ.

1. *Infamiam impudicitia*] Illius nempe, qua prostitutus existimabatur, refutavit autem illis legibus, quibus huiusmodi sceleribus pœnas irrogabat c. 34.

2. *Alexandria capta*] Supra c. 17.

3. *Murrhinum calicem*] Plinius lib. 37. varia circa gemmas considerans ac præsertim c. 1. iis annumerat murrham, & murrhina vasa, qua mente fuisse videntur & Seneca lib. 7. de beneficiis c. 9. & Martialis aliique passim. Propertius tamen Elegia 5. lib. 4. fictilia fuisse murrhina vasa aperte indicat.

Seu quæ palmifera mittunt venalia Theba,

Murrheaque in Parthis pocula cocta foris.

Ad quem locum Josephus Scaliger eadem esse dicit, quæ nos porcellanea nuncupamus. Et jure miratur ignotum Plinio hunc Propertii locum, certe idem hic auctor lib. 37. c. 2. dicit e Carmania advehi murrhin: quo probabile sit ignorasse antiquos qua ratione fierent murrhina, aut quid ipsa foret murrha. Qui enim regiones illas peragrare, porcellanea fieri narrant in Sina ex luto quodam albo in fornacibus cocto, apposite, ut patet ad mentem Propertii, quibus tamen viderint an ea convenient omnia, quæ de murrhinis ibidem habet Plinius.

4. *Conflaverit*] Supra c. 52.

5. *Hasit*] Quasi ad scopulum, Metaphora est, ut patet, ducta a re nautica, sic Cicero pro Roscio dixit ne Scyllao illo aris alieni in freto ad columnam adhæresceret, in Tribunatus portum confugit.

6. *Ac præterquam mense Decembri*] Hoc est præterquam quod ex more publico ludebat assidue per mensem Decembrem &c. Tunc enim temporis tota civitas ludorum & luxuriæ apparatu personabat, cum totus propemodum ille mensis, festis transfigeretur, ut cap. 32. notatum est Saturnalia præsertim ad 14. Cal. Jan. magna hilaritate celebrabant, ut ex Macrobio colligere facile est.

7. *Festis, Profestisque diebus*] De his Macrobius lib. 1. c. 16. Numa ut in menses annum, ita in dies mensem quemque distribuit, diesque omnes aut festos, aut profestos, aut intercios vocavit. Festi diis dicati sunt. Profesti hominibus, ob administrandam rem privatam, publicamque concessi. Intercisi deorum hominumque communes sunt &c.

8. *Autographa*] Ipsius manu scripta.

9. *Vinicius & Silvius*] Forte Vinicius ille de quo supra c. 64. Pro Silvius scribit Casaubonus Silvius, Torr. mallet Salvius. Fuit utraque gens Romana, non vero Silvia: fuit quidam tunc temporis M. Salvius Otho Livie familiaritate conspicuus, cujus meminit infra in Othone c. 1.

10. *Inter cœnam*] Hoc est inter cœnæ fercula, lautiores enim cœnis suis lusus inferebant, unde & cum apophoretis afferebantur quoque tali & tesseræ, ut ex Plauti Asinaria Act. 5. Sc. 2. v. 55. Propertio, Martialique, &c. colligas.

11. *seniliter*] Adverbium Græcum. Hoc est seniliter, more scilicet senum oblectamenti causa, non cupiditate lucri. Ita Cicero in libro de Senectute 58. nobis senibus ex multis lusionibus talos relinquant, & tesseræ: id ipsum tamen ut libebit, &c.

12. *Talis enim*, &c.] Talus ossiculum est, quod bisulcis animalibus in posteriorum pedum articulo, sive ut aliis placet, in ipsa cruris posterioris suffragine reperitur. Ut ait Aristoteles lib. 2. de Historia animalium c. 1. & ex eo Plinius libro 11. c. 45. huiusmodi ossibus vel veris vel ad eorum similitudinem fictis ex ebore, v. g. auro, argento, &c. usi sunt senes & pueri ad ludendum: quo modo hodieque tesseris ludimus, in tabulam quam & abacum & alveolum lusorium dixeret, missis vel manu, vel potius pyrgo seu turricula (qualem nos un cornet) ne manus dexteritate fraus aliqua fieret: unde Martialis Epig. 16. Apophoret. pyrgum seu turri-

culam illam loquentem inducens ait.

Quarit compositos manus improba mittere talos,

Si per me mittit, nil nisi vota facit.

13. *Ut quisque Canem aut Senionem*] Talis quatuor lufere, totidem quot erant tali latera ad ludum adhiberi solita, summa quippe pars & ima curvatur magis, quam ut iis posset consistere: Latera hæc ita inter se opposita sunt, ut duorum alterum cavum, alterum dorso quodam emineat ὑπὸν illud hoc est *supinum*, hoc autem πρὸν hoc est *prorum* Aristoteles ibidem appellavit: alia duo latera sibi quoque opposita sunt, alterum non nihil cavum est instar literæ S, alterum ferme planum nisi si tantisper emineat, καὶ & χῖα de pluribus enim loquitur, vocat Aristoteles, χῖα Julius pollux appellat

hoc est unitatem, Latini *canem*, ut & καὶ *Senionem* sive *cum*, *Supinum* autem & *prorum* ternarii & quaternarii nomine appellavere, unde animadvertere est, quod notat Casaubonus opposita duo latera septenarium semper numerum effecisse hoc modo

canis senio vel cons

1 ————— 6

3 ————— 4

14. *Singulos denarios*] *Nostrates* 3 s. 6 d. ut in Jul. c. 4. notatum est. His verbis patet *Senionem* quoque ex infelicibus missibus unum fuisse, contra tamen omnino *Persius* qui *Satyra* 3. *dextrum* appellat. *quid dexter Senio ferret.*

Scire erat in votis, damnosa canicula quantum

Raderet, &c.

Et merito, *Senio* quippe, ut notant veteres *Glossæ* ad illum locum, *major missus, ut canis minor*. Hinc haud immerito colligas genus hoc ludendi, quo tunc utebatur *Augustus*, iisdem atque publicum aleatorum legibus non constituisse, quod certe innuere videtur ipsemet: nisi enim peculiari quadam lege lusisset, satis fuerat dixisse *inter cœnam lusimus talis*. Infelicem fuisse *canis* missum tum ratione, quia minimus omnium, tum *Persii* loco patet aliorumque qui *damnosum* appellant *Propert.* lib. 4. *Elegia* 9.

Semper damnosi subsiliere canes,

Ovidius 2. de arte v. 206.

Seu jacies talos, victam ne pœna sequatur,

Damnosi facito stent tibi saepe canes, &c.

15. *Qui Venerem jecerat*] Quatuor talorum quales modo descripti sunt missus diversi,

non plures quam 35. ut notat *Eustathius* in penult. *Iliados* & animadvertenti patebit; aliis alii nominibus, ut quidam existimant, appellati, ut *deorum Heroum Poëtarum, meretricum, &c.* *Venus* dicebatur omnium fortunatissimus, tuncque eveniebat cum missis e turricula tali diversa omnes facie apparebant hoc pacto 1. 3. 4. 6. binarius enim & quinaris in talis nullus erat, *Martialis Apophoret.* 14. cui titulus *tali eborei.*

Cum steterit vului nullus tibi talus eodem

Munera me dices magna dedisse tibi.

Et unus instar, omnium huic rei probandæ *Lucianus* in amoribus, ubi de eo adolescente loquitur qui talos apud statuam *Veneris Gnidæ* jactat καὶ βαλὼν ἐπὶ σκοπῷ μαλιστα ἔπειτε τὴν θεὰν αὐτὴν ἐν βωλῇ τοῖς μηδένος ἀσφαλέως πρὸντος ἴσῳ σκῆματι περὶ σκύνει, τῆς ἐπιθυμίας περὶ ἑσθλὰ νομίζων; hoc est, & jactans ad scopum maxime si ipsam deam (venerem) feliciter jactasset, nullo talo aequali figura cadente, adorabat existimans se optata consecuturum. Hoc eodem sensu *Propertius* ibid.

Me quoque per talos venerem quarente secundos, &c.

16. *Quinquatrus*] *Torr.* in optimo lib. legit *quinquatris* *Casaubonus* *quinquatriis* ita tamen ut probet *quinquatrus* ex *Memmii* & *Lisæi* codicibus. Sed in accusandi casu, quod lectionem nostram confirmat, exigere quippe videtur hoc analogia, quam & *quinquatria* *Domitiani* c. 4. legas & *Horatius* epist. 2. ad *Florum*.

Puer ut festis quinquaribus olim.

Quinquatrua festa sunt *Minervæ*, sive quod post quintum diem *Idus Martii* contingerent; sive quod ut ait *Ovidius* 3. *Fast.* sub finem per quinque dies celebrarentur, *nominaque a junctis quinque diebus habent.* Ubi notare est ex *Gellio* lib. 2. cap. 21. terminationis causa addi *atrus* ut etiam in *sexatrus septimatrus, &c.* aliquid addunt, *Varro* lib. 5. de L. L. & *Macrobius*.

17. *Forum aleatorium*] *Torrentius* & *Casaubonus* interpretantur de lusorum qui frequentes adfuissent conventu, metaphora ducta a foro quo confluebant aleones, aliique eiusmodi homines sordidi, qui omnem existimationis suæ curam deposuerant, unde *Cicero* *Philippica* 2. *hominem omnium nequissimum qui non dubitaret in foro alea ludere.* Hinc ab ædilibus expellebantur lege quæ erat de alea, puniendi. *Cicero* ibidem lege qua est de alea condemnatum qui in

integrum restituit, is non apertissime studium suum ipse profitetur. Salmasius tamen ad Flavianum Vopiscum utrumque misere falli ait, & forum aleatorium pro alveo lusorio, seu tabula ipsa inquam tali mittebantur, intelligit nam, inquit, forus & tabula idem. Unde fori navis & fori tabulata, & fori torcularium. Quod quam bene, viderint alii. Ego sane tanti viri eruditionem potius hinc laudaverim, quam sententiam.

18. *Frater tuus*] Drusus Nero de quo infra.

19. *Viginti millia nummum, &c.*] Hoc est nostrates libras 880. quinquaginta vero millia 2200 l, ut supra in Jul. c. 4.

20. *Manus*] Casaubonus explicat de pecunia quam quisque post jactum felicem conferebat quem secutus Franc. Juic- tus in notis suis vertit *coups de d*

21. *Ducentos quinquaginta denario*] Hoc est mille nummos, in denario quippe quatuor nummi sestertii ut supra in Jul. cap. 4. notatum igitur 43 l. 15 s.

22. *Par impar*] Vel talis vel nuciibus, quod & nummis fiebat, lusu perterriti. Hinc Horatius *ludere per impar, equitare in arundine longa*; similis erat lufio quando querebant *caput* aut *navim* de qua Macrobius lib. 1. c. 7.

CAPUT LXXII.

IN cæteris partibus vitæ continentissimum fuisse constat, ac sine suspitione ullius vitii. Habitavit primo juxta ¹ Romanum forum supra ² Scalas anularias, in domo quæ Calvi oratoris fuerat: postea in ³ Palatio: sed nihilominus in ædibus modicis Hortensianis, & neque laxitate neque cultu conspicuis: ut in quibus porticus breves essent ⁴ Albanarum columnarum, & sine marmore ullo aut insigni pavimento ⁵ conclavia. Ac per annos amplius quadraginta ⁶ eodem cubiculo hieme & æstate mansit: quamvis parum salubrem valetudini suæ urbem hieme experiretur, assidueque in urbe hiemaret. Si quando quid secreto aut sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, quem Syracusas & ⁷ *πρυόφυον* vocabat: huc transibat, aut in alicujus libertorum suburbanum: æger autem in domo Mæcenatis cubabat. Ex secessibus præcipue frequentavit maritima, ⁸ insulasque Campaniæ, aut proxima urbi oppida, ⁹ Lanuvium præneſte, Tibur: ubi etiam in porticibus ¹⁰ Herculis templi per sæpe jus dixit. Ampla & operosa ¹¹ prætoria gravabatur. Et neptis ¹² quidem suæ Juliæ, profuse ab ea extracta, etiam diruit ad solum: sua vero quamvis modica, non tam statuarum, tabularumque pictarum ornatu, quam ¹³ xyſtis & ¹⁴ nemoribus excoluit, rebusque vetustate ac raritate notabilibus: qualia sunt ¹⁵ Capreis immanium belluarum, ferarumque membra prægrandia, quæ dicuntur ¹⁶ Gigantum ossa, & arma Heroum.

NOTÆ.

1. *Romanum forum*] De foris quæ Romæ erant in Julio c. 26.

2. *Scalas anularias*] Scalæ anulariæ: nomen vici quem e regione fori collocat etiam Onuphrius Panvinus. Cur ita sit appellatus conjici vix possit. Beroaldus quidem existimat habitasse peculiari forte vico anularios artifices, quod Romæ magnus esset anullorum usus, sed cur *scalas* dixit?

3. *Palatio*] Supra c. 3. & 29.

4. *Albanarum columnarum*] Ex Albano lapide vicino & villore, ut pote qui mollis esset, & nisi tegeretur, minime ad laborem idoneus.

5. *Conclavia*] Alii secretiora ædium loca ubi mulieres confabulari solerent, intelligunt: alii cœnationes & triclinia, aliaque id genus ædium membra, quæ una clavi eadem-

demque clauderentur , quam sententiam præter nominis etymon , confirmet etiam quod de pavimenti subjungit.

6. *Eodem cubiculo , &c.*] Qua consuetudine a delicatiorum illius maxime temporis moribus longe aberat. Lucullus quippe mutandam cum tempore habitationem aiebat; ne hominibus prudentiores esse viderentur grues & ciconiæ. Mos hic ex Asia Romam inductus est , ubi hoc superadditum , ut non triclinia modo & cubicula pro tempore diversa forent , sed & ipsa domus supellex omnis , ac præsertim quæ auro constabat & argento , quin & anulos æstivos ridet Juvenal. Sat. 1. v. 28.

Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum

Nec sufferre queat majoris pondera gemma.

Nota hic hiemandi verbum varie accipi: Erasmus quippe existimat idem esse ac tempestate seu incommodo affligi hiemis , vox enim hiems pro tempestate usurpari sæpissime notum est. Contra Torrentius simpliciter intelligit pro tempus hibernum peragere , sed luxam fassus orationem legit *hiemans* quod certe malim ; vel *assidue tamen hiemabat* . &c. priore enim intellectu implexa fuerit oratio.

7. *τεχνονομία*] Quasi artium productio est a voce *τέχνη* , hoc est , *ars* & *νόμος* hoc est *genus* , quod ad excolendas , excogitandasve artes illuc secederet , quem locum *Syracusas* quoque appellabat , ex more qui tum temporis invaluerat , ut delicata etiam , si sic loqui fas est , nomina & a Græcis petita villis suis imponerent , v. g. Academia , Pausilipum & cætera ejusmodi celebrium villarum ; sive etiam , ut innueret , tam placere sibi locum illum quam delicato cuidam Syracusæ amœnissima Siciliæ civitas.

8. *Insulasque Campania*] In illo sinu sunt , Pandatheria cap. 65. Ænaria hodie *Ischia* Capræ , &c. Quam vero in deliciis fuerit omnis hæc ora Campaniæ , innumeris auctorum locis colligere est : Proceres enim Romani æstate secedebant in Prætoria sua magnifice illic extructa ; unde *amœna litorum* κατ' ἐξωνίᾳ pro locis omni genere vo-

luptatis affluentibus , Tacitus Hist. 3. 76. *noctu dieque fluxi , & amœna litorum personantes*. Aurelius Victor in Aureliano , *qua in tantum petulantia proruperat , ut in Campania sedens amœna litorum obsideret* , &c.

9. *Lanuvium Praneste , &c.* Latii oppida illud dicitur hodie *Civita Indovina* hoc vero , *Palestrina*.

10. *Herculis templi*] Hinc Tibur Herculeum dixit Martialis lib. 1. Epig. 13.

Itur ad Herculei gelidas qua Tiburis arces.

Calig. c. 8. hodie *Tivoli*.

11. *Prætoria*] Villæ sunt ad magnificentiam , una & voluptatem extructæ in amœnis præcipue litorum : unde Statius lib. 1. Sylva 3. de prætorio ad utramque fluvii ripam ex ædificato.

Litus utrumque domi nec te mitissimus amnis

Dividit , alternas servant prætoria ripas.

Jureconfulti pro parte villæ ad usum patrisfamilias lautius ædificata , quod notat infra Torrentius c. 39. Tib.

12. *Xystis*] De his supra c. 45.

13. *Nemoribus*] His Romanos usque eo delectatos notat Casaubonus ex Seneca ut ni spatium aliud in ædibus urbanis suppeteret , nemora quandoque vel in ipsis tectis haberent.

14. *Capreis*] Notissima Tiberii secessu insula hodie *Capri* millibus non plus quam 8. a Surrento distita. Ursini codex habet *capita*.

15. *Ossa Gigantum*] Quasi ad illa usque tempora viguisset fama debellatorum ab Hercule Gigantum in campis Phlegæis in Campania prope Puteolos , quod narrat Diodorus Siculus lib. 5. & Strabo lib. 5. unde eorum ossa translata in insulam hanc fuissent , quod ne affirmet Suetonius utitur duntaxat voce *dicuntur*. Certe Gigantes vel ex sacris literis fuisse constat : & ossa eorum aliqua quibusdam in locis , asservari , evincat multorum *ἀντοψία* ut & ipsius Casauboni illud testantis. De his D. Augustinus lib. 15. de civitate Dei c. 23. est & Phlegra Macedoniæ civitas cujus meminere Stephanus & Plinius lib. 4. c. 10.

CAPUT LXIII.

Instrumenti ejus & suppellectilis parcimonia apparet etiam nunc, residuis ² lectis atque mensis, quorum pleraque vix privatae elegantiae sint. Ne ³ toro quidem cubuisse ajunt, nisi humili & modice instrato. ⁴ Veste non temere alia quam domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusque confecta: togis, neque restrictis neque fufis: ⁵ clavo, nec lato nec angusto: ⁶ calceamentis altiusculis, ut procerior quam erat, videretur. Et ⁷ forensia autem, & ⁸ calceos numquam non intra cubiculum habuit, ad subitos repentinosque casus parata.

NOTA.

1. *Instrumenti & suppellectilis*] Has voces ideo distinguit, quod instrumenta magis ad necessitatem, suppellectilia magis ad ornatum pertineant. Unde Cicero pro domo sua, villæ ornamenta separat ab ejusdem instrumentis, hæc quoque apud Jurisconsultos ea sunt omnia quæ incendii aut tempestatis causa arcedæ comparantur; quales sunt scilicet, perticæ, harpagones, canales, siphones, spongiæ, &c.

2. *Lectis*] Triclinaribus scilicet, ut patet ex eo quod de mensis illico subjicit & de toro.

3. *Toro*] Quæ etiam non levis parcimonia: quibus enim major erat elegantiae cura, in toros tam alte suffultos habebant; ut in eorum lectum quandoque gradibus esset ascendendum, quandoque subselliis duntaxat, quales etiamnum hodie videntur apud nonnullos. Toros hujusmodi gravabatur Augustus, nec probabat nisi humiles, quos nempe facile posset ascendere.

4. *Veste non temere, &c.*] Torrentius hæc verba sic transponit, *veste non temere alia domestica usus est, quam, &c.* ut sit sensus domesticas duntaxat Augusti vestes, manibus illarum fuisse confectas, non vero etiam forenses. Certum quidem est multis auctorum locis, vestem aliam fuisse domesticam, aliam forensis, quod sufficienter evincat unus Ciceronis locus 2. de finibus, aut etiam ut vestitum, sic sententiam habeant aliam domesticam, aliam forensis. Et Suetonii infra in Vitellio c. 9. sed & forenses ab uxoribus contextas tam probaverit unus hic Statii locus Sylvarum 4. ubi Roma Domitianum alloquitur.

Da gaudia fastis

Continua, hos humeros multo sinus ambias ostro

Et properata tua manibus prætexta Minerva.

De consulari prætexta sermonem esse per se notum: Qui mos & a Græcis; Alexander enim apud Curtium lib. 5. vestem qua indutus erat sororum non donum modo, sed etiam opus esse Sifigambi errorem suum excusans affirmat. Quibus forte adductus Torrentius domesticam intelligi posse non diffitetur quamcumque vestem domi factam.

5. *Clavo*] Hoc est tunica illa quæ Senatorium ordinem ab equestri distinguebat: de qua supra in Jul. c. 45. & Aug. c. 38. Sensus est ea nec ampla nimis erat, ut quorundam qui apud vulgus amplitudine purpuræ gloriabantur, nec etiam angusta nimis, ne ad nimiam turpisque parcimoniam declinaret invidiam; illi namque tunicæ non minus assuti vel intexti erant clavi illi lati, qui laticlavios ab angusticlaviiis distinguebant.

6. *Calceamentis altiusculis*] Mos ille tam Græcorum quam Romanorum, sed maxime fœminarum, ut subere illis infarto staturam adjuvarent.

7. *Forensia*] Togam præsertim intelligit; atque aliud forte nonnihil, quod ad ornatum, dum foras prodibant, induerent; & suaserit vox pluralis numeri forensia.

8. *Calceos*] Lunatos illos hoc est litera G, ad crescentis Lunæ similitudinem insignitos Juvenalis Satyr. 7. v. 192.

Appositam nigra Lunam subtexit aluta.

Unde etiam alutacinatos Catoni dictos notat Turnebus adversariorum lib. 19. c. 24 ubi & mulleos dictos quoque ait vel a mulando hoc est suendo ut ait Festus, apud quem

legitur *allucinatos* vel potius a rubro muli piscis colore, cum e contra pisci ipsi nomen inditum tradat Fenestella propter similem ejus cum ejusmodi calceo colorem. His ergo dum foras prodibant calceati, in cubiculo

soleas habebant, mulieres vero sandalia quibus etiam in nuptiis eas calceari voluere ut sui hoc Symbolo meminissent officii. Vide apud Festum verbum *mulleos* & notas Andree Dacerii viri doctissimi.

CAPUT LXXIV.

Convivabatur & assidue, nec umquam nisi ¹ recta: non sine magno ordinum hominumque delectu. Valerius Messalla tradit, neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto ² Mena, sed ³ asserto in ingenuitatem, post proditam Sex. Pompeii classem. Ipse scribit invitasse se ⁴ quendam, in cujus villa maneret, qui speculator suus olim fuisset. Convivia nonnumquam & serius inibat, & maturius relinquebat: cum convivæ & cœnare inciperent prius quam ille discumberet, & permanerent digresso eo. Cœnam ⁵ trinis ferculis, aut, cum abundantissime, senis, præbebat, ut non nimio sumtu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis tacentes vel submissim fabulantes provocabat, & aut ⁶ acroamata, & histriones, aut etiam triviales ⁷ ex circo ludios interponebat, ac frequentissime ⁸ aretalogos.

NOTÆ.

1. *Recta*] Hoc est cœna qua cibi iidem omnibus simul accumbentibus apponebantur, ad differentiam sportularum, quas sordidi quidam divites saluatoribus suis præbebant nonnumquam e limine domus auferendas: quod Juvenalis increpat Satyr. 1. v. 95.

Nunc sportula primo

Limine parva sedet, turba rapienda togata.

De quibus infra non semel ut Neron. c. 16. Vesp. c. 19. vel cum Budæo in *pandectas*, & Torrentio hinc rectam intellige qua recto hoc est justo ordine suo scilicet quisque discumberet, cum sportulæ clientibus promiscue præstarentur. Rectam non raro intelligunt lautam & opiparam cœnam, quo sensu recte vivere aliquando pro laute vivere. Senec. *Omnes qui ut ita dicam recte vivunt.*

2. *Mena*] Pompeii Magni liberto de quo supra. In hunc acerbe admodum Horatius Epod. 4.

3. *Asserto in ingenuitatem*] Asserti in ingenuitatem aliud nihil est quam ingenuorum obtinere jura, civitatem v. g. Jus anulorum aureorum, sedendi in quatuor de cim de quibus in Jul. cap. 8. & 19 & Aug. c. 40. quæ proditiōis præmia Menas ille tulerat ut Appianus lib. 5. *Civilium bellorum* & 10 lib. 48. tradidere unde Horatius in eum

ibidem.

*Sedilibusque magnus in primis eques
Othone contempto sedet.*

4. *Quendam*] Libertum scilicet, cohærentem enim cum eo quod de libertorum suburbanis c. 72. dixit. Hic vulgari *speculator* MSS. *speculator* legunt. Ille unus fuerit ex iis, quos spiculis armatos corporis sui custodes habebant: Hic ex iis qui hostibus ignoti sese immiscebant, in eorum usque concilia nonnumquam penetrantes, quid consilii caperent, exploraturi.

5. *Trinis ferculis*] Sabellicus de tribus ciborum generibus intelligit, qualia forte dicuntur a nobis *trois services*. Casaubonus vero de machinis illis quibus lautiores Romani, partim imponebant lances, partim appendebant, nec enim mensas attingebant: hujusmodi machinam Petronius appellat repositorium, lautam illam cœnam describens in Satyrico. Repositorium rotundum duodecim habebat signa in orbem disposita: super quæ proprium convenientemque materiæ fructor imposuerat cibum: super arietem cicer aretinum, super taurum, bubale frustum, &c.

6. *Acroamata*] Hæc apud Græcos proprie sunt voces & auscultationes Aristoteles enim sic appellavit commentationes quas

dam, quas discipulis suis ore proprio, non autem scriptis tradebat. Latini pro ipsis hominibus ἀνεγανάρτων recitatoribus sumptere, sed de jocis tantum & recitationibus ludicris intelligentes, unde *festivum acroama* Ciceroni dicitur. Apud Macrobiū videntur sumi pro pueris Symphoniācis, lib. 2. c. 4. *delectatus inter cœnam pueris Symphoniācis Turonii Facci Mangonis, atque eos frumento donaverat, cum in alia acroamata fuisset liberalis nummis.* In Salmasii codice legitur *cromata*.

7. *Ex circo ludios*] Ii sunt infimæ fortis homines lucrum ex fallaciis captantes, e. g. divinatione per inspectionem manuum, interpretatione somniorum. De quibus Cicerō primo de divinatione, *non de Circo Astrologos, non Iliacos conjectores, non interpretes somniorum, &c.* Id enim genus homines in Circo morabantur fallacia sua stolidorum pecuniis insidiantes, unde Horatius Circum fallacem dicit.

Fallacem circum, vespertinumque per-
erro

Sape forum, &c.

8. *Aretalogos*] Casaubonus ab ἀρετῇ hoc est *virtus* & λόγος hoc est *sermo* deducit, ut ii intelligantur garruli quidam & in ostentationem virtutis loquaces Philosophi, qui cum scholas & sectatores non haberent, beatorum convivia frequentabant, variis eos de virtute & vitio disputationibus oblectantes, quales multos fuisse Cynicæ præsertim & Stoicæ sectæ ex Laërtii præsertim & Luciani scriptis constat. Turnebus adversariorum libro 10. c. 12. ab ἀρετῇ hoc est placens, gratum, &c. ut intelligantur aretalogi nugatorum duntaxat aliquod genus, risum fabellis & acroamatis vacitantium. Ut ut est, horum quoque meminuit Juvenalis Satyra 6.

Risum fortasse quibusdam

Moverat ut mendax aretalogus.

Et infra Tib. c. 61. Certe Philo legatione ad Caium narrat Augustum super cœnam Philosophorum colloquio delectatum, quod Casauboni mentem firmare videatur, adhibiti siquidem frequentissime dicuntur Aretalogi.

CAPUT LXXV.

Festos & solennes dies profusissime, nonnumquam joculariter tantum celebrabat. ² Saturnalibus, & si quando alias libuisset, modo munera dividebat, vestem & aurum, & argentum: modo nummos omnis notæ, etiam veteres ³ regiones ac peregrinos: interdum nihil præter ⁴ cilicia & ⁵ spongas, & ⁶ rutabula, & ⁷ forfices, atque alia id genus, titulis obscuris & ambiguis. ⁸ Solebat & inæqualissimarum rerum sortes, & averse tabularum picturas in convivio venditare: incertoque casu spem mercantium vel frustrari, vel explere: ita ut per singulos ⁹ lectos licitatio fieret, & seu jactura seu lucrum communicaretur.

INTERPRETATIO.

² *Assueverat etiam sape in epulis vendere sorte res maxime dispares pretio, & tabulas pictas aversa pictura: ut eventu ambiguo fallere vel explere spem licitantium: eo modo ut*

oblatio pretii fieret, per unum quemque lectum discubitorium, & damnum vel emolumentum commune esset.

NOTÆ.

1. *Nonnumquam*] Repetit hanc vocem Casaubonus hoc modo *profusissime nonnumquam nonnumquam joculariter, &c.* qua sane omissionem phrasim imperfecta videatur.

2. *Saturnalibus*] Quo die Xenia mittebant ad sese invicem cum lemmatis, hoc est titulis illis jocosis, & festiviter ambiguis, de quibus hic, Quin & servos libere agere

illo tempore & in pileis esse finerent cap. 32. & 71.

3. *Regios*] Sabellicus de regibus peregrinis intelligendum existimat, Romanorum regum nummos habere ideo non potuisse arbitratus, quod nondum eorum temporibus signatum esset argentum. Sed Torrentium longe potius audierim, dicentem nummos ejusmodi non materia, sed vetustate æstimandos, ii siquidem, ut hodieque fit, mercium instar vendebantur. Constat autem Servio regnante, æs Romæ percussus, quin & Scortei ligneique nummi populo a Numa divisi leguntur. Cui accedit quod frustra dixerit *regios*, si de Romanis non intelligat, *peregrinos* enim dixisse *regios* dicebat, unde servanda foret Vitruvianensis codicis lectio a quo *regios* abest. *Peregrinus* igitur intellige Philippos v. g. Darios, victoriatum qui teste Plinio lib. 33. c. 3. ex Illyrico advectus est antequam Romæ percuiretur. Quod & in dubium revocaverint studiosi numismatum investigatores, qui Romano nemini ante Pompeium licuisse putant, monetæ nomen suum imprimere; nisi forte de privatis duntaxat intelligendum sit.

4. *Cilicia*] Vela quædam hirsuta ex villis caprarum confecta in usum nautarum & rei militaris.

5. *Spongiæ*] His ad varias infirmitates medici utebantur, ut ex eorum libris colligere est. His quoque mensas detergebant, ut patet ex Martiali in Apophoret. Epig. cui titulus *spongia*.

Hæc tibi forte datur tergendis spongia mensis.

6. *Rutabulum*] Lignum illud est, quo utuntur ad prouendum ignem dum panis

coquitur, aut coquendus est.

7. *Forcipes*] Instrumenta fabrilia quibus calida attrectantur. Hæc autem omnia aliaque id genus cum sua quæque inscriptione Saturnaliorum diebus mittebantur, ut etiam ex Martialis Xeniorum & apophoretorum libris constat quibus festivis inscriptionibus seu titulis, plerumque ambiguo sensu latebat obscœnitas.

8. *Solebat & inæqualissimarum rerum sortes venditare*] Hoc modo factum conjicere est. Paratas habebant urnas duas, in alteram rerum venalium singularum pretia totidem notata schedulis mittebant; in alteram rerum ipsarum nomina pari modo descripta; quo facto schedulaque e singulis urnis ducta ab unoquoque, ejus rei quæcumque obvenisset, pretium solvebat, quod schedula a se ducta notatum esset. Cum igitur diversissimi pretii res essent, fieri facile poterat, ut qui schedulam maximæ pretii duxisset, eidem illi ex urna altera quæ rerum nomina continebantur, non nisi minimi pretii res, sive rei schedula contingeret; aut e contra, quæ certe ampla jocorum, & cachinnorum materies; maxime si (quod existimat Casaubonus) de muneribus illis, & titulis festive ambiguis idem fieret, quod tamen haud videtur dicere Suetonius.

9. *Lectos*] Libro uno non malo Torrentius legit *libros*, quod probat Lipsius aut saltem *lotus*, quod idem est, ut sit ensus licitationem hanc factam eo intervallo quo manus ex consuetudine lavabant inter cœnandum, quoties nempe mutabantur fercula. Quo forte plus acuminis, & eruditionis, quam veritatis insit.

CAPUT LXXVI.

Cibi (nam ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atque vulgaris fere. ¹ Secundarium panem, & pisculos minutos, & caseum bibulum ² manu pressum, & ficos virides ³ biferas maxime appetebat: vescebaturque & ante cœnam, quocumque tempore & loco stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt, *Nos in* ⁴ *essedo panem & palmulas gustavimus.* Et iterum, *Dum lectica* ⁶ *ex regia domum redeo, panis unciam cum* ⁷ *paucis acinis uve duracina comedi.* Et rursus, *Ne Judæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter* ⁸ *sabbatis jejunium servat, quam ego hodie servavi, qui in balneo demum post horam primam noctis duas* ⁹ *buccas manducavi* ¹⁰ *prius quam ungi* ¹⁰ *inciperem.* Ex hac ¹¹ inobservantia nonnumquam vel ante initum vel post dimissum convivium solus cœnitabat, cum pleno convivio nihil tangeret.

NOTÆ.

1. *Secundarium panem*] Hoc est plebeium ex secundo panificio, qui & Horatio secundus dicitur epist. 1. lib. 2.

Vivit siliquis, & pane secundo.

primus autem, qui mundus quoque dicebatur, fiebat ex purissimo furfure. De quibus differentiis videtis Plinium lib. 8. c. 9.

2. *Manu*] Mavult Torrentius *mane*, ut sit sensus recenti caseo delectatum. Certe sic stomacho creditur utilior.

3. *Bifera*] Biferum appellat fructum, pro ipsa arbore bis uno quoque anno fructus edente, quales præsertim ficus esse dicit Plinius lib. 16. c. 26. & 27. Has *duplices* appellare videtur Horatius lib. 2. Satyr. 2.

Et nux ornabat mensas cum duplici ficu.

Hæ Athletharum præsertim deliciae, quod & juvenum vires augere & senum reficere dicantur: Torrentius de quodam ejus pomi genere tam Horatium quam Suetonium intelligit. Dio Cassius his tandem Augustum Liviae fraudibus enectum narrat; illa quippe Agrippæ nepoti reconciliatum illum dolens, veritaque ne si vitam diutius traxisset, Tiberius imperio frustraretur; ficus ejusmodi pendentes ab arbore veneno unxit, illasque ab Augusto decerpendas, illecebris & astutia muliebri curavit, non medicatas quas norat, cum ipsa decerperet, & una manducaret.

4. *In effedo*] Alii codices *vescendo*. Effedum currus est quo usi Britanni. Propert. lib. 2. Eleg. 1. in fine.

Si te forte meo ducet via proxima busto

Effeda calatis siste Britannia jugis.

Et Galli etiam.

5. *Palmulas*] Hoc est fructus palmarum, hujusmodi arborum unde quinquaginta tradunt esse genera, omniumque & cibo & succo celeberrimas eas esse quæ Caryotæ nuncupantur, de quibus Plinius lib. 13. c. 4. & alii. Martial. Epig. 7. lib. 13.

6. *Regia*] Hæc fuit Numæ Pompiliique post ejectos reges habitavit rex sacrorum: Curia quoque Pompilia dicta est, & de ea Torrentius Horatium intelligit Ode 2. lib. 1.

Ire dejectum monumenta regis

Templaque Vestæ.

Erat quippe Vestalibus contigua unde & his postmodum donata est ab Augusto Pontificatum maximum adepto, ut auctor est Dio lib. 54. Augustus autem ipse domus Pala-

tinæ partem primo, deinde totam publicavit: in publico quippe Pontificem habitare necesse erat, ut idem ait ibid. Dio, & in Julio c. 46. notatum est.

7. *Cum paucis acinis uva duracina*] Torrentius emendandum censebat *uvis duracinis*; arbitratus *acinos* pro *nucleis* accipiendo; contra quem Casaubonus fuse probat *acinos* in racemis sive uvis esse quæ *grana* nuncupamus, & revera Palladius ipse lib. 10. c. 11. sic loquitur. *Sed maturitatem vindemia cognoscimus hoc genere si expressa uva vinacia, quæ in acinis calantur, hoc est grana sint fusca & nonnulla propemodum nigra, quam rem naturalis maturitas facit.* Quibus autem uvis durus erat acinus, hæc *duracina* dictæ quæ non alibi gratiores quam in Italia. Plinius lib. 14. cap. 1. & alibi & Columella toto lib. 3. & 4. unde etiam evincitur *acinos* id non esse, quod Torrentius existimavit, prioris saltem ævi Latinis auctoribus.

8. *Sabbatis*] Vel intellige de magno illo Sabbato, quo singulis annis recurrente, Pascha suum celebrabant Judæi, variis ante observatis jejuniis: vel de quibusdam singularum hebdomadarum diebus, quo sensu dixit Phariseus apud D. Lucam cap. 18. v. 12. *ἡμέραν δὲ τὴν σαββάτου* quod interpretatum est: *jejuno bis in hebdomada.* Nec enim, si Sabbatum intelligatur ultimus ille dies hebdomadæ, quieti & cultui divino dicatus, verum esset quod Augustus hic innuit, hoc nempe die jejunasse Judæos. Unde Casaubonus existimat Romanos morum Judaicorum ignaros, cum viderent & Sabbati diem præcipua a Judæis castimonia celebrari, & crebra ab iis usurpari jejunia, vel in derisionem eorum multa scripsisse quasi singulis Sabbati diebus jejunassent, vel idipsum serio credidisse. Hinc falsa apud Justinum lib. 36. c. 2. & Tacitum 4. Histor. 5. de hac jejunandi institutione testimonia. Hinc & Petronii Epigramma, & Juvenalis Satyra 6. & 14. Horatii lib. 1. Sat. 9. & Martialis Epig. 4. lib. 4. *Scommata.*

9. *Buceas*] Hoc est frustula: panem enim in quadras, hoc est frusta, has vero secabant in buceas, Bucellatum dixerunt panem nauticum, quem nos bis coctum nuncupamus, ad usum nempe diuturnitatem excoctum.

10. *Priusquam ungi inciperem*] E balneo egressos ungi moris erat, cum tamen aliquid prius comedissent, dicebatur gustatio. Ut & de avunculo suo testatur Plinius junior lib. 3. Epist. & Senec. lib. de consolatione ad Martiam.

11. *Inobservantiam*] Casaubonus ex Tu-

ronensi codice probat hanc lectionem ut & Torrentius ex uno e suis & ante utrumque Beroaldus agnorat; quo posito intelligendus est Augusti circa victum indifferens animus, nullis quippe statis legibus addicti, ut de Julio supra c. 87. alii legunt *ex hac observantia*.

CAPUT LXXVII.

Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere cum solitum¹ super cœnam in castris apud² Mutinam³ Cornelius Nepos tradit. Postea, quoties largissime⁴ se invitaret, senos⁵ sextantes non excessit, aut, si excessisset, rejiciebat. Et maxime delectatus est⁶ Rhætico, neque temere interdum bibit. Pro potione fumebat perfusum aqua frigida panem, aut⁷ cucumeris frustum, vel lactuculæ⁸ thyrsuni, aut recens⁹ acidumve pomum succi vinosioris.

NOTÆ.

1. *Super cœnam*] Hoc est inter cœnandum in Julio cap. 87. & Plinius epist. 22. lib. 4. De hujus nequitia in commune omnes super cœnam loquebantur, &c.

2. *Mutinam*] De Mutinensi bello c. 10.

3. *Cornelius Nepos*] Qui virorum illustrium scripserat vitam.

4. *Se invitaret*] Torrentius notat has voces abesse a duobus MSS.

5. *Sextantes*] Sextans nummulus erat duas valens uncias, ut & vas duorum capax cyathorum, quod sexties repetitum sextarii mensuram æquabat; cum enim cognata sit & connexa ponderum ac mensurarum ratio, si pondus mensuræ componimus, quanta libræ pars est uncia, tanta cyathus est sextarii; hic quippe in duodenos cyathos dividitur; legendus Budæus lib. 5. de ass. Sextarius autem Romanus Isidoro teste duas libras Romanas hoc est 24. uncias appendit, quantum aquæ pondus eam omnino mensuram implet (ut experimento probare promptum est) quam ternos semisextariolos lingua vernacula urbis Parisiensis appellat, quæ la gissima fuit Augusti in bibendo mensura, quam & honeste bibentibus suffecisse Horatius innuit Sat. 1.

Panis ematur, olus, vini sextarius, &c. Idem de Tacito imperatore Vopiscus narrat. fuit vita parcissimus, ita ut sextarium vini totadie non potaverit, &c. Tricentes igitur Quincunces Deunces vasa

quoque sunt potoria totidem cyathorum unde Martialis Epig. 28. lib. 12. quemdam carpit.

Poto ego sextantes, tu potas, Cinna, deunces.

6. *Rhætico*] Strabo lib. 4. auctor est vinum illud e Rhæticorum montium radicibus Veronam usque nasci, generosisque Italiæ vinis accenset. In Augusti, ut verosimile est, gratiam illud quoque Virgilius laudavit in Georgicis.

Sed quo te carmine dicam

Rhætica, nec cellis ideo contende Faleriis.

7. *Cucumeris frustum*] Cucumeres Tiberio quoque fuerunt in deliciis; & lactucis Augustum servavit Antonius Musa, de quo supra c. 59.

8. *Thyrsum*] Thyrsus de quavis herba sed de lactuca præsertim dicitur, estque caulis sive scapus illius *la coste* ou *la tige*, ad similitudinem Thyrsi bacchici, qui hasta quædam est Baccho sacra. Plinius lib. 19. c. 8. Divus certe Augustus lactuca conservatus in agritudine fertur prudentia Musa medici. De quo supra c. 59. & infra c. 81.

9. *Acidumve pomum*] Torrentius in tribus MSS. legit *acidum*. Quia tamen acidum pomum, & succi vinosi idem esse videntur, ne abundet ulla vox, retinet *aridum*, hoc sensu: Autumno quibusque pomis promiscue utebatur Augustus, quod nempe tunc

temporis cum recens ab arbore decerpta sunt, omnium succus magis ad vinosum accedit, hieme vero v. g. aut alia anni tempestate, qua condita, & servata poma frigore constricta sunt, & quasi arefacta; tunc ea quæ succi forent vinosioris præferbat, juxta hunc Juvenalis versum Satyr. II.

versu 76.

Nec odoris mala recentis.

Nec metuenda tibi; siccatum frigore postquam

Autumnum, & crudi posuere pericula succi.

CAPUT LXXVIII.

Post cibum¹ meridianum, ita ut vestitus calceatusque erat, ² reiectis pedibus, paullisper³ conquiescebat, opposita ad oculos manu. A cæna lucubratoriam se in⁴ lecticulam recipiebat. Ibi donec residua⁵ diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte, conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus, non amplius, cum plurimum, quam septem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare, ut evenit, non posset: lectoribus, aut fabulatoribus arcessitis, resumebat, producebatque ultra primam sæpe lucem. Nec in tenebris vigilavit umquam, nisi assidente aliquo. Matutina vigilia offendebar: ac si vel officii, vel ⁶ sacri causâ maturius ⁷ evigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cujuscumque domesticorum ⁸ cœnaculo manebat. Sic quoque sæpe indigens somni, & dum per vicos deportaretur, & ⁹ deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

NOTÆ.

1. *Post cibum meridianum*] Prandio levem facilemque cibum sumere moris fuit ævo illo. Hor. Sat. 6. lib. 1.

Præsums non avide quantum interpellat inani

Ventre diem, &c.

Impræsums correptus voce magistri.

Unde colligit Casaubonus eos duntaxat prandere consuevisse, qui diem iater otium & curas dividebant, ita ut sex, septem-ve primis diei horis, negotiis vacarent, reliquas corporis curæ tribuerent, non item ii qui viam vivebant occupatorem. Medium Augusto servatum; prandium siquidem eo modo non sumebat, quo cœnam solebant, sed vestitus calceatusque non sumpta cœnatoria veste, non depositis calceis ad sumendas soleas, &c. quæ in cœnis usitabantur, nec etiam statis horis, sed ubi stomachus interpellasset, ut supra c. 76. eodem sensu Senec. Epist. 84. *Panis deinde siccus, & sine mensa prandium, post quod non sint lavanda manus.*

2. *Reiectis pedibus*] Legunt alii *reiectis*

quasi exprorectis, quod secure & profunde dormientis indicium est, quod Terentius in *utramvis aurem dormire* dixit, quod ægre de Augusto persuaserint, quæ sequuntur, nisi hoc ipsum in causâ fuisse dicatur, cur noctu non dormiret. Hinc alii *reclis*, alii *retractis* legendum volunt. Omnium maxime probat Casaubonus *relectis* modo syllaba *re* intelligatur rem intendere, non vero negare, ut volebat Torrentius, hoc est bene tectis pedibus, non vero apertis: sic enim erit ex consuetudine veterum qui somno illi meridiano bene tectis pedibus indulgebant. Quod Casauboni judicium eo minus mirum videri debet, quod & aliis quoque vocibus, peculiari sensu utatur Suetonius, & alii quoque auctores usi sint, ut *recondere* apud Propertium modo *condere* & *servare* est, modo *promere*, sic & *inauratus*, *edurus*, *egelidus*, &c. ambiguae significationis sunt, ut & de voce *expers* probat idem Casaubonus ad Persium Satyra 6.

3. *Conquiescebat*] Illud est quod meridiari dicebant, more & Græcis cognito,

C c ij

apud quos *μεσημεριάζειν* idem omnino est.

4. *Lecticulam*] Pro cella quadam secretiore sumit Torrentius, eodem sensu quo Juvenalis Sat. 7.

Qui facis in parva sublimia carmina cella.

Contra quem Casaubonus multis argumentis probat lecticulam hanc lucubratoriam, nil aliud fuisse, quam lectulos illos, in quibus lectioni, aut meditationi operam daturi se componebant. Cicero 3. de Orat. 17. *Cum didita opera in eam exhedram venisset, in qua Crassus lectulo posito recubisset, eumque in cogitatione defixum esse sensisset, statim recessisse.* & lib. de Senect. 38. *Quasi exequi nequirem, tamen me lectulus oblectaret meus ea ipsa cogitantem qua agere non possem.* Senec. epist. 72. *quadam sunt qua possis & in cisio scribere, quadam lectum & secretum & otium desiderant.* Et epist. 67. & Plinius lib. 5. epist. 5. *Visus est sibi jacere in lectulo suo compositus in modum studentis.* Ovid. Trist. lib. 1. Elegia 10.

Non hac in nostris ut quondam scribimus hortis

Nec consuete meum lectule corpus habes.

Hinc Juvenalis de Poëtis & Historicis Sat. 7. v. 105.

Est genus ignavum quod lecto gaudet, & umbra.

Saltem ex lectione Casauboni, legunt enim alii *lecto* non *lecto*, huc etiam trahit versum Persii in Sat. 1.

Non quid quid denique lectis

Scribitur in citreis, &c.

Quam tamen de lectis tricliniis alii non

inepte intelligunt. Quæ omnia & variis Græcorum testimoniis confirmat idem Casaubonus apud quem causa præcipue notanda est ea, quam ex Galeni lib. 3. de *usu partium* adducit: ideo quippe veteres lectioni operam daturi in ejusmodi lecticulas se recipiebant, quod non super mensis vel pluteis, ut plerique hodie, scriptarent, sed super femore collocata charta.

5. *Diurni actus*] Ejus diarii de quo supra c. 64.

6. *Sacri causa*] Ejusmodi officiorum & sacrorum causa intellige, de quibus supra c. 53. dixit civilitatem ejus narrans. Erant enim quæ a media nocte inciperent, quod & ab hac hora Romani diem suum auspicarentur, ut patet ex Censorino: videbis infra cap. 94.

7. *Evigilandum*] Vulgati libri legebant *vigilandum*. Quam vocem ut minime Latinam rejecit Casaubonus.

8. *Cœnaculo*] De cœnaculis quid essent supra cap. 45. Ex hoc loco constare potest cœnacula usque eo non fuisse contemnenda, in illis siquidem & amici Imperatoris habitarent. Nec enim hinc viliores domesticos quisquam intellexerit.

9. *Deposita lectica*] Juvenal. Sat. 3. divitum commoda enumerans hanc recenset, quod lecticæ ope.

Si vocat officium, turba cedente feretur

Dives, &c.

Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus

Namque facit somnum clausa lectica fenestra.

CAPUT LXXIX.

FORMA fuit eximia, & per omnes ætatis gradus venustissima: quam & omnis lenocinii negligens, & in capite comendo tam incuoriosus; ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret: ac modo tonderet, modo raderet barbam: eoque ipso tempore aut legeret aliquid aut etiam scriberet. ^a Vultu erat, vel in sermone vel tacitus, adeo tranquillo ferenoque, ut quidam e primoribus Galliarum confessus sit inter suos, eo se inhibatum ac remollitum, quo minus, ut destinarat, in transitu Alpium per simulationem colloqui propius admissus, in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos: quibus etiam existimari volebat inesse quiddam ² divini vigoris: gaudebatque, si quis sibi acrius contuenti, ³ quasi ad fulgorem Solis, vultum submitteret: sed in senecta

sinistro minus vidit. Dentes raros & exiguos, & scabros: capillum ⁴ leniter inflexum & ⁵ sufflavum, ⁶ supercilia conjuncta, mediocres aures: ⁷ nasum & a summo eminentiorem, & ab imo deductiorem: colorem inter ⁸ aquilum candidumque: staturam brevem: (quam tamen Julius Marathus libertus etiam in ⁹ memoriam ejus ¹⁰ quinque pedum & ¹¹ dorantis fuisse tradit:) sed quæ commoditate & æquitate membrorum oculeretur: ut nonnisi ex comparatione adstantis alicujus procerioris intelligi posset.

INTERPRETATIO

⁵ Vultu erat tam placido & tam sereno, sive cum loqueretur, sive cum taceret, ut unus ex principibus viris Galliarum fassus fuerit inter suos populares se impeditum ac delinitum

fuisse illius aspectu quo minus illum precipitaret in transcendendis Alpibus, ut constituerat, sub prætextu aliquid dicendi.

NOTÆ

¹ Incuriosus] Hoc est negligens, incuria quippe negligentia est.

² Divini vigoris] Hac etiam opinione delectatum Julium narrat Dio.

³ Quasi ad fulgorem solis] Innuit quod Aurelius Victor narrat de milite quodam qui cum ab ejus se aspectu averteret, petenti causam Augusto respondit quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Plinius lib. 11. cap. 37. diversa omnino a Suetonio & Victore de Augusti oculis narrat Divo Augusto equorum more glauci fuere, supraque hominem albicantis magnitudinis: quam ob causam diligentius spectari eos iracunde ferebat. Plinio tamen Suetonium non male prætulit, cum & auctoritate Virgilii nitatur qui lib. 1. Æneid. sub Æneæ persona Augustum dubio procul indicans ait.

Namque ipsa decorum

Cæsariem nato genitrix, lumenque juvenæ
Purpureum, & latos oculis afflarat honores.

⁴ Leniter inflexum] Nec omnino annulatum, nec etiam rectum.

⁵ Sufflavum] Hoc est modice flavescientem tirant sur le blond. Coma flava in deliciis apud molles ejus ætatis erat, super qua plura videsis infra in Calig. cap. 11. & 47.

⁶ Nasum & a summo eminentiorem, & ab imo deductiorem] Hoc est ferme aquilinum Casaubono, nisi quod deductiorem interpretatur λεπτον, hoc est, tenuem: quo sensu dixit Pomponius vocem deducere, hoc est, tenuem illam ad mulieris modum effingere vo-

cem deducens oportet, ut mulieris videantur verba. Alii volunt deductiorem esse depressiorem seu demissiorem, ut eminentiori opponatur; quod si diductiorem, hoc est, paulo latiore ab ima parte intellexeris, similior fuerit Augusti, qui supersunt, nummis.

⁷ Supercilia conjuncta] Hoc est indistincta & absque intercilio seu glabella, qua discriminantur in aliis. Qualia habentes supercilia *δυσκίλοι* dicuntur Aristoteli lib. de Physiognomoniam cap. ultimo, hoc est tristes, seu ut explicant alii levibus de causis anxii, & magnis ultra modum vexati. Oculi vero nitidi eidem Philosopho, sunt salacitatis indicia, rari dentes brevioris vitæ, aures mediocres morum optimorum argumenta. De quibus hæc est mens Plinii lib. 11. cap. 52. miror quidem Aristotelem non modo credidisse præscita vita esse aliqua in corporibus ipsis, verum etiam prodidisse. Et Paulo infra nec universa hac (ut arbitror) sed singula observat frivola (ut reor) sed vulgo narrata. Supercilia conjuncta ad puellæ suæ pulchritudinem exoptat Anacreon Ode 28.

⁸ Aquilum, candidumque] Priorem ab aqua dictum, ait Festus quod aquæ instar incertus sit & quasi medius album inter & nigrum. Quid si ab aquila feceris aquilum eorum colorem non male referet, quos torruit solis ardor & voce vernacula *basané* Casaubonus indigerat.

⁹ In memoriam] Lipsius Electorum 1. lib. cap. 12. emendat a memoria, ut sit sensus Marathum illum Augusto fuisse a libellis

memorialibus, quemadmodum in Julio a manu servus dictus est c. 74. & amanuensis Aug. 67. a libellis infra Ner. 49. quod nec Torrentio displicet neque Casaubono: huic tamen sua magis placet, quam Lipsii conjectura, legenti in memoria vita ejus ut intelligatur Marathus ille quosdam de Augusti vita scripsisse commentarios, quos hic auctor memoriam appellaverit, quemadmo-

dum & infra Claud. c. 1. & Bæbius Macei apud Servium: Hoc etiam Augustus in libro secundo memoria vita sua complexus est.

10. *Quinque pedum*] Mensuram summam adolescendi hominibus septem pedum esse dixit Gellius lib. 3. c. 10. ut pote quam non excessisse tradunt Herculem.

11. *Dodrantis*] Hoc est trium pedis quadrantium. De dodrante quid sit in Jul. c. 33.

CAPUT LXXX.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genitivis notis, in modum & ordinem ac numerum stellarum cœlestis Ursa: sed & callis quibusdam¹ ex prurigine corporis, assiduoque & vehementi² strigilis usu plurifariam concretis, ad impetiginis formam.³ Coxendice, & femore, & crure sinistro, non perinde valebat, ut sæpe etiam inde claudicaret: sed remedio⁴ harenarum atque harundinum confirmabatur. Dextræ quoque manus⁶ digitum salutarem, tam imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem contractumque frigore, vix⁷ cornei circuli supplemento scripturæ admoveret. Questus est & de vesica, cujus dolore,⁸ calculis demum per urino nam ejectis, levabatur.

NOTÆ.

1. *Prurigine*] *Demangeaison* & impetigo *gratelle* vernacula lingua.

2. *Strigilis*] Instrumentum est ad stringendum corpus, hoc est detergendas corporis sordes in balneis & sudoribus Persius, & Juven. Sat. 3.

I puer & strigiles Crispini ad balnea defer. Quod instrumentum apud ipsos ex auro, argento, ferroque, apud nos nullo jam in usu; equorum quippe strigiles diversa multum ab antiquis forma.

3. *Coxendice*] Os illud quo femoris caput excipitur & quasi vertebrum est, quo femora vertuntur *coxa* & *coxendix* dictum est Latinis, nobis, *la hanche* Græcis *ἰσχίον*, unde Ischiadici & Ischiaci hoc morbo laborantes dicuntur Gellio lib. 4. cap. 13. ipse morbus *ἰσχίος* recentioribus autem medicis *sciatica* nuncupatur. Femur autem intellige os a genu ad coxam protensum, quod totius corporis longissimum est, crus vero totum illud membrum quod perone & tibia continetur.

4. *Harenarum*] Hæ calidi fomenti loco adhibebantur, narratque Gellius lib. 19. c. 8. virum quemdam aquæ intercutis morbo sanatum calentibus harenis, ubi & erudite

discutit quæstionem an vox *harena* multitudinis numero bene efferatur. Celsus lib. 4. c. 22. Harenis: & calidis cataplasmatibus utendum docet ad coxarum dolores. Et Plinius lib. 31. cap. 6. id quoque remedii tradit siccandis hydropicorum corporibus, & sanandis, iis qui rheumatismos sentiunt. Id quidam ita intelligunt, ut in calente & alta harena sive litorali sive fluviali deambulant: probabilius existimat Casaubonus in illa sese potius voluisse. Certe huius remedii mentio plurima fit in Veterum medicorum libris, calore quippe & siccitate noxius humor ex articulis & aliis partibus pellebatur, quod Lucanus videtur innuere lib. 5. de Antæo loquens.

Auxilium membris calidas infudit harenas.

5. *Harundinum*] Hoc remedio colligi videtur malum non ab humore delapso, sed a luxato coxendicis osse ortum: harundines enim virides per medium diffusas luxatis membris adhibebant, illarum instar quas chirurgi nostri ferulas appellant, quibus commode per habenas adligatis sic membra constringunt, ut ossa luxata extra sedem suam evagari non possint amplius. Cato

lib. de re rustica c. 160. huic remedio incantationes quasdam barbararum vocum addit, & Gellius lib. 4. c. 13. *Proditum hoc*, ait, *a plerisque est ischiaci cum maxime doleant, tum si modulis lenibus tibicen incinat minui dolores*, &c. ubi & viperarum moribus mederi tibicinem scite modulateque adhibitum, in Theophrasti libro legisse se refert & in Democriti, plurimis hominum morbis medicinam fuisse incensationes tibiæ. Quamquam certe sola remedium esse poterat harundo sive a luxatione sive ab humore malum esset; vim enim habet extractoriam, ut ait Plinius lib. 24. c. 11. & *medetur luxatis & spinæ doloribus radix in aceto illita*. Hinc non mirum si quandoque claudicaret *coxarum enim*, inquit Celsus, *ingens dolor*

esse consuevit, isque hominem sæpe debilitat, & quosdam non dimittit. Lib. 4. c. 22.

6. *Digitum salutarem*] Hoc est indicem qui nempe pollicis proximus est. Salutaris ideo dictus, quod hoc ad os admoto silentium commoneretur in nuptiis & alibi quoque. Martianus Capella libro de nuptiis Philologix *quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari silentium commonebat*, & Apuleius lib. 1. *Metam. at ille digitum pollicis proximum ori suo admovens: tace tace inquit*, &c. Quia nempe silere, sæpe sæpius salutare est.

7. *Cornei Circuli*] Quo digitalis instar utebatur, digital est digiti tegumentum.

8. *Calculus*] Lapilli sunt, qui in vesica continentur, Gallice etiam *calculle*.

CAPUT LXXXI.

GRaves & periculosas valitudines per omnem vitam aliquot expertus est: præcipue¹ Cantabria domita, cum etiam² distillationibus jocinore vitiat, ad desperationem reductus, ³ contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit: quia calida fomenta non proderant, ⁴ frigidis curari coactus: auctore Antonio Musa. Quasdam & ⁶ anniversarias, ac tempore certo recurrentes, experiebatur. Nam sub natalem suum plerumque languebat: & initio veris præcordiorum inflatione tentabatur: ⁷ austrinis autem tempestatibus, ⁸ gravedine. Quare quassato corpore, neque frigora, neque æstus facile tolerabat.

NOTE.

1. *Cantabria*] De hoc bello c. 20.

2. *Distillationibus*] Morbi sunt quibus humores e capite cum nocumento distillant, quas inter periculosissimæ sunt, quæ ad pulmonem, jecur descendunt.

3. *Contrariam*] Sidonius ait hanc medendi rationem a medicis adhibitam, ubi usitata remedia non prodesse, in hepaticis præsertim quos ipse jecorosos appellat. Hunc forsan ipsum Augusti morbum respexit Livia suadens ipsi clementiam c. 19.

4. *Frigidis*] Fomentis scilicet, ut & Horatius epistola 3. lib. 1.

Quod si

Frigida curarum fomenta relinquere posses.

Calidis enim usus fuerat, ut patet ex capite superiori. Celsus lib. 4. c. 8. dicit Hepaticis abstinendum esse ab omnibus frigidis, ne-

que enim res ulla, jecur magis ladir. Unde patet rationem hanc medendi non immerito ancipitem appellari.

5. *Antonio Musa.*] De quo jam supra c. 59. De eo & fratre ejus Euphorbo Juba regis medico Plinius lib. 2. c. 7. *idem fratres instituere a balneis frigida multa corpora astringi, antea non erat mos nisi calida tantum lavari sicut apud Homerum etiam invenimus.*

6. *Anniversarias*] Statio quotannis tempore redeunt.

7. *Austrinis tempestatibus*] Hoc est dum flaret Auster. ubi notandum cum Salm sit, Austrinas tantum & boreales dici tempestatibus ad designandam æris constitutionem quamcumque venti faciunt. occidui enim flatus quia frigidiores sunt Septentrionalibus accenset, ab ortu spirantes Austrinis.

quia calidiores. De quibus fufe Aristoteles lib. 2. *Meteorologicorum* c. 6.

8 *Gravedine*] Gravedo malum aliud est non multum a distillatione diversum, nares

quippe claudit, vocem obtundit, ruffim ficcum movet ut ait Celsus lib. 4 c. 4. unde gravedinosi dicuntur Ciceroni 4. *Tuscul.* 37. ad hujusmodi morbum proclives,

C A P U T L X X X I I .

Hieme quaternis cum ¹ pingui toga tunicis, & ² subuculæ thorace lano, & ³ feminalibus, & tibialibus muniebatur: æstate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in ⁴ peristylis saliente aqua, atque etiam ⁶ ventilante aliquo cubabat. Solis vero ne hiberni quidem patiens, domi quoque non nisi ⁷ petasatus sub divo spatiabatur. Itinera lectica, & noctibus fere, eaque lenta ac minuta faciebat ut ⁸ Præneste vel Tibur biduo procederet. Ac si quo pervenire mari posset, potius navigabat. Verum tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis ⁹ lavandi raritate. Ungebatur enim sæpius, & sudabat ¹⁰ ad flammam: deinde perfundebatur ¹¹ egelida aqua ¹⁰ vel sole multo calefacta. At quoties nervorum causa, ¹² marinis, Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat ut insidens ¹³ ligneo folio, quod ipse Hispanico verbo *duretam* vocabat, manus ad pedes alternis jactaret.

N O T A .

1. *Pingui toga*] Hoc est crassa: quo sensu pingues quoque lacernas dixit Juvenal. Sat. 9. v. 28.

*Pingues aliquando lacernas
Munimenta toga duri crassique coloris
Et male percussas textoris pectine Galli.*
De Lacernis supra cap. 40. Martialis Epig. 143. lib. 14.

Et pingues tunicas serra secare potest.
Cujusmodi vestibis hieme præsertim utebantur & crassas quoque dicebant. Horatius Sat. 3. lib. 1.

*Et toga qua deffendere soles
Quamvis crassa queat.*
Ex quippe crassioris e Gallia lanæ, ut patet ex Juvenalis loco & ex Martiali.

Sequanica pinguem textricis alummam.
2. *Subucula*] Legunt alii *subucula* & *thorace*, ut sit sensus, peculiare id Augusto fuisse quod quamquam aliis thorax indumentum militare foret ex ære, vel ferro, sive ex corio, quin & ex lino ut infra in *Galba*. instar lorice; laneum tamen thoraca gestaret: receptior est nostra lectio hoc sensu ut subucula Augusti qua pectus tegebat, ex lana foret, & nomine thoracis appellata. Est autem subucula, tunica ea quam sub aliis inducebant:

postquam enim duabus simul uti cœperet tunicis, *subuculam* & *indusium* dicere institutum est. Ut ex Varrone habet Nonius, Horatius ep. 1. lib. 1.

*Si forte subucula pexæ
Trita subest tunica* &c.
3. *Feminalibus*] Feminalia femorum quæ & femina dicuntur, tegumenta sunt, sicut & tibialia tibiarum. Amborum qualia nobis hodie sunt, usum antiquis Græcis & Latinis, prorsus incognitum fuisse, fufe & docte probat Casaubonus. Nil ergo apud ipsos aliud suere femoralia & tibialia quam fasciæ quibus illas partes involvebant primo ægroti, & imbecilli, de quibus Horatius Satyra 3. lib. 2.

*Ponas insignia morbi
Fasciolas cubital, focalia* &c.
Fasciis etenim crura, cubitali brachia focalibus fauces involvebant. Ægrotum exemplo postea molles ac delicati sensim etiam extra morbos, iis usi sunt; ut Ciceronis ætate nondum prorsus stabilita consuetudine. Pompeius lasciviæ & molliciei accusatus fuerit, quod illis uteretur; ut aperte Cicero epist. 3. lib. 2. ad Attic. *Epist. cratem* (sic enim Pompeium vocat) *suspicer*

ut scribis, lascivum fuisse, etenim mihi caliga ejus, ut cretata fascia non placebant. Hinc illa tyrannidis affectatio illi a Favorino exprobrata, ut supra in Julio notatum & Valerius Max. ac Ammianus tradidere: hujusmodi fasciæ pedibus involvendis etiam adhibitæ, cum enim per longa secula nudis, nisi necessitas cogeret, pedibus egissent, assumptis demum calceis, pedules quoque sumpsere fascias, ad differentiam tibialium & cruralium, seu feminalium, quibus omnibus usæ sunt etiam puellæ: quemadmodum & hodie fœminæ plerumque solent. Adriani denique temporibus frequentior hæc in usu fuisse ex Ulpiano colligas, hic enim ordinariis eas vestibus accenset l. 25. ff. de auro & argento mundo. Tandem longa consuetudine cum Gallis, Germanis, Gothis aliisque Septemtrionalium regionum populis braccarum (de his in Jul. c. 80) usum ab illis accepere, quas prius ut pote inclementissimi cœli argumentum & barbarorum vestitum averfabantur, ut innuit Ovidius lib. 5. trist. um Elegia 10.

Quos ut non timeas possis odisse videndo,

Pellibus & longa corpora tecta coma.

Hos quoque qui geniti Græca creduntur ab urbe

Pro patrio cultu Persica bracca tegit.

Loquitur enim de Ponti accolis quos indignatur braccis uti, cum e Græcis originem ducere crederentur. Eo igitur solummodo tempore nova notione quæ etiamnum hodie perseverat cepere tibialia, & femoralia usurpari. Quapropter subligacula & campestria, quorum etiam apud auctores mentio, quæque nonnulli similia femoralibus nostris existimant, pannos duntaxat intellige, quibus ephebi se exercentes, Luperci currentes, atque etiam vilia quædam servitia inter ministrandum pudenda contegebant.

4. *Peristylis*] Locus columnis lectus de quo jam supra cap. 29. Hic nota atria palatiorum sive peristylia nil fuisse aliud quam alas ædificii, quæ velut porticus fultæ columnis in medio subdival efficiebant.

5. *Saliente aqua*] Vide notam Casauboni. Statius in epithalamio Violantillæ sic canit.

*Excludunt radios sylvis decussa vetustis
Frigora: perspicui vivunt in marmore
fontes.*

6. *Ventilante*] Ex more ditiorum, quibus meridianibus aditans aliquis flabello c

pennis quibusdam; quæ elegantioribus erant pavoninæ, ventulum faciebat, tum refrigerandi, tum muscas abigendi causa unde etiam muscaria dicebantur hæc instrumenta. Terent. Eunuch. act. 3. Sc. 5.

Cape hoc flabellum, & ventulum huic sic facito

Dum lavamur, &c.

Qui mos desit ubi lectos velis obtegere coeperunt, cum antea flabellis & umbellis cincti delicatiores præsertim fœminæ, etiam per vicos incederent, ut testis est Halicarnass. lib. 7. & ex multis poetarum locis colligere est.

7. *Petasatus*] Ait domi quoque: novum enim illud & insolens, non alibi siquidem quam in peregrinationibus adhibiti petasi, hoc est quidam pilei ad umbram faciendam marginati, quales peregre venientibus aptat Plautus prologo Amphitr. & Pseudolo. Act. 2. Sc. 4. &c. & Cicero lib. 15. Familiar. epist. 17. de Cassii tabellariis loquens jamjam profecturis. *Sed petasati veniunt, comites ad portam expectare dicunt, &c.* Petasi forma ex Mercurii Galero dignoscitur; pileum vero proprie dictum similem iis quos dormitorios vocamus existimat Lipsius libro de Amphitheatro c. 19.

8. *Prænestæ & Tibur*] Utrumque Latii fuit oppidum illud hodie *Palestrina* 24. millibus, hoc vero *Tivoli* 16. tantum millibus ab urbe distitum.

9. *Lavandi raritate*] Nervorum enim doloribus balneum obesse, veteres medici credidere. Quod ideo notavit hic Suetonius, quia non alibi difficilius parebant medicis ægroti, quam imperata balneorum abstinentia, ut patet ex eo quod de intemperante illo ægro dixit Persius Sat. 3. v. 98.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur.

10. *Ad flammam*] Celsus lib. 2. cap. 17. utilia hæc dicit esse sudandi genera, quoties humor intus nocet, isque detergendus est ac nervorum quoque, inquit, quadam vitia sic optime curantur.

11. *Egelida*] Hoc est temperata. Ovid.

Sed gelidum Borean, egelidumque Notum.

Voce hac per sæpe Celsus utitur lib. præsertim 4. c. 24, ubi hæc ipsa quæ narratur hic, Augusto dicit observata. Salmasius existimat voce *egelidum* utrumque significari tam *gelidum* quam *tepidum*.

12. *Marinis*] Torrentius legit *marinis*

calidis, albulisque. Ne inani epitheto fuerit usus, albulas enim non aliter quam calidas intelligi posse, ut pote sulphureas in agro Tiburtino Martial lib. 1. Epig. 13.

Itur ad Herculei gelidas qua Tiburis arces

Canaque sulphureis Albula fumat aquis.

Et Statius Silva 3. lib. 1. quæ est de Tiburtino Manlii.

Illic sulphureos cupit Albula mergere cripes.

Marinæ huic morbo remedium erant calidæ ut patet ex Plinio lib. 31. c. 6. & Celsus lib. 4. c. 24. calidis fomentis opus esse dicit cum

tumor nullus est & aquam marinam siue muriam fervere oportere, &c. Cum tamen Strabo lib. 5. Frigidæ aperte dicat Albulas variosque salutes ad morbos & ipse Martialis crudas appellat epig. 4 lib. 4.

Crudarum nebula quod albularum.

Et Plinius dicto libro *gelidas*. Dicendum videtur ex fontibus quos eo loci plures fuisse auctor est idem Strabo ibid. alios frigidos, alios vero calidos fuisse, vel eas ab Augusto sumptas alio quam quo orientur loco. Hodie dicuntur *Bagni di Tivoli*.

13 *Ligneo folio*] Solium illud Balneare est siue vas balneatorium quo sedentes lavabantur.

C A P U T L X X X I I I .

EXercitationes ¹ campestræ equorum & armorum statim post civilia bella omisit: & ad ² pilam primo, folliculumque transiit: mox nihil aliud quam vectabatur & deambulabat: ita ut in extremis spatiis ³ subsultim decurreret, ⁴ sestertio vel lodicula involutus. Animi laxandi causa, modo piscabatur hamo: modo ⁵ talis, aut ⁶ ocellatis, nucibusque ludebat cum pueris ⁷ minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebat, præcipue Mauros & Syros. Nam ⁸ pumilos, atque ⁹ distortos, & omneis generis ejusdem, ut ludibria naturæ malique ominis, ¹⁰ abhorrebat.

N O T A .

1. *Campestræ*] Quæ fiebant in campo Martio de quibus non nulla c. 64. supra & Horatius lib. 1. Ode 8.

Cur apricum

Oderit campum, patiens pulveris atque solis.

2. *Pilam & folliculum*] Ludorum istiusmodi species multæ. Trigonalis quæ in Trigone loco nempe figuræ triquetræ thermis ut plurimum adjuncto exerceri solita, sinistra præsertim manus agilitate. Martialis Apophoret. 46.

Si me mobilibus scis expulzare sinistris

Sum tua, si nescis: rustice redde pilam.

Cui epigrammati titulus est *pila trigonalis*. Erat & Paganica quod ea pagani seu rustici præsertim uterentur pluma referta & Trigonalis, quæ & *pila simpliciter* dicitur major Martialis ibid. Ep. 45.

Hæc qua difficilis turget paganica pluma

Folle minus laxa est, & minus arcta pila.

Unde patet etiam follem pilæ genus fuisse,

hoc pueri ludebant, & senes, lentius enim fertur & magis resilit: idem Martialis ibidem epig. 48. qui quia pugno excutitur pugilatorium dicitur. Plauto in Rudente Act. 3. Sc. 4. vers. 15. exercitiis hujusmodi ad balnea sese præparabant Martialis lib. 7. epig. 31. quod est ad Atticum quemdam, otia literarum, laboribus hujusmodi præferentem.

Non pila non follis, non te paganica thermis

Præparat, &c.

3. *Subsultim*] Hoc est subsiliendo curreret. Quæ deambulandi ratio ejus, ut Casaubonus arbitratur, valetudini speciali quadam ratione conducebat; medici quippe tunc temporis præsertim Asclepiadis sectatores varios adinvenerant deambulandi modos, qui cuique morbo convenirent; per plana vel per clivosa, longioribus, vel brevioribus spatiis, contento vel levi cursu jubentes exerceri. Super quo Hipocratem 2.

& 3. de Dieta & Oribasium lib. 6. aliosque medicos laudat idem Casaubonus. De his etiam nonnulla Plinius lib. 26. c. 3.

4. *Sestertio*] Turnebus advers. lib. 3. c. 18. unus e Tortentii libris *sestertio*, & Beroaldus *sesticula* sed omnes parum commode. Emendavit Casaubonus ex Cujacii observat. lib. 13. c. 13. *segestrio*. Fuerunt autem *segestre*, seu *segestrium* & *lodex* sive *lodacula* lectorum suppellectilia, *segestria* pauperum ut plurimum & in exercitu, *lodices* beatiorum, & in balneis ac gymnasiis, cum enim in his nudi forent, si infirmitate laborarent aliqua, pallam vel lodiculam, quam postea *sebanam* dixere, sumebant, secus solo campestri pudenda tecti. Ut cap. superiori. Lucilius de *segestri*.

Penula, si quaris cantariu', servu', segestre,

Utilius mihi quam sapiens.

Varro lib. 4. de lingua Latina.

5. *Talis*] Talos pueriles verosimiliter intelligit; alio enim modo senes, alio pueri talis ludebant, ut arbitratur Erasmus in *Astragalismo*, & ex c. 7. 1. supra colligas.

6. *Ocellatis*] Hanc lectionem ut pote codicum optimorum servat Casaubonus. Sunt autem *ocellata* globuli quidam vel eburnei vel lapidei quibus puellæ ludebant Ovidius 10. *Metam.* 9.

Modo grata puellis

Munera fert illi conchas, terete sive lapillos.

Ex eorum genere, qui in litoribus ut plurimum inveniuntur, quoque a forma *umbilicos* atque etiam *nimpharum oculos* dixere: unde hic *ocellata* sive *ocellati* subaudiendo *lapilli*, seu *calculi*. Vulgati Codd. legebant *oscillatis* ab *oscillis*, nempe. Sunt autem *oscilla* imaginculæ quædam fictiles, quas pro se, & pro suis Saturno, vel Libero patri sacrificabant, ut ait Macrobius lib. 1. c. 11. unde Saturnaliorum tempore missitabantur. De his plura Servius ad hunc. 2. *Æneid.* versum.

Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

De quibus & infra Claudii c. 5. & c. Ait Beroaldus in vetustissimo codice lectum sibi *castellatis nucibus*, quod ludi genus & vetustissimum est: Ovidius enim ait ubi de nucibus.

Quatuor in nucibus non amplius alea tota est.

Cum sibi suppositis additur una tribus.

Quod certe multum abest, ut obsoleverit.

7. *Minutis*] Id quoque moris apud antiquos fuit, ut minutos procacesque pueros studiose conquirerent, quos & delicias appellabant, non quidem illas nefandas de quibus Græci, nec enim *delicatus puer* & *delicia* idem semper sonant. Statius *Epicedio* in filium.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces

Delicias, doctumque sui convivium Nili

Infantem linguaque simul salibusque protervum

Dilexi &c.

Alexandrini quippe non minus ac Mauri, Syri, &c. idcirco erant in pretio. Senec. lib. 2. de *Tranquilitate vite* c. 11. *Eadem causa est cur nos mancipiorum nostrorum urbanitas in dominos contumeliosa delectet: quorum audacia ita demum sibi in convivas jus facit, si caput a domino; & paulo infra pueros quidem in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acunt, & sub magistro habent qui probra nuditate effundant, &c.* huiusmodi pueris mulieres præsertim delectabantur, & vestibibus nudos auro multo, gemmisque exornabant, ut narrat Dio lib. 8. de Augusti cum Livia nuptiis loquens. Et Ammianus lib. 15. graphice describit in mulierum comitatu.

8. *Pumilios*] Alii fere *pumiliones* dicunt quos & *nanos*, quamvis appellatione Græca Latine dici probat Gellius lib. 19. c. 13. huiusmodi homunculi in divitum famulatio plures, quos non naturæ tantum ludibrio tales fuisse constat, sed & arte: cum enim pretiosiores essent, illos quandoque mangones alebant arca conclusos, fasciisque revinctos.

9. *Distortos*] Elegantissimæ formæ pedagoga & ministeria habere gaudebant ab initio, sed versa in contrarium luxuria prodigiosi illi & quocumque vitio spectabiles in deliciis esse coeperunt. Quintil. in declamat. *Gratus est ille debilitate, ille infelicitate distorti corporis placet, alter emitur quia alieni coloris est, &c.* Et Instit. lib. 2. c. 5. *Illæ quæ utcumque deflexæ sunt, tanquam exquisitiora miramur, non aliter quam distortis & quocumque modo prodigiosis corporibus.* Et Seneca Epist. 5. de Harpaste uxoris suæ fatua, &c.

10. *Abhorrebat*] Fuit tamen in ejus domo *Conopas* ille Juliae neptis cura & amor

duorum duntaxat pedum & palmi, auctore Plinio lib. 7. c. 16. & Juliae Augustae liberta mulier *nana* nomine *Andromeda* de qua idem Plinius ibid. & ipse Augustus po-

pulo exhibuit Luciam illum de quo supra c. 43. qui tamen & aliis de causis portentosus erat.

C A P U T L X X X I V .

E L O Q U E N T I A M studiaque liberalia ab ætate prima & cupide & laboriosissime exercuit. ¹ Mutinensi bello in tanta mole rerum, & legisse & scripsisse & ² declamasse quotidie traditur. Nam deinceps neque in Senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est umquam, nisi meditata & composita oratione: quamvis non ³ deficeret ad subita, ⁴ extemporali facultate. Ac ne periculum memoriae adiret, aut in ediscendo tempus absumeret: instituit recitare omnia. Sermones quoque cum singulis, etiam cum Livia sua graviores, nennisi in scriptis, & ⁵ e libello habebat: ne plus minusve loqueretur ex tempore: pronuntiabat dulci & proprio quodam oris sono: dabatque assidue ⁶ phonasco operam: sed nonnumquam infirmatis faucibus, ⁷ præconis voce ad populum concionatus est.

N O T A .

1. *Mutinensi bello*] De quo supra c. 9. & 12. Idipsum repetit Suetonius lib. de Rhetoribus.

2. *Declamasse*] Declamatio aliud nihil est quam oratio scholastica, quæ sit forensium actionum meditatio, qua ad pugnam forenssem velut præpilaris exerceri olim solebant, inquit Andreas Schotus libello de auctore & declamandi ratione, qui Salsorianis Senecæ præfigitur. Qua de re plura apud Senecam patrem præfatione controversi, & infra lib. de Rhetoribus. Quod mire insectatur Petronius statim ab initio eorum, quæ supersunt de Satyrico.

3. *Deficeret*] Casaubonus ex Vitterbiensi codice præfert *deficeret a subita*. &c. vel ut in aliis *deficeretur*. In Memmiano codice *deficeretur ad subita extemporali facultate*.

4. *Extemporali facultate*] Qua ex tempore citra meditationis laborem, orationem pronuntiaret. Quem jure Quintilianus studiorum fructum esse maximum existimat.

5. *Libello*] Sensus est eum in libello descriptis, quæ cum ipsa Livia collocuturus

erat, si gravioris ea momenti forent.

6. *Phonasco*] Hoc est formandæ vocis magistro, quales apud antiquos fuere frequentissimi: *φωνή* enim Latine vox est unde ars ipsa Phonascia dicta est. Fuit & palæstræ genus cujus præceptores, palæstrici dicebantur; hi motus gestusque formabant, ne v. g. rusticæ manus essent ne qua in movendis pedibus inscitia, ne demum status ulla ex parte foret indecorus, &c. quam artem qui non didicerant, ii ab antiquis apalæstri dicebantur. De quibus plura Budæus in annotationibus ad Pandectas ex Cicerone, Quintiliano, &c. Hoc enim ne ignorarent ingenui & liberaliter educati pueri maxime curaverunt.

7. *Præconis voce*] Imperatorum postea fuit illa consuetudo, ut eorum orationes, destinati in id ministri, qui quæstores candidati, de quibus supra, c. 65. in Senatu recitarent; præcones vero apud populum, si hunc per edictum non alloquerentur, ut sæpe sæpius factum ab Augusto supra notatum, infra Neron. c. 15. & Tit. c. 6.

CAPUT LXXXV.

Multa varii generis prosa oratione composuit, ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, velut in auditorio recitavit: sicut ¹ *Rescripta Bruto de Catone*. Quæ volumina cum jam senior ex magna parte legisset, fatigatus Tiberio tradidit perlegenda. Item *Hortationes ad philosophiam*: & aliqua *De* ² *vita sua*, quam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec ultra exposuit. Poëticam summatim attigit, Unus liber exstat scriptus ab eo hexametris versibus, cujus & argumentum & titulus est. ³ *Sicilia*. Exstat alter æque modicus *Epigrammatum*, quæ fere tempore balinei meditabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente
 10 stylo, abolevit: quærentibusque amicis *quidnam Ajax ageret?* respondit, *Ajacem suum in* ⁴ *spongiam incubuisse*.

NOTÆ.

1. *Rescripta*] Contra Brutum scripta; quibus respondebat iis quæ Brutus de Catone Uticensi socero, avunculoque suo in vituperium, ut verosimile est Julii, Augustique scripserat.

2. *De vita sua*] Memoriales hoc opus appellat Appianus in Illyricis *ὑπομνήματα* reperiuntur quoque de his nonnulla in Digestis l. 1. de *Cadaveribus punitorum* & lege 12. ff. de *re militari*: quidam etiam ejus de disciplina militari liber videtur innui, de quo tamen nulla hîc mentio, ut nec de epistolis, sed hæ in confesso sunt apud omnes ut supra cap. 71. & Macrobius, Gellius, &c.

3. *Sicilia*] Verosimile est descriptionem

ejus insulæ fuisse aliquam, & eorum, quæ habet memoranda, *Ætnæ* v. g. &c. nisi si mavis ad ea quæ ipse in Sicilia gessit adversus Sext. Pompeium de quo supra c. 16.

4. *In spongiam incubuisse*] Spongiam inter scribendum pingendumve paratam semper habebant, quam dixere deletilem, quod ea ad delenda quæ minus placerent, uterentur. Quare hoc responso festiviter alludebat Augustus ad Ajacis mortem, qui armorum Achillis judicio, de quo in Julio c. 84. victus præ dolore in ferrum incubuit, quod & Sophocli Tragœdiæ jam ante præbuerat argumentum, & Pacuvio ut ibid. notatum est supra.

CAPUT LXXXVI.

Genus eloquendi secutus est ¹ elegans & temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & *reconditorum verborum*, ut ipse dicit, *foetoribus*. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam
 15 apertissime exprimere. Quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret, ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augment. ² Cacozelos & antiquarios, ut diverso genere vitiosos, pari fastidio sprexit. Exagitabat nonnunquam
 20 in primis Mæcenatem suum, cujus ³ *μυεσβερεῖς*, ut ait, *cincinnos* usquequaque persequitur, & ⁴ imitando per jocum irridet. Sed nec Tiberio parcit & exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium, ut insanum, increpat: quasi ea scribentem quæ mirentur potius

homines quam intelligant. Deinde ludens malum & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium ejus, addidit hæc, *Tuque dubitas? Cimperne Annius an Veranius Flaccus imitandi sint tibi? ita ut verbis quæ C. Sallustius excerpfit ex originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis, verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda? Et quadam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus est, inquit, dare te operam ne moleste scribas aut loquaris.*

NOTÆ.

1. *Elegans*] De eo sic Gellius lib. 15. c. 7. *Cum librum epistolarum D. Augusti quas ad Caium nepotem suum scripsit, legeremus, duce remurque elegantia orationis, neque morosa, neque anxiosa, sed facilis hercle & simplici. Et libro 10. c. 24. munditiarum patris sui, Julii scilicet, in sermonibus & epistolis sectatorem fuisse dicit.*

2. *Cacozelos & antiquarios*] More suo divisim probandi, quæ simul proposuit utriusque exempla subdit. Mæcenatis nempe & Tiberii, illius enim κακοηλίαν, hujus obsoletorum verborum, ut ita dicam, aucupium exagitat, sunt autem Cacozeli, mali imitatores, qui eo ipso dedecorant orationem quo illam putant exornari. In illud vitium incurritur quoties ingenium judicio caret & boni specie fallitur verborum novitate fucum orationis affectando, quod omnium in eloquentia pessimum ait esse Quintilianus, quod cætera, inquit, vitia vitentur: hoc vero etiam petatur. Antiquarios autem eos intellige, qui verba aucupantur obsoleta. Par cacozeliæ vitium, sic enim tanquam scopulus vitari debet inauditum atque insolens verbum, ut ait, ex Cæsaris libro de Analogia Gellius lib. 1. c. 10. & obsoletis aut novitatis duræ & illepidæ verbis uti, par delictum est, inquit idem Gellius alibi.

3. *μυεγβερεῖς*] Hoc est *unguentis delibutos*; verba sunt Augusti: sæpius enim ita loquitur, ut sermoni suo vocabulum aut phrasim Græcam interferat, ut patet ex ejus literis infra in Claud. c. 4. & c. Quibus verbis affectatas & novas in Mæcenate loquendi rationes arguit, quod molliorem & luxu diffluentem virum hæc redolerent. Operum ejus fragmenta quædam refert Seneca epistola 114. & ridet. & de eo epist. 19. *Ingeniosus vir ille fuit & magnum exemplum Romana eloquentia daturus, nisi illum ener-*

vasset felicitas.

4. *Et imitando per jocum ridet*] Sensus est Augustum quandoque literis cum Mæcenate jocatum imitando ejus in scribendo quasi molliem & κακοηλίαν. Harum epistolarum fragmentum extat apud Macrobius lib. 2. c. 4. quo loco de Augusti in alios jocos, & aliorum vicissim in ipsum loquens ait: *In epistola ad Mæcenatem familiari plures in jocos effusa subtexuit, vale mel gentium, melcule, ebur ex Hetruria, laser Aretinum, adamas supernas, Tiberinum margaritum, Cilniorum smaragde, jaspis figulorum, berylle Porfenna, carbunculum Italia.*

5. *Cimperne Annius*] In tribus ex suis libris Torrentius legit *Annaus*, de quo legisse se quidquam non meminit. Casaubonus existimat ejus mentionem fieri a Quintiliano & Epigrammate eo quod legitur in Catalectis quo in Rhetorem antiquarium ejus nominis luserit Virgilius. Pro *Veranio*, *Verrius flaccus* legit Beroaldus, ut de eo intelligatur, quem nepotibus præceptorem ab Augusto datum dixit lib. de Grammat. c. 17. sed vero parum simile putant, alii evectum ad id munus cum, qui hoc ipso quod maxime odebat Augustus, orationis vitio laborasset; quod enim scriptum de *obscuris Catonis* a Verrio librum refert ex Gellii lib. 17. c. 6. dilucidum id potius auctorem probaverit quam antiquarium: obsoleta siquidem Catonis antiquarii verba susceperat explicanda. certe Veranii meminit quoque Macrobius lib. 3. c. 1. ut veterum quarundam vocum interpretis. Ad rem igitur Augustus ridet Antonium, qui illa agitet quæ deliberationem pati nullam debeant, num scilicet antiquarios illos imitaturus sit, an loquaces Asiaticos, ut pote quorum æque in suo genere peccet oratio.

6. *Crispus Sallustius*] Arguitur quod vetera quæ in Catonis libris leguntur verba

affectaverit. Notum epigramma.

*Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe Jugurthina conditor historia.*

De quo & Quintilianus lib. 8. cap. 3. & ipse Suetonius infra de illustribus Grammaticis 15.

7. *Catonis*] Cato Censorius libros scripsit, quibus titulus erat *origines*, his omnia antiquitatis monumenta collegerat, de quibus multa apud Ciceronem mentio lib. præsertim de Oratore.

8. *Asiaticorum*] Hos in vivendo simul & dicendo secutus dicitur a Plutarcho Antonius: Petronius nuper *ventosa illa & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit*, animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflavit.

9. *Agrippina neptis*] De hac supra c. 64. Vipsanii Agrippæ & Juliæ Augustæ altera filia Germanici uxor Caligulæ mater, de qua etiam plura infra in Tiberio & aliis.

CAPUT LXXXVII.

Quotidiano sermone quædam frequentius & notabiliter usurpasse eum, literæ ipsius¹ autographæ ostendant. In quibus identidem cum aliquos numquam soluturos significare vult, *Ad² Kalendas Græcas soluturos* ait: & cum hortatur ferenda esse præsentia, qualiacumque sint, *Contenti simus³ hoc Catone*: & ad exprimendam festinatæ rei velocitatem, *Velocius quam asparagi coquantur*. Ponit assidue & pro stulto, *baceolum*: & pro pullo, *pullejaceum*: & pro cerito, *vacerrosum*: & *vapide sese habere*, pro male: & *betiffare*, pro languere: quod vulgo *lachaniffare* dicitur. Item *simus*, pro sumus: & *domos* genitivo casu singulari, pro domus. Nec umquam aliter hæc duo, ne quis mendam magis quam¹³ consuetudinem putet. ^a Notavi & in chirographo ejus illa præcipue: non dividit verba, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alterum transfert: sed ibidem statim subjicit, *circumducitque*.

INTERPRETATIO.

^a Observavi quoque in iis quæ ejus manu scripta erant hac præsertim: non secat vocabula, & non transfert in versum sequen-

tem literas abundantes in fine præcedentis; sed illas eodem in loco supponit, & circumductione distinguit.

NOTÆ.

1. *Autographa*] Ipsius manu scriptæ.

2. *Kalendas Græcas*] Quia nullæ erant apud Græcos, hi quippe suos menses alio quam Latini modo computabant; a neomenia non kalendis incipientes, &c.

3. *Hoc Catone*] Qui illum Reip. statum in quo vixerat, constantissime retinendum pugnavit, nec mutato superstes fuit; quibus verbis convenit etiam, quod de Augusto Catonis domum ingresso narrat Macrobius lib. 2. c. 4. Straboni enim male de pervicacia Catonis existimanti dixit, *quisquis præsentem civitatis statum commutari non vult, & civis & vir bonus est*. Sensus est igitur

quemadmodum Cato præsentis rerum statum contentus alium nolebat, ita & nos idem velimus. Casaubonus addit vocem hanc ab eo primum prolatam cum tribubus commendaret aut in Senatum legeret aliquem, cuius mores non admodum probarentur: Quod tamen dicit hoc loco *simus* ab eo usurpatum pro *sumus*, aliud quid innuere videatur. Augustus qui tales viros, qualis erat Cato, obfirmato nempe & invicto adversus tyrannidem odio, vero similiter non amabat, si quem legeret in Senatum modica virtute contentus, tantam nolebat, quanta fuerat in Catone, cum igitur si quis, ut ait

Valerius Max. lib. 2. c. 5. in fine *sanctum* & *egregium civem* significare velis sub nomine *Catonis* definiat, ideo hunc Catonem, id est civem, ita bonum esse significaverit, ut meliorem nollet. Unde dictum illud ab eodem Augusto ad alia quoque translatus est. Hunc etiam locum alia ratione Turnebus explicat *adversariorum* lib. 24. c. 15.

4. *Baceolum*] Beroaldus legit *blaceolum* a Græco *βλάξ*, unde Festus *blitum* & *blatere* deducit, hoc est, stulte & percipide loqui. Casaubonus *bateolum* in pluribus legit exemplaribus, & probat, ut deducatur a *βαίλος* vel *βῆταλος* quæ voces pro dissoluto & remisso primum; deinde pro voluptuoso etiam usurpatæ sunt. Verum hæc stultum vulgo non significant, unde præferenda videtur nostra lectio, tum quia plurium codicum auctoritas hanc tueretur, tum quia deduci potest a *βῆταλος* quæ vox idem significat atque *βλάξ*, hoc est stolidum hominem, supinum, & socordem, &c.

5. *Pro pullo*] Casaubonus in aliquibus, & Torrentius in uno codice *pullum* & in tribus *apud pullum* legit, alii quidam *puleio* ut deducatur a voce *puleium* quod herbarum genus *poulliot*, vulgatam tamen servavere quamvis *pro pullum* optime dici posse videatur, quo vero sensu pullum intelligeret, vix est ut quis eliciat: pullus enim de herbarum & vestium colore dicitur, pro quo pulleia-cum dixerit ut *herbaceus hederaceus, miniacens*, &c. ut & de animalium omnium partibus recens editis.

6. *Cerito*] Casauboni MSS. *territo* habent male, ut fatetur, Torrentii *cerito* quod probat jure tum ex Festo, tum ex Horatio lib. 2. Sat. 3. v. 278.

Marius cum precipitat se

Cerritus fuit.

Idem quod *limphatus fanaticus*, &c. quasi *cereritus* ut aiunt Cereris furore percitus Nonius tamen *ceritus* legit quo convitio turpes quosdam & exangui facie homines incescebant.

7. *Vacerrosum*] Hoc est, vecordem vesanum quod & *vaceram* dicunt ex Festo, qui auctor est Verrium & alios complures hoc nomine dixisse stipitem ad quem equi religari solerent, & Ateium Philologum pro maledicto acerbitalis accepisse ut supra. Livius Andronicus habet.

Vecors & malefice Vaceria: vacerrosum.

Ergo dicebat Augustus ad significandum

vecordiae excessum, ut pro *cerito* esset: ejusmodi enim inclinamenta in *osus* immodicam quandam rei copiam significant ut *Jecorosus, vinosus, &c.*

8. *Vapide*] Vapida sunt minus valentia si cum Torrentio a *vappa* deducis duplici p. scribendum erit. Notum porro est vappam dici vinum corruptum Horat. Sat. 3. lib. 2. v. 143.

*Qui Vejentanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque praefestis.*

Unde homines degeneres dicti sunt *vappa*. Idem Satyr. 1. lib. 1. v. 104.

Non ego avarum

Cum veto te fieri, vappam jubeo aut nebulonem.

9. *Betissare*] Sic scripsit Casaubonus non *betizare* & *lachanizare*. Isidori auctoritate motus, is enim lib. Originum 1. c. 4. ait, *A Græcis duas litteras mutuavit Latinitas y & z propter nomina Græca. & ha apud Romanos usque ad Augusti tempus non scribebantur, sed pro z si ponebant, ut hilarissat, &c.* Priscianus quoque saepe pro z litteram s solemus geminatam ponere, ut patrisso pro *πατρισσα*, &c.

10. *Lachanissare*] Non mirum sic vertisse Augustum, *λάχανον* enim Atticis *beta* est, sed oleris omne genus Horatio, si Lambinum audis Satyr. 6. lib. 1. vers. 115.

Ad porri & ciceris refero lachanisque catinum. Si Torrentium legeris *lagani* quod placenta genus quoddam. Sed ut fatetur uterque *λάχανον* Græcis est omnis herba sativa, quæ edundo fit, quanquam Atheniensibus κατ' ἐξοχὴν sumatur pro *beta*; ut ut est *lachanissare* bene semper pro languere ponitur quid enim olere mollius & languidius? Catullus 68.

Languidior tenera cui pendent sicula beta, &c.

11. *Simus*] E converso saepe legere est pro i. v. g. *optume carnisfex*: unde colligas affinem fuisse earum litterarum pronunciationem.

12. *Domos*] Sic quoque u saepe positum pro o ut *calpam, publicum* &c. notat quippe Priscianus in multis Italiae populis ut & vetustissimis quibusdam Romanis litteram u inusitatam ab initio.

13. *Consuetudinem*] Hinc videtur ipse Augustus ab antiquariorum vitio, non procul abfuisse.

14. *Circumducit*] Non potest hoc melius quam ipsa scriptio demonstrari en Fragmentum

Fragmentum epistolæ ad Cajum, quæ extat apud Gellium lib. 15. c. 7.

Ave mi Cai meus ocellus jucundis-

(*simus*

Quem semper medius fidius desi-

(*dero*

Præcipue diebus talibus qua-

(*lis*

Est hodiernus, &c.

Id autem faciebat perspicuitatis amore ne quasi avulsa a se invicem verba forent, quod tamen errandi postmodum ansam præbuit criticis, qui circumductiones ejusmodi quandoque pro literis acceperunt, præsertim pro litera L majuscula propter aliquam similitudinem L. Hic autem notare est obiter versum etiam in prosa oratione dici hunc verborum ordinem quem nunc vulgo dicimus *lineam*.

CAPUT LXXXVIII.

O Rthographiam, id est, formulam rationemque scribendi a Grammaticis institutam, non adeo custodiit: ac videtur eorum sequi potius opinionem, qui perinde scribendum ac loquamur existiment. Nam quod sæpe non literas modo, sed syllabas aut permutat aut præterit, communis hominum error est. Nec ego id notarem, nisi mihi mirum videretur, tradidisse aliquos, legato eum consulari successorem dedisse, ut rudi & indocto, cujus manu *ixi* pro *ipsi* scriptum animadverterit. Quoties autem ² per notas scribit, *b*, pro *a*: *c*, pro *b*, ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. ³ Pro *z* autem duplex *aa*.

NOTÆ.

1. *Nisi mirum, &c.*] Videtur inde colligi posse hunc scribendi modum non tam a pronuntiatione, quam ab orthographia abfuisse; Suetonii ut minimum temporibus; dubitat siquidem hic auctor utrum Augustus offendendus nec-ne fuerit hac viri consularis scribendi ratione; atque ideo vocem *ipsi* mollius & quasi medio quodam tono inter *issi*, pronuntiatam, *x* enim litera duplex est *ss*. Quod autem consulem istum Casaubonus increpat, quod Augusti temporibus ignorata etiamnum erat, aut paucis cognita litera *x*, ut testatur Isidorus lib. 1. c. 24. certe ignoratam duntaxat inferre potest in scribendo, non etiam in dicendo seu pronuntiando, ut patet vel ipso Varronis te-

stimonio, quod adducit *literarum partim sunt & dicuntur ut A B partim dicuntur & non sunt ut H & X*. saltem ergo dicebatur *x* litera, hoc est, pronuntiabatur, quod sufficit ut ea sine vitio potuerit uti consularis ille, quin & Augusto poterat hac ratione gratificari, hujus methodum secutus in scribendo, perinde ac loqueretur.

2. *Per notas*] De his in Julio c. 56.

3. *Pro z*] Casaubonus legebat in omnibus libris *pro x* & emendavit pro *z* patet enim ultimam hic literam intelligi, quo certe non admissio, dicendum esset *z* tunc temporis nondum in usu fuisse, de quo vide sis Isidorum lib. 1. c. 24.

CAPUT LXXXIX.

I N E Græcarum quidem disciplinarum levio- re studio tenebatur: in quibus & ipsis præstabat largiter, magistro dicendi usus ¹ Apollodoro ² Pergameno, quem jam grandem natum, Apolloniam quoque secum ab urbe juvenis adhuc eduxerat. Deinde etiam ³ eruditione varia repletus ⁴ Sphæri Arei philosophi, filiorumque ejus Dionysii & Nicanoris con-
tybernium iniit: non tamen ut aut loqueretur expedite, aut componere

E c

aliquid auderet. Nam & si quid ⁶ res exigeret, Latine formabat, vertendumque alii dabat. Sed plane Poëmatum quoque non imperitus, delectabatur etiam comœdia veteri, & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In evolvendis utriusque linguæ auctoribus, nihil æque sectabatur quam
 5 præcepta & exempla publice vel privatim salubria: eaque ad verbum excerpta, aut ad domesticos, aut ad exercituum provinciarumque rectores, aut ad urbis magistratus plerumque mittebat: prout quique monitione indigerent. Etiam libros totos & senatui recitavit & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes *Q. 7 Metelli, De prole augenda*, &
 10 *8 Rutilii, De 9 modo edificiorum*: quo magis persuaderet, utramque rem non a se primo animadversam, sed antiquis jam tunc curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis fovit. Recitantes & benigne & patienter audivit: nec tantum carmina & historias, sed ¹⁰ & orationes & dialogos. Componi tamen aliquid de se, nisi & serio, & ¹¹ a præstantissimis offende-
 15 debatur: admonebatque Prætores, ne paterentur nomen suum ¹² commissionibus ¹³ solefieri.

NOTÆ.

1. *Apollodoro*] Idem habet Quintilianus initio lib. 3. cui addit Strabo illum Augusti gratia multum inclaruisse & sectæ Apollodoreæ initium fuisse, quam tamen jam inde ab Augusti temporibus plurimi non factam testatur lib. 13.

2. *Pergameno*] Pergamum sive Pergamus minoris Asiæ civitas est hodie Pergamo, sed multum a pristino splendore diversa.

3. *Eruditione varia*] Hujus loci sententia est Augusto eloquentiæ Græcæ præceptorem fuisse Apollodorum: philologiam vero quam vocant hoc est historiam, rerum antiquarum cognitionem, humanioresque literas edoctum a Sphæro illo quæ omnia nomine Variæ eruditionis expressit auctor hic noster, quod in illis versati proprie dicantur eruditi ut adhuc infra Calig. c. 53. *E disciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentia plurimum attendit.*

4. *Sphæri*] Omnes MSS. Torrentii habent *Sperarei* aut *Sperarci*. Quia tamen Dio lib. 48. Sphæri cujusdam mentionem fecit qui Augusti libertus idem & pædagogus fuerat ipsi carissimus ut pote quem fato functum, funere publico efferri voluerit; ideo sicut scriptum est, emendarunt.

5. *Arei*] Philosophus fuit Alexandrinus cujus in gratiam Augustus Alexandriam ingressus multis & vitam & bona condonarat.

Hujus meminit & Plutarchus in Antonio & Seneca lib. *de Consolatione ad Marciam* c. 4. & supra c. 17. de eo jam aliqua notata sunt Cæsaronis occasione: meminit & Dio lib. 51. & Strabo, &c. lectionem autem *contubernium* inquit Casaubonus arguit, pro *in contubernium* ascrivit aut *contubernio* admovit ut Tiberii cap. 14. unde cum in quibusdam codicibus legerit *contubernio* absque voce *in*it quam nec habent Lissæi codices, & Pithæci & Ursini, hanc repellit & retinet *contubernio*; sed hoc posito rejiciendus veniret Sphærus ut Areo solo superstite legeretur *eruditione varia* repletus in *Arei philosophi filiorumque ejus Dionysii & Nicanoris contubernio*.

6. *Res exigeret*] Hoc est si quando sibi Græce dicendum esset, v. g. cum Alexandriæ lingua Græca peroravit, ut refert Dio lib. 51. plurimum quippe tunc temporis valebat hæc lingua tum in Asia tum in Europa.

7. *Q. Metelli*] Is fuit censor anno U. C. 623. ante natalem Augusti sexaginta circiter & octo enixe in id incubuit ut populo connubia persuaderet. Videtur supra c. 34. & Epitomen Livii lib. 59.

8. *Rutilii*] Hic cum M. Manlio Maximo consul fuit ann. U. C. 649. & eundem existimat esse Torrentius cujus toties honorifice meminit Cicero lib. 1. de Oratore, ut

philosophiæ dediti & quo sanctior & integrior in civitate nullus esset. Qui tamen de architectura libros non scripserit, ut vult Be-roaldus, sed orationes habuerit, ut & alii quoque, in Senatu vel ad populum de modo ædificiis imponendo ad inhibendum luxum, & amovenda incendia.

9. *Modo adificiorum*] Strabo lib. 5. dicit constitutum ab Augusto fuisse, ne quis ædes altius quam septuaginta pedes tolleretur. Quam altitudinem ad 60. pedes reductam a Trajano auctor est Aurelius Victor. Certe maximam ædificiorum Romanorum altitudinem tum ex his locis colligas, tum ex oratione Aristidis Sophistæ, cujus hæc sunt verba, qualia ex Canteri versione retulit Casaubonus; non tamen quiescit donec æquales sibi super impositas urbes alteram super alteram ferat, quo circa si quis eam (Romam) diligenter vellet evolovere & qua nunc in sublimi sunt urbes, humi juxta se invicem deponere, existimarem fore ut omnis Italia reliqua pars compleretur atque una urbs, ad Jonium mare continua protenderetur.

10. *Sed & orationes*] Hunc morem emendandi etiam, quæ componebantur gratia, observatum constat ex Plinii epist. 17. lib. 7. ubi aliquibus non probantibus quod & orationes recitaret, ut pote quæ declamandæ potius essent, ait sua cuique ratio recitandi mihi, quod sæpe jam dixi, ut, si quid me fugit, ut certe fugit, admonear. Quo magis miror quod scribis fuisse quosdam qui repre-

henderent quod orationes omnino recitarem, nisi vero has solas non putant emendandas. Et infra pluribus recito: ac si quid mihi credis tunc acerrime emendo. Quæ epistola plura super hac consuetudine.

11. *A præstantissimis*] Hoc quoque innuit Horatius epistola ad Augustum.

Sed neque parvum

Carmen majestas recipit tua, nec meus audet

Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.

12. *Commissionibus.*] Quid sit committere supra c. 45. hîc intelliguntur duntaxat vel oratorum inter se commissiones, & quasi pugnæ in literarum exercitio; quales ciebat Verrius ille de quo paulo supra & adhuc infra lib. de Grammaticis c. 17. Namque ad exercitanda discipulorum ingenia æquales inter se committere solebat, proposita non solum materia quam scriberent, sed & præmio quod Victor auferret. Hinc Juvenalis de hujusmodi poetarum exercitio Satyra 1.

Securus licet Æneam, Rutulumque ferocem

Committas, nulli gravis est percussus Achilles.

13. *Obsolescere*] Ludicris ejusmodi præerant prætores, ideo monebat illos ne & misceri nomen suum sinerent, & dehonestari vel insulis commissionum verbis vel auctorum forte quorundam indignitate.

CAPUT XC.

CIRCA RELIGIONES talem accepimus. Tonitrua & fulgura paullo infirmius expavescebat: ut semper & ubique pellem¹ vituli marini circumferret, pro remedio: atque ad omnem majoris tempestatis suspicionem, in abditum &² concameratum locum se reciperet: consternatus olim per nocturnum iter transcurso fulguris, ut³ supra diximus.

NOTÆ.

1. *Religiones*] Supra cap. 31. de Augusti erga deos pietate, nunc de ejusdem superstitione, quæ nihil aliud est, quam meticulosa quædam observatio eorum quæ esse a diis existimantur.

2. *Vituli Marini*] De hac antiquorum persuasionem quam ineptam multi verosimillime crediderunt Plinius lib. 2. c. 55. taberna-

cula ex eorum pellibus factitata narrat, quoniam, inquit, hoc solum animal ex marinis non percutiat (fulmen) sicut nec e volucribus aquilam, quæ ob hoc armiger hujus teli fingitur. Refert de hyæna quæ lupi genus est Aristoteli lib. 6. de Historia animalium c. 32. qui & in eodem opere passim vituli marini meminit, nullibi tamen hujus miraculi. De

hyæna quoque apud Plinium magica multa & fabulosa narrantur lib. 28. c. 8. Palladius lib. 1. c. 35. utriusque pellem animalis adversus grandinem remedium profert.

3. *Concameratum*] Legunt alii *concavernatum* quod verbum quamquam novum non displicet Torrentio; propter locum supra citatum ex lib. 2. c. 55. Plinii dicentis non altius quinque pedibus unquam descendere

in terram, quare pavidus altiores specus turtissimos putabant. Idem & Seneca lib. 6. naturalium quæst. c. 1. *Adversus tonitrua & minas cœli subterranea domus, & defossæ in altum specus remedia sunt. Ignis ille cœlestis non transverberat terram, sed exiguo ejus objectu retunditur.*

4. *Supra diximus*] Cap. 29. alii legunt *prediximus*.

C A P U T X C I .

S O M N I A neque sua,¹ neque aliena de se negligebat. Philippensi acie quamvis statuisset non egredi tabernaculo, propter valetudinem: egressus est tamen² amici somnio monitus: cessitque res prospere, quando³ captis castris, lectica ejus, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa atque lacerata est. Ipse⁴ per omne ver, plurima, & formidolosissima, & vana, & irrita videbat: reliquo tempore rariora, & minus vana. Cum dedicatam in Capitolio⁵ ædem Tonanti Jovi assidue frequentaret, somniavit queri⁶ Capitolinum Jovem, cultores sibi abduci, seque respondisse: Tonantem pro⁷ janitore ei appositum: ideoque mox⁸ tintinnabulis fastigium ædis redimivit, quod ea fere⁹ januis dependebant. Ex nocturno visu etiam¹⁰ stipem quotannis die certo emendicabat a populo,¹¹ cavam manum¹² asses porrigentibus præbens.

N O T A E .

1. *Neque aliena de se*] Forfan exemplo Julii, qui illa neglexerat, cautior factus, sibi quoque tam infelicitè aliquando non cederet, quod innuit Valerius lib. 1. cap. 5. Notat Casaubonus ex Arthemidoro lib. 1. cap. 2. moris antiqui fuisse, ut quidquid quisque de Republica somniasset, illud vel præconis voce, vel pittacio, hoc est tabula quadam descriptum indicaret.

2. *Amici*] Sic omnes Torrentii MSS. contra quos tamen *medici* legendum cupit motus auctoritate Dionis, Velleii, & Valerii Maximi, qui medicum illum dicunt nomine Artorium.

3. *Castris captis*] Supra c. 13. auctor est Valerius Maximus lib. 1. c. 5. ipsa quæ Philippense prælium antecessit, nocte Minervæ speciem Artorio medico dormienti obortam præcepisse, ut Augustum gravi morbo licet implicitum moneret, ne ejus causa a prælio abstineret, &c.

4. *Per omne ver plurima*] Qualia melancholicis vinolentis, & febrientibus accidere

tradit Aristoteles libro de insomniis cap. 4. ubi & causas investigat.

5. *Ædem Jovi tonanti*] Hanc voverat bello Cantabrico de quo supra c. 20. & 85. ac præcipue c. 29.

6. *Jovem Capitolinum*] Varia sunt Jovis cognomina: templum hoc voverat Tarquinius Priscus, perfecerat Superbus.

7. *Janitore*] Catenis vincti janitores stabant ad portas, ut testatur ipse Suetonius lib. de claris Rhetoribus c. 3. & Ovidius amorum lib. 1. Elegia 6.

Janitor indigne dura religate catena
Et adhuc infra eadem Elegia.

Sic dura numquam religere catena.

8. *Tintinnabulis*] Sensus est Augustum, ut janitoris loco prorsus esset Jovi Capitolino Jupiter tonans, hujus ædium fastigio imposuisse tintinnabula, quæ suo sono & janitoris, & tonantis etiam forte, speciem præberent aliquam. De fastigio videbis quid hoc sit in Jul. c. 81.

9. *Januis dependebant*] Ut hoc sono

Sanitores monerentur, aut excitarentur. Auctor est Dio his quoque custodes insularum familiam advocare solitos (quid sint insulæ vid. in Jul. cap. 41.) His quoque ad prandium cœnamve parandam, apponendam signum datum colligere est ex Senecæ epist. 95. & ex c. 12. lib. *de brevitate vitæ*. Unde & Trimalcio ille Petronianus *symphonia signum* hoc dari curat Martialis de hoc Apophoret. 163. cui lemma *Tintinnabulum*.

Redde pilam, sonat. as thermarum, &c.

10. *Stipem quotannis*] Specie aliqua miseræ placari sibi deam Nemesein existimabant hoc est deorum invidiam ut pote feliciore fortuna utentibus obnoxiam, sicque lætissimarum tristissimarum mentione temperabant, hinc illa vel extremi supplicii in triumphis instrumenta flagellum, tintinnabulum curru appensa jam inde ab Horatio illo Curiatorum victore. Quibus de ritibus sæpe Plutarchus in *Camillo & Paulo Æmilio*. Fulvius Ursinus huc refert inscriptiones quas Romæ in sacra via repertas ait, sed hæ omnes anno novo vel Calendis Januarii collatam stipem testantur, quod de ea potius intelligendum videtur quæ strenæ

nomine conferebatur.

11. *Cavam manum*] Quod mendicantium est, ac ideo majoris abjectionis indicium, ingenuisque viris eo minus dignum, quod illis probro verteretur, ut sordide avaris, ac rapacibus, ut ex Ammiani Marcellini lib. 16. probat clare Casaubonus, sed maxime ex Claudiano in Rufinum.

Dextera quin etiam ludo concessa vagatur

Æra petens pœnasque animi persolvit avari

Terribili lucro, vivosque imitata retentus

Cogitur adductis digitos inflectere nervis.

Qua circumlocutione patet mendicantis aut rapacis viri manum exprimi. Rufinus enim ille sub Honorio imperatore præfectus prætorio trucidatus est, & sic formata manu per Constantinopolim circumlatus. Hinc de Atheniensium avaritia hoc proverbium natum est *τὴν χεῖρ' ὀπίσθ' ἔχοντα* *ἀποθνήσκων* *Ἀθηναῖος*. *Atheniensis vel moriens cavat manum.*

12. *Asses*,] De assibus in Jul. c. 4.

CAPUT XCII.

AU SPICIA quædam & omina pro certissimis observabat. Si mane sibi ² calceus perperam, ac sinister pro dextero, induceretur, ut dirum: si terra marive ingrediente se longinquam profectionem, forte rorasset, ut lætum, maturique & prosperi reditus. Sed & ³ ostentis præcipue movebatur. Enatam inter juncturas lapidum ante domum suam palmam, in ⁴ compluvium Deorum Penatium transtulit: utque coalesceret, magno opere curavit. Apud insulam Capreas, veterrimæ ilicis demissos jam ad terram languentesque ramos convaluisse adventu suo, adeo lætatus est, ut eas ⁵ cum Republica Neapolitanorum permutaverit, ⁶ Ænaria data. Observabat & ⁷ dies quosdam, ne aut postridie ⁸ nundinas quam proficisceretur: aut ⁹ Nonis quidquam rei seriæ inchoaret: nihil in hoc quidem aliud devitans, ut ad Tiberium scribit, quam ¹⁰ *δοσφηνίσκου* nominis.

NOTÆ.

1. *Auspicia & omina*] Hoc est discrimen harum vocum. Auspicia ab avium inspectione, auguria ab eorumdem garritu omina ab hominum vocibus quibus vim quoque suam inesse crediderunt, quod Cicero no-

tavit 1. *de divinatione* 102. ubi de his plura, quamquam idem auctor fulmen ipsum inter auspicia reponat ibidem lib. 2.

2. *Calceus*] Quo die seditione militari de qua supra c. 4. prope afflicus est, id sibi

E c iij

contigerat, de quo egregie Plinius lib. 2. c. 7. *Divus Augustus lavum prodidit sibi calceum prapostere indutum, quo die seditione militari prope afflictus est. Quæ singula improvidam mortalitatem involvunt, solum ut inter ista certum sit, nihile esse certi aut miserius quidquam homine, aut superbius.*

3. *Ostentis*] Ostentum dixere quidquid contra naturam factum genitumve esset ab ostendendo sicut portentum a portendendo: adis Fæstum in his vocibus.

4. *Compluvium penatium*] Id ita Torrentius explicat, ut dii penates hîc intelligantur fuisse Jupiter ille herceus ab *ε'ρως* hoc est *septum* seu *vallum* dictus quod intra *consepium domus* cujusque coleretur, quem etiam *deum penetralem* appellabant, inquit Festus in voce *herceus* Hujus dei meminit & Halicarnasseus lib. 1. cui & consecrata forent domorum impluvia in quibus & aram habuisse ad quam occisus fuerit Priamus colligunt ex illo Ovidii versu.

Cui nihil hercei profuit ara Iovis.

Verum Penates variis in locis ædium colebantur, in cubiculo ut supra c. 7. & infra in Domitiano c. 17. maxime in foco, ut ex Valer. Max. lib. 2. c. 1. & multis aliis constare potest, in aliqua etiam atrii parte, ut ex Vitruvii lib. 6. cap. 4. Casaubonus existimat v. g. in compluvio, & denique in porticu compluvio adjuncta ex Petronio: *notavi etiam in porticu gregem cursorum cum magistro, se exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi in cujus adicula erant lares argentei positi.* Unde colligere est compluvium illud penatium si in Augusti palatio fuerit, nihil aliud fuisse quam locum illum sub Dio, qui intra porticus illorum esset, a compluendo dictum sicut & in privatis domibus in quibus si relictum erat in medio ut lucem caperet: deorsum quo impluebat, impluvium dictum: & sursum qua compluebat, compluvium, ut ait Varro lib. 4. de lingua Latina, a quo nonnihil differt Festus in voce *impluvium*. Certe verosimilimum est delatam potius fuisse palmam hanc de qua hîc agitur, in compluvium templi Penatium ut ibi coleretur, (unde & constare potest compluvium in aperto fuisse ut refert Varro) templum enim illud haud procul a foro fuisse testatur idem ibidem Halicarnas. Ubi etiam servata dicit Trojana numina quæ secum Æneas advexerat, inter quæ & ipsum Palladium.

5. *Cum Rep. Neapolit.*] Civitates nonnullæ aliquam Reip. Romanæ formam retinuerant, ut supra c. 46. & his sua erant vectigalia hoc est publici redditus, ut supra ibid. in Tib. c. 49. & alibi.

6. *Ænaria*] Insula est in sinu Puteolano, sic dictam volunt a statione navium Æneæ. Hodie *Ischia*. Capræ vero *Capri* de qua insula sæpe in Tiberio.

7. *Dies quosdam*] Hoc est peculiari sua superstitione præter dies qui infauti publice habebantur, alios etiam observabat, quos hîc recenset.

8. *Postridie nundinas*] Præter Calendas Nonas & Idus, erant quoque in mense Romano dies nundinarum feriæ scilicet quales ferme in nostro mense hebdomadæ cum hoc discrimine, quod nono quoque die recurrerent, ex variis institutionis causis hæc præcipua videtur, ideo nempe factum, ut octo diebus rustici in agris opus facerent nono autem die intermisso ad mercandum; legesque accipiendas Romam venirent, scitaque plebis & Senatusconsulta frequentiore populo proponerentur.

9. *Nonis*] Hæc est peculiaris Augusti superstitio, publica quippe superstitione ater non erat Nonarum dies, sed posterior quemadmodum & Calendarum & Iduum ut notat ex Verrio Flacco Beroaldus, & ex Nonio Marcello c. 2. in voce *atri* patet. Idque propter infortunia quædam quæ diebus illis contigerant, de quibus Livius lib. 6. Decadis 1. videtis etiam super hac re plura dicentes, Macrobius lib. 1. c. 16. & Gellius lib. 5. c. 7.

10. *δοσφησίαν*] Hoc est maledicentiam seu infautam nominis vel ominis significationem: Nonis v. g. quasi *non is* cui simile est quod de eo qui Cauneas vanales clamabat Crasso navem conscendente, quasi *cave ne eas* de quo Plin. lib. 15. c. 19. & Cicero 2. de divinatione. Postridie autem nundinarum, vel exemplo cæterorum postridianorum, qui omnes inominati erant, ut modo notatum est, vel ut existimat Torrentius, quod cum fere proficiscantur homines, ut nundinis intersint, qui postridie iter instituunt, præpostere agere & quasi post bellum machinas parare videatur. Quod autem de similitudine nundinarum & novemdialium dierum, qui mortuis dicati erant notat Casaub. id certe ipsas nundinas potius fecerit infautas, quam postridianum earum diem.

CAPUT XCIII.

Peregrinarum cæremoniarum, sicut veteres ac ¹ præceptas reverentissime coluit, ita cæteras contemptui habuit. Namque Athenis ² initiatus, cum postea Romæ pro tribunali de ³ privilegio sacerdotum ⁴ Atticæ Cereris cognosceret, & quædam ⁵ secretiora proponerentur, dimisso ⁶ concilio & corona circumstantium, solus audiit disceptantes. At contra non modo in peragrandæ Ægypto paulum deflectere ad visendum ⁷ Apin supersedit: sed & Cajum nepotem, quod Judæam prætervehens, apud Hierosolymam non ⁸ supplicasset, collaudavit.

NOTÆ.

1. *Præceptas*] Erasmus & Beroaldus legunt *receptas*: contra Pulmannus & omnes Torrentii libri, præceptas retinere, ut intelligatur de iis quas ipse præstantium vitiorum exemplo præcepisset supra c. 31. Majorum enim instituto Romani a peregrinis cæremoniis abhorrebant, quod a Romulo ad sua usque tempora observatum laudat Halicarnasseus lib. 2.

2. *Initiatus*] Hoc est sacris Cereris Atticæ mysteriis imbutus. Templum diebus initiorum, hoc est sacrificiorum ingredi, alteri licebat nemini præterquam initiato. Unde narrat Livius lib. 1. Decadis 4. ortum bellum Athenienses inter & Philippum regem Macedonum propter occisos ab Atheniensibus Acarnanas adolescentes duos, qui per dies initiorum imprudentes nec initiati templum intraverant cum turba.

3. *Privilegio*] Tota quippe Græcia sacerdotum illorum magna erat auctoritas.

4. *Atticæ Cereris*] In Attica regione urbs est Eleusis ubi templum illud celeberrimum Cereris quæ a loco Eleusina dicta locum ferunt hodie dici *Lepšina*.

5. *Secretiora*] Nulla re magis quam silentio sacræ erant ejusmodi cæremoniæ. Juvenal. Satyr. 15. v. 141.

Quis enim bonus, & face dignus

Arcana qualem Cereris vult esse sacerdos.

Unde & Horatius quasi abominandum, & deorum vindictæ sacrum averfari videtur eum, qui talia revelavit Ode 2. lib. 3.

Est & fideli tuta silentio

Mercès, vetabo qui Cereris sacrum

Vulgarit arcana, sub iisdem

Sit trabibus, &c.

De his multa vulgare non formidavit Ter-

tullianus initio libri contra Valentinianos & D. Augustinus lib. 7. de Civitate Dei c. 20. de his adhuc infra non semel Claud. c. 26. Neron. c. 16. &c.

6. *Concilio*] Ex codice Salmasiano legunt *consilio*. Ut de Consiliariis adfessoribus intelligatur, ut & Tiber. c. 18.

7. *Apin*] De eo Plinius lib. 8. cap. 46. *Bosin Ægypto numinis vice colitur, Apin vocant insigne ei in dextro latere candicans macula cornibus luna crescere incipientis, nodus sub lingua quem Cantharum appellant, &c. sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, auguria populorum, &c.* De hoc & Herodotus lib. 2. & Solinus Polyhistor. & Macrobius lib. 1. c. 21. &c. Serapidi consecratum fuisse auctor est Eusebius lib. 8. *preparationis Evangelicæ*. Et D. Augustinus lib. 18. de civitate Dei; cum enim Apis rex Argivorum, navibus in Ægyptum transvectus esset ei mortuo divinos honores habuerunt Ægyptii, ac vox *serapis* inde facta est quia ejus ab initio conditorium venerabantur quod Græce *ovēys* ex qua primum *seros apis* ac sensim degenerante pronuntiatione postea *Serapis* dixerunt.

8. *Non supplicasset*] Maxime immutatam oportuit iniquam hanc Augusti adversus Judæorum sacra voluntatem: plurima quippe illis impertita ab eo privilegia constat ex Joseph. lib. 16. *antiquitatum Judaicarum* c. 10. & ab aliis etiam Romanis ut ex ejusdem lib. 14. c. 17. & 22. sed quod maxime huic Suetonii loco adversetur, ex Philone lib. de legatione ad Caligulam c. 9. Augustus ipse certos de suo redditus constituit ut Judæorum ritu singulis diebus sacrificia fierent DEO SUPREMO ΥΨΙΣ ΤΩ ΘΕΩ

quo etiam modo Judæorum deum appellat in quibusdam edictis. Unde Casaubonus existimat scriptum id vel dictum ab

Augusto contra animi sententiam ne Judæorum sectæ addictus ullo modo videretur.

C A P U T X C I V .

ET Q U O N I A M ad hæc ventum est, non ab re fuerit subtexere quæ ei prius quam nasceretur, & ipso natali die, ac deinceps evenerint, quibus futura magnitudo ejus, & perpetua felicitas sperari, animadvertique posset. ¹ Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est, ejus oppidi civem quandoque rerum potiturum: qua fiducia ² Veletini, & tunc statim & postea sæpius pene ad exitium sui cum pop. Rom. belligeraverant, sero tandem documentis apparuit, ostentum illud AUGUSTI potentiam portendisse. Autor est ³ Julius Marathus, ante paucos, quam nasceretur menses, prodigium Romæ factum publice, quo denuntiabatur ⁴ regem pop. Rom. Naturam parturire: Senatum exterritum censuisse ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui gravidas uxores haberent, quo ad se quisque spem traheret, curasse ne senatusconsultum ⁵ ad ærarium deferretur. In ⁶ Asclepiadis Mendetis ⁷ Θεολογικῶν libris lego, Atiam, cum ad solenne ⁸ Apollinis sacrum ⁹ media nocte venisset, posita in templo ¹⁰ le-
¹⁵ tica, dum ¹⁰ cæteræ matronæ dormirent, obdormisse: draconem repente irrepsisse ad eam, paulloque post egressum: illamque expergefactam quasi a concubitu mariti ¹¹ purificasse se: & statim in corpore ejus exstitisse maculam, velut depicti draconis: nec potuisse umquam eximi: adeo ut mox ¹² publicis balineis perpetuo abstinerit: AUGUSTUM natum ³ mense decimo, &
²⁰ ob hoc ¹⁴ Apollinis filium existimatum. Eadem Atia prius quam pareret, somniavit intestina sua ferri ad sidera, explicarique per omnem terrarum & cæli ambitum. Somniavit & pater OCTAVIUS, utero Atiæ jubar solis exortum. Quo natus est die, cum de Catilinæ conjuratione ageretur in curia & OCTAVIUS ab uxoris puerperium serius adfuisset, nota ac vulgata res est, P.
²⁵ ¹⁵ Nigidium comperta moræ causâ, ut ¹⁶ horam quoque partus acceperit, affirmasse, dominum terrarum orbi natum. OCTAVIO postea cum per secreta Thraciæ exercitum duceret, in ¹⁷ Liberi patris lucò ¹⁸ barbara cæremonia de filio consulenti, idem affirmatum est a sacerdotibus: quod infuso super altaria mero, tantum flammæ emicuiisset ut supergressa fastigium tem-
³⁰ pli ad cælum usque ferretur: unique olim omnino MAGNO ALEXANDRO apud easdem aras sacrificanti, simile provenisset ostentum. Atque etiam sequenti nocte statim videre visus est filium mortali specie ampliorem, cum fulmine & sceptro, ¹⁹ exuviisque Jovis OPT. MAX, ac radiata corona super ²⁰ laureatum currum, bis senis equis ²¹ candore exi-
³⁵ mio trahentibus. Infans adhuc ut scriptum apud C. DRUSUM extat, repositus vespere in cunas a nutricula, loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæsitus, tandem in altissima turri repertus est, jacens contra Solis exortum. Cum primum fari cœpisset, in ²² avito suburbano obstrepentes forte ranas filere jussit: atque ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartum
⁴⁰ lapidem ²³ Campanæ viæ, in nemore prudenti, ex improvviso. ²⁴ aquila panem

panem ei e manu rapuit : & cum altissime volasset rursus ex improvise leniter delapsa reddidit. Q. Catulus post ²⁵ dedicatum Capitolium, duabus continuis noctibus somniavit : prima, Jovem Opt. Max. ²⁶ prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum secrevisse : atque in ejus sinum ²⁷ signum Reip. quod manu gestaret, reposuisse : at insequenti, animadvertisse se in gremio Capitolini Jovis eundem puerum : quem cum detrahi jussisset, prohibitum monitu Dei, tanquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obvium sibi AUGustum, cum incognitum alias haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero de quo somniasset.

²⁸ Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Jupiter compluribus prætextatis tutorem a se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent : ejusque osculum delibatum digitis ²⁸ ad os suum retulisset. M. Cicero C. Cæsarem in Capitolium profecutus, somnium pristinae noctis familiaribus forte narrabat : puerum, facie liberali, ²⁹ demissum cælo, catena aurea, ad fores Capitolii constitisse, eique Jovem ²⁹ flagellum tradidisse : deinde repente AUGUSTO viso, quem ignotum adhuc plerisque avunculus Cæsar ad sacrificandum acciverat, affirmavit ipsum esse cujus imago secundum quietem sibi obversata sit. Sumentem virilem togam, tunica lati clavi ³⁰ resuta ex utraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud significare quam ut is ordo ³¹ cujus insigne id esset, quandoque ei subjiceretur. Apud ³² Mundam D. Julius castris locum capiens, cum ³³ silvam cæderet, arborem palmæ repertam conservari, ut omen victoriæ, jussit : ex ea continuo enata soboles, adeo paucis diebus adolevit, ut non æquipararet modo ³⁴ matricem, verum ³⁵ etiam obtegeret, frequentareturque ³⁵ columbarum nidis : quamvis id avium genus duram & asperam frondem maxime vitet. Illo & præcipue ostento motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere quam sororis nepotem vellet. ³⁶ In secessu Apolloniæ Theogenis Mathematici ³⁷ pergulam, comite Agrippa, adscenderat : cum Agrippæ, qui prior consulebat, ³⁸ magna, & pene incredibilia prædicerentur, reticere ipse ³⁸ genituram suam, nec velle edere, perseverabat, metu ac pudore ne minor inveniretur. Quia tamen post multas adhortationes vix & cunctanter edita, exsilivit Theogenes, adoravitque eum. Tantam mox fiduciam fati AUGUSTUS habuit, ut ³⁹ thema suum vulgaverit, nummumque argenteum nota sideris ⁴⁰ Cæpricorni, ⁴¹ quo natus est, percussit.

NOTÆ.

1. *Velitris*] Vide ad cap. 1. & c. *tacta de cælo parte muri* Seneca lib. 2. *naturalium quest.* c. 49. de variis Fulminum generibus loquens ea dicit esse regalia, quorum vitangitur vel comitium vel principalia urbis liberæ loca, quorum significatio regnum civitati minatur.

2. *Velitri*] Alii legunt *Velitorni*, ut sæpe Livius qui de eorum bellis loquens lib. 8. Decad. 1. tum alia plura, tum hoc præsertim refert sancitum in eos graviter & eorum muros dissectos.

3. *Julius Marathus*] Libertus ille de quo supra c. 79.

4. *Regem*] Hunc etiam ex libris Sibyllinis cognitum probat Cicero lib. 2. *de divinatione*, quamvis refellat. Sed de Julio Cæsare Romani tunc temporis id intelligebant, quod de Christo Domino intelligendum Christiani postea censuerunt interpretes.

5. *Ad ararium*] De hoc more in Jul. cap. 28.

6. *Asclepiadis Mendetis*] *Mendesi* vel *Mendita* legendum Casaubonus existimat, quia *Mendes* urbis Ægyptiacæ nomen est, miraturque haud immerito, qui factum fuerit ut Suetonius hominis duntaxat unius, & Ægyptii, testimonium accersere coactus fuerit ad narrandam tanti momenti historiam: unde colligi posse putat idem Casaubonus noluisse Romanos Augusti historiarum scriptores hac ei fabella divinitatem astruere, ne pudicitiam matris ejus in dubium vocarent; ea præsertim ætate qua non ita faciles erant in perhibendis ut nec credendis ejusmodi visionibus: quod certe Dionysius Halicarnassensis in referenda Servii Tullii historia, aperte satis indicat lib. 4. hoc tamen vix conveniat cum opinione quæ jam tunc temporis increbuisse videtur ex nummis. Si enim hoc credi, si & nummos id ipsum innuentes percuti Augustus ipse voluerit, ut ex c. 70. supra & ex Torrentio hinc colligere est; quid ni quod jam opinione vulgi receptum erat, scribendum fuisse arbitremur, saltem a Velleio Paterculo qui in aliis tot rebus genti Julæ non timuit adulari.

7. *Θεολογικὰ μέναι*] Hoc est *divinarum dissertationum*, vel de *Diis qua Mendetis coluntur*: quo posito bene legeretur *Mendetis*: quod ideo notavit etiam Casaubonus quia Græci librorum suorum titulos sic concipere amant ut Artemidorus qui *ἡεραφειδία* scripserat, Nicander *ἑπεροιδία*, Aristoteles ipse *Θεολογιδία*, &c. Fuit enim Mendetis religio omnium Ægyptiacarum sceleratissima, ut pote in qua elegantissimæ formæ mulieres, hirco quem dei instar colebant, substernere non dubitarent, ut vidisse se scribit Herodotus, & Plutarchus in *Gryllo*, alique referunt. Unde conjicere est Asclepiadem illum in suis de religione Mendetiorum libris ostendere voluisse Augusti etiam exemplo, horrendam ejusmodi conjunctionem non ita ridiculam esse ex ea siquidem, aut certe, non absimili, magni viri gignerentur, quos inter nec Alexandrum, nec Scipionem omissos, potue-

rit quis haud inepte suspicari.

8. *Apollinis sacrum*] Torrentius de pervigilio intelligit; sed hujusmodi sacro cultum Romanis Apollinem non reperias; quin imo tales Græcorum ritus abhorrebant, ut supra ex Dionysii Halicarn. lib. 2. notatum est: quod tamen quamquam detur de pervigilio tamen locus hic intelligi nequeverit: pervigilia siquidem a noctis initio & hora, ut aiunt, lucernari ducebant initium: Atia autem non nisi media nocte venisse dicitur. Unde superest ut de sacris illis intelligatur, de quibus supra c. 53. & 78.

9. *Media nocte*] Hoc loco confirmatur quod de nocturnis sacris supra c. 53. & 78. cui Censorini locum hunc adde *Romani a media nocte ad mediam noctem, diem esse existimaverunt: indicio sunt sacra publica, & auspicia etiam magistratuum quorum si quid ante medium noctis est actum, dies qui præterit ascribitur: si quid autem post mediam noctem & ante lucem factum est, eo die gestum dicitur, qui eam sequitur noctem*. Plaut. quique in *Pœnulo* Act. 1. Sc. 2. vers. 105.

Nimia nos socordia hodie tenuit. AD. quæ de re, obsecro?

AN. Quia non jam dudum ad adem Veneris venimus,

Prima ut inferremus ignem in aram. AD. ah non factum est opus.

Quæ habent nocturna ora, noctu significatum ire occupant,

Prinquam Venus expergiscatur, prius deproperant sedulo

Sacrificare, &c.

10. *Dum cætera matrona dormirent obdormisse*] Somnum hunc matronarum eodem sensu Casaubonus intelligit quo supra c. 78. de Augusto in ipsa sua lectica dormiente; nec enim intelligi potest, quod vult Bezaaldus, de illo antiquorum more quo quidam in deorum templis dormiebant, ut responsa super his rebus acciperent, quas postulabant: quod incubare dicebatur, ea quippe divinatione per incubationem privatis solummodo ceremoniis quærebatur; hinc solenne sacrum fuit: soli cubabant, hinc matronas adfuisse patet: Castitate & jejuniis præparabantur, quorum hinc nulla mentio.

11. *Purificasse se*] Nec enim pollutum quemquam sacris interesse fas erat. Tibullus Elegia 1. lib. 2.

Discedat ab aris

Cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.

Ovidius amorum libro 3. Elegia septima,
&c. quod aquæ asperſionibus fiebat idem.

Pureque lavari

Te memini, & puro ſecubuiſſe toro.

Et Perſius Satyr. 2. verſ. 15.

*Hæc ſanctæ ut poſcas Tiberino in gurgite
mergis*

*Mane caput bis, terque, & noctem ſu-
mine purgas.*

Unde Cicero 2. de Legibus 1. ad divos caſte
adeunto.

12. *Publicis balneis*] Quanta eorum mul-
tudo Romæ foret ex hoc Plinii loco æſti-
mare eſt, lib. 36. cap. 15. ubi de Agrippa
Auguſti genero loquitur. *Adjicit ipſe in adi-
littatis ſua commemoratione, & ludos 58 die-
bus factos, & gratuita præbita balnea 170.*
*quæ nunc Roma ad infinitum auxere nume-
rum.* Cum enim rarior apud ipſos eſſet lini-
uſus, ſudorem ſordesque corporis ſæpius
abluere neceſſe habebant, hinc Attemido-
rus lib. 1. *Onetrocrit.* Suo tempore quotidie
lavari ſolitos præſertim ante cibum, ut bal-
neum nil foret aliud quam via ad cibum,
quod & voluptati tantæ apud aliquos erat,
ut Gordianus Junior ſepties, Commodus au-
tem octies in diem laviſſe legantur.

13. *Menſe decimo*] Virgilius de Polli-
one Salonino Eclog. 4. in fine.

*Matri longa decem tulerunt faſtidia men-
ſes.*

Ad quem locum, Servius dicit maribus legi-
timum fuiſſe hunc naſcendi menſem, ut ſœ-
minis nonum. Qua de re videſis Plinium
lib. 7. cap. 5. ac præſertim Gellium lib. 3.
cap. 16. varia & ſcitu digniſſima ſuper his
parrantem.

14. *Apollinis filium*] Torrentius protu-
lit numiſmata argentea Auguſti, quorum
parte averſa videtur Apollo lyram tenens
medius inter hæc verba CÆSAR DIVI F.
quibus videtur ambiguum conſulto reliquiſſe
an illius quem exhibet numiſma, an vero
Divi Julii filius intelligendus ſit.

15. *P. Nigidium*] De eo Gellius lib. 19.
c. 14. *Ætas M. Ciceronis & Cæſaris præſtanti
facundia viros paucos habuit; doctrinarum
autem multiformium variarumque artium
quibus humanitas erudita eſt columina ha-
buit M. Varronem & P. Nigidium, &c.* Ubi
de huius operibus & eorum obſcuritate ac
ſubtilitate nonnulla ſubjungit. Figulus co-
gnomen erat: unde Lucanus,

At Figulus cui cura deos ſecretaque mundi

Noſſe fuit.

Hinc Dio initio lib. 45. tradit, prohibi-
tis cum quibuſdam ſtudiis operam navare
creditum. De conjuratione Catilinæ in Ju-
lio cap. 14. de Flammæ augurio vide Tib.
cap. 14.

16. *Hora partus*] Huius obſervationem
vocant horoſcopum. Perſius Satyr. 6. v. 18.

Geminis, horoſcope, varo

Pro lucis genio, &c.

Hinc verbum horoſcopare Aſtologis & ſi-
gna horoſcopantia, hoc eſt ipſi partui ſeu
ejuſ horæ præſidentia.

17. *Liberi patris*] Bacchi ſic dicti vel
quod animum a curarum ſolicitudine libe-
ret, vel quod licentia omni liberiores faciat,
&c.

18. *Barbara cæremonia*] A Græcis vel Ro-
manis diverſa cæremoniis. Felix ſemper ha-
bitum flammæ Augurium, ut ſupra cap. 66. de
Salvidieno notatum, & infra Tiber. c. 6.
& 14.

19. *Exuviis Iovis Opt. Max.* Eæ ſunt præ-
ter fulmen & ſceptrum, toga prætexta, tu-
nica palmata & picta: quæ utraque trium-
phalis. Hinc Juvenalis Satyr. 10. v. 38.

*In tunica Iovis & picta Sarrana feren-
tem*

*Ex humeris aulaæ toga, magnæque co-
rona*

*Tantum orbem quanto cervix non ſufficit
ulla, &c.*

De hoc habitu triumphali Livius quoque
lib. 10. Decad. 1. & Lampridius in Severo,
&c. Coronam radiatam intellige circulum
quemdam radiorum quo circumdatum ca-
put eſſet, quo etiam habitu fuiſſe Caligulam
cum ſe medium inter Caſtorem & Pollu-
cem adorandum præberet, infra in Calig.
c. 22. innuit Plinius in Panegyri. *Illi jam du-
dum radiatum caput & media inter deos ſedes,*
&c. Et Lucanus lib. 8. de Pompeio, *fulmini-
bus manes radiſque ornabis & aſtris.* & Flo-
rus lib. 4. c. 2. &c. decorum enim hic præ-
ſertim ornatus.

20. *Laureatum*] Lauri ramis ornatum quæ
arbor triumphorum & triumphantium inſi-
gne. Legunt alii *deauratum*, quod curruſ
triumphales auro bracteati forent.

21. *Candore eximio*] Triumphanti Ca-
millo tales fuerant, quod & in religionem
tractum dicit Livius lib. 5. Dec. 1. quod Jovi
& Apollini æquiparatus eſſet: unde trium-
phus ejus clarior quam gratior fuerat, quod

tamen Scipioni nec aliis postea contigit: de quibus idem multis locis Livius.

22. *Avito suburbano*] Supra c. 6.

23. *Campana via*] Qua Capuam iter erat, viis nomina etiam ab iis qui illas straverant indita.

24. *Aquila panem e manu rapuit*] Idem de pileo Tarquini Prisci Romam primum venientis refert Livius, ut futuræ regiae dignitatis omen l. b. 1. Decad. 1.

25. *Dedicatum Capitolium*] In Jul. c. 15.

26. *Prætextatis*] Pueris scilicet prætextam gerentibus de qua in Jul. c. 1.

27. *Signum Reip.*] Aquilam vel simulachrum libertatis Beroaldus interpretatur, Romæ effigiem Torrentius qui notatum errore R pro Reip. acceptum existimat: talis certe videtur in multis nummis, & nisi illa sit, quid fuerit, fatetur nescire se Casaubonus: quidquid id est constare videtur signum illud fuisse quod diplomata aliaque id genus Reipublicæ nomine obsignabantur. Unde futuram Augusti dominationem non immerito colligebant; morientes etenim sigillum suum sive anulum signatorium successoribus suis tradebant. Quod enim & de Alexandro moriente narrat Q. Curtius lib. 10. huc vulgo trahunt & de Tiberio moriente Suetonius c. 73. Tiber. & de privatis etiam heredibus Valerius.

28. *Ad os suum retulit*] Sensus est digitos suos Jovem ad os pueri admovisse osculoque illius delibatos ad suum ipsius os retulisse osculum, quasi digitis inherens quod adorare dicebatur. De quo adhuc infra Galb. c. 5. & Plinius lib. 28. c. 2. *Sub finem in adorando dextram ad osculum referimus*, &c. Et Iureconsulti ad legem 2. *Codice de fabricensibus*, &c.

29. *Flagellum*] Opprimendæ libertatis signum, flagro quippe cædi Quiritem nefas. Unde Juvenal. Satyr. 10. v. 109. de Julio.

Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites.

30. *Resuta*] Franciscus Guictus interpretatur *déconsuë*. Salmasius resibulatam intelligit, nodis scilicet quibus astringebatur solutis. Quod quidni Suetonius dixisset? *Suta* dicuntur *resuti* quæ madmodum & *clausa* recludi. De hac particula *re* supra ad c. 78.

31. *Cujus insigne*] Vide supra in Jul. c. 45. & in Aug. 38. &c.

32. *Mundam*] De qua supra sæpe in Jul. c. 56. &c.

33. *Silvanus*] Relent & Dio lib. 43. sed eo ipso quo pugnatum est loco enatum palmæ germen utroque modo stat ominis conjectura, magnum scilicet fructum ex Julii laboribus ab Augusto capiendum: vel Augustum avunculi sui cuius filius adoptione futurus erat gloriam superaturum; quod palma ipsa matrice major soboles portendebat.

34. *Matricem*] Palmam ex qua producta erat quasi matrem, ut dixit Virgilius lib. 2. Georgic. versu 18.

Parnasia laurus

Parva sub ingenti matris se subicit umbra.

35. *Columbarum*] Hoc nomine palumbes intellige, neque enim domesticæ illæ columbæ in arboribus confidere videas.

36. *In secessu Apollonia*] Supra cap. 8. & 10.

37. *Pergula*] Breve quoddam ambulacrum est in edito & propatulo domus loco, ubi & professores docere & artifices opera sua ostentare solebant, ut de Apelle Plinius lib. 33. c. 10. Vopiscus in vita Saturnini sub finem *pergulas magistrates* vocat. Et Juvenal. Satyra 11. v. 137.

Cui cedere debeat, omnis

Pergula, discipulus Trypheri doctoris, &c.

38. *Genituram*] Nativitatem Beroaldus appellat, quod & auctor hic paulo supra, *partus horam*. Sed & de ipsa conceptione potest intelligi.

39. *Thema suum*] Hoc est figuram quæ cæli, planetarum, & stellarum dispositionem illam exprimeret, quæ tunc erat, cum natus sive conceptus esset.

40. *Capricorni*] Notum Zodiaci signum, quo Sol cum pervenit, biemale solstitium incipit, nec versus Polum ultra progreditur: hoc signum regibus & imperatoribus generandis præcipue potens: Julius Firmicus lib. 8. *Prima pars Capricorni si in horoscopo fuerit inventa regem faciet ac principem, & cui maxima deferantur insignia potestatis*. Hoc nati fiuntur Carolus V, Cosmus Medicus, & Selimus Turcarum Imperator.

41. *Quo natus est*] 9. Kal. Octob. paulo ante solis exortum, ut supra c. 5. Quod tamen impossibile dicit Joseph. Scaliger lib. 2. de Emend. temporum cap. 2. quo cum Petavius lib. 10. de doctrina temporum c. 64 & lib. 11. c. 6. erratum a Suetonio diserte pronuntiat. Viri illi præstantes diem illum Augusti natalem in 21. aut 22. Julii mensis hodierni

referunt, hunc existimantes eundem esse cum 9. Kal. Oct. anni Pompiliani nondum a Julio reformati (de quo supra in Julio c. 40.) & horam paulo ante Solis occasum, non exortum, fuisse firmiter asseverant, quippe cum alio modo, tunc horoscopasse dici non possit Capricornus, quod cætero-qui nemo dixerit, cum rei fidem faciant nummi etiamnum hodie extantes. Suetonius hic, & Manilius lib. 2.

contra Capricornus in ipsum

Convertit visus; quid enim mirabitur ille

Majus, in Augusti felix cum fulserit ortum.

Nec tamen alio quam Septembri mense Calendarii Juliani, quo scilicet utimur, natum Augustum persuadere posse videtur tantorum virorum auctoritas, quippe Dio lib. 55. idipsum diserte affirmat: Suetonius c. 5. Augustus ipse tum apud Suetonium supra c. 31. tum apud Gellium lib. 15. c. 7. ubi laudatur Fragmentum quoddam unius ex Augusti Epistolis ad Caium nepotem suum: cuius exemplum est 8. Kal. Octob. *Ave, mi Cai, meus ocellus jucundissimus, quem semper meus fidius desidero cum a me abes, sed præcipue diebus talibus, qualis est hodiernus, oculi mei requirunt meum Caium: quem ubicunque hoc die fuisti, spero latum & bene valentem celebrasse quantum & sexagesimum natalem meum.* Quos omnes, cum post reformatum a Julio Calendarium scripserint, alio quam Juliano modo computasse parum verisimile sit: nec etiam alia quam matutina, non vero serotina, quadam hora natus credatur, obstat historia Nigidi, quam & Suetonius hoc capite & Dio eodem lib. 55. retulere. Si enim Octavius tardiorē adventum puerperio uxoris excusaverit, hoc ipso mane parturisse eam verosimilimum, ne dicam certissimum est: meridies siquidem finis erat rebus publicis agendis & supra

in Jul. cap. 20. notatum est ex Plutarcho. Nisi noctu convocatum propter urgentem Catilinæ conjurationem Senatum, conjicias, quod nec ullus dixit, nec omissurus fuit Sallustius in illius conjurationis historia, si non nocturna modo, sed vel insolita quadam hora, Senatus hac de causa convocatus esset. Quibus positis, ut ea poni necessum omnino videtur, tota superest de Capricorno difficultas; hic enim Augusti tunc temporis horoscopus esse non potuit: Verum quid si, non quidem de nativitate, sed de conceptione factum a Theogene thema dicatur; hæc enim etiam ab Astrologis attenditur in thematibus seu figuris ejusmodi componendis, quin imo longe certiorē & præferendam esse aiunt, si ejus momentum tam certo agnosci possit, quam nativitatis. Fore videtur, ut hoc modo convenient omnia, si enim a 23. Septembris per novem menses ordine retrogrado procedas, incidet nonus in 23. Decembris, quo tempore primas Capricorni partes Sol obtinet, & eo maxime ad imperia favorabilis est Capricornus, ut nota proxime superiore Firmicus observat. Theogenes igitur vel ipsa suæ artis præceptione, vel (quod forsan non inepte suspiceris) adulatione ductus, audita Augusti partus hora, neque ex hac imperia secundum artis regulas promitti posse advertens, ab ea ad conceptionis momentum retrogressus fuerit, quam re vera horoscopante Capricorno factam invenerit. Unde imperia promittendi, vel causa, vel ansa; at enim Suetonius hic & supra c. 5. *natum non conceptum* constanter dicit. Certe alienum a probabili non videtur Suetonium hæc e Græcorum vel ipsius forte Theogenis Memoriis desumpsisse, apud quos cum *ἡμεῖς* tam generationem seu conceptionem ipsam, quam nativitatem significet, hujus loco intellexerit, quod de illa tantum erat intelligendum.

CAPUT XCV.

POST necem Cæsaris, reverso ab Apollonia & ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno, ¹ circulus ad speciem cælestis arcus orbem Solis ambiit: ac ² subinde ³ Julia Cæsaris filia monumentum fulmine ictum est. ⁴ Primo autem consulatu ei ⁵ augurium capienti, duodecim se vultures, ut Romulo, ostenderunt: & ⁶ immolanti omnium victimarum ⁷ jecinora replicata intrinsecus ab ima fibra ⁸ paruerunt: nemine peritorum aliter conjectante, quam æta per hæc & magna portendi.

NOTÆ.

1. *Circulus*] Idem narrat Velleius lib. 2. 59. & Seneca lib. 2. *Quæst. naturalium* c. 2. ubi *halo* Græcis, *coronam* Latinis dici ait, & fere nonnisi noctibus apparere, ac circa Lunam & Stellæ frequentiores esse subiungit. Dio & Zonaras ipsum cœlestem arcum *scilicet* fuisse dicunt, neque Augusti magnitudinem, sed turbas mox futuras indicasse.

2. *Subinde*] Nonnumquam sumitur pro *mox* vel *statim*. Horatius Epist. 6. lib. 1.

primum gaudere, subinde Præceptum auriculis hoc instillare memento.

Quo sensu prodigiosum magis & significans illud erat, quam si identidem decidisset adhuc infra de hac voce in Galba c. 1. & 10. Ejusmodi fulmina sereno cœlo de eidentia bellorum civilium indicia fuere, ut & Virgilius lib. 1. Georgicorum portenta quæ Julii mortem secuta sunt, enumerans:

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno Fulgura.

& Lucanus lib. 1. inter belli civilis prodigia:

Emicuit cœlo tacitum sine nubibus nullis Fulmen.

Quod tamen in malam partem non semper acceptum est, ut ex Virgilio Æneid. 9. & c.

3. *Iulia monumentum*] In Campo Martio de quo supra c. 84. in *Iul.*

4. *Augurium captanti*] Mores a Romulo instituto candidati dicebantur augurium capere, cum nocte cui Comitiorum dies illucescere debebat, ipsi cubabant extra urbem eo in loco quem augures certis cæremoniis hac de causa consecrarent, quique Templum dicebatur. Ibi cum illuxerat vel sedentes solida sella; ut ex Festo in voce *solida* tradit Casaubonus; vel stantes, ut de Romulo Halicarnasseus lib. 2. initio, mactatis inde victimis felix aliquod signum ex-

pectabant. Hoc in Magistratum Comitibus dicit observatum Dicit idem Halicarnasseus etiam post sublatam monarchiam: sua vero ætate, quæ & Augusti fuit, non nisi quandam juris illius imaginem remansisse; nec enim expectabant re vera donec se signum aliquod ostenderet, sed satis esse rati si nullum intercessisset; peractis cæremoniis ad magistratum petendum discebant, quæ cum exqueretur Augustus, illud ei re vera factum est auspiciis.

5. *Primo consulatu*] Auctor est Dio id ei contigisse primo die Comitiorum illorum; quibus Consul factus est, unde colligit Casaubonus voces *primo consulatu* ita non accipiendas quasi jam Consul fuisset renunciatus, sed dum captaret auguria quæ Consulatus Candidatis de more capiendæ erant. Contra tamen alii de Augusto Consulatum ineunte seu auspicante, locum hunc Suetonii, & aliorum testimonia de Magistratibus auspiciis intelligunt.

6. *Immolanti*] Casaubonus existimat hoc esse *ὑποσημασίαν* posterius nempe dictum quod prius factum est. Dio lib. 56. sacrificium illud factum ait, quo die sibi bellum adversus Antonium cum potestate Prætoriam delatum est. Idem & Plinius refert lib. 11. c. 37.

7. *Iecinora replicata*] Hoc est duplicia, quæ Valerius Maximus lib. 1. c. 6. 8. & Plinius lib. 11. c. 37. lætissimi ominis esse notaverunt.

8. *Paruerunt*] Beroaldus legit *paruerunt*. Levissima quidem immutatione, sed mendosa; est enim auguralis disciplinæ verbum: hoc est, *apparuerunt, reperta sunt*, Virgilius in 10.

Cui pecudum fibra; cœli cui sidera parent.

De qua voce adhuc infra Calig. c. 8.

CAPUT XCVI.

QUIN & bellorum omnium eventus ante præsensit. Contractis ad Bononiam Triumvirorum copiis, aquila tentorio ejus supersedens, duos corvos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit: notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente. In Philippis, Thessalus quidam de futura victoria nuntiavit, auctore D. Cæsare, cujus sibi species itinere avio

occurrisset. Circa ² Perusiam sacrificio non litante, cum ³ augeri hostias imperasset: ac subita eruptione hostes omnem rei divinæ apparatus abstulissent: constitit inter haruspices, quæ periculosa & adversa sacrificanti denuntiata essent, cuncta in illos recasura qui exta haberent. Neque aliter
 5 evenit. Pridie quam Siciliensem pugnam classe committeret, deambulanti in litore, piscis e mari exsiluit, & ad pedes jacuit. Apud Actium descendentem in aciem, asellus cum asinario occurrit: ⁴ Eutychus, homini: bestia, Nicon, erat nomen. Utriusque simulacrum æneum victor posuit in
 5 templo, in quod castrorum suorum locum vertit.

NOTÆ.

1. *Bononiam*] Prope quam Triumviratus institutus supra c. 14.

2. *Perusiam*] Supra c. 9. & 14. dixit sacrificio non litante. Virgilius lib. 4. *Æneid.*

Tu modo posce deos veniam, sacrisque litatis

Indulge hospitio.

Ubi Servius: *Diis litatis debuit dicere: non enim sacro, sed Deo sacris litamus.*

3. *Augeri*] Verbum sacrorum est de quo

supra c. 7. Hostiæ aliæ aliis adjutantur, donec aliqua litatum esset, ut de Paulo Æmilio apud Valerium Maximum, & de Julio c. 81. notare est, ubi & quid sit litare.

4. *Eutychus*] Hoc est bene fortunatus. Nicon vero vincens idem bonum omen refertur a Plutarcho in Antonio, ubi dicitur Augustus nomen ab asinario petiisse.

5. *Templo*] Supra c. 18.

CAPUT XCVII.

MORS quoque ejus, de qua dehinc dicam, divinitasque post mortem, evidentissimis ¹ ostentis præcognita est. Cum ² lustrum in Campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumvolavit: transgressaque ³ in vicinam ædem, super nomen Agrippæ, ad primam
 5 literam sedit: quo animadverso, vota, quæ in proximum lustrum ⁴ suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare jussit. Nam se quamquam conscriptis paratisque jam tabulis, negavit suscepturum quæ ⁵ non esset soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuæ ejus prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies posthac victurum,
 10 quem numerum C litera notaret: futurumque ut inter Deos referretur, quod *ÆSAR*, id est, reliqua pars e ⁶ Cælaris nomine, Etrusca lingua Deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimissurus, & ⁷ Beneventum usque profecturus, cum interpellatores aliis atque aliis causis in jure dicendo detinerent, exclamavit, (quod & ipsum mox ⁸ inter omnia rela-
 15 tum est) *Non, si omnia morarentur, amplius se posthac Romæ futurum*, Atque itinere inchoato, ⁹ Asturam perrexit: & inde, ¹⁰ præter consuetudinem, de nocte ad occasionem auræ evectus est.

NOTÆ.

1. *Ostentis*] Supra c. 92.

2. *Lustrum conderet*] De censu videtur intelligendum potius quam de exercitus lustratione. Quinto quoque anno fiebat a

Censoribus stante Republica, & ideo lustrum appellatum est, quia lustrabatur: hoc est, vel recognoscebatur populus vel purificabatur, sue, ove, & tauro immolatis:

unde nuncupatur sacrificium *suovetaurilia*.

3. *Vicinam adem*] Auctor est Dio proprium Agrippæ monumentum in Campo Martio fuisse, in quod tamen corpus ejus condi noluit Augustus, sed in suum ipsius Mausoleum de quo supra c. 43. & infra 100. & 101. De utro hic sermo sit non liquet; quamquam inscriptio nominis Agrippæ, de qua videtur hic agi, de ejus monumento pertraheretur. Verum utut se res habet, *A* illud Augustum significabat huc brevi deferendum, vel numinis instar colendum, ac proinde moriturum.

4. *Suscipi mos est*] Peracto lustro, Magistratus qui illud condiderat, vota faciebat pro æternitate imperii, pro salute civium, ac postea Imperatorum, &c. facie velata, manu ad pectus admota, aliisque ejusmodi caeremoniis nuncupabat seu pronuntiabat votum, præeunte Summo Pontifice, qui illud e tabulis in quibus exscriptum erat, prælegebat. Quod votum nuncupare est.

5. *Non esset soluturus*] Quasi certior factus ante proximum lustrum e moriturum.

6. *Cæsaris nomine*] Scilicet *ÆSAR*. Livius lib. 9. Decad. 1. refert Romanos pueros Hetruscis antiquitus literis, ita eru-

diri solitos, quemadmodum postea Græcis. Notat ex Hesychio Casaubonus *ἄϊσας* *ἱεῖας* appellari ab Hetruscis, & vocem *ÆSAR* Græcam esse, Hetrusca terminatione formatam: *αἴσας* enim Fatum est seu Parca.

7. *Beneventum*] Nomen retinuit, estque in Regno Neapolitano.

8. *Inter omnia*] Brevi scilicet moriturum inde ominati, quod Romæ posthac se non futurum dixisset.

9. *Asturam*] Etiam hodie *Astura*, olim oppidum Latii ubi Cicero ab Antonianis interfectus est, hodie exiguum Castrum adhuc *Stura*.

10. *Præter consuetudinem*] Non quod nocti vel maritimo itineri se commiserit; utrumque enim amabat, ut supra c. 82. retulit: sed quod minuta duntaxat & lenta itinera conficere solitus, ut ibidem dixit, majus susceperit, Astura enim longiori ab urbe distat intervallo, quam quod solitis itineribus emetiretur: unde tamen adhuc evehi non dubitavit, concurrente, ut patet, & venti placidioris occasione & noctis, quod postea Veteres more suo in futuræ mortis omen (sed postquam illa contigisset) traxerunt.

CAPUT XCVIII.

CAUSSAM valetudinis contraxit ex profluvio alvi. * Tunc Campaniæ ora, proximisque insulis circuitis, Caprearum quoque secessui quatrimum impendit: remississimo ad otium & ad omnem comitatem animo. Forte Puteolanum sinum prætervehenti, 2 vectores nautæque de 3 navi Alexandrina, quæ tantum quod appulerat, candidati, coronatique, & thura libantes, fausta omnia & eximias laudes congefserant: *Per illum se vivere: per illum navigare: libertate atque fortunis per illum frui*. Quare admodum exhilaratus, 4 quadragenos aureos 5 comitibus divisit; jusque jurandum, & cautionem exegit a singulis, non alio datam summam, 10 quam in emptionem 6 Alexandrinarum mercium absumpturos. Sed & cæteros continuos dies, inter varia munuscula, togas insuper ac pallia distribuit, lege proposita, ut 7 Romani Græco, Græci Romano habitu & sermone uterentur. Spectavit assidue & 8 exercentes ephebos, quorum aliqua adhuc copia ex 9 vetere instituto Capreis erat. Iisdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permitta, immo exacta jocandi licentia, 15 10 diripiendique pomorum & obsoniorum, rerumque 11 missilium. Nullo denique genere hilaritatis abstinent. Vicinam 12 Capreis insulam *Ἀπείρονα* appellabat, a desidia secedentium illuc e comitatu suo. Sed ex dilectis 13 unum Masgabam nomine, quasi conditorem insulæ, 13 *ἡγεμῶνα* vocare consueverat:

sueverat: hujus Masgabæ, ante annum defuncti, tumulum cum ex triclinio animadvertisset magna turba, ¹⁴ multisque luminibus frequentari, verum compositum ex tempore clare pronuntiavit,

a Κηρὸς ὃ τὸ μῆλον εἰσεξὼς πυρρῶδρον.

5 Conversusque ad ¹⁵ Thrasyllum Tiberii comitem, contra accubantem, & ignarum rei, interrogavit cujusnam Poëtæ putaret esse: quo hæsitante, subjecit alium:

b Οὐκ ἔστι φάσις Μασγάβαν τρυφώδρον;

De hoc quoque consuluit: cum ille nihil aliud responderet, quam cujus-
10 cumque essent, optimos esse: ¹⁶ cachinnum sustulit, atque in jocos effusus est. Mox Neapolim trajecit, quanquam & tum infirmis intestinis morbo variante: tamen & ¹⁷ quinquennale certamen gymnicum honori suo institutum perspektavit; & cum Tiberio ad ¹⁸ destinatum locum contendit. Sed in redeundo, aggravata valitudine, tandem ¹⁹ Nolæ succu-
15 buit: revocatumque ex itinere Tiberium, diu ²⁰ secreto sermone detinuit, neque post ulli majori negotio animum accommodavit.

INTERPRETATIO.

a Conditoris tumulum video incensum.

b Vides luminibus honoratum Masgabam.

NOTÆ.

1. *Campania*] Terra di lavoro in regno Neapolitano. Puteoli Pozzuoli in eadem regione. Capræ Capri.

1. *Vectores*] Dicuntur tam qui vehunt quam qui vehuntur.

3. *Navi Alexandrina*] Hanc Beroaldus existimat unam e tabellariis fuisse, quæ securæ classis adventum denuntiarent. In eundem ferme sensum Torrentius, qui legendum existimat *quadam*, aut prorsus delendum, ut scribatur *qua tantum quod*, hoc est, modo vel paulo ante advenerat. quod supra c. 63. ex Pulmanno; cum vulgati legant hic, *qua tunc quidem advenerat*. Contra Casaubonus existimat eam esse classem quæ & commeatus Alexandrinus dicitur huic Auctori in Nerone c. 20. Ex legibus enim Ægypto impositis, cum illam Augustus Provinciam fecit sup. c. 18. certus frumenti modus debebat ab illa supeditari, & Romam invehiri ad illas frumentationes & divisiones, de quibus supra c. 37. & in Julio c. 26. & 41. & alibi passim in hoc Opere Candidatos autem illos intellige candidis vestibus indutos, & pro *omina* in aliquibus legi *omnia*.

4. *Quadragenos aureos*] Hoc est 175 lib. Aureus unus ex Budæo lib. 2. de *Asse*, cen-

tum sestertiis æquivalet. Vide & in Othone c. 4.

5. *Comitibus*] Suis scilicet ipsius Augusti. Videtis in Julio c. 4. & in Caligula c. 19. ubi de amicorum cohortibus.

6. *Alexandrinarum mercium*] Frequentes erant tunc temporis Alexandria in Italiam navigationes tum annonæ causa, tum mercaturæ, cujus palma penes Alexandrinos erat. Hi invehebant aromata, libros, chartas, papyrus, lina, stuppas, syndones, vestes tum Babylonicas, tum Ægyptiacas, mancipia illa venusta de quibus supra c. 83. & c.

7. *Romani Græco*, &c.] Hoc est, Romani pallium sumerent, Græci togam. Vide in Julio c. 48. Inde videtur quæsitus ludus & delectatio; vero enim simile est, neque Romanos græce, neque Græcos latine, satis expedite locutos.

8. *Exercentes Ephebos*] Græcam loquendi formulam observat Casaubonus, pro *exercentes se*. Sed jam supra eodem modo in Julio c. 26. & ex ipsius Julii, ut videtur, epistola. Ephebi sunt pueri a decimoquarto ætatis anno; hac enim ætate incipiebat ἐφηβεία, auctore Donato. Hæc prima adolescentia seu extrema pueritia hinc apud

Romanos in palæstrarum ædificiis membrum erat exercendis ejusmodi adolescentibus destinatum: quod Græco ritu ephebeum dicebatur.

9. *Vetere instituto*] Græco scilicet: nam Capreas quoque Græci tenere, ut & Tacitus Annal. 4. auctor est. Et ex hoc loco colligas, quin & has regiones quæ Regnum Neapolitanum hodie constituunt. Strabo lib. 5. de Neapoli loquens, inter alias Græcanici ritus reliquias refert gymnasia & puberum cætus.

10. *Diripiendi pomorum, &c.* Eadem loquendi ratio & apud Plautum in Captivis, *nominandi istorum copia*, & Varronem lib. 2. c. 1. de Re Rustica, *principium generandi animalium*: & Gellius Suetonio cœtaneus, *magis admonendi quam alios docendi gratia*, lib. 16. c. 8.

11. *Missilium*] Torrentius in libro vetustissimo legit *rerumque missilia*: quod & potest, ut in Caligula c. 18. & Nerone c. 11. Missilia hæc dicit esse Beroaldus, quæ ex liberalitate Principum spargi solerent in vulgus, quæ quamvis & missilia dicta sunt, non tamen hoc loco sic intelligenda videntur: unde multo melius Torrentius de missilibus rebus vel e bis intelligit, qui e convivio mitti ad aliquem vel absentem, vel alibi discumbentem; cum revera iste mos innuatur lib. 2. c. 4. apud Macrobius, ubi quidam eques dicitur, petita ab Augusto mittendi turdi venia, misisse per fenestram.

12. *Capreis*] Torrentius legendum censet *Capreas*, quia dicit Suetonius Augustum non nisi quadriduo Capreis fuisse; unde colligit, id ab ipso dictum in ora Campaniæ de ipsa Caprearum insula. Sed capitis hujus initio dixit ea se relaturum, quæ in ora Campaniæ proximisque insulis fecisset: de his enim loqui videtur ab his verbis, *spetavit assidue*, ac præsertim de Capreis, ad hæc verba *trajecit Neapolim*. Ex quibus colligere est, ex insulis illis demum in continentem trajecisse, sed in illarum aliqua saltem fuisse (si Capreis non esset) cum *ἀπερὶ Νεπόλιν* dixit, hoc est *otii seu desidia civitatem*: *ἀπερὶ* enim *desidia* est, *πόλις* vero *civitas*.

13. *Κρηστής*] *Κρηστής* creator sive conditor significat. Suetonius autem dicit *quasi condiderem*. Nec enim ipsius Mægabæ insula

erat, utpote quam à Neapolitanis redemptam ab Augusto dixit supra c. 92. Sed per tacetias sic appellasse creditur, quod cum incolis illam frequentari vellet, hanc Mægabæ curam detulerat, qui ideo ab ipsis popularibus quasi re vera conditor insulæ colebatur. Instituto in ejus honorem anniversario cultu ex more supra notato c. 1. hunc Mægabam, quamvis de eo nihil legendo repererit, Afrum tamen fuisse Casaubonus ex nomine suspicatur.

14. *Multisque luminibus*] Hinc intelliguntur facta tunc temporis Mægabæ parentalia, quibus & cerei & faces accendebantur; nec eo solum tempore, sed & in tumulis aliisque locis in quibus Religionis aliquid inesse suspicabantur, lumina apponebant; qui mos ad Martyrum Christianorum tumulos translatus, ad nos usque pervenit. Nec Religionis tantum ergo, sed & in publica lætitia diebusque festis, lucernas, cereos, funaliaque accensa reperias. Juvenal. Sat. 12.

Cuncta nitent, longos erexit janua ramos

Et matutinis operitur festa lucernis.

Et infra in Tiberio c. 13. in Caligula c. 13. & alibi. Seneca postremis libri de brevitate vitæ verbis.

15. *Thrasylum*] Mathematicum, de quo plura in Tiberio. De comitibus in Julio c. 4. &c.

16. *Cachinnum*] Propter imperitiam Thrasylli, qui Mathematicus & divinationis peritus Poëtæ nomen ignorabat.

17. *Quinquennale*] De his supra c. 59. & infra Claud. c. 12. &c.

18. *Destinatum locum*] Beneventum scilicet, quousque Tiberium comitari destinaret. Idem enim dicit Velleius lib. 2. c. 23.

19. *Nola*] Campaniæ civitas est, nomen retinens.

20. *Secreto sermone*] Tacitus 1. Annal. 5. dicit satis compertum non fuisse *an spirantem adhuc Augustum apud urbem Nolam an ex animem repererit; acerbis namque custodiis domum & vias sepserat Livia*, &c. Quod tamen Suetonius iterum confirmat lib. sequenti c. 21. & Velleius lib. 2. c. 23. Negant prorsus Græci, ex quibus Dio id quod prodidit scriptum fuisse affirmat a pluribus & fide dignissimis Auctoribus.

CAPUT XCIX.

SU P R E M O die identidem exquirens, an jam de se tumultus foris esset, petito speculo, capillum sibi comi, ac malas ¹ labentes corrigi A. U. C. DCCLXVII. præcepit. Et amicos admissos percunctatus, *Ecquid iis videretur* ² *mimum vite commode transgisse*, adjecit & clausulam:

³ *Δότε κροῖτον, καὶ πάντες ὑμῶν μὲν χαρὰς κτυπήσατε.*
 Omnibus deinde dimissis, dum advenientes ab urbe de ⁴ Drusi filia ægra interrogabat, repente in osculis Liviae, & in hac voce defecit: *Livia, nostri conjugii memor vive, ac vale*: fortitus exitum facilem, & qualem semper optaverat. Nam fere quoties audisset, cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis ⁵ *Εὐθανασίαν* similem (hoc enim & verbo uti solebat) precabatur.

INTERPRETATIO.

a *Date plausum, & vos omnes cum gaudio manus tundite.*

NOTÆ.

1. *Labentes*] Casaubonus legit *labantes*, notatque etiam hac in re, vel Augusti dissimulationem, quasi voluisset composito vultu spem facere longioris vitæ: vel, quod probabilius fuerit, quemdam Antiquorum morem qui diligenter id caverent, ne sibi morientibus indecorum quid aut minus compositum esset. Conjecturam firmat aliquibus Euripidis & Homeri in *Odyssæa* locis, quibus addere licuerit locum illum c. 82. supra in *Julio*, qui ut honestius caderet, sinum togæ ad ima crura deduxit. Simile quid innuere videtur Seneca lib. de *Tranquillitate* c. 12. de *Turannio* quodam.
 2. *Mimum*] Allusit ad Histrionem qui laudatur cum omnes Fabulæ Actus transgisse, ut par est ex veteri Græcorum Proverbio *μῖμος ὁ βίος*: juxta quem Augustus,

& post illum Seneca *Epist.* 80. & Laërtius in *Zenone*, & Epictetus *Enchiridii* c. 23. &c.

3. *Δότε, &c.*] Hæc verba paulo aliter ex veteri codice eruisse se dicit Turnebus *Advers.* lib. 24. c. 1. sed eodem sensu: hæc est enim communis tam Græcis quam Latinis Comædiarum clausula. Unde Horatius:

Donec cantor, Vos plaudite, dicat.

4. *Drusi filia*] Drusilla Livilla, Druso & Antonia minore genita, de qua Claud. c. 1. in fine.

5. *Εὐθανασίαν*] Facilem mortem, de qua Horatius *Sat.* 1. lib. 1. v. 118.

qui se vixisse beatum

*Dicat & exaëto contentus tempore vita,
 Cedat uti conviva satur.*

CAPUT C.

VNUM omnino ante efflatam animam signum alienatæ mentis ostendit, quod subito pavefactus, a quadraginta se juvenibus abripi questus est. Id quoque magis præsagium quam mentis deminutio fuit: siquidem totidem milites ¹ Prætoriani extulerunt eum in publicum. Obiit in ² cubiculo eodem quo pater Octavius: Duobus Sextis, Pompeio & Appuleio Coss. xiv. Kal. Septembris, hora diei nona, septuagesimo & sexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus. Corpus ⁴ Decuriones municipiorum & coloniarum a Nola ⁵ Bovillas usque deportarunt: noctibus propter ⁶ anni tempus, cum interdiu in basilica cujusque oppidi, vel in ⁷ ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bovillis equester

ordo suscepit, urbiue intulit, atque in vestibulo domus ⁸ collocavit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam, funus ⁹ triumphali porta ducendum, præcedente ¹⁰ Victoria, quæ est in curia, canentibus ¹¹ næniam ¹² principum liberis utriusque sexus. Alii exsequiarum die ¹³ ponendos anulos aureos, ferreosque sumendos: nonnulli ¹⁴ legenda ossa per sacerdotes ¹⁵ summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrem transferendam; quod hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus ¹⁰ a primo die natali ad exitum ejus, seculum Augustum appellaretur, & ita in fastos referretur. Verum adhibito honoribus modo, ¹⁶ bifariam laudatus est: pro æde D. Julii a Tiberio: & pro Rostris ¹⁷ Sub veteribus, a Druso Tiberii filio, ac Senatorum humeris delatus in Campum, crematusque. Nec defuit vir prætorius qui se effigiem cremati ¹⁸ euntem ¹⁵ in cælum vidisse jurasset. ¹⁹ Reliquias legerunt primores equestris ordinis, ²⁰ tunicati & discincti pedibusque nudis, ac in ²¹ Mausoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamque Tiberis, sexto suo consulatu exstruxerat: circumjectasque silvas & ²² ambulationes in usum populi tunc jam publicarat.

NOTÆ.

1. *Prætoriani*] Honoratiores erant aliis, & ante Prætorium excubabant. Inter hos ascripti quoque amici & voluntarii ac fortissimi quique ut hoc loco patet, quorum numerum per bella civilia auctum, cum ante nonnisi horum unica cohors esset, Augustus in novem cohortes distribuit, & circa se habuit. De his adhuc infra sæpe.

2. *Cubiculo*] Tacitus lib. I. Annalium: *Multus hinc ipso de Augusto sermo, plerisque vana mirantibus: quod idem dies accepti quondam Imperii Princeps, & vita supremus.* Quod & Dio confirmat. De primo ejus Consulatu, is quippe gradus fuit & aditus ad reliquos honores quibus postea cumlatus est.

3. *XIV. Calendas Septembris*] Augusti mensis decimo nono a quo ad IX. Kalend. Octobris, quo die natus erat, defunt trigintaquinque dies, ut recte narravit Auctor. Quod & de annis ejus vitæ itidem computare facile est. Natus siquidem anno U. C. 691. Obiit 766. ut ex Fastis colligere est.

4. *Decuriones*] Hi sunt illarum quasi Senatores, de quibus supra c. 46. ut & de municipiis & coloniis, in Julio c. 8. & 14.

5. *Bovillas*] Oppidum Latii, hodie *Babuco*. Ferrario alter est quoque ejusdem

nominis pagus Romæ vicinus, cujus meminere Ovidius 3. Fast. & Propertius Eleg. I. lib. 4. Suburb. nam hic Bovill. m, ille suburbanas Bovillas appellat. Unius tantum meminit Plinius lib. 3. c. 5.

6. *Anni tempus*] Calores scilicet mensis Augusti.

7. *Ædium sacrarum maxima*] Vulgati legunt *in æde sacrarum maxima*. Hoc ideo notavit Suetonius, quia non aliud honoris maximi majus indicium est; id enim Romanis legibus vetitum erat, quin imo ne in urbes quidem recipi mortuos fas erat; quod ea quæ superis diis sacra erant, solo rei funestæ contactu pollui crederent. Nec id Romanis tantum, sed & Judaicis legibus idem fieri nefas erat, ut ex lib. 2. Regum c. 14. 15. & 23. constat.

8. *Collocavit*] De collocatione supra in Julio c. 84.

9. *Triumphali porta*] Idem refert Tacitus I. Annalium. Hac pompa triumphorum traducebatur, ubi hodie Xenodochium Sancti Spiritus. Visunturque prope Vaticanum in interiore fluminis ripa pontis & portæ quondam reliquæ.

10. *Victoria*] Hanc Victoriæ imaginem olim Tarento advexerat Augustus, & in

Curia Julia, a se in Julii honorem dedicata posuerat.

11. *Naniam*] Funebre carmen de quo jam in Julio nonnulla c. 84. & Festus & Nonius, ac præsertim Cicero 2. de Legibus meminere: *Honoratorum virorum laudes in concione memorentur, easque etiam cantus ad tibicinem prosequatur, cui nomen Nania*. De aliis etiam rebus Nænia dicitur, ut ex Quintiliani lib. 8. c. 2. patet.

12. *Principum liberis*] Quasi communem parentem lucturis: Nænam enim cæteroqui cantabant mortuorum propinqui, aut saltem eorum loco præficæ, de quibus in Julio c. 84.

13. *Ponendos anulos aureos*] Equestris & Senatoriæ dignitatis insignia; ferrei enim plebis erant.

14. *Ossa legenda*] Colligenda post cremationem. Virgil. in 6.

Ossaque lecta cado texit Corinaus aheni.

15. *Summorum collegiorum*] Quod & legibus vetitum erat, ut de ædibus sacris dictum. Hi Sacerdotes erant, Pontifices, Augures, Septemviri epulones, & Quindecimviri sacris faciundis, quibus commissum erat quidquid Sacerdotale spectabat officium. His accessere postea sodales Augustales, de quibus infra.

16. *Bisariam*] Hoc est duobus, ut patet, locis. Ita & *plurifariam* Claud. c. 21.

17. *Sub veteribus*] Locus Urbis prope Forum romanum sic dictus. Legunt quidam *sub veteribus rostris*: qui enim de Urbe scribunt, nova & vetera rostra recensent.

18. *Euntem in calum*] Ut de Romulo Proclus apud Livium, &c. Dio refert prætorio illi viro nomen fuisse Numerius Atticus, a quo testimonium illud HS vices emerat Livia. Hinc erecta Augusto templa, & consecrati sexus utriusque Sacerdotes, &c.

19. *Reliquias legerunt*] Perusto cadavere, cognati & amici colligebant cineres & ossa quæ cado sive urna condita deferrebant, pura tamen aqua prius aspersi, & ita expiati seu lustrati à Sacerdote. De quo lib. 6. in funere Miseni:

*Idem ter socios pura circumtulit unda
Spargens rore levi, & ramo felicis
oliva.*

Lustravitque viros, &c.

Porro Casaubonus sic dispositum fuisse cadaver existimat, ut ossa ejus & cineres nullo negotio discerni quiverint. Quod certe ita fuisse oportet, alioqui animalium etiam quæ simul plerumque comburebantur, ossa potuissent, vel ipsa legi, vel confundi. Quod autem de linteo quodam lini *αἰθέριον*, hoc est incombusti, narrant aliqui, id commentitium existimat, & ex Plinii perperam explicati auctoritate male deductum: hujus tamen aperta videtur super hac re sententia, lib. 19. c. 1. *Inventum est etiam (linum) quod ignibus non absumeretur. Vivum id vocant, ardentesque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas sordibus exustis splendentibus igni magis quam possent aquis. Regum inde funebres tunica corporis favillam ab reliquo separant cinere, &c.* Fateor equidem illud in usu vulgari esse non potuisse, adeo siquidem inventu rarum erat, ut inventum æquaret pretia excellentium margaritarum, ut ait idem ibidem Plinius: sed ut aliquid sit rarum, non continuo sequitur nullum esse. Plinii auctoritati accedit & Plutarchi; is enim lib. de Oraculorum defectu tradit linum id in rupe Carystia nasci, &c. Meminit etiam Pausanias in Atticis.

20. *Tunicati & discincti*] Hoc in aliorum quoque funeribus factum indicat Tibullus:

Pars qua sola mei superabit corporis, ossa

Incincta nigra candida veste legant.

Nudis quoque pedibus alias ceremonias peragebant, ut de Vestalibus Florus testatur lib. 1. c. 13. & Ovid. 6. Fast.

*Huc pede matronam nudo descendere
vidi, &c.*

21. *Mausoleo*] Hujus adhuc visuntur reliquæ prope Adriani Mausoleum, quod hodie montem Sancti Angeli indigitant.

22. *Ambulationes*] Suas etiam monumentis leges imponebant, ne v. g. quisquam inferretur contra vetitum, ut de filia sua & nepte Augustus vetuit, terminos statuebant, ut quid religiosi loci, quid puri circa relinqueretur, appareret. De quo videtis Horatii Interpretes ad Sat. 8. lib. 1. & de ambulationibus illis Strabonem lib. 5. ubi & de Mausoleo toto plura & egregia narrat.

TESTAMENTUM, L. Planco, C. Silio, Coss. III. Nonas Aprilis ante annum & quatuor menses quam decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorum Polybii & Hilario-
 nis manu scriptum, depositumque ¹ apud se Virgines Vestales, cum tribus
 5 signatis æque ² voluminibus protulerunt. Quæ omnia in Senatu aperta
 atque recitata sunt. Heredes instituit primos, Tiberium ³ ex parte dimi-
 dia, & sextante, Liviam ⁴ ex parte tertia, quos & ferre ⁵ nomen suum
 iussit: ⁶ secundos, Drusum Tiberii filium ⁷ ex triente, & ex partibus
 reliquis Germanicum, ⁸ liberosque ejus tres sexus virilis: tertio gradu,
 10 propinquos amicosque complures. Legavit ⁹ Populo Romano quadrin-
 genties, ¹⁰ tribubus tricies quinquies H. S. Prætorianis militibus ¹¹ sin-
 gula millia nummorum: cohortibus ¹² urbanis ¹³ quingenos: legiona-
 riis ¹⁴ trecentos nummos: ¹⁵ quam summam repræsentari iussit: nam &
 16 confiscatam semper repositamque habuerat. Reliqua legata varie dedit:
 15 ¹⁷ produxitque quædam ad vicena sestertia: quibus solvendis annum
 diem finiit, excusata rei familiaris mediocritate: nec plus perventurum ad
 heredes suos, quam ¹⁸ millies & quingenties professus: quamvis viginti
 proximis annis ¹⁹ quaterdecies millies ex testamentis amicorum perce-
 pisset: quod pene omne cum duobus paternis patrimoniis, cæterisque
 20 hereditatibus in Rempub. absumpisset. Julias, filiam neptemque, ²⁰ si
 quid his accidisset, vetuit sepulchro suo inferri. De tribus voluminibus,
 uno, mandata de funere suo complexus est: altero, ²¹ indicem rerum
 à se gestarum: quem vellet incidi in ²² æneis tabulis, quæ ante Mauso-
 leum statuerentur: tertio breviarium totius imperii, quantum militum
 25 sub signis ubique esset, quantum pecuniæ in ærario & ²³ fisci, & vecti-
 galiorum residuis. Adjecit & libertorum servorumque nomina, a quibus
 ratio exigì posset.

NOTÆ.

1. *Apud se*] Legunt alii *apud sex*. Men-
 dose. Idem de Julio c. 83. & de Antonio
 supra c. 17.

2. *Voluminibus*] Quatuor ea fuisse au-
 ctor est Dio lib. 56. Sed quantum, partem
 tertii fuisse magis quam separatim opus
 existimat Casaubonus: illo enim præcepta
 bene gubernandi & Tiberio & Reipublicæ
 relinquebat, & rerum omnium statum pro-
 pria manu perscriptisse, auctor est Tacitus,
 qui & alia etiam refert, de quibus in fine
 hujus capituli agitur.

3. *Ex parte dimidia*] In Julio c. 83. di-
 ctum est totam hereditatem assis nomine
 appellari, & ejus instar duodecim uncias
 constare: pars ergo dimidia sunt sex uncias,
 quibus addito sextante, octo fiunt uncias;

sextans enim est sexta pars hereditatis.
 Octo uncias bes vulgo dicuntur. De Testa-
 mento Augusti, in quo Tiberius ex parte
 dimidia & sexta fuit heres institutus, nem-
 pe ex besse, meminit Cujacius ad l. 27. §.
 8. ff. ad Senatuscons. Trebellianum.

4. *Ex parte tertia*] Lege Voconia ca-
 vebatur ne quis census, hoc est, qui cen-
 tum millia in bonis haberet, mulieri aut
 virgini supra quadrantem bonorum suo-
 rum Testamento relinquere posset, aut ei
 plus donare quam ad heredem heredesve
 pertineret: unde scribit Dio lib. 56. Au-
 gustum à Senatu impetrasse ut hac Lege
 solvereur in gratiam Liviae.

5. *Nomen suum*] Id qua ratione fieri
 deberet, supra in Julio c. 83. Notat præ-

terea Casaubonus cætera Augusti nomina jam inde ab adoptionis, de qua supra c. 65. tempore Tiberio indita fuisse, sed Augusti cognomen sibi uni servasse patrem, quod illud communicari nollet, utpote quo potentia suæ partem non exiguam consistere crederet. Livia quoque post mortuum Augustum, Augustæ nomen recepit & Juliae (nam in Juliam quoque familiam adoptata est, auctoribus Tacito & Velleio) quæ tamen, ipso vivente, nomina non assumpserat.

6. *Secundos*] Hoc est substitutos, de quibus supra in Julio c. 83.

7. *Triente*] Quatuor uncii. Ibid.

8. *Liberosque ejus*] De his in Claudio c. 7.

9. *Populo*] Hoc est, civibus Romanis, qui ejusmodi largitionum partem capere solerent, aut possent. Vox *populus* omnes cives complectitur, ad differentiam plebis, quæ Senatu & Equitibus exceptis, cæteros cives continet, quamquam has voces & hic Auctor, & alii plerumque promiscue usurpent. Quadringenties sunt 1750000 lib.

10. *Tribubus*] Vocem hanc à quibusdam codicibus abesse Beroaldus affirmat, qua sublata legeretur, *Populo Romano quadringenties tricies quinquies*, aperto sensu. Verùm quia vulgatiores habita est prior lectio, hanc ita servat Lipsius Electorum lib. 1. c. 12. ut tamen non *tribubus*, sed *tribulibus* substituat. Horum appellatione Augusti tribules, de quibus supra c. 40. intelligens, extra sortem donatos, quia cæteroqui bis idem diceret, cum populi nomine aliud nihil intelligat quam Tribus ipsas quæ numero triginta quinque populum constituiebant universum, quod & de hujus divisione supra notatum est. Verum hoc nec a Dione nec a Tacito prætermittendum fuisse, si tanta liberalitate erga illos usus esset, verosimillime Torrentius existimat, & Beroaldi sententiam præfert. Casaubonus nihil immutat, Tribusque sic distinguit à populo, ut illarum appellatione intelligantur e sola plebe pauperrimi. Et re vera apud Auctores passim observare est, modo tres, modo quatuor populi ordines innui, quo-

rum ultimus Tribus nomine nuncupetur. Martialis lib. 8. Epig. 15.

Dat Populus, dat gratus Eques, dat thura Senatus,

Et ditant Latias tertia dona Tribus.

Et sæpe etiam Tribules dicuntur e plebe vilissimi, ut Horatius:

Et cum pileolo soleas conviva Tribulis.

Et Martialis lib. 9. Epig. 50.

Nunc anus, & tremulo vix accipienda Tribuli.

11. *Singula millia*] H. S. Vide in Julio c. 26. Summa est 43 lib. 15 s.

12. *Urbanis*] Has distinguit à Legionariis, quod hæ in Provinciis, illæ in Urbis regionibus ad earum custodiam dispositæ essent. Supra c. 30.

13. *Quingenos*] H. S. 21 lib. 17 s. 6 d.

14. *Tricenos*] 13 lib. circiter.

15. *Quam summam*] Non postremam tantum, sed & eam Casaubonus intelligit, quæ ex illis omnibus exurgeret, & certe dubio locus non videtur esse. Hæc autem additis in unam omnibus partibus, qua ratione supra computatæ sunt nostro ritu 1903203 lib. 12 s. 6 d.

16. *Confiscatam*] Fiscis conditam. Vide supra c. 15.

17. *Produxitque*] Sic intelligit Torrentius, ut quæ legata, vicena H. S. excederent horum diem; hoc est, solutionem distulerit in annum. Hæc sunt 875 lib.

18. *Millies & quingenties*] 6562500 lib.

19. *Quaterdecies millies*] 61250000 lib.

20. *Si quid accidisset*] His verbis utebantur, vitandi ominis causa, ne scilicet mortem pronuntiarent.

21. *Indicem rerum*] Descriptum hujus exemplum cum Ancyрани postulassent, in Augusti Templo magnifice exposuerunt. Habetur hodie sub titulo Lapidis Ancyрани, sed multis modis vel ab initio vel temporum iniquitate corruptum. Videsis ad calcem operis.

22. *Æneis tabulis*] Notat Casaubonus *σηλας* dici apud Dionem: unde colligere est in pilæ quadratæ facies insertas fuisse.

23. *Fiscis*] Jam supra notatum est, fiscum dici propriam Principis pecuniam; ærarium vero, publicam populi. c. 15.

C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER III.

TIBERIUS NERO CÆSAR.

CAPUT I.

¹ **P**ATRICIA gens Claudia (fuit enim & alia plebeia, nec potentia minor nec dignitate) orta est ² ex Regillis, oppido Sabinorum. Inde Romam ³ recens conditam, cum magna ⁴ clientum manu commigravit, auctore ⁵ Tito Tatius consorte Romuli: vel, quod magis constat, ⁶ Atta Claudio gentis ⁷ Principe, post Reges exactos sexto fere anno, à patribus in patricios cooptata. Agrum insuper trans ⁸ Anienem clientibus, ⁹ locumque sibi ad sepulturam ¹⁰ sub Capitolio publice accepit. Deinceps procedente tempore, duodetriginta consulatus, dictaturas quinque, censuras septem, triumphos septem, duas ¹¹ ovationes adepta est. Cum ¹² prænominibus cognominibusque variis distingueretur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam e duobus ¹³ gentilibus præditis eo, alter latrocinii, cædis alter convictus est. Inter cognomina autem, & ¹⁴ Neronis assumpsit, quo significatur lingua Sabina fortis ac strenuus.

NOTÆ.

1. *Patricia*] De Patriciis in Julio c. 41. & Augusto c. 2. Hæc autem gens dicta fuit Pulchrorum ad differentiam plebeiarum, quæ Marcellorum. De quibus Cicero *lib. 1. de Oratore* plura. Utrum autem hæc familiæ ut nominis sic & ejusdem, necne, originis fuerint, haud reperio. Certe ex Cicerone

lib. 9. Epist. Famil. & 2. de Legibus constat, aliis quoque Romanorum nominis & originis ejusdem familiis id contigisse, ut altera patricia foret, & altera plebeia: quod evenire necesse erat, cum non tota gens aliqua, sed quædam ejus familia a patriciis ad plebem transibat, ut ab uno e patriciis

Hh

Claudiis, adstipulante Cæsare, factum vidimus supra in Julio c. 20.

2. *Regillus*] Dionysio Halicarnasseo & Stephano *Regillus*: Livio *Regillum* dicuntur. Distat ab Urbe, teste eodem Halicarnasseo, sexaginta stadiis prope Tiberim. Sabinorum autem nomen etiam hodie *li Sabini*, regioque ipsa *Sabinia*.

3. *Recens conditam*] Prior hæc Suetonii sententia de Claudiorum migratione nullibi legi testatur Beroaldus, posteriorem confirmat Dionysius Halicarnasseus, & alii passim Historici: imprimis Plutarchus in Publicola, ubi seditione popularium ad id coactum refert, ac Sabinarum familiarum quinque milia secum deduxisse.

4. *Clientum*] De clientibus supra in Julio c. 2. Ex hoc loco notare est, clientelas non Romani duntaxat instituti fuisse.

5. *Tito Tatio*] Sabinorum Rege, quem Romuli consortem dicit, propter consociatum & in eandem civitatem (Romam nempe) collatum Regis utriusque regnum. De quibus Livius lib. 1. *Decad.* 1.

6. *Atta*] Varie legitur hoc nomen. Alii quippe *Attio* legunt, alii *a Tatio*, ac denique *Appio*. In re tam vaga certum quid vix affirmes. Tria fortasse apud Sabinos ei fuisse nomina, *Atta*, *Tatius*, *Clausus*, vel forte postquam commigravit, Romano more suum nomen effinxit, ut esset *Appius Claudius*. Quod factum à Lucumone legitur, qui cum Tarquiniiis Romam venisset, L. Tarquinii nomen edidit. Est vero *Atta* vox verus Sabina, quæ hominem ambulando quasi subsilientem significat, propter pedum aut crurium vitium, quo fit ut plantis non insistat, ut ait Festus: *Attam pro reverentia seni cuilibet dicimus, quasi eum avi nomine appellamus.* *Attæ* subsilire est, &, ut ait Casaubonus, nusquam ferme pedem figere.

7. *Principe*] De hoc fuscè Dionysius Halicarnasseus lib. 5.

8. *Anienem*] Fluvium hodie *Teverone*. Dionysius Halicarnasseus addit, comitatui datum agrum Fidenas inter & Piculiam viritim dividendum, unde mox facta fuerit Tribus Claudia. Videtis & Plutarchum in Publicola sub finem.

9. *Locumque sibi*] In margine Vitterbientis codicis legerat Casaubonus *lacum*, nec probavit. De sepultura tacet Dionysius

ibidem, dicitque tantum concessam fuisse ad ædificandum Urbis partem, quantam petiit.

10. *Sub Capitolio*] Speciali hoc Populi Romani studio factum, bene notat Donato Skildius; sed contra leges fuisse male (ni fallor) innuit; quam enim Legem ex duodecim Tabulis in testimonium profert, **HOMINEM MORTUUM IN URBE NE SEPELITO, NEVE URITO**, ea cum aliis e Græcia nondum erat allata; anno enim duntaxat post exactos Reges, 8. descriptæ sunt hæc Leges, & ideo familiis quibusdam sepulchrum intra Urbem suum fuisse auctor ipse ibidem Cicero. Ac de Aeca Laurentia testis Macrobius lib. 1. c. 10.

11. *Ovationes*] Hæ sunt triumphus quidam minores, à majoribus in hoc præter cætera discrepantes, quod triumphantes curru, ovantes autem equo vel etiam pedibus Urbem ingrederentur, ovisque (unde nomen) non taurus immolaretur.

12. *Prænomina*] Ut nomina Romanorum gentes inter se distinguebant, cognomina vero gentis ejusdem familias; ita & prænomina fratres ejusdem familie. Primo igitur loco prænomen, tum nomen, inde cognomen ponebatur ab initio: quæ tamen omnia, stante Republica, identidem immutata eo venerunt, ut Monarchiæ temporibus, quæ primo loco erant fratribus distinguendis prænomina, ea duntaxat ultimo posita reperiantur. De quibus fuscè Sigonius, Lipsius, &c.

13. *Gentilibus*] Gentiles sunt Patricii tantum, ut quidam volunt, gentis, hoc est originis ejusdem; gens enim & familia eo modo differunt, quo totum & pars, ut patet ex ipso Suetonio infra in Galba: quamvis promiscue, non raro usurpentur. Qui autem varias hujus vocabuli acceptiones pluribus persequi volet, is e Jurisconsultorum libris eas repetat.

14. *Neronis*] De hoc Gellius lib. 13. c. 21. Itaque ex *Clandiis* qui erat egregia & præstanti fortitudine, Nero appellatus est; sed id *Sabini* accepisse à Græcis videntur, qui vincula & firmamenta membrorum *Nervæ* dicunt; unde nos quoque Latini nervos appellamus. Annotavit Casaubonus Sabinos origine *Dores* extitisse.

CAPUT II.

MULTA multorum Claudiorum egregia merita, multa etiam secus
 admissa in Rempublicam exstant. Sed ut præcipua commemorem,
¹ Appius Cæcus societatem cum Rege Pyriho, ut parum salubrem iniri
 dissuasit. ² Claudius Caudex, primus freto classe transjecto, Pœnos Si-
 cilia expulit. ³ Claudius Nero advenientem ex Hispania cum ingenti-
 bus copiis Afrubalem, prius quam Hannibali fratri conjungeretur, op-
 pressit. ⁴ Contra Claudius Appius Regillianus ⁵ decemvir legibus
 scribendis virginem ingenuam per vim, libidinis gratia, in servitutem
 asserere conatus, caussa fuit plebi secedendi rursus a patribus. Claudius
 Drusus, statua sibi cum diademate ⁶ ad Appii Forum posita, Italiam
 per clientelas occupare tentavit. ⁷ Claudius Pulcher apud Siciliam,
⁸ non pascentibus in auspicando pullis, ac per contemptum religionis
 mari demersis, quasi ut biberent, quando esse nollent, prælium navale
 iniit: superatusque, cum ⁹ Dictatorem dicere à Senatu juberetur, velut
 iterum illudens discrimini publico, ¹⁰ Ilyciam viatorem suum dixit.
¹¹ Extant & fœminarum exempla diversa æque: siquidem gentis ejusdem
 utraque Claudia fuit, & quæ navem ¹² cum sacris matris Deûm Ideæ
 obhærentem Tiberino vado extraxit, precata propalam, *ut ita demum*
sequeretur, ¹³ si sibi pudicitia constaret: & quæ ¹⁴ novo more judicium
 majestatis apud populum mulier subiit, quod in conferta multitudine
 ægre procedente carpento, palam optaverit: *ut frater suus Pulcher re-*
vivisceret, atque iterum classem amitteret, quo minor turba Roma foret.
 Præterea notissimum est, Claudios omnes, excepto duntaxat P. Clo-
 dio, qui ob expellendum Urbe Ciceronem, plebeio homini, atque etiam
¹⁵ nati minori, in adoptionem se dedit, ¹⁶ optimates ¹⁷ assertoresque
 unicos dignitatis ac potentia patriciorum semper fuisse, atque adversus
 plebem ¹⁸ adeo violentos ac contumaces, ut ne capitis quidem ¹⁹ quis-
 quam reus apud populum mutare vestem aut deprecari sustinuerit:
 nonnulli in altercatione & jurgio ²⁰ Tribunos plebis pulsaverint. Etiam
 virgo Vestalis ²¹ fratrem ²² injussu populi triumphantem, adscenso
 simul curru, usque in Capitolium profecuta est, ne vetare, aut inter-
 cedere fas cuiquam Tribunorum esset.

INTERPRETATIO.

^a E contrario Claudius Appius Regillia-
 nus Decemvir electus ad scribendas Leges
 cum propter libidinem tentavisset per vim ser-
 vum facere puellam liberam, præbuit plebi
 causam discedendi iterum à Senatoribus.

^b Claudius Pulcher prope Siciliam cum
 pulli gallinacei non manducarent in agendo
 auspicio, & abieciisset eos in mare per despe-
 rationem Religionis, quasi bibendi causa, siqui-
 dem volebant comedere.

^c Sunt etiam exempla fœminarum tam
 varia. Quandoquidem amba Claudia fue-
 runt ejusdem gentis, illa nempe qua evellit
 navem qua vehabantur sacra Cybeles adha-
 rentem vado Tiberino, postquam precata esset
 publice, ut tandem hoc modo cederet si sua
 pudicitia certa esset: & illa qua licet fœ-
 mina damnata fuit crimine læsæ Majestatis,
 nova consuetudine, quia cum currus suus in
 densa turba difficiliter progredere, publice
 H b ij

optavit ut frater suus Pulcher suscitaretur e mortuis, & rursus perderet classem, ut multitudo esset rarior in Urbe. Insuper, si excipias solummodo P. Clodium qui permisit se adoptari ab homine plebeio & juniore, ut ejiceret Ciceronem ex Urbe, constat omnes Clodios fuisse semper optimates & solos de-

fensores amplitudinis & auctoritatis Patriciorum, & tam violentos ac superbos contra plebem, ut nequidem ullus adduci potuerit ad mutandam vestem aut ad amovendum precando periculum, cum de ejus vita disceptaretur, populo iudice.

NOTÆ.

1. *Appius Cæcus*] Idem refert & Valerius lib. 1. c. 2. & Livius lib. 9. Decad. 1.

2. *Claudius Caudex*] Hoc cognomen insignitus, quod, ut ait Seneca lib. de Brevitute vite c. 13. primus persuaserit Romanis navem conscendere; quia plurimum tabularum contextus caudex apud Antiquos vocabatur; unde publica tabula codices dicuntur: & naves nunc quoque quæ ex antiqua consuetudine per Tiberim commeatus subvehunt, Caudicaria vocantur. Festus in hac voce. Alia auctorum testimonia videsis apud Nonium c. 13. Claudius ille Caudex, Cæci frater fuit, ut tradit Auctor de Viris illustribus, & primus ad explorandas hostium copias fretum piscatoris nave trajecit.

3. *Claudius Nero*] De hoc fusc & egregie Livius lib. 8. Decad. 3. & Horatius lib. 4. Ode 4.

*Quid debeas, o Roma, Neronibus
Testis Metaurum flumen, & Asdrubal
Devictus, &c.*

4. *Decemvir*] Non ita multo post electos Reges, Romani Viros decem elegerunt, quibus Consulare simul & regium Imperium sine provocatione tradidere, qui ex patriis moribus & peregrinis Legibus quas e Græcia per Legatos in id missos descriptas, Romam deferri curaverant, optima quæque seligentes iura Populi Romani constituerent, universos perpetuo Romanos astrictura, si eas Populus unâ & Senatus accepissent, ut re vera acceperunt. Tanta hac auctoritate Claudius ille nefarie usus virginis Ingenue, cujus amore captus erat, mortis causam attulit, dum eam pretio ac spe pellicere frustra adortus, in servitutem denique subornato testimonio vindicasset; pater enim virginis, cui nomen Virginius cum alia via hanc Appii libidini non posset eripere, arrepto e proxima Ianionis taberna cultro perfodit. Miserabili hac necessitate commotus populus, Decemviros sustulit, iique poenas partim morte, partim

exilio dederunt. Quæ omnia fusc apud Livium narrantur lib. 3. Decad. 1.

5. *Forum Appii*] Latii quondam oppidum in clientela gentis Claudie, sic dictum quod ibidem Appius forum egisset; sic enim & Forum intelligitur, apud Festum, cum is qui Provincia præest, Forum agere dicitur, cum civitates vocat, & de controversiis earum cognoscit. Et Nonius Marcellus: *Fora* loca fuerunt in quibus jus dicebatur. Iis enim locis sua nomina Magistratus imponebant, vel quod ibi Forum egissent, vel nundinationes instituissent. Hinc *Forum Flaminium*, *Forum Julium*, &c. in Hetruria & in Provincia.

6. *Claudius Pulcher*] Hoc factum narrat quoque Valerius Maximus lib. 1. c. 4. & lib. 8. c. 1. & Polybius lib. 1.

7. *Non pascenibus pullis*] Deferebantur in cavea pulli ad auspicia capienda. Hæc dira semper habebantur, si auspicia petenti Imperatori renunciatum a pullario esset, eos non comedere objectam offam; contra vero fausta omnia, si ex comeditum ore aliquid in terram decidisset: quod tripudium solistimum dicebatur (quasi aliter contingere posset, cum pulli gallinaei pultis offam invadunt) Quæ omnia quam vana forent, vel ex hoc uno colligere est, quod observavit ipse Cicero & retulit lib. 2. de Divinatione. Paulus enim qui ipsis paruerat, non minus cecidit in Cannensi pugna cum exercitu. Cui & illa de contrario addere est, quod Papyrius Samnites funditus deleverit; quamvis falso nuntiatum ei foret tripudium illud solistimum, ut patet ex Livii lib. 10. Decad. 1.

8. *Dictatorem*] Dictatorem dicere Consul erat, idque viva voce, nec nisi raro per literas non Senatus nec populi; quamquam hic nominaret aliquando quem dici vellet.

9. *Ilyciam viatorem*] Alii *Hilyciam*, alii *Glauciam* legunt vel *Glyciam*, quod

postremum tueri quoque potuerit auctoritas Flori in epitome liviana lib. 19. ubi factum hoc narrat, & *Glauciam* vel *Glyciam* legunt. Viatores erant ministri qui ab initio Senatores ex agris in Urbem accerferent; quos à lictoribus alios non fuisse auctor est Gellius lib. 12. c. 3.

10. *Cum sacris*] Vastante Italiam Annibale, Romani repererant in libris Sybillinis alienigenam hostem Italia pelli posse, si mater Idea Pessinunte Romam advecta foret. Quapropter missis ad Attalum Phrygiæ Regem Legatis, impetrarunt ab eo Romamque deportarunt sacrum illum lapidem, quem matrem Deum esse ferebant; contigitque tunc miraculum illud de quo Suetonius hoc loco, quod tamen mirum est à Livio rem ab initio describente lib. 9. Decad. 3. prætermisum Cybele porro mater Deorum dicitur, Idea mater & Dyndimene a montibus Ida & Dyndimo, ubi colebatur; ut & Pessinuntica ab urbe Galatiæ Pessino in Phrygiæ magnæ confinio.

11. *Si sibi pudicitia constaret*] Aliud castitatis experimentum huic non absimile de Tuccia Vestali stupri itidem suspecta, refert Valerius Maximus lib. 8. c. 1.

12. *Novo more judicium majestatis subit*] Valerius Maximus lib. 8. c. 1. Adjiciatur his *Claudia*, quam insonem crimine quo accusabatur, votum impium subvertit. Novum igitur fuit, tum quia propter votum duntaxat, tum quia mulier, crimine læsæ Majestatis damnata fuerit. De hac & epitome Livii lib. 19. & Gellius lib. 10. c. 6. Crimen Majestatis est quod adversus populum aut securitatem ejus committitur.

13. *Natu minori*] De hac adoptione supra in Julio c. 20. & Cicero in Oratione ad Pontifices. Æque contra naturam ac contra leges erat: pro monstro enim est ut major sit filius quam pater. Hinc Imperator in Institutionibus de Adoptionibus: *Mino-rem natu majorem non posse adoptare placet; adoptio enim naturam imitatur* &c.

14. *Optimates*] De illis factionibus in Julio c. 1. & 15.

15. *Assertores*] *Anceps* vocabulum: tam enim de eo dicitur qui in libertatem, quam qui in servitutem vindicat. Posterius tamen

priore minus frequens est.

16. *Adeo violentos*] Exempla videsis plura apud Livium lib. 2. 5. & 9. Decad. 1.

17. *Quisquam reus*] Livius tamen lib. 3. Decad. 1. ubi Appium Claudium Decemvirum in vincula propter crimen illud cujus hîc mentio facta est, conjectum retulit. Hæc habet de C. Claudio ejus patruo loquens: *Is magno jam natu cum ad pericula ejus deprecanda redisset, cujus vitia fugerat, sordidatus cum gentilibus clientibusque in Foro prehensabat singulos, &c.* Quod iterum lib. 6. refert. Unde adversari Livio Suetonius videatur, nisi eos tantum vellem non mutasse dicas, qui rei erant, ut de altero Claudio narrat idem Livius sub finem libri 2. *Illum non mina plebis, non Senatus preces percellere unquam potuere, non modo ut vestem mutaret, &c.* quæ hanc Claudio- rum contumaciam, de qua hîc agitur, graphice describunt.

18. *Tribunos pulsauerint*] Confirmat idem Livius lib. 3. Decad. 1. Quod tamen grande piaculum apud Romanos fuit: legibus enim suis Tribunos fecerant sacrosanctos & inviolabiles, ut ejus caput sacrum foret; qui ex illis unum pulsasset, sacer autem qui sit, hunc impune licet occidere.

19. *Fratrem*] Valerius Maximus lib. 5. c. 4. & Cicero in Oratione pro Calio patrem dicunt, ut fateri necesse sit: aut patrem legendum, contra codicum fidem, aut alicubi subesse mendum.

20. *Injussu populi*] Triumphum decernere Senatus quidem erat. Sed de illo Decreto ad Populum quoque ferebatur, qui si rogationem antiquaret, impediabatur; vel si e Tribunis unus pluresve intercederent, rogationemve ad Populum ferre nollent. Magnam porro virginum Vestalium auctoritatem inde colligas: adeo siquidem illas Magistratus reveriti sunt, & ex supradictis in Julio c. 1. & Augusto c. 44. & infra in Vitellio c. 16. & ex Cicerone in Oratione pro Fonteio: *Superbum sit ejus obsecrationem repudiare, cujus preces si Dii aspernati fuerint, hac salva esse non possunt.* De Vestali sorore Fonteii loquitur: ejus enim in causa fratris intercessione fuerat usus.

CAPUT III.

A. U. C.
DL.

5

DCLXXI.

10

DCLXIII.

15

EX hac stirpe Tiberius Cæsar genus trahit, & quidem utrumque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro: qui ambo Appii Cæci filii fuerunt. Insertus est & Liviorum familiæ, adoptato in eam materno avo. Quæ familia, quamquam plebeia, tamen & ipsa admodum floruit, octo consulatibus, censuris duabus, triumphis tribus: Dictatura etiam ac magisterio Equitum honorata: clara & insignibus viris, ac maxime Salinatore, Drusisque. ¹ Salinator universas Tribus in Censura notavit ² levitatis nomine, quod cum se post priorem Consulatum multa irrogata condemnassent, ³ Consulem iterum Censoremque fecissent. Drusus hostium duce ⁴ Drauso cominus trucidato, sibi posterisque suis cognomen invenit. Traditur etiam Proprætor ex Provincia Gallia retulisse aurum, ⁵ Senonibus olim in obsidione Capitolii datum: nec, ⁶ ut fama, extortum a Camillo. ⁷ Ejus abnepos, ob eximiam adversus ⁸ Gracchos operam Patronus Senatus dictus, filium reliquit, quem in ⁹ simili dissensione multa varie molientem, diversa factio per fraudem interemit.

NOTÆ.

1. *Salinator*] Cognomen hoc sortitus est hic Livius ex Salaria annona, cui vetigal, cum Censor esset, adinvenit.

2. *Levitatis nomine*] Metia Tribu duntaxat excepta, quæ nec condemnandum judicaret, nec postquam condemnatus est, eligendum. De quibus plura Titus Livius lib. 9. Decad. 3. & Valerius Maximus lib. 2. c. 4. 7.

3. *Consulem*] Una cum Claudio Nerone cujus præsertim opera afflictus fuerat, suas tamen inimicitias Reipublicæ condonarunt. Valerius Maximus lib. 4. c. 1. & 2.

4. *Drauso*] Germanus aut Gallus hic vulgo creditur: uter fuerit, nemo, quod sciam, dixit.

5. *Senonibus*] Urbem a Senonibus Gallis captam & ope Camilli receptam, nemo nescit. Fuscæ enim ista Livius lib. 5.

6. *Fama est*] Ereptum ab ipso Camillo disertis verbis affirmat Livius lib. 5. Aurum quod Gallis ereptum erat, quodque ex aliis Templis inter trepidationem, in Jovis sellam collatum, cum in qua conferri oporteret, con-

fusa memoria esset, sacrum omne judicatum, & sub Jovis sella poni jussum. Et Plinius lib. 33. c. 1.

7. *Abnepos*] Quartus est in linea inferiore directa gradus consanguinitatis, cui in superiori respondet abavus.

8. *Gracchos*] Tiberium & Caium qui legibus agrariis, de quibus in Julio cap. 20. populatam auram aucupantes interfecti sunt. Horum vitam scripsit Plutarchus.

9. *Simili dissensione*] Dissimilis ipse patri: Leges novas & mala Gracchana iterum movit, ut ait Seneca lib. de Brevitate vitæ c. 6. tantisque largitionibus plebem sibi conciliare conatus est, ut apud Florum lib. 3. c. 17. extet: Vox ipsius nihil se ad largitionem ulli reliquisse, nisi si quis aut cænum dividere vellet, aut cælum. Appianus lib. 1. Bellorum Civilium auctor est, illum cum domi in obscura quadam porticu cænum haberet, subito ictu percussus concidisse, repertumque in ejus femore cultrum futorium: per inguen acceptum vulnus auctor est Seneca ibid.

CAPUT IV.

PATER vero Tiberii, ¹ Quæstor C. Cæsaris, Alexandrino bello, classi præpositus, plurimum ad victoriam contulit. Quare & ² Pontifex in locum P. Scipionis substitutus, & ad ³ deducendas in Galliam colonias, in quæis Narbo & Arelate erant, missus est. Tamen Cæsare occiso, cunctis barbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis ⁴ tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia inter ⁵ Triumviros exorta esset, retentis ultra justum tempus ⁶ insignibus, L. Antonium Consulem Triumviri fratrem ad ⁷ Perusiam secutus, deditioe a cæteris facta, ¹⁰ solus permansit in partibus: ac primo ⁸ Præneste, inde Neapolim evasit: servisque ⁹ ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indigne ferens, nec statim se in conspectum ¹⁰ Sex. Pompeii admissum, & ¹¹ fascium usu prohibutum, ad M. Antonium trajecit in ¹² Achaïam. Cum quo brevi ¹³ reconciliata inter omnes pace, Romam ¹⁵ rediit, uxoremque ¹⁴ Liviam Drusillam, & tunc gravidam, & ante jam apud se filium enixam, petenti Augusto concessit. Nec multo post diem obiit, utroque liberorum superstite, Tiberio Drusoque ¹⁵ Neronibus.

A. U. C.
DCCVII.

DCCX.

DCCXIII.

NOTÆ.

1. *Quæstor*] De hoc munere in Julio c. 6.

2. *Pontifex*] Plures erant ejusdem collegii Pontifices, inter quos cooptatus est; nec enim de Pontificatu Maximo hic locus intelligendus. Hunc siquidem possidebat Julius ipse. In Julio c. 13.

3. *Deducendas colonias*] Tribus ut plurimum viris, id mandabatur, qui inde Triumviri coloniis deducendis, appellati sunt in Julio c. 20. & Augusto c. 4. Vulgatæ editiones legebant *Narbona*, contra MSS. fidem. Has colonias ex decumanis & sextanis militibus conscriptas auctor est Plinius lib. 3. c. 4. cum eas decumanorum & sextanorum colonias appellat.

4. *Tyrannicidarum*] Sic & ipse Cicero Julii Cæsaris interfectores appellabat in Epistolis ad Atticum *Tyrannoctones*.

5. *Triumviros*] Augustum, Antonium & Lepidum. In Augusto c. 12. & 13.

6. *Insignibus*] Prætoris scilicet ornamentis; prætexta, sella Curulis, præcipue hasta & gladius: hic ad quæstionem, ut supra in Julio c. 6. & 11. Illa ad jurisdictionem, ut in Augusto c. 24. & 36. Ministri præterea Scribæ, accensi Lictores cum fascibus; sed sex tantum, ad differentiam

Consulum quibus duodecim erant.

7. *Perusiam*] In Augusto c. 14. de Bello Perusino.

8. *Præneste*] Non longe ab urbe hodie *Pilastrina*.

9. *Ad pileum*] Hoc est ad libertatem, servi quippe libertate donati raso capite pileum sumebant. Plautus in Captivis:

Quod ille faciat Jupiter ut ego hic hodie raso

Capite calvus, pileum accipiam,

Et Juvenal. Sat. 5.

Omnia ferre

Si potes & debes, pulsandum vertice raso

Præbebis quandoque caput, &c.

10. *Sexti Pompeii*] Supra in Augusto c. 16.

11. *Fascium usu*] Inciviliter prorsus egit Sextus Pompeius; Provinciarum quippe Rectores qui famam comitatus aliquam ambiebant, id Senatoribus honoris indulgebant, ut patet ex Cicerone Epistola ad Cornificium 21. lib. 12. *Idque à te peto, quod ipse in Provincia facere sum solitus, ut omnibus Senatoribus Lictores darem, quod idem acceperam à summis viris factitatum.*

12. *Achaïam*] Achaia proprio dicta fuit.

in Peloponneso, qui hodie *Morea*. Ex divisione Græciæ a Romanis facta, ipsum comprehendebat Peloponnesum, Græciam proprie dictam, & circumjacentes insulas.

13. *Reconciliata*] De his reconciliatibus supra in Augusto c. 16.

14. *Liviam*] In Augusto c. 62. 69. 71.

15. *Neronibus*] Idem utrique nomen & Horatius Ode 4. lib. 4.

Augusti paternus

In pueros animus Neronis.

C A P U T V.

A. U. C. 5
DCCXII.

T I B E R I U M quidam ¹ Fundis natum existimaverunt, secuti levem conjecturam, quod materna ejus avia Fundana fuerit, & quod mox simulacrum ² Felicitatis ex Senatusconsulto publicatum ibi sit. Sed ut plures, certioresque tradunt, natus est Romæ in ³ Palatio, xvi. Kal. Decemb. ⁴ M. Æmilio Lepido iterum, L. Munatio Planco Coss. post bellum ⁵ Philippense. Sic enim ⁶ in fastos ⁷ Actaque publica relatum est. Nec tamen desunt qui partim antecedente anno Hirtii ac Panæ, partim insequente, Servilii Isaurici ⁸ Antonii que Consulatu, genitum eum scribant.

N O T A.

1. *Fundis*] Ausonum in Latio civitas fuit etiam hodie *Fondi*.

2. *Felicitatis*] Adulatorie in Tiberium quasi Orbis felicitati natum. Torrentius lubens legat *fecunditatis*, ut in Juliae, Severi & Faustinae, & M. Aurelii nummis legitur *Fecunditas Augusta*.

3. *In Palatio*] Hoc est, vel in monte Palatino, vel in Palatina regione Urbis: nec enim tunc extructa Augusti domus Palatina, de qua supra in Augusto c. 29. & c. 5. & c.

4. *M. Æmilio Lepido*] Anno ab U. C. 712. ante Christum natum circiter 39.

5. *Bellum Philippense*] In Augusto c. 13. Torrentius legit in tribus libris *per bellum*, & c. Verum quia his Coss. estum est, retinetur vulgata lectio, quia sub anni finem natus est.

6. *In fastos*] De his quid sint in Julio

c. 40. In hos retulere Tiberii nativitatem, ut Augusto adularentur illius natalitia tanquam dies festos celebrantes.

7. *Acta publica*] Jam inde a Servii Tullii temporibus institutum fuerat & observatum, ut in censu agendo non facultatum modo, sed & liberorum sibi natorum nomina & ætatem profiterentur: quod post Leges Julias & Papias majore adhuc observatum cura verosimillimum est, ut Torrentius annotavit, propter orborum pœnas & patrum commoda. De quibus in Augusto c. 34. Sed locus hic intelligi quoque videtur posse de iis actis quæ Julius in singulos dies confici & publicari jusserat, ut supra in Julio c. 20. In acta vero præter cætera, nativitates illustres referebantur.

8. *Antonii que*] Antonius ille frater fuit Triumviri. De quo in Augusto c. 13.

C A P U T V I.

I N F A N T I A M pueritiamque habuit ¹ luxuriosam & exercitatum: comes usquequaque ² parentum fugæ: quos quidem apud Neapolim sub irruptionem hostis navigium clam petentes, vagitu suo pene bis prodidit: semel, cum à nutricis ubere, item cum a sinu matris raptim auferretur, ab iis qui pro necessitate temporis mulierculas levare onere tentabant. Per Siciliam quoque & Achaiam circumductus, ac Lacedæmoniis publice, quod in ³ tutela Claudiorum erant, demandatus, digrediens

Agrediens inde itinere nocturno, discrimine vitæ adiit: ⁶ flamma repente e silvis undique exorta, adeoque omnem comitatum circumplexa, ut Liviae pars vestis & capilli amburerentur. Munera, quibus a Pompeia Sexti Pompeii sorore in Sicilia donatus est, ⁵ ¹ chlamys & ⁶ fibula item ⁷ bullæ aureæ, durant, ostendunturque adhuc Baiis. Post reditum in urbem ⁸ M. Gallio Senatore ⁹ testamento adoptatus, hereditate adita, mox nomine abstinuit: quod Gallius adversarum Augusto partium fuerat. ¹⁰ Novem natus annos, defunctum patrem pro Rostis laudavit. Dehinc pubescens, Aëtiaco triumpho curram Augusti comitatus est, sinisteriore ¹¹ funali equo, cum ¹² Marcellus Octaviae filius dexteriore veheretur. Præfedit & ¹³ Aëtiacis ludis, & ¹⁴ Trojanis Circensibus, ductor turmæ puerorum majorum.

NOTÆ.

1. *Luxuriosam*] Sic in veteribus libris Casaubonus, sic & Torrentius legunt. Sensus est juxta Sabellicum, magnis incrementis fuisse præditam Tiberii juventutem. *Luxuria* siquidem ex Nonio c. 4. *intempestiva abundantia* est. Quo sensu Cicero lib. de Oratore c. 81. *latae segetes luxuriosa frumenta* dixit, ut & Virgilius lib. 1. Georgic. v. 191.

Aut si luxuria foliorum exuberat umbra, &c.

Pithæus & Ursinus emendabant *laboriosam*, Torrentius *luctuosam*, inducti, ut videtur, auctoritate Taciti; is enim Annal. 4. in hanc prorsus sententiam de Tiberio loquens: *Casus prima ab infantia ancipites; nam proscriptum patrem exul secutus, ubi domum Augusti privignus intravit, multis amulis conflictatus est.* Notat Casaubonus in Manuscriptis legi *exercitatum*, cum vulgati haberent *exercitum*. Quæ vocabula veteribus Grammaticis distinguebantur, v. g. *exercitus a moribus exercitatus studiis*, quæ tamen a magnis etiam neglecta promiscue usurpantur.

2. *Parentum fuga*] Supra c. 4.

3. *Tutela*] Hoc est clientela; clientum enim tu oves ac defensores Patroni. Vide in Augusto c. 16. Lacedæmon sive Sparta nota quondam Peloponnesi civitas, hodie *Misithra*.

4. *Flamma repente*, &c.] Auctor est Thucydides lib. 2. id in montibus plerumque contingere, collis invicem ventorum vi arboribus: quod eleganter describitur a Lucretio lib. 1.

At saepe in magnis sit montibus, inquit, ut altis

Arboribus vicina cacumina summa te- rantur

Inter se, validis facere id cogentibus Austris

Donec fulserunt flammæ flore coorto.

Et Manil. lib. 1. v. 776.

Sunt autem cunctis permixti partibus ignes

Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes

Et penetrant terras, &c.

Ac silice in dura, viridique in cortice sedem

Inveniunt cum sylva sibi collisa cremantur.

Hoc & in faustum flammæ augurium verti potuerit, ut supra in Augusto c. 66. & 94. & in ra c. 14. Poëta originem ejusmodi incendiolorum, quæ egregie omnino describit 3. Georgicorum v. 303. pastoribus attribuit.

5. *Chlamys*] Vestis erat militaris una & puerilis, ut testatur Virgilius de Andromache chlamydem Ascanio donante lib. 3. Æneid.

6. *Fibula*] Cinguli ornamentum ad vestem subligandam. Virgilius:

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Comædorum & Tragædorum fibulæ aliud quid erant, de quibus vides Juvenalem Sat. 6. Martialem Epig. 81. lib. 7. & passim.

7. *Bulla*] De his in Julio c. 84. Cum autem in plurali numero dixerit *bullæ*, ideo

non pueriles tantum illas intelligit, sed & eas quibus quasi clavorum quorundam aureorum capitibus ornabantur, etiam virorum cingula & baltei. Quo sensu Virgilius *Æneid.* 9. dixit:

*Phaleras Rhamnetis & aurea bullis
Cingula.*

Et lib. 12. in fine:

Notis fulserunt cingula bullis.

Sic etiam Cicero in Verrinis appellat capita quædam clavorum eminentiora, quibus fores adornantur; Verrem enim accusat qui tales ex valvis templi magnificentissimi detractas abstulerit. Ita & Plautus in *Asinaria* Act. 2. Scen. 4. v. 20.

*Jussisti in splendorem dari bullas has
foribus nostris.*

8. *Gallio*] Supra in Augusto cap. 27. Mentio fit cujusdam Gallii, quem Augustus occidi jussit; unde non mirum hujus fratrem vel gentilem aliquem Augusto adversatum, nec ejus nomen à Tiberio acceptum, quamvis jubente Testamenti lege.

9. *Testamento adoptatus*] De his adoptionibus jam supra in Julio c. 8. & Augusto c. ultimo.

10. *Novem annos natus*] Idem officii Juliae aviae suæ reddidit Augustus duodecim natus annos; idem & de prætextatis quibusdam fertur, sed orationibus quas aliena industria compositas fuisse vel ex hoc uno suspiceris quod, Nero quanquam septimum & decimum ætatis annum attigisset, ut infra in ejus vita c. 8; oratione ta-

men a Seneca composita, laudationem Claudii pronuntiavit, ut patet ex Tacito initio lib. 13. *Annalium*.

11. *Funali equo*] Turnebo lib. 14. *Adversariorum* c. 17. funalis equus dicitur qui extra jugum est & jugali opponitur. Torrentio quivis equus extra jugum positus funalis est, sive a latere sive a fronte, & intelligit hunc a latere jugalis collocatum, quia alter erat ad sinistram, alter ad dextram. Verum si eo modo juncti fingantur, quo quatuor equos rhedis nostratium jungi videmus, & funales duo fuerint, & sinisterior alter, alter vero dexterior. Rem definiunt antiqua numismata in quibus videntur quatuor equi triumphalium curruum a latere invicem dispositi, nullo præcedente, & in illis sedere solitos triumphantium filios etiam prætextatos. Auctor est Cicero in *Oratione pro Murena*: & Torrentius profert aurea quædam Augusti numismata, in quibus quatuor junctis ad currum elephantis quomodo dictum est, totidem pueri insident.

12. *Marcellus*] In Augusto cap. 63. & 66.

13. *Actiacis*] Quos Augustus in memoriam Actiacæ victoriæ quinto quoque anno celebrandos instituit. De qua in Augusto cap. 26. His Tiberius præfuit & cucurrit, quod & alias factum ex Plutarcho in Antonio, & infra in Caligula cap. 2. constat.

14. *Trojanis Circensibus*] Vide in Julio c. 39. & Augusto c. 43.

C A P U T V I I .

VIRILI toga sumpta, adolescentiam omnem, spatiumque insequentis ætatis usque ad principatus initia, per hæc fere transegit. Munus gladiatorium in ² memoriam patris, & alterum in avi Drusi dedit, diversis temporibus, ac locis: primum in foro, secundum in Amphitheatro: ³ rudiariis quoque quibusdam revocatis, ⁴ auctoramento centenam millium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnifice, impensa matris ac ⁵ vitrici. ⁶ Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem ⁷ Cæcilii Attici Equitis Romani, ad quem sunt ⁸ Ciceronis epistolæ, duxit uxorem: sublatoque ex ea filio Druso, quanquam bene convenientem, rursusque gravidam, dimittere, ac Juliam Augusti filiam ⁹ confestim coactus est ducere: non sine magno angore animi, cum & Agrippinæ consuetudine teneretur, & Juliae mores improbaretur: ut quam sensisset sui quoque sub priore marito appetentem, quod sane vulgo etiam existimabatur. Sed Agrippinam & abegisse post divortium

A. U. C.
DCCXLIV.

5 **D**oluit: & semel omnino ex occurſu viſam, adeo contentis & ¹⁰ tumentibus oculis proſecutus eſt, ut cuſtoditum ſit, ne unquam in conſpectum ejus poſthac veniret. Cum Julia primo concorditer, & amore mutuo vixit: mox diſſedit, & aliquanto gravius, ut etiam perpetuo ſecubaret, intercepto communis filii pignore, qui ¹¹ Aquileiæ natus infans exſtin-

A. U. C.
DCCXXXV.

ctus eſt. ¹² Druſum fratrem in Germania amiſit, cujus corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam uſque pervexit.

N O T A.

1. *Virili toga*] In Julio cap. 8.
2. *In memoriam patris*] Sic & Cæſar ſupra in Julio c. 10. & alii.
3. *Rudiaris*] Rude donatis, de quibus in Auguſto cap. 45. & Claudio cap. 21. Quo tempore cœperint amphitheatra, quidve a theatris differant, ſupra in Auguſto cap. 29. 31. 43.
4. *Auctoramento*] Auctorare eſt, mercedem præmiumque pro opera paciſci; & auctorati ludo, dicuntur obligati & aſtricti, qui ſuam in ludos operam elocabant; & auctoramentum merces eſt, ſeu potius obligatio alicujus rei faciendæ ſub conditione certæ mercedis. Rudarii igitur illi gladiatores revocati ſunt à Tiberio, promiſſis centum millibus ſeſtertiorum, hoc eſt 4375 lib. quia peritiores erant, & hac parte celebriores ludos effecturi, ut & de Cæſare ſupra in Julio c. 26.
5. *Vitrici*] Auguſti ſcilicet, qui Liviam ejus matrem conjugem habebat. In Auguſto c. 8.
6. *Agrippinam M. Agrippa genitam*] Viſpſaniam illam appellat Tacitus 1. Annal. Hic tres uxores habuerat, neptem illam Attici conciliante Antonio Triumviro, Marcellam, & Juliam, de quibus in Auguſto c. 63.
7. *Cacilii Attici*] Hic eſt ille Pompo-

nus Atticus, qui Cæcilii nomen ab avunculo adoptatus accepit, quamvis priore notior fuerit. Doctiſſimus una & politiſſimus ille Pomponius, cujus vitam ſcripſit Cornelius Nepos.

8. *Ciceronis Epistoła*] De quibus Seneca Epistoła 21. *Nomen Attici perire Ciceronis Epistoła non ſinunt. Nihil illi profuiſſet gener Agrippa, Tiberius progener, & Druſus Cæſar nepos* (Tiberii nempe filius, de quo hoc capite) *inter tam magna nomina taceretur, niſi Cicero illum applicuiſſet.*

9. *Coactus eſt ducere*] Vide cauſas in Auguſto c. 63. Dimiſſa a Tiberio Viſpſania Agrippina nupſit Aſinio Gallo Pollionis filio, Virgilii quoque operibus claro, ut ſupra notatum eſt in Julio.

10. *Tumentibus*] Hoc eſt prominentibus, quales dolentum eſſe ſolent. Quidam legunt *conſumentibus*, quo longe diverſus fieret ſenſus. Contentis autem dixit pro defixis obtutu quodam firmo. Quo ſenſu Virgilius lib. 12. *Æneid.* v. 74.

Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.

11. *Aquileia*] Hodie *Aquilegia* Venetæ ditionis.

12. *Drusum fratrem*] Conſulem anno U. C. 745. de quo adhuc infra Claud. c. 1.

CAPUT VIII.

1 **C**IVILium officiſſimum rudimentis Regem ² Archelaum, ³ Tral-
 10 lianos, & Theſſalos, varia quoſque de cauſſa Auguſto cognoscente defendit. Pro Laodicenſis, Thyatirenſis, Chiis terræ motu afflictiſſis, opemque implorantibus, Senatū deprecatus eſt. ⁴ Fannium Cæpionem, qui cum Varrone Muræna in Auguſtum conſpiraverat, ⁵ reum
 15 majestatis apud judices fecit, & ⁶ condemnavit. Interque hæc duplicem curam adminiſtravit, annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgan-
 20 dorum tota Italia ⁷ ergaſtulorum, quorum domini in invidiam vene-

rant: quasi exceptos supprimerent, non solum viatores, sed & quos
 8 sacramenti metus ad huiusmodi latebras compulisset.

N O T A .

1. *Civilium officiorum*] Rudimenta hæc fuerunt caussarum agendarum tyrocinium, quod vulgo auspicabantur vel defensione, ut hîc; vel accusatione quadam, ut de Cæsare supra in ejus vita c. 4. Vide & August. c. 26.

2. *Archelaum*] Fuit quidam ejus nominis Rex Cappadociæ, qui Actiaci belli temporibus Augusti contra Antonium partes amplexus est. Huic quid rei fuerit, haud reperio. Fuit & alter Herodis in Judæa successor, accusatus quidem ante Augustum, sed præidente Caio nepote, Nicolao autem, non Tiberio, defendente. Auctore Josepho lib. 17. Antiquit. Jud. c. 11.

Trallianos] Tralles sive Trallis, urbs Lydiæ, hodie *Chora*.

Thessalos] Thessalia Macedoniæ pars, hodie *Lamina* aliis *Thumenestria*, & *Cornolitari* aliis.

Laodiceis] Laodiceæ plures: alia in Cœlesyria ad montem Libanum, hodie *Lizza*,

& *Liche*. Alia quæ in Syria littorali. Tertia in Lydia, hodie *Laudischia*. Thyatira hodie *Tire*, in Lydia quoque. Chios hodie *Scio*, insula maris Icarii.

4. *Capionem*] August. c. 29.

5. *Reum fecit apud Judices*] De illis intellige qui quæstiones exercebant, de quibus in Julio cap. 12. Reum faciebant accusando, his verbis, *Atio tale crimen admisit a te* v. g. Ciceronis apud Prætores, cum Verrem accusaret; *Atio spoliatus a te Siculos*. Quod si negarent, tunc tempus ad inquirenda crimina petebatur.

6. *Condemnavit*] Hoc est, reum peregit, seu esse probavit.

7. *Ergastulorum*] De his in Augusto cap. 32.

8. *Sacramenti*] Vide coërcitionis modum quo Augustus militare sacramentum detrectantes plectebat. In Augusto c. 14.

C A P U T I X .

1 S T I P E N D I A prima expeditione 2 Cantabrica 3 Tribunus militum fecit: deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum 4 Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Recepit & signa quæ M. Crasso ademerant 5 Parthi. Post hæc 6 comatam Galliam anno fere rexit, & barbarorum incursionibus, & Principum discordia inquietam. Exhinc 7 Rhæticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhætico atque Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico, 8 Breucos & Dalmatas subegit. Germanico, 9 quadraginta millia deditiorum trajecit in Galliam, juxtaque ripam Rheni sedibus assignatis collocavit. quas ob res, & 10 ovans, & curru urbem ingressus est, 11 primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, novo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoavit, & pene junctim percurrit, 12 Quæsturam, Præturam, Consulatum: interpositoque tempore, Cos. iterum, etiam 13 Tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

A. U. C.
 DCCXXVIII.
 DCCXXXIV.

DCCXXXI;
 DCCXXXVII.
 DCCXII. &
 DCCXLVII.

NOTÆ.

1. *Stipendia prima*] Militiæ tyrocinium. De stipendiis in Julio c. 26.

2. *Cantabrica*] In Hispania, c. 20. & 21.

3. *Tribunus militum*] De hoc munere in Julio c. 5.

4. *Armenia*] Memorat hoc & Horatius Epistola ad Iccium lib. 1.

Cantaber Agrippa, Claudii virtute Neronis

Armenius cecidit.

Agrippa recrudescentibus novis semper Cantabrorum defectionibus denique finem imposuit. Infra c. 41.

5. *Parthi*] In Augusto cap. 21. Addit Horatius loco modo citato,

jus imperiumque Phraates

Cæsaris accepit genibus minor.

6. *Comatam*] Excepta Narbonensi Gallia reliquam continet. De hujus divisione supra in Julio c. 25.

7. *Rheticum Vindelicumque*] Augusti auspiciis gestum est, ut supra in Augusto c. 21.

8. *Breucos*] Torrentius & Casaubonus in omnibus suis MSS. varie legebant *Brennos*, *Breunos*, *Brencos*. Brennorum meminit Horatius Ode 14. lib. 14. sed de gentibus Alpinis loquitur & de Vindelico bello. Breucorum meminere Ptolemæus & Plinius lib. 3. cap. 25. & Pannonicis annumerant; unde retenta est vulgatio lectio. Carniolam aut regiones finitimas habitabant, eos enim circa Saum fluvium Plinius collocat.

9. *Quadraginta millia*] Hi esse videntur dedititii, de quibus in Augusto c. 21.

10. *Ovans & curru*] De ovatione supra

c. 1. De triumphis Augusti & ejus orationibus, in Augusto c. 22. Quod autem hic addit *& curru*, videtur de tertio quodam triumphandi genere intelligendum ab oratione & triumpho majore diversum: Velleius enim lib. 2. cap. 12. de Pannoniis Dalmatisq; justum triumphum egisse dicit; tum capite 122. *Quis enim dubitare potest, quin ex Armenia recepta & ex Rege ei preposito. &c. ovans triumphare debuerit; & Vindelicorum Rhætorumque victor curru Urbem ingredi?* Quæ tria narrare videtur ut diversa.

11. *Primus, ut quidam putant*] Torrentius in veteri codice legit *prius*, & retinendum censet, ut sit sensus; Concessa jam Tiberio hæc ornamenta, antequam ovasset aut triumphasset, non autem illi omnium primo. Certe supra in Augusto c. 38. triginta ducibus ea Augustum indulgisse retulit; unde parum verosimile est, adolescente tunc temporis Tiberio, priorem nullum extitisse, eoque magis quod Dio auctor sit, ea non illi, sed Agrippæ primo concessa fuisse. Quia tamen Suetonius dubitanter id refert, vulgata lectio retinenda videtur.

12. *Quæsturam*] De his Magistratibus supra in Julio c. 6. & 14. Hic Ædilitatis nulla mentio; quæ tamen, stante Republica, gradus ad Præturam fuit. Sed hæc leges jam evanescebant, junctim siquidem eos Magistratus gessit, quæ non nisi interposito aliquo tempore, singuli poterant obtineri.

13. *Tribunitiam potestatem*] De hac in Augusto c. 27.

CAPUT X.

TOT prosperis confluentibus, integra ætate ac valetudine statuit repente secedere, seque e medio quam longissime amovere. Dubium, uxoris ne tædio, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque ultra perferre posset, an ut vitato¹ assiduitatis fastidio, auctoritatem absentia rueretur, atque etiam augetur, si quando indignisset sui Respublica. Quidam existimant, adultis jam² Augusti liberis, loco & quasi possessione, usurpati a se diu secundi gradus, sponte cessisse: exemplo M.³ Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit: ne aut obstare, aut obrectare præsens videretur.

10. Quam causam & ipse, sed⁴ postea, reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum prætendens, ⁵ commeatum petiit. Neque aut matri suppliciter precanti, aut vitrico, deserui se etiam in Se-

A. U. C.

DCCXLVIII

natu conquerenti, veniam dedit. Quin & pertinacius retinentibus, cibo per quatrimum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relictis Romæ uxore & filio, confestim ⁸ Ostiam descendit: ne verbo quidem cuiquam ⁹ prosequentium reddito, paucosque admodum in digressu ¹⁰ osculatus.

NOTÆ.

1. *Affiduitatis fastidio*] Vel quo ipse tenebatur propter officia Augusto exhibenda, vel in quod ipse poterat incidere, affiduitate satietatem pariente. Quo sensu Livius de Scipione dixit: *Decimum jam annum assiduus in oculis hominum fuerat. Qua res minus verendos magnos homines ipsa satietate facit.* Quo & consilio Augustum in Gallias abiisse, Dio notat in Actis anni 738. Quibus accedit quod assidua illa præsentia magis aperiantur cuiusque vitia.

2. *Augeret*] Qui enim e longinquo ad opem ferendam evocatur, longe majus beneficium conferre videtur, quam qui singulis diebus copiam sui faciat.

3. *Augusti liberis*] Caio & Lucio, de quibus supra in Augusto, adoptione quidem liberis, natura vero nepotibus. Idem & Velleius & Tacitus Annal. 1.

4. *Agrippa*] In Augusto c. 66.

5. *Postea*] Refertur ad expletum pote-

statis tribunitiæ tempus.

6. *Commeatum petiit*] Hoc est temporariam secedendi veniam; quemadmodum enim milites a castris sine permisso abesse non poterant, ut infra c. 12; ita nec Magistratus ab Urbe, ut ex hoc loco & infra Calig. c. 29. colligitur.

7. *Vitrico*] Augusto, ut supra c. 7.

8. *Ostiam descendit*] Urbs est ejusdem etiamnum hodie nominis, ad ostia Tiberina.

9. *Prosequentium*] De hoc prosequendi Magistratus abeuntes officio, supra in Julio c. 71. & alibi.

10. *Osculatus*] Tam frequentia erant apud Romanos oscula, ut obvios modo levi familiaritate junctos oscularentur, ac potissimum peregre proficiscentes, ut etiam lege peculiari Tiberius modum ipsis posuerit, ut infra cap. 34. De jure osculorum, Claud. c. 26.

CAPUT XI.

AB Ostia oram Campaniæ ¹ legens, imbecillitate Augusti nuntiata, paullum substitit. Sed ² increbrescente rumore, quasi ad occasionem majoris spei commoraretur, tantum non adversis tempestatibus Rhodum enavigavit, ³ amœnitate & salubritate insulæ jam inde ¹⁰ captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset. Heic modicis contentus ædibus, nec multo laxiore ⁴ suburbano, ⁵ genus vitæ civile admodum instituit: sine lictore aut viatore gymnasia interdum obambulans: mutuaque cum Græculis officia usurpans, prope ex æquo. Forte quodam in ⁶ disponendo die, mane prædixerat, quidquid ægrorum ¹⁵ in civitate esset, visitare se velle: id a proximis ⁷ aliter exceptum est: jussique sunt omnes ægri in publicam porticum deferri, ac per ⁸ valitudinum genera disponi. Percussus igitur inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem singulos circuit: excusans factum etiam tenuissimo cuique & ignoto. Unum hoc tantummodo, neque præterea quidquam ²⁰ ratum est, in quo exercuisse jus Tribunitiæ potestatis visus sit: Cum circa scholas & auditoria professorum assiduus esset, moto inter ⁹ antisophistas graviore jurgio, non defuit qui eum intervenientem & quasi studiosiorem partis alterius convitio incesceret. Sensim itaque regressus

domum, repente cum ⁹ apparitoribus prodiit: citatumque pro tribunali voce præconis convitiatorem rapi iussit in carcerem. Comperit deinde Juliam uxorem ob libidines atque adulteria damnatam, ¹⁰ repudiumque ei suo nomine, ex auctoritate Augusti, remissum: b & quam latus animo, tamen officii duxit, quantum in se esset, exorare filia patrem frequentibus literis, & vel utcumque merita, quidquid umquam ¹¹ dono dedisset, concedere. Transacto autem ¹² Tribunitiæ potestatis tempore, confessus tandem nihil aliud secessu devitasse se, quam æmulationis cum Cæio Lucioque suspicionem, petiit ut sibi securo jam ab hac parte, corroboratis his, & secundum locum facile ¹³ curantibus, permetteretur revivere necessitudines, quarum desiderio teneretur. Sed neque impetravit: ultroque etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suorum, quos tam cupide reliquisset.

A. U. C.
DCCCLII.

INTERPRETATIO.

a Verum cum fama invalesceret, eum consistere velut ad captandam occasionem majoris expectationis Rhodum evasit ferme inuitis tempestatibus.

b Et quamvis gauderet tali nuntio, ta-

men existimavit esse officium civilis animi flectere Augustum in gratiam filia per crebras epistolas, & huic relinquere quacunque dona a se unquam accepisset, quasi quodammodo iis etiam digna fuisset.

NOTÆ.

1. *Legens*] De hoc verbo supra in Augusto c. 16.

2. *Amœnitate insula*] Quæ ab aliis quoque antiquis multum commendata est: ideo Soli sacratam illam dicebant, & in ea auro pluisse canit Pindarus, de qua & Horatius Ode 7. lib. 1. Strabo lib. 14. Rhodiorum urbem omnibus aliis anteposit, & secessui aptissimam antea. Censuerunt & alii, ut docent Bruti & Matii ad Ciceronem Epistolæ, quorum postremus, *Mihi quidem, ait, si optata contingant quod reliquum est vite, in otio Rhodi degam.* Lib. II Epist. 28. in fine.

3. *Suburbano*] Hoc est villa quam prope civitatem emerat. Vide in Augusto cap. 6.

4. *Civile genus*] Privati & civis instar, utpote qui Tribunitia potestate licet exornatus, lictores tamen, & alia Romani Magistratus insignia non haberet. De civilitate in Augusto c. 51. & infra non semel, & in Julio c. 65.

5. *Disponendo die*] Hoc est, dividendis diei cuiusdam occupationibus & curis, quod diligentissimis quoque factitatum est, ut sui sibi temporis ratio constaret.

6. *Aliter acceptum*] Aliter nempe ac ipse Tiberius sentiebat, circumstantes enim exi-

stimavere id eo consilio dici, ut id quod factum est aut tale quid faciendum innueret, ut commodo suo magis consulere, quæ tamen ejus mens non erat, sed contra singulos domi invadere. Explicationem hanc probabilior facit Vellei auctoritas; hic enim lib. 2. c. 114. hanc ipsam Tiberii in ægrotos alios humanitatem laudat. Quod si verba, non sensum aliter acceptum velis, probabilior videtur Salmasiani codicis lectio, *vitare*. quam Torrentiani, *agrorum*; quamvis enim latine diceretur, *visitare agros*: quod paulo videtur infrequentius; vero tamen simile non fit, in Urbe frequentissima agrorum tantum fuisse: cui accedit quod & aliorum Principum laudata reperitur eadem in ægros comitas, ut de Hadriano Spartianus, de Trajano & Gratiano Ausonius in Panegyrico, & de ipso Tiberio Dio lib. 57. Quod notavit Torrentius, quamquam *agrorum* legere malit.

7. *Valitudinum genera*] Secundum varias morborum differentias: ut uno v. g. loco podagri simul omnes, alio febricitantes, &c.

8. *Antisophistas*] Eo vulgo Sophistæ differunt a Philosophis, quo adulterinum a siacero. Hic Antisophistæ sumpti videntur

simpliciter pro Philosophis illis Rhodiis opposita docentibus; quod enim Tiberio ab altera parte stanti convitiatus ille fuerit, certe innuit eisdem generis, sed diversæ sententiæ fuisse disputantes. potius quam Philosophos veros contra fallaces.

9. *Apparitoribus*] Ministri sunt quibus accusati evocabantur ad respondendum; quod *citare* etiam dictum est. De his supra in Augusto cap. 14. Unde rei *comparere* dicuntur.

10. *Repudium*] Fiebat enim inter absentes misso libello, quem ideo libellum repudiij dicebant.

11. *Dono*] De iis intelligit quæ Tiberius a'quando Julæ dederat, quia delicatum omnem cultum huic ademptum dixit supra in Augusto cap. 65. Aut etiam de iis quæ repudiata propter adulterium uxor invito marito servare non poterat: quod à Tibe-

rio lubenter factum videtur in memoriam prioris illius concordie de qua supra c. 7. locutus est: nec referendum ullatenus videtur ad donationes inter virum & uxorem.

12. *Tribunitia potestatis tempore*] Quinquennio scilicet, ut in fine præcedentis. Hinc patet, Tribunitiam illam potestatem eam non fuisse, qua Tribuni plebis, stante Republica, fruebantur: hi siquidem, ut constat ex Dionysio Halicarnasseo & Livio, suam potestatem extra Urbem non exercebant.

13. *Curantibus*] Beroaldus ac nonnulli codices, quos inter Memmianus, legunt *tutantibus*, alii *curantibus*. Hoc servavit Casaubonus, quod vox ea Sallustio & Tacito familiaris est, quanquam certe *tutantibus* tueatur Terentii & Ciceronis auctoritas non uno in loco.

C A P U T XII.

REMANSIT ergo Rhodi contra voluntatem: vix per matrem concutitus ut ad velandam ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset. Enimvero tunc non privatum modo, sed etiam ¹ obnoxium, & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitansque præternavigantium officia, quibus frequentabatur assidue: nemine cum imperio, aut magistratu tendente ² quoquam, quin diverteret Rhodum. Et accesserunt majoris sollicitudinis causæ. Namque ³ privignum Caium, Orienti præpositum, cum visendi gratia trajecisset ⁴ Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollii comitis & rectoris ejus. Venit etiam ⁵ in suspicionem per quosdam ⁶ beneficii sui centuriones, a ⁷ com-
meatu castra repetentes, mandata ad complures dedisse ambigua, & quæ tentare singulorum animos ad novas res viderentur. De qua suspitione certior ab Augusto factus, non cessavit efflagitare aliquem, ⁷ cujuslibet ordinis, custodem factis atque dictis suis.

N O T A.

1. *Obnoxium*] Hoc est, alicujus culpæ vel suspicionis causa invisum aut minus gratum: quo sensu dictum est supra in Julio c. 14. cavi se Senatores ne homini obnoxio assiderent. Varios hujus vocabuli significatus fuisse prosecutus est Gellius c. 17. lib. 7.

2. *Quoquam*] In transmarinas regiones, Asiam v. g. vel Africam, &c.

3. *Privignum Caium*] Ideo Tiberii privignus dicitur, quia Julæ uxoris Tiberij

filius erat ex Agrippa priore marito, ut supra in Augusto c. 66. & alibi.

4. *Samum*] Insula est maris Icarii, etiam hodie *Samo*. Contra omnino Velleius lib. 2. c. 101. refert Caium venisse ad Tiberium. Suetonio adstipulatur Dio: sed in Chium insulam, non Samum, obviam visse dicit.

5. *Beneficii sui*] Beneficiarios indicat; sic enim ii dicti sunt, quos Imperatores vel Provinciarum Rectores, aut etiam Tribuni militum

militum, promovebant ad altiores militiæ gradus, sed ea semper conditione, ut ea successoribus rata non essent nisi triginta diebus post redditas rationes; quin & eorum nomina in ærarium referebantur, unde *referre in beneficiis ad ararium*. De militibus ejusmodi Vegetius lib. 2. c. 7.

6. *A commeatu*] Præpositio a sumitur hic pro præpositione *post*, ut sit sensus; Centuriones illos in castra revertentes explevisse commeatus concessi tempus: commeatus enim significat tempus illud quod Imperator indulget militi vel centurioni,

ut sine culpa a castris abesse liceat; hoc autem elapso, si reversi non essent, desertorum aut emansorum (de quibus in Julio c. 67.) loco habebantur. Hinc Suetonum Torrentius accusat, quasi minus proprie locutum cum dixit *a commeatu*, pro *ad diem commeatus*, ut Jureconsulti ad Leges 1. 2. 14. ff. *de re militari*: aut sine præpositione, ut infra c. 72.

7. *Cujuslibet ordinis*] Senatorii, Equestris vel Plebei: quasi dicat, se ab infimo quoque observari æquo laturum animo.

CAPUT XIII.

5 **E**QUI quoque, & armorum solitas exercitationes omisit: redegitque se, deposito patrio habitu, ¹ ad pallium, & crepidas: atque in tali statu biennio fere permansit, contemptior in dies, & invisior: adeo ut imagines ejus & statuas ² Nemausenses subverterint; ac familiari quodam convivio, mentione ejus orta, exstiterit qui Cæio polliceretur, *Confestim se, si juberet, Rhodum navigaturum, caputque exulis* (sic enim appellabatur) *relaturum*. Quo præcipue, non jam metu, sed discrimine, coactus est tam suis quam matris impensissimis precibus reditum expostulare: impetravitque, adjutus aliquantum etiam casu. Destinatum Augusto erat, nihil super ea re, nisi ex voluntate ³ majoris filii, statuere. 10 Is forte tunc ⁴ M. Lollio offensior, facilis exorabilisque in ⁵ vitricum fuit. Permittente ergo Cæio, revocatus est: verum sub conditione, ne quam partem curamve Reipublicæ attingeret.

NOTÆ.

1. *Pallium & crepidas*] Loco togæ & calceorum: hic Græcus est habitus, ut supra in Julio c. 48. notatum est; quemadmodum enim togati, hoc est Romani, calceis utebantur; ita & palliati, hoc est Græci, crepidis. Pedum tegumentum ambobus duplex, Romanis calcei & soleæ, Græcis *παρόδηλα* & *παρόδρια*, hæc soleis, illa vero simillima calceis. Horum varia fuit forma, sed totum pedem omnes tegebant, soleæ non nisi plantarum calces infimas, cætera prope nuda teretibusque habenis ad pedem religata. Soleas voce ipsa Græca dixerunt quoque *crepidulas*, atque etiam *Gallicas*, auctore Gellio lib. 13. c. 20. qui

ante Ciceronis tempora hac voce neminem usum existimat.

2. *Nemausenses*] Nemausus, *Nismes*, in Gallia Narbonensi. His invisum se verosimiliter præbuerat, cum Gallias regeret. In MSS. omnibus exemplaribus Torrentius legit *Remansenses* aut *Reimansenses*.

3. *Majoris filii*] Adoptivi, scilicet Cæii, qui Lucio major erat.

4. *M. Lollio offensior*] Is propter spoliatas Provincias amicitia Cæii interdictus, veneno sibi necem conscivit. Meminit & Plinius lib. 9. c. 35. & c. præcedenti.

5. *Vitricum*] Matris suæ maritum, supra c. 7. & in Augusto c. 64.

CAPUT XIV.

A. U. C.
DCCCLV.

REDIT OCTAVO post secessum anno, magna, nec incerta spe futurorum, quam & ostentis, & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Livia, cum an marem editura esset, ¹ variis captaret ominibus, ovum incubanti gallinæ subductum, nunc sua nunc ministrarum manu per vices usque eo fovit quoad pullus insigniter cristatus exclusus est. Ac de infante ² Scribonius Mathematicus præclara spon-
⁵ dedit: *etiam regnaturum quandoque, sed sine* ³ *regio insigni*: ignota scilicet tunc adhuc Cæsarum ⁴ potestate. Et ingressa primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, ut
¹⁰ apud Philippos sacratæ olim ⁵ victricium legionum aræ, ⁶ sponte subitis collucerent ignibus, & mox cum Illyricum petens, juxta Patavium adisset ⁷ Geryonis oraculum ⁸ sorte tracta, qua monebatur ut de consultationibus in ⁹ Aponi fontem ¹⁰ talos aureos jaceret: evenit ut summum numerum jacti ab eo ostenderent: hodieque sub aqua visuntur
¹⁵ tali. Ante paucos vero quam revocaretur dies, aquila, nunquam antea Rhodi conspecta, in culmine domus ejus assedit: & pridie quam de reditu certior fieret, vestimenta mutanti, tunica ardere visa est. ¹¹ Thrasyl-
²⁰ lum quoque Mathematicum, quem ut sapientiæ professorem contubernio admoverat, tunc maxime expertus est, affirmantem nave prævisa gaudium afferri, cum quidem illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, ut falsum & secretorum temere conscium, eo ipso momento dum spatiatur una, præcipitare in mare destinasset.

NOTÆ.

¹. *Variis captaret ominibus*] Intelligit, ut patet de variis illis modis quibus futurorum cognitionem Antiqui requirebant, vel a conjectoribus, ut in Julio c. 7. vel in Templis cubando, ut in Augusto c. 94. & similibus, quamquam Casaubonus *κατα γενεωτερον* dictum existimet, velitque *omen captare* de aliis non dici quam de iis qui ex vocibus casu auditis divinationem quærebant, qui nempe cum ad consulendum venirent, Deo ad aurem, ut visum erat, interrogato, postquam auribus obturatis exiverant, & in foro protinus ab iis manus amovebant, ac quæ prima vox audiebatur, hæc erat instar oraculi, ut narrat Pausanias in Achaïcis, & innuit Apuleius diserte libello *de Deo Socratis*.

². *Scribonius*] Hunc Nigidio Figulo, de quo in Augusto c. 94. Torrentius æquiparat; illas enim disciplinas ferme nonnisi Græci tunc temporis excolebant.

³. *Regio insigni*] Hoc erat diadema quod

Romani Imperatores ante Aurelianum non sumpsere. Tacitus lib. 1. Annal. *Non regno neque dictatura, sed Principis nomine constitutam Republicam.*

⁴. *Potestate*] Qualis ea fuit postmodum Respublica, tunc flagrabat civilibus discordiis, ut patet ex cap. 5. supra, ubi natum Philippensis belli tempore Tiberium, retulit, biennio duntaxat a morte Julii: tunc autem Cæsarum dominationem, ejusve principatus, de quo Calig. cap. 22. institutionem nedum animo prævidebant, quin e contra erectis, ut supra dictum est August. c. 12. Pompeianorum animis post cladem Mutinensem, asserendam omnes libertatem sperabant.

⁵. *Victricium legionum aræ*] Ibi Brutus & Cassius ab Augusto & Antonio victi. In Augusto c. 13. Dio in Actis anni 724. ab U. C. Has aras dicit ab Antonio constitutas super tumulum.

⁶. *Sponte subitis collucerent ignibus*] Ignis

quoque futuram Augusto magnitudinem portendit, supra in Augusto cap. 94. Idem Servio Tullio Regi Romano, Titus Livius lib. 1. & Dionysius Halicarnassæus lib. 4. initio. Et de L. Martio concionante simile quid narrat idem Titus Livius lib. 5. Decad. 3. non procul a fine. Idem Salvidieno gregem pascenti, Dio lib. 48. ut supra in Augusto c. 66. notatum. Quæ omnia confirmat Virgilius his Eclogæ 8. versibus:

Aspice, corripuit tremulis altaria flam-
mis

Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse,
bonum sit.

Ad quem locum Servius idem contigisse dicit Ciceronis uxori sacrificanti Consulatus omen, nec illud tam constans apud Antiquos summæ potentiæ & dignitatis augurium Iulio suo deesse voluit idem Virgilius lib. 2. Æneid. v. 682.

Cum subitum dictuque oritur mirabile
monstrum;

Namque manus inter mœstorumque ora
parentum,

Ecce levis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia
mollis

Lambere flamma comas, & circum tem-
pore pasci.

Quod & de Olympia cum Alexandrum pareret, & de ipsius Alexandri natalibus narrat Plutarchus. Huc quoque adduci potest, atque etiam ex Historiis recentioribus exempla alia.

7. *Geryonis*] Oraculi hujus historiam etiamnum hodie quærendam dicit Beroaldus, cui assentiuntur Interpretes. Unde quis non male, ni fallor, secutus fuerit codices illos veteres in quibus *regionis* legi testis est Cælius Calcagninus opere illo quem de ludis Antiquorum conscripsit, cap. de talis.

8. *Sorte tracta*] Variæ sunt species ejus divinationis quæ per sortes quærebatur. Quandoque descriptos Poëtæ cujusdam versus & in urnam coniectos educebant, aut mittebant, idque oraculi vice habebatur quod cuique acciderat: quandoque fatidicos versus in tabella describebant, & talis divinationem peragebant: aut arrepto temere & aperto Poëtæ cujusdam libro quod se primum oculis carmen objecerat, hoc pro sorte & oraculo habebant. Hinc Virgilianæ sortes apud Lampridium in Alexan-

dro, & Spartianum in Hadriano, &c.

9. *Aponi fontem*] Fons ille propter medicatas aquas celebratus à Claudiano egregio Elegidio:

Publica morborum requies commune me-
dentum

Auxilium, præsens numen, inempta
salus.

Unde verosimillime nomen sortitus est; *ἀπον* enim *sine labore* est. Meminit & Lucanus lib. 7. vers. 192.

Euganeo, si vera fides memorantibus,
augur

Colle sedens, Aponus terris ubi fumi-
fer exit.

Venit summa dies, geritur res maxi-
ma, dixit.

Unde etiam colligi potest Euganeos qui Herculis comites fuere, construxisse illic quædam suæ in Geryonem victoriæ monumenta, quorum locus *Geryon* appellatus fuerit; aut fortis ibi modum quemdam instituisse, vel a Geryone inventum, vel quo usi fuerint, adversus eum profecturi. Quæ Sabellici suspicio est: Euganei hodie *Li monti di Padoa*. Hujus fontis meminere Plinius & Cassiodorus, &c.

10. *Talos aureos*] Fuit & hæc divinandi per talos ratio apud præscos Græcos in more posita; auctor enim est Pausanias, fuisse in agro Burensum (qui gens Achaica) Fanum Herculis, in quo cujusvis rei suscipiendæ captabant augurium ex talis & abaco; precibus quippe Deo rite peractis, quatuor talos, quorum ibi magna copia, in mensam jactabant, cumque singulorum figuræ certam haberent in ipsa tabella descriptam interpretationem, ex eorum figura & situ, futura conjectabant. Hanc autem discendæ fortis rationem per talos in aquam missos Casaubonus annotavit, tum ex Pausania in Laconicis, tum ex Sozomeno lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 19. Hinc dona quædam in fontes conjiciebant, accepta sorte ad eorum modum, qui accepto ab oraculis responso donaria votiva Templorum tholis seu parietibus affigebant. Exemplum est apud Plinium lib. 8. Epist. 8. ubi de Clitumno fonte agit, in cujus proximo Fano erant quoque sortes. Et de Apono testatur Claudianus eodem Elegidio:

Tunc omnem liquidi vallem mirabere
fundi,

Tunc veteres hasta regia dona micant.

Summum talorum jactum hîc intelligit Venerem, utpote felicissimum, ut supra in Augusto c. 71.

11. *Thrasyllum*] Hunc Philosophum quoque fuisse patet ex hoc Suetonii loco. Vetus Juvenalis Scholiastes tradit hunc

multarum rerum scientiam professum, Platonica demum sectæ sese dedidisse, ac deinde Mathesi, qua præcipue viguit apud Tiberium. Tacitus 6. Annal. & Dio lib. 55. experimentum hoc artis narrant paulo aliter. Hujus mentio jam supra Aug. c. 98.

C A P U T X V .

R O M A M reversus, ¹ deducto in forum filio Druso, statim e ² Carinis ac Pompeiana domo, ³ Esquilias in hortos Mæcenatianos transmigravit: totumque se ad quietem contulit, privata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers. Caio & Lucio ⁴ intra ⁵ triennium defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa: coactus prius ipse ⁵ Germanicum fratris sui filium adoptare. Nec quidquam postea pro paterfamilias egit: aut ⁶ jus quod adoptione amiserat, ex ulla parte retinuit. Nam neque donavit, neque manumisit: nec hereditatem quidem, aut legata percepit ulla aliter quam ut ¹⁰ ⁷ peculio ⁸ referret accepta. Nihil ex eo tempore prætermisum est ad majestatem ejus augendam, ac multo magis postquam, ⁹ Agrippa abdicato atque seposito, certum erat, uni spem successionis incumbere.

N O T A .

1. *Deducto in forum*] De hoc more in Augusto c. 26. & infra Calig. c. 10. & c.

2. *Carinis*] Carinæ vicus Urbis, in quo Pompeii Magni domus erat. Hinc scamma illud Sexti Pompeii in Antonium, quod retulit Velleius lib. 2. cap. 77. *Cum Pompeio quoque circa Misenum pax inita* (ide qua in Augusto cap. 16.) *qui haud absurde cum in navi, Casaremque & Antonium cœna exciperet, dixit: In Carinis suis se cœnam dare, referens hoc dictum ad loci nomen in quo paterfamilias domus ab Antonio possidebatur.* Et Dio lib. 48. auctor est Pompeium cum universa classe in colloquium venisse in extructo aggere mari circumfluo, astantibus in proximo continenti Cæsare & Antonio.

3. *Esquilias*] Esquilix quintam Urbis regionem faciebant. In ea parte hodie est Templum S. Laurentii in Lucina.

4. *In iratriennium defunctis*] Sic legit in omnibus MSS. Casaubonus. Unde non immerito explicat de triennio à Tiberii reditu ad ipsorum mortem, non autem quasi Caius & Lucius Cæsares trium annorum spatio vita functos significare voluerit, quos Aug. cap. 5. dixit, in duodeviginti mensium spatio periisse ambos, non sine suspitione fraudis à Livia & à Tiberio factæ.

5. *Germanicum fratris sui*] Drusi de quo supra cap. 7. Adoptio hæc eo facta consilio, ut protinus illa facta, Germanicus inciperet Augusti nepos esse. De illa adoptione, seu potius adrogatione, meminit Justinianus tit. de adoptionibus, §. illud proprium.

6. *Jus quod amiserat*] Cum enim ante adoptionem paterfamilias esset & sui juris, per eam filiusfamilias & alieno juri subiectus factus erat; qua in conditione multa sibi, salvis legibus, non licebant: v. g. Testamentum condere, donationes facere, &c.

7. *Peculio*] Quæ bona filio suo paterfamilias concedebat, aut ipse filius certis quibusdam modis, de quibus fuisse Jureconsulti, acquirebat, ea filii peculium dicebantur, aliud nil proprium habere poterat: unde quæ Tiberio donationibus aut legatis obveniebant, non poterat alio jure possidere quam peculii, quasi illa sibi concessa fuissent a patre suo Augusto, cui ipse soli hoc modo acquirebat, non sibi, cum filiusfamilias esset.

8. *Referret accepta*] In tabulis illis de quibus supra in Julio cap. 42. multa erant capita, v. g. negotiationis, fœnoris, legatorum, hereditatum, &c. Simul igitur ut

pecuniarum aliquid acceperant, in caput hoc vel illud, hoc est huic vel illi nomini acceptum referebant. Si ex hereditate, v. g. in hereditatum caput, hinc ea loquendi ra-

tio, *acceptum referre*. Cicero 2. Philippic. *Ego enim sestertium ducenties hereditatibus acceptum retuli.*

9. *Agrippa abdicato*] Supra in Aug. c. 65.

CAPUT XVI.

DATA rursus¹ potestas Tribunitia in quinquennium: ² delegatus pacandæ Germaniæ status: Parthorum legati, mandatis Augusto Romæ redditis, cum quoque adire in Provinciam iussi. Sed nuntiata Illyrici defectione, transit ad curam novi belli: quod gravissimum omnium externorum bellorum³ post Punica, per xv. legiones, paremque⁴ auxiliorum copiam, triennio gessit: in magnis omnium rerum difficultatibus, summaque frugum inopia. Et quamquam sæpius revocaretur, tamen perseveravit: metuens, ne vicinus & prævalens hostis instaret ultro cedentibus. Ac perseverantiæ grande pretium tulit: ⁵ toto Illyrico, quod inter Italiam, ⁶ regnumque Noricum & Thraciam, & ⁷ Macedoniam, interque Danubium flumen, & sinum maris Adriatici pater, perdomito & in ditionem redacto.

A. U. C.
DCCLVII.
DCC LX.

NOTÆ.

1. *Potestas Tribunitia*] Vide in Augusto cap. 27. Hanc sumebant Imperatores, vel primo imperii sui die, si privati ad hoc fastigium eveherentur; vel ab eo tempore quo designabantur, si adoptione aut natura succederent.

2. *Delegatus*] Casaubonus legendum existimat, *delegatus pacando Germania statui*: vel, *delegatus pacandus Germania status*.

3. *Post Punica bella*] Hoc est, post centum, & amplius, annos. Hujus belli terrorem tantum fuisse dicit Velleius lib. 2. *ut stabilem illum & firmatum tantorum bellorum experientia Cæsaris Augusti animum quateret atque terreret*. Habiti itaque delegatus illi de quibus in Augusto cap. 25.

4. *Auxiliorum*] Legiones Romanis militibus, auxilia externis quarumvis gentium. Si quinque hominum millia singulis legionibus tribuas, (tot enim vulgo constabant) 15000 hominum erat hic exercitus.

5. *Toto Illyrico*] Hoc divisum fuit olim

in duas partes, quarum una dicitur Liburnia, ab Arsia fluvio, ejusdem hodie nominis, ad Titium amnem qui nunc est *Cherca*. Altera dicitur Dalmatia a Titio ad Lissum oppidum, hodie *Alessia*. Hæc quamvis proprie circa maritimam oram, toti tamen Illyrico hodiernam dedit appellationem; Liburnia vero *Contado di Zara*. Quæ omnia Sclavoniæ hodiernæ partes sunt, quamquam certe, auctore Cluverio lib. 4. *Introduct.* cap. 4. confusis Pannoniæ Illyricique limitibus, imo Sclavoniæ nomine accipiat quidquid terrarum à Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur.

6. *Regnum Noricum*] Noriei qui etiam ipsas Alpes tenere apud Fori Julii regionem, capiunt hodie Austriam, Baviaræ Tirolensisque Comitatus partem, &c.

7. *Macedoniam*] In Julio cap. 35. Hanc Occidentem versus, Drilo fluvius, quem alii *Drino*, alii *la Boiana*, hodie dicunt, separat ab Illyrico, juxta Cluverium lib. 4. cap. 4. *Introd.*

A. U. C.
CCCLXII.

CU¹ gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus accessit. Nam sub id fere tempus ¹ Quintilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani juncturi se ² Pannoniis fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multique & magni honores. Censuerunt etiam quidam, ut ³ *Pannonicus*, alii ut *Inuictus*, nonnulli ut *Pius* cognominaretur. Sed de cognomine ⁴ intercessit Augustus, eo contentum re-promittens, quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, mœsta civitate clade Variana. Nihilominus Urbem ⁵ prætextatus, & laurea coronatus intravit, positumque in ⁶ Septis tribunal, Senatu adstante, conscendit: ac medius inter duos Coss. cum Augusto simul sedit: unde, populo consalutato, circum templa deductus est.

N O T A .

1. *Quintilius Varus*] Vide Aug. cap. 23. Velleium lib. 2. cap. 117. *Tantum quod ultimam imposuerat Pannonico ac Dalmatico bello Caesar manum, cum intra quinque consummati tanti operis dies funesta ex Germania epistola casti Vari trucidatarumque legionum trium, &c.*

2. *Pannoniis*] Hos intra Illyrici fines includit Appianus, & Strabo lib. 7. in Dalmatiam usque distentos tradit, sed distentos, non inclusos; perpetua quippe montium iuga Illyrios a Pannoniis dirimunt usque ad Unæ fontes, atque inde ducta linea ad Dimari, nunc *Lim*, & *Drini*, vel *Dri-nii* confluentes.

3. *Pannonicus*] Cæteri Imperatores cognomina a devictis gentibus congesserunt, ut *Gothicus*, *Alanicus*, *Vandalicus*, &c. &

crescente adulatione, *Inuictus*, *Pius*, &c. præsertim ab Antonino Pio, ac denique circa Diocletiani tempora, *Felix*, *Inclutus*, *Victor*, *Triumphator*, *Maximus*, *Sempiternus*.

4. *Intercessit*] Hoc est impedivit: Augusti enim cognomine insigniendus erat; sed post Augusti mortem, ut supra in Augusto notatum: quod his omnibus futurum erat illustrius.

5. *Prætextatus*] Prætexta indutus; hæc enim inter ornamenta Consularia, de quibus Aug. c. 38.

6. *Septis*] Septa quæ & *ovile* dicebantur, quid essent supra Aug. cap. 43.

7. *Medius*] Qui locus apud Romanos æque ac barbaros erat honoratissimus, infra Calig. cap. 24.

C A P U T X V I I I .

CCCLXIII.

PR O X I M O anno repetita ¹ Germania, cum animadverteret, ² Varianam cladem temeritate & negligentia ducis accidisse, nihil non de consilii sententia egit: semper alias sui arbitrii, contentusque se uno, tunc præter consuetudinem cum pluribus de ratione belli communicavit. Curam quoque solito exactiorem præstitit. Trajecturus Rhenum, com-meatum omnem ad certam formulam adstrictum non ante transmisit, quam consistens apud ripam explorasset ³ vehiculorum onera: ne qua deportarentur, nisi concessa aut necessaria. Trans Rhenum vero eum vitæ ordinem tenuit, ut sedens in ⁴ cespite nudo cibum caperet: sæpe sine tentorio pernoctaret: præcepta sequentis diei omnia, & si quid subiti muneris injungendum esset, per libellos daret, addita monitione, ut de quo quisque dubitaret, se, nec alio ⁵ interprete, quacumque vel noctis hora uteretur.

NOTÆ.

1. *Germania*] Intelligendum de iis regionibus quæ Rhenum inter & Albim sitæ sunt; has enim duntaxat Augusti Tiberii-que auspiciis perdomitas notat Cluverius lib. 3. Introd. c. 7.

2. *Varianam cladem negligentia*] Velleius lib. 2. cap. 120. confirmat his verbis ubi factum narravit: Ex quo apparet Varum sane gravem & bona voluntatis virum magis Imperatoris defectum consilio, quam virtute militum destitutum, se magnificentissimumque perdidisse exercitum.

3. *Vehiculorum*] Vehiculorum legisse se Turnebus ait, & defendi posse ut ita dicatur *Vehiculator*, quemadmodum *navicu-*

lator.

4. *Cespite nudo*] More veterum Romanorum. Unde Horatius Ode 15. lib. 2. xvi sui mores taxans & antiquos requirens,

*non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis veterumque norma.*

Et paulo post,

*Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, &c.*

De quo & Plutarchus in Catone, &c.

5. *Interprete*] Ne quis ambigua scriptura seipsum excusaret. Huiusmodi præcepta scriptis quoque data fuisse ab aliis, auctor est Frontinus lib. de Aquæductibus.

CAPUT XIX.

DISCIPLINAM acerrime exegit: animadversionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atque etiam legato legionis, quod paucos milites cum liberto suo trans ripam² venatum misisset, ignominia notato. Prælia,³ quamvis minimum fortunæ casibusque permetteret, aliquanto constantius inibat, quoties lucubrans se subito ac nullo propellente,⁴ decideret lumen & exstingueretur: confidens, ut aiebat, ostento, sibi ac maioribus suis in omni⁵ ducatu expertissimo. Sed re prospere gesta, non multum abfuit quin a⁶ Bruetero quodam occideretur: cui inter proximos versanti, & trepidatione detecto, tormentis expressa confessio est cogitati facinoris.

NOTÆ.

1. *Disciplinam*] Idem de Augusto c. 24. ubi etiam de variis ignominiarum generibus, quibus addeſis venæ sectionem; ignominia quippe causa sanguis mittebatur, ut nempe sanguinem quem cum gloria fundere pro patria noluerant, cum cum ignominia amitterent: quæ mens est Antonii Mureti lib. 13. variarum Lectionum cap. 20. Quo tamen loco diversus abit ab Aulo Gellio lib. 10. c. 8.

2. *Venatum*] Id quoque ex Augusti disciplina fuisse evincunt Macri Jurisconsulti verba, quæ Torrentius retulit: *Debet qui meminerit se armatis præſſe pauciſſime comæatum dare, equum militarem extra Provinciam duci non permittere ad opus privatum, venatum, piscatum militem non mittere. Nam in disciplina Augusti ita cavetur.*

3. *Quamvis minimum fortuna*] Idipsum vere laudandum mire exaggerat Velleius

lib. 2. cap. 115. utpote cui & ipse bello simul interfuerit.

4. *Decideret lumen & exstingueretur*] Id quoque apud Romanos in more positum notat Plutarchus in Problematis, & causas investigat cur non exstinguerent lumen, sed seipſo deficere permetterent.

5. *Ducatu*] Imperio vel Præfectura utitur iterum hac voce, infra in Nerone c. 35. & Lampridius in Heliogabalo. Capitolinus in Pertinace, & Maximinis, Spartianus in Pescennio, &c.

6. *Bruetero*] Sic Torrentius in melioribus duobus codicibus legit. Beroaldus & vulgati *Rutheno*. Si nomen appellativum est, Gallicum est. Rutheni quippe Aquitaniæ sunt populi, *Rouergue*. Breucteri quoque sæpe memorantur a Tacito lib. 1. Annal. ad Amusiæ fluvium, vulgo *Ems*, qui VVestphaliæ alluit.

C A P U T X X .

A. U. C.
D C C L X V .

A G E R M A N I A in Urbem post biennium regressus, triumphum quem distulerat, egit: prosequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat. Ac priusquam in ² Capitolium flecteret, descendit e curru, seque praesidenti patri ³ ad genua submit. ⁴ Batonem Pannonium ducem ingentibus donatum praemiis, Ravennam transtulit: gratiam referens, quod se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus esset evadere. ⁵ Prandium dein populo mille mensis, & congiarium ⁶ trecentos nummos viritim dedit. Dedicavit & ⁷ Concordiae aedem: item Pollucis & ⁸ Castoris, suo
10 fratrisque nomine, de manubiis.

N O T A E .

1. *Triumphalia ornamenta*] In Augusto cap. 38.

2. *In Capitolium flecteret*] Pro more triumphantium; hi enim deductam per vias pompam in Capitolio terminabant.

3. *Ad genua*] De hoc triumpho Ovidius lib. 2. de Ponto, Eleg. 2. in fine:

Maturosque pater nati spectabit honores,

Gaudia percipiens qua dedit ante suis.

4. *Batonem*] Vulgati legebant *Bationem*. Alteram lectionem firmat Ovidius ibidem:

Totque tulisse duces captivis addita collis

Vincula, &c.

Maxima pars horum vitam veniamque iulere

In quibus & belli summa, caputque Baton.

Cujus loco quidam in fine hujus versus legunt fuit. Hunc Dalmatiae, non Pannoniae Regem fuisse auctor est Dio lib. 55. quem Scaliger falsi accusat in Chronico Eusebiano num. 2203. ubi ex veteri lapide Pannonium fuisse probat.

5. *Prandium*] De prandiis illis & congiario quid sint, supra notatum est in Julio cap. 38.

6. *Trecenos nummos*] Sestertios scilicet 13 lib. 2 s. 6 d.

7. *Concordia aedem*] Suo & Tiberii fratris nomine dedicatam auctor est Dio lib. 56. Romae plures erant aedes Concordiae: hanc extruxerat Camillus, Livia vetustate collapsam aut collapsuram instaurarat, ut patet ex Ovidio lib. 1. Fast. 13. De manubiis in Julio cap. 26.

8. *Castoris*] De aede illis dicata locutus quoque est in Julio cap. 10. unde verosimile est ab ipso quoque instauratam. Dedications ejusmodi fiebant a Magistratibus hoc ferme modo. Qui dedicaturus erat, apprehenso Templi poste, modicoque igne accenso, solennia verba praeeunte Pontifice proferebat, quibus Templum illud, Aras, Tabulas, ac demum quidquid esset in eo, ab omni usu profano exemptum, ei Deo consecrabat cujus in honorem consecratio peragebatur. Plura super ejusmodi ceremoniis doctissime collegit Barnabas Brissonus lib. 7. de Formulis.

C A P U T X X I .

D C C L X V I .

D C C L X V I I .

A C non multo post Lege per Coss. lata, ut ¹ Provincias cum Augusto communiter administraret, simulque censum ageret, ² condito lustro in ³ Illyricum profectus est. Et statim ex itinere ⁴ revocatus, jam quidem affectum, sed tamen spirantem adhuc Augustum
15 reperit: fuitque una secreto per totum diem. Scio vulgo persuasum, quasi egresso post secretum sermonem Tiberio, vox Augusti per
cubicularios

5 cubicularios excepta sit: *Miserum populum Romanum, qui sub tam*
6 lentis maxillis erit. Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidisse;
 Augustum palam nec dissimulanter morum ejus *7* diritatem adeo im-
 probasse, ut nonnumquam remissiores hilarioresque sermones superve-
 niente eo abrumperet: sed expugnatum precibus uxoris adoptionem non
 10 abnuisse: vel etiam ambitione tactum, ut tali successore *8* desiderabilior
 ipse quandoque fieret. Adduci tamen nequeo quin existimem, circum-
 spectissimum & prudentissimum Principem, in tanto præsertim negotio,
 nihil temere fecisse: sed vitiis virtutibusque Tiberii perpensis, potiores
 15 duxisse virtutes: præsertim cum & *9* *Reipublicæ causâ adoptare se eum*
 pro concione juraverit: & epistolis aliquot, ut peritissimum rei mili-
 taris, atque unicum Populi Romani præsidium prosequatur. Ex quibus
 in exemplum pauca hinc inde subjeci. *Vale, jucundissime Tiberi, &*
rem gere feliciter, *10 a* ἐμοὶ καὶ ταῖς Μουσῶν σπατηγῶν. *Jucundissime, & ita*
15 sim felix, vir fortissime, & dux *11* νομιμώτατε. *12* *Vale, & Ordinem*
astivorum tuorum? Ego vero, mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates,
b *13* καὶ ποσὶ τῶν παρὰ σοὶ σπαρδομένων non potuisse quemquam prudentius
 gerere se, quam tu gesseris, existimo. Hi quoque, qui tecum fuerunt omnes,
 confitentur versum illum in te posse dici,

20 Unus homo nobis vigilando restituit rem.
Sive, inquit, quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, sive quid
stomachor valde, medius fidius Tiberium meum desidero: succurritque ver-
sus ille Homericus,

c *15* Τὸν δ' ἐσπομένην, καὶ ἐν πύλῃσι κηρυμένον
 25 Ἀμφὶ νοσήσασσαν, ἐπὶ δὲ οἴδῃ νοήσας.
Attenuatum te esse continuatione laborum, cum audio & lego, Dii me
perdant nisi cohorrescit corpus meum: teque rogo ut parcas tibi: ne si te
languere audierimus, & ego & mater tua exspirem, & de summa im-
perii sui Populus Romanus periclitetur. Nihil interest valeam ipse nec ne, si
 30 *tu non valebis. Deos obsecro ut te nobis conservent, & valere nunc &*
semper patiantur, si non Populum Romanum perosi sunt.

INTERPRETATIO.

a *Mihi & Musis exercitum ducens.*

b *Tantam desidiam militantium.*

c *Hoc quidem comite ambo redierimus ex*
igne ardentis; nam valde novit consulere.

NOTÆ.

1. *Provincias*] Aug. cap. 47. dictum est
 quas Senatui Provincias tradidisset, quas
 vero sibi servasset Augustus. De postremis
 intelligendus videtur hic locus.

2. *Condito lustro*] Tunc temporis Au-
 gusti collega erat, supra in Augusto c. 97.

3. *Illyricum*] Supra cap. 16.

4. *Revocatus*] Vide in Augusto cap. 98.
 ubi discrepantia super hac re Historicorum
 testimonia.

5. *Cubicularios*] De his Domitiani cap.
 17. commodius.

6. *Lentis maxillis erit*] Casaubonus in
 Vitterbiensi legebat *edit*, nec probavit,
 quamvis idem verbum ex duobus MSS.
 Torrentius non improbet. Comparat len-
 tam Tiberii morositatem bestię sævæ, quæ
 dentibus prehensum cruciatu longo vexet,
 antequam conficiat. Lentam hanc Tiberii
 indolem Plutarchus dubio procul innuit in
 Ll

Problematis cum Augustum dicere solitum refert, relinquendum a se successorem eum qui de re eadem numquam bis cogitaret. Tacitus tamen lib. 1. Annal. *Literas ad exercitum tanquam adepto Principatu misit, nusquam contabundus nisi cum in Senatu loqueretur.*

7. *Diritatem*] Hoc est acerbiteratem & intolerantiam morum, ut infra cap. 56. In duobus MSS. *duritatem* Torrentius legerat.

8. *Desiderabilior*] Tacitus Annal. 1. rumores funeris die sparsos referens, *ne Tiberium quidem caritate aut Reipublica cura successorem ascitum: sed quoniam arrogantiam sevitiamque ejus intropexerit, comparatione deterrima sibi gloriam quasivisse.* Dio lib. 56.

9. *Reipublica causa*] Testamentum adjectum, *Reipublica causa facio;* scribit Velleius lib. 2. cap. 104.

10. *ἐμὴ καὶ τοῖς Μουσῶν*] Interpretes in quibusdam vetustioribus legerant *καὶ τοῖς τοῖς*, hoc est *mihi & tuis*. In aliis, *καὶ τοῖς ἐμῶν*, & *meis*. Alii aliter, ut *ἀεὶ καὶ πάντων* *optime Imperator, &c.* Quæ lectiones vulgatis meliores viderentur, quarum sensus Torrentio hic est: Tiberium in æstivis aut hibernis degentem hortatur ut ille otii tempore Musis det operam, exemplo forsitan suo, ut canit Horatius Ode 4. lib. 3. de ipso Augusto:

*Vos Casarem altum militia simul
Fessas cohortes abdedit oppidis
Finire quarentem labores
Pierio recreatis antro.*

Aut certe dicit Musis exercitum ducere, quasi facientem aut facturum, quæ suis Musæ carminibus olim exornarent.

11. *Νομικώτατε*] *Maxime, legitime* seu *compositissime, regulatissime*. Ideo ut videtur quod disciplinam severissime regeret, ut supra c. 19. Alii legunt *ἀρετῶτατε*, *optimi consilii, prudentissime, consultissime*.

12. *Vale, & ordinem æstivorum, &c.*] Deest verbum, seu phrasis istius conjunctio cum reliqua epistola, quam non retulit, v. g. *ordinem serva* aut *retine*, &c. *Æstiva* sunt loca in quibus milites æstate continebantur, quæ si ad exiguum tempus fuissent, *mansiones* postea dicta sunt: si diutius in illis immorandum, *statura*.

13. *Τοσούτων παρρησιῶν*] Sub finem Augusti non ita lubentes militiæ conditionibus acquiescebant, ut colligere est ex seditionibus post ejus statim mortem exortis, de quibus Tacitus Annal. 1. & 2. & Suetonius infra cap. 25. Unde videtur Tiberius hoc apud Augustum conquestus fuisse.

14. *Unus homo*] Notus Ennii versus de Fabio Maximo bellum gerente adversus Annibalem, in quo tamen Augustus pro cunctando scribebat *vigilando*, ut ostenderet Romanas res meliorem in statum restitutas Tiberii vigilantia, quemadmodum alias Fabii cunctatione, propter eam de qua cap. 18. cautionem.

15. *Τῆρς, &c.*] De Ulyssæ dictum a Diomede in concilio Græcorum, cum in Trojana castra speculatum iturus hunc sibi socium postulat. Iliad. 10.

CAPUT XXII.

EXCESSUM Augusti non prius palam fecit quam ¹ Agrippa juvene interemto. Hunc Tribunus militum custos appositus occidit, lectis ² codicillis, quibus ut id faceret, jubebatur. Quos codicillos dubium fuit, Augustusne moriens reliquisset, quo materiam tumultus post se subduceret: an nomine Augusti Livia, & ea conscio Tiberio an ignaro, dictasset. Tiberius renuntianti Tribuno ³ factum esse quod imperasset, ⁴ *Neque imperasse se, & redditurum enim Senatui rationem respondit*: invidiam scilicet in præsentia vitans. Nam mox silentio ⁵ rem obliteravit.

NOTÆ.

1. *Agrippa juvene*] Tiberii privigno; ejus enim matrem duxerat, ut supra sæpe. Tertius erat Agrippæ ex Julia filius.

2. *Codicillis*] Codicilli sunt aliquando chartulæ quædam complicatæ, lino trajectæ, & obsignatæ, quibus mandata mitte-

bantur, dicunturque diplomata. Sunt etiam sæpe privata charta qua quis absque Testamento solennitatibus ea describit, quæ post mortem suam fieri vult. August. cap. 50. & infra ad cap. 51. Hoc sensu recte definitur Codicillus, intestati voluntas, vel Testamento sequela minus solennis.

1. *Factum quod imperasset*] Ex more militaris disciplinæ, qua Centuriones vel Tribuni, Imperatori renuntiare teneban-

tur facta esse mandata, his ipsis verbis: *Imperator, factum quod imperasti*, ut colligere est ex Tacito, & infra Claud. cap. 29.

4. *Neque imperasse*] Eadem iisdem ferme verbis omnia refert Tacitus Annalium 1. nisi quod Centurioni tribuit quod Suetonius Tribuno.

5. *Rem*] Torrentius hanc vocem a tribus exemplaribus abesse testatur.

CAPUT XXIII.

1. **J**URE autem Tribunitiæ potestatis coacto Senatu, inchoataque
2. allocutione, derepente velut impar dolori congemuit: utque
non solum vox, sed & spiritus deficeret, optavit: ac perlegendum 3. li-
brum Druso filio tradidit. Illatum deinde Augusti Testamentum, non
5. admissis 4. signatoribus nisi Senatorii ordinis, cæteris extra curiam signa
agnoscentibus, recitavit per libertum. Testamenti initium fuit: *Quo-
niam sinistra fortuna Caium & Lucium filios mihi eripuit, Tiberius Cæsar
mihi ex parte 5. dimidia & sextante heres esto. Quo & ipso aucta est
suspicio opinantium, successorem adscitum eum 6. necessitate magis
10. quam judicio; quando ita præfari non abstinuerit.*

NOTÆ.

1. *Jure Tribunitia potestatis*] Tacitus Annal. 1. *Et ambiguus imperandi, ne editum quo patres in curiam vocabat, nisi Tribunitia potestatis præscriptione posuit, sub Augusto accepta.* Gellius lib. 14. cap. 7. ex Varrone Tribunos plebis annumerat iis quibus convocandi Senatus potestas esset. Cum vero dies quidam essent quibus id nemini liceret, ideo ne sibi quid ad summam auctoritatem deesset, Augustus accepta potestate Tribunitia id quoque concedendum curavit, ut quoties vellet, Senatum cogere posset. Auctor est Dio in Actis anni 732.

2. *Allocutione*] Notanda vocis proprietates. Ex Varrone lib. 6. de Lingua Latina: *Allocutum mulieres ire aiunt cum eunt ad aliquam locutum consolandi gratia.* Apud Senecam in Troade Ulysses:

*Alios parentes alloqui in luctu decet,
Tibi gratulandum est.*

Quo exemplo Muretus lib. 2. Antiquarum Lectionum cap. 4. dicit se nescire an nulum in Scriptoribus antiquis extet illustrius. Item Catullus ad Cornificium Epig. 39.

*Quem tu quod minimum facillimum-
que est.*

Qua solatus es allocutione.

De quo & Torrentius hinc & ad Oden 13. lib. Epod. & Petrus Victorius lib. 8. Var. Lect. cap. 23. Et Virgilius hac voce ferme non utitur nisi in doloris affectu.

3. *Librum*] Quo dicenda descripserat.

4. *Signatoribus*] Jam supra notatum est, Testamentis adhibendos fuisse testes, ut ea valerent: Ii apposita sua signa recognoscere, ne qua fraus fieret, mortuo Testatore debebant. Cum autem Senatorii ordinis omnes non essent, hinc omnes in curiam admissos noluit, ut ficta hac Senatoriæ majestatis observantia, Senatum demereretur, donec auctoritati una & securitati suæ cavisset. Indicat Tacitus 1. Annalium: *Tiberius cuncta per Consules incipiebat tanquam vetere Republica & ambiguus imperandi.*

5. *Dimidia*] De his partibus August. cap. 101.

6. *Necessitate magis*] Cap. 21. supra.

CAPUT XXIV.

P R I N C I P A T U M, quamvis neque occupare confestim, neque
² agere dubitasset, & statione militum, hoc est, vi & specie
 dominationis assumpta, diu tamen recusavit impudentissimo animo:
 nunc adhortantes amicos increpans, ut ignaros ³ quanta bellua esset
 Imperium: nunc precantem Senatum, & procumbentem sibi ad genua,
 ambiguus responsis & ⁴ callida cunctatione suspendens: ut quidam
 patientiam rumperent, atque unus in tumultu proclamaret, ⁵ *Aut*
agat, aut desistat: alter coram exprobraret, ⁶ *Ceteros quod polliciti sint,*
tarde prestare: sed ipsum quod prestat, tarde polliceri. Tandem quasi coa-
 10 *ctus, & querens miseram & onerosam injungi sibi servitutem*, recepit
 imperium: nec tamen aliter quam ut depositurum se quandoque spem
 faceret. Ipsius verba sunt hæc: *Dum veniam ad id tempus quo vobis*
aquum possit videri, dare vos aliquam senectuti meæ requiem.

INTERPRETATIO.

^a *Etsi non dubitasset protinus usurpare Principatum, & exercere, accepta etiam custodia militari, qua est potentia & pompa*

dominationis: nihilominus, &c.

^b *Alios sero exequi promissa sua, ipsum Tiberium sero premittere quod exequatur.*

NOTÆ.

1. *Principatum*] Hoc nomine non regni titulo insignita fuit Cæsarum potestas, ut supra cap. 14. notatum est ex Tacito.

2. *Agere*] Agere pro Principe scilicet, utpote qui defuncto Augusto signum prætoris cohortibus ut Imperator dederat, excubia, arma, carera aula, miles in forum, miles in curiam comitabatur. Literas ad exercitum tanquam adepto principatu misit, &c. ut narrat Tacitus Annal. 1.

3. *Quanta bellua*] Eadem sententia Saturnini apud Vopiscum amicos & exercitum alloquentis: *Nescitis, amici, quid mali sit imperare. Gladii & tela nostris cervicibus impendent, imminent hasta undique, undique spicula, ipsi custodes timentur, ipsi co-*

mites formidantur, non cibus pro voluptate, &c.

4. *Callida cunctatione suspendent*] Tacitus ibidem: Tiberioque etiam in rebus quas non occuleret, seu natura seu assuetudine, suspensa semper & obscura verba: tunc vero nitenti ut sensus suos penitus abderet, in incertum & ambiguum magis implicabantur.

5. *Aut agat, &c.*] Hoc est, vel tandem aperte profiteatur sumere se principatum, vel ab eo sumendo desistat; nam re ipsa, ut dictum est, jam agebat Principem & principatum occupaverat. Hæc verba tribuenda videntur alicui, qui id ipsum non attenderet.

CAPUT XXV.

C U N C T A N D I causa erat, metus undique imminentium discriminum: ut sæpe ¹ *lupum se auribus tenere* diceret. Nam & servus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manum in ultionem domini compararat: & L. ² Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur: & duplex seditio militum in Illyrico & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante
 20 omnia, ut æquarentur stipendio prætorianis ³ Germaniciani. Quidam etiam Principem detrectabant non a se datum: summaque vi

³ Germanicum, qui tum iis præerat, ad capeffendam Rempublicam perurgebant, quamquam obfirmate resistantem. ⁵ Quem maxime casum timens, partes sibi quas Senatui liberet, tuendas in Republica depoposcit: quando universæ sufficere solus nemo posset; nisi cum altero, vel etiam cum pluribus. ^a Simulavit & valitudinem, quo æquiore animo Germanicus celerem successionem, vel certe societatem principatus opperiretur. Compositis seditionibus, ⁷ Clementem quoque fraude deceptum, redegit in potestatem: Libonem, ne quid in novitate acerbius fieret, secundo demum anno in Senatu coarguit, medio temporis spatio tantum cavere contentus. Nam & inter Pontifices sacrificanti simul, pro ⁸ secespita plumbeum cultrum subjiciendum curavit: & secretum petenti nonnisi adhibito Druso filio dedit; dextramque obambulantis, veluti incumbens, quoad perageretur sermo, continuit.

INTERPRETATIO.

^a Finxit etiam se valetudinarium esse, | brevi successurum, aut sane, venturum in
ut Germanicus expectaret lubentius, aut se | partem Imperii.

NOTÆ.

1. *Lupum auribus, &c.*] Proverbium ab animalis hujus natura & ferocia; cum enim capite plurimum valeat, neque aures ejus ita longæ sint ut iis facili retineri possit, undique periculum imminet, hac illum parte apprehendenti; tantum enim in dimittendo periculum, quanta in retinendo difficultas. Terentius in Phormione Act. 3. Scen. 2. v. 21. de adolescente in angustias redacto:

imo quod aiunt, Auribus teneo lupum:

Nam neque quo mittam a me invenio, neque ut retineam scio.

Ubi Græcum Proverbium expressit prope ad verbum, τῶν ὠτίων ἔχει τὸν λύγον; ὅτι ἐχὼν ὅτι ἀφείναι δύναμαι: *Auribus teneo lupum, nec retinere nec relinquere possum.*

2. *Scribonius Libo*] Hujus amita fuit Scribonia Augusti conjux, Juliæ mater, ut patet ex cap. 62 & 63. in Augusto: Cæsarum Caii & Lucii avia, ut & Agrippæ Posthumi, quem Tiberius occidi iussit, cap. 22. Pompeii pronepos. Hinc animi elati. De quo Tacitus 2. Annalium, & Seneca Epist. 70. plura.

3. *Germaniciani*] Vulgati legebant, *Germanicianis Prætoriani*. Male. Constat enim potio-rem horum fuisse conditionem; majora quippe stipendia, & maturior missio compete-
bat, ut infra in Galba cap. 20. &

Dio lib. 54. Casaubonus veterem Roberti Stephani secutus editionem, sic interpungit, *ut aquarentur stipendio prætorianis. Germaniciani quidem etiam Principem detrectabant.* Ut sit sensus, exercitum utrumque petiisse stipendii cum prætorianis æqualitatem, ac Germanicum insuper exercitum detrectasse Tiberii imperium. Quod & restituit hoc modo Torrentius, & veritati convenit, ut patet ex cap. 1. libri sequentis, & ex Tacito 2. Annalium, ubi notanda vocum *Germanici* & *Germaniciani* differentia: qui in Germania erant exercitus Romani, ii dicebantur exercitus Germanici, eorum vero exercituum milites Germaniciani. Hoc sensu constanter locutus est Suetonius in Othone cap. 8. & Vespasiano cap. 6.

4. *Germanicum*] Quem Tiberius adoptaverat, supra cap. 15. Hunc & vi & precibus ad imperium volebant evehere, ut infra Calig. cap. 1. & præclare ac fuse Tacitus lib. 1. Annal.

5. *Quem maxime casum timens*] Ne tandem exoratus Germanicus principatum acciperet. Tacitus ibidem: *Causa præcipua (cunctandi) ex formidine, ne Germanicus in cujus manu tot legiones, immensa sociorum auxilia, mirus apud populum favor, habere imperium quam expectare mallet &c.*

6. *Depoposcit*] Innuat historiam Asinii
LI iij

Galli, quem Tiberius secreto jam odio prosequeretur; duxerat enim Agrippinam, de qua supra cap. 7. Rem fuse narrat quoque Tacitus 1. Annal.

7. *Clementem*] Is Agrippam se munere deum morti ereptum mentiebatur; & percontanti Tiberio quomodo Agrippa factus esset? respondisse fertur, Quomodo tu, Caesar. Ut ederet socios subigi non potuit; quamquam multi ex ipsa Principis domo susten-

tasse illum opibus & consiliis dicerentur. Refert quoque fufius Tacitus Annal. 2.

8. *Seceſpita*] Paulus ad Festum: *Seceſpita cultrum ferreum, oblongum manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argentoque fixo clavis aneis, are Cyprio, quo Flamines Flaminica virgines Pontificesque ad sacrificia utebantur.* Et paulo infra: *Seceſpitam, alii securim, alii dolumbram aneam, alii cultellum putant.*

CAPUT XXVI.

VERUM liberatus metu, ¹ civilem admodum inter initia ac paullo minus quam privatum egit. Ex plurimis maximisque honoribus, præter paucos & modicos non recepit. Natalem suum plebeiis incurrentem ² Circensibus, vix ³ unius bigæ adjectione honorari passus est, **10** Templâ, Flamines, Sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiam ⁴ statuas, atque imagines, nisi permittente se poni: permisitque, ea sola conditione, ne inter simulacra Deorum, sed inter ornamenta ædium ponerentur. Intercessit & quo minus in ⁵ acta sua juraretur: & ⁶ ne mensis September, Tiberius; October, Livius vocarentur. ⁷ Prænomen **15** quoque IMPERATORIS, cognomenque PATRIS PATRIÆ, & ⁸ civicam in vestibulo coronam recusavit. Ac ne AUGUSTI quidem nomen, quamquam hereditarium, ullis nisi ad Reges ac ⁹ dynastas epistolis addidit. Nec amplius quam omnino tres Consulatus, unum paucis diebus, alterum tribus mensibus, tertium absens usque in Idus **20** Maias gessit.

NOTÆ.

1. *Civilem*] De civilitate supra in Julio cap. 75. & Augusto non semel.

2. *Circensibus*] Quid ii sint ludi, supra in Julio cap. 39. & Augusto cap. 45. & alibi. Plebei autem Circenses sunt ludi quos, aut pro libertate parta, exactis Regibus, aut pro eadem revocata post secessionem plebis instituerant. De his videlicet Asconium Pædianum in Verrinam.

3. *Unius bigæ*] An in Curuli certamine unius bigæ cursus; an vero unica tantum cæteris bigis addita? Non distinguit. Patet ex hoc loco voces istas *biga, triga*, numero quoque singulari efferri potuisse, contra Cæsaris opinionem libro de Analogia, apud Gellium lib. 19. cap. 8. ubi *quadrigas*, non *quadrigam*, dicendum volebat.

4. *Statuas & imagines*] Ille lapideæ vel æneæ, hæ cæreæ vel depictæ.

5. *In acta sua juraretur*] Ne Populus ac Senatus jurejurando se astringeret, Tibe-

rii acta ipsumque Tiberium inviolatum fore, ut de Julio Cæsare factum, in Julio cap. 86.

6. *Ne mensis September*] Casaubonus ex Dionis lib. 57. sic legit: *Ne mensis Novem-ber Tiberius, & September Livius vocaretur;* quod videtur certe melius: Novembri quippe mense natus erat, ut supra cap. 5. Dio ibidem auctor est Senatoribus id obfirmate postulantibus dixisse, *τὸ ἐφ' ἡμῶν μηνὸς αὐτὸν γενέσθαι Κεϋταιρὸς Νομβρίου;* Quid, inquit, facietis, si tredecim Cæsares fiant?

7. *Prænomen Imperatoris*] Quæ tamen omnia Julius Cæsar acceperat, invidiose quidem, ut supra in Julio cap. 76.

8. *Civicam*] In Julio cap. 12. In vestibulo domus appendebatur Imperatorum clementiæ dicata. Plinius lib. 16. cap. 4. Valerius Maximus lib. 2. Dio lib. 53. Hinc apud Ovidium Metam. Daphnida in laurum mutatam alloquens Phœbus:

Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Hinc etiam Plinius lib. 15. cap. ult. Laurum appellat Cæsarum jantricem. De civica iterum corona idem Ovidius 4. Fast. in

ipso fine:

State Palatina quercus, prætecta quercu
Stet domus, &c.

9. *Dynastas*] Potentiores quosdam externos, sive Principes, sive Magistratus.

CAPUT XXVII.

ADULATIONES adeo averfatus est, ut neminem Senatorum aut officii aut negotii causa ad lecticam suam admiserit: consularem vero ¹ satisfacientem sibi, ac per genua orare conantem ita suffugerit, ut caderet supinus: atque etiam si quid in sermone, vel in continua oratione blandius de se diceretur, non dubitaret interpellare ac reprehendere, & commutare continuo. ² *Dominus* appellatus a quodam, denuntiavit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Alium dicentem, *sacras ejus occupationes*: & rursus alium, *auctore eo Senatum se adiisse*, verba mutare, & pro ³ *auctore, suasorem*: ⁴ pro *sacris, laboriosas* dicere coëgit.

NOTA.

1. *Satisfacientem*] De ejusmodi satisfactione in Julio cap. 73. Hic videtur innui Haterius ille de quo infra c. 29.

2. *Dominus*] Augusti exemplo, supra cap. 53. ubi in contumeliam id ab aliis quoque nonnunquam acceptum aut prolatum observavimus.

3. *Pro sacris, &c.*] Torrentius admodum apposite notat non ita a posterioribus Imperatoribus prohibitum: hi quippe non occupationes modo suas, sacras dici permiscere, sed & sua omnia, ne stabulo quidem excepto.

4. *Pro auctore suasorem*] Nisi ideo distinguas quod suasoris consilium non semper sequimur. Idem significant plerumque, Plautus in Stico Act. 1. Scen. 2. v. 72.

Mihi auctores ita sunt amici, &c.

Cui respondent senis illius filix:

At enim nos quarum res agitur, aliter auctores sumus.

Iterum in Poenulo Act. 3. Scen. 4. v. 11. &c.

Terentius in Adelphis Act. 5. Scen. 8. v. 15.
satis sanus es?

Ego novus maritus anno demum quinto & sexagesimo

Fiam, atque anum decrepitam ducam?
Idne estis auctores mihi?

Et Virgilius lib. 2. Georgic. v. 285.

Nec tibi tam prudens quisquam persuadeat auctor, &c.

Verum in publicis negotiis sæpius etiam is auctor dicitur, qui ex dignitate sua auctoritatem, hoc est potestatem habet aliquid jubendi: v. g. cum dicuntur patres auctores fieri, vel dum dicitur Senatoria vel Prætoria auctoritate sancitum quid esse. De his Jureconsulti. Livius & Cicero passim.

CAPUT XXVIII.

SED adversus convitia malosque rumores & famosa de se ac suis carmina firmus ac ¹ patiens, subinde jactabat, *In civitate libera linguam mentemque liberam esse debere.* Et quondam Senatu cognitionem de ejusmodi criminibus ac reis flagitante: *Non tantum*, inquit, *otii habemus ut*
¹⁵ *implicare nos pluribus negotiis debeamus. Si* ² *hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis:* ³ *omnium inimicitia hoc prætectu ad vos deferrentur.* Exstat & sermo ejus in Senatu percivilis: *Siquidem locutus aliter*

fuerit, dabo operam ut rationem factorum meorum dictorumque reddam
si perseveraverit, ⁴ invicem cum odero.

NOTA.

1. *Patiens*] Notanda dissimulatio si cum cap. 51. in Augusto conferas hunc locum.

2. *Hanc fenestram*] Hoc est: Si hunc delatoribus aditum patefeceritis. Sic & Terentius:

Hui quantam fenestram ad nequitiam

patefeceris.

3. *Omnium inimicitia*] Cum suum quivis inimicum delaturus sit.

4. *Invicem odero*] De quodam suo obrectatore dicta sunt hæc. Paulo aliter Augustus de suo, Aug. cap. 51.

CAPUT XXIX.

ATQUE hæc eo notabiliora erant, quod ipse in appellandis venerandisque singulis, & universis, prope excefferat humanitatis modum. Dissentiens in curia a Q. ¹ Haterio, *Ignoscas, inquit, rogo, si quid adversus te liberius, sicut Senator, ² dixero.* Et inde omnes alloquens, *Dixi & nunc & saepe alias P. C. bonum & salutarem Principem, quem vos tanta & tam libera potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus saepe, & plerumque etiam singulis: neque id dixisse*
10 *me pœnitet, & bonos & equos & faventes vos habui ³ dominos & adhuc habeo.*

NOTA.

1. *Haterio*] Illo verosimiliter de quo supra cap. 7. Tacitus Annal. 1. *Suspiciacem animum perstrinxere. Haterius cum dixisset, Quousque patieris, Caesar, non adesse caput Reipublica? Scaurus quia, &c. in Haterium statim invehctus est. Scaurum cui implacabilis irascebatur, silentio transiit.*

2. *Dixero*] Quidam legebant *dixi & dixit.* Emendavit Torrentius ex vet. cod.

3. *Dominos*] Hoc est, quod dixit exceffisse civilitatis modum: sed eos diu dominos non habuit, quibus paulo post durius quam servis dominatus est.

CAPUT XXX.

QUINETIAM ¹ speciem libertatis quandam induxit, conservatis Senatui ac Magistratibus & maiestate pristina & potestate: neque tam parvum quidquam, neque tam magnum publici privatiue negotii
15 fuit, de quo non ad P. C. referretur. De vectigalibus ac ² monopolis, de extruendis reficiendisve operibus, etiam de legendo vel ³ exauctorando milite, ac legionum & auxiliorum descriptione: denique quibus imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari, quid & qua forma Regum literis rescribi placeret. ⁴ Præfectum alæ, de vi & rapinis reum, causam in Senatu dicere coëgit. Nunquam curiam nisi
20 solus intravit: lectica quondam introlatus æger, ⁵ comites a se removir.

NOTÆ.

1. *Speciem libertatis*] His omnibus civilitatis indiciis, quæ hoc & sequenti capite memorantur, Dio in Actis anni 768. addit solitum dicere se non nisi servorum Domini, exercituum Imperatorem, reliquis duntaxat antepositum, &c. *Non tamen ideo fidem faciebat civilis animi.* Auctor Tacitus 1. Annal. Verum donec firmaretur imperium, ejus potestatem sub specie nominum suetorum retinebat, maxime quamdiu timendum habuit Germanicum, ut supra cap. 25. & infra Calig. cap. 1. videre est.

2. *Monopoliis*] Monopolium est jus vendendæ certæ cujusdam mercis, quod unus pluresve Principis permissu sibi vendicant, sub onere vectigalis. Sumitur etiam quandoque pro ipso vectigali quod Principi ad monopolium exercendum pēdebatur: quod postea Justinianus Imperator abrogavit codice suo, prohibito prorsus monopolio.

L. unica, Cod. de Monopoliis.

3. *Exauctorando*] Dimittendo. Vide in Augusto cap. 24. & supra cap. 7.

4. *Præfectum alæ*] Vide in Augusto cap. 38. & in Claudio cap. 25. Id quoque ut Senatus auctoritatem magis ac magis extollere se velle probaret: hujus enim causæ, nisi intra vallum agi non debebat, & coram illo qui castris præerat, aut ipso Principe, sed legibus militiæ veteris. Juven. Sat. 16. v. 15. & L. 3. ff. de re militari.

5. *Comites*] Quales multi non Principi modo, sed & divitum cuique, maxime si prodirent in judicium. Unde Juven. Sat. 7. v. 141.

Respicit hoc primum qui litigat, an tibi servi

Octo, decem comites, &c.

Martialis quoque passim.

CAPUT XXXI.

QUÆDAM adversus sententiam suam decerni ne questus quidem est. Negante eo, destinatos Magistratus abesse oportere, ut præfentes honori¹ acquiescerent, Prætor designatus² liberam legationem impetravit. Iterum³ censente ut Trebianis legatam in opus novi theatri pecuniam ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit quin⁴ rata voluntas legatoris esset. Cum Senatusconsultum per⁵ discessionem forte fieret, transeuntem eum in alteram partem in qua pauciores erant, secutus est nemo. Cætera quoque nonnisi per Magistratus & jure ordinario agebantur: tanta Coss. auctoritate ut Legati ex Africa⁶ adierint eos, querentes trahi se a Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cum palam esset ipsum quoque eisdem assurgere, & decedere via.

NOTÆ.

1. *Acquiescerent*] Hoc est fruerentur, gauderent honore sibi delato. Hoc verbo iterum utitur infra cap. 56.

2. *Liberam legationem*] Liberæ legationes concedebantur iis, qui cum domestica haberent in Provinciis negotia, hoc honoris mero titulo in illis esse exoptabant. Talis, v. g. stante Republica, fuisset hæc legatio, quam Tiberio, post expletum Tribunitiæ potestatis tempus, ut sine ignominia posset abesse, Livia mater obtinuit, supra cap. 12. Quanquam Lege

prohibitæ forent, rei suæ ergo ne quis legatus esto, ex Cicerone lib. 3. de Legibus; his tamen viri boni iique multi, nomina, hoc est æris alieni exigendi causâ usi sunt, ut patet ex eodem Cicerone in Oratione pro Flacco. Hujusmodi legationem Scipioni Nasiciæ decretam a Senatu auctor est Plutarchus in Gracchis, ut posset cum honore secedere, quia Tiberii Gracchi morte maximam apud populum invidiam incurrerat.

3. *Censente ut Trebianis*] Censere quid Mm

fit, in Augusto cap. 35. & alibi. Trebia fluvius & oppidum, ille in Gallia Togata Padum influens, hodie itidem *La Trebia*: hoc in Umbria, hodie *Trevi*.

4. *Rata voluntas legatoris* [Patet concessam Testamento pecuniam hanc ab aliquo privato. Sic autem jubet Lex XII. Tabularum, *Uti paterfamilias super pecunia tutelave rei sua legasset, ita jus esto*. Legasset, hoc est legaverit.

5. *Per discessionem*] Ex Gellio lib. 14. cap. 7. Senatusconsultum fiebat duobus modis; aut per discessionem, si consentiretur; aut si res dubia esset, per singulorum sententias exquisitas. Quare discessionem facere dicebantur, cum unius sententiæ auctores unum in locum, alius in alium concederent. Hinc

pedibus ire in sententiam alicujus, apud Ciceronem & Livium toties: hinc & *pedarii* Senatores, de quibus idem Gellius lib. 3. cap. 18. qui pedibus, non verbis, aliquam se sententiam amplecti significabant, ignari plerumque vel assentatores, quod tamen in majoribus negotiis Augustus immutavit, ut in Augusto cap. 35. Particula forte quam Suetonius addidit, indicio est omnia Senatusconsulta per discessionem facta non fuisse juxta mentem ejus, quo tamen modo facta omnia arbitratur Ateius Capito apud Gellium lib. 14. cap. 7.

6. *Adierint eos querentes trahi*] Hoc est, Consules convenerint, expostulantes sua negotia protrahi in longum & differri infecta.

CAPUT XXXII

CORRIPUIT ¹ consulares exercitibus præpositos, quod non de crebus gestis ² Senatui scriberent: quodque de tribuendis quibusdam militaribus donis ad se referrent: quasi non omnium tribuendorum ipsi ³ jus haberent. Prætozem collaudavit, quod honore inito, ⁴ consuetudinem antiquam retulisset de majoribus suis pro concione memorandi. Quorundam illustrium exsequias ⁵ usque ad rogam frequentavit. Parem moderationem minoribus quoque & personis & rebus exhibuit: cum Rhodiorum Magistratus, quod literas publicas sine ⁶ subscriptione ad se dederant, evocasset, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo jussos scribere remisit. Diogenes Grammaticus disputare ⁷ Sabbatis Rhodi solitus, venientem, ut se ⁸ extra ordinem audiret, non admiserat; ac per servulum suum in septimum diem distulerat. Hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus adstantem, nihil amplius quam ut post septimum annum rediret, admonuit. Præsidibus onerandas tributo ⁹ Provincias suadentibus rescripsit, ⁹ *Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.*

NOTÆ.

1. *Consulares*] De his & proconsularibus, in Augusto cap. 47.

2. *Senatui scriberent*] Ex more qui tum invaluerat cum stabat Respublica.

3. *Jus haberent*] Exemplum habes apud Tacitum 3. Annal. *Eo prælio Rufus Helvius servati civis decus retulit, donatusque est ab Apronio torquibus & hasta, Caesar addidit civicam coronam, quod non eam quoque Apronius jure Proconsulis tribuisset, questus magis quam offensus*. De militaribus donis, Aug. cap. 8. & 25.

4. *Consuetudinem*] Novi Magistratus

honore inito, Populo gratias agebant Oratione celebri qua & de majoribus suis commemorandi potestas erat. Quod genus honoris uni postea Principi delatum est, eodem tamen die, Calendis nempe Januariis, a novis Consulibus Oratione panegyrica. Quod Senatusconsulto jussum indicat Plinius Panegyrico ad Trajanum. Quod a Præsidibus Provinciarum observatum quoque narrat Dio lib. 58.

5. *Usque ad rogam*] Casaubonus colligit ex hoc loco Principes non profecutos funeris pompam nisi usque in forum, ubi

laudatione pro Rostris peracta, cum ad cremandum extra urbem cadaver, cæteri procederent, sese ipsi recipiebant, sed & plerosque alios id factitasse colligere est ex illo Propertii disticho, ubi Cynthia de suo funere loquens ait:

*Si piguit portas ultra procedere, at illud
Jussisses lectum lentius ire meum.*

Quo tamen in officio Tiberius id quoque civilitatis adjungebat, ut extra portas usque ad rogam ipsum comitaretur pompas funebres illustrium. De funebribus ceremoniis in Julio cap. 84. & 85.

6. *Subscriptionem*] Subscriptiones ejusmodi non erant nominum, sed clausulæ quædam iis literis adhibitæ, quas ad Principem mittebant, cujusmodi sunt vota pro Imperii Imperatorisque salute. Quod & Casaubonus hic, & Brissonus libro 8. de Formulis suspicantur, ex Dionis lib. 57. ubi Auctor ille accersitos dicit Rhodios Magistratus, quia mittentes ad ipsum quidpiam *ἀνά*, hoc est *preces*, non fecerant; & simile quid etiam colligas ex illo Fragmento Augusti ad Tiberium epistolæ supra c. 21. & ex Plinii epistola 1. lib. 10. quæ est ad Trajanum. Exempla etiam Epistolarum ejusmodi passim apud Scriptores Historiæ Augustæ, in quibus tamen omnibus non extat clausula.

7. *Sabbatis*] De Judæorum Sabbatis in Augusto cap. 76. Verum quid huic Grammatico Rhodio cum illis? Torrentius existimat Judaica illum Religione imbutum, ac more Judæorum Sabbati diebus de divinitate rerumque principiis disputasse, cujus audiendi cupidus Tiberius illum adiecit alio die quam Sabbati, postulans ut

præter consuetudinem suam, res illas agitare. Casaubonus autem ideo scriptum hoc censet, quia sparsis per orbem Judæis, mos ille jam tum invaluerat, ut in vitæ quotidianæ functionibus hebdomadas observarent etiam non Judæi; unde Sabbati quoque nomen aliqui retinuerint, ut Rhodius ille Grammaticus, qui Sabbatis singulis, hoc est septimo quoque die, disputaret. Certe ex Josepho lib. 2. adversus Appionem patet nullam ferme (suo saltem tempore) Græcam urbem fuisse in qua septimus dies peculiari honore cultus non esset, non modo cessatione ab omni opere, sed & lampadibus accensis, quin & jejuniis & sibi a quibusdam cibis temperando.

8. *Extra ordinem*] Hoc est, die vel hora qua sibi disputare moris non esset. Sic septimo quoque die ferias pueris concedere solebant, ex Gellio lib. 15. cap. 2. de seipso loquente. Disputationem autem illam intelligunt declamationem publicam, qua ille Rhodius, ut & alii bene multi, artem ostentarent, ut de Antonio Gniphone Suetonius lib. de illustr. Grammat. c. 7. & de Rhetoribus discipulos suos in id exercitibus Javen Sat. 7.

*Nil salit Arcadico juveni cujus mihi
sexta*

*Quaque die, miserum dirus caput An-
nibal implet.*

9. *Boni pastoris*] Hanc sententiam ex Batonis Dalmatæ responso natam colligunt; is enim interrogatus à Tiberio cur rebellasset, Quia, inquit, ad greges vestros non canes, aut pastores, sed lupos custodes mittitis: οἱ πῖ ἐπὶ τοῖς ἀγέλας ὑμῶν φύλακες ἔκωκας ἔδδ' νομέας ἀλλὰ λύκους πέμπετε.

CAPUT XXXIII.

PAULLATIM Principem ¹ exercuit, præstititque: etsi varium diu, commodiorem tamen sapius, & ad utilitates publicas proniorem. Ac primo eatenus interveniebat ne quid perperam fieret. Itaque & constitutiones quasdam Senatus rescidit: & Magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumque se offerebat ² consiliarium, assidebatque mistim, vel ex adverso in ³ parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat, iudicesque aut e ⁴ plano, aut e ⁵ quæstoris tribunali, legum & ⁶ religionis, & noxæ de qua cognoscerent, admonebat: atque etiam si qua in publicis moribus desidia aut
10 mala consuetudine labarent, corrigenda suscepit.

1. *Exercuit*] Casaubonus in Vitterbienti codice legit *exemit*: in Pithœi codicibus *exeruit*, quod Turnebo placet lib. 14. *Adversar. cap. 17.* & significantius est, *principem exerere*, hoc est *agere principem*, vel *pro principe se gerere*, quod tum latine, tum græce eleganter dici multis utriusque linguæ testimoniis probat Casaubonus.

2. *Consiliarium*] Prætores alique Magistratus quibus dirimendæ lites erant, Consiliarios sibi quosdam assumebant, quorum sententia juvarentur in iudicando, ut de Augusto ipso supra in Augusto capite 35. ex Dione notatum est, & Cicero de seipso testatur libro de Amicitia, *Aderam Lanati, & Rutilio Coss. in consilio.* Et de claris Orat. *Consules re audita amplius de consilii sententia pronunciant.* Et multis aliis locis. Hinc illæ notæ D. S. C. hoc est de Sententia Consilii. Et Spartia-

nus in Hadriano, &c.

3. *In parte primori*] Tacitus 1. *Annal.* partem hanc primorem, cornu Tribunalis, appellat, Torrentius illam honoratiorem esse dicit, quod nisi respectu Judicum, verum esse non potest, salva Taciti sententia; ideo enim factum narrat, *ne Prælorem Curuli depelleret.*

4. *De plano*] Magistratus dicitur aliquid statuere de plano, cum non in excelso præparatoque loco, quale est Tribunal, sed in transitu vel ubicunque se dat occasio sine strepitu iudiciorumque solennibus.

5. *Quæstoris*] Ille est qui quæstioni præerat, de quo in Julio cap. 12.

6. *Religionis*] Jurabant enim *omnimode se cum veritate, & legum observatione, iudicium esse disposituros.* Lege ult. codice de *Judiciis*, &c.

CAPUT XXXIV.

LUDORUM ac ¹ munerum impensas corripuit: mercedibus sceni-
corum rescissis, paribusque gladiatorum ² ad certum numerum
reductis. ³ Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, ⁴ tres-
que mullos xxx. millibus nummum venisse, graviter conquestus, adhi-
bendum suppellectili modum censuit: ⁵ annonamque macelli, Senatus
arbitratu, quotannis temperandam, dato ⁶ ædilibus negotio, popinas
⁷ ganeasque usque eo inhibendi, ut ne ⁸ opera quidem pistoria pro-
poni venalia sinerent. Et ut parcimoniam publicam exemplo quoque
¹⁰ juvaret, ⁹ solennibus ipse cœnis pridiana sæpe ac ¹⁰ semesa opsonia
apposuit, ¹¹ dimidiatumque aprum; affirmans, ¹² *Omnia eadem ha-
bere quæ totum.* ¹³ Quotidiana oscula prohibuit edicto: item ¹⁴ stre-
narum commercium, ne ultra Kalendas Januarias exerceretur. Consue-
verat & quadruplam strenam & de ¹⁵ manu reddere: sed offensus in-
¹⁵ terpellari se toto mense ab iis qui potestatem sui die festo non habuis-
sent, ultra non reddidit.

1. *Munerum*] Munera, gladiatorum intelligit spectacula. Vide in Julio cap. 39. & Augusto cap. 43. ubi de ludis & muneribus.

2. *Ad certum numerum*] Quod Julii temporibus constitutum, ut in Julio cap. 10. non obtinuerat, & a Tiberio instauratum diu quoque non obtinuit; edicto quippe Caligula permisit exhibere quot paria gla-

diatorum vellent. De quo plura apud Lipsium lib. 1. *Saturnal. cap. 12.*

3. *Corinthiorum*] Supra in Augusto c. 70. dicuntur *exarsisse*; hoc est, in immensum auctum fuisse pretium illorum. Quo sensu Varro 3. de *Re Rustica*: *Cœna collegiorum excandefaciunt annonam macelli.*

4. *Tresque mullos*] Mulli sunt pisces quos Cicero & Varro appellant *Barbatulos*

& *Barbatos*. Pretiosissimi fuere apud Priscos, sed tribus libris non ponderosiores, ut ex Horatii Satyra 2. lib. 2. colligere est:

Laudas insane trilibrem

*Mullum in singula, quem imminuas
pulmenta necesse est.*

quamvis ad sex usque libras aliquos appendisse videatur, ex Juvenalis Sat. 4. v. 15.

mullum sex millibus emit

Æquantem sane paribus sestertia libris.

Quod tamen pondus adulatione supra modum auctum hoc indicat quod addit:

Ut perhibent qui de magnis, majora loquuntur.

Triginta porro millia juxta nostras rationes sunt 1312 lib. 10 s. quod a Plinio prætermisum Torrentius miratur, nec injuria, Auctor siquidem ille lib. 9. cap. 17. notatu dignum censuit quod, Caligula Principe, Asinius Celer mullum octo millibus emisset. Sed nec hujus rei meminit Seneca libris Quæst. Natur. ubi tam multa de mullis, & circa ipsos luxuria. Et Epistola 95. ubi loquitur de mullo quem *Tiberius Cæsar* missum sibi cum in macellum deferri & venire jussisset, *Amici*, inquit, *omnia me fallunt, nisi istum mullum aut Apicius emerit, aut P. Octavius, &c.* Quod ita factum est, & mullus ille quinque millibus ab Octavio emptus. Certe illi Auctores non videntur hoc, de quo hîc sermo est, ignorare, si verum est, potuisse; aut si rescivissent, tacituri.

5. *Annonam macelli*] Legibus sumptuariis de quibus Jul. cap. 43. & Aug. cap. 34. Huic etiam impensæ modus ponebatur.

6. *Ædilibus negotio*] Quod ipsorum, stante Republica, munus erat, ut patet ex Halicarnassei lib. 6. quanquam id Censores sibi quoque sumebant aliquando, si luxum hac parte coercendum censerent.

7. *Ganeas*] Festus: *Ganeum Antiqui locum abditum ac velut sub terra dixerunt*, Et Nonius: *Sunt loca vinulentia ac libidini apta.*

8. *Opera pistoria*] Quæ a pistoribus multiplices in formas effingebantur, v. g. placentulas, scriblitas, hamos, lacertulos, spicas, globulos, &c. Martialis Apophoret. 222. cui lemma, *Pistor dulciarius*:

*Mille tibi dulces operum manus ista
figuras.*

Extruit, &c.

9. *Solennibus cœnis*] Quales fiebant die-

bus festis, vel publice vel privatim, ut Calendis, Natalibus, Saturnalibus, Nuptiis, &c. quibus lautius epulabantur.

10. *Semeja obsonia*] Torrentius ex uno codice in quo non extat vox *obsonia*, & ex altero unde abest conjunctio *que*, totum locum ita componit *solennibus ipse cœnis pridiana saepe ac semeja apposuit, dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere quæ totum*. Quæ lectio plana quidem est & simplex, at vulgata non clarior, nec alio sensu intelligenda; siquidem eosdem iterum cibos non intactos, sed semesos apponi sibi voluisse Tiberium utrobique patet.

11. *Dimidiatum aprum*] Bini & terni nonnumquam in cœnis illis apri simul apponebantur, ut patet ex Plinii lib. 8. c. 51. Quin & singulis convivis singulos apros, in quadratis quibusdam lancibus appositos auctor est Athenæus lib. 9. cap. 14. eosque Erymanthæos, ne porculos credideris, atque argenteis venabulis transfixos. Et Seneca Epist. 110. quorumdam meminit miliariorum, qui scilicet mille pondo essent. Hinc Juven. Sat. 1. exclamat:

quantia est gula quæ sibi totos

Ponit apros, animal propter convivium natum.

12. *Omnia eadem habere*] Casaubonus ex Hipocratis libro de locis in homine existimat hoc juxta Philosophorum mentem pronunciatum a Tiberio fuisse, quasi idem sensisset quod Auctor ille, partium nempe consensionem eam esse ut nulla principium sit alterius, quasi in circulo, nec in maxima corporis parte quicquam inesse quod non sit in earundem minima, &c. *ὅμοιως τὸ μικρότερον πέντε ἔχει ὅτι καὶ τὸ μέγιστον*. Quod certe a Tiberio sic intellectum esse potuit, aut aliquo alio sensu non ita obvio; verumtamen videtur aliud intelligere nihil, nisi quod apri exacte dimidiati, altera medietas nihil habeat quod non sit in utraque.

13. *Quotidiana oscula*] De his jam supra in Cæsare cap. 13. & infra Claudii cap. 26. Neronis cap. 37. &c. Ex quibus colligere est hoc edicto non prohibita oscula nisi quæ dabantur passim ab obviis summa quandoque molestia: quem morem Domitiani temporibus iterum invaluisse testatur Martialis lib. 11. Epig. 99.

*Effugere non est Basse basiatores (runt,
Instant, morantur, persequantur, occurrunt.*

Et hinc, & illinc, usquequaque, quacumque, &c.

Quod edictum Casaubonus eo consilio Tiberium promulgasse credit, ne, quia quotidianis ejusmodi osculis morosus ille gravabatur, vitio ipsi verterent quod ab illis abstineret, aut potius ut majestati suæ consultum esset. Valerius enim Maximus lib. 2. cap. 1. in fine, hoc nomine Reges Numidas laudat, quia *nulli mortalium osculum ferebant. Quicquid enim in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quo sit venerabilius, vacuum esse oportet.*

14. *Strenarum*] De his supra in Augusto cap. 57. *Commercium* dicit quia vicissim

dabantur xenia seu strenæ, & remittebantur apophoreta: Unde etiam Martialis strenas Saturnalicias duobus libris distinxit strenarum & apophoretorum.

15. *De manu*] Non per dispensatorem: quo loco Torrentius miratur quadruplum a Tiberio redditum, cum Augustus non nisi tantumdem aut duplum remitteret. Dio Auctorem illum sub Calendarum tempus abesse solitum, ne strenas acciperet, quod ab Augusto factitatum improbabat, nempe propter molestiam & impensas. Utut est, Principes illos suo quemque more strenas accepisse, & reddidisse, colligere est ex cap. 42. in Caligula.

CAPUT XXXV.

MATRONAS prostratæ pudicitiae, quibus ² accusator publicus deesset, ut ³ propinqui more majorum de communi sententia coërcerent, auctor fuit. Equiti Romano jurisjurandi ⁴ gratiam fecit, ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se numquam repudiaturum ante juraverat. ⁵ Fœminæ famosæ, ut ad evitandas ⁶ legum pœnas ⁷ jure ac dignitate matronali exsolverentur, ⁸ lenocinium profiteri cœperant: & ex juvenrute utriusque ordinis profligatissimus quisque, quo minus in opera scenæ arenæque edenda ⁹ Senatusconsulto tenerentur, famosi judicii notam sponte subibant. ¹⁰ Eos easque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio affecit. Senatori ¹¹ latum clavum ademit, cum cognovisset ¹² sub Kal. Julii demigrasse in hortos, quo vilius post diem ædes in Urbe conduceret. Alium & Quæstura removit, quod uxorem ¹³ pridie sortitionem ductam, postridie repudiasset.

NOTÆ.

1. *Matronas*] Idonei vocum antiquarum enarratores tradiderunt matronam dictam esse proprie, quæ in matrimonium cum viro convenisset, quoad in eo matrimonio maneret, etiamsi liberi nondum nati forent; dictamque esse a matris nomine, non adepto jam, sed cum omine & spe mox adipiscendi, unde ipsum quoque matrimonium dicitur. Gellius lib. 18. cap. 6.

2. *Accusator publicus*] Adulterium enim ex iis criminibus erat, quæ publico judicio coërcerentur; eo nempe quod quilibet e populo poterat intendere. De quo plura videsis in Institutionibus Justiniani lib. 4. tit. 18. & in tribus libris Sigonii quos de Judiciis conscripsit, &c. In hac tamen adulterii accusatione, pater maritusque

mulieris impudicæ præferebantur, ut patet ex eo Legis Juliæ de adulteriis fragmento, quod inter alia collegit & retulit Barnabas Brissonius lib. 2. de Formulæ, ac peculiari super his Commentario: *Viro patrique qui in potestate habet sexaginta dies utiles ad accusandum dantur; intraque eos dies cuilibet præferantur: post eos dies patri maritoque lapsos, extranei quilibet admittuntur.*

3. *Propinqui more majorum*] Ante Legem Juliam, de qua jam supra in Augusto cap. 5. & alibi, pœna adulteriis publica certaque nulla fuit; quæ enim præcesserant Leges Scantinia, vel Scatinia, & aliæ, ex non adulteriis magis quam alii cuivis impudico facinori, ac nefandis præsertim libidinibus pœnas leves, utpote multatitias

duntaxat irrogabant : sed impudicarum mulierum coercitionem habebant, earumdem propinqui & necessarii. Tacitus lib. 13. Annal. *Plautus prisco instituto propinquis coram, de capite famaue conjugis cognovit.* Livius lib. 9. Decad. 4. ac præsertim Dionysius Halicarnassæus lib. 2. Valer. Maximus lib. 6. cap. 3. &c.

4. *Gratiam fecit*] De hac loquendi ratione jam supra cap. 16. in Augusto. Hinc colligere est ejusmodi gratiam ab Imperatoribus collatam, & confirmat Lex 38. ff. *ad municipalem de Incolis*, ubi Papirius Justus auctor est jurisjurandi quoque gratiam ab Antonino & Vero factam, *ei qui juraverat se ordini non interfuturum, & postea Dux vir creatus esset.* In Salmassii codice legitur *jusjurandi*.

5. *Fœmina famosa*] Posterius vocabulum fere semper in malam partem accipitur, unde non immerito illud abundare dicit F. Ursinus, eo magis quod in veteri codice non Legi affirmet.

6. *Legum pœnas*] Quales erant relegatio, vel deportatio, de quibus in Augusto cap. 5. His pœnis mulieres infames tanquam censura Legum indignas non adstrinxerat Lex Julia de adulteriis. Quapropter matronæ quædam impudicæ lenocinium sponte profitebantur apud Ædiles: quod fieri oportebat, ut infames factæ, libidini suæ tuto possent indulgere. Tacitus 2. Annal. *Vestilia licentiam stupri apud Ædiles vulgaverat, more inter Veteres recepto, qui satis pœnarum adversus impudicas in ipsa professione flagitii credebant.*

7. *Jure matronali*] Hoc situm erat in peragendis quibusdam sacrificiis & in usu stolæ, qua matronæ induebantur ad impudicarum differentiam toga, eaque succincta utentium, stola quippe ad pedes imos demittebatur.

8. *Lenocinium*] Lenocinium is facere dicitur, qui liberos vel servos prostitutos habet. Seneca lib. 7. de Beneficiis cap. 4.

Is, inquis, cujus prostituta sunt, leno est. De quo plura & Jureconsulti Lege 4. §. 1. ff. *De his qui notantur infamia*, &c.

9. *Senatusconsulto*] Quo cautum est ne Equestris aut Senatorii ordinis viri descenderent in arenam, de quo verosimiliter supra Aug. cap. 43. Hoc certe quanquam Senatusconsulto prohibitum ante non esset, infame tamen erat, ut ex lib. 1. cap. 39. constat.

10. *Eos easque omnes*] Meminit quoque ejus rei Tacitus Annal. 2. ubi de Vestilia loquitur.

11. *Latum clavum*] Supra in Julio cap. 45. & Aug. c. 38. & 94. &c.

12. *Sub Calendas Julii*] Quo die domicilium mutare moris erat iis, qui in conducto habitabant, ut Martialis indicat acerbo illo Epigrammate quod est 32. libri 12.

O Juliarum dedecus Calendarum

Vidi Vacerra sarcinas tuas, vidi, &c. Igitur sensus est, Senatorem illum ad Calendas Julias ædem non conduxisse, ut suto locationum tempore transacto, vilius postea, sive ab eodem sive ab alio locatore conduceret, cum jam se locaturos ultra non sperarent.

13. *Pridie sortitionem*] Ita in Memmiano Casaubonus. Vulgati legebant *sortitione*, alii *sortitionis*. Priori videretur sorte acceptam ab illo Quæstore conjugem: quo pacto apud Plautum in Casina Act. 2. Scen. 5. & 6. Chalynus & Olympio sortiuntur, uter Casinam conjugem sit habiturus. Juxta lectionem nostram intelligendum potius est de sortitione illa Quæstoris vel Quæstitoris, de qua in Julio cap. 11. & Augusto cap. 29. quod nempe Quæstor ille adepta dignitate ut majores se divitias adepturum, ita & ditiozem ducturum speraret uxorem. Alii referunt ad Legem Papiam, quæ cum cœlibes arceret a Magistratibus, eam tali matrimonio ille Quæstor eludebat.

CAPUT XXXVI.

¹ **E**XTERNAS cærimonias, ² Ægyptios Judaicosque ritus compescuit: coactis qui superstitione ea tenebantur, ³ religiosas vestes cum ⁴ instrumento omni comburere. Judæorum juventutem, per speciem ⁵ sacramenti, in Provincias ⁶ gravioris cœli distribuit: reliquos gentis ejusdem, vel similia sectantes, urbe submovit, sub pœna perpetuæ

servitutis, nisi obtemperassent. Expulit & 7 Mathematicos: sed deprecantibus, ac se artem desituros promittentibus, veniam dedit.

NOTÆ.

1. *Externas caremonias*] Idem ab Augusto factum. Aug. cap. 93.

2. *Ægyptios*] Fuscæ causas referunt Josephus lib. 18. Antiquitatum cap. 4. & 5. & Hegesippus lib. 2. Histor. ubi Paulinæ ab Ægyptiacis Sacerdotibus, & Fulviæ a Judæis quibuldam fugitivis varie deceptarum historias referunt.

3. *Religiosas vestes*] Judæorum videlicet apud Josephum lib. 3. Antiquitatum cap. 8. Ægyptiorum apud Herodotum lib. 2. c. 37. & Apuleium libro ult. Metam. & quædam infra Domit. cap. 1. & Othon. 12.

4. *Instrumento*] Hoc est reliquo sacrorum apparatu, quales erant lucernæ, mensæ, thuribulum, &c.

5. *Sacramenti*] Militaris scilicet, de quo supra in Julio cap. 42. & Aug. 24. &c.

6. *Gravioris cœli*] Quatuor millia in Sardiniam missa refert Josephus lib. Antiquitatum 18. cap. 5. Quam Insulam cœli admodum inclementis esse indicat Martialis Epigrammate 60. lib. 4.

Nulla fata loco possis excludere; cum mors

Venerit in medio Tibure, Sardinia est.

7. *Mathematicos*] Horum appellatione, & hîc & supra, intelligendi duntaxat qui Astrologiam aliasque divinatorias artes profitebantur, qui quia vana futurorum prædictione sæpe multis illudebant, vel etiam forsitan hac ipsa de causa quod vera quandoque prædicerent, Tiberio non placebant, De quibus multa apud Tacitum passim.

CAPUT XXXVII.

IN PRIMIS tuendæ pacis a¹ grassaturis ac latrociniis seditionumque licentia curam habuit. Stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Romæ castra constituit, quibus² Prætorianæ cohortes, vagæ ante id tempus, &³ per hospitia dispersæ, continerentur. Populares tumultus exortos gravissime coërcuit; & ne orirentur sedulo cavit. Cæde in theatro per discordiam admissa, ⁴ capita factionum & histriones, propter quos⁵ dissidebatur, relegavit; nec ut revocaret, ⁶ umquam ullis populi precibus potuit evinci. Cum⁷ Pollentina plebs funus cujusdam⁸ primipilaris non prius⁹ ex foro misisset, quam¹⁰ extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus; cohortem ab urbe, & aliam a¹¹ Cotti regno, dissimulata itineris causa, detectis repente armis, concinentibusque signis, per diversas portas in oppidum ¹² immisit; ac partem majorem plebis ac¹³ decurionum in perpetua vincula conjecit. Abolevit &¹⁴ jus, moremque asylorum, quæ usquam erant. ¹⁵ Cyzicenis in cives Romanos violentius quædam aulis, publice libertatem ademit, quam¹⁶ Mithridatico bello meruerant. Hostiles motus, nulla postea expeditione suscepta, per legatos compescuit: nec ¹⁷ per eos quidem, nisi cunctanter &¹⁸ necessario. Reges infestos suspectosque comminationibus magis & querelis quam vi repressit. Quosdam per blanditias atque promissa extractos ad se non remisit; ut¹⁹ Marabodum Germanum, ²⁰ Thrascypolim Thracem, Archelaum²¹ Cappadocem, cujus etiam Regnum in formam Provinciæ redegit.

NOTÆ.

1. *Grassaturis*] Supra in Augusto cap. 32.

2. *Prætoriana cohortes*] Quid sint, in Augusto cap. 100. Inde castra illa Prætoriana de quibus hîc agitur, prope Urbis muros collocata versus orientem Solem, forma quadrata, inter portas Viminalem & Tiburtinam, ut refert Onuphrius, & colligi potest ex Nerone cap. 48.

3. *Per hospitia*] Hoc est per domos Romanas, in Augusto cap. 49. quod impulsu Sejani factum narrat Tacitus lib. 4. Annal.

4. *Capita factionum*] Hoc est, Principes cujuslibet factionis histrionicæ. Unde colligere est histrionum quemadmodum & quadrigariorum factiones appellatas fuisse, de quibus infra in Caligula cap. 18. & 55. & Nerone cap. 26.

5. *Diffidebatur*] Eodem forte aut simili modo quo supra in Augusto cap. 45. Diffidium ejusmodi Justiniani ævo in tantum exarsisse refert Zonaras, ut eo quadraginta hominum millia ceciderint: quæ causa Justiniano fuerit factiones penitus abolendi.

6. *Pollentina plebs*] Pollentiæ plures, alia in Balearibus Insulis, alia in agro Piceno, tertia in regionibus Alpina. De hac potissimum intelligendum esse locum hunc. Probare videtur, quod de Cotii regno subjicit, erat enim in iis regionibus, quas ejus idcirco nomine Cotias Alpes nuncupavere, quod eas, auctore Ammiano, molibus magnis post Gallos perdomitos extractis, compendiaris & viatoribus opportunas reddidisset. In eo tractu sunt quem hodie *Montenis* vel *Mon Genebre* appellamus. Pollentia vero *Palanza* vel *Polenzo*, lanis quondam suis celebris fuit. Silius Italicus lib. 8.

Fuscique ferax Pollentia villi.

Hanc Ptolemæus lib. 3. cap. 1. Liguribus attribuit.

7. *Primipilaris*] Hoc est primi Centurionis, qui non solum aquila præerat, sed etiam quatuor centurias in prima acie gubernabat, ut ait Vegetius lib. 2. cap. 8. Cum autem in primipili tutela foret aquila legionis, inde manavit ut aquilam pro ipso Principatus munere sumptam reperias apud Plinium lib. 14. c. 1. Et Lipsius lib. 2. de Militia Romana, Dialog. 8. sic intelligit hunc Juvenalis Sat. 14. versum,

Ut locupletem aquilam sibi sexagesimus annus.

Adferat, &c.

De his videsis plura apud eundem Lipsium ibidem sub finem, ubi de primipilorum commodis & divitiis legere est: non pauca Manipuli ex Polybio, juxta Lipsii emendationem lib. 2. Dialog. 3. Singuli tres partes habebant, earum unaquæque prima, pilus dicebatur, &c.

8. *Ex foro*] Ad pompam funebrem, de qua supra in Julio cap. 84. & Aug. cap. 101.

9. *Extorta pecunia*] De hac tanta spectaculorum aviditate jam supra nonnihil in Augusto.

10. *Cotii*] Urfinus legendum hîc volebat *Cotys*, sed male, ut notavit Casaubonus. Roberti Stephani editio una cum veteribus habet *Cottii*, unde *Cottia Alpes* legendum colligas.

11. *Decurionum*] Quinam hi in coloniis essent, supra in Augusto cap. 46.

12. *Fus asylorum*] Asylum locus erat inviolabilis, unde ad pœnam extrahi nemo poterat, quale aperuit in Capitolio Romulus, quale erat in Templo Apollinis Delii, Ephesinæ Dianæ, &c. quale & hodie in Templis multis præsertim Italiæ.

13. *Cyzicenis libertatem ademit*] De his Aug. cap. 47. Cyzicus urbs est & insula Propontidis ferme juncta continenti Mysiæ, hodie *Chizico*: vel, ut aliis placet, *Spiga*. Libertas illa de qua hîc, in eo præcipue posita erat, ut a vectigalibus immunes suis se legibus regerent.

14. *Mithridatico bello*] Cum enim arcte obsessi tenerentur a Mithridate, ad ultimam sui perniciem in fide manserunt: quare Lucullus, profligatis hostibus, eos libertate donavit, eratque eorum civitas, & agri ampli possessione divites, & cum Asiæ pulcherrimis componenda. De qua plura habet Strabo lib. 12.

15. *Necessario*] Nihil enim, inquit Tacitus lib. 2. ipsum tam anxium habuit, quam ne composita turbarentur.

16. *Maroboduum*] Torrentii libri habent *Marabodum* aut *Marobodum*.

17. *Thrasycopolim*] Alii *Rascypolim*. Tacitus & Dio *Hescuporim* & *Rascuporim* vocant; Fuerunt hujus nominis in Thracia Reges, quorum meminit Cæsar 3. de Bello civili. Lucanus lib. 5. &c.

18. *Cappadocem*] Cappadocia Asiæ regio ampla, &c.

N. n.

C A P U T X X X V I I I .

BIENNIO continuo post adeptum imperium, pedem porta non ex-
tulit: sequenti tempore, præterquam in propinqua oppida, & cum
longissime, ¹ Antio tenus nusquam abfuit: idque perraro & paucos
dies, quamvis provincias quoque & exercitus revisurum se sæpe pronun-
tiasset; & prope quotannis profectiorem præpararet; vehiculis com-
prehensis, com meatibus per municipia & colonias dispositis. Ad extre-
mum vota pro itu & reditu suo suscipi passus, ut vulgo jam per jocum
² *Callipides* vocaretur: quem cursitare ac ne cubiti quidem mensuram
progredi, proverbio Græco notatum est.

N O T A .

1. *Antio*] De quo quantum ab urbe
distaret, supra dictum est in Augusto c. 58.

2. *Callipides*] Beroaldus ex Plutarcho
in Apophtegmatibus Laconicis notat, Agefi-
lai Magni temporibus appellatum sic fuisse
mimum quemdam, qui prout fabulæ ar-
gumentum exigebat, modo discursaret,
modo resiliaret, nec quanquam celerrime
moveretur, ultra cubiti longitudinem pro-
cederet. Hujus appellatione ii dicti sunt
postea qui multa incipientes aut simulan-
tes, nihil tamen promovebant. Quæ expli-

candi ratio iis longe præstat quæ afferunt
alii de *Gallipede*, hoc est Galli gallinacei
instar currente; alii de *Gallipedibus* Indiæ
populis, quos ob tardum fortasse incesum
sic appellatos autumant. Quid enim voci,
quæ tota græca est, cum his latinis? Eoque
magis, quod res apud Latinos quoque in
proverbium ad Græcum abierit: Cicero
enim ad Atticum de Varrone scribens lib.

13. Epist. *Biennium præterit cum ille Καλ-
λιπίδης assiduo cursu cubitum nullum pro-
cesserit.*

C A P U T X X X I X .

A. U. C.
DCCLXXIX

10 **S**ED orbatus utroque filio; quorum ¹ Germanicus in Syria, Drusus
Romæ obierat: secessum Campaniæ petiit: constanti & opinione &
sermone pene omnium, quasi neque ² rediturus umquam, & cito mor-
tem etiam obiturus: quod paullo minus utrumque evenit. Nam neque
Romam amplius rediit; sed & paucos post dies juxta ³ Terracinam ⁴ in
15 Prætorio, cui spelunçæ nomen erat, ⁵ incænante eo, complura & in-
gentia saxa fortuito superne delapsa sunt; multisque convivarum & mi-
nistrorum elisis, præter spem evasit.

N O T A .

1. *Germanicus*] Adoptivus, ut supra cap.
15. & de ejus obitu infra in Caligula. Dru-
sus autem naturalis ex Agrippina, ut supra
cap. 7. Vide infra cap. 52.

2. *Rediturus umquam*] Hac de re Taci-
tus: *Ferebant periti cœlestium iis motibus
siderum excessisse Romam Tiberium, ut reditus
illi negaretur. Unde exitii causa fuit multis
prosperum finem vita conjectantibus vulgan-
tibusque.*

3. *Terracinam*] Nomen vetus retinuit.
De hac in Julio.

4. *Prætorio*] Hoc est villa, supra in Au-

gusto cap. 72. & Caligula cap. 37. &c. Ta-
citus lib. 4. Annal. in villa factum dicit.

5. *Incænante*] Hoc est intus cænante:
quo modo Columella lib. 2. de Re Rustica
cap. 18. dixit *impasce*, de pratis loquens: *Ac
neque suam velimus impasce, quoniam rostro
suffodiat.* Et lib. 6. cap. 5. Et Statius lib. 8.
Thebaid. *inservare.*

*An tibi felices lucos miseratus Averni
Rektor & Elysias dedit inservare volucres.*
De Amphimaro loquens. Aliàs *incænatus*
apud Plautum pro *non cænato* usurpatur.

CAPUT XL.

PERAGRATA Campania, cum ¹ Capuæ ² Capitolium, ³ Nolæ Templum Augusti, quam caussam profectionis prætenderat, dedicasset, Capreas se contulit; præcipue delectatus insula, quod uno parvoque litore adiretur, septa undique præruptis immensæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimque revocante assidua obtestatione populo, propter cladem, qua apud ⁴ Fidenas, supra xx. hominum millia gladiatorio munere amphitheatri ruina perierant, transit in continentem, potestatemque omnibus adeundi sui fecit; tanto magis quod ab urbe egrediens, ne quis se interPELLARET, edixerat, ac toto itinere adeuntes submoverat.

NOTÆ.

1. *Capua*] In Julio ad cap. 37.
2. *Capitolium*] Ad similitudinem Romani fortasse extructum, cujus meminit & Silius lib. 11. de Campanis loquens:

*monstrant Capitolia celsa
Stellatasque docent campos, Cereremque
benignam.*

quale & Beneventi fuisse notat Beroaldus. Unde arces alias Capitolii nomine postmodum appellatas verosimile fit ex his Apollinaris versibus:

*Salve Narbo potens salubritate
Urbe & rure simul bonus videri
Delubris, Capitolis, monetis, &c.*

3. *Nola*] Ubi Augustus obierat, in Augusto cap. 98. ubi & de Capreis insulis.

4. *Fidenas*] Latii oppidum quod nunc in tenuibus incertisque vestigiis circa Anienis, Tiberisque confluentes ostenditur, auctore Cluverio lib. 3. Introduct. cap. 27. Multitudinem hanc, non Fidenatium, sed peregrinorum fuisse Casaubonus ex eo colligit quod Fidenæ tunc temporis non multum frequentatæ, ut innuit Horatius lib. 1. Epist. ad Bullatium:

*Scis Lebedus quam sit Gabiis desertior
atque Fidenis
Vicis: &c.*

CAPUT XLI.

REGRESSUS in insulam, Reipublicæ quidem curam usque adeo abjecit, ut postea non ¹ decurias Equitum unquam supplerit: non Tribunos militum Præfectosque, non Provinciarum Præsides ullos mutaverit: Hispaniam & ² Syriam per aliquot annos sine ³ consularibus legatis habuerit: ⁴ Armeniam a ⁵ Parthis occupari, ⁶ Mæsiam a ⁷ Dacis ⁸ Sarmatisque, Gallias a Germanis vastari neglexerit; magno dedecore imperii, nec minori discrimine.

NOTÆ.

1. *Decurias Equitum*] Hoc est Judicium illorum de quibus in Aug. cap. 29.

2. *Syriam*] Aug. cap. 17.

3. *Consularibus legatis*] De his quid sint, in Augusto cap. 47. Idem habet Tacitus lib. 1. Annalium: Id quoque morum Tiberii fuit continuare imperia, ac plerosque ad finem vite in iisdem exercitiis aut jurisdictionibus habere. Causa varia traduntur, alii tadio nova cura, semel placita pro aternis servavisse, quidam invidia, ne plures frue-

rentur, &c. Et hunc Josephus lib. 18. ideo laudat, quod hac imperii diuturnitate ditiores, & saturi facti, fierent ad rapiendum denique segniores.

4. *Armeniam*] Hæc regio Euphrate flumine dividebatur in majorem, quæ hodie Turcomania, Popul & Curdi; & minorem, quæ Pexiam & Bozoch appellantur. In Julio cap. 44.

5. *Parthis*] In Augusto cap. 8.

6. *Mæsiam*] Supra Macedoniam ac
Nn ij

Thraciam, hodie *Servia & Bulgaria*.

7. *Dacis*] Transilvani sunt, alique de quibus in Julio cap. 44.

8. *Sarmatis*] Sarmatas Europæos intelligit qui hodie Poloni.

C A P U T X L I I .

CÆTERUM secreti licentiam nactus, & quasi civitatis oculis remotus, cuncta simul vitia male diu dissimulata, tandem profudit: de quibus figillatim ab exordio referam. In castris tyro etiam tum, propter nimiam vini aviditatem, pro Tiberio, *Biberius*; pro Claudio, ¹ *Caldius*; pro Nerone, *Mero* vocabatur. Postea Princeps in ipsa publicorum ² morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Pisone noctem continuumque biduum epulando potandoque consumsit: quorum alteri Syriam Provinciam, alteri ³ Præfecturam Urbis confestim detulit, ⁴ codicillis quoque *jucundissimos & omnium horarum amicos* professus. Sestio Gallo libidinoso ac prodigo seni, olim ab Augusto ignominia notato, & a se ante paucos dies apud Senatum increpito, cœnam ea lege ⁵ condixit, ne quid ex consuetudine immutaret aut demeret; utque ⁶ nudis puellis ministrantibus cœnaretur. Ignotissimum Quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in convivio, propinante se, vini ⁷ amphoram. Afellio Sabino ⁸ H. S. ducenta donavit, pro ⁹ dialogo, in quo ¹⁰ boleti & ¹¹ ficedulæ, & ¹² ostreæ, & ¹³ turdi certamen induxerat. Novum denique officium instituit a ¹⁴ voluptatibus, præposito Equite Romano T. Cæsonio Prisco.

N O T A :

1. *Caldius*] *Caldum & calidum* æque dixerunt Antiqui. Martialis lib. 1. Epig. 12.

Iam defecisset portantes calda ministros. Caldus autem dictus videtur propter epotiones calidas quibus Antiqui tantopere delectabantur; orto fortasse more ob frequentem balneorum usum, & ipsam quoque sanitatem; huic enim calidam prodesse dicit Athenæus lib. 2. cap. 2. si post exercitium, jejuni, vel solam vel vino mistam illam bibant. De quo plura in Medicorum libris. Consuetudinem illam a Græcis ad Romanos defluxisse colligas ex Plauto in Curculione Act. 2. Scen. 3. v. 28.

Tum isti Græci palliati, capite operto qui ambulant.

Ubi quid surripere, operto capitulo caldum bibunt

Tristes atque ebriosi incedunt, &c.

Socratem ea usum testatur Xenophon de fact. & dict. Socratis, & Laërtæ patri talem parat Ulysses apud Homerum Odys. 24. & Acron locum hunc Horatii lib. 3. Ode 19.

quo Chium pretio cadunt

Mercemur? Quis aquam temperet ignibus? &c.

Ait, inquam, Interpres ille temperet, id est tepesciat; nam tepescentis aquis solebant Græci vina temperare. Quæ postmodum apud Romanos in usu fuere frequentissimo. De quo facete Plautus in Milite Act. 3. Scen. 2. vers. 31. ubi de Thermopolio colloquentes Palæstrio & Lurcio, ille ait:

Neque tu bibisti? Lurcio, di me perdam si bibi.

PA. *Qui jam? Lu. quia enim obsorbui; nam mihi nimius calor*

Comburebat gutturem.

Martialis lib. 12. Epig. 61.

ne calda Sabello

Desit, & ut liquidum potet alauda merum.

& Apophoret. 113.

Si calidum potas ardenti Myrrha Falerne.

& innumeris tum ipsius Martialis, tum aliorum Auctorum locis constat. Et antiquos quoque Christianos calida usos pro-

bat Justinii & Ignatii, aliorumque auctoritas.

2. *Morum correptione*] Quæ cura, stante Republica, Censorum erat, qui singulis quinquenniis creabantur, & in eos translata postmodum est; quos morum Præfectos dixere quam sibi ipsis Cæsar & Augustus arrogaverant, ut supra in Julio cap. 76. & Augusto cap. 27. Alii legunt *correctione*. Quod potest; corrigebant enim & corripiebant, ut de Censorum veterum in mores potestate. Gellius lib. 4. cap. 20.

3. *Præfecturam Urbis*] De hoc munere in Augusto cap. 97. Hæc tam arcta Tiberii cum Lucio Pisone consuetudo persuaserit eundem fuisse, qui ejusdem Tiberii impulsu Germanicum in Syria veneno sustulit, ut infra in Caligula cap. 2. nisi quod Lucius hic, Cneus ille vocaretur.

4. *Codicillis*] Hoc est vel literis vel pugilaribus, quin & accipi possunt pro diplomatibus, quæ quid sint supra in Augusto cap. 50. Vide & infra cap. 51. &c.

5. *Omnium horarum*] Qui nempe sese tam seriis quam jocis ejus accommodarent.

6. *Condixit*] Hoc est, cœnaturum se denuntiavit; Jurisconsultis enim condictio est denunciatio in certum diem. Hinc condictæ cœnæ ex dicebantur, ad quas convivæ seipsos invitarent. Cicero lib. Famil. Epist. 9. *Cum mihi condixisset, cœnavit apud me.* Et infra Claud. cap. 21. *Subita condictaque cœnula*, &c.

7. *Nudis*] Alii legunt *nullis*. Quod & potest, quasi nempe id unum e consuetudine voluisset immutatum.

8. *Amphoram*] Hæc est liquidorum mensura, quarum partes has refert Budæus lib. 5. de Assē. Capiebat urnas duas, modios tres, congios octo, sextarios quadraginta octo. Sextarius autem Romanus, ut experientia ab eodem facta & ibidem relata colligitur, nostratis *pinta* (qua scilicet

Parisiis cauponantes utuntur) dodrantem capit, hoc est tres *semisextariolos*. Quæ ratione amphoram qui exsiccaverit, hunc triginta sex nostrates *pinias* hausisse oportuit: quod & idem Budæus dicit credibile fieri.

9. *Hs. ducenta*] Hoc est 8750. lib. Singula enim sestertia mille sestertios valent, ut supra in Julio cap. 26. notatum est.

10. *Dialogo*] Quo illa introducebat festiviter inter se certantia de saporis bonitate & mensarum palma.

11. *Boletis*] *Champignon*. Bolerum auro argentoque pretiosiorē indicat Martialis in Xenii Epig. 47.

Argentum atque aurum, facile est lanamque, togamque

Mittere, boletos mittere difficile est.

12. *Ficedula*] *Beccasi*, sic dicta, quod ficiis alatur, si Martialem audias Epigrammate sequenti:

Cum me ficus alat, & pascar dulcibus uvis,

Cur nomen potius non dedit uva mihi?

13. *Turdi*] *Turdus une Grive*. Turdos variis modis in turdario ad id extracto saginabant. De his & Martialis ibidem Epigram. 50. & apud Horatium Mœnius Scurra Epist. 15. lib. 1.

cum sit obeso

Nil melius turdo.

14. *Ostrea*] De his multa passim apud Auctores. Laudatissimæ apud Circeios Latii promontorium idem Horatius Sat. 4. lib. 2. vers. 33.

Ostrea Circeis, Miseni oriuntur echini. ac præsertim apud Plinium de his plura.

15. *Voluptatibus*] Officii nomen quemadmodum *a manu, a memoria*, &c. de quibus supra. Xerxes proposuerat olim præmium ei qui voluptatis novum genus invenisset: quod & de Heliogabalo narrat Lamprius.

CAPUT XLIII.

SECESSU vero Capreensī, etiam ¹ fellariam excogitavit sedem arcanarum libidinum; in quam undique conquisiti puellarum & exoletorum greges, monstrosique concubitus repertores, quos ² *spintrias* appellabat, triplici serie connexi, invicem incestarent se coram ipso, ut adspectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam disposita tabellis ac sigillis lascivissimarum picturarum & figurarum adornavit, librisque ³ Elephantidis instruxit; ne cui in opera edenda exemplar

⁴ impetratæ schemæ deesset. In silvis quoque ac nemoribus passim Venerios locos commentus est, prostantesque per antra & cavas rupes, ex utriusque sexus pube, ⁵ Paniscorum & Nympharum habitu; palamque jam & vulgato nomine insulæ abutentes, ⁶ *Caprineum* dictitabant.

N O T A .

1. *Sellariam*] Legunt alii *sellaria*, utrumque a sedendo dictum. Loca sunt in quibus sellæ erant ad libidinem ordine dispositæ. Alii legunt *cellaria*, quod & potest, ut intelligatur de meretricum cellis, cum enim cellæ sint partes quædam in domibus remotiores a celando dictæ, hinc factum ut hoc nomine mansuunculas illarum appellarent. Juven. Sat. 8.

Et dubitas alta Chionem deducere cella.
& Sat. 6.

ultima cellam

Clausit, &c.

2. *Spintrias*] *Spintria*, hoc est scintilla, quod quasi libidinis & impuditiæ scintillæ fomitesque essent. De hac voce plura Turnebus lib. 5. Advers. cap. 1. ubi pro eo qui muliebria patitur, explicandum censet. Et infra Calig. cap. 16. & Vitellii cap. 3. Tacitus lib. 6. initio: *Tuncque primum ignota ante vocabula reperta sunt, Sellariorum Spintriarum & fœditate loci & multiplicitate patientia.*

3. *Elephantidis*] Elephantis, quem alii virum, alii feminam existimant, fuit Auctor

obscœni cuiusdam libelli, cuius meminit & Martialis lib. 12. Epig. 43.

Nec molles Elephantidos libelli.

4. *Impetrata schema*] Alii *scena*, hoc est fœdi illius spectaculi, quod Interpretum nulli probatur. *Schemam* dixere Veteres pro *schema*, quemadmodum & *diademam* & *dogmam*, &c. de quibus videtur Priscianum lib. 6. Sensus est, sui quemque facinoris exemplar sumpsisse vel ex picturis vel ex libris Elephantidos quibus eo consilio cubiculum instruxerat. Torrentius legisse se dicit *perpetrata*, quod & potest.

5. *Paniscorum*] Panisci Dii sylvestres, quasi minores Panes.

6. *Caprineum*] Casaubonus legit *caprinum eum* vel *caprium eum*. Torrentius *caproneum*. Eodem uterque sensu: *καπριον* enim & *καπριον* obscœna significat, & ad Insulæ nomen alludit. Quod si non placet, Torrentius substituit *Caprinicum* ut *Balearicum*, *Creticum*, &c. alludens semper ad nomen insulæ caprarum hircorumque fœtorem & lasciviam.

C A P U T X L I V .

⁵ **M**AJORE adhuc & turpiore infamia flagravat, vix ut referri audire, nedum credi fas sit. Quasi pueros primæ teneritudinis, quos pisciculos vocabat, institueret, ut natanti sibi inter femina versarentur, ac luderent: lingua morsuque sensim appetentes, atque etiam quasi infantes firmiores, necdum tamen lacte depulsos, inguini ceu papillæ ad-
¹⁰ moveret: pronior sane ad id genus libidinis & natura & ætate. Quare ¹ Parrhasii quoque tabulam, in qua Meleagro ² Atalanta ore morigeratur, legatam sibi sub conditione, ut si argumento offenderetur, ³ decies pro ea HS. acciperet: non modo prætulit, sed & in cubiculo dedicavit. Fertur etiam in sacrificando quondam captus facie ministri ⁴ acerram
¹⁵ præferentis, nequisse abstinere, quin pene vix dum re divina peracta, ibidem statim seductum constupraret, simulque fratrem ejus tibicinem; atque utrique mox, quod mutuo flagitium exprobrabant, ⁵ crura fre-
gisse.

NOTÆ.

1. *Parrhasii*] Ephesius Pictor fuit, Zeuxidis æmulus, qui primus picturæ symmetriam dedisse fertur; sed quo non alter insolentius abusus est picturæ gloria, ut ipse se abrodixtum, hoc est delicatum ac mollem, appellare non dubitaret, obscœnis ejusmodi jocis & rebus petulantibus pingendis animum relaxans. De quo plura apud Plinium lib. 35. cap. 10.

2. *Atalanta*] Virgo venatrix quæ prima Calidonium aprum percussit, unde Meleager obtulit ei caput occisæ feræ. Horum amores & sortem Ovidius descripsit lib. 8. *Metamorph.*

3. *Decies*] Supple centena millia sesteriorum nostræ monetæ 43750 lib. Plinius eodem capite 10, scilicet lib. 35. meminit

etiam cujusdam Archigalli ab eodem Parrhasio picti, quem Tiberius sexaginta sesteriis æstimatum cubiculo suo inclusit.

4. *Acerram*] Sic quoque Festus appellat Aram illam in qua ante sepulchrum constituta odores incendebant post ossa & cineres illata. Alii arculam thurariam esse dicunt, qua thura reponebant. Virgilius:

Farre pio & plena supplex veneratur acerra.

& Horatius Ode 8. lib. 3.

Quid velint flores, & acerra thuris Plena, &c.

Quo sensu hîc quoque accipi constare videtur.

5. *Cura fregisse*] De hoc supplicio videbis in Augusto cap. 67.

CAPUT XLV.

FOE MINARUM quoque, & quidem illustrium, capitibus quantopere solitus sit illudere, evidentissime apparuit, Malloniæ cujusdam exitu: quam ² perductam, nec quidquam amplius pati constantissime recusantem, ³ delatoribus objecit; ac ne ream quidem interpellare desiit, *Ecquid pœniteret*, donec ea, relicto judicio, domum se abripuit, ferroque transegit, obscœnitate oris hirsuto atque olido senilare exprobrata. Unde nota in ⁴ Atellanico ⁵ exodio proximis ludis assensu maximo excepta, percrebuit: *Hircum vetulum capris naturam ligurrire.*

NOTÆ.

1. *Capitibus*] Eodem sensu quo Juvenalis Sat. 5.

Si tibi contigerit capitis marrona pudici. De quo & non nihil innuebatur in Julio cap. 22.

2. *Perductam*] Alii *productam*: quod & potest; lenonum verbum est; sed perductores invitarum dicit esse Beroaldus, cum lenones ultroneas concilient.

3. *Delatoribus*] Accusatoribus qui eam adulterii vel impudiciæ ream facerent.

4. *Atellanico*] Atellanæ fabulæ ab Atella Oſcorum civitate nomen & originem duxere, argumentis dictisque jocularibus, Græcorum Satyricis similes, sed quæ non agebantur ab histrionibus.

5. *Exodio*] Exodium dicitur, quod cum argumenti partem non faciat; huic tamen inseritur oblectamenti causa; exodia etenim plerumque ridicula, Atellanis potissimum fabulis adhibita; quæ si statim ab initio recitarentur, erant ἐξόδια, quasi ingressus; si in medio, ἐμβόλαι, hoc est interjecta; si in fine ἰξόδια, hoc est exitus. Atellanas tamen ipsas extra argumentum & exodii loco interpositas dicit Torrensius, quemadmodum apud Græcos Satyræ, ex Juvenalis Sat. 6.

Urbicis exodio risum movet Atellana Gestibus Authonœs, &c.

Sed non apparet quare de ipsius Atellanæ exodio Juvenalem non intelligat.

CAPUT XLVI.

PECUNIAE parcus ac tenax, ² comites peregrinationum expeditionumque numquam salario, cibariis tantum, sustentavit: una modo liberalitate ex indulgentia vitrici prosecutus, cum ³ tribus classibus factis pro dignitate cujusque ⁴ primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, sed Græcorum appellabat.

NOTÆ.

1. *Pecunia parcus*] Contrarium referunt & Dio & Tacitus; hic enim satis firmum adversus pecuniam Tiberium prædicat, lib. 3. Annal.

2. *Comites*] De comitibus jam supra in Julio cap. 4. & 42. sed quales erant sub Magistratibus. Imperatorum autem comites, quanquam ad eorum similitudinem introducti, ab iis tamen procedente tempore magis ac magis diverſi fuere. Primo, Imperatoribus amicissimi fuere, & a consiliis, unde Augustorum Consiliarii dicti sunt, cujus consuetudinis exordium legas in Augusto cap. 35. Cum autem Consistorium sit Principis consilium, & quasi Senatus, hinc Comites quoque Consistoriani appellati sunt, donec Constantinus titulum honorarium esse voluit, & ad varias administrationes adhibuit, quas hoc titulo decoravit. Hinc, ut notavit Brissonius de verb. signific. Comitum appellationes, & species variae, pro administrationum varietate, v. g. Comes sacrarum Largitionum, Comes Rerum privatarum, Comes Sacri Palatii, &c.

3. *Tribus classibus*] Amicorum, non navium, ut sentiebat Beroaldus; erant enim hæ classes, varii ordines juxta eum gradum quem quisque in amicitia Principis obtinebat, ut essent amici, primi, secundi & tertii ordinis; ac totidem admissiones quas, stante Republica, inventas patet ex Senecæ lib. 6. de Beneficiis cap. 34. *Apud nos primi omnium C. Gracchus, & mox Li-*

vius Drusus instituerunt segregare turbam suam, & alios in secretum recipere, alios cum pluribus, alios cum universis. Habuerunt itaque isti amicos primos, habuerunt & secundos, numquam veros. Unde etiam fortasse Tiberio innovandi istius moris animus, quod Drusus ille unus e suis majoribus inter ejus auctores recenseretur. Hinc amicorum cohortes de quibus infra.

4. *Prima*] Hi erant honestiores & quasi interiores amici, quos iterum Seneca lib. 1. de Clementia cap. 10. *totam cohortem primam interioris admissionis*, appellat. Hinc etiam admissionales amici, & admissionis officium

{ Sexcenta	26250 lib.
{ Quadringenta	17500 lib.
{ Ducenta	8750 lib.

5. *Græcorum*] Hos & eorum linguam magno in contemptu habitam à Tiberio notat Casaubonus; unde quamvis in Comitatu principum virorum Græci semper fuerint, iique ut plurimum literati homines & Philosophi, ut supra in Julio cap. 48. notatum est; satius tamen videtur id intelligere de contemptis illis amicis quos parasitorum instar habebat, non vero de iis duntaxat, qui natione Græci forent. Hinc pater ferri non posse lectionem quam in uno ex suis codicibus Torrentius viderat, & Turnebus asserere voluerat; *gratorum* scilicet, quod certe ipsa hujus loci lectione refellitur.

CAPUT XLVII.

PRINCEPS neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ sola susceperat, ¹ Augusti templum, restitutionemque ² Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit: neque spectacula omnino ³ edidit; & iis, quæ ab aliquo ederentur, rarissime interfuit, ne quid ³ exposceretur, utique postquam comædum Actium coactus est manumittere.

mittere. Paucorum Senatorum inopia sustentata, ne pluribus opem ferret, negavit se aliis subventurum, nisi Senatui justas necessitatum causas probassent. Quo peracto, plerosque modestia & pudore deterruit: in quibus Hortalum Q. ⁴ Hortensii oratoris nepotem, qui permodica re familiari, ⁵ auctore Augusto, ⁶ quatuor liberos tulerat.

NOTA.

1. *Augusti Templum*] Tacitus lib. 5. An-
nal. dicit opera hæc ab eo perfecta, sed vel
propter senectutem vel ambitionis contem-
ptum minime dedicata. De eo autem Au-
gusti Templo, quod Romæ foret, intelli-
gendum videtur, cum aliud Nolæ dedica-
set, ut paulo supra cap. 40.

2. *Pompeiani theatri*] In Augusto c. 31.

3. *Exposceretur*] Hoc est, Ne quid po-
pulus a se peteret, quod recusare pudor
non pateretur, ut manumissionis illius exem-
plum satis innuit: ex quo etiam patet Co-
mædos & servis fuisse quemadmodum &
Pictores, & etiam Medicos, ut supra in
Julio cap. 4. notatum.

4. *Hortensii*] Celeberrimi illius Orato-
ris, quem diu Cassarum Regem in Foro
fuisse dicit Asconius, donec Ciceroni pal-
ma illa cedere coactus est, unoque illo vixit
inferior.

5. *Auctore Augusto*] Tunc verosimilli-
me cum Papiam Legem de maritandis or-
dinibus suavit Augustus, cunctosque ad
conjugium adhortatus est. Supra in Augu-
sto cap. 34.

6. *Quatuor liberos*] Quare beneficiis
Principis tanto dignior erat, quod tres li-
beros habentibus competeabant Legis im-
munitates, si ausus esset inopiam in Senatu
profiteri.

CAPUT XLVIII.

PUBLICÆ munificentiam his omnino exhibuit: ¹ proposito millies
Hs. gratuito in triennii tempus; & rursus quibusdam ² dominis
Insularum, quæ in monte Cœlio deflagrant, pretio restituto. ³ Quo-
rum alterum magna difficultate nummaria populo auxilium flagitante
10 coactus est facere, cum per Senatusconsultum sanxisset, ut fœneratores
duas patrimonii partes ⁴ in solo collocarent, debitores totidem æris
alieni statim solverent; nec res expediretur: ⁵ alterum ad mitigandam
temporum atrocitatem. Quod tamen beneficium tanti æstimavit, ut
montem Cœlium, appellatione mutata, vocari ⁶ Augustum jussit.
15 Militi post duplicata ex Augusti ⁷ Testamento legata nihil umquam
largitus est, præterquam ⁸ singula millia denariorum prætorianis, quod
Sejano se non accommodassent; & quædam munera ⁹ Syriacis legio-
nibus, quod solæ nullam Sejani imaginem inter signa coluissent; atque
etiam ¹⁰ missiones veteranorum rarissimas fecit, ex senio mortem, ex
20 morte ¹¹ compendium captans. Ne provincias quidem ulla liberalitate
sublevavit; excepta Asia, disjectis terræ motu ¹² civitatibus.

NOTA.

1. *Millies*] 4375000 lib. Tacitus quo-
que auctor est hanc summam per mensas
jussisse distribui, ut egentibus mutuo sine
fœnore concederetur. Quod & de bonis
damnatorum ab Augusto factum supra di-
xit. cap. 41.

2. *Dominis insularum*] De his supra in
Julio cap. 41. In damno illo sarciendo mil-
lies etiam a Tiberio donatum tradunt Dio
& Tacitus, sed ille in assignanda causâ, a
Tacito una & Suetonio dissentit; Tiberis
enim exundatione eversa refert ædificia;
O. O.

nisi si utroque illo modo, deflagratione scilicet & exundatione, gemina clades contigerit.

3. *Quorum alterum*] Pecuniam scilicet mutuaticam, quam sine fœnore præbere coactus est, quod ipsius decreta pecuniarum defectu non expedirentur.

4. *In solo*] Hoc est, in prædiis coëmendis. Qui loquendi modus Jurisconsultorum est; his enim res immobiles, dicuntur res soli, quasi quæ solo inhærent, ut domus, agri, fundi, &c. quorum pretium augetur fœnore imminuto, ut supra in Augusto cap. 41.

5. *Alterum*] Hoc est pretium Insularum, cæteroquin multis exitio futura erat clades illa.

6. *Augustum*] Tacitus lib. 4. Annalium, de Senatus Sententiæ sic appellatum scribit; sed cum Tiberio volente factum sit, ideo Senatus nulla mentio apud Suetonium.

7. *Testamento*] Quo quid singulis datum esset supra vide in Augusto cap. 101. Beroaldus & Sabellicus legunt *duplicata*; quod Suetonius duplicationis illius alibi non meminerit; sed eam ex Taciti Annal. 1. colligere est.

8. *Singula millia denariorum*] Denarius, ut supra in Julio cap. 4. notatum est,

quatuor sestertiis æquivalet: qua ratione quaterna millia nummum hîc intelligenda sunt, nostræ vero monetæ 175 lib. quam summam singulis Prætorianis Tiberius largitus est. Cum igitur novem Prætorianorum cohortes circa se Augustus habuerit, si tot milites singulis Prætorianorum cohortibus assignaveris, quot in Legionariis cohortibus erant, scilicet 420, erit illius donativi summa 654500 lib. Tanta enim exurgit multiplicato per 175 hominum numero, qui ratione posita 3780 fuerint: tot enim reperias, si 420 per 9 multiplicaveris.

9. *Syriacis*] Romanas intelligit, quæ in Syria militabant. De Sejano & ejus seditione mox plura.

10. *Missiones*] De his supra in Julio cap. 7. & Augusto cap. 49. & de illarum commodis, infra Calig. cap. 44.

11. *Compendium*] Hoc est, lucrum: præmia enim veteranis danda, si missi fuissent, lucrabatur.

12. *Civitatibus*] Plinius lib. 2. cap. 84. auctor est tempore Tiberii contigisse terræ motum, post hominum memoriam maximum, quo una nocte duodecim Asiæ civitates prostratæ sint.

CAPUT XLIX.

PROCEDENTE mox tempore, etiam ad rapinas convertit animum. Sat constat, ¹ Cn. Lentulum augurem, cui census maximus fuerit, metu & angore ad fastidium vitæ ab eo actum, & ut ne quo nisi ipso herede moreretur. Condemnatam & generosissimam fœminam Lepidam, ² in gratiam Quirini consularis prædivitis, & ³ orbi, qui dimissam eam e matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat: præterea Galliarum & Hispaniarum, Syriæque & Græciæ Principes confiscatos, ob tam leve ac tam impudens calumniarum genus: ut quibusdam non aliud sit objectum, quam quod ⁴ partem rei familiaris in pecunia haberent. Plurimis etiam civitatibus & privatis veteres immunitates & ⁵ jus metallorum ac ⁶ vectigalium ademta. Sed & ⁷ Vononem Regem Parthorum, qui pulsus a suis, quasi in fidem Populi Romani cum ingenti gaza ⁸ Antiochiam se receperat, spoliatum perfidia & occisum.

NOTÆ.

1. *Cn. Lentulum*] Seneca lib. 2. de Beneficiis cap. 27. *Cneus Lentulus augur divitiarum maximum exemplum quater milies sestertium suum vidit*, id est 17500000

lib. quibus tantis bonis cumulatus ab Augusto nec contentus fuerat.

2. *Quirini*] Hujus probabile est mentionem fieri a D. Luca cap. 2. v. 2. Evan-

gellii, atque etiam a Josepho lib. 17. in ipso fine, & lib. 18. cap. 1. & sequentibus.

3. *Orbi*] Hujusmodi hominum liberis carentium auctoritas erat magna Romæ tunc temporis; multi namque hereditatis obtinendæ spe, illis adulabantur. Seneca lib. de Consolatione ad Marciam cap. 19. *In civitate nostra plus gratia orbitas confert, quam eripit; adeoque, senectutem solitudo qua solebat destruere, ad potentiam ducit, ut quidam odia filiorum simulent, & liberos ejurent, & orbitatem manu faciant, &c.* De quibus plura passim apud Auctores præsertim Satyricos, qui hereditas multis insectantur.

4. *Partem rei familiaris in pecunia haberent*] Hoc est, quod duas bonorum suorum partes in solo non collocassent, contra Senatusconsultum de quo modo capite proxime præcedenti, maximam fortasse præsentis pecuniæ summam servantes, quod nolebat suspiciosus ille Princeps, metu novitatum, ad quas ipsa præsertim efficax est. Certe satius videtur locum hunc sic intelligere, quam ad veterem illam Legem qua

auctore Dione lib. 41. definitus olim fuerit habendæ pecuniæ modus, & abolitam restituerit Cæsar, vetans ne quis in auro argentove plusquam sexaginta sestertiis possideret.

5. *Fus metallorum*] Quibusdam civitatibus, Hispanicis præsertim, licebat fodere sibi metalla, unde magni illis proventus: metallis enim adeo ferax erat Hispania, ut Gallæciam, Lusitaniam, & Asturiam, vicina millia pondo auri præstitisse quidam tradiderint, auctore Plinio lib. 33. cap. 4.

6. *Vectigalium*] Supra in Augusto c. 46. & 92.

7. *Vononem*] Hujus meminere Josephus lib. 18. cap. 4. & Tacitus lib. 2. ubi historiam hanc aliter narrat, & culpa Tiberium absolvit.

8. *Antiochiam*] Appianus in Syriacis auctor est Nicanorem condidisse sexdecim Urbes hujus nominis. Verosimile est hinc intelligi splendidissimam illam, quæ Syriæ quondam caput fuit. Vetus nomen apud Europæos retinuit, apud Turcas dicitur *Antachio*.

CAPUT L.

ODIUM adversus necessitudines, in Druso primum fratre detexit: prodita ejus epistola, qua secum de cogendo ad ¹ restituendam libertatem Augusto agebat: deinde & in reliquis. ² Juliæ uxori tantum abfuit, ut relegatæ, quod minimum est, officii aut humanitatis aliquid impertiret, ut ex constitutione patris uno ³ oppido clausam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit; sed & peculio concessa a patre præbitisque ⁴ annuis fraudavit, per speciem ⁵ publici juris, quod nihil de his Augustus Testamento cavisset. Matrem Liviam gravatus, velut partes sibi æquas potentiæ vindicantem, & congressum ejus assiduum vitavit; & longiores secretioresque sermones, ne ejus consiliis, quibus tantum interdum & ⁶ ægre uti solebat, regi videretur. Tulit etiam perindigne actum a Senatu, ut titulis suis quasi Augusti, ita & Livie filius adjiceretur. Quare non ⁷ Parentem Patriæ appellari, non ullum ⁸ insignem honorem recipere publice passus est. ¹⁵ Sed & frequenter admonuit, quod non majoribus, nec fœmine ⁹ convenientibus negotiis abstineret: præcipue ut animadvertit incendio juxta ædem Vestæ & ipsam intervenisse; populumque & milites, quo enixius opem ferrent adhortatam, sicut sub marito solita esset.

NOTÆ.

1. *Restituendam libertatem*] Suetonius infra Claudii cap. 1. & Tacitus, idem agitalle tradunt.

2. *Julia*] Cohære non videtur hic locus cum eo quod supra cap. 11. de Tiberii erga Juliam officiis retulit, nisi fortasse suspiceris, id eo consilio tunc temporis a Tiberio factum, ut hac specie moderationis, aut reverentiæ, Augustum sibi remereretur.

3. *Oppido*] Rheginorum scilicet, ut supra in Augusto cap. 65.

4. *Annus*] Annua dicuntur pecuniæ singulis annis in alicujus alimoniam pendendæ.

5. *Publici juris*] Quasi violanda fuisset tali pensione, defuncti voluntas, noluisse.

que Augustus præberi, siquidem præbendum non jusserat.

6. *Ægre*] Alii legunt *egere*.

7. *Parentem patriæ*] Tacitus: *Multa patrum & in Augustam adulatio, alii Parentem, alii Matrem Patriæ appellandam; plerique ut nomini Caesaris ascriberetur, JULIÆ FILIUS, censebant. Quin & in antiquis nummis legitur ineptus hic titulus, JULIA AUGUSTA GENITRIX ORBIS.*

8. *Insignem honorem recipere publice passus est*] Quin & mortuæ delatos honores per modestiæ speciem Senatum minuere jussit, ut idem Tacitus lib. 5.

9. *Convenientibus*] Qualia sunt publica negotia, a quorum tractatione scæminas arcent Leges.

CAPUT LI.

DE HINC ad simultatem usque processit, hac ut ferunt de causâ: Instanti sæpius, ut civitate donatum in ¹ decurias allegeret, negavit alia se conditione allecturum, quam si pateretur adscribi ² albo, *extortum id sibi a matre.* At illa commota, veteres quosdam ad se Augusti ³ codicillos de acerbitate & intolerantia morum ejus e ⁴ sacratio protulit, atque recitavit. Hos & custoditos tamdiu, & exprobratos tam infeste, adeo graviter tulit, ut quidam putent inter causas secessus hanc ei vel præcipuam fuisse. ⁵ Toto quidem triennio, quo vivente matre abfuit, semel omnino eam, nec amplius quam uno die, ac paucissimis vidit horis: ac mox neque ægræ adesse curavit, defunctamque, ⁶ & dum adventus sui spem facit, complurium dierum mora, corrupto demum & tabido corpore funeratam prohibuit ⁷ consecrari; quasi id ipsa mandasset. Testamentum quoque ejus pro irrito habuit, omnesque amicitias & familiaritates, etiam quibus ea funeris curam moriens demandarat, intra breve tempus afflixit; uno ex his equestri ordinis viro & in ⁸ antliam condemnato.

NOTÆ.

1. *Decuria*] Judicium de quibus supra cap. 41. & Aug. cap. 29. & 32.

2. *Albo*] Album erat tabula, qua Judicium, sive aliorum quorumvis album erat, nomina descripta proponebantur. Hinc toties apud Jurisconsultos albi mentio, v. g. *de albo corrupto*: multabatur enim qui illud corrupisset aut quoquomodo vitiaisset. De albo Pontificis Maximi jam supra quædam in Julio cap. 40.

3. *Codicillos*] Aldus Manutius de Codi-

cillis hoc habet. Dicti sunt a codicibus, id est arborum libris: plures enim ligneæ tabellæ glutino jungebantur, item ut junguntur hodie nostri libri. Sed antequam in arborum libris, palmarum in foliis esse scriptum Plinius auctor est, lib. 13. cap. 11. ubi pugillaria significat codicillos esse, id est tabellas cerâ illitas, in quibus pungeredo, stylo impresso scriberetur, unde pugillaris nomen. Verum etsi ante chartam fuere, post eandem tamen inventam man-

Sere codicilli, commodi scilicet causa, quoniam ubi charta & atramentum non adesset, ut in itinere, in cœna, in Senatu, codicilli stylo scripti mittebantur. Notatis Guillandum pro *palmarum* in loco Plinii mox laudato legere *malvarum*, quod & in *malvarum* foliis aliquando scriptum sit: quod indicant versus quos ipse ex Isidoro adducit:

*Hac tibi Aratais multum invigilata
lucernis*

*Carmina, quæ ignes novimus ærios:
Levis in aridulo malva descripta li-
bello,*

Prusiaca vexi munera navicula.

De quibus plura idem Plinius capite sequenti.

4. *Sacrario*] De Larario Torrentius explicat, de quo in Augusto cap. 7. Alii de peculiari quadam ædium parte Augusto consecrata, in qua ejus imaginem haberet, & ipsum coleret, reconditis ibidem pretiosissimis quibusque sibi ab Augusto relictis.

5. *Toto quidem triennio*] Quidam legébant *biennio*: quod non nisi paulo plus quam biennium intercesserit; unde Torrentius *toto* liberaliter dictum ait, non exacte ad verum. Certe in Memmiano & Vitterbiensi codicibus Casaubonus legit *triennio*; quod credibile sit, aut in Fastis, aut in Suetonio errorem subesse: hujus enim Auctoris exactissimæ diligentiae repugnare videtur, quod totum dixerit trien-

nium, si hoc non nisi paucis mensibus inceptum credidisset.

6. *Consecrari*] Ut de Julio cap. 88. & Augusto cap. 101. a Claudio consecrata postmodum fuit, infra in Claudio cap. 11. & Dione lib. 60.

7. *Antliam*] Alii legunt *Anticyram*, ut intelligatur Eques ille in Insulas condemnatus, quod vulgare fuit hac ætate supplicium. Sed quia ut insolitum quid affertur, ideo prior lectio servata est. Antlia porro erat machina hauriendæ aquæ comparata, qua pedum nisu & agitatione aquæ tollerentur per modiolos atque haustia, qualem memorat Martialis lib. 9. Epig. 19.

*Sed de valle brevi quas det sitientibus
hortis,*

Curva laboratas antlia tollit aquas. Et clare Artemidorus lib. 1. cap. 50. ubi de quodam loquitur, qui cum somniasset, se omni corpore immoto, pedibus duntaxat laborare moverique, neque tamen hilum progredi, evenit ut in antliam damnaretur: exhaustis autem hoc usu venit, ut pedes ambulantium instar moveant; maneat tamen in eodem loco. Quæ ipsa ferme sunt Artemidori verba latine reddita. De quo & Lipsius lib. 2. Electorum cap. 15. Haurienda autem hæc aqua vel ex metallorum fodinis, vel lapidum intelligi potest, aut etiam e navis sentina, quomodo apud nos damnantur ad remiges. Unde nec omnino rejicienda Græphii lectio *latomiam*, & Be- roaldi.

CAPUT LII.

FILIORUM neque naturalem Drusum, neque adoptivum Germanicum patria caritate dilexit. Alterius vitiis infensus: nam Drusus animi fluxioris, remissiorisque vitæ erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus est: sed tantum non statim a funere ad negotiorum consuetudinem rediit, ¹ justitio longiore inhibito. Quin & ² Iliensium legatis paullo serius consolantibus, quasi oblitterata jam doloris memoria irridens: *Se quoque respondit vicem eorum dolere, quod egregium civem* ³ *Hectorem amisissent.* Germanico usque adeo obtrectavit, ut & præclara facta ejus pro supervacuis elevaret; & gloriosissimas victorias, ceu damnosas Reipublicæ increparet. Quod vero Alexandriam propter immensam & repentinam ⁴ famem inconsulto se adisset, questus est in Senatu. Etiam causa mortis fuisse ei per Cn. ⁵ Pisonem legatum Syriæ creditur: quem mox hujus criminis reum putant quidam mandata prolaturum, nisi ⁶ ea secreta obstarent. Per quæ multifariam ⁷ increpi-

tum, & per noctes celeberrime acclamatum est, *Redde Germanicum*. Quam suspicionem confirmavit ipse postea: ⁸ conjuge etiam ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis.

NOTÆ.

1. *Justitio*] Justitium Gellio lib. 20. cap. 1. est quasi juris interstitio, aut juris statio; tunc enim publica negotia cessabant, propter luctum publicum, unde in Reipublicæ calamitatibus indici solitum est. Lucanus:

Clausaque justitio tristi fora, &c.

Et plura Livius.

2. *Iliensium*] Trojanorum. Sed duplex fuit Ilium; scilicet vetus, cujus nullæ etiam Tiberii temporibus reliquæ, ut auctor est Strabo lib. 13. & novum de quo plura idem Auctor. Hodie vetus nomen retinens *Troja*, teste Sophiano.

3. *Hectorem*] Qui mille annis ante occisus fuerat. Tardam illorum consolationem ridet.

4. *Famem*] Quæ Romam vexabat, quô

præcipuam ex Ægypto annonam inveni solitam fuisse jam supra notatum est in Julio cap. 35. &c.

5. *Pisonem*] De quo supra cap. 42.

6. *Ea secreta*] Casaubonus legendum censet, *nisi ea secreto*: & Torrentius ex uno codice in quo reperit etiam, *secreto suspicatur sic phrasim ordinandam esse, ni Sejanus secreto obstaret*. Quod & Taciti Historiæ maxime conveniat.

7. *Incepitum*] Alii *inscriptum*. Quod & potest; statuis enim & aliis etiam locis convitia adscribebant, ut ex Julii cap. 80. colligas.

8. *Conjuge & liberis*] De quibus libro sequente plura.

CAPUT LIII.

NURUM ¹ Agrippinam, post mortem mariti, liberius quiddam questam, manu apprehendit: Græcoque versu, ² *Si non dominaris*, inquit, *filiola, injuriam te accipere existimas?* Nec ullo mox sermone dignatus est. Quondam vero inter cœnam porrecta a se poma gustare non ausam, etiam vocare desit, simulans; se veneni crimine accersitum: cum ³ præstructum utrumque consulto esset, ut & ipse tentandi gratia offerret, & illa quasi certissimum exitium caveret. Novissime calumniatus, modo ad ⁴ statuum Augusti, modo ⁵ ad exercitus confugere velle, ⁶ Pandatariam relegavit: convitiantique oculum per centurionem verberibus excussit. Rursus mori inedia destinanti, per vim ore diducto, infulciri cibum jussit. Sed & perseverantem, atque ita absumptam, criminossime insectatus est, cum diem quoque natalem ejus inter ⁷ nefastos referendum suasset. ⁸ Imputavit etiam, quod non laqueo strangulatam in ⁹ Gemonias abjecerit: proque tali clementia interponi decretum passus est, quo sibi gratiæ agerentur, & Capitolino Jovi donum ex auro sacraretur.

NOTÆ.

1. *Agrippinam*] Agrippa genitam & Julia, quæ postmodum Tiberii uxor fuerat, supra cap. 7. & ab Augusto relegata, supra cap. 11. & in Augusto. Ideo Tiberi nurum, quia Germanico ejus filio adoptivo, ut capite præcedenti, nupta.

2. *Si non dominaris*] Tacitus quoque, *corruptam Græco versu, ideo ladi quia non regnaret*. Sed quis ille versus, cujusque Poëtæ, ignoratur.

3. *Præstructum*] Sejanus has insidias Agrippinæ struxerat. Vide Tacit. 4. Annal.

4. *Statuam Augusti*] Huc cum servi præsertim confugerent, tali facto dominationem ipsi Tiberio exprobrare visa fuisset; quanquam ingenui quoque ad statuas confugerent, ut de Antonii Triumviri filio in Augusto cap. 17. notatum est.

5. *Ad exercitus*] Quasi illos adversus Tiberium concitatura, utpote quibus gratissima erat, tum sui tum Germanici conjugis causa, ut constat ex Tacito Annal. lib. 1. & 2.

6. *Pandatariam*] Quo mater ejus missa fuerat, supra in Augusto cap. 65.

7. *Nefastos*] Atros & ominosos, ut patet, quamvis improprie si Gellium audias lib. 4. cap. 9. *Religiosi enim dies dicuntur tristi omine infames, impeditique; in quibus & res divinas facere, & rem quampiam novam exordiri temperandum est.* Quos multi-

tudo imperitorum prave & perperam nefastos appellant.

8. *Imputavit*] Hoc est, beneficii instar haberi voluit. Quo sensu Juven. Sat. 5.

tamen imputat hunc rex:

Et quamvis rarum; tamen imputat, &c. Notat Casaubonus huic Auctori, ac insuper Tacito, Juvenali, Plinio, Quintiliano, aliisque Scriptoribus inferioris ævi, *imputare* idem esse, ac *postulare* ut aliquid sibi gratia loco apponatur.

9. *Gemonias*] Gemoniæ scalæ erant ad quas corpora damnatorum trahebantur, inde mittenda in præceps quod, quemadmodum & strangulari, & unco trahi tam dedecorosum erat, quam quod maxime. Hinc Gemonias a gemitibus dictas volunt, de quibus adhuc infra.

CAPUT LIV.

CUM ex Germanico tres nepotes, Neronem & Drusum & Cæium, Cæsar¹ Druso unum² Tiberium haberet, destitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filiis, Neronem & Drusum P. C. commendavit: diemque utriusque³ tyrocinii, ⁴ congiario plebi dato, celebravit. Sed ut comperit, ⁵ ineunte anno, pro eorum quoque salute publice vota suscepta: egit cum Senatu, *Non debere talia premia tribui, nisi expertis & ætate provectis*: atque ex eo, patefacta interiore animi sua nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: variaque fraude inductos, ut & concitarentur ad convitia & concitati perderentur, accusavit per literas, amarissime congestis etiam probris, & ⁶ judicatos hostes fame necavit: Neronem, in insula ⁷ Pontia: Drusum, in ima parte Palatii. Putant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quasi ex Senatus auctoritate missus, ⁸ laqueos & uncas ostentaret: Druso autem adeo alimenta subducta, ut ⁹ tomentum e ¹⁰ culcitra ¹¹ tentaverit mandere: amborum sic ¹² reliquiis dispersis, ut vix quandoque colligi possent.

NOTÆ.

1. *Druso*] Naturali filio. Cap. 52.

2. *Tiberium*] Qui postea Caligulæ jussu periit. Lib. sequente cap. 23.

3. *Tyrocinii*] Forensis scilicet, de quo supra in Augusto cap. 26. & supra hoc eodem, &c.

4. *Congiario*] Quid sit, in Cæsare cap. 27. & alibi.

5. *Ineunte anno*] Calendis nempe Januariis, quo die pro Imperatorum salute vota suscipi moris erat.

6. *Judicatos hostes*] Reipublicæ scilicet, ut de Antonio supra in Augusto cap. 16.

7. *Pontia*] Duplex in mari Tyrrheno hujus nominis Insula: altera in Sinu Formiano, qui hodie *Golfo di Gaeta*. Altera ante Veliam Lucaniæ urbem, etiam hodie *Ponza*. De priori videtur intelligendus hic locus, utpote in quam cives damnati deportarentur.

8. *Laqueos & uncas*] Carnificina instrumenta, illi ad strangulandum, hi ad tra-

hendum ignominiose corpus in Gemonias, v.g. ut capite proxime præcedenti, & infra cap. 75.

9. *Tomentum*] Farcimen est quo implentur culcitæ, divitum quidem ex lana alba, unde leuconicum dicebatur; pauperum vero ex concisis arundinibus, quod stramentum plebeiorum, & tomentum Circense dicebatur, quia in Circo sternebatur ab egenis ad acquiescendum. Martialis Apophoret. Epig. 160.

Tomentum concisa palus Circense vocatur,

Hac pro leuconico stramina pauper emit.

Ubi alii legunt *pro lingonico*.

10. *Culcitra*] Ab inculcando dictam ait Varro, quia tomentum in ea inculcabatur, aut simile quid.

11. *Tentaverit*] Tacitus Auctor est, non tentasse modo, sed & novem diebus hoc cibo sustentatum. Simile quid de Cæsarianis militibus narrat in Bruto Plutarchus, & de Persis Eleunte obsessis Herodotus.

12. *Reliquiis dispersis*] Quod ultimum est Tyrannorum in eos quos oderant, crudelitatis argumentum. Unde Ovidius in fine librorum de Ponto:

*Ergo summotum patria proscindere livor
Desine, neu cineres sparge cruento meos.*

C A P U T L V .

SUPER veteres amicos ac familiares, viginti sibi e numero principum civitatis depoposcerat, velut ¹ consiliarios in negotiis publicis. Horum omnium vix duos aut tres incolumes præstitit: cæteros, alium alia de causa perculit. Inter quos cum plurimorum clade ² Ælium Sejanum, quem ad summam potentiam, non tam benevolentia provexerat, quam ut esset cujus ministerio ac fraudibus liberos Germanici circumveniret: nepotemque suum ex Druso filium naturalem ad successionem Imperii confirmaret.

N O T A .

1. *Consiliarios*] Augusti exemplo, supra in Augusto cap. 35.

2. *Ælium Sejanum*] Hunc tam offendisse quam amasse periculosum fuit, ut ait Seneca Epist. 55 quippe qui dum posset apud Tiberium omnia, quos voluit, ad libitum evexit, depressit, oppressit; damnati autem & occisi amicos fere omnes, idem Tiberius interfecit. Hunc affectati reum Imperii Senatus tam cupide condemna-

vit, & punivit, ut ne ejus quidem filix pepercerit, patet ex Tacito Annal. 5. ubi horrenda prorsus animadvertendi ratio de qua etiam infra cap. 61. *Quo die illum Senatus deduxerat, populus in frusta divisus in quem quidquid congeri poterat, dii hominesque contulerant, ex eo nihil superfuit quod carnifex traheret, &c.* Seneca lib. de Tranquillitate vitæ cap. 11. De eo videbis plura apud Tacitum Annal. 4, & 5. &c.

C A P U T L V I .

NIHIL lenior in convictores ¹ Græculos, quibus vel maxime acquiescebat. Zenonem quemdam exquisitius sermocinantem, cum interrogasset, *quanam illa tam molesta* ² *dialectos* esset; & ille respondisset, ³ *Doridem*; relegavit ⁴ Cinariam: existimans exprobratum sibi veterem secessum: quod Dorice Rhodii loquantur. Item cum soleret ex lectione quotidiana quæstiones ⁵ super cœnam proponere: comperissetque, Seleucum Grammaticum a ministris suis perquirere quos quoque tempore tractaret auctores, atque ita præparatum venire: primum a contubernio removit, deinde etiam ad mortem compulit.

N O T A .

NOTÆ.

1. *Graculos*] Literatos illos homines de quibus supra cap. 46. sic per contemptum appellati sunt, quia tunc temporis Romæ plures erant e Græcia advenæ parasitantes, victumque adulationibus quæritantes, contra quos tot Juvenalis convitia Sat. 3.

Graculus esuriens in cælum jussus, ibit, &c.

2. *Dialectos*] Loquendi ratio seu idioma, apud Græcos quadruplex est.

3. *Doridem*] Dorica dialectus ima est e quatuor, quarum omnium originem, quique populi his uterentur Strabo narrat diligenter lib. 14. ubi & Rhodios origine Doricos extitisse notaveris.

4. *Cinariam*] Insula est maris Ægei una ex Cycladibus; vel, ut aliis placet, *Sporadibus*; hodie *Zenara*.

5. *Super cœnam*] Inter cœnandum. Vide supra in Julio cap. 87. & Augusto cap. 77.

CAPUT LVII.

SÆVA ac ¹ lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus ² Gadareus rhetoricæ præceptor & perspexisse primus sagaciter, & assimilasse aptissime visus est: subinde in ³ objurgando appellans eum, *πρόν ἄμυν πεφυραμένον*. Sed aliquanto magis in Principe eluxit: etiam inter initia, cum adhuc favorem hominum moderationis simulatione captaret. ⁴ Scurram, qui prætereunte funere elato mortuo mandarat ut nuntiaret Augusto, *nondum reddi* ⁵ *legata, qua plebi reliquisset*, attractum ad se, recipere debitum ducique ad supplicium imperavit, & patri suo verum referre. Nec multo post in Senatu Pompeio cuidam, Equiti Romano, quiddam perneganti, dum vincula minatur, affirmavit fore *ut ex Pompeio Pompeianus fieret*: acerba cavillatione simul hominis nomen incessens, veterumque ⁶ partium fortunam.

NOTÆ.

1. *Lenta*] Suspiciatur Casaubonus legendum esse *truculenta*, sed repugnant codices & ipsa Auctoris brevitates; cui accedit etiam quod apprime cohæret cum iis quæ supra dicta sunt de illo, cap. 21. ac de lentitudine illa intelligendum non quæ irasci quodammodo nesciat, sed quæ veluti sopita quædam ira est, quam Seneca lib. de Ira manu sævam, verbis parciolem esse dicit, de qua Cicero lib. 1. ad Atticum Epist. 11. *Nil ego illo impudentius, astutius, lentius, novi*. Hujus vitii comparatione virtus dicitur ira illa, quæ se statim promittit; unde Cicero 1. de Legibus, bonorum virorum esse dicit admodum irasci. Et ad Atticum, *Irritabiles esse animos optimorum sæpe hominum & eosdem placabiles*, &c.

2. *Gadareus*] Oriundus Gadara aut Gadaribus, aut etiam Gadora ex urbe Palestine, etiam hodie *Gadara* sed excisa. Celebris ille fuit, ut patet ex Quintiliani lib. 3. ubi dicitur Tiberius illum audisse Rhodi, cum in eam Insulam secessisset.

3. *Objurgando*] Verbum hoc persuaserit Theodorum illum, aut alium esse ab eo cujus meminit Quintilianus loco citato; aut Tiberium ab eo jam inde ab adolescentia edoctum; quis enim eum, consularem, tot bellorum ducem, ac Tribunitiæ potestatis virum a Rhetore credat objurgandum? Tunc enim Tiberius functus erat his honoribus cum Rhodum secessisset. Certe Sophista ille de quo supra cap. 11. pœnas dedit promptissimas, qui ausus esset illi etiam inter disputandum convitiari.

4. *Scurram*] Dicacem hominem significat, ridiculisque, haud salva personarum dignitate, verbis incessentem, quos Latinitas promiscue cum mimis & histrionibus usurpat, quales etiam fuisse in funeribus colligas ex cap. 19. Vespasiani.

5. *Legata*] Quæ plebi jussu erat eroganda, supra in Augusto cap. 101.

6. *Partium*] Pompeianarum scilicet quas Julius acie Pharsalica profligarat.

CAPUT LVIII.

SUB idem tempus, consulente Prætorē, an ¹ iudicia maiestatis, cogi
 Suberet, exercendas esse Leges respondit, & atrocissime exercuit.
 Statuæ quidam Augusti caput demserat, ut ² alterius imponeret. Acta
 res in Senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæsitā est. Dam-
 nato reo, paulatim hoc ³ genus calumniæ eo processit, ut hæc quo-
 que capitalia essent: circa Augusti simulacrum ⁴ servum cecidisse:
⁵ vestimenta mutasse: nummo vel anulo ⁶ effigiem impressam, ⁷ la-
 trinæ aut lupanari intulisse, dictum ullum factumve ejus existimatione
 aliqua læsisse. Perit denique & is qui honores in colonia sua ⁸ eodem
¹⁰ die decerni sibi passus est, quo decreti & Augusto olim erant.

NOTÆ.

1. *Judicia maiestatis*] Quid sint, supra
 cap. 2. & de voce cogi, in Augusto cap. 36.

2. *Alterius*] Ipsi Tiberii. A Granio
 Marcello factum id narrat Tacitus 1. An-
 naliū. Sed cur ideo sic Tiberius exarsit?
 Quia nimirum, ut ait Lipsius ad locum Ta-
 citi, solebant Tyrannos ea ignominia affi-
 cere, videbaturque occulte Granius dam-
 nasse Augustum quasi talem. Hieronymus
 in Prophetam Habacuc cap. 4. *Cum Ty-
 rannus detruncatur, imagines quoque ejus
 deponuntur, & statua, & vultu tantummodo
 commutato, ablatoque capite, ejus facies qui
 vicerit, superponitur.* Quod sæpe tempori-
 bus illis factitatum constat, Calig. infra
 cap. 22. Capita mutabant & titulos, ac
 quandoque titulos tantum, remanentibus
 capitibus. Quod ex Pausania in Atticis, Co-
 rinthiacis colligere est, ut & ex Plinio non
 uno in loco.

3. *Genus calumniæ*] Calumniandi licen-
 tiam sub Tiberio. Notat etiam Tacitus lib.
 1. Annaliū, & Seneca lib. 3. de Beneficiis
 cap. 26. *Sub Tiberio Cæsare fuit accusandi
 frequens & pene publica rabies, qua omni
 civili bello gravius togatam civitatem con-
 fecit. Excipiebatur ebriorum sermo, simplicitas
 jocantium, nihil erat tutum, &c.*

4. *Servum*] His licebat ad statuas Prin-
 cipis tanquam ad asylum confugere; neque
 de illis tantum intelligendus hic locus, sed
 de iis omnibus qui inibi a quocumque cæsi
 forent.

5. *Vestimenta mutasse*] Hoc in loco sa-
 crato prohibitum, ut patet ex Valerio Ma-
 ximo lib. 2. *Manifestum igitur est tantum
 religionis sanguini & affinitati quantum*

*ipsis diis immortalibus tributum; quia inter
 ista tam sancta vincula, non magis quam in
 aliquo sacro loco nudare se, fas esse cre-
 debatur.* Quod & confirmat Plutarchus in
 Quæstionibus Romanis, & de re quavis
 inhonesta Arrianus lib. 2. cap. 8. Vestimen-
 torum hæc mutatio non male a Beroaldo
 refertur ad eos qui luxu, aliave quapiam
 de causa vestem interdum in foro muta-
 rent, instar illius Crispini de quo Martialis
 lib. 8. Epig. 48.

*Nescit cui dederit Tyriam Crispinus
 abollam.*

*Dum mutat cultus, induiturque
 novos.*

6. *Effigiem*] Exemplo est apud Senecam
 libro 3. de Beneficiis. Paulus vir Prætorius,
 quem Macro quidam turpissimus delator
 accusaturus erat, quod Tiberii imaginem
 gemma exsculptam habens, in convivio
 matulam sumpisset, ni servi accessisset in-
 dustria. Testis est etiam Philostratus dam-
 natum quemdam quod servum verberasset,
 qui forte denarium gerebat, quo efficta
 esset imago Cæsaris.

7. *Latrinam*] Varro libro 8. de Lingua
 Latina dicit, balneum domesticum ab An-
 tiquis *lavatrinam* appellatum, ac deinde
 brevitatis causa *latrinam*, & colluviaria
 etiam ac sordium receptacula sunt, ut patet
 ex ejusdem Auctoris libro 4. Erant & pu-
 blicæ latrinæ, quarum meminit Suetonius
 in Lucani vita.

8. *Eodem die*] Notandum quam solli-
 citus esset dierum observator. Tacitus enim
 libro 6. Annaliū, ubi de Agrippinæ mor-
 te, *Eodem die defunctam quo biennio ante*

Sejanus pœnas luisset, memoriaque id pro-
dendum addidit Cæsar. Quod certe supersti-
tiose observari ab ipso potuit, sed potius

consulto, ut religionis obtentu vulgi ani-
mos irretiret.

CAPUT LIX.

MULTA præterea, specie gravitatis ac morum corrigendorum,
sed & magis naturæ obtemperans, ita læve & atrociter factitavit,
ut nonnulli versiculis quoque & præsentia exprobrarent, & futura de-
nuntiarent malâ:

1 ^a 1 *Asper & immitis, breviter vis omnia dicam?*

Dispeream si ² *te mater amare potest.*

3 *Non es Eques. quare? non sunt tibi millia centum:*

Omnia si queras, & Rhodos exsilium est.

Aurea mutasti ⁴ *Saturni secula, Cæsar:*

10 *Incolumi nam te, ferrea semper erunt:*

Fastidit vinum, quia jam ⁵ *sitit iste cruorem:*

Tam bibit hunc avide, quam bibit ante ⁶ *merum.*

7 *Adspice felicem sibi, non tibi, Romule, Syllam:*

Et Marium, si vis, adspice, sed reducem.

14 *Nec non Antoni civilia bella moventis,*

Nec semel infectas adspice cade manus.

Et dic, Roma perit: ⁸ *regnabit sanguine multo,*

Ad regnum quisquis venit ab exsilio.

20 Quæ primo quasi ab impatientibus Romæ dominii, ac non tam ex
animi sententia, quam ⁹ bile & stomacho fingerentur, volebat accipi.
Dicebatque idemtidem, Oderint, dum probent. Deinde vera plane cer-
taque esse ipse fecit fidem.

INTERPRETATIO.

^a O acerbe & crudelis, visne ut paucis
referam cuncta? Peream si mater tua potest
te diligere. Non es Eques Romanus. Quid
ita? Quia non possides centum millia sester-
tiorum: si petis cuncta, Rhodos locus est
exilii tui. O Tiberi, invertisti atatem for-
tunatam: te enim salvo, semper erit infortu-
nata. Vinum despicit, quia hic sitit nunc
sanguinem; hunc potat iam libidinose, quam

ante potavit vinum purum. O Romule, in-
tuere Syllam felicem, sed sibi, non tibi: vide
quoque, si vis, Marium, sed illum qualis
erat cum reversus est. Intuere etiam manus
Antonii excitantis bellum civile, sæpe com-
maculatas occisionibus, & dic, Roma de-
struitur; ille dominabitur cum magnis cadi-
bus, quicumque evehitur ad dominationem,
post exilium.

NOTÆ.

1. *Asper & immitis, &c.*] Torrentius
existimat quatuor hæc priora disticha va-
riis singula temporibus edita fuisse, proinde
separari debere, cætera conjungi. Certe
diversam unumquodque sententiam conti-
net & explet.

2. *Te mater amare*] Tacitus Annal. 1.
Hunc quoque asperavere carmina incertis

auâtoribus vulgata in savitiam superbiamque
ejus, & discordem cum matre animum.

3. *Non es Eques*] Torrentius & ex eo
Schildius, censet hos versus referendos esse
ad ea tempora quibus Rhodi egerit, ex eo
quod addat, *non sunt tibi millia centum.*
Id enim, inquit, de eo dictum, qui in patris
sit potestate intelligo, &c. Verum id vide-

videtur stare neutiquam posse; tunc enim cum Rhodum navigavit, nullius in potestate constitutus erat; non patris naturalis qui occiderat, ut patet ex cap. 6. supra; non adoptivi, siquidem non nisi post reditum adoptatus est, ut supra cap. 15. ac proinde patremfamilias sui que juris fuisse fatendum; quis vero centum ei millia, quartam nempe census equestris partem, ut supra in Julio cap. 33. non fuisse crediderit. Quin etiam si juris alieni fuisse daretur, credibile tamen haud fuerit, & ipsum Equitem non fuisse, & centum millia non habuisse: Senatorum enim filii hoc ipso Equites erant, ut supra in Julio, & accuratius in Augusto cap. 38. notatum est: & peculio accepta multa retulerat, ut ex supradicto cap. 15. constat, & post tot adeptas dignitates, post tot bella prospere gesta; tam exiguum esse non potuit ejus castrense peculium, ut censum equestrem non æquaret, (in quodam enim codice Beroaldus legit *quater & non sunt tibi*, &c. quod multo melius mihi videtur) hoc autem peculium norunt omnes patriæ potestati non obnoxium. Reliquum est igitur, ut scripta dicantur post adeptum principatum carmina, iisque forte probum quoddam innui, quod, quia hac ætate compertum foret omnibus, prodere neglexerint historici, dum alius atque alius narrare rem ipsi plebeculæ notam, erubescit.

4. *Saturni secula*] Quibus, ut patet, imperium Augusti comparat: quod & Poëta innuit Eclog. 4. v. 6.

Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna.

ac deinde,

quo ferrea primum

Desinet ac toto surget gens aurea mundo.
Quid vero de quatuor mundi ætatibus fabulati sint antiqui, Hesiodus imprimis & Ovidius, nemo non novit.

5. *Siti*] Torrentius in optimo libro legit *bibit*.

6. *Merum*] Alludebat ad ea cognomina de quibus supra cap. 42.

7. *Aspice felicem*, &c.] Sylla de quo supra cap. 1. in Julio, cognominatus est felix: sed Romulum alloquens carminis Auctor, Syllam sibi uni felicem fuisse dicit, non illi, hoc est Urbi Romæ, utpote quam proscriptionum cædibus, & omnimoda crudelitate vastaverat. Horum quatuor hominum exemplis, tria hæc disticha probant quam periculosum sit, eum qui exularit, seu pulsus quondam fuerit, superiorem fieri. Quod de Sylla & Mario satis superque confirmant Plutarchus in Sylla, Livius, Florus, &c. Tiberii autem exilium fuit secessus ejus in Insulam Rhodum, supra cap. 14.

8. *Regnabit*, &c.] Hunc enim inimicitias contraxisse multas oportuit, quas postmodum crudeliter ulciscitur.

9. *Bile & stomacho*] Notum est utrumque pro indignatione accipi. Horatius Sat. 3. lib. 2. v. 140.

*tantum maledicit utrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, jussit quod
splendida bilis*, &c.

Terentius Eunuch. Act. 2. Scen. 3. v. 31.

*Id equidem adveniens tecum stomachus
chabar modo.*

Super hac re plura Torrentius ad Oden 13. lib. 1. Horatii, ubi hujus loquendi modi rationes investigat.

C A P U T L X.

1 **I**N paucis diebus quam Capreas attigit, piscatori, qui sibi secretum 2 agenti grandem 3 mulum inopinanter obtulerat, perfricari eodem pisce faciem jussit: territus, quod is a tergo insulæ per aspera & devia erepsisset ad se. Gratulanti autem inter pœnam, quod non & 4 locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset, locusta quoque lacerari os imperavit. Militem 5 prætorianum ob subreptum e viridario pavonem capite punit. In quodam itinere lætica qua vehebatur, vepribus impedita, 6 exploratorem viæ 7 primarum cohortium centurionem 8 stratum humi pene ad necem verberavit.

NOTÆ.

1. *In paucis diebus*] Insolens loquendi ratio pro *paucis diebus ex quo*. Simile quid ex Horatio Torrentius notat, *quinque diebus . . . nil erat in oculis*.

Sat. 3. lib. 1. vers. 17.

2. *Mullum*] Supra cap. 34.

3. *Locustam*] Aristoteles lib. 4. de Historia Animalium cap. 2. *καλαρίον* appellat, eorumque piscium qui molli crusta integuntur, primum genus facit. Plinius quoque lib. 9. cap. 30. & cap. 51. fragili & tenuiore crusta munitas esse locustas ait. De quo piscium genere plura ambo illi Auctores tum citatis locis, tum etiam aliis multis. Locustæ crusta licet tenuior, nulli tamen squamis longe erat asperior ac maiorem dolorem illatura: unde inter cruciatum ipse reficiebatur piscator, quod locustam quoque a se captam non attulisset.

4. *Prætorianum*] De Prætorianis, supra cap. 37.

5. *Exploratore*] Non in peregrinationibus modo, sed & in ipsa urbe, cum

præsertim irent ad balnea ejusmodi ministris usos notat ex Juliano Casaubonus.

6. *Primarum cohortium*] Lipsius lib. 2. Elect. cap. 17. legendum vult *prætorianarum*, quia nempe Prætorianæ cohortes Tiberium ubique comitabantur. Dissentit Torrentius, nec Scribæ errorem culpari posse putat, cum paulo supra de Prætorianis locutus fuerit. Certe Vegetius lib. 2. de Re Militari cap. 4. primam in legione cohortem fuisse diserte affirmat, eamque cæteris & nobiliorem & numerosiorem; unde & Milliaria dicta est, supra in Julio cap. 31. De Centurionibus in Julio cap. 68. Torrentius in vetustissimo libro legit *chortium*, ut veteres semper.

7. *Stratum humi*] Tacitus lib. 1. Annal. de iis qui vel securi percutiendi, vel fuste puniendi erant, idem narrat, humi nempe prostratos: Lipsius vero ad columnam quoque interdum alligatos notat libro 2. de Cruce cap. 4. Et de his plura Jurisconsulti ad L. 7. & 8. ff. de pœnis.

CAPUT LXI.

MOx in omne genus crudelitatis erupit, nunquam deficiente materia: cum primo matris, deinde nepotum & ¹ nurus, postremo ² Sejani familiares atque etiam notos persequeretur. Post cujus interitum vel sævissimus exstitit: quo maxime apparuit, non tam ipsum ³ Sejano concitari solitum, quam Sejanum quærenti occasiones subministrasse. Etsi ⁴ commentario, quem de vita sua summam breviterque composuit, ausus est scribere, *Sejanum se punisse, quod comperisset furere adversus Germanici liberos filii sui*: quorum ipse alterum suspecto jam, alterum oppresso demum Sejano interemit. Sigillatim crudeliter facta ⁵ ejus exsequi longum est: generatim velut exemplaria sævitiae enumerare sat erit. Nullus a pœna hominum cessavit dies: ne ⁶ religiosus quidem ac sacer. Animadversum in quosdam ⁷ ineunte anno novo, accusati damnatique multi cum liberis atque etiam uxoribus suis. Interdictum ne capite damnatos propinqui ⁸ lugerent: decreta accusatoribus ⁹ præcipua præmia, nonnumquam & testibus. Nemini delatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum simpliciumque verborum. Objectum est Poëtæ, quod in Tragœdia ¹⁰ Agamemnonem probris lacerasset: objectum & ¹¹ Historico, quod *Brutum Cassiumque ultimos Romanorum* dixisset: animadversum est statim in ¹² Auctores, scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos, etiam Augusto audiente recitata. Quibusdam custodiæ traditis, non modo studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis & colloquii usus.

Citati ad causam dicendam, partim se domi vulneraverunt, certi damnationis, & ad vexationem ignominiamque vitandam: partim in media curia venenum hauserunt, & tamen colligatis vulneribus, ac semianimes palpitantesque in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in
 5⁹ Gemonas abjectus uncoque tractus. ¹⁰ Viginti uno die abjecti tractique sunt: inter eos pueri & sceminae. ¹¹ Immaturae puellae: quia more tradito nefas esset virgines strangulari, vitatae prius a carnifice, dein strangulatae. Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeo leve supplicium putabat, ut cum audisset unum e reis, ¹² Carnulium nomine, anticipasse eam, exclamaverit, *Carnulius me evasit*. Et in recognoscendis custodiis, precandi cuidam poenae maturitatem, respondit, *Nondum tecum in gratiam redii*. Annalibus suis vir consularis inseruit, frequenti quondam convivio, cui & ipse affuerit, interrogatum eum subito & clare a quodam ¹³ nano adstante mensae ¹⁴ inter copreas, cur Paconius, maiestatis reus, tam diu viveret: statim quidem petulantiam linguae objurgasse, caeterum post paucos dies scripsisse Senatui ut de poena Paconii quam primum statueret.

NOTAE.

1. *Nurus*] Vel Agrippinae, quae Germanici conjux, de qua supra cap. 53. vel Livillae quae Drusi, de qua capite proxime sequenti. De Agrippina potius intelligendum videtur, quia conjungit nepotibus, Germanici nempe filiis, quos tam crudeliter occidit. Supra cap. 54.

2. *Sejani*] Supra cap. 55.

3. *Commentario quem*] Torrentius in optimo libro legit quod. Tiberii commentarios Domitianus assidue lectitabat. Suos scripserat & Augustus, in Augusto cap. 85.

4. *Religiosis*] Vide in Augusto cap. 57. solennioribus ejusmodi festorum diebus victis etiam dempta in eos dies vincula narrat Livius lib. 5. Decad. 1. Videsis & super hac voce Gellium lib. 4. cap. 9.

5. *Ineunte anno*] Quo tempore verbis etiam profanis abstinere mos esset. Sabinus hoc die Sejani fraude condemnatus apud Tacitum Annal. 4. Nihil triste privatim aut publice aggrediebantur illo die, metu praesertim sinistri praesagii. Hinc Plutarchus in Mario notat malorum Romae impendendum fuisse praesagium, quod Marius illo die Licinium e saxo dejecisset.

6. *Lugere*] Hoc est mortuos deferrent, aut lugubres vestes gererent per decem menses, qui annus Romali, & legitimus lugendi tempus. Ornatum omnem abjicie-

bant; viri quidem Senatorii latum clavum, & annulos aureos; matronae vero aurum & purpuram, pullis duntaxat atrisque vestibus amicti. De quibus Alexander ab Alexandro libro 13. cap. 7. Cujacius libro 6. Observationum cap. 32. &c.

7. *Agamemnonem*] Notus hic Argivorum Rex, belloque Trojano Graeci exercitus Imperator. De quo plura apud Auctores Homerum praesertim, Paterculum lib. 1. cap. 1. Plutarchum in Agesilao, &c. Sub ejus persona Tiberius sibi quoque maledici credidit, Poetae quippe Homericarum personarum nominibus, & aliis etiam, malos quandoque lacescebant, ut colligas etiam ex Persii Sat. 1. v. 4. & Augusti cap. 68. Dio lib. 58. Auctor Scaurum quendam ad mortem sibi consciscendam adactum, quod Tragoediae, cui nomen *Atreus* fecerat, Euripidis versus inseruisset, quibus imperantis ferendam esse stultitiam doceret.

8. *Historico*] Tacitus lib. 4. Annalium anno A. U. C. 778. *Cremutius postulat novum, ac tunc primum audito crimine, quod editis Annalibus, laudatoque M. Bruto, C. Cassium Romanorum ultimum dixisset*. Tum defensione ejus relata addit, *egressus dein Senatu vitam abstinentia finivit*. De quo adhuc infra Calig. cap. 16. ut & supra Aug. cap. 35.

9. *Gemonias*] De his supra cap. 53. de laqueis & uncis cap. 54.

10. *Viginti uno die*] Casaubonus hîc & Lipsius ad 6. Annalium Taciti numero 57. corruptum hunc numerum aiunt, existimantes longe majorem a Tacito significari. *Tiberius incitatus suppliciis cunctos, qui carcere tenebantur, accusati societatis cum Sejano, necari jubet. Facit immensa strages, omnis sexus, omnis aetas, illustres ignobilesque, dispersi aut aggregati.* Casaubonus suspicatur scribendum *ducenti & viginti*. Lipsius *ducenti*, aut potius ∞ , idest mille, quod fatuus, ut ait exscriptor, male interpretatus sit. Certe stragem illam, ut discrete non uno factam in loco narrat Tacitus, quod satis indicant voces *dispersi aut aggregati*; ita nec eodem tempore perpetrata nullatenus affirmet, & satis horrendum videtur si viginti uno eodemque die perierint.

11. *Immatura puella*] De Sejani filia notatum supra cap. 55. ex Tacito, quod & Dio retulit. Notat Lipsius non tam virginitatis quam ætatis causa inductum morem illum, quia pueros interfici nefas erat ante sumptam virilem togam. Dio lib. 47. auctor est, puerum quemdam sæviente proscriptioe toga virili a Triumviris indutum,

ut vana illa juris specie posset occidi.

12. *Carnulium*] MSS. legunt *Carmisium* & *Cartulum*. Unde Casaubonus legendum censet *Carvilium* seu *Cartilium*: quæ nomina Romana sunt.

13. *Nanum*] Pumilionem ex eorum genere de quibus in Augusto cap. 83.

14. *Inter copreas*] Beroaldus & Sabellus legunt *Capreas*, ut de secessu Caprearum insularum intelligatur, quomodo & in omnibus codicibus magno consensu Torrentius vidisse se ait; verum non de secessu, sed de scurris astantibus explicat, utpote qui sic appellati sint a Capreæ obscenitate & rodendi consuetudine. Lipsius libro 2. Electorum cap. 17. & Casaubonus hîc, uterque post Scaligerum in Castigationibus ad Festum, *Copreas* retinendum asseverant, & sic in Memmiano ac Pithœi codicibus legit Casaubonus, infra in Claudio cap. 8. ubi vox illa recurrit. Sunt igitur copreæ, scurrae vaniloqui, nugatores quales aretalogi illi de quibus in Augusto cap. 74. seu propius ad nominis etymon, sordidi quidam viri non nisi fœda loquentes, ut fœdo illi senisum commoverent, aut etiam multa minantes ac de se prædicantes. Unde in Isidori glossis *incopriare*, pro *circulatorem agere & fumos vendere*.

CAPUT LXII.

AUXIT intenditque sævitiam, exacerbatus indicio de morte filii sui Drusi: quem cum morbo & intemperantia periisse existimaret, ut tandem veneno interentum fraude ¹ Livillæ uxoris atque Sejani cognovit, neque tormentis neque supplicio cujusquam pepercit: ² soli huic cognitioni adeo per totos dies deditus & intentus, ut Rhodiensem hospitem, quem familiaribus literis Romam evocarat, advenisse sibi nuntiatum, torqueri sine mora jusserit, quasi aliquis ex necessariis ³ quæstioni adesset: deinde errore detecto, & occidi, ne divulgaret injuriam. Carnificinæ ejus ostenditur locus Capreis, unde damnatos post longa & exquisita tormenta, præcipitari coram se in mari jubebat: excipiente classiariorum manu, & contis atque remis elidente cadavera: ne cui residui spiritus quidquam inesset. Excogitaverat autem inter genera cruciatu, etiam ut larga meri portione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, ⁴ fidicularum simul urinæque tormento distenderet. Quod nisi cum & mors prævenisset, & ⁵ Thrasyllus consulto, ut aiunt, differre quædam, spe longioris vitæ compulisset: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parsurus creditur: cum & ⁶ Caium suspectum haberet, & ⁷ Tiberium ut ex ⁸ adulterio conceptum

aspernaretur. Nec abhorret a vero : namque identidem ⁸ *Felicem Priamum* vocabat, quod ⁹ *superstes omnium suorum exstisset.*

I N T E R P R E T A T I O .

a Per integros dies ita addictus & intentus huic uni cognitioni, ut, cum ipsi nuntiatum esset advenisse hospitem Rhodiensem quem accersiverat Romam familiaribus epistolis, imperaverit illum confestim excruciar.

tanquam aliquem ex amicis reorum, qui interesset inquisitioni: atque cum error animadversus esset, imperavit illum quoque occidi ne divulgaret injuriam.

N O T A E .

1. *Livilla*] Hanc Liviam appellat ubique Tacitus, sed Suetonius foeminarum nomina hoc modo formare amat, ut pro *Claudia Claudilla, Plautilla, &c.* Livilla hæc Germanici soror fuit, ut in Claudio cap. 1. in fine, a Sejano constuprata, Drusum Tiberii filium adhibito in consilium Eudemo Medico, sustulit. Quod indicium detulit Apicata Sejani uxor, lese post mariti & liberorum cædem interfectura. Quæ singula fuse apud Tacitum Annal. 4. & 5.

2. *Quæstioni*] Non de tormentis tantum, sed de tota criminis inquisitione dicebatur. Quo sensu in Julio cap. 6. & Jurisconsulti hîc notanda vox *cognitioni*; sumitur enim pro eo judicio quod ipse per se princeps vel alius ejus mandato exercebat. De quo infra Claud. cap. 15. &c.

3. *Fidicularum*] Fidiculæ hîc nil aliud sunt quam chordæ quædam tenuiores quales cytharis aptantur. Nam de eo quod, fidicularum, vocabant tormento infra Calig. cap. 33.

4. *Thrasyllus*] Mathematicus ille cujus disciplina omnino pendebat. De eo supra in Augusto cap. 98. & Tiberio cap. 14.

5. *Caium*] Tertium Germanici filium,

de quo toto libro sequenti. De duobus reliquis quanta crudelitate perierint, supra cap. 54.

6. *Tiberium*] Drusi filium, ac proinde Tiberii nepotem, de quo in Calig. cap. 14.

7. *Adulterio*] Livillæ cum Sejano aut Eudemo Medico, ut initio hujus capituli notatum ex Tacito qui de his plura, & de Eudemo Plinius lib. 29. cap. 1.

8. *Felicem Priamum*] Ita & Seneca in Troade:

Felix Priamus! dicimus omnes,

Felix Priamus! Felix quisquis

Bello moriens, omnia secum

Consumpta videt!

Aliter Cicero lib. 1. Tusculanarum Quæst.

132. cui assentitur & Juvenalis Satyr. 10. vers. 265.

9. *Superstes omnium*] Non quidem exacte loquendo; nam superstitibus Hecuba, Helena, Polyxena, &c. periit. Sed omnia dixit quo sensu Juvenalis ibidem:

Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit

Inflammata, & flammis Asiam ferroque cadentem.

C A P U T L X I I I .

5 **Q**UAM vero inter hæc non modo invisus ac detestabilis, sed prætrepidus quoque atque etiam contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia sunt. Haruspices secreto ac sine testibus Consuli vetuit. ¹ Vicina vero Urbi oracula etiam disjicere conatus est: sed majestate ² Prænestinarum sortium territus, destitit: cum obsignatas devectasque Romam non reperisset in ³ arca, nisi relatas rursus ad Templum. ⁴ Unum & alterum consulares oblatis Provinciis, non ausus a se dimittere, usque
10 adco detinuit, donec successores post aliquot annos præsentibus daret: quum interim manente officii titulo, etiam ⁵ delegaret plurima: assidueque illi per ⁶ legatos & adjuutores suos exsequenda curarent.

N O T A E .

NOTÆ.

1. *Vicina Urbi oracula*] Ut sortes Anti-
tiarinz, de quibus Calig. cap. 57. & Præ-
nestinz de quibus hîc.

2. *Prænestinarum sortium*] De historia
harum sortium vide Ciceronem libro 2. de
Divinatione. De oraculis jam supra cap. 14.

3. *Arca*] Ea autem ex olea fuit, teste
Cicerone ibidem.

4. *Unum aut alterum consulares oblati
Provinciis, &c.*] Quas ab idoneis recusari
conqueritur apud Tacitum Annal. 6. Obli-

tus, inquit Auctor ille, *Arantium ne in
Hispaniam pergeret, decimum jam annum
attineri.* Quare de eo & de Ælio Lamia lo-
cus hic omnino videtur intelligendus. Ti-
berii consilium hoc secuti sunt postea &
Nero, Vitellius ac Domitianus, ut docet
variis in locis Tacitus.

5. *Delegaret*] Hoc est, ea mandaret
agenda, quæ vulgo Provinciarum Præfidi-
bus Imperatores.

6. *Legatos*] Quid sint, supra cap. 41.

CAPUT LXIV.

NURUM ac nepotes nunquam aliter post damnationem, quam
catenatos, ² obsutaque lectica, loco movit: prohibitis per
militem obviis ac viatoribus respicere usquam, vel consistere.

NOTÆ.

1. *Nurum ac nepotes*] Agrippinam, Dru-
sum, Neronem, de quibus supra cap. 53.
& 54.

2. *Obsuta*] Hoc est obsuto velo, (quale

videtur *plagulas* appellare infra in Tito
cap. 10) clausa & operta, ne, si viderentur,
major inde sibi conflaretur invidia.

CAPUT LXV.

SEJANUM res novas molientem, quamvis jam & ¹ natalem ejus
publice celebrari, & ² imagines aureas coli passim videret: vix
randem & astu magis ac dolo quam principali auctoritate, subvertit.
Nam primo, ut a se per speciem honoris dimitteret, collegam sibi
assumfit in quinto consulatu, quem longo intervallo absens ob idipsum
susceperat. Deinde ³ spe affinitatis ac ⁴ Tribunitiæ potestatis dece-
ptum, inopinantem criminatus est ⁵ pudenda miserandaque oratione:
cum inter alia P. C. precaretur, *mitterent alterum e Consulibus, qui se-
nem se, & solum in conspectum eorum cum aliquo militari presidio perdu-
ceret.* Sic quoque diffidens, tumultumque metuens, Drusum nepotem,
quem vinculis adhuc Romæ continebat, solvi, si res posceret, ducem-
que constitui præceperat. Aptatis etiam navibus ad quascumque legio-
nes meditabatur fugam, ⁶ speculabundus ex altissima rupe identidem
⁷ signa, quæ ne nuntii morarentur, tolli procul, ut quidque foret fa-
ctum, mandaverat. Verum & oppressa conjuratione Sejani, nihilo se-
curior aut constantior, per novem proximos menses non egressus est
villa quæ vocatur Jovis.

NOTÆ.

1. *Natalem ejus*] Hinc patet æquales Sejano ac Tiberio honores habitos siquidem natales Principum dies magna pompa ludisque, quos ideo natalitios vocavere, celebrabant.

2. *Imagines aureas*] Sejano non secus ac ipsi Tiberio & Augusto dicatas, quæ post ejus necem undique disjectæ & partim conflatæ sunt. Quod Juvenalis Sat. 10. lepide prosequitur v. 63.

Descendunt statua restemque sequuntur.

Et paulo infra,

Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Sejanus.

Deinde,

Ex facie toto orbe secunda

Fiunt urceoli. pelves. sartago. patella.

Qui mos passim apud Auctores animadvertitur, ut nempe qui damnati gravioris criminis essent, v. g. majestatis perduellionis, tyrannidis; hi non perirent tantum, sed & nomen memoriaque eorum deleberentur, aliaque id genus.

3. *Spe affinitatis*] Cum Livilla de qua paulo supra cap. 62. De quo & Tacitus lib. 4. Annalium: *At Sejanus nimia fortuna vecors, & muliebri insuper cupidine incensus, promissum matrimonium flagitante Livia, componit ad Casarem codicillos, moris quippe tum erat quanquam presentem scripto adire, &c. Refert Sejani super hac re literas, & Tiberii responsionem.*

4. *Tribunitia potestatis*] Qua tanta au-

toritate facilem sibi parari putabat adiuturum ad Imperium.

5. *Pudenda miserandaque oratione*] Hæc Epistola fuit, sed magna, constat ex Dione & Juvenali,

Verbosa & grandis epistola venit

A Capreis.

Hanc qui afferebat, Sertorius Macro, dixit Sejano Tribunitiam potestatem afferri: quo nuntio lætus supra modum Sejanus curiam ingressus est, ubi Macro tradita Consulibus Epistola priusquam legeretur, egressus est ad milites, qui lecta demum Epistola, micrum Sejanum circumsteterunt, & laceratum in Gemonias abjecere.

6. *Speculabundus*] Hoc est, avide speculans & anxie; nomina enim illa in *bundus* desinentia, vim & quandam quasi abundantiam rei significant. Ut *latabundus*, v. g. dicatur qui abunde sit lætus, &c. ut patet ex Gellio lib. 11. cap. 15. ubi notat *populabundus* agros a Sisennate quodam Historico dici. Quod idem est, ac *speculabundus* signa, ut hinc Suetonius.

7. *Signa qua tolli, &c.*] Casaubonus sic ex MSS. emendandum censuit, *Signaque tolli jusserat, &c.* Ea signa fuere interdium fumus, noctu ignes accensi, qualia multa Tiberius certis intervallis disponi jusserat, ut omni nuntio velocius, quid gestum esset, acciperet. Quod & in castrorum munitionibus, maxime ubi metus erat ne repente hostis ingrueret, jamdiu usitatum erat.

CAPUT LXVI.

UREBANT insuper anxiam mentem varia undique convitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in
2 orchestra positos, ingerente. Quibus quidem diversissime afficiebatur: modo, ut præ pudore ignota & celata cuncta cuperet: nonnum-
3 quam eadem contemneret, & proferret ultro atque 3 vulgaret. Quin
& 4 Artabani Parthorum Regis laceratus est literis, parricidia & cædes & ignaviam & luxuriam objicientis, monentisque ut voluntaria morte, maximo justissimoque civium odio quamprimum satisfaceret.

NOTÆ.

1. *Urebant*] Hoc est, dolore & ira exagitant. Quo sensu Virgilius lib. 1. *Æneid.* de Venere dixit,

Urit atrox funo, &c.

2. *Orchestra*] Unde spectabant Senatores: de qua supra in Julio cap. 39. &c. Ideo autem libelli ibi positi videntur, vel ut conspicui magis essent, vel ut Senatores, quasi quos secutura plebs erat, potissimum concitaret.

3. *Vulgaret*] Auctor est Dio Tiberium inquisivisse diligenter omnia quæ de se in

malam partem quivis locutus esset, ipsumque omnia sibi maledicta ingessisse, quæ cuiquam mortalium possunt competere: ut si quis in occulto de eo locutus esset, id non publicaret modo, sed in Acta publica curaret quoque referendum.

4. *Artaban*] Hunc inter & Tiberium fœdus operâ Vitellii factum narrat Josephus lib. 18. cap. 6. Parthi illum sibi Regem fecerant in locum Vononis, utpote Arsacidarum genere ortum: de quo infra Calig. cap. 14.

CAPUT LXVII.

POSTREMO semetipse pertæsus talis epistolæ principio, ¹ tantum non summam malorum suorum professus est. *Quid scribam vobis, Patres Conscripti, aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam, hoc tempore? Dii me, Deaque* ² *pejus perdant, quam quotidie perire sentio,* ³ *si scio.* Existimant quidam, ⁴ præscisse hæc cum ⁵ peritia futurorum: ac multo ante, quanta se quandoque acerbitas & infamia maneret, prospexisse. Ideoque ut imperium inierit & PATRIS PATRIÆ appellationem, & ne in acta sua juraretur obstinatissime recusasse: ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inveniretur. Quod sane & ex oratione ejus, quam de utraque re habuit, colligi potest: vel cum ait, *Similem se semper sui futurum: nec unquam* ⁶ *mutaturum mores suos, quamdiu mentis sanæ fuisset: sed exempli causa cavendum, ne se Senatus in acta cujusquam obligaret, qui aliquo casu mutari posset.* Et rursus: *Si quando autem, inquit, de moribus meis, devotoque vobis animo dubitaveritis: quod priusquam eveniat, opto ut me supremus dies huic mutata vestra de me opinioni eripiat: nihil honoris adjiciet mihi PATRIS appellatio: vobis autem exprobrabit, aut temeritatem delati mihi ejus cognominis, aut inconstantiam contrarii de me iudicii.*

NOTÆ.

1. *Tantum non*] Hoc est, propemodum notam fecit illis malorum suorum summam, seu vitam illam ærumnosissimam, ac terrores quibus tot scelerum conscientia illum exagitabat. Tacitus libro 6. *Annal.* idem habet initium epistolæ, quam paulo aliter refert.

2. *Pejus*] Torrentius cum Beroaldo & Sabellico legit *pænis*. Turnebus *Adversar.* lib. 14 cap. 17. *pejus*, quemadmodum editiones Gallica & Germanica ex tribus MSS. & Tacitus *Annal.* 6. ubi etiam hoc fragmentum legitur.

3. *Si scio*] Hoc est, quidnam scribendum aut non scribendum sit: quod juramento confirmat.

4. *Præscisse*] Scripserat enim sese mortem quotidie adventantem sentire. Curiosus illis artibus mire deditus fuit, & futura sciendi avidissimus, ut infra cap. 69.

5. *Parricidia*] Non tantum propter suspicionem occisi veneno Augusti, ut supra in Augusto cap. 99. & Liviæ matris cum qua dissidebat; sed & propter affinium tot personarum mortem, utpote qui fratris filios suosque nepotes, nulum, &c. perire vo-

Qq ij

luisſet, ut paulo ſupra. Lege enim Pompeia de parricidiis, tenentur etiam qui iſtos occidunt. De recuſatis ab ipſo honoribus ſupra cap. 26.

6. *Mulatum morēs ſuos*] Extat apud

Tacitum lib. 6. civilis admodum ejus Ora- tio, cujus in fine verba hæc leguntur: *Hæc Deos Deasque precor, ut mihi ad finem uſ- que vita quietam, & intelligentem divini humanique mentem dunt.*

CAPUT LXVIII.

CORPORE fuit amplo atque ¹ robusto: ² ſtatura, quæ juſtam excederet. Latus ab humeris & pectore: cæteris quoque membris uſque ad imos pedes æqualis, & congruens: ³ ſiniſtra manu agiliore ac validiore, articulis ita firmis, ut recens & integrum malum digito terebraret: caput pueri, vel etiam adoleſcentis, ⁴ talitro vulneraret. Co-
lore erat candido, capillo pone occipitium ſummiſſiore, ut cervicem etiam obtegeret: quod ⁵ gentile in illo videbatur. Facie honeſta, in qua tamen crebri, & ⁶ ſubtiles tumores, cum prægrandibus oculis: & qui, quod mirum eſſet, noctu etiam & ⁷ in tenebris viderent, ſed ad
breve: & cum primum a ſomno patuiſſent, demum rurſum hebeſce-
bant. Incedebat ⁸ cervice rigida & obſtipa: ⁹ adducto fere vultu, plerumque tacitus: nullo aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone, eo-
que ¹⁰ tardiſſimo, nec ſine molli quadam digitorum ¹¹ geſticula-
tione. Quæ omnia ingrata, atque arrogantia plena, & animadvertit
Augustus in eo, & excuſare tentavit ſæpe apud Senatum ac Populum,
profeluſus, *Natura vitia eſſe, non animi*. Valitudine proſperrima uſus
eſt, tempore quidem principatus pene toto prope illæſa: quamvis a tri-
geſimo ætatis anno arbitrari eam ſuo rexit, ſine adjumento conſiliove
Medicorum.

NOTA.

1. *Robuſto*] Loquitur de validiori & in-
tegra ejus ætate, ut patet ex eo quod de
articulorum ſimilitudine hîc refert. Seni
quippe Tiberio *pergracilis & incurva proce-
ritas adeo ut in ſenectute quoque corporis ha-
bitum pudori fuiſſe* tunc temporis crederent,
ut narrat Tacitus lib. 4. Annalium, ubi mi-
nime a Suetonio diſcrepare videtur.

2. *Statura quæ juſtam*] Summa omnium
eſt ſeptem pedum, ut ſupra ex Gellio in
Augusto cap. 79. notatum eſt. Et colligas
aperte ex Sidonii Apollinaris carmine 12.
quod eſt ad Catulinum: nam Burgundio-
nes dicit Gigantes, quos ibidem ſeptipedes
appellat, & clariuſ adhuc Epist. 9. lib. 8.
Si igitur juſtam ſtaturam intelligas, quæ
uno pede brevior eſſet, Tiberii ſtatura ſex
pedum & ampliuſ fuerit. Ubi notandum
pedem Romanum Græco majorem fuiſſe,
ne cui mirum videatur, quod Hiſtoria
Græca novem atque etiam decem pedum

altitudine inſignes quosdam annotarit.

3. *Siniſtra manu agiliore*] Tales Latinis
dicuntur Scævæ. Lipſius libro 2. Electorum
cap. 12. in fine notat dexterar partes om-
nes & meliores & fortiores eſſe, hepatis
præſertim & ſplenis exemplo, ac maxime
Ariſtoteliſ auctoritate, qui libro 3. de par-
tibus Animalium cap. 9. dextræ partis na-
turam ait eſſe validiorem, &c. Certe quoad
manuſ pedesve (ibi enim Ariſtoteles de re-
nibus agit) cauſa non videtur alia eſſe a
conſuetudine: quod Tiberii exemplum
aliorumque bene multorum probaverit.
Alia roboris extraordinarii exempla videſis
apud Plinium lib. 7. cap. 20. &c.

4. *Talitro*] Talitrum digiti percuffio,
qualem noſtrates dicunt *chiquenaude*.

5. *Gentile in illo*] Quafi gens Claudia
capillum hoc modo prolixiorem alere con-
ſueſſet, quod & de Nerone infra cap. 51.
cum aliis calamitriſ intortos, alii in gra-

us formatos crines haberent.

6. *Subtiles tumores*] Casaubonus & Torrentius in multis MSS. legunt *subiti*, nec improbant, ut sit sensus: Papulas illas non perpetuas, sed per intervalla intumuisse & detumuisse. Tacitus lib. 4. Annal. de Tiberio ait: *nudus capillo vertex, ulcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstineta*. Quo loco inductus Lipsius *substilli*, vel *substilles* legendum pronuntiat, arbitratus exprimi non potuisse verbo aptiore saniem illam, quæ in tumoribus huiusmodi minutatim stillat. Certe vox *substillum* legitur apud Festum & Catonem. Subtiliorem tamen quam veriore emendationem hanc existimant alii: nam profecto, inquit Torrentius, si e facie Tiberii liquor saniesque minutatim stillabat, quid Suetonio mentis, honestam eam appellant? Verum quidni Suetonius honestam dixerit, quæ medicaminum ope talis apparebat? ut ex Tacito colligere est.

7. *In tenebris*] Plinius lib. 11. cap. 37. negat alii mortalium ulli talem fuisse naturam, qualis erat Tiberio qui expergefactus noctu haud alio modo quam luce clara contineretur omnia, tenebris paulatim sese obducentibus. Quod certe miraculo simile videatur si diutius paulo perseveret, ut v. g. legere possit. Secus autem si lux illa, seu potius, ut ait Casaubonus, resplendescencia, non nisi morulam aliquam fecerit continuo evanescens; id enim pene translativum est, iisque præsertim commune qui naturæ calidioris & igneæ sunt, ut indicat Alexander Aphrodisæus lib. 2. Problematum quæst. 69. & de seipsis testantur Casaubonus & Sabellicus, ac Josephus Scaliger de se & patre suo ad annum ætatis vigesimum tertium. Quod autem Solinus ex Pli-

nio tradit de Albanis qui nocte plusquam die cernerent, id quamquam verum detur, nihil tamen huc facit; oculorum enim id potius vitium est, quo & Tiberius ex parte laborabat, si Dioni fides.

8. *Cervice obstipa*] Hoc est collo rigido, & in alterum humerum inclinato, & qui cogitabundi & attenti status est, qualem Persius Philosophis tribuit Satyra 3. vers. 8.

Obstipo capite, & figentes lumine terram.
& Horatius Sat. 5. lib. 2.

Stet capite obstipo multum similis mentuenti.

9. *Adducto vultu*] Hoc est contracto ad severitatem: adducere enim, contrahere est. Cicero libro de Amicitia num. 42. de habenis loquens ait, *quas vel adducas cum velis vel remittas*. Et Virgilius lib. 9. *Æneid*.

Ipse ter adducta circum caput egit habena.

10. *Tardissimo*] Hæc omnia huius de qua supra cap. 21. & 57. lentitudinis indicia.

11. *Gesticulatione*] Hoc est, crebro quodam motu digitorum, quod impudiciæ & molliciei argumentum fuisse colligitur ex Senecæ Epistola 52. *Impudicum incessus ostendit, & manus mota, & unum interdum responsum, & relatus ad caput digitus.*
& Juven. Sat. 9.

Qui digito scalpunt uno caput.

Quod Pompeio exprobratum est, ut patet ex disticho Calvi Poëtæ quod retulit super hac re Seneca libro 4. *Controversiarum*, controversia 19.

Fasciola qui crura ligat, digito caput uno

Scalpit, quid credas hunc sibi velle virum.

CAPUT LXIX.

CIRCA Deos ac religiones negligentior: quippe addictus Mathematicæ: persuasionisque plenus, cuncta ¹ fato agi. Tonitrua tamen præter modum expavescebat: & turbatiore cælo numquam non ² coronam lauream capite gestavit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis.

N O T A E .

1. *Fato*] Eo verosimiliter quod Mathematicum vocant. De quo sic Lipsius lib. 1. de Constantia cap. 18. ligat & necit firmiter actiones omnes eventusque ad vim siderum & posituram stellarum.

2. *Coronam lauream*] Idem Augusto

pavor, & remedium tam inutile; sunt enim qui laurum de cælo tactam viderint, quidquid dicat Plinius lib. 15. cap. 30. ubi etiam hujus loci meminit, & lib. 2. cap. 55. ubi solam hanc arborem fulmine non tangi refert. Videbis in Augusto cap. 90.

C A P U T L X X .

ARTEs liberales utriusque generis studiosissime coluit. In oratione Latina secutus est ¹ Corvinum Messallam, quem senem adolescens observaverat. Sed ² affectatione & morositate nimia obscurabat stylum: ut aliquanto ex tempore quam a cura præstantior haberetur. Composuit & carmen lyricum, cujus est titulus, ³ *Conquestio de L. Caesaris morte*. Fecit & Græca Poëmata, imitatus ⁴ Euphorionem, & Rhianum, & Parthenium: quibus Poëtis admodum delectatus, scripta eorum & imagines, ⁵ publicis bibliothecis ⁶ inter veteres & præcipuos Auctores dedicavit: & ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum
 10 multa de his ediderunt. Maxime tamen curavit notitiam ⁷ historiæ fabularis usque ad ineptias atque derisum. Nam & Grammaticos, quod genus hominum præcipue, ut diximus, appetebat, ejusmodi fere questionibus experiebatur: *Quæ* ⁸ *mater Hecuba: Quod* ⁹ *Achilli nomen inter virgines fuisset: Quid* ¹⁰ *Sirenes cantare sint solite*. Et quo primum die, post excessum Augusti, curiam intravit: quasi pietati simul ac religioni satisfactorius, ¹¹ Minois exemplo, ¹² thure quidem ac vino, verum sine tibicine, supplicavit: ut ille olim in morte filii.

N O T A E .

1. *Corvinum Messallam*] Supra in Augusto cap. 58. Auctor Dialogi de claris Oratoribus, quem vulgo Tacitum ferunt, ait Corvinum ipso Cicerone dulciorem & magis elaboratum. Meminit & Horatius libro de Arte Poëtica, & Quintilianus libro 10. &c.

2. *Affectatione*] Antiquorum præsertim vocabulorum: quo nomine arguebatur ab Augusto, in Augusto cap. 86.

3. *Conquestio de Lucii Caesaris*] Torrentii MSS. omnes habent *conquisitio*. Sed vix ullo sensu, unde Turnebo & Pulmanno mutare visum est, ut & *Lucii*, cum in quibusdam legeretur *Iulii*. Quæ posterior lectio spernenda non videtur; ut quid enim, etiamsi Augusto blandiri voluisset, Lucii potius quam Caii Caesaris mortem luxisset? cum uterque eodem anno extinctus sit, & Caius ipse prior, supra in Augusto c. 65.

Cui accedit quod Julii Caesaris mors non minus ab Augusto defendenda foret.

4. *Euphorionem*] Horum Poëtarum opera veteribus fabulis referta fuisse Casaubonus colligit ex Luciani libro de conscribenda Historia. Quod & de Euphorione Cicero innuit libro 2. de Divinatione, ubi obscurum Poëtam illum appellat. Quæ de causa Tiberio præsertim acceptos facile conjicias; tum etiam quod amatoria præcipue scripserint, Euphorion præsertim cujus Poëmata passim a parum sobriis cantabantur; quos ideo per contemptum appellat idem Cicero Euphorionis cantores lib. 3. Tuscul.

5. *Publicis bibliothecis*] Primus bibliothecam publicavit Asinius Pollio, tum Julius, supra cap. 44. in Julio ac Augusto cap. 29.

6. *Inter veteres*] Dicatur enim illæ in

bibliothecis imagines, & omnes pro suo quæque genere distinctæ, ut Scriptorum imaginibus suus esset locus, ab eorum loco secretus, qui aliter quam literarum studio inclaruerant. Parthenium illum de quo hîc sermo est, Tiberio coætaneum facit Suidas; unde maxima illi a Tiberio delata gloria quem inter Veteres collocaverit, quemadmodum Pollio unius viventis statuum, Marci nempe Varronis, in sua Bibliotheca collocarat. Vide Martialem Epistola & Epigrammate lib. 9. & Ciceronem ad Atticum lib. 4. Epist. 9. & Augustum cap. 7.

7. *Historia fabularis*] Hanc intelligunt omnes historiam, cui intexta forent fabularum figmenta, vel quæ Poeticis narrationibus scateret. Verum quidni dicatur Tiberius in id præsertim incubuisse ut veras nosset, aut rimaretur historias, ac genealogias quarum occasione Poetæ tot deos, tantaque alia fingendi ansam arripissent? Aut etiam hunc fuisse cujusdam libri titulum, *Notitia Fabul. Histor. Rom.* quem Grammaticus ex illis unus ediderit, quo Principi ejusmodi cognitionum cupido gratificaretur, ut hujus loci sensus is sit, inter opera quæ de Poëtis edidere Grammatici Tiberius maxime curavit illud cui titulus *Notitia*, &c. Qua ratione diceretur quis ex operibus Terentii maxime curare *Andriam*.

8. *Mater Hecuba*] Notissima hæc Priami uxor quæ patrem habuit Cisseum aut, ut alii volunt, Dymanta, ignota matre.

Super vanis ejusmodi studiis vide Senecam libro de Brevitate vitæ cap. 13. plura egregie & sapienter differentem. Similiter Juvenalis ait Sat. 7. hoc ridens sub finem:

dicat

Nutricem Anchisa, nomen patriamque noverca

Archemori, dicat quot Aestes vixerit annos,

Quot Sículus Phrygius vini donaverit urnas? &c.

De quo etiam egregie Gellius lib. 14. c. 6.

9. *Achilli nomen inter virgines*] Lycomedis filias quibuscum delituisse habitu puellari notum est: unde & puellare nomen habuisse existimabant.

10. *Syrenes*] Acheloi & Calliopes filix ex Homeri Odyssea notissimæ, quas dulcissimis modis cecinisse tradunt Poetæ: sed quid speciatim cantarent, nemo prodidit. Quorum omnium explicatio cum ad Grammaticos pertineret, ejusmodi quæstionibus quas solvi non posse sciebat, eorum studiis illudebat.

11. *Minois exemplo*] Hujus historiam referunt Plutarchus & Diodorus Siculus, sed hîc nulla sacri hujus habitæ mentione. Cretæ Rex erat, cuius filius Androgeus ab Atheniensibus quibusdam interfectus est, & multis æumnis vindicatus, &c.

12. *Thure quidem ac vino*] Ira & Senatores curiam ingressi, in Augusto cap. 35. ut ineptum notat quod tibicinem adesse noluerit, tibia quippe tam in funeribus quam in ludis utebantur.

CAPUT LXXI.

SERMO Græco, quamquam alias promptus & facilis, non tamen usquequaque, usus est. Abstinentque maxime in Senatu: adeo quidem ut ¹ *Monopolium* nominaturus, prius veniam postularit, quod sibi verbo peregrino utendum esset: atque etiam in quodam decreto patrum, cum ² *ἐμβλημα* recitaretur, commutandum censuerit vocem, & pro peregrina nostratem requirendam: aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque ³ Græce testimonium interrogatum, nisi Latine respondere vetuit.

NOTÆ.

1. *Monopolium*] Hinc colligas, vocem illam in usu promiscuo tunc temporis non fuisse, ut fuit postea cap. 30.

2. *ἐμβλημα*] Dio lib. 57. ait vetitum a

Tiberio ne quis aureo vase nisi ad res sacras uteretur, cumque dubitarent quidam an etiam vasa argentea, quæ emblemata ali-quod aureum habebant, essent prohibita,

vetitum quoque ne in edicto super hac re facto, vox *emblema* usurparetur, utpote quæ Græca foret, quamvis dictio Latina non suppeteret qua id significaretur. Cujus edicti meminisse videtur etiam Tacitus lib. 3. Annal. ad annum 775. ubi Tiberii refert Epistolam super coercendo luxu scriptam ad Senatum. Emblemata autem sunt signa vasis aut etiam vestibus ad ornatum adhaerentia, quæ crustarum instar detrahi quandoque poterant. Significat etiam opus e tesserulis quibusdam vel ligneis vel ex alia materia minutatim concisa, ac variis coloribus distincta, qualia pavimenta illa mufivi operis, de quibus in Julio cap. 46. & plura etiam Scaliger ad librum 5. Manilii.

Porro mirum est vocem hanc a Tiberio repudiatam, qua non Cicero tantum sæpe usus esset, sed & ante ipsum Lucilius, ut patet ex ejus versibus quos legere est apud Ciceronem 1. de Orat.

3. *Græce*] Verosimillima est Caroli Langii conjectura, quam & probat Torrentius, hanc nempe vocem prioribus duntaxat literis exaratam *Gr* fuisse, ex qua aliquis fecerit *Græce* cum *Gracum* debuisset; si enim Græce interrogari militem liceret, quidni & respondere? Cui accedit quod Græci vel in ipsa Græcia Latine cum Romanis agere juberentur, ut colligere est ex Jurisconsultis ad L. 48. ff. de re judicata, & Valerio Maximo lib. 2. cap. 1.

CAPUT LXXII.

BI s omnino toto secessus tempore, Romam redire conatus, semel ¹ triremi usque ad proximos Naumachiae hortos subvectus est: disposita statione per ripas Tiberis, quæ obviam pròdeuntes submoveret. ² Iterum Appia usque ad ³ septimum lapidem, sed prospectis modo nec aditis ⁴ urbis mœnibus rediit. Primo incertum qua de causa, postea ostento ⁵ territus. Erat ei in oblectamentis ⁶ serpens draco, quem ex consuetudine manu sua cibaturus, cum consumtum a formicis invenisset, monitus est ut vim multitudinis caveret. Rediens ergo propere Campaniam Asturæ in languorem incidit. Quo paullum levatus, Circeios pertendit. ⁷ Ac ne quam suspicionem infirmitatis daret, ⁸ castrensibus ludis non interfuit solum, sed etiam missum in harenam aprum jaculis desuper petiit: statimque ⁹ latere convulso, & ut exæstuarat, afflatus aura, in ¹⁰ graviolem recidit morbum. ¹¹ Sustentavit tamen aliquamdiu, quamvis ¹² Misenum usque devectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ¹³ ne convivia quidem ac cæteras voluptates, partim intemperantia, partim dissimulatione. Nam Chariclem Medicum, quod ¹⁴ commeatu ¹⁵ abfuturus e convivio egrediens, manum sibi osculandi causa apprehendisset, existimans ¹⁶ tentatas ab eo venas sibi, remanere ac recumbere hortatus est, cœnamque protraxit. Nec abstinuit consuetudine, ¹⁷ quin tunc quoque ¹⁸ instans in medio triclinio, ¹⁹ adstante lictore, ²⁰ singulos valere dicentes appellaret.

NOTÆ.

1. *Naumachia*] Plura Romæ fuerunt ejusmodi loca pugnis navalibus edendis comparata, sed variis extructa temporibus. Hoc loco naumachiam illam intelligit, verosimillime quæ non procul a Janiculi radicibus, paulo infra Pontem sublicium fuit, si non Tiberii, saltem Suetonii

temporibus; prope enim erant Cæsaris horti alique, quorum hîc videtur mentio fieri. Illuc igitur usque Tiberius subvectum se voluerat, quo proxime ad Palatium accederet, minusque sibi multitudo obviam profecta incommodaret. Quæ certe Urbis antiquæ delineationem vel insipienti patebat

rebunt omnia; minime vero quod quidam ex Beroaldo sentiunt de Naumachia Augusti in regione Campi Martii.

2. *Appia*] Via scilicet quam Appius unus e Tiberii majoribus munierat. Hæc erat versus Australem Urbis regionem: qua parte hodie Porta Sancti Sebastiani.

3. *Septimum lapidem*] Notum est singula mille passuum intervalla fuisse distincta lapidibus.

4. *Serpens Draco*] Herodotus refert volatiles videri dracones ad urbem Butim in Arabia. Casaubonus existimat Tiberium ad illos mansuefaciendos edoctum a Marfis aut Psyllis, de quibus in Augusto cap. 17. Si tamen vere dicat Plinius lib. 29. cap. 4. ejusmodi dracones ut plurimum veneno carere, non erat cur in illis mansuefaciendis offensa timeretur, cum præsertim & exiguos fuisse colligatur, tum ex eo quod iste a formicis tam facile potuit obrui: tum etiam quod mensibus æstivis mulieres iis quoque propter ingenitum frigus delectarentur. Martialis lib. 7. Epig. 86.

Si gelidum collo nectit Flavilla draconem.

Inter pocula repere solitos testatur Seneca lib. 1. de Ira cap. 31. ubi de elephantis & tauris locutus, addit, & repentes inter pocula sinusque innoxio lapsu dracones, & intra domum leonum urforumque ora placida tractantibus adulantesque dominum feras. Philostratus in Heroicis narrat Ajaci Lorensi draconem fuisse, sed illum quinque cubitos longum, sic mansuetum ut & una cum illo viveret, ac instar canis sequeretur ambulanti. Tales Heliogabalo leones fuisse narrat Lampridius.

5. *Rediens ergo prope Campaniam*] Vulgati codices & Vitterbiensis legunt *prope Campaniam*, &c. quod prætulit Terentius, quamquam ex Plinio lib. 3. cap. 5. & 6. constare possit Asturam longius abesse a Campania; unde prælata est lectio *prope*, quam meliorum codicum testatur esse Casaubonus. Nec opus est addita præpo-

sitione *in*, quod e suis fecerat Ursinus: sic enim locutos constat optimos Auctores. Terentius in Adelphis, *proficisci Cyprum*. Nec Poëtæ tantum, sed & Cicero pro Lege Manilia, *Sardiniam venire*. Et Livius 5. Decad. *navigare Cyprum*, dixerunt, quamquam minus frequenter. De Astura in Augusto cap. 97. & de Circeis cap. 16. ibid.

6. *Castrensibus ludis*] Militaribus qui in castris exhiberentur, vel a militibus in statione manentibus, juxta morem castrensem.

7. *Latere convulso*] Hujus loci sensus est, Tiberii latera hac agitatione, cum nempe jacularetur aprum, labefactata esse; unde cum incaluisse, statimque afflatus esset aura levi, hoc est refrigerante tenuique vento, gravius doluisse: corpora enim jam prius languentia, si statim ab æstu refrigerentur, lethaliter agrotare consueverunt.

8. *Sustentavit*] Hoc est, dolorem dissimulando passus est.

9. *Misenum*] Notum ex Virgilio promontorium, ubi & urbs est ejusdem etiam hodie nominis *Miseno*.

10. *Commeatu*] Quid sit commeatum impetrare, vide cap. 12.

11. *Tentatas venas*] Sic & alii quoque Auctores dixere venas, pro arteriis, quamvis harum duntaxat pulsus sit, solæque ideo a medicis tangantur, non venæ. Seneca lib. 6. *Quæstionum naturalium* cap. 14. Persius Sat. 3. v. 107.

Tange, miser, venas, & pone in pectore dextram.

Ac ipse Cornelius Celsus, *Venis maxime credimus fallacissima rei, quia sæpe leviores celerioresque sunt, & aetate, & sexu, & corporum natura, &c.*

12. *Instans*] Pro, stans in medio triclinio, quomodo supra cap. 35. *invenante*.

13. *Astante lictore*] Vel ad majestatem, vel ut majestatis prætextu eo uteretur ad celendam infirmitatem.

CAPUT LXXIII.

INTERIM cum in actis Senatus legisset, dimissos ac ne auditos quidem quosdam reos, de quibus strictim, & nihil aliud quam nominatos ab indice scripserat: pro contempto se habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo destinavit, non temere quidquam, nisi ex tuto

ausurus. Sed & tempestatibus & ingravescente vi morbi retentus, paullo post obiit in villa ² Luculliana, ³ octavo & septuagesimo ætatis anno, tertio & vigesimo imperii, decimo septimo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Procuro, C. Pontio Nigro Coss. Sunt qui putent venenum ei a ⁴ Caio datum lentum atque tabificum. Alii in remissione fortuitæ febris cibum desideranti negatum: nonnulli ⁵ pulvinum injectum, cum extractum sibi deficienti ⁶ anulum mox resipiscens requisisset. Seneca eum scribit, *Intellecta defectione, exemptum anulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse: dein rursus aptasse digito & compressa sinistra manu jacuisse diu immobilem: subito vocatis ministris, ac nemine respondente, consurrexisse, nec procul a lectulo deficientibus viribus concidisse.*

NOTÆ.

1. *Ex tuto*] Erat enim hæc insula præruptis undique rupibus circumdata.

2. *Luculliana*] Ita & Tacitus. Plutarchus auctor est Lucullo. Magnifica fuisse ædificia circa Neapolim, quorum causa dictus est a Tuberone Xerxes togatus, quod in ea marinam aquam induxisset ad faciliorem piscium copiam, perfossis & suspensis in hanc rem collibus.

3. *Octavo & septuagesimo*] Consentit huic numero Tacitus. Dio exactius septuaginta duntaxat & septem annos, menses quatuor, dies novem vixisse referens. De tempore quo imperavit, Suetonio non consentiunt alii quidam Historici.

4. *Caio*] Caligula, de quo libro sequente.

5. *Pulvinum*] Tacitus & Dio addunt multam vestem eamque crassam jussu Macrois injectam, ut citius suffocaretur. Infra in Caligula cap. 12. Idem de Philippo Demetrii filio Livius lib. 1. Decad. 5. Idem & Historia recentior de Frederico II. Germanorum Imperatore circa annum salutis humanæ 3250.

6. *Anulum*] Eum intellige quo pretiosissima quæque obsignabant, cujus traditio successionis futuræ signum erat, ut supra notatum est, nisi tamen Testamentum obstaret. Videbis Valer. Max. lib. 7. cap. 9.

CAPUT LXXIV.

SUPREMO natali suo Apollinem ¹ Temenitem & amplitudinis & artis eximiæ advectum Syracusis, ut in bibliotheca ² novi Templi poneretur, viderat per quietem affirmantem sibi, *Non posse se ab ipso* ³ *dedicari.* Et ante paucos quam obiret dies, turris ³ Phari terræ motu Capreis concidit. Ac Miseni cinis e favilla & carbonibus ad ⁴ calefaciendum triclinium illatus, extinctus, & jam diu frigidus exarsit repente prima vespera, atque in multam noctem pertinaciter luxit.

NOTÆ.

1. *Temenitem*] Turnebus lib. 8. Adversar. cap. 12. ex Stephano ait, in Sicilia prope Syracusas locum fuisse dictum *Temenos*, unde Torrentius *Temenitem* dictum putat hunc Apollinem, statuamque eandem esse de qua Cicero Verrina 6. quam tamen idem Auctor *Thesmotem* appellat, unde vel hic vel illic error esset, quem Turnebus Ciceronis libris attribuit, & emendat ex Stephano ac Suetonio

2. *Novi Templi*] Vel quod ipse extru-

xerat in honorem Augusti, vel potius quod ipse Augustus in Palatio condiderat, additâ Bibliothecâ, ut supra in Augusto cap. 29.

3. *Phari*] Phari sunt turres, seu machinæ quas in portibus ad præluendi ministerium, nocturnosque nautarum cursus dirigendos, erigebant.

4. *Calefaciendum triclinium*] In tricliniis caminos non fuisse notat Casaubonus, unde non aliter calefieri poterant.

CAPUT LXXV.

MORTE ejus ita lætatus est populus, ut ad primum nuntium discurrentes, pars *Tiberium* ¹ *in Tiberim* clamitarent: pars *Terram matrem Deosque* ² *Manes* orarent *ne mortuo sedem ullam nisi inter impios darent*: alii ³ *uncum & Gemonias* cadaveri minarentur, exacerbatum super memoriam pristinae crudelitatis, etiam recenti atrocitate. Nam cum ⁴ *Senatusconsulto* cautum esset ut poena damnatorum in decimum semper diem differretur, forte accidit ut quorundam supplicii dies is esset quo nuntiatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia, absente adhuc Caïo, nemo exstabat qui adiri interpellarique posset, custodes, ne quid adversus constitutum facerent, strangulaverunt, abjeceruntque in *Gemonias*. Crevit igitur invidia: quasi etiam post mortem Tyranni, sævitia permanente. Corpus ut moveri a Miseno cœpit, conclamantibus plerisque, ⁵ *Atellam* potius deferendum, & in ⁶ *Amphitheatro* *semissulandum*, Romam per milites deportatum est, crematumque publico fanere.

NOTÆ.

1. *In Tiberim*] Placet Casaubono Lislæi codicis lectio, *Tiberius in Tiberim*; alii duo Torrentii addunt *trahi*, sic, *Tiberium in Tiberim trahi clamitarent*: quod & potest.

2. *Manes*] Sic dicuntur Dii inferi, & Cicero de Legibus jubet ut divi habeantur. Sic dictæ sunt umbræ seu animæ piorum; *manis* enim & *manus* Latina Lingua vetere *bonum* significabat, unde remansit in usu *immanis*. Animarum corpore solutarum varia nomina refert Apuleius libro de Dæmonio Socratis. Vide in Calig. cap. 5.

3. *Uncum & Gemonias*] Supra cap. 53. & 54.

4. *Senatusconsulto*] Hujus meminit & Tacitus, & ab ipso Tiberio id jussu scribit Dio lib. 57. Decem illos dies ad trigin-

ta protraxit postea Imperator Theodosius. Vide L. 20. Cod. de poenis.

5. *Atellam*] Atella oppidum est Capuam inter & Neapolim, hodie *San Arpino*. Id porro jactabant in odium & ludibrium Tiberii, alludentes ad fabulas Atellanas, de quibus supra cap. 45.

6. *Amphitheatro*] Aliud ludibrii & ignominia genus: fontes enim in Amphitheatro comburebantur. In Caligula cap. 27. Mendici vero & egeni raptim a vespillonibus in Esquiliis ac ferme tantum dimidio corpore, unde ait *semissulandum*, seu, ut ex Vitterbiensi Casaubonus *semissillandum*, hoc est leviter amburendum & projiciendum.

CAPUT LXXVI.

TESTAMENTUM duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: ¹ obsignaveratque etiam humillimorum signis. Eo Testamento heredes æquis partibus reliquit, Caïum ex Germanico, & Tiberium ex Druso, nepotes: ² substituitque invicem. Dedit & legata plerisque: inter quos virginibus Vestalibus, ac militibus ³ universis, ⁴ plebique Romanæ viritim, atque etiam separatim vicorum magistris.

NOTA.

1. *Obsignaverat*] Vide supra in Augusto cap. 33. & Nerone cap. 17.

2. *Substituit invicem*] Id fiebat a Romanis, ut si unus hereditatem adire aut nequiret aut nollet, alter haberet.

3. *Universis*] Hoc est, tam legionariis quam Prætorianis, &c. Vide in Augusto cap. ult.

4. *Plebique Romana*] Dio summam retulit quadringenties quinquagies, qua Casaubonus existimat utramque summam contineri, & quam populo, & quam vicorum magistris dedit. Vide Augusti legata, in Augusto capite ultimo: horum enim ad exemplum sua verosimiliter ordinat.

C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER IV.

C. CÆSAR CALIGULA:

¹ GERMANICUS C. Cæsaris pater, Drusi & ² minoris Antoniae filius, ³ a Tiberio patruo ⁴ adoptatus, ⁵ Quæsturam quinquennio ante quam per Leges liceret, & post eam, Consulatum ⁶ statim gessit. ⁷ Missusque ad exercitum in Germaniam, excessu Augusti nuntiato, legiones universas ⁸ Imperatorem Tiberium pertinacissime recusantes, & sibi summam

A. U. C.
DCCCLVII.
DCCCLXV.

DCCCLXVII.

DCCCLXX.

DCCCLXXI.

DCCCLXXII.

Reipublicæ deferentes, incertum constantia an pietate maiore, compe-
scuit: atque hoste mox devicto triumphavit. Consul deinde iterum crea-
tus, ac prius quam honorem iniret ad componendum Orientis statum
expulsus, cum Armeniæ Regem ⁹ devicisset, Cappadociam in Pro-
vincia formam redegisset, annum ætatis agens quartum & trigesimum,
diutino morbo ¹⁰ Antiochiæ obiit, non sine veneni suspitione. Nam
præter livores, qui toto corpore erant, & spumas quæ per os fluebant,
cremati quoque ¹¹ cor inter ossa incorruptum repertum est: cuius ea
natura existimatur, ut tinctum veneno igne confici nequeat.

NOTÆ.

1. *Germanicus*] Cognomen, seu potius agnomen. Istud, ut ex Augusti cap. 7. colligere est, inditum est patri ejus Druso propter res ab eo prospere gestas in Germania, ut patet ex Claudii cap. 1.

2. *Junioris Antonia*] Supra in Augusto cap. 64. Germanicus dictus nepos sororis Augusti: quod ita se habet. Octavia Augusti soror, ut ex Augusti cap. 4. patet,

maritum habuit M. Antonium Triumvirum, ut in Augusto cap. 17. notatum est, duas illi genuit filias Antonias, maiorem, quæ Domitio Ænobarbo Neronis Principis avo, ut ex Neronis cap. 5. constat; & minorem, quæ Druso Tiberii fratre Augustique privigno nupsit, de qua hîc & Claud. cap. 1. Hanc forma & pudicitia insignem prædicat Plutarchus in Antonio, & Plinius

R. r. iij

lib. 7. cap. 19. illam nunquam expuisse testatur.

3. *A Tiberio patruo*] Fratre Drusi patris ejus qui in Germania obiit, ut in Tiberio cap. 7.

4. *Adoptatus*] Augusti jussu, ut in Tiberio cap. 15.

5. *Quæsturam*] De hoc Magistratu & quæ ipsi ætas præstituta foret, supra in Julio cap. 6. quamquam & hanc ætatis maturitatem non semper in adolescentibus observatam multis probat Cicero Philippic. 5. ubi honores Augusto juveni licet, decernendos contendit.

6. *Statim*] Hoc adverbium ita Casaubonus distinguit in hac phrasi, ut Germanicus intelligatur fuisse Quæstor statim post adoptionem, non vero statim a gesta Quæstura, quia hanc inter & ejus Consulatum interjectos constat septem annos. Vero tamen simile videtur Suetonium instituti sui memorem, quo scilicet Aug. c. 9. professus est se Augusti gesta narraturum non per tempora, sed per species, idem de aliis præstitisse quod de Augusto; ut hoc loco aliud nil intelligendum velit, nisi quod Germanicus Consulatum obtinuerit statim post Quæsturam, hoc est nullo alio intermedio Magistratu gesto, ut moris erat, stante Republica: post Quæsturam enim Ædilitas & Prætura gradus erant ad Consulatum, ut in Julio cap. 11. notatum est: quibus neglectis, ad Consulatum statim evehctus est, quem Magistratum olim sic petiisse vitio datum est Tito Flaminio,

quasi Ædilitatem & Præturam fastidiret, ut ait Livius lib. 2. Decad. 2.

7. *Missus*] Ut supra in Tiberio cap. 25.

8. *Imperatorem Tiberium*] In Tiberio ibid. & Tacitus lib. 1. Annalium: *Faustus in Germanicum omnibus, & si veller imperium promptos ostentare*, &c. Et Velleius de illa seditione lib. 2. cap. 125. *defuitque qui contra Rempublicam duceret, non qui sequeretur*, &c.

9. *Devicisset*] Lipsius lib. 2. Electorum cap. 17. mendum hîc esse contendit, emendatque *dejecisset*; quia bellum tunc cum Armeniis nullum, Germanicus quidem regno Vononem amovit, suffecto Zenone Polemonis Pontici filio, de quo Tacitus Annal. 2. sed sola auctoritate Romana, sine bello & volentibus Armeniis, ut constat ex Tacito Annal. 2. Sed dici potuit expulsus, quomodo & Germanicus expulsus. Nota enim Germanicum hîc dici expulsus; vere enim id egit Tiberius ut illum procul amandaret. Tacitus initio 2. Annalium: *Ceterum Tiberio haud ingratum accidit turbare res Orientis, ut ea specie Germanicum a suis legionibus abstraheret, doloque simul & casibus objectaret*.

10. *Antiochia*] In Tiberio cap. 39.

11. *Cor inter ossa*] Plinius lib. 11. cap. 37. idem etiam Cardiacæ morbo extinctis contingere narrat, unde accusatus Piso ille de quo cap. sequenti, & supra in Tiberio cap. 52. & 53. Hac exceptione sese tuebatur, ut refert idem Plinius ibid.

CAPUT II.

OBIIT autem, ut opinio fuit, fraude Tiberii, ministerio & operâ C. Pisonis: qui sub idem tempus Syriæ præpositus, nec dissimulans offendendum sibi aut patrem, aut filium, quasi plane ita necesse esset, etiam ægrum Germanicum gravissimis verborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit: propter quæ, ut Romam rediit, pene discerptus a populo, a Senatu capitis ² damnatus est.

NOTÆ.

1. *Patrem*] Tiberium scilicet, propter eam qua flagrabat in Germanicum inviam, ut ex Tiberii cap. 52. & 53. patet.

2. *Damnatus*] Accusante Vitellio, qui postea paucorum mensium Princeps fuit, ut in ejus vita infra.

CAPUT III.

OMNES Germanico corporis animique virtutes, & quantas ne-
mini cuiquam, contigisse satis constat: formam & fortitudinem
egregiam: ingenium in ² utroque eloquentiæ doctrinæque genere
præcellens: benivolentiam singularem; conciliandæque hominum gra-
tiæ, ac promerendi amoris mirum & efficax studium. Formæ minus
congruebat ³ gracilitas crurum, sed ea quoque paullatim repleta, assi-
dua ⁴ equi vectatione post cibum. Hostem cominus sæpe percussit.
Oravit ⁵ causas etiam triumphaleis; atque inter cætera studiorum mo-
numenta reliquit & ⁶ Comœdias Græcas. Domi forisque civilis: libera
ac fœderata oppida ⁷ sine lictoribus adibat. Sicubi clarorum virorum
sepulcra cognosceret, ⁸ inferias Manibus dabat. Cæsarum ⁹ clade
Variana veteres ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus, colligere
sua manu, & comportare primus aggressus est. Obtrectatoribus etiam
qualescumque, & quantacumque de causa nactus esset, lenis adeo &
innoxius, ut Pisoni decreta sua rescindentem, clientelas ¹⁰ diu vexanti,
non prius succensere in animum induxerit, quam beneficiis quoque &
¹¹ devotionibus ¹² impugnari se comperisset: ac ne tunc quidem ultra
progressus, quam ut & amicitiam ei more majorum ¹³ renuntiaret,
mandaretque domesticis ultionem, si quid sibi accideret.

NOTÆ.

1. *Omnes Germanico, &c.*] Confirmant unanimi consensu cæteri omnes historici qui de eo scripsere, excepto uno Velleio, in Tiberii adulationem fœde mancipato. Lib. 2. cap. 25.

2. *Utroque eloquentia genere*] Romanæ & Græcæ.

3. *Gracilitas crurum*] Hæc inter corporis vitia præcipuum fuisse videtur etiam ex Nerone cap. 51. & Domitiano cap. 18.

4. *Equi vectatione*] Hanc licet coxis & stomacho utilem dicat Plinius lib. 28. c. 4. quia tamen Medici statim a sumpto cibo male sanam illam existimant, ideo Pulmanus sua editione sic distinguebat assidua equi vectatione. Post cibum hostem cominus, &c. Parum verosimiliter. Hoc exercitio sanguinis atque alimenti vis ad ima prolabebatur & ea implebat, maxime cum instrumentis illis quæ nos hodie dicimus *étriers*, Torrentius vero *stapias*, usos antiquos probabile non sit: tum quia Xenophon peculiari opere de re equestri nihil habet quod eo referri queat: tum quia Julius Pollux capite de equestribus instrumentis illud nequiquam videtur fuisse omissurus.

5. *Triumphaleis causas*] Beroaldus & Sabellicus legunt *triumphalis*, quomodo & in Vinterbiensi & Pithœi codicibus legit Casaubonus, & probat, ut sensus sit: Causas orasse Germanicum, non quidem postquam triumphavit; nec enim hæc illi concessa mora est in Orientem statim expulso, ut dixit paulo supra cap. 1. sed postquam triumphalia meruit ornamenta, quæ ex bello Dalmatico ante primum suum Consulatam adeptus est, ut patet ex Dione lib. 56. Certe hæc lectio eo certior videtur, quod & Germanicum causas orasse constet ex Ovidio 1. Fast. initio:

*Qua sit enim docti facundia sensus oris
Civica pro tropidis, cum tulit arma
reis.*

etiam dum esset Consul, ut ex eodem Dione in actis anni 765. & quod triumphalis etiam nomine appellatus fuerit: alias qui triumphalia duntaxat ornamenta consecutus esset, ut ex Taciti Histor. 2. colligere est: ibi enim Mucianus Vespasiano, *In domo tua*, inquit, *triumphale nomen*, &c. cum nonnisi ornamenta tunc temporis adeptum fuisse Vespasianum constet ex

Suetonio in ejus vita cap. 4. Quæ tamen si secus sint, triumphales causas cum Torrentio dixerim magnas quasdam quibus de triumpho v. g. decernendo, aut simili quadam re ageretur.

6. *Comædias*] Ovidius itidem initio Fastorum: hoc enim opus Germanico dedicarat, de eloquentia locutus:

Scimus & ad nostras cum se tulit impetus artes,

Ingenii currant flumina quanta tui.

Si licet & fas est, vates rege vatis habenas &c.

Quibus versibus & Poëtica excelluisse significat.

7. *Sine lictoribus*] Ut quasi civis, non Princeps videretur. De qua virtute, civilitate nempe, supra in Augusto cap. 51. & Julio cap. 75. & infra. Tacitus 2. Annalium: *Hinc venium Athenas fœderique sociæ & veteris Urbis datum ut uno lictore uteretur.*

8. *Inferias*] Ea sunt dona quæ mortuis inferuntur, sive sacrificia quæ illis immolantur. Virgilius lib. 10. *Æneid.*

Viventes rapit inferias quas immolet orco. & lib. 9.

Absenti ferat inferias decoretque sepulcro. De quibus supra in Julio cap. 84. & infra Claud. cap. 11.

9. *Clade Variana*] Supra in Augusto cap. 23. & Tiberio cap. 17. & 18. & infra adhuc.

10. *Diu vexanti*] Sic in omnibus libris scriptum est: Torrentius tamen scribendum affirmat *divexanti*. Tacitus 2. Annal. ista fusius prosequitur. De clientibus quid essent supra dictum est in Julio ad cap. 2. Has autem clientelas hic videtur intelligere quas Germanicus in Syria suis sibi beneficiis paraverat.

11. *Devotionibus*] Hoc est execrationibus & incantationibus magicis quibus absentium vitam diis manibus devovebant. Unde Ovidius,

Devovet absentes simulacraque cerea figit. quarum eam vim existimabant esse, ut vel animum officii prorsus immemorem facerent, ut Virgilius *Eclog.* 8. de ejusmodi sacris:

magicis sanos avertere sacris

Experiar sensus.

vel necessario vitæ cursum abrumperent venefica apud Lucanum,

*& quamvis fecerit omnis
Stella senem, medios herbis abrumpimus
annos.*

& Horat. *Epod.* 5.

dira detestatio

Nulla expiatur victima.

& Plinius lib. 28. cap. 21. *desigi diris detestationibus nemo non metuit.* Et lib. 8. cap. 7. &c. Hinc nomina illa diræ, deprecationes, incantationes, carmina, &c. Hinc & caput obligare, quod & obsecrare dicitur, cui opponitur *refecrare* pro obsecratione & devotione solvere, &c.

12. *Impugnari se comperisset*] Confirmat hæc omnia Tacitus lib. 2. *Annal.* *Reperiebantur solo ac parietibus eruta humanorum corporum reliquia, carmina & devotiones & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres ac tabo obliti, aliaque maleficia queis creditur animas numinibus infernis sacrari.*

13. *Renuntiaret*] Idem Tacitus, *Componit epistolas queis amicitiam ei renunciabat,* ex more veteri quo receptum erat amicitiam & inimicitiam palam profiteri tam publice quam privatim, ut patet ex Livio lib. 6. *Decad.* 4. ubi de renuncianda per fœciales *Ætolis amicitia*, lib. 3. *Decad.* 5. ubi de Perseo: & lib. 5. *Decad.* 3. de Badio illo Campano: ac Taciti 6. *Annal.* *Morem fuisse majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicare domo eumque finem gratia ponere,* ut & Aug. cap. 66. Hinc inter privatos tessera illæ quas dixerunt hospitales, signa nempe quædam hospitibus concessa ad necessitudinem gratiamque hospitii fovendam: ea enim quicumque suum ad hospitem attulisset, agnoscebatur illico, & amici veterisque instar hospitis, hospitio liberaliter excipiebatur. Quæ necessitudinis mutæ jura tanti apud ipsos fuere, ut transfirent ad posteros, ut patet ex Plauto in *Pœnulo* Act. 5. Scen. 1. ubi Pœnus ait:

Deam hospitalem ac tesseram mecum fero.

Quibus agnoscendum se sperat ab Agorastocle sibi tunc ignoto Anthidamæ hospitis quondam sui filio. Ac maxime Scena 2. v. 84. ubi Pœnus in Agorastoclem incidit & tessera conferuntur. Ex quo præsertim loco colligas tesseras illas fuisse quasdam taleas quarum singuli medietatem unam, ne qua fraus fieret, ut hodieque, aliis in rebus apud nos. Inde apud eundem Plautum *Cistellar.* Act. 2. Scen. 1. vers. 26. *tesseram confringere.*

confringere, pro *violare jus amicitia*. Quo *la buchette*, hoc est *renuntiare amicitiam*,
ferme sensu apud nostratum aliquos, *rompre* &c. De tesseris in Aug. cap. 40.

CAPUT IV.

QUARUM virtutum fructum uberrimum tulit, sic probatus & dilectus à suis, ut Augustus (omitto enim necessitudines reliquas) diu cunctatus an sibi successorem destinarer, ¹ adoptandum Tiberio dederit. Sic vulgo favorabilis, ut plurimi tradant, quoties aliquo adveniret, vel sicundæ discederet, præ turba occurrentium prosequentiumve nonnumquam eum discrimen vitæ adisse: e Germania vero, post ² compressam seditionem, revertenti, ³ prætorianas cohortes universas prodisse obviam, quamvis pronuntiatum esset, ut duæ tantummodo exirent: populi autem Romani sexum, ætatem, ordinem omnem usque ad vicesimum lapidem effudisse se.

NOTÆ.

1. *Adoptandum Tiberio*] Supra in Augusto cap. 65. & Tiberio cap. 25.

2. *Compressam seditionem*] Qua Imperatorem Tiberium pertinacissime recusantes,

Germanicum volebant evehere, ut supra cap. 1. & Tib. cap. 25.

3. *Prætorianis*] Quid & quot essent, supra in Augusto cap. 100. & alibi.

CAPUT V.

TAMEN longe majora & firmitiora de eo judicia ¹ in morte ac post mortem exstiterè. Quo defunctus est die, ² lapidata sunt Tempia, subversæ Deum Aræ, ³ Lares a quibusdam familiares, in publicum ⁴ abjecti, partus conjugum expositi. Quin & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque adversus nos bellum esset, velut in domestico communique mœrore consensisse ad inducias. Regulos quosdam ⁵ barbam posuisse: & uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus. ⁶ Regum etiam Regem & ⁷ exercitatione venandi, & convictu ⁸ megistanum abstinuisse, quod apud Parthos ⁹ justitii instar est.

NOTÆ.

1. *In morte ac post mortem*] Casaubonus refert in hanc sententiam vetus Epigramma:

Parce hospes tumulo, Caesar Germanicus hic sum.

Sæpe etiam ignotis ipse dedi requiem.

Quod si quem tumuli nihil hujus gratia tangit,

At moveat patria fraude quod hic jaceo.

Sed jaceo quamvis non vita at plenus honoris:

Hoc uno ingratus quod genui patria.

Testata est mores lachrymis plebesque patresque:

Hæc sunt sinceri judicia ingenii.

2. *Lapidata sunt Tempia*] Non secus ac si dii humana non curantes amplius, colendi non essent, qui contemptis mortalium votis Germanicum mori siverent. Lapidibus vel convitiis, deorum aut hominum imagines quandoque incessabant, ut supra in Augusto cap. 16. de Neptuni imagine, & de Galbæ Tacitus 1. H. st.

3. *Lares familiares*] Deos domesticos. Apuleius libro de Deo Socratis, fato functorum animas esse dicit: *Est enim, inquit, species demonum animus humanus emeritis stipendiis vita corpore suo abjurans. Hunc vetere Latina Lingua reperio Lemurem dicti.* S. f.

1atum. Ex his ergo Lemuribus qui posterorum suorum curam sortitus, placato & quieto numine domum possidet, Lar dicitur familiaris, &c. Inde Ferie quas Lemuralia, inde Saccella in domibus quæ Lararia dicebant; inde & Festa eorum celebrata etiam publice in compitis, de quibus Aug. cap. 31.

4. *Abiecti*] Tertullianus in Apologetico auctor est eos ita quandoque spretos, ut nedum in publicum; sed & in fœdissima omnium loca migrare coacti sint.

5. *Barbam posuisse*] In luctu moris fuit Ægyptiis, Assyriis, ac præsertim Persis; hi enim non se tantum, sed & equos ipsos tondisse narrantur. Græcis itidem, sed non Romanis, qui e contra barbam alebant, ut supra in Julio cap. 67. & Augusti cap. 23. Notat Plutarchus in Problematis cap. 13. ea lugentibus in universum accommodata quæ inusitata ut mulieres tonderi, comam & barbam a viris summitti, &c. Ubi plura veterum multorumque populorum exempla refert. Videsis & Janium libro de coma cap. 5. & Alexandrum ab Alexandro lib. 3. cap. 7.

6. *Regum etiam Regem*] Parthorum Regem sic dictum ait Plutarchus in Pompeio & Lucullo, quia nonnulli Reges satellitum instar ipsi ministrabant. Is titulus olim Persicorum Regum, postea Parthorum, deinde iterum Persicorum, Ammianus lib. 17. Literarum meminit quas Sapor ad Constantium misit, quarum hæc est inscriptio: *Rex Regum Sapor, particeps Siderum, frater Solis & Luna, Constantio fratri meo, Salutem plurimam dico.*

7. *Exercitatione venandi*] Hac inprimis exerceri solent & oblectari, una cum lectis ad id hominibus, qui huiusmodi laboribus & bene multis sese ad bellicos parant atque quodammodo præludunt. De quo instituto egregia narrat Xenophon 1. lib. Pædiæ.

8. *Megistanum*] Optimates illos appellat Ammianus: Proceres sunt Principesque Regis Regum convivii adhiberi soliti. Græca vox est, *μέγιστον*, hoc est *a maximo.*

9. *Iustitii*] Quid sit iustitium, supra in Tiberio cap. 52.

CAPUT VI.

5 **R**OMÆ equidem, cum ad primam famam valitudinis attonita & mœsta civitas sequentes nuntios opperiretur, & repente jam vesperi incertis auctoribus convaluisse tandem percrebuisset: passim cum luminibus & victimis in Capitolium concursus est, ac pene revulsæ Templi fores, ne quid gestientes vota reddere moraretur. Expergefactus e somno Tiberius est gratulantium vocibus, atque undique concinentium, *Salva Roma, Salva Patria, Salvus est Germanicus.* Sed ut demum fato functum palam factum est, non solatiis illis, 1 non edictis inhiberi luctus publicus potuit: duravitque etiam 2 per festos Decembris mensis dies. Auxit gloriam desideriumque defuncti etiam atrocitas insequentium temporum: cunctis nec temere opinantibus, reverentia ejus ac metu 3 repressam Tiberii sævitiam, quæ mox eruperit.

NOTÆ.

1. *Non edictis*] Tacitus libro 3. edicti ipsius verba refert, quibus populum hortabatur ut publica munia resumeret, ubi & sub finem libri 2. graphice prorsus Auctor ille luctum publicum descripsit. De quo & in Tiberio cap. 52.

2. *Festos dies Decembris*] Saturnalia scilicet de quibus in Augusto cap. 75.

3. *Repressam Tiberii sævitiam*] Tacitus

sub finem libri 6. de Tiberio loquens: *Egregium vita famaue quoad privatus, vel in imperiis sub Augusto fuit; occultum ac subdolum fingendis virtutibus donec Germanicus ac Drusus superfuere. Et lib. 3. initio, ubi de publico ob Germanici mortem luctu, gnavis omnibus latam Tiberio Germanici mortem male dissimulari, &c.*

CAPUT VII.

HABUIT in matrimonio ¹ Agrippinam, M. Agrippæ & Juliæ filiam, & ex ea novem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti, unus jam puerascens, insigni festivitate, cujus effigiem ² habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris ³ Livia dedicavit. Augustus in cubiculo suo positam, quotiescumque introiret, exosculabatur. Cæteri superstites patri fuerunt. Tres sexus feminini, ⁴ Agrippina, Drusilla, Livilla, continuo triennio natæ, totidem mares, Nero & Drusus & C. Cæsar. Neronem & Drusum Senatus, Tiberio criminante, ⁵ hostes judicavit.

NOTÆ.

¹ Agrippinam] De cujus morte supra in Tiberio cap. 53. & virtutibus Tacitus tum lib. 1. tum 2. & 3.

² Habitu Cupidinis] Hunc habitum describit Propertius lib. 2. Eleg. 12.

³ Livia] Germanici avia, Drusique ac Tiberii mater, ut patet infra Claud. cap. 1.

& supra multis locis.

⁴ Agrippina] Hæc Domitio primum, deinde Claudio Imperatori nupsit, ut infra Claud. cap. 26. & in Nerone non semel. De aliis infra, sed maxime cap. 24. & c.

⁵ Hostes judicavit] Supra in Tiberio cap. 53.

CAPUT VIII.

Cæsar natus est pridie Kal. Septembres, ¹ patre suo & C. Fonteio Capitone Coss. Ubi natus sit, incertum diversitas tradentium facit. ² Cn. Lentulus Gatulicus ³ Tiburi genitum scribit: ⁴ Plinius secundus in Treveris ⁵ vico Ambiatino supra ⁶ Confluentes: addit etiam pro argumento *Aras ibi ostendi inscriptas, OB AGRIPPINÆ PUERPERIUM*. Versiculi, imperante mox eo, divulgati, apud hibernas legiones procreatum indicant:

In castris natus, patriis nutritus in armis,

Iam designati Principis omen erat.

Ego in ⁷ Actis Antii invenio editum. Gatulicum refellit Plinius, quasi mentitum per adulationem, ut ad laudes juvenis gloriosique Principis aliquid etiam ex urbe ⁸ Herculi sacra sumeret: abusumque audentius mendacio, quod ante annum fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipse C. Cæsar: de cujus amabili pueritia immaturoque obitu ⁹ supra diximus. Plinium arguit ratio temporum. Nam qui res Augusti memoriæ mandarunt, Germanicum exacto Consulatu in Galliam missum consentiunt, jam nato Caio. Nec Plinii opinionem inscriptio aræ quidquam adjuverit, cum Agrippina bis in ea regione filias enixa sit: & qualiscumque partus, sine ullo sexus discrimine, *puerperium* vocetur: quod antiqui etiam puellas ¹⁰ *pueras*, sicut & pueros *puellos* dictarent. Exstat & Augusti epistola ante paucos quam obiret menses, ad Agrippinam neptem ita scripta de Caio hoc (neque enim quisquam jam alius infans nomine pari tunc supererat) *Puerum Caium xv. Kal. Junii, si Dii volent, ut ducerent Talarus & Asellius, heri cum his consti-*

A. U. C.
DCCCLXV.

tu. Mitto præterea cum eo ¹¹ ex servis meis Medicum, quem scripse
Germanico, si vellet, ut retineret. Valebis, mea Agrippina, & dabis ope-
ram ut valens pervenias ad Germanicum tuum. Abunde arbitror ¹² pa-
rere, non potuisse ibi nasci Caium, quo prope bimulus demum perductus
5 ab Urbe sit. Versiculorum quoque fidem eadem hæc ¹³ elevant: & eo
facilius quod hi sine auctore sint. Sequenda igitur est quæ sola ¹⁴ Acto-
rum restat & publici instrumenti auctoritas: præsertim cum Caius An-
tium, omnibus semper locis atque secessibus prælatum, non aliter quam
natale solum dilexerit: tradaturque etiam sedem ac domicilium Imperii
10 tædio urbis transferre eo destinasse.

NOTÆ.

1. *Patre suo*] Germanico, qui annus
U. C. fuit 764. juxta Glareani Chronolo-
giam, qui Coss. illos refert ad annum Chri-
sti 14. Petavius enim lib. 5. primæ partis
Rationarii cap. 2. ad annum Christi 12.

2. *Cn. Lentulus Gætulicus*] Videtur ex
hoc loco Gætulicus Historiam scripsisse:
quia tamen Auctorum qui ejus meminere
nullum reperio qui id quoque testatus fue-
rit, ideo potius crediderim intelligendum
esse locum hunc de quibusdam versibus,
quos in adulationem Caligulæ scripserit.
Poëtam enim fuisse, cumque non ignobi-
lem, testantur Martialis Epistola libri 1.
Plinius Junior lib. 5. Epistola 3. Sidonius
Apollinaris Epistola 10. lib. 2. & carmine
9. &c. Plures fuere tunc temporis Gætulici,
ut colligere est ex Taciti Annal. 4. & 6.
Unus Consul fuit anno quo natus est Chri-
stus U. C. 751. Supervixit ad Caligulæ
Principatum, a quo interfectus est, ut patet
ex Dione lib. 59.

3. *Tiburi*] Hodie *Tivoli*. Jam supra.

4. *Plinius secundus*] Hic ille est Scri-
ptor maximus, qui naturalem Historiam
condidit. Quæ autem operum suorum par-
te id scripserit, ignorant, omnia quippe ad
nos non pervenere. Beroaldus autumat id
scriptum opere illo quod de Romanorum &
Germanorum bellis scripserat viginti libris.

5. *Ambiatino vico*] Torrentius & Tur-
nebus contendunt ex MSS scribendum esse
Ambiatarino. De quo nihil reperio. Vicus
fuit, ut colligere est, superioris Germaniæ
in finibus inferioris.

6. *Confluentes*] Ubi scilicet Rhenus &
Mosa confluunt: quod vulgare nomen est

locorum quibus fluvius aliquis in alium in-
fluit. Hodie *Coblentz*.

7. *In Actis Antii invenio editum, &c.*] *Antium* hodie quoque *Antio*. Acta illa pu-
blica sunt de quibus Tiberii cap. 5. Hanc
Plinii & Suetonii controversiam, secundum
Plinium judicavit Lipsius ad 1. Annalium
Taciti num. 141. Eo quippe loci Plinio
consentit & Tacitus: Lipsium tamen cæteri
non audiunt.

8. *Herculi sacra*] Vide in A¹⁰
cap. 72.

9. *Supra diximus*] Capite proxime præ-
cedenti.

10. *Pueras*] Priscianus lib. 6. *Pueri fœ-
mininum pueram dicebant antiquissimi, unde
& puerpera quæ puerum vel pueram parit.*

11. *Ex servis meis Medicum*] Medicos ex
servis ut plurimum fuisse supra jam nota-
tum in Julio cap. 4.

12. *Patere*] Alii *parere*: quod verbum
in iudiciorum formulis & Jurisconsultorum
libris. De eo & supra Augusti cap. 95. &
Turnebus lib. 22. cap. 30. ait: Sic in ve-
ribus libris *abunde arbitror parere*. quod est
apparere, lego. Quod negligendum non
puto: antiquarius enim est Tranquillus, &
verbis uti antiquis non reformidat.

13. *Elevant*] Hoc est, tollunt seu levio-
rem faciunt.

14. *Actorum*] Corruptos hîc omnes
codices sic restituerat Beroaldus, quem ta-
men Casaubonus ex vestigiis Viterbiensis
& Memmiani codicis emendat & legit: *quæ
sola auctoritas restat publici instrumenti*. Du-
bio procul melius.

CAPUT IX.

CALIGULÆ cognomen castrensi joco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. Apud quos quantum præterea per hanc nutrimentorum consuetudinem amore & gratia valuerit, maxime cognitum est: cum post excessum Augusti ² tumultuantes & in furem usque præcipientes, solus haud dubie conspectu suo flexit. Non enim prius destiterunt quam ablegari cum ob seditionis periculum, & in proximam ³ civitatem demandari animadvertissent. Tunc demum ad poenitentiam versi, represso ac retento vehiculo, invidiam quæ sibi fieret ⁴ deprecati sunt.

NOTÆ.

1. *Caligula*] Caliga militare calceamentum erat. Patet ex Taciti Annal. 1. *Militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda vulgi studia eo tegmine pedum induebatur.* Illudque gregarium etiam militum, ut ex Augusti cap. 25. colligere est, patet ex hoc loco & Tacito ibidem de Germanico loquente: *tanquam parum ambitiose filium gregali circumferat, Caligulamque appellari velit.* Inde Seneca lib. 5. de Beneficiis cap. 16. *Ingratus C. Marius ad Consulatum a caliga perductus.* Quo tamen loco Lipsii codex habet *gallica*. Sed male, quamvis recentiores illa promiscue nonnumquam usurparint, regulariter tamen gallicæ sunt calceamenta simile crepidis aut soleis, de quibus supra in Tiberio capite 13. Caligæ vero tibiatis calceaban-

tur, licet forte pedem non tegerent aliter ac crepidæ seu sandalia: quod ex figuris quæ in columna Trajani superfuere colligas. Qui vero gradum aliquem militiæ superiorem obtinebant, ii caligis quidem, sed ornatoribus, quibus nempe clavi quidam aurei suffigerentur, aliaque id genus quæ ex Plinii lib. 9. cap. 18. colligere est, ubi de piscibus lacum Verbani & Larii: & illud innuit infra cap. 52. ubi speculatoriam caligam dixit ut vilem ostenderet.

2. *Tumultuantes*] Supra cap. 1. & Tiberii capi 25.

3. *Civitatem*] Treverorum, ex Taciti Annal. 1. ubi hæc pulchre narrantur.

4. *Deprecati*] Precibus amoliri conati sunt.

CAPUT X.

COMITATUS est patrem & in ¹ Syriaca expeditione. Unde reversus primum in matris, deinde ² ea relegata, in Liviæ Augustæ ³ proaviæ suæ contubernio mansit: quam defunctam ⁴ prætextatus etiam tum pro Rostris laudavit. Transiitque ad Antoniam ⁵ aviam, & inde ⁶ vicesimo ætatis anno accitus Capreas a Tiberio, uno atque eodem die togam sumsit, ⁷ barbamque posuit: sine ullo honore, qualis contigerat tirocinio ⁸ fratrum ejus. Hic omnibus ⁹ insidiis tentatus elicientium, cogentiumque se ad querelas, nullam umquam occasionem dedit: perinde oblitterato suorum casu, ac si nihil cuiquam accidisset: quæ vero ipse pateretur, ¹⁰ incredibili dissimulatione transmittens. Tantique in ¹¹ avum, & qui juxta erant, obsequii; ut non immerito sit dictum: *Nec* ¹² *servum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuisse.*

N O T A .

1. *Syriaca expeditione*] Qua obiit, Supra cap. 1. & 2. & Tib. cap. 39.

2. *Ea relegata*] In Pandatariam insulam, Supra Tib. cap. 53.

3. *Proavia*] Germanici nempe patris ejus avia. Livia mater Drusi, Claud. cap. 1. & supra. Drusus Germanici pater, cap. 1. supra. Germanicus Caligulae.

4. *Prætextatus*] De prætexta, in Julio cap. 1. more laudandi defunctas, Jul. cap. 6. & alibi supra, ut Aug. cap. 8. & c.

5. *Aviam*] Drusi conjugem. Supra c. 1.

6. *Inde vigesimo*] Leguat alii unde vigesimo.

7. *Barbamque posuit*] Cum antea diversis temporibus hæc fierent; tirocinii quippe die pueritiam quasi exuebant, barbam vero ponentes juventutem, transibantque tunc in viros: quod aperte innuit Domitia Neroni blandiens, infra in Nerone cap. 34. De Neronis enim barba loquens aiebat: *Simul hanc excepero, mori volo.* Ponebant illam serius citius: ex Dionis enim libro 48. colligas nonnisi anno ætatis 25

positam ab Augusto. Macrobius in Somnium Scipionis annum 21 his ceremoniis assignat. Erat enim hic dies Romanis festus, ut ex Dione ibidem, & infra in Nerone cap. 12. ubi eam Jovi Capitolino consecratam legas. Mittenda eo die a clientibus munera, ut satis indicat Juvenalis Sat. 3. v. 186. quæ & petebantur, ut innuit Ammianus lib. 17. De die tirocinii in Augusto cap. 26. & Tib. cap. 15.

8. *Fratrum ejus*] Drusi & Neronis, de quorum tirocinio & morte supra in Tiberio cap. 54.

9. *Insidiis tentatus*] In quas impegerant fratres ejus. Tib. cap. 54.

10. *Incredibili dissimulatione*] De qua Tacitus: *Immanem animum subdola dissimulatione tegens, non damnatione matris, non exitio fratrum rupta voce.*

11. *Avum*] Tiberium qui adoptivus Germanici pater erat.

12. *Meliorum servum*] Passieni Oratoris dictum. Tacitus lib. 5. Annal. & Plinius lib. 16. cap. 44. infra in Nerone cap. 6.

C A P U T X I .

NA T U R A M tamen sævam atque probrosam, nec tunc quidem inhibere poterat: quin & animadversionibus pœnisque ad supplicium datorum cupidissime interesset: & ¹ ganeas atque ² adulteria ³ capillamento celatus, & veste longa noctibus obiret: ac scenicas saltandi canendique artes studiosissime appeteret: facile id sane Tiberio patiente, si per has mansuefieri posset ferum ejus ingenium. Quod sagacissimus senex ita prorsus perspexerat, ut aliquoties prædicaret, *Exitio suo, omniumque Caium vivere, & se* ⁴ *natricem* (serpentis id genus) *pop. Rom. Phaëtonem orbi terrarum educare.*

N O T A .

1. *Ganeas*] Vide Tiber. cap. 34.

2. *Adulteria obiret*] Quidam legunt *ambiret*. Priorem lectionem prætulere Casaubonus & Torrentius, & ambo nove dictum putant, *adulteria obire*, pro circumire loca committendis adulteriis idonea.

3. *Capillamento*] Capillamentum coma est apposita, ut patet vel ex hoc uno Petronii loco; qui enim paulo ante rasus erat, ait, *evocatumque me non minus decoro exornavit capillamento, imo commendatior vultus enituit, quia flavum chorymbion erat.* Tur-

nebus lib. 4. cap. 19. & lib. 1. cap. 21. contendit capillamentum non esse quamcumque comam appositam, sed prolixiorem tantum & ad fœmininum capillum propius accedentem. Unde colligere est, longiore veste & capillamento non male occultatum fuisse Caligulam, ut occurrentibus fœmina videretur, vel Hispanus forte quidam ex iis quos in Aula Principum frequentes fuisse, eosque capillatos constat. Videbis Turnebum. Caligulam hac in re imitatus fertur Verus Imperator. Sic enim de eo Capitoli-

mus in Vero: In tantum vitiorum Cæianorum, Neronianorum, ac Vitellianorum fuisse amulum, ut vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria, obiecto capite cucullione vulgari viatorio, &c. Similis in Nerone lascivia cap. 26.

4. *Natricem*] Natrix serpens est a natando dictus; alitur enim in aquis, unde & Græcis dicitur ὄφας. Plinius lib. 29. cap. 4. In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est quod in aqua vivit, hydi vocantur

nullis serpentium inferiores veneno. Idem lib. 6. cap. 23. refert visos quondam hydros marinos vicenum cubitorum qui classem terruerint.

5. *Phaëtonem*] Nota est fabula. Tiberius dicebat Caligulam orbi tam funestum fore quam fuisse fabulantur Phaëtonem, cum Solis currum temere conscensum regere haudquaquam potens orbem incendio prope perdidit.

CAPUT XII.

NON ita multo post Juniam Claudillam M. Silani nobilissimi viri filiam duxit uxorem. Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus, priusquam ² inauguraretur, ad Pontificatum traductus est: insigni testimonio pietatis atque indolis: cum deserta desolataque ³ reliquis subsidiis aula, ⁴ Sejano vero tunc suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis paullatim admoveretur. Quam quo magis confirmaret, amissa Junia ex partu, ⁵ Enniam Næviam Macronis uxorem, qui tum ⁶ prætorianis cohortibus præerat, sollicitavit ad stuprum, pollicitus & matrimonium suum, si potitus Imperio fuisset: deque ea re & iurejurando & chirographo cavit. Per hanc insinuat⁷ Macroni, veneno Tiberium aggressus est, ut quidam opinantur: spirantique adhuc ⁸ detrahi anulum: & quoniam suspicionem retinentis dabat, ⁹ pulvinum iussit injici: atque etiam fauces manu sua oppressit: liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamaverat, confestim in crucem acto. Nec abhorret a veritate, quum sint quidam auctores, ipsum postea, & si non de perfecto, at certe de cogitato quondam parricidio professum. Gloriatum enim esse assidue, in commemoranda sua pietate, *ad ulciscendam necem matris & fratrum*, introisse se cum pugione cubiculum Tiberii dormientis: & misericordia correptum, abjecto ferro recessisse: nec illum, ¹⁰ quamquam sensisset, aut exquirere quidquam aut exsequi ausum.

NOTÆ.

1. *Non ita multo post*] Scilicet post sumptam virilem togam: quod & refert Tacitus: Sub idem tempus G. Cæsar discedenti Capreas avo comes Claudiam M. Silani filiam conjugio accepit. Ubi notandum Claudiam dici a Tacito quæ a Suetonio Claudilla nuncupatur; imminutis enim illis fœminarum nominibus uti amat, ut jam supra Tib. cap. 63. notatum est.

2. *Inauguraretur*] Non de augurum modo cooptatione dicitur hoc verbum, sed de aliorum quoque Sacerdotum, ut patet ex Cicerone dum invehitur in Antonium

Cæsaris Flaminem, de quo supra in Julio cap. 76. Quid igitur cessas? Cur non inaugurare? Sume diem? Vide qui te inauguret, &c. De Pontificum collegio lib. 1. cap. 13. De auguratu, Aug. cap. 31. 32. & alibi, nō fallor.

3. *Reliquis subsidiis*] Nullo præter Caligulam superstite masculino qui ad successionem Principatus posset evahi. Vide in Galba cap. 17.

4. *Sejano oppresso*] Supra in Tiberio cap. 65.

5. *Enniam*] Tacitus unicum hoc no-

men ei tribuit quemadmodum & Claudiae; cui tamen utrique duplex assignatum est a Suetonio: quamvis enim fœminæ paternis cognominibus appellatæ forent, nihilominus addebatur quandoque nomen ipsum, ut hîc & supra Tib. cap. 7. Vipsania Agrippina, & Aug. cap. 63.

6. *Pratorianis cohortibus*] Quorum favor magni tunc erat momenti ad Principatum. Tacitus auctor est lib. 6. Macronis uxorem non a Caio sollicitatam, sed ab ipso viro

immissam ut juvenem alliceret.

7. *Detrahi*] Vide supra Tib. cap. 73.

8. *Pulvinum*] Vide ibidem

9. *Quamquam sensisset*] Torrentius in uno e verustioribus libris legebat, *nec quemquam sensisse*: quæ optima videtur lectio, nec credere possum Tiberium impune passurum fuisse, si vel suspicatus esset, qui & falsa pericula causatus erat ad perdendos Caligulæ fratres.

C A P U T X I I I .

A. U. C.
D C C X C.

5 **S**ic Imperium adeptus, populum Romanum, vel, ut ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit, exoptatissimus Princeps maximæ parti provincialium ac militum, quod infantem plerique cognoverant: sed & universæ plebi urbanæ ob memoriam Germanici patris miserationemque prope afflictæ domus. Itaque ut a Miseno movit, quamvis lugentis habitu, & funus Tiberii prosequens: tamen ¹ inter altaria & victimas, ardentibusque tædas, densissimo & lætissimo obviorum agmine incessit, super ² fausta nomina, ³ *sidus & pullum, & puppum & alumnum* appellantium.

N O T A .

1. *Inter altaria & tædas*] Hoc genere adorationis usi sunt antiqui erga multos Principes: Augustum enim præsentis divi instar fuisse, tum multis constat locis, tum maxime ex ejus vita supra cap. 98 & longe antea, Alexandrum, de quo Babylonem ingrediente insignis est Curcii locus lib. 5. *Plures obviam egressi sunt, inter quos Bago-phanes arcis & pecunia regia custos ne studio a Mazace vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat argenteis altaribus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Quin & illis incedentibus cæsæ victimæ, ut infra Ner. cap. 25. patet, & Galbæ cap. 18. Accensæ*

etiam tædæ & lucernæ in publica ejusmodi & privata quandoque lætitia patet ex Amiano libro 21. *eumque suburbanis propinquantes amplis nimiumque protentis, militaris & omnis generis turba cum lumine multo & floribus votisque faustis Augustum appellans regiam duxit.* Apuleius lib. 4. *Demus tota lauris obsita tædis lucida strepebat Hymenæum.* Et Juven. Sat. 12. &c.

2. *Fausta nomina*] Vide in Augusto cap. 57. & 58. Hîc enim legunt alii *omina*, ut ibidem & infra cap. 22.

3. *Sidus, pullum, &c.*] Hæ omnes voces sunt blandientium, ut patet, vel parentum vel nutricum appellationes.

C A P U T X I V .

10 **I**N G R E S S O Q U E urbem, statim consensu Senatus, & irrumpentis in Curiam turbæ, irrita Tiberii voluntate, qui Testamento ¹ alterum nepotem suum prætextatum adhuc ² coheredem ei dederat, jus arbitriumque omnium rerum illi permissum est, tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus, ac ne totis quidem, supra centum sexaginta millia victimarum cæsa tradantur. Cum deinde paucos post dies in proximas Campaniæ ³ insulas trajecisset, vota pro reditu suscepta sunt:

ne

ne minimam quidem occasionem quoquam omittente in testificanda sollicitudine & cura de incolumitate ejus. Ut vero in adversam valitudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt qui depugnatos se armis pro salute ægri, quique capita sua ⁴ titulo proposito voverent. Accessit ad immensum civium amorem notabilis etiam exter-
 5 norum favor. Namque ⁵ Arthabanus Parthorum Rex, odium semper contemptumque Tiberii præ se ferens, amicitiam ejus ultro petiit: venitque ad colloquium ⁶ legati consularis: & transgressus Euphratem,
 7 aquilas & signa Romana ⁸ Cæsarumque imagines adoravit.

NOTÆ.

1. *Alterum nepotem*] Tiberium scilicet de quo in Tiberio cap. 76. Hunc gemellum quoque appellatum Torrentius probat ex numismatis; & certe Gemellus dicitur Josepho lib. 18. Antiquit. cap. 8.

2. *Coheredem*] Dio initio libri 59. affirmat illum Imperii successorem relictum. Josephus contra omnino, monituque deorum deterritum pluribus narrat lib. 18. c. 8. Antiquitatum Judaicarum. Philo autem Legatione ad Caium cap. 3. id quidem confirmat quod Josephus; sed famam tunc temporis fuisse, mutandam Tiberio voluntatem illam si diutius paulo vixisset. Quibus fidem habere potius videtur cum illis temporibus vixerint, & ipse Philo Caligula Principe Romam venerit Legatus.

3. *Insulas*] Quales sunt Prochyta, Inare, Capræ, &c. hodie *Procida*, *Ischia*, *Capri*, &c.

4. *Titulo proposito voverent*] Hoc est voto in publicum relato ne quis ignorare posset, eos esse voti reos si sanitatem recuperasset, ut Tiberii cap. 48. & infra cap. 16. verbo *proponere* hoc sensu utitur: Hi vovebant se vel decertaturos vel morituros si convalescissent. Antiqui existimabant hac ratione posse quosdam incolumes fieri, si morte mors redimeretur. Hinc immolandorum hominum consuetudo apud Gallos, ut tradit Cæsar lib. 6. Hinc Alcestes Fabula, Deciorumque Historia satis nota. De qua superstitio & adulandi occasione Juvenalis Sat. 12.

Alter enim si concedas mactare, vove-

bit

De grege servorum magna & pulcherrima quaque

Corpora, vel pueris & frontibus ancillarum

Imponet vittas: & si qua est nubilis illi Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, &c.

Inde tot illustribus viris exitium, infra in Nerone cap. 36. & pro salute Principis gladiatorum commissiones, & duarum legionum devotio pro salute Trajani bello Dacico periclitantis, ut refert Dio lib. 53. & hæc loquendi rationes cum Principibus adularentur, *Devotus numini majestatique tue.* &c. Et pro salute Imperatoris sanguinem se fundere dicebant, ut ex Tertulliani Apologetico cap. 25. Casaubonus refert.

5. *Arthabanus*] Tiberii cap. 54.

6. *Legati consularis*] Lucii Vitellii, de quo infra in Vitellio cap. 2. Quinam essent consulares Legati, supra in Augusto c. 47.

7. *Aquilas & signa*] Hæc cohortium, seu potius manipulorum, quorum singulis sua signa erant, ut Lupi, Minotauri, Equi, Apri, &c. Aquila vero toti legioni communis. Veterum super hac re testimonia videsis apud Lipsium lib. 4. de Militia Dialogo 3.

8. *Cæsarum imagines*] Augusti duntaxat & Caii, teste Dione lib. 58. Has & adoravit & ipsis sacrificavit, doctis in obsides liberis. Josephus lib. 18. Antiquit. cap. 6. & infra Vitellii cap. 2. Quo tamen loco non nihil dissentit Josephus a Suetonio.

CAPUT XV.

INCENDEBAT & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lacrymis pro concione laudato, funeratoque amplissime: confestim ¹ Pandatariam, & Pontias, ad transferendos matris fratrisque cineres festinavit, tempestate turbida, quo magis pietas
 5 emineret: adiitque venerabundus, ac per semet ² in urnas condidit. Nec minore ³ scena Ostiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi subvectos, per splendidissimum quemque equestris ordinis, ⁴ medio ac frequenti die duobus ⁵ ferculis ⁶ Mausoleo intulit.
 7 Inferiasque his annua religione publice instituit: & eo amplius matri
 10 ⁸ Circenses, ⁹ carpentumque quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrem mensē *Germanicum* appellavit. Post hæc,
¹⁰ Antoniaæ aviæ quidquid umquam ¹¹ Livia Augusta horum cepisset, uno Senatusconsulto conegit. ¹² Patrum Claudium Equitem R. ad id tempus collegam sibi in Consulatu assumsit. ¹³ Fratrem Tiberium
 15 ¹⁴ die virilis togæ adoptavit, appellavitque ¹⁵ *Principem juventutis*. De ¹⁶ sororibus auctor fuit, ut ¹⁷ omnibus sacramentis adjiceretur,
⁸ NEQUE ME LIBEROSQUE MEOS CARIORES HABEO QUAM CAÏUM ET SORORES EJUS. Item relationibus Consulū: ¹⁹ QUOD BONUM FELIXQUE SIT C. CÆSARI SORORIBUSQUE EJUS. Pari
 20 popularitate damnatos relegatosque restituit: criminumque, si qua residua ex priore tempore manebant, omnium ²⁰ gratiam fecit. Commentarios ad matris fratrumque suorum causas pertinentes, ne cui postmodum ²¹ delatori aut testi maneret ullus metus, ²² convectos in forum, & ante clare obtestatus Deos neque legisse neque attigisse quidquam,
 25 concremavit. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens, *Nihil sibi admissum cur cuiquam invisus esset*: negavitque se delatoribus aures habere.

NOTÆ.

1. *Pandatariam & Pontias*] Vide in Tiberio cap. 53. & 54.

2. *In urnas*] In his recondabant crematorum cadaverum reliquias. Casaubonus testatur hujus fratris urnam Romæ adhuc extare cum inscriptione hac:

OSSA.

NERONIS. CÆSARIS.

GERMANICI. CÆSARIS. F.

DIVI. AUG. PRON. FLAMIN.

AUGUSTALIS. QUÆSTORIS.

3. *Scena*] Torrentius notat Auctores Suetonio cœtaneos, hac voce usos ad significandum prætextum vel ostentationem, ut Tacitus in Annalibus de Agrippinæ morte loquens: *Scenam ultro criminis parat*.

4. *Medio ac frequenti die*] Ad populi

frequentiam referendum videtur, quam tamen Torrentius suspicatur nulla diei hora non magnam fuisse, ipse siquidem Princeps id muneris obibat, quare *ferventi* legendum arbitratur, quod & pietatis ostentationem angeat, & æstate factum colligere est ex Tiberii cap. 73. siquidem Tiberius septimo decimo Kalendas Apriles obiit, & hæc non ita multo post facta patet. Verum, quamvis ingeniosa illa quidem, conjectura tamen est. Frequentem igitur diem intelligo hoc sensu, ut nempe populi frequentia honorem augeret, & ejus etiam commode consuleret: nam cæteroqui funera vespertino efferebantur; unde Donatus existimat a funalibus dicta

5. *Ferculis*] Quidam legebant *forulis*,

quo intelligerentur capsulæ quibus cineres condidisset, ut in Augusto cap. 31. Sed fercula pomparum ferculis similia intelligi probabilius est, ut quasi in triumpho spectarentur a populo. Videtis in Julio cap. 37.

6. *Mausoleo*] Quod Augustus condiderat. In Augusto cap. 100.

7. *Inferias*] Supra cap. 3.

8. *Circenses*] Quod divini honoris est. Vide in Tiberio cap. 7. &c.

9. *Carpentum*] Quo ejus imago inter imagines deorum portaretur in pompa Circensi. In Julio cap. 76. Ejusmodi vehiculorum typos videre est in numismatis Agrippinæ cum inscriptione S. P. Q. R. MEMORIÆ AGRIPPINÆ.

10. *Antonia avia*] Supra cap. 1.

11. *Livia Augusta*] Hanc enim Augustus nomen suum ferre jusserat. In Aug. cap. 101. Unde & Augustas dixere cæterorum Principum uxores.

12. *Claudium patrum*] Alterum Drusi filium, de quo libro sequente. Ideo hunc Equitem dicit, quod nullo huc usque munere publico functus in Senatum legi pro more non potuerat: Equites enim statim a gesto Magistratu vel in Senatum legebantur, vel Equites dici desinebant.

13. *Fratrem Tiberium*] Gemellum illum de quo ad caput proxime superius. Vide infra cap. 23.

14. *Die virilis toga*] Vide in Augusto cap. 8.

15. *Principem juventutis*] Hac postmodum appellatione nuncupati sunt Principum filii, eadem ratione qua Caius & Lucius Augusti nepotes, dicti sunt Cæsares.

16. *Sororibus*] Tribus de quibus supra

cap. 7.

17. *Omnibus sacramentis adjiceretur*] Casaubonus legit *adjicerentur* ex MSS. & auctoritate Cujacii ad Novellam 124. quod inusitatum non esset Imperatores affici iurejurando, hoc est, quasi religionis affectu consecrari, ut essent inviolabiles: Sacramenta autem illa omnia intellige, tum quæ præstabantur a Magistratibus, antequam honorem inirent; tum quæ a militibus, de quibus præsertim sacramentum dicebatur. Juven. Sat. 16. & Vegetio lib. 2. cum nomina militiæ darent, jurantes se militiam non deserturos, &c. De quibus Gellius lib. 16. cap. 4. Magistratus vero jurabant se Augusto & Augustæ servitium omne præstituros. Hujus sacramenti formulam legere est in Justiniani Novellis.

18. *Neque me, &c.*] Casaubonus præponit *ut*, quia legit *adjicerentur*. Verba sunt sacramenti formulæ addenda.

19. *Quod bonum*] Solennia in auspiciando verba, de quibus in Augusto cap. 58. & Julio cap. 80. Quid sit referre & relatio, in Julio cap. 20.

20. *Gratiam fecit*] De hac loquendi ratione supra Augusti cap. 16. & Tiberii cap. 15. Hac usus est & Capitolinus in M. Antonino, *Ætatis gratiam facere*.

21. *Delatori aut testis*] Qui falso & ad adulationem comparato testimonio matrem aut fratres ejus accusasset.

22. *Convectos*] Torrentius contendit legendum *convectus*, alioqui non cohæreat cum sequentibus, & *clare obtestatus*.

23. *Concremavit*] Simulavit potius, ut ipse fatetur infra cap. 30.

CAPUT XVI.

1 SPINTRIAS monstruosarum libidinum ægre, ne 2 profundo emergeret, exoratus, surbe submovit. 3 Titi Labieni, 4 Cordi Cremutii, Cassii Severi scripta Senatusconsultis abolita, requiri, & esse in manibus lectitarique permisit: quando maxime sua interesset ut facta quæque posteris tradantur. 5 Rationes Imperii ab Augusto proponi solitas, sed a Tiberio intermissas, publicavit. Magistratibus liberam jurisdictionem, & 6 sine sui appellatione concessit. Equites Romanos severe curioseque, nec sine moderatione 7 recognovit: palam 8 adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominia inesset: eorum qui minore culpa tenerentur, nominibus modo in recitatione 9 præteritis. Ut levior labor judicantibus foret, ad quatuor priores 10 quintam decuriam

addidit. Tentavit & comitiorum more revocato, ¹¹ suffragia populo reddere. Legata ex Testamento Tiberii, quamquam abolito, sed & Juliae Augustae, quod Tiberius ¹² suppresserat, cum fide, ac sine calumnia repraesentata persolvit. ¹³ Centesimam auctionum Italiae remisit. Multis incendiorum damna supplevit: ac ¹⁴ si quibus regna restituit, adjecit & fructum omnem ¹⁵ vectigaliorum, & redditum medii temporis, ut Antiocho ¹⁶ Comageno Hs. ¹⁷ millicies confiscatum. Quoque magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinae ¹⁸ octoginta donavit, quod excruciatam gravissimis tormentis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei ¹⁹ clypeus aureus: quem quotannis certo die ²⁰ collegia Sacerdotum in Capitolium ferrent, Senatu prosequente: nobilibusque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum ejus canentibus. Decretum autem ut dies quo cepisset imperium, ²¹ *Palilia* vocaretur, velut argumentum rursus conditae urbis.

N O T A E .

1. *Spintrias*] Vel qui inveniebant, vel qui patiebantur nefandas libidines. In Tiberio cap. 43.

2. *Profundo mergeret*] Pœnam hanc sceleribus illis plectendis ordinariam fuisse colligas ex Athenæo lib. 10. & ex Tacito libro de Moribus Germanorum, ubi pœnarum distinctionem ex delicto fieri solitam narrat.

3. *T. Labieni & Cassii Severi*] Horum meminit Seneca in Controversiis Præfatione libri 5. ubi postquam multa de Labieno tandem subjicit: *Cassii Severi hominis Labieno conjunctissimi belle dicta res ferebatur illo tempore quo libri Labieni ex S. C. urebantur: Nunc me, inquit, vivum uri oportet qui illos edidici.* Vide in Augusto cap. 56. & Tacit. Annal. lib. 1. & 4. ubi de Severo illo plura: cum enim procacibus scriptis illustres viros & fœminas perstrinxisset, in causa fuit cur Augustus quæstionem de famosis libellis scripserit.

4. *Cordi Cremutii*] In Tiberio cap. 61. & Tacitus lib. 4. Annal. de eo libros per Aediles cremandos censuere Patres, sed manserunt occulti & editi.

5. *Rationes Imperii*] Vide in Augusto cap. 28. & 101.

6. *Sine appellatione*] Tunc libera est jurisdictio cum Magistratibus permissum est judicare secundum Statuta Legum, non impediante Principe nec se appellari permitte. Simile quid Aug. cap. 33.

7. *Recognovit*] De his recognitionibus jam supra non semel, Aug. c. 37. & 38. & c.

8. *Adempto equo*] Juxta vetus institutum de quo Aug. cap. 38.

9. *Præteritis*] Refertur ad id quod dicitur cum moderatione factum, ut & equorum ademptio ad id quod severe. Vide August. cap. 39.

10. *Quintam decuriam*] Cum ante non nisi tres essent decuriæ Judicum, Augustus addiderat quartam, Supra Aug. cap. 29. & 32. & Tib. cap. 41. & 51.

11. *Suffragia*] Quæ Julius cum populo partitus erat, in Julio cap. 41. & ab Augusto specie magis quam re iterum data, Augusti cap. 40. sustulerat Tiberius, ut patet ex Tacito Annal. 1. *Tum primum e campo Comitum ad Patres translata sunt. Nam ad eam diem etsi potissima arbitrio Principis, quadam tamen Tribuum studiis fiebant, &c.*

12. *Suppresserat*] Tiberii cap. 51.

13. *Centesimam auctionum*] Sic Turnebus lib. 27. cap. 20. & Casaubonus ex Dione emendant; Auctor enim ille lib. 59. hanc diserte remissam dicit, sicque in Lixi codice legebatur, vulgati vero *ducentessimam*, contra Dionis lib. 58. & Taciti lib. 1. & 2. narrationem. Centesima hæc intelligi debet centesimus quisque nummus rerum auctione venditarum. Quid sit auctio vile in Julio cap. 50. Quam pretii partem sibi Princeps arrogabat.

14. *Si quibus regna restituit*] Eos vero.

similiter intelligit quos Tiberius spoliavit. Supra in Tiberio cap. 49.

15. *Vestigaliorum & reddituum*] Vestigalium nomine intelligit ea Principum bona quæ populi præbent: reddituum vero, privata vel privatorum vel Principis bona, etsi vestigal de privato quoque redditu dicatur apud Ciceronem. Vide in Augusto ad cap. 46.

16. *Comageno*] Comagene Syriæ pars est juxta Euphratem fluvium, inter Ciliciam & Mesopotamiam: hodie dicitur *Azar*.

17. *Millies*] 4375000 lib.

18. *Octoginta*] Alii legebant *octingen- ta*: quæ summa censu equestri duplo major esset. Unde non immerito rejecta hæc lectio: mulieri enim libertinæ octoginta sestertia donari magnificum est, scilicet 3500 lib.

19. *Clypeus aureus*] Prima clypeorum inventio fuit, ut constat, ad necessitatem quo defenderet corpus; deinde accessit decoris & elegantiae studium, coeperuntque pingi. Plinius lib. 35. cap. 3. *Scuris quali-*

bis ad Trojam pugnatum est, continebantur imagines, unde & nomen habuere clypeorum

. Origo plena virtutis faciem reddi in scuto cujusque, qui fuerit usus illo. Hinc privatim etiam dicati clypei, ut refert idem Auctor ibidem. Trebellius de Claudio II. *Ille clypeus aureus, vel, ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum Senatus totius judicio in Romana Curia collocatum est, ut etiam nunc videtur, expressa thorace vulnus ejus imago.* Sic & de Adriano Capitolinus, &c. qui mos jamdiu invaluerat, ut patet ex Plinio, & ex Macrobio lib. 2. Saturnal. cap. 3. ubi clypeatam imaginem appellat.

20. *Collegia Sacerdotum*] Qualia sunt Pontificum, Augurum, Flaminum, &c.

21. *Palilia*] Sunt Feriæ Pali Pastorum Deæ dicatæ, jam inde a Romulo institutæ ut celebrarentur quo die Roma condita fuerat. Romulo & Augusto Caligulam æquiparabant. Vide in Augusto cap. 7. & Julio cap. 76.

CAPUT XVII.

CONSULATUS quatuor gessit: primum ex Kal. Julii per duos menses: secundum ex Kal. Januariis per triginta dies: tertium usque in Idus Januarii: quartum usque in vii. Idus easdem. Ex omnibus ¹ duos novissimos conjunxit. Tertium autem Lugduni iniit solus: non, ut quidam opinantur, ² superbia negligentiae, sed quod defunctum sub Kalendarum diem collegam rescisse absens non potuerat. ³ Congiarium populo bis dedit ⁴ trecenos hs. toties abundantissimum epulum Senatui equestrique ordini, etiam conjugibus ac liberis utrorumque. Posteriore epulo, ⁵ forensia insuper viris, pueris ac fœminis ⁶ fascias ⁷ purpuræ ac conchilii distribuit. Et ut lætitiæ publicam in perpetuum quoque augeret, adjecit diem ⁸ Saturnalibus, appellavitque ⁹ *Juvenalem*.

A. U. C.
DCCXC.
DCCXCI.
DCCXCII.
DCCXCIII.
DCCXCIV.

NOTÆ.

1. *Duos novissimos conjunxit*] Duo Consulatus juncti dicuntur, si uterque Calendis Januariis ineatur; hic enim dies ineundo Magistratui solennis erat, ut supra in Julio notatum est ad cap. 15. & alibi. Cum ergo primum Consulatum hoc die inire non potuerit, nondum mortuo Tiberio, ut patet ex cap. 75. in Tiberio; ideo duos primos Consulatus non conjunxit, sed tantum duos novissimos, quos nempe Calendis Januariis iniit. Unde etiam manifeste colligere est

error legentium primum ex Kal. Januarii pro Julii: quod Torrentius ex duobus MSS. emendavit. Caligula quippe quatuor Consulatus ordinarios gerere non potuit, qui annos tantum tres cum decem mensibus imperavit, ut infra cap. 59.

2. *Superbia negligentiae*] Quod nempe solus iniret Consulatum, spreto more patrio, quem simul ambo collegæ debebant auspiciari, sed & Romæ in Capitolio, ut supra in Augusto ad cap. 26.

3. *Congiarium*] Quid hoc sit, in Julio ad cap. 38.

4. *Trecenos Hs.*] 13 lib. 1 s. 6 d.

5. *Forensia*] Vestes forenses quibus in foro utebantur, ut supra in Aug. cap. 73.

6. *Fascias*] De fasciis jam supra in Augusto ad cap. 82. Sed non istis quarum hic fit mentio; videntur enim esse potius vittæ seu institæ quædam quas pueri & fœminæ vestibus assuerent; eorum enim vestes prætextatæ, ut in Julio cap. 1.

7. *Purpura & conchylii*] Hoc ipsius purpuræ concha erat, ipsa purpura minus expetendum in tincturis, tum odoris fœtidi causa propter admixtum lotium, tum colo-

ris non ita saturati, sed magis ad cæruleum accedentis. Ex vario illo tincturæ temperamento vel diversa materia varii illi in vestibus colores, Tyriis v.g. amethystinis, &c. Qua de re videsis Plinium lib. 9. cap. 27. & 37.

8. *Saturnalibus*] Ad Augustum cap. 75. Macrobius lib. 1. cap. 10. septem diebus celebrata illa fuisse auctor est: *Licet & apud Veteres opinio fuerit septem diebus peragi Saturnalia; si opinio vocanda est qua idoneis firmatur auctoribus.*

9. *Juvenalem*] In gratiam juvenilis ætatis. Nero instituit etiam postea Juvenales Ludos, de quibus infra in Ner. cap. 11.

C A P U T XVIII.

MUNERA gladiatoria partim in ¹ Amphitheatro Tauri, partim in ² Septis aliquot edidit: quibus inferuit catervas ³ Afrorum Campanorumque pugilum ex utraque regione electissimorum. Neque spectaculis ipse semper præsedit: sed interdum aut magistratibus aut amicis ⁴ præsidendi munus injunxit. ⁵ Scenicos ludos & assidue, & varii generis multifariam fecit: quondam etiam & nocturnos accensis tota urbe luminibus. Sparsit & ⁶ missilia variarum rerum, & ⁷ panaria cum opsonio viritim divisit. Qua epulatione, Equiti Romano contra se hilarius avidiusque vescenti, ⁸ partes suas misit: sed & Senatori ⁹ ob eandem causam codicillos, quibus Prætorem cum extra ordinem designabat. Edidit & Circenses plurimos a mane usque ad vesperam, interjecta modo ¹⁰ Africanarum venatione, modo ¹¹ Troiæ decursione: quosdam autem præcipuos, ¹² minio & ¹³ chrysocollo ¹⁴ constrato Circo: nec ullis nisi ex Senatorio ordine aurigantibus. Commisit & subitos, cum ¹⁵ e Gelotiana apparatus Circi prospicientem pauci ex proximis ¹⁶ mœnianis postulassent.

N O T A.

1. *Amphitheatro Tauri*] De quo in Augusto cap. 29. & 43. De muneribus in Julio ad cap. 26. & alibi non semel.

2. *Septis*] In Campo Martio. Supra in Augusto cap. 43. & Tib. cap. 17.

3. *Afrorum pugillum*] Quid pugiles, & de eorum exercitiis, in Augusto ad cap. 44. & 45. Catervas dixit vel quod forte pugnarent catervatim, ut in Augusto cap. 45. de aliis dictum est, vel quod in catervas essent distributi, quæ apud Gallos idem erant quod legiones apud Romanos, phalanx apud Macedonas, ut ait Vegetius.

4. *Præsidendi munus injunxit*] Augustus quoque commendabat aliquos qui suam vicem præsidendo fungerentur etiam cum adesset. In Augusto cap. 45.

5. *Scenicos ludos multifariam*] De ludis ad Julium cap. 39. multifariam hic significat variis in locis, ut & infra Galb. cap. 19. & Cicero ipse lib. 2. de Oratore: *Si aurum cui quod esset multifariam defossum, commonstrare vellent.*

6. *Missilia*] Munera sunt quæ Principes aut Consules in vulgus jactare consueverant. Vide ad Aug. cap. 98.

7. *Panaria*] Panarium eadem figura dicitur qua *calamarium granarium*. &c. Sunt repositoria earum rerum a quibus inclinantur. Opsonium hîc intellige esculenta ad prandium vel cœnam cum pane requisita.

8. *Partes suas*] Hoc est, Equiti illi qui sibi ex adverso accumbebat, misit opsonium sibi destinatum.

9. *Ob eandem causam*] Quod nempe hilariter & avide vesceretur De Circensibus in Tiberio cap. 7. De Codicillis, Aug. cap. 50. vel Tib. cap. 22. ac maxime cap. 51.

10. *Africanarum*] Ferarum scilicet, quales Pantheræ quæ in Africa creberrimæ, de quibus Plinius lib. 8 cap. 17. & lib. 13. cap. 15.

11. *Troia decursione*] Vide in Julio ad cap. 39. & Aug. cap. 43.

12. *Minio*] Invenitur in argentariis metallis, minium quoque & nunc inter pigmenta magna auctoritatis, & quondam apud metallos non solum maxima, sed etiam sacra, &c. Plinius lib. 33. cap. 7. ubi & addit, Jovis ipsius simulacri faciem diebus festis minio illini solitam, & Jovem miniandum quotannis locari a Censoribus. Virgil. Eclog. 10. de Pane:

quem vidimus ipsi
Sanguinis ebuli baccis minioque rubentem.

Triumphantium quoque corpora hoc illinebantur: sicque Camillum triumphasse Verrius auctor est apud Plinium ibidem. Nobis est *du vermillon*.

13. *Chrysocolle*] Idem Plinius eodem lib. cap. 15. *Chrysocolle humor est in puteis quos diximus per venam auri defluens, crassesciente limo rigoribus hibernis usque in duritiem pumicis, laudatiorem eandem in arariis metallis, proximam in argentariis fieri compertum est . . . Summa commendationis est ut colorem herba segetis late viventis quam simillime reddat.* Hinc Caligulæ

in Chrysocolle studium quod viridi colori, Prasinæ scilicet factioni, faveret, ut infra cap. 55. Quod & Nero, ut infra videbitur Ner. cap. 22. Sic dicta est, quod ea Aurifices agglutinando auro uterentur, ut habet idem ibidem Plinius.

14. *Constrato*] Arenæ loco: editorum enim vulgus arena sternere contenti, unde ea vox pro certamine aut ipso Amphitheatro passim usurpata.

15. *E Gelotiana*] Vulgati legebant *Lege Luciana & Lege Lotiana*: ex posteriore si primum L dempseris, reliquas literas conjungendo, fiet vera lectio *egelotiana*. Quam lectionem Casaubonus asseruit auctoritate Librorum Regiæ Bibliothecæ, & Memmiani codicis ac Petri Pithœi, & ante Casaubonum Turnebus lib. 22. cap. 30, ex hac inscriptione vetere:

SYMPHORO
TESSERARIO
SER. CÆSARIS
DE DOMO GELO
TIANA FECIT
PHILODES POTUS
SER. CÆSARIS
EX HERMÆO
FRATRI B. M.

Fuerit igitur Gelotiana illa domus, nota quædam ad Circum insula in qua tunc servitium Cæsarianum aut pars ejus habitaret, quæ Casauboni & Turnebi conjectura est longe probabilior quam quod de Lege ad Circi apparatus spectante commenti sunt alii, utpote cujus mentionem alibi nullam vidisse se fateantur.

16. *Mænianis*] De his Isidorus lib. 15. cap. 3. *Mænianus collega Crassi in foro projecit materias ut essent loca in quibus spectantes insisterent, quæ ex nomine ejus Mæniana appellata sunt. Hac & solaria, quia patent soli: post hac alii lapide, alii materia adificare porticibus Mæniana, & foribus, & domibus adjecerunt.*

CAPUT XIX.

NOVUM præterea atque inauditum genus spectaculi excogitavit. Nam ¹ Bazarum medium intervallum Puteolanas ad moles trium millium & sexcentorum fere passuum ponte conjunxit, contractis undique ² onerariis navibus, & ordine duplici ad anchoras collocatis, ³ superjectoque aggere terreno, ac directo in ⁴ Appiæ viæ formam.

Per hunc pontem ultro citroque commeavit, biduo continenti. Primo die phalerato equo, insignisque ¹ quercica corona, & securi, & ⁶ cetra, & gladio, aureaque ⁷ chlamyde. Postridie quadrigario habitu, curriculoque ⁸ bijugi ⁹ famosorum equorum, præ se ferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus: comitante Prætorianorum agmine, & in ¹⁰ effedis cohorte amicorum. Scio plerosque existimasse, talem a Cæso pontem excogitatum æmulatione ¹¹ Xerxis, qui non sine admiratione ¹² aliquanto angustiores Hellespontum contabulaverit. Alios, ut Germaniam & Britanniam, quibus imminabat, alicujus immensi operis fama territaret. Sed avum meum narrantem puer audiebam, causam operis ab ¹³ interioribus aulicis proditam, quod ¹⁴ Thrasyllus Mathematicus, anxio de successore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmasset, *Non magis Caium imperaturum, quam per Bajanum sinum equis discursurum.*

NOTÆ.

1. *Bajanum, &c.*] Bajanus ille Sinus, ut & Puteolanus, dicuntur hodie *Golfo di Napoli* vel *di Puzzuolo*. De molibus illis locutus videtur Suetonius, ut dicebantur sua ætate, non vero ante Caligulam illarum conditorem. Harum adhuc magna pars conspicitur ad Lacum Lucrinum, & nomen retinetur *il Molo*.

2. *Onerariis navibus*] Quarum defectu annona sic neglecta est, ut populus prope modum fame periret. Seneca libro de Brevitæ vitæ cap. 18. *Dum ille (Caligula) pontes navibus jungit, & viribus Imperii ludit, aderat ultimum malorum obsessis quoque alimentorum egestas. Exitio pene ac fame constitit, &c.*

3. *Aggere terreno*] Terrenum aggerem Torrentius dictum censet ad differentiam aggeris lapidei qualis erat in viis militari- bus. Nostrates dicunt *la chaussée*. Agger enim, ex Isidoro cap. ult. lib. 15. *Originum, est etiam media via eminentia lapidibus strata, quam Historici militarem vocant. Quo sensu & Servius ad hunc libri 5. Æneid. versum:*

Qualis sape via deprensus in aggere serpens.

& vox *terrenum* sola legitur apud Columellam lib. 2. cap. 1. & lib. 3. cap. 3. *Cum sola ea res omnem impensam terreni pretio suo liberet.* Unde ferri potuerit lectio unius e libris Torrentii, *superjectoque terreno.*

4. *Appia via*] An quia agger ille for-

matus esset quemadmodum & illius viæ agger, an quia continuata hoc opere videbatur Appia via, cum in illo tractu esset. Qua de causa illius potius meminerit quam aliarum, Flaminiae v. g. Æmiliae, &c. quæ multæ erant.

5. *Quercica corona*] Quæ civica erat, Supra in Julio ad cap. 2.

6. *Cetra*] Breve scutum est quo Afri utebantur & Hispani, auctore Servio ad hunc versum 7. Æneid.

Lævas cetra tegit.

quod tamen Osci aptat Virgilius. Cæsar libro 1. de Bello civili dicit Cetratas quoque fuisse ulterioris Hispaniæ hostes. De variis antiquorum ac maxime Romanorum armis videtis Lipsium libro 3. de Militia cap. 1. & 2.

7. *Chlamyde*] Chlamys vestimentum militare, quale victori promittit Æneas lib. 5. v. 250. Erat & puerorum, ut supra in Tiberio cap. 6. & puellarum 4. Æneid. vers. 137.

Sydoniam picto chlamydem circumdata limbo.

8. *Bijugi*] Duobus equis juncto, qualis sunt Martis. Virgilius 3. Georgic. v. 87.

Martis equi bijuges.

ut & quadrijugi cursus, qui quatuor equis, Æneid. 12. v. 16.

Quadrijugo vehitur curru.

cujus inventi auctorem facit Erichonius eodem lib. v. 114.

*Primus Eriethonius currus & quatuor
ausus*

*Fungere equos rapidisque rotis insistere
victor.*

9. *Famosorum equorum*] Hoc est, præcipua pernecitate insignium, qualis Polluci Cyllarus Virgilius ibidem, Adrasto Arion Propertius Eleg. 33. Achilli Xanthus Homerus, & Alexandro Bucephalus Q. Curtius, &c.

10. *Effedis*] Genus est vehiculi Gallici vel Britannici, ut in Augusto cap. 76. Varia illa vehiculorum genera Horatius expressit unico versu 192. Epist. 1. lib. 2.

*Effeda festinant, pilenta, petorrita,
naves.*

11. *Xerxis*] Idem innuit Seneca libro de brevitate vitæ cap. 18. Nemo nescit hi-

storiam Xerxis, qui trajecturus in Europam ponte junxit angustias illas quæ hodie *Dé-roit de Gallipoli* dicuntur. De quo Lucanus:

*Tales fama canit timidum super aquo-
ra Xerxem*

Construxisse vias, &c.

12. *Aliquanto angustiore*] Imo multo angustiore: nec enim ejus latitudo major est septem stadiis, Plinio lib. 14. cap. 11. Stadium vero ex eodem lib. 2. cap. 23. centum & viginti quinque passuum est. Contabulavit autem navigiis & superinjecta materia.

13. *Interioribus aulicis*] Quibus aulæ interiora penetrare concessum erat. Videtis quæ de admissionibus supra ad cap. 46.

14. *Thrasyllus*] Mathematicus de quo sæpe supra.

CAPUT XX.

EDIDIT & peregre spectacula: in Sicilia Syracusis ¹ astycos ludos, & in Gallia Lugduni ² miscellos. Sed & ³ certamen quoque Græcæ Latinæque facundiæ. Quo certamine ferunt victoribus præmia victos contulisse, eorumdem & laudes componere coactos. Eos autem qui maxime displicuissent, scripta sua ⁴ spongia linguave delere iussos, nisi ferulis objurgari, aut ⁶ flumine proximo mergi maluissent.

NOTÆ.

1. *Astycos*] Casaubonus & Torrentius multis in MSS. legunt *Atticos*, quod in idem recidit. Nam *Attici* Athenæ sunt. Verum quinam illi sint Attici ludi, qui tradiderit neminem reperio, nisi si forte Dionysia v. g. quæ fiebant Athenis, intelligas. Celebrata enim Græciæ certamina fuere Olympia, Isthmia, Pythia, Nemea. Non displiceat conjectura legentium *Atticos*. De his enim ludis jam supra in Tiberio cap. 6. Super Astycis illis & miscellis ludis plura Josephus Scaliger libris de emendatione temporum.

2. *Miscellos*] Ex variis ludicris sic commixtos intelligo, ut ad nullum certum genus ludorum referri possent. Quo sensu Gellius lib. 20. cap. 11. seu potius operis Epilogo doctrinam miscellam appellat, quæ multiplicem & variam rerum cognitionem complexa est. Huc quoque Turnebus lib. 22. cap. 22. alique post ipsum trahunt locum. Juvenalis Sat. 11.

Sic veniunt ad miscellanea ludi.

Sed Interpretum nonnulli vocem *miscellanea* de gladiatorum cibis intelligunt. Be-roaldus vero Athleticos sic dictos existimat a Miscello quodam Crotonis conditore, quod ea in urbe Athlææ præcipui fuerint.

3. *Certamen*] Torrentius addubitat quod ex Dionis lib. 54. in fine constet ludos Lugduni celebratos ad aram Augusti: Verum qui Græcæ Latinæque eloquentiæ nulla mentio apud Dionem Caligulæ inventum hoc fuisse verosimile est. Esto eadem ara intelligi queat quæ Augusto viventi erecta fuerat, cujus meminit & Juvenalis Sat. 1. v. 44.

*Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad
aram.*

Strabo lib. 4. auctor est erectam Lugduni aram communi Galliarum impensa, cum titulo sexaginta gentium quæ singulæ suam quoque inibi statuam erexerant.

4. *Spongia*] Jam supra in Augusto ad cap. 86. notatum est spongas delendis scriptis adhibitas.

5. *Ferulis*] Ferula notum instrumentum
cujus meminit quoque Juvenalis Satyra 1.
v. 15.

Et nos ergo manum ferula subduximus.
Plinius lib. 13. cap. 32. ferulam ascribit ar-
borum generi, corticis loco lignum habet,
& fungosam quamdam intus medullam

qualis sambuco; Nulli, inquit, fruticum
levitas major: ob id gestatu facilius baculo-
rum usum senectuti prabet, &c. Hinc a fe-
rendo, non a feriando dictam nonnulli
volunt.

6. *Flumine*] Arati vel Rhodano, Lug-
duri quippe confluunt.

CAPUT XXI.

OPERA sub Tiberio ¹ semiperfecta, Templum Augusti theatrum-
que ² Pompeii absoluit. Inchoavit autem aquæ ductum regione
³ Tiburti, & Amphitheatrum juxta Septa: quorum operum a successore
ejus Claudio, alterum peractum, ⁴ omisum alterum est. Syracusis col-
lapsa vetustate mœnia, Deorumque ædes refectæ. Destinaverat & ⁵ Sami
Polycratis regiam restituere, ⁶ Miletum ⁷ Didymeum peragere, in jugo
Alpium urbem condere, sed ante omnia ⁸ Isthmum in Achaia perfodere.
Miseratque jam ad demetiendum opus ⁹ primipilarem.

NOTÆ.

1. *Semiperfecta*] Tib. cap. 47. & infra
Claud. cap. 21.

2. *Pompeii*] Supra Tib. cap. 41. & Au-
gusti cap. 31.

3. *Tiburti*] Hoc est Tiburtina. Sic Li-
vius Tiburtem agrum, & Horatius Tibur-
tem viam dixere. Hujus operis ut præstan-
tissimi meminit Plinius lib. 36. cap. 15. &
Suetonius adhuc infra Claud. cap. 20. De
Septis jam supra sæpe.

4. *Alterum peractum*] Aquæductus per-
actus, Amphitheatrum omisum.

5. *Sami*] Insula prope Ioniam, etiam-
num hodie *Samo*. Polycrates ille opibus
insignis & felicitate, si mortem excipias
ærumnosam; captus enim ab Orete Persa-
rum Satrape & suspensus est. Hujus memi-

nere Herodotus lib. 3. Strabo lib. 14. &
Plinius libro ultimo.

6. *Miletum*] Miletus, vel, si Ptolemæum
audias, Cariæ civitas hodie *Melaxo*; vel,
ut aliis placet, *Melasso*.

7. *Didymeum*] Apollinis Templum, de
quo plura apud Strabonem initio libri 14.
Quo loco tantam ejus amplitudinem fuisse
refert, ut pagum æquaret. Meminit & Ma-
crobius lib. 1. Saturn. cap. 17. ubi nominis
rationem affert.

8. *Isthmum in Achaia*] Idem Julio olim
consilium, Supra in Julio cap. 44. Achaia
hinc Peloponnesi regio est, quæ hodie *Mo-
rea*. Vide in Tiberio ad cap. 4.

9. *Primipilarem*] De hoc munere supra
ad cap. 37. Tiberii.

CAPUT XXII.

10 HACTENUS quasi de Principe, reliqua ut de monstro narranda
sunt. Compluribus cognominibus assumtis (nam & PIUS &
¹ CASTRORUM FILIUS, & PATER EXERCITUM, & ² OPT.
MAX. CÆSAR vocabatur) cum audiret forte Reges, qui officii causa
in urbem advenerant, concertantes apud se ³ super cœnam de nobili-
tate generis, exclamavit, ⁴ *Εἰς ἡγεμονίαν ἔστω, εἰς βασιλείαν*. Nec multum
15 abfuit quin statim ⁵ diadema sumeret, ⁶ speciemque principatus in
⁷ regni formam converteret. Verum admonitus, & Principum & Regum
se excessisse fastigium, divinam ex eo majestatem asserere sibi cœpit.
Datoque negotio, ut simulacra numinum, religione & arte præclara,

inter quæ 7 Olympici Jovis, apportarentur e Græcia, quibus 8 capite demto suum imponderet, partem Palatii ad Forum usque promovit, atque æde 9 Castoris & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens sæpe inter fratres Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum 10 LATIALEM JOVEM 11 consalutaverunt. Templum etiam numini suo proprium, & Sacerdotes & excogitatissimas hostias instituit. In Templo simulacrum stabat aureum 12 iconicum. Amiciebaturque quotidie veste, quali ipse uteretur. Magisteria Sacerdotii ditissimus quisque & 13 ambitione & licitatione maxima, vicibus comparabat. Hostiæ erant 14 phœnicopteri pavones, 15 tetraones, 16 Numidicæ, meleagrides, phasianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur. 17 Et noctibus quidem plenam fulgentemque lunam invitabat assidue in amplexus atque concubitum: interdium vero cum Capitolino Jove secreto fabulabatur, modo insasurrans, ac præbens invicem aures, modo clarius, nec sine jurgiis. Nam vox comminantis audita est, donec 18 exoratus, ut referebat, & in 19 contubernium ultro invitatus, super Templum Divi Augusti ponte transmissio, Palatium Capitoliumque conjunxit. Mox quo propior esset, in 20 area Capitolina novæ domus fundamenta jecit.

INTERPRETATIO.

a Unus Dominus sit, unus Rex b In terram Græcorum transferam te.

NOTÆ.

1. *Castorum filius*] Supra cap. 8.
2. *Optimus Maximus*] Quæ Jovis cognomina sunt passim apud Ciceronem & alios.
3. *Super cœnam*] De hac loquendi ratione, supra in Augusto ad cap. 77. & Jul. cap. 87. &c.
4. *Diadema*] Regium insigne. Vide sis Jul. ad cap. 79.
5. *Speciem principatus*] Hoc nomine appellata Cæsarum potestas, Supra in Tiberio ad cap. 24.
6. *Regni formam*] Hujus loci sensus est voluisse Caligulam ornamenta regia sumere, qualia sunt Diadema, Purpura, Sceptum, &c. abjectis imperatoriis quæ Romano Principi propria.
7. *Olympici*] De hoc simulacro Quintilianus libro 12. *Phidias*, inquit, *in ebore artifex longe citra æmulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis, aut Olympium in Elide Jovem fecisset, cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam recepta religioni videtur, adeo majestas operis deum æquavit.* Hujus memi-

nit & Plinius in eandem sententiam lib. 34. cap. 8. ubi varia Phidiæ opera enumerat, & lib. 36. cap. 5. Pausanias in Bœoticis auctor est ablatum quoque a Caligula Cupidinem Thespiensem, quem a Claudio postea redditum Nero sustulerit iterum; unde mortis causam utrique illi Principi numinis vindicta fuisse autumat.

8. *Capite dempto*] Vide in Tiberio ad cap. 58.

9. *Castoris & Pollucis*] Horum ædem in Foro fuisse dixit jam supra in Julio cap. 10. Quapropter promotum ad Forum usque Palatio, qua parte Divorum Fratrum ædes erat, hac ingressus fuit in Palatium intermedia simulacra, dicente Caligula velle se janitores habere Jovis & Lædæ filios, ut ait Dio.

10. *Latialem Jovem*] Qui colebatur in monte Albano sacris communibus Romanos inter & Latinos, ut supra in Julio c. 79. Lucanus lib. 1.

Et residens celsa Latialis Iupiter Alba.

11. *Consalutari*] Proprio illo & quod
V u ij

factis ambiebat cognomine: quem enim ad modum Cretenſis Jupiter ſororem habuit conjugem, ita & ille ſorores ſuas, &c. Sed & Hercules & Bacchus dici voluit, & deorum quoque habitum ſumpſit. Quæ omnia pluribus legere eſt apud Dionem.

12. *Iconicum*] Sic Caſaubonus ex Memmiano codice, alii ſere omnes *Iconium* legunt male; græce enim εἰκονικόν. Simulacra Iconica ea erant quibus & membrorum ſimilitudo, & oris expreſſa lineamenta videbantur, qualia dicari moris erat iis qui ludis Olympiacis ter viciffent. Hinc Plinius lib. 35. cap. 8. *Iconicos duces* appellat, hoc modo effictos. Et *Statuas Iconicas* lib. 34. cap. 4.

13. *Ambitione & licitatione*] Ambiendo & promittendo multam pecuniam ſi legerentur. Quid ſit licitari, in Julio ad cap. 20. Quin & Cæſoniam ſuam huic Sacerdotio admovit centies Hs. pactus & ſeipſum cum collega equo, ſi Diomi fides eſt, & Claudium patrum. Infra in Claudio cap. 9.

14. *Phœnicopteri*] Avis eſt a rubentibus pennis nominata: *φαινίκεος* enim *rubrum*, & *πτερόν* *alam* ſignificant Martialis in Xc. iiis Epig. 70.

Dat mihi penna rubens nomen, ſed lingua gulofis

Noſtra ſapit, &c.

15. *Tetraones*] Has aves anſerum generi aſcribit Plinius lib. 10. cap. 22. *Decet Tetraonas ſuus nitor, abſolutaque nigritia, in ſuperciliis cocci rubor, &c.* Nec ulla ales, excepto *Struthio*, Camelo majus corpore implens pondus, intantum auſta, ut in terra quoque

immobilisprehendatur, &c. *Gignunt eos Alpes & Septentrionalis regio.* Plinii locum emendavit Politianus cap. 57. *Miscellaneous*.

16. *Numidica*] Gallinarum genus tuber, ſive gibbam, quales hodie *Gallinas Guinea* vocitamus. Has Varro lib. 3. de Re Ruſtica cap. 9. cum Meleagridibus confundit, quas Columella diſtinxit lib. 8. de Re Ruſtica cap. 2. Meleagrides ſunt quas hodie Gallinas Indicas indigetamus, non quod ex India adveſtæ, ſed quia tranſmarinæ: fuerunt enim frequentes in Ætolia & tota Græcia. Quæ Salmaſii ad Plinium mens eſt.

17. *In amplexus*] Quasi dignior Endimione, quem a Luna amatum fuiſſe fabulantur. Quin & hoc quoque jactavit, adeo ut Dio lib. 59. auctor ſit Caligulam a Vitellio quondam petiſſe num ſeſe cum Dea vidiffet, qui attonitus & demiffis in terram oculis tremens dixit: Solis vobis Diis, Domine, licet vos invicem videre.

18. *Exoratus*] Caligula ſcilicet Jovis precibus victus, illum non amandavit in terram Græcorum, quaſi Capitoliſa ſede indignum.

19. *Contubernium*] Communem habitationem, ut ſupra in Julio ad cap. 2. Quæ quo facilius communicaretur, Palatinum montem, in quo habitabat ipſe utpote Imperii ſede, ut ſupra in Auguſto ad cap. 5. Capitolino in quo Jupiter colebatur, ponte junxit.

20. *Area*] Loco vacuo qualis erat adjectus Templo Jovis Capitolini, areæ quippe ſunt loca in urbe ædificiis vacua.

C A P U T X X I I I .

1 **A** G R I P P Æ ſe nepotem neque credi, neque dici ob 2 ignobilitatem ejus volebat: ſuccenſebatque, ſi qui vel oratione vel carmine 3 imaginibus cum Cæſarum infererent. Prædicabat autem 4 matrem ſuam ex 5 inceſto quod Auguſtus cum Julia filia commiſiſſet, procreatam. Ac non contentus hac Auguſti inſectatione, 6 Actiacas Siculaſque victorias, ut funeſtas Populo Romano, & calamitoſas, vetuit ſolennibus feriis celebrari. Liviam Auguſtam 7 proaviam 8 *Ulyſſem ſtolatum* identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad Senatū epistoſa arguere auſus eſt, quaſi materno avo 9 Decurione Fundano 10 ortam: cum publicis monumentis certum ſit, 11 Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum. 12 Avia Antonia ſecretum petenti dene-gavit, niſi ut interveniret 13 Macro præfectus. Ac per iſtiusmodi

indignitates & tædia, caussa exstitit mortis: dato tamen, ut quidam putant, & veneno. Nec defunctæ ullum honorem habuit: prospexitque e triclinio ardentem rogam. Fratrem ¹³ Tiberium inopinantem, repente inamisso Tribuno militum, interemit. ¹⁴ Silanum item socerum ad necem, secandasque novacula fauces, compulit: caussatus in utroque, quod hic ingressum se turbatus mare non esset secutus, ac spe occupandi urbem, si quid sibi per tempestates accideret, remansisset: ille antidotum ¹⁵ oboluisse, quasi ad præcavenda venena sua sumptum; cum & Silanus impatientiam nausæ vitasset & molestiam navigandi, & Tiberius propter assiduam & ingravescentem tussim medicamento usus esset. Nam ¹⁶ Claudium patrum non nisi in ludibrium reservavit.

NOTÆ.

1. *Agrippa nepotem*] Agrippa Juliam duxit, ut Augusti cap. 63. ex ea suscepit Agrippinam, cap. 64. Germanici conjugem ac Caligulæ matrem. Supra cap. 7.

2. *Ignobilitatem*] Suo magis quam parentum splendore clarus habitus est, ut in Augusto cap. 16. Quod certe mirum mihi videtur; nec enim adeo ignobilem illum fuisse conjicere est quem Augusto adolescenti familiarem pene ex æquo & comitem fuisse colligas, ex Augusto cap. 94. ubi de Theogenis prædictione.

3. *Imaginibus*] Quid hæc sint, in Augusto ad cap. 4.

4. *Matrem suam*] Agrippinam.

5. *Incesto*] Erat enim Julia perditissima mulier, ut supra Aug. cap. 65. Hinc colligas nonnulla historiæ auctoritate, niti quod de Ovidio ferunt, hunc nempe ab Augusto relegatum, quod incestum illum vidisset: & ipse simile quid innuit:

Cur aliquid vidi? cur conscia lumina feci?

6. *Actiacas Siculasque*] Quibus Antonius & Sextus Pompeius victi sunt. Supra in Augusto cap. 16. 17. & 18.

7. *Proaviam*] Mater erat Drusi, qui pater Germanici qui Caligulam genuit. Supra cap. 10.

8. *Ulysses stolatum*] Hoc est muliebri vestitu, virum astutissimum & fallacissimum æmulabatur. Stola quippe matronarum duntaxat vestimentum. Hinc Martialis lib. 1.

Epig. 36.

*Quis floralia vestit, & stolatum
Permittit meretricibus pudorem.*

9. *Decurione Fundano*] Quid essent decuriones in municipiis, supra notatum est in Augusto cap. 46. Mater Livie Fundana fuit. Supra in Tiberio cap. 5.

10. *Aufidium Lingonem*] Alii *Lurconem* legunt, neutrius originem reperio. Livie maternum avum fuisse colligas ex hoc loco, & gentem Aufidiam, Fundis ortam, ex Horatio lib. 1. Sat. 5. ubi superbientem Aufidium quemdam insectatur municipii Prætorem & ignobilem.

11. *Avia*] Supra cap. 1. & 10.

12. *Macro*] Tiberii cap. 73. & supra cap. 12.

13. *Fratrem Tiberium*] Gemellum illum de quo supra ad cap. 15. ubi quemadmodum & hic fratrem illum appellat Suetonius, sive quod patruales fratres essent duorum nempe fratrum filii, sive quod patribus mortuis jus filiorum adepti essent respectu Tiberii; nec enim adoptati a Tiberio reperiuntur.

14. *Silanum*] Supra cap. 12.

15. *Oboluisse*] Hoc est, exhalasset odorem antidoti, remedii nempe ad venena præcavenda sumpti.

16. *Claudium patrum*] In quibusdam codicibus leguntur voces successorem Imperii.

CAPUT XXIV.

CUM omnibus sororibus suis stupri ¹ consuetudinem fecit; ple-
 noque convivio singulas ² infra se vicissim collocabat, uxore supra
 cubante. Ex his Drusillam vitiasse virginem, ³ prætectatus adhuc, cre-
 ditur. Atque etiam in concubitu ejus quondam deprehensus ab avia An-
 5 tonia, ⁴ apud quam simul educabantur. Mox Lucio ⁵ Cassio Longino
 consulari collocatam abduxit, & in modum justæ uxoris propalam ha-
 buit. Heredem quoque bonorum atque Imperii æger instituit. Eadem
 defuncta, ⁶ justitium indixit, ⁷ in quo risisse, lavisse, cœnasse cum
 parentibus, aut conjuge, liberisve, capitale fuit. Ac mœroris impatiens,
 10 cum repente noctuque profugisset ab urbe, transcurrissetque Campa-
 niam, Syracusas petiit. Rursusque inde propere rediit, ⁸ barba capil-
 loque promisso. Nec unquam postea quantiscumque de rebus, ne pro
 concione quidem populi, aut apud milites, nisi *per numen Drusilla* de-
 jeravit. Reliquas sorores, nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit,
 15 ut quas sæpe exoletis suis prostraverit. Quo facilius eas in causa
⁹ Æmilii Lepidi condemnavit, quasi adulteras, & insidiarum adversus
 se conscias. Nec solum chirographa omnium requisita fraude ac stupro
 divulgavit, sed & ¹⁰ tres gladios in necem suam præparatos Marti ul-
 tori, addito elogio, consecravit.

NOTÆ.

1. *Consuetudinem*] Natam illi ex sorore
 filiam affirmat Eutropius, & de ipsa idem
 quod de matre: quod tamen credibile non
 videtur.

2. *Intra se*] In gremio suo: solennibus
 illis conviviis non fere plures quam tres sin-
 gulis lectis accumbebant. Locus honora-
 tissimus medius fuit, ut videtur colligi posse
 ex 1. Æneid. ubi de Didone discubitura:

*aulæ jam se Regina superbis
 Aurea composuit sponda mediamque lo-
 cavit.*

Videsis super hac re Lipsium lib. 3. antiqua-
 rum Lectionum cap. 1.

3. *Prætextatus*] Etiamnum puer. Vide
 in Julio ad cap. 1.

4. *Apud quam educabatur*] Post mor-
 tem Livie. Supra cap. 10.

5. *Cassio Longino*] Livillam locavit M.
 Vinicio, Agrippinam vero Domitio; tres
 enim illi sorores, supra cap. 7. Hinc est
 quod Tacitus Annal. 5. tres illos viros Ti-
 berii progeneros appellat.

6. *Justitium*] Omnium operum cessatio-
 nem, supra in Tiberio ad cap. 52. Seneca
 libro de Consolatione ad Polybium cap. 36.

contra videtur sentire de hoc Caligulæ do-
 lore loquens, *At foro & advocatis & hu-
 jusmodi aliis occupationibus acerbissimi fu-
 neris levabat mala.* Ibi multa de hac doloris
 impotentia.

7. *In quo risisse*] Seneca ibidem: Num-
 quam satis certus utrum lugeri veller sororem,
 an coli; eodem enim tempore quo templa illi
 constituabat ac pulvinaria eos qui parum
 mœsti fuerant, crudelissima afficiebat animad-
 versione. Confirmat Dio qui multos utrim-
 que accusatos scribit, alios quod lugerent,
 quasi deam non credidissent; alios quod
 non lugerent, quasi non hominem existi-
 massent.

8. *Barba capilloque promisso*] Pro more
 lugentium, de quo supra in Julio ad c. 67.
 & Calig. cap. 5.

9. *Æmilii Lepidi*] Hic post Longinum,
 Drusillam duxerat, quacum vetus ipsi con-
 suetudo jam inde ab annis puellaribus,
 Caligulæ necem inferre voluerat. De quo
 Dio lib. 59. & Tacitus Annal. 14. & Seneca
 Epist. 4.

10. *Tres gladios*] Erat enim consuetudo
 ut gladios illos consecrarent quibus sive

peractum five destinatum fuerat aliquod facinus, ut infra adhuc Vitellii cap. 10. & Tacit. Annal. 15. ubi Nero pugionem neci suæ a Scevino destinatum sacrasse legitur in Capitolio cum inscriptione, *Jovi vindici*. Qualem inscriptionem expressit hîc *elogii* verbo Suetonius. Unde patet *elogium* hîc nil esse aliud quam titulum aut brevem quamdam inscriptionem sere semper in

consecrandis rebus addi solitam: *Elogium* autem in genere est quædam restititio vel ad laudem, vel ad vituperationem, exponens causam quare quid fiat. Hinc titulus ille qui damnatis præferebatur aut præconis voce pronuntiabatur, *elogium* quoque dictum est, ut infra cap. 27. & 32. & Domit. cap. 10. & passim apud Auctores.

CAPUT XXV.

MATRIMONIA contraxerit turpius, an dimiserit, an tenuerit, non est facile discernere. Liviam Orestillam C. Pisoni nubentem, cum ad ¹ officium & ipse venisset, ad se deduci imperavit, intraque paucos dies repudiatam biennio post relegavit: quod repetisse usum prioris mariti tempore medio videbatur. Alii tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali, mandasse ad Pisonem, ² contra accumbentem, *Noli uxorem meam premere*: statimque e convivio abduxisse eam secum, & proximo die ³ edixisse, MATRIMONIUM SIBI REPERTUM EXEMPLO ⁴ ROMULI ET AUGUSTI. ⁵ Lolliam Paullinam, C. Memmio consulari, exercitus regenti nuptam, facta mentione aviæ ejus, ut quondam pulcherrimæ, subito ex Provincia evocavit, ac perductam a marito conjunxit sibi, brevique missam fecit, interdicto cujusquam in perpetuum coitu. Cæsoniam neque facie insigni, neque ætate integra, matremque jam ex alio viro trium filiarum, sed luxuriæ ac lasciviæ perditæ, & ardentius & constantius amavit, ut sæpe ⁶ chlamyde peltaque & galea ⁷ ornatam, & juxta adequitantem, militibus ostenderit: amicis vero etiam nudam. Quam enixam uxorio nomine dignatus est, uno atque eodem die professus, & maritum se ejus, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem Juliam Drusillam appellatam, per omnium Dearum ⁸ Templâ circumferens, Minervæ gremio imposuit, alendamque & instituendam commendavit. Nec ullo firmitate indicio sui seminis esse credebat, quam feritatis; quæ illi quoque tanta jam tunc erat, ut infestis digitis ora & oculos simul ludentium infantium incesceret.

NOTÆ.

1. *Officium*] Quale exhibebatur amicis uxores ducentibus. De quo in Aug. cap. 53.

2. *Contra*] Sibi ex adverso *vis à-vis*.

3. *Edixisse*] Edicto publice proposito significasse. Qua ratione Augustus sæpe allocutus est populum, ut & Tiberius.

4. *Romuli & Augusti*] Nota est Sabinarum historia, quarum raptu Romulus uxorem habuit Hersiliam, de qua Silius lib.

13. Punic.

Vis & Martigena thalamos spectare Quirini,

Hersiliam cerne hirsutos cum sperneret olim,

Gens hirsuta procos, pastori rapta marito.

Hæc mutata in deam, mutato quoque nomine dea dicta est. Ovid. 14. Metam.

Mutat, horamque vocat, dea juncta Quirino est.

Meminit & Gellius lib. 13. cap. 21. De Augusto notum est quoque, ex cap. 62. in ejus vita, & infra Claud. cap. 1. Liviam enim viro suo ademit.

5. *Lolliam*] M. Lollii de quo in Tiberio cap. 12. & 13. neptem, & Claudii etiam postea conjugem, infra in Claudio cap. 26. Utrumque hoc matrimonium eodem modo factum auctor est Dio, maritos nempe Drusum & Memmium dedisse nuptum uxores suas tanquam earum patres.

6. *Chlamyde & pelta, &c.*] Hic Amazonum ornatus. Virgilius 1. *Æneid.*

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Peltæ brevia scuta cetrarum similia; de quibus supra cap. 19. & patet ex Livio lib. 8. Decad. 3. & 1. Decad. 4. &c.

7. *Ornatam*] Alii *armatam*, alii *comatam*. Torrentius suspicatur forte legendum *comptam*, Amazonum instar.

8. *Gremio*] Josephus lib. 19. Antiquit. cap. 1. ad Jovis genua depositam narrat, quasi ejus quoque parentis, ac judicandum reliquisse uter parentum ejusmodi major esset.

C A P U T X X V I .

LEVE ac frigidum sit his addere quo propinquos amicosque pacto tractaverit, Ptolemæum Regis ¹ Jubæ filium, ² consobrinum suum (erat enim & is M. Antonii ex ³ Selena filia nepos) & imprimis ipsum ⁴ Macronem, ipsam Enniam, adjutores Imperii: quibus omnibus pro ⁵ necessitudinis jure, proque meritorum gratia cruenta mors persoluta est. Nihilo reverentior leniorve erga Senatum: quosdam summis honoribus functos, ad essedum sibi ⁶ occurrere togatos per aliquot passuum millia, & cœnanti, modo ad ⁷ pluteum, modo ⁸ ad pedes stare, ⁹ succinctos linteo passus est: alios cum clam interemisset, citare ¹⁰ nihilo minus ut vivos perseveravit, paucos post dies voluntaria morte periisse mentitus. Coss. oblitis de ¹⁰ natali suo edicere, abrogavit Magistratum; fuitque per triduum sine ¹¹ summa potestate Respublica. ¹² Quæstorem suum in conjuratione nominatum flagellavit veste detracta, subjectaque militum pedibus, quo firme verberaturi insisterent. ¹³ Simili superbia violentiaque cæteros tractavit ordines. Inquietatus fremitu ¹³ gratuita in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisque per eum tumultum viginti amplius ¹⁴ equites Romani; totidem matronæ, super innumeram turbam cæteram. Scenicis ludis, inter plebem & equitem causam discordiarum ferens, ¹⁵ decimas ²⁰ maturius dabat, ut ¹⁶ equestria ab infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantissimo Sole ¹⁷ velis, emitte quemquam vetabat; remotoque ¹⁸ ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senioque confectos, gladiatores quoque ¹⁹ pegmares, patres-familiarum notos, sed insignes debilitate aliqua corporis, subiciebat. Ac ²⁵ nonnumquam ²⁰ horreis præclusis, populo famem ²¹ indixit.

N O T A .

1. *Jubæ*] In Julio cap. 35.

2. *Consobrinum*] Consobrini propria appellatione dicuntur sororum filii, quasi *consororini*, ut inquit Jurisconsulti, apud quos tamen quemadmodum & hîc significatio hujus vocis extenditur etiam ad gradus ultiores; Caligula enim Antonii pro-

nepos erat: siquidem avia illi fuit Antonia Antonii filia, de qua jam supra cap. 1. & alibi tam sæpe. Ptolemeus autem ille Antonii nepos, siquidem filius fuit Jubæ & Selenæ ex Antonio & Cleopatra genita.

3. *Selena*] Alii *Helena*; alii, ut editio Rob. Stephani *Selene*; quæ posterior idem significat

significat ac recepta lectio; *οὐκ ἔστιν* enim Luna est. Unde Torrentius merito colligit idem huic filiae nomen inditum ac matri Cleopatrae, cum enim Bacchus aut Osiris diceretur Antonius, ita & Cleopatra Luna vel Isis. Dio lib. 51. & Plutarchus Antonii filiam hanc Cleopatram appellant.

4. *Macronem Enniam*] Supra ad c. 12.

5. *Necessitudinis iure*] In Ptolemæum; necessitudo enim ex Gellio lib. 13. cap. 3. jus affinitatis, familiaritatisve conjunctionem significat. Meritorum vero gratiam intellige in Macronem.

6. *Occurrere*] Alii codices *currere*: quod Casauboni sententiae favet legentis *accurrere*. Quo sensu Eutropius de Galerio loquens lib. 9. *Ut per aliquot passuum millia purpuratus tradatur ad vehiculum cucurrisset*, Diocletiani scilicet. Hinc Juvenalis Sat. 10.

v. 44.

*Illinc cornicines, hinc praecedentia longi
Agminis officia & niveos ad frana Qui-
rites.*

7. *Pluteum*] Hujus vocis varia significatio est. Festus ait sic generatim vocari tabulas quibus aliquid praesepitur. Hoc sensu crates illae quibus milites in opere faciendo tegebantur, & librorum conditoria in bibliothecis plutei dicti sunt. Hic pluteus est pars exterior triclinaris lecti tabulis quibusdam septa accessum prohibentibus, quo ferme sensu in Principum aulis dicunt *balustre*; quæ enim pars lecti admovebatur mensæ, hæc erat sponda sive pars interior; unde qui pueri vel puellæ in deliciis erant, ii jacentes in gremio amatorum suorum interiores accumbere dicebantur. In lectis autem cubicularibus e converso se res habebat, ut videre est in Julio ad cap. 49. ubi de sponda interiore. De triclinio quid esset, supra in Julio ad cap. 43.

8. *Ad pedes*] Servi ad pedes lectorum stabant, cœnante domino. Seneca libro 3. de Beneficiis: *Servus qui cœnanti ad pedes steterat*, &c.

9. *Succinctos linteos*] Attiensium aliorumque instar ministrorum etiam vilissimorum; sic enim & coqui in domibus privatis & in sacrificiis populi succingebantur.

10. *De natali suo edicere*] Diem suum natalem denuntiare celebrandum.

11. *Summa potestate*] Specie tenus summam dixit; re enim vera penes Principem

erat. Nisi summam intelligas summum Magistratum quem largiebantur Imperatores. Quo sensu Consulatus fastigium dixerunt etiam postea sub aliis Imperatoribus longe remotioribus.

12. *Quæstorem suum*] De candidato Principis Quæstore, supra in Augusto ad cap. 65. & infra Claudii cap. 40. & Neronis cap. 15. Seneca libro 3. de Ira cap. 18. dicit hunc, ut & Senatores multos non quæstionis, sed animi causa tortos fuisse.

13. *Gratuita loca*] Manifeste videtur innuere pro quibusdam locis aliquid pendendum fuisse. Silent hic Interpretes: colligi tamen etiam videtur ex Martiali locarios quosdam recensente pecunias inde verosimillime quærentes. Lib. 5. Epig. 25.

Hermes suppositivus sibi ipse.

Hermes divitiarum locariorum.

Hermes cura laborum ludiorum.

Quod tamen ne affirmem, obstat Martialis Interpres Vincentius Collesso qui locum hunc explicat de pauperibus iis, qui, quod mature venissent, occupata a se loca divitiis accepta pecunia cedebant. Circus Palatio vicinus, ut inde conspici possent ludii Circenses, ut supra in Augusto notatum.

14. *Equites Romani & matronæ*] Et equitibus igitur solvendum fuisset, & matronis, ni gratuita occupassent: quod certe parum credibile mihi videtur. Vox *gratuitus* apud Plautum in Cistellaria Act. 4. Scen. 2. v. 74. sumitur pro grato seu mercedem impertiente. An igitur gratuita loca dixeris, quæ qui occupabant aliquid a Principe consequabantur, vel quæ commodiora essent, colligendis missilibus quæ sub finem ludorum spargebantur? Nec enim plebeios tantum, sed & Equites & Senatores horum avidos narrat ipse Suetonius, infra Domit. cap. 4.

15. *Decimas*] Hic hærent omnes quos viderim Interpretes. Torrentius existimat decimas illas fuisse quiddam quod plebi, non Equiti daretur. Turnebus lib. 18. cap. 5. tesseras fuisse dicit, quæ ad imitationem Herculis cui decimæ offerebantur, populo datæ sint, nihilo clarius; & neuter quid hoc ad occupanda equestria conferret, explicat. Denique, Casaubonus suam de tributo quodam quod in illos usus Caligula converteret conjecturam maxime dubiam arbitratus, corruptum locum affirmat, sicque restituit: *Causam discordiarum serens, tesseras decima maturum dabat*. Videtur, inquit,

vox *tessevas* initio confusa fuisse cum præcedenti *serens*, propter aliquam soni similitudinem, &c. Quo posito, sensus est, Caligulam ad spargenda missilia non expectasse ludorum finem, hoc est horam diei decimam, sed maturius decima sparsisse, ut collectis illis singuli finem spectaturi, loca in colligendo relicta repeterent, si que miscerentur populares Equitibus, & horum illi sedes occuparent. Quin autem ludi in finem quandoque diei perseveraverint, dubium non est. Et quamquam Suetonius infra Neronis cap. 21. diserte non innuat, satis tamen id probaverit antiquorum circa ipsos incredibilis pene cupiditas. Huic sententiæ standum videtur, nisi decimas explices de largitione, aut congiario forte quodam solis Equitibus fieri solito. Quo casu, vel Equitibus invidentes, vel ut propius ad Principis locum unde dabatur accederent, in equestria nondum Equitibus repleta populares irruebant.

16. *Equistria*] Equitum in spectando loca, quæ & quatuordecim appellata, Supra in Julio cap. 39.

17. *Velis*] Vela amphitheatro superducebantur propter Solem & ventos. Velorum usum primus invexit Romam Q. Catulus: *Campanam*, inquit Valerius Maximus, *initiatum luxuriam*, *primus spectantium concessum velorum umbraculis texit*; idque auctore Plinio lib. 18. cap. 1. in dedicatione Capitolii, de qua in Julio cap. 15. De velis illis plura passim apud Auctores, quæ si prævento extendi nequirent, tunc pileis utebantur, ut de Causa patet ex Martial. Apophoret. 29. vel umbella, ut ibid. 28.

18. *Ordinario apparatu*] De ludorum apparatu & instrumento, supra in Julio ad cap. 10. & 37. Cujus partem faciebant gladiatores exercitati, eorum arma, bestiarii, &c.

19. *Pegmares*] De gladiatoribus qui pegmata bajulabant, intelligam, nisi si crudelius quidpiam innui videatur. Casaubonus ejus generis gladiatores intelligit, qui mortem evaserant etiam pugnantes e peg-

matibus, unde solutis industria compagibus in foveas ubi vel ignis vel feræ erant, repente decedentes populum oblectabant: verum neque hoc crudelitatem insolitam arguit, neque explicat quare Suetonius id ut inauditum quid afferat. Sic enim fontes sæpe puniti sunt. Torrentius paulum immutatis verbis sic legit: *Remotoque ordinario apparatu, tabidas feras, vilissimos senioque confectos gladiatores, pegmatis quoque patresfamilias notos & insignes debilitate aliqua corporis, subiciebat.* Qua lectione plana sunt omnia; sic enim intelligetur & præter morem & crudeliter fecisse, scilicet loco ferarum bene pastarum, tabidas & macilentas; loco fortissimorum & peritissimorum gladiatorum (quales v.g. Cæsar servari sibi jubebat, supra in Julio cap. 26.) vilissimos senioque confectos: & denique loco mancipiorum robustissimorum ad bajulanda pegmata, patresfamilias notos ac debiles subjecisse: Sabellicus ex veteri codice legerat *pagniasas*, Skildius ex Salmasiano *pagniares*, hoc est, gladiatores qui animi gratia & libidine pugnandi, nullis inducti præmiis nullaque necessitate adacti sese obtulerant, Caligula feris objiciebat; *παιγνιος* enim ludicrum est, sive delectamentum puerile: quod intelligam potius de junioribus quibudam qui gladiatura tanquam oblectamento puerili sese exercebant: quales forte pueri illi qui e pegmate quandoque sursum extollebantur, de quibus Juvenalis Sat. 4.

Et pegma & pueros inde ad velaria raptos.

Certum est enim ex Joseph. 7. Bellorum, pugnarum simulacra in pegmatis exhibita, De pegmatis infra Claudii cap. 34.

20. *Horrea*] Quibus annona publica servabatur: quam vocem Jurisconsulti usurpant pro quocumque mercium repositorio. ff. de contrahenda emptione.

21. *Indixit*] Quasi populum esurire, & fame enecari juberet. Alii legunt *induxit*.

CAPUT XXVII.

SÆVITIAM ingenii per hæc maxime ostendit. Cum ad saginam ferarum¹ muneri præparatarum carius pecudes compararentur, ex noxiis laniandos adnotavit: &² custodiarum seriem recognoscens, nullius inspecto³ elogio, stans, tantummodo intra porticum mediam,

a calvo ad calvum duci imperavit. Votum exegit ab eo qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectavitque ferro dimicantem: nec dimisit nisi victorem, & post multas preces. Alterum qui se ⁴ periturum ea de causa voverat, cunctantem pueris tradidit ⁵ verbenatum ⁶ infulatumque, qui votum reposcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex ⁷ aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius ⁸ stigmatum notis, ad ⁹ metalla aut ad viarum munitiones, aut ad bestias condemnavit, aut bestiarum more quadrupedes ¹⁰ cavea coercuit, aut ¹¹ medios ferra dissecuit. Nec omnes gravibus ex causis, verum male de munere suo opinatos, vel quod numquam ¹² per genium suum dejerassent. Parentes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum uni valitudinem excusanti lecticam misit: alium e spectaculo pœnæ, ¹³ epulis statim adhibuit, atque omni comitate ad hilaritatem & jocos provocavit. ¹⁴ Curatorem munerum ac venationum per continuos dies in conspectu suo catenis verberatum non prius occidit, quam offensus putrefacti cerebri odore. ¹⁵ Atellanæ Poëtæ, ob ambigui joci versiculum, media Amphitheatri harena igni cremavit. Equitem Rom. objectum feris, cum se innocentem proclamasset, reduxit; abscissaque lingua, rursus induxit.

NOTÆ.

1. *Muneri*] Hoc est spectaculo. Supra sæpe in Julio ad cap. 39. &c.

2. *Custodiarum*] Supra in Tiberio ad cap. 61.

3. *Elogio*] Quid hoc sit, supra ad cap.

24. Porro notandum quod Turnebus in veteri Lexico legisse se scribit libro 15. cap. 20. nempe elogium esse contextum malorum gestorum, quod notoriam dicunt. Quo sensu etiam Jurisconsulti ad L. 6. ff. de custodiis & exhibit. reor. Caligula igitur ne quidem singulorum qui detinebantur in custodiis facinora ut morti digniores addiceret; sed cum forte evenisset ut inter duos calvitie deformes alii starent, eos omnes ab uno calvo ad alterum a bestiis lanandos duci imperavit. Quo loco Torrentius & Pulmannus legunt, *stans intra porticum, medios a calvo ad calvum*, &c. clarius.

4. *Periturum*] Supra cap. 14. ubi vota pro salute ejus.

5. *Verbenatum*] Beroaldus legebat *verberatum*, minus bene; indicat enim miserum illum verbenis redimitum, infulisque ornatum instar publicæ victimæ periisse, verbenam quippe redimitæ victimæ, quam herbam ideo sacram appellavere, & multo in honore varias ad ceremonias habuerunt.

De qua plura Plinius lib. 22. cap. 2. Donatus ad versum 5. Scen. 4. Act. 4. Andriæ existimat sic appellari omnes herbas frondesque festas, ad aras coronandas aliquo puro loco decerptas.

6. *Infulatum*] Victimarum quoque redimiculum sunt infulæ seu fasciæ, sive, ut ait Festus, diadema a quo vittæ candidæ dependent, ad hunc 3. Georgic.

Sape in honore deum medio, stans hostia ad aram,

Lanea cum nivea circumdatur infula vitta.

7. *Aggere*] Romæ plures erant aggeres ex quibus tanquam e saxo Tarpeio damnati præcipitabantur. Juvenalis Sat. 6. unius meminit, & Plinius lib. 3. cap. 5.

8. *Stigmatum notis*] Quas fronti vel brachiis fugitivorum inurebant, ut possent agnosci. Videtur in Julio ad cap. 73.

9. *Ad metalla*] Fodienda vel elaboranda, vias muniendas & sternendas, bestias in arena fodiendas: unde bestiarii dicti fontes & miseri illi. Bestiariorum omnium pœna eadem non fuit: alii quippe damnabantur ad ludum bestiarum, ut ibi pro more exerciti spectaculo tandem populum oblectarent pugnantes; alii vero

simpliciter ad bestias, ut palis affixi ab atrocissimis feris discerperentur. De Spectaculis in Julio ad cap. 39. & de his plura posteriores Historici; frequens enim fuit Christianorum pœna.

10. *Cavea inclusit*] Cruciatus illi a Græcis inventi; id enim Seneca libro 3. de Ira cap. 3. narrat de Lysimacho adversus Telsphorum amicum suum, de quo & Plutarchus libro de Exilio.

11. *Medios ferra dissecuit*] Idem Seneca ibidem de Xerxe: quem elegerat, in paries duas distractum ab utroque via latere posuit. Quod & Herodotus narrat lib. 7. Eodem modo Isaias Propheta a Manasse Rege

enectus est, auctore D. Hieronymo, &c. Unde colligere est, supplicium illud Orientalibus populis familiare fuisse.

12. *Per genium suum*] Ejusmodi juramenta per genium Principis tunc temporis fuere frequentissima, supra cap. 15. & Aug. ad cap. 60.

13. *Epulis adhibuit*] Idem narrat Seneca libro 2. de Ira cap. 33. de Pastore splendido equite, ubi miram ejus dissimulationem fusc & graphice describit.

14. *Curatorem*] Cui ludorum commissa cura.

15. *Atellana*] De his Fabulis in Tiberio ad cap. 45. & 75.

CAPUT XXVIII.

REVOCATUM quendam a vetere exilio sciscitatus, quidnam ibi facere consueffet, respondente per adulationem: *Deos semper oravi, ut, quod evenit, periret Tiberius, & tu imperares*: opinans sibi quoque exsules suos mortem imprecari, misit ¹ circum insulas, qui universos contrucidarent. Cum discerpi Senatorem concupisset, subornavit qui ingredientem curiam, repente hostem publicum appellantes, invaderent, ² graphiisque confossum lacerandum cæteris traderent. Nec ante satiatus est quam membra & artus & viscera hominis tracta per vicos atque ante se congesta vidisset.

NOTÆ.

1. *Circum insulas*] Quæ circa oram Campaniæ, de quibus supra Calig. cap. 15. & Tib. cap. 54. &c. & in Ægeo mari præsertim Cycladas de quibus sæpe apud Juvenalem, & Tacitum qui plenum exiliis mare infestisque cædibus hoc tempore scopulos

memorat.

2. *Graphiisque*] Quia gladios gerere non licebat, stylis illis ferreis in id consilium longioribus utebantur. De his supra in Julio ad cap. 82.

CAPUT XXIX.

10 **I**MMANISSIMA facta augebat atrocitate verborum. *Nihil magis in natura sua laudare se ac probare dicebat, quam, ut ipsius verbo utar, adiargere.* Monenti Antoniæ aviæ, tanquam parum esset non obedire: *Memento*, ait, *omnia mihi & homini licere.* Trucidaturus fratrem, quem metu venenorum præmuniri medicamentis suspicabatur;
15 ³ *Antidotum*, inquit, *adversus Cæsarem?* ⁴ Relegatis sororibus, non solum insulas habere se, sed etiam gladios minabatur. Prætorium virum ex secessu ⁵ Anticyræ, quam valitudinis causa petierat, propagari sibi ⁶ commeatum sæpius desiderantem, cum mandasset interimi, adjecit, *Necessarium esse sanguinis missionem cui tam diu non prodesset elleborum.*
20 Decimo quoque die numerum puniendorum ⁷ ex custodia subscribens,

¹ *Rationem se purgare dicebat.* Gallis Græcisque aliquot uno tempore condemnatis gloriabatur ⁹ *Gallograciam sese subegisse.*

NOTÆ.

1. *ἀδάρπειστος*] Hoc est *invirecundiam*. Quæ interpretatio extat in vulgatis editionibus; hoc est, rigidus quidam animus qui neminem reveretur, nemini pareat.

2. *Et homini*] Sic legerunt in veteribus libris: quo sensu nullus explicat. Unde melior Beroaldi ac Roberti Stephani lectio *in omnes*; apertus enim sensus, & eadem hæc sententia, quæ Julii Cæsaris, in Julio c. 77. In quibusdam legitur *hominis*, unde forsan *dominis* legendum colligas.

3. *Antidotum*] Supra cap. 23.

4. *Relegatis sororibus*] Propter conjugationem de qua cap. 24. in causa Æmilii.

5. *Anticyra*] Insula Sinus Mallicaci, quæ hodie *Suola*, saluberrima sumendo elleboro, ut ait Plinius lib. 25. cap. 5. quæ herba insanix remedium esse dicitur. Unde Horatius Sat. 3. lib. 2. v. 82.

Cum doceo insanire omnes, vos ordine adite;

Danda est Ellebori pars maxima avaris.

Hinc proverbium, *Naviget Anticyram*, de

eo cui dementiæ remedium quærendum; ibi enim optime præparabatur, & studiosi quoque hac herba cerebrum purgabant: unde Persius dixit *ebria verathro*; hoc est, elleboro opera multis vigiliis & magna præparatione composita.

6. *Commeatum*] Tib. ad cap. 10.

7. *Ex custodia subscribens*] Paulo supra ad cap. 27. Subscribere porro est testari autographo, aliquid sibi ratum esse. Quandoque favere significat aut adjuvare: subscriptores enim in judiciis ii erant causidici qui accusatorem adjuvabant.

8. *Rationem purgare*] Quasi inutilia aut abundantia amputando; quod fit in habenda ratione accepti & expensi; quod etiam *rationem putare* dicunt.

9. *Gallograciam*] Alludit ad Provinciam illam Asiæ, quæ quia a Gallis quondam occupata & una cum Græcis culta fuerat, commune hoc nomen habuit. Græci simpliciter Galatiam dixerunt; hodie *Chiangare* vel *Gelas* Turcis.

CAPUT XXX.

NON temere in quemquam, nisi crebris & minutis ictibus animadverti passus est: perpetuo notoque jam præcepto; *Ita feri, ut se mori sentiat.* Punito per errorem nominis alio quam quem destinaverat, ipsum quoque paria meruisse dixit. Tragicum illud subinde jactabat,

¹ *Oderint dum metuant.*

Sæpe in cunctos pariter Senatores, ut ² Sejani clientes, aut ³ matris ac fratrum suorum delatores, invehitus est: prolatis libellis, quos crematos simulaverat, defensioneque Tiberii sævitia, quasi necessaria, cum tot criminantibus credendum esset. Equestrem ordinem, ut scenæ harenæque devotum assidue proscidit. Infensus turbæ faventi ⁴ adversus studium suum exclamavit: *Utinam Populus Romanus unam cervicem haberet!* Cumque Tetrinius latro postularetur, & qui postularent, ⁵ *Tetrinios esse* ait. ⁶ Retiarii ⁷ tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine ullo totidem ⁸ secutoribus succubuerant: cum occidi juberentur, unus resumta ⁹ fascina, omnes victores interemit. Hanc ut crudelissimam cædem & deflevit edicto, & eos qui spectare sustinuisent, execratus est.

1. *Oderint*] Vox ab Atreo crudelissimo usurpata apud Tragicum Poëtam, qui videtur fuisse Attius, cujus quoque mentio fit apud Senecam lib. 2. de Clementia cap. 1. *Illud mecum considero multas voces magnas, sed detestabiles, in vitam humanam pervenisse, celebresque vulgo ferri ut illam, oderint dum metuant.* Quod mire exagitat lib. 1. de Ira cap. 6. versus finem. De quo & Cicero lib. 1. de Officiis, & alibi sæpe.

2. *Sejani*] De quo Tib. ad cap. 55. & alibi.

3. *Matris & fratrum*] Tib. cap. 53. & 54. &c. Crematos autem simularat, Supra cap. 14.

4. *Adversus studium suum*] Innuit de Prasina factione, cui præ cæteris favebat. De qua supra ad cap. 18. & Tib. cap. 37. & infra cap. 55.

5. *Tetrinios*] Hoc est sceleratos & ipsos eademque pœna dignos.

6. *Retiarii*] Celebre est illud gladiatorum genus. Sic dicti sunt a retibus quibus potissimum utebantur. Ita quippe erant instituti, ut librandis manu dextra retibus conarentur involvere caput adversarii, quasi ipsos industria defecisset, effusi per totam arenam diffugiebant. Juven. Sat. 8. v. 4.

Postquam librata pendentia retia dextra

Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum

Erigit, & tota fugit agnoscendus arena.

7. *Tunicati*] In tunicis pugnabant ut essent agiliores ad pugnam. Sed frustra videatur addidisse *tunicati*, si retiarii non alia veste induti pugnare solerent; forte quia honesti ordinis viri togæ jure utentes id muneris obibant, quomodo in Cæsaris ludis contigit, in Julio cap. 39. & alibi notatum est: quo etiam sensu Juvenalis acrius perstrinxerit Gracchum illum de quo ibi loquitur, utpote qui tanta nobilitate conspicuus, tunicatus tamen & gladiator esset.

8. *Secutoribus*] Retiarii adversarios habebant secutores, qui & Mirmillones appellati, gladiis & scutis armati, ac præsertim galea cujus in summitate piscis effigies, unde Retiarius contra Mirmillonem pugnans cantabat; *Non te peto, piscem peto, quid me fugis?* inquit Festus. Juven. ibid. v. 210. de Graccho Retiario:

Cum Graccho jussus pugnare secutor.

9. *Fuscina*] Retiarii telum. Juvenalis ibid. v. 143.

Vicit & hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi.

Fuscinam a forma tridentem quoque dicit idem Poëta ibid. v. 203.

CAPUT XXXI.

QUERI etiam palam de conditione temporum suorum solebat: quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. Augusti principatum clade ¹ Variana: Tiberii, ² ruina spectaculorum apud Fidenas, memorabilem factum: sui oblivionem imminere prosperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, pestilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.

NOTÆ.

1. *Variana*] Supra in Aug. cap. 23. & 49. &c.

2. *Ruina spectaculorum*] Nota, specta-

cula hîc sumi pro locis unde spectabatur, theatrum enim corrui. Tib. cap. 40.

CAPUT XXXII.

ANIMUM quoque remittenti, ludoque & epulis dedito, eadem dictorum factorumque sævitia aderat. Sæpe in conspectu prandentis vel ¹ commissantis seriæ quæstiones per tormenta habebantur. Miles ² decollandi artifex quibuscumque e custodia capita amputabat,

Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo ³ significavimus, cum multos e litore invitasset ad se, repente omnes præcipitavit. Quosdam gubernacula apprehendentes, contis remisque detrussit in mare. Romæ publico epulo servum, ob detractam lectis argenteam ⁴ laminam, carnifici confestim tradidit, ut manibus abscissis, atque ante pectus e collo pendentibus, præcedente ⁵ titulo qui causam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumduceretur. ⁶ Mirmillonem e ludo ⁷ rudibus secum ⁸ batuentem, & sponte prostratum, confodit ferrea ⁹ sica, ac more victorum cum palma discucurrit. Admota altaribus victima, ¹⁰ succinctus ¹⁰ poparum habitu, elato alte malleo, ¹¹ cultrarium mactavit. Lautiore convivio effusus subito in cachinnos, Coss. qui juxta cubabant, quidnam rideret blande quærentibus: *Quid, inquit, nisi uno meo nutu jugulari utrumque vestrum statim posse?*

NOTÆ.

1. *Comissantis*] Comissatio sive comesatio cibus est qui post cœnam sumitur, ut patet ex Domit. cap. 21. & Vitell. cap. 13. sive etiam extra ordinem sumptus: unde comissari non semel sumitur pro, dissolute aut saltem hilariter agere.

2. *Decollandi*] Hoc artificium tunc temporis novum fuisse aperte colligas ex Luciano libro 8. ubi de tempore quo caput Pompeii abscissum est, dicit:

Nondum artis erat caput ense rotare.

Artifices ejusmodi spiculatores dicuntur Senecæ lib. 1. de Ira cap. 16. quod & ipsi Tribuni fecere, ut patet ex Tacito Annal. lib. 15. ubi de Laterani & Flavii morte; & lib. 11. ubi de Messalinæ, & Seneca Epist. 4. ubi de Lepido, &c. Videtis Lipsium ad lib. 15. Annal. Tacit. num. 132. & 133.

3. *Significavimus*] Supra cap. 19.

4. *Laminam*] Lecti tricliniæ & alii quoque, mulierum præsertim, operiebantur bracteis sive laminis argenteis, quas servi furaces inter ministrandum eradebant. Martialis:

An magis astuti deversa est ungue ministri

Bractea de fulcro quam reor esse tuo. quod & de Statuis inauratis significat Juvenalis:

Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipsam

Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.

5. *Titulo*] Elogio illo de quo ad cap. 24. & 27.

6. *Mirmillonem*] Gladiatorem qui idem cum secutore, de quo modo ad cap. 30. Ludum autem hîc intellige gladiatorium, in quo a lanistis erudiebantur. De quo in Julio ad cap. 26.

7. *Rudibus*] De rudibus & rudariis, Tib. ad cap. 7. & in Augusto cap. 45. maxime infra in Claudio ad cap. 21. num. 37.

8. *Batuentem*] Hoc est, se exercentem rudi seu baculo illo gladiatorio, quo innocuis pugnis ad veras instituebantur; batuere enim est velitari & propulsare; unde batuatores Latinis dicti sunt duo qui sese armis exercebant; & locus ubi id fiebat, *batualis*.

9. *Sica*] Breviore quodam gladio, unde sicarii de quibus in Julio cap. 11. & 72.

10. *Poparum*] Idem & victimarii dicti, quod mactarent victimas. Ii ab umbilico ad pedes recti erant veste quam Servius *linum* appellat ad lib. 12. Æneid. Propertius lib. 4. Eleg. 3.

Succinctique calent ad nova lucra popa.

11. *Cultrarium*] Ii e poparum numero, qui prostratam victimam suppositis cultris jugulabant. Virgilius 6. Æneid. v. 49.

Supponunt alii cultros lepidumque crinem

Excipiunt pateris.

& 3. Georg. v. 193.

Et vix suppositi tinguntur sanguine cultri.

CAPUT XXXIII.

INTER varios jocos, cum assistens simulacro Jovis Apellem tragœdum consulisset, uter illi major videretur, cunctantem flagellis discidit: collaudans subinde vocem deprecantis, quasi etiam in ¹ gemitu prædulcem. Quoties uxoris vel amiculæ collum exosculetur, addebat,
 5 *Tam bona cervix, simul ac iussero, demetur.* Quin & subinde jactabat, *Exquisitum se vel* ² *fidiculis de* ³ *Casonia sua, cur eam tanto opere diligeret.*

NOTÆ.

1. *Gemitu prædulcem*] Quasi non tantum in fictis gemitibus, sed etiam veris, Apelles ille Tragœdiarum Actor blanda voce esset.

2. *Fidiculis*] Fidiculæ erant cruciatuum instrumenta ad extorquendam in quæstionibus veri confessionem: fidibus enim seu

nervis, quales descripti sunt supra Tiberii cap. 62. manus post tergum revinciebant, & ad torturam applicitos retro in altum extollebant cochlea, quæ instrumentum ligneum est in modum torcularis.

3. *Casonia sua*] Supra cap. 25.

CAPUT XXXIV.

NEC minore livore ac malignitate quam superbia sævitiaque pene adversus omnis ævi homines grassatus est. Statuas virorum illustrium, ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martium Campum collatas, ita subvertit atque disjecit, ut restitui ¹ salvis titulis non valuerint. Vetuitque posthac ² viventium cuiquam usquam statuatam aut imaginem, nisi consulto se & auctore, poni. Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis: *Cur enim sibi non licere, dicens, quod*
 15 ³ *Platoni licuit, qui eum e civitate, quam constituebat, ejecerit?* Sed & Virgilii & Titi Livii scripta & ⁴ imagines, paullum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amoverit: quorum alterum: ut ⁵ *nullius ingenii, minimaque doctrina*: alterum, ut *verbosum in historia negligentemque carpebat.* De Juris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum
 20 aboliturus sæpe jactavit, Se, mehercle effecturum, ne quid ⁷ respondere possint præter eum.

NOTÆ.

1. *Salvis titulis*] Hoc est, inscriptionibus quibus nomina & laudes continebantur. Torrentius mallet legere *suis titulis.* Quo sensus esset sic diffractas fuisse statuas illas, ut componi iterum non potuerint & accommodari suis quæque basibus quibus inscripti tituli.

2. *Viventium*] Statuit idem Claudius, sed Senatus permissu licere voluit ei qui opus aliquod fecisset aut restituisset. Quia nempe urbs replebatur statuis, cum omnibus quicumque vellent, & ubicumque vellent, suam publicare liceret.

3. *Platoni licuisset*] Ille enim ex ea civitate, quam finxit optimam in libris de Republica, Poëtas ejecit utpote qui crimina diis affingerent, quæ quidem, etiamsi vera forent, non putaret tamen esse proferenda. Quod & probatur ipsi Ciceroni 2. Tuscul. 48.

4. *Imagines*] Ponebantur enim in bibliothecis Doctorum imagines, supra in Tiberio ad cap. 70.

5. *Nullius doctrina*] Quam vana forent illa Caligulæ deliramenta satis indicant testimonia doctorum hominum qui illos insecti

Cuti sunt, Plinii præsertim qui doctrinarum omnium peritissimum Virgilium prædicat, & eam fuisse Livii etiam viventis famam, ut ad illum viendum ex ultimis Galliarum & Hispaniæ finibus viri nobiles Romam accurrerent.

6. *Respondere*] Notum est responsa prudentum Augusti decreto non modicam obtinuisse auctoritatem.

7. *Præter eum*] Sic in MSS. legitur & legendum confirmat auctoritate Scaligeri Casaubonus, ut sensus sit, Caligulam voluisse Jurisconsultos prorsus tollere perditis eorum libris, quemadmodum Virgilii & Livii, & abolita scientia, ita ut consulentibus nihil possent respondere præter eum Caligulam nempe, a quo pendere volebat omnia. Aliquæ editiones legunt *præter æquum*, aperto & facili sensu: cum enim

Jurisconsulti Legum verbis nimium astricti injuste nonnunquam judicarent, ideo abolito Legum & Librorum usu volebat singulis de jure consulentibus responderi ex æquo & bono missis ambagibus & intricatis Legum & Jurisconsultorum Formulæ; quod postea fecit Claudius, ut infra in Claudio cap. 14. Hotomannus in Observationibus suis emendat *ecum*: hoc est, Non possent consulti hiscere verbum, sed duntaxat *ecum* Principem, scilicet cujus unius voluntas requirenda foret, non vero Legum sanctiones quas abolevisset. Torrentius interpungit post vocem *possint*, & legit, *præterea vetera familiarum insignia*, &c. quæ certe omnia corruptum probant locum; sed deficiente codicum auctoritate, forsan non restituunt.

CAPUT XXXV.

VETERA familiarum insignia nobilissimo cuique ademit: ¹ Torquato torquem: ² Cincinnato crinem: Cn. Pompeio stirpis antiquæ, ³ Magni cognomen. Ptolemæum, de quo ⁴ retuli, & accersitum e regno, & exceptum honorifice, non alia de causa repente percussit, quam quod edente se munus, ingressum spectacula, convertisse hominum oculos fulgore ⁵ purpureæ abollæ animadvertit. Pulcros & comatos, quoties sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Esus Proculus patre ⁶ primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem & speciem *Collosseros* dictus. Hunc e spectaculis detractum repente & in harenam deductum, ⁷ Threci, & mox ⁸ hoplomacho ⁹ comparavit: bisque victorem constringi sine mora jussit: & pannis obsitum vicatim circumduci, ac mulieribus ostendi, deinde jugulari. Nullus denique tam abjectæ conditionis, tamque extremæ sortis fuit, cujus non commodis obtreteret. ¹⁰ Nemorensi Regi, quod multos jam annos potiretur Sacerdotio, validiorem adversarium subornavit. Cum quodam die muneris, ¹¹ effedario Porio, ob prosperam pugnam servum suum manumittenti studiosius plausum esset, ita se proripuit e spectaculis, ut calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabundus, & clamitans, *Dominum gentium populum ex re levissima plus honoris gladiatori tribuentem, quam consecratis principibus, aut presenti sibi.*

NOTÆ.

1. *Torquato torquem*] Augusti cap. 43. Id quoque Asprenati concessum, ut & nomen Torquati sibi vindicaret. De antiqua tamen Manliorum gente locutum verosimilius est. Colligi posse videtur ex hoc loco

gentem hanc non tantum nomine *Torquati* distinctam fuisse, sed etiam vero torquem insigne gereret, quemadmodum Cincinnati crinem in cincinnos tortum.

2. *Cincinnato*] Huic similiter gentile

fuerat capillitium hoc modo effingere; quomodo & Neronibus illud pone occipitium summittere, ut Tib. cap. 68.

3. *Magni cognomen*] Quod Pompeius suis sibi victoriis pepererat. Alii Syllam cum exercitu venientem, alii victam Africam, alii superatum Mithridatem, id ei cognominis dedisse suspicantur. Probabilius qui ex Mithridate victo, quoniam & hic Magnus dictus est, & innuit Cæsar ipse apud Appianum, ut supra in Julio ad cap. 35. notatum est.

4. *Retuli*] Supra cap. 26.

5. *Purpurea abolla*] Hujus vestimenti duplex genus fuisse ex eo colligere est, quod hominibus admodum diversis aptetur, Philosophis & Militibus. De his diserte affirmat Nonius cap. 14. De illis Juvenalis Sat. 3. vers. 115. Id fuit discriminis, quod minori abollæ Milites uterentur, quam Philosophi alique; sed omnibus duplex erat & suffulta vestis.

6. *Primipilari*] Ad cap. 31. Tiberii.

7. *Threci*] Vulgati legunt *Thraci*. Intellige vel de gladiatore qui genere Thrax esset, vel, quod verosimilius est, Thracum armis & more pugnaret. Videtis Lipsium

lib. 2. Saturnal. cap. 9.

8. *Hoplomacho*] Gladiatori qui pugnaret armis instructus, qualia habentur in legitimis præliis. Hos parum a Mirmillonibus diversos fuisse innuit Lipsius lib. 2. Saturnal. cap. 11. de quo ad cap. 32.

9. *Comparavit*] Hoc est, composuit, commisit. Pro *Colofferos* legunt alii *Colosseos* vel *Colosseus*, ut infra Vesp. cap. 23.

10. *Nemorensi Regi*] Alii *nemereffi*, alii *nemorefi*. De Nemorensi agro, supra in Julio ad cap. 46. Ibi barbarico Scytharum more institutum erat, ut qui victimam quam fugitivus quidam vir gladium tenens & undique circumspectans tuebatur, mactasset, is Sacerdos Dianæ fieret, quem & Regis nomine appellatum significat Ovid. 3. Fast. de hoc loquens:

Regna tenent fortes manibus, &c. Vide & Strabonem lib. 5.

11. *Essedario*] Essedarios gladiatoribus annumerat Lipsius 2. Saturnal. cap. 12. qui ex essedo pugnabant: unde & deluisse nonnumquam & pedibus pugnasse existimat. Sed si gladiator ille ordinarius erat & servus ipse, quo igitur jure servum qui sibi verosimiliter auriga erat, manumisit?

CAPUT XXXVI.

PUDICITIÆ neque suæ, neque alienæ pepercit. M. Lepidum Mnesterem¹ pantomimum, quosdam obsides dilexisse fertur, commercio mutui stupri. Valerius Catullus consulari familia juvenis, stuprum a se, ac latera sibi contubernio ejus defessa, etiam vociferatus est. Super² sororum incesta, & notissimum prostitutæ Pyralidis amorem, non temere ulla illustriore fœmina abstinuit: quas plerumque cum maritis ad cœnam vocatas, præterque pedes suos transeuntes, diligenter, ac lente, mercantium more considerabat: etiam faciem manu allevans, si quæ pudore submitterent. Quoties deinde libuisset, egressus triclinio, cum maxime placitam sevocasset, paullo post recentibus adhuc lasciviæ notis reversus vel laudabat palam, vel vituperabat; singula enumerans bona malave corporis atque concubitus. Quibusdam absentium maritorum nomine, repudium ipse misit, jussitque in³ Acta referri.

NOTÆ.

1. *Pantomimus*] Quid sit, in Augusto ad cap. 45.

2. *Sororum incesta*] Supra cap. 24.

3. *In Acta referri*] Quid hoc sit, in Julio ad cap. 20. & alibi.

CAPUT XXXVII.

NEPOTINIS sumtibus omnium prodigorum ingenia superavit, commentus novum balnearum usum, portentosissima genera ciborum, atque ² cœnarum: ut ³ calidis frigidisque unguentis lavaretur: pretiosissimas margaritas ⁴ aceto liquefactas sorberet: convivis ex auro panes & opsonia apponeret: *Aut frugis hominem esse oportere dicitans, aut Cæsarem.* Quin & nummos non mediocris summæ e fastigio ⁵ basilicæ Juliæ, per aliquot dies sparsit in plebem. Fabricavit & de ⁶ cedris Liburnicas, gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum & porticuum & tricliniorum laxitate, magnaque etiam vitium & pomiferarum arborum varietate: quibus discumbens de die inter choros ac symphonias, litora Campaniæ peragraret. In exstructionibus ⁷ prætoriorum atque villarum omni ratione posthabita, nihil tam efficere concupiscebat quam quod posse effici negaretur. Et jactæ itaque ⁸ moles infesto ac profundo mari, excisæ rupes durissimi silicis, & campi ⁹ montibus aggere æquati, & complanata fossuris montium juga, incredibili quidem celeritate, cum moræ culpa capite lucretur. Ac ne singula enumerem, immensas opes, totumque illud Tiberii Cæsaris, vicies ac ² septies millies Hs. non toto vertente anno absumpsit.

NOTÆ.

1. *Nepotinis*] Hoc est, luxuriosis & immodicis profusionibus: nepos enim etiam pro perditio & dissolutio sumitur. Alii legunt *nepotatus*; quod & potest: Veteres enim *nepotari* dixerunt pro luxuriose vivere. Quanti illi fuerint, hinc collige, quod centies Hs. cœnavit uno die, hoc est 437500 lib.

2. *Cœnarum*] De his plura apud Senecam lib. de Consolat. ad Helviam cap. 9.

3. *Calidis frigidisque unguentis*] Ita ut solium balneare, de quo ad Aug. cap. 82. unguentis temperaret, quorum ingens erat, ut ex Plinii lib. 13. cap. 3. ubi hæc graphice describuntur, colligere est.

4. *Aceto liquefactas*] Macrobius lib. 3. Saturnal. cap. 17. idem factum narrat a Cleopatra, quæ sponione Antonium provocarat posse in unam cœnam insumi sesterium centies.

5. *Basilica Julia*] Quam Julius Cæsar ædificandam curaverat, cujus meminit Plinius lib. 2. Epist. ultima, ubi Judicia peragi solita innuit. Alii eandem esse putant cum Basilica Caii & Lucii, de qua in Augusto cap. 29.

6. *De cedris Liburnicas*] Quid hæc essent,

supra Augusti cap. 17. Cedrum lignum esse pretiosissimum: inde colligas quod huic, auctore Plinio libro 13. cap. 5. comperat æternitas: *Itaque simulacra deorum ex eo factitarunt.* Et lib. 16. cap. 40. cariem vetustatemque non sentit: hinc Ephesinæ Dianæ Templum ea materia tectum. Turnebus lib. 22. cap. 30. ex bonorum, ut ait, Librorum testimonio legit *decemis*, quasi *decemreis*, hoc est *decemremes*, quales ab Ægypti & Macedoniæ Regibus fabricatas memorat Athenæus: quod & optime convenit amplitudini illi qua esse debuerunt, ut tot ac tanta caperent; nisi si satius sit dicere amplitudinem satis significatam ex positione rerum contentarum, & materiæ dignitatem insuper annotasse, ut nepotinos sumptus undique probaret.

7. *Prætoriorum*] Villarum magnificarum. In Augusto cap. 72. & Tib. cap. 39.

8. *Moles*] Magnas jam ante fuisse testis est Horatius Ode 1. lib. 3.

*Contracta pisces aquora sentiunt
factis in alrum molibus, &c.
& Ode 18. lib. 2. &c.*

9. *Millies septies*] 30625000 lib.

C A P U T X X X V I I I .

EXHAUSTUS igitur atque egens, ad rapinas convertit animum, vario & exquisitissimo calumniarum & ¹ auctiorum & vectigalium genere. Negabat jure civitatem Romanam usurpare eos quorum majores sibi posterisque eam impetrassent, nisi filii essent. Neque enim intelligi debere ² *posteror* ultra hunc gradum. Prolataque Divorum Julii & Augusti ³ diplomata, ut vetera & obsoleta ⁴ deflebat. Arguebat & perperam editos ⁵ census, quibus postea quacumque de causa quidquam incrementi accessisset. ⁶ Testamenta ⁷ primipilariū, qui ab initio principatus Tiberii, neque illum, neque se heredem reliquissent, ut ingrata rescidit. Item ceterorum, ut irrita & vana, quoscumque quis diceret herede Cæsare mori destinasse. Quo metu injecto, cum jam & ab ⁸ ignotis inter familiares, & a parentibus inter liberos palam heres nuncuparetur, derisores vocabat: quod post nuncupationem vivere perseverarent, & multis venenatas ⁹ mactes misit. Cognoscebat autem de talibus causis, taxato prius modo summæ, ad ¹⁰ quem conficiendum consideret, confecto demum excitabatur. Ac ne paullulum quidem more patiens, super quadraginta reos quondam ex diversis criminibus una sententia condemnavit, gloriatusque est expergefactæ somno Cæsoniæ, quantum egisset, dum ea ¹¹ meridiaret. Auctione proposita, ¹² reliquias omnium spectaculorum subjecit, & venditavit: exquirens per se pretia, & usque eo extendens, ut quidam immenso coacti quædam emere, ac bonis exuti, venas sibi inciderent. Nota res est, Aponio Saturnino inter subsellia dormitante, monitum a Caio præconem, ne prætorium virum crebro capitis motu ¹³ nutantem sibi præteriret: nec ¹⁴ licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores h. s. ¹⁵ nonagies ignorantibus addicerentur.

I N T E R P R E T A T I O .

^a *Infirmavit Testamenta primipilariū qui ab initio Principatus Tiberii, neque Tiberium neque se heredem reliquissent. Insuper rescidit ut irrita & vana Testamenta aliorum omnium quicumque dicerentur ab aliquo designasse heredem Cæsarem.*

N O T A .

1. *Auctionum*] Vide supra ad cap. 16.

2. *Posteror ultra hunc gradum*] Cum e contra a Jurisconsultis posterorum nomine censentur quicumque descendentes. Et Paulus Jurisconsultus Leg. 10. §. 7. ff. de grad. Affinit. ait, *Liberi usque ad trinepotem, ultra hos posteriores vocantur.* Et a Grammaticis posterii dicuntur quicumque post aliorum ætatem nascuntur.

3. *Diplomata*] Quid sint, supra ad cap. 30. Aug.

4. *Deflebat*] Quidam legunt *delebat*,

sed nullo codice freti. *Deflebat* autem, hoc est mimica quadam commiseratione diplomata illa eludebat, nimiam in eis vetulstatem causatus.

5. *Census*] Quantum quisque in bonis haberet, censu profiteri debebat, ni vel ætarius fieri vel ipsum & omnia sua bona vendere vellet. Ideo Caligula eos qui bona post censuram auxerant, fallaciæ in profitendo censu arguit, ut inde sibi daretur occasio illorum facultates invadendi. Casaubonus legit, *arguebat perperam editi census.* Bene,

6. *Primipilarium*] De his Tib. cap. 37. Ideo autem illorum expetita Testamenta, quod præcipua ad eos militiæ commoda pervenirent, inter quæ non leve istud fuit, quod milites condendo Testamento commilitonibus, ac præsertim primipilis suis relinquebant.

7. *Ignotis*] Quod numquam Augustus facere sustinuerat. Aug. cap. 66.

8. *Maestas*] Cibi genus delicatissimi, ultimumque ac lautissimum ferculum. *μαστία* dicitur Athenæo lib. 14. & pro omni pretioso edulio sumitur: unde *μαστία* est proverbio dictum de iis qui lautius vivunt. Martialis lib. 10. Epig. 59. Græcam originem secutus dixit *Maestas*:

Ex omni posita est instructa macello

Cœna tibi, sed te maestas sola juvant.

9. *Ad quem conficiendum*] Summæ sci-

licet. Alii legunt *ad quam faciendam*: alii *conficiendam*, hoc est *summam*.

10. *Meridiaret*] Somnum meridianum caperet Cicero 2. de divinatione: *Nunc & lucubrationes detraxi, & meridiationes addidi quibus antea uti non consueveram. Quod diem dividere & diffindere dicebant.*

11. *Reliquias*] Apparatus & instrumenti, de quo in Julio ad cap. 10. cuius partem fecisse etiam gladiatores superstites, patet ex hoc loco.

12. *Nutantem*] Jocus est ex similitudine actionis; qui enim dormitat quandoque caput nutat, ut & qui assentitur nutu significat assensum. Unde Caligula simulans Saturninum illum caput nutare, ut præconi innueret se velle emere hunc, admonuit, quo ei magno addiceret.

13. *Nonagies*] 393750 lib.

CAPUT XXXIX.

IN Gallia quoque, cum damnatarum sororum ornamenta, & supellectilem, & servos, atque etiam liberos, immensis pretiis vendidisset; invitatus lucro, quidquid ¹ instrumenti ² veteris aulæ erat, ab urbe repetiit; comprehensis ad deportandum meritoriis quoque vehiculis, & ³ pistrinensibus jumentis: adeo ut ⁴ panis Romæ sæpe deficeret, & litigatorum plerique, quod occurrere absentes ad ⁵ vadimonium ⁶ non possent, caussa caderent. Cui instrumento ⁷ distrahendo nihil non fraudis ac lenocinii adhibuit: modo avaritiæ singulos increpans, & *quod non pueret eos locupletiores esse, quam se*: modo pœnitentiam simulans, quod ¹⁰ principalium rerum privatis copiam faceret. Compererat provincialem locupletem ⁸ ducenta *h*s. numerasse ⁹ vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur, nec tulerat moleste, tam magno æstimari honorem cœnæ suæ. Huic postero die sedenti in auctione misit, qui nescio quid frivoli ¹⁰ ducentis millibus traderet: diceretque, *cœnaturum apud* ¹⁵ *Cæsarem, ¹¹ vocatu ipsius.*

NOTE.

1. *Instrumenti*] Hoc nomine intelligitur quidquid ad instruendum aliquid conducit. Hinc apud Jurisconsultos instrumenta fundi, domus, balnearum, &c.

2. *Veteris aulæ*] Quam instruxerant Augustus & Tiberius. Idem de Antonino Philosopho Capitolinus refert, sed longe diversa de caussa, exhausto nempe bellis, non cœnis, æratio.

3. *Pistrinensibus*] Quid sint, jam supra in Julio ad cap. 31.

4. *Panis deficeret*] Jumentorum defe-

ctu nec panis ferebatur ex vicinis urbi locis, & ipsa opera pistoria cessabant.

5. *Vadimonium*] Vox hæc non modo significat sponsonem sistendi se iudicio, sed & constitutum diem quo quis sistere se debeat, & qui sistebant se *ii vadimonium obire*, seu *ad vadimonium occurrere* dicebantur: qui vero aberant, *vadimonium deferere*.

6. *Non possent*] Defectu vehiculorum meritoriorum aliorumque ejusmodi quæ conficiendis celerius itineribus conducunt,

7. *Distrahendo*] Hoc est alienando, vendendo, &c.

8. *Ducenta sestertia*] 8750 lib.

9. *Vocatoribus*] Ii erant quibus erat curæ convivas ad cœnam Principis vocare, qui mercede accepta subditios sæpe & ignobiles quosdam inferebant. Erant & in opulentiorum familia: unde Catullus Epig. 48.

Quarunt in triviis vocationes.

& Martialis lib. 7. Epig. 87.

Jam dices mihi Vapulet vocator.

10. *Ducentis millibus*] Sestertiū scilicet, quæ eadem est summa quam vocatoribus dederat: unde patet sestertia singula, mille sestertios valuisse, ut in Julio ad cap. 25. notatum.

11. *Vocatu*] Quod & honorificentius erat quam ab ipsis vocatoribus invitari.

C A P U T X L.

VECTIGALIA nova atque inaudita, primum per publicanos, deinde quia lucrum exuberabat, per Centuriones Tribunosque prætorianos exercuit; nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. Pro eduliis quæ tota urbe venirent, certum statumque exigebatur. Pro litibus atque judiciis ubicumque conceptis, quadragesima summæ, de qua litigaretur: nec sine pœna, si quis composuisse vel donasse negotium convinceretur. Ex gerulorum diurnis quaestibus pars octava, ¹ ex capturis prostituerarum quantum quæque uno concubitu mereret. Additumque ad caput legis, ut ² tenerentur publico & ³ quæ meretricium & qui ⁴ lenocinium fecissent: necnon & ⁵ matrimonia obnoxia essent.

N O T A.

1. *Capturis*] Ita & Seneca vocem hanc usurpat pro mercede ejusmodi forminis rependenda, lib. 1. contr. 2. ubi de Sacerdote prostituta sermo est, *pretia stupri accepisti, & manus qua diis data erat sacra, capturas tulit.* Quod tributi sordidum genus nec ante Caligulam ignotum fuit Græcis nec Romanis post illum, &c.

2. *Tenerentur publico*] Vestigali isto. Ubi Gronovius delet *ad*, legitque *additum*

caput legis, sensu aperto.

3. *Lenocinium*] Hoc exercere dicitur qui quaestuarium habet mancipia. De quo in Tiberio ad cap. 35.

4. *Matrimonia obnoxia*] Id est quæ in matrimonio turpiter viverent, aut ante vixissent, a tributo illo immunes non erant. Quis enim super hoc loco Torrentium & Casaubonum audiat?

C A P U T X L I.

HUJUSMODI vectigalibus indictis, neque ¹ propositis, cum per ignorantiam scripturæ multa ² commissa fierent, tandem flagitante Pop. Rom. proposuit quidem legem: sed & minutissimis literis, & angustissimo loco: uti ne cui describere liceret. Ac ne quod non ³ manubiarum genus experiretur lupanar in palatio constituit: distinctisque & instructis pro loci dignitate compluribus ⁴ cellis, in quibus matronæ ingenuique starent. Misit circum fora & basilicas ⁵ nomenclatores ad invitandos in libidinem juvenes senesque: præbita advenientibus ⁶ pecunia fenebris, appositique qui nomina palam subnotarent, quasi adjutantium Cæsaris redditus. Ac ne ex lusu quidem aleæ ⁷ compendium spernens, plus mendacio atque etiam perjurio lucrabatur. Et quondam proximo collusori, demandata vice sua, progressus in atrium domus,

cum prætereuntes duos Equites Rom. locupletes sine mora corripere, confiscarique jussisset: exultans rediit, glorianisque numquam se prosperiore alea usum.

NOTÆ.

1. *Propositis*] Publice scilicet: quo pacto edicta proponebantur in celeberrimo urbis loco, ut populo cognoscendi potestas esset, ut Aug. cap. 53. notatum, & alibi.

2. *Commisissæ*] Apud Jurisconsultos ea sunt quæ cadunt in commissum; hoc est, quæ fisco debentur, quia quid factum aut non factum est, quod & confiscare dixit Budæus in Annot. Cicero tertiam Verrinam: *Est in eo Testamento quo ille heres esset, scriptum ut statuas in palastra deberet ponere: Faciemus ut palastrita negent esse positas; petant hereditatem, quod eam palastra commississe dicant.* Apud Jurisconsultos passim.

3. *Manubiarum*] Quasi bona civium essent prædæ hostiles; id enim significat vox *manubia*, in Julio ad cap. 26.

4. *Cellis*] Meretriciis quibus & tituli meretricum nempe nomina inscribebantur. Juvenalis Sat. 6.

Titulum mentita Lycisca.

& Martialis lib. 11. Epig. 46.

Intrasti quoties inscripta limina cellæ.

5. *Nomenclatores*] Qui suo quemque nomine invitarent, Supra in Augusto ad cap. 19.

6. *Pecunia fenebris*] Sic ex duobus MSS. Torrentius vulgatique. Præbebant pecuniam fenebrem advenientibus quam hi ad meretrices palatinas deferrent, & hoc pacto vectigal Imperatoris augerent.

7. *Compendium*] Lucrum, cui opponitur dispendium.

CAPUT XLII.

5 **F**ILIA vero nata paupertatem, nec jam imperatoria modo, sed & patria conquerens onera, collationes in alimoniam atque dotem puellæ recepit. Edixit & 2 strenas ineunte anno se recepturum; stetitque in vestibulo ædium Kalend. Januariis ad captandas stipes, quas plenius ante eum manibus ac sinu omnis generis turba fundebat. Novissime contrectandæ pecuniæ cupidine incensus, sæpe super immensos 3 aureorum acervos patentissimo diffusos loco, & nudis pedibus spatatus, & 10 toto corpore aliquandiu 4 volutatus est.

NOTÆ.

1. *Filia*] Supra cap. 25. ex Cæsonia.

2. *Strenas*] Ad Aug. cap. 57. & Tib. cap. 34.

3. *Aureorum*] Quanti valerent, infra

ad cap. 4. Othonis.

4. *Volutatus*] Skildius in Salmasii codice *voluptatus* legit; unde *voluptarii* & *voluptarius* dictum autumat.

CAPUT XLIII.

15 **M**ILITIAM resque bellicas semel attigit, neque ex destinato, sed cum ad visendum nemus flumenque 1 Clitumni 2 Mævianam processisset: admonitus de supplendo numero 3 Batavorum quos circa se habebat, expeditionis Germanicæ 4 impetum cepit: neque distulit, sed 5 legionibus & auxiliis undique excitis, delectibus ubique acerbissime actis, contracto & omnis generis commearu quantum numquam alius, iter ingressus est: confecitque modo tam festinanter & rapide, ut prætorianæ cohortes contra morem signa jumentis imponere, & ita

subsequi cogerentur: interdum adeo segniter & delicate, ut ⁶ octophoro veheretur, atque a propin quarum urbium plebe verri sibi vias, & conspergi propter pulverem exigeret.

NOTÆ.

1. *Clitumni*] Clitumnus hodie *Levene* juxta Ferrarium. Antiquis non aperte convenit; Plinius enim *In Phalisco*, inquit, *Clitumni amnis aqua pota boves candidos facit*. Dio Umbriæ fontem esse dicit. Sed hæ regiones vicinæ. Propertius lib. 2. Eleg. 15. hujus meminit.

2. *Mevania*] Hodie *Bevagna*, Umbriæ, hoc est Ducatus Spoletani civitas, Propertii patria.

3. *Bataavorum*] Ii quondam, ut hodie Helvetii, Principum etiam in remotissimis regionibus custodiæ commissi, sæpe pro Germanis, ac vicissim usurpati promiscue. Ante ipsos Hispani, ut de Julio Cæsare supra in ejus vita cap. 86. & de Germanis, cap. 49. in Aug. Unde colligere est, Principibus

Romanis duplicem fuisse custodiam, Prætorianorum scilicet de quibus supra in Augusto cap. 99. & Tib. 37. & c. ac Germanorum. Hos & in remotissimis regionibus id quoque muneris obisse colligas ex Josepho lib. 17. Antiquit. Herodi enim Germanos custodes fuisse narrat.

4. *Impetum cepit*] Quo modo loquendi etiam Augustus usus. Cap. 42. in Aug.

5. *Legionibus*] Legiones Romanis constabant, auxilia sociis. Jam supra.

6. *Octophoro*] Lætica octo servorum gestata cervicibus, qua non nisi molles aut ægri gestabantur. Martialis lib. 6. Epig. 84.

Octophoro sanus portatur, Avite, Philippus.

Hunc tu si sanum credis, Avite, furis.

CAPUT XLIV.

POST QUAM castra attigit, ut se acrem & severum ducem ostenderet, Legatos, qui ¹ auxilia serius ex diversis locis adduxerant, cum ignominia dimisit. At in exercitu recensendo, plerisque centurionum ² maturis jam, & nonnullis ante paucissimos quam consummaturi essent dies, primos ³ pilos ademit, caussatus senium cujusque & imbecillitatem: cæterorum increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ⁴ ad sex millium summam rescidit. Nihil autem amplius quam Adminio Cinnobellini ⁵ Britannorum Regis filio, qui pulsus a patre, cum exigua manu transfugerat, in deditiorem recepto: quasi universa tradita insula, magnificas Romam literas misit: monitis ⁷ speculatoribus ut ⁷ vehiculo ad Forum usque & Curiam pertenderent, nec nisi in ⁸ æde Martis, ¹⁵ ac frequente Senatu, Coss. traderent.

NOTÆ.

1. *Auxilia*] Hic innuitur mos qui, stante Republica, obtinebat. Consules enim, ut patet ex Polybio lib. 6. indicto Romæ delectu, edicebant Præfectis sociarum in Italia civitatum a quibus arcessenda putabant auxilia, ut ea pararent indicentes numerum tempusque ac locum in quem convenire oporteret. De quo fuse & docte Lipsius lib. 1. de Militia Dialog. 7.

2. *Maturis*] Alii *emeritis*, longe melius & apertiore sensu, ut nempe aliis qui

jam erant emeriti, hoc est, qui stipendia impleverant: aliis qui brevi impleturi erant, pilos adimeret lucrum inde captans, ut Tiberii cap. 48.

3. *Pilos*] Hoc est, primi centurionatus dignitatem, super quo quædam annotata ad cap. 37. Tib.

4. *Ad sex millium*] Hoc est 262 lib. 10 s. Beroaldus legebat *sexcentorum millium*: quod neque credibile est, tum quod ipsorum equitum census non nisi quadringentorum

gentorum erat, ut in Julio ad cap. 39. tum quod de reductione facta loquitur, ac proinde maiora fuisse ponit, aliis impedi-
bus commoda: neque cum historia cohæret. Dio enim lib. 55. Prætorianis post peracta sexdecim stipendia quinque millia drachmarum assignat, hoc est viginti sestertiorum millia drachma quippe idem est cum denario; qui quatuor sestertis æquivaleret, (ut supra in Julio ad cap. 4. & 26. notatum est) reliquis vero post decem annorum militiam tria millium drachmarum, hoc est duodecim sestertium. Nostro igitur ævo Prætorianorum summa fuerit 875. lib. cæterorum 525 lib. De commodis & præmiis militiæ, quid differant, videsis ad cap. 24. & 49. Aug.

5. *Britannorum*] Beroaldus legit *Bata-*
vorum auctoritate Orosii, qui dicit Caligulam peragrata viribus otiosis tota Gallia,

in ora Oceani circa Britanniæ conspectum constitisse, & filium illum Regis qui à patre pulsus cum paucis oberrabat, in dediti-
onem acceptum. Vero quidem similiter si accedat codicum auctoritas. Certe supra cap. 19. Suetonius ex vulgi rumore retulit Britanniam tunc temporis imminere Caligulam, & adhuc infra Claud. cap. 17.

6. *Speculatoribus*] Vulgatæ editiones *monitis saepe latoribus*, errore, ut patet facili. Erat una speculatorum cohors, ex qua eligebantur milites ferendis literis. De Speculatoribus non nihil supra cap. 32. & c.

7. *Vehiculo*] Augustus disposuerat vehicula singulis itineribus In Aug. cap. 49.

8. *Æde Marci*] In qua de bellis triumphisque consulendum Senatui ianxerat Augustus. Cap. 29. Aug.

CAPUT XLV.

Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos trajici, oculique trans Rhenum jussit: ac sibi post prandium, quam tumultuosissime adesse hostem nuntiari. Quo facto precipuit se cum amicis & parte equitum prætorianorum in proximam silvam: truncatisque arboribus, & in modum tropæorum adornatis, ad lumina reversus, eorum quidem qui secuti non essent, timiditatem & ignaviam corripuit: comites autem & participes victoriæ, novo genere ac nomine coronarum donavit, quas distinctas Solis ac Lunæ siderumque specie, ⁴ *exploratorias* appellavit. Rursus obsides quosdam abductos e ⁵ literario ludo, clamque præmissos, deserto repente convivio cum equitatu insecutus, veluti profugos ac reprehensos in catenis reduxit: in hoc quoque ⁶ mîmo præter modum intemperans. Repetita cœna renunciantes ⁷ coactum agmen, sicut erant, loricatorum ad discumbendum adhortatus est. Monuit etiam notissimo Virgilii versu, *Durarent, secundisque se rebus* ⁸ *servarent*. Atque inter hæc absentem Senatui populumque gravissimo objurgavit edicto, quod *Cæsare præliante, & tantis discriminibus obiecto, intempestiva convivia, circum, & theatra & amœnos secessus celebrarent.*

NOTÆ.

1. *De custodia Germanos*] Paulo supra ad cap. 43.

2. *Tropæorum*] Quid sint, in Julio ad cap. 11.

3. *Ad lumina*] Vel refer ad pompam qua victores excipiebantur, qualis supra cap. 11. Vel intelli e, quam ad noctem dimicatio protraheretur fuisset, & ad lumina revertendum. C.

4. *Exploratorias*] Quasi propter exploratos hostes datas, quemadmodum civica propter cives servatos.

5. *Literario ludo*] Schola quam frequentabant illi obsides, Videsis in Julio ad cap. 26. & infra Grammat. & Rhet. 4.

6. *Mîmo*] Sic ex libris Turnebus & Casaubonus emendarunt. Alii legebant *nîmio*.

7. *Coactum agmen*] Cum enim ille præceps e convivio sese proripuidet, hi agmen coegerant quasi auxilio secuturum.

8. *Servarent*] Siquidem expeditione peracta, jam nihil opus erat illorum opera. Notus porro lib. 1. *Æneid.* versus:

Durate & vosmet rebus servate secundis.

9. *Intempestiva*] Tempestiva æque ac intempestiva convivia vitio dabantur. Illa legitimam cœnandi horam præveniebant, hæc sequebantur: illa de die ante nonam vel decimam horam, hæc in multam noctem. Seneca lib. 2. de *Ira* cap. 28. *Aliena*

vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt. Inde est quod tempestiva filii convivia pater deterior filio castigat. Hinc Catullus Epig. 48.

Vos convivia lauta sumptuose

De die facitis. &c.

Cicero pro *Muræna* *intempestivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum, comes extrema saltatio.* Q. Curtius lib. 6. *Intempestiva convivia & perpotandi pervigilandi-que insana dulcedo.* &c. Salmasius ad *Vopiscum* ea non distinguenda contendit, quin & intempestiva nulla esse in libris veterum, nisi errore librariorum.

CAPUT XLVI.

POSTREMO, quasi perpetraturus bellum, directa acie in litore Oceani, de ¹ ballistis machinisque dispositis, nemine gnaro aut opinante quidnam cœpturus esset, repente ut conchas legerent, galeasque & sinus replerent, imperavit: *spolia Oceani* vocans, ² *Capitolio Palatioque debita.* Et in indicium victoriæ altissimam ³ turrem excitavit: ex qua, ut ex ⁴ Pharo, noctibus ad regendos navium cursus, ignes emicarent: pronuntiatoque militi ⁵ donativo, centenis viritim ⁶ denariis, quasi omne exemplum liberalitatis supergressus: *Abite*, inquit, *lati, abite locupletes.*

NOTÆ.

1. *Ballistis*] Tormenta erant bellica quibus saxa & spicula mittebantur, quæ Vegetius libro 4. cuncta penetrasse refert, si apte temperata forent. Has descripsit Marcellinus libro 23. Ballistas a machinis non obscure distinguit hoc loco Suetonius. Lipsius in libris *Poliorectic.* machinas esse censet non quibus missilia jactarentur, sed quibus milites vel operirentur vel uterentur, ut vinea, pluteus, vestis, &c.

2. *Capitolio Palatioque*] Quæ ponte junxerat. Supra cap. 22.

3. *Turrem*] In Batavia binis ab urbe Lugdunensi milliariis. Videbatur olim turris quam *Britannicam* appellabant. Skildius

loci indigena suspicatur eandem esse de qua hîc sermo est; sed non affirmat quippe deficientibus antiquorum monumentis, & mutata propter maris violentiam locorum facie; ejus enim ruinas Oceanus abscondit. Sed longe aliter Cluverius libro 2. *Germ. antiq.* cap. 36. prope Bononiam nostram collocat.

4. *Pharo*] In *Tiberio* cap. 74.

5. *Donativum*] Donativum militibus, congiarium civibus dabatur. In *Julio* ad cap. 27.

6. *Centenis denariis*] Singuli quatuor sestertios valebant, ut in *Julio* ad cap. 4. Hinc summa fuit 17 lib. 10 s.

CAPUT XLVII.

10 **C**ONVERSUS hinc ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque, & ut ipse dicebat, ¹ *ἀξιόπιστα καὶ βασιλῆας*, ac nonnullos ex Principibus legit ac seposuit ad pompam: coëgitque non tantum ² rutilare, & ³ submittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & ⁴ nomina
15 barbarica ferre. Præcepit etiam triremes, quibus introierat Oceanum,

magna ex parte itinere terrestri Romam devehī. Scripsit & ¹ procuratoribus, *Triumphum appararent quam minima summa; sed quantus numquam alius fuisset: quando in omnium hominum bona* ⁶ *jus haberent.*

NOTÆ.

1. αἰγιόχοιο δούλοιο] Triumpho dignissimum.

2. *Rutilare comam*] Plinius lib. 28. cap. 12. testatur id quoque moris fuisse apud Gallos, sed magis apud Germanos ac viros præsertim, ad quod saponē utebantur. Confirmat Tacitus rutilas eorum comas & proceras fuisse corpora narrans. Hinc Juvenalis Sat. 13.

*Capula quis stupuit Germani lumina,
flavam*

*Cæsariem & madido torquentem cornua
cirro.*

Romanis quoque id in usu, sed e contrario fœminis potius quam viris. Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. eas cinere rutilasse crines refert: qui modus a Germanorum non diversus, sapo quippe ex cinere & sevo conficitur. Tanta postmodum cura fuit flaventium capillorum, ut Imperatores capiti respergerent auri ramenta, ut de Vero narrat Capitolinus, de Commodō Lampridius, de Galliēno Trebellius. Quin & hoc modo

ornatos legas pueros Salomonis currus conscendentes, apud Josephum lib. 8. Antiquit. cap. 2.

3. *Summittere*] Prolixiorem alere ex more Germanorum, quorum flavus color, quem rufum appellat Seneca lib. 3. de Ira, sic placuit fœminis, ut illorum comas redimerent quæ sibi chorymbium, de quo ad cap. 11. supra, adornabant. Ovidius ad puellam suam:

Jam tibi captivos mittit Germania crines,

Culta triumphata munere gentis eris.

Martialis Epig. 69. lib. 5. & c.

4. *Barbarica nomina*] Indicat elegantiora fuisse Gallorum nomina, Germanorum asperiora, qualia Plautus de Persis loquens in Captivis, *contortiplicata* appellat.

5. *Procuratoribus*] Qui Principis absentis negotia curabant, Procuratores Cæsaris dicti, de quorum officio titulus est in libris Digestorum. Infra ad cap. 12. in Claud.

6. *Haberent*] Alii haberet.

CAPUT XLVIII.

PR I U S Q U A M Provincia decederet, consilium iniit nefandæ atrocitatis, legiones quæ post excessum Augusti, seditionem olim moverant, contrucidandi: quod & patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc ¹ obsedissent. Vixque a tam præcipiti cogitatione revocatus, inhiberi nullo potuit modo quin ² decimare velle perseveraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam gladiis dispositis, equitatu armato circumfedit. Sed cum videret, suspecta re, plerosque dilabi ad resumenda, si qua vis fieret, arma, profugit concione: confestimque urbem petiit, deflexa omni acerbitate in Senatum, cui ³ ad avertendos tantorum dedecorum rumores palam minabatur: querens inter cætera, fraudatum se justo triumpho, cum ipse paullo ante, ne quid de honoribus suis ageretur, etiam sub mortis pœna denuntiasset.

NOTÆ.

1. *Obsedissent*] De hac seditione, supra cap. 1. 4. & 9.

2. *Decimare*] Decimum quemque supplicio afficere. In Aug. ad cap. 24.

3. *Ad avertendos*] Quasi dedecus illud amoliri potuisset, si in Senatum sæviret. Legebant *animadvertendos*: emendavit Sabellicus.

C A P U T X L I X .

ADITUS ergo in itinere a Legatis ¹ amplissimi ordinis, ut maturaret orantibus, quam maxima voce, *Veniam*, inquit, *veniam*, & *hic mecum*: capulum gladii crebro verberans quo cinctus erat: ² Edixit & reverti se, *sed iis tantum qui optarent equestri ordini & populo: nam se neque civem, neque Principem Senatui amplius fore*. Vetuit etiam quemquam Senatorum sibi occurrere: atque omisso, vel dilato triumpho, ³ ovans urbem natali suo ingressus est: intraque quartum mensem perit, ingentia facinora ausus, & aliquanto majora moliens. Siquidem proposuerat, ⁴ Antium, deinde ⁵ Alexandriam commigrare, interempto prius utriusque ordinis electissimo quoque. Quod ne cui dubium videatur, in secretis ejus reperti sunt duo libelli, diverso titulo, alteri *G L A D I U S*, alteri *P U G I O* index erat. Ambo notas & nomina continebant mortidestinatorum. Inventa & arca ingens, variorum venenorum plena; quibus mox a Claudio demersis, infecta maria traduntur, non sine piscium exitio, quos enectos æstus in proxima litora ejecit.

N O T E .

- ¹ *Amplissimi*] Senatorii scilicet.
² *Edixit*] Populo significavit reditum suum scripto publice proposito, quo pacto multa populo indicata fuisse jam supra passim observare est, & notatum ad cap. 53. Augusti.
³ *Ovans*] De ovatione in Tiberio ad

- cap. 1. Natalis ejus dies pridie Calend. Septemb. Supra cap. 8.
⁴ *Antium*] Ubi natus erat. Ibidem supra.
⁵ *Alexandriam*] Quo & Julius Imperii Sedem transferre destinabat. In Julio cap. 79.

C A P U T L .

STATURA fuit eminenti, ¹ pallido colore, corpore ² enormi, ³ gracilitate maxima cervicis & crurum, & oculis & temporibus concavis, fronte lata & torva, capillo raro, ac circa verticem nullo, hirsutus cætera. Quare transeunte eo, ⁴ prospicere, ex superiore parte, aut omnino quacumque de causa ⁵ *capram* nominare, criminofum & exitiale habebatur. Vultum vero natura horridum ac tetrum etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem ⁶ terrorem ac formidinem. Valitudo ei neque animi neque corporis constitit. Puer ⁷ comitiali morbo vexatus: in adolescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset. Mentis valitudinem & ipse senserat: ac subinde de ⁸ secessu deque purgando cerebro cogitavit. Creditur ⁹ potionatus a Cæsonia uxore, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem verterit. Incitabatur ¹⁰ insomnia maxime: neque enim plus quam tribus nocturnis horis quiescebat. ac ne his quidem placida quiete, sed pavida miris rerum imaginibus, ut qui inter cæteras pelagi quondam speciem colloquentem secum videre visus sit. Ideoque magna parte

noctis vigiliæ cubandique tædio, nunc toro residens, nunc per longissimas porticus vagus invocare identidem atque expectare lucem consueverat.

NOTÆ.

1. *Pallido colore*] Seneca libro de Constantia cap. 18. de Caligula loquens, *tanta illi palloris insaniam testantis fœditas.* Quia nempe pallor hic ab atrabile. Ibi Seneca amare prorsus descriptionem ejus persequitur. Quidam legunt hîc *ex pallido.* Non male, palloris enim exuberantiam indicabit.

2. *Enormi*] Hoc est magne quidem, sed absque æquitate & ut ita dicam, congruentia; nec enim omne magnum enorme est, sed quod absque norma magnum est. Tiberius contra corpore amplo, membris usque ad imos pedes aequalis & congruens. In Tib. cap. 68. & Aug. cap. 79.

3. *Gracilitas*] Ita & Germanicus, Supra cap. 5. Hanc dictæ obnoxiam innuit & Seneca lib. de Constantia cap. 16.

4. *Prospicere ex superiori parte*] Locus hic firmat opinionem eorum qui antiquos aperto in urbe capite fuisse contendunt. De quo non nihil in Julio ad cap. 45. & 17.

5. *Capram nominare*] Hoc enim trahebat in suam ignominiam propter hirsutum corpus.

6. *Terrorem ac formidinem*] Nam & ipse ejus vultus tormenti instar erat. Seneca lib. 3. de Ira cap. 19. de Senatoribus loquens: *Torserat per omnia quæ in verum natura tristissima sunt, fidiculis, tabularibus, eculeo, igne, vultu suo.*

7. *Comitiali morbo*] Huic quoque Julius obnoxius. In Julio cap. 45.

8. *Secessu*] Anticyram forte; ibi enim facilius illis morbis remedium, Supra ad cap. 29.

9. *Potionatus*] De Claudio affirmat Juvenalis Sat. 6. v. 615.

Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis

Cui totam tremuli frontem Casonia pulli

Infudit, &c.

hoc est carunculam illam totam quæ pulli recens nati fronti adhæret; de quo & Virgilius 4. Æneid. v. 515

10. *Insomnia*] Quod quamquam dicitur numero singulari, longe tamen minus usitatum est. Videbis Nonium & Donatum ad Eunucho Terentii.

CAPUT LI.

NON immerito mentis valitudini attribuerim diversissima in eodem vitia, summam confidentiam, & contra nimium metum. Nam qui Deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua & fulgura conivere, caput obvolvere, ad vero majora præripere se e strato, sub lectumque condere solebat. Peregrinatione quidem Siciliensi, irrisus multorum locorum miraculis, repente a Messana noctu profugit, Ætnæi verticis fumo ac murmure pavefactus. Adversus Barbaros quoque minacissimus, cum trans Rhenum inter angustias densumque agmen iter, effedo faceret, dicente quodam, *Non mediocrem fore consternationem, sicunde hostis appareat*, equum illico conscendit: ac propere versus ad pontes, ut eos calonibus & impedimentis stipatos reperit, impatiens moræ, per manus ac super capita hominum translatus est. Mox etiam audita rebellione Germaniæ, fugam & subsidia fugæ, classes apparabat: uno solatio acquiescens, transmarinas certe sibi superfuturas provincias, si victores Alpium juga ut Cimbri, vel etiam urbem, ut Senones quondam, occuparent: unde credo percussoribus ejus postea

consilium natum, apud tumultuantes ¹⁰ milites clementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuntio malæ pugnae perterritum.

N O T A E.

1. *Contemneret*] Qui se Jovi adstantem, aut inter divos fratres medium adorandum exhiberet. Supra cap. 22. & 33.

2. *Connivere*] Oculos minutatim occludere, quod timentium est.

3. *Condere*] In Augusto ad cap. 90. notatum est ex Seneca subterraneas domos metu fulminis extructas.

4. *Ætnai*] Noti istius montis ignes, hodie *Montgibel* in Sicilia.

5. *Effedo*] Supra ad cap. 26. & Aug. cap. 76.

6. *Solatio acquiescens*] Tiberii cap. 31.

& 56. hoc verbum cum dandi casu junxit;

7. *Transmarinas*] Plures codices habent *transmarinas certe sibi*, &c. scilicet Asiam, Ægyptum, &c.

8. *Cimbri*] De his & de Teutonibus, in Julio ad cap. 11.

9. *Senones*] Qui Romam ceperunt. Historia ex Livio aliisque notissima.

10. *Milites*] Hæc vox non extat in quibusdam codicibus, nec male: tam enim de civibus quam de militibus intelligi potest.

C A P U T L I I .

VESTITU¹ calceatuque & cætero habitu, neque patrio, neque² civili, ac ne virili quidem, ac denique humano, semper usus est. Sæpe depictas gemmatasque indutus³ pænulas, ⁴ manuleatus & armillatus in publicum processit: aliquando⁵ sericatus, & ⁶ cycladatus: ac modo in ⁷ crepidis vel ⁸ cothurnis, modo in ⁹ speculatoria caliga, nonnumquam ¹⁰ focco muliebri: plerumque vero ¹¹ aurea barba fulmen tenens, ac ¹² fuscina, aut ¹³ caduceum, Deorum insignia, atque etiam ¹⁴ Veneris cultu conspectus est. ¹⁵ Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionem assidue gestavit: interdum & Magni¹⁶ Alexandri ¹⁷ thoracem repetitum e conditorio ejus.

N O T A E.

1. *Calceatu*] De calceis in Augusto ad cap. 38. Calceatus hinc sumitur pro eo omni quod pedem involveret, sive sandalia ferent, sive soleæ.

2. *Civili*] Quali civem decet indui. Refer igitur ad pænulas gemmatas, armillas, caligas, triumphalem ornatum. De civilitate videbis ad cap. 51. Augusti. *Patrio* autem refer ad cothurnos, qui Græcorum; *Virili* ad serica, manicas, cycladas, & foccum quæ foeminarum; *Humano* denique ad fulmen, fuscina, caduceum, barbam auream. Sic enim Suetonius divisim & exacte probat quæ conjunctim proposuit: qui mos ejus, ut supra notatum.

3. *Pænulas*] Has cum lacernis non nisi pluvio tempore aut in itinere indutas, Supra notatum ad cap. 40. Augusti. Unde tales habere, minime civile fuit.

4. *Manuleatus*] Hoc est, indutus tunica manicas habente prolixiores, qualis Julio Cæsari, Cap. 45. in Julio. quales & foeminis solis decoras fuisse auctor est Gellius libro 7. cap. 12. quales demum videntur fuisse quas Alexander Severus in usum suum postea revocavit, & macrochæras dicit Lampridius in Alexandro Severo.

5. *Sericatus*] Veste serica indutus. Hujusmodi vestium duplex genus, subserica & holoserica; hæ ex serico prorsus, illæ ex serico cum aliqua admixta materia simul texta. Probrosas quoque viris fuisse patet ex Taciti Annal. 2. ubi sub Tiberio prohibitum dicit, *ne vestis serica viros foedaret*. Vopiscus in Aureliano testatur, hujus materiæ tantum fuisse pretium, ut serici libra, auri libra foret, ut vestes holosericas nequidem Imperatores nonnulli unquam ha-

buerint, ut de Alexandro Lampridius, & de Aureliano Vopiscus referunt.

6. *Cycladatus*] *Cyclus* vestis quoque *feminea* tenuissima, ne matronis quidem honesta; hac enim ferme non nisi impudice utebantur. Juven. Sat. 6.

Ha sunt qua tenui sudant in cyclade.

A rotunditate sic dictæ. Salmasius similes iis fuisse dicit quas hodie *jupes* nostrates indigetant. Propertius lib. 4. Eleg. 7. prolixas fuisse indicat,

Hac nunc aurata cyclade signat humum.

7. *Crepidus*] In Tiberio ad cap. 13.

8. *Cothurnis*] *Cothurni* altiora calceamenta sunt tragicis accommodata, ut nempe mimi priscorum heroum grandiores apparerent ad perfectiorem eorum imitationem. Soccus contra depressior fuit & comædorum, quibus non heroum, sed humiliorum personæ inducendæ. Socci crepidis Græcorum non absimiles, sicut nec femineo Romanarum calceamento.

9. *Speculatoria caliga*] Qualem calceabant speculatores illi qui hostilia silentio perspiciebant, vel qui spiculis armati, corpore Principis custodes erant: quod Suetonio notatum Torrentius ait propter caligæ diversitatem & vilitatem. Sed non videtur quid causæ fuerit cur speculatores diversas a cæteris & viliores caligas haberent. Certe speculatores etiam Lege agebant in damnatos, & pro carnificibus erant, ut patet ex Seneca lib. 1. de Ira cap. 16. *Tum Centurio qui supplicio præerat, condere gla-*

dium speculatorem jubet, &c. Ad quos respexisse videtur, ut turpitudinem vestis eo magis indicaret. Nisi si speculatores & spiculatores diversos fuisse dixeris cum Turnebo lib. 27. cap. 20. De caliga videsis supra ad cap. 9.

10. *Socco muliebri*] Addidit muliebri, ut distingueret a comico. Seneca libro 2. de Beneficiis cap. 12. de Caligula loquens: *Dedit viam Pompeio Penno, si dat qui non aufert: deinde absoluto & agenti gratias porrexit osculandum sinistram pedem. Qui excusant & negant, insolentia causa factum aiunt, socculum auratum, imo aureum, margaritis distinctum ostendere eum voluisse.* De quo & Plinius lib. 37. cap. 2.

11. *Aurea barba*] Jovis æmulatione, ut solebat. Vide supra ad cap. 47.

12. *Fuscina*] Ad cap. 30. tridentis instar esse notatum:

Fulmina sub fove sunt, Neptuni fuscina telum.

13. *Caduceum*] Mercurii insigne, quod nemo non novit.

14. *Veneris cultu*] Torrentius hoc modo cultum existimat cum cycladatus esset. Sed hanc varie varii describunt.

15. *Triumphalem*] Quis ille, ad cap. 38. Aug. & Tib. cap. 9. &c.

16. *Thoracem*] Tunc præsertim cum pontem Puteolanum transiret, Auctor Dio. Vide ad cap. 19. supra.

17. *Conditorio*] In Aug. ad cap. 18.

CAPUT LIII.

EDISCIPLINIS liberalibus minimum¹ eruditioni; eloquentiæ plurimum attendit, quantumvis facundus & promptus: utique si perorandum in aliquem esset, ² irato & verba & sententiæ suppetebant: ³ pronuntiatio quoque & vox, ut neque eodem loci præ ardore confisteret & exaudiretur a procul stantibus. Peroraturus *stricturum se lucubrationis suæ telum minabatur*: lenius comtiusque scribendi genus adeo contemnens, ut ⁴ Senecam tum maxime placentem, ⁵ *commissiones meras componere, & harenam esse sine calce* diceret. Solebat etiam prosperis oratorum actionibus rescribere, & magnorum in Senatu reorum accusationes defensionesque meditari: ac, ⁶ prout stylus cessarat, vel onerare sententia sua quemque, vel sublevare: equestri quoque ordine ad audiendum invitato per edicta.

NOTA.

1. *Eruditioni*] Studio literarum humaniorum, historiarum, antiquitatis, &c. quae Philologiam vocant. Aug. cap. 89.

2. *Irato*] Sic legerunt omnes Interpretes: quidam tamen emendandum censuit *imparato*; quod quidem si admittatur, Auctoris mentem alio trahet; nec enim alia videtur esse quam ut significet Caligulam facundum quidem & promptum, sed tunc maxime cum sibi adversus aliquem perorandum esset, ira suppeditante verba & sententias, quod & tota loci series indicat, & maxime telum hoc quod vibraturum se minabatur.

3. *Pronunciatio*] Hanc à voce distinxit, quod præter vocem ultus etiam gestusque ac totam corporis actionem complectatur.

4. *Senecam*] Annæum qui postea Neronis præceptor fuit; quem jam ab eo tempore natu grandem fuisse oportuit, siquidem scribit Ciceronem a se videri potuisse, si se ro occupata mors ejus non fuisset, infra in Nerone cap. 7. &c.

5. *Commissiones*] Vide ad cap. 89. in Augusto. Beroaldus & Torrentius aliter explicant, ut nempe quemadmodum in ædificiis commissiones meræ dicuntur cum lapides nullo inter se glutino connectuntur: Ita etiam Senecæ orationes essent materia congestæ sine robore & nervis. Quod innuere videatur *arena sine calce*.

6. *Prout stylus cesserat*] Prout animus & dicendi ratio, non causa cum varie detorquebant. !

CAPUT LIV.

SED & aliorum generum artes, studiosissime & diversissimas exercuit. Threx & auriga, idem cantor, atque saltator. ² Batuebat pugnatore iis armis, aurigabat exstructo plurifariam circo. Canendi ac saltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem spectaculis temperaret, quo minus & tragædo pronuncianti concineret, & gestum histrionis quasi laudans vel corrigens palam effingeret. Nec alia de causa videtur eo die quo petiit, ³ pervigilium indixisse, quam ut initium in scenam prodeundi licentia temporis auspicaretur. Saltabat autem nonnunquam etiam noctu: & quondam tres consulares ⁴ secunda vigilia in palatium accitos, multaque & extrema metuentes ⁵ super pulpitem collocavit: deinde repente magno tiliarum & ⁶ scabellorum crepitu, cum ⁷ palla tunicaque talari profiliuit, ac desaltato ⁸ cantico abiit. Atque hic tam docilis ad cætera natare nesciit.

NOTA.

1. *Threx & auriga*] Thraces gladiatores, de quibus supra cap. 35. qui pedibus, aurigæ qui curru decertabant, quales esset datus de quibus ibidem.

2. *Batuebat pugnatore iis armis*] Exerceretur iisdem armis quibus alii pugnabant, cum non nisi rude batuerent. Supra cap. 32.

3. *Pervigilium*] De iis sacris quæ tota nocte vigilantes celebrabant, aliquid notatum est in Augusto ad cap. 94. Pervigilia autem voluptatis quoque gratia celebrata colligere est, tum ex hoc loco, tum ex Vellelii cap. 10.

4. *Secunda vigilia*] Circa mediam no-

ctem; hæc enim in quatuor vigilias dividebatur, quarum singulis tres horæ attributæ. Pulpitem locus est in theatro, de quo in Aug.

5. *Scabellorum*] Quidam sedilium explicant. Casaubonus pro crepitaculorum quodam genere accipit, qualia forte Hispanis & Aquitanis *castabelli*, hoc est *castettes*, aut forte *castagnettes* nostratibus. Langius legebatur *scanillorum* ex veteri quadam inscriptione quæ Spoleti reperiata est, quaque paret instrumentum aliquod musicum fuisse. Saltatores & saltatrices varia ejusmodi instrumenta sono edendo adhibebant.

bebant, præter pulsum pedum.

6. *Palla*] Nonius cap. 14. hanc dicit esse honestæ mulieris instrumentum, & innuit Juven. Sat. 10. vers. 262.

Scissaque Polixena palla.

Sed & citharædorum etiam & tibicinum idem Juvenalis:

Sit licet eximius citharædus, sine Se-leucus,

Et quibus aurata mos est decurrere palla.
Tunica talaris, hoc est ad talos demissa,

quæ omnia muliebris ornatus sunt. Ovidius 3. Amor.

Fronte coma torva, palla jacebat humi.

& Virgilius lib. 11. v. 576.

Pro crinali auro, pro longa tegmine palla.

7. *Cantico*] Idem videtur esse quod Neonis cap. 20. *vo'ugr* dicit.

8. *Natare*] Quod tamen juventuti Romanæ solitum exercitium. In Augusto ad cap. 64.

CAPUT LV.

QUORUM vero studio teneretur, omnibus ad insaniam favit. Mnesterem¹ pantomimum etiam inter spectacula osculabatur: ac si quis saltante eo vel leniter obstreperet, detrahi jussu manu sua flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per centurionem denuntiavit abiret sine mora² Ostiam, perferretque ad³ Ptolemæum Regem in Mauritaniam⁴ codicillos suos. Quorum exemplum erat: *Ei quem istuc misi, neque boni quidquam, neque mali feceris.* Threces quosdam Germanis corporis custodibus præposuit.⁵ Mirmillonum armaturas rescidit.⁶ Columbo victori, leviter tamen saucio venenum in plagam addidit, quod ex eo *Columbinum* appellavit. Sic certe⁷ inter alia venena scriptum ab eo repertum est.⁸ Prasinae factioni ita addictus & deditus, ut cœnaret in⁹ stabulo assidue, & maneret. Agitatori Cythico¹⁰ comissione quadam in¹¹ apophoretis vicies HS. contulit.¹² Incitato equo, cujus causa pridie Circenses, ne inquietaretur, viciniae sitionum per milites indicere solebat, præter equile marmoreum, & præsepe eburneum, præterque purpurea tegumenta, ac monile e gemmis, domum etiam, & familiam, & supellectilem dedit, quo lautius nomine ejus invitati, acciperentur: Consulatam quoque traditur destinasse.

NOTÆ.

1. *Pantomimum*] Supra in Julio ad cap. 39. & Augusto ad cap. 45.

2. *Ostiam*] Urbs ad ostia Tiberina, unde naves solvebant, etiam hodie *Ostia*.

3. *Ptolemaum*] Consobrinum Caligulae de quo supra cap. 16. Mauritania Africae regio est, eaque duplex: Altera quæ ab urbe primaria dicta est Cæsarea, mari Mediterraneo exposita; qua parte est civitas quam hodie vocant *Algers*: Altera Oceano ad occasum, quæ Tingitana, continens hodie regna *Fez* & *Maroch*.

4. *Codicillos*] Supra non semel, ac maxime in Tiberio ad cap. 51.

5. *Mirmillonum*] De his & eorum armatura, supra ad cap. 30. & 32. &c. His quia non favebat, ut citius caderent, arma

ademit. Seneca Epist. 7. & 95.

6. *Columbo*] Mirmilloni scilicet, iratus quod vicisset.

7. *Inter alia venena*] Videbis cap. 49. supra.

8. *Prasina*] Panni viridis, Supra ad cap. 18. & Tib. cap. 17.

9. *In stabulo*] Ubi servabantur illi aurigæ Prasini.

10. *Comissione*] Supra ad cap. 32. & infra Vitellii cap. 13.

11. *Apophoretis*] Supra in Augusto ad cap. 75. Hic intelliguntur potius ea quæ convivæ domum referebant ex epulis. Be-roaldus hic, & Turnebus lib. 9. cap. 23. censent vasa fuisse quibus referebantur. Cui sententiæ faveret non parum locus ille Divi

Ambrosii in Exhortatione ad virgines, quem Turnebus laudat: *Apophoreta vobis plena gratia & sanctitatis reservavi*. Nec repugnat Suetonius siquidem illis vasis conferre potuit vicies illud, hoc est 87500 lib.

12. *Incitato*] *Incitatus* equi nomen est, quemadmodum Antonini (de quo parem insaniam narrat Capitolinus) equo nomen erat *Volucer* cui viventi statuam auream, mortuo sepulcrum erexit.

CAPUT LVI.

ITA bacchantem atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri. Sed una alteraque conspiratione detecta, aliis per inopiam occasionis cunctantibus, duo consilium communicaverunt, perfeceruntque: non sine conscientia potentissimorum libertorum præfectorumque Prætorii: quod ipsi quoque, etsi falso, in quadam conjuratione, quasi participes nominati, suspectos tamen se & invisos sentiebant. Nam & statim seductis magnam fecit invidiam, *districto gladio affirmans sponte se periturum, si & illis morte dignus videretur*: nec cessavit ex eo criminari alterum alteri, atque inter se omnes committere. Cum placuisset ² Palatinis ludis spectaculo egressum ³ meridie aggredi, primas sibi partes Cassius Chærea Tribunus cohortis prætoriae depoposcit: quem Caius seniore jam, ut mollem & effœminatum denotare omni probro consuebat: & modo, ⁴ signum petenti, PRIAPUM aut VENEREM dare: modo, ex aliqua causa agenti gratias, osculandam manum offerre, ⁵ formatam commotamque in obscœnum modum.

NOTÆ.

1. *Seductis*] In secretum abductis, ut alterum alteri suspectum redderet.

2. *Palatinis ludis*] Dio lib. 56. a Livia institutos refert in honorem Augusti, & in Palatio celebrandos.

3. *Meridie*] Qua hora solebant ut plurimum prandendi causa egredi: patet & ex Claud. cap. 34. Hinc equitis illius responsum: cum enim ad ipsum in spectaculis bibentem, misisset Augustus, qui diceret, *Ego si prandere volo, domum eo; Tu enim, inquit, non times ne locum perdas*. De quo Quintilianus lib. 6 cap. 3.

4. *Signum petentis*] Hoc est tesseram militarem, sive symbolum quomodo solent prætoriani illi Principis custodes, ut & in castris Tribuni, ab eo qui exercitui præest. Vocale erat & ut plurimum nomen alicujus Dei aut Herois. Olim videtur fuisse inscul-

ptum brevi ligno, unde nomen tesseræ. De quo legendus lib. 6. Polybius. De Chærea idem narrat & Seneca libro de Constantia, cap. 18. Ad quem locum Lipsius ait, Cum Venerem ei signum daret, ut scemina, Priapum ut qui virum quæreret. De eodem Josephus lib. 19. Antiquit. Jud. cap. 1.

5. *Formatam*] Super varias hujus loci lectiones, scilicet *camatam formatamque, forcatam commissamque*. Lipsius ad lib. 13. Annalium Taciti num. 6. emendare voluit *gammatam* a figura literæ γ, &c. Quod Torrentius ait esse libidinem intrudendi voces quæ nusquam auditæ, nusquam lectæ sunt, in Auctorem cætera tersum & elegantem, &c. Certe nil hîc innuitur aliud quam Sannæ quarta, ni fallor, species, de qua in Augusto ad cap. 42. ubi de Pylade.

CAPUT LVII.

FUTURÆ cædis multa prodigia exstiterunt. ¹ Olympiæ simulacrum Jovis, quod dissolvi transferrique Romam placuerat, tantum cachinum repente edidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint. Super-
⁵ venitque illico quidam Cassius quoque nomine, jussum se somnio affir-
 mans immolare taurum Jovi. ² Capitolium Capuæ Idibus Martiis de
 cælo tactum est: item Romæ ³ cella Palatini atriensis. Nec defuerunt
 qui conjectarent altero ostento periculum a custodibus ⁴ domino por-
 tendi: altero, cædem rursus insignem, ⁵ qualis eodem die facta quon-
 dam fuisset. Consulenti quoque de genitura sua, Sylla Mathematicus
¹⁰ certissimam necem appropinquare affirmavit. Monuerunt & ⁶ sortes An-
 tiatinae ut a Cassio caveret. Qua causa ille ⁷ Cassium Longinum Asiæ
 rum Proconsulem occidendum delegaverat, immemor Chæream Cassium
 nominari. Pridie quam periret, somniavit consistere se in cælo juxta
 solium Jovis: impulsusque ab eo dextri pedis pollice, & in terras præ-
¹⁵ cipitatum. Prodigiorum loco habita sunt etiam quæ forte illo ipso die
 paullo prius acciderant. Sacrificans respersus est ⁸ phœnicopteri san-
 guine. Et ⁹ pantomimus Mnester ¹⁰ tragœdiam saltavit, quam olim
 Neoptolemus tragœdus ludis, quibus Rex Macedonum ¹¹ Philippus
 occisus est, egerat. Et cum in ¹² Laureolo mimo, in quo actor ¹³ pro-
²⁰ ripiens se ruina sanguinem vomuit, ut plures ¹⁴ secundarum certatim
 experimentum artis darent, cruore scena abundavit. Parabatur & in no-
 ctæ spectaculum, quo ¹⁵ argumenta inferorum per Ægyptios & Æthio-
 pes explicarentur.

NOTA.

1. *Olympia*] Supra ad cap. 22.
2. *Capitolium Capua*] Tib. cap. 40.
3. *Cella Palatini atriensis*] Beroaldus & Sabellicus legebant *palatina*. Cella hæc ad-
 structa erat janitori pro foribus adstanti,
 infra Vitellii cap. 16. Hanc *cellulam janito-
 ris* appellat. Dicitur hic atriensis ab atrio
 priore, ut splendidissima ædium parte.
4. *Domino*] Quod nempe janitoris cella
 fulmine icta fuisset.
5. *Qualis eodem die*] Julii scilicet Cæsa-
 ris. In Julio cap. 81.
6. *Sortes Antiatina*] Quæ erant Antii,
 ubi Templum eximium Fortunæ equestris;
 quemadmodum & Prenestæ, Supra in Ti-
 berio ad cap. 63. Alii legunt *Fortuna An-
 tiatina*.
7. *Cassium Longinum*] Supra cap. 24.
8. *Phœnicopteri*] De hac ave supra ad
 cap. 23.
9. *Pantomimus Mnester*] De pantomimis
 in Julio ad cap. 39. &c. De hoc Mnestere

supra cap. 136. & 55. Utrobique Beroaldus
 & vulgati scribunt *Marcus Nestor*.

10. *Tragœdiam saltavit*] Tragœdia illa
 fuit *Cinyra*, in qua ipse & ejus filia *Myra*
 occidebantur, ut narrat Josephus lib. 19.
 Antiquit. Jud. cap. 1. ubi hæc omnia fuisse &
 pulcre narratur. Tragœdiæ ergo saltantur
 & cantantur: cantant Tragœdi, saltant
 Histriones, sive pantomimi. Primum suffi-
 cienter probaverit cap. 20 infra in Nerone;
 Alterum hic ipse locus. Duo hæc diversissi-
 marum erant artium, ut patet ex ipso Sue-
 tonio supra cap. 54. Ubi enim diversissimas
 a Caligula exultas affirmavit; probat ex
 eo quod *Threx & auriga cantor idem atque
 saltator* esset; hoc est, Tragœdus & Histrion;
 sive, quod idem est, pantomimus: quem
 enim hîc saltatorem fuisse refert, eundem
 cap. 55. pantomimum appellat, cum Histrionem
 & Tragœdum cap. 54. aperte distin-
 xisset. Cantare porro Tragœdiam, est ca-
 nendo fabulam exprimere; saltare vero est

eiusdem eventus saltando effingere. Quo forte modo intelligendus Suetonius in Nerone cap. 12. ubi de Pasiphaë.

11. *Philippus*] Alexandri pater, quem nuptias celebrantem & publico spectaculo indulgentem Pausanias interemit; quia illam ab Attalo injuriam ulcisci contempserat.

12. *Laureolo*] Laureolus fuit quidam latronum dux qui in crucem actus est. Super quo fabula scripta est cui nomen *Laureolus*. Hujus meminit & Juvén. Sat. 8. v. 137.

Laureolum velox etiam bene Lentulus egit.

& Martialis lib. Spectac. Epig. 7. &c.

13. *Proripiens se ruina*] Torrenius ex Rhenano legit *prorepens e ruina*: mallet tamen *proripiens se e ruina*. Sed præpositio- num omisso huic Auctori familiaris, ut jam supra notatum. Inducebatur actor ille proripiens sese e fictitia illa ruina quam in fabula sua finxerat Auctor Laureoli, necnon & sanguinem vomens arte mimica, uem Josephus ait allatum eo consilio.

14. *Secundarum*] Actor proprie ille est qui primas agit: qui vero nullam in fabula certam personam agunt, sed alios exprimentes imitatione sola spectatorem oblectant, ii hypocritæ seu secundarii ac tertiarii quoque dicti sunt, quemadmodum & a Græcis *ὑποκριταὶ* & *ἐκταγμένοι*. Horatius Epist. 18. libro 1. de assentatore loquens vers. 18.

*Sic iterat voces, sic verba cadentia tollit
Ut puerum credas salvo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.*

Hic actor vomit sanguinem, secundarii certatim vomunt quoque sanguinem: illic dominus assentatoris loquitur; sic assentator repetit ejus voces, ut discipulus quæ dictavit magister; aut secundarius quæ dixit actor.

15. *Argumenta inferorum*] Hoc est, Fabulæ inferorum repræsentandæ. Ideo per Æthiopes & Ægyptios, quod scilicet colore & vultu, tartarorum incolas melius referrent.

CAPUT LVIII.

A U. C.
DCCXCIV.

NONO Kalendas Februarias, ¹ hora quasi septima, cunctatus an ad prandium surgeret, marcente adhuc stomacho pridiani cibi onere, tandem ² suadentibus amicis egressus est. Cum in ³ crypta, per quam transcundum erat, ⁴ pueri nobiles ex Asia ad edendas in scena operas evocari præpararentur, ut eos inspicetet hortareturque, restitit. Ac nisi princeps gregis ⁵ algere se diceret, redire ac repræsentare spectaculum voluit. Duplex dehinc fama est: ⁶ alii tradunt alloquenti pueros a tergo Chæream cervicem gladio cæsim graviter percussisse, præmissa voce: *Hoc age.* Dehinc Cornelium Sabinum, alterum e conjuratis Tribu-
10 num, ex adverso trajecisse pectus: alii, Sabinum, submota per conscios centuriones turba, signum more militiæ petisse, & Caio Jovem dante, Chæream exclamasse: ⁷ *Accipe ratum*: respicientique maxillam ictu discidisse. Jacentem, contractisque membris clamitantem se vivere, cæteri vulneribus triginta confecerunt. Nam signum erat omnium, *Repete.*
15 Quidam etiam per obscæna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum ⁸ lecticarii cum asseribus in auxilium accurrerunt: mox Germani corporis ⁹ custodes: ac nonnullos ex percussoribus, quosdam etiam Senatores innoxios, interemerunt.

INTERPRETATIO.

^a Alii dicunt Chæream ense cæsim a tergo percussisse cervicem illi alloquenti pueros.

1. *Hora quasi*] Casaubonus in suis MSS. legebat *hora fere* ut & Torrentii libri duo. Hoc est, hora a meridie prima, circiter.

2. *Suadentibus amicis*] Asprenate præsertim conjurationis conficior: verebatur enim ne non exiret, atque Chæream cum suis expectantem frustraret. Auctor est Josephus lib. 1. Antiquit. cap. 1. ubi hæc cum omnibus circumstantiis fusius & paulo aliter enarrat.

3. *Crypta*] Qualem verosimiliter cryptoporticum appellat Plinius lib. 2. Epist. 17. Locus est parietibus undique septus, quasi antrum quoddam quod suo frigore per æstatem oblectaret.

4. *Pueri nobiles*] Quales ex Asia & ex Bithynia pyrrhicam saltarunt Cæsar's ludis, in Julio cap. 39.

5. *Algere*] Utpote qui mense Januario staret in loco suapte natura frigidissimo, qualem fuisse cryptoporticum facile conjicias. Repræsentate autem intellige, sine mora exhibere: quo sensu *repræsentare legata*, infra Claud. cap. 18. & supra.

6. *Hoc age*] Plutarchus in Coriolano scribit hanc vocem usurpatam in sacris a præcone, ut nempe attentos ad sacrificium animos præbentes, aliud nil agant: unde in proverbium ad alias quoque res abiisse videtur. Adhuc infra in Galba.

7. *Accipe ratum*] Vel ab exemplo gladiatorum tractum est; hi enim inferendo ictu, his verbis opportunum ominantur: vel supple *signum*, ut sit sensus, *Accipe ratum* & firmum illud signum quod tu das ad vulnus simul alludendo: sive demum, *Accipe ratum*; votum tuum scilicet: cum enim deorum nomina dabant pro tesserâ illa seu signo militari, de quo paulo supra ad cap. 56. ea mente faciebant ut eos haberent propitios: quo sensu Chæreas dixerit, *Accipe voti tui confirmationem*, & habe hoc modo Jovem faventem. Lipsius ad lib. 13. Annal. Taciti num. 6. emendabat *iratum*; quod Torrentio non placuit, quamquam ferri potest.

8. *Lecticarii*] Servi qui lecticam vulgo bajulabant; qui ut plurimum Syri, Liburni, Germani, Britanni, &c. Juvenalis Sat. 3. vers. 240.

turba cedente vehetur

Dives & ingenti curret super ora Liburno. Catullus Epig. 10. &c. asseres hinc intellige ligna quibus in bajulanda lectica utebantur. Juvenalis ibid. de iisdem:

Ferit hic cubito, ferit affere duro. &c.

9. *Custodes*] De lecticariis silet Josephus, de custodibus confirmat. Videsis supra ad cap. 45. & Aug. cap. 49. &c.

CAPUT LIX.

VIXIT annis xxix. imperavit triennio & x. mensibus, diebusque viii. Cadaver ejus clam in hortos¹ Lamianos asportatum, & tumultuario rogo² semiambustum levi cespite obrutum est; postea per sorores ab exilio reversas erutum, crematum, sepultumque. Satis constat, prius quam id fieret, hortorum custodes³ umbris inquietatos; in ea quoque domo in qua occubuerit; nullam noctem sine aliquo terrore transactam, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perit una & uxor Cæsonia, gladio a centurione confossa; &⁴ filia parieti illisa.

NOTÆ.

1. *Lamianos*] Lamia gentis quæ clara & illustris apud Romanos meminit adhuc in Domitiano cap. 1. & 10. & Horatius ode 17. lib. 3. & Epist. 14. lib. 1. vers. 6.

2. *Semiambustum*] Quod quam infame foret, supra notatum est in Tib. ad cap. 75.

3. *Umbris*] Hæ sunt quæ Apuleio dicuntur *larvæ*, quæ nempe placido & quieto numine domum non possiderent. Vide supra ad cap. 5.

4. *Filia*] Supra cap. 25.

CAPUT LX.

CONDITIONEM temporum illorum etiam per hæc existimare qui-
 Cvis possit. Nam neque cæde vulgata statim creditum est. Fuitque
 suspicio, ab ipso Caïo famam cædis simulatam & emissam; ut eo pacto
 erga se hominum mentes deprehenderet. Neque conjurati cuiquam im-
 perium destinaverunt. Et Senatus in asserenda libertate adeo consensit,
 ut Coss. primo non in curiam, quia Julia vocabatur, sed in Capitolium
 convocarent. Quidam vero sententiæ loco abolendam Cæsarum memo-
 riam ac diruenda Templa censuerunt. Observatum autem notatumque
 est in primis, Cæsares omnes, quibus Caii prænomen fuit, ferro periisse,
 jam inde ab eo qui Cinnanis temporibus sit occisus.

NOTA.

1. *Cinnanis temporibus*] Quo tempore
 Cinna & Marius victores tot lumina Ro-
 mænæ gentis extinxerunt. Hujus Caii me-
 minit & Cicero lib. de Oratore, ut Oratoris
 præstantissimi quem mire laudat. In Julio
 ad cap. 1. ex Plinii lib. 7. cap. 53. notatum
 est Julii Cæsaris patrem repente exanima-

tum nulla causa cognita: & Caius Cæsar
 Agrippæ filius quem Augustus una cum fra-
 tre adoptavit modo quidem suspecto periit,
 sed non ferro, ut constare potest ex cap. 65.
 Augusti, aliisque multis locis. Unde mirum
 est hîc Suetonium affirmare Caios omnes
 ferro periisse.

C. SVETONII TRANQVILLI

DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER V.

TIB. CLAUDIUS DRUSUS CÆSAR.

CAPUT I.

¹ ATREM Claudii Cæsaris Drusum olim Decimum, A. U. C.
mox ² Neronem prænominē, Livia, cum Augusto DCCXIV.
gravida ³ nupsisset, intra mensem tertium peperit:
fuitque suspicio, ex ⁴ vitrico per adulterii consuetu-
dinem procreatum. Statim certe vulgatus est versus:

b Τοῖς δὲ τοῦτοισι καὶ τῇ ἐχθρῇ μηδία.

Is Drusus in ⁵ Quæsturæ Præturæque honore, dux
⁶ Rhætici, deinde Germanici belli, ⁷ Oceanum Septentrionalem pri-
mus Romanorum ducum navigavit: transque Rhenum ⁸ fossas novi &
⁹ immensi operis effecit, quæ nunc adhuc ¹⁰ DRUSINÆ vocantur. Ho-
stem etiam frequenter cæsum, ac penitus in intimas solitudines actum,
non prius destitit insequi, quam species ¹¹ barbaræ mulieris humana
amplior, victorem tendere ultra sermone Latino prohibuisset. Quas ob
res ¹² ovandi jus, & triumphalia ornamenta percepit; ac post Prætu-
¹³ ram confestim inito Consulatu, atque expeditione repetita, supremum
diem morbo obiit, in ¹⁴ æstivis castris, quæ ex eo ¹⁵ Scelerata sunt
appellata. Corpus ejus per municipiorum coloniarumque ¹⁶ primores,
fuscipientibus obviis ¹⁷ scribarum decuriis, ad ¹⁸ urbem devectum,
sepultum est in ¹⁹ Martio Campo. Cæterum exercitus ²⁰ honorarium
ei tumulum excitavit: circa quem deinceps statim die quotannis miles
²¹ decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent. Præterea
Senatus inter alia complura, marmoreum ²² arcum cum tropæis via
Appia decrevit, & ²³ Germanici cognomen ipsi posterisque ejus. Fuisse
autem creditur non minus gloriosi quam ²⁴ civilis animi. Nam ex hoste

super victorias, ¹² opima quoque spolia captasse, summoque sapius
 discrimine duces Germanorum tota acie infectatus: nec dissimulasse
 umquam pristinum se Reipublicæ statum quandoque ²³ restitutum, si
 posset. Unde existimo nonnullos tradere ausos, suspectum eum Augusto,
 5 revocatumque ex provincia: & quia cunctaretur, interceptum veneno.
 Quod equidem magis, ne prætermitterem, retuli, quam quia verum aut
 verisimile putem: cum Augustus tantopere & vivum dilexerit, ut co-
 heredem semper filiis instituerit, sicut quondam in Senatu professus est;
 & defunctum ita pro concione laudaverit, ut Deos precatus sit, *Similes*
 10 *ei* ²⁴ *Cæsares suos facerent; sibi que tam honestum quandoque exitum da-*
rent, quam illi dedissent. Nec contentus ²⁵ elogium tumulo ejus versibus
 a se compositis insculpsisse, etiam vitæ ²⁶ memoriam prosa oratione
 composuit. Ex ²⁷ Antonia minore complures quidem liberos tulit: ve-
 rum tres omnino reliquit, ²⁸ Germanicum, ²⁹ Livillam, Claudium.

INTERPRETATIO.

a Cum Livia prægnans nupsisset Augusto,
 genuit tertio mense Claudii Cæsaris patrem.
 cui quondam prænomen Decimus, & statim

Nero: b Prospere agentibus, & liberi tri-
 mestres nascuntur.

NOTÆ.

Casaubonus in Viterbiensi codice mu-
 tato cognomine legit hunc libri titulum,
 TIB. CLAUD. NERO. Quod & Dioni con-
 sentit.

1. *Neronem prænomine*] Confirmant
 nummi in quibus legitur *Neroni Claud.*
Druso Germanico Cos. desig. &c. Tiberio au-
 tem fratri eius natu majori Nero cognomen
 fuit, supra in Tiberio ad cap. 4. ubi & de
 nominibus ad cap. 1.

2. *Nupsisset*] Supra Aug. cap. 62. &c. &
 Tib. cap. 4.

3. *Vitricus*] Augusto. Vitricus mihi est
 matris meæ maritus.

4. *Quæstura Præturaque*] De his Magi-
 stratibus in Julio ad cap. 6. & 14.

5. *Rhæti*] Supra Tib. cap. 9. & Aug.
 cap. 21. Horatius Ode 4. lib. 4.

Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici.

6. *Oceanum*] Cluverius lib. 1. Introd.
 cap. 1. Germaniæ attribuit quidquid terra-
 rum Oceano Septentrionali & Moscoviæ
 confiniis ambitur: unde nihil definiunt qui
 Oceanum hinc Septentrionalem pro Germa-
 nico explicant, nec qua parte ejus naviga-
 rit facile definiri potest, cum & eundem
 gloriam Tiberio conferat Velleius libro 2.
 cap. 106. ubi classem Albi subvectam refert,

sed adulatorie magis quam vere.

7. *Fossas*] Ejusmodi operibus otii &
 torporis metu milites occupatos detine-
 bant. Hinc & in Gallia Narbonensi fossa
 Mariana quam ex Rhodano Marius deduxit,
 hodie prope urbem *Aigues-mortes*: hinc
 in illis quoque regionibus quarum hic
 mentio, Fossa Corbulonis quam hodie *le*
Lecht prope Lugdunum Batavorum, quod
 tamen utrumque non convenit inter om-
 nes. Casaubonus in Viterbiensi codice legit
magis a vi & immensi operis. Ut ut est, rem
 augeat verbis Suetonius; nec enim ultra duo
 vel tria millia protenditur.

8. *Drusina*] Quibus Rhæni pars in Isa-
 lam fluvium deducta ab Arnhemio Druso-
 burgum usque, quod vulgo *Doësborg*, a
 conditore Druso dictum autumant. Omnem
 illum tractum quo Hollandia & dominium
 Ultrajectense continentur, ex peninsula
 fecit insulam. Quo autem consilio non vi-
 dere se fatentur etiam indigenæ, qui non
 utilitate modo nulla, sed ipsius Provinciæ
 damno factum contendunt.

9. *Barbara mulieris*] Retulit & Dio lib.
 55. Ubi tamen latine locutam, haud no-
 tavit. Videntur quidam Hadriani nummi
 cum inscriptione *Germania* quos Torren-
 tius huic speciei similes existimavit.

10. *Orandi*

10. *Ovandi*] De ovatione in Tiberio ad cap. 1. De ornamentis triumphalibus, Aug. ad cap. 38. & Tib. cap. 9. &c.

11. *Æstivis*] Castra sunt in quibus milites per æstatis ardorem continebantur. Æstiva quoque dicuntur loca in quibus greges æltum diei transigebant. Virgilius 3. Georgic.

nec singula morbi

Corpora corripunt, sed tota æstiva repente, &c.

Hæc Drusi æstiva inter fluvios Salam & Rhenum fuisse auctor est Strabo lib. 7.

12. *Scelerata*] Sic etiam nuncuparunt alia loca, scilicet ere vel calamitate quadam insignia, ut vicus ille Romanus in quo Tullia carpentum suum agi iussit per cadaver patris Servii Tullii. Sceleratus dictus est. Sic & campus in quo Vestales defodiebantur, & porta qua profecti sunt 300 illi Fabii quos ad Cremeram uno die cæcos memorat Livius Epitome Liviana Drusi mortem paulo aliter narrat lib. 140. Bellum adversus Germanorum trans Rhenum civitates a Druso gestum refertur, ipse ex fractura equo super crus ejus collapsus trigesimo die quam id acciderat, mortuus est.

13. *Primores*] Hos decuriones appellavit, Aug. cap. 100. De coloniis in Julio ad cap. 8. De municipiis ibid. ad cap. 14. nonnulla notata sunt.

14. *Scribarum decuriis*] Horum tanta multitudo Romæ fuit, ut equitum instar describerentur in decurias, ordinemque equestri proximum constituerent: quod persuaserit amplitudo Reipublicæ Romanæ, & proinde negotiorum copia. Hi publicis rationibus exscribendis incumbabant, quorum ordinem quamvis honestum dixerit Cicero Verrina quinta, ea tamen apud Romanos dignatione non fuit, qua apud Græcos; hi enim ad illud officium neminem admittebant nisi & fide cognita, & honesto loco natum, quamquam de Regum præsertim scribis intelligendi sunt, quos consiliorum participes omnium esse oportere, ut testatur Cornelius Nepos in Eumene; cum e contra apud Romanos quandoque & libertorum numero, ut patet ex Horatio lib. 1 Sat. 5. vers. 66. & Quæstoribus aliisque Magistratibus apparerent, eorumque rationes ac monimenta describerent.

15. *Ad urbem*] Notat Casaubonus præpositionem *ad* sumi hic pro *in*; non enim

modo ad urbem, sed & urbi illatum colligit ex eo quod Tiberius funebrem ejus orationem pro rostris de more peregerit, &c. Quem igitur admodum Equites Romani Augusti corpus, in Augusto cap. 100. ita & scribæ Drusi corpus a decurionibus exceptum in urbem detulerunt, Tiberio per totum iter præcedente pedibus, ut supra in Tiberio cap. 7.

16. *Campo Martio*] In Julii tumulo Epitome Liviana 140.

17. *Honorarium*] Honoris causa excitatum, non usus, quale vocabant Cenotaphium, hoc est vacuum sepulcrum; quod & imaginarium ab imagine defuncti, quæ non secus ac si corpus ipsum adfuisset, honorabatur pompa funebri. Virgilio inanis tumulus dicitur lib. 3. Æneid.

manesque vocabat

Hæcoreum ad tumulum viridi quem cespitem inanem,

Et geminas causam lacrymis sacraverat aras.

18. *Decurreret*] Milites decurrere dicebantur cum armis accincti, ordinem servantes pleno passu incedebant, aut currebant. Hinc Turnebus lib. 5. cap. 8 factum refert ut in funeribus clarorum virorum milites suis armis instructi, & tanquam in procinctu ludicra quadam exercitatione decurrerent. Hoc & Tacitus innuit Annal. 2. ubi Germanicum decurrisse refert ad aram patri suo exstructam, & de Patrocli funere apud Homerum, & de Pallantis apud Virgilium lib. 12. Æneid. patet:

Ter circum accensos cincti fulgentibus armis

Decurrere rogos.

19. *Ar am*] Cui superposita equestris statua inter tropæa cum inscriptione, Nero Claudius Drusus Germanicus, qualis videtur expressa in nummis.

20. *Germanici cognomen*] Florus lib. 4. Druso, quod nunquam alteri, Senatus ex Provincia nomen dedit.

21. *Civilis animi*] Intellige de civilitate eodem sensu quo in Augusto ad cap. 51. & Julio cap. 75. &c.

22. *Opima spolia*] Ea sunt quæ dux Romanus hostium duci detracta refert in Capitolium Jovi Feretrio consecranda, instituto Romuli.

23. *Restitutum*] Qua de re etiam cum Tiberio fratre literis egerat, quas ipse Ti-

berius Augusto prodidit, ut supra in Tiberio cap. 50. retulit.

24. *Cæsares suos*] Nepotes ex filia & Agrippa quos adoptarat; de quibus supra saepe.

25. *Elogium*] Supra Calig. cap. 24. & 27.

26. *Memoriam*] Commentarium sive

librum diarium rerum ab eo gestarum. Hinc *servus a memoria*, qui describendo illi diario invigilabat.

27. *Antonia*] Calig. cap. 1. & c.

28. *Germanicum*] Caligulae patrem.

29. *Livillam*] Quae Druso Tiberii filio nupsit, de qua Tib. cap. 62. & c.

CAPUT II.

CLAUDIUS natus est, ¹ Julio Antonio, Fabio Africano Coss. Kalend. Augustis, ² Lugduni, eo ipso die quo primum ³ ara ibi Augusto dedicata est: appellatusque Tiberius Claudius Drusus. Mox ⁴ fratre majore in Juliam familiam adoptato, Germanici cognomen assumpsit. Infans autem relictus a patre, ac per omne fere pueritiae atque adolescentiae tempus, variis & tenacibus morbis conflictatus est: adeo ut animo simul & corpore hebetato, ne progressa quidem aetate, ulli publico privatoque muneri habilis existimaretur. Diu, atque etiam ⁵ post tutelam receptam, alieni arbitrii, & sub pædagogo fuit: quem *Barbarum* & olim ⁶ *superjumentarium*, ex industria sibi appositum, ut se quibuscumque de causis quam savissime coerceret, ipse quodam libello conqueritur. Ob hanc eandem valitudinem & gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoriae patris edebat, ⁷ palliolatus novo more praesedit: & ⁸ togæ virilis die, circa mediam noctem, sine solenni officio lectica in Capitolium latus est.

NOTÆ.

1. *Julio*] Torrentius legit *Julo* qui Triumviri filius fuit, de quo plura Velleius lib. 2. cap. 100. & Dio lib. 55. Huic *Africani* cognomen, non Fabio alii tribuunt; alii Fabio asserunt, & Manliis quoque id cognominis fuisse contendunt.

2. *Lugdun*] Alii *Lugdunni* habent, quomodo & in marmoribus & numismatis.

3. *Ara*] De qua supra ad cap. 20. Caligulae.

4. *Fratre majore*] Germanico patre Caligulae, quem & Tiberius adoptarat, Tib. cap. 15. Adoptatus ipse ab Augusto, Aug. cap. 65.

5. *Post tutelam receptam*] Finito eo tempore quo sub tutoribus ipsum esse per Leges oportuerat, quod pubertatis annis definiebatur, quem ut adepti efficiebantur, sui juris & in suam ipsi tutelam veniebant, sive quod idem est suam recipiebant tutelam; quomodo locutus est Suetonius, juxta Ju-

risconsultorum Formulas.

6. *Superjumentarium*] Hoc est, iis praepositum qui jumenta curabant, quemadmodum *supra velarios* & *superstationarius*. Hæc enim praepositio officii munus indicat, ut probavit lapidum auctoritate Casaubonus, quos vide in calce operis.

7. *Palliolatus*] Palliolum, pileus, pileolus, cucullus, galerus, capitis fuisse tegmina non multum inter se discrepantia, unde a plerisque confundi notat Salmasius. Quod autem novo more dixit, innuere videtur morem tegendi capitis, de quo jam quædam notata in Julio ad cap. 45. & c. De consuetudine gladiatorum in memoriam patris edendorum, supra jam in Tiberio ad cap. 7. & c.

8. *Togæ virilis die*] Ut supra de Calig. cap. 10. De ceremoniis & solenni, in Aug. ad 8. & 38. & c.

CAPUT III.

DISCIPLINIS tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit, ac sæpe experimenta cujusque etiam publicavit. Verum ne sic quidem quidquam dignitatis assequi, aut spem de se commodiorem in posterum facere potuit. Mater Antonia *portentum eum hominis* dictitabat, *nec absolutum a natura, sed tantum inchoatum*: ac si quem socordiae argueret, *stultiorem* aiebat filio suo Claudio. Avia Augusta prodespectissimo semper habuit: non affari, nisi rarissime: non monere, nisi acerbo & brevi scripto, aut per internuncios, solita. Soror Livilla, cum audisset quandoque imperaturum, tam iniquam & tam indignam sortem
 5 Pop. Rom. palam & clare detestata est. Nam & ¹ avunculus major Augustus, quid de eo in utramque partem opinatus sit, quo certius cognoscatur, capita ex ipsius ² epistolis posui:

NOTÆ.

1. Avunculus major] Octavia Augusti soror Claudii avia fuit, utpote mater Antoniae de qua Calig. cap. 1. &c.

2. Epistolis] De eorum genere, in Aug. ad cap. 86.

CAPUT IV.

COLLOCUTUS sum cum Tiberio, ut mandasti, mea Livia, quid nepoti tuo Tiberio faciendum esset ¹ ludis Martialibus. Consentit autem uterque nostrum, semel esse nobis statuendum, quod consilium in illo
 15 sequamur. Nam si est ² ἀρετόν, ut ita dicam ἐλόκληρον, quid est quod dubitemus, quin per eosdem articulos & gradus producendus sit per quos frater ejus productus fuit? Sin autem ἡ λατρία sentimus eum ³ καὶ βέλαι-
 20 φον, καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς δυνάμιν, præbenda materia deridendi & illum & nos non est hominibus, ⁴ ὅτι τοιαῦτα ἑωπτεῖν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθότιν. Nam semper aestuabimus, si de singulis articulis temporum delib-
 25 rabimus, καὶ αὖτις ποικίλιν ἡμῶν posse eum gerere honores arbitremur nec ne. In præsentia tamen quibus de rebus consulis? ⁵ curare eum ludis Martialibus triclinium Sacerdotum, non displicet nobis, si est passurus se ab ⁶ Si-
 30 lani filio, homine sibi affini, admoneri, ne quid faciat quod conspici & derideri possit. Spectare eum Circenses ex ⁷ pulvinari non placet nobis. Expositus enim in prima fronte spectaculorum conspicietur. In Albanum montem ire eum non placet nobis, aut esse Romæ ⁸ Latinarum diebus. Cur enim non ⁹ præficatur urbi, si potest fratrem suum sequi in montem? Ha-
 35 bes nostras, mea Livia, sententias, quibus placet semel de tota re aliquid constitui; ne semper inter spem & metum fluctuemus. Licebit autem, si voles, Antonia quoque nostra des hanc partem epistolæ hujus legendam. Rursus aliis literis: Tiberium adolescentem ego vero, dum tu aberis, quotidie invitabo ad cœnam, ne solus cœnet cum suo ¹⁰ Sulpicio & Atheno-
 40 doro; qui vellem diligentius, & minus μετρίως, deligeret sibi aliquem, cujus motum & habitum & incessum imitaretur misellus:

c. *Αὐτῷ πᾶν ἐν τοῖς σπουδαίοις λείαν.*

Ubi non aberravit ejus animus, satis apparet ^a *si tñs ἡυχῆς αὐτοῦ ἀξίωτα.*
Item tertiis literis: Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantem
potuisse, peream, nisi, mea Livia, admiror. Nam qui tam *ἀσπαρῶς* loquatur,
⁵ *quī possit, cum declamat, ἀσπαρῶς dicere quæ dicenda sunt, non video.* Nec
dubium est quin post hæc Augustus ⁹ constituerit, & reliquerit cum
nullo præter ¹⁰ auguralis Sacerdotii honore impertitum: ac ne heredem
quidem, nisi inter ¹¹ tertios, ac pene extraneos, e parte sexta, nuncu-
parit; legatoque non amplius ¹² octingentorum sestertiorum prosecu-
¹⁰ tus.

I N T E R P R E T A T I O .

^a *Malæ affectum esse circa corporis & ani-
mi integritatem.*

^b *Qui talia solent deridere & scommatis
afficere.*

^c *Prorsus enim infelicitè cum studiosis
versatur.*

^d *Ipsius anima præclara indoles.
Stolide. Obscure. Dilucide.*

N O T A E .

^r. *Ludis Martialibus*] Vel qui celebrati
sunt in dedicatione Templi, quod illi Deo
extruxit Augustus, ut in ejus vita cap. 29.
vel qui etiam Saliæres appellati quot annis
in Circo celebrabantur.

². *ἀπὸ τοῦ*] Hoc est integer; *ὁλόκληρος*
vero ex omni parte perfectus. Sensus igitur
est, Si Claudius ille tuus nepos corpore pa-
riter & animo valet, dubium non est quin
ad honores evehendus sit. *ἡ λατρία δὲ αὐτοῦ*, hoc
est *minut*. Quo sensu Tacitus imminutam
ejus mentem dixit; *μηδὲ πρὸς προκλήσειν ἡμῶν*;
non præsupposito nobis; hoc est, nisi semel
nobis constiterit, nisi præsupposuerimus &
constituerimus utrum arbitremur eum posse
vel non posse ad honores promoveri.

³. *Curare triclinium*] De triclinio in
Julio ad cap. 43. Curare autem triclinium
is dicitur, cui curæ est, ut omnia in convivio
bene apparentur. Sacerdotes illi de quibus
hic agitur, videntur esse de quorum cœna
infra cap. 33.

⁴. *Silani*] Vide supra in Caligula cap.
11. & 23.

⁵. *Pulvinari*] Loco maxime conspicuo.
In Aug. ad cap. 45.

⁶. *Latinarum*] Quid illæ feriæ, in Julio
ad cap. 79.

⁷. *Præficitur urbi*] Absentibus Latina-
rum causa Consulibus, Præfectus Urbi
c e b ur, qui tunc temporis unus vulgo
fuit ex iis qui summo loco nati. Sensus est

igitur, Claudium, si salvo honore & pudore
suo posset comitari fratrem suum Germani-
cum in montem Albanum ad sacra Latina,
debuisse potius præfici urbi: quod tamen
facere non audebant, ne in tanto honore
ineptiret.

⁸. *Sulpitio & Athenodoro*] Qui videntur
fuisse ejus contubernales, sordidi forte de
quibus capite sequenti; aut potius literati
quidam viri: quod videtur indicare versus
Græcus.

⁹. *Constituerit*] Hoc est, post cognita
tot signa imbecillitatis certum tandem ini-
verit consilium quod in Claudio sequeretur,
ut initio hujus capitis statuendum dixerat.

¹⁰. *Auguralis Sacerdotii*] Quomodo &
Caligula. Calig. cap. 12.

¹¹. *Tertios ac pene extraneos*] Aug. cap.
ult. Quid primi quidve secundi heredes,
ad cap. 83. in Julio: *Ceteri qui Testatoris
juri subiecti non sunt, extranei appellantur.*
*Itaque liberi quoque nostri qui in potestate no-
stra non sunt, heredes a nobis instituti, extra-
nei heredes videntur.* Institutionibus & *Ceteri
de hered. qualitat. & differ.*

¹². *Octingentorum sestertiorum*] Hic vi-
dentur intelligenda sestertia, non sestertii:
quo posito summa fuerit 35000 lib. Sin
minus 35 lib. Singula enim sestertia mille
sestertios valent, ut in Julio ad cap. 4. & 26.
notatum est; quæ mira foret legati vilitas,
& ludibrii potius quam honoris causa.

CAPUT V.

TIBERIUS ¹ patruus petenti honores consularia ² ornamenta detulit. Sed instantius legitimos flagitanti, id solum ³ codicillis rescripsit, ⁴ *Quadraginta aureos in Saturnalia* & ⁵ *Sigillaria misisse ei*. Tunc demum abjecta spe dignitatis, ad otium concessit, modo in hortis & ⁶ suburbana domo, modo in Campaniæ secessu delitescens; atque ex contubernio sordidissimorum hominum super veterem segnitiae notam, ebrietatis quoque & alex infamiam subiit.

NOTÆ.

1. *Patruus*] Drusi patris frater, cap. 1.
 2. *Ornamenta*] Quales sunt lictores aliaque de quibus in Julio ad cap. 76.
 3. *Codicillis*] Tib. ad cap. 51. &c.
 4. *Quadraginta aureos*] 175 lib. Quanti sit aureus, infra Oth. ad cap. 4.
 5. *Sigillaria*] De Saturnalibus & muneribus tunc mitti solitis, in Augusto ad cap. 71. Sigillaria fuere gemini dies Saturnalibus additi ad producendam festivitatem. Ipsa quoque munuscula sic appellata sunt, ut patet ex Senec. Epist. 12. *Ego sum Felicio cui solebas sigillaria afferre*. Et vicus ipse ubi ea vanebant, *Sigillaria* aut *ad Sigillaria*

dictus, ut ex Gellio lib. 2. cap. 3. *ostendisse mihi librum Æneidos secundum emptum in Sigillariis*. Et infra cap. 16. & Ner. cap. 28. Sigilla sunt parva signa seu simulacra quæ suis in ædiculis collocabant, quasi parietum ornamenta. Juven.

Si quis in adicula deus unicus.

Hæc ab initio fictilia, deinde plumbea & aurea fieri & mitti solita muneris loco, & pueris maxime, unde scoma in Claudium. Saturnalia & Sigillaria a Spartiano dicta sunt hæc munera.

6. *Suburbano*] Quid suburbanum, Tib. cap. 11. &c.

CAPUT VI.

CUM interim, quamquam hoc modo agenti, nunquam aut officium hominum, aut reverentia publica defuit. Equester ordo bis patrum cum perferendæ pro se legationis elegit: semel cum deportandum Romam ¹ corpus Augusti humeris suis a Coss. exposceretur: iterum cum oppressum ² Sejanum apud eosdem gratularetur. Quin & spectaculis advenienti assurgere, & ³ lacernas deponere solebat. Senatus quoque, ut ad numerum ⁴ sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem adjiceretur, censuit: & mox ut domus ei, quam incendio amiserat, publica impensa restitueretur, dicendæque inter ⁵ consulares sententiæ jus esset. Quod decretum abolitum est, excusante Tiberio imbecillitatem ejus, ac damnum liberalitate sua resarturum pollicente. Qui tamen moriens, & in tertiis heredibus eum ex parte tertia nuncupatum, ⁶ legato etiam circa ⁷ festerium vicies prosecutus, commendavit insuper exercitibus, Senatui populoque Romano inter cæteras ⁷ necessitudines nominatim.

NOTÆ.

1. *Corpus Augusti*] In Augusto cap. 101.
 2. *Sejanum*] In Tiberio ad cap. 55.
 3. *Lacernas deponere*] Harum usus ab Augusto prohibitus fuerat, ut in ejus vita

cap. 40. Sub aliis tamen Imperatoribus vix obtinuit, & toga paulatim in desuetudinem abiit: primo enim sumebatur tantum ad salutationes officiaque ejusmodi, ac tandem

non nisi in iudicando aut perorando. Huius loco lacernis utebantur, quas Claudii tempore introeuntibus principibus viris honoris causa depositas, ita & deos oraturi penulas exuebant, quæ ferme eadem ac lacernæ.

4. *Sodalium Augustalium*] Ii sunt Sacerdotes quos Tiberius Juliam genti sacra-
verat ad exemplum Romuli: Horum me-
minit & Tacitus lib. 1. Annal. *Idem annus*
(qui 767. ab U. C.) *novas ceremonias ac-*
cepit, addito sodalium Augustalium Sacerdo-
tio, ut quondam T. Tatius retinendis Sabi-

norum sacris sodales Titios instituerat, sorte
ducti e primoribus civitatis unus & viginti.
De quo iterum lib. 2. ubi non nihil a se dif-
ferre videtur.

5. *Consulares*] De ordine rogandi sen-
tentias, in Julio ad cap. 21.

6. *Sestertium vices*] 87500 lib. Vulgati
legebant *sestertia*, quod Casaubonus ex suis
MSS. emendavit, in quibus etiam *circiter*
legit.

7. *Necessitudines*] Amicos & necessarios,
Videsis in Augusto ad cap. 17.

CAPUT VII.

SUB Caio demum fratris filio ¹ secundam existimationem circa ini-
tia imperii omnibus lenociniis colligente, honores auspicatus, con-
sulatum gessit una per duos menses: evenitque ut primitus ingredienti
cum fascibus Forum, prætervolans ² aquila ³ dexteriore humero con-
sideret. Sortitus est & de altero consulatu in ⁴ quartum annum, præse-
ditque nonnumquam spectaculis in ⁵ Caii vicem, acclamante populo,
⁶ *Feliciter*, partim patris Imperatoris, partim Germanici fratri.

NOTÆ.

1. *Secundam existimationem*] Caligula
blanditiis omnibus benignitatis famam au-
cupans, patrum suum Claudium Consulem
secum fecit, ut supra Calig. cap. 15.

2. *Aquila*] Quæ imperii aut magnarum
rerum auspiciu erat, ut & Tarquinii exen-
plo aliorumque colligere est, & narrat Se-
neca lib. 2. Quæst. Natur.

3. *Dexteriore*] Quod signum erat fausti
& rati auspicii. Omnes aves ab eadem parte
raturum non faciebant auspiciu, ut patet ex
Cicerone 1. de Divinatione, *Cur a dextra*
corvus, cornix a sinistra faciat raturu, &c.

4. *In quartum annum*] More majorum
non poterat obtineri Consulatus alter, nisi
decennio post primum. Torrentius existi-
mat sortitionem hanc fuisse inventum ali-
quod Caligulae quo Consules sortiebatur in
tempus futurum, quo forte pacto equum
suum destinaret.

5. *In Caii vicem*] Supra in Calig. cap. 18.

6. *Feliciter*] Hæ sunt populi acclamatio-
nes, quales supra Calig. cap. 15. Aug. c. 18.
Domit. cap. 13. quod & in sponsalibus fie-
bat. Javen. Sat. 2. v. 119.

Signata tabula, dictum feliciter, &c.

CAPUT VIII.

NEE eo minus contumeliis obnoxius vixit. Nam & si paullo ferius
ad prædictam cœnæ horam occurrisset, non nisi ægre, & circuito
10 demum triclinio recipiebatur. Et quoties post cibum addormisceret,
quod ei fere accidebat, ¹ olearum ac palmularum ossibus incessabatur:
interdum ² ferula flagrove, velut per ludum, excitabatur a ³ copreis.
Solebant & manibus stertentis ⁴ focci induci, ut repente expergefactus
faciem sibi confriicaret.

NOTA.

1. *Oleum palmularumque ossibus*] Columella lib. 12. cap. 49. olearum ossa *muleos* appellat; palmarum vero *lignum*, Plinius lib. 15. cap. 28.

2. *Ferula*] Supra in Calig. cap. 10.

3. *Copreis*] Torrentius hic constanter retinuit *copreis* eodem sensu quo supra in

Tiberio cap. 61. Beroaldus & Sabellicus legunt *tropais* quasi a *τρέπω*, quod illi: oes isti subito sese averterent. Casaubonus cui accedit Turnebus lib. 22. cap. 31. *Copreis*. Vide ad dictum Tiberii locum.

4. *Sorei*] De hoc calceamenti genere in Calig. ad cap. 52.

CAPUT IX.

SEd ne discriminibus quidem caruit: primum in ipso Consulatu, quod
 1 Neronis & Drusi, fratrum Cæsaris, statuas segnius locandas ponenda-
 2 dasque curasset, pene honore submotus est: deinde extraneo vel etiam
 3 domesticorum aliquo deferente, assidue varieque inquietatus. Cum
 4 vero detecta esset Lepidi & Gætulici conjuratio, missus in Germa-
 5 niam inter legatos ad gratulandum, etiam vitæ periculum adiit: indi-
 gnante ac fremente Caio, 6 patrum potissimum ad se missum, quasi ad
 7 puerum regendum: adeo ut non defuerint qui traderent, præcipitatum
 8 quoque in flumen, sicut vestitus advenerat. Atque ex eo numquam non
 9 in Senatu novissimus consularium sententiam dixit, ignominia causa post
 omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi Testamenti recepta est, in quo
 & ipse signaverat. Postremo etiam 10 sestertiū octogies pro introitu
 novi 11 Sacerdotii coactus impendere, ad eas rei familiaris angustias de-
 cidit, ut cum obligatam æratio fidem liberare non posset, in 12 vacuum
 13 2 lege prædiatoria 10 venalis 11 pependerit sub edicto præfectorum.

A. U. C.

DCCXCIII.

NOTA.

1. *Neronis & Drusi*] Fratres erant Caligulae, quos Tiberius fame enecuit. Tib. cap. 54. & Calig. cap. 15.

2. *Domesticorum*] Josephus lib. 19. Antiquit. cap. 1. refert, Claudium accusatum fuisse, Polluce servo suo deferente, ac causam dicere coactum, Caligula iudice.

3. *Lepidi & Gætulici*] Supra in Caligula cap. 24. & Joseph. ibidem.

4. *In Germaniam*] De illa Caligulae expeditione, in Calig. cap. 44. & 45. & seqq.

5. *Patrum*] Patruorum severitas in proverbium abiit, *Ad patruos*: quod indicat Horatius lib. 2. Sat. 3. v. 87.

sive ego prave

Seu recte hoc volui. ne sis patruus mihi. Hoc est oburgator & severus censor instar patru, & innuit Persius Sat. 1.

Cum sapimus patruos. &c.

6. *Sestertiū octogies*] 320000 lib.

7. *Novi Sacerdotii*] Intellige de Caligulae Sacerdotio, de quo Calig. cap. 22. non vero

Augusti; Hoc siquidem Claudio extra ordinem concessum est, ut supra cap. 6. retulit. Postquam Tempia Imperatoribus tanquam diis extrui cœpere, simul ista Sacerdotia magno pretio redempta sunt ab adulatoribus.

8. *In vacuum*] Tota hæc loquendi ratio e Jurisconsultorum formulis petita est. Ergo in vacuum illi pendere dicuntur quorum bona cum solvendo non sint, tamdiu possessore vacua sunt, quamdiu nemini adjudicata, vel in fiscum non redacta. Hinc & *in vacuum venire*, hoc est, hereditatem possessore quocumque modo privatam suscipere.

9. *Lege prædiatoria*] Qua bona sive prædia ejus qui obligatus est, vendi permittuntur, si prædem qui pro eo se quoque obliget, invenire nequeat. Unde prædiatoria Lex dicta, vel quod jura prædiorum constitueret, vel quod de prædiis caveret: & qui in ejusmodi controversiis versati

sunt prædiores appellantur quorum mentio fit a Cicerone in Oratione pro Balbo & Epistolis ad Atticum lib. 12. Epist. 16. & maxime a Jurisconsultis in libris Digest.

10. *Venalis*] Casaubonus existimat non bona duntaxat, sed & ipsum Claudium venum expositum fuisse edicto Præfectorum ærarii; sed longe verosimilius Lipsius in Senec. cap. 12. libro 4. de Beneficiis, non nisi de bonis intelligit; si quis enim debitor latitabat, frustrabaturve, tunc omisso homine, rem persequeretur; hoc est domos, fundos, &c. & omnia ejus bona venalia

proponebantur.

11. *Pependit*] Interea dum bona eorum qui fisco erant obligati venirent, cognoscereturque quantum ex illis redigi posset, tunc ii dicebantur pendere apud ærarium, quod eorum nomina in libello, vel tabula pendula proscripta, hoc est publice posita forent & suspensa. Tabulam hanc, *titulum* appellat Tibullus lib. 2. Eleg. 4.

Sed & jubeat si vendere avitas;

Ite sub imperium sub titulumque Lares.

Idem de servis quoque innuit Gellius lib. 4. c. p. 2.

CAPUT X.

PER hæc ac talia, maxima ætatis parte transacta, quinquagesimo anno Imperium cepit, quantumvis mirabili casu. Exclusus inter cæteros ab insidiatoribus Caii, cum quasi secretum eo desiderante turbam submoverent, in ¹ diætā, cui nomen est Hermæum, recesserat. Neque multo post rumore cædis exterritus, prorepit ad ² solarium proximum; interque prætenta foribus ³ vela se abdedit: latentem discurrens forte ⁴ gregarius miles animadversis pedibus e studio sciscitandi quisnam esset, agnovit, extractumque, & præ metu ad genua sibi accidentem, IMPERATOREM salutavit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quidquam adhuc quam frementes perduxit. Ab his lecticæ impositus, & quia servi diffugerant, vicissim ⁵ succollantibus ⁶ in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obvia turba, quasi ad pœnam raperetur insons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctavit, aliquanto minore spe quam fiducia. Nam Consules cum Senatu & cohortibus urbanis Forum Capitoliumque occuparunt, asserturi communem libertatem: accitusque & ipse per Tribunum plebis in curiam ad suadenda quæ viderentur, *vi se & necessitate teneri* respondit. Verum postero die, Senatu segniori in exsequendis conatibus, per tædium ac dissensionem diversa censentium, & multitudine quæ circumstabat, unum ⁷ rectorem jam & ⁸ nominatim exposcente, armatos pro concione jurare in nomen suum passus est: promisitque singulis ⁹ quinadena HS. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.

A.U.C.
DCCXCIV.

NOTÆ.

1. *Diatam*] Sumitur aliquando pro ea domus parte in qua versamur & habitamus, qualem dicimus *appartement*, a Græco *diastimay* viro versor. Sic Plinius libro 2. Epist. 17. & lib. 5. Epist. 6. *Contra mediam fere porticum diata paulum recedit*. Et paulo infra: *Est in hac diata dormitorium cubiculum quod diem, clamorem, forumque excludit, junctique ei quotidiana amicorumque*

cœnatio. Aliquando sumitur diætā pro habitatione quæ amenitatis causa in hortis extructa sit, in qua de die comedant; unde etiam Varro deducit nominis etymon. Ita & apud Jurisconsultos ad L. 43. de legatis, &c. Variis deorum nominibus diætās domus distinguebant, ut hîc *Hermæum*, hoc est Mercurii. In aliis *Isæum*, *Musæum*, &c. *Isidis*, *Musæum*, &c. quod necdum obsolevit.

2. *Solarium*

2. *Solarium*] Locus superior in ædibus excipiendo Soli destinatus, ubi solebant apritari; qui cum Menianis de quibus Calig. cap. 18. confundendus non videtur; ad quid enim aut quomodo ibi vela? Josephus lib. 9. cap. 2. Antiquit. locum hunc obscurum quemdam memorat, ad quem gradibus eundem erat.

3. *Vela*] Sumi videntur hîc pro peristomatibus & apud Juven. Sat. 6. v. 226.

Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit

Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.

Unde potius & velarii inter officia domus Augustæ numerati, non vero tantum de velis quæ fenestris obtenderentur, de quibus idem Juven. Sat. 9. v. 104.

Claude fenestras.

Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen.

Lampridius de Heliogabalo idem narrat quod hîc Suetonius de Claudio: *Subito militum strepitu exterritus in angulum se condit, obiectuque veli cubicularis, quod in introitu erat cubiculi se texit.* De quo & idem Auctor in Alexandro.

4. *Gregarius*] Prætorianum dixit Josephus

ibid. lib. nempe 19. cap. 2. ubi hæc leviter immutata narrantur.

5. *Succollantibus*] Collum supponentibus ad illum ferendum, quomodo lecticarii solent. Hac voce iterum utitur Othonis cap. 6. & in Nerone. Legitur quoque a quibusdam apud Varronem lib. 3. de Re Rust. cap. 16. ubi de apibus: *Regem suum sequuntur quocumque it, & fessum sublevant; & si nequit volare, succollant; quod eum servare volunt.* &c. Ubi alii legunt *subvolant* Plinius lib. 11. cap. 17. de apibus idem & totidem ferme verbis narrat, *fessum humeris sublevant, validius fatigatum ex toto portant.*

6. *In castra*] Prætoria scilicet, de quibus in Tiberio cap. 37. Torrentius protulit nummum argenteum cujus ex una parte cernitur effigies Claudii: ex altera castrorum illorum cum inscriptione *Imper. recept.* quasi per Prætorianos receptum Imperium innuens.

7. *Nominatim*] Proprio nomine Claudium ipsum.

8. *Quina dena*] Sestertia scilicet 656 lib. 5 s. Josephus quinque drachmarum promissa narrat, quæ vicena forent sestertia. Una siquidem drachma quatuor sestertiis æquivalet, ut in Julio ad cap. 4.

CAPUT XI.

IMPERIO stabilito nihil antiquius duxit quam id biduum quo de mutando Reipublicæ statu hæsitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaque factorum dictorumque in eo veniam & oblivionem in perpetuum sanxit, ac præstitit: Tribunis modo ac Centurionibus paucis & conjuratorum in Caium numero interemtis, exempli simul causa, & quod suam quoque cædem depoposcisse cognoverat. Conversus hinc ad officia pietatis, jusjurandum neque sanctius sibi neque crebrius instituit, quam PER² AUGUSTUM. AVIÆ LIVIÆ divinos honores, & Circensi pompa⁴ currum elephantorum⁵ Augustino similem decernendum curavit. Parentibus⁶ inferias publicas, & hoc amplius, patri⁷ Circenses annuos natali die: nutui⁸ carpentum, quod per Circum⁹ duceretur: & cognomen Augustæ, ab avia¹⁰ recusatum. Ad¹¹ fratris memoriam per omnem occasionem celebratam, comœdiam quoque Græcam Neapolitano certamine docuit, ac de sententia judicum¹³ coronavit. Ne Marcum quidem¹⁴ Antonium inhonoratum, ac sine grata mentione transmisit: testatus quondam per edictum, *Tanto impensius petere se, ut natalem patris Drusi celebrarent, quod idem esset & avi sui Antonis.* Tiberio marmoreum arcum juxta Pompæii theatrum, decretum quidem olim à Senatu, verum omissum, peregit. Caii quoque,

& si acta omnia rescidit, diem tamen necis, quamvis exordium principatus sui, veruit inter ¹⁶ festos referri.

NOTÆ.

1. *Conjuratorum*] Horum princeps Chæreas, quem miror hîc a Suetonio non nominatum, ut Caligul. cap. 58. Josephus narrat hunc mortem oppetuisse: Lupum vero qui Cæsoniam occiderat, de qua cap. 59. Calig. dejecto prorsus animo, utpote qui fieret cum duceretur, dolens ereptam sibi togam: quod ridens ipse Chæreas, a molitrem exprobrans, Lupos numquam algere dixit.

1. *Per Augustum*] Per genium Cæsaris jurabant, ut Calig. cap. 15 & 27. & per eos quos maxime diligebant. Vide & in Aug. ad cap. 60.

3. *Avia Livia*] Quam Tiberius absque honore sepultam voluerat. Supra in Tiberio cap. 51. Ei Claudius omnia decrevit quæ Caligula sorori Drusillæ, Calig. cap. 15.

4. *Carrum elephantorum*] Quo inter pompæ fercula ejus imago ferretur inter divinas, de quo in Julio ad cap. 39. & 76. & Aug. cap. 43. & 44. Hujus Augusti currus effigies cernitur in veteri numismate cum quatuor junctis elephantis; unde constare potest non ideo elephantorum dictum, quod eburneis quibusdam laminis opertus esset.

5. *Augustino*] Beroaldus & vulgati legunt *Augusteo*. & Torrentii MSS. *Augusto*; quod & potest; legere enim est, *marmor Tiberium, marmor Augustum* quod illorum temporibus inventum. In Plinio libro 36. cap. 7.

6. *Inferias*] Supra sæpe, Calig. cap. 3. & 15.

7. *Circenses*] Quid sint, in Julio ad cap. 39.

8. *Carpentum*] Proprium matronis vehiculum, Calig. cap. 15.

9. *Duceretur*] Ejus scilicet imago; jam enim perierat vivente Caligula, Supra in Calig. cap. 23.

10. *Recusatum*] De hoc in Augusto ad cap. ultimum. Lipsius hoc refert ad ipsam Antoniam, & pro *avia* legit *a viva*, auctoritate Dionis, qui libro 58 refert Antoniam donatum cognomen hoc a Caligula. Sed de donato auctorem habet quidem unum, de recusato nullum; sed tantum conjectura id colligit, quod nempe ad mortem tædio & indignitate compulsa honorem illum sprevisset.

11. *Fratris*] Germanici.

12. *Comædian, quoque Græcam, &c.*] Neapoli quippe Græco prorsus more vixisse Dio Cassius auctor est. De certamine Neapolitano ad Aug. cap. 98. pro *docuit* vulgati legunt *dedit*, quod idem est; id enim significat quoque verbum *docuit* apud Horatium de Arte:

Et qui prætexas, & qui docuere togatas.

13. *Coronavit*] Id est, coronam ipse dedit histrionibus, quamquam non desint qui vocem activam pro passiva hîc positam contendant. *Coronavit* igitur, hoc est coronam reulit.

14. *Antonium*] Quem ideo dicit avum suum maternum, quia pater erat Antonie matris, ut Calig. cap. 1. & c.

15. *Decretum*] Tunc forte cum Pompeii theatrum restituit. Tib. cap. 47.

16. *Festos*] Alii *fastos*, ut intelligantur libri Fastorum de quibus in Julio ad c. 40. Quod idem fuerit ii siquidem festa & eorum causas continebant, nisi si de diebus fastis intelligeretur quibus nempe lege agi fas esset, quod *festis* contrarium est.

CAPUT XII.

AC in semet augendo parcus atque civilis, prænomine *Imperatoris* abstinuit, nimios honores recusavit, sponsalia filiae, natalemque geniti nepotis silentio, ac tantum domestica religione, transegit. Neminem exsulum, nisi ex Senatus auctoritate, restituit: ut sibi in curiam Præfectum Prætorii, Tribunosque militum secum inducere liceret, utque rata essent quæ ² Procuratores sui in ³ judicando statuerent,

⁴ precario exegit. Jus nundinarum in privata prædia a Consulibus petiit: cognitionibus magistratum, ut unus e ⁶ consiliariis frequenter interfuit. Eodem spectacula edentes, surgens & ipse cum cætera turba, ⁷ voce ac manu veneratus est. Tribunis pleb. aduentibus se pro tribunali excusavit, quod propter ⁸ angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in brevi spatio tantum amoris favorisque collegit, ut cum profectum cum Ostiam periisse ex insidiis nuntiatum esset, magna consternatione populus, & militem quasi proditorem, & Senatum quasi parricidam, diris execrationibus incessere non ante destiterit, quam unus atque alter, ¹⁰ & mox plures a magistratibus in Rostra producti, salvum & appropinquare confirmarent.

NOTÆ.

1. *Præfectum Prætorii, &c.*] Huic enim quamvis tanta dignitate ornato curiam ingredi non licebat, cum nonnisi equestri ordinis esset cujus summa & culmen erat hæc dignitas, ut Galbæ cap. 14. quippe quæ alterum ab Imperatore gradum obtineret. Tiberius jam ante petierat id ipsum quod Claudius hic, auctor Tacitus Annal. 4.

2. *Procuratores sui*] Delegatis Consularibus & Præsidibus qui in Provincias ab Imperatoribus mitti consueverant, Supra in Augusto ad cap. 36. & 47. Verum quia minores quasdam in Provincias tantæ dignitatis viros mittere, vel negligebant vel dedignabantur, quandoque fiebat ut tota Provinciæ cura incumberet Procuratori Cæsaris, sive Procuratori Fisci, quem etiam rei privatæ aut rationalem vocabant. Unde quamvis proprio munere non deberet nisi tributa, redditusve Principis colligere, aliaque curare quæ pertinerent ad Fiscum, factum tamen est ut defectu Præsidis, ac rebus ita cogentibus, inter Provinciales jus diceret, quamvis duntaxat Eques, ac plerumque etiam libertus. Cum igitur jurisdictionem non haberet, rata non habebantur ejus acta, poterantque vocari ad Senatus disquisitionem: quod ut mutaretur, Claudius Senatum precatus est. Hujusmodi Procuratorum frequens fit mentio apud Josephum, & ex iis erat Pontius ille Pilatus a quo Christus Dominus ad crucem traditus est.

3. *In judicando*] Nam in aliis rebus

quas Imperatoris nomine gerebant, perinde rata habebantur ac si ab Imperatore ipso gesta fuissent.

4. *Precario exegit*] Hoc est, precibus impetravit. Hujus vocis usus non infrequens apud Auctores maxime Jurisconsultos, qui precarium illud esse dicunt, quod precibus petenti conceditur, utendum quamdiu is qui concessit, patitur.

5. *Jus nundinarum*] Nundinæ apud antiquiores Romanos erant feriæ nono quoque die recurrentes, quibus rustici Romam venirent ad mercatum legesque accipendas. Harum postea in oppidis etiam habendarum jus a Senatu impetratum, patet ex Plinio lib. 5. Epist. 4. *Solers vir prætorius a Senatu petiit ut sibi institueret in agris suis nundinas liceret.* A posterioribus Imperatoribus, ut suo tantum ipsorum beneficio certis in oppidis statisque temporibus celebrarentur mercatus (quæ vox idem etiam significavit ac *nundina*) cum omnium vectigalium ac portorum immunitate. Quæ magna ejusmodi locorum utilitas.

6. *Consiliariis*] Uno e Torrentii codicibus legitur *consularibus*, mendose; ii enim sunt de quibus Tib. cap. 33.

7. *Voce ac manu*] Acclamatione ac plausu.

8. *Angustias*] Quod nempe tribunal non caperet plures, & certe civilitatis duntaxat causa faciebat, stabant enim Principem alloquentes.

C A P U T X I I I .

NE c tamen expers insidiarum usquequaque permansit, sed & a singulis, & per factionem, & denique civili bello infestatus est. E plebe homo nocte media juxta cubiculum ejus cum pugione deprehensus est: reperti & equestris ordinis duo in publico cum ¹ dolone ac ² venatorio cultro præstolantes, alter ut egressum theatro, alter ut sacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conspiraverant autem ad res novas ³ Gallus Asinius & Statilius Corvinus, ⁴ Pollionis ac Messallæ oratorum nepotes, assumtis compluribus libertis ipsius atque servis. Bellum civile movit ⁵ Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ Legatus, verum intra quintum diem oppressus est, legionibus quæ sacramentum ⁶ mutaverant, in pœnitentiam religione conversis, postquam denunciato ad novum Imperatorem itinere, casu quodam, ⁷ an divinitus, neque ⁸ aquila ornari, neque ⁹ signa convelli moverique potuerunt.

N O T A E

1. *Dolone*] Servius enarrans hunc 7. *Æneid.* versum,

Pila manu favosque gerunt in bella dolones.

dicit dolonem esse flagellum intra cujus virgam latet pugio a fallendo sic dictum, quod speciem tantam ligni præ se ferens ferro latente decipiat. Eodem sensu Jurisconsulti ad Legem *Si ex plagis*. ff. ad Legem *Aquilam*. Vario dicit esse contum cum ferro brevissimo.

2. *Cultro venatorio*] Non venabulo tantum, quod telum longius est; sed & brevior quodam cultro utebantur.

3. *Gallus Asinius*] Dio hunc dicit fratrem uterinum Drusi illius qui Tiberii filius erat, de quo in Tiberio plura; innuit & Tacitus 3. *Annal.* quippe Saloninus pater ejus duxit Agrippinam Drusi matrem, quam Tiberius paulo ante Augusti jussu dimiserat, ut in Tib. ad cap. 7.

4. *Pollionis & Messalla*] Hi fuerunt oratores Julii & Augusti ætate celeberrimi.

5. *Furius Camillus*] Huius meminit ite-

rum libro sequente cap. 35. & Torrentius eundem fuisse autumat, qui auctore Tacito libro 2. *Annal.* Africae sub Tiberio Proconsul Furio nomini multos post annos militiæ decus restituit.

6. *Mutaverant*] Sacramentum enim Claudio prius dixerant.

7. *An divinitus*] Vulgati omnes legébant *ac divinitus*. Torrentius emendavit.

8. *Aquila ornari*] Plinius lib. 3. cap. 3. refert aquilas & signa alia pulverulenta festis diebus inungi solia.

9. *Signa convelli*] Quænam illa forent præter aquilam, in Julio notatum est ad cap. 62. Ea secebantur imposita hastæ cujus pars inferior acuta defigebatur in terram eo loci ubi castra erant. Inde profecturi signa non avellebant, nisi captatis prius auguriis, Virgilius lib. 11. *Æneid.*

cum primum vellere signa

Annuerint superi.

Si ergo manum avellentis non sequerentur, malum ominen illud erat quod contemptum multis exitio fuisse crediderunt.

C A P U T X I V .

CONSULATUS super ¹ pristinum quatuor gessit: ex quibus duos primos junctim: sequentes per intervallum, quarto quemque anno, semestrem novissimum, bimestres cæteros tertium autem, novo circa principem exemplo in locum demortui suffectus. Jus & Consul & extra honorem ² laboriosissime dixit, etiam suis suorumque ³ diebus solennibus, nonnumquam ⁴ festis quoque antiquitus, & religiosis. Nec-

A.U.C.

DCCXCV.

DCCXCIV.

DCCC.

DCCCXII.

semper præscripta legum secutus, duritiam lenitatemve multarum, ⁵ ex bono & æquo perinde ut afficeretur, moderatus est. Nam & iis qui apud ⁶ privatos iudices ⁷ plus petendo ⁸ formula excidissent, ⁹ restituit actiones; & in maiore fraude convictos, legitimam pœnam supergressus, ¹⁰ ad bestias condemnavit.

NOTÆ.

1. *Pristinum*] Quem cum Caligula gesserat, Supra cap. 7. & Calig. cap. 15.

2. *Laboriosissime*] Exemplo Julii, supra cap. 43. & Aug. cap. 3.

3. *Diebus solennibus*] Quales erant (pon-
salia illa de quibus supra cap. 12. & privata
illa amicorum officia, de quibus in Augusto
cap. 55.

4. *Festis*] Loqui videtur de privatis
quibusdam feriis, quales multæ erant fami-
liarum propriæ, ut Claudie, Æmiliæ Ju-
liæ, &c. teste Macrobio lib. 1. Saturnalium
cap. 16. & si quas proprias ferias quaque
familia ex usu domestica celebritatis observat.
Erant & singulorum, ut natalitia, funera,
&c. Hinc Ovidius 1. Fast. Germanicum al-
loquens ait,

Invenies illic & festa domestica vobis.

5. *Ex æquo & bono*] Jam supra non ni-
hil in Caligula ad cap. 4. Hic adde pauca
ex Aristotele libro 5. Ethic. ubi de Justitia
& Jure fuse disputans, ait *ἐμμεν*, quod
Latine vertunt *bonum & æquum* esse qui-
dem jus, at non illud quod Lege continetur,
sed ejus emendationem: cum enim Lex
in universum posita sit, multa que sint de
quibus in universum caveri non queat. Le-
gem quidem oportet summam habere po-
testatem, Magistratum vero eorum habere
potestatem de quibus exacte satis cavere
non possunt Leges. Inde fit ut suprema Tri-
bunalia non modo juris præscriptum sæpe
non sequantur, sed ne suorum quidem de-
cretorum præiudicia, prægravante æqui-
bonique lance in perpendendis temporum,
personarum, &c. circumstantiis.

6. *Privatos iudices*] Privatarum con-
troversiarum, & litium, quales Centumviri
de quibus in Augusto cap. 36. &c. vel Præ-
tor urbanus de quo ibid. ad cap. 33.

7. *Plus petendo*] Qui petebat plusquam
sibi deberetur, is debitum amittebat. Ci-

cero pro Roscio: *Si tu amplius nummo peti-
isti in iudicio quam tibi debitum est, causam
perdidisti.* Hinc jocus ille apud Plautum in
Mostellaria; cum enim creditor expressa
summa dixisset, *nihil plus peto* respondet
ille:

*Velim quidem hercle ut uno nummo plus
petas.*

Quod nec semper obtinuerat ante, nec post
obtinuit.

8. *Formula excidissent*] Formulæ nil erant
aliud quam certæ ac solennes quædam ver-
borum conceptiones in unaquaque litium
materia (quales Formularium seu Stylum
dicunt) ut, Formula actionum bonæ fidei,
Formula postulandi dominii, intendendæ
litis, &c. quarum multas retulit Sigonius
libro de Judiciis. Secundum eas suum jus
omnes persequi necessario debebant, ut
causa caderet qui aliis quam Formulæ ver-
bis quidpiam postularet aut defenderet.
Unde apud Jurisconsultos hæc loquendi
formulæ, *Qui cadit a syllaba, cadit a caus-
sa. Formula cadere, & causa cadere*, pro
eodem quod Suetonius *Formula excidere*
dixit De quibus Quintilianus libro 7. *Est
enim inquit, certa servatus ad certa se verba
astringendi.* Et paulo post: *Nam est etiam
periculosissimum, cum si uno verbo sit erratum,
tota causa cecidisse videatur.*

9. *Restituit actiones*] Hoc est, restituit
illis jus persequendæ causæ quod amise-
rant. Qua in re Legum duritiam moderaba-
tur; Prætor enim plus petentes non resti-
tuebat in integrum, nisi vel minores essent
annis vigintiquinque vel tam magna causa
justi erroris interveniret ut etiam constan-
tissimus quisque labi potuisset; quo casu
etiam majori succurrebatur.

10. *Ad bestias*] Vel pugnaturi vel la-
niandi obiciebantur, ut supra in Caligula
ad cap. 27.

CAPUT XV.

IN cognoscendo autem ac decernendo, mira varietate animi fuit, modo circumspectus & sagax, modo inconsultus ac præceps: nonnumquam frivolus amentique similis. Cum ¹ decurias ² rerum actu expungeret, eum, qui dissimulata vacatione quam beneficio ³ liberorum habebat, ⁴ responderat, ut cupidum judicandi dimisit: ⁵ alium interpellatum ab adversariis de propria lite, negantemque ⁶ cognitionis rem, sed ordinarii juris esse, agere causam confestim apud se coëgit, proprio negotio documentum daturum, quam æquus iudex in alieno negotio futurus esset. Fœminam non agnoscentem filium suum, dubia ⁷ utrimque argumentorum fide, ad confessionem compulit, indicto matrimonio juvenis. ⁸ Absentibus secundum præsentis facillime dabat, nullo delectu, culpa ne quis an aliqua necessitate cessasset. Proclamante quodam, ⁹ præcidendas esse falsario manus, carnificem statim acciri cum ¹⁰ machæra ¹¹ mensaque lanionia flagitavit. ¹² Peregrinitatis reum, orta inter advocatos levi contentione, rogatumne an palliatum dicere causam oporteret, quasi æquitatem integram ostentans, mutare habitum sæpius, & prout ¹³ accusaretur defendereturve, jussit. De quodam etiam negotio ita ¹⁴ ex tabella pronuntiasse creditur, ¹⁵ SECUNDUM EOS SE SENTIRE QUI VERA PROPOSUISSENT. Propter quæ usque eo eviluit, ut passim ac propalam contemptui esset. Excusans quidam testem e provincia ab eo vocatum, negavit præsto esse posse: dissimulata ¹⁶ diu causa, ac post longas demum interrogationes, *Mortuus est*, inquit, *Puteolis*. Alius gratias agens, quod ¹⁷ reum defendi pateretur, adjecit: *Et tamen fieri solet*. Illud quoque a majoribus natu audiebam, adeo causidicos patientia ejus solitos abuti, ut descendentem e tribunali non solum voce revocarent, sed & lacinia togæ retenta, interdum pedes apprehenso retinerent. Ac ne cui hæc mira sint, litigatori Græculo vox in altercatione excidit; ¹⁸ *ἢ γὰρ οὐ γέγωνε, ἢ γὰρ μωρός*. Equitem quidem Romanum obscœnitatis in fœminas reum, sed falso, & ab impotentibus inimicis conficto crimine, satis constat, cum ¹⁹ scorta meritoria citari adversus se, & audiri pro testimonio videret, ²⁰ graphium & libellos quos tenebat in manu, ita cum magna stultitiæ & sævitæ exprobratione jecisse in faciem ejus, ut genam non leviter perstrinxerit.

INTERPRETATIO.

² Alium judicem interpellatum ab adversariis de propria lite, dicentemque negotium non esse juris extraordinarii, sed ordinarii, compulit ut exemplo causam suam

oraret seipso iudice, ad probandum propria lite quam æquus iudex futurus esset in aliena lite.

¹⁸ ἢ tu senex es ἢ fatuus.

NOTE.

1. *Rerum actus*] Hoc est eo tempore quod judiciis exercendis attributum erat. Plinius Epist. 15. lib. 9. *Nunc me rerum actus modice, sed tamen dstringit: quo finito, aliquid earumdem Camœnarum in istum benignissimum sinum effundant.* Supra & in Aug. cap. 32. &c.

2. *Decurias expungeret*] De Judicum decuriis in Augusto ad cap. 29. & 32. &c. Expungere hîc est aliquorum in illis recognoscendis nomina delere & cancellare, v. g. mortuorum aut quacumque de causa impeditorum, aliorum servare. Quo verbo usi sunt præsertim in rationibus habendis & calculo. Unde expungere est, ut ait Torrentius, ordinare qui retinendi quive non.

3. *Liberorum*] De jure trium liberorum & immunitatibus illi adjunctis, supra jam non nihil in Julio ad cap. 20. & Augusto cap. 34. & 44. ac infra cap. 19. & 35. Harum una erat ut a judicandi onere & militia vacarent.

4. *Responderat*] In hac enim recognitione singuli suis nominibus appellati, ut Calig. cap. 6. respondere debebant, nisi immunes facti essent a judicando. Unde cum ille de quo hîc agitur, licet immunis, responderet, Claudius judicandi cupidine factum arbitratus est, & illum albo Judicum expunxit.

5. *Cognitionis rem, sed ordinarii juris*] Ordinarii juris ea erant de quibus coram usitato & legitimo judicum ordine secundum receptas litigandi formulas disceptabatur, veluti cum impetrata a Præore actionis formula, apud eos Judices quos ipse dederat, agitabatur controversia, ut in Julio ad cap. 11. notatum est. Extraordinarii vero juris ea erant de quibus ipse Magistratus, Consul v. g. vel Prætor, (aut post mutatam Rempublicam Princeps) alio Judice non dato cognoscebant: quod & Tiberii exemplum confirmat, in Tiberio cap. 2. & infra cap. 35. &c. Quod in iis ferme negotiis fieri solebat quæ vel ad Rempublicam spectarent, vel ad exemplum traherentur. Unde quamquam cognitionis nomen generale sit, ad eas tamen plerumque judicia refertur quæ extra ordinem fiunt, quæia sunt supra modo dicta. Hujusmodi cognitiones sacræ appellantur a Jurisconsultis, easque si cuiquam Cæsar ipse deman-

daret, is facer Cognitor dicebatur. De illis cognitionibus fusc Jurisconsulti ff. de extraordinariis cognitionibus ubi varia etiam referuntur, de quibus Præses Provinciæ, non dato Judice, coram ipso cognoscere debebat. Hujus igitur loci sensus est: Unus e Judicibus quorum decuriæ expungebantur, de propria lite interpellatus est ab adversario coram Imperatore, ut ab Imperatore judicaretur: sed cum ille Juxta nollet respondere, & tueretur se hac exceptione quod ordinarii juris esset, non cognitionis seu extraordinarii juris, res illa de qua inter se judicem & adversarium suum agebatur, hoc est quod ejus generis esset controversia, ut a Judicibus ordinariis & privatis, non vero ab Imperatore cognoscenda esset, Imperator voluit ut ipse Juxta ageret causam suam, simul & illam judicaret, ut in propria lite judicanda documentum daret aequitatis juxta quam aliorum lites judicaturus esset. Quod quamquam durum videatur ut aliquis causæ suæ judex, dicatur causam agere apud se; non videtur tamen aliter coherere posse totam hujus loci seriem. Nec aliter Torrentius hîc & clariss. Salmasius de modo usurarum explicarunt. Interpellare Budæus in Pandectas idem esse dicit ac in judicium vocare. Qui sensus hîc optime convenit.

6. *Absentibus secundum præsentem*] Apud Jurisconsultos dare, secundum aliquem, idem est ac in ejus commodum judicare: qua loquendi formula intelligendum videtur judicium. Seneca de brevitate vitæ cap. 1. in fine: *Hic est exitus omnis judicii in quo lis secundum plures datur.* Cicero Verr. 4. 41. addit præpositionem de absente secundum præsentem judicare. Cujus defectu Torrentius existimat Suetonium hîc nove locutum.

7. *Præcidendus manus*] Martianus J. C. L. 1. ff. ad legem Corneliæ de falsis, hanc falsario pœnam statuit: *Pœna falsi vel quasi falsi deportatio est, & omnium bonorum publicatio: & si servus eorum quid admisit, ultimo supplicio affici juberetur.* Alexander Imperator Levi addidit similem pœnam quam Claudius hîc decernit; Notarium enim falsi damnatum deportatione punivit incisus digitorum nervis, ut numquam posset scribere. Falsarius is est qui vel falsum testi-

monium profert, vel falsum Testamentum condit, &c. Sed maxime circa Testamenta falsi crimen admittebatur; unde Lex Cornelia quæ de illo cavit, dicta quoque est Testamentaria.

8. *Machara*] Gladius est ad sciendum simul & pungendum.

9. *Mensa lanionia*] Quali utuntur in dissecandis carnibus laniones; & ad plectendos damnatos, carnifices.

10. *Peregrinitatis reum*] Ille reus est peregrinitatis, de quo disceptatur an sit civis Romanus, an peregrinus, cum tamen pro cive se gerat. Vox enim *reus* hîc & apud Jurisconsultos accusatum significat, v. g. qui litem intendit, *actor*; qui defendit, *reus* dicitur.

11. *Accusaretur*] Tunc enim contendentes civem Romanum non esse, toga induendum nolebat quæ Romanorum insigne est: contra vero cum defenderetur, togam sumpturus pallium quod peregrinorum ac

imprimis Græcorum est, exuebat.

12. *Ex sabella*] Qua sententiam suam hac in causa descripserat. Simile quid in Augusto ad cap. 39.

13. *Secundum*] Hoc capite num. 6.

14. *Puteolis*] Multi legunt *puro licuit*: quod longe plus acuminis habere videtur; verba enim sunt excusantis absentem, & hoc ipso Claudium irridentis quod dicat putare se justam mortuis absentiae causam esse.

15. *Reum*] Hoc est, accusatum duntaxat, ut patet ex eo quod dicit falso reum fuisse: quo sensu modo hoc eodem capite. Obscenitates illæ eadem esse videntur de quibus in Tiberio cap. 44.

16. *Scorta meritoria*] Mercede conducta.

17. *Graphium*] Quo ad scribendum utebantur, & ad vulnera quo nonnumquam aburebantur, ut supra non semel, præsertim in Julio ad cap. 82.

C A P U T X V I I .

A.U.C.
1000.
1000.

GESSIT & censuram ¹ intermissam diu post Paullum Plancumque censores: sed hanc quoque inæqualiter, varioque & animo & eventu. ² Recognitione equitum juvenem probri plenum, sed quem pater probatissimum sibi affirmabat, sine ignominia dimisit, *habere* dicens *censorem suum*. Alium corruptelis adulteriisque famosum, nihil amplius quam monuit *ut aut parcius etatula indulgeret, aut certe cantius*. Addiditque, *Quare enim ego scio, quam amicam habeas?* Et cum orantibus familiaribus demisset cuidam appositam ³ notam, ⁴ *Litura tamen*, inquit, *exstet*. Splendidum virum, Græciæque Provinciæ Principem, verum Latini sermonis ⁵ ignarum, non modo ⁶ albo Judicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quemquam nisi sua voce, utcunque quis posset, ac sine patrono, rationem vitæ passus est reddere. Notavitque multos, & quosdam inopinantes, & ex causa novi generis, quod se incio ac sine ⁷ commeatu Italia excessissent: quemdam vero ⁸ & quod ⁹ comes Regis in Provincia fuisset, referens, majorum temporibus, ¹⁰ Rabirio Postumo, Ptolemæum Alexandriam, crediti servandi causa, secuto, majestatis crimen apud Judices motum. Plures notare conatus, magna inquisitorum negligentia, sed suo majore dedecore, innoxios fere reperit, quibuscunque ¹¹ cœlibatum aut orbitatem, aut egestatem objiceret, maritos, patres opulentos se probantibus: eo quidem, qui ¹² sibimet vim ferro intulisse arguebatur, illæsum corpus veste deposita ostentante. Fuerunt & illa in censura ejus notabilia, quod effedum argenteum sumtuose fabricatum ac venale ad ¹³ Sigillaria, redimi

redimi concidique coram imperavit: quodque uno die xx. edicta proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, ut *uberi vinearum proventus bene* ¹³ *dolia picarentur*: altero, *nihil aque facere ad viperæ morsum quam* ¹⁴ *taxi arboris succum*.

NOTÆ.

1. *Intermissam diu*] Ab anno circiter 731. ad annum 800. de quo Plinius lib. 10. cap. 2. Vide Aug. cap. 27 & 37.

2. *Recognitione*] Quæ factæ fuerant Equitum recognitiones, hæc caruerunt censuræ nomine, ut jam inde a Julio cap. 41. & in Augusto cap. 38. 39. 40. passim observare est.

3. *Notam*] Censoriam scilicet; cum enim in mores inquirere Censorum munus esset, ut supra in Julio ad cap. 41. illis inurebatur infamia quos notabant.

4. *Litura tamen exstat*] Torrentio placeat *exstat*, ut sit sensus: Notæ quidem censoriæ gratiam ei fieri, sed turpitudinem tanquam facti vestigium, quod deleri nequeat, permanere. Hic autem lituram exstare idem esse videtur ac remanere testimonium aliquod sui de illo iudicii, quale v. g. Appii Censoris quondam fuerat, qui cum notandum Curionem arbitraretur, amicisque ejus notam condonaret, suam tamen de eo sententiam aperuit in Senatu, ut narrat Dio lib. 40. Quo facto infamia quidem non inurebatur, vestigium tamen & quasi notæ litura permanebat.

5. *Ignarum*] Tiberius voluerat ut Latino sermone omnes uterentur. In Tiberio ad cap. 71.

6. *Judicium albo*] In Tiberio ad cap. 51.

7. *Commeatu*] Hoc est discedendi venia, Supra in Tib. ad c. 10. 12. 72. &c. Tiberius noluerat Magistratus destinatos abesse, ut nec Senatores eorumve liberos Julius in Jul. c. 42. De quo etiam Livius lib. 6. dec. 4. Ubi dicit Senatori Magistratuive non licuisse longius ab urbe abire quam unde uno die redire possent. Quod tamen postea non obtinuit, quæ iam enim Provinciæ exceptæ sunt, ut Sicilia Narbonensisque Gallia, in quas auctore Tacito lib. 12. Senatoribus ire licebat, non petita Principis venia. Unde etiam videtur novi generis causam hic dicere quod forsan illuc ivissent, quo principe inconsulto ire potuerant.

8. *Comes*] Quasi Romano cive indi-

gnum fuisset regum comites aut asseclas fieri. De comitibus supra Tiber. ad cap. 46. lege Cornelia majestatis, aquæ & ignis interdictio pœna erat civi Romano, qui apud regem externum versatus esset.

9. *Rabirio Postumo*] Hic Ptolemæo Alexandria pulso ut in Jul. ad cap. 11. notatum est, grandem pecuniam crediderat, cujus recuperandæ causâ regem convenit, a quo factus dispensator vestitum mutare coactus erat. Hinc accusatus est imminuta P. R. majestatis quod civem Romanum peregrino habitu vestiri nefas esset, & defensus a Cicerone, qui oratione in Pisonem idem ferme exprobrat Gabinio.

10. *Cœlibatum*] Hic enim vitio dabatur præsertim a quo tempore Augustus leges de maritandis ordinibus tulerat in August. cap. 34. Hujus loci sensus est eos omnes quos accusabat cœlibatus aut orbitatis aut paupertatis probasse se esse matrimonio junctos, liberos habere, & divites esse; quod magnæ in accusando solidioris est.

11. *Sibimet vim ferro intulisse*] Torrentius in uno *sibi metu vim ferre*; is omnimodo puniendus est, inquit lex 3. ff. de bonis eorum qui ante sententiam sibi mortem consciverunt, &c. qui enim sibi non pepercit multo minus alii parcat. Ibi variae super hac re legum sanctiones afferuntur.

12. *Sigillaria*] Vicus erat, de quo supra ad cap. 5.

13. *Dolia picarentur*] Quod unum est ex iis quæ in Claudio ridicula fuisse dixit, quid enim opus ut edicto publico privati moneantur de rebus domesticis curandis. Non dolia tantum linebantur pice & resina, sed & ipsum vinum iisdem condiebatur, ut ex Columella & Plinio passim constat.

14. *Taxi arboris succum*] Ridicule adhuc magis, hæc enim arbor & nullo succo est, & maxime venenata ex Plinio lib. 16. cap. 10. ubi post multa ait *suniqui dicant & taxica hinc appellata, venena*

que nunc toxica dicimus. Meminit &
Theophrastus lib. 3. hist. Plant. cap. 6.

& lib. 5. cap. 8. & alibi sæpe.

C A P U T X V I I .

A. U. C.
DCCXCVII

EX P E D I T I O N E M unam omnino suscepit, eamque modicam. Cum decretis sibi à senaru¹ ornamentis triumphalibus levio- rem majestati principali titulum arbitraretur, velletque justī triumphī de- cus, unde acquireret, Britanniam potissimum elegit: neque² tenta- tam ulli post divum Julium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cum ab Ostia navigaret, vehementi³ Circio bis pæ- ne demersus est, prope⁴ Liguriam, juxtaque⁵ Stœchadas insulas. Quare à Massilia⁶ Gessoriacum usque pedestri itinere confecto, inde transmisit: ac sine ullo prælio aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditiōem recepta, sexto quam profectus erat men- se Romam rediit, triumphavitque maximo apparatu. Ad cujus specta- culum commeare in urbem non solum⁷ præsidibus provinciarum permisit, verum etiam exsulibus quibusdam: atque inter hestilia spo- lia, navalem coronam⁸ fastigio Palatinæ domus juxta⁹ civicam fi- xit, trajecti & quasi domiti Oceani insigne. Currum ejus Messalina uxor carpento secuta est. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cæteri pedibus & in¹⁰ prætexta: Crassus¹¹ Frugi equo phalerato, & in veste¹² palmata, quod cum honorem iterave- rat.

N O T A E .

1. Ornamentis triumphalibus] Supra in Aug. ad cap. 38.

2. Tentatam ulli] Augustus quidem ejus intrandæ consilium inierat, sed ex Gallia propter Dalmatiæ tumultum revo- catus destitit quo tempore Horatius lib. 1. Ode 35. Fortunam precabatur ut illum hac expeditione servaret.

Serves iturum Casarem in ultimos orbis Britannos, &c. & Ode 5. lib. 3.

3. Circio] Circius ventus est Galliæ Narbonensi infestissimus: cujus meminit & Gellius lib. 2. c. 22. & Seneca lib. 5. natural. quæst. ubi & templum huic vento ab Au- gusto votum & erectum refert Plinius quo- que lib. 2. cap. 47.

4. Liguriam] In eo mari quod ho- die riviere de Gennes.

5. Stœchadas] Tres sunt insulæ non longe a Massilia, quas hodie les Isles d'Hieres secundum plerosque.

6. Gessoriacum] Plures existimant esse

hodie Bononiam maritimam in Picardia civitatem. Turnebustamen variis conje- cturis lib. 8. cap. 21. contendit vicum il- lum esse qui hodie Soiaci prope Audo- mari fanum hoc est saint Omer; & quia locus ille remotior esse a mari videbatur quam ut Claudius inde in Britanniam transmisisse dici posset, non levibus con- jecturis probat plagam illam æquore olim inundatam fuisse ac recedentibus aquis, terræ accrevisse, quod nempe locus ille hodieque ab incolis dicatur Porius Soia- ci, quod tota regionis facies etiam in sic- co præ se ferat sinus imaginem, ac deni- que quod ab aratoribus terram vertenti- bus, ibi exarata quondam anchoræ fue- rint. Quod certe probabilius videtur quam quæ laudatur à Schildio Screverii conje- ctura dicentis Gessoriacum esse quasi Ca- sarictium, unde concludit portum Ictium, qui hodie Calais, ut censent vulgo, eum- dem esse cum Gessoriacō. Certe Turnebus

magis accedit ad similitudinem nominis, cum e *Gessoriaci Sosaci* factum dicit.

7. *Præsidibus provinciarum*] Iis non licebat e provincia egredi non expectato successore. Jam supra in Jul. ad cap. 8. notatum.

8. *Fastigio*] Quid sit fastigium domus dictum est in Jul. ad cap. 81. Navalem coronam hinc appellat quam alii rostratam. Erat aurea speciem rostrorum referens, iis dari solita qui primi naves hostium insiliissent ut de murali, Castrensi, &c. dictum est. In Aug. ad cap. 25.

9. *Juxta Civicam*] De qua in Jul. ad cap. 2. appendebatur ad fores Imperato-

rum. In Tib. ad cap. 26.

10. *Prætecta*] Hæc & puerorum vestis & magistratum. In Jul. ad cap. 1. Nota porro magni & prope divini honoris fuisse si quæ matrona carpento veheretur festis illis & ludorum Circensium solennibus diebus, ut de Claudii matre supra cap. 11.

11. *Crassus frugi*] Hoc etiam cognomen Pisonum fuit, & meminit Cicero in Tusculanis.

12. *Palmata*] Tunica fuit cui palmæ ex aliqua materia intextæ, vel pictæ. Patet etiam ex loco Livii supra in Aug. ad cap. 38.

CAPUT XVIII.

URBIS annonæque curam sollicitissime semper egit. Cum Æmiliana pertinacius arderent, in¹ diribitorio duabus noctibus mansit: ac deficiente militum ac² familiarum turba, auxilio plebem per magistratus ex omnibus vicis convocavit: ac positis ante se cum pecunia⁴ fisci, ad subveniendum hortatus est, repræsentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob assiduas sterilitates, detentus quondam medio Foro à turba, * conuitiisque ac simul fragminibus panis ita⁷ instratus, ut ægre nec nisi⁸ postico evadere in Palatium valuerit: nihil non excogitavit ad invehendos etiam in tempore hiberno commeatus.

NOTA.

1. *Æmiliana*] Hæc erant ædificia extra urbis portas, ut ex Varronis lib. 3. de re rust. cap. 2. colligere est; Nam quod extra urbem est ædificium nihilo magis ideo est Villa quam eorum ædificia qui habitant extra Portam Flumentanam, aut in Æmilianis.

2. *Diribitorio*] Vox ista variè exercuit Interpretes. Sabellicus legit *derivatorio*, & existimat idem fuisse quod Castellum, ædificium nempe in aquæductibus, unde aquæ in varias Urbis partes derivabantur, qualia multa extruxit Augusti gener. Agrippa ut patet ex cap. 42. in Aug. Cujus & opus illud fuisse censuit. Cui opinioni lubens accesserim si adstipulentur Codices. Torrentius *diribitorium* retinet, & ejusdem Agrippæ imperfectum opus fuisse colligit ex Dionis lib. 55. ab eo institutum in regione Circi Flanimii non procul a septis

ut diribitores illuc se reciperent, Ministri nempe illi qui Romanis ad suffragia euntibus tabellas diribebant, hoc est, distribuebant. De quibus in Jul. ad cap. 80. & Cicero Oratione post reditum, num. 27. Torrentii sententiam firmaverit & Plinii locus lib. 16. cap. 40. ubi & diribitorum meminit, & Agrippæ opus fuisse innuit.

3. *Familiarum*] Gladiatorum scilicet. De quibus in Jul. ad cap. 10. &c. pro Magistratus alii legunt Magistros scilicet vicorum. De quibus Aug. cap. 30.

4. *Fisci*] Fiscus crumena est seu marsupium quoddam sed grandius. De quo in Aug. ad cap. 15.

5. *Repræsentaturus*] In præsentia & sine dilatione daturus jam. Supra in Cal. cap. 16. Aug. cap. 101. &c.

6. *Arctiore annona*] Hujus meminere & Tacitus 12. annal. & Josephus lib. 20.

cap. 3. Utpote qua magna fames fuit in multis imperii partibus.

7. *Instratus*] Cujacii Codices & alii bene multi quos laudat Casaubonus, legunt *insestus*.

8. *Postico*] Posticum est porta in posteriore domus parte. Horatius lib. 1. Epist. 5.

vers. 31.

Atria servantem postico falle clientem.

Dicitur & *postica*. Ammiano Marell. per *posticam ingressus*. Et Ciceroni *Pseudo-thyrum*, quasi falsum ostium in Verrinis. Et Petronio *posticula*.

CAPUT XIX.

NAM & negotiatoribus certa lucra proposuit, suscepto in se damno, si cui quid per tempestates accidisset: & naves mercaturæ causa fabricantibus magna commoda¹ constituit. Pro conditione cujusque, civibus vacationem legis Papiæ Poppeæ: Latinis jus Quiritum: fœminis² jus quatuor liberorum: quæ constituta hodieque servantur.

NOTA.

1. *Constituit*] Has voces ab iis qui Suetonium in capita secuerunt a præcedenti capite perperam divulsas iterum conjungere Torrentius & Casaubonus; quorum prior pro *civibus* legit *civi*, & pro *Latinis* legit *Latino*. Quod & in Manuscripto notavit quoque Casaubonus, nec sensum immutat.

2. *Civibus*] Sensus est iis qui naves fabricarentur constituta pro singulorum conditione præmia: scilicet civibus Romanis immunitatem a Lege Papiæ Poppeæ. De qua Aug. cap. 34. Latinis vero, hoc est iis qui Latinitate duntaxat. De qua lib. 1. ad cap. 8. non vero civitate. De qua ibid. & cap. 24. gaudebant ipsam civitatem concessam, hæc est jus Quiritium, quo ejusdem cum civibus conditionis fiebant. Torrentius aliter hæc intelligit, nempe de varia libertorum conditione, ut Suetonius cives eos dixerit qui justam & plenam libertatem consecuti civium conditoinis erant. Latinos vero qui imperfectam sic dictos, quod instar Latinorum essent qui variis modis justam illam libertatem assequi poterant. Verum e Jurisconsultorum libris fufius repete, & delibata sunt in Augusto ad cap. 40. Locum hunc agitavit

Jurisconsultus clarissimus Petrus Faber lib. 1. semestrium, c. 25. Salmasius legit etiam *civi & Latino* pro *Latinis*.

3. *Jus quatuor liberorum*] Hæc verba Torrentium verosimiliter induxerunt ut totum hunc locum de libertinis explicaret; jus enim illud quatuor liberorum libertinis tantum mulieribus concessum intelligi debet, cum ingenuas non nisi tres habere liberos oporteret ad illud idem obtinendum. Verum auctor hic brevitatis amans, ut libertinas pariter ac ingenuas hac prærogativa juris honoratas indicaret satis habuit proponere modum quo libertinæ possent illam assequi, arbitratus idem a fortiori de de ingenuis facile judicandum. Jus autem illud trium quatuorve liberorum in eo maximè situm erat, ut fœminæ mortuorum liberorum hæredes esse possent cum antea lex duodecim tabularum adeo expelleret eos qui per fœminini sexus necessitudinem junguntur, ut ne quidem inter matrem filiamve ultro citroque hereditatis capiendæ jus daret. Quod primus immutavit D. Claudius, hereditate matri delata ad solatium liberorum amissorum, ut fuscè Justinianus in Instit. lib. 3. titulo 3.

CAPUT XX.

OPERA magna potius quam necessaria, quam multa perfecit: sed vel præcipua, aquæductum a¹ Cajo inchoatum: item² emissarium Fucini lacus, portumque Ostiensem: quamquam sciret ex his alterum ab Augusto precantibus assidue³ Marci negatum, alterum⁴ à D. Julio sapius destinatum, ac propter difficultatem omissum: Clau-

diæ aquæ gelidos & uberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & ⁶ Albulino nomen est, simulque rivum ⁷ Anienis novi lapideo opere in urbem perduxit, divisitque in plurimos & ornatissimos lacus. Fucinum aggressus est, non minus compendii spe quam gloriæ, cum quidam privato sumtu emissuros se repromitterent, si sibi siccati agri concederentur. Per tria autem passuum millia, partim effoso ⁸ monte, partim exciso, canalem absolvit ægre, & post undecim annos: quamvis continuis triginta hominum millibus sine intermissione operantibus. Portum Ostiæ exstruxit, circumducto dextra sinistraque brachio, & ad introitum profundo jam ⁹ solo mole objecta: quam quo stabilius fundaret, navem ¹⁰ ante demersit, qua magnus ¹¹ obeliscus ex Ægypto fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrin in exemplum Alexandrini ¹² Phari, ut ad nocturnos ignes cursum navigia dirigerent. Congiaria ¹³ populo sæpius distribuit.

N O T A.

1. *A Cajo inchoatum*] Caligula scilicet. Supra in Calig. cap. 21.

2. *Emissarum Fucini lacus*] In Jul. ad cap. 44. Portum Ostiensem postea instauravit Trajanus. Hujus operis magnificentia multis Auctorum & Inscriptionum ac Numismatum testimoniis celebratur, quippe huc appellebant undique reges, principes, legati, mercatores, &c. Opus hoc pictum expressit Petrus Ligorius, & inter splendida Urbis antiquæ opera retulit Jacobus Laurus.

3. *Marfis*] Populi in Latio vicini Fucino, unde etiam nomen hodiernum habet Lago Marso.

4. *Alterum a D. Julio*] Portus Ostiensis non meminit in Julio, sicut nec Fucini lacus in Augusto.

5. *Claudia aqua, &c.*] Hujus Castellum fuit ad Portam Næviam & Labicanam quæ hodie *Porta maggiore*, ubi visuntur adhuc Inscriptiones testantes hoc opus a Claudio factum & fontes illos Anieni junctos, quod & Plinius lib. 36. cap. 15. & Frontinus lib. 1. de Aquæductibus. Inscriptionem vide in calce operis.

6. *Albulino*] Hujus non meminit Plinius loco citato, unde Torrentius existimat eundem esse cum Curtio. Frontinus loco citato diversos fontes, sed eodem canali junctos refert. Fuerunt plures aquæ hujusmodi in urbe immensis sumptibus derivatæ & ab eis qui derivarant appellatæ Martia, Ju-

lia, Claudia, Antoniniana, &c.

7. *Anienis novi*] Beroaldus legebat *novo lapideo*. Frontinus ibidem de aqua Claudia loquens, *Altera, quoniam duæ Anienis aquæ in urbem fluere cœperant, ut facilius appellationibus dignoscerentur, Ania nomen appellari cœpit: & quod illas omnes præcesserat prior Anio, cognomen ei veteris est adjectum*. Lacus erant aquarum in publico receptacula e quibus petere omnibus fas esset.

8. *Effosso monte partim exciso*] Quæ partim e terra partim e silicibus, ut notat Plinius, ubi opus hoc tantis laudibus effert ut *neque concipi animo, nisi ab iis qui viâre, neque humano sermone enarrari posse contendat*.

9. *Solo*] Sabellicus & Casaubonus censent legendum *sulo*. Utrumque potest.

10. *Navem*] Quæ nave nil admirabilius visum in mari certum est, ut ait Plinius lib. 16. cap. 40. ubi hanc describit & eadem narrat quæ Suetonius.

11. *Obeliscus*] Auctore Amniano lapis est in figuram metæ sensim ad proceritatem confurgens excelsam & in radium gracilescens specie quadrata in verticem productus angustum manu lævigatus artificis sermonum innumeras notas continet, quæ Hieroglyphicæ appellantur, &c. Hujusmodi opera Soli sacrata dicit Plinius lib. 36. cap. 8. cujus radiorum argumentum in effigie est. De his plura idem Plinius ibid. & capit. 9. Ex Ægypto in urbem invehantur. Hunc

in Vaticano Circo positum narrat ibid. Plinius, & Sixtus v. Pontifex Maximus ingenti postea sumptu medio in foro collocavit in Dei gloriam & sanctissimæ Crucis

exaltationem.

12. *Phari*] In Tib. ad cap. 74.

13. *Congiaria*] In Jul. ad cap. 27. &c.

CAPUT XXI.

A. U. C.
D. C. C. C.

SPECTACULA quoque complura magnificaque edidit, non usitata modo, ac solitis locis, sed & commentitia, & ex antiquitate repetita, & ubi præterea nemo ante eum. Ludos dedicationis: Pompeiani theatri quod ambustum restituerat, e² tribunali posito in³ orchestra⁴ commisit, cum prius apud⁵ superiores ædes supplicasset, perque mediam⁶ caveam⁷ sedentibus ac silentibus cunctis descendisset. Fecit &⁸ sæculares, quasi anticipatos⁹ ab Augusto, nec legitimo tempori reservatos: quamvis ipse in historiis suis prodat, *intermissos eos Augustum multo post, diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegissee*. Quare
10 vox præconis irrisa est, invitantis more solenni ad ludos, *quos nec spectasset quisquam*,¹⁰ *nec spectaturus esset*: cum superessent adhuc qui spectarent, &¹¹ quidam histrionum producti olim, tunc quoque producerentur. Circenses frequenter etiam in¹² Vaticano commisit, nonnumquam interjecta per¹³ quinos missus venatione. Circo vero maximo marmoreis¹⁴ carceribus, auratisque¹⁵ metis, quæ utraque &¹⁶ tophina ac lignea antea fuerant, exculso, ¹⁷ propria Senatoribus constituit loca, promiscue spectare solitis. Ac super quadrigarum certamina, ¹⁸ Trojæ lusum exhibuit, &¹⁹ Africanas conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus Tribunis, ipsoque²⁰ præfecto: præterea²¹ Thessalos equites, ²² qui feros tauros per spatia Circi agunt, infiliuntque defessos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera²³ plurifariam ac multiplicia exhibuit. ²⁴ Anniversarium in castris prætorianis, sine venatione²⁵ apparatuque, ²⁶ iustum atque legitimum in²⁷ Septis, ibidem extraordinarium & breve, dierumque paucorum, quodque appellare cœpit²⁸ *Sportulam*: quia primum daturus edixerat, *velut ad*²⁹ *subitam conditamque cœnulam invitare se populum*. Nec ullo spectaculi genere³⁰ communior aut remissior erat, adeo ut oblatos victoribus³¹ aureos prolata³² sinistra pariter cum vulgo, voce digitisque numeraret: ac sæpe hortando rogandoque ad hilaritatem homines provocaret, ³³ *dominos idem* tidem appellans, immistis interdum frigidis &³⁴ accersitis jocis: Quales est, cum³⁵ Palumbum postulantibus, *daturum se promisit, si captus esset*. Illud quoque plane quantumvis salubriter & in tempore, cum³⁶ essedario, pro quo quatuor filii deprecabantur, magno omnium favore indulgisset³⁷ rudem, ³⁸ tabulam illico misit, admonens populum, *quantopere liberos suscipere deberet, quos videret & gladiatori præsidio gratiaque esse*. Edidit & in Martio campo expugnationem direptionemque oppidi ad imaginem bellicam, & deditionem Britanniarum regum, præsedique³⁹

Paludatus. Quin & emissurus Fucinum lacum, ⁴⁰ naumachiam ante commisit. Sed cum proclamantibus naumachiariis, *Ave Imperator, morituri te salutant*, respondisset, ⁴¹ *Avete vos*: neque post hanc vocem, ⁴² quasi venia data, quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni ferroque absumeret, tandem e sede sua profiluit: ac per ambitum lacus, non sine ⁴³ fœda vacillatione, discurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis ⁴⁴ Sicula & Rhodia concurrerunt, ⁴⁵ duodenarum triremium singulæ, exciente buccina ⁴⁶ Tritone argenteo, qui e medio lacu ⁴⁷ per machinam emerferat.

NOTÆ.

1. *Pompeiani Theatri*] In August. ad c. 31. Sæpe in centum colligere est ex Tiber. cap. 41. & Calig. 21.

2. *Tribunali posito*] Posteriores vocem omisere. Beroald. & Sabell. & Torrentius in duobus Manuscriptis non exstare testatur.

3. *Orchestra*] Quid sit in, Jul. ad cap. 39. & Tiber. 66.

4. *Commisit*] Hoc est, signum dedit incipiendi. Vide infra in Ner. ad cap. 22.

5. *Superiores ades*] Torrentius legit *sedes*, refutato Beroaldo, qui nescio quas ades non procul a theatro in superiore parte urbis astruebat: sed melius videtur intelli. i. debere de æde Veneris, quam theatro illi superpositam probat Lipsius Elect. lib. 1. c. 11. Testulliani auctoritate motus, hic enim theatrorum lasciviam insectatus non mirum esse dicit quod Pompeius Veneris ædem theatro suo superposuerit.

6. *Caveam*] In Aug. ad cap. 44.

7. *Sedentibus ac silentibus*] Quod ideo notavit quia insolitum: nam adveniendi Principi assurgebant, & voce plausuque gratulabantur. Martial. Lib. 6. Epig. 34.

Quotque sonant pleno vocesque manusque theatro

Cum subitipopulus Cæsaris ora videt.

8. *Saculares*] Anno ab U. C. 800. teste Tacito Annal. 11. quarto & sexagesimo postquam Augustus ediderat.

9. *Ab Augusto*] Sup. in Aug. ad cap. 31. & infra in Domit. ad cap. 4.

10. *Spectaturus esset*] Verba sunt præconis invitantis ad ludos visendos, & falsa siquidem annis minus 45. post iterum editi sunt à Domitiano.

11. *Quidam Histrionum*] Stephanio ille de quo Aug. cap. 45. His quoque Claudi

ludis productus est, ut docet Plinius lib. 7. cap. 48. & diu adhuc postea vixisse.

12. *Vaticano*] Collis fuit prope triumphalem portam qua in regione est hodie Templum D. Petri.

13. *Quinos missus*] Missus dicebatur quoties equi bigæ vel quadrigæ sese in cursum effundebant ad metas circumeundas, quod unius diei spatium primùm quinquies & vicies, postea quater tantum & vicies fieri solenne fuit in Circensibus. Singulis missibus quatuor currus mittebantur. Qua de re Servius ad 3. Georgic. vers. 18.

Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus,

14. *Carceribus*] Carceres sunt repagula unde currus prorumpebant dato a Magistratu aut ab Imperatore signo, ac reclusis derepente & eleganti artificio portis. Virg. 1. Georg. vers. penult.

Ut cum carceribus sese effudere quadrigæ.

15. *Metis*] Metarum figura propemodum eadem erat quæ Pyramidis a lato incipiens in altum fastigiata per modum inversi turbinis, aut fœni acervorum, quos ideo Columella metas quoque appellat. Lib. 2. cap. 19.

16. *Tophina*] Tophus est genus lapidis asperi & friabilis, qui & parvi ponderis est & facile ab it in arenam. Livius lib. 8. decadis 1. refert statutos primum carceres in Circo, ab anno U. C. 325. sed ex qua materia fuerint, non expressit.

17. *Propria Senatoribus loca*] Ea ab Augusto jam secreta constat ex cap. 44. in ejus vita, sed in amphitheatro tantum videntur assignata, ut ex cap. 45. ibidem colligere est, non in Circo, quod fecit Claudius; saltem juxta Suetonii historiam, Dio-

ni quippe non omnino convenit.

18. *Troja*] In Jul. ad cap. 39. De hoc ludrico ut & de quadrigis.

19. *Africanas*] *Pantheras*. Cal. ad cap. 23.

20. *Præfecto*] *Prætorianorum*. Supra ad cap. 12.

21. *Thessalos equites*] Plinius lib. 8. c. 45. refert Thessalorum inventum fuisse tauros necare cornu intorta cervice, vel potius ut emendant qui errorem subesse credunt, cornu intorto testibus aut retibus: Hujus enim venationis taurorum peritissimi Thessali illis adequitabant, & injecto in cornua vinculo magna vi prosternebant. Cujusmodi spectaculum a Julio Cæsare primo editum ait ibidem Plinius.

22. *Feros*] An sylvestres, quales dicimus *sauvages*? an vero indomitos & minaces? non definit. De vulgaribus tamen tauris loqui videtur Plinius toto illo capite.

23. *Elisariam*] Pluribus in locis, ut in Aug. ad cap. 100.

24. *Anniversarium*] Singulis annis edendum, propter receptum eo loci Imperium. Supra cap. 10.

25. *Apparatu*] Supra in Jul. cap. 10 & c.

26. *Iustum ac legitimum*] Iustum munus intelligit quod fit cum apparatu ordinario & venationi jungitur. Legitimum verò quod fit tempore & loco solito.

27. *Septis*] Septa sive ovile in Campo Martio. Supra in Aug. ad cap. 43. & Tib. 27. & c.

28. *Sportulam*] Vide in Aug. ad cap. 74.

29. *Subitam conditamque*] Vide in Tib. al. cap. 42.

30. *Communior*] Hoc est, magis familiaris & comis, unde alii legendum censent *comior*, quod idem esse videtur apud Terentium Heautontim, act. 5. sc. 1. vers. 39.

Quemquam animo tam communi esse aut leni putas

Qui se vidente, & c.

31. *Aureos*] De his infra in Oct. ad cap. 4. morem illum innuit quo populus aurum victoribus dari deposcebat. Juvenal. Satyr. 7. vers. ult.

Accipe victori populus quod postulat aurum.

Martial, lib. 10. Epig. 74. & pro ipsis equis postea petendum testis est Capitolinus in Vero

volucris equo Prasino mortuo sepulchrum in Vaticano fecit. In hujus equi gratiam primum coeperunt equis aurei vel bravia postulari.

32. *Sinistra*] Videtur innuere priscum illum morem numerandi per digitos, cujus hæc inter alias lex erat, ut quicumque numeri infra centum sinistra manu indicarentur, dextra verò qui supra centum. Unde Juvenal. Satyr. 10. vers. 249. de longæva Nestoris vita

Qui tot per sacula vitam Distulit atque suos jam dextra computat annos.

33. *Dominos*] Hac appellatione salutabant obvios quorum nomina non succurrabant.

34. *Ac eritis*] Minime appositis ad rem sed à longe petitis.

35. *Palumbum*] Gladiatoris nomen est, ut Columbus, & c. De quo Calig. cap. 35.

36. *Effedarium.*] Calig. ad cap. 35.

37. *Rudem indulsit*] Hoc est, a pugnandi onere in perpetuum liberavit, unde donata quæ bene meritorum præmium erat. Unde Horatius lib. 1. Epist. 1.

S, ætatum satis & donatum jam rude, quaris

Mæcenæ iterum antiquo me includere Circo.

Hinc Rudiarii dicti in Tib. cap. 7. quid hoc a missione differat in Aug. ad c. 45. Quid sit rudis in Calig. ad cap. 32. num. 8.

34. *Tabulam misit*] Refert Dio Claudium præconibus raro usum, sed tabulis inscripta omnia divulgasse benigne & comiter postulata præbentem. Vide in Aug. ad cap. 42.

39. *Paludatus*] Casaubonus in Liscodice legit *paludamentatus*, paludamentum bellicum erat Imperatoris vestimentum. Supra in Jul. cap. 64 & Aug. 10.

40. *Naumachiam*] Navalem pugnam. Supra sæpe hanc fuisse egregiam inter omnes quæ præcesserant ex eo colligere est, quod Domitiani Naumachia illam componat Martialis, ut hujus in majus extollat Epig. 28. lib. Spect.

Fucinus & pigri taceantur stagna Ne-ronis

Hanc norint unam sacula naumachiam.

41. *Avete vos*] Schildius in Salmasiano codice legit *aut non* quod cum referretur ad moriturum

morituri, hinc videretur præbita naumachiariis facilior occasio in suam gratiam responsum hoc explicandi

42. *Quasi data venia*] Vel quod eos non morituros indicasset, vel saltem quod avere iussisset; unde factam sibi pugnandi veniam interpretabantur, cum pugnari non posset sine mulorum interitu.

43. *Fæda*] Hoc est tremula, & qualis est senis infirmissimi. Quo sensu Juvenalis Sat. 6. de illo:

(suasit)

*Ille senis tremulumque caput descendere
In cœlum, & longam manantia labra
salivam.*

Qua vacillatione obscœnum forte quid inerat, ut ex cap. 30. infra colligere est.

44. *Sicula classis & Rhodia*] Non quasi Rhodii forent aut Siculi naumachiarii, sed quia insulares illi artis nauticæ peritissimi, vel quia juxta eorum consuetudinem pugnaturi erant, sic appellatæ sunt classes. Dio enim lib. 55. appellatos tantum fuisse notat.

45. *Duodenarum triremium*] Dio ibidem naumachiarios omnes morte damnatos referens, quinquaginta hinc & inde navibus vectos addidit: Suetonius, duodenas tantum triremes assignat, unde alterutrius error manifestus esse videtur Lipsius ad 12. Annal. Taciti, ubi hæc ipsa narrantur, Dionem sequitur, & falsum Suetonium affirmans, *quinquagenum* hinc legendum pronuntiat. Torrentius minime audiendum admonet, loco Taciti supradicto fretus, ubi undeviginti hominum millia ad hanc pugnam armatos narrat, quem numerum tantæ navium multitudini vel nauta iudice merito prædicat, unde legendum censet *duodevicenarum*; mutatione quidem minori quam Lipsius, qua tamen quod vult effici non videtur, quia non amplius quam quingentos singulis navibus vectores assignat; hac enim ratione non nisi duodeviginti hominum millia fuisse oporteret, quos tamen undeviginti fuisse Tacitus auctor est. Verum quid si triremes plusquam quingentos caperent? Si septingentos aut octingentos? Si septingentos nonaginta duos, unde viginti millibus suffecturæ sunt a Suetonio triremes assignatæ. Huic conjecturæ favere videtur Tacitus ibidem triremes quadriremesque memorans; cum enim hæc majores essent, majorem quoque numerum continuisse necesse est: qua ra-

tione Suetonio cum Tacito fortasse convenit, quin & utrique cum ipso Dione, si totus Taciti locus expendatur; addit enim *cinctum ratibus ambitum, ne vaga effugia forent*. Dio quippe dici potest, rates & triremes, hoc est tam pugnae quam usui illi destinata navigia, unica *vaos*, hoc est *navis* appellatione complexus, cum Auctor hic noster non nisi triremes, hoc est pugnaturas, expresserit.

46. *Tritone*] Triton Neptuni tubicen, ejus & Salaciæ Nymphæ filius, si fides Servio ad 1. Æneid. Meminit etiam in sexto, ubi de Misenio ipsum provocante ait,

*Cava dum personat aquora pompa
Demens & cantu vocat in certamina
divos*

*Æmulus exceptum Triton (sic reddere
dignum est)*

*Inter saxa virum spumosa immerferit
unda.*

47. *Per machinam*] Duplex illa fuit, non enim ex undis tantum emerit argenteus ille Triton, sed & buccina cecinit, quemadmodum in hydraulicis organis fieri etiam hodie videre est. Vitruvius auctor est omnimodas ferme voces & organa, ab organariis illis exprimi aquarum in varias fistulas immissarum assultu & agitatione. Quod eleganter a Claudiano describitur, carmine ad Manlium;

*Et qui magna levi detrudens murmura
tactu*

*Innumeras voces sagetis moderatur ahe-
na,*

*Intonat erranti digito, penitusque trabali
Veste laborantes in carmina concitat
andas.*

Quod & in theatro inter machinas sonitum edentes, factitatum probant hi versus Cornelii Severi in Ætna; quod opus Virgilio nonnulli tribuunt:

*Nam veluti resonante diu Tritone canoro
Pellit opus collectus aqua victusque movere
Spiritus & longas emugit buccina voces,
Carminaque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numerosa modis canit arte re-
gentis.*

Cujus meminit & Servius in 7. Æneid. v. 23.

Neptunus ventis implevit vela secundis.

Physice, inquit, locutus est; mota enim aqua ventus creatur, ut videmus in bombæ organorum.

C A P U T X X I I .

QUÆDAM circa cærimonias, civilemque & militarem morem, item circa omnium ordinum statum, domi forisque, aut correxit, aut exoleta revocavit, aut etiam nova instituit. In cooprandis per collegia Sacerdotibus, neminem nisi ¹ juratus nominavit: observavitque sedulo, ut quoties ² terra in urbe movisset, ferias advocata concione Prætor indiceret: utque ³ dira avi in Urbe aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur, eamque ipse jure Max. Pont. commonito pro Rostris populo ⁴ præiret, ⁵ submotaque operariorum fervorumque turba.

N O T A .

1. *Juratus*] Hoc est, nisi jurejurando affirmasset dignissimum a se nominandum.

2. *Terra movisset*] Hoc est, si terræ motus factus esset; ejus enim rei causa ferias edicto imperabant: quoniam vero & qua vi & per quem deorum deorumve terra tremere, incertum esset; hinc Dei nomen statuere & edicere quiescebant, ne alium pro alio nominando falsa religione populum alligarent. Quæ omnia falsius apud Gellium lib. 2. cap. 28. & lib. 4. cap. 6.

3. *Dira avi*] Hoc est, infausta & mali ominis, quales sunt bubones, noctuæ, quas lugubres aves appellat Horatius libro 3. Od. 3.

*Troja renascens alite lugubri
Fortuna, &c.*

& malas, Od. 10. Epod. quarum causa semper pavefacti Romani usque, ut totam civitatem quondam lustrarint propter bubonem Capitolini Jovis cellam ingressum, ut narrat Plinius lib. 10. cap. 12. ubi de hac superstitione alia multa. Lucanus quoque varias hac de causa cærimonias describit lib. 1. Pharsal. Vulgati legebant hîc, *ob dira aut in Urbe aut in Capitolio?* Quod

codicum fide Turnebus emendavit lib. 21. cap. 31.

4. *Præiret*] Hoc est prælegeret, ut reliqui mox sequerentur idem repetentes solennia nempe quædam verba, quibus fiebat obsecratio. Hinc Livius lib. 8. *Agedum Pontifex publicus populi Romani præi verba.* Et Plinius lib. 28. cap. 2. *Vidimus, inquit, certis precationibus obsecrasse summos Magistratus & nequid verborum prætereatur, aut præposterum dicatur descriptio præire aliquem, rursusque alium custodem dari qui attendat; alium vero præponi qui favere linguis jubeat, tibicinem canere ne quid aliud exaudiat.*

5. *Summota operariorum turba*] Ut-pote quæ ut maxima pars peregrinorum esset, (viliores enim artes ad bellum nati Romani non multum coluere) hos ergo peregrinos viliores esse censuit quam ut solennibus populi Romani sacris interessent, vilissima quippe illa turba maxime post mutatam Rempublicam; nam antea ad honores & suffragia admissa quandoque legitur apud Halicarnassem lib. 2. & 6. ubi turbam hanc a civibus separat.

C A P U T X X I I I .

RERUM ¹ actum divisum antea in hibernos æstivosque menses ¹⁰ conjunxit. Jurisdictionem de fidei commissis quotannis, & tantum in urbe delegari magistratibus solitam in perpetuum, atque etiam per provincias potestatibus demandavit. ³ Capiti Papiæ Poppeæ legis, a Tiberio Cæsare, quasi ⁴ sexagenarii generare non possent, ⁵ addito, ⁶ obrogavit. Sanxit ut pupillis ⁷ extra ordinem tutores a Coss. darentur, utque hi, quibus a magistratibus Provinciæ interdicerentur, urbe ¹⁵ quoque & Italia submoverentur. Ipse quosdam novo exemplo relegavit, ut ultra lapidem tertium vetaret egredi ab urbe. De majore negotio

acturus, in curia medius inter Consulū & Cellas, ³ tribunatio subsellio sedebat. ² Commeatus a Senatu peti solitos beneficii sui fecit.

NOTÆ.

1. *Actum*] Patet hîc intelligendum eodem sensu quo supra cap. 15. & videtur loqui de semestribus illis consiliis quæ ab Augusto instituta retulit, supra in Augusto cap. 35.

2. *Fideicommissis*] Ea sunt quæ restituenda fidei alicujus committuntur: quibus enim hereditatem vel legata relinquere non poterant, quales erant peregrini, sed & cœlibes, & orbi, &c. post Legem Papiam de qua supra in Augusto ad c. 34. iis si quid a se relictum vellent, eorum fidei committebant qui capere ex Testamento poterant: hoc est, illis ea conditione dabant ut restituerent. Quæ ideo fideicommissa appellata sunt, quia nullo juris vinculo continebantur, sed tantum pudore eorum qui rogabantur. Postea Augustus ob insignem quorundam perfidiam quodque rogatus, ut aiunt, per salutem suam diceretur, & ob personarum gratiam, jussit Consulibus auctoritatem suam interponere: quod quia justum videbatur, & populare erat, paulatim in assiduam jurisdictionem conversum est, tantusque favor eorum factus, ut Prætor proprius crearetur qui de fideicommissis jus diceret quem fideicommissarium appellabant. Qua de re plura in Jurisconsultorum libris ad L. 2. ff. de Origine Juris ubi duos ad id Prætores a Claudio institutos legere est. & Instit. lib. 2. tit. 23.

3. *Capiti Papiæ Poppeæ*] De hac lege in Augusto ad cap. 34. Uno e capitibus illius Legis cavebatur ne quis sexaginta natus annos uxorem duceret minorem annis quinquaginta, ac vicissim; sed caput illud additum fuisse a Tiberio nemo præter Suetonium dixit, quin e contra Taciti Annal. 3. constat lenitatem ab ipso non auctam Papiæ Legis acerbicatem, propter varia illius incommoda quæ, ut ait idem Auctor, *altius penetrabant, urbemque & Italiam, & quod usquam est civium corripuerant. Unde multorum excissi status, & terror omnibus intentabatur, ni Tiberius statuendo remedio, &c.* Ac tandem exoluti plerique Legis nexus levamentum fuisse. Ex quo loco Torrentius credidit voces a Tiberio imperiti, cujusdam manu additas, & rejiciendas.

5. *Sexagenarii*] Quin & octogenarii patres plures, ut de Massinissa & Catone censorio legitur.

4. *Addito*] Sic Casaubonus ex Memmii & Lislæi codicibus, sic & vetus editio Rob. Stephani. Torrentius in suis omnibus editis legit & servat. Vulgati edito. Quid si caput illud Papiæ Poppeæ Legi additum dixeris a Tiberio in sexagenariorum gratiam? Utpote quo permittebantur juniores ducere uxores, antiquato illo ejusdem Legis capite quo prohibebantur, hoc contextu phrasidis & sensu, *Claudius, quasi sexagenarii generare non possent, obrogavit capiti quod Tiberius addiderat Legi Papiæ* in eorum gratiam. Ut intelligatur Claudius ipse intendisse Legis severitatem lenitam à Tiberio, ut constat ex superiore Taciti loco. Quod & cum superiori capite coherere optime videtur, ubi multa correxisse, & exoleta revocasse dicitur; & ipsius Claudii ingenio, utpote qui procreandis liberis populum dare operam vellet, ut patet exemplo Essedarii illius de quo supra cap. 21. Cui procreationi liberorum obstare crederet conjunctionem illam discrepantium ætatum, ex qua nulli aut nimis imbecilli partus edantur, quæ & Platonis mens est lib. 4. de Legibus.

5. *Obrogavit*] Vulgati *abrogavit* Quod aliud significat. Ulpianus lib. 1. Institut. *Lex aut rogatur, id est fertur; aut abrogatur, id est posteriori Lege tollitur; aut derogatur, id est pars tollitur; aut subrogatur, id est adjicitur aliquid primæ Legi; aut obrogatur, id est mutatur aliquid ex primæ Lege.* Cui adde Legem 101. de verb. signific. & Ciceronem ad Atticum lib. 3. epist. 23. quæ est omnium 65.

6. *Extra ordinem*] Ordinatio quippe jure, hoc est Lege XII. Tabul si pupillorum pater tutorem Testamento non dedisset, proximo agnato tutela deferrebat: quod utrumque si deesset, Prætor urbanus cum majore parte Tribunorum (decem enim erant Tribuni plebis) in Provinciis, vero Præsides illarum, dandi tutoris jus habebant. Quam curam Claudius Consulū esse voluit: quod ad M. Antoninum obti-

nuit; ab hoc enim, ut narrat Capitolinus, Prætor Tutelæ institutus est, quemadmodum a Claudio Fideicommissarius.

7. *Tribunitio subsellio*] Propter sacrosanctam Tribunorum personam, ut in Augusto ad cap. 27, notatum, honoratissimus erat ille locus; & ideo Cæsari Dictatori,

ac cæteris post illum Imperatoribus a Senatu decretus, ut ex Dionis lib. 42, notavit Casaubonus.

8. *Commeatus*] Discedendi facultates, de quibus supra ad cap. 16. Refertur forte etiam ad cap. 42. in Jul.

CAPUT XXIV.

ORNAMENTA consularia etiam² procuratoribus ducenariis indulgit.³ Senatoriam dignitatem recusantibus, equestrem quoque ademit.⁴ Latum clavum, quamvis initio affirmasset non lecturum Senatorem, nisi civis Rom. abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed sub conditione, si prius ab equite Rom. adoptatus esset. Ac sic quoque reprehensionem verens, etiam Appium Cæcum generis sui⁵ proauctorem, ⁶ libertinorum filios in Senatum allegisse docuit: ignarus, temporibus Appii & deinceps⁷ aliquandiu *libertinos* dictos, non ipsos qui manumitterentur, sed⁸ ingenuos ex his procreatos.⁹ Collegio Quæstorum pro stratura viarum gladiatorum munus injunxit; detractaque¹⁰ Ostiensi & Gallica provincia, curam¹¹ ærarii Saturni reddidit, quam¹² medio tempore prætores aut¹³ utique Prætura functi sustinuerant. Triumphalia ornamenta¹⁴ Silano filiae suæ sponso nondum puberi dedit. Majoribus vero natu, tam multis, tamque facile, ut epistola communi legionum nomine extiterit, petentium,¹⁵ ut *legatis consularibus simul cum exercitu & triumphalia darentur, ne causam belli quoquo modo quærerent.* A. Plautio etiam¹⁶ ovationem decrevit; ingressoque urbem obviam progressus, & in Capitolium eunti, & inde rursus revertenti¹⁷ latus texit. Gabinio Secundo, Chaucis, gente Germanica,¹⁸ superatis, Chaucius cognomen usurpare concessit.

NOTÆ.

1. *Ornamenta Consularia*] In Julio ad cap. 76.

2. *Procuratoribus ducenariis*] De Procuratoribus Cæsaris, supra ad cap. 12. Cur autem hi ducenarii appellati fuerint, varie varii tradidere: Alii, quod ex decuria Judicum ducenariorum essent, de quibus in Augusto cap. 32. Alii, quod ducentessimam ex auctionibus colligerent, de qua Calig. cap. 16. ubi *centessimam* legendum est. Alii denique verius, ut ex Dionis lib. 53. perspicuum est, quod ducena pro stipendio suo sestertia acciperent, hoc est 8750 lib. quod ab Augusto institutum idem auctor est, ac colligi posse videtur ex cap. 36. in ejus vita.

3. *Senatoriam dignitatem, &c.*] Vide in Augusto cap. 40.

4. *Latum clavum*] In Julio ad cap. 45. & 48. &c.

5. *Proauctorem*] Hoc est, longa & remota origine auctorem; quo sensu etiam proavus dicitur. De hoc Appio in Tiberio cap. 1.

6. *Libertinorum filios*] Qui quanquam ingenui sint, eorum tamen lectionem ab Appio Cæco factam adeo ignominiosam censuerunt, ut Plautius Appii collega pudore victus censura se abdicavit, ut refert Livius lib. 9. Decad. 1.

7. *Aliquandiu libertinos dictos*] Aperte innuit non ita semper appellatos, sed ipsos qui manumitterentur aliquanto post Appii censuram libertinos quoque nuncupari solitos. Vide & in Augusto cap. 25.

8. *Ingenuos*] Hos enim liberos nasci

placuit, qui ex patre & matre manumissis nascerentur: ingenuus autem is est qui statim ut natus est, liber est. Unde Horatius quamvis libertino patre natus, ingenui tamen se filium prædicat, Sat. 6. lib. 2. v. 20.

censorque moveret

Appius, ingenuo si non essem patre natus.

Ex qua etiam Satyra patet libertinos ab Horatio pro ingenuis habitos: versu enim 45.

Nunc ad me redeo libertino patre natum.

9. *Collegio Quæstorum*] De Quæstura, quæ primus erat Magistratus urbanus, supra in Julio cap. 6. Ad Quæstores pertinebat sternendas vias curare, quod immutatum notat hic Suetonius. Gladiatorum meminit Tacitus lib. 11. Annal. P. Dolabella censuit munus gladiatorum edendum pecunia eorum qui Quæsturam adipiscerentur. Mutavit rursus Nero, eodem Auctore lib. 13. qui voluit ut ne designatis quidem Quæstoribus edendi gladiatores necessitas esset, & restituit Domitianus infra in ejus vita cap. 4.

10. *Ostiensis & Gallica Provincia*] Torrentius emendandum censet & *callium Provincia*, eodem sensu quo in Julio cap. 19. totam enim Galliam ampliorem fuisse credit, quam ut Quæstoria tantum esset. Hunc refellit Dionis auctoritate Casaubonus: libro quippe 55. clare docet Quæstores ab Augusto præfectos oræ maritimæ, eosque ad urbem (quæ Ostiensis ista Provincia est de qua hic sermo) & quibusdam aliis Italiæ locis, inter quæ Galliam intelligit, non quidem totam, sed eam tantum partem quæ administrationi Quæstorum subiacebat, quam circumpadanam fuisse colligere est ex Plutarcho in vita Sertorii. Ostiensis meminit quoque Cicero in Oratione pro Murena; unde patet male a quibusdam legi *decreta pro detracta*.

11. *Ærarii Saturni*] De eo sic Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 8. *Ædem Saturni, Romani ærarium esse voluerunt, quod tempore, quo incoluit Italiam, ferunt in ejus finibus nullum esse furtum commissum, aut quia sub illo nil erat cujusquam privatum.*

Nec signare solum aut partiri limite campum

Fas erat, in medium quarebant.

(Virgil. Georgic. 1.)

Ideo apud eum locaretur populi pecunia communis, sub quo fuissent cunctis universa

communis. Cujus rei causas & alias enumerat Plutarchus in Problematis; quarum præcipua est, quod Valerius ille Publicola, a quo id institutum, ductus est opportunitate loci, quem utpote editum, ab insidiis tutissimum existimavit.

12. *Medio tempore*] Ab Augusto ad Claudium, quod ita se habet. Usque ad tempora Julii Cæsaris, cura ærarii fuit penes Quæstores, supra in Julio cap. 6. Quarto Julii Consulatu, dum ipse esset in Hispania, nulli Quæstores creati; cura autem ærarii ad Ædiles translata, auctore Dione lib. 43. A quibus non ad Quæstores pro veteri consuetudine rediit, sed ad Prætores Prætoriosve, Augusto volente, in ejus vita c. 36. Unde Torrentius merito suspicatur auctum ab eo Prætorum numerum. Hinc etiam Prætores ærarii leguntur apud Frontinum, & postea Præfecti ærarii apud Gellium lib. 13. cap. 23.

13. *Utique*] Multi tam vulgati, quam MSS. legunt, *aut utique tunc.* Turnebus, *uti nunc,* ut referatur ad Suetonii tempora, cui etiam favet locus Gellii. Sed prior lectio stabilitur supradicto Augusti cap. 36.

14. *Silano*] Hunc quanquam Claudio tunc temporis carissimum, postea perdidit Agrippina, ut ex Taciti lib. 12. initio patet.

15. *Legatis Consularibus*] De legatis in Aug. cap. 47. &c.

16. *Ovationem*] Quale sit istud triumphigenus, in Tiberio cap. 1.

17. *Latus texit*] Dextrum latus incedendo honorificentius erat, & interior dicebatur qui a dextro latere incedebat. Ovid. 5. Fast.

Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,

Ibat, & interior si comes unus erat.

qui vero a sinistro, ille dicebatur exterior: Horatius Sat. 5. lib. 2. vers. 17.

ne tamen illi

Tu comes exterior si postulet, ire recuses. quod & latus tegere dicebant, ut ibidem Horatius declarat superiori versui respondens:

Ut ne tegam spurco Dama latus?

& Eutropius loquens de triumpho ejusdem Plautii, qui plura fortiter gesserat in Britannia: *Triumphantem ipse (Claudius nempe) prosequeretur, & conscendenti Capitolium laurus incederet.*

18. *Chaucius*] Chauci sunt populi Germani.

E E c iij

manix, maiores scilicet inter Albiam & Visurgim fluvios, l'Elbe & le VVeser, quorum caput Breme; & minores inter Visurgim &

Amasium, qui hodie Ems in Frisia & VVestphalia & confinis, Majores Chaucos alii locant, ubi nunc Luneburgenses.

C A P U T X X V .

EQUESTREIS militias ita ordinavit, ut post ¹ cohortem, alam: post alam, tribunatum legionis daret: stipendiaque instituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur ² *Super numerum*, quo absentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos Senatorias salutandi causa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui se pro equitibus Romanis agerent, ³ publicavit. ⁴ Ingratos & de quibus patroni quererentur, ⁵ revocavit in servitutem; advocatisque eorum negavit se adversus liberos ipsorum jus dicturum. Cum quidam ægra & affecta mancipia in ⁶ insulam Æsculapii tædio medendi exponerent, omnes ⁷ qui exponerentur, liberos esse sanxit, nec redire in ditionem domini, si convaluissent: quod si quis ⁸ necare quem mallet quam exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut ⁹ lectica transirent, monuit ¹⁰ edicto. Puteolis & Ostiæ singulas cohortes ad arcendos incendiorum casus collocavit. ¹¹ Peregrinæ conditionis homines vetuit usurpare Romana nomina, dumtaxat ¹² gentilitia. Civitatem Romanam usurpantes in ¹³ Campo Esquilino securi percussit. Provincias ¹⁴ Achaïam & Macedoniam, quas Tiberius ad curam suam transtulerat, ¹⁵ Senatui reddidit. ¹⁶ Lyciis ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit: Rhodiis ob pœnitentiam veterum delictorum reddidit. ¹⁷ Iliensibus, quasi Romanæ gentis auctoribus, tributa in perpetuum remisit: recitata vetere epistola Græca Senatus Populique Rom. ¹⁸ Seleuco Regi amicitiam, & societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset. ¹⁹ Judæos impulsore ²⁰ CHRESTO assidue tumultuantes Roma expulit. Germanorum legatis in ²¹ orchestra sedere permisit, simplicitate eorum & fiducia motus, quod in ²² popularia deducti, cum animadvertissent Parthos & Armenios sedentes in ²³ Senatu, ad eadem loca sponte transierant, nihilo deteriore virtutem aut conditionem suam prædicantes. ²⁴ Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantum civibus sub Augusto interdictam, ²⁵ penitus abolevit. Contra, ²⁶ sacra Eleusina etiam transferre ex Attica Romam conatus est. Templum quoque in Sicilia ²⁷ Veneris Erycinæ vetustate collapsum, ut ex ²⁸ ærario Populi Romani reficeretur, auctor fuit. Cum Regibus fœdus in foro icit, ²⁹ porca casa, ac vetere ³⁰ fecialium præfatione adhibita. Sed & hæc & cætera, totumque adeo ex parte magna principatum, non tam suo, quam uxorum libertorumque arbitrio administravit: talis ubique plerumque, qualem esse eum aut expediret illis aut liberet.

N O T A.

1. *Post cohortem*] Vide in Augusto c. 38. ubi alius militiæ ordo. Atque quippe sociorum distributorum in decem cohortes, quarum singulæ 360 homines continebant. Suetonii vero temporibus alas non nisi equitum auxiliorum fuisse contendunt, de quibus fufe Lipsius lib. 2. de Militia cap. 6. & 7. & Salmasius commentario de Militia.

2. *Super numerum*] Alii legunt *supra*. Supernumerarii milites apud Vegetium lib. 2. cap. 1. sunt qui post completam legionem addebantur, qui & *accensi* appellati. Sed ab his diverſi de quibus hîc sermo.

3. *Publicavit*] Non definit an bona duntaxat illorum proſcripſerit: quo ſenſu ſupra cap. 8. An vero ipſorum quoque perſonas, ut de famoſis fœminis, ſupra Tib. cap. 75. tam utrumque fieri poteſt quam alterutrum. Vide & Aug. cap. 24.

4. *Ingratos*] *Ingratus libertus eſt, qui patrono obſequium non præſtat, vel res ejus, filiorumve tutelam adminiſtrare detrectat.* Ex Lege 19. ff. de Iure Patronatus, aut qui patrono delatores ſummiſerit ad faciendam ei ſtatus controverſiam (num ſcilicet liber, num ſervus eſſet) ut Lege 5. ff. eodem, ubi hujus Conſtitutionis meminit Jurisconſ.

5. *Revocavit in ſervitutem*] Exemplo Athenienſium quorum in Urbe adverſus ingratos actio conſtituta eſt, de qua Valerius Max. lib. 5. cap. 3.

6. *Insulam Æſculapii*] Dicitur hodie Inſula Sancti Bartholomæi, eademque inſula Tiberina dicebatur, de qua Livius lib. 2. initio, antequam Æſculapius ingruente peſte Romam Epidaurum deferretur, de quo idem Livius lib. 10. Decad. 1. & Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. & Ovidius 15. Metam. Ibi exstructum Æſculapio Templum in quo ægri exponebantur ad captanda ſomnia: & Torrentius teſtis eſt Romæ extare tabellas marmoreas, quibus etiam hujusmodi miracula enarrantur. De hoc more ſervos infirmos exponendi Zonaras & Dio plura narrant, ac Jureconſulti ad Leg. 2. ff. *Qui ſine manuſſione ad libertatem prove- niant. Servo quem pro derelicto dominus ob gravem infirmitatem habuit. ex Ediſto D. Claudii competit libertas.* Quin & recens natos infantes vel occidere vel exponere ad eadem liceret: quod jus ab Imperatori-

bus Chriſtianis poſtea, quamquam non ſtatim, ſublato eſt, ut patet ex cod. de Theodofiano tit. de expoſitis.

7. *Necare mallet*] Hæc enim ipſis tam in filios quam in ſervos poteſtas erat. Unde Cato ſenior male audivit, quod ægra & ſenio debilitata mancipia domo exigeret, victumque negaret. Quæ ſeveritas multis poſtea modis coërcita eſt. Vide titulum apud Juſtinianum de iis qui ſui, vel alieni juris ſunt.

8. *Sella aut lectica*] Quæ ſervorum corporibus bajulabantur, ut ex Calig. cap. 58. notare eſt.

9. *Edicto*] Torrentius exiſtimat hujus Ediſti cauſam fuiſſe, ne viæ corrumpen- tur, quemadmodum de Adriano narrat Spartianus, vehicula nempe cum ingenti- bus ſarcinis Urbem ingredi prohibita, ut nec in equis ſedere in civitatibus: quod & in Antonino Capitolinus.

10. *Peregrina conditionis*] Qui nempe non erant cives, ut ſupra cap. 15. Civita- tem hîc patet intelligi jus civitatis, ut in Julio cap. 8.

11. *Gentilitia*] Ea ſunt nomina quæ gentem & originem, non vero gentis fa- milias indicarent. De quibus in Tiberio cap. 1. & in Julio cap. 1.

12. *Campo Eſquilino*] Mons Eſquilinus unus eſt e ſeptem Romanis montibus, & ejuſdem nominis porta eſt, extra quam ſup- plicium de nocentibus ſumebatur, Tacit. Annal. 2. ubi & pauperum vel amburi vel ſemiambuſta projici cadavera ſolebant. Horatius Ode 5. Epod. in fine:

*Post inſepulta membra different lupi
Et Eſquilina alites, &c.*

13. *Achaiam & Macedoniam*] De his in Julio cap. 35. & Tib. cap. 16. & 24.

14. *Senatui reddidit*] Imperator Auguſti inſtituto Provinciarum alias ſibi ſervabat: alias populo tradebat gubernandas. In Auguſto cap. 47.

15. *Lyciis*] Lycia Aſiæ regio eſt, hodie *Aldinelli*, vel, ut alii volunt, *Bricquæ* red- dere libertatem Urbi vel Provinciæ eſt ſuis illam legibus adminiſtrandam permit- tere; contra vero eandem tollere.

16. *Ilienſibus*] His & Romanis magna neceſſitudo, cujus meminit & Livius De- cad. 4. lib. 7. & 8. lib. 1. ad cap. 79. Infra

in Nerone cap. 7.

17. *Seleuco*] Uni ex Syria Regibus post Alexandrum Magnum.

18. *Judaos*] Tam Græci quam Latini Auctores illius sæculi Christianos Judæis annumerant. Judæos igitur hîc intellige proprie dictos qui, non quidem impulsore Christo Domino; jam enim passus erat mortem, imperante Tiberio. Tacitus Annal. 15. de Christianis loquens: *Auctor nominis Christus qui Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Sed occasione Christi cum discipulis ejus dissidebant Judæi.*

19. *Chresto*] Sic Torrentius in uno e suis libris, cum in aliis omnibus legeretur *Cheresto* aut *Cherestro* vel *Chiresto*. Nostram lectionem Tertulliani & Lactantii tueretur auctoritas; hi enim docent Christum Salvatorem sic ab impiis derisoribus appellari solitum, mutato *i* in *e* per contumeliam, ut de Pertinace Capitolinus tradidit, eum scilicet *Chrestologi* nomine appellatum, quod Bona loqueretur, mala perpetraret.

20. *Orchestra*] Loco in spectaculis honoratissimo, in Julio cap. 39. & supra cap. 21. &c.

21. *Popularia*] Populi in spectando loca. In Julio cap. 39. &c.

22. *In Senatu*] In locis Senatoriis, orchestra scilicet, quomodo infra Domit. cap. 8 *sedere in equite pro in equestribus*, & Ner. cap. 12.

23. *Druidarum*] Druidæ antiqui Gallorum Sacerdotes, omnibus noti, quorum immanitas in eo sita erat, quod sanguine captivo sacrificarent, & ex hominum fibris auguria captarent.

24. *Penitus*] Romæ tantum, non autem in ipsa Gallia, ut ex Tacito colligere est Annal. 14. & ex Vopisco, qui Druidas ab Aureliano consultos narrat, &c.

25. *Sacra Eleusina*] In Augusto cap. 93.

26. *Veneris Erycina*] Eryx mons & urbs in Sicilia, ubi celebre illud Templum a conditore Veneris filio appellatum, de quo Virgilius 5. *Æneid.*

Tum vicina astris Erycino in vertice sedes

Fundatur Veneri Idalia, &c.

Dicitur hodie *di San Giuliano*. Ideo autem dixit in *Sicilia*, quia & Romæ unum erat hoc nomine Templum prope portam Colatinam.

27. *Ærario populi*] Non ergo ex sua pecunia, sed ex publica populi. Principis enim fiscus non ærarium dicebatur. In Augusto cap. 15.

28. *Porca casa*] Sic & Virgilius lib. 2. *Æneid.*

casa jungebant fœdera porca;

ideoque, ut ait Festus, *porci effigies in militaribus signis locum obtinebat, quia confecto bello, inter quos pax fieret, casa porca fœdus firmare solebant*. Porcam hanc minister ille qui a patrandò fœdere *pater patratus* dicebatur, recitatis carminibus, filice feriebat Jovem precatus, ut eodem modo populum illum feriret, qui prior a fœdere defecisset; unde etiam icere fœdus dictum volunt. Quæ omnia fuscè describuntur apud Livium lib. 1. decad. 1. ubi tamen *porcum*, non *porcam* assidue dicit.

29. *Fœcialium*] Fœciales fœdera inibant, & quasi fidei publicæ præfecti Sacerdotes erant, quorum collegium jam inde a Numa Pompilio institutum, ex eorum quippe collegio sumebatur pater patratus qui proferret solennia verba, quæ Tranquillus hîc appellat *veterem præfationem*, quæ extat apud eundem Livium ibidem, ubi de fœdere Romanos inter & Albanos, quod omnium primum fuisse indicat.

C A P U T X X V I .

SPONSAS admodum adolescens duas habuit: ¹ Æmiliam Lepidam, Augusti proneptem: item Liviam Medullinam, cui & cognomen Camillæ erat, e genere antiquo Dictatoris Camilli. Priorem, quod ² parentes ejus Augustum offenderant, virginem adhuc repudiavit. Posterio-
Srem, ipso die qui erat nuptiis destinatus, ex valitudine amisit. Uxores deinde duxit Plautiam ³ Urgulanillam, ⁴ triumphali, & mox Æliam Petinam, consulari patre. Cum utraque divortium fecit: sed cum Petina,

ex levibus offensis: cum Urgulanilla, ob libidinum probra & homicidii suspicionem. Post has Valeriam Messallinam, Barbari Messallæ conso-
brini sui filiam in matrimonium accepit. Quam cum comperisset super
6 cætera flagitia atque dedecora, C. 7 Silio etiam nuplisse, 8 dote
5 inter auspices consignata, supplicio affecit: confirmavitque pro concio-
ne apud Prætorianos, 9 *Quatenus sibi matrimonia male cederent, per-*
mansurum se in coelibatu: ac nisi permansisset, non reensaturum se confodi
manibus ipsorum. Nec durare valuit quin de 10 conditionibus continuo
tractaret, etiam de Perinæ, quam olim exegerat, deque 11 Lollia Paul-
10 linæ, quæ C. Cæsari nupta fuerat. Verum illecebris 12 Agrippinæ, Ger-
manici fratris sui filia, per 13 jus osculi & blanditiarum occasiones pel-
lectus in amorem, subornavit proximo Senatu qui censeret cogendum se
ad ducendum eam uxorem, quasi Reip. maxime interesset: dandamque
cæteris veniam talium conjugiorum, quæ ad id tempus 14 incesta habe-
15 bantur. Ac vix uno imposito die, confecit nuptias: 15 non repertis qui
sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero 16 primi-
pilari, cujus 17 officium nuptiarum & ipse cum Agrippina celebravit.

NOTÆ.

1. *Æmiliam Lepidam Augusti proneptem*] Quod ita se habet. Julia Augusti filia, in Augusto cap. 63. nupsit Agrippæ, ibidem, ex quo suscepit Juliam Augusti igitur neptem, ibidem cap. 64. quæ Lucio Æmilio Paulo nupta, ibidem, Æmiliam hanc genuit, Augusti ut patet proneptem, si quidem Julia neptis ejus filia fuit.

2. *Parentes ejus*] Pater conjuratione in Augustum cap. 19. & 65. in Augusto, mater viræ turpitudine, unde ipsam & matrem carcinomata sua vocabat Augustus. Cap. 65.

3. *Urgulanillam*] Sic Torrentius emendavit, ex Tacit. Annal. 2. & 4. & maxime inscriptione, qua parer id cognomen fuisse Plautiorum familiæ.

4. *Triumphali*] Patre scilicet qui triumpho honore quondam auctus esset, probat & eadem inscriptio, quam ex veteri Plautiorum sepulcro in via Tiburtina erutam laudat hic Torrentius, quam videsis in calce operis.

5. *Consobrini sui*] Quid sit, in Caligula cap. 26. *Consobrini* legendum censet Lipsius lib. 11. Annal. Taciti, & bene, nisi si Claudii consobrini dictus fuerit propter Domitiam uxorem suam, quæ vere Claudii consobrini fuit. Claudius enim & Domitia matres habuere duas sorores Antonias. De Claudio constat ex cap. 1. supra, de Domitia ex cap. 5. & 6. infra in Nerone.

6. *Cætera flagitia*] Famosissima Messalina, cujus inauditas libidines retulere Tacitus, Aurelius, & stylo satyrico tam atrociter perstrinxit Juvenalis Sat. 6. & 10.

7. *Caio Silio*] De quo Juvenalis Sat. 10. v. 330.

cui nubere Cæsaris uxor

Destinat, optimus hic & formosissimus
idem

Gentis Patricia &c.

Jam erat Consul designatus. De hoc matrimonio Tacitus lib. 11. Annal. *Nec ultra expectato quam dum sacrificii gratia Claudius Ostiam profisceretur, cuncta nuptiarum solennia celebrat.* Ubi addi fabulosum hoc posteris visum iri, se tamen nil composuisse miraculi causa, verum a senioribus audita scriptaque tradere.

8. *Dote consignata*] Hoc est, adhibitis Notariis qui de dote tradenda testimonium reddituri signarent tabulas matrimoniales. Juvenalis ibid.

Veniet cum signatoribus auspex.

Nec enim matrimonia, ut nec alia majoris momenti negotia sine auspicio transigebantur. Hæc omnia fuisse Tacitus lib. 11.

9. *Quatenus*] Pro quoniam ponitur etiam apud Plinium & Florum. Torrentius in uno MS. legebat quod; in altero, quia; & in optimo quatinus. Quæ omnia eadem significant, Horatius Sat. 3. lib. 1.

Denique quatinus excidi penitus vitium ira,

Cetera item nequeunt.

10. *Conditionibus*] Matrimoniorum.

11. *Lollia Paulina*] In Calig. cap. 25.

12. *Agrippina Germanici*] Qui & quot Germanico liberi, in Caligula cap. 7. De hac Agrippina infra in Nerone plura.

13. *Fus osculi*] Quanquam enim prohibita fuissent a Tiberio oscula, in Tiberio cap. 34. non tamen inter personas tanta propinquitate junctas, ut ibidem notatum est.

14. *Incesta*] Quæ matrimonia ab aliis postea Imperatoribus varie vetita & permixta sunt. De quibus plura apud Jurisconsultos.

15. *Non repertis*] Unum duntaxat repertum ait Tacitus lib. 12. *Neque repertus est nisi unus talis matrimonii cupitor Tolle- dius Severus Eques Romanus, quem plerique Agrippina gratia impulsus ferebant.*

16. *Primipilari*] Supra in Tiberio c. 37.

17. *Officium*] De ejusmodi officiis, in Augusto cap. 53.

CAPUT XXVII.

A. U. C. 5
DCCCLXXIII

DCCCVI. 10

DCCCIII. 15

LIBEROS ex tribus uxoribus tulit: ex Urgulanilla Drusum & Clau-
diam: ex Petina Antoniam: ex Messallina Octaviam, & quem primo
Germanicum, mox ¹ Britannicum cognominavit. Drusum ² Pompeiis
impuerem amisit, pyro per lulum in sublime jactato, & hiatu oris ex-
cepto strangulatum: cui & ante paucos dies filiam Sejani despondisset.
Quo magis miror fuisse qui traderent, fraude a Sejano necatum. Clau-
diam ex liberto suo Botere conceptam, quamvis ante quintum mensem
divortii natam, aliquæ cœptam, exponi tamen ad matris januam, & nū-
dam jussit ³ abjici. Antoniam Cn. Pompeio Magno, deinde Fausto
Syllæ, nobilissimis juvenibus, Octaviam ⁴ Neroni privigno suo col-
locavit, Silano ante desponsatam. Britannicum vigesimo imperii die,
inque secundo Consulatu natum sibi parvulum etiam tum, & militibus
pro concione manibus suis gestans, & plebi per spectacula gremio, aut
ante se retinens, assidue commendabat, faustisque ominibus cum accla-
mantium turba prosequabatur. E generis Neronem adoptavit: Pompeium
atque Silanum non recusavit modo, sed & interemit.

NOTÆ.

1. *Britannicum*] Propter devictam a patre Britanniam. De hoc & Agrippinæ in illum insidiis infra passim.

2. *Pompeiis*] Pompeii urbs & colonia in ora Campaniæ prope Sarnum fluvium, urbem Stabias, & Vesuvium montem: ubi nunc *Castel a mare di Stabia*. Vulgati le-
gunt hîc *Pompeium, puerem*. Quod Tor-
rentius Lipsii conjecturam secutus factum

ait ignorantia cujusdam Scriptoris, qui exi-
stimaret impuberes desponderi, hoc est
sponsalia celebrare non posse, quemadmo-
dum nec matrimonium.

3. *Abjici*] Supra cap. 25. notatum ali-
quid.

4. *Neroni privigno*] Agrippinæ filio, de
quo libro sequente toto.

CAPUT XXVIII.

LIBERTORUM præcipue suspexit ¹ Posidem spadonem, quem etiam Britannico triumpho inter militares viros ² hasta pura donavit. Nec minus Felicem, quem cohortibus & ³ alis, Provinciæque Judææ præposuit, ⁴ trium Reginarum maritum. Et ⁵ Harpocram, cui lectica per urbem vehendi, ⁶ spectaculaque publice edendi jus tribuit. Ac super hos Polybium a ⁷ studiis, qui sæpe inter duos Coss. ambulabat. Sed ante omnes, Narcissum ab epistolis, & ⁸ Pallantem a rationibus: quos decreto quoque Senatus non præmiis modo ingentibus, sed & quæstoriis prætoriisque ornamentis ornari libenter passus est: tantum præterea acquirere & rapere, ut querente eo quondam de fisci exiguitate, non absurde sit dictum, *Abundaturum, si a ⁹ duobus libertis in consortium reciperetur.*

NOTÆ.

1. *Posidem*] Juvenalis Sat. 14.

Ut spado vincebat Capitolia nostra Possides.

2. *Hasta pura*] Sic dicta quod sine ferro esset militare præmium fortitudinis, de quo Donatus in illud 6. Æneid.

Ille vides, pura juvenem qui nititur hasta.

3. *Alis*] Videtur aperte distinguere alas a cohortibus, quo confirmatur quod ad cap. 25. notatum est, eas temporibus illis pro equitatu tantum usurpatas.

4. *Trium Reginarum maritum*] Hujus Felicis meminit & Josephus lib. 20. cap. 5. & Tacitus lib. 5. Annal. Sed quænam illæ Reginae fuerint, nemo, quem norim, docuit. Equidem Josephus loco supra citato dicit Felici nupsisse Drusillam sororem Regis Agrippæ, quæ prius nupserrat Azizo Emezenorum Regi. Et Tacitus lib. 5. initio ductam a Felice refert Drusillam quandam Antonii & Cleopatæ neptem, quæ verosimiliter alia fuit a superiore. Harum altera Regina, Regii sanguinis altera, de tertia nihil omnino conjiciendum datur. Ad supra id referendum censet Torrentius.

5. *Harpocram*] Beroaldus & Torrentius existimant hunc eundem esse cum Callisto libertorum omnium gratiosissimo, quem Tacitus alique adeo celebrarunt, omisso illo Harpocra quem solus etiam Suetonius memoravit, de Callisto prorsus silens. Unde duplex hoc ei nomen attribuit Beroaldus.

6. *Spectacula edendi*] Nec enim cuilibet id promiscue licitum, præsertim a quo tempore Fidenis amphitheatrum corruit, de quo in Tiberio cap. 40. Qua occasione Tacitus Annal. 4. factum ait Senatusconsultum quo vetabatur ne quis munus gladiatorium ederet, cui minor quædringentorum millium res esset.

7. *A studiis*] De hac loquendi ratione jam supra in Julio cap. 74. & Aug. cap. 67. Servi a manu, ab epistolis, a memoria, &c. Ad Polybium hunc extat apud Senecam consolatio de morte fratris ejus, tunc scripta cum Seneca exularet.

8. *Pallantem*] Felicis fratrem, auctore Tacito & Josepho. Horum libertorum crebra est mentio tum apud Poetas, tum apud Historicos. Plinius Junior lib. 7. Epist. 19. ridet superbum titulum monumento Pallantis hujus adscriptum. Ac rursus Epist. 8. lib. 6 uti hæc omnia confirmantur quæ Suetonius hic narrat.

9. *A duobus libertis*] Pallante & Narcisso. Juvenalis Sat. 1. v. 10, illorum divitias exaggerans,

ego possideo plus

Pallante & Licinis, &c.

& Sat. 14. v. 328.

Nec Crassi fortuna unquam, nec Persica regna

Sufficient animo, nec divitia Narcissi

Indulsi Caesar cui Claudius omnia cujus Paruit imperiis, uxorem occidere jussus.

CAPUT XXIX.

A. U. C.
DCCCII.

His, ut dixi, uxoribusque addictus, non principem se, sed ¹ ministrum egit. Compendio cujusque horum, vel etiam studio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, supplicia largitus est: & quidem insciens plerumque & ignarus. Ac ne sigillatim minima quæque enumerem, revocatas liberalitates ejus, judicia rescissa, suppositos aut etiam palam immutatos datorum officiorum ² codicillos; App. Silanum ³ consocerum suum, ⁴ Juliasque, alteram Drusi, alteram Germanici filiam, crimine incerto, nec defensione ulla data, occidit. Item Cn. Pompeium, ⁵ majoris filiae virum, & L. Silanum minoris sponsum. Ex quibus Pompeius in concubitu dilecti adolescentuli confossus est. Silanus abdicere se Prætura ante quartum Kalend. Januarias, morique initio anni coactus, die ⁶ ipso Claudii & Agrippinae nuptiarum. In quinque & triginta Senatores, trecentosque amplius Equites Romanos tanta facilitate animadvertit, ut de nece Consularis viri renuntiante Centurione, *Factum* ¹⁵ *esse quod imperasset, negaret quidquam se imperasse, nihilo minus rem comprobaret*: affirmantibus libertis, officio milites functos, quod ad ultionem Imperatoris ultro procurrissent. Nam illud omnem ⁷ fidem excefferit, quod nuptiis, quas Messalina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipse consignaverit: inductus, quasi de industria simularentur, ²⁰ ad avertendum transferendumque ⁸ periculum quod imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur.

NOTÆ.

1. *Ministrum*] Aurelius Victor in Claudio loquens de libertis, *Hos omnes anteibat Narcissus dominum se gerens ipsius domini.*

2. *Codicillos*] Diplomata quibus ejusmodi officia deferuntur, quales & Suetonius Literas vocat in Vespasiano cap. 8. Vide in Augusto cap. 50. & Tib. cap. 51.

3. *Consocerum suum*] Cujus filio Octavia Claudii filia desponsata fuerat, supra cap. 7. quin & ipsius Claudii socer erat, ut patet ex Dione, qui ductam a Silano Messalinæ matrem refert, unde etiam ipsi pereundi causa, quod nurus impudiciæ servire quoque nolisset.

4. *Juliasque*] Altera filia fuit Drusi, qui filius Tiberii, altera Germanici, quam Suetonius Calig. cap. 7. Livillam quoque vocat, præter Dionem. Probat hoc etiam Torremii nummus æreus, in quo effictæ cernuntur Germanici tres filiae, cum inscriptione *Drusilla, Agrippina, Iulia*. Unde patet Sabellici error, qui *Livia* scribendum

volebat.

5. *Majoris filia*] Antoniae } de quibus
Minoris] Octaviae }

supra cap. 27.

6. *Die ipso*] Tacitus lib. 12. Annal. *Die nuptiarum Silanus sibi mortem conscivit: sive eo usque spem vita produxerat, sive dilecto die augendam ad invidiam.* Unde patet vulgatarum editionum error, in quibus punctum additur ante voces *die nuptiarum*, quasi cædes illa trigintaquinque Senatorum die nuptiarum patrata fuisset.

7. *Fidem excefferit*] Vide cap. 26. supra.

8. *Periculum*] In Calig. ad cap. 14. notatum est antiquos aliquem conservari posse arbitratos, si ejus se loco devovisset alius. Hoc prætextu deceptus uxoris astutia Claudius, existimabat in alium transferri posse periculum, quod sibi Imperatori imminere prædixerant harioli, si quis alius Imperator esse fingere. ur.

CAPUT XXX.

AUCTORITAS dignitasque formæ non defuit vel stanti vel sedenti, ac præcipue quiescenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat: & specie canitieque pulcra, opimis cervicibus. Cæterum & ingredientem destituebant ¹ poplites minus firmi, & remisse quid vel serio agentem multa dehonestabant. Risus indecens: ira turpior, ² spumante rictu, humentibus naribus: ³ præterea linguæ titubantia, caputque, cum semper, tum in quantulocumque actu vel maxime tremulum.

NOTÆ.

1. *Poplites minus firmi*] Exemplo est vacillatio illa de qua supra cap. 21.

2. *Spumante rictu*] Vide versum Juvenalis ad eundem locum supra.

3. *Præterea*] Sic restituit Pulmannus: sic

& Torrentius in tribus MSS. Vulgati habebant *plectra lingua*. Unde Beroaldus linguam plectri similem, & dentes chordarum instar habitos notabat ex Cicerone 2. de natura deorum.

CAPUT XXXI.

VALITUDINE sicut olim gravi, ita princeps perprospera usus est, excepto stomachi dolore: quo se correptum etiam de consciscenda
10 morte cogitasse dixit.

CAPUT XXXII.

CONVIVIA agitavit & ampla & assidua, ac fere patentissimis locis, ut plerumque ¹ sexcenteni simul discumberent. Convivatus & super ² emissarium Fucini lacus, ac pene submersus, cum emissa impetu aqua redundasset. Adhibebat omni cænæ & liberos suos cum pueris
15 puellisque nobilibus, qui more veteri ad ³ fulcra lectorum sedentes vescerentur. Convivæ, qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur, revocato in diem posterum, calicem fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatus edictum, *quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi*: cum periclitatum quendam præ pudore ex continen-
20 tia reperisset.

NOTÆ.

1. *Sexcenteni*] Lipsius legendum contendit *sexageni*. Certe corruptum in numeris Suetonius alias etiam notare est, ut Tiber. cap. 1.

2. *Emissarium*] Locus est per quem aquæ emittebantur. Tacitus Annal. 12. *effluvium* dixit, *quin & convivium effluvio*

lacus appositum magna formidine cunctos affecit, quia vis aquarum prorumpens, & proxima trahebat. Supra cap. 20.

3. *Fulcra lectorum*] In Augusto cap. 64. Idem de Augusti liberis, nisi quod ibi *immum lectum* dixit eam tori partem quam hîc fulcrorum nomine indicat.

CAPUT XXXIII.

CIBI vinique quocumque & tempore & loco appetentissimus. ¹ Cognoscens quondam in Augusti foro, ictusque nidore prandii, quod in ² proxima Martis æde ³ Saliis apparabatur, deserto tribunali, ascendit ad Sacerdotes, unaque discubuit. Nec temere unquam triclinio abscessit, nisi distentus ac madens: & ut statim supino, ac per somnum hianti, ⁴ pinna in os inderetur, ad exonerandum stomachum. Somni brevissimi erat. Nam ante mediam noctem plerumque evigilabat, ut tamen interdiu nonnumquam in jure dicendo obdormisceret, vixque ab advocatis de industria vocem augentibus excitaretur. Libidinis in fœminas profusissimæ, marium omnino experts. Aleam studiosissime lusit: de cujus arte librum quoque emisit: solitus etiam in ⁵ gestatione ludere, ita effedo ⁶ alveoque adaptatis, ne lusus confunderetur.

NOTÆ.

¹. *Cognoscens*] Ad judicandum sedens. Vide supra cap. 15.

². *Proxima*] Beroaldus & Sabellicus legunt *maxima*, ad differentiam alterius quæ erat in Capitolio. Vide in Aug. cap. 29.

³. *Saliis apparabatur*] Hi sunt Martis Sacerdotes de quibus supra cap. 4. Ex quibus locis mirum non est *cœnas saliares* in proverbium abiisse pro lautis & exquisitis conviviis.

⁴. *Pinna in os*] Phœnicopteri ut plurimum, de qua ave in Calig. cap. 22. Pinna vomitum provocabant. Unde Martialis lib. 3. Epig. 82.

*Stat exoletus suggeritque ructanti
Pinna rubentes.*

quo prætextu Agrippina venenum ei præbuisse dicitur. Pinna illita veneno rapidissimo, Tacit. Annal. 12. sub finem.

⁵. *Gestatione*] Legunt alii *gestatorio*, quod idem est; gestatio enim significat & rem ipsam & locum, in quo fiebat: qui locus arboribus ut plurimum aliisque id genus ad amœnitatem ambiebatur. Plinius libro 2. Epist. 17. *Gestatio buxo, aut rore marino ubi deficit buxus, ambitur, &c.*

⁶. *Alveo*] Tabula lusoria.

CAPUT XXXIV.

SÆVUM & sanguinarium natura fuisse, magnis minimisque apparuit rebus. Tormenta quæstionum, ¹ pœnasque parricidarum ² representabat, exigebatque coram. Cum & spectare ³ antiqui moris supplicium Tiburi concupisset, & deligatis ad palum noxiis carnifex decesset, accitum ab urbe vesperam usque operiri perseveravit. Quocumque gladiatorio munere, vel suo, vel alieno, etiam forte prolapsos jugulari jubebat: maxime ⁴ retiarios, ut expirantium facies videret. ⁵ Cum par quoddam mutuis ictibus concidisset, cultellos sibi parvulos ex utroque ferro in usum fieri sine mora jussit. ⁶ Bestiariis ⁷ meridianisque adeo delectabatur, ut etiam prima luce ad spectaculum descenderet: & meridie, dimisso ad ⁸ prandium populo, persederet: præterque destinatos, etiam levi subitaque de causa, quosdam committeret, de fabrorum quoque ac ministrorum, atque id genus numero, si ⁹ αὐτόματον vel ¹⁰ pegma, vel quid tale aliud parum cessisset. Induxit & unum e ¹¹ nomenclatoribus suis, sicut erat togatus.

NOTÆ.

1. *Pœnas parricidarum*] Ut Culeo insui, in mare projici, Supra in Augusto cap. 33. Seneca lib. 1. de Clementia cap. 23. & lib. 1. de Ira cap. 16. testatur plures a Claudio insutos fuisse unius quinquennii decursu, quam omnibus retro sæculis.

2. *Representabat*] In præsentiarum & sine dilatione solvendas jubebat: quo se assu pecuniam representare. Calig. 16. &c.

3. *Antiqui moris supplicium*] Ab ipso Suetonio describitur, in Nerone cap. 49.

4. *Retiarios*] Qui sint, in Calig. cap. 30. Ideo illorum faciem videre volebat, quod capite indefenso pugnarent. Juvenalis Sat. 8. v. 203. de Retiario,

nec galea faciem abscondit.

5. *Cum par quoddam*] Hoc est, Duo gladiatores simul pugnantes, ut & Aug. cap. 44.

6. *Bestiariis*] Intelligere præsertim videtur eos qui bestiis objiciebantur, sed pugnaturi, non vero duntaxat laniandi. Illi autem in triplici fuere differentia: vel enim erant damnati, ut Calig. cap. 27. vel conducti, ex iis nempe quos lanistæ in usum illum erudiebant, ut in Julio cap. 10. & 26. & in Augusto cap. 42. Vel denique ex auctorati virtutis ostentandæ aut lucrifaciendi causa, ut in Tiberio cap. 7. Quibus addi possunt servi singulorum, quos ab initio domini dare poterant ad bestias, ut libuerat, donec tanta illa dominorum auctoritas coercita legibus est, nec nisi justa de causa servi damnati sunt hoc supplicio.

7. *Meridianis*] Triplicis generis in uno die spectacula, matutina, meridiana, pomeridiana. Prima bestiariorum, ut plurimum. Martialis in Xenii Epig. 94.

*Matutinarum non ultima præda ferarum
Sævus Orix, &c.*

Epig. 66. lib. 5. &c. Seneca Epist. 70. Nuper in ludo bestiariorum unus e Germanis cum ad spectacula matutina pararetur, secessit, &c. Meridiana gladiatorum erant, vel ordinariorum, vel eorum qui prælio bestiariorum superstites fuerant. Innuit Seneca Epist. 7. Mane leonibus & ursis, homines, meridie spectantibus suis objiciuntur. Et Tertullianus in Apologetico: Risimus inter ludicras meridianorum crudelitates, Mercurium mortuos cauterio examinantem, vidimus & Iovis fratrem gladiatorum cadavera cum

malleo deducentem. Pomeridiana denique jucundiora quædam erant spectacula, quales Scenici vel Circenses ludi, quibus recreatus a cæde & sanguine populus mitior abiret, & hilarior, colligere est ex eodem Seneca Epist. 7. quæ ferme tota de spectaculis est. Quæ tamen omnia eodem ordine semper non tacta constat, ut de Circensibus supra cap. 21. & de celebri illo Curionis amphitheatro, de quo Plinius lib. 35. c. 13. in quo gladiatores postremo producti.

8. *Ad prandium*] In Calig. cap. 56.

9. *αὐτόματος*] Torrentius in vetustissimo libro legit *automatum*: quod confirmat Politianus, addens librarios ex eo fecisse aut ornatum, quod in quibusdam legitur: & certe *automatum* tam fuit in usu quam *pegma*, licet utraque vox Græca sit. *αὐτόματος*, hoc est sua sponte. Unde automata dictæ sunt machinæ quædam tanta solertia fabricatæ, ut nulla apparente causa & quasi sua sponte moverentur, qualia sunt horologia, qualis fuit argenteus ille Triton de quo supra cap. 21. quales imagunculæ quædam cursitantes, quæ fidiculis & nervis quibusdam intensæ per se moveri videantur. Horatius Sat. 7. lib. 2. vers. 82.

aliis servis iter, atque

Ducis, ut nervis alienis mobile lignum.

10. *Pegma*] Non aliud est quam grandis & ingeniosa quædam contabulatio, quæ sponte & occulte statim cresceret, aut subsideret, unde multa exhibebantur, quorum aliqua supra in Calig. cap. 26. notata sunt. Seneca machinam ipsam describit Epist. 88. de artificibus loquens: *His licet annumeres machinatores qui pegmata ex se surgentia excogitant, & tabulata tacite in sublime crescentia, & alias ex inopinato varietates, aut dehiscantibus quæ cohærebant; aut quæ distabant sua sponte cohærentibus; aut iis quæ eminebant, paulatim in se resistentibus.* De quo plura legi possunt apud Lipsium lib. de Amphith cap. ult.

11. *Nomenclatoribus*] Ii sunt qui singulorum nomina Imperatori suggerebant, quos melioris conditionis quam servos reliquos fuisse ex eo conjiciunt, quod togatum hunc dixerit, cum tunicati duntaxat essent alii. De nomenclatoribus jam in Augusto cap. 19.

C A P U T X X X V .

S E D nihil æque quam timidus ac diffidens fuit. Primis imperii diebus, quamquam, ut diximus, jactator ¹ civilitatis, neque convivia inire ausus est, nisi ut ² spiculatores cum lanceis circumstarent, militesque vice ministrorum fungerentur: neque ægrum quemquam visitavit nisi explorato prius cubiculo, culcitisque & stragulis pertentatis, & excussis: reliquo autem tempore saluatoribus ³ scrutatores semper apposuit, & quidem omnibus, & acerbissimos. Sero enim, ac vix remisit, ne fœminæ prætextatique pueri & puellæ contrectarentur, & ne cuivis ⁴ comiti aut ⁵ librario calamariæ aut graphariæ thecæ adimerentur. Motu civili cum eum ⁶ Camillus non dubitans etiam citra bellum posse terreri, contumeliosa & minaci & contumaci epistola cedere imperio juberet, vitamque otiosam in privata re agere: dubitavit, adhibitis principibus viris, an obtemperaret.

N O T A E .

1. *Civilitatis*] De ea virtute lib. i. cap. 76. & 2. cap. 51.

2. *Spiculatores*] Torrentius in optimo libro legit *speculatores*. De his in Caligula cap. 52.

3. *Scrutatores*] Qui scrutarentur adeuntes se ad salutationis officium, in Augusto cap. 27.

4. *Comiti*] De pueris nobilibus loquitur, quibus comites pædagogi & vulgo librarii, quos capsarios vocat in Ner. cap. 36.

& Juven. Sat. 10.

Quem sequitur custos angusta vernula capsula.

Capsula quippe libros inclusos gerebant.

5. *Librario*] Librarii qui libros aut alia quæpiam transcribebant. Cicero pro Sylla 42. *Describi statim ab omnibus librariis imperavi.* Et Epist. ad Famil. lib. 16. Epist. 21. &c. *Quid essent graphia*, in Julio cap. 82, & Calig. cap. 28.

6. *Camillus*] De quo supra cap. 13.

C A P U T X X X V I .

Q U A S D A M insidias temere delatas adeo expavit, ut deponere imperium tentaverit. Quodam, ut supra ¹ retuli, cum ferro circa sacrificantem se deprehenso, Senatum per præcones propere convocavit: lacrymisque & vociferatione miseratus est conditionem suam, cui nihil tuti usquam esset, ac diu publico abstinuit. Messallinæ quoque amorem flagrantissimum, non tam indignitate contumeliarum, quam periculi metu abjecit, cum adultero Silio acquiri imperium credidisset: quo tempore fœdum in modum trepidus ad castra confugit, nihil tota via quam essetne sibi salvum imperium, requirens.

N O T A E .

1. *Retuli*] Supra cap. 13.

CAPUT XXXVII.

NULLA adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, a quo non mediocri scrupulo injecto ad cavendum ulciscendumque compelleretur. Unus ex litigatoribus, ¹ seducto in salutatione affirmavit se vidisse per quietem, occidisse eum a quodam: deinde paullo post, quasi percussorem agnosceret, ² libellum tradentem adversarium suum demonstravit: confestimque is pro deprehenso ad pœnam raptus est. Pari modo oppressum ferunt App. ³ Silanum: quem cum Messallina & ⁴ Narcissus conspirassent perdere, divisis partibus, alter ante lucem, similis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmans somniasse se, vim ei ab Appio illatam: altera, in admirationem formata, sibi quoque eandem speciem aliquot jam noctibus obversari retulit. Nec multo post ex composito irrumperet Appius nuntiatus, cui pridie ad id temporis ut adesset præceptum erat, quasi plane repræsentaretur somnii fides, ⁵ arcessi statim ac mori iussus est. Nec dubitavit postero die Claudius ordinem rei gestæ perferre ad Senatum, ac liberto gratias agere, quod pro salute sua etiam dormiens excubaret.

NOTÆ.

1. *Seducto*] Claudio ad secretum abducto.

2. *Libellum*] Supplicem.

3. *Silanum*] Consocerum suum, supra cap. 29.

4. *Narcissus*] De hoc & cæteris libertis,

supra cap. 28.

5. *Arcessi*] Hoc est accusari; aliquem enim arcessere crimine, idem est atque accusare. Alii legunt *arceri statim*, quod & potest, quanquam Torrentius priorem lectionem prætulit.

CAPUT XXXVIII.

IRÆ atque iracundiæ conscius sibi, utramque excusavit edicto: distinxitque, pollicitus ² alteram quidem brevem & innoxiam, alteram non iniustam fore. Ostiensibus, quia sibi subeunti Tiberim scaphas obviam non miserint, graviter correptis, eaque cum invidia, ut in ³ ordinem se coactum conscriberet, repente tantum non ⁴ satisfaciendibus veniam modo dedit. Quosdam in publico parum tempestive adeuntes manu sua repulit. Item ⁵ Scribam quæstorium, itemque Prætura functum Senatorem, inauditos & innoxios relegavit: quod ille adversus privatum se intemperantius ⁶ affuisset: hic, in ædilitate ⁷ inquilinos prædiorum suorum contra vetitum ⁸ coacta vendentes multasset, ⁹ villicumque intervenientem flagellasset. Qua de causa etiam coërcitionem popinarum Ædilibus ademit. Ac ne stultitiam quidem suam reticuit, ¹⁰ simulatamque a se ex industria sub Caio, quod aliter evasurus perventurusque ad susceptam ¹¹ stationem non fuerit, quibusdam orationiculis testatus est. Nec ante persuasit quam intra breve tempus liber editus sit, cui index erat ¹² *puerum aduersum*: argumentum autem, *stultitiam neminem fingere*.

1. *Ira & iracundia*] Differentiam refert Seneca lib. 1. de Ira cap. 4. *Quid esset ira satis explicatum est: quo distet ab iracundia satis apparet: quo ebrius ab ebrioso, timens a timido. Iratus potest non esse iracundus, iracundus potest aliquando iratus non esse. Paulo aliter sensisse videtur Claudius, iracundiam hoc loco, odii instar longam & inveteratam iram esse innuens.*

2. *Alteram brevem*] Iram scilicet quæ furor brevis est.

3. *In ordinem se coactum*] Redigi vel cogi in ordinem dicuntur qui vel despiciantur habentur, vel ad privatorum modum rediguntur. Quo sensu Magistratus nunquam in ordinem cogi dicuntur a Livio.

4. *Satisfacientibus*] Quid sit *satisfacere*, supra in Julio cap. 73. Varia est hujus loci lectio. Alii *satisfaciens*, alii *tantum non satisfaciens modo*, eodem sensu, ut nempe intelligatur Claudius propemodum illis etiam satisfacisse, adeo repressa ira mitigaverat objurgationem. Alii legunt *tantum non*, & *tantummodo satisfaciens*, ut sit sensus, Claudium illis pepercisset etiam leviter satisfaciens.

5. *Scribam quæstorium*] De Quæstoribus in Jul. cap. 6. de Scribis supra cap. 1. Quæstores ministris usi sunt, scribis & lictoribus; illis ad conficiendas tabulas publicas, his ad tuendam dignitatem.

6. *Affuisset*] Adesse alicui in judicio pro patrocinari, sæpe legitur apud Jurisconsultos, quod & *superesse* aliqui dixerunt, male, ut patet ex Gellio lib. 1. cap. 22. & supra in Augusto cap. 56.

7. *Inquilinos*] Ii sunt qui alienas ædes, vel prædia ex conducto incolunt.

8. *Coacta*] Sic legunt in MSS. omni-

bus quorum uni adscriptum est. id est *collecta*, ut sensus sit, collecta & coacervata fuisse ab inquilinis illis vendenda ea quæ vetita fuissent, ab iis quibus annona curæ, ut in Julio cap. 43. Torrentius legendum vult *cocta* arbitratus jam ante Claudium id statutum fuisse, quod ipse, teste Dione, statuit de tabernis, quo potaturi commeabant, ne scilicet in illis calida aqua aut elixæ carnes venderentur. Quod certe vix cohæreat cum capite 16. infra in Nerone, ubi *cocta* prohibita leguntur, cum ante nullum non obsonii genus venderetur, inquit.

9. *Villicum*] Villicus ille est qui rationibus & universo operi rustico præponitur, quem e servorum numero fuisse, inde colligas quod ab Ædili flagellatum dixit. A Poëtis quandoque sumitur pro eo qui magnis etiam rebus præficitur, sed Satyricis, ut Juven. Sat. 4. v. 77. pro Urbis Præfecto:

Pegasus attonita positus modo villicus urbi.

10. *Simulatam*] Non dubitaverim quin id Bruti exemplo fecerit princeps historiæ callentissimus, & Tito Livio, ut pater ex cap. 41. conjunctissimus; notum enim est ex Livii historia simulatam a Bruto juvene stultitiam quo foret, ut ait Ovidius:

Tutus ab insidiis dire superbe tuis.

11. *Stationem*] Hoc est imperii administrationem. Quo sensu Lucanus Neroni adulans vel illudens lib. 1. Pharsal.

cum statione peracta

Astra petes serus.

12. *μεταβολὴ τοῦ σώματος*] Hoc est *stultorum resurrectio*. De quo jocosè & inciviliter Nero infra cap. 33. Argumentum hujus libri Casaubonus sic legit, *stultitiam stultum neminem fingere*, clarius.

C A P U T X X X I X .

INTER cætera in eo mirati sunt homines & oblivionem & inconfidentiam: vel, ut Græce dicam, ¹ μεταβολὴ καὶ ἀβελή. Occisa Messallina, paullo post quam in triclinio decubuit, cur ² domina non veniret, requisivit. Multos ex iis quos capite damnaverat, postero statim die & in convivium & ad alexæ lulum admoveri jussit: & quasi morarentur, ut somniculosos per nuntium increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam uxorem, non cessavit omni oratione ³ filiam & alumnam, & in gremio suo natam, atque educatam prædicare. Adsciturus in nomen familiæ suæ ⁴ Neronem, quasi parum reprehenderetur, quod ⁵ adulto jam filio

privignum adoptaret, identidem ⁶ divulgavit, *neminem unquam per adoptionem* ⁷ *familia Claudia insertum.*

NOTÆ.

1. *μεπερία & ἀβελία*] Hoc est, stoliditatem & inconsiderantiam: *μεπερία* enim est quædam mentis quasi *supinitas* & inertia.

2. *Dolina*] Hoc nomine conjuges sese invicem appellasse videntur etiam ex Virgilio lib. 4. *Æneid.*

Dominum Æneam in tecta recepit.
& lib. 6.

Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Quem locum Servius eodem sensu explicat.

3. *Filiam & alumnam*] Cujus nempe erat patruus, utpote frater Germanici patris ejus. Quod Casaubonus ad Claudii stoliditatem refert; id enim publicabat quod alii maxime dissimulant, cognationem nempe qua odiosum & incestum fiebat ejus matrimonium.

4. *Neronem*] De quo libro sequente. Erat ex familia Domitiorum.

5. *Adulto jam filio*] Hoc est, jam grandiusculo, utpote qui adoptionis tempore, novem vel undecim tantum annos natus

erat; Nero enim duobus annis Britannico major, ut patet ex Tacit. *Annal.* 12. undecimo vel decimotertio ætatis anno adoptatus est. Vide in ejus vita cap. 7.

6. *Divulgavit*] Et aliud stoliditatis indicium fuisse aiunt, quod alium infereret in suam familiam, quæ per seipsam ab initio duraverat, nato jam & grandiusculo filio, quod id honoris continuari poterat. Hoc tamen Augusti exemplo defendi quadantenus potuerit, si verum quod innuit Pallas id ipsum Claudio persuadens apud Tacit. lib. 12. *Annal.* ab Augusto nempe Tiberium adoptatum, viventibus licet nepotibus; quod tamen Suetonii historiæ repugnat, in Augusto cap. 65.

7. *Familia Claudia*] Tacitus ibidem: *Adnotabant periti nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri, eosque ab Atta Clauso continuos duravisse.* Certe aliquem ex illis in alienam familiam adoptatum constat ex supradictis, in Tiberio cap. 2. & in Julio cap. 20.

CAPUT XL.

SERMONIS vero rerumque tantam sæpe negligentiam ostendit, ut nec quis, nec inter quos, quove tempore ac loco verba faceret, scire ac cogitare existimaretur. Cum de ¹ laniis ac vinariis ageretur, exclamavit in curia: *Rogo vos, quis potest sine offula vivere?* Descripsitque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim ² & ipse petere. De ³ Quæstore quodam candidato inter causas suffragationis suæ posuit, quod pater ejus ⁴ *frigidam agro sibi tempest. ve dedisset.*
10 ⁵ Inducta teste in Senatu, *Hæc, inquit, matris mea liberta & ⁶ ornatrix fuit: sed me patronum semper existimavit. Hoc ideo dixi, quod quidam sunt adhuc in domo mea qui me patronum non putant.* Sed & pro tribunali, Ostiensibus quiddam publice orantibus, cum excanduisset, *Nihil habere se vociferatus est, quare eos demereatur: si quem alium & se liberum esse.*
15 Nam illa ejus quotidiana, & plane omnium horarum & momentorum erant, *Quid, ego tibi ⁷ Telegennius videor, & ⁸ λογιώτατος?* Multaque talia etiam privatis deformia, nedum principi, neque infacundo, neque indocto, immo etiam pertinaciter liberalibus studiis dedito.

NOTÆ.

1. *Laniis ac vinariis*] Illi carniū, hi vini venditores: posteriore voce minus frequenter usi sunt Auctores.

2. *Et ipse*] Probat se tunc temporis tenuem admodum extitisse; hujusmodi enim hominum est, vinum e taberna, non e cella sua petere. Unde Cicero inter alia sordidæ libidinis indicia Pisoni exprobrat: *Pistor domi nullus, nulla cella, panis & vinum de propola atque de cupa, &c.*

3. *Quæstore*] Beroaldus & Sabellicus legunt *Quæstura*, sensu aperto; patet enim de eo intelligendum qui Quæsturam ambit, non vero de Quæstore illo qui candidatus Principis dicebatur. De quo in Aug. cap. 65. & in Nerone cap. 16.

4. *Frigidam*] Hoc refert ut ridiculum; tamen simile quid magnum animi memoris argumentum fuit in Dario Hydaspæ, qui eodem beneficio urgente necessitate affectus fuerat.

4. *Inducta teste*] Raro testes mulieres, nisi ubi de crimine majestatis agitur: quo casu deficientibus reliquis, earum indicio uti non dedignabantur, ut constat de Fulvia illa cujus ope Cicero conjurationem Catilinæ detexit, de qua plura apud Sallustium & in libris Digestorum ad Legem Juliam Majestatis Lege 8.

6. *Ornatrice*] In famulatu matronarum fuere quæ illarum ornamenta servarent &

aptarent, qualia erant inaures, armillæ, &c. Has Græco vocabulo cosmetas appellat Juvenalis Sat. 6. v. 476.

perit libraria, ponunt Cosmeta tunicas, &c.

7. *Telegennius*] Hanc lectionem tuetur Casaubonus ex Scaligero, qui uni ex Romanis gentibus id nominis fuisse colligit ex veteri inscriptione,

DIS MANIBUS C.

TELEGENNII OPTATI.

nec dubium videtur quin ea sit omnium verisimillima, nullibi enim sic variantur codices, *Thelegonius, Thelogonus, Theologonius, Theogonius, &c.* Quisquis ille fuerit, apparet notæ famitatis quemdam fuisse cui Claudius comparatum se nollet.

8. *λογισπαις*] Hoc est verbosissimus. Sic plures legunt codices Casaubonus tamen testatur Græcam vocem in Vitterbiensi non extare, sed margini adscriptam interpretationem hanc, *dic & loquere*. Unde facile colligit scriptum *λέγει καὶ εἰπεί*. Turnebus lib. 22. cap. 31 legisse se affirmat, *λέγει & μὴ δ' ἔχειν loquere & ne attinge*. Cujus lectionis vestigia in Pithœi & Grotii codicibus expressissima notavit Casaubonus. Quæ etiam clariora sunt verba inconsiderati hominis, & parum pro imperatoria majestate loquentis, quasi verbera & plagas formidasset.

CAPUT XLI.

HISTORIAM in adolescentia, hortante T. ² Livio, Sulpicio vero Flavo etiam adjuvante, scribere aggressus est. Et cum primum frequenti auditorio ³ commisisset, ægre perlegit, ⁴ refrigeratus sæpe a semetipso. Nam cum initio recitationis defractis compluribus subselliis, obesitate cujusdam, risus exortus esset: ne sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex intervallo subinde facti reminisceretur, cachinnosque revocaret. In principatu quoque & scripsit plurimum & assidue recitavit per lectorem. Initium autem sumsit historiæ post cædem Cæsaris Dictatoris. Sed & ⁵ transiit ad inferiora tempora, cœpitque a pace civili: cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus sæpe & a ⁶ matre & ab avia. Prioris materiæ duo volumina, posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & de vita sua octo volumina, magis inepte quam ineleganter. Item *Ciceronis defensionem adversus* ⁷ *Asinii Galli* libros, satis eruditam. Novas etiam commentus est ⁸ literas tres, ac numero

veterum quasi maxime necessarias addidit. De quarum ratione cum privatus adhuc volumen edidisset, mox princeps non difficulter obtinuit ut in usu quoque promiscuo essent. Exstat talis ⁹ scriptura in ¹⁰ plerisque libris, ac diurnis titulisque operum.

NOTA.

1. *Historiam*] Meminit & Plinius lib. 12. cap. 27. & Suetonius supra cap. 21.

2. *Tito Livio*] Titus Livius Historiæ Romanæ princeps, auctore Eusebio Chron. 19. mortem obiit quarto imperii Tiberii anno, qui Urbis fuit 771. & Coss. habuit Junium Sillanum & L. Norbanum Balbum; quo tempore Claudius viginti circiter & septem annos natus erat, utpote qui anno U. C. 744. Coss. Julio Antonio & Fabio Africano, ut supra cap. 2. in lucem editus fuerat.

3. *Commisisset*] De commissionibus, in Augusto cap. 45. & 89. & Calig. cap. 53.

4. *Refrigeratus*] Sic iterum Suetonius in vita Lucani dixit, Neronem *nulla nisi refrigerandi sui* (hoc est Lucani recitantis) *caussa* recessisse. Refrigerare igitur recitantiem est auditorii, ut ita dicam, frigus illi afferre. Hoc sensu & Plinius Epist. 13. libi 6. de Passieno Paulo recitante ait, *Interim Paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit*. Unde recitandorum operum consuetudinem colligere est, de qua in Augusto ad cap. 89. A seipso refrigeratus dicitur, quia ipse sibi frigoris hujus causa fuit, quod in recitando, subinde recordatus obesi & præpinguis illius viri qui pondere suo subsellia fregerat, sibi non posset a risu temperare.

5. *Transiit*] Non nisi duobus, ut ait, super hac materia scriptis voluminibus; nec enim prosecutus videtur integram hanc historiam quæ tredecim circiter annorum erat a cæde scilicet Julii Cæsaris, anno U. C. 10. ad mortem Antonii 723. Pacem civilem dixit eam quæ bella omnia civilia secuta est, tunc cum Janum clausit Augustus. De quo in Augusto cap. 22.

6. *A matre*] Antonia, supra cap. 1. & Calig. cap. 1 & 22.

Ibid. Ab avia] An Octavia Augusti sorore, quæ Antoniae mater fuit, de qua in Augusto cap. 63. An vero Livia Augusti conjuge, patris ejus matre, de qua tam sæpe supra.

7. *Asinii Galli*] De hoc in Augusto ad cap. 66. Filius fuit Asinii Pollionis Oratoris, ut ibidem ad cap. 43. notatum, & Poëtæ, ut in Julio ad cap. 30. & 35. Scripsit libros de comparatione Pollionis patris sui, & Ciceronis, quibus patri suo dare palmam ausus est, ut ait Plinius Epist. 4. lib. 7. Quem cum Largio quodam eodem nomine insectatur Gellius lib. 17. cap. 1.

8. *Literas tres*] Idem habet Tacitus Annal. 11. ubi de literarum inventoribus locutus addit: *Quo exemplo Claudius tres literas adjecit, quæ usu imperitante eo, post obliterata*. Sed nec tradidit quænam illæ fuerint, nec tradere etiam curavere Grammatici, ut fatetur Lipsius Taciti locum enarrans, ubi de Æolico, ut vocant, digammate constare probat ex Quintiliano & inscriptionibus illius temporis, *Nec inutiliter Claudius Æolicam illam ꝑ ad hos usus literarum adjecerat*, ait Quintilianus lib. 1. cap. 13. Verusta marmora, Pomerium ampliat terminatque Octavia, Dai Augusti, &c. Unde patet hujus literæ ꝑ eundem valorem esse qui v consonantis. De reliquis nihil constat ubi conjecturis tantum agitur. Pari exemplo & eventu Chilpericus Francorum Rex tres quoque literas addidit, quas in usum adhibendas edicto jusserat.

9. *Scriptura*] Tacitus ibidem: *Aspiciuntur etiam nunc in are publicandis plebiscitis per fora & templa fixo*.

10. *Libris ac diurnis*] Torrentius de libris actorum intelligit errorem scripturæ inde natum, existimans quod cum Suetonius dimidiatis, more veterum, vocibus scripsisset *lib. ac diurn*, librarii fecerint *libris ac diurnis*: quod quanquam verosimilimum est intelligendum tamen videtur de privatis etiam libris, tum quia *plerisque* dixit, tum quia diurna, libri sunt quibus dierum singulorum rationes describuntur. Juvenalis:

Longi relegit transacta diurni.

& Ausonius de sapiente loquens,

G G g iij

*Nec prius in dulcem declinant lumina
somnia*

*Omnia quam longi reputaverit acta dies.
Vide in Augusto ad cap. 78.*

CAPUT XLII.

NE c minore cura Græca studia secutus est, amorem præstantiamque linguæ occasione omni professus. Cuidam barbaro Græce & Latine differenti, *Cum utroque*, inquit, *sermone nostro sis* ¹ *peritus*. Et in commendanda patribus conscriptis ² *Achaia*, *gratam sibi provinciam* ait, ³ *communium studiorum commercio*. Ac sæpe in Senatu legatis ⁴ *perpetua oratione* respondit. Multum vero pro tribunali etiam ⁵ *Homerici* locutus est versibus. Quoties quidem hostem vel insidiatorem ultus esset, excubitori ⁶ *Tribuno* signum de more poscenti, non temere aliud dedit quam,

⁷ *Denique & Græcas scripsit historias*, ⁸ *Tyrænicæ* xx. ⁹ *Καρχηδονιακῶν* viii. Quarum causa ¹⁰ *veteri Alexandria Musæo* alterum additum ex ipsius nomine: institutumque ut quotannis in altero *Tyrænicæ* libri, altero *Καρχηδονιακῶν* diebus statutis, velut in auditorio, recitarentur toti a singulis per vices.

INTERPRETATIO.

^a *Virum ulcisci oportet, quando aliquis prior injuriam facit.*

NOTÆ.

1. *Peritus*] Pithœi & Lislæi codices *paratus*.

2. *Achaia*] Quam illis reddiderat, *Supra* cap. 25.

3. *Perpetua oratione*] Græca scilicet, quod contra majorum ac præsertim Augusti institutum fuit. Vide in Tiberio ad cap. 71.

4. *Homerici*] Beroaldus & Sabellicus scripserant *heroicis*, male.

5. *Tribuno*] Qui excubitorum cohortibus præerat, in Caligula cap. 56. Signum autem intellige tesseram militarem, de qua ibidem.

6. *Tyrænicæ*] Latinis alii literis *Tyrhenicon*. Interpretes probabilius putant legere *Κυρρηνικῶν* *Cyrrhenicon*, quamvis Tyrheni fama satis noti sint.

7. *Καρχηδονιακῶν*] Hoc est Carthaginensium: hi enim Carchedonem conditionem agnoscebant Appiano auctore, (quamquam Dido vulgatiore fama Carthaginem condidisse feratur) Cum igitur Cyrenaicis vicini fuerint Carthaginenses, multa inter se communicanda & disceptanda habuisse longe probabilius foret, etiam tacente Salustio, qui tamen bello Jugurthino de

urisque populi diffidiis locutus est. Cyrenaica regio Africæ eadem quæ Plinio Pentapolitana dicitur lib. 5. cap. 5. hodie Barbariæ pars: Cyrene vero civitas etiam *Corene*.

8. *Veteri Alexandria Musæo* alterum additum] Ita scripsit Casaubonus ex MSS. cum in vulgatis editionibus non extaret vox *alterum*. Sensus est: Alexandria erat antiquum Musæum. Huic Claudius addidit novum suo nomine appellatum: quod confirmat Athenæus lib. 6. ubi disertis verbis Claudium Musæum Alexandria fuisse significat. Musæum autem vel Musium Alexandrinum fuit collegium hominum circa disciplinas versantium, quibus attributa e publico pecunia ad promovenda bonarum artium studia, a Ptolemæo Philadelpho celebri illo Bibliothecæ conditore institutum, ut vulgo censent. Augustus & Tiberius multa Musæo in gratiam doctorum hominum liberaliter indulserunt. Testis est Strabo libro ultimo, ubi & ædificium describit, de quo & Spartianus in Adriano qui sæpe quæstiones illis proponebat; & Philostratus in vita Dionysii Milesii Sophi-

stæ, ubi Musæum mensam fuisse dicit quæ | quosque viros convocaret.
ex omni terrarum orbe eloquentissimos

CAPUT XLIII.

SUB exitu vitæ, signa quædam nec obscura pœnitentis de matrimo-
nio Agrippinæ, deque Neronis adoptione dederat. Siquidem com-
memorantibus libertis, ac laudantibus ¹ cognitionem, qua pridie quan-
dam adulterii ream condemnauerat: *sibi quoque in fatis esse jactavit omnia*
⁵ *impudica, sed non impunita matrimonia.* Et subinde obvium sibi Britan-
nicum arctius complexus, hortatus est, *ut cresceret, rationemque a se*
omnium factorum acciperet, Græca insuper voce profecutus, ² *ὁ ἕως δὲ*
ἐπιγῆται. Cumque impubi teneroque adhuc, ³ quando statura permit-
teret, togam dare destinasset, adjecit: *ut tandem Pop. Rom.* ⁴ *verum*
¹⁰ *Cæsarem habeat.*

NOTÆ.

1. *Cognitionem*] Supra ad cap. 15.

2. *ὁ ἕως δὲ ἐπιγῆται*] Hoc est, *amor*
impellit. Sic plures habent codices: alii ta-
men *ὁ πόθεν ποιεῖτε bene facite.* Petrus Victo-
rius lib. 24. variarum Lectionum cap. 14. ex
vetusti codicis vestigiis legit *ὁ πῶς ποιεῖτε καὶ*
ἰδοῦναι, qui laetetur & sanabit. proverbio quod
ex oraculi responsione factum est cum Te-
lephus ab Achille vulneratus, illud olim
consulisset. Hoc certe de principe in Ho-

mericis versatissimo probabilius est quam
quod Turnebus lib. 22. cap. 31. *ὁ πῶς ποιεῖτε*
πῶς ποιεῖται, qui laetetur pœnas dabit.

3. *Quando*] Hoc est siquidem, notat
quippe Xiphilinus Britannicum statura ma-
jorem fuisse quam vulgo ferret ejus ætas.

4. *Verum Cæsarem*] Non vero adopti-
vum, ut antea habuerat, & habitura erat si
Nero rerum potiretur.

CAPUT XLIV.

NON multoque post testamentum etiam conscripsit, ac signis om-
nium magistratuum ¹ obsignavit. Prius igitur quam ultra progre-
deretur, præventus est ab Agrippina, quam præter hæc, conscientia
quoque, nec minus ² delatores multorum ³ criminum arguebant. Et
¹⁵ veneno quidem occisum convenit: ⁴ ubi autem & per quem dato, dis-
crepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum Sacerdotibus, per ⁵ Ha-
lotum spadonem ⁶ prægustatorem: alii, domestico convivio, per ipsam
Agrippinam, quæ ⁷ boletum medicatum avidissimo ciborum talium
obtrulerat. Etiam de subsequenteribus diversa fama est. Multi statim hausto
²⁰ veneno obmutuisse aiunt, excruciatumque doloribus nocte tota, defe-
cisse prope lucem. Nonnulli inter initia consopitum, deinde cibo af-
fluente evomuisse omnia, ⁸ repetitumque toxico, incertum pultine
ad dito, cum velut exhaustum refici cibo oporteret, an immisso per cly-
sterem: ut quasi abundantia laboranti etiam hoc genere egestionis sub-
²⁵ veniretur.

N O T A E .

1. *Obſignavit*] De Teſtamentorum ſignis, ſupra in Auguſto ad cap. 33. &c. Ner. ad cap. 4.

2. *Delatores*] Quos inter Narciffus libertus, de quo ſupra cap. 28.

3. *Criminum*] Impudicitiae præſertim cum Pallante liberto, de quo ſupra ibid.

4. *Ubi*] Ex Tacit. Annal. 12. patet fuiſſe in Palatio & a locuſta veneficii damnata muliere præparatum fuiſſe.

5. *Per Halotum*] Tacitus ibidem de veneno illo loquens: *Cujus miniſter e ſpadonibus fuit Halotus inferre epulas & explorare guſtu ſolitus.*

6. *Præguſtatore*] Munus hoc demandari ſolitum ei quem principes imprimis diligebant. Tacit. Annal. 13. *Quia cibos potuſque dilectus ex miniſtris explorabat.* Quem morem ſtante Republica ignotum, nec ante Auguſtum inceptiſſe colligunt viri docti tum ex Suetonio & Tacito, tum ex inſcriptionibus quas vide in calce.

7. *Boletum medicatum*] Nec enim ſolus nocet, & Plinius lib. 22. cap. 22. boletum iis annumerat quæ temere manduntur, ideoque Tacitus Annal. 12. delectabili boletorum cibo infuſum venenum dicit; unde patet ex iis fungi non fuiſſe, qui quanquam boletum extrinſecus referant, mortiferi tamen ſunt; unde & Plinio ibidem cap. 23. & Juvenali Sat. 5. v. 146. ancipites dicuntur:

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis.

8. *Repetitumque toxico*] Tacitus alium adhuc modum refert libro 12. extremo, *Nec vim medicaminis ſatis intellectam ſocordia ne Claudii an vinolentia. Simul ſoluta alvus ſubveniffe videbatur.* Igitur exterrita Agrippina, & quando ultima timebantur, ſpota præſentium invidia, proviſam jam ſibi Xenophontis Medici conſcientiam adhibet; ille tanquam niſus evomentis adjuvaret pinnam rapido veneno illitam faucibus ejus demiſiſſe creditur. Vide ſupra ad cap. 33.

C A P U T X L V .

MORS ejus celata eſt, donec circa ¹ ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaque & quaſi pro ægro adhuc vota ſuſcepta ſunt, & inducti per ſimulationem comædi, qui velut deſiderantem oblectarent. Exceſſit 111. Idus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Aviola ² Coſſ. LXIV. ætatis, imperii XIV. anno. Funeratus eſt ſolenni Principum pompa, & ³ in numerum Deorum relatus. Quem honorem, a Nerone ⁴ deſtitutum abolitumque, recepit mox per Veſpaſianum.

N O T A E .

1. *Succeſſorem*] Tacitus ibidem: *Dum res firmando Neronis imperio componuntur, & eadem quæ hîc Suetonius, niſi quod de comædis ſilet.*

2. *Coſſ.*] Qui annus ab U. C. 806. Chriſti vero 56. qui ætatis ejus annos exacte numerant ii, non amplius quam 63 ann. duobus menſibus ac tredecim diebus: ſed Suetonius annum inceptum habuit pro completo, ut & alias.

3. *Deorum numerum*] Apotheoſim intelligit, ut & Julii cap. 88. Tacitus: *Celeſtesque honores Claudio decernuntur, & ſu-*

neris ſolenne perinde ac Divo Auguſto celebratur, amulante Agrippina proavia Livia magnificentiam.

4. *Deſtitutum a Nerone*] Aliter Plinius in Panegyrico: *Dicavit cælo Tiberius Auguſtum, ſed ut majestatis numen induceret; Claudium Nero, ſed ut irideret.* Et ipſe Suetonius conſecratum a Nerone teſtatur infra cap. 9. Unde locus hic non niſi de Templo Claudii intelligendus, quod a Nerone deſtructum Veſpaſianus inſtauravit. In Veſp. cap. 9.

C A P U T

PRÆSAGIA mortis ejus præcipua fuerunt: exortus crinitæ stellæ, quam ¹ cometen vocant: tactumque de cælo monumentum Drusi patris: & quod eodem anno ex ² omnium magistratuum genere plerique mortem obierant. Sed ipse nec ignorasse, aut dissimulasse ultima vitæ suæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam & cum Coss. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designavit: & in Senatu, cui novissime interfuit, multum ad concordiam liberos suos cohortatus, utriusque ætatem suppliciter patribus commendavit. Et in ultima ³ cognitione pro tribunali, *accessisse ad finem mortalitatis*, quam ⁴ abominantibus qui audiebant, semel atque iterum pronuntiavit.

NOTÆ.

1. *Cometen*] Hujus meminit & Seneca lib. 7. natural. Quæst. cap. 17. & 29. & Plinius lib. 2. cap. 25. *Cometas Græci vocant, nostri crinitas horrentes crine sanguineo & comarum modo in vertice hispidas; terrificum magna ex parte sidus, ac non leviter piatum, ut civili motu Octavio Consule, iterumque Pompeii & Cæsaris bello; in nostro vero avo circa veneficium quo Claudius Cæsar imperium reliquit Domitio Neroni, &c.*

2. *Omnium magistratuum*] Tacitus lib. 12. ubi & alia ab his portenta recenset: Numerabatur inter ostenta deminutus Magistratum numerus, Quæstore, Ædili, Tribuno ac Prætoribus & Consule paucos intra menses

defunctis. Unde etiam colligere est quinam fuerint Magistratus Romani; quos enim generatim Suetonius expressit. Hos Tacitus sigillatim declaravit.

3. *Cognitione*] Constanter dicitur de judicio in quo Princeps ipse cognoscit, ut supra cap. 15. & 43.

4. *Abominantibus*] Hoc est, malum omen deprecantibus; abominari enim est triste aliquid precibus rejicere, & amoliri: quod Virgilius sic expressit 3. Æneid.

Di prohibete minas, di talem avertite casum.

quo depelli posse credebant omnis exitium.

C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER VI.

NERO CLAUDIUS CÆSAR.

CAPUT I.

X¹ gente DOMITIA duæ familiæ claruerunt;
2 CALVINORUM & 3 ÆNOBARBORUM.

A. U. C.
DLXXXVI.

Ænobarbi auctorem originis itemque cognominis
habent L. Domitium: cui rure quondam revertenti,
4 juvenes gemini augustiore forma ex occurſu im-
perasse traduntur, nuntiaret Senatui ac Populo victo-
riam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem

majestatis, adeo permulſiſſe malas, ut e nigro rutilum ærique aſſimilem
capillum redderent. Quod inſigne manſit & in poſteris ejus, ac magna
10 pars rutila barba fuerunt. Functi autem ¶ Conſulatibus VII. * Trium-
pho † Cenſuraque duplici, & inter 5 Patritios allekti perſeuerarunt
omnes in eodem cognomine. Ac ne 6 prænomena quidem ulla, præter-
quam Cnæi & Lucii uſurparunt: eaque ipſa notabili varietate, modo
continuantes unumquodque per ternas perſonas, modo alternantes per
15 ſingulas. Nam primum ſecundumque ac tertium Ænobarborum Lucios:
rurſus ſequentes tres ex ordine Cnæos accepimus: reliquos nonniſi vi-
ciſſim, tum Lucios tum Cnæos. Plures e familia cognosci referre arbi-
tror: quo facilius appareat ita degeneraſſe a ſuorum virtutibus 7 Nero-
nem, ut tamen vitia cujuſque quaſi tradita & ingenta retulerit.

¶ DXCIII.
DCXXXII.
DCLVIII.
DCLX.
DCC.
DCCXXII.
DCCXXCV.
* DCXXXII.
† DCXXXIX.
DCLXIII.

NOTA.

1. *Gente Domitia*] Gens & familia dif-
ferunt ut totum & pars, ut jam ſupra in Ti-
berio cap. 1.

2. *Calvinorum*] Ex hac familia Domi-

tius ille Calvinus, Julii Cæſaris Legatus, de
quo in Julio cap. 36.

3. *Ænobarborum*] In lapidibus Capito-
linis & nummis, quos Torrentius proferit,
HHh ij

scriptum est *Ahenobarb.*

4. *Juvenes gemini*] Hos Castorem & Pollucem fuisse creditum est; præcipuo enim favore Romanis semper opitulatos narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Victoria illa relata est adversus Tarquinius anno U. C. 257. unde gentis antiquitatem colligere est. Idem narrat & Plutarchus in *Æmilio*. Livius lib. 2. Decad. 1. & Dionysius Halicarnassensis lib. 6. qui ea pugna pro

Romanis certasse Castorem & Pollucem narrant, & extructum illis Templum, quo loco sudorem equorum abstergentes visi sunt.

5. *Patricios allesti*] Quid hoc sit, supra in Tiberio cap. 1. & Aug. cap. 2. &c.

6. *Prænomina*] Vide in Tiberio cap. 1.

7. *Neronem*] Casaubonus legit *Nero*, ex scriptura Vitterb. & Lislæi.

C A P U T I I .

A. U. C.

D C L I .

D C X X I I .

D C X C V I .

D C C I .

U T igitur paullo altius repetam, ¹ atavus ejus Cn. Domitius in ² Tribunatu Pontificibus offensior, quod alium quam se in patris sui locum cooptassent, jus Sacerdotum subrogandorum a ³ collegiis ad populum transtulit: ac in Consulatu Allobrogibus Arvernisque superatis, ⁴ elephanto per ⁵ provinciam invectus est: turba militum, quasi inter solennia triumphi, prosequente. In hunc dixit Licinius Crassus orator, *Non esse mirandum quod anciam barbam haberet, cui esset ⁶ os ferreum, ⁷ cor plumbeum.* Hujus filius ⁸ Prætor C. Cæsarem abeuntem Consulatu, quem adversus auspicia legesque gessisse existimabatur, ad disquisitionem Senatus vocavit: mox Consul Imperatorem ab exercitibus Gallicis retrahere tentavit: successorque ei per factionem nominatus, principio civilis belli ad ⁹ Corfinium captus est. Unde dimissus, ¹⁰ Massilienses obsidione laborantes cum adventu suo confirmasset, repente destituit, acieque demum Pharsalica occubuit. Vir neque satis constans, & ingenio truci: in desperatione rerum, mortem timore appetitam ita expavit, ut haustum venenum ¹¹ pœnitentia evomuerit, medicumque manumiserit, qui id sibi prudens ac sciens minus noxium temperasset. Consultante autem Cn. Pompeio ¹² de mediis ac neutram partem sequentibus, solus censuit hostium numero habendos.

N O T A .

1. *Atavus*] Nemo non novit atavum occupare quintum cognationis gradum ascendendo, cui respondet atnepos descendendo. Sed Casaubonus & Torrentius contendunt *Ænobarbos* patrem & filium a Suetonio confundi; qui enim Allobrogas domuit, is ejus pater qui censuram gessit una cum Licinio Crasso eximio Oratore, de quo præclara multa narrat Cicero lib. 3. de Orat. initio, & lib. de clar. Orat. Meminit & Plinius lib. 17. cap. 1.

2. *Tribunatu*] Plebis scilicet, quod factum anno U. C. 651. ut notavit Sigonius lib. 1. de Jure Civium Rom. cap. 19. Unde colligas *Ænobarborum* familiam inter Pa-

tricios nondum allectam fuisse tunc temporis, aut rursus ad plebem se contulisse; hujus enim erat hic Magistratus, ut ex Aug. cap. 10. & 40. & Jul. cap. 20. notare est.

3. *Collegiis*] Collegia hæc erant variae classes seu societates eorum qui res sacras curabant, quales erant v. g. Flaminum qui ab initio tres, postea quindecim, Augurum qui similiter ab initio non nisi tres ac procedente tempore novem extitere Pontificum, fratrum Arualium, &c. quorum e numero si quis deficeret, collegæ alium ipsi auctoritate sua subrogabant. Quod ille Domitius populi non collegii beneficium esse voluit, & sublatum a Sylla iterum re-

stituit Labienus Tribunus plebis, Lege quæ sub Antonio Consule abrogata iterum restituta est, jusque illud populo redditum: quo tempore cæteræ quoque Antonii Leges sublatae sunt.

4. *Elephanto*] His animalibus usos hoc bello Romanos testatur & Florus lib. 3. cap. 2. *Maximus barbaris terror elephanti fuisse.* Ubi & tanti momenti victoriam hanc fuisse refert, ut Domitius Fabiusque ejus belli duces, illis quibus dimicaverant locis, extruxerint saxæas turres & desuper exornata armis hostilibus tropæa fixerint, cum is mos Romanis fuisset antea inusitatus.

5. *Per Provinciam*] Galliam scilicet Narbonensem cui attributi sunt Allobroges, quorum regio hodie Delphinatus & Sabaudia pars.

6. *Os ferreum*] Dictærium illud in impudentes jactari solitum, idem Pisoni a Cicerone objicitur, idem & Catullus Epig. 43.

ruborem

Ferreo canis exprimamus ore.

Quo sensu Terentius in Eunuchis, *Os durum, os impudens, &c.*

7. *Cor plumbeum*] Alii tardum interpretantur, ut apud Terentium in Heautontim. Act. 5. Scen. 1. v. 4.

in me quidvis harum rerum convenit

Qua sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus, &c.

Alii lividum. Satiùs videtur dicere molliem & ignaviam Domitio exprobratam ex comparatione plumbi cum ferro; hujus enim respectu molle dici potest.

8. *Prator*] In Julio cap. 23. & seq.

9. *Corfinium*] In Julio cap. 34. Huic renuenti vitam a Cæsare concessam innuit Lucanus lib. 2.

Vive licet nolis & nostro munere, dixit, Cerne diem?

10. *Massilienses*] Itidem in Julio cap. 34.

11. *Pœnitentia*] Subito exorta cum audivit Cæsarem humanissime victoria utentem, captis parcere, ut ait Plutarchus in Cæsare Et Seneca lib. 3. de Benef. cap. 24. ubi servorum in dominos beneficia memorat, hoc profert exemplum.

12. *Medis*] Quos Cæsar amicorum sibi loco futuros pronuntiavit, in Julio cap. 75.

CAPUT III.

RELINQUIT filium omnibus gentis suæ proculdubio præferendum. Is inter conscios ¹ Cæsarianæ necis, quanquam insons, damnatus lege ² Pedia, cum ad Cassium Brutumque se, propinqua sibi cognatione junctos, contulisset, post utriusque interitum classem olim commissam retinuit: auxit etiam: nec nisi partibus ubique profligatis, ³ M: Antonio sponte, & ingentis meriti loco tradidit. Solusque omnium ex iis qui pari lege damnati erant, restitutus in patriam, amplissimos honores percucurrit. Ac subinde ⁴ redintegrata dissensione civili, eidem Antonio legatus, delatam sibi summam imperii ab iis quos Cleopatrae pudebat, neque suscipere neque recusare fidenter, propter subitam valitudinem, ausus, transiit ⁵ ad Augustum: & in diebus paucis obiit, nonnulla & ipse infamia adpersus. Nam Antonius eum desiderio amicæ ⁶ Serviliæ Naidis transfugisse jactavit.

DCCXI.

DCCXXIII.

NOTÆ.

1. *Cæsariana necis*] In Julio cap. 82.

2. *Lege Pedia*] Quam tulit Q. Peditus, Augusto coheres a Cæsare datus, in Julio cap. 83. Velleius lib. 2. cap. 65. *Consulatūque iniit Cæsar pridie quam viginti annos impleret decimo Cal. Octobres cum collega Q. Pedito post Urbem conditam annis 709. Et paulo infra cap. 69. Et Lege Pedia quam*

Consul Peditus tulerat, omnibus qui Cæsarem interfecerant, aqua ignique interdictum.

3. *M. Antonio*] Ad quem illum remisit Augustus. In Augusto cap. 16. & Plutarcho plura.

4. *Redintegrata dissensione*] In Augusto cap. 17.

5. *Ad Augustum*] Plutarchus in Antonio HHh iij

sub Actiacæ pugnae tempus id factum narrat, ipsumque Domitium febre jam tunc implicitum.

6. *Servilia Naidis*] Torrentius ex cognomento colligit libertam hanc fuisse.

CAPUT IV.

EX hoc Domitius nascitur, quem ¹ emtorem ² familiæ pecuniæque in ³ Testamento Augusti fuisse, mox vulgo notatum est: non minus aurigandi arte in adolescentia clarus, quam deinde ⁴ ornamentis triumphalibus ex Germanico bello. Verum arrogans, profusus, immitis, ⁵ Censorem L. Plancum via sibi decedere Ædilis coëgit: Præturæ Consulatusque honore Equites Rom. matronasque ad agendum ⁶ mimum produxit in scenam: venationesque & in Circo & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium: sed ⁷ tanta sævitia, ut necesse fuerit Augusto clam frustra monitum ⁸ edicto coërcere.

NOTÆ.

1. *Emtorem*] Emtor ille imaginarius adhibebatur in Testamentis, ut Testator vivens alienasse & vendidisse bona sua videretur.

2. *Familia*] Familia apud Jureconsultos plerumque significat res omnes hereditarias, ut familiæ eriscundæ judicium quod instituitur ad dividendam inter heredes hereditatem. Hinc non immerito suspecta vox pecuniæque Torrenti: hæc enim idem significat ac familia: nec pecunia emptor apud Jurisconsultos legere est, ut affirmat idem. Vide L. 195. ff. de verborum signif.

3. *Testamento*] Plura erant apud Romanos Testamentorum genera: alia fiebant in bello coram aliquibus tantum comilitonibus quæ in procinctu dicebantur, namque sub ipsam pugnae horam a pugnaturis militibus condebantur. Alia in pace coram populo convocato, quæ ideo *Testamenta calatis comitiis* appellata sunt. Accessit deinde tertium genus Testamentorum, quod dicebatur per æs & libram: scilicet quod per emancipationem, id est imaginariam quandam venditionem agebatur, quinque testibus & libripende civibus Romanis pueribus presentibus, & eo qui familia emptor dicebatur. Justin. lib. 2. Instit. Tit. de Testamentis. Eodem ferme modo quo supra in Augusto cap. 64. de adoptione per æs & libram, nisi quod alia erant solennia verba: Testator enim tenens tabulas testamenta-

rias dicebat: *Hæc uti his tabulis cerisque scripta sunt, ita do, ita lego, ita testor, itaque vos Quirites testimonium præbetote.*

4. *Ornamentis triumphalibus*] In Tiberio cap. 20.

5. *Censorem*] De Munatii Planci Censura, in Augusto cap. 37. Cum vero Censura multo sit Ædilitate superior, ideo Torrentius non existimat ea fronte Domitium esse potuisse, ut Censorem Magistratu durante sibi via cedere vellet Ædilis, & ideo legit censorium. Sed Censuræ honorem valde tunc temporis imminutum fuisse constat ex Augusto cap. 27. & 37. Et certe homo gratia potens apud Principem & arrogans facere id potuit.

6. *Mimum*] Idem de Laberio Equite Romano, in Julio cap. 39. & de aliis Equitibus, in Augusto cap. 43. & infra cap. 20. Hoc autem non tam profusioni quam arrogantia & superbia Domitii tribuendum videtur, quod honestos non ignobiles & infames actores habere voluerit, satis enim patet ejus profusio ex venationibus, quas non tantum in circo, sed in omnibus quoque regionibus edidit.

7. *Tanta sævitia*] Qui gladiatores temere jugulari vellet, ut de Claudio cap. 34. in Claudio.

8. *Edicto*] Illo forte quo gladiatores sine missione edi prohibuit. In Augusto cap. 45.

CAPUT V.

EX¹ Antonia majore patrem Neronis procreavit, omni parte vitæ detestabilem. Siquidem comes ad orientem C.² Cæsaris juvenis, occiso liberto suo, quod potare quantum jubebatur, recusarat, dimissus e³ cohorte amicorum nihilo modestius vixit. Sed & in viæ Appiæ vico repente puerum citatis jumentis haud ignarus obrivit: & Romæ, medio Foro cuidam Equiti Rom. liberius jurganti oculum eruit: perfidiæ vero tantæ, ut non modo⁴ argentarios pretiis rerum coëmptarum, sed & in⁵ Prætura mercede⁶ palmarum⁷ aurigarios fraudaverit. Notatus ob hæc & sororis joco, querentibus dominis factionum,⁸ *representanda*
 10 *premia in posterum* sanxit.⁹ Majestatis quoque & adulteriorum, incestique cum sorore¹⁰ Lepida sub excessu Tiberii reus, mutatione temporum evasit decessitque¹¹ Pyrgis morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex¹² Agrippina, Germanico genita.

NOTÆ

1. *Antonia majore*] In Claudio cap. 1. & Calig. cap. 1. &c.

2. *Cæsar*] Qui filius Agrippæ ab Augusto adoptatus, in Augusto cap. 64. & in Tiberio cap. 12. &c.

3. *Cohorte amicorum*] Ita vocabant exemplo prætoris cohortis, ita & Tacitus de Vestilio, quem Druso fratri suo percarum transtulerat in cohortem suam. Amicorum cohortem in tres classes divisit Tiberius. Vide in Tiberio cap. 46.

4. *Argentarios*] De iis in Augusto cap. 2. & 3. Ad eorum tabernas fiebant quoque auctiones, (de quibus quid sint, supra in Julio cap. 50. Calig. cap. 16. &c.) ut constat ex Cicerone in Orat. pro Cecinna, & Quintil. lib. 11. cap. 1. ac præsertim ex Seneca lib. 1. Declamat ubi de Hortensii memoria. Ad ipsos quoque bona minorum aliaque mittebantur vendenda, ut ex multis Legum & Constitutionum locis colligit Torrentius, ac præsertim ex Lege 88. ff. de Solutionibus: *Filia intestato patri heredis negotia mater gessit, & res vendendas per argentarios dedit, argentarii universum redactum venditionis solverunt* Unde patet quænam sint earum emptarum pretia, quæ Domitius argentariis ademit, nisi si de mercede ipsorum argentariorum intelligatur hîc locus.

5. *Prætura*] A Prætoribus & Ædilibus ludos edi solitos, supra notatum in Julio

cap. 10. & 14.

6. *Palmarum*] Quæ jam dñi apud Romanos victoris præmia. Livius lib. 10. Decad. 1. Eodem anno (qui fuit U. C. 460.) coronati primum ob res bello bene gestas ludos Romanos spectaverunt, palmaque tum primum translato e Græcia more victoribus data. Pro palmis aurum etiam dari solitum, ut Claudii cap. 21. patet, quod ideo *palmarium* dicebatur: quæ vox pro ipsa mercede victoris usurpata. Unde Torrentius merito arbitratur hîc legendum esse *palmarum* aut *palmariorum*.

7. *Aurigarios*] Vel aurigarum curatores, vel equorum agitadores, singulis factionibus sui ministri, quales isti ac præterea conditores, succonditores, tentores, viatores, medici, &c. quibus qui præerant, hi factionum domini dicebantur, de quibus supra in Calig. cap. 55. & 18. & Tib. cap. 37. & infra cap. 22.

8. *Representanda*] Sine dilatione solvenda. In Aug. cap. ult. & Claud. c. 34. &c.

9. *Majestatis*] De illo crimine in Tiberio cap. 2. &c.

10. *Lepida*] Uxore Messallæ Barbati, Messallinæ patris. Vide in Claudio cap. 26.

11. *Pyrgis*] Pyrgi Hetruriæ oppidum, hodie S. Maria di Purgano.

12. *Agrippina*] In Calig. cap. 7. & 24. & Claud. 26. &c.

N E R O ¹ natus est Antii post ix. menses quam Tiberius excessit, ^{xviii.} Kal. Januarias: tantum quod exoriente Sole, pene ² ut radiis prius quam terra ³ contingeretur. De ⁴ genitura ejus statim multa & formidolosa multis conjectantibus, præfagio fuit etiam Domitii patris vox, inter gratulationes amicorum, negantis quidquam ex se & Agrippina nisi detestabile & malo publico nasci potuisse. Ejusdem futuræ infelicitatis signum evidens die ⁵ lustrico exstitit: nam C. Cæsar, rogante sorore ut infanti quod vellet, ⁶ nomen daret, intuens Claudium patrum suum, a quo mox principe Nero adoptatus est, ejus se dixit dare: neque id ipse serio, sed per jocum, & aspernante Agrippina, quod tum Claudius inter ⁷ ludibria aulæ erat. Trimulus patrem amisit: cujus ex parte tertia heres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Caium universis bonis, & subinde ⁸ matre etiam relegata, pene inops atque egens apud ⁹ amitam Lepidam nutritus est, sub duobus pædagogis, saltatore atque tonsore. Verum Claudio imperium adepto, non solum paternas opes recuperavit; sed & Crispi ¹⁰ Passieni vitrici sui hereditate ditatus est. Gratia quidem & potentia revocata restitutæque matris usque eo floruit, ut emanaret in vulgus, missos a Messallina uxore Claudii, qui eum, ¹¹ meridianam quasi Britannici æmulum strangularent. Additum fabulæ est, eosdem ¹² dracone e pulvino se proferente conterritos refugisse. Quæ fabula exorta est, depressa in lecto ejus circum cervicalia ¹³ serpentis exuviis: quas tamen aureæ ¹⁴ armillæ ex voluntate matris inclusas dextro brachio gestavit aliquandiu: ac tædio tandem maternæ memoriæ abjecit: rursusque extremis suis rebus frustra requisivit.

N O T A .

1. *Natus est Antii*] Ubi & Caligula, supra in Caligula cap. 8. Alii legunt *ante*, scilicet ante obitum Tiberii, de quo in Tiberio cap. 73. sive ante sive post, optime convenit mensium numerus: sunt quippe novem menses a 17. Calendas Aprilis, hoc est 16. Martii die, ad 18. Calendas Januarii, hoc est 15. Decembris diem.

2. *Radiis*] Qui illum, ut ait Dio, nascentem circumfullere, unde futuri præfagium imperii.

3. *Contingeretur*] Hoc apud ipsos religiosum. Vide in Augusto cap. 5.

4. *Genitura ejus*] Hoc est nativitate, aut potius themate nativitatis indice, de quo in Augusto cap. 94.

5. *Die lustrico*] Quo nomen imponebatur pueris, unde & *nominalia* dictus est. De cujus ceremoniis plura apud Macrobius

lib. 1. cap. 16. & Plutarchum Quæst. Rom. *Festum lustrici dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum nonus, qui a his lustrantur, atque iis nomina imponuntur.*

6. *Nomen*] Potest intelligi de prænomine; hoc enim ad arbitrium imponebatur, manente nomine ad gentem indicandam, ut in Tiberio cap. 1. vel 2. Claudii nomen jocosè duntaxat inditum a Caligula; nec enim sic appellatus est ante adoptionem, ut patet ex Tacito, qui illum ubique Lucium Domitium appellat, maxime ubi de ludis illis de quibus capite sequenti.

7. *Ludibria aulæ erant*] In Claudio cap. 3.

8. *Matre relegata*] In Calig. cap. 24.

9. *Amitam Lepidam*] Patris sororem, cap. proxime præcedenti.

10. *Passieni*] Huic post Domitium nupsit Agrippina. Seneca ut virum optimum non

non uno in loco laudat, & Plinius lib. 16. cap. 42. Oratorem & bis Consulem fuisse dicit, de quo & in Calig. cap. 10.

11. *Meridiantem*] Calig. cap. 38.

12. *Dracone e pulvino*] Narrat quoque Tacitus lib. 11. Annal. initio vulgatum infantiae ejus dracones affuisse per modum custodum, & ipse Nero nequaquam, ut ait, famæ suæ detractor narrare solitus erat,

unam omnino anguem in cubiculo suo visam.

13. *Serpentis exuviis*] Idem narrat Xiphilinus, additque interpretatos ex hoc vates magnam ab homine senectutem potentiam capturum, quod serpentes exuviis positis senectutem exuere dicantur.

14. *Armilla*] Serpentis exuvias multis remediis efficaces testatur Plinius.

CAPUT VII.

TENER adhuc, nec dum matura pueritia, Circensibus ludis
 1 Troiam constantissime favorabiliterque ludit. 2 Undecimo æta-
 tis anno a Claudio adoptatus est, 3 Annæoque Senecæ jam tunc Sena-
 tori in disciplinam traditus. Ferunt Senecam proxima nocte visum sibi
 5 per quietem, C. Cæsari præcipere: & fidem somnio Nero brevi fecit
 prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Nam-
 que Britannicum fratrem, quod se post adoptionem 4 *ÆNOBARBUM*
 ex consuetudine salutasset, ut subditivum apud patrem arguere conatus
 est. Amitam etiam 5 Lepidam, ream testimonio coram afflixit, gratifi-
 10 cans matri, a qua rea 6 premebatur. Deductus in forum. 7 tiro, po-
 pulo congiarium, militi donativum proposuit: indictaque 8 decursione
 prætorianis, 9 scutum sua manu prætulit: exinde patri 10 gratias in
 Senatu egit. Apud eundem Consulem pro Bononiensibus Latine, & pro
 Rhodiis atque Iliensibus Græce verba fecit. Auspicatus est & jurisdictio-
 15 nem, 11 Præfectus urbis sacro 12 Latinarum, celeberrimis patronis,
 non translatitias, ut assolet, & breves, sed maximas plurimasque postu-
 lationes 13 certatim ingerentibus: quamvis interdictum a Claudio esset.
 Nec multo post duxit uxorem 14 Octaviam: ediditque pro Claudii
 salute 15 Circenses, & venationem.

NOTÆ.

1. *Troiam*] De his puerorum ludis, in Julio cap. 39. &c.

2. *Undecimo ætatis anno*] Ita codices omnes. Qua in re Suetonium errasse colligunt ex Taciti Annal. 12. ubi adoptio facta legitur Coss. C. Antistio, & M. Suillio. Qui annus fuit Urbis 802. Claudius vero mortuus est, M. Asinio Marcello & M. Acilio Aviola Coss. anno Urbis 806. ut patet ex cap. 45. supra in Claudio: quo tempore Nero septemdecim natus annos imperium suscepit, ut patet ex capite sequenti. Quo quidem clarum fit Neronem, cum adoptatus est, non nisi quadriennio minorem fuisse quam cum imperium suscepit. Unde Torrentius qui hoc animadvertit, & Casaubonus illum secutus, contendunt legendum

esse hîc *decimo tertio*. Sed videtur Tacitus in recensendis Consulibus nominibus tam potuisse errare, quam in assignanda Neronis ætate Suetonius, quem alias adeo exactum iidem illi doctissimi viri prædicant.

3. *Annæo Senecæ*] De quo jam supra in Caligula cap. 53. Is favore Agrippinæ revocatus est ex Insula Corsica, in qua Claudii jussu, & Messalinæ odio exulabat, ut tali magistro Domitii pueritia adolesceret, inquit Tacitus initio libri 12.

4. *Ænobarbum*] Non vero Neronem, quod verum ipsi nomen postquam adoptatus est, quod ut initium discordia Agrippina multo quaestu ad maritum defert: sperni quippe adoptionem, quaque censuerunt patres, jussu populi, intra penates abrogari, in-

quit Tacitus Annal. 12.

5. *Lepidam*] Amitam, supra cap. 5. & 6.

6. *Premebatur*] Agrippina invidabat Lepidæ propter generis claritudinem; hæc enim Antonia majoris filia, siquidem soror Domitii, ut supra cap. 5.

7. *Tiro*] De Tiocinio, in Augusto cap. 26. De donativis & congiariis, in Julio cap. 27.

8. *Decursione*] Sic apud Tacit. 2. Annal. *exercitio equitum, decursibus cohortium interesse*: hæc enim decursio exercitii causa fiebat, & ter in singulos menses, ex Augusti instituto. Eandem Vegetius appellat *campicursionem* lib. 1. cap. 27. & lib. 3. cap. 4. Suetonius vero infra in Galba cap. 6. *campestrem decursionem*. Erat & alia decursio in funebri pompa, de qua in Claudio cap. 1.

9. *Scutum*] Quo decursionem moderabatur. Sic & infra in Galba cap. 6.

10. *Gratias egit*] Quod huic decursioni præesse se voluisset.

11. *Præfectus Urbis*] Alii legunt *Præfecti*, male; respicit enim ad morem antiquum, quo Magistratum ineuntes primo die

negotiiis quidem incumbabant, sed non toto, neque laboriose, delibabant duntaxat aliquid auspicii causa, unde & *auspicalis* appellatus est ille dies. Utrumque constat ex Plinio in Panegyrico. Alii quoque ipso Calend. Januar. die operis sui delibabant aliquid,

Totus ab auspicio ne foret annus iners, ut ait Ovidius, & ex Senec. Epist. 84. ac Columella lib. 11. cap. 12. probat Casaubonus.

12. *Latinarum*] In Julio cap. 79. translaticias communes intellige, ut in Augusto cap. 10.

13. *Certatim ingerentibus*] Sensus est, multas res magnique momenti advocatos postulasse a Nerone, quamvis leves duntaxat proponi moris esset; non enim tam negotiorum, quam auspicii causa id fiebat. Quo nomine etiam laudatur a Plinio Trajanus in Panegyrico.

14. *Octaviam*] Claudii ex Messallina filiam, Britannici sororem. De qua in Claudio cap. 27.

15. *Circenses & venationem*] De illis in Julio cap. 39. &c.

CAPUT VIII.

A. U. C.
DCCCVII.

SEPTEMDECIM natus annos, ut de Claudio palam factum est, inter horam sextam septimamque processit ad² excubitores: cum ob totius³ diei diritatem non aliud auspiciandi tempus accommodatius videretur: proque Palatii gradibus IMPERATOR consalutatus, lectica in⁴ castra, & inde raptim appellatis militibus in curiam delatus est, discessitque jam vesperi: ex immensis quibus cumulabatur honoribus, tantum PATRIS PATRIÆ nomine recusato propter ætatem.

NOTÆ.

1. *Inter horam sextam*] Ita & Tacitus lib. 12. in fine: *Tunc medio diei; tertio ante Idus Octobres foribus Palatii repente diductis, comitante Burrho, Nero egreditur ad cohortem qua more militia excubiis adest.*

2. *Ad excubitores*] In Claudio cap. 42.

3. *Diei diritatem*] Hoc est, quia diræ & infaustæ erant aliæ diei horæ ad auspiciandum imperium, patet ex Tacito ibidem: *Agrippina, &c. crebro vulgabat ire in melius*

valetudinem Principis, quo milites bona in spe ageret, tempusque prosperum ex monitis Chaldaeorum attentaret. Quam mulierum superstitionem Juvenalis ridet Sat. 6.

Ad primum lapidem vectari si placet, hora

Sumitur ex libro.

4. *Castra*] Prætoria de quibus in Claudio cap. 10. & Tiberio cap. 37.

CAPUT IX.

ORsus hinc a pietatis ostentatione, Claudium apparatissimo funere elatum laudavit, ¹ consecravitque. Memoria Domitii patris honores maximos habuit. Matri summam omnium rerum publicarum privatarumque permisit. Primo etiam Imperii die signum excubanti Tribuno dedit, *Optimam matrem*: ac deinceps ejusdem sæpe lectica per publicum simul vectus est. Antium coloniam deduxit, adscriptis ² veteranis e prætorio, additisque per ³ domicilii translationem ditissimis ⁴ primipilariis, ubi & portum operis sumtuosissimi fecit.

NOTÆ.

1. *Consecravit*] Vide in Claudio cap. 45.

2. *Veteranis e Prætorio*] De Prætorianis supra sæpe.

3. *Domicilii translationem*] Hæc addit ut coloniarum magnificentiam indicet, in quam missi sunt cives Romani, iique *optimo jure cives*, relicto eo quo gaudebant Romæ domicilio. Ii enim dicebantur cives Romani optimo jure qui domicilium, qui tribum, qui honorum potestatem habebant; unde qui municipia incolebant, quanquam & tribum, & honorum petitionem haberent.

Quia tamen domicilio carebant, eos Cicero in Bruto appellat non ingenuos cives Romanos, donec Romam cum suis rebus commigrassent. Domicilium hoc non in urbe tantum ipsa, sed in agro Romano patuit. Qua de re plura apud Ciceronem in Agrariis adversus Rullum, & maxime apud Sigonium lib. 1. de Antiquo Jure Civium Romanorum cap. 1. & 2. ubi ista fuse & docte persequitur.

4. *Primipilariis*] De iis quid sint, vide in Tiberio cap. 37.

CAPUT X.

ATQUE, ut certiore adhuc indolem ostenderet, ex ¹ *Augusti præscripto imperatorum se* professus, neque liberalitatis, neque clementiæ, nec comitatis quidem exhibendæ ullam occasionem omisit. ² Graviora vectigalia abolevit, aut minuit. ³ Præmia ⁴ delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. Divisis populo viritim ⁵ quadringenis nummis: Senatorum nobilissimo cuique, sed a re familiari destituto, annua salaria, & quibusdam ⁶ quingena constituit. Item prætorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum. Et cum de supplicio cujusdam capite damnati ut ex more subscriberet, admoneretur: ⁷ *Quam vellem*, inquit, *nescire literas!* Omnes ordines subinde, ac memoriter salutavit. Agenti Senatui gratias, respondit: ⁸ *Cum mænero*. Ad ⁹ campestres exercitationes suas admisit & plebem. Declamavit & sæpius publice. Recitavit & carmina, non modo domi, sed in theatro, tanta universorum lætitia, ut ob recitationem ¹⁰ supplicatio decreta sit, eaque ¹¹ pars carminum aureis literis Jovi Capitolino dicata.

NOTÆ.

1. *Augusti præscripto*] Idem & Tacitus, ac præsertim Seneca libro de Clementia, qui inscriptus *ad Neronem*.

2. *Graviora vectigalia*] Qualia invenerat Caligula, supra in ejus vita cap. 40. aut

alia hujusmodi de quibus plura apud Tacitum lib. 13. Annal. sub finem.

3. *Præmia*] Lipsius ad 3. Annalium Taciti num. 49. existimat fuisse quartam partem bonorum ejus, qui deferabatur, ut

forſan ſue it antea tertia vel ſemis. Beroal-
dus vero hîc non niſi quartam præmiorum
antea conſtitutorum partem, ut ſi v. g.
quarta pars bonorum delatori daretur an-
tea, jam non haberet niſi quartam illius
quartæ. Quod probabilius eſt.

4. *Delatorum Papia Legis*] De hac Lege
in Claudio cap. 21. &c. Hujus delatores
eos eſſe patet, qui peccantem adverſus Le-
gem accuſant ac deferunt; genus hominum
ſordidum, quales erant quadruplatores,
forſitan ab iſta quarta dicti, quod illam
lucriferent aliis accuſandis, ſordidoque
iſto modo vitam ſuſtentarent.

5. *Quadrigenis nummis*] Sestertios in-
tellige, ſcilicet unam argenti libram, ut in
Julio cap. 4. notatum, 17 lib. 10 ſ.

6. *Quingena*] Supple ſestertia quorum
ſingula mille ſestertios valent, ut ibid. m &
cap. 26. notatum eſt. 2187 lib. 10 ſ.

7. *Quam vellem, &c.*] Hoc dictum
mire extollit Seneca, atque teſtatur natum
inde ſibi de *Clementia* ſcribendi conſilium.

8. *Cum meruero*] Idem Aug. cap. 56.
cum filios ſuos commendaret.

9. *Campeſtres*] In Auguſto cap. 83.

10. *Supplicatio*] Quid ſit, in Julio cap.
24.

CAPUT XI.

SPECTACULORUM plurima & varia genera edidit: 1 Juvenales,
Circenſes, ſcenicos ludos, gladiatorium munus. Juvenalibus ſenes
quoque conſulares anſque matronas recepit ad luſum. Circenſibus loca
2 equiti ſecreta a cæteris tribuit: commiſitque etiam camelorum qua-
drigas. Ludis, quos pro æternitate Imperii ſuſceptos appellari *Maximos*
voluit, 3 ex utroque ordine & ſexu plerique ludicras partes ſuſtinue-
runt. Notiffimus eques Rom. elephanto ſuperſedens per 4 catadromum
decucurrit. Inducta eſt & Afranii 5 togata, quæ *Incendium* inſcribitur:
conceſſumque ut ſcenici ardentis domus ſupellectilem diriperent, ac
10 ſibi haberent. Sparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies
6 ſingula quotidie millia. Avium cujuſque generis multiplex penus,
7 teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, ta-
bulæ pictæ, mancipia, jumenta, atque etiam manſuetæ feræ: noviffime
naves, 8 inſulæ, agri.

NOTÆ.

1. *Juvenales*] Hos privatim exhibitos
patet ex Tacit. Annal. 14. & ab ipſo Nero-
ne inſtitutos; quod miror prætermiſſum a
Suetonio. Videliſ Tacitum hæc fuſe diſſe-
rentem.

2. *Equiti ſecreta*] Tacitus lib. 15. *Equi-
tum Rom. locos ſedilibus plebis antepoſuit
apud Circum; namque ad eam diem indiſcreti
inibant, quia Lex Roſcia* (de qua in Auguſto
ad cap. 40.) *nîl niſi de quatuordecim ordini-
bus* (qui in Theatro, ut in Julio ad cap. 39.)
ſanxit.

3. *Utroque ordine*] Senatorio & eque-
ſtri, quin & in arena certaffe mulieres eo-
dem anno quo loca diſcrevit equitibus.
Tacitus refert Annal. 15. *Spectacula gladi-
atorum idem annus habuit, pari magnificentia
ac priora, ſed ſcæminarum illuſtrium Senato-*

*rumque plures per arenam fœdati. Quæ
poſtmodum etiam ſcæminarum libido fuit,
quæ exagitur a Juvenale Sat. 6. v. 260.*

*Aspice quo fremitu monſtratos perferat
ictus*

*Et quanto galea curvetur pondere, quan-
ta*

Poplitibus ſedeat, &c.

Stattius Sylv. ultima lib. 1. Adeoque id vul-
gatum, ut Severo imperante cavendum
fuerit Senatuſconſulto ne ſcæmina ulla ad
gladium ultra depugnaret, auctore Xiphi-
lino in ejus vita.

4. *Catadromum*] Quidam explicant pro
decurſionis ſtadio; ſed quid mirum ſi per
ſpatium amplum elephantus decurrat. Me-
lius Torrentius & Caſaubonus funem pro-
tenſum fuiſſe dicunt quo elephantus ille de-

curreret: quod & Xiphilinus sic reddidit, & constat elephantos visos esse funambulos tum ex cap. 6. in Galba, tum ex Seneca epist. 85. *Elephantem minimus Æthiops jubet subsidere in genua, & ambulare per funem.* Sed maxime Plinius lib. 8. cap. 3. ubi de his animalibus plura & mira.

5. *Togata*] Fabula Romano more & habitu. In Augusto ad cap. 45.

6. *Singula millia*] Hoc est, singularum rerum unum mille, singulis diebus. Beroaldus aliter distinguit hoc sensu, ut singula millia avium omnis generis singulis diebus sparsa sint, & multiplex penus intelligit

esculenta varia; penus enim id omne dicitur quo vescuntur homines, minus probabiliter.

7. *Tessera*] De tesseriis frumentariis, in Augusto ad cap. 40. de aliis ad cap. 41. & Calig. ad cap. 3. num. 13. His tesseriis de quibus non modo descripta erat quædam frumenti quantitas accipienda, sed & vestes, agri, margaritæ, &c. quæ concedebantur arripientibus tesseras. Unde Martialis lib. 8. Epig. 67.

Nunc dat spectatas tessera larga feras.

8. *Insula*] Hoc est domus, in Julio ad cap. 41. &c.

CAPUT XII.

HOS ludos spectavit e¹ proscenii fastigio. Munere quod in² Am- A. U. C.
phitheatro ligneo, in regione Martii campi intra anni spatium DCCCX.
fabricato, dedit, neminem occidit, ne noxiorum quidem. Exhibuit au-
tem ad ferrum etiam³ quadringentos Senatores, sexcentosque equites
5 R. & quosdam fortunæ atque⁴ existimationis integræ ex⁵ iisdem or-
dinibus, confectoresque ferarum, & ad varia arenæ ministeria. Exhibuit
& naumachiam⁶ marina aqua innantibus belluis, item⁷ Pyrrichas
quasdam e numero⁸ epheborum, quibus post editam operam⁹ di-
plomata civitatis Romanæ singulis obtulit. Inter¹⁰ Pyrricharum argu-
10 menta, taurus¹¹ Pasiphaën ligneo juvenæ simulacro abditam iniit, ut
multi spectantium crediderunt. ¹² Icarus primo statim conatu juxta
¹³ cubiculum ejus decidit, ipsumque cruore respersit. Nam perraro
¹⁴ præsidere, cæterum accubans primum parvis foraminibus, deinde
¹⁵ toto podio adaperto spectare consueverat. Instituit & ¹⁶ quinquen- DCCCXIII
15 nale certamen primum omnium Romæ, more Græco triplex, ¹⁷ musicum,
gymnicum, equestre, quod appellavit NERONIA. Dedicatisque ¹⁸ ther-
mis atque gymnasio, Senatui quoque & equiti ¹⁹ oleum præbuit.
Magistros toti certamini præposuit consulares sorte, sede Prætorum:
deinde in ²⁰ orchestram Senatumque descendit, & orationis quidem
20 carminisque Latini ²¹ coronam, de qua honestissimus quisque con-
tenderat, ipsorum consensu concessam, sibi recepit. ²² Citharam autem
a iudicibus ad se delatam ²³ adoravit, ferrique ad Augusti statuum
iussit. ²⁴ Gymnico, quod in Septis edebat, inter ²⁵ buthysæ appara-
tum, ²⁶ barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, &
25 pretiosissimis margaritis adornatam ²⁷ Jovi Capitolino consecravit.
²⁸ Ad athletarum spectaculum invitavit & Virgines Vestales: quia ²⁹
Olympiæ ³⁰ Cereris Sacerdotibus spectare conceditur.

N O T A E.

1. *Proscenii*] Servius ait proscenica esse pulpita ante scenam, in quibus ludicra exercebantur, ad hunc Virgilii 2. Georgic. vers. 386.

Veteres ineunt proscenia ludi.

2. *Amphitheatro ligneo*] Quale jam ante ædificaverat Curio ille Tribunus tuba civilis belli, de quo lib. 1. cap. 29. & 50. &c. cujus magnificentiam describit & miratur Plinius lib. 35. cap. 15.

3. *Quadringentos Senatores*] Lipsius 8. Annal. Taciti corruptum hunc numerum affirmat, & *quadragenos* ac *sexagenos* reponit, verosimillime 400 quippe Senatores dimidia Senatus pars erat, & Xiphilinus 300 tantum equites memorat, quos tamen arenæ longe cupidissimos colligere est ex Calig. cap. 30.

4. *Existimationis integra*] Nam plerumque non nisi pauperes aut ignominia notati.

5. *Isdem ordinibus*] Senatorio & equestri, quos tamen a Nerone coactos indicat Juvenalis Sat. 6.

quanti sua funera vendant.

Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone.

ibi enim exagitat sui temporis equites qui Principe non iubente, sed sponte, hanc subibant infamiam.

6. *Marina aqua*] Quam e mari deduxerat. Belluas istas intelligunt crocodilos, hippotamos, &c. de quibus Martialis Domitiano blandiens Epig. 28. Spectaculorum.

Casaris hac nostri pars est quota, vidit in undis

Et Thetis ignotas & Galatea feras.

7. *Pyrrichas*] In Julio ad cap. 39.

8. *Epheborum*] Quales erant adolescentes illi ex Asia per Caligulam acciti, in Calig. cap. 58.

9. *Diplomata*] Hoc est codicillos quibus delatum erat jus civitatis Romanæ; hi enim a forma sic appellata sunt, quia formabantur in modum tabellarum duplicium: quare etiam *διπλῆς* a Græcis appellari notavit Casaubonus. De his jam supra in Augusto ad cap. 50.

10. *Pyrrhicarum argumenta*] In scenicis ludis erant quoque saltationes, quarum argumentum ad comœdiam vel tragœdiam quæ agebatur accommodatum erat, unde videtur fabulæ argumentum illius fuisse de

Pasiphaë, & illi convenisse saltationem.

11. *Pasiphaën*] Nota est Pasiphaës Dædali ac Minotauri fabula. Simile quid innuit Martialis Epig. 5. Spectaculorum:

*Iunctam Pasiphaën Dictæo credite tauro
Vidimus. accepit fabula prisca fidem.*

12. *Icarus*] Eiusdem argumenti continuatio esse videtur ex eo quod Icarus volans induceretur. Hujus & Dædali patris Minoem fugientis fabulam nemo nescit.

13. *Cubiculum*] Principis in spectando suggestus est, de quo lib. 1. ad cap. 76.

14. *Præsidere*] In Augusto ad cap. 45. &c.

15. *Toto podio*] Quid sit podium, in Julio ad cap. 39. Quod autem ad apertum dixit innuere videtur simile fuisse Menianis quibusdam de quibus in Calig. ad cap. 18.

16. *Quinquennale*] Jam ante celebrabatur Neapoli, supra in Augusto cap. 98. Idem narrat Tacitus lib. 14. & lib. 16. ubi *lustrale certamen* appellat, quod singulis lustris, hoc est quinquenniis, instauraretur. Testantur & nummi veteres.

17. *Musicum, gymnicum*] De musico adhuc infra in Domitiano cap. 4. de Gymnicis in Augusto cap. 43. & 45. &c.

18. *Thermis atque Gymnasio*] Thermæ fuerunt balnea calidarum aquarum, qualia plura & magnificentissima fuere sub Imperatoribus. His ædificiis jungebantur gymnasia ephebea stadia, aliaque id genus loca exercendis corporibus destinata.

19. *Oleum*] Ad usum scilicet gymnasii: hoc enim ungi salubre est gymnasticam exercentibus. Hinc Plinius lib. 14. cap. 22. *Duo sunt liquores humano corpori gratissimi, intus vini, foris olei.* Virgilius Æneid. 3. de Actiacis ludis:

*Exercent patrias oleo labente palastras
Nudati socii.*

20. *Orchestram Senatūque*] Idem sonant ut in Julio ad cap. 39. & Tib. cap. 66. & Claud. cap. 21. &c.

21. *Coronam*] Tacitus lib. 14. *Eloquentia primas partes nemo tulit, sed victorem esse Casarem pronuntiatum.*

22. *Citharam*] Beroaldus & Sabellicus legunt *cithara*, quod & in MSS. multis Casaubonus agnoscit. Qua recepta lectione, supplenda est vox *coronam*, quod probabilius est: hanc enim potius quam citharam

ad Augusti statuum miserit: cui accedit quod Eusebius testis est cunctos a Nerone in citharistarum agone contendente fuisse superatos.

23. *Adoravi*] Vide in Aug. ad cap. 94. num. 28.

24. *Gymnico quod in septis*] Certamine scilicet quod edidit in septis, de quibus in Aug. ad cap. 43. & Tib. cap. 17. &c.

25. *Buthysia*] Hoc est dum pararetur maximum omnium sacrificium: *ἑορτα* enim græce id est sacrificium, & *βῆς* id est bos qui victima est omnium maxima. Virgilius 2. Georgic. v. 146.

Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus
Victima.

26. *Barbam primam posuit*] In Caligula ad cap. 10.

27. *Iovi Capitolino*] Hæc enim alicui

Deo sacrari solita. Martialis lib. 1. epig. 32.

Hos tibi, Phæbe, vovet totos a vertice crines

Encolpus, &c.

& lib. 9. Epig. 17.

Consilium forma speculum dulcesque capillos

Pergameo posuit dona sacrata deo.

28. *Athletarum*] In Augusto ad cap. 43.

& 45.

29. *Olympia*] In Caligula ad cap. 57.

30. *Cereris*] Eleusina de qua in Claudio ad cap. 25. has antistitas quoque appellarunt, quarum castitas Athenis eodem in honore quo Romæ Vestalium. Juven. Sat. 6.

Pauca adeo Cereris vitias contingere digna.

& Sat. 14.

qualem Cereris vult esse Sacerdos.

CAPUT XIII.

NON immerito inter spectacula ab eo edita, & ¹ Tiridatis in urbem introitum retulerim. Quem ² Armeniæ Regem magnis pollicitationibus sollicitatum, cum destinato per edictum die ostensurus populo propter nubilum distulisset, produxit, quo opportunissime potuit: dispositis circa fori Templâ armatis cohortibus, ³ curuli residens apud Rostra triumphantis habitu, inter signa militaria, atque vexilla: & primo per devexum pulpitem subeuntem admisit ad genua, allevatumque dextra exosculatus est: dein precanti ⁴ tiara deducta, ⁵ diadema imposuit, verba supplicis interpretata prætorio viro multitudini pronuntiante. Perductum deinde in theatrum, ac rursus supplicantem, juxta se ⁶ latere dextro collocavit. Ob quæ Imperator consalutatus, ⁷ laurea in Capitolium lata, ⁸ Janum geminum clausit tam nullo quam residuo bello.

A. U. C.
DCCCXIX.

NOTÆ.

1. *Tiridatis*] Hic a Corbulone victus solennes inter ceremonias sublatum capite diadema Neronis imagini subjecerat in ipsa Armenia. Pluribus hic narrat Tacitus lib. 25. Annal.

2. *Armenia*] De hac in Tiberio ad cap. 41.

3. *Curuli*] Tacitus ibidem id quoque de ejus imagine narrat: *Medio tribunal sedem curulem, sedes effigiem Neronis sustinebat. De sella curuli in Augusto ad cap. 43.*

4. *Tiara deducta*] Hæc capitis ornamentum est Persis & Phrygiis, unde & Sacerdotes quidam Romani a Trojanis orti

hac utebantur. Juven. Sat. 6. v. 515.

cui rauca cohors, cui timpana cedunt

Plebeia & Phrygia vestitur bucca tiara.

rotunda & quasi sphaera media, capitis apicem apertum relinquebat, unde & lunata dicitur a Sidonio,

Flectit Achemenius lunatum Persa tiaram.

ubi nota masculino quoque genere efferri a Virgilio lib. 7.

sceptrumque sacerque tiaras.

5. *Diadema*] Quod in Armenia deposuerat non nisi Neronis manu resumendum. Tacitus ibidem.

6. *Latere dextro*] Honoratiore, ut supra notatum in Claudio ad cap. 24. Theatrum hîc intellige Pompeianum, quod Nero hac de causa operiendum auro jusserat, auctore Plinio lib. 33.

7. *Laurea in capite*] Quod stante Re. publica licuit omnibus qui Imperatores consalutati fuerant: de quo adhuc infra in

Domitiano cap. 6.

8. *Ianum geminum*] Ab his verbis caput sequens incæperunt qui Suetonium distin- gere Restituit Casaubonus ex optimo Viterbiensi codice, non quidem distincto capitibus, in quo tamen quibusdam in locis paragraphi minio notati videntur.

C A P U T X I V .

A. U. C.
DCCCVIII.
DCCCX.
DCCCXI.
DCCCXIII.

CONSULATUS quatuor gessit: primum bimestrem, secundum & novissimum semestres, tertium quadrimestrem: medios duos ¹ continuavit, reliquos inter annua spatia variauit. In iurisdictione ² postulatoribus nisi sequenti die, ac per ³ libellos, non temere respondit.

N O T A E .

1. *Continuavit*] Sic in Aug. ad cap. 26. & Julio cap. 76.

2. *Postulatoribus*] Ii sunt quos Juris- consulti vocant etiam Procuratores, ut &

nostrates vulgo.

3. *Libellos*] Ne impræsentiarum respondens temere quid statueret, propria voce.

C A P U T X V .

IN cognoscendo, morem eum tenuit, ut ² continuis actionibus commissis, sigillatim quæque ³ per vices ageret. Quoties autem ad consultandum secederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat: sed & conscriptas ab unoquoque sententias tacitus ac secreto legens, quod ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, pronuntiabat. In curiam ⁴ libertorum filios diu non admisit: admissisque a prioribus principibus honores denegavit. Candidatos qui ⁵ supra numerum essent, in solatium dilationis ac moræ, legionibus præposuit. Consulatum in senos plerumque menses dedit. Defunctoque circa Kalend. Januarias altero e Coss. neminem substituit: improbens exemplum vetus ⁶ Caninii Rebili, uno die Consulis. ⁷ Triumphalia ornamenta, etiam quæstoriæ dignitatis, & nonnullis ex equestri ordine tribuit: nec utique de causa militari. De quibusdam rebus rationes ad Senatum missas, præterito ⁸ Quæstoris officio, ⁹ per Coss. plerumque recitabat.

N O T A E .

1. *In cognoscendo*] Hoc est judicando, supra in Claudio ad cap. 15.

2. *Continuis actionibus*] Hoc est causis quæ ubi agi cœperant, non ante relinquebantur, nec aliæ tractabantur quam forent absolutæ: quod patet ex Ciceronis Verrinis.

3. *Per vices*] Non attendendo utrum necne incœpta prius, finita foret.

4. *Libertorum filios*] Supra in Claudio cap. 24.

5. *Supra numerum*] Definitus enim erat Magistratum numerus: unde si plures peterent, necessario aliqui repellebantur. De hoc & Tacitus: *Comitia Pratorum arbitrio Senatus haberi solita, quod acriore ambitu exarserant, Princeps composuit, tres qui supra numerum petebant, legioni præficiendo.*

6. *Caninii Rebili*] In paucas horas Consulis, supra in Julio cap. 76.

7. *Triumphalia ornamenta*] Supra non semel.

semel. Unde in Claudio ad cap. 17.

8. *Quæstoris officio*] Hic est candidatus ille Principis cuius erat officium literas in Senatu Principis nomine recitare. De quo in Augusto cap. 65. Hic & sub Imperatoribus Constantinopolitanis Quæstor Sacri Palatii dictus est, ejusque munus ampliatum; li-

bellis enim supplicibus subscribebant, leges subnotabant Quæstores Sacri Palatii, quales postea in Aula Principum dixerunt Cancellarios.

9. *Per consulem*] Quod videbatur magnificentius.

CAPUT XVI.

FORMAM ædificiorum urbis novam excogitavit: & ut ante insulas fac domos porticus essent, de quarum ¹ solariis incendia arcerentur: easque sumptu suo ² exstruxit. Destinarat etiam ³ Ostia tenuis mœnia promovere, atque inde fossa mare veteri urbi inducere. Multa sub eo & animadversa severe, & coercita, nec minus instituta: adhibitus sumtibus modus: publicæ cœnæ ad ⁴ sportulas redactæ; interdictum ⁵ ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret, cum antea nullum non opsonii genus proponeretur: ⁶ afflictis suppliciis CHRISTIANI, genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ: vetiti quadrigariorum lusus, quibus inveterata ⁷ licentia passim vagantibus, fallere ac futari per jocum jus erat: ⁸ pantomimorum factiones cum ipsis simul relegatæ.

NOTÆ.

1. *Solariis*] Quid sint solaria, supra dictum est in Claudio ad cap. 10. & Meniana quæ ferme idem erant, in Calig. ad cap. 18.

2. *Exstruxit*] Tacitus lib. 15. non nisi pollicitum refert post incensam Urbem, lib. 15.

3. *Ostia tenuis*] Torrentius legit in tribus libris *Ostiam*. Hæc aberat sexdecim ab urbe millibus.

4. *Sportulas redactæ*] Sportæ sunt calathi viminei, quibus pecuniæ condi, & cœnæ ac prandia inferri solebant non secus atque canistris. Hinc sportulæ dictæ vel cœnæ vel quæ pro cœnis, aliquando pecuniæ clientibus dabantur. Quarum usum postea Domitianus sustulit, revocata cœnatarum rectarum consuetudine. De quibus supra in Augusto ad cap. 74. & Domitiano cap. 7. Ex quo tamen instituto erogationes etiam quæ in ordinem decurionum fiebant, sportulæ dictæ sunt, ut & ea quæ iudicibus aut viatoribus pro salario dabantur.

5. *Ne quid cocti*] Vide in Claudio ad cap. 38.

6. *Afflicti suppliciis Christiani*] Tacitus enumerat hæc supplicia, Annal. 15. ubi re-

tulit a Nerone tentata incassum omnia, ut incendii a se excitati opinionem everteret, subjungit: *Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, & quasiisimis pœnis affectit, quos (& per flagitia invisos) vulgus Christianos appellabat.* Et paulo infra: *Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammam, atque ubi defecisset dies in usum nocturni luminis uterentur, hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat.* De qua immanitate Josephus Scaliger & Lipsius intelligendum putant Juv. nalem Sat. 1. v. 155.

*Pone Tigellinum tædæ lucebis in illa
Quæ stantes ardent qui fixo pectore fumant.*

quantum alii de quibusvis maleficis aut damnatis. De Christianis jam supra in Claudio cap. 25.

7. *Licentia*] For. e qualem describit infra cap. 26.

8. *Pantomimorum*] Quid sint pantomimi & mimi, in Augusto ad cap. 45. & Julio ad cap. 39. De factionibus horum etiam in Tiberio cap. 37.

ADVERSUS ¹ falsarios tunc primum repertum ne ² tabulae nisi pertusae, ac ter lino per foramina trajecto, obsignarentur. Cautum ut in Testamentis ³ primae duae cerae, testatorum modo nomine inscripto, ⁴ vacuae signaturis ostenderentur: ac ne quis alieni Testamenti ⁵ scriptor legatum sibi adscriberet. Item ut litigatores ⁶ pro patrociniis ⁷ certam justamque mercedem, pro ⁸ subselliis nullam omnino darent, praebente aërio gratuita: utque ⁹ rerum actu ab aërio causae ad forum, ac recuperatores transferrentur: & ut omnes ¹⁰ appellationes a Judicibus ad Senatum fierent.

NOTAE.

1. *Falsarios*] Indictum adversus illos supplicium In Claudio cap. 15.

2. *Tabula*] Quae cera illitae pugillares quoque & codicilli dicuntur, quamvis pro magnitudine & usu discrepasse videantur. Obsignare est linum illud seu filum per foramina ter traductum munire signis testium, cum ante non nisi semel traduceretur; nec enim incognitus ille mos jam inde a Plauti temporibus, ut patet ex Bacchidibus aliisque hujus Poetae locis. Haec cautio ad contractus & tabulas omnes adhibita, ad testamentarias vero alia insuper.

3. *Primae duae cerae*] Hoc est primae duae tabulae ceratae, sive paginae: erant enim aliquando quintuplices, vulgo triplices.

4. *Vacuae*] Horatius lib. 2. Sat. 5. v. 54. ubi curiosos heredipetas insectatur, ait:
quid prima secundo

*Cera velit versu, solus multisne coheres
Veloci percurre oculo.*

Ad quem locum Porphyrio, *Bene hoc & juxta ordinem, quia prius testatoris nomen, secundo heredis.* Ne igitur testes qui & nomina sua subscribebant & signa apponebant, heredem cognoscerent, Nero voluit ut primis duabus paginis non scriberetur aliud quam Testatoris nomen, quo testibus constaret tantum, se ejus Testamento adhibitos, & ubi subscripserant; tum Testator securus describebat suum Testamentum in vacuis illis paginis quas ideo reliquerat. Haec autem omnia ad majorem Testatoris ipsius, & heredis instituti sive substituti securitatem.

5. *Scriptor*] Quales sunt Tabelliones. Lege 3. codice *De his qui sibi ascribunt*, refertur ex Alexandri Imperatoris Constitutione hoc a Divo Claudio prohibitum. Ad

quem locum Cujacius Suetonium accusat erroris, qui Neroni tribuerit quod erat Claudio tribuendum, quia nempe NERO *Divi* appellatione affectus non legitur.

6. *Pro patrociniis*] Hoc vetitum fuerat Lege Cincia quam M. Cincius Tribunus plebis tulerat multo ante, anno scilicet U. C. 549. quam idcirco muneralem appellavit, quia vetabat ne quis donum munusve caperet, ut Festus ex Plauto in voce *Muneralis*. De ea Lege Tacitus Annal. 11. *Consurgunt Patres Legemque Cinciam flagitant, qua caveatur antiquitus ne quis ob causam orandam, pecuniam donumve accipiat.* Et lib. 14. *Ejus opprimendi gratia repetitum credebatur Senatusconsultum, poenaeque Cincia Legis adversus eos qui pretio causas oravissent.* Hanc postea vetustate evanescentem Augustus firmarat Senatusconsulto, quod a Nerone sublatum, restituit iterum Trajanus, ut diserte innuit Plinius libro 5. Epist. ultima. Quae de re & Cicero & Livius non uno in loco.

7. *Certam justamque mercedem*] Haec fuit ex Plinio Epist. ultima lib. 5. decem milium: ex Tacito lib. 11. Annal. initio, ubi Claudium hujus rei auctorem facit, *dena sesteria, quae egressi repetundarum tenerentur.* Ex Ulpiano Lege 1. ff. *de extraordin. cognit.* §. 10. & 11. *pro singulis causis centum aurei, ad plurimum.* Quae tria in idem omnino recidunt: aureus enim unus vigintiquinque denarios sive centum nummos valebat, ut probatur infra in Othone ad cap. 4. nostrae igitur moneta 437 lib. 10 s. Vide in Julio ad cap. 4. & 26. de sestertiis.

8. *Subselliis*] Casaubonus existimat subsellia & Tribunalia in foro ad tempus extracta fuisse, quoties opus esset propter

judicia quæ ibi a Prætoribus cæterisque Magistratibus exercebantur. Unde colligit fuisse quosdam illorum mancipes qui pecunia sua, subsellia extruerent, quam postmodum a litigatoribus cum lucro repeterent. Certe obicuri sunt quænam illa subsellia fuerint; vix enim intelligi potest de Judicium subselliis, ut lib. 1. cap. 84. aut patronorum, ut in Augusto cap. 56. &c. Recitantes quidem de quibus Aug. c. 89. num. 10. & Claud. cap. 41. subsellia conduxisse constare videtur ex Juven. Sat. 7. v. 45.

Nemo dabit Regum quanti subsellia consistunt.

Et qua conducto pendunt anabathra sigillo.

9. *Rerum actu*] Judiciorum tempore, ut in Claudio cap. 15. & 23. & Aug. cap. 32. Recuperatores, non multum ab iis Judicibus diversi quos a Prætoribus datos, notatum

est supra in Julio ad cap. 11. aut sorte ductos, ut in Augusto cap. 29. nisi Recuperatores dicebantur Judices dati, quod in iis ferme causis in quibus de facto quodam aut statu alicujus ageretur; quia per eos rem aut statum quisque suum recuperabat. Quidam codices legunt *recuperatores* ut & Festus in voce *reciperatio*. ubi etiam de iis nonnulla. Sensus igitur est, causas quæ ante agebantur coram Præfectis ærarii, de quibus Aug. cap. 36. & Claud. cap. 9. & 24. in ipso ærario, vel ad ærarium, ut loquuntur alii, translatas in forum apud Judices illos per quos res suas quisque recuperabat.

10. *Appellationes*] Caligula Judicibus permiserat liberam jurisdictionem, supra in Caligula cap. 16. Quæ tamen diuturna non fuit, ut patet ex hoc loco & ex Tacit. Annal. 14.

CAPUT XVIII.

AUGENDI propagandique Imperii neque voluntate ulla neque spe motus umquam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitavit: nec nisi verecundia, ne obrectare parentis gloriæ videretur, destitit. Ponti modo regnum concedente ¹ Polemone, item Alpium, defuncto ² Cottio ³ in Provinciæ formam redegit.

NOTÆ.

1. *Polemone*] Pontum in jus provincie Polemonis Reguli permissu redegit, a quo Polemoniæ Pontus appellatus est, inquit Aurelius Victor in Nerone. Pontus Asiæ minoris regio quæ hodie *Anatolia*.

2. *Cottio*] A quo Alpes Cotticæ appella-

tæ, quas alii appellant *Moncenis*, alii *Montenebre*.

3. *In provincia formam*] Hoc est, a Magistratu Romano administrandam voluit, ut Augustus Ægyptum, Aug. cap. 18.

CAPUT XIX.

PEREGRINATIONES duas omnino suscepit, Alexandrinam & ¹ Achaicam, sed Alexandrina ipso profectionis die destitit, turbatus religione simul ac periculo. Nam circuitis templis cum in æde Veste re-sedisset, consurgenti ei primum lacinia obhæsit: deinde tanta oborta caligo est, ut ² dispicere non posset. In Achaia Isthmum perfodere aggressus, prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est: tubaque signo dato, primus rastello humum effodit, & ³ corbulæ congestam humeris extulit. Parabat & ad ⁴ Caspias portas expeditionem, conscripta ex Italicis ⁵ senum pedum tyronibus nova legione, quam ⁶ Magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla reprehensione, partim etiam non mediocri laude digna in unum contuli: ut fecerem a probris ac sceleribus ejus, de quibus dehinc dicam.

NOTÆ.

1. *Achaicam*] De Achaia, in Tiberio cap. 4. &c.

2. *Dispicere*] Alii *despicere*. Tacitus addit & per omnes artus tremuisse. De consilio perfodendi Isthmi, jam supra in Caligula cap. 21. & Jul. cap. 44.

3. *Corbula*] Vas est vimineum. Hoc autem præstitit non tantum, ut more magnorum Imperatorum milites incitaret ipse suo exemplo, sed etiam ut religione deteritos confirmaret, quod ad primam fossionem visus esset erumpens sanguis, visa spectra auditque gemitus, referente Xiphilino.

4. *Caspian portas*] *Claustra Caspiarum* dixit Tacitus 1. Hist. De his & Plinius lib. 6. cap. 11. & 14. & Strabo lib. 11. Sunt angustiae Tauri montis, non longe a mari Caspio, natura & magno artis molimine in-

terclusæ, qua transitus est e Media, quæ hodie *Madag* in Albaniam. Hujus regionis ut non una pars est, ita nec unum nomen hodiernum est.

5. *Senum pedum*] Proceros quosque lectos patet ex eo quod de statura dictum est, in Tiberio cap. 62. Quod & ab Imperatoribus Romanis in tirone legendo animadversum notat Vegetius, & non semper exigendum, probat exemplis, lib. 1. cap. 15.

6. *Phalangem*] Phalanx Macedonica, caterva Gallica, & legio Romana, non multum inter se nec robore nec numero differebant. Notat porro ex Suida Casaubonus Macedonicis Regibus fuisse cohortem aut legionem e tironibus staturæ procerioris compositam, Neronianæ isti plane similem, quin & ejusdem omnes ætatis erant unde dicebantur *Ἰλιεῖς*.

CAPUT XX.

INTER cæteras disciplinas pueritiæ tempore imbutus & musica, statim ut Imperium adeptus est, Terpæum citharædum ¹ vigentem tunc præter alios, accersit; diebusque continuis post cœnam canenti in multam noctem assidens, paulatim & ipse meditari exerceri que cœpit: nec eorum quidquam omittere, quæ generis ejus artifices, vel conservandæ vocis causa vel augendæ factitarent. Sed & ² plumbeam chartam supinus pectore sustinere: & clystere vomituque purgari: & abstinere pomis cibisque ³ officientibus, donec blandiente profectu (quamquam exiguæ vocis, & ⁴ fuscæ) prodire in scenam concupivit: subinde inter familiares Græcum proverbium jactans, *occulta musica nullum esse respectum*. Et prodiit ⁵ Neapoli primum: ac, ne concussio quidem repente motu terræ theatro, ante cantare destitit quam inchoatum absolveret ⁶ νόμῳ. Ibidem sæpius & per complures cantavit dies: sumto etiam ad reficiendam vocem brevi tempore, impatiens secreti a balneis in theatrum transiit, mediaque in ⁷ orchestra frequente populo epulatus, si paulum subbibisset, aliquid se ⁸ sufferti tinnituum Græco sermone promisit. Captus autem modulatis ⁹ Alexandrinorum laudationibus, qui de novo comineatu Neapolim confluerant, plures Alexandria evocavit. Neque eo segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissimæ juventutis undique elegit, qui divisi in ¹⁰ factiones, ¹¹ plausuum genera condiscerent, (*bombos*, & *imbrices*, & *testas* vocabant) operamque navarent cantanti sibi, insignes ¹² pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine anulo ¹³ lævis: quorum duces ¹⁴ quadragena millia hs. merebant.

NOTÆ.

1. *Vigentem*] Torrentii MSS. libri omnes *ingentem*. Artifices hujus generis sunt phonaſci, ut infra cap. 25. patet, formandæ vocis magistri.

2. *Chariam plumbeam*] Plinius lib. 34. cap. 18. *Nero* (quoniam ita diis placuit) *lamina pectori imposita sub ea cantica exclamans, atendis vocibus demonstravit rationem*. Ubi de vario plumbi usu loquitur.

3. *Officientibus*] Unus e libris MSS. *afficientibus*: quod eo potest sensu, quo in Claudio cap. 25. verbum hoc explicatum est. Porro sectivo hac de causa auctoritatem dedit *ex oleo statis mensium omnium diebus. nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo*, inquit Plinius lib. 19. cap. 6.

4. *Fusca*] Et ideo maxime porro usus videtur; hic enim *voci splendorem affert*, auctore eodem Plinio lib. 20. cap. 6. qui & de voce *fusca* lib. 28. cap. 6. Hanc subraucam fuisse innuit Quintilianus, cum ait in Antonio fuisse vocem fuscam & subraucam. Quem Auctorem vide lib. 9. cap. 3. ubi de vocis qualitate plura differit.

5. *Neapoli*] Utpote quæ cum Græca civitas foret, non adeo mirum videretur, si Græco in ea more ageret: nec enim apud Græcos, quemadmodum apud Romanos, musica & saltatio a Principum persona aberant, nec in vitiis ponebantur; quin imo hæc omnia apud Græcos & grata & laude digna dicuntur, ut ait Cornelius Nepos in Epaminonda.

6. *νομοι*] Torrentius scribit latinis characteribus *nomon*, ut supra in Claudio cap. 34. *automaton*. Nomi autem sunt leges seu modi canendi, tibicinum præsertim & citharædorum; unde & ipsa cantica nomi quoque dicuntur.

7. *Orchestra*] In Julio cap. 39. & 76. & Tib. cap. 66. &c.

8. *Sufferti*] Turnebus lib. 24. cap. 6. legisse se ait in codice antiquo *suffari*, quasi esset *ὑπὸ τῶν πιν*, quod & in veteribus libris legit Casaubonus, nec probat, quia melius verteretur *subrustici*. Nero promittebat se cantaturum plenius quid & grandius si bibisset: *sufferum* enim & *differtum* significant *plenum*. Unde siue *sufferum* siue *sufferum* retineatur, hæ voces indicant Nerone Græce locutum in urbe Græca *ὑπὸ τῶν πιν* & *ὑπὸ τῶν πιν*, quæ Suetonius

latine verterit *sufferum* aut *sufferum*, & *subbiberere*.

9. *Alexandrinorum laudationibus*] De quibus jam dictum est supra in Augusto cap. 98. ubi & de comœatu. Quæ vox lib. 5. de bello Gallico sumitur a Cæsare proitu & reditu classis, duobus comœatibus exercitum reportare constituit. Et paulo post, prioris comœatus expositis militibus, &c.

10. *Factiones*] Ad similitudinem histrionum, de quibus in Tiberio cap. 37. & aurigarum, de quibus infra cap. 22.

11. *Plausum genera*] Plausus quoque suis modulis constabant, ut & Annal. 16. Tacit. *Plebs quidem Urbis histrionum quoque gestus juvare solita personabat certis modis, plausuque composito*. Et paulo post de iis qui artem non callebant, cum manibus nesciis fasscerent, turbarent gnaros, &c. Quæ plaudendi ars jam ante in usu, ut patet ex Ovidio lib. 1. de Arte v. 114.

In medio plausu (plausus tunc arte carebat)

Rex populo prada signa petenda dedit. Postea usi sunt instrumento quodam, quod vel ad augendam, vel ad dirigendam vocem ori adjungebant instar personæ histrionicæ, unde *oraria* nomen erat. Vopiscus in Aureliano, *Ipsūque primum donasse oraria populo, quibus uteretur ad favorem*, hoc est ad acclamationem; ibi enim favor id significat.

12. *Bombos & imbrices*] Conficta plausum nomina ab apum sonitu, qui proprie *bombus*. Plinius lib. 11. cap. 10. *Noctu quies apibus in matutinum, donec una excitet omnes gemino aut triplici bombo, ut buccino aliquo*. *Bombus* ille quibusdam instrumentis edi solebat. Hinc Nero ipse apud Persium Sat. 1. v. 93.

Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis.

Imbricum autem plausus vel sic dictus est ex similitudine crepitantis super tegulas pluvie, vel quod imbricibus fieret; est enim imbrex tegula cava. Idem de testis dicendum videtur, quarum meminit quoque Juvenalis Sat. 11. v. 170.

audiat ille

Testarum crepitus cum verbis, &c.

Quæ omnia fuisse videntur eadem quæ crepitacula illa de quibus in Calig. cap. 54.

13. *Pinguissima coma*] Vel propter capillorum densitatem Quo sensu Aug. c. 82. pinguem togam dixit pro crassa & densa, vel propter unguenta quibus crines perfundere solebant.

14. *Lavis*] Hoc est, sinistris manibus annulo exornatis. Torrentius in quatuor libris MSS legit *leves*. Hoc sensu ut intelligantur manus annulo exoneratae, ad plau-

dendum agiliores extitisse: quod summo illi viro probatur.

15. *Quadragesa millia HS*] Casaubonus in Pithœi codice legit *quadragesa*, quod multum auget summam. Priore enim 1750 lib. posteriore 17500 lib. quod supra idem esse videtur, nisi *quadragesa* & *quadragesa* pro eodem usurpari inde colligas.

CAPUT XXI.

CUM magni aestimaret cantare, etiam Romæ¹ Neroneum agona ante praestitutam diem revocavit. Flagitantibusque cunctis² *caelestem vocem*, respondit quidem,³ *in hortis se copiam volentibus facturum*: sed adjuvante vulgi preces etiam statione militum, quæ tunc excubabat, repræsentaturum se pollicitus est libens: ac sine mora nomen suum⁴ in albo profitentium citharædorum jussit adscribi: sorticulaque in urnam cum cæteris demissa intravit ordine suo, simulque⁵ Præfecti Prætorii citharam sustinentes: post Tribuni militum, juxtaque⁶ amicorum intimi. Utque constitit, peracto⁸ principio,⁹ Nioben se cantaturum per Cluvium Rufum consularem pronuntiavit, & in horam fere¹⁰ decimam perseveravit: coronamque eam, & reliquam certaminis partem in annum sequentem distulit, ut sæpius canendi occasio esset. Quod cum tardum videretur, non cessavit identidem¹¹ se publicare. Non dubitavit etiam¹² privatis spectaculis operam inter scenicos dare,¹³ quodam Prætorum HS. decies offerente.¹⁴ Tragædias quoque cantavit¹⁵ personatus: heroum Deorumque, item heroidum ac Dearum personis effictis ad similitudinem oris sui, & fœminæ, prout quamque diligeret. Inter cætera cantavit¹⁶ *Canacen parturientem*,¹⁷ *Orestem matricidam*,¹⁸ *Oedipodem excæcatum*,¹⁹ *Herculem insanum*. In qua²⁰ fabula fama est tirunculum militem positum ad custodiam aditus, cum eum ornari ac vinciri catenis, sicut argumentum postulabat, videret, accurrisse ferendæ opis gratia.

NOTÆ.

1. *Neroneum*] Certamen quinquennale de quo supra cap. 12. quamvis nondum expleto quinquennio ex quo primum Neapoli editum erat.

2. *Cælestem vocem*] Adulatorie, ut patet; hanc enim capite proxime præcedenti fuscam dixit & exilem.

3. *In hortis*] Iisdem verosimiliter in quibus Juvenales ludos editos supra notatum est cap. 11. in quibus theatrum quoddam minus fuisse innuit Plinius lib. 37. c. 2. ubi Nero Pompeiano præludebat. Casaubonus verosimillime existimat hortos illos

fuisse Transiberinos populo publice legatos a Julio Cæsare, ut lib. 1. cap. 83.

4. *In albo*] In quo citharædorum certare volentium nomen describebatur. Vide in Caligula cap. 51.

5. *Sorticula*] Minore quadam sorte, unde patet nulla se prærogativa admitti voluisse, sed eo tantum loco quem fors daret, in urnam pro more missa & extracta, Horat. Od. 3. lib. 2.

omnium

*Versatur urna, serius ocyus
Sors exitura.*

6. *Præfæcti Prætorii*] Tacitus Annal. 14. ubi narravit mortem Burrhi, quippe Cæsar duos prætoris cohortibus imposuerat, Fenium Rufum ex vulgi favore, & Osonium Tigellinum veterem impudicitiam in eo secutus, ac qua illi pro cognatis moribus fuere. Hic iste Tigellinus de quo Juven. Sat. 1. v. 155.

7. *Amicorum intimi*] Referendum videtur ad cohortes interioris admissionis, de quibus in Tiberio cap. 46.

8. *Principio*] Quasi præmio quo præ ludunt citharædi ante legitimum certamen. Alii legunt *parato præscenio*.

9. *Nioben*] Fabulam cujus argumentum esset Niobe, quæ Amphionis uxor cum suam fecunditatem Latonæ prætulisset, liberos suos ab Apolline in ultionem injuriæ Latonæ matri suæ illatæ confixos vidit, &c. De his plura apud Ovidium, & Juvenalem Sat. 6. v. 171. &c.

10. *Decimam*] Profecto jam die ultra solitam cœnandi horam, ut supra in Caligula cap. 45.

11. *Se publicare*] Hoc est, publicam vocis suæ copiam facere.

12. *Privatis spectaculis*] Quæ ab aliis quam a seipso ederentur. Alii enim a Principe, etiam Magistratus privatorum loco habentur. Quo sensu Plinius Junior ait Consulatum esse privati hominis fastigium.

13. *Quodam Prætorum*] Illo, ut videtur, qui ludos exhibebat. Decies, supple centena millia, hoc est 43750 lib.

14. *Tragœdias cantavit*] Supra in Caligula cap. 57.

15. *Personatus*] Persona velatus, Gallice *masqué*.

16. *Canacen*] Æoli Thuscorum Regis filiam, quæ vagitu pueri ex incesto Machareis fratris concubitu nati deprensa, mortem sibi consciscere coacta est gladio quem pater ad ipsam audito scelere miserat: quod & Machareus ipse fecit. Narrat Dio cuidam, dum Nero Canacen caneret, interroganti quid faceret Imperator, responsum ab altero, illum parere: quod eo facetum magis fuerit, si dictum postquam Nero Pythagoræ suo nupserat, ut infra dicitur.

17. *Orestem matricidam*] Qui ut patrem Agamemnona ab Ægisto matris adultero interfecto ulcisceretur, cum duodecim annos ejusdem sortis metu delituisset, in Phocide redux tandem & incognitus matrem interemit. Quo scelere admissio, correptus est Furiis, &c.

18. *Oedipodem excæcatum*] Hic Laii Thebanorum Regis & Iocastæ filius fuit, qui cum patrem ignarus occidisset, matremque postmodum eodem fato duxisset, re detecta & dolore percitus ipse sibi oculos eruit.

19. *Herculem insanum*] Hoc est furore correptum, inducta toga quam Nessi Centauri sanguine tinctam Dejanira decepta miserat, existimans non aliud fore quam remedium Ioles amoris, quo flagrabat Hercules.

CAPUT XXII.

5 **E**QUORUM studio vel præcipue ab ineunte ætate flagavit, plurimusque illi sermo, quamquam vetaretur, de ¹ Circensibus erat: & quondam ² tractum ³ Præsinum agitatore inter condiscipulos querens, objurgante magistro, de ⁴ Hectore se loqui ementitus est. Sed cum inter initia Imperii eburneis quadrigis quotidie ⁵ in abaco luderet, ad omnes etiam minimos Circenses commeabat ⁶ secessu, primo clam, deinde propalam: ut nemini dubium esset eo die utique affuturum. Neque dissimulabat velle se ⁷ palmarum numerum ampliare: quare spectaculum multiplicatis ⁸ missibus in serum protrahebatur, ne ⁹ dominis quidem jam factionum dignantibus, nisi ad totius dici cursum, greges ducere. Mox & ipse aurigare, atque etiam spectari sæpius voluit: positoque in hortis inter servitia & sordidam plebem rudimento, universorum se oculis ¹⁰ in Circo maximo præbuit, aliquo liberto ¹¹ mittente mappam, unde ¹² magistratus solent. Nec contentus harum

artium experimenta Romæ dedisse, Achaïam, ut ¹³ diximus, petit, hinc maxime motus: instituerant civitates, apud quas musici agones edi solent, omnes citharædorum coronas ad ipsum mittere. Eas adeo grate recipiebat, ut legatos qui pertulissent, non modo primos admitteret, sed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, ut cantaret super cœnam, ¹⁴ exceptusque effusus: *solos scire audire Græcos, solosque se & studiis suis dignos* ait. Nec profectioe dilata, ut primum ¹⁵ Cassiopen trajecit, statim ad aram Jovis Cassii cantare auspicatus est.

NOTÆ.

1. *Circensibus*] Ludis nempe qui equorum cursu ut plurimum celebrabantur.

2. *Tractum*] Equorum impetu abruptum. Alias *trahi*, gladiatorum & damnatorum supplicium est, ut in Tiberio cap. 61. & 75.

3. *Prasinum agitatore*] Hoc est, aurigam Prasinæ seu viridis factionis, de qua jam in Caligula cap. 55. Aurigantium in Circo partes adversæ: hoc est, factiones quatuor fuerunt, & suis omnes distinctæ coloribus, & appellatæ Prasina, Venera, Russata, Albata: hoc est viridis, cærulei, coccinei, albique panni. De his Cassiodorus libro 3. variat. Epist. 51. *Dolores autem in vicem temporum quadrifaria divisione funduntur: prasinus virenti verno, veneris nubila hyemi, roseus æstati flammæ, albus pruinoso autumno dicatus est.* &c. De his & Isidorus lib. 18. Etym. cap. 41. Corippus poëta lib. 1. &c.

4. *Hectore*] Hunc enim Achilles in ultionem Patrocli Circum Trojana mœnia trahi iusserat. Virgilius lib. 1. *Æneid.*

Ter Circum Iliacos raptaverat Hectora muros.

5. *In abaco*] Tabula lusoria in qua aurigæ illi eburnei similitudinem Circensium referebant. Ita & Lampridius de Heliogabalo dicit eum in triclinio pransitantem & cœnitantem semper exhibuisse quadrigas.

6. *Secessu*] Alii *e secessu*, clarius: nam sæpe commeabat in suburbanum aliquod, imperii initio.

7. *Palmarum numerum ampliare*] In Circensibus erant primæ, secundæ & tertiæ palmæ: quod patet ex inscriptione, quam Torrentius laudat: VICIT CXXX. SECUND. TULIT. LXXXVIII. TERT. TULIT VII.

8. *Missibus*] De his in Claudio cap. 21. Alii legunt *missilibus*, male.

9. *Dominis factionum*] Supra cap. 5. & in Tiberio cap. 37. ubi capita factionum sed histrionicarum dicuntur.

10. *Circo maximo*] Plinius lib. 33. cap. 5. refert Circi arenam chrysocolle a Nerone stratam, de qua in Caligula cap. 18.

11. *Mittente mappam*] Moris erat ut Magistratus ludorum editores signum darent incipiendi excussa & missa ex alto mappa, quod ludos committere dixit, supra in Claudio cap. 21.

12. *Magistratus*] Ædiles, vel Prætores, &c. qui si forte non possent, Dictator vel in id unum creabatur, ut de Plautio tempore ludorum ægrotante refert Livius lib. 3. Decad. 1. A Consulibus quoque signum hoc datum probant Ennii versus apud Ciceronem lib. 1. de Divinat.

Expectant veluti Consul cum mittere signum

*Vult, omnes avidi spectant ad carceris oras
Qua mox emittat pictis e faucibus currus.*

13. *Diximus*] Cap. 19.

14. *Exceptus effusus*] Hoc est, immodica laudatione & plausu assentatorio.

15. *Cassiopen*] Urfinus scribit *Cassopen* ex Græco numismate, in quo legitur KAC-QWTAION. Plinius lib. 4. cap. 12. Cassiopen Corcyræ oppidum esse dicit, quod hodie, ut refert Ferrarius, nonnisi pagus est vulgo *S. Maria di Cassopo*. De quo, quia ibi quoque Jovem Templo cultum ait idem Plinius, potius videtur intelligendus hic locus, quam de Callope, nempe portu qui est in Thesprotia, non longe a Corcyra.

CAPUT XXIII.

CERTAMINA deinceps obiit omnia. Nam & quæ ¹ diversissimorum temporum sunt, cogi in unum annum quibusdam etiam iteratis iussit, Olympiæ quoque ² præter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hæc occupatum avocaret detineretve, cum præsentia ejus urbicas res egere a liberto Helio admoneretur, rescriptis his verbis, *Quamvis nunc tuum consilium sit & votum, celeriter reverti me; tamen suadere & optare potius debes, ut Nerone dignus revertar.* Cantante eo, ne necessaria quidem causa ³ excedere theatro licitum erat. Itaque & enixæ quædam in spectaculis dicuntur, & multi tædio audiendi laudandique, clausis oppidorum portis, aut furtim desiluisse de muro, aut morte simulata funere elati. Quam autem trepide anxieque certaverit, quanta adversariorum æmulatione, quo ⁴ metu judicium, vix credi potest. Adversarios quasi plane conditionis ejusdem, observare, captare, infamare secreto, nonnumquam ex occurso maledictis incessere: ⁵ ac, si qui arte præcellerent, ⁵ corrumpere etiam solebat. Judices autem priusquam inciperet, ⁶ reverentissime alloquebatur, omnia se facienda fecisse, sed eventum in manu esse Fortune: illos, ut sapientes & doctos viros fortuita debere excludere: atque ut auderet hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine sollicitudine taciturnitatem pudoremque quorundam pro tristitia ac malignitate arguens, suspectosque sibi dicens.

NOTÆ.

1. *Diversissimorum*] Hoc est, ludos quos non singulis annis, sed aliquo duntaxat annorum interposito spatio celebrari moris erat, eodem anno & tempore non debito celebrari voluit. Apud Philostratum lib. 5. cap. 2. testatur Apollonius iussos a Nerone Elidenses, ut ludos suos, hoc est Olympicos, qui circa anni finem celebrari solebant, in adventum suum differrent.

2. *Præter consuetudinem*] Et hoc discrete refert Apollonius ibidem, eum nempe Tragædorum & Citharædorum certamina proposuisse apud viros quibus nec theatra sint, nec scenæ, nec alia ejusmodi ludicris idonea, sed nativum duntaxat stadium, & nuda omnia. De his Neronis oblectationibus Juvenalis Sat. 8.

Hæc opera atque hæ sunt generosi Principis artes

Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita saltu

Prostitui, Graiaque apium meruisse corona.

3. *Excedere theatro*] Exemplo est Ves-

pasianus, infra in Vespasiano cap. 4. & refert Tacitus multos ob id occisos: & Apollonius apud Philostratum lib. 5. cap. 2. testis est præcipuam hanc delatoribus accusandi materiam, non venisse auditum Neronem, aut venisse quidem, sed negligenter audivisse, risisse, non plausisse, pro Neronis voce non sacrificasse, ut clarior ad Pythium veniret.

4. *Metu judicium*] Gellius lib. 9. cap. 12. probat ex Sallustio metum dici, & de eo qui timeret & de eo qui timetur. Posteriore sensu hic intelligendum probat Taciti Annal. 16. auctoritas id ipsum narrantis, *Postremo flexus genu & cæcum illum manu veneratus sententias judicium operiebatur ficto pavore.* Et Apollonius insectatur apud eundem Philostratum ibidem.

5. *Corrumpere*] Muneribus ut secum certantes aliquid peritiæ suæ remitterent.

6. *Reverentissime*] Dio ipsa ejus verba refert, *αὐτοῖς μὲν ἀπαρτὶς μὲν ἀναγομένη: Domini mei, audite me faventes.* Quod & in more positum fuisse colligitur ex veteri

Epigrammate quod laudat hic Casaubo-
nus :

*Ingressus scenam populum saltator adorat.
Solerti pendet prodere verba manu.*

CAPUT XXIV.

IN certando vero ita ¹ legi obediebat, ut numquam ² excreare
lausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret: atque etiam in
quodam tragico actu, cum elapsus ³ baculum cito resumisset, pavidus
& metuens, ne ob delictum certamine submoveretur, non aliter confir-
matus est quam adjurante ⁴ hypocrita, non animadversum id inter ex-
ultationes succlamationesque populi. Victorem autem ⁵ se ipse pro-
nuntiabat. Qua de causa & ⁶ præconio ubique contendit. Ac ne cujus
alterius ⁷ hieronicarum memoria, aut vestigium extaret usquam, sub-
verti & unco trahi, abjicique in latrinas omnium ⁸ statuas & ⁹ imagi-
nes imperavit. Aurigavit quoque plurifariam, Olympiis vero etiam
¹⁰ decemjugem: quamvis id ipsum in Rege Mithridate, carmine quodam
suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus, cum perdu-
rare non posset, destitit ¹¹ ante decursum: nec eo secius coronatus est.
Decedens deinde, provinciam universam ¹² libertate donavit: simul-
¹³ que iudices ¹³ civitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia e
medio ¹⁴ stadio ¹⁵ Isthmiorum die ¹⁶ sua ipse voce pronuntiavit.

NOTÆ.

1. *Legi obediebat*] Eadem omnino & Tacitus Annal. 16. initio. Sux erant & gladiatoribus leges, ut v. g. jussi ferrum jugulo exciperent, suum & hostis sanguinem eodem vultu aspicerent, &c. Qua de re plura apud Senecam Epist. 7.

2. *Excreare*] Hoc est exspuere, quæ theatro reverentia præstabatur ab histrionibus quasi Templo; nec enim in Templis excreare fas erat, aut emungere, ut aperte Arrianus in Epictet. lib. 4. cap. 11. Tragicus actus hic est ipsa tragædia.

3. *Baculum*] Baculus pars erat ornatus histrionici, quem pro ornamentorum diversitate diversum gerebant, v. g. Regibus pro baculo sceptrum quale tunc Neroni fuisse, ut & Tragædiam illam Creontis vel Oedipi fuisse verosimillime indicat eodem loco Philostratus.

4. *Hypocrita*] Hoc est, alienæ personæ simulator, quales secundarii de quibus in Caligula cap. 57. Hic fuisse videtur quidam Neronis hypocrita, qui forte verba, si quæ memoriam fugerent, canenti subjiceret.

5. *Se ipse pronuntiabat*] Notat Casaubonus Dionem huic loco contradicere: auctor

enim est Neronem usum esse præcone Cluvio Rufo, & ipsius præconii formulam refert: quod verisimile est cum eodem præcone jam usus legatur supra cap. 21. Forte de diversis temporibus Auctor uterque loquitur.

6. *Præconio contendit*] Hoc est præconis arte, seu vocis magnitudine, præconum enim erat victores pronuntiare, & eisdem coronas imponere: quapropter in Olympiis præconum quoque certamen erat, ut & tibicinum & æneatorum: quod fiebat ad quandam aram cujus situm describit Pausanias in Eliacis. Ex quo videtur ars præconum apud Græcos non adeo contempta fuisse, atque apud Romanos; tam enim vilis erat, ut nequidem esse decurio posset is qui illam exerceret.

7. *Hieronicarum*] Hieronicæ, hoc est sacri victores. Sic dicebantur qui in aliquo e sacris Græciæ certaminibus vicissent. Ea quatuor erant, Olympia, Pythia, Isthmica, Nemea. Qui in omnibus vicerant, ii periodo victores appellati.

8. *Statuas*] Summi enim apud Græcos ejusmodi victoribus honores habiti sunt,

quos inter maximi erant statuæ in publico positæ: qui honos non nisi magnis viris, & magna de causa delatus: proximus ab istis erat quod patriam repetentes, quadrigis in mœnia triumphantium instar inveherentur, & perpetuum e publico vectigal acciperent.

9. *Imagines*] Hoc est vel tabulas, ut de Olympicis testatur P. inius lib. 35. cap. 10. de Eupompi Pictoris operibus loquens, *Eupompi victor certamine gymnico palmam tenens*, vel icones ad victorum similitudinem formatæ. De quibus in Caligula ad cap. 22.

10. *Decemjugem*] Curram decem equis junctis tractum, ut sejuges qui sex, quadriges qui quatuor, &c.

11. *Ante decursum*] Priusquam stadium omne decurrisset.

12. *Libertate donavit*] De hoc in Clau-

dio ad cap. 25. & Tib. ad cap. 37. Pausanias in Achaïcis auctor est datam Senatui & Populo Sardiniam Achaïæ loco, quam ipsis adimebat, licet datam a Claudio, ut supra ibidem.

13. *Civitate*] De jure civitatis, libro 1. ad cap. 8.

14. *Stadio*] Stadium locus est ad currendum comparatus, qui in Græcia 600 pedes patet; sed Olympicum cæteris longius, quia Herculis pedibus metatum, ut ait Gellius lib. 1. cap. 1.

15. *Isthmiorum die*] Isthmii sunt ludi qui in Isthmo Corinthiaco singulis quinquenniis celebrabantur, à Theseo, ut quidam censent, instituti in æmulationem Olympicorum quos Hercules instituerat.

16. *Sua voce*] Præconis functus officio, quo confirmatur quod de se ipso victorem se pronuntiantem dixit supra.

CAPUT XXV.

REVERSUS e Græcia Neapolim, quod in ea ¹ primum artem protulerat, ² albis equis introiit, disjecta parte muri, ut ³ mos hieronicarum est. Simili modo Antium, inde ⁴ Albanum, inde Romam. Sed & Romam eo curru quo Augustus olim triumphaverat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis ⁵ chlamyde, coronamque capite gerens ⁶ Olympiacam, dextra manu ⁷ Pythiam, præeunte pompa ⁸ cæterarum cum titulis *ubi, & quos, quo cantionum, quove fabularum argumento vicisset*: sequentibus curram ⁹ ovantium ritu plausoribus, ¹⁰ *Augustianos, militesque se triumphi ejus clamitantibus*. Dehinc diruto ¹¹ Circi maximi arcu, per ¹² Velabrum, Forumque, ¹³ Palatium & Apollinem petiit. ¹⁴ Incedenti passim victimæ cæcæ, sparsæ per vias identidem ¹⁵ croco, ingestæque aves, ac ¹⁶ lemnisci, & ¹⁷ bellaria. ¹⁸ Sacras coronas in cubili circum lectos posuit. Item statuas suas ¹⁹ citharædico habitu: qua nota etiam nummum percussit. Ac post hæc tantum abfuit a remittendo laxandoque studio: ut conservandæ vocis gratia, neque milites umquam, nisi absens, aut alio verba pronuntiante, appellaret: neque quidquam serio jocove egerit, nisi adstante ²⁰ phonasco, qui moneret, parceret arteriis, ac sudarium ad os applicaret: multisque vel amicitiam suam obtulerit, vel similitatem indixerit, prout quisque se magis ²¹ parciusve laudasset.

NOTÆ.

1. *Primum*] Supra cap. 20.

2. *Albis equis*] More triumphantium, ut de Camillo supra in Augusto ad cap. 94.

3. *Mos hieronicarum*] Hujus moris ra-

tionem hanc offert Plutarchus *Quæstionum Convival.* 5. lib. 2. quod aliis huic urbi munimentis opus esse non videatur, quæ tantos viros habeat cives. De his cap. præced.

D L I ij

4. *Albanum*] Albam potius intelligere videtur quam villam huius nominis prope Velitras, viginti ab urbe millibus. De Antio supra sæpe.

5. *Chlamyde*] Supra in Tib. cap. 6. &c.

6. *Olympicam*] Quidam legunt *Olympicam*. Hanc ex oleastro factam auctor est Plinius.

7. *Pythiam*] Ludis Pythiis partam. Hi ludi in Apollinis honorem propter occisum Pythonem instituti. Ovid. 1. Metam.

Neve operis famam posset delere vetustas,

Instituit sacros celebri certamine ludos

Pythia perdomita serpentis nomine di-ctos.

Corona hæc primum ex æsculo, tum ex lauro facta est, ut ibidem idem auctor.

8. *Caterarum*] Coronarum scilicet quas in Isthmiis, Nemeis, &c. reportarat.

9. *Ovantium*] De ovatione in Tiberio ad cap. 1.

10. *Augustianos*] Torrentius in tribus libris MSS. legit & probat, *Augustianosque se, militesque, &c.* plausorum ejusmodi quinque millia parata scribit Xiphilinus, & Tacitus equites illum secutos esse qui dies noctesque plausibus personarent, &c. quos omnes ex eorum genere esse videntur, de quibus supra ad cap. 20.

11. *Circi maximi arcu*] Romæ plures erant Circi, maximus jam inde a Romulo Palatinum inter & Aventinum montes designatus, a Tarquinio Prisco ut temporis imperitia ferebat extructus, a Julio Cæsare amplificatus, ab Augusto translatis ex Ægypto obeliscis adornatus, ac demum a Claudio aliisque deinceps Imperatoribus varie perpolitus. Altera Circi extremitas portis pervia, altera clausa. Cum igitur ab hac parte in rotundum desineret instar semi circuli, videtur Circus ille de quo loquitur hic Suetonius esse pars illa semi circuli formam referens, quam Nero disjecerit, ut secundum totam Circi longitudinem pompa traduceretur.

12. *Velabrum*] Vicus erat urbis, de quo in Julio cap. 37.

13. *Palatium*] In Palatino monte sedem Imperii posuerat Augustus, ut supra in Augusto ad cap. 5. & 29. &c. Apollinem hic intellige Palatini Apollinis ædem, de qua ibidem. In hanc ædem merito traducebat

pompam sui triumphi, utpote cujus victoriæ musica non bello partæ; alii enim triumphantes pompam in Capitolium novissime traducebant.

14. *Incedenti passim casa victima*] Hic honor & Caligulæ delatus supra in Calig. cap. 13. & Galbæ infra in Galba cap. 18. & longe ante in usu fuisse satis innuit Ovidius Epistola Paridis ad Helenam:

*Ibis Dardaniæ ingens Regina per urbes,
Teque novam credet vulgus adesse
deam.*

*Quaque feres gressus adolebunt cinnama
flamma,*

*Casaque sanguineam victima plan-
get humum.*

& Metam. 15. de navi serpentem Epidaurium vehente.

15. *Croco*] Croci multus in pompis usus erat, vino dulci tritus spargebatur & in theatris, ut ex Plinio lib. 21. cap. 6. & in nobilium funeribus, ut innuit Statius. Sed non modo crocum & aves ingessisse moris fuit, sed & ipsas tunicas & petasos & crepidas & flores fertos & solutos, ut ait Apuleius, aliaque id genus quæ ad manum aderant, quandoque jacta sunt in eos quos honore auctos volebant, ut ex Livio lib. 2. Decad. 4. ubi de honore Flamini colligas aliisque sed Græcorum locis.

16. *Lemnisci*] Casaubonus in ora Viterbiensis codicis explicatam legit hanc vocem ex Festo: *Lemnisci, id est fasciola, coloris dependentes ex coronis. Propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum.* Vocem hanc Syracusanam esse probat ex Athenæo Turnebus Advers. lib. 18. cap. 13. ac significare angustam quandam tæniam, qua in victoriis nobilioribus coronæ vel palmæ ornabantur. Unde Ausonius in Epist.

*Et quæ jamdudum tibi palma poetica
pollet,*

*Lemnisco ornata est quo mea palma
caret.*

De quo etiam Josephus Scaliger lib. 1. Ausonianarum Lectionum cap. 10. Cicero pro Roscio *lemniscatam coronam* appellat. Plinius lib. 21. cap. 3.

17. *Bellaria*] Ea sunt quæcumque apponuntur secundis mensis, quæ melle ut plurimum condiebant, non saccaro, ut apud nos, hoc enim duntaxat ad medicinæ usum.

18. *Sacras coronas*] Sacris certaminibus relatas, quas 1808 numero fuisse auctor est Xiphilinus in Nerone, non in cubili sed in circo, ad Ægyptiacum obeliscum appensas, quod non nisi de circensium tempore intelligendum videtur ex ipso etiam Xiphilino: unde staret nihilofecius locus Suetonii, in quo forte melius legeretur *cubilibus* aut *cubiculis*, ut in Palatinis & Salmasiano codicibus.

19. *Citharadico habitu*] Appensa ad co-

lossum cithara: quæ omnia ridet Juvenalis Sat. 8. vers. 128. Nummum æreum profert Torrentius, qui & aureos huic similes vidit, quibus exprimitur Nero longa veste indutus citharam pulsans.

20. *Phonasco*] Vocis regendæ magistro, ut in Augusto ad cap. 84.

21. *Parciusve*] Hinc magno illi Thraexæ perniciēs quod numquam applausisset, auctore Xiphilino.

CAPUT XXVI.

PETULANTIAM, libidinem, luxuriam, avaritiam, crudelitatem sensim quidem primo & occulte, velut juvenili errore exercuit: sed ut tunc quoque dubium nemini foret, naturæ illa vitia non ætatis esse. Post crepusculum statim arrepto pileo vel galero, popinas inibat: circumque vicos vagabatur ludibundus, nec sine perniciē tamen. Siquidem redeuntes a cœna verberare, ac repugnantes vulnerare, cloacisque demergere assueverat: tabernulas etiam effringere & expilare: ² quintana domi constituta, ubi partæ & ad licitationem dividendæ prædæ pretium assumeretur. Ac sæpe in ejusmodi rixis, oculorum & vitæ periculum adiit, à quodam ³ laticlavio, cujus uxorem attrectaverat, prope ad necem cæsus. Quare numquam postea se publico illud horæ sine Tribunis commisit, procul & occulte subsequentibus. Interdiu quoque clam gestatoria sella delatus in theatrum, ⁴ seditionibus pantomimorum ex parte ⁵ proscenii superiori, ⁶ signifer simul ac spectator aderat. Et cum ⁷ ad manus ventum esset, lapidibusque & subselliorum fragminibus decerneretur, ⁸ multa & ipse jecit in populum, atque etiam Prætoris caput consauciavit.

NOTÆ.

1. *Pileo vel galero*] Aperte distinguit: pileus ex ovium pellibus densus ac villosus, qui aulicis turbinatus fuit & serico tectus: galerus autem ex pellibus quoque, sed in galeæ formam rotundus: hoc Pontifex Maximus & Flamines Diales præsertim operiebantur. Dissimilis fuisse non videtur petasis, de quibus in Augusto ad cap. 82. & hac lascivia videtur quoque Caligulam imitatus, ut supra in Caligula cap. 11. Unde galerus hic idem forte quod ibi capillamentum, & in Othone cap. 12. galericulus, Juvenalis Sat. 6. v. 120.

Sed nigrum flavo crinem abscondente galero.

2. *Quintana*] *Quintana*, inquit Festus, appellabatur porta in castris post Prætorium,

ubi rerum utensilium forum fuit. Vide notam doctissimi Andreæ Dacerii ad hunc locum Festi, quem emendat quasi *Quintana* porta nulla fuerit, sed pars fori ipsius, quod post Prætorium, & Quæstorio fuit aditum, *Quintana* dicta fuerit; ad cujus similitudinem *Quintanam* prædæ vendendæ domi suæ Nero instituisse dicitur. Isidorus lib. 15. cap. 2. *Quintana pars plateæ quinta est, qua carpentum progredi potest.*

3. *Laticlavio*] Hunc Julium Montanum appellant Tacitus & Dio. De Laticlavii dignitate in Julio ad cap. 45. & 80. & c.

4. *Seditionibus pantomimorum*] Quæ oriebantur ex diverso favore spectantium, supra in Tiberio ad cap. 37.

5. *Proscenii*] Supra ad cap. 12.

6. *Signifer*] An quod signum commit-
tendis ludis ludis dabat, an quod seditio-
nem ipse accendebat?

7. *Ad manus ventum esset*] Tanta erat
inter factionum illarum fautores æmulatio,
ut dum suam quisque præferendam conten-
debat, armis deficientibus lapides & quæ-
cumque ad manum erant invicem jacta-
rent. Quam licentiam cum Nero non impu-
nitæ modo, sed & præmiis auxisset (ut

refert Tacitus Annal 13.) non aliud deni-
que remedium fuit, quam histriones ex Ita-
lia pellere: quod supra cap. 16. retulit. Quo
loco notare est, a Tacito histriones dici,
qui a Suetonio pantomimi, quo confirman-
tur quæ in Caligula ad cap. 57. notata sunt.

8. *Multa & ipse jecit*] In eos verosimi-
liter ex populo, qui factioni sibi dilectæ non
favebant.

CAPUT XXVII.

PAULLATIM vero invalescentibus vitiis, jocularia & latebras omisit,
nullaque dissimulandi cura ad majora palam erupit. Epulas ¹ a me-
dio die ad mediam noctem protrahebat: refotus sæpius calidis ² piscinis,
ac tempore æstivo nivatis. Cœnitabatque nonnumquam & in publico,
5 Naumachia præclusa, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter scor-
torum totius urbis ³ ambubajarumque ministeria. Quoties Ostiam Ti-
beri ⁴ deflueret, aut Bajanum sinum præternavigaret, dispositæ per
litora & ripas diversoriæ tabernæ parabantur, ⁵ insignes ganeæ & ma-
tronarum institorio ⁷ copas imitantium atque hinc inde hortantium
10 ut appelleret. Indicebat & familiaribus cœnas, quorum uni ⁸ mitel-
lita quadragies *hs.* constitit, alteri pluris aliquanto ⁹ absortio rosaria.

NOTÆ.

1. *A medio die*] Hujus quoque luxu-
riæ meminit Juvenalis Sat. 4. v. 135.

noverat ille

*Luxuriam imperii veterem noctesque Ne-
ronis*

Jam medias.

Vide in Caligula ad cap. 45.

2. *Piscinis*] Publica erat piscina in
quam natandi & exercitationis causa ve-
niebant, fuerunt & in splendidis illis ther-
marum ædificiis: sed quæ non patebant
omnibus piscinæ, hæc nive refrigerari solitæ
cum usus exigeret, ut patet ex hoc loco &
ex Senec. lib. 4. Quæst. natural. cap. ultimo
in ipso fine: *Nix ista etiam in qua natatis*
eo pervenit usu, & quotidiana stomachi ser-
vitute ut aqua locum obtineat.

3. *Ambubajarumque, &c.*] Casaubonus
post Angelum Caninium & Josephum Sca-
ligerum firmiter asseverat ambubajas fuisse
Syras quasdam mulieres, quæ in Circo aliis-
que locis ædilem metuentibus habitarent,
ac duplici quæstu vitam sustentarent, cor-
pore & instrumentis quibusdam musicis,
quæ e patria secum adportarant: *ambubaja*

enim, inquit, Syriaca vox est pura puta.
Lambinus ad primum illum versum Sat. 2.
lib. 1 Horatii, *Ambubajarum colligia*, &c.
edoctum se ait a P. Mercero Hebraicæ Lin-
guæ peritissimo *ambub* significare tibiam,
unde verosimillimum fit barbarici instru-
menti nomen in urbe remansisse, cum &
Syros & Syras fidicines ac tibicines Romæ
frequentes, quia & eorum forte linguam in
usu fuisse colligas ex Juven. Sat. 3. v. 62.

Jampridem Syrus in Tiberim defluxit
Orontes

Et linguam & mores, & cum tibicine
chordas

Obliquas, necnon gentilia tympana se-
cum

Vexit, & ad Circum jussas prostare
puellas.

Alii ambubajas esse volunt genus quoddam
hominum lascivia ac parasitica arte famo-
forum, qui sic dicti sint vel ab *ambiendo* per
epenthesim, ut *induperator* pro *imperator*;
vel a Baiis, loco nempe Romanorum deli-
ciis notissimo, ubi multa ejusmodi turba.

4. *Deflueret*] Sic Virgil. 8. Æneid.

secundo defluit amni

5. *Insignes ganeæ, &c.*] Vulgati legunt *Insignes ganeæ & matronarum institoria operas imitantium*. Unde Torrentius tollendam censet conjunctionem &, aut sic legendum & *matronarum institoria copas imitantium*. Utrobique tam bene. Lectionem tamen nostram asserit Turnebus libro 24. cap. 6. Torrentii codicum unus, & Casaubonus ex aliis.

6. *Institorio*] Institorium dixit pro institoris munere: est autem institor qui negotio cuicumque agendo instat, unde Stabuli & Cauponæ institores dicuntur, L. 1. ff. *Nauta, Caupones, &c.* Lipsius ad librum 15. Annal. Tacit. emendat *institoria*, & pro ipsis locis intelligit.

7. *Copas*] *Copæ* sunt mulieres cauponam exercentes, Turnebus lib. 24. cap. 6. Tacitus libro 15. de convivio quod in Agrippæ stagno Tigellini cura Nero præparaverat, *Crepidinibus stagni lupanaria astabant illustribus fœminis completa, & contra scorta viscebantur nudis corporibus. Lupanaria videtur dixisse, quas Suetonius tabernas, & scorta quas forte idem copas: nec enim ferme discrepabant apud antiquos.*

8. *Mitellita*] Lectionem hanc retinuit Casaubonus mendi licet, ipso fatente, suspectam, nec sibi intellectam, sed quia optimorum codicum est. Salmasius refert ad coronarum usum in conviviiis tunc frequen-

tissimum, eruitque ex corrupto itidem Plinii loco lib. 21. cap. 3. quem restituit: unde corollas, non tantum ex rosis, non tantum ex nardi folio, sed etiam ex veste serica versicolori unguentis madida ab India & ultra Indos petita, factitatas contendit, hasque sericas coronas quasi parvas mitras (quæ capitis tegmina, supra) seu quod idem est, *mitellas* fuisse. Ex qua voce Suetonius fecerit *mitellita*, ad significandam *mitellarum* distributionem nepotinis ejusmodi convivii fieri solitam. Turnebus Advers. 24. cap. 6. existimabat *mitellita* fuisse placentarum quoddam genus: quod longe verosimilius innuit vulgata lectio *mellitita*, hoc est bellaria illa melle condita, de quibus ad cap. 25. quæ quadragies constitisse, hoc est 175000 lib. tam credi potest, quam *mitellas* Salmasii.

9. *Abfortio rosaria*] Casaubonus emendat *asperio*, & fatetur nescire se quid sibi vellet *abfortio*. Salmasius & vulgati non agnoscunt illam vocem. Utur est, significari videtur illud artificium triclinia rigandi per fistulas, quomodo Plutarchus narrat factum ab Othone cum Neronem convivio exciperet, in quo tubi aurei argenteique tantam repente unguenti copiam effuderunt, ut omnia tanquam aquâ rigarentur. Quo posito, fidem non superabit summa quadragies HS.

CAPUT XXVIII.

5 **S**UPER ingenuorum pædagogia, & nuptiarum concubinatus, Vestali Virgini Rubriæ vim intulit. Acten libertam paullum absuit quin justo matrimonio sibi conjungeret: submissis consularibus viris qui regio genere ortam pejerarent. Puerum Sporum, exsecris testibus, etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus est: cum dote & flameo per solenne nuptiarum celeberrimo officio, deductum ad se pro uxore habuit. Exstatque cujusdam non inscitus jocus, *Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius pater talem habuisset uxorem*. Hunc Sporum Augustarum ornamentis excultum, lecticaque vectum, & circa conventus
10 mercatusque Græciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria, comitatus est, identidem exosculans. Nam matris concubitum appetisse, & ab obtrektoribus ejus, ne ferox & impotens mulier & hoc genere gratiæ prævaleret, deterritum nemo dubitavit: utique postquam meretricem, quam fama erat Agrippinæ simillimam, inter concubinas recepit. Olim
15 etiam quoties lectica cum matre veheretur, libidinum incestu, ac maculis vestis proditum affirmant.

1. *Padagogia*] Legitur & *padagium*, domus pars in qua *puer*, hoc est pueri, habitabant. Plinius lib. 7. epist. 27. *Puer in padagogio mistus pluribus dormiebat*. *Pædagogia* a Jureconsultis aliisque sumuntur eodem sensu, quo supra in Julio cap. 47. & Augusto cap. 42. *servitia*. Ita & Plinius lib. 33. cap. 3. & 12. & Seneca libro de Vita beata cap. 17. & de Tranquillitate Animi cap. 1. Egnatius cum vulgatis legit *proagogia*, ut fuerint puerorum in deliciis habitorum cœtus, qui cum hucusque servi fuissent, Nero sibi esse voluit omnes ingenuos pueros, & elegantissimos, ut innuit Juvenalis Sat. 10. v. 306. Marcellus Donatus a *pædagiis* veterum deducit vocem hodiernam

Pages.

2. *Flammeo*] Flammeum est velamen lutei coloris, quo novæ nuptiæ operiebantur boni ominis gratia, ut matrimonium bene consentiens, & individuum foret. Sic dictum est illud velamen, quia simili utebatur semper uxor Flaminica cui divortium facere non licebat. Tacitus Annal. 15. refert cum iisdem ceremoniis Neronem nupsisse Pythagora suo inditum Imperatori flammeum, dos & genialis torus & faces nuptiales, cuncta denique spectata qua etiam in femina nox operit. Vide caput sequens.

3. *Sigillaria*] In Claudio cap. 5. & 16.

4. *Matris concubitus*] Multa de hoc etiam Tacitus Annal. 14. initio.

CAPUT XXIX.

SUAM quidem pudicitiam usque adeo prostituit, ut contaminatis sene omnibus membris, novissime quasi genus luxus excogitaret: quatenus feræ pelle contactus emitteretur e cavea, virorumque ac fœminarum ad stipitem deligatorum inguina invaderet: & cum affatim desævisset, conficeretur à ¹ Dorypho liberto: cui etiam, sicut ipsi Sporus, ita ipse ² denupsit: voces quoque & ejulatus vim patientium virginum imitatus. Ex nonnullis comperi, persuasissimum habuisse eum, neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum esse: verum plerosque dissimulare vitium, & calliditate obtegere: ideoque professis apud se obscœnitatem, cætera quoque concessisse delicta.

NOTÆ.

1. *Doriphoro*] Pythagoram illum appellat Tacitus Annal. 15. nec probabile est in tam publica Neroniani matrimonii infamia alterutrum errare potuisse; unde dubium non videtur, quin duplici isto nomine fue-

rit appellatus, ut de Callisto supra in Claudio ad cap. 28.

2. *Denupsit*] Vide locum Taciti ad caput proxime superius.

CAPUT XXX.

DIVITIARUM & pecuniæ fructum non alium putabat quam profusionem: sordidos ac deparcos esse quibus ratio impensarum constaret: prælauros vereque magnificos qui abuterentur ac perderent. Laudabat mirabaturque ¹ avunculum Caium, nullo magis nomine, quam quod ingentes ² a Tiberio relictas opes in brevi spatio prodigisset. Quare nec largiendi nec absumendi modum tenuit. In ³ Tiridatem, quod vix credibile videatur, ⁴ octingena nummum millia diurna erogavit, abeuntique super HS. ⁵ millies contulit. Menecratem citharædum & Spicillum ⁶ mirmillonem triumphalium virorum patrimoniis ædibusque

ædibusque donavit. 7 Cercopithecum Panerotem fœneratorem, & urbanis rusticisque prædiis locupletatum, prope regio extulit funere. Nullam vestem bis induit. Quadringenis ⁸ in punctum hs. aleam ludit. Piscatus est rete aurato, purpura ⁹ coccoque funibus nexis. Nunquam ¹⁰ carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis, ¹¹ canusinatis mulionibus, armillata & phalerata cum ¹² Mazacum turba, atque cursorum.

NOTÆ.

1. *Avunculum Caium*] Caligulam scilicet, Agrippinæ matris ejus fratrem, ut in Caligula cap. 7.

2. *A Tiberio relicta*] In Calig. cap. 37.

3. *Tyridatem*] Armeniæ Regem, de quo supra cap. 13.

4. *Octingena*] Sic legitur in veteribus libris: in vulgatis *octingenta*, supple *sestertia*, vel *sestertiorum millia*. hoc est 35000 lib.

5. *Millies*] 4375000 lib.

6. *Mirmillonem*] Supra in Caligula ad cap. 30. & 31.

7. *Cercopithecum*] Hunc locum sic legendum censet Torrent. *Cercopithecum Panerotis fœneratoris urbanis*, &c. ut intelligatur Cercopithecus ille fuisse gladiator aut mimus Panerotis qui fuerit ipse libertus fœneratoris ejusdam a Nerone confiscati, qui modus loquendi valde implicatus videtur. Cur enim Torrentius adduci non potest ut credat fœneratorem Neroni tam carum fuisse? Skildius lectionem retinet & explicat de simia laudata (id enim significat cercopithecus) circa quam Nero eodem modo insaniret, ut Caligula circa incitatum equum suum, ut supra in Caligula cap. 55. Quod facile de Nerone persuaserit, verum quis credat ab aliis omnibus omissum?

8. *In punctum*] Vel unoquoque talorum jactu vel in singula tesserarum puncta; qui enim talis ludebant, singulis jactibus infelicibus, nummum conferebant, vel in singulos talos, ut Aug. cap. 71. vel in singulas unitates, prout contuenerat inter colutores, quod & *manum* appellat Augustus ipse ibidem.

9. *Cocco*] Coccum granum est rubens rubore quodam exuberante & splendido, sed purpura inferius, unde ad hanc adulterandam eo utebantur, de quo Plinius lib. 9. cap. 41. Hinc & purpuræ appellatione coccum non contineri auctor est Ulpianus lege

Si cui lana 70. §. 13. ff. de legatis & fidei commissis 3.

10. *Carrucis*] Carruca varios habuit apud veteres usus: hic significat minorem quemdam carrum quatuor habentem rotas, qui divitibus erat in deliciis, unde auro & argento sæpe sæpius ornatus fuisse legitur. De quo Spartianus in Severo, & Plinius lib. 32. cap. 11. Eadem Persarum Regibus erat quæ Neroni luxuria. Narrat enim Heliogabalus apud Lampridium, eos decem millibus camelorum iter facere, ubi multa & majora his, de Heliogabali luxuria.

11. *Canusinatis mulionibus*] Sensus est, Carrucarios illos canusina veste indutos fuisse: quod Suetonius annotavit propter nobilitatem lanæ Canusinæ.

12. *Mzacum*] Beroaldus & vulgati legunt *hamaxicorum*, hoc est *carrucariorum*; *ἡμαξία* enim id est *currus*: quam vocem Capitolinus Latinam fecit referens Maximum traxisse hamaxas manibus. Libri MSS. dissentiant. Mazaces sunt populi interioris Africæ, quorum equos laudat Nemesianus:

Quemque coloratus Mazax deserta per arva

Pavit & assiduos docuit tolerare labores.

De his locum hunc Turnebus intelligit lib. 24. cap. 6. Frequens enim apud ipsos Afrorum equitum comitatus. Verum cum & Cappadoces equites in comitatu quoque nobilium fuisse reperiantur, ut ex Martiali Epig. 76. lib. 10. & Mazaca Cappadocum civitas fuerit, quæ postea Cæsarea dicta est, sita ad radices montis Argæi: unde & Claudianus 1. in Rufinum:

Volnecrumque parens Argæus equorum.

Non videtur constare de utro intelligendum sit, quamquam de Afris sermo sit, quoties Mazacum memnere, ut Claudianus lib. 1. in Consulatu Stiliconis:

Pavidus projecit missile Mazax,

M M m

CAPUT XXXI.

NON in alia re damnosior quam in ædificando. Domum, a Palatio
 Nequilias usque fecit. Quam primo ² *Transitoriam*, mox, incen-
 dio absumtam, restitutamque, *Auream* nominavit. De cujus spatio at-
 que cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo ³ colossus
 5 centum viginti pedum staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus
⁴ triplices milliarias haberet: item ⁵ stagnum maris instar, circumse-
 ptum ædificiis ad urbium speciem. Rura insuper arvis atque vinetis &
 pascuis, silvisque, varia cum multitudine omnis generis pecudum ac fe-
 rarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis unionum-
 10 que conchis erant. ⁶ Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis versatili-
 bus, ut flores, ⁷ fistulis, ut unguenta desuper spargerentur. Præcipua
 cœnationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi
 circumageretur: balineæ ⁸ marinis & Albulis fluentes aquis. Ejusmodi
 domum cum absolutam dedicaret, hætenus comprobavit, ut se diceret
 15 *quasi hominem tandem habitare cœpisse*. Præterea inchoabat ⁹ piscinam
 à ¹⁰ Miseno ad Avernum lacum, contextam, porticibus conclusam,
 quo quidquid totis Baiis calidarum esset, converteretur. Fossam ab
¹¹ Averno Ostiam usque, ut navibus nec tamen mari iretur, longitudi-
 nis per ¹² centum sexaginta milliaria: latitudinis, qua contrariæ quin-
 20 queres commearent. Quorum operum perficiendorum gratia, quod
 ubique esset ¹³ custodiæ in Italiam deportari, etiam scelere convictos,
 nonnisi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorem
 super fiduciam imperii etiam spe quadam repentina immensarum & re-
 conditarum opum impulsus est: ex indicio ¹⁴ equitis Rom. pro com-
 25 perto pollicentis, thesauros antiquissimæ gazæ, quos Dido Regina fu-
 giens Tyro secum extulisset, esse in Africa vastissimis specubus abditos,
 ac posse erui parvula molientium opera.

A. U. C.
818.

NOTÆ.

1. *Palatio Esquiliis*] Duo sunt Urbis
 montes, multis & ingentibus ædificiis exor-
 nati, quæ incendio illo de quo infra cap.
 38. absumpta fuerunt, & in eorum locum
 extructa domus hæc, de qua fusc & Tacit-
 us Annal. 15. & Martialis libro Spectacul.
 Epig. 2.

2. *Transitoriam*] Quod ab uno monte in
 alium per eam transitus esset.

3. *Colossus*] Ad quem faciendum Ze-
 nodorus accitus e Gallia fuerat. Eo loci
 postea extructum celeberrimum illud am-
 phitheatrum, cujus reliquias hac de causa
 etiam hodie *Coliseum* vocant. De quo ad-

huc infra in Vespasiano cap. 18. Neroniani
 hujus ædificii nullæ reliquiae supersunt; nec
 mirum, cum jam inde a Vespasiani tempo-
 ribus destructum fuerit, ut ex Martiali
 lib. 1. Epig. 2. patet. Vide & in Caligula
 cap. 35.

4. *Triplices milliarias*] An tres diversas
 porticus, an multas quarum triplex ordo
 columnarum, quales fieri docet Vitruvius
 lib. 3. Milliarias Torrentius intelligit mille
 pedibus longas, non mille passibus; con-
 trarium tamen evincere videtur, tum usus
 loquendi, tum spatii quod hic describitur
 amplitudo.

5. *Stagnum*] In valle Palatinum inter & Esquilinum montes jacente: quo loco erectum amphitheatrum Vespasiani, de quo Vespas. cap. 18. patet ex Martiali libro 1. Epig. 2.

*Hic ubi coospicui venerabilis amphitheatri
Erigitur moles, stagna Neronis erant.*

6. *Cœnationes*] Membra sunt splendorum ædium, ut & diætæ de quibus in Claudio ad cap. 10.

7. *Fistulis*] Pari artificio, de quo supra ad cap. 27. Casaubonus legit *fistulata*, longe clarius, juxta hunc contextum orationis, *Cœnationes laqueata tabulis eburneis versatilibus, ut flores: fistulata ut unguenta desuper spargerentur*: Tabulæ enim circumactæ flores spargebant, fistulis unguentum effundebatur. De quo artificio Seneca Epist. 90. & lib. 2. Quæst. Natural. Lampridius de Heliogabalo, *Oppressit in tricliniis versatilibus parasitos suos violis & floribus, sic ut animam aliqui efflaverint, cum eripi ad summum non possent.*

8. *Marinis & albulis*] In Aug. cap. 82.

9. *Piscinam*] Ad natandum, non ad alendos pisces comparata videtur, quales multæ in lautorum domibus, ut jam paulo supra cap. 27.

10. *A Miseno, &c*] Per quinque aut sex milliaria, hoc est nostrates leucas circiter duas. De his locis jam supra.

11. *Ab Averno*] Magistris & machinatoribus Severo & Celere, quibus ingenium

& audacia erat, viribus Principis illudere, ut ait Tacitus lib. 15. ubi irritum hoc consilium fufius narrat.

12. *Centum sexaginta*] Hoc est leucas circiter quinquaginta tres: tria quippe milliaria pro singulis leucis vulgo numerant. Quæ tanta non est hæc distantia, sed pluribus diverticulis uti cogeant obices, qui multi, ut innuit Tacitus. *Milliaria*, legunt alii *millia*.

13. *Custodia*] Casaubonus in Cujacii libro legit *custodiarum*, bene nisi si addita litera legas, *quot ubique essent custodia*. Prima tamen lectio est plurium codicum. De custodiis in Tiberio ad cap. 27. & 61. ubi vincti servi tenebantur.

14. *Equitis Romani*] Tacitus orditur librum 16. Annalium ab hujus rei narratione: *Illust dehinc Neroni fortuna ex promisso Casellii Bassi, qui origine Pœnus mente turbida nocturna quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit. Ubi quod perstringitur hîc a Suetonio, narrat cum circumstantiis omnibus, quarum una est quod cum quinquennale ludicrum secundo tunc lustro celebraretur, ea præcipue materia in Principis laudem sumpta sit; non enim tantum solitas fruges nec metallis confusum aurum gigni, sed nova ubertate provenire terras, & obvias opes proferre deos. Quaque alia summa facundia nec minore adulatione servilia fingeant securi de facilitate credentis.*

CAPUT XXXII.

VERUM ut spes fefellit, destitutus, atque ita jam exhaustus & egens, ut ¹ stipendia quoque militum, & ² commoda veteranorum protrahi ac differri necesse esset, calumniis rapinisque intendit animum. ³ Ante omnia instituit, ut ⁴ e libertorum defunctorum bonis ⁵ pro semisse dodrans cogeretur ei, si qui sine probabili causâ eo nomine essent quo fuissent illæ familiæ quas ipse contingeret: ⁶ deinde ut ingratorum in Principem testamenta ad fiscum pertinerent: ac ne impune esset ⁷ studiosis juris qui scripsissent vel dictassent ea: tum ut lege ⁸ majestatis facta dictaque omnia, quibus modo delator non deesset, ⁹ tenerentur. Revocavit & ¹⁰ præmia coronarum, quæ umquam sibi in certaminibus civitates detulissent. Et cum interdixisset ¹¹ usum amethystini ac Tyrii coloris, submisissetque qui nundinarum die ¹² pauculas uncias venderet: præclusit cunctos negotiatores. Quinetiam inter canendum animadversam matronam e spectaculis, vetita purpura cultam, ¹³ demonstrasse procuratoribus suis creditur, detractamque illico, non

veste modo sed & bonis exuit. Nulli delegavit officium, ut non adjiceret: *Scis quid mihi opus sit: &, Hoc agamus, ne quis quidquam habeat.* Ultimo, templis compluribus dona detraxit, simulacraque ex auro vel argento fabricata ¹¹ conflavit: in his Penatium Deorum, quæ mox Galba restituit.

INTERPRETATIO.

a *Primo decrevit ut loco media partis, tres quadrantes pro se colligerentur ex bonis eorum libertorum, qui absque ratione legitima appellarentur eodem nomine, quo appellatæ fuissent illa familia quibus aliquo modo conjunctus esset, ac postea ut testamenta ejusmodi libertorum confiscarentur, tanquam ingratorum in Principem.*

NOTÆ.

1. *Stipendia*] De his in Julio ad cap. 26. & Augusto ad cap. 49.

2. *Commoda veteranorum*] De his in Augusto ad cap. 24.

3. *E libertorum bonis*] Lege XII. Tabul. libertus in condendo Testamento præterire patronum impune poterat, nec ad hereditatem ejus alio modo venire patronus, quam si libertus obiret & sine liberis & intestatus. Hoc quanquam pro liberis naturalibus obtinuerit, pro adoptivis tamen edicto Prætoris emendatum est, cautumque ut sive testatus, sive intestatus moreretur libertus natis ex matrimonio legitimo liberis carens, pars dimidia bonorum ejus ad patronum pertineret. Quæ jura patronorum Lege Papia, de qua in Augusto, adhuc aucta sunt: hac enim statutum est ut patronus liberti relinquentis patrimonium centum millium Hs. in bonis liberti succederet æqua portione cum liberis etiam naturalibus, si isti pauciores quam tres essent. De quibus fuse Justinianus de *successione libertorum* Instit.

4. *Pro semisse*] Quot & quibus nominibus appellatæ hereditatis partes essent, supra in Julio ad cap. 81. Cum igitur non nisi media pars forsan esset in fiscum redigenda, & altera medietas heredibus aut patrono relinquenda, hujus medietatis mediam iterum partem sibi sumpsit Nero in eorum libertorum bonis, qui eo nomine appellati fuissent, quo nuncupabantur illæ familiæ quibus aliquo vel naturæ vel adoptionis vinculo coniungebatur, quales v. g. Julia, Claudia, Domitia, &c. Cum enim moris esset, ut liberti patronorum nominibus appellarentur, inde ex nomine scilicet, colligere volebat istarum familiarum liber-

tos illos esse, atque ideo se patronum, qui & illarum caput esset, nisi probabilem & laudandam istius appellationis causam legitimus ipse patronus allegaret. Casaubonus hîc pro *doctans* scribit *dextans* ex codice Vitterbiensi & Lislæ, &c.

5. *Deinde ut ingratorum*] An de ejusmodi libertis intelligit, qui cum eum patronum haberent (ut volebat ipse) Testamento nihilominus præterebant? An vero de aliis quibuscumque quos si quid ab ipso vel honoris vel gratiarum accepissent, debere existimabat suum hoc modo testari gratum animum: priorem sensum amplectitur Beroaldus, posteriorem alii omnes. Vide in Caligula ad cap. 38. & Claudio ad cap. 25.

6. *Studiosis juris*] Vulgati legunt *viris*. Romani ad omnes contractus juris peritorum operam adhibebant, ut sua negotia tutius gererent, & strictos juris apices observarent. Juris studiosorum hujusmodi & doctorum hominum loco succedere tabelliones, quibus ideo juris peritiam necessariam esse notavit Gothofredus ad Novellam 66. cap. 1.

7. *Majestatis*] Læsæ scilicet. In Tiberio ad cap. 2. &c.

8. *Pramia coronarum*] Vel quæ sibi præter coronas (ut moris erat in sacris certaminibus) delata civitatibus condonarat, vel coronas intelligit sibi quidem delatas, ut supra cap. 22. sed non repræsentatas, quas jam post exhaustas tot opes volebat repræsentari.

9. *Usus amethystini & Tyrii*] Amethystinus & Tyrius color sunt, purpuræ species, cujus usum prohibuit, ut Julius conchyliatæ vestis, in Julio ad cap. 43. De

purpura vide plura apud Plinium libro 9. cap. 41. & lib. 21. cap. 8.

10. *Pauculas uncias*] Colorum scilicet ejusmodi, vel mistorum vel separatorum,

sed pretii longe disparis: amethystinus enim non nisi centum denariis, Tyrtius vero mille in singulas uncias vix emebatur.

11. *Conflavit*] Vide in Aug. ad cap. 52.

CAPUT XXXIII.

PARRICIDIA & cædes a Claudio exorsus est: cujus necis etsi non auctor, at conscius fuit: neque dissimulanter, ut qui boletos, in quo cibi genere ¹ venenum is acceperat, quasi ² Deorum cibum, posthac proverbio Græco collaudare sit solitus. Certe omnibus rerum verborumque contumeliis mortuum insectatus est, modo stultitiæ, modo sævitiae arguens. Nam & ³ morari eum inter homines desiisse, producta prima syllaba jocabatur, multaque decreta & constituta, ut ⁴ insipientis atque deliri, pro irritis habuit. Denique ⁵ bustum ejus consepiri, nisi humili levique materia, neglexit. Britannicum, non minus æmulatione
10 vocis quæ illi jucundior suppetebat, quam metu ne quandoque apud hominum gratiam paterna memoria prævaleret, veneno aggressus est. Quod acceptum a ⁶ quadam Locusta, venenariorum ⁷ indice, cum opinione tardius cederet, ventre modo Britannici moto: accersitam mulierem sua manu verberavit, arguens pro veneno remedium dedisse. Ex-
15 cusantique minus datum ad occultandam facinoris invidiam: *Sane*, inquit, ⁸ *Legem Juliam timeo*: coëgitque se coram in cubiculo quam posset velocissimum ac præsentaneum coquere. Deinde in hædo expertus, postquam is quinque horas protraxit: iterum ac sæpius recoctum, porcello objecit. Quo statim exanimato, inferri in triclinium, darique
20 cœnanti secum Britannico imperavit. Et cum ille ad primum gustum concidisset, comitali morbo ex consuetudine correptum apud convivas ementitus, postero die raptim inter maximos ⁹ imbres translatitio extulit funere. Locustæ pro navata opera, ¹⁰ impunitatem, prædiaque ampla, sed & ¹¹ discipulos dedit.

NOTÆ.

1. *Venenum acceperat*] In Claudio cap.

44.

2. *Deorum cibum*] Illudens Claudio inter deos relato. Quo sensu & Vespasianus de seipso infra cap. 23. simile quid.

3. *Morari*] A Græco *μωρεω*, hoc est fatuus: unde & Latinis *morus*.

Amor mores hominum moros & morosos efficit. Plaut.

Hinc etiam Nero effingebat verbum *morari*, hoc est *fatue agere*, producta prima, quia in voce Græca est *o* longum.

4. *Insipientis*] Vide in Claudio cap. 39.

5. *Bustum*] Hoc est locum ubi cadaver Claudii crematum fuerat. Quo sensu Ser-

vius ad hos quinti *Aneid.* versus:

seminustaque servant

Busta, &c.

Quem locum custodiæ causa consepire moris erat, divitibus quidem iisque quos volebant honoratos, magnifice ex marmore aut alia qua pretiosiore materia, aliis vero alia pretii minoris, pauperibus nulla omnino. Aliter intelligi posse non videtur hic locus; nam capite 9. supra, & in Claudio cap. 44. solenni pompa funeratum Claudium retulit.

6. *Quadam locusta*] In veteribus libris legunt *quodam*, male: fœminam enim fuisse diserte innuit Juvenalis Sat. 1. vers. 71. &

M M m iij

affirmat Scholiastes matronam fuisse magnæ famæ ad hæc scelera accitam a Nerone, & innuit etiam aperte Tacitus lib. 12.

7. *Indice*] Supplicium evaserat, alias veneficas, & veneficos indicando: damnata enim patet ex eodem Tacito ibidem.

8. *Legem Juliam*] Hac Lege nihil de veneficiis statutum legitur: probabile tamen est, Suetonium juris peritissimum, hîc tam obscure locuturum non fuisse, si de iis omnino Lex illa siluisset: quare dicendum videtur cavisse quidem de veneficiis aliquid, sed ea capita quibus id cautum erat cum aliis bene multis temporum lapsu periisse: quota enim pars Juliæ Legis superest? Quamvis immenso labore ex antiquissimis marmoribus, & abstrusissimis auctorum locis eruta, quæ leguntur apud Sigonium lib.

de Judiciis, &c.

9. *Ad primum gustum*] Tacitus hæc omnia fuisse & cum aliis multis circumstantiis. Lib. 12.

10. *Imbres*] Quibus iram Dei portendi creditum, ut refert Tacitus. Translatitium funus, hoc est vulgare, ut supra cap. 7. & Aug. cap. 10.

11. *Impunitatem*] Utpote quæ damnata veneficii jam ante fuerat, ut paulo supra num. 7. ex Tacito.

12. *Discipulos*] Juvenalis Sat. 1. v. 71.

Instituitque rudes melior locusta propinquos

Per famam & populum nigros efferre maritos.

Ubi Scholiastes affirmat Neronem ab ea quoque edoceri voluisse.

C A P U T XXXIV.

MATREM, dicta factaque sua exquirentem acerbius & corrigentem, hætenus primo gravabatur, ut invidia identidem oneraret, quasi cessurus imperio, Rhodumque abiturus: mox & honore omni & potestate privavit, abductaque ¹ militum & Germanorum statione, contubernio quoque ac palatio expulit. Neque in divexanda quidquam pensi habuit: submissis & qui Romæ morantem, ² litibus, & in secessu quiescentem, per convitia & jocos, terra marique prætervehentes inquietarent. Verum ³ minis ejus ac violentia territus perdere statuit. Et cum veneno ter tentasset, sentiretque antidotis præmunitam: lacunaria, ⁴ quæ noctu super dormientem laxata machina deciderent, paravit. Hoc consilio per confectos parum celato, solutilem navem, cujus vel naufragio vel ⁵ camera ruina periret, commentus est. Atque ita reconciliatone simulata, jucundissimis literis Bajæ evocavit ad sollennia ⁶ Quinquatrum simul celebranda: datoque negotio ⁷ trierarchis, qui ⁸ Liburnicam, qua advecta erat, velut fortuito concursu confringerent, protraxit convivium. Repetentique ⁹ Baulos, in locum corrupti navigii, machinosum illud obtulit, hilare profecutus: atque in digressu papillas quoque exosculatus, reliquum temporis cum magna trepidatione vigilavit, cæptorum opperiens exitum. Sed ut diversa omnia, nandoque evasisse eam comperit, inops consilii, L. Agernium libertum ejus, salvam & incolumen cum gaudio nuntiantem, objecto clam juxta pugione, ut percussorem sibi subornatum arripi constringique jussit, matremque occidi: quasi deprehensum crimen voluntaria morte vitasset. Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad visendum interfectæ cadaver accurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitique interim oborta, bibisse. Neque tamen sceleris conscientiam, quamquam & militum

& Senatus populi gratulationibus confirmaretur, aut statim aut umquam postea ferre potuit: sæpe confessus exagitari se ⁹ materna specie, verberibus ¹⁰ Furiarum, ac tædis ardentibus. Quin & ¹¹ facto per Magos sacro, evocare Manes, & exorare tentavit. Peregrinatione quidem Græciæ, ¹² Eleusiniis sacris, quorum imitatione ¹³ impii & scelerati voce præconis submoverentur, interesse non ausus est. Junxitque parricidio matris ¹⁴ amitæ necem. Quam cum ex duritia alvi cubantem visiteret, & illa tractans lanuginem ejus, ut assolet, jam grandis natu, per blanditias forte dixisset, ¹⁵ *Simul hanc excepero, mori volo,* conversus ad proximos, confestim se positurum velut irridens ait: præcepitque medicis ut largius purgarent ægram. Nam nec dum defunctæ bona invasit, suppresso Testamento, ne quid abscederet.

NOTÆ.

1. *Militum & Germanorum*] Milites a Germanis aperte distinguit, & Tacitus lib. 15. *Excubiasque militares, quæ ut conjugii Imperatoris olim, tum & ut matri servabantur, & Germanos super eundem honorem ac custodes additos digredi jubet.* Vox milites indicat legionarios aut prætorianos, hoc est civis Romanos. Vide in Caligula ad cap. 43.

2. *Litibus*] Tacitus auctor est, accusatores a Julia Silana paratos, qui Agrippinam accusarent, quod subornasset ad res novas Rubellium Plancum.

3. *Mimis*] *Trux erat Agrippina, quæ filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat,* inquit Tacitus.

4. *Camera*] Cubiculi superior pars incurvata, & ferme in modum fornicis, unde tectum concameratum & fornicatum a laqueato discrepat. Quæ de re Vitruvius lib. 7. cap. 3.

5. *Quinquatrium*] De his in Augusto ad cap. 71. quibus adde Ovidii versus de celebritate quinque illorum dierum, Lib. 3. Fastorum sub finem:

Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro,

Causa quod est illa nata Minerva die.

Alter tresque super vasa celebrantur arena

Ensis exercitis bellica lata dea est.

6. *Trierarchis*] Trierarchæ sunt triremium Præfecti.

7. *Liburnicam*] De his navibus in Augusto ad cap. 17. & Calig. cap. 34.

8. *Baulos*] Id villæ nomen est, Miscenum inter & Bajanum sinum, etiam hodie Bauli vel Bagola.

9. *Materna specie*] Umbra, ut in Calig. cap. 59. & Horatius Epod. Ode 5.

nocturnus occurram furor

Petamque vultus umbra curvis unguibus. Virgil. lib. 4.

Omnibus umbra locis adero; dabis, improbe, pœnas.

Ovid. in Ibin, &c.

10. *Furiarum*] Ita Ovid. ibid.

Verbera seva dabunt sonitum, nexaque colubris

Conscia fumabunt semper adora faces.

Quæ de re Cicero in Pisonem: Nolite enim putare ut in scena videtis homines consceleratos impulsu deorum terreri furiarum tædis ardentibus, sua quemque fraus, suum scelus, suum facinus, sua audacia, de sanitate ac mente deturbat. Atque iterum pro Roscio Amerino idem, sed fusius Juvenalis Sat. 13.

diri conscia facti

Mens habet attonitos, & surdo verbere cadit

Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Unde colligere est, Neronem his animi cruciatibus agitatum, ut erat poëseos ad furorem cupidus, suas poëticiis illis vocibus pœnas adumbrasse. De spectris tamen ejusmodi plura apud Auctores passim, ut Plutarchum in Cimone, & Plinium libro 7. Epist. 27. &c.

11. *Facto per Magos sacro evocare, &c.*] Super hac re Plinius lib. 30. cap. 2. ait de

magia loquens, *Ex multis aliis divina promittit: præterea umbrarum inferorumque colloquia, qua omnia ætate nostra Princeps Nero vana falsaue comperit.*

12. *Eleusiniis sacris*] In Aug. ad cap. 93. & Claud. cap. 25.

13. *Impii & scelerati*] Lampridius in Alexandro Severo idem narrat, *praconem*

scilicet alta voce dicere ut nemo ingredietur, nisi qui se innocentem novit Hinc Poëta,
Procul ô procul este profani.

14. *Amita*] Domitiam patris sororem intellige.

15. *Simul hanc excepero*] Verba sunt blandientis. Vide supra ad cap. 12. & c.

CAPUT XXXV.

A. U. C.
DCCCXV.

DCCCXXII.

Uxorēs præter ¹ Octaviam duas postea duxit. ² Poppæam Sabinam, ³ quæstorio patre natam, & ⁴ equiti Romano ante nuptam: deinde Statiliam Messallinam ⁵ Tauri bis consulis ac triumphalis abneptem. Qua ut potiretur, virum ejus Atticum Vestinum Cos. in honore ipso trucidavit. Octaviæ consuetudinem cito aspernatus, corripientibus amicis, *sufficere illi debere respondit uxoria ornamenta.* Eandem mox sæpe frustra strangulare meditatus, dimisit ut sterilem: sed improbante divortium populo, nec parcente convitiis, etiam relegavit. Denique occidit sub crimine adulteriorum, adeo impudenti falsoque, ut in quæstione pernegantibus cunctis, ⁶ Anicetum pædagogum suum indicem subjecerit, qui dolo stupratam a se fateretur. Poppæam duodecimo die post divortium Octaviæ in matrimonium acceptam, dilexit unice. Et tamen ipsam quoque ictu calcis occidit: quod se ex aurigatione sero reversum, gravida & ægra convitiis inceserat. Ex hac filiam tulit ⁷ Claudiam Augustam, amisitque admodum infantem. Nullum adeo necessitudinis genus est quod non scelere perculerit. ⁸ Antoniam Claudii filiam recusantem post Poppææ mortem nuptias suas, quasi molitricem novarum rerum, interemit. Similiter interemit cæteros, affinitate aliqua sibi aut propinquitate conjunctos. In quibus ⁹ Aulum Plantium juvenem: quem cum ante mortem per vim ¹⁰ constuprasset: *Eat nunc, inquit, mater mea, & successorem meum osculetur:* jactans dilectum ab ea & ad spem imperii impulsus. ¹¹ Privignum Rufinum Crispinum, Poppæa natum, impuberem adhuc, quia ferebatur ¹² ducatus & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, servis ipsius demandavit. ¹³ Tuscum nutricis filium relegavit, quod in ¹⁴ procuratione Ægypti, balineis ¹⁵ in adventum suum exstructis lavisset. ¹⁶ Senecam præceptorem ad necem compulit: quamvis sæpe commeatum petenti, bonisque cedenti, persancte jurasset, *suspectum se frustra, periturumque potius quam nociturum ei.* ¹⁷ Burro præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicum misit. ¹⁸ Libertos divites & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores, atque rectores, veneno, partim cibis partim potionibus indito, interceptit.

NOTÆ.

1. *Octaviam*] Supra cap. 7. & Claudii cap. 27.

2. *Poppæam Sabinam*] Huic mulieri cuncta alia fuere præter honestum animum, inquit Tacitus lib. 13. ubi mores ejus graphice describit, & lib. 14. Ejus nomen Casaubonus in suis libris legit *Pompeia*, ut & Plutarchus Πομπεία.

3. *Quæstorio patre*] Huic T. Ollius nomen erat, ex eodem Tacito lib. 15. Sed nomen avi materni sumpserat illustri memoria Poppæi Sabini consulari & triumphali decore præfulgentissimam Ollium honoribus nondum functum amicitia Sejani subvertit.

4. *Equiti Romano*] Rufo Crispino, ac postea Othoni primum adultero ejus tum marito, cujus culpa vel consilio Neroni conciliata, ipsi postmodum nupsit, ut fuisse & pulchre Tacitus lib. 13. & 14. narrat.

5. *Tauri*] A quo primo lapideum & permanens amphitheatrum Romæ structum existimant, ut supra in Augusto ad cap. 29. Consulatum primum gessit cum Augustus octavum suum gereret, secundum ante Augusti mortem, anno U. C. 763. si recte Glareanus; alii enim paulo aliter.

6. *Anicetum*] Hujus opera Nero usus est ad occidendam matrem: erat enim Classi apud Misenum Præfectus. De quo plura Tacitus lib. 14.

7. *Antoniam*] Ex Petina, ut in Claudio cap. 27. Octaviam enim ei genuerat Messallina ibidem.

8. *Aulum Plantium*] Ejus, ut videtur, filium, de quo in Claudio cap. 24. In quibusdam enim libris legitur *Plautium*: nec enim convenire potest Rubellio illi Planco de quo supra cap. 34. In Asia quippe jussu Neronis occisus est, ejusque caput Romanam relatum, ut scribit Tacitus lib. 14.

9. *Conspicisset*] Casaubonus in tribus codicibus legit *conspurcasset*. Utrobique maxima subest obscenitas.

10. *Privignum*] Filium nempe conjugis suæ Poppææ, ex Rufo Crispino priore marito, ut modo notatum est.

11. *Ducatus & imperia*] Ducatum dixit jam supra in Tiberio ad cap. 19. Intel-

ligendus non videtur hic locus nisi de lusu puerili quo fingantur Potestates, & Imperia, quæ ludant pueri, ad eum omnino modum quem de Catone puero narrat Plutarchus in ejus vita, illum nempe judicia & accusationes ludere solitum. Trebellius in Gallieno, & Spartianus in Severo, confirmant in more positum fuisse ludentibus pueris, & omnium pulcherrime Seneca lib. de constantia Sapientis cap. 12.

12. *Procuratore Ægypti*] De Procuratoribus Cæsaris, in Claudio ad cap. 12.

13. *In adventum suum*] Alexandriam proficisci destinarat, supra cap. 19. Simile quid de Persarum Regibus narratur, capitale scilicet fuisse si quis in eorum sella confedisset: quod & de Imperatoribus Romanis colligas ex Spartiano in Hadriano, & ex Herodiano lib. 1.

14. *Senecam*] De quo jam supra ad cap. 7. Tacitus lib. 14. Hi variis criminationibus Senecam adoriuntur, tanquam ingentes, & privatum modum erectas opes adhuc augeret horum quoque amœnitatis & villarum magnificentia, quasi Principem supergrederetur. Et lib. 15. refert illum relictis venis, haustoque veneno, quia tardius mors procedebat, in balneum aquæ calidæ illatum, ejusque vapore exanimatum periisse. Quid sit comæatus, supra in Claudio cap. 23. & alibi.

15. *Burro præfecto*] Prætorianorum. Hic ante Senecam fati concesserat, & mors Burri infregit potentiam Seneca, velut altero duce amoto, & Nero ad deteriores inclinabat, inquit Tacitus. Et lib. 13. initio: Hi rectores imperatoria juvenia, & pari in societate potentia concordēs, diversa arte ex aquo pollebant: Burrus militaribus curis & severitate morum; Seneca præceptis eloquentia & comitate honesta, juvantes invicem quo facilius lubricam Principis ætatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retinerent.

16. *Libertos*] Pallantem de quo in Claudio cap. 28. & Doryphorum de quo supra cap. 29.

CAPUT XXXVI.

NEc minore sævitia foris, & in externos grassatus est. ¹ Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere vulgo putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, ut ex ² Babilo astrologo didicit, solere Reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare, atque a semet ³ in capita procerum depellere: nobilissimo cuique exitium destinavit. Enimvero multo magis & quasi per justam causam duabus conjurationibus promulgatis: quarum prior majorque ⁴ Pisoniana, Romæ: posterior, ⁵ Viniciana, Beneventi conflata atque detecta est. Conjurati e vinculis triplicium catenarum dixere ⁶ causam: cum quidam crimen ultro ⁷ faterentur, nonnulli etiam ⁸ imputarent, tamquam aliter illi non possent nisi morte succurrere, de decorato flagitiis omnibus. Damnatorum liberi urbe pulsi, enectique veneno aut fame. Constat quosdam cum ⁹ pædagogis & capsariis uno prandio pariter necatos, alios diurnum victum prohibitos quærere.

NOTÆ.

¹. *Stella crinita*] In Claudio cap. ultimo jam de Cometa a quo diversus hic fuit, ut clare dicit Seneca lib. 7. Quæst. natural. cap. 21. ubi utriusque cursum describit. Tacitus lib. 15. *De eo fine anni* (ab Urbe condita 817. a Christo nato circiter 66.) *vulgantur prodigia imminentium malorum, vis fulgurum non alias crebrior, & sidus Cometes sanguine illustri semper Neroni expiatum.* De eo & Plinius lib. 2. cap. 25.

². *Babilo*] Tacitus meminit cujusdam Babili cui Præfecturam Ægypti Nero permiserit.

³. *In capita procerum*] Vide in Claudio ad cap. 29. de hac superstitione.

⁴. *Pisoniana Roma*] Piso ille præter nobilitatem multis & animi & corporis dotibus insignis, & gratia potens apud populum, multos ex primoribus quos inter Senecam licet insontem, secum traxit in ruinam: de quo fuse Tacitus lib. 15. ubi notat Subrium Flavium occulto consilio cum centurionibus agitasse, ut si Piso & socii Neronem obtruncassent, imperium Senecæ deferretur: unde forsan Juven. Sat. 8. v. 212.

Libera si dentur populo suffragia, quis tam

Perditus ut dubitet Senecam præferre Neroni?

⁵. *Viniciana*] Hæc Vinicii conspiratio non ita celebratur ab Auctoribus: quæ enim de ea scripserat verisimiliter Tacitus, ea cum reliquo libro 16. ejus Annalium ad nos usque non pervenire. Meminit quidem hic Auctor Vinicii Rufini equitis Romani, qui Lege Cornelia de falsis a Nerone damnatus est. Beneventum Italiæ civitas etiamnum hodie Benevento in Regno Neapolitano.

⁶. *Faterentur*] Inter quos Subrius ille Flavius, de quo plura & fortissima narrat Tacitus lib. 15.

⁷. *Imputarent*] Hoc est, beneficii loco ponerent. Sic & Tacitus de Germanis libro de moribus eorum: *Gaudent muneribus, sed nec data imputant, nec acceptis obligantur, &c.* Juven. Sat. 5.

Fructus amicitia magna cibus, imputat hunc Rex;

Et quamvis rarum, tamen imputat. Intelligit hic Sulpicium Asperum, qui percontans Neroni cur in eadem suam conspiravisset, breviter respondens ait, non aliter tot flagitiis ejus subveniri posse. Tacitus lib. 15.

⁸. *Pædagogis & capsariis*] Illi quasi custodes erant puerorum nobilium, & capsulæ cum libris deferabant.

CAPUT XXXVII.

- N**ULLUS posthac adhibitus delectus aut modus interimendi quoscumque libuisset, quacumque de causa. Sed ne de pluribus referam, Salvidieno Orfito objectum est quod tabernas tres de domo sua circa forum civitatibus ad stationem locasset: Cassio Longino Jurisconsulto, ac luminibus orbato, quod in vetere gentili stemmate C. Cassii percussoris Cæsaris ² imagines restituisset. ³ Pato Thraseæ, tristior & pædagogi vultus. Mori iussis non amplius quam horarium spatium dabat. Ac ne quid moræ interveniret, medicos admovebat, *qui cunctantes continuo curarent*. Ita enim vocabat, venas mortis gratia incidere.
- 10** Creditur etiam ⁴ polyphago cuidam Ægyptii generis, ⁵ crudam carnem & quidquid daretur mandere assueto, concupisse vivos homines laniandos absumendosque objicere. Elatus inflatusque tantis velut successibus, negavit *quemquam Principum scisse quid sibi liceret*. Multasque nec dubias significationes sæpe jecit, ne reliquis quidem se parsurum
- 15** Senatoribus: eumque ordinem sublaturum quandoque e Rep. ac provincias & exercitus Equiti Rom. ac libertis permissurum. Certe neque adveniens, neque proficiscens, quemquam ⁶ osculo impertivit, ac ne resalutatione quidem. Et in ⁷ auspicio opere Isthmi, magna frequentia clare, *Ut sibi ac Pop. Rom.* ⁸ *bene res verteret*, optavit: dissimulata Senatus mentione.
- 20**

NOTÆ.

1. *Civitatibus ad Stationem*] Plinius lib. 16. cap. 44. & Victor in octava regione Urbis referunt fuisse in foro municipiorum stationes. Quod autem hic civitatibus locatam dicit stationem, intelligendum est de legatis qui negotia illarum Romæ curarent.

2. *Imagines*] De imaginibus in Augusto ad cap. 4. Tacitus lib. 16. dicit huic objectum fuisse quod unam coluisset inscriptam DUCI PARTIUM. De illo Cassio in Julio cap. 80. Pro restituisset legunt alii retinuisset.

3. *Pato Thrasea*] Hic ille est fortissimus Catonis æmulator, de quo Tacitus lib. 16. sub finem, cum alia multa refert, tum hoc maxime quod *trucidatis tot insignibus viris ad extremum Nero virtutem ipsam exscindere concupivit*, interfecto Thrasea, Pato & Barea Sorano. Ubi & alia huic objecta quam quæ narrat hic Suetonius. Thraseas ille duxerat Arriam filiam cele-

berrimæ illius Arriæ, de qua Martialis lib. 1. Epig. 14. & maxime Plinius epist. 16. lib. 3. Huic scemina cognatum & Thraseæ familiarem fuisse Persium Poëtam refert Scholiastes in Persii vita.

4. *Polyphago*] Comedoni cuidam insigni, cujusmodi helluones dicuntur quoque phagones. Exemplum est memorabile apud Vopiscum in Aureliano.

5. *Crudam carnem*] Scribit Laërtius hac etiam frequenter usum Diogenem Cynicum.

6. *Osculo impertivit*] Ut discedentes solebant. Vide in Tiberio ad cap. 10. & Aug. cap. 34.

7. *Auspicando*] Inchoando. Supra ad cap. 8.

8. *Bene res verteret*] Bene ominandi formula est, de qua jam supra in Caligula cap. 15. Virgilius *bonum sit*, Persius hoc *bene sit*, &c.

S E D nec populo aut mœnibus patriæ pepercit. Dicente quodam in sermone communi,

^a ¹ Εἴ μὲν θανόντος γαῖα μυχθῆται πυρί.
immo, inquit, εἴ μὲν ζῶντος. Planeque ita fecit: nam quasi offensus deformitate veterum ædificiorum, & ² angustis flexurisq[ue] vicorum, incendit urbem tam palam, ut plerique consulares, cubicularios ejus, cum stupa tædaque, in prædiis suis deprehensos non attigerint: & quædam horrea circa ³ domum Auream, quorum spatium maxime desiderabat, vi bellicis machinis labefactata, atque inflammata sint, quod saxeo muro
 10 constructa erant. Per sex dies, septemque noctes ea clade sævitum est, ad monumentorum ⁴ bustorumque diversoria plebe compulsa. Tunc præter ⁵ immensum numerum insularum, domus priscorum ducum arserunt, ⁶ hostilibus adhuc spoliis adornatæ, Deorumque ædes ab Regibus, ac deinde Punicis ac Gallicis bellis votæ dedicatæque, &
 15 quidquid visendum atque memorabile ex antiquitate duraverat. Hoc incendium ⁷ e turri Mæcenatiana prospectans, lætusque *flamma*, ut aiebat, *pulcritudine*, ⁸ ἄλῳσι Ilii in illo suo scenico habitu decantavit.
^b Ac ne non hinc quoque quantum posset prædæ & manubiarum invaderet, pollicitus cadaverum & ruderum gratuitam egestionem, nemini
 20 ad reliquias rerum suarum adire permisit: ⁹ collationibusque non receptis modo, verum & efflagitatis, provincias privatorumque census prope exhaustit.

I N T E R P R E T A T I O .

^a *Me moriente terra misceatur igni. Immo, ait, me vivente.*

^b *Et ne ex hac calamitate non raperet etiam quantum posset spoliolum, & manubiarum,*

promisit se gratis egesturum cadavera & rudera, atque hoc prætextu nemini permisit accedere ad reliquias bonorum suorum quaerendas.

N O T A E .

1. εἴ μὲν θανόντος, &c.] Versus hic & inter voces execrabiles aliis multis in ore fuit, ut de Tiberio narrat Dio lib. 57. Rufino Claudianus:

*Everso juvat orbe mori, solatia letho
 Exitium commune dabit.*

2. *Angustis flexurisq[ue] viarum, &c.]* Ita & Tacitus lib. 15. *Impetu pervagatum incendium, plana primum, deinde in edita assurgens, rursus inferiora populando, anteit remedia velocitate mali, & obnoxia urbe artis itineribus hucque & illic flexis atque enormibus vicis qualis Roma fuit. Cujus causa colligitur ex Livio quod nempe post urbem a Gallis incensam, rursus ædificandi festinatio dirigendorum curam vicorum ademisset: quod & confirmat Tacitus ibid. Urbis quæ domus supererant, non ut post*

Gallica incendia, nulla distinctione nec passim erecta, sed dimensis vicorum ordinibus, &c.

3. *Domum auream]* Supra cap. 31.

4. *Bustorumque diversoria]* De bustis paulo supra ad cap. 33. Locus fuit Romæ in quarta urbis regione cui nomen *Busta Gallica*, de quo intelligi potest locus hic Suetonii, ut revera Beroaldus intellexit: quamvis enim Lunæ Templum in eadem regione constructum arsisse Tacitus affirmet, fieri tamen potest ut populo perfugium fuerit in locum illum, tum quia proximum, tum quia apertum & amplum fuisse verosimillimum est, ubi proinde nihil adversus ignes periculi.

5. *Immensum numerum insularum]* De insulis supra non semel. Videbatur Nero

condenda urbis nova & cognomento suo appellanda gloriam querere. Quippe in regiones quatuordecim Roma dividitur, quarum quatuor integra manebant, tres solo tenus dejecta, septem reliquis pauca tectorum vestigia supererant lacera & semivsta, domuum, insularum, & templorum numerum inire haud promptum est.

6. *Hostilibus spoliis adornata*] Ex more antiquo foribus domorum illustrium appendebant spolia a se relata.

7. *E turri Mæcenatiana*] Antii erat ab initio incendii, unde non prius rediit quam ignis domui suæ propinquaret. Turris illa erat in Esquilis, quousque domum suam Nero continuarat. Ex hac Mæcenatias agros

quosdam suos & ipsam urbem ferme totam prospiciebat. Horatius Ode 29. lib. 3.

*Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis
Omitte mirari, beata*

Fumum, & opes strepitumque Romæ.

8. *ἀλωσιν*] Hoc est Troja expugnationem] quod & rumore percerebuisse ait Tacitus, & alii tradidere hoc consilio incensam urbem, ut melius quale fuisset incendium Trojanum sibi fingeret. Servius & Juvenalis innuunt Troica a Nerone scripta, unde colligere est hanc halosin ab ipso compositam.

9. *Collationibus*] Ut unusquisque pro modo rei suæ conferret.

CAPUT XXXIX.

ACCESSE RUNT ¹ tantis ex principe malis, probrisque, quædam & fortuita: pestilentia unius autumnii, qua triginta funerum millia in rationem ² Libitinæ venerunt: clades Britannica, qua ³ duo præcipua oppida, magna ⁴ civium sociorumque cæde direpta sunt: ignominia ad Orientem legionibus in Armenia sub jugum missis, ægreque ⁵ Syria retenta. Mirum, & vel præcipue notabile inter hæc fuit, nihil cum ⁶ patientius quam maledicta & convitia hominum tulisse: neque in ullos leniorem quam qui se dictis aut carminibus lacerassent, extitisse. Multa Græce Latineque proscripta, aut vulgata sunt, sicut illa,

⁷ Νέρων, ⁸ Ο'ρέστης, Α'λκμαίων, μητρεκτόνοιο
Νεογυμφον Νέρων, ἰδίαν μητέρ' ἀπίπτειν.

⁹ *Quis negat Aenea magna de stirpe Neronem?*
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

¹⁰ *Dum tendit citharam noster, dum ¹¹ cornua Parthus,*
Noster erit ¹² Paan, ille Εἰρηδολέτης.

¹³ *Roma domus fiet: Veios migrate Quirites,*
Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neque auctores requisivit: & quosdam per indicem delatos ad Senat-
²⁰ tum, affici graviore pœna prohibuit. Transeuntem eum Isidorus Cynicus in publico clara voce corripuerat, quod ¹⁴ *Nauplii mala bene cantaret,* ¹⁵ *sua bona male disponderet.* Et ¹⁶ Datus Atellanarum histrio in cantico quodam, ¹⁷ *ὕμνων πατέρ, ὕμνων μητέρ,* ita demonstraverat, ut bibentem natanremque faceret, exitum scilicet Claudii Agrippinæque significans: & in novissima clausula,

¹⁸ *Orcus vobis ducit pedes,*

Senatum gestu notaret: histrionem & Philosophum Nero nihil amplius quam urbe Italiaque submovit, vel contemptu omnis infamiæ, vel ne faciendo dolorem, irritaret ingenia.

INTERPRETATIO.

a Nero, Orestes, Alcmaon matricida, novam sponsam Nero, propriam matrem occidit. Quis inficiatur de illustri stirpe Ænea, Neronem esse? Hic sustulit matrem, ille patrem sustulit.

Dum noster tendit citharam, dum Parthus tendit cornua, noster erit Apollo, Parthus vero a longe jaculans.

b Vale pater, vale mater.

NOTÆ.

1. *Tantis*] Quæ narrata sunt a capite 26. ad hoc usque quod more suo proponerat.

2. *Rationem Libitinæ*] Romæ Templum fuit Libitinæ Veneris, in quo jam inde a Numæ temporibus vendebantur vel locabantur quæ ad funera pertinebant, auctore Plutarcho in Rom. Quæst. 23. Unde Libitinarii dicti sunt qui ea curabant, quales designatores, pollinctores, præficæ, sandapilarii, &c. Ibi Servius Tullius, auctore Dionysio Halicarnassæo lib. 14. instituit ærarium Veneris Libitinæ, in quod certi pretii nummos pro singulis defunctis inferri jussit, quemadmodum pro recens natis in Templum Ilithiæ seu Lucinæ Junonis, & in Templum Juventutis pro iis qui sumpta virili toga referri in viros inciperent: ut autem multitudinis urbanæ numerum apprime nosset, tabularii in singulis erant, tum accipiendæ pecuniæ, tum conficiendis acceptæ rationibus præpositi. Quibus patet mortuorum hac pestilentia civium rationem haberi facile potuisse: patet etiam qua de causa libitinarii dicantur passim multorum mortem exoptare, &c.

3. *Duo præcipue oppida*] Ea fuere, teste Tacito lib. 14. Camalœdunum, hodie Colchester, & Londinium, quibus addit municipium Verulamium, quod forte *Cap de Saint André*, in ora Scotiæ orientalis.

4. *Civium sociorumque multitudine*] Qui ibi negotiabantur, ad septuaginta milia civium & sociorum, iis qua memoravi locis, occidisse constitit, inquit ibidem Tacitus: quæ tanta clades ex militum veteranorum petulantia & crudelitate orta est.

5. *Syria*] Tacitus lib. 14 & 15 auctor est hanc non modo retentam, sed & domitam Armeniam Corbulonis ductu.

6. *Patientius*] Patienter quidem, sed & graviter & multo cum dolore, licet occultato, ferebat convitia, ut diserte inquit Tacitus lib. 15. ubi de responsione Subrii Flavii, de quo supra ad cap. 36. Nihil illa

conjuratiōe gravius accidisse auribus Neronis constitit, qui ut faciendis sceleribus promptus ita audiendis quæ faceret, insolens erat.

7. *Ορεστης*] Quasi alter Orestes qui matrem Clytemnestram occiderat, Supra ad cap. 21. & alter Alcmaon, qui Amphiarai filius consciam necis paternæ matrem Eriphylen necavit, & Orestis instar furore correptus est. Non patet autem cur novum sponsum appelleret, si legas νεογμῶν, an propter Pythagoræ, Spori, vel Poppææ matrimonium. Hinc Torrentio totus ille versus videtur insulsus. Placet, inquit Caubaonus, νεογμῶν legi, ut in codice Viterb. Nam objicit Neroni auctor versiculi incestum cum matre, de quo cap. 28.

8. *Quis negat Æneæ*] Nemo nescit Anchisen humeris Æneæ filii elatum ex incendio Trojano erupisse, Virgil. 2. Æneid.

Ergo age, care pater, cervici imponere nostra;

Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit.

Scommma est in diversa significatione verbi tollere, scilicet occidere seu tollere a medio, & ferro seu portare. Vide in Augusto ad cap. 12.

7. *Dum tendit citharam*] Patet hæc disticha vario tempore edita fuisse, ut ferebant eventus varii. Hoc verosimiliter factum est, cum Vologeses Parthorum Rex victo in Armenia Pæto Romanas legiones sub jugum miserat, hoc ipso tempore quo Roma trophæa de Parthis arcusque medio Capitolini montis sistebantur: decreta ab Senatu integro adhuc bello, ut ait Tacitus initio lib. 15. Sensus igitur epigrammatis est, dum Imperatores Romanus & Parthus quisque ratione tendunt organa sua, noster scilicet citharam, ut eam argute pulset in certaminibus musicis: Parthus vero cornua sua quibus suos ad vera prælia inflammet, noster verus erit Pæan, sed tantum modulandis suave cantilenis peritus, Parthus autem erit verus de longe jaculator. εἰς

τηδελφίτης enim, five ἐκτελειλός, id significat, & est vulgare Apollinis epithetum, quod radios suos tanquam sagittas vibret.

10. *Cornua*] Hæc apud Parthos erant tympana quædam ingentia cum ferreis tinnabulis, quæ lanci concavæ (corio scilicet undique protenso) clavis æneis affixa erant. His eorum animi ad pugnam acuebantur; quæ simul ac diverberata erant ignoto & horribili sono tonitrus instar intonabant. De quibus congruentius videtur intelligere locum hunc, quam de corneo arcu, aut de cornibus arcus.

11. *Paan*] Sic Apollo dicitur passim apud auctores.

12. *Roma domus, &c.*] Patet hoc disticho perstringi amplitudinem domus Aureæ, de qua supra cap. 31. Veii antiqua Hetruriae civitas trecentorum Fabiorum cæde insignis capta a Camillo post decem annorum obsidionem, huc se conferre olim Romani voluerant, urbe a Gallis capta & incensa. Locus hodie est *Veiana*, aliis *Marteniano*.

13. *Nauplii mala*] Hoc est tragœdiam ejus nominis, qua exponebantur mala Nauplii, qui Palamedis pater dolore percitus propter occisum a Græcis filium, ut se tandem & illum ulcisceretur, cum classem Græcorum tempestate agitari scivisset, Caphareum Eubœæ Promontorium noctu conscendit, ibique elevata facula errantibus navigiis speciem vicini portus ostendit, qua decepti Græci asperrimos inter scopulos naufragium pertulere. Hinc Proper-

tius lib. 4. Eleg. 1.

Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,

Et natat exuvitis Græcia pressa suis,
& Virgilius innuit lib. xi.

Enboica cantes, ultorque Caphareus.

14. *Sua bona*] Vel imperii vel animi, sed hujus potius; nam Cynicus ille Philosophus id exprobrasse videtur exemplo Diogenis, qui temporis sui Musicos arguebat, quod cum lyræ chordas aptare congrue nossent, animi mores inconcinnos haberent; & Grammaticos, quod Ulyssis mala investigantes, ignorarent sua.

15. *Datus Atellanarum histrio*] Datus nomen proprium fuisse affirmat Torrentius ex veteri marmore in quo *Dates*.

16. *Demonstraverat*] Gestibus expresserat Claudium bibentem, quod potu etiam venenum hausisse creditus est, Supra in Claudio cap. 44. & Agrippinam natantem, quod natando naufragium evaserat, ut supra de navi solutuli cap. 34.

17. *Orcus, &c.*] Verba sunt ipsa clausulæ quibus exitium etiam Senatoribus a Nerone paratum indicabat, ut supra c. 37. Orcus enim Pluto est, ut Virgil.

pallidus Orcus

Eumenidesque fata, &c.

Unde Nero quasi alter Pluto notatur, qui Senatorum pedes ducat; pedibus enim efferruntur mortui. Hoc ipso convitio Verrem infectatus est Cicero, Orcum illum appellans.

CAPUT XL.

TALEM principem paullo minus xiv. annos perpeffus terrarum orbis, tandem destituit: initium facientibus Gallis, ¹ duce Julio Vindice, qui tum eam provinciam pro Prætore obtinebat. Prædictum a Mathematicis Neroni olim erat, fore ut quandoque destitueretur: unde vox ejus celeberrima, ² τὸ πέλυσον πάσα γαῖα τρέφει: quo majore venia meditaretur citharædicam artem principi sibi gratam, privato necessariam. Sponponderunt tamen quidam destituto Orientis ³ dominationem, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinae fortunæ restitutionem. Cui spei pronior, Britannia Armeniaque amissa, ac rursus utraque recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Ut vero consulto ⁴ Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cavendum sibi audivit, quasi eo demum obiturus, ac nihil conjectans de ætate ⁵ Galbæ, tanta fiducia, non modo senectam,

sed etiam perpetuam singularemque concepit felicitatem, ut amissis naufragio pretiosissimis rebus, non dubitaverit inter suos dicere, ⁶ *pisces eas sibi relatu-ros*. Neapoli de motu Galliarum cognovit ⁷ die ipso quo matrem occiderat: adeoque lente ac secure tulit, ut gaudens etiam suspicionem præberet, tanquam occasione nata spoliandarum jure belli opulentissimarum provinciarum. Statimque in ⁸ gymnasium progressus, certantes athletas effusissimo studio spectavit. Cœnæ quoque tempore interpellatus, tumultuosioribus literis, hæcenus excaudit, ut malum iis qui ⁹ descissent, minaretur. Denique per octo continuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem silentio obliteravit.

INTERPRETATIO.

¶ *Artem minimam omnis terra nutrit.*

NOTÆ.

1. *Julio Vindise*] Hic Galbam literis hortatus est ad capescendum imperium: centum enim in Galliis armatorum esse millia & plura fore si res exigeret, & ipse validissimo illi corpori se caput adjungeret, ut fuisse Plutarchus in Galba: sed dum Rufo Virginio, qui nullum nisi quem Senatus dixisset imperatorem prædicabat, obstitit, victus ipse se interemit, & Virginii audita Neronis morte, Galbæ cessit imperio. Vide infra in Galba cap. 9. & 11. Juvenalis Sat. 8. v. 221. & c.

2. *τέχνην, &c.*] Turnebus ex suo codice legebat *τέχνην ἡμᾶς διατρέψει, ars minima nutrit nos*: quod & Casaubonus in suis agnoscit. Et ipse Nero sic loquitur apud Dionem, ubi deliberat num commigrandum sit Alexandriam.

3. *Dominationem*] Torrentii codices & vulgati *ordinationem*. Quod potest, ut in Julio cap. 40. & Augusto cap. 13. & c. De Britannia & Armenia cap. 38.

4. *Delphis Apolline*] Oracula tunc temporis multo rariora, quam fuissent prisorum Græcorum temporibus. Cicero lib. 2. de divinatione 175. testatur jamdiu filere cœpisse hunc Apollinem, & Plutarchus peculiari opere de Oraculorum defectu non

nisi pauca, sed tamen aliqua suo ævo superfuisse auctor est.

5. *Galba*] Qui natus annos septuaginta tres imperium ei ademit: unde patet oraculi amphibolia, qualis altera legitur apud Ciceronem ibidem.

6. *Pisces eas, &c.*] Alludit ad singularem illam Polycratis Samiorum tyranni felicitatem, qui semel duntaxat vultum mutavit perquam brevi tristitia salebra succussum, tunc cum admodum gratum sibi annulum de industria in profundum, ne omnis incommodi expers esset, abiecit, quem tamen continuo recepit capto pisce qui eum devoraverat. Valerius Maximus lib. 6. cap. 11. De quo & Plinius lib. 37. cap. 1. & ultimo. Cicero 3. & 5. de Finibus, & omnium primus Herodotus lib. 3.

7. *Die ipso*] Hoc est, eodem & mensis & alterius anni die: erat enim Baiis, non vero Neapoli, cum matrem occidit, ut supra cap. 34.

8. *Gymnasium*] Locus exercendis athleticis.

9. *Descissent*] Torrentii MSS *desissent*, alii *descendissent*: omnium ut videtur optime qui *dedissent* legunt.

CAPUT XLI.

EDICTIS tandem Vindicis contumeliosis & frequentibus per-
 motus, Senatum epistola in ultionem sui reique publicæ adhor-
 tatus est: excusato languore faucium propter quem non adesset. Nihil
 autem æque doluit quam ut citharædum malum se ² increpitum, ac
 5 pro Nerone Ænobarbum appellatum. Et nomen quidem gentile, quod
 sibi per contumeliam exprobraretur, resumturum se professus est, ³ de-
 posito adoptivo. Cætera convitia ut falsa, non alio argumento refelle-
 bat, quam quod etiam inscitia tantopere laboratæ perfectæque a se artis
 10 objiceretur: singulos subinde rogitans, nossentne quemquam præstan-
 tiorem. Sed urgentibus aliis super alios nuntiis, Romam prætrepidus
 rediit. Leviterque modo in itinere frivolo auspicio mente recreata, cum
 annotasset insculptum monumento, militem Gallum ab Equite Rom.
 oppressum, trahi crinibus, ad eam speciem exiluit gaudio, cælumque
 15 ⁴ adoravit. Ac ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coram appellato,
 quosdam e primoribus viris domum evocavit: transactaque raptim con-
 sultatione, reliquam diei partem per ⁵ organa hydraulica novi & igno-
 ti generis circumduxit. Ostendensque singula, de ratione ac difficultate
 ejusque differens, jamque se etiam prolaturum omnia in theatrum affir-
 mavit, si per Vindicem liceat.

NOTÆ.

1. *Edictis Vindicis*] Edicta dicuntur, quia Proprætor erat. Vide in Julio ad cap. 9. &c.

2. *Increpitum*] Summa orationis hujus legitur apud Philostratum libro 5. de vita Apollonii Tyanei cap. 3. ubi recensitis ple-
 risque Neronis sceleribus, negat iis annu-
 merandam esse matris cædem utpote me-
 ritas perpeßæ pœnas, quæ tale monstrum
 genuisset.

3. *Deposito adoptivo*] Neronis scilicet, quod susceperat adoptatus a Claudio, ut supra cap. 11. de Gentilibus in Tiberio ad cap. 1.

4. *Adoravit*] Eorum more qui augu-

rium accipiebant, ita & apud Virgilium 3. Æneid. Æneas

tendoque supinas

Ad cælum cum voce manus, &c.

5. *Organa hydraulica*] Videtur potius loqui de instrumentis illis quæ nos simplici-
 ter *organa* dicimus, qualia in Claudio ad cap. 21. quam de aliis machinis aquæ, in-
 geniose quodam artificio transfundendæ comparatis, qualis antlia v. g. de qua in Tiberio ad cap. 31. Videtur hæc phrasis manca aut saltem insolens; unde Casaubo-
 no visum est sic legere, *Reliqua diei parte eos per organa novi & ignoti generis circum-*
duxit.

CAPUT XLII.

POSTQUAM deinde etiam Galbam & Hispanias descivisse cognovit, collapsus, animoque male fracto, diu & sine voce & prope intermortuus jacuit. Utque ¹ respiit, ² veste descissa, capite con-
 verberato, *actum de se* pronuntiavit. Consolantique nutriculæ, & aliis
 5 quoque jam principibus similia accidisse memoranti, *Se vero præter*
ceteros inaudita & incognita pati respondit, qui ³ *suum imperium vi-*
vis amitteret. Nec eo secius quidquam ex consuetudine luxus atque

desidiæ omisit vel imminuit. Quin immo, cum prosperi quiddam ex provinciis nuntiatum esset, super abundantissimam cœnam jocularia in defectionis duces carmina, lasciveque modulata, quæ vulgo innotuerunt, etiam ⁴ gesticulatus est: ac spectaculis theatri clam illatus, quidam scenico placenti nuntium misit, *abuti eum occupationibus suis.*

NOTÆ.

1. *Respiit*] Torrentius in tribus codicibus legit *respivit*: quod defendi potest antiquorum exemplo, Catonis apud quem legunt quoque nonnulli in *Lagibus posivere*, initio libri de Re rust. & Catulli Epig. 35. *prope Deliam.*

Deposuit olivam.

Vide Priscianum lib. 10.

2. *Veste discissa*] Juxta consuetudinem adversa ferentium. In Julio ad cap. 33.

3. *Suum vivus amitteret*] Aliqui legunt *summum*. Galba apud Tacitum Hist. I. Ne-

que erat adhuc dammati Principis exemplum. Et Darius apud Q. Curtium lib. 5. Nec dissuerint ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam aut condonare possit, nec hoc imperium vivus amittam; idem erit regni mei qui & spiritus finis.

4. *Gesticulatus*] Gesticulari carmina, est vultu & motu corporis accommodato eos exprimere de quibus composita sunt, a qua etiam imitatione mimi & pantomimi dicuntur, ut supra notatum est.

CAPUT XLIII.

INITIO statim tumultus, multa & immania, verum non abhorrentia a sua natura, creditur destinasse. Successores, percussoresque submittere ¹ exercitus, & provincias regentibus quasi conspiratis, idemque & unum sentientibus: quidquid ubique exsulum, quidquid in urbe hominum Gallicanorum esset, contrucidare: illos, ne disciscantibus aggregarentur: hos, ut conscios popularium suorum, atque fautores. Gallias exercitibus diripiendas permittere: Senatum universum veneno per convivia necare, urbem incendere feris in populum immisissis, quo difficilius defenderetur. Sed absteritus, non tam pœnitentia quam perficiendi desperatione, credensque expeditionem necessariam, Coss. ante tempus privavit honore: atque in utriusque locum solus iniiit Consulatum, quasi fatale esset, non posse Gallias debellari ² nisi a Consule. Ac susceptis fascibus, cum post epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium, affirmavit, simul ac provinciam attigisset, inermem se in conspectum exercituum proditurum, nec quidquam aliud quam ³ fleturum. Revocatisque ad pœnitentiam defectoribus, sequenti die lætum inter lætos cantaturum ⁴ epinicia, quæ jam nunc sibi componi oporteret.

NOTÆ.

1. *Exercitus*] Sic legunt omnes, excepto Skildio, qui *exercitibus*. Sed quis exercitui percussores missos dicat? De solis ducibus & Provinciarum præsidibus intelligendum videtur. Sensus igitur est, voluisse mittere percussores iis qui Provincias & exercitus regabant, vel mittere exercitus ad percutiendos Provinciarum præsides.

2. *Nisi a Consule*] Ut & Parthos nisi a Rege, ut in Julio ad cap. 79.

3. *Fleturum*] Ad movendam apud milites commiserationem, utpote tot Augustæ domus beneficiis devinctos.

4. *Epinicia*] Sunt versus de victoria scripti.

CAPUT XLIV.

IN præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis ¹ scenicis organis, concubinasque quas secum educeret, rondendi ad virilem modum, & ² securibus peltisque Amazonicis instruendi. Mox ³ tribus urbanas ad sacramentum citavit: ac nullo ⁴ idoneo respondente, certum dominis ⁵ servorum numerum indixit: nec nisi ex tota cujusque familia probatissimos, ne ⁶ dispensatoribus quidem, aut ⁷ amanuensibus exceptis, recepit. Partem etiam census omnes ordines conferre jussit: & insuper ⁸ inquilinos privatarum ædium atque insularum, pensionem annuam ⁹ repræsentare fisco. Exegitque ingenti fastidio & acerbitate ¹⁰ nummum asperum, ¹¹ argentum postulatum, ¹² aurum ad obrussam: ut plerique omnem collationem palam recusarent, consensu flagitantes a ¹³ delatoribus potius revocanda præmia quæcumque cepissent.

NOTA.

1. *Scenicis organis*] Vel musicis vel ad scenicas operas necessariis.

2. *Securibus peltisque*] Quæ Amazonum arma sunt. Amazonia securis, Horatio lib.

4. Od. 4. quæ Penthesilææ inventum fuisse tradit Plinius lib. 7. cap. 56. Hinc Virgilius de Camilla tanquam de Amazone loquens:

Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem.

De peltis, hoc est scutis ipsarum, in Caligula ad cap. 25.

3. *Tribus urbanas*] Romanæ tribus triginta quinque fuerunt, ut supra in Julio ad cap. 13. notatum est. Hic verosimile est omnes intelligi, quamquam ab initio honoratiores essent tribus rusticæ, quia labori magis intentæ, cum e contra tanquam inertes contemnerentur.

4. *Idoneo*] Supra jam notatum est, omnes ad militandum in Romana legione non admissos, quales v. g. servi in Augusto ad cap. 16. peregrini, histriones, quique fortunæ bonis destituti non nisi capite censi erant: sed qui vocati non respondissent, iis mulcta dicebatur, quæ initio fuit modo major, modo minor, ut boum & ovium. Varro apud Gellium lib. 11. cap. 1. *M. Terentius quando neque citatus respondit, neque excusatus est, ego ei unam ovem multam dico.*

5. *Servorum*] Quod contra militiæ leges nec nisi difficillimis Reip. temporibus factum, ut in Augusto ad cap. 16.

6. *Dispensatoribus*] In Augusto ad cap. 67.

7. *Amanuensibus*] Hi & a manu dicti sunt, ut Philemon ille de quo in Julio ad cap. 74. Hi cum dispensatoribus maxime necessarii.

8. *Inquilinos*] Qui in conducto habitabant.

9. *Repræsentare fisco*] Hoc est præsentare pecunia solvere pensionem Principi. Vide in Claudio ad cap. 18. & Augusto cap. 15. &c. Pars illa census intelligenda videtur de redditu annuo, quem quisque dum census, hoc est civium descriptio, fieret, profiteri debebat. Unde etiam existimem censum equestrem, de quo supra in Julio ad cap. 33. & 39. & alias sæpe, intelligendum quoque de redditu annuo.

10. *Nummum asperum*] Hoc est integrum, non usu detritum & levigatum, sed ipsa cælaturæ novitate etiamnum asperum, quales sunt nummi recens percussi, vel antiqui in thesauro conservati, & in universum res omnes signatæ apud Virgilium,

Bina dabo argento calata atque aspera signis

Pocula.

& Juven. Sat. 14.

Vasa aspera tergeat alter.

& Persius Sat. 3. de ipsis nummis:

Quis modus argento? quid fas optare?
quid asper.

Utile nummus habet?

Creditores cupidi erant hujusmodi num.

O O o ij

morum, & illis solvendum sibi debitum quandoque pacificebantur. Hinc *in aspero* & *probo solvere*, &c. apud Senecam Epist. 19.

11. *Argentum postulatam*] Nero in illa collatione duo exigebat: integritatem, quod asperos vellet; & materię præstantiam, quod non nisi ex argento pustulato & ex auro ad obrussam. Pustula est tuberculum, qualia multa ignis vi suscitantur dum coquitur argentum: cum autem eo purius sit quo magis coctum, ideo pro purissimo dixere *pustulatum*, sive *postulatam*, & in o migrante, quod factum est alias non raro: unde & in editione principe Romana quæ MSS. auctoritatem obtinet, & in veteribus codicibus, legitur *postulatam* hîc, & apud Martialem lib. 7. Epig. 85.

Argenti tibi libra postulati.

nos *argent de coupelle*: nisi pustulatum intelligas pro argento cælato cujus superficies pustulatum instar in quandam aspredinam excisa videatur.

12. *Aurum ad obrussam*] Sic Casaubonus ex Pithœi & Lislæi codicibus, & Turnebus libro 14. cap. 22. Obrussa cum sit, exploratio & probatio perfectionis, & nota auri & argenti, eleganter a Cicerone scriptum in Bruto, & *adhibenda tanquam obrussa ratio*, &c. & Seneca epist. 13. *Si verus ille animus & in alienum non venturus arbitrium*, probatur. hac ejus obrussa est: hoc est examen & depurgatio quemadmodum auri per ignem. Alii legunt *obryssam*, *obrysam*, *obrusum*, *obrysum*, quæ ferme eadem sunt; y enim & u vix differunt. Plinius lib. 33. cap. 3. *Obrysum tuctur auri experimentum ignis, est ut simili colore rubeat quo ignis atque ipsum obryzum vocant*, &c. quem tamen locum adhuc Salmasius mutat, & ad *obrussam* trahit.

13. *Delatoribus præmia*] Qualia v. g. quarta illa pars in bonis damnatorum, de qua supra ad cap. 10.

CAPUT XLV.

EX annonæ quoque caritate¹ luerantium accrevit invidia. Nam & forte accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nuntiaretur² pulverem luctatoribus aulicis advexisse. Quare omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum defuit quin subiret. Statuæ ejus a vertice³ currus appositus est cum inscriptione Græca, *Nunc demum*⁴ *agona esse*; & *Traheret tandem*. Alterius collo & ascopera deligata, simulque titulus, *Ego*⁶ *quid potui? sed tu culeum meruisti*. Adscriptum & columnis, *Etiam*⁷ *Gallos eum cantando excitasse*. Jam noctibus jurgia cum servis plerique simulantes, crebro vindicem poscebant.

NOTÆ.

1. *Lucrantium*] Casaubonus pertendit locum sic intelligendum, ut conceptæ in Neronem iræ auctæ sint invidia & odio populi adversus eos qui ex annonæ caritate luerantur. Sed multa supplenda videntur, ut ex hac phrasi iste sensus eruatur. Sabellicus, quem secuti sunt multi, legebat *lucrantium*, certe apertiore sententia; innueret enim auctam populi invidiam adversus luctantes, Neronem scilicet & alios amore palæstræ nimio insanientes, ut infra cap. 53. cum navis quæ caritati annonæ remedium futura credebatur, non nisi illorum esset usus destinata: unde sic phrasis ordinanda foret, *invidia adversus luctantes Neronem*

& alios aucta est propter caritatem annonæ. Nisi verbum *accrevit* active sumatur caput hoc præcedenti sic jungendo: quam recusandi pertinaciam auxit adhuc invidia populi adversus eos qui lucrum ex frumenti penuria quæritabant.

2. *Pulverem luctatoribus*] De quo Plinius lib. 35. cap. 13. *Non multum a pulvere Puteolano distat arena a Nilo, tenuissima sui parte, non ad sustinenda maria, fluctusque frangendos, sed ad debellanda corpora palæstra stadiis*. Inde certe Patrobio, Neronis Principis liberto, advehebatur.

3. *Currus*] Hoc est currus quoque simulacrum. Turnebus lib. 24. cap. 6. ex fide

lissimis, ut ait, libris, totum hunc locum sic legit: *Statue ejus a vertice cirrus appositus est, cum inscriptione Græca, nunc demum agona esse, & raderet.* Ut sit sensus, Neronem in tanto discrimine non debuisse circratum esse nec cincinnatum, sed potius radendos esse cirros, quo foret ad pugnam expeditior.

4. *Agona esse*] Hoc est verum certamen, non vero ludicrum, quod unum notat & amabat verba Græca, hæc fuisse Casaubonus existimat *νῦν γὰρ ἐστὶ ἀγὼν*, & quia tantum acerbitatis habitura non erant verba Græca *ἐλαύνει* aurigare, vel *τραίνει* trahere; ideo Torrentius existimat, post verba Græca Latine hoc ascriptum, *traheret tandem*, ut nempe Nero male periret; verbum enim *traho* Latine infaustum est in spectaculis, præsertim ut supra cap. 22. notatum.

5. *Ascopera*] Ex Suida est marsupium ex hædi pelle confectum, quo alludebatur ad culeum, qui ex corio bubulo, auctoribus Dionysio Halicarnasseo & Valerio Maximo:

unde ascopera Neronianæ statuæ collo alligata indicat non ea quidem, quod esset angustior, illi opus esse, sed culeo, utpote matris, fratris & conjugis parricidæ. Alii legunt *ascopa* & *scopa*. Turnebus ibid. *ascopma*, hoc est culeus.

6. *Quid potui*] Verba hæc Casaubonus intelligit populi compellantis Neronem, vel matris Agrippinæ. Cæteri omnes emendant quod, ut verba sint ejus qui ascoperam alligarat, hoc sensu, Ego dedit tibi quod potui, scilicet exiguum duntaxat ex hædi pelle saccum. Sed tu longe grandioremeruisti, e corio bubulo, scilicet culeum. De quo vide supra in Augusto ad cap. 33.

7. *Gallos*] Patet allusio ex æquivoca significatione Galli, propter ortam in Galliis seditionem. Ita & de Vindice. Julius enim Vindex Galliarum Proprætor seditionem moverat, supra cap. 40. & 41. & vindices illi dicebantur qui aliquem in libertatem vindicabant, ut fusc apud Jureconsultos.

CAPUT XLVI.

TERREBATUR ad hæc evidentibus portentis somniorum & auspicio-¹rum, & ominum, tum veteribus tum novis: numquam antea² somniare solitus. Occisa demum matre, vidit per quietem, navem sibi regenti extortum gubernaculum, trahique se ab Octavia uxore in arctissimas tenebras, & modo³ pennatarum formicarum multitudine oppleri: modo a⁴ simulacris gentium ad Pompeii theatrum dedicatarum circui, arcerique progressu. Asturconem, quo maxime lætabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De⁶ Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita vox est, nomine eum cientis. Kalend. Januarii⁷ exornati Lares, in ipso sacrificii apparatu conciderunt. Auspicianti Sporus anulum muneri obtulit, cujus gemmæ sculptura erat, *Proserpine rapta*.¹⁰ Votorum nuncupatione magna jam ordinum frequentia vix repertæ Capitolii claves. Cum ex oratione ejus, qua in Vindicem perorabat,¹¹ recitaretur in Senatu, *datu-¹²ros pœnas sceleratos, ac brevi dignum exitum facturos*, conclamatum est ab universis, *Tu facies Auguste.* Observatum etiam fuerat, novissimam fabulam cantasse eum publice,

¹³ *a* *ἤνεκεν μὲν αἰῶνα σύλαμεν, μήτις, πατρίς.*

INTERPRETATIO.

^a *Mori me iussit uxor, pater, mater.*

NOTA.

1. *Auspiciorum & ominum*] Differentiam vide in Augusto ad cap. 92. quamquam ea non semper observata in dicendo.

2. *Somniare solitus*] Plinius lib. 10. cap. 75. dicit iis qui numquam somniare solerent, mortiferum fuisse, si contra consuetudinem somniasent; & Plutarchus de Oraculis.

3. *Pennatarum formicarum*] Idem ferme auspicium lib. 1. cap. 81. & Tiberii cap. 72. De formicis pennatis multa narrant Plinius lib. 11. cap. 31. & Herodotus lib. 3. Eas nempe in India ejus magnitudinis esse, quæ media sit inter canem & vulpem, aurum e cavernis eruere, quod Indi postea rapiunt velocissimis camelis vecti, quorum odore sollicitatæ provolant, & fugientes nonnumquam lacerant, &c.

4. *Simulacris gentium*] Illa erant quatuordecim, auctore Plinio lib. 36. cap. 5. & Servius ad hunc versum lib. 8. *Æneid.*

Dona recognoscit populorum, aptatque superbis

Postibus, incedunt victa longo ordine gentes.

Porticum enim Augustus fecerat, in qua simulacra omnium gentium collocaverat, qua porticus appellabatur ad nationes. Quas statuas in funebri Augusti pompa delatas scribit Dio lib. 56.

5. *Asturconem*] Astures populi sunt Hispaniæ in ora Oceani antiquum nomen servantes. De illorum equis Plinius lib. 8. cap. 42. *In eadem Hispania Callaica gens, & Asturica equini generis quos Thieldones vocamus, minori forma appellatos, Asturcones gignunt quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio, unde equis solutim carpere incursus di-*

citur arte. Ita & Martialis lib. 14. Epig. 199. Hic brevis ad numerum rapidos qui colligit ungues,

Venit ab auriferis gentibus Astur equus.

Aurifera quippe erat Asturum regio: unde Silius Italicus lib. 1.

Astur avarus

Visceribus lacera telluris mergitur imis, Et redit infelix effosso concolor auro.

6. *Mausoleo audita vox*] De Mausoleo Augusti scilicet, in Augusto cap. 100. Sic Virgilius de Sicheo ad Didonem lib. 4.

Hinc exaudiri gemitus vocesque vocantis Visa viri, &c.

Plura his similia apud Ciceronem libro de Divinatione.

7. *Exornati Lares*] De hac celebritate, in Augusto ad cap. 31.

8. *Auspicanti*] Pro more ineuntium munera publica, aut etiam incipientium privata & domestica negotia, ut supra cap. 7. De Sporo cap. 28.

9. *Raptus Proserpina*] A Plutone: unde ansa futuram brevi mortem præfagiendi.

10. *Votorum nuncupatione*] Quid sit vota nuncupare, supra in Aug. ad cap. 97.

11. *Recitaretur*] Per Quæstorem candidatum, de quo supra ad cap. 15. *Tu facies,* nempe brevi dignum exitum.

12. *Oedipodem*] Supra ad cap. 21.

13. *Ἰσχυρῶς*] Versus est ab ipso Oedipode pronuntiatus, hic quippe Iocastam matrem, quæ eadem uxor erat, ac patrem Laium interemit: quæ Neroni omnia conveniebant. Uxorem enim Octaviam interemit, cap. 35. matrem Agrippinam, cap. 34. patrem Claudium, cap. 33. supra.

CAPUT XLVII.

NUNTIATA interim etiam cæterorum exercituum defectione, literas præsenti sibi redditas concerpfit, mensam subvertit: ¹ duos scyphos gratissimi usus, quos Homericos a cælatura carminum Homeri vocabat, solo illisit: ac sumto a ² Locusta veneno, & in auream pyxidem condito, transiit in hortos ³ Servilianos. Ubi præmissis libertorum fidissimis Ostiam, ad classem præparandam, ⁴ Tribunos centurionesque Prætorii de fugæ societate tentavit. Sed partim tergiversantibus, partim aperte detrectantibus, uno vero etiam proclamante,

¹ *Usque adeone mori miserum est?*

varia agitavit, Parthosne an Galbam supplex peteret, an ⁶ atratus
 prodiret in publicum, ⁷ proque Rostris quanta maxima posset misera-
 tione veniam præteritorum precaretur: ac ni flexisset animos, vel Ægy-
 pti Præfecturam concedi sibi oraret. Inventus est postea in scrinio ejus
 5 hac de re sermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius quam in fo-
 rum perveniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata,
 ad mediam fere noctem excitatus, ut comperit ⁸ stationem militum re-
 cessisse, prosiluit e lecto, misitque circum amicos. Et quia nihil a quo-
 quam renuntiabatur, ipse cum paucis hospitibus singulorum adiit. Verum
 10 clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum rediit: unde
 jam & custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota & pyxide ve-
 neni. Ac statim ⁹ Spicillum mirmillonem, vel quemlibet alium per-
 cussorem, cujus manu periret, requisivit. Et nemine reperto: *Ergo ego,*
 inquit, *nec amicum habeo, nec inimicum?* procurritque quasi præcipita-
 15 turus se in Tiberim.

NOTÆ.

1. *Duos scyphos*] Plinius lib. 3. cap. 2.
Nero amissarum rerum nuntio accepto, duos
calices crystallinos in suprema ira fregit illi-
fos. Hac fuit ratio seculum suum punientis,
ne quis alius ex his biberet. Quo tamen loco
non nihil discrepare videtur a Suetonio.

2. *Locusta*] Venefica, supra cap. 33.

3. *Servilianos*] Ab illustri Serviliorum
 familia. Huc sæpe commigrasse videtur Ne-
 ro ex Tacit. Annal. 15. ubi dicitur Milichus
 ad eum perrexisse in hortos Servilianos, ut
 ei conjurationem patroni sui detegeret.

4. *Tribunos Centurionesque Prætorii*] Idem
 Prætoriani dicuntur in Caligula cap. 40.

5. *Usque adeone?* Versus est 11. Æneid.
 ubi Turnus sorori moriendum potius quam
 fugiendum esse dicit: *[michi manes*

Usque adeone mori miserum est? vos ô
Estte boni.

6. *Atratus*] Lugubri veste indutus, ni-
 gra scilicet, qualem induere moris erat in
 luctu aut summis periculis.

7. *Pro Rostris*] Quid hæc sint, in Julio
 ad cap. 6. notatum est.

8. *Stationem militum*] Excubitorum, de
 quibus supra cap. 8.

9. *Spicillum mirmillonem*] Supra cap. 30.
 de eo jam.

CAPUT XLVIII.

SED revocato rursus impetu, aliquid secretioris latebræ ad colligen-
 dum animum desideravit: & offerente Phaonte liberto ¹ suburba-
 num suum inter ² Salariam & Nomentanam viam circa quartum mil-
 liarium: ut erat nudo pede atque ³ tunicatus, pænulam obsoleti colo-
 20 ris superinduit: adapertoque capite, & ante faciem obtento sudario,
 equum inscendit, quatuor solum comitantibus, inter quos & Sporus
 erat. Statimque tremore terræ, & fulgure adverso pavefactus, audit ex
⁴ proximis castris clamorem militum, & sibi adversa & Galbæ prospera
 ominantium: etiam ex obviis viatoribus quendam dicentem, *Hi Nero-*
 25 *nem persequuntur:* alium sciscitantem, *Ecquid in urbe novi de Nerone?*
 Equo autem odore abjecti in via cadaveris consternato, detecta facie
 agnitus est a quodam ⁵ missicio prætoriano, & salutatus. Ut ad diver-
 ticulum ventum est, dimissis equis inter fruticeta ac vepres, per arun-
 dineti semitam ægre, nec nisi strata sub pedibus veste, ad adversum villæ

parietem evasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut interim in specum egestæ harenæ ⁶ concederet, negavit *se vivum sub terram iturum*: ac parumper commoratus, dum clandestinus ad villam introitus pararetur, aquam ex subjecta ⁷ lacuna potaturus manu hausit: & *Hæc est*, inquit, *Neronis* ⁸ *decocta*. Deinde divulsa sentibus pænula trajectos furculos rasit: atque ita quadrupes per angustias effossæ cavernæ receptus, in proximam cellam decubuit super lectum. ⁹ modicella culcita, vetere pallio strato instructum. Fameque interim & siti interpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernatus est, aquæ autem tepidæ aliquantulum bibi.

NOTÆ.

1. *Suburbanum*] Villa est. Vide in Augusto ad cap. 6.

2. *Salariam*] Sic dictam, auctore Plinio lib. 31. cap. 7. *quoniam illa sal in Sabinos portari consueverat*. Nomentana a Nomento Sabinorum oppido, in quod illa ducebat, incidebat in Salariam, & a porta Viminali ordiebatur.

3. *Tunicatus*] Sine toga aut lacerna, quod nos forte diceremus *en pourpoint*. De tunica in Augusto cap. 24. 82. & 94. &c. De pænula in Augusto cap. 40.

4. *Proximis castris*] Prætorianis quæ a Tiberio extructa Viminalem inter & Tiburtinam portas. Vide in Tib. cap. 37.

5. *Missicio*] Alii proprium nomen prætoriani militis fuisse aiunt: alii Prætoriani quidem, sed qui honesta missione a militia prætoriana missus esset, quomodo *subditivus* & *ascriptivus*, &c. quæ licet per *ε* scripta, olim tamen per *ε* scribi solita contendit Salmasius.

6. *Concederet*] Torrentius in uno libro legit *se conderet*. Casaubonus suspicatur cavernam hanc ex earum genere fuisse, quas posterioris ævi auctores vocavere *Neronis cisternam*.

7. *Lacuna*] Fossa est in agris, in quam aqua exsudet ad illos siccandos, vel in qua stare consuevit, collecta post imbres. Virgil. 1. Georgic.

Præsertim incertis s. mensibus annis abundans

Exit, & obducto late tenet omnia limo, Unde cave tepido sudant humore lacuna.

8. *Decocta*] Neronis Principis inventum est decoquere aquam, vitroque demissam in nives refrigerare; ita voluptas frigoris contingit sine vitio ejus, inquit Plinius lib. 31. cap. 3.

9. *Modicella culcita*] Torrentius in suis legit *modica*. Quid sit culcita, in Tiberio ad cap. 54.

CAPUT XLIX.

TU NC unoquoque hinc inde instante, ut quamprimum se impendentibus contumeliis eriperet, ¹ scrobem coram fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum: componique simul, si qua invenirentur, frustra marmoris & ² aquam simul ac ligna conferri, curando mox cadaveri, flens ad singula, atque idemtidem dictitans: *Qualis* ³ *artifex pereor!* Inter moras perlatos a cursore Phoantis ⁴ codicillos præripuit, legitque *se hostem a Senatu judicatum, & quari; ut puniatur more majorum*. Interrogavitque quale id genus esset pænæ. Et cum comperisset nudi hominis cervicem inferi furcæ, corpus virgis ad necem cædi: conterritus, duos pugiones, quos secum tulêrat, arripuit: tentataque utriusque acie, rursus condidit, caussatus *nondum adesse fatalem hœram*. Ac modo Sporum hortabatur, ut lamentari ac plangere inciperet, mod

modo orabat, ut se aliquis ad mortem capeffendam exemplo juvaret, interdum segnitiam suam his verbis increpabat: *Vivo deformiter ac turpiter.* a ὅτι πρὸς Νέρωνι, ὅτι πρὸς τῷ, ὁ πρὸς τοῦ δὲ ἐν τοῖς τοῖς τοῖς ἀγὰ ἐγὼς πρὸς τὸν.

Jamque equites appropinquabant, quibus præceptum erat, ut vivum eum attraherent. Quod ut sensit, trepidanter effatus, b Ἐπάρων μὲ ὠκιστὸν ἀμφοῖν κτύπον ὅταν βίῃη: ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito, c a libellis. Semianimisque adhuc interrumpenti centurioni, & pænula ad vulnus apposita, in auxilium se venisse simulanti, non aliud respondit, quam *Sero, & Hac* d est fides. Atque in ea voce defecit, exstantibus rigentibusque oculis usque ad horrorem formidinemque visentium. Nihil prius ac magis a comitibus exegerat, quam ne potestas cuiquam capitis sui fieret: sed ut quoquo modo, totus cremaretur. Permisit hoc 7 Icelus Galbæ libertus, non multo ante vinculis exsolutus, in quæ primo tumultu conjectus fuerat.

INTERPRETATIO.

a Non decet Neronem, non decet; expergisci oportet in talibus, age excita teipsum.

b Equorum velocium strepitus pulsat aures meas.

NOTÆ.

1. *Scrobem*] Hoc est fossam, quod & de aliis vel sua vel carnificis manu perituris notare est. De Flauio Veiano Tribuno Neronis jussu occidendo Tacitus Annal. 15. De Labeone sese post afflicta Cassii Bruti partes interfecturo, Appianus lib. 4. Bellorum civilium: quod Calaubonus ideo factum arbitratur, ne inhoneste caderent, ut in Julio cap. 82.

2. *Aquam ac ligna, &c.*] Ex qua calefacta cadaver lavaretur, ex more de quo jam nonnulla in Julio ad cap. 84.

3. *Artifex*] Scenicorum scilicet operum

& citharædicæ artis.

4. *Codicillos*] Tabellas seu pugilares, de quibus plura in Tiberio ad cap. 51. & infra ad cap. 52.

5. *A libellis*] Supplicibus accipiendis, ut in Augusto ad cap. 50. Epaphroditi meminit adhuc infra in Domitiano cap. 14.

6. *Fides*] Jurabant enim cum militibus Imperatorem a se nunquam deserendum.

7. *Icelus*] Vulgati legebant *Sejus*, male; is enim omnino videtur esse de quo in Galba cap. 24. Sic & *promisit* pro *permisit*.

CAPUT L.

FUNERATUS est impensa ducentorum millium stragulis albis, auro intextis, quibus usus Kalend Januarii fuerat. Reliquias Ecloge & Alexandra nutrices cum 2 Acte concubina 3 gentili Domitiorum monumento condiderunt: quod prospicitur e campo Martio impositum 4 colle hortorum. In eo monumento 5 solium 6 Porphyretici marmoris superstanti 7 Lunensi ara circumseptum est lapide 8 Thasio.

NOTÆ.

1. *Funeratus*] De his ceremoniis aliqua delibata sunt in Julio ad cap. 84. Ducenta millia, juxta institutam supputandi rationem, sunt 8750. lib.

2. *Acte concubina*] De qua jam supra cap. 28. & Tacitus sæpe.

3. *Gentili Domitiorum*] Erat enim e gente Domitia, ut cap. 1. hujus libri, &c.

P P P

4. *Colle hortorum*] Casaubonus in Viterbiensi legebat *oriulorum* abque aspiratione, qui archaismus est, ut & *colle* pro *colli*, ut Galb. cap. 4. Sic enim scribebant veteres. Collis ille versus Septentrionem fuit, qua in regione visitur hodie Templum SS. Trinitatis.

5. *Solium*] Sic dicti sunt loculi quibus condita erant cadavera Regum praesertim, ac nobilium. Plinius lib. 35. cap. 12. *Quin & defunctos sese multi fictilibus solis condid maluerunt.* Et Florus lib. 4. cap. 11. ubi de Cleopatra.

6. *Porphyretici*] Marmor hoc ex Aegypto advehebatur. Plinius lib. 36. cap. 7.

Rubet, inquit, *Porphyrites in eadem Aegypto ex candida intervenientibus punctis leucostictos vocatur*, hoc est notis albis distinctus.

7. *Lunensi ara*] Hoc est ara ex marmore Lunensi. Luna fuit Hetruriae oppidum, sed hodie excisum, & portus qui vulgo *Golfo della Spezzia*, unde multum marmoris candidi Romam invehebatur. De quo Plinius ibid. cap. 6. &c.

8. *Thasso*] Thassus vel Thassos insula maris Aegaei; cujus marmor lividius paulo & versicoloribus maculis distinctum; illius tanta non erat fama quanta aliorum, ut ait Plinius ibidem. Insula etiam hodie *Thasso*.

CAPUT LI.

STATURA fuit ¹ pene justa: corpore maculoso & fædo: sufflavo Scapillo: vultu ² pulcro magis quam venusto: oculis cæsis & hebetioribus: cervice obesa, ventte projecto, ³ gracillimis cruribus, valetudine prospera. Nam qui luxuriæ immoderatissimæ esset, ter omnino per xiv. annos languit: atque ita, ut neque vino, neque consuetudine reliqua abstineret. Circa cultum habitumque adeo ⁴ pudendus, ut comam semper ⁵ in gradus formatam, ⁶ peregrinatione Achaica etiam pone verticem ⁷ summisserit: ac plerumque ⁸ synthefinam indutus, ligato ⁹ circum collum sudario prodierit in publicum, ¹⁰ sine cinctu, & discalceatus.

NOTA.

1. *Pene justa*] Justa hominis statura sex circiter pedum, ut supra in Tiberio ad cap. 68. ex Gellio notatum.

2. *Pulchro magis quam venusto*] Cujus pulchritudo ejusmodi erat, quæ quamquam nullo insigni nævo obscurata, non tamen placebat.

3. *Gracillimis cruribus*] Gracilitatem perpetuo inter maxima corporis vitia posuerunt, ut & supra in Caligula cap. 3. & 50. & Domit. cap. 18. &c.

4. *Pudendus*] Hoc est verecundus, seu pudens, utpote quia talia sic negligeret, quasi eorum ipsum puduisset. Contra omnino Julius qui circa curam corporis morosior, in Julio cap. 45.

5. *In gradus formatam*] Cujus cincinni & annuli ordine quique, quasi per gradus ad verticem usque dispositi erant: de quibus Seneca libro de brevitate vitæ cap. 12. *Si quid extra ordinem jacuit, nisi omnia in annulos suos reciderunt*, &c.

6. *Peregrinatione Achaica*] De qua supra cap. 19. &c.

7. *Summisserit*] Cum alii hoc modo compti curarent impense, ne ullus quidem capillus suum ordinem egrederetur, qui, ut ait Seneca Epist. ultima, *malint Rempublicam turbari, quam comam suam.* Quem vide loco supra citato de Brevitate vitæ, ubi in nimiam hujus rei curam plura. Vide Juvenalem Sat. 6. ad vers. 488.

8. *Synthefinam*] Ita scripsit Casaubonus, ita & tres MSS. Torrentii, qui tamen *synthesin* retinuit cum vulgatis. Hæc vestis paulo brevior, & expedita ex diversis lanarum coloribus erat; hac utebantur in conviviiis ac festis diebus, praesertim Saturnaliibus, de quibus in Augusto ad cap. 75. posita toga, qua utebantur Romani in publico, ut ibid. cap. 40. patet. Vide Martialis Apophoret. Epig. 1. & 41.

9. *Circum collum sudario*] Qui habitus est hominis in triclinio discumbentis, ut

innuit quoque Petronius, ubi de Trimal-
cione in convivium allato *cirraque onera-
tas veste cervices*, inquit, *laticlaviam im-
miserat mappam* fimbriis hinc atque illinc

pendentibus.

10. *Sine cinctu*] Quod molliorum erat,
ut in Julio cap. 45.

CAPUT LII.

LIBERALES disciplinas omnes fere puer attigit. Sed a philosophia
Leum mater avertit: monens, ¹ imperaturo contrariam esse: a co-
gnitione veterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admira-
tione sui detineret. Itaque ad Poëticam pronus carmina libenter ac sine
5 labore composuit: nec, ut ² quidam putant, aliena pro suis edidit.
Venere in manus meas ³ pugillares libellique cum quibusdam notissi-
mis versibus ipsius chirographo scriptis: ut facile appateret, non transla-
tos, aut dictante aliquo exceptos: sed plane quasi a cogitante atque ge-
nerante exaratos: ita multa & deleta & ⁴ inducta & superscripta
10 inerant.

NOTÆ.

1. *Imperaturo contrariam*] Si contem-
plationibus philosophicis, omne tempus
insumens rerum gerendarum vigorem pari-
ter & industriam negligeret; sed quis dicat
præcepta philosophica imperanti non ne-
cessaria? cum & Plato populorum beatitu-
dinem philosophia contineri dixerit, & de
ea tam egregia & Cicero 1. Tuscul. &c.

2. *Ut quidam putant*] Ex eorum nu-
mero videtur esse Tacitus Annal. 14. Pli-
nius l. b. 37. cap. 3. Meminit cujusdam car-
minis quo videtur Nero Poppææ suæ ca-
pillis descripsisse. Meminit & Seneca lib.
1. Quest. natur. cap. 5. ubi unum refert. De
his & Martialis lib. 8. & 9. &c.

3. *Pugillares libellique*] Salmasius de
modo Usurarum cap. 10. hanc affert eorum

differentiam. Libelli sunt parva volumina,
pugillares vero codices tam parvi, ut pu-
gillo possent teneri. Codex ex multis tabulis
compactus erat cujuscumque materiæ. Qui
ex duobus aut tribus a numero nomen in-
veniebant, & *duplices* aut *triplices* aut etiam
quincuplices vocabantur. Qui parvi erant ut
pugillo possent teneri, ut quibusdam placet,
pugillares inde appellati. Hac sic a libellis
differunt forma, ut codices a libris.

4. *Inducta*] Hoc est deleta, inverso &
ducto super ceras stylo, cujus pars superior
plana ea complanabat, quæ acies ceris exa-
raverat. Hinc Horatius Sat. 10. lib. 1. v. 72.

*Sape stylum veritas iterum qua digna legi
sint
Scripturus.*

CAPUT LIII.

HABUIT & ¹ pingendi ² fingendique maxime non mediocre
studium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus,
qui quoquo modo animum vulgi moverent. Exiit opinio post scenicas
coronas proximo lustro descensurum cum ad Olympia inter athletas.
15 ³ Nam luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spe-
ctaverat, quam ⁴ brabeutarum more in stadio humi assidens: ac si qua
paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahens. Destina-
verat etiam ⁵ qui Apollinem cantu, ⁶ Solem aurigando æquiparare
existimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatumque leonem aiunt,
20 quem vel clava vel brachiorum nexibus in Amphitheatri harena spectan-
te populo ⁷ nudus elideret.

NOTÆ.

1. *Pingendi*] Ita & Tacitus lib. 13. *Annal.* Nero puerilibus statim annis vividum animum in alia (quam eloquentiam) detorsit. Calare, pingere, cantus, aut regimen equorum exercere, & aliquando carminibus pangendis, &c. Fuit enim pictura magno quondam in honore, ut patet ex Plinio lib. 35. cap. 1. & aliis, ubi de hac fufe.

2. *Fingendi*] Ad Plasticen referendum, cujus operæ est, ut ait Plinius lib. 35. cap. 12. terra fingere & argilla similitudines, &c. quæ ars statuaria sculptura & cælatura antiquior, ex eodem Plinio lib. 34. cap. 7. ubi harum matrem illam appellat.

3. *Nam luctabatur*] Quod confirmat sententiam super hac re ad cap. 45. allatam.

4. *Brabentarum more*] Brabeutæ &

Agonothetæ promiscue nonnumquam usurpantur, quamvis illi proprie gymnici, hi scenicis ludis præsiderent, victoriæ arbitri præmiorumque dispensatores, ut patet ex Lege 4. ff. *De his qui notantur infamia.*

5. *Qui Apollinem cantu*] Alii legunt quia, paulo clarius. Nota est ex Marfyæ certamine Apollinis in cantando, & cithara pulsanda præcellentia.

6. *Solem aurigando*] Sol non semper idem est cum Apolline: sunt enim qui illum Hyperionis (qui unus e Titanibus fuit) filium finxerint, curru vectum, &c. ut patet ex 11. *Metam.*

7. *Nudus elideret*] Leonem enim Nemeum Hercules manibus strangulaverat, & ejus postea pelle vestitus est.

CAPUT LIV.

SUB exitu quidem vitæ palam voverat si sibi incolumis status permansisset, proditum se partæ victoriæ ludis, etiam¹ hydraulam & choraulam, & utricularium, ac novissimo die histrionem,² saltaturumque Virgilii Turnum. Et sunt qui tradant³ Paridem histrionem occisum ab eo, quasi gravem adversarium.

NOTÆ.

1. *Hydraulam*] Hydraula is dicitur, qui organorum hydraulicorum, de quibus supra cap. 41. Choraula qui in choro canit tibia; *αὐλός* enim tibia est, & utricularius qui ex utre fistulam inflat, unde & Ascaules dicitur quoque vocabulo Græco; *ἄσκος* enim utrem significat, quasi ex hœdi pelle tibicen.

2. *Saltaturum Turnum*] Sic & Macrobius dixit canticum saltare. Juven.

Chironomon Ladam molli saltante Batyllo. & Horat. Sat. 5. lib. 1.

Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat.

3. *Paridem histrionem*] Domitiæ Neronis amitæ libertum.

CAPUT LV.

ERAT illi æternitatis perpetuæque famæ cupido, sed inconsulta. Ideoque multis rebus ac locis vetere appellatione detracta, novam¹ induxit ex suo nomine. Mensem quoque Aprilem,² Neroneum appellavit. Destinaverat & Romam³ Neropolim nuncupare.

NOTÆ.

1. *Induxit*] Torrentius in optimo legit *indixit.*

2. *Neroneum*] Senatus decreto ob delectam hoc mense Pisonis conjurationem,

de qua supra cap. 36. Auctor Tacit. lib. 15.

3. *Neropolim*] Post incendium, supra ad cap. 38. ex Tacito quoque, &c.

CAPUT LVI.

RELIGIONUM usquequaque contemtor, præter unius ¹ Deæ Syriæ. Hanc mox ita sprexit, ut urina contaminaret: alia superstitione captus in qua sola pertinacissime hæsit. Siquidem ² icunculam puellarem, cum quasi remedium insidiarum a plebeio quodam & ignoto muneri accepisset, detecta confestim conjuratione pro summo numine trinisque in die sacrificiis colere perseveravit: volebatque credi monitione ejus futura prænoscere. Ante paucos quam periret menses, attendit existispicio, nec unquam ³ litavit.

NOTÆ.

1. *Dea Syria*] Hanc alii dicunt fuisse Atergatim Assyriorum dei conjugem, & Semiramidis matrem: verum quia semisœminam & semipiscem fuisse ferunt Atergatim, hanc autem Syriam deam fœminam totam, ut constat ex Luciano, qui peculiari de ea opere scripsit: ideo Semiramidem potius fuisse Vossius existimat, tum quia apud Syros ut nulla divinitas Syria dea potentior, ita & heroina nulla Semiramide celebratior extitit; tum quia a columbis educata & in columbam versa Semiramis, dea vero Syria ab ovo cui columba insederit prognata, prædicantur.

2. *icunculam*] Parvam imaginem. Alii legebant *acunculam*, ab acu quæ pars est mundi muliebris: sed ex orationis serie patet de imagine potius intelligendum. His enim similia vendebant Marci & Psylli præstigiatores; ut laminas, annulos, aliaque id genus, de quibus Arnobius lib. 2. quæ cum facile circumferri possent, & adversus morbos & inopinatos casus esse remedia jactarentur, eo facilius decipiebant credulos.

3. *Litavit*] Hoc est, numquam perfecta & sine vitio immolata hostia, placati dei signum habere potuit, ut in Julio ad cap. 81.

CAPUT LVII.

OBIIIT ¹ secundo & trigésimo ætatis anno, die quo quondam ² Octaviam interemerat. Tantumque gaudium publice præbuit, ut plebs pileata tota urbe discurreret. Et tamen non defuerunt qui per longum tempus ⁴ vernis æstivisque floribus tumulum ejus ornarent: ac modo imagines ⁵ prætextatas in Rostris proferrent, modo edicta, quasi ⁶ viventis, & brevi magno inimicorum malo reversuri. Quintetiam ⁷ Vologesus Parthorum Rex, missis ad Senatum Legatis, de instauranda societate, hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis memoria coleretur. Denique, cum ⁸ post viginti annos adolescente me existisset conditionis incertæ, qui se Neronem esse jactaret, tam favorable nomen ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adjutus, & ⁹ vix redditus sit.

A. U. C.
DCCCXXI.

NOTÆ.

1. *Secundo & trigésimo*] Imperii annos retulit supra cap. 40. Unde mirum non videtur si de his hic fileat.

2. *Octaviam*] Conjugem, supra cap. 7. ad 8. Idus Junii, auctore Dione.

3. *Pileata*] Lætitiæ & receptæ libertatis signum. Vide in Tiberio ad cap. 4.

4. *Vernis æstivisque*] Ita & Aug. cap. 18.

5. *Prætextatas*] Magistratum ornatus est. De prætexta supra in Julio ad cap. 1. & c.

6. *Viventis*] Tacitus 2. Histor. fictum id a multis creditumque refert: quia nempe ei morienti adfuere paucissimi. Hinc
P P P iij

etiam D. Augustinus lib. 20. de Civitate Dei cap. 19. explicans hæc Apostoli verba, *jam enim mysterium iniquitatis operatur*, dicit creditum a multis ea de Nerone esse intelligenda, quem existimabant esse Antichristum. Unde alii resurrecturum Neronem, alii ne occisum quidem, sed subtractum arbitrati sunt, & vivum occultari in eo ætatis vigore, in quo putabatur extinctus, donec suo tempore restitueretur in regnum.

7. *Vologesus*] De quo adhuc infra non

semel. Vespas. cap. 6. &c.

8. *Post viginti annos*] Elapsis post Neronis mortem viginti annis, quod contigisse oporteret septimo Domitiani anno, unde colligere esset pseudo-Nerones fuisse ut minimum tres, unum Othonis, & Virellii temporibus, ex Tacito in Histor. alterum Titi, ut ex Zonara in Tito: tertium de quo hîc sermo est.

9. *Vix redditus*] Sensus est, ægre a Parthis redditum fuisse, ut puniretur.

C. SVETONII TRANQVILLI

DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER SEPTIMUS.

SER. SULPITIUS GALBA.

CAPUT I.

5 **P**ROGENIES Cæsarum in Nerone defecit: quod futurum compluribus quidem signis, sed evidentissimis duobus, apparuit. Livix olim post Augusti statim nuptias ² Vejentanum suum revisenti, prætervolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium: cumque nutriri alitem, ³ pangique ramulum placuisset, tanta pullorum soboles provenit, ut hodie quoque ea villa ad ⁴ Gallinas vocetur: tale vero lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitque mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere: & observatum est sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam, elanguisse. Ergo novissimo Neronis anno, & ⁵ silva omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit: ac subinde tacta de cælo ⁶ Cæsarum æde, ⁷ capita omnibus simul statuis deciderunt:
15 ⁸ Augustique sceptrum e manibus excussum est.

NOTÆ.

1. *Progenies Cæsarum*] Idem alii quoque notavere, excepto Appiano qui lib. 4. Bellorum civilium relictam dicit ab Octavio prolem etiam tunc imperantem, Hadriani scilicet & Antonini Pii temporibus, quibus vixit ille Auctor. Plutarchus de uno Galba testatur illum Livix genus aliquatenus contigisse, & hoc videtur innui cap. 3. infra.

2. *Vejentanum*] Villam ejus nominis in agro Vejentino, quam Tiberi impositam

nono ab urbe lapide fuisse dicit Plinius lib. 35. cap. ultimo, ubi hanc historiam fusc narrat.

3. *Pangique ramulum*] Plinius ibidem pro pangi utitur verbo seri. Festus, *Pangere*, inquit, *figere est. & planta pangi dicuntur, cum in terram demittuntur, & versus pangi, id est figi in cera.*

4. *Gallinas*] Quas omnes albas ex illa geaitas fuisse auctor est Dio, unde genus

albarum gallinarum appellatum.

5. *Silva omnis exaruit*] Simile quid refert ex Joanne Tzetze Hiltor. Chiliade 4. Casaubonus, ficum scilicet fuisse Logothetæ cuidam unice dilectam, (sic ut alii nemini fructum ejus comedere liceret) quæ die mortis ejus exaruit, ac postero die a summo ad imum fudit se. Quam historiam Auctor ille sancte jurat esse veram. Tacitus lib. 13. Annal. in fine ipso tradit Ruminalem arborem, quæ in medio comitio erat, exaruisse circa hæc tempora, & ostenti loco fuisse. Octingentos enim & amplius annos duraverat, utpote quæ Romulum Remumque infantes texerat.

6. *Cæsarum ade*] Torrentius intelligit Templum Veneris genitricis, de quo in Julio cap. 61. Quod videtur etiam intelligi posse de æde D Julii, Aug. cap. 101.

7. *Capita deciderunt*] Confirmat quod de amobilibus statuarum capitibus supra notatum est in Tiberio cap. 58. & Caligula cap. 22.

8. *Augustique sceptrum*] Illud nempe quod portabatur a triumphantibus, non vero quale Regibus erat. Constat namque Principes Romanos hæc Regni insignia diu non usurpasse, ut infra in Caligula ad cap. 22. Torrentius in omnibus MSS. legit *Augusti etiam sceptrum*, &c.

LIB. VII. CAPUT II.

A. U. C.
DCCCLXXI.

NERONI GALBA successit, nullo gradu contingens Cæsarum domum: sed haud dubie nobilissimus, magnaque & vetere ¹ prosapia: ut qui statuarum titulis PRONEPOTEM ² Q. CATULI CAPITOLINI semper adscripserit: Imperator vero etiam ³ stemma in atrio proposuerit, quo paternam originem ad Jovem: maternam ⁴ ad Pasiphaën Minois uxorem referret. Imagines & elogia universi generis exsequi longum est: familiæ breviter attingam.

NOTÆ.

1. *Prosapia*] Hoc est genere seu stirpe. Qua voce Catonem & Plautum usos reperias, ac Ciceronem ipsum, sed adhibita cautione libro de Universitate, & eorum (ut utamur veteri verbo) *prosapiam*. Quod verosimiliter Quintilianum induxit, ut voce hac minime utendum esse censeret.

2. *Q. Catuli Capitolini*] Hoc cognomen sortitus a restitutione & dedicatione Capitolii, de qua in Julio cap. 15.

3. *Stemma in atrio*] Hoc est gentiliū imaginum seriem & ordinem, quæ singulis armariis inclusæ disponebantur in atrio, ut supra notatum est in Augusto cap. 4.

4. *Pasiphaën*] Torrentius corruptum hunc locum arbitratus sic restituit: *pater-nam originem ad Minoem & Pasiphaën Mi-*

nois uxorem referret. Nec enim si de materna loqui voluisset, Pasiphaën mulierem tam fœda libidine infamem dicturum fuisse verosimiliter existimat, sed potius Solem qui Pasiphaës pater esse ferebatur. Certe Silius Italicus libro 8. indicat oriundam a Minoë Galbarum familiam,

Rectorem magno spectabat nomine Galbam,

Huic genus orditur Minos, invisaque tauro

Pasiphaë, &c.

5. *Imagines & elogia*] De imaginibus in Augusto ad cap. 4. Elogia sunt tituli, qui in bonam pariter & in malam partem accipiuntur, ut Calig. ad cap. 24. &c.

C A P U T I I I.

QU¹ primus Sulpiciorum cognomen Galbæ tulit, cur, aut unde tra-
 xerit, ambigitur. Quidam putant, quod oppidum Hispaniæ fru-
 stra diu oppugnatum illitis demum ¹ galbano facibus succenderit: alii,
 quod in diuturna valitudine ² galbeo, id est, remediis lana involutis
 assidue uteretur: nonnulli, quod præpinguis fuerit visus, quem *galbam*
 Galli vocent: vel contra, quod tam exilis, quam sunt animalia, quæ in
³ æsculis nascuntur, appellanturque galbæ. Familiam illustravit ⁴ Ser.
 Galba consularis, temporum suorum eloquentissimus: quem tradunt,
 Hispaniam ex Prætura obtinentem, xxx. Lusitanorum millibus ⁵ perfi-
 dia trucidatis, ⁶ Viriatiini belli causam exstitisse. Ejus nepos ⁷ ob
 repulsam consulatus infensus Julio Cæsari, cujus Legatus in Gallia fue-
 rat, conspiravit cum ⁸ Cassio & Bruto: propter quod ⁹ Pedia lege
 damnatus est. Ab hoc sunt Imperatoris Galbæ avus & pater. Avus cla-
 rior studiis quam dignitate: non enim egressus Præturæ gradum, multi-
 plicem nec incuriosam historiam edidit. Pater consulatu functus, ¹⁰ quam
 brevi corpore atque etiam gibber modicæque in dicendo facultatis,
 causas industrie actitavit. Uxores habuit Mummiam Achaicam, neptem
 Catuli, proneptem L. ¹¹ Mummii, qui Corinthum excidit: item Liviam
 Ocellinam, ditem admodum & pulcram, a qua tamen nobilitatis causa
 appetitus ultro existimatur, & aliquanto enixius, postquam subinde
 instanti vitium corporis secreto posita veste detexit, ne quasi ignaram
 fallere videretur. Ex Achaica liberos, Caium & Servium procreavit.
 Quorum major Caius attritis facultatibus urbe cessit: prohibitusque a
 Tiberio ¹² sortiri anno suo proconsulatum, voluntaria morte obiit.

DCI.

DCIII.

DCCX.

DCCCLXXV.

N O T A.

1. *Galbano*] Galbanum est succus her-
 bæ ferulaceæ resinam referens, & flammæ
 nutriendæ conveniens; de quo Plinius lib.

12. cap. 25.

2. *Galbeo, id est remediis lana involu-
 tis*] Quæ per modum armillæ aut zonæ ge-
 rebantur; unde Festus annumerat Galbeos
 inter mundum muliebre. Sed ortum inde
 nomen Galbæ Torrentius arbitrari nequit,
 unde tertiam etymologiam præfert, quod
 etiamnum *Calber* apud Belgas obesum si-
 gnificet. Et quia veterem Gallicam linguam
 eandem cum Germanica fuisse vulgo exi-
 stimant, omnium felicissima videtur Gla-
 reani conjectura, qui pinguem hominem
Kalb aut *Kalf* a Germanis appellari anno-
 tavit. Erat & *Galbus* sive *Galbeus* color, &
Galbineus viridem inter & flavum, quem
 alii dixere lividum, quæ omnia vix quid-
 quam huc faciant, nisi vel ad faciem, vel

ad mores referas, aut etiam ad vestimenta,
 quæ eo colore deliciarum erant, ut patet
 ex Juven. Sat. 2. & *galbinos mores, & homi-
 nem galbanatum*, pro effœminato dixit
 Martialis lib. 1. epig. 97. & lib. 3. epig. 82.

3. *In æsculis nascuntur*] Casaubonus te-
 redines in universum appellat ejusmodi ani-
 malcula lignum rodentia, quas tamen Pli-
 nius lib. 16. cap. 41. in mari tantum sentiri
 asseverat, nec aliam terebinthum proprie di-
 ci. Hujusmodi animalculorum varia genera,
 ut *Cossi* qui & *Cossutiorum* familiæ auctori
 nomen dedere, & *Thripæ*, *Bytarus*, *Gaiba*,
 &c. Apud Plinium æsculus arbor est glan-
 difera; & sic in plerisque libris arboris no-
 men invenitur scriptum.

4. *Ser. Galba*] Idem & Cicero 1. de
 Oratore: *Equidem Sergium Galbam memo-
 ria teneo divinum hominem in dicendo. Quod*
 tamen intelligendum ut tunc erant tempo-

QQ 1

ra; cum enim in *Bruto* retulit eloquentia illum præstitisse, subjungit, *cujus tamen orationes exiles fuerunt & redolentes antiquitatem, atque ob id exaruerunt.*

5. *Perfidia trucidatis.*] Livius causam refert, quod specie pacis castra sua adorti paratos fuisse comperisset. Valerius Maximus lib. 9. cap. 6. factum narrat & damnat, sed nonnisi novem millia partim trucidata, partim vendita refert; unde constare potest quam corruptæ apud Auctores numerorum notæ: m. minit & ejus facti Appianus in Ibericis, & Cicero in *Bruto*, ubi hoc nomine accusatum fuisse refert, & absolutum commiseratione liberorum suorum, quos in concione produxit & suis ipse manibus circumtulit.

6. *Viriatiini belli.*] Ex illa clade Viriatus cum paucissimis ereptus, factusque Lusitanorum Imperator tantum negotii Romanis facessit postea, ut eorum fasces, trabeas, aliaque insignia dignitatum ablata in montibus & trophæis suis præfixerit, qui primum ex pastore venator, ex venatore latro, atque inde Imperator factus erat.

7. *Ob repulsam Consulatus.*] Hujus honorifice meminit Cæsar variis in locis Com-

mentariorum, ac præsertim libro 3. de Bello Gallico; & Hirtius in fine octavi quem supplevit, sed Cæsare invito, repulsam hanc passum Galbam refert; unde aliam ab ea de qua hîc agitur fuisse eo verosimilius est, quod Galba ille lata jam semel repulsa eximaret Consulatum minime sibi recusandum a Cæsare omnia tunc ad arbitrium disponente. Videsis in *Julio* ad cap. 81. & 82. Hujus meminit & Cicero Philippic. 13.

8. *Cassio & Bruto.*] In *Julio* cap. 82. & in *Augusto* cap. 13. & c.

9. *Pedia Lege.*] Qua *Julii* interfectores damnati, de qua in *Nerone* cap. 3.

10. *Quam brevi corpore.*] *Torrentius* in suis libris legit *quamquam*, ut & *Beroaldus*.

11. *L. Mummi.*] Huic cognomen *Achæicus*; fulis enim *Achæis*, *Corinthus* desertam incendit, tuncque facta est illa metallorum mixtura tam exquisita, ut *Corinthia* vasa, scilicet ex ea, omnium habita sint pretiosissima, ut sæpe in *Augusto* notare est.

12. *Sortiri Proconsulatum.*] Nam in *Provincias*, quas populo administrandas reliquerat, *Proconsules* sortito mittebantur, ut in *Augusto* ad cap. 47.

CAPUT IV.

DCCCLV

SER. Galba Imperator, ¹ M. Valerio Messalla, Cn. Lentulo Coss. natus est ix. Kal. Januarii, in villa ² colli supposita, prope Terracinam sinistrorsum Fundos petentibus. Adoptatus a noverca sua, *Livii* nomen, & *Ocellæ* cognomen assumpsit, mutato prænomine. Nam & *Lucium* mox pro *Servio* usque ad tempus imperii usurpavit. Constat *Augustum* puero adhuc salutanti se inter æquales apprehensa buccula dixisse, *αὐτὸν τὸ τέκνον τοῦ δὲ Χρῆς* ³ *ἡμῶν παροτρυνέει.* Sed & *Tiberius*, cum comperisset imperaturum eum, verum in senecta: *Vivat sane*, ait, *quando id ad nos nihil pertinet.* Avo quoque ejus ⁴ fulgur procuranti, cum exsta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum sed serum imperium portendi familiæ responsum est. Et ille irridens: *Sane*, inquit, *cum mula pepererit.* Nihil æque postea Galbam tentantem res novas confirmavit, quam ⁶ mulæ partus, cæterisque ut obscænum ostentum abhorrentibus, solus pro lætissimo accepit, memor sacrificii, dictique avi. Sumta virili toga, somniavit fortunam dicentem, *stare se ante fores defixam: & nisi ocyus reciperetur, cuicumque obvia præda futuram.* Utque evigilavit aperto atrio, simulacrum æneum *Deæ* cubitali majus juxta limen invenit, idque gremio suo *Tusculum*, ubi æstivare consueverat, avexit: & ⁷ in parte ædium consecratum,

menstruis deinceps supplicationibus & ⁸ pervigilio anniversario coluit. Quamquam autem nondum ætate constanti, veterem civitatis, exoletumque morem, ac tantum in domo sua hærentem, obstinatissime retinuit: ut liberti servique bis die frequentes adessent, ac mane salvere, ⁵ vesperi valere sibi singuli dicerent.

INTERPRETATIO.

2. & tu, fili, de imperio nostro comederis.

NOTÆ.

1. *M. Valerio*] Si vera foret Glareani Chronologia, eodem anno quo Christus Dominus, Urbis scilicet 751 & eodem ferme die; nono enim Kalend. Januar. est vicesimus quartus Decembris dies.

2. *Collis supposita*] Multi in codicibus *superposita*. Terracina urbs est Latii quondam Anxur, nunc etiam Terracina vel *Tarracina*: Fundi vero in Latio quoque, hodieque *Fondi*, non procul a regno Neapolitano.

3. *παρὰ τὸν*] Sic Casaubonus ex MSS. Pulmannus auctore Dione & Turnebum secutus legit *παρὰ τὸν*, degustaverit. Dionis verba Tacitus Annal. 6. Latina fecit, & tu, Galba, quandoque degustabis imperium. Sed Tiberio prælagiente, non Augusto, a quo tamen potius, quam a Tiberio dictum hoc fuisse crediderim: quia puero Galbæ dictum videtur: & certe pueritiam egressus erat Galba tunc, cum Tiberius principatum adeptus est, & Tacitus Galbæ jam Consuli dictum notat, ubi eadem de eo narrat, quæ Suetonius hic & Dio.

4. *Fulgur procuranti*] Seneca libro 2. Quæst. natural. cap. 33. in fine: *Fulminum ars in tria dividitur: quemadmodum exploremus: quemadmodum interpretemur: quemadmodum exoremus: prima pars ad formu-*

lam spectat, secunda ad divinationem, tertia ad propitiandos deos, quæ bona rogare oportet, mala deprecari: rogare ut promissa firment, deprecari ut remittant minas. Quæ postrema verba procurationibus sunt, hæc vero idem Seneca eodem libro cap. 36. aquæ nivæ sacrificio fieri indicat, ubi de illis plura, ritu v.g. antiquo, & multis circa ipsum superstitionibus.

5. *Mula pepererit*] Idem eodem eventu Dario ac Persis Babylonem obsidentibus exprobratum refert Herodotus in Thalia, urbem scilicet ab iis expugnandam cum mulæ peperissent: enixa enim est tunc temporis mula quædam apud Zopirum Darii comitem.

6. *Mula partus*] Aristoteles libro 6 de Hist. Animal. cap. 24 tradit mulas in Syria vulgo parere, sed eas a nostratibus diversas. Idem & Plinius ex Theophrasto libro 8, cap. 44. de mulis Cappadociæ refert.

7. *In parte ælium*] Inde Torrentius existimat ortum esse morem ponendi semper Fortunam auream in Principum cubiculo: hinc & illa numismatum & marmorum inscriptio frequentissima FORT. AUG.

8. *Pervigilio*] Hoc est sacrificium quod anno vertente celebrabat jugi unius noctis vigilia. Vide in Caligula ad cap. 54.

CAPUT V.

¹⁰ **I**NTER liberales disciplinas attendit & juri: dedit & matrimonio operam: verum amissa uxore Lepida, duobusque ex ea filiis, remansit in cœlibatu, neque sollicitari ulla conditione amplius potuit, ne ¹ Agrippinæ quidem viduata morte Domitii, quæ maritum quoque adhuc nec dum cœlibem Galbam, adeo omnibus sollicitaverat modis, ut inter conventum matronarum correpta jurgio, atque etiam manu pulsata sit ² a matre Lepida. ³ Observavit ante omnes Liviam Augustam: cujus & vivæ gratia plurimum valuit, & mortuæ testamento pene ditatus est.

⁴ HS. namque quingenties cum ⁵ præcipuum inter legatarios habuisset, quia ⁶ notata non perscripta erat summa, herede Tiberio legatum ad quingenta revocante, ne hæc quidem accepit.

N O T A E .

1. *Agrippina*] Quæ Neronis mater, supra in Nerone cap. 5.

2. *A matre Lepida*] Alii legunt *Lepida*, quod idem est: loquitur enim de Galbæ socru, quæ filix suæ conjugem ægre ferebat ab Agrippina sollicitari.

3. *Observavit*] Testantur nummi omnis generis ab eo Imperatore percussi cum imagine Livix, & inscriptione D I V A E . A U G U S .

4. HS. *quingenties*] Hoc est quingenties centena millia sestertiorum, ut patet ex cap. 26 Jul. 2187500 lib. quantam summam ut Galbæ legatam crederet Casaubonus adduci non potuit, cum ipsi populo Romano non nisi quadringenties legaverint Augustus & Tiberius, ut patet ex cap. 101. in Augusto, & cap. ultimo in Tiberio: unde legendum vult *quingenties*, hoc est 175000 lib. quam summam Tiberius ad

quingenta reduxerit, scilicet sestertia, seu sestertiorum millia, hoc est 21875 lib. quæ probabiliora videntur, quam quod vult Torrentius, si pro *quingenta* legatur *quingenties*, ut summa quingenties intelligatur reducta ad summam quinquagies.

5. *Præcipuum*] Non paret qua de causa hoc dixerit Suetonius. Præcipuum enim apud Jurisconsultos heredi vulgo relinquitur, estque summa quam præter delatam hereditatis partem, peculiariter sibi sumere debet unus e coheredibus, nullibi vero legitur Galba inter heredes Livix. Hinc Torrentius præcipuum intelligit de primo ac veluti summo inter legatarios loco.

6. *Notata non perscripta*] Hoc est numerorum figuris, non ipsis verborum literis expressa. De notis legi potest inter alios Isidorus lib. 1. Orig. cap. 21.

C A P U T V I .

DCCCLXXVI.

HONORIBUS ante legitimum tempus initis, Prætor ¹ commissione ludorum ² Floralium, novum spectaculi genus, ³ elefantos funambulos edidit: exin Provinciæ Aquitaniæ anno fere præfuit: mox Consulatum per sex menses ⁴ ordinarium gessit. Evenitque ut in eo ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Salvius Otho pater Othonis succederet, velut præsagium insequentis casus, quo medius inter utriusque ¹⁰ filios extitit Imperator. A Caio Cæsare, ⁵ Gætulico substitutus, postmodum quam ad legiones venit, solenni forte spectaculo plaudentes inhibuit, ⁶ data tessera, ut manus ⁷ panulis continerent. Statim per castra jactatum est,

Disce miles militare, Galba est, non Gætulicus.

¹⁵ Pari severitate interdixit ⁸ commeatus peti. Veteranum ac tironem militem opere assiduo corroboravit: matureque barbaris, qui jam in Galliam usque proruperant, coercitis, præsentem quoque Caio talem & se & exercitum approbavit, ut inter innumeras contractasque ex omnibus Provinciis copias, neque ⁹ testimonium neque præmia ampliora ²⁰ ulli perciperent. Ipse maxime insignis, quod ¹⁰ campestem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedum Imperatoris ¹¹ per viginti passuum millia cucurrit.

N O T A E.

1. *Commissione ludorum*] Hos enim magistratus illi edebant & mittebant, hoc est signum dabant incipiendi, ut supra in Nerone cap. 22. &c.

2. *Floralium*] Floralia sive florales ludos Lactantius refert institutos fuisse in honorem Floræ meretricis, quæ grandem pecuniam corpore quæsitam, hac conditione Populo Rom. largita fuerat, ut ex ejus scenore natalem suum hoc pacto celebraret, currentibus nempe, si populus peteret, nudis meretricibus, additaque omnimoda lascivia. Quod quia flagitiosum videbatur Senatui, a numine sumi placuit argumentum, ficta dea quæ floribus præset, quamque ad vitium & agrorum ubertatem obtinendam placari oporteret.

3. *Elephantos*] De his supra in Nerone ad cap. 11. & Plinius mira lib. 8. ab initio.

4. *Ordinarium*] Hoc est quem inisset Calendis Januariis, more ordinario destinatus, non vero in alterius locum suffectus.

5. *Gatuli-o*] In omnibus vulgatis legatur *ludis*. Turnebus Advers. 5. cap. 2. & 24. cap. 41 e vestigiis veteris libri in quo scriptum erat *lici*, emendavit veritatem hystoriæ secutus; auctor enim est Tacitus lib.

5. Lentulum Gætulicum præfuisse Germaniæ per decennium, quo tempore jussu Caligulæ interfectus est, quod militum benevolentiam sibi conciliasset, nimia verosimiliter indulgentia, unde versus ille Trochaicus qui hîc refertur.

6. *Data tessera*] Signo militari quo ducis mandatum indicabatur, idque vel vocale vel in pittacio descriptum Unde etiam paret edita in castris spectacula: de tesseris aliqua jam in Augusto ad cap. 40. & Caligula ad cap. 3.

7. *Panulis*] Penula vestimentum est militare, & itinerarium ad arcendam pluviam, parum discrepans a lacernis, ut in Augusto ad cap. 40. notatum est.

8. *Commeatus*] Veniam discedendi ad certum tempus. Supra sæpe.

9. *Testimonium*] Intelligendum videtur de testimonio Caligulæ, & præmiis ab illo præstitis.

10. *Campestrum*] De hac exercitatione quæ fiebat in campo, jam supra in Nerone ad cap. 7. & Vegetius lib. 3. cap. 9 & 10.

11. *Per viginti millia cucurrit*] Vide in Caligula cap. 26.

C A P U T V I I.

CÆDE Caii nuntiata, multis ad occasionem stimulantibus, quietem prætulit. Per hoc gratissimus Claudio, receptusque in cohortem amicorum, tantæ dignationis est habitus, ut cum subita ei validudo nec adeo gravis incidisset, dilatus sit² expeditionis Britannicæ dies. Africam pro Consule biennio obtinuit, ³ extra sortem electus ad⁴ ordinandam provinciam, & intestina dissensione & barbarorum tumultu inquietam. Ordinavitque magna severitatis ac justitiæ cura, etiam in parvulis rebus. Militi, qui per expeditionem annona arctissima residuum cibariorum⁵ tritici modium centum denariis vendidisse arguebatur, vetuit, simul atque indigere cibo cœpisset, a quoquam opem ferri: & is fame⁶ extabuit. At in jure dicendo, cum de proprietate jumenti quæreretur, levibus utrimque argumentis, & testibus, ideoque difficili conjectura veritatis, ita decrevit, ut ad lacum, ubi adaquari solebat, duceretur capite involuto: atque ibidem revelato ejus esset ad¹⁵ quem sponte se a potu recepisset.

1. *Cohortem amicorum*] De variis amicorum ordinibus, supra in Nerone ad c. 5. & Tiberio ad cap. 42. & 46. & c.

2. *Expeditionis Britannica*] Quam Claudius suscepit, supra in Claudio cap. 17.

3. *Extra sortem*] Non sortita Provincia, quod tamen fieri consueverat, ut paulo supra ad cap. 3. notatum est.

4. *Ordinandam*] Componendam, in Julio ad cap. 18.

5. *Tritici modium*] Modius Romanus sexdecim sextarios Romanos capiebat, sextarii autem singuli, tres semisextarios nostrates, ut in Tiberio notatum est ad

cap. 41. Qua ratione modius Romanus duodecim pintas, ut dicimus, continuerit: quod idem ferme est ac illa aridorum mensura, quam nostrates quoque dicunt *taotium*. Unde patet quanta fuerit annonæ caritas; centum enim denarii, septemdecim nostratibus libris cum decem allibus æquivalent.

6. *Extrahuit*] Notat Plinius lib. 8, cap. 57 Casilini, dum ea civitas obsideretur ab Annibale, murem ducentis nummis venditum a milite, qui postmodum ipse fame periit, emptore hac alimonia conservato.

8. *De proprietate*] Casaubonus in Viterbiensi, *proprietat*.

CAPUT VIII.

OB res, & tunc in Africa, & olim in Germania gestas, ¹ ornamenta triumphalia accepit, & Sacerdotium triplex, ² inter xv. viros, ³ sodalesque Titios, item Augustales cooptatus: atque ex eo tempore prope ad medium Neronis principatum in secessu plurimum vixit: ne ad ⁴ gestandum quidem umquam iter ingressus, quam ut secum vehiculo proximo ⁵ decies hs. in auro efferret, donec in oppido Fundis moranti ⁶ Hispania Tarraconensis oblata est. Acciditque, ut cum Provinciam ingressus sacrificaret intra ædem publicam, puero e ministris ⁷ acerram tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec defuerunt qui in-
20 terpretarentur, significari rerum mutationem, successurumque juveni senem: hoc est, ipsum Neroni. Nec multo post in ⁸ Cantabriæ lacum fulmen decidit, repertæque sunt. ⁹ duodecim secures, haud ambiguum summi Imperii signum.

1. *Ornamenta*] De his supra in Claudio ad cap. 17. & Tiberio ad cap. 9. & c.

2. *Inter quindecim viros*] Horum origo jam inde a Tarquinio Prisco. Cum enim alati sunt ad ipsum libri Sybillini duos ex nobilissimis quibusque viros elegit, qui ab omni alio munere immunes, illis tantum jussu Senatus inspicendis vacarent, & *Duumviri sacris faciundis* appellati sunt. postea aucto numero *Decemviri* usque ad Syllæ tempora, a quo quinque additis, *Quindecimviri* instituti ad Theodosii tempora permanserunt, ut vulgo opinantur.

3. *Sodales Titios*] De his & Augustalibus, supra in Claudio ad cap. 6, ex Tacito.

4. *Gestandum*] Animi & exercitii causa, ut supra in Claudio ad cap. 33.

5. *Decies hs.*] Hoc est, decies centena millia sesteriorum 437,000 lib.

6. *Hispania Tarraconensis*] Una erat ex tribus Hispaniæ partibus, sola major reliquis duabus simul sumptis. Hodie nonnisi ea pars est quæ vulgo nuncupatur *Aragon*.

7. *Acerram*] Supra in Tib. ad cap. 44.

8. *Cantabria*] Hodie *Biscaye*, quæ, ut patet, Tarraconensi attribuebatur.

9. *Duodecim secures*] Numerus ille securium ante Reges primum, deinde ante Consules a totidem lictoribus ferebatur; unde non mirum quod summi imperii signum Galbæ fuerint. Quidam legunt *summa imperii*, quod & potest: quo sensu sæpe dicitur *summa rerum*.

CAPUT IX.

PER octo annos varie & inæquabiliter Provinciam rexit. Primo acer, vehemens, & in coërcendis quidem delictis vel immodicus. Nam & nummulario non ex fide versanti pecunias, manus amputavit, mensæque ejus affixit. Et tutorem, quod pupillum, cui substitutus heres erat, veneno necasset, cruce affecit: implorantique leges, & civem Romanum se testificanti, quasi solatio & honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoque præter cæteras altiore & dealbatam statui crucem jussit. Paullatim in desidium segnitiei converfus est, ne quid materiæ præberet Neroni: & ut dicere solebat, *quod nemo rationem otii sui reddere cogeretur*. Carthagine nova conventum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitanix auxilia implorante, supervenerunt Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi assertorem ducemque se accommodaret. Nec diu cunctatus conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clam missaprehenderat: & confirmabatur cum secundissimis auspiciis, & ominibus, tum virginis honestæ vaticinatione, tanto magis, quod eadem illa carmina Sacerdos Jovis Cluniae ex penetrali, somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter a fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum sententia erat, *Oriturum quandoque ex Hispania principem, dominumque rerum*.

DCCCXXI.

NOTÆ.

1. Nummulario] Hoc est Mensario seu Trapezitæ, de quo in Augusto ad cap. 1. & 2. Casaubonus mallet hinc *versanti in pecuniis*, hoc est administrandis, apud illos enim deponebantur, ut in Claudio ad c. 5.

2. Imploranti leges] Portiam & Semporniam quibus cavebatur, ne quis de capite civium Romanorum, in jussu populi judicaret: qua de causa Lex Portia dicebatur *latâ pro scapulis, pro tergo*: ante illam enim virgis cæsi furcæ inferebantur, ut supra in Nerone cap. 9. Qua de re Livius libro 10. Decad. 1. Cicero in Verrinis, præsertim in septima. Sallustius in Catilinario, &c.

3. Crucem] Quod supplicium Cicero ibidem appellat *miserrimum teterrimumque*: quo loco simile Verris factum vi summa insectatur.

4. Conventum agens] Conventum agere est convenire in aliquem locum ad jus dicendum. Supra in Julio ad cap. 7. &c. Carthago nova, hodie Carthagine, in regno

Murciæ.

5. Vindicis literæ] De quibus in Nerone ad cap. 40. ex Plutarcho.

6. Nec diu cunctatus] Cunctatus tamen, adhibitis in consilium amicis, quos inter Titus Ovinus apud Plutarchum in Galba ait, τὸ ζῆτιν Νέρωνα εἶναι πρὸς μέτρον, ἢ ὅν περ ὑπόπτων εἶναι: hoc est, inquirere utrum Neroni fideles maneamus, jam non est manentium: seu de defectione deliberare, jam defecisse est.

7. Procuratores] Qui Cæsaris negotia in Provinciis administrabant. In Claudio ad cap. 12.

8. Jovis Clunia] Clunia urbs olim conspicua Hispaniæ, quæ & Sulpitia dicta est a Plinio lib. 3. cap. 3. & patet ex nummo, quem Torrentius protulit. Unde constat male in quibusdam legi *Cluria*. Nunc pagus est ad Durium amnem, de cujus nomine alii aliter tradunt, vel *Corunna del Conde*, vel *Calahorra*, vel *Ciudad de Castro*.

CAPUT X.

Igitur cum quasi ¹ manumissioni vacaturus conscendisset tribu-
 nal, propositis ante se damnatorum occisorumque a Nerone quam
 plurimis imaginibus, & adstante ² nobili puero, quem exsulantem ex
 proxima Baleari insula, ob id ipsum acciverat, deploravit temporum sta-
 5 tum, consalutatusque IMPERATOR, *Legatum se Senatus ac Populi
 Rom.* professus est. Deinde ³ iustitio indicto, e plebe quidem Provinciae
 legiones & auxilia conscripsit, super exercitum veterem legionis unius,
⁴ duarumque alarum, & cohortium trium. Ac e primoribus prudentia
 atque aetate praestantibus, velut instar Senatus, ad quos de maiore re,
 10 quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestris ordinis ju-
 venes, qui manente ⁵ anulorum aureorum usu, Evocati appellarentur,
 excubiasque circa ⁶ cubiculum suum vice militum agerent. Etiam per
 Provincias edicta dimisit, auctor singulis universisque conspirandi simul,
 & ut qua posset quisque opera, communem causam juvarent. Per idem
 15 fere tempus in munitione oppidi, quod sedem bello delegerat, reper-
 tus est anulus opere antiquo sculptura gemmae victoriam cum tropaeo
 exprimente. Ac subinde Alexandrina navis ⁷ Dertosam appulit
 armis onusta, sine gubernatore, sine nauta ac vectore ullo: ut nemini
 dubium esset, iustum piumque, & faventibus Diis, bellum suscipi. Cum
 20 repente ex inopinato prope cuncta turbata sunt: alarum altera castris
 appropinquantem, poenitentia mutati sacramenti, destituere conata est,
 aegreque retenta in officio: & servi, quos a liberto Neronis ad fraudem
 praeparatos muneri acceperat, per ⁸ angiportum in balineas transeun-
 tem pene interemerunt: nisi cohortantibus invicem, ne occasionem
 25 omitterent, interrogatisque de qua occasione loquerentur, expressa cru-
 ciatu confessio esset.

NOTAE.

1. *Manumissioni vacaturus*] Cum essent
 multi qui non nisi causa cognita manumit-
 tere poterant, ideo Praesides Provinciae ma-
 numissionibus vacabant, ultimo plerumque
 die conventus iudicii.

2. *Nobili puero*] Ex eorum verosimili-
 ter numero, qui post occisos propter con-
 iurationem Pisonianam patres, pulsi sunt ex
 urbe quales etiam veneno vel fame necati.
 In Nerone cap. 36.

3. *Iustitio indicto*] Negotiorum cessa-
 tione, supra in Tiberio ad cap. 52. & c.

4. *Duarum alarum*] Videntur alae sumi
 tantum pro equitatu, quod eas a cohorti-
 bus manifeste distinguit, & saepe saepius
 factum, ut in Claudio ad cap. 25. Duae igitur
 alae fuerint octingenti circiter equites,
 tres vero cohortes circiter mille & ducenti

pedites. legio autem una quinque aut sex
 hominum millibus constabat. De quibus
 jam supra saepe in Julio ad cap. 31. Aug.
 38. & Claud. 25

5. *Anulorum*] De iure anulorum, in
 Julio ad cap. 33. & 39. Quid autem in bel-
 lis essent Evocati, supra in Augusto ad cap.
 56. Hi autem vice militum functi anulum
 aureum retinere, cum milites non nisi fer-
 reum haberent.

6. *Cubiculum suum*] Alii enim ad fores,
 alii ad ipsum cubiculum excubabant, ut ex
 cap. 47. in Nerone colligere est.

7. *Dertosam appulit*] Alii *Dertosam*, alii
Dertosa, male. Est enim civitas in Hispa-
 nia Tarraconensi, hodie *Tortosa* in Cata-
 lania. Quid sint tropaea, dictum in Julio
 ad cap. 11.

8. *Angiportum*

8. *Angiportum*] Angiportum aliquando | dicunt *cul-de-sac*; aliquando angustam qui-
significat viam sine exitu, qualem vernacule | dem, sed perviam.

CAPUT XI.

5 **A**CCESSIT ad tanta discrimina ¹ mors Vindicis, qua maxime
consternatus, destitutoque similis, non multum absuit quin vitæ
renunciaret. ² Sed supervenientibus ab urbe nuntiis, ut occisum Ne-
ronem, cunctosque in verba sua jurasse cognovit: deposita, LEGATI,
suscepit. ³ CÆSARIS appellationem. Iterque ingressus est ⁴ paludatus,
ac ⁵ dependente a cervicibus pugione ante pectus, nec prius usum
togæ recuperavit, quam oppressis, qui novas res moliebantur, Præfecto
Prætorii ⁶ Nymphidio Sabino, Romæ: in Germania, ⁷ Fonteio Ca-
pitone: in Africa, Clodio Macro, Legatis.

NOTÆ.

1. *Mors Vindicis*] Pugna cum Virginio
inita volentibus exercitiis, Vindex victus
ipse se interemit, ut in Nerone ad cap. 40.

2. *Supervenientibus*] Plutarchus auctor
est Icelum libertum illum de quo in Nerone
ad cap. 49. venisse in Hispaniam, ut infra
cap. 22. septem diebus.

3. *Cæsaris appellationem*] Quæ ab eo
tempore familiæ non fuit amplius, sed di-
gnitatis; hujus enim se nominis majestate
tutabantur: unde Tacitus Hist. 3. nominis
superstitionem appellat.

4. *Paludatus*] Paludamentum, bellicum
Imperatoris vestimentum. De quo in Au-
gusto ad cap. 10. &c.

5. *Pugione dependente*] Sunt qui boni
ominis gratia factum velint, & pugionem
hunc eundem fuisse credant quo Scevinus
Neronem interimere voluerat; sed illum

Jovi Vindici consecratum scribit Tacitus
Annal. 15. sub finem. At certe nihil myste-
rii quidquam subesse, inde colligere est,
quod Xiphilinus urbanæ ejus vitæ mentio-
nem faciens notat ludibrio habitum Gal-
bam, quod senex & imbecillus, pedibus
manibusque distortis gladium in itinere
semper accingeret. Quem morem suum,
etiam dum ex Hispania Romam iter face-
ret, non remisit.

6. *Nymphidio*] Hic per amicos Sena-
toresque, quin & mulieres quasdam Impe-
ratorem se declarandum curabat, sed in
ipso conatu statim oppressus est.

7. *Fonteio Capitone*] Tacitus 1. Histor.
ait hunc in Germania ab Aquino & Valen-
te Legatis occisum, & Macrum in Africa a
Trebonio Garucciano Procuratore.

CAPUT XII.

10 **P**RÆCESSERAT de eo fama sævitæ simul atque avaritiæ: quod
civitates Hispaniarum Galliarumque, quæ cunctantius sibi accesser-
rant, gravioribus tributis, quasdam etiam ¹ murorum destructione
punisset: & præpositos procuratoresque supplicio capitis affecisset cum
conjugibus ac liberis: quodque oblatam a Tarraconensibus e vetere
15 Templo Jovis coronam auream librarum quindecim ² conflasset ac
tres uncias quæ ponderi deerant, jussisset exigi. Ea fama & confirmata
& aucta est, ut primum urbem introiit. Nam cum ³ classiarios, quos
Nero ex remigibus justos milites fecerat, redire ad pristinum statum
cogeret: recusantes, atque insuper ⁴ aquilam, & signa pertinacius fla-
20 gitantes, non modo immisso equite disjecit, sed ⁵ decimavit etiam.

Item ⁶ Germanorum cohortem a Cæsaribus olim ad custodiam corporis institutam, multisque experimentis fidelissimam, dissolvit, ac sine ullo commodo remisit in patriam: quasi Cn. Dolabellæ, juxta cujus hortos ⁷ tendebat, proniorem. Illa quoque, verene an falso, per ludibrium jactabantur, apposita lautiore cœna ingemuisse eum. Et ordinario quidem ⁸ dispensatori breviarium rationum offerenti: paropsidem leguminis pro sedulitate ac diligentia porrexisse. Cano autem ⁹ choraule mire placenti, ¹⁰ denarios quinque donasse, prolatos manu sua ¹¹ e peculiaribus oculis suis.

NOTÆ.

1. *Murorum destructione*] Hoc genere ignominie in alias quoque civitates multo ante animadversum colligas ex Livio lib. 8. Decad. 1. *In veliternos veteres cives Romanos quod toties rebellassent graviter savitum, & muri dejecti, & Senatus inde abductus, &c.* Alia ejusmodi passim legere est.

2. *Conflasset*] Liquefecisset vel in massam, quod aiunt, redegisset, ut in Augusto ad cap. 52.

3. *Classarios*] Rem paulo aliter narrat Plutarchus in Galba, eos nempe quod vehementius inflarent, nec in aliud tempus differri postulara paterentur, immisso equite occisos. De his classicis legionibus etiam Tacitus 1. Hist. & nummi veteres, &c.

4. *Aquilam & signa*] Aquila totius legionis una; signa vero singularum cohortium, ut supra in Julio ad cap. 62.

5. *Decimavit*] Decimum quemque interfecit. In Augusto ad cap. 24.

6. *Germanorum*] Aug. cap. 49. ac præsertim Calig. cap. 58.

7. *Tendebat*] Verbum castrense, pro tabernacula habere. Hinc colligere est in Prætoriiis castris, de quibus in Tiberio ad cap. 37. locum non fuisse nisi militibus Romanis.

8. *Dispensatori*] Ministro cui familiæ totius & impensæ commissa cura.

9. *Choraula*] Choraules qui tibia canit, supra in Nerone ad cap. 54. Huic nomen *Canus* fuisse videtur, quia Martialis lib. 4. Epig. 5. ejus quoque meminit.

10. *Denarios quinque*] Hi septemdecim nostrates asses cum dimidio efficiunt, juxta Badæum, ut in Jul. ad cap. 4. & 26. notatum est. Sunt autem qui multo pluris denarium æstiment, juxta quos effeceri hæc summa triginta & octo nostrates asses cum semisse.

11. *Peculiaribus oculis*] Quibus peculium suum servabat, de quo in Julio ad cap. 76. Plutarchus addit illum dixisse de suo se dare, non de publico.

CAPUT XIII.

10 **Q**UARE adventus ejus non perinde gratus fuit: idque proximo spectaculo apparuit. Siquidem ¹ Atellanis notissimum canticum exorsis, ² *Venit io Simus a villa*: cuncti simul spectatores consentiente voce reliquam partem ³ retulerunt, ac sæpius versu repetito ⁴ egerunt.

NOTÆ.

1. *Atellanis*] Fabularum Atellanarum actoribus, de quibus in Tib. ad cap. 45.

2. *Venit io*] Io exultantis interjectio notissima. Vulgati legebant *Venitio*, *Ventione*, &c. Turnebus Advers. 5. cap. 2. emendavit. *Simus* pro homine rustico & triparco apud Comicos accipitur: quod Galbæ populus, ut patet, objiciebat, eoque magis

quod e villa venire dicatur propter diuturnum secessum in quo vixerat.

3. *Retulerunt*] Hoc est, Romani qui ludis aderant, sponte protulerunt reliquam partem versus illius, quem histriones pronuntiarant.

4. *Egerunt*] Verbum theatrale, unde actores proprie.

CAPUT XIV.

MAJORE a leo & favore & auctoritate adeptus est, quam gessit, Imperium: quamquam multa documenta egregii Principis daret: sed nequaquam tam grata erant quam invisa quæ secus fierent. Reg-
batur trium arbitrio, quos una & intra Palatium habitantes, nec um-
quam non adhærentes, ¹ pædagogos vulgo vocabant. Hi erant T. Vi-
nius legatus ejus in Hispania, cupiditatis immensæ: Cornelius Laco, ex
² assessore Præfectus Prætorii, arrogantia socordiaque intolerabilis: li-
bertus Icelus, paullo ante anulis aureis & Martiani cognomine ornatus,
ac jam ³ summi equestris gradus ⁴ candidatus. His diverso vitiorum
10 genere grassantibus, adeo se abutendum permisit & tradidit, ut vix sibi
ipsi constaret: modo acerbior parciorque: modo remissior ac negligen-
tior quam conveniret Principi ⁵ electo, atque illius ætatis. Quosdam
claros ex utroque ordine viros suspicione minima, inauditos condem-
navit. ⁶ Civitatem Romanam raro dedit. ⁷ Jura trium liberorum vix
15 uni atque alteri: ac ne his quidem, nisi ad certum præfinitumque tem-
pus. Judicibus ⁸ sextam decuriam adjici precantibus, non modo ne-
gavit: sed etiam concessum a Claudio ⁹ beneficium, ne hieme initioque
anni ad judicandum evocarentur, eripuit.

NOTÆ.

1. *Pædagogos*] De illis eadem omnino Aurelius Victor, adeo ut inter Palatinas edes pariter habitarent & pædagogi vulgo dicerentur. Et plura Plutarchus in Galba.

2. *Assessore*] Assessores ii erant quos Magistratus Romæ, in Provinciis vero Præfides illarum assidere sibi volebant jus dicen-ibus, ut eorum consilio uterentur in judicando: unde Tiberius dictus est aliquando assedisse Magistratibus, & in Tiberio cap. 33. plura suppetunt exempla Assessores ad Præfecturam illam evectos, ut re ert Spartianus in Pescennino Nigro, de Paulo & Ulpiano Jureconsultis illustribus qui Papiniano assederant.

3. *Summi equestris gradus*] Hoc est Præfecturæ Prætorii, quæ dignitas est gradus omnium excelssimus, ad quos Eques Romanus possit evehi. Ab Augusto enim ad Titum non nisi Equites Romani munus hoc gessere, ut patet in Tito cap. 6. & colligere est ex supradictis in Claudio ad cap. 12.

Qua dignitate cum nulla ferme superior esset in Republica, ideo jure gradus equestris summa & fastigium appellatur.

4. *Candidatus*] Qui Præfecturam illam vel tunc ambiret, vel mortuo Lacone speraret.

5. *Electo*] Huc enim usque hereditario quasi jure successerant principes, ut etiam de Drusilla in Caligula cap. 24. dixit: accedebat tamen Senatus auctoritas duntaxat ad speciem servare libertatis unde Tacitus 1. Hist. notat Senatum variis motibus agitatam electo Galba. & evulgato Imperii arcano posse Principem alibi quam Roma fieri.

6. *Civitatem*] Jus ad honores & suffragia. In Julio ad cap. 8.

7. *Jura trium liberorum*] De his in Claudio ad cap. 19.

8. *Sextam decuriam*] Quintam addiderat Caligula, supra in Caligula cap. 16. De decuriis illis in Augusto ad cap. 29.

9. *Beneficium*] In Claudio cap. 22.

CAPUT XV.

EXISTIMABATUR etiam senatoria & equestria officia bien-
 nii spatio determinaturus, nec daturus nisi ¹ invitis ac recusantibus. Liberalitates Neronis non plus ² decimis concessis, per
³ quinquaginta Equites Rom. ea conditione revocandas curavit exigendasque: ut & si quid ⁴ scenici aut xystici donatum olim vendidissent, auferretur emtoribus, quando illi absumto pretio solvere nequirent. At contra, nihil non ⁵ per comites atque libertos pretio ⁶ addici, aut donari gratia passus est, vectigalia, immunitates, pœnas innocentium, impunitates noxiorum. Quinetiam Pop. Rom. deposcente supplicium
 10 ⁷ Haloti & ⁸ Tigillini, solos ex omnibus Neronis emissariis vel maleficientissimos incolumes præstitit: atque insuper Halotum procuratione amplissima ornavit. Pro Tigillino etiam sævitæ populum increpuit edicto.

NOTÆ.

1. *Invitis*] Ita ut ad Magistratus eveheret illos qui nollent vel non ambirent. Ita Livius Fabio recusanti Consulatum datum dicit. Contra vero Claudius Senatoriam dignitatem recusantibus & equestrem ademit. In Claudio cap. 24.

2. *Decimis*] Hoc est, non reliquit habendam nisi decimam partem eorum, quæ Nero largitionibus profuderat. In Nerone cap. 30. & 31. Verum Tacitus ait, ne ipsas quidem decimas superfuisse, illis qui acceperant eadem profusione utentibus.

3. *Quinquaginta equites*] Tacitus 1. Histor. non nisi triginta recenseret, sed viginti addi potuere postea propter negotii difficultatem: quod innuit Plutarchus in Galba.

4. *Scenici aut xystici*] Histriones & athletæ. In Augusto ad cap. 45.

5. *Per comites*] Amicos varii ordinis, de quibus vide in Tiberio ad cap. 46. & Julio cap. 4.

6. *Addici*] Multi optimæ notæ codices

& Romana vetus editio *adipisci*, bene: verbum enim hoc, auctore Prisciano, tam activa quam passiva significatione veteres usurparunt, ut Plautus in Trinummio:

Non atate sed ingenio adipiscitur scientia.

7. *Haloti*] Prægustatoris, qui Claudio venenum miscuerat. In Claudio cap. 44.

8. *Tigillini*] Torrentius legit *Tigellini*. Sic & Tacitus 1. Hist. *Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, fœda pueritia, impudica senectâ, Præfecturam vigilum, & Prætorii & alia premia virtutum, qui velocius erat vitiiis adeptus, crudelitatem mox, deinde avaritiam & virilia scelera exercuit, corrupto ad omne facinus Nerone; quadam ignaro ausus ac postremo ejusdem desertor ac proditor. Unde non alium pertinacius ad pœnam flagitavere, &c. apud Galbam T. Vinii (quem Junium dicit noster capite superiori) gratia defensus. Notus de eo Juvenalis versus Sat. 1. v. 155.*

CAPUT XVI.

PER hæc prope universis ordinibus ¹ offensus, vel præcipua fl-
 15 ² gravit invidia apud milites. Nam cum in verba ejus absentis jurantibus ³ donativum grandius solito præpositi ⁴ pronuntiaissent: neque ratam rem habuit, & subinde jactavit, ⁵ *legere se militem non emere consueſſe*. Atque eo quidem nomine omnes, qui ubique erant, exacerbavit. Cæterum prætorianos etiam metu & indignitate commovit, re-
 20 movens subinde plerosque ut suspectos, & ⁶ Nymphidii socios. Sed

maxime fremebat superioris Germaniæ exercitus, fraudari se præmiis
 6 navatæ adversus Gallos & Vindicem operæ. Ergo primi obsequium
 rumpere ausi, Kalend. Januarii 7 adigi sacramento nisi in nomen Se-
 natus, recusarunt: statimque legationem ad Prætorianos cum mandatis
 5 destinaverunt, *displicere Imperatorem in Hispania factum, eligerent ipsi*
quem cuncti exercitus comprobarent.

NOTÆ.

1. *Offensus*] Sic Cicero pro Cluentio
 158. *Etiam si is invidiosus multisque offensus*
sit. Et lib. 1. Epist. 18. si hominem mihi of-
fensum non sublevassent. Unde patet non
 ideo delendam hanc vocem, quod in MSS.
 quibusdam legatur *offensus*.

2. *Donativum*] Dona quæ militibus
 largiebantur, ut congiarium quæ plebi.
 Vide in Julio ad cap. 27.

3. *Pronuntiassent*] Publice promississent.
 Vide in Julio ad cap. 26.

4. *Legere militem*] Sic Tacitus 1. Hist.
Accessit Galba vox pro Republica honesta, ipsi
anceps legi a se, militem non emi.

5. *Nymphidii*] Ipsorum Præfecti, supra
 cap. 11.

6. *Navata*] Duce Virginio Rufo, ut in
 Nerone ad cap. 40. Hic delatum sibi ab
 exercitu suo Imperium recusarat: quo no-
 mine multis illum laudat Plinius Epistola 1.
 lib. 2. & tandem ait, *& quidem ille plenus*
annis obiit, plenus honoribus, etiam illis
quos recusavit.

7. *Adigi*] Torrentius in duobus MSS.
 optimis legit *addici*. Loquitur de sacra-
 mento militari quo suam fidem Principi
 astringebant.

CAPUT XVII.

10 Q U O D ut nuntiatum est, despectui esse non tam senectam suam,
 quam 1 orbitatem ratus, 2 Pisonem frugi Licinianum, nobilem
 egregiumque juvenem, ac 3 sibi olim probatissimum testamentoque
 4 semper in bona & nomen adscitum, repente e media salutantium
 turba apprehendit; filiumque appellans, perduxit in castra, ac pro con-
 cione adoptavit: ne tunc quidem donativi ulla mentione facta: quo
 faciliorem occasionem M. Salvio Othoni præbuit perficiendi conata,
 intra sextum adoptionis diem.

NOTÆ.

1. *Orbitatem*] Ita & Plutarchus: sunt
 enim liberi firma imperii munimenta, &
 subsidia dominationis, ut ait Tacitus, sive
 Aulæ subsidia, ut Suetonius in Caligula
 cap. 12.

2. *Pisonem frugi*] Hic M. Crasso & Scri-
 bonia genitus nobilis utrimque vultu habitu-
 que moris antiqui, æstimatione recta severus,
 deterius interpretantibus, tristior habebatur.
 Ea pars morum, quo suspectior sollicitis,
 adoptanti placebat, &c. Tacitus 1. Histor.
 ubi habitam super hac re a Galba oratio-

nem refert.

3. *Olim probatissimum*] Vel propria
 propensione, vel, ut quidam tradiderunt,
 instante Lacone, cui vetus cum illo amicitia,
 sed callide ut ignotum forebat, & pro-
 spera de Pisonis fama consilio ejus fidem ad-
 diderat, inquit ibidem Tacitus.

4. *Semper*] Alii *super*, sed melius *semper*.
 Testamenta enim longe ante mortem con-
 dita servabant, ut in Julio ad cap. 83. aut
 servanda deponebant, ut in Augusto ad
 cap. 17. &c.

MAGNA & assidua monstra jam inde a principio exitum ei, qualis
 evenit, portenderant. Cum per omne iter dextra sinistraque op-
 pidatim ¹ victimæ caderentur, ² taurus securis ictu consternatus,
³ rupto vinculo, essedum ejus invasit: elatisque pedibus totum cruce
 perfudit, ac descendentem ⁴ spiculator impulsu turbæ lancea prope
 vulneravit. Urbem quoque, & deinde Palatium ingressum, excepit
 terra tremore, & ⁶ assimilis quidam mugitui sonus. Secuta sunt
 aliquanto manifestiora. Monile margaritis gemmisque confertum ad or-
 nandum ⁶ Fortunam suam Tusculanam, ex omni gaza secreverat: id
 repente quasi augustiore dignius loco, Capitolinæ Veneri dedicavit: ac
 proxima nocte somniavit speciem Fortunæ querentis fraudatam se dono
 destinato, minantisque erepturam & ipsam quæ dedisset. Cumque exter-
 ritus luce prima ad ⁸ expiandum somnium, præmissis qui rem divinam
 appararent, Tusculum excucurrisset, nihil invenit præter ⁹ tepidam in
 arā favillam, ¹⁰ atratumque juxta senem in ¹¹ catino vitreo ¹² thus
 tenentem, & in calice fictili merum. Observatum etiam est ¹³ Kalend.
 Januariis sacrificanti coronam de capite excidisse: auspicanti pullos
¹⁴ evolasse: adoptionis die neque milites allocuturo ¹⁵ castrensem sel-
 lam de more positam pro Tribunali, oblitis ministris, & in Senatu
¹⁶ curulem perversè collocatam.

NOTÆ.

1. *Victima caderentur*] De hac pompa jam supra Neron. ad cap. 25. & Calig. ad cap. 13.

2. *Taurus consternatus*] Multiplex hac in re signum infausi sacrificii, de quo jam supra in Julio ad cap. 59 in Tito cap. 10. ac denique Plinius lib. 8. cap. 45. Notatum est vitulos ad aras humeris hominis allatos non fere litare, nec claudicante nec aliena hostia deos placari, nec trahente se ab aris, &c. De quo plura quoque Macrobius lib. 3. cap. 15.

3. *Rupto vinculo*] Servius lib. 2. *Æneidos* solutas ait fuisse hostias, unde Torren- tius miratur hinc vinculi mentionem fieri, & existimat ferociore hostias longo vinculo duci solitas, quo quasi liberæ videbantur, juxta hunc Juvenalis versum Sat. 12.

Sed procul extentum petulans quatit ho-
stia funem.

Sed videtur Servius hostiam a victima di- stinxisse, ut re vera distinguebantur exacte loquentibus: Cornelius enim Fronto, cujus fragmenta quædam leguntur in libellis ve- terum Grammaticorum de proprietate &

differentia Latini sermonis ait, *Victima ma-*
ior est, hostia minor. Et certe, utut est de
 holiis, victimas ligari solitas const. r. vi-
 detur ex Festo: *Victimam Ælius Stilo ait esse*
vitulum ob ejus vigorem: alii autem quæ
vincula adducatur ad altare. Et Isidorus lib.
 6. *Originum* cap. 19. Et erant *victima majo-*
ra sacrificia quam hostia: alii victimam di-
ctam putaverunt quia ictu percussa cadebat,
vel quia vincula ad aras ducebatur. Certe
 absque eo parum securitatis fuisset sacrifi-
 cantibus, nisi ita certus fuisset primus ictus,
 ut ad eum statim bestia concideret.

4. *Spiculator*] Satelles corpore custos,
 ut supra in Caligula ad cap. 42. Horum
 arma clypeus & lancea, unde videtur dedu-
 ctum nomen.

5. *Terra tremore*] Alii *terra tremor*, quod
 & potest. Neroni egredienti idem contigit.
 In Nerone cap. 48.

6. *Assimilis quidam mugitui sonus*] Na-
 turalis ille effectus ante tremores terræ,
 auctore Seneca lib. 6. Quæst. natur. cap. 13.
Ideoque antequam terra moveatur, solet mu-
gitus audiri ventis in abdito tumultuantibus:

nec enim aliter posset, ut ait noster Virgilius lib. 6. *Æneid.*

Sub pedibus mugire solum & juga celsa moveri.

nisi hoc esset ventorum opus, &c. ubi varias Philosophorum super hac re sententias refert. Idem & Plinius lib. 2.

7. *Fortunam suam*] Supra cap. 4.

8. *Expiandum somnium*] Hoc est procurandum, quomodo supra de fulgure ad cap. 4. ut dea malum averteret. Tibullus lib. 3. Eleg. 4.

At natum in curas hominum genus, omina noctis

Farre pio placant & saliente mica.

9. *Tepidam in ara favillam*] Quam fulgere oportuerat ad bonum omen, ut de flamma notatum est in Tiberio ad cap. 14. & 6.

10. *Atratum senem*] Utrumque infestum; nam & lugubre vestimentum est, & tristis persona, quam non modo puerum ingenuum esse oportuit; sed & illum bene compertum, quales *Camilli* vocabantur.

11. *Catino vitreo*] Catinus vitreus & calix fictilis vasa sunt usus quotidiani escaria: quo dupliciter malum est omen: nam materiae vilis imperatoriam maiestatem

non decebat, nec vasa ista profana sacrificantem; vinum enim *simpulo*, thus autem *acerra* contineri debebant.

12. *Thus & merum*] His sacrificia incipiebantur. Ovidius 1. Fast.

Mox ego cur, quamvis aliorum numina placem

Jane, tibi primum thura merumque fero.

Vide & in Augusto ad cap. 35.

13. *Calendis Januariis*] Nero ad octavum Idus Junii perierat, auctore Dione. Coronam hinc intellige vel triumphalem, vel vittam capitis, qualem habebant sacrificantes, sed illam potius.

14. *Evolasse*] Atque ideo non comedis, nec fecisse tripudium illud quod vocabant solistinum, eratque auspiciū omnium optimum, ut in Tiberio ad cap. 2. Alii legunt *avolasse*, & bene.

15. *Castrensem sellam*] Sellam singulis locis accommodatam Imperatores habebant in castris, in curia, in theatro, in ipso cubiculo, in qua sedere nemini fas erat, ut & de Persarum Regibus in Nerone ad cap. 35. notatum est.

16. *Curulem*] De sella curuli, in Augusto ad cap. 43.

CAPUT XIX.

PRIUS vero quam occideretur, sacrificantem mane¹ haruspex idemtidem monuit, caveret periculum: non longe percussores abesse. Haud multo post cognoscit teneri² castra ab Othone: ac plerisque ut eodem quam primum pergeret suadentibus (posse enim auctoritate & præsentia prævalere) nihil amplius quam continere se statuit: &³ legionariorum firmare præsidiis, qui multifariam diverseque tendebant.
⁴ Loricam tamen induit linteam, quamquam haud dissimulans parum adversus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falsis, quos conspirati ut eum in publicum elicerent, de industria⁵ dissipant, paucis temere affirmantibus transactum negotium, oppressos qui tumultuarentur, advenire frequentes cæteros gratulabundos, & in omne obsequium paratos: his ut occurreret, prodiit tanta fiducia, ut militi cuidam occisum a se Othonem glorianti,⁶ *Quo auctore* responderit, atque in Forum usque processit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat:
⁷ cum per publicum dimota⁷ paganorum turba equos adegissent, viso procul eo, parumper restiterunt: deinde rursus incitati,⁸ desertum a suis contrucidarunt.

1. *Aruspex*] Umbricius juxta Plutarchum in Galba, & Tacitum, videtur & idem ille esse de quo Juvenalis Sat. 3. Plinius quoque lib. 10. cap. 6.

2. *Castra*] Prætoria scilicet de quibus in Tiberio ad cap. 37.

3. *Legionariorum*] Electos ex Illyrico exercitu verosimiliter intelligit: hos enim paullo ante a Nerone evocatos tradit Tacitus 1. Histor.

4. *Loricam linream*] Hujusmodi loricas & apud Græcos in usu fuisse constat ex Emilio Probo in Iphicrate Qua autem ratione fierent, collegit Casaubonus ex Niceta Acomitano libro 1. rerum Isaci Angeli. Hujus Auctoris testimonium Latine sic legas: Ipse Conradus sine scuto tunc dimicabat; sed pro lorica textum quoddam gestabat e lino factum, vino austero probe salito maceratum, saepius replicatum: quod quidem sale ac vino coactum adeo firmum adversus ictus erat, ut penetrari nullo telo posset: erant autem hujus texti plagella octodecim, & eo plures.

5. *Disparant*] Alii disperserant. Utrumque bene.

6. *Quo auctore*] De hoc Tacitus: Julius Atticus speculator cruentum gladium ostendit, occisum a se Othonem clamavit. Et Galba commilito inquit, Quis jussu? Insigni animo ad coercendam militarem licentiam, minantibus intrepidus, adversus blandientes incorruptus.

7. *Paganorum*] Hos opponit militibus, ut ceteri omnes qui non militarent intelligantur, ut in Augusto ad cap. 27.

8. *Desertum a suis*] Uno excepto de quo Tacitus 1. Hist. Insignem illa die virum Sempronium Densum atas nostra vidit. Centurio is Prætoria cohortis ad Galba custodiam a Pisonē additus stricto pugione occurrens armatis ac scelus exprobrans, modo voce, modo manu vertendo in se percussores quamquam vulnerato Pisoni effugium dedit. Plutarchus addit hunc vite centurionali diu conatum frustra auctoritate retinere illos aut arcescere, tandem stricto gladio obstitisse irruentibus, donec succisis populi ibus jacuit.

CAPUT XX.

SUNT qui tradant ad primum tumultum proclamasse eum, *Quid agitis, commilitones? ego vester sum, & vos mei*: donativum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtulisse ultro jugulum: & ut hoc agerent ac ferirent, quando ita videretur, hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neque præsentium quempiam opem Imperatori ferre conatum: & omnes qui accersirentur sprevisse nuntium, excepta Germanicorum vexillatione. Hi ob recens meritum, quod se ægros & invalidos magnopere fovisset, in auxilium advolavere: sed serius itinere devio per ignorantiam locorum retardati, jugulatus est ad lacum Curtii, ac relictus ita uti erat, donec gregarius miles a frumentatione rediens, abjecto onere caput ei amputavit. Et quoniam capillo præ calvitie arripere non poterat, in gremium abdidit. Mox inserto per os pollice, ad Othonem detulit Ille lixis calonibusque donavit: qui hasta suffixum, non sine ludibrio circum castra portarunt, acclamantes idemtidem, *Galba cupide fruaris ætate tua*. Maxime irritati ad talem jocularum petulantiam quod ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cuidam formam suam, ut adhuc floridam & vegetam, respondisse eum, *ἐπεὶ μοι μέν ἐστιν ἄνθρωπος ὡς ἐστὶν*. Ab his Patrobii Neroniani libertus, centum aureis redemptum, eo loco ubi jussu Galbæ animadversum in patronum fuerat, abjecit. Sero tandem dispensator Argius, & hoc & cæterum truncum in privatis ejus hortis Aureliæ viæ sepulturæ dedit.

INTER-

INTERPRETATIO.

2. *Adhuc mihi robur firmum est.*

NOTÆ.

1. *Hoc agerent*] Ita & Tacitus & Plutarchus. De hac loquendi ratione in Caligula ad cap. 58.

2. *Sprevisse nuntium*] Ut de Illyricis narrat Tacitus.

3. *Germanicorum*] Torrentius in duobus MSS. legit *Germaniciorum*. Eadem omnia Tacitus i. Histor. Hi, ut ipse narrat, in atrio libertatis, Illyrici in porticu Vipsania tendebant. De quibus ædificiis supra in Augusto.

4. *Vexillatione*] Livius lib. 8. Decad. 1. vexillum habuisse 183 homines: cum vero eodem auctore quidam essent ordines tribus vexillis constantes, hos forte *vexillationis* nomine Suetonius expressit. Certe Torrentius vexillationem hinc sumit pro complexione quadam plurium vexillorum, ideo quod Tacitus *vexilla Germanica* dixerit. Turnebus tamen Advers. lib. 5. cap. 2. censet fuisse cohortem militum qui confectis stipendiis adhuc sub vexillis haberetur usque dum præmia forent assignata, juxta hunc Taciti locum: *ne dimissis quidem finem esse militiæ sed apud vexillum retentos alio vocabulo eosdem labores perferre.*

5. *Lacum Curtii*] De eo urbis loco in Augusto ad cap. 57. Multis confossus est vulneribus, quæ a Tacito & Plutarcho fuscè enumerantur.

6. *Gregarius miles*] Id de Fabulo quodam existimatum ait Tacitus, qui cum absconderet, jussus est ab aliis hastæ præfigere, & sic deferre.

7. *Hasta suffixum*] Galbæ & Pisonis capita hoc modo gestata sunt inter aquilas.

8. *Cupide*] Sic Torrentius in omnibus MSS. Turnebus tamen legit *Cupido*, ut sit jocus in Galbam, quasi jam factus senior videri voluisset vegetus & formosus.

9. *Patrobii*] Qui Neronis libertus fuerat, & jussu Galbæ interfectus. Paulo dissentit Plutarchus: nam Patrobii servis datum, non liberto ejus venditum narrat.

10. *Loco*] Hunc locum *Sestertium* vocari Tacitus ait, in quem nempe Cæsarum jussu condemnati abiciebantur.

11. *Aurelia via dedit*] In optimo codice *tradidit*, utrobique bene. Erat & Aurelia porta una e tribus quæ erant in Janiculo, quam hodie a proxima Divi Pancratii æde Pancratianam appellant.

CAPUT XXI.

STATURA fuit justa, capite præcalvo, oculis cæruleis, adunco naso, manibus pedibusque² articulari morbo distortissimis: ut neque calceum perpeti, neque libellos evolvere aut tenere omnino valeret. Excreverat etiam in dexteriore latere ejus caro, propendebatque adeo, ut ægre fascia substringeretur.

NOTÆ.

1. *Statura fuit*] Sic legitur in uno eodemque optimo libro. In aliis *statura fuit justa, capite calvo*. De statura in Tiberio ad

cap. 68. De calvitie in Julio ad cap. 45.

2. *Articulari morbo*] Podagra & Chiragra.

CAPUT XXII.

CIBI plurimi traditur, quem tempore hiberno etiam ante lucem capere consueverat: inter cœnam vero usque eo¹ abundantem, ut congestas super manus reliquias circumferri juberet, spargique² ad pedes stantibus. Libidinis in mares pronior: & eos non nisi præduros, exoletosque. Ferebant in Hispania³ Icelum e veteribus concubinis, de Neronis exitu nuntiantem, non modo arctissimis osculis palam exceptum ab eo, sed ut sine mora⁴ velleretur oratum, atque seductum.

1. *Abundantem*] Alii *abundanti*: alii *abundans usque eo*.

2. *Ad pedes stantibus*] Lectorum scilicet, quales erant ministri, ut Calig. cap. 26. & Senec. 3. de Beneficiis: *servus qui cœnanti ad pedes erat*. Et Martial.

Misto lagenam replet ad pedes mero.
Quam distributionem etiam in more posi-

tam colligere est ex Senecæ Epist. 77. *Pronior*. Casaubonus mavult *pronioris*.

3. *Icelum*] De quo jam supra ad cap. 40. in Nerone.

4. *Velleretur*] Inde patet quanto jure vulsa illa corpora pro delicatis & effœminatis habita sint, & fœdissima a Quintiliano dicantur.

CAPUT XXIII.

A. U. C.
DCCCXXII.

PERIT : tertio & septuagesimo ætatis anno, Imperii mense septimo. Senatus ut primum licitum fuit, statuam ei decreverat² rostratæ columnæ superstantem in parte Fori, qua trucidatus est. Sed decretum Vespasianus abolevit, percussores sibi ex Hispania in Judæam submisisse opinatus.

NOTÆ.

1. *Tertio & septuagesimo*] Dio non septuaginta duos assignat: sed conciliat utrumque Zonaras qui obiisse Galbam dicit natum annos septuaginta duos, dies vero viginti tres; sed Imperio menses novem assignat, qui re ipsa videntur assignandi juxta Dionem qui, ut supra ad cap. 18. notatum est, periisse Neronem ait ad 8. Idus Junii: nam ab eo tempore vixit ad minimum ultra Calendas Januarias, ut ex eodem capite constat.

2. *Rostrata columna*] Duilius ille qui cum triumphum navalem primus egisset, id honoris a Senatu consecutus est, ut ei a cœna revertenti in perpetuum tibicines præcinerent, & funale præferretur, talem

columnam erexit in Capitolio, Martique cum spoliis navalibus dicavit. Silius Italicus de eo lib. 6.

Rostra gerens nivea surgebat mole columna

*Exuvias Marti donum quæ Duilius alto
Ante omnes mersa Pœnorum classe dicabat,*

Cui nocturnus honos funalia clara, sacerque

Post epulas tibicen adest, &c

Huic ergo similem Senatus Galbæ erigendam in Foro: qui mos nec etiam novus statuas columnis superstantes dedicare, Plinius lib. 34.

C. SVETONII TRANQVILLI

DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER VII.

M. SALVIUS OTHO.

CAPUT I.

5

A J O R E S Othonis orti sunt oppido ¹ Ferentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Etruriæ. Avus M. Salvius Otho, patre equite Rom. matre humili, incertum an ingenua, per gratiam Li-
viae Augustæ, in cujus domo creverat, Senator est fa-
ctus, nec Præturæ gradum excessit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarum & magnarum propinquitatum, tam charus, tamque non absimilis facie Tiberio Prin-
cipi fuit, ut plerique procreatum ex eo crederent. ² Urbanos honores, Proconsulatum Africæ, & extraordinaria imperia, severissime admini-
stravit. Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quod ³ motu Ca-
milli ex pœnitentia præpositos suos, quasi defectionis adversus Clau-
dium auctores, occiderant, capite punire: & quidem ⁴ ante principia
¹ se coram: quamvis ob id ipsum promotos in ampliorem gradum a
¹⁵ Claudio sciret. Quo facto, sicut gloriam auxit, ita gratiam minuit:
quam tamen mature recuperavit, detecta ⁶ equitis Rom. fraude, quem
prodentibus servis necem Claudio parare compererat. Namque & Se-
natus honore ratissimo, statua in Palatio posita, prosecutus est eum: &
Claudius ⁷ allectum inter patricios collaudans amplissimis verbis, hoc
²⁰ quoque adjecit: ⁸ *Vir, quo meliores liberos habere ne opto quidem.* Ex
Albia Terentia ⁹ splendida fœmina duos tulit filios, L. Titianum, &
minorem Marcum ¹⁰ cognominem sibi Tulit & filiam, quam nondum
nubilem ¹¹ Druso Germanici filio despondit.

N O T A E .

1. *Ferentino*] Ferentia vel Ferentium, oppidum Hetruriæ: hodie *Ferentio* est & urbs Latii: *Ferentino* & Apuliæ oppidum, cujus meminit Horatius Ode 4. lib. 3. non procul a Venusia ejus patria. De Hetrusca civitate videtur hîc loqui

2. *Urbanos honores*] Quæsturam, Ædilitatem, Præturam, &c. De singulis in Julio.

3. *Motu Camilli*] In aliquibus MSS. legitur *metu*, male, ut patet ex cap. 13. in Claudio.

4. *Ante principia*] Locus erat in fronte castrorum magna ab ipsis religione cultus, quod in eo aquilæ & signa, quæ dii sunt militares, unde Tacitus 1. Histor. *Cujus uxor mala cupidine visendi situm castrorum per noctem militari habitu ingressa, cum vigiliis & cetera militia munia eadem lascivia tentasset, in ipsis principis stuprum ausa.* &c. In eo loco omnes primi tendebant, primi hastati, primi principes, primipili, primi manipuli, primæ decuriæ

5. *Se coram*] Quod fiebat tantum præse-
sente Centurione, nec in castris ipsis, sed extra vallum, ut patet ex hoc loco Senecæ

lib. 1. de Ira cap. 16. *Damnatus extra val-
lum deductus est, & jam cervicem porrige-
bat, &c. Tum Centurio supplicio præpositus
condere gladium speculatorem jubet, &c.*

6. *Equitis Romani fraude*] Ejus verosimiliter de quo in Claudio cap. 13.

7. *Allectum inter patricios*] De patriciis in Augusto ad cap. 2.

8. *Vir quo meliores, &c.*] Tale quid in Claudio ad cap. 2.

9. *Splendida*] Vulgati legebant *splendidissima* minus bene, Tacitus enim lectio-
nem nostram adjuvat, Hist. 2. *Othonis pater
consularis, avus pratorius, maternum genus
impar nec tamen indecorum.*

10. *Cognominem*] Torrentius in duobus MSS. legit *cognomine* absque *sibi*, male: constat enim ex Galbæ cap. 6. Othonis Imperatoris patrem, Othonem quoque cognominatum fuisse. Titiani autem filius Cocceianus a Domitiano occisus est, infra in Domitiano cap. 10.

11. *Drufo*] Qui fame periit. In Tiberio cap. 54.

C A P U T I I .

A. U. C.
DCCXXCV.

OTHO Imperator iv. Kalend. Maii natus est, ¹ Camillo Arrun-
tio, Domitio Ænobarbo Coss. A prima adolescentia prodigus, ac
procax, adeo ut sæpe flagris objurgaretur a patre. Ferebatur & ² vagari
noctibus solitus: atque invalidum quemque obviorum vel potulentum
corripere: ac ³ distento fago impositum in sublime jactare. Post patris
deinde mortem, libertinam aulicam gratiosam, quo ⁴ efficacius coleret,
etiam diligere simulavit, quamvis anum, ac pene decrepitam. Per hanc
insinuatus Neroni, facile summum inter amicos locum tenuit congruen-
tia morum: ut vero quidam tradunt, & consuetudine mutui stupri: ac
tantum potentia valuit, ut damnatum ⁵ repetundis consularem virum,
ingens præmium pactus, prius quam plane ⁶ restitutionem ei impe-
trasset, non dubitaret in Senatum ad agendas gratias introducere.

N O T A E .

1. *Camillo*] Qui annus Urbis fuit 784. vel 785. Christi vero circiter 34. Æno-
barbus ille Neronis Principis pater fuit, de quo in Nerone cap. 6.

2. *Vagari*] Ita & Nero, in Ner. cap. 26. Quidam legebant *solus*, male: quî enim solus id faciat?

3. *Distento fago*] Hæc est quæ proprie dicitur *sagatio*, ut post Petrum Pithœum ex Glossario Casaub. annotavit, lasciviæ nempe & ludicri genus, quo obvium hominem, vel canem, &c. culcitra aut fago, aliove simili stragulo exceptum jactabant in sublime. Martialis:

Ibis ab excusso missus in astra sago.

4. *Efficacius coleret*] Ad fortunam scilicet promovendam. Huc respexisse videtur Juvenalis:

optima summi

Nunc via processus vetula vesica beata.

5. *Repetundis*] Urfinus in veteri codice legit *de repetundis*, bene: sic enim semper loquuntur Jurisconsulti: aut *repetundarum*: sed præpositionum omisso huic Au-

ctori familiaris est, ut jam supra notatum de crimine illo supra in Julio ad cap. 43.

6. *Restitutionem*] In Senatum scilicet, quo motus fuerat Lege Julia propter condemnationem illam; talem enim poenam Julius isti crimini statuerat, ut in Julio cap. 43. & Tacitus confirmat Histor. 1. *Redditus Cadio Rufo Padio Blasio Senatorius locus, qui repetundarum criminibus sub Claudio & Nerone ceciderant.*

CAPUT III.

OMNIUM autem consiliorum secretorumque particeps, die quem Nero necandæ matri destinaverat, ad avertendas suspiciones cœnam utrique exquisitissimæ comitatis dedit. Item ¹ Poppæam Sabinam, tunc adhuc amicam ejus, abductam marito, demandatamque interim sibi, nuptiarum specie recepit. Nec ² corrupisse contentus, adeo dilexit, ut ne rivalem quidem Neronem æquo tulerit animo. Creditur certe non modo missos ad arcessendam non recepisse, sed ipsum etiam exclusisse quondam pro foribus adstantem, miscentemque frustra minas & preces, ac depositum reposcentem. Quare ³ diducto matrimonio, 10 sepositus est per causam Legationis in Lusitaniam. Id satis visum, ne poena acrior minus omnem divulgaret: qui tamen sic quoque hoc disticho enotuit:

Cur Otho mentito sit queritis exsul honore?

Uxoris mæchus cœperat esse sua.

15 Provinciam administravit quæstorius per decem annos, moderatione atque abstinentia singulari.

NOTÆ.

1. *Poppæam Sabinam*] De hac jam supra quædam in Nerone ad cap. 15. Suetonio Plutarchus assentitur in hac historia referenda, quam Tacitus Annal. 13. narrat paulo aliter.

2. *Corrupisse*] Alii legunt *corripuisse*, quasi *arripuisse*. Melius videtur *corrupisse*, hoc est ab amando Nerone alienasse: nec enim stuprum dici potest, si Tacitum audias, qui ejus uxorem tunc fuisse refert.

3. *Diducto*] Torrentius *deducto* legit, nec probat: *diducere* enim *dirimere* est, ut & Horatius lib. 3. Od. 9.

Quid si prisca redit Venus

Diductosque, jugo cogit aheneo. &c.

4. *Sepositus est*] Aliam causam affert Tacitus lib. 13. Quo tamen loco admodum corrupte legitur. Otho sive amore incautus laudare formam uxoris (Poppææ) apud Principem, sive ut accenderet, ac si eadem scemina potirentur, id quoque vinculum potentiam ei adjiceret, &c. Paulo infra: Dejicitur familiaritate sueta, post congressu & comitatu Otho, & postremo ne in urbe amulatus ageret Provincia Lusitania præficitur.

CAPUT IV.

A. U. C.
DCCCXXI.

UT tandem ultionis occasio data est, conatibus Galbæ primus accessit: eodemque momento & ipse spem Imperii cepit: magnam quidem & ex conditione temporum, sed aliquanto maiorem ex affirmatione ¹ Seleuci mathematici. Qui cum eum olim superstitem Neroni fore spondidisset, tunc ultro inopinatus advenerat, imperaturum quoque brevi repromittens. Nullo igitur officii aut ambitionis in quemquam genere omisso quoties cœna principem acciperet, ² aureos excubanti cohorti viritim dividebat: nec eo minus alium alia via militum demerebatur. ³ Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti, adhibitus
10 arbiter, totum agrum redemit, ⁴ emancipavitque: ut jam vix ullus esset, qui non & sentiret & prædicaret solum successionem Imperii dignum.

NOTÆ.

1. *Seleuci*] Prolemæum vocant Tacitus & Plutarchus, unde utroque nomine appellatum colligere est, ut de Harpocra Claudii liberto, in Claudio ad cap. 28.

2. *Aureos*] Plutarchus in Othone aureum quoque divisum dixit, Tacitus 1 Hist. *Cohorti excubias agenti viritim centenos nummos dividebat.* Dio vero libro 55. aureum unum viginti quinque drachmis æstimat. Cum igitur drachma eadem sit cum denario, ut in Julio ad cap. 4. centeni nummi & viginti quinque drachmæ unam & eandem summam efficiunt: denarius enim quatuor sestertiis nummis æquivaleret, ut ibidem probatum est; unde patet aureum unum, quem Auctores isti viginti quinque drachmis aut

centenis sestertiis æstimant, viginti quinque denarios valere, nostrates vero libras quatuor, additis septem assibus itidem nostratibus cum semisse. Quod juxta Budæum semper intelligendum est: nam secundum alios, qui sestertium duplo plus & amplius æstimant, hac proportionem summa crescit. Qui tamen aurei valor paullo immutatus est sub recentioribus Imperatoribus.

3. *Cuidam*] Coccio Proculo speculatori, ut refert Tacitus 2 Hist.

4. *Emancipavitque*] Hoc est ab omni onere & servitute immunem præstitit: quod *dono dare* simpliciter dixit Tacitus 2. Hist. ubi rem narrat.

CAPUT V.

SUPERAVERAT autem fore ut adoptaretur a Galba; idque in dies expectabat. Sed postquam, Pisone prælato, spe decidit, ad vim conversus est: instigante super animi dolorem etiam magnitudine æris alieni.
15 Neque enim dissimulabat, *nisi principem, se stare non posse: nihilque referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus, caderet.* Ante paucos dies servo Cæsaris ¹ pro impetrata dispensatione ² decies sestertium expresserat. Hoc subsidium tanti cœpti fuit: ac primo ³ quinque spiculatoribus commissa est res, deinde decem aliis; quos singuli binos
20 produxerant: omnibus ⁴ dena sestertia repræsentata, & quinquagena promissa. Per hos sollicitati reliqui, nec adeo multi, haud dubia fiducia in ipso negotio pluribus ⁵ affuturis.

NOTÆ.

1. *Pro impetrata dispensatione*] Quod id illi muneris impetrasset a principe.

2. *Decies Hs.*] Hoc est 43750 lib. Quantam summam a servo Galbæ Principis tam avari potuisse conferri Torrentius admiratur, utpote cum Galba dispensatori suo ordinario paropsidem leguminis mercedem dedisset, ut in Galba cap. 15. Sed fuit forte dispensatio quædam extraordinaria, quales erant illæ de quibus Plinius lib. 33. cap. 11. ubi de citerioris Hispaniæ dispensatore, & lib. 7. cap. 39. ubi de quodam Neronis servo, qui cum Armeniaci belli dispensator esset, libertatem redemit centies vices, hoc est 524000 lib.

3. *Quinque spiculatoribus*] Aliter Tacitus 1. Hist. *Suscepere duo manipulares imperium populi Romani transferendum, & transtulerunt, &c.* De spiculatoribus jam supra non semel.

4. *Dena sestertia*] Hoc est 437 lib. 10 s. quinquagena vero 2187 lib. 10 s. ubi notandum sestertios a Suetonio notis suis exprimi, sestertia vero ipsa voce proferri, ut ea distinguat. Ut distinguenda esse probatum est ad cap. 4 in Julio & cap. 6.

5. *Affuturis*] Sic Torrentius & Casaubonus in suis libris, præterquam in Vitterbiensi, in quo *plures affuturi*. Beroaldus & Sabellicus *plures affuturos*, clarius.

CAPUT VI.

ERAT animus post adoptionem statim Castra occupare, cœnantemque in Palatio Galbam aggredi: sed obstitit respectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur invidia, quod ejusdem statione & Caius fuerat occisus, & desertus Nero. Medium quoque tempus religio & Seleucus exemit. Ergo destinata die, præmonitis consciis, ut se in Foro sub æde Saturni ad Milliarium aureum opperirentur, mane Galbam salutavit: utque consueverat, osculo exceptus, etiam sacrificanti interfuit, audivitque prædicta haruspiciis. Deinde liberto adesse architectos nuntiante, quod signum convenerat, quasi vanalem domum inspecturus abscessit: proripuitque se postica parte Palatii ad constitutum. Alii febrem simulasse aiunt, eamque excusationem proximis mandasse, si quæreretur. Tunc abditus propere muliebri sella in castra contendit: ac deficientibus lecticariis, cum descendisset, cursumque cepisset, laxato calceo restit, donec omissa mora succollatus, & a præsentem comitatu IMPERATOR consalutatus, inter faustas acclamationes strictosque gladios ad principia devenit, obvio quoque non aliter ac si conscius & particeps foret, adhærente. Ibi missis qui Galbam & Pisonem trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis pro concione testatus est, quam id demum se habiturum quod sibi illi reliquissent.

A. U. C.
DCCCXXI.

NOTÆ.

1. *Erat*] Alii *tulerat*. De castris prætoriiis, in Tiberio ad cap. 37.

2. *Statione*] Dum staret in excubiis; alio enim sensu hic sumi videtur quam supra in Nerone cap. 34 & 47.

3. *Religio*] Vel quod non faverent haruspicum responsa, vel quod fausta auspi-

canti non fuissent auguria, ut Ner. cap. 8. vel quod infelices sibi dies quosdam crederet, sicut Augustus omnes Nonas, ut in Augusto cap. 92. vel quod illi dies intermedii ex iis essent, qui publice religiosi, aut quibus tradita quadam a majoribus superstitione magni momenti, negotia inchoare

non audebant. Juven. Sat. 6. v. 570.

Qui mensis damnis, qua dentur tempora lucro.

4. *Seleucus*] Mathematicus ille, de quo paulo supra: huiusmodi hominibus inconsultis nil quicquam tunc temporis aggredi mos erat. Juven. ibid. v. 552.

quidquid

Dixerit astrologus credent a fonte relatum

Ammonis, &c.

De hoc Seleuco idem Juvenalis ibid. verofamiliter agit:

Cujus amicitia conducendaque tabella

Magnus civis obit, & formidatus Othoni.

5. *Milliarium aureum*] Sic dicebatur Columna in capite Fori Romani erecta ex metallo, ut ait Plutarchus in Galba, quod ab ea via omnes Italiae inciperent, & in eam quoque desinerent, inscripta locorum omnium distantia: quam distantiam quia milliariis definiebant, inde nomen ei fecerunt. Sed verosimillimum est non intelligi nisi de consularibus viis, per quas exercitus educerentur. Dio lib. 4. hujus auctorem facit Augustum cum viarum curam ageret. De quo etiam Plinius lib. 3. cap. 5.

6. *Osculo exceptus*] De illa consuetudine in Tiberio ad cap. 34.

7. *Predicta haruspis*] Tacitus sic narrat: 18. Kalend. Febr. sacrificanti pro eade Apollinis Galba haruspex Umbricius tristitia

exta & instantes insidias, ac domesticum hostem pradicat, audiente Othone (nam proximus assiterat) idque ut latum e contrario & cogitationibus suis prosperum interpretante.

8. *Liberto architectos*] Idem Tacitus: *Causam digressus requirentibus finxit emi sibi pradia vetustate suspecta, idcirco prius exploranda.*

9. *Postica parte*] Vide in Claudio ad cap. 18. Tacitus per Tiberianam domum & liberto innixum abiisse dicit, non se propripuisse.

10. *Constitutum*] Tempus scilicet & locum.

11. *Abditus muliebri sella*] Hinc patet mulierum sellas quibus in publicum prodibant, opertas fuisse.

12. *Lecticariis*] Qui sellam ferebant praenimia festinatione defatigatis. Id quoque Tacitus aliter, nec a pluribus quam viginti & tribus consalutatum affirmat tanta paucitate trepido Galba, sed is habitus animorum fuit ut pessimum facinus auderent pauci, plures vellent, omnes paterentur.

13. *Succollatus*] Ita & in Claudio c. 10.

14. *Ad principia, &c.*] Vide supra ad cap. 1.

15. *Id se habiturum*] Tacitus 1. Histor. Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgus, jacere oscula, & omnia serviliter pro dominatione facere.

C A P U T V I I .

DEINDE ¹ vergente jam die ingressus Senatum, ² positaque brevi ratione, quasi raptus de publico, & suscipere Imperium vi coactus, gesturusque communi omnium arbitrio, Palatium petit. As super caeteras gratulantium adulantiumque blanditias, ab infima plebe appellatus NERO, ³ nullum indicium recusantis dedit: immo ut quidam tradiderunt, etiam ⁴ diplomatibus primisque epistolis suis ad quosdam Provinciarum Praesides, Neronis cognomen adjecit. Certe & imagines statuasque ejus reponi passus est, & ⁵ procuratores atque libertos ad eadem officia revocavit. Nec quidquam prius pro potestate ⁶ subscripsit, quam quingenties hs. ad peragendam ⁷ Auream domum. Dicitur ea nocte per quietem pavefactus gemitus maximos edidisse: repertusque a concursantibus humi ante lectum jacens per omnia piaculorum genera manes Galbae, a quo deturbari expellique se viderat, propitiare tentasse: postridie quoque in augurando tempestate orta graviter ⁸ prolapsus, identidem obmurmurasse: ⁹ *Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αἰσίοις.*

NOTA.

1. *Vergente jam die*] Tacitus 1. Histor. *Exaeto per scelera die, novissimum malorum fuit letitia. Vocat Senatum Prator urbanus, certant adulationibus ceteri Magistratus, &c.*

2. *Posita brevi ratione*] Sic legitur in libris omnibus, excepto Vitterbienti in quo *oratione.* Simplex hic pro composito *posita* pro *exposita*.

3. *Nullum*] Forte quod apud nonnullos Romanos favorable Neronis nomen esset, ut fuisse constat ex cap. 57. in Nerone, quos inter annumerari potuerit *miles urbanus longo Caesarum sacramento imbutus, & ad occidendum Neronem arte magis & impulsu, quam proprio ingenio traductus*, ut ait Tacitus.

4. *Diplomatibus*] Hoc est mandatis: in Nerone ad cap. 12. &c.

5. *Procuratores*] Qui res ejus curabant. De quibus in Claudio ad cap. 12.

6. *Subscripsit*] Ad solvendum scripsit. Vide in Tiberio ad cap. 32. *Quingenties*,

hoc est nostro ritu 218,500 lib.

7. *Auream domum*] De qua plura in Nerone cap. 31. &c.

8. *Τί γάρ μοι, &c.*] Quid mihi cum longis tibiis. In re divina facienda tibiis adhibebant; unde cum sibi non profutura videret ea sacrificia, dicebat, Quid me sacris operam dare & piaculis pacem deum quærere juvat? Paulo aliter leguntur hæc verba apud Xiphilinum, *τί γάρ μοι ἐδὲ μοιχοῖς αὐλοῖς αὐλεῖν*, *Quid me oportebat magnis tibiis canere?* quasi ipsum impensæ poenituisse factæ ad sacrificium nil profuturum. Nisi ad susceptum imperium referatur, quod nempe onus fuisset suis viribus impar. Juvenalis Sat. 11. v. 35.

bucca

Noscenda est mensura tur.

Nam quemadmodum buccis omnibus non conveniunt grandiores tibiæ, ita, &c. Vide Turneb. lib. 5. cap. 1. & lib. 17. cap. 20.

CAPUT VIII.

SUB idem vero tempus Germaniciani exercitus in Vitellii verba jura-
verant. Quod ut comperit, auctor Senatui fuit mittendæ Legatio-
nis, quæ doceret, electum jam Principem: quietem & concordiam sua-
deret. Et tamen per internuncios ac literas, consortem Imperii, gene-
rumque se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello jam ducibus &
copiis quas Vitellius præmiserat, appropinquantibus, animum fidem-
que prætorianorum erga se pene internecione amplissimi ordinis expertus
est: & ¹ placuerat per classiarios arma transferri, remittique navibus.
Ea cum in castris sub noctem promerentur, insidias quidam suspicati,
tumultum excitaverunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in Pala-
tium cucurrerunt, cædem Senatus flagitantes: repulsisque ² Tribuno-
rum, qui inhibere tentabant, nonnullis & occisis, sicut erant cruenti,
ubinam Imperator esset requirentes, perruperunt ³ in triclinium usque,
nec nisi viso destiterunt. Expeditionem autem impigre atque etiam præ-
propere inchoavit: nulla ne religionum quidem cura, sed & motis nec-
dum conditis ⁴ ancilibus, quod antiquitus infaustum haberetur: & die,
⁵ quo cultores Deum matris lamentari & plangere incipiunt: præterea
⁶ adversissimis auspiciis. Nam & victimas Diti patri cæsas ⁷ litavit;
cum tali sacrificio contraria exsta potiora sint. Et primo egressu inun-
dationibus ⁸ Tiberis retardatus ad xx. etiam lapidem ruina ædificiorum
præclusam viam offendit.

1. *Placuerat*] Casaubonus delet conjunctionem &, finita ante verbum periodo, bene; incipit enim narratio eorum quæ secuta sunt. De classiariis illis, in Galba cap. 12. Rem illam fusc & paulo aliter narrat Plutarchus.

2. *Tribunorum*] *Resistentem seditioni Tribunum & severissimum Centurionum obtruncant*, &c. Tacitus.

3. *In triclinium usque*] Idem Tacitus: *Erat Othoni celebre convivium primoribus foeminis virisque, qui trepidi fortuitusne militum furor, an dolus Imperatoris, modo constantiam simulare, &c. Quid sit triclinium, in Julio ad cap. 43. &c. Hic sumi videtur pro ipsa cœnatione.*

4. *Ancilibus*] Ancile scutum quoddam breve sic dictum, quia ex utroque latere erat recisum, ut summum imumque latius esset medio, quale Numæ temporibus e cœlo cecidisse narraverunt, vocemque auditam, potentissimam Urbem fore quamdiu in ea mansisset. Ne igitur illud internosci posset, & furto sumripi, facta sunt ejusdem generis plura alia quæ Romani quotannis stato tempore, mense scilicet Martio, per urbem circumferebant, ac trigesimo demum die recondebant. Toto autem illo spatio aut saltem diebus quibus movebantur, tanta superstitione tenebantur homines, nihil ut quidquam nisi infaustum publice geri posse crederent. Hinc Livius lib. 7. Decad. 4. *Stativa deinde ad Hellespontum aliquandiu habuerunt, quia dies forte quibus ancilia moventur religiosi, ad iter inciderant*, &c. Suetonius hic & Ta-

citus 1. Hist. in fine: quin & privata hoc tempore negotia differrent, ut de matrimonio indicat Ovidius 3. Fast.

Arma movent pugnam, pugna est aliena maritis.

Condita cum fuerint aptius omen erit. Turnebus Advers. lib. 5. cap. 1. assentitur Servio qui ad hunc 8. Æneid. versum, *vique impulit arma.*

Qui belli susceperat curam, inquit, *sacrum Martis ingressus primo ancilia commovebat, post hostiam simulacri ipsius dicens, MARS VIGILA.* Sed ibi nulla condendorum mentio, nulla necessitas

5. *Cultores Deum matris*] Cybeles scilicet, cujus Sacerdotes Galli dicebantur, de quibus in Augusto ad cap. 68. Servius ad 9. Æneid. *Mater magna instituit ut quotannis in sacris suis plangeretur, &c. in solatium scilicet amissi Athys adolescentuli, quem deperibat, cujus nota fabula.*

6. *Adversissimis auspiciis*] Enumerat ea Tacitus 1. Histor. in fine.

7. *Litavit*] Hoc est placavit, quod signum erat accepti sacrificii, & Othonem brevi ad illum Deum migraturum, cui gratum obtulerat sacrificium Hinc dicit contraria exta in his sacris esse potiora: quo confirmatur quod super hac re notatum est in Julio ad cap. 81.

8. *Tiberis*] Hic auctore Plinio lib. 3. cap. 5. *Vates quodammodo intelligitur ac mentor aucta semper religiosus.* Plutarchus in Othone scribit Tiberim ita numquam excrevisse, nec eluvione sua tantum intulisse damni.

C A P U T . I X .

SI M I L I temeritate quamvis nemini dubium esset quin trahi bellum supporteret, quando & fame & angustis locorum urgeretur hostis, quam primum tamen decertare statuit: sive impatiens longioris sollicitudinis, speransque ante Vitellii adventum profligari¹ plurimum posse: sive impar militum ardori, pugnam deposcentium. Nec illi pugnae affuit, substititque² Brixilli. Et tribus quidem, verum mediocribus præliis, apud Alpes, circaque Placentiam, &³ ad Castoris, quod loco nomen est, vicit, novissimo maximoque apud⁴ Bebriacum fraude superatus est: cum spe colloquii facta, quasi ad conditionem pacis militibus edu-
10 ctis, ex improvviso, atque in ipsa⁵ consalutatione, dimicandum fuisset: ac statim moriendi impetum cepit: ut multi, nec frustra, opinantur,

magis pudore, ne tanto rerum hominumque periculo dominationem sibi asserere perseveraret, quam desperatione ulla, aut diffidentia copiarum: quippe residuis, integrisque etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & supervenientibus aliis e Dalmatia, ⁶ Pannoniaque & Mæsia: ne victis quidem adeo afflictis, ut non in ultionem ignominiae quidvis discriminis ultro, & vel solæ subirent.

NOTÆ.

1. *Profligari plurimum*] Alii legunt *prælium*. quod esset clarius; nam profligare est prorsus conficere & absolvere, ut apud Ciceronem Epist. 29. lib. 12. ad Famil. *Profligato bello & pene sublato renovatum bellum gerere conamur*. Et Tacitus eodem sensu usus est hoc verbo: de cujus tamen significatione aliter Gellius lib. 15. cap. 5.

2. *Brixilli*] *Brixillum* sive *Brixellum*, Galliae togatae Cispadanae civitas ad ipsum Padum, hodieque *Brissello*, in Ducatu Mutinensi.

3. *Ad Castris*] Locus est ad duodecimum a Cremona lapidem, cujus meminit quoque Tacitus juxta emendationem Lipsii, cum ante legeretur *castrorum*.

4. *Bebriacum*] Dissentiunt ferme omnes tam Græci quam Latini in scribenda

hac voce. Vitterbiensis & Lissæi codices *Bretiacum*, quidam apud Eutropium *Betriacum*, ut & Plutarchus, Alii *Bedriacum*, &c. Juven. Sat. 2.

Bebriaci in campo spoliū affectare Palati.

oppidum olim, nunc pagus est quem dicunt *Labina*, Cremonam inter & Veronam.

5. *Consalutatione*] Torrentius in duobus codicibus legit *consultatione*, male, ut colligere est ex Tacito rem narrante fufius,

6. *Pannonia*] De hac in Tiberio ad cap. 17. Mæsia dividitur in superiorem & inferiorem: illa hodie *Bosnia* & *Servia*; hæc *Bulgaria* nuncupantur. Harum regionum exercitus in Othonis verba juraverant, ut auctor Tacitus.

CAPUT X.

INTERFUIT huic bello pater meus Suetonius ¹ Lenis, tertiæ decimæ legionis Tribunus ² angusticlavius. Is mox referre crebro solebat, Othonem etiam privatum usque adeo detestatum civilia arma, ut memorante quodam inter epulas de Cassii Brutique exitu, cohorrerit: nec concursurum cum Galba fuisse, nisi consideret sine bello rem transigi posse. Tunc ad despiciendam vitam exemplo manipularis militis concitatum: qui cum cladem exercitus nuntiaret, nec cuiquam fidem faceret, ac nunc mendacii, nunc timoris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes ejus incubuerit: hoc viso proclamasse eum aiebat: *non amplius se in periculum tales tamque benemeritos conjecturum*. ³ Fratrem igitur fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus, ut sibi quisque pro facultate consulere, ab amplexu & osculo suo dimisit omnes, secretoque captato, binos ⁴ codicillos exaravit ad sororem consolatorios. Sed & ad ⁵ Messallinam Neronis, quam matrimonio destinaverat, commendans reliquias suas & memoriam. Quidquid deinde epistolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremavit. Divisit & ⁶ pecunias domesticis ex copia præsentis.

1. *Lenis*] Auctor vero hic noster *Tranquillus*, quod idem sonat. Tacitus inter Othonianos duces meminit Paulini cuiusdam Suetonii, qui nescio an istos aliqua propinquitate contingeret.

2. *Angusticlavius*] Ut latus clavus Senatorum, sic angustus clavus Equitum Romanorum insigne fuit. Ab hac clavorum differentia, discrimen etiam ortum est inter Tribunos militum, quorum alii Laticlavii, alii Angusticlavii dicebantur: Senatorum quippe & Equitum filiis fas fuit uti lato clavo statim a sumpta virili toga usque ad ætatem Senatoriam: quo tempore si non legerentur, in Senatum tunc ad angustum clavum redibant, ut probat Aldus Manutius lib. 2. de quæstis per epistolam epist. 2. & supra in Augusto notatum est ad cap. 38. quanquam contra sentit Theodorus Mar-

cilius in Vesp. cap. 2.

3. *Fratrem*] De illo dissentiunt a Suetonio Tacitus & Plutarchus; nam & evasisse tradunt & dedidisse se. De ejus filio supra ad cap. 1. apud Plutarchum in Othone, & Tacitum 2. Hist. extant illæ cohortationes, quibus tandem Cocceianum fratris filium erecto animo jubet esse ad capeiscendam vitam, *neu patrum sibi Othonem fuisse aut oblivisceretur unquam, aut nimium meminisset.*

4. *Codicillos*] Epistolas. Vide supra in Nerone ad cap. 52. & Tib. ad cap. 51.

5. *Messallinam*] De Statilia Messallina, in Nerone cap. 35.

6. *Pecunias*] Tacitus lib. 2. Hist. ubi idem de libellis & epistolis retulit, *pecunias distribuit parce nec ut periturus,*

CAPUT XI.

ATQUE ita paratus, intentusque jam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos qui discedere & abire cœptabant, corripere quasi desertores, detinerique sensit: *Adjiciamus*, inquit, *vite & hanc noctem*, his ipsis, totidemque verbis, vetuitque vim cuiquam fieri: & in serum usque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata utriusque acie, cum alterum pulvino subdidisset, foribus adopertis arctissimo somno quievit. Et circa lucem demum expergefactus, uno se trajecit ictu infra lævam papillam: irruentibusque ad primum gemitum, modo celans, modo detegens plagam, exanimatus est: & celeriter (nam ita præceperat) ² funeratus, ³ xxxviii. ætatis anno, & xcv. Imperii die.

A. U. C.
DCCCXXIII.

NOTÆ.

1. *His ipsis*] Tacitus hæc verba non refert, reliquas omnes circumstantias eodem prorsus modo, nisi quod *noctem quietam. utque affirmatur*, inquit, *non insomnem egisse refert.*

2. *Funeratus*] Brixilli ubi sepulcrum ejus vidisse se testatur Plutarchus, non *Veliterna*, ut legebant vulgati codices: ideo autem *funus maturatum*, quia *ambitiosis id precibus petierat ne amputaretur caput ludibrio futurum, tulere corpus pratoria cohortes cum laudibus, & lacrymis vulnus manusque ejus exosculantes, quidam militum juxta ro-*

gum interfecere se, non noxa neque metu, sed emulatione decoris & caritate Principis.

3. *Trigesimo octavo*] Tacitus non nisi triginta septem assignat, verum Suetonius more suo annum inceptum pro completo numeravit. Discrepant alii complures in trium horum imperio computando, sed Xiphilinus annum unum & viginti duos dies illis assignandos monet, nempe a morte Neronis ad initium Vespasiani, quæ certissima Josepho Scaligero ad Chronologiam illam ratio videtur; quia non illi successive, sed duo simul Imperatores fuere.

CAPUT XII.

TANTO Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competiit. Fuisse enim traditur & modicæ staturæ, & male pedatus, ¹ scam-
busque. Munditiarum vero pene muliebrium: vulso corpore: ² galeri-
culo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, ut nemo
5 dignosceret. Quin & faciem quotidie rasitare, ac ³ pane madido linere
consuetum: idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus umquam
esset. ⁴ Sacra etiam Isidis sæpe in ⁵ lintea religiosaque veste propalam
celebrasse. Per quæ factum putem ut mors ejus minime congruens vitæ,
⁶ majori miraculo fuerit. Multi præsentium militum cum plurimo fletu
10 manus ac pedes jacentis exosculati, *fortissimum virum, unicum Impe-
ratorem* prædicantes, ibidem statim nec procul a rogo vim suæ vitæ at-
tulerunt. Multi & absentium accepto nuntio præ dolore armis inter se
ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, inco-
lumem gravissime detestata, mortuum laudibus tulit: ut vulgo jactatum
15 sit etiam, *Galbam ab eo non tam dominandi quam Reip. ac libertatis re-
stituenda causa interemtum.*

NOTÆ.

1. *Scambusque*] Vulgati codices legunt *calvusque*, sed superfluum videretur, paulo enim post de capillorum raritate loquitur. Alii *campus*, alii *cambus*: unde tandem Turnebus Advers. 5. cap. 1. fecit *scambus*. *Καμβός* Græcis dicitur *curvus* & oblique ingrediens. Salmasius pro *Vatia* seu *Valgo* scambum intelligit, eum nempe qui pedes introrsum convertit, Varum eum appellans qui exteriorem in partem eos flectat.

2. *Galericulo*] Capillamento, quale in Caligula ad cap. 11. & Nerone ad cap. 26. descriptum est, quibus adde locum hunc Tertulliani de fœminarum cultu, *Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium, atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum quasi vaginam capitis*, &c. Cum enim antiqui nudo capite essent, ut in Julio ad cap. 57. & Augusto ad cap. 82. notatum est, sic parare quasdam pelles instituerunt, & appositis crinibus humanis ita capiti aptare, ut vera cutis non ascititia coma videretur.

3. *Pane madido*] Hoc insectatur Juvenalis Sat. 2. v. 104.

*Nimirum summi ducis est occidere Gal-
bam,*

*Et curare cutem summi constantia ci-
vis,*

*Et pressum in facie digitis extendere
panem.*

Medicamina illa faciei omnia sic explicat Salmasius. Facies linebatur vel ut candor conciliaretur, ac rubor etiam aliquando: vel ut cutis tenderetur. Medicamina quibus nitor aut candor parabatur, *πρόσωπου ἐπιχρίσματα λαμπρυντικά* dicebantur (hoc est unguenta faciei splendorem afferentia) atque etiam *πρόσωπου κατεπλάσματα λαμπρυντικά*, quod idem est, &c. Illa vero quibus cutis tendebatur, *τετανώματα*, & *τετανώματα* Latini veteres *tentipellia* dixere. Juven.

*Inter fœda aspectu ridendaque, multo
Pane tumet facies.*

ubi vetus Interpres: *Medicamen ad tendendam faciem vel cutem magis*. Alia autem erant *κατεπλάσματα*, alia *ζυήγματα* quibus utebantur ad cutem poliendam: sublatis enim cataplasmatibus, *ζυήγματα* adhibebant, idque etiam observavit Juvenalis in illa divina Satyra adversus segniorem & nequiores sexum,

*Tandem aperit vultum, & tectoria pri-
ma reponit,*

Incipit agnosci.

Tectoria vocat panem illum quo madido faciem linebant, ac veluti tectorio quodam inducebant: quod tectorium seu *κατεπλάσμα*

abstergebant smegmate ex lacte asinino cum ad mœchos irent.

4. *Sacra Isis*] Isis Ægyptiorum dea, quorum sacra Tiberius ex urbe sustulerat, supra in Tiberio cap. 36. Sed repetita constat ex hoc loco, & Domit. cap. 1.

5. *Lintea*] Quales erant Sacerdotibus in sacris illis Ihiacis, Ovidius:

Neu fuge linigera Memphitica turba

juvenca.

& Martialis,

Linigeri fugiunt calvi, sistrataque turba, &c.

6. *Miraculo fuit*] Tacitus 2. Histor. ubi eadem narravit, tandem duobus, inquit, facinoribus altero flagitiosissimo, altero egregio tantumdem meruit bona fama, quantum male.

C. SVETONII TRANQVILLI

DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER VII.

A. VITELLIUS.

CAPUT I.

5 **V**ITELLIORUM originem alii aliam, & quidem
diversissimam tradunt: partim veterem & nobilem:
partim vero novam & obscuram, atque etiam sordi-
dam. Quod ego per adultores obtrectatoresque
Imperatoris Vitellii evenisse opinarer: nisi aliquan-
to prius de familiæ conditione variatum esset. Exstat
1 ¹ Q. Eulogii ad Q. Vitellium, divi Augusti ² Quæ-
storem, libellus, quo continetur, Vitellios ³ Fauno, Aboriginum Rege,
& ⁴ Vitellia, quæ multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio
10 imperasse. Horum residuam stirpem ex Sabinis transisse Romam, atque
inter patritios ⁵ allectam. indicia stirpis diu mansisse, ⁶ viam Vitel-
liam ab Janiculo ad mare usque: item coloniam ejusdem nominis, quam
⁷ gentili copia adversus Æquiculos tutandam olim depoposcissent:
tempore deinde ⁸ Samnitici belli præsidio in Apuliam misso, quosdam
15 ex Vitelliis subsedisse ⁹ Nuceriæ: eorumque progeniem longo post in-
tervallo repetisse urbem, atque ordinem Senatorium. Contra, plures
auctorem generis libertinum prodiderunt.

NOTÆ.

1. *Q. Eulogii*] Vulgati simpliciter le-
gunt *Elogii*, quasi testificationis & monu-
menti cujusdam. Casaubonus veteres codi-
ces non nihil adjuvans sic emendavit, ut
sensus esset, Quintum Eulogium, Quinti
Vitellii libertum fuisse, (moris enim erat ut
liberti patronorum nominibus appellaren-
tur) qui gentis Vitellix stemma descripserit.

Quod, ut patronorum suorum gratiam de-
mererentur, fecerunt & alii complures li-
berti, ut de Julio Maratho Augusti liberto
constat lib. 2. cap. 79. & 94. Quin & scri-
ptos de vita sua libros Hadrianus libertis
suis dedit proprio ipsorum nomine publi-
candos, ut tradit in ejus vita Spartianus.

2. *Quæstorem*] Vel eum qui candidatus

Principis dicebatur, de quo supra sæpe in Nerone ad cap. 15. &c. vel eum qui Magistratum gerenti Augusto aderat, qualis in Julio cap. 23. vel Claudio cap. 24.

3. *Fauno Aboriginum Rege*] Horum populorum origo vetustissima, unde etiam sic dictos quidam existimant, quasi sine origine. Hanc Italiae oram tenuisse vulgo creduntur, quæ hodie *Campagna di Roma*. Faunus illorum Rex fuit conjunctus Faunæ sorori, quam sic dilexit, ut mortuam honoribus divinis affecerit: hæc *Bona* nomine a Romanis culta creditur. Quibus tamen de rebus varie omnino varii. Halicarnasseus lib. 1. Pomponius Sabinus lib. 1. & Servius in 7. *Æneid.* &c.

4. *Vitelliam*] Alteram quidem a sorore uxorem Fauno tribuit Virgilius, sed & alio nomine, 7. *Æneid.*

Hunc Fauno & Nympha genitum Laurente Marica

Accipimus.

Sed ea duplici nomine appellari potuit, vel postquam honore divino culta est, *Vitellia* vel *bona Vitellia* nuncupari, vel denique Faunus plures duxisse. Quæ omnia antiquitas remotior reddit obscurissima. Macrobius lib. 3. cap. 1. meminit Deæ *Vitula*, quæ lætitiæ præsit & a vita tuenda nuncupetur. Hanc Torrentius existimat dicendam potius *Vitelliam*, quanquam certe fateatur melius *Vitunam*, propter *Vitunum* deum qui

vitam tueatur. De *Vitellia* dea nil quidquam alibi legi.

5. *Allectam*] Instar *Claudiae* gentis & *Octaviae*. Vide in Augusto ad cap. 1. & Tiberio ad cap. 1.

6. *Viam Vitelliam*] De illa quoque nihil apud alios Auctores legitur; at *Vitelliae* coloniae meminit Livius libro 5. Decad. 1. *Janiculum* vero unus est e septem Urbis montibus, qui hodie propter flavam arenam *Montorius* quasi aureus mons appellatur.

7. *Gentili copia*] Solius gentis *Vitellianae* viribus, ut de *Fabia* gente tradit Livius, qui & *Vitelliorum* meminit libro 2. tanquam gentis jam inde a Tarquinio Superbo conspicuae: *Vitelliorum soror Consuli nupta Bruto erat*: quod mirum est omitti hic a Suetonio. Ita & de colonia lib. 5. *Vitelliam* coloniam Romanam in agro suo *Æqui* expugnant.

8. *Samnitici belli*] Incepit hoc bellum anno ab U. C. 412. & per centum prope annos duravit, auctore Livio lib. 71. & 33. & ita demum deleti Samnites ut hodie, inquit, Samnium in ipso Samnio requiratur. Pars est regni Neapolitani, scilicet *Abruzzo*, & quædam circa regiones.

9. *Nuceria*] Alii scribunt *Luceria* Apulorum civitas. Est hodie *Nocera* viginti millibus a Neapoli distita.

CAPUT II.

1 **C**ASSIUS Severus, nec minus alii, eundem & futorem veteramentarium: cujus filius 2 sectionibus & cognituris uberius compendium nactus, ex 3 muliere vulgari, Antiochi cujusdam 4 furnariam exercentis filia, 5 Equitem Rom. genuerit. Sed quod discrepat, fit in medio. Cæterum, P. Vitellius 6 domo Nuceria, sive ille stirpis antiquæ, sive pudendis parentibus atque avis, Eques certe Romanus & rerum Augusti 7 procurator, quatuor filios amplissimæ dignitatis cognomines, ac tantum prænominibus distinctos, reliquit Aulum, Quintum, Publium, & Lucium. AULUS 8 in Consulatu obiit, quem cum Domitio Neronis Cæsaris patre inierat: prælatus alioqui, 9 famosusque cœnarum magnificentia. QUINTUS 10 caruit ordine, cum auctore Tiberio secerni minus idoneos Senatores, removerique placuisset. PUBLIUS 11 Germanici comes Cn. Pisonem inimicum, & interfectorem ejus accusavit condemnavitque, ac post Præturæ honorem inter 12 Sejani conscios arreptus, & in custodiam 13 fratri datus, scalpro

A. U. C.
CCCLXXXV

DCCLXXIII.

scalpro librario venas sibi incidit, nec tam mortis pœnitentia quam suorum obtestatione obligari, curarique se passus, in eadem custodia morbo periit. **LUCIUS** ex Consulatu ¹⁴ Syriae præpositus, Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modo ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum ¹⁵ signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos insuper ¹⁶ ordinarios * Consulatus, † Censuramque gessit. ¶ Curam quoque imperii sustinuit, absente eo, expeditione ¹⁷ Britannica: vir innocens & industrius, sed amore libertinae perinfamis, cujus etiam ¹⁸ salivis melle commistis, nec clam quidem aut raro, sed quotidie ac palam arterias & fauces pro remedio fovebat. Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem ¹⁹ adorari ut Deum instituit: cum reversus ex Syria non aliter adire ausus esset quam ²⁰ capite velato, ²¹ circumvertensque se, deinde procumbens. Claudium uxoribus libertisque addictum ne qua non arte demereretur, pro maximo munere à Messallina petiit, ut sibi pedes præberet exalceandos: detractumque socculum dextrum, inter togam tunicasque gestavit assidue, nonnumquam osculabundus. Narcissi quoque & Pallantis imagines aureas inter Lares coluit. Hujus & illa vox est, *Sæpe facias*, cum seculares ludos edenti Claudio gratularetur.

A. U. C.
DCCXXCVIII
*DCCXXCVII
DCCXXCVI.
† DCCC.
¶ DCCXXVII

NOTÆ.

1. *Cassius Severus*] De quo Aug. c. 56. Calig. cap. 15. &c.

2. *Sectionibus & cognituris*] Vulgati codices, aliique *consuturis*. Vitterbiensis *futuris*: quod Beroald. & Sabellicus de corij sectione & futura explicant, ut filius ille non jam, patris instar, veteribus calceis resarciendis utrum quæriraret, sed secandis pellibus, & suendis prorsus novis ditatus esset. Longe melius optimi codices quos secuti sumus. *Sectores*, ex Cicerone & Asconio, *dicti sunt* qui spem lucri sui sicuti bona condemnatorum aut onabantur, proque his pecunias pensabant singulis. Quo sensu Cæsar in Comment. *Sectionem ejus oppidi Cæsar universam vendidit*. Quæ bona sectores confuse sic & universaliter empta singulis per partes vendendo quæstum faciebant. Cognitor autem ex Festo is est qui *littem alterius suscipit coram eo cui datus est*, Procurator autem *absentis negotia gerit*. Cicero pro Roscio Comedo, *in hanc rem me cognitorem dedisti*. Horatius Sat. 5. lib. 2. v. 18. &c.

3. *Vulgari muliere*] Quæ corpus vulgasset. Ovidius 4. Fast.

Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.

infra Domit. cap. 22. Sic & à Jureconsultis

meretrices dicuntur, Ulpiano l. 13. de Adulteriis, *sed & in ea muliere potest maritus adulterium vindicare quæ vulgari fuerit*. Hæ famosæ dicuntur supra in Tiberio cap. 37.

4. *Furnariam*] Casaubonus in Vitterbiensi codice legit *funariam*, quod esset restitutionis, de quo in Augusto ad cap. 2. *Furnariam autem exercebant qui hyeme aut frigido aëre furnos conducebant in id calefactos; ut pro constituto pretio in illis calefacere se se tenuiores, de quibus Juvenalis Sat. 7. v. 3.*

*cum jam celebres notique Poëta
Balneolum Gabiis, Roma conducere furnos
Tentarent, nec fœdum alii nec turpe putarent*

Præcones fieri,

& Horat. Sat. 4. lib. 1. v. 37. &c.

5. *Equi enim Romanum genuerit*] Qui scilicet equestrem censum, hoc est quadringenties in bonis haberet, de quo supra in Julio ad cap. 13 &c.

6. *Domo Nuceria*] Domus pro patria etiam ab aliquibus usurpata. Virgilius 8. *Æneid.* v. 114.

*Qui genus unde domo pacem nehuc fertis
an arma.*

V V u

& Horat. Epist. 7. lb. 1. v. 33. &c.

7. *Procurator*] De ejusmodi Procuratoribus, qui res fisci administrarent, supra in Claudio ad cap. 12. &c.

8. *In Consulatu obiit*] Eodem anno quo natus Otho fuerat, Consulem Ænobarbum fuisse dixit, in Othone cap. 2. unde Aulo illi Vitellio suffectum oportuit Aruntium illum de quo ibidem.

9. *Famosus*] Infamis propter hanc luxuriam. Horatius,

grandes rhombi, patinaeque,

Grande ferunt una cum damno dedecus.
& supra in Tiberio cap. 35. *fœminæ famose.*

10. *Caruit ordine*] Hoc est privatus est. De quo & Tacitus 2. Annal.

11. *Germanici comes*] De comitibus supra in Julio ad cap. 4. & 42. ac Tiberio ad cap. 46. De illa Germanici in Orientem expeditione, & morte ejusdem, supra in Caligula cap. 1. Tacitus Annal. 3. & Plinius lib. 11. cap. 37.

12. *Sejani confcios*] In Tiberio ad cap. 55. &c.

13. *Fratri*] Aulo Vitellio consulari viro, de quo & Pomponio Sabino Tacitus Annal. 5. *neque aliud periclitantibus auxilii quam in fratrum constantia fuit, qui vades extitere: ac denique, mox crebris pollicitationibus spem ac metum juxta gravatus Vitellius petito per speciem studiorum scalpro, levem ictum venis insulit, vitamque egritudine animi finivit.* Literatum illum fuisse colligere est ex Tertulliani libro de Anima, ubi ejus Commentarios citat.

14. *Syri*] Ac propter suam in Judæos benignitatem non uno in loco laudatus a Josepho, maxime lib. 18. Antiquit.

15. *Signa*] De his & Artabano, supra in Caligula ad cap. 14.

16. *Ordinarios*] Hi dicuntur ordinarii qui electi, non suffecti in alterius locum, ut jam supra.

17. *Britannica*] De qua in Claudio cap. 28.

18. *Salivis melle*] Sic & de quodam homine Beroaldus notat ex Seneca, qui si prodiret in publicum fascia uxoris pectus

relegabat, horæ spatio sine ipso esse non poterat, nullamque potionem sumeret nisi alternis tactam labris. Et ineptum quemdam ejusmodi amatorem Martialis ridet lib. 1. Epig. 69. facete prorsus & false.

19. *Adorari ut Deus*] In Caligula cap. 22. Mos hic a Diocletiano relatus mansit ex parte sub Principibus aliis etiam Christianis.

20. *Capite velato*] Qui habitus est adorantium deos Jam inde ab Ænea, ut ait Servius ad 3. Æneid.

*Et positis aris, jam vota in litore solves,
Purpureo velare comas adopertus amictu
Ne qua inter sanctos ignes in honore
deorum*

Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
Plaut. Amphitryon. Act. 5. Scen. 1. & Curcul. Act. 1. Scen. 1. &c. Saturno tamen, aperto capite sacrum fiebat, quod Saturno lucem facere dicebant, ita & Herculi. De quibus Festus in voce *Saturnius* & *Saturnus*, ac Macrobius lib. 3. cap. 6. & 1. cap. 8. Plutarchus in *Quæst. Rom.*

21. *Circumvertens se*] Qui deos salutabant aut adorabant, ii corpus circumagebant, manus osculabantur, in terram procumbebant, adhuc infra in Vesp. cap. 7. Livius lib. 5. Decad. 1 ubi de Camillo sacrificante. Ovidius 3. Fast. Propertius lib. 1. Elegia 16. & lib. 3. Elegia 7. Dextram in partem circumvertebantur, ut patet ex Valerio Flacco lib. 8. Argonaut. & Plin. lib. 28. cap. 2. Et facete innuit Plautus in Curcul. Act. 1. Scen. 1. ubi Palinuro servo dicenti, *quo me vortam nescio*, respondet Phædromus: *Si deos salutas, dextro vortum censeo.* De osculis manuum Apuleius in Apologia, *Si fanum aliquod pretereas, nefas habet adorandi gratia manum labris admove.* Et lib. 4. de Asino. De toto ritu Lucretius lib. 5.

*Nec pietas ulla est, velatum saepe videri
Vortier ad lapidem, atque omnes accedere ad aras*

*Nec procumbere humi prostratum, &
pandere palmas
Ante deum delubra, &c.*

CAPUT III.

DECESSIT paralyfi altero die quam correptus est, duobus filiis
 superstitibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili fœmina,
 editos Consules vidit: & quidem eodem ambos totoque anno, cum
 majori minor in vi. menses successisset. Defunctum Senatus publico fu-
 nere honoravit: item statua pro Rostris, cum hac inscriptione: PIETATIS.
 IMMOBILIS. ERGA PRINCIPEM. Aulus Vitellius L. filius
 IMP. natus est viii. Kalend. Octobris, vel, ut quidam, vii. Idus Se-
 ptembris, ¹ Druso Cæsare, Norbano Flacco Coss. Genituram ejus
 prædictam à Mathematicis, ita parentes exhorruerunt, ut magno opere
 10 semper contenderit pater, ne qua ei provincia vivo se committeretur: &
 mater missum ² ad legiones, & ³ appellatum Imperatorem pro afflicto
 statim lamentata sit. Pueritiam primamque adolescentiam Capreis egit,
 inter Tiberiana scorta, & ipse perpetuo ⁴ spintrix cognomine notatus:
 existimatusque corporis gratia initium & causa incrementorum patri
 15 fuisse.

NOTÆ.

1. *Druso Cæsare*] Anno 767. ab U. C. primo post Augusti mortem, ut in Augusto ad cap. 100. quo patet septemdecim annis majorem Othone fuisse Vitellium. Vide in Othone ad cap. 2.

2. *Ad legiones*] In Germaniam a Galba, infra cap. 7.

3. *Appellatum Imperatorem*] Tacitus 2.

Histor. & pari probitate mater Vitelliorum Sextilia antiqui moris dixisse, quin etiam ad primas filii sui epistolas ferebatur, non Germanicum a se, sed Vitellium genitum, nec ullis postea fortuna illecebris, aut ambitu civitatis in gaudium evicta domus sua tantum adversa sensit.

4. *Spintria*] In Tiberio ad cap. 43.

CAPUT IV.

SEQUENTI quoque ætate omnibus probris contaminatus, præci-
 puum in aula locum tenuit: Caio per ¹ aurigandi, Claudio per
² aleæ studium familiaris: Sed aliquanto Neroni acceptior: cum propter
³ eadem hæc, tum peculiari merito: quod præsidens certamini ⁴ Ne-
 20 roneo, ⁵ cupientem inter citharædos contendere, nec quamvis flagi-
 tantibus cunctis promittere audentem, ideoque egressum theatro, re-
 vocaverat quasi perseverantis populi legatione suscepta, exorandumque
⁶ præbuerat.

NOTÆ.

1. *Aurigandi*] Calig. cap. 18. & 19. & 54.

2. *Alea*] Claud. cap. 33.

3. *Eadem hæc*] Nero enim aurigationis adamentiam studiosus; Ner. cap. 22. & 24.

4. *Neroneo*] In Ner. cap. 11. & 21.

5. *Cupientem*] Nero cupiebat certare inter citharædos: quia tamen hoc Romano Principe indignum, polliceri non audebat populo idipsum per adulationem flagitanti, atque hæc de causa egressus erat theatro.

Vitellius ut Principi magis ac magis blandiretur, finxit sibi delatam a populo Legationem, qua instanter rogaretur, ut rediret, & certaret, ut hoc pacto pudori & decori ejus consultum esset, tanquam victi instantibus populi precibus, non studio cantandi reversus fuisset. Quod Neroni ipsi admodum placuit, & Vitellium reddidit acceptissimum.

6. *Præbuerat*] Vulgati præbuerit, male.

V V u ij

CAPUT V.

TRIUM itaque principum indulgentia, non solum honoribus, verum & sacerdotiis amplissimis auctus, Proconsulatum Africae posthæc, ² curamque operum publicorum administravit: & voluntate dispari, & existimatione. In Provincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cum succedenti fratri legatus ³ substitutus esset. At ⁴ in urbano officio dona, atque ornamenta Templorum surripuisse, & commutasse quædam, ferebatur: proque auro & argento, ⁵ stannum & ⁶ aurichalcum supposuisse.

NOTÆ.

1. *Trium principum*] Caligulae, Claudii, & Neronis.

2. *Curam operum*] Unum hoc fuit ex iis quæ Augustus excogitavit officiis. In Augusto cap. 37.

3. *Substitutus esset*] Torrentius legit *substitisset* in pluribus MSS. Vulgati tamen habebant *substitutus esset*, quod videtur male; substituuntur enim, qui aliorum occupant locum, quod hîc Vitellio non convenit; cum enim successor frater ei missus

esset, ipse non rediit, ut mos erat aliis; sed substituit in Provincia Legati titulo.

4. *Urbano officio*] Cura operum publicorum.

5. *Stannum*] Skildius in codice Salmasiano legit *stagnum*, quod & dici potuerit more veterum qui *g* pro *n* non semel posuere, ut *aggulus*, *aggens*, *agguila*, & *vasa stagnæa* apud Plautum.

6. *Aurichalcum*] Idem fecit Julius, supra in Julio cap. 54.

CAPUT VI.

UXOREM habuit Petroniam, consularis viri filiam, & ex ea filium ¹ Petronianum, captum altero oculo. Hunc heredem a matre sub conditione institutum, si de potestate patris exisset, ² manu emisit: brevique, ut creditum est, interemit, insimulatum insuper patricidii, & quasi paratum ad scelus venenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos ¹⁵ utriusque sexus tulit: sed marem, titubantia oris prope mutum, & elinguem.

NOTÆ.

1. *Petronianum*] Sic legitur in pluribus libris: vulgati tamen *Petronium*, minus bene.

2. *Manu emisit*] Hoc est e potestate sua dimisit. Ita sæpe præconsulti in manu

esse, pro in potestate esse. Testata autem sub hac conditione Petronia videtur, ne si filius remaneret in sacris patris, ab eo bona jure patriæ potestatis adquisita dilapidarentur.

CAPUT VII.

A. U. C.
DCCCXXI.

AGALBA in inferiorem Germaniam contra opinionem missus est. Adjutum putant ¹ T. Vinnii suffragio, tunc potentissimi & cui jam pridem per communem ² factionis suæ favorem conciliatus esset: nisi quod Galba præ se tulit, nullos minus metuendos quam qui de solo victu cogitarent: ac posse provincialibus copiis profundam ejus expleri gulam, ut cuivis evidens sit, contemptu magis quam gratia electum. Satis

constat exituro ³ viaticum defuisse, tanta egestate rei familiaris, ut uxore & liberis, quos Romæ relinquebat, ⁴ meritorio cœnaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret: atque ex aure matris detractum ⁵ unionem pigneraverit ad itineris impensas. Creditorum quidem præstolantium ac ⁶ detinentium turbam, & in iis ⁷ Sinuessanos Formianosque, quorum ⁸ publica vectigalia interverterat, non nisi terrore calumniæ amovit: cum libertino cuidam acerbius debitum reposcenti, ⁹ injuriarum formulam, quasi calce ab eo percussus, intendisset, nec aliter quam extortis ¹⁰ quinquaginta HS. remisisset. Advenientem male animatus erga principem exercitus, pronusque ad res novas, libens ac supinis manibus excepit, velut dono Deum oblatum ¹¹ ter Consulis filium ætate integra, facili ac prodigo animo. Quam veterem de se persuasionem Vitellius recentibus etiam experimentis auxerat, tota via ¹² caligatorum quosque militum obvios exosculans: perque ¹³ stabula ac diversoria, mulionibus ac viatoribus præter modum comis: ut mane singulos jamne ¹⁴ jentassent sciscitaretur, seque fecisse ructu quoque ostenderet.

NOTÆ.

1. *T. Vinnii*] De hoc in Galba cap. 14.
2. *Factionis sue*] Casaubonus & Torrentius in quibusdam libris legunt *Veneta*, non *sua*, & de Veneta factione intelligunt; huic enim ad o favebat, ut veneto indutus suam in abstergendis equis operam in Circo præstiterit. Hinc Vinnii & Vitellii concordia. De factionum numero & coloribus supra in Nerone ad cap. 22. &c
3. *Viaticum*] Pecunias ad itineris impensam.
4. *Meritorio cœnaculo*] Qualia inquilini conducebant. Vide in Augusto ad cap. 45.
5. *Unionem*] Sextilia tamen moris antiqui fœmina, ut cap. 3. notatum est ex Tacito: sed hos digitis suspendere & binos ac ternos auribus, fœminarum gloria est, ut ait Plinius lib. 9. cap. 35. & ibidem paulo supra. procerioribus gratia est, elenchos appellant, fastigata longitudine, alabastrorum figura in pleniorum orbem desinentes. Et lib. 11. cap. 37. &c.
6. *Detinentium*] Eadem prorsus via Julius in Hispaniam profecturus quondam evaserat, in Julio cap. 18.
7. *Sinuessanos Formianosque*] Sinuessæ

& Formia, oppida Campaniæ quondam, sed nunc excisa.

8. *Publica vectigalia*] Sua enim erant civitatibus vectigalia, ut jam supra in Caligula cap. 16. Tib. cap. 49. & maxime in Augusto ad cap. 46. & 92.

9. *Injuriarum formulam*] Hoc est, solennia verba movendæ actionis seu litis injuriarum causæ. De formulis in Claudio ad cap. 14.

10. *Quinquaginta HS.*] Sestertia verosimillime intelligit, hoc est 2185 lib.

11. *Ter Consulis filium*] Supra cap. 2. & Tacitus 2. Hist. Aderat Vitellius Vitellii Censoris ac ter Consulis filius, id satis videbatur.

12. *Caligatorum*] De hoc calceamenti genere vide supra in Caligula ad cap. 9. & 52.

13. *Stabula*] Quandoque sumitur ista vox pro ip'a caupona, sive hospitio mulionum & agasonum, unde stabularii a Jureconsultis dicuntur, qui vitam hoc lucri genere sustentabant.

14. *Jentassent*] In aliis codicibus Casaubonus legit *jantassent*, & in Glossario *jantare*, *jantaculum*.

CAPUT VIII.

A. U. C.
DCCCXXII

CASTRA vero ingressus nihil cuiquam poscenti negavit: atque etiam
 Cultro ignominiosis ¹ notas, ² reis sordes, damnatis supplicia
 demisit. Quare vixdum mense transacto, ³ neque diei, neque temporis
 habita ratione, ac jam vespere, subito a militibus e cubiculo raptus,
 ita ut erat ⁴ in veste domestica, IMPERATOR est consalutatus: cir-
 cumlatusque ⁵ per celeberrimos vicos, strictum divi Julii gladium te-
 nens, detractum ⁶ delubro Martis, atque in prima gratulatione porre-
 ctum sibi a quodam: nec ante in Prætorium rediit quam flagrante
 triclinio ex ⁷ conceptu camini, tum quidem consternatis, & quasi
 10 omine adverso anxiiis omnibus, inquit: *Bono animo estote, nobis alluxit*
 nullo sermone alio apud milites usus. Consistente deinde etiam ⁸ su-
 perioris Provinciæ exercitu, qui prius a Galba ad Senatum defecerat
 cognomen GERMANICI delatum ab universis cupide recepit: AUGUSTI,
 distulit: CÆSARIS in perpetuum recusavit.

NOTÆ.

1. *Notas*] Hoc est iis qui notati fuerant ignominia, vel per Censorem, vel per subsequens iudicium. *Nota* enim plerumque ignominiam significat.

2. *Reis sordes*] Hoc est sordidas vestes; atrati enim & sordidati incedebant barbam capillumque summittentes, ut supra in Nerone cap. 47. Tiberio ad cap. 2. &c. Torrentius nove dictum notat *sordes* pro *sordida veste*.

3. *Neque diei*] Ut Ner. cap. 8. & Othon. cap. 6. &c.

4. *Veste domestica*] Alia enim domi, alia foris utebantur. Vide in Augusto ad cap. 63.

5. *Celeberrimos vicos*] Coloniam Agrippinam, de qua supra, hoc habitu ingressus est, ut Galba Romam. In Galba cap. 11.

6. *Delubro Martis*] Strabo lib. 4. meminit cujusdam gladii, quem Galli detractum Cæsari, suspenderant in Templo. Hoc ipsum de Arvernis narrat Plutarchus in Cæsare, qui idemne an alius fuerit, non paret, nisi forte & Coloniz fuisse conjicias ex cap. 10. infra. Signa & arma hostibus erepta delubris affixa fuisse notum est Horat. Od. 5. lib. 3.

signa ego Punicis

Affixa delubris, & arma

Militibus sine cade, dixit

Direpta vidi, &c.

Conceptu camini] Paulus Manutius

in Ciceronis Epistolam 10. lib. 7. ad Familiares dicit caminum apud Romanos usurpatum, modo pro fornace, modo pro hypocausto, interdum pro ipso igne: numquam vero pro ejusmodi cana. seu gula illa quæ hodie in omnibus ædibus ascendentem ex foco ignem excipit & extra tectum educit innocenter, quale domus membrum antiquis prorsus inusitatum asseverat. Idem & Philander censet in cap. 3. lib. 7. Vitruvii, ubi id ipsum fuisse disputat, & cubacula non calefacta nisi vel amurcato ligno, quod fumum non gignit, vel incenso fornace in subterranea domus parte unde calor quaquaversum diffunderetur. Per strucliles canales in intimis parietibus de industria relictos. Idem censet & Vossius in lib. de Ethymolog. & Blondus lib. 9. triumphantis Romæ. Contrarium aliqui colligunt ex Sidonio Apollinari Carmine 22. ubi hæc leguntur.

Qua dominis hyberna domus. Strepit hic bona flamma

Appositas depasta trabes. Sinuata camino

Ardentis perit unda globi, fractoque flagello

Spargit lentatum per culmina tota vaporem.

Quæ tamen & de struclilibus Philandri canalibus intelligi posse alii forte crediderint ut ut est certè parum credibile fit in tenuiorum domibus, & ditiorum culinis exitum fumo alia via non patuisse, quam per fenestras. Quod & innuit Coelius Rhodiginus lib. 26 lectionum Antiquarum, cap. 21.

8. *Superioris provincia*] Germaniæ scilicet, nam ea in superiorem & inferiorem divisa, has ab sese invicem Mosella, Rhenus vero a magna Germania dividebat.

9. *Augusti distulit*] Postea tamen rece-

pit, ut constat ex marmoribus & nummis. Cæsar vero afflictis jam rebus suis metu, & ut ait Tacitus; histor. *superstitione nominis ductus, unde factum videtur ut in nummis non reperiatur.*

CAPUT IX.

A C subinde cæde Galbæ annuntiata, compositis Germanicis rebus, partitus est copias, quas adversus Othonem præmitteret, quasque ipse perduceret. Præmisso agmini lætum evenit auspiciu: siquidem a parte dextra repente aquila advolavit: 3 lustratisque signis, ingressos viam sensim antecessit. At contra ipso movente, 4 statuæ equestres cum plurifariam ei ponerentur, fractis repente cruribus pariter corruerunt: & laurea quam religiosissime circumdederat, in profluentem excidit. Mox, Viennæ pro tribunali jura reddenti, gallinaceus supra humerum: ac deinde in capite adstitit. Quibus ostentis par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium, per se retinere non potuit.

NOTÆ.

1. *Partitus est copias*] Fabio Valenti & Aulo Cæcinæ de quibus iuse Tacit. 2. hist.

2. *Aquila a parte dextra*] Ab hac parte faustum est aquilæ, corvi &c. auspiciu aliarum avium a sinistra, ut cornicis, &c. Quibus de rebus Seneca lib. 2. quæst. natural. &c. Tacitus *longumque per spatium is gaudentium militum clamor, ea quies adeo in-*
territa avis fuit, ut haud dubium magnæ &

prosperæ rei omen acciperent.

3. *Lustratis signis*] H. e. volatu circuitis quasi dux viæ. *Lustrare* alias *expiare* est.

4. *Equestres statuæ*] Non nisi, illustrissimis & rarò decretæ ut supra notatum est, nisi fallor de quo & infra in Tito cap. 9.

5. *Vienne*] Galliæ Narbonensis erat, hodie Delphinatus, *Vienne* hujus auspicii explicationem affert infra. cap. ult.

CAPUT X.

DE 1 Bebriacensi victoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia esset, audit: nihilque cunctatus, quidquid prætorianarum cohortium fuit, ut 2 pessimi exempli, uno 3 exauctoravit edicto, jussas Tribunis tradere arma: Centum autem atque viginti, quorum 4 libellos Othoni datos invenerat, exposcentium præmia, ob editam in cæde Galbæ operam, conqueri, & supplicio affici imperavit: egregie proflus, atque magnifice, & ut summi principis spem ostenderet, nisi cæteta magis ex natura, & priore vita sua, quam ex Imperij maiestate gessisset. Namque itinere inchoato, per medias civitates ritu triumphantium vectus est: 20 perque flumina delicatissimis navigiis, & variarum coronarum genere redimitis inter profusissimos opsoniorum apparatus, nulla familiæ, aut militis disciplina, rapinas ac petulantiam omnium in jocum vertens, qui non contenti epulo ubique publice præbito, quoscumque libuisset, in libertatem asserebant, verbera & plagas, sæpe vulnera, nonnumquam nem 25 em 6 repræsentantes adversantibus. Utque campos, in quibus pugnatum est, adiit, abhorrentes quosdam cadaverum tabem, 7 detestabili voce

confirmare ausus est : *Optime olere occisum hostem, & melius civem.* Nec eo secius ad leniendam gravitatem odoris plurimum meri propalam hausit passimque divisit pari vanitate, atque insolentia. Lapidem memoriae Othonis inscriptum intuens, dignum eo Mausoleo ait : pugionemque quo se is occiderat, in ⁸ Agrippinensem coloniam misit, ⁹ Marti dedicandum. In Apennini quidem jugis etiam pervigilium egit.

NOTÆ.

1. *Bebriacensi victoria*] In Othone cap. 9. sunt qui legant hinc quoque *Beitracensi*.

2. *Pessimi exempli*] Quippe qui præcedentes Imperatores deseruerant.

3. *Exaudivit*] Dimisit supra in Tib. ad cap. 30. & Aug. 24. &c.

4. *Libellos*] Supplices, Gallice *des pla-cets*; quos tamen Otho habebat, & ante cremasse colligere est ex cap. 10. supra in Oth. &c.

5. *Delicatissimis navigiis*] Qualia forte Caligula, ut supra in ejus vita cap. 37. aut Julius cap. 52.

6. *Repræsentantes*] Claud. 24. tormenta repræsentare.

7. *Detestabili voce*] Ita & Annibal visa fossa humano sanguine plena, dixisse fertur

o *formosum spectaculum* ! Tacitus 2. Hist. erant quos varia fors rerum lachrymaque & misericordia subiret, at non Vitellius flexit oculos, nec tot millia insepulorum civium exhorruit, latus ultio & tam propinqua sortis ignarus instaurabat sacrum diis loci.

8. *Agrippinensem coloniam*] Agrippina Germanici filia Neronis principis mater in oppidum Ubiorum, in quo genita erat, coloniam deduci imperaverat, cui nomen inde inditum, auctore Tacito lib. 12. annal. & lib. de morib. German. Hæc hodieque Colonia civitas nobilissima.

9. *Marti dedicandum*] Tacitus lib. de moribus Germanorum narrat hunc præcipue cultum a Germanis.

CAPUT XI.

URBEM denique ¹ ad classicum introiit ² paludatus, ferroque succinctus, inter signa atque vexilla, ³ sagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis, omni divino humanoque jure neglecto, ⁴ Allienſi die pontificatum maximum cepit : comitia ⁵ in decem annos ordinavit, seque perpetuum Consulens. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendæ Reip. eligeret, medio Martio campo adhibita publicorum sacerdotum frequentia, ⁶ inferias Neroni dedit : ac solenni convivio citharædum placentem palam admo-
nuit, ut & aliquid ⁷ de Donitio diceret, inchoantique Neroniana cantica, primus exsultans etiam plaufit.

NOTÆ.

1. *Ad classicum*] Hoc unum est ex imperii insignibus: de quo Vegetius lib. 2. cap.

22. *Classicum appellatur quod buccinatores per cornu dicunt, hoc insigne videtur imperii, quia classicum canitur imperatore prasente, vel cum in militem capitaliter animadvertitur, quia hoc ex imperatoris legibus fieri necesse est.* Sed non modo cum in militem, sed & cum in paganum animadvertitur ut de quodam mathematico paret apud Tacitum 2. annal.

Idem ex Seneca lib. 1. de ira cap. 16 & Epist. 17.

2. *Paludatus*] Paludamentum est consulis ad bellum profecturi vestimentum, de quo in Jul. ad cap. 64. &c. quod tamen paullo antequam introiret, amicorum consilio excusasse refert Tacit. 2. Hist. ne quasi captam urbem ingredi videretur.

3. *Sagulatis comitibus*] Sagulo quod militare vestimentum est de quo Aug. ad cap. 26.

cap. 26. & Jul. ad cap. 48. &c. supra ad cap. 2. num. 11. &c.

4. *Alliensis die*] Livius lib. 6. decad. 1. initio tum de diebus religiosis agi coeptum diemque ad decimum sextum calendas sextiles, quo die ad Cremeram fabij cæsi, quo deinde ad Alliam cum exitio urbis fæde pugnatum; (contra Gallos cum urbem ceperunt) a posteriore clade Allensem appellarunt, insignemque nulli rei publicæ privatimque agenda fecerunt, Tacitus idipsum omen ut pessimum Vitellio fuisse narrat lib. 2. Histor. hinc Lucanus lib. 7.

Et damnata diu Romanis Allia fastis.
Cremera Tusciæ fluvius non alia re quam elade illa notus ut ait Livius lib. 5. decade 1. Allia vero Sabinorum in Tiberim influens hodie *caminata* vel *Rio de Mosso*.

5. *In decem annos*] Per quos iidem essent magistratus cum ante vix proferrentur ultra annum. De perpetuo ejus consulatu profert Casaub. inscriptionem.

A. VITELLIUS L. F.

IMPERATOR

COS. PERPET.

6. *Inferias Neroni dedit*] Quid hoc sit supra in Cal ad cap. 15. & cap. 3. &c.

7. *De Domitio*] Casaubonus in Pithoei cod. legit *dominico* nec improbat hoc sensu ut sic appellatus fuerit liber canticorum Neronianorum, qua voce Vitellius de industria tunc uteretur, ut alluderet ad ejus tempora. Sed & potuit liber ille canticorum inscriptus esse *cantica Domitij*; vel Vitellius postulare, ut caneret canticum aliquod in Domitij patris laudes a Nerone forte compositum, aut Neronem ipsum gentili non adoptivo nomine sic appellare quod ipse Nero quondam fecturum se dixerat ut in Ner. cap. 41. certe hoc postremum Vitellij ingenio videatur convenientius, quippe qui Cæsaris nomen recusasset, & Augusti distulisset &c. supra cap. 8.

CAPUT XII.

TALIUS principiis magnam Imperij partem, non nisi consilio & arbitrio vilissimi cujusque histrionum & aurigarum administravit, & maxime Asiatici liberti. Hunc adolescentulum mutua libidine constupratum, mox tædio profugum, cum Puteolis¹ poscam vendentem² reprehendisset, coniecit in compedes, statimque³ solvit, & rursus in deliciis habuit: iterum deinde ob nimiam contumaciam &⁴ ferocitatem gravatus, circumforaneo⁵ lanistæ vendidit, dilatumque ad finem⁶ muneris repente surripuit, &⁷ provincia demum accepta manumisit; ac primo Imperij die⁸ aureis donavit anulis⁹ super cœnam, cum mane rogantibus pro eo cunctis, detestatus esset severissime talem equestri¹⁰ ordinis maculam.

NOTÆ.

1. *Poscam vendentem*] Brodeus lib. 4. Miscellaneorum cap. 11. ex Plinio contendit poscam esse acetum aqua mixtum, quod vulgò dicunt *oxicratum*. Alij poscam idem esse existimant ac loram: est autem lora sive lorea potionis genus quam Græci *δευτερίαν* appellant quasi secundariam, sic dicta a lotis acinis fitque ex maceratis aqua vinaceis post mustum acinis expressum, est que operariorum & plebeculæ vinum. De lora varro lib. 1. de re rust. cap. 54. Columella lib. 12. cap. 40. &c. Posteriore sensu poscam hîc accipi

probabilius videtur.

2. *Reprehendisset*] Alij *deprehendisset*. Torrentius in tribus MSS. legit *reprehendisset* bene reprehenduntur enim profugi, ut Calig. cap. 45. & Livius lib. 4. decad. 4. *Adco turbata erant aladextra equites, peditesque ut quosdam consul manu ipse reprehenderet.*

3. *Solvit*] Vulgati legebant *colui* Casaub. emendavit librorum auctoritate.

4. *Ferocitatem*] Complures codices, *furacitatem*.

5. *Lanistæ*] Gladiatorum mercatores lanistæ de quibus in Jul. ad cap. 26. &c.

XXX

convenire statuas, his proximas heroibus, tum regibus, atque aliis deinceps maiores, & minores. Quare Torrentius contra Turnebum existimat non intelligendum de clypeo unius Minervæ Atheniensis, quam 26. cubitos altam fecerat Phidias, sed de quocumque alio, cum ad ejus magnitudinem indicandam Minervæ clypeum dixisse sufficiat. Ideo autem assimilata clypeo patina; quia eadem utriusque forma, rotunda scilicet.

8. Αἰγίδα πολιῦχος] Horatius testatur in optimo libro non extare unde ab aliquo adjectas fuisse (suspiciatur verosimillime, Aegis enim non clypeus, sed pectoris tegmen est, & Palladis, non Poliuchi armatura cujus in medio Gorgonis effictum caput, Ovid. 6. metamorph.

at sibi dat clypeum, dat acuta cuspidis hastam,

Dat capiti galeam, defenditur Aegide pectus.

πολιῦχος H. e. civitatis custos, quod & Palladi, quæ sapientiæ symbolum est apprimere convenerit. De Aegide plura Herodot. lib. 4. Hist. Martial. epig. 1. lib. 7.

7. Scarorum jecinora] Martial. lib. x. niorum epig. 83.

Hic scarus æquoreis qui venit obesus ab undis

Visceribus bonus est, cetera vile sapit. qui tamen cum teste Plinio lib. 9. cap. 17. solus piscium ruminare dicatur herbisque vesci hoc quoque (herbas scilicet in ejus stomacho repertas) exquisitissimum habere dicitur: scauri eorum ferme magnitudine, quos dicimus *des rougets*, amplo jecinore quod sale & aceto contritum toti pisci condimentum est, hunc pisci principatus mensuram dabatur Plinij temporibus.

10. Phœnicopterum] De his in Colig. ad cap. 37. & 22. &c. De phasianis & pavonibus

nibus Martial. in Xenii Epig. 71. & 69. &c.

11. *Muranarum lactes*] His pastos quoque ab Heliogabalo ruiticos auctor est Lampridius apud quem eadem ferme quæ hic de immodico isto luxu.

12. *A Carpathio*] Huic mari nomen dedit insula Carpathus una Sporadum hodie *scarpanto* Cretam inter & Rhodum. Inde etiam scari laudatissimi, ut patet ex Plinio lib. 9. cap. 17. Hic in omnibus libris legebatur à *Parthia* quod emendavit Sabellicus, cui Torrentius adstipulatus est. Et verosimillime; nec enim Romæ sat diu fuit Vitellius, ut pisces ab Hircano mari petitos tam exiguo tempore credibile sit, nisi eos jam ante advectos & servatos, ut de avibus indicis & Aegyptiacis testantur Plinius & Columella.

13. *Non profunda*] Sic & alij quoque multi locuti sunt. Seneca epist. 89. *ad vos deinde transco, quorum profunda & insatibilis gula, hinc maria scrutatur, hinc terras,* Plinius lib. 20. cap. 49. *Apicius nepotum omnium altissimus gurgis.* Sallustius in Jugurthino *Romanos injustos profunda avaritia, omnium communes hostes esse, &c.*

14. *Viscus*] Hac voce quidquid cutem inter & ossa continetur, significari supra notatum est in Jul. ad cap. 38.

15. *Farra*] Similiter de *patella* edere dixit Cicero 2. *de finibus* ut aforti & irreligiosi solent: De hoc torrendi farris more Plinius lib. 18 cap. 2. *Numa Pompilius instituit deos fruge colere, & mola salsa supplicare, atque ut auctor est, hemina far torrere, quoniam tostum libo salubrius esset, id uno modo consecutum statuendo non esse purum ad rem divinam nisi tostum, is & fornacalia instituit, farris torrendi ferias.*

16. *Pridiana*] Pridie cocta & apposita ut in Tib. ad cap. 34.

CAPUT XIV.

PRONUS vero ad cujusque & quacumque de causa, necem atque supplicium: nobiles viros, condiscipulos & æquales suos, omnibus blanditiis tantum non ad societatem imperii allicefactos, vario genere fraudis occidit: etiam unum veneno manu sua porrecto in aquæ frigidae potione, quam is affectus febre poposcerat. Tum fœneratorum & stipulatorum publicanorumque qui umquam se aut Romæ debitum, aut in via portorium flagitassent, vix ulli pepercit. Ex quibus quendam in ipsa

salutatione supplicio traditum, statimque revocatum, cunctis clementiam
 laudantibus, coram interfici iussit, *velle se* dicens *pascere oculos*: alterius
 pœnæ duos filios adjecit, deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Ro-
 manum proclamantem, cum, raperetur ad pœnam, *Heres meus es*, ex-
 5 hibere testamenti tabulas coëgit: utque legit coheredem sibi libertum
 ejus adscriptum, jugulari cum liberto imperavit. Quosdam & de plebe ob
 id ipsum, quod ¹ Venetæ factioni clare maledixerant, interemit: con-
 temtu sui & nova spe id ausos opinatus. Nullis tamen offensior quam
 5 vernaculis & mathematicis, ut quisque deferretur, inauditum capite
 10 puniebat: exacerbatus, quod post edictum suum, quo jubebat intra Ka-
 lend. Octobris urbe Italiaque mathematici excederent, statim libellus est
 propositus, & *Chaldaos* ⁶ dicere, *Bonum factum*, ne *Vitellius Germani-*
cus intra eundem Kalendarum diem usquam esset. Suspectus & in morte ma-
 tris fuit, quasi ægræ præberi cibum prohibuisset, vaticinante ⁷ *Catta mu-*
 15 *liere*, cui velut oraculo acquiescebat, *ita demum firmiter ac diutissime im-*
peraturum, si superstes parenti exstiteret. Alij tradunt ipsam tœdio præ-
 sentium, & imminentium metu, venenum à filio impetrasse haud sane
 difficulter.

N O T A E .

1. *Aqua frigida*] Plinius lib. 26. cap. 3. auctor est hanc remedij loco præbitam ab Asclepiade, qui Pompeij temporibus totam fere medendi rationem immutavit.

2. *Stipulatorum*] Qui mutuas alicui pecunias præbebat, is ab accipiente stipulabatur conditiones, quibus illam sibi reddendam aut solvendas usuras volebat; stipulatio igitur est interrogatio qua promissor fœnerator interrogat num tali conditione pecunias accipiat; quod quia conceptis verbis fiebat (erant enim stipulationum formulæ ut & actionum de quibus in Claud. ad cap. 14.) Ideo majorem ad cautionem fœneratores ad libebant plerumque contractui suo formularum ejusmodi peritos de quibus etiam in Nerone ad cap. 32. ne sibi fraus fieret & ut mutux pecuniæ tutius præstarentur. Hujusmodi stipulatores hîc distinguit à fœneratoribus.

3. *Portorium*] Ad publicanos refert quia ij portorij conductores; in Jul. ad cap. 43.

4. *Venetæ factioni*] Cui favebat ut supra cap. 7.

5. *Vernaculis*] Quidam rejiciunt conjunctionem & ut intelligantur Mathematici Romæ nati, nam ij fere omnes Græci.

Josephus Scaliger legit *vernaculis* aut *vericolis*; nam & oracula quandoque simpliciter vera dicuntur. Turnebus *divinaculis*, quod & videtur optimum si phrasis absque mutatione stare non posset, verum *vernaculi* intelligi possunt circulatores illi, & de circo præstigiatores, ac scurræ forte, quales ij de quibus Aug. cap. 74. vel Tib. 57. aut Ner. 27. &c. quo sensu videtur Martialis lib. 10. epig. 3. vernaculi voce usus videtur & Seneca lib. 6. de beneficiis cap. 11 sic dicti vel quod vili plebeculæ aggregarentur, ut illuderent, vel quod vernulis & erroribus.

6. *Dicere*] Inveteri codice legit Ursinus *edicere*, quod & ipse Torrentius monebat emendandum, & longè plus habet salis, quasi divinatores, qui vulgò Chaldæi quoque dicuntur, vicissim edicerent ne Vitellius ipse viveret; quod & probant verba *bonum factum* quæ solennia sunt & omnibus edictis præponenda ut in Jul. ad cap. 80. notatum est.

7. *Catta muliere*] De gente Cattorum quæ Germanica est ex eorum regione, qui hodie *Hessi* ut Ortelius & Janus Fabricius volunt, vel *Badenses* ut Vilichius. Fuit etiam in Batavis Cattorum vicus qui hodie

Catuvik non longè a Lugduno. De quo hîc
agi persuaserit Vitellij provincia, quæ erat
inferior Germania, ut supra cap. 7. In libris
aliis legitur *Cata Chatam & Charam*, no-

stram omnium verissimam esse ex eo colli-
gas, quod Germani mulierum vaticiniis ut
plurimum uterentur. Ut narrat Tacit. in lib.
de moribus German.

CAPUT XV.

OCTAVO imperij mense desciverunt ab eo exercitus ¹ Mæsiarum,
atque Pannoniæ: item ex transmarinis, ² Judaicus & Syriacus:
ac pars ³ in absentis, pars in præsentis Vespasiani verba jurarunt. Ad
retinendum ergo cæterorum hominum studium ac favorem, nihil non
5 publice privatimque, nullo adhibito modo, largitus est. Delectum quoque
ea conditione in urbe egit ut voluntariis non modo ⁴ missionem post vi-
ctoriam, sed etiam ⁵ veteranorum justæque militiæ commoda pollicere-
tur. Urgenti deinde terra marique hosti, hinc fratrem cum classe, ac ti-
ronibus & gladiatorum manu opposuit: hinc ⁶ Bebriacenses copias &
10 duces. Atque ubique aut ⁷ superatus aut proditus, salutem sibi & millies
HS. ⁸ à Flavio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimque pro gradibus
Palatii apud frequentes milites *cedere se imperio, quod invitatus recipisset,*
professus, cunctis reclamantibus rem distulit: ac nocte interposita, pri-
mo diluculo ⁹ sordidatus descendit ad Rostra: multisque cum lacrymis
15 eadem verba verum ¹⁰ libello testatus est. Rursus interpellante milite,
ac populo, & ne deficeret hortante, omnemque operam suam pollicente,
animum resumit: Sabinumque & reliquos Flavianos, nihil jam metuen-
tes, vi subita in Capitolium compulit, ¹¹ succensoque templo Jovis
Opt. Max. oppressit: cum & prælium & incendium è Tiberiana prospi-
20 ceret domo inter epulas. Non multo post pœnitens facti, & in alios cul-
pam conferens, vocata concione juravit, coëgitque jurare cæteros, *ni-*
hil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc ¹² solutum à atere pugionem,
consuli primum, deinde illo recusante, magistratibus, ac mox senatori-
bus singulis porrigens: nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positu-
25 rus, abcessit. Sed quibusdam acclamantibus *ipsum esse Concordiam*, re-
diit: nec solum retinere se ferrum affirmavit verum etiam ¹³ CONCOR-
DIÆ recipere cognomen.

NOTÆ.

1. *Mæsiarum*] Superioris & inferioris
de quibus in Othone ad cap. 9. De Panno-
nia in Tib. ad cap. 9. Aug. cap. 2. &c.

2. *Judaicus, & Syriacus*] Illi Mucia-
nus, huic præerat Vespasianus, de quorum
consiliis & prudentia fuse Tacitus lib. 2.
hist.

3. *In absentis*] Mæsiacus nempe &
Pannonicus exercitus, quippe tanto distitus
intervallo.

4. *Missionem*] Quid & quotuplex sit in
Jul. ad cap. 7. & 70.

5. *Commoda veteranorum*] De iis supra in
Aug. ad cap. 24. Cal. 44. Ner. 32. &c.

6. *Bebriacenses copias*] Quas urbana
delicia subenervaverant, quantumque hebes
ad sustinendum laborem miles, tanto ad dis-
cordias promptior, ut ait Tacitus lib. 2. hist.
sub fine.

7. *Superatus*] Ab Antonio illo Primo de quo supra, & infra cap. ultimo.
Proditus] A Cæcina, qui cum Valente Bebriacensibus copiis præerat fuisse Tacit. 3. hist.
 8. *Flavio Sabino*] Qui urbis præfectus erat Vespas. cap. 1. sed senecta invalidus. Millies h. e. 4375000. l.
 9. *Sordidatus*] Lugentium aut reorum habitus. In Tib. ad cap. 2.
 10. *Libello*] E quo recitabat, quod di-

citur de scripto verba facere.

11. *Succensoque templo*] Quod facinus omnium post conditam urbem luctuosissimum fuisse Tacitus auctor est; quanquam semel arsisset per bella civilia.
 12. *Solutumque*] Imperij symbolum ut jam supra, & Galbæ cap. 11.
 13. *Concordia cognomen*] Ut L. Antonius Triumviri frater de quo in Aug. cap. 9. & 68. cognominatus est *Pietas*, de æde concordia in Tib. cap. 20.

CAPUT XVI.

SUASITQUE senatui ut legatos cum virginibus & Vestalibus mitterent pacem, aut certe tempus ad consultandum, petituros. Postridie responsa operienti nuntiatum est per exploratorem, hostem appropinquare. Continuo igitur abstrusus² gestatoria sella duobus solis comitibus, pistore & coquo,³ Aventinum & paternam domum clam petiit, ut inde in Campaniam fugeret. Mox levi rumore & incerto tanquam pax impetrata esset, referri se in palatium passus est: ubi cum deserta omnia reperisset, dilabentibus etiam qui simul erant: zona se aureorum plena circumdedit: confugitque in⁴ cellulam janitoris, religato pro foribus cane, lectoque & culcita objectis.

NOTÆ.

1. *Vestalibus*] Harum magna erat in perturbationibus tum publicè tum privatim componendis auctoritas ut jam supra in Jul. ad cap. 1. Hæ ab Antonio Primo honore multo acceptæ & remissæ sunt: legati ab altero exercitu jam enim duo exercitus ad urbem accedebant, violati.

2. *Gestoria sella*] Tacitus lib. 3. hist. *cellulam* dicit quam hic *gestatoriam sellam*, unde videtur hæc fuisse minor quædam sella, qua etiam in theatrum quandoque deferbantur. Ut Ner. cap. 26.

3. *Aventinum*] Hic unus est e septem urbis montibus.

4. *Cellulam janitoris*] Paulo aliter Dio qui occultatum illum dicit in obscuro quodam loco, ubi canes alebantur: quod de Janitoris ipsa cellula non videtur intelligendum, quamvis enim Romano & Græco more ibi canes essent, unde inscriptio hæc apud Petronium, *cave cave*, apposta cani pro foribus picto, non tamen alendis canibus locus ille destinatus.

CAPUT XVII.

IRUPERANT jam agminis antecessores: ac nemine obvio rimabantur ut sit, singula. Ab iis extractus è latebra, sciscitantes *quisnam esset* (nam ignorabatur) & *ubi esse Vitellium sciret*, mendacio elusit, deinde agnitus rogare non destitit, quasi quædam de salute Vespasiani dicturus, ut custodiretur interim vel in carcere: donec religatis post terga manibus, injecto cervibus laqueo, veste descissa seminudus in Forum tractus est, inter magna rerum verborumque ludibria, per totum¹ viæ Sacrae spatium, ² reducto coma capite, ³ ceu noxij solent, atque etiam

mento mucrone gladij ⁴ subjecto ut visendam præberet faciem, neve summitteret: quibusdam stercore & cæno incessantibus, aliis ⁵ *incendi- rum & patinarium* vociferantibus, parte vulgi etiam corporis vitia exprobrante (erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerumque ex vinolentia, venter obesus, alterum femur subdebile, impulsu olim quadrigæ, cum auriganti Cajo ministratorem exhiberet) tandem apud ⁶ Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus atque confectus est, & inde unco tractus in Tiberim.

NOTÆ.

1. *Via sacra*] Frequentissimus fuit urbis vicus in quo Julius Caesar habitaverat ut in Jul. cap. 45.

2. *Reducto coma capite*] Sensus est milites, qui Vitellium sequebantur apprehensis a tergo crinibus caput ejus retraxisse ut erigeretur, ne subductum & depressum, minus posset agnosci, quo sensu Virgil. lib. 10.

reflexa

Cervice orantis capulo tenuis abdedit ensem.

3. *Ceu noxii solent*] Malit Casaubon, legere *ut noxii solent* Ita enim fiebat illustribus reis supplicio afficiendis, ut nudo & elato capite traherentur, ut de Sejano refert Dio, ac Danaë illustri fœmina Plinius in Panegyrico contigit desuper intueri delatorum supina ora,

retortaſque cervices.

4. *Subjecto*] Turnebus ex veteri codice legere mavult *subrecto*, & ex Pithoei Cujaciique codicibus probat Casaubonus. Tacitus 3. hist. extremo *Vitellium infestis mucronibus coactum modo erigere os, & offerre contumeliis, nunc cadentes statuas suas: plerumque rostra & Galba occisi locum contueri, postremo ad Gemonias ubi corpus Flavij Sabini jacuerat, propulere: vox una non degeneris animi excepta, cum tribuno insultanti, se tamen imperatorem ejus fuisse respondit, ac deinde ingestis vulneribus concidit.*

5. { *Incendiarium*] Capitolij, cap. 15.
Patinarium] Propter patinam illam de qua supra ad cap. 13.

6. *Gemonias*] De his in Tib. ad cap. 75. &c.

CAPUT XVIII.

10 **P**ERIT cum fratre & filio, anno vitæ ¹ VII. & quinquagesimo A. U. C. nec fefellit conjecturam eorum qui augurio, quod ² factum ei Viennæ ostendimus, non aliud portendi prædixerant, quam venturum in aliqujus Gallicani hominis potestatem: siquidem ab Antonio Primo adversarum partium duce oppressus est: cui Tolosæ nato cognome in pueritia ³ *Becco* fuerat. Id valet, gallinacei rostrum.

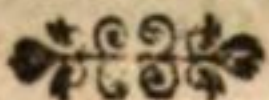
NOTÆ.

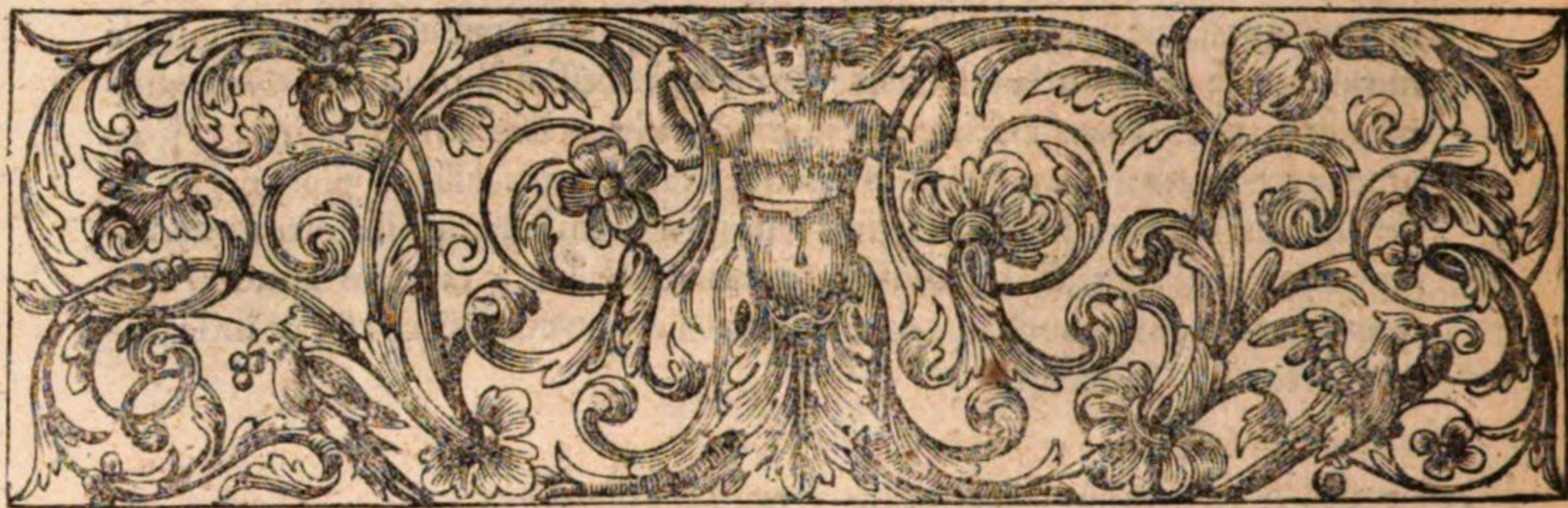
1. *Septimo & quinquagesimo*] Quem explebat, ut ait Tacitus 3. hist. Alii aliter; sunt enim qui tres annos detrahant de quibus ij legendi qui Fastos concinavunt.

2. *Factum Viennæ*] Supra cap. 9.

3. *Becco*] Non gallinacei, tantum sed & alterius cujuscumque avis rostrum significat etiamnum hodie Gallis *bec*. Italis *becco* ut Beoraldus, Germanis & Gallis *bek* ut Tor-

rentius & Glareanus testantur. De hoc Antonio Primo multa apud Tacitum & varia: homo fuit manu strenuus, sermone promptus, discordiis potens, raptor, largitor, pace pessimus, bello non spernendus, ut Vitelliano illo multis apparuit. Illius Antonij meminit Martialis lib. 9. epig. 101. lib. 10. epig. 23. & 32.

C. SVETONII TRANQVILLI
DE XII. CÆSARIBVS.
LIBER VIII.

T. FLAVIUS VESPASIANUS AUGUSTUS.

CAPUT I.

5 **R** E BELLIONE trium principium, & cæde incer-
tum diu, & quasi vagum imperium, suscepit firma-
vit que tandem gens FLAVIA: obscura illa qui-
dem, ac sine ullis majorum ² imaginibus: sed ta-
men Reip. nequaquam pœnitenda, constet licet
Domitianum cupiditatis ac sævitæ merito pœnas
luisse. Titus Flavius ³ Petro municeps ⁴ Reatinus,
bello civili Pompeianarum partium centurio, ⁵, an evocatus, profugit
ex Pharsalica acie, domumque se contulit. Ubi deinde venia & missione
10 impetrata, ⁶ coactiones argentarias factavit. Hujus filius cognomine Sa-
binus, expere militiæ (etsi quidam sum primipilarem: nonnulli, cum
adhuc ⁷ ordines duceret, sacramento solutum ⁸ per causam valitudinis
tradunt) ⁹ publicum quadragesimæ in Asia egit. Manebantque imagi-
nes à civitatibus ei positæ sub hoc titulo, ¹⁰ ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗ-
15 ΣΑΝΤΙ. Postea fœnus apud ¹¹ Helvetios exercuit ibique diem obiit, super-
stitibus uxore Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum major
¹² Sabinus ad præfecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum us-
que processit. Polla ¹³ Nursiæ honesto genere orta, patrem habuit ¹⁴ Ve-
spasianum Pollionem, ter Tribunum militum, ¹⁵ præfectumque castro-
20 rum, fratremque senatorem prætoris dignitatis. Locus etiam nunc
ad sextum milliarum à Nursia Spoletum euntibus in monte summo appel-
latur

latur Vespasie: ubi Vespasiorum complura monumenta exstant, magnum indicium splendoris familiaris & vetustatis. Non negaverim jactatum a quibusdam Petronis patrem e regione Transpadana fuisse ¹⁶ mancipem operarum, quæ ¹⁷ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum, quotannis commeari solerent: subsedisse autem in oppido Reatino, uxore ibidem ducta. Ipse ne vestigium quidem de hoc, quamvis satis curiose inquirerem, inveni.

NOTÆ.

1. *Rebellionem trium principum*] Galbæ, Othonis, & Vitellij, quorum quia incertum diu fuit imperium, ideo Cæsaribus illos quidam nolunt annumerandos; quod tyranni potius quam veri principes fuerint: sic enim rebelles appellandos hinc probat Theodorus Marcilius.

2. *Imaginibus*] Nobilitatis insignibus de quibus in Aug. ad cap. 4.

3. *Petro*] Torrentius in omnibus Mss. suis legit *Petronius*. Sed Glareanus hinc & ex Pirhoei codice Casaubonus emendarunt. *Petrones fere rustici dicuntur*, inquit Festus, *propter vetustatem quod deterrima quaque ac prarupus... jam agri petre vocantur ut rupes iidem sive a Petrarum asperitate, & duritia dicti*, ut ait idem Festus.

4. *Reatinus*] Reate Sabinorum oppidum, hodie Rieti.

5. *An evocatus*] Vulgati omnes legébant *incertum sponte, an evocatus*. Casaubonus ex aliis manuscriptis emendavit. sic enim sæpe loquitur Suetonius brevitas amans, ut & supra Galbæ cap. 12. Claud. cap. 13. & infra cap. 6. quæ *est* Tacito quoque familiaris & ipsi Livio, qui lib. 2. Dec. 3. *ea suspitio vitio orationis an rei haud sane purgata est*. Quanquam certe in Aug. cap. 19. aliter locutus est Suetonius. Quod autem addit hinc de missione, innuere videtur centurionem illum fuisse, non ex veteranis evocatum: hi si quidem tunc voluntariam obibant militiam (ut in Aug. ad cap. 56. ubi de his paulo plura) nisi veniam illam dicas à Cæsare concessam, nec enim a Pompeio concedi potuit, ut pote qui paulo post occisus est, ut in Jul. cap. 35.

6. *Coactiones argentarias*] Argentarij auctionibus præerant ut ex Ner. cap. 5. colligas, iis aderant ministri, qui certa mercede pretia rerum venditarum illorum nomine colligerent: qualis fuit Horatij pater, ut testatur ipse Satyr. 6. lib. 1. quem ad

locum Aëro: *Coactores autem mercenarij eorum qui habebant argentariam: sunt autem argentarij qui habent summam rerum venalium &c.* qui & coactores auctionales & argentarij nuncupantur. Budæus prioribus in pandectas annotationibus, pecuniis publicis præpositos sic distinguit. Præfectos autem ærarii hodie, ut arbitror, vocare possumus *generales finantiarum*, qui etiam quæstores vocitari possunt, quod munus olim prætores prætorique viri obibant (ut ex Suet. in Claud. cap. 29.) tribunos vero ærarij, quos receptores generales vocant; coactores dicebantur, qui nunc receptores particulares, ut apud Tranquillum in Vespas. quo loco non videntur coactores argentarij iidem esse cum iis de quibus Bud. varii enim generis coactores fuere ut auctionales, lustrales, &c.

7. *Ordines duceret*] Legionis partes dicebantur ordines & numeri, qui varii pro variis Reip. temporibus. His qui præerant centuriones, atque etiam ordinum ductores appellati De centurionibus supra in Jul. ad cap. 68. de primipilaribus in Tiber. ad cap. 37.

8. *Per Caussam valitudinis*] Quæ missio caussaria dicebatur, ut supra in Jul. ad cap. 7.

9. *Publicum quadragesimæ*] Ber. & Sab. legunt *publicanum*, ut sit sensus *Publicanum* in Asia fuisse Sabinum hunc: quod & innuere videtur inscriptio, sed deest codicum auctoritas. Publicum agere h. e. vectigal colligere, ut Vitel. cap. 7. *publica intervertere, supple vectigalia &c.* quadragesima hæc est rerum venalium, quam sibi Princeps arrogabat, ut supra in Calig. cap. 16. &c.

10. *Καλῶς Τελωνισαῖν*] H. e. ei qui bene tributum exegit, potest etiam intelligi, qui bene publicanum egit.

11. *Helvetios*] In uno libro Torrentius legit *Helveticos* in altero *Illuvios*. Sed quid si

Helveticos retinuerint ut de exercitibus in Helvetia degentibus, intelligant.

12. *Sabinus ad Praefecturam*] Ad hanc evectus fuerat a Nerone. de hoc Sabino paulo supra in Vitel. cap. 15.

13. *Nursia*] In Umbria, quæ hodie Ducarus Spoletinus civitas, hodieque Norcia.

14. *Vespasium Pollionem*] Plutarchus in Othone sub finem, inter Othonianos duces Pollionem quemdam annumerat.

15. *Praefectus Castrorum*] De hoc munere Vegetius lib. 2. cap. 10. *Erat castrorum praefectus licet inferior dignitate; occupatus tamen non mediocribus causis, ad quem castrorum positio, valli & fossa destinatio pertinebat, tabernacula vel castra militum cum impedimentis omnibus metu ignis curabantur. Præterea agri, contubernales medici, &c. omnia denique ad Castrorum tutamen & necessitates pertinentia, ne quid in illis deesset; denique concludit, Hic post longam probatamque militiam peritissimus omnium*

legebatur, quid etiam colligas ex hoc loco, Pollio siquidem ille tribunus militum ter fuerat, ut rectè doceret alios, quod ipse cum laude fecisset.

16. *Mancipem operarum*] Qui mercenariorum operas redemptas aliis elocabat, lucri sui causa. Cicero in prætura urbana *sires abiret ab eo mancipe quem ipse opposuisset* mancipem illum dicit, qui recta reparanda redemerat. Sensus igitur est conductos a Petrone operarios in Umbria, quos postea maiore mercede in Sabinis elocabat. Mancipes quoque dicebantur, qui a publicanis decumas aut pascua publica redimebant ad quæstum suum, quales dicuntur nobis *soûfermiers*.

17. *Ex Umbria in Sabinos*] Quales etiamnum hodie videmus Lemovices & Sabaudos aliosque benemultos certis anni tempestatibus in vicinas regiones commigrare & lucri causa suam operam elocare.

CAPUT II.

A. U. C.
DCCLXII.

VESPASIANUS natus est in Sabinis¹ ultra Reate, vico modico, cui nomen est Phalacrine, xv. Kalend. Decemb. vesperi² Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino Coss. quinquennio antequam Augustus excederet: educatus sub paterna avia Tertulla in prædiis³ Consanis. Quare princeps quoque & locum incunabulorum assidue frequentavit: manente villa, qualis fuerat olim: ne quid scilicet oculorum consuetudini deperiret. Et aviæ memoriam tantopere dilexit, ut sollemnibus ac festis diebus⁴ pocillo quoque ejus argenteo potare perseveraverit. Sumta⁵ toga virili, latum clavum, quamquam fratre adepto, diu averfatus est: nec ut tandem appeteret, compelli nisi a matre potuit. Ea demum extudit, magis convicio quam precibus vel auctoritate, dum eum idemtidem per contumeliam⁶ anteambulonem fratris appellat. ⁷ Tribunatu militum in Thracia meruit. Quæstor Cretam & Cyrenas⁸ provinciam sorte cepit: ædilitatis ac mox præturæ candidatus, ⁹ illam non sine repulsa, ¹⁰ sextoque loco vix adeptus est: ac prima statim petitione, & in primis prætor, infensus senatui, ¹¹ Cajum ne quo non genere demeretur, ludos ¹² extraordinarios pro victoria ejus ¹³ Germanica depoposcit, pœnæque ¹⁴ conjuratorum addendum censuit ut insepulti projicerentur. Egit & gratias ei apud amplissimum ordinem, quod se ¹⁵ honore cœnæ dignatus esset.

NOTÆ.

1. *In Sabinis*] Libri Mss. *Samniis* & *Samnis* hinc Turnebi conjectura, *Savinis* | pro *Sabinis* scriptum fuisse, atque ita legi debere. Quam sententiam firmat Eutropius,

fic Torrentius.

2. *Q. Sulpicio &c.*] Qui annus urbis fuit 761. Christi 10.

3. *Cosanis*] Alij *Consanis* malè: Consa enim in Hirpinis longè a Cosa, quæ quondam in Hetruria, hodie excisa: non procul ab *Alsidonia* est & *Cosas* Hernicorum in Latio, hodieque *Cosa*.

4. *Pocilo*] Vulgati poculo.

5. *Toga virili*] Vide in Claud. ad cap. 2. &c. & in Aug. ad cap. 38.

6. *Anteambulonem*] Is est propriè, qui officij sui gratia principem ambulando præcedit, quod iis quoque tribuitur per contemptum, qui potentioribus adulantes, id illis officij serviliter exhibebant. Martial. epig. 18. lib. 2.

Sum comes ipse tuus, tumidique anteambulo regis.

beatos enim illos reges quoque suos vocabant de quibus plura apud Martial. epig. 74. lib. 10. Juven. Satyr. 7. & 10. &c.

7. *Tribunatu militum*] Torrentius scripsit *tribunatum*, ut intelligatur virtute sua dignitatem illam adeptus, alij aliter, quæ lectionum varietas inde orta videtur quod cum Suetonius scripsisset *trib. mil.* alij *tribunatum* alij *tribunatu* alij *tribunus* descripserunt; de hoc munere in Jul. ad cap. 5. ut de quæstura ad cap. 6. ibid. & Claud. ad cap. 24.

8. *Provinciam*] Torrentius in optimo lib. legit *Provincias*, quod videtur melius: magno enim intervallo distat sunt, quam & uni jam ante commissam utramque dicat Appianus. De Cyrene quæ & Pentapolis supra in Claud. ad cap. 42.

9. *Illam non sine repulsa*] Hoc est ædilitatem, vulgati omiserant *illam*.

10. *Sextoque loco*] Sex erant Ædiles ut supra in Jul. ad cap. 10 notatum est.

11. *Cajum*] Caligulam.

12. *Extraordinarios*] Aedilium & prætorum impensa fiebant ordinarij ludi, ut lib. 1. cap. 10. est notatum. Sed initio vel in fine magistratus quod si medio tempore aut aliam ob causam quam ob magistratum suum ij tunc extraordinarij.

13. *Germanica*] In Calig. cap. 42.

14. *Conjuratorum*] De conjuratione Lepidi in Calig. cap. 24. horum corpora projiciebantur, vel unco trahebantur in Gemonias. ut supra in Ner. cap. 53. in Tib. 61. & 75. &c. hinc etiam in Tiberim ut supra ibid. & infra cap. 19.

15. *Honore cæne*] In Calig. cap. 39. qui honos eo major quod alio tempore nullo, sedenti fas sit alloqui Principem, quæ pluribus prosequitur Statius Silv. 2. lib. 4. divinæ quandoque dicuntur ejusmodi epulæ Martial. epig. 39. lib. 8. & epig. 93. lib. 9. &c.

CAPUT III.

INTER hæc Flaviam Domitillam duxit uxorem, Statilii Capellæ equitis Rom. ¹ Sabratenfis ex Africa ² delegatam olim, Latinæque conditionis, sed mox ingenuam & civem Romanam ³ recuperatorio judicio pronuntiatam: patre afferente Flavio Liberale Ferenti genito, nec quidquam amplius quam ⁴ quæstorio scriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitianum, & Domitillam. Uxori ac filix superstes fuit: atque utramque adhuc privatus amisit. Post uxoris excessum, Cænidem ⁵ Antonix libertam, & ⁶ a manu dilectam quondam sibi, revocavit in ⁷ contubernium: habuitque etiam Imperator pene justæ uxoris loco.

NOTÆ.

1. *Sabratenfis*] Vulgati varie legebant *Sabraceni*, *Tabraceni*. *Sabracensis*, Torrentij *Miss*, *Scabratenfis* & *Subratenfis*, qui tamen secutus est emendationem Pulmanni ex Turnebo. Sabrata est Africæ colonia, & oppidum hodie *Rakianabes*, vel *Saxambis*, ut

aliis placet. Ut sua Colonia & municipiis respublica, quæ Romanam quodam modo referebat, ut supra in Aug. ad cap. 46. ita & sui in illis ordines, senatorius nempe, equestris, plebeius. Sed illi equites dicti sunt Municipales, non Romani, nisi & Romanum

equestrem gradum adepti forent, qualis ille de quo hîc sermo est.

2. *Delegatam*] Sic vulgati ac Viterbienfis & Lislæi codices Petrus Pirhoëus in suis adversariis lib. 2. cap. 9. legit *deligatam* ut scilicet ea non ancillamodo; sed ex iis etiam fuerit, quæ vincuntur, quales Columellæ lib. 1. cap. ultimo, dicuntur *alligati*, *vineta* ut plurimum per *alligatos excoli*. De huiusmodi servis in Ner. ad cap. 31. ubi de custodiis. Ex qua miseria postmodum emerisset ad latinitatem, quod Turnebo adversar. lib. 22. cap. 15. ubi substituit *delicatam* quo sensu dicenda foret in deliciis fuisse Statilio illi. In Tit. enim cap. 7. *delicati* simpliciter dicuntur pueri infames, verum quis credat talem uxorem a Vespasiano ductam? Optime legisse videtur Theodorus Marcilius *libertam olim Latinaque conditionis, sed mox ingenuam & civem Romanam*. Libertæ opponit ingenuam, Latinæ conditioni civem Romanam. Aurelius Victor libertam tantum dicit. Quia tamen plures vulgatam retinere, sensus hic erui posse videtur, ut Statilio illi clam delegata, hoc est, ejus curæ vel custodiæ demandata quondam intelligatur, ut Othoni Poppæa Sabina in Oth. cap. 3. quasi fuisset latinæ conditionis, quo accepto, illius pater eam asseruerit in ingenuitatem, de qua in Aug. ad cap. 74. tali cum prærogativa natam probando apud iudices. Quo posito jura ingenuitatis illi manebant inconcussa, *sapissime enim constitutum est na-*

talibus non officere manumissionem, ut ait Imperator *inst. 1. de ingenuis. §. cum autem* unde legendum esset *Statilio*, quia rarò cæteræ voces scribuntur integræ sic *Statilio eq. Rom. fabrat.* ut ait Torrentius.

3. *Recuperatorio iudicio*] Dato a Recuperatoribus de quibus in Ner. ad cap. 17.

4. *Quæstorio scriba*] De scribarum decuriis in Claud. cap. 1. singulis enim magistratibus sui scribæ, ut *Ædilitij, Quæstorij, Prætorij*, &c.

5. *Antonia*] An majoris, an minoris, de quibus in Calig. cap. 1. & 10. & Ner. cap. 5. non distinguit: fuit etiam tertia Antonia Claudij principis filia de qua in Claud. cap. 27.

6. *A manu*] Hinc patet feminis ut nomenclatores servos de quibus in Aug. ad cap. 19. ita & amanuenses ancillas fuisse, quemadmodum viris in Ner. cap. 44. & Jul. cap. 74. &c.

7. *Contubernium*] Hanc vocem Jureconsulti opponunt matrimonio ad l. 11. §. 1. ff. ad l. Jul. de adult. diciturque proprie de servi cum serva cohabitatione, cum apud Romanos nulla servis essent jura connubiorum, ideo sic appellari placuit illorum conjunctionem, ad similitudinem militum, quorum qui simul habitant, contubernales dicuntur, ut in Jul. ad cap. 2. & 42. quam & de quavis cohabitatione contubernium dixit Calig. cap. 10. & Ner. cap. 34.

CAPUT IV.

CLAUDIO principe¹ Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus triecies cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, superque xx. oppida, & ² insulam Vectem Britannia proxima in deditionem redegit: partim ³ Auli Plautii consularis legati, partim Claudii ipsius ductu. Quare ⁴ triumphalia ornamenta, & in spatio brevi duplex sacerdotium accepit. Præterea consulatum, quem gessit per duos novissimos anni menses: medium tempus ad Proconsulatum usque in otio secessuque egit: ⁵ Agrippinam timens potentem adhuc apud filium, & defuncti quoque Narcissi amicos perosam. Exin sortitus Africam, integerrime, nec sine magna ⁶ dignatione administravit: nisi quod Adrumeti seditione quadam, ⁷ rapa in eum jacta sunt. Rediit certe nihilo opulentior, ut qui prope labefactata jam fide, omnia prædia fratris obligavit: necessarioque ad ⁸ mangonicos quæstus sustinendæ dignitatis causa descen-

A. U. C.
DCCCIV.

10

derit, propter quod vulgo Mulio vocabatur. Convictus quoque dicitur ⁹ ducenta HS. expressisse juveni, cui ¹⁰ latum clavum adversus patris voluntatem impetrarat, eoque nomine graviter increpitus. ¹¹ Peregrinatione Achaïca inter ¹² comites Neronis, cum cantante eo, aut discederet sæpius, aut præsens ¹³ obdormisceret, gravissimam contraxit offensam: prohibitusque non contubernio modo, sed etiam publica salutatione, secessit in parvam ac deviam civitatem, quoad latenti, etiamque extrema metuenti, provincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio: esse in fatis ut eo tempore ¹⁴ Judæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Rom. quantum eventu postea ¹⁵ patuit, prædictum Judæi ad se trahentes, rebellarunt: cæsoque præposito, legatum insuper Syriæ consularem suppetias ferentem, rapta aquila fugaverunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore, & non instrenuo duce, cui tamen tuto tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimum delectus est: ut & industriæ expertus, nec metuendus ullo modo ob humilitatem generis & nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, ¹⁶ octo alis, cohortibus decem, atque inter legatos majore filio assumpto, ut primum provinciam attigit, ¹⁷ proximas quoque convertit in se: correcta statim castrorum disciplina, uno quoque & altero prælio tam constanter inito, ut in oppugnatione ¹⁸ castelli lapidis ictum genu, scuto sagittas aliquot exceperit.

NOTÆ.

1. *Narcissi*] Gratosi liberti de quo in Claud. cap. 18 & 57.

2. *Insulam Vectem*] Vectis seu Vecta est insula oræ Australi Angliæ proxima, hodie *Vuight*.

3. *Auli Plautij*] Supra in Claud. cap. 24. de consularium & proconsularium provinciarum ab Augusti temporibus discrimine supra in Aug. ad cap. 47.

4. *Triumphalia*] Quid ea sint, in Tib. ad cap. 9. & 20.

5. *Agrippinam*] Neronis matrem.

6. *Dignatione*] H. e. honore quo confirmari posset eadem lectio in Jul. ad cap. 4. Tacitus annal. 2. invidiosum ejus in Africa proconsulatum fuisse dicit; sed occasione forte illius contumeliæ qua affectus est Adrumeti, quæ civitas hodie *Toulba*, five *Mahometta*; Cui accedit etiam quod amorem semper non conciliat integritas; cum & a Vitellio favorabilem ibidem proconsulatum gestum referat idem Tacitus.

7. *Rapa*] Simile quid in Claud. cap. 18. Quemadmodum igitur flores omnis generis & fructus in eos mittebant, quos honore

volebant affectos, ita e contrario, fimum, lapides, lutum &c. Cujus moris indicium extat l. 1. ff. de extraord. crimin. *fit injuria contra bonos mores, si quis fimo corrupto aliquem perfuderit, cæno, luto oblinuerit, aqua spurcaverit, &c.* quod & patet cap. sequenti.

8. *Mangonicos quæstus*] Qui parantur vendendis servis. de mangonibus in Aug. ad cap. 69 & 42. &c.

9. *Ducenta sesteria*] 8750. l.

10. *Latum clavum*] Dignitatem senatoriam, vide in Aug. ad cap. 34. & 38. & Jul. ad cap. 45. five equestrem laticlaviam, ut aliis placet.

11. *Peregrinatione Achaïca*] In Ner. cap. 19. & 51.

12. *Comites Neronis*] De comitibus in Tib. ad cap. 46.

13. *Obdormisceret*] Quod multis exitio fuit. Ner. cap. 23.

14. *Judæa profecti*] Ejusdem oraculi meminere Tacitus lib. 5. hist. & Josephus lib. 6. cap. 31. quod de Christo Domino intelligendum & a Prophetis Judaïcis pro-

festum refert Hegefippus lib. 5. cap. 44. Non vero ex Carmeli montis sortibus, de quibus cap. seq. ut dicit Orosius lib. 7. c. 9.

15. *Paruit*] Ex MSS. Casaubonus emendat *Paruit*.

16. *Octo alis*] Equitum de quibus in Claud. ad cap. 25. Tib. cap. 30 & Aug. cap. 38. de cohortibus in Jul. ad cap. 31.

17. *Proximas quoque*] Provincias scilicet. Vulgati addebant *civitates*, sed Josephus auctor est Orientem totum ejus admiratione commotum.

18. *Castell*] *Jotapat*, ut ait Josephus lib. 3. cap. 16. & Hegefippus lib. 3. cap. 12. hodie dicitur *Syria*.

CAPUT V.

POST Neronem Galbamque, Othone atque Vitellio de principatu certantibus, in spem imperii venit, jam pridem sibi per hæc ostenta conceptam. In suburbano Flaviorum quercus antiqua quæ erat ¹ Marti sacrata, per tres ² Vespasie partus, singulos repente ramos ³ a frutice dedit, haud dubia signa futuri cujusque fati. Primum, exilem, & cito arefactum: ideoque puella nata non perannavit. Secundum, prævalidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet. Tertium vero, ⁴ instar arboris. Quare patrem ⁵ Sabinum ferunt haruspicio insuper confirmatum renuntiasse ⁶ matri, *nepotem ei Casarem genitum*: nec illam quidquam ⁷ aliud quam cachinnasse, mirantem, *quod adhuc se mentis compote deliraret jam filius suus*. Mox cum ædilem cum C. Cæsar, succensens curam ⁸ verrendis viis non adhibitam, luto jussisset oppleri, congesto per milites in ⁹ prætextæ sinum: non defuerunt qui interpretarentur, quandoque proculcatam desertamque Remp. civili aliqua perturbatione in tutelam ejus, ac velut in gremium, deventuram. Prandente eo quondam, canis ¹⁰ extrarius e trivio manum humanam intulit, mensæque subjecit. Cœnante rursus, bos arator decusso jugo, triclinium irrupit: ac fugatis ministris, quasi repente defessus, procidit ad ipsos accumbentis pedes, cervicemque summisit. Arbor quoque cupressus in agro avito sine ulla vi tempestatis radicitus ¹¹ evulsa atque prostrata, in sequenti die viridior ac firmior resurrexit. At in Achaia somniavit, initium tibi suisque felicitatis futurum, simul ac dens Neroni exemptus esset, evenitque ut sequenti die progressus in atrium medicus dentem ei ostenderet ¹² tantum quod exemptum. Apud Judæam ¹³ Carmeli Dei oraculum consulentem, ita ¹⁴ confirmavere sortes: ut quidquid cogitaret voveretque animo, quantumlibet magnum, id esse proventurum pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis ¹⁵ Josephus, cum conjiceretur in vincula, constantissime ¹⁶ asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore. Nuntiabantur & ex urbe præsagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietem, ut ¹⁷ thensam Jovis opt. max. e sacrario in domum Vespasiani, & ¹⁸ in Circum deduceret. Ac non multo post, comitia secundi consulatus ineunte Galba, ¹⁹ statua Divi Julij ad Orientem sponte conversa: acieque ²⁰ Bebriacensi, prius quam committeretur, duas aquilas in conspectu omnium conflixisse: victaque altera, ²¹ supervenisse tertiam a solis ortu, ac victricem abegisse.

NOTÆ.

1. *Marti sacrata*] Quercus hæc, ut & alix bene multæ arbores apud antiquos, videtur peculiari religione culta fuisse, nec enim vulgò Marti sacrata quercus est, sed Jovi, ut Myrtus Veneri, Laurus Appollini, &c.

2. *Vespasia*] Quæ Vespasiani imperatoris mater de qua cap. 1.

3. *A frutice*] Lipsius legit aut *fruticam*, quod Casaubono placuit, librariorum imperitia corruptum existimante, quid enim illud est *ramos dare à frutice*? nisi fruticem pro ipso stipite accipias.

4. *Instar arboris*] Cum tamen frutex vulgo minor sit arbore ex Columella, & Plinio passim.

5. *Sabinum*] Patrem Vespasiani, qui in Helvetia mortuus est cap. 1.

6. *Matri*] Tertullæ, quæ Sabini mater erat, atque ejus ideo liberorum avia.

7. *Aliud*] In uno libro deest illa vox.

8. *Verrendis viis*] Id enim inter alia, quæ ad urbis ornatum spectant, ædilium munus est.

9. *Prætexta*] Quæ magistratum toga est, & puerorum in Jul. cap. 1. &c.

10. *Extrarius*] In Viterb. Casaub. legit *exterritus e trivio*. Extrarius ex Festo ille est qui extra focum, jusque nostrum ac sacramentum est, quod & indicat Terentius in Phorm.

Hanc conditionem si cui tulero extrario.

11. *Evulsa radicitus*] In uno lib. Torr. legit *prostrata* longe verosimilius. De hac eadem arbore Tacit. 2. histor. *cupressus arbor repente prociderat*. In Domit. cap. 15. ait Sueton. *arbor qua eversa surrexerat*, ne nimium mentiretur, inquit Torr.

12. *Tantum quod*] Sic unus e Torr. codicibus, sic & Turneb. in cæteris vero: *recenter quidem exemptum*, sic de hac loquendi ratione in Aug. cap. 63. & 98.

13. *Carmeli Dei*] Tacitus 2. hist. *est Iudæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque nec simulacrum Deo, aut templum (sic tradidere majores) aram tantum, & reverentiam*, huic factam credunt reverentiam ab Elia Thisbite, qui & illic habitaverit, & scholam habuerit, ut prodidit Joannes Hierosolymitanus patriarcha. Vide & 1. seu 3. reg. 18. item 4. reg. cap. 2. & 4. unde gratiorem in eo loco fore numini cultum existimabant ut ait Vossius &c. Idem ferme de Herculeo fano Silius lib. 3.

Sed nulla effigies, simulacraque nota deorum.

Majestate locum, & sacro implevere timore.

Carmelus autem mons Palæstinæ hodie *Carmene*, alter de quo hic.

14. *Confirmare sortes*] Sacrificio, & extis, id prædictum a Basilide, de quo cap. 7. infra Tacitus iisdem verbis hoc narrat.

15. *Iosephus*] Nobilis ille antiquitatum Judaicarum Scriptor, qui, ut ipse refert lib. 3. belli Judaici in expugnatione Jotapatæ, in cavernam se receperat, unde a Nicanore Vespasiani tribuno extractus est.

16. *Asseveravit*] Oratione, quæ habetur in eod. lib. cap. 26.

17. *Thensam*] In Julio cap. 76. de hoc sacro curru dictum.

18. *Et in circum*] In duobus libris Torr. & inde in *circum*, ita & Casaub. qui idem de Cujacii codice testatur, & melius: Nam illuc sacri per pompam currus circumducti in Jul. cap. 76.

19. *Statua divi Julij*] Ad cap. 8. in Othon.

20. *Bebriacensi*] Sæpe supra in Orh. cap. 9. & Vitell. cap. 10.

21. *A solis ortu*] In oriente nempe militabat Vespas.

CAPUT VI.

NEC tamen quidquam ante tentavit, promptissimis atque etiam instantibus suis, quam sollicitatus quorundam & ignotorum & absentium fortuito favore. ¹ Mæsiaci exercitus bina e tribus legionibus millia missa auxilio Othoni: postquam iter ingressis nuntiatum est, victum cum, ac vim vitæ suæ attulisse: nihilo secius ² Aquileiam usque perseveraverunt, quasi rumori minus crederent. Ibi per occasionem ac licentiam, omni rapinarum genere grassati, cum timerent ne sibi reversis reddenda ratio ac

subeunda poena esset, consilium inierunt eligendi creandique Imperatoris. Neque enim deteriores esse, aut ³ Hispaniensi exercitu qui Galbam, aut ⁴ pretoriano qui Othonem, aut ⁵ Germaniciano qui Vitellium fecissent. Propositis itaque nominibus legatorum consularium, quot ubique tunc erant, cum ceteros alium alia de causa improbarent: & quidam e legione tertia, quæ sub exitu Neronis translata ex Syria in Mœsiam fuerat, Vespasianum laudibus ferrent: assensere cuncti nomenque ejus vexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tunc quidem compressa res est revocatis, ad officium ⁶ numeris parumper. Cæterum divulgato facto, ¹⁰ ⁷ Tiberius Alexander præfectus Ægypti primus in verba Vespasiani legiones adegit Calend. Julij: qui Principatus dies in posterum observatus est. Iudaicus deinde exercitus, ⁸ v. Idus Iulij apud ipsum juravit. Plurimum cæptis contulerunt, jactatum exemplar epistolæ, veræ sive falsæ, defuncti Othonis ad Vespasianum, extrema obtestatione ultionem mandantis, & ut Reip. subveniret, optantis: simul rumor dissipatus, destinasse Vitellium victorem permutare hiberna legionum, & Germanicas transferre in Orientem ad securiorem ⁹ mollioremque militiam: præterea ex præsidibus provinciarum ¹⁰ Licinius Mucianus, & e regibus ¹¹ Vologesus Parthus: ille ¹² deposita simultate, quam in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitum: hic quadraginta millia ¹³ sagittariorum.

NOTÆ.

1. *Mœsiaci exercitus*] In Othon. cap. 9.
 2. *Aquileiam*] In Aug. cap. 20.
 3. *Hispaniensi exercitu*] In Galb. cap. 9.
 10. & 16.
 4. *Pretoriano*] In Othon. cap. 6. & 7.
 5. *Germaniciano*] In Vitell. cap. 8. & c. in Viterb. legit Casaub. *Germanico*, nec probat. Germanicianus enim qui in Germania, nec ex Germania; sicut Hispaniensis, qui in Hispania, licet inde non sit exercitus, appellatur.
 6. *Numeris*] H. e. ordinibus, ut supra ad cap. 1. notatum est. Sed posteriori tempore videntur numeri pro legionariis duntaxat, qui in castris per provincias dispositi degebant, accepti, quo distinguebantur ælimitanis, qui per cuneos, & auxilia limites imperij custodiebant, qui & *ripenses* appellati, ut Vopiscus in Probo.
 7. *Tiberius Alexander*] De hoc etiam Tacitus 2. histor.
 8. *Quinto Idus*] Tacitus quinto nonas factum dicit: quod probabilius forte fecerit Iudaici exercitus ardor, ut nempe tertio post alios die, non nono, id suo duci præ-

stiterit fidæi suæ monumentum, quo etiam aliis debebat exemplo præfuisse. Quod & factum ex Joseph. lib. 4. cap. 37. colligas.
 9. *Mollioremque militiam*] Quo sensu Lucanus.

Quicquid ad Eoos tractus, mundique teporem

Labitur: emollit gentis clementia cæli.

10. *Licinius Mucianus*] De quo in Vitell. ad cap. 15. & apud Tacit. lib. 2. hist. extat oratio, unde patet illum rebellandi auctorem Vespasiano fuisse præcipuum, qui eo maxime accendit milites, quod decreverat Vitellius eos transferre in Germaniam.

11. *Vologesus*] De quo jam in Nerone cap. 57.

12. *Deposita simultate*] Mucianus scilicet, qui æmulationis studio deposito tandem cum Vespasiano consilia communicavit, & ei imperio cessit.

13. *Sagittariorum*] Quibus maxime possent Parthi. Tacitus quadraginta Parthorum equitum millia dicit: quod in idem recidit. Equis enim pugnant, &c.

CAPUT.

CAPUT VII.

SUscEPTO igitur civili bello, ac ducibus copiisque in Italiam præmissis, interim Alexandriam transit, ut ¹ claustra Ægypti obtineret. Hic cum de firmitate imperij capturus auspiciū, ² ædem Serapidis, summotis omnibus, solus intrasset: ac propitiato multum Deo, tandem, ³ se convertisset, verbenas, coronasque, ⁴ & panificia, ut illic assolet, ⁵ Basilides libertus obtulisse ei visus est: quem neque admissum à quocquam, & jampridem propter nervorum valitudinem vix ingredi ⁶ longaque abesse constabat. Ac statim advenere literæ, ⁷ fusas apud Cremonam Vitellij copias, ipsum in urbe interemtum nuntiantes. Auctoritas ⁸ & quasi majestas quædam, ⁹ ut scilicet inopinato & adhuc novo principi deerat: hæc quoque accessit. E plebe quidam ¹⁰ luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali, pariter adierunt, orantes opem valitudinis, demonstratam ¹¹ à Serapide per quietem: restitutum oculos, ¹² si inspuiisset: confirmaturum crurē si dignaretur calce contingere. ¹³ Cum vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet, extremo hortantibus amicis, palam ¹⁴ pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit. Per idem tempus ¹⁵ Tegeæ in Arcadia, instinctu vaticinantium, effossa sunt sacro loco ¹⁶ vasa operis antiqui, atque in iis assimilis Vespasiano imago.

NOTÆ.

1. *Claustura Ægypti*] Ad coercendam, nō faveret, annonæ caritate Romam. Vide in Jul. cap. 35 & Aug. cap. 18. alias item tradit hujus consilii causas Josephus lib. 4. cap. 37. ut nempe duarum, quæ ibi tunc erant, legionum viribus augetur.

2. *Ædem Serapidis*] Hanc tanta magnificentia constructam fuisse testatur Ammianus, ut præter capitolium nihil ambitiosius orbe toto videri, diserte multaque pompa verborum asseveret.

3. *Se convertisset*] Adorantium ritu, de quo in Vitell. cap. 2.

4. *Et panificia*] Ductum a Judeis, imitatione panum propositionis morem hunc Ægyptium notant interpretes: quod si ita est, factum oportuit post liberatos Ægyptia seruire Israëlitæ.

5. *Basilides libertus*] Vocem *libertus* amovendam censet Torr. quod & probat Casaub. quanquam nullum vidisse se fateatur librum, in quo non extaret, & certe quoquo modo irrepperit, perperam adhibitæ videtur. Quid enim, ait idem Torr. Ro-

mani hominis liberto cum Judæorum, aut Ægyptiorum sacris. Quod de Basilide dici non potest, modo intelligatur idem ille Sacerdos, qui consulenti Carmelum Vespasiano adfuerat: cui favet, quod longe tunc abfuisse dicit hîc Suetonius, idem nomen etiam ei tribuit loco ad cap. 5. supra citato Tacitus.

6. *Longe abesse*] Erat si quidem in Judæa Alexandriam tenente Vespasiano.

7. *Fusas*] Ab Antonio Primo, & Mæciacis legionibus in Vitell. cap. 15.

8. *Ut scilicet*] In uno libro legit Torr. ut solet, nec male.

9. *Luminibus orbatus*] Eadem Hadrianum Principem operatum esse miracula Spartianus auctor est.

10. *A Serapide*] Hunc Apis nomine Argivorum Regem fuisse tradit Apollodorus; eique mortuo divinos honores cum nomine Serapidis indictos: alii relicto fratri regno in Ægyptum cum populi sui parte profectum, & conditam ab eo Memphim tradunt, ac eodem Serapidis

nomine cultum ab Ægyptiis; quod & innuere videtur Plinius lib. 8. c. 46. Quin Strabonem Osiridem fuisse affirmat. Vide caput 12. Oth. de bove fatidico, plura passim apud auctores, & præsertim Plinium loco citato; forte quod agriculturam Ægyptios docuisset. Hunc Josephum fuisse inde colligit Vossius; quod apud Rufinum lib. Hist. Eccl. 2. cap. 23. modius capiti ejus impositus legatur; quod & legere est apud Suidam, in voce *Σελγίης*. Et certe Ægypti indigenam non fuisse colligas etiam ex eo quod de ejus in Ægyptum transmigratione modo relatum est. Quamquam & Serapin Ægyptium sæculis multis antiquiorem Argivo contendat Vossius. Consule Reinecium de Argivorum origine, & nomine.

Quæ tametsi probabilia sunt, longe tamen verisimilior est conjectura Petri Danielis Huetii viri nobilissimi, atque omni doctrina & virtute ornatissimi, qui Serapidem esse Mosem clarissimis rationibus approbavit: tum quod idem sit Serapis ac Osiris sive Bacchus, quem Mosem esse certo constat inter eruditos; tum quod radiatus, & cornutus, virgam angue circumplicatam gestans pingi soleat, quæ mera Mosi symbola sunt. Quod si nihil aliud præclaro hoc opere consecutus esset præstantissimus ille Auctor, quam recondita hæc priscae veritatis arcana ad religionis nostræ veritatem demonstrandam revelasse, optime sane de piis ac literatis hominibus meritis esset: Verum tot alia ad idem argumentum contulit, ut mirari satis non possim extitisse aliquem, qui librum, & libri auctorem per summam vecordiam maledictis configere auderet. Claudium Frassenium dico, instituto Franciscanum: qui cum nuper Disquisitionum suarum Biblicarum centones ex Demonstrationis Evangelicæ laciniis pene totos contexuerit; non rebus solum ipsis, rerum dispositione ac probationibus usurpatis; sed verbis etiam ac locutionibus palam suppilatis; plagia sua egregie dissimulatum iri ratus est, si interpolatione aliqua adhibita, in eum præterea per quem profecerat, maledicistilli, & impuri animi intemperias ac livorem depromeret: murium illorum similis, qui postquam ligurierunt butyrum, involucrium etiam dentibus arrodunt. Hæccine

vero est, Frasseni, a sanctissimo viro Francisco ordinis tui hominibus tradita modestiæ, simplicitatis, ac humanitatis disciplina? hoc cunctis exemplo præluces cucullato tuo Fraterculorum gregi? Eximium Christianæ doctrine vindicem proscindens; ipsiusque lucubrationem, oppositum videlicet impietati aggerem oppugnans, tam illustribus religiosæ mentis & singularis eruditionis notis distinctam, tanto Doctorum omnium per Europam hominum applausu exceptam, tot Episcoporum suffragiis munitam, atque eorum ipsorum qui scæneas tuas Disquisitiones, vere cacatam chartam comprobant; parum utique hoc facto pudori suo consulentes: cum enim laudatæ a se Demonstrationis Evangelicæ vituperatorem tam effusis, atque hoc ipso tam ineptis præconiis laudarunt, non declararunt solum, parum intelligere se, quid vere laudabile esset; sed jacta etiam in Demonstrationem maledicta ipsi sibi consciverunt. Atque utinam tuam hanc obtrectandi pruriginem ac petulantiam, & insolitas animo tuo lepras acri aliquo cutifricio sanare, teque ad saniora consilia, & sedatiorem mentem revocare Evangelicus ipse Demonstrator institueret: Verum, si bene hominem novi, non facile a stomacho suo impetraturum puto, ut ulcera tua tangere, sordesque tuas converrere, & lutum manibus subigere velit. Sed hæc obiter.

11. *Si inspisset*] Agnoscis, pie Lector, falsam imitationem miraculorum Christi. sic solitus illudere hominibus οὐ δεισέμεν. Causaub.

12. *Palam pro concione utrumque tentavit*] Quid appellat concionem? an convocatum in eam rem populum, sive in theatrum, sive in forum? an potius coronam forte adstantis multitudinis? hoc puto verius: & suadent Taciti verba. *Igitur Vespasianus cuncta fortuna sua patere ratus, nec quidquam ultra incredibile: erecta, quæ adstabat, multitudine, jussa exequitur.* Notemus ergo vocis concio hunc usum, promullitudine ἀπλῶς.

13. *Tegea in Arcadia*] Hæc civitas non longe à Mantinea, hodie Muchli. Arcadia vero Mediterranea Regio Peloponnesi, qui hodie Morea.

14. *Vasa*] De his quædam, Aug. c. 75.

CAPUT VIII.

TALIS, tantaque cum fama in urbem reversus, ¹ acto de Judæis triumpho, consulatus octo ² veteri addidit. Suscepit & censuram, ac per totum Imperii tempus nihil habuit antiquius, quam prope afflictam, nutantemque Rempublicam stabilire primo; deinde & ornare. Milites, ³ pars victoriæ fiducia, pars ignominiae dolore, ad omnem licentiam, audaciamque processerant. Sed & Provinciæ, civitatesque liberae, necnon & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorum quidem & ⁴ exauctoravit plurimos, & coërcuit. Participibus autem victoriæ adeo nihil extra ordinem indulgit, ut etiam legitima præmia nonnisi sero persolverit. Ac ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem unguento, cum sibi pro impetrata ⁵ Præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, voce etiam gravissima increpuit: *Maluissim allium oboluisse*: literasque revocavit. ⁶ Classarios vero, qui ab Ostia & Putoleis Romam pedibus ⁷ per vices commeant, petentes, *constitui aliquid sibi* ⁸ *calcearii nomine*: quasi aprum esset, sine responso abegisse, iussit post hæc ⁹ excalceatos cursitare: & ex eo ita cursitant. ¹⁰ Achaiam, ¹¹ Lyciam, Rodum, Byzantium, Samum, libertate ademta, item ¹² Thraciam, Ciliciam, & ¹³ Comagenen ditionis regiæ usque ad id tempus, in provinciarum formam redegit. ¹⁴ Cappadociæ propter assiduos barbarorum incursus legiones addidit: consularemque rectorem imposuit, ¹⁵ pro equite Rom. Deformis urbs veteribus incendiis ac ruinis erat: vacuas areas occupare & ædificare, si possessores cessarent, cuicumque permisit. Ipse ¹⁶ restitutionem Capitolii aggressus, ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit: ¹⁷ ærearumque tabularum tria millia, quæ simul conflagraverant, restituenda suscepit, undique investigatis exemplaribus, instrumentum imperii pulcherrimum ac vetustissimum: quo continebantur pene ab exordio urbis ¹⁸ senatusconsulta, plebiscita de societate & fœdere ac privilegio cuicumque concessit.

A. U. C.
DCCCXIII.
DCCCXIV.
DCCCXV.
DCCCXVII.
DCCCXVIII.
DCCCXIX.
DCCCXX.
DCCCXXII.

NOTÆ.

1. *Acto de Judæis*] Non statim, sed postquam Titus filius, quem ad conficiendum bellum in Judæa reliquerat, capta & incensa Hierosolyma reversus est. Illius triumpho pompa delata sunt tabula illa aurea multorum talentorum, candelabrum similiter illud aureum tanta fabricatum arte, atque quod præcipuum apud Judæos ipsæ legis tabulæ; quas cum purpureis Templi velis ma-

gna cura asservandas jussit in Palatio: Tabula autem & candelabro conditum à se quanta fieri potuit magnificentia, Templum Pacis adornavit, ut auctor est Joseph. lib. 7. de bello Judaico.

2. *Veteri addidit*] De quo sup. cap. 4.

3. *Pars victoriæ*] Hanc partem ad Vitellii, illam ad Vespasiani refero milites.

4. *Exanthoravit*] De hoc verbo in Tib. c. 7. & 30. & Aug. c. 24.

5. *Præfectura*] Non quidem urbis aut provinciæ cuiusdam; nec enim id onus par adolescentuli viribus; sed alæ unius, ut in Aug. cap. 38.

6. *Classarios*] De Classariis passim loquuntur Tac. & Suet. item Plinius in epist. de morte avunculi, ac cæteri quoque Historici meminerunt, & veteres inscriptiones: sed de hac eorum cursitatione nihil legi apud alios. Similes, at non iidem tamen, Dromonarii, de quibus Cassiodorus lib. 2. & 4. Casaub. *Classarios* remiges, seu navales socios fuisse jam ante didicimus, Galb. c. 12. Ex eorum igitur corpore, quidam ultro citroque Ostia Romam pedibus commeabant. De quibus hîc Suetonius. Torren-
tius.

7. *Per vices*] Sic ex Pithœi, aliorumque libris Casaub. ut & Torrent. ex suis In Viterbiensi tamen & vulgatis legitur *per vicos*, quod & potest: Nec enim dubium quin Ostia præsertim Romam usque plenæ forent ripæ ædificiis.

8. *Calcearii nomine*] Hoc est, pro Donativo, quod in calceos impenderetur. Quomodo & Vasarium & Palmarium.

9. *Excalceatos*] In Salmasiano codice legit Schildius *Excalceatos*.

10. *Achaiam*] De ea, quantum pateret, in Tiberio cap. 4. Hanc Senæui tradidit administrandam Claudius in Claud. cap. 25. Quam libertate a Nerone donatam in Ner. cap. 24. in provinciæ formam iterum redegit Vespasianus.

11. *Lyciam*] Hodie *Aldinelli*, velut alii, *Bricquia*, nemo non novit, quæ sequuntur, regiones.

12. *Thraciam, Ciliciam*] Turnebus ad-
versar. 24. cap. 36. legendum censet *Trachiam*: pars enim, inquit, Ciliciæ propter asperitatem montium, ut ex Geographicis constat, Trachia dicebatur. Quod ex Strabonis lib. 14. constare potuerit: & disertis ab Aurelio Victore verbis res explicatur in Vespasiano. *Syria seu Palestina, necnon Cilicia Trachea, & Commagene, quam hodie Augustophratensem nominamus, provinciis accessere.*

Eutropius quoque in ejus rei enarratione Ciliciæ Trachæ meminit. Atque adeo recta

videtur emendatio Turnebi, nec dissentiunt interpretes. Verum quia Thraciam quoque accenset Eutropius; sed iis duntaxat, quæ sub regibus amicis erant; ideo maxime aridet Casauboni conjectura de aliqua Thraciæ parte, ubi regnum antea fuerit, Thraciæ, inquit, provinciæ a Vespasiano dispositæ fuerunt. Vide Eutratium in Dionysium. Ex Thraciis sex provincias fecit, Thraciam, Hamimontum, Mœsiam inferiorem, Scythiam, Rodopen, Europam, in qua secundæ arces Orbis Rom. sunt positæ.

13. *Comagenen*] Syriæ Regio est hodie *Azar* ad Euphratem; unde Procopio Euphratasia dicitur. Hanc Tiberius in P. provinciæ formam redegerat Tacit. Ann. 2. ann. V. C. 774. *Comagenis* *Q. Servæus proponitur* *tum primum ad ius Præoris translatis.* Sed eam Caligula iterum tradiderat Regibus, ut patet ex Dione lib. 59 Antiocho scilicet Antiochi Regis filio, ut paternum regnum, cui & Ciliciæ maritima adjecit, quæ Ciliciæ pars, cum ea ipsa sit, in qua montes, & quæ Trachea: hinc Turnebi sententiæ probabilitatis non parum accedit.

14. *Cappadocia*] Ampla est Asiæ Regio, quæ Armenia claudabatur ad Ortum; unde Barbarorum frequentiores in eam incursum; propter exortos Armeniæ causa Parthos inter & Romam tot motus. Non uno hodie nomine appellatur ad Ortum enim *Genech*, ad Occasum a præcipua quondam ejus Urbe *Amisya*. Media inter utramque *Toccat* nuncupatur.

15. *Pro Equite Romano*] Ita factum a Tiberio narrat Dio lib. 57. ad ann. V. C. 770. Quod in actis anni posterioris scilicet 771. Tacitus narrat Annal. lib. 2.

16. *Restitutionem Capitolii*] Tacit. lib. 4. Histor. undecimo, Calend. Julias, *serena luce, spatium omne, quod templo dicebatur, evinctum vittis, coronisque. Ingressi milites, quibus fausta nomina, felicibus ramis, dein virgines vestales, cum pueris, puellisque patrimis, matrimisque, aqua rivis & fontibus, amnisque hausta perluere, &c.*

17. *Ærearumque*] In uno lib. Torrent. legit *Ænearum*: quæ sequuntur, divi erant vulgatæ editiones addito puncto post vocem *exemplaribus*. Male ut vel sola vox vetustissimam indicat, &c.

18. *Senatusconsulta*] Quæ omnia in Ca-

olini Jovis Templo magna cura Aediles asservabant.

CAPUT IX.

FECIT & nova opera, 1 templum Pacis Foro proximum: 2 divi-
que Claudii in Caelio monte, cœptum quidem ab Agrippina, sed a
Nerone prope funditus destructum. Item 3 Amphitheatrum urbe me-
dia, ut destinasse compererat Augustum. 4 Amplissimos ordines, & ex-
haustos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia, 5 purgavit: sup-
plevitque recensito Senatu & Equite: submotis indignissimis, & honestis-
simo quoque Italicorum 6 ac Provincialium allecto. Atque uti notum esset,
utrumque ordinem non tam libertate inter se, quam dignitate differre, de
jurgio quodam senatoris, equitisque Rom. ita pronuntiavit: *Non oportet*
10 *maledici senatoribus: 7 remaledici civile fasque esse.*

NOTÆ.

1. *Templum Pacis*] Hoc omnium tota Urbe maximum & pulcherrimum, utpote in quod totius ferme Orbis divitiæ conge-
stæ, auctor est Herodianus in Commodio, cujus tempore nocturni casu fulminis deflagrasse dicit. Quam magnificentiam mirum in modum extollit Joseph. lib. 7. c. 24.

2. *Divique Claudii*] In Claud. c. 45.

3. *Amphitheatrum*] Hujus etiam hodie magnam partem videre est, & Coliseum vulgo vocant: hoc a Vespasiano constructum, Titus filius dedicavit in Tito c. 7. De quo Martialis in lib. *Spectaculorum*.

4. *Amplissimos ordines*] Lipsius emendat *amplissimum*, ut sit periodi finis, non initium hoc modo: *Ut destinasse compererat Augustum amplissimum.* probat Casaubon. uterque quod senatorium duntaxat, non

vero equestrem ordinem amplissimi velint appellatione decoratum. Contra Gronovius allatis variis Ciceronis locis, ubi de senatoribus & equitibus quoque nempe Judicibus agit. verbi gratia, Pro Sulla, *ut inimicus esse amplissimis ordinibus, infestus bonis omnibus, hostis patriæ videretur*, De Haruspicum responsis: *Petita est auctoritas vestra, gravitas amplissimorum ordinum*, &c.

5. *Purgavit*] Quod id. m præstiterat August. in Aug. cap. 35.

6. *Ac Provincialium allecto*] De jure provinciarum quædam dicta sunt in Jul. c. 8 in Aug. c. 40.

7. *Remaledici*] Glossarium Græco latinum. ἀντιδικῶν Remaledico. Gron. Nempe licet injuriam injuria repellere.

CAPUT X.

LITUM series ubique majorem in modum excreverant, manentibus antiquis, 1 intercapedine jurisdictionis, accedentibus, novis, ex conditione tumultuque temporum. Sorte elegit per quos rapta bello restituerentur: quique 2 judicia centumvitalia, quibus per-
15 agendis 3 vix suffectorum litigatorum ætas videbatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentque ad brevissimum numerum.

N O T A E .

1. *Intercapedine jurisdictionis*] Turbata enim tot bellis Republica nulli certi Magistratus facti: Jus nulli aut paucis dictum, quasi suspensa omni Jurisdictione.

2. *Judicia centumviri*] In quibus de qua re ageretur Cicero 1. de Orat. In quibus usucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, nexorum, mancipiorum, parietum, fluminum, stillicidiorum, testamentorum, ruptorum aut ratorum, ceterarumque rerum immutabilium, cum omnino quid suum, quid alienum; quare denique civis, aut peregrinus, servus aut liber quis-

piam sit, &c. His Prætor præerat, ut patet ex Plinii lib. 5. epist. ultima; quæ omnia cum peragere nequirent, præ rerum multitudine Centumviri, aliis etiam extra ordinem commisit judicanda.

3. *Vix suffectura*] Servius ad hunc Verum lib. 2. Æneid.

Si omnes uno ordine habetis Achivos, Ait id ex antiqua tractum Juris scientia: quia in ordinem dicebantur causæ propter multitudinem vel tumultum fellinantium, cum erat annus litium. Juvenal.

Expectandus erit, qui lites inchoet annus.

C A P U T X I .

L I B I D O atque luxuria, coercente nullo, invaluerat. ¹ Auctor senatui fuit decernendi, ² ut quæ se alieno servo junxisset, ancilla haberetur. Neve filiorum familias ³ fœneratoribus exigendi crediti jus umquam esset, hoc est, ne post patrum quidem mortem.

N O T A E .

1. *Auctor senatui*] Sic enim optimi quique Principes sententiam suam senatorum instar proferebant, libera senatui super proposita re suffragia relinquentes Unde contigit ut quamquam factum postea Senatusconsultum eorum vulgo sententiam sequeretur; non tamen semper ab ipsis nomen habebat, sed vel a Consulibus vel etiam ab ipsa persona, quæ ei causam dederat. Torren- tius de his fusc.

2. *Quæ se alieno*] Hoc & aliud, de quo hîc agitur, Senatusconsultum Vespasianus non jussit fieri, sed licentia temporum, & non usu abolitum revocavit. Patet ex Tacito lib. 12. Annal. Inter quæ refertur ad Patres de pœna fœminarum, quæ servis conjungerentur, statuiturque ut ignaro domino ad id prolapsa in servitutem sui consensisset, & qui nati essent, pro liberis haberentur. Emen- dat hunc locum Lipsius. Ad id prolapsa in servitute: si consensisset, pro liberta haberetur. Unde & a Jureconsultis Claudianum Senatusconsultum appellatum ab ejus Auctore Claudio Imperatore Quod enim aliqui existimant illud a Vespasiano jam tunc Con- sule c. 4. supra, perperam esse viderur. Ex hoc enim loco satis colligere est id a Vespasiano jam principe constitutum. Tandem illud sustulit postea Justinianus l. unic. cod.

de Senatusconsulto Claudiano tollendo.

3. *Fœneratoribus*] Qui nempe filiis fam. pecunias credebant, & quidem sub usuris gravissimis, ut sui juris, vel morte paren- tum, vel sua emancipatione facti eas red- derent. Horatius Sat. 2. lib. 1. de Fusidio fœneratore improbissimo,

*Quinas hic capiti mercedes exsecat, &c.
Nomina sectatur modo sumpta veste vi- rili*

Sub patribus duris tironum.

Quod & a principe Claudio vetitum jam fuerat. Tacit. lib. 12. Annal. Et lege lata fœvitiam creditorum coercuit, ne in mortem pa- rentum pecunias fœnori darent. Quibus ver- bis indicatur Senatusconsultum illud, quod in odium Macedonis fœneratoris, non ve- ro filii familias, ut opinor, Macedonianum appellatum est, factumque anno V. C. 799. Cons. Claudio quartum, & Vitellio tertium, ut tradit Petrus Faber 1. Semestrium capite ultimo. Quod & jam antea vetitum fuerat lege Lætoria; sed qua cavebatur in genere duntaxat, ne minor 15. annis quidquam sti- pularetur; hujus meminit Cicero 1. de na- tura Deorum numero 107 Et alibi memi- nit & Plautus, & ab ætate quinquam Vicenariam appellat in Pseudolo act. 1. sc. 3.

Perii, an tum lex me perdit quina Vicenaria

Metuant credere omnes.

Quo fiebat, ut perditū illi patrum mortem promitterent. Juvenal. Sat. 3.

— *Funus promittere patris*
Nec volo, nec possum.

Et Ovid.

Filius ante diem patrios inquit in annos.

Ex quo loco colligit Torrent. eam diu post Vespasianum non obtinuisse.

CAPUT XII.

CÆTERIS in rebus statim ab initio principatus usque ad exitum civilis & clemens. Mediocritatem pristinam neque dissimulavit unquam, ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conantes quosdam originem Flavii generis ad conditores Reatinos, ¹ comitemque Herculis, ² cujus monumentum exstat via ³ Salaria, referre, irrisit ultro. Adeoque nihil ornamentorum extrinsecus cupide appetiuit, ut triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ non reticuerit: *merito se plecti, qui triumphum, quasi aut debitum majoribus suis, aut speratum unquam sibi, tam inepte senex concupisset.* Ac ne ⁴ TRIBUNITIAM quidem POTESTATEM & PATRIS PATRIÆ appellationem nisi sero recepit. Nam consuetudinem ⁵ salutantes scrutandi, manente adhuc bello civili, omiserat.

NOTÆ.

1. *Comitemque Herculis*] Fato functum tum, cum Hercules debellato Geryone reversus ex Hispania has Italiæ oras lustraret. De quo plura apud Virgilium.

2. *Salaria*] In Nerone c. 48.

3. *Tribunitiam potestatem*] Qua Principes insigniri mos erat. In Aug. c. 27.

4. *Salutantes scrutandi*] De hac consuetudine in Claud. c. 35. Inde admissionis officium, & Magister admissionum De quibus in Tiberio c. 46. & Calig. c. 19. Et Lam-

prid, in Alexand. Admissionales appellat, qui admitrendi jus habebant. Plinius lib. 33. cap. 3. Fuit & alia Claudii principatu differentia in solis his quibus admissionem liberti ejus dedissent, imaginem principis in anulo ex auro gerendi magna criminum occasione. Quæ omnia salutaris exortus Vespasiani Principis abolevit æqualiter publicando Principem. Qua de re Seneca lib. 6. de benefic. cap. 33. & 34. Unde Scrutatores dicti.

CAPUT XIII.

AMICORUM libertatem, ¹ caussidicorum figuras, ac Philosophorum contumaciam lenissime tulit. ² Licinium Mucianum notæ impuditiæ, sed ³ meritorum fiducia minus sui reverentem, numquam nisi clam, & hætenus retaxare sustinuit, ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clausulæ, *Ego tamen vir sum.* Salvium Liberalem in defensione divitis rei ausum dicere, *Quid ad Cæsarem, si Hipparchus* ⁴ *HS. millies habet?* & ipse laudavit. ⁵ Demetrium Cynicum in itinere obvium sibi post ⁶ damnationem, ac neque assurgere, neque salutare se dignantem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit *Canem* appellare.

NOTÆ.

1. *Caussidicorum figuras*] Sic vocat scommata, quibus illum in causarum actione taxabant. Macrobius lib. 7. c. 3. Scom-

ma enim pene dixerim morsum figuratum, quia sepe fraude, vel urbanitate tegitur, ut aliud dicas, aliud intelligas: nec tamen semper ad

amaritudinem pergit, sed nonnumquam iis in quas jacitur & dulce est, quod genus maxime sapiens, vel alias urbanus exercet. Quint. lib. 9. c. 2. *controversis figuratas appellat*. Aurelius Victor in Vespas. *obliqua dicta*. Et Eutropius in Vesp. convicia *Figura* hac notione vocabulum eo seculo natum, inquit Cas.

2. *Lucinium Mucianum*] Tacit. lib. 1. Histor. de eo. *In secretum Asia repositus, tam prope ab exule fuit, quam postea a Principe, luxuria, industria, comitate, arrogantia, malis, bonisque artibus mixtus, nimis voluptates cum vacaret: quoties expedierat, magna virtutes, palam laudares, secreta male audiebant, quibus postremis verbis idem indicat quæ hîc. Impudicitia namque præsertim in masculos.*

3. *Meritum fiducia*] Hinc Tacito lib. 3. Histor. dicitur & *specimen partium Mucianus*. Et lib. 4. circa initium quod in manu

sua fuisse Imperium, donatumque Vespasiano jactabat. Et lib. 3. initio de eodem. *Sed gloria avidus, atque omne belli decus sibi retinens.*

4. *Sestertium millies*] 4375000. lib. in Nerone cap. 30.

5. *Demetrium Cynicum*] Philosophum scilicet, qualis Diogenes; & prior Anthistenes. Quorum secta carpendis, & mordendis aliorum vitiis, ac Philosophico præsertim fastu commendata. Hic ille, opinor, Demetrius. De quo sæpe Philostratus in vita Apollonii, & Tacit. extremo lib. 16. Annal.

6. *Damnationem*] Vulgati *dominationem* Libri manuscripti tres *post damnationem*, quod sequor, inquit Torrent & recte. Muciano enim suadente Roma Philosophos expulit Vespasianus legato Demetrio, ut auctor est Xiphilinus.

CAPUT XIV.

OFFENSARUM, inimicitiarumque minime memor, executorve, Vitellii hostis sui filiam splendidissime maritalit, dotavit etiam & instruxit. Trepidum cum interdicta aula sub Nerone, quarentemque quidnam ageret, aut quo abiret, quidam ex officio admissionis simul expellens, *abire*² *Morboniam* jussit. In hunc postea deprecantem haud ultra verba excanduit & quidem toridem fere, atque eadem. Nam ut suspicione aliqua, vel metu ad perniciem cujusquam compelleretur tantum absuit, ut monentibus amicis cavendum esse Metium Pomposianum, quod vulgo crederetur³ *genesim* habere imperatoriam, insuper Cos. fecerit: spondens, quandoque beneficii memorem futurum.

NOTÆ.

1. *Quidam ex officio*] Ex iis nempe clientibus, qui hoc erga ipsum officio fungebantur; unde colligere est & apud privatos, nedum apud Principem, receptam hanc admissionum consuetudinem, ut Gracchi & Drusi exemplis patet in Tiber. c. 46. & c. ubi de admissionibus.

2. *Morboniam*] Legit Torrent. *Morbosiam* & probat: Videtur quasi nomen Oppidi fictum a morbo: quo forsan ex more

populi quasi in malam crucem amandabatur. Quomodo hodieque ei morbum imprecantur Itali, quem oderunt, Xiphilinus *ἐς νόσον* ad Corvos.

3. *Genesim*] Hoc est, nativitate a Mathematicis inspecta imperium promitti. Vide in Aug. c. 94.

Pomposianus postmodum periit jussu Domitiani in Domit. c. 10.

CAPUT XV.

NON temere quis punitus infons reperitur: nisi absente eo & ignaro, aut certe invito atque decepto. Helvidio Prisco, qui reversum ex Syria, solus, privato nomine Vespasianum salutaverat, & in Prætura omnibus edictis sine honore ac mentione ulla transmiserat, non ante successit

cenſuit quam ² altercationibus insolentiffimis pene in ordinem redactus. Hunc quoque, quamvis relegatum primo, deinde & interfici juffum, magni æſtimavit ſervare quoquo modo, miſſis qui percussores revocarent: & ſervaffet, niſi jam periiffe falſo nuntiatum eſſet. Cæterum neque cæde cujuſquam umquam lætatus, juſtis ſuppliciis illacrymavit etiam & ingemuit.

NOTÆ.

1. *Helvidio*] Hic ut Tacit. lib. 4. Hiſtor. circa initium, ubi ejus origo & vita paucis attingitur. *Quæſtorius adhuc a Pato Thraſea*, de quo lib. 6. c. 37. *Gener dilectus e moribus ſoceri nihil aque ac libertatem hauſit, civis, ſenator, maritus, gener, amicus cunctis vita officiis æquabilis, opum contemptor, niſi pervicax, conſtans adverſus metus, &c.* Meminit & hujus familiæ ut ſibi conjun-

ctiffimæ Plinius lib. 4. epiſt. 21.

2. *Altercationibus*] Meminit & Tacitus loco citato; cum de Imperio Veſpaſiani, & mittendis ad ipſum Legatis ageretur in Senatu. *Iſque præcipuus ille dies, magnæ offenſæ initium, & magnæ gloriæ fuit.* Namque inter illum & Marcellum Eprium, quem ut ſoceri ſui Thraſeæ delatorem quondam accuſaverat, acre ſuper ea re jurgium fuit.

CAPUT XVI.

SOLA eſt, in qua merito culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus ¹ omiſſa ſub Galba vectigalia revocaſſe: nova & gravia addiſſe: auxiſſe tributa provinciis nonnullis & duplicaſſe: ² negotiationes quoque vel privato pudendas propalam exercuit, coëmendo quædam tantum ut pluris poſtea diſtraheret. Nec candidatis quidem honores, reiſve tam innoxiiſ quam nocentibus abſolutiones venditare cunctatus eſt. Creditur etiam ³ procuratorum rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex industria ſolitus promovere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo ⁴ *pro ſpongiis* dicebatur *uti*, quod quaſi & ſiccos mædaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidiffimum tradunt, idque exprobratum ei a ſene bubulco: qui negata ſibi gratuita libertate, quam imperium adeptum ſuppliciter orabat, proclamaverit, *Vulpem pilum mactare, non mores.* Sunt contra qui opinentur ad ⁵ manubias & rapinas neceſſitate ⁶ compulſum, ſumma ⁷ ærarii fiſciſque inopia: de qua teſtificatus ſit initio ſtatim principatus: profeſſus ⁸ *quadrington- ties millies opus eſſe, ut Reſp. ſtare poſſet.* Quod & veriſimilius videtur, quando & male partis optime uſus eſt.

NOTÆ.

1. *Omiſſa*. [In Galba c. 15.

2. *Negotiationes*] Ulpianus l. 52. ff. pro ſocio. *Negotiationem ſagariam* dixit a ſagis. Et Cicero lib. 16. Epiſt. *Negotiationem Aſiaticam*. Gallice dicimus *Negoci.* Diſtrahere autem verbum Jureconſultis uſitatiffimum pro ſigillatim vendere.

3. *Procuratorum*] De Procuratoribus Cæſaris. In Claud. c. 12. & 24. in Oth. c. 7.

4. *Pro ſpongiis*] Simile quid de Dionyſio collegit Beroald. Dionyſium amicis uti pro vaſculis, quæ dum plena ſunt, evacuat, & abjicit vacua.

5. *Manubias*] De his in Jul. c. 26.

6. *Compulſum*] A Muciano ſi Xiphi- lum audias: Dicit enim Mucianum tantæ undique corradendæ non auctorem modo, ſed & adiutorem: derivata etiam in ſemetin-

A A A a

vidia. Cum in ore semper haberet pecuniam esse nervum Principatus.

7. *Ærarii fisci que*] Quomodo differant. In Aug. c. 40.

8. *Quadringenties millies*] Budæus lib. 3.

de asse, hoc supra fidem esse existimat, legit- que quadragies millies: quæ summa circi- ter decuplo minor esset, quam *quadringen- ties millies*, hoc est, 175000000. lib.

CAPUT XVII.

IN omne hominum genus liberalissimus, 1 explevit censum senato- rium: consulares inopes 2 quingenis sestertiis annuis sustentavit, pluri- mas per totum orbem 3 civitates terræ motu aut incendio afflictas, resti- tuit in melius.

NOTÆ.

1. *Explevit censum*] De censu Senato- rum, In Aug. c. 41.

2. *Quingenis sestertiis*] 21875. lib. Ne- ron. c. 10. Vitell. c. 7. in Tiber. c. 47. Et Adrianus apud Spartianum senatoribus, qui

non vitio suo decoxerant patrimonium, sub- venit.

3. *Civitates*] Tres Cypri civitates, Ves- pasiano imperante terræ motu concidisse scribit Eusebius, &c.

CAPUT XVIII.

INGENIA & artes vel maxime fovit: primus e fisco Latinis Græ- cisque rhetoribus 1 annua centena constituit. Præstantes poëtas, necnon & artifices, 2 coëmit: item 3 colossi refectorem insigni 4 con- giario magnaue mercede donavit: 5 mechanico quoque grandes co- lumnas exigua impensa perducendum in Capitolium pollicenti, præmisit, 10 præfatus sineret se 6 plebeculam pascere.

NOTÆ.

1. *Annua centena*] Hoc est, 4375. lib. amplissimum ut nunc vivitur honorarium; sed pro ratione temporum illorum iudicio Casauboni tenue Nonne enim pudendum, inquit, Terpno, Diodoroque Citharoedis (infra c. 19.) pro una productione data ducenta; istis vero annua centena tantum statui? &c.

2. *Coëmit*] In Cujacii codice legit Ca- saub. *artifices camentarios* nec probat ver- bum enim *coëmere* pro mercede conducere etiam alibi reperire est ut *Emptitius miles* apud Festum, & *emere auxilia* apud Capi- tolinum. Legit Grævius cum Gronovio *Coæ Veneris*. Notissima est Venus Coa. De qua Plin. lib. 35. c. 10.

3. *Colossi*] Is ille est Colossus, quem Zenodorus Neroni fecerat in Neron. c. 31. qui dicatus Solis venerationi est damnatis sce-

leribus illius Principis, ut ait plinius lib. 34. c. 7. Dempto scilicet Neronis capite, & So- lis substituto cum radiis. Martialis lib. Spe- ctacul. Epig. 2. Iterum Commodus demi- jussit caput Solis, ut suum reponeret.

Exemptilia quippe statuarum apud Præ- cos capita. In Calig. c. 22. notatum.

4. *Congiario*] Pro mercede quam pri- vato dederit, quo sensu etiam in Julio. c. 27.

5. *Mechanico*] Machinarum ad libran- da, & movenda ponderosissima perito: qua- lis fuit celeberrimus ille Archimedes, qui gloriatus fertur, tum se terrarum orbem translaturum, si daretur alter, quo posset tor- menta collocare.

6. *Plebeculam*] Quæ scilicet illis occu- pata laboribus lucrum quærebat, quo vitam sustentaret. Vulgati Codices addunt *pane*.

CAPUT XIX.

LUDIS per quos scena ¹ Marcelliani theatri restituta dedicabatur, vetera quoque, acroamata revocaverat. ³ Apollinari tragædo ⁴ quadringenta: ⁵ Terpno Diodoroque citharædis ⁶ ducena, nonnullis c ntena: quibus minimum quadragen festeria super plurimas coronas aureas dedit. Sed & convivabatur assidue: ac sæpius recte, ac ⁸ dapfile, ⁹ ut macellarios adjuvaret. Dabat sicut ¹⁰ Saturnalibus viris apophoreta, ita & per ¹¹ Kalend. Martii fœminis: & tamen ne sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. Alexandrini ¹² Cybiosacten eum vocare perseveraverunt, cognomine unius e regibus suis turpissimarum sordium. Sed & in funere ¹³ Favo ¹⁴ archimimus personam ejus ferens, imitansque, ut est mos facta & dicta vivi, interrogatis palam procuratoribus *quanti funus & pompa constaret*: ut audiit ¹⁶ HS. centies, exclamavit ¹⁷ *Centum sibi festeria darent, ac se vel in Tiberim projicerent.*

NOTÆ.

¹ *Marcelliani theatri*] Ab Augusto constructi. In Aug. c. 29.

² *Acroamata*] De his in Aug. cap. 74. notat Beroaldus ex Lampridio, non solum ipsas voces & verba *acroamata* dici, sed & ipsos Acroamatum histriones, enarratoresque: Ait enim Lampridius, quod Alexander Romanus Imperator nanos, & nanas, & moriones, & vocales exoletos, & omnia Acroamata, & Pantomimos populo donaverit.

³ *Apollinari*] Torrent. legit in tribus libris *appellari*, ut forte *Apelli* legendum sit Quo sane nomine sive eundem, sive alium memorat Sueton. in Calig. c. 33.

⁴ *Quadringenta* [17,000. lib.

⁵ *Terpno*] De quo jam in Ner. c. 20.

⁶ *Ducena*] 8750. lib.

⁷ *Recte*] In Frobenii codice legitur *recta*. & in uno Manuscripto Torrentii cod. *Salmaf. recta*. Domit. c. 7. *revocata cœnarum rectarum consuetudine*. Sed geminus huic loco est alter Aug. c. 74. *Convivabatur & assidue; nec unquam nisi recta*, Græv.

⁸ *Dapfile*] Hoc est abundanter. *δυσία*. Abundantia est, Unde vox Latina Dapsilis jam dudum in usu. Plautus siquidem in Aulularia Act. 1. sc. 3.

Istas magnas factiones animos, dotes, dapfiles, Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,

Nil moror; quæ in servitutem sumptibus redigunt viros.

⁹ *Macellarios adjuvaret*] Quibus nem-

pe lucrandi occasionem præbebat; lautioribus enim conviviis augetur opsoniorum pretium, atque ideo juvantur macellarii lucrum inde captantes.

¹⁰ *Saturnalibus*] De hoc more in Aug. c. 75. & Claud. c. 5. De Apophoretis in Calig. c. 55. Vide & Martialem lib. 14. Cui *Apophoreta* inditum nomen.

¹¹ *Kalendas Martii*] Temporibus Porphyriionis matronarum dies ille festus erat, ut ipse testatur ad Horat. Od. 3. lib. 3.

Martiiis calebs quid agam Calendis, &c. Quo loco Acron hunc diem *Matronalia* dictum scribit. Martial. Epig. 85. lib. 5.

Scis certe, puto, vestra jam venire Saturnalia Martias Kalendas.

Tunc reddam tibi, Galla, quod dedisti. Et Ovid. 3. Fastorum. Ait Festus. *Martias Kalendas matronæ celebrant, quod eo die Junonis Lucina ades colæcepta sit.*

¹² *Cybiosacten*] Ita Casaubonus scripsit. Vulgati codices *Cibiotatem*, ut & Torrent. qui tamen in suis *cibiotantem* reperit. Sed ex historiarum fide emendatum est. Nam ex Strab. lib. 17. cum Ptolemæum Auleram, de quo in Jul. c. 11. e regno pepulissent Alexandrini; filiam ejus natu grandiore, ex Dione dictam Berenicen Reginam constituerunt. Ei maritus ex Syria accersitus est quidam ex Syriacorum regum stirpe oriundum se simulans. Hunc Dio Seleucum vocat; Strabo vero simpliciter Cybiosacten appellat, quem regina ob ignobilitatem,

morumque sordes, & avaritiam eiecit, si Straboni fides; necavit vero, si Dionem audias. Inde factum verosimillime cognomen ab Alexandrinis natura sua dicacissimis. Cybia enim sunt Salsamenta ex Tritonibus, qui sunt pisces e magno Pelamidum genere ex Plinio lib. 32. c. 11. Cybium quoque ibidem dicitur concisa pelamis, quæ eadem si pusilla est cordyla nuncupatur.

13. *Favo*] Torrent. cum Pulmanno & Turnebo legit. *Favor*, quasi desumpto nomine ex omine popularis studii; quamquam in pluribus & melioribus libris legitur *Favo*.

14. *Archimimus*] Vocabulum hoc nescio an alibi legatur; principem vero histrionem significat, nec a pantomimo differre Casaub. arbitratur.

15. *Personam ejus*] Hujus etiam moris exemplum in divitum funeribus apud Hali-

carnass. lib. 7. Huc quoque trahit Casaub. quod Tiber. c. 57.

16. *Sestertium centies*] 437500. lib.

17. *Centum sibi sestertia*] 4337. lib. Verba sunt Archimimi Favonis mores, avaritiamque Vespasiani imitantis; sic enim loquebatur ex Vespasiani persona tanquam vixisset, & procuratores suos, de sui funeris impensa interrogans ubi audivisset tanti constiturum HS. nempe *centies*, exclamasset. O mihi vel centesimam tantæ summæ partem date, & cadaver, quo volueritis, projicite! Qua in lectione longe plus salis esse videtur, quam in emendatione Skildii ex Gronovio legentis. *Centies sibi sestertium darent & se*, &c. Quo tanto inquit dono putaret quamlibet ignominiam cadaveri suo oblatam abunde compensari, unde satis apparet amplam fuisse summam. Judicet Lector.

CAPUT XX.

STATURA fuit ¹ quadrata, compactis firmisque membris, ² vultu veluti nitentis. Unde ³ quidam urbanorum non infacete: siquidem petenti, ut & in se aliquid diceret: *Dicam*, inquit, cum ventrem exonerare desieris. Valetudine prosperrima usus est: quamvis ad tuendam eam nihil amplius quam fauces cæteraque membra sibi met ⁴ ad numerum, in sphæristerio defricaret, in ediamque unius diei per singulos menses interponeret.

NOTÆ.

1. *Quadrata*] Optima neque gracili, neque obesa. Corpus enim gracile infirmum, obesum, hebes est, inquit Celsus lib. 2.

2. *Vultu nitentis*] Id est, contracto, qualis esse solet vel sub aliquo ponderenitentium, aut laboriose ventrem exonerantium. Vide Martial. Epig. 87. lib. 9. de Phœbo.

3. *Quidam urbanorum*] Eorum qui festiviter jocantur. In Jul. c. 20. & 51.

4. *Ad numerum*] Frictionem inter præcipua Medicinæ auxilia retulit Asclepiades, auctore Plinio; sed eam pro cuiusque viribus, non autem ullo numero definivit Cor-

nelius Celsus lib. 2. ubi reprehendit eos, qui ad numerum fricabantur, & quinquagies per infirmum corpus; robustum vero ducenties fricari posse contendit. Cum tamen aliter Vespasianus sentiret, forte quod numerum æquabilem crederet magis sanitati conducere.

5. *In sphæristerio*] Thermarum membrum est, quo exercebantur pila. Erant enim in magnificis illis thermarum ædificiis cujusvis exercitationis loca. Plin. lib. 5. epist.

6. *Apodytherio suppositum est sphæristerium*, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.

CAPUT XXI.

ORDINEM vitæ fere hunc tenuit. In principatu maturus semper ac de noctu evigilabat deinde perlectis epistolis, officiorumque omnium ² breviaris, ³ amicos admittebat: ac dum salutabatur, & cal-

ceabat ipse sese & amiciebat. Post decisa quæcumque obvenissent negotia, gestationi, & inde quieti vacabat: accubante aliqua ⁴ pallacarum quas in defunctæ locum; Cænidis plurimas constituerat: ⁶ ac secreto in balneum tricliniumque transibat. Nec ullo tempore, facilior, aut indulgentior traditur: ⁷ eaque momenta domestici ad aliquid petendum magnopere captabant.

NOTÆ.

1. *De nocte evigilabat.*] Idem omnino Aurelius in Vespas. *Institutum uniforme omni imperio tenuit vigilare de nocte, publicisque actibus absolutis caros admittere.*

2. *Breviariis.*] Hoc est, libellis. De quibus in Ner. c. 52. notat Beroald. *brevem & breve masculino, & neutro genere, dici quoque Latine in eadem significatione, quam brevem Apostolicum vulgo nominant; sed hoc nonnisi posteriorum auctoritate Latinorum.* Vopiscus in Aureliano. *Breve nominum conscripsit. Item breve legit singulis, quorum nomina continebat.* Et Lampridius in Alexandro. *Milites suos sic ubique scivit, ut in cubiculo haberet breves, & numerum, & tempora militantium.*

3. *Amicos admittebat.*] De admissionibus. Supra ad c. 14. Martial. Epig. 8. lib. 4.

Prima salutantes, atque altera continet, hora,

Exercet raucos tertia Causidicos.

Quo loco Poëta integram diei dispositio-

nem refert. Quod & Epig. 90. ejusdem libri, sed de Rusticatione loquitur.

4. *Pallacarum.*] Hoc est, Pellicum, Gellius lib. 4. c. 3. *Pellicem autem appellatam, probrosamque habitam, quæ juncta, consuetaque esset cum eo in cuius manu, mancipioque alia matrimonii causa foret, &c.* Et infra, *Pellex autem quasi Παλλαξ, id est quasi παλλαξ, ut pleraque alia, ita hoc quoque vocabulum de Græco flexum est.* Attamen Marcellus Donatus pallacam a pellice distinguit, quod hæc marito uxorem habenti, illa cum cœlibe consuesceret. Quæ tamen voce pro concubina simpliciter usus est Plinius lib. 3. c. 10. de Campaspe Alexandri concubina Apelli donata. Vide & legem 144. ff. *De verborum significatione.*

5. *Canidis.*] Libertæ illius. De qua c. 3.

6. *Ac secreto.*] In Tornacensi codice legit Torrentius *a secreto*, & magis probat.

7. *Momenta.*] Molles nempe fuere aditus tunc temporis.

CAPUT XXII.

ET super cœnam autem, & semper alias ¹ comissimus, multa joco transigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & sic scurrilis ac sordidæ, ut ne ² prætextatis quidem verbis abstineret. Et tamen nonnulla ejus facetissima exstant, in quibus & hoc: Menstrium Florum, consularum, admonitus ab eo ³ *plaustra* potius quam *plostra* dicenda, die postero ⁴ *Flaurum* salutavit. Expugnatus autem à quadam, quasi amore sui deperiret, ⁵ cum productæ pro concubitu sestertia ⁶ quadraginta donasset: admonente dispensatore quemadmodum summam rationibus ⁷ vellet referri, *Vespasiano*, inquit, *adamato.*

NOTÆ.

1. *Comissimus.*] Beroaldus notat in aliis legi *cum amicis*, quod & agnoscit Pulmannus, nec displicet Torrentio. Casaub. in Vitterbiensi legit. *Super cœnam, & super aleas comunissimus*, quod inter cœnandum alea plurimum uterentur. In Aug. c. 77. de

hac loquendi ratione *super cœnam* In Jul. c. 87. de voce vero *communissimus*, qua idem ferme significat, atque *comissimus*. In Claud. cap. 21.

2. *Prætextatis.*] Hoc est, obscænis, & impudicis. Macrobius lib. 1. c. 1. *Exco-*

gitamus alacritatem lascivia carentem, &c. & hac nobis sit literata latitia, & docta cavillatio vicem planipedis impudica & pratextata verba jacentis. Gellius lib. 9. c. 10. Eodem sensu Juvenal. Sat. 2.

Sic pratextatos referunt Artaxata mores.

Festus vero aliter. Pratextatis, inquit, nefas erat obsceno verbouti, ideoque pratextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet. Deinde addit. Pratextatum sermonem quidam putant dici, quod pratextatis nefas sit obsceno verbo uti; alii quod nubentibus depositis pratextis a multitudine puerorum obscena clamentur. Priorem Festi sententiam, inquit doctissimus Dacerius, mutilator ineptus amplexus, quia scilicet falsa est.

3. *Plaustra*] Unde *Plostello* adungere mures apud Horatium. Magnam syllabarum au & o affinitatem exemplis multis probat Casaub. Sic *Claudius* aliis, qui *Ciceroni* semper *Clodius*. Quod & *Juvenalis* *Scholastes* ad Sat. 6. observat. *Cotes* pro *canes*, *origa* pro *auriga* &c.

4. *Flaurum*] Vox Græca *πλαῦρος* vilem ac frivolum significat, unde *lepos* & *jocus* in *Florum* illum, qui *Grammatica* hac observatiuncula Imperatorem argueret.

5. *Cum producte*] Sic & *Pithoei* codicis emendatum. In optimis *Torrentius*, & in

Vinterb. Casaub. legunt *perducta*. Quod ille probat, eo sensu quo in *Julio* c. 49. ubi de *Perductoribus*. Hic vero *perducta* legendum censet, ut intelligatur ipsa mulier donasse *Vespasiano*, non contra, quo tantam summam a Principe ultra modum parco in ejusmodi voluptates effundendam non existimet. Id probare videtur titulus ille, sub quo rationibus pro more voluit summam hanc referri *Vespasiano* scilicet *adamato*. Nam de tabulis accepti intelligendum est, in quibus, ut ait *Asconius*, & jam in *Jul.* c. 47. notatum est. Unusquisque domesticam rationem sibi totius vite suae per dies singulos scribebat, ex quo apparet, quid quisque de rebus suis, quid vel de arte, fœnore, lucrove seposuisset quoque die, &c.

6. *Quadringenta*] 17500. l. Sic *Torrentii* codices, sic *Tornacensis* & *Patavinus*. Vulgati *quadringenta* nempe 1750. lib.

7. *Referri*] In duobus Manuscriptis legit *Torrent.* *inferri* & præfert, idem ex *Salmasiano* *Skildius*. Suis enim singula titulis in rationes referebant, ut quo nomine impensæ factæ fuissent, scirent. Titulum illum *adamato Vespasiano* caute jubet Princeps apponendum, ne forte contingeret, ut *Neporina* ejusmodi impensa ex tabulis aliquando vulgaretur.

CAPUT XXIII.

UTEBATUR & versibus Græcis tempestive satis: ut de quodam proceræ staturæ, ² improbiusque nato:

^a Μακροβιβάς, κακοδαμν δολιχόσκιος ἔγχθ.

² Et maxime de *Cerylo* liberto, qui dives admodum ob subterfugendum quandoque ³ jus fisci, ingenuum se & *Lachetem* mutato nomine cœperat + ferre,

^b ὁ Λάχης Λάχης, ἐπὶ τὴν ἀποθάνης.

Λύδης ἐξ ὑπαρχὸς εἰρησὴ Κήρυλλθ.

Maxime tamen dicacitatem in deformibus lucris affectabat: ut invidiam aliqua cavillatione ⁶ dilueret, transferretque ad sales. Quendam ⁷ caris ministris ⁸ dispensationem cuidam ⁹ quasi fratri, petentem cum distulisset; ¹⁰ ipsum candidatum ad se vocavit: exactaque pecunia, quantum is ¹¹ cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinavit. ¹² Interpellanti mox ministro. ¹³ Alium tibi ait, quare fratrem: hic, ¹⁴ quem tuum putas, Meus est. Mulionem in itinere quodam suspicatus ¹⁵ ad calceandas mulas desiliisse, ut adeunti litigatori spatium moramque præberet: interrogavit, ¹⁶ quanti calceasset, pactusque est lucri partem.

Reprehendenti filio Tito, quod etiam ¹⁶ urinæ vectigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admovit ad nares, sciscitans num ¹⁷ odore offenderetur, & illo negante, *atqui*, inquit, *e lotio est*. Nuntiantibus legatis, *decretam ei publice non mediocris summa* ¹⁸ *statuam colosseam*: jussit ut continuo ponerent, ¹⁹ *cavam manum ostentans, & paratam basim* dicens. Ac ne in metu quidem ac periculo mortis extremo abstinuit jocis. Nam cum inter prodigia cætera ²⁰ Mausoleum Cæsarum derepente patuisset, & stella in cælo crinita apparuisset: alterum ²¹ ad Juliam Calvinam e gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, ²² qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, *ut*, inquit, *puto*, *Dens fio*.

INTERPRETATIO.

a *Longe vadens, longiorisque umbra hastam vibrans.*

b *O Laches, Laches ubi mortuus fueris, statim ut ab initio diceris Cerylus.*

NOTÆ.

1. *Improbisque nato*] Non video, inquit Torrentius, quo hæc verba spectent. Legō itaque, *improbisque irato*, quod optime huic loco convenit. Versus enim est ex lib. 7. Iliad. de Ajace adversus Hectorem in pugnam procedente. Casaub. quoque legit *irato* in Vitt. sed ex correctione ipsius qui scripserat: prius enim aliter exaraverat, & ut puto, *nato*: quæ vera lectio est. consentientibus Memm. Pithæi & Lislæi codd. significatque hominem male compositis inter se membris procerum, atque ideo deformem, cujus corpus quasi pertica umbram in longum projiceret Aliis vox *εὐρος*, id est hasta, ansam præbuit suspicandi subesse obscenitatem, & legendum *vasato*. Vide hunc locum fuisse hoc sensu explicatum in editione Grævii.

2. *Et maxime*] Hanc in Vitterb. vocem non legit Casaub. & ex sequenti loco huc intrusam arbitratur. Torrent. quoque a tribus codd. abesse testatur, in quibus etiam *Cerulo* legit, non *Cerylo*.

3. *Ius fisci*] De quo in Ner. c. 32.

4. *Ferre*] Sic in omnibus Manuscriptis Torrent. in Vulgatis *afferre*.

5. *ὡς ἀλγος*] Hæc verba, *εἰ πᾶν δεινότατον αὐτῷ εἴη ἀλγος* Menardi versum esse testatur Casaub. Reliqua verò quæ scripta sunt nomina a Vespasiano fuisse addita. Quod vero spectat ad hujus loci sensum,

patet libertum illum Ceryli nomine pro liberto habitum, & notum omnibus, voluisse dici Lacherem, fore arbitratum, ut mutato nomine notitia quoque conditionis occultaretur, sicque ejus heredes vitarent jura, quæ in libertinorum bonis si co debentur. In Nerone c. 32. &c.

6. *Dilueret*] In optimo libro legit Torrent. *deflueret*, quod & in Vitterb. notavit Casaub. viderint acutiores, ait, nam in hoc genere, sæpe veritas latet sub aliqua in speciem absurda scriptura.

7. *Caris ministris*] Casaub. in Vitterb. legit *e Cæsaris ministris*.

8. *Dispensationem*] Quanti fuerint emolumenti hujusmodi dispensationes. Vide in Oth. c. 5. & Aug. c. 66.

9. *Quasi fratri*] Ut res foret impetrabilior.

10. *Ipsum candidatum*] Hoc est, peti- torem dispensationis: similitudine ducta a candidatis magistratum petitoribus.

11. *Cum suffragatore*] Hoc est, opitu- latore suo, qui pro dispensatione, quam petebat, obtinenda illi suffragabatur apud principem, suoque illum favore pacta mercede adjuvabat. Per Vespasianum igitur, inquit Casaub. licitum fuit suffragiorum commercium: quod jus in imperio Romano non semper obtinuit. Julianus imp. l. 1. si certum petatur de suffragiis. lib. 3. codic.

Theod. leges Romanas huiusmodi contractus penitus ignorare affirmat. Extant & leges duæ imp. Constantini codicis cod. de honorariis codicillis, quo omnis pecuniæ exactio pro suffragiis vetatur per dictam Juliani legem, neque soluti fuit repetitio, neque non soluti petitio. Contrarium plane jus introducit Justinianus lib. 4. cod. titulo de suffragio, ea lex & stipulationem pecuniæ pro suffragio fecit licitam, & promissæ petitionem concedit. Id vero jus postea Tiberius Aug. sustulit Nov. 161.

12. *Interpellanti*] In memoriam forte revocanti promissam, aut saltem non negatam dispensationem.

13. *Alium tibi*] Juv. Sat. 5.

— *vis, frater, ab ipsis*

*Ilibus? o nummi, vobis hunc præstat honorem
Vos estis fratres.*

14. *Calceandas mulas*] Soleis munientas ferreis. Unde *calceatus camelorum* apud Plinium lib. 11. c. 45.

15. *Quanti calceasset*] Hoc est, quantam pecuniam ei dedisset litigator, ut hoc prætextu principis adeundi tempus haberet.

16. *Urina vectigal*] Quod forte penderent fullones, qui ea in tingendis pannis plurimum utebantur, ut sibi emissam in amphoras, quæ in angiportis, & vicorum angulis erant ad hunc usum collocatas sumere liceret. Has amphoras Lucretius lib. 4. *Dolia* curta appellat.

*Fusi sepe lacum propter se ac Dolia curta
Somno devincti credunt.*

Reperio, inquit Casaubonus, etiam simile huic aliud vectigal a Vespasiano eodem excogitatum e fimo equino impositum. Tzetzes narrat Chiliade prima. Haud scio qua fide quove auctore. Tandem vero & urina & fimo, & omnes sordes factæ in imperio Romano vectigales. Lege Cedrenum in Anastasio tributum Chrysargyrum describentem.

17. *Odore ostenderetur*] Inde Juv. Satyr. 14.

— *lucri bonus est odor ex re*

Qualibet

Ad iudicium de metallis faciendum etiam olfactus adhibetur interdum, ut de poculis Darii notat Aristoteles, quæ solo narium iudicio cognoscebantur ænea essent, an ferrea. Ergo etiam trapezitæ, & nummularii in æstimanda pecunia hac ratione inter alios plures usi. Arrian. dissertation. Epicteti lib. 1. c. 20. ad hunc morem videtur Vespasianus respexisse. Casaubon.

18. *Statuam colosseam*] Ad c. 35. in Calig.

19. *Cavam manum*] Quod avaritiæ signum duntaxat videtur fuisse, non vero ulatenus respexisse, quod de manu sic formata notatum est in Aug. c. 91. Sic enim formatam manum porrigebat, ut inveniret sibi dandam esse summam, qua constituta erat statua; manumque pecuniæ accipiendæ patatam basim esse. Quapropter continuo ponerent imperabat, pro statua summam, pro basi manum cavam fore innuens.

20. *Mausoleum Caesarum*] In optimo libro non extat vox *Caesarum*, quam necessariam esse non vult Torrentius, utpote cum unius Augusti Mausoleum esset in Aug. Plin. lib. 36. c. 5. Idem prodigium in Ner. c. 46.

21. *Iuniam Calvinam*] Sic in Manuscriptis omnibus legit Torrent. Vulgati habent *Iuliam*. Tacit. lib. 13. initio primo novo principatu (Neronis scilicet) mors Iulii Silani proconsulis Asiæ, quippe & Silanus D. Augusti abnepos erat. De quo in Claud. c. 4. Cum autem hic per Iuliam Augusti filiam Agrippæ conjugem, genus ab Augusto duceret, inde videtur quoque *Iulie* nomen ductum nisi codicum repugnaret auctoritas, & ratio ipsa. Quasi vero feminæ gentis nomen servant, & non in aliam familiam transeant.

22. *Quicapillatus*] Barbam & capillum nutritisse barbaros notatum ad c. 5. in Calig.

23. *Deus fio*] Jocus ex Apotheosi imperatorum. Eodem sensu Nero c. 33. boletum Deorum appellavit cibum, ut pote quo necatus est Claudius.

CAPUT XXIV.

CONSULATU suo nono tentatus est in Campania motiunculis levibus, ac protinus urbe repetita, Cutylas, ac Reatina rura, ubi æstivare quotannis solebat, petiit. Heic, cum super urgentem validitudinem creberrimo frigida aquæ usu & intestina vitiaffet: nec eo minus muneribus

neribus imperatoriis ex consuetudine fungeretur, ut etiam legationes audiret cubans, alvo repente usque ad defectionem soluta, *Imperatorem ait,*
³ *stantem mori oportere.* Dumque confurgit, ac nititur, inter manus sub-
 levantium extinctus est, VI I I I. Kal Jul. ⁴ annum agens ætatis sexagesi-
 mum ac nonum, superque mensem ac diem septimum.

A. V. C.
 DCCCXXXII.

NOTÆ.

1. *Cutylas*] Sabinorum aquas fuisse notat Xiphilinus, & hodie dicitur *Lago di contigliano*. In quo fluctuantem insulam testatur Plinius lib. 2. c. 95. *Et ad cutylas aquas opaca silva, qua nunquam die ac noctu eodem loco visitur.* De earum aquarum usu Plinius lib. 31. c. 3. & Strabo frigidas, & medicinales testatur, meminit & Macrobius lib. 1. c. 7.

2. *Reatina rura*] Reate urbs Sabinorum, hodie *Rieti*.

3. *Stantem*] Ex Stoicorum disciplina, qui sic de sapiente suo. Senec. Epist. 81. O

efficacem concionem ! quis post hanc dubitet, se infestis ingerere mucronibus. Et stans mori. Et Epistol. 37. *Recto tibi invicto que moriendum est.*

4. *Annum agens*] Intellige mensem septimum ac diem septimum Imperasse autem scribit Dio annos decem, sex diebus minus. At Clemens annos undecim, menses totidem, dies 22. Causam tantæ diversitatis discas ex iis quæ notat Xiphilinus extremo Vespasiano. Mitto Theophilum, Epiphanium, alios. Casaub. vide & cap. 12. in Othon. & Vitell. c. 18.

CAPUT XXV.

CONVENIT inter omnes, tam certum eum de sua suorumque *ge-*
nitura semper fuisse : ut post assiduas in se conjurationes ausus sit af-
 firmare senatui, *aut filios sibi successuros, aut neminem.* Dicitur etiam vidisse quondam per quietem stateram in media parte vestibuli Palatinæ do-
 mus positam examine æquo : cum in altera lance Claudius & Nero starent :
 in altera ipse ac filii. Nec res fefellit, quando ² totidem annis parique
 temporis spatio utrique imperaverunt.

NOTÆ.

1. *Genitura*] Hoc est *genesis*, seu the-
 mæ nativitatis. De quo in Aug. c. 94.

2. *Totidem annis*] Viginti scilicet octo. Nam Claudius 14. In Claud. c. 45. Toti-
 demque Nero in Neron. c. 40. & cap. ult.

notatum est. Vespas. vero 10. Titus 3. Domitianus 15. ut infra patebit. Statera enim illa significabat trium Flaviorum annos pares fore Claudii & Neronis annis in imperio.

C. SVETONII TRANQVILLI
DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER VIII.

T. FLAVIUS VESPASIANUS AUGUSTUS.

CAPUT I.

TITUS, cognomine paterno,¹ amor ac deliciae generis humani (tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii vel artis, vel fortunæ² superfuit: & quod difficillimum est, in imperio, quando privatus atque etiam sub patre principe, ⁴ ne odio quidem, nedum vituperatione publica caruit)

NOTÆ.

1. *Titus*] Cognomine paterno. Aurelius Victor. *Titus vocabulo patris Vespasianus dictus*. Eutropius. *Huic filius successit, qui & ipse Vespasianus est dictus*. Quod hîc a Suetonio notatum est, ut fratres inter discrimen assignaret, alter enim a Domitilla matre. De qua in Vespas. c. 3. Domitianus appellatus est.

2. *Amor ac*] Idem Victor & Eutropius tradunt. Atque Augusti quidem & Galbæ nummis inscriptum legimus. *Salus generis humani*. Alii quoque Conservatores, Restitutoresque se se orbis terrarum

vocant, sed omnes omnium titulos Titus superat, qui, omni virtutum genere admirabilis, gentium consensu sic appellatus sit. Torrentius.

3. *Superfuit*] Sabellicus notat verbum hoc circa Plinii & Suetonii tempora in hunc sensum usurpari scilicet pro affluere, & abundare. Vide Gellium lib. 1. capite 22.

4. *Ne odio*] Non caruit odio ob cædes quas præfectus prætorio perpetravit; vituperatione ob amores & libidinem. Torr. c. 6. infra.

CAPUT II.

N¹ ATUS est III. Kalend. Januar. insigni anno ² Cajana ne-
 ce ³ prope Septizonium, sordidis ædibus: cubiculo vero per-
 parvo, & obscuro: nam manet adhuc, & ostenditur. Educatus in aula ^{A. U. C.}
 cum Britannico simul, ac paribus disciplinis: & apud eosdem magistros ^{DCCXCIV.}
 institutus. Quo quidem tempore, ajunt, ⁴ metoposcopum a Narcis-
 so Claudii liberto adhibitum ut Britannicum inspiceret, constantissime
 affirmasse illum quidem nullo modo, cæterum Titum, qui tunc prope ad-
 stabat, utique imperaturum. Erant autem adeo familiares, ut de porione,
 qua Britannicus hausta ⁵ periit, Titus quoque juxta ⁶ cubans gustasse
 credatur, gravique morbo ⁷ afflictatus diu. Quorum omnium mox
 memor, statuam ei auream in Palatio posuit, & alteram ex ebore ⁸ eque-
 strem, quæ ⁹ Circensi pompa ¹⁰ hodieque præfertur, dedicavit,
¹¹ profecutusque est.

NOTÆ.

1. *Natus est*] Hinc patet Suetonii capi-
 ta non accurate satis esse digesta. Vox enim
Titus hujus verbi nominativus est. Quæ se-
 quuntur a voce *tantum* per parenthesis scri-
 pta sunt.

2. *Cajana cade.*] In Cal. c. 58. qui an-
 nus urbis fuit 794. Christi vero circiter 49.

3. *Prope Septizonium*] Si Septizonium
 tanto ante Vespasiani imperium Romæ fuit,
 quomodo Spartianum intelligimus, qui Se-
 veri imperatoris opus fuisse scribit. ad ca-
 put Appiæ viæ, non procul a Circo maximo,
 sub Palatio, region. 10. urbis aurigetur col-
 lapsum restituit Severus, aut locum ea urbis
 regione fuisse dicemus hoc nomine ubi po-
 stea Septizonium Severus extruxerit. Quod
 fiita est, nominis etiam ratio in dubium ve-
 niet. Siquidem sic appellatum volunt quod
 septem sive zonis, sive cingulis (sic enim
 columnarum ordines vocant) opus illud ac-
 surrexerit. Sunt qui Septisolum vocare ma-
 lint. Meminit ejus etiam Ammianus Torr.

4. *Metoposcopum*] Sic dicitur, qui ex fa-
 cie divinationibus attendit. Hujusmodi ho-
 minum meminit & Pinius lib. 3. c. 10. Et

Juven. Sat. 6.

*Et sortes ducet, frontemque, manumque
 Præbet Vati crebrum popysma roganti*

Qui etiam physiognomi. Hi enim profite-
 bantur se ex facie hominum ac fronte non
 mores tantum, sed futuros quoque eventus
 prævidere.

5. *Periit*] In Nerone c. 33.

6. *Cubans*] Sedens potius sed gene-
 raliori verbo usus est in Claud. 32. & Aug.
 c. 64.

7. *Afflatus*] In duobus codd. legit
 Torrent. *afflictus*. Quomodo Horat. lib.
 1. Sat. 1.

Aut aliquis casus lecto te afflixit.

8. *Statuam equestrem*] Qua videbatur equo
 vectus Britannicus, de quarum honore sta-
 tuarum in Vitell. c. 9.

9. *Circensi pompa*] In Jul ad c. 76.

10. *Hodieque*] Sic Torrentius in tri-
 bus suis Manuscriptis in Vulgatis *hodie quo-*
que.

11. *Profecutus est*] Securus, sive comi-
 tatus est in ea pompa.

CAPUT III.

IN puero statim corporis animique dotes exsplenduerunt: ¹ magis ac
 15 magis deinceps per ætatis gradus: forma egregia, & cui non minus
 auctoritatis inesset quam gratiæ: præcipuum robur, quam neque procera
 statura, & ventre paulo projectiore: ² memoria singularis, docilitas ad

omnes fere tum belli tum pacis artes. Armorum & equitandi peritissimus, Latinæ Græcæque linguæ, vel in orando, vel in ³ fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usque: sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret & psalleret jucunde, scienterque. E pluribus com-
 5 peri ⁴ notis quoque excipere velocissime solitum, cum ⁵ amanuensibus suis per ludum jocumque certantem imitari ⁶ chirographa quæcumque vidisset: ac sæpe profiteri *se maximum* ⁷ *falsarium esse potuisse.*

N O T A.

1. *Magis ac magis*] Torrent. in duobus libris *magisque ac magis*, & mox *statura procera.*

2. *Memoria singularis*] In optimo lib. legitur *memori.*

3. *Fingendis poëmatibus*] Ad eum Plinius in præfatione naturalis historiæ *Quanto tu ore patris laudes tonas? quanto fratris amas? quantus in poetica es? O magna fecunditas.* De Domitiano idem studium in

Dom. c. 2. & 20.

4. *Notis*] De his jam in Galb. c. 5.

5. *Amanuensibus*] Servis a manu quales dicimus *Secretaires* Gallice. In Jul. c. 74. in Ner. c. 44.

6. *Chirographa*] In Jul. c. 17. & 24. & in Aug. c. 64.

7. *Falsarium*] De falsariis in Claud. c. 15. notatum.

C A P U T I V .

A. U. C. 15
DCCCXX.

T R I B U N U S militum & in Germania & in Britannia meruit, summa industriæ nec minore modestiæ fama: sicut apparet statuarum & imaginum ejus multitudine, ac titulis per utramque provin-
 10 ciam. Post stipendia, foro operam dedit, honestam magis quam assiduam. Eodemque tempore Arricidiam Tertullam patre equite Rom. Sed ¹ præfecto quondam prætorianarum cohortium, duxit uxorem & in defunctæ locum Marciam Furnillam ² splendidi generis, cum qua, sublata filia, divortium fecit. Ex quæsturæ deinde honore legioni præpositus, ³ Tarichæam & Gamalam urbes validissimas Judææ in potestatem redegit: equo quadam acie sub feminibus amisso, alteroque inscenso, cujus re-
 15 ctor contra se dimicans occubuerat.

N O T A.

1. *Tribunus militum*] De ejus munere. In Jul. c. 5.

2. *Præfecto quondam*] Quæ dignitas equestris ordinis summa erat, ut in Galb. c. 14. notatum.

3. *Splendidi generis*] Furnilla enim gens consularis, Marcia autem longe ad-

huc illustrior, ut ex ipsa Cæsaris oratione. In Jul. c. 6.

4. *Tarichæam & Gamalam*] Illam suo ipse ductu cepit, hanc patre obsidente pri-
 34. & lib. 4. c. 7.

C A P U T V .

DCCCXXI.

G A L B A mox tenente Rempubl. missus ad gratulandum, quaqua-
 20 Giret, convertit homines, quasi adoptionis gratia arcesseretur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit, ¹ rediit ex itinere: aditoque Paphiæ

Veneris oraculo, dum de navigatione consulit, etiam de imperii spe confirmatus est. Cujus brevi compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, novissima Hierosolymorum oppugnatione xii. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus: cepitque eam³ natali filiae suae, tanto militum gaudio ac favore, ut in gratulatione⁴ IMPERATOREM cum consalutaverint: & subinde decedentem provincia derinuerint, suppliciter nec non & minaciter efflagitantes, *ut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret.* Unde nata suspicio est, quasi descisceret a patre, Orientisque regnum sibi vindicare tentasset. Quam suspicionem auxit, postquam Alexandriam petens, in consecrando apud Memphim bove Apide diadema gestavit: de more id quidem rituque priscæ religionis: sed non deerant qui secius interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cum Rhegium, deinde Puteolos oneraria nave appulisset, Romam inde contendit expeditissimus, inopinantiq; patri, velut arguens rumorum de se temeritatem, *Veni, inquit, pater, veni.*

NOTÆ.

1. *Rediit*] Jam Corinthum in Achaia venerat auctore Tacito lib. 2. histor. qui inter alias redeundi causas, hanc quoque affert. Fuere qui accensum desiderio *Benices regina verisſe iter crederent.* Plin lib. 5. c. 21. de insula Cypro loquens ait. Oppida in ea quindecim. Vide de hoc oraculo Tacit. 2. histor.

2. *De imperii spe*] Tacit. ibidem de na-

vigatione primum consuluit, &c.

3. *Natali filie*] Qui fuit octavus Septembris, ut Joseph. lib. 6. c. 42. in ipso fine.

4. *Imperatorem*] Non quidem patris instar, eodem scilicet modo, quo Cæsares, sed juxta veterem Reipubl. consuetudinem de qua in Jul. c. 76. Sic enim re bene gesta, duces exercituum imperatores dicti sunt.

CAPUT VI.

NEQUE ex eo destitit participem, atque etiam tutorem imperii agere. ^{*} Triumphavit cum patre, † censuramque gessit una. Eidem collega & in tribunitia potestate, & in septem § consulatibus fuit. Receptaque ad se prope omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolas ipse dictaret, & edicta conscriberet, orationesque in senatu recitaret etiam³ quæstoris vice, præfecturam quoque prætorii suscepit, numquam ad id tempus, nisi ab⁴ equire Rom. administratam. Egitque aliquanto⁵ incivilius & violentius: siquidem suspectissimum quemque sibi, submissis qui per theatra & castra, quasi consensu ad pœnam deposcerent, haud cunctanter oppressit. In his A. ⁶ Cæcinam consularem virum vocavit ad cœnam, ac vix dum triclinio egressum confodi jussit: sane urgente discrimine: cum etiam chirographum ejus præparatæ apud milites⁷ conjurationis deprehendisset. Quibus rebus sicut in posterum securitatis satis cavir, ita ad præsens plurimum contraxit invidiæ: ut non temere quis, tam adverso rumore, magisque invitis omnibus transierit ad principatum.

A. U. C.

* DCCCXXIV.

† DCCCXXV.

&c.

¶ DCCCXXIV

&c.

§ DCCCXXIII

DCCCXXV.

DCCCXXVII.

DCCCXXVIII.

DCCCXXIX.

DCCCXXX.

DCCCXXXII.

NOTA.

1. *Cum patre*] In Vespas. c. 8.
2. *Censuramque*] Plin. lib. 7. c. 49. Cujus testimonium certissimum est. Hoc si quidem ipso tempore vivebat, & libros naturalis historiae Tito dedicavit, de cenſuræ magistratu jam supra.
3. *Quæstoris vice*] Ejus qui candidatus principis dicebatur. De quo in August. c. 65.
4. *Nisi ab equite*] In Claud. c. 12. jam innuerat, & Galb. c. 14.

5. *Incivilius*] Arrogantius quam civem deceret. De civitate in Tiber. c. 11.
6. *Cacinam*] Qui Vitellianarum dux partium ad Vespasianum defecit apud Cremonam in Vesp. c. 7. causſam Aurelius Victor dicit fuisse suspicionem stupratæ ab eo reginæ Beronices.
7. *Conjuratiſ*] Casaub. ex melioribus libris emendat *concionis* quomodo & in Salmasiano scriptum testatur Skildius.

CAPUT VII.

PRÆTER scævitiā, suspecta in eo etiam luxuria erat, quod ad mediam noctem¹ comissationes cum profusissimo quoque familiarium extenderet. Nec minus libido, propter exoletorum & spadonum greges, propterque insignem reginæ Beronices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas: quod constabat in² cognitionibus patris nundinari³ præmiarique solitum. Denique propalam alium Neronem & opinabantur & prædicabant. At illi ea fama pro bono cessit, conversaque est in maximas laudes: neque ullo vitio reperto, & contra virtutibus summis. Convivia instuit jucunda magis quam profusa.

Amicos elegit, quibus etiam post eum principes, ut & sibi & Reipubl. necessariis,⁴ acquieverunt, præcipueque sunt usi. Beronice statim ab urbe dimisit invitum invitam. Quosdam e gratissimis⁵ delicatiorum, quamquam tam artifices saltationis, ut mox⁶ scenam tenuerint, non modo fovere prolixius, sed spectare omnino in publico cœtu supersedit. Nulli civium quidquam ademit: abstinuit alieno, ut si quis umquam: ac ne concessas quidem ac solitas⁷ collationes recepit. Et tamen nemine ante se munificentia minor. Amphitheatro dedicato, thermisque juxta⁸ celeriter extractis,⁹ munus edidit apparatusissimum largissimumque. Dedit & navale prælium in veteri naumachia: ibidem & gladiatores: atque uno die¹⁰ quinque millia omne genus ferarum.

NOTA.

1. *Comissationes*] De his jam in Vitell. c. 13.
2. *Beronices*] Scribe *Beronices* & mox *Beronicen*, sic scripti cum Græcis consentientes Dione, Josepho, aliis. Casaubon. Hæc filia fuit Agrippæ magni, qui ex Aristobulo nepos Herodis magni. Despondetur Marco, Alexandri, Lyſimachi filio: quo ante nuptias defuncto, collocatur Herodi patruo regi Chalcidæ. Neque diu hujus quoque conjugii felicitate salva usa, & apud fratrem commorata, Cæsareæ cum eo Paulum Apostolum audit, & ob familiaritatem ni-

miam cum fratre incesti suspicionem incurrit; quam a se depulsura nubet Polemoni Ciliæ regulo: cum circumcissionem ei & religionem patriam persuasisset: & offensa iterum hominis temulentia, ad Agrippam redit. In quo tempore Florum pro gente sua frustra deprecata, post cum eodem Agrippa in vitæ discrimen venit: ac magnificentia munerum Vespasiano patri, forma Tito commendata, hunc auxiliis bello Judaico juvat, & Romam secuta, palati cum eo in Palatio habitat: cumque jam in conjugii erecta spes, populi indignatione, ea excidisset,

post imperio potitum frustra tentat. Lucæ Act. c. 25. Joseph. Tacit. lib. 2. hist. Quintil. lib. 4. Inst. orat. c. 1. ubi causam pro ea se dixisse ait. Et Juven. Sat. 6. Reinecc.

3. *Cognitionibus*] Omnes libri hac parte corrupti. In vulgatis *concionibus* verum quæ ex illis rapina colligatur? Victor scribit iurgia sub parte venundata. Unde affirmare non dubitem, inquit Torrent. *cognitionibus* esse legendum Fulvius Ursinus legit in veteri codice *quod constabat in negotiationibus patris nondinari pradarique solitum.*

4. *Premiari*] Quæstum facere. Præmia enim dicebant utilitates quasunque & ipsa vitæ commoda. Lucret. lib. 5.

*Qui talia nobis
Pectore parta suo quasitaque præmia li-
quit.*

Et Tibull. lib. 1. Eleg. 2.

*Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora
ferro*

Vulneret, aut rapta præmia veste petat.

5. *Acquieverunt*] Eodem sensu verbum hoc in Tiber. c. 56.

6. *Delicatorum*] *Enervatos greges* vocat Victor. De iis in Vespas. ad c. 3.

7. *Scenam tenuerint*] Hoc est, principem in saltando locum occuparint. Quo sensu Virgil.

templumque tenebis.

Et Cicero tenere Remp. 1. de orat. & c.

8. *Collationes*] De his in Calig. c. 42. & Aug. c. 57.

9. *Celeriter*] Torrent. in tribus manuscriptis legit *celebriter*, quam lectionem tamen non sequitur lib. spect. epig. 2. Mart.

Hic ubi miramur velocia munera thermes.
Idem in suis omnibus Casaub.

10. *Munus*] Id est, spectaculum in Jul. c. 10 De apparatu quoque ibidem.

11. *Quinque millia*] Sic & Eutropius, sed numerum auget Xiphilinus ad novem millia, inter quæ feras & pecudes annumerat, & Grues ad pugnam productas narrat. Quod quia nemo alius, ut inauditi m emendavit Casaub. & pro *gruibus* substituit *Germanos* quod Græca lingua fit unius adj. ctione literulæ pro *γῆγοροι γερμανοι*. Quod de captivis factitatum etiam constat. Sed quemadmodum & gallorum gallinaceorum, quin & coturnicum inter spectacula commissiones, fortassis & gruum tunc fuerunt.

CAPUT VIII.

NA T U R A autem benevolentissimus, cum ex instituto Tiberii omnes dehinc Cæsares beneficia a sup. rioribus concessa principibus aliter rata non haberent, quam si eadem iisdem & ipsi dedissent: ¹ primus præterita omnia uno confirmavit edicto: nec a se peti passus est. In cæteris vero desideriis omnium hominum obstinatissime tenuit ne quem sine spe dimitteret. Quin & admonentibus domesticis, *quasi plura polliceretur quam præstare posset* Non oportere, ait, *quemquam a sermone principis tristem discedere.* Atque etiam recordatus quondam super cænam, quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam meritoque laudatam vocem edidit: ² A M I C I, D I E M P E R D I D I. Populum in primis universum tanta per omnes occasiones comitate tractavit: ut ³ proposito gladiatorio munere, *non ad suum, sed spectantium arbitrium editurum se* professus sit Et plane ita fecit. Nam neque negavit quidquam petentibus: & ut quæ vellent, peterent, ultro adhortatus est. Quin & studium ⁴ armaturæ Threcum præ se ferens, sæpe cum populo, & voce, & gestu, ut fautor, cavillatus est: verum majestate salva, nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, nonnumquam in thermis suis, admissa plebe, lavit. Quædam sub eo fortuita ac tristia acciderunt: ut conflagratio ⁶ Vesevi montis, in Campania: & incendium ⁷ Romæ, per triduum, totidemque noctes, item pestilentia quanta non te-

mere alias. In his tot adversis, actalibus, non modo principis sollicitudinem, sed & parentis affectum unicum præstitit: nunc consolando, per edicta: nunc opitulando, quatenus suppeteret facultas. Curatores ⁷ restituendæ Campaniæ & consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Vesevo, quorum heredes non exstabant, restitutioni afflictarum civitatum attribuit. Urbis incendio nihil ⁸ nisi sibi publice periisse testatus, cuncta ⁹ prætoriorum suorum ornamenta operibus ac templis destinavit: præposuitque complures ex equestri ordine, quo quæque maturius peragerentur. Medendæ valitudini leniendisque morbis, nullam ¹⁰ divinam humanamque opem non adhibuit, inquisito ¹⁰ omnium sacrificiorum remediumque genere. Inter adversa temporum, & ¹¹ delatores ¹² mandatoresque erant ex licentia veteri. Hos assidue in foro flagellis ac fustibus cætos, ac novissime ¹³ traductos per Amphitheatri harenam, partim ¹⁴ subjici in servos, ac vænire, imperavit: partim in ¹⁵ asperius insularum avehi. Utque etiam similia quandoque ausuros perpetuo coërceret, vetuit inter cætera, de eadem re ¹⁶ pluribus legibus agi: quærive de cujusdam defunctorum ¹⁷ statu, ultra certos annos.

NOTÆ.

1. *Primus præterita*] Titum in multis imitati sunt optimi plerique principes, ut de Nerva Plinius lib. 10. epist.

2. *Amici*] Casaub. historicorum aliorum auctoritate addit *hodie*, quod tamen omisit Aurelius Victor. *Amici*, ait, *perdidimus diem*. Quidam intelligunt *amici* in genitivo casu ut sit sensus novæ amicitiae conciliandæ diem perdidisse. Quo sensu Scipio ex Polybii præcepto id præsertim attendebat, ut e foro nunquam discederet nisi amicum sibi aliquem effecisset. Sed in vocandi casu sumptum verosimilius est, tum ex Victore, qui *perdidimus* habet, tum ex Eutropio, apud quem *dixit amicis: hodie diem perdidit*.

3. *Proposito*] Per edictum promisso, ut etiam alias.

4. *Armature Threcum*] Ii dicebantur parmularii: parma enim Threcibus armatura, & quemadmodum in Circo Venetum alii, Prasinum alii pannum præferebant, ut in Calig. c. 55 & Neron. cap. 22. notatum est, ita in amphitheatro secutoribus alii, Threcibusve favebant. De quibus in Calig. c. 30. 32. 35. & 55.

5. *Cavillatus est*] Hoc est jocosa quadam vituperatione persecutus est, sive jocose derisit. Festus enim *cavillationem* *jocose* appellat *calumniationem*. Et Nonius

cavillatur pro *jocatur* exponit. Quæ verba conjungit Cicero: Unde proba omnino Glareani emendatio addentis particulam *non*, ut *non fautor cavillatus est*. Hoc sensu Titus licet faveret ipse Threcibus tamen si quando non præstitissent cæteris, ut non fautor, hoc est, quasi ipse iis non favisset cavillabatur.

6. *Vesevi*] In duobus libris *Vesebii*. & paulo post *Vesebio* legit Torrentius & ad literarum *b* & *u* cognationem refert. Virgil. 2. Georg.

Vicina Vesevo Ora jugo

Alii Vesuvium, alii Vesbium appellant. Notus mons Campaniæ ignivomus oræ litorex vicinus. Hujus incendii meminit Plin. junior Epistola ad Tacitum, qua totam eus narrat historiam. Et Plinii historici mortem ob ejus propius visendi curiositatem

7. *Restituenda Campaniæ*] Conflagratione Vesevi afflictæ; ignis enim late grassatus fuerat.

8. *Nihil nisi sibi publice*] Transponit membranarum auctoritate Casaub. vocem *publice*, & jungit eam cum verbo *testatus*. Torrent. inquit, variant codices manuscripti. Unus sic habet. *Urbis incendio nihil periisse testatus est publice*. Alter sic, *Nihil nisi sibi periisse testatus est publice*. Optimus sic. *urbis incendio nihil publice periisse testatus est*.

9. *Prætorium*

9. *Prætoriorum*] Villæ sunt magnificæ. De quibus in Aug. c. 72.

10. *Omnium sacrificiorum*] Torrentius præfert Tornacensis codicis lectionem *Omnium sacrificiorum genere*.

11. *Delatores*] De his jam supra sæpe.

12. *Mandatores*] Hi sunt, qui delatores subornant ad accusandum, sic Callistratus l. 2. ff. de jure fisci. Divus Pius Cæcilio Maximo rescripsit, constitutionem patris sui: qua compelleretur delator edere mandatore, ac nisi edidisset, ut in vincula deduceretur: eo pertinere, non ut delator poena subduceretur, si mandatore haberet, sed ut mandator quoque, perinde atque si ipse detulisset, puniretur.

13. *Traductos*] Ignominiose circumductos. De hoc verbo vide Martialem Epigr.

4. lib. spect. & Epigr. 77. lib. 6.

14. *Subjici in servos*] Sub hasta venire. Quo sensu Joven. Sat. 3.

Et præbere caput domina venale sub hasta.

15. *Asperrimas insularum*] In quas rei mittebantur. Qua de re in Aug. c. 65. ubi de Juliis.

16. *Pluribus legibus*] Si enim unius legis formula non succederet, aliam adhibebant, sicque vitari vix poterat illorum vafrities. Quod ne fieret, vetuit. De formulis in Claud. c. 14. & Vitell. c. 7.

17. *Statu*] Hoc est, liber an servus, ingenuus an libertus extitisset. Hinc enim frequenter delatorum calumniæ propter jura dominorum & patronorum. Vide tit. ff. & cod. Ne de statu defunctorum post quinquennium quaratur.

CAPUT IX.

PONTIFICATUM maximum ideo se professus accipere ut ¹ puras servaret manus, fidem præstitit: nec auctor posthac cujusdam necis, nec conscius, quamvis interdum ulciscendi causa non deesset: sed perituum se potius, quam perditum adjurans. Daos patricii generis convictos in affectatione imperii, nihil amplius quam ut desisterent monuit, dicens principatum fato dari: si quid præterea desiderent, promittens se tributurum: & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filium salvum nuntiarent. Cæterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed & insequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi ² ornamenta pugnantium inspicenda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusque gentura, imminere ambobus periculum affirmasse, verum quandoque ³ & ab alio: sicut evenit. Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed pene ex professo sollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, neque seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit: sed ut a primo imperii die, consortem successoremque testari perseveravit, nonnumquam secreto lacrymis & precibus orans ut tandem mutuo erga se animo vellet esse.

NOTÆ.

1. *Puras servaret*] A sanguine & cæde, quomodo Pontificem decet, ut M. Anton. petiisse fertur, ne quis principatus sui tempore senator occideretur. Eodem sensu Horat. lib. 1. Sat.

—— At bene si quis

Et vixit puris manibus,

Et Ode 23. lib. 3.

Immunis aram si tetigit manus.

Et Ovid.

Non bene cælestes impia dextra colit.

2. *Ornamenta pugnantium*] Aurelius Victor. petitoque ex industria mirmillonum, quorum pugne visabantur, gladio quasi ad explorandam aciem uni atque alteri commiserit, &c. Unde patet ornamenta pugnantium fuisse arma, & quidquid ad personam, quam gerebant, conveniebat. Sen. epist.

CCCc

48. *que porrigant tela quemadmodum illos subornent.* Hoc est, instruant omnibus negessariis. In codice tamen Vitterb. & Cui-

ciano *ferramenta* scriptum non *ornamenta* inquit Casaub.

3. *Et ab alio*] Imperatore scilicet.

C A P U T X.

IN T E R hæc morte præventus est, majore hominum damno quam suo spectaculis absolutis, in quorum sine populo coram ubertim fleverat, Sabinos petit aliquanto tristior: quod sacrificanti, hostia aufugerat, quodque² tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim³ mansionem febrim nactus, cum inde lectica transferretur, suspexisse dicitur⁴ dimotis plagulis cælum multumque conquestus, *Eripi sibi vitam immerenti: neque enim exstare ullum suum factum penitendum, excepto duntaxat uno: id quale fuerit, neque ipse tunc prodidit, neque cuiquam facile succurrit.* Quidam opinantur, consuetudinem recordatum quam cum fratris uxore habuerit. Sed nullam habuisse per sancte Domitia jurabat: hand negatura, si qua omnino fuisset, immo etiam gloriatura: quod illi promptissimum erat in omnibus probris.

N O T A E.

1. *Hostia aufugerat*] De tali omine in Jul. c. 59. & Galb. c. 18.

2. *Tempestate serena*] Idem in Aug. c. 95. apud Virgilium 8. Æneid.

Iterum, atque iterum fragor intonat ingens

Quod tamen mali ominis non semper fuit, si verbi gratia a parte sinistra tonaret, Virg. 9. Æneid.

Auduit, & cælo genitor de parte serena intonuit lævum

Sive quod, ut ait in hunc locum Servius, quæ nobis a parte sinistra sunt intuentibus cælum, ab ipsius cæli parte dextra sint, ac ideo fausta; sive quod alii aliter observarent signa, ut de Græcis ac barbaris Cicero testatur lib. de divinatione, ut ut est, nunquam id sine prodiio. cum naturaliter ne fieri quidem posse crederent.

— *Nam cælo nulla sereno*

Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam. Lucretius lib. 6. ac paulo post.

Denique cur nunquam cælo jacet undique puro

Jupiter in terras fulmina?

Cujus rei causam tamen reddit Seneca in quæst. naturalibus.

3. *Mansionem*] Quo primum loco standum fuit sive pernoctandum.

4. *Dimotis plagulis*] Lislæi codic. pars pellibus pars paludibus. Pithæi pallulis. Vitterb. paludamentis. Omnia mendosa Casaub. Sunt enim ex Nonio *plage*, unde plagulæ, *grande tegmen linæum, quam lecticariam sindonem dicimus.*

5. *Quidam opinantur*] Dio vero id quosdam existimasse refert, quod fratrem sibi tam manifesto insidiantem non intermitteret, quibus accedere se affirmat.

C A P U T X I.

A. V. C.
DCCCXXIV.

EX C E S S I T in eadem, qua pater, villa: Idib. Septembris, post biennium, ac menses duos, diesque xx. quam successerat patri, altero & quadragésimo ætatis anno. Quod ut palam factum est, non secus atque in domestico luctu mœrentibus publice cunctis senatus prius quam edicto convocaretur, ad curiam cucurrit: obseratisque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudesque concessit, quantas ne vivo quidem unquam, atque præsentem.

NOTA.

1. *Excessit*] Philostratus in vita Apollonii tradit monitum ab Apollonio, ut ab his sibi caveret, qui essent sibi proximiores. Extinctum veneno leporis marini, sunt qui narrent. Dio autem periisse, ait, conjectum in arcam ligneam nive oppletam. Plutarchus in balneo extinctum.

2. *Cucurrit*] Manuscripti duo Torrent. *concurrit*, ut in Oth. c. 8. quod haud dubie

rectius est, inquit Berneggerus; nam cucurrisse senatores quis credat? *concurrere* autem, ut & *confluere* Romane loquentes de iis usurpant, qui *ad hoc eundo*, conveniunt frequentes. Sed qua ratione Eutropium explicuerit? qui lib. 7. ait; *Senatus obitu ipsius circa vespere nuntiato nocte irrupit in curiam, & tantas ei morituo gratias, laudesque concessit, &c.*

C. SVETONII TRANQVILLI
DE XII. CÆSARIBVS.

LIBER VIII.

TITUS FLAVIUS DOMITIANUS.

CAPUT I.

A. V. C.
DCCCLV.

5

DCCCXXII.

10

15

DOMITIANUS natus est ix. Kalend. Novembris, patre Cos. designato, inituroque mense insequenti honorem, regione urbis sexta, ² ad Malum Punicum, domo, quam postea in templum gentis Flaviæ convertit. Pubertatis ac primæ adolescentiæ tempus, tanta inopia tantaque infamia gessisse fertur, ut nullo vas argenteum in usu haberet. Satisque constar, Clodium Pollionem prætorium virum, in quem est Poëma Neronis, quod inscribitur ³ *Luscio*, chirographum ejus conservasse, & nonnumquam protulisse, noctem sibi ⁴ pollicentis: nec defuerunt qui affirmarent corruptum Domitianum a Nerva successore mox suo. Bello Vitelliano confugit in Capitolium: cum patruo Sabino, ac parte præsentium copiarum: sed interruptentibus adversariis, & ardente templo, apud ædium clam pernoctavit: ac mane ⁶ Isiæ celatus habitu: inter sacrificulos vanæ superstitionis, cum se ⁷ trans Tiberim ad condiscipuli sui matrem comite uno contulisset, ita latuit, ut scrutantibus qui vestigia subsecuti erant, deprehendi non potuerit. ⁸ Post victoriam demum progressus, & CÆSAR consalutatus, honorem ⁹ præturæ urbanæ cum con-

fulari potestate suscepit titulo tenus : quam jurisdictionem ad collegam proximum transtulit. Cæterum omnem vim dominationis tam licenter exercuit ; ut jam tum qualis futurus esset ostenderet. Ne exsequar singula , contrectatis multorum uxoribus, Domitiam Longinam ¹ Ælio Lamia nuptam, etiam in matrimonium abduxit : atque uno die ² super viginti urbana officia atque peregrina distribuit : mirari se Vespasiano d. c. tante, ¹² *quod successorem non & sibi mitteret.*

NOTÆ.

1. *Patre consule*] Illum consulatum intellige, quem per duos novissimos anni menses gessit in Vesp. c. 4. anno ab V. C. 804. Christi 54. circiter. De Domitiani moribus agit Martialis pluribus in locis.

2. *Ad Mariam*] Id vico nomen, qui in urbis regione sexta. De quo præfatione operis sui Valerius Flaccus.

Ille tibi cultusque Deum, delubraque genti Instituet.

Loquitur enim de Domitiano, non de Tito, ut quidam viri docti credidere; quamvis enim Titus patrem Vespasianum consecravit, non idcirco Domitianus excluditur, qui & ipse templi, de quo agimus dedicatione divinos parenti suo honores instituit. Quo referendum etiam illud Martialis lib. 9.

Addita quid Latio Flavia templa polo?

Nam *Latium* polum appellat eam veluti poli partem, cui Latinorum, Romanorumque Dii transcripti fuerant, eosque inter Vespasianus. At Beroald. foro pro polo legit Torrent.

3. *Luscio*] Lusciosi sunt, qui propter vitium oculorum parum vident. In alios quosdam instar Pollionis illius molles scripserat Nero, ut de Afranio & Quintiano auctor est etiam Tacitus lib. 15. ann. & innuit Sat. 4. Juvenalis.

Improbior Satyram scribente cinædo.

Quod molles ipse mollior exagitaret

4. *Pollicentis*] Sic omnino scribendum. *Policenti* tamen habent manuscripti nostri omnes. Ut *policini* legendum esse merito quis suspicetur.

5. *Cum patre Sabino*] Vide cap. 15. in

Vitell.

6. *Istiaci*] Tacit. lib. 3. histor. Domitianus prima irruptione apud Æditum occultatus, solertia liberti lineo amictu turba sacricolarum immixtus ignarusque apud Cornelium primum clientem paternum apud Velabrum delituit. Lineum dicit habitum, quem Suetonius Istiacum. Inde illi sacrificuli linigeri dicti ut in Tib. 36. & Oth. c. 12. notatum. Eodem modo evasisse quoniam M. Volusium ædilem plebis testatur Appianus lib. 4. bell. civil.

7. *Trans Tiberim*] Dissentit Suetonius a Tacito, qui apud Velabrum delituisse dicit, nisi inde Trans Tiberinam regionem petiisse suspiceris.

8. *Post victoriam*] Tacit. in fine lib. 3. histor. Domitianum postquam nihil hostile metuebatur ad duces partium progressum, & Cæsarem consalutatum miles frequens, utque erat in armis in paternos penates deduxit. Imperatoris filius, aut imperii successor, seu imperator designatus Cæsar dicitur.

9. *Prætura urbana*] De prætore Urbanus, & Peregrino in Jul. c. 14.

10. *Ælio Lamia*] Quem postea interfecit inf. c. 10. De quo Juven. Sat. 4.

Hoc noctui Lamiarum cæde madenti.

11. *Superviginti*] Hoc est munera, quæ vel in urbe, vel in provinciis exercerentur.

12.] *Quod successorem*] Xiphilinus ex Dione Vespasianum gratias egisse scribit Domitiano filio per literas, quod se adhuc fineret impetare. De Domitiani vero ambitione Tacit. extremo lib. 4. historiar. Torrent.

CAPUT II.

E¹ XPEDITIONEM quoque in Galliam, Germaniasque, neque necessariam, & ² dissuadentibus paternis amicis, inchoavit : tantum ³ ut fratri se & operibus & dignatione adæquaret. Ob hæc correptus, quo magis ætatis & ⁴ conditionis admoneretur, habitabat cum patre una :

sellamque ejus ac fratris, quoties prodirent, ⁵ lectica sequebatur: ac triumphum utriusque Judaicum ⁶ equo albo comitatus est. In sex consulatibus, nonnisi unum ⁷ ordinarium gessit: eumque cedente & suffragante fratre. ⁸ Simulavit & ipse mire modestiam: in primisque poeticae studium, tam insuetum antea sibi, quam postea spreum & abiectum: recitavitque etiam publice. Nec tamen eo secius, cum ⁹ Vologesus Parthorum rex auxilia adversus ¹⁰ Alanos, ducemque alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope contendit ut ipse potissimum mitteretur. Et quia discussa res est, alios Orientis reges, ut idem postularent, donis ac pollicitationibus sollicitare tentavit. Patre defuncto, diu cunctatus, an ¹¹ duplum donativum militi offerret, nunquam jactare dubitavit, *relictum se* ¹² *participem imperii, sed fraudem testamento adhibitam.* Neque cessavit ex eo insidias struere fratri clam, palamque: quoad correptum gravi valetudine, prius quam plane efflaret animam, pro mortuo deferri jussit: ¹³ defunctumque nullo præterquam consecrationis honore dignatus, sæpe etiam carpsit ¹³ obliquis orationibus & edictis.

NOTÆ.

1. *Expeditionem*] Quam fusc describit Jos. lib. 7. de bell. jud. c. 23. Ducibus Clafico & Civili rebellaverant Germani, quos subegit Domitianus admodum adolescens. Vide & Tacitum lib. 4. histor.

2. *Dissuadens*] Muciano præsertim & dissuadendi rationes refert Tacitus lib. 4. histor. circa finem.

3. *Ut frater*] Tradit ibidem Tacitus venisse Domitianum in suspicionem missi ad Cerealem ducem Romanum, cujus virtute fusi hostes fuerant, nuntii, qui fidem ejus tentaret, an præsentis sibi exercitus, imperiumque traditurus foret.

4. *Conditionis*] Adhuc privatæ.

5. *Lectica sequebatur*] Singularis est hic locus, unde colligitur lectica digniorem fuisse sellam. Vide Lipsium elect. lib. 1 c. 9.

6. *Equo albo*] Qualem dixit equum funalem in Tib. c. 6.

7. *Ordinarium*] Hoc est, non suffectum

in alterius locum per anni decursum. plures enim ab imperatoribus Consules eodem anno creati, quod nisi mortis causa stante republica non fiebat in Jul. c. 76.

8. *Simulavit*] Tacitus ibidem, *Simul simplicitatis imagine in altitudinem conditus, & diuque literarum, & amorem carminum simulans*, &c.

9. *Vologesus*] De quo in Vespas. c. 6.

10. *Alanos*] Populi sunt Sarmatiæ Europæe haud procul a Mœntica palude incolentes Roxolanis finitimi qui nunc Lithuani dici putantur, &c. Ferrarius.

11. *Duplum donativum*] Ejus scilicet quod frater dederat. De donativis supra sæpe in Jul. c. 27. Millem, inquit Torrent, ut in uno cod. offerret.

12. *Participem*] Sic Torrentii duo codices: Vulgati habebant *Principem*.

13. *Obliquis orationibus*] Hoc est ambiguis.

CAPUT III.

A. V. C.
DCCCXXXIV.

¹ INTER initia principatus, quotidie ² secretum sibi horarium sumere solebat: nec quidquam amplius quam muscas captare, ac stylo peracuto configere: ut cuidam interroganti *esset ne quis intus cum Cesare*, non absurde responsum sit ³ a Vibio Crispo, *ne muscæ quidem*. Deinde uxorem Domitiam, ex qua iam secundo suo consulatu ⁴ filium tulerat, alteroque anno consalutaverat ut ⁵ AUGUSTAM, eandem Paridis histionis amore deperditam, repudiavit: intraque breve tempus impatiens dissidii, quasi efflagitante populo, ⁶ reduxit. Circa administrationem

imperii aliquandiu se varium præstitit : mistura quoque æquabili vitiorum atque virtutum , donec virtutes quoque in vitia deflexit : quantum conjectare , licet , ⁷ super ingenii naturam , inopia rapax , metu sævus.

NOTÆ.

1. *Inter initia*] In Salmasiano codice legit Schildius *vitia* longe propius ad Aurelii Victoris mentem , qui definitum illis nugis imperii tempus nullum ascribit. Et Xiphil. non tantum post sed & ante adeptum imperium id in Albano factitasse auctor est.

2. *Secretum horarium*] Casaub. in Vitt. & Pithæi codd. legit *horarum* unde suspicatur deesse numeri notam , & plures horas ridicula huic impendisse voluptati. Quæ admissa lectione simul cum salmasiana potuerit hic locus intelligi de eadem illa solitudine , quam illi in Paneg. e. probrat Plinius. Alii *solarium* legunt , partem domus intellige , de qua in Claud. c. 10. & in Ner. c. 16. Hoc scilicet hominis atra bile vexati indicium esse longe ante Domitiani vitam dixerat Hippocrates.

3. *Vibio Crispo*] De hoc sic Quintilianus lib. 10. *Vibius Crispus compositus , & jucundus. & delectationi natus , privatis tamen causis , quam publicis melior.* Similem ejus jocum de Vitellio refert Xiphil. Cum enim contracto in Vitellii convivii morbo per plures dies ea intermisisset , ac nonnulli interea comessando periissent se quoque nisi ægrotasset , omnino periturum fuisse dixit.

Pulchre igitur Juvenalis Sat. 4.

— *Venit & Crispi jucunda senectus ,
Cujus erant mores , qualis facundia , mite
Ingenium*

Tacitus tamen lib. 2. & 4. ut delatorem notat. Torrent.

4. *Filium tulerat*] Hunc consecratum probat nummus hic a Torrentio prolatus. In quo videtur infans nudus inter astra collocatus cum inscriptione , &c. Martial. lib. 4. epig. 3.

5. *Augustam*] Quo titulo non imperatorum duntaxat uxores a Livia , sed & eorundem filiarum , sorores , nurus , ipsæ quoque socrus appellatæ , ut probant inscriptiones.

6. *Reduxit*] Id quoque probant nummi tum imperatoris , tum Domitiæ nomine signati cum inscriptione , *Concordia Augusti.* Paridem , teste Xiphilino , occidit Domitianus. Celebris fuit histrio. De quo Juven.

*Utque magis stupeas Paridem , ludosque
reliquit.* Item.

Quod non dant procures , dabit histrio.

7. *Super*] Hoc est , præter morum indolem. Nempe ingentem Domit. rapacitatem , & crudelitatem augebant egestas , & timor

CAPUT IV.

5 **S**PECTACULA magnifica assidue & sumtuosa edidit : non in Amphitheatro modo , verum & in Circo : ubi præter ¹ solennes bigarum quadrigarumque cursus , prælium duplex etiam equestre ac pedestre commisit , atque in Amphitheatro ² navale quoque. Nam venationes , gladiatoresque & noctibus ad ³ lychnuchos : nec virorum modo pugnas , sed & ⁴ fœminarum. Præterea ⁵ quæstoriis muneribus , quæ olim omissa
10 revocaverat , ita semper interfuit , ut populo potestatem faceret , bina paria ⁶ e suo ludo ⁷ postulandi , quæ novissima ⁸ aulico apparatu induceret. At per omne gladiatorum spectaculum ante pedes ejus stabat puerulus coccinatus , parvo portentosoque capite , cum quo plurimum fabulabatur , nonnunquam serio. Auditus est certe , dum ex eo quærit ,
15 *quid sciret cur sibi visum esset ordinatione proxima Ægypto præficere Metium R. sum.* Edidit navales pugnas pene ⁹ justarum classium , effosso , & ¹⁰ circumstructo juxta Tiberim lacu : atque ¹¹ inter maximos imbres
perspectavit : fecit & ludos ¹² sæculares : ¹³ computata ratione temporum ab anno , non quo Claudius proxime , sed quo olim Augustus edide-

A. V. C.
DCCCXLI.

rat. In his, Circensium die, quo facilius ⁴ centum missus peragerentur, singulos a septenis spatiis ad quina corripuit. Instituit & ⁶ quinquennale certamen, Capitolino Jovi triplex, musicum, equestre, gymnium, & aliquanto plurium quam nunc est, ¹⁷ coronarum. Certabant etiam
⁵ & prosa oratione Græce Latineque: ac præter citharædos ⁸ Chorocitharistæ quoque, & ¹⁹ psilocitharistæ: in stadio vero cursu ²⁰ etiam virgines. Certamini ²¹ præfedit crepidatus, purpureaque amictus toga
²² Germanica, capite gestans coronam auream ²³ cum effigie Jovis, ac Junonis, Minervæque assidentibus Diali ²⁴ sacerdote & collegio ²⁵ Flavianium pari habitu, nisi quod illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotannis ⁶ Quinquatria ⁷ Minervæ, cui collegium instituerat: ex quo sorte ducti ⁸ magisterio fungerentur, ederentque eximias venationes & scenicos ludos, superque oratorum ac poetarum certamina. Congiarium populo nummorum ²⁹ trecenorum ter dedit: atque inter spectacula ³⁰ muneris, largissimum epulum ³¹ Septimontiali sacro quidem senatui, equitique, panariis, plebi sportellis cum opsonio distributis, initium vescendi primus fecit: dieque proximo omne genus missilia sparsit: & quia pars major ³ intra popularia deciderat, quinquagenas ³³ in singulos cuneos equestris ac senatorii ordinis pronuntiavit.

NOTÆ.

1. *Solennes*] Quales omnino Circenses. Vide Martial. lib. spect. & alibi passim.

2. *Navale*] Auctor est Xiphilinus in Tito in amphitheatrum aqua repentina repletum inductos, equos, tauros, aliaque animalia, &c. Mart. epig. 26. & 28. lib. spect.

2. *Lychnuchos*] Torrentius in duobus libris legit *lychnos*. In Jul. c. 24. nocturnos ejusmodi ludos in Calig. c. 18.

4. *Fœminarum*] Martial. epig. 6. lib. spect.

Belliger invictis quod Mars tibi savit in armis,

Non satis, est Casar, savit & ipsa Venus.

5. *Quæstoriis*] Spectaculis quæ impensa quæstorum ederentur in Claud. c. 24.

6. *E suo ludo*] Hoc est, e sua gladiatorum familia.

7. *Postulandi*] Martial. epig. 20. ibid.

Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa Triumphum

Promisit pariter Casar utraque manu.

8. *Aulico apparatu*] Non qualis præbetur a lanistis, sed qualis aulam decebat.

9. *Fustarum*] Quales etiam Claudius in Claud. c. 21. in Fucino lacu; quas, Domitiani naumachia postponit Martial. epig. 28. ibid.

Fucinus, & pigri taceantur stagna Neronis

Hanc norint unam secula naumachiam.

10. *Circumstructo*] Sic ex Viterb. codic. Casaub. sic in suis omnibus Torrent. Alii habent *circumducto* male. Tacit. enim Annal.

12. *Sructo cis Tiberim stagno*. De sedilibus nempe in ambitum ad spectandi commoditatem extructis intelligitur. In Aug. c. 43.

11. *Inter Maximos*] Martial. lib. 4. epig. 3.

Adspice quam densum tacitarum vellus aquarum

Defluat in vultus Casaris, inque sinus.

Indulget tamen ille Jovi, nec vertice moto

Concretas pigro frigore ridet aquas

12. *Saculares*] De quibus in Aug. c. 31.

13. *Computata*] Hos ludos sæculares exhibuit Domitianus anno 14. sui consulatus,

tus, cum ejus collega esset L. Minutius Rufus, testantibus pluribus nummis antiquis, & Censorino de die natali c. 17. ex emendatione virorum doctorum, vulgo enim male legebatur consulari 15. hos ludos fuisse celebratos: fuit is annus V.C. secundum Censorinum 841. Augustus vero ludos sæculares celebravit A.V.C. 737. Ut intercesserint anni centum & quatuor. Deerant quidem iusto sæculo sex anni singulis enim decem centum annis hi ludi instaurabantur, auctore Horatio in carmine sæculari & commentariis xv. virorum, nec non edictis Augusti: Domitianus tamen magis ingenio suo obsequens & libidini hos sæculares ludos edendi quam accuratum calculum Chronologorum sequens, quia centesimum annum excederat intervallum illud temporis quo Augustus eos celebraverat, ad illum Augusti annum temporum rationem computavit. Inter ludos vero quos Claudius ediderat, & hos a Domitiano datos interjecti erant anni quadraginta. Græv.

14. *Centum missus*] Cum 25. tantum peragi solerent, & septenis quidem singuli spatii, Domitianus centum, sed quinque tantum spatii exhibuit, ut egregie explicat Beroaldus: adde (si lubet) Servium in illud Virgilii lib. 3. Georgic.

Centum quadrijuges agitabo ad flumina currus.

De septenis spatiiis noti Propertii versus lib. 2. eleg. 25.

Aut prius infecto deposcit pramia cursu

Septima quam metam triverit arte rota.

De missibus in Claud. c. 21.

15. *Corripuit*] Hoc est, contraxit, seu reduxit, quo sensu etiam alibi hoc verbo utitur.

16. *Quinquennale*] Uti & Nero c. 12. sed Domitiani certamen, quod ab eo annus magnus, seu lustrum (ut Censorin. tradit) observari cœperit, usque ad Constantini tempora duravit. Adde Plinium lib. 4. epistol. 12. quæque ad Aug. notavimus cap. 98. ad Claud. c. 12. ad Calig. c. 20. Torrent. Vide in Aug. c. 59. & 98. in Neron. c. 12. Calig. 20.

17. *Coronarum*] Sic scribo, inquit Torrentius, etiam adversus libros omnes quos viderim. Sic *ampliare numerum palmarum.*

Ner. c. 22. Alii *Coronatorum.*

18. *Chorocitharistæ*] Citharistæ plures citharam simul in choro pullantes.

19. *Psilocitharistæ*] Turnebus lib. 20. advers. c. 16 sed quinam sunt, inquit, eo in loco apud Tranquillum *psallicitharistæ*, quæri vidéo. Ego vero locum esse corruptum audacter affirmare aulam, legendumque *psilocitharistæ*. Sic autem vocantur qui solo nudoque citharæ cantu psallunt, sua ipsi voce non accinentes, nec in choro canentes. Nam citharædi etiam ad fides cantunt: *Chorocitharistæ* plures una fidibus modulante concinunt. Atque horum verborum discrimina esse arbitror. De Psilocitharistis, & arte Psilocitharistica Athenæus lib. 14.

20. *Etiam virgines*] Puellæ nempe certaverunt quoque cursu Sic juxta Lipsium ad 16. Ann. Taciti numer. 6. Vulgati legebant *virginis* facili ut patet & obvio errore.

21. *Præfedit*] Hoc est, toti quinquenniali huic agoni præfuit ritu Græco, quod ejusmodi certamina Græcæ forent inventionis.

22. *Germanica*] Sic in omnibus codicibus legunt Torrent. & Casaub. sed Beroaldus legi *Græcanica* in quibusdam testatur Et ita scribit Sabellicus, quod præbant omnes quanquam ægre: Lipsius enim ait malle se *chlamyde* quam *toga*, cujus nullus apud Græcos usus: & certe Neronis Græco habitu vestiti *chlamydem* dixit Suetonius in Ner. c. 25 Salmasius existimat *togam Græcanicam* dici, quo sensu *pallium Romanum* diceretur. Id enim discriminis est, quod *toga* rotunda, quadratum vero foret *pallium*. Hoc Græcorum, illa vero Romanorum, ut in Julio notatum est; Casaub. *hermionica* proponit propter purpuram hermionica præstantissimam, cujus meminit in Alexandro Plutarchus. Verum quia Domitianus Germanici nomine tantopere delectatus fertur, nescio an *Germanica* germana sit lectio, aut saltem *Germanicam* interposita ante virgula, ut ad coronam de Germanis relatum referas.

23. *Cum effigie*] Hi sunt Dii Capitolini, quorum in honorem ludi celebrabantur.

24. *Sacerdote Jovis* scilicet, seu Flamine Diali. Omnes assidebant eodem quo ipse princeps habitu exceptis coronarum imaginibus.

25. *Flavialium*] Sacerdotum scilicet
D D D d

Flaviæ genti institutorum, quemadmodum Augustæ Augustales. In Aug. Martial. lib. 9. epig. 4. & 35.

*Iuppiter Idcirco mendacia busti
Dum videt Augusti Flavia templa
poli*

26. *Quinquaria*] De hoc in honorem Minervæ festo supra dictum est.

27. *Minerva*] Cujus filius dici & haberi volebat. Mart. lib. 9. epig. 4.

Pallada prætereo res agit illa tuas.
Epig. 10. lib. 6.

*Dic precor, o nostri, dic conscia virgo to-
nantis.*

Similem Caligulæ insaniam notare est in Calig. ubi dicitur lunam in amplexus inviasse.

28. *Magisterio*] Vel Collegii, vel festivitatis.

29. *Tresenorum*] 13. l. 2. 6. d.

30. *Muneris*] Gladiatorii scilicet, dedit epulum populo sedenti.

31. *Septimontialis*] Dictio *die* abest ab omnibus nostris manuscriptis, ex quibus etiam unus *sacro* non *sacrorum* habet, lego igitur *septimontiali sacro quidem*. Nisi quis *quondam* pro *quidem* malit. Nam hæ dictiones & cognatæ sunt & una atque altera sæpe litera notabantur. Varro autem lib. 5. de Lingua Latin. *septimontium* diem ipsum vo-

cat, quo id sacrum celebrabatur, dictum (ut inquit) *ab his septem montibus in quibus sita urbs est*. Idem ferme Festus Turneb. vero advers. 5. totum huic locum sic restituit. *Septimontiali die senatui, & equiti panaria plebi sportellas cum opsoniis distribuit.*

Verum Turneb. (quod pace tanti viri dixerim) illi excellenti suo ingenio nimium indulgit. Nostra emendatio securior, ac modestior est; & quæ sequuntur melius cohererent. *Panaria* autem, tanquam capaciora, atque honestiora, equiti, & senatui data, ut *sportella* plebi. Similis locus Calig. c. 18. *panaria cum opsonio viritum divisit* Torrent. Vide & Festum in verbo *Septimontio*. Romani autem ob inclusum pomæriis septimum collemprium celebrare septimontium.

32. *Intra popularia*] Liber unus *Inter*. Vide quæ notavi Ner. c. 11. & Calig. c. 26. Observandum vero obiter, quod & senatorum loca cuneis distinguebantur. Quod etiam ex Virgilio animadvertere est. 2. Georg.

— *Hunc plausus hiantem
Per cuneos (geminatur enim) plebisque
patrumque
Corripuit.* Torrent

34. *Tesseras*] Quibus varia inscripta erant præmia, ei tradi solita, qui sparsas rapere poterat. In Aug. c. 41.

C A P U T V.

PLURIMA & amplissima: opera incendio absunta restituit: in queis & ² Capitolium, quod rursus arserat: sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini auctoris memoria. ³ Novam autem excitavit ædem in Capitolio Custodi Iovi, & ⁴ forum quod nunc *Nerva* vocatur. Item Flaviæ templum, gentis, & stadium, & ⁵ odeum, & ⁶ naumachiam: ⁷ e cujus postea lapide ⁸ maximus Circus, deustis utrimque lateribus, exstructus est.

N O T A.

1. *Opera*] De his Martialis epig. 4. lib. 9.

*Quantum jam superis, Caesar, cæloque
dedisti,*

Si repetas, & si creditor esse velis.

*Grandis in ætherio licet auctio fiat
Olympo*

*Coganturque Dei vendere quidquid
habent.*

Et cæt. ubi ædificia illa enumerat poëta.

2. *Capitolium*] Capitolium ter arsisse apud historicos observavimus: semel Scipione & Norbano consulibus per bella civ. Mariana: iterum Vitelliano bello: tertio una cum Vespasiani interitu inflammatum, incensumque est: & tunc a Domitiano restructum fuit magnificentius, elegantiusque, quam antea fuisset; cujus impensam duodecim millia ta-

lencorum excessisse autumat Plutarchus Be-
roald Nostræ monetæ foret hæc summa
juxta computationem c. 4. in Jul. 13000000.
lib.

3. *Novam*] Quo loco apud Ædituum, de
quo supra c. 1. occultatus fuerat. Tacit. 3.
histor. ac potiente rerum patre dissecto æditus
contubernio modicum sacellum Jovi conserva-
tori, aramque posuit, casusque suos in mar-
more expressit: mox imperium adeptus Jovi
custodi templum ingens seque in sinu Dei sa-
cravit.

4. *Forum quod*] Transitorium primo
vocatam fuisse patet ex ædificiorum illorum
enumeratione apud Eutropium, *Roma quo-
que multa opera fecit, in his Capitolium &
forum transitorium, odeum, porticus, Iseum,
serapeum ac stadium.* Ubi hodie sancti Adria-
ni templum; non omnino absolutum a Do-
mitiano Spartianus, ni fallor, auctor est, un-
de exco & deleto ejus nomine Optimo im-
peratori Nervæ inscriptum est, cujus postea
columnas ad extruendum D. Petri templum
adhibitas a Constant. fuisse autumant. Vide
Jacobum Laurum in antiquæ urbis splen-
dore.

5. *Odeum*] Est locus in theatro, atque
etiam extra theatrum musicorum choris, &
poëtarum recitationibus serviens ad imita-
tionem Græcorum. Athenis enim theatri ins-
tar odeum fuisse Pausanias in Atticis, &
Plutarchus in Pericle tradunt. Vide Hesy-
chium in hac voci ὠδείοις. Locus, inquit, in
quo rapsodorum comissiones fiebant, prius-
quam theatrum esset constructum.

6. *Naumachiam*] Locum navali pugnae
accommodatum.

7. *E cujus postea*] Dirutum funditus
illud ædificium non fuisse ex eo probabile
videtur, quod Jacobus Laurus nonnulla ejus
superesse vestigia referat. ex quibus etiam
colligatur quantæ fuerit, amplitudinis hæc
naumachia, quam ad Tiberim usque excur-
risse arbitratur.

8. *Maximus Circus*] Erat inter Aven-
tinum, & Palatinum montes, de eo in Aug-
randem ex parte collapsum utpote antiquis-
simum, & jam inde a Romulo destinatum,
& a Tarquinio Prisco extructum restituit. &
amplavit Trajanus: de quo multa Plinius
in Panegyrico

CAPUT VI.

EXPEDITIONES partim sponte suscepit, partim necessario. Spon-
te in Cattos: necessario unam in Sarmatas, legione cum Legato si-
mul cæsa. In Dacos duas, primam Appio Sabino consulari oppresso: secun-
dam, ¹ Cornelio Fusco præfecto cohortium prætorianarum, cui belli
summam commiserat. ² De Cattis Dacisque post varia prælia, dupli-
cem triumphum egit. De Sarmatis ³ lauream modo Capitolino Iovi
retulit. Bellum civile motum a L. Antonio superioris Germaniæ Præsi-
de confecit absens, felicitate mira: cum ipsa dimicationis hora resolutus
repente Rhenus, transituras ad Antonium copias Barbarorum inhibuif-
set. De qua victoria ⁴ prælagiis priusquam nuntiis comperit. Siquidem
ipso, quo decimatum erat, die, statuam ejus Romæ insignis aquila cir-
cumplexa pennis, clangores lætissimos edidit: paulloque post occi-
sum Antonium adeo vulgatum est, ut caput quoque ejus apportatum
vidisse se plerique contenderent.

NOTÆ.

1. *Cornelio Fusco*] Juvenal. Sat. 4.

*Et qui Vulteribus servabat viscera
Dacis*

*Fuscus marmorea meditatibus prælia
villa*

Insigne ejus Epitaphium apud Martial.

lib. 6. epig. 76.

*Ille sacri lateris custos, Martisque
togati*

*Credita cui summi castra fuere du-
cis.*

Hic situs est Fuscus, &c.

DDDD ij

2. *De Cattis Dacisque*] DACICUM & GERMANICUM cognomina ex devictis gentibus reportasse testis Juvenal.

Cum lance beata

Dacicus, & lato splendet Germanicus auro.

Et tamen nullus nummus exstat, nullum monumentum, in quo Dacici cognomen sit. At GERMANICUS sæpissime in ejus nummis legitur: quod cognomen non habet nisi jam consul decies: sane in XI. & XIV. consulatu nummi habent tropæum cum inscriptione GERMANIA CAPTA Joseph Scaliger.

3. *Lauream*] Quæ minor est triumpho in Nerone c. 13. Idem de Nerva post devictas a Trajano Pannonias Plinius in panegyrico & Plinius alter lib. 15. cap. ultim. de lauro loquens. Fasces, inquit, imperatorum decorat, ex hinc in gremio Jovis Capitolini deponitur, quoties lætitiâ nova vi-

ctoria attulit.

4. *Præagius*] Hujus celeritatis, quæ fama præternotat aliud exemplum in Nerone c. 1 & Plutarc. in Emilio plura hinc & propter victos Catos GERMANICUS dici tantopere amavit. Statius

Quaque tuas laurus volucris Germanice cursu

Fama vehit progressa diem, tardumque sub astris

Arcada, & in medio linquit Thaumantida cælo.

5. *Occisum Antonium*] Lucius Antonius Saturninus dicebatur, in quem invehitur Martial. lib. 4. epig. 11.

Dum nimium vano tumefactus nomine gaudes

Et Saturninum te pudet esse miser.

&c.

CAPUT VII.

MULTA etiam in communi rerum usu notavit. Sportulas publicas sustulit, revocata cœnarum rectorum consuetudine. Duas Circensibus gregum factiones aurati purpureique panni ad quatuor pristinas addidit. Interdixit histrionibus² scenam, intra domum quidem exercendi artem jure concessio.³ Castrari mares vetuit. Spadonum, qui residui apud⁴ mangones erant, pretia moderatus est. Ad summam quondam ubertatem vini, frumenti vero inopiam, existimans nimio vincarum studio negligi arva, edixit ne quis in Italia novellaret: utque in provinciis vineta succiderentur, relicta, ubi plurimum, dimidia parte: nec exsequirem⁶ perseveravit. Quædam ex maximis officiis inter libertinos equitesque Roman. communicavit.⁷ Geminari legionum castra prohibuit: nec plusquam⁸ mille nummos a quoquam⁹ ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarum legionum hiberna, res novas moliens, fiduciam cepisse etiam ex depositorum summa videbatur.¹⁰ Addidit & quartum stipendium militi, aureos ternos.

NOTÆ.

1. *Sportulas publicas*] Sub Nerone (ut Suetonii verbis utar cap. 15.) *publicæ cœnæ ad sportulas redactæ.* Publicas igitur hinc sportulas intelligo, quæ loco publicæ cœnæ dabantur. Quas Domitianus sustulit, revocata cœnarum rectorum consuetudine. Sportula autem unde sportula & sportellæ Calathierant viminei, quibus ad rem pœnuariam utebantur, Ulpianus l. 3. de penulegata hinc dic-

tæ sportulæ quæ pro salutationis officio clientibus erogabantur, sive id opsonii aliquid, sive stipēs, aut quadrantes essent, ut facite Martialis lib. 3. epig. 7.

Centum missis jam valete quadrantes Anteambulonis congiarium lassæ.

Ac sæpe alias. & Papinius Silv. libris. Sed & Cyprian. epist. 34. sportulas vocat quæ Christianorum consuetudine sacerdotibus

distribuebantur, &c. Torr.

2. *Scenam*] In Ner. c. 16.

3. *Castrari mares*] Hoc nomine laudatus est ab Ammiano, aliisque, quamvis id in fratris potius, qui exsectos amaverat, contumeliam, quam veræ gloriæ prohibitum diserte habeatur in Dionis epitome. Martialis & Statius suo more hoc edictum multis laudibus extollunt. Vide Martial. epig. 60. lib. 2. epig. 2. lib. 6. epig. 7. lib. 9. & l. 27. §. 28. ff. ad legem Aquiliam.

4. *Mangones*] Qui negotiationem servorum exercent. Martial. epig. 7. lib. 9.

Non puer avari sectus arte mangonis.

5. *Novellaret*] Hoc est, novellas vites pangeret. Virgil. eclog. 3. vers. 11.

Atque mala vites incidere falce novellas

Novellum palinum dicit Columella. Inde factum videtur ut ab aliis quoque imperatoribus promiscue concessum non fuerit jus vitis instituendæ ut Vopiscus in Probo inquit cum Gallis omnibus & Hispanis, id permissum notat. Quod prohibitum forte etiam propter seditiones & temulentia ortas, ut de Asiaticis l. 6. in vita Apollonii auctor est Philostratus, qui audito Domitiani de vitibus edicto. *At hic, inquit, praclarus imperator, qui mares castrari vetuit, terram Eunucham fecit.*

6. *Perseveravit*] Legis enim, immunitatem pro Asiaticis obtinuit Scopel anus Sophista, qui hac de causa totius Asiae nomine legationem obierat. Philostratus.

7. *Geminari*] Puto, inquit Casaubonus, geminari castra dici, non ut censent interpretes, cum ex veteri more pro occasione fierent majora & minora: sed cum duæ legiones coeunt in unum locum, & castra una: quod semper experientia docuit esse periculosum, fere enim *secuta exercitus seditio*, qui plerumque *contemplatus frequentiam suam a disciplina desciscit* ait Velleius verissime: & Dio lib. 49. Ideo seditionem

parantes, aquilas, signa, castra jungebant, ut de legionibus Germanicis narrat Tacit. lib. 1. confirmant hanc interpretationem quæ statim sequuntur de occasione legis hujus ferendæ.

8. *Mille nummos*] 43. l. 15. f.

9. *Ad signa deponi*] Morem hunc dilucidè exponit Vegetius lib. 2. c. 20. *Divinitus institutum est, cum milites publica sustinerentur annona, ex donativo quod consequerentur, pars dimidia ipsis servaretur, ne inutiliter se absumerent, & depositi memores signa non desererent.*

10. *Addidit & quartum*] Prorsus mendosa lectio, etsi ita habetur in omnibus manuscriptis, sed scribendum *ad aureos ternos*, vel *aureis ternis* ut docuit pridem Lipsius in electis suis, ubi de stipendii militaris modo disputat doctè, & acute. Exstitit tamen nuper vir eruditus, qui Lipsii sententiam labefactare conaretur, & quidem rationibus non sane levibus, itaque de tota re ad sextum Polibii, Deo propitio, accurate sumus dicturi. Casaub. fuit etiam de hoc loco Salmasius *addidit & quartum*, &c. H. e. tres annuos aureos addidit veteri stipendio Domitian. Ac Julii Cæsaris temporibus, qui stipendium duplicaverat, quot annis acceperant novem aureos. Domitianus autem tres addidit aureos, ut duodecim annuos acciperent. Stipendium est hoc loco una annui stipendii pensio; sive quarta pars stipendii annui, sive tres aurei, sive aurei novem erant tria stipendia. Sic hunc locum rectè exposuerunt duo viri excellentes Hermannus Rhabodus Schelius, in dissertationibus pulcherrimis, quas addidit Polybio, & Hygino de castrametatione Romanorum cap. 1. de stipendio militari, & J. F. Gronov. lib. 3. de pecunia veteri c. 2. ubi doctissime refutarunt aliorum de hoc loco vexatissimo sententiam, suamque multis certisque rationibus firmarunt, Grævius.

CAPUT VIII.

IU s diligenter & industrie dixit. Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ¹ ambitiosas Centumvitorum sententias rescidit. ² Recuperatores, ne se persuasoriis ³ assertionibus accommodarent, idemtidem admonuit. ⁴ Nummarios judices cum suo quemque, consilio notavit. Auctor & tribunus pleb. fuit, ⁵ ædilem sordidum repetundarum accusandi, judicesque in eum a senatu petendi. Magistratibus quoque ur-

bicis, provinciarumque præsidibus coercendis, tantum curæ adhibuit, ut neque modestiores umquam, neque justiores exstiterint: e quibus plerisque post illum reos omnium criminum vidimus. Suscepta morum ⁷ correctione, licentiam theatralem ⁸ promiscue in equite spectandi inhibuit.

5 ² Scripta famosa, vulgoque edita, quibus primares viri ac fæminæ notabantur, abolevit non sine auctorum ignominia. Quæstorium virum, quod ¹⁰ gesticulandi saltandique studio teneretur, movit senatu. ¹¹ Probrosi fæminis lecticæ usum ademit: ¹² jusque capiendi legata hæreditatesque. Equitem Roman. ob reductam in matrimonium uxorem,

10 ³ cui demissæ adulterii crimen intenderat, erasit iudicum albo. Quosdam ex utroque ordine ¹⁴ lege Scatinia condemnavit. Incesta Vestalium virginum a patre suo quoque & fratre neglecta, varie ac severe coercuit: priora capitali supplicio, ¹⁵ posteriora, ¹⁶ more veteri. Nam cum Ocellatis sororibus, item Varonillæ liberum mortis permisisset arbitrium, corruptoresque earum relegasset: mox ¹⁷ Corneliam virginem maximam absolutam olim, dehinc longo intervallo ¹⁸ repetitam atque convictam, defodi imperavit: stupratoresque virgis in comitio ad necem cædi: ¹⁹ excepto prætorio viro: cui dubia etiamnum causa, & incertis quæstionibus atque tormentis de semet professo, exilium indulxit. Ac ne qua religio

20 Deum impune contaminaretur, monumentum quod libertus ejus e lapidibus templo Capitolini Iovis destinatis filio construxerat, diruit per milites: ²⁰ ossaque & reliquias, quæ inerant, mari merfit.

NOTÆ.

1 *Ambitiosas*] Hoc est, pro irritis & nullis habuit sententias per ambitionem, seu favorem latas, Ulpianus l. 4 ff. *De decretis ab ordine faciendis*: *Ambitiosa decreta decurionum rescindi debent, sive aliquem debitorem dimiserint sive largiti sunt.* De centumviris in Aug. c. 36. & Vesp. c. 10.

2 *Recuperatores*] De his in Ner. c. 17.

3 *Assertionibus*] Assertor vindex est alienæ libertatis. Publice autem licet cuivis eum, qui status controversiam patitur, manu asserere: Libertas enim publicam tutelam meretur. l. 2 ff. *ne de statu def. &c.* Nec vero potest quisquam, nisi dato assertore, de libertate litigare l. 1 cod. Theod. de lib. caus. ne adversus dominum forte consistat, &c. Cujacius lib. 5. sentent. Paul. tit. 1. Idem ad l. 13. ff. de excusationibus *Perfusoriis assertionibus* sic in duobus vetustissimis libris legi, non *persuasoriis*: *Persuasoriæ* assertiones dicuntur ter, quaterve dicis causa repetitæ assertiones in liberalibus causis: Cujacius olim qui in libertatem vindicabantur, cum servi essent, nec pro se

judicio liberali experiri possent, assertorem quærebant. In causis igitur liberalibus monuit Recuperatores, ne, tam etsi favorabilis libertas est, sequerentur in iudicio assertiones vel prece, vel pretio, vel persuasione eblanditas contra jus dominorum: Jurisconsultorum tamen princeps Cujacius *persusoriis* legendum censet, & ut legit, in antiquissimo libro reperi, pudetque dissentire. Turnebus.

4 *Nummarios Iudices*] Hi sunt qui pecunia corrupti judicabant, Cicero pro Cluentio numero 75.

Varia iudicium genera, nummarii pauci, sed omnes irati: Et 5. Verr. numero 131. *Et quod iudicium Romæ tam dissolutum, tam perditum, tam nummarium fore putast?* Et Seneca lib. de benef. c. 9. Quo sensu hæc accipi dubium non est, propter infamiam qua notati sunt: Alio sensu l. ult. ff. *ne de statu def. &c.* quæstionem nummariam dixit, nempe eam ubi agitur de pecunia.

5 *Consilio*] Interpretare consiliarios, qui iudicibus assidebant.

6 *Ædilem sordidum*] Hoc est, in exercendo munere pecunia corruptum : Sic enim apud Jureconsultos sordidi vel iudices, vel etiam tutores dicuntur, qui pecunia corrupti suo non funguntur officio, & sordide se gerunt l. 9. §. 3. ff. de receptis, &c. Sunt & alii qui non coguntur sententiam dicere, ut puta si sordes, aut turpitudine arbitri manifesta sit, & l. 3. ff. de suspectis tutoribus.

7 *Correctione*] Sic & Tib. c. 42. Quin & consulatum in annos decem & perpetuam sumpsit censuram : Ude Martial. lib. 6. epig. 4.

Censor maxime, principumque princeps.

Contra vero Juven. Sat. 4.

Et tamen alter.

Si fecisset idem caderet sub iudice morum.

8 *Promiscue*] Id est, in equestribus, sive equitum cuneis, ut ego interpretor. Quod qui non intellexerit, locum varie corruerunt. Nam & *promiscua iniquitate* & *promiscue in aequitate* legitur. Sabellicus vero *promiscue* & *inquiete* si Diis placet. Vide Ner. c. 11. Torr. Mart. epig. 8. lib. 5.

Edictum domini, Deique nostri

Quo subsellia certiora fiunt,

Et puros eques ordines recepit.

9 *Scripta famosa*] Vide Aug. c. 55.

10 *Gesticulandi*] Quod histrionum est in Ner. c. 42.

11 *Probris*] Quas famosas vocat in Tiber. c. 35.

12 *Ius capiendi legata*] Huic legi fraudem fieri conqueritur Juven. Sat. 1.

Cum leno accipiat Mæchi bona, si capiendi

Ius nullum uxori.

Lenonem adulteræ maritum vocans cui legabat Mæchus quod uxori legare verabatur. Torrent.

13 *Cui dimissa*] Lex, inquit Ulpianus, *Mariti lenocinium coërcet, qui deprehensam in adulterio uxorem retinuit.* Atque hinc dimiserat quidem, sed cum eam mox reduxisset, videri poterat non dimisisse. Vide l. 29. de adulteriis. Torrent

14 *Lege Scatinia*] In impudicos lata.

Vide in Aug. c. 34. & Juven. Sat. 2.

Quod si vexantur leges, ac iura citari

Ante omnes debet Scatinia.

Ad quem locum vide Joannem Britannicum. Meminit & Coelius apud Cicero- nem epistola 12. lib. 8. ad famil. Hanc existimat Paulus Manutius a Caio Scatinio tribuno plebis latam in eos qui vel alienam sollicitarent, aut suam prostituerent pudicitiam, sed ab initio poena fuit tantum pecuniaria.

15 *Posteriora*] Incesta Vestalium fratre imperante commissa intelligo ut priora intellige quæ prima vice commissa. Posteriora quæ sæpius atque iterum.

6 *More veteri*] Festus probrum virginis Vestalis ut capite puniretur; vir, qui eam incestavisset verberibus necaretur, lex fixa in atrio libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est ut ait M. Cato in ea oratione, quæ de auguribus inscribitur. Adjicit quoque virginis vestales sacerdotio exauctoratas quæ incesti damnatæ, vivæ defossæ sunt, quod sacra Vestæ matris polluisent, nec tamen licet nocentes, extra urbem obruebantur: sed in campo proxime portam Collinam, qui sceleratus appellatur. Juvenal. Sat. 4.

Minime corruptor & idem

Incestus, cum quo nuper Vittata jacebat

Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.

17 *Corneliam virg. max.*] Maximam cognomen fuisse quidam contendunt unde Plinius lib. 4. epistola 11. ubi sermo de hac ipsa Cornelia Cum Corneliam Maximillam, &c. Alii intelligunt de Vestali maxima, quæ aliis præesset, qualis apud nos Abbatisa.

18 *Repetitam*] Dubitat loco citato Plinius. Donec ad supplicium nescio an innocens, certe tanquam nocens ducta est Quæ ut immanitatis indicia de Domitiano narrat.

19 *Prætorio viro*] Quem Valerium Licinianum ibidem vocat Plinius. Nocens non fuit, sed confessum quidam suspicati sunt, ut poenas graviores effugeret.

20 *Offaque*] Vide in Aug. ad c. 100.

INTER initia usque adeo ab omni cæde abhorrebat, ut absente adhuc patre, recordatus Virgilii versum,
¹ *Impia quam castis gens est epulata iuvenis:*
 edicere destinaverit *Ne boves immolarentur.* Cupiditatis quoque atque
 5 avaritiæ vix suspicionem ullam, aut privatus umquam, aut princeps aliquamdiu dedit: immo e diverso magnæ sæpe non abstinentiæ modo: sed etiam liberalitatis experimenta. Omnes ² circa se largissime profectus, nihil prius aut acrius monuit quam ne quid sordide ³ facerent. Relictas sibi hereditates ab iis quibus liberi erant, ⁴ non recepit. Legatum etiam ex testamento Ruscii Cæpionis, qui caverat *ut quotannis ingredientibus Curiam senatoribus, certam summam viritim præstaret heres*
 10 *suus*, irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud ærarium ⁵ pependissent, universos discrimine liberavit: nec repeti, nisi intra annum, eaque conditione permisit, ut accusatori, qui causam ⁶ non teneret, exsilium pœna esset. ⁷ Scribas quæstorios negotiantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, venia in præteritum donavit.
 15 ⁸ Subseciva, quæ divisis per veteranos agris carptim superfuerant, veteribus possessoribus, ut ⁹ usucapta concessit. ¹⁰ Fiscales calumnias, magna calumniantium pœna repressit: ferebaturque vox ejus: **P R I N -**
 20 **C E P S Q U I D E L A T O R E S N O N C A S T I G A T , I R R I T A T .**

NOTÆ.

¹ *Impia quam*] Versus 2. Georg. in fine ad quem Servius ait: *Arati est hoc, qui dicit, quod majores bovem comesse nefas putabant.* Ælianus lib. 5. histor. Animalium auctor est legem Athenis fuisse, qua boum vetaretur immolatio. Vide & Plin. lib. 3. c. 45.

² *Circa se*] Eadem loquendi ratio in Calig. c. 27.

³ *Sordide*] Avare, aut sordidi lucris cupiditate.

⁴ *Non recepit*] Vide in Calig. c. 38.

⁵ *Pependissent*] Quid sit in Claud. c. 9. sed quia hic de reis est sermo, intelligendum potius cum Casaub. ex Ranchino jureconf. de iis quarum nomina ab accusatoribus delata pro more fuerant, apud ærarium inter acta magistratuum, & neque absoluti, neque damnati erant, quod & pendere dicimus.

⁶ *Non teneret*] Non obtineret scilicet rei damnationem.

⁷ *Scribas*] Qualis fuerat Vespasiani socer, de quo Vesp. c. 3. Quæ autem lex Clodia ipsos negotiari prohibuisset, ignoratur, nisi eadem illa lex Clodia de qua in Claud. c. 19.

⁸ *Subseciva*] Sic ex melioribus codd. Torr. Alii *subsciva*. Cicero 1. de legibus *subseciva tempora*, quæ veluti subscisa seu subtracta sunt rebus necessariis. Intellige de iis agrorum partibus, quæ divisilibus inter veteranos supererant.

⁹ *Usucapta*] Nempe per continuam possessionem biennii dominio adquisito ex lege 12. tabul.

¹⁰ *Fiscales*] Quibus afficiebantur cives a delatoribus in utilitatem fisci, ut principi faverent.

CAPUT X.

SED NEQUE in clementiæ, neque in abstinentiæ tenore permansit: & tamen aliquanto celerius ad sævitiam descivit, quam ad cupiditatem. Discipulum Paridis pantomimi, ¹ impuberem adhuc, tum
 maxime

maxime ægrum, quod arte formaque non absimilis magistro videbatur, occidit: item Hermogenem Tarsensem, propter quasdam in historia figuras: librariis etiam qui eam descripserant, crucifixis. Patrem familias, quod ² *Threcem mirmilloni parem*, ³ *munerario imparem*, dixerat, de tractum e spectaculis in arenam ⁴ canibus objecit, cum hoc titulo: IMPIE LOCUTUS ⁵ PARMULARIUS. Complures senatores, in his aliquot consulares, interemit: ex quibus, ⁶ Civicam Cerealem in ipso Asiæ proconsulatu, ⁷ Salvidienum Orfitum Acilium Glabrionem exilio, quasi molitores novarum rerum. Cæteros levissima quemque de causa: ⁸ *Ælium Lamiam*, ob suspiciosos quidem verum & veteres & innoxios jocos: quod post abductam uxorem laudanti vocem suam, ⁹ *Heu taceo*, dixerat: quodque Tito hortanti se ad alterum matrimonium responderat, ¹⁰ *καὶ γὰρ τὸ γαμήσιον θέλεις*: *Salvium Cocceianum*, quod Othonis imperatoris patrui sui diem natalem celebraverat: Metium ¹¹ *Pomposianum*, quod habere imperatoriam genefim vulgo ferebatur: & quod depictum orbem terræ in membranas, concionesque regum ac ducum ex Tito Livio circumferret: quodque servis nomina ¹² *Magonis & Annibalis* indidisset. Sallustium Lucullum Britanniae legatum, quod lanceas novæ formæ appellari *Luculleas* passus esset. Junium Rusticum, quod ¹³ *Pæti Thraseæ & Helvidii Prisci* laudes edidisset, appellassetque eos *sanctissimos viros*: cujus criminis occasione ¹⁴ Philosophos omnes urbe Italiaque submovit. Occidit & Helvidium filium, quod quasi ¹⁵ scenico exodio sub persona ¹⁶ *Paridis & Oenones* divortium suum cum uxore taxasset. Flavium Sabinum alterum ¹⁷ e patrue libus, quod eum comitiorum consularium die destinatum, perperam præco non *Consulem*, ad populum, sed *Imperatorem* pronuntiasset. Verum aliquanto post ¹⁸ civilis belli victoriam sævior, ¹⁹ plerosque partis adversæ, dudum etiam latentes conscios, investigato ²⁰ novo quæstionis genere, distorsit: immisso per obscæna igne. Nonnullis & manus amputavit. Satisque constat duos solos e notioribus venia donatos, tribunum ²¹ *laticlavium*, & centurionem: qui se, quo facilius expertes culpæ ostenderent, ²² impudicos probaverant: & ob id neque ad ducem, nec apud milites ullius momenti esse potuisse.

NOTÆ.

1. *Impuberem*] Alii legunt *puberem*, male. Sensus enim est teneram discipuli ætatem non obstitisse, quominus periret in odium magistri *Paridis*, scilicet *Domitiæ adulteri*. De quo supra.

2. *Threcem*] Nomina sunt variorum inter gladiatores factionum, id autem quasi in se oblique dictum interpretatus est *Domitianus*, quod mirmillonibus faveret in odium fratris, qui *Threcibus*. In *Tito* c. 8.

3. *Munerario*] Hoc est, *Domitiano*.

Munerarius ille est, qui vel sua impensa ludos edit, vel editis præest. Cujus vocabuli auctorem citat *Augustum Quintilianus* lib. 8. c. 3. Qualem *Florus* lib. 3. c. 20. *muneratorem* appellat de *Spartaco* loquens. Quasi plane expiaturus omne dedecus si de gladiatore *munerator* fuisset. Sed quod amarius est significat quoque lanistam gladiatores ad munera elocantem. Sensus est mirmilloni quidem quamvis favore principis adjuncto parem esse *Threcem*, at vero ipsi *Domitiano*.

E E E e

tiano imparem ; quia scilicet jugulandus erat. Hinc impietas, ad quam alludit Plinius in Panegyrico.

Jam quam libera spectantium studia, quam securus favor nemini impietas, ut solebat, obiecta: quod odisset gladiatorem nemo spectator spectaculum factus miseris voluptates unco & ignibus expiavit.

4. *Canibus*] Non in spectaculis modo, sed ne in privatis quidem conviviiis tutum favere alii factioni quam principis. Mart. lib. 10. epig. 48.

De Prasino conviva meus, Venetoque loquatur;

Nec facient quemquam pocula nostra reum.

5. *Parmularius*] Sic dicebatur, qui Threcibus faveret in Tito c. 8. iis enim gladiatoribus erat parma inter arma. Unde Martial. Apophor. epig. 213. adulatorie semper in Domitianum.

Hac quæ sepe solet vinci; quæ vincere raro

Parmatibi, scutum pumilionis erat.

6. *Civicam Cerealem*] Torrent. emendat *Civicum Cerialem* ex lapidibus, & veteribus denariis. Attamen apud Tacitum in Agricola sub finem *Civica* dicitur.

7. *Salvidienum, &c.*] Orfiti meminit Philostratus, Acilii Dionis compendium, & Jnvenal. Sat. 4. Xiph. Glabrionem Christianum fuisse indicat. Consulatum vero gessit cum Ulpio Trajano, imperii Domitiani anno decimo, Legendum etiam aperte *Glabrionem in exilio.* Torrent.

8. *Ælium Lamiam*] Cujus uxorem abduxit c. 1.

9. *Heu taceo*] In Vitterb. & Pithœi codd. & tribus regis Casaub. legit *eutactō* & *intactō*. Quod & per litteras a Scaligero accepisse se ait. Sic autem acutissimus Scaliger. Placet *Eutactō* ut erat in optimo Tironensi codice, vel *εὐτακτῶ*, ut in quibusdam. Acer, & mordax jocus. *εὐ καὶ ἄδω μὲν ἀνδρὶς ἰδιότης εὐτακτῶ*. Proverbium etiam inter Gallos jactitatum *Je ne chante point, mais j'accorde*. Nam non potiebatur uxore sua, ut Domitianus: sed stuprum dissimulando, pacem inter se, & uxorem & imperatorem nutriebat. *εὐτακτεῖν* cum accusativo satis frequens: & ita semper Georgius Codinus. *Heu taceo* quod vulgo legitur ineptum est, &c. Quibus vocibus existimabat tamen Casaubonus

notatam fuisse tyrannidem principis, qui omnia in suo genere pulchra, & excellentia possessoribus eriperet. Unde necessitas incumbebat sua bona dissimulandi, celandi-que sic esse exponendum docent illa verba. *Laudanti vocem suam.* Ad quæ parum attendisse interpretes videntur. Similes sententiæ multæ apud poetas. Tibullus postquam laudasset puellam suam sub-
jicit.

Nil opus invidia est: procul absit gloria Volgi:

Qui sapit in tacito gaudeat ille sinu.

Ita Casaub. acutissima quoque mihi videtur Gronovii interpretatio quam vide

10. *μὴ καὶ σὺ, &c.*] Numquid & tu vis uxorem ducere? Jocus ut patet in Domitianum, quasi diceret Tito, an tibi quoque opus est uxore? quam, ut frater tuus, abducas, ubi illam duxero.

11. *Pomposianum*] De quo in Vespas. c. 14. idem dicitur.

12. *Magonis & Annibalis*] Nomina sunt Carthaginensium ducum bellis Punicis celeberrimorum, & nomini Romano infensissimorum. De Torquato Silano idem apud Tacit. ann. 15.

13. *Pati & Thrasea*] De quibus fuse Tacitus.

14. *Philosophos*] Inter quos Epictetus expulsus fuit teste Gellio 15. c. 11. Vide & Philostratum in vita Apollonii lib. 7. c. 17. quosdam etiam occisos testatur Xiphilin.

15. *Scenico exodio*] Vide in Tiber. ad cap. 45.

16. *Paridis & Oenones*] Quorum amores satis noti ex Ovidio & aliis.

17. *E patruelibus*] Qui sunt nempe duorum fratrum filii.

18. *Civilis belli*] Ejus verosimiliter, quod ab Antonio Saturnino motum erat, de quo supra c. 6.

19. *Plerosque*] Implicitam hanc lectionem sic emendat Casaubon. *latentes per confisos investigatos, novo, &c.* ut sit sensus eos, qui latebant per confisos, nempe, qui ejusdem criminis essent participes, investigatos esse, & repertos.

20. *Novo genere*] Quod videtur innuere Juvenal. Sat. 10.

*Necat hic ferro secat ille
cruentis*

Verberibus.

21. *Laticlavium*] Vide in Oth. c. 10. | *profectus est tanquam in illo fœdissimo cœtus*
& Aug. 38. & 40. | *passus muliebria. Quod nempe ab illis me-*
22. *Impudicos*] In Ner. cap. 29. Tacit. | *tuendum nihil in bellis civilibus esset, qui*
lib. 11. Annal. sub finem. *Cassius vitiis*, hoc se ignavia genere fœdassent.

CAPUT XI.

ERAT autem non solum magnæ, sed & callidæ inopinatæque sævitiae. Auctorem summarum pridie quam crucifigeret, in cubiculum vocavit: 2 assidere in toro juxta coëgit, securum hilaremque dimisit, 3 partibus etiam de cœna dignatus est. Aretinum Clementem consularem virum, e familiaribus & emissariis suis, capitis condemnaturus, in eadem, vel etiam in majore gratia, habuit, quoad novissime simul gestanti conspecto delatore ejus, *Vis*, inquit, *hunc nequissimum servum cras audiamus?* Et quo contemptius abuteretur patientia hominum, numquam tristiores sententiam, sine præfatione clementiæ, pronuntiavit: ut non aliud jam certius atrocis exitus signum esset quam principii lenitas. Quosdam majestatis reos in curiam induxerat: & cum prædixisset experturum se illa die quam charus senatui esset, facile perfecerat ut etiam 4 more majorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ contritus, ad leniendam invidiam intercessit, his verbis: neque enim ab re fuerit ipsa cognoscere. *Permittite, Patres conscripti, a pietate vestra impetrari (quod scio me difficulter impetraturum) ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam & 5 parcetis oculis vestris, & intelligent me omnes senatui interfuisse.*

NOTÆ.

- Auctorem summarum*] In Lissæi codice legit Casaub. auctorem qua ratione emendandum contendit Torrent. l. 1. §. ult. ff. *de servo corrupto. is quoque deteriore facit, &c. vel si auctori suaserit verbis, sive pretio, ut rationes dominicas intercideret, adulteraret, vel etiam ut rationem sibi commissam turbaret. Agentes in rebus etiam frequenter nominantur in constitutionibus principum In lege 9. cod. ubi causa fiscales. &c. agitur de auctore rerum privatarum principis. Gallice ille auctor summarum dici possit Contrôleur général.*
2. *Assidere in toro*] In cubiculo non ad discumbendum modo, sed & ad quiescendum torus erat. Magni autem honoris est coram principe sedere.
3. *Partibus*] Quod in more fuit erga illos, quos honore afficiebant principes, ut nempe de cœna quasdam partes ad illos mitterent. Quod & Plinius innuit in panegyrico *Quid enim tam infidum mare, quam blanditia principum illorum.* Et Mamertinus in panegyrico ad Julianum. *Quis nescit aliorum imperatorum hilarem diritatem, cachinnantem sævitiam, a quibus ingens crudelitas figmento lætitiæ tegebatur.*
4. *More majorum*] In Nerone c. 49.
5. *Parcetis oculis*] Tacitus tamen præcipua sub Domitiano miserationum pars erat, videre & adspici.

CAPUT XII.

EXHAUSTUS operum ac munerum impensis, 1 stipendioque quod adjecerat: tentavit quidem, ad relevandos castrenses sumtus, militum numerum diminueret. Sed cum obnoxium se barbaris per hoc

animadverteret: neque eo secius in explicandis oneribus omnibus hæreret: nihil pensi habuit quin prædaretur omni modo Bona vivorum & mortuorum usquequaque, quolibet & accusatore & crimine corripiebantur: satis erat objici quaecumque ² factum dictumque adversum majestatem principis. Confiscabantur alienissimæ hereditates: vel existente uno qui diceret, audisse se ex defuncto cum viveret, *heredem sibi Casarem esse*. Præter cæteros Judaicus fiscus acerbissime actus est: ad quem deferebantur qui veluti professi, Judaicam intra urbem viverent vitam, vel dissimulata origine imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum a procuratore, frequentissimoque concilio inspiceretur nonagenarius senex, an ⁴ circumsectus esset. Ab juvena minime civilis, animi confidens etiam, & tum verbis tum rebus immodicus. ⁵ Cænidii patris concubinæ ex Istria reversæ, osculumque, ut assueverat, offerenti ⁶ manum præbuit. ⁷ Generum fratris indigne ferens ⁸ albatos & ipsum ministros habere, proclamavit, ⁹ Οὐκ ἀγαθὸν πάλυκρον εἶναι.

N O T A.

1. *Stipendio*] Quod addiderat sup. c. 7.

2. *Factum dictumque*] Libb, Veteres dictumve. Torr.

3. *Judaicus fiscus*] Sic vocat ea, quacumque ratione non a Judæis modo, sed & a Christianis exigebantur ut suam in urbe religionem profiterentur. Auctor est Xiphilinus in Vespasiano tributum illud duarum fuisse drachmarum: quod ideo Appianus vocat in Syriacis *φόντον τῶ πτωμάτι*. Hoc est tributum corporum.

4. *Circumsectus*] Quem vulgo circumcicum dicimus.

5. *Cænidii*] De cænide in Vespasian. & de osculo in Tiber c. 34. Istri vero populi Italiæ extremi Liburnis finitimi, quo-

rum regio Istria, & Histria, Ferrarius.

6. *Manum præbuit*] Summæ indicium superbiæ; cum manum alicujus osculari magnæ foret reverentiæ. Id autem eo incivilius & arrogantius fuerit Domitiani factum, si eo modo formatam intelligas, quo Caligula suam Chæreæ porrexit in Cal. c. 56.

7. *Generum fratris*] De quo infra c. 22.

8. *Albatos*] Hoc est albis tunicis indutos. Tunicae autem illæ imperialium ministrorum non undique auro sparsæ, sed paragaudio, id est, loris auratis prætextæ. Vide l. 2. cod. de vestibus holoberis, &c.

9. *Οὐκ ἀγαθὸν*] Non bonum est multorum principatus. *οὐκ ἀγαθὸν εἶναι*. Unus princeps esto. Versus est Homeri 204. Il. β.

C A P U T XIII.

PRINCIPATUM vero adeptus, neque in senatu jactare dubitavit, ¹ & patri se, & fratri imperium dedisse: Illos sibi reddidisse, Neque in reducenda post divortium uxore edicere, revocatam eam in ² pulvinar suum: acclamari etiam in Amphitheatro ³ epulari die libenter audiit: ⁴ Domino & Domina feliciter. Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti consensu precantes ut Palfurium ⁵ Suram restitueret, pulsum olim senatu, ac tunc de oratoribus coronatum: nullo responso dignatus, tacere tantummodo jussit voce præconis. Pari arrogantia cum procuratorum suorum nomine ⁶ formalem dictaret epistolam, sic cœpit: ⁷ Dominus & Deus noster sic fieri iubet. Unde institutum posthac, ut ne scripto quidem ac sermone cujusquam appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio nonnisi aureas & argenteas poni premisit, ac ponderis cer-

ti. ⁸ Ianos, arcusque cum quadrigis & insignibus triumphorum per regiones urbis, tantos ac tot extruxit: ut cuidam Græce inscriptum sit arcui ⁹ ΑΡΚΕΙ. Consulatus xvii. cepit: quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios continuavit: omnes autem pene titulo tenus gessit: nec quemquam ultra ¹⁰ Kalendas Maii, plures ad ¹¹ Idus usque Ianuarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, ¹² Septembrem menssem & Octobrem, ex appellationibus suis, Germanicum Domitianumque transnominavit: quod altero suscepisset imperium, altero natus esset.

NOTÆ.

1. *Et patri*] Propter ea quæ cum Sabino patruo fecerat adversus Vitellianos, cum incensum est Capitolium. Ipseque Cæsar consalutatus. Martialis epig. 104 lib. 9.

Afferuit possessa malis pallatia regnis:

Prima suo gessit pro Iove bella puer.

Solus Iuleas cum jam retineret habenas,

Tradidit, inque suo tertius orbe fuit.

2. *In pulvinar*] Quasi Deus esset. Diis enim sternebantur pulvinaria; quæ & imperatoribus concessa. Juvenal. de Messalina Sat. 6.

— fumoque lucerna.

Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

3. *Epulari die*] Quo epulum præbuit sup. c. 4.

4. *Domino*] Quam appellationem rejecerat Augustus in Aug. Vide & in Claud. c. 7.

5. *Suram*] Oratorem clarissimum, cuius meminit Mart. epig. 64. lib. 6.

6. *Formalem*] Eam dicunt, qua quid statuitur, & quæ aliis exemplaris loco futura

erat in similibus negotiis, aut si ad eosdem sapius scribendum esset. In cap. 20. infra edicta alieno formabat ingenio.

7. *Dominus & Deus*] Ita Aurelius Victor. Caligulæ in illar Dominum sese Deumque dici iussit Domitianus. Unde adulator aut irrisor Martial. lib. 5. epig. 8.

Edictum Domini, Dei que nostri

8. *Ianos*] De quibus in Aug. c. 31.

9. *ΑΡΚΕΙ*] Hoc est, sufficit. Quam vocem iudicium secutus Turnebi restituit Casaubonus. faventibus Memmii & Lislæi libris, & quibusdam e regiis, in quibus partim *arti*, partim *arci* exaratum.

10. *Kalendas Maii*] Hoc est, ultra quator menses. Nam magistratus inibantur Calendis Januarii.

11. *Idus Ianuarii*] Hoc est, ad diem decimum tertium.

12. *Septembrem*] Sed ubi infauustum nomen ex omni ære vel saxo eradi placuit, menses quoque usurpatione tyrannica potestatis exuti sunt. Macrobi. Martial. epig. 2. lib. 9.

Dum Ianus hyemes, Domitianus autumnos Augustus annis commodabit æstates, &c.

CAPUT XIV.

10. **P**ER HÆC terribilis cunctis & invisus, tandem oppressus est amicorum libertorumque intimorum conspiratione, ¹ simul & uxoris. Annum diemque ultimum vitæ jam pridem suspectum habebat, horam etiam, necnon & genus mortis. Adolescentulo ² Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoque super cœnam quondam ³ fungis abstinentem palam irriserat, ut ignarum sortis suæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pavidus semper atque anxius, minimis etiam suspicionibus præter modum commovebatur, ut edicti de excidendis vineis propositi, ⁴ gratiam facere non alia magis re compulsus credatur, quam quod sparsi libelli cum his versibus erant.

5 Κλω' με' φάγης ἐπὶ πίζαν, ὅμως ἐπ' ἀετοφορέϊσιν,

EE Ee iij

Ὅσον ἐμπροσθεν Καίσαρος θύομεθα.

Eadem formidine oblatum a senatu ⁶ novum & excogitatum honorem, quamquam omnium talium appetentissimus, recusavit: quo decretum erat, ut quoties gereret consulatum, equitum, equites Rom. quibus fors obtigisset ⁷ trabeati, & cum hastis militaribus, praeederent eum, inter liētores apparitoresque. Tempore quoque suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies, porticuū in quibus spatari consueverat parietes, ⁸ phengite lapide distinxit: e cuius splendore per imagines quidquid a tergo fieret, provideret: nec nisi secreto atque solus ⁹ plerasque custodias, receptisque in manu catenis, audiebat. Utque domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendam esse patroni necem: ¹⁰ Epaphroditum a libellis, capitali pœna condemnavit: quod post ¹¹ destitutionem, Nero in adipiscenda morte manu ejus adjutus existimabatur.

NOTÆ.

1. Simul & uxoris] Causam addit Aurelius Victor Paridis amorem.

2. Chaldaei] Constituta est habitatio peculiaris in Babylonia Philosophis indigenis plurimum Astronomiam tractantibus, qui Chaldaei appellantur. Sunt ex iis qui e natalibus hominum evertura iis vaticinari se profiteantur: sed a ceteris non probantur. Strabo lib. 16. & eod. lib. infra. Apud Assyrios Chaldaei, apud Romanos Etrusci Haruspices. Talis erat Moses, & successores ejus: qui ab initiis non malis, postea degeneravere. Hinc quod patriæ nomen erat, professionis factum est, & Chaldaei omnes, qui idem profiterentur, appellati.

3. Fungis abstinere] Tanquam cibo mortifero, aut saltem venenis accommodatio-ri, ut satis persuaserit Claudii exemplum.

4. Gratiā facere] Hoc est, immunitatem largiri. In Aug. c. 16. Conjurandi gratiam fecit.

5. καὶ με φάγῃς] Latine. Etsi me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum feram, quantum infundi Casari immolato sufficiat.

Hoc Eveni poëtæ disticho, ut censet Politianus Miscell. c. 26. inducitur vitis caprum, a quo rodebatur, alloquens, unde patet parodia. Idem ferme Ovid. 1. Fast.

Rode caper vitem, tamen hinc cum stabis ad aras.

In tua quod spargi cornua possit erit.

Vinum enim in victimarum jam immolandarum capita infundebatur. Virgilius.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherri-
ma Dido,

Candentis vacca media inter cornua fundit.

6. Novum] Novum & excogitatum sic quidem Gryphii editio, sed Frobenii & Mll. nostri omnes novum & excogitatum. scribendum putarem, novum tunc excogitatum honorem vel novum excogit. hon. sine copulatione. Torrent.

7. Trabeati] Trabea fuit chlamys alba purpura prætexta, & insuper clavis aut trabibus e cocco distincta, a quibus trabea dicebatur, qua olim usi sunt reges, postea Salii, & equites in transvectione, ut pluribus docet A. B. Rubenius lib. 1. de lato clavo c. 5. Vide & Baysum de re vestiaria c. 10. & Martial. epig. 42. lib. 5.

8. Phengite] Lapis erat candidus atque translucens αφεγγής, illumino. Repertus nempe in Cappadocia imperante Nerone, ut refert Plinius lib. 36. c. 22.

9. Plerasque custodias] Custodia pro reo sumitur. Seneca epist. 70. Cum adveheretur nuper inter custodias ad matutinum spectaculum. Et epist. 77. Unus de custodiarum agmine. l. 1. de custodia & exhibitione reorum, De custodia reorum proconsul aestimare solet, utrum in carcerem recipienda sit persona, an militi tradenda, vel fidejussoribus committenda, vel etiam sibi, &c.

10. Epaphroditum] In Nerone cap. 49.

11. Destitutionem] In Neron. c. 40. Talem principem terrarum orbis tandem destituit.

CAPUT XV.

DENIQUE ¹ Flavium Clementem patruelem suum contemtissimæ
² inertiae, cujus filios etiamnum parvulos successores palam desti-
 naverat : & abolito priore nomine, alterum *Vespasianum* appellari jusserat,
 alterum *Domitianum* : repente ex tenuissima suspicione tantum non ipso ejus
 5 consulatu interemit. Quo maxime facto maturavit sibi exitium. Continuis
 octo mensibus ³ tot fulgura facta nuntiataque sunt : ut exclamaverit,
Feriat jam quem volet. Tactum de cœlo Capitolium, templumque Fla-
 viae gentis : item domus Palatina & cubiculum ipsius : atque etiam e ba-
 si statuae triumphalis titulus excussus vi procellae in monumentum proxi-
 10 ximum decidit. ⁴ Arbor quæ privato adhuc Vespasiano everfa surrexe-
 rat tunc rursus repente corruit. ⁵ Prænestina Fortuna, toto imperii spa-
 tio annum novum commendanti, lætam eandemque semper sortem dare
 assueta, extremo tristissimam reddidit : nec sine sanguinis mentione. ⁶ Mi-
 nervam, quam superstitiose colebat, somniavit excedere sacrario : negan-
 15 tem ultra se tueri cum posse, quod ⁷ exarmata esset a Iove. Nulla ta-
 men re perinde commotus est quam responso casuque Ascleptarionis ma-
 thematici. Hunc delatum, nec inficiantem jactasse se quæ providisset ex
 arte, sciscitatus est quis ipsum maneret exitus : & affirmantem fore ut bre-
 vi laceraretur a canibus, interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam
 20 temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissime imperavit. Quod cum
 fieret, evenit ut repentina tempestate dejecto funere semiustum cadaver
 discerperent canes : idque ei cœnanti ⁸ a mimo Latino, qui præteriens
 forte animadverterat, inter cæteras diei fabulas ⁹ referretur.

NOTÆ.

1. *Flavium*] Fratrem Flavii Sabini, de quo c. 10. Illi sororem Domitiani nupsisse testatur in Apollonii vita Philostratus lib. 8.

2. *Inertia*] Cum hunc contemtissimæ inertiae hominem vocat Sueton. Eo ipso Christianum fuisse demonstrat. De quo injuriæ in Christianos titulo, quod inertes, & inutiles atque infructuosi dicerentur Ter-
 tull. Apolog. c. 42. Vide inf. c. 17. Torr.

3. *Tot fulgura*] Pro fulminibus hic accipi affirmat Schildius ex A. Manutio. Unde apud Nonium *fulguritum* pro fulgure ictum & *fulgurire* pro fulgur jacere. Sed quidni pro fulguribus simpliciter accipi persua-
 deant verba sequentia *feriat jam quem volet.*

4. *Arbor*] Cupressus, de qua in Vesp-

pasian. c. 5.

5. *Prænestina*] Ad cap. 63. in Tiber.

6. *Minervam*] Ita oportuit, inquit Casaub. matrem coli a filio. Præter alios testatur Philostratus lib. 7. quendam periisse commemorans, quod dum sacrificaret, in publicis precibus non addidisset, quod Domitianus esset filius Minervæ.

7. *Exarmata*] Id est armis exuta, quibus eum hætenus defendisset.

8. *Mimo Latino*] Quem Domitiano mire placuisse constat adhuc ex Mart. epig. 5. lib. 1. & epig. 29. lib. 9.

9. *Referretur*] Melius ex veteri codice *referebatur* Torr. ent. contra censet Casaub. scribendum *referretur*, repetendum enim *evenit* nempe ut *referretur*.

CAPUT XVI.

PRIDIE quam periret, cum ¹ oblatos tuberes servari jussisset in crastinum: adjecit: *Si modo utilicuerit*. Et conversus ad proximos, affirmavit fore ut sequenti die, ² Luna se in Aquario cruentaret, factumque aliquod existere, de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediam noctem ita est ³ exterritus, ut de strato prosiliret. Dehinc mane haruspitem ex Germania missum qui consultus de fulgure mutationem rerum prädixerat, audiit ⁴ condemnavitque. Ac dum exulceratam in fronte verrucam vehementius scalpit, profluente sanguine, *Vtinam*, inquit, *hactenus*. Tunc horas requirenti, pro quinta, quam metuebat, ⁵ Sexta ex industria nuntiata est. His velut transacto jam periculo lætum, festinantemque ad corporis curam, ⁶ Parthenius cubiculo præpositus convertit: nuntians esse qui magnum nescio quid afferret, nec differendum. Itaque summotis omnibus, in cubiculum se recepit, atque ibi occisus est.

NOTÆ.

¹ Oblatos tuberes] Tuberes non terræ callus, ut tubera, sed arboris fructus sunt, prima syllaba correpta Plin. lib. 15. c. 14. Columella lib. 11. c. 2. Mart. lib. 13. epig. 42. Torrent. Tuberæ vero sunt genus fungorum. Vide & epig. 43. eod.

² Luna] In aquario signo Zodiaci cum Luna esset, perituum se præviderat, aut didicerat: unde quia humidum est signum; Lunam in eo cruentatum iri ideo dixit, quia non aqua, sed sanguis effunderetur.

³ Exterritus] Tunc forte cum somniavit

Junium Rusticum, quem occiderat, stricto ad se gladio venire ex Xiphilino. Torrent.

⁴ Condemnavitque] Sed supplicio dilato, ut post fugam periculi tanto alacriori imperatori pœnas daret, servatus est: moxque a Nerva præmium loco pœnæ retulit, Dio. Casaub.

⁵ Sexta] Cæsum circa meridiem ait Philostratus, Casaub.

⁶ Parthenius] De quo Martial. epig. 45. lib. 6. epig. 4. lib. 5. & passim.

CAPUT XVII.

DE insidiarum cædisque genere, hæc fere divulgata sunt. Cunctantibus conspiratis quando & quomodo, id est, lavantemne an cenantem aggredierentur: Stephanus ¹ Domitillæ ² procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit. Ac sinistro brachio velut ægro, lanis fasciisque per aliquot dies ad avertendam suspicionem obvoluto, ³ ad ipsam horam ⁴ dolum interjecit: professusque conspirationis indicium, & ob hoc admissus, legenti traditum a se libellum, & attonito, suffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti Clodianus ⁵ cornicularius, & Maximus Parthenii libertus, & Saturius ⁶ decurio cubiculariorum, & quidam e gladiatorio ludo, vulneribus se-
⁷ prem contrucidaverunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex consuetudine assistens, interfuit cædi, hoc amplius narrabat, jussu se a Domitiano ad primum statim vulnus pugionem pulvino subditum porrigere, ac ministros vocare: neque ad caput quidquam, ⁸ excepto capulo, & præ-
terea

terea omnia clausa reperisse : atque illum interim correpto deductoque ad terram Stephano , ² colluctatum diu , modo ferrum extorquere , modo , quamquam laniatis digitis , oculos effodere conatum. Occisus est **xiv.** Calend. Octobris anno ætatis **xlv.** imperii **xv.** Cadaver ejus populari ¹⁰ sandapila per ¹¹ vespillones exportatum, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina via funeravit : sed reliquias templo Flaviæ gentis clam intulit, cineribusque Iuliæ Titi filiæ, quam & ipsa educaverat, commiscuit.

A. V. C.
DCCCXLIX.

NOTÆ.

1. *Domitilla*] Domitillam hanc esse putato, quam Flavius Clemens (si Dionis compendio credimus) uxorem duxerit, quos ambos Domitianus illato impietatis crimine occiderat. At Eusebius Flaviam Domitillam Flavii Clementis ex sorore neptem facit, & quod Christiana esset, in insulam Pontiam relegatam scribit. Sunt qui Clementem Pontificem huic genti ascribant. Torr. De qua S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ.

2. *Procurator*] Qui res ejus curaret, actum ob fraudem interceptæ, ut ait Victor, pecuniæ supplicium expectaret.

3. *Lanis*] Ex more ægrotantium Marcial. epig. **51** lib. **12**.

Quod lana caput alligas, Charine.

Vide l. **70** §. **7** ff de legatis. **3**. Philostratus aliter hanc historiam narrat. Nempe ait dextrum brachium non vero sinistrum fuisse lanis involutum.

4. *Ad ipsam horam*] Ita dictum *ad horam* ut *ad præsens* sic *ad horam* consistere orator Quintiliano dicitur, qui ex tempore dicere cogitur, & statim causam agere, &c. Salmasius.

5. *Dolum*] Dolum hanc vulgo intelligunt fictæ illius conspirationis indicium. Salmasius tamen ex Jacobo Ferrario teste, ut ait, Petro Fabro **3**. Semestrium scribit *dolonem*, hoc est, pugionem, sive sicam, de qua in Claudio cap. **13**. lanis immiscuit, & condidit. Acute saltem si non vere.

6. *Cornicularius*] Sigonius de jure provinciarum lib. **2**. c. **2**. paullo ante finem diserte affirmat traditum a nemine fuisse, quis esset *Cornicularius*, & ex Valer. lib. **6**. c. **1**. ac Frontin. lib. **3**. tribuni militaris ministerium fuisse existimat.

Vuolfgangus Lazius in commentariis Reip. Romanæ lib. **4**. c. **12**. duplicis generis cornicularios fuisse dicit, alios quasi quosdam centuriones, qui alteri cohortium corniculo præessent : quemadmodum enim totius aciei cornu, ita in cohortibus imminuta voce corniculum dicitur ea pars cohortis, quæ idem præstet, quod in toto exercitu cornu. Quod & Turnebus lib. **5**. advers. c. **10**. secundum genus emeritos fuisse milites dicit, armillis, corniculisque virtutis insignibus donatos, exemplum est apud Livium lib. **10**. & Sueton. lib. de illust. Grammat. hinc forte in militia nostra *Cornette*.

7. *Decurio cubiculariorum*] Ad militiæ similitudinem decurio dicebatur, qui parti cubiculariorum præerat, qui vero omnibus, cubiculo præpositus, ut Parthenius, de quo c. **15**.

8. *Excepto capulo*] Nihil quidquam invenit præter capulum pugionis.

9. *Colluctatum*] Notat Philostratus lib. **8**. robusto corpore fuisse Domitianum, atque sic colluctantem aureo calice Stephani faciem perfudisse, Pallada interim ut sibi suppetias ferret invocantem : sed quod mirere magistratit Xiphilinus, & Philostratus loco citato cædem tyranni innotuisse Apollonio, cum tamen Ephesi esset.

10. *Sandapila*] Arca lignea, qua tenuiores efferebantur.

11. *Vespillones*] *Vespa*, & *Vespillones* dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucris, sed quia vespertino tempore eos effrunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. Festus.

CAPUT XVIII.

STATURA fuit procera,¹ vultu modesto. ruborisque pleno, grandibus oculis, verum acie hebetiore: præterea pulcher ac decens, maxime in iuventa, & quidem toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos restrictiores habebat: postea calvitie quoque deformis, & obesitate ventris, & crurum² gracilitate: quæ tamen ei valitudine longa remacruerant. Commendari se verecundia oris adeo sentiebat, ut apud senatum sic quondam iactaverit, *Vsq̃ue adhuc certe animum meum probastis & vultum.*³ Calvitio ita offendebar, ut in contumeliam suam traheret, si cui alii joco vel jurgio objectaretur: quamvis libello, quem *De cura capillorum* ad amicum edidit, hoc etiam illum simul seque consolans inferuerit,

4. Οὐχ ὀργίαις οἷον καὶ καλὸς τε μέγας τε.
eadem me tamen manent capillorum fata & forti animo fero comam in
adolescentia senescentem. 5. Scias nec gratius quidquam decore, nec bre-
vius.

NOTÆ.

1. *Vultu modesto*] Non re vera. sed qui modestiæ præ se ferret imaginem, ut ait Tacit. & Plin. in panegyri, unde & ipse Sueton. c. 2. supra. *Simulavit & ipse mire modestiam.*

2. *Gracilitate*] Legendum *gravitate* ex quibusdam veteris libri vestigiis censet Pulmannus. Et forte melius cohæreat cum sequenti verbo *remacruerant*, hoc est macilentia facta erant.

3. *Calvitio*] Ob id eum Juvenal. & Au-

son. calvum Neronem vocant. Torrent.

4. Οὐχ ὀργίαις] Nonne vides qualis & ego pulcherque magnusque. Versus est Iliad. φ

5. *Scias*] Idem de coma senescente expressit Petronius.

Quod solum forma decus est, cecidere capilli

Vernantesque comas tristis abegit hyems

&c.

CAPUT XIX.

LABORIS impatiens, per urbem pedibus non temere ambulavit: in expeditione & agmine, equo rarius, ² lectica assidue vectus est. Armorum nullo, ³ sagittarum vel præcipuo studio tenebatur. Centenas varii generis feras sæpe in Albano secessu conficientem spectare plerique: atque ex industria ita quarundam capita figentem, ut duobus ictibus quasi cornua effingeret. Nonnumquam in pueri procul stantis, præbentisque ⁴ pro scopulo ⁵ dispersam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, ut omnes per intervalla digitorum innocue evaderent.

NOTÆ.

1. *Per urbem*] Plin. Panegy. ad factum magis referre videtur, quod non temere pedibus ambularet. *Ante te principes fastidio vestri, & quodam aequalitatis metu usum pedum amiserant; illos humeri, cervicisque servorum super ora nostra vehabant. Torrent.*

2. *Lectica*] Unde Juvenal Sat. 3.

— *Turba cedente vehetur Dives, & ingenti curret super ora Liburno.*

3. *Sagittarum*] Patet etiam ex eo, quod de muscis supra. Arma vero distinguit hic

a sagittis, quia nempe jaculandi peritiam simpliciter intelligit. Idem Ovid.

Sunt illis celeresque pila, jaculumque trochique

Armaque, & ingyros ire coactus eques.

4. *Pro scopula*] Ursinus profert ex suis codicibus *scopo*; sane rectius, inquit Casaub.

5. *Dispersam*] In suis manuscriptis Torrent. *expansam* & *dispassam* Aurelius Victor. Sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extentæ manus viri procul positi, spicula transvolarent.

CAPUT XX.

LIBERALIA studia in initio imperii neglexit, quamquam bibliothecas incendio absumptas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis: ¹ missisque Alexandriam, qui describerent emendarentque. Numquam tamen aut historiæ ² carminibusve cognoscendis operam ullam, aut stylo vel necessario dedit. Præter ³ commentarios & acta Tiberii Cæsaris nihil lectitabat: epistolas, orationesque & ⁴ edicta alieno formabat ingenio. Sermonis tamen nec inelegantis: dictorum interdum etiam notabilium, *Vellem, inquit, tam formosus esse quam Metius sibi videtur.* Et cuiusdam caput varietate capilli subrutilum, & incanum ⁶ *perfusam nivem mulso* dixit. *Conditionem principum miserri-*
mam aiebat: *quibus de conjuratione comperta non crederetur, nisi occisis.*

NOTÆ.

1. *Missisque Alexandriam*] Ubi comparata fuerat a Ptolomæis ac maxime Philadelpho celeberrima illa bibliotheca, quam bello Alexandrino combustam tradit Plutarchus; sed vel libros alios ab eo tempore comparatos ex hoc Suetonii loco colligas, aut totam non arsisse verosimillime ex Sen. lib. de tranquill. cap. 9. ubi quadringenta combusta fui Te librorum millia dicit; tamen septingenta ferme fuisse affirmat Gellius lib. 6. cap. ultimo.

2. *Carminibusque*] Vide tamen cap. 3. in Tito, & cap. 2. supra. Imo & poeti-

cæ deditum Domitianum prædicat Martialis lib. 8. epig. ultimo.

Posse Deum rebus pariter, Musisque vacare

Scimus, & hac etiam secta placeret tibi.

Fer Vates Auguste tuos; nos gloria dulcis,

Nos tua cura prior, deliciaeque sumus.

3. *Commentarios*] An quos Tiberius ipse scripserat, de quibus in Tiber. cap. 61. an quos alii de illius vita scripserant?

FFFf ij

4. *Edicta alieno*] Hinc verosimiliter formales epistola vim postea legis habitura, de quibus supra c. 15. Torrentii Mss. omnes pro alieno habent *Alpheno* & *Alfeno*. Quod & de optimis membranis testatur Casaubonus; unde conjiciunt id forte nominis fuisse liberti cujusdam aut servi ab epistolis.

5. *Incanum*] Hoc est, canis capillis

respersum. Virgil.

— *Nojco crines, incanaque menta.*

6. *Perfusam nivem*] Mulsum vinum erat melle conditum, Justinianus Inst. de divisione rerum &c. §. 25. *Vel ex alieno vino & melle mulsum miscuerit*, &c. Ac proinde colorem illum subrutilum nonnihil efficiens. Martial lib. 14. epig. 127.

Hæc tibi turbato Canusina simillima mulso.

CAPUT XXI.

QUOTIES otium esset, alea se oblectabat, etiam¹ profestis diebus matutinisque horis: ac lavabat de die,² prandebatque ad satietatem: ut non temere super cœnam præter³ Matianum malum, & modicam⁴ in ampulla potiunculam, sumeret. Convivabatur frequenter ac large, sed pene⁵ raptim: certe non ultra Solis occasum, nec ut postea⁶ commissaretur. Nam ad horam somni nihil aliud quam⁷ secreto solus deambulabat.

NOTÆ.

1. *Profestis*] Eadem ferme in Augusto c. 71.

2. *Prandebat*] Contra morem. Parce enim ac sobrie prandebant veteres in Aug. c. 78.

3. *Matianum malum*] A C. Matio primum excultum, de quo Plin. lib. 15. c. 14. & Columell. lib. 5. c. 10. Atque etiam inter alia malorum genera meminit illius Macrobi. lib. 3. c. 19.

4. *Ampulla*] Vaserat ventrosus oris angusti cujus frequens in balneis usus, in eo nempe oleum servabatur, unde *ampulla*

oleari: aquæ Apuleium in Floridis. Erant & potioræ ampullæ, ut patet etiam ex Martial. epig. 110. lib. 14. cujus lemma *ampulla potioria*. Vide & Plinium lib. 3. c. 3.

5. *Raptim*] Quod & amarissime carpit Plinius in paneg. dum obicit Domitianum convivis imminere solitum jejunis & inanibus, plenum & eructantem, &c.

6. *Commissaretur*] Scribendum *comessaretur* contendit Torrent.

7. *Secreto solus*] Quod ad clandestinam ganeam, occultumque luxum se referret teste Plinio. Ibid.

CAPUT XXII.

IBIDINIS nimis assiduitatem concubitus velut exercitationis genus, clinopalen vocabat. Eratque fama, quasi concubinas ipse¹ divelleret, natarique inter vulgarissimas meretrices. ² Fratris filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium sibi, cum devinctus Domitiæ nuptiis pertinacissime recusasset, non multo post alii collocatam, ultro corripuit & quidem vivo etiam tam Tito: mox patre ac viro orbatam, ardentissime palamque dilexit: ut etiam causa mortis exstiterit, coacta³ conceptum a se³ abigere.

NOTÆ.

1. *Divelleret*] Legunt alii *develleret* notum quid sit vellere.

2. *Fratris filiam*] Juliam scilicet quam Flavio Sabino, de quo supra c. 10. nupsisse refert Philostratus in vita Apollonii. Suetonius quidem supra c. 12. generum Titi commemorat, sed non addit nomen.

3. *Abigere*] Quod factum insectatur Juvenal. Sat. 1.

Cum tot abortivis fecundam Iulia vulvam

Solveret, & patruo similes effunderet offas.

CAPUT XXIII.

OCcisum eum, populus indifferenter, ¹ miles gravissime tulit statimque eum *Divum* appellare conatus: paratus & ulcisci, nisi duces defuissent, quod quidem paullo post fecit, expostulatis ad pœnam pertinacissime cædis auctoribus. Contra ² senatus adeo lætatus est, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret: ³ scalas etiam inferri, clypeosque & imagines ejus coram detrahi, & ibidem solo affligi juberet: novissime ⁴ eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret. Ante paucos quam occideretur menses, ⁵ cornix in Capitolio elocuta est, ⁶ *ἐξου πύργου καλῶς*. Nec defuit qui ostentum sic interpretaretur:

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,

⁷ Est bene, non potuit dicere: dixit, Erit.

Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone cervicem auream enatam: pro certoque habuisse, beatiorum post se lætiorumque portendi statum Reipublicæ. Sicut sane brevi evenit, abstinentia & moderatione ⁸ insequentium principum.

NOTÆ.

1. *Miles gravissime*] Propter aucta stipendia c. 7. supra

2. *Senatus*] Quippe qui quotidie ad necem destinaretur, populus contra tulit indifferenter, quod in eum tyrannus præcipue non faviret.

3. *Scalas etiam inferri*] Legendum *calis* suspicatur Casaub. ut intelligantur scalæ Gemoniæ, in quas trahebantur damnatorum corpora. Sed hæc non videtur

fuisse mens Suetonii, cum a nutrice in suburbano funeratum dixerit. Et certe scalis opus fuit, ad detrahendos clypeos, & imagines dedicatas, quæ appendebantur in loco sublimiori.

4. *Eradendos titulos*] Multa nunc quoque marmora Romæ, in quibus erasum Domitiani nomen,

5. *Cornix*] Scribit Plinius Cornicem equiti Romano fuisse quæ plura verba

Græca exprimeret, atque alia crebro addisceret. Ac lib. 10. avem eandem inauspicatæ garrulitatis esse.

6. *ἐὖ*] Omnia erunt bene.

7. *Est bene*] Nec enim vivente Domitiano faustum quidquam esse potuit,

sed eodem mortuo omnia læta erant futura.

8. *Insequentium*] Nervæ, Trajani, & forte etiam Adriani, cui ab epistolis fuit Suetonius.

G. SVETONII TRANQVILLI
LIBRI DUO,
DE ILLVSTRIBVS
GRAMMATICIS,
ET
DE CLARIS
RHETORIBVS.

Cum annotationibus doctissimorum virorum.

G. SVETONII TRANOVI

LIBRA DNO.

DE LEVSTRIBVS

GRAMMATICIS

ET

DE CLARIS

RHETORIBVS

Compendium Historiarum

C. SVETONII TRANQVILLI
DE ILLVSTRIBVS
GRAMMATICIS

LIBER.

CAPUT I.

GRAMMATICA olim Romæ ne in usu quidem, nedum in honore ullo erat: rudi scilicet ac bellicosa etiam tum civitate, needum magnopere liberalibus disciplinis vacante. Initium quoque ejus mediocre extitit: siquidem antiquissimi doctorum, qui iidem & poëtæ & oratores semigræci erant (Livium & Ennium dico, quos utraque lingua domi forisque docuisse adnotum est) nihil amplius quam Græce interpretabantur, ac si quid Latine ipsi composuissent, prælegebant. Nam quod nonnulli tradunt, duos libros *de literis syllabisque*, item *De metris*, ab eodem Ennio editos, jure arguit Lucius Cotta, non poëtæ, sed posterioris Ennii esse, cujusetiam de augurandi disciplina volumina feruntur.

NOTÆ.

Grammatica] In libros, qui sequuntur, notis integris Achillis Scarii, Casauboni, & aliorum, quibus editionem suam, additis quoque animadversionibus suis orviteruditissimus Joan. Geor. Grævius hanc quoque locupletandam operæ prætium existimavi. Ne tamen instituto operi aliquid

deesse videretur, locorum difficilium, Græcarum dictionum quæ in textu & in notis passim occurrunt, maxime vero versuum, quos refert Suetonius, interpretationem pro more solito adjunxi.

ACHILL. STAT.

De inlustribus Grammaticis] Hunc, & qui sequitur libellus, excerpta puto e Suetonii libro de viris inlustribus. quod imitatio Divi Hieronymi facile declarat. verba illius in epistola ad Desiderium sunt, *Scripti librum de inlustribus viris, ab Apostolis usque ad nostram aetatem, imitatus Tranquillum, Gracumque Apollonium.* Ac liber quidem Hieronymi de Apostolis doctisque viris fuit, ut Suetonii librum ejusdem argumenti atque sententiae fuisse necesse sit. Ut autem excerpta existimem, facit id quod adducitur ejusdem Suetonii in libro de viris inlustribus, de Plinio. Verba Suetonii sunt, *Dum idem Plinius legiones in Siciliam duceret, eruptione favillarum ab Aetna eructantium profocatus interijt, anno vite sua LVI.* Non ergo de his tantum grammaticis atque rhetoribus qui nominantur, sed de Plinio quoque, cæterisque, librum conscripserat. Itaque inlustres viros, doctos & indoctrinae studiis excellentes vocabant.

Siquidem antiquissimi doctorum quidem & poeta & oratores semigraci erant.] Legendum videtur, doctorum quidam.

Livium & Ennium dico, quos utraque lingua domi. forisque docuisse adnotum est.] Docuisse fabulas scilicet. nam si nihil amplius quam Græce interpretabantur, Latine alios profecto non docebant.

Adnotum:] ut adprime, adfabre. loquitur eodem modo Corn. Tac. in v, *Fortuna quidem mea fortasse minus expediat adnoscere crimen, quam abnuere.*

Ac si quid Latine ipsi composuissent, praelegebant. In veteri impresso, *praallegebant.* legendum fortasse, *pra aliis legebant.* Sed legendum potius, *praelegebant.* nam diphthongi vocales separatæ scriptæ fuerunt ordine præpostero.

CASAUBONUS.

Duo isti libelli, pars dumtaxat sunt, aut fortasse etiam particula, operis majoris a Suetonio quondam editi. Satis hoc vel ex eo potest constare, quod non solum grammaticos, & rhetores, sed etiam poetas illustres ab eo fuisse descriptos, res ipsa arguit. Nam & Horatii & Lucani vitæ quæ

hodieque extant, Suetonium in antiquis libris præferunt auctorem: & stilus ipse, concinna quadam brevitate insignis, item illa accurata inquisitio rerum ad *πολυμαθίαν* & eruditionis copiam spectantium etiam mediocriter versatis in lectione hujus eruditissimi scriptoris, fidem ejus abunde fecerint. Terentii quoque vitæ, initio *Περγαίου* in eum poetam descripta, sicut observavit, & monuit vere in suis ad Eusebium Notis illustrissimus Scaliger, hujus est scriptoris. Traaquillo enim dubio præcul adscribi debent, quæcunque in fronte illorum Prolegomenon leguntur, usque ad ista verba, *HÆC SUETONIUS TRANQUILLUS.* Quin & Persii vitam, initio veterum Scholiorum positam, fallor, aut alius nemo præter hunc composuit. Habemus igitur operis Suetoniani tres partes distinctas, de grammaticis, de rhetoribus, de poetis. Quemadmodum autem prius quam professores grammatices aut rhetorices enumeret, artium illarum originem apud Romanos & incrementa videmus illum exposuisse: ita etiam poëticae ortum, & prima illius studia, quæque eodem pertinent, omnia executus erat Suetonius antequam poetas ipsos in ordinem digereret. id enim nonnulla quæ hodieque supersunt fragmenta indicant; imprimis autem illud egregium, quod e libro vii Isidori inter cætera descripsimus. Præter hæc tres, videntur & aliæ corporis ejusdem fuisse partes. Nam Plinii quoque vitam a Tranquillo fuisse compositam, postea ostendemus, quem non putamus in ullo ordine e tribus superioribus fuisse collocatum: etsi non negamus omnibus illis facultatibus fuisse ipsum præditum. Fuere qui existimarent, non solum de viris literatis egisse isto opere Tranquillum; sed in universum de omnibus aut plerisque omnibus Romanis aliqua insigni laude illustribus. Primus, quod sciam, auctor hujus opinionis extitit Alexander Minutianus: qui ante centum & octo annos sub titulo *SUETONII DE VIRIS ILLUSTRIBUS* & hos duos libellos Mediolani publicavit, & una cum istis librum integrum Sexti Aurelii Victoris, quo præcos Romæ sive Reges, sive duces enumeravit. Tam absurda sententia, quam ipsius auctor, qui ejus patrocinium suscepit, ne similitudine quidem aliqua veri potuit firmare, invenit tamen quibus placeret. nam Minutia-

ni editio aliis quoque locis postea est repetita. Porro licet non ignoremus & apud Græcos & apud Romanos plures fuisse, qui similis argumenti libros a se compositos, ΤΕΡΡΙΑΝΔΡΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ & DE VIRIS ILLUSTRIBUS inscriberent, ut Cornelium Nepotem, Plutarchum & alios: nos tamen existimamus, operis hujus Suetoniani indicem minus laxè conceptum fuisse, hoc aut simili modo: DE VIRIS IN LITERIS ILLUSTRIBUS non obscure præit nobis ad hanc sententiam B. Hieronymus; qui Suetonium enumerasse scribit, non simpliciter viros illustres Romanorum: sed *literarum viros illustres*. Est vero dolendum priorum sæculorum homines, ea fuisse rerum cognitu dignissimarum incuriositate; ut tam eruditum scriptum posteris conservare neglexerint: nisi quod haud ratione caret, ut qui meliores literas penitus & ignorarent & contemtui haberent; eorum quoque memoriam vellent extinctam, qui bene de literis merendo nomen & famam sibi pepererant. Inde est, quod quum librorum octo de Cæsaribus passim in omnibus bibliothecis scripta manu exemplaria reperiantur, horum tamen libellorum ne vestigium quidem ullum in librariis vel locupletissimis apparet. Nos in Regia nusquam illos offendimus. Unum exemplar Senator amplissimus Paulus Petavius exhibuit, alterum olim habuit v. cl. & præstantissimus Petrus Pithæus; unde excerptas διαφώγειν γράμματα, hoc est, *diversas lectiones*, optimus virorum Jacobus Bongarsius o' πᾶν i e longe præstantissimus nobiscum communicavit. Multa in iis notata quæ ex aliis libris protulerunt in lucem Achilles Statius & Elias Vinerus, viri doctissimi, & de his libellis præclare meriti: nos pauca attingemus illis intacta.

DE ILLUSTRIBUS GRAMMATICIS] Mediol. DE CLARIS GR. Scripta lectio, De illustribus. Sic apud A. Gellium lib. II. cap. XXV. Duo Græci Grammatici illustres Aristarchus & Crates. Ateius Philologus dicitur Asinio Pollioni nobilis grammaticus. infra cap. x.

Grammatica olim Roma, ne in usu quidem, n. 7 Scripta lectio, cui consentit Mediolan. editio, Gra. Ro. ne in usu q. olim, ned,

Qui iidem & poeta & oratores semigræci erant.] A codice Mediol. abest vox oratores: quod non probō. ibidem sine parenthesi notis locus ita concipitur: *siquidem antiquissimi doctorum quidem, & poeta & semigræci erant. Livium & Ennium d*

Quos utraque lingua domi forisque docuisse, adnotatum est.] Viri eruditi docuisse hic accipiunt, ut cum dicimus docere fabulam, & Græci διδάσκειν, unde δασκαλίας δ' ἐκείνων h. e. *documenta fabularum*, & certum quidem est, Livium atque Ennium fabulas multas docuisse. At Græcas tragædias aut comædias ipsos composuisse vel docuisse, non legimus. est vero indubitata res, Ennium literas docuisse, & domi, id est Romæ; & foris, hoc est, in Sardinia insula: ubi ipsum Porcius Cato invenit; qui ut scribit Sex. Aurelius Victor, in Prætura Sardiniam subegit: ibique est ab Ennio Græcis litteris eruditus. Sed aut Cato Ennium Roma secum in Sardiniam abduxit, aut Victor Præturæ Catonis tribuit, quod Quæsturæ ejusdem congruebat. Æmilius Paulus, sive Cornelius Nepos in vita Catonis: *Prætor provinciam obtinuit Sardiniam; ex qua Quæstor superiore tempore ex Africa decedens. Q. Ennium poetam deduxerat: quod non minoris æstimamus, quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.* Romæ autem multos annos Græcas literas Ennium docuisse, eximie probant hi versiculi ipsius Ennii de Romanis:

Contendunt Græcos: Græcos memorare solent sos.

Quod Græca lingua longos per temporis tractus

Hos pavi.

Lege quæ scripsit olim Josephus Scaliger ad Festum in voce Regium.

Nihil amplius quam Græce interpretabantur.] Omnino legendum Græce interpretabantur nam cui bono Latina Græce interpretari, quum illi quos docebant, Græcas literas ignorarent?

Ac si videt Latine ipsi composuissent prælegant.] Scripsi, aut si q. Prælegere autem vox artis est: quæ de præceptore usurpatur, ut de discipulo legere paullo post: Lucilii Satiras legisse se apud Archelaum Pompeius Lenæus prædicat. Sic apud Græcos, διδάσκων de discipulo dicitur μαθη-

μαγιστρου de magistro : vel etiam ἐπὶ μαγιστρου ; ut apud Sextum Empiricum initio libri quo disputat de loco: ἐπὶ μαγιστρου καμ-
ιδὴ μαγιστρου ὅτι ἡ γὰρ πρὶν ἐπὶ μαγιστρου ἀκούειν γογγυσμάτων, hoc est, Epicurus a prima adolescentia interrogavit praelegentem sibi grammatica præceptorem. sed & ἀναμαγιστρου de præceptore, apud Apollonium grammat. sæpe.

Cujus etiam de augurandi disciplina volumina feruntur.] Mediol. feruntur, non-nihil diversa sententia : ut existimo verius & melius.

Domi forisque adnotum est.] Scribo, adnotatum est. Plinius 28. 2. Quin & repente conticescere convivium adnotatum est non nisi in pari praesentium numero. Idem lib. 29. 4. E volucris in auxilium contra serpentes primus vultur est. Annotatum quoque minus virium esse nigris. GRONOV. Rudi scilicet ac bellicosa etiam tum civitate.]

Sunt qui ante Lælii ætatem & Scipionis ingenii cultum Romanis ignoratum velint. Ac non tam male de prisca illis Cicero est opinatus, ut eos, qui incredibiles ad omnem excellentiam cursus fecissent, eruditionis gloria plane destitutos fuisse crederet. Imo vero, etiam veteres illos ac horridos, a vicino Pythagora sapientiæ plurimum hausisse, cum conjectura probabile esse, tum quibusdam etiam vestigiis indicari, judicat. Quis est, inquit, qui putet, cum flo-
reret in Italia Græcia, potentissimis & maximis urbibus, ea quæ magna dicta est, in hisque primum ipse Pythagora, deinde postea Pythagoræcorum tantum nomen esset, nostrorum hominum ad eorum doctissimas voces, aureis clausas fuisse? Cætera, quæ ad sententiæ suæ præsidium affert, edifferentem vide sub initium lib. IV. Tusc. Quæst. Ex quibus intelligere licet sapientiæ studium antiquiores amplexos fuisse sed non ultra, quam concessum Romanis. SCHILDII.

Doctorem, qui idem.] Sic hic locus dudum a doctis viris est suo nitore restitutus.

CAPUT II.

PRIMUS igitur, quantum opinamur, studium grammaticæ in urbem intulit CRATES MALLOTES Aristarchi æqualis, qui missus ad senatum ab Attalo rege, inter secundum ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennii mortem, quum in regione Palatii prolapsus in cloacæ foramen crus fregisset, per omne legationis simul & valetudinis tempus, plurimas ἀρετὰς subinde fecit, assidueque disseruit, ac nostris exemplo fuit ad imitandum. Hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc divulgata, vel defunctorum amicorum, vel si quorum aliorum probassent, diligentius retractarent, ac legendo commentandoque etiam cæteris nota facerent : ut CAJUS OCTAVIUS Lampadio Nævii Punicum bellum : quod unico volumine & continenti scriptura expositum, divisit in septem libros : ut postea QUINTUS VARGONTEIUS annales Ennii, quos certis diebus in magna frequentia pronuntiabat, ut LÆLIUS, ARCHELAUS, VECTIUS, QUINTUS PHILOCOMUS Lucilii satyras familiaris sui : quas legisse se apud Archelaum Pompeius Lenæus, apud Philocomum Valerius Cato prædicant. Instruxerunt auxeruntque ab omni parte grammaticam, LUCIUS ÆLIUS LANUVINUS, gener Quinti Ælii, SERVIUS CLAUDIUS, uterque eques Romanus, multique ac va-
20 tu & in doctrina & in republica usus.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

De Cratete.] In vet. impr. hi tituli nulli fuerunt, nec in utroque Vaticano.

Qua missus ad senatum ab Attalo rege inter secundum.] Deesse verbum puto, legatus, ut sit, ab Attalo rege legatus: sed legi possit etiam illo modo.

Cum in regione Palatii.] In vet. impr. abest in, sic Virg. *qua te regione reliqui.*

Acroasis.] In vet. impr. & manuscriptis Latine scriptum, *acroasis*. sunt autem *ἀκροασις* & *ἀκροαγῆ* verba πρὸς τὴν ἀκρόασιν.

Ac nostris exemplo fuit ad imitandum.] Non sunt in vet. impr. verba, ad imitandum, idque, ut opinor, commode.

Ceteris nota faceret.] Nota facere, id est, explicare, nota esse dicuntur ea quæ intelliguntur. Sic post de Crassio, *Intima cui soli nota sua extiterant.*

Continenti scriptura.] Perpetua, non distincta libris ac numero.

Ut Lælius, Archelaus, Vettius, Q. Philocomus Lucilii satyras familiaris sui, quas legisse apud Archelaum Pompeius Lælius, apud Philocomum Valerius Cato prædicant.] Legendum, *Vettius & Philocomus*. Ac post, prædicantur, non prædicant.

Instruxerunt, auxeruntque ab omni parte grammatica Lælius Lanuvinius.] Legendum, ut in impr. vet. & manuscriptis, *grammaticam L. Ælius Lanuvinus*.

Servius Clodius.] In vet. impr. *Ser. Clodius*. *Uusus*, non est in vet. impr. Legitur autem in manuscriptis eodem modo hic locus, quo in vet. impresso, *L. Ælius Lanuvinus gener, Q. Ælii Ser.* Ego conjecturam hanc faciebam, *L. Ælius Lanuvinus genere, Q. Ælii servus, & Clodius* Jam quod sequitur, *Uterque eques Romanus*, in manuscripto altero, uno minus verbo legitur *uterque Romanus*, ut ille quidem Lanuvinus genere, vel Lanuvio fuerit oriundus, natus tamen Romæ. in veteribus autem monumentis *SER.* *servum* interdum significat. sic in hortis Vaticanis, *CÆS. N. SER.*

VINET.

MALLOTES.] Cui patria Mallos, Ciliciæ urbs, auctore enim Strabone, no-

men priorem syllabam producens apud Dionysium & Lucanum. Est autem *Μαλλωτης* apud Suidam: & *Μαλώτης* apud Diogenem, pro *Μαλλωτης*.

Lælius Lanuvinus.] Fuerunt Lælius & Ælius inter Romana nomina, ut hoc apud Ennium:

Egregie cordatus homo catus Ælius Sextus.

illud apud Silium libro quintodecimo:

Ac pelago vectus servata Lælius hora,

Sed prænominis Lucii nota L. quam nullo signo ab insequenti Ælio negligentibus librarii disjunxerant, Lælios multos fecit, qui L. Ælii fuerant. Hoc enim loco qui est Lælius, & apud Aulum Gellium multis locis, & Ciceronem in Academicis, & de legibus, Ælius sine prænomine legitur apud Carisum libro primo, apud Festum in verbis *Mania. Monstrum, Nebulo*, & alibi: Arnobium libro tertio: Quinctilianum decimo, de comicis: Plinium nono de unionibus. At Lucius Ælius apud Ciceronem in Bruto, & Plinium libro tricesimo tertio de anulis equitum Romanorum: ubi Hermolaus etiam *L. Helium Stellionem* scriptum repererat: sed qui castigandum censuerit, *L. Helium Stilonem*. Sic enim in ejus castigationibus scriptum invenio, ut & in vetustis inscriptionibus. Hælius interdum aspiratum reperitur. Sed aliud vitium etiam hic accidit. Nam quem ostendimus Lucium Ælium fuisse appellatum, eundem *Cornelium Stilonem* Marci Varronis fragmenta de lingua Latina me puero appellabant; quæ in uno vocabulo in duo nuper mutato, *Caium Ælium Stilonem* nunc nuncupant, pro *Lucio Ælio Stilone*: nisi forte sit is alius Ælius Stilo: quod non puto. *Præconini* autem nomen etiam apud Plinium integrum locis aliquot reperi, veluti libro ultimo, & tricesimo tertio: ubi scribit Plinius præcones etiam olim Romæ vulgo purpura latiore tunica usos fuisse, sicut patrem Lucii Ælii Stilonis, unde filius sit Præconinus cognominatus. Cæterum quantum istud ejusdem hominis nomen, *Stilo*, *Istilo* est in nonnullis Suetonii codicibus: sed apud Carisum, Plinium, Quinctilianum, nusquam *Istilo* trisyllabum: *Stilo* semper, nisi si quid in media voce sit

depravatum: ut apud Plinium *Stellio*, Quintilianum *Stolo* pro *Stilo*. Deinde tractum nomen hoc ab eo quod est stilus, qua significatione Cicero stilum artificem, effectorem, magistrum dicendi optimum dixit: quod orationes nobilissimo cuique scribere soletet Lucius Aelius, ut ait Suetonius: vel ut Cicero de claris oratoribus, quod scriberet orationes, quas alii dicerent: ut Quinto Metello, Quinto Cæpioni, Quinto Pompeio Ruf. Viri ergo egregii, & equitis Romani patre præcone geniti, ejusdemque oratoris & grammatici, Græcis Latinisque literis eruditissimi, quem Marcus ille Terentius Varro magistrum habuit, Cicerone, Gellio, & Carisio auctoribus, & idem Cicero adolescens audivit, quatuor nomina sunt, *Lucius Aelius Praconinus Stilo*. Qui autem apud Carisium de genitivo poematorum citatur Quinctus Lælius grammaticus, hic quis sit, non habeo compertum.

CASAUBON.

Crates Mallotes Aristarchi aequalis, missus ad senatum ab Attilo rege. Cratetes olim viri celebres multi fuerunt, Diogenes Laërtius libro i v. decem enumerat, inter quos septimum locum Mallotes obtinet. fuisse hunc grammaticum & Criticum insignem, Aristarchi æqualem, vetus quoque scriptor apud Suidam memoriæ tradidit: ambos circa Olympiadem clvi regnante in Ægypto Philometore, floruisse ex iis constat quæ de utroque illorum apud eundem leguntur. Sed Crates hic qui propter facultatem criticam dictus est non solum γραμματικός & Κριτικός, verum etiam Ουκέρως: hoc amplius philosophus Stoicus audiit, ut ait Suidas, & confirmat nonnihil Strabo qui Panætium, Stoicorum, iudice M. Tullio, prope principem ab eo fuisse institutum scribit libro xiv. Apparet vero ex hoc Suetonii loco, etiam politica ipsum attigisse & in Pergamenorum regum aula non sine dignatione esse versatum. Vixit in eadem urbe etiam Aristarchus; habuitque ibi acrem suorum studiorum æmulum Craterem alium, loci indigenam. Suidas: *Αρίστας & Κράτης τῷ γραμματικῷ Περσέων μὲν πλεῖστα διημιδήσαντες ἐν Περσέων. Aristarchus cum Cratete grammatico Pergameno sepissime Pergami contendit.* Quod igitur dicit hoc loco Suetonius, primum Cra-

terem studium grammaticæ Romam intulisse: non de primis literis debet intelligi, aut de literatoris alicujus grammaticæ: qua neque urbs Roma, neque ulla unquam civitas mediocris caruit: sed de seria utriusque linguæ cognitione, & auctorum aliqua interpretatione, qua imitatione.

Inter secundum ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennii mortem. Obiit Ennius Consulibus Qu. Martio Philippo II. Qu. Servilio Cæpione: anno post finem impositum bello alteri Punico trigesimo secundo: ante principium belli Punici tertii x i x.

Quum in regione Palatii prolapsus. Dele in ex auctoritate librorum, & usu Latine loquentium. Idem in Augusto, cap. v, *Natus est paullo ante Solis exortum, regione Palatii, ad capita bubula.*

Plurimas ἀπολογίας subinde fecit. Melius, *acroasis*, ut in Mediol. nam Romani illam vocem usu fecerunt suam: neque solum de literarum professoribus eam usurparunt, sed etiam de aliarum artium magistris. Vitruvius lib. x. cap. xxii, *Architectus ab Arado, nomine Callias, Rhodum quum venisset, acroasin fecit.* dixerunt & auditiones verbum e verbo exprimentes. A. Gellius lib. xvii, cap. ii. *easdem auditiones, eosdem doctores colebamus, Cicero sæpe, scholam habere, vel explicare.* postea etiam *lectiones* dixerunt. B. Augustinus in Confessionibus, *lectionem exponere, de se rhetore docente.*

Ac nostris exemplo fuit ad imitandum. Mediol. n. ex. fuit sine illis ad imitandum: quæ possunt abesse, nullo sententiæ damno.

Diligentius retractarent. Pithœi lib. *retractarent*, alii sic, *retractarent* legendo, comm. sine copula.

Nervi Punicum bellum, quod unico volumine & continenti scriptura expositum, divisit in septem libros. Quæ narrantur fuisse apud Græcos literarum initia, quæ incrementa, eadem fere etiam apud Romanos fuerunt. Narrant Græci Homerum ea simplicitate in studiis versatum, ut & Iliadis & Odysseæ carmina continenti scriptura componeret, sine ulla librorum distinctione; quæ postea studio & industria grammaticorum in partes vicenas quaternas sint divisæ. auctorem ejus partitionis Aristarchum grammaticum Græci vulgo faciunt. Ecce apud Rom. similem ferme per omnia historiam. Navius ut Homerus, con-

tinuum carmen scribit: C. Octavius Lampadio ceu alter Aristarchus opus Nævianum secat in partes. Observare tamen licet, Varronem, Festum, A. Gellium, & alios veteres eruditos partitione Octaviana aut raro, aut numquam uti: non enim aliter Nævium in eo opere laudant, quam hoc pacto, *Nævius in carmine belli Punici*; aut potius *Pœnici*, & ita Priscianus aliquoties, Sane si verum est, Aristarchum grammaticum, de quo paullo ante dicebamus, primum omnium poemata Homeri in libros distinxisse, ignoraverit Nævius hanc partitionem; ut qui aliquanto fuerit natu major Aristarcho.

Quintus Vargunteius annales Ennii, quos *ceteris diebus in magna frequentia pronuntiabat*.] Annolium Ennii opus in x l. libros fuit digestum: quam partitionem a Vargunteio esse profectam, ex his Suetonii verbis neque dicere pro certo queas, neque negare. cæterum recitatio hæc Annalium in corona circumstantium, morem Græcorum rhapsodorum in Homericis verbis pronuntiandis referebat, quare ut fuisse in Græcia qui Homeridæ vel Homeristæ dicebantur: sic in Italia, qui Ennianistæ. A. Gellius lib. xii. cap. v, *Puteolis Juliano nunciatur, ἀναγνώστης* (hoc est, recitatorem) quendam, non indoctum hominem, voce admodum scita & canora, Ennii annales legere ad populum in theatro. Eamus, inquit, audirum nescio quem istum Ennianistam, hoc enim se ille nomine appellari volebat. Pro Vargunteius est in Mediol. Varguntius perperam. est enim gens Romana satis nota, Vargun eia, ex qua hic fuit ortus, aut adoptione in eam insertus.

Ut *Lælius, Archelaus, Vectius, Quintus Philocomus*.] Liber Mediol. *Lælius Archeas Vectii Q. Philocomus*. Fort. *Lælius Archias L. Vectius, Q. Philocomus*. Sed nihil affirmo: & mox in eodem libro *Archelaus scri-*

ptum, non Archeas. illud non dubiro, *Lælius Archelaus*, unius hominis esse nomina, quorum prius manumissione meruit. Sic mox *Pompeius Lenæus* appellatur libertus Pompeii, qui ante manumissionem dicebatur *Lenæus*, Ἀναΐος. Tres igitur sunt non quatuor qui hic nominantur grammatici: Pro *Philocomus* Petavii cod. & Pithœi *Philocomius* mendose. est enim usitatum Græcis nomen φιλόκωμος.

Lucilii Satyras familiaris sui.] An ejus qui postremo nominatus: an omnium trium? *Satyras* autem per i scribendum semper esse, certo probavimus De Satira Romana.

Prædicant.] Scripsimus, legisse se prædicant cum Mss. & Mediol. codice, non legisse prædicantur: quod ex conjectura docti substituerant: sententia multum variante.

Hactenus tamen imitati ut carmina.] Scribo: ac nostris exemplo fuit ad imitandum. *Hactenus tamen, ut carmina parum adhuc divulgata* &c. nam τὸ imitati esse ab enarratore judico. Sed & ajunt τὸ ad imitandum non esse in vet. lib. Ergo: exemplo fuit. *Hactenus tamen, ut carmina*. GRONOV.

Lælius, Archelaus, Vectius, Quintus, Philocomus.] Scribo: *Lælius, Archelaus, Vectiusque Philocomus*. Sic mox quoque scribendum: *L. Ælius Lanuvinus generque Ælii Ser. Clodius*. Sed hoc posterius jamdudum vidit Carrio in antiquis lectionibus. GRONOV.

Missus ad senatum.] Non est ut cum Achille addas *legatus*. Nam mittere sæpe est legatum mittere. Tacit. i. Histor. 74: *Rursus ad utrumque Germanicum exercitum & ad legionem Italicam specie senatus misit*. Suet. Aug. 44. Sic & Græci πέμπειν, mittere Matth. xii, 16, & alibi. GRÆVIUS.

CAPUT III.

LUCIUS ÆLIUS cognomine duplici fuit: nam & Præconius; quod pater ejus præconium fecerat, vocabatur: & Stilo, quod orationes nobilissimo cuique scribere solebat: tantus optimatum fautor, ut Quintum Metellum Numidicum in exilium comitatus sit SERVIVS cum librum soceri nondum editum fraude interceptisset, & ob hoc repudiatus, pudore ac tædio secessisset ab urbe, in podagræ morbum

incidit : cujus impatiens veneno sibi perunxit pedes, & enecuit, ita ut parte ea corporis quasi pramortua, vixerit. Post hoc magis ac magis & gratia & cura artis increvit ut ne clarissimi quidem viri abstinuerint: quominus & ipsi aliquid de ea sciberent: utque temporibus quibusdam super viginti celebres scholæ fuisse in urbe tradantur: pretia Grammaticorum tanta, mercedesque tam magnæ, ut constet LUTATIUM DAPHNIDEM, quem LENÆUS MELISSUS per cavillationem nominis, *Πανός ἀμύγη* dicit, ducentis millibus nummum Quinto Catulo emptum, ac brevi manumissum: LUGIUM APULEIUM ab Esicio Calvino equite Romano prædivite, quadringenis annuis conductum, multos edocuisse. Nam in provincias quoque Grammatica penetraverat, an nonnulli de notissimis doctoribus peregre docuerunt, maxime in Gallia Togata: inter quos OCTAVIUS TEUCER, & SISCENNIUS JACCHUS, & OPTIUS CARES: hic quidem ad ultimam ætatem, & cum jam non gressu modo deficeretur, sed & visu.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

V I N E T.

Lilius.] In vet impr. L. Ælius.

Et istilo,] Alii legunt, & Stylo.

Tantus optimatum fautor, ut Q. Metellum Numidicum in exilium comitatus sit.] In vet. impr. tant. in qui manum fautor. vel, ut in manuscriptis, tantus optimatum fautor. Legendum, tantus quidem optimatum fautor. vel, in tantumque Metellorum fautor. Simile quiddam narrat post de Aurelio Opilio.

Ut constet Lutatium Daphnidem, quem Lenæus Melissus per cavillationem nominis *Πανός ἀμύγη* dicit.] *Πανός ἀμύγη*, idque *πανόσαγμα* fuit autem hic, opinor, finis carminis veteris poë. æ. itaque insigniter stolidum ac stupidum significabat. in manuscriptis vitio scriptum, *πανόσαγμα*: vel, ut in vet. impr. *panosagacema*.

Ducentis millib. nummum.] In vet. impr. D. c. nummum.

L. Appuleium ab Esicio Calvino equite Romano.] Legendum videtur a Esicio Calvino. Sed in vet. impr. totus hic locus legitur, L. Appuleium ab Esicio Calvino, equite Romano prædivite quadringenis annuis conductos multos edocuit. Ex quo faciebam, L. Appuleius a Esicio Calvino, equite Romano prædivite, quadringenis annuis, vel, quadringentis aureis, conductus multos edocuit.

Et Siscennius.] In vet impr. Sescennius,

Et cum jam non gressu modo deficeret.] In vet. impr. deficeretur, ut in manuscr.

Lutatium Daphnidem] Omnes hi fere grammatici, fuerunt servi: qui a dominis suis tandem manumissi, eorum nomina sumpserunt: ut Romæ quondam fieri solitum jam pridem ostendit Angelus Politianus in capite tricesimo primo miscellaneorum. atque ita pluribus pro uno nominibus more Romano sunt appellati. Daphnis ergo hic, quem prius Marco Scauro servisse scribit Plinius libro septimo Naturalis historię, De pretio hominis in servitio geniti maximo, ab alio domino suo Quinto Lutatio Carulo libertate donatus. Quintus Lutatus Catulus Daphnis fuit dictus.

CASAUBON.

Tantus optimatum fautor, ut Quintum Metellum Numidicum in exilium comitatus sit.] Q. enim Cæcilius Metellus populari factione patria pulsus, ait Valerius Maximus libro iv. capite primo, in Asiam secessit, & Smyrnæ exulavit. nota historię ex Livii Epitome, A. Gellio, Aurelio Victore, Cicerone ipso, atque aliis. Simillima sequitur narratio de Aurelio Opilio, qui cum Rutilio Rufo Smyrnæ item exulante consenuit. Adeo Verum est literas adversis lætisque rebus pariter esse utiles.

Veneno sibi perunxit pedes. & enecuit ita, ut parte ea corporis quasi pramortua vixerit.] Mediol. & Mss. viveret. Historiam narrat Plinius

Plinius lib. xxv cap. iiii. Tradit M. Varro, Servium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum, veneno crura perunxisse, & postea caruisse sensu omni eque quam dolore in ea parte corporis. Alii ad ejusdem rei effectum non veneno usi, verum aceto: cuius vim *ναρκωτικόν*, hoc est, stupefacientem. & vere *ὀδυνηφόρον*, id est, dolores pellentem, experimento suo cognovit M. Agrippa; supremis suis annis conflictatus gravimorbo pedum. Plinius lib. xxiii. cap. ii.

Post hoc mag.] Hoc nempe tempus. Sed scribendum est *hos*, post modo enumeratos Grammaticos ars cepit incrementum.

Et gratia & cura artis increvit.] Quidam *& gratia & cura ars increvit*, non sequar.

Super viginti.] Scripta lectio, super decem. Mediolanensis editio, quæ instar Mss. est, *viginti*.

Quem Leneus Melissus per cavillationem nominis, Πανός ὀζυμῆς dicit.] Mediol. literis Latinis corruptissime, *panosagafema*. Scripta lectio fere ut est editum, id esset *Panis admiratio*, sive stupor, ut intelligatur affine aliquid voci *ἐμὲ ὀζυμῆς*: quam usurpabant de eo qui esset stupore defixus. erit allusio ad Panicos terrores, quos a Pane credebant immitteri, ut scribit Polyænus & alii. est & vox militiæ *ὀζυμῆς agema*, *legio* vel *ala*, ut Livius & Curtius vertunt. Sed prior significatio hæc potius convenit *Πανός ὀζυμῆς*, quasi dicas, o stupide & literarum oblivio. Sed refellit ista perspicue, quod ait Suetonius, *per cavillationem nominis*: nam in *Πανός ὀζυμῆς*, nulla est ad nomen *DAPHNIS* allusio. Itaque Josephus Scaliger scribebat *δανείης ὀζυμῆς* *impensa portentum*, vel *δανείμῆς*: vel *δανείδης*; ut & ad nomen esset aliqua allusio, & ad rem quæ narratur. Tentabam aliquando, *δανείης ὀφλημῆς*, propter cuius pretium ingens æs alienum ac damnum esset contractum vel *δανείης ἄγρομῆς*: quoniam *ὀζυμῆς* aut tale quid libri omnes tuerentur.

Ducentis millibus nummum.] Ut si hodie dicas, aureis ad quinquies mille Sed longe alios nos vocant libri alii, in quibus scriptum, *DCC. millibus*: ea essent aureorum quibus hodie utimur millia circiter septemdecim & quingenti. Plinius libro vii. cap. xxxix. *Pretium hominis in servitio geniti, maximum ad hanc diem*, (quod equidem

compererim) fuit grammaticæ artis *Δαφνίδης* Cn. Pisaurensis vendente, & M. Scauro principe civitatis *III. M. DCC. sestertis* licentie. Omnino ridicule expressa summa, quæ re ad centum quidem aureos accedit. Ego vero nullus dubito & in Suetonii & in isto Plinii loco numerum aliquem desiderari, omnibus antedictis longe maiorem. Franciscus Hotomanus, clarissimus Jurisconsultus, & in hac parte antiquitatis diligenter versatus, emendabat, *trices septingentis*, cui equidem, ut in re dubia assentior: etsi summa illa vagrandis est ac plane stupenda. Sed Romanas opes & animos cogitet lector non res hodiernas.

Ab Efficio Calvino.] Mediol. *Efficio*. Scripti, *Æficio*, omnia suspecta. Calvinus cognomen plures Romanorum gentes usurparunt, ut Domitia, Veturia, Sextia. Efficios nusquam legere memini: legi Ericios vel Erucios.

Multos edocuisse.] Scripta lectio, *edoceret*. Scribendum, *ut multos edoceret*. siquidem aliquid mutandum.

De notissimis doctis.] Scripti, *de doctissimis doct.* perperam autem *Cares* sine aspiratione, pro *Chares*, *Χάρης*. Oppius iste is fortasse est qui Macrobio vir doctus dicitur Saturnal. lib. ii. cap. xiv. Librum fecerat *De silvestribus arboribus*.

Quod pater ejus præconium fecerat.] Id est, præco fuerat. Cic. vi. ad fam. ep. 19: *Rescripsit eos, qui facerent præconium, vetari esse in decurionibus*. Accurate multiplex præconum officium, & varias in pronuntiando formulas explicat Brissonus.

Per cavillationem nominis Πανός ὀζυμῆς dicit.] Omnino retinenda vulgaris scriptura, quam libri omnes tuerentur. Quod enim ea lectione nullam fieri ad nomen *Daphnidis* allusionem putant doctissimi viri, manifesto falluntur. *Daphnis* ille fabulis decantatus *Panis* fuit delictum. Meleager:

*Αἰπὸν δὲ σὺν ἑστέσιν ἐν οὐρεσὶ μελὶν Δάφνης
Φωνεῖτ' αἰχμαλὶν Πανὸς χαλκίμεναι.*

O fistula pastorales nolite in montibus celebrare amplius Daphnidem faventes Panis capras ineunti. Pan autem pecoribus præerat, & pecorum magistri. Hinc per cavillationem nominis *Πανός ὀζυμῆς* cum dicebat, non *Panis* delicias, ut *Daphnis* fuit, sed *pecus*. Virgil.

H H Hb

Pan curat oves oviumque magistros.

fortasse etiam asinum intelligere voluit, qui Arcadiæ peculiaris, quæ in tutela panis *Pan Deus Arcadiæ*. CL. SALMASIUS. Observandum est, nomen, per cuius cavillationem Lenæus Melissus Πανὸς ἀγῆμα dicebat hunc Grammaticum, fuisse DAPHNIDES, non DAPHNIS, id est, Δαφνίδης, non Δαφνίς. Latine autem *Daphnides* videtur esse rectus pluralis ὁ DAPHNIS. quamquam revera sit Græcorum Δαφνίδης. Hinc quæsitæ jocandi materies. Appellatus enim a Lenæo Melisso DAPHNIDES Πανὸς ἀγῆμα, *Panis agmen*, sive *legio*, quasi plures essent, non unus *Daphnis*. Jam vero *Daphnis* pastor erat Mercurii filius, a Pane educatus, atque institutus in Musicis. Erat autem *Pan* Deus rusticus, pastorum ἀσπαστής.

Pan curat oves oviumque magistros:

itaque in ejus comitatu non nisi pastores & rustici erant, qui nil nisi sylvestre & barbaricum tenui arundine sonare poterant. Notat igitur Lenæus Melissus *Daphnidem* inficetiarum, quasi esset plane literarum rudis, quantus quintus erat, & rus merum. SAM PETITUS.

Per cavillationem nominis Πανὸς ἀγῆμα dicit.] Docte Salmasius in Solinum p. 41. nec minus docte Petrus; Miscel. 15. Cogitabam tamen aliquando Πανὸς ἀγῆμα, vel ἀγῆμα. *Panos oblectamentum*, vel *deliciae*. Eusthathius ad Il. α. Η' τριγλὰ κτ' τοῦ ἐπαλαμίου, Ἀγριμίδος ἀγῆμα; hoc est, *Mullus juxta vetres Diana oblectamentum*. Et mox: Οὐτὶς γὰρ λύκος Ἀπόλλωνος ἀγῆμα, Sic & *lupus Apollinis deliciae*. Laudare videtur: sed deridet hominem tanquam merum & inficetum rus, nec nisi rusticis & imperitis probatum. *Panos ἀγῆμα* & bucolicus ille *Daphnis*, & quæ certamen venit ad impar soli Midæ prælata. GRONOV.

Quadringentis annis.] Id est, X. M. coronat. Id autem cum privati hominis modum excedat. (namque Imperator Vespasianus annua solum centena Latinis Græcisque Rhetoribus constituit, ut est in ejus vita cap. xviii. & Verrius Flaccus ab Augusto sestetia centena in annum accepit, infra capite xviii.) facile adducor, ut legam *quadringentis aureis*, vel, *quadrageis annis*. Ita e contrario capite xli. Octavii, quo loco vulgatæ editiones exhibent *quadrageis*, Salmasii codex substituit *quadringenos*. Adde locum cap. xxiii. nec sufficeret sumptibus, quamquam ex schola *quadrageis annua* caperet. SCHILD.

CAPUT IV.

APPELLATIO GRAMMATICORUM Græca consuetudine invaluit, sed initio *Literati* vocabantur. Cornelius quoque Nepos in libello quo distinguit literatum ab erudito, *literatos* vulgo quidem appellari ait eos, qui aliquid diligenter & acute scienterque possint aut dicere aut scribere; ceterum proprie sic appellandos poetarum interpretes, qui a Græcis γερμανιστῆς nominentur; eosdem LITERATORES vocitatos. Messalla Corvinus, in quadam epistola non esse sibi dicens rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut *literatore Catone*: significat enim haud dubie Valerium Catonem poetam simul, grammaticumque notissimum. Sant qui *literatum a literature* distinguant, ut Græci Grammaticum a Grammatista: & illum quidem absolute hunc mediocriter doctum existiment. quorum opinionem Orbilius etiam exemplis confirmat. Nam apud majores, ait, cum familia alicujus venalis produceretur, non temere quem *literatum*, in titulo, sed *literatorem* inscribi solitum esse, quasi non perfectum literis, sed imbutum. Veteres Grammatici & Rhetoricam docebant: ac multorum de utraque arte commentarii feruntur, secundum quam consuetudinem posteriores quoque existimo, quamquam

jam discretis professionibus, nihilominus vel retinuisse, vel instituisse & ipsos quædam genera institutionum ad eloquentiam præparandam, ut problemata, periphrases, elocutiones, ethologias, atque alia hoc genus: ne scilicet sicci omnino atque aridi pueri Rhetoribus traderentur. quæ quidem omitti jam video desidia quorundam & infantia; non enim fastidio putem. Me quidem adolescentulo, repeto quendam Principem nomine, alternis diebus declamare, alternis disputare, nonnullis vero mane differere, post meridiem, remoto pulpito, declamare solitum. Audiebam etiam memoria patrum, quosdam e Grammaticis statim e ludo transisse in forum, atque in numerum præstantissimorum patronorum receptos. Clari professores, & de quibus prodi possit aliquid duntaxat a nobis, fere hi fuerunt.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Ceterum proprie sic appellandos poetarum interpretes, qui a Græcis grammatici nominentur, eosdem literatos vocitatos.] Cic. sic, ut Cornelius Nepos, poetarum grammaticos vocat in 1 de Divinat. nisi memoria fallor.

Et illum quidem.] Vet. impr. *ne illum quidem.* Legendum fortasse, *ut illum quidem.*

Non temere quem.] Id est, aliquem.

Quasi non perfectum literis, sed imbutum.] Horat. lib. 2. Epist. ad Florum, de puero servo venali, *Literulis Græcis imbutus* In vet. imp. distinctum a cæteris caput, & in manuscriptis.

Remoto pulpito.] E quo docebant. Horat. in 1 Serm. *Grammaticas ambire tribus, & pulpita dignor.*

Audiebat etiam, memoria, patrum quosdam e grammaticis statim ludo transisse in forum.] Vet. imp. *eludendo*, non *ludo*. leg. *e ludo*. In manuscripto altero, *e grammaticis statim ludo*: in altero, *e grammatici Statii ludo*.

VINET.

Nec cum Sigida.] Hic Sigida quia nemini notus aliunde est, Lilius Gregorius scribit libro decimo de poetis, se semper arbitratum esse, pro Sigida, Ticide reponi debere: ut sit Caius Ticide: cujus infra videbis versum de Valerio Catone.

CASAUBON.

In libello quo distinguit literarum ab eru-

dito] Ut hæc lectio est, videtur Cornelius Nepos ad id ipsum libri descriptionem instituisse, ut discrimen explicaret inter literatum & eruditum, quod vix putem quare probo lectionem mihi repertam in codice Bongarsii: *Cornelius Nepos quoque, libello quodam distinguit literatum ab erudito.* Proprie literatus is est, qui literas habet, sive earum doctrinam possideat, hoc est, ὁ πρὸς δὲ μὲν ἔργου, sive ipsarum notis inscriptus, ut servi ἐργατοὶ, frontem literati Plauto & Apuleio. ideo vertit auctor Glossarum *literatus γραμματεὺς*. Cornelio Nepoti discrimen facienti inter *literatum* & *eruditum*, literatus idem erat ac grammaticus. Diomedes lib. 11. *Artium genera sunt plura, quarum Grammaticæ sola literalis est, ex qua rhetorice & poetice consistunt: ideo literalis dicta, quod a literis incipiat.* Nam & grammaticus Latine literatus est appellatus: & grammatica, literatura. quæ formam loquendi ad certam rationem dirigit. At eruditi qui dicantur Romanis scriptoribus, & quid eruditionem proprie appellarent, exposuimus ad lib. 11 Suet. cap. LXXXIX. sic cape eruditionis varia volumina cap. VI. id est, ποικίλην φιλολογίαν ὅσας ἔχουσα.

Eosdem literatos vocitatos. Messala Corvinus in quadam ep.] Restitue e Codice Mediolanensi & Mss. vocem quæ deest, ac distinctione mutata, scribe: *eosdem literatos vocitatos Messala Corvinus in quadam epistola ostendit, non esse sibi dicens rem.*

Nec cum Sigida quidem.] Scripta lectio, *ne cum Rigida q.* neutrum possumus probare. Tictim nominat Suetonius cap. x1. qui an huc pretineat nescio. fortasse verius

est quod viro eruditissimo, & veteri consuetudine & συμβίωσιν mihi conjunctissimo Johanni Vuoverio Hamburgensi videbatur: ne cum Sedigito quidem. Volcatium Sedigitum de poëcis scripsisse testis A. Gellius lib. x v. cap. x x i v.

Sunt qui literatum a literatore distinguant, ut Gr. ci grammaticum a grammatista.] Qui diligentius siue Græce siue Romane loquuntur, hæc discrimina accurate servant. Juvat vero hoc loco referre, quæ de differentia inter grammaticam & grammaticam. Sextus Empiricus scriptor eruditissimus nondum Græce editus disserit; docens, ab eadem quidem voce utramque esse appellatam: sed non ab eadem vocis ejusdem notatione. γραμματῆς quippe Græcis, & literarum elementa, quæ in prima pueritia pueri docentur: & scripta auctorum. igitur grammaticam quidē a priore significatione esse appellatā, grammaticā vero a posteriore quæ quidē auctorum omnium intelligentiā & interpretationem profiteatur. Sic ille in iis quæ scripsit adversus μαθηματικὴς, &c. *Mathematicos*. cap. Ποταχὺς λέγεται ἡ γραμματικὴ. quous modis dicitur grammatica. Καὶ ἡ τελείω γραμματικὴ ἀπὸ τῆς τῶν γραμματικῶν εἰδήσεως κατ' ἀρχαίς οἰομαδίῃσι, διεταθῆναι ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ποικιλωτέροις αὐτῶν καὶ πηλικοτέροις θωρημασι γινώσκον. ταῦτα δ' ὡς φαίνονται τὸν Ἀσκληπιάδην καὶ αὐτὴν ἀπὸ μὲν γραμματικῶν οἰομαδίῃσι, ὅσα ἀπὸ τούτων δ' ἀφ' ὧν καὶ ἡ γραμματικὴ. ἀλλ' ἐμείνη μὲν, ὡς ἐφ' ἴδω, ἀπὸ τῶν σοιχείων αὐτῇ δ' ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων ὧν οἱ ποιῆται. ΓΡΑΜΜΑΤΑ γὰρ καὶ πεῦτα αὐτοπαρδύονται. κατὰ καὶ δημόσια καλῶν γραμματῶν καὶ ποικίλων καὶ γραμματικῶν ἐμπέτον ὑπαρχόντων. τῆτέστιν δ' τῶν σοιχείων, ἀλλὰ τῶν συγγραμμάτων. καὶ Καλλιμάχῳ δ' ποτὲ μὲν τὸ ποιήμα καλῶν γραμματῶν, ποτὲ δ' τὸ καλοζαδὺν σύγγραμμα φησι. Et perfecta quidem grammatica ab initio dicta a peritia literarum porrecta est ad cognitionem praeceptorum, qua in iis & magis varia, & magis artificiosa sunt. Forte autem, ut ait Asclepiades, & ipsa a literis denominata est, non vero ab iis, a quibus & grammatica. Sed hæc, ut dixi, ab elementis: illa vero a scriptis, circa qua versatur. Nam & ipsa appellantur γραμματῶν, i. e. literarum. Quemadmodum & acta publica nuncupamus; & multarum literarum peritum aliquem esse dicimus, hoc est, non elementorum, sed ipsorum scriptorum

Et aliquando Callimachus poëta appellans γραμματῶν. i. e. scriptum, seu opus, aliquando vero & quod soluta oratione scriptum est, dicit συγγραμμα. i. e. librum. prius probat allato epigrammate Callimachi ubi sunt ista.

— Οἱ κρείττονες δ' καλοῦμαι γραμματῶν Κρεοφύλαξ. Ζεῦ φίλε τὸν μὲν γὰρ. Alii legunt Οἱ κρείττονες δὲ καλοῦμαι συγγραμμα Κρεοφύλαξ, &c. hoc est

Nunc scriptum dicor Homeri Nonne Creophilo, Iuppiter, hocce grave est posterius, allato versu ex epigrammate ejusdem in Cleombrotum. Εἰ τὸ αὖτε ψυχρὸς γραμματῶν ἀναλεξαμένη. Cum unum de anima opus legisset. ubi γραμματῶν est Phædo Platonis. Affert postea Sextus Grammaticæ descriptionem ex Dionysio Thrace hanc: γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῶσι λεγόμενων. Grammatica ut plurimum est peritia eorum, qua leguntur apud poetas. & historicos. deinde vocem συγγραφεῶν, quæ scriptoribus Atticis historicum fere significat. interpretatur addens: ΖΥΓΓΡΑΦΕΙΣ καλῶν, ὡς ἐν ἐκ τῆς αὐτῆς τῆς περὶ τῆς ἀντιμεφασίως περὶ δὲ τῶν, ὅσα ἀλλὰ τῶν, ἢ τῶν καλοζαδῶν. συγγραμματοποιῶν. Hæc Sextus Empiricus. Historicos vocans. ut patet ex contraria significatione apud poetas, non alios, quam eos, qui soluta oratione componunt.

Cum familia alicujus vanalis produceretur] Cum aliquis mango, aut alius servos suos venum producebat in catasta. Titulis enim & voce præconis singulorum mancipiorum pretia indicabantur. Lege Lucian. ἐν Βίων προέστι. h. e. in vitarum auctione. Propertius libro iv, At quorum titulus per Barbaram colla pependit. Calati medio cum saliere foro. Vide A. Gellium libro i v. c. ii.

Secundum quam consuetudinem posteriores quoque existimo, qu] Confer hunc locum cum iis quæ scribit Quintilianus libro i cap. i x, & libro i i. cap. primo.

Periphrases, elocutiones, ethologias.] Medioli. Paraphrases, allocutiones. Optime & verissime in eodem ethologias: putet aliquis, pro etiologias. sed rectum est, ethologias. De istis omnibus exercitationibus habes apud rhetores præsertim Græcos, ἡθολογίαι sunt morum descriptiones, puta avari, aut meticulosi de quibus notationibus diximas in Prolegomenis ad Theophrasti Characteres.

Quosdam e Grammaticis statim e ludo transisse in forum.] Posterius e abest a Mediol. Legendum omnino cum libris Achillis Statii: *quosdam e grammaticis statim ludo, trans. ea vera lectio & mens Suet.*

tritus usus vocis. Sic Cæsar 7 de bello Gallico: *universis civitatibus, qua Oceanum attingunt, quæque eorum consuetudine Armorica appellantur.* GRONOV.

Non perfectum literis,] Cicero in Bruto: C. Memmius L. F. perfectus literis, sed Graecis. GRONOV.

Græca consuetudine invaluit.] Non pro-

CAPUT V.

SAVIUS NICANOR primus ad famam dignationemque docendo pervenit: fecitque præter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur, satyram quoque: in qua libertinum se, ac duplici cognomine esse hoc indicat,

Savius Nicanor Marci libertus negabit:

Savius Posthumius idem sed Marcus docebit.

Sunt qui tradant ob infamiam quandam eum in Sardiniam, secessisse, ibique diem obiisse.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Satyram quoque, in qua libertinum se, ac duplici cognomine esse hoc indicat.] Placet lectio vet. imp. *In qua libertinum se duplici cognomine esse per hoc indicat.* Horat. quoque in II Serm de servo, opinor, *Tantum habes tria nomina.*

Savius Nicanor Marci libertus, negabit Savius Posthumius.] At idem Marcus docebit. In vet. impr. *Savius, Posthumius ac Marcus.* in manuscr. altero, *Servi* post huius: in altero, *Servi* post hic. Ego vero versus e Satyra Nicanoris hos esse putabam, itaque constituebam, *Savius Nicanor Marci libertus. negavit Savius Posthumius, ast idem Marcus docebit.*

VINET.

Sævius Nicanor.] Hic, non video, cur esse non possit, qui *Sævius*, V, pro A, dicitur libro tertio & sexto Saturnaliorum

Macrobii. cuius versus aliquot adducturus, Macobrius, poetam longe doctissimum appellat.

CASAUBON.

Savius Nicanor.] Scribo, *Sævius*, cum doctissimo viro Elia Vineto.

In qua libertinum se, ac duplici cognomine esse hoc indicat] Vix constat Latinitas. melius Mediol. in q. l. *se duplici cognomine esse, per hoc indicat: Sævi* duplex cognomen, *Nicanor Posthumius, vel Posthumeius*, ut videtur suadere mox alterius lex versus.

Ibique diem obiisse] Alia lectio, *ibique dicitur obiisse.*

Savius Posthumius idem.] Numquid *Sævius Postumianus idem.* Nam *Postumius* est gentile, eoque nequit esse cognomen. GRONOV.

CAPUT VI.

AURELIUS OPILIUS Epicurei cuiusdam libertus, Philosophiam primo, deinde Rhetoricam, novissime Grammaticam docuit. Dimissa autem schola, Rutilium Rufum damnatum in Asiam securus, ibidem Smyrnæ simulque consenuit: composuitque variz eruditionis aliquot volumina, ex quibus novem unius corporis: qui quia scriptores ac poetas sub clientela Musarum iudicaret, non ab-

surde & scripsisse & fecisse se ait *ex numero Divarum & appellatione*. Hujus cognomen in plerisque indicibus & titulis per unam litteram scriptum animadverto ; verum ipse id per duas effert in parastichide libelli, qui inscribitur PINAX.

NOTA.

ACHILL. STAT.

Verum ipse id per duas effert in Parastichide libellis, qui inscribitur Pinax.] Vet. impr. in parastichide, ut erat in manuscr. vel prosthichide libelli, qui inscribitur Pinax.

VINEY.

Aurelius Opilius.] Qui Carisio & Festo frequenter citatur.

CASAUBON.

Non absurde & scripsisse & fecisse se ait, ex numero Divarum & appellatione.] Mira brevitatis sermonis : nam hoc vult : quod integrum opus in partes novem tribuisset, quodque illi nomen Musarum imposuisset, non absurde fecisse se ex Divarum numero & appellatione. Existimant eruditi novem istis libris novem Musarum nomina esse præfixa, ut in Herodoteo opere factum est : sed

falluntur, nam opus universum Opilii Musarum nomen tulit : singulæ autem dictæ sunt, liber primus Musarum, liber secundus Musarum, &c. neque aliter, quod me minerim, a veteribus laudantur.

Hujus cognomen in pl.] Curiosa & grammatica est hæc observatio : quam refero ad liquidæ geminationem in cognomine Opilius. nam in hujusmodi nominibus quidam semel litteram *i* ponebant, quidam geminabant, inde est illa etiam in antiquiss. codd. varietas, Lucilius, & Lucillius, Popilius & Popillius, & similia.

Per unam litteram scriptum.] Videtur excidisse figura litteræ, & fuisse : *per unam L. litteram scriptum*. Gellius 14. § habere debet in casu vocandi *i* litteram extremam. GRONOV.

In parastichide libelli.] Παράστιχης, unde παράστιχος, continuum ordinem notat. item capita, & primas versuum litteras.

CAPUT VII.

MARCUS ANTONIUS GNIPHO ingenuus, in Gallia natus, sed expositus ; a nutritore suo manumissus, institutusque, Alexandriæ quidem, ut aliqui tradunt, in contubernio Dionysii Scythobrachionis ; (quod equidem non temere crediderim, quum temporum ratio vix congruat) fuisse dicitur ingenii magni, memoriæ singularis, nec minus Græce quam Latine doctus, præterea comi faciliq[ue] natura, nec unquam de mercedibus pactus, eoq[ue] plura ex liberalitate discentium consecutus. Docuit primum in Divi Iulii domo pueri adhuc ; deinde in sua privata. Docuit autem & Rhetoricam, ita ut quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret vero nonnisi nundinis. Scholam ejus claros quoque viros frequentasse ajunt ; in his Marcum Ciceronem, etiam cum prætura fungeretur. Scripsit multa, quamvis annum ætatis quinquagesimum non excesserit ; etsi Attæius Philologus duo tantum volumina de Latino sermone reliquisse eum tradit. Nam cætera scripta discipulorum ejus esse, non ipsius, in quibus & suum alicubi reperiri nomen.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Marcus Antonius Gniphos.] Hujus etiam meminit Quintil. in 1. Sicut, inquit, *Ant. Gniso*, qui robur quidem & ebur atque etiam marmur fatetur esse: verum fieri vult ex his, robura, ebur, marmura.

Sed expositus.] Distinguendum videtur hoc loco.

Nam cetera scripta discipulorum ejus esse, non ipsius, in quibus & suum alicubi reperiri nomen.] In vet. impr. reperiri non reperiri. ut repetatur. *Atticus Philologus* tradidit: itaque est in manuscript.

VINET.

Marcus Antonius Gniphos.] Quem citat Quintilianus libro primo, & Carisius ex commentariis in Virgilium, epistolis & orationibus. Macrobius libro tertio Saturnaliorum: Item *Antonius Gniso*, vir doctus, cujus scholam Cicero post laborem fore frequentabat.

Dionysii Scythobrachionis] Qui scribitur *Σκυτοβραχίων* apud Suidam, & *Σκυλάδης*.

CASAUBON.

In contubernio Dionysii Scythobrachionis] Videtur hic, altero brachio debilis factus;

effigiem brachii e corio aliave re levi facto gestasse id enim est *σκυτοβραχίων*. Sed Suida auctore non solum *Scythobrachion* dictus est, verum etiam *Σκυτάδης*, tutor, calceolarius quare alia fuit causa hujus appellationis. Recte autem Suetonius antiquiorem hunc fuisse pronuntiat, quam ut illi convivere *Gniphos* hic *Ciceroni* æqualis, potuerit, ætatem illius certo definire non possumus: sed vetustum admodum scriptorem fuisse declarant verba *Athenei* e libro xii. *ἱστορίᾳ Ζανδῶ ο' Λυδῆς, ἢ ο' τοῖς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένοις ἱστορίαις συγγραφεύς, Διονύσιος ο' Σκυτοβραχίων, ὡς Ἀρτεμίων φησὶν ο' Καπνεύδης ἐν τοῖς Περὶ συναγωγῆς βιβλίων.* refert *Xanthus Lydus*, vel auctor historiæ, qua ipsi adscribuntur; *Dionysius Scythobrachion*, ut ait *Ariemon Cassandreu*, in opere de librorum collectione. Historiam Lydiacā inscriptam plerique *Xantho Lydo* tribuebant quidam *Dionysio Scythobrachioni*. hic *Xanthus* antiquissimus fuit scriptor ante *Ephorum* & *Herodotum*. Stigitur *Dionysius* i. e. *Julii Cæsaris* & *M. Tullii* ætate vixisset: quis tam fatuus eo vel proximo sæculo reperiri potuisset, qui vetustissimam Historiam illi adscriberet. Profecto ne dubitandum quidem erat *Suetonio*, quin hujus & *Gniphonis* tempora parum inter se congruerent.

CAPUT VIII.

POMPILIUS ANDRONICUS, natione Syrus, studio Epicureæ sectæ desidiosior in professione Grammaticæ habebatur, minusque idoneus ad tuendam scholam. Itaque cum se in Urbe non solum Antonio Gniphoni, sed cæteris etiam deterioribus postponi videret, Cumas transiit: ibique in otio vixit, & multa composuit: verum adeo inops atque egens, ut coactus sit præcipuum illud opusculum annalium elenchorum sedecim millibus nummum cuidam vendere. Quos libros Orbilius suppressos redemisse se dixit, vulgandosque curasse nomine auctoris.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Præcipuum illud opusculum Annalium Elenchorum sedecim millibus nummum cui-

dam vendere.] Placet vet. impr. *Annalium Ennis Elenchorum xvj. nummum*, & quæ sequuntur.

CASAUBON.

Pompilius Andronicus.] Mediol. *Marcus Pomp. Andr.*

Ut coactus sit. praeipuum illud opusculum Annalium elenchorum, se decim millibus nummum cuidam vendere.] Si hæc lectio vera est, index libri a Pompilio editi fuit, *Elenchi Annalium*. quem titulum ferre & aliquo modo interpretari possemus, nisi Mediol.

editio & manuscript. aliud suaderent. In iis scriptum: *præc. illud opusculum suum Annalium Enni elenchorum xvi nummum cuidam vendere.* Docti viri emendant: ego nihil possum.

Quos libros Orbilius suppressos redemisse se dixit, vulgandosque curasse nomine auctoris.] Revocavit nempe Orbilius e exemplum Xenophontis qui in libris Thucydidis idem fecit, magnamque ex ea re niver candoris laudem est consecutus.

CAPUT IX.

ORBILIUS PUPILLUS Beneventanus, morte parentum, una atque eadem die, inimicorum dolo, interemptorum, destitutus, primo apparituram magistratibus fecit: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit: functusque militia, studia reperit, quæ jam inde a puero non leviter attigerat, ac professus diu in patria, quinquagesimo demum anno Romam, consule Cicerone, transiit, docuitque majore fama quam emolumento. Namque jam per senex pauperem se, & habitare sub regulis quodam scripto fatetur. Librum etiam, cui est titulus *Perialogos*, edidit, continentem querelas de injuriis, quas professores negligenter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem naturæ acerbæ non modo in antisophistas, quos omni sermone laceravit, sed etiam in discipulos, ut Horatius significat, *plagosum* eum appellans, & Domitius Marsus scribens:

Si quos Orbilius ferula scuticaque cecidit.

15 Ac ne principum quidem virorum insectatione abstinuit: siquidem ignotus adhuc, quum judicio frequenti testimonium diceret, interrogatus a Varrone diversæ partis advocato, *quidnam ageret, & quo artificio uteretur, Gibberosos se de sole in umbram transferre* respondit: quod Muræna gibber erat. Vixit prope ad centesimum ætatis annum, amissa jam-
20 pridem memoria, ut versus Bibaculi docet,

Orbilius ubinam est, literarum oblivio?

Statua ejus Beneventi ostenditur in Capitolio ad sinistrum latus marmorea, habitu sedentis ac palliati, appositis duobus scriniis. Reliquit filium ORBILIUM, & ipsum Grammaticum professorem.

NOTA.

ACHILL. STAT.

Librum etiam, cui est titulus Perialogos, edidit, continentem querelas de injuriis, quas professores negligenter.] Legendum videtur, cui est titulus, *ἀπαλόγος*. Nam *πίτις* etiam

querelam Græce significat. Senex enim, qui ab Aristotele *φιλῶν* dicitur, ab Horatio querulus nominatur, in vet. impr. *neglegente*, non *neglegenter*. legendum fortasse *neglegentes*, vel ut in manuscriptis, *neglegentia & ambitione*.

Varrone.] Non est in vet. impr. neque quod sequitur post, Murena.

VINET.

Et habitare sub tegulis.] Turnebus in capite undecimo libri tertii decimi Adversariorum.

Perialogos.] Si non placet Achillis Statii conjectura de hoc verbo Græco, alias invenies in capite undecimo libri tertii decimi Adversariorum Turnebi.

Ut Horatius significat.] Versu septuagesimo epistolæ ad Augustum libro secundo.

Interrogatus a diversæ partis advocato.] Prodiert Orbilius in reum testis, inquit Macrobius libro secundo Saturnaliorum de jocis, quem Galba ut confunderet, dissimulata ejus professione, interrogavit, Quid artium facis? Respondit: In sole gibbos fricare soleo. Erat enim Galba hic, pater Imperatoris Galbæ, vir eloquentia quidem clarus, sed brevi corpore, & gibbo informi: ut idem Macrobius & Suetonius sunt auctores.

CASAUB.

Pauperem se, & habitare sub tegulis.] Recte sub tegulis non pergulis ut placet nonnullis. Erat enim paupertatis indicium, in meritorio cœnaculo quod multis scalis adiretur, habitare, ut etiam ad extremum Domitianum notabamus.

Cui est titulus Perialogos.] Mendosa vox sine dubio, quod omnes Græce docti mihi concedent. Περὶ αἰολίας esset. De contemptu; atque hoc videntur sequentia Suetonii verba confirmare non obscure. Vereor ta-

men ne, ut fieri amat in librorum titulis, aliquid morosius excogitatum sit ab Orbilio.

Quas professores negligenter ab ambitione parentum acciperent.] Quid sit negligenter accipere injurias, alii quærant, ego suspicor scribendum, negligentia & ambitione parentum.

Quos omni sermone laceravit.] Non sermone, sed occasione codex Mediol.

Quo artificio uteretur.] Fort. se tueretur. sic enim M. Tullius & alii Latinitatis optimi scriptores loquuntur.

Primo apparituram magistratibus fecit.] Id est, apparitorem egit, sive ut lib. 11. cap. 11. Valerius Maximus, magistratibus apparuit. Locutio, qualis est cap. 11, & 19.

Deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit.] Adspice notata ad caput xvi, Domitiani.

Pauperem se, & habitare sub tegulis.] Homines Romæ mediocris fortunæ suam ædium partem superiorem inquilinis locare solebant, imam sibi retinebant: sed & erant qui cœnaculariam faciebant. Itaque pauperes cœnacula conducebant, cum in suo non habitarent, Prud. lib. 1 contra Symm.

Omnis quicelsa scandit cœnacula vulgus. Qui autem omnium tenuissimi erant, cœnacula tegulis proxima conducebant. Huc pertinet illud, quod est in Epigramm. Mart.

tegula sub una,

Et scalis habito tribus, sed altis.

Significat enim se ultimo cœnaculo habitare sub tegulis. TURNEBUS.

CAPUT X.

ATTEIUS PHILOLOGUS libertinus, Athenis natus. Hunc Capito Attejus Jurisconsultus inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuisse ait. De eodem ASINIUS POLLIO in libro quo Sallustii scripta reprehendit, ut nimia priscorum verborum affectatione oblita, ita tradit: In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidam Attejus Prætextatus nobilis Grammaticus Latinus, declamantium deinde adiutor, atque præceptor, ad summam Philologus ab semet nominatus. Ipse ad Lucium Hermam scripsit, se in Græcis literis magnum processum habere, & in Latinis nonnullum: audivisse ANTONIUM GNIPHONEM, ejusque HERMAM: postea docuisse. Præcepisse autem multis & claris juvenibus:

in quibus Appio quoque & Pulchro, Claudis, fratribus, quorum etiam comes in provincia fuerit. Philologi appellationem assumptisse videtur; quia sicut Eratosthenes, qui primus hoc cognomen sibi vendicavit, multiplici variaque doctrina censebatur. quod sane ex commentariis ejus apparet, quamquam paucissimi extent. de quorum tamen copia sic altera ad eundem Hermam epistola significat: *HYLEN nostram alius memento commendare: quam omnis generis coëgimus uti scis octingentos in libros.* Coluit postea familiarissime Cajum Sallustium, & eo defuncto ASINIUM POLLIONEM: quos historiam componere aggressos, alterum brevuario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas vellet, eligeret, instruxit, alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Asinium Pollionem credidisse, antiqua eum verba & figuras solitum esse colligere Sallustio: quum sibi sciat nil aliud suadere, quam ut noto civilique & proprio sermone utatur, vitetque maxime obscuritatem Sallustii & audaciam in translationibus.

N O T A .

A C H I L L . S T A T .

Hunc Capito Attejus jurisconsul.] In vet. impr. *Hunc Capito Attejus natus jurisconsul-* rus. legendum fortasse, *notus jurisconsul-* tus quemadmodum in Vaticano altero scriptum reperi.

Inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum.] Simile illud de Hermogene rhetore, *Inter senes puer, inter pueros senex.*

Declamantium deinde adjutor, atque præceptor.] In vet. impr. *verbum, adjutor,* non erat. Ego legendum suspicabar, *auditor atque præceptor,* ut quos doceret, declamantes audiret.

Ipse.] Distinguendum hoc loco.

Ad Lalium Hermam scripsit.] In vet. impr. *Ad L. Hermam scripsit.* quod placet.

Audisse Antonium Gniphonem, ejusque Hermam, postea docuisse] Lego ac distinguo, *Audisse Antonium Gniphonem, ejusque F. Hermam, postea docuisse.* Ut sententia sit, usum illum præceptoribus, Gniphone atque ejus filio Herma, postea præceptorem aliorum fuisse.

In quibus Appio quoque & Pulchro Claudis fratribus. Deesse aliquid videtur ad distinctionem Claudiorum fratrum.

Sibi vendicavit.] Lege, *vindicavit.*

V I N E T .

Attejus Philologus.] Qui citatur Festo Pompejo in verbis *Vacerra, Stroppus,* & alibi Carisio, ac Servio ad versum sexcentesium & quintum libri primi Æneidos Virgilii.

Appio quoque.] Publius Clodius fuit a Milone interfectus, anno ab Urbe condita septingentesimo secundo: qui Pompejum Magnum & Metellum Scipionem habuit consules. Isti Clodio frater fuit Cajus Clodius: duosque habuit filios, qui patris sui mortem adolescentuli sunt persecuti: ut scribit Asconius Pedianus, si forte sint hi Clodii fratres, quos Attejum Philologum docuisse Suetonius tradit.

C A S A U B O N .

In eam rem adjutorium ei fecit.] Liber Petavii, *adj. ei fuit.*

Attejus prætectatus.] Scrib. *Prætextatus.* nam est Atteii cognomen.

Ejusque Hermam postea docuisse.] Quis iste Hermas? filius Gniphonis an discipulus.

Sicut Eratosthenes.] De hujus studiis & eruditione varia habes apud Strabonem, quæ huc faciunt; ubi plura olim adnotavimus.

Hylem nostram.] Sunt Excerpta, qualia Pli-

nus sibi confecerat digesta in Commentarios centum & sexaginta, ut narrat Plinius junior.

Alterum breviariorum rerum Romanarum.] Scripti perperam, brevior, amat Suetonius hanc vocem in Augusto cap. ci, breviorum totius imperii, in Vespasiano cap. xxi, perlectis officiorum omnium brevioribus.

Præceptis de ratione dicendi.] Imo vero. scribendi, atque ita corrige e Mediol. & manuscr.

Videtque maxime obscuritatem Salustii] Mirum est, si diserte monitus fuerat Asinius

Pollio ab Atejo, ut Salustii obscuritatem vitaret; tam iniquum fuisse ipsi Atejo Polionem, ut scriberet voces obsoletas suggeri ab eo solitas Salustio. Sed puto verum esse quod inveni adnotatum in codice Bongarfii, delendam isto loco esse vocem Salustii.

Audisse se Antonium Gniphonem ejusque Hermam.] Fortassis, ejusque L. Hermam. id est, libertum. GRONOV.

CAPUT XI.

VALERIUS CATO, ut nonnulli tradiderunt, Burseni cujusdam libertus ex Gallia: ipse libello, cui est titulus INDIGNATIO, ingenuum se natum ait, & pupillum relictum, eoque facilius licentia Syllani temporis exutum patrimonio. Docuit multos, & nobiles, visusque est peridoneus præceptor maxime ad poëticam tendentibus; ut quidem apparere vel his versiculis potest,

Cato Grammaticus, Latina Siren,

Qui solus legit ac facit poëtas.

Scripsit præter grammaticos libellos, etiam poëmata, ex quibus præcipue probantur Lydia, & Diana. Lydiae Ticide meminit:

Lydia doctorum maxima cura liber.

Dianæ Cinna:

Secula permaneat nostri Diana Catonis.

Vixit ad extremam senectam, sed in summa pauperie, & pene inopia, abditus modico gurgustio, postquam Tusculana villa creditoribus cessaret, ut auctor est Bibaculus:

a Si quis forte mei domum Catonis,

Depictas minio assulas, & illos

Custodis videt hortulos Priapi,

20 Miratur quibus ille disciplinis

Tantum sit sapientiam affecutus,

Quem tres cauliculi, & selibra farris,

Racemi duo, tegula sub una

Ad summam prope nutriant senectam.

25 Et idem rursus:

b Catonis modo, Galle, Tusculanum,

Tota creditor urbe venditabat.

Mirati sumus upicum magistrum,

30 Summum grammaticum, optimam poëtam,

Omnes solvere posse quæstiones,

Unum difficile expedire nomen.

En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

I N T E R P R E T A T I O.

a Si quis casu spectat ades mei Catonis, parvos asseres variatos minio, atque illos hortulos vindicis Priapi, stupet, quibus aribus ille pervenerit ad tantam sapientiam, qui ad provec tam fere senectutem alatur tribus cauliculis, dimidia libra farris, & duabus uvis sub una tegula.

b O Galle, paullo ante creditor per totam urbem distrahebat Tusculanum Catonis. Stupuimus dissolvi posse omnes quaestiones ab unico magistro, eruditissimo grammatico, vate praestantissimo, difficulter vero extricari ab uno nomine, h. e. debitis, en prudentia Zenodoti, & Cratetis.

N O T A.

A C H I L L. S T A T.

Visusque est peridoneus praeceptor, maxime ad poeticam tendentibus.] In vet. impr. ad poetas tendentibus.

Inscripsit prae ter grammaticos libellos etiam poemata.] Legendum videtur, non inscripsit, sed, idem scripsit, vel conscripsit.

Depictas minio.] Legendum puto, Et pictas, propter ordinem.

Et illos custodes videt hortulos Priapi.] Legendum, custodis, ut ad Priapum referatur. Saepe custos hortorum Priapus a poetis dicitur.

Quem tres calculi, & selibra farris] Versus non stat, nisi dure sibi hiatum concurrentium vocalium permiserit. Et alieni sunt ab huius loci sententia calculi. Emendaram olim, Quem tres culeoli: vel, Quem tres cariculae. Sed multo probabilius Gabriel Faërnus, Quem tres cauliculi.

Tegula sub una.] Idem ante in Orbilio, Et habitare sub tegulis quodam scripto fateatur.

Omnes solvere posse quaestiones, unum difficile expedire nomen.] Solvere atque expedire idem valent in quaestionibus. Solvere translatum est a nodis: quamobrem etiam addidit, expedire, proprie. namque solvendo qui non erant, nervo inligati domum ducebantur.

En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.] Jecur similiter posuit Pacuvius apud Cic. in I. de Divin. Nam istis qui linguam avium intelligunt, plusque ex alieno jecore sapiunt, quam suo, magis audiendum quam oscultandum censeo.

V I N E T.

En cor.] Turnebus capite undecimo libri tertii decimi, probat hic cor & jecur,

esse prudentiam & sapientiam Zenodoto Grammatico Graeco Suidas.

C A S A U B O N.

Lydia Ticide meminit.] C. Ticide poeta epigrammaticus, de quo, ut de aliis, erudite doctissimus Gyrardus. Apud Priscianum libro v. in novissima editione adolescentis eruditissimi, in cuius obitu damnum fecit Resp. literaria, Atticidas perperam scriptum, pro C. Ticide, sive quod aliud fuit huic viro praenomen.

Secula permaneat nostri Diana Catonis.] Scribe e libro Petavii, nostri Dictynna C. notum ex poetis & eorum interpretibus Dianae nomen.

Unum difficile expedire nomen.] Non sunt audiendi qui mutant hanc lectionem. jubet enim vir doctus scribi, explicare n. & affert ex Ambrosii sermone xxxix. tributa sunt gravia, sicilia explicare non possumus. quasi vero non saepe apud Ciceronem & in libris Juris occurrant illa genera loquendi, expedire pecuniam, & expedire nomina: item his ἀνδρα multa.

Affulas.] Affulas marmoris in Vitruvio legimus: sic enim in eo scribitur lib. vii. cap. vi. Camenta marmorea sive affula dicuntur. vereor tamen, ne e Paulino astula legendum sit, cuius versus est libro x. natali Sancti Felicis:

Quamque aqua non poterat, vicit brevis astula flammam.

Illam autem astulam paulo ante explicat, De crucis aeternae sumptum mihi fragmine lignum

Promo.

Ut enim quæ franguntur e ligno, astulæ sunt: sic quod a marmore malleis decutitur. TURNEB.

Racemi duo, tegula sub una.] Potest esse hyperbole, qualis in cæteris. Suspiciabar tamen, *tegula sub ipsa.* GRONOV.

En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.] Cor esse Latinis prudentiam & sapientiam, cognomen Corculi satis ostendit: & versus Ennii,

Egregie cordatus homo, catus Ælius Sextus.

Jecur etiam in eadem significatione hic ponitur. Nam in eo etiam, non tantum in corde, sensa animi collocata & affectus credebant, eamque animi sedem domici-

liumque existimabant. Ita plane Persius Sat. 1,

Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & que semel intus

Innata est, rupto jecore exierit caprificus?

Eleganter & perfacete dixit: ut erumpere solent e parietinarum & monumentorum veterum commissuris steriles ficus. Non ab alia origine & mente est, quod dixit eadem Satyra:

neque enim mihi cornea fibra est.

Et quinta:

Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Nam in jecore fibræ sunt. TURNEBUS.

CAPUT XII.

CORNELIUS EPICADIUS Lucii Cornelii Syllæ Dictatoris libertus Calatorque sacerdotio augurali, filioque ejus Fausto gratissimus fuit: quare nunquam non utriusque se libertum edidit. Librum autem, quem Sylla novissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplevit.

NOTÆ.

ACHILL. STAT,

Quare nunquam non utriusque se libertum edidit.] In vet. impr. *quasi nunquam non.* quod idem valet, quod, *fere semper.* sed prior lectio etiam probanda, quæ in altero erat manuscripto.

VINET.

Cornelius Epicadus.) Is fortasse quem

citatur Macrobius libro primo Saturnaliorum de Sigillaribus.

Quem Sylla.] Lucius Cornelius Sylla dictator, de rebus suis commentaria scripsit, auctore Plut.

CAS AUBON.

Calatorque sacerdotio augurali.] Καλη' τωε Dionysio Halic. in historia Roman. Græcis κηρυξ. Plautus. Festus, alii.

CAPUT XIII.

LABERIUS Hiera suo hero emptus de catasta, & propter literarum studium manumissus, docuit inter cæteros Brutum & Cassium. Sunt qui tradant tanta eum honestate præditum, ut temporibus Syllanis, proscriptorum liberos, gratis & sine mercede ulla in disciplinam receperit.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Taberius Hiera suo hero emptus de castata.]

In vet. impr. *Taberius hero suo morem emptus*, in qua lectione tantum *muto, more.* quod positum videri possit, ut a Cic. *mori-dus*, in Orat. pro Cæcina, *Placuit Cæcine be amicorum sententia constituere quo die in*

rem presentem veniretur, ut de fundo Cæcina moribus deduceretur. Ac post, *Ibi tum Cæcinam postulasse, ut moribus deductio fieret.* In manuscripto altero legitur, *Staberius hero suo Metre emptus de catasta* in altero *Straberius nametra emptus ex quo faciebam*, N.M. C. ut sit *nummorum millibus centum.*

VINET.

Laberius Hiera.] Qui & *Tiberius Hiera.*
T. pro L. ut principium huius vocabuli varie corruptum esse a librariis. annotavit Statius.

CASAUBON.

Laberius Hiera suo hero emptus de catasta.]
Mediol. *Staberius*; quod perplacet gens Romæ nota *Staberia*. cætera sive in Mediol. sive in manuscr. corruptissima, ut jam adnotavit Achilles.

Emptus de catasta.] Catasta erat pegma ligneum, in quo suos vanales collocabant mangones, cum illos vendebant aut venditionem parabant, in quo nudabantur, ut emptores diligentes essent ne omnia membra integra & valida possent perspicere Plin. lib. xxxv. de Chrysogono Sullæ liberto: *Talem in catasta videre Chrysogonum Sylla.* Cicero machinas vocat catastas, de peritione Consulatus, loquens de Catilina: *quo in magistratu amicam, quam palam domi haberet, de machinis emit.* Casaubonus at Perf. Sat. vi, quem vide pluribus ibi de Catasta erudite disputantem. Græv.

CAPUT XIV.

CURTIVS NICIA hæsit Cn. Pompejo & Cajo Memmio; sed quum codicillos Memmii ad Pompeji uxorem de stupro pertulisset, proditus ab ea, Pompejum offendit; domoque ei interdictum est. Fuit & M. Ciceronis familiaris; in cuius epistola ad Dolabellam hæc de eo legimus: *Omnino mihi literæ magis sunt expetendæ a te, quam a me tibi. Nihil enim Roma geritur, quod te putem scire curare, nisi forte scire vis me inter Niciam nostrum & Vidium iudicem esse. Profert alter, opinor, duobus versiculis expensum Nicia. Alter Aristarchus has a οβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus sum, utrum sint b ἢ ποιητῆς, an παρρησιαστικῶν.*
Item ad Atticum, *De Nicia quod scribis, si ita me haberem ut ejus humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere: sed mihi solitudo & recessus provincia est. quod quia facile ferebat Sicca, eo magis illum desidero. Præterea nosti Nicia nostri imbecillitatem, molliciem, consuetudinem victus. Cur ergo illi molestus esse velim, quum mihi ille iucundus esse non possit? voluntas tamen ejus mihi grata est.* Hujus de Lucilio libros etiam satyra comprobat.

INTERPRETATIO.

a expungit.

b An poeta, an interjecti.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Curtius Nicia.] In vet. impr. *Hirtius Nicia.*
Omnino mihi.] Pauciora leguntur in vet. impr. hæc scilicet, *Nihil Roma geritur, quod te putem scire curare, nisi forte scire vis, me inter Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. profert alter duobus versiculis. & quæ sequuntur.*

Item ad Atticum de Nicia.] Legendum: *De Nicia* In vet. impr. *De Hirtio.* epist. Cic. in xii. ad Atticum, cuius initium, *Scripsit ad me diligenter Sicca,*

Cur ergo illi] Probabiliter etiam in vet. impr. *Cur ergo illi.*

Hujus de Lucilio libros etiam satyra comprobat.] Mendose, opinor, sic legitur, emendabam. *Ejusdem Lucilii libros etiam satyra comprobat.* vel, *Hujus de Lucilio libros etiam Santra comprobat.* Santræ Quinctil. & Nonius Marcellus in verbo *Bacchari* meminerunt.

VINET.

In cuius epistola ad Dolabellam.] Libro nono earum quæ vulgo familiares inscri-

bunrus: Non sum ausus, ad Atticum vero libro duodecimo.

CASAUBON.

Inter Niciam nostrum & Vidium.] Mediol. Nidium. Scripti, Nudium. editiones Ciceronis Videum.

Hujus de Lucilio libros etiam satyra comprobat. Script. Saturat compr. quid tibi hæc verba velint, non facile dixerō.

Ego tanquam Criticus antiquus judicaturus sum, utrum sint & ποιητῶν. ἀν παρμενίδου.] Critici tertium genus Grammaticorum, non probos tribu movere possunt, ut

illud apud Aufonium:

Quique notas spuris versibus addiderat. Neque tantum quæ perperam ab auctoribus dicta scripta, pronunciata sunt ἀθετεῖν, ὁβελίσσειν, rejicere, expungere. sed & aliorum Criticorum temere scita notare ac castigare solebant. quam κρίσιν εἰκαυθὲς ἀθετεῖς Censuram, fusiles improbationes vocabant. Sed præcipua hujus studii pars, transposita in auctoribus suis sedibus vindicare, ut fecit ille.

Qui sancti lacerum collegit corpus Homeri. Quo nomine μεταθεσεις & μεταφῶν, transpositiones scripturarum. valde celebrarunt. Et conciliatio sententiarum etiam in Philosophis ad eos pertinebat ejusmodi sunt συμφωνίας & ὁμοιότητες in Platone a veteribus Criticis notatæ. JOSEPHUS SCALIGER.

CAPUT XV.

LENÆUS Pompeji Magni libertus, & pene omnium expeditionum comes, defuncto eo, filiisque ejus, schola se sustentavit: docuitque in Carinis ad Tulleris ædem; in qua regione Pompejorum domus fuerat: ac tanto amore erga patroni memoriam exstitit, ut SALLUSTIUM historicum, quod cum oris improbi, animo inverecondo scripsisset, acerbissima satyra laceraverit, lastaurum & lurconem, & nebulonem, popinonemque appellans: & vita scriptisque monstrosam: præterea priscorum, Catonisque verborum ineruditissimum furem. Traditur autem puer adhuc catenis subreptus, refugisse in patriam; perceptisque liberalibus disciplinis, pretium domino suo retulisse. verum ob ingenium & doctrinam gratis manumissus.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Quod cum oris improbi, animo inverecondo scripsisset.] Vet. impr. quod cum oris probum. in altero manuscripto, oris probi. Legebam, ore probo. vel quod cum ore is probo. illud enim os probum Pompeji valde commendatur.

Lastaurum.] Græco verbo.

Præterea priscorum, Catonisque verborum ineruditissimum furem.] Probior lectio vet. impr. præterea priscorum Catonis verborum, &c.

Pretium domino suo retulisse.] In vet. impr. ut in manuscriptis, pretium suum retulisse.] Emendabam, pretium sui retulisse: nam do-

mino addititium videtur.

VINET.

Lenæus.] Apud Plinium libro quinto decimo & vicesimo quinto Pompejus Lenæus: ut liberti suorum patronorum nomina sumebant. Lenæus tantum apud Aulum Gellum libri septimi decimi capite sexto decimo.

CASAUBONUS.

Lastaurum.] Λάστανον, hoc est πόρνον & impudicum. scripta lectio varie corrupta ex imperitia Græcæ linguæ videtur. Lenæus hanc vocem mutuatus ab aliquo e La-

tinis poëtis, qui poëtica licentia eam fecerat Romanam.

Traditur autem puer, adhuc catenis subreptus.] Videtur ab aliquo amicorum subreptus, cum iste ostiarius veterum more in catena esset, sicut loquitur Tranq in Octacilio. Sed non sit absurdum suspicari, pro *catenis*, scribendum esse *quadriennis*, aut tale quid.

Pretium domino suo retulisse.] Servi quibus erat peculii copia, libertatem suam præsentī pecunia redimebant: quibus non erat, fidem suam obligabant: quod hic videtur fecisse. refert igitur pecuniam veteri domino jam patrono suo, quam ex pacto illi debebat. Dominus in honorem literarum pretium non accipit. Potest etiam dici, tamdiu servisse Lenæum, donec literas docendo idoneam pecuniam quæsiisset. Ita interpretamur editam lectionem, quam docti quidam sollicitant.

In carinis [De his, ac Pompejana domo ad cap. xv. Tiber.

Ad Telluris ædem.] Telluris ædes, quæ Romæ prima memoretur ea est, quam exstruxere in area Spurii Cassii publicata anno cclxviii. Meminit Cicero pro domo sua, & Valerius Maximus libro vi. cap. iiii. Anno quoque cccclxxxv P. Sempronius Sophus ædem Telluri vovit: cum, acie jam instructa adversus Picentes, terra contremuisset, eaque res ingentem incussisset horrorem Romanis, sicut ad pugnandum vix possent compelli. Auctores Florus lib. i. c.

xix & Orosius lib. iv. cap. iv. Etiam Dex hujus ædem memorat Plinius lib. xxxiv. c. vi. Non multum abfuisse a Carinis, indicat hic Suetonius. Sicut & P. Victor, qui in quarta collocat urbis regione, itidem non procul a Carinis. *Yossius.*

Oris improbi, animo in verecundo.] Haud dubie, oris probi. Plinius 7. 12. Magno Pompejo Vibius quidam e plebe & Publicius etiam servitute liberatus, indiscreta prope specie fuerunt similes, illud os probum reddentes. Idem lib. 37. 2. Imago Cn. Pompeji, illa regio honore grata, illa probi oris venerandique per cunctas gentes. Seneca epist. 11. Nihil mollius ore Pompeji: nunquam non coram pluribus erubuit, utique in concionibus. Ubi & Lipsius sic, ut volebamus GRONOV.

Lastaurum.] Taurus pars est obscena: ut apud Festum in Solitaurilibus: atque harum hostiarum omnium immolati sunt tauri: quæ pars creditur in castratione inde lastauri dicti. TURNEB. Adde Suidam: *ἀδύπερος, πόνητος, δαυτός τ' τεύχεσι λαμπρότερος πρὸς αἰν.* Scortum masculum, scortator, qui taurum habet hirsutum, quasi dicas λαμπρότερος.

Puer adhuc catenis subreptus.] Conjiciebam, Carina, quod Siciliae oppidum est. Fuerit a. plagiaro quodam subreptus suis asportatusque in alium locum & venditus servitutem servierit; deinde grandior undecumque cognita origine refugerit in patriam, atque ibi studiis excultus adeo non tulerit jacturam domini, ut ultro ei referret summam pretii, quo ab eodem emptus fuerat. GRONOVIVS.

C A P U T XVI.

QUINTUS CÆCILIVS Epirota, Tusculi natus, libertus Attici Satrii equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, cum filiam patroni nuptam Marco Agrippæ doceret, suspectus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum se contulit, vixitque una familiarissime. quod ipsi Gallo inter gravissima crimina ab Augusto obicitur. Post deinde damnationem mortemque Galli, scholam aperuit: sed ita, ut paucis, & tantum adolescentibus præciperet, prætextato nemini, nisi si cujus parenti hoc officium negare non posset. Primus dicitur Latine ex tempore disputasse, primusque Virgilium & alios poëtas novos prælegere cœpisse. quod etiam Domitii Marci versiculus indicat,

Epirota tenellorum nutricula vatam.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Attici Satrii.] Vet. impr. *Sarti* non *Satrii*.

Suspectus in ea.] Legendum fortasse in eo.

Post deinde damnationem.] In vet. impr. *postinde*, uno verbo, quod accusandi casum regat.

Et alios poëtas novos perlegere cœpisse.] Lego, *prælegere* non *perlegere*, ut in manuscriptis erat.

VINET.

Libertus Attici Satrii equitis Romani.] Nemini dubium sit quin hic intelligat Suetonius Titum Pomponium Atticum, ad quem extant libri sedecim Epistolarum a Marco Tullio Cicerone scriptarum. Primum enim a majoribus acceptam equestrem dignitatem perpetuo obtinuit: filiamque virginem Agrippæ Augusti Cæsaris postea genero, collocavit Atticus ille: ut de eo memoravit Cornelius Nepos. Deinde, ut auctores sunt iidem Nepos, & Cicero in prima illarum epistolarum, avunculum is habuit Quinctum Cæcilium: a quo moriente fuit testamento adoptatus, hæresque factus ex do-drante. Adoptati autem nomina eorum gerebant, a quibus adoptati fuerant: ut de Scipionibus & Cæsaribus ostendimus in iis quæ in Eutropium scripsimus. Atticus ergo noster, Titus Pomponius Atticus, Quinctus Cæcilius Pomponianus fuit appellatus. Atque hinc ejus libertus Epirota, Quinctus Cæcilius, patroni nominibus: ut supra di-

ximus Romæ fieri solitum. Verum istud *Satrii* vocabulum undenam ortum? Fuit quidem Satrius inter Romana nomina. In epistolis namque ejusdem Ciceronis ad Brutum memoratur Satrius quidam Trebonii legatus. In prima ad Atticum, qui nunc *Satyrus* est, vadi, cum *Satrius* imprimeretur. Est Satrius Secundus apud Tacitum libro quarto. Suntque alibi alii. Verum de tertio Quincti Cæcili avunculi nomine nihil comperi, & timeo ut ne istud *Satrii* quod & *Sarti* quoque aliquando fuit, ortum sit hac confusione. *Libertus Attici.* Idem Suetonius de Tiberio Cæsare: *Agrippinam Marco Agrippæ gentem, neptem Cæcili Attici Equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistola, duxit uxorem.*

CASAUBON.

Libertus Attici Satrii.] Satriam gentem Romanam etiam ex epistolis Ciceronis habemus notam. Sed hoc cognomen unde Pomponio Attico? aut quis alibi illud legit? Omnino inducenda vox *Satrii*; quæ e depravata lectione Mediol. & aliquot manuscript. ortum habuit. in illis est. *Libertus Sarti eq.* litera *S* e fine præcedentis dictionis initio sequentis male adhærens, fons & origo depravationis fuit. Porro Cæcilius hic etiam libertus Attici erat, Pomponius tamen dictus ab eo non est, verum Cæcilius, de nomine avunculi Q. Cæcili cuius hereditatem Atticus adierat. neque dubium bonorum Cæcili partem fuisse hunc servum.

Post deinde damnationem.] Med. *Post inde damn.* elegans *trajectio*, *auri ræ*, *deinde post damn.*

CAPUT XVII.

VERRIUS FLACCUS, libertinus, docendi genere maxime incla-
ruit. Namque ad exercitanda discipulorum ingenia æquales inter se
committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed
& præmio, quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher,
aut rator. Quare ab Augusto quoque nepotibus ejus præceptor electus,
transiit in Palatium cum tota schola, verum ut ne quem amplius posthac
discipulum reciperet: docuitque in atrio Catilinæ domus, quæ pars Pala-
tii tunc erat: & sestertia centena in annum accepit. Decessit ætatis exactæ
sub Tiberio. Statuam habet Præneste, in inferiore fori parte, contra
hemicyclum: in quo fastos a se ordinatos, & marmoreo parieti incisos,
publicarat.

KK KK

ACHILL. STAT.

VINET.

*Verum ut neque amplius posthac discipulum
reciperit.*] Lego, *ut ne quem amplius.*

In atrio Catulini domus.] Uno in manu-
scripto, *Catulina*, ut Catuli domus fuerit.
fuit enim domus Q. Catuli regione X, in
qua Palatium. alia ejusdem regione V.

Sestertia centena.] In vet. imp. *centena sestertia*

*Statuam habet Præneste in inferiore fori
parte.*] Mendose scriptum videtur *Præneste*.
Octavius Pantagathus mutabat in, *pro*
Veste ut statua Verrii fuerit ante Veste tem-
plum, octava regione videlicet, in qua fo-
rum. Antonius Augustinus legebat *pedes-
trem*. Ego vero faciebam, *pura veste*, ut
statua Flacci veste fuerit pura & simplici,
nullis argumentis. Eodem prope modo est
in veterimonumento Romæ apud Maria-
num, civem Romanum, in eo vico qui ho-
die dicitur, Spolia Christi:

HUIC SENATUS, AUCTORE M. AURELIO
ANTONIO AUG. ARMENIAC. MEDIC. PARTHIC.
MAXIMO CERM. SARMAT. STATUAM PONI
HABITU CIVILI. IN FORO DIVI IRAJANI
PECUNIA PUBLICA, CENSUIT. Sic Plin. in xxxi *pueros temniscos* dicit.
Puri, inquit, *diu fuere hi, calare eos primum
instituit P. Appius Pulcher*. Nec tamen re-
pugno, quo minus etiam *Præneste* legatur.
fieri enim potuit, ut etiam *Præneste*, quem-
admodum Romæ, Verrii ipsius fasti fuerint
marmoreo parieti incisi.

Contra hemicyclum.] In vet. impr. *contra
heniculum*. Legendum opinor, *contra sena-
culum*. fuit enim eadem regione, inter Capi-
tolum & forum, senaculum ubi magistratus
cum senioribus deliberabant, auctor Vic-
tor id erat, opinor, senaculum aureum. in al-
tero manuscripto, *hemicyclium*, in altero
hemiciidum: ac si id factum *Præneste* acci-
pimus, hemicyclum illic fuisse intelligamus.
cujus nulla apud Victorem mentio.

*In quo fastos a se ordinatos, & marmoreo
parieti incisos.*] Quorum putantur esse fra-
gmenta, quæ hodieque visuntur Romæ in
Capitolio, muro impressa, cruta e fori ipsius
ruinis.

Publicaret.] Lego, *publicarit*, vel *publica-
rat*. Utrumque enim convenit, utrumque
aptius, quam *publicaret*.

Verrius Flaccus.] Prænomine Marcus.
quem floruisse ad annum Christiani decim-
um, Latina Eusebii Chronica memorant.
Citatur Plinio, Gellio, Festo, Macrobio,
Prisciano, & aliis veteribus.

Sestertia centena.] Centum sestertia sunt
Budæo duo millia & quingenti aurei Fran-
cici.

Præneste.] Hoc Præneste, & hæc Præne-
stis, auctore Servio, urbs fuit, ab Roma
non plus viginti millia passuum distans. Sed
hic aliter esse legendum, quam Præneste,
multi docti viri sunt suspicati: ut ex Stano,
& Onuphrio de tabulis Capitolinis, cognos-
ces.

CASAUBON.

Ab Augusto quoque nepotibus ejus.] Scrib.
nepotibus suis. error e scribendi consuetudi-
ne nota, vel ex Florentinis Pandectis,

Statuam habet Præneste.] Assentior Oc-
tavio Pantagatho; feliciter emendanti *pro*
Veste, vel *pro ade Veste*. causas emendatio-
nis pluribus persequitur Onufrius initio Fas-
torum.

Et marmoreo parieti incisos.] Petavianus
codex, & *marmor perite incisos*.

Sestertia centum.] Sunt bis mille quin-
genti coronati.

Contra hemicyclum.] Lego, *hemicyclium*.
Cicero de amicitia: *tum [memini domi in
hemicyclio sedentem in eum sermonem illum
incidere*. Plutarchus in Nicia: *νῦν δὲ ἐν πα-
λαίστραις καὶ γυμνασίαις ἐν ἐργαστηρίοις καὶ ἡμικυ-
κλίοις συγκαθήμενοι*. Juvenes in *palef-
stris*, & *senes in tabernis*, & in quodam
hemicyclio sedentes. Idem *ἀδελφίας
καὶ ἐν ἡμικυκλίῳ πρὸς καθεζόμενοι*. De loqua-
citate. *quamvis in hemicyclio quodam seden-
tes*. Sidonius lib. 2. epist. 2. *excepto solii
capacis hemicyclio*. Apud Plinium quoque
lib. 5. ep. 6. *Rectus hic hypodromi limes*.
In extrema parte hemicyclio frangitur, legen-
dum, nam in membranis bibliothecæ Acad.
est *hemiciidum*: & distinguitur prorsus scri-
biturque *ypodromi* & *hypodromus*, ut voluit

ad Sidonium Sirmondus, non *hippodromus*, GRONOV.

CAPUT XVIII.

LUCIUS CRASSITIUS genere Tarentinus, ordinis libertini, cognomine Pasides, mox Pansam se transnominavit. Hic initio circa scenam versatus est, dum Mimographos adjuvat. deinde in pergula docuit, donec commentario Smyrnæ edito, adeo inclaruit, ut hæc de eo scriberentur,

Uni Crassitio se credere Smyrna probavit:

Desinite indocti conjugio hanc petere.

Soli Crassitio se dixit nubere velle:

Intima cui soli nota sua extiterint.

10 Sed cum edoceret jam multos, ac nobiles, in his Julium Antonium triumviri filium, ut Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiit ad Quinti Septimii philosophi sectam.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Ordinis libertini.] Ordo conditionem significare videtur hoc loco, ut apud Tarentium in Eunuchio, *Conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc atque ordinis.* Aliter Eventius: sed apud me Suetonii plaris est auctoritas.

In pergula docuit.] Vet. impr. *percula*. pergulam, autem propulso videtur accepisse.

Intima cui soli nota sua extiterint.] in vet. impr. *lvota*, non *nota*, in eam sententiam, Vota Smyrnæ Crassitio fuerunt intima: solus quid sibi vellet Smyrna, Crassitius intellexit. Intelligit autem, opinor, *Smyrnæ*, poemata Cinnæ.

Ad Q. Septimii sectam.] In vet. impr. *Septimi*. Atque hic sit fortasse Septimius, de qua sæpe Horatius.

VINET.

Commentario Smyrnæ edito.] Commentario in Smyrnæ carmen Cinnæ: de quo extat Catulli epigramma: & cuius meminit Servius in nonum Bucolicum Virgilii.

CASAUBON.

Ad Q. Septimi philosophi sectam.] Pithæi & Petavii codd. *ad Sextii phil. s.*

Cognomine Pasides.] Leg. *Pasicles*, aut *Pasides*. SALMAS.

Deinde in pergula docuit.] Cum Suetonius inquit, Augustum Apolloniæ adscendisse pergulam Theogenis Mathematici, intelligendum, adscendisse ad locum apertum in domus superna parte, in quo Theogenes artem suam docebat & profitebatur, quo in loco & alii artifices se exercere, & res venales exponere consueverant. Vopiscus in Saturnino: *In Africa Rhetorica operam dederat, Roma frequentaverat pergulas magistrales.* Juvenalis:

Sed nec structor erit, cui cedere debebat omnis

Pergula.

Hinc & illud Lucilii:

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta.

MARCELLUS DONATUS.

Uni Crassitio se credere.] Lego, *cedere*, id est, evenire, vel in manum convenire. Ut Ovidius lib. i metam. *Cesserunt nitidis habitanda piscibus undæ.* Justinus lib. 13. *Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit.* De ipso poematio Catullus: *Smyrna mei Cinna nonam post denique messem. Quam coepta est nonamque edita post hiemem.* GRONOVIVS.

SCRIBONIUS APHRODISIUS, Orbilii servus atque discipulus, mox a Scribonia Libonis filia, quæ prior Augusti uxor fuerat, redemptus & manumissus, docuit, quo Verrius tempore: cujus etiam libro de Orthographia rescripsit, non sine insectatione studiorum morumque ejus.

NOTE.

ACHILL. STAT.

Cujus etiam libros de Orthographia rescripsit.] Damnavit, &, ut docti quidam loquantur, retractavit. Fuit autem, in quo reprehenditur Verrius putidiusculus.

CASAUBON.

Cujus etiam libros de Orthographia rescri-

psit.] Rescribere librum suum auctor dicitur, qui corrigendi studio illum recenser, aut iterum scribit. Sic loquitur Suet. in Julio cap. LVI, existimatque rescripturum & correcturum fuisse. at pro *divergens* & contra scribere rescribere librum vix putem Latinum. Lego igitur, *libris de O. resc.*

Cujus etiam libros.] Leg. *libro. vel libris.*
SALMASIUS.

CAPUT XX.

CAJUS JULIUS HIGINUS, Augusti libertus, natione Hispanus, Cæsi nonnulli Alexandrinum putant, & a Cæsare puerum Romam advectum, Alexandria capta. Studiose & avide imitatus est Cornelium Alexandrum Grammaticum Græcum: quem propter antiquitatis notitiam, *Polyhistorum* multi, quidam *Historiam* vocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ: nec eo secius plurimos docuit: fuitque familiarissimus Ovidio poetæ & Cajo Licinio consulari historico, qui cum admodum pauperem decessisse tradit, & liberalitate sua, quoad vixit, sustentatum. Hujus libertus fuit Julius Modestus, in studiis atque doctrina vestigia patroni secutus.

NOTE.

ACHILL. STAT.

Et a Cæsare puerum Romam adve-
ctum.] In vet. impr. *adductum*, non *advectum*

Studiose & avide imitatus est Cornelium Alexandrum.] In vet. impr. non *avide*, sed *audiit*. Legendum fortasse, *studiose audiit*, & *imitatus est Cornelium Alexandrinum*.

In studiis atque doctrina, vestigia patroni secutus.] Legendum fort. *in studiisque doctrina*.

VINET.

Cajus Julius Hyginus.] Huic duo priora nomina sunt a patrono Cajo Julio Cæsare Octaviano Augusto. Tertium undecumque sit. *Hyginus*, *Higinus*, *Iginus*, in nostris codicibus varium reperimus: sed in antiquis Veronensium marmoribus *Hygenus*, & inde *Hygina*, est prima vocali Græca; & ea aspirata, uti nuper vulgatum fuit. Potest autem hic esse cujus extant fabulæ, & astronomica ad Marcum Fabium: quisquis hic sit Fabius. Nam Quintilianum credere, qui libros de institutione oratoria scripsit, nihil necesse esse video: & cujus com-

mentata in Virgilium memorat Aulus Gellius libri primi capite vicesimo primo, & libri sexti capite sexto. Aurelius Macrobius libro tertio Saturnaliorum, de Diis penatibus, & de proprietatibus Deorum: ac de urbibus, libro quinto, Serviusque in septimum Æneidos Virgilii. de Agricultura vero Carisius, & quædam alia. Sed qui de limitibus constituendis scripsit, & quæ Gromaticæ inscribuntur, in quorum titulo *Hygenus*, e in secunda syllaba, vocatur, hunc vel hoc solum, quod in eo mendosissimo opere legitur, *Nuper ecce quidam evocatus Augusti. vir militaris disciplina, professionis quoque nostræ capacissimus, quum in Pannonia agros veteranis ex voluntate & liberalitate Imperatoris Trajani Augusti assignaret*, potuit Volaterrano probare, alium omnino esse a Cajo Julio Hygino. Trajanus enim annis post natum Christum plus centum imperare cœpit: & Julius Hyginus annis jam multis ante natum Christum illustris erat: ut ipsa etiam Eusebii Latina Chronica testantur.

Cornelium Alexandrum Grammaticum Græcum.] Huic proprium nomen est *Ἀλέξανδρος* apud Suidam, sed quia Cornelio Lentulo, cui servit, & pædagogus fuit manumissus, *Cornelius Lentulus Alexander* dictus sit. Ei patria fuit, quæ Bianti illi sapienti, Miletus urbs Asiæ. Syllanis temporibus Romæ erat. sed non addit Suidas, quoto urbis anno apud Laurentes incendio perierit. unde cognoscamus, eumne Julius Hyginus audire potuerit, an non. Nam Alexandria urbs Ægypti, ab Julio Cæsare dictatore capta fuit, non plus annis triginta quinque post felicem illam victoriam Syllanam.

Quem.] *Cornelium Alexandrum Polyhistor* autem cur hic & apud Solinum, & Gellium de Apione, aspiceretur contra morem suorum Græcorum? qui *πολύιστος* scribunt, hoc est, *polyistor*.

Et Cajo Licinio consulari historico.] Hunc ergo non possum agnoscere inter multos

poëtas, oratores, historicos, Senecæ, Gellio, Festo, Carisio, & aliis memoratos.

Julius Modestus.] Quem Carisius, Diomedes, Gellius, Quinctilianus citat, & sic laudat Martialis in epigrammate vicesimo primo libri decimi:

Scribere te, quæ vix intelligat ipse Modestus,

Et vix Claranus, quid, rogo. Sexte, juvat?

Sed quis esset hic Modestus, Martialis commentator Domitius ignoravit, qui pro Herennio Modestino jurisconsulto accepit.

CASAUBON.

Cajus Julius Hyginus.] Cognomen istud etiam in Manuscript. varie scriptum & depravatum invenimus. non dubito rectum esse, *Hyginus*, vel *Hygenus* *Ἰγίνος* pro *Ἰγνίνος*, ut *ὑγία* pro *ὑγία*. *sanitas*. at pro *ve* vel *e* promiscue scribebant. Hygini hujus meminit & Hieronymus in Chronico Eusebii.

Studiose & avide imitatus est.] Scribe cum antiquis, *Stud.* & *audii* & *imitatus est*. favente etiam Mediol.

Quem propter antiquitatis notitiam Polyhistorum multi, quidam Historiam vocabant.] Recte vocabant, nempe sui æquales. nam qui de Alexandro loquuntur scriptores, *Polyhistorum* semper, nunquam vocant *Historiam*. neque ejus appellationis meminit Suidas, qui de hoc viro multa narrat scitu digna. Passim hunc Græci Latinique scriptores laudant: sed Eusebius integrum fere illius librum in ix. Præparationis suæ transtulit, ubi hoc elogio ornatur: *ὁ Πολύιστος Ἀλέξανδρος πλὴν ὅτι καὶ πολυμαθὴς ἀνὴρ ἦεν τε καὶ πάρεργον τὸν διὰ παιδείας κορυπὸν πεπλημένος ἔδειξεν γνώσεσθαι. Polyhistor Alexander vir sagax, & multiscius, notissimus Græcis, qui non segniter fructum capiunt ex doctrina.*

CAPUT XXI.

CAJUS MELISSUS, Spoleti natus, ingenuus, sed ob discordiam parentum expositus, cura & industria educatoris sui altiora studia percepit, ac Mæcenati pro Grammatico muneri datus est. Cui quum se gratum & acceptum in modum amici videret; quamquam adserente ma-

tre, permanſit tamen in ſtatu ſervitutis, præſentemque conditionem verò
 origini antepoſuit. quare cito manumiffus, Auguſto & inſinuatus eſt. Quo
 delegante, curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviæ porticu ſuſ-
 cepit. Atque, ut ipſe tradit, ſexageſimum ætatis annum agens, libellos
 5 *Ineptiarum*, qui nunc *Jocorum* inſcribuntur, componere inſtituit, abſol-
 vitque centum & quinquaginta, quibus & alios diverſos poſtea addidit.
 Fecit & novum genus Togatarum, inſcripſitque *Trabeatas*.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

*Quare cito manumiffus Auguſto, & inſi-
 nuatus eſt.*] Distinguo ac lego, *Quare cito
 manumiffus, Auguſto etiam inſinuatus eſt.*

*Quod eleganter curam ordinandarum bi-
 bliothecarum in Octavia porticu ſuſcepit.*] Om-
 nino legendum. *Quo delegante curam ordi-
 nandarum bibliothecarum in Octavia porticu
 ſuſcepit.* Suetonius idem in Cæſaris dictato-
 ris vita, eodem verbo, & eodem in gene-
 re eſt uſus, *Quos omnes libellos vetuit Aug.
 publicari in ea epiftola, quam brevem admo-
 dum ac ſimplicem ad Pompejum Macrum,
 cui ordinandas bibliothecas delegaverat, mi-
 ſit.*

*Libellos ineptiarum, qui nunc jocorum ſcri-
 buntur.*] In vet. impr. *locorum*, non *joco-
 rum*: ſed illud, opinor, rectius.

*Fecit & novum genus Togatarum, inſcri-
 pſitque Trabeatas.* [In vet. impr. *trachatas*.
 non *trabeatas*. Legendum fortaiſſe *brachatas*.
 Sed illud probabilius, itaque erat in manu-
 ſcriptis.

VINET.

Spoleti natus.] Spoletinus in Latinis Chro-

nicis Eusebii, annis duobus poſt natum
 Chriſtum, ex Spoletio Italia oppido. quod
 Ἐπὸλῆιον Græci vocant, quatuor ſyllabis.
 Hic autem neſcio an ſit Meliſſus, quem ci-
 tat Carilius de genere nominis *clunes*: ſed
 eſſe, qui Helius Meſſus ſcribitur in capite
 ſexto libri duodeviceſimi Noctium Gellii,
 Lilio Gregorio non videtur in dialogo octa-
 vo de poëtis. Meminit in elegia ultima
 libri quarti de Ponto Ovidius.

*Et tua cum ſocco Muſa, Meliſſe, ſe-
 vit.*

Quare cito manumiffus.] Servus ergo di-
 cebatur Meliſſus: ſed a domino ſuo Cajo
 Mæcenate manumiffus, Cajuſ Mæcenas
 Meliſſus dictus eſt. Hic enim eſt, quem
 Mæcenatem Meliſſum legere oportet apud
 Plinium viceſimi octavi capite ſexto.

CASAUBON.

Quibus & alios diverſos poſtea addidit.]
 Scripta lectio, *animos div. alii, nimios. le-
 viter adjuva & ſcribe, mimos d.*

CAPUT XXII.

MARCUS POMPONIUſ MARCELLUſ ſermonis Latini exactor
 10 moleſtiſſimus, in advocatione quadam (nam interdum & cauſſas
 agebat) ſolæciſmum ab adverſario factum uſque adeo arguere perfevera-
 vit, quoad Caſſiuſ Severuſ interpellatiſ iudicibus dilationem petiit: ut
 litigator ſuus alium Grammaticum adhiberet; quando non putat iſ cum
 adverſario de jure ſibi, ſed de ſolæciſmo controverſiam futuram. Hic
 idem cum ex oratione Tiberium reprehendiſſet: affirmante Atejo Capi-
 15 tone, & eſſe illud Latinum, &, ſi non eſſet, futurum: *Certe jam inde
 mentitur*, inquit, *Capito. Tu enim Caſar civitatem dare poteſ hominibus,
 verbis non poteſ.* Pugilem olim fuiſſe Aſiniuſ Galluſ hoc in eum Epigram-
 mate oſtendit:

NOTÆ.

Futurum : Certe jam inde mentitur.] Dis-
tinguendum censeo : affirmante Atejo Capi-
tone , & esse illud Latinum , & si non es-
set , futurum certe jam inde : Mentitur , in-
quit , Capito. Nempe ex quo Cæsar eo usus
esset. Lucianus de mercede conduct. κεν
ἢ καὶ σφ' ἑ καὶ ἡτόρως εἶναι αὐτ' ἑ καὶ εἰ π
σοδοκίστευτες τῷ χωρίῳ , αὐτὸ τὸ τῆς Αἰλικῆς καὶ
τῆς Ἰ' μήτε μισθὸς δοκεῖ , τοῦς λόγους , καὶ νόμον

εἶναι τὸ λοιπὸν ἔτι τὰ λέγει. Oportet etiam ut illi sint sapientes, & oratores, ac quamvis solocismum aliquem commiserint, id quod dici solet, Attica eloquentia, & Hymetti melle plena videntur oratio, atque deinceps in legem abeat, ut ita loquantur homines. GRONOV.

Qui caput ad lavam didicit.] Ita distinguendum:

Cui caput ad lavam, didicit glossēmatā nobis

Præcipit: os nullum, &c.

SALMAS.

Os nullum, vel potius pugilis.] Solent pugiles, cum dextra adversarium petere soleant, caput ab ictu in lavam longius deflectere, ne feriantur. Maro,

Abduxere retro longe capita ardua ab ictu.

Et quia tuber plagis & deformatum tumidumque redditur eorum caput, interdum etiam sic male mulcantur, ut exossetur ejus aliqua pars, idcirco addidit os nul-

lum, vel potius pugilis. In quo etiam obicitur impudentia & inscitia literarum. TURNEBUS.

Os nullum, vel potius pugilis.] Hic ego tam severe a Casaubono carpi Suetonium nollem. Accipio enim verba ejus, non quasi ex eo solo carmine collegerit Marcellum pugnasse aliquando cæstibus, sed ut indicet, cum constaret pugilem fuisse, id quoque ei sic exprobrasse Asinium. Nec vero tantum id colligere est *en* & vel potius pugilis, sed etiam *en* & Qui caput ad lavam deicit: quod honeste antaxat de alio quam de pugile intelligi non potest. Vide Turnebum 23. 11. Sed & alius sub his verbis sensus latet, quem deprehendit Palmerius in septimo Spicilegio: eumque forte solum in his agnovit Casaubonus. Ego vero quæ epigrammatum lingua est, utrumque significari puto, & pugilem fuisse & illud, quod dicere nolo. Neque enim ἀνίστατο, incongrua, sunt vel Olympionicen esse & τοῦ ἀνίστατο ἡγῆται ἀνακλῶνται τὰ πόδια ἑαυτῶν resupinari, & collum reflecti ab amica. GRONOVIVS.

CAPUT XXIII.

REMMIUS PALAMON VICENTINUS, mulieris verna, primo, ut ferunt, textrinum, deinde herilem filium dum comitatur in scholas, literas didicit. postea manumissus, docuit Romæ; ac principem locum inter Grammaticos tenuit; quanquam infamis omnibus vitiis, palamque & Tiberio, & mox Claudio, prædicantibus, nemini minus institutionem puerorum vel juvenum committendam: sed capiebat homines cum memoria rerum, tum facilitate sermonis: nec non etiam poemata faciebat ex tempore. Scripsit & variis, nec vulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta, ut Marcum Varronem *porcum* appellaret; *secum* & *natas* & *morituras literas* jactaret. *nomen suum in Bucolicis non temere positum, sed præfagiente Virgilio fore quandoque omnium poetarum ac poematum Palamonem iudicem.* Gloriabatur etiam latrones quondam sibi propter nominis celebritatem parvisse. Luxuriæ ita indulgit, ut sæpius in die lavaretur: nec sufficeret sumptibus, quanquam ex schola quadragena annua caperet, ac non multo minus ex re familiari, cujus diligentissimus erat; cum & officinas promercialium vestium exerceret, & agros adeo coloret, ut vitem manu ejus institutam satis constet trecenta sexaginta quinque vasa edidisse. Sed maxime flagrabat libidinibus in mulieres, usque ad infamiam oris: dictoque non infaceto notatum ferunt cujusdam, qui quum in turba osculum sibi ingerentem, quanquam refugiens, devitare non

non posset: *Vis tu, inquit, magister, quotiens festinantem aliquem vides, abligurire?*

NOTÆ.

AHCILL. STAT.

Rhemmius Palamon,] Scribendum puto *Remmius*, non *Remnius*, in veteri enim monumento quod apud me est, M. REMMIUS M. L. PHILER. POMPEIA. O. L. PRIMA, SEX. POMPEIUS. O. L. STATIUS.

Mulieris verna primo.] Vet. impr. *mulieris verna, primo.* quod placet.

Primo, ut ferunt, textrinum.] Vel legendum, *textrinam*, vel faciendum, *textricis*. illud probabilius.

Facilitate sermonis.] Sic Cic. in Bruto Curionem laudat, quod facile dicebat.

Nec non etiam poemata faciebat ex tempore. scripsit ex variis; nec vulgaribus, metris.] Legendum puto, *scripsit ea variis, nec vulgaribus metris*. Metro enim scribantur poemata, id est, hoc vel illo genere & numero. Sic Martialis in iv loquitur:

*Cum sis improbius Massiliæ,
Quam qui compositos metro Tibulli
In Stella recitat domo libellos.*

Nomen suum in Bucolicis non temere posuit, sed præsagiente Virgilio fore quandoque.] Legi etiam commode possit, scilicet, pro *sed*.

Quamquam ex schola quadragena annua caperet.] In vet. impr. *quadrigena*, non *quadragena*. *Sed maxime flagrabat libidinibus in mulieres, usque ad infamiam oris.*] Lego, *usque ad infamiam orationis*. Sic etiam Cicero opinor orationem accepit. Ita enim legendum, etiam illa quæ sequuntur, prope declarant, dictoque non infaceto.

VINET.

Rhemmius Palamon Vicetinus.] Prænomine *Quinctus* in Grammaticis nescio qui-

bus, quæ illi inscripta prostant, *Rhemmius* autem quod *Rhemmius*, *Rammius*, *Rammius*, & aliter etiam scriptum reperies, nescio quid nominis sit, ut illi sua restituatur orthographia. sed *Palæmon*, *Palæmo* quoque legitur apud *Quinctilianum*. *Vicetinus* vero a *Vicetia* est, urbe ejusdem Galliæ cum *Verona*. quod nomen varie etiam corruptum reperitur, *Vincenzia*, & *Vicentia*: sed *Hermolaus* castigator *Plinii*, alique sine *n* scribi debere, jam pridem docuerunt.

Quadragena annua.] Mille aureos *Francicos*: siquid *Budæi* rationibus credis.

Ut vitem manu ejus.] Vide *Hermolaum* in libri decimi quarti caput quartum *Plinii*, & *Lilium* libro quarto de poetis.

CASAUBON.

Remmius Palamon, Vicentinus.] *Mediolanensis Veicetinus*. Vide *Hieronymum* in anno *Claudii* VIII.

Sæpius in die lavaretur.] Melius scripta lectio, *lavaret*.

Mulieris verna.] Intelligo servum recepticium, de quo *Gell.* 17. 6. *Octavio* 19. *Telephi mulieris servi nomenclatoris*. *GRONOVIVS.*

Luxuria ita indulgit, ut sæpius in die lavaretur.] Id in *Grammatico* carpi, minime mirum, nam & in *Commodo* Imperatore notatur, septies aut octies in die lavisse. Etiam inter *Christianos* *Sisenius* quidam *Episcopus* bis in die, non sine suspitione intemperantiæ & voluptatum: sed ille dicterio culpantes illudit, *Quia ter lavare non posset*. *Lipsium* vide.

Quadragena annua.] Mille coronatos, seu ducatonos.

MARCUS VALERIUS PROBUS Berytius, diu centuriatum petiit, donec tædio ad studia se contulit. Legerat in provincia quosdam veteres libellos apud Grammatistam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita, sicut Romæ. Hos quum diligentius repetere atque alios deinceps cognoscere cuperet, quamvis se contemni, magisque opprobrio legentibus, quam gloriæ & fructui esse animadverteret, nihilominus in proposito mansit: multaque exemplaria contracta emendare, ac distinguere, & adnotare curavit, soli huic nec ulli præterea Grammatices parti deditus. Hic non tam discipulos quam sectatores aliquot habuit. Nunquam enim ita docuit ut magistri personam sustineret. Unum vel alterum, vel, quum plurimos, tres aut quatuor, postmeridianis horis admittere solebat, cubansque, inter longos ac vulgares sermones, legere quædam, idque perraro. Nimis pauca & exigua de quibusdam minutis quæstiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem sylvam observationum sermonis antiqui.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Marcus Valerius Probus Berytius.] In vet. impr. *Berritius* per i Latinum.

Quamvis se contemni.] In vet. impr. *omnes contemni*, ut ad veteres libellos referatur.

Opprobrio.] In vet. impr. *obprobrio*, veteri more scriptum.

Aut quatuor pomeridianis horis.] Veteri more etiam scriptum in eodem, & utroque manuscripto, *Aut quatuor postmeridianis horis.*

Idque perraro.] Distinguendum hoc loco, ut dein sequantur, *Nimis pauca & exigua*, &c.

VINET.

Marcus Valerius.] Cujus sic meminit in epigrammate ad librum suum, libro tertio, Valerius Martialis:

Illo vindice, nec Probum timeto.

Eum se non jactat vidisse, sed quosdam ex ejus discipulis & familiaribus, Aulus Gel-

lius in capitibus quintodecimo, nono, & nono, librorum primi, noni, & septimi decimi. Floruit autem Romæ sub Nerone illo immani principe, ut Eusebii Chronica monent qui *Berytius* cognominatus est, ex civitate Phœnicie, quæ Græcis *Berytus*, nostris Gallis *Barut*.

Reliquit autem.] Cuicumque parti Grammatices se dediderit hic homo, Aulus Gellius epistolam ab eo scriptam ad Marcellum citat: & commentarium de occulta literarum significatione epistolarum Caji Cæsaris. In Virgilium aliquid scripsisse Macrobius Serviusque inauere videntur. Probi Grammatica quædam memorant, Terentii vetus interpres, Diomedes, Carisius, Priscianus. Extant, quæ Valerio Probo inscribuntur, Grammatica quædam. De scripturis antiquis opusculum. Commentaria in Virgilium, Persium, & Juvenalem. sed de quorum ego titulis dubito, & probi si sint, an Probi Berytii.

CASAUBON.

M. Valerius Probus,] Hieronymus re-
censet in anno 11 Neronis apud Eusebium.
Nimis pauca & exig.] Mediol. id per-
tato nimis. *PAUCA & exig.*

Quamvis se contemni.] Deleo tò se.
iplos enim veteres contemni magisque op-
probrio esse legentibus quam gloriæ &
& fructui animadvertibat. GRONOVIVS.

C. SVETONII TRANQVILLI
DE CLARIS
RHETORIBUS
LIBER.

CAPUT I.

RHETORICA quoque apud nos, perinde atque Grammatica, sero recepta est, paulo etiam difficilius quippe quam constet nonnunquam etiam prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium sit, vetus senatusconsultum, item Censorium edictum
5 subjiciam: CAIO FANNIO STRABONE, MARCO VALERIO MESSALLA CONSULIBUS, *Marcus Pomponius prator senatum consuluit. Quod verba facta sunt de Philosophis & de Rhetoribus, de ea re ita censuerunt: Ut Marcus Pomponius prator animadverteret, curaretque uti ei e Republica fideque sua videretur, uti Roma ne essent.* De iisdem interjecto tempore,
10 Cnæus Domitius Ænobarbus, & Lucius Lucinius Crassus censores, ita edixerunt: RENUNCIATUM EST NOBIS ESSE HOMINES *qui novum genus disciplina instituerunt: ad quos juvenus in ludos conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: ibi homines adulescentulos totos dies desiderare. Majores nostri, quæ liberos suos discere, & quos in ludos itare vellent, instituerunt.* Hæc nova quæ præter consuetudinem ac morem majorum sunt, neque placent, neque recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent: & iis qui eo venire consueverunt, videtur faciendum ut ostendamus nostram
15 sententiam, nobis non placere. Paulatim & ipsa utilis honestaque apparuit, multique eam præsidii causa, & gloriæ, appetiverunt. CICERO ad præturam usque Græce declamavit: Latine vero senior quoque, & quidem
20 consulibus Hirtio & Pansa: quos discipulos, & grandes pretextatos, vocabat. CNÆUM POMPEIUM, quidam historici tradiderunt, sub ipsum

civile bellum, quo facilius Cajo Curioni promptissimo juveni, causam
 Cæsaris defendenti, contradiceret, repetisse declamandi consuetudinem.
 MARCUM ANTONIUM, item Augustum ne Mutinensi quidem bello omi-
 sisse. NERO CÆSAR & primo imperii anno, publice quoque bis antea
 5 declamavit. plerique autem oratorum etiam declamationes ediderunt.
 Quare magno studio hominibus injecto, magna etiam professorum ac
 doctorum profluxit copia, adeoque floruit, ut nonnulli ex infima fortu-
 na in ordinem senatorium, atque ad summos honores processerint. Sed
 ratio docendi nec una omnibus, nec singulis eadem semper fuit: quando
 10 vario modo quisque discipulos exercuerunt. Nam & dicta præclare, per
 omnes figuras, per casus, & apologos, aliter atque aliter exponere: &
 narrationes, tum breviter & presse, tum latius & uberius explicare con-
 sueverant: interdum Græcorum scripta convertere, ac viros illustres lau-
 dare, vel vituperare: quædam etiam ad usum communis vitæ instituta,
 15 tum utilia, & necessaria, tum perniciofa & supervacanea ostendere: sæpe
 fabulis fidem firmare, aut historiis demere, quod genus *ἱστορίας* & *ἀνιστορίας*
 & *ἡγεμονίας* Græci vocant, donec sensim hæc exoleverunt: & ad contro-
 versiam ventum est. Veteres CONTROVERSIAE aut ex historiis traheban-
 tur, sicut sane non nullæ usque adhuc: aut ex veritate, ac re, si qua forte
 20 recens accidisset. Itaque locorum etiam appellationibus adjectis, propo-
 ni solebant. Sic certæ collectæ editæque se habent: ex quibus non alie-
 num fuerit unam & alteram, exempli causa, ad verbum referre: *Æstivo*
tempore adolescentes urbani cum Ostiam venissent, litus ingressi, piscatores
trahentes rete adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent: nummos sol-
 25 *verunt. diu expectaverunt, dum retia extraherentur. aliquando extractis,*
piscis nullus infuit, sed sporta auri obsuta. Tum emptores bolum suum
ajunt, piscatores suum. Venalicii quum Brundisi gregem venalium e navi
educerent, formoso, & precioso puero, quod portitores vendebantur, bullam,
 30 *& prætextam togam imposuere: facile fallaciam celarunt. Romam venit,*
res cognita est, petitur puer, quod domini voluntate fuerit liber, in liberta-
tem. Olim autem eas appellatione Græca συστάσεις vocabant, mox contro-
versias quidam, sed aut fictas, aut judiciales. Illustres professores, &
quorum memoria aliqua extet, non temere alii reperientur quam de
quibus tradam.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Fannio Strabone, M. Valerio Messalla
 Coss.] Initium edicti. quod extat etiam
 apud Gellium in xv. cap. xi.

Quod verba facta sunt.] Hæc singula-
 ribus litteris scribebant, utpote solemnia:
 hoc modo, Q. V. F. S. utilla, De ea re ita
 censuerunt, D. E. R. L. C.

S. cons. de ea re ita.] In vet. impr. non

erat, S. cons. Nec fere ponitur, ut opi-
 nor, in edictis ac senatusconsultis. aut
 ponendum tantum, cons. vel potius, cens.
 ut sit, consules, vel censores. Ejusmodi
 multa sunt edicta & senatusconsulta apud
 Cic. in VIII. epist. ad Cælium. Apud Gel-
 lium in IV. Apud Frontinum de aquæduc-
 tibus.

Uti Romane essent.] Ne, pro, non, antiquo
 more,

De iisdem.] In vet. imp. *de eisdem*: in veteribus monumentis semper, *iisdem*.

Ita edixerunt.] In manuscripto altero, *item edixerunt*.

Renuntiatum est nobis.] Referre, verba facere, nuntiare, & renuntiare, solennia verba sunt in hoc genere. Nuntiare verbum est apud Gellium in iv. cap. vi.

Ad quos juvenus.] Magis opinor, e veterum consuetudine in vet. impr. *juvenus ad quos*.

In ludos.] In manuscripto, *in ludum*. quod placet.

Eos sibi nomen imposuisse Latinos rhetoras.] In vet. impr. *Eos sibi nomen imposuisse Latine scilicet rhetoras*. lego ego, *haud Latine scilicet rhetoras*. vel potius, *haud Latine*, tantum, ne in edicto verbum rhetoras fuisse intelligamus, quod esse id contra consuetudinem atque auctoritatem senatus videretur, tametsi in superiore edicto philosophos & rhetoras positos legamus.

Et quos in ludos itare.] In vet. impr. *intrare*.

Consueverunt.] In vet. impr. *consuerunt*.

Nobis non placere.] Hæc verba sententiæ sollemnia. ut illa, *Senatui populoque placere*.

Appetiverunt.] In veteri impr. *appetivere*.

Et quidem consulibus Hirtio & Pansa, quos discipulos, & grandes pretextatos vocabat.] Melius vet. impr. *& quidem cum Consulibus Hirtio & Pansa, quos discipulos, & grandes pretextatos vocabat*. Cum illis enim se se exercebat.

Nero Caesar, & primo imperii anno.] In vet. impr. non erat *&*.

Profluxit.] In vet. impr. *profluit*.

Floruit.] In eodem, *fluit*, sed utrumque vitio, ut videtur.

Per figuras.] *Per figuras* ac fortasse figuratas intelligit controversias, de quibus Quintilianus in ix, quarum cum triplex genus esse dicat, primum frequens in scholis esse tradit.

Per casus.] Eventus, ut quid quoque casu dicendum vel casum intelligit, de quo Quintilianus in v. *Casus autem*, inquit, *qui & ipse prestat argumentis locum, sine dubio est ex insequentibus, & quæ sequuntur*.

Tum breviter.] In vet. impr. *cum breviter*.

Consueverant.] In eodem, *consuerant*.

Dum utilia & necessaria, dum pernicioosa & supervacanea.] Id est, qua utilia, qua pernicioosa.

Donec sensim hac exoleverunt.] Hæc pro-gymnasmata in vet. impr. scriptum, *exsol- verunt*, a verbo soleo.

Locorum etiam appellationibus adjectis.] Ut jam prope fierent *ἰσοϋδς*. sed in vet. impr. *additis*, non *adjectis*.

Adierunt.] Vet. impr. *adiere*. & statim etiam, *pepigere*. ac post, *nummos solvere*.

Diu expectaverunt.] Diu expectaverunt.

Insuit.] Vet. impr. *adsuit*. In altero manuscripto, *adsuit*: in altero, *insuit*.

Sed sporta auri.] In eodem, *porta auri*. in manuscriptis, *sporta*.

Quod domini voluntate fuerit liber in libertate.] Verbis, opinor, utitur e veteri consuetudine petitis, fuisse liberum in libertate.

Mox controversias.] Quarum sunt exempla apud Senecam & Quintilianum seniores.

V I N E T.

Cajo Fannio] Anno ab Urbe condita quingentesimo tertio. Idem autem senatusconsultum, & Censorium edictum invenies in capite undecimo libri quintidecimi Noctium Atticarum Auli Gellii.

Lucius Lucinius Crassus.] Hic est Crassus ille orator qui istius sui edicti meminit apud Ciceronem, libro tertio de oratore. Censores autem hi fuerunt, Cajo Claudio Pulchro, Marco Perperna consulibus: ut est in fragmentis illis fastorum, anno a Roma condita sexcentesimo sexagesimo secundo, ut putat Plin. in principio libri septimi decimi.

Latine vero senior.] Epistola ad Pætum *Delectaverunt* me libro nono. Fuerunt autem consules Aulus Hirtius, & Caius Vibius Pansa, anno ab urbe Roma condita septingentesimo & undecimo; quo anno, septimo Idus Decembres, occisus fuit Cicero: ut est apud Cornelium Tacitum in dialogo de oratoribus.

Venalitii.] Venalitarii ff. de verborum significatione. l. Mercis appellatione.

Liber in libertate.] In libertatem legendum crediderim, & sic interpungendum: *Petitur puer, quod domini voluntate fuerit liber, in libertatem*. sicut *petere in servitium*.

tem dixit, qui Livium contraxit, de Vir-
ginia, libro tertio.

CASAUBON.

CAJO FANNIO STRABONE MARCO
VALERIO MESSALA COSS.] Anno 111.
Olympiadis CLV, a Palilibus Romæ DXXII
factum est hoc Senatus decretum, quo phi-
losophi simul & rhetores urbe pelluntur.
Videntur circa illa tempora philosophiæ
& rhetoricæ studia magnum Romæ & in
Italia cepisse incrementum, per illos mille
Achæos exules, quos Senatus e patria acci-
tos post bellum Persei in urbe aut per Ita-
liam multos annos detinuit, ut nuper in Po-
lybiana Chronologia ostendimus. Non
enim dubito, in tanta multitudine homi-
num Græcorum, qui præcipuas in urbibus
suis dignitates obtinuerant, plures fuisse
doctos literas, & studiis philosophiæ imbu-
tos. Exemplo sit Polybius Megalopolita-
nus, ille quidem non e multis unus, sed pla-
ne inter paucos excellens & eximius: quem
tamen non debemus existimare solum inter
tot populares, literarum & philosophiæ stu-
dium cum usu & actu rerum conjunxisse.
Existimamus igitur istos, quum & ignavo
otio torperent, & rebus etiam necessariis,
ut solent exules, plurimum carerent, ad
philosophiæ studia conversos, multis Ro-
manorum ad simile propositum hortatores
extitisse, atque huic senatusconsulto occa-
sionem præbuisse. Meminit hujus decreti
Athenæus lib. XIII, ubi *σοφιστὰς* uno verbo
appellat, qui in Senatusconsulto philosophi
& rhetores nominantur *Πρωτοί*, inquit,
*οἱ πάντες ἄνθρωποι ἐξ Ἑλλάδος τοὺς σοφιστὰς τῆς Πρω-
μῆς, ὡς διαφθείροντας τοὺς νέους. ἃς ἐπὶ τῷ κοινῷ
οἶδ' ὅπως κατέδειξαν* Romani longe optimi
Roma eiecerunt Sophistas ut corruptores juve-
num. quos deinde, nescio qua ratione, rece-
perunt. Seneca, Consolatione ad Helviam:
Apicius in ea urbe ex qua aliquando philo-
sophi, velut corruptores juventutis, abire jus-
si sunt, &c.

De ea re ita censuerunt.] Invere ante
hæc verba e libris Achillis Statii, S. CON.
atque adeo totum locum ita scribe ac lege,
S. CON. D E R, I. C. Senatus consultus de ea
re ita censuit. Frequens formula in anti-
quis Senatusconsultis exempla tirones apud
Brissonium legant.

De iisdem interjecto tempore.] Septuage-

simo anno post superius consultum Sena-
tus. Adi ad Fastos Consulares & Censorios
in anno urbis 136111.

Latine vero senior, & quidem co. Hirtio
& Pansa, quos discipulos & grandes prætex-
tatos vocabat.] Mediol. editio; & quidem
cum consulibus Hir. Sed qui potuit fieri, ut
cum istis Consulibus Cicero declamaret?
quorum quidem consulatus in eum annum
incidit, quem populus Rom. vidit turbu-
lentissimum & luctuosissimum? quare etiam
eodem anno sunt omnes extincti: Cicero-
nem dico, & ambos consules. Adde quod
ne in urbe quidem, nisi paucos admodum
menses post aditum consulatum Hirtius &
Pansa remanserunt. Nam quum principio
anni hostis Antonius esset judicatus, belli
administrandi provincia Cæsari cum co. de-
mandata, primo vere, aut etiā exeunte hieme,
Hirtius & Pansa Roma profecti, numquam
postea urbem viderunt. quod igitur liberum
tempus ad declamandum illis Consulibus
fuit? Ipsum quoque Ciceronem in tantis
curis suis, & gravissimis pro Rep. conten-
tionibus, quarum testes sunt orationes Phi-
lippicæ, ad has exercitationes rhetoricas ani-
mum potuisse convertere, quis putet? neque
hoc sane aut Plutarchus dicit, aut quisquam
veterum. Narrat Seneca pater præfatione
in librum Controversiarum, scribere M.
Tullium, in atrio duos grandes prætexta-
tos secum declamare solitos. Ego non ambi-
go, duos illos prætextatos, fuisse Hirtium
& Dolobellam, quos ipse nominat, pul-
cherrima epistola ad Patum. libro IX, Hi
non eo anno quem ait Suetonius, sed trien-
nio prius, itare ad Ciceronem & illud atrio-
lum celebrare soliti: quando M. Tullius
Cæsare belli civilis reliquias in Africa per-
sequente, inter spem metumque pendens
animi; foro & curia se abstinens, ac domi
plurimum continens, in gloriam suam otium
studiis literarum solabatur. Existimabat Ni-
colaus Faber, v. cl. sublatam iri *οἱ πρῶτοι* ab-
surditatem, hujus dicti, si deleta voce Con-
sulibus scriberetur, & quidem cum Hirtio &
Pansa Mihi videbatur Suetonius, qui pro-
be meminerat alterum horum prætextato-
rum fuisse Hirtium, in alterius nomine vi-
tio memoriæ lapsus: atque hoc pacto acci-
disse, ut in ratione temporum tantum de-
linqueret Porro Ciceroni, eo quod diximus
tempore etiam alios procures Romanos
operam dedisse, perquam sit mihi verisimi-

le: Ac fortasse illam declamandi consuetudinem respiciebat B. Hieronymus, cum in Eusebii Chronico Munatium Plancum Ciceronis discipulum appellavit. quod & illæ Planci epistolæ, purissimæ Latinitatis & vel Cicerone dignissimæ, suadent, quæ hodieque inter Ciceronianas leguntur.

Publice quoque bis antea declamavit.] Non necessario quidam emendant *bis ut antea* quod nulli libri confirmant. Sententia non est obscura, & ut puto vera. Neronem privatim declamasse & ante imperium sæpius, & primo etiam imperii anno aliquoties, publice vero bis tantum, idque ante imperium.

Per omnes figuras, per casus.] Consentunt in hac lectione Mediol. & omnes Mss. Suspicabar scribendum *per causas*. Sed *πέρων*, sustineo assensum.

Tum latius & uberius.] Scripti omnes, & *liberius*.

Solum quanti emerent.] Græcum est, *ἐὸν πρὸς ἑαυτῶν*, *factum emere*.

Venalicii quum Br.] Separanda hæc sunt a præcedentibus, ut quæ nihil commune cum iis habeant est enim alterum veterum controversiarum exemplum. Scribendum vero, *venaliciarii*: id est, *ἀγοραπωδία πηλοῖ*. Glossæ veteres. *Venaliciarius ἀγοραπωδία*.

Quod verba facta de Philosophis & Rhetoribus.] Consules de eo quod retulerant, verba fecisse dicebantur. Id patet cum ex hoc Senatusconsulto, tum etiam ex iis quæ a Frontino lib. II. de Aquæductibus, & a Cælio lib. VII. Epist. Famil. & ex Opmiano S. C. quod a Cicerone VIII. Philipp. citatur, nec non ex S. C. Vellejano, & de petitione hereditatis, quæ a Jureconsultis referuntur. Eratque idem loquendi genus commune cum his omnibus, qui sive sententiæ loco, sive legatione fungentes, sermonem de re aliqua in Senatu habebant. BRISSONIUS.

Bullam & pretextam togam imponere.] Ut conditionem ejus dissimularent, liberorum puerorum habitu induti.

Quod domini voluntate fuerit liber, in libertatem.] Vide quam parvis rebus viri quantumvis docti impediuntur. Legebatur hic olim, *liber in libertate*. In quo non modo Ach. Stenius nescio quid antiqui sibi fingit, sed & Pet. Faber delet *in liber*, pro interpretamento ejus, quod sequitur, *in libertate*, & quidem tam inepto & falso, ut ferri non possit: neque id paucis exponi posse: itaque differt nos in aliud tempus ex penitissimis antiquæ jurisprudentiæ fontibus hauriturus, quæ nos in eam rem doceat, 2. Semest. 15. Reddiderat rem satis expectatam: sed omnis ea expectatio concidit, ex quo Elias Vinetus unicum literam adjecit, & interpunxit, ut oportuit, jam enim puerum *in libertatem peti*, id est, asseri vel vindicari, quod volente domino liber egerit quivis videt. Sane subtilius agentes, *in libertate* puerum fuisse concedent, *liberum non fuisse* urgebunt, ut apparet ex Fabii avi declam. 340. & 342. Sed id discrimen insuper habuit Suetonius. Alioquin ei dicendum fuisset: *Asseritur puer, quod domini voluntate in libertate fuerit*: vel, *Petitum puer in libertatem, quod domini voluntate fuerit in libertate*. GRONOVIVS.

Eas appellationes Græci συζησεις vocabant.] Schottus ex membranis timide tamen, ut ait: appellatione Græca συζησεις, 4. Observ. 7. De appellatione Græca non erat, quod timeret: planum enim sic legi oportere, vel si nullo scripto affirmaretur. At συζησεις scribendum, non συζησεις. M. Seneca præf. 1. Controvers. *Declamabat autem Cicero, non quales nunc controversias dicimus: ne tales quidem quales ante Ciceronem dicebant, quas theses vocabant.* Cicero in Topicis: *Questionum duo sunt genera, alterum infinitum, alterum definitum. Definitum est, quod συζησεις Græci, nos causam dicimus. Infinitum, quod theses illi appellant, nos propositum possumus nominare.* GRONOVIVS.

CAPUT II.

LUCIUS PLOTIUS GALLUS. De hoc Cicero ad Marcum Titinnium sic refert; *Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere cœpisse Lucium Plotium quendam: ad quem quum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere.* Continebar

Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate: qui existimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia posse. Hunc eundem (nam diutissime vixit) M. CÆLIUS in oratione, quam pro se de vi habuit, significabat dictasse Attracino accusatori suo actionem, subtractoque nomine
 5 *ordearium eum rhetorem appellat, deridens ut inflatum, ac levem, & sordidum.*

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Plotii Rhetoris meminit Varro, ut adducit Nonius Marcellus in verbo *Bubulcitare*. Et Hieronymus in chronicis Eusebii. *Plotius*, inquit, *Gallus primus Roma Latinam rhetoricam docuit.* de quo Cic. sic refert. *Memoria teneo primum Latine docere cepisse Plotium quendam.* L. Plotius Gallus. de hoc. Titulum opinor capiti præposuerat Suetonius. L. Plotius Gallus. cui attexit consequentia. Credo, ego, eodem versu & contextu titulos poni solitos: ut in epistolis etiam solebant eorum, ad quos scribebant, nomina ponere.

Ad M. Ticinnium.] Legendum fortasse, *ad M. Licinium*, vel potius, ut in manuscripto erat, *Ticinnium*.

Dictasse a Cratino.] In vet. impr. *Attracino*, unico verbo, & dandi casu: quod placet, itaque erat in manu sc.

Ordearium eum rhetorem appellat, deridens ut inflatum ac levem, & sordidum.] In vet. impr. *Ordinarium*, non *Ordearium*. atque ita in manuscripto altero: at in altero, *hordeam eum rhetorem*. sed quod impressum, rectius. illud corruptum ex *hordiaris*: in antiquiss. enim monumentis, *sementes & menses hordiaris*.

VINET.

Lucius Plotius Gallus.] Quem memorant Eusebii Latina Chronica ad annum primum Olympiadis centesimæ & septuagesimæ tertie ante annos octoginta tres, quam Christus nasceretur. Quintilianus quoque ejus meminit.

Marcus Cælius.] Sic per æ Cælios scribunt vetustissima quæque monumenta. Oratio autem illa Marci Cælii non extat: sed ea quam pro Cælio Cicero habuit: ex qua quædam cognoscas de Attracino. quem le-

ges in Eusebii Chronicis mortuum esse sub Octaviano Augusto principe. Cæterum in *Attracinis* quintam literam scalpunt T non C vetusta marmora.

CASAUB.

L. Plotius Gallus.] B. Hieronymus, quem constat totum fere hunc de claris rhetoribus libellum Sueton. in Chronicon Eusebii retulisse, in Olympiadis clxxiiii anno primo hæc posuit. *Plotius Gallus primus Roma Latinam Rhetoricam docuit: de quo Cicero sic refert: Memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere cepisse Plotium quendam.*

Hordearium eum rhetorem appellat, deridens, ut inflatum ac levem & sordidum.] Quem M. Tullius appellat oratorem gracilem & strigosum, is hoc loco dicitur hordearius. translata vox a pane, quod præcipuum est omnium alimentorum fundamentum. Omnium optimi panes sunt triticei, πίταιοι vel αὐτίπυργοι. minus laudabiles κελύδοι & hordeacei, minus enim alit hordeum quam triticum; & parata ex hordeo alimenta esse φουσώδη tumefacientia, scribit Dioscorides; quod ad illa verba Suetonii pertinet, *ut inflatum*. Potest & ad rem militarem esse respectus: nam inter ignominias militares erat hordeo pasci; quod in sexta historia Polybius non prætermittit: & sunt multa in historia Romanorum exempla. Galenus libro primo De facultate alimentorum super ea re hæc observat. οἱ πταίαιοι καὶ τῆς στρατευομένης ἀλφίται παρῆναι καὶ ὕδατος. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν τὸ Ρωμαίων στρατὸν ἵκον ἀλφίταις χρῆται. κατὰ γὰρ αὐτῶν αἰσθητικὴν οὐκ ἔστιν ἡ γὰρ τροφήν διδωσι τῷ σώματι. Veteres quoque militibus apparabant farinam hordeaceam, sed nunc Romanorum exercitus non utitur hordeis, damnata eorum imbecillitate, modicum enim alimentum tradunt corpori.

M M M m

LUCIUS OCTACILIUS PILITUS servisse dicitur, atque etiam hostiarius, veteri more, in catena fuisse: donec ob ingenium ac studium literarum manumissus, accusanti patrono subscripsit. Deinde Rhetoricam professus, Cnæum Pompejum Magnum docuit, patris ejus res gestas nec minus ipsius, compluribus libris exposuit: primus omnium libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, scribere historiam orsus, non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

L. Octacilius Pilitus.] In vet. imp. *Pilutus*. itaque in manu sc.

Accusanti patrono subscripsit.] Legendum fortasse, *accusanti patrono suo scripsit*. quod multi alii factitarunt rhetores ipso foro abstinentes, aliis orationes scripserunt, quam ob rem a patrono sit ille manumissus. sin illo modo malumus, subscriptorem intelligamus. sunt autem *subscriptores*, ut jurisconsulti definiunt, qui se accusationi ejus qui rei nomen detulerat, subscribunt.

Scribere historiam orsus: non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam.] In vet. imp. verbum *scribi*, non erat. quæ lect. etiam probanda.

VINET.

Lucius Octacilius Pilvius.] Vultacilius

Plotus in Eusebii Chronicis ad annum quartum Olympiadis centesimæ & septuagesimæ quartæ.

CAS AUBON.

L. Octacilius Pilitus.] Mediolan. ut fere scripti, *Octacilius Pilutus*.

Atque etiam hostiarius, veteri more in catena fuisse.] Hostiarius pro ostiario. Fuerunt quondam apud Romanos janitores vinculis ad fores alligati. Ejus autem moris mentio & apud alios, & apud Ovidium in illo versu,

Janitor indigne dura religate catena.
MURETUS.

CAPUT IV.

AD id tempus EPIDIUS calumnia notatus, ludum docendi aperuit: docuitque inter cæteros Marcum Antonium & Augustum. Quibus quondam Cajus Canutius objicientibus sibi quod in Republica administranda potissimum consularis Isaurici sectam sequeretur: *Malle* respondit, *Isaurici esse discipulum, quam Epidii calumniatoris*. Hic Epidius ortum se ab Epidio Nuncione prædicabat: quem ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni, paulo post cum cornibus extitisse, ac statim non comparuisse, in numeroque deorum habitum.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

In vet. impr. novum ac distinctum caput, ut esse omnino debet; sed fefellit eos

qui confudere, & veterum scribendi ratio. de qua ante: & quod Suetonius, cum dicat, *Ad id tempus*, utrumque simul videatur contexere.

Epidii.] In vet. impr. *Epidi*, more ve-

terum scriptum.

Fluminis Sarni.] In vet. impr. *Scarni*, sed vitio, opinor.

CASAUBON.

Consularis Isaurici.] Pithæi libet, *Confidii* Is perperam: neque enim Confidiorum, verum Serviliorum cognomen erat Mauricus.

Quam Epidii calumniatoris.] Pithæanus,

Epidici. an est jocus cum allusione ad vocem Græcam ἐπίδικος? qui legibus est obnoxius, & qui, ut sic dicam, status controversiam patitur. initio dixit Tranquillus Epidium calumnia fuisse notatum: ἐπίδικος interdum fere idem atque ἐπιδίκος.

Ad id tempus Epidius.] Forte: *Ad idem tempus.*

CAPUT V.

SEXTUS CLODIUS e Sicilia, Latine simul Græcæque eloquentiæ professor, male oculatus, & dicax: par oculorum in amicitia Marci Antonii triumviri extitisse se aiebat. Ejusdem uxorem Fulviam, cui altera bucca inflatior erat, *acumen stili tentare* dixit, nec eo minus, immo vel magis ob hoc, Antonio gratus. A quo mox consule ingens etiam congiarium accepit, ut ei in Philippicis Cicero objicit: *Adhibes joci causa magistrum suffragio tuo, & compotorum tuorum Rhetorem: cui concessisti, ut in quem vellet, diceret: falsum omnino hominem, sed materia facilis, in te, & in tuos dicta dicere. At quanta merces rhetori est data, audite Patres Conscripti, & cognoscite Reipublica vulnera. duo millia iugerum campi Leontini Sexto Clodio Rhetori adsignasti, & quidem immunia, ut tanta mercede nihil sapere disceres.*

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

Male oculatus & dicax, par oculorum in amicitia M. Antonii triumviri extitisse se aiebat.] In vet. impr. *Male oculatus & dicax, par oculorum in amicitia M. Antonii extricte se aiebat* itaque erat in utroque manuscripto. in quibus verbis mutabam tantummodo *extricte*, in *extrisse*, id est, extrivisse: quod est consumsisse ac disperdidisse, a verbo extero. sic etiam Catullus, *tristi*, pro *trivisti* dixit. itaque se libidine & lustris cum Antonio socio & conscelerato perdidisse oculos significat, & Antonium sic notat.

Cui altera bucca inflatior erat, acumen stili tentare dixit.] Stilo enim medici inflatione fodicabant, qua re cognita jocus apparet. *Aciem tentare* sic idem dixit in vita Neronis Cæsar. *Duos pugiones, quos secum attulerat, arripuit, tentataque utriusque acie, rursus condidit.*

Tibi & joci.] Credo apud Ciceronem esse, ibi. sed videndus locus.

Sed materia facilis & in tuos.] Lege, *sed materia facilis in te, & in tuos.*

VINET.

Ut ei in Philippicis.] In secunda.

CAPUT VI.

CAJUS ALBUTIUS SILUS Novariensis, quum ædilitate in patria fungeretur, quum forte jus diceret ab iis contra quos pronuntiabat, pedibus e tribunali detractus est. Quod indigne ferens statim contendit ad portam, & inde Romam: receptusque in PLANCI oratoris contubernium: cui declamatorio mos erat, prius aliquem, qui ante diceret, exci-

M M M m ij

tare: suscepit eas partes, atque ita implevit, ut Planco silentium imponeret, non audenti in comparisonem se dimittere. Sed ex eo clarus, propria auditoria instituit, solitus proposita controversia sedens incipere, & calore demum proventus consurgere, ac perorare. Declamabat autem genere vario: modo splendide atque adornate: tum, ne usquequaque scholasticus existimaretur, circuncise ac sordide, & tantummodo trivialibus verbis. Egit, & causas, verum rarius, dum amplissimam quamque sectatur, nec alium in ulla locum, quam perorandi. Postea renuntiavit foro, partim pudore, partim metu. Nam quum in lite quadam centum-
 10 virali adversario, quem ut impium erga parentes incessebat, iusjurandum quasi per figuram sic obtulisset: *Jura per patris matrisque cineres, qui in-*
conditi jacent: & alia in hunc modum: arripiente eo conditionem, nec
 15 iudicibus aspernantibus, non sine magna sui invidia negotium afflixit. Et rursus in cognitione cædis Mediolani, apud Lucium Pisonem pro-
 20 consulem, defendens reum, quum cohibente lictore nimias laudantium voces, ita excanduisset, ut & deplorato Italiæ statu, quasi iterum in formam provinciæ redigeretur: Marcum insuper Brutum, cujus statua in conspectu erat, invocaret, *legum ac libertatis auctorem, & vindicem,* pene pœnas luit. Jam autem senior ob vitium vomicæ Novariam rediit:
 20 convocataque plebe, causis, propter quas mori destinasset, diu, ac more concionantis, redditis, abstinuit cibo.

NOTÆ.

ACHILL. STAT.

CONTUBERNIUM.] Scribi enim potest, *Contubernium*: namque in veteri monumento Romæ in hortis Albertinis, CONTIBERNALI.

Atque ita implevit.] Vet. impr. atque ita implevit. quod placet. vel illo modo, itaque implevit.

Solitus proposita controversia sedens in opere, & calore demum proventus consurgere.] Recte hunc Gabriel Faërnus locum distinguebat, ac restituebat, *solitus proposita controversia sedens incipere, & calore demum proventus consurgere.*

Gemere.] Indignans scilicet.

Dum amplissimam quamque.] Legendum ut in vet. *amplissimam quamque.*

Nec alium in ulla locum quam perorandi.] Legi etiam fortasse possit, *nec alio in illa loco.*

Quasi per figuram.] Dixit ante in proœmio, *per omnes figuras:* vel per figuram, *ut in tunc.*

Negotium afflixit.] Causam perdidit.

In cognitione cædis.] In Judicio.

More concionantis.] Concionem habentis, verba facientis.

Deesse huic libro multum, intelligi potest ex catalogo Rhetorum eorum, qui principio utriusque manuscripti libri legitur. namque præter superiorum nomina, hæc etiam leguntur.

L. CÆTIUS PIUS.

M. PORCIUS LATRO.

Q. CURTIUS RUFUS.

L. VALERIUS PRIMANUS.

VIRGILIUS FLAVUS.

L. STATIUS URSULUS.

P. CLODIUS QUIRINALIS.

M. ANTONIUS LIBERALIS.

SEX JULIUS GABINIANUS.

M. FABIUS QUINTILIANUS.

JUL. TITO.

CASSII Parmensis versus, qui sequuntur, in Brutiis inventos, quos inde mihi Sertorius Quadri-
 manus, juvenis doctrina mo-

ribusque elegantissimis curavit, auctarii loco damus, ne pereant scilicet: dignissimi enim Cassio visi sunt: cujus Horatius, Plinius, cæterique meminerunt.

CASSII PARMENSIS ORPHEUS.

*Arguta primum cum plectra parentis, &
auro
Distinctam sumpsit citharam Rhodopæius
heros,
Ridebant segneis pulsus, digitosque mi-
canteis
Serius, & chordis indocta dissona vocis.
Mox pudor exardens, & gloria dulcis
honesti,
Lusibus avertit puerilibus, omnis & illuc
Perditus incumbens Musa pallebat amore.
Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
Cantibus, hinc illinc discens dependet
utrimque.
Nulla Venus faciem cepit mentita dolosis
Compedibus: somni fuerat, parcusque Lyai:
Donec ridiculus dudum, modulamine silvas,
Evulsosque suis scopulos radicibus egit.
Ausus & ire viam viventibus inconcessam,
Pœnarum oblitus demulsi carmine Manes.
Non levis adscensus si quis petit ardua:
sudor
Plurimus hunc tollit, nocturno exsomnia
olivo
Immoritur, delet quod mox laudaverat in
se,
Qui cupit aterna donari frondis honore.*

V I N E T.

Cajus Albutius Silus.] Silo pro Silus apud Eusebium sub Octaviano Augusto, apud annum tertium Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ. Et Silius etiam pro Silus apud Senecam. *Planci oratoris.* Lucii Munacii Planci: de quo sic Latina Eusebii Chronica, de Octaviani Augusti temporibus, apud annum quartum Olympiadis centesimæ octogesima octavæ. Munatius Plancus, Ciceronis discipulus, orator habetur insignis. Qui quum Galliam Romanam regeret, Lugdunum condidit.

C A S A U B O N.

C. Albutius Silus Novariensis.] Hiero-

nymus in Chronico Eusebii ad numerum MMXI. *Albutius Silo Novariensis clarus rhetor agnoscitur.* in Suetonii & Senecæ libris Silus hic dicitur non Silo.

Ne usquequaque scholasticus existimaretur.] Scholasticum appellabant, qui in umbra circa fictas hypotheses se occuparet. Quintilianus libro XII. *Cognoscere & præcepta vivendi perdiscere & in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus.* In aureo Longini libello ἀληθινὸς λόγος genuinis sermonibus. opponitur νόησις σχολαστική. sententia scholastica, sive puerilis, frigida & ineptæ affectationis plena. πὶ ποτ' εἴ, ait, τὸ μειοκλιῶδες ἐστὶν ἢ δῆλον ὡς σχολαστικὴ νόησις ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθυσταῖς εἰς ψυχροτάτη. Quid igitur, ait, puerile est? patet, velut sententia scholastica præ nimia diligentia frigide desinens. Sed de varia acceptione huius vocis diximus ad Capitolini Maximinos.

Nec alium in ulla locum quam perorandi.] M. Tullius in Oratore: *Miserationibus eo sum usus pluribus, quod etiam si plures dicebamur, perorationem mihi tamen omnes relinquebant.* in Bruto ait ipse Brutus: *de te quid optarent rei, quod ipse Hortensius iudicaret, videbamur: qui quum partiretur tecum causas, (sæpe enim interfui) perorandi locum, ubi plurimum pollet oratio, semper tibi relinquebat.*

Multa hodie in hoc libello desiderari, ex indice apparet, quem in vetustis codicibus repertum huius editionis fronti præfiximus. Quoniam autem B. Hieronymus, ut antea dicebamus, quæcumque de claris oratoribus in Eusebii Chronico adnotavit, ea ab hoc scriptore fuit mutuatus; nos vicissim, quæ huc pertinebant, ex illo præstanissimo opere descripsimus, atque infra subiecimus.

L. CÆSTIUS PIUS.

Chronicon Eusebii numero MMIV. in anno Augusti XXXI. *Cæsius Smyrnæus Rhetor Latine Roma docuit.* multa de hoc rhetore passim leguntur apud M. Senecam in Controversiarum libris.

M. PORCIUS LATRO.

Hieronymus numero MMXII. in anno Augusti. XL. *Marcus Porcius Latro Lati-*

M M M m ii

nus Deslamator, radio duplicis quartana semet interficit.

L. STATIUS URSULUS.

Chronicon Eusebii numero MMLXXIV. in anno tertio Neronis. *Staius Surculus Tolosensis in Galliis celeberrime Rhetoricam docet.* Legendum, *Staius Ursulus*, ut habent omnes codices. Suetonii in nostro laterculo. errorem eorum qui Statium Papinium poetam cum hoc confundunt docte confutat Josephus Scaliger ad hunc locum.

DOMITIUS AFER.

P. CLODIUS QUIRINALIS.

Hieronymus numero MMLX. in anno IV. Claudii. *Domitius Afer Nemausensis clarus Orator habetur; qui postea Nerone regnante ex cibi redundantia in cœna moritur.*

Clodius Quirinalis Rhetor Arelatensis, Roma insignissime docet.

In nostro indice nomen Domitii non extat: sed nos iudicium Scaligeri secuti sumus; qui etiam ista e libro Suetonii putabat esse descripta: est tamen dubitationi locus; quia Hieronymus ait ORATOR non autem Rhetor. Sane Domitius etiam honores gessit in Rep. Prætor enim fuit ac Consul. videndus Dio.

M. ANTONIUS LIBERALIS.

Hier. numero MMLXIV. in anno Claudii nono: *M. Antonius Liberalis Latinus rhetor, gravissimas inimicitias cum Palemone exercet.* Cur non possit hic ille esse cuius hodie extat Μεταμρφωτικὴ συνταγή, causam equidem video nullam.

SEX. JULIUS GABINIANUS.

Hieronymus numero MMXCII. in anno Vespasiani octavo. *Gabinianus celeberrimi nominis Rhetor in Gallia docuit.* meminit etiam alibi idem Hieron. ut adnotat Scaliger.

Isti sunt Rhetores Suetoniani, quorum in Eusebiano Chronico meminit Hieron. Existimat Scaliger ex eodem Tranquillo etiam alia esse desumpta, quæ ibi leguntur: ut quæ in anno Augusti XXXIX. de M. Tullio Tirone Ciceronis liberto. & si qua his similia. Sunt & nonnulli in nostro laterculo, quorum in Chronico non meminit Hieronymus: velut Q. Curtius Rufus: quem illud esse cuius historia rerum Alexandri elegantissime scripta in doctorum manibus versatur, pene assentior viris eruditis sic existimantibus, at ille Curtius Rufus cuius meminit Tacitus in XI Annalium, cum nostro Rhetore nihil videtur commune habuisse.

PUB. TERENTII AFRI

CARTHAGINIENSIS

V I T A.

U BLIUS TERENTIUS A FER , Carthagine natus, servivit Romæ Terentio Lucano Senatori : a quo ob ingenium & formam, non iustitutus modo liberaliter, sed & mature manumissus est. Quidam captum esse existimant, quod fieri nullo modo potuisse *Fenestella* docet : quum inter finem secundi belli Punici, & initium tertii natus sit, & mortuus : nec si a

Numidis aut Getulis captus sit, ad ducem Romanum pervenire potuisset, nullo commercio inter Italicos & Afros nisi post deletam Carthaginem cœpto. Hic cum multis nobilibus familiariter vixit, sed maxime cum Scipione Africano, & C. Lælio : quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. Quod & ipsum *Fenestella* arguit, contendens utroque majorem natu fuisse. Quamvis & *Cornelius Nepos* æquales omnes fuisse tradat, & *Porcius* suspicionem de consuetudine per hæc faciat,

Dum lasciviam nobilium & fucosas laudes petit :
Dum Africani vocem divinam inhiat avidis auribus :
Dum ad Furium se cœnitare & Lælium pulchrum putat :
Dum se amari ab hisce credit, crebro in Albanum rapi
Ob florem ætatis suæ : ad summam inopiam reductus est.
Mortuus est in Stymphalo. Arcadiæ oppido : nihil Publius
Scipio profuit, nihil ei Lælius, nihil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiam :
Saltem ut esset, quo referret obitum domini servulus.

Scripsit Comœdias sex. Ex quibus primam *Andriam* cum ædilibus daret, jussus ante *Cecilio* recitare. Ad cœnantem cum venisset, dictus est, initium quidem fabulæ, quod erat contemptiore vestitu, subsellio juxta lectulum residens, legisse: post paucos vero versus invitatus, ut accumberet, cœnasse una, deinde cætera percurrisse non sine magna *Cecilii* admiratione. Et hanc autem, & quinque reliquas æqualiter populo probavit: quamvis *Volcatius* de enumeratione omnium ita scribat, *Sumetur Hecyra sexta ex his fabula.*

Eunuchus quidem bis die acta est: meruitque pretium quantum nulla antea cujusquam cœmedia, id est, octo millia nummum: propterea summa quoque titulo ascribitur. Nam *Adelphorum* principium *Varro* etiam præfert principio *Menandri*. non obscura fama est adjutum *Terentium* in scriptis a *Lælio* & *Scipione*, quibuscum familiariter vixit. Eandem ipse auxit: nunquam enim nisi leviter se tutari conatur, ut in Prologo *Adelphorum*:

*Nam quod isti dicunt malevoli, homines nobiles
Hunc adiutare, assidueque una scribere:
Quod illi maledictum vehemens existimant,
Eam laudem hic ducit maximam: cum illis placet,
Qui vobis universis, & populo placent:
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisque tempore usus est sine superbia.*

Videtur autem se levius defendisse, quia sciebat *Lælio* & *Scipioni* non ingratam esse hanc opinionem: quæ tamen magis & usque ad posteriora tempora valuit.

Q. Memmius in oratione pro se ait: *Pub. Africanus*, qui a *Terentio* personam mutuatus, quæ domi luserat ipse, nomine illius in scenam detulit. *Nepos* auctore certo comperisse se ait, *C. Lælium* quondam in *Puteolano* Kal. Martiis admonitum ab uxore, temporius ut discumberet, petiisse ab ea ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium, dixisse, non sæpe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasse versus qui sunt in *Heautontimorumenos*,

Satis pol proterve me Syri promissa huc induxerunt.
Santra *Terentium* existimat, si modo in scribendo adjutoribus indiguerit, non tam *Scipione* & *Lælio* uti potuisse, qui tunc adolescentuli fuere, quam *C. Sulpitio Gallo*, homine docto, qui consularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum, vel *Q. Fabio Labcone*, & *M. Popilio*, consulari utroque, ac poëta. Ideo ipsum non juvenes designasse, qui se adjuvisse dicerentur: sed viros, quorum operam, & in bello, & in otio, & in negotio populus sit expertus. Post editas comœdias nondum quintum atque trigesimum egressus annum, causa evitandæ opinionis, quia videbatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Græcorum instituta moresque, quos perinde exprimere, in scriptis, egressus urbem est, neque amplius rediit. De morte ejus *Volcatius* tradit:

Sed

*Sed ut Afer sex populo comœdias,
Iter hinc in Asiam fecit. navem cum semel.
Conscendit, visus nunquam est, sic vita vacat.*

2. *Consentius* redeuntem e Græcia periisse in mari dicit cum centum & octo fabulis, conversis e Menandro. Cæteri mortuum esse in Arcadiæ Stymphalo, sive Leucadia, tradunt, C. Cornelio Dollabella M. Fulvio Nobl. Coss., morbo implicitum acri, dolore ac rædio amissarum fabularum quas in navi præmiserat, ac simul fabularum quas novas fecerat. Fuisse dicitur mediocris statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quæ post equiti Romano nupsit. Item hortulos xx jugerum, via Appia ad Martis villam. Quo magis miror *Porcium* scribere.

— nihil *Publius*

*Scipio profuit, nihil ei Lælius, nihil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiam:
Saltem ut esset, quo referret obitum domini servulus.*

Hunc *Africanus* quidem omnibus comicis præfert, scribens in compitalibus, TERENTIO non similem dices quempiam.

Volcatius autem non solum Nævio, & Plauto, & Cæcilio, sed Licinio quoque postponit. *Cicero* in Limone hætenus laudat:

*Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
Conversum expressumque Latina voce Menandrum
In medio populi sedatis vocibus effers:
Quidquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.*

25 Item, C. CÆSAR:

*Tu quoque tu in summis, o dimiditate Menander,
Poneris, & merito puri sermonis amator,
Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret vis
Comica, ut equato virtus polleret honore
Cum Gracis, neque in hac despectus parte jaceres,
Unum hoc maceror, & doleo tibi, deesse, Terenti.*

NOTÆ.

Terentio Eucano Senatori.] An Terentio Culleoni, ut sit ille, quem major Africanus e captivitate liberavit. GRONOVIVS.

Ad ducem Romanum pervenire potuisset.] Forte, ad dominum Romanum. IDEM.

Dum ad Furium se cœnitare & Lælium.] Scaliger in Eusebium: ad Furii se cœnitare & Lælii. Si e scripto antiquo, tolero & applaudo; sin, profecto illud mutandum non est. Nam, ad Furium, ad Lælium etc.

ganter dicitur in illorum ædibus. Ut Ciceroni 4, Attic. 4. Fuit ad me cum Casare. In quo opere sæpe sic loquitur ut & Comici. IDEM.

Saltem ut esset quo referret.] 1. Si nihil aliud, ut locus esset vel domus, quo servus cum comitatus in peregrinatione & redire nuntiaret mortem patrisfamilias. Eo enim naturaliter contingit & ex destinatione illorum, qui ab entri adfuerant, hunc nuncium portare. Nullo igitur modo probare possum Scaligeri: qui referret obitum domini, servulum. Quæ est enim ista ora-

NNNn

tio, non habuit Dominum saltem servo- | domini? Et quis credat ne servolum quidem
lum? Dein quid est, qui referret obitum | Terentio fuisse? IDEM.

H O R A T I I
V I T A.

HORATIUS FLACCUS Venusinus, patre, ut ipse tradit, libertino, & exactionum coactore: ut vero creditum est salsamentario, quum illi quidam in altercatione exprobrasset; *Quotiens ego vidi patrem tuum cubito emungentem?* Bello Philippensi, excitus a Marco Bruto Imperatore, tribunus militum meruit: victisque partibus, venia impetrata, scriptum quæstorium comparavit. Ac primo Mæcenati, deinde Augusto insinuatus, non mediocrem locum in amborum amicitia tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit, satis monstratur illo Epigrammate, ubi inquit:

10 *Ni te visceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, Titium sodalem
Mimo tu videas strigosorem.*

Sed multo magis extremis, tali ad Augustum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, memoresco.* AUGUSTUS ei Epistolarum officium obtulit: hoc ad
15 Mæcenatem scripto significat: *Ante ipse scribendis epistolis amicorum sufficiebam: nunc occupatissimus. & infirmus. Horatium nostrum a te cupio abducere. Veniet ergo ab ista parasitica mensa ad hanc regiam: & nos in scribendis epistolis juvabit.* Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam suam ingerere desiit. Extant epistolæ, ex quibus argumen-
20 ti gratia pauca subjeci: *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si victor mihi fueris: recte enim, & non temere feceris, quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valitudinem tuam fieri possit.* Et rursus: *Tui qualem habeam memoriam poteris ex Septimio quoque nostro audire; nam incidit ut illo coram fieret a me tui mentio.* Neque si tu superbus amicitiam nostram sprevisi, ideo
25 nos quoque a *ἀποστρέφειν* Præterea sæpe inter alios jocos purissimum penem, & homuncionem lepidissimum appellat: unaque & altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo, ut non modo Seculare carmen componendum injunxerit, sed & Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum, cumque coëge-
30 rit propter hoc, tribus carminum libris, ex longo intervallo, quartum addere: post Sermones quoque lectos, nullam sui mentionem habitam ita sit questus: *Irasci me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis*

mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros tibi infame sit, quod videaris familiaris nobis esse? Expressitque elogium, cujus initium est,

Cum tot sustineas, & tanta negotia, solus:

Res Italas armis tuteris, moribus ornes,

Legibus emendes: in publica commoda peccem,

Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

* Idem Horatius habitu corporis brevis fuit atque obesus: qualis a se ipso & in Satyris describitur, & ab Augusto hac epistola: *Protulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accussem te, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es; sed si tibi statura deest.* * unde est. itaque licebit in sextariolo scribas: *quum circuitus voluminis tui sit.* * *omniumque sicut est ventriculi tui.* Ad res Venereas intemperantior traditur. Nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse disposita, ut quocunque respexisset, ibi ei imago coitus re-
ferretur. Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini, aut Tiburtini: domusque ejus ostenditur circa Tiburtini luculum. Venerunt in manus & elegi sub titulo ejus, & Epistola prosa oratione, quasi commendantis se Mæcenati: sed utraque falsa puto. Nam elegi vulgares, epistola etiam obscura: quo vitio minime tenebatur. Natus est sexto Idus Decembres, Lucio Cotta & Lucio Torquato Consulibus. Decessit quinto Calendas Decembres, Cajo Marcio Censorino, Cajo Asinio Gallo Consulibus, post nonum & quinquagesimum annum, herede Augusto palam nuncupato: quum urgente vi valitudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus & conditus est extremis Esquiliis, juxta Mæcenatis tumulum.

INTERPRETATIO.

a Vicissim superbimus.

NOTÆ.

V I N E T.

Ut ipse tradit,] In sexto sermone libri prioris.

Bello Philippensi.] Sidonius Apollinaris in carmine quarto.

Illo Epigrammate.] Constat Mæcenatem (Servii verba sunt in librum secundum Georgicæ) fuisse literarum peritum, & plura composuisse carmina. Horatius ipse in ode duodecima libri secundi:

— tuque pedestribus

Dices historis prælia Caesaris.

Mæcenat, melius: Sed vide plura de Mæcenate in poetis Lili Grægorii.

Ex Septimio.] Ode sexta libri secundæ carminum ipsius Horatii.

Quum tot sustineas.] Epistola prima libri secundi.

Et in Satyris] Et in epistola quarta libri prioris.

Lucio Cotta.] Cujus sui natalis ipse meminit in carmine vicesimo primo libri tertii; consules autem fuerunt, Lucius Aurelius Cotta, & Lucius Manlius Torquatus, anno urbis sexcentesimo octogesimo nono: sed Cajo Marcio Censorinus, & Cajo Asinio Gallus, annis post quinquaginta septem, hoc est, anno Romæ septingentesimo & quadragesimo sexto. Quare in Eusebii Chronicis rectius notatum est

NNN ij

Horatium quinquagesimo septimo ætatis suæ anno Romæ esse mortuum, quam hic scriptum: post nonum & quinquagesimum annum decessisse.

CASaubon.

Non pertinere hanc vitam ad libellos de grammaticis & rhetoribus, initio ostendimus: neque dubitare possumus, de poetica & poetis Suetonium quoque scripsisse. Quædam in hac vita, ex fide virorum eruditorum qui illam primi publicarunt, hic edita, sunt animadvertenda. Initio, ut vere creditum est. malim; ut fere cr. Hellenismus est in illis, vidi patrem tuum cubito emungentem, ἀπομύλλοντα pro ἀπομύλλοντα ἑαυτὸν, vel ἀπομύλλοντα ἄλλον. ut in Laërtii Bione. sic exercere pro se exercere puto tamen scripsisse heic Suet. cubito se mungentem. Mæcenatis versiculi alibi scribuntur emendatius:

Ni te visceribus meis Horati
Jam plus diligo, tu tuum sodalem.
Ninnio videas videas strigiosorem.

Scribe mox, ut hoc ad M. Deinde: tanquam si convictor mihi fueris. ea mens Augusti certo. Sequitur item in verbis Augusti: sed si tibi statura deest, unde est. Videtur postulare sententia, si t. st. deest, venter abunde est. vocem Græcam depravatissime est edita, restitue, ὀγκωδιστάς, id est, latissimus. Illa sub finem verba. post nonum & quinquagesimum annum, conferenda cum iis quæ Hieronymus scribit in Eusebiano Chronico; & Notis ad locum illum virorum præstantissimorum Arnaldi Pontaci Episcopi, & Josephi Scaligeri.

Scriptum quæstorium comparavit.] Hoc est, scribæ quæstorii munus, seu partes sibi comparavit. Sic apud Cic. scriptum facere, hoc est, scribam esse. GRÆVIUS.

Plus jam diligo, Titium sodalem. Alii, tu tuum sodalem Ninnio. Lego: tu Titii sodalis Ginno me videas strigiosorem. Ginnus, brevis mulus Martialis 6, 77. Non aliter monstratur Atlas cum compare ginno. Ubi vide Scri-verium & Scaligerum ad Manilium. Talem vocem poscebat τὸ strigosus, in jumentis proprium. Livius lib. 27. scuta vetera hos-

tium notavit, quæ ante non viderat & strigosiores equos. Frontinus in eadem historia 1, 2. quod ab itinere strigosiores notabat equos & coloratoria hominum corpora. Massurius Sabinus apud Gellium 4, 20. equum nimis strigosum & male habitum, sed equitem ejus uberrimum & habitissimum. Quibus omnibus locis strigosus ἰσχυρός est sive attenuato corpore ac macilentus: non morabundus aut tergiversator, ut volunt. Sed nec apud Lucilium, secus atque Scaliger & alii homines docti tradidere. Verba sunt: Hic strigosus bovinatorque ore improbus duro. Bovinator equidem est tergiversator, at non strigosus: sunt enim hæc duo separata vitia in equo; alterum corporis est, alterum ingenii. Itaque quod in equo vitium, in cane venatico virtus est. Columella 7, 72. Pecuarius canis neque tam strigosus aut pernix debet esse, quam qui damas cervosque & velocissima sectatus animalia, nec tam obesus aut gravis, quam villa horreique custos. Vides tu strigosus & obesus divortere, ut pernix & gravis; ut apud Massurium strigosus & uberrimus, male habet & habitissimus. Neque aliter accepit Cicero, ut ostendit, ubi pulcherrime transfert in Bruto, de Lysia: Habet enim certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis opimos quam gracilitates consectentur, quos, valetudo modo bona sit, tenuitas ipsa delectat: quanquam in Lysia sunt saepe etiam laceri, sic ut fieri nihil possit valentius: verum est certe toto genere strigosior. Titii sodales notum genus sacerdotii. Credibile est quendam ex istis vicinum Mæcenati aut qui crebro ædes ejus præterveheretur parum curato jumento insidens, vicinæ aut Clinio ipsi aut familiæ ejus occasionem pro-verbii fingendi dedisse, ut Titii sodalis equum vel mulum pro male curato, Titii sodalis mulo strigiosorem pro malicento, male vivo, vix vivo & monogrammo, ut alibi Lucilius, dicerent. Videas genus est jurandi. Dio in Nerone: ἦν δὲ πρὸς Μάρκου Σαλπίγγου Ὀθῶν, ὃς οὕτως ἔκτε τῆς ὀργῆς τῶν τρεῖς καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἀμφοτέρων τῶν Νέρωνι ὠκείως, ὥς καὶ εἰπὼν πότε πρὸς αὐτὸν, Οὐτὼ μὲν Καίσαρος ἰδοὺς ἔδεν διὰ τὸ κακὸν ἐπαθεῖν. Cum Nerone autem M. Salvius Otho tanta morum similitudine, & societate scelerum conjunctus erat, ut Neroni aliquando dixerit, Tu me quoque Casarem videbis. Quod dictum ei nihil obfuit. GRONOVIVS.

LUCANI

VITA

MANNÆUS LUCANUS Cordubensis prima ingenii experimen-
ta in Neronis laudibus dedit quinquennali certamine. Dein
civile bellum quod cum Pompejo & Cæsare gestum est, recitavit. Qui
tantæ levitatis & tam immoderatæ linguæ fuit, ut in præfatione quadam
5 ætatem & initia sua cum Virgilio comparans ausus sit dicere, *Et quan-*
tum mihi restat ad culicem? Hic in initio adolescentiæ, cum ob infestum
matrimonium patrem suum ruri agere longe cognovisset, revocatus Athe-
nis a Nerone cohortique amicorum additus, atque etiam quæstura hono-
ratus: non tamen permansit in gratia, Siquidem ægre ferens recitante se,
10 subito, ac nulla nisi refrigerandi sui causa, indicto Senatu Neronem re-
cessisse: neque verbis adversus principem, neque factis extantibus post
hæc temperavit. Adeo ut quondam in latrinis publicis clariore cum stre-
pitu ventris emissio, hemistichium Neronis magna cum fessorum fuga pro-
nuntiarit: *Sub terris tonuisse putes.* Sed & famoso carmine cum ipsum,
15 tum potentissimos amicorum, gravissime proscidit. Ad extremum pene
signifer Pisonianæ conjurationis extitit. Multis in gloriam tyrannicida-
rum palam indicenda: ac plenus minarum, usque eo intemperans, ut
Cæsaris caput proximo cuique jactaret. Verum detecta conjuratione, ne-
quaquam animi constantiam præstitit. Facile enim confessus, & ad hu-
millimas devolutus preces, matrem quoque innoxiam inter socios nomi-
navit: sperans impietatem sibi apud parricidam principem profuturam.
Impetrato autem mortis libero arbitrio, codicillos ad patrem de corrigendis
quibusdam versibus suis exaravit: epulatusque largiter, brachia ad se-
candas venas medico præbuit. Poëmata etiam ejus prælegi memini: con-
25 fici vero, ac vænalia proponi, non tantum operose & diligenter, sed
inepte quoque.

NOTÆ.

CASUBON.

Hanc vitam ita ut erat descripta e veteri
codice, ad me misi, Theodorus Canterus
vir clarissimus, cujus etiam pleræque notæ
sunt quas subjeci,

Quæstura honoratus.] Deest honore, vel
scrib, *Quæstura.*

Clariore cum strep.] Dele cum, aut scrib.

clariore sono str. Deinde scribe, *magna con-*
fessorum fuga. non cum sess.

Multis in gloriam tyrannicidarum indicen-
da.] Scribe, *Multis in gloriam tyrannici-*
darum palam in dicendo, ac plenus mina-
rum. hoc adeo verum est, ut ne in scri-
bendo quidem nedum in dicendo, tempera-
re sibi potuerit, a certis indiciis animi ve-
teris libertatis revocandæ cupiditissimi, &

imperantibus infesti. Lector attentus passim deprehendet in libris decem de bello civili.

*Brachia ad secandas venas medica prae-
buit.*] Videtur hinc mutuatus Hierony-
mus, cum scriberet numero MMLXXX. in
anno X. Neronis. *M. Annaeus Lucanus
Cordubensis poeta in Pisoniana conjuratione
deprehensus, brachium ad secandas venas
medico prae-
buit.*

Nequaquam animi constantiam.] Lege:
nequaquam parem animi constantiam.

SALMAS.

Ad patrem corrigendos quibusdam versibus.] Leg. *ad patrem de corrigendis qui-
busdam versibus.* IDEM.

PLINII

VITA.

PLINIUS SECUNDUS Novocomensis, equestribus militiis in-
dustrie functus, procuraciones quoque splendidissimas, atque con-
tinuas summa integritate administravit, & tamen liberalibus studiis tan-
tam operam dedit, ut non temere quis plura in otio scripserit. Itaque bel-
la omnia, quæ unquam cum Germanis gesta sunt, viginti voluminibus
comprehendit. Item naturalis historię triginta septem libros absolvit.
Periit clade Campaniæ. Nam quum Misenensi classi præesset, flagrante
Veservo, ad explorandas propius causas, liburnicas prætendisset: neque,
adversantibus ventis, remeare posset: vi pulveris ac favillæ oppressus est:
vel ut quidam existimant, a servo suo occisus: quem, deficiens æstu ut
necem sibi maturaret, oraverit.

NOTA.

VINET.

Quam Plinii ex Suetonio Tranquillo vi-
tam Pictavio edendam abhinc annos quin-
decim curavi: eam non ante videram, nec
de ea quicquam audieram: quam Arnoldus
ille Ferronus Tolosa ex vetusto codice Fu-
rentis Bibliothecæ descriptam, mihi Bur-
digalam suam misisset, verum quatuor post
annis venit forte in manus meas historia
naturalis Plinii ante impressa, quam natus
fuissem: in quo exemplari eam vitam quum
reperissem, non potui non succensere, &
imprecari qui ex nostris codd. illam sustu-
lissent. Diceret in Veronensium gratiam id
fecisse, qui minus libenter ibi legunt Pli-

nium fuisse Novovomensen. Quum nam-
que in præfatione Plinius Catullum vocet
suum conterraneum: qui poeta patriam ha-
buit Sirmionem, si quid ipsi de se credimus,
peninsulam lacus Benaci in agro Veronensi:
Plinium historię naturalis auctorem & Pli-
nii alterius avunculum, Torellus, Mathæus
Rufus, & alii Veronenses, in mediis ip-
sis mœnibus Veronæ natum esse conten-
dunt. quasi vero conterranei dici nequeant,
qui sint tantum ex eadem terra, regione,
provincia: ut Novocomum, quod prius Co-
mum fuit dictum, auctore Strabone libro
quinto: & Verona, quæ civitates sunt am-
bæ in eadem Italia, illa nimirum, quam ve-
teres Romam Transpadanam, & Cisalpi-
nam Galliam vocitabant. Sed Suetonius

Tranquillus, qui Plinium utrumque vidit, & juniorem intimum amicum habuit, nosse satis potuit, nisi fallor, quæ utrique patria fuerit.

Periit clade Campaniæ.] Vide Hermolai Barbari castigationes, quoniam in exemplari Tolosano par mendum erat, atque in iis quibus usus est Plinii castigatior Hermolaus. Cæterum de eodem Plinio si quis plura nosse cupierit quam hîc ex Suetonio sit excerptum, is legat Plinii junioris epistolam quintam libri tertii, & quintam decimam, & undevicesimam libri sexti.

CASAUBON.

Non est Suetonii: quod & dictio clare

arguit & supina negligentia in tanti viri rebus memoriæ prodendis. Amat, fateor brevitatem Tranquillus: sed eruditam, & quæ cognitioni rerum nihil officiat, denique, auctor hujus vitæ, neque Suetonius est, neque quisquam alius, qui meliore illo sæculo vixerit, sicut etiam Josephus Scaliger pronuntiavit, Scripsisse tamen Tranquillum Plinii hujus vitam, testimonio est locus ille, quem ex ejus libro de viris illustribus laudatum, commemorat Achilles Stadius. *Dum idem Plinius legiones in Siciliam duceret, eruptione favillarum ab Ætna eructantium, profocatus interiit, anno vita sua LVI.*

JUVENALIS

VITA.

JUNIUS JUVENALIS liberti locupletis incertum filius, an alumnus, ad mediam fere ætatem declamavit, animi magis causa, quam quod scholæ & foro præpararet: deinde paucorum versuum Satyra non absurde composita in Paridem pantomimum, poëtamque Claudii Neronis, ejus semestribus militioliis tumentem, genus scripturæ industriosè excoluit. Et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere est ausus. Mox magna frequentia, magnoque successu bis ac ter auditus est, ut ea quoque quæ prima fecerat, inferebat novis scriptis:

Quod non dant procures, dabit histrio, tu Camerinos,

10 *Et Bareas, tu nobilium magna atria curas.*

Præfectos Pelopæa facit, Philomela tribunos.

Erat tum in delitiis aulæ histrio: multique fautorum ejus quotidie provehebantur. Venit ergo Juvenalis in suspicionem, quasi tempora figurate notasset: ac statim per honorem militiæ, quamquam octogenarius, urbe summotus, missusque ad præfecturam cohortis in extrema parte tendentis Ægypti. Id, supplicii genus placuit, ut levi atque joculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus angore & tædio periit.

P E R S I I V I T A.

AULUS PERSIUS FLACCUS natus est pridie Nonas Decembris,
 Fabio Perfico, L. Vitellio Coss. decessit 8. Kal. Decemb. Rubrio Ma-
 rio, Asinio Gallo Coss. natus in Etruria Volaterris, Eques Romanus,
 sanguine & affinitate primi ordinis viris conjunctus. decessit ad octavum
 5 miliarium via Appia, in prædiis suis. Pater ejus Flaccus pupillum reli-
 quit moriens, annorum fere sex. Fulvia Sisennia mater nupsit postea Fu-
 sio, Equiti Romano: & eum quoque extulit intra paucos annos. Stu-
 duit Flaccus usque ad annum XII Volaterris: inde Romæ apud Gram-
 maticum Remmum Palæmonem & apud Rhetorem Verginium Flaccum.
 10 Cum esset annorum XVI amicitia cœpit uti Annæi Cornuti, ita ut ab eo
 nusquam discederet, a quo introductus aliquatenus in philosophia est.
 Amicos habuit a prima adolescentia Cæsum Bassum, & Calpurnium Sta-
 turam, qui eo vivo juvenis discessit. Coluit ut patrem Servilium Numa-
 num. Per Cornutum cognovit Annæum etiam Lucanum, æquævum
 15 auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit, sectæ
 Stoicæ, qui libros philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur
 scripta Flacci, ut vix retineret se illo recitante a clamore (quin illa esse
 vera poëmata diceret.) Sero cognovit Senecam, sed non ut capere-
 tur ejus ingenio. Usus est apud Cornutum duorum convictu doctis-
 20 morum, & sanctissimorum virorum acriter tum philosophantium, Clau-
 dii Agaturni medici Lacedæmonii, & Petronii Aristocratis Magnetis,
 quos unice miratus est & æmulatus, cum æquales essent, & Cornuto mi-
 nores. Ipse etiam decem fere annis summe dilectus apud Thraseam est,
 ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam ejus Arriam
 25 uxorem habente. Fuit morum lenissimorum, verecundiæ virginalis, for-
 mæ pulcræ, pietatis erga matrem & sororem & amitam exemplo sufficien-
 tis. Fuit frugi & pudicus. Reliquit circa HS. XX. matri & sorori, scri-
 ptis tantum ad matrem codicillis, rogavit eam ut daret Cornuto sestertia,
 ut quidem dicunt, centies, ut alii volunt plus, & argenti facti pondera vi-
 30 ginti, & libros circa septingentos, Chrysippi, sive bibliothecam suam
 omnem. Verum Cornutus sublatis libris, pecuniam sororibus, quas fra-
 ter heredes fecerat, reliquit. Et raro, & tarde scripsit, Hunc ipsum im-
 perfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt in ultimo libri: & quasi
 finitus esset, leviter recitavit Cornuto: & Cæcio Basso perenti ut ipse ede-
 35 ret, tradidit edendum. Scripserat etiam in pueritia Flaccus prætextam,
 &

& O'δ'ιπ'α'ρ'α'ν librum unum, & paucos in sororem Thraseæ & in Arriæ matrem versus, quæ se ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri ejus, ut ea aboleret. Editum librum continuo mirari homines, & deripere cœperunt. Decessit autem vitio stomachi, anno ætatis xxx. Sed mox ut a schola & magistris deverterat, lecto libro Lucilii decimo, vehementer satyras componere studuit: cujus libri principium imitatus est, sibi primo, mox omnibus detrectaturus, cum tanta recentium poëtarum & oratorum insectatione, ut etiam Neronem illius temporis principem, culpaverit: cujus versus in Neronem cum ita se haberet,

10 *Auriculas asini Mida rex habet*
in hunc modum a Cornuto ipso tantummodo est emendatus,

Auriculas asini quis non habet?
Ne hoc Nero in se dictum arbitraretur.

tus 16. annalium extremo, Plinius 3. epist.

19. IDEM.

Prætextam.] Leg. *Prætextatam.* GRÆV.

O'δ'ιπ'α'ρ'α'ν.] Leg. O'δ'ιπ'α'ρ'α'ν i. c. *Itinerarium.*

Deripere.] Lege *Diripere.* Seneca 111. de ira: ac tota civitate direptus est. Item de brev. vitæ cap. 7: diripitur ille toto foro patronus. Martial. vii. ep. 75.

Quod te diripiunt potentiores,
Per convivia, porticus, theatra.

H RUBENIUS.

Coluit ut patrem Servilium Numanum.]

Lege, Nonianum. M. enim Servilius Nonianus est Plinius alteri 28, 2, & 37, 6, alteri, 1. epist. 13. & Quinctiliano 10. 1. appellatus. GRONOVIVS.

Sestertia, ut quidam dicunt, centies.] Lege, *centum.* nam ne ipse quidem centies possedit: dein, *argenti fracti pondo xx.* GRON.

In sororem Thraseæ in Arriæ matrem.] Lege: *in socrum Thraseæ Arriam matrem.* Dux enim fuerunt Arriæ, mater & filii, illa Pæto Cæcinæ, hæc Pæto Thraseæ nupta. Tacit.

INSCRIPTIONES
 ANTIQUÆ ILLUSTRIORES
 DE
 CÆSARIBVS SVETONIANIS

Quæ Commentario non sunt insertæ.

D. JULIO CÆSARI.

I.

In Hispania Terraconensi.

BELLVM. CAESARIS
 ET PATRIAE. EX. MAGNA. PARTE. CONFECTVM
 SEX. ET. CN. MAGNI. POMPEII. FILIIS. HIC. IN. AGRO
 BATESTANIORVM. PROFLIGATIS.

II.

Augustæ Taurinorum.

C. IVL. CAESAR. C. F.

DE

GALLEIS

ET

ALLOBROGIBVS

TRIVMPAVIT

III.

Treueris.

CAES. PRO. EXERC. IMP. P. P.

S. C. AV. TREVE.

INGRESSVM. H. CASTRA. SARRAE

FLV. PRO. MIL. CVSTODIA

BIEN. POTITVS EST.

IV.

Eboræ.

DIVO IVLIO

LIB. IVL. EBORA

OB. ILLIVS. IN. MVN. ET MVN.

LIBERALITATEM

EX. D. D. D.

QVOIVS. DEDICATIONE

VENERI. GENETRICI

CÆSTVM. MATRONÆ

DONVM. TVLERVNT.

D. AVGVSTO CÆSARI.

I.

Tergestæ.

IMP. CAESAR. COS. DES. TERT. III. VIR. R. P. C.
ITERVM. MVRVM. TVRRES. QVE. F.

II.

SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS
IMP. CAESARI. DIVI. IVLI. F. COS. QVINCT
COS. DESIGN. SEXT. IMP. SEPT.
REPVBLICA CONSERVATA.

III.

IMP. CAES. DIVI. F. AVGVSTVS. PONT. MAX.
COS. XI. TRIBVNIC. POTEST. X. IMP. VIII
ORBE. MARI. ET. TERRA. PACATIS. TEMPLO
IANI. CLVSO. ET. REP. P. R. OPTIMIS. LEGIBVS
ET. SANCTISSIMIS. INSTITVTIS. REFORMATA
VIAM. SVPERIOR. COS. TEMPORE. INCHOATAM
ET. MVLTI. LOCIS. INTERMISSAM. PRO
DIGNITATE. IMPERI. P. R. LATIOREM
LONGIOREM. QVE. GADEIS. VSQ. PROMOVIT.

IIII.

Romæ.

I M P E R A T O R
CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS
PONTIFEX. MAXIMVS. IMP
XII. COS. XI. TRIB. POT
XIV. AEGYPTO. IN. POTESTATEM
POPVL
ROMANI. REDACTA
SOLI. DONVM. DEDIT.

V.

Romæ.

IMP. CÆS. DIVI. F. AUGUSTUS
 PONTIFEX. MAXIMUS
 IMP. XIII. COS. XI. TRIB. POTEST. XV.
 EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. ROMANVS
 ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT
 NERONE. CLAVDIO. DRVSO
 T. QVINCTIO. CRISPINO. COS
 VOLCANO.

VI.

LARIBVS. PVBLICIS. SACRVM
 IMP. CAESAR. AVGVSTVS
 PONTIFEX. MAXIMVS
 TRIBVNIC. POTESTAT. XVIII
 EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. EI
 CONTVLIT. K. IANVAR. APSENTI
 C. CALVISIO. SABINO
 L. PASSIENO. RVFO. COS.

VII.

Romæ.

COLLEGIO. CENTONARIORVM. . . .
 CVM. BASI. MARMOREA ET. CERIOLARIB. DVOBVS
 ÆREIS. HABENTIBVS. EFFIGIEM. CVPIDINIS. TENEN
 TIS. CALATHOS. L. SEXTILIVS. SELEVCVS. DECVRIO
 D. D. HOC. AMPLIVS. ARK. RET. P. COLLEGII. SS. DO
 NUM. DEDIT. -X- V. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS
 QVANTITATIS. QVÆ. EFFICIT. ANNVS. -X- DC. DIE
 VIIII. KAL. OCTOB. NATALI. DIVI. AVGVSTI. EROGEN
 TVR. EX. ARK.

VIII.

Romæ.

IMP. CAESAR. DIVI. IVLI. F. AVGVSTVS
 PONTIFEX. MAXIMVS. COS XII
 TRIBVNICIAE. POTEST. XIX. IMP. XIII
 RIVOS. AQVARVM. OMNIYM. REFECIT.

IX.

Seduni in Vallesia.

ex emendatione Casauboni.

IMP. CAESARI. DIVI. IVLI. F
 AVGVSTO. COS. XIII.
 TRIBVNITIA. POTESTATE. XXVIII
 PATRI. PATRIAE
 PONTIFICI. MAXIMO
 CIVITAS. SEDVNORVM
 ... PATRONO.

X.

In Piceno.

IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVST
 PONTIFEX. MAXIMVS. COS. XIII
 TRIBVNITIAE. POTESTATIS. XXXII.
 IMP. XVI. PATER. PATRIAE
 MVRVM. DEDIT.

TIBERIO NERONI CAESARI.

I.

Romæ.

TI. CLAVDIVS. TI. F. NERO
 PONTIFEX. COS. ITERVM
 IMP. ITERVM
 LVDOS. VOTIVOS. PRO. REDITV
 IMP. CAESARIS. DIVI. F. AVGVSTI
 PONTIFICIS. MAXIMI.
 IOVI. OPTIMO. MAXIMO. FECIT.
 EX S. C.

II.

Alliæ.

TI KAISARI. AVG. F
 DIVI. IVLII. N. AVGVSTO
 PONT. MAX. COS. V. IMP. VIII TRIBVNIC
 POTEST. XVIII.
 PONTIFICES. ALBANI.
 Q. IVLIVS. Q. F. FAB. RVFVS
 C. IVLIVS. C. F. SCA. BASSVS
 T. IVLIVS. TIB. F. FAB. MERVLA
 M. IVLIVS. C. F. FAB. SENICIO.

III.

In Hispania.

TI. CAESARI. DIVI. AVG. F. DIVI. IVLLI. N
 AVGVSTO. PONT. MAX. TRIB. POT. XXIIX.
 COS. IIII. IMP. VIII. AVGVRI. XV. VIRO. S. F.
 VII. VIRO. EPVLON
 T. PAPIRIVS. EVRVS
 DECRETO. ORDINIS. ILVRCONIENSIS

A. F.

Q. MARCIO. BAREA }
 T. RVSTIO. NVMMIO } COS.

IV.

Romæ juxta Aedem S. Andreæ.

OSSA.
 TIB. CAESARIS. DIVI. AVG. F. AVGVSTI
 PONTIFICIS MAXIMI
 TRIB. POTEST. XXXIIX.
 IMP. VIII. COS. V.

TI. CLAVDIO DRVSO.

I.

Ravennæ.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CAESAR. AVGVSTVS. GER-
 MANICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DES. III.
 IMP. III. P. P. DEDIT.

II.

Romæ.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CAESAR. AVGVSTVS. GERMA-
 NICVS. PONTIFEX. MAXIMVS. TRIB. POTEST. V. IMP.
X. P. P. COS. DESIG. IIII. ARCVS. DVCTVS. AQVAE.
 VIRGINIS. DISTVRBATUS. PER. C. CAESAREM. A FVN-
 DAMENTIS. NOVOS. FECIT. AC. RESTITVIT.

III.

In Hispania.

CLAVDIO, CAES.
 AVG. GERMAN. PONT. MAX.
 TRIB. POT. V. IMP. X. P. P. COS. DESIG. IIII.
 OPTATVS. REBVRRI. L.
 IMAG
 CAES. AVG. IMP
 D. S. P. D.
 EAMQVE. CVM. OPTATO. ET. REBVRRO
 FILIIS. DEDICAVIT
 SENATVS. CENSUIT. PERPETVO
 BONIS. PVBLICIS. INTERESSE.

IV.

PRO SALVTE.

TI. CLAVDI. CAESARIS. AVG. GERMANICI. PONTIF.
 MAX. TRIB. POT. VII. COS. IIII. IMP. XV. P. P. CENSO.
 RIS. LIBERORVM. QVE. EX. VOTO
 SVSCEPTO. C. IVLIVS. SEX. F. COR. POSTVMVS. PRAEF.
 AEGYPTI. TI. CLAVDI. CAESARIS. AVG. GERMANICI
 EX. AVRI. P. XVI.

V.

Romæ.

TI. CLAVDIVS
 DRVSI. F. CAISAR
 AVG. GERMANICVS
 PONT. MAX. TRIB. POT
 VIII. IMP. XVI. COS. IV.
 CENSOR. P. P.
 AVCTIS. POPVLI. ROMANI
 FINIBVS
 POMERIUM
 AMPLIAIT. TERMINAIT. QVE,

VI.

PRO SALVTE.

TI. CLAVDI. CAES. AVG. GERMANICI. PONT. MAX
 TRIB. POTES. X. IMP. XII. COS. IIII. DESIGN. V
 SIGN. ARGENTI. P. X. ET. PRO. SALVTE
 NERONIS. CAESARIS. F. AGRIPPINAE. AVG
 SIGN. ARG. P. V. VOTO. SVSCEP.
 VIATORES. ET. SCRIBAE. LIBR. ET. PRAEF
 PRINCEPS. ET. LVTINVS. FELIX. DED.

NERONI CLAVDIO CAESARI.

I.

Romæ.

NERONI. CLAVD. CAIS.
 AVG. PONT. MAX
 OB. PROVINC. LATRONIB
 ET. HIS. QVI. NOVAM
 GENERI. HVM. SVPER-
 STITION. INCVLCA
 PVRGATAM.

II.

Neapoli.

Q. VOLVSIO. SATVRN
 P. CORNELIO. SCIP. COS.
 AVGVSTALES
 QVI. NERONI. CLAVDIO
 CAESARI. AVGVST. ET
 AGRIPPINAE. AVGVSTAE-
 I. O. M. ET. GENIO. COLONIAE
 VDOS. FECER. XIII. XII. K. MART.

SERVIO

SERGIO GALBÆ CÆSARI.

I.

Romæ.

IMAGINVM. DOMVS
 AVG. CVLTORIBVS. SIGNVM
 LIBERTATIS. RESTITVTAE
 SER. GALBÆ. IMPERATORIS. AVG.
 CVRATORES. ANNI SECYNDI
 C. TVRRANIVS. POLYBIVS
 L. CALPVARNIVS. SENA
 C. MVRDIVS. LALVS
 C. TVRRANIVS. FLORVS.
 C. MVRDIVS. DEMOSTHENES

In sinistro latere.

DEDIC. IDIB. OCTOB

C. BELLICO. NATALE

P. CORNELIO. SCIPIONE. ASIATIC. } COS.

A. VITELLIO.

I.

Romæ.

A. VITELLIVS. L. F
 IMPERATOR
 COS. PERP.

D. VESPASIANO.

I.

Romæ.

PACI. ÆTERNÆ
 DOMVS
 IMP. VESPASIANI
 CÆSARIS. AVG
 LIBERORVMQ. EJVS
 SACRVM
 TRIB. SVC. JUNIOR
 DEDIC. XV. KAL. DEC
 L. ANNIO. BASSO. }
 C. CÆCINA. PÆTO. } COS.

PPPP

II.

VICTORIAE. AVGVSTI
 SACRVM
 PRO. REDITV
 IMP. CÆS. T. FLAVI
 VESPASIANI. AVG
 PONT. MAXIM
 TRIB. POT. COS. II.
 P. P.
 STATVAM. EX. ÆRE
 ORDO. SPOL. CONLOC.

III.

IMP. CÆSAR. VESPASIANVS. AVG. PONT. MAX. TRIB
 POT. II. IMP. VI. COS. III. DESIGN. IIII. P. P. AQVAS
 CVRTIAM. ET CÆRVLEAM. PERDVCTAS. A. DIVO
 CLAVDIO. ET. POSTEA. INTERMISSAS. DILAPSAS
 QVE. PER. ANNOS. NOVEM. SVA. IMPENSA. VRBI
 RESTITVIT.

IV.

Cumis.

IMP. CÆSARI
 VESPASIANO. AVG
 PONT. MAX. TR. POT. III.
 IMP. IIX. P. P. CONS. III. DES. IIII.
 S. PVTEOL.
 QVOD. VIAS. VRBIS
 NEGLIGENTIA
 SVPERIOR..... TEMPOR
 CORRVPTAS. IMPENSA. SVA
 RESTITVIT.

V.

IMP. CÆSARI
 VESPASIANO. AVG
 PONTIF. MAX. TR. POT. IIII.
 IMP. VIIII. P. P. COS. IIII.
 LEG. III. AVG.

VI.

EX AVCTORITATE.

IMP. CÆS. VESPASANI
 AVG. P. M. TRIB. POT. III.
 IMP. X. P. P. COS. IIII. DES
 V. CENSORIS
 C. CALPETANVS. RANTIVS
 QVIRINALIS. VAL. CESTVS
 CVRATOR. RIPARVM. ET
 ALVEI. TIBERIS. TERMINA_{IT}
 R. R. PROX. CIPP. P. P. CLXXIII.

VII.

Romæ.

IMP. CAESARI. VESPASIANO
 AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. IIII.
 COS. VIII. DES
 SACRARVM. ÆDIVM. RESTVTORI
 ET. RITVVM. ANTIQVORVM
 CONSERVATORI
 SODALES. TITII.

VIII.

IMP. CÆSAR
 VESPASIANVS. AVG.
 PONTIF. MAX. TRIBVNIC.
 POTESTAT. VI. IMP. XIII. P. P.
 COS. VI. DESIG. VII. CENSOR
 LOCVM. VINEAE. PVBLICAE
 OCCVPATVM. A. PRIVATIS
 PER. COLLEGIVM. PONTIFICVM
 RESTITVIT.

IX.

IMP. CAESARI
 VESPASIANO. AVG
 PONT. MAX. TRIB
 POT. VIII. IMP. XIIIX
 COS. VIII. P. P.
 L. PORCIUS. SABELLVS
 II. VIR. PEQVNIA. SVA
 D. D. D.

X.

Romæ.

FRANCISCVS DE ALBERTINIS.

LIB. II. De Mirandis Veteris Romæ,

edit. ibid. anno M D X.

*In ærario & in templo Iovis Capitolini (ut supra diximus) multa extabant
 arce & tabule affixæ: e quibus unam tantum nostro tempore in Lateranensi
 basilica prospexi apud Tabernaculum sacratissimi corporis Christi. Lati-
 tudo ejus ped. IV. longitudo vero XI. in qua continentur infra scripta:*

Fœdusve cum quibus volet facere liceat, ita uti licuit Divo Aug. Ti.
 Julio Cæsari Aug. Tiberioque Claudio Cæsari Aug. Germanico.
 Utique ei Senatum habere, relationem facere, remittere Senatus-
 consulta per relationem, discessionemque facere liceat, ita uti licuit
 Divo Aug. Ti. Julio Cæsari Aug. Ti. Claudio Cæsari Aug. Ger-
 manico.

Utique cum ex voluntate auctoritateve, jussu mandatuve ejus, præ-
 senteve eo Senatus habeatur omnium rerum jus perinde habe-
 tur, servetur, ac si e lege Senatus edictus esset habereturque.

Utique quos magistratum, potestatem, imperium curationemve,
 cujus rei petentes Senatui populoque Rom. commendaverit, qui-
 busque suffragationem suam dederit, promiserit, eorum comitis
 quibusque extra ordinem ratio habeatur.

Utique ei fines Pomerii proferre, promovere, cum ex Republica censebit esse, liceat, ita uti licuit Ti. Claudio Cæsari Aug. Germanico. Utique quæcunque ex usu Reipublicæ, Majestate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebit, ei agere, facere jus potestasque sit, ita uti divo Aug. Tiberioque Julio Cæsari Aug. Tiberioque Claudio Aug. Germanico fuit.

Utique, quibus legibus plebeive scitis scriptum fuit ne Divus Aug. Tiberiusve Julius Cæsar Aug. Tiberiusque Claudius Cæsar Aug. Germanicus tenerentur, iis legibus plebisque scitis Imp. Cæsar Vespasianus solutus sit, quæque ex quaque lege, rogatione Divum Aug. Tiberiumve Julium Cæsarem Aug. Tiberiumve Claudium Cæsarem Aug. Germanicum facere oportuit, ea omnia Imp. Cæs. Vespasiano Aug. facere liceat.

Utique quæcunque ante hanc legem rogatam acta, gesta, decreta, imperata ab Imperatore Cæsare Vespasiano Aug. jussu mandatuve ejus a quoque sunt, ea perinde justa rataque sint ac si populi plebisve jussu acta essent.

S A N C T I O.

Si quis hujusce legis ergo adversus leges, rogationes, plebisve scita, Senatusve consulta fecit, fecerit, sive quod eum ex lege, rogatione, plebisve scito, S. ve C. facere oportebit, non fecerit, hujus legis ergo id ei ne fraudi esto, neve quid ob eam rem populo dare debeto, neve cui de ea re actio, neve iudicatio esto, neve quis de ea re *apud se* agi finito.

Omittitur particula ex anguli fractura.

D. TITO CÆSARI.

I.

Romæ.

IMP. T. CÆSARI
 DIVI. VESPASIANI. F
 VESPASIANO. AVG
 PLEBS. VRBANA
 QVÆ. FRUMENTVM
 PVBLICVM. ACCEPIT
 ET
 TRIBVS.

II.

Romæ.

IMP. TITO. CÆSARI
 DIVI. VESPASIANI. F
 VESPASIANO
 CENSORI. CONSERVATORI. ÆDIVM. PVBLICARVM
 ET. RESTITVTORI. ÆDIVM. SACRARVM
 SODALES. FLAVII
 P. MARTIVS. VERVS.

III.

IMP. TITVS. CÆSAR. DIVI. F. VESPASIANVS. AVG
 PONTIF. MAX. TRIBVNICIAE. POTES. IX. IMP. XV
 CENS. COS. VII. DES. IIX RIVOM. AQVÆ. MARCIAE
 VETVSTATE. DILAPSV. REFECIT. ET. AQVAM
 QVÆ. IN. VSV. ESSE. DESIERAT. REDVXIT.

IV.

Romæ.

IMP. T. CÆS. DIVI. F. VESPASIANVS. AVG. PONT. MAX
 TRIB. X. POT. IMP. XVII. P. P. CENSOR. COS. VIII. AQVAS
 CLAVDIAM. ET. ANIENEM. PERDVCTAS. A. DIVO
 CLAVDIO. ET. POSTEA. A. DIVO. VESPASIANO. PA-
 TRE. SVO. VRBI. RESTITVTAS. CVM. A. CAPITE. A.
 QVARVM. A. SOLO. VETVSTATE. DILAPSÆ. ESSENT
 NOVA. FORMA. REDVCENDAS. SVA. IMPENSA
 CVRAVIT.

V.

Ibidem.

IMP. TITO. CÆSARI. VESPASIANI. F.
 VESPASIANO. AVG. PONTIFICI. MAXIMO. TRIB.
 POT. X. IMP. XVIII. COS. VIII
 PRINCIPI. SVO
 S. P. Q. R
 QVOD. PRAECEPTIS. PATRIS. CONSILIIQ. ET. AVSPICIIS
 GENTEM. IVDAEORVM
 DOMVIT
 ET
 VRBEM. HIEROSOLYMAM
 OMNIBVS. ANTE. SE. DVCIBVS. REGIBVS
 GENTIBVSQVE. AVT. PETITAM. FRVSTRA. AVT. OMNINO
 INTENTATAM
 DELEVIT.

DOMITIANO CÆSARI.

I.

CAESARI. AVG. F.
 DOMITIANO
 COS. DESIGNATO. II.
 PRINCIPI. IVVENTVTIS
 C. PAPIRIVS. AEQVOS. 7. LEG. III. AVG
 TESTAMENTO. PONI. IVSSIT
 EX. AVRI. P. X.

II.

IMP. CAESAR. DIVI. VESPASIANI. F. DOMITIANVS. AV-
 GVSTVS. GERMANICVS. PONTIFEX. MAXIMVS. TRI-
 BVNIC. POTESTAT. XII. IMP. XXII COS. XVI. CENSOR
 PERPETVVS. P. P. AD. III. IDVS. IVLIAS. M. LOLLIO
 PAVLLINO VALERIO. ASIATICO. SATVRNINO. C. AN-
 TIO. IVLIO. QVADRATO. COS.

III.

IMP. CÆSARI.

DIVI VESPASIANI. F
DOMITIANO. AVGVST
GERMAN. PONT. MAX.

TRIB. POTEST. XIII

IMP. XXII. COS. XVI.
CENSOR. PERPET. P. P.

REG. VICI

VESTORIANI. ET
CALPURNIANI.

IV.

In Tabulis Capitolinis.

A. P. R. C. DCCCXLI.

IMP. CAESARE. DIVI. VESPASIANI. FILIO
DOMITIANO. AVGVSTO. GERMANICO
MAGISTRO XV. VIR
EX. S. C. LVDL. SAECVLARES. FACTI.

Nomen Domitiani, quod eradendum ubique Senatus devreverat, Onuphrius hic restituit. Corollarium inscriptionum esto, quam Scaliger ad Eusebium laudat, illa non inficeta Palæmonis, cujus vita exstat de Ill. Gramm. cap. xxiii.

PALAEMON. L. L. L. D. F.
GRAMMA. VEICET. ATQVE. RHET
SIBI. ET. TVBERONIAE. CONTVBERNALI
ATQVE. BENEMERENTI
I APIDEVM. STRVXIT. TVMVLVM
IN. EO. QVIDEM. CADAVER. QVIES. ESTO
ALIO. AVTEM. REVERTITO. ANIMVS

MONVMENTVM

(Ancyra in Suburbio.)

Series.

I.

RERVM GESTARVM DIVI AVGVSTI QVIBVS ORBEM
TERRARVM IMPERIO POPVLI ROMANI SVBIECIT
ET IMPENSARVM QVAS IN REMPVBLICAM PO-
PVLVMQVE ROMANVM FECIT INCISARVM IN
DVABVS AHAENEIS PILIS QVAE SVNT ROMAE
POSITAE EXEMPLAR SVBIECTVM.

ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO.
CONSILIO. ET. PRIVATA. IMPENSA. COMPARAVI. I. TERQVE,
M.... FACTIONIS. OPPRESSAM. IN. LIBERTATEM.
2. VINDICAVI... DECRETIS. HONORIFICIS. ORDINEM.
3. SVVM.
.
.
.

Cetera desiderantur.

1. TER Q. M.... Palam est eum loqui de primo exercitu comparato. Igitur expleam. PER-
QVEM ANTONI. FACTIONIS. quod valet Factiones, ut lapide hoc plerumque scri-
ptum. Si placet ternarius numerus: possis legere, TERQVE. MEAM. PATRIAM. FACTION-
IB. i. e. Factionibus. Ter autem, nempe primo Antoniano bello, Philippico, Actiaco,
2. VINDICAVI... Expleo, si prior nostra conjectura sedet. REMP.
3. SVVM. Puto fuisse, SVM MVM. Summus ordo, senatus est.

II.

PATRICIORVM. NVMERVM. AVXI. CONSVL. QVINTVM.
IVSSV POPVLI. ET. SENATVS. SENATVM. TER. LEGI. ET.
IN CONSVLATV. SEXTO. CENSVM. POPVLI. COLLEGA. M.
AGRIPPA. EGI. LVSTRVM. POST. ANNVM. ALTERVN. ET.
QVADRAGESIMVM. FECL. (LEGI) QVO. LVSTRO. CIVIVM.
ROMANORVM. CENSITA. SVNT. CAPITA. QVADRAGIENS.
CENTVM. MILLIA. ET. SEXAGINTA. TRIA.... CVM.
NVPER. LVSTRVM. SOLVS. FECL. LEGI. I. CENSORVM.... SINIO.
COS. QVO. LVSTRO. CENSA. SVNT. CIVIVM. 2. ROMANORVM....
QVADRAGENS. CENTVM. MILLIA. ET. DVCENTA. TRIGINTA.
TRIA.... IN. CONSVLATV. FL.... CVM. NVPERIME.
LVSTRVM. 3. CVM. LEGA. TIBERIO. SEXT. POMPEIO. ET. SEXT.
APVLEIO. COS. QVO. LVSTRO. 4. ROM. CAPITVM. QVADRAGENS.
CENTVM. MIL... IGINTA. ET. SEPTEM. MIL. LEGI PNO.
... EXEMPLA. MAIORVM. EXOLESCENTIA. IAM. EX. NOS....
MVLTARVM. RERVM. EXEMPLA. IMITANDA.

QQQq

Hac etiam desiderantur.

1. CENSORUM. Puto sic: CENSORINO. ET ASINIO. qui coss. fuere anno dccxlvi
Quod Dio solitarium hunc sentum referre videtur ad annum dccxlvi; de recensu
Italico tantum agit.
2. ROMANORVM.... In hiatu scribe, CAPITA,
3. CUM LEGA. Facito CONLEGA.
4. Exple, CENSA. SUNT,

III.

HONORIS. MEI. CAUSA. SENATVS. POPVLVSQVE. RO-
MANVS. ANNVM. QVINTVM. ET. DECIMVM. 1. AGENTIS.
CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. 2. CVM. MAGISTRATVM. INIRENT.
POST. QVINQVENNIYM. EX. EO. DIE. 3. DEDVCTI. IN.
4. FORVMVE. INTERESSENT. CONSILLIS. PVBLICIS. DECREVIT.
SENATVS. EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM.
5. HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT.

LIBRI. ROMANI. VIRITIM. 6. CENOS. NVMERAVI. EX. TESTAMEN-
TO. PATRIS. MEI. ET. 7. NOMINI. MEO. 8. DRINGENOS. EX.
BELLORVM. MANVBILIS. CONSVL. QVINTVM. DEDI. ITERVM.
AVTEM. IN. CONSVLATV. DECIMO. EX. PATRIMONIO. MEO.
BIS. QVADRINGENOS. CONGIARI. VIRITIM. ITERVM. AERE.
MERVI. ET. CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIM. FRUMENTATIO-
NES. FRUMENTO. PRIVATIM. 9. COLUMELO. EMENSVS. SVM.
ET. TRIBVNICIA. POTESTATE. DVODECIMVM. QVADRINGENOS.
NVMMOS. TERTIVM. VIRITIM. DEDI. 10. QVALIMEA. CONGIARIA.
FRUMENTI. 11. NVM. NVNQVAM. MINVS. QVINQVAGINTA. ET.
DVCENTA... SIA. 12. DVODEVIGINTESIMVM. CONSVL. TRECENTIS.
ET. VIGINTI. MILLIBVS. PLEBIS. VRBANAE. SEXAGENOS.
DENARIOS. VIRITIM. DEDI. ET. QVINIS. MILITVM.
MEORVM. CONSVL. QVINTVM. EX. MANIBILIS. VIRITIM. MILLIA.
NVMMVM. SINGVLA. DEDI. ACCEPERVNT. ID. TRIVMPHAE.
CONGIARIVM. IN. COLONIAS. HOMINVM. CIRCITER. CENTVM.
ET. VIGINTI. MILLIA. CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS.
DENARIOS. PLEBI. QVAE. TVM. FRUMENTVM. PVBLICVM. 13. ACCE. DEDI.

1. Valet, Agentes Consules: est que sermo de L. & C. Caesaribus.
2. Puto, EVM. 3. Puto, QVO. 4. Facio. FORVM. & divido, VT. INTERESSENT.
sententia longe alia. 5. Expletem IVV. c. id est, principem iuventuris Caium. 6.
Substituto, CENTENOS, VICENOS. ex Dionis XLIV. qui diserte scribit Octavianum ip-
sum ita tradidisse (hic nimirum) etsi alii (inter quos Suetonius) trecentos scribant.
7. Valet Nomine. 8. Scribe QVADRINGENOS. ex Dionis LI. qui exprimit hanc ipsam
summam congiarii, in eodem v. consulatu. 9. Fac, COMPTO.
10. Puto. QVALIA. MEA. 11. Expleo, MEDIMNYM. 12. Erravit sculptor largi-
ter, faciendumque DVODECIMVM. 13. Facio, ACCEPIT.

III. Seriei continuatio.

EA. MILLIA. HOMINVM. PAVLLO. PLVRA. QVAM. DVCENTA.
FVERVNT. 1. AGRIS. QVOS. IN. CONSVLATV. MEO. QVARTO. ET.
POSTEA. CONSVLIBVS. 2. MARCO. ET. CN. LENTVLO. AVGVRE.
ADSIGNAVI. MILITIBVS. SOLVI. MVNICIPIIS. PA.... 3. TERTIVM
CIRCITER. SEXGENSIM. ITINERIS. EMIT. QVAM. ROMANIS.

4. ERAE..... NUMERAVI..... QVOD. PRO. AGRIS. PROVINCI-
LIBVS. SOLVI. VNVS. ET. SOLVS. OMNIVM. QVI. DEDUXERVNT.
COLONIAS. MILITVM. IN. PROVINCIIS. AD. MEMORIAM. AETATIS.
MEAE. FECI. POSTEA. NERONE. ET. CN. PISONE. CONSVLIBVS. ITEM.
QVE. 5... GANTISSIMO. ET. D. LELIO. CONSVLIBVS. ET. 6. L. CANINIO.
ET. Q. FABRICIO. CONSVLIBVS. 7... QVOS. EMERITIS. STIPENDIIS.
IN. SVA. MVNICIPIA. 8. PRAEM... PERSOLVI. QVAM. 9.... INSEST....
MILI.... IMPENDI.

QVATER. IO. AVI. AERARIVM. ITA. VT. SESTERTIVM. MILLIA.

..... QVINGENTA. DED... RAVI. AERARIO. DETVLI....

QVOD. EX. CONSILIO. MILITIBVS.

QVIN MERVISSENT. HS. MIL.

..... O. DETVLI.

..... II CN. P. LENTVLO.

VLES. FVERVNT. CVM. D. CERENT. CENTVM.

MILLIBVS. HOMINVM. O. FRV....

.....

.....

.....

.....

2. Videtur legendum. PRO AGRIS. 2. Intelligit M. Licinum Crassum. 3. Fuit. SESTERTIVM.

4. PRAETORIBVS exple. Nam hi tunc AErario praeerant. 5. C. ANTISTIO reposito.

6. Horum alter hodie non in Fastis, & male hunc C. prae-nominant. 7. Expleam MI-

LITIBVS. 8. Malim REMISI. 9. Fuit, QVAM. IN. REM. 10. Anne ADMINISTRAVI?

Intelligit duos Lentulos una consules, anno DCCLXXXVI.

Opposito latere,

Series.

I.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. I. CALCHIDICVM. TEMPLVMQVE.

APOLLINIS. IN. PALLATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII.

LYPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM.

APPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. ELVS QVI. PRIOREM. EODEM.

IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVEVINAR. AD. CIRCVM.

MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRI. ET. IOVIS.

TONANTIS. AEDEM. QUIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS.

2. ... ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM.

IN. SVMMA. SACRA: VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.

AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG. DEIAE. IN. PALATIO. FECI.

3. SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE.

SOPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.

NOMINIS. MEL. RIVOS. AQVARYM. COMPLEVEREVS. LOCIS. VETVSTATE.

LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. 4. MARIA. APPELLATVR.

DVPLICATI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. ELVS. IMMISSE. FORVM.

IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. PVIT. INIER. AEDEM. CASTORIS.

ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.

PATRE. MEO. PERFECI. ET. EANDEM. BASILICAM. 5. CONSVMATAM.

IN...AMPLIATO. ELVS. SOLO. SVB. TITVLO... 6 NOMINIS.

FILIORVM. 7... VIVVS NON. PERFECISEM. PERFECI. AB. HAE-

REDIBVS. 8... VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV...

FECI. ILVVIO. PRAETERMISSO. QVOD. TEMP ET.....

1. Dionem vide l. i. in actis anni dccxxv, 2. Forte MINERVAE, quia iungi hæc tria nomina Romanis solita.
 3. Plane non capio. 4. MARTIA, 5. Esse debeat CONSUMPTAM. INCENDIO. AMP
 6. Puto, C. & L. 7. CVM. 8. AQUA.

Continuatio I. Seriei, opposito latere.

- VLTORIS, TEMPLVM. 1. QVORVMQVE, AVGVSTVM, ET. TEMPLVM,
 APOLLINIS. IN. SOLO. MAGNAM. PARTEM. 2. EMPTO. FECIT;
 QVOD. 3. SVO. NOMINE. M. MARCELLI. 4. VENERI. MANIBVS,
 IN. CAPITOLIO. ET. IN. AEDE. DIVI. IVLII. ET. IN. AEDE.
 APOLLINIS. ET. IN. AEDE. VESTAE. ET. IN. TEMPLO. MARTIS.
 5. VICTORIS. CONSECRAVI. QVAE. MIHI. CONSTITERVNT. CIRCI TER.
 MILLENIS. AVRI. CORONARI. PONDO. TRIGINTA. QVINQUE.
 MILLIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIS. ITALIAE. CONFERTIBVS.
 6. AC. TRIVMPHOS. MEOS. QVINTVM. CONSVL. 7. REMISI. ET. POSTEA.
 QVOCIESCVNQUE. IMPERATOR. M. AVRI. CORONARIVM.
 NOM. ACCEPI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS. QVAE. ANTE DECREVERAM.

TEMPVS. DEFVNCTARVM. AFRICANARVM.
 MEO. NOMINE. AVT. FILIORVM. MEORVM.
 ET. NOPOTVM. IN. CIRCO. AVT. IN. FORO. AVT. IN.
 AMPHITHEATRIS. POPVL. QVIBVS. CONFECTA. SVNT. BESTIARVM.
 CIRCI TER. TRIVM. MILLIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRAELII.
 SPECTACVLVM. 8. POPVL. LIBERVVM. IN. QVO. LOCO. NVNC.
 NEMVS. EST. CAESARVM. CAVATO. 9. LONGITVDINE. MILLE.
 ET. OCTINGENTOS. PEDES. IN. LATITVDINE. PEDES. DVCENTI.
 IN. QVO. TRIGINTA. ROSTRATAE. NAVES. TRIREMESQVE. PLVRIMAE.
 10. RVMORES. INTER. SE. CONFLIXERVNT. II. RVNT.
 PRAETER. REMIGES. MILLIA. CIRCI TER.

1. FORVMQVE. 2. AME. 3. SVB. 4. Restituo hæc: GENERI. DEDICAVI. E. MANIBUS.
 5. VLTORIS. 6. AD. 7. Hoc ipsum Dio notat in isto ipso consulatu l. i. 8. è Suetonio
 legam POPVLO. EXHIBVI. AD. TIBERIM. IN. QVO. LOCO. 9. SOLO. IN. 10. Lego
 PRAETER. MINORES. INTER. II. CECIDERVNT: vel OCCVBERVNT.

IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. I. P. ET. ASIAE. VICTOR.
 ORNAMENTA. REPOSVI. QVAE. SPOLIATIS. 1. TEMPLIS. PRIVATIM.
 POSSEDERAT. STATVAE. 3. QVADRAGENIS. ARGENTIS.
 STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCI TER. QVAS. IPSE. SVSTVLI. EX.
 QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. AEDEM. APOLLINIS. MEO.
 NOMINE. ET. 4. FILIORVM. QVAE. MIHI. STATVERVNT. HONOREM.
 HABVERVNT. POSVI.

2. P. ET. An ne fuit, PELOPONNESI. ET? credo. Ea enim loca maxime vastavit
 Antonius 2. TEMPLIS. Expleo, ANTONIVS, furta enim eius &
 sacrilegia notat. 3. Hæc legam, PLVRES. QVADRINGENIS. ARGENTEAEE. 4. Lo-
 go: ILLORVM QVL

II.

MARE. PACAVI. A. PRAEDONIBVS..... DOMIBVS.....
 SVIS..... I. CONTRA REM.....
 DOMINI.

ſ. Puto hæc fuiſſe de ſervis. quos coërcuit, ne contra rem ſamamve domini venirent, ut audirentur.

III.

REGIS. PARTHORVM.....

AME GENTES..... THORVM. ET. MIDORVM.....

IN CONSVLATV.....

Cætera quoque, corroſa & corrupta.

INDEX VOCABVLORVM, OMNIUM QUÆ APUD CAIUM SUETONIUM Tranquillum leguntur.

Prior numerus cum duobus punctis paginam; posterior vero cum virgula, aut puncto indicat lineam.

A.

1: 71: 3: 1. 4: 5.
6: 5. 9: 7: 4. 11: 4.
7: 14: 4. 16: 2.
3: 19: 4. 17: 22:
1: 23: 5. 24: 1. 27:
10. 28: 11. 30: 2.
31: 4. 34: 2. 36: 4. 45:
16. 49: 3. 50: 9. 51: 8. 9.
53: 3. 55: 7. 16. 56: 3. 57: 12.
59: 8. 9. 61: 9. 62: 9. 10.
64: 6. 11. 67: 11. 74: 12. 75: 11.
5. 76: 17. 82: 4. 9. 83: 10. 16.
84: 16. 92: 13. 95: 1. 100: 1. 2.
5. 101: 1. 2. 102: 6. 105: 14. 107.
5. 108: 10. 110: 7. 113: 9. 114:
12. 18. 116: 3. 122: 8. 11. 124:
1. 125: 6. 128: 2. 130: 12. 132:
16. 135: 1. 11. 12. 13. 14. 138:
6. 140. 139: 5. 141: 17. 148:
4. 152: 1. 153: 7. 11. 12. 20.
21. 157: 3. 161: 7. 169: 17. 173:
6. 182: 4. 183: 15. 185: 15.
187: 11. 12. 16. 188: 4. 8.
189: 3. 191: 5. 15. 203: 2. 205:
3. 217: 1. 8. 9. 218: 11. 14.
220: 12. 224: 17. 28. 36. 225:
11. 232: 9. 18. 235: 13. 19.
21. 236: 12. 13. 238: 23. 26.
241: 8. 243: 9. 14. 246: 2.
13. 247: 19. 248: 11. 249: 3. 6.
253: 7. 254: 15. 156: 10. 263:
8. 264: 1. 268: 21. 271: 6.
272: 5. 21. 273: 10. 280: 3.
13. 283: 15. 16. 284: 11. 17.
290: 12. 291: 7. 12. 292: 4.
293: 4. 294: 7. 296: 15. 16.
300: 1. 301: 4. 11. 302: 7. 14.
304: 1. 9. 305: 7. 308: 10. 17.
310: 4. 11. 17. 314: 5. 11. 315: 11.
317: 1. 11. 6. 321: 1. 3. 325:
327: 14. 327: 14. 328: 5. 331: 6.

334: 11. 336: 6. 338: 3. 343: 11. 346:
1. 348: 1. 354: 4. 356: 12. 23.
360: 2. 11. 361: 7. 364: 1. 14.
27. 365: 8. 367: 5. 371: 7.
11. 372: 7. 373: 8. 376: 12.
378: 5. 379: 5. 381: 11. 382:
12. 385: 19. 387: 1. 10. 388: 1.
390: 24. 394: 2. 8. 395: 7. 396:
7. 10. 402: 12. 14. 15. 403: 2.
410: 6. 411: 6. 7. 11. 417: 1.
4. 29: 420: 4. 10. 11. 422:
14. 423: 6. 424: 6. 427: 18.
428: 3. 431: 9. 433: 3. 10. 17.
435: 11. 14. 436: 4. 437: 22.
440: 11. 442: 9. 443: 17.
444: 14. 448: 5. 449: 5. 451:
15. 453: 6. 10. 454: 2. 456:
5. 15. 458: 1. 16. 461: 1. 12.
464: 11. 466: 5. 471: 3. 473:
8. 474: 7. 17. 475: 12. 476:
4. 477: 6. 478: 3. 4. 479: 8.
27. 480: 16. 17. 481: 7. 11.
483: 1. 2. 8. 485: 4. 489: 19.
23. 490: 3. 491: 2. 492: 10.
493: 10. 15. 495: 18. 496: 2.
22. 497: 6. 14. 498: 1. 12.
499: 17. 502: 1. 503: 13. 16.
504: 10. 507: 14. 508: 2. 3.
510: 12. 511: 15. 512: 12. 13.
513: 11. 517: 6. 11. 521: 15. 523:
9. 10. 17. 526: 4. 8. 527: 4.
530: 6. 11. 532: 17. 533: 11. 12.
536: 14. 21. 537: 2. 538: 10.
539: 8. 541: 4. 35. 545: 6. 13.
549: 2. 553: 16. 557: 12. 563:
5. 565: 18. 567: 4. 7. 569: 15.
572: 11. 574: 20. 576: 2. 579:
7. 580: 12. 581: 6. 582: 12.
587: 15. 588: 10. 590: 2. 8.
11. 591: 19. 22. 592: 11. 16.
596: 15. 612: 6. 10. 11. 616:
6. 618: 4. 17. 624: 5. 627:
10. 630: 2. 7. 647: 5. 651: 2.
7. 652: 13. 26. 654: 4. 16.

24. 25. 657: 8. 658: 10. 660:
11. 12. 17. 661: 5. 11.
Ab, 1. 11. 4: 13. 6: 3. 4. 8: 9.
16. 30: 10. 31: 16. 33: 4. 36: 9.
42: 9. 38: 8. 39: 3. 60: 11.
14. 62: 2. 10. 65: 4. 84: 11.
87: 4. 89: 3. 90: 4. 100: 6.
105: 22. 107: 14. 110: 6. 103:
5. 114: 1. 115: 1. 116: 10. 117:
9. 121: 7. 122: 21. 133: 2.
135: 12. 150: 9. 153: 13. 156:
3. 166: 2. 172: 14. 175: 1. 6.
176: 9. 180: 3. 187: 11. 192. 6.
195: 16. 197: 4. 198: 3. 205:
3. 212: 1. 213: 7. 215: 12. 217:
12. 224: 1. 24. 229: 1. 6.
235: 6. 238: 2. 246: 2. 248:
14. 254: 6. 10. 255: 9.
256: 2. 13. 258: 2. 14. 260:
5. 276: 14. 280: 13. 283: 8.
284: 3. 10. 288: 10. 290: 5.
291: 4. 299: 18. 19. 308: 2.
312: 18. 313: 3. 314: 14. 324: 5.
331: 5. 336: 10. 342: 4. 10. 344:
20. 347: 1. 351: 1. 352: 10.
256: 8. 12. 357: 3. 369: 11.
371: 14. 373: 4. 374: 3. 10.
379: 1. 24. 384: 3. 10. 385:
11. 390: 6. 21. 29. 294: 6.
396: 9. 398: 7. 401: 17. 404:
5. 406: 23. 411: 7. 414: 8.
87. 417: 10. 420: 11. 423:
23. 428: 10. 429: 11. 440: 8.
442: 7. 447: 1. 455: 11. 458:
17. 464: 11. 468: 13. 473: 11.
477: 4. 16. 484: 5. 487: 11.
489: 13. 497: 3. 503: 3. 504:
18. 505: 12. 510: 16. 512: 14.
515: 18. 517: 15. 519: 12. 525:
8. 526: 13. 533: 1. 534: 12. 535:
12. 542: 28. 547: 28. 549: 2.
557: 11. 558: 12. 566: 11. 569:
11. 575: 19. 584: 1. 9. 587:
14. 588: 11. 603: 9. 606: 3.

17. 609 : 6. 610 : 9. 612 : 3. 618 :
10. 619 : 7. 624 : 3. 626 : 5.
627 : 5. 632 : 10. 646 : 7. 23.
647 : 7. 651 : 18. 652 : 29. 30.
654 : 17. 655 : 7. 8. 660 : 10.
- Abaco, 447 : 5.
abdicato, 260 : 12.
abdicavit, 185 : 8.
abdicere, 412 : 11.
abdidit, 504 : 12.
abditam, 437 : 10.
abditis, 525 : 2.
abditos, 458 : 16.
abditum, 219 : 4.
abditus, 18 : 17. 256 : 4. 511 : 13.
621 : 15.
abducere, 654 : 17.
abduceret, 665 : 8.
abduci, 220 : 9.
abducta, 462 : 4.
abductam, 190 : 5. 509 : 4. 585 :
11.
abductos, 361 : 9.
abduxisse, 343 : 7.
abduxit, 182 : 17. 542 : 6. 573 : 5.
abegisse, 250 : 14. 542 : 35. 547 :
16.
abegit, 344 : 17.
aberrat, 188 : 7. 569 : 7.
abetis, 379 : 35.
aberravit, 580 : 2.
abesse, 545 : 8.
abessent, 158 : 3.
abesser, 22 : 6. 47 : 4. 58 : 13.
121 : 6. 256 : 3.
abeundi, 254 : 2.
abeuntem, 428 : 8.
abeuntes, 4 : 10.
abeunt, 456 : 18.
abfuit, 115 : 7. 122 : 8. 163 : 8.
182 : 3. 292 : 9. 358 : 15. 352 :
16. 451 : 15. 455 : 2. 497 : 2.
552 : 7.
abfuturus, 312 : 17.
abhinc, 190 : 11.
abhorrebat, 210 : 9.
abhorrentia, 474 : 6.
abhorrentes, 527 : 26.
abhorrentibus, 490 : 14.
abhorret, 304 : 11. 327 : 14.
abiecerit, 294 : 17.
abiecerunt, 315 : 11.
abiecit, 283 : 12. 416 : 20. 432 :
24. 504 : 10.
abjecta, 15 : 11. 381 : 4.
abjecte, 353 : 12.
abjecti, 302 : 5. 321 : 14. 479 :
26.
abjecto, 327 : 19. 504 : 11.
abjectum, 574 : 5.
abjectus, 302 : 5.
abierit, 255 : 9.
abigere, 596 : 15.
abici, 410 : 9. 450 : 9.
abire, 22 : 3. 150 : 15. 368 : 12.
abire, 516 : 2. 555 : 5.
abiret, 18 : 17. 309 : 5. 552 : 4.
abire, 362 : 8. 9.
- abiturus, 462 : 3.
ablegari, 325 : 6.
abligurire, 635 : 1.
ablosaret, 325 : 5.
abnepos, 246 : 14.
abnepotem, 404 : 4.
abnepotem, 464 : 4.
abnuisse, 265 : 6.
abnuente, 18 : 11.
abolendam, 374 : 7. 397 : 8.
abolendi, 157 : 14.
abolendis, 352 : 14.
aboleret, 601 : 3.
abolevit, 141 : 12. 213 : 10. 280 :
16. 406 : 30. 435 : 12. 506 : 4.
582 : 6.
abolita, 138 : 15. 301 : 20. 331 :
3. 636 : 4.
abolitionem, 145 : 6. 247 : 5.
abolito, 332 : 2. 591 : 3.
abolutum, 381 : 17. 424 : 7.
aboliturus, 352 : 20.
abol, 353 : 6.
abominantibus, 425 : 10.
aboriginum, 519 : 8.
abreptum, 117 : 11.
abripi, 25 : 13.
abripuit, 287 : 6.
abrogasset, 28 : 10.
abrogata, 301 : 16.
abrogavit, 344 : 11. }
abrumperet, 265 : 5.
abrupit, 116 : 2.
abrupti, 129 : 6.
abscederet, 463 : 12.
abscellit, 414 : 5. 511 : 12. 533 :
25.
abscissa, 70 : 22. 547 : 18.
abscissis, 351 : 5.
absens, 185 : 10. 250 : 6. 270 : 14.
305 : 8. 333 : 6. 451 : 16. 579 : 8.
absente, 315 : 9. 521 : 7. 552 :
11. 584 : 1.
absentem, 361 : 15.
absentes, 28 : 11. 108 : 12. 357 :
6. 406 : 3.
absenti, 25 : 5. 178 : 6.
absentia, 253 : 5.
absentiam, 22 : 9. 517 : 12.
543 : 2.
absentibus, 390 : 11.
absentis, 28 : 9. 500 : 15. 533 :
3.
absentium, 354 : 12.
absimilis, 507 : 8. 585 : 1.
absolueret, 444 : 13.
absoluit, 338 : 2. 397 : 7. 632 :
5. 658 : 6.
absolutam, 53 : 4. 458 : 14. 582 :
16.
absolute, 612 : 11.
absolutiones, 553 : 11.
absolutis, 570 : 2.
absolutio, 4 : 2.
absolutoriam, 143 : 7.
absolutum, 379 : 5.
absortio, 454 : 11.
absterito, 19 : 10.
- absteritus, 64 : 11.
abstinentem, 489 : 14.
abstinentia, 509 : 16. 597 :
16.
abstinentia, 584 : 6. 21.
abstinentiam, 59 : 7.
abstinere, 86 : 12. 286 : 15. 444 :
7.
abstineret, 291 : 16. 482 : 6.
557 : 9.
abstinuerint, 610 : 3.
abstinuerit, 224 : 19. 267 : 10.
abstinuisse, 57 : 1. 321 : 19.
abstinuit, 3 : 10. 14 : 14. 23 : 10.
192 : 11. 185 : 11. 232 : 17. 249 :
7. 254 : 2. 311 : 2. 312 : 19.
354 : 6. 386 : 4. 416 : 18. 559 :
6. 566 : 15. 618 : 15. 648 :
21.
abstrahentibus, 73 : 4.
abstrusus, 534 : 4.
abstulerit, 59 : 17.
abstulissent, 231 : 9.
absumendi, 456 : 16.
absumendos, 467 : 12.
absumeret, 212 : 7. 399 : 5.
absumpsisset, 238 : 20.
absumpsit, 355 : 18.
absumta, 24 : 9. 578 : 1.
absumpta, 178 : 9.
absumptam, 294 : 14. 458 : 3.
absumtas, 137 : 9. 595 : 2.
absumto, 22 : 3. 500 : 1.
absumpturos, 232 : 10.
absurde, 411 : 11. 574 : 20. 616 :
1. 659 : 3.
abundante, 10 : 2. 100 : 11.
abundantem, 505 : 7.
abundantes, 215 : 13.
abundantia, 423 : 24.
abundantiam, 419 : 7.
abundantissimam, 474 : 2.
abundantissime, 198 : 8.
abundantissimum, 333 : 7.
abundaret, 59 : 13.
abundaturum, 411 : 11.
abundavit, 371 : 21.
abunde, 96 : 9. 324 : 3.
abusum, 323 : 21.
abusus, 78 : 1.
abutendum, 499 : 10.
abutentes, 186 : 4.
abutere, 587 : 8.
abuti, 390 : 25. 474 : 5.
- Ac, 1 : 16. 4 : 3. 10. 14. 6 : 2.
10 : 1. 12 : 3. 4. 14 : 9. 15 : 9. 16 :
8. 17 : 2. 18 : 7. 14. 19 : 8. 10.
21 : 4. 15. 23 : 10. 12. 24 : 3.
25 : 16. 19. 27 : 1. 9. 28 : 8.
29 : 1. 30 : 1. 31 : 8. 11. 32 :
10. 34 : 2. 36 : 6. 11. 16. 38 :
4. 40 : 5. 8. 42 : 12. 17. 20 :
44 : 7. 45 : 10. 13. 49 : 1. 50 :
2. 8. 51 : 5. 55 : 7. 58 : 14.
59 : 16. 18. 19. 60. 4. 5. 61 :
17. 62 : 13. 65 : 4. 67 : 13. 16.
69 : 2. 3. 70 : 17. 72 : 13. 74 :

3, 12, 75: 4, 76: 7, 11, 18.
 78: 8, 81: 2, 4, 83: 3, 86:
 11, 19, 87: 2, 92: 3, 16, 96:
 4, 97: 7, 100: 3, 13, 101: 8,
 104: 7, 8, 105: 13, 108: 4,
 17, 23, 26, 111: 8, 113: 1, 8,
 114: 5, 12, 15, 16, 115: 4,
 117: 8, 9, 14, 15, 119: 2, 10,
 120: 1, 5, 122: 3, 10, 17,
 125: 11, 128: 2, 9, 12, 13,
 132: 8, 14, 21, 133: 3, 8, 137,
 4, 11, 138: 4, 141: 20, 146:
 13, 21, 150: 6, 153: 10, 14,
 22, 155: 6, 156: 2, 157: 11,
 17, 158: 4, 159: 14, 161: 1,
 163: 2, 7, 8, 10, 15, 166: 3,
 4, 7, 168: 17, 18, 169: 12,
 14, 174: 2, 175: 10, 176: 17,
 19, 178: 10, 181: 4, 5,
 182: 1, 3, 12, 15, 183: 6, 184:
 5, 185: 8, 10, 186: 2, 191: 7,
 192: 8, 195: 1, 18, 198, 11,
 199: 4, 203: 6, 10, 204: 3,
 7, 9, 206: 2, 207: 6, 208: 3,
 6, 7, 212: 6, 213: 16, 217:
 2, 3, 8, 221: 2, 223: 1, 224:
 22, 24, 33, 225: 8, 31, 229:
 2, 3, 230: 5, 231: 2, 232: 11,
 235: 8, 9, 236: 13, 16, 238:
 2, 241: 6, 243: 12, 16, 27,
 246: 6, 7, 247: 10, 248: 8,
 15, 250: 4, 7, 10, 252: 5, 253:
 1, 11, 254: 16, 257: 4, 258:
 6, 9, 260: 2, 4, 11, 261: 9,
 262: 11, 263: 6, 7, 264: 3, 11,
 267: 3, 270: 11, 12, 271: 3,
 5, 11, 14, 272: 13, 15, 17,
 274: 9, 12, 275: 3, 276: 1, 9,
 278: 6, 280, 2, 3, 15, 282: 8,
 283: 9, 284: 10, 285: 6, 286:
 1, 8, 287: 4, 288: 1, 290: 3,
 8, 11, 292: 10, 294: 2, 296:
 1, 6, 297: 1, 298: 3, 299:
 1, 19, 301: 12, 302: 3, 303:
 17, 304: 3, 5, 305: 1, 3, 6,
 9, 307: 6, 308: 3, 15, 309: 1,
 310: 16, 312: 10, 15, 18, 313:
 1, 314: 10, 16, 315: 21, 317:
 10, 318: 4, 319: 5, 10, 12, 17,
 321: 11, 322: 4, 11, 324: 9,
 325: 8, 18, 326: 4, 328: 3,
 14, 330: 5, 8, 332: 3, 5, 12,
 333: 8, 9, 10, 335: 5, 339: 14,
 340: 5, 12, 341: 6, 342: 9,
 17, 343: 11, 14, 344: 1, 24,
 347: 14, 348: 11, 349: 5, 351:
 9, 352: 5, 8, 353: 12, 354: 4,
 8, 355: 11, 14, 16, 17, 356:
 16, 22, 357: 8, 11, 14, 358:
 15, 21, 359: 8, 360: 15, 361:
 2, 7, 8, 11, 362: 12, 364: 18,
 21, 22, 25, 26, 30, 365: 9,
 12, 14, 366: 4, 7, 9, 367: 10,
 368: 3, 12, 369: 3, 16, 372:
 5, 6, 17, 374: 8, 378: 5, 379:
 2, 5, 380: 7, 8, 381: 18, 382:
 11, 383: 7, 384: 1, 12, 18,
 385: 4, 14, 15, 386: 3, 5, 387:

4, 388: 4, 7, 390: 1, 2, 20,
 22, 27, 392: 12, 14, 394: 9,
 395: 3, 4, 7, 396: 10, 398: 2,
 6, 15, 17, 21, 28, 399: 5, 404:
 5, 406: 34, 409: 7, 15, 411:
 5, 412: 2, 4, 413: 2, 11, 13,
 414: 5, 13, 24, 416: 1, 7, 18,
 417: 14, 15, 28, 419: 4, 5,
 420: 15, 421: 4, 422: 5, 423:
 3, 11, 427: 6, 9, 12, 15, 428:
 4, 17, 18, 429: 8, 432: 24,
 435: 5, 18, 436: 9, 439: 10,
 440: 4, 8, 12, 441: 2, 9, 11,
 442: 2, 4, 8, 443: 17, 444:
 11, 446: 5, 16, 21, 448: 8,
 449: 4, 15, 19, 20, 450: 7,
 12, 451: 12, 15, 18, 453: 6, 9,
 14, 454: 4, 455: 10, 15, 456:
 3, 12, 13, 458: 8, 12, 27, 459:
 3, 7, 12, 461: 17, 18, 462:
 5, 8, 463: 3, 464: 3, 467: 5,
 8, 15, 16, 17, 19, 468: 14, 18,
 471: 10, 11, 12, 472: 4, 473:
 4, 14, 474: 4, 18, 19,
 475: 4, 477: 8, 15, 478: 4,
 479: 3, 12, 28, 480: 2, 14,
 22, 481: 2, 11, 482: 8, 483: 4,
 16, 484: 3, 7, 485: 13, 487: 13,
 491: 3, 4, 492: 15, 493: 7, 496:
 5, 8, 17, 18, 497: 6, 14, 15,
 498: 2, 7, 13, 499: 9, 11, 15,
 500: 2, 501: 9, 11, 502: 3,
 10, 504: 4, 10, 508: 2, 5,
 7, 9, 509: 9, 510: 18, 511: 13,
 17, 512: 3, 513: 4, 10, 514: 11,
 515: 14, 517: 5, 10, 15, 520:
 8, 14, 521: 10, 524: 14, 21,
 525: 5, 11, 12, 15, 526: 4,
 527: 1, 8, 22, 528: 8, 9, 530:
 12, 13, 532: 15, 533: 3, 4, 8,
 13, 16, 23, 534: 11, 536: 4, 6,
 538: 8, 14, 15, 539: 6, 541:
 7, 542: 7, 15, 18, 21, 31,
 35, 543: 4, 6, 7, 545: 1, 4, 8,
 547: 3, 10, 22, 24, 27, 29,
 549: 7, 551: 3, 9, 21, 19, 552:
 14, 555: 5, 13, 556: 9, 10, 557:
 3, 8, 559: 6, 560: 2, 561: 3,
 5, 11, 562: 1, 563: 4, 14, 564:
 7, 10, 565: 5, 26, 566: 15,
 567: 18, 568: 1, 7, 13, 14,
 569: 15, 570: 14, 572: 5, 12,
 14, 574: 1, 9, 18, 575: 6, 576:
 5, 8, 13, 19, 578: 3, 582: 5,
 12, 19, 585: 16, 587: 19, 588:
 22, 27, 589: 2, 592: 17, 18,
 22, 27, 594: 2, 596: 2, 5, 13,
 603: 2, 7, 606: 3, 7, 9, 19,
 609: 6, 610: 2, 8, 612: 16,
 615: 4, 14, 618: 5, 15, 23,
 621: 8, 625: 4, 629: 10, 631:
 3, 634: 3, 11, 15, 636: 8, 12,
 638: 15, 639: 6, 13, 19, 645:
 5, 646: 2, 14, 648: 4, 6, 18,
 20, 652: 38, 653: 7, 8, 24,
 654: 6, 18, 657: 10, 17, 25,
 658: 9, 659: 7, 14,
 Accedentibus, 549: 12.

accensus, 334: 6.
 accensus, 18: 12.
 acceperant, 11: 10, 108: 25.
 acceperat, 23: 6, 89: 15, 461:
 3, 496: 23.
 acceperit, 224: 25.
 accepimus, 219: 1, 427: 16.
 accepisset, 134: 6, 188: 9, 485:
 5.
 accepit, 21: 11, 34: 8, 59: 9,
 125: 2, 182: 13, 189: 6, 241:
 10, 252: 17, 409: 3, 490: 14,
 492: 3, 494: 2, 540: 6, 627:
 8, 647: 6.
 accepta, 260: 10, 529: 8.
 acceptam, 464: 12.
 acceptior, 523: 18.
 acceptissimis, 188: 7.
 accepto, 517: 12.
 acceptum, 461: 12, 631: 44.
 accepturos, 157: 9.
 accersendam, 3: 2.
 accersendas, 64: 7.
 accersit, 444: 3.
 accersitentur, 304: 6.
 accersitam, 461: 13.
 accersitis, 398: 30.
 accersitum, 294: 8, 353: 3.
 accesserant, 469: 1, 497: 11.
 accesserit, 155: 4.
 accesserunt, 192: 10, 256: 6.
 accessione, 559: 10.
 accessisse, 59: 2, 425: 9.
 accessisset, 356: 8.
 accessit, 89: 3, 262: 1, 329: 5,
 497: 1, 510: 2, 545: 11.
 accellum, 64: 4.
 accidebat, 382: 11.
 accidentem, 384: 8.
 acciderant, 371: 16.
 acciderat, 28: 10.
 accideret, 19: 13, 341: 7.
 acciderunt, 567: 19.
 accidisse, 262: 14, 473: 24.
 accidisset, 238: 21, 325: 18,
 396: 2, 639: 20.
 accidit, 34: 4, 159: 20, 258: 9,
 315: 7, 475: 2, 494: 7.
 accipe, 372: 12.
 accipere, 156: 3, 294: 6, 569: 1.
 acciperent, 618: 10.
 acciperentur, 369: 18.
 acciperet, 153: 9, 286: 13, 423:
 7, 510: 7.
 accipi, 299: 20.
 accipientium, 45: 13.
 acciri, 390: 13.
 accitis, 133: 4.
 accitos, 145: 6, 368: 10.
 accitum, 44: 17.
 accitus, 325: 14, 384: 16.
 acceverat, 225: 17, 496: 4.
 acclamante, 382: 6.
 acclamantes, 504: 14.
 acclamantibus, 533: 25.
 acclamantium, 410: 15.
 acclamari, 588: 19.
 acclamatione, 179: 4.

- acclamationes, 83: 3. 511: 16.
 acclamationum, 597: 6.
 acclamatum, 191: 8. 294: 1.
 accommodarent, 581: 3.
 accommodaret, 495: 13.
 accommodassent, 289: 17.
 accommodata, 92: 8.
 accommodatius, 434: 3.
 accommodavit, 44: 4. 141: 15.
 233: 10.
 accrevit, 476: 1.
 accubans, 50: 5. 437: 13.
 accubante, 557: 2.
 accubantem, 233: 5.
 accumbentem, 343: 6.
 accumbentis, 542: 19.
 accumberet, 652: 4.
 accuratissime, 391: 20.
 accurrerunt, 372: 16.
 accurrisse, 446: 22. 462: 4.
 accusandi, 581: 6.
 accusante, 176: 13.
 accusanti, 646: 3.
 accusaretur, 190: 17.
 accusati, 310: 13.
 accusationem, 60: 2.
 accusationes, 67: 10.
 accusationum, 187: 2.
 accusator, 278: 1.
 accusatore, 150: 9. 176: 20.
 588: 3.
 accusatorem, 172: 1.
 accusatori, 584: 14. 645: 4.
 accusatoribus, 301: 14.
 accusavit, 295: 10. 520: 14.
 accusem, 655: 9.
 acer, 495: 1.
 acerba, 297: 11.
 acerba, 618: 10.
 acerbe, 76: 2.
 acerbior, 499: 11.
 acerbissima, 625: 6.
 acerbissimas, 416: 7.
 acerbissime, 359. 17. 388: 7.
 acerbissimo, 397: 6.
 acerbitas, 12: 4. 307: 6.
 acerbitate, 74: 10. 292: 5. 363:
 12. 475: 10.
 acerbitaribus, 318: 5.
 acerbior, 131: 5. 269: 8. 462:
 1. 525: 7.
 acerbo, 379: 8.
 acerram, 286: 14. 494: 8.
 acerrime, 263: 1.
 acerrimus, 69: 2.
 acerronio, 314: 4.
 acervos, 178: 11. 359: 10.
 aceto, 355: 4.
 achaia, 3. 8: 7. 422: 4. 443: 10.
 542: 21.
 achaica, 482: 7. 541: 4.
 achaicam, 443: 7. 489: 17.
 achaiana, 247: 14. 248: 15.
 406: 17. 448: 1. 547: 17.
 achaicas, 489: 22.
 achilli, 310: 13.
 acie, 31: 14. 36: 14. 76: 8. 110:
 1. 14. 121: 3. 220: 2. 362: 1.
 376: 2. 428: 14. 480: 21.
 510: 16. 515: 14. 516: 7. 536: 9.
 542: 33. 564: 17. 594: 2.
 aciem, 66: 6. 67: 2. 114: 11.
 231: 7.
 acies, 42: 13.
 Acilii, 70: 19.
 acilio, 424: 4.
 Acilium, 585: 8.
 acinis, 200: 7.
 acquiescebat, 296: 10. 532:
 15.
 acquiescens, 365: 16.
 acquiescerent, 273: 3.
 acquiescerunt, 566: 11.
 acquirere, 411: 10.
 acquireret, 394: 4.
 acquiri, 416: 20.
 acquisitum, 65: 8.
 acrem, 360: 4.
 acri, 65: 7.
 acrior, 509: 11.
 acriter, 660: 20.
 acrius, 204: 10. 584: 8.
 acroamata, 198: 10. 555: 2.
 acta, 18: 6. 11. 39: 10. 89: 16.
 108: 9. 248: 1. 248: 6. 270:
 8. 307: 8. 13. 354: 13. 386:
 1. 595: 6. 652: 9.
 acte, 481: 17.
 acten, 455: 2.
 actiacas, 340: 5.
 actiacæ, 119: 7.
 actiacis, 249: 11.
 actiaco, 249: 9.
 actiacum, 108: 4. 124: 5.
 actio, 116: 10.
 actionem, 15: 5. 645: 4.
 actiones, 55: 6. 389: 4.
 actionibus, 367: 9. 440: 5.
 actis, 22: 2. 104: 4. 313: 1. 323:
 19. 359: 17.
 actitavit, 489: 17.
 Actium, 116: 9. 119: 8. 231: 6.
 288: 11.
 acto, 327: 14. 547: 1.
 actor, 42: 5. 371: 19.
 actorius, 8: 17.
 actorum, 324: 6.
 actu, 390: 3. 413: 7. 442: 7. 450:
 3.
 actuariis, 60: 13.
 actui, 141: 15.
 actum, 7: 4. 18: 20. 291:
 12. 357: 11. 402: 9. 473: 23.
 acturum, 28: 7.
 acturus, 403: 1.
 actus 103, 588: 7.
 acumen, 647: 4.
 acuta, 60: 11.
 acute, 612: 4.
 acutior, 60: 7.
 ad, 3: 2. 4: 3. 8: 5: 4. 6: 10.
 7: 5. 8: 8: 2. 9: 12. 9: 3.
 10: 2. 12: 4. 13: 3. 14: 8.
 15: 1. 4. 16: 7. 17: 5. 18: 18.
 19: 5. 6. 13. 15. 22: 6. 8. 23:
 6. 11. 24. 2. 9. 25: 4. 12. 27:

1. 4. 28: 7. 31: 15. 32: 6.
 8. 9. 10. 33: 2. 4. 5. 34: 5.
 35: 9. 10. 36: 2. 38: 5. 39:
 7. 40: 7. 42: 15. 19. 44: 1.
 4. 45: 8. 9. 13. 49: 8. 50: 5.
 10. 14. 51: 11. 53: 4. 54: 4.
 55: 2. 13. 59: 2. 60: 3. 5. 10.
 62: 1. 3. 4. 6. 13. 64: 4. 6.
 7. 14. 65: 3. 6. 67: 5. 8. 68:
 3. 69: 8. 70: 21. 72: 2. 74:
 4. 75: 4. 76: 5. 14. 78: 9. 8:
 1. 84: 19. 86: 2. 89: 8. 10.
 90: 4. 92: 2. 4. 7. 10. 18.
 20. 95: 1. 99: 9. 100: 3. 8.
 104: 2. 108: 18. 110: 9. 111:
 3. 113: 2. 13. 15. 114: 5. 9.
 21. 117: 6. 11. 120: 7. 10. 122:
 7. 17. 126: 1. 128: 7. 130: 3.
 12. 137: 4. 138: 7. 139: 4. 141:
 15. 143: 9. 145: 7. 146: 3. 9.
 18. 148: 3. 5. 150: 11. 155: 5.
 159: 9. 15. 166: 1. 168: 4. 169:
 2. 5. 9. 12. 13. 171: 4. 172:
 1. 174: 8. 175: 11. 179. 11. 182:
 4. 183: 16. 185: 10. 25. 186:
 5. 187: 2. 5. 190: 9. 191: 12.
 192: 6. 16. 193: 4. 5. 195: 16.
 197: 7. 198: 9. 203: 2. 4. 204:
 11. 206: 4. 207: 3. 208: 9.
 12. 210: 2. 212: 5. 11. 213: 4.
 215: 3. 5. 218: 5. 6. 7. 219:
 3. 221: 8. 12. 223: 6. 224:
 1. 6. 12. 14. 16. 21. 30. 39.
 225: 7. 11. 12. 15. 17. 19.
 229: 2. 230: 1. 3. 231: 6. 13.
 26. 232: 3. 233: 5. 13. 236: 10.
 2. 8: 15. 16. 241: 6. 9. 243:
 10. 247: 2. 3. 9. 11. 13. 250:
 1. 8. 252: 2. 4. 253: 8. 254:
 7. 10. 256: 2. 11. 12. 257: 2.
 260: 3. 10. 262: 18. 264: 4.
 268: 5. 12. 269: 1. 270: 12.
 271: 2. 16. 272: 15. 273: 5.
 10. 274: 3. 6. 9. 275: 2. 276:
 2. 278: 5. 280: 12. 22. 282:
 6. 286: 10. 280: 12. 290: 1.
 3. 291: 2. 292: 1. 4. 293: 4.
 294: 11. 295: 9. 12. 296: 5. 7.
 17. 297: 8. 299: 18. 300: 4.
 302: 1. 2. 304: 8. 305: 15.
 308: 3. 9. 310: 9. 11. 312: 2.
 4. 314: 16. 21. 315: 1. 317: 5.
 10. 311: 9. 16. 17. 322: 1. 323:
 20. 31. 324: 3. 8. 325: 7. 13.
 17. 326: 2. 327: 3. 5. 8. 17.
 329: 5. 330: 3. 9. 14. 22. 331:
 11. 334: 11. 335: 2. 4. 338: 8.
 339: 2. 140. 8. 341: 4. 8. 342:
 3. 343: 3. 6. 344: 7. 8. 346:
 1. 347: 1. 7. 13. 351: 2. 354:
 7. 356: 1. 15. 357: 4. 6. 18.
 358: 9. 18. 359: 7. 13. 360:
 1. 9. 14. 361: 5. 13. 362: 6.
 10. 13. 363: 9. 11. 12. 364:
 22. 365: 5. 6. 12. 367: 11.
 368: 13. 369: 1. 5. 372: 2. 4.
 15. 379: 34. 381: 14. 382: 9.
 383: 6. 7. 13. 384: 3. 8. 9. 12.
 R R R r

16. 385 : 6, 12. 388 : 6, 11. 389 :
 5. 390 : 10. 39 : 23. 39 : 3. 391 :
 11. 395 : 5, 9. 397 : 9, 13. 398 :
 10, 21, 25, 29, 37. 399 : 7.
 406 : 14, 27. 409 : 13, 14.
 410 : 8. 412 : 16, 20. 413 : 15.
 414 : 4, 6, 16, 22, 23. 416 :
 21. 417 : 2, 6, 12, 15, 30. 418 :
 5. 420 : 9. 425 : 7, 9. 428 :
 4, 10, 12. 429 : 3, 11. 430 : 6.
 431 : 2. 434 : 2. 435 : 13, 19.
 436 : 3. 437 : 4, 6, 22, 26. 439 :
 7. 440 : 6. 17. 441 : 6. 442 :
 8, 9. 443 : 11, 13. 444 : 14.
 446 : 17, 20. 447 : 6, 10. 448 :
 3, 8. 451 : 18. 453 : 8, 11, 15.
 454 : 2, 3. 455 : 6. 456 : 4.
 458 : 7, 16, 22. 459 : 7. 461 :
 15, 20. 462 : 13, 24. 463 : 10.
 464 : 21, 26, 29. 467 : 4. 468 :
 11, 20. 469 : 5, 19. 473 : 12.
 474 : 11. 475 : 3, 4, 11. 477 :
 1, 6. 478 : 6. 479 : 7, 16, 27,
 29. 480 : 3, 13, 15, 19. 481 :
 2, 8, 10. 483 : 4, 14. 485 : 15.
 487 : 8. 488 : 5. 490 : 5, 8.
 492 : 3, 11, 21. 493 : 1, 5, 13,
 14. 494 : 4. 495 : 14. 496 : 9,
 22. 497 : 1, 18. 498 : 1. 499 :
 15, 18. 501 : 4. 502 : 8, 13.
 504 : 1, 9, 13, 15. 505 : 8. 508 :
 12. 509 : 2, 7. 510 : 13. 511 : 6,
 11, 17, 19. 512 : 6, 9, 10. 513 :
 20. 514 : 7, 9. 515 : 3, 12, 19.
 20. 516 : 9. 517 : 13. 519 : 12,
 7. 521 : 4, 5. 523 : 11. 524 : 13.
 525 : 4, 10. 526 : 12. 528 : 2,
 7. 529 : 7. 531 : 1, 3. 532 : 4.
 534 : 2. 536 : 17, 21. 537 : 4.
 540 : 8, 14. 541 : 11, 13, 17.
 542 : 18, 32. 544 : 9, 17. 547 :
 5, 19. 549 : 16. 551 : 1, 4, 17.
 552 : 7. 553 : 3, 12, 14, 18.
 556 : 5. 557 : 5. 558 : 10, 12,
 16. 559 : 2, 8, 9. 561 : 2. 562 :
 2. 563 : 17. 564 : 3, 19. 565 : 19,
 22, 24, 26, 29, 30. 566 : 1.
 567 : 12. 569 : 7. 570 : 4, 17.
 572 : 3, 15. 573 : 1. 575 :
 8. 576 : 2. 579 : 9. 580 : 3, 6,
 12. 582 : 17. 584 : 22. 585 : 12,
 25, 32. 587 : 13, 20. 588 : 7.
 589 : 5. 591 : 19. 592 : 2, 11, 19,
 20. 27, 28. 593 : 1. 594 : 10.
 596 : 2, 6. 597 : 3. 606 : 3, 7.
 610 : 14. 613 : 2. 615 : 1. 617 : 3.
 618 : 19, 22. 619 : 7. 620 : 6.
 621 : 5, 14, 24. 624 : 2, 4, 10.
 625 : 3. 626 : 2, 4. 627 : 2. 629 :
 12. 634 : 18. 636 : 2. 638 : 12, 17.
 639 : 8, 14, 17, 22. 642 : 13, 3.
 646 : 8. 647 : 16. 651 : 8, 17, 19.
 652 : 2, 24. 653 : 11. 654 : 13,
 14, 17. 655 : 8, 12, 23. 657 : 6,
 15, 19, 22, 23. 658 : 8. 659 :
 2, 15. 660 : 4, 8, 28.
 adæquaret, 573 : 10.
 adæquavit, 166 : 4.
 adamato, 557 : 15.
 adaperto, 437 : 14.
 adaptatis, 414 : 12.
 adaptato, 517 : 4.
 adaquari, 493 : 13.
 addebat, 171 : 5, 4.
 addendum, 538 : 18.
 addere, 213 : 17. 344 : 1. 654, 31.
 adderet, 551 : 16.
 addicerentur, 356 : 26.
 addici, 500 : 7.
 additum, 521 : 14.
 additus, 309 : 1. 369 : 11. 412 : 1.
 addidisse, 553 : 8.
 addidit, 23 : 6. 92 : 13. 135 : 2.
 214 : 2. 270 : 13. 323 : 13. 332 :
 1. 369 : 10. 384 : 6. 392 : 6. 421 :
 1. 547 : 2, 20. 580 : 4. 632 : 6.
 addicere, 362 : 14.
 addita, 267 : 23.
 additis, 435 : 7. 541 : 17.
 addito, 42 : 9. 342 : 19. 402 :
 13. 423 : 23.
 additum, 358 : 9. 422 : 12.
 additur, 97 : 6.
 additus, 657 : 8.
 addixit, 56 : 9. 126 : 7. 141 : 16.
 addormisceret, 382 : 10.
 adduci, 265 : 7.
 adducimus, 57 : 5.
 adduntur, 462 : 23.
 adduxerant, 360 : 5.
 adegerunt, 372 : 15.
 adegiſſent, 503 : 15.
 adegit, 117 : 6. 481 : 6. 544 : 11.
 adelphorum, 652 : 11, 15.
 ademerant, 122 : 10. 252 : 6.
 ademerat, 168 : 13.
 ademūt, 49 : 6. 163 : 19. 185 : 15.
 278 : 11. 280 : 18. 353 : 1. 360 : 8.
 404 : 3. 406 : 19. 417 : 28. 566 :
 15. 582 : 8.
 adempto, 331 : 8.
 ademptum, 282 : 11.
 adempturum, 23 : 2.
 ademta, 145 : 4. 290 : 11. 547 : 18.
 ademtum, 301 : 22.
 adeo, 14 : 7. 23 : 11. 44 : 2. 59 : 3.
 61 : 9. 66 : 7. 69 : 9. 82 : 8. 110 :
 3. 125 : 9. 134 : 5. 161 : 13. 163 :
 21. 184 : 2. 204 : 5. 217 : 2. 221 :
 8. 224 : 18. 225 : 23. 243 : 27.
 251 : 1. 257 : 3. 264 : 7. 271 : 1. 283 :
 11. 292 : 7. 293, 8. 295 : 14. 302 :
 9. 303 : 5. 304 : 10. 311 : 2. 319 : 14.
 357 : 5. 367 : 7. 374 : 5. 378 : 6.
 383 : 8. 390 : 24. 398 : 27. 406 :
 35. 416 : 14. 417 : 1. 427 : 3. 448 :
 3. 456 : 1. 464 : 9, 15. 472 : 4.
 491 : 10. 493 : 4. 499 : 1, 10. 505 :
 4. 508 : 3. 509 : 5. 510 : 21. 515 :
 5, 9. 547 : 9. 551 : 5. 563 : 8. 579 :
 11. 584 : 1. 594 : 6. 597 : 4. 617 :
 5. 629 : 4. 632 : 10. 634 : 16. 654 :
 27. 657 : 12. 660 : 16.
 adeone, 478 : 9.
 adeoque, 249 : 1. 639 : 7.
 adepti, 241 : 12.
 adepti, 394 : 17.
 adepto, 432 : 16. 518 : 9.
 adeptum, 11 : 14. 96 : 9. 553 : 17.
 adepturum, 114 : 14.
 adeptus, 25 : 7. 101 : 4. 328 : 1.
 444 : 3. 499 : 1. 538 : 15. 588 : 16.
 adequitantem, 343 : 16.
 adequitarent, 185 : 2.
 aderat, 92 : 19. 163 : 3. 275 : 7.
 350 : 8. 453 : 14.
 adesse, 146 : 16. 292 : 10. 361 :
 3. 480 : 21.
 adessent, 87 : 8. 491 : 4.
 adesset, 163 : 5. 303 : 8. 417 : 13.
 473 : 3.
 adeundi, 283 : 8.
 adeuntes, 82 : 2. 283 : 9. 417 : 22.
 adeunti, 558 : 16.
 adeuntibus, 105 : 4. 339 : 4.
 387 : 4.
 adeuntium, 173 : 11.
 adfecerit, 54 : 7.
 adficeret, 4 : 12.
 adfirmavit, 58 : 9.
 adfuerat, 36 : 13.
 adfuiſſet, 224 : 24.
 adfuit, 176 : 17.
 adfuturum, 68 : 4.
 adgravante, 1 : 10.
 adhærente, 511 : 18.
 adhærentes, 499 : 5.
 adhibebat, 413 : 14.
 adhibendum, 276 : 5.
 adhiberet, 632 : 12.
 adhibes, 647 : 6.
 adhibita, 102 : 8. 406 : 35. 518 : 13.
 adhibitam, 542 : 12. 574 : 12.
 adhibitis, 34 : 1. 416 : 12.
 adhibito, 236 : 11. 269 : 12. 318 :
 5. 532 : 5.
 adhibitur, 198 : 3. 347 : 5. 563 : 6.
 adhibitus, 441 : 5. 467 : 1. 510 : 9.
 adhibuit, 74 : 14. 347 : 13. 357 :
 8. 568 : 10. 569 : 9. 582 : 11.
 adhortando, 399 : 7.
 adhortante, 87 : 2.
 adhortantes, 268 : 4.
 adhortatam, 291 : 18.
 adhortationes, 225 : 32.
 adhortatus, 361 : 13. 473 : 2.
 567 : 14.
 adhuc, 15 : 7. 53 : 5. 60 : 9. 71 :
 5. 105 : 1. 116 : 7. 121 : 2. 118 :
 8. 176 : 9. 182 : 12. 190 : 10. 217 :
 13. 224 : 35. 225 : 17. 232 : 14.
 249 : 5. 258 : 8. 262 : 11. 264 : 14.
 272 : 10. 286 : 5. 297 : 5. 305 :
 14. 316 : 9. 323 : 2. 327 : 11. 328 :
 12. 354 : 10. 357 : 10. 372 : 2.
 384 : 10. 398 : 11. 408 : 4. 419 :
 12. 421 : 2. 423 : 8. 424 : 2.
 427 : 2. 433 : 1. 435 : 9. 464 :
 23. 468 : 13. 481 : 7. 490 : 6.
 491 : 9. 504 : 17. 509 : 4. 527 :
 11. 536 : 12. 539 : 7. 540 : 9.
 542 : 10. 545 : 10. 551 : 11.
 563 : 3. 570 : 17. 584 : 12. 591 :
 10. 594 : 7. 596 : 11. 606 : 8. 626 :

13. 618 : 16. 625 : 8. 636 : 3.
 639 : 19.
 adibat, 319 : 10.
 adiecerat, 587 : 20.
 adiecit, 10 : 8. 40 : 8. 83 : 1. 153 :
 23. 235 : 4. 235 : 26. 332 : 6.
 333 : 11. 348 : 18. 390 : 23. 423 :
 9. 507 : 20. 512 : 7. 532 : 3. 592 :
 2.
 adiectione, 270 : 4.
 adiectis, 639 : 20.
 adiuo, 21 : 11.
 adierant, 636 : 24.
 adierint, 273 : 10.
 adierit, 168 : 9.
 adierunt, 545 : 12.
 adigi, 501 : 3.
 adiceret, 176 : 8. 460 : 1.
 adiceretur, 330 : 16. 381 : 15.
 adici, 499 : 16.
 adiciam, 516 : 3.
 addiciet, 307 : 16.
 adiecit, 8 : 14. 110 : 5.
 addit, 8 : 2. 107 : 12. 114. 16.
 168 : 4. 249 : 1. 330 : 5. 383 :
 6. 453 : 10. 479 : 9. 517 : 26.
 adimerentur, 416 : 9.
 adimeretur, 29 : 4. 30 : 9.
 adipiscenda, 590 : 12.
 adipisceretur, 153 : 24.
 adire, 72 : 10. 261 : 3. 468 : 20.
 516 : 5. 522 : 12.
 adiret, 212 : 6.
 adiretur, 137 : 6. 283 : 4.
 adiri, 185 : 15. 315 : 9.
 adisse, 271 : 8. 321 : 6.
 adisset, 258 : 12. 293 : 16.
 adita, 249 : 7.
 aditis, 312 : 4.
 adito, 564 : 21.
 aditu, 84 : 20.
 aditus, 364 : 1. 446 : 10.
 adiudicavit, 241 : 10.
 adiumento, 308 : 18.
 adiuncta, 653 : 28.
 adiunxit, 17 : 11.
 adiurans, 569 : 4.
 adiurante, 450 : 5.
 adiuravit, 138 : 13.
 adiutate, 652 : 17.
 adiutor, 619 : 6.
 adiutore, 12 : 2.
 adiutorem, 108 : 16.
 adiutores, 304 : 12. 344 : 4.
 adiutoribus, 15 : 1. 652 : 34.
 adiutorium, 619 : 5.
 adiutum, 524 : 18. 652 : 12.
 adiutus, 257 : 9. 485 : 19. 590 :
 13.
 adiuuante, 420 : 2. 446 : 4.
 adiuuantium, 358 : 11.
 adiuuare, 22 : 8.
 adiuuaret, 555 : 6.
 adiuuat, 629 : 3.
 adiuverit, 432 : 27.
 adiuvisse, 652 : 19.
 adlecti, 146 : 1.
 adlegit, 45 : 1. 141 : 18. 169 : 4.
 adliciebat, 28 : 1.
 admensus, 156 : 5.
 adminio, 360 : 10.
 administranda, 646 : 11.
 administrandæ, 149 : 1.
 administrantem, 101 : 10.
 administrarent, 68 : 14.
 administraret, 264 : 12.
 administratam, 565 : 22.
 administratione, 15 : 8. 76 : 1.
 administrationem, 574 : 24.
 administratis, 166 : 1.
 administravit, 18 : 18. 101 : 4.
 122 : 4. 131 : 4. 251 : 14. 406 :
 36. 507 : 10. 509 : 15. 524 : 3.
 529 : 2. 540 : 11. 668 : 3.
 admirabilem, 76 : 2.
 admiratio, 61, 11.
 admiratione, 225 : 9. 336 : 7.
 433 : 3. 652 : 6.
 admirationem, 417 : 10.
 admiror, 380 : 4.
 admiserat, 274 : 12.
 admiserit, 271 : 2.
 admisit, 45 : 8. 186 : 1. 435 : 20.
 439 : 7. 440 : 10.
 admissa, 132 : 7. 243 : 2. 280 :
 8. 567 : 13.
 admittam, 76 : 8.
 admissionis, 552 : 4.
 admissis, 267, 5. 440 : 10.
 admissos, 215 : 3.
 admissum, 146 : 8. 247 : 12.
 330 : 26. 545 : 6.
 admissus, 204 : 8. 592 : 21.
 admittebat, 173 : 11. 556 : 10.
 admittere, 636 : 12.
 admitteret, 448 : 4.
 admodum, 1 : 4. 232 : 8. 246 :
 5. 254 : 4. 12. 270 : 1. 310 : 7.
 408 : 1. 464 : 15. 489 : 19. 504 :
 5. 518 : 4. 630 : 12.
 admonebat, 218 : 15. 275 : 9.
 393 : 2.
 admonens, 67 : 17. 398 : 34.
 admonente, 517 : 14.
 admonentem, 82 : 5.
 admonentis, 51 : 13.
 admonentibus, 567 : 6.
 admoneretur, 449 : 5. 573 : 11.
 admoneri, 379 : 25.
 admonitione, 152 : 3.
 admonitionis, 152 : 4.
 admonitum, 652 : 29.
 admonitus, 338 : 16. 359 : 14.
 557 : 11.
 admonuit, 291 : 15. 528 : 14.
 581 : 14.
 admota, 351 : 9.
 admotis, 130 : 3.
 admoto, 253 : 8.
 admotum, 83 : 0.
 admovebat, 47 : 8.
 admovebat, 28 : 19.
 admovebat, 206 : 9. 286 : 10.
 admovebatur, 20 : 9.
 admoventi, 418 : 5.
 admovit, 117 : 7. 183 : 16. 547 :
 24. 559 : 2.
 adnotare, 636 : 8.
 adnotavi, 346 : 3.
 adnotum, 603 : 6.
 adolescens, 60 : 8. 104 : 4. 121 :
 1. 182 : 8. 310 : 2. 408 : 11.
 adolenscente, 9 : 1. 485 : 17.
 adolenscentem, 379 : 33.
 adolenscentes, 639 : 23.
 adolenscentia, 364 : 4. 410 : 1.
 430 : 3. 508 : 2. 594 : 14. 660 :
 12.
 adolenscentiæ, 378 : 5. 572 : 5.
 657 : 6.
 adolenscentiam, 250 : 1. 521 : 12.
 adolenscentibus, 126 : 4. 626 :
 7.
 adolenscentis, 308 : 5.
 adolenscentuli, 412 : 10. 652 : 35.
 adolenscentulo, 62 : 10. 589 : 13.
 613 : 6.
 adolenscentulus, 444 : 19. 638 :
 13.
 adolenscentulum, 159 : 2. 519 :
 3. 547 : 11. 588 : 9.
 adolenscerent, 168 : 17.
 adolevit, 225 : 24.
 adoperta, 173 : 10.
 adopertis, 516 : 7.
 adoperto, 479 : 20.
 adoprandum, 321 : 3.
 adoprare, 260 : 6. 265 : 10.
 adoprarer, 419 : 1.
 adoprareretur, 510 : 12.
 adoprato, 246 : 4. 378 : 4.
 adoptratur, 260 : 5.
 adoptratus, 249 : 6. 317 : 3. 404 :
 5. 432 : 9. 433 : 3. 490 : 3.
 adoptravit, 90 : 8. 183 : 15. 185 :
 7. 330 : 15. 410 : 15. 501 : 12.
 adoptione, 260 : 7. 423 : 2.
 adoptionem, 189 : 2. 24 : 25.
 265 : 5. 419 : 2. 433 : 7. 511 : 1.
 adoptionis, 464 : 30. 501 : 14.
 502 : 18. 564 : 20.
 adoptivo, 473 : 7.
 adoptivum, 193 : 1.
 adornarent, 135 : 10.
 adornatam, 437 : 25.
 adornatæ, 468 : 13.
 adornate, 648 : 5.
 adornavit, 137 : 9. 285 : 6.
 adorandum, 339 : 4.
 adorari, 521 : 11.
 adoravit, 215 : 33. 329 : 9. 433 :
 14. 437 : 22.
 adoritentur, 8 : 8. 84 : 20.
 adoriti, 370 : 2.
 adorti, 59 : 22.
 adposita, 49 : 9.
 adriatici, 261 : 11.
 adrumetici, 261 : 11.
 adscenderat, 225 : 29.
 adscendit, 39 : 7. 414 : 4.
 adscenso, 243 : 30.
 adscitum, 267 : 9. 501 : 19.
 adsciturus, 418 : 8.
 adscriberet, 442 : 5.
 RRRrij

- adscribi, 292: 3, 466: 6.
 adscripserant, 110: 14.
 adscripserit, 488: 4.
 adscriptis, 415: 6.
 adscriptum, 191: 12, 476: 8.
 5: 2: 6.
 adserente, 631: 4.
 adsiderent, 185: 1.
 adsignasti, 647: 11.
 adspecu, 285: 51.
 adspernantibus, 59: 4.
 adpersus, 429: 12.
 adspice, 299: 13, 14, 16.
 adspicere, 114: 10.
 adstabat, 563: 8.
 adstante, 262: 11, 302: 14, 312:
 20, 451: 18, 496: 3.
 adstantem, 274: 13, 509: 8.
 adstantis, 205: 7.
 adstirrit, 527: 9.
 adstrictum, 262: 18.
 adstrinxerant, 92: 13.
 adstrinxit, 169: 10.
 aduecte, 462: 15.
 aduectum, 159: 17, 314: 13, 630:
 8.
 aduectus, 397: 11.
 aduenæ, 42: 20.
 aduenerant, 338: 13.
 aduenerat, 383: 9, 510: 5.
 aduenere, 545: 8.
 adueniens, 467: 17.
 aduenientem, 243: 5, 525: 10.
 aduenientes, 235: 6.
 aduenienti, 59: 11, 381: 13.
 aduenientibus, 358: 19.
 aduenere, 503: 11.
 adueniret, 321: 4.
 aduenisse, 303: 6.
 aduentitia, 530: 6.
 aduentu, 31: 7, 221: 8, 428: 13.
 aduentum, 464: 26, 514: 14.
 adventus, 68: 3, 292: 11, 498:
 10.
 aduersa, 231: 3, 368: 11, 479:
 23.
 aduersæ, 64: 10, 67: 3, 76: 10,
 585: 27.
 aduersam, 329: 2.
 aduersante, 11: 5, 108: 15.
 aduersantibus, 527: 25, 658: 9.
 aduersarii, 113: 15.
 aduersariis, 21: 14, 30: 12,
 31: 1, 390: 6, 572: 13.
 aduersario, 632: 10, 13, 648:
 10.
 aduersariorum, 38: 3, 70: 13,
 190: 3, 449: 12.
 aduersarios, 31: 15, 449: 13.
 aduersarium, 353: 15, 417: 5,
 484: 5.
 aduersarum, 249: 7, 533: 13.
 aduersis, 254: 8, 568: 1.
 aduersissimis, 513: 18.
 aduerso, 42: 15, 70: 11, 275: 6,
 372: 10, 479: 22, 526: 10, 565:
 30.
 aduersum, 24: 8, 89: 5, 108: 5, 6.
 479: 29, 588: 4.
 aduersus, 15: 7, 31: 9, 60: 17,
 64: 12, 70: 15, 73: 2, 76: 18,
 105: 11, 107: 5, 108: 4, 6,
 137: 3, 243: 26, 271: 11, 272:
 6, 273: 1, 2: 1, 1, 301: 8, 315:
 10, 321: 15, 342: 16, 348: 15,
 349: 12, 357: 9, 365: 9, 390:
 31, 406: 8, 417: 24, 420: 14,
 428: 9, 442: 1, 501: 2, 503:
 8, 519: 13, 527: 2, 541: 2,
 574: 7, 657: 11.
 aduexisse, 476: 3.
 adulando, 521: 11.
 adulantium, 512: 4.
 adulationem, 323: 20, 348: 2.
 adulationes, 173: 4, 271: 1.
 adulatores, 519: 4.
 adultas, 190: 8.
 adulterare, 188: 8.
 adulteras, 542: 16.
 adulteratam, 6: 9, 54: 6.
 adulteria, 190: 1, 191: 4, 255:
 3, 326: 13.
 adulterii, 104: 5, 357: 4, 423:
 4, 582: 10.
 adulteriis, 145: 2, 392: 5.
 adulterio, 303: 18.
 adulteriorum, 58: 15, 431: 20,
 464: 9.
 adultero, 412: 18, 416: 20.
 adulterum, 75: 7.
 adultis, 253: 6.
 adulto, 418: 9.
 adunco, 503: 1.
 aduocata, 402: 5.
 aduocatione, 632: 9.
 aduocatis, 406: 7, 414: 9.
 aduocato, 618: 17.
 aduocatos, 390: 15.
 aduolauere, 504: 8.
 aduolauit, 527: 4.
 æde, 66: 4, 82: 5, 122: 10,
 130: 14, 134: 9, 12, 236: 12,
 323: 4, 329: 3, 360: 14, 414:
 3, 487: 14, 511: 6, 533: 24.
 ædem, 114: 9, 13, 135: 4, 181:
 2, 220: 7, 231: 13, 264: 9,
 291: 17, 388: 6, 494: 8, 545:
 3, 558: 4, 625: 3.
 ædes, 10: 6, 92: 2, 135: 11, 12,
 13, 137: 8, 278: 12, 338: 5,
 398: 5, 468: 13.
 ædibus, 53: 1, 195: 4, 254: 11,
 457: 1, 563: 2, 652: 1.
 ædificando, 458: 1.
 ædificare, 547: 22.
 ædificaturus, 32: 4.
 ædificiis, 458: 7.
 ædificiorum, 137: 5, 218: 10,
 441: 1, 468: 5, 513: 20.
 ædilem, 542: 11, 581: 5.
 ædilibus, 153: 28, 276: 6, 417:
 28.
 ædilis, 8: 14, 10: 1, 430: 5.
 ædilitate, 131: 8, 417: 25, 647:
 13.
 ædilitatem, 8: 5.
 ædilitatis, 538: 14.
 ædiliū, 45: 1, 78: 13.
 ædis, 220: 10.
 æditum, 104: 7, 572: 14.
 ædium, 212: 7, 235: 21, 359:
 7, 475: 9, 490: 19.
 æger, 75: 4, 111: 2, 195: 12,
 272: 21, 342: 7.
 ægerrime, 114: 19.
 ægisthum, 56: 5.
 ægra, 235: 6, 406: 8, 464: 14,
 ægræ, 292: 10, 532: 14.
 ægram, 463: 11.
 ægre, 72: 6, 95: 2, 243: 11,
 291: 11, 331: 1, 3²: 9, 395:
 8, 397: 7, 420: 3, 424: 2,
 469: 6, 479: 19, 496: 22,
 505: 5, 657: 9.
 ægri, 254: 16, 329: 4.
 ægro, 419: 9, 592: 19.
 ægrosum, 504: 7.
 ægrosum, 254: 14.
 ægrum, 318: 4, 416: 4, 585: 15.
 ægypti, 36: 7, 186: 6, 464: 25,
 479: 3, 544: 10, 545: 3, 659:
 16.
 ægyptiæ, 42: 18.
 ægyptii, 467: 10.
 ægyptios, 279: 1, 371: 22.
 ægypto, 213: 6, 397: 11, 575: 15.
 ægyptum, 58: 4, 117: 4, 119: 4.
 ægyptus, 11: 2.
 Æliano, 171: 13.
 Ælianus, 171: 2.
 Ælii, 606: 18.
 Ælio, 573: 4.
 Ælium, 296: 4, 585: 10.
 Ælius, 606: 18, 609: 1.
 Æmiliam, 408: 1.
 Æmiliana, 395: 2.
 Æmilii, 114: 22, 342: 16.
 Æmilio, 100: 10, 17: 13, 248:
 5.
 Æmilium, 1: 12, 30: 6.
 æmulatione, 336: 7, 449: 11,
 461: 9, 544: 20.
 æmulationis, 255: 8.
 æmulatus, 660: 12.
 æmulum, 431: 20.
 æmulus, 111: 10, 483: 12.
 ænaria, 121: 9.
 ænea, 86: 4.
 ænæ, 469: 13.
 æneatores, 33: 4.
 æneis, 238: 23.
 æneum, 231: 8, 418: 8, 496: 17.
 Ænobarbi, 427: 3.
 Ænobarborum, 419: 15, 427: 2,
 473: 5.
 Ænobarbum, 473: 5.
 ænobarbus, 638: 10.
 ænobarbum, 433: 7.
 æquabili, 575: 1.
 æquales, 308: 3, 490: 6, 531: 2,
 627: 2, 660: 12.
 æqualis, 606: 2.
 æqualiter, 652: 6.
 æquarentur, 268: 10.

- æquari, 355: 15.
 æquato, 653: 29.
 æquavit, 60: 1.
 æque, 12: 4. 58: 2. 132: 20. 176: 12. 184: 5. 213: 8. 218: 4. 238: 5. 243: 16. 393: 3. 416: 1. 473: 4. 490: 12.
 æquuum, 660: 14.
 æquiculus, 519: 13.
 æquiore, 269: 5. 449: 18.
 æquiparare, 483: 18.
 æquipararet, 125: 24.
 æquis, 315: 18.
 æquissimo, 176: 6.
 æquitandi, 564: 1.
 æquitate, 205: 6. 567: 17.
 æquitatem, 390: 16.
 æquo, 36: 5. 254: 13. 389: 2. 509: 6. 561: 10.
 æquos, 272: 10.
 æquum, 173: 3. 263: 13.
 æquus, 390: 8.
 ærarii, 148: 4. 241: 9. 404: 11. 553: 19.
 ærario, 11: 10. 238: 25. 383: 14. 406: 31. 442: 7.
 ærarios, 45: 10.
 ærarium, 29: 2. 169: 13. 224: 12. 584: 13.
 ære, 168: 5. 180: 2.
 æream, 105: 12.
 ærearum, 547: 15.
 æri, 427: 8.
 æris, 13: 2. 47: 12. 59: 9. 16. 289: 11. 510: 14.
 æs, 19: 1.
 æsar, 231: 20.
 æsculapii, 180: 2. 406: 9.
 æsernini, 159: 9.
 æstate, 44: 3. 195: 8. 208: 2.
 æstatem, 114: 3.
 æstimare, 178: 1.
 æstimaret, 446: 1.
 æstimari, 357: 12.
 æstimationem, 47: 11.
 æstimavit, 289: 13. 553: 37.
 æstiva, 169: 8.
 æstivare, 490: 19. 560: 3.
 æstivis, 138: 20. 357: 16. 485: 12.
 æstivo, 454: 4. 639: 22.
 æstivorum, 265: 16.
 æstivos, 402: 9.
 æstus, 207: 9. 364: 15. 658: 10.
 ætas, 138: 13. 549: 15.
 ætate, 7: 4. 13: 5. 31: 19. 120: 5. 168: 17. 169: 11. 185: 16. 187: 18. 190: 8. 212: 11. 253: 1. 258: 2. 286: 10. 295: 7. 343: 13. 378: 7. 379: 1. 447: 1. 471: 13. 491: 2. 496: 9. 504: 15. 523: 16. 525: 12.
 ætatem, 104: 5. 107: 4. 321: 9. 425: 8. 434: 17. 610: 14. 657: 5. 659: 2.
 ætati, 172: 5.
 ætatibus, 49: 5.
 ætatis, 55: 17. 97: 1. 101: 11. 182: 6. 130: 2. 141: 18. 356: 3. 204: 1. 235: 18. 250: 2. 308: 18. 314: 2. 317: 12. 325: 14. 384: 1. 424: 5. 433: 2. 453: 3. 485: 9. 499: 11. 506: 1. 516: 11. 561: 4. 563: 15. 570: 15. 573: 11. 593: 4. 616: 17. 618: 19. 627: 8. 632: 4. 651: 19. 661: 4.
 ætarulæ, 392: 6.
 ætatum, 139: 5.
 æternitate, 436: 5.
 æternitatis, 484: 6.
 æthiopia, 58: 4.
 æthiopis, 371: 22.
 ætnei, 365: 8.
 æolia, 116: 15.
 ævi, 352: 9.
 ævari, 379: 7.
 æfatim, 456: 4.
 æfer, 651: 11. 653: 1.
 æfecisset, 497: 13.
 æfecit, 24: 6. 117: 13. 126: 13. 278: 11. 314: 5. 406: 5. 409: 5. 495: 5.
 æfecta, 406: 8.
 æfectabat, 558: 9.
 æfectati, 83: 8.
 æfectione, 310: 3. 569: 5. 619: 4.
 æfectum, 264: 14. 568: 2.
 æfectus, 293: 4. 531: 5.
 æferret, 592: 12.
 æferri, 258: 10.
 æferunt, 213: 18.
 æfferetur, 389: 2.
 æfici, 469: 20. 527: 16.
 æficiebatur, 106: 3.
 æficiuntur, 143: 4.
 æffines, 12: 13.
 æffini, 379: 25.
 æffinitate, 464: 18. 660: 4.
 æffinitatem, 21: 4.
 æffinitatis, 168: 15. 305: 9.
 æffirmabat, 392: 4.
 æffirmans, 153: 18. 276: 10. 370: 7. 371: 4. 417: 9.
 æffirmante, 632: 14.
 æffirmantem, 258: 19. 314: 14. 591: 18.
 æffirmantibus, 412: 16. 503: 10.
 æffirmare, 561: 8.
 æffirmarent, 572: 10.
 æffirmaret, 34: 5.
 æffirmasse, 224: 26. 563: 7. 569: 12.
 æffirmasset, 336: 12. 404: 3.
 æffirmatione, 110: 3.
 æffirmatum, 224: 28.
 æffirmavit, 157: 6. 225: 17. 297: 10. 371: 10. 417: 3. 455: 16. 473: 18. 474: 19. 533: 26. 592: 3.
 æffixit, 495: 4.
 æfflari, 309: 4.
 æfflatus, 312: 12.
 æffliæ, 328: 5.
 æffliam, 547: 4.
 æffliatum, 568: 15.
 æffliatus, 554: 3.
 æfflictatus, 563: 10.
 æfflicti, 186: 4. 441: 8.
 æfflictis, 231: 10. 294: 3. 515: 5.
 æfflicto, 523: 17.
 æffligi, 597: 7.
 æfflixit, 230: 3. 192: 15. 433: 9. 648: 13.
 æffluente, 423: 22.
 æffluentem, 146: 1.
 æffuerit, 302: 11.
 æffuisset, 417: 24.
 æffuit, 514: 5.
 æffuturis, 10: 22.
 æffuturum, 447: 7.
 Afranius, 76: 7.
 Afranii, 436: 8.
 Afranio, 35: 8. 76: 11.
 afri, 102: 9.
 Africa, 36: 16. 38: 2. 64: 14. 72: 10. 115: 3. 168: 8. 273: 10. 458: 26. 494: 1. 497: 9. 539: 2.
 Africa, 507: 10. 524: 2.
 Africam, 72: 13. 493: 5. 540: 10.
 africanarum, 334: 12.
 africani, 611: 16.
 africano, 107: 3. 378: 1. 651: 11.
 africanos, 398: 18.
 africanum, 39: 5.
 africanus, 652: 26. 653: 17.
 africi, 61: 2.
 afrorum, 334: 2.
 afros, 651: 9.
 afrum, 132: 9.
 Agamemnozem, 301: 18.
 agamus, 460: 2.
 Agarteni, 660: 11.
 agar, 268: 8.
 age, 30: 8. 372: 9.
 agebat, 163: 5. 291: 3. 632: 10.
 agebant, 547: 7.
 agebantur, 273: 9.
 agenda, 32: 12.
 agendas, 51: 4. 508: 12.
 agendum, 430: 6.
 agens, 1: 1. 70: 24. 107: 1. 182: 6. 317: 12. 390: 23. 495: 10. 561: 4. 632: 4.
 agentem, 50: 13. 413: 4.
 agenti, 74: 11. 200: 2. 370: 14. 381: 8. 435: 19.
 agere, 87: 1. 183: 18. 195: 10. 268: 2. 390: 7. 416: 11. 417: 15. 565: 16. 657: 7.
 agerent, 547: 5. 406: 6. 496: 11. 504: 4.
 agerentur, 194: 18.
 ageret, 213: 10. 254: 17. 264: 12. 440: 6. 547: 12. 552: 4. 618: 17.
 ageretur, 18: 8. 97: 8. 43: 6. 146: 15. 214: 23. 363: 15. 419: 5.
 Agernium, 462: 10.
 aggere, 335: 5. 347: 6. 355: 15.

- aggravata, 231: 14.
 aggredierentur, 591: 17.
 aggredi, 10: 12. 108: 11. 110: 11. 370: 10. 511: 2.
 aggregarentur, 474: 11.
 aggressos, 610: 9.
 aggressus, 24: 6. 319: 11. 317: 11. 397: 4. 420: 2. 441: 11. 547: 14.
 agi, 141: 10. 271: 16. 309: 2. 455: 7. 563: 17.
 agiliore, 308: 3.
 agitabant, 651: 2. 653: 14.
 agitantes, 8: 2.
 agitatore, 447: 3.
 agitatori, 369: 11.
 agitaverunt, 42: 10.
 agitavit, 413: 11. 479: 14.
 agitis, 504: 2.
 agmen, 561: 13. 365: 10.
 agmine, 63: 2. 328: 7. 336: 5. 594: 17.
 agmini, 547: 3.
 agminis, 334: 11.
 agnitum, 58: 8.
 agnitus, 429: 27. 534: 14.
 agnoscentem, 390: 9.
 agnoscentibus, 267: 6.
 agnosceret, 47: 5.
 agnosci, 185: 22.
 agnovit, 384: 8.
 agona, 446: 1. 449: 4. 476: 6.
 agones, 448: 2.
 agraria, 18: 13.
 agri, 72: 14. 397: 5. 436: 14.
 Agrippa, 114: 12. 115: 14. 157: 3. 183: 4. 5. 15. 225: 19. 250: 7. 260: 6. 1. 2. 6: 1.
 Agrippa, 146: 5. 171: 10. 187: 7. 125: 29. 231: 13. 253: 18. 268: 16. 313: 11. 340: 1. 626: 3.
 Agrippam, 120: 9. 128: 14. 183: 12. 185: 6. 7. 22.
 Agrippina, 323: 6. 27. 324: 2. 409: 10. 17. 423: 13. 431: 13. 432: 6. 10. 549: 2.
 Agrippinae, 214: 6. 250: 12. 321: 14. 412: 12. 423: 2. 455: 14. 469: 24. 491: 8.
 Agrippinam, 183: 13. 14. 250: 7. 14. 194: 4. 323: 1. 428: 6. 423: 18. 540: 2.
 agrippinensem, 528: 5.
 agris, 112: 3. 122: 6. 256: 4. 584: 17.
 agro, 541: 20.
 agrorum, 155: 3. 157: 15. 537: 4.
 agros, 40: 3. 126: 7. 241: 4. 634: 17.
 agrum, 19: 5. 101: 6. 102: 7. 241: 8. 50: 10.
 agunt, 398: 10.
 Ajacem, 213: 11.
 Ajax, 113: 10.
 aiebat, 129: 6. 263: 7. 379: 6. 468: 17. 515: 15. 595: 11. 647: 3.
 ait, 8: 6. 60: 4. 119: 4. 153: 26. 158: 2. 155: 4. 192: 10. 213: 20. 215: 4. 293: 8. 307: 10. 343: 13. 349: 15. 422: 4. 448: 7. 463: 10. 490: 8. 56: 2. 567: 7. 611: 4. 13: 616: 11. 619: 3. 621: 3. 652: 16. 18.
 aiunt, 197: 3. 303: 15. 403: 20. 483: 19. 511: 12. 563: 5. 616: 15. 639: 27.
 ala, 272: 19.
 alam, 406: 1. 2.
 alanos, 574: 7.
 alarum, 496: 8. 20.
 Alauda, 23: 7.
 albam, 487: 5.
 albanarum, 95: 6.
 albano, 576: 11. 594: 19.
 albanum, 379: 27. 651: 18.
 albatos, 588: 15.
 Albia, 50: 21.
 Albim, 122: 15.
 Albis, 451: 2. 481: 15.
 albo, 292: 3. 392: 10. 446: 6. 574: 2. 582: 10.
 albudino, 397: 2.
 albulis, 208: 11.
 alburus, 647: 13.
 alca, 33: 7. 359: 5. 483: 5. 596: 11.
 alex, 192: 7. 291: 11. 358: 21. 381: 7.
 aleam, 191: 17. 414: 10. 457: 3.
 alendam, 343: 20.
 Alexander, 7: 5. 544: 10.
 Alexandra, 481: 17.
 Alexandri, 7: 3. 119: 1. 171: 2. 366: 12. 443: 15.
 Alexandria, 36: 10. 117: 4. 192: 3. 444: 19. 616: 7. 630: 8.
 alexandriae, 67: 6. 78: 20. 422: 12.
 Alexandriam, 36: 3. 83: 12. 291: 10. 364: 9. 392: 16. 545: 2. 565: 10. 595: 3. 630: 8.
 alexandrina, 232: 5. 443: 7. 476: 2. 496: 17.
 alexandrinam, 443: 6.
 alexandrinarum, 232: 10.
 alexandri, 11: 3. 61: 2. 397: 12. 555: 8.
 alexandrino, 155: 2. 247: 1.
 alexandrinorum, 444: 17.
 alexandrinum, 39: 4. 124: 5. 630: 7.
 Alexandro, 224: 30.
 Alexandrum, 630: 9.
 algere, 372: 6.
 ali, 185: 22. 410: 8. 645: 2.
 alia, 7: 10. 92: 10. 178: 8. 184: 4. 197: 4. 199: 5. 236: 3. 241: 1. 292: 3. 296: 4. 305: 11. 353: 4. 357: 22. 368: 6. 369: 10. 458: 1. 462: 25. 485: 1. 510: 8. 589: 18. 613: 3. 648: 12.
 aliam, 138: 12. 280: 13. 408: 6. 510: 8. 519: 1.
 aliarum, 148: 1.
 alias, 23: 6. 31: 5. 56: 6. 8. 86: 17. 98: 2. 120: 3. 126: 8. 168: 5. 199: 2. 225: 8. 262: 15. 272: 7. 311: 1. 487: 10. 557: 7. 568: 1.
 alibi, 125: 1.
 alicubi, 616: 20.
 alicui, 314: 8.
 alicujus, 195: 11. 205: 7. 336: 9. 535: 12. 612: 13.
 aliena, 220: 1. 483: 5. 652: 42.
 alienae, 354: 1.
 alienatae, 235: 12.
 alieni, 13: 2. 47: 12. 59: 10. 289: 12. 442: 4. 510: 14.
 aliengenis, 168: 13.
 alieniorem, 256: 8.
 alienis, 163: 9.
 alienissimae, 588: 5.
 alieno, 135: 6. 168: 5. 175: 12. 390: 8. 414: 18. 550: 2. 566: 15. 595: 7.
 alienum, 50: 15. 639: 21.
 alii, 31: 8. 61: 3. 82: 4. 96: 6. 7. 100: 12. 110: 10. 114: 13. 175: 6. 218: 2. 236: 5. 262: 6. 314: 5. 315: 4. 343: 5. 372: 7. 10. 423: 17. 473: 10. 489: 3. 511: 11. 519: 1. 520: 1. 530: 4. 532: 16. 594: 9. 596: 11. 639: 13. 660: 29.
 aliis, 28: 2. 31: 23. 66: 8. 158: 2. 192: 9. 14. 231: 22. 289: 2. 370: 2. 379: 33. 473: 23. 510: 19. 515: 4. 535: 2. 620: 7.
 alimenta, 295: 14.
 alimoniam, 359: 5.
 alio, 89: 6. 98: 2. 114: 16. 120: 3. 130: 15. 175: 1. 232: 9. 262: 24. 343: 14. 349: 5. 451: 16. 473: 7. 526: 11. 569: 13.
 alioqui, 520: 10.
 aliorum, 368: 1. 606: 9.
 alios, 21: 8. 44: 8. 61: 7. 14. 70: 7. 111: 7. 116: 6. 146: 16. 152: 2. 188: 3. 336: 4. 384: 9. 444: 3. 466: 14. 473: 10. 533: 20. 574: 9. 344: 9. 626: 9. 632: 6. 656: 5. 654: 15.
 aliqua, 116: 150: 10. 156: 4. 182: 10. 213: 5. 232: 14. 298: 9. 344: 24. 370: 14. 390: 12. 464: 18. 466: 4. 542: 14. 544: 5. 552: 7. 557: 2. 558: 10. 639: 33.
 aliquam, 268: 13.
 aliquandiu, 114: 89: 12. 31: 13. 131: 4. 359: 11. 404: 8. 432: 24. 575: 1. 58: 6.
 aliquando, 158: 6. 159: 10. 163: 34. 191: 17. 366: 6. 639: 15. 660: 24.
 aliquanto, 10: 9. 96: 10. 104: 3. 145: 3. 150: 2. 185: 9. 251: 4. 263: 5. 297: 4. 303: 16. 310: 4. 336: 8. 364: 8. 384: 14. 489: 20. 502: 8. 510: 3. 519: 5. 523: 18. 575: 4. 565: 23. 570: 3. 584: 22. 585: 26.

- aliquantum, 86: 4. 257: 9.
 aliquantulum, 480: 9.
 aliquas, 60: 12. 72: 2. 163: 15.
 203: 14.
 aliquatenus, 660: 11.
 aliquem, 256: 13. 350: 6. 367:
 3. 379: 35. 551: 16. 615: 1.
 647: 17.
 aliqui, 616: 7. 660: 33.
 aliquid, 8: 2. 18: 15. 153: 19.
 204: 4. 213: 18. 218: 1. 14.
 291: 5. 323: 21. 31: 9. 358: 4.
 379: 30. 444: 16. 513: 11. 528:
 15. 547: 15. 556: 3. 557: 5.
 610: 4. 612: 4. 654: 20.
 aliquis, 301: 7. 481: 1. 627: 4.
 aliquo, 138: 18. 203: 10. 208:
 288: 10. 305: 12. 307: 13.
 321: 4. 37: 6. 383: 4. 447:
 13. 483: 8. 495: 6. 592: 4.
 aliquod, 592: 4.
 aliquos, 152: 5. 215: 3. 217: 6.
 265: 2.
 aliquot, 12: 2. 22: 4. 70: 15.
 176: 16. 207: 1. 265: 11. 283:
 24. 301: 20. 304: 10. 314: 2.
 344: 7. 349: 1. 355: 7. 417:
 11. 425: 5. 541: 22. 585: 6.
 592: 19. 515: 13. 636: 10.
 aliquoties, 326: 7.
 alis, 150: 7. 411: 33. 541: 18.
 alitem, 487: 7.
 aliter, 51: 11. 128: 3. 151: 16.
 168: 15. 185: 28. 215: 10. 225:
 10. 229: 7. 231: 4. 254: 15.
 260: 9. 268: 11. 271: 17. 305:
 1. 324: 8. 417: 29. 483: 15.
 450: 4. 466: 11. 511: 17. 521:
 12. 525: 9. 567: 2. 588: 26.
 aliud, 16: 1. 18: 17. 40: 10. 51:
 9. 60: 7. 89: 3. 121: 13. 179:
 10. 210: 3. 221: 12. 225: 8.
 20. 233: 9. 241: 11. 271: 16.
 290: 9. 313: 2. 422: 8. 434: 3.
 474: 20. 481: 8. 530: 4. 535:
 11. 542: 10. 544: 5. 587: 9.
 596: 6. 620: 13.
 alium, 153: 3. 544: 225: 27. 271:
 7. 8. 278: 13. 296: 4. 347: 12.
 390: 5. 392: 5. 419: 14. 428:
 2. 456: 11. 479: 12. 55. 558:
 14. 556: 6. 612: 12. 648: 8.
 alius, 122: 6. 236: 9. 323: 12.
 359: 18. 361: 3. 390: 23. 545: 12.
 allecta, 100: 1.
 allectam, 516: 11.
 allecti, 427: 11.
 allectis, 84: 5.
 allecto, 549: 7.
 allectum, 507: 19.
 allecturum, 292: 34.
 allegantes, 168: 7.
 allegeret, 104: 6.
 allegaret, 292: 2.
 allegisse, 404: 7.
 allevans, 354: 8.
 allevatum, 49: 7.
 allucifacitos, 531: 3.
 alliens, 528: 10.
 allium, 547: 13.
 Allobrogibus, 428: 4.
 allocutione, 267: 2.
 allocuturo, 502: 18.
 alloquebatur, 449: 18.
 alloquendo, 4: 4.
 alloquens, 272: 7.
 alloquenti, 372: 7.
 alludens, 21: 16.
 alluxit, 526: 11.
 Alpes, 514: 7.
 Alpibus, 24: 1.
 alpinas, 252: 9.
 Alpium, 61: 18. 204: 8. 338: 7.
 365: 17. 443: 4.
 altaria, 244: 29. 328: 6. 530:
 15.
 altaribus, 351: 9.
 alte, 151: 10.
 alter, 89: 5. 213: 8. 241: 14.
 268: 8. 387: 9. 388: 5. 417:
 8. 624: 7. 8.
 altera, 45: 6. 60: 19. 121: 7.
 370: 2. 417: 10. 496: 20. 542:
 34. 561: 10. 11. 620: 6. 647:
 3. 654: 26.
 altercatione, 73: 3. 243: 29.
 390: 28. 654: 13.
 altercationes, 22: 3. 175: 2.
 altercationibus, 553: 1.
 alteram, 33: 5. 105: 17. 169: 2.
 183: 5. 273: 7. 412: 7. 417:
 18. 19. 561: 11. 639: 22.
 alteri, 186: 6. 384: 7. 8. 364:
 11. 12. 370: 9. 397: 1. 454: 11.
 499: 15.
 alteris, 112: 4.
 alterius, 66: 4. 254: 23. 293: 2.
 298: 3. 450: 8. 476: 16. 532:
 2. 569: 7.
 alternantes, 427: 14.
 alternis, 208: 13. 513: 7.
 altero, 19: 18. 14: 2. 182: 14.
 238: 22. 269: 4. 371: 7. 8.
 382: 5. 393: 2. 3. 409: 16.
 422: 13. 14. 440: 14. 523:
 1. 524: 10. 541: 20. 570: 14.
 574: 22. 564: 17. 589: 8.
 alterum, 23: 4. 30: 4. 110: 5.
 105: 18. 115: 2. 149: 4. 171:
 9. 186: 6. 215: 13. 250: 3.
 270: 14. 289: 9. 12. 301: 8.
 9. 304: 9. 305: 11. 315: 16. 17.
 328: 11. 338: 4. 347: 3. 352:
 18. 370: 9. 372: 9. 396: 9.
 422: 12. 515: 7. 535: 5. 559:
 8. 9. 574: 7. 585: 11. 24.
 591: 3. 4. 620: 9. 11. 636:
 11.
 alterutri, 111: 8.
 aliora, 25: 7. 611: 1.
 altiore, 495: 7.
 altissima, 224: 37. 305: 16.
 altissimam, 62: 5. 397: 12.
 altissime, 225: 1.
 altitudinis, 283: 4.
 altius, 428: 1.
 altiusculis, 197: 6.
 aluci, 149: 3.
 aluco, 414: 12.
 alucum, 137: 4.
 alui, 232: 1.
 aluit, 66: 3.
 alumnam, 418: 7.
 alumnum, 328: 8.
 alumnus, 659: 1.
 aluo, 561: 2.
 alurum, 150: 6.
 aluum, 206: 1.
 amabiles, 210: 6.
 amabili, 323: 23.
 amanuensibus, 475: 7. 364:
 5.
 amare, 299: 6.
 amari, 651: 18.
 amarissime, 190: 18. 295: 10.
 amator, 653: 27.
 amatorio, 364: 28.
 amavit, 343: 15.
 Amazonas, 21: 17.
 amazonicis, 475: 3.
 ambiatino, 323: 13.
 ambiens, 17: 7.
 ambigebatur, 298: 4.
 ambigitur, 489: 2.
 ambigua, 256: 11.
 ambigui, 24: 10. 347: 16.
 ambiguus, 199: 6. 268: 6.
 ambiguum, 499: 12.
 ambit, 224: 3.
 ambirent, 138: 12.
 ambitione, 128: 13. 265: 6. 339:
 9. 618: 10.
 ambitionem, 29: 5. 157: 16.
 ambitionis, 510: 6.
 ambitiosas, 581: 2.
 ambitiosus, 128: 3.
 ambitiosum, 157: 1.
 ambitu, 45: 3. 145: 2. 1.
 10.
 ambitum, 224: 22. 311: 7. 399:
 5.
 ambitus, 8: 7.
 ambo, 15: 8. 246: 3. 268: 19.
 364: 12.
 ambobus, 117: 8. 560: 12.
 amborum, 195: 15. 654: 7.
 ambos, 110: 2. 521: 3.
 ambubaiarum, 454: 6.
 ambulabar, 411: 6.
 ambulante, 188: 5.
 ambulavit, 594: 16.
 amburentur, 249: 3.
 ambustum, 398: 4.
 amenti, 390: 3.
 amentiore, 185: 23.
 amethysini, 459: 12.
 amice, 429: 13.
 amicam, 392: 7. 509: 4.
 amici, 96: 2. 181: 1. 190: 1. 220:
 3. 567: 10. 631: 4.
 amiciebat, 557: 1.
 amiciebatur, 339: 7.
 amicis, 72: 15. 83: 14. 114: 9.
 146: 7. 187: 4. 11. 133: 10. 3. 4.

4. 343: 16. 361: 4. 372: 3.
 4 4: 6. 545: 56. 552: 8.
 573: 9.
 amicitia, 116: 4. 647: 2. 654:
 7. 660: 10.
 amicitia, 112: 17. 168: 15.
 amicitiam, 319: 18. 329: 7. 406:
 22. 51: 149. 654: 19. 24.
 amicitias, 136: 1. 272: 14.
 amicorum, 163: 1. 187: 13. 238:
 18. 288. 5. 3. 6: 6. 431: 4. 431:
 5. 445: 9. 49: 3. 51: 17. 551:
 12. 589: 0. 606: 8. 614: 15. 657:
 8. 15.
 amicos, 58: 10. 74: 1. 11. 116:
 6. 176: 10. 190: 7. 235: 3.
 23: 10. 268: 4. 284: 9.
 296: 1. 344: 1. 479: 8. 503:
 8. 540: 10. 556: 10. 566: 10.
 660: 12.
 amictus, 576: 7.
 amiculæ, 352: 4.
 amicum, 11: 3. 176: 15. 479:
 14. 551: 16. 574: 10.
 amiserat, 114: 3. 260: 8. 381:
 15.
 amitterent, 38: 4.
 amissent, 293: 8.
 amittit, 1: 2. 25: 2. 107: 1. 251:
 6. 132: 5. 185: 5. 408: 5.
 410: 4. 432: 11. 464: 15.
 539: 7.
 amissa, 471: 10. 491: 7. 618: 19.
 amissarum, 653: 7.
 amissis, 472: 11.
 amitto, 564: 17.
 amittit, 6: 2. 3. 463: 7.
 amittam, 6: 1. 432: 14. 433: 9.
 660: 26.
 amitteret, 243: 21. 473: 26.
 amicitate, 254: 19.
 amicos, 361: 17.
 amor, 562: 1.
 amore, 251: 3. 325: 3. 521: 8.
 557: 12. 574: 23. 625: 11.
 amorem, 329: 5. 354: 5. 409:
 12. 416: 18. 422: 1. 566: 4.
 amoris, 319: 5. 387: 6.
 amota, 479: 11.
 amovere, 255: 2.
 amoveri, 70: 9.
 amoverit, 351: 17.
 amovit, 525: 7.
 amphitheatri, 283: 7. 347: 17.
 483: 20. 568: 13.
 amphitheatro, 158: 5. 250: 5.
 3. 514. 334: 1. 437: 1. 566:
 17. 575: 5. 7. 588: 19.
 amphitheatrum, 135: 14. 338: 3.
 349: 3.
 amphoram, 284: 15.
 Ampius, 81: 1.
 ampla, 195: 15. 413: 11. 461:
 24.
 amplexu, 515: 18.
 amplexus, 339: 13.
 ampliando, 50: 14.
 10. 365: 10. 383: 13. 387: 5.
 480: 16.
 angusticlavus, 515: 8.
 angustis, 468: 5. 514: 2.
 angustiore, 502: 10.
 angustiorum, 336: 8.
 angustissimos, 32: 8.
 angustissimo, 358: 15.
 angustius, 176: 7.
 angusto, 197: 5.
 Anicetum, 464: 10.
 Anienem, 241: 8.
 Anienis, 397: 2.
 animadverta, 7: 2. 441: 5.
 animadvertam, 218: 11. 459:
 14.
 animadvertione, 126: 12.
 animadvertionibus, 326: 27.
 animadvertis, 384: 7.
 animadvertum, 301: 12. 19.
 405: 5. 504: 19.
 animadvertenter, 591: 23.
 animadvertenter, 261: 13. 588:
 1. 636: 7. 638: 8.
 animadvertit, 217: 7.
 animadverti, 84: 11. 224: 3.
 349: 3.
 animadvertisse, 225: 6.
 animadvertissent, 325: 7.
 animadvertit, 89: 7. 113: 11.
 291: 16. 308: 14. 353: 6. 412:
 14.
 animadverto, 616: 3.
 animalia, 489: 6.
 animam, 97: 5. 235: 12. 574: 14.
 animatus, 525: 10.
 animi, 70: 10. 210: 4. 213: 14.
 250: 11. 293: 3. 295: 7. 299:
 20. 308: 16. 319: 1. 357: 24.
 364: 23. 390: 1. 510: 14. 563:
 14. 588: 12. 657: 19. 659: 2.
 animo, 34: 6. 51: 3. 76: 23.
 176: 6. 232: 3. 255: 5. 268:
 3. 269: 5. 307: 14. 378: 6.
 392: 2. 449: 19. 473: 21. 509:
 6. 517: 1. 525: 12. 526: 10.
 542: 26. 569: 17. 594: 13.
 625: 5.
 animos, 256: 12. 479: 3. 511:
 19.
 animosissime, 53: 9.
 animus, 53: 5. 146: 20. 171:
 12. 187: 1. 233: 16. 290:
 1. 319: 16. 350: 7. 356: 1.
 479: 17. 483: 13. 513: 6. 459:
 14. 533: 17. 594: 7.
 animus, 89: 15. 370: 1. 380: 2.
 511: 1.
 Annzi, 660: 10.
 Annzo, 433: 3.
 Annzum, 660: 14.
 annales, 606: 13.
 annalibus, 302: 12.
 annalium, 617: 6.
 anne, 190: 14.
 annexo, 517: 4.
 anni, 8: 7. 14: 14. 21: 2. 36: 6.
 235: 20. 247: 7. 412: 11.
 437: 2.
 ampliare, 447: 8.
 amplias, 392: 5.
 ampliatio, 119: 9.
 ampliavit, 45: 2. 155: 6. 136:
 17.
 amplificando, 68: 2.
 amplior, 262: 1. 357: 13.
 ampliora, 78: 5. 492: 19. 553:
 12.
 ampliore, 105: 21. 541: 14.
 ampliorum, 214: 33. 507: 14.
 amplis, 101: 3.
 amplissima, 56: 8. 500: 12. 578:
 1. 520: 7.
 amplissimam, 7: 8. 538: 19.
 648: 7.
 amplissime, 330: 3.
 amplissimi, 364: 1. 513: 7.
 amplissimis, 15: 16. 507: 19.
 514: 2.
 amplissimo, 130: 10.
 amplissimos, 74: 4. 429: 7.
 549: 4.
 amplitudinem, 53: 7. 353: 8.
 amplitudinis, 314: 12.
 amplius, 24: 8. 40: 6. 84: 17.
 98: 1. 100: 12. 105: 15. 117:
 2. 131: 9. 141: 14. 19: 7. 202:
 1. 203: 5. 231: 4. 270: 13. 2. 11:
 7. 274: 13. 282: 14. 287: 3.
 292: 0. 350: 9. 344: 17. 360:
 10. 364: 5. 380: 9. 385: 10.
 412: 13. 444: 20. 467: 7.
 499: 27. 4118. 503: 5. 515:
 16. 539: 5. 55: 5. 569: 5. 574:
 18. 592: 26. 603: 7. 627: 16.
 652: 43.
 amplo, 303: 1.
 ampulla, 596: 4.
 amputabat, 350: 10.
 amputasset, 126: 5.
 amputavit, 495: 3. 504: 11. 585:
 29.
 an, 17: 4. 64: 1. 84: 20. 87:
 1. 107: 10. 120: 13. 133: 6.
 175: 6. 190: 11. 214: 3.
 4. 235: 1. 253: 4. 258: 4.
 266: 5. 298: 1. 317: 8. 321:
 3. 343: 1. 372: 1. 388: 12.
 390: 12. 15. 399: 4. 416: 13.
 423: 23. 479: 1. 498: 4. 507:
 4. 510: 16. 536: 8. 574: 10.
 588: 11. 592: 16. 610: 11. 624:
 9. 655: 1. 659: 1.
 analogia, 61: 16.
 Ancharia, 102: 3.
 anchoras, 335: 4.
 ancipitem, 207: 3.
 ancipiti, 38: 5. 65: 10. 180: 1.
 ancilibus, 513: 16.
 ancilla, 550: 2.
 Anco, 6: 4.
 Andriam, 652: 1.
 Andronicus, 617: 1.
 angiportum, 396: 23.
 angore, 250: 11. 290: 3. 659: 19.
 anguem, 159: 19.
 angustias, 67: 2. 163: 14. 352:

- 437:2. 499:18. 525:3. 540:7.
Annibalis, 585:17.
annis, 23:15. 47:3. 238:18. 373:1. 561:11. 660:23.
anniversarias, 107:5.
anniversario, 491:1.
anniversarium, 491:1.
Annius, 214:3.
anno, 21:7. 30:5. 44:6. 78:11. 97:1. 130:2. 7. 138:19. 141:18. 156:3. 224:11. 235:18. 241:8. 248:7. 252:7. 258:1. 261:13. 269:9. 295:5. 301:12. 308:18. 314:3. 315:14. 355:18. 359:6. 384:1. 388:15. 424:5. 425:3. 433:3. 485:5. 487:12. 489:24. 492:6. 5. 6:11. 516:11. 523:3. 535:9. 5. 3:1. 570:15. 574:21. 575:19. 593:4. 618:10. 639:4. 661:4.
annona, 128:6. 157:13. 395:6. 493:8.
annonæ, 119:5. 156:4. 151:14. 395:1. 476:1.
annonam, 276:5.
annorum, 130:9. 150:13. 398:9. 660:6. 10.
annos, 12:2. 24:4. 72:1. 78:17. 10:15. 130:7. 131:3. 190:11. 195:7. 249:8. 283:14. 288:9. 301:20. 304:10. 35:14. 397:7. 434:1. 471:1. 482:15. 485:17. 495:1. 8. 502:15. 523:11. 568:7. 660:7.
annotasset, 473:12.
annua, 141:20. 330:9. 435:15. 440:3. 554:6. 634:15.
annuam, 40:6. 475:9.
annui, 137:1.
annuis, 168:1. 291:7. 554:2. 610:10.
annum, 1:1. 44:4. 10. 107:1. 122:16. 138:6. 153:7. 182:6. 231:1. 274:1. 296:6. 317:12. 323:22. 338:2. 382:5. 446:1. 449:2. 471:12. 508:7. 5. 1:4. 584:14. 589:12. 591:12. 610:17. 618:12. 627:8. 6. 2:4. 652:41. 655:22. 660:8.
annumeratus, 60:3.
annunciari, 169:15.
annuntiata, 527:1.
annuos, 22:7. 130:12. 385:11.
annus, 44:8.
annuum, 238:15.
ante, 8:1. 5. 12:2. 18:12. 21:4. 25:11. 28:8. 35:9. 47:11. 50:12. 56:6. 64:3. 9. 69:10. 84:1. 104:2. 105:8. 113:3. 124:1. 126:13. 130:1. 146:19. 161:15. 182:13. 20:4. 221:5. 224:8. 230:1. 233:1. 235:12. 238:2. 23:23. 247:35. 58:15. 2. 2:8. 268:19. 278:5. 28:11. 299:12. 2. 02.
6301:20. 307:6. 3. 4:15. 315:16. 317:3. 323:22. 30. 330:24. 338:7. 348:8. 9. 351:5. 359:8. 360:7. 363:14. 366:11. 395:4. 397:11. 398:3. 399:1. 410:5. 7. 11. 14. 411:7. 412:11. 414:7. 417:8. 31. 441:1. 444:12. 446:2. 450:13. 459:4. 464:2. 20. 474:15. 479:10. 481:11. 485:7. 490:16. 491:12. 492:4. 495:18. 496:2. 497:6. 499:8. 504:16. 505:6. 507:13. 510:16. 512:12. 514:4. 526:8. 543:1. 552:14. 56:16. 575:12. 584:12. 589:3. 597:9. 647:17. 652:2. 654:15. 661:2.
antea, 24:7. 55:9. 62:5. 84:2. 252:14. 258:15. 398:16. 402:9. 411:7. 477:3. 574:5. 639:4. 652:10.
antecambulone, 538:12.
antecedente, 248:7.
antecedentes, 13:5.
antecessit, 158:2. 527:5.
antecessores, 514:11.
anteferretur, 187:9.
anteibat, 63:2.
antecirent, 185:2.
antepones, 60:6.
anteposuit, 284:14. 632:2.
antequam, 17:2. 338:3.
Antiatinæ, 171:11.
Anticatones, 61:17.
anticipasse, 302:10.
anticipatos, 308:7.
Anticyra, 348:17.
antidotis, 462:9.
antidotum, 341:7. 348:15.
Antii, 323:19. 42:11.
Antio, 182:3.
Antiochi, 310:3.
Antiochia, 317:13.
Antiochiam, 290:13.
Antiocho, 332:7.
antiqua, 241:8. 542:3. 620:12.
antiquæ, 353:2. 520:6.
antiquam, 274:5.
antiquarios, 213:18.
antiqui, 53:9. 86:4. 323:29. 414:15. 545:8. 656:15.
antiquis, 138:14. 218:11. 349:12.
antiquissima, 458:25.
antiquissimi, 60:4.
antiquitate, 263:2. 398:2. 468:15.
antiquitatis, 630:9.
antiquitus, 116:8. 181:3. 224:388:19. 4. 513:16.
antiquius, 385:1. 533:22. 547:3.
antiquo, 408:3. 496:16.
antiquorum, 630:3.
antiquos, 614:9.
antiquum, 18:11. 126:1.
antiquus, 627:4.
antisophistas, 254:12. 618:11.
Antistio, 22:5.
Antistius, 82:14. 175:4.
Antium, 179:2. 344:8. 435:6. 451:3.
antliam, 192:16.
Antoni, 2. 9:15.
Antonia, 342:5. 376:13. 379:4. 431:1.
Antoniz, 317:2. 330:12. 340:11. 348:12. 379:32. 539:8.
Antoniam, 325:13. 410:1. 9.
Antonii, 89:17. 90:1. 111:3. 113:16. 116:1. 117:13. 190:17. 248:8. 344:3. 385:18. 647:3.
Antonio, 83:10. 104:1. 107:14. 15. 108:16. 110:2. 111:1. 114:9. 121:2. 122:19. 180:1. 182:9. 183:9. 207:5. 278:1. 429:6. 9. 535:12. 579:7. 617:3. 647:5.
Antoniorum, 116:7.
Antonium, 108:5. 6. 110:7. 113:1. 117:5. 10. 13:1. 169:5. 213:13. 247:8. 13. 38:15. 579:9. 13. 619:9. 629:10. 639:3. 646:9.
antra, 286:2.
anularias, 195:3.
anulis, 499:8. 529:9.
anulo, 42:7. 298:7. 444:24.
anulorum, 34:9. 496:11.
anulos, 236:6.
anulum, 314:7. 8. 327:12. 477:12.
anulus, 49:16.
anus, 436:3.
anxia, 569:8.
anxiam, 306:1.
anxie, 449:11.
anxiis, 516:10.
anxio, 3. 6:12.
anxius, 466:3. 589:16.
Apennini, 50:10. 528:6.
aperiendum, 116:4.
aperitur, 90:1.
aperta, 238:5.
aperte, 478:8.
apestis, 108:2. 570:18.
apertissime, 213:15.
aperveritis, 271:15.
apervit, 626:6. 646:8.
Aphrodisius, 630:1.
apparabat, 25:13. 365:15.
apparabatur, 414:3.
apparantem, 168:10.
appararent, 363:2.
apparatissimum, 566:18.
apparatissimo, 43:1.
apparatu, 39:5. 344:2. 394:11. 398:23. 477:11. 571:11.
apparatum, 231:2. 334:15. 437:23.
apparatus, 10:3. 327:21. 530:5.
appareat, 365:12. 417:18.
 SSSS

- appareret, 501: 14.
 apparere, 6: 16.
 apparet, 57: 1. 197: 1. 380: 2.
 483: 7. 564: 9. 620: 5.
 apparetorem, 113: 5.
 apparitoribus, 255: 1.
 apparituram, 618: 3.
 apparuisse, 108: 27.
 apparuisset, 559: 8.
 apparuit, 33: 2. 224: 7. 287: 2.
 301: 4. 414: 13. 487: 3. 498:
 11. 638: 18.
 appellabat, 69: 7. 128: 2. 232:
 18. 285: 4. 286: 6. 443: 15.
 appellabatur, 23: 8. 257: 7.
 appellandis, 272: 3.
 appellandos, 612: 5.
 appellans, 297: 3. 340: 8. 398:
 30. 501: 11. 618: 12. 625: 7.
 appellantes, 348: 6.
 appellantium, 328: 9.
 appellantur, 489: 7.
 appellarat, 72: 11.
 appellare, 56: 5. 185: 28. 398:
 24. 551: 21. 597: 2.
 appellarentur, 496: 11.
 appellaret, 312: 11. 451: 17. 634:
 9.
 appellaretur, 83: 16. 236: 10.
 588: 26.
 appellari, 105: 19. 128: 3. 173:
 6. 291: 14. 436: 5. 585: 19.
 591: 3. 612: 4.
 appellasset, 55: 12. 585: 20.
 appellat, 58: 17. 538: 11. 645:
 5. 654: 26.
 appellata, 357: 17.
 appellatam, 343: 19.
 appellatio, 307: 16. 612: 1.
 appellatione, 29: 14. 331: 7.
 484: 7. 616: 1. 639: 31.
 appellationem, 78: 8. 81: 2.
 173: 1. 236: 8. 307: 7. 497:
 5. 551: 10. 620: 2.
 appellationes, 143: 9. 442: 8.
 appellationibus, 589: 7. 639:
 20.
 appellatis, 35: 7. 434: 5.
 appellato, 22: 5. 473: 14.
 appellatum, 11: 4. 473: 5. 523:
 11.
 appellatur, 105: 15. 536: 21.
 appellatus, 323: 23. 378: 3. 512:
 5.
 appellavit, 330: 11. 15. 333: 11.
 361: 9. 369: 10. 437: 16.
 484: 9.
 appellem, 352: 11.
 appellere, 58: 6.
 appelleret, 454: 10.
 appetebat, 200: 3. 310: 12.
 appetentem, 250: 13.
 appetentes, 286: 8.
 appetentissimus, 414: 1. 590:
 3.
 appeterent, 47: 8. 187: 12. 326:
 5. 538: 10.
 appetisse, 59: 5. 455: 11.
 appetitum, 428: 16.
 appetitus, 489: 20.
 appetiverunt, 638: 19.
 appetivit, 551: 6.
 Apide, 55: 10.
 apin, 223: 6.
 Appia, 112: 4. 357: 23. 653: 11.
 660: 5.
 Appia, 375: 5. 431: 4.
 Appii, 243: 10. 246: 3. 404:
 8.
 appio, 246: 2. 417: 10. 579: 3.
 620: 1.
 Appium, 404: 6. 412: 6. 417:
 7.
 Appius, 243: 3. 7. 417:
 11.
 applicaret, 451: 19.
 Appollinari, 555: 2.
 Apolline, 190: 17. 471: 11.
 Apollinem, 178: 7. 191: 9. 314:
 12. 483: 18.
 Apollini, 171: 13.
 Apollinis, 119: 9. 134: 9. 17.
 138: 6. 214: 14.
 Apollodoro, 217: 11.
 Apollonia, 108. 10. 229: 1.
 Apollonia, 225: 28.
 Apolloniam, 107: 9.
 Apollonio, 4: 4.
 apologos, 639: 11.
 Apolophane, 114: 18.
 Aponi, 258: 13.
 apophoreta, 555: 7.
 apophoretis, 369: 13.
 apponere, 168: 17.
 apponeret, 355: 5.
 apportarentur, 339: 1.
 apportatum, 579: 13.
 apposita, 498: 5. 530: 7.
 appositam, 392: 8.
 appositum, 358: 20.
 appositis, 618: 23.
 appositum, 59: 4. 220: 9. 378:
 10.
 appositus, 266: 2. 476: 5.
 appositum, 276: 10. 41: 17. 46:
 6.
 apprehendentes, 351: 3.
 apprehendisset, 312: 18.
 apprehendit, 89: 4. 294: 5.
 apprehensa, 490: 6.
 apprehenso, 390: 27.
 aprilem, 484: 8.
 aprilis, 438: 1. 314: 3.
 apro, 188: 5.
 approbarent, 166: 10.
 approbaret, 110: 12. 136: 3.
 approbata, 107: 7.
 approbavit, 491: 18.
 appropinquabant, 481: 4.
 appropinquante, 280: 5.
 appropinquantem, 496: 21.
 appropinquantibus, 513: 6.
 appropinquare, 371: 10. 387:
 10. 514: 3.
 aprum, 176: 10. 312: 11. 547: 16.
 aptasse, 314: 9.
 aptatis, 305: 15.
 aptissime, 297: 3.
 appulisset, 254: 10. 595: 13.
 appulic, 496: 17.
 apud, 3: 2. 4: 6. 7. 2. 16: 2.
 10. 31: 13. 60: 17. 66: 2. 70:
 11. 12. 72: 4. 73: 5. 75: 9.
 76: 5. 87: 1. 95: 6. 96: 12.
 15. 114: 6. 116: 9. 119: 8. 132:
 7. 146: 13. 159: 18. 172: 5.
 202: 2. 212: 4. 221: 7. 223:
 7. 224: 31. 335: 225: 21. 231:
 6. 238: 4. 243: 11. 20. 28.
 247: 16. 248: 11. 251: 13.
 258: 10. 262: 19. 283: 6. 294:
 11. 308: 15. 321: 19. 323: 15.
 325: 2. 338: 13. 342: 5. 13.
 350: 3. 357: 14. 366: 1. 381:
 12. 388: 6. 389: 2. 390: 7. 392:
 17. 393: 5. 405: 5. 406: 19.
 432: 14. 431: 8. 13. 439: 5.
 443: 2. 456: 10. 461: 10. 214.
 485: 19. 500: 15. 514: 7. 8.
 515: 22. 526: 11. 531: 11. 535:
 6. 536: 15. 538: 19. 540: 9.
 542: 24. 544: 12. 545: 8. 55:
 15. 563: 4. 565: 10. 27. 572:
 13. 580: 6. 13. 584: 12. 585:
 32. 594: 6. 606: 16. 612: 13.
 636: 3. 638: 1. 642: 4. 648:
 14. 654: 20. 655: 1. 657: 11.
 660: 8. 9. 19. 23.
 Apuleium, 610: 9.
 apuleio, 235: 17.
 apulerat, 232: 5.
 Apuliam, 619: 14.
 aqua, 201: 5. 208: 3. 9. 258:
 14. 411: 14.
 aquae, 338: 2. 397: 1. 411: 12.
 437: 7. 480: 9. 516: 6. 531:
 4. 560: 4.
 aqueductum, 396: 7.
 aquam, 480: 4. 14.
 aquario, 592: 3.
 aquarum, 149: 2.
 aquila, 82: 9. 214: 40. 230:
 2. 258: 15. 382: 4. 388: 13.
 487: 5. 527: 4.
 aquilam, 82: 8. 497: 19.
 aquilas, 329: 9.
 aquileia, 251: 5.
 aquileiam, 111: 6. 543: 5.
 aquilifer, 66: 8.
 aquilius, 110: 5.
 aquilum, 205: 4.
 aquis, 157: 3. 458: 13.
 aquitaniam, 42: 6. 495:
 11.
 aquitaniam, 122: 2.
 ara, 99: 4. 378: 2. 481: 20.
 502: 15.
 arae, 258: 10. 321: 13. 323:
 27.
 aram, 113: 13. 146: 13. 225: 4.
 448: 8.
 aras, 78: 7. 180: 7. 224: 31.
 323: 14.
 arator, 541: 17.

aratorem, 157: 17.
 arbiter, 510: 10.
 arbitrabatur, 128: 18.
 arbitraretur, 394: 3. 661: 13.
 arbitrato, 146: 4. 276: 6. 308: 18.
 arbitremur, 379: 22.
 arbitrii, 262: 15. 378: 9.
 arbitrio, 133: 5. 406: 36. 499: 4. 512: 3. 529: 1. 657: 22.
 arbitrium, 7: 8. 8: 9. 18: 18. 328: 13. 567: 12. 582: 14. 587: 16.
 arbitror, 324: 3. 427: 17.
 arbor, 542: 19. 591: 10.
 arborem, 225: 22. 487: 11.
 arboribus, 361: 5.
 arboris, 393: 4. 542: 8.
 arborum, 355: 10.
 arca, 304: 8. 364: 13.
 Arcadia, 54: 17.
 Arcadiae, 651: 20. 653: 5.
 arcuarum, 85: 2.
 arce, 423: 16.
 arcendos, 406: 14.
 arcerentur, 441: 24.
 arceri, 477: 7.
 arcessendam, 509: 74.
 arcesseretur, 564: 20.
 arcessi, 417: 14.
 arcessitis, 203: 8.
 Archelaum, 251: 8. 280: 23. 606: 16.
 Archelaus, 606: 14.
 archimimus, 55: 10.
 architectos, 511: 9.
 arctior, 251: 14.
 arctiore, 395: 6.
 arctissima, 493: 8.
 arctissimas, 477: 5.
 arctissimis, 505: 11.
 arctissimo, 102: 6. 516: 8.
 arctius, 176: 12. 423: 6.
 arcto, 114: 8.
 arcu, 45: 10.
 arcui, 589: 3.
 arcum, 357: 22.
 arcus, 229: 2. 589: 1.
 ardente, 72: 9. 572: 13.
 ardentem, 341: 3.
 ardentes, 318: 7.
 ardenti, 60: 11. 189: 5.
 ardentibus, 92: 17. 463: 3.
 ardentis, 436: 9.
 ardentissime, 596: 14.
 ardentius, 343: 15.
 ardere, 258: 17.
 arderent, 39: 2.
 ardore, 367: 5.
 ardori, 514: 5.
 area, 25: 9. 339: 19. 352: 10.
 areas, 547: 22.
 arefactum, 542: 6.
 arei, 217: 14.
 arelate, 247: 4.
 arenæ, 278: 8. 437: 6. 480: 2.

arenam, 159: 15. 585: 5.
 aretalogos, 198: 2.
 Aretinum, 57: 4.
 argentarias, 556: 10.
 argentarium, 100: 15. 101: 2.
 argentarius, 191: 13.
 argenteam, 351: 4.
 argenteas, 172: 12. 588: 27.
 argenteis, 47: 5.
 argenteo, 399: 9. 538: 8.
 argenteum, 225: 34. 392: 23. 572: 7.
 argenti, 660: 29.
 argento, 69: 7. 118: 11. 460: 4. 524: 7.
 argentum, 199: 3. 436: 12. 475: 10.
 Argius, 504: 20.
 arguebant, 43: 14.
 arguebat, 290: 17. 356: 6.
 arguebatur, 392: 21. 493: 9.
 arguens, 87: 7. 449: 20. 461: 6. 565: 14.
 arguere, 59: 6. 188: 6. 340: 9. 433: 8. 631: 10.
 argueret, 579: 6.
 argueretur, 515: 14.
 arguit, 76: 20. 323: 24. 603: 10. 651: 12.
 argumenta, 371: 22. 437: 10.
 argumenti, 654: 19.
 argumentis, 423: 5. 493: 12.
 argumento, 286: 12. 323: 14. 451: 8. 473: 7.
 argumentum, 213: 7. 332: 14. 417: 32. 446: 21.
 Aricia, 102: 10. 103: 2.
 Aricinus, 102: 5.
 arida, 92: 18.
 aridi, 613: 4.
 aridum, 102: 7.
 Arimino, 137: 7.
 Aristachus, 624: 8.
 Aristachi, 606: 2.
 Aristocratis, 660: 21.
 arma, 15: 10. 92: 22. 113: 15. 195: 20. 363: 11. 513: 8. 515: 9. 527: 14.
 armamentis, 117: 1.
 armata, 14: 10.
 armatis, 31: 13. 439: 5.
 armato, 363: 10.
 armatos, 128: 10. 384: 20.
 armatura, 68: 5. 567: 15.
 armaturas, 369: 8.
 Armenia, 254: 10. 469: 5. 471: 9.
 Armeniæ, 252: 4. 317: 11. 439: 2.
 Armeniam, 50: 12. 122: 18. 283: 15.
 Armenios, 406: 27.
 armigeros, 169: 6.
 armillæ, 432: 23.

armillata, 457: 6.
 armillatus, 366: 6.
 armis, 18: 14. 32: 12. 69: 7. 72: 5. 108: 20. 280: 14. 323: 17. 329: 4. 368: 3. 496: 18. 517: 12. 528: 9. 655: 4.
 armorum, 25: 16. 31: 5. 63: 1. 92: 8. 210: 1. 217: 1. 594: 18.
 arrepto, 453: 4.
 arreptum, 89: 6.
 arreptus, 2: 4. 520: 15.
 Arria, 661: 2.
 Arriam, 660: 24.
 Arricidiam, 54: 12.
 Arrigas, 190: 14.
 Arripere, 504: 12.
 arripi, 462: 22.
 arripiente, 648: 12.
 arripuit, 480: 20. 516: 6.
 arrogans, 430: 4.
 arrogantia, 499: 7. 588: 23. 604: 9.
 arrogantia, 81: 4. 308: 14.
 arrogantius, 83: 1.
 Arruntio, 508: 1.
 asferat, 578: 2.
 asferunt, 468: 13.
 Attabani, 306: 6.
 Attabannum, 521: 3.
 Attabanus, 329: 6.
 arte, 163: 15. 338: 18. 414: 16. 430: 3. 449: 15. 521: 14. 585: 1. 591: 18. 594: 23. 612: 16.
 artem, 280: 2. 451: 1. 471: 64. 580: 5.
 arterias, 521: 10.
 artellis, 451: 18.
 artes, 310: 1. 326: 5. 368: 1. 554: 5. 564: 1.
 artibus, 521: 4.
 articulari, 505: 2.
 articulis, 308: 4. 379: 2.
 articulo, 379: 17.
 artifex, 350: 10. 480: 16.
 artifices, 554: 7. 566: 13.
 artificio, 618: 17.
 artificis, 92: 19.
 artificos, 444: 5.
 artis, 314: 13. 371: 21. 473: 8. 562: 3. 591: 20. 610: 3.
 artium, 47: 7. 448: 1.
 artus, 345: 8.
 arua, 580: 8.
 aruernis, 418: 4.
 aruis, 458: 7.
 arundine, 33: 2.
 arundineti, 479: 29.
 Asclepiadis, 124: 13.
 Ascleparionis, 591: 16.
 ascopera, 476: 6.
 aseribitur, 62: 11.
 Asdrubalem, 243: 6.
 asellio, 284: 15.
 asellus, 231: 7.

Asia, 3: 1. 21: 1. 131: 1. 289: 21. 371: 4. 516: 13.
 Asiaz, 18: 4. 42: 5. 117: 3. 371: 11. 585: 7.
 Asiam, 4: 13. 67: 2. 615: 11. 653: 2.
 Asiatici, 529: 3.
 Asiaticorum, 214: 4.
 asinatio, 231: 7.
 asini, 661: 10. 12.
 Asinii, 120: 6. 420: 14.
 Asinio, 135: 12. 199: 8. 424: 4. 655: 21. 660: 3.
 Asinium, 620: 9. 12.
 Asinius, 31: 14. 60: 20. 61: 13. 388: 7. 619: 3. 62: 17.
 asparagi, 215: 6.
 asper, 299: 5.
 aspera, 300: 3.
 asperam, 225: 26.
 asperiora, 14: 4.
 aspernante, 432: 10.
 aspernantibus, 648: 13.
 aspernaretur, 104: 1.
 aspernatus, 96: 13. 464: 5. 480: 9. 547: 12.
 asperrimam, 171: 10.
 asperrimas, 568: 15.
 asperrimis, 74: 9.
 aspersis, 119: 3.
 asperum, 475: 10.
 aspidis, 117: 8.
 asportatum, 373: 2.
 Asprenas, 176: 11.
 Asprenatem, 159: 6.
 affectatus, 18: 5.
 affectus, 611: 21.
 affedit, 158: 18.
 affem, 183: 15.
 assensere, 544: 7.
 assensu, 189: 7. 287: 8.
 assentiendum, 146: 12.
 assentiri, 84: 1.
 assequi, 379: 3.
 asserchant, 517: 24.
 asserenda, 15: 13. 374: 5.
 asserente, 519: 4.
 asserere, 243: 9. 338: 17. 315: 2.
 asseribus, 372: 11.
 asseritionibus, 581: 3.
 asserito, 198: 3.
 asseritorem, 491: 11.
 asseritores, 84: 4. 243: 25.
 asseruri, 384: 15.
 asses, 220: 12.
 assestore, 499: 7.
 asseveravit, 542: 28.
 assidebat, 270: 5.
 assidens, 441: 4. 483: 16.
 assidente, 203: 10.
 assidentem, 89: 1.
 assidentibus, 576: 9.
 assilere, 587: 3.
 assilua, 283: 5. 312: 6. 415: 11. 502: 1.
 assiduam, 3: 1. 10.

assiduas, 191: 6. 561: 7.
 assidue, 59: 1. 143: 1. 191: 17. 195: 9. 198: 1. 212: 17. 215: 6. 222: 13. 220: 7. 304: 11. 327: 17. 334: 5. 339: 12. 349: 12. 366: 11. 369: 12. 383: 4. 396: 9. 406: 24. 410: 14. 420: 8. 483: 15. 489: 5. 521: 17. 538: 5. 555: 5. 562: 17. 568: 12. 575: 4. 594: 17. 606: 6.
 assiduiissimi, 192: 4.
 assiduiare, 158: 1.
 assiduitatem, 296: 8.
 assiduitatis, 251: 4.
 assiduo, 76: 6. 206: 3. 492: 15.
 assiduos, 547: 20.
 assiduuum, 291: 17.
 assiduus, 254: 21.
 assignatis, 252: 12.
 assignavit, 402: 1. 161: 8.
 assimilasse, 297: 1.
 assimilem, 427: 8.
 assimilis, 502: 7. 545: 19.
 assistens, 352: 1. 592: 26.
 assolet, 433: 16. 463: 8. 545: 5.
 assuefaceret, 193: 18.
 assuerat, 169: 8.
 assuescerent, 157: 3.
 assueta, 591: 13.
 assuetis, 115: 6.
 assueto, 467: 11.
 assueverat, 51: 8. 453: 7. 588: 13.
 assulas, 61: 18.
 assumeretur, 453: 9.
 assumpsisse, 620: 3.
 assumpser, 241: 15. 330: 14.
 assumpta, 268: 1.
 assumptis, 318: 10.
 assumpsit, 105: 17. 305: 8. 378: 4. 490: 4.
 assumtis, 388: 8.
 assumto, 589: 6.
 assurgere, 82: 4. 273: 11. 311: 11. 551: 19.
 assurgeret, 82: 5.
 assurrectum, 176: 9.
 assurrexisse, 82: 8.
 Assyria, 21: 16.
 astantibus, 176: 10.
 astrolago, 466: 4.
 astu, 365: 6.
 astura, 312: 9.
 asturam, 231: 25.
 asturionem, 477: 7.
 astyces, 337: 1.
 astylorum, 280: 16.
 at, 59: 16. 64: 4. 100: 7. 141: 19. 144: 1. 153: 6. 25. 166: 9. 182: 17. 208: 10. 225: 5. 192: 4. 330: 10. 360: 6. 461: 2. 493: 11. 500: 6. 524: 6. 527: 5. 528: 14. 542: 21. 559: 3. 566: 7. 575: 12. 592: 4. 647: 9.
 atalanta, 286: 11.
 atavus, 428: 1.

Atcio, 632: 14.
 Atellam, 315: 13.
 Atellanæ, 347: 16.
 Atellanarum, 469: 22.
 Atellanico, 287: 7.
 Atellanis, 498: 11.
 Athenis, 181: 2. 213: 2. 619: 1. 657: 7.
 Athenodoro, 379: 34.
 athletæ, 41: 15.
 athletarum, 161: 12. 437: 26.
 athletas, 2: 21. 158: 6. 472: 7. 483: 14.
 athleticis, 163: 16.
 Atia, 101: 4. 124: 20.
 Atiaz, 214: 22.
 Atiam, 224: 13.
 Atio, 102: 4.
 atque, 1: 15. 11: 1. 7. 13: 4. 14: 7. 19: 1. 18. 21: 10. 27: 4. 28: 1. 30: 11. 34: 1. 35: 4. 36: 7. 39: 8. 45: 11. 48: 8. 50: 5. 13. 51: 3. 61: 12. 67: 12. 69: 3. 72: 4. 7. 76: 6. 17. 78: 11. 83: 11. 84: 4. 9. 89: 9. 92: 12. 21. 23. 95: 2. 97: 1. 99: 7. 101: 2. 104: 6. 107: 14. 109: 1. 111: 2. 116: 6. 114. 120: 8. 121: 5. 122: 6. 124: 1. 116: 1. 130: 1. 132: 18. 14: 1. 138: 7. 146: 19. 152: 2. 153: 11. 157: 7. 16. 158: 1. 159: 25. 163: 13. 25. 168: 13. 15. 172: 11. 17. 7. 178: 3. 9. 181: 11. 182: 1. 185: 3. 15. 187: 5. 190: 8. 1. 7. 2. 199: 5. 200: 1. 206: 16. 208: 13. 210: 7. 213: 13. 219: 3. 220: 5. 224: 13. 39. 225: 4. 231: 22. 25. 232: 7. 233: 10. 236: 1. 238: 6. 243: 2. 24. 26. 252: 9. 253: 5. 255: 3. 256: 14. 257: 2. 260: 11. 263: 2. 265: 11. 28: 7. 270: 6. 271: 4. 272: 3. 25. 9. 280: 22. 286: 8. 17. 287: 6. 280: 18. 292: 6. 294: 14. 295: 7. 296: 16. 301: 3. 13. 303: 11. 304: 4. 306: 5. 308: 1. 14. 310: 11. 311: 4. 314: 5. 18. 315: 21. 317: 9. 319: 8. 322: 6. 324: 8. 325: 14. 326: 1. 337: 4. 13. 335: 1. 339: 3. 13. 342: 4. 7. 341: 17. 347: 11. 348: 9. 350: 4. 355: 5. 354: 12. 355: 3. 12. 356: 1. 357: 2. 15. 358: 1. 5. 22. 350: 5. 360: 2. 4. 361: 15. 363: 9. 364: 6. 365: 2. 366: 10. 367: 8. 368: 2. 12. 370: 1. 9. 378: 5. 8. 381: 5. 383: 29. 386: 3. 387: 9. 388: 8. 394: 13. 398: 21. 402: 11. 409: 4. 410: 16. 414: 15. 417: 17. 418: 8. 425: 10. 427: 7. 431: 14. 15. 433: 14. 435: 9. 436: 13. 437: 5. 17. 439: 6. 440: 9. 441: 4. 447: 11. 449: 18. 453: 16. 454: 9. 457: 7. 458: 7. 459: 1. 461:

8. 461: 12, 17. 464: 31. 466:
 5, 9. 468: 9, 15. 473: 26.
 474: 11, 16. 475: 9. 477: 18.
 479: 19. 480: 6, 15. 481: 9.
 482: 5. 483: 8. 489: 16. 491:
 11. 493: 10, 14. 494: 3. 496:
 9. 497: 19. 499: 12, 15. 500:
 7, 11, 18. 503: 14. 505: 12.
 507: 2. 509: 4. 509: 16. 512:
 8. 513: 10, 14. 514: 10. 514: 17.
 519: 3, 10, 16. 520: 6. 524:
 6. 525: 3. 526: 1, 7. 527: 14.
 528: 3, 8. 530: 17. 531: 1.
 533: 2, 10. 534: 18. 535: 7.
 539: 7. 541: 18. 542: 1, 20.
 543: 1. 545: 19. 549: 7. 550:
 1. 552: 6, 12. 561: 4. 561: 16.
 565: 19. 570: 11, 19. 573: 1,
 6. 575: 2, 7, 17. 576: 15. 581:
 16, 19. 584: 4. 589: 16. 590:
 9. 591: 8. 592: 13. 593: 1.
 597: 6. 613: 3, 4. 617: 6. 619:
 7. 630: 1, 14. 632: 4. 636: 5.
 638: 1. 639: 8, 11. 646: 1.
 648: 1, 5. 652: 41. 653: 28.
 655: 7. 657: 8. 658: 2. 659:
 16.
 Atracico, 645: 4.
 atratum, 502: 15.
 atratus, 479: 1.
 atria, 659: 10.
 attriensis, 371: 6.
 atrio, 163: 24. 488: 5. 490: 17.
 627: 7.
 atrium, 135: 12. 358: 2. 542: 13.
 atrociora, 461: 24.
 atrocis, 587: 10.
 atrocissime, 199: 2.
 atrocitas, 312: 10.
 atrocitate, 315: 5. 348: 10. 587:
 13.
 atrocitatem, 189: 13. 317: 13.
 atrocitatis, 363: 4.
 atrociter, 199: 2.
 Atta, 241: 6.
 Attalo, 606: 3.
 Attejus, 616: 17. 619: 1, 1, 1.
 attendit, 367: 2. 485: 7. 491:
 6.
 attenuatum, 265: 26.
 Attica, 406: 31.
 Attice, 203: 1.
 Attici, 200: 8. 621: 17.
 Atticum, 461: 4. 624: 10.
 attigerat, 618: 5.
 attigerint, 461: 7.
 attigisse, 330: 14.
 attigisset, 104, 7. 474: 19.
 attigit, 223: 6. 300: 1. 359: 11.
 483: 1. 541: 19.
 Attii, 91: 10.
 attingam, 488: 7.
 attingeret, 257: 13.
 attonita, 122: 1.
 attonitis, 28: 5.
 attonito, 592: 2. 417: 9.
 attraham, 497: 8.
 attraherent, 481: 5.
 attraherent, 481: 10.
 attribuerim, 365: 3.
 attribuit, 568: 6.
 attritis, 489: 13.
 attrito, 153: 3.
 attulerunt, 517: 12.
 attulisse, 543: 5.
 auare, 188: 11.
 avaritia, 357: 8. 497: 102. 584:
 5.
 avaritiam, 453: 1.
 auda, 167: 8. 497: 17.
 audiam, 58: 6.
 audione, 356: 19. 357: 13.
 audionibus, 56: 8.
 audionum, 312: 4. 356: 2.
 audis, 145: 5.
 auditor, 611: 86: 9. 114: 1. 148:
 1. 178: 2. 330: 16. 406: 33.
 417: 1. 461: 2. 496: 13. 569:
 2. 581: 5. 621: 16. 661: 2.
 auditoramento, 150: 5.
 audore, 190: 18. 207: 5.
 210: 6. 241: 5. 271: 8, 9.
 289: 5. 352: 13. 503: 13. 510:
 12. 652: 28.
 audorem, 7. 417: 3. 519: 17.
 587: 2. 648: 18.
 audores, 5: 2. 8: 17. 17: 14. 19:
 18. 296: 16. 301: 10. 310: 9.
 469: 19. 507: 13.
 auditoribus, 138: 3. 175: 10. 218:
 4. 322: 3. 406: 20. 462:
 24. 597: 4.
 auditoris, 578: 3. 617: 9.
 auditoritas, 411: 1. 545: 9.
 auditoritate, 72: 3. 273: 9. 295:
 13. 305: 6. 386: 6. 499: 1. 503:
 4. 58: 11.
 auditoritatem, 11: 5. 28: 3. 253: 5.
 auditoritatis, 561: 16.
 auditorum, 582: 6.
 auditu, 105: 22.
 auditus, 524: 2.
 acupanti, 213: 21.
 audaciam, 547: 6. 620: 15.
 Audasii, 120: 5.
 Audasius, 110: 8.
 audendam, 590: 11.
 audendum, 8: 2.
 audentem, 523: 21.
 audenti, 648: 2.
 audentibus, 108: 12.
 audentior, 64: 1.
 audentius, 323: 21.
 auderent, 153: 4.
 auderet, 18: 15. 218: 1. 253: 3.
 449: 18. 545: 16.
 audiamus, 587: 7.
 audiebam, 311: 8. 316: 10. 390:
 audiebant, 425: 10.
 24.
 audiebat, 590: 10.
 audiendi, 449: 1.
 audiendum, 33: 3. 167: 121.
 audiente, 101: 21.
 audierimus, 265: 28.
 audiit, 223, 5. 479: 22. 527:
 12. 555: 12. 588: 19. 592: 7.
 audio, 265: 26.
 audire, 14: 8. 387: 5. 448: 7.
 654: 21.
 audiret, 274: 11. 338: 12. 561:
 2.
 audiri, 286: 5. 390: 31.
 audisse, 588: 6. 619: 9.
 audisset, 215: 9. 302: 9. 379: 9.
 audita, 69: 9. 319: 15. 365: 13.
 audite, 647: 9.
 auditorem, 213: 16. 660: 15.
 auditoria, 254: 21. 648: 1.
 auditorio, 213: 2. 420: 3. 422:
 14. 659: 6.
 auditos, 313: 1.
 auditu, 122: 17.
 auditum, 30: 1.
 auditus, 575: 14. 659: 7.
 audivit, 218: 13. 471: 12. 511: 8.
 ave, 399: 2.
 avehi, 18: 8. 568: 15.
 avem, 86: 14.
 Aventinum, 534: 5.
 averno, 458: 18.
 avernum, 114: 6. 458: 16.
 averfas, 199: 6.
 averfatus, 271: 1. 518: 10.
 avertendas, 1509: 2.
 avertendos, 361: 13.
 avertendum, 592: 19.
 avertit, 483: 3.
 aves, 451: 12.
 avete, 399: 3.
 avexit, 73: 6. 490: 19.
 auferente, 178: 12.
 auferre, 65: 8. 138: 2.
 auferret, 627: 4.
 auferretur, 500: 6.
 Ausidium, 340: 10.
 aufugerat, 570: 3.
 aufugisset, 64: 12.
 augebat, 67: 18. 348: 10.
 augenda, 118: 9. 444: 6.
 augendam, 210: 1.
 augendi, 12: 9. 443: 1.
 augendo, 386: 3.
 augent, 213: 18.
 augmentibus, 414: 9.
 augeter, 253: 5. 333: 11.
 augeri, 231: 1.
 augur, 327: 2.
 auguralis, 380: 7.
 augurandi, 603: 11.
 augurato, 105: 21.
 augurem, 290: 2.
 augurio, 105: 24. 535: 10.
 augurium, 138: 15. 229: 4.
 augusta, 105: 21. 330: 12. 579:
 6.
 Augusta, 375: 11. 332: 3. 385:
 12. 507: 5.
 augustales, 464: 1.
 Augustam, 300: 7. 464: 11. 491:
 11. 574: 22.
 Auguste, 179: 6. 177: 16.
 Augusti, 100: 8. 9, 15. 100:
 8. 105: 105: 17. 214: 7. 225:

16. 236: 8. 249: 9. 250: 10.
 253: 6. 254: 6. 255: 4. 264:
 14. 16. 266: 1. 1. 267: 4. 270:
 11. 283: 2. 288: 8. 289: 15.
 29: 13. 294: 11. 298: 3. 6.
 310: 15. 317: 6. 323: 25. 330.
 325: 4. 338: 1. 339: 18. 340:
 5. 343: 9. 350: 2. 356: 6. 363:
 5. 381: 11. 408: 2. 414: 2. 430:
 2. 435: 9. 477: 22. 487: 3.
 15. 519: 7. 520: 7. 526: 13.
 559: 9. 630: 2. 6.
 augustianos, 451: 9.
 Augustino, 385: 9.
 Augustiore, 427: 5.
 Augustis, 378: 2.
 Augusto, 102: 3. 105: 24. 247:
 16. 249: 7. 251: 9. 256: 2. 13.
 257: 10. 260: 5. 261: 2. 262:
 11. 264: 12. 284: 10. 289: 5.
 291: 3. 298: 10. 301: 21. 331:
 5. 352: 10. 357: 2. 376: 4.
 378: 2. 386: 9. 398: 7. 40:
 30. 430: 9. 6. 6. 5. 627: 5. 654:
 7. 655: 8. 22.
 Augustum, 103: 1. 180: 5. 224:
 19. 225: 8. 236: 10. 251: 12.
 265: 3. 289: 14. 385: 8. 398:
 8. 408: 4. 429: 11. 450: 6.
 549: 4. 639: 3. 646: 9. 654:
 13.
 Augustus, 60: 13. 18. 6. 12. 97:
 3. 100: 12. 104: 1. 7. 105: 10.
 179: 8. 225: 33. 236: 9. 262:
 7. 266: 4. 291: 8. 308: 15. 321:
 2. 323: 1. 340: 4. 376: 7. 379:
 11. 380: 6. 451: 4. 538: 4.
 575: 19. 654: 14.
 avi, 250: 3. 402: 6. 489: 13. 490:
 15.
 avia, 248: 2. 342: 4. 379: 6.
 385: 12. 410: 12. 538: 4.
 avia, 330: 12. 340: 11. 343: 10.
 348: 12. 385: 8. 538: 7.
 aviam, 107: 1. 225: 16. 325:
 11. 436: 11.
 avide, 299: 12. 630: 8.
 avidis, 651: 16.
 avidissimo, 43: 18.
 aviditatem, 284: 4.
 avidius, 334: 9.
 avio, 230: 6.
 aviola, 414: 4.
 avis, 510: 6.
 avitam, 58: 5.
 avito, 105: 1. 224: 38. 542: 10.
 avium, 105: 22. 530: 7.
 aula, 37: 5. 523: 17. 552: 3.
 563: 3.
 aula, 357: 3. 432: 11. 659: 12.
 Auli, 56: 2. 76: 12. 540: 4.
 aulicam, 508: 6.
 aulicis, 336: 11. 476: 3.
 aulico, 575: 11.
 Aulo, 180: 4. 404: 17.
 Aulum, 464: 19. 520: 8. 565:
 25.
 Aulus, 520: 9. 523: 6. 660: 1.
 auo, 246: 4. 340: 9. 490: 9.
 avocaret, 449: 4.
 avocaretur, 153: 7.
 auræ, 231: 26.
 aurata, 91: 22.
 aurati, 580: 3.
 auratis, 138: 3. 398: 55.
 aurato, 457: 4.
 auratos, 191: 6.
 aure, 525: 3.
 aurea, 119: 1. 191: 4. 225: 15.
 299: 9. 336: 3. 346: 8.
 aurea, 249: 5. 32: 23.
 auream, 78: 6. 437: 24. 458:
 3. 468: 8. 478: 4. 497: 15.
 512: 10. 576: 8. 597: 15.
 aureas, 172: 13. 305: 5. 521: 18.
 555: 3. 588: 27.
 aureis, 435: 23. 451: 5. 499: 8.
 504: 19. 529: 9.
 Aurelia, 75: 9.
 aurelia, 504: 21.
 aurelias, 615: 9.
 Autelium, 1: 12.
 aureo, 41: 7. 55: 16. 119: 6.
 159: 6.
 aurorum, 359: 9. 496: 11. 534:
 8.
 aureos, 232: 8. 236: 6. 258: 3.
 13. 381: 3. 398: 27. 510: 7.
 580: 15.
 aures, 205: 2. 330: 27. 339: 144.
 aureum, 339: 7. 413: 16. 511:
 6. 563: 11.
 aureus, 332: 11.
 auri, 59: 15. 137: 10. 639: 26.
 auribus, 268: 15. 651: 6.
 aurichalcum, 524: 8.
 auriculas, 661: 10. 12.
 auriculis, 190: 5.
 auriga, 368: 2.
 aurigebat, 368: 3.
 aurigandi, 40: 3. 523: 17.
 aurigando, 483: 18.
 auriganti, 331: 6.
 aurigantibus, 334: 14.
 aurigare, 447: 11.
 aurigarios, 431: 8.
 angarum, 529: 2.
 aurigas, 159: 2.
 aurigatione, 44: 13.
 aurigavit, 450: 10.
 auto, 59: 13. 69: 7. 92: 3. 118:
 11. 294: 19. 315: 5. 458: 9.
 460: 3. 481: 16. 494: 6. 524:
 7.
 aurum, 57: 4. 199: 3. 246: 12.
 436: 12. 475: 11.
 Aurunculis, 24: 10.
 ausam, 294: 8.
 ausi, 50: 3.
 ausis, 280: 17.
 ausos, 376: 4. 531: 8.
 auspiciandi, 434: 3.
 auspiciando, 243: 12. 467: 18.
 auspicianti, 477: 11. 502: 17.
 auspiciantibus, 150: 5.
 auspicaretur, 368: 8.
 auspicatus, 382: 2. 433: 14. 448:
 9.
 auspices, 409: 5.
 auspicia, 31: 9. 221: 1. 428: 9.
 auspiciis, 122: 1. 495: 16. 513:
 18.
 auspicio, 473: 11.
 auspiciorum, 477: 2.
 auspicium, 527: 3. 545: 3.
 austrinis, 207: 7.
 ausum, 317: 20. 551: 17.
 ausuros, 568: 15.
 ausurum, 17: 13.
 ausurus, 314: 1.
 ausus, 15: 10. 132: 13. 176: 7.
 301: 7. 304: 9. 340: 9. 364: 8.
 416: 3. 429: 11. 450: 2. 463:
 6. 507: 11. 521: 12. 528: 1.
 561: 7. 657: 5. 659: 7.
 aus, 18: 15. 22: 8. 25: 8. 27: 5.
 8. 30: 9. 42: 20. 45: 3. 47:
 13. 51: 9. 59: 5. 60: 1. 7. 8.
 64: 9. 68: 6. 7. 76: 18. 86:
 9. 110: 11. 121: 5. 122: 14.
 128: 1. 2. 4. 10. 129: 3. 130:
 13. 137: 8. 153: 10. 158: 3.
 163: 20. 166: 7. 168: 5. 6. 11.
 12. 13. 17. 169: 11. 172: 3. 4.
 173: 6. 8. 9. 174: 7. 11. 176:
 1. 185: 2. 18. 187: 15. 17. 190:
 10. 13. 4. 192: 12. 193: 3.
 195: 6. 9. 11. 13. 198: 8. 10.
 21. 204: 4. 6. 205: 4. 7. 8.
 204: 4. 5. 210: 5. 212: 6. 213:
 15. 214: 7. 217: 4. 15. 218:
 6. 7. 221: 10. 11. 241: 2. 245:
 3. 20. 53: 3. 9. 12. 24: 12.
 256: 5. 20: 7. 9. 262: 20.
 268: 7. 8. 271: 1. 2. 272: 18.
 271: 7. 9. 284: 12. 291: 4. 296:
 3. 305: 19. 307: 3. 17. 308: 12.
 311: 6. 312: 12. 318: 3. 327: 10.
 330: 23. 331: 9. 334: 4. 337:
 6. 342: 9. 13. 347: 7. 8. 9. 349:
 8. 354: 13. 355: 20. 355: 5. 6.
 358: 3. 62: 2. 364: 10. 366: 9.
 370: 13. 376: 6. 379: 3. 8. 18.
 381: 8. 9. 392: 6. 19. 394: 9.
 398: 27. 402: 2. 3. 6. 404: 12.
 406: 3. 12. 13. 28. 410: 13. 412:
 5. 416: 9. 425: 4. 435: 12. 441:
 7. 449: 10. 11. 450: 8. 451: 16.
 454: 7. 456: 8. 463: 1. 464: 19.
 466: 13. 467: 1. 468: 1. 469: 8.
 9. 472: 16. 473: 14. 475: 7.
 483: 8. 489: 1. 500: 5. 7. 505:
 3. 510: 6. 511: 2. 22. 517: 1.
 521: 10. 1. 527: 21. 530: 14.
 531: 6. 533: 10. 534: 2. 541: 4.
 5. 544: 2. 3. 551: 8. 552: 4. 12.
 554: 3. 557: 4. 561: 8. 565: 7.
 584: 5. 8. 591: 4. 5. 612: 4. 5.
 617: 5. 636: 11. 619: 16. 18. 19.
 32. 651: 8. 54: 18. 19. 65: 15.
 autem, 6: 7. 8: 16. 10: 3. 18: 13.
 23: 15. 27: 1. 28: 10. 30:
 12. 31: 5. 44: 6. 47: 1. 53:
 1. 60: 11. 64: 14. 66: 1. 72:

8. 74: 4. 76: 4. 78: 14. 81: 14.
86: 14. 98: 1. 207: 8. 217: 8.
2. 229: 4. 241: 15. 253: 10.
255: 7. 267: 1. 295: 1. 300:
4. 303, 12. 307: 14. 17. 318:
1. 3. 1. 9. 332: 13. 333: 4. 334:
13. 337: 4. 338: 2. 347: 3. 343:
19. 356: 14. 357: 24. 360: 10.
361: 7. 368: 8. 374: 8. 378:
5. 379: 15. 18. 31. 388: 6. 16.
390: 1. 395: 6. 397: 6. 416: 6.
417: 32. 420: 8. 421: 15. 427:
10. 428: 18. 47: 4. 21. 440:
6. 444: 17. 449: 11. 16. 450:
6. 473: 4. 479: 26. 480: 9.
483: 12. 491: 2. 498: 7. 504:
3. 509: 1. 510: 12. 513: 14. 527:
14. 57: 9. 557: 7. 12. 537: 4.
13. 537: 5. 563: 8. 567: 1. 578:
3. 587: 1. 589: 4. 6. 615: 11.
618: 10. 619: 10. 613: 4. 625:
8. 636: 14. 639: 5. 31. 645: 1.
648: 4. 19. 652: 6. 23. 653:
19. 655: 10. 657: 12. 661: 1. 4.
autographa, 192: 10. 215: 2.
Auctor, 224: 8.
autores, 327: 15.
autoritas, 324: 7.
autoritate, 255: 4. 324: 6.
Autronio, 8: 6.
Autronis, 8: 10.
autumni, 469: 2.
autumno, 44: 3.
avum, 100: 14. 325: 20. 336: 10.
avunculi, 105: 18. 108: 9. 189: 2.
avunculum, 107: 4. 456: 14.
avunculus, 125: 17. 379: 10.
avus, 100: 10. 489: 13. 507: 3.
auxerat, 525: 13.
auxerunt, 606: 17.
auxilia, 28: 3. 169: 15. 360: 5.
495: 11. 496: 7. 574: 7.
auxiliis, 4: 13. 125: 4. 359: 16.
auxilio, 65: 11. 395: 3. 541: 4.
auxiliorum, 261: 6. 272: 17.
auxilium, 31: 16. 59: 9. 108: 23.
115: 3. 289: 9. 372: 16. 481:
8. 504: 8.
auxille, 553: 8.
auxit, 3: 3. 47: 15. 138: 11. 149:
6. 191: 7. 303: 1. 322: 10. 429:
5. 507: 15. 565: 9. 652: 14.
axe, 8: 13.
axium, 39: 7.
- B.**
- b, 117: 8.
babilo, 466: 4.
baecchantem, 170: 11.
baceolum, 215: 6.
baculum, 450: 3.
Baianum, 336: 15. 454: 7.
Baiaurum, 335: 2.
Baia, 114: 6. 184: 3. 460: 13.
Baia, 249: 5. 458: 17.
balbo, 82: 4. 102: 4. 135: 13.
balbus, 86: 9. 103: 5.
baleati, 496: 4.
balineæ, 418: 17.
balineas, 496: 22.
balinei, 213: 8.
balineis, 221: 19. 464: 25.
balineo, 200: 8.
ballistis, 362: 2.
balnearum, 355: 2.
balneis, 444: 15.
balneum, 517: 4.
barba, 125: 9. 342: 11. 366: 8.
427: 10.
barbam, 69: 9. 73: 3. 104: 4.
321: 17. 325: 15. 428: 7. 437:
24.
barbara, 224: 27.
barbaræ, 357: 12.
barbari, 479: 2.
barbaris, 492: 16. 587: 21.
barbaro, 422: 2.
barbarorum, 493: 6. 547: 10.
579: 9.
barbaros, 321: 14. 362: 11. 365: 9.
barbarum, 378: 9.
barbatus, 517: 6.
Barcas, 659: 10.
basi, 138: 6. 591: 8.
basilica, 235: 20.
basilicæ, 355: 7.
basilicam, 135: 7.
basilicas, 10: 1. 358: 18.
basim, 559: 5.
Basilides, 545: 6.
Basso, 60: 34.
Bassum, 660: 11.
Batavornum, 354: 14.
batnebat, 368: 2.
batuentem, 351: 8.
Baulos, 462: 16.
beatiorum, 597: 15.
Bebriacensi, 542: 33.
Bebriacensis, 533: 9.
Becco, 515: 14.
bella, 96: 10. 108: 3. 121: 1. 128:
1. 210: 2. 272: 18. 299: 15.
171: 6. 658: 4.
bellantem, 36: 12.
bellaria, 451: 13.
belli, 23: 9. 39: 16. 61: 1. 3. 76:
2. 90: 5. 107: 4. 168: 12. 161:
4. 262: 16. 347: 8. 361: 1.
404: 16. 418: 12. 472: 5. 489:
10. 519: 14. 504: 1. 579: 4.
585: 27. 651: 6.
bellica, 50: 15. 150: 1.
bellicam, 112: 9. 398: 37.
bellicas, 359: 12.
bellicis, 468: 9.
bellicosa, 603: 27.
belligeraverant, 224: 7.
bellis, 38: 1. 39: 1. 72: 1. 134: 15.
153: 3. 468: 14.
bello, 25: 7. 27: 10. 28: 8. 31:
3. 56: 8. 72: 10. 99: 4. 100:
9. 110: 1. 111: 4. 114: 16. 125:
8. 134: 14. 182: 2. 191: 15.
212: 2. 213: 5. 247: 1. 280:
18. 388: 2. 394: 17. 430: 4.
439. 12. 496: 15. 513: 5. 515:
7. 11. 536: 8. 545: 1. 549: 14.
551: 11. 572: 11. 639: 3. 652:
21. 39. 654: 4.
bellorum, 59: 18. 108: 8. 141: 2.
230: 1. 261: 5.
bellua, 268: 4.
belluarum, 195: 29.
belluis, 417: 7.
bellum, 36: 5. 47: 11. 50: 10. 70:
1. 108: 25. 111: 1. 113: 3. 114:
1. 122: 8. 124: 4. 129: 3. 137:
10. 248: 6. 252: 8. 321: 15. 362:
1. 388: 8. 416: 10. 496: 19. 514:
1. 579: 7. 606: 3. 11. 639: 12.
657: 3.
bene, 24: 3. 61: 12. 69: 5. 119:
3. 250: 9. 393: 3. 455: 7. 467:
19. 469: 21. 515: 16. 597: 13.
beneficia, 55: 19. 450: 15. 567: 2.
benefici, 256: 10. 403: 2. 552: 10.
beneficio, 390: 4.
beneficium, 30: 9. 289: 13. 499:
17.
beneventanus, 618: 1.
beneventi, 466: 8. 618: 22.
beneventum, 231: 21.
benevolentia, 296: 5.
benevolentiam, 187: 11.
ben vo entifimus, 567: 1.
benigne, 218: 12.
benignitas, 193: 4.
benivolentiam, 319: 4.
Beronicen, 566: 11.
Beronices, 566: 4.
Berytus, 616: 1.
Bessis, 101: 8.
bestia, 231: 8.
bestiariis, 414: 21.
bestiarum, 347: 8.
bestias, 76: 14. 347: 8. 389: 5.
bestiare, 215: 8.
Bibaculi, 618: 20.
Bibaculo, 612: 8.
Bibaculus, 621: 16.
bibentem, 469: 24.
bibere, 202: 1.
biberent, 241: 13.
Biberius, 284: 4.
bibisse, 462: 26.
bibit, 202: 5. 299: 12. 480: 10.
bibliotheca, 135: 2. 314: 13.
bibliothecæ, 630: 11.
bibliothecam, 660: 30.
bibliothecarum, 612: 3.
bibliothecas, 50: 7. 62: 13. 595:
1.
bibliothecis, 310: 8. 352: 17.
Bibuli, 55: 8.
Bibulo, 17: 10. 15. 18: 1. 20.
19: 3. 4.
Bibulum, 21: 4. 100: 2.
Bibulus, 8: 11. 10: 5.
biduo, 15: 12. 178: 4. 208: 1.
3. 6: 11.
biduum, 49: 3. 108: 27. 284:
7. 385: 1.
biennii, 500: 1.

- biennio : 110 : 10. 257 : 3. 282 : 1.
 34 : 4. 493 : 5. 524 : 5.
 bicanium, 264 : 1. 315 : 16. 570 :
 14.
 bifariam, 216 : 11.
 biferas, 200 : 3.
 biga, 270 : 4.
 bigarum, 575 : 5.
 bigas, 42 : 10.
 biugi, 36 : 4.
 bile, 299 : 20.
 bimentum, 440 : 1.
 bimetres, 388 : 16.
 bina, 40 : 1. 7. 42 : 15. 92 : 16.
 543 : 3. 575 : 10.
 bin, 84 : 2.
 binos, 78 : 11. 149 : 7. 150 : 6.
 510 : 19. 515 : 19.
 bipedali, 159 : 13.
 biremes, 42 : 17.
 biremibus, 114 : 20.
 biremis, 330 : 6.
 bis, 18 : 20. 24 : 2. 38 : 5. 51 :
 4. 116 : 14. 124 : 3. 128 : 6.
 131 : 1. 138 : 19. 146 : 14. 191 :
 16. 224 : 34. 248 : 12. 311 : 1.
 323 : 27. 333 : 7. 353 : 10. 381 :
 9. 394 : 6. 457 : 3. 464 : 3. 491 :
 4. 639 : 4. 652 : 9. 659 : 7.
 blande, 351 : 12.
 blandiori, 69 : 6.
 blanditiam, 409 : 11.
 blanditias, 173 : 7. 280 : 22.
 463 : 9. 512 : 4.
 blanditus, 51 : 3.
 blandius, 271 : 5.
 Bogudis, 58 : 1.
 boleti, 284 : 16.
 boletum, 423 : 18.
 bolum, 639 : 24. 26.
 bombos, 444 : 22.
 bona, 89 : 16. 126 : 5. 157 : 4.
 352 : 5. 354 : 12. 363 : 3. 463 :
 12. 469 : 22. 501 : 10. 568 : 4.
 588 : 2.
 boni, 274 : 15. 332 : 8. 369 : 7.
 655 : 10.
 bonis, 14 : 3. 47 : 16. 155 : 4.
 432 : 13. 456 : 22. 459 : 4. 460 :
 1. 464 : 27.
 bono, 399 : 2. 526 : 10. 566 : 7.
 590 : 10.
 Bononiam, 230 : 2.
 bononienfibus, 116 : 7. 433 : 13.
 bonorum, 342 : 7.
 bonos, 272 : 10.
 bonum, 84 : 6. 173 : 3. 179 : 5.
 272 : 7. 330 : 19. 532 : 12.
 bos, 542 : 17.
 botere, 410 : 7.
 boue, 565 : 10.
 boves, 584 : 4.
 bouillas, 235 : 19.
 bouillis, 235 : 21.
 brabeutarum, 483 : 16.
 brachas, 84 : 9.
 brachia, 657 : 23.
 brachio, 89 : 13. 397 : 9. 432 :
 2. 23 : 4. 0 : 2. 592 : 19.
 brachioeum, 483 : 20.
 brachium, 89 : 6. 121 : 4.
 Breucos, 152 : 10.
 breve, 292 : 15. 308 : 10. 398 :
 24. 417 : 1. 574 : 23.
 brevem, 62 : 12. 205 : 4. 417 :
 18.
 breves, 195 : 5. 433 : 16.
 brevi, 3 : 7. 35 : 12. 45 : 7. 117 :
 5. 185 : 7. 247 : 14. 343 : 12.
 379 : 8. 387 : 6. 435 : 5. 444 :
 14. 456 : 15. 477 : 15. 485 : 14.
 489 : 16. 510 : 6. 512 : 2. 524 :
 12. 540 : 6. 565 : 2. 591 : 14.
 597 : 16. 610 : 8.
 breviarior, 620 : 10.
 breviariorum, 238 : 24. 498 :
 6.
 breviarioris, 556 : 10.
 brevior, 124 : 2.
 brevis, 655 : 7.
 brevissimi, 414 : 7.
 brevissimum, 549 : 16. 659 : 17.
 breviter, 299 : 5. 301 : 6. 488 :
 7. 639 : 12.
 brevis, 594 : 15.
 Britannia, 24 : 9. 443 : 2. 471 :
 9. 564 : 8.
 Britannia, 398 : 37. 540 : 4. 585 :
 18.
 Britanniam, 53 : 7. 64 : 3. 336 :
 9. 394 : 4. 540 : 2.
 Britannica, 469 : 3. 521 : 8.
 Britannica, 473 : 4.
 Britannici, 432 : 19. 461 : 13.
 Britannico, 411 : 2. 461 : 20.
 563 : 4.
 Britannicum, 410 : 3. 423 : 3. 433 :
 7. 410 : 11. 461 : 9. 563 : 6.
 Britannicus, 563 : 9.
 Britannorum, 560 : 11.
 Britannos, 24 : 7.
 Brixilli, 514 : 6.
 Bructio, 263 : 9.
 Brundisii, 117 : 3.
 Brundisio, 64 : 6.
 Brundisium, 35 : 4. 116 : 13.
 Brundisii, 639 : 17.
 Bruti, 56 : 6. 84 : 14. 95 : 1. 111 :
 4. 515 : 10.
 Bruto, 61 : 5. 84 : 17. 87 : 2.
 89 : 11. 108 : 15. 213 : 3. 489 :
 12. 654 : 4.
 Brutum, 60 : 3. 90 : 10. 108 : 5.
 10. 19. 301 : 18. 429 : 3. 63 :
 7. 648 : 17.
 Brutus, 55 : 10. 84 : 15.
 bubula, 104 : 3.
 bubulco, 553 : 16.
 bucca, 647 : 4.
 buccas, 200 : 9.
 buccina, 399 : 8.
 buccula, 470 : 6.
 bucolicis, 64 : 10.
 bulla, 24 : 5.
 bullam, 639 : 28.
 bullas, 92 : 23.
 burro, 454 : 19.
 burleni, 621 : 1.
 bustum, 9 : 6. 461 : 8.
 buthyfia, 47 : 2.
 Byfantium, 547 : 17.
 Bythynia, 3 : 4. 55 : 4. 17.
 Bythinia, 42 : 5.
 Bythiniam, 3 : 2.
 Bythinicam, 55 : 9.
 Bythinicum, 55 : 8.
 C.
 C, 217 : 8. 21 : 19.
 cachinnale, 542 : 0.
 cachinnos, 351 : 11. 40 : 7.
 cachinnum, 233 : 10. 311 : 2.
 cacozelos, 2 : 18.
 cadauer, 373 : 2. 461 : 24. 551 :
 21. 591 : 4.
 cadavera, 303 : 11.
 cadaveri, 315 : 4. 480 : 15.
 cadaveris, 479 : 16.
 cadaverum, 408 : 19. 527 : 16.
 cadentibus, 258 : 10.
 caderent, 357 : 7.
 caderet, 89 : 19. 159 : 22. 271 : 4.
 caducum, 366 : 9.
 caeci, 24 : 3.
 Caecilii, 250 : 8. 652 : 5.
 Caecilio, 651 : 12. 653 : 9.
 Caecilius, 616 : 1.
 Caecinna, 76 : 12.
 Caecinnam, 565 : 25.
 caecum, 404 : 6.
 caecus, 243 : 3.
 caede, 15 : 2. 180 : 8. 299 : 16.
 374 : 2. 466 : 4. 493 : 1. 517 :
 1. 515. 536 : 1. 549 : 5. 553 : 4.
 584 : 1.
 caedem, 349 : 18. 371 : 8. 385 : 6.
 420 : 9. 513 : 11.
 caederentur, 502 : 3.
 caederet, 225 : 12.
 caedes, 8 : 1. 306 : 7. 350 : 5.
 461 : 1. 503 : 14.
 caedi, 8 : 15. 480 : 20. 582 : 17.
 591 : 16.
 caedis, 8 : 17. 92 : 8. 108 : 11.
 241 : 14. 371 : 1. 374 : 3. 384 :
 5. 406 : 12. 592 : 15. 597 : 4.
 618 : 14.
 caelatura, 478 : 3.
 caelestem, 440 : 3.
 Caelius, 645 : 3.
 Caelidem, 539 : 7.
 Caelidi, 588 : 13.
 Caelidis, 517 : 3.
 caeno : 535 : 2.
 Capione, 21 : 3.
 Capionem, 251 : 11.
 Capionis, 120 : 4. 584 : 10.
 carimonias, 6 : 10.
 caruleis, 505 : 1.
 caruleo, 128 : 14.
 caesa, 328 : 15. 406 : 34. 579 : 3.
 caesa, 451 : 11.
 Caesar, 1 : 1. 10 : 8. 30 : 1. 31 : 16.
 33 : 5. 45 : 7. 55 : 24.
 29 : 58.

29. 58:13. 60: 4. 61: 14. 76:
 13. 83:15. 84: 8. 89: 5. 96: 1.
 139: 7. 179: 6. 191: 3. 225: 17.
 246: 1. 267: 7. 299: 9. 313:
 8. 10. 23. 338: 11. 432: 7.
 542: 11. 572: 18. 632: 16. 639:
 4. 655: 6.
Cæfare, 18. 20. 19: 3. 76: 11.
 95: 4. 107: 8. 108: 20. 117:
 12. 172: 1. 189: 4. 230: 6.
 247: 5. 273: 10. 356: 11. 361:
 16. 402: 13. 492: 10. 525: 8.
 574: 20. 630: 7. 657: 3.
Cæfareas, 181: 1.
Cæfarem, 8: 13. 15. 29: 1. 31:
 20. 55: 23. 25. 59: 2. 83: 9.
 95: 8. 98: 4. 165: 6. 191: 8.
 225: 13. 27. 348: 15. 357:
 15. 423: 10. 428: 8. 511: 11.
 542: 9. 551: 17. 588: 6.
Cæsares, 374: 9. 376: 10. 487:
 9. 507: 2.
Cæsar, 1: 8. 29: 3. 56: 11. 86:
 1. 330: 19. 409: 10. 489: 11.
Cæsarianæ, 419: 2.
Cæsariibus, 498: 1.
Cæsarionem, 17: 12.
Cæsaris, 10: 7. 8. 51: 5. 58: 8.
 9. 11. 60: 9. 16. 61: 4. 84: 15.
 86: 10. 102: 4. 105: 16. 107:
 3. 108: 12. 140: 2. 229: 1. 3.
 247: 1. 310: 6. 311: 1. 355: 17:
 357: 1. 358: 21. 420: 9. 431:
 2. 433: 5. 467: 6. 497: 5. 510:
 17. 520: 10. 526: 14. 595: 6.
 639: 2. 657: 18.
Cæsarum, 1, 8: 8. 258: 8. 329:
 9. 340: 3. 384: 22. 487: 1.
 14. 488: 1. 559: 7.
cæfas, 513: 16.
cæfenum, 84: 12.
Cæferius, 83: 5.
Cæfiis, 482: 2.
cæsum, 372: 8.
Cælio, 660: 4.
cælis, 24: 11. 87: 6. 122: 4.
 125: 4. 584: 3.
Cælium, 660: 12.
cælo, 541: 12.
Cælonia, 352: 6. 364: 28. 373:
 8.
Cæloniæ, 356: 18.
Cæloniam, 343: 13.
Cælonio, 284: 18.
cælios, 31: 14. 563: 13.
cæsum, 163: 23. 357: 11.
cæsus, 78: 2. 453: 11.
cætera, 19: 9. 55: 21. 78: 1.
 108: 13. 171: 13. 273: 8. 31:
 8. 363: 14. 364: 1. 368: 13.
 387: 3. 406: 35. 409: 4. 418:
 1. 446: 18. 456: 10. 473: 7.
 527: 17. 550: 5. 559: 7. 560:
 16. 616: 19. 652: 5.
cæteræ, 224: 5.
cæteram, 344: 18.
cæterarum, 451: 7.
cæteras, 70: 6. 137: 9. 145: 3.
 168: 2. 223: 2. 312: 15. 364:
 31. 381: 21. 444: 1. 495: 7.
 512: 4. 530: 6. 591: 23.
cæteri, 30: 10. 39: 10. 47: 8.
 61: 11. 111: 10. 176: 11. 323:
 5. 372: 14. 394: 17. 653: 5.
cæteris, 59: 4. 69: 3. 70: 13.
 87: 4. 157: 9. 195: 1. 238: 19.
 247: 9. 267: 5. 308: 2. 348:
 7. 409: 14. 436: 4. 446: 7.
 458: 9. 490: 13. 551: 1. 567:
 4. 606: 10. 617: 4.
cætero, 45: 4. 126: 12. 178: 9.
 366: 3.
cæterorum, 356: 10. 360: 9. 478:
 1. 533: 4.
cæteros, 4: 8. 110: 7. 130: 12.
 135: 9. 222: 11. 268: 8. 276:
 3. 344: 15. 384: 2. 388: 16.
 464: 18. 473: 25. 505: 11.
 533: 21. 544: 5. 555: 9. 588:
 7. 623: 7. 646: 9.
cæterum, 4: 1. 15: 6. 107: 12.
 187: 3. 284: 1. 302: 16. 357:
 19. 413: 3. 437: 13. 500: 19.
 504: 20. 520: 5. 544: 9. 553:
 4. 563: 7. 569: 8. 573: 2.
Caiana, 563: 1.
Caii, 7: 8. 74: 9. 102: 4. 105:
 16. 15. 81. 85: 9. 188: 10. 247:
 1. 317: 1. 318: 2. 374: 9. 382:
 6. 384: 3. 385: 19. 431: 2. 43:
 5. 467: 5. 493: 1.
Cai, 74: 1. 11. 84: 17. 185:
 5. 238: 1. 255: 9. 277: 5. 260:
 4. 314: 4. 315: 9. 323: 10.
 26. 31. 330: 19. 336: 6.
 343: 2. 9. 356: 23. 372: 11.
 374: 3. 382: 1. 383: 7. 396:
 7. 409: 4. 10. 417: 29. 492:
 10. 17. 513: 17. 535: 6. 538:
 3. 630: 11. 638: 5. 639: 1. 651:
 11. 652: 36. 653: 6. 655: 21.
Caium, 30: 6. 58: 9. 82:
 5. 90: 7. 8. 100: 5. 116:
 6. 130: 10. 131: 7. 159: 6.
 183: 12. 14. 185: 4. 223:
 7. 224: 31. 256: 7. 267: 7.
 295: 1. 303: 17. 315: 19. 323:
 32. 324: 4. 326: 8. 330: 18.
 336: 1. 385: 5. 428: 8. 432:
 13. 456: 14. 489: 22. 521: 11.
 538: 16. 620: 8. 652: 28.
Caius, 55: 12. 58: 10. 59: 3. 100:
 4. 7. 104: 4. 139: 7. 214:
 3. 323: 7. 23. 24: 7. 370:
 11. 631: 1. 394: 11. 432: 7. 489:
 23. 511: 4. 606: 10. 630: 6.
 646: 10. 647: 13.
Calagurritanorum, 169: 4.
calamariæ, 416: 9.
calamistris, 6: 8.
calamitas, 65: 8.
calamitatibus, 350: 2.
calamitosas, 340: 6.
calator, 623: 2.
calcata, 351: 17.
calce, 367: 8. 525: 8. 54: 14.
calceabat, 557: 1.
calceamentis, 197: 6.
calceandas, 558: 16.
calcearii, 547: 15.
calceaster, 58: 17.
calceatu, 366: 3.
calceatus, 203: 1.
calceo, 511: 14.
calceos, 197: 7.
calceum, 505: 3.
calceus, 221: 2.
calcis, 464: 15.
calculi, 206: 9.
Caldius, 284: 4.
calefacta, 208: 10.
Calendas, 593: 4. 655: 20.
Calendis, 544: 11.
calfecimus, 192: 16.
calice, 502: 16.
calicem, 192: 4. 413: 17.
calida, 207: 4.
calidarum, 458: 17.
calidis, 208: 11. 355: 3. 454: 4.
caliga, 366: 8.
caligatis, 128: 14.
caligatorum, 525: 14.
caligo, 443: 10.
Caligulæ, 355: 15.
calles, 18: 3.
callida, 268: 6.
callidæ, 587: 1.
calliditate, 456: 9.
callis, 206: 3.
calonibus, 365: 3. 504: 13. 648: 4.
Calpenus, 42: 4.
Calpurniæ, 86: 18.
Calpurnium, 21: 1. 660: 12.
calumnia, 331: 3. 594: 8. 646: 8.
calomniæ, 298: 5. 525: 7.
calumniandi, 241: 9.
calumniantium, 584: 19.
calumniarum, 290: 8. 356: 2.
calumnias, 584: 18.
calumniatores, 646: 12.
calumniatus, 110: 10. 294: 11.
calumniis, 459: 3.
calvi, 55: 3. 195: 3.
Calvinam, 559: 8.
Calvino, 610: 9.
Calvinorum, 427: 2.
Calvinus, 38: 4.
calvitie, 504: 12. 594: 4.
calvitii, 51: 6.
calvo, 74: 11. 347: 1.
calvum, 57: 3. 347: 1.
camelorum, 436: 4.
Camerino, 538: 3.
Camerinos, 659: 9.
Camillæ, 408: 3.
Camilli, 408: 3. 507: 12.
Camillo, 246: 13. 508: 1.
Camillus, 388: 9. 416: 10.
Camini, 526: 9.
campanæ, 224: 40.
Gampania, 560: 1. 567: 19.
 T t t t

Campaniæ, 195: 13. 232: 1. 254: 6. 282: 11. 328: 16. 355: 11. 381: 5. 568: 4. 658: 7.
 Campaniam, 312: 8. 342: 10. 354: 6.
 campanorum, 334: 1.
 Campanum, 19: 5. 102: 7.
 campeftrem, 492: 20.
 campeftres, 101: 3. 415: 20.
 campi, 41: 16. 355: 14. 437: 2. 647: 10.
 campo, 84: 18. 91: 1. 158: 7. 231: 11. 377: 19. 406: 16. 454: 5. 481: 18. 528: 13.
 campos, 527: 25.
 campum, 19: 5. 92: 7. 236: 13. 352: 11.
 Canacen, 446: 18.
 canalem, 397: 7.
 candida, 83: 4.
 candidati, 153: 1. 232: 5.
 candidatis, 176: 4. 553: 104.
 candidato, 153: 12. 440: 11.
 candidatum, 102: 1. 108: 14. 284: 13. 558: 12.
 candidatorum, 45: 5.
 candidatus, 23: 1. 538: 14. 499: 9.
 candido, 51: 1. 308: 6.
 candidum, 105: 4.
 candore, 124: 34.
 cane, 534: 9.
 caneantur, 84: 7.
 canem, 192: 12. 551: 11.
 canendi, 326: 5. 368: 3. 446: 12.
 canendum, 459: 14.
 canens, 33: 2.
 canenti, 444: 3.
 canentibus, 236: 5.
 canes, 591: 22. 610: 13.
 canesceret, 494: 9.
 canibus, 585: 5. 591: 19.
 Caninii, 440: 15.
 canis, 542: 16.
 canitie, 413: 3.
 cano, 498: 7.
 canoros, 477: 9.
 Cantabria, 207: 2.
 Cantabriæ, 494: 11.
 Cantabriam, 122: 1.
 cantabrica, 135: 5. 252: 3.
 Cantabrico, 213: 5.
 Cantabricum, 121: 2.
 cantando, 476: 8.
 cantante, 449: 8. 541: 4.
 cantanti, 444: 22.
 cantare, 310: 14. 444: 12. 446: 1. 448: 9.
 cantaret, 448: 6. 564: 4.
 cantasse, 477: 17.
 cantata, 92: 7.
 cantaturum, 446: 10. 474: 12.
 cantavit, 444: 13. 446: 16. 496: 18.
 cantica, 528: 16.

cantico, 368: 12. 469: 23. 498: 11.
 cantionum, 451: 7.
 cantitaret, 469: 22.
 cantor, 368: 2.
 cantu, 483: 18.
 cantum, 315: 6.
 canunt, 55: 12.
 Canusinatis, 457: 6.
 Canutius, 646: 10.
 Caparthio, 530: 11.
 capere, 76: 17. 187: 13. 505: 7.
 caperent, 149: 1.
 caperet, 10: 5. 262: 21. 634: 15.
 caperetur, 660: 18.
 capeffendam, 269: 1. 481: 1.
 capi, 138: 11.
 capiebat, 614: 6.
 capiendi, 582: 8.
 capiens, 225: 12.
 capienti, 229: 4.
 capillamento, 326: 4.
 capillatus, 559: 10.
 capilli, 249: 3. 595: 9.
 capillo, 125: 10. 190: 6. 304: 11. 308: 6. 342: 11. 364: 18. 482: 2.
 capillorum, 517: 4. 594: 10. 11.
 capillum, 51: 8. 69: 10. 205: 1. 235: 2. 417: 9.
 capillus, 494: 9.
 capita, 11: 9. 104: 2. 280: 8. 321: 17. 329: 4. 350: 10. 365: 14. 379: 12. 466: 5. 487: 14. 594: 20.
 capitale, 342: 9.
 capitali, 54: 6. 126: 12. 301: 16. 581: 11. 590: 12.
 capitalia, 298: 6.
 capite, 28: 11. 63: 2. 64: 9. 111: 4. 204: 2. 287: 1. 300: 7. 301: 14. 309: 4. 339: 1. 355: 16. 418: 4. 415: 17. 451: 6. 473: 12. 477: 9. 479: 20. 493: 14. 494: 9. 501: 17. 505: 1. 507: 13. 521: 13. 527: 9. 532: 9. 534: 18. 575: 13. 576: 8.
 capiti, 83: 11. 402: 12. 517: 4.
 capitibus, 21: 15.
 capitis, 243: 27. 318: 6. 356: 24. 481: 12. 497: 13. 587: 5.
 Capito, 632: 16.
 Capitolii, 15: 1. 225: 15. 246: 13. 477: 14. 547: 23.
 Capitolina, 352: 10.
 Capitolinæ, 502: 10.
 Capitolini, 92: 15. 130: 14. 137: 10. 225: 6. 486: 4. 582: 21.
 Capitolino, 294: 18. 319: 13. 435: 23. 437: 25. 576: 3. 579: 6. 588: 20.

Capitolinum, 220: 8.
 Capitolio, 59: 15. 134: 10. 178: 6. 220: 7. 241: 9. 362: 4. 401: 6. 578: 4. 588: 17. 597: 10. 618: 22.
 Capitolium, 10: 1. 39: 7. 83: 11. 180: 4. 225: 2. 13. 243: 31. 261: 3. 281: 1. 322: 4. 322: 11. 339: 18. 371: 5. 374: 6. 378: 14. 404: 18. 439: 12. 533: 18. 544: 9. 572: 12. 578: 2. 591: 7.
 Capitone, 323: 11. 632: 14.
 Cappadocem, 280: 23.
 Cappadociæ, 547: 20.
 Cappadociam, 317: 1.
 capram, 364: 20.
 caprearum, 232: 2.
 capreas, 221: 7. 283: 3. 300: 13. 313: 4. 325: 14.
 capreenfi, 285: 1.
 capreis, 195: 19. 232: 14. 17. 303: 9. 314: 16. 523: 12.
 Capricerni, 225: 35.
 Caprineum, 26: 4.
 capris, 287: 8.
 capfariis, 466: 13.
 capta, 111: 11. 192: 3. 630: 8.
 captabant, 557: 6.
 captandas, 359: 7.
 captans, 289: 20.
 captare, 449: 14. 574: 18.
 captaret, 258: 4. 297: 6.
 captasse, 376: 1.
 capti, 70: 5.
 captis, 16: 8. 220: 4.
 captivis, 542: 27.
 captivorum, 28: 2.
 captivos, 121: 15. 362: 10.
 captivum, 111: 5.
 caprum, 174: 7. 524: 10. 651: 5.
 captura, 129: 7.
 capturis, 358: 8.
 caprus, 4: 6. 75: 1. 254: 10. 286: 14. 398: 31. 428: 12. 444: 17. 485: 3. 651: 8.
 Capua, 86: 2.
 Capuæ, 86: 5. 283: 1. 371: 5.
 capulo, 592: 28.
 capulum, 130: 5. 364: 3.
 caput, 87: 8. 92: 4. 95: 4. 125: 10. 257: 6. 298: 3. 353: 9. 365: 6. 413: 6. 453: 17. 504: 11. 579: 13. 592: 28. 595: 9.
 Capys, 86: 5. 7.
 carbonibus, 314: 16.
 carcere, 534: 15.
 carcerem, 16: 9. 19: 12. 255: 1. 302: 4.
 carceribus, 398: 15.
 carcinomata, 185: 28.
 carere, 75: 12.
 carinis, 260: 2. 625: 3.
 cariores, 330: 17.

- caritate, 157 : 2. 293 : 2. 476 :
 1.
 carius, 346 : 2.
 Carmeli, 542 : 24.
 carmen, 310 : 5. 654 : 28.
 carmina, 55 : 21. 175 : 11. 218 :
 13. 271 : 12. 435 : 21. 474 : 3.
 483 : 4. 495 : 17. 606 : 8.
 carmine, 332 : 12. 340 : 3. 450 :
 11. 657 : 14.
 carminibus, 76 : 22. 178 : 13.
 352 : 14. 469 : 8. 595 : 4.
 carminis, 437 : 10.
 carminum, 435 : 13. 478 : 3.
 495 : 19. 654 : 30.
 carnem, 46 : 10.
 carnifex, 295 : 13. 414 : 16.
 carnifice, 302 : 7.
 carnificem, 390 : 13.
 carnifici, 351 : 5.
 Carnulium, 302 : 10.
 Carnulius, 301 : 10.
 caro, 505 : 4.
 carpebat, 352 : 19.
 carpento, 243 : 21. 394 : 16.
 carpentum, 330 : 10. 385 : 11.
 carpsisset, 112 : 10.
 carpsit, 574 : 16.
 carptim, 584 : 17.
 carrucis, 457 : 5.
 Carthagine, 495 : 10. 651 : 1.
 Carthaginem, 651 : 9.
 caruit, 120 : 8. 383 : 1. 520 : 11.
 555 : 8. 562 : 5.
 caseum, 100 : 2.
 casibus, 263 : 4.
 Caspias, 443 : 13.
 Cassii, 70 : 18. 89 : 5. 95 : 1.
 331 : 3. 448 : 8. 467 : 5. 515 :
 10.
 Cassio, 84 : 17. 176 : 13. 342 : 5.
 371 : 11. 467 : 4. 489 : 12.
 Cassiopen, 448 : 8.
 Cassium, 67 : 3. 108 : 5. 10. 171 :
 8. 301 : 19. 371 : 11. 12. 429 :
 3. 623 : 7.
 Cassius, 89 : 5. 102 : 10. 370 : 11.
 371 : 4. 520 : 1. 632 : 11.
 caste, 105 : 3.
 castelli, 70 : 20. 541 : 21.
 castello, 70 : 15.
 castigat, 584 : 20.
 castitate, 192 : 2.
 Castoris, 10 : 7. 264 : 9. 339 : 3.
 514 : 7.
 castra, 42 : 15. 76 : 7. 256 : 11.
 280 : 5. 360 : 4. 384 : 11. 416 :
 21. 434 : 5. 492 : 12. 501 : 11.
 511 : 1. 13. 503 : 3. 504 : 14.
 526 : 1. 565 : 24. 580 : 11.
 castrari, 580 : 5.
 Castrensem, 502 : 18.
 Castrenses, 587 : 20.
 Castrensi, 325 : 1.
 Castrensibus, 312 : 10.
 Castricium, 176 : 20.
 castris, 65 : 3. 9. 111 : 3. 169 : 7.
 202 : 1. 220 : 4. 225 : 22. 284 :
 3. 323 : 17. 357 : 16. 398 : 22.
 479 : 23. 496 : 20. 513 : 9.
 castrorum, 64 : 4. 119 : 9. 150 :
 6. 231 : 9. 338 : 11. 536 : 19.
 541 : 20.
 casu, 98 : 2. 185 : 10. 199 : 7. 215 :
 9. 257 : 9. 307 : 13. 325 : 18.
 384 : 2. 388 : 12. 591 : 16.
 casum, 159 : 9. 269 : 2.
 casus, 65 : 7. 297 : 8. 406 : 14.
 492 : 9. 515 : 4. 639 : 11.
 catadromum, 436 : 7.
 catena, 225 : 15. 646 : 2.
 catenarum, 466 : 9.
 catenati, 111 : 11.
 catenatos, 305 : 1.
 catenis, 347 : 15. 361 : 11. 446 :
 21. 590 : 10. 625 : 9.
 catervarios, 163 : 14.
 catervas, 334 : 2.
 Catilina, 16 : 4.
 Catilinæ, 14 : 1. 16 : 1. 5. 101 :
 6. 224 : 23. 627 : 7.
 Catino, 501 : 15.
 Catasta, 613 : 6.
 Cato, 31 : 10. 606 : 17. 621 : 1.
 7.
 Catone, 17 : 15. 213 : 3. 215 : 5.
 612 : 8.
 Catonem, 19 : 11. 264 : 5. 612 :
 9.
 Catonis, 111 : 10. 214 : 4. 621 :
 13. 17. 26. 625 : 8.
 Catta, 532 : 14.
 Cattis, 579 : 5.
 Cattos, 579 : 2.
 Catuli, 225 : 10. 488 : 3. 489 :
 18.
 Catulo, 610 : 8.
 Catulum, 15 : 1. 74 : 12.
 Catulus, 225 : 2. 354 : 5.
 cavam, 220 : 12. 559 : 5.
 cavas, 286 : 2.
 cavato, 158 : 8.
 Caudex, 243 : 4.
 cavea, 161 : 9. 347 : 8. 456 : 3.
 caveam, 398 : 6.
 cavebatur, 99 : 8.
 cavendum, 307 : 12. 417 : 2.
 471 : 12. 552 : 8.
 caverat, 584 : 10.
 cavere, 96 : 7. 155 : 5. 269 : 10.
 caverent, 51 : 13.
 averet, 86 : 13. 294 : 10. 312 :
 8. 371 : 11. 503 : 2.
 cavernæ, 480 : 6.
 caverunt, 180 : 3.
 cavillatus, 167 : 16.
 cavillatione, 297 : 1. 558 : 10.
 610 : 7.
 cavisset, 153 : 12. 291 : 8.
 cavit, 185 : 24. 280 : 8. 327 : 10.
 565 : 29.
 Cauliculi, 621 : 22.
 caussa, 14 : 10. 22 : 6. 23 : 4.
 25 : 6. 45 : 14. 56 : 4. 58 : 14.
 67 : 16. 75 : 8. 84 : 1. 105 : 6.
 114 : 2. 126 : 5. 128 : 6. 134 :
 10. 153 : 7. 163 : 5. 168 : 11.
 173 : 9. 192 : 8. 203 : 11. 208 :
 10. 210 : 4. 224 : 25. 241 : 4.
 243 : 9. 251 : 9. 265 : 10. 268 :
 14. 271 : 2. 7. 274 : 13. 280 :
 13. 292 : 1. 293 : 12. 296 : 4.
 307 : 12. 312 : 5. 17. 319 : 14.
 338 : 12. 341 : 1. 342 : 15. 347 :
 4. 348 : 17. 353 : 4. 356 : 7.
 357 : 7. 364 : 20. 368 : 6. 369 :
 14. 370 : 14. 371 : 11. 392 : 17.
 383 : 10. 385 : 5. 390 : 21.
 392 : 13. 396 : 2. 406 : 4.
 414 : 24. 417 : 27. 422 : 12.
 440 : 17. 442 : 7. 444 : 6.
 449 : 8. 450 : 7. 459 : 5. 467 :
 2. 489 : 19. 517 : 16. 523 : 14.
 531 : 1. 540 : 14. 544 : 5. 569 :
 3. 582 : 18. 585 : 9. 596 : 14.
 638 : 19. 639 : 21. 652 : 41. 657 :
 10. 659 : 2.
 caussa, 256 : 7.
 caussam, 3 : 4. 18. 2. 31 : 13. 108 :
 8. 110 : 8. 176 : 13. 2. 2. 1. 253.
 10. 271 : 20. 283 : 2. 302 : 1.
 334 : 10. 336 : 10. 344 : 19.
 351 : 6. 390 : 7. 16. 404 : 16.
 466 : 7. 10. 489 : 10. 496 : 14.
 509 : 10. 536 : 12. 584 : 14.
 639 : 1.
 caussarum, 42 : 5.
 caussas, 31 : 5. 153 : 17. 289 : 2.
 292 : 7. 319 : 8. 330 : 21. 419 :
 8. 489 : 17. 632 : 9. 648 : 7.
 658 : 8.
 caussatus, 341 : 5. 360 : 8. 480 : 21.
 cassidicorum, 551 : 12.
 caussidicos, 390 : 25.
 caussis, 231 : 21. 347 : 9. 356 :
 15. 378 : 10. 648 : 20.
 cautionem, 231 : 9.
 cautius, 392 : 6.
 cautum, 134 : 12. 441 : 2.
 cecidisse, 298 : 6.
 cecidit, 618 : 14.
 cede, 469 : 4.
 cedente, 469 : 4. 574 : 3.
 Cedentibus, 261 : 9.
 cedere, 60 : 4. 64 : 10. 416 :
 11. 533 : 12.
 cederent, 409 : 6.
 cederet, 183 : 5. 461 : 13.
 Cedris, 355 : 8.
 celans, 516 : 10.
 celarunt, 639 : 29.
 celasse, 132 : 5.
 celata, 306 : 4. 424 : 1.
 celato, 462 : 11.
 celatus, 326 : 4. 572 : 14.
 celeberrima, 99 : 2. 171 : 5.
 celeberrime, 294 : 1.
 celeberrimis, 433 : 15.
 celeberrimo, 455 : 6.
 celeberrimos, 161 : 2. 526 :
 6.

celebrabant, 29 : 12.
 celebrabat, 199 : 2. 576 : 11.
 celebranda, 462 : 14.
 celebrarent, 361 : 17. 385 : 17.
 celebrari, 305 : 5. 340 : 7.
 celebrarunt, 178 : 4.
 celebrasse, 517 : 8.
 celebratam, 385 : 13.
 celebratior, 119 : 17.
 celebraverat, 585 : 14.
 celebravit, 295 : 5. 409 : 17.
 celebris, 610 : 5.
 celebritatem, 614 : 17.
 celerem, 96 : 14. 269 : 6.
 celeritate, 61 : 3. 355 : 16.
 celeriter, 39 : 10. 61 : 12. 72 : 2.
 129 : 3. 449 : 6. 516 : 11. 566 :
 18.
 celerius, 150 : 3. 169 : 14. 584 :
 22.
 cella, 92 : 15.
 cellæ, 105 : 2.
 cellam, 480 : 7.
 cellis, 358 : 17.
 cellulam, 534 : 9.
 censebatur, 610 : 4.
 censendum, 146 : 21.
 censente, 273 : 4.
 censentibus, 105 : 18.
 censentium, 384 : 19.
 censere, 18 : 15.
 censeret, 409 : 12.
 censorem, 240 : 10. 392 : 5.
 430 : 5.
 censores, 144 : 5. 392 : 2. 538 :
 10.
 censorino, 655 : 21.
 censorio, 45 : 3.
 censoris, 183 : 14.
 censorium, 638 : 4.
 censu, 141 : 16.
 censuerint, 23 : 13. 236 : 3.
 censuerit, 311 : 5.
 censuerunt, 262 : 5. 374 : 8.
 638 : 7.
 censuisse, 214 : 10.
 censuisset, 25 : 3.
 censuit, 14 : 3. 175 : 11. 247 : 6.
 276 : 5. 381 : 15. 428 : 19.
 538 : 18.
 censum, 132 : 20. 155 : 6. 264 :
 12. 554 : 1.
 censura, 246 : 8. 392 : 21. 427 :
 11.
 censuræ, 132 : 20.
 censuram, 392 : 1. 521 : 6. 547 :
 2. 565 : 17.
 censuras, 241 : 11.
 censuris, 145 : 6.
 census, 34 : 3. 153 : 5. 190 : 2.
 356 : 7. 468 : 21. 475 : 7.
 centena, 63 : 4. 554 : 6. 555 : 4.
 627 : 8.
 centenae, 594 : 10.
 centenae, 362 : 7.
 centenae, 40 : 6.
 centenarium, 250 : 6.

centesimam, 312 : 4.
 centesimum, 618 : 19.
 centies, 555 : 12. 660 : 29.
 centum, 24 : 3. 45 : 11. 68 : 5.
 70 : 17. 20. 231 : 18. 299 : 7.
 328 : 14. 458 : 5. 19. 493 : 9.
 504 : 18. 517 : 14. 555 : 13. 576 :
 1. 632 : 6. 653 : 4.
 centumviralem, 148 : 5.
 centumvirali, 648 : 9.
 centumviralia, 549 : 14.
 centumvirorum, 581 : 2.
 centurias, 17 : 12.
 centuriatum, 636 : 1.
 centurio, 130 : 4. 536 : 8.
 centurione, 373 : 8. 412 : 14.
 centurionem, 294 : 12. 300 : 8.
 369 : 4. 585 : 31.
 centuriones, 70 : 1. 126 : 1. 132 :
 14. 256 : 10. 358 : 2. 372 : 11.
 478 : 6.
 centurioni, 481 : 7.
 centurionibus, 385 : 4.
 centurionis, 70 : 18.
 centurionum, 360 : 6.
 ceperant, 84 : 3.
 ceperat, 17 : 13. 300 : 5.
 cepisse, 157 : 14. 580 : 14.
 cepissent, 475 : 13.
 cepisset, 330 : 12. 332 : 14. 511 :
 14.
 cepit, 78 : 9. 100 : 4. 130 : 2.
 359 : 15. 384 : 2. 432 : 12. 510 :
 2. 514 : 11. 528 : 10. 538 : 14.
 565 : 4. 589 : 3.
 cera, 90 : 8.
 ceræ, 442 : 3.
 Ceraunios, 116 : 15.
 cerealem, 585 : 7.
 cerebella, 530 : 10.
 cerebri, 308 : 8. 347 : 16.
 cerebro, 364 : 27.
 cereis, 92 : 27.
 ceremonia, 224 : 27.
 ceremoniarum, 223 : 1.
 Cereris, 223 : 3. 437 : 27.
 cermonias, 279 : 1. 402 : 1.
 cerimoniis, 138 : 14.
 cerito, 215 : 7.
 cernebat, 15 : 5.
 certa, 105 : 11. 148 : 4. 299 : 21.
 396 : 1.
 certabant, 576 : 4.
 certæ, 639 : 21.
 certam, 169 : 9. 262 : 18. 442 :
 6. 584 : 11.
 certamen, 233 : 12. 284 : 16.
 337 : 2. 437 : 15. 576 : 3.
 certamina, 398 : 17. 483 : 15.
 576 : 1.
 certamine, 137 : 3. 349 : 16. 385 :
 14. 449 : 1. 450 : 4. 588 : 20.
 657 : 2.
 certamini, 163 : 11. 437 : 18. 523 :
 19. 576 : 7.
 certaminibus, 459 : 11.
 certaminis, 446 : 12.

certando, 450 : 1.
 certantem, 564 : 6.
 certantes, 472 : 7.
 certantibus, 542 : 2.
 certantium, 163 : 11.
 certatim, 236 : 2. 310 : 9. 371 :
 20.
 certationes, 163 : 20.
 certaverit, 449 : 12.
 certaverunt, 42 : 16.
 certe, 56 : 3. 60 : 3. 185 : 12. 141 :
 5. 259 : 6. 327 : 16. 365 : 16.
 369 : 10. 392 : 6. 461 : 4. 467 :
 16. 509 : 7. 512 : 7. 510 : 6.
 534 : 2. 540 : 12. 552 : 12.
 575 : 14. 594 : 7. 596 : 5. 632 :
 15.
 certi, 302 : 1. 588 : 17.
 certior, 185 : 16. 258 : 17.
 certiolem, 415 : 9.
 certiores, 248 : 4.
 certis, 49 : 5. 606 : 13.
 certissimam, 171 : 10.
 certissimis, 221 : 1.
 certissimum, 294 : 10.
 certius, 379 : 11. 587 : 10.
 certo, 207 : 6. 220 : 11. 332 : 11.
 513 : 10. 597 : 15. 652 : 18.
 certos, 49 : 6. 568 : 17.
 certum, 50 : 5. 155 : 5. 157 : 15.
 169 : 3. 260 : 12. 276 : 2.
 340 : 10. 358 : 4. 475 : 5. 499 :
 15. 561 : 6.
 cervicalia, 432 : 22.
 cervice, 308 : 11. 481 : 3.
 cervicem, 308 : 6. 349 : 17. 371 :
 8. 480 : 19. 542 : 19. 597 :
 14.
 cervicibus, 188 : 11. 413 : 3. 497 :
 6. 534 : 16.
 cervicis, 364 : 17.
 cervix, 352 : 5.
 Cerylo, 558 : 4.
 cespitem, 262 : 21. 373 : 13.
 cespitem, 116 : 15.
 cessantem, 78 : 15.
 cessantibus, 64 : 7.
 cessarent, 547 : 23.
 cessaret, 157 : 15.
 cessasset, 390 : 12.
 cessavit, 256 : 13. 301 : 11. 376 :
 8. 418 : 7. 446 : 13. 574 : 12.
 cesserat, 167 : 10. 621 : 15.
 cesserit, 74 : 3.
 cesserunt, 122 : 19.
 cessisse, 32 : 2. 253 : 7.
 cessissent, 126 : 10.
 cessisset, 414 : 16.
 cessit, 14 : 14. 72 : 3. 220 : 3.
 489 : 23.
 cessurus, 462 : 3.
 ceterum, 612 : 5.
 cetra, 336 : 3.
 ceu, 286 : 9. 293 : 10. 534 : 13.
 Chærcæ, 370 : 11.
 Chærcæ, 371 : 12. 372 : 1.
 11.

- Chaldaei, 589: 13.
 Chaldaeos, 532: 11.
 Chariclem, 312: 16.
 charta, 62: 5.
 chartam, 444: 6.
 charus, 507: 8. 587: 12.
 Chaucis, 404: 19.
 Chaucius, 404: 20.
 Chiis, 251: 10.
 chirographa, 504: 6.
 chirographo, 115: 11. 317: 10.
 487: 7.
 chirographum, 16: 5. 184: 5.
 565: 27. 572: 9.
 chlamyde, 336: 3. 343: 15. 451: 5.
 chlamys, 249: 4.
 choragum, 191: 1.
 choraulæ, 498: 8.
 choraulam, 484: 3.
 cheros, 355: 11.
 Christo, 406: 24.
 Christiani, 411: 9.
 Chrysippi, 660: 30.
 chrysocollæ, 34: 13.
 cibariis, 288: 2.
 cibarium, 491: 9.
 cibaturus, 312: 7.
 cibi, 200: 1. 371: 2. 414: 1.
 1. 461: 1. 505: 6.
 cibus, 464: 11.
 cibo, 254: 1. 423: 21. 23. 493: 10. 648: 21. 655: 13.
 ciborum, 355: 3. 423: 18.
 cibum, 203: 1. 262: 21. 294: 14. 314: 6. 319: 7. 382: 10. 461: 3. 52: 14.
 cicatricibus, 185: 17.
 Cicero, 8: 12. 31: 19. 47: 16. 55: 15. 56: 10. 60: 3. 61: 4. 215: 13. 638: 19. 642: 1. 647: 6. 653: 20.
 Cicerone, 19: 13. 104: 1. 618: 6.
 Ciceronem, 61: 6. 243: 24. 616: 16.
 Ciceronis, 14: 8. 16: 6. 101: 9. 250: 8. 420: 14. 624: 4. 626: 2.
 Cicilia, 3: 7.
 Ciciliam, 8: 3.
 cientis, 477: 10.
 Cilicia, 199: 4.
 Ciliciam, 547: 13.
 Cimber, 89: 1. 214: 2.
 Cimbrî, 365: 17.
 Cimbrico, 125: 8.
 Cimbris, 11: 7.
 Cinarium, 296: 12.
 Cinædus, 189: 9.
 cincinnato, 313: 2.
 cincinnos, 213: 20.
 cineres, 310: 4. 648: 11.
 cineribus, 593: 7.
 cingeretur, 51: 12.
 cinis, 314: 16.
 Cinna, 58: 11. 611: 12.
 Cinna, 1: 5. 5: 3.
 Cinnam, 95: 2.
 Cinnanis, 374: 10.
 Cinobellini, 360: 11.
 cinctu, 482: 9.
 cinctus, 120: 13. 146: 6. 364: 3.
 circa, 4: 5. 27: 4. 51: 4. 59: 3. 67: 6. 90: 10. 97: 4. 113: 8. 116: 15. 169: 6. 185: 2. 188: 8. 169: 8. 192: 5. 219: 1. 254: 21. 298: 6. 309: 1. 329: 3. 357: 20. 359: 11. 364: 18. 378: 14. 381: 20. 402: 1. 402: 2. 46: 15. 424: 1. 439: 5. 440: 13. 449: 4. 455: 9. 10. 467: 4. 468: 8. 479: 18. 496: 12. 514: 7. 516: 8. 530: 16. 567: 10. 574: 24. 584: 7. 592: 4. 629: 3. 655: 16. 660: 27: 30.
 Circeios, 115: 5. 312: 9.
 Circenses, 42: 3. 153: 1. 330: 10. 334: 11. 369: 14. 398: 13. 385: 11. 436: 2. 447: 6. 482: 6.
 Circensi, 78: 7. 395: 8. 561: 12.
 Circensibus, 42: 8. 159: 20. 249: 12. 270: 4. 433: 1. 436: 3. 447: 2. 580: 3.
 Circensium, 576: 1.
 circi, 42: 9. 334: 15. 398: 20. 451: 10.
 circio, 194: 6.
 circo, 151: 18. 158: 5. 159: 2. 198: 11. 334: 14. 344: 16. 363: 3. 398: 14. 410: 7. 447: 13. 454: 5. 575: 5.
 circui, 477: 7.
 circuit, 254: 18.
 circuitis, 232: 2. 443: 8.
 circuito, 382: 9.
 circuitu, 117: 3.
 circulatim, 92: 25.
 circuli, 206: 18.
 circulus, 229: 2.
 circum, 45: 6. 183: 16. 225: 4. 251: 12. 348: 4. 358: 18. 361: 17. 385: 11. 412: 22. 451: 13. 453: 5. 479: 8. 482: 9. 504: 14. 542: 31.
 circumageretur, 458: 13.
 circumagit, 72: 11.
 circumelufum, 264: 7.
 circumdederat, 517: 7.
 circumdedit, 534: 8.
 circumduceretur, 351: 7.
 circumduci, 353: 11.
 circumducit, 215: 3.
 circumducto, 397: 9.
 circumductus, 248: 15.
 circumduxit, 473: 17.
 circumferens, 343: 20.
 circumferret, 219: 3. 585: 17.
 circumferri, 505: 8.
 circumforaneo, 519: 7.
 circumibat, 176: 4.
 circumjectas, 26: 18.
 circumiret, 7: 2.
 circumitu, 24: 2.
 circumlatus, 526: 6.
 circumplexa, 249: 2. 579: 1. 2.
 circumpositis, 31: 13.
 circumscriptum, 481: 20.
 circumsectus, 588: 11.
 circumfedit, 363: 10.
 circumseptum, 458: 6.
 circumspectis, 183: 7.
 circumfocissimum, 265: 8.
 circumfoculus, 390: 2.
 circumstabat, 14: 11. 384: 19.
 circumstantibus, 146: 7.
 circumstantium, 92: 17. 213: 5.
 circumstarent, 416: 3.
 circumsteterunt, 89: 1.
 circumstructo, 575: 17.
 circumtonsam, 163: 22.
 circumtulisse, 51: 6.
 circumtulit, 95: 5.
 circumveniret, 296: 7.
 circumvertens, 521: 13.
 circumvolavit, 231: 12.
 circuncise, 648: 6.
 circus, 578: 6.
 Ciria, 49: 7. 482: 6.
 Ciriensium, 114: 15.
 cisalpinæ, 30: 13.
 cisalpinam, 21: 10.
 citare, 344: 9.
 citarentur, 150: 11.
 citari, 390: 30.
 citati, 302: 1.
 citatis, 431: 5.
 citatum, 255: 1.
 citatus, 75: 8.
 citavit, 475: 4.
 citeriore, 61: 18.
 citeriorem, 11: 2.
 citharam, 437: 21. 446: 8. 469: 15.
 citharædicam, 471: 6.
 citharædico, 451: 14.
 citharædis, 555: 3.
 citharædorum, 446: 6. 448: 3.
 citharædos, 523: 20. 576: 1.
 citharædum, 444: 2. 456: 19. 473: 4. 528: 14.
 cito, 107: 7. 215: 9. 282: 12. 464: 5. 542: 5. 632: 2.
 citra, 28: 2. 126: 9. 159: 16. 187: 15. 416: 10.
 citro, 316: 1.
 civem, 224: 5. 293: 8. 364: 5. 495: 5. 528: 1. 539: 3.
 cives, 280: 17.
 civibus, 76: 9. 139: 5. 172: 9. 396: 4. 406: 30.
 civica, 3: 6.
 civicam, 270: 1. 394: 14. 585: 7.

- civile, 47: 11. 50: 5. 70: 1.
 254: 11. 388: 9. 549: 10.
 579: 7. 639: 1. 657: 3.
 civilem, 270: 1. 402: 1.
 civili, 4: 1. 27: 11. 56: 8. 76:
 23. 366: 4. 416: 9. 420: 10.
 429: 8. 536: 8. 542: 14. 545:
 1. 551: 11. 620: 14.
 civilia, 50: 15. 96: 10. 299: 15.
 515: 9.
 civilibus, 38: 1. 72: 2. 153: 3.
 civilis, 61: 1. 76: 2. 90: 5. 319:
 9. 357: 24. 386: 3. 428: 12.
 551: 2. 585: 26. 588: 12.
 civilitatis, 171: 6. 416: 2.
 civilum, 31: 5. 59: 18. 141: 23.
 2. 251: 8.
 civis, 47: 2. 404: 4.
 civitas, 29: 4. 322: 2.
 civitate, 8: 1. 23: 9. 47: 8. 78:
 18. 168: 7. 171: 8. 176: 11.
 191: 7. 254: 15. 262: 9. 292:
 2. 352: 15. 450: 15. 603:
 3.
 civitatem, 5: 5. 153: 14. 18,
 24. 325: 7. 356: 3. 406: 16.
 499: 14. 541: 7. 632: 16.
 civitates, 4: 15. 24: 3. 180: 6.
 357: 21. 418: 2. 459: 11. 497:
 11. 527: 19. 547: 6. 554: 3.
 civitatibus, 289: 21. 290: 10.
 467: 4. 536: 14.
 civitatis, 30: 2. 153: 19. 284: 1.
 296: 2. 437: 9. 491: 2. 568:
 6.
 civium, 11: 9. 19: 7. 110: 14.
 157: 8. 306: 8. 329: 5. 469:
 4. 566: 15.
 clade, 69: 9. 261: 9. 296: 4.
 319: 11. 350: 3. 468: 10. 658:
 7.
 cladem, 38: 1. 169: 5. 262: 14.
 283: 6. 515: 13.
 clades, 125: 1. 469: 3.
 cladibus, 24: 6. 86: 8.
 cladis, 125: 11.
 clam, 15: 11. 32: 2. 64: 8. 84:
 4. 248: 12. 268: 18. 344:
 361: 10. 373: 2. 430: 9.
 447: 7. 453: 12. 462: 21.
 474: 4. 495: 15. 521: 9. 534:
 5. 551: 15. 572: 14. 574: 13.
 593: 6.
 clamantem, 89: 4.
 clamans, 153: 26. 353: 18.
 clamantem, 372: 13.
 clamantibus, 451: 9.
 clamarent, 315: 2.
 clamore, 660: 17.
 clamorem, 479: 23.
 clamoribus, 192: 16.
 clandestinus, 480: 3.
 clangores, 579: 11.
 clara, 246: 6. 469: 21.
 claræ, 159: 5.
 clare, 233: 3. 287: 7. 302: 14.
 330: 24. 379: 10. 467: 19.
 532: 7.
 clari, 513: 10.
 clarior, 489: 14.
 clariore, 657: 12.
 claris, 619: 10.
 clarissimi, 610: 3.
 clarissimo, 4: 4.
 clarus, 339: 15.
 claro, 184: 2.
 clarorum, 319: 10.
 claros, 204: 9. 499: 13. 616:
 15.
 claruerunt, 427: 1.
 clarus, 430: 3.
 classe, 4: 10. 24: 9. 191: 16.
 231: 5. 243: 4. 533: 8.
 classem, 3: 2. 38: 3. 169: 2.
 198: 4. 243: 22. 429: 4.
 478: 6.
 classes, 42: 18. 64: 6. 365: 15.
 classi, 247: 2. 653: 7.
 classiariorum, 303: 11.
 classarios, 497: 17. 513: 8.
 547: 14.
 classibus, 114: 13. 288: 4.
 classicum, 528: 7.
 classis, 399: 7.
 classium, 114: 2. 575: 16.
 Claudia, 241: 1. 243: 17.
 Claudia, 396: 10. 419: 2.
 Claudiam, 182: 10. 410: 1. 7.
 464: 15.
 claudicaret, 206: 5.
 Claudii, 357: 1. 412: 12. 432:
 19. 433: 18. 464: 16. 469:
 24. 540: 5. 549: 2. 563: 6.
 659: 4. 660: 20.
 Claudis, 620: 1.
 Claudillam, 327: 1.
 Claudio, 241: 6. 284: 4. 338:
 4. 364: 14. 379: 6. 432: 15.
 433: 3. 17. 434: 1. 461: 1.
 493: 2. 499: 17. 507: 15. 17.
 521: 19. 523: 17. 540: 1. 634:
 5.
 Claudiorum, 243: 1. 248: 16.
 Claudios, 243: 13.
 Claudium, 330: 13. 341: 1. 376:
 14. 431: 8. 435: 1. 507: 12.
 521: 13.
 Claudius, 28: 6. 243: 4. 5. 7,
 9. 11. 378: 1. 3437: 14. 432:
 11. 507: 19. 561: 10. 575: 19.
 606: 19.
 clausa, 593: 1.
 clausam, 291: 15.
 clauserat, 35: 11.
 clausis, 449: 10. 479: 10.
 clausit, 439: 12.
 clausula, 469: 25.
 clausula, 551: 16.
 clausulam, 235: 4.
 clausum, 124: 2.
 claua, 483: 19.
 clauis, 477: 14.
 clauo, 51: 11.
 clauum, 84: 9. 150: 4. 278:
 11. 404: 3. 538: 9. 541: 1.
 Clemens, 551: 2.
 clementem, 269: 7. 587: 4.
 591: 1.
 clementia, 294: 17.
 clementia, 132: 1. 171: 5. 435:
 11. 584: 21. 578: 9.
 clementiam, 76: 1. 532: 1.
 Cleopatra, 36: 8. 58: 11. 117:
 4. 12.
 Cleopatraz, 116: 4. 117: 6. 429:
 10.
 Cleopatram, 58: 8.
 cliente, 153: 16.
 clientela, 116: 8. 615: 14.
 clientelas, 243: 11. 319: 15.
 clientes, 73: 1. 349: 8.
 clienti, 3: 5.
 clientibus, 176: 18.
 clientium, 181: 6.
 clientum, 241: 4.
 clinopalen, 596: 9.
 clitumni, 359: 13.
 cloacæ, 606: 5.
 cloacis, 451: 6.
 Clodiam, 584: 16.
 Clodianus, 592: 23.
 Clodii, 25: 2.
 Clodio, 6: 9. 181: 11. 497: 9.
 647: 11.
 Clodium, 19: 14. 75: 7. 572:
 8.
 Clodius, 647: 1.
 Clunia, 495: 17.
 cluit, 124: 3.
 cluvium, 446: 10.
 clypeos, 597: 9.
 clypeum, 530: 9.
 clypeus, 332: 10.
 clystere, 444: 7.
 clysterem, 423: 24.
 Cnæi, 56: 2. 107: 5. 108: 7.
 427: 13.
 Cnæo, 9: 1. 314: 3. 353: 2. 410:
 9. 428: 18. 490: 1. 498: 3.
 624: 1.
 Cnæos, 427: 16. 17.
 Cnæum, 90: 5. 100: 5. 290: 1.
 293: 12. 412: 8. 520: 13. 638:
 22. 646: 4.
 Cnæus, 100: 6. 323: 12. 428:
 1. 520: 13. 638: 10.
 coacta, 417: 26.
 coactæ, 596: 17.
 coacti, 336: 21. 441: 7.
 coactiones, 56: 10.
 coactis, 279: 2.
 coacto, 267: 1. 654: 2.
 coactore, 654: 2.
 coactos, 337: 4.
 coactum, 295: 12. 361: 13. 417:
 21.
 coactus, 15: 15. 17: 8. 207: 5.
 250: 11. 257: 8. 260: 6. 268:
 10. 288: 11. 289: 10. 383: 13.
 412: 12. 512: 3. 617: 6.
 coalesceret, 221: 6.

- coarctatum, 137: 5.
 coarctavit, 145: 10.
 coarguendam, 591: 19.
 coarguit, 269: 9.
 coaxare, 224: 39.
 coccianum, 585: 13.
 coccinatus, 575: 13.
 cocco, 457: 4.
 codicibus, 238: 3.
 codicillis, 266: 3. 284: 8. 381: 2. 660: 28.
 codicillos, 266: 3. 292: 5. 334: 10. 369: 6. 412: 6. 480: 16. 515: 19. 657: 22.
 coegerit, 122: 10. 654: 29.
 coegimus, 610: 7.
 coegit, 18: 16. 113: 2. 152: 2. 183: 8. 188: 8. 271: 10. 272: 20. 361: 13. 390: 7. 430: 5. 461: 16. 532: 5. 533: 21. 587: 3.
 coelestem, 193: 5.
 coelestis, 206: 2. 229: 2.
 coeli, 224: 22. 279: 4.
 coelibatu, 409: 7. 491: 8.
 coelibatum, 392: 19.
 coelibem, 491: 10.
 coelio, 289: 8. 549: 2.
 coelium, 289: 14.
 coelo, 214: 4. 225: 15. 309: 3. 6. 13. 425: 2. 487: 14. 559: 8. 591: 7.
 coelum, 97: 5. 114: 11. 224: 30. 236: 15. 473: 13. 570: 6.
 coemendo, 553: 9.
 coemit, 554: 7.
 coemturum, 431: 7.
 coena, 190: 15. 203: 2. 361: 12. 453: 6. 498: 5. 510: 7. 50: 6. 587: 4.
 canaculis, 163: 1.
 canaculo, 203: 12. 525: 2.
 canae, 74: 14. 191: 7. 198: 3. 343: 5. 357: 13. 382: 9. 413: 14. 441: 6. 472: 7. 538: 20. 569: 9.
 canam, 96: 15. 192: 11. 193: 6. 198: 8. 200: 4. 201: 2. 284: 11. 294: 7. 295: 14. 312: 19. 318: 13. 317: 354: 7. 379: 34. 430: 7. 444: 3. 448: 6. 474: 2. 505: 7. 509: 2. 529: 9. 557: 7. 565: 26. 567: 8. 589: 14. 596: 3.
 canante, 542: 11.
 canantem, 511: 1. 592: 16. 652: 2.
 cananti, 344: 8. 461: 20. 591: 12.
 canare, 198: 7.
 canaret, 369: 12.
 canaretur, 284: 13.
 canarum, 355: 3. 510: 11. 580: 2.
 canas, 454: 10. 530: 3.
 canasse, 341: 8. 652: 5.
 canat, 191: 4.
 canationes, 458: 10.
 canationum, 458: 12.
 canaturum, 357: 14.
 canavi, 192: 10.
 canavit, 185: 1.
 canet, 379: 34.
 canis, 176: 9.
 canitabar, 200: 11. 454: 4.
 canitare, 651: 17.
 canulam, 398: 16.
 canerant, 278: 7.
 canerat, 466: 3. 509: 14. 558: 6.
 canerunt, 661: 4.
 capi, 190: 11.
 capisse, 458: 15. 616: 9. 641: 3.
 capisset, 15: 5. 224: 38. 493: 10.
 capit, 315: 13. 398: 25. 420: 9. 444: 4. 588: 24. 660: 10.
 captrabant, 516: 2.
 captram, 410: 8.
 capti, 510: 18.
 captis, 544: 13.
 capto, 651: 16.
 captum, 462: 19.
 capturn, 549: 2.
 capturnus, 362: 3.
 coercebat, 67: 13.
 coecondas, 137: 4.
 coecondis, 493: 2.
 coecondente, 550: 1.
 coecondere, 50: 11. 430: 9.
 coecondere, 278: 3.
 coecondere, 378: 11. 568: 16.
 coecondita, 441: 5.
 coeconditionem, 165: 18. 417: 27.
 coeconditis, 492: 17.
 coecondito, 153: 10.
 coeconduerat, 12: 13.
 coecondit, 122: 3. 157: 2. 188: 4. 280: 7. 347: 8. 547: 8. 581: 12.
 catu, 184: 1. 566: 14.
 catum, 15: 15.
 catulus, 45: 14. 351: 7.
 cogebat, 347: 11.
 cogendo, 291: 2.
 cogendum, 409: 12.
 cogentium, 325: 17.
 cogent, 148: 6.
 cogeret, 497: 19.
 cogeret, 1: 11. 31: 10. 459: 5. 495: 10.
 cogi, 298: 1. 449: 2.
 cogitandum, 265: 21.
 cogitante, 483: 8.
 cogitarat, 8: 14.
 cogitare, 419: 5.
 cogitarent, 524: 21.
 cogitarentur, 76: 18.
 cogitaret, 542: 25.
 cogitasse, 413: 10.
 cogitati, 263: 10.
 cogitatione, 363: 7. 479: 6.
 cogitato, 327: 16.
 cogitavit, 38: 8. 133: 1. 352: 13. 364: 27. 443: 2.
 cognatam, 660: 24.
 cognatione, 419: 4.
 cognita, 17: 13. 569: 11. 639: 30.
 cognitio, 383: 11.
 cognitione, 171: 12. 425: 9. 483: 3. 648: 14.
 cognitionem, 22: 2. 423: 3.
 cognitioni, 303: 5.
 cognitionibus, 1387: 2. 566: 3.
 cognitionis, 390: 9.
 cognitos, 122: 17.
 cognitu, 159: 17.
 cognitum, 325: 4.
 cognituris, 510: 2.
 cognomen, 65: 3. 78: 4. 105: 9. 17. 159: 7. 179: 1. 246: 11. 270: 10. 325: 1. 353: 3. 357: 13. 378: 4. 385: 12. 404: 20. 408: 2. 489: 1. 490: 4. 512: 7. 526: 13. 533: 27. 535: 13. 616: 2. 620: 2.
 cognomina, 241: 15.
 cognominaretur, 262: 6.
 cognominatum, 105: 11.
 cognomine, 105: 21. 138: 8. 262: 7. 427: 11. 499: 8. 523: 13. 536: 10. 555: 9. 562: 1. 589: 6. 609: 1. 615: 4. 629: 2.
 cognominavit, 410: 3.
 cognominem, 507: 22.
 cognomines, 510: 8.
 cognominibus, 241: 11. 338: 10.
 cognominis, 307: 17. 427: 3. 379: 12.
 cognoscatur, 579: 12.
 cognoscebat, 356: 14.
 cognoscendis, 595: 4.
 cognoscendo, 390: 1. 440: 5.
 cognoscendum, 175: 11.
 cognoscens, 414: 2.
 cognoscente, 251: 9.
 cognoscentibus, 143: 8. 275: 5.
 cognoscere, 587: 14. 636: 5.
 cognoscerent, 275: 8.
 cognosceret, 223: 4. 319: 11.
 cognoscei, 108: 2. 169: 15. 427: 17.
 cognoscit, 503: 3.
 cognoscite, 647: 10.
 cognoverant, 318: 3.
 cognoverat, 176: 21. 385: 6.
 cognovisse, 16: 4.
 cognovisset, 278: 11. 657: 7.
 cognovit, 110: 7. 303: 4. 472: 3. 473: 20. 497: 4. 660: 14. 18.
 coheredem, 318: 12. 376: 8. 430: 13. 532: 5.
 cohibente, 648: 15.
 cohorrescit, 265: 27.

- cohorrerit, 515 : 10.
 cohors, 70 : 15.
 cohortantibus, 496 : 24.
 cohortatus, 425 : 8. 443 : 11.
 515 : 17.
 cohorte, 336 : 6. 431 : 14.
 cohortem, 280 : 12. 406 : 11.
 493 : 3. 498 : 1.
 cohortes, 32 : 9. 126 : 10. 169 : 7.
 280 : 5. 321 : 7. 359 : 19.
 406 : 14.
 cohorti, 510 : 8. 657 : 8.
 cohortibus, 32 : 2. 238 : 12. 317 : 8.
 384 : 15. 435 : 16. 439 : 5.
 411 : 3. 541 : 18.
 cohortis, 370 : 11. 511 : 2. 659 : 15.
 cohortium, 300 : 8. 496 : 8. 527 : 12.
 564 : 13. 579 : 4.
 coibant, 141 : 7.
 coiretur, 146 : 14.
 coitu, 343 : 13.
 coitus, 655 : 14.
 colas, 31 : 3.
 colebat, 591 : 14.
 colere, 485 : 6.
 coleret, 508 : 6. 634 : 17.
 coleretur, 485 : 17. 519 : 9.
 coletos, 461 : 2.
 coli, 305 : 5.
 colitur, 105 : 14.
 collabi, 86 : 18.
 collapsa, 338 : 5.
 collapsas, 137 : 8.
 collapsum, 406 : 32.
 collatas, 352 : 11.
 collationem, 475 : 12.
 collationes, 359 : 5. 566 : 16.
 collationibus, 408 : 20.
 collato, 180 : 2.
 collaudans, 214 : 6. 352 : 3.
 507 : 19.
 collaudare, 461 : 4.
 collaudatum, 15 : 16.
 collaudavit, 223 : 8. 274 : 4.
 colle, 481 : 19.
 collectanea, 62 : 11.
 collecta, 639 : 21.
 collega, 10 : 4. 5. 17 : 14. 132 : 21.
 565 : 18.
 collegam, 18 : 13. 25 : 4. 30 : 6.
 55 : 9. 131 : 8. 132 : 19. 231 : 15.
 305 : 7. 330 : 14. 333 : 6.
 573 : 1.
 collegarum, 15 : 7. 115 : 2.
 collegas, 149 : 7. 230 : 4.
 collegia, 47 : 14. 241 : 8. 332 : 11.
 462 : 3.
 collegii, 241 : 6.
 collegis, 428 : 3.
 collegio, 22 : 6. 82 : 8. 404 : 9.
 576 : 9.
 collegiorum, 236 : 7.
 collegis, 131 : 4.
 collegit, 387 : .
 collegium, 576 : 11.
 colli, 450 : 2.
 colligatis, 302 : 3.
 colligendum, 479 : 16.
 colligente, 382 : 2.
 colligere, 319 : 12. 364 : 25. 620 : 13.
 colligi, 295 : 16. 307 : 10.
 collo, 351 : 6. 476 : 6. 547 : 24.
 collocabat, 342 : 2.
 collocandos, 112 : 3.
 collocarent, 289 : 11.
 collocassent, 152 : 6.
 collocata, 92 : 3. 143 : 2.
 collocatam, 342 : 6. 502 : 20.
 596 : 12.
 collocatur, 191 : 10.
 collocatis, 335 : 4.
 collocavit, 21 : 2. 122 : 6.
 169 : 3. 183 : 14. 236 : 1. 252 : 1.
 368 : 10. 406 : 14. 410 : 11.
 439 : 11.
 collocutus, 379 : 13.
 colloquentem, 364 : 32.
 colloqui, 204 : 8. 301 : 22.
 514 : 9.
 colloquio, 132 : 16.
 colloquium, 329 : 6. 521 : 4.
 colluvione, 153 : 13.
 Colosseros, 353 : 9.
 collucerent, 258 : 11.
 colluctatum, 593 : 2.
 collum, 352 : 4. 482 : 9.
 collusori, 358 : 23.
 collybo, 103 : 2.
 coloni, 86 : 2.
 colonia, 86 : 2. 166 : 8. 298 : 9.
 coloniam, 435 : 6. 519 : 12. 528 : 5.
 coloniarum, 128 : 7. 166 : 2.
 255 : 19. 357 : 17.
 colonias, 8 : 1. 47 : 1. 247 : 4.
 4. 282 : 6.
 colonici, 166 : 6.
 colonis, 29 : 3.
 colore, 51 : 1. 185 : 17. 308 : 6.
 364 : 16. 653 : 9.
 colorem, 205 : 3.
 coloris, 459 : 12. 479 : 19.
 Colossium, 559 : 4.
 colossi, 554 : 7.
 colossus, 458 : 4.
 coluissent, 289 : 18.
 coluit, 223 : 2. 310 : 1. 491 : 1.
 521 : 18. 620 : 1. 660 : 13.
 columbarum, 225 : 25.
 columbinum, 369 : 10.
 columna, 506 : 3.
 columnam, 95 : 5. 195 : 6.
 columnas, 554 : 9.
 columnis, 476 : 8.
 coma, 444 : 23. 534 : 18.
 comagenen, 547 : 18.
 comageno, 532 : 7.
 comam, 482 : 7. 594 : 13.
 comatam, 21 : 11. 252 : 6.
 comatos, 553 : 6.
 comburere, 279 : 3.
 come, 653 : 24.
 comedi, 200 : 7.
 comedille, 191 : 8.
 comendo, 204 : 2.
 comes, 47 : 5. 248 : 11. 392 : 15.
 431 : 2. 520 : 13. 620 : 2. 625 : 2.
 cometen, 425 : 2.
 comi, 235 : 2. 616 : 10.
 comica, 653 : 2.
 comicis, 653 : 17.
 cominus, 67 : 4. 246 : 10. 319 : 7.
 525 : 16.
 comitantis, 350 : 9.
 comitacione, 369 : 13.
 comitimus, 557 : 7.
 comitante, 336 : 5.
 comitanti, 74 : 2.
 comitantibus, 479 : 21.
 comitate, 173 : 11. 198 : 9. 347 : 13.
 567 : 11.
 comitatem, 232 : 3.
 comitatis, 435 : 11. 509 : 3.
 comitata, 32 : 6. 232 : 18. 511 : 15.
 comitatum, 249 : 2.
 comitatur, 634 : 2.
 comitatus, 249 : 10. 325 : 10.
 45 : 10. 574 : 2. 609 : 4.
 comite, 225 : 29. 572 : 16.
 comitem, 233 : 5. 551 : 4.
 comites, 272 : 21. 288 : 1. 361 : 7.
 500 : 7. 541 : 4.
 comitia, 13 : 3. 45 : 3. 78 : 12.
 84 : 18. 528 : 11. 542 : 32.
 comitiali, 51 : 4. 364 : 24. 461 : 21.
 comitibus, 107 : 6. 232 : 8. 481 : 11.
 528 : 8. 534 : 4.
 comitius, 17 : 6. 28 : 9. 84 : 13.
 153 : 1. 170 : 3.
 comitio, 159 : 19.
 comitiorum, 153 : 9. 11. 166 : 6.
 332 : 1. 585 : 24.
 comitis, 114 : 22. 256 : 9.
 comitium, 10 : 1.
 commeabat, 447 : 6.
 commeant, 547 : 15.
 commeantes, 27 : 6.
 commeare, 394 : 12. 537 : 5.
 commearent, 458 : 20.
 commeatibus, 282 : 6.
 commeatu, 256 : 11. 312 : 16.
 359 : 17. 392 : 14. 444 : 18.
 commeatum, 253 : 11. 262 : 18.
 548 : 18. 464 : 27.
 commeatus, 114 : 4. 395 : 10.
 403 : 2. 491 : 15.
 commeavit, 336 : 1.
 commemorabat, 163 : 6.
 commemoranda, 327 : 17.
 commemorans, 36 : 14.
 commemoranti, 55 : 19.
 commemorantibus, 423 : 3.
 commemoratem, 243 : 2.
 commendabit, 416 : 14.
 commendanda, 422 : 4.
 commendans,

- commendans, 515 : 21.
 commendanti, 591 : 12.
 commendantis, 655 : 17.
 commendare, 620 : 7.
 commendari, 594 : 6.
 commendatione, 76 : 4.
 commendatis, 163 : 4.
 commendavit, 176 : 8. 295 : 4.
 343 : 21. 351 : 20. 425 : 8.
 commende, 45 : 7.
 commendando, 606 : 10.
 commentarii, 612 : 16.
 commentariis, 61 : 9. 620 : 5.
 commentario, 301 : 6. 629 : 4.
 commentarios, 61 : 1. 5. 184 :
 1. 330 : 21. 595 : 5. 615 : 2.
 commentitia, 398 : 2.
 commentitiam, 86 : 9.
 commentum, 139 : 4.
 commentus, 137 : 3. 286 : 2. 355 :
 2. 420 : 15. 462 : 12. 559 :
 1.
 commercio, 76 : 7. 291 : 6. 354 :
 3. 422 : 5. 651 : 9.
 commercium, 276 : 12.
 commigrare, 364 : 9.
 commigravit, 241 : 5.
 commilitones, 692 : 6. 128 : 2.
 384 : 9. 504 : 2.
 commilitonum, 528 : 9.
 comminantis, 339 : 15.
 comminata, 14 : 11.
 comminationibus, 280 : 21.
 comminatur, 66 : 8.
 commiscuit, 87 : 5. 530 : 12. 593 : 7.
 commiserat, 579 : 5.
 commisisset, 340 : 4. 420 : 3.
 commisit, 334 : 14. 398 : 5. 13.
 399 : 2. 456 : 4. 449 : 4. 453 :
 12. 575 : 7.
 commissa, 190 : 2. 358 : 13.
 commissam, 429 : 5.
 commissiones, 530 : 3. 566 :
 2.
 commissi, 70 : 21.
 commissione, 159 : 21. 492 :
 4.
 commissiones, 367 : 8.
 commissionibus, 218 : 16.
 commissis, 42 : 14. 402 : 10.
 commissis, 521 : 9.
 commissos, 128 : 10.
 committendam, 634 : 6.
 committere, 161 : 13. 397 : 9. 627 :
 3. 659 : 6.
 committeret, 231 : 5. 414 : 24.
 committeretur, 23 : 10. 541 : 15.
 542 : 34.
 committi, 133 : 6.
 commoda, 126 : 9. 129 : 5. 138 :
 11. 360 : 9. 396 : 3. 459 : 2. 533 :
 7. 655 : 5.
 commodatione, 166 : 8.
 commode, 235 : 4.
 commodiorem, 275 : 2. 379 :
 3.
 commodis, 169 : 11. 353 : 13.
 commodissimus, 96 : 16.
 commoditate, 205 : 6.
 commodius, 169 : 17.
 commodum, 498 : 3.
 commodum, 203 : 11.
 commonito, 401 : 7.
 cominoraretur, 254 : 8.
 cominoratus, 117 : 3. 480 : 3.
 commora, 292 : 4.
 commotam, 370 : 15.
 commoto, 172 : 2.
 commotus, 305 : 1. 591 : 16.
 commovebatur, 589 : 17.
 commovit, 500 : 19.
 commune, 440 : 7.
 communem, 117 : 9. 384 : 16.
 496 : 14. 524 : 19. 551 : 15.
 communes, 117 : 14.
 communi, 17 : 12. 172 : 10. 181 :
 3. 268 : 2. 321 : 16. 404 : 15.
 468 : 2. 512 : 3. 580 : 1.
 communicaretur, 199 : 9.
 communicaverunt, 370 : 3.
 communicavit, 261 : 16. 580 : 11.
 communior, 398 : 17.
 communiosem, 198 : 9.
 communis, 217 : 5. 221 : 5. 639 :
 14.
 communiter, 164 : 12.
 communium, 10 : 4. 60 : 17.
 422 : 5.
 commutandum, 311 : 5.
 commutare, 1 : 11. 271 : 6.
 commutasse, 524 : 7.
 commutavit, 126 : 1. 168 : 3.
 commutet, 62 : 10.
 comædi, 422 : 3.
 comædia, 218 : 3. 652 : 10.
 comædiam, 385 : 13.
 comædias, 652 : 40. 653 : 1.
 comædum, 288 : 11.
 compactis, 656 : 1.
 compagibus, 159 : 22.
 comparabat, 339 : 9.
 comparandarum, 50 : 8.
 comparat, 268 : 17.
 comparata, 10 : 10.
 comparatione, 205 : 7.
 comparationem, 48 : 2.
 comparatis, 107 : 14.
 comparato, 108 : 23.
 compavit, 353 : 10. 654 : 6.
 compararetur, 629 : 11.
 comparasse, 53 : 9.
 comparassent, 47 : 12.
 comparatas, 7 : 15.
 comparati, 290 : 6.
 comparuisse, 646 : 15.
 comparuit, 224 : 36.
 compedes, 229 : 5.
 compedibus, 54 : 9. 188 : 4.
 compelli, 16 : 10.
 compelleretur, 417 : 2. 552 : 7.
 compelli, 1 : 7. 558 : 10.
 compendii, 397 : 4.
 compendio, 462 : 2.
 compendium, 289 : 20. 128 : 3.
 520 : 3.
 compererat, 163 : 13. 357 : 10.
 507 : 17. 549 : 4.
 comperi, 456 : 7. 564 : 5.
 comperisse, 652 : 28.
 comperisset, 157 : 8. 296 : 14.
 301 : 7. 319 : 17. 409 : 3. 480 :
 19.
 comperit, 15 : 10. 107 : 10. 255 :
 2. 462 : 20. 479 : 7. 495 : 11.
 513 : 2. 579 : 10.
 comperita, 3 : 8. 187 : 10. 224 :
 25. 595 : 11.
 comperitam, 278 : 4.
 comperito, 458 : 22.
 comperitum, 68 : 6. 188 : 8.
 comperiscuit, 12 : 14. 163 : 38.
 279 : 2. 280 : 19. 317 : 8.
 comperiteret, 138 : 13.
 comperit, 217 : 1.
 comperitores, 13 : 4.
 comperitoribus, 22 : 8. 45 :
 4.
 compitalibus, 633 : 17.
 compitalicios, 138 : 16.
 complanata, 355 : 12.
 complanato, 50 : 3.
 completum, 137 : 5.
 complexu, 14 : 13.
 complexus, 238 : 22.
 complura, 84 : 13. 135 : 15. 136 :
 3. 282 : 12. 357 : 22. 398 : 1.
 537 : 1.
 complures, 120 : 2. 238 : 104.
 256 : 11. 444 : 13. 376 : 136.
 568 : 8. 585 : 6.
 compluribus, 204 : 3. 225 : 4.
 10. 338 : 10. 358 : 17. 388 : 8.
 420 : 4. 460 : 3. 487 : 2. 646 :
 5.
 complurium, 292 : 11.
 compluvium, 221 : 6.
 componendum, 317 : 10. 654 :
 28.
 componens, 354 : 22.
 componere, 217 : 15. 337 : 4.
 367 : 8. 620 : 9. 632 : 5. 161 :
 6.
 componi, 218 : 14. 474 : 32.
 comportare, 319 : 13.
 compos, 179 : 9. 565 : 2.
 composita, 4 : 1. 212 : 5. 659 :
 4.
 compositis, 169 : 7. 527 : 1.
 composito, 417 : 12.
 compositos, 61 : 13.
 compositum, 235 : 3.
 composuisse, 35 : 7.
 composuissent, 603 : 8.
 composuit, 213 : 1. 301 : 7.
 310 : 5. 37 : 13. 42 : 13. 48 :
 5. 615 : 11. 617 : 5.
 compote, 542 : 11.
 compotem, 134 : 1. 28 : 2.
 compotorum, 647 : 7.
 comprehendit, 618 : 6.
 comprehensis, 282 : 6. 357 : 4.

compressa, 314: 9. 544: 8.
 compressam, 32: 7.
 compressit, 120: 2.
 comprimendum, 541: 14.
 comproba, 624: 6.
 comprobarent, 501: 6.
 comprobaret, 412: 16.
 comprobassent, 173: 4.
 comprobaverunt, 122: 22.
 comprobavit, 89: 7. 458: 14.
 compulisset, 252: 2. 303: 8.
 compulit, 23: 3. 113: 3. 146: 9.
 341: 5. 390: 10. 399: 7. 464:
 27. 468: 11. 533: 18.
 compulsio, 187: 2.
 compulsus, 53: 19.
 compulsus, 67: 7. 589: 18.
 computata, 575: 18.
 conantem, 271: 3.
 conantes, 551: 5.
 conantibus, 113: 12.
 conaretur, 19: 10. 82: 4.
 conata, 496: 21. 501: 13.
 conatibus, 108: 16. 384: 18.
 510: 1.
 conatos, 52: 3.
 conatu, 437: 11.
 conatum, 82: 4. 564: 6. 593:
 3.
 conatur, 652: 14.
 conatus, 89: 6. 115: 2. 243:
 9. 304: 6. 312: 1. 392: 18.
 640: 31. 433: 8. 455: 5. 472:
 10. 597: 2.
 concameratum, 219: 4.
 concavis, 364: 18.
 concedente, 443: 4.
 concedere, 187: 17. 255: 7.
 concederentur, 197: 9.
 concederet, 480: 2.
 concederetur, 30: 14. 273: 5.
 concedi, 479: 4.
 conceditur, 437: 27.
 conceperat, 258: 3.
 concepisse, 11: 12.
 concepit, 472: 1.
 concepit, 478: 2.
 concepta, 105: 4.
 concipiam, 410: 7. 541: 3.
 concipis, 358: 5.
 concipit, 526: 9.
 conceptum, 303: 18. 596: 15.
 conceptus, 183: 2.
 concertantes, 338: 13.
 concertantibus, 122: 22.
 concessa, 115: 5. 262: 20. 567: 2.
 concessam, 70: 5. 437: 21.
 concessas, 565: 16.
 concessis, 500: 3.
 concessisse, 456: 10.
 concessisti, 647: 7.
 concessit, 76: 10. 141: 19. 153:
 9. 61: 11. 247: 16. 331: 7.
 381: 4. 404: 20. 547: 19.
 584: 18.
 conceilo, 291: 7. 580: 5.
 concessum, 436: 9. 499: 17.

conchas, 362: 3.
 concilii, 33: 10.
 conchis, 458: 10.
 conchyliata, 49: 4.
 concidisse, 314: 11.
 concidit, 314: 16.
 concidi, 363: 1.
 conciderunt, 477: 11.
 conciliandæ, 319: 4.
 conciliandos, 511: 19.
 conciliati, 56: 11.
 conciliatio, 11: 1.
 conciliator, 16: 15.
 conciliatus, 524: 19. 651: 12.
 conciliavit, 18: 6.
 concilio, 223: 4. 588: 10.
 concinentibus, 280: 14.
 concinentium, 312: 6.
 concineret, 368: 5.
 concio, 34: 7.
 concionandi, 60: 20.
 concionante, 132: 7.
 concionantem, 34: 7.
 concionantis, 648: 12.
 concionatum, 95: 4.
 concionatus, 212: 12.
 concione, 16: 9. 34: 2. 69: 6.
 76: 2. 90: 1. 107: 2. 116: 5.
 128: 1. 185: 21. 151: 25. 265:
 11. 274: 5. 330: 2. 342: 13.
 363: 11. 376: 9. 384: 10. 402:
 5. 409: 5. 410: 13. 443: 11.
 501: 12. 33: 21. 545: 16.
 concionem, 5: 6. 68: 3. 363:
 9.
 conciones, 585: 16.
 concitarentur, 295: 9.
 concitari, 301: 5.
 concitasset, 8: 2.
 concitati, 295: 9.
 concitato, 476: 4.
 concitatum, 515: 13.
 conclamantibus, 315: 13.
 conclamatum, 84: 11. 477: 16.
 conclavia, 195: 7.
 conclusam, 458: 16.
 concremavit, 330: 25. 515: 22.
 concretis, 206: 4.
 concordia, 17: 14.
 concordia, 264: 9. 533: 24.
 26.
 concordiam, 425: 7. 513: 3.
 533: 25.
 concorditer, 251: 3.
 concubina, 41: 17.
 concubina, 588: 13.
 concubinas, 455: 14. 475: 2.
 596: 9.
 concubinarum, 455: 1.
 concubinis, 505: 10.
 concubitu, 224: 17. 342: 4.
 358: 9. 412: 10. 557: 13.
 concubitum, 339: 13. 455: 11.
 concubitus, 285: 3. 354: 12.
 596: 8.
 concupiscebatur, 356: 13.
 concupisse, 467: 11.

concupisset, 21: 14. 31: 19. 348:
 5. 414: 16. 551: 9.
 concupivit, 444: 9.
 concurrerunt, 399: 8. 517: 13.
 concurrisset, 1: 5.
 concurrissent, 33: 4.
 concursantibus, 51: 12.
 concursu, 113: 7.
 concursus, 312: 4.
 concursurum, 515: 11.
 concursus, 642: 3.
 concussio, 444: 11.
 condemnarentur, 587: 13.
 condemnaret, 553: 13.
 condemnasset, 246: 9.
 condemnatam, 290: 4.
 condemnatis, 8: 7. 349: 2.
 condemnato, 292: 16.
 condemnatos, 45: 3.
 condemnaturus, 587: 5.
 condemnatus, 31: 16.
 condemnaverat, 423: 4.
 condemnavit, 12: 4. 342: 16.
 347: 8. 356: 8. 389: 5. 499:
 14. 520: 14. 582: 11. 592: 7.
 condere, 338: 7. 365: 7.
 conderet, 231: 12.
 conditam, 398: 16.
 condiderunt, 181: 2. 236: 17.
 481: 18.
 condidit, 119: 8. 138: 5. 168: 6.
 330: 5. 480: 21.
 condiscerent, 414: 21.
 condiscipuli, 572: 15.
 condiscipulos, 447: 3. 531:
 2.
 condita, 29: 2. 105: 24. 114:
 1.
 conditæ, 332: 15.
 conditam, 241: 4. 437: 24.
 conditione, 15: 12. 27: 2. 47:
 1. 70: 1. 96: 10. 100: 6. 117:
 15. 141: 12. 153: 2. 157: 12.
 270: 6. 286: 12. 292: 3. 50:
 12. 396: 3. 404: 5. 491: 8. 500:
 4. 510: 3. 519: 6. 524: 11.
 549: 13. 533: 6. 584: 14.
 conditionem, 374: 1. 406: 28.
 416: 17. 495: 13. 514: 9. 595:
 10. 632: 1. 648: 1.
 condiciones, 117: 5. 190: 7.
 conditionibus, 3: 10. 76: 6.
 183: 7. 185: 19. 409: 8.
 conditionis, 355: 13. 406: 15.
 449: 13. 485: 18. 539: 3. 57:
 11.
 conditis, 51: 16.
 condito, 264: 11. 478: 5.
 conditor, 86: 5.
 conditorum, 105: 19. 232: 19.
 conditores, 551: 4.
 conditorio, 366: 12.
 conditorium, 11: 12.
 conditum, 59: 4.
 conditus, 655: 24.
 condixit, 184: 12.
 condormiebat, 203: 24.

- conduceret, 278: 13.
 conductitiam, 651: 23. 653: 15.
 conductum, 610: 10.
 conduxit, 191: 1.
 confecerunt, 372: 14.
 confecit, 5: 5. 69: 3. 108: 26. 359: 18. 409: 15. 565: 4. 579: 8.
 confecta: 116: 13. 197: 5.
 confecti, 39: 11.
 confectis, 39: 1.
 confecto: 28: 8. 356: 16. 394: 8.
 confectores, 19: 2. 437: 6.
 confectos, 344: 23.
 confectus, 535: 7.
 conferebat, 191: 13.
 conferens, 533: 21.
 conferentem, 53: 7.
 confesire, 50: 6. 475: 8.
 conferrī, 480: 14.
 conferta, 243: 20.
 confessi, 143: 4.
 confessio, 263: 10. 496: 16.
 confessionem, 390: 10.
 confessum, 96: 7.
 confessus, 58: 12. 204: 6. 255: 8. 463: 2. 657: 19.
 confestim, 31: 2. 72: 12. 92: 17. 108: 9. 250: 11. 254: 3. 257: 6. 268: 12. 284: 8. 327: 14. 330: 3. 351: 5. 357: 15. 363: 11. 390: 7. 417: 6. 463: 10. 485: 5. 487: 10. 569: 7.
 conficeret, 203: 4.
 conficerentur, 18: 11.
 conficeretur, 456: 11.
 confici, 317: 16. 657: 25.
 conficiendum, 350: 15.
 conficiente, 398: 18.
 conficientem, 394: 19.
 conficto, 390: 30.
 confidens, 263: 7. 588: 12.
 confidentiam, 365: 4.
 confideret, 515: 11.
 configere, 574: 19.
 confirmabat, 68: 2.
 confirmabatur, 206: 6. 495: 15.
 confirmare, 159: 24. 528: 1.
 confirmarent, 387: 11.
 confirmarentur, 18: 6.
 confirmaret, 296: 8.
 confirmaretur, 463: 1.
 confirmasse, 8: 13.
 confirmasset, 14: 9. 428: 13.
 confirmat, 612: 12.
 confirmata, 105: 5. 108: 20. 497: 16.
 confirmatum, 527: 9. 542: 9.
 confirmaturum, 545: 14.
 confirmatus, 450: 4. 565: 2.
 confirmavere, 542: 25.
 confirmavit, 294: 2. 409: 5. 490: 13. 567: 4.
 confiscabantur, 588: 5.
 confiscari, 359: 2.
 confiscatam, 138: 14.
 confiscatis, 113: 17.
 confiscatos, 290: 8.
 confiscatum, 332: 7.
 confisum, 96: 4.
 confisus, 30: 10.
 confitentur, 265: 19.
 confitenti, 102: 1.
 confixa, 70: 10.
 conflagratio, 567: 19.
 conflagraverant, 547: 26.
 conflaret, 497: 15.
 conflata: 466: 9.
 conflaverit, 19: 5.
 conflavit, 172: 12. 460: 4.
 conflictatus, 116: 14. 378: 6.
 confluerunt, 42: 18.
 confluisse, 542: 34.
 confluit, 540: 3.
 confluentem, 15: 13.
 confluentes, 323: 13.
 confluentibus, 253: 1.
 confluerant, 444: 18.
 confluit, 42: 19.
 confodi, 86: 19. 132: 9. 409: 7. 565: 26.
 confodiendi, 171: 12.
 confodit, 351: 8.
 confossa: 220: 5. 373: 8.
 confossum, 348: 7.
 confossus, 89: 10. 412: 10.
 confricaret, 382: 14.
 confringerent, 472: 15.
 confugerant, 5: 5. 35: 5.
 confugerat, 117: 4. 11.
 confugere, 113: 2.
 confugit, 416: 21. 534: 9. 572: 12.
 confundetur, 414: 12.
 confusissimum, 161: 1.
 confusum, 7: 6. 138: 7.
 congemvit, 267: 2.
 congesterant, 231: 6.
 congestit, 330: 13. 570: 18.
 congesta, 348: 9.
 congestam, 443: 13.
 congestas, 505: 8.
 congestis, 295: 10. 397: 12.
 congesto, 542: 13.
 congiaria, 155: 8. 397: 13.
 congiario, 27: 6. 157: 8. 295: 4. 554: 8.
 congiarium, 157: 4. 264: 8. 333: 6. 433: 11. 576: 14. 647: 6.
 congressu, 185: 11.
 congressum, 291: 10.
 congruat, 616: 9.
 congruebat, 319: 6.
 congruens, 308: 3. 517: 8.
 congruentia, 508: 8.
 congrueret, 44: 7.
 coniecit, 16: 9. 280: 15. 529: 5.
 coniectans, 471: 13.
 coniectante, 219: 7.
 coniectantibus, 432: 4.
 coniectare, 575: 2.
 coniectarent, 371: 7.
 coniectores, 7: 8.
 coniectum, 132: 16.
 coniectura, 1: 16. 493: 13.
 coniecturam, 248: 2. 535: 10.
 coniecturum, 515: 16.
 coniectus, 481: 14.
 coniiceretur, 542: 27.
 coniuge, 163: 2. 294: 2. 342: 9.
 coniuges, 185: 21.
 coniugibus, 333: 8. 497: 14.
 coniugii, 135: 8.
 coniugio, 629: 7.
 coniugiorum, 409: 14.
 coniugum, 321: 14.
 coniungeret, 455: 3.
 coniungeretur, 243: 6.
 coniuncta, 205: 2.
 coniunctiones, 213: 17.
 coniunctos, 464: 19.
 coniunctum, 6: 4.
 coniunctus, 660: 4.
 coniunxit, 33: 4. 135: 3. 339: 19. 343: 22. 402: 10.
 coniurandi, 116: 8.
 coniurati, 374: 4. 466: 9.
 coniuratorum, 385: 5.
 coniuratio, 383: 5.
 coniuratione, 14: 1. 16: 5. 176: 21. 187: 10. 214: 23. 305: 18. 344: 13. 370: 5. 485: 5. 595: 11. 657: 18.
 coniurationes, 120: 1. 561: 7.
 coniurationibus, 466: 7.
 coniurationis, 8: 10. 9: 2. 76: 19. 565: 22. 657: 16.
 coniuratis, 84: 1. 89: 16. 372: 9.
 coniuratorum, 16: 3. 538: 18.
 connexi, 285: 4.
 connivebat, 69: 3.
 connivere, 3: 6.
 conquerens, 359: 5.
 conquerenti, 172: 5. 254: 1.
 conqueritur, 378: 11.
 conquestio, 310: 5.
 conquestum, 18: 14.
 conquestus, 187: 4. 570: 6.
 conquiescebat, 203: 2.
 conquiescebat, 210: 1.
 conquirerentur, 192: 7.
 conquiri, 527: 16.
 conquiriti, 285: 1.
 consalutat, 179: 7.
 consalutatione, 514: 10.
 consalutato, 262: 11.
 consalutatus, 434: 4. 437: 11. 496: 5. 511: 16. 516: 5. 572: 18.
 consalutaverat, 574: 2.
 consalutaverint, 565: 6.
 consalutaverunt, 335: 9.

- consanguineorum, 86: 7.
 consanguineos, 406: 12.
 consauciatus, 121: 4.
 consauciavit, 453: 17.
 conscendisset, 496: 1.
 conscendit, 64: 9. 162: 11. 365: 12. 653: 3.
 conscias, 342: 17.
 conscientia, 370: 4. 423: 13. 524: 13.
 conscientiam, 462: 16.
 conscis, 185: 13. 511: 6.
 conscio, 256: 5.
 conscios, 372: 10. 429: 2. 462: 11. 474: 11. 527: 15. 555: 28.
 consciscenda, 38: 7. 413: 9.
 conscius, 258: 21.
 conscius, 417: 17. 461: 2. 511: 17. 569: 3.
 conscriberet, 417: 21. 565: 20.
 conscripserat, 413: 11. 466: 7.
 conscripta, 35: 6. 443: 14.
 conscriptam, 23: 7.
 conscriptas, 8: 3. 40: 8.
 conscripti, 179: 10. 372: 7. 295: 3. 307: 3. 587: 15. 647: 10.
 conscripsit, 104: 6. 231: 16. 422: 4.
 conscriptos, 82: 3. 272: 15. 305: 11.
 consecrando, 565: 10.
 consecraret, 86: 11.
 consecraretur, 04: 9.
 consecrari, 29: 12.
 consecrata, 99: 4.
 consecrationis, 374: 15.
 consecratis, 353: 20.
 consecratum, 19: 5. 490: 19.
 consecratur, 105: 12.
 consecratus, 97: 3.
 consecravir, 119: 11. 135: 4. 342: 19. 415: 2. 437: 25.
 consecutus, 32: 9. 256: 2. 616: 12.
 confedie, 159: 25.
 confensisse, 321: 16.
 confensit, 374: 5.
 confensu, 178: 3. 179: 1. 241: 13. 328: 10. 417: 21. 475: 12. 565: 24. 588: 21.
 consensum, 179: 10.
 consentiens, 179: 7.
 consentiente, 17: 14. 498: 12. 526: 11.
 consentientibus, 176: 16.
 consentire, 117: 8.
 consentit, 379: 14.
 consentiant, 227: 25.
 Consentius, 65: 4.
 consenuit, 615: 12.
 consensu, 461: 8.
 consertum, 502: 8.
 conservanda, 444: 5.
 conservandæ, 451: 15.
 conservaret, 21: 7.
 conservari, 215: 23.
 conservasse, 572: 9.
 conservatis, 272: 12.
 conservavit, 117: 1. 16: 16.
 conservent, 265: 30.
 confessa, 161: 3.
 considerabat, 354: 8.
 consideratius, 81: 3.
 consideravit, 12: 4.
 considerare, 161: 6.
 consideret, 146: 13. 356: 16. 381: 5.
 consignata, 409: 5.
 consignaverit, 413: 19.
 consilia, 16: 1. 84: 1. 146: 17. 190: 2.
 consiliariis, 387: 2.
 consiliarios, 26: 1.
 consiliarium, 275: 5.
 consilii, 262: 15. 462: 19.
 consiliis, 291: 11.
 consilio, 308: 13. 462: 11. 529: 1. 581: 4.
 consilium, 509: 1.
 consilium, 9: 4. 107: 11. 161: 4. 366: 1. 370: 3. 379: 15. 491: 6. 544: 1. 592: 18.
 consistens, 262: 19. 319: 3.
 consistere, 153: 29. 305: 2. 371: 13.
 consisteret, 367: 5.
 consobriui, 409: 2.
 consobrinum, 344: 2.
 consocerum, 412: 7.
 consolando, 174: 8. 568: 2.
 consolandos, 70: 12.
 consolans, 594: 10.
 consolanti, 473: 23.
 consolantibus, 293: 6.
 consolatorios, 515: 19.
 consopitum, 413: 21.
 consorte, 241: 5.
 consortem, 513: 4. 569: 15.
 consortium, 411: 11.
 conspecta, 258: 16.
 conspecto, 111: 15. 587: 7.
 conspici, 232: 15. 325: 5. 347: 15. 350: 8. 541: 34. 648: 18.
 conspectum, 96: 13. 114: 12. 247: 11. 252: 2. 395: 12. 479: 20.
 conspectus, 366: 10.
 conspergi, 160: 3.
 conspici, 379: 25.
 conspicietur, 379: 27.
 conspicuis, 19: 5.
 conspicuum, 163: 27.
 conspirandi, 496: 13.
 conspirasse, 8: 6. 9: 1.
 conspirassent, 417: 8.
 conspirati, 89: 1. 503: 9.
 conspiratione, 120: 8. 370: 21.
 conspirationi, 15: 3.
 conspirationis, 84: 18. 592: 21.
 conspiratis, 474: 8. 592: 16.
 conspiratum, 84: 16.
 conspiraverant, 388: 6.
 conspiraverat, 251: 12.
 conspiravit, 489: 12.
 constabat, 54: 8. 565: 5.
 constans, 6: 10. 51: 26. 428: 15. 541: 9.
 constanter, 541: 21.
 constanti, 182: 11. 451: 1.
 constantia, 157: 7. 317: 8.
 constantia, 67: 1.
 constantiam, 657: 19.
 constantior, 305: 19.
 constantissime, 186: 1. 287: 4. 431: 2. 542: 28. 563: 6.
 constantius, 108: 13. 163: 5. 343: 15.
 constaret, 128: 12. 243: 19. 455: 13. 499: 11. 555: 2.
 constare, 1: 13. 108: 7. 15: 1. 241: 6. 290: 2. 319: 12. 373: 5. 390: 30. 466: 11. 490: 5. 525: 1. 572: 7. 585: 30.
 consternata, 25: 2.
 consternatione, 18. 155: 387: 7.
 consternationem, 365: 11.
 consternatis, 526: 19.
 consternatum, 125: 9. 159: 23.
 consternatus, 119: 4. 497: 2. 501: 3.
 consterno, 179: 16.
 constet, 536: 5. 610: 16. 634: 17. 638: 2.
 constitere, 100: 2.
 constituerunt, 50: 5.
 constituisse, 215: 15.
 constitisset, 141: 9.
 constitit, 25: 10. 32: 10. 96: 11. 231: 3. 23. 446: 9. 454: 11.
 constituebantur, 44: 9.
 constituebat, 352: 15.
 constituenda, 131: 2.
 constituerat, 57: 3.
 constitueret, 17: 3.
 constitueretur, 148: 4.
 constituerit, 78: 14. 330: 6.
 constituerunt, 180: 8.
 constitui, 301: 15. 323: 33. 79: 31. 547: 15.
 constituit, 119: 9. 280: 5. 358: 16. 396: 3. 39: 16. 435: 15. 514: 6.
 constituta, 8: 9. 10: 6. 16: 3. 42: 15. 47: 14. 396: 5. 45: 8. 461: 7.
 constitutione, 29: 5.
 constitutiones, 171: 4.
 constitutum, 31: 4. 104: 3. 315: 10. 511: 11.
 constrato, 334: 13.
 constringi, 353: 1. 461: 2.
 construxit, 468: 10.
 construxerat, 53: 20.
 constupraret, 286: 16.
 constuprasset, 464: 20.
 constupratam, 519: 4.
 consuevit, 370: 13.

- consueffe, 500:18.
 consueffent, 156:13.
 consueffet, 56:4. 348:2.
 consuetudine, 30:17. 32:5.
 44:9. 141:2. 250:12. 275:
 10. 284:12. 311:6. 19. 433:
 8. 41:21. 473:26. 482:5.
 508:9. 530:4. 561:1. 580:
 2. 584:16. 592:25. 612:1.
 651:14.
 consuetudinem, 153:8. 215:
 11. 241:25. 261:16. 274:5.
 293:5. 325:3. 342:1. 357:
 4. 449:3. 464:5. 551:10.
 570:9. 612:17. 624:13.
 635:15. 639:2.
 consuetudini, 538:7.
 consuetudo, 11:5.
 consuetum, 51:6.
 consueverant, 14:6. 639:13.
 consueverat, 187:19. 233:7. 276:
 12. 365:2. 437:14. 490:19.
 505:7. 511:7. 590:7.
 consueverunt, 638:17.
 consul, 18:2. 21:6. 28:6.
 30:14. 84:15. 92:10. 212:
 16. 317:9. 388:1. 423:10.
 consularem, 4:1. 190:4. 271:
 2. 446:10. 541:12. 508:10.
 547:21. 557:10. 565:25.
 587:4.
 consulares, 274:1. 304:9. 368:
 9. 381:16. 416:3. 437:18.
 468:6. 554:2. 585:7.
 consulari, 8:6. 107:13. 217:
 6. 342:6. 343:10. 354:3.
 408:7. 53:1. 579:3. 630:
 12. 652:31.
 consularia, 78:17. 381:1. 404:
 1. 1.
 consularibus, 144:1. 182:14.
 233:14. 404:16. 652:
 36.
 consularis, 290:5. 301:12:
 327:8. 412:14. 489:8.
 514:9. 540:5. 646:11.
 consularium, 183:10. 544:4.
 568:4. 585:25.
 consularibus, 78:11. 246:5.
 417:10. 565:18. 574:
 3.
 consularu, 8:13. 17:8. 18:
 7. 21:2. 22:1. 30:5. 31:9.
 59:15. 90:4. 173:9. 182:
 5. 129:4. 236:18. 248:9.
 305:8. 320:9. 323:25. 330:
 14. 35:15. 38:5. 381:1.
 410:12. 428:4. 9. 489:15.
 521:3. 560:1. 574:21. 591:
 5.
 consularum, 17:6. 23:4. 78:
 3. 9. 108:1. 130:2. 6. 131:
 1. 171:10. 181:3. 246:9.
 251:16. 317:4. 391:1. 382:
 3. 440:13. 474:16. 491:7.
 540:7. 590:4.
 consularatus, 8:7. 10. 17:10.
 23:1. 25:6. 45:4. 56:7.
 74:10. 102:1. 113:1. 130:
 12. 138:9. 149:6. 241:10.
 270:13. 333:1. 388:14. 40:
 6. 440:1. 449:11. 511:6.
 54:12. 517:2. 589:3.
 consule, 19:4. 83:10. 84:10.
 108:16. 474:17. 493:5. 572:
 2. 618:6. 647:5.
 consulebat, 215:29.
 consulem, 14:5. 23:1. 25:3.
 30:4. 84:12. 112:9. 24:
 9. 247:8. 433:13. 464:4.
 528:11. 552:9. 585:25.
 consulente, 198:1.
 consulentem, 542:25.
 consulenti, 214:28. 371:9.
 consuleret, 515:18.
 consuleretur, 134:15.
 consules, 8:2. 30:8. 35:5.
 62:5. 78:11. 84:13. 16. 183:
 16. 162:11. 254:11. 374:6.
 379:23. 394:14. 411:6.
 474:11. 523:3.
 consuli, 304:5. 533:23.
 consulibus, 1:2. 18:3. 20. 104:
 1. 110:1. 5. 116:7. 23:17.
 238:1. 248:6. 305:11. 314:
 4. 32:11. 344:11. 351:11.
 360:15. 378:1. 381:11. 387:
 1. 401:14. 424:4. 425:6.
 440:14. 490:1. 508:2. 521:
 8. 518:1. 638:6. 21. 653:27.
 655:20. 21. 660:2. 3.
 consulis, 1:5. 5. 4. 14:8. 78:
 15. 89:17. 379:23. 440:13.
 464:3. 525:11.
 consulit, 505:1.
 consulo, 655:10.
 consultandum, 440:7. 534:
 2.
 consultante, 428:18.
 consultatione, 473:16.
 consultationibus, 258:13.
 consultis, 52:19.
 consulto, 61:15. 182:16. 194:
 9. 303:15. 351:13. 471:
 11.
 consultum, 92:11.
 consultus, 119:3. 192:6.
 consuluisse, 352:2.
 consuluit, 176:14. 233:9. 639:
 6.
 consulum, 15:4. 273:9. 330:
 18. 403:1.
 consummare, 31:6.
 consummatum, 360:7.
 consumpra, 363:7.
 consumsit, 284:7.
 consumtum, 312:7.
 consurgenti, 443:9.
 consurgere, 648:4.
 consurgerent, 9:3.
 consurgit, 561:3.
 consurrexille, 314:11.
 contabulaverit, 366:8.
 contaminaret, 483:2.
 contaminaretur, 191:20.
 contaminatas, 15:4.
 contaminatis, 456:2.
 contam natos, 549:5.
 contaminatum, 5:11.
 contaminatus, 16:
 16.
 contectam, 418:26.
 contectus, 456:3.
 contemnendam, 268:16.
 contemnens, 367:7.
 contemneret, 306:5. 365:
 5.
 contemni, 635:7.
 contemptior, 257:3.
 contemptiore, 652:3.
 contemptius, 587:1.
 contemptio, 313:3.
 contemptor, 485:11.
 contemptu, 467:28. 514:21.
 531:8.
 contemptui, 213:2. 390:10.
 contendens, 330:15. 651:12.
 contenderat, 437:21.
 contendere, 523:20.
 contenderent, 10:1. 572:24.
 contenderit, 52:10.
 contendit, 131:7. 241:14.
 450:7. 511:13. 574:8. 647:
 15. 665:13.
 contenti, 215:5. 517:23.
 contentione, 30:15.
 contentis, 251:23.
 contentum, 212:7.
 contentus, 29:2. 255:15. 78:
 10. 100:11. 153:10. 108:
 11. 154:11. 261:15. 269:10.
 340:5. 376:11. 4:14. 509:
 5. 553:7.
 contreritos, 432:21.
 contreritus, 480:10. 577:
 13.
 contrigerat, 25:16.
 contrigisse, 319:2.
 contrigisset, 36:15.
 continebant, 361:12.
 continebantur, 10:9. 547:
 27.
 continebar, 41:1.
 continebat, 305:14.
 continentem, 115:18. 283:7.
 618:9.
 continenti, 114:17. 336:1. 606:
 11.
 continentia, 413:19.
 continentissimum, 199:1.
 continere, 503:5.
 continerent, 491:12.
 continerentur, 125:6. 280:
 6.
 contineret, 87:1. 113:16.

- contineretur, 83 : 15. 1 5 : 2.
 continetur, 24 : 2. 104 : 4.
 519 : 8.
 contingebat, 102 : 6.
 contingens, 488 : 1.
 contingentium, 128 : 7.
 contingere, 545 : 14.
 contingeret, 459 : 6.
 contingeretur, 432 : 3.
 continua, 271 : 14.
 continuæ, 169 : 10.
 continuantes, 47 : 14.
 continuas, 203 : 6. 46 : 3 6. 8 : 3.
 continuatione, 265 : 26.
 continuato, 524 : 5.
 continuavit, 130 : 8. 440 : 3. 589 :
 4.
 continuis, 92 : 26. 225 : 3. 397 :
 7. 440 : 5. 444 : 3. 591 : 5.
 continuit, 269 : 13.
 continuo, 7 : 1. 44 : 4. 124 :
 5. 215 : 23. 271 : 6. 282 : 1.
 33 : 7. 409 : 8. 467 : 9. 534 :
 4. 559 : 5. 661 : 3.
 continuos, 40 : 3. 82 : 10. 97 :
 4. 115 : 9. 232 : 11. 347 : 14.
 47 : 11.
 continuum, 78 : 2. 284 : 6.
 contis, 303 : 11. 351 : 3.
 contius, 307 : 6.
 contortis, 66 : 7.
 contra, 49 : 7. 74 : 8. 139 : 6.
 1 : 12. 203 : 11. 223 : 5. 224 :
 37. 233 : 5. 243 : 7. 256 : 1.
 258 : 10. 334 : 8. 343 : 6. 359 :
 19. 365 : 4. 406 : 31. 417 : 26.
 418 : 6. 489 : 6. 500 : 7. 519 :
 16. 524 : 17. 527 : 5. 553 : 18.
 564 : 18. 566 : 8. 584 : 16. 597 :
 4. 627 : 9. 647 : 14.
 contracta, 138 : 4. 636 : 8.
 contractas, 492 : 18.
 contractis, 4 : 14. 230 : 1. 372 : 13.
 contractio, 359 : 17.
 contractum, 106 : 8.
 contractus, 335 : 3.
 contradicente, 19 : 10.
 contradicerem, 175 : 2.
 contradicerent, 17 : 8.
 contradiceret, 639 : 2.
 contradixit, 176 : 2.
 contraria, 513 : 9.
 contrariæ, 458 : 19.
 contrariam, 207 : 3. 483 : 2.
 contrarii, 307 : 18.
 contraxerit, 343 : 1.
 contraxit, 108 : 23. 232 : 1.
 541 : 5. 565 : 19.
 contrectarentur, 416 : 8.
 contrectasse, 462 : 25.
 contrectandæ, 359 : 9.
 contrectatis, 573 : 4.
 contribuit, 168 : 13.
 controversia, 648 : 3.
 controversiæ, 639 : 18.
 controversiam, 632 : 13. 639 : 17.
 controversias, 95 : 7. 639 : 31.
 contrucidandi, 353 : 6.
 contrucidarant, 503 : 17.
 contrucidare, 474 : 10.
 contrucidarent, 348 : 5.
 contrucidaverat, 76 : 15.
 contrucidaverunt, 52 : 25.
 contubernalis, 47 : 4.
 contubernio, 3 : 1. 258 : 19. 296 :
 17. 325 : 12. 354 : 4. 381 :
 6. 462 : 3. 541 : 6. 616 : 7.
 contubernium, 55 : 1. 217 :
 15. 339 : 17. 539 : 9. 647 :
 16.
 contuenti, 204 : 11.
 contuitus, 125 : 9.
 contulerit, 137 : 11.
 contulerunt, 17 : 15. 84 : 3. 178 :
 10. 544 : 13.
 contuli, 443 : 16.
 contulisse, 337 : 4.
 contulissent, 70 : 3.
 contulisset, 105 : 6. 187 : 10.
 429 : 4. 490 : 10. 572 : 16.
 contulit, 100 : 3. 108 : 18. 147 :
 2. 260 : 3. 283 : 3. 369 : 13.
 456 : 18. 536 : 9. 620 : 4. 636 :
 2.
 contumaces, 243 : 27.
 contumaci, 416 : 11.
 contumacia, 175 : 7.
 contumaciam, 529 : 6. 551 :
 13.
 contumacius, 16 : 8.
 contumelia, 11 : 5.
 contumeliæ, 271 : 7.
 contumeliam, 21 : 15. 83 : 1.
 105 : 15. 189 : 8. 473 : 6. 538 :
 12. 594 : 8.
 contumeliarum, 416 : 19. 476 :
 4.
 contumeliis, 304 : 4. 382 : 8.
 461 : 5. 480 : 12.
 contumeliosa, 416 : 12.
 contumeliosis, 473 : 1.
 contumeliosissimo, 597 : 15.
 conturbatum, 138 : 7.
 convaluerat, 180 : 1.
 convaluisset, 221 : 8. 322 : 3.
 convaluissent, 406 : 11.
 convaluit, 157 : 13.
 convellos, 130 : 23.
 convelli, 388 : 13.
 convenerat, 8 : 16. 511 : 10.
 conveniat, 638 : 12.
 convenientem, 250 : 10.
 convenientibus, 291 : 16.
 convenientius, 108 : 8.
 convenire, 128 : 18.
 conveniret, 499 : 12.
 convenisse, 8 : 16.
 convenit, 423 : 15. 561 : 6.
 conventibus, 31 : 3. 62 : 1.
 conventu, 55 : 11.
 conventum, 491 : 11. 495 :
 10.
 conventus, 7 : 2. 455 : 9.
 converberato, 453 : 23.
 conversa, 542 : 33. 566 : 8.
 conversis, 388 : 11. 653 : 5.
 conversum, 653 : 22.
 conversus, 32 : 10. 44 : 1. 76 :
 19. 172 : 1. 233 : 5. 362 : 10.
 385 : 6. 463 : 10. 493 : 8. 510 :
 14. 592 : 2.
 convercens, 66 : 7.
 convertere, 639 : 13.
 converteret, 38 : 16.
 converteretur, 458 : 17.
 convertisse, 353 : 5.
 convertisset, 545 : 5.
 convertit, 31 : 21. 35 : 7. 290 : 1.
 1. 356 : 1. 541 : 19. 572 : 5.
 564 : 20. 592 : 12.
 convicio, 538 : 11.
 convictam, 582 : 16.
 convictores, 295 : 9.
 convictos, 49 : 1. 389 : 4. 458 :
 21. 569 : 4.
 convictu, 361 : 19. 660 : 19.
 convictus, 241 : 14. 541 : 1.
 convinceretur, 358 : 7.
 convitia, 55 : 21. 271 : 11. 295 :
 9. 303 : 1. 462 : 7. 469 : 7.
 473 : 7.
 convitiandi, 194 : 12.
 convitiatorem, 155 : 2.
 convitiis, 395 : 7. 464 : 14.
 convitio, 112 : 1. 254 : 23.
 convivabatur, 198 : 1. 355 : 5.
 596 : 5.
 convivæ, 192 : 11. 198 : 6. 413 :
 16.
 convivarium, 282 : 16.
 convivas, 190 : 16. 461 : 21.
 convivatum, 54 : 1.
 convivatus, 413 : 12.
 convivia, 58 : 3. 198 : 6. 311 :
 15. 361 : 17. 413 : 11. 416 : 24.
 474 : 13. 566 : 9.
 convivis, 4 : 4 : 8.
 convivio, 32 : 5. 55 : 14. 171 :
 11. 199 : 7. 200 : 11. 257 : 5.
 284 : 14. 302 : 13. 312 : 17.
 342 : 2. 343 : 7. 351 : 11. 357 :
 12. 361 : 10. 413 : 19. 423 : 17.
 528 : 14.
 convivis, 54 : 5. 193 : 36. 355 :
 4.
 convivium, 190 : 5. 200 : 11. 418 :
 5. 461 : 16.
 convocarent, 374 : 7.
 convocaretur, 570 : 17.
 convocata, 648 : 20.
 convocatis, 68 : 3.
 convocaturum, 30 : 11.
 convocavit, 395 : 4. 416 : 16.
 convulso, 311 : 12.
 cooptandis, 402 : 3.
 cooptassent, 428 : 3.
 cooptata, 241 : 8.
 cooptatus, 494 : 3.
 cooptavit, 132 : 19.
 copas, 454 : 9.
 copia, 10 : 3. 21 : 8. 25 : 19.

- 30:6. 122:4. 166:7. 232:14. 515:23. 519:13. 620:6. 639:7.
 copiam, 155:3. 261:6. 357:10. 446:3.
 copiarum, 68:1. 114:17. 515:2. 572:13.
 copias, 35:7. 70:13. 114:7. 492:19. 527:2. 533:9. 541:17. 545:9. 579:9.
 copiis, 64:7. 67:2. 169:1. 230:2. 243:6. 513:6. 524:21. 545:1.
 copiosissimi, 36:6.
 copreas, 302:15.
 copreis, 382:12.
 coquantur, 215:6.
 coquere, 461:17.
 coquo, 534:5.
 cor, 81:6. 317:15. 428:8. 622:1.
 coram, 112:1. 132:8. 152:4. 176:20. 190:5. 268:8. 285:4. 303:10. 306:2. 393:1. 414:15. 433:9. 437:14. 480:12. 507:14. 532:2. 570:2. 597:7. 650:23.
 corbulæ, 443:12.
 corde, 81:5.
 cordi, 55:10. 331:2.
 Cordubensi, 171:13. 657:1.
 Cordus, 146:7.
 Corfinium, 35:3. 428:12.
 Corinthia, 191:14.
 Corinthiarius, 191:13.
 Corinthiorum, 191:11. 276:3.
 Corinthum, 489:18.
 Cornei, 206:8.
 Cornelia, 143:6.
 Cornelia, 6:7.
 Corneliæ, 1:5. 6:1. 582:15.
 Corneli, 623:1.
 Corneliis, 11:10.
 Cornelio, 75:3. 82:4. 135:11. 579:4. 63:6.
 Corneliorum, 65:2.
 Cornelium, 4:1. 60:6. 186:5. 372:9. 626:4. 60:8.
 Cornelius, 86:9. 95:3. 130:4. 202:2. 499:6. 612:2. 625:1. 646:6. 651:13.
 cornibus, 398:11. 646:14.
 cornicularius, 542:23.
 corniculo, 618:3.
 Cornificio, 135:12.
 cornix, 597:9. 12.
 cornu, 111:3.
 cornua, 469:15. 594:21.
 Cornuti, 660:10. 15.
 Cornuto, 660:22. 28. 34. 661:11.
 Cornutum, 660:14. 31.
 Cornutus, 660:15. 31. 661:2.
 corollaria, 163:9.
 corona, 3:6. 119:2. 223:5. 234:34. 336:2.
 coronæ, 83:5.
 coronam, 83:3. 270:11. 309:3. 394:14. 437:20. 446:11. 451:5. 497:15. 502:17. 576:8.
 coronarum, 361:8. 459:10. 527:20. 576:4.
 coronas, 128:12. 448:3. 451:13. 483:14. 545:5. 555:4.
 coronati, 231:5.
 coronatum, 588:12.
 coronatus, 262:10. 450:13.
 coronavit, 385:15.
 coronis, 576:10.
 corpore, 81:2. 120:6. 143:1. 206:1. 207:8. 224:17. 292:12. 308:1. 317:14. 359:11. 364:16. 378:7. 412:1. 413:2. 489:16. 517:3. 594:3. 653:9.
 corporis, 51:5. 89:9. 150:10. 185:17. 206:3. 319:1. 344:21. 533:8. 354:12. 364:23. 369:8. 372:16. 456:8. 477:8. 480:11. 489:21. 498:11. 513:14. 535:3. 563:14. 591:11. 610:2. 615:13. 651:11. 655:7.
 corpus, 89:16. 119:1. 235:18. 251:6. 265:27. 315:12. 317:17. 381:11. 392:21. 480:19. 517:1.
 correctæ, 541:27.
 correctione, 284:6. 582:4.
 correcturum, 61:16.
 correpta, 491:11.
 correptis, 417:20. 432:12.
 correpto, 74:2. 593:1.
 correptum, 317:19. 413:9. 461:21. 574:13.
 correptus, 51:4. 159:20. 420:11. 523:1. 573:10.
 correxit, 141:1. 161:1. 402:2.
 corrigenda, 275:10.
 corrigendi, 547:10.
 corrigentis, 657:22.
 corrigendum, 299:1.
 corrigens, 338:6.
 corrigentem, 452:1.
 corrigeret, 29:2.
 corrigi, 235:2.
 corrivere, 508:5.
 corripere, 359:1. 516:2.
 corripiebantur, 588:3.
 corripientibus, 464:6.
 corripuerat, 469:21.
 corripuerit, 173:5.
 corripuit, 274:1. 276:1. 361:7. 575:2. 596:13.
 corroboratis, 255:10.
 corroboravit, 492:16.
 corruerunt, 527:6.
 corrui, 591:11.
 corrumpere, 449:15.
 corrupisse, 509:5.
 corruptelis, 392:5.
 corrupti, 462:16.
 corrupto, 292:11.
 corruptores, 58:15.
 corruptum, 572:11.
 Corrinus, 17:13.
 Corvinum, 310:2.
 Corvinus, 388:7. 612.
 corvos, 230:3.
 Cosanis, 538:5.
 Cosmum, 188:3.
 Costutia, 1:3.
 cothurnis, 366:7.
 Cotifoni, 181:10.
 Cotta, 601:10. 65:20.
 Cortum, 1:12. 83:14. 280:13.
 Cottio, 443:5.
 coxendice, 205:4.
 cras, 587:7.
 Crassi, 56:2.
 Crassiti, 629:6. 8.
 Crassicius, 629:1.
 Crasso, 8:6. 122:19. 252:6.
 Crassum, 8:14. 18:6. 21:5. 23:2.
 Crassus, 8:8. 394:17. 418:6. 638:10.
 crastinum, 592:2.
 crates, 606:2.
 crateris, 622:1.
 creandi, 544:1.
 creari, 549:5.
 creatus, 14:1. 18:2. 317:9.
 creavit, 149:5. 153:2.
 creberrimo, 560:4.
 crebra, 145:9. 163:10.
 crebrior, 60:7.
 crebris, 349:3.
 crebrius, 122:14. 385:7.
 crebro, 36:14. 47:10. 128:19. 356:24. 364:3. 476:9. 515:8. 651:18.
 credant, 68:7.
 credatur, 561:10. 589:18.
 credebat, 343:22.
 credendum, 349:11.
 credens, 474:15.
 credere, 629:6.
 crederent, 507:9. 543:6.
 crederetur, 552:9. 595:11.
 credi, 226:6. 340:1. 449:13. 485:6.
 crediderim, 616:8.
 crediderit, 61:14.
 crediderunt, 437:11.
 credidisse, 620:12.
 credidisset, 416:20.
 credit, 61:18.
 crediti, 47:13. 392:16. 550:3.
 creditor, 621:27.
 creditores, 17:1.
 creditoribus, 47:10. 510:16. 16. 621:15.
 creditorum, 525:4.
 creditum, 97:5. 374:2. 524:12. 654:2.
 creditur, 19:20. 293:13. 30:

17. 342 : 4. 357 : 24. 364 : 27.
 390 : 18. 459 : 15. 467 : 10.
 474 : 7. 509 : 6. 553 : 12.
 credo, 365 : 18.
 cremare, 92 : 15.
 cremaretur, 481 : 12.
 cremati, 236 : 14. 317 : 15.
 crematos, 349 : 9.
 crematum, 315 : 15. 373 : 4.
 crematus, 2. 6 : 14.
 cremavit, 138 : 4. 347 : 17.
 cremonam, 545 : 8.
 Cremutii, 331 : 3.
 Cremutius, 146 : 7.
 crepidas, 157 : 2.
 crepidatus, 576 : 7.
 crepidis, 366 : 7.
 crepitu, 368 : 11.
 crepitum, 413 : 18.
 crepusculum, 453 : 4.
 crepesceret, 423 : 6.
 cretam, 538 : 13.
 creverat, 507 : 5.
 crevit, 315 : 11.
 crimen, 361 : 16. 392 : 17. 462 :
 13. 466 : 10. 582 : 10.
 crimina, 171 : 13. 616 : 5.
 criminante, 323 : 8.
 criminantibus, 349 : 11.
 criminantur, 114 : 13.
 criminari, 253 : 3. 370 : 8.
 criminationes, 60 : 17.
 criminationibus, 156 : 9. 295 :
 8.
 eriminatus, 305 : 21.
 erimine, 75 : 11. 294 : 8. 390 :
 30. 412 : 8. 464 : 9. 466 : 12.
 518 : 3.
 eriminibus, 22 : 4. 192 : 1. 356 :
 17.
 eriminis, 293 : 13. 585 : 21.
 criminolissime, 294 : 15.
 criminolissimo, 76 : 22.
 criminofum, 364 : 20.
 criminum, 27 : 9. 330 : 20. 423 :
 14. 581 : 3.
 crinem, 353 : 2.
 crinibus, 473 : 13.
 crinita, 97 : 4. 46 : 2. 519 :
 8.
 crinitæ, 42 : 1.
 crispî, 432 : 16.
 Crispinum, 464 : 22.
 crispo, 574 : 20.
 crustatus, 258 : 6.
 cruceus, 624 : 9.
 croco, 451 : 12.
 cruce, 495 : 5.
 crucein, 327 : 14. 4 : 8.
 cruci, 71 : 2.
 cruciatu, 235 : 9. 456 : 26.
 cruciatus, 303 : 12.
 crucifigeret, 582 : 2.
 crucifixi, 581 : 3.
 crudam, 467 : 10.
 crudelem, 6 : 14. 294 : 3.
 crudelissimam, 349 : 18.
 crudelitatem, 453 : 1.
 crudelitatis, 301 : 4. 315 : 5.
 crudeliter, 301 : 9.
 crudissimo, 103 : 2.
 cruenta, 344 : 5.
 cruentaret, 592 : 3.
 eruenti, 513 : 12.
 cruore, 371 : 21. 437 : 12. 501 : 4.
 cruorem, 299 : 11.
 crura, 188 : 19. 189 : 5. 286 :
 27.
 erure, 206 : 5. 545 : 12.
 eruribus, 482 : 3. 527 : 6.
 erurum, 319 : 6. 364 : 17. 594 :
 4.
 Crypta, 372 : 3.
 crius, 113 : 3. 359 : 9. 545 : 14.
 cubabant, 351 : 12.
 cubabat, 195 : 12. 208 : 4.
 cubandi, 365 : 1.
 cubans, 143 : 2. 159 : 21. 210 :
 4. 561 : 2. 563 : 9. 636 : 12.
 cubante, 342 : 3.
 cubantem, 463 : 8.
 cubacula, 285 : 5.
 cubiculares, 105 : 14.
 cubiculariis, 4 : 7.
 cubiculariorum, 592 : 24.
 cubicularios, 265 : 1. 466 : 6.
 cubiculi, 86 : 19. 208 : 2. 592 :
 25.
 cubiculo, 195 : 7. 235 : 16. 286 :
 13. 323 : 5. 516 : 5. 526 : 4.
 563 : 2. 592 : 11.
 cubiculum, 55 : 16. 120 : 12.
 190 : 5. 197 : 7. 317 : 18.
 388 : 3. 417 : 9. 437 : 12. 479 :
 10. 496 : 12. 507 : 2. 591 : 8.
 592 : 13.
 cubili, 411 : 13.
 cubitali, 490 : 18.
 cubiti, 282 : 8.
 cubito, 654 : 4.
 cubitorum, 159 : 19.
 cubitum, 105 : 6.
 cubuerit, 74 : 4.
 cubuisse, 114 : 11. 197 : 3.
 cucumeris, 202 : 6.
 cucurrerunt, 513 : 11.
 cucurrit, 491 : 22. 570 : 17.
 cui, 5 : 1. 9 : 1. 16 : 3. 34 : 7.
 36 : 14. 56 : 7. 58 : 1. 14. 60 :
 4. 62 : 13. 65 : 3. 86 : 16. 131 :
 7. 163 : 22. 179 : 8. 262 :
 1. 263 : 9. 262 : 15. 285 : 7.
 290 : 2. 301 : 13. 301 : 11. 330 :
 2. 348 : 19. 357 : 7. 35 : 3.
 15. 363 : 12. 364 : 10. 384 : 4.
 390 : 27. 390 : 2. 410 : 5. 411 :
 4. 416 : 17. 417 : 12. 31. 425 :
 7. 427 : 4. 42 : 7. 456 : 5.
 471 : 9. 495 : 4. 515 : 22. 524 :
 18. 528 : 12. 532 : 15. 531 : 13.
 538 : 2. 541 : 2. 14. 563 : 15.
 566 : 4. 576 : 11. 579 : 4. 581 :
 10. 18. 594 : 9. 618 : 8. 611 :
 2. 629 : 9. 631 : 3. 638 : 3. 6 : 7.
 3. 7. 17.
 cuicumque, 490 : 16. 47 :
 23. 29.
 cuidam, 3 : 5. 176 : 18. 297 :
 302 : 11. 392 : 8. 422 : 2. 431 :
 6. 467 : 10. 474 : 4. 503 : 11.
 504 : 17. 510 : 9. 52 : 7. 558 :
 11. 574 : 19. 589 : 2. 617 : 7.
 cuiquam, 10 : 11. 70 : 9. 81 : 10.
 126 : 3. 175 : 2. 243 : 32. 252 :
 14. 254 : 3. 278 : 10. 319 : 1.
 325 : 14. 330 : 26. 352 : 12.
 374 : 4. 472 : 10. 401 : 11. 515 :
 13. 526 : 1. 530 : 4. 567 : 11.
 570 : 8.
 cuique, 19 : 9. 193 : 3. 254 : 10.
 353 : 1. 395 : 6. 435 : 14. 466 :
 6. 516 : 4. 657 : 18.
 cuius, 524 : 22.
 cuius, 5 : 2. 21 : 3. 9. 25 : 9. 53 :
 1. 56 : 4. 60 : 9. 61 : 11. 66 : 4.
 74 : 9. 75 : 3. 86 : 8. 119 : 6.
 131 : 3. 118 : 8. 146 : 14. 181 :
 198 : 5. 206 : 9. 213 : 7. 10.
 217 : 5. 215 : 18. 20. 230 : 6.
 251 : 6. 281 : 14. 296 : 6. 301 :
 3. 310 : 5. 317 : 15. 323 : 13. 3.
 353 : 13. 369 : 14. 379 : 35.
 409 : 17. 414 : 11. 432 : 11.
 450 : 7. 453 : 10. 458 : 3. 461 :
 11. 462 : 11. 477 : 2. 489 : 11.
 491 : 12. 495 : 3. 507 : 5. 510 :
 2. 521 : 9. 551 : 5. 564 : 17.
 578 : 6. 585 : 21. 590 : 8. 591 :
 2. 603 : 11. 610 : 1. 624 : 4.
 626 : 7. 630 : 3. 634 : 15. 648 :
 17. 655 : 2. 661 : 6. 9.
 cuiuscumque, 203 : 12. 233 : 10.
 cuiusdam, 280 : 11. 287 : 3. 410 :
 5. 435 : 16. 455 : 7. 510 : 4.
 568 : 17. 569 : 2. 595 : 9. 615 :
 9. 611 : 1. 634 : 19.
 cuiuslibet, 256 : 13.
 cuiuspiam, 175 : 12.
 cuiusquam, 138 : 13. 303 : 4.
 307 : 13. 343 : 12. 552 : 7. 553 :
 5. 588 : 26. 652 : 10.
 cuiusque, 27 : 7. 70 : 1. 117 : 15.
 137 : 2. 139 : 2. 144 : 1. 153 :
 9. 166 : 9. 168 : 15. 169 : 10.
 174 : 4. 186 : 2. 190 : 3. 235 :
 20. 288 : 4. 360 : 8. 379 : 2.
 396 : 3. 412 : 2. 427 : 19. 436 :
 11. 473 : 18. 475 : 6. 487 : 11.
 529 : 2. 531 : 1. 542 : 5.
 culcita, 480 : 7. 534 : 10.
 culcitis, 416 : 5.
 culcitra, 295 : 17.
 culco, 143 : 4.
 culicem, 617 : 6.
 culmine, 258 : 16. 597 : 12.
 culpa, 331 : 10. 555 : 16. 390 : 11.
 culpæ, 588 : 31.
 culpam, 333 : 20.
 culparetur, 74 : 5.
 culpaverit, 661 : 9.
 culpetur, 553 : 6.

cultam, 459: 14.
cultores, 220: 8. 513: 17.
cultos, 69: 7.
cultrarium, 351: 10.
cultero, 120: 13. 388: 5.
cultrum, 1269: 11.
cultu, 51: 10. 195: 5. 366: 10.
1444: 23. 458: 4.
cultum, 50: 14. 185: 15. 482: 6.
cultura, 157: 15.
culturam, 537: 4.
cum, 1: 14. 3: 10. 4: 5. 5: 4.
6: 4. 8. 7: 1. 9: 1. 10: 3. 9.
13: 2. 15: 14. 16: 6. 17: 6.
18: 1. 19. 21: 5. 22: 6. 23: 1.
25: 2. 4. 30: 8. 14. 31: 7.
10. 12. 32: 1. 33: 3. 34: 4. 9.
36: 4. 38: 7. 40: 9. 44: 9.
45: 4. 47: 15. 54: 2. 55: 6.
11. 56: 9. 58: 3. 13. 60: 16.
61: 14. 18. 62: 5. 64: 7. 65: 5.
66: 2. 67: 2. 3. 7. 13.
68: 2. 4. 70: 3. 6. 8. 72: 5.
8. 73: 2. 74: 5. 75: 2. 76: 1.
6. 78: 10. 81: 6. 82: 2. 4.
83. 1. 84: 10. 86: 2. 14. 18.
87: 6. 92: 4. 15. 18. 95: 1.
96: 5. 12. 99: 5. 104: 4.
105: 5. 8. 18. 107: 14. 15.
108: 19. 24. 110: 1. 111: 1. 9.
11. 112: 2. 113: 4. 114: 7. 17.
19. 116: 8. 11. 117: 4. 119: 1.
122: 2. 4. 125: 3. 126: 8.
14. 128: 10. 129: 4. 1. 0: 4.
8. 14. 131: 9. 132: 21. 133: 3.
7. 134: 8. 15. 1. 5: 2. 4.
138: 11. 18. 143: 6. 145: 3.
9. 146: 18. 149: 9. 153: 3.
21. 157: 7. 11. 159: 13. 161: 6.
163: 2. 13. 168: 18. 169: 14.
171: 10. 12. 173: 2. 174: 4.
175: 5. 176: 4. 12. 179: 7.
182: 6. 12. 14. 183: 1.
185: 12. 187: 8. 18. 190: 12.
191: 1. 14. 192: 3. 10. 193: 2.
198: 6. 8. 200: 6. 11. 20: 5.
207: 2. 208: 1. 210: 6.
212: 8. 213: 3. 217: 12. 220: 7.
221: 9. 123: 2. 24: 6. 18.
25. 16. 33. 38. 225: 1. 6. 8.
22. 29. 231: 1. 7. 11. 233: 1.
9. 13. 235: 20. 238: 4. 19.
241: 4. 12. 24: 3. 5. 10.
14. 17. 246: 8. 247: 7. 14.
248: 13. 249: 10. 250: 12.
251: 3. 12. 254: 10. 13. 20.
255: 1. 9. 256: 5. 8. 258: 3.
11. 20. 260: 5. 261: 3. 262: 2.
11. 13. 16. 263: 3. 264: 6.
11. 205: 10. 18. 26. 269: 4.
5. 273: 6. 11. 174: 8. 278: 11.
279: 3. 280: 10. 282: 2.
283: 1. 284: 6. 288: 9. 289: 10.
290: 13. 294: 9. 15. 295: 1.
6. 12. 296: 4. 10. 13. 297: 5.
301: 2. 13. 302: 9. 15. 303:

2. 17. 304: 7. 305: 11. 12.
307: 10. 308: 8. 10. 12. 311: 5.
312: 7. 313: 1. 314: 7. 315: 6.
317: 11. 322: 1. 3. 323: 27.
33. 314: 1. 7. 325: 4. 327: 4.
15. 18. 328: 15. 330: 2. 332: 3.
334: 7. 15. 338: 12. 339: 13.
340: 4. 10. 341: 8. 342: 1. 8.
10. 343: 3. 344: 9. 346: 1.
347: 18. 348: 5. 18. 349: 10.
14. 16. 351: 2. 9. 352: 1. 353: 15.
354: 6. 10. 355: 16. 356: 11.
357: 1. 2. 22. 358: 12. 359: 1. 13. 360: 5.
11. 361: 4. 10. 363: 10. 14. 365: 10.
368: 11. 370: 9. 371: 19. 372: 3.
16. 376: 2. 378: 12. 379: 8.
13. 34: 380: 1. 381: 1. 8. 10. 12. 382: 4.
383: 4. 14. 384: 3. 14. 387: 3. 6.
388: 3. 4. 390: 3. 4. 14. 30. 32. 392: 7.
394: 2. 6. 395: 1. 4. 397: 4. 398: 5.
11. 28. 31. 32. 399: 2. 404: 16.
406: 8. 26. 33. 408: 2. 7. 409: 3.
17. 410: 14. 412: 18. 413: 6.
13. 14. 19. 414: 15. 19. 416: 3.
10. 15. 20. 417: 7. 20. 419: 5.
13. 420: 2. 4. 10. 421: 1. 422: 3.
423: 8. 16. 23. 425: 5. 428: 13.
429: 3. 431: 11. 434: 2. 435: 16.
19. 439: 3. 441: 7. 11. 443: 8.
446: 1. 7. 13. 20. 447: 5. 449: 5.
450: 3. 12. 451: 7. 453: 15. 455: 5. 7.
15. 456: 4. 457: 6. 458: 8. 14. 459: 11.
461: 12. 20. 462: 9. 18. 21. 463: 7.
464: 20. 466: 10. 13. 468: 6. 473: 11.
474: 1. 5. 18. 476: 5. 9. 477: 14.
479: 9. 13. 480: 18. 481: 17. 483: 6.
485: 4. 17. 487: 6. 489: 12. 490: 7.
9. 12. 492: 1. 493: 3. 11. 494: 7.
495: 15. 496: 1. 16. 19. 497: 13.
17. 500: 15. 501: 4. 502: 2. 12. 503: 15.
510: 4. 9. 511: 14. 513: 9. 19. 514: 9.
515: 11. 13. 516: 7. 517: 9. 520: 10. 11.
521: 5. 12. 18. 523: 3. 5. 18. 524: 5.
525: 7. 527: 5. 11. 529: 4. 9. 532: 4.
6. 533: 8. 14. 19. 534: 1. 7. 535: 6. 9.
536: 11. 541: 4. 8. 14. 542: 11. 27. 543: 7.
544: 5. 545: 3. 15. 547: 1. 12. 557: 13.
558: 11. 13. 559: 7. 560: 3. 561: 10. 563: 4.
564: 5. 14. 565: 12. 17. 19. 27. 566: 2.
3. 12. 567: 11. 15. 570: 5. 9. 572: 12.
15. 18. 573: 11. 574: 6. 19. 575: 13.
576: 8. 8. 16. 579: 2. 8. 581: 4. 582: 13.
585: 5. 23. 587: 11. 21. 588: 6. 10. 23.
589: 1. 18.

590: 5. 591: 10. 592: 1. 609: 3. 5. 610: 14. 612: 7. 8. 13.
616: 6. 617: 3. 626: 1. 627: 6. 629: 10. 630: 12. 632: 12.
14. 634: 7. 16. 639: 23. 642: 3. 646: 14. 651: 10. 11. 652: 1. 2. 19. 653: 2. 4. 655: 3.
657: 3. 5. 12. 13. 14. 658: 7. 660: 10. 24. 661: 7.
Cumas, 617: 4.
cumulabatur, 434: 6.
cumulus, 262: 1.
cunas, 224: 36.
cuncta, 47: 14. 231: 4. 250: 6. 284: 2. 306: 4. 309: 2. 458: 9. 496: 20. 564: 21. 568: 7. 589: 13.
cunctandi, 268: 14.
cunctante, 130: 4.
cunctantem, 347: 4. 352: 2.
cunctanter, 225: 32. 280: 20. 565: 25.
cunctantes, 467: 9.
cunctanti, 33: 1.
cunctantibus, 370: 3. 592: 15.
cunctantior, 65: 6.
cunctantius, 18: 5. 497: 11.
cunctaretur, 376: 5.
cunctari, 176: 14.
cunctati, 84: 18.
cunctatione, 110: 9. 268: 6.
cunctatus, 72: 10. 87: 1. 107: 10. 321: 3. 372: 1. 399: 4. 495: 13. 527: 12. 553: 11. 574: 10.
cuncti, 92: 12. 181: 2. 498: 12. 501: 6. 544: 7.
cunctis, 76: 16. 89: 12. 149: 8. 179: 5. 274: 7. 5. 322: 11. 329: 3. 398: 6. 446: 2. 464: 10. 529: 10. 532: 1. 533: 13. 570: 16.
cunctos, 349: 8. 459: 13. 588: 20.
cuneos, 576: 19.
cuneum, 161: 8.
cuperent, 1: 17.
cuperet, 183: 2. 306: 4. 636: 5.
cupide, 12: 3. 212: 1. 255: 13. 504: 15. 526: 13. 551: 6.
cupidine, 359: 9.
cupidinis, 523: 4.
cupidissime, 326: 3.
cupidissimum, 553: 15.
cupiditas, 553: 6.
cupiditate, 56: 5.
cupiditatem, 584: 22.
cupiditatis, 499: 6. 536: 8. 555: 8. 584: 4.
Cupido, 484: 6.
cupidum, 390: 5.
cupiebat, 117: 7.
cupientem, 523: 20.
cupio, 654: 16.
X X X X

eupressus, 542: 19.
 cur, 75: 10. 30: 26. 352: 6.
 14. 379: 18. 418: 3. 489:
 1. 509: 13. 575: 15. 624: 14.
 cura: 50: 8. 66: 1. 148: 4. 175:
 10. 208: 8. 310: 4. 39: 2.
 422: 1. 454: 2. 473: 7. 513:
 15. 565: 19. 594: 9. 610: 3.
 621: 11. 631: 2.
 curæ, 168: 16. 218: 11. 582: 1.
 592: 25.
 curam, 51: 5. 78: 10. 87: 6.
 149: 2. 183: 16. 213: 14. 251:
 14. 25: 2. 257: 13. 261: 4.
 262: 17. 280: 4. 283: 11. 292:
 14. 362: 10. 395: 1. 404: 11.
 406: 18. 475: 1. 521: 7. 524:
 3. 542: 12. 591: 11. 632: 3.
 curando, 480: 147.
 curantibus, 255: 10.
 curare, 379: 23. 624: 6.
 curarent, 304: 12. 467: 9.
 curaret, 638: 8.
 curari, 207: 5. 521: 2.
 curas, 659: 10.
 curasse, 96: 2. 191: 15. 224:
 12. 617: 8.
 curasset, 383: 3. 595: 2.
 curationem, 15: 2.
 curatorem, 347: 14.
 curatores, 568: 8.
 curavit, 116: 5. 150: 3. 221:
 7. 269: 11. 292: 10. 310: 10.
 385: 500: 4. 636: 8.
 curia, 14: 14. 19: 11. 21: 13.
 78: 6. 84: 8. 92: 15. 110: 6.
 139: 7. 159: 9. 174: 2. 175:
 3. 9. 179: 3. 224: 13. 235:
 4. 272: 5. 302: 3. 403: 1.
 419: 6. 597: 5.
 curix, 86: 15. 150: 4.
 curiam, 15: 16. 78: 10. 84: 6.
 21. 97: 6. 267: 5. 272: 10.
 310: 15. 328: 11. 348: 6. 360:
 14. 374: 6. 384: 16. 386: 6.
 434: 5. 440: 10. 570: 17.
 587: 11.
 curiata, 185: 7.
 Curio, 8: 11. 15. 17. 16: 3. 7.
 38: 1. 55: 7. 58: 16.
 Curionem, 30: 7.
 Curioni, 639: 1.
 Curionibus, 56: 3.
 Curionis, 55: 6.
 curiose, 153: 22. 331: 8. 537:
 6.
 curiosum, 132: 8.
 Curius, 16: 4.
 currere, 138: 17.
 curriculo, 336: 4.
 curru, 39: 6. 252: 12. 243: 31.
 264: 4. 450: 12. 451: 4.
 currum, 55: 21. 224: 34. 249:
 9. 385: 9. 394: 15. 451: 8.
 currus, 476: 5.
 cursitant, 547: 17.
 cursitare, 282: 8. 547: 16. 17.

cursore, 487: 16.
 cursores, 109: 2. 569: 8.
 cursum, 457: 7.
 cursu, 578: 6.
 cursum, 41: 4. 397: 13. 447:
 10. 511: 14.
 cursus, 352: 6. 575: 6.
 curulem, 501: 2.
 curules, 124: 4.
 curuli, 130: 1. 439: 5.
 curulis, 159: 22.
 Curtii, 173: 4. 504: 10.
 Curtio, 397: 1.
 Curtius, 614: 1.
 cuspidem, 66: 8.
 eustode, 86: 11.
 custodem, 256: 14.
 custodes, 49: 9. 159: 1. 373:
 5. 479: 11.
 custodi, 173: 4.
 custodia, 185: 24. 343: 20.
 350: 10. 361: 1. 521: 2.
 custodiæ, 301: 11. 458: 21.
 custodiam, 70: 10. 169: 4.
 446: 20. 498: 1. 510: 15.
 custodiarum, 346: 3.
 custodias, 96: 5. 590: 9.
 custodibus, 49: 7. 369: 8. 371:
 7.
 custodiendos, 14: 3.
 custodiis, 302: 11.
 custodite, 217: 2.
 custodiretur, 534: 15.
 custodis, 621: 19.
 custoditos, 192: 6.
 custoditum, 251: 2.
 custoditus, 110: 4.
 custos, 266: 2.
 cyathum, 55: 13.
 Cybiosacten, 55: 8.
 cycladatus, 356: 6.
 Cynegiri, 70: 23.
 cynicus, 469: 20.
 cyrenas, 538: 13.
 Cyricum, 551: 18.
 Cyrum, 96: 12.
 cythico, 369: 12.
 Cyzicenis, 180: 17.

D.

d, 62: 9.
 dabat, 65: 10. 128: 15. 212: 10.
 218: 2. 319: 11. 327: 12. 344:
 20. 390: 11. 467: 8. 555:
 6.
 dabis, 314: 2.
 dabit, 659: 9.
 dabo, 27: 1.
 Dacis, 283: 16. 579: 5.
 Dacorum, 122: 3.
 Dacos, 50: 10. 107: 8. 579:
 3.
 Dalmatas, 252: 10.
 Dalmatiz, 388: 9.
 Dalmatiam, 121: 2.
 dalmatica, 515: 4.

dalmatico, 111: 2.
 dalmaticum, 121: 1. 124: 4.
 damna, 332: 5.
 damnandum, 186: 6.
 damnari, 458: 12.
 damnatam, 255: 3.
 damnatarum, 357: 1.
 damnati, 98: 2. 301: 13. 419:
 7. 435: 17.
 damnationem, 181: 21. 305:
 1. 551: 19. 626: 6.
 damnationis, 302: 2.
 damnatis, 526: 2. 587: 16.
 damnato, 298: 5.
 damnatoriam, 143: 7.
 damnatorum, 155: 4. 306: 2.
 315: 6. 466: 12. 495: 2.
 damnatos, 301: 14. 303: 9.
 30: 20.
 damnatum, 508: 10. 615: 11.
 damnatus, 318: 6. 429: 3. 489:
 13.
 damnaverat, 418: 4.
 damni, 69: 9. 129: 5.
 damno, 396: 1. 570: 1.
 damnosus, 293: 10.
 damnosior, 458: 1.
 damnum, 129: 6. 381: 18.
 dandam, 409: 13.
 dandarum, 652: 37.
 dandum, 114: 9.
 dant, 659: 9.
 dante, 372: 11.
 danubium, 261: 11.
 Daphnidem, 610: 6.
 dapfile, 555: 5.
 dare, 153: 8. 157: 7. 214: 7.
 268: 11. 370: 11. 423: 9. 431:
 10. 446: 15. 591: 12. 632:
 16.
 darent, 25: 18. 138: 11. 315: 4.
 371: 21. 376: 11. 442: 7.
 555: 13.
 darentur, 16: 7. 401: 14. 404:
 16.
 daret, 4: 4. 21: 12. 204: 3.
 262: 23. 304: 10. 311: 10.
 406: 2. 413: 18. 432: 8. 499:
 2. 652: 1. 660: 28.
 daretur, 11: 2. 25: 6. 149: 7.
 467: 11.
 dari, 8: 15. 461: 19. 569: 16.
 Darium, 336: 4.
 data, 15: 2. 18: 2. 29: 5. 50:
 8. 105: 14. 108: 20. 145: 5.
 176: 17. 211: 10. 261: 1. 399:
 4. 411: 8. 492: 12. 510: 1.
 530: 6. 647: 9.
 datæ, 171: 5.
 datam, 232: 9.
 datis, 114: 5.
 dato, 75: 4. 101: 7. 276: 6.
 295: 4. 338: 18. 341: 1. 423:
 15. 443: 12.
 datorum, 326: 3. 412: 6.
 datos, 527: 15.
 darum, 16: 5. 246: 13. 268: 21.

- 314 : 5. 461 : 15.
 daturus, 477 : 15.
 daturum, 153 : 16. 157 : 6. 390 :
 8. 398 : 31.
 daturus, 398 : 25. 500 : 2.
 datus, 469 : 22. 520 : 15. 631 :
 3.
 de, 6 : 2. 11. 8 : 1. 12. 13. 16.
 10 : 10. 11 : 6. 7. 8. 15 : 1.
 16 : 6. 17 : 12. 19 : 16. 25 : 9.
 28 : 7. 10. 31 : 2. 3. 7. 19.
 35 : 7. 36 : 10. 15. 38 : 7. 45 :
 3. 4. 47 : 9. 50 : 1. 13. 60 :
 6. 61 : 4. 9. 16. 62 : 6. 63 :
 6. 70 : 19. 72 : 7. 71 : 11. 12.
 75 : 8. 95 : 4. 96 : 13. 97 : 5.
 100 : 15. 116 : 3. 11. 117 : 10.
 122 : 20. 133 : 1. 134 : 15. 141 :
 17. 143 : 6. 145 : 2. 146 : 18.
 19. 153 : 21. 157 : 2. 163 : 10.
 166 : 5. 171 : 10. 172 : 1. 3. 4.
 7. 173 : 3. 175 : 4. 9. 11. 176 :
 2. 21. 178 : 14. 185 : 10. 12.
 187 : 7. 10. 188 : 3. 189 : 8.
 206 : 9. 213 : 3. 5. 218 : 9.
 10. 14. 220 : 1. 223 : 3. 224 :
 4. 23. 27. 225 : 9. 230 : 5.
 231 : 10. 26. 232 : 4. 233 : 9.
 235 : 1. 6. 238 : 21. 22. 247 :
 6. 251 : 9. 256 : 12. 258 : 6.
 12. 16. 262 : 7. 14. 16. 23.
 264 : 10. 265 : 21. 28. 271 :
 5. 11. 272 : 15. 16. 19. 274 :
 1. 2. 5. 275 : 8. 27. : 13.
 278 : 1. 284 : 2. 291 : 2. 8.
 292 : 1. 5. 295 : 3. 296 : 4.
 301 : 6. 302 : 17. 303 : 1. 307 :
 10. 14. 16. 18. 310 : 5. 10.
 312 : 5. 313 : 2. 315 : 8. 319 :
 14. 321 : 11. 323 : 23. 31. 327 :
 9. 15. 16. 319 : 2. 330 : 16. 25.
 332 : 9. 25. 336 : 12. 338 : 9. 13.
 342 : 12. 344 : 11. 16. 25. 347 :
 4. 10. 350 : 1. 352 : 6. 14. 19.
 353 : 3. 4. 355 : 7. 10. 356 :
 7. 15. 358 : 6. 359 : 14. 362 :
 2. 363 : 15. 364 : 20. 26. 27.
 368 : 6. 371 : 5. 9. 378 : 10.
 379 : 3. 11. 21. 23. 30. 382 :
 5. 385 : 1. 14. 390 : 6. 17.
 402 : 10. 17. 406 : 6. 409 :
 8. 9. 411 : 10. 412 : 14. 19.
 413 : 9. 414 : 9. 10. 24. 417 :
 27. 419 : 5. 8. 420 : 10. 13.
 421 : 1. 422 : 8. 413 : 1. 2.
 19. 425 : 2. 427 : 7. 428 : 18.
 431 : 3. 434 : 1. 435 : 16. 437 :
 20. 440 : 17. 441 : 2. 443 :
 37. 444 : 18. 447 : 2. 4. 449 :
 10. 450 : 7. 458 : 3. 467 : 2.
 3. 469 : 13. 471 : 13. 472 : 3.
 473 : 17. 23. 477 : 9. 478 : 7.
 479 : 5. 25. 485 : 15. 487 : 14.
 490 : 9. 493 : 11. 495 : 14.
 496 : 9. 25. 497 : 10. 501 :
 17. 19. 503. 9. 505 : 10. 510 :
 9. 513 : 11. 515 : 10. 519 : 6.
 524 : 11. 14. 20. 525 : 13. 527 :
 11. 528 : 15. 531 : 1. 532 : 6.
 534 : 14. 537 : 6. 541 : 10. 542 :
 1. 544 : 5. 545 : 3. 547 : 1.
 28. 549 : 8. 553 : 10. 556 : 9.
 558 : 1. 4. 561 : 6. 563 : 8.
 565 : 1. 14. 568 : 16. 17. 579 :
 5. 6. 10. 582 : 19. 585 : 9.
 587 : 4. 588 : 21. 589 : 17.
 591 : 2. 592 : 4. 5. 6. 15. 594 :
 9. 595 : 11. 596 : 2. 603 : 9.
 11. 610 : 4. 11. 612 : 16. 616 :
 11. 18. 618 : 9. 18. 619 : 3.
 620 : 5. 11. 623 : 4. 6. 624 :
 2. 4. 10. 15. 629 : 4. 630 : 4.
 632 : 13. 636 : 13. 638 : 7. 9.
 642 : 1. 645 : 3. 651 : 14. 652 :
 7. 44. 657 : 22.
 Dea, 307 : 4. 485 : 1. 490 :
 17.
 dealbaram, 495 : 7.
 deambulabat, 210 : 3. 596 : 7.
 deambulant, 231 : 5.
 Dearum, 190 : 446 : 16.
 Deas, 191 : 2.
 debeamus, 271 : 15.
 debeat, 60 : 4.
 debellari, 474 : 17.
 debellatum, 261 : 4.
 deberet, 81 : 3. 272 : 8. 295 : 6.
 356 : 5. 449 : 18. 464 : 6.
 deberet, 28 : 8. 398 : 35.
 deberetur, 3 : 5.
 debes, 449 : 7.
 debili, 545 : 12.
 debilitate, 344 : 24.
 debilitatum, 159 : 6.
 debita, 362 : 5.
 debitores, 289 : 11.
 debitorum, 241 : 9.
 debitum, 297 : 8. 525 : 7. 531 :
 6. 551 : 8.
 decantavit, 468 : 17.
 decedens, 8 : 1. 102 : 1. 450 :
 14.
 decedentem, 565 : 6.
 decedentibus, 23 : 13.
 decedere, 273 : 12. 430 : 5.
 decederet, 25 : 7. 238 : 2. 363 :
 4.
 decem, 67 : 4. 68 : 4. 72 : 1.
 78. 17. 131 : 3. 146 : 6. 152 :
 1. 373 : 1. 509 : 15. 510 : 19.
 528 : 11. 541 : 18. 660 : 23.
 decembrem, 44 : 8.
 decembres, 655 : 19. 21.
 decembri, 141 : 20. 192 : 8.
 decembris, 248 : 5. 322 : 9. 538 :
 2. 660 : 1. 2.
 decemvigem, 450 : 11.
 decempedis, 126 : 14.
 decemuir, 243 : 7.
 decemuiri, 148 : 6.
 decens, 594 : 2.
 deceptis, 120 : 12.
 decepto, 5 : 2. 12.
 deceptum, 269 : 7. 305 : 9.
 decernenda, 150 : 2.
 decernendi, 550 : 2.
 decernendo, 390 : 1.
 decernendum, 385 : 9.
 decernentibus, 247 : 5.
 decernentium, 97 : 2.
 decernerentur, 18 : 3.
 decerneret, 597 : 9.
 decerneretur, 453 : 16.
 decerni, 78 : 5. 172 : 9. 270 :
 5. 273 : 1. 298 : 10.
 decerperent, 487 : 10.
 decertare, 514 : 3.
 decessisse, 630 : 13.
 decessit, 17 : 6. 431 : 12. 523 :
 1. 627 : 8. 655 : 20. 660 : 12.
 4. 661 : 4.
 deciderat, 576 : 18.
 deciderent, 462 : 10.
 deciderunt, 462 : 12. 487 : 14.
 decidisse, 477 : 18.
 decidit, 225 : 19. 248 : 5. 383 :
 14. 437 : 12. 494 : 12. 510 :
 13. 591 : 10.
 decies, 286 : 12. 446 : 15. 494 :
 6.
 decima, 515 : 7.
 decimare, 363 : 8.
 decimas, 344 : 19.
 decimatas, 126 : 10.
 decimatum, 579 : 11.
 decimavit, 497 : 20.
 decimis, 500 : 3.
 decimo, 84 : 17. 108 : 25. 224 :
 19. 235 : 17. 323 : 32. 348 :
 20. 424 : 5. 432 : 2. 490 : 2.
 538 : 2. 593 : 4. 661 : 5.
 decimum, 1 : 2. 14 : 5. 108 : 19.
 126 : 7. 130 : 9. 315 : 7. 357 :
 1. 446 : 11.
 Decimus, 42 : 6.
 decisa, 557 : 1.
 declamabat, 648 : 4.
 declamandi, 639 : 2.
 declamantem, 380 : 3.
 declamantium, 619 : 6.
 declamare, 513 : 7. 8.
 declamaret, 616 : 14.
 declamasse, 212 : 3.
 declamat, 380 : 5.
 declamationes, 639 : 5.
 declamatorio, 647 : 17.
 declamavit, 435 : 20. 638 : 20.
 639 : 5.
 declarant, 99 : 2.
 declarantium, 84 : 13.
 declinandam, 4 : 3.
 declinarunt, 191 : 5.
 decocta, 480 : 5.
 decollandi, 350 : 10.
 decoloratis, 103 : 2.
 decoravit, 132 : 5.
 decore, 594 : 14.
 decori, 159 : 5.
 decoro, 184 : 2.
 decrepitam, 508 : 7.
 decreta, 18 : 16. 146 : 17. 301 :
 XXXX ij

14. 317 : 15. 435 : 22. 461 :
 7.
 dectetæ : 78 : 10.
 decretam : 559 : 4.
 decreti, 598 : 10.
 decretis : 51 : 8. 82 : 2. 394 :
 2.
 decreto, 15 : 8. 17. 161 : 3. 179 :
 4. 311 : 4. 406 : 5. 411 : 8.
 decretum, 99 : 8. 104 : 8. 29 :
 18. 332 : 13. 385 : 19. 506 : 3.
 590 : 3.
 decretus, 262 : 5. 332 : 10.
 decreverat, 92 : 12. 506 : 2.
 decreverit, 6 : 11. 23 : 12. 47 :
 10.
 decrevit, 161 : 7. 357 : 23. 404 :
 17. 493 : 13.
 decubuisse, 55 : 17.
 decubuit, 418 : 3. 480 : 7.
 decucurrit, 436 : 8.
 decumanos, 72 : 8.
 decuriz, 178 : 2.
 decuriam, 331 : 11. 499 : 16.
 decurias, 115 : 3. 141 : 16. 283 :
 12. 292 : 2. 390 : 3.
 decuriis, 141 : 20. 357 : 18.
 decurio, 340 : 9. 592 : 24.
 decuriones, 166 : 5. 235 : 18.
 decurionum, 180 : 15.
 decurreret, 210 : 4.
 decursione, 334 : 12. 433 : 11.
 decursionem, 492 : 20.
 decursum, 450 : 13.
 deus, 394 : 4.
 decusso, 542 : 17.
 dedecora, 185 : 9. 409 : 4.
 dedecorato, 466 : 12.
 dedecore, 283 : 17. 307 : 9. 391 :
 18.
 dedecorum, 189 : 1. 363 :
 13.
 dedendum : 23 : 12.
 dedentes, 112 : 5.
 dederam, 193 : 6.
 dederant, 274 : 9.
 dederat, 76 : 5. 328 : 13. 423 :
 2.
 dederis, 51 : 20.
 dederit, 321 : 4.
 dedicabat, 159 : 22. 178 : 7.
 dedicabatur, 555 : 1.
 dedicare, 181 : 4.
 dedicaret, 458 : 14.
 dedicari, 314 : 15.
 dedicasset, 283 : 3.
 dedicata, 378 : 3.
 dedicatæ, 468 : 14.
 dedicatam, 120 : 7.
 dedicatarum, 477 : 7.
 dedicatione, 351 : 1. 530 : 8.
 dedicationis, 348 : 3.
 dedicatis, 437 : 16.
 dedicato, 566 : 17.
 dedicatum, 225 : 2.
 dedicavit, 66 : 5. 139 : 3. 172 :
 13. 264 : 2. 186 : 13. 310 : 9.
 323 : 4. 502 : 10. 56 : 11.
 dedisse, 8 : 16. 217 : 6. 256 : 11.
 448 : 1. 461 : 14. 588 : 17.
 dedissent, 376 : 11. 567 : 3.
 dedisset, 255 : 7. 413 : 9. 501 :
 12.
 dedit, 25 : 20. 32 : 5. 40 : 3.
 59 : 16. 78 : 9. 16. 143 : 8.
 150 : 6. 153 : 15. 28. 155 : 8.
 157 : 10. 161 : 12. 183 : 4. 230 :
 3. 233 : 14. 24 : 25. 250 : 4.
 6. 254 : 1. 264 : 8. 269 : 12.
 280 : 2. 315 : 20. 325 : 18.
 313 : 7. 369 : 17. 379 : 2. 404 :
 14. 417 : 22. 422 : 8. 430 : 8.
 435 : 5. 417 : 3. 440 : 13. 461 :
 24. 491 : 6. 499 : 14. 504 :
 11. 21. 509 : 3. 51 : 5. 528 :
 14. 542 : 5. 555 : 5. 566 : 18.
 576 : 14. 584 : 6. 595 : 5.
 617 : 2. 658 : 4.
 deditiis, 113 : 11.
 deditione, 247 : 9.
 deditiorem, 5 : 3. 67 : 5. 113 :
 3. 360 : 12. 394 : 10. 398 : 37.
 540 : 4.
 deditiõis, 76 : 6.
 deditiorum, 251 : 11.
 dedito, 350 : 7. 419 : 18.
 deditus, 303 : 5. 369 : 12. 530 :
 14. 636 : 9.
 deducendas, 247 : 3.
 deducere, 441 : 2.
 deduceret, 110 : 11. 157 : 8. 159 :
 21. 542 : 31.
 deduceretur, 134 : 16.
 deduci, 343 : 3.
 deducta, 4 : 10. 56 : 10. 439 :
 deductarum, 166 : 2.
 deducti, 86 : 2. 406 : 16.
 deductiorem, 205 : 3.
 deducto, 47 : 12. 260 : 1. 593 :
 1.
 deductum, 343 : 10. 455 : 6.
 deductus, 262 : 12. 433 : 10.
 deduxisset, 29 : 4.
 deduxit, 89 : 8. 415 : 6.
 deerant, 497 : 16. 565 : 11.
 deerat, 545 : 11.
 deesse, 171 : 12. 653 : 31.
 deessent, 153 : 1.
 deesset, 176 : 15. 278 : 2. 286 :
 11. 414 : 16. 459 : 9. 569 : 3.
 deest, 655 : 11.
 defatigaret, 67 : 18.
 defecerat, 526 : 12.
 defecisset, 423 : 21.
 defecit, 235 : 7. 481 : 9. 487 :
 1.
 defectione, 161 : 4. 314 : 8. 364 :
 25. 478 : 1.
 defectionem, 561 : 2.
 defectionis, 474 : 3. 507 : 12.
 defectoribus, 474 : 21.
 defendens, 648 : 15.
 defendenti, 5 : 18. 619 : 2.
 defenderetur, 390 : 17. 474 :
 14.
 defendi, 390 : 23.
 defendisse, 652 : 2.
 defendissent, 1 : 18.
 defendisset, 73 : 3.
 defendit, 251 : 10.
 defensa, 344 : 10.
 defensione, 58 : 10. 411 : 8.
 551 : 17.
 defensionem, 420 : 14.
 defensiones, 367 : 10.
 defensores, 30 : 7.
 defensorum, 34 : 6.
 deferbantur, 588 : 7.
 deferendum, 315 : 14.
 deferente, 38 : 4.
 deferentes, 31 : 8.
 deferentur, 271 : 17.
 deferre, 108 : 12.
 deferrentur, 130 : 8.
 deferretur, 214 : 13. 532 : 9.
 deferri, 254 : 16.
 defessa, 354 : 4.
 defessam, 490 : 16.
 defessos, 398 : 20.
 defessus, 542 : 13.
 deficeret, 166 : 7. 212 : 5. 267 :
 3. 357 : 5. 533 : 16.
 deficeretur, 610 : 14.
 deficiens, 658 : 10.
 deficiente, 301 : 1. 361 : 1. 395 :
 3.
 deficientem, 51 : 8.
 deficientes, 285 : 5.
 deficienti, 314 : 7.
 deficientibus, 314 : 11. 511 : 13.
 definitis, 169 : 10.
 deffragrant, 289 : 8.
 deffebat, 356 : 6.
 deffectere, 213 : 6.
 defflevit, 349 : 18.
 defflexa, 363 : 12.
 defflexit, 575 : 2.
 defflueret, 454 : 7.
 deffluxit, 100 : 6.
 defodi, 582 : 17.
 deformatos, 347 : 6.
 deformati, 146 : 1.
 deformia, 412 : 17.
 deformibus, 558 : 9.
 deformis, 547 : 21. 594 : 4.
 deformitate, 468 : 5.
 deformitatem, 51 : 6.
 deformiter, 481 : 2.
 defosso, 42 : 17.
 defractis, 420 : 4.
 defricaret, 556 : 6.
 defuerant, 57 : 10.
 defuerunt, 73 : 1. 329 : 3. 371 :
 6. 485 : 11. 542 : 13.
 defuisse, 525 : 1.
 defuissent, 76 : 3. 597 : 3.
 defuisset, 81 : 6.
 defuit, 236 : 14. 254 : 22. 370 :
 1. 381 : 9. 413 : 1. 476 : 4.
 545 : 17. 597 : 10.
 defuncta, 345 : 8.

- defunctæ, 182 : 7. 341 : 2. 463 :
11. 557 : 3. 564 : 13.
defunctam, 107 : 2. 192 : 10.
325 : 12.
defunctis, 6 : 1.
defuncti, 133 : 1. 322 : 10. 540 :
9. 544 : 14.
defunctis, 185 : 6. 187 : 12. 260 :
5. 262 : 8.
defuncto, 183 : 6. 242 : 8. 440 :
13. 443 : 4. 571 : 10. 588 : 6.
610 : 8. 625 : 2.
defunctorum, 459 : 4. 568 : 17.
606 : 8.
defunctum, 235 : 10. 333 : 5.
249 : 8. 376 : 9. 471 : 10. 523 :
4. 574 : 15.
defunctus, 98 : 2. 236 : 9. 321 :
12.
degenerasse, 116 : 2. 427 : 18.
deglubere, 274 : 16.
dehinc, 16 : 15. 169 : 16. 231 :
10. 249 : 9. 292 : 1. 372 : 7.
9. 443 : 17. 451 : 10. 567 : 2.
582 : 16. 592 : 5.
dehonestabant, 413 : 5.
Dei, 114 : 15. 146 : 13. 225 :
7.
deiecta, 172 : 14.
deiecto, 591 : 21.
deierassent, 347 : 11.
deieravit, 342 : 14.
deicerent, 84 : 19.
deiceret, 8 : 17.
dein, 32 : 5. 87 : 5. 107 : 15.
179 : 2. 183 : 10. 264 : 7. 302 :
8. 314 : 9. 439 : 8. 657 : 2.
deinceps, 35 : 1. 76 : 9. 100 :
6. 212 : 3. 217 : 8. 241 : 10.
357 : 10. 435 : 5. 449 : 1. 491 :
1. 563 : 15. 636 : 5.
deinde, 4 : 9. 6 : 9. 23 : 2. 25 :
1. 39 : 4. 75 : 3. 89 : 4. 92 : 19.
105 : 17. 120 : 3. 132 : 16.
181 : 4. 190 : 12. 195 : 15. 208 : 9.
214 : 1. 217 : 13. 225 : 3. 16. 235 :
6. 247 : 6. 251 : 4. 267 : 4. 291 :
3. 296 : 17. 299 : 21. 301 : 2.
303 : 8. 305 : 9. 317 : 9. 327 :
2. 328 : 15. 353 : 12. 351 : 9.
357 : 8. 358 : 1. 364 : 9. 368 :
11. 383 : 3. 408 : 6. 410 : 9.
417 : 4. 423 : 11. 430 : 3. 437 :
11. 439 : 10. 441 : 9. 447 : 7.
450 : 14. 459 : 6. 451 : 17.
464 : 3. 468 : 14. 473 : 10.
480 : 5. 496 : 6. 502 : 6. 503 :
16. 508 : 6. 510 : 9. 511 : 9.
512 : 1. 515 : 21. 519 : 14. 521 :
13. 526 : 11. 527 : 8. 528 : 9.
529 : 6. 533 : 8. 534 : 14.
536 : 9. 542 : 24. 544 : 12.
547 : 4. 553 : 2. 564 : 15. 565 :
13. 570 : 4. 574 : 20. 587 :
13. 615 : 10. 616 : 11. 618 : 3.
619 : 6. 626 : 5. 629 : 3. 634 :
2. 646 : 3. 652 : 5. 31. 654 :
6. 659 : 3.
delapsa, 225 : 2. 282 : 16.
delatam, 429 : 9. 437 : 22.
delatas, 416 : 14.
delati, 307 : 17.
delator, 459 : 9.
delatore, 587 : 7.
delatores, 349 : 9. 423 : 14.
568 : 12. 584 : 20.
delatori, 330 : 23.
delatoribus, 287 : 4. 330 : 26.
475 : 12.
delatorum, 301 : 15. 435 : 12.
delatos, 469 : 19.
delatum, 526 : 13. 591 : 17.
delaturum, 31 : 11.
delatus, 236 : 13. 384 : 12. 434 :
5. 453 : 11.
delectabatur, 218 : 3. 414 : 22.
delectatus, 202 : 4. 283 : 3. 310 :
7.
delectibus, 83 : 13. 359 : 16.
delectu, 138 : 5. 159 : 4. 198 : 2.
390 : 12.
delectum, 533 : 5.
delectus, 467 : 1. 541 : 15.
delegante, 631 : 3.
delegaret, 104 : 11.
delegari, 402 : 11.
delegaram, 539 : 22.
delegatus, 261 : 1.
delegaverat, 62 : 14. 371 : 12.
delegavit, 143 : 10. 460 : 1.
delegerat, 496 : 15.
delegit, 496 : 10.
delere, 337 : 5.
delera, 483 : 9.
deletam, 651 : 9.
delevit, 101 : 6.
delibante, 178 : 11.
delibatam, 189 : 3.
delibatum, 225 : 12.
deliberabat, 440 : 8.
deliberabimus, 379 : 22.
deliberavit, 185 : 12.
delicate, 360 : 1.
delicatiorem, 185 : 15.
delicatissimis, 527 : 20.
delicatorum, 566 : 12.
delicia, 562 : 1.
deliciis, 519 : 6. 569 : 22.
delicta, 69 : 1. 186 : 3. 456 :
10.
delictis, 495 : 2.
delicto, 659 : 16.
delictorum, 116 : 12. 406 : 20.
delictum, 59 : 13. 450 : 4.
deligata, 476 : 6.
deligatis, 303 : 14. 414 : 16.
deligatorum, 456 : 4.
deligendi, 475 : 1.
deligeret, 379 : 35.
deliraret, 542 : 11.
deliri, 461 : 8.
delitescens, 381 : 5.
Delphis, 471 : 11.
delubro, 526 : 7.
demam, 308 : 10.
demandarat, 292 : 15.
demandari, 321 : 7.
demandata, 358 : 23.
demandatam, 108 : 25. 509 :
4.
demandatus, 248 : 15.
demandaverat, 90 : 1.
demandavit, 78 : 21. 411 : 11.
464 : 24.
dementia, 120 : 14.
demere, 639 : 16.
demereatur, 419 : 14.
demerebatur, 510 : 8.
demereretur, 521 : 14.
demeret, 284 : 1.
demeretur, 538 : 16.
demergere, 453 : 7.
demersa, 117 : 1.
demersis, 241 : 13. 364 : 4.
demersit, 397 : 11.
demersus, 394 : 7.
demeruit, 107 : 7.
demetiendum, 338 : 8.
Demetrium, 551 : 18.
demetur, 352 : 5.
demigrasse, 278 : 12.
deminuerat, 5 : 14.
deminueret, 11 : 6.
deminutio, 235 : 14.
deminuto, 155 : 3.
demisit, 487 : 6.
demissa, 466 : 7.
demissæ, 582 : 10.
demissos, 221 : 7.
demissum, 215 : 15.
Demochare, 114 : 18.
demonstrari, 108 : 2.
demonstrasse, 459 : 15.
demonstrasset, 161 : 26. 225 :
11.
demonstratam, 545 : 13.
demonstraverat, 469 : 23.
demonstravit, 417 : 6.
demortuæ, 138 : 12.
demortui, 108 : 14. 388 : 17.
demortuorum, 45 : 15.
dempserit, 69 : 10.
dempti, 660 : 3.
dempto, 339 : 2.
dem serat, 298 : 3.
demisset, 392 : 8.
demisit, 526 : 3.
demum, 22 : 5. 108 : 27. 114 :
19. 126 : 3. 138 : 2. 145 : 4.
185 : 18. 200 : 9. 206 : 9. 241 :
18. 269 : 9. 292 : 12. 301 : 9.
9. 321 : 7. 324 : 4. 325 : 7.
356 : 16. 381 : 4. 382 : 1. 10.
390 : 22. 428 : 14. 471 : 12.
476 : 5. 477 : 3. 489 : 3. 511 :
20. 516 : 8. 529 : 8. 532 : 15.
538 : 11. 572 : 17. 618 : 6. 648 :
4.
dena, 510 : 20.
denariis, 362 : 8. 493 : 9.

- denario, 178: 12.
 denariorum, 289: 16.
 denarios, 188: 9. 192: 13. 193: 5. 458: 8.
 denegasset, 1: 14.
 denegavit, 340: 12. 440: 11.
 denique, 55: 20. 58: 5. 70: 14. 76: 15. 121: 20. 163: 15. 232: 17. 272: 17. 284: 17. 298: 9. 353: 12. 366: 4. 388: 2. 422: 11. 461: 8. 464: 9. 472: 9. 485: 17. 517: 13. 528: 7. 566: 6. 591: 1.
 denos, 40: 4.
 denotare, 370: 12.
 dens, 542: 22.
 densissimo, 328: 7.
 densum, 365: 10.
 dentem, 542: 23.
 dentes, 205: 1.
 denudarent, 190: 8.
 denuntiabatur, 224: 9.
 denuntiante, 76: 2.
 denuntiare, 76: 21.
 denuntiarent, 299: 4.
 denuntiaret, 31: 11. 67: 14.
 denuntiasset, 363: 15.
 denuntiata, 86: 11. 231: 4.
 denuntiationibus, 187: 2.
 denuntiatio, 388: 11.
 denuntiavit, 271: 7. 369: 4.
 denuo, 168: 6.
 denupsit, 456: 6.
 deo, 104: 8. 135: 11. 545: 4.
 deorum, 6: 7. 33: 6. 97: 1. 178: 6. 190: 16. 221: 6. 270: 7. 338: 5. 343: 19. 366: 9. 468: 13. 424: 6. 446: 16. 460: 4. 461: 3. 646: 15.
 deos, 78: 7. 179: 10. 191: 2. 211: 19. 265: 30. 309: 1. 315: 3. 330: 24. 339: 4. 348: 2. 365: 5. 376: 9.
 deparcos, 456: 12.
 depellere, 466: 5.
 dependebant, 220: 11.
 dependente, 89: 13. 497: 6.
 deperditam, 574: 23.
 deperibat, 47: 13.
 deperiret, 538: 7. 557: 13.
 depictas, 366: 5. 621: 18.
 depicta, 224: 18.
 depictum, 585: 16.
 deplorante, 19: 13.
 deplorate, 648: 16.
 deploravit, 496: 4.
 deponere, 381: 13. 416: 14.
 deponeret, 74: 9.
 deponi, 580: 13.
 depoposcerat, 292: 6.
 depoposcerunt, 70: 12.
 depoposuisse, 385: 6.
 depoposissent, 519: 3.
 depoposisset, 574: 8.
 depoposcit, 269: 3. 370: 11. 538: 17.
 deportandum, 357: 4. 381: 10.
 deportarent, 49: 8.
 deportarentur, 26: 20. 203: 13.
 deportari, 458: 21.
 deportarunt, 235: 19.
 deportatum, 315: 15.
 deposcente, 500: 9.
 deposcentium, 514: 5.
 deposcerent, 130: 4. 565: 25.
 deposita, 13: 1. 203: 14. 392: 22. 497: 4. 544: 19.
 deposito, 148: 2. 257: 2. 473: 7.
 depositorum, 580: 14.
 depositum, 238: 4. 509: 9.
 depositurum, 268: 11.
 deposuerit, 81: 3.
 deposuerunt, 84: 9.
 deposuit, 15: 5.
 deprecabuntur, 398: 33.
 deprecanda, 104: 5.
 deprecantem, 552: 5.
 deprecanti, 185: 20.
 deprecantibus, 1: 14. 280: 2.
 deprecantis, 352: 3.
 deprecari, 243: 28. 532: 3.
 deprecari, 325: 9.
 deprecatus, 30: 9. 172: 15. 251: 11.
 deprehenderat, 495: 15.
 deprehenderet, 374: 4.
 deprehendi, 572: 17.
 deprehendisset, 161: 7. 565: 28.
 deprehendit, 36: 4.
 deprehensa, 108: 22.
 deprehensam, 462: 23.
 deprehensis, 432: 21.
 deprehenso, 416: 16. 417: 6.
 deprehensos, 76: 7. 468: 7.
 deprehensus, 120: 13. 342: 4. 388: 3.
 depugnatos, 329: 4.
 depugnavit, 42: 4.
 depulso, 286: 9.
 derепente, 267: 2. 559: 7.
 deridendi, 379: 20.
 deridens, 643: 5.
 derideri, 379: 26.
 deripere, 661: 4.
 derisores, 356: 13.
 derisum, 310: 11.
 desavisset, 456: 5.
 desalato, 368: 12.
 descendente, 390: 25. 502: 5.
 descendentem, 231: 6.
 descenderet, 13: 3.
 descendisset, 114: 21. 398: 6. 511: 14.
 descendit, 254: 3. 264: 4. 437: 19. 533: 14.
 descensurum, 48: 4.
 descisceret, 565: 8.
 descissa, 473: 22. 534: 16.
 descissent, 472: 9.
 desciverunt, 533: 1.
 desoivisse, 473: 20.
 descivit, 70: 4. 584: 12.
 describere, 358: 15.
 describerent, 595: 4.
 describitur, 655: 8.
 descripserant, 585: 3.
 descripsit, 419: 6.
 descriptione, 272: 17.
 desedit, 3: 2.
 deseri, 253: 12. 574: 14.
 deserta, 126: 11. 327: 4. 354: 7.
 desertam, 542: 14.
 deserto, 361: 10. 414: 3.
 desertores, 516: 3.
 desertorum, 69: 2.
 desertum, 503: 16.
 desertus, 511: 4.
 deserverint, 14: 12.
 deservit, 110: 9.
 desiderabat, 468: 8.
 desiderabatur, 113: 8.
 desiderabilior, 265: 6.
 desiderante, 384: 3.
 desiderantem, 348: 18. 414: 3.
 desideranti, 153: 8.
 desiderarent, 153: 12.
 desiderari, 135: 1.
 desiderasset, 200: 4.
 desideravit, 187: 7. 479: 17.
 desiderare, 4: 12. 624: 13. 638: 13.
 desidererent, 569: 6.
 desideria, 117: 2. 173: 11. 225: 12.
 desiderii, 567: 5.
 desiderio, 255: 11. 429: 12.
 desiderium, 322: 10.
 desidero, 265: 22.
 desidia, 232: 18. 275: 9. 613: 5.
 desidia: 474: 1.
 desidiā, 495: 8.
 desidiosior, 617: 2.
 desieris, 556: 4.
 designabat, 334: 11.
 designaret, 425: 6.
 designasse, 652: 38.
 designati, 323: 18.
 designationem, 8: 7.
 designato, 571: 2.
 designatos, 183: 16.
 designatum, 14: 5. 132: 5.

- designavit, 425 : 6.
 desit, 174 : 5. 287 : 5. 294 : 8.
 461 : 6. 654 : 19.
 desiliisse, 558 : 16.
 desiliisset, 67 : 7.
 desiluisse, 449 : 10.
 desinant, 68 : 6.
 desinentem, 569 : 13.
 desinite, 629 : 7.
 desistat, 268 : 8.
 desisterent, 569 : 5.
 desitos, 149 : 5.
 desituros, 180 : 2.
 desolata, 327 : 4.
 despecti, 83 : 1.
 despectissimo, 379 : 7.
 despectui, 501 : 7.
 despectus, 653 : 30.
 desperans, 19 : 19.
 desperatione, 418 : 15. 515 : 2.
 desperationem, 18 : 16. 207 : 3.
 desperatis, 38 : 7.
 despiciendam, 515 : 12.
 despiciens, 102 : 8.
 despondisse, 183 : 9.
 despondisset, 410 : 5.
 despondit, 507 : 23.
 desponsata, 1 : 5.
 desponsatam, 410 : 11.
 destinabat, 50 : 2.
 destinante, 107 : 9.
 destinantem, 174 : 7.
 destinanti, 294 : 13.
 destinantibus, 15 : 4.
 destinatar, 157 : 7. 204 : 7.
 441 : 3.
 destinaret, 321 : 3.
 destinasse, 324 : 10. 356 : 11.
 369 : 18. 474 : 7. 544 : 15. 549 : 4.
 destinasset, 258 : 22. 423 : 9.
 648 : 20.
 destinata, 84 : 1. 157 : 10 : 511 : 5.
 destinatam, 27 : 3.
 destinati, 72 : 14.
 destinatis, 582 : 21.
 destinato, 65 : 4. 359 : 12. 439 : 3. 502 : 12.
 destinatorum, 564 : 13.
 destinatos, 173 : 2. 414 : 23.
 destinatum, 8 : 15. 233 : 13. 257 : 9. 396 : 10. 585 : 25.
 destinatus, 1 : 3. 327 : 3. 408 : 5.
 destinaverant, 120 : 11.
 destinaverat, 10 : 9. 338 : 5.
 349 : 5. 483 : 17. 484 : 9.
 509 : 2. 515 : 20. 591 : 3.
 destinaverit, 584 : 4.
 destinaverunt, 181 : 3. 374 : 5.
 501 : 5.
 destinavit, 153 : 8. 466 : 6.
 568 : 8.
 destiterant, 89 : 18. 513 : 14.
 destiterit, 82 : 9. 387 : 9.
 destiterunt, 325 : 6.
 destitit, 14 : 10. 304 : 7. 357 : 12. 441 : 3. 7. 444 : 12. 450 : 13. 534 : 14. 565 : 16.
 destituebant, 413 : 4.
 destituere, 176 : 15. 496 : 21.
 destitueret, 87 : 3.
 destitueretur, 471 : 4.
 destituit, 185 : 3. 428 : 14. 471 : 2.
 destitutionem, 590 : 12.
 destituto, 435 : 14. 471 : 7. 497 : 2.
 destitutum, 9 : 4. 424 : 7.
 destitutus, 295 : 2. 459 : 1. 618 : 2.
 destructione, 497 : 12.
 destructum, 549 : 3.
 desultorios, 42 : 10.
 desumta, 137 : 6.
 desunt, 248 : 7.
 desuper, 312 : 11. 4. 458 : 11.
 detecta, 14 : 1. 86 : 7. 370 : 2. 383 : 5. 466 : 19. 479 : 26. 485 : 5. 507 : 16. 657 : 18.
 detectas, 76 : 19. 120 : 2.
 detectis, 280 : 13. 528 : 9.
 detecto, 63 : 3. 263 : 10. 303 : 8.
 detegens, 516 : 10.
 detegerentur, 113 : 16.
 detentus, 395 : 7.
 detergent, 450 : 2.
 deteriore, 96 : 10.
 deteriorem, 325 : 21. 406 : 28.
 deteriores, 544 : 2.
 deterioribus, 617 : 4.
 determinaturus, 500 : 2.
 deterrentibus, 72 : 10.
 deterritum, 455 : 13. 479 : 5.
 deterritus, 14 : 13.
 deterruit, 61 : 9. 289 : 3.
 detersit, 119 : 7.
 detestabile, 432 : 6.
 detestabilem, 431 : 2.
 detestabili, 527 : 26.
 detestabilis, 304 : 3.
 detestata, 379 : 10. 517 : 14.
 detestatum, 115 : 9.
 detestatus, 529 : 10.
 detexerat, 16 : 3.
 detexit, 64 : 9. 291 : 1. 489 : 21.
 detinentis, 66 : 9.
 detinentium, 525 : 5.
 detinerent, 231 : 23.
 detineret, 449 : 4. 483 : 4.
 detineri, 516 : 3.
 detinuerat, 515 : 4.
 detinuerint, 565 : 6.
 detinuit, 233 : 15. 304 : 10.
 detorsam, 496 : 17.
 detracta, 61 : 6. 344 : 13. 404 : 10. 484 : 7.
 detractam, 92 : 20.
 detractæ, 213 : 17.
 detractam 351 : 4. 459 : 15.
 detractum, 521 : 16. 515 : 4. 526 : 7. 585 : 5.
 detracturum, 34 : 7.
 detractus, 647 : 15.
 detrahi, 83 : 5. 150 : 9. 153 : 19. 225 : 6. 327 : 11. 369 : 3. 597 : 7.
 detrahunt, 398 : 21.
 detraxerit, 114 : 16.
 detraxit, 460 : 3.
 detrectabant, 268 : 21.
 detrectandi, 126 : 5.
 detrectante, 84 : 4.
 detrectantibus, 141 : 19. 478 : 8.
 detrectarent, 59 : 11.
 detrectaturus, 661 : 7.
 detrimenti, 125 : 3.
 detrimentis, 192 : 17.
 detrudenti, 23 : 4.
 detrudi, 30 : 3.
 detrusit, 351 : 32.
 detulerunt, 91 : 14. 179 : 2.
 detulisse, 16 : 7.
 detulissent, 459 : 11.
 detulit, 17 : 3. 284 : 8. 381 : 24. 504 : 13. 652 : 28.
 deturbari, 512 : 13.
 deturpabat, 353 : 7.
 devectum, 357 : 18.
 devectus, 304 : 7. 312 : 14.
 devehi, 363 : 1.
 devenit, 38 : 3. 511 : 17.
 deventuram, 542 : 15.
 deverterat, 661 : 5.
 devexum, 439 : 7.
 devia, 300 : 3.
 devicisset, 317 : 11.
 devicit, 36 : 16.
 devictis, 113 : 17.
 devicto, 317 : 9.
 devictum, 39 : 1. 169 : 5.
 devictus, 114 : 8. 596 : 11.
 devio, 504 : 9.
 devios, 114 : 21.
 devitans, 221 : 12.
 devitare, 634 : 20.
 devitasse, 255 : 8.
 devium, 541 : 17.
 devotionibus, 319 : 17.
 devolutus, 657 : 20.
 devotissimos, 69 : 11.
 devoto, 307 : 14.
 devotum, 349 : 12.
 Deum, 59 : 12. 189 : 8. 243 : 17. 321 : 13. 521 : 12. 515 : 11. 582 : 20.
 Deus, 191 : 9. 231 : 21. 559 : 11. 588 : 25.
 deustis, 578 : 6.
 dexteriore, 249 : 11. 382 : 4. 505 : 4.
 dextra, 39 : 8. 70 : 22. 397 : 9. 439 : 7. 451 : 6. 502 : 2. 527 : 4.

- dextræ, 206: 6. 594: 22.
 dextram, 86: 18. 269: 12.
 dextri, 371: 14.
 dextro, 221: 2. 432: 23. 439: 11.
 dextrum, 121: 3. 521: 16.
 diadema, 83: 11. 252: 5. 338: 15. 439: 8. 565: 10.
 diademate, 243: 10.
 Diale, 138: 15.
 dialēctos, 296: 11.
 Diali, 576: 9.
 Dialis, 1: 3.
 dialogo, 2. 4: 15.
 dialogos, 218: 13.
 Diana, 621: 10. 13.
 Dianæ, 135: 12. 621: 12.
 dic, 299: 17.
 dicacitatem, 558: 9.
 dicacitatis, 557: 8.
 dicam, 50: 13. 231: 10. 299: 5. 328: 1. 379: 16. 418: 2. 443: 17. 566: 3.
 dicantur, 105: 22.
 dicar, 134: 1.
 dicat, 58: 11. 59: 5. 81: 4.
 dicata, 435: 23.
 dicatur, 111: 6.
 dicax, 55: 11. 647: 22.
 dicebat, 16: 4. 299: 21. 348: 11. 349: 1. 362: 12. 559: 9.
 dicebatur, 86: 4. 553: 14.
 dicenda, 380: 5. 557: 11.
 dicendæ, 301: 16.
 dicendam, 302: 1.
 dicendi, 4: 4. 60: 5. 214: 2. 217: 11. 620: 11.
 dicendo, 2. 1: 23. 414: 8. 489: 16. 493: 11.
 dicens, 392: 4. 352: 14. 449: 21. 532: 2. 559: 6. 569: 6. 612: 7. 653: 24.
 dicente, 365: 11. 468: 1.
 dicentem, 271: 7. 479: 24. 490: 15.
 dicentes, 312: 21.
 dicentis, 60: 14.
 dicere, 15: 10. 96: 7. 130: 6. 243: 14. 271: 19. 272: 20. 380: 5. 390: 11. 472: 2. 495: 1. 532: 12. 551: 17. 597: 13. 612: 5. 647: 9. 657: 5.
 dicerent, 491: 5.
 dicerentur, 76: 18. 652: 39.
 diceret, 12: 1. 31: 13. 81: 6. 87: 8. 176: 13. 268: 15. 316: 11. 357: 14. 367: 8. 372: 6. 458: 14. 528: 15. 556: 13. 588: 5. 618: 16. 647: 8. 14. 17. 660: 18.
 diceretur, 8: 9. 132: 5. 271: 5.
 dicet, 653: 18.
 dici, 265: 19. 340: 1.
 dicit, 60: 20. 213: 14. 610: 8. 653: 4.
 dicitur, 60: 11. 215: 9. 413: 17. 512: 11. 541: 2. 561: 8.
 569: 11. 570: 5. 615: 3. 616: 9. 626: 8. 646: 1. 615: 3. 653: 9. 655: 14.
 dico, 603: 6.
 dicta, 62: 11. 78: 2. 110: 9. 459: 9. 462: 1. 639: 10. 647: 9.
 dictante, 483: 8.
 dictaret, 565: 20. 588: 24.
 dictasse, 645: 4.
 dictassent, 459: 8.
 dictasset, 266: 6.
 dictata, 25: 18.
 dictatore, 1: 7.
 dictatorem, 241: 14.
 dictatoris, 408: 3. 410: 9. 623: 1.
 dictatura, 246: 6.
 dictaturæ, 78: 10.
 dictaturam, 8. 8. 78: 3. 81: 3. 172: 13.
 dictaturas, 241: 10.
 dicti, 490: 15.
 dictitabant, 286: 4.
 dictitabat, 31: 6. 379: 5. 530: 9.
 dictitans, 355: 6. 480: 15.
 dictitante, 573: 7.
 dictitarent, 323: 30.
 dictis, 256: 14. 469: 8.
 dicto, 34: 8. 634: 19.
 dictorum, 272: 1. 350: 8. 385: 3. 595: 7.
 dictos, 404: 8.
 dictum, 51: 12. 114: 13. 173: 3. 175: 1. 298: 8. 325: 21. 411: 11. 588: 4. 661: 13.
 dicturum, 83: 15. 406: 8.
 dicturus, 418: 6. 534: 15.
 dictus, 246: 15. 353: 9. 652: 2.
 dicunt, 31: 9. 55: 8. 65: 16. 660: 29.
 dicuntur, 195: 20. 449: 9.
 didicit, 466: 4. 634: 3.
 Dido, 458: 25.
 diducto, 294: 14. 509: 9.
 die, 15: 1. 18: 14. 19: 15. 39: 6. 40: 10. 62: 3. 74: 14. 97: 8. 114: 15. 130: 14. 153: 11. 159: 14. 173: 5. 174: 1. 6. 189: 6. 220: 11. 224: 2. 23. 225: 8. 235: 1. 236: 6. 10. 254: 14. 276: 14. 292: 9. 258: 10. 301: 5. 310: 15. 321: 12. 325: 15. 330: 8. 15. 332: 11. 336: 2. 343: 8. 18. 348: 20. 353: 15. 355: 10. 357: 13. 20. 368: 7. 371: 8. 15. 378: 2. 14. 384: 18. 385: 11. 393: 1. 408: 5. 409: 15. 410: 11. 412: 12. 417: 14. 418: 4. 432: 7. 435: 4. 439: 3. 440: 4. 15. 443: 7. 447: 7. 450: 16. 454: 3. 459: 12. 461: 22. 464: 12. 472: 3. 474: 22. 484: 3. 485: 6. 9. 491: 4. 502: 18. 509: 1. 511: 5. 512: 1. 513: 16. 516: 12. 523: 1. 528: 10. 529: 9. 530: 4. 542: 21. 23. 551: 6. 557: 11. 566: 20. 567: 9. 569: 9. 573: 5. 576: 1. 17. 579: 11. 569: 16. 585: 25. 587: 12. 588: 19. 592: 3. 618: 2. 634: 13. 652: 5.
 diebus, 39: 2. 67: 16. 68: 4. 86: 10. 159: 1. 192: 9. 215: 24. 235: 18. 270: 14. 300: 1. 353: 1. 379: 18. 388: 18. 416: 1. 422: 14. 429: 11. 441: 3. 458: 12. 513: 7. 538: 8. 542: 19. 596: 1. 606: 13.
 diei, 1: 8. 1. 1: 14. 171: 4. 135: 17. 262: 22. 434: 3. 447: 10. 473: 16. 526: 3. 550: 6. 591: 23.
 diem, 8: 14. 12: 1. 135: 11. 12: 1. 166: 6. 180: 6. 182: 4. 238: 16. 247: 17. 264: 15. 274: 12. 278: 12. 294: 15. 295: 4. 315: 7. 333: 6. 11. 357: 16. 386: 1. 388: 10. 413: 17. 446: 2. 479: 6. 501: 14. 532: 13. 536: 15. 561: 5. 567: 10. 585: 14. 589: 12. 615: 8.
 dierum, 23: 14. 44: 5. 292: 11. 398: 2.
 dies, 3: 4. 4: 6. 8: 5. 21: 13. 42: 12. 44: 5. 49: 6. 63: 4. 82: 10. 86: 16. 92: 5. 97: 4. 117: 2. 141: 14. 159: 16. 163: 3. 174: 4. 185: 25. 192: 1. 199: 1. 221: 10. 231: 13. 232: 11. 257: 3. 258: 15. 282: 4. 14. 284: 11. 301: 11. 302: 16. 303: 5. 307: 15. 314: 15. 315: 8. 322: 10. 328: 15. 332: 13. 333: 2. 339: 11. 343: 4. 344: 10. 347: 14. 355: 7. 360: 8. 394: 9. 410: 5. 436: 10. 444: 13. 468: 10. 472: 10. 29: 5. 504: 16. 510: 12. 17. 544: 11. 570: 514. 90: 7. 592: 19. 638: 13.
 differendum, 592: 12.
 differentia, 153: 22.
 differenti, 89: 3.
 differre, 303: 16. 549: 8.
 differret, 87: 2.
 differretur, 315: 7.
 differri, 459: 3.
 difficile, 621: 31.
 difficili, 157: 11. 43: 13.
 difficilior, 30: 2. 434: 14. 638: 2.
 difficillimum, 36: 5. 562: 3.
 difficultate, 169: 13. 289: 9. 473: 17.
 difficultatem, 396: 10.
 difficultates, 265: 16.
 difficultatibus, 153: 20. 156: 4. 261: 6.
 difficultet,

difficulus, 421: 2. 532: 18.
587: 16.
diffidens, 305: 13.
diffidentia, 515: 2.
diffidens, 416: 1.
diffusus, 3: 10.
diffraeto, 39: 7. 117: 2.
diffugerant, 384: 11. 479: 11.
diffugerins, 371: 3.
diffugintibus, 89: 12.
diffusa, 50: 5.
diffusos, 359: 10.
digitis, 225: 12. 343: 23. 398:
28. 593: 3. 594: 3.
digito, 163: 17. 189: 9. 308:
4. 314: 9.
digitorum, 308: 13. 594: 23.
digitum, 34: 5. 206: 7.
digna, 443: 16.
dignam, 395: 6.
dignantem, 551: 20.
dignantibus, 447: 10.
dignaretur, 545: 14.
dignatione, 166: 4. 342: 14.
540: 11. 573: 10.
dignationem, 615: 1.
dignationis, 493: 3.
dignatus, 16: 16. 294: 7.
343: 17. 533: 10. 574: 15.
587: 4. 588: 22.
digne, 186: 2.
digniores, 175: 6.
dignitas, 413: 1.
dignitate, 13: 5. 15: 13. 74: 6.
132: 5. 241: 2. 278: 6. 288:
4. 338: 17. 489: 14. 49: 8.
dignitatem, 34: 6. 138: 10.
404: 2.
dignitatis, 241: 26. 379: 3.
381: 4. 440: 16. 520: 7. 536:
20. 540: 14.
dignius, 502: 10.
dignos, 448: 7.
dignosceret, 517: 5.
dignum, 159: 17. 477: 16. 510:
11. 528: 4.
dignus, 370: 8. 449: 7.
digrediens, 249: 1.
digressio, 198: 7.
digressu, 254: 4. 462: 17.
digressum, 49: 2.
dii, 265: 6. 307: 4. 323: 33.
diis, 496: 19.
diudicarent, 549: 16.
dilabentibus, 534: 8.
dilabi, 361: 11.
dilargitus, 19: 10.
dilata, 448: 8. 479: 6.
dilationem, 632: 11.
dilationis, 440: 12.
dilato, 13: 6. 364: 6.
dilatum, 529: 7.
dilatus, 493: 4.
dilectam, 139: 8.
dilecti, 412: 10.
dilectis, 232: 18.
dilectum, 464: 11.

dilectus, 321: 2. 660: 2.
dilexerit, 324: 9. 376: 7. 654:
8.
dilexisse, 354: 2.
dilexit, 56: 6. 58: 1. 182: 17.
293: 2. 341: 14. 464: 12.
509: 6. 538: 7. 596: 14.
diligeat, 69: 9.
diligenter, 15: 5. 54: 4. 61:
13. 200: 8. 354: 7. 581: 1.
612: 4. 657: 125.
diligentia, 143: 3. 498: 7.
diligentissime, 398: 9.
diligentissimus, 634: 15.
diligentius, 265: 21. 379: 35.
606: 9. 636: 4.
diligere, 508: 7.
diligenter, 352: 7. 446: 18.
diligo, 654: 11.
diluculo, 533: 14.
dilueret, 558: 10.
dimensus, 480: 13.
dimicandum, 65: 6. 514: 10.
dimicans, 564: 18.
dimicantem, 347: 2.
dimicantes, 349: 15.
dimicare, 111: 8. 399: 4.
dimicarent, 25: 14.
dimicaretur, 42: 14.
dimicatione, 109: 2. 116: 10.
dimicationis, 579: 8.
dimicaverit, 70: 11.
dimicavit, 38: 5.
dimidia, 45: 5. 47: 17. 238: 6.
267: 8. 580: 9.
dimidiatum, 276: 10.
dimidiata, 653: 26.
diminuere, 587: 11.
dimiserat, 4: 9. 86: 11.
dimiserit, 343: 14.
dimisisset, 31: 12.
dimisit, 126: 8. 182: 12. 183:
17. 347: 3. 360: 6. 390: 5.
392: 4. 464: 7. 496: 13. 515:
18. 566: 12. 587: 3.
dimissa, 1: 3. 169: 4. 615: 11.
629: 11.
dimissam, 190: 6. 290: 5.
dimissis, 15: 11. 30: 12. 235: 6.
479: 28.
dimisso, 223: 4. 414: 23.
dimissos, 313: 1.
dimissum, 35: 4. 132: 17. 200:
11.
dimissurus, 231: 21.
dimissus, 48: 12. 431: 3.
dimittebat, 65: 10.
dimittere, 17: 9. 72: 11. 169:
8. 183: 9. 250: 10. 253: 3.
304: 9. 64: 2.
dimitteret, 255: 12. 278: 4.
305: 7. 567: 6.
dimitti, 28: 8.
dimota, 503: 15.
dimotis, 570: 6.
Diodoro, 555: 3.
Diogenes, 274: 10.

Diomedem, 188: 4.
Dionysii, 217: 14.
Dionysius, 655: 9.
diplomata, 356: 6. 437: 9.
diplomatus, 171: 1. 512: 6.
dira, 402: 6.
dirae, 406: 29.
directa, 32: 1.
directio, 335: 5.
diremit, 49: 2.
direpta, 16: 8. 469: 4.
direptionem, 398: 36.
direptis, 479: 11.
direxit, 594: 23.
diribitorio, 395: 2.
dirigendarum, 50: 8.
dirigerent, 397: 13.
diriperent, 436: 9.
diripiendas, 474: 12.
diripiendi, 232: 16.
diripuit, 59: 11.
diris, 387: 9.
diritatem, 265: 3. 434: 3.
diruenda, 374: 8.
diruisse, 153: 5.
diruit, 59: 12. 195: 16. 582:
21.
ditum, 90: 10. 100: 3. 221: 3.
dituto, 451: 10.
Dis, 6: 4. 138: 10. 379: 32.
discalearius, 482: 10.
disce, 492: 14.
discedens, 174: 3.
discedere, 1: 9. 516: 2. 567: 8.
discederent, 30: 10.
discederet, 321: 5. 541: 5. 660:
11.
discedit, 352: 2.
discentium, 616: 12. 627: 2.
disceprantes, 223: 5.
disceprantium, 175: 38.
disceres, 647: 11.
discernere, 143: 2.
diserperent, 591: 12.
diserperetur, 479: 6.
discerpi, 348: 5.
discerpserunt, 86: 16.
discerptum, 16: 9.
discerptus, 318: 6.
discessionem, 273: 7.
discessit, 434: 6. 660: 13.
disceidisse, 372: 13.
discincti, 236: 16.
discinctos, 126: 14.
disciplina, 23: 8. 185: 5. 517:
22. 541: 20. 603: 11.
disciplina: 67: 14. 638: 12.
disciplinam, 23: 17. 54: 3. 126:
2. 263: 1. 547: 11. 623: 9.
disciplinarum, 217: 10.
disciplinas, 444: 1. 483: 1. 491:
6.
disciplinis, 367: 1. 379: 1. 563:
4. 603: 3. 621: 20. 625: 9.
discipulorum, 616: 19.
discipulos, 461: 4. 618: 12.
636: 9. 638: 21. 639: 10.
Y Y Y Y

- discipulum, 574: 23. 627: 7.
 645: 12.
 discipulus, 630: 1.
 disciscuntibus, 474: 10.
 discissa, 34: 3.
 discissam, 92: 21.
 discordia, 5: 4. 18: 7. 247: 7.
 252: 7.
 discordiam, 182: 9. 230: 4.
 280: 8. 631: 1.
 discordiarum, 344: 19.
 discordias, 406: 19.
 Discoridis, 171: 2.
 discrepat, 423: 16. 520: 4.
 disceris, 613: 1.
 discrimen, 16: 1. 321: 6.
 discrimina, 497: 1.
 discrimine, 4: 12. 127: 6. 241:
 4. 249: 1. 257: 7. 283: 17.
 323: 28. 376: 2. 565: 27. 584:
 13.
 discrimini, 243: 15.
 discriminibus, 113: 4. 361: 16.
 383: 1.
 discriminis, 515: 6.
 discriminum, 268: 15.
 discruciatum, 113: 6.
 discubuisse, 190: 16.
 discubuit, 414: 4.
 discucurrit, 351: 9.
 discumbendum, 361: 13.
 discumbens, 355: 10.
 discumberent, 54: 3. 413: 12.
 discumberet, 198: 7. 652: 29.
 discurrens, 384: 6. 399: 4.
 discurrentes, 315: 2.
 discurreret, 485: 11.
 discursurum, 336: 14.
 discussa, 574: 9.
 discutere, 83: 8.
 disiecit, 352: 11. 497: 10.
 disiecta, 11. 7. 47: 9. 451: 2.
 disiectas, 76: 17.
 disiectis, 289: 21.
 disicere, 304: 6.
 disicerent, 86: 3.
 dispansum, 594: 22.
 dispari, 514: 4.
 dispensatione, 510: 17.
 dispensationem, 558: 11.
 dispensator, 564: 10.
 dispensatore, 557: 14.
 dispensatorem, 188: 4.
 dispensatori, 498: 6.
 dispensatoribus, 475: 6.
 dispeream, 299: 6.
 dispersæ, 280: 6.
 dispersas, 319: 12.
 dispersim, 84: 2.
 dispersis, 206: 1. 295: 15.
 dispertiebat, 530: 2.
 dispicere, 443: 10.
 displicere, 501: 5.
 displicet, 379: 24.
 displicuissent, 337: 5.
 displicuisset, 18: 8.
 disponendo, 254: 14.
 disponderet, 469: 22.
 disponi, 254: 17.
 disposita, 285: 5. 311: 2. 655:
 14.
 dispositæ, 454: 7.
 dispositis, 49: 6. 241: 7. 282:
 6. 362: 2. 365: 9. 439: 5.
 disposuit, 159: 1. 169: 17. 250:
 5.
 disputare, 513: 7.
 disputasse, 616: 9.
 disquisitionem, 15: 2. 428:
 10.
 dissecuit, 347: 9.
 dissedidit, 251: 4.
 dissensione, 24: 15. 429: 8.
 493: 6.
 dissensionem, 384: 19.
 dissensionis, 3: 8.
 dissentiens, 272: 5.
 differens, 471: 18.
 differenti, 422: 3.
 differe, 513: 7.
 differuit, 606: 6.
 diffidebatur, 280: 9.
 diffidii, 574: 24.
 diffimulabat, 447: 8. 510: 19.
 diffimulandi, 454: 2.
 diffimulans, 318: 2. 503: 7.
 diffimulante, 265: 3. 461: 2.
 diffimulare, 416: 9.
 diffimularet, 10: 5.
 diffimulasse, 376: 2. 415: 4.
 diffimulata, 280: 13. 390: 4.
 21. 467: 10. 588: .
 diffimulatione, 312: 16. 325:
 19.
 diffimulationem, 32: 3.
 diffimulato, 187: 14.
 diffimulaverat, 74: 13.
 diffimulavit, 163: 8. 551: 2.
 dissipant, 503: 9.
 dissipatus, 544: 15.
 dissolui, 371: 2.
 dissoluit, 241: 8. 498: 2.
 dissuadente, 107: 13.
 dissuadentibus, 573: 9.
 dissuasit, 243: 4.
 distenderet, 303: 14.
 distento, 508: 5.
 distentus, 414: 5.
 disticho, 57: 1. 509: 12.
 distillationibus, 207: 1.
 distincta, 451: 5. 458: 9.
 distinctas, 361: 8.
 distinctis, 358: 16.
 distinctius, 108: 2.
 distinctos, 520: 8.
 distinguant, 612: 10.
 distinguere, 636: 8.
 distingueretur, 241: 12.
 distinguit, 612: 3.
 distinxit, 417: 18. 590: 8.
 distortit, 585: 28.
 distortissimis, 505: 2.
 distortos, 210: 7.
 distrahendo, 357: 17.
 distrahere, 95: 8.
 distraheret, 553: 10.
 distraxit, 47: 14.
 distribuit, 137: 8. 169: 2. 232:
 12. 279: 4. 288: 5. 333: 10.
 397: 14. 573: 6.
 distributis, 47: 1. 576: 17.
 districto, 370: 7.
 distulerat, 264: 2. 274: 12.
 distulerit, 161: 14.
 distulisset, 439: 4. 558: 12.
 distulit, 4: 10. 34: 9. 64: 15.
 262: 8. 359: 15. 446: 12.
 56: 14. 533: 13.
 ditatus, 432: 17. 491: 13.
 ditem, 489: 19.
 diti, 513: 18.
 ditionem, 79: 2. 261: 12. 406:
 10.
 ditionis, 547: 19.
 ditissimis, 435: 7.
 ditissimus, 339: 8.
 diu, 32, 7. 73: 5. 86: 2. 107:
 10. 109: 3. 114: 1. 183: 6.
 185: 11. 224: 37. 233: 1. 253:
 7. 254: 17. 268: 3. 275: 1.
 284: 2. 302: 15. 314: 10.
 17. 319: 15. 321: 3. 348: 17.
 378: 8. 390: 22. 392: 1. 399:
 4. 416: 18. 440: 10. 473: 21.
 489: 3. 495: 13. 519: 11. 536:
 2. 538: 9. 563: 10. 574: 10.
 593: 32. 618: 5. 636: 1. 639:
 25. 648: 20. 659: 6.
 divarum, 616: 1.
 divelleret, 596: 10.
 divenderet, 59: 4.
 diversa, 30: 8. 107: 6. 243: 16.
 246: 16. 384: 19. 423: 19.
 462: 19.
 diversæ, 19: 16. 155: 8. 618:
 17.
 diversarum, 1: 9. 171: 7.
 diversas, 180: 14.
 diverse, 503: 6.
 diversis, 250: 4. 356: 17. 560:
 5.
 diversissima, 365: 3.
 diversissimam, 519: 2.
 diversissimas, 368: 1.
 diversissime, 306: 3.
 diversissimorum, 449: 12.
 diversitas, 323: 11.
 diverso, 39: 5. 96: 6. 132: 21.
 213: 19. 364: 11. 499: 9. 584:
 6.
 diversoria, 463: 11. 454: 8.
 525: 15.
 diversorio, 74: 3.
 diversos, 632: 6.
 diverteret, 256: 6.
 diverticulum, 479: 28.
 dives, 1: 4. 55: 4.
 divexanda, 462: 5.
 divi, 117: 11. 236: 12. 339: 18.
 519: 7. 526: 6. 542: 32. 548:
 1. 616: 12.

- dividebat, 153 : 12. 166 : 11.
 199 : 3. 510 : 8.
 dividenda, 453 : 8.
 dividendos, 14 : 3.
 dividit, 215 : 12.
 dividundi, 149 : 3.
 divina, 92 : 12. 286 : 15.
 divinæ, 231 : 2.
 divinam, 99 : 5. 338 : 17. 572 :
 13. 568 : 10. 651 : 16.
 divinitas, 231 : 10. 388 : 12.
 divinitus, 1 : 16.
 divino, 528 : 9.
 divinos, 385 : 8.
 divisa, 42 : 12.
 divisi, 444 : 21.
 divisus, 84 : 19. 417 : 8. 435 :
 13. 584 : 17.
 divisit, 19 : 6. 40 : 6. 102 : 8.
 137 : 1. 232 : 8. 334 : 8. 397 :
 3. 515 : 23. 528 : 3. 606 : 12.
 divisores, 101 : 3.
 divisum, 402 : 9.
 divites, 464 : 30.
 divitiarum, 456 : 11.
 divitis, 551 : 17.
 divo, 74 : 3. 87 : 2. 113 : 13.
 138 : 6. 208 : 5. 230 : 6. 396 :
 10.
 divortii, 410 : 8.
 divortiiis, 145 : 11.
 divortiorum, 464 : 8.
 divortium, 182 : 14. 408 : 7.
 464 : 12. 564 : 15. 585 : 23.
 588 : 18.
 divorum, 191 : 4. 356 : 5.
 diurna, 18 : 10. 456 : 17. 489 :
 4.
 diurni, 203 : 3.
 diurnis, 358 : 7. 421 : 4.
 diurnos, 184 : 1.
 diurnum, 466 : 14.
 diutino, 317 : 13.
 diutissime, 532 : 15. 645 : 3.
 diutius, 96 : 2. 483 : 3.
 diuturnæ, 133 : 1.
 diuturno, 70 : 4.
 diuturnorum, 241 : 1.
 divulgaret, 303 : 8. 509 : 11.
 divulgari, 323 : 15.
 divulgata, 592 : 15. 606 : 8.
 divulgato, 544 : 9.
 divulgavit, 342 : 18. 419 : 1.
 divulsa, 480 : 5.
 divum, 394 : 5. 597 : 2.
 divus, 104 : 7. 25 : 21.
 dixerat, 585 : 4. 12.
 dixere, 466 : 9.
 dixerit, 70 : 9.
 dixero, 272 : 6.
 dixi, 412 : 1. 419 : 11.
 diximus, 219 : 5. 310 : 12. 323 :
 24. 416 : 2. 448 : 1.
 dixisse, 31 : 15. 89 : 11. 272 : 9.
 490 : 6. 65 : 3.
 dixisset, 301 : 19. 463 : 9.
 dixit, 49 : 1. 143 : 1. 2. 195 : 15.
 125 : 9. 243 : 15. 349 : 6. 383 :
 10. 388 : 18. 413 : 10. 328 : 6.
 432 : 9. 581 : 1. 595 : 10. 597 :
 13. 617 : 8. 629 : 8. 647 : 4.
 docebant, 612 : 16.
 docebit, 615 : 16.
 docendi, 627 : 1. 639 : 9. 646 :
 8.
 docendo, 615 : 12.
 docere, 642 : 3.
 doceret, 513 : 3. 626 : 3.
 docet, 59 : 3. 105 : 23. 618 : 20.
 651 : 6.
 docilis, 368 : 13.
 docilitas, 563 : 17.
 doctissimorum, 645 : 2. 660 :
 20.
 docto, 652 : 36.
 doctores, 47 : 7.
 doctoribus, 610 : 12.
 doctorum, 621 : 11. 639 : 7.
 doctos, 449 : 17.
 doctrina, 606 : 20. 620 : 4.
 630 : 14.
 doctrinæ, 319 : 3. 352 : 18.
 doctrinam, 625 : 10.
 doctum, 612 : 11.
 doctus, 616 : 10.
 docuerunt, 610 : 2.
 docuisse, 603 : 6. 619 : 10.
 docuisset, 16 : 7.
 docuit, 184 : 5. 385 : 14. 404 :
 7. 615 : 11. 616 : 12. 13. 618 :
 6. 621 : 4. 623 : 7. 625 : 2.
 627 : 7. 630 : 3. 11. 634 : 3.
 636 : 10. 646 : 4. 9.
 documenta, 171 : 6. 499 : 2.
 documentis, 224 : 7.
 documentum, 390 : 8.
 dodrans, 459 : 5.
 dodrante, 90 : 7.
 dodrantis, 105 : 6.
 Dolabella, 38 : 3. 55 : 6. 653 :
 6.
 Dolabellæ, 55 : 6. 60 : 2. 498 :
 3.
 Dolabellam, 4 : 1. 624 : 4.
 dolebam, 642 : 4.
 dolens, 83 : 6. 114 : 22.
 doleo, 613 : 31.
 dolere, 293 : 7.
 dolia, 93 : 1.
 dolo, 305 : 6. 469 : 11. 618 :
 2.
 dolore, 287 : 14. 206 : 9. 388 :
 4. 413 : 9. 517 : 12. 547 : 5.
 653 : 7.
 dolorem, 469 : 29. 510 : 14.
 dolori, 267 : 2.
 doloribus, 423 : 20.
 doloris, 293 : 6.
 doluisset, 190 : 7.
 doluit, 251 : 1. 473 : 4. 592 :
 20.
 domestica, 197 : 4. 386 : 5. 526 :
 5.
 domesticam, 54 : 3.
 domesticatim, 25 : 13.
 domestici, 557 : 5.
 domesticis, 62 : 6. 319 : 19.
 515 : 23. 507 : 6. 590 : 10.
 domestico, 321 : 16. 413 : 17.
 570 : 16.
 domesticorum, 203 : 12. 383 :
 4.
 domesticos, 218 : 6.
 domi, 143 : 2. 182 : 3. 183 : 15.
 208 : 4. 302 : 1. 719 : 9. 402 :
 2. 435 : 21. 453 : 8. 603 : 6.
 652 : 27.
 domibus, 25 : 11.
 domicilii, 435 : 7.
 domicilium, 344 : 9.
 domina, 418 : 3.
 dominæ, 588 : 20.
 dominandi, 517 : 15.
 dominaris, 294 : 5.
 dominatione, 78 : 1. 120 : 10.
 dominationem, 84 : 4. 471 : 7.
 515 : 1.
 dominationis, 31 : 13. 368 : 3.
 464 : 39. 573 : 2.
 domini, 173 : 1. 251 : 15. 268 :
 17. 406 : 10. 639 : 30. 651 :
 24. 653 : 16.
 domini, 299 : 19.
 dominis, 289 : 7. 431 : 9. 447 :
 10. 475 : 5.
 domino, 27 : 7. 66 : 13. 371 : 7.
 588 : 20. 625 : 10.
 dominos, 45 : 12. 153 : 27. 272 :
 10. 398 : 29.
 dominum, 173 : 3. 5. 224 : 26.
 325 : 21. 353 : 19. 495 : 20.
 dominus, 188 : 1. 271 : 6. 588 :
 25.
 domita, 207 : 2.
 domiti, 394 : 15.
 Domitia, 427 : 1. 570 : 10.
 Domitiz, 496 : 11.
 Domitiam, 573 : 4. 574 : 21.
 Domitiano, 592 : 16.
 Domitianum, 536 : 6. 539 : 6.
 572 : 11. 589 : 8. 591 : 4. 597 :
 14.
 Domitianus, 572 : 1.
 Domitii, 23 : 4. 432 : 4. 435 : 2.
 491 : 9. 626 : 10.
 Domitullæ, 592 : 17.
 Domitullam, 539 : 1. 6.
 Domitio, 21 : 1. 35 : 2. 492 : 8.
 508 : 2. 520 : 10. 528 : 1.
 Domitiorum, 481 : 18.
 Domitium, 116 : 6. 427 : 4.
 Domitius, 23 : 1. 38 : 4. 428 :
 1. 430 : 1. 455 : 8. 618 : 12. 638 :
 10.
 domo, 53 : 2. 90 : 2. 187 : 1.
 195 : 3. 260 : 2. 291 : 6. 373 :
 6. 381 : 5. 419 : 1. 467 : 2.
 491 : 3. 507 : 5. 520 : 5. 533 :
 10. 572 : 4. 6. 6 : 11. 624 :
 3.
 domos, 176 : 8. 215 : 9. 406 :
 Y y y y 1)

4. 441: 2.
 domvi, 179: 6.
 domvit, 122: 1.
 domum, 13: 3. 15: 11. 89: 13.
 95: 1. 133: 4. 200: 6. 221: 5.
 287: 5. 355: 1. 369: 17. 406:
 22. 458: 1. 14. 468: 8. 469:
 17. 473: 15. 488: 2. 511: 1.
 51: 10. 525: 1. 534: 5. 536:
 9. 541: 31. 580: 4. 6. 1: 17.
 651: 23. 653: 15.
 domus, 86: 19. 104: 9. 118:
 4. 135: 1. 163: 14. 178: 8.
 185: 3. 215: 10. 236: 1. 258:
 16. 328: 5. 39: 20. 38: 23.
 373: 7. 381: 1. 394: 14. 436:
 9. 468: 12. 49: 18. 561: 10.
 591: 8. 625: 3. 627: 7. 655:
 16.
 dona, 128: 10. 460: 3. 514:
 6.
 donari, 104: 8. 500: 8.
 donasse, 358: 7. 498: 8.
 donasset, 557: 14.
 donatione, 137: 11.
 donationes, 56: 8.
 donativi, 501: 12.
 donativo, 362: 7.
 donativum, 433: 11. 500: 16.
 504: 2. 574: 11.
 donatos, 78: 18. 171: 7. 585:
 30.
 donatum, 264: 5. 292: 2. 500:
 5.
 donatus, 3: 6. 42: 7. 107: 3.
 249: 4.
 donavi, 193: 3.
 donavit, 23: 9. 47: 8. 128: 15.
 159: 6. 168: 7. 260: 8. 24:
 15. 332: 9. 361: 8. 411: 2. 450:
 14. 457: 1. 504: 13. 529: 9.
 554: 8. 584: 15.
 donec, 1: 11. 15: 8. 18: 5. 89:
 12. 114: 4. 117: 2. 18: 17.
 203: 3. 287: 5. 304: 10.
 339: 17. 373: 7. 424: 1. 444:
 8. 494: 6. 501: 10. 511: 15.
 534: 15. 629: 4. 635: 2. 639:
 17. 646: 2.
 donis, 59: 12. 107: 3. 128: 16.
 137: 9. 274: 3. 574: 9.
 dono, 28: 2. 105: 13. 255: 7.
 502: 11. 525: 11.
 donum, 92: 19. 294: 19.
 Dorice, 296: 13.
 Doridem, 296: 12.
 dormiebat, 203: 6.
 dormiens, 417: 16.
 dormientem, 462: 10.
 dormientis, 327: 18.
 dormirent, 214: 15.
 dormitante, 356: 13.
 dorsum, 50: 10.
 Dorypho, 456: 5.
 dotavit, 552: 2.
 dote, 409: 4. 455: 3.
 dotem, 354: 5.
 dotes, 563: 14.
 dotis, 412: 19.
 draco, 312: 6.
 draconi, 432: 20.
 draconem, 224: 15.
 draconis, 214: 18.
 Drauso, 246: 10.
 Drusi, 235: 6. 250: 3. 303: 2.
 317: 1. 317: 2. 383: 1. 385:
 17. 412: 7. 425: 2. 434:
 29.
 Drusilla, 323: 6.
 Drusillæ, 342: 13.
 Drusillam, 182: 16. 190: 12.
 247: 15. 341: 3. 343: 9.
 Drusina, 357: 10.
 Drusis, 24: 7.
 Druso, 236: 13. 247: 17. 250:
 9. 260: 1. 267: 4. 299: 11.
 291: 1. 295: 1. 296: 7. 311:
 19. 507: 23. 523: 8.
 Drusum, 224: 35. 238: 8. 251:
 6. 293: 1. 295: 1. 3. 11. 305:
 13. 323: 8. 357: 1. 410: 1.
 3.
 Drusus, 243: 10. 246: 10. 282:
 10. 293: 2. 323: 7. 357: 7.
 378: 3.
 duabus, 146: 4. 125: 2. 245:
 5. 395: 1. 466: 7. 541: 17.
 duæ, 30: 13. 321: 8. 427: 1.
 442: 3.
 duarum, 46: 8. 580: 13.
 duas, 42: 12. 125: 1. 143: 7.
 183: 13. 200: 9. 241: 11.
 289: 11. 408: 1. 44: 6. 464:
 1. 540: 3. 542: 4. 579: 3.
 580: 2. 61: 13.
 dubia, 510: 21. 540: 5. 582:
 18.
 dubiæ, 390: 9.
 dubiam, 116: 1.
 dubias, 4: 4. 467: 14.
 dubie, 60: 2. 325: 5. 612: 9.
 dubio, 513: 5.
 dubitans, 416: 10.
 dubitante, 107: 12. 62: 3.
 dubitaret, 174: 1. 262: 4. 71:
 5. 508: 1.
 dubitas, 214: 2.
 dubitasset, 130: 5. 168: 2.
 dubitaverit, 472: 2.
 dubitaveritis, 307: 15.
 dubitavit, 12: 9. 211: 17. 415:
 12. 417: 14. 446: 14. 455:
 13. 574: 11. 588: 16.
 dubitemus, 379: 17.
 dubium, 58: 15. 64: 1. 133: 6.
 12: 9. 253: 3. 266: 3. 364:
 10. 380: 6. 447: 7. 451: 3.
 496: 19. 514: 1. 528: 12. 638:
 4.
 ducatu, 263: 7.
 ducatus, 464: 23.
 duce, 32: 8. 35: 9. 125: 4. 128:
 18. 246: 10. 471: 2. 513: 10.
 535: 13. 541: 14.
 ducem, 35: 10. 264: 5. 305: 14.
 360: 4. 363: 6. 495: 13. 574:
 7. 585: 32. 651: 8.
 ducena, 555: 3.
 ducenariis, 404: 1.
 ducenariorum, 141: 17.
 ducendum, 81: 6. 236: 4. 409:
 13.
 ducenos, 156: 1.
 ducens, 108: 9.
 ducenta, 284: 15. 288: 5. 357:
 11. 541: 2.
 ducente, 258: 9.
 ducentis, 357: 14. 610: 8.
 ducento um, 481: 15.
 ducentos, 67: 8. 193: 5. 495:
 18.
 ducere, 58: 14. 250: 11. 447:
 11.
 ducerent, 223: 33.
 ducerentur, 180: 4.
 duceret, 224: 27. 536: 12.
 duceretur, 385: 12. 493: 14.
 duces, 62: 5. 110: 8. 376: 1.
 444: 24. 474: 3. 533: 10.
 597: 1.
 duci, 19: 11. 83: 5. 297: 8.
 347: 1.
 ducibus, 150: 1. 112: 4. 398:
 19. 513: 5. 545: 1.
 ducis, 72: 3. 109: 1. 113: 16.
 22: 14.
 ducit, 84: 8. 469: 26. 652:
 19.
 ducta, 537: 6.
 ductam, 278: 14.
 ducti, 576: 12.
 ducto, 252: 4.
 ductor, 249: 11.
 ductorum, 81: 14.
 ductos, 146: 16.
 ductu, 122: 1. 540: 5.
 ductum, 338: 2.
 ductus, 12: 13.
 ducum, 138: 20. 357: 9. 461:
 11. 585: 16.
 dudum, 87: 2. 585: 17.
 dulci, 211: 10.
 dulcia, 653: 24.
 dum, 4: 5. 7: 4. 61: 6. 62: 21.
 107: 5. 139: 4. 182: 11. 190:
 10. 191: 3. 4. 200: 6. 203:
 13. 224: 15. 235: 6. 258: 11.
 268: 12. 186: 15. 192: 11.
 297: 10. 299: 21. 349: 7.
 356: 19. 379: 33. 433: 1. 463:
 11. 464: 24. 469: 15. 480:
 3. 491: 10. 533: 11. 556: 10.
 561: 3. 565: 1. 26. 575: 14.
 592: 7. 629: 3. 644: 2. 639:
 25. 648: 7. 651: 15. 16. 17.
 18.
 dummodo, 1: 16.
 duntaxat, 60: 8. 76: 11. 168:
 8. 166: 3. 243: 23. 406: 15.
 513: 11. 570: 8.
 duo, 40: 9. 42: 21. 45: 9. 92:

E.

16. 121 : 1. 138 : 4. 215 : 10.
 323 : 2. 364 : 11. 370 : 3. 388 :
 4. 393 : 2. 420 : 12. 469 : 3.
 530 : 7. 616 : 18. 621 : 23. 647 :
 10.
 duobus, 4 : 7. 17 : 10. 54 : 1.
 108 : 26. 117 : 10. 126 : 4. 134 :
 11. 138 : 5. 182 : 13. 235 : 15.
 238 : 3. 19. 241 : 1. 330 : 8.
 411 : 11. 432 : 15. 487 : 3.
 491 : 7. 521 : 1. 534 : 4. 536 :
 1. 618 : 23. 624 : 7.
 duodecies, 155 : 7.
 duodecim, 10 : 15. 229 : 5. 494 :
 12. 565 : 3.
 duodecimo, 464 : 12.
 duodecimum, 107 : 1. 130 : 8.
 660 : 8.
 duodenarium, 399 : 8.
 duodetriginta, 166 : 2. 241 :
 10.
 duodeviginti, 185 : 5.
 duos, 13 : 4. 44 : 8. 61 : 17.
 230 : 3. 262 : 11. 296 : 3. 333 :
 1. 3. 35 : 1. 382 : 3. 388 : 14.
 411 : 6. 440 : 2. 478 : 2. 486 :
 20. 507 : 21. 516 : 6. 521 : 6.
 532 : 3. 540 : 7. 569 : 4. 570 :
 14. 585 : 30. 584 : 6. 60 : 8.
 duplex, 42 : 11. 60 : 19. 100 : 5.
 217 : 9. 268 : 1. 315 : 16.
 372 : 7. 375 : 6. 540 : 6.
 duplicasse, 553 : 8.
 duplicata, 289 : 15.
 duplicavit, 15 : 18. 156 : 3.
 duplicem, 51 : 1. 579 : 5.
 duplices, 132 : 11.
 duplici, 111 : 2. 114 : 2. 335 : 4.
 417 : 11. 619 : 1. 615 : 4.
 duplum, 155 : 5. 574 : 11.
 duracina, 200 : 7.
 duram, 225 : 26.
 durant, 249 : 5.
 durante, 636 : 1.
 durare, 409 : 8.
 durarent, 361 : 14.
 duraverant, 141 : 2.
 duraverat, 468 : 15.
 duravit, 322 : 9.
 durentam, 20 : 12.
 durissimi, 355 : 14.
 duritia, 43 : 7.
 duritiam, 389 : 1.
 durius, 258 : 20.
 dux, 99 : 4. 265 : 15. 357 : 7.
 duxerat, 49 : 3.
 duxisse, 265 : 10.
 duxit, 1 : 6. 6 : 8. 21 : 2. 64 : 2.
 213 : 14. 182 : 11. 250 : 9. 255 :
 5. 327 : 2. 385 : 1. 468 : 6.
 43 : 18. 464 : 1. 514 : 13. 539 :
 1. 564 : 13. 568 : 4.
 Dynastis, 270 : 12.
 dyrrachina, 70 : 7.
 Dyrrachium, 38 : 13. 64 : 6. 70 :
 11.

e, 1 : 9. 4 : 10. 6 : 1. 16 : 4. 6.
 17 : 10. 18 : 1. 8. 22 : 8. 30 :
 8. 32 : 6. 45 : 13. 49 : 9. 59 :
 15. 70 : 1. 78 : 8. 18. 81 : 8.
 81 : 3. 84 : 19. 96 : 6. 100 :
 14. 110 : 5. 117 : 13. 119 : 2.
 132 : 2. 14. 137 : 2. 138 : 8.
 139 : 7. 153 : 4. 159 : 2. 161 :
 7. 163 : 2. 166 : 9. 171 : 9. 175 :
 3. 176 : 5. 19. 178 : 9. 204 : 6.
 212 : 8. 225 : 1. 231 : 6. 10.
 212 : 18. 241 : 13. 249 : 2.
 253 : 2. 260 : 1. 264 : 4. 275 :
 7. 290 : 6. 292 : 5. 295 : 14.
 296 : 1. 300 : 6. 30 : 9. 305 :
 11. 312 : 17. 314 : 16. 321 : 6.
 322 : 5. 334 : 15. 341 : 3. 343 :
 7. 347 : 12. 350 : 10. 351 : 2.
 6. 7. 352 : 15. 353 : 4. 9. 17.
 355 : 6. 366 : 12. 67 : 1. 369 :
 16. 372 : 9. 380 : 8. 384 : 7.
 38 : 4. 388 : 2. 390 : 21. 25.
 398 : 4. 399 : 1. 5. 9. 408 : 3.
 410 : 15. 414 : 26. 427 : 8.
 17. 431 : 4. 432 : 20. 435 : 7.
 437 : 1. 8. 440 : 1. 444 : 20.
 450 : 15. 451 : 1. 456 : 3. 459 :
 4. 14. 465 : 9. 467 : 15. 468 :
 16. 473 : 15. 479 : 8. 481 : 18.
 487 : 15. 494 : 8. 496 : 6. 8.
 497 : 14. 49 : 9. 501 : 10. 505 :
 10. 513 : 9. 515 : 4. 526 : 4. 510 :
 15. 533 : 15. 19. 537 : 3. 542 :
 1. 5. 548 : 3. 544 : 5. 18. 545 :
 11. 551 : 9. 558 : 11. 559 : 3. 9.
 564 : 4. 566 : 12. 568 : 4. 571 :
 11. 578 : 6. 582 : 2. 20. 584 :
 6. 585 : 5. 24. 30. 587 : 5.
 50 : 8. 592 : 24. 624 : 3. 638 :
 8. 69 : 27. 647 : 1. 15. 653 : 4.
 5.
 ea, 5 : 6. 25 : 6. 12. 50 : 14. 65 :
 1. 86 : 16. 100. 1. 104 : 8. 128 :
 17. 134 : 17. 153 : 1. 159 : 15. 183 :
 6. 195 : 16. 208 : 6. 213 : 23.
 218 : 5. 220 : 10. 12. 13. 250 :
 9. 257 : 10. 266 : 5. 270 : 6.
 279 : 2. 284 : 11. 286 : 13.
 287 : 5. 292 : 14. 293 : 14. 31 :
 15. 319 : 6. 323 : 2. 325 : 11.
 327 : 9. 343 : 18. 347 : 4. 356 :
 19. 373 : 6. 417 : 20. 427 : 13.
 451 : 1. 459 : 8. 464 : 11. 466 :
 3. 468 : 10. 481 : 9. 487 : 8.
 491 : 7. 497 : 16. 500 : 4. 51 :
 11. 513 : 9. 524 : 9. 533 : 6. 536 :
 16. 538 : 10. 557 : 5. 566 : 7.
 584 : 14. 610 : 2. 4. 638 : 7.
 651 : 30. 659 : 2. 661 : 3.
 eadem, 18 : 2. 30 : 6. 58 : 4. 74 :
 14. 75 : 8. 132 : 6. 172 : 4. 217 :
 8. 224 : 20. 276 : 10. 306 : 5.
 324 : 5. 342 : 7. 350 : 7. 406 :
 27. 495 : 17. 513 : 9. 521 :

2. 523 : 19. 530 : 4. 533 : 15.
 552 : 6. 567 : 3. 568 : 16. 570 :
 1. 587 : 5. 590 : 1. 594 : 13.
 618 : 4. 6. 6 : 1. 69 : 9.
 eam, 6 : 10. 15 : 2. 18 : 1. 16.
 138 : 14. 185 : 19. 218 : 3. 224 :
 16. 246 : 4. 254 : 10. 250 :
 6. 292 : 5. 302 : 0. 308 : 18.
 317 : 4. 343 : 7. 352 : 6. 356 :
 4. 394 : 1. 409 : 1. 461 : 6.
 471 : 3. 473 : 13. 511 : 12. 565 :
 4. 585 : 1. 588 : 18. 619 : 5.
 638 : 10. 652 : 19.
 eandem, 95 : 6. 33 : 10. 378 :
 12. 417 : 10. 464 : 6. 574 :
 22. 591 : 12. 652 : 13.
 earum, 42 : 14. 157 : 14. 581 :
 15.
 eas, 87 : 8. 137 : 9. 169 : 7. 103 :
 6. 221 : 9. 78 : 10. 342 : 15.
 33 : 13. 41 : 3. 48 : 3.
 472 : 3. 639 : 31. 648 : 1.
 easdem, 86 : 14. 224 : 31. 333 :
 3.
 eat, 464 : 20.
 eatenus, 275 : 3.
 eatur, 33 : 6.
 ebore, 563 : 11.
 ebrietatis, 381 : 7.
 eburneis, 447 : 5. 48 :
 10.
 eburneum, 369 : 16.
 eburneus, 92 : 3.
 ecce, 55 : 24.
 Eclogae, 481 : 17.
 ecquid, 235 : 3. 287 : 5. 479 :
 25. 575 : 15.
 edant, 175 : 2.
 edebat, 45 : 6. 81 : 1. 97 : 3.
 378 : 13. 437 : 23.
 edenda, 278 : 8. 205 : 7.
 edendas, 372 : 4.
 edendi, 159 : 8. 411 : 5.
 edendum, 660 : 35.
 edente, 353 : 5.
 edentes, 387 : 3.
 edenti, 521 : 19.
 edere, 225 : 31. 477 : 9. 652 :
 24.
 ederent, 576 : 12.
 ederentur, 288 : 10.
 ederet, 494 : 8. 660 : 34.
 ederetur, 161 : 4.
 edi, 163 : 17. 448 : 1.
 edicere, 344 : 11. 384 : 4. 588 :
 18.
 edicta, 18 : 17. 55 : 8. 367 : 12.
 393 : 1. 485 : 13. 496 : 1.
 555 : 11. 565 : 20. 568 : 3. 595 :
 7.
 edicti, 389 : 17.
 edictis, 8 : 11. 17 : 6. 322 :
 8. 473 : 1. 552 : 14. 574 :
 16.
 edicto, 28 : 6. 76 : 20. 133 : 7.
 13 : 4. 157 : 4. 171 : 5. 176 :
 2. 276 : 11. 349 : 18. 361 : 16.

- 383 : 15. 406 : 13. 417 : 17.
 430 : 9. 500 : 13. 527 : 13. 567 :
 4. 570 : 16.
 edictum, 128 : 1. 218 : 9. 385 :
 16. 413 : 18. 439 : 3. 531 : 10.
 638 : 4.
 edictus, 84 : 21.
 ediderat, 50 : 4. 575 : 19.
 ediderit, 61 : 15.
 ediderunt, 310 : 10. 639 : 5.
 edidisse, 512 : 11. 634 : 1.
 edidisset, 45 : 6. 171 : 11. 421 :
 2. 585 : 20.
 edidit, 16 : 4. 41 : 1. 58 : 11.
 108 : 13. 158 : 6. 159 : 4. 288 :
 19. 334 : 2. 337 : 1. 371 : 3.
 398 : 1. 36. 433 : 18. 436 : 1.
 483 : 5. 489 : 15. 492 : 6. 523 :
 3. 566 : 18. 567 : 10. 575 : 4.
 581 : 579 : 12. 594 : 10. 618 : 9.
 623 : 3. 636 : 14.
 ediscendo, 212 : 7.
 edita, 225 : 3. 439 : 1. 582 : 5.
 editæ, 639 : 21.
 editam, 60 : 19. 437 : 8. 527 :
 15.
 editas, 652 : 4.
 edito, 89 : 11. 195 : 10. 629 :
 4.
 editos, 356 : 7. 523 : 3. 603 : 9.
 editum, 185 : 22. 323 : 19. 609 :
 5. 661 : 3.
 editura, 258 : 3.
 editurum, 567 : 13.
 editus, 183 : 2. 417 : 31.
 edixerat, 283 : 9. 398 : 15.
 edixerit, 161 : 15.
 edixerunt, 638 : 11.
 edixisse, 343 : 8.
 edixit, 359 : 6. 364 : 3. 580 : 8.
 edoceret, 619 : 10.
 edocuisse, 610 : 10.
 educabantur, 342 : 5.
 educabatur, 325 : 2.
 educare, 316 : 9.
 educaretur, 224 : 11. 225 : 7.
 educatam, 418 : 8.
 educatoris, 631 : 2.
 educatus, 538 : 4. 563 : 3.
 educaverat, 593 : 7.
 educavit, 168 : 18.
 eduserent, 639 : 28.
 educeret, 67 : 15. 475 : 2.
 eductis, 514 : 10.
 eductum, 55 : 16.
 eduliis, 358 : 4.
 eduxerat, 217 : 13.
 effecit, 16 : 7. 124 : 7. 357 : 10.
 effecturum, 23 : 2. 352 : 20.
 efferabat, 364 : 22.
 efferabatur, 368 : 4. 483 : 12.
 efferet, 193 : 5.
 efferret, 494 : 6.
 effers, 653 : 23.
 effert, 616 : 3.
 efficacius, 508 : 6.
 efficax, 319 : 5.
 efficere, 355 : 12.
 efficeret, 213 : 15.
 effici, 62 : 8. 355 : 13.
 efficio, 610 : 9.
 efficitis, 446 : 17.
 effigie, 139 : 3. 458 : 5. 376 :
 8.
 effigiem, 136 : 14. 298 : 7. 323 :
 3.
 effingeret, 368 : 6. 594 : 21.
 efflagitante, 574 : 24.
 efflagitantes, 565 : 7.
 efflagitare, 256 : 13.
 efflagitaris, 468 : 21.
 efflagitavit, 7 : 5.
 efflaret, 574 : 14.
 efflatam, 235 : 12.
 efflatus, 481 : 5.
 effluxit, 231 : 18.
 effodere, 593 : 3.
 effodit, 443 : 12.
 effœminatum, 184 : 2. 370 :
 12.
 effossa, 545 : 18.
 effossa, 481 : 6.
 effossis, 132 : 15.
 effosso, 575 : 16.
 effregerat, 159 : 9.
 effregit, 188 : 9.
 effringere, 453 : 7.
 effluerant, 50 : 11.
 effudisse, 321 : 10.
 effugit, 114 : 19.
 effuse, 193 : 2.
 effusissimo, 472 : 7.
 effusus, 448 : 6.
 effusus, 23 : 11. 351 : 12.
 egelida, 208 : 9.
 egens, 356 : 1. 432 : 14. 459 : 2.
 617 : 6.
 egerat, 371 : 19.
 egere, 449 : 5.
 egeret, 58 : 10.
 egerit, 182 : 4. 451 : 17.
 egerunt, 60 : 7. 498 : 14.
 egestæ, 480 : 2.
 egestate, 515 : 1.
 egestatem, 392 : 20.
 egestionem, 468 : 19.
 egestionis, 423 : 24.
 egimus, 192 : 15.
 egisset, 356 : 19.
 egit, 15 : 15. 25 : 3. 39 : 3. 42 :
 7. 45 : 12. 110 : 13. 124 : 4.
 12 : 21. 153 : 6. 256 : 4. 260 :
 7. 262 : 15. 274 : 2. 270 : 2.
 295 : 6. 395 : 1. 412 : 2. 433 :
 13. 523 : 12. 528 : 6. 533 : 6.
 536 : 13. 538 : 19. 540 : 8.
 565 : 22. 570 : 18. 579 : 6. 648 :
 7.
 Egnatii, 120 : 4.
 ego, 191 : 13. 193 : 1. 200 : 8.
 217 : 5. 265 : 16. 28 : 323 : 19.
 379 : 33. 392 : 7. 419 : 16.
 476 : 7. 479 : 1. 504 : 2. 519 :
 4. 511 : 16. 624 : 8. 654 : 3.
 655 : 9.
 egredederetur, 474 : 18.
 egredi, 220 : 2. 291 : 6. 403 :
 17.
 egrediens, 283 : 9. 312 : 17.
 egregia, 135 : 15. 243 : 1. 563 :
 15.
 egregiam, 319 : 3. 353 : 3.
 egregie, 101 : 4. 527 : 16.
 egregii, 499 : 2.
 egregium, 293 : 7. 201 : 9.
 egresso, 183 : 4. 264 : 16.
 egressu, 64 : 13. 513 : 19.
 egressum, 224 : 16. 370 : 10.
 388 : 5. 52 : 11. 565 : 26.
 egressus, 173 : 8. 220 : 3. 303 :
 19. 354 : 9. 372 : 1. 489 : 14.
 652 : 41. 43.
 ei, 12 : 1. 14 : 4. 27 : 3. 13 : 7.
 35 : 3. 53 : 5. 55 : 9. 72 : 13.
 92 : 11. 96 : 11. 97 : 3. 100 :
 14. 108 : 21. 176 : 13. 179 : 1.
 210 : 9. 224 : 2. 225 : 1. 15.
 21. 229 : 4. 232 : 1. 292 : 8.
 293 : 12. 295 : 12. 12 : 6. 319 :
 5. 1. 328 : 12. 32 : 10. 35 :
 20. 364 : 23. 369 : 37. 376 : 10.
 381 : 3. 15. 382 : 11. 417 : 10.
 428 : 11. 443 : 7. 459 : 5. 464 :
 2. 493 : 3. 502 : 1. 500 : 2.
 508 : 11. 523 : 10. 527 : 6.
 530 : 6. 532 : 4. 535 : 10. 536 :
 14. 538 : 19. 542 : 9. 545 : 10.
 6. 553 : 16. 559 : 4. 563 : 11.
 594 : 5. 619 : 5. 624 : 3. 638 :
 8. 647 : 6. 653 : 13. 654 : 14.
 eidem, 157 : 4. 169 : 17.
 429 : 9. 565 : 17.
 eiecerit, 352 : 15.
 eiecit, 84 : 15. 16. 364 : 15.
 eiectis, 106 : 10.
 eis, 150 : 12. 225 : 11. 379 : 19.
 eisdem, 176 : 9. 273 : 11.
 eiularus, 459 : 6.
 eius, 3 : 10. 5 : 8. 6 : 1. 10 : 5.
 16 : 5. 17 : 6. 19 : 14. 22 : 4.
 25 : 17. 27 : 3. 30 : 6. 31 : 11.
 32 : 9. 36 : 8. 50 : 15. 55 : 1.
 21. 56 : 15. 62 : 3. 67 : 1. 74 :
 14. 76 : 13. 78 : 1. 82 : 6. 81 :
 3. 90 : 1. 92 : 8. 95 : 4. 97 :
 6. 100 : 7. 102 : 9. 105 : 1.
 12. 108 : 1. 110 : 2. 114 : 13.
 12. 117 : 1. 120 : 12. 132 : 15.
 134 : 1. 135 : 5. 139 : 6. 141 :
 6. 145 : 13. 149 : 8. 155 : 5.
 171 : 6. 175 : 5. 178 : 3. 5.
 181 : 4. 182 : 3. 10. 15. 185 :
 25. 186 : 4. 188 : 10. 189 : 7.
 190 : 15. 191 : 12. 197 : 1. 201 :
 5. 214 : 2. 215 : 11. 217 : 14.
 220 : 4. 224 : 3. 4. 17. 225 :
 4. 12. 230 : 2. 231 : 10. 17.
 236 : 10. 238 : 9. 246 : 1.
 248 : 2. 251 : 3. 256 : 9. 257 :
 4. 5. 258 : 16. 260 : 11. 265 :
 3. 271 : 8. 17. 286 : 6. 291 : 13.

- 10, 11. 292:5, 13. 293:9.
 294:15. 298:8. 301:10. 303:
 9. 305:4. 307:10, 17. 315:
 1. 322:11. 325:16. 326:6.
 329:2, 7. 330:18, 19. 332:
 13. 338:4. 340:2. 342:4.
 343:10, 18. 354:4. 357:17.
 23. 364:11. 365:18. 366:12.
 369:17. 373:2. 376:11. 379:
 18. 380:2. 381:18. 388:3.
 390:25, 33. 392:22. 394:
 15. 408:4. 412:5. 419:9.
 15. 414:1. 425:1. 417:9.
 428:11. 412:3, 9, 22. 437:
 12. 443:17. 444:5. 419:5.
 451:9. 455:12. 458:4. 461:
 8. 462:8. 20. 463:8. 464:
 4. 468:6. 471:5. 476:4.
 477:14. 479:4. 485:7.
 12, 19. 489:10. 490:9.
 493:14. 495:4. 498:10.
 500:15. 502:4. 504:21.
 505:4. 509:9. 512:8. 515:
 15. 517:8. 520:14. 523:8.
 524:21. 532:6. 538:8, 17.
 542:15. 544:7. 555:16.
 557:1. 564:10. 565:27.
 572:9. 579:11. 574:1. 575:
 11. 581:20. 584:19. 587:
 7. 579:13. 590:13. 591:4.
 593:4. 597:7. 603:4. 609:
 2. 616:15, 19. 618:12. 620:
 15. 624:10, 17. 625:2. 627:
 5. 630:5. 634:15. 646:4.
 652:44. 654:27. 655:16.
 17. 657:24. 659:5, 12. 660:
 5, 19, 24. 661:3.
 eiusdem, 210:8. 241:16.
 279:5. 431:6. 435:5. 449:
 13. 511:1. 519:11. 647:3.
 eiusmodi, 310:12. 453:9. 458:
 11. 654:32.
 elaberetur, 141:14.
 elabi, 275:6.
 elanguisse, 487:12.
 elapsum, 450:3.
 elata, 67:8.
 elati, 449:11.
 elatis, 502:4.
 elato, 297:6. 351:10.
 elatum, 435:2.
 elatus, 21:11. 467:11.
 electi, 137:3.
 electissimo, 364:10.
 electissimorum, 334:34.
 electo, 499:12.
 electos, 113:13.
 electra, 92:10.
 electum, 122:2. 513:3. 524:
 22.
 electus, 493:5. 627:5.
 elegans, 213:12.
 elegantem, 60:4.
 elegantia, 197:2.
 elegantior, 60:8.
 elegerunt, 236:15.
 elegi, 655:17, 18.
 elegit, 21:9. 183:8. 381:10.
 394:4. 444:20. 549:13.
 566:10.
 elementorum, 62:9.
 elenchorum, 617:7.
 elephantidis, 285:5.
 Elephantis, 39:8. 42:13. 68:
 5.
 Elephantio, 174:1. 428:5. 436:
 7.
 elephantorum, 385:9.
 elephantos, 492:5.
 elevanti, 324:5.
 elevaret, 293:9.
 Eleusina, 406:31.
 Eleusinis, 463:5.
 elicerent, 503:9.
 elicientium, 325:17.
 elideret, 483:11.
 eligendi, 544:1.
 eligendo, 214:12.
 eligerent, 501:5.
 eligeret, 528:11. 620:10.
 elinguem, 524:16.
 elisi, 42:21. 344:17.
 elisis, 282:17.
 eleborum, 348:19.
 elocuta, 597:10.
 elocutiones, 613:3.
 elogia, 488:6.
 elogio, 342:14. 346:4. 654:
 13.
 elogium, 376:11. 655:2.
 eloquendi, 213:12.
 eloquentia, 60:1.
 eloquentia, 319:3. 367:1. 616:
 14. 647:1.
 eloquentiam, 212:1. 613:2.
 eloquentissimus, 489:8.
 eludendas, 64:14.
 eludente, 303:11.
 eludi, 145:10.
 elusit, 534:13.
 eluxit, 297:4.
 emanaret, 432:18.
 emanasse, 51:12.
 emancipavit, 510:10.
 emendare, 636:8.
 emendaret, 595:3.
 emendasset, 145:3.
 emendate, 61:12.
 emendatus, 661:11.
 emendes, 655:5.
 emendicabat, 220:12.
 emendicatas, 59:9.
 ementiendo, 68:2.
 ementitus, 447:4. 464:12.
 emere, 500:17.
 emeret, 639:24.
 emerita, 360:9.
 emeritorum, 126:9.
 emerferat, 399:9.
 emetiendi, 366:1.
 emicarent, 362:7.
 emicuiisset, 214:19.
 eminenti, 364:16.
 eminentiorem, 205:31.
 emineret, 330:5.
 emisit, 414:11. 524:12.
 emissa, 413:13.
 emissam, 374:3.
 emissariis, 500:10. 587:5.
 emissarium, 396:7. 413:13.
 emissio, 657:13.
 emissuros, 397:5.
 emissurus, 339:1.
 emittendi, 413:19.
 emittere, 50:9.
 emitteretur, 456:3.
 emitti, 344:21.
 emolumenti, 129:4.
 emolumento, 21:9. 618:7.
 emptionem, 232:10.
 emptioni, 126:6.
 emptorem, 430:5.
 emptores, 619:16.
 emptus, 613:6.
 emptoribus, 500:6.
 emptos, 113:15.
 emptum, 56:10. 610:8.
 emungentem, 654:4.
 en, 155:26. 622:1.
 enata, 225:23.
 enatam, 221:5. 597:15.
 enavigavit, 254:9.
 Enceladum, 188:3.
 enecti, 466:12.
 enectis, 76:14.
 enectos, 364:15.
 enecuit, 610:1.
 enim, 10:6. 23:8. 51:11. 56:
 11. 59:8. 61:3, 11. 67:12.
 72:3. 78:2. 101:3. 120:14.
 146:1. 171:3, 7. 176:14.
 179:6, 9. 186:3. 187:7.
 192:11, 15. 193:4. 208:8.
 235:10. 241:1. 248:6. 257:
 6. 258:3. 321:2. 323:31.
 325:5. 327:16. 344:3. 352:
 14. 356:4. 364:29. 379:17.
 29. 392:7. 416:7. 467:9.
 489:14. 501:4. 510:15. 517:
 2. 544:2. 553:6. 557:8.
 570:7. 587:14. 611:8. 613:
 5. 614:6. 632:16. 636:10.
 651:14. 654:21. 657:19.
 enimvero, 256:3. 466:6.
 enitens, 25:16.
 enixa, 323:28.
 enixa, 449:9.
 enixam, 247:16. 343:17.
 enixe, 73:2.
 enixissime, 5:3.
 enixius, 291:17. 489:20.
 Enniam, 327:7. 344:4.
 Ennii, 603:10. 606:13.
 Ennio, 603:9.
 Ennium, 603:6.
 Ennius, 105:23.
 enormi, 364:16.
 enormis, 575:4.
 enoruit, 509:12.
 enumerans, 60:3. 354:11.
 enumerans, 190:18.

enumeratione, 651:7,
 enumerem, 171:6. 35:17. 412:
 4.
 enuntiandam, 311:7.
 eo, 5:4. 8:3, 9, 16. 14:12.
 18:18. 21:14. 28:11. 30:1.
 47:15. 58:8. 81:4. 83:2.
 8. 86:3. 90:4. 97:8. 100:
 6. 105:6. 10. 107:14. 115:1.
 131:1. 134:13. 163:20. 172:
 3. 173:2. 174:3. 175:6. 178:
 11. 198:3. 204:4. 7. 213:
 7. 224:39. 229:1. 236:2.
 238:2. 241:14. 258:5. 14.
 21. 260:1. 262:7. 265:5.
 271:8. 272:3. 173:2. 276:
 7. 282:15. 290:3. 295:7.
 298:5. 308:13. 15. 312:18.
 315:18. 321:11. 323:15. 324:
 1. 5. 10. 330:9. 338:17.
 347:1. 351:1. 356:21. 357:
 16. 364:19. 367:7. 369:3.
 11. 370:8. 371:14. 374:3.
 10. 378:2. 379:11. 382:8.
 383:9. 384:3. 385:3. 390:
 20. 21. 392:20. 398:8. 411:
 10. 418:1. 432:18. 439:1.
 441:5. 444:19. 447:7.
 449:8. 450:13. 451:4.
 459:5. 471:12. 473:26.
 481:19. 484:5. 492:8. 494:
 3. 497:10. 500:18. 503:16.
 504:19. 505:7. 12. 507:9.
 510:8. 517:15. 521:7. 525:
 8. 528:1. 4. 529:10. 533:
 1. 535:4. 541:3. 4. 9. 542:
 16. 547:17. 552:11. 557:11.
 574:6. 13. 565:16. 566:1.
 567:18. 575:14. 588:1.
 616:11. 621:3. 624:4. 625:
 2. 629:5. 630:11. 647:4.
 648:2. 12. 657:17. 660:
 10. 13. 24.
 eodem, 16. 9. 19:15. 25:1.
 1. 38:3. 39:2. 60:6. 615:
 66:7. 98:3. 101:10. 128:
 10. 135:24. 195:7. 235:16.
 298:9. 300:2. 315:17. 315:
 15. 343:18. 365:3. 367:4.
 371:8. 387:3. 394:16. 425:
 3. 417:12. 480:1. 487:10.
 503:4. 510:2. 523:3. 542:
 28. 560:4. 564:12. 601:9.
 612:6. 619:3. 610:8. 624:
 12. 638:17.
 eorum, 13:6. 31:9. 60. 7. 69:
 8. 122:4. 153:22. 187:17.
 217:2. 260:5. 193:7. 195:
 5. 305:12. 310:8. 331:9.
 352:19. 361:6. 406:7. 26.
 444:5. 519:15. 35:10.
 651:23. 653:15.
 eorumdem, 337:4.
 eos, 4:6. 11:8. 14:4. 33:4.
 61:12. 69:6. 70:12. 72:11.
 84:13. 110:15. 128:8. 169:
 43. 214:11. 73:10. 278:9.

280:20. 302:6. 337:4. 349:
 18. 356:3. 357:9. 365:13.
 372:5. 387:5. 390:18. 419:
 14. 505:9. 516:2. 585:20.
 612:4. 638:12. 16. 17.
 eisdem, 75:9. 379:17. 381:12.
 * 432:20. 563:4.
 Epaphroditum, 590:11.
 epheborum, 437:8.
 ephebos, 131:13.
 Epicureæ, 617:1.
 Epicurei, 615:9.
 Epicadi, 120:6.
 Epicadius, 623:1.
 Epicadus, 120:9.
 Epidio, 646:13.
 Epidii, 646:12.
 Epidius, 88:4. 646:8. 12.
 epigramma, 191:15.
 epigrammata, 74:11.
 epigrammate, 632:17. 654:
 8.
 epigrammatum, 213:8.
 epinicia, 474:12.
 epirota, 616:1.
 epistola, 8:13. 61:12. 103:
 11. 188:9. 192:10. 214:6.
 291:2. 321:30. 340:9. 404:
 15. 406:11. 416:11. 473:2.
 612:7. 620:6. 624:4. 655:
 8. 17. 18.
 epistola, 61:3. 101:9. 190:17.
 250:9. 307:1. 379:32. 544:
 12. 616:2. 654:19.
 epistolam, 171:11. 172:5. 190:
 11. 588:24.
 epistolarum, 515:21. 654:14.
 epistolas, 171:4. 565:20. 595:
 6.
 epistolis, 25:15. 55:15. 105:
 15. 171:1. 163:7. 200:5.
 265:11. 270:13. 379:12.
 411:7. 512:6. 556:9. 654:
 15. 18.
 epotam, 284:14.
 epulandi, 146:11.
 epulando, 284:74.
 epulanti, 423:16.
 epulantium, 351:74.
 epulari, 588:19.
 epulas, 454:2. 474:18. 515:
 10. 530:1. 533:20.
 epulata, 584:3.
 epulatione, 334:8.
 epulatus, 444:16. 657:23.
 epulis, 347:13. 350:7. 448:
 5.
 epulo, 333:9. 351:4. 527:23.
 epulum, 25:10. 12. 40:8. 132:
 14. 333:7. 576:15.
 eques, 42:6. 299:7. 436:7.
 520:6. 606:19. 660:3.
 equester, 153:5. 235:21. 381:
 9.
 equestre, 381:9. 437:16. 575:
 6. 576:3.
 equestrem, 166:8. 349:11. 404:

2. 503:12.
 equestres, 34:3. 406:1. 517:
 5.
 equestri, 1:4. 100:8. 12. 132:
 5. 183:7. 333:8. 364:4. 367:
 11. 440:16. 568:8.
 equestria, 344:10. 500:1.
 equestribus, 658:1.
 equestris, 2. 6:15. 292:15. 330:
 7. 388:4. 406:1. 444:19.
 496:10. 499:9. 529:10.
 576:19.
 equi, 150:12. 157:1. 319:7.
 equidem, 101:2. 322:1. 376:
 6. 616:8.
 equile, 369:15.
 equis, 224:34. 336:13. 451:26.
 479:28.
 equitandi, 63:1.
 equitatu, 361:10. 33:10.
 equite, 145:6. 2. 4:18. 404:
 5. 473:12. 497:20. 500:3.
 547:21. 549:6. 564:12.
 565:22. 582:4. 610:9.
 equitem, 116:4. 131:6. 330:
 11. 344:15. 347:17. 390:
 28. 520:4. 532:3. 582:
 9.
 equires, 25:15. 40:2. 70:1.
 331:7. 344:17. 359:1. 398:
 20. 412:11. 430:6. 417:4.
 481:4. 500:4. 503:14. 580:
 11. 590:4.
 equiti, 278:3. 297:10. 334:
 8. 369:4. 41:6. 436:4.
 437:17. 464:2. 467:16.
 576:16. 653:10. 660:7.
 equitibus, 42:13. 153:1. 159:
 10. 406:6.
 equitis, 54:6. 250:8. 458:24.
 507:16. 539:2. 549:9. 626:
 2.
 equitum, 8:9. 14:10. 63:5.
 89:17. 132:11. 149:4. 150:
 7. 153:3. 246:6. 283:12.
 361:4. 392:3. 398:18. 590:
 4.
 equo, 63:1. 66:1. 108:27.
 150:11. 243:10. 331:9. 336:
 2. 369:14. 394:18. 479:26.
 564:17. 54:2. 594:17.
 618:4.
 equorum, 86:10. 210:1. 336:
 4. 447:1.
 equos, 42:10. 65:10. 503:
 15.
 equum, 365:12. 479:21.
 eradendos, 597:8.
 erant, 16:4. 18:16. 35:9.
 42:15. 61:14. 62:7. 16:8.
 146:1. 247:4. 248:16. 272:
 3. 273:8. 280:17. 298:10.
 317:14. 315:20. 339:10.
 361:13. 419:16. 429:7. 458:
 10. 481:10. 499:3. 5. 500:
 18. 513:12. 534:8. 514:5.
 563:18. 568:12. 572:17.
 580:6.

380: 6. 584: 9. 589: 19.
 603: 5.
 erasit, 392: 10. 582: 10.
 Erastothenes, 610: 3.
 erat, 6: 10. 7: 7. 14: 6. 27:
 9. 32: 4. 10. 34: 7. 40:
 6. 45: 10. 63: 1. 65: 3. 74:
 3. 115: 9. 138: 9. 159: 13.
 25. 161: 10. 168: 1. 183:
 2. 8. 195: 10. 197: 6. 200:
 1. 202: 1. 203: 1. 204: 5.
 208: 11. 231: 8. 233: 14.
 257: 10. 260: 12. 268: 14.
 282: 15. 293: 3. 308: 6.
 312: 6. 315: 8. 323: 18. 343:
 22. 344: 3. 353: 7. 357: 3.
 364: 3. 11. 24. 369: 6.
 372: 4. 14. 385: 2. 394:
 10. 398: 27. 408: 3. 5.
 413: 2. 414: 17. 27. 417:
 13. 22. 427: 7. 432: 11.
 441: 11. 447: 2. 449: 9.
 455: 14. 462: 15. 471: 4.
 477: 12. 479: 19. 22. 481:
 4. 484: 6. 487: 13. 492:
 2. 495: 5. 19. 503: 14.
 504: 10. 512: 1. 515: 22.
 526: 5. 535: 4. 542: 3. 547:
 22. 557: 8. 566: 1. 570: 12.
 579: 11. 587: 1. 588: 4.
 590: 4. 596: 9. 603: 2. 618:
 19. 627: 4. 8. 634: 16. 647:
 4. 17. 648: 18. 652: 3.
 659: 12.
 erepsisset, 300: 4.
 ereptam, 83: 7.
 erepto, 65: 11.
 erepturam, 502: 12.
 erga, 73: 1. 168: 7. 344: 6.
 374: 4. 513: 7. 523: 6. 525:
 10. 569: 17. 625: 4. 648:
 10. 660: 16.
 ergastula, 141: 8.
 ergastulis, 241: 8.
 ergastulorum, 251: 15.
 ergo, 6: 6. 8: 1. 22: 7. 32:
 1. 90: 1. 134: 15. 256: 1.
 257: 12. 312: 8. 364: 1.
 479: 13. 487: 12. 501: 2.
 511: 5. 533: 4. 624: 14. 654:
 17. 659: 1.
 eripere, 29: 3.
 eriperet, 176: 15. 480: 12.
 eripi, 570: 6.
 eripiat, 307: 16.
 eripuit, 73: 4. 176: 20. 267:
 7. 499: 18.
 erit, 50: 15. 301: 11. 469: 16.
 13.
 erogavit, 456: 18.
 errabundus, 32: 7.
 error, 217: 5.
 errore, 143: 9. 303: 8. 453: 11.
 errorem, 29: 2. 95: 3. 342: 5.
 erudiebat, 25: 16.
 eruditam, 420: 15.
 eruditione, 217: 13.

eruditioni, 367: 1.
 eruditionis, 615: 13.
 erudito, 612: 3.
 eruditorum, 310: 9.
 cruerat, 495: 18.
 crui, 458: 27.
 cruit, 431: 6.
 crunt, 32: 12. 299: 10.
 eruperat, 113: 10.
 eruperit, 322: 12.
 erupit, 301: 1. 454: 2.
 erupsione, 67: 6. 231: 2.
 erutum, 373: 4.
 Erycinæ, 406: 32.
 es, 229: 7. 655: 11.
 esculis, 489: 7.
 Esus, 353: 7.
 Esquilias, 260: 2. 458: 2.
 Esquiliis, 655: 24.
 Esquilino, 406: 16.
 esse, 27: 2. 55: 10. 58: 11. 60:
 18. 70: 9. 72: 12. 76:
 20. 81: 2. 83: 9. 84: 12.
 96: 7. 113: 12. 97: 5. 126:
 7. 129: 6. 157: 5. 169: 7.
 172: 6. 176: 11. 191: 9.
 215: 4. 225: 18. 133: 6.
 30. 243: 13. 265: 16. 266:
 6. 274: 15. 298: 2. 299:
 22. 308: 16. 327: 17. 331:
 3. 343: 21. 348: 19. 349:
 14. 355: 5. 357: 9. 367: 8.
 379: 15. 28. 390: 7. 13. 21.
 398: 36. 406: 10. 37. 412:
 15. 419: 14. 423: 4. 428:
 7. 444: 11. 449: 17. 453: 3.
 456: 12. 458: 26. 476: 6.
 483: 2. 485: 18. 501: 7.
 509: 10. 14. 533: 25. 534:
 13. 541: 9. 542: 26. 544:
 21. 549: 16. 552: 2. 553:
 21. 564: 7. 569: 18. 585:
 33. 590: 11. 592: 12. 595:
 8. 603: 16. 612: 7. 14. 615:
 4. 624: 7. 14. 616: 19.
 620: 12. 636: 6. 638: 11.
 642: 15. 646: 12. 651: 5.
 652: 14. 653: 5. 654: 22.
 655: 2. 660: 17.
 essedario, 353: 16. 398: 35.
 essedis, 336: 6.
 essedo, 200: 5. 365: 11. 414:
 12.
 essedum, 344: 7. 392: 23. 492:
 21. 502: 4.
 essent, 13: 7. 45: 15. 69: 8.
 86: 7. 92: 9. 175: 6. 176:
 11. 187: 18. 195: 5. 231: 4.
 233: 10. 298: 6. 356: 4.
 358: 11. 360: 7. 361: 6.
 386: 8. 421: 3. 440: 12.
 442: 2. 459: 6. 638: 9.
 660: 22.
 esset, 7: 4. 10. 8: 8. 16: 11.
 17: 11. 21: 5. 25: 12. 19:
 27: 8. 28: 8. 29: 5. 31:
 4. 34: 6. 36: 9. 44: 5. 50:

3. 63: 3. 64: 9. 67: 13. 68:
 3. 74: 6. 89: 2. 95: 3. 96:
 8. 119: 17. 132: 2. 141:
 20. 146: 16. 21. 149: 5.
 150: 6. 155: 2. 17. 169: 9.
 173: 2. 185: 17. 203: 11.
 208: 11. 225: 21. 235: 12.
 236: 9. 238: 25. 243: 32.
 247: 7. 254: 15. 21. 255:
 5. 258: 3. 362: 4. 8. 23:
 264: 7. 26: 4. 273: 6. 11.
 275: 7. 178: 10. 291: 18.
 294: 9. 296: 6. 11. 302:
 7. 308: 9. 311: 15. 315: 6.
 8. 318: 4. 319: 14. 321: 8.
 15. 330: 26. 339: 19. 341:
 6. 10. 348: 12. 359: 17.
 362: 3. 367: 3. 379: 14.
 381: 17. 383: 5. 384: 8.
 395: 17. 390: 9. 398: 11.
 393: 32. 404: 5. 416: 18.
 419: 7. 420: 5. 422: 7.
 428: 7. 433: 17. 446: 13.
 447: 7. 453: 15. 458: 17.
 21. 459: 3. 8. 474: 2. 10.
 11. 482: 4. 493: 14. 496:
 10. 19. 26. 490: 18. 510:
 10. 513: 13. 514: 1. 517: 7.
 519: 6. 521: 12. 524: 5. 19.
 527: 12. 529: 10. 532: 13.
 534: 7. 13. 538: 20. 541:
 15. 542: 22. 544: 1. 545: 15.
 547: 16. 549: 7. 550: 4.
 553: 4. 559: 2. 10. 574:
 19. 575: 15. 584: 15. 585:
 19. 587: 10. 12. 588: 11.
 589: 9. 591: 15. 596: 1. 632:
 15. 651: 24. 653: 16. 659:
 17. 660: 10. 34.
 effi, 1: 6. 3: 6. 4: 6. 6: 4. 5:
 6. 8: 4. 10: 10. 14: 11. 17:
 3. 8. 18: 2. 3. 19: 3. 10:
 22: 4. 24: 7. 25: 7. 30:
 9. 31: 7. 22. 23. 32: 2. 33:
 1. 7. 38: 1. 39: 7. 45: 4.
 55: 20. 16. 56: 4. 8. 10.
 58: 7. 12. 59: 1. 60: 3. 61:
 11. 62: 7. 9. 64: 10. 12.
 65: 7. 70: 11. 72: 10. 74:
 5. 75: 1. 78: 6. 81: 4. 81.
 6. 84: 5. 11. 16. 21. 86: 1.
 6. 9. 17. 18. 87: 3. 89:
 4. 7. 10. 15. 92: 1. 5.
 21. 96: 15. 97: 2. 5. 6.
 98: 2. 101: 4. 102: 5. 104:
 6. 8. 105: 4. 5. 9. 24.
 107: 3. 111: 4. 113: 9. 114:
 21. 115: 2. 117: 5. 119: 3.
 120: 13. 122: 14. 124: 3.
 128: 6. 130: 9. 133: 8. 134:
 32. 135: 9. 137: 3. 139: 4.
 141: 18. 150: 9. 156: 5. 157:
 9. 158: 8. 159: 7. 11. 163:
 9. 16. 168: 8. 12. 16. 169:
 7. 17. 171: 2. 172: 7. 15:
 173: 8. 7. 175: 1. 176: 10.
 178: 1. 14. 183: 2. 187: 4.
 Z Z Z Z

189: 1. 190: 11. 191: 8, 10,
12, 15. 192: 9. 193: 1. 197:
4. 202: 4. 206: 9. 207: 1.
212: 4. 213: 7, 12.
214: 7. 217: 1, 5. 220: 3,
5. 221: 9. 224: 1, 4, 8,
23, 24, 28, 32, 37. 225:
35. 229: 4. 230: 5. 231: 11,
15, 16, 18, 20, 24, 26.
233: 11. 235: 14. 236: 3, 4,
12. 238: 22. 241: 1, 12,
14. 243: 23, 31. 246: 3.
247: 4. 248: 7. 249: 4.
250: 11. 251: 6. 252: 13.
254: 15, 20. 255: 2. 257:
8, 12. 258: 6, 17, 19. 260:
10. 262: 5, 12. 263: 10.
264: 13. 267: 8. 268: 2,
19. 270: 4. 271: 1. 273: 2,
8. 281: 9. 286: 2. 288: 11.
289: 10, 16. 291: 4, 14.
293: 4, 11. 294: 1, 7, 15,
18. 298: 4, 10. 299: 8.
301: 7, 10, 17, 19. 304: 6.
305: 10, 19. 306: 6. 307:
3. 308: 17. 310: 2. 311: 1.
312: 2, 8, 19. 315: 1, 15.
317: 15. 318: 6. 319: 13.
321: 12, 20. 322: 4, 6, 7,
8. 323: 10. 324: 6. 325: 4,
10. 327: 3, 11. 328: 13. 332:
10. 338: 4. 339: 15. 340: 3.
343: 2, 17. 344: 6, 9. 348:
8. 349: 19. 351: 9. 354: 4,
356: 18, 22. 357: 5, 19.
359: 11, 18. 361: 14. 364: 7.
365: 14. 368: 4, 10. 369:
11. 371: 6, 16, 19. 372: 3,
7. 373: 3. 374: 2, 9. 376:
8. 378: 3, 6, 15. 379: 10,
16, 20, 24. 380: 6. 381:
17. 382: 5. 383: 3, 11. 384:
4, 12, 21. 387: 4, 7. 388:
2, 4, 10. 389: 2. 390: 22.
392: 12. 394: 7, 16. 397:
2, 4. 398: 10, 31. 406: 2.
411: 9. 412: 3, 10. 413: 8.
416: 3, 17, 12. 417: 6, 14,
31. 419: 14. 420: 2, 15.
422: 1, 7. 423: 6, 13, 19.
424: 1, 5. 428: 5, 12. 430:
2. 432: 9, 14, 17, 20, 21.
433: 3, 9, 14. 434: 1, 5.
435: 6. 436: 8. 439: 8. 443:
10, 11. 444: 2. 446: 5, 20.
447: 4. 448: 9. 450: 5, 13.
451: 3. 455: 5, 10. 456: 8.
457: 4. 458: 24. 461: 5,
11. 461: 12. 463: 6. 464:
16. 466: 1, 9. 467: 3. 468:
1. 473: 3, 6. 474: 4. 476:
5. 477: 10, 16. 478: 9.
479: 4, 27, 28. 480: 4,
9. 481: 9, 15, 20. 487: 11,
15. 488: 7. 489: 4, 13. 490:
2, 11. 491: 13. 492: 13,
14. 493: 3. 494: 7, 11. 495:

8. 496: 6, 16, 21. 497: 5,
17. 499: 1. 500: 8. 501: 7.
502: 16. 504: 9. 506: 3.
507: 5, 11, 18. 508: 1. 510:
1, 14, 19. 512: 8. 513: 8.
514: 8: 9. 516: 10. 521:
18. 523: 1, 7. 524: 12, 17.
529: 5. 527: 2, 19, 26.
528: 1. 532: 11. 533: 5, 15.
534: 3, 7, 17. 535: 7, 13.
538: 1, 2, 10, 15. 540: 2.
541: 8, 15. 543: 4. 544:
8, 12. 545: 6. 550: 4. 553:
6, 11, 22. 555: 11. 556: 4.
558: 15. 559: 3. 560: 1.
561: 4. 562: 3. 563: 1, 13.
565: 2, 8. 566: 8. 567: 4,
14, 16. 570: 1, 15. 572: 8.
574: 2, 9. 575: 14. 576:
4. 578: 7. 579: 13. 580: 6.
584: 3. 587: 4. 588: 7.
589: 10. 591: 16, 18. 592:
5, 10, 14, 16. 593: 3. 594:
18. 597: 10, 13. 603: 7.
618: 8. 621: 2, 5, 16. 624:
12. 629: 3. 630: 8. 631: 3.
632: 2. 638: 1, 11. 639: 18,
30. 647: 9, 15. 651: 4, 19,
20. 652: 2, 9, 10, 11, 22,
43. 653: 3. 654: 2. 655: 2,
9, 11, 12, 19, 24. 658: 9.
659: 8. 660: 1, 11, 19, 22,
23. 661: 7, 11. 652: 9, 12.
653: 3. 655: 1, 12, 19. 658:
9. 660: 1, 11.
esto, 267: 8. 654: 14.
estote, 516: 10.
et, 1: 8, 10, 13, 14. 3: 6, 7:
4: 2, 3, 14. 5: 4, 5. 6: 2,
6. 7: 3. 8: 2, 6, 8, 10, 12,
15, 17. 9: 4. 10: 3, 4. 13:
5. 14: 3, 8. 15: 10, 13, 16.
16: 1, 2, 8. 17: 7, 14. 18:
11, 20. 21: 9, 10, 12, 13.
22: 4, 5, 8. 23: 4, 8, 13.
24: 1, 2, 3, 7, 9, 10. 25:
6, 7, 20. 27: 5. 28: 3, 4,
6, 9. 29: 2, 3, 5. 30: 8,
13. 31: 1, 4, 7, 10, 18, 19.
32: 3, 4. 33: 1, 4, 5, 6.
35: 1, 2, 8, 10. 36: 3, 6,
10. 39: 2, 3, 5. 40: 3, 6,
8. 42: 2, 4, 7, 9, 10, 13,
18, 21. 44: 5. 45: 6, 8, 9,
12. 47: 7, 8, 15. 49: 5. 50:
3, 6, 7, 11, 14, 15. 51: 8,
12. 53: 5, 6. 10. 55: 2, 5,
6, 8, 13, 20, 26. 56: 3, 4,
7, 8. 58: 1, 2, 3, 4, 8,
9, 14, 15, 16. 59: 9, 10,
11, 18, 19. 60: 5, 9. 61: 1,
2, 6, 14, 15, 16, 17. 62: 3,
4, 5, 6, 8, 9, 10. 63: 1.
64: 3, 4, 13. 65: 1. 66:
7. 67: 4, 15, 16. 69: 2,
7, 8, 11. 70: 2, 6, 7, 10,
20, 22, 72: 4, 6, 7, 1,

14. 73: 1, 4, 5. 74: 2, 6.
75: 1, 9. 76: 3, 11, 12, 13,
14, 16, 17, 19, 21, 22.
78: 1, 5, 6, 9, 13, 18, 20.
81: 5. 82: 1, 7, 9. 83: 4,
9, 10, 13. 84: 2, 6, 12, 17,
21. 86: 11, 12, 17, 18, 20.
87: 1, 7. 89: 3, 9, 11. 90:
7, 11. 92: 2, 4, 7, 10, 14,
18, 19, 21, 23. 95: 1. 96:
3, 10, 12, 14. 97: 1, 2, 11.
99: 2, 3. 100: 5, 6, 13.
101: 1, 4, 5, 11. 102: 3,
9. 104: 1. 105: 2, 3, 5, 7,
14, 15, 17, 19, 21. 107: 9,
16. 108: 5, 8, 10, 17, 20,
22, 24. 110: 8, 11, 13. 111:
1, 7, 10, 11. 112: 3. 113: 1, 5,
6, 7, 15, 17. 114: 3, 5, 6,
7, 18, 20. 115: 1. 116: 2,
12. 117: 1, 2, 5, 11, 14.
119: 1, 3, 9. 120: 3, 8, 19,
11. 121: 2, 3, 18. 122: 3,
5, 7, 12, 19. 124: 3. 125: 2,
5, 6. 126: 1. 128: 6, 11,
13, 15. 129: 3. 130: 1, 9,
10. 131: 2, 6. 132: 1, 6,
9, 11, 14, 19. 133: 4, 5,
134: 2, 4, 10, 13. 135: 7,
8, 9, 10, 13. 137: 5, 9. 138:
9, 10, 11, 16, 20. 139: 2,
4, 5. 141: 10. 143: 1, 3, 5,
7. 145: 1, 2, 5, 9. 146: 1,
2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12,
14, 15. 148: 1, 3. 149: 4.
150: 2, 4, 6, 10, 13. 151:
4. 153: 11, 14, 15, 17, 20,
21, 26. 155: 2, 4. 157: 2,
5, 11, 12. 158: 1, 3, 5, 6.
159: 2, 3, 9, 10, 24. 161:
8, 12. 163: 2, 8, 9, 10, 11,
14, 16, 17, 18, 25. 166: 6,
168: 1, 3, 10, 15, 18. 169:
1, 2, 3, 8, 10, 11, 14. 171:
1, 5, 6, 7, 8. 172: 3, 6.
173: 1, 3, 4, 5, 11. 174:
2, 3, 5, 7. 175: 5, 9. 176:
2, 5, 6, 10, 11, 16, 17.
178: 7, 13. 179: 3, 7. 180:
7. 181: 1, 2. 182: 4, 5, 9,
10, 12, 14. 16: 17. 181:
6, 8, 12, 13, 15, 16, 17.
184: 1, 4. 185: 3, 16, 20,
15. 186: 1, 3, 5, 6. 187: 1,
2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11.
188: 1, 2, 5. 189: 6, 7. 190:
4, 6, 7, 8, 14, 17, 18.
191: 6, 8, 11, 15. 192: 1,
3, 4, 8, 11, 12, 14. 195:
4, 6, 7, 11. 15, 18, 20.
197: 1, 3, 4, 6, 7. 198:
1, 6, 7, 9, 10. 199: 1, 2,
3, 4, 5, 6, 8. 200: 2, 3,
4, 5, 7. 202: 4. 203: 13.
204: 1, 2. 205: 1, 2, 3,
5, 6. 206: 2, 3, 4, 5. 207:
1, 3, 5, 7. 208: 1, 2, 11

9, 9. 218: 1, 2, 3, 6, 7,
8. 212: 1, 2, 5, 5, 8, 10.
213: 5, 7, 12, 13, 18, 21,
22. 214: 1, 6. 215: 1, 4,
5, 6, 7, 8, 9, 11. 217: 7,
11, 14. 218: 1, 3, 5, 8, 9,
22, 13, 14. 219: 1, 2, 4,
220: 5, 6. 221: 1, 4, 10.
223: 4, 7. 224: 1, 2, 3, 5,
6, 17, 19, 22, 23, 37. 225:
1, 19, 26, 30, 32. 229: 1,
3, 7. 230: 1, 3. 231: 3, 6,
23, 25. 232: 3, 6, 9, 10,
12, 13, 16. 233: 5, 11, 12,
13, 235: 3, 4, 7, 8, 10, 16,
17, 18, 19. 236: 2, 7, 10,
12, 16, 18. 238: 2, 3, 7,
8, 13, 25, 26. 241: 1, 3,
4, 5, 8, 11, 15. 243: 16,
17, 19, 29. 246: 1, 4, 6,
247: 2, 3, 4, 13, 15. 248:
2, 4, 10, 15. 249: 3, 4, 11.
250: 3, 6, 12, 14. 251: 1,
3, 4, 13, 14. 252: 5, 7, 10,
12, 15. 253: 6, 10. 254: 1,
3, 9, 19, 21, 22. 255: 4,
6, 10. 256: 3, 6, 9, 11. 257:
1, 2, 3, 4. 258: 2, 8, 11,
16, 20, 21. 260: 4. 261:
7, 8, 10, 11, 12. 262: 5, 9,
14, 22. 263: 1, 6, 9. 264:
8, 9, 13. 265: 8, 10, 11,
13, 14, 15, 16, 26, 28, 30.
266: 5, 7. 267: 3, 7, 8.
268: 2, 5, 6, 8, 10, 15,
17, 18. 269: 5, 10, 11. 270:
2, 8, 10. 271: 6, 8, 9, 11,
17. 272: 4, 6, 7, 8, 9, 10,
13, 17, 18, 19. 273: 9, 12,
274: 7. 275: 2, 3, 4, 6,
8. 276: 8, 13. 278: 7, 13.
280: 1, 6, 7, 8, 13, 16, 20,
21. 282: 2, 3, 4, 5, 6, 7,
11, 12, 14, 15, 16. 283: 5,
14. 284: 1, 6, 9, 10, 16.
285: 2, 6. 286: 2, 3, 4, 5,
10, 13. 287: 1. 288: 7, 10.
289: 3, 7. 290: 3, 4, 5, 7,
10, 11, 12, 14. 291: 3, 6,
9, 10, 11, 13, 15, 17. 292:
5, 6, 11, 14, 16. 293: 5, 8,
9, 11. 294: 1, 9, 10, 14,
18. 295: 1, 3, 7, 9, 10, 13.
296: 11. 297: 2, 3, 8. 298:
2, 4, 9, 10. 299: 2, 3, 5,
8, 17, 20. 300: 3, 4. 301:
2, 15, 18, 22. 302: 2, 3,
4, 6, 10, 13, 14. 303: 2, 5,
8, 9, 11, 15, 17, 18. 304:
4, 9, 12. 305: 4, 5, 6, 12,
18. 306: 4, 5, 6, 7. 307: 6,
7, 8, 9, 15. 308: 2, 3, 4,
8, 9, 10, 11, 14, 15. 309:
3. 310: 3, 5, 6, 7, 8, 9,
11, 14. 311: 1, 6, 7. 312:
12. 313: 2. 314: 1, 2, 3, 9,
12, 16, 17. 315: 14, 19, 20.

317: 1, 4, 7, 12, 14. 318: 1,
319: 1, 2, 5, 9, 13, 14, 16,
18. 321: 1, 11, 14, 17, 18.
322: 1, 2, 4. 323: 1, 2, 7,
8, 10, 23, 27, 29, 30, 33.
324: 2, 5, 7. 325: 3, 4, 6,
10, 13, 20. 326: 2, 3, 4,
8. 327: 5, 8, 9, 10, 12, 15,
18. 328: 4, 6, 7, 8, 10. 319:
2, 8, 9. 330: 1, 3, 6, 9,
18, 24. 331: 3, 7. 332: 1,
2, 6. 333: 10. 334: 5, 6, 7,
9, 11, 13, 14. 335: 3, 4. 336:
2, 3, 5, 9, 12. 337: 1, 2,
4. 338: 3, 5, 10, 11, 16,
18. 339: 3, 4, 6, 9, 12, 17.
340: 6. 341: 1, 2, 8, 9,
10. 342: 6, 16, 18. 343: 3,
7, 9, 14, 15, 16, 18, 20,
23. 344: 8, 19. 345: 3. 347:
3, 19. 348: 3, 8, 15. 349: 3,
14, 18. 350: 7, 351: 8. 352:
5, 13, 15, 16. 353: 3, 4, 6,
8, 9, 10, 11, 18. 354: 5, 355:
5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15.
356: 2, 5, 6, 10, 11, 12, 14,
20, 21. 357: 1, 2, 4, 5, 8,
9, 14, 23. 358: 9, 14, 17,
18, 22. 359: 4, 6, 10, 16,
17, 18, 19. 360: 1, 2, 4, 7,
8, 14. 361: 4, 5, 6, 7, 16,
17. 362: 4, 5, 10, 11, 13,
14. 363: 1, 6. 364: 3, 4, 8,
12, 13, 17, 18, 20, 26. 365:
4, 5, 13, 15. 366: 3, 5, 6,
11. 367: 2, 3, 4, 5, 8, 9.
368: 1, 2, 5, 9, 10, 11. 369:
11, 12, 15, 17. 370: 6, 8,
12, 13. 371: 10, 14, 17, 19,
21, 22. 372: 11. 373: 1, 2,
7, 8. 374: 3, 5. 376: 5, 7,
9. 378: 6, 9, 12, 13. 379:
8, 9, 10, 17, 20, 21, 26,
31, 34, 35, 36. 380: 6. 381:
3, 5, 7, 12, 13, 15, 19. 382:
5, 8, 9, 10, 13. 383: 2, 5,
384: 8, 11, 15, 16, 17, 19,
20. 385: 3, 5, 8, 10, 12,
17. 386: 1. 387: 2, 3, 8,
10. 388: 2, 4, 7, 17, 19.
389: 2, 4, 12. 390: 2, 17,
24, 26, 29, 31, 32. 392: 1,
2, 7, 13, 15, 22. 94: 5, 15,
16, 17, 18. 396: 1, 2. 397:
1, 2, 3, 7, 9. 398: 2, 6, 12,
15, 18, 21, 24, 30, 32, 35,
37. 99: 1, 7. 42: 1, 10,
16. 404: 8, 11, 16, 18. 406:
2, 4, 6, 8, 13, 14, 22, 26,
27, 30, 35. 408: 2, 6. 409:
1, 11, 16, 17. 410: 1, 2, 4,
5, 8, 12, 13, 16. 411: 3, 4,
7, 8, 10. 412: 3, 4, 12, 19.
413: 2, 3, 4, 11, 12, 14.
414: 1, 5, 16, 22, 26. 416:
5, 6, 7, 8, 11, 17. 417: 7,
18, 24. 418: 1, 5, 7. 419:

7, 10, 12, 14, 15, 16. 420:
2, 7, 8, 9, 11, 12, 13. 422:
1, 2, 3. 423: 5, 14, 15. 424:
2, 6. 425: 3, 5, 6. 427: 2,
9, 11, 13, 19. 428: 15. 429:
6, 11, 12. 430: 7. 431: 4,
5, 7, 9, 10. 432: 4, 5, 6,
10, 13, 16, 17. 433: 5, 13,
14, 16, 19. 434: 5. 435: 8,
15, 16, 20, 21. 436: 1, 6,
10. 437: 5, 6, 7, 14, 17,
19, 24, 26. 439: 1, 6. 440:
1, 8, 16. 441: 1, 5. 442: 8.
443: 6, 13. 444: 1, 4, 6,
7, 9, 11, 13, 20, 23. 446:
10, 11, 17. 447: 3, 11, 22.
448: 7. 449: 1, 6, 7, 9,
17. 450: 4, 7, 9, 15. 451:
7, 11, 13. 453: 2, 7, 9, 12,
14, 15, 16. 454: 1, 4, 8,
10. 455: 1, 5, 9, 11, 12.
456: 4, 6, 11, 19. 457: 1,
458: 7, 13, 23. 459: 1, 2,
10. 460: 1, 2. 461: 1, 6,
7, 20, 24. 462: 1, 3, 4, 6,
7, 8, 20, 26. 463: 1, 3, 4,
5, 8. 464: 2, 14, 21, 23,
30. 466: 1, 6, 13. 467: 7,
11, 16, 18. 468: 5, 7, 14,
18, 19, 21. 469: 2, 6, 7,
18, 19, 22, 25, 27. 473: 1,
3, 5, 16, 20, 21, 23, 25.
474: 6, 8, 9. 475: 8, 10.
476: 1, 6, 8. 477: 1, 2, 5.
478: 4. 479: 8, 11, 13, 17,
18, 20, 21, 22, 23, 27.
480: 4, 8, 14, 17, 18. 481:
7, 9, 17. 482: 1, 2, 10. 483:
9, 11, 19. 484: 3, 9. 485:
4, 9, 11, 14, 19. 487: 11,
12, 13. 488: 2, 6. 489: 12,
13, 19, 20, 22. 490: 4, 7,
10, 11, 16, 19. 491: 1, 6,
13. 492: 17, 18. 493: 6, 11,
12. 494: 1, 2. 495: 2, 4,
5, 6, 7, 9, 14, 15, 16. 496:
496: 3, 7, 10, 14, 19, 22.
497: 13, 16, 17. 498: 5.
499: 1, 4, 8, 10. 500: 1,
5, 10, 17, 20. 501: 2, 10.
502: 1, 7, 12, 16, 19. 503:
5, 11. 504: 2, 3, 6, 8, 11,
17, 20. 505: 9, 506: 1,
207: 2, 7, 10, 13, 17, 18,
21, 22. 508: 3, 9. 509: 9.
510: 2, 3, 11, 20. 511: 4,
5, 15, 17, 18. 512: 2, 7,
8. 513: 3, 4, 5, 8, 11, 12,
15, 16, 17, 18, 19. 514: 2,
6. 515: 4, 5, 17, 21, 23.
516: 2, 3, 4, 6, 8, 10, 11.
517: 2, 4, 5, 12. 519: 1, 2,
3, 9. 520: 1, 2, 7, 9, 13,
15. 521: 8, 10, 17, 18. 523:
3, 10, 11, 13, 14. 524: 2,
4, 7, 8, 9, 13, 15, 18.
525: 2, 5. 526: 9. 527: 6,

- 11, 16, 17, 18, 20, 24.
 528: 11, 15. 529: 2, 3, 5.
 6, 8. 530: 2, 10, 15. 531: 1.
 2, 5. 532: 3, 6, 8, 9, 12.
 13, 17. 533: 2, 8, 9, 10, 16.
 17, 19, 20. 534: 5, 6, 10.
 13. 535: 2, 3, 7, 9. 536: 1.
 2, 9, 16. 537: 2. 538: 5, 7.
 13, 15, 19. 539: 3, 6, 8.
 540: 3, 6, 9. 541: 9, 14.
 16, 17, 20. 542: 5, 7, 27.
 29, 31. 544: 5, 8, 15, 16.
 18. 545: 7, 10. 547: 2, 4.
 6, 7, 8, 14, 17, 18, 22.
 38. 544: 1, 4, 5, 6. 551: 1.
 3, 7, 9, 15, 18. 552: 2, 6.
 11, 13. 553: 2, 3, 5, 7, 14.
 15, 19, 21, 22. 554: 5, 7.
 555: 5, 7, 10, 11, 12. 556: 10.
 557: 1, 2, 7, 8, 9, 10.
 558: 1, 4, 5. 559: 3, 5, 8.
 560: 4. 561: 10. 562: 3. 563: 3, 4, 11, 15, 17. 564: 1, 3.
 4, 8, 10, 13, 16. 565: 2, 6.
 7, 18, 19, 20, 23, 24. 566: 3, 5, 7, 8, 12, 16, 19. 567: 3, 6, 11, 14, 15, 19. 568: 2, 11. 569: 7, 9, 12, 17.
 570: 14. 571: 9, 13, 18.
 573: 7, 9, 10, 11. 574: 3.
 4, 5, 9, 16. 575: 4, 5, 8.
 17, 18. 576: 2, 4, 6, 9, 10.
 11, 13, 18. 578: 1, 2, 4, 5.
 580: 15. 581: 1, 5. 582: 12.
 38, 22. 184: 22. 285: 10.
 15, 17, 20, 22, 23, 29.
 30, 32. 587: 1, 5, 8, 11, 17.
 588: 2, 3, 12, 15, 17, 20.
 25, 27. 589: 1, 7, 10, 11.
 13. 590: 2, 5. 591: 3, 8, 18.
 592: 2, 16, 17, 21, 22, 24.
 18. 593: 7. 594: 3, 4, 5, 7.
 13, 17. 595: 6, 9. 596: 3.
 13. 597: 2, 4, 7, 16. 603: 5, 6. 605: 9. 606: 5, 11, 20.
 21. 609: 1, 2, 3, 4, 13, 14.
 15. 612: 4, 11, 15. 613: 1.
 5. 616: 1, 2, 13, 20. 617: 5.
 618: 7, 12, 17, 21, 24. 619: 2, 10. 620: 1, 8. 12, 14.
 15. 621: 3, 4, 10, 14, 18.
 22, 25, 39. 623: 6, 7, 9.
 624: 1, 3, 4, 7, 12. 625: 1, 6, 7, 10. 626: 3, 6, 9.
 627: 4, 8, 10. 630: 3, 7.
 8, 12, 13. 631: 2, 4. 632: 2, 6, 7, 15, 24. 634: 5, 8.
 9, 16. 636: 6, 8, 13. 638: 7, 10, 14, 16, 17, 18, 19.
 20, 21. 639: 4, 10, 11, 12.
 15, 16, 17, 22, 24, 29.
 32. 645: 5. 646: 9. 647: 2.
 7, 9, 10, 11, 16. 648: 4.
 6, 7, 12, 14, 16, 18. 651: 3, 4, 7, 9, 11, 12, 15, 17.
 21. 652: 6, 13, 20, 23, 35.
 37. 653: 4, 19, 27, 31. 654: 2, 10, 16, 17, 21, 22, 26.
 29. 655: 3, 8, 16, 17, 20.
 22, 24. 657: 3, 4, 5, 14.
 19, 25. 658: 3. 659: 3, 6.
 10, 19. 660: 4, 7, 9, 12.
 20, 21, 22, 26, 17, 28, 28.
 29, 30, 32, 33, 34. 661: 1, 4, 5, 8.
 ethologias, 613: 3.
 etiam, 1: 9. 5: 3. 7: 6. 9: 1.
 10: 1, 8. 12: 1. 14: 11, 14.
 16: 4. 18: 11. 22: 10. 23: 7.
 25: 12, 13, 19. 27: 4. 29: 3. 30: 8, 14. 32: 10. 33: 3.
 34: 3. 38: 7. 40: 7. 42: 1.
 45: 2. 49: 1. 51: 3, 6, 10.
 55: 8, 11, 13, 18, 22. 56: 2, 11. 58: 8. 59: 5. 60: 5.
 9. 61: 3, 12, 15. 64: 13. 66: 4. 67: 1, 16. 69: 5. 72: 4.
 8. 74: 4, 10. 76: 15. 78: 5.
 82: 5. 83: 8. 89: 9. 90: 8.
 10. 92: 12, 25. 96: 5. 99: 8. 101: 3. 102: 8, 11. 105: 20, 23. 107: 6, 7. 109: 1.
 114: 14, 21. 116: 3. 117: 7.
 110: 1, 11. 121: 2. 122: 17.
 126: 1, 14. 128: 13. 131: 7.
 133: 3, 7. 134: 7. 11. 15: 3.
 6. 138: 14. 143: 2. 145: 9.
 146: 10. 149: 6. 153: 24.
 158: 4. 159: 10, 16. 161: 6.
 163: 13, 16. 166: 3, 8. 168: 14. 171: 7. 172: 9, 12. 173: 7. 175: 9. 178: 6, 9, 13.
 182: 7, 14. 183: 6, 17. 185: 12, 24, 26. 190: 9. 192: 6.
 8. 195: 14, 16. 197: 1. 198: 11. 199: 4. 204: 5, 9. 105: 106: 5. 207: 2. 108: 3. 212: 8. 220: 11. 224: 31. 225: 25. 232: 19. 241: 3. 243: 1.
 24, 19. 246: 6, 11. 247: 6.
 250: 14. 251: 4. 252: 16. 253: 5, 12. 254: 18. 255: 12. 256: 3, 9. 257: 9. 258: 7. 263: 2. 264: 2. 265: 6. 268: 21.
 269: 4. 270: 5. 271: 4. 272: 9, 12, 16. 275: 9. 280: 24.
 282: 13. 284: 3. 285: 1. 286: 8, 14. 289: 19. 290: 1. 10.
 291: 12. 292: 14. 293: 12.
 294: 2, 8, 16. 195: 10. 296: 17. 297: 5. 301: 3, 13, 16.
 21, 22. 303: 13. 304: 4, 6.
 11. 305: 15. 308: 5, 7, 9.
 12. 311: 4. 312: 11. 315: 5.
 12, 18, 22. 318: 4. 319: 8.
 13. 321: 18. 322: 9, 10. 323: 14, 21, 29. 324: 9. 325: 13.
 327: 13. 329: 5. 333: 8. 334: 6. 339: 6. 340: 8. 342: 4.
 343: 17. 348: 16. 350: 1.
 352: 3, 13. 354: 4, 8. 355: 9. 357: 2, 1. 358: 22. 361: 14. 362: 15. 363: 9. 364: 5.
 24. 365: 14, 17. 366: 10.
 11. 367: 9. 368: 9. 369: 2.
 17. 371: 15. 372: 15. 17. 374: 1. 376: 12. 378: 8. 379: 2.
 383: 3, 6, 11. 12. 384: 24.
 388: 18. 390: 17. 391: 11.
 394: 13. 395: 9. 398: 13.
 402: 3, 11. 404: 4, 6, 17.
 406: 5, 31. 409: 4, 9. 410: 12. 411: 1. 412: 2, 5. 413: 9, 18. 414: 11, 18, 22, 23.
 416: 16. 417: 16, 27. 419: 17, 18. 420: 2, 15. 422: 6.
 43: 11, 19, 24. 429: 5.
 430: 8. 431: 4, 13. 433: 9.
 43: 4. 436: 4, 13. 437: 4.
 440: 16. 441: 3. 443: 2, 16.
 444: 14. 446: 1, 4, 14.
 447: 6, 11. 448: 5. 449: 2, 15. 450: 2. 451: 14. 453: 7, 16. 455: 4, 15. 456: 1.
 458: 11, 23. 464: 6, 13.
 466: 10. 467: 10. 472: 1.
 4. 47: 8, 18, 20. 474: 5.
 475: 7. 476: 8. 477: 17.
 478: 1, 8. 479: 11, 24. 482: 7. 483: 13. 484: 2. 485: 16. 488: 4. 489: 16. 491: 11. 492: 21. 493: 7. 496: 12. 497: 12, 20. 500: 1, 12.
 19. 502: 16. 504: 2. 505: 4.
 6. 507: 11. 508: 7. 509: 7.
 510: 9, 14. 511: 8. 512: 6.
 513: 8, 14, 20. 515: 3, 9.
 517: 7, 15. 519: 3. 521: 5.
 9. 525: 13. 526: 1, 11. 528: 6, 16. 531: 4. 533: 7, 26.
 534: 8, 18. 535: 3. 536: 20.
 539: 9. 541: 8. 543: 1. 547: 9, 13. 551: 3, 20. 552: 2.
 553: 5, 12. 559: 1. 561: 1.
 8. 562: 4. 565: 1, 16, 21.
 27. 566: 1, 4, 10. 567: 8.
 568: 15. 569: 11. 570: 11.
 573: 5. 574: 16. 575: 6. 576: 4, 6. 580: 1, 14. 584: 7.
 10. 585: 3, 27. 587: 4, 6.
 12. 588: 12, 19. 589: 12, 16.
 591: 8. 594: 10. 595: 8. 596: 1, 13, 14. 597: 6, 14. 603: 2, 11. 605: 10. 612: 12. 616: 16. 617: 4. 618: 8, 11. 619: 9, 624: 15. 626: 10. 630: 3. 634: 7, 12. 638: 2, 3.
 639: 5, 6, 14, 20. 646: 14.
 647: 5. 652: 11. 655: 18.
 657: 8, 24. 660: 14, 23, 35.
 661: 8.
 etiamnum, 582: 18. 598: 2.
 Etruria, 660: 3.
 Etruria, 507: 3.
 Etruriam, 35: 2.
 Etrusca, 231: 20.
 etli, 89: 11. 213: 18. 275: 12.
 570: 5. 461: 1. 536: 11. 616: 17. 630: 7.
 evadere, 264: 7. 395: 9.
 evaderent, 594: 24.
 evaserat,

- evaserat, 75: 5. 111: 3.
 evasisse, 462: 10.
 evasit, 32: 8. 67: 8. 247: 11.
 282: 17. 302: 10. 431: 12.
 480: 1.
 evasurus, 417: 29.
 evectus, 231: 26.
 evenerint, 224: 2.
 eveniat, 307: 15.
 eveniret, 96: 9.
 evenisse, 10: 6. 519: 5.
 evenisset, 15: 11.
 evenit, 105: 6. 159: 22. 203:
 8. 231: 5. 258: 13. 282: 13.
 348: 3. 382: 3. 492: 7. 502:
 2. 527: 3. 542: 23. 569: 13.
 591: 21.
 eventus, 133: 6. 392: 3. 541: 11.
 eventum, 19: 19. 449: 17.
 eventus, 230: 1. 545: 17.
 eversa, 591: 10.
 evertendam, 59: 2.
 evidens, 432: 7. 524: 22.
 evidentibus, 86: 1. 477: 1.
 evidentissime, 287: 2.
 evidentissimis, 59: 18. 231: 11.
 487: 2.
 evigilabat, 414: 7. 556: 9.
 evigilandum, 203: 11.
 evigilavit, 490: 17.
 eviluit, 390: 20.
 evinci, 280: 10.
 evitandæ, 652: 41.
 evitandas, 278: 3.
 Eulogii, 519: 7.
 cum, 1: 17: 7: 7. 9: 1. 16: 7.
 17: 4. 18: 12. 21: 7. 23: 12.
 25: 11. 27: 4. 31: 15. 38: 6.
 44: 9. 51: 12. 55: 16. 58:
 15. 60: 4. 20. 70: 5. 76: 5.
 84: 12. 16. 96: 4. 107: 10.
 108: 16. 113: 15. 114: 10.
 116: 3. 149: 8. 150: 13. 171:
 12. 176: 19. 183: 9. 184: 3.
 185: 2. 202: 1. 215: 2. 217:
 6. 223: 33. 231: 12. 235: 15.
 248: 9. 254: 22. 262: 20.
 265: 10. 266: 7. 267: 9.
 272: 2. 273: 7. 297: 4. 302:
 14. 303: 15. 307: 5. 310: 9.
 314: 8. 321: 6. 325: 6. 334:
 10. 339: 5. 340: 3. 344: 17.
 351: 15. 21. 359: 8. 379: 4.
 18. 22. 23. 26. 28. 380: 6.
 381: 10. 19. 387: 7. 394: 18.
 398: 3. 402: 7. 406: 17.
 416: 10. 417: 4. 429: 12.
 432: 19. 440: 5. 446: 11.
 21. 456: 7. 462: 20. 467:
 15. 469: 7. 20. 476: 8.
 477: 10. 17. 481: 5. 483: 2.
 14. 490: 8. 498: 5. 503: 9.
 504: 1. 17. 507: 18. 510:
 4. 515: 15. 538: 11. 540: 11.
 543: 4. 552: 3. 555: 8. 556:
 5. 561: 6. 565: 5. 581: 6.
 585: 24. 589: 3. 590: 5.
 591: 15. 597: 1. 2. 615: 7.
 616: 18. 618: 12. 623: 8. 625:
 5. 632: 17. 636: 11. 642: 4.
 645: 5. 653: 30. 654: 8. 29.
 657: 6. 660: 7.
 eundem, 15: 15. 18: 20. 113:
 6. 131: 8. 225: 6. 433: 13.
 520: 1. 532: 13. 610: 6.
 645: 2.
 Eunoën, 58: 1.
 euntem, 236: 14.
 eunti, 404: 18.
 euntibus, 536: 21.
 Eunuchus, 652: 9.
 evocarar, 115: 3. 303: 6.
 evocare, 463: 4.
 evocarentur, 499: 18.
 evocasset, 274: 9.
 evocati, 372: 5. 496: 11.
 evocato, 176: 18.
 evocatus, 536: 8.
 evocavit, 343: 11. 444: 19.
 462: 13. 473: 15.
 evolasse, 502: 18.
 evolueret, 505: 3.
 evomuerit, 428: 16.
 evomuisse, 423: 21.
 Euphotionem, 310: 6.
 Euphratem, 329: 8.
 Euripidis, 31: 20.
 Euripo, 42: 9.
 Eutychus, 231: 7.
 evulsa, 542: 20.
 ex, 1: 6. 11: 9. 17: 1. 18: 7.
 18. 19: 18. 23: 7. 30: 1. 2.
 32: 5. 33: 3. 42: 13. 44: 6.
 9. 45: 15. 50: 5. 51: 8. 56:
 8. 59: 2. 60: 16. 61: 18. 65:
 2. 4. 70: 8. 73: 5. 75: 10.
 76: 4. 83: 8. 84: 11. 86: 15.
 90: 4. 7. 92: 8. 10. 20.
 96: 11. 100: 4. 101: 5. 101:
 3. 4. 103: 1. 108: 4. 110: 1.
 111: 13. 114: 4. 18. 115: 3.
 116: 12. 117: 12. 120: 6. 9.
 12. 122: 5. 134: 8. 137: 7.
 138: 14. 139: 1. 141: 2. 16.
 152: 1. 153: 1. 155: 4. 159:
 3. 161: 10. 163: 1. 166: 8.
 186: 3. 9. 169: 1. 172: 12.
 178: 4. 6. 11. 12. 180: 1.
 181: 11. 14. 183: 1. 16. 8.
 12. 185: 7. 13. 18. 21. 186:
 3. 6. 187: 8. 13. 188: 7.
 192: 1. 4. 17. 195: 12. 198:
 11. 200: 5. 6. 10. 203: 4.
 205: 7. 206: 3. 212: 9. 213:
 1. 3. 214: 4. 220: 11. 224:
 39. 40. 125: 1. 11. 23. 231:
 17. 232: 1. 14. 18. 233: 1.
 3. 15. 233: 6. 7. 8. 18. 241:
 3. 11. 243: 5. 246: 1. 12.
 248: 3. 250: 9. 251: 1. 254:
 13. 255: 4. 256: 9. 257: 10.
 260: 8. 10. 262: 1. 263: 2.
 264: 13. 265: 12. 267: 8.
 270: 2. 273: 10. 275: 6.
 278: 7. 280: 11. 284: 12.
 286: 2. 288: 3. 289: 15.
 19. 291: 5. 292: 15. 294:
 19. 295: 1. 2. 7. 11. 296:
 7. 11. 297: 11. 299: 19. 303:
 7. 18. 305: 10. 307: 9. 310:
 4. 312: 6. 14. 313: 4. 315:
 19. 313: 2. 21. 314: 1.
 327: 7. 330: 21. 332: 2.
 333: 1. 2. 3. 334: 3. 14. 15.
 335: 5. 338: 17. 340: 4. 342:
 5. 343: 11. 14. 18. 344: 3.
 346: 2. 347: 6. 9. 348: 17.
 20. 352: 10. 16. 353: 19. 355:
 5. 356: 17. 37: 16. 24. 358:
 7. 8. 21. 359: 12. 360: 5.
 362: 6. 12. 363: 1. 364: 19.
 21. 369: 10. 370: 11. 372:
 4. 10. 17. 376: 5. 13. 378:
 10. 379: 12. 381: 6. 19. 383:
 9. 386: 6. 387: 7. 388: 14.
 389: 1. 390: 18. 395: 4. 396:
 8. 397: 11. 398: 2. 404: 9.
 406: 31. 33. 35. 408: 5. 409:
 1. 410: 1. 2. 7. 411: 9.
 413: 19. 414: 20. 417: 3.
 11. 19. 418: 4. 420: 6. 422:
 12. 425: 3. 427: 1. 5. 16.
 429: 7. 430: 1. 4. 431: 1.
 13. 432: 5. 12. 23. 433: 8.
 434: 6. 435: 9. 437: 5. 17.
 440: 16. 443: 2. 14. 448:
 5. 449: 14. 453: 13. 456:
 7. 458: 24. 460: 3. 461: 11.
 463: 7. 464: 13. 14. 466: 3.
 468: 15. 469: 1. 473: 26.
 474: 1. 475: 6. 476: 1.
 477: 15. 479: 22. 24. 480:
 4. 484: 489: 9. 22. 491: 7.
 492: 18. 494: 3. 495: 3. 17.
 20. 496: 3. 20. 497: 18.
 499: 6. 13. 500: 10. 502: 9.
 506: 4. 507: 2. 9. 12. 20.
 510: 3. 514: 10. 515: 14.
 23. 519: 10. 15. 520: 3. 521:
 3. 12. 523: 2. 524: 9. 13.
 525: 3. 526: 9. 527: 18. 531:
 7. 533: 2. 535: 4. 536: 9.
 16. 537: 4. 539: 2. 5. 542:
 27. 29. 544: 6. 18. 19. 547:
 17. 549: 13. 552: 4. 3.
 553: 12. 559: 2. 561: 1.
 563: 11. 564: 15. 21. 565:
 16. 567: 1. 568: 8. 12. 569:
 10. 13. 574: 7. 13. 21. 575:
 14. 576: 12. 580: 10. 14.
 582: 11. 584: 10. 15. 585:
 7. 16. 588: 6. 11. 589: 3.
 7. 591: 4. 17. 592: 6. 10.
 25. 594: 20. 615: 17. 616:
 1. 2. 620: 4. 10. 621: 2.
 9. 626: 8. 632: 14. 634: 8.
 14. 15. 639: 7. 18. 19. 21.
 648: 2. 652: 1. 8. 654: 19.
 23. 30.
 exacerbati, 315: 5.
 exacerbatus, 103: 1. 532: 10.
 AAAaa

exacta, 72 : 6. 132 : 15. 558 : 12.
 exacte, 627 : 8.
 exactiorum, 654 : 2.
 exactiorem, 262 : 17.
 exacto, 323 : 25.
 exactor, 67 : 13. 632 : 8.
 exactos, 241 : 7.
 exactum, 132 : 2.
 exæstuarat, 312 : 12.
 exæstuat, 119 : 6.
 exagitabat, 213 : 19.
 exagitari, 463 : 4.
 examinato, 461 : 19.
 examine, 561 : 10.
 exanimasset, 135 : 6.
 exanimati, 42 : 21.
 exanimatus, 516 : 10.
 exanimis, 89 : 12.
 exaratos, 483 : 9.
 exaravit, 515 : 19. 657 :
 exarmata, 591 : 15.
 exarsisse, 276 : 3.
 exarsit, 314 : 17.
 exaruit, 487 : 13.
 exauctorando, 272 : 16.
 exauctoravit, 126 : 10. 527 : 13.
 547 : 8.
 exaudiretur, 367 : 5.
 exaudita, 477 : 10.
 exalceandos, 521 : 15.
 exalceatos, 547 : 16.
 excanduisset, 419 : 13. 648 :
 16.
 excanduit, 472 : 8. 552 : 6.
 excarnificatus, 535 : 7.
 excedere, 449 : 8. 591 : 14.
 excederent, 532 : 11.
 excederet, 308 : 2. 538 : 4.
 excellentissimo, 444 : 23.
 excellentissimum, 39 : 3.
 excelsa, 51 : 1.
 exceperit, 541 : 12.
 excepero, 463 : 9.
 excepit, 74 : 8. 82 : 3. 121 : 3.
 502 : 6. 525 : 11.
 excepta, 168 : 8. 165 : 1. 287 :
 8. 289 : 41. 504 : 6.
 exceptam, 14 : 7. 60 : 14.
 exceptione, 82 : 10.
 exceptis, 45 : 4. 76 : 11. 157 :
 12. 475 : 7. 594 : 3.
 excepto, 198 : 3. 243 : 23. 409 :
 16. 410 : 5. 413 : 9. 570 : 7.
 582 : 18. 591 : 28.
 exceptos, 252 : 1. 483 : 8.
 exceptum, 84 : 20. 354 : 15.
 353 : 4. 505 : 11.
 exceptus, 114 : 21. 448 : 6.
 511 : 8.
 excerptit, 214 : 4.
 excerpta, 218 : 6.
 excefferat, 272 : 4.
 excefferit, 412 : 18. 616 : 17.
 excessisse, 338 : 17.
 excessissent, 392 : 14.
 excessisset, 202 : 4.
 excessit, 60 : 2. 104 : 3. 202 : 4.

424 : 4. 432 : 1. 507 : 6. 570 :
 13.
 excessu, 317 : 5. 431 : 11.
 excessum, 266 : 1. 310 : 15. 325 :
 4. 539 : 7.
 excidendis, 589 : 17.
 excidisse, 502 : 17.
 excidissent, 389 : 3.
 excidit, 390 : 28. 489 : 18.
 527 : 7.
 exciente, 399 : 8.
 excipere, 564 : 5.
 exciperet, 29 : 1.
 excipiens, 173 : 12.
 excipiente, 303 : 10.
 excise, 355 : 14.
 exciso, 397 : 7.
 excitabatur, 356 : 16. 381 : 11.
 excitare, 647 : 17.
 excitaret, 285 : 5.
 excitaretur, 114 : 9. 414 : 9.
 excitari, 113 : 5.
 excitasse, 476 : 8.
 excitatus, 479 : 7.
 excitaverunt, 513 : 10.
 excitavit, 133 : 1. 357 : 20. 362 :
 5. 578 : 4.
 excitus, 654 : 4.
 exclamasse, 372 : 12.
 exclamaverat, 327 : 14.
 exclamaverit, 302 : 10. 591 : 6.
 exclamavit, 231 : 23. 338 : 14.
 349 : 13. 419 : 5. 555 : 13.
 excludere, 449 : 18.
 excluderetur, 17 : 9.
 exclusisse, 509 : 8.
 excluso, 163 : 25.
 exclusus, 258 : 6. 384 : 2.
 excruciatum, 446 : 19.
 excogitaret, 456 : 2.
 excogitatisimas, 339 : 6.
 excogitato, 166 : 5.
 excogitatum, 336 : 7. 351 : 1.
 590 : 2.
 excogitaverat, 303 : 12.
 excogitavit, 149 : 2. 185 : 1.
 335 : 1. 395 : 9. 441 : 1.
 excoluit, 134 : 5. 195 : 18.
 659 : 5.
 excicare, 450 : 1.
 excreverant, 549 : 11.
 excreverat, 505 : 4.
 excruciatu, 332 : 9.
 excruciatum, 423 : 20.
 excubabat, 446 : 5. 511 : 3.
 excubanti, 435 : 4. 510 : 7.
 excubaret, 417 : 16.
 excubias, 125 : 4. 137 : 3. 384 :
 13. 496 : 12.
 excubitores, 434 : 2.
 excubitori, 422 : 8.
 excueurrisset, 502 : 14.
 exculti, 92 : 22.
 excultis, 135 : 10.
 exculto, 398 : 16.
 excultum, 455 : 9.
 excusandi, 146 : 9.

excusans, 254 : 18. 390 : 20.
 excusante, 381 : 18.
 excusantes, 190 : 1.
 excusanti, 347 : 12. 461 : 15.
 excusantibus, 146 : 10.
 excusare, 113 : 11. 308 : 15.
 excusasset, 132 : 1.
 excusata, 238 : 16.
 excusationem, 511 : 12.
 excusato, 473 : 3.
 excusavit, 387 : 5. 417 : 17.
 excussis, 416 : 5.
 excusso, 70 : 19.
 excussum, 487 : 15.
 excussus, 39 : 7. 450 : 12. 591 :
 9.
 execratus, 349 : 19.
 executor, 552 : 1.
 exegerat, 409 : 9. 481 : 11.
 exegisse, 53 : 8.
 exegisset, 193 : 3.
 exegisset, 56 : 4.
 exegit, 149 : 6. 163 : 21. 187 :
 11. 232 : 9. 263 : 1. 347 : 1.
 387 : 1. 475 : 9.
 exemit, 511 : 5.
 exempla, 218 : 5. 243 : 16.
 exemplar, 139 : 4. 285 : 7. 528 :
 12. 544 : 13.
 exemplaria, 301 : 10. 636 : 7.
 exemplaribus, 60 : 15. 547 :
 26. 595 : 2.
 exempli, 141 : 1. 307 : 12. 331 :
 8. 385 : 5. 517 : 13. 639 : 22.
 exemplis, 612 : 12.
 exemplo, 31 : 13. 253 : 8. 276 :
 8. 315 : 17. 343 : 8. 388 : 17.
 402 : 16. 481 : 1. 515 : 12.
 590 : 11. 606 : 7. 660 : 26.
 exemplum, 70 : 23. 145 : 8.
 265 : 13. 362 : 8. 369 : 6. 397 :
 12. 409 : 16. 440 : 14.
 exemptum, 314 : 8. 542 : 24.
 exemptus, 542 : 22.
 exequabatur, 69 : 1.
 exequendis, 384 : 18.
 exequi, 327 : 20.
 exercenda, 11 : 8.
 exercendas, 298 : 2.
 exerendi, 580 : 5.
 exercentes, 232 : 13.
 exercentis, 520 : 4.
 exercentibus, 15 : 18.
 exerceret, 634 : 16.
 exerceret, 276 : 12. 642 :
 exerceri, 444 : 4. 638 : 3.
 exercitanda, 627 : 2.
 exercitatum, 248 : 10.
 exercitatione, 311 : 18.
 exercitationes, 210 : 1. 259 : 14.
 435 : 20.
 exercitationibus, 645 : 2.
 exercitationis, 596 : 8.
 exercitibus, 30 : 10. 107 : 14.
 274 : 1. 381 : 21. 428 : 11.
 474 : 12.
 exercitu, 34 : 1. 35 : 10. 114 :

17. 115: 4. 120: 12. 230: 4.
 252: 4. 264: 6. 526: 12.
 541: 8. 14. 544: 2.
 exercitui, 108: 24. 360: 6.
 exercitum, 31: 12. 35: 9. 38:
 4. 62: 1. 64: 1. 224: 27.
 158: 9. 317: 5. 443: 2. 492:
 18. 496: 7. 544: 10.
 exercitus, 23: 2. 28: 9. 58: 5.
 110: 3. 8. 120: 10. 130: 3.
 183: 17. 268: 19. 282: 4.
 294: 11. 343: 10. 357: 19.
 412: 3. 467: 16. 474: 8.
 501: 1. 6. 513: 1. 515: 13. 525:
 10. 533: 1. 543: 3. 544: 12.
 569: 14.
 exercituum, 218: 6. 338: 11.
 350: 5. 474: 20. 478: 1.
 exercuerant, 639: 10.
 exercuisse, 102: 10. 190: 1.
 254: 20.
 exercuisset, 114: 7.
 exercuit, 49: 6. 131: 5. 174:
 4. 212: 2. 275: 1. 298: 2.
 358: 3. 368: 1. 453: 2. 536:
 15. 555: 9. 573: 3.
 exhaust, 468: 22.
 exhausta, 83: 13.
 exhaustæ, 47: 1.
 exhaustos, 549: 5.
 exhaustum, 411: 21.
 exhaustus, 356: 1. 459: 1. 587:
 19.
 exhibebat, 339: 4.
 exhibendæ, 435: 11.
 exhibere, 532: 5.
 exhiberet, 535: 6.
 exhibuit, 76: 2. 155: 2. 159:
 12. 218: 3. 274: 7. 289: 6.
 398: 18. 22. 417: 3.
 exhilaratus, 232: 8.
 exil'ne, 252: 8.
 exhortando, 34: 4.
 exhorruerunt, 521: 9.
 exhorruit, 173: 12.
 exierat, 504: 16.
 exigebat, 414: 15.
 exigebatur, 338: 5.
 exigendæ, 3: 4.
 exigendas, 500: 4.
 exigendi, 550: 3.
 exigere, 112: 12.
 exigerent, 169: 18.
 exigerentur, 139: 5.
 exigeret, 218: 1. 360: 3.
 exigi, 238: 27. 497: 16.
 exigua, 360: 11. 554: 9. 636: 13.
 exiguæ, 444: 9.
 exiguitate, 411: 10.
 exiguos, 105: 1.
 exiit, 483: 13.
 exilem, 542: 5.
 exili, 413: 2.
 exilio, 348: 1.
 exilis, 489: 6.
 exilium, 582: 19. 609: 4.
 exiluit, 473: 13.
 eximere, 385: 2.
 eximi, 224: 18.
 eximia, 33: 1.
 eximix, 314: 13.
 eximiam, 246: 14.
 eximias, 232: 6. 576: 13.
 eximio, 224: 34.
 exin, 120: 4. 492: 6. 540: 10.
 exinde, 433: 12.
 exirent, 321: 8.
 exisset, 524: 11.
 existente, 588: 5.
 existere, 592: 4.
 existimabant, 645: 15.
 existimabat, 89: 14. 471: 17.
 existimabatur, 56: 11. 250: 14.
 413: 16. 428: 9. 500: 1.
 590: 13.
 existimamus, 179: 7.
 existimans, 16: 6. 128: 4. 153:
 13. 159: 5. 296: 11. 312: 18.
 580: 7.
 existimant, 253: 6. 307: 5.
 651: 5. 652: 18. 658: 10.
 existimare, 374: 1.
 existimaret, 303: 2.
 existimaretur, 191: 14. 378: 8.
 419: 5. 483: 19. 648: 6.
 existimari, 204: 9.
 existimas, 294: 6.
 existimasse, 11: 19. 336: 6.
 existimat, 60: 13. 61: 16. 652:
 34.
 existimatione, 101: 1. 298: 8.
 524: 4.
 existimationem, 76: 23. 382: 1.
 existimationis, 437: 5.
 existimatum, 224: 20.
 existimatur, 34: 3. 146: 5. 317:
 16. 489: 20. 651: 12.
 existimatus, 523: 14.
 existimaverunt, 248: 1.
 existimavit, 419: 11.
 existimem, 265: 7.
 existiment, 217: 3. 612: 12.
 existimetur, 78: 2.
 existimo, 265: 18. 376: 4.
 612: 17.
 exitabilem, 125: 3.
 exitabiles, 406: 18.
 exitiale, 364: 21.
 exitio, 1: 18. 326: 7. 364: 15.
 exitium, 168: 5. 224: 6. 294:
 10. 466: 2. 6. 591: 5.
 exitu, 35: 6. 247: 7. 287: 3.
 423: 1. 484: 1. 505: 11. 515:
 10. 544: 6. 527: 11.
 exitum, 230: 5. 235: 8. 236:
 10. 376: 10. 462: 19. 469:
 14. 477: 16. 502: 1. 551: 1.
 exituro, 525: 1.
 exitus, 527: 9. 587: 10. 591:
 18.
 exodio, 287: 7. 585: 22.
 exolefcentibus, 105: 13.
 exolera, 402: 3.
 exoletas, 213: 22.
 exoletis, 55: 13. 342: 13.
 exoleto, 78: 21.
 exoletorum, 285: 2. 566: 3.
 exoletos, 505: 10.
 exoletum, 491: 2.
 exoleverunt, 639: 17.
 exonerandum, 414: 6.
 exonerant, 556: 4.
 exoptatissius, 328: 2.
 exorabilibus, 131: 6.
 exorabilis, 257: 11.
 exorandum, 523: 22.
 exorant, 255: 5. 463: 4.
 exorari, 185: 19.
 exorata, 183: 4.
 exorato, 176: 20.
 exoratus, 331: 2. 339: 17.
 exordio, 284: 3. 547: 18.
 exordium, 386: 1.
 exoriens, 97: 4.
 exoriente, 432: 2.
 exornans, 28: 5.
 exornati, 477: 11.
 exornatum, 119: 10.
 exorsis, 498: 12.
 exorsus, 33: 5. 213: 9. 461: 1.
 exorta, 182: 12. 2. 7: 7. 249:
 2. 268: 19. 432: 21.
 exorto, 516: 2.
 exortos, 280: 7.
 exortum, 104: 2. 224: 22.
 38.
 exortus, 420: 5. 415: 1.
 exosculabatur, 323: 5.
 exosculans, 455: 11. 525: 14.
 exoscularetur, 352: 4.
 exosculari, 517: 10.
 exoscularus, 439: 8. 462: 18.
 expavescebat, 219: 2. 309: 3.
 expavit, 175: 9. 192: 7. 416:
 14. 428: 16.
 expectabat, 510: 13.
 expectatio, 68: 3.
 expectatione, 47: 9.
 expectaverant, 639: 25.
 expectarent, 31: 7.
 expectato, 15: 5.
 expediendas, 4: 8.
 expedire, 621: 31.
 expediret, 406: 37.
 expediretur, 289: 12.
 expedite, 217: 15.
 expeditione, 135: 4. 252: 3.
 280: 19. 325: 10. 357: 15.
 475: 1. 521: 7. 504: 17.
 expeditionem, 107: 8. 258: 8.
 366: 11. 394: 1. 443: 13.
 474: 15. 493: 8. 513: 17.
 expeditiones, 579: 1.
 expeditionibus, 58: 6. 64: 1.
 expeditionis, 359: 15. 493: 4.
 expeditionum, 128: 15. 288:
 2. 573: 8. 625: 1.
 expeditissimus, 565: 14.
 expeditus, 63: 4.
 expellendum, 243: 24.
 expellens, 552: 4.
 A A A a i j

- expellere, 108: 20.
 expelleretur, 40: 4.
 expelli, 511: 1.
 expensum, 624: 8.
 expere, 336: 11.
 expergefacta, 356: 18.
 expergefactam, 224: 16.
 expergefactus, 322: 5. 382: 13.
 516: 8.
 expergisceretur, 203: 7.
 experiebatur, 207: 6. 310: 13.
 experiendos, 65: 7.
 experimenta, 379: 2. 448: 1.
 584: 7. 657: 1.
 experimentis, 433: 6. 498: 1.
 515: 13.
 experimentum, 371: 21.
 experiretur, 195: 9. 358: 16.
 experiri, 545: 15.
 experts, 107: 4. 150: 6. 260: 4. 388: 1. 414: 10.
 expertis, 295: 7.
 expertissimo, 263: 8.
 expertos, 50: 12.
 experturum, 587: 11.
 expertus, 24: 8. 50: 7. 207: 1. 258: 19. 461: 17. 513: 7.
 541: 16. 585: 31. 652: 40.
 expetenda, 624: 5.
 expiandum, 502: 13.
 expiare, 466: 5.
 expilare, 453: 7.
 expilavit, 59: 12.
 expirantium, 414: 19.
 explere, 31: 8. 199: 8.
 expleri, 25: 5. 524: 21.
 explevit, 554: 1.
 explicandis, 588: 1.
 explicare, 639: 12.
 explicarentur, 371: 23.
 explicari, 224: 21.
 explorandas, 618: 8.
 explorandum, 23: 12.
 explorasset, 64: 4. 262: 19.
 explorata, 516: 7.
 explorato, 416: 5.
 exploratorem, 300: 8. 534: 3.
 exploratorius, 361: 9.
 exponere, 50: 15. 406: 11. 639: 11.
 exponerent, 406: 9.
 exponerentur, 406: 10.
 exponeretur, 10: 3.
 exponi, 410: 8.
 exponunt, 225: 10.
 exportatum, 593: 5.
 exposcente, 384: 20.
 exposcentium, 527: 15.
 exposceretur, 288: 11. 381: 11.
 expositi, 321: 14.
 exposito, 55: 2.
 expositum, 606: 12.
 expositus, 4: 9. 616: 6. 631: 2.
 expostulare, 257: 9.
 expostularis, 597: 3.
 exposui, 182: 2.
 exposuit, 213: 6. 646: 5.
 expressa, 78: 2. 263: 10. 496: 25.
 expresserat, 510: 18.
 expressisse, 541: 2.
 expressit, 655: 2.
 expressum, 653: 22.
 exprimendam, 215: 5.
 experimente, 496: 17.
 exprimere, 213: 15. 652: 43.
 exprimeret, 553: 15.
 exprimi, 120: 14.
 expröbrabant, 286: 17.
 expröbrabit, 307: 17.
 expröbrandi, 114: 10.
 expröbrant, 190: 18.
 expröbrante, 535: 4.
 expröbrarent, 299: 3.
 expröbraret, 268: 8.
 expröbraretur, 473: 6.
 expröbrasset, 654: 3.
 expröbrat, 100: 14.
 expröbrata, 287: 7.
 expröbratione, 390: 32.
 expröbratos, 292: 6.
 expröbratum, 56: 3. 296: 12.
 553: 16.
 expröbraverunt, 51: 6.
 expröbravit, 157: 6.
 expugnatione, 3: 6.
 expugnationem, 398: 36.
 expugnatum, 1: 15. 265: 5.
 expugnatus, 557: 12.
 expulerant, 11: 4.
 expulisset, 117: 13.
 expulit, 18: 14. 243: 5. 280: 1.
 406: 25. 461: 5.
 expulso, 4: 14.
 expulsus, 317: 11.
 expungeret, 390: 4.
 exquirens, 235: 1. 356: 29.
 exquirentem, 462: 1.
 exquirere, 327: 20.
 exquireret, 190: 3.
 exquisita, 303: 10.
 exquisitissima, 509: 3.
 exquisitissimo, 556: 2.
 exquisitius, 296: 19.
 exquisitum, 352: 6.
 exsecrationibus, 387: 9.
 exsectis, 455: 4.
 exsequar, 108: 2. 573: 3.
 exsequenda, 304: 12.
 exsequetur, 108: 14.
 exsequi, 301: 10. 488: 7.
 exsequiarum, 236: 6.
 exsequias, 274: 6.
 exsequirem, 580: 10.
 exhibilabatur, 169: 26.
 exilio, 171: 9. 278: 10. 299: 18. 373: 4. 585: 8.
 exilivit, 225: 32.
 exilium, 299: 8. 584: 15.
 exiluit, 231: 6.
 existeret, 125: 5.
 exsclverentur, 278: 6.
 exsolutus, 481: 13.
 expectare, 365: 2.
 expectatio, 25: 11.
 expiremus, 265: 28.
 exsplenduerunt, 563: 14.
 exsta, 490: 9. 513: 19.
 exstabant, 568: 5.
 exstabat, 315: 9.
 exstant, 62: 3. 6. 243: 2. 537: 1. 557: 10.
 exstantibus, 481: 9. 657: 11.
 exstare, 570: 7.
 exstaret, 450: 8.
 exstat, 213: 6. 8. 224: 35. 271: 17. 421: 3. 455: 7. 519: 6. 551: 5.
 exstent, 101: 9.
 exstet, 392: 9.
 exstinctus, 314: 17. 561: 4.
 exstiterant, 241: 8.
 exstiterint, 582: 2.
 exstiterit, 257: 5. 404: 15. 596: 14.
 exstiterunt, 113: 14. 371: 1.
 exstitisse, 224: 17. 489: 10.
 exstitisset, 304: 2. 485: 17. 532: 16.
 exstitit, 301: 4. 432: 7.
 exstructa, 135: 11.
 exstructionibus, 355: 11.
 exstructis, 158: 7. 467: 26.
 exstructo, 368: 3.
 exstructum, 113: 13.
 exstructus, 92: 1. 578: 7.
 exstruendi, 134: 10.
 exstruendis, 272: 16.
 exstruxerat, 236: 18.
 exstruxit, 134: 8. 397: 9. 441: 3. 589: 2.
 exsugerent, 117: 8.
 exsul, 509: 13.
 exsulabant, 47: 16.
 exsulantem, 496: 3.
 exsulere, 477: 18.
 exsules, 348: 4.
 exsulibus, 594: 13.
 exsulis, 257: 6.
 exsultans, 359: 2. 528: 16.
 exsultantem, 175: 6.
 exsultantes, 173: 3.
 exsultationes, 450: 6.
 exsulum, 386: 6. 474: 9.
 exsuperavit, 530: 8.
 exta, 81: 5. 99: 6. 9. 231: 4.
 extabat, 99: 8.
 extabuit, 493: 11.
 extant, 243: 16. 654: 19.
 extat, 323: 30.
 extemporali, 212: 6.
 extemporalitatem, 562: 3.
 extendens, 356: 21.
 extenderent, 566: 3.
 extent, 620: 5.
 exterarum, 92: 24.
 externa, 121: 1.

externas, 179: 1.
 externorum, 261: 5. 329: 6.
 exteros, 466: 1.
 exterreri, 51: 3.
 exterritum, 224: 10.
 exterritus, 384: 5. 502: 12.
 592: 5.
 exterruisset, 10: 10.
 extet, 639: 33.
 extinctis, 32: 7.
 extinctus, 251: 5.
 extinguere, 163: 6.
 extispicio, 485: 8.
 extitere, 321: 11.
 extiterint, 629: 9.
 extitisse, 469: 9. 646: 14.
 647: 3.
 extitit, 341: 1. 492: 10. 603:
 4. 625: 4. 657: 16.
 extorquere, 176: 7. 593: 2.
 extorres, 110: 13.
 extorta, 280: 12.
 extortis, 525: 9.
 extortum, 246: 13. 291: 4.
 477: 4.
 extra, 9: 2. 19: 5. 101: 7.
 159: 17. 173: 10. 267: 5.
 268: 19. 274: 11. 334: 10.
 381: 15. 388: 17. 402: 14.
 493: 5. 547: 9. 549: 15.
 581: 2.
 extractis, 639: 25.
 extractos, 23, 3. 280: 12.
 extractum, 314: 7. 384: 8.
 extractus, 503: 8. 534: 11.
 extraherentur, 639: 25.
 extrahi, 19: 11.
 extraneo, 383: 3.
 extraneorum, 184: 1.
 extraneos, 380: 8.
 extraordinaria, 272: 18. 507:
 10.
 extraordinarii, 21: 2.
 extraordinarios, 538: 17.
 extraordinarium, 378: 24.
 extrarius, 542: 16.
 extraxit, 243: 18.
 extrema, 34: 7. 215: 12. 368:
 10. 541: 8. 544: 14. 659:
 15.
 extremæ, 353: 13.
 extremam, 621: 14.
 extremis, 210: 3. 432: 25. 654:
 13. 655: 24.
 extremo, 51: 3. 65: 6. 76: 15.
 545: 16. 559: 6. 591: 13.
 extremum, 36: 1. 110: 7. 182:
 6. 657: 15.
 extrinsecus, 551: 6.
 extructa, 195: 16.
 extructis, 10: 2. 566: 18.
 extructo, 41: 16. 110: 14.
 extruendas, 86: 2.
 extruere, 50: 3.
 extrudit, 538: 11.
 extrulerunt, 235: 15.
 extrulisset, 458: 26.

extulit, 281: 2. 443: 13. 457:
 2. 461: 23. 547: 25. 660: 7.
 exturbatus, 105: 7.
 exuberabat, 358: 2.
 exueret, 65: 9.
 exuit, 460: 1.
 exulceratam, 592: 7.
 exussit, 241: 10.
 exuti, 356: 22.
 exutum, 621: 4.
 exutus, 111: 3.
 exuviis, 111: 3. 224: 33. 432:
 21.

F

Fabianis, 153: 11.
 Fabio, 378: 1. 652: 37. 660: 2.
 fabricantibus, 396: 3.
 fabricata, 460: 4.
 fabricatis, 114: 5.
 fabricato, 24: 6. 437: 3.
 fabricatum, 392: 23.
 fabricavit, 355: 7.
 fabrorum, 414: 24.
 fabula, 432: 21. 446: 20.
 652: 8.
 fabulabatur, 339: 14. 575: 14.
 fabulæ, 432: 20. 652: 3.
 fabulam, 477: 17.
 fabulantes, 198: 10.
 fabularis, 310: 11.
 fabularum, 451: 8. 652: 37.
 653: 8.
 fabulas, 591: 23.
 fabulatotibus, 203: 8.
 fabulis, 190: 15. 639: 16.
 653: 5.
 fabulosam, 86: 9.
 facere, 36: 8. 108: 13. 173: 8.
 289: 10. 348: 2. 379: 4.
 393: 3. 589: 17.
 facerent, 47: 6. 86: 3. 315:
 10. 376: 10. 584: 8. 606: 10.
 faceret, 99: 5. 203: 12. 266:
 3. 268: 12. 357: 10. 365: 11.
 419: 4. 469: 24. 515: 13.
 575: 10.
 facetissima, 557: 10.
 facetissime, 56: 10.
 faciam, 172: 2.
 facias, 521: 18.
 faciar, 379: 25. 651: 14.
 facibus, 95: 1. 489: 3.
 facie, 210: 6. 225: 14. 286:
 14. 308: 7. 343: 13. 479:
 26. 507: 8.
 faciebat, 67: 16. 208: 6. 634:
 8.
 faciem, 300: 3. 354: 8. 382:
 14. 390: 33. 479: 20. 517:
 5. 535: 1.
 faciendæ, 449: 11.
 faciendum, 379: 14. 638: 17.
 facienti, 175: 1.
 facientibus, 471: 2.
 facies, 414: 19. 477: 16. 535: 4.

faciet, 130: 6.
 facile, 21: 15. 61: 12. 70: 14.
 72: 12. 84: 1. 101: 4. 122:
 19. 165: 2. 178: 1. 186: 1.
 255: 10. 207: 9. 326: 5. 343:
 2. 404: 14. 483: 7. 508: 8.
 530: 3. 570: 4. 587: 12. 624:
 12. 639: 29. 657: 19.
 facilem, 235: 8.
 facili, 525: 12. 616: 10.
 faciliior, 557: 4.
 faciliorem, 501: 13.
 facilis, 188: 1. 257: 11. 311:
 1. 564: 3. 647: 8.
 facilitate, 74: 1. 412: 13.
 634: 7.
 facilius, 30: 11. 34: 7. 47: 15.
 128: 11. 137: 6. 153: 19.
 190: 2. 213: 15. 324: 6. 342:
 15. 427: 18. 576: 1. 585: 31.
 621: 3. 639: 1.
 facillime, 192: 2. 390: 11. 611:
 22. 653: 14.
 facinora, 364: 8.
 facinoris, 241: 6. 263: 10.
 327: 14. 461: 15.
 facinorum, 47: 14.
 facio, 55: 8.
 facit, 31: 14. 292: 11. 313: 12.
 621: 8. 659: 11.
 facta, 70: 18. 78: 1. 110: 9.
 114: 3. 247: 9. 254: 2. 293:
 9. 301: 9. 331: 4. 343: 10.
 348: 10. 371: 8. 459: 9.
 462: 1. 483: 19. 501: 12.
 514: 9. 555: 11. 591: 6.
 638: 7.
 factavit, 536: 10.
 facti, 247: 5. 420: 6. 533: 20.
 660: 9.
 factio, 246: 16.
 factione, 11: 5.
 factionem, 388: 2.
 factiones, 241: 6. 441: 12.
 444: 21. 580: 3.
 factioni, 369: 11. 532: 7.
 factionis, 19: 16. 524: 19.
 factionum, 280: 8. 431: 9.
 447: 10.
 factus, 256: 14. 288: 4. 657:
 11.
 factitarent, 444: 6.
 factitavit, 299: 2.
 facto, 107: 6. 161: 3. 361: 3.
 463: 3. 507: 15. 544: 9.
 591: 5.
 factotum, 272: 1. 350: 8. 385:
 3. 423: 7.
 factum, 10: 4. 19: 3. 33: 1. 59:
 13. 82: 6. 83: 12. 84: 6. 11:
 13. 125: 8. 132: 9. 224: 9.
 238: 2. 254: 18. 266: 6. 298:
 8. 305: 18. 322: 8. 350: 4.
 356: 25. 412: 14. 434: 1.
 501: 5. 517: 8. 532: 12. 535:
 10. 570: 7. 588: 4. 592:
 3. 62: 10.
 A A A a a iij

- facturos; 31: 2. 477: 16.
 facturum, 496: 3.
 factus, 65: 7. 84: 15. 16. 179: 9. 256: 13. 507: 6.
 facultas, 61: 10. 568: 3.
 facultate, 113: 16. 135: 9. 178: 10. 212: 6. 515: 18.
 facultatibus, 489: 23.
 facultatis, 489: 16.
 facundia, 337: 3.
 facundus, 367: 2.
 fallaciam, 303: 13. 357: 11. 639: 29.
 fallere, 441: 11. 499: 22.
 falsa, 34: 4. 473: 7. 655: 18.
 falsæ, 544: 19.
 falsario, 390: 13.
 falsarios, 442: 1.
 falsarium, 561: 7.
 falsarum, 120: 5.
 falsi, 383: 11.
 falsis, 503: 8.
 falso, 143: 6. 370: 5. 390: 19. 464: 9. 498: 4. 551: 4.
 falsum, 87: 7. 258: 21. 647: 8.
 fama, 3: 5. 6: 107. 34: 9. 68: 1. 83: 12. 101: 10. 112: 16. 246: 13. 316: 9. 372: 7. 423: 9. 446: 20. 455: 14. 497: 10. 16. 547: 1. 564: 9. 566: 7. 596: 9. 618: 7. 652: 12.
 famæ, 484: 6.
 famam, 55: 1. 322: 1. 374: 3. 615: 1.
 fame, 195: 11. 466: 13. 476: 2. 480: 8. 493: 11. 514: 12.
 famem, 70: 6. 114: 4. 293: 11. 344: 25. 350: 5.
 famas, 191: 7.
 familia, 1: 4. 6: 5. 10: 10. 100: 6. 12. 102: 5. 354: 3. 427: 17. 430: 1. 475: 6. 507: 2. 612: 13.
 familiar, 246: 3. 418: 8. 419: 2. 427: 1. 459: 6. 488: 7. 490: 11. 519: 6. 577: 21. 577: 2.
 familiam, 90: 8. 369: 17. 378: 4. 489: 7.
 familiarem, 174: 6. 182: 3.
 familiares, 62: 6. 296: 1. 301: 3. 321: 13. 356: 12. 444: 10. 563: 8.
 familiari, 81: 6. 257: 4. 289: 5. 435: 14. 569: 9. 634: 15.
 familiaribus, 215: 14. 303: 6. 392: 8. 448: 5. 454: 10. 587: 5.
 familiaris, 238: 16. 290: 10. 383: 13. 523: 18. 525: 1. 606: 15. 624: 4. 655: 2.
 familiarissime, 620: 8. 626: 4.
 familiarissimus, 86: 12. 630: 1.
 familiaritates, 292: 14.
 familiariter, 190: 10. 651: 10. 651: 13.
 familiarium, 213: 2. 474: 19. 566: 2.
 familiarum, 180: 3. 353: 1. 395: 3.
 familias, 157: 11.
 famosa, 74: 11. 271: 11. 582: 5.
 famosæ, 278: 5.
 famosi, 278: 9.
 famosissima, 530: 6.
 famoso, 657: 14.
 famosorum, 336: 4.
 famosus, 175: 9.
 famosum, 392: 5.
 famosus, 520: 11.
 fana, 59: 11.
 Fannii, 120: 3.
 Fannium, 251: 11.
 fari, 224: 38.
 farina, 103: 1.
 farra, 530: 15.
 farris, 611: 22.
 fas, 243: 32. 286: 6. 418: 6. 549: 10.
 fasces, 18: 12. 73: 6.
 fascia, 83: 4. 505: 5.
 fasciam, 83: 5.
 fascias, 333: 9.
 fascibus, 381: 4. 474: 18.
 fasciis, 591: 19.
 fascina, 349: 17.
 fascum, 247: 13.
 fastidio, 213: 19. 253: 4. 475: 10. 618: 5.
 fastidit, 299: 11.
 fastidium, 290: 3.
 fastigio, 78: 5. 355: 6. 394: 14. 437: 1.
 fastigium, 86: 19. 220: 10. 224: 29. 338: 17.
 fastos, 44: 1. 236: 11. 248: 6. 627: 10.
 fata, 594: 13.
 fatale, 474: 17.
 fatalem, 430: 11.
 fatalibus, 83: 15. 471: 108.
 fatendo, 469: 29.
 fatentem, 132: 14.
 faterentur, 466: 10.
 fateretur, 464: 11.
 fatetur, 618: 8.
 fati, 225: 35. 542: 5.
 fatidica, 495: 19.
 fatidicorum, 138: 2.
 fatigatus, 215: 4. 551: 7.
 fatis, 423: 4. 54: 9.
 fato, 120: 10. 309: 2. 322: 7. 569: 6.
 fauces, 327: 13. 341: 5. 464: 29. 521: 10. 550: 5.
 faucibus, 66: 7. 212: 11.
 faucium, 473: 3.
 faventes, 272: 10.
 faventi, 349: 12.
 faventibus, 496: 19.
 favilla, 314: 16.
 favillæ, 658: 9.
 favillam, 502: 15.
 favit, 369: 12.
 Fauno, 519: 8.
 Favo, 555: 10.
 Favonius, 111: 10.
 favor, 329: 6.
 favorabile, 485: 18.
 favorabilis, 321: 4.
 favorabiliter, 433: 2.
 favore, 11: 1. 398: 33. 499: 1. 543: 3. 565: 5.
 favorem, 297: 5. 524: 19. 533: 4.
 favoris, 387: 6.
 fausta, 232: 6. 328: 8.
 faustas, 511: 16.
 faustis, 178: 12. 410: 14.
 fausto, 27: 3. 76: 11. 410: 9. 623: 2.
 faustum, 179: 5.
 fautor, 168: 15. 332: 8. 567: 16. 609: 3.
 fautores, 464: 31. 474: 11.
 fautorum, 659: 12.
 febre, 531: 5.
 febrem, 511: 11.
 febrim, 570: 5.
 febris, 314: 6.
 februias, 372: 1.
 fecerat, 31: 7. 90: 3. 412: 18. 497: 18. 609: 2. 613: 8. 659: 8. 660: 32.
 feceris, 369: 7. 654: 21.
 fecerit, 552: 9. 652: 37.
 feceritis, 130: 6.
 fecerunt, 180: 7.
 fecialium, 406: 34.
 fecisse, 184: 3. 188: 2. 261: 9. 449: 7. 457: 5. 525: 16. 616: 1.
 fecissent, 246: 10. 358: 10. 544: 3.
 fecisset, 132: 1. 163: 27.
 fecit, 3: 1. 6: 9. 61: 8. 61: 1. 72: 6. 76: 5. 109: 10. 116: 8. 122: 1. 134: 3. 135: 7. 150: 1. 155: 3. 158: 3. 159: 8. 176: 7. 182: 15. 185: 1. 187: 1. 218: 9. 252: 4. 266: 1. 278: 4. 283: 8. 288: 7. 289: 19. 299: 21. 310: 6. 328: 2. 330: 21. 314: 6. 342: 1. 343: 12. 370: 7. 398: 6. 403: 2. 408: 7. 433: 5. 14. 435: 8. 458: 2. 464: 15. 468: 4. 549: 1. 567: 13. 576: 17. 584: 11. 597: 3. 606: 6. 615: 2. 618: 3. 619: 5. 632: 7. 653: 2.
 fecellissent, 49: 9.
 fecellit, 459: 1. 535: 10. 561: 11.
 felicem, 299: 13. 304: 1. 411: 1.
 felicitas, 224: 3.
 felicitate, 579: 8.
 felicitatem, 36: 14. 542: 7. 179: 8. 472: 1.
 felicitatis, 248: 3. 542: 22.

feliciter, 265: 14. 382: 7. 588.
20.
felix, 65: 1. 265: 15. 330: 19.
feminibus, 564: 17.
femore, 70: 20. 206: 5.
femur, 535: 5.
fenebris, 368: 20.
fenestella, 651: 6. 12.
fenestram, 171: 15.
fera, 436, 13. 456: 3.
feraciorum, 119: 5.
feram, 134: 2.
ferarum, 159: 2. 195: 19. 346:
2. 437: 6. 458: 9. 566: 10.
feras, 594: 19.
fercula, 39: 9.
ferculis, 198: 8. 330: 8.
ferculum, 78: 6.
fere, 23: 15. 47: 13. 87: 3.
96: 11. 98: 1. 107: 15. 155:
8. 163: 1. 173: 9. 200: 1.
208: 5. 213: 8. 220: 10.
235: 9. 238: 7. 241: 8. 250:
2. 252: 7. 257: 3. 262: 2.
308: 11. 310: 12. 323: 21.
335: 3. 370: 5. 382: 11. 392:
19. 413: 11. 446: 11. 479:
7. 483: 1. 492: 6. 496: 15.
513: 11. 552: 6. 556: 8. 564:
1. 59: 2. 15. 619: 2. 600:
6. 23.
ferebant, 241: 3. 505: 10.
ferebat, 83: 7. 176: 5.
ferebatur, 65: 2. 138: 4. 464:
23. 508: 3. 524: 7. 566: 5.
584: 19. 585: 15.
ferenda, 215: 4. 446: 21.
ferens, 28: 11. 247: 12. 529:
72. 336: 4. 555: 11. 567: 15.
588: 14. 647: 15. 657: 9.
ferentem, 541: 13.
ferenti, 15: 7. 539: 4.
ferentino, 507: 1.
feri, 349: 4.
feriæ, 44: 3.
ferias, 402: 5.
feriat, 391: 7.
feriis, 340: 7.
ferirent, 504: 4.
feris, 23: 11. 70: 8. 344: 22.
347: 18. 474: 13.
feritatis, 343: 22.
fero, 594: 13.
ferocitatem, 529: 6.
ferox, 185: 8. 455: 12.
ferre, 58: 13. 108: 25. 159: 7.
362: 15. 463: 2. 504: 5.
558: 6.
ferrea, 299: 10. 351: 8.
ferreis, 105: 13.
ferreos, 236: 6.
ferrent, 25: 5. 166: 6. 291: 18.
332: 12. 544: 7.
ferrentur, 19: 11.
ferret, 51: 7. 133: 7. 289: 1.
ferretur, 224: 30.
ferreum, 428: 8.

ferri, 224: 21. 437: 12. 493:
11.
ferro, 76: 13. 146: 6. 188: 5.
241: 4. 287: 6. 288: 5. 327:
19. 345: 2. 374: 9. 392: 21.
399: 4. 414: 21. 416: 15.
ferrum, 372: 15. 437: 4. 481:
6. 533: 26. 589: 15. 593: 2.
fertur, 13: 3. 60: 19. 143: 5.
286: 14. 354: 2. 572: 6.
ferula, 382: 12. 618: 14.
ferulis, 337: 6.
ferum, 326: 6. 479: 6. 490:
11.
ferunt, 30: 1. 51: 10. 96: 7.
125: 9. 192: 6. 225: 27. 292:
1. 321: 15. 337: 3. 417: 7.
433: 4. 542: 8. 597: 14. 634:
1. 19. 646: 13.
feruntur, 60: 12. 62: 10. 603:
11. 612: 16.
festinans, 565: 12.
festinantem, 592: 11. 635: 1.
festinanter, 359: 18.
festinantius, 134: 11.
festinata, 215: 5.
festinatas, 190: 4.
festinatione, 17: 5.
festinationem, 128: 18.
festinato, 15: 15.
festinavit, 330: 4.
festis, 67: 16. 192: 9. 388: 19.
538: 8.
festivitate, 323: 3.
festio, 276: 14.
festos, 199: 1. 322: 9. 386: 2.
fiat, 129: 3.
fibra, 229: 6.
fibula, 249: 4.
ficedula, 284: 10.
ficos, 200: 3.
fictas, 619: 32.
fictilem, 413: 17.
fictili, 502: 16.
fide, 4: 15. 75: 10. 122: 10.
332: 3. 350: 10. 495: 3. 540:
13. 638: 9.
fidei, 157: 4. 402: 10.
fidelissimam, 498: 2.
fidem, 34: 2. 63: 1. 290: 12.
299: 21. 315: 9. 324: 5.
383: 14. 384: 22. 412: 17.
427: 7. 433: 5. 513: 6. 515:
13. 569: 2. 639: 16.
fidenas, 283: 6. 350: 3.
fidentem, 185: 3.
fidenter, 429: 10.
fides, 73: 1. 301: 15. 417: 13.
481: 9. 545: 15.
fidicularum, 30: 14.
fidiculis, 352: 6.
fidissimis, 478: 6.
fidius, 265: 22.
fiducia, 23: 5. 119: 1. 115: 13.
157: 15. 224: 5. 384: 14.
406: 26. 471: 13. 503: 12.
510: 21. 547: 5. 551: 14.

fiduciam, 225: 33. 458: 23.
580: 14.
fierent, 134: 13. 358: 13. 442:
9. 499: 3.
fieret, 22: 6. 30: 15. 45: 16.
131: 4. 185: 16. 199: 8. 258:
17. 265: 7. 269: 3. 273: 7.
275: 3. 297: 11. 325: 8. 363:
11. 373: 5. 484: 1. 590: 8.
591: 21. 642: 3. 654: 24.
fieri, 18: 1. 19: 4. 25: 3. 19:
3. 150: 10. 390: 24. 414:
21. 480: 12. 516: 4. 588: 25.
651: 5. 654: 22. 469: 17.
figentem, 594: 20.
figuram, 648: 11.
figurarum, 285: 6.
figuras, 551: 12. 585: 3. 620:
12. 639: 11.
figurate, 659: 13.
filia, 185: 10. 197: 4. 235: 6.
340: 4. 344: 3. 359: 4. 393:
8. 520: 4. 564: 14. 630: 2.
filia, 15: 10. 55: 18. 129: 3.
255: 5. 386: 4. 404: 13. 409:
11. 412: 9. 539: 6. 565: 7.
593: 7.
filiam, 1: 6. 6: 8. 15: 1. 21: 1.
25: 1. 27: 3. 56: 5. 11. 120:
9. 182: 8. 11. 183: 11. 17.
184: 3. 185: 3. 193: 5. 238:
20. 250: 11. 323: 2. 347: 2.
409: 3. 410: 5. 412: 8. 418:
7. 464: 14. 47. 507: 22. 524:
9. 540: 9. 596: 10. 626: 2.
633: 10.
filiarium, 343: 14.
filias, 138: 12. 166: 10. 185:
20. 323: 27.
filii, 90: 9. 188: 10. 246: 3.
251: 5. 257: 10. 301: 8. 303:
1. 310: 17. 356: 4. 398: 3.
561: 11.
filiis, 126: 4. 128: 2. 295: 5.
376: 8. 491: 7. 523: 1.
625: 2.
filio, 56: 3. 73: 3. 78: 21. 183:
3. 9. 14. 124: 23. 136: 13.
250: 9. 254: 3. 260: 1. 267:
4. 269: 12. 282: 10. 360:
11. 379: 6. 25. 382: 1. 404:
4. 418: 9. 431: 13. 507:
23. 532: 17. 535: 9. 541: 18.
559: 1. 582: 21. 625: 2.
filiola, 294: 6.
filiolum, 217: 14. 293: 1. 347:
11.
filiolum familias, 550: 3.
filios, 130: 10. 166: 10. 176:
8. 267: 7. 404: 7. 440: 10.
492: 10. 507: 21. 520: 7.
532: 3. 561: 8. 591: 1.
filium, 36: 11. 58: 6. 11. 108:
7. 111: 7. 224: 20. 32. 238:
8. 246: 15. 247: 16. 260: 6.
296: 7. 318: 3. 344: 2. 390:
9. 429: 1. 464: 25. 501: 11.

- 515: 17. 523: 12. 552: 2.
 524: 10. 59: 9. 574: 21.
 585: 22. 618: 23. 629: 11.
 634: 2.
 filius, 47: 4. 111: 9. 249: 10.
 291: 11. 317: 2. 323: 22.
 338: 11. 428: 8. 520: 2.
 523: 6. 536: 10. 541: 11.
 659: 1.
 fimbriato, 51: 11.
 fine, 570: 2.
 finem, 159: 7. 179: 11. 187:
 5. 356: 25. 425: 9. 529: 7.
 651: 6.
 fingendi, 483: 11.
 fingendis, 664: 2.
 fingere, 417: 31.
 fingerentur, 299: 10.
 finibus, 24: 10.
 finit, 238: 16.
 finis, 32: 9. 96: 15.
 finisset, 185: 13.
 finitima, 169: 8.
 finitimo, 99: 4.
 finitus, 660: 34.
 finium, 510: 9.
 finxit, 103: 2.
 fio, 559: 11.
 firmare, 503: 6. 639: 16.
 firmavit, 536: 2.
 firmi, 344: 14. 413: 4.
 firmior, 542: 21.
 firmiora, 321: 11.
 firmiore, 343: 21.
 firmiores, 286: 9.
 firmis, 308: 4. 556: 12.
 firmitate, 545: 3.
 firmiter, 532: 15.
 firmus, 107: 5. 271: 14.
 fiscales, 584: 18.
 fisci, 411: 10. 553: 19. 558: 5.
 fiscis, 238: 25. 395: 5.
 fixo, 153: 19. 475: 9. 554: 5.
 fiscum, 459: 7.
 fiscus, 588: 7.
 fissis, 66: 2.
 fistulis, 458: 11.
 fit, 534: 12.
 fuit, 638: 15.
 fixit, 394: 15.
 Flacci, 654: 13. 660: 17.
 Flacco, 284: 6. 523: 8. 629:
 11.
 Flaccum, 660: 9.
 Flaccus, 214: 3. 627: 1. 654: 1.
 660: 1. 5. 8. 35.
 flagellabat, 369: 4.
 flagellasset, 417: 27.
 flagellavit, 344: 18.
 flagellis, 163: 25. 352: 2. 568:
 13.
 flagellum, 225: 16.
 flagitabant, 268: 19.
 flagitante, 84: 5. 114: 3. 271:
 14. 289: 9. 358: 14.
 flagitantes, 72: 9. 475: 12.
 497: 20. 513: 11.
 flagitanti, 157: 5. 381: 2.
 flagitantibus, 446: 2. 523:
 21.
 flagitassent, 531: 7.
 flagitavit, 390: 14.
 flagitia, 409: 4.
 flagitiis, 466: 11.
 flagitium, 286: 17.
 flagrabat, 654: 18.
 flagrante, 526: 8. 658: 7.
 flagrantissimam, 46: 19.
 flagrantissimo, 344: 21.
 flagrasse, 58: 15.
 flagravat, 132: 6. 286: 5. 447:
 1. 500: 15.
 flagris, 508: 3.
 flagro, 382: 12.
 flamen, 1: 3.
 flameo, 453: 5.
 flaminem, 78: 8.
 flamines, 270: 5.
 flaminia, 137: 6.
 flaminiam, 256: 17.
 flaminium, 138: 15.
 flamma, 249: 1.
 flammæ, 92: 21. 224: 29.
 468: 16.
 flammam, 208: 9.
 flatum, 413: 18.
 Flavia, 536: 3.
 Flavix, 172: 4. 578: 5. 591:
 8. 593: 6.
 Flavialium, 576: 10.
 Flaviam, 539: 1.
 Flavianos, 533: 17.
 Flavi, 551: 4.
 Flavio, 333: 11. 539: 4.
 Flavium, 542: 3.
 Flavium, 585: 24. 591: 24.
 Flavius, 536: 7.
 flavo, 410: 2.
 flavus, 83: 5.
 Flaurum, 557: 12.
 flecteret, 264: 4.
 flens, 34: 2. 480: 15.
 flere, 86: 12.
 fletu, 517: 9.
 fleturum, 474: 21.
 flevit, 570: 2.
 flexisset, 479: 3.
 flexit, 12: 12. 325: 5.
 flexuris, 468: 5.
 floralium, 492: 3.
 florem, 55: 17. 651: 19.
 flores, 488: 11.
 floribus, 119: 2. 138: 20. 485:
 12.
 floridam, 304: 17.
 floruerunt, 187: 6.
 floruit, 246: 5. 432: 18. 639: 7.
 florum, 557: 10.
 fluctibus, 64: 10.
 fluctuantes, 384: 9.
 fluctuamus, 379: 31.
 fluebant, 317: 14.
 fluentes, 458: 13.
 flumen, 32: 9. 33: 4. 128: 12.
 261: 11. 359: 13. 383: 9.
 flumina, 63: 5. 527: 20.
 flumine, 86: 11. 337: 6.
 fluminibus, 24: 2.
 fluminis, 127: 8. 646: 14.
 fluvium, 122: 1.
 fluxore, 1: 12.
 fluxioris, 293: 3.
 focillatam, 116: 2.
 foco, 99: 6. 530: 15.
 fœda, 399: 6.
 fœderata, 319: 10.
 fœderatas, 168: 4.
 fœderatis, 23: 10.
 fœdere, 547: 28.
 fœdissimo, 112: 11.
 fœdo, 482: 1.
 fœdum, 416: 21.
 fœdus, 416: 34.
 fœmina, 186: 7. 354: 6. 507:
 21. 523: 2.
 fœminæ, 21: 16. 278: 5. 291:
 17. 302: 6. 416: 7. 446: 17.
 582: 5.
 fœminam, 190: 4. 290: 4.
 390: 9.
 fœminarum, 243: 16. 287: 12.
 456: 4. 575: 9.
 fœminas, 56: 1. 122: 11. 390:
 29. 414: 9.
 fœmini, 323: 6.
 fœminis, 128: 8. 161: 9. 133:
 9. 396: 5. 555: 7. 582: 8.
 fœneratorem, 457: 1.
 fœneratores, 289: 10.
 fœneratoribus, 550: 3.
 fœneratorum, 531: 5.
 fœnore, 527: 1. 152: 6. 155: 1.
 fœtoribus, 213: 14.
 fœnus, 536: 15.
 folliculum, 210: 1.
 fomenta, 207: 4.
 Fonteio, 323: 11. 497: 8.
 fontem, 258: 13. 646: 14.
 fontes, 397: 1.
 fora, 358: 18.
 foramen, 606: 5.
 foramina, 442: 2.
 foraminibus, 437: 15.
 fore, 21: 16. 31: 12. 86: 7.
 96: 10. 111: 5. 133: 5. 297:
 11. 364: 5. 365: 11. 417: 19.
 471: 4. 510: 5. 12. 333: 22.
 542: 28. 591: 18. 592: 3.
 634: 11.
 forensia, 197: 6. 333: 9.
 forent, 273: 11. 515: 22.
 fores, 86: 20. 105: 8. 215: 15.
 322: 5. 490: 16.
 foret, 243: 22. 305: 17. 331:
 11. 453: 3. 511: 18. 528: 12.
 653: 28.
 forfices, 199: 5.
 forti, 134: 10. 139: 3. 439: 5.
 506: 3. 627: 9.
 foribus, 125: 10. 208: 9. 274:
 13. 384: 6. 477: 10. 479:
 10.

fo. 509: 8. 516: 17. 534: 9.
570: 17.
foris, 9: 3. 235: 1. 319: 9.
402: 1. 466: 1. 603: 6.
foro, 10: 6. 18: 14. 41: 5.
95: 6. 153: 28. 158: 5. 165: 7.
250: 4. 280: 11. 395: 7.
406: 34. 414: 1. 431: 6.
510: 16. 511: 6. 549: 1. 564: 11.
568: 12. 581: 1. 648: 9.
659: 3.
forma, 33: 1. 58: 8. 204: 1.
272: 19. 417: 5. 204: 1.
563: 15. 585: 1.
formabat, 218: 1. 595: 7.
formæ, 319: 5. 413: 1. 585: 19.
660: 25.
formalem, 588: 24.
formam, 24: 4. 32: 4. 50: 14.
62: 4. 119: 4. 106: 4.
280: 24. 317: 12. 319: 2.
335: 5. 338: 16. 441: 1. 44: 5.
504: 17. 547: 19. 648: 16.
651: 3.
formata, 417: 10.
formatam, 370: 15. 482: 7.
formatus, 479: 5.
Formianos, 525: 6.
formicarum, 477: 5.
formicis, 312: 7.
formidine, 590: 2.
formidinem, 364: 23. 481: 10.
formidolosa, 432: 4.
formidolosissima, 210: 6.
formosa, 369: 28.
formosus, 55: 8.
formula, 389: 3.
formulam, 169: 10. 217: 1.
262: 18. 525: 8.
fornicem, 55: 8.
fortasse, 61: 8.
forte, 99: 5. 105: 6. 108: 14.
221: 3. 224: 39. 225: 14.
232: 4. 254: 13. 257: 11.
273: 7. 315: 7. 338: 12. 371: 15.
384: 6. 414: 18. 463: 9.
476: 2. 492: 11. 591: 23.
611: 17. 624: 6. 639: 19.
647: 14.
forti, 594: 13.
fortis, 241: 16.
fortissime, 263: 15.
fortissimos, 69: 11.
fortissimum, 517: 10.
fortitudine, 70: 10. 101: 8.
fortitudinem, 319: 2.
fortuita, 314: 5. 449: 18. 464: 2.
567: 18.
fortuito, 282: 16. 462: 15.
543: 3.
fortuna, 38: 5. 67: 11. 100: 8.
182: 3. 185: 3. 186: 6. 267: 7.
591: 11. 639: 7.
fortunæ, 263: 4. 437: 5. 449: 17.
471: 9. 502: 11. 562: 3.
fortunam, 232: 7. 297: 12.
490: 15. 502: 9.

forulis, 138: 5.
forum, 10: 1. 25: 9. 92: 14.
130: 11. 134: 8. 176: 7. 192: 15.
195: 2. 243: 10. 260: 1.
330: 13. 339: 2. 360: 14.
382: 4. 384: 18. 433: 10.
442: 8. 451: 10. 467: 4.
503: 14. 513: 9. 534: 16.
578: 4.
fossa, 441: 4.
fossam, 458: 17.
fossas, 119: 5. 357: 9.
fossuris, 355: 15.
fovebat, 521: 10.
fovere, 566: 14.
fovisset, 504: 8.
fovit, 117: 15. 218: 12. 258: 4.
554: 5.
fractis, 527: 6.
fracto, 473: 21.
fractus, 185: 10.
fragminibus, 395: 8. 453: 15.
fragrantem, 547: 11.
frangerentur, 70: 10.
frater, 189: 3. 192: 16. 243: 21.
379: 18. 660: 31.
fraterna, 113: 2.
fratre, 14: 8. 260: 5. 291: 1.
378: 3. 12. 530: 6. 533: 11.
535: 9. 538: 9. 574: 4.
582: 12.
fratrem, 101: 9. 108: 6. 243: 30.
247: 9. 251: 6. 286: 16.
330: 14. 341: 3. 348: 14.
379: 29. 433: 7. 515: 16.
533: 8. 536: 20. 558: 14.
569: 13.
fratres, 339: 4.
fratri, 5: 3. 30: 5. 36: 8. 243: 6.
382: 7. 520: 15. 524: 5.
540: 13. 558: 11. 573: 10.
574: 13. 588: 17.
fratribus, 10: 6. 620: 1.
fratris, 260: 6. 264: 10. 327: 2.
330: 4. 382: 1. 385: 12.
409: 11. 515: 17. 538: 12.
570: 10. 574: 1. 588: 14.
595: 10.
fratrum, 325: 16. 327: 18. 330: 22.
349: 9. 383: 2.
fraudari, 501: 1.
fraudatum, 363: 14. 502: 11.
fraudaverit, 431: 8.
fraudavit, 291: 7.
fraude, 108: 24. 143: 9. 279: 7.
278: 10. 295: 8. 303: 3.
318: 1. 342: 17. 389: 4.
410: 6. 507: 16. 514: 8.
609: 5.
fraudem, 246: 16. 496: 22.
574: 12.
fraudi, 175: 7.
fraudibus, 296: 6.
fraudis, 19: 19. 357: 7. 531: 9.
fraus, 188: 7.
fregisse, 286: 18.
fregisset, 606: 5.

fremebat, 501: 1.
fremens, 313: 3.
fremente, 383: 7.
frementes, 384: 10.
fremitu, 344: 16.
frequens, 179: 3.
frequentabatur, 256: 5.
frequentare, 138: 18. 174: 4.
frequentaret, 220: 8.
frequentaretur, 225: 25.
frequentari, 233: 2.
frequentarunt, 92: 16.
frequentasse, 616: 15.
frequentavit, 166: 2. 195: 13.
274: 6. 538: 6.
frequente, 360: 15. 444: 15.
frequentem, 146: 18.
frequenter, 150: 7. 155: 1. 8.
291: 15. 357: 11. 387: 2.
398: 13. 551: 3. 596: 4.
frequentes, 15: 4. 87: 2. 491: 4.
503: 11. 533: 12.
frequenti, 21: 13. 32: 5. 161: 3.
302: 13. 330: 8. 420: 3.
618: 16.
frequentia, 47: 2. 231: 12.
467: 19. 477: 13. 528: 13.
606: 13. 659: 7.
frequentibus, 253: 6. 473: 1.
frequentiores, 280: 4.
frequentissime, 119: 4. 198: 11.
588: 10.
frequentius, 153: 7. 215: 1.
freto, 243: 4. 530: 12.
frigida, 202: 5.
frigida, 531: 4. 560: 4.
frigidam, 419: 9.
frigidis, 207: 4. 355: 3. 398: 30.
frigidum, 344: 1.
frigidus, 314: 17.
frigora, 207: 9.
frigore, 206: 8.
frivoli, 377: 14.
frivolo, 473: 11.
frivulus, 390: 3.
frondem, 225: 26.
frondis, 309: 5.
fronte, 364: 18. 379: 27.
592: 8.
frontis, 450: 2.
fructis, 504: 15.
fructui, 636: 6.
fructum, 134: 1. 321: 1. 332: 6.
456: 11.
frugi, 151: 8. 355: 5. 394: 17.
660: 27.
frugiferam, 490: 10.
frugum, 26: 1.
frui, 232: 7. 291: 6. 624: 11.
frumentaria, 35: 11. 436: 11.
frumentatione, 504: 10.
frumentationes, 157: 14.
frumentationum, 153: 7.
frumenti, 40: 4. 149: 3.
580: 7.
frumento, 70: 2.
B Bb bb

- frumentum, 25: 19. 45: 13.
 156: 3. 191: 8. 435: 16.
 frustra, 19: 14. 18. 35: 6.
 64: 7. 247: 11. 430: 9. 432:
 25. 464: 7. 28. 480: 14.
 489: 3. 509: 8. 514: 11.
 frustrari, 199: 8.
 frustum, 202: 6.
 frutice, 542: 4.
 fruticeta, 479: 28.
 Fucini, 396: 8. 413: 13.
 Fucinum, 50: 9. 397: 4.
 399: 1.
 fudit, 36: 3. 65: 9.
 fuerant, 398: 16.
 fuerat, 1: 5. 4: 11. 89: 15.
 92: 4. 119: 10. 139: 7. 195:
 3. 249: 8. 23: 22. 397: 11.
 409: 10. 477: 1. 481: 14.
 16. 489: 11. 504: 20. 511:
 4. 535: 14. 538: 6. 544: 6.
 625: 3. 630: 2.
 fucie, 652: 35.
 fuerint, 262: 4.
 fueris, 654: 21.
 fuerit, 100: 11. 182: 2. 124:
 1. 248: 2. 272: 1. 290: 2.
 417: 30. 430: 9. 489: 489:
 5. 504: 5. 517: 9. 570: 8.
 587: 14. 620: 2. 639: 22. 30.
 fuerunt, 17: 15. 67: 1. 225:
 10. 246: 3. 265: 18. 313: 6.
 391: 22. 425: 1. 427: 10.
 513: 12.
 fuga, 111: 3. 117: 13. 657:
 13.
 fugæ, 65: 11. 248: 1. 365: 15.
 478: 7.
 fugam, 110: 7. 115: 2. 305:
 7. 365: 15. 569: 14.
 fugata, 114: 12.
 fugatis, 541: 18.
 fugato, 110: 2. 168: 9.
 fugaverunt, 541: 13.
 fugeret, 534: 6.
 fugiens, 458: 26.
 fugientem, 36: 3.
 fugientibus, 66: 6.
 fugisse, 108: 26.
 fugisset, 515: 14.
 fugit, 191: 6.
 fugitivos, 101: 5. 105: 11.
 fuisse, 31: 5. 51: 1. 55: 10.
 16. 61: 16. 99: 2. 102: 9.
 114: 12. 138: 14. 185: 14.
 195: 1. 205: 6. 218: 2. 243:
 26. 292: 8. 293: 12. 325:
 22. 357: 13. 410: 6. 430:
 2. 515: 11. 517: 1. 523: 15.
 537: 3. 561: 7. 610: 5. 616:
 9. 919: 3. 632: 17. 646: 2.
 651: 13. 14. 653: 9.
 fuissem, 193: 2.
 fuissent, 459: 6.
 fuisset, 47: 13. 153: 6. 187:
 16. 198: 5. 307: 12. 310:
 14. 327: 9. 363: 3. 371: 9.
 392: 14. 514: 10. 570: 11.
 fuit, 3: 6. 6: 5. 23: 15. 31: 5.
 44: 8. 74: 1. 84: 1. 101:
 1. 110: 4. 113: 7. 134: 10.
 148: 1. 252: 4. 168: 11.
 175: 8. 190: 15. 204: 1. 235:
 14. 236: 7. 241: 1. 243:
 9. 17. 257: 12. 264: 15. 266:
 4. 267: 6. 272: 15. 278: 3.
 308: 1. 318: 1. 330: 16. 342:
 9. 344: 12. 353: 11. 357: 1.
 364: 16. 374: 2. 9. 378: 9.
 18. 390: 1. 406: 33. 416: 1.
 419: 11. 432: 4. 458: 4.
 461: 2. 469: 7. 482: 1. 485:
 19. 487: 10. 498: 10. 505:
 1. 506: 2. 507: 9. 510: 18.
 513: 2. 527: 13. 530: 6. 532:
 14. 539: 6. 550: 1. 556: 1.
 565: 18. 575: 18. 581: 5.
 594: 1. 606: 7. 609: 1. 612:
 10. 623: 3. 624: 1. 630: 11.
 14. 634: 9. 639: 9. 655:
 7. 657: 4. 660: 15. 25. 27.
 661: 3.
 fulcra, 413: 15.
 fulgentem, 339: 12.
 fulgore, 353: 6.
 fulgorem, 204: 11.
 fulgur, 135: 5. 490: 9.
 fulgura, 219: 1. 365: 5. 591:
 6.
 fulgure, 479: 22. 592: 6.
 fulguris, 219: 5.
 fulmen, 494: 12.
 fulmine, 135: 1. 224: 33. 229:
 4. 309: 4.
 fulminis, 231: 17.
 fulsit, 97: 4.
 Fulvia, 117: 10. 182: 11. 660: 6.
 Fulvix, 181: 11.
 Fulviam, 647: 3.
 Fulvio, 653: 6.
 fumantia, 530: 16.
 fumo, 365: 9.
 funali, 249: 10.
 funambulos, 492: 6.
 fundamenta, 134: 2. 339:
 20.
 fundamentis, 53: 4.
 Fundana, 248: 2.
 Fundanam, 524: 14.
 Fundano, 340: 9.
 fundaret, 397: 10.
 fundebat, 359: 8.
 fundis, 248: 1. 494: 6.
 funditus, 549: 3.
 fundos, 490: 3.
 functi, 92: 14. 100: 7. 148:
 6. 404: 12. 427: 10.
 functos, 344: 7. 412: 16.
 functum, 109: 1. 322: 8. 340:
 11. 417: 24.
 functus, 12: 1. 102: 7. 247:
 7. 489: 15. 618: 4. 668: 2.
 funeratam, 292: 14.
 funerato, 330: 2.
 funeratus, 424: 5. 481: 15.
 516: 11.
 funeravit, 593: 6.
 funere, 92: 1. 95: 1. 96: 13.
 236: 2. 238: 22. 292: 4.
 297: 6. 315: 15. 435: 2.
 449: 11. 457: 2. 461: 23.
 523: 5. 555: 10. 591: 21.
 funetis, 492: 14.
 funerum, 469: 2.
 funestas, 440: 6.
 ungerentur, 146: 12. 163: 4.
 406: 4. 416: 4. 576: 12.
 ungeretur, 561: 1. 616: 16.
 647: 14.
 fungis, 589: 14.
 funibus, 457: 4.
 funus, 91: 22. 236: 3. 280:
 12. 323: 6. 555: 12.
 furari, 441: 11.
 furatus, 59: 15.
 furem, 625: 8.
 furere, 301: 7.
 furæ, 480: 19.
 furiarum, 463: 3.
 furias, 388: 9.
 Furio, 612: 7.
 Furium, 651: 17.
 Furius, 42: 4. 651: 21. 653:
 13.
 furnariam, 520: 4.
 Furnillam, 564: 14.
 furorem, 325: 4. 364: 11.
 458: 22.
 furtim, 449: 10.
 fusa, 24: 10.
 fusas, 545: 8.
 fusæ, 444: 9.
 fuscina, 366: 9.
 fusca, 579: 4. 653: 9. 660: 7.
 fuscosas, 651: 15.
 fusis, 101: 8. 117: 1. 197: 5.
 fustibus, 344: 17. 568: 13.
 futura, 81: 5. 86: 1. 224: 31.
 230: 5. 299: 3. 371: 1. 433:
 7. 485: 7.
 futuram, 230: 4. 490: 17. 551:
 10. 632: 13.
 futuri, 542: 5.
 futuris, 18: 3.
 futurorum, 258: 2. 307: 5.
 futuros, 76: 4.
 futurum, 1: 18. 231: 19. 24:
 307: 11. 487: 2. 542: 21.
 632: 15.
 futurus, 390: 9. 573: 3.

G

- Gabinii, 56: 2.
 Gabinio, 404: 19.
 Gadareus, 297: 2.
 Gadeis, 7: 2.
 Gætulici, 383: 5.
 Gætulico, 492: 10.
 Gætulicum, 323: 19.
 Gætulicus, 323: 12.

Galba, 460: 5. 488: 1. 489: 8. 490: 1. 491: 14. 504: 15. 510: 12. 515: 13. 524: 17. 526: 12. 541: 31. 553: 7. 564: 19.
Galba, 471: 13. 479: 23. 48: 13. 489: 1. 7. 13. 504: 19. 510: 1. 512: 13. 527: 1. 15.
Galbam, 473: 20. 479: 1. 489: 5. 490: 12. 491: 10. 511: 2. 7. 18. 517: 15. 542: 1. 544: 2.
Galbano, 489: 3.
Galtheo, 489: 4.
galea, 343: 15.
galeas, 362: 3.
galeriam, 524: 14.
galericulo, 517: 3.
galero, 453: 4.
Galli, 84: 9. 410: 14. 489: 6. 621: 16. 626: 6.
Gallia, 24: 9. 30: 19. 57: 4. 59: 11. 61: 18. 246: 12. 337: 2. 357: 1. 489: 11. 527: 11. 610: 12. 616: 5. 621: 2.
Galliam, 21: 10. 24: 1. 31: 2. 122: 6. 247: 4. 252: 6. 11. 323: 26. 491: 17. 573: 8.
Galliarum, 23: 12. 28: 4. 204: 6. 290: 7. 357: 21. 362: 11. 472: 3. 497: 11.
Gallias, 21: 8. 55: 23. 24. 283: 16. 474: 12. 17. 495: 21.
Gallica, 404: 11.
Gallicani, 535: 12.
Gallicanorum, 474: 10.
Gallici, 39: 6. 61: 1. 3.
Gallicis, 72: 1. 428: 11. 468: 14.
Gallico, 23: 7. 55: 10. 64: 5.
Gallicum, 39: 3. 57: 2.
gallinacei, 535: 14.
gallinaceus, 527: 8.
gallina, 258: 4.
gallinam, 487: 5.
gallinarum, 487: 13.
Gallinas, 487: 8.
Gallio, 249: 6.
Gallis, 349: 1. 471: 2.
Gallium, 132: 11.
Gallius, 249: 7.
Gallo, 513: 18. 187: 1. 189: 8. 284: 10. 626: 5. 651: 36. 655: 21. 660: 3.
Gallogræciam, 349: 2.
Gallorum, 78: 18.
Gallos, 84: 8. 406: 19. 476: 8. 501: 2.
Gallum, 174: 6. 186: 5. 473: 22. 626: 4.
Gallus, 388: 7. 632: 17. 641: 1.
Gamalam, 564: 16.
Ganeæ, 454: 8.
Ganeas, 276: 7. 326: 3.
garrulitate, 210: 6.
gaudebat, 204: 10.

gaudentis, 472: 4.
gaudio, 21: 12. 187: 15. 462: 21. 473: 13. 565: 5.
gaudium, 258: 20. 485: 101.
gaza, 155: 2. 290: 13. 502: 9.
gazæ, 458: 25.
Gebenna, 24: 1.
gelidæ, 516: 6.
gelidos, 397: 1.
Gelotiana, 334: 15.
gemens, 56: 5.
gementibus, 21: 14.
geminati, 580: 11.
Gemini, 427: 5.
Geminis, 10: 6.
Geminum, 439: 12.
Geminus, 8: 11.
gemitu, 89: 10. 352: 3.
gemitum, 516: 10.
gemitas, 512: 11.
gemmæ, 436: 12. 477: 12. 496: 16.
gemmas, 53: 8. 117: 10.
gemmaras, 366: 5.
gemmatis, 355: 8.
gemmis, 369: 16. 458: 9. 502: 8.
gemonas, 302: 5.
Gemonias, 294: 17. 315: 11. 535: 7.
genam, 390: 31.
gener, 606: 18.
genera, 45: 9. 254: 17. 303: 12. 355: 2. 436: 1. 444: 21. 512: 13. 613: 2.
generante, 483: 9.
generare, 402: 13.
generari, 402: 13.
generatim, 301: 10. 339: 11.
genere, 6: 6. 27: 5. 36: 15. 65: 2. 70: 8. 126: 12. 153: 23. 166: 5. 168: 4. 178: 10. 213: 19. 214: 2. 232: 17. 212: 14. 319: 3. 330: 1. 356: 3. 358: 3. 361: 7. 398: 26. 408: 3. 423: 24. 425: 3. 455: 4. 12. 461: 3. 499: 10. 507: 7. 510: 7. 527: 20. 531: 3. 536: 18. 538: 16. 543: 7. 568: 11. 585: 18. 592: 15. 627: 1. 629: 1. 648: 5.
generi, 278: 4. 495: 12.
generibus, 261: 2.
Generis, 42: 1. 74: 4. 86: 15. 102: 9. 104: 5. 130: 2. 138: 3. 161: 6. 210: 8. 213: 1. 310: 1. 334: 6. 338: 14. 359: 8. 17. 392: 13. 404: 6. 410: 15. 436: 11. 444: 5. 458: 8. 467: 10. 473: 17. 488: 6. 519: 17. 541: 17. 551: 4. 562: 1. 564: 14. 569: 4. 58: 28. 594: 19. 597: 6. 520: 7.
genero, 21: 8. 157: 3. 183: 5.
generosam, 60: 5.
generosissimam, 290: 4.
generum, 368: 1. 513: 4. 588: 14.

genesim, 552: 9. 585: 15.
genio, 181: 4.
genita, 102: 4. 431: 13.
genitam, 250: 7.
geniti, 386: 5.
genitis, 117: 10.
genitivis, 206: 1.
genitivo, 215: 9.
genito, 539: 4.
genitricis, 66: 5. 82: 3. 92: 1.
genitum, 248: 9. 323: 12. 542: 9.
genitura, 371: 9. 432: 3. 561: 7. 569: 11.
genituram, 225: 10. 513: 8.
genitus, 224: 11. 236: 9.
Genium, 347: 10.
gens, 100: 1. 241: 1. 536: 3. 584: 3.
gente, 120: 6. 404: 19. 427: 1. 559: 9.
gentem, 99: 1. 153: 17.
gentes, 100: 1. 122: 3. 252: 9. 540: 1.
genti, 182: 7. 588: 9.
gentibus, 23: 11.
gentile, 308: 7. 473: 5.
gentili, 467: 5. 481: 17. 519: 13.
gentilibus, 241: 14.
gentilitia, 406: 16.
gentilitiis, 1: 8.
gentis, 6: 5. 241: 7. 243: 16. 279: 5. 406: 20. 429: 1. 572: 4. 578: 5. 591: 8. 593: 6.
gentium, 92: 24. 161: 5. 453: 19. 477: 6.
genu, 121: 3. 172: 14. 541: 21.
genua, 19: 13. 164: 4. 268: 5. 271: 3. 384: 8. 439: 7.
genuerit, 520: 4.
genus, 6: 3. 25: 8. 60: 8. 96: 14. 122: 11. 152: 3. 163: 15. 199: 5. 213: 12. 225: 26. 246: 1. 254: 11. 286: 10. 290: 8. 298: 5. 301: 1. 306: 2. 309: 4. 310: 12. 326: 8. 328: 2. 335: 11. 358: 16. 367: 7. 406: 3. 414: 25. 441: 8. 9. 456: 2. 464: 16. 480: 18. 492: 5. 554: 1. 566: 20. 576: 18. 589: 13. 596: 9. 613: 3. 632: 7. 638: 11. 639: 16. 659: 5. 16.
gere, 265: 14.
gerebant, 92: 23.
gerebat, 544: 20.
gerere, 265: 18. 379: 21.
gereretur, 169: 15.
Gergoniam, 24: 9.
geritur, 624: 6.
Germani, 262: 3. 372: 16.
Germania, 64: 5. 115: 1. 251: 6. 262: 3. 13. 264: 1. 268: 18. 321: 6. 494: 1. 497: 8. 564: 8.
B B b b b ij

- Germaniæ, 261: 2. 501: 1.
 579: 7.
 Germaniam, 317: 5. 336: 9.
 383: 5. 524: 17. 540: 1.
 Germanica, 404: 19. 538: 17.
 576: 8.
 Germanice, 359: 15.
 Germanicas, 541: 16.
 Germanici, 145: 7. 294: 3.
 296: 6. 301: 8. 328: 4. 357:
 8. 23. 382: 7. 412: 7. 507:
 23. 589: 6. 520: 13.
 Germaniciani, 268: 10. 513: 1.
 Germanicis, 517: 1.
 Germanico, 183: 14. 151: 10.
 293: 8. 315: 19. 319: 1. 323:
 22. 324: 1. 430: 4.
 Germanicorum, 504: 7.
 Germanicum, 252: 9. 260: 6.
 269: 1. 293: 1. 294: 1. 318:
 4. 323: 25. 324: 3. 330: 11.
 362: 14. 363: 6. 376: 14.
 410: 3. 589: 7.
 Germanicus, 269: 5. 317: 1.
 322: 7. 532: 12.
 Germanis, 283: 16. 369: 8.
 658: 5.
 Germanorum, 24: 10. 169: 5.
 376: 2. 406: 25. 461: 4.
 498: 1.
 Germanos, 24: 5. 121: 4. 361: 1.
 Germanum, 280: 23.
 Gerulorum, 358: 7.
 Geryonis, 258: 12.
 gesserant, 18: 7.
 gesserat, 105: 11.
 gesseris, 265: 18.
 gessisse, 428: 9. 572: 6.
 gessisset, 31: 10. 527: 18.
 gessit, 13: 14. 35: 1. 36: 5.
 78: 10. 108: 3. 121: 1. 130:
 7. 1. 192: 16. 251: 9. 261:
 6. 270: 15. 317: 4. 333: 1.
 382: 3. 388: 14. 392: 1. 440:
 1. 492: 7. 499: 1. 511: 7.
 540: 7. 565: 17. 574: 3.
 589: 4.
 gessoriacum, 394: 8.
 gesta, 61: 14. 263: 8. 658: 5.
 gestæ, 417: 15.
 gestandæ, 51: 10.
 gestandum, 494: 5.
 gestans, 410: 13. 576: 8.
 gestantes, 92: 16.
 gestanti, 587: 6.
 gestantibus, 39: 8.
 gestaret, 225: 5.
 gestarum, 238: 13.
 gestas, 494: 1.
 gestatione, 414: 11.
 gestationi, 557: 2.
 gestatoria, 453: 13. 534: 4.
 gestavit, 309: 4. 366: 11. 521:
 16. 565: 11.
 gesticulandi, 582: 7.
 gesticulatus, 474: 5.
 gestientes, 322: 5.
 gestis, 89: 3. 274: 2.
 gestu, 60: 11. 105: 12. 469:
 27. 567: 16.
 gestum, 368, 5. 657: 3.
 gesturus, 512: 3.
 getarum, 183: 10.
 getulei, 651: 8.
 getulicus, 492: 14.
 gibbam, 597: 14.
 gibber, 489: 16. 618: 19.
 gibberosos, 618: 18.
 gigantum, 495: 10.
 glabrionem, 585: 8.
 gladiatores, 25: 13. 161: 1.
 163: 17. 344: 13. 356: 25.
 566: 19. 575: 8.
 gladiator, 353: 19. 398: 35.
 gladiatoria, 334: 1. 398: 21.
 gladiatorias, 159: 10.
 gladiatorio, 283: 7. 314: 18.
 344: 21. 378: 12. 567: 12.
 591: 4.
 gladiatorium, 10: 8. 31. 4. 42:
 1. 250: 3. 280: 12. 347: 2.
 430: 8.
 gladiatorum, 10: 11. 113: 9.
 169: 20. 276: 2. 404: 10.
 436: 2. 533: 9. 569: 9.
 575: 12.
 gladii, 130: 5. 364: 3. 575: 1.
 gladiis, 92: 16. 96: 5. 363:
 9.
 gladio, 336: 3. 370: 7. 372:
 8. 373: 8. 515: 14.
 gladios, 14: 12. 342: 18. 348:
 16. 511: 16.
 gladium, 132: 12. 526: 6.
 gladius, 364: 12.
 gloriabatur, 349: 1. 634:
 12.
 gloriæ, 96: 9. 262: 1. 397: 4.
 443: 3. 636: 6. 638: 19.
 gloriam, 60: 1. 83: 7. 122:
 9. 193: 5. 322: 10. 507: 15.
 657: 16.
 glorians, 359: 2.
 glorianti, 503: 11.
 gloriatum, 327: 16.
 gloriatura, 570: 11.
 gloriatus, 134: 5. 356: 18.
 gloriosi, 323: 20. 357: 24.
 gloriosissimas, 293: 9.
 glyco, 110: 4.
 gnaro, 362: 2.
 gnypho, 616: 5.
 gnyphonem, 619: 9.
 gnyphoni, 617: 4.
 graccos, 246: 14.
 gracillimis, 482: 3.
 gracili, 653: 9.
 gracilitas, 319: 6.
 gracilitate, 364: 17. 594: 5.
 gradibus, 434: 4. 533: 11.
 gradu, 102: 6. 169: 10. 238:
 9. 488: 1.
 gradum, 356: 5. 489: 14. 507:
 6. 14.
 gradus, 204: 1. 253: 7. 353:
 18. 379: 17. 482: 7. 499: 9.
 563: 15.
 græca, 135: 2. 310: 6. 406: 21.
 422: 1. 429: 7. 476: 5. 612:
 1. 639: 32.
 græcæ, 337: 3. 564: 2. 647:
 1.
 græcam, 385: 14.
 græcarum, 217: 10.
 Græcas, 50: 7. 215: 3. 319: 9.
 422: 11.
 græce, 311: 8. 418: 2. 421: 1.
 433: 14. 469: 9. 576: 5. 603:
 7. 616: 10. 638: 20.
 græci, 138: 3. 232: 12. 612:
 10. 639: 17.
 græcia, 339: 1. 451: 1. 483: 15.
 653: 4.
 græciæ, 28: 4. 290: 7. 392:
 9. 455: 10. 463: 5.
 græcis, 86: 6. 163: 13. 349: 1.
 554: 5. 558: 1. 612: 6. 619:
 8. 645: 2. 653: 30.
 græco, 153: 16. 163: 18. 231:
 12. 282: 9. 294: 1. 311: 1.
 437: 15. 444: 17. 461: 4.
 græcorum, 58: 7. 288: 6. 639:
 13. 652: 42.
 græcos, 70: 22. 246: 14.
 448: 7.
 græculis, 254: 13.
 græculo, 390: 27.
 græculos, 296: 9.
 græcum, 444: 10. 630: 9.
 grammatica, 603: 1. 610: 11.
 658: 1.
 grammaticæ, 606: 1. 617: 2.
 grammaticam, 606: 18. 615:
 10.
 grammatici, 612: 15.
 grammaticis, 217: 2. 313: 9.
 grammatico, 631: 3.
 grammaticorum, 610: 5. 612: 1.
 grammaticos, 310: 11. 619: 2.
 621: 7. 9. 634: 4.
 grammaticum, 296: 15. 612:
 9. 10. 618: 24. 619: 3. 621:
 29. 630: 9. 632: 12. 660:
 9.
 grammaticus, 619: 6.
 grammatista, 612: 11.
 grammatistam, 636: 3.
 grande, 261: 9.
 grandem, 217: 12. 300: 2.
 grandes, 554: 8. 638: 21.
 grandi, 110: 12. 450: 15.
 grandia, 163: 10.
 grandibus, 594: 2.
 grandior, 174: 5.
 grandis, 463: 8.
 grandius, 500: 16.
 graphiaræ, 416: 9.
 graphiis, 348: 7.
 graphio, 89: 6.
 graphium, 390: 31.
 grassantem, 379: 1.

graffantes, 188: 11.
 graffantibus, 499: 10.
 graffati, 543: 7.
 graffatores, 241: 7.
 graffatoribus, 159: 1.
 graffato.um, 74: 6. 241: 3.
 graffaturis, 280: 3.
 graffatus, 352: 9. 466: 1.
 grata, 385: 15. 499: 3. 624: 15.
 gratam, 471: 6.
 grate, 187: 15. 448: 4.
 gratia, 17: 11. 18: 19. 110: 11.
 31: 22. 243: 8. 256: 8. 275: 7. 294: 9. 325: 3. 344: 5. 432: 17. 446: 22. 451: 16. 458: 20. 467: 9. 491: 13. 500: 8. 523: 14. 524: 22. 540: 1. 564: 20. 587: 6. 610: 3. 651: 11. 654: 20. 657: 9.
 gratia, 294: 28. 319: 4. 398: 35. 455: 12. 563: 16.
 gratiam, 10: 5. 74: 7. 112: 4. 116: 8. 131: 6. 146: 2. 150: 12. 213: 18. 264: 6. 278: 13. 290: 5. 302: 12. 330: 21. 461: 11. 507: 4. 515. 589: 17.
 gratias, 15: 15. 170: 14. 390: 23. 4: 7: 15. 433: 12. 435: 19. 508: 12. 538: 19. 547: 12. 570: 18.
 gratificans, 433: 9.
 gratiosam, 508: 6.
 gratis, 623: 9. 625: 11.
 gratissimi, 478: 3.
 gratissimis, 566: 12.
 gratissimum, 54: 5.
 gratissimus, 493: 2. 623: 2.
 gratius, 594: 14.
 gratuita, 344: 16. 442: 7. 553: 16.
 gratuitam, 70: 2. 468: 19.
 gratuito, 27: 5. 289: 7.
 gratuitum, 155: 5. 435: 16.
 gratulabundo, 503: 11.
 gratulandum, 383: 6. 564: 19.
 gratulanti, 300: 4.
 gratulantium, 322: 6. 512: 4.
 gratularetur, 381: 12. 521: 19.
 gratulatione, 526: 7. 565: 5.
 gratulationes, 432: 5.
 gratulationibus, 463: 1.
 gratum, 61: 8. 422: 4. 631: 4.
 gratus, 27: 7. 498: 10. 647: 5.
 gravabatur, 195: 15. 462: 2.
 gravarentur, 145: 8.
 gravate, 116: 3.
 gravatus, 291: 9. 529: 7.
 gravedine, 107: 8.
 gravem, 484: 5.
 graves, 74: 8. 125: 1. 207: 1.
 gravi, 55: 2. 107: 5. 188: 11. 413: 8. 563: 10. 574: 13.
 gravia, 553: 7.
 gravibus, 347: 9.
 gravida, 357: 3. 464: 14.

gravidam, 247: 15. 250: 10.
 gravidas, 224: 11.
 gravior, 27: 9.
 graviora, 435: 12.
 graviore, 104: 5. 122: 14. 128: 6. 152: 6. 154: 22. 469: 20.
 graviorem, 312: 13.
 graviores, 212: 8.
 gravioribus, 497: 12.
 gravioris, 279: 4.
 gravis, 493: 4.
 gravissima, 547: 13. 616: 5.
 gravissimæ, 108: 18.
 gravissimam, 541: 5.
 gravissime, 176: 10. 188: 3. 280: 7. 517: 14. 597: 1. 557: 15.
 gravissimis, 318: 4. 332: 9.
 gravissimo, 173: 5. 361: 15.
 gravissimum, 261: 4.
 gravissimus, 67: 14.
 gravitate, 157: 7.
 gravitatem, 528: 2.
 gravitatis, 299: 1.
 graviter, 83: 7. 95: 3. 109: 2. 159: 8. 276: 4. 292: 7. 372: 8. 417: 20. 512: 14. 541: 3.
 gravius, 14: 7. 31: 4. 75: 6. 76: 18. 251: 4.
 gregarium, 113: 4.
 gregarius, 384: 7. 504: 10.
 gregatim, 349: 15.
 gregem, 639: 27.
 greges, 86: 10. 285: 3. 447: 11. 566: 3.
 gregis, 372: 6.
 gregum, 580: 3.
 gremio, 86: 19. 225: 6. 343: 20. 410: 13. 418: 7. 490: 18.
 gremium, 145: 7. 487: 6. 504: 12. 542: 15.
 gressu, 610: 14.
 gubernacula, 331: 3.
 gubernaculo, 117: 2.
 gubernaculum, 477: 4.
 gubernatore, 496: 18.
 gubernatorem, 64: 9.
 gula, 530: 14.
 gulam, 524: 22.
 gurgustio, 621: 15.
 gustare, 294: 7.
 gustasse, 563: 9.
 gustavimus, 200: 5.
 gustu, 105: 22.
 gustum, 461: 10.
 gymnasia, 254: 12.
 gymnasio, 437: 17.
 gymnasium, 472: 6.
 gymnica, 483: 15.
 gymnico, 437: 29.
 gymnicum, 233: 11. 437: 16. 576: 3.
 gyrum, 42: 9.

H

Habeam, 654: 21.
 habeas, 392: 7.
 habeat, 423: 10. 460: 2.
 habebantur, 350: 9. 409: 15.
 habebat, 69: 7. 183: 5. 212: 9. 359: 13. 390: 5. 589: 12. 594: 4.
 habebatur, 1: 9. 364: 21. 67: 2.
 habemus, 172: 7. 271: 14.
 habendi, 145: 10.
 habendos, 428: 19.
 habent, 35: 1. 227: 4. 638: 16. 639: 21.
 habente, 660: 25.
 habentes, 235: 2.
 habentibus, 155: 7.
 habeo, 68: 7. 179: 10. 271: 11. 330: 17.
 habere, 10: 11. 61: 7. 81: 9. 172: 3. 175: 7. 215: 8. 276: 11. 330: 27. 348: 16. 392: 4. 419: 13. 507: 20. 552: 9. 569: 15. 585: 5. 588: 15. 619: 8. 624: 11.
 haberem, 175: 2. 614: 10.
 haberent, 1: 16. 47: 6. 124: 11. 331: 4. 274: 4. 290: 10. 373: 3. 436: 10. 567: 3.
 haberet, 18: 12. 149: 7. 153: 17. 157: 16. 225: 8. 295: 2. 303: 18. 349: 13. 428: 7. 458: 6. 572: 7. 661: 9.
 haberetur, 7: 10. 28: 9. 310: 4. 402: 7. 515: 16. 550: 13.
 haberi, 17: 7.
 habes, 379: 3.
 habet, 104: 3. 551: 18. 627: 9. 661: 10. 12.
 habilioem, 119: 5.
 habilis, 378: 8.
 habita, 60: 19. 84: 2. 371: 15. 516: 4.
 habitabat, 573: 11.
 habitam, 654: 31.
 habitantes, 499: 4.
 habitare, 458: 15. 618: 7.
 habitationem, 40: 7.
 habitavit, 53: 1. 195: 12.
 habito, 138: 5.
 habitu, 64: 5. 190: 16. 232: 11. 257: 2. 285: 3. 323: 3. 325: 2. 328: 6. 336: 3. 351: 10. 366: 3. 439: 6. 451: 14. 468: 17. 572: 14. 576: 10. 618: 23. 65: 7.
 habitum, 50: 14. 151: 24. 163: 22. 313: 3. 379: 36. 390: 16. 482: 6. 646: 15.
 habiturum, 76: 3. 511: 20.
 habitus, 493: 3. 517: 1.
 habuerat, 169: 6. 182: 8. 238: 14.
 habuerit, 70: 13. 125: 11. 283: 15. 570: 10.
 BBbbb iij

- habui, 171: 10.
 habuisse, 31: 20 58: 12 60: 20 456: 7 50: 10. 597: 5. 655: 14.
 habuissent, 128: 17 276: 14.
 habuisset, 55: 8 491: 1.
 habuit, 11: 9 2: 7 55: 5. 65: 3 76: 21. 128: 9 135: 3. 163: 16. 171: 10. 183: 12. 188: 2. 197: 7. 204: 9. 223: 2. 225: 13. 248: 10. 280: 4. 292: 13. 307: 10. 322: 1. 341: 2. 342: 7. 379: 7 408: 1. 435: 3. 455: 7. 461: 8. 462: 6. 475: 1. 485: 11. 499: 17. 500: 17 524: 9. 529: 6. 536: 18. 539: 9. 547: 3. 551: 20. 587: 6. 588: 2. 636: 10. 645: 3. 651: 23. 653: 15. 660: 12.
 hac, 8: 12 76: 18. 97: 5. 100: 4. 108: 21. 125: 4. 14. 3. 5. 172: 6. 182: 14. 200: 10. 235: 7. 246: 1. 255: 9. 292: 1. 340: 5. 479: 5. 507: 19. 523: 5. 524: 14. 530: 9. 539: 5. 651: 30.
 haecenus, 338: 9. 458: 14. 462: 2. 472: 8. 551: 15. 592: 9. 606: 7. 653: 20.
 hanc, 23: 15. 31: 15. 44: 8. 86: 6. 20. 100: 11. 120: 1. 214: 2. 215: 10. 224: 1. 229: 7. 250: 2. 251: 13. 252: 6. 268: 12. 298: 5. 304: 3. 307: 5. 324: 5. 330: 11. 346: 1. 361: 15. 374: 1. 380: 6. 384: 1. 390: 27. 406: 35. 419: 10. 423: 13. 431: 9. 443: 15. 449: 4. 451: 15. 469: 6. 477: 1. 480: 4. 481: 9. 492: 3. 516: 6. 523: 19. 539: 1. 542: 2. 545: 11. 547: 16. 573: 10. 589: 10. 591: 15. 624: 4. 629: 4. 638: 15. 649: 17. 651: 14. 657: 12.
 haerentem, 491: 3.
 haereret, 588: 1.
 haesit, 192: 5. 485: 3. 624: 1.
 haesitante, 233: 6.
 haesitatum, 385: 2.
 Haloti, 500: 10.
 halotum, 423: 17. 500: 11.
 hamo, 129: 6. 210: 5.
 hanc, 15: 5. 21: 12. 103: 2. 145: 3. 157: 16. 190: 12. 266: 2. 271: 15. 292: 8. 325: 3. 327: 10. 349: 17. 379: 32. 399: 3. 432: 12. 485: 2. 508: 7. 516: 3. 530: 8. 629: 7. 652: 24. 654: 17.
 Hannibali, 243: 6.
 harena, 347: 17. 483: 20.
 harenæ, 349: 11.
 harenam, 312: 11. 353: 9. 367: 8. 568: 14.
 harenarum, 206: 6.
 Harpocram, 411: 4.
 harum, 447: 14.
 harundinum, 206: 6.
 haruspex, 86: 13. 503: 1.
 haruspice, 81: 5.
 haruspice, 592: 6.
 haruspices, 135: 1. 231: 3. 304: 5.
 haruspicio, 541: 8.
 haruspicias, 511: 8.
 has, 120: 5. 124: 13. 168: 9. 326: 6. 409: 2.
 hasta, 411: 2. 504: 13.
 hastæ, 56: 9. 95: 4. 126: 6.
 hastam, 148: 5.
 hastis, 590: 5.
 Haterio, 272: 5.
 haud, 60: 2. 325: 5. 431: 5. 494: 12. 503: 3. 7. 510: 21. 513: 5. 531: 17. 542: 5. 552: 5. 565: 25. 570: 11. 612: 9.
 hauserunt, 302: 3.
 haussisset, 524: 13.
 hausit, 480: 4. 518: 2.
 hausta, 563: 9.
 hausto, 423: 19.
 haustum, 428: 16.
 heautontimorumenon, 652: 32.
 hebescebant, 308: 10.
 hebetato, 378: 7.
 hebetiore, 594: 2.
 hebetioribus, 482: 3.
 Heclorem, 293: 8.
 Hecuba, 310: 11.
 Hecyra, 652: 8.
 heic, 57: 4. 134: 15. 254: 10. 560: 3.
 Helio, 449: 5.
 Helleponti, 67: 3.
 Hellepontum, 336: 8.
 Helvetios, 536: 15.
 Helvidii, 585: 20.
 Helvidio, 552: 12.
 Helvidiam, 585: 22.
 Helvium, 95: 2.
 Helyius, 58: 11.
 hemistichium, 57: 11.
 Hemicyclum, 627: 10.
 herba, 70: 8.
 Herculem, 446: 19.
 Herculi, 323: 21.
 Herculis, 7: 3. 62: 11. 135: 11. 195: 14. 483: 19. 551: 4.
 herede, 290: 4. 356: 11. 492: 2. 655: 12.
 heredem, 90: 4. 107: 10. 341: 7. 356: 9. 380: 7. 514: 10. 588: 6.
 heredes, 90: 6. 116: 4. 238: 6. 17. 315: 18. 568: 5. 660: 31.
 heredibus, 90: 10. 180: 3. 280: 12. 381: 19.
 hereditarium, 270: 12.
 hereditate, 249: 7. 431: 17.
 hereditatem, 107: 12. 260: 9.
 hereditates, 187: 12. 582: 584: 9. 588: 5.
 hereditatibus, 1: 8. 218: 20.
 hereditatum, 187: 16.
 hetes, 97: 1. 267: 8. 356: 12. 432: 12. 495: 4. 532: 4. 584: 11.
 heri, 192: 12. 323: 33.
 heilem, 634: 2.
 Hermæum, 184: 4.
 Hermam, 619: 8. 10. 620: 6.
 Hermogenem, 585: 2.
 hero, 623: 6.
 heroidum, 446: 16.
 Heroum, 195: 20. 446: 16.
 heu, 585: 11.
 hexametris, 213: 7.
 hi, 19: 2. 47: 5. 265: 18. 314: 6. 402: 15. 479: 24. 499: 5. 504: 7. 513: 11.
 hianti, 414: 6.
 hiatu, 410: 4.
 hiatum, 350: 5.
 hiberna, 116: 11. 169: 8. 544: 16. 580: 13.
 hibernas, 323: 15.
 hiberni, 208: 4.
 hibernis, 4: 5. 126: 3.
 hiberno, 395: 10. 505: 6.
 hibernos, 402: 9.
 hic, 84: 15. 130: 6. 171: 11. 325: 16. 341: 6. 364: 3. 368: 12. 417: 25. 469: 14. 544: 20. 545: 3. 558: 14. 610: 13. 625: 2. 631: 13. 636: 9. 646: 12. 651: 10. 652: 19. 657: 6.
 hiemaret, 195: 9.
 hieme, 36: 6. 64: 6. 114: 7. 195: 7. 8. 208: 1. 499: 17.
 Hiempalem, 73: 2.
 Hiera, 623: 6.
 Hieroniarum, 450: 8. 451: 3.
 Hierosolymam, 223: 7.
 Hierosolymorum, 471: 8. 561: 3.
 Higinus, 630: 6.
 hilare, 462: 17.
 hilarem, 587: 3.
 hilariores, 265: 4.
 hilarioris, 238: 3.
 hilaritatem, 347: 13. 398: 29.
 hilaritatis, 232: 17.
 hilarius, 334: 9.
 hinc, 36: 1. 42: 15. 44: 1. 82: 1. 108: 8. 134: 16. 230: 3. 265: 13. 362: 10. 384: 8. 385: 6. 435: 1. 448: 2. 454: 9. 468: 18. 480: 11. 533: 8. 553: 2.
 hinnitus, 477: 9.
 Hipparchus, 551: 18.
 hircum, 287: 8.
 hirsuto, 287: 6.
 hirsutus, 364: 19.
 Hirtii, 248: 8.
 Hirtio, 108: 22. 189: 4. 631: 24.

- Hircium, 61: 3. 110: 5.
 Hirtius, 61: 9. 110: 1.
 his, 14: 8. 27: 10. 30: 1. 42: 21. 45: 15. 68: 4. 110: 5. 111: 10. 113: 17. 133: 8. 179: 8. 238: 21. 255: 10. 289: 6. 291: 8. 292: 15. 310: 10. 323: 33. 330: 9. 342: 3. 344: 1. 364: 30. 384: 10. 396: 8. 404: 9. 412: 1. 448: 5. 449: 6. 460: 4. 472: 23. 481: 2. 499: 9. 503: 12. 504: 18. 516: 4. 565: 25. 568: 1. 576: 1. 585: 6. 587: 14. 589: 19. 592: 10. 616: 15. 621: 6. 629: 10. 652: 8.
 hiice, 651: 18.
 Hispania, 7: 1. 9: 2. 35: 8. 36: 17. 38: 7. 59: 8. 60: 18. 119: 4. 143: 5. 494: 7. 495: 20. 499: 6. 501: 5. 505: 10. 506: 4.
 Hispania, 489: 2. 530: 12.
 Hispaniam, 17: 1. 62: 2. 73: 5. 183: 14. 489: 9.
 Hispaniarum, 28: 4. 290: 7. 497: 11.
 Hispanias, 107: 5. 8. 473: 20.
 Hispanico, 208: 12.
 Hispaniensem, 39: 5. 40: 9.
 Hispaniensis, 544: 2.
 Hispaniensis, 61: 2.
 Hispanorum, 96: 5.
 Hispanus, 630: 6.
 historia, 8: 11. 352: 18. 585: 2. 586: 4. 658: 6.
 historia, 310: 10. 420: 8. 595: 4. 658: 6.
 historiam, 61: 7. 420: 1. 489: 15. 620: 9. 630: 10. 646: 6.
 historias, 218: 13. 422: 11.
 historici, 638: 22.
 historico, 301: 18. 630: 12.
 historicum, 625: 5.
 historiis, 398: 8. 639: 16. 18.
 histrio, 469: 22. 59: 9. 12.
 histrionem, 469: 27. 484: 3. 4.
 histriones, 42: 2. 158: 5. 163: 18. 198: 11. 210: 9.
 histrionibus, 580: 4.
 histrionis, 36: 5. 374: 23.
 histrionum, 163: 21. 529: 2. 598: 12.
 hoc, 21: 15. 31: 5. 15. 40: 6. 57: 1. 65: 7. 104: 6. 105: 13. 110: 1. 131: 9. 138: 9. 153: 22. 159: 5. 172: 2. 7. 11. 183: 6. 187: 10. 190: 10. 193: 4. 200: 1. 215: 5. 208: 11. 221: 12. 224: 20. 231: 9. 235: 10. 236: 9. 254: 19. 268: 2. 271: 16. 298: 5. 307: 3. 310: 9. 323: 31. 361: 11. 372: 9. 381: 8. 385: 10. 399: 7. 419: 11. 423: 24. 430: 1. 455: 12. 458: 4. 462: 10. 468: 15. 477: 18. 481: 12. 485: 16. 489: 13. 493: 2. 499: 11. 504: 4. 509: 11. 510: 18. 515: 15. 536: 14. 537: 6. 550: 4. 557: 10. 585: 5. 587: 21. 592: 21. 26. 594: 10. 609: 5. 610: 2. 613: 3. 615: 4. 620: 3. 626: 3. 8. 632: 17. 642: 1. 647: 5. 653: 31. 654: 14. 30. 661: 13.
 hodie, 192: 12. 200: 8. 258: 14. 396: 5. 487: 8. 563: 12.
 herdo, 461: 17.
 Homeri, 352: 14. 478: 3.
 Homeris, 422: 6.
 Homericos, 478: 3.
 Homericus, 265: 23.
 homicidii, 409: 1.
 homine, 379: 25. 652: 36.
 hominem, 83: 5. 555: 5. 458: 15. 647: 8.
 homines, 6: 6. 61: 8. 81: 3. 157: 3. 171: 9. 214: 1. 352: 9. 398: 29. 406: 16. 418: 1. 461: 6. 467: 11. 564: 20. 592: 4. 634: 6. 638: 11. 13. 652: 16. 661: 3.
 homini, 231: 7. 243: 24. 348: 13.
 hominibus, 379: 20. 632: 16. 639: 6.
 hominis, 297: 11. 348: 8. 379: 4. 480: 19. 535: 12.
 hominum, 42: 19. 120: 8. 134: 10. 178: 10. 185: 11. 198: 2. 217: 5. 283: 6. 291: 6. 297: 5. 301: 11. 310: 12. 315: 9. 319: 4. 328: 2. 330: 1. 353: 5. 358: 3. 364: 14. 374: 4. 397: 8. 381: 6. 9. 441: 9. 456: 8. 461: 11. 469: 7. 474: 10. 515: 1. 517: 13. 533: 4. 554: 1. 567: 5. 570: 1. 587: 8. 645: 1.
 homo, 265: 20. 388: 3. 530: 13.
 homuncionem, 654: 26.
 honesta, 308: 7. 638: 18.
 honeste, 495: 16.
 honestam, 564: 11.
 honestate, 623: 8.
 honeste, 159: 12.
 honesti, 347: 6.
 honestissimo, 549: 6. 646: 7.
 honestissimus, 437: 20.
 honestius, 89: 9.
 honesto, 536: 18.
 honestorum, 166: 7.
 honestum, 376: 10.
 honor, 5: 2.
 honoranda, 150: 1. 236: 2.
 honorari, 270: 4.
 honorariis, 141: 15.
 honorarium, 357: 19.
 honorata, 246: 6. 507: 2.
 honoratus, 252: 14. 657: 8.
 honoraverit, 163: 11.
 honoravit, 513: 5.
 honore, 18: 10. 102: 7. 128: 12. 130: 25. 132: 20. 148: 2. 172: 11. 188: 2. 274: 4. 325: 15. 357: 7. 380: 7. 383: 3. 430: 6. 462: 3. 464: 5. 474: 1. 495: 6. 507: 18. 509: 13. 538: 19. 551: 14. 564: 15. 569: 15. 574: 15. 603: 2. 653: 29.
 honorem, 2: 8. 78: 15. 117: 9. 138: 20. 149: 8. 153: 20. 187: 15. 291: 14. 317: 10. 341: 2. 357: 13. 388: 18. 394: 18. 424: 6. 520: 14. 572: 3. 18. 590: 2. 659: 14.
 honores, 45: 8. 74: 5. 78: 2. 9. 101: 4. 130: 1. 182: 7. 262: 5. 298: 9. 332: 6. 379: 22. 381: 1. 382: 2. 385: 8. 386: 4. 412: 3. 429: 8. 435: 3. 440: 11. 507: 9. 553: 10. 639: 8.
 honori, 233: 12. 273: 3.
 honoribus, 51: 9. 58: 6. 92: 14. 100: 7. 236: 11. 270: 2. 307: 9. 340: 11. 344: 7. 363: 15. 434: 6. 492: 4. 524: 1.
 honorifice, 111: 11. 353: 4.
 honorificentissimis, 82: 2.
 honoris, 252: 14. 305: 7. 307: 16. 353: 19.
 honorum, 28: 11. 253: 10. 330: 12.
 Hoplomacho, 351: 10.
 hora, 19: 15. 87: 3. 262: 25. 295: 17. 372: 1. 579: 8.
 horae, 453: 11.
 horam, 97: 4. 114: 8. 161: 15. 200: 9. 224: 25. 382: 9. 434: 1. 446: 11. 480: 22. 519: 10. 589: 12. 592: 20. 596: 6.
 horarium, 574: 17.
 horarum, 171: 4. 284: 9. 419: 15. 467: 7.
 horas, 70: 16. 78: 16. 105: 7. 163: 3. 166: 7. 203: 6. 461: 18. 492: 9.
 Horati, 654: 10.
 Horatii, 654: 13.
 Horatium, 654: 16.
 Horatius, 618: 12. 654: 1. 655: 7.
 hordeo, 126: 10.
 horis, 36: 13. 292: 10. 364: 30. 596: 2. 636: 11.
 horrea, 468: 8.
 horreis, 344: 25.
 horridum, 364: 21.
 horror, 150: 4.
 horrorem, 481: 10.
 hortabatur, 480: 22.
 hortalum, 289: 4.
 hortando, 398: 29.

- hortante, 420: 1. 480: 1. 533: 16.
 hortanti, 585: 12.
 hortantibus, 108: 21. 449: 18. 545: 16.
 hortantis, 495: 12.
 hortantium, 454: 9.
 hortaretur, 372: 5.
 hortationes, 213: 4.
 hortatum, 504: 4.
 hortatur, 101: 11. 215: 4.
 hortatus, 67: 5. 135: 9. 312: 19. 395: 5. 423: 6.
 Hortensianis, 195: 4.
 Hortensii, 289: 4.
 hortis, 130: 14. 381: 4. 446: 3. 447: 12. 504: 21.
 hortorum, 373: 3. 481: 19.
 hortos, 90: 10. 160: 2. 278: 12. 311: 2. 373: 2. 478: 5. 498: 4.
 hortulos, 621: 19. 653: 10.
 horum, 296: 3. 412: 2.
 hos, 35: 5. 76: 12. 137: 2. 138: 5. 292: 6. 315: 8. 411: 6. 437: 1. 474: 11. 510: 21. 568: 12. 614: 8. 636: 4.
 hospite, 59: 3.
 hospitem, 59: 5. 303: 6.
 hospitia, 180: 6. 479: 9.
 hospitio, 74: 14.
 hoste, 317: 9. 317: 24. 510: 16. 540: 2.
 hostem, 65: 9. 66: 7. 175: 5. 319: 7. 348: 6. 357: 11. 361: 3. 412: 7. 480: 17. 528: 534: 3.
 hostes, 231: 2. 295: 11. 323: 8.
 hosti, 116: 5. 133: 8.
 hostia, 64: 11. 570: 34.
 hostiae, 339: 10.
 hostiarum, 113: 14.
 hostiarius, 646: 1.
 hostias, 231: 1. 339: 6.
 hostibus, 23: 13. 76: 3. 107: 6.
 hostiis, 87: 6.
 hostiles, 180: 18.
 hostilia, 394: 13.
 hostilibus, 468: 13.
 hostiliter, 59: 11. 130: 3.
 hostilium, 68: 1. 70: 16.
 hostis, 35: 6. 67: 10. 13. 70: 10. 99: 6. 190: 10. 248: 12. 261: 8. 365: 12. 514: 2. 552: 2.
 hostium, 36: 15. 60: 21. 64: 5. 67: 6. 70: 22. 114: 13. 210: 5. 246: 10. 428: 19.
 huc, 4: 5. 105: 3. 132: 6. 134: 16. 195: 11. 394: 6. 652: 33. 655: 8.
 huic, 39: 4. 60: 6. 179: 7. 303: 5. 307: 15. 357: 13. 515: 7. 636: 8.
 huius, 8: 10. 233: 1. 293: 13. 379: 32. 448: 8. 521: 18. 536: 11. 616: 2. 624: 15. 630: 14.
 huiusmodi, 173: 7. 252: 2. 358: 12.
 humana, 92: 12. 134: 7. 357: 12.
 humanam, 542: 16. 568: 10.
 humani, 562: 1.
 humanis, 66: 1. 455: 8.
 humanitate, 614: 11.
 humanitatis, 272: 4. 291: 4.
 humano, 78: 5. 366: 4. 495: 12. 528: 10.
 humaturus, 319: 12.
 humatus, 655: 24.
 humentes, 553: 15.
 humentibus, 413: 6.
 humeris, 109: 2. 172: 14. 236: 13. 308: 2. 381: 11. 433: 13. 474: 19.
 humero, 8: 17. 70: 20. 89: 4. 382: 4.
 humerum, 527: 8.
 humi, 74: 3. 300: 9. 483: 16. 512: 12.
 humili, 197: 3. 461: 9. 507: 4.
 humilitatem, 541: 16.
 humillimas, 557: 20.
 humillimorum, 315: 18.
 humores, 308: 8.
 humum, 443: 12.
 hunc, 14: 13. 101: 2. 112: 1. 112: 2. 166: 1. 179: 10. 274: 12. 299: 12. 336: 1. 353: 9. 356: 5. 378: 11. 392: 2. 428: 6. 455: 8. 458: 22. 463: 3. 524: 10. 529: 3. 541: 13. 552: 5. 553: 2. 556: 8. 587: 7. 591: 17. 612: 11. 619: 1. 648: 2. 648: 12. 652: 6. 17. 653: 17. 660: 31. 661: 11.
 hybrida, 120: 6.
 hydraulica, 473: 16.
 hydraulum, 484: 2.
 Hylam, 163: 14.
 hylen, 610: 6.
 hypochrita, 450: 5.
 I.
 Iacehus, 610: 13.
 iacens, 224: 37. 512: 12.
 iacent, 648: 12.
 iacentem, 372: 13.
 iacentis, 517: 10.
 iaceres, 653: 30.
 iaceret, 258: 13.
 iaciebant, 178: 5.
 iacta, 33: 6. 540: 12.
 iactabantur, 498: 5.
 iactabar, 128: 19. 349: 6. 352: 5.
 iacta, 355: 13.
 iactans, 444: 10. 464: 21.
 iactare, 69: 5. 508: 5. 574: 11. 588: 16.
 iactaret, 21: 13. 208: 13. 485: 18. 634: 10. 657: 18.
 iactasse, 591: 17.
 iactassent, 110: 11.
 iactatis, 192: 11.
 iactato, 57: 2. 410: 4.
 iactatos, 416: 2.
 iactatum, 492: 13. 517: 14. 557: 2. 544: 13.
 iactaverit, 594: 7.
 iactavit, 352: 20. 423: 4. 429: 13. 500: 17.
 iacti, 258: 14.
 iactura, 199: 9.
 iacuisse, 314: 10.
 iacuit, 89: 12. 231: 6. 473: 11.
 iacula, 92: 16.
 iaculis, 312: 1.
 iam, 4: 5. 7: 4. 14: 8. 17: 6. 19: 14. 25: 7. 28: 5. 29: 1. 36: 12. 44: 2. 49: 9. 50: 1. 74: 4. 81: 3. 84: 3. 87: 2. 96: 8. 105: 13. 111: 6. 135: 3. 174: 5. 183: 8. 213: 3. 217: 12. 218: 11. 221: 8. 231: 16. 235: 61. 236: 19. 247: 16. 253: 6. 254: 9. 255: 9. 257: 7. 264: 14. 282: 7. 286: 4. 293: 6. 299: 11. 300: 8. 305: 4. 314: 17. 322: 2. 323: 3. 18. 26. 32. 338: 8. 343: 14. 21. 349: 4. 353: 14. 356: 11. 359: 4. 360: 7. 370: 12. 374: 10. 384: 20. 397: 10. 417: 1. 433: 3. 434: 6. 447: 10. 459: 1. 466: 8. 473: 18. 24. 474: 22. 476: 8. 477: 12. 479: 11. 481: 4. 492: 16. 499: 9. 502: 11. 510: 10. 512. 1. 513: 3. 5. 516: 1. 525: 16. 526: 4. 533: 17. 534: 11. 540: 13. 542: 1. 29. 553: 4. 573: 3. 587: 10. 589: 12. 591: 7. 592: 10. 596: 11. 610: 14. 613: 1. 5. 618: 7. 14. 629: 10. 632: 15. 648: 19. 654: 10. 657: 4.
 iampridem, 99: 3. 524: 19. 547: 2. 545: 7. 618: 10.
 ianitore, 220: 5.
 ianitoribus, 120: 11.
 ianitoris, 534: 9.
 Iano, 139: 6.
 Ianos, 589: 1.
 ianuam, 410: 8.
 Ianuarias, 78: 15. 276: 13. 412: 2. 432: 2. 440: 14. 563: 1.
 Ianuarii, 130: 14. 333: 3. 477: 10. 481: 16. 489: 5. 490: 2. 501: 3. 502: 17.
 Ianuariis, 21: 6. 44: 7. 178: 5. 333: 2. 359: 7.
 Ianuis, 220: 10.
 Ianum, 124: 1. 439: 12.
 ibi, 105: 3. 203: 3. 220: 4. 223: 14. 224: 4. 39. 248: 3. 348: 1. 378: 2. 480: 1. 487: 13. 502: 3.

- 503 : 14. 511 : 18. 536 : 15.
 543 : 6. 392 : 13. 615 : 8. 617 :
 5. 636 : 3. 638 : 13. 655 : 14.
 ibidem, 6 : 16. 152 : 4. 215 :
 13. 286 : 16. 398 : 23. 444 : 13.
 493 : 14. 517 : 11. 537 : 6. 550 :
 15. 566 : 19. 597 : 7. 615 : 12.
 Icelum, 505 : 10.
 Icelus, 481 : 13. 499 : 8.
 iciero, 134 : 3.
 icit, 406 : 34.
 Icarus, 437 : 11.
 iconicum, 339 : 7.
 iclam, 135 : 1.
 icibus, 70 : 20. 349 : 3. 414 :
 20. 535 : 7. 565 : 4. 594 : 11.
 iclu, 231 : 17. 371 : 12. 464 : 13.
 502 : 3. 516 : 9.
 iclum, 89 : 10. 229 : 4. 541 :
 21.
 iclus, 121 : 3. 414 : 2.
 icunculam, 485 : 3.
 id, 16 : 5. 18 : 3. 25 : 4. 61 : 7.
 9. 74 : 5. 81 : 6. 86 : 3. 90 : 5.
 107 : 10. 108 : 13. 128 : 3. 130 :
 9. 139 : 4. 141 : 18. 159 : 17.
 169 : 17. 174 : 7. 175 : 10. 179 :
 5. 192 : 9. 199 : 5. 203 : 11.
 217 : 1. 5. 225 : 21. 25. 211 :
 20. 235 : 14. 26 : 17. 254 : 15.
 262 : 2. 266 : 3. 268 : 12. 272 :
 9. 280 : 6. 282 : 3. 286 : 10.
 292 : 4. 12. 305 : 8. 309 : 4.
 314 : 26. 316 : 5. 8. 330 : 14.
 373 : 5. 385 : 1. 387 : 2. 409 :
 14. 417 : 22. 428 : 17. 432 :
 10. 450 : 5. 480 : 18. 489 : 4.
 490 : 8. 496 : 4. 498 : 10. 501 :
 9. 507 : 14. 509 : 10. 510 : 12.
 511 : 20. 517 : 6. 532 : 7. 8.
 535 : 14. 541 : 10. 542 : 26.
 544 : 19. 547 : 19. 553 : 16.
 565 : 2. 22. 70 : 8. 585 : 2.
 591 : 22. 592 : 16. 616 : 1. 627 :
 4. 63 : 11. 646 : 8. 652 : 10.
 654 : 21. 659 : 16.
 idcirco, 8 : 15.
 idem, 143 : 17.
 idem, 8 : 17. 21 : 1. 60 : 18. 64 :
 4. 119 : 1. 185 : 12. 188 : 7.
 224 : 28. 21 : 17. 298 : 1. 318 :
 2. 368 : 2. 385 : 17. 440 : 9.
 474 : 8. 496 : 14. 113 : 1. 521 :
 11. 345 : 17. 174 : 9. 615 : 6.
 611 : 25. 632 : 14. 641 : 4.
 651 : 22. 653 : 14. 655 : 7.
 idem, 14 : 4. 31 : 10. 33 : 7.
 215 : 2. 235 : 1. 299 : 21. 304 :
 1. 305 : 16. 340 : 8. 350 : 5.
 365 : 2. 398 : 30. 419 : 1. 446 :
 13. 451 : 12. 455 : 11. 462 : 2.
 480 : 15. 503 : 2. 504 : 15. 512 :
 15. 538 : 11. 581 : 4.
 ideo, 51 : 7. 175 : 7. 364 : 32.
 419 : 11. 456 : 9. 484 : 7.
 523 : 21. 542 : 6. 569 : 1. 652 :
 38. 654 : 24.
 ideoque, 96 : 3. 220 : 9. 307 :
 7. 545 : 15.
 idibus, 84 : 21. 90 : 1. 113 : 14.
 146 : 15. 371 : 5. 570 : 13.
 idipsum, 8 : 3. 450 : 11.
 idonea, 21 : 9.
 idoneis, 138 : 3.
 idoneo, 475 : 5.
 idoneos, 520 : 12.
 idoneus, 617 : 2.
 idus, 86 : 14. 87 : 7. 97 : 7.
 270 : 14. 333 : 3. 424 : 4. 523 :
 7. 544 : 12. 589 : 5. 655 : 19.
 iecerat, 592 : 14.
 iecisse, 390 : 33.
 iecit, 339 : 20. 453 : 16. 467 :
 14. 622 : 1.
 ieiunium, 200 : 8.
 ientacula, 550 : 2.
 ientassent, 525 : 16.
 igitur, 18 : 1. 21 : 8. 75 : 10. 84 :
 2. 161 : 3. 231 : 21. 241 : 7.
 254 : 17. 315 : 11. 324 : 6. 356 :
 1. 423 : 12. 488 : 1. 496 : 1.
 510 : 6. 515 : 17. 514 : 4. 541 :
 17. 545 : 1. 606 : 1.
 ignaram, 489 : 1.
 ignaro, 266 : 5. 552 : 11.
 ignaros, 268 : 4.
 ignarum, 233 : 6. 392 : 10. 589 :
 15.
 ignarus, 404 : 7. 412 : 4. 431 :
 5.
 ignaviam, 7 : 3. 306 : 7. 361 :
 6. 495 : 8.
 igne, 317 : 16. 585 : 19.
 ignes, 362 : 6. 397 : 13.
 igni, 76 : 14. 347 : 15. 399 : 4.
 ignibus, 258 : 11.
 ignobili, 523 : 2.
 ignobilitatem, 340 : 1.
 ignobilitatis, 340 : 8.
 ignominia, 72 : 6. 126 : 8. 152 :
 3. 213 : 4. 284 : 10. 360 : 6.
 392 : 4. 469 : 5. 58 : 6.
 ignominia, 331 : 9. 383 : 10.
 515 : 5. 547 : 5.
 ignominiam, 256 : 2. 302 : 2.
 ignominiarum, 263 : 2.
 ignominias, 125 : 1.
 ignominias, 126 : 13.
 ignominiosis, 525 : 2.
 ignorabatur, 534 : 13.
 ignorant, 356 : 26.
 ignorantiam, 358 : 13. 504 : 9.
 ignorasse, 415 : 4.
 ignoro, 265 : 2.
 ignosceas, 272 : 5.
 ignosceretur, 143 : 8.
 ignota, 258 : 7. 306 : 4.
 ignoti, 17 : 13. 473 : 16.
 ignotis, 356 : 12.
 ignotissimum, 284 : 13.
 ignoto, 154 : 19. 485 : 4.
 ignororum, 543 : 2.
 ignotos, 24 : 7.
 ignotum, 225 : 16.
 ignotus, 618 : 16.
 ignoverat, 76 : 16.
 ii, 258 : 14.
 iis, 143 : 8. 155 : 5. 166 : 9.
 172 : 12. 175 : 11. 235 : 3. 248 :
 14. 269 : 1. 276 : 14. 288 :
 10. 364 : 4. 389 : 2. 418 : 4.
 429 : 7. 9. 472 : 9. 525 : 5.
 534 : 12. 545 : 19. 584 : 9.
 647 : 14.
 iidem, 84 : 8. 603 : 5.
 iisdem, 60 : 9. 168 : 12. 192 : 10.
 232 : 14. 470 : 5. 567 : 3. 638 :
 9. 16.
 iit, 72 : 4.
 Ilerdam, 76 : 6.
 Illicis, 211 : 7.
 Ilienses, 406 : 23.
 Iliensibus, 406 : 20. 433 : 14.
 Iliensium, 243 : 5.
 Ilium, 83 : 13.
 illa, 28 : 6. 61 : 8. 67 : 1. 84 : 6.
 128 : 19. 215 : 12. 292 : 4. 294 :
 10. 296 : 11. 392 : 22. 419 : 15.
 453 : 3. 463 : 8. 469 : 10. 495 :
 17. 498 : 4. 521 : 18. 56 : 3.
 552 : 32. 587 : 11. 660 : 17.
 illacrymavit, 187 : 4. 553 : 5.
 illa, 459 : 6.
 illa, 308 : 17.
 illasum, 392 : 21.
 illam, 133 : 5. 224 : 16. 232 :
 6. 538 : 14. 567 : 9.
 illas, 135 : 1.
 illatam, 417 : 10.
 illatum, 267 : 4.
 illatus, 314 : 17. 474 : 4.
 ille, 9 : 3. 55 : 20. 84 : 18. 111 :
 10. 171 : 10. 187 : 8. 198 : 7.
 233 : 9. 265 : 23. 296 : 11. 310 :
 17. 341 : 7. 371 : 11. 417 : 23.
 461 : 20. 469 : 14. 16. 490 :
 11. 504 : 13. 520 : 5. 4 : 19.
 621 : 20. 624 : 14. 651 : 23.
 653 : 15.
 illecebris, 409 : 10.
 illi, 1 : 6. 15. 31 : 15. 45 : 7. 55 : 20.
 1 : 5. 10. 304 : 12. 328 : 13.
 343 : 22. 352 : 2. 376 : 11. 447 :
 2. 461 : 10. 464 : 6. 466 : 11.
 467 : 17. 484 : 6. 500 : 6. 511 :
 20. 514 : 5. 562 : 2. 566 : 7.
 570 : 12. 614 : 14. 652 : 18.
 654 : 3.
 illic, 114 : 8. 545 : 5.
 illico, 89 : 1. 365 : 12. 371 : 4.
 398 : 34. 459 : 15.
 illideret, 125 : 10.
 illis, 4 : 11. 131 : 322 : 8. 3 : 0.
 8. 406 : 37. 652 : 19.
 illisa, 37 : 8.
 illis, 47 : 4.
 illis, 4 : 9 : 3.
 illius, 499 : 12. 651 : 27. 661 :
 8.
 illo, 22 : 2. 96 : 4. 98 : 3. 203 :
 6. 224 : 11. 215 : 26. 236 : 9.
 C C C C C

308 : 7. 351 : 15. 379 : 15. 468 :
17. 533 : 23. 559 : 3. 654 : 8.
23. 660 : 15. 17.
illotum, 139 : 4. 374 : 11. 576 :
10.
illos, 185 : 28. 231 : 4. 449 :
17. 474 : 10. 508 : 17. 621 :
18.
illuc, 232 : 18.
illud, 55 : 22. 70 : 22. 96 : 11.
224 : 7. 349 : 6. 355 : 17. 390 :
24. 398 : 32. 412 : 17. 453 :
11. 462 : 17. 504 : 4. 617 : 6.
632 : 15.
illudens, 243 : 15.
illudere, 287 : 2.
illum, 45 : 8. 232 : 7. 258 : 20.
327 : 19. 379 : 20. 542 : 10.
582 : 3. 593 : 1. 594 : 10. 612 :
11. 624 : 11. 12. 663 : 7.
illustravit, 489 : 7.
illustres, 56 : 1. 639 : 13. 32.
illustri, 466 : 5.
illustriore, 314 : 6.
illustrioribus, 54 : 2.
illustrium, 274 : 6. 287 : 1.
352 : 10.
Illyrici, 261 : 4.
Illyrico, 21 : 10. 30 : 14. 38 : 2.
3. 120 : 12. 122 : 2. 261 : 9.
268 : 18. 507 : 11.
Illyricum, 128 : 7. 231 : 11. 258 :
11. 262 : 4. 264 : 13.
Ilyciam, 243 : 15.
ima, 89 : 8. 90 : 8. 224 : 6. 295 :
2.
imaginaria, 406 : 3.
imaginata, 86 : 18.
imagine, 7 : 3. 171 : 2.
imaginem, 289 : 18. 352 : 13.
398 : 37.
imagines, 257 : 4. 270 : 6. 310 :
8. 305 : 5. 329 : 9. 351 : 16.
450 : 9. 467 : 6. 485 : 13.
488 : 6. 512 : 8. 521 : 18. 536 :
13. 590 : 8. 597 : 7.
imaginibus, 102 : 5. 340 : 3.
364 : 31. 395 : 3. 536 : 4.
imaginum, 564 : 10.
imago, 225 : 18. 545 : 14. 576 :
10. 655 : 14.
imagunculam, 105 : 12.
imbecillitate, 254 : 6.
imbecillitatem, 360 : 8. 381 : 18.
624 : 13.
imbecillum, 206 : 7.
imbelli, 36 : 15.
imber, 63 : 3.
imherbes, 138 : 17.
imbres, 461 : 22. 575 : 17.
imbrices, 444 : 22.
imbutum, 612 : 15.
imbutus, 444 : 1.
imitandi, 214 : 3.
imitando, 213 : 21.
imitandum, 606 : 7.
imitans, 555 : 11.

imitantium, 454 : 9.
imitarentur, 184 : 5.
imitaretur, 379 : 36.
imitari, 76 : 8. 145 : 8. 483 :
19. 564 : 6.
imitari, 606 : 7.
imitatione, 463 : 5.
imitatus, 70 : 23. 310 : 6. 456 :
7. 630 : 8.
imitetur, 101 : 11.
immanissima, 348 : 10.
immanitate, 433 : 6.
immanium, 195 : 19.
immatura, 302 : 6.
immaturitate, 145 : 9.
immaturus, 323 : 21.
immaturum, 107 : 11.
immaturus, 183 : 2.
immemor, 371 : 12.
immensa, 50 : 5. 58 : 2. 159 : 14.
283 : 4. 499 : 6.
immemsam, 293 : 11.
immemsam, 458 : 17.
immemsi, 336 : 9. 357 : 10.
immemsi, 357 : 2. 434 : 6.
immemso, 33 : 10. 355 : 21.
immemsos, 359 : 9.
immemsum, 276 : 3. 329 : 5.
468 : 12. 530 : 8. 570 : 7.
immemto, 60 : 13. 325 : 20.
365 : 13. 439 : 11.
immemnebat, 336 : 9.
immemntes, 96 : 6.
immemntium, 268 : 14. 531 :
11.
immemnere, 126 : 6. 350 : 4. 412 :
20. 569 : 11.
immemnui, 149 : 8.
immemnuit, 474 : 1.
immemnit, 280 : 15.
immemnit, 474 : 13.
immemnit, 114 : 6. 341 : 4. 423 :
23. 497 : 20. 585 : 28.
immemnit, 299 : 50. 398 : 30.
430 : 5.
immo, 67 : 1. 185 : 23. 232 : 15.
419 : 18. 468 : 4. 474 : 1. 512 :
5. 570 : 11. 584 : 6. 647 : 4.
immemnilem, 314 : 10.
immemnibilis, 523 : 6.
immemnissima, 483 : 4.
immemnissius, 14 : 11. 19 :
9.
immemneste, 126 : 9.
immemneste, 168 : 10.
immemneste, 83 : 3. 175 : 2.
immemneste, 495 : 2. 588 : 12.
immemnente, 86 : 12.
immemnenti, 64 : 12. 229 : 5.
immemnere, 371 : 5.
immemnentur, 339 : 11. 584 :
4.
immemntes, 179 : 10.
immemntibus, 6 : 4. 138 : 20.
immemntes, 406 : 23.
immemntia, 474 : 6. 647 : 11.
immemntatem, 153 : 18.

immemntes, 290 : 11. 500 : 11.
immemntis, 406 : 29.
immemntes, 284 : 12.
immemntes, 412 : 6.
immo, 185 : 1. 205 : 3.
immo, 308 : 3.
impar, 15 : 3. 193 : 7. 267 : 2.
307 : 9. 514 : 15.
imparatus, 36 : 7.
imparatem, 585 : 4.
imparitates, 500 : 9.
impatiens, 342 : 9. 365 : 13.
444 : 14. 514 : 3. 574 : 25.
594 : 16. 610 : 1.
impatientiam, 34 : 19.
impatientibus, 299 : 194.
impedimentis, 365 : 13.
impedire, 14 : 9.
impedica, 300 : 7.
impedientibus, 480 : 12.
impendere, 383 : 13.
impendia, 59 : 19.
impendiorum, 458 : 22.
impensa, 250 : 7. 381 : 16. 481 :
15. 554 : 9.
impensatum, 10 : 4. 456 : 11.
impensas, 276 : 1. 525 : 4.
impensis, 587 : 19.
impensissime, 595 : 2.
impensissimam, 257 : 8.
impensius, 385 : 16.
imperante, 323 : 15.
imperares, 348 : 3.
imperari, 587 : 15.
imperasse, 266 : 7. 412 : 15.
427 : 6. 519 : 10.
imperasset, 231 : 2. 266 : 6. 412 :
15.
imperata, 59 : 10.
imperatis, 152 : 1.
imperato, 434 : 4.
imperator, 10 : 12. 399 : 21.
439 : 11. 488 : 4. 490 : 1. 492 :
10. 496 : 5. 508 : 1. 511 : 16.
513 : 13. 526 : 5. 539 : 9.
imperatore, 100 : 10. 111 : 11.
541 : 10. 542 : 29. 654 : 5.
imperatorem, 317 : 6. 384 : 9.
388 : 12. 428 : 10. 501 : 5. 517 :
11. 523 : 11. 561 : 21. 505 : 5.
585 : 26.
imperatores, 30 : 10.
imperatorum, 504 : 5.
imperatoria, 359 : 4.
imperatoriam, 552 : 19. 585 :
15.
imperatorum, 561 : 1.
imperatoris, 78 : 4. 270 : 10.
382 : 7. 386 : 3. 412 : 17. 489 :
13. 492 : 21. 519 : 5. 523 : 7.
544 : 1. 585 : 14.
imperaturo, 483 : 2.
imperaturum, 336 : 13. 379 :
9. 435 : 10. 490 : 8. 510 : 5.
532 : 16. 536 : 8.
imperaverunt, 561 : 12.
imperavit, 24 : 7. 132 : 2. 257 :

9. 197: 8. 300: 6. 343: 3.
 347: 1. 366: 4. 373: 1. 398:
 1. 450: 10. 461: 20. 480: 12.
 527: 16. 532: 6. 568: 14.
 582: 17. 591: 10.
 imperfecta, 188: 9.
 imperfecto, 25: 6.
 imperfectum, 61: 4. 623: 4.
 660: 3.
 imperia, 76: 16. 464: 23. 507:
 10.
 imperii, 25: 5. 31: 17. 83: 13.
 133: 4. 134: 4. 168: 16. 238:
 24. 263: 29. 283: 17. 296:
 8. 314: 3. 324: 9. 331: 5. 342:
 7. 344: 4. 382: 2. 410: 11.
 416: 1. 424: 5. 429: 9. 435:
 4. 436: 5. 443: 1. 447: 5.
 458: 23. 464: 22. 490: 5.
 494: 13. 506: 1. 510: 11. 513:
 4. 516: 2. 521: 7. 527:
 18. 529: 1. 531: 3. 533: 1.
 542: 2. 545: 3. 547: 3. 27.
 565: 1. 566: 5. 569: 5. 574:
 12. 575: 1. 591: 11. 593: 4.
 595: 1. 639: 4.
 imperiis, 59: 7. 168: 1. 182:
 1.
 imperio, 21: 15. 50: 1. 128: 3.
 134: 16. 256: 5. 327: 9. 385:
 1. 416: 11. 462: 3. 533: 12.
 562: 4.
 imperitus, 218: 2.
 imperium, 21: 5. 66: 2. 78: 21.
 122: 9. 125: 6. 139: 1. 268:
 2. 5. 271: 18. 282: 1. 307: 7.
 318: 1. 332: 14. 374: 5. 384:
 2. 416: 14. 20. 22. 432: 15.
 444: 2. 473: 26. 490: 11.
 499: 2. 512: 2. 527: 10. 536:
 2. 553: 17. 588: 17. 589: 8.
 impertientes, 128: 16.
 impertiente, 108: 18.
 impertiret, 291: 5.
 impertitum, 380: 7.
 impertivit, 457: 17.
 impetiginis, 206: 4.
 impetrarat, 164: 3. 541: 3.
 impetrasse, 532: 17.
 impetrassent, 556: 4.
 impetrasset, 508: 12.
 impetrata, 510: 17. 534: 6. 536:
 10. 547: 12. 654: 6.
 impetratae, 286: 1.
 impetratam, 76: 13.
 impetrato, 657: 22.
 impetraturum, 587: 16.
 impetravit, 1: 13. 23: 14. 255:
 12. 273: 4.
 impetu, 213: 9. 413: 13. 479:
 16.
 impetum, 157: 13. 359: 15. 514:
 11.
 impia, 191: 3. 584: 3.
 impietatem, 657: 21.
 impie, 585: 6.
 impigre, 513: 14.

impii, 463: 5.
 impios, 315: 4.
 impium, 648: 10.
 implevit, 648: 1.
 implicare, 271: 15.
 implicitum, 653: 7.
 implorante, 495: 11.
 imploranti, 495: 5.
 implorantibus, 17: 4. 251: 11.
 imploraret, 107: 11.
 implorato, 16: 6.
 imponere, 359: 19.
 imponeret, 298: 3. 339: 2.
 348: 2. 358: 4.
 imponeretur, 65: 11.
 impos, 120: 13.
 imposita, 74: 13. 119: 2. 588:
 9.
 imposito, 409: 15.
 impositos, 68: 7.
 impositum, 89: 13. 481: 19.
 508: 5.
 impositus, 384: 10.
 imposuere, 619: 29.
 imposuisse, 638: 13.
 imposuisset, 83: 4.
 imposuit, 24: 5. 145: 11. 252:
 5. 343: 20. 439: 8. 547: 21.
 impotens, 455: 12.
 impotentia, 81: 1.
 impotentibus, 390: 19.
 imprecari, 348: 4.
 imprecatus, 185: 21.
 impressam, 298: 7.
 imprimis, 344: 3.
 improbatur, 11: 4.
 improbabatur, 11: 4.
 improbens, 440: 14.
 improbante, 464: 8.
 improbarent, 544: 5.
 improbareret, 250: 12.
 improbasse, 265: 4.
 improbat, 152: 2.
 improbi, 625: 5.
 improbius, 558: 2.
 improviso, 114: 18. 224: 40.
 225: 1. 514: 10.
 impuberem, 410: 4. 464: 23.
 584: 23.
 impubi, 423: 8.
 impudens, 290: 8.
 impudenti, 464: 9.
 impudentiam, 157: 6.
 impudentissimo, 268: 3.
 impudica, 423: 5.
 impudicitia, 58: 15. 192: 1.
 551: 14.
 impudicos, 585: 32.
 impugnari, 319: 17.
 impugnauerat, 21: 4.
 impulsore, 406: 24.
 impulsu, 502: 5. 535: 5.
 impulsu, 371: 14. 464: 22.
 impulsus, 458: 24.
 impune, 459: 7. 582: 20.
 impunita, 423: 6.
 impunitate, 141: 14.
 impunitatem, 461: 23.

impunitates, 412: 3.
 imputarent, 466: 10.
 imputavit, 294: 16.
 in, 3: 1. 6. 7. 4: 9. 11. 12. 13:
 15. 5: 5. 6: 2. 6. 7. 7: 4.
 6. 8: 2. 3. 4. 5. 11. 12: 13. 10:
 2. 6. 11: 8. 12: 3. 13: 2. 6.
 14: 2. 4. 8. 14. 15: 3. 9.
 13. 16. 16: 1. 2. 9. 17: 14.
 18: 8. 14. 16. 18. 19: 8.
 11. 13. 16. 21: 1. 16. 22: 3.
 4. 7. 23: 3. 4. 15. 24: 3. 4.
 8. 9. 10. 25: 8. 10. 15. 18.
 27: 1. 29: 1. 30: 2. 3. 31:
 2. 20. 32: 2. 34: 4. 35: 3.
 8. 10. 36: 1. 10. 13. 16.
 17. 38: 2. 3. 4. 7. 40: 1. 2.
 7. 41: 16. 42: 3. 8. 9. 12.
 14. 17. 21: 44: 6. 9. 45: 15.
 50: 2. 3. 6. 11. 53: 1. 2. 3.
 6. 54: 3. 55: 6. 8. 15. 16.
 17. 19. 26. 56: 1. 6. 57: 4.
 58: 5. 59: 7. 8. 9. 11. 14.
 15. 60: 10. 14. 18. 61: 5. 18.
 62: 2. 6. 12. 63: 2. 4. 64:
 1. 3. 4. 13. 65: 1. 10. 66:
 1. 7. 8. 67: 2. 7. 8. 13. 68:
 7. 69: 3. 8. 70: 3. 4. 12.
 22. 23. 72: 5. 9. 13. 73: 3.
 5. 74: 2. 6. 10. 75: 1. 2.
 7. 76: 1. 8. 10. 14. 16. 78:
 6. 11. 15. 17. 19. 83: 5. 11.
 84: 3. 5. 8. 16. 18. 20. 21.
 86: 2. 4. 5. 10. 19. 89: 3.
 14. 15. 16. 90: 2. 8. 9. 10.
 92: 1. 4. 6. 14. 15. 24. 95:
 6. 96: 15. 97: 1. 5. 6. 99: 8.
 100: 1. 2. 3. 8. 9. 13. 101:
 6. 7. 11. 102: 5. 104: 5. 105:
 1. 9. 10. 21. 107: 4. 8. 14.
 108: 14. 17. 22. 109: 1. 110:
 1. 5. 111: 5. 7. 10. 112: 2.
 113: 3. 4. 11. 114: 1. 6. 7.
 12. 17. 115: 3. 5. 116: 7. 9.
 10. 11. 13. 117: 1. 119: 4. 6.
 7. 122: 6. 10. 15. 124: 2.
 125: 1. 7. 126: 1. 7. 128: 1.
 6. 14. 18. 130: 6. 11. 15.
 131: 1. 2. 4. 5. 8. 9. 132:
 1. 3. 5. 11. 14. 16. 18. 133:
 6. 8. 134: 2. 9. 10. 13. 17.
 137: 1. 10. 138: 8. 9. 12.
 139: 3. 7. 141: 1. 143: 1.
 145: 1. 7. 146: 10. 13. 14.
 148: 1. 2. 150: 1. 9. 11. 153:
 2. 7. 28. 155: 3. 156: 4. 7.
 157: 14. 158: 5. 6. 7. 8. 159:
 1. 2. 5. 8. 19. 25. 161: 6.
 11. 14. 15. 163: 18. 24. 166:
 6. 168: 9. 169: 3. 4. 7. 8.
 169: 15. 171: 1. 8. 11. 172:
 6. 9. 11. 173: 2. 9. 174. 1.
 5. 175: 9. 176: 5. 6. 9. 11.
 16. 177: 1. 178: 4. 5. 179:
 3. 180: 4. 181: 1. 182: 1. 5.
 13. 183: 11. 184: 1. 185: 1. 5.
 7. 18. 23. 24. 186: 4. 188:

- 2, 7, 11, 12. 189: 4, 6, 7.
 190: 5, 14, 16. 191: 7, 10.
 192: 13. 193: 2. 195: 1, 3,
 4, 5, 9, 10, 11, 12, 14. 197:
 3. 198: 3, 5. 199: 7. 200: 5,
 8. 202: 2. 203: 3, 5, 6, 9,
 11. 204: 2, 5, 7, 8, 11. 205:
 5. 206: 2. 208: 3, 8. 210: 3.
 212: 2, 4, 6, 8. 213: 1, 2,
 11, 20. 214: 1, 5. 215: 2, 11,
 13. 217: 10. 218: 4. 219: 4.
 220: 7. 221: 6, 12. 223: 6.
 224: 13, 14, 17, 23, 27,
 36, 37, 38, 40. 225: 4, 6,
 13, 18. 230: 5. 231: 4, 6, 8,
 9, 11, 14, 21, 22. 232:
 10, 15. 233: 10, 14. 235: 15,
 16, 20, 21. 236: 1, 2, 4, 8,
 11, 13, 15, 16, 18. 238: 5,
 20, 23, 25. 241: 8, 10. 243:
 2, 8, 12, 20, 24, 25, 31.
 246: 4, 8, 12, 15. 247: 3,
 4, 10, 11, 12, 13. 248: 4, 6,
 16. 249: 4, 6. 250: 3, 4.
 251: 2, 6, 12, 15. 252: 11,
 17. 253: 11. 254: 4, 14, 15,
 16, 20. 255: 2, 5. 256: 10.
 257: 2, 3, 11. 258: 9, 13,
 16, 22. 260: 1, 2. 261: 1, 3,
 6, 12. 262: 2, 10, 21. 263:
 7. 264: 1, 3, 13. 265: 8, 13,
 19. 266: 8. 268: 7, 16, 18.
 269: 3, 8, 9. 270: 8, 11, 14.
 271: 4, 17. 272: 3, 5, 20.
 273: 4, 7. 274: 12. 275: 6,
 9. 276: 3. 278: 4, 8, 10, 12.
 279: 4. 280: 3, 8, 14, 15,
 17, 24. 288: 2, 10, 14. 283:
 7, 11. 284: 3, 5, 14, 16. 285:
 2, 9. 286: 1, 11, 13, 14.
 287: 7. 289: 3, 7, 8, 11.
 290: 5, 6, 10, 12. 291: 1, 3.
 292: 2, 16. 293: 11. 294: 3,
 17. 295: 11. 296: 2, 9. 297:
 1, 3, 4, 9. 298: 4, 9. 300:
 1, 7. 301: 1, 11, 17, 19. 302:
 2, 4, 11, 12. 303: 10. 304:
 8. 305: 8, 12. 306: 2. 307:
 8, 13. 308: 7, 9, 15. 310: 1,
 17. 311: 2, 4. 312: 6, 9, 11,
 12, 20. 313: 1. 314: 2, 5, 13,
 18. 315: 2, 7, 11, 14. 317:
 5, 11. 319: 3, 16. 321: 13, 15.
 322: 4. 323: 1, 4, 13, 17,
 19, 15. 27. 325: 4, 6, 10, 11,
 20. 327: 2, 4, 17. 328: 10,
 15. 329: 1, 2. 330: 6, 8, 10,
 14, 23. 331: 4, 10. 332: 11.
 333: 2, 3, 10. 334: 1, 2, 5.
 336: 6, 12. 337: 1, 2. 338: 6,
 7, 13, 15. 339: 3, 7, 13, 17,
 19. 341: 5, 11. 342: 4, 6, 8,
 15, 18. 343: 12. 344: 13, 16.
 347: 15. 348: 10. 349: 3, 8.
 350: 8. 351: 3, 10. 352: 3, 10,
 18. 353: 9. 354: 13. 355: 7,
 11. 357: 1, 7, 13, 16, 19.
 358: 16, 19, 23. 359: 5, 7.
 360: 6, 12, 14, 27. 361: 4,
 5, 11. 362: 1, 5. 363: 3, 12.
 364: 1, 11, 15, 22, 24, 28.
 365: 3. 366: 6, 7. 367: 3,
 9. 368: 7, 9. 369: 6, 9, 12,
 13. 370: 5, 15. 371: 13, 14,
 19, 21. 372: 3, 4, 16. 373:
 2, 5, 6. 374: 5, 6, 9. 376:
 8. 378: 4, 14. 399: 4, 11, 15,
 23, 27, 29. 381: 3, 4, 5, 19.
 382: 5, 6. 383: 1, 5, 9, 10,
 11, 14. 384: 4, 11, 16, 18,
 21. 385: 3, 5. 386: 3, 6, 8.
 387: 1, 6, 10. 388: 4, 11,
 17. 389: 4. 390: 1, 8, 27, 29,
 32, 33. 392: 11, 15, 22. 394:
 10, 12, 15, 18. 395: 2, 9, 10.
 396: 1. 397: 3, 12. 398: 4,
 8, 9, 13, 22, 23, 32. 36.
 402: 3, 5, 6, 9, 11. 403: 1,
 404: 7, 18. 406: 7, 9, 10,
 16, 21, 25, 26, 27, 32, 34.
 409: 3, 12. 410: 4, 12. 411:
 11. 412: 10, 12. 413: 7, 11,
 18. 414: 2, 3, 6, 8, 9, 11,
 21. 416: 12, 21. 417: 3, 10,
 10, 22, 24. 418: 1, 3, 5, 7,
 8. 419: 6, 9, 10, 12. 420:
 1, 7. 421: 3. 422: 3, 5, 13,
 14. 423: 4, 16. 424: 6. 425:
 6, 8. 427: 7, 12. 428: 1, 2,
 4, 6, 15. 429: 7, 11. 430:
 2, 3, 7. 431: 4, 7, 10. 432:
 18, 22. 433: 4, 10, 12. 434:
 5. 435: 21. 437: 1, 2, 19, 23,
 24. 439: 1, 10, 11. 440: 3,
 5, 7, 10, 12, 13. 441: 7.
 442: 3. 443: 5, 8, 10, 16.
 444: 3, 9, 15, 20. 446: 3,
 6, 7, 10, 12, 19. 447: 5, 9,
 12, 13. 449: 2, 9, 17. 450:
 1, 2, 9, 11. 451: 1, 4, 13.
 453: 9, 13, 16. 454: 4. 455:
 4. 456: 15, 16. 457: 3. 458:
 1, 4, 9, 21, 26. 459: 7, 10.
 460: 4. 461: 2, 10, 17, 19.
 462: 5, 6, 16, 17. 464: 5, 10,
 12, 19, 25, 26. 466: 1, 5.
 467: 5, 18. 468: 1, 7, 17.
 469: 3, 5, 8, 21, 23, 25.
 472: 6. 473: 2, 11, 18. 474:
 2, 9, 13, 16, 20. 475: 11. 476:
 2, 3. 477: 5, 8, 11, 14, 15,
 18. 478: 4, 5. 479: 2, 4, 5,
 6, 10, 15, 25, 26. 480: 1,
 6. 481: 8, 9, 13, 19. 482: 7,
 9. 483: 3, 6, 16, 17, 20.
 485: 3, 6, 13. 487: 1, 6. 488:
 4. 489: 4, 6, 11. 490: 2, 8,
 10, 18, 19. 491: 3, 7. 492:
 7, 16. 493: 2, 8, 11. 494:
 1, 4, 6. 495: 2, 8, 15. 496:
 22, 23. 497: 4, 8, 9. 498:
 3. 499: 6, 11. 501: 3, 5, 10,
 11. 502: 14, 15, 16, 19. 503:
 9, 11, 14. 504: 8, 13, 16,
 19, 21. 505: 4, 9, 10. 506:
 3, 4. 507: 5, 11, 14. 508:
 5, 12. 509: 10. 510: 6, 12,
 16, 22. 511: 2, 6, 13. 512:
 14. 513: 1, 9, 10, 13. 514:
 10. 515: 5, 16. 516: 4. 517:
 7. 519: 14. 520: 5, 9, 14.
 521: 2, 11. 523: 4, 17. 524:
 4, 6, 11. 525: 3, 5. 526: 5,
 7, 8, 14. 527: 7, 8, 11, 15,
 22, 23, 25. 528: 5, 11. 529:
 5, 6. 630: 2, 6, 9, 14. 531:
 4, 6, 7. 532: 13. 533: 3, 18,
 20, 24. 534: 6, 7, 9, 15, 16.
 535: 4, 8, 11, 13. 536: 13, 21.
 537: 4, 5. 538: 1, 4, 13, 16.
 539: 8. 540: 1, 2, 4, 6, 8,
 12. 541: 7, 9, 19, 21. 542:
 2, 3, 13, 15, 19, 21, 23, 27,
 31, 34. 544: 6, 10, 11, 17,
 19. 545: 1, 9, 17, 19. 547:
 1, 19. 549: 2, 11. 551: 1, 17,
 19. 552: 5, 13. 553: 1, 6. 554:
 1. 555: 10, 13. 556: 3, 6, 8.
 557: 3, 4, 10. 558: 9, 15.
 559: 2. 560: 1, 4, 6, 8. 61:
 7, 9, 10, 11. 562: 3. 563: 11,
 14. 564: 2, 8, 13, 16. 565: 5,
 10, 12, 18, 20, 25, 28. 566:
 1, 5, 8, 14, 19. 567: 4, 17,
 19. 568: 1, 5, 12, 14. 569:
 5, 15. 570: 2, 12, 13, 16.
 572: 4, 7, 8, 12. 573: 5, 8.
 574: 2, 4, 21. 575: 2, 4, 5,
 7. 576: 1, 6, 11, 19. 578: 1,
 4. 579: 2, 3. 580: 1, 8. 581:
 1, 6. 582: 4, 9, 17. 584:
 16, 21. 585: 2, 5, 6, 7, 16.
 587: 2, 3, 5, 6, 11. 588:
 1, 16, 18, 19, 27. 590: 7,
 10, 12, 591: 9. 592: 3, 8,
 13. 593: 5. 594: 3, 8, 13, 17,
 19, 21. 595: 1. 596: 4, 11.
 597: 10. 603: 1, 2. 606: 1,
 4, 5, 12, 13, 20. 609: 4, 6.
 610: 5, 10, 12. 612: 3, 7,
 14. 615: 3, 7. 616: 3, 5, 7,
 12, 13, 15, 19. 617: 2, 3, 5.
 618: 3, 5, 11, 18, 21. 619:
 3, 5, 8, 9. 620: 1, 2, 8, 15.
 621: 14. 623: 9. 624: 4, 11.
 625: 3, 9. 626: 3. 627: 6, 7,
 8, 9, 10. 629: 3, 10. 630:
 14. 631: 4. 632: 1, 3, 9, 17.
 634: 2, 10, 13, 18, 20. 636:
 2, 7. 638: 12, 14. 639: 8, 30.
 643: 3. 646: 10, 14, 15. 647:
 2, 6, 8, 9, 13, 16. 648: 2,
 8, 9, 12, 14, 16, 17. 651:
 18, 20. 652: 12, 14, 21, 26,
 27, 28, 31, 32, 34, 39, 43.
 653: 2, 4, 5, 8, 17, 20, 23.
 654: 3, 7, 17, 32.
 655: 5, 8, 11, 15, 16. 657:
 2, 4, 6, 9, 12, 16. 658: 4.
 659: 4, 12, 13, 15. 660: 3, 5,
 11, 33, 35. 661: 1, 11, 13.

- inæqualissimarum, 199:6.
 inæquabiliter, 495:1.
 inæqualiter, 392:2.
 Inalpinas, 122:3.
 inanibus, 114:5.
 inaudita, 358:1. 473:26.
 inauditōs, 417:23. 499:13.
 inauditum, 335:1. 532:9.
 inauguraretur, 327:3.
 inaurati, 59:16.
 incanum, 595:10.
 incedebat, 308:11.
 incedenti, 451:11.
 incederent, 356:22.
 incendebat, 330:1.
 incendere, 474:13.
 incendia, 137:5. 350:5. 441:2.
 incendiarium, 535:2.
 incendiis, 134:5. 547:22.
 incendio, 137:8. 178:8. 291:16. 373:7. 381:15. 458:2. 554:3. 568:6. 577:1. 595:2.
 incendiōrum, 126:7. 337:5. 406:14. 436:8. 468:6. 16. 533:19.
 incendium, 567:19.
 incenso, 564:17.
 incensus, 359:9.
 incepto, 64:11.
 incerta, 105:7. 258:1.
 incertæ, 485:18.
 incertam, 116:1.
 incertis, 322:3. 462:24. 582:18.
 incerto, 199:7. 412:8. 534:6.
 incertum, 17:3. 31:25. 317:8. 323:11. 423:12. 417:7. 507:4. 56:1. 659:1.
 incertus, 61:2. 254:18.
 incessantibus, 535:2.
 incessabat, 648:10.
 incessabatur, 382:11.
 incessans, 297:12.
 incesserat, 464:14.
 incessere, 387:6. 449:14.
 incesseret, 254:23. 343:23.
 intessit, 173:10. 328:8.
 incessu, 58:8.
 incessum, 379:36.
 incesta, 354:5. 409:14. 582:11.
 incestarent, 285:4.
 incesti, 431:11. 55:15.
 incesto, 340:4.
 inchoabat, 458:15.
 inchoandum, 443:11.
 inchoanti, 528:15.
 inchoaret, 221:11.
 inchoata, 267:1.
 inchoatam, 181:3.
 inchoato, 231:25. 527:19.
 inchoatum, 53:4. 117:9. 179:5. 396:7. 444:12.
 inchoavit, 25:9. 114:10. 252:15. 338:2. 513:15. 373:9.
 inciderat, 44:10. 151:14.
 incidere, 464:9.
 incidi, 238:23.
 incidisset, 493:4.
 incidit, 265:21. 312:9. 329:3. 521:1. 610:1. 654:23.
 incipere, 648:3.
 inciperem, 200:10.
 inciperent, 198:7. 449:16. 480:21.
 incipiunt, 513:17.
 incisa, 29:1.
 incisos, 627:10.
 incitabatur, 364:29.
 incitati, 503:16.
 incitato, 369:19.
 incitaverunt, 7:8.
 incivilius, 565:3.
 iucularit, 627:2. 629:4.
 inclinaram, 66:6.
 inclusas, 432:23.
 inclyta, 105:24.
 incœnante, 185:154.
 incœptam, 131:5.
 incognita, 473:26.
 incognitum, 25:8.
 incolerent, 47:8.
 incolumen, 1:17. 462:21. 517:14.
 incolumes, 296:3. 500:11.
 incolumi, 299:10.
 incolumis, 113:8. 484:1.
 incolumitate, 171:7. 324:2.
 incolunt, 24:5.
 incomtiore, 190:6.
 inconcinnitate, 213:12.
 incondita, 146:1.
 inconditi, 648:11.
 inconsiderantiam, 418:1.
 inconstans, 214:1.
 inconstantiam, 307:18.
 inconsulta, 484:6.
 inconsulto, 293:11.
 inconsultus, 390:2.
 incorruptum, 153:14. 317:15.
 increbescere, 254:7.
 increbuit, 110:11.
 incredibili, 63:3. 325:19. 355:16.
 incredibilia, 225:30.
 incrementi, 356:8.
 incremento, 187:18.
 incrementorum, 523:14.
 increpabat, 481:2.
 increpans, 268:4. 357:8.
 increparet, 293:10.
 increpat, 213:23.
 increpita, 360:9.
 increpito, 284:11.
 increpitos, 83:7.
 increpitum, 293:14. 473:4.
 increpitus, 41:3.
 increpuit, 407:6. 500:12. 547:13.
 increvit, 610:3.
 incubanti, 258:4.
 incubuerit, 515:15.
 incubuisse, 213:11.
 incumbens, 269:13.
 incumbere, 260:12.
 incunabulorum, 538:5.
 incuriosus, 204:3.
 incurrentem, 207:3.
 incurrenti, 188:5.
 incurfione, 60:21. 99:6.
 incurfiones, 122:4.
 incurfionibus, 252:7.
 incurfus, 547:20.
 inde, 35:10. 36:10. 42:14. 105:7. 107:9. 203:5. 206:5. 230:3. 231:25. 241:3. 247:10. 249:1. 252:8. 9. 254:9. 265:13. 271:6. 325:14. 330:6. 342:11. 374:10. 394:8. 404:18. 434:5. 441:4. 451:3. 454:9. 480:11. 487:9. 502:1. 534:5. 535:7. 540:2. 557:1. 565:13. 570:5. 618:4. 632:15. 647:16. 660:8.
 indecens, 413:5.
 indecoras, 173:4.
 inderetur, 414:6.
 index, 364:12. 390:8. 417:32.
 indicat, 313:16.
 indicaret, 351:6.
 indicat, 615:4. 626:10.
 indice, 16:2. 313:3. 461:12.
 indicebat, 45:10. 530:4.
 indicem, 87:4. 238:22. 464:11. 469:19.
 indicenda, 657:17.
 indicere, 369:15.
 indiceret, 402:6.
 indicia, 67:1. 304:5. 519:11.
 indicibus, 616:2.
 indicio, 110:2. 303:1. 343:21. 458:24.
 indicium, 321:17. 362:5. 512:5. 537:2. 592:21.
 indicta, 433:11.
 indictis, 358:12.
 indicto, 9:1. 390:10. 496:6. 657:10.
 indictos, 128:9.
 indidisset, 110:5. 185:18.
 indifferentem, 59:3.
 indifferenter, 597:1.
 indigens, 203:13.
 indigere, 134:11. 493:10.
 indigerent, 218:8.
 indignabundus, 153:10. 256.
 indignam, 379:9.
 indignante, 383:7.
 indignantium, 187:3.
 indignari, 172:6.
 indignatio, 621:2.
 indignatione, 4:6. 113:7.
 indignatus, 82:8.
 indigne, 247:12. 588:14.
 C C C C C iij

- 647:15.
 indignissimi, 146:21.
 indignissimis, 549:6.
 indignitate, 416:19. 500:19.
 indignitates, 341:1.
 indiguerit, 652:34.
 indiguisset, 253:5.
 indito, 464:31.
 indixit, 125:5. 342:8. 344:25. 475:5.
 indocti, 629:7.
 indocto, 217:7. 419:18.
 indole, 107:7.
 indolem, 159:5. 435:9.
 indolis, 327:4.
 Indos, 122:16.
 inducere, 386:7. 441:4.
 induceret, 575:12.
 induceretur, 221:24.
 induci, 384:13.
 inducias, 321:16.
 inducta, 419:10. 436:8. 483:9.
 inducti, 424:3.
 inducto, 15:17.
 inductos, 143:9. 295:9.
 inductus, 412:19.
 induerant, 92:20.
 induere, 150:4.
 induit, 457:3. 503:7.
 indulgeatis, 87:16.
 indulgens, 191:11.
 indulgentia, 67:12. 72:3. 74:1. 288:3. 524:1.
 indulgentior, 557:54.
 indulgere, 172:6.
 indulgeret, 392:6.
 indulgisset, 298:34.
 indulgit, 155:6. 404:2. 547:9. 582:19. 634:13.
 industria, 364:22. 378:10. 412:19. 414:9. 417:19. 503:9. 541:16. 553:13. 564:9. 569:10. 592:10. 594:20. 631:2.
 industriam, 107:8.
 industrie, 489:17. 581:1. 658:2.
 industrie, 659:5.
 industris, 521:8.
 indutus, 36:5. 482:8.
 induxerat, 284:17. 587:11.
 induxerit, 319:16.
 induxerunt, 652:13.
 induxit, 19:16. 119:15. 272:12. 347:19. 414:26. 484:8.
 inedia, 174:7. 294:13.
 inediam, 556:6.
 ineleganter, 420:14.
 inelegantis, 595:7.
 ineco, 190:11.
 inepte, 420:13. 551:8. 657:26.
 ineptiarum, 631:54.
 ineptias, 310:11.
 ineptiis, 213:13.
 ineptis, 61:7.
 inerant, 428:10. 582:22.
 inerat, 576:10.
 inermem, 474:19.
 inermes, 361:9.
 inertia, 591:2.
 ineruditissimum, 615:8.
 inesse, 1:19. 204:10.
 inesse, 303:12. 331:9. 363:16.
 ineunte, 295:5. 301:12. 39:6. 447:1. 542:32.
 ineunti, 179:3.
 inexpiablem, 82:1.
 infacete, 556:2.
 infaceto, 634:19.
 infacundo, 419:17.
 infamare, 449:14.
 infame, 655:1.
 infamia, 58:15. 286:5. 307:6. 429:12. 555:8.
 infamiae, 125:2. 469:18.
 infamiam, 83:8. 175:11. 189:1. 192:1. 381:7. 615:7. 634:19.
 infamis, 634:4.
 infans, 183:2. 224:36. 251:5. 323:32. 378:4.
 infante, 258:6.
 infantem, 185:22. 528:3. 343:19. 363:7. 464:15.
 infantes, 286:9. 323:2.
 infanti, 105:9. 412:8.
 infantia, 572:6. 613:5.
 infantiam, 248:10.
 infantis, 343:18.
 infantium, 343:23.
 infaustum, 513:16.
 infecta, 364:14.
 infectas, 299:16.
 infelicitatis, 432:7.
 infensis, 293:2.
 infensus, 349:12. 489:11. 538:16.
 inferciret, 659:8.
 inferenda, 19:16.
 inferentem, 86:15.
 inferi, 169:3.
 inferias, 330:9.
 inferior, 17:11.
 inferiora, 420:9.
 inferiore, 89:9. 141:16. 627:9.
 inferiorem, 524:17.
 inferius, 319:11. 385:10. 528:13.
 inferorum, 371:22.
 inferre, 50:11.
 inferrent, 134:17.
 inferri, 53:11. 238:21. 461:19. 597:7.
 infestantes, 230:3.
 infestas, 107:6.
 infestatus, 388:2.
 infesti, 292:7.
 infestis, 23:10. 25:13. 343:12.
 infesto, 355:14.
 infestos, 280:20.
 infestum, 657:6.
 inficiantem, 591:17.
 infima, 186:6. 512:4. 639:7.
 infimi, 74:4.
 infimo, 344:20.
 infirmam, 86:20.
 infirmatis, 212:11.
 infirmis, 133:11.
 infirmitatem, 208:7.
 infirmitatis, 312:10.
 infirmus, 219:2. 654:16.
 inflammata, 458:9.
 inflatione, 207:7.
 inflator, 647:4.
 inflatis, 63:5.
 inflatum, 645:5.
 inflatus, 467:12.
 inflexum, 205:2.
 infra, 89:5. 122:16. 342:2. 494:8. 516:9. 532:13.
 insuit, 639:26.
 insularum, 347:5.
 insulciri, 294:14.
 infuso, 224:28.
 ingemiscens, 185:26.
 ingemuisse, 498:5.
 ingemuit, 553:5.
 ingenia, 218:12. 355:1. 469:29. 564:5. 627:2. 645:2.
 ingenii, 346:1. 352:17. 521:11. 562:2. 575:3. 616:9. 657:1.
 ingenio, 3:10. 418:15. 595:7. 660:19.
 ingenua, 427:19.
 ingenium, 185:8. 214:2. 613:19. 3. 326:6. 625:10. 646:2. 651:3.
 ingens, 364:13. 508:10. 647:5.
 ingentes, 456:15.
 ingenti, 30:7. 33:5. 290:13. 475:10. 588:21.
 ingentia, 282:16. 364:8.
 ingentibus, 72:8. 243:5. 264:5. 411:8.
 ingentis, 429:6.
 ingenua, 507:4.
 ingenuam, 243:8. 539:3.
 ingenuae, 163:9.
 ingenui, 358:18.
 ingenuis, 128:10.
 ingenuitatem, 198:4.
 ingenuorum, 47:6. 455:1.
 ingenuos, 404:9.
 ingendum, 558:5. 621:3.
 ingenuus, 616:5. 631:1.
 ingerente, 306:3.
 ingerentem, 634:20.
 ingerentibus, 433:17.
 ingerere, 654:19.
 ingesserunt, 175:3.
 ingestae, 451:12.
 ingrata, 308:14. 356:10.
 ingrata, 652:24.
 ingratorum, 459:7.
 ingratos, 406:6.

- ingravescens, 114: 4. 341: 10.
 ingravescens, 314: 1.
 ingredi, 364: 25. 406: 5. 545: 7.
 ingrediente, 221: 3. 229: 1.
 ingredientem, 348: 6. 413: 3.
 ingrediens, 328: 3.
 ingredientibus, 584: 11.
 ingressi, 639: 29.
 ingresso, 70: 11. 258: 8. 328: 10. 404: 17.
 ingressos, 527: 4.
 ingressum, 341: 6. 353: 5. 502: 6. 652: 30.
 ingressus, 32: 7. 99: 7. 124: 3. 173: 8. 252: 13. 359: 18. 364: 7. 494: 5. 8. 497: 5. 512: 1. 526: 1. 543: 4.
 inguina, 456: 4. 592: 22.
 inguini, 286: 9.
 inhiat, 651: 16.
 inhibenda, 176: 2.
 inhibendi, 276: 7.
 inhibere, 76: 19. 326: 1. 513: 12.
 inhiberi, 322: 8. 363: 8.
 inhibito, 293: 5.
 inhibutum, 204: 7.
 inhibuerunt, 168: 10.
 inhibuissent, 579: 9.
 inhibuit, 241: 8. 492: 11. 581: 4.
 inhonoratum, 385: 15.
 inibat, 198: 6. 263: 5. 453: 4.
 iniecere, 92: 21.
 iniecit, 14: 4. 19: 12.
 iniecta, 70: 21.
 iniecto, 356: 11. 417: 2. 534: 16. 639: 6.
 iniectum, 314: 6.
 inierat, 520: 10.
 inieris, 190: 13.
 inierit, 307: 7.
 inierunt, 544: 1.
 iniici, 327: 13.
 iniit, 18: 8. 131: 2. 217: 15. 243: 14. 333: 4. 363: 4. 437: 10. 474: 16.
 inimici, 59: 1.
 inimicis, 75: 6. 241: 12. 390: 30.
 inimicitia, 171: 1.
 inimicorum, 31: 18. 33: 6. 485: 14. 618: 2.
 inimicos, 10: 10.
 inimicum, 18: 7. 19: 14. 479: 14. 520: 13.
 inimicus, 190: 10.
 iniquam, 379: 9.
 iniquissime, 51: 7.
 iniquitas, 31: 6.
 iniquitate, 264: 7.
 inire, 416: 3.
 initet, 8: 5. 317: 10.
 iniri, 243: 3.
 inis, 190: 12.
 inita, 111: 1.
 initia, 120: 1. 250: 2. 270: 1. 297: 5. 382: 1. 427: 21. 447: 5. 574: 17. 584: 1. 657: 5.
 initiatus, 223: 2.
 initio, 4: 8. 18: 10. 21: 10. 40: 2. 171: 1. 207: 7. 258: 2. 356: 9. 404: 3. 412: 11. 420: 4. 474: 6. 499: 17. 551: 1. 553: 20. 595: 1. 612: 2. 629: 2. 657: 6.
 initis, 492: 4.
 initium, 90: 5. 108: 8. 180: 6. 267: 6. 368: 7. 420: 8. 471: 2. 523: 14. 542: 22. 576: 17. 603: 4. 651: 7. 652: 3. 653: 36. 655: 2.
 inito, 274: 4. 357: 15. 541: 21.
 initum, 200: 10.
 inituro, 572: 2.
 iniungendum, 262: 23.
 iniungi, 268: 10.
 iniunxerit, 654: 18.
 iniunxit, 334: 5. 404: 10.
 iniuria, 18: 4. 113: 8. 191: 2.
 iniuriam, 294: 6. 303: 8.
 iniuriatum, 176: 19. 525: 8.
 iniuriis, 618: 9.
 iniuriosam, 489: 15.
 iniussu, 243: 30.
 iniustam, 417: 19.
 iniusti, 23: 10.
 inlucit, 86: 16.
 innantibus, 437: 7.
 innixus, 63: 5. 474: 18.
 innocens, 521: 8.
 innocentem, 347: 18.
 innocentiam, 524: 4.
 innocentium, 500: 8.
 innocue, 594: 23.
 innocuerunt, 474: 4.
 innoxiam, 417: 18. 657: 20.
 innoxii, 553: 11.
 innoxios, 372: 18. 392: 19. 417: 24. 585: 10.
 innoxius, 319: 15.
 innumeram, 344: 18.
 innumeras, 492: 18.
 innutritus, 101: 4.
 inobservantia, 200: 10.
 inopes, 55: 2.
 inopia, 157: 2. 169: 11. 261: 7. 289: 1. 553: 19. 572: 6. 575: 3. 621: 14.
 inopie, 27: 9.
 inopiam, 370: 2. 580: 7. 651: 19.
 inopinantem, 305: 10. 341: 3.
 inopinanter, 300: 2.
 inopinantes, 392: 13.
 inopinanti, 565: 14.
 inopinato, 496: 20. 545: 10.
 inopinatum, 96: 16.
 inopinatus, 510: 5.
 inops, 36: 7. 432: 14. 462: 20. 617: 5.
 inquietam, 252: 8. 493: 7.
 inquietarent, 462: 8.
 inquietarer, 173: 9.
 inquietaretur, 369: 14.
 inquietatos, 373: 5.
 inquietatus, 344: 15. 383: 4.
 Inquilinos, 417: 25. 475: 8.
 inquirere, 132: 13.
 inquirerem, 537: 7.
 inquisito, 568: 10.
 inquisitor, 69: 2.
 inquisitoribus, 1: 11.
 inquisitorum, 392: 18.
 inquisivit, 172: 4.
 inquit, 32: 11. 33: 6. 7. 55: 19. 64: 14. 68: 4. 75: 11. 172: 2. 119: 5. 214: 7. 244: 6. 265: 21. 271: 4. 272: 5. 307: 14. 348: 15. 351: 12. 362: 8. 364: 2. 390: 22. 392: 9. 419: 10. 422: 3. 435: 18. 4: 1: 16. 464: 20. 478: 4. 479: 14. 480: 4. 490: 12. 516: 3. 526: 10. 556: 3. 557: 15. 559: 3. 16. 565: 15. 587: 7. 592: 9. 5: 5: 8. 632: 16. 635: 1. 654: 9.
 insaniam, 369: 1.
 insanum, 213: 2. 3. 446: 19.
 inscendit, 479: 21.
 insciens, 412: 4.
 inscio, 392: 14.
 inscitia, 473: 8.
 inscitus, 455: 7.
 inscribi, 612: 14.
 inscribitur, 60: 10. 61: 17. 436: 8. 572: 9. 616: 4. 932: 5.
 inscripserunt, 544: 8.
 inscripsit, 632: 7.
 inscriptam, 60: 15. 105: 13.
 inscriptas, 323: 14.
 inscriptio, 3: 3. 26.
 inscriptione, 231: 17. 476: 5. 523: 5.
 inscripto, 442: 3.
 inscriptum, 528: 4. 589: 2.
 insculpsisse, 376: 12.
 insculptum, 473: 12.
 insectatione, 18: 15. 630: 4. 661: 8.
 insectatus, 189: 1. 274: 9. 294: 15. 376: 2. 461: 5.
 insecti, 171: 3.
 insectus, 361: 11.
 insepulsi, 538: 18.
 insequente, 248: 8.
 insequenti, 30: 4. 173: 5. 225: 5. 542: 21. 569: 9. 572: 2.
 insequentis, 250: 2. 492: 9.
 insequentium, 139: 5. 322: 10. 597: 17.
 insequi, 357: 12.
 infererent, 340: 34.
 inferi, 480: 19.
 inserto, 504: 14.

- insertos, 157: 8.
 insertum, 419: 2.
 insertus, 246: 3.
 inseruerit, 594: 11.
 inseruit, 302: 13. 314: 2.
 infidens, 208: 11.
 infidiari, 569: 13.
 infidiarum, 87: 4. 112: 16. 342: 16. 388: 1. 485: 4. 592: 15.
 infidias, 24: 11. 36: 4. 71: 4. 96: 6. 416: 14. 513: 9. 574: 13.
 infidiatorem, 422: 7.
 infidiatoribus, 314: 3.
 infidiis, 112: 17. 325: 16. 387: 7.
 infidiosa, 61: 2.
 insigne, 146: 10. 225: 21. 394: 15. 419: 9.
 insignem, 83: 1. 291: 14. 371: 8. 566: 4.
 insignes, 138: 10. 344: 22. 444: 21. 454: 8.
 insigni, 66: 1. 181: 5. 195: 6. 258: 7. 323: 3. 327: 4. 343: 13. 554: 7. 563: 1.
 insignia, 134: 17. 353: 1. 366: 9.
 insignibus, 150: 10. 246: 7. 247: 8. 589: 1.
 insignirentur, 350: 2.
 insignis, 336: 2. 492: 20. 579: 11.
 insigniter, 258: 5.
 insiliunt, 398: 20.
 insinuat, 514: 11.
 insinuat, 327: 10. 508: 8. 631: 2. 654: 7.
 insipientis, 461: 7.
 insisterent, 344: 14.
 insolentia, 528: 3.
 insolentissimis, 513: 11.
 insomnia, 364: 29.
 insons, 384: 13. 429: 2. 552: 11.
 inspecto, 346: 4.
 inspecturus, 511: 10.
 inspicere, 119: 3.
 inspiceret, 372: 5. 563: 6.
 inspiceretur, 588: 10.
 inspicienda, 569: 11.
 inspuisset, 545: 14.
 instans, 312: 20.
 instanti, 36: 8. 185: 20. 292: 2. 489: 21.
 instantibus, 543: 1.
 instantiut, 381: 2.
 instar, 105: 2. 321: 19. 458: 6. 542: 8.
 instaret, 261: 8.
 instauranda, 485: 16.
 instigante, 510: 11.
 instinctu, 545: 18.
 instinctus, 18: 4.
 institorio, 454: 9.
 instituendam, 343: 21.
 instituerant, 448: 2.
 instituerat, 31: 7. 576: 12.
 institueret, 286: 7.
 instituerit, 376: 8.
 instituerunt, 638: 12. 15.
 instituisse, 517: 6. 613: 1.
 instituisset, 11: 7.
 instituit, 18: 10. 45: 14. 49: 4. 90: 6. 126: 1. 137: 1. 138: 19. 146: 17. 168: 18. 169: 14. 183: 17. 212: 7. 238: 6. 254: 12. 284: 17. 330: 9. 339: 7. 342: 7. 385: 7. 401: 3. 406: 2. 437: 14. 459: 4. 496: 17. 511: 12. 566: 9. 576: 2. 632: 5. 648: 3.
 instituta, 441: 5. 639: 14. 652: 42.
 institutam, 23: 8. 217: 2. 498: 2. 634: 17.
 institutionem, 613: 2. 634: 6.
 instituto, 231: 14. 567: 1.
 institutum, 213: 11. 422: 13. 487: 11. 524: 11.
 institutus, 563: 5. 616: 6. 651: 3.
 instratus, 395: 8.
 instrenuo, 541: 14.
 instructis, 358: 17.
 instructum, 24: 11. 80: 8.
 instruenda, 50: 1.
 instruendi, 475: 4.
 instrumenti, 197: 1. 324: 7. 357: 3.
 instrumento, 39: 5. 91: 20. 192: 4. 279: 3. 357: 7.
 instrumentum, 547: 26.
 instruxerunt, 606: 17.
 instruxistis, 272: 8.
 instruxit, 16: 3. 285: 7. 552: 3. 620: 11.
 insueretur, 143: 4.
 insuetum, 574: 5.
 insula, 131: 2. 181: 18. 281: 3. 295: 11. 360: 12. 496: 4.
 insulae, 232: 19. 254: 9. 286: 4. 300: 3. 394: 10. 436: 14.
 insulam, 4: 5. 64: 4. 116: 11. 185: 23. 406: 9. 540: 3.
 insularum, 289: 8. 468: 12. 475: 9. 568: 15.
 insulas, 195: 13. 328: 16. 348: 4. 16. 394: 7. 441: 1.
 insulis, 120: 9. 232: 2.
 insultaturum, 21: 14.
 insusurrans, 319: 14.
 insuper, 10: 8. 27: 7. 68: 2. 78: 3. 122: 20. 185: 23. 232: 11. 241: 8. 306: 1. 333: 9. 381: 20. 423: 7. 458: 7. 475: 8. 497: 19. 500: 11. 521: 6. 524: 11. 541: 12. 542: 8. 552: 9. 648: 17.
 integerrime, 540: 10.
 integra, 61: 13. 153: 1. 525: 12.
 integrae, 343: 13. 347: 5.
 integram, 390: 16. 432: 12.
 integri, 120: 6.
 integris, 47: 15. 515: 3.
 integritate, 658: 3.
 integro, 114: 5. 145: 1. 477: 9.
 integrum, 15: 16. 308: 42.
 intellexi, 175: 1.
 intelligent, 214: 1.
 intelligent, 587: 13.
 intelligi, 205: 7. 356: 4.
 intemperans, 361: 12. 657: 17.
 intemperantia, 303: 2. 312: 15.
 intemperantior, 655: 13.
 intemperantius, 417: 25.
 intempestiva, 361: 17.
 intempestiva, 530: 13.
 intenderat, 582: 10.
 intenderet, 146: 21.
 intendisset, 525: 9.
 intendit, 303: 12. 459: 3.
 intentans, 14: 12.
 intentum, 67: 15.
 intentus, 303: 5. 116: 1.
 inter, 4: 11. 6: 6. 9: 16. 1. 15: 2. 31: 4. 36: 11. 39: 9. 41: 20. 44: 7. 47: 6. 51: 4. 55: 21. 58: 1. 60: 12. 64: 6. 73: 5. 76: 6. 78: 4. 83: 2. 92: 7. 96: 11. 100: 1. 101: 1. 102: 7. 105: 14. 114: 7. 116: 4. 14. 163: 6. 14. 168: 14. 169: 6. 171: 13. 178: 8. 182: 4. 191: 14. 192: 11. 193: 6. 203: 14. 204: 6. 205: 4. 221: 5. 210: 4. 231: 3. 19. 23. 232: 11. 236: 3. 17. 241: 14. 247: 7. 14. 251: 13. 254: 21. 261: 10. 11. 262: 11. 263: 9. 265: 16. 269: 10. 270: 1. 7. 287: 2. 289: 18. 292: 7. 294: 7. 16. 296: 4. 297: 5. 300: 4. 302: 6. 304: 12. 304: 3. 305: 11. 310: 8. 14. 315: 4. 20. 317: 15. 319: 8. 325: 2. 32: 6. 312: 10. 339: 94. 344: 19. 352: 1. 355: 10. 356: 12. 23. 357: 21. 361: 15. 363: 4. 364: 31. 365: 10. 369: 2. 10. 370: 9. 379: 31. 380: 381: 16. 21. 383: 6. 384: 2. 6. 13. 386: 2. 390: 15. 393: 2. 394: 9. 13. 403: 1. 40: 19. 409: 5. 411: 2. 6. 418: 1. 419: 4. 8. 423: 21. 427: 11. 428: 6. 429: 2. 432: 5. 11. 44: 2. 437: 9. 13. 439: 1. 6. 440: 3. 444: 1. 10. 446: 14. 18. 47: 3. 5. 12. 450: 5. 451: 5. 455: 14. 459: 13. 461: 6. 22. 469: 6. 472: 2. 474: 22. 479: 18. 21. 28. 480: 16. 483: 14. 490: 6. 491: 6. 10. 492: 1. 9. 18. 494: 2. 505: 7. 507: 19. 508: 8. 511: 16. 515: 10. 516: 1. 517: 12. 519: 11. 12.

- 11; 12. 520: 25. 521: 16, 18.
 523: 13, 20. 527: 21. 528: 8.
 530: 15. 533: 20. 534: 17.
 539: 1. 541: 4, 18. 547: 7.
 549: 8. 559: 7. 561: 3, 6.
 568: 11, 16. 570: 17. 572:
 14. 574: 17. 575: 17. 576:
 15. 580: 10. 584: 1. 590: 5.
 591: 23. 596: 10. 606: 3.
 610: 12. 619: 2. 623: 7. 624:
 7. 626: 5. 627: 2. 634: 4.
 636: 12. 646: 9. 651: 6, 9.
 654: 25. 657: 20.
 intercalandi, 44: 2.
 intercalaretur, 44: 6.
 intercalario, 44: 5, 9.
 intercapedine, 549: 12.
 intercedentibus, 31: 4.
 intercedere, 243: 31.
 intercepisse, 19: 19.
 intercepisset, 609: 5.
 intercepit, 464: 32.
 intercepta, 615: 3.
 interceptarum, 592: 18.
 intercepto, 251: 6.
 interceptum, 376: 5.
 interceptus, 113: 9.
 intercessionem, 15: 7. 32: 1.
 intercessionem, 31: 10.
 intercessit, 176: 3. 262: 7. 270:
 8. 587: 14.
 intercessores, 30: 3.
 interclusos, 114: 4.
 intercutis, 431: 12.
 interdiceretur, 159: 11. 402:
 15.
 interdicta, 132: 17. 552: 3.
 interdictam, 406: 30.
 interdicto, 343: 12.
 interdictum, 301: 14. 433: 17.
 441: 6. 624: 3.
 interdiu, 67: 17. 102: 5. 235:
 20. 239: 13. 414: 8. 453: 12.
 interdixisset, 459: 11.
 interdixit, 187: 1. 492: 15. 580:
 4.
 interdum, 15: 20. 53: 8. 65:
 5. 86: 17. 125: 10. 126: 13.
 156: 4. 163: 2. 168: 3. 175:
 2. 199: 4. 206: 7. 213: 21.
 254: 11. 291: 11. 334: 4. 344:
 21. 360: 1. 366: 11. 382: 12.
 390: 26. 398: 30. 481: 2.
 530: 2. 569: 3. 595: 8. 632:
 9. 639: 13.
 interemerunt, 98: 4. 352: 18.
 485: 10. 496: 24.
 interemisset, 344: 9.
 interemit, 127: 12. 246: 16.
 301: 9. 341: 4. 349: 17. 410:
 16. 464: 18. 524: 12. 532: 7.
 587: 7. 591: 5.
 interempto, 364: 9.
 interemptorum, 110: 14. 618:
 2.
 interemptum, 110: 6.
 interemtis, 385: 5.
 interemto, 266: 2.
 interemtos, 76: 12.
 interemtum, 303: 3. 517: 16.
 545: 9.
 interesse, 96: 8. 150: 4. 347:
 11. 463: 6.
 interesset, 176: 4. 326: 3. 331:
 4. 409: 13.
 interest, 265: 29.
 interfecta, 462: 24.
 interfectorem, 520: 14.
 interficere, 115: 1.
 interfici, 532: 2. 553: 2. 591:
 19.
 interfuisse, 587: 18. 588: 9.
 interfuisset, 76: 8.
 interfuit, 32: 3. 163: 11. 288:
 10. 312: 11. 387: 3. 425: 7.
 511: 8. 515: 7. 575: 10. 592:
 26.
 interiecit, 44: 8. 592: 20.
 interiecta, 334: 12. 398: 14.
 interiectis, 39: 2.
 interiecto, 130: 7. 638: 9.
 interiit, 487: 13.
 interim, 304: 11. 313: 1. 381:
 8. 462: 25. 478: 1. 480: 8.
 509: 5. 534: 15. 545: 2. 593:
 1.
 interimendi, 467: 15.
 interim, 348: 18.
 interiore, 295: 7.
 interiorem, 55: 7. 182: 3.
 interioribus, 376: 11.
 interitum, 301: 3. 429: 4.
 intermissam, 392: 1.
 intermissas, 331: 6.
 intermissione, 397: 8.
 intermissos, 398: 8.
 intermissum, 114: 1.
 intermotuus, 473: 12.
 internecione, 513: 7.
 internecionem, 517: 13.
 internuncios, 379: 8. 513: 4.
 interpellante, 480: 8. 533:
 15.
 interpellantem, 19: 11.
 interpellanti, 558: 14.
 interpellare, 271: 5. 287: 5.
 interpellaret, 283: 9.
 interpellaretur, 652: 30.
 interpellari, 276: 14. 315: 10.
 interpellatione, 195: 10.
 interpellatis, 632: 11.
 interpellatores, 231: 22.
 interpellatum, 390: 6.
 interpellatus, 472: 8.
 interponebat, 198: 11.
 interponeret, 448: 5. 556: 7.
 interponeretur, 157: 12.
 interponi, 294: 18.
 interposita, 533: 13.
 interposito, 95: 8. 252: 7.
 interpretabantur, 603: 7.
 interpretantes, 7: 9.
 interpretarentur, 235: 20. 494:
 10. 542: 13. 565: 12.
 interpretaretur, 597: 11.
 interpretata, 419: 9.
 interpretatione, 14: 6.
 interprete, 262: 24.
 interpretes, 612: 5.
 interrogabat, 235: 7.
 interrogandi, 21: 6.
 interroganti, 574: 19.
 interrogari, 76: 6. 169: 18.
 interrogasse, 143: 5.
 interrogasset, 296: 11.
 interrogaciones, 390: 22.
 interrogatis, 496: 25. 555: 11.
 interrogatum, 302: 13. 311:
 8.
 interrogatus, 75: 10. 175: 6.
 383: 11. 618: 16.
 interrogavit, 233: 6. 480: 18.
 558: 17.
 interrumpenti, 481: 7.
 interrumpentibus, 572: 13.
 interruptum, 203: 7.
 intervalla, 594: 23.
 intervallis, 169: 16.
 intervallo, 100: 3. 130: 9.
 149: 5. 305: 8. 420: 6. 519:
 16. 582: 16. 654: 30.
 intervallum, 335: 2. 388: 15.
 interveniebat, 275: 3.
 interveniente, 31: 1.
 intervenientem, 254: 22. 477:
 26.
 intervenientibus, 187: 6.
 interveniret, 121: 5. 340: 11.
 467: 8.
 intervenisse, 291: 17.
 interventu, 17: 2.
 interverterat, 525: 6.
 irrervisere, 126: 4.
 intestina, 214: 21. 493: 6.
 560: 4.
 intestinis, 233: 11.
 intestinum, 311: 15.
 intextis, 481: 16.
 intima, 629: 9.
 intimas, 357: 11.
 intimi, 446: 9.
 intimorum, 589: 11.
 intolerabilis, 82: 6. 499: 7.
 intolerantia, 292: 5.
 intra, 5: 3. 46: 6. 70: 17. 91:
 3. 76: 7. 197: 7. 260: 4.
 292: 15. 314: 8. 343: 3. 346:
 4. 357: 3. 364: 7. 384: 13.
 388: 10. 417: 31. 437: 2. 499:
 4. 501: 14. 588: 8. 659: 39.
 660: 7.
 intrasset, 545: 4.
 intravit, 262: 10. 272: 21.
 310: 15. 446: 7.
 intrinsecus, 229: 6.
 introductus, 660: 11.
 introeunte, 84: 10.
 introierat, 362: 15.
 introiit, 87: 6. 451: 2. 497:
 17. 528: 7.
 introire, 105: 3.
 D D d d d

- introiret, 178: 14. 313: 5.
 introisse, 325: 18.
 introisset, 17: 7.
 introitu, 383: 12.
 introitum, 397: 9. 439: 2.
 introitus, 480: 3.
 introlatus, 272: 21.
 intuens, 431: 8. 518: 4.
 intuentem, 114: 11.
 intulisse, 7: 8. 298: 8. 366: 2. 392: 21.
 intulit, 112: 8. 236: 1. 330: 8. 455: 2. 542: 16. 593: 7. 606: 2.
 intus, 574: 19.
 invaderent, 348: 7.
 invaderet, 8: 8. 456: 4. 468: 19.
 invalescentibus, 454: 1.
 invalescerent, 120: 2.
 invalidos, 504: 8.
 invalidum, 508: 4.
 invalidus, 111: 2.
 invaluerat, 550: 1.
 invaluit, 612: 2.
 invaserit, 73: 3.
 invasit, 35: 9. 130: 2. 463: 12. 502: 4.
 invecta, 155: 2.
 invecus, 349: 9. 418: 5.
 invehendos, 395: 9.
 invenerat, 527: 15.
 invenit, 537: 7.
 invenio, 323: 19.
 invenirentur, 480: 14.
 inveniretur, 105: 8. 131: 13. 225: 31. 307: 9.
 invenisset, 312: 7.
 invenit, 245: 11. 490: 18. 502: 14.
 inventa, 86: 6. 364: 12.
 inventus, 479: 4.
 invecundo, 625: 5.
 investigare, 62: 8.
 investigatis, 547: 26.
 investigato, 441: 10.
 invicem, 11: 6. 183: 11. 187: 11. 272: 2. 285: 4. 315: 20. 339: 14. 496: 24.
 invictum, 65: 1.
 invictus, 262: 6.
 invidia, 14: 5. 132: 6. 315: 11. 417: 10. 462: 2. 476: 1. 500: 15. 511: 3. 648: 13.
 invidiæ, 565: 29.
 invidiam, 4: 3. 82: 1. 92: 7. 192: 3. 251: 15. 266: 8. 315: 8. 370: 7. 461: 15. 558: 9. 587: 14.
 invidiose, 159: 8.
 invidiosus, 176: 1.
 invisæ, 499: 3.
 invisior, 257: 3.
 invisos, 370: 6.
 invisum, 108: 19.
 invisus, 304: 3. 330: 16. 589: 10.
 invitabat, 339: 12.
 invitabo, 379: 34.
 invitam, 566: 12.
 invitandos, 358: 19.
 invitantis, 398: 10.
 invitare, 398: 26.
 invitaret, 202: 3.
 invitaretur, 3: 10.
 invitasse, 198: 4.
 invitasset, 351: 2.
 invitati, 369: 18.
 invitato, 367: 12.
 invitatos, 27: 6.
 invitatus, 339: 17. 357: 3. 652: 4.
 invitavit, 427: 26.
 invitis, 21: 13. 500: 2. 565: 30.
 invito, 114: 14. 552: 12.
 invitus, 533: 12. 566: 12.
 inundationes, 137: 4.
 inundationibus, 134: 5. 513: 2.
 invocare, 365: 2.
 invocaret, 648: 18.
 invocevit, 34: 3.
 involutis, 489: 4.
 involuto, 493: 14.
 involutus, 210: 4.
 inurere, 61: 8.
 inusitatum, 159: 17.
 iocabatur, 461: 7.
 iocandi, 232: 15.
 ioci, 347: 16. 647: 6.
 iocinora, 229: 6. 530: 10.
 iocinore, 207: 2.
 iocis, 176: 1. 398: 30. 559: 6.
 ioco, 173: 6. 12. 325: 1. 431: 9. 451: 17. 557: 7. 594: 9.
 iocorum, 504: 16. 632: 5.
 iocos, 233: 10. 347: 13. 352: 1. 462: 7. 585: 11. 654: 25.
 ioculari, 659: 16.
 iocularia, 454: 1. 474: 2.
 ioculariter, 55: 2. 199: 1.
 iocum, 4: 11. 18: 19. 188: 7. 213: 21. 281: 7. 432: 10. 441: 11. 527: 22. 564: 6.
 iocus, 455: 7.
 Iosephus, 542: 27.
 Iove, 86: 18. 339: 13. 591: 15.
 Iovem, 178: 7. 220: 8. 225: 3. 15. 339: 5. 372: 11. 488: 5.
 Iovi, 83: 11. 125: 7. 135: 4. 220: 7. 294: 19. 371: 5. 435: 23. 437: 25. 576: 3. 578: 4. 579: 6.
 Iovis, 51: 7. 92: 15. 130: 15. 134: 10. 137: 10. 181: 2. 224: 33. 225: 6. 305: 20. 339: 1. 352: 1. 371: 2. 14. 448: 8. 495: 17. 497: 15. 533: 18. 541: 30. 576: 8. 582: 21.
 ipsa, 179: 9. 246: 5. 284: 5. 292: 13. 373: 7. 427: 3. 514: 10. 531: 7. 579: 8. 587: 14. 593: 7. 638: 18.
 ipsam, 55: 12. 291: 17. 344: 4. 464: 13. 502: 12. 531: 16. 606: 4.
 ipse, 5: 6. 8: 9. 9: 3. 13: 6. 14: 7. 22: 5. 31: 21. 36: 7. 38: 4. 45: 6. 58: 13. 64: 8. 74: 3. 76: 3. 82: 7. 86: 19. 100: 12. 105: 15. 108: 13. 112: 2. 134: 3. 139: 4. 143: 1. 159: 9. 163: 1. 168: 2. 1. 6: 5. 1. 7: 11. 191: 6. 198: 4. 208: 12. 213: 14. 220: 5. 225: 30. 253: 10. 260: 6. 262: 8. 265: 7. 29. 272: 3. 276: 9. 294: 9. 299: 22. 301: 8. 302: 13. 323: 23. 325: 19. 330: 1. 334: 4. 339: 8. 343: 3. 354: 13. 362: 12. 363: 14. 364: 26. 378: 11. 383: 12. 384: 16. 387: 3. 398: 8. 402: 7. 16. 409: 17. 412: 19. 419: 8. 425: 4. 429: 12. 432: 10. 444: 4. 447: 11. 450: 6. 16. 453: 16. 456: 6. 459: 9. 492: 8. 20. 510: 2. 523: 13. 517: 3. 530: 8. 537: 6. 541: 15. 547: 23. 551: 18. 557: 1. 565: 20. 570: 8. 574: 4. 8. 596: 9. 616: 3. 619: 7. 621: 2. 623: 4. 632: 4. 652: 13. 27. 654: 1. 15. 655: 11. 660: 23. 34.
 ipsi, 6: 7. 21: 12. 25: 17. 47: 8. 700: 7. 14. 128: 17. 217: 7. 274: 4. 357: 23. 370: 5. 412: 20. 440: 9. 456: 5. 492: 8. 499: 11. 501: 5. 567: 3. 603: 8. 610: 4. 626: 5.
 ipsius, 117: 9. 153: 5. 217: 11. 441: 11. 516: 4.
 ipsius, 60: 18. 76: 12. 84: 14. 90: 4. 200: 5. 215: 2. 238: 3. 268: 12. 318: 11. 357: 15. 379: 12. 388: 8. 422: 13. 458: 5. 464: 24. 483: 7. 540: 5. 576: 10. 591: 8. 616: 19. 646: 5.
 ipso, 60: 14. 110: 6. 122: 2. 173: 3. 204: 4. 224: 2. 225: 17. 258: 21. 267: 8. 285: 4. 290: 3. 314: 14. 371: 15. 374: 3. 378: 2. 383: 1. 398: 19. 408: 5. 412: 12. 443: 7. 464: 5. 47: 3. 477: 11. 487: 11. 510: 22. 527: 5. 579: 11. 585: 7. 591: 4. 655: 8. 661: 11.
 ipso, 146: 4. 406: 8. 409: 8. 437: 21.
 ipsos, 32: 1. 173: 7. 404: 8. 541: 18. 569: 8. 613: 2.
 ipsum, 53: 10. 105: 19. 120: 11. 126: 5. 159: 7. 190: 2. 17. 231: 23. 268: 9. 273: 11. 277: 11. 301: 4. 305: 8. 344: 4. 349: 6. 366: 1. 423: 17. 437: 12. 448: 3. 494: 11.

496 : 4. 507 : 14. 509 : 7.
532 : 7. 533 : 25. 644 : 12. 545 :
9. 558 : 12. 588 : 15. 591 : 18.
10. 597 : 14. 618 : 24. 638 :
21. 651 : 12. 657 : 14. 660 :
32.
ira, 413 : 5.
iracundiæ, 417 : 17.
iræ, 417 : 17.
iram, 175 : 3.
irasci, 187 : 5. 654 : 3.
irato, 367 : 3.
ire, 35 : 9. 114 : 20. 379 : 18.
iret, 18 : 12. 353 : 18. 564 : 20.
iretur, 458 : 18.
irrepisse, 224 : 16.
irridens, 87 : 7. 293 : 7. 463 :
10. 490 : 11.
irridet, 213 : 21.
irrisa, 398 : 10.
irriserat, 589 : 15.
irrisit, 365 : 7.
irrisit, 551 : 5.
irrita, 220 : 6. 328 : 11. 356 :
10.
irritaret, 469 : 29.
irritas, 22 : 3. 117 : 11.
irritat, 584 : 20.
irritati, 504 : 15.
irritis, 461 : 8.
irrito, 292 : 13.
irritum, 584 : 12.
irrogata, 246 : 9.
irruente, 89 : 11.
irrupentibus, 516 : 9.
irrupentis, 417 : 12.
irruerant, 534 : 11.
irrupit, 417 : 9. 542 : 18.
irruptionem, 248 : 12.
is, 17 : 11. 44 : 8. 87 : 8. 95 :
3. 100 : 5. 116 : 3. 132 : 10.
183 : 4. 185 : 16. 191 : 9. 225 :
7. 20. 257 : 10. 298 : 9. 300 :
3. 315 : 8. 344 : 3. 357 : 7.
417 : 6. 429 : 2. 461 : 3. 18.
447 : 18. 493 : 11. 515 : 8.
528 : 4. 531 : 5. 558 : 13. 612 :
12.
Isaurici, 182 : 8. 248 : 8. 646 :
11, 12.
Isaurico, 3, 7.
Isiaci, 572 : 14.
Isidis, 517 : 7.
isse, 113 : 15.
ista, 89 : 4. 469 : 18. 654 : 17.
istam, 111 : 7.
iste, 299 : 11.
isthac, 55 : 19.
Isthmiorum, 450 : 16.
Isthmum, 50 : 11. 338 : 7. 443 :
10.
isti, 652 : 16.
istiusmodi, 340 : 12.
istorum, 191 : 11.
Istria, 588 : 13.
istuc, 369 : 7.
Isydorus, 469 : 20.

ita, 10 : 7. 13 : 4. 31 : 6. 34 : 1.
60 : 6. 61 : 9. 65 : 9. 78 : 12.
89 : 9. 99 : 7. 101 : 8. 132 : 2.
133 : 8. 143 : 5. 153 : 2. 157 :
16. 172 : 5. 176 : 10. 183 : 17.
185 : 16. 190 : 12. 198 : 9. 199 :
8. 203 : 1. 210 : 3. 214 : 3.
223 : 2. 236 : 11. 243 : 18. 265 :
14. 267 : 10. 271 : 3. 282 : 7.
291 : 13. 294 : 14. 296 : 16.
299 : 2. 308 : 4. 315 : 1. 318 :
3. 323 : 31. 326 : 7. 327 : 1.
328 : 3. 349 : 4. 352 : 11. 353 :
7. 359 : 19. 364 : 14. 368 : 4.
369 : 11. 370 : 1. 376 : 9. 379 :
16. 390 : 18. 32. 395 : 8. 406 :
1. 22. 413 : 8. 414 : 11. 427 :
18. 428 : 16. 450 : 1. 456 : 6.
459 : 1. 462 : 12. 467 : 9.
468 : 4. 469 : 23. 480 : 6. 482 :
5. 483 : 9. 485 : 2. 487 : 8.
493 : 13. 504 : 4. 10. 507 :
15. 516 : 1. 11. 523 : 9. 526 : 5.
532 : 15. 542 : 25. 547 : 17.
549 : 555 : 7. 565 : 29. 567 :
13. 572 : 16. 575 : 10. 592 : 5.
594 : 8. 20. 610 : 1. 616 : 13.
619 : 5. 624 : 10. 626 : 6. 634 :
13. 636 : 10. 638 : 7. 10. 648 :
1. 16. 652 : 7. 654 : 32. 660 :
10. 24. 661 : 9.
Italas, 615 : 4.
Italia, 40 : 7. 47 : 4. 83 : 13.
116 : 8. 163 : 26. 251 : 15. 341 :
14. 402 : 16. 469 : 18. 532 : 11.
580 : 8. 585 : 21.
Italice, 28 : 4. 86 : 8. 180 : 6.
338 : 4. 406 : 12. 648 : 16.
Italiam, 59 : 14. 76 : 16. 112 :
2. 116 : 13. 166 : 1. 243 : 10.
261 : 10. 280 : 4. 458 : 21.
545 : 1. 565 : 12.
Italicis, 443 : 14.
Italicorum, 549 : 7.
Italicos, 651 : 9.
itaque, 68 : 2. 76 : 19. 108 : 20.
128 : 19. 134 : 12. 139 : 2. 163 :
9. 254 : 23. 275 : 3. 293 : 5.
328 : 5. 355 : 13. 363 : 9. 385 :
3. 424 : 2. 449 : 9. 483 : 4.
524 : 1. 544 : 4. 592 : 13. 617 :
3. 639 : 20. 655 : 11. 658 : 4.
itare, 638 : 14.
item, 8 : 6. 19 : 9. 42 : 3. 49 :
4. 50 : 1. 62 : 6. 11. 84 : 14.
92 : 12. 102 : 3. 114 : 19. 117 :
12. 120 : 6. 121 : 2. 6. 126 :
8. 135 : 8. 138 : 17. 158 : 7.
169 : 5. 178 : 5. 189 : 3. 192 :
2. 200 : 6. 213 : 4. 215 : 9.
248 : 13. 249 : 5. 264 : 9. 276 :
11. 296 : 13. 330 : 18. 341 : 4.
351 : 10. 371 : 6. 380 : 3. 396 :
7. 402 : 1. 408 : 2. 412 : 8.
417 : 22. 420 : 14. 427 : 3.
431 : 15. 437 : 7. 442 : 5.
443 : 4. 446 : 16. 451 : 13.

458 : 6. 489 : 18. 494 : 3.
498 : 1. 599 : 3. 519 : 12. 523 :
5. 533 : 2. 545 : 12. 547 : 18.
549 : 3. 557 : 7. 567 : 20. 578 :
5. 582 : 19. 585 : 2. 591 : 8.
603 : 9. 624 : 10. 638 : 4.
639 : 3. 653 : 10. 658 : 6.
iter, 32 : 6. 35 : 6. 61 : 18. 67 :
18. 74 : 2. 135 : 5. 185 : 1.
219 : 3. 354 : 18. 365 : 10.
457 : 5. 494 : 5. 497 : 15. 502 :
2. 543 : 4. 653 : 12.
iterare, 213 : 17.
iteratis, 449 : 3.
iteraverat, 394 : 18.
iterum, 38 : 7. 124 : 1. 128 : 7.
132 : 18. 143 : 15. 243 : 21.
246 : 9. 248 : 5. 252 : 16. 273 :
4. 312 : 3. 317 : 9. 381 : 11.
425 : 10. 461 : 18. 529 : 6.
648 : 16.
itidem, 126 : 11.
itinera, 64 : 2. 208 : 3.
itinere, 35 : 11. 65 : 5. 101 : 6.
230 : 6. 231 : 25. 233 : 15. 249 :
1. 251 : 7. 264 : 13. 283 : 9.
300 : 7. 363 : 1. 364 : 1. 388 :
12. 394 : 8. 473 : 11. 504 : 9.
527 : 19. 530 : 14. 551 : 19.
558 : 1. 564 : 21.
itineribus, 92 : 6.
itineris, 67 : 14. 107 : 8. 280 :
13. 525 : 4.
iturum, 480 : 1.
iuba, 68 : 3. 73 : 3. 344 : 2.
iubam, 36 : 16. 64 : 11.
iubar, 224 : 12.
iubebat, 303 : 10. 414 : 19. 532 :
10.
iubebatur, 266 : 3. 431 : 3.
iubebo, 68 : 8.
iuberentur, 349 : 17.
iuberet, 126 : 13. 257 : 6. 298 :
2. 416 : 11. 505 : 8. 597 : 8.
iuberetur, 243 : 14.
iubet, 588 : 25.
iucunda, 566 : 9.
iucunde, 192 : 15. 564 : 4.
iucundior, 461 : 10.
iucundissime, 265 : 13. 14.
iucundissimis, 462 : 13.
iucundissimos, 284 : 9.
iucundus, 624 : 14.
Iudæa, 541 : 10.
Iudææ, 411 : 3. 564 : 16.
Iudæam, 213 : 7. 506 : 4. 542 :
2. 565 : 2.
Iudæi, 92 : 15. 541 : 11.
Iudæis, 84 : 7.
Iudæorum, 229 : 3.
Iudæos, 406 : 14.
Iudæus, 200 : 7.
Iudæeam, 588 : 8.
Iudæicos, 179 : 1.
Iudæicum, 574 : 2.
Iudæicus, 533 : 2. 544 : 12. 588 :
7.
DDddd ij

- introiret, 178: 14. 313: 5.
 introisse, 325: 18.
 introisset, 17: 7.
 introitu, 383: 12.
 introitum, 397: 9. 439: 2.
 introitus, 480: 3.
 introlatus, 272: 21.
 intuens, 431: 8. 518: 4.
 intuentem, 114: 11.
 intulisse, 7: 8. 298: 8. 366: 2. 392: 21.
 intulit, 112: 8. 236: 1. 330: 8. 455: 2. 542: 16. 593: 7. 606: 2.
 intus, 574: 19.
 invaderent, 348: 7.
 invaderet, 8: 8. 456: 4. 468: 19.
 invalescentibus, 454: 1.
 invalescerent, 110: 2.
 invalidos, 504: 8.
 invalidum, 508: 4.
 invalidus, 111: 2.
 invaluerat, 550: 1.
 invaluit, 612: 2.
 invaserit, 73: 3.
 invasit, 35: 9. 130: 2. 463: 12. 502: 4.
 invecia, 155: 2.
 invecus, 349: 9. 418: 5.
 invehendos, 395: 9.
 invenerat, 527: 15.
 invenit, 537: 7.
 invenio, 323: 19.
 invenirentur, 480: 14.
 inveniretur, 105: 8. 132: 13. 225: 31. 307: 9.
 invenisset, 312: 7.
 invenit, 245: 11. 490: 18. 502: 14.
 inventa, 86: 6. 364: 13.
 inventus, 479: 4.
 inverecundo, 625: 5.
 investigare, 62: 8.
 investigatis, 547: 26.
 investigato, 441: 10.
 invicem, 11: 6. 183: 11. 187: 11. 272: 2. 285: 4. 315: 20. 339: 14. 496: 24.
 invictum, 65: 1.
 invictus, 262: 6.
 invidia, 14: 5. 132: 6. 315: 11. 417: 10. 462: 2. 476: 1. 500: 15. 511: 3. 648: 13.
 invidiæ, 565: 29.
 invidiam, 4: 3. 82: 1. 92: 7. 192: 3. 251: 15. 266: 8. 325: 8. 370: 7. 461: 15. 558: 9. 587: 14.
 invidiose, 159: 8.
 invidiosus, 176: 1.
 invisæ, 499: 3.
 invisior, 257: 3.
 invisos, 370: 6.
 invisum, 108: 19.
 invisus, 304: 3. 330: 16. 589: 10.
 invitabat, 339: 12.
 invitabo, 379: 34.
 invitam, 566: 12.
 invitandos, 358: 19.
 invitantis, 398: 10.
 invitare, 398: 26.
 invitaret, 202: 3.
 invitaretur, 3: 10.
 invitasse, 198: 4.
 invitasset, 351: 2.
 invitati, 369: 18.
 invitato, 367: 12.
 invitatos, 27: 6.
 invitatus, 339: 17. 357: 3. 652: 4.
 invitavit, 437: 26.
 invitis, 21: 13. 500: 2. 568: 30.
 invito, 114: 14. 552: 12.
 invitus, 533: 12. 566: 12.
 inundationes, 137: 4.
 inundationibus, 134: 5. 513: 2.
 invocare, 365: 2.
 invocaret, 648: 18.
 invocevit, 34: 3.
 involutis, 489: 4.
 involuto, 493: 14.
 involutus, 210: 4.
 inurere, 61: 8.
 inusitatum, 159: 17.
 iocabatur, 461: 7.
 iocandi, 232: 15.
 ioci, 347: 16. 647: 6.
 iocinora, 229: 6. 530: 10.
 iocinore, 207: 2.
 iocis, 176: 1. 398: 30. 559: 6.
 ioco, 173: 6. 12. 325: 1. 431: 9. 451: 17. 557: 7. 594: 9.
 iocorum, 504: 16. 632: 5.
 iocos, 23: 10. 347: 13. 352: 1. 462: 7. 585: 11. 634: 25.
 ioculari, 659: 16.
 iocularia, 454: 1. 474: 2.
 ioculariter, 55: 21. 199: 1.
 iocum, 4: 11. 18: 19. 188: 7. 213: 21. 282: 7. 432: 10. 441: 11. 527: 12. 564: 6.
 iocus, 455: 7.
 Iosephus, 542: 27.
 Iove, 86: 18. 339: 13. 591: 15.
 Iovem, 178: 7. 220: 8. 225: 3. 15. 339: 5. 372: 11. 488: 5.
 Iovi, 83: 11. 125: 7. 135: 4. 220: 7. 294: 19. 371: 5. 435: 21. 437: 25. 576: 3. 578: 4. 579: 6.
 Iovis, 51: 7. 92: 15. 130: 15. 134: 10. 137: 10. 181: 2. 224: 33. 225: 6. 305: 20. 339: 1. 352: 1. 371: 2. 14. 448: 8. 495: 17. 497: 15. 533: 18. 541: 30. 576: 8. 582: 21.
 ipsa, 179: 9. 246: 5. 284: 5. 292: 13. 373: 7. 427: 3. 514: 10. 531: 7. 579: 8. 587: 14.
 593: 7. 638: 18.
 ipsam, 55: 12. 291: 17. 344: 4. 464: 13. 502: 12. 532: 16. 606: 4.
 ipse, 5: 6. 8: 9. 9: 3. 13: 6. 14: 7. 22: 5. 31: 21. 36: 7. 38: 4. 45: 6. 58: 13. 64: 8. 74: 3. 76: 3. 82: 7. 86: 19. 100: 12. 105: 15. 108: 13. 112: 2. 134: 3. 139: 4. 143: 1. 159: 9. 163: 1. 168: 2. 1. 6: 5. 1. 7: 11. 191: 6. 198: 4. 208: 12. 213: 14. 220: 5. 225: 30. 253: 10. 260: 6. 262: 8. 265: 7. 29. 272: 3. 276: 9. 294: 9. 299: 22. 301: 8. 302: 13. 323: 23. 325: 19. 330: 1. 334: 4. 339: 8. 343: 3. 354: 13. 362: 12. 363: 14. 364: 26. 378: 11. 383: 12. 384: 16. 387: 3. 398: 8. 402: 7. 16. 409: 17. 412: 19. 419: 8. 425: 4. 429: 12. 432: 10. 444: 4. 447: 11. 450: 6. 16. 453: 16. 456: 6. 459: 9. 492: 8. 20. 510: 2. 523: 13. 527: 3. 530: 8. 537: 6. 541: 15. 547: 23. 551: 18. 557: 1. 565: 20. 570: 8. 574: 4. 8. 596: 9. 616: 3. 619: 7. 621: 2. 623: 4. 632: 4. 652: 13. 27. 654: 1. 15. 655: 11. 660: 23. 34.
 ipsi, 6: 7. 21: 12. 25: 17. 47: 8. 700: 7. 14. 128: 17. 217: 7. 274: 4. 357: 23. 370: 5. 412: 20. 440: 9. 456: 5. 492: 8. 499: 11. 501: 5. 567: 3. 603: 8. 610: 4. 626: 5.
 ipsius, 117: 9. 153: 5. 217: 11. 441: 11. 516: 4.
 ipsius, 60: 18. 76: 12. 84: 14. 90: 4. 200: 5. 215: 2. 238: 3. 268: 12. 318: 11. 357: 15. 379: 12. 388: 8. 422: 13. 458: 5. 464: 24. 483: 7. 540: 5. 576: 10. 591: 8. 616: 19. 646: 5.
 ipso, 60: 14. 110: 6. 122: 2. 173: 3. 204: 4. 224: 2. 225: 17. 258: 21. 267: 8. 285: 4. 290: 3. 314: 14. 371: 15. 374: 3. 378: 2. 383: 1. 398: 19. 408: 5. 412: 12. 443: 7. 464: 5. 47: 3. 477: 11. 487: 11. 510: 22. 527: 5. 579: 11. 585: 7. 591: 4. 655: 8. 661: 11.
 ipforum, 146: 4. 406: 8. 409: 8. 437: 21.
 ipsos, 32: 1. 173: 7. 404: 8. 541: 18. 569: 8. 613: 2.
 ipsum, 53: 10. 105: 19. 120: 11. 126: 5. 159: 7. 190: 2. 17. 231: 23. 268: 9. 273: 11. 277: 15. 301: 4. 305: 8. 344: 4. 349: 6. 366: 1. 423: 17. 437: 12. 448: 3. 494: 11.

496 : 4. 507 : 14. 509 : 7.
 532 : 7. 533 : 25. 644 : 12. 545 :
 9. 558 : 12. 588 : 15. 591 : 12.
 10. 597 : 14. 618 : 24. 638 :
 21. 651 : 12. 657 : 14. 650 :
 32.
 ira, 413 : 5.
 iracundia, 417 : 17.
 iræ, 417 : 17.
 iram, 175 : 3.
 irasci, 187 : 5. 654 : 3.
 irato, 367 : 3.
 ire, 35 : 9. 114 : 20. 379 : 18.
 irret, 18 : 12. 353 : 18. 564 : 20.
 irretur, 458 : 18.
 irrepisse, 224 : 16.
 irridens, 87 : 7. 293 : 7. 463 :
 10. 490 : 11.
 irridet, 213 : 21.
 irrisa, 398 : 10.
 irriserat, 589 : 15.
 irrisus, 365 : 7.
 irrisit, 551 : 5.
 irrita, 220 : 6. 328 : 11. 356 :
 10.
 irritaret, 469 : 29.
 irritas, 22 : 3. 117 : 11.
 irritat, 584 : 20.
 irritati, 504 : 15.
 irritis, 461 : 8.
 irritio, 292 : 13.
 irritum, 584 : 11.
 irrogata, 246 : 9.
 irruente, 89 : 11.
 irrupentibus, 516 : 9.
 irrupentis, 417 : 12.
 irruerant, 534 : 11.
 irrupit, 417 : 9. 542 : 18.
 irruptionem, 248 : 12.
 is, 17 : 11. 44 : 8. 87 : 8. 95 :
 3. 100 : 5. 116 : 3. 132 : 10.
 183 : 4. 185 : 16. 191 : 9. 225 :
 7. 20. 257 : 10. 298 : 9. 300 :
 3. 315 : 8. 344 : 3. 357 : 7.
 417 : 6. 429 : 2. 461 : 3. 18.
 447 : 18. 493 : 11. 515 : 8.
 528 : 4. 531 : 5. 558 : 13. 612 :
 12.
 Isaurici, 182 : 8. 248 : 8. 646 :
 11. 12.
 Isaurico, 3 : 7.
 Isiaci, 572 : 14.
 Isidis, 517 : 7.
 isle, 113 : 15.
 ista, 89 : 4. 469 : 18. 654 : 17.
 istam, 111 : 7.
 iste, 299 : 11.
 isthæc, 55 : 19.
 Isthmiorum, 450 : 16.
 Isthmum, 50 : 11. 338 : 7. 443 :
 10.
 isti, 652 : 16.
 istiusmodi, 340 : 12.
 istorum, 191 : 11.
 Istria, 588 : 13.
 istuc, 369 : 7.
 Isydorus, 469 : 20.

ita, 10 : 7. 13 : 4. 31 : 6. 34 : 1.
 60 : 6. 61 : 9. 65 : 9. 78 : 12.
 89 : 9. 99 : 7. 101 : 8. 132 : 2.
 133 : 8. 143 : 5. 153 : 2. 157 :
 16. 172 : 5. 176 : 10. 183 : 17.
 185 : 16. 190 : 12. 198 : 9. 199 :
 8. 203 : 1. 210 : 3. 214 : 3.
 223 : 2. 236 : 11. 243 : 18. 265 :
 14. 267 : 10. 271 : 3. 282 : 7.
 291 : 13. 294 : 14. 296 : 16.
 299 : 2. 308 : 4. 315 : 1. 318 :
 3. 323 : 31. 326 : 7. 327 : 1.
 328 : 3. 349 : 4. 352 : 11. 353 :
 7. 359 : 19. 364 : 14. 368 : 4.
 369 : 11. 370 : 1. 376 : 9. 379 :
 16. 390 : 18. 392 : 395 : 8. 406 :
 1. 22. 413 : 8. 414 : 11. 427 :
 18. 428 : 16. 450 : 1. 456 : 6.
 459 : 1. 462 : 12. 467 : 9.
 468 : 4. 469 : 23. 480 : 6. 481 :
 5. 483 : 9. 485 : 2. 487 : 8.
 493 : 13. 504 : 4. 10. 507 :
 15. 516 : 1. 11. 523 : 9. 526 : 5.
 532 : 15. 542 : 25. 547 : 17.
 549 : 555 : 7. 565 : 19. 567 :
 13. 572 : 16. 575 : 10. 592 : 5.
 594 : 8. 20. 610 : 1. 616 : 13.
 619 : 5. 624 : 10. 626 : 6. 634 :
 13. 636 : 10. 638 : 7. 10. 648 :
 1. 16. 652 : 7. 654 : 32. 660 :
 10. 24. 661 : 9.
 Italas, 615 : 4.
 Italia, 40 : 7. 47 : 4. 83 : 13.
 116 : 8. 163 : 26. 251 : 15. 341 :
 14. 402 : 16. 469 : 28. 531 : 11.
 580 : 8. 585 : 21.
 Italice, 28 : 4. 86 : 8. 180 : 6.
 338 : 4. 406 : 12. 648 : 16.
 Italiam, 59 : 14. 76 : 16. 112 :
 2. 116 : 13. 166 : 1. 243 : 10.
 261 : 10. 280 : 4. 458 : 21.
 545 : 1. 565 : 12.
 Italicis, 443 : 14.
 Italicorum, 549 : 7.
 Italicos, 651 : 9.
 itaque, 68 : 2. 76 : 19. 108 : 20.
 128 : 19. 134 : 12. 139 : 2. 163 :
 9. 254 : 23. 275 : 3. 293 : 5.
 328 : 5. 355 : 13. 363 : 9. 385 :
 3. 424 : 2. 449 : 9. 483 : 4.
 524 : 1. 544 : 4. 592 : 13. 617 :
 3. 639 : 20. 655 : 11. 658 : 4.
 itare, 638 : 14.
 item, 8 : 6. 19 : 9. 42 : 3. 49 :
 4. 50 : 1. 62 : 6. 11. 84 : 14.
 91 : 12. 101 : 3. 114 : 19. 117 :
 12. 120 : 6. 121 : 2. 6. 126 :
 8. 135 : 8. 138 : 17. 158 : 7.
 169 : 5. 178 : 5. 189 : 3. 191 :
 2. 200 : 6. 213 : 4. 215 : 9.
 248 : 13. 249 : 5. 264 : 9. 276 :
 11. 296 : 13. 330 : 18. 341 : 4.
 351 : 10. 371 : 6. 380 : 3. 396 :
 7. 402 : 1. 408 : 2. 412 : 8.
 417 : 22. 420 : 14. 427 : 3.
 435 : 15. 437 : 7. 442 : 5.
 443 : 4. 446 : 16. 451 : 13.

458 : 6. 489 : 18. 494 : 3.
 498 : 1. 599 : 3. 519 : 12. 523 :
 5. 533 : 2. 545 : 12. 547 : 18.
 549 : 3. 557 : 7. 567 : 20. 578 :
 5. 582 : 19. 585 : 2. 591 : 8.
 603 : 9. 614 : 10. 638 : 4.
 639 : 3. 653 : 10. 658 : 6.
 iter, 32 : 6. 31 : 6. 61 : 18. 67 :
 18. 74 : 2. 135 : 5. 185 : 1.
 219 : 3. 354 : 18. 365 : 10.
 457 : 5. 494 : 5. 497 : 5. 502 :
 2. 543 : 4. 653 : 12.
 iterare, 213 : 17.
 iteratis, 449 : 3.
 iteraverat, 394 : 18.
 iterum, 38 : 7. 124 : 1. 128 : 7.
 132 : 18. 143 : 15. 243 : 21.
 246 : 9. 248 : 5. 252 : 16. 273 :
 4. 312 : 3. 317 : 9. 381 : 11.
 425 : 10. 461 : 18. 529 : 6.
 648 : 16.
 itidem, 126 : 11.
 itinera, 64 : 2. 208 : 3.
 itinere, 35 : 11. 65 : 5. 101 : 6.
 230 : 6. 231 : 25. 233 : 15. 249 :
 1. 251 : 7. 264 : 13. 283 : 9.
 300 : 7. 363 : 1. 364 : 1. 388 :
 12. 394 : 8. 473 : 11. 504 : 9.
 527 : 19. 530 : 14. 551 : 19.
 558 : 1. 564 : 21.
 itineribus, 92 : 6.
 itineris, 67 : 14. 107 : 8. 280 :
 13. 525 : 4.
 iturum, 480 : 1.
 iuba, 68 : 3. 73 : 3. 344 : 2.
 iubam, 36 : 16. 64 : 13.
 iubar, 224 : 12.
 iubebat, 303 : 10. 414 : 19. 531 :
 10.
 iubebatur, 266 : 3. 431 : 3.
 iubebo, 68 : 8.
 iuberentur, 349 : 17.
 iuberet, 126 : 13. 257 : 6. 298 :
 2. 416 : 11. 505 : 8. 597 : 8.
 iuberetur, 243 : 14.
 iubet, 588 : 25.
 iucunda, 566 : 9.
 iucunde, 192 : 15. 564 : 4.
 iucundior, 461 : 10.
 iucundissime, 265 : 13. 14.
 iucundissimis, 462 : 13.
 iucundissimos, 284 : 9.
 iucundus, 614 : 14.
 iudæa, 541 : 10.
 iudææ, 411 : 3. 564 : 16.
 iudæam, 213 : 7. 506 : 4. 542 :
 2. 565 : 2.
 iudæi, 92 : 15. 541 : 11.
 iudæis, 84 : 7.
 iudæorum, 229 : 3.
 iudæos, 406 : 24.
 iudæus, 200 : 7.
 iudaicam, 588 : 8.
 iudaicos, 179 : 1.
 iudaicum, 574 : 2.
 iudaicus, 533 : 2. 544 : 12. 588 :
 7.

- index, 11: 3.
 iudicandi, 141: 19. 390: 5.
 iudicando, 3: 6: 8.
 iudicandum, 499: 18.
 iudicans, 30: 1.
 iudicantibus, 331: 11.
 iudicaret, 40: 10. 141: 17. 615: 14.
 iudicato, 116: 5.
 iudicatos, 295: 10.
 iudicatum, 480: 17.
 iudicaturus, 624: 9.
 iudicavit, 321: 9.
 iudicem, 624: 7. 634: 12.
 iudices, 31: 13. 75: 10. 141: 17. 251: 13. 275: 7. 389: 3. 392: 17. 449: 15. 450: 15. 581: 4, 6.
 iudicia, 45: 9. 14: 13. 187. 14. 298: 1. 321: 10. 412: 5. 549: 14.
 iudiciales, 639: 32.
 iudiciali, 176: 17.
 iudiciariis, 176: 12.
 iudicibus, 176: 20. 437: 22. 442: 9. 499: 16. 632: 11. 648: 13.
 iudicii, 17. 3. 278: 9. 307: 18.
 iudiciis, 176: 6. 358: 5.
 iudicis, 12: 4.
 iudicio, 19: 13. 61: 10. 92: 8. 267: 10. 287: 5. 539: 4. 618: 16.
 iudiciorum, 134: 10.
 iudicium, 175: 7. 243: 19.
 iudico, 75: 11.
 iudicum, 45: 3. 9. 134: 13. 135: 3. 141: 16. 385: 14. 392: 10. 499: 12. 582: 10.
 iuga, 355: 15. 365: 17.
 iugerum, 647: 10. 653: 10.
 iugis, 628: 6.
 iugo, 338: 6. 542: 17.
 iugulari, 75: 3. 351: 13. 353: 12. 414: 18. 532: 6.
 iugulatus, 504: 9.
 iugulo, 481: 6.
 iugulum, 89: 5. 504: 3.
 iugum, 469: 5.
 iugurtha, 11: 6.
 Iulia, 1: 6. 7: 9. 86: 2. 102: 4. 7. 183: 12. 185: 21. 251: 3. 323: 1. 340: 4. 374: 6.
 Iulia, 6: 3. 92: 1. 195: 16. 229: 3. 250: 12. 291: 3. 332: 2. 355: 7. 593: 7.
 Iuliam, 6: 1. 21: 2. 107: 1. 120: 9. 183: 1. 2. 10. 15. 250: 10. 255: 3. 343: 19. 378: 4. 461: 16. 559: 8.
 Iulianos, 76: 7.
 Iuliarum, 185: 25.
 Iulias, 185: 3. 238: 20. 412: 7.
 Iulii, 6: 5. 117: 11. 236: 12. 278: 12. 333: 1. 356: 5. 526: 6. 542: 32. 544: 11. 12. 561: 4. 616: 12.
 Iulio, 18: 20. 113: 13. 138: 6. 378: 1. 396: 10. 471: 2. 489: 11.
 Iulium, 100: 3. 114: 6. 394: 5. 629: 11.
 Iulius, 1: 1. 205: 4. 224: 8. 225: 21. 630: 6. 14.
 Iulo, 86: 7.
 iumenta, 436: 13.
 iumentis, 493: 12.
 iumentis, 357: 5. 359: 19. 431: 5.
 iunctim, 252: 15. 388: 15.
 iunctis, 32: 6.
 iunctot, 117: 14. 419: 4.
 iuncturas, 211: 5.
 iuncturi, 262: 3.
 iunctus, 176: 13.
 iungere, 86: 18.
 iungerentur, 182: 10.
 Iunia, 327: 7.
 Iuniam, 327: 1.
 Iuniculo, 519: 12.
 Iunii, 323: 33.
 Iunium, 171: 8. 585: 19.
 Iunius, 131: 8. 659: 1.
 Iunonis, 576: 9.
 iunxisset, 550: 2.
 iunxit, 168: 14. 463: 6.
 Iupiter, 191: 6. 225: 10.
 iura, 499: 14. 527: 8. 648: 11.
 iurabar, 570: 10.
 iurandum, 232: 9.
 iurantibus, 500: 15.
 iurare, 122: 10. 384: 21. 533: 21.
 iuraretur, 270: 8. 370: 8.
 iurarunt, 533: 3.
 iurasse, 497: 4.
 iurasset, 236: 15. 464: 28.
 iuratus, 402: 4.
 iuraverant, 513: 2.
 iuraverat, 75: 2. 278: 5.
 iuraverit, 265: 11.
 iuravit, 533: 21.
 iure, 7: 1. 17: 2. 28: 10. 78: 2. 132: 20. 134: 5. 166: 4. 168: 12. 176: 11. 231: 22. 267: 1. 273: 9. 278: 6. 344: 5. 356: 3. 402: 7. 414: 8. 472: 5. 528: 10. 603: 10. 632: 13.
 iureiurando, 31: 11. 95: 8. 96: 5. 327: 9.
 iurganti, 431: 6.
 iurgia, 476: 9.
 iurgiis, 339: 15.
 iurgio, 243: 29. 254: 22. 491: 11. 549: 9. 594: 9.
 iuri, 491: 6.
 iuris, 241: 10. 291: 8. 352: 19. 390: 7. 459: 8. 654: 20.
 iurifconsulto, 467: 5.
 iurifconsultus, 619: 2.
 iurisdictione, 440: 3.
 iurisdictionem, 331: 7. 402: 10. 433: 14. 573: 1.
 iurisdictionis, 549: 12.
 iurisiurandi, 278: 3.
 ius, 15: 10. 31: 12. 34: 9. 49: 1. 50: 5. 51: 10. 108: 17. 118: 17. 143: 1. 146: 11. 153: 20. 195: 15. 232: 8. 244: 20. 260: 7. 274: 4. 280: 16. 290: 11. 328: 12. 357: 14. 363: 3. 381: 17. 387: 1. 388: 17. 396: 4. 5. 406: 8. 409: 11. 411: 5. 418: 3. 441: 11. 550: 3. 558: 5. 561: 1. 582: 8. 677: 14.
 iustitandum, 22: 10. 92: 12. 385: 7. 648: 10.
 iustas, 527: 1.
 iusserat, 6: 7. 552: 5. 591: 3.
 iusserit, 70: 9. 289: 4. 303: 7.
 iussero, 352: 5.
 iussi, 254: 16. 261: 3.
 iussis, 477: 7.
 iussisse, 111: 8.
 iussissent, 83: 9.
 iussisset, 58: 13. 84: 11. 113: 5. 225: 7. 359: 2. 497: 16. 542: 12. 592: 1.
 iussit, 19: 12. 75: 3. 117: 10. 132: 15. 225: 13. 231: 15. 234: 39. 238: 8. 13. 255: 2. 294: 14. 306: 3. 317: 12. 353: 11. 354: 13. 361: 2. 390. 17. 410: 9. 414: 21. 418: 5. 437: 23. 446: 6. 449: 3. 462: 22. 475: 8. 495: 8. 532: 2. 547: 16. 559: 4. 565: 26. 574: 14. 588: 23.
 iustos, 274: 10. 337: 5.
 iustu, 504: 19.
 iustum, 369: 3. 371: 4. 552: 2. 592: 26.
 iustus, 108: 22. 417: 14. 632: 2.
 iusta, 153: 21. 482: 1.
 iustæ, 342: 6. 505: 1. 532: 6. 533: 6. 539: 9.
 iustam, 308: 1. 398: 23. 442: 6. 466: 7.
 iustarum, 575: 16.
 iustas, 153: 17. 289: 2.
 iusti, 394: 3.
 iustiores, 582: 2.
 iustis, 222: 7. 253: 5.
 iustissime, 306: 8.
 iustitiæ, 101: 7. 493: 7.
 Iusticii, 521: 19.
 Iusticio, 293: 5. 496: 6.
 Iustitium, 342: 8.
 iusto, 363: 14. 455: 2.
 iustos, 150: 1. 497: 18.
 iustum, 247: 8. 496: 19.
 iuvabit, 654: 18.
 iuvante, 48: 8.
 iuvarent, 496: 14.
 iuvaret, 276: 9. 481: 1.
 Iuvenalem, 333: 12.
 Iuvenales, 436: 1. 659: 1. 13.
 Iuvenalibus, 436: 2.

iuvencæ, 437:16.
iuvencis, 584:3.
iuvencæ, 76:11. 266:1.
iuvencem, 73:2. 177:10. 392:3. 464:19. 501:9.
iuvencis, 42:10. 138:17. 169:16. 358:19. 427:5. 496:11. 652:38.
iuvenci, 73:1. 184:2. 494:10. 541:2. 639:1.
iuvencibus, 235:13. 410:10. 619:10.
iuvencili, 453:2.
iuvencis, 120:3. 145:8. 171:10. 217:13. 323:10. 354:3. 390:11. 431:2. 660:13.
iuvencis, 182:11. 189:1. 588:14. 594:3.
iuvencis, 638:12.
iuvencis, 159:3. 278:7.
iuvencitatem, 279:3.
iuvencitatis, 27:8. 330:15. 444:20.
iuvencum, 634:6.
iuvencit, 5:3.
iuvencis, 9:2. 78:7. 105:1. 120:12. 180:2. 195:2. 252:11. 258:11. 282:14. 291:16. 325:20. 343:16. 351:11. 371:23. 385:18. 388:3. 394:7. 44. 437:11. 439:10. 446:8. 462:21. 490:18. 498:3. 502:15. 563:9. 566:17. 575:17. 587:3. 652:3. 655:24.
iuvencis, 217:7.

K.

Kalendarum, 333:6. 532:13.
Kalendas, 78:15. 104:1. 235:17. 248:5. 276:12. 278:11. 314:3. 323:10. 32. 372:1. 378:1. 412:11. 440:14. 490:2. 523:7. 532:11. 538:2. 555:7. 561:4. 563:1. 572:1. 589:5.
Kalendis, 44:7. 130:14. 146:15. 178:5. 333:1. 2. 359:7. 477:10. 481:16. 501:3. 502:16.

L.

labantem, 14:8.
labarent, 275:10.
labe, 150:10.
labefactata, 468:9. 540:13.
labefactis, 371:3.
Labeo, 175:4. 479:14.
Labeone, 652:37.
Laberius, 42:6. 623:6.
Labieni, 331:2.
labor, 331:11.
laborantes, 178:6. 428:13.
laboranti, 413:24.
laboratæ, 473:8.

laboravit, 184:5.
labore, 483:8.
laboriosas, 271:9.
laboriosissime, 49:1. 388:18.
laboriosissimi, 211:2.
laboris, 63:1. 594:16.
laborum, 253:11. 265:26. 364:24.
Lacedemonii, 660:21.
Lacedemoniis, 248:15.
lacerandum, 348:7.
laceraret, 597:6.
laceraretur, 591:19.
lacerati, 300:5.
lacerata, 220:5.
laceratam, 76:3.
laceratus, 306:6.
laceraverit, 125:6.
laceravit, 618:11.
lacernas, 381:13.
lacernis, 653:29.
laceffisset, 301:18.
laceffitis, 23:11.
laceffitus, 176:1.
lachaniffare, 215:9.
lachetem, 558:5.
lacinia, 353:18. 390:26. 443:9.
lacrymans, 179:8.
lacrymis, 330:2. 416:17. 533:14. 569:17.
laco, 499:6.
lactabatur, 483:15.
lacte, 186:9.
lactes, 530:11.
lactuculæ, 202:6.
lacu, 42:17. 50:3. 399:9. 575:17.
lacum, 50:9. 131:6. 178:4. 399:1. 458:16. 493:13. 494:11.
lacuna, 480:4.
lacunaria, 462:9.
lacus, 396:8. 397:3. 399:5. 413:13.
Lælio, 651:10. 652:13. 23. 35.
Lælium, 651:17. 652:28.
Lælius, 606:14. 651:22. 653:13.
læffisset, 298:9.
læffissent, 469:9.
læffit, 55:2.
læta, 179:7. 229:7.
lætabatur, 477:7.
lætam, 591:12.
lætatus, 221:8. 315:1. 553:5. 597:4.
læti, 362:9.
lætiora, 81:6.
lætiozem, 597:15.
lætissimo, 328:7. 490:14.
lætissimos, 579:12.
lætitia, 318:13. 435:22.
lætitiā, 333:10.
læto, 84:4.
lætos, 474:22.
lætum, 185:2. 221:4. 474:22.

527:3. 591:10.
lætus, 255:5. 468:16.
læva, 67:8.
lævæ, 34:5.
lævam, 516:9.
lævis, 444:24.
lævius, 507:6.
Lambranos, 9:4.
lamentari, 480:22. 513:17.
lamentata, 92:25. 523:12.
Lamix, 573:1.
Lamiam, 585:10.
Lamianos, 373:2.
Laminam, 351:4.
Lampadio, 606:11.
lana, 489:4.
lance, 661:10.
lancea, 502:5.
lanceas, 585:18.
lanceis, 416:3.
lanceo, 208:2.
languēbat, 207:7.
languentes, 221:8.
languere, 215:8. 265:28.
languit, 482:5.
languore, 47:3.
languorem, 312:9.
laniandos, 346:3. 467:12.
laniatis, 593:3.
lanificio, 183:18.
laniis, 419:5.
Lanionia, 390:14.
lanis, 592:19.
lanistæ, 529:7.
lanistarum, 557:11.
lanistas, 25:15.
lanugine, 517:6.
lanuginem, 463:8.
Lanuviam, 145:14.
Lanuvius, 606:18.
Laodicenis, 211:10.
lapidata, 321:12.
lapide, 121:3. 481:20. 578:6. 590:8.
lapidem, 2:4. 4. 312:4. 321:10. 402:17. 513:20. 528:3.
lapideo, 397:2.
lapidibus, 45:15. 582:21.
lapidis, 95:5. 541:21.
lapidum, 211:5.
lapis, 168:17.
lapsu, 159:6.
lapsus, 61:15.
laqueatæ, 458:10.
laqueo, 294:17. 534:16.
laqueos, 295:13.
lares, 138:19. 321:13. 477:11. 521:18.
larga, 63:13.
large, 596:5.
largiendi, 456:16.
largissime, 202:3. 584:7.
largissimum, 40:10. 566:18. 576:15.
largiter, 217:11. 657:23.
largitione, 13:2. 108:22.

largitionem, 18:11.
 largitionis, 25:8.
 largitus, 289:16. 412:3. 533:5.
 largius, 59:5. 463:11.
 larium, 592:25.
 lascive, 474:3.
 lascivie, 43:14. 354:10.
 lasciviam, 651:15.
 lasciviendi, 69:4.
 lascivissimarum, 285:6.
 lastaurum, 285:6.
 lata, 264:11. 364:18. 439:12.
 latebra, 534:12.
 latebræ, 479:16.
 latebras, 1:11. 252:4. 454:1.
 latens, 75:4.
 latentem, 584:6.
 latentes, 585:27.
 latenti, 541:7.
 latera, 354:4.
 latere, 312:12. 439:10. 505:4. 533:22.
 lateribus, 578:7.
 latericiam, 134:6.
 lati, 225:19.
 Latialem, 339:5.
 laticlavio, 453:10.
 laticlavios, 150:7.
 laticlavium, 585:30.
 latina, 135:2. 310:2. 621:7. 693:6.
 latinæ, 335:3. 539:2. 564:2. 647:1.
 latinarum, 83:2. 379:28. 433:15.
 latinas, 8:1. 50:7.
 latine, 218:1. 311:8. 422:5. 433:12. 469:9. 576:5. 603:7. 616:10. 626:8. 638:20. 641:2.
 latini, 138:3. 392:10. 437:20. 632:8.
 latinis, 136:4. 554:5. 619:9.
 latinitate, 168:7.
 latino, 357:13. 591:22. 616:18.
 latinos, 163:12. 618:13.
 latinum, 632:15.
 latinus, 619:6.
 Latio, 519:9.
 latitudine, 458:19.
 latius, 639:12.
 lato, 51:11. 197:5.
 latrina, 298:8.
 latrinas, 450:9.
 latrinis, 657:12.
 latro, 349:14.
 latrocinii, 241:14.
 latrocinis, 280:3.
 latrones, 614:12.
 latronum, 132:17.
 lauit, 572:16.
 latum, 24:9. 150:4. 278:11.

404:3. 538:9. 541:2.
 latus, 308:2. 378:15. 404:19. 618:22.
 lavabat, 196:2.
 lavandi, 208:8. 592:16.
 lavaretur, 355:4. 634:14.
 laudabat, 354:11. 456:14.
 laudandi, 449:10.
 laudans, 368:6.
 laudanti, 504:16. 585:18.
 laudantibus, 423:3. 532:2.
 laudantium, 648:15.
 laudare, 348:11. 639:14.
 laudasset, 451:20.
 laudat, 653:20.
 laudatam, 567:10.
 laudatione, 6:2. 176:17.
 laudationibus, 444:18.
 laudationis, 92:10.
 laudato, 330:2.
 laudatus, 236:12.
 laudaverit, 376:9.
 laudavit, 6:1. 107:2. 187:3. 249:9. 325:13. 435:2. 552:18.
 laude, 443:16.
 laudem, 152:19.
 laudes, 62:11. 232:6. 323:20. 332:13. 337:4. 570:18. 585:20. 651:15.
 laudibus, 517:14. 544:7. 657:2.
 lavisse, 342:8.
 lavisset, 464:26.
 lavit, 567:18.
 laurea, 262:10. 439:11. 527:6.
 laureæ, 51:10.
 lauream, 83:4. 309:4. 579:6.
 laureas, 487:9.
 laurcata, 179:3.
 laureatum, 224:34.
 laureo, 86:15.
 laureolo, 352:19.
 lauretum, 487:9.
 lauri, 487:5.
 laus, 36:15.
 lautiore, 351:12. 498:5.
 lautitiarum, 532:19. 2.
 lautius, 369:17.
 Lavicano, 90:5.
 laxandi, 210:4.
 laxando, 451:15.
 laxata, 462:10.
 laxatis, 159:22.
 laxato, 511:14.
 laxavit, 137:4.
 laxiore, 254:11.
 laxitas, 458:5.
 laxitate, 195:4. 355:9.
 laxius, 42:14.
 lecti, 146:11.
 lectica, 73:6. 89:13. 143:2. 159:20. 200:6. 203:14. 208:5. 220:4. 224:15. 272:21. 300:7. 305:2. 378:14. 406:

13. 411:4. 434:4. 435:11. 455:9. 15. 570:3. 574:12. 594:17.
 lectice, 55:7. 384:10. 582:8.
 lecticam, 135:5. 271:2. 347:12.
 lecticarii, 372:16.
 lecticariis, 511:14.
 lecticarum, 99:4.
 lecticulam, 203:3.
 lectione, 175:4. 296:14.
 lectionibus, 146:4.
 lectis, 197:2. 26:2. 351:4.
 lectissimorum, 530:7.
 lectitabat, 595:6.
 lectitari, 331:4.
 lecto, 55:16. 185:1. 432:11. 479:8. 534:9. 651:21. 651:5.
 lectore, 447:4.
 lectorem, 213:15. 420:8.
 lectoribus, 203:8.
 Lectorius, 104:4.
 lectorum, 413:15.
 lectos, 199:8. 451:15. 654:31.
 lectulo, 314:11.
 lectulum, 652:4.
 lectum, 92:13. 203:5. 365:7. 480:7. 512:12.
 lecturum, 404:3.
 lecturus, 87:5.
 lectus, 92:3.
 legata, 187:16. 238:14. 260:9. 289:15. 297:7. 315:20. 312:2. 582:8.
 legatam, 273:4. 286:12.
 legatarios, 492:1.
 legati, 261:2. 273:9. 329:8. 497:4. 540:5.
 legatione, 179:2. 523:21.
 legationem, 17:3. 501:4.
 legationes, 561:1.
 legationis, 130:5. 381:10. 509:10. 513:2. 606:5.
 legatis, 24:10. 15:8. 125:4. 264:2. 283:15. 93:6. 364:1. 404:15. 406:15. 422:5. 485:15. 497:9. 559:4.
 legato, 217:6. 263:2. 380:9. 381:20. 45:11. 579:2.
 legatoris, 273:6.
 legatorum, 126:3. 544:4.
 legatos, 23:11. 38:1. 111:4. 122:18. 161:5. 280:19. 304:12. 360:5. 383:6. 448:4. 527:10. 534:1. 541:18.
 legatum, 293:12. 442:5. 492:2. 496:5. 541:12. 584:10. 585:18.
 legatus, 388:9. 419:9. 489:11. 499:6. 524:5. 540:1.
 legavit, 90:11. 238:10.
 lege, 18:13. 11:11. 29:1. 86:2. 102:8. 122:15. 141:6. 163:19. 185:7. 232:12. 264:11.

- 134 : 11. 383 : 15. 429 : 3, 7.
 459 : 8. 489 : 12. 582 : 11.
 legem, 28 : 10. 49 : 6. 58 : 12.
 358 : 14. 461 : 16. 584 : 16.
 legenda, 236 : 7.
 legendam, 379 : 32.
 legendi, 149 : 4.
 legendis, 163 : 7.
 legendo, 272 : 10. 606 : 9.
 legens, 254 : 6. 440 : 9.
 legenti, 592 : 21.
 legentibus, 114 : 20. 636 : 6.
 legerat, 636 : 2.
 legere, 500 : 17. 636 : 13.
 legerent, 152 : 5. 361 : 3.
 legeret, 175 : 5. 204 : 4.
 leges, 15 : 6. 31 : 9. 145 : 1. 190 :
 12. 198 : 2. 317 : 4. 428 : 9.
 495 : 5.
 legi, 450 : 1.
 legibus, 11 : 10. 17 : 7. 81 : 4.
 108 : 11. 176 : 12. 15. 243 : 7.
 568 : 16. 655 : 5.
 legimus, 614 : 5.
 legio, 30 : 14.
 legionarii, 31 : 22.
 legionariis, 238 : 12.
 legionariorum, 503 : 6.
 legione, 24 : 10. 443 : 14. 544 :
 5. 579 : 2.
 legionem, 72 : 9. 126 : 8.
 legiones, 8 : 3. 23 : 6. 30 : 13.
 70 : 15. 107 : 11. 125 : 11. 169 :
 1. 261 : 5. 305 : 15. 317 : 6.
 323 : 16. 363 : 5. 492 : 11. 496 :
 7. 523 : 11. 544 : 11. 547 : 20.
 64 : 15.
 legionibus, 25 : 18. 30 : 13. 40 :
 1. 68 : 4. 125 : 3. 130 : 3. 262 :
 2. 289 : 18. 359 : 16. 388 : 10.
 440 : 12. 469 : 5. 541 : 17.
 543 : 3.
 legionis, 70 : 1. 15. 109 : 2.
 263 : 3. 406 : 2. 496 : 7. 515 :
 2. 540 : 1.
 legionum, 78 : 10. 115 : 3. 150 :
 5. 258 : 10. 272 : 17. 404 : 15.
 521 : 5. 544 : 16. 580 : 11. 13.
 legis, 145 : 10. 358 : 9. 396 : 4.
 402 : 12. 435 : 11.
 legisse, 212 : 3. 606 : 16. 652 :
 4.
 legisset, 96 : 12. 213 : 3. 313 : 1.
 legit, 146 : 5. 175 : 6. 362 : 12.
 480 : 17. 532 : 5. 621 : 8.
 legitima, 211 : 8. 547 : 9.
 legitimam, 399 : 4.
 legitimo, 399 : 7.
 legitimos, 163 : 12. 161 : 2.
 legitimum, 398 : 23. 492 : 4.
 legitimus, 146 : 14.
 lego, 224 : 13. 265 : 26.
 legum, 50 : 6. 132 : 19. 275 : 8.
 278 : 6. 389 : 1. 648 : 18.
 legumina, 441 : 7.
 leguminis, 498 : 7.
 lemniſci, 451 : 12.
- Lenæus, 606 : 16. 610 : 7. 625 :
 1.
 lenibus, 653 : 28.
 leniendam, 518 : 2. 587 : 13.
 leniendis, 568 : 9.
 lenior, 296 : 9. 344 : 6. 469 :
 8.
 lenioribus, 185 : 18.
 lenire, 14 : 6.
 lenis, 319 : 14. 515 : 7.
 lenissime, 551 : 13.
 lenissimorum, 660 : 25.
 lenissimum, 152 : 3.
 lenissimus, 75 : 1.
 lenita, 145 : 4.
 lenitas, 587 : 10.
 lenitate, 143 : 3.
 lenitatem, 389 : 1.
 leniter, 205 : 2. 225 : 2. 369 :
 3.
 lenius, 367 : 6.
 lenocinii, 204 : 2. 357 : 8.
 lenociniis, 382 : 2.
 lenocinium, 278 : 7. 358 : 10.
 lenta, 208 : 6. 297 : 1.
 lente, 354 : 8. 472 : 4.
 lentis, 265 : 2.
 Lentulo, 490 : 1.
 Lentulum, 290 : 24.
 Lenulus, 323 : 12.
 lentum, 96 : 13. 314 : 6.
 leonem, 483 : 14.
 Leontini, 647 : 11.
 Lepida, 431 : 11. 491 : 7, 12.
 Lepidam, 290 : 4. 408 : 1. 432 :
 14. 433 : 9.
 Lepidi, 3 : 9. 89 : 17. 120 : 3.
 342 : 16. 383 : 5.
 lepidissimum, 654 : 26.
 Lepido, 107 : 15. 110 : 7. 111 :
 1. 138 : 1. 248 : 5.
 Lepidum, 3 : 8. 5 : 4. 96 : 15.
 115 : 2. 175 : 5. 354 : 1.
 Leptinus, 42 : 4.
 lethale, 89 : 14.
 levabatur, 206 : 10.
 levare, 248 : 14.
 levaturus, 495 : 6.
 levatus, 311 : 9.
 levavit, 168 : 6.
 leve, 290 : 8. 302 : 9. 344 : 1.
 lezem, 248 : 2. 645 : 5.
 levi, 27 : 5. 171 : 9. 187 : 8. 373 :
 3. 390 : 15. 414 : 24. 461 : 9.
 534 : 6. 659 : 16.
 Leviadia, 653 : 6.
 levibus, 409 : 1. 493 : 12. 560 :
 2.
 levior, 331 : 11.
 levioſe, 217 : 10.
 levioſem, 392 : 2.
 levioribus, 18 : 16. 141 : 17. 152 :
 5.
 levis, 68 : 5. 417 : 1.
 levissima, 353 : 19. 585 : 9.
 levissimo, 156 : 4.
 levitatis, 246 : 8. 657 : 4.
- leviter, 369 : 9. 390 : 33. 473 :
 11. 618 : 5. 652 : 14. 660 :
 34.
 levius, 652 : 23.
 libantes, 232 : 6.
 libelli, 62 : 4. 364 : 11. 483 :
 6. 589 : 18. 616 : 4. 655 : 10.
 libellis, 87 : 4. 163 : 7. 171 : 1.
 349 : 9. 481 : 7. 590 : 11.
 libello, 18 : 10. 212 : 9. 378 :
 11. 533 : 15. 594 : 9. 612 : 3.
 621 : 2.
 libellos, 45 : 6. 62 : 12. 175 : 9.
 11. 262 : 23. 306 : 2. 390 : 11.
 440 : 4. 505 : 3. 527 : 14. 621 :
 9. 632 : 4. 636 : 3.
 libellum, 87 : 3. 330 : 25. 173 :
 12. 417 : 5. 492 : 22. 655 :
 9.
 libellus, 84 : 5. 519 : 8. 532 :
 11.
 libens, 446 : 5. 625 : 11.
 libenter, 411 : 9. 483 : 4. 588 :
 19.
 libentes, 178 : 10.
 libentius, 47 : 8. 51 : 9.
 liber, 213 : 6. 417 : 31. 621 : 11.
 627 : 4. 639 : 30.
 libera, 132 : 3. 272 : 8. 319 :
 9.
 libera, 547 : 7.
 liberale, 539 : 4.
 liberalem, 551 : 17.
 liberales, 310 : 1. 483 : 1. 491 :
 6.
 liberali, 225 : 14.
 liberalia, 212 : 1. 595 : 16.
 liberalibus, 367 : 1. 379 : 1. 419 :
 18. 603 : 3. 625 : 9. 658 : 3.
 liberalis, 143 : 2.
 liberalissimus, 554 : 1.
 liberalitate, 40 : 9. 288 : 3.
 289 : 20. 381 : 18. 616 : 11.
 630 : 13. 654 : 26.
 liberalitatem, 155 : 1.
 liberalitates, 412 : 5. 500 : 3.
 liberalitatis, 362 : 8. 435 : 10.
 584 : 7. 651 : 4.
 liberalium, 47 : 7.
 liberam, 273 : 3. 331 : 6.
 liberare, 383 : 14.
 liberarentur, 121 : 16.
 liberarum, 161 : 5.
 liberatus, 135 : 4. 270 : 1.
 liberavit, 584 : 13.
 libere, 420 : 10.
 liberet, 269 : 3. 406 : 37.
 liberi, 19 : 7. 42 : 6. 224 : 27.
 241 : 5. 466 : 12. 584 : 9.
 liberis, 102 : 2. 107 : 4. 150 : 3.
 13 : 2. 173 : 6. 187 : 17. 236 :
 5. 253 : 6. 294 : 2. 301 : 13.
 333 : 8. 342 : 9. 397 : 14. 536 :
 16. 574 : 8.
 liberius, 19 : 12. 55 : 11. 190 : 6.
 272 : 6. 294 : 4. 431 : 6.
 libero, 126 : 7. 185 : 15. 657 :

21.
 liberorum, 58: 13. 92: 23. 183:
 1. 247: 17. 295: 2. 390: 4.
 396: 5. 494: 14.
 liberos, 36: 17. 39: 3. 45: 9.
 56: 4. 107: 5. 117: 14. 145:
 7. 168: 18. 183: 6. 238: 9.
 289: 5. 296: 6. 301: 8. 323:
 2. 330: 17. 356: 12. 357: 2.
 376: 13. 398: 35. 406: 10.
 410: 1. 413: 14. 425: 7. 489:
 22. 507: 20. 524: 14. 539:
 5. 623: 9. 638: 14.
 liberta, 185: 13. 419: 10.
 libertam, 455: 2. 539: 8.
 libertas, 175: 7.
 libertate, 110: 15. 153: 10. 21.
 168: 5. 232: 7. 374: 5. 450:
 14. 547: 18. 549: 8. 553: 16.
 libertatem, 280: 18. 291: 3.
 384: 16. 406: 19. 527: 24.
 551: 12. 639: 30.
 libertatis, 135: 13. 153: 23. 172:
 12. 517: 15. 648: 18.
 liberti, 78: 21. 315: 17. 491: 8.
 529: 3. 619: 1.
 libertinæ, 332: 8. 521: 8.
 libertinam, 508: 6.
 libertini, 161: 6. 404: 4. 629:
 1.
 libertino, 3: 5. 12: 5. 409: 16.
 525: 7. 654: 2.
 libertinorum, 198: 3. 404: 7.
 646: 5.
 libertinos, 404: 8. 406: 5. 580:
 10.
 libertinum, 100: 14. 519: 17.
 615: 3.
 libertinus, 619: 1. 627: 11.
 libertis, 76: 13. 188: 7. 388: 8.
 411: 11. 412: 16. 423: 3. 463:
 16. 521: 14.
 liberto, 126: 7. 26: 3. 327: 13.
 410: 7. 417: 15. 431: 3. 447:
 13. 449: 5. 456: 1. 479: 17.
 496: 12. 511: 9. 532: 6. 558:
 4. 563: 6.
 libertorum, 163: 1. 188: 2. 195:
 11. 238: 3. 26. 370: 4. 406:
 36. 411: 1. 440: 10. 478: 6.
 459: 4. 589: 11.
 libertos, 27: 7. 406: 8. 464:
 30. 590: 7. 512: 9.
 libertum, 54: 1. 167: 6. 462:
 20. 531: 5. 682: 14. 621: 3.
 libertus, 205: 5. 481: 11. 499:
 8. 504: 18. 545: 6. 582: 20.
 592: 23. 615: 5. 9. 621: 2.
 623: 1. 625: 1. 626: 1. 630:
 6. 14.
 liberum, 419: 14. 587: 16.
 libidinarum, 455: 15.
 libidine, 190: 2. 412: 2. 529:
 3.
 libidinem, 78: 9. 358: 19. 453:
 1.
 libidines, 55: 26. 192: 5. 255:
 3. 285: 5.
 libidinibus, 634: 18.
 libidinis, 243: 8. 286: 10. 414:
 9. 505: 9. 596: 8.
 libidinoso, 284: 10.
 libidinum, 285: 2. 331: 1. 409:
 1.
 libido, 550: 1. 566: 3.
 libitine, 469: 3.
 libo, 268: 17. 269: 8.
 libonis, 630: 2.
 libram, 183: 15.
 librariis, 585: 3.
 librario, 416: 9. 521: 9.
 librarum, 159: 13. 497: 15.
 libras, 40: 5. 59: 14.
 libri, 660: 33. 661: 6.
 libris, 83: 15. 213: 5. 214: 13.
 285: 7. 421: 4. 646: 5.
 654: 30. 660: 31.
 libro, 31: 20. 76: 22. 619: 3.
 630: 3. 661: 5.
 librorum, 61: 18. 138: 2.
 libros, 50: 7. 60: 17. 218: 8.
 420: 14. 603: 9. 606: 12.
 617: 7. 620: 8. 624: 15.
 658: 6. 660: 16. 30.
 librum, 58: 11. 61: 4. 267: 4.
 414: 11. 609: 5. 618: 8. 623:
 3. 661: 1. 3.
 libuissent, 19: 10.
 libuisset, 30. 11. 146: 20. 199:
 2. 354: 9. 440: 9. 467: 2.
 517: 23.
 liburnica, 462: 15.
 liburnicarum, 116: 1. 152.
 liburnicas, 355: 8. 658: 8.
 liceat, 134: 1. 179: 11. 473:
 19.
 licebit, 379: 31. 655: 11.
 licendi, 356: 25.
 licenter, 573: 2.
 licentia, 78: 16. 141: 2. 168:
 5. 176: 2. 232: 15. 280: 4.
 368: 8. 441: 10. 568: 12.
 621: 3.
 licentiam, 44: 2. 69: 4. 163:
 21. 284: 1. 543: 6. 547: 6.
 582: 4.
 licere, 175: 4. 348: 13. 352:
 14. 642: 4.
 licerentur, 19: 9.
 liceret, 10: 11. 58: 14. 187: 4.
 317: 4. 358: 15. 386: 7. 467:
 13.
 licet, 536: 5. 575: 3.
 Licinianum, 501: 8.
 Licinii, 55: 3.
 Licinio, 630: 12. 653: 19.
 Licinium, 188: 2. 551: 13.
 Licinius, 428: 6. 544: 18.
 licitatio, 199: 8.
 licitatione, 339: 9.
 licitationem, 453: 8.
 licitum, 449: 8. 506: 2.
 licitor, 84: 11.
 licitore, 254: 12. 312: 20. 648:
 15.
 licorem, 19: 11.
 liciores, 18: 12. 590: 5.
 licitoribus, 15: 11. 49: 8. 319:
 10.
 lictorum, 73: 6.
 licuerit, 82: 11. 592: 2.
 licuit, 352: 15.
 ligato, 482: 9.
 ligna, 480: 14.
 lignea, 398: 16.
 ligneis, 158: 7.
 ligneo, 208: 11. 437: 2. 10.
 Liguriam, 394: 7.
 ligurire, 187: 9.
 limen, 490: 18.
 limone, 653: 20.
 linere, 517: 5.
 lingonem, 140: 10.
 lingua, 231: 20. 241: 15. 286:
 8. 337: 5. 347: 19. 603: 6.
 linguæ, 218: 4. 302: 16. 413:
 6. 422: 2. 564: 2. 557: 4.
 linguam, 172: 3.
 linguarum, 41: 2. 158: 4. 530:
 10.
 lino, 442: 2.
 linqui, 51: 3.
 lintea, 517: 7.
 linteam, 503: 7.
 linteo, 344: 9.
 liquefactas, 355: 4.
 liquido, 229: 2.
 lita, 438: 9.
 litante, 231: 16.
 litare, 87: 6.
 litavit, 485: 8. 513: 18.
 lite, 390: 6. 648: 9.
 litera, 231: 18. 19.
 literæ, 215: 2. 495: 12. 545:
 8. 624: 5.
 literam, 62: 9. 231: 14. 616:
 3.
 literario, 361: 9.
 literarum, 62: 8. 618: 21. 623:
 6. 646: 3.
 literas, 81: 3. 169: 18. 184: 4.
 215: 13. 217: 4. 9. 274: 8.
 295: 10. 360: 13. 420: 15.
 435: 18. 478: 2. 513: 4. 547:
 13. 634: 3. 10.
 literari, 612: 1.
 literatore, 612: 8. 10.
 literatorem, 612: 14.
 literatores, 612: 6.
 literatos, 621: 3.
 literatum, 612: 3. 10. 14.
 literis, 30: 9. 86: 6. 105: 13.
 191: 14. 255: 6. 271: 19.
 303: 6. 306: 6. 358: 14. 379:
 33. 380: 3. 435: 23. 462: 15.
 472: 8. 525: 2. 603: 9. 611:
 15. 619: 8.
 litibus, 358: 5. 462: 6.
 litiganti, 510: 9.
 litigaretur, 358: 6.
 litigator, 631: 12.
 litigatores

- litigatores, 442 : 5.
 litigatori, 390 : 27. 518 : 16.
 litigatoribus, 417 : 3.
 litigatorum, 143 : 10. 355 : 6.
 549 : 19.
 litium, 549 : 11.
 litora, 355 : 11. 364 : 15. 454 : 8.
 litore, 4 : 9. 231 : 6. 283 : 4.
 351 : 2. 362 : 1.
 litura, 392 : 8.
 litus, 114 : 21. 639 : 23.
 Livia, 183 : 1. 212 : 8. 235 : 7.
 258 : 3. 266 : 5. 323 : 4. 330 : 25. 357 : 2. 379 : 13. 380 : 380 : 4.
 Liviae, 135 : 8. 153 : 17. 190 : 4. 235 : 7. 249 : 8. 291 : 13. 325 : 11. 385 : 8. 487 : 35. 07 : 5.
 Liviam, 182 : 15. 238 : 7. 247 : 15. 291 : 9. 340 : 7. 343 : 2. 408 : 2. 489 : 18. 491 : 12.
 Livii, 352 : 16. 490 : 3.
 Livilla, 323 : 7. 379 : 8.
 Livillae, 303 : 3.
 Livillam, 376 : 14.
 Livio, 420 : 1. 585 : 17.
 Liviorum, 246 : 3.
 Livium, 603 : 5.
 Livius, 170 : 9.
 livore, 352 : 8.
 livores, 317 : 14.
 lixa, 120 : 12.
 lixis, 504 : 13.
 Lycia, 185 : 5.
 Lyciam, 547 : 17.
 Lyciis, 406 : 18.
 Lyncuchos, 39 : 8. 575 : 8.
 Lydia, 621 : 10. 11.
 Lydiae, 611 : 10.
 Lyricum, 310 : 5.
 loca, 105 : 21. 241 : 7. 10. 244 : 16. 398 : 16. 406 : 28. 436 : 3.
 locandas, 383 : 2.
 locati, 148 : 4.
 locasset, 467 : 4.
 locacione, 19 : 8.
 loci, 185 : 24. 264 : 7. 358 : 17. 367 : 4.
 locis, 250 : 4. 324 : 8. 360 : 5. 398 : 2. 413 : 11. 498 : 9. 519 : 9.
 loco, 36 : 5. 45 : 11. 74 : 3. 89 : 15. 92 : 10. 126 : 10. 135 : 2. 159 : 18. 24. 161 : 11. 163 : 18. 169 : 17. 200 : 4. 214 : 36. 253 : 6. 305 : 2. 358 : 15. 359 : 10. 371 : 15. 374 : 7. 414 : 1. 419 : 4. 429 : 6. 487 : 10. 502 : 10. 504 : 19. 514 : 7. 538 : 15. 539 : 9. 545 : 18.
 locorum, 64 : 2. 365 : 8. 504 : 9. 514 : 2. 639 : 20.
 locos, 114 : 19. 286 : 2.
 locum, 6 : 7. 42 : 15. 45 : 15. 84 : 22. 108 : 14. 119 : 9. 131 : 1. 138 : 12. 161 : 11. 171 : 8. 175 : 2. 219 : 4. 225 : 22. 231 : 9. 233 : 13. 241 : 9. 247 : 3. 255 : 10. 327 : 2. 388 : 17. 428 : 3. 462 : 16. 474 : 16. 508 : 8. 523 : 17. 538 : 5. 557 : 3. 564 : 14. 634 : 4. 648 : 8. 654 : 7.
 locupletatum, 457 : 2.
 locupletavit, 654 : 27.
 locuplete, 160 : 13.
 locupletem, 357 : 11.
 locupletes, 47 : 15. 359 : 1. 362 : 9.
 locupletiores, 70 : 3. 357 : 9. 553 : 13.
 locus, 105 : 1. 195 : 10. 303 : 9. 484 : 7. 536 : 20.
 locusta, 300 : 5. 461 : 12. 478 : 4.
 locustae, 461 : 23.
 locustam, 300 : 4.
 locutus, 271 : 17. 585 : 6.
 lodicula, 210 : 4.
 Lolliae, 409 : 9.
 Lolliam, 56 : 1. 343 : 9.
 Lollianam, 125 : 2.
 Lollii, 256 : 9.
 Lollio, 257 : 11.
 longa, 303 : 9. 326 : 4. 594 : 5.
 longam, 150 : 8.
 longas, 390 : 22.
 longe, 119 : 6. 121 : 6. 321 : 11. 503 : 2. 545 : 7. 657 : 7.
 Longinam, 573 : 4.
 Longino, 342 : 5. 467 : 4.
 longinquam, 221 : 3.
 Longinum, 371 : 11.
 longiore, 293 : 5.
 longiores, 291 : 10.
 longioris, 303 : 6. 514 : 3.
 longissimas, 63 : 3. 365 : 1.
 longissime, 253 : 2.
 longitudinis, 458 : 18.
 longius, 483 : 17.
 longo, 95 : 7. 149 : 5. 305 : 8. 519 : 15. 582 : 16. 654 : 30. 655 : 6.
 longos, 636 : 12.
 longum, 301 : 10. 485 : 12. 488 : 7.
 loquamur, 217 : 3.
 loquantur, 296 : 13.
 loquar, 172 : 3.
 loquaris, 214 : 16. 655 : 1.
 loquatur, 172 : 7. 380 : 4.
 loquens, 653 : 24.
 loquentibus, 76 : 21.
 loquerentur, 496 : 25. 592 : 4.
 loqueretur, 212 : 9. 217 : 15.
 loqui, 81 : 3. 175 : 4. 183 : 18. 447 : 4.
 locutus, 212 : 4. 412 : 7.
 lorica, 146 : 6.
 loricam, 303 : 7.
 loricator, 361 : 13.
 lotio, 559 : 3.
 Lucam, 23 : 3.
 Lucano, 651 : 2. 660 : 14.
 Lucanus, 665 : 16.
 luce, 124 : 36. 414 : 22. 502 : 13.
 Luccio, 17 : 10.
 Luccium, 17 : 11.
 lucem, 32 : 8. 58 : 3. 203 : 9. 365 : 2. 417 : 8. 423 : 21. 505 : 6. 516 : 8.
 Lucii, 76 : 17. 84 : 14. 113 : 16. 120 : 4. 5. 135 : 8. 185 : 10. 241 : 13. 310 : 5. 417 : 13. 489 : 18. 521 : 6. 623 : 2.
 Lucillii, 606 : 15. 661 : 5.
 Lucilio, 624 : 15.
 Lucinius, 638 : 10.
 Lucio, 22 : 1. 76 : 11. 90 : 1. 135 : 12. 183 : 13. 184 : 2. 185 : 5. 238 : 11. 248 : 1. 255 : 9. 260 : 4. 284 : 6. 342 : 5. 492 : 8. 579 : 7. 655 : 10. 660 : 2.
 Lucios, 419 : 15. 427 : 17.
 Lucium, 67 : 3. 83 : 14. 90 : 7. 108 : 6. 113 : 1. 130 : 10. 159 : 12. 183 : 11. 185 : 4. 247 : 8. 267 : 7. 412 : 9. 427 : 4. 430 : 5. 462 : 20. 490 : 5. 507 : 21. 520 : 9. 610 : 9. 619 : 8. 642 : 3. 648 : 14.
 Lucius, 189 : 3. 268 : 17. 511 : 3. 580 : 13. 603 : 10. 606 : 18. 609 : 1. 619 : 1. 638 : 10. 642 : 1. 646 : 1.
 lucra : 396 : 1.
 lucrabatur, 358 : 22.
 lucrantium, 476 : 1.
 lucri, 558 : 17.
 Lucrinum, 114 : 6.
 lucris, 558 : 9.
 lucro, 357 : 3.
 lucrum, 199 : 9. 358 : 2.
 luctatoribus, 476 : 3.
 luctu, 92 : 24. 570 : 16.
 luctus, 321 : 18. 322 : 9.
 lucubrante, 263 : 5.
 lucubrationis, 367 : 8.
 lucubrationem, 203 : 3.
 Luculleas, 585 : 19.
 Luculliana, 314 : 2.
 Lucullo, 19 : 12.
 Lucullum, 585 : 18. 655 : 16.
 ludebat, 210 : 5.
 ludens, 214 : 1.
 ludentibus, 215 : 4.
 ludentium, 343 : 23.
 ludere, 143 : 7. 414 : 11.
 luderent, 286 : 8.
 luderet, 447 : 5.
 ludibria, 210 : 8. 432 : 11. 534 : 17.
 ludibrio, 504 : 14.
 ludibrium, 341 : 11. 498 : 5.
 ludibundus, 453 : 5.
 ludicras, 436 : 6.
 Eccc

ludicto, 159: 6.
 Ludios, 198: 11.
 ludis, 42: 6. 97: 3. 138: 17.
 141: 15. 161: 14. 163: 10.
 249: 11. 287: 7. 312: 10.
 344: 19. 370: 10. 371: 18.
 379: 14. 433: 1. 436: 5.
 484: 2. 555: 1. 652: 36.
 ludit, 191: 3. 17.
 ludo, 25: 15. 350: 7. 351: 7.
 361: 10. 513: 9. 575: 11. 592:
 24.
 ludorum, 113: 4. 159: 11. 189:
 6. 276: 1. 402: 5.
 ludos, 10: 3. 42: 1. 92: 7.
 108: 12. 119: 8. 125: 7. 133:
 19. 138: 16. 153: 4. 158: 2.
 161: 2. 173: 2. 180: 7. 250:
 6. 334: 5. 337: 2. 398: 3.
 10. 436: 2. 437: 1. 511: 19.
 538: 17. 575: 18. 576: 13.
 638: 12. 14. 16.
 ludum, 32: 4. 152: 3. 382: 12.
 564: 6. 646: 8.
 lueretur, 355: 16.
 Lugduni, 333: 4. 337: 2. 378:
 2.
 lugentis, 328: 6.
 lugerent, 301: 14.
 lugubrem, 125: 12.
 luisse, 536: 7.
 luit, 648: 19.
 lumen, 263: 6.
 lumina, 39: 7. 361: 5.
 luminibus, 31: 7. 233: 2. 322:
 4. 334: 5. 457: 5. 545: 11.
 Luna, 592: 3.
 Lunæ, 361: 8.
 Lunain, 339: 12.
 Lunensi, 481: 10.
 lupanar, 358: 16.
 lupanari, 298: 8.
 lupercæle, 138: 16.
 lupercalibus, 83: 10. 133: 16.
 Lupercos, 78: 8.
 lupum, 268: 15.
 Lurconem, 625: 6.
 Luscio, 572: 9.
 luserat, 652: 27.
 lustratus, 192: 11. 13.
 lustris, 42: 11. 192: 7. 414: 10.
 433: 2. 457: 3.
 Lustraniam, 509: 10.
 Lustranorum, 598: 10. 489:
 9.
 lustra, 132: 19.
 lustrantis, 527: 4.
 lustrico, 432: 7.
 lustris, 264: 13. 483: 14.
 lustrum, 231: 14.
 Lusu, 193: 2. 358: 21.
 lusum, 410: 4. 418: 5. 436:
 3.
 lusus, 414: 12. 441: 10.
 Lutagium, 610: 26.
 luto, 542: 12.
 luxit, 314: 18.

luxuria, 366: 1. 550: 1.
 luxuriæ, 27: 9. 343: 14. 483:
 4. 530: 1. 634: 13.
 luxuriam, 306: 7. 453: 1.
 luxuriosam, 248: 10.
 luxus, 456: 2. 473: 26.

M.

Macedonia, 102: 1. 118: 3.
 Macedoniam, 36: 1. 101: 5.
 258: 9. 261: 11. 406: 17.
 Macedonum, 371: 18.
 macellarios, 555: 6.
 macellaris, 25: 12.
 macelli, 276: 5.
 macellum, 49: 7.
 maceror, 653: 32.
 machæra, 390: 14.
 machina, 462: 10.
 machinam, 399: 9.
 machinis, 362: 2. 371: 3. 468:
 9.
 machinosam, 462: 17.
 macro, 340: 12. 497: 9.
 macronem, 344: 4.
 macroni, 327: 10.
 macronis, 317: 7.
 mactatatos, 113: 14.
 mactavit, 3513: 18.
 mactas, 356: 14.
 maculam, 224: 17. 519: 11.
 maculis, 454: 6.
 maculoso, 306: 1. 482: 1.
 madefaceret, 553: 15.
 madefierent, 7: 9.
 madens, 414: 5.
 madido, 517: 5.
 Mæneas, 654: 8.
 Mæcenatem, 654: 15.
 Mæcenati, 651: 3. 654: 6. 655:
 18.
 Mæcenatiana, 468: 16.
 Mæcenatis, 455: 25.
 Mænandri, 652: 12.
 Mænaniam, 359: 13.
 magis, 15: 9. 44: 6. 60: 13.
 70: 12. 110: 12. 113: 15. 116:
 2. 138: 9. 146: 21. 157: 11.
 215: 11. 218: 10. 235: 14.
 240: 6. 260: 11. 267: 9.
 280: 21. 283: 8. 297: 4. 299:
 2. 305: 6. 327: 6. 330: 4.
 332: 7. 336: 13. 348: 10. 376:
 6. 410: 6. 420: 13. 451: 20.
 456: 14. 466: 6. 481: 11.
 482: 2. 495: 17. 511: 19.
 515: 1. 524: 22. 527: 17. 528:
 9. 538: 11. 563: 14. 563:
 15. 564: 11. 565: 30. 566: 9.
 573: 11. 589: 18. 619: 2. 620:
 11. 624: 5. 12. 636: 6. 647:
 5. 652: 24. 31. 653: 11. 654:
 13. 659: 2.
 magister, 8: 9. 635: 1.
 magisteria, 339: 18.

magisteriis, 100: 11.
 magisterio, 245: 6. 576: 11.
 magistraribus, 158: 3. 163: 18.
 166: 5. 182: 1. 272: 13. 275:
 4. 331: 6. 334: 4. 387: 10.
 402: 11. 15. 533: 23. 581: 6.
 618: 34.
 magistratus, 17: 14. 130: 11.
 256: 6.
 magistratum, 100: 4. 344:
 12.
 magistratus, 295: 4. 22: 8.
 47: 5. 78: 16. 92: 14. 110:
 1. 137: 2. 148: 2. 213: 7.
 252: 14. 273: 2. 9. 274: 8.
 395: 4. 447: 14.
 magistratum, 28: 10. 45: 2.
 168: 1. 176: 3. 387: 2. 423:
 12.
 magistri, 89: 17. 137: 2. 636:
 10.
 magistris, 315: 21. 661: 5.
 magistro, 4: 4. 217: 11. 447:
 4. 585: 1.
 magistris, 437: 18. 563: 4.
 magistrum, 621: 18. 647: 7.
 magna, 17: 4. 66: 3. 101: 10.
 121: 4. 157: 10. 171: 6. 172:
 13. 175: 9. 208: 8. 213: 3.
 225: 30. 229: 7. 231: 12.
 233: 2. 241: 4. 258: 1. 289:
 9. 355: 8. 9. 363: 1. 364:
 32. 387: 7. 390: 32. 392:
 18. 396: 3. 6. 406: 35. 417:
 9. 462: 18. 467: 18. 469:
 4. 13. 477: 13. 488: 2. 493:
 7. 502: 1. 517: 13. 534: 17.
 540: 11. 554: 8. 584: 19.
 606: 13. 619: 6. 648: 13.
 652: 5. 657: 13. 659: 7. 10.
 magna, 584: 6. 587: 1. 610:
 6.
 magnam, 21: 17. 69: 3. 370:
 7. 510: 2. 529: 1. 542: 7.
 magnarum, 107: 7.
 magnas, 397: 11.
 magnetis, 660: 11.
 magni, 7: 3. 36: 11. 119: 1.
 153: 19. 171: 2. 262: 5. 353:
 3. 366: 11. 441: 15. 446: 1.
 553: 3. 616: 9. 625: 1.
 magnifica, 288: 7. 398: 1. 575:
 4.
 magnificam, 60: 5.
 magnificas, 360: 18.
 magnifice, 250: 6. 527: 17.
 magnificentia, 158: 1. 510:
 11.
 magnificos, 456: 13.
 magnis, 3: 10. 86: 8. 113: 3.
 192: 16. 17. 261: 6. 414:
 13. 489: 2.
 magnitudo, 224: 3.
 magnitudine, 33: 10. 510: 14.
 magnitudinem, 13: 2. 530: 9.
 magnitudinis, 50: 4.
 magno, 22: 7. 42: 18. 53: 4.

- 100:3. 101:8. 130:9. 198:
 122:13. 9. 221:7. 224:30.
 250:11. 283:16. 357:12.
 368:11. 398:33. 10:9. 485:
 14. 523:9. 639:6. 659:
 7.
 magnopere, 107:7. 117:7.
 131:6. 485:16. 504:8. 557:
 6. 603:3. 685:16.
 magnorum, 367:9.
 magnos, 125:7. 176:10.
 magnum, 102:6. 172:14.
 537:1. 542:26. 592:12.
 619:8. 646:4.
 Maias, 270:15.
 maiestas, 126:5. 545:10.
 maiestare, 134:4. 272:13.
 304:6. 527:18. 567:16.
 maiestatem, 149:8. 260:11.
 338:17. 588:4.
 maiestatis, 243:20. 251:13.
 298:1. 302:15. 392:17.
 394:3. 427:8. 431:10. 459:
 10. 587:11.
 Maii, 508:1. 389:5.
 maior, 47:3. 61:11. 65:11.
 129:4. 352:2. 379:10. 466:
 8. 489:23. 536:16. 576:8.
 maiora, 8:4. 50:2. 67:1.
 114:16. 121:11. 364:8. 365:
 6. 454:1.
 maiore, 102:3. 138:18. 146:
 19. 286:5. 307:9. 317:8.
 378:4. 389:4. 392:18. 402:
 17. 431:1. 471:5. 496:9.
 499:1. 541:18. 570:1. 587:
 6. 618:6.
 matorem, 10:11. 16:10. 117:
 10. 280:15. 510:5. 549:11.
 651:13.
 maiores, 150:12. 356:3. 507:
 1. 612:13. 638:4. 655:10.
 maiori, 133:16. 523:4. 517:
 9.
 maioribus, 19:5. 54:3. 100:
 15. 263:7. 274:5. 291:15.
 390:14. 404:14. 551:8.
 maioris, 105:17. 125:2. 219:
 3. 254:8. 256:7. 257:10.
 412:9.
 maiorum, 7:6. 42:11. 101:
 9. 159:4. 249:12. 278:2.
 319:18. 392:15. 480:18. 536:
 4. 587:12. 638:5.
 maius, 490:18.
 mala, 275:10. 299:4. 354:
 12. 469:21.
 malx, 366:2.
 malas, 235:2. 427:8.
 male, 16:8. 51:13. 60:14.
 116:2. 122:7. 172:1. 7.
 215:8. 284:2. 347:10.
 409:6. 469:22. 472:9.
 473:12. 517:2. 525:10.
 553:12. 647:2.
 maledicentissimis, 76:23.
 maledici, 549:10.
 maledicta, 469:7.
 maledictis, 192:1. 449:14.
 maledictum, 173:1. 652:18.
 maledixerant, 52:7.
 malefica, 441:9.
 maleficentissimo, 500:11.
 maleficium, 141:14.
 malevoli, 62:16.
 malevolum, 187:1.
 mali, 210:8. 369:7.
 malignitate, 352:8. 449:20.
 maligno, 32:10. 469:1.
 malis, 471:10.
 malle, 646:11.
 malleo, 351:10.
 mallet, 406:11.
 Mallia, 191:1.
 Mallonia, 287:2.
 mallotes, 606:2.
 malo, 143:4. 432:6. 485:
 14.
 malos, 271:11.
 maluisse, 185:14.
 maluissim, 547:13.
 maluissent, 337:6.
 maluit, 76:9. 188:5.
 malium, 214:1. 472:9. 473:
 4. 572:3. 596:3.
 Mamercum, 1:12.
 mancipem, 537:3.
 mancipia, 25:10. 406:9.
 436:13.
 mandabat, 25:14.
 mandantibus, 179:5.
 mandantis, 544:15.
 mandarati, 297:7.
 mandare, 472:10.
 mandaret, 319:19. 495:14.
 mandari, 272:18.
 mandarunt, 323:25.
 mandasse, 9:13. 343:6. 511:
 12.
 mandasset, 291:13. 348:18.
 mandasti, 379:13.
 mandata, 238:22. 243:13.
 256:1. 2. 3:13. 503:14.
 mandatis, 261:2. 501:4.
 mandatore, 568:12.
 mandatu, 7:1.
 mandaverat, 305:18.
 mandere, 295:15. 467:11.
 manderet, 510:16.
 manducari, 200:9.
 mane, 13:3. 130:14. 2:1. 10.
 354:14. 334:11. 491:4.
 503:1. 511:7. 513:7. 529:
 9. 572:14. 592:6.
 manebant, 330:21. 536:
 13.
 manent, 594:13.
 manente, 304:11. 426:11.
 538:6. 551:11.
 manentibus, 139:2. 549:11.
 manerent, 42:20. 153:3.
 maneret, 14:5. 198:5. 307:
 6. 330:23. 369:12. 591:
 18.
 manes, 31:3. 612:13.
 manet, 563:3.
 Mangones, 580:6.
 Mangonis, 540:14.
 manibus, 103:2. 119:11. 331:
 4. 351:5. 359:8. 382:13.
 409:8. 410:13. 483:17.
 487:15. 490:10. 515:2.
 525:11. 534:16.
 manifesti, 143:3.
 manifestiora, 501:8.
 manipulares, 126:11.
 manipulario, 325:1.
 manipularis, 515:12.
 mansionem, 570:5.
 mansisse, 519:11.
 mansit, 4:6. 195:8. 325:12.
 395:2. 419:9. 636:7.
 mansueheri, 326:6.
 mansuete, 436:13.
 mansura, 134:2. 654:27.
 mansuros, 122:10.
 manu, 53:8. 66:8. 75:5. 86:
 7. 87:5. 89:8. 113:9. 132:
 15. 145:8. 169:4. 171:3.
 173:4. 188:8. 200:2. 203:
 2. 217:16. 225:1. 5. 238:
 4. 241:4. 258:5. 276:13.
 294:5. 303:11. 308:3. 312:
 7. 314:10. 315:17. 319:13.
 327:13. 314:8. 360:12.
 369:3. 387:4. 390:31. 417:
 23. 433:12. 449:17. 451:
 6. 461:14. 479:13. 480:
 4. 491:11. 498:8. 514:11.
 531:4. 533:9. 539:8. 590:
 10. 13. 634:17.
 manubiali, 337:7.
 manubiarum, 358:16. 48:18.
 manubias, 553:18.
 manubiis, 25:9. 264:10.
 manuleatus, 366:5.
 manum, 101:6. 169:14. 220:
 12. 268:16. 312:17. 370:
 14. 542:16. 559:5. 588:
 14.
 manumiserit, 428:17.
 manumiser, 260:9. 529:8.
 manumissioni, 496:1.
 manumissis, 114:5.
 manumissos, 128:9. 157:8.
 mauumissum, 610:9.
 manumissus, 616:6. 623:7.
 625:11. 630:3. 632:2. 634:
 3. 651:4.
 manus, 14:10. 34:5. 51:11.
 141:19. 193:3. 206:7. 208:
 12. 280:12. 299:16. 365:
 14. 366:2. 390:13. 453:15.
 463:4. 492:12. 495:3.
 505:8. 517:10. 547:24.
 561:3. 569:2. 585:29. 594:
 22. 655:16.
 mappam, 447:14.
 Maraboduum, 280:22.
 Marathus, 205:5. 224:8.
 Marcellarum, 283:5.
 Eccc ij

- Marcelli, 135 : 9. 159 : 22.
 Marcelliani, 55 : 1.
 Marcello, 27 : 2. 30 : 5. 183 :
 3. 253 : 8. 424 : 4.
 Marcellus, 28 : 6. 29 : 2. 187 :
 187 : 9. 299 : 10. 631 : 8.
 marcente, 372 : 2.
 Marci, 56 : 2. 6. 59 : 1. 89 : 17.
 101 : 9. 116 : 1. 120 : 4. 187 :
 7. 189 : 3. 253 : 8. 256 : 9.
 323 : 1. 327 : 1. 344 : 3. 615 :
 5. 624 : 4. 647 : 2.
 Marciam, 564 : 14.
 Marcii, 6 : 5.
 Marcio, 6 : 4. 107 : 13. 135 :
 11. 655 : 21.
 Marco, 30 : 5. 50 : 8. 84 : 17.
 89 : 11. 102 : 4. 104 : 1. 105 :
 14. 107 : 14. 108 : 16. 110 :
 7. 114 : 12. 122 : 19. 135 : 14.
 248 : 5. 249 : 6. 250 : 7. 252 :
 6. 253 : 8. 257 : 11. 260 : 5.
 429 : 6. 490 : 1. 501 : 13.
 626 : 3. 638 : 5. 652 : 37. 653 :
 6. 654 : 4.
 Marcum, 62 : 13. 108 : 5. 115 :
 2. 128 : 14. 175 : 5. 213 : 22.
 247 : 13. 354 : 1. 385 : 15. 616 :
 15. 634 : 9. 639 : 3. 642 : 1.
 646 : 9. 648 : 17.
 Marcus, 55 : 10. 58 : 8. 100 : 13.
 102 : 8. 111 : 10. 131 : 9. 183 :
 4. 9. 189 : 1. 190 : 3. 225 :
 13. 507 : 3. 615 : 6. 616 : 5.
 632 : 8. 636 : 1. 638 : 8. 645 :
 3.
 mare, 35 : 4. 67 : 8. 258 : 22.
 341 : 6. 352 : 3. 441 : 4. 519 :
 11.
 marem, 258 : 1. 514 : 15.
 mares, 323 : 7. 505 : 9. 580 : 5.
 margaritæ, 436 : 12.
 margaritam, 56 : 7.
 margaritarum, 49 : 5. 53 : 7.
 margaritis, 437 : 25. 502 : 8.
 mari, 231 : 6. 114 : 6. 124 : 2.
 208 : 7. 221 : 3. 243 : 13. 330 :
 10. 355 : 14. 458 : 18. 462 : 7.
 464 : 24. 533 : 8. 582 : 22.
 653 : 4.
 maria, 364 : 14.
 Marii, 11 : 6.
 marina, 437 : 7.
 marini, 219 : 3.
 marinis, 208 : 10. 498 : 13.
 Mario, 640 : 3.
 Marios, 1 : 19.
 maris, 169 : 3. 261 : 11. 283 :
 5. 458 : 6.
 maritandis, 145 : 2.
 maritavit, 552 : 2.
 mariti, 214 : 17. 343 : 5.
 maritima, 195 : 13.
 maritis, 161 : 7. 354 : 7.
 marito, 49 : 3. 58 : 2. 250 : 13.
 293 : 18. 343 : 11. 509 : 4.
 maritorum, 354 : 12.
 maritos, 392 : 20.
 maritum, 86 : 19. 343 : 18. 411 :
 4. 491 : 9.
 Marium, 96 : 15. 122 : 12. 292 :
 14. 414 : 10. 507 : 22.
 marmore, 195 : 6.
 marmorea, 618 : 22.
 marmoream, 134 : 6.
 marmoreis, 398 : 14.
 marmoreo, 139 : 6. 627 : 10.
 marmoreum, 357 : 22. 369 : 15.
 385 : 18.
 marmoris, 480 : 14. 481 : 20.
 Marfi, 626 : 10.
 Marfico, 125 : 8.
 Marfus, 618 : 13.
 Marti, 99 : 5. 9. 119 : 10. 134 :
 14. 342 : 18. 528 : 5. 542 : 3.
 Martia, 87 : 8.
 Martialibus, 379 : 14. 23.
 Martiani, 499 : 8.
 Martias, 86 : 14. 97 : 7.
 Martii, 42 : 16. 437 : 2. 555 : 7.
 Martiis, 84 : 21. 113 : 14. 371 :
 5. 652 : 29.
 Martio, 92 : 1. 158 : 1. 231 :
 12. 357 : 19. 398 : 36. 454 : 5.
 481 : 18. 528 : 13.
 Martis, 50 : 2. 122 : 10. 134 :
 9. 12. 360 : 14. 396 : 9. 414 :
 3. 526 : 7. 653 : 11.
 Martium, 352 : 10.
 Marullum, 84 : 12.
 Masgabe, 233 : 1.
 Masgabam, 232 : 19.
 Masincham, 73 : 2.
 Massilia, 394 : 8.
 Massilia, 35 : 11. 185 : 6.
 Massiliam, 70 : 21.
 Massilienses, 428 : 13.
 mater, 6 : 5. 7 : 9. 265 : 28.
 299 : 6. 310 : 13. 379 : 4.
 464 : 11. 483 : 2. 523 : 11.
 660 : 6.
 materia, 21 : 10. 36 : 9. 301 :
 2. 361 : 1. 379 : 19. 461 : 9.
 627 : 13. 647 : 8.
 materiz, 420 : 12. 495 : 9.
 materiam, 420 : 12. 495 : 9.
 materiam, 114 : 10. 241 : 9.
 268 : 4.
 materna, 103 : 1. 248 : 2. 463 :
 2.
 maternæ, 432 : 14.
 maternam, 101 : 8. 488 : 5.
 materno, 246 : 4. 340 : 9. 507 :
 7.
 maternum, 6 : 3. 246 : 2.
 Mathematicæ, 309 : 1.
 mathematici, 510 : 4. 532 : 11.
 591 : 17.
 mathematicis, 471 : 4. 523 : 9.
 532 : 9.
 mathematicos, 280 : 1.
 mathematicum, 258 : 18.
 mathemarcus, 258 : 6. 336 :
 11. 371 : 9.
 Matium, 58 : 9.
 matre, 101 : 6. 107 : 13. 192 :
 4. 9. 410 : 11. 432 : 13. 455 :
 15. 477 : 3. 491 : 12. 507 : 4.
 514 : 11. 538 : 10.
 matrem, 25 : 1. 56 : 6. 182 : 4.
 14. 256 : 1. 291 : 9. 315 : 1.
 340 : 4. 343 : 13. 435 : 5. 462 :
 1. 22. 469 : 14. 472 : 4. 569 :
 7. 572 : 16. 657 : 20. 660 :
 26. 28. 661 : 2.
 matresfamilias, 190 : 8.
 matri, 7 : 7. 13 : 3. 253 : 11.
 330 : 9. 433 : 10. 435 : 3. 509 :
 2. 542 : 9. 660 : 27. 661 : 3.
 matricem, 215 : 24.
 matricidam, 446 : 19.
 matrimonio, 343 : 1. 358 : 10.
 409 : 6. 423 : 5.
 matrimonii, 57 : 1.
 matrimonio, 100 : 11. 162 : 16.
 290 : 6. 423 : 1. 390 : 10.
 423 : 1. 455 : 3. 491 : 6. 509 :
 9. 515 : 20.
 matrimoniorum, 145 : 9.
 matrimonium, 27 : 3. 56 : 6.
 182 : 13. 183 : 11. 327 : 9.
 343 : 8. 409 : 3. 464 : 12. 573 :
 575 : 2. 9. 585 : 12. 596 : 11.
 657 : 7.
 matris, 189 : 9. 243 : 17. 148 :
 13. 250 : 7. 257 : 8. 301 : 2.
 325 : 11. 327 : 17. 330 : 4. 32.
 349 : 8. 431 : 18. 21. 455 :
 19. 463 : 7. 513 : 17. 525 : 3.
 532 : 14. 648 : 11.
 matronæ, 92 : 22. 224 : 15.
 344 : 18. 358 : 17.
 inatronali, 278 : 6.
 matronam, 163 : 23. 459 : 14.
 matronarum, 454 : 9. 491 :
 11.
 matronas, 188 : 8. 278 : 1. 430 :
 6. 436 : 3.
 matura, 433 : 1.
 maturandi, 84 : 1.
 maturat, 364 : 2. 658 : 11.
 maturavit, 591 : 5.
 mature, 492 : 16. 107 : 16. 651 :
 4.
 maturi, 211 : 4.
 maturis, 360 : 7.
 maturitatem, 301 : 11.
 maturius, 17 : 4. 25 : 6. 141 :
 18. 198 : 6. 203 : 11. 252 : 15.
 344 : 20. 568 : 9.
 maturus, 556 : 8.
 maturina, 203 : 10.
 maturinis, 596 : 2.
 matutinum, 161 : 14.
 Mauram, 58 : 1.
 Mauritaniam, 369 : 6.
 Mauros, 210 : 7.
 mausoleo, 236 : 16. 410 : 8.
 477 : 9. 528 : 4.
 mausoleum, 238 : 23. 559 : 7.
 maxillam, 372 : 12.

- maxillis, 265: 2.
 maxima, 203: 4. 235: 21. 339: 9. 364: 2. 17. 384: 1. 479: 2. 483: 12. 615: 3. 621: 11.
 maximæ, 90: 3. 318: 2.
 maximam, 382: 15. 651: 19.
 maximas, 50: 7. 290: 2. 433: 16. 566: 8.
 maxime, 18: 4. 58: 3. 67: 13. 82: 1. 108: 18. 159: 25. 163: 12. 171: 13. 183: 1. 200: 3. 202: 4. 225: 26. 246: 7. 258: 19. 269: 2. 296: 9. 301: 4. 310: 10. 311: 2. 325: 3. 331: 4. 337: 7. 346: 1. 354: 10. 364: 29. 367: 7. 409: 13. 413: 7. 414: 19. 421: 1. 448: 2. 463: 8. 477: 7. 483: 11. 492: 20. 497: 1. 501: 1. 504: 15. 529: 3. 554: 5. 558: 4. 59. 585: 1. 591: 5. 594: 2. 610: 12. 619: 5. 620: 14. 621: 5. 627: 2. 634: 18. 651: 10.
 maximi, 224: 33. 321: 17. 402: 7. 451: 10. 533: 19. 542: 30.
 maximis, 24: 6. 36: 2. 58: 5. 270: 2. 580: 10.
 maximo, 55: 1. 83: 11. 84: 10. 125: 7. 179: 1. 188: 2. 287: 8. 306: 8. 394: 11. 398: 14. 447: 13. 454: 5. 514: 8. 521: 15. 189: 7.
 maximos, 18: 7. 195: 3. 435: 3. 436: 5. 461: 22. 512: 11. 575: 17.
 maximum, 11: 1. 53: 2. 138: 1. 139: 1. 225: 3. 328: 10. 564: 7. 569: 10.
 maximus, 338: 12. 578: 6. 592: 23.
 Mazacum, 457: 6.
 me, 82: 9. 92: 9. 105: 14. 172: 3. 7. 193: 4. 265: 26. 272: 10. 302: 10. 307: 4. 15. 16. 18. 330: 17. 419: 11. 12. 449: 7. 463: 11. 485: 17. 587: 15. 17. 588: 9. 594: 13. 613: 6. 624: 5. 6. 10. 652: 3. 654: 20. 24. 23. 655: 8.
 mea, 190: 11. 193: 4. 324: 2. 379: 13. 30. 380: 4. 419: 12. 464: 21.
 meæ, 6. 3. 268: 13. 419: 10.
 meam, 343: 7.
 meam: 483: 6.
 mechanico, 554: 8.
 mecum, 134: 2. 364: 3. 624: 11. 655: 1.
 medendæ, 568: 9.
 medendi, 207. 4. 406: 9.
 media, 161: 9. 224: 14. 302: 2. 344: 16. 347: 17. 388: 3. 444: 15. 501: 10. 549: 4. 561: 9.
 mediam, 159: 15. 346: 4. 378: 14. 398: 5. 414: 7. 454: 3. 479: 7. 566: 2. 592: 5. 652: 2.
 medias, 109: 1. 517: 19.
 medicamentis, 348: 14.
 medicamento, 341: 10. 364: 28.
 medicatum, 423: 18.
 mediei, 660: 12.
 medicinam, 47: 7.
 medicis, 157: 12.
 medico, 4: 7. 180: 1. 657: 24.
 medicorum, 308: 19.
 medicos, 467: 8.
 medicum, 312: 16. 324: 1. 428: 17.
 medicus, 89: 14. 110: 4. 542: 23.
 medii, 332: 6.
 mediis, 428: 18.
 medio, 1: 9. 78: 12. 253: 2. 269: 9. 312: 20. 330: 8. 343: 5. 395: 7. 399: 9. 404: 12. 431: 5. 450: 16. 454: 5. 520: 5. 528: 12. 653: 13.
 mediocre, 483: 11. 603: 4.
 medicrem, 365: 11. 379: 1. 636: 14. 654: 7.
 medicres, 205: 1.
 mediocri, 417: 2. 443: 16. 653: 9.
 mediocribus, 514: 6.
 mediocris, 355: 7. 559: 4.
 mediocritate, 238: 16.
 mediocritatem, 551: 12.
 mediocritar, 612: 11.
 Mediolani, 648: 14.
 Mediolanum, 121: 6.
 medios, 76: 3. 130: 12. 347: 9. 440: 2. 589: 4.
 meditabatur, 213: 9. 305: 16.
 meditans, 25: 7.
 meditantem, 50: 13. 569: 14.
 meditaretur, 471: 6.
 meditari, 367: 10. 444: 4.
 meditata, 212: 15.
 meditatus, 413: 18. 464: 7.
 mediterraneis, 256: 4.
 medium, 132: 21. 192: 13. 335: 2. 339: 4. 483: 17. 494: 4. 311: 4. 540: 8.
 medius, 262: 11. 265: 22. 403: 1. 492: 9.
 medullinam, 408: 25.
 Megistanum, 321: 19.
 mehercle, 352: 20.
 mei, 504: 2. 621: 17. 654: 14.
 meis, 307: 14. 324: 1. 654: 10.
 Meleagrides, 339: 11.
 Meleagro, 286: 11.
 meliore, 133: 6.
 meliorem, 125: 7. 325: 11.
 meliores, 507: 20.
 Melissus, 631: 1.
 Melisus, 610: 7.
 melius, 56: 10. 64: 14. 528: 1. 554: 4. 645: 2.
 melle, 521: 9.
 membra, 168: 16. 195: 19. 348: 8. 462: 25. 556: 5.
 membranas, 185: 16.
 membris, 51: 1. 308: 2. 372: 13. 455: 2. 556: 1.
 membrorum, 205: 6.
 memento, 348: 13. 620: 7.
 meminerunt, 8: 10.
 memini, 19: 4. 588: 10. 657: 24.
 meminisse, 621: 10.
 Memmii, 74: 9. 624: 2.
 Memmio, 22: 1. 343: 9. 642: 1.
 Memmius, 55: 12. 652: 26.
 memor, 133: 2. 235: 8. 490: 14. 552: 1. 563: 11. 654: 14.
 memorabile, 7: 4. 70: 22. 468: 15.
 memorabilem, 350: 4. 567: 9.
 memorandi, 274: 6.
 memorante, 515: 10.
 memoranti, 473: 4.
 memorem, 552: 10.
 memoria, 61: 15. 119: 7. 236: 2. 293: 6. 450: 8. 461: 11. 485: 16. 513: 9. 563: 17. 578: 3. 618: 20. 634: 7. 636: 4. 639: 33. 642: 2.
 memoria: 118: 20. 212: 6. 327: 25. 385: 2. 378: 13. 432: 24. 435: 2. 528: 3. 616: 9.
 memorialis, 62: 4.
 memoriam, 25: 11. 105: 9. 124: 1. 205: 5. 250: 3. 315: 5. 328: 4. 330: 11. 374: 7. 376: 12. 385: 12. 515: 21. 538: 7. 597: 9. 625: 4. 654: 23.
 memoriter, 435: 18.
 Memphim, 565: 10.
 men, 92: 9.
 Mena, 198: 3.
 Menander, 653: 26.
 Menandro, 653: 5.
 Menandrum, 653: 12.
 mendacia, 19: 3.
 mendacii, 515: 14.
 mendacio, 323: 12. 358: 22. 534: 13.
 mendam, 215: 10.
 Mendetis, 224: 13.
 Menecratem, 456: 18.
 mensa, 191: 1. 390: 14. 654: 17.
 mensæ, 302: 14. 495: 3. 542: 16.
 mensam, 478: 2.
 mensarius, 103: 3.
 mensas, 382: 3.

- mense, 18: 12. 39: 2. 44: 5.
 108: 25. 141: 21. 146: 14.
 16. 192: 9. 224: 19. 276:
 14. 394: 10. 506: 11. 526: 3.
 533: 11. 572: 2.
 mensēm, 44: 8. 130: 11. 138:
 8. 357: 3. 364: 7. 410: 7.
 425: 6. 484: 8. 561: 5. 589:
 7.
 menses, 36: 2. 78: 12. 86: 2.
 125: 9. 224: 9. 238: 2. 305:
 19. 323: 30. 333: 1. 402: 9.
 432: 1. 440: 13. 485: 7. 492:
 7. 523: 4. 540: 7. 556: 6.
 570: 14. 597: 9.
 mensibus, 4: 5. 126: 3. 130:
 13. 270: 14. 328: 14. 373: 1.
 591: 6.
 mensis, 78: 8. 153: 9. 197: 2.
 236: 8. 264: 8. 270: 8. 322:
 9.
 mensium, 44: 9. 153: 8. 185:
 5.
 Menstruum, 557: 10.
 menstruis, 491: 1.
 menstruum, 435: 16.
 mensura, 25: 19.
 mensuram, 282: 8.
 mente, 168: 17. 473: 11.
 mentem, 306: 1.
 mentes, 374: 4.
 mentio, 654: 24.
 mentione, 257: 5. 343: 10.
 385: 16. 467: 20. 501: 12. 552:
 14. 591: 13.
 mentionem, 83: 6. 185: 25.
 654: 31.
 mentis, 55: 11. 110: 13. 235: 12.
 14. 307: 12. 364: 26. 365: 3.
 542: 11.
 mentito, 509: 13.
 mentitum, 323: 20.
 mentitur, 632: 16.
 mentitus, 344: 11.
 mento, 235: 1.
 meo, 193: 1. 351: 13.
 meorum, 179: 9. 272: 1.
 meos, 75: 11. 330: 17.
 meras, 367: 8.
 mercantium, 199: 7. 354: 8.
 mercaturæ, 396: 2.
 mercatus, 56: 7. 178: 7. 455:
 10.
 mercede, 30: 7. 431: 8. 554:
 8. 623: 9. 647: 12.
 mercedem, 391: 6. 442: 6.
 mercedes, 610: 6.
 mercedibus, 276: 1. 616: 12.
 mercedis, 108: 18.
 mercedum, 19: 8.
 merces, 647: 9.
 mercium, 232: 10.
 merebant, 444: 24.
 merebuntur, 176: 9.
 mereret, 358: 9.
 meretricem, 455: 13.
 meretrices, 596: 10.
 meretricium, 358: 10.
 mergendum, 464: 24.
 mergeret, 331: 2.
 mergi, 337: 6.
 meri, 303: 13. 528: 2.
 meridianis, 414: 11.
 meridianem, 432: 19.
 meridianum, 203: 1.
 meridiaret, 356: 19.
 meridie, 370: 10. 414: 22.
 meridiem, 523: 8.
 merita, 168: 6. 186: 2. 243: 1.
 255: 6.
 meritas, 24: 3.
 meriti, 429: 6.
 meritis, 178: 1.
 merito, 163: 11. 523: 19. 536:
 6. 551: 7. 553: 6. 567: 9. 653:
 27.
 meritoria, 63: 4. 390: 30.
 meritoriis, 357: 4.
 meritorio, 525: 2.
 meritorum, 112: 5. 344: 5.
 551: 14.
 meritos, 515: 16.
 meritum, 189: 3. 504: 7.
 mero, 146: 13. 224: 29. 284:
 5.
 meris, 582: 12.
 merverant, 180: 18.
 mervero, 435: 19.
 merville, 349: 6.
 mervisti, 476: 7.
 mervit, 3: 7. 538: 13. 564: 8.
 618: 4. 652: 9. 654: 5.
 merum, 299: 12. 502: 16.
 Messalla, 198: 2. 490: 1. 612:
 7. 638: 5.
 Messalla, 179: 9. 388: 7. 409:
 2.
 Messallam, 179: 5. 310: 2.
 Messallina, 394: 15. 410: 2.
 412: 18. 417: 7. 418: 3.
 432: 19. 521: 15.
 Messallinæ, 416: 18.
 Messallinam, 409: 2. 464:
 3. 515: 20.
 Messana, 365: 8.
 Messium, 44: 3.
 meta, 42: 14.
 metalla, 347: 7.
 metallorum, 290: 11.
 Metelli, 218: 9.
 Metello, 15: 6. 60: 13. 16.
 Metellum, 60: 16. 609: 4.
 metis, 398: 15.
 Metium, 552: 8. 575: 16. 585:
 14.
 Metius, 595: 9.
 Metoposcopus, 563: 5.
 metris, 603: 9. 634: 8.
 metu, 8: 14. 17: 3. 69: 8. 89:
 17. 153: 4. 159: 24. 225: 38.
 247: 5. 257: 7. 270: 1. 290:
 3. 322: 12. 348: 14. 356: 11.
 384: 8. 416: 20. 449: 11.
 461: 10. 495: 14. 500: 19.
 532: 17. 552: 7. 559: 6. 575:
 3. 648: 9.
 metuant, 349: 7.
 metuēbat, 592: 9.
 metuendos, 524: 20.
 metuendus, 541: 16.
 metuens, 108: 21. 261: 8. 305:
 13. 450: 4.
 metuētes, 368: 10. 533: 17.
 metuēti, 541: 8.
 metuēretur, 128: 6.
 metum, 14: 3. 19: 12. 188: 5.
 365: 4. 379: 3.
 metus, 17: 13. 105: 5. 113: 15.
 129: 5. 252: 2. 268: 14. 330:
 23.
 mi, 172: 5. 191: 10. 14. 200:
 7. 265: 16.
 Mida, 661: 10.
 migrate, 496: 1.
 migraturum, 83: 12.
 mihi, 68: 6. 133: 8. 172: 2.
 169: 11. 217: 5. 267: 7. 8.
 307: 16. 17. 348: 13. 380:
 3. 460: 2. 624: 5. 11. 14.
 15. 642: 4. 654: 21. 655: 10.
 657: 6.
 miles, 350: 10. 357: 10. 384:
 7. 492: 14. 597: 1.
 Mileri, 338: 6.
 Mileris, 358: 1.
 militare, 70: 5. 169: 14. 492:
 14.
 militarem, 401: 1.
 militares, 169: 16. 411: 2.
 militari, 60: 1. 119: 6. 126: 1.
 305, 11. 440: 17.
 militaria, 122: 18. 128: 11.
 militariæ, 439: 6.
 militaribus, 107: 3. 169: 1. 274:
 3. 590: 5.
 militaris, 113: 7. 128: 4. 265:
 12.
 milite, 128: 5. 272: 17. 333:
 15.
 militem, 67: 11. 113: 4. 161: 7.
 300: 6. 305: 3. 311: 7. 387:
 8. 446: 20. 473: 11. 492:
 16. 500: 17.
 milites, 33: 3. 55: 21. 60: 17.
 69: 4. 6. 70: 2. 72: 12. 128:
 2. 132: 7. 14. 212: 4. 235:
 15. 263: 3. 291: 17. 325: 2.
 312: 13. 363: 1. 369: 15.
 406: 4. 412: 16. 416: 3. 451:
 9. 16. 497: 18. 500: 15. 502:
 18. 504: 10. 307: 11. 515:
 14. 526: 11. 533: 12. 542:
 13. 547: 5. 565: 27. 582:
 22. 585: 32.
 militi, 289: 15. 362: 7. 433:
 11. 443: 8. 503: 12. 574: 11.
 580: 15.
 militia, 3: 5. 618: 4.
 militiæ, 169: 11. 360: 9. 375:
 11. 406: 3. 533: 7. 536: 11.
 659: 14.

- miliciam, 150 : 5. 166 : 8. 359 :
 11. 544 : 17.
 militias, 406 : 1.
 militibus, 49 : 8. 57 : 2. 68 : 3.
 72 : 11. 90 : 5. 92 : 5. 114 :
 12. 182 : 10. 238 : 11. 315 : 21.
 543 : 16. 410 : 12. 434 : 5.
 314 : 9. 526 : 4.
 militiolis, 619 : 5.
 militis, 70 : 19. 109 : 1. 384 :
 22. 515 : 12. 527 : 22.
 militum, 5 : 1. 92 : 21. 100 : 10.
 116 : 12. 117 : 3. 128 : 1. 169 :
 9. 185 : 24. 238 : 24. 252 :
 4. 266 : 2. 268 : 2. 18. 280 :
 4. 283 : 13. 328 : 3. 341 : 4.
 344 : 14. 384 : 13. 386 : 7.
 395 : 3. 428 : 5. 446 : 4. 8.
 459 : 2. 462 : 4. 16. 479 :
 7. 23. 496 : 12. 510 : 8. 511 :
 19. 514 : 5. 517 : 9. 525 : 14.
 536 : 19. 538 : 13. 564 : 8. 565 :
 5. 587 : 22. 654 : 5.
 mille, 146 : 2. 264 : 8. 457 : 5.
 580 : 12.
 millia, 42 : 3. 28 : 2. 40 : 3.
 7. 59 : 15. 17. 63 : 4. 70 : 17.
 143 : 1. 137 : 10. 138 : 4. 153 :
 12. 166 : 10. 193 : 4. 238 : 12.
 252 : 11. 283 : 6. 289 : 16.
 299 : 7. 328 : 15. 344 : 8. 397 :
 6. 436 : 11. 444 : 20. 24.
 456 : 17. 18. 469 : 21. 492 :
 22. 530 : 7. 543 : 3. 544 : 21.
 547 : 25. 566 : 10. 647 : 10.
 652 : 10.
 milliaria, 418 : 19.
 milliarias, 458 : 6.
 milliarium, 479 : 19. 511 : 6.
 536 : 21.
 millibus, 19 : 6. 34 : 9. 45 : 12.
 47 : 1. 59 : 14. 68 : 5. 114 : 5.
 189 : 4. 276 : 4. 289 : 6. 357 :
 14. 397 : 8. 489 : 9. 530 : 5.
 610 : 8. 617 : 7.
 millies, 25 : 10. 238 : 17. 18.
 332 : 7. 355 : 18. 533 : 10. 551 :
 18. 553 : 21.
 millium, 155 : 7. 250 : 6. 335 :
 8. 360 : 10. 681 : 15.
 Milo, 31 : 13.
 mimo, 173 : 2. 361 : 12. 371 :
 19. 591 : 12. 654 : 12.
 mimograpfos, 629 : 3.
 mimum, 42 : 6. 235 : 3. 430 :
 7. 509 : 11.
 minabatur, 348 : 16. 363 : 13.
 minaci, 416 : 11.
 minacissimus, 36 : 10.
 minaciter, 565 : 7.
 minando, 399 : 6.
 minantis, 502 : 11.
 minarentur, 315 : 42. 472 : 9.
 minaretur, 23 : 1.
 minarum, 657 : 17.
 minas, 509 : 8.
 minatur, 297 : 10.
 minatus, 4 : 11.
 Minervæ, 343 : 20. 530 : 9.
 576 : 9. 11.
 Minervam, 591 : 14.
 minima, 363 : 2. 365 : 5. 412 :
 4. 492 : 13.
 minimæ, 129 : 5. 352 : 18.
 minimam, 129 : 1.
 minime, 65 : 5. 139 : 1. 187 : 12.
 517 : 8. 551 : 1. 588 : 11. 655 :
 19.
 minimi, 18 : 3. 188 : 6. 200 :
 1.
 minimis, 414 : 13. 589 : 16.
 minimo, 129 : 5.
 minimos, 447 : 6.
 minimum, 113 : 6. 263 : 4. 291 :
 4. 367 : 1. 555 : 4.
 minio, 334 : 23. 621 : 18.
 minis, 71 : 8. 115 : 4. 131 : 10.
 204 : 7. 462 : 8.
 ministeria, 437 : 6. 454 : 6.
 ministerio, 296 : 6. 318 : 1.
 ministrantibus, 284 : 13.
 ministratum, 258 : 5.
 ministrasse, 163 : 23.
 ministratorem, 535 : 6.
 ministri, 286 : 14.
 ministris, 296 : 15. 314 : 10.
 494 : 8. 502 : 19. 542 : 18.
 558 : 11.
 ministro, 558 : 14.
 ministrorum, 281 : 17. 414 :
 25. 416 : 4. 566 : 20.
 ministros, 188 : 10. 588 : 15.
 592 : 23.
 ministrum, 412 : 2.
 minois, 310 : 16. 488 : 6.
 minor, 47 : 3. 159 : 13. 225 : 31.
 241 : 2. 243 : 22. 523 : 4. 536 :
 17. 566 : 17.
 minora, 67 : 1.
 minore, 28 : 1. 42 : 17. 74 : 10.
 101 : 7. 102 : 3. 146 : 12. 157 :
 7. 310 : 6. 331 : 10. 352 : 8.
 376 : 13. 384 : 14. 422 : 1.
 1. 466 : 1. 564 : 9. 569 : 15.
 minorem, 3 : 11. 50 : 12. 157 :
 17. 507 : 22.
 minores, 156 : 2. 660 : 23.
 minori, 36 : 8. 243 : 25. 283 :
 1.
 minoribus, 274 : 7.
 minoris, 81 : 1. 317 : 2. 413 : 9.
 minorum, 42 : 11. 45 : 2. 159 :
 4.
 minuendo, 68 : 1.
 minui, 135 : 11. 507 : 15.
 minus, 15 : 9. 47 : 6. 50 : 14.
 65 : 7. 82 : 5. 96 : 2. 128 : 17.
 157 : 9. 163 : 20. 174 : 6. 188 :
 1. 205 : 1. 212 : 9. 220 : 7.
 235 : 18. 270 : 2. 278 : 8. 282 :
 13. 319 : 5. 357 : 24. 368 : 5.
 379 : 35. 382 : 8. 397 : 4.
 411 : 3. 413 : 4. 421 : 14. 428 :
 27. 430 : 3. 441 : 5. 457 : 5.
 461 : 9. 15. 471 : 1. 510 : 8.
 520 : 1. 12. 524 : 20. 530 : 5.
 543 : 6. 551 : 14. 560 : 4. 563 :
 15. 566 : 3. 567 : 16. 610 : 4.
 616 : 10. 617 : 2. 634 : 5. 15.
 646 : 5. 647 : 4.
 minuta, 208 : 6.
 minutis, 210 : 6. 349 : 3. 636 :
 14.
 minutissimis, 358 : 14. 535 :
 7.
 minutos, 200 : 2.
 mira, 390 : 1. 27. 579 : 8.
 mirabatur, 367 : 6. 456 : 14.
 660 : 16.
 mirabili, 384 : 2.
 miraculis, 365 : 8.
 miraculo, 517 : 9.
 mirandum, 428 : 7.
 mirantem, 542 : 10.
 mirantibus, 56 : 9.
 mirari, 105 : 16. 573 : 6. 661 :
 3.
 mirati, 418 : 1. 621 : 28.
 miratur, 621 : 20.
 miratus, 660 : 21.
 mire, 498 : 8. 574 : 4.
 mirentur, 213 : 23.
 mirer, 101 : 2.
 miri, 521 : 11.
 miris, 364 : 31.
 mirmillonem, 351 : 7. 456 : 19.
 479 : 12.
 mirmilloni, 585 : 4.
 mirmillonum, 369 : 8.
 miror, 410 : 6. 620 : 11. 653 :
 11.
 mirum, 70 : 17. 217 : 5. 275 :
 11. 308 : 9. 319 : 5. 469 : 6.
 504 : 4.
 miscellos, 337 : 2.
 miscentem, 509 : 8.
 miscitio, 479 : 27.
 Miscellus, 379 : 16.
 Misenensi, 618 : 7.
 Miseni, 169 : 2. 314 : 16.
 Misenio, 315 : 13. 328 : 5. 458 :
 16.
 miseram, 268 : 10.
 miseranda, 305 : 10.
 miserante, 384 : 12.
 miserat, 192 : 13. 38 : 8.
 miseratione, 479 : 3.
 miserationem, 92 : 7. 328 : 4.
 miseratus, 416 : 17.
 misericordia, 327 : 19.
 miserint, 417 : 20.
 miserit, 83 : 12.
 miserrimam, 595 : 10.
 miserum, 265 : 1. 312 : 14. 478 :
 9.
 misi, 193 : 5. 369 : 7.
 misisse, 381 : 3.
 misisset, 64 : 8. 263 : 4. 280 :
 11.
 misit, 62 : 14. 314 : 9. 317 : 12.
 348 : 4. 354 : 13. 356 : 14.

- 357:13. 358:18. 360:13. 398:
 34. 464:29. 474:5. 479:
 8. 528:5. 569:8.
 missa, 55:2. 179:2. 495:15.
 543:3.
 missam, 72:6. 343:12.
 missas, 440:17. 524:17.
 missi, 273:10.
 missibus, 447:9.
 missilia, 334:7. 436:10. 567:18.
 missilium, 232:16.
 missione, 163:17. 536:9.
 missionem, 7:5. 72:9. 116:
 12. 126:9. 169:12. 348:19.
 533:6.
 missiones, 289:19.
 missionum, 169:11.
 missis, 130:3. 469:5. 485:15.
 511:18. 553:3. 595:3.
 missio, 479:27.
 missio, 111:4. 519:14.
 missos, 45:7. 159:15. 431:18.
 509:7.
 missum, 312:11. 323:26. 383:
 7. 523:11. 592:6.
 missus, 3:1. 247:4. 295:13.
 317:5. 383:5. 398:14. 540:
 2. 564:19. 576:1. 606:3.
 659:15.
 mistim: 275:6.
 mistura, 575:1.
 migellita, 454:10.
 Michridate, 4:12. 18:5. 450:
 11.
 Mithridatico, 280:18.
 Mithridatis, 36:11.
 mitigandam, 289:12.
 mittebat, 218:7.
 mittendæ, 513:2.
 mittente, 447:14.
 mittere, 448:3.
 mitterent, 62:5. 166:7. 305:
 11. 534:1.
 mitterentur, 148:3.
 mitteret, 573:7.
 mitteretur, 574:8.
 mitti, 161:6.
 mitto, 324:1.
 Mitylenarum, 3:6.
 Mitylenas, 187:9. 253:9.
 Mneſter, 371:17.
 Mneſterem, 354:2. 369:2.
 mobilibus, 413:15.
 moderatione, 331:8. 509:15.
 597:17.
 moderationem, 76:1. 274:
 7.
 moderationis, 122:16. 297:
 5.
 moderatus, 111:4. 389:2. 492:
 21. 580:6.
 modeste, 184:3.
 modestia, 289:3.
 modestiæ, 564:9.
 modestiam, 574:4.
 modestiores, 582:2.
 modestius, 431:4.
 modesto, 594:1.
 modestus, 630:14.
 modica, 186:3. 165:17.
 modicæ, 489:16. 517:2.
 modicam, 304:1. 596:4.
 modice, 197:3.
 modicella, 480:7.
 modicis, 53:1. 169:16. 195:
 4. 254:16. 463:11.
 modico, 32:6. 538:1. 621:15.
 659:6.
 modicos, 270:3.
 modicus, 213:8.
 modios, 49:5.
 modis, 11:6. 218:12. 491:
 10.
 modium, 493:9.
 modo, 1:8. 14:16. 25:19.
 69:1. 70:6. 78:2. 81:2.
 89:10. 97:2. 99:9. 102:
 9. 10. 109:1. 114:2. 3. 122:
 9. 17. 128:10. 134:3. 143:
 3. 150:5. 151:8. 156:1. 158:
 5. 159:24. 163:13. 166:4.
 171:4. 174:3. 175:10. 181:
 4. 185:19. 190:17. 192:7.
 199:2. 3. 204:3. 4. 210:5.
 217:4. 218:10. 223:5. 225:
 24. 236:11. 256:3. 260:3.
 288:3. 294:11. 301:2. 304:
 3. 306:4. 312:4. 313:4.
 318:5. 331:10. 339:14. 344:
 8. 356:15. 357:8. 359:
 4. 18. 363:8. 366:7. 370:
 13. 14. 381:4. 5. 8. 385:
 4. 390:1. 2. 392:10. 398:
 12. 404:17. 410:16. 411:8.
 417:7. 22. 427:13. 14.
 431:7. 435:21. 442:3.
 443:4. 448:4. 451:3. 459:
 9. 460:1. 461:5. 13. 468:
 21. 471:13. 473:11. 477:5.
 6. 480:12. 22. 481:1. 12.
 483:13. 485:13. 497:20.
 499:11. 16. 505:11. 509:7.
 516:10. 521:4. 530:13. 53:
 5. 541:6. 16. 541:15. 533:
 6. 553:3. 563:7. 566:13.
 568:1. 575:5. 8. 579:6.
 584:6. 588:2. 592:593:
 2. 610:14. 618:11. 621:26.
 639:10. 648:5. 651:3. 5:
 652:34. 654:28.
 modulata, 474:3.
 modulatis, 178:13. 444:17.
 modulato, 332:13.
 modulum, 480:13.
 modum, 50:5. 66:1. 76:14.
 132:2. 14. 145:11. 146:3.
 153:15. 166:1. 206:2. 272:
 5. 276:5. 294:3. 309:3.
 342:6. 361:5. 12. 370:15.
 416:21. 456:16. 475:3.
 52:15. 589:16. 599:11.
 631:4. 648:12. 661:11.
 modus, 441:6. 467:1.
 Mœcenatem, 213:20.
 Mœcenatianos, 260:2.
 Mœcenatis, 187:8. 195:51.
 Mœchum, 17:3.
 Mœchus, 10:14.
 mœnia, 338:5. 441:4.
 mœnianis, 334:16.
 mœnibus, 312:5. 468:11.
 mœrentibus, 570:16.
 mœtore, 321:16.
 mœtoris, 342:9.
 Mœtiaci, 543:3.
 Mœtiam, 183:15. 544:6.
 Mœtiarum, 553:1.
 mœsta, 262:9. 322:2.
 mœstum, 125:11.
 mole, 212:1. 397:10.
 moles, 335:2. 355:14.
 molestæ, 296:11.
 molestæ, 214:7. 357:11.
 molestia, 146:12.
 molestiam, 341:9.
 molestissimus, 632:9.
 molestus, 614:14.
 moliebantur, 497:7.
 moliebatur, 268:18.
 moliens, 364:8.
 molientem, 113:1. 186:6.
 246:16. 305:4.
 molientium, 458:17.
 moliretur, 32:18.
 molitores, 585:19.
 molitricem, 464:17.
 molitus, 8:4.
 mollem, 370:12.
 molli, 308:13.
 molliciem, 624:13.
 mollior, 189:5.
 molliorem, 544:17.
 Moloni, 4:4.
 momenta, 171:4. 557:5.
 momenti, 585:23.
 momentis, 67:15.
 momento, 258:21. 510:2.
 momentorum, 419:15.
 monebatur, 258:12.
 monens, 481:2.
 monente, 527:5.
 monenti, 348:12.
 monentibus, 552:8.
 monentis, 306:7.
 monere, 379:7.
 monerent, 96:3. 483:11.
 moneret, 451:18.
 monet, 101:11.
 monetæ, 78:19.
 monile, 369:16. 501:8.
 monitione, 218:7. 262:11.
 485:6.
 monitis, 360:13.
 monitu, 225:7.
 monitum, 356:23. 430:19. 541:
 30.
 monitus, 220:3. 311:7. 495:
 18.
 monopolis, 272:15.
 monopolium, 311:3.
 monstra, 502:1.

monstrare, 84 : 6.
 monstratur, 654 : 8.
 monstro, 338 : 9.
 monstrofi, 285 : 3.
 monstrosum, 625 : 7.
 monstruosarum, 331 : 1.
 monte, 24 : 1. 289 : 8. 397 :
 6. 536 : 21. 549 : 2.
 montem, 289 : 14. 379 : 29.
 montes, 116 : 15.
 monti, 50 : 4.
 montibus, 355 : 15.
 montis, 567 : 19.
 montium, 355 : 15.
 monuerunt, 371 : 10.
 monuit, 19 : 9. 86 : 13. 361 : 14.
 392 : 6. 406 : 13. 503 : 2. 569 :
 5. 584 : 8.
 monumenta, 319 : 9. 537 : 1.
 monumentis, 59 : 8. 135 : 10.
 340 : 10.
 monumento, 86 : 5. 473 : 12.
 481 : 18. 19.
 monumentorum, 468 : 11.
 monumentum, 219 : 3. 425 :
 2. 551 : 5. 582 : 20. 591 : 9.
 mora, 40 : 6. 128 : 9. 141 :
 14. 292 : 11. 303 : 7. 353 : 11.
 369 : 5. 414 : 21. 446 : 6. 505 :
 12. 511 : 15. 544 : 8. 558 : 13.
 591 : 19.
 moræ, 224 : 25. 355 : 16.
 365 : 14. 440 : 12. 467 : 8.
 moram, 558 : 16.
 morantem, 462 : 6.
 moranti, 66 : 8. 694 : 6.
 morarentur, 63 : 5. 231 : 24.
 305 : 17. 418 : 5.
 morar tur, 213 : 16. 322 : 5.
 morari, 405 : 6.
 moras, 35 : 6. 203 : 14. 480 :
 16. 516 : 1.
 morbi, 314 : 1. 559 : 10.
 morbis, 378 : 6. 568 : 9.
 morbo, 1 : 10. 51 : 4. 180 : 1.
 233 : 12. 303 : 2. 317 : 13.
 357 : 16. 364 : 24. 431 : 12.
 461 : 21. 505 : 2. 521 : 3. 563 :
 10. 653 : 7.
 Morboniam, 552 : 51.
 morbum, 312 : 13. 609 : 6.
 mordicus, 67 : 9.
 more, 6 : 2. 3. 17. 45 : 11. 78 :
 16. 84 : 11. 92 : 25. 113 : 14.
 116 : 3. 146 : 19. 150 : 8. 176 :
 5. 181 : 6. 243 : 19. 278 : 2.
 302 : 7. 319 : 18. 332 : 1. 347 :
 3. 351 : 9. 354 : 8. 356 : 17.
 372 : 11. 378 : 13. 398 : 10.
 413 : 15. 435 : 17. 437 : 15.
 480 : 18. 483 : 16. 502 : 19.
 565 : 11. 582 : 13. 587 : 12.
 646 : 2. 648 : 20.
 morem, 18 : 11. 126 : 2. 161 : 1.
 280 : 16. 359 : 19. 401 : 1.
 440 : 5. 491 : 3. 638 : 15.
 morer, 655 : 6.

morreetur, 290 : 4.
 mores, 50 : 14. 250 : 12. 307 :
 11. 321 : 10. 553 : 18. 652 :
 42.
 mori, 174 : 7. 188 : 7. 294 :
 13. 302 : 8. 349 : 5. 356 : 11.
 412 : 11. 417 : 14. 463 : 9.
 467 : 7. 478 : 9. 648 : 20.
 561 : 2.
 moribus, 182 : 3. 307 : 14. 655 :
 4.
 moriendi, 514 : 11.
 moriendum, 113 : 12.
 moriens, 134 : 2. 266 : 4. 292 :
 14. 381 : 19. 660 :
 6.
 morientem, 111 : 9.
 morigeratur, 286 : 11.
 moris, 459 : 5. 414 : 15.
 moriturus, 634 : 10.
 morituri, 399 : 2.
 morosior, 51 : 5.
 morosissime, 187 : 14.
 morositate, 310 : 3.
 mors, 50 : 13. 110 : 4. 231 : 10.
 303 : 15. 344 : 5. 424 : 1. 497 :
 1. 517 : 8.
 morfu, 117 : 8. 286 : 8.
 morsum, 393 : 4.
 mortalitas, 425 : 9.
 morte, 3 : 8. 9 : 4. 75 : 7. 78 :
 15. 98 : 2. 102 : 2. 289 : 20.
 295 : 2. 303 : 1. 306 : 8. 310 :
 6. 17. 315 : 1. 321 : 11. 344 :
 10. 370 : 8. 413 : 10. 422 : 8.
 449 : 11. 462 : 23. 466 : 11.
 489 : 24. 491 : 9. 532 : 13.
 570 : 1. 590 : 13. 618 : 1. 652 :
 44.
 mortem, 96 : 11. 117 : 6. 185 :
 9. 231 : 10. 282 : 12. 289 : 19.
 19. 294 : 4. 295 : 12. 296 :
 17. 302 : 8. 315 : 12. 321 : 12.
 348 : 4. 379 : 27. 425 : 4.
 428 : 15. 464 : 17. 20. 481 :
 1. 508 : 6. 550 : 4. 606 : 4.
 626 : 6.
 morti, 364 : 13. 516 : 1.
 mortis, 9 : 14. 188 : 10. 293 :
 12. 141 : 1. 363 : 15. 425 : 1.
 467 : 9. 521 : 1. 559 : 6. 582 :
 4. 589 : 13. 596 : 14. 657 :
 22.
 mortuo, 138 : 2. 293 : 3. 297 :
 6. 315 : 3. 570 : 18. 574 :
 14.
 mortuorum, 588 : 2.
 mortuos, 119 : 4.
 mortuum, 117 : 6. 461 : 5. 517 :
 14. 597 : 5. 653 : 5.
 mortuus, 390 : 22. 651 : 7.
 20.
 morum, 78 : 3. 107 : 7. 132 : 19.
 182 : 15. 265 : 1. 284 : 6. 292 :
 5. 299 : 1. 508 : 9. 582 : 3. 630 :
 4. 660 : 25.
 mos, 231 : 15. 451 : 2. 487 : 10.

555 : 11. 647 : 17.
 motibus, 275 : 9.
 motis, 76 : 5. 513 : 15.
 motiunculis, 560 : 1.
 moto, 254 : 21. 461 : 13.
 motu, 60 : 11. 168 : 6. 251 : 10.
 289 : 21. 314 : 15. 356 : 24.
 416 : 9. 444 : 12. 472 : 3.
 507 : 11. 554 : 3.
 morum, 83 : 6. 215 : 27. 379 :
 36. 392 : 17. 541 : 13. 579 : 7.
 moturum, 65 : 6.
 motus, 161 : 2. 280 : 19. 406 :
 26. 443 : 2. 448 : 2.
 movebatur, 3 : 9. 47 : 10. 221 :
 5.
 moventis, 299 : 15.
 moverant, 363 : 5.
 moveretur, 32 : 3.
 moveri, 45 : 14. 315 : 13. 388 :
 13.
 moverunt, 72 : 1.
 movisset, 402 : 5.
 movit, 49 : 2. 82 : 1. 305 : 24.
 328 : 5. 388 : 9. 582 : 2.
 mox, 1 : 6. 8 : 4. 19 : 1. 21 : 11.
 22. 5. 29 : 1. 50 : 11. 73 : 5.
 74 : 10. 86 : 8. 37 : 5. 100 :
 2. 105 : 5. 107 : 4. 113 : 6.
 117 : 15. 120 : 4. 130 : 8. 150 :
 12. 159 : 7. 168 : 10. 171 : 2.
 179 : 3. 182 : 13. 192 : 4. 210 :
 2. 210 : 10. 224 : 18. 225 :
 33. 231 : 23. 233 : 11. 248 : 3.
 249 : 7. 251 : 4. 258 : 11. 266 :
 8. 286 : 17. 290 : 1. 292 : 10.
 293 : 13. 294 : 6. 301 : 1. 307 :
 8. 314 : 7. 317 : 9. 322 : 12.
 323 : 15. 327 : 5. 339 : 19. 342 :
 5. 353 : 10. 357 : 2. 361 : 1.
 364 : 14. 365 : 14. 372 : 16.
 378 : 3. 381 : 15. 387 : 10. 408 :
 6. 410 : 3. 421 : 2. 7. 418 : 10.
 430 : 2. 432 : 9. 447 : 11.
 455 : 10. 458 : 2. 460 : 4.
 462 : 3. 464 : 7. 30. 475 : 4.
 480 : 15. 485 : 2. 490 : 5.
 492 : 7. 504 : 12. 515 : 8.
 521 : 5. 524 : 14. 527 : 7.
 529 : 4. 533 : 23. 534 : 6.
 538 : 14. 539 : 3. 542 : 11. 553 :
 13. 558 : 14. 563 : 10. 564 : 19.
 566 : 13. 572 : 11. 582 : 11.
 587 : 16. 596 : 13. 618 : 4. 629 :
 3. 630 : 2. 634 : 5. 639 : 31.
 647 : 5. 659 : 7. 661 : 5. 7.
 Muciam, 56 : 2.
 Mucianum, 551 : 13.
 Mucianus, 544 : 18.
 mucrone, 535 : 1.
 mucrones, 503 : 8.
 mugitus, 502 : 7.
 mula, 490 : 12.
 mulæ, 490 : 13.
 mularum, 457 : 5.
 mulas, 558 : 16.
 muliebrem, 161 : 11. 455 : 5.
 F f f f f

- muliebri, 6: 10. 366: 8. 511: 13.
 muliebrium, 517: 3.
 mulier, 143: 20. 455: 12.
 mulierculas, 248: 14.
 muliere, 520: 3. 532: 15.
 mulierem, 58: 17. 461: 14.
 mulieres, 161: 15. 190: 3. 634: 18.
 mulieri, 332: 8.
 mulieribus, 333: 12.
 mulieris, 120: 7. 357: 12. 634: 1.
 mulierum, 58: 16.
 multis, 32: 5.
 mullum, 300: 2.
 mulorum, 307: 2.
 Mulio, 541: 1.
 Mulionem, 358: 15.
 mulionibus, 457: 6. 525: 15.
 mulso, 595: 10.
 multa, 18: 16. 99: 2. 126: 1. 135: 10. 171: 6. 213: 1. 243: 1. 246: 9. 15. 268: 19. 299: 1. 310: 10. 358: 13. 568: 10. 371: 1. 396: 6. 413: 5. 419: 15. 431: 4. 441: 4. 453: 16. 461: 7. 467: 13. 469: 9. 474: 6. 483: 9. 499: 2. 557: 7. 580: 1. 616: 16. 617: 5. 616: 7.
 multæ, 304: 4.
 multam, 203: 4. 314: 18. 444: 4.
 multarum, 389: 1. 507: 7.
 multas, 72: 6. 117: 11. 225: 3. 2. 347: 3.
 multasser, 417: 26.
 multatos, 110: 3.
 multatum, 16: 8.
 multatus, 1: 9. 122: 14.
 multavit, 47: 17. 72: 14.
 multi, 17: 8. 53: 3. 138: 12. 262: 5. 301: 13. 423: 19. 437: 11. 449: 9. 510: 21. 514: 11. 517: 9. 12. 606: 19. 630: 10. 638: 19. 659: 12.
 multifariam, 293: 14. 334: 6. 50: 6.
 multiplex, 436: 11.
 multiplicatis, 447: 9.
 multiplicem, 489: 14.
 multiplici, 10: 9. 36: 12. 132: 6. 153: 10. 610: 4.
 multiplicia, 398: 22.
 multis, 56: 3. 70: 14. 102: 5. 130: 8. 133: 20. 135: 11. 174: 4. 183: 6. 233: 2. 282: 6. 332: 4. 356: 14. 404: 14. 432: 4. 451: 19. 484: 7. 493: 1. 498: 2. 519: 9. 533: 14. 619: 10. 651: 10. 657: 16.
 multitudine, 70: 16. 243: 20. 384: 19. 458: 18. 477: 5. 504: 10.
 multitudinem, 15: 12.
 multitudini, 439: 9.
 multitudinis, 166: 7. 311: 8.
 multitudo, 92: 24. 134: 11.
 multo, 25: 1. 83: 1. 116: 9. 114: 2. 153: 20. 208: 10. 247: 16. 254: 11. 260: 11. 264: 11. 297: 9. 299: 17. 307: 6. 325: 1. 384: 5. 398: 8. 417: 11. 423: 11. 433: 18. 466: 6. 481: 13. 494: 11. 495: 7. 503: 3. 533: 20. 542: 31. 596: 12. 634: 15. 654: 13.
 multorum, 243: 1. 365: 8. 423: 14. 573: 4. 612: 16.
 multos, 1: 18. 157: 8. 188: 1. 347: 6. 351: 2. 353: 14. 392: 13. 418: 4. 610: 10. 621: 4. 629: 10.
 multum, 13: 5. 107: 13. 191: 17. 203: 8. 338: 14. 421: 6. 425: 7. 497: 2. 545: 4. 570: 5.
 mus, 140: 3.
 Mummiam, 489: 17.
 Mummii, 489: 18.
 Munatius, 105: 18.
 Munatio, 135: 13. 248: 5.
 mundam, 125: 21.
 Mundenfis, 61: 2.
 mundi, 458: 12.
 mundiciarum, 53: 2. 517: 3.
 munera, 92: 5. 146: 12. 199: 2. 249: 3. 253: 8. 289: 17. 334: 1. 398: 21.
 munerario, 585: 4.
 munere, 42: 3. 69: 4. 109: 1. 159: 23. 283: 7. 314: 16. 344: 21. 347: 10. 378: 12. 437: 1. 567: 12.
 muneri, 346: 2. 378: 8. 477: 12. 485: 5. 496: 23. 631: 3.
 muneribus, 163: 10. 561: 1. 575: 9.
 muneris, 159: 14. 261: 23. 353: 15. 519: 8. 576: 15.
 munerum, 59: 19. 260: 4. 276: 1. 347: 14. 587: 19.
 munciceps, 536: 7.
 municipalibus, 100: 10. 112: 3.
 municipatim, 14: 2.
 municipia, 181: 6.
 municipiorum, 235: 19. 357: 17.
 munebatur, 208: 2.
 munienda, 137: 7.
 munificentia, 566: 17.
 munificentiam, 16: 7. 289: 6.
 munire, 50: 9.
 munitione, 70: 7. 496: 15.
 munitionem, 273: 5.
 munitiones, 347: 7.
 munitus, 146: 6.
 munus, 10: 8. 25: 16. 43: 11. 76: 14. 108: 13. 250: 3. 334: 5. 353: 5. 404: 10. 430: 8. 483: 6. 566: 18.
 munuscula, 232: 11.
 Muræna, 151: 12. 618: 19.
 Muræne, 120: 3. 187: 10. 196: 21.
 Murænarum, 530: 10.
 murales, 128: 12.
 muri, 224: 4. 451: 2.
 Murinense, 108: 3.
 murmure, 355: 9.
 muro, 449: 11. 468: 9.
 murorum, 497: 12.
 murshinum, 198: 3.
 mutum, 113: 9.
 musa, 207: 5.
 musæ, 180: 1.
 musæo, 422: 12.
 musarum, 135: 12. 615: 14.
 musca, 574: 20.
 muscas, 574: 18.
 musca, 444: 1.
 muscæ, 444: 10. 564: 3.
 musci, 448: 2.
 musicum, 435: 15. 449: 3. 576: 3.
 mutando, 385: 2.
 mutanti, 258: 17.
 mutare, 14: 6. 243: 28. 271: 9. 390: 16. 553: 18.
 mutari, 307: 13. 495: 7.
 mutasse, 298: 7.
 mutasti, 299: 9.
 mutata, 289: 14.
 mutata, 110: 9. 307: 15.
 mutati, 496: 21.
 mutatione, 145: 10. 431: 11.
 mutationem, 494: 10. 592: 6.
 mutatio, 490: 4. 558: 15.
 mutaturam, 307: 11.
 mutaverant, 388: 11.
 mutaverit, 283: 14.
 mutavit, 190: 11.
 Mutianum, 596: 3.
 Mutina, 108: 19.
 Mutinam, 202: 12.
 Mutinensi, 212: 2. 639: 3.
 mutri, 385: 11.
 mutua, 2: 4. 13. 529: 3.
 mutuam, 187: 11.
 mutuati, 152: 6.
 mutuatus, 652: 27.
 mutui, 354: 3. 508: 9.
 mutuis, 47: 9. 168: 14. 414: 20.
 mutuum, 524: 15.
 mutuo, 174: 4. 251: 3. 286: 17. 569: 17.
 mucuum, 57: 4.
 Mylas, 114: 7.

M.

- nacla, 36: 9.
 naclius, 11: 2. 105: 12. 284: 1.
 319: 14. 520: 3. 570: 5.
 Naniam, 236: 5. 327: 7.
 Nani, 606: 11.
 Nanio, 653: 19.
 Naidis, 429: 13.
 nam, 1: 18. 3: 7. 4: 7: 7.
 6: 4. 10: 9. 19: 4. 31: 22.
 40: 9. 42: 14. 56: 3. 59: 3.
 60: 14. 61: 2. 83: 2. 96: 12.
 99: 2. 104: 4. 105: 5. 113: 4.
 120: 7. 129: 5. 130: 14. 132:
 6. 155: 2. 163: 11. 172: 11.
 183: 5. 185: 9. 19. 187: 12.
 191: 11. 19. 2. 1. 8: 9. 200:
 1. 207: 6. 210: 7. 212: 3.
 213: 9. 217: 3. 218: 1. 231:
 15. 235: 9. 238: 11. 241: 3.
 260: 8. 202: 1. 266: 8. 268:
 15. 269: 10. 281: 1. 288: 7.
 293: 2. 299: 10. 302: 8.
 305: 7. 310: 11. 312: 16. 315:
 6. 317: 13. 323: 24. 329: 6.
 335: 2. 338: 10. 339: 15. 341:
 10. 357: 14. 364: 4. 365:
 4. 370: 6. 372: 14. 374: 2.
 379: 10. 16. 21. 380: 4.
 381: 8. 384: 14. 389: 2. 396:
 1. 412: 17. 413: 2. 414: 7.
 419: 15. 420: 4. 425: 5.
 427: 15. 429: 12. 432: 7.
 433: 6. 437: 12. 443: 8.
 449: 1. 455: 11. 461: 6. 463:
 11. 468: 4. 476: 1. 482: 4.
 483: 15. 490: 4. 495: 2.
 14. 497: 17. 500: 15. 513:
 18. 527: 9. 534: 13. 551: 10.
 552: 6. 559: 7. 563: 3. 567:
 13. 575: 7. 582: 13. 587: 17.
 596: 6. 603: 8. 609: 1. 610:
 10. 612: 12. 616: 19. 632:
 9. 639: 10. 645: 2. 648: 9.
 651: 11. 16. 654: 23. 655:
 13. 18. 658: 7. 660: 15.
 namque, 101: 8. 125: 9. 131:
 5. 223: 2. 256: 7. 304: 1.
 492: 1. 507: 17. 527: 18.
 618: 7. 627: 2.
 nando, 63: 5. 67: 8. 462:
 19.
 nano, 302: 14.
 Narbo, 247: 4.
 Narcissi, 521: 17. 540: 1.
 o
 Narcisso, 583: 5.
 Narcissum, 431: 7.
 Narcissus, 417: 8.
 nares, 559: 2.
 naribus, 413: 6.
 narrabat, 225: 14. 592: 16.
 narranda, 338: 9.
 narrantem, 336: 10.
 narragionis, 639: 11.
 nascens, 104: 7.
 nascerentur, 489: 7.
 nasceretur, 224: 2. 9.
 nasci, 324: 4. 432: 6.
 nascitur, 430: 1.
 Naso, 8: 17. 58: 2. 505: 2.
 nasum, 205: 3.
 nata, 1: 6. 359: 4. 472: 5. 542:
 6. 565: 8.
 nata, 323: 7. 343: 18.
 natale, 324: 9.
 natalem, 178: 3. 207: 6. 270:
 3. 294: 15. 305: 4. 385: 17.
 386: 4. 185: 14.
 natales, 104: 6.
 natali, 224: 2. 236: 10. 314:
 12. 344: 11. 364: 7. 385: 11.
 565: 4.
 natam, 410: 8. 418: 3. 464:
 2. 23.
 natantem, 469: 14.
 natanti, 286: 7.
 natate, 184: 4. 368: 13.
 nataret, 596: 10.
 natas, 634: 10.
 natione, 617: 1. 630: 6.
 nationes, 122: 7.
 nato, 96: 15. 105: 10. 323: 26.
 535: 13. 558: 2.
 nauticem, 326: 8.
 natu, 138: 18. 174: 5. 217: 11.
 243: 25. 295: 3. 390: 24.
 404: 14. 461: 9. 651: 13.
 natum, 58: 6. 66: 2. 159: 12.
 224: 19. 26. 248: 1. 366: 1.
 410: 12. 621: 3.
 natura, 75: 1. 201: 1. 286:
 10. 297: 1. 317: 16. 348:
 11. 364: 21. 379: 5. 414:
 13. 479: 7. 527: 18. 553: 15.
 567: 1. 616: 11.
 naturæ, 210: 8. 299: 2. 308:
 16. 433: 6. 453: 3. 618: 10.
 naturalem, 293: 1. 296: 7.
 naturalis, 658: 6.
 naturam, 224: 10. 287: 8.
 326: 1. 455: 5. 575: 3.
 natu, 104: 1. 105: 3. 138: 9.
 224: 23. 225: 35. 248: 4.
 249: 8. 251: 5. 323: 10. 31.
 17. 22. 378: 1. 432: 1. 434:
 1. 490: 2. 508: 1. 523: 7.
 538: 1. 563: 1. 572: 1. 589:
 9. 616: 5. 619: 1. 626: 1. 631:
 1. 651: 2. 7. 655: 19. 660:
 1. 3.
 navale, 158: 7. 243: 13. 566:
 19. 575: 7.
 navalem, 128: 14. 394: 14.
 navales, 575: 16.
 navali, 42: 16. 70: 21. 116: 9.
 navalibus, 119: 10.
 navarchos, 530: 12.
 navarent, 444: 22.
 navata, 461: 13. 501: 2.
 nave, 58: 4. 68: 7. 258: 19.
 565: 13.
 navem, 67: 8. 70: 21. 243: 17.
 397: 10. 462: 11. 477: 4.
 653: 2.
 naves, 114: 13. 191: 16. 396: 2.
 436: 14.
 naufragio, 98: 3. 107: 6. 114:
 2. 132: 17. 462: 11. 471:
 2.
 navi, 116: 10. 232: 5. 639: 27.
 653: 8.
 navibus, 67: 4. 114: 4. 305:
 15. 335: 4. 418: 18. 513: 8.
 navicula, 67: 3.
 navigabat, 208: 7.
 navigandi, 341: 9.
 navigare, 232: 7.
 navigaret, 394: 6.
 navigatione, 565: 1.
 navigationem, 64: 3.
 navigaturam, 357: 6.
 navigavit, 357: 9.
 navigia, 397: 13.
 navigii, 462: 16.
 navigiis, 527: 20.
 navigio, 114: 19.
 navigium, 64: 8. 248: 12.
 navis, 64: 13. 476: 2. 469:
 17.
 navium, 362: 6.
 Naulochium, 114: 8.
 Naumachia, 454: 5. 566: 19.
 Naumachia, 50: 3. 312: 2.
 Naumachiam, 42: 3. 392: 1.
 437: 7. 578: 6.
 Naumachiaris, 393: 2.
 Nauplii, 469: 21.
 nausæ, 341: 9.
 nauta, 496: 18.
 nautæ, 231: 4.
 ne, 4: 12. 8: 15. 10: 11. 14: 9.
 16: 7. 17: 3. 8. 15. 18: 8.
 19: 8. 21: 12. 22: 6. 23: 9.
 25: 6. 28: 9. 11. 30: 9. 31:
 9. 32: 2. 36: 8. 38: 5. 40:
 4. 45: 14. 47: 2. 5. 57: 1.
 58: 14. 59: 1. 5. 60: 15. 20.
 64: 11. 67: 8. 9. 70: 9. 19.
 73: 1. 75: 4. 76: 12. 81: 4.
 84: 13. 6. 18. 86: 8. 87:
 2. 97: 7. 108: 17. 110: 11.
 120: 7. 11. 122: 15. 125: 5.
 126: 2. 128: 1. 1. 1. 4. 7.
 131: 13. 133: 2. 134: 3. 138:
 12. 141: 13. 143: 4. 145: 8.
 146: 8. 14. 15. 148: 1. 2.
 156: 6. 153: 6. 11. 23. 28.
 156: 2. 157: 3. 159: 1. 161:
 9. 169: 11. 171: 6. 172: 7.
 173: 6. 9. 175: 10. 176: 2.
 14. 17. 19. 178: 14. 187: 7.
 189: 9. 190: 1. 197: 3. 200:
 1. 7. 203: 6. 11. 208: 4.
 212: 6. 9. 214: 3. 7. 115:
 10. 217: 10. 218: 15. 221:
 10. 224: 10. 12. 225: 27.
 31. 243: 27. 31. 251: 2. 253:
 3. 9. 254: 3. 257: 12. 261:
 Ffffff ij

8. 262 : 19. 265 : 27. 266 :
 4. 269 : 8. 270 : 8, 11. 271 :
 7. 273 : 1. 274 : 9. 275 : 3.
 276 : 7, 12. 278 : 10. 280 :
 7. 282 : 8. 283 : 9. 284 : 12.
 285 : 7. 287 : 4. 288 : 10.
 289 : 1, 20. 290 : 3. 291 : 11.
 293 : 3. 297 : 1. 301 : 11, 14.
 303 : 8, 11, 17. 305 : 17. 307 :
 8, 12. 312 : 10, 15. 313 : 1.
 315 : 3, 10. 319 : 17. 322 : 5.
 328 : 14. 319 : 1. 330 : 21.
 331 : 1. 342 : 12, 14. 352 :
 20. 356 : 13, 25. 358 : 15, 21.
 363 : 14. 364 : 10, 30. 366 :
 4. 368 : 4. 369 : 14. 376 : 6.
 378 : 7. 379 : 22, 25, 31,
 34. 380 : 7. 383 : 1. 385 : 15.
 390 : 11, 15, 27. 403 : 12.
 404 : 16. 406 : 12. 412 : 4.
 414 : 12. 416 : 8, 22. 417 :
 23. 420 : 5. 427 : 11. 432 :
 12. 437 : 3. 441 : 7. 442 : 1.
 443 : 3. 444 : 11. 447 : 9.
 449 : 4, 8, 15, 19. 450 : 4,
 7. 455 : 12. 459 : 7. 460 : 2.
 461 : 10. 467 : 2, 8, 14, 17.
 468 : 18. 469 : 28. 473 : 9,
 14. 474 : 10. 475 : 6. 479 :
 1, 5. 481 : 11. 489 : 21. 491 :
 8. 492 : 3. 494 : 4. 495 : 8.
 496 : 24. 498 : 4. 499 : 17.
 501 : 12. 507 : 20. 509 : 6,
 10. 511 : 3. 513 : 15. 515 : 1,
 5, 22. 517 : 6. 511 : 14. 513 :
 10. 525 : 16. 528 : 12. 530 :
 14. 532 : 12. 533 : 16. 535 : 1.
 537 : 6. 538 : 16. 543 : 7.
 545 : 15. 547 : 16. 550 : 4. 551 :
 9. 555 : 7. 557 : 9. 559 : 6.
 562 : 4. 564 : 3. 566 : 15.
 567 : 5, 17. 569 : 15. 570 : 18.
 573 : 3. 574 : 19, 20. 580 : 8.
 581 : 3. 582 : 19. 584 : 4, 8.
 588 : 25. 590 : 9, 10. 592 :
 16. 603 : 1. 610 : 3. 613 : 4.
 618 : 15. 627 : 6. 638 : 3, 9.
 639 : 3. 648 : 5. 651 : 21. 652 :
 30. 653 : 15. 654 : 18. 655 :
 1, 9, 10. 659 : 6. 661 : 13.
 Neapoli, 444 : 11. 472 : 3.
 Neapolim, 233 : 11. 247 : 10.
 248 : 11. 444 : 18. 451 : 1.
 Neapolitano, 385 : 14.
 Neapolitanorum, 221 : 9.
 nebulonem, 625 : 6.
 nec, 8 : 3. 10 : 5. 11 : 4. 18 : 14.
 19 : 18. 22 : 1. 23 : 9. 24 : 8.
 25 : 1. 28 : 1, 9. 29 : 2. 31 :
 11. 45 : 11. 47 : 4. 50 : 12, 14.
 51 : 11. 59 : 10. 65 : 6. 66 : 3.
 69 : 6, 10. 70 : 9, 17. 72 :
 2, 6. 76 : 10. 81 : 1, 6. 82 :
 9. 89 : 14. 100 : 15. 108 : 6.
 111 : 3. 114 : 11, 16. 116 : 9.
 117 : 2. 122 : 7. 125 : 1. 131 :
 1. 132 : 12. 149 : 7. 150 : 1.
 157 : 7. 158 : 5. 163 : 19. 168 :
 2, 10, 15. 171 : 4. 172 : 3.
 174 : 4. 175 : 7, 9. 181 : 28.
 190 : 10. 192 : 9. 197 : 5.
 198 : 1. 203 : 9. 213 : 6, 21.
 215 : 10, 12. 217 : 5. 218 : 13.
 224 : 18. 225 : 31. 236 : 14.
 238 : 16. 241 : 2. 246 : 13.
 247 : 12, 16. 248 : 7. 252 :
 14. 254 : 11. 258 : 1. 260 : 7,
 9. 262 : 24. 265 : 2, 3. 268 :
 11. 270 : 13. 273 : 11. 280 : 9,
 19. 283 : 17. 287 : 3. 289 : 12.
 291 : 15. 292 : 9. 294 : 6.
 297 : 9. 299 : 16. 304 : 1. 307 :
 11. 308 : 11. 312 : 4, 19. 314 :
 11. 318 : 2. 322 : 11. 323 : 26.
 325 : 21. 326 : 1. 327 : 14,
 19. 330 : 6. 331 : 8. 334 : 14.
 338 : 14. 339 : 15. 341 : 2. 342 :
 12, 17. 343 : 21. 347 : 2, 9.
 348 : 7. 352 : 8. 356 : 24.
 357 : 12. 358 : 6. 359 : 4. 360 :
 14. 360 : 6. 370 : 8. 371 : 6.
 376 : 2, 11. 379 : 3, 5, 22.
 380 : 5. 382 : 8. 384 : 10. 388 :
 1, 19. 392 : 11. 395 : 8. 398 :
 7, 10, 11, 26. 406 : 10. 409 :
 8. 411 : 3. 412 : 8, 14. 413 :
 2. 414 : 4. 417 : 11, 14. 419 :
 4. 422 : 1. 423 : 1, 14. 425 :
 4. 429 : 5. 433 : 1, 18. 435 :
 11. 440 : 16. 441 : 5. 443 : 3.
 444 : 23. 447 : 14. 448 : 7.
 450 : 13. 453 : 5. 456 : 16.
 458 : 18. 462 : 24. 464 : 8.
 466 : 1. 467 : 14. 468 : 1.
 473 : 26. 474 : 20. 475 : 6.
 479 : 14, 29. 483 : 5, 15.
 485 : 8. 489 : 15. 491 : 9. 491 :
 4. 499 : 9, 11. 495 : 13, 14.
 497 : 6. 499 : 4. 500 : 2.
 507 : 6. 509 : 5. 512 : 8, 9,
 21. 513 : 14. 514 : 5, 11.
 515 : 11, 13. 517 : 11. 520 : 1.
 521 : 1, 9. 523 : 2, 20. 525 :
 9. 526 : 8. 528 : 1. 530 : 4.
 533 : 26. 535 : 10. 538 : 10.
 539 : 4. 540 : 10. 541 : 16.
 542 : 9. 543 : 1. 545 : 17. 553 :
 10. 557 : 4. 560 : 4. 561 : 11.
 564 : 19. 566 : 3. 567 : 4, 16.
 569 : 2, 3, 14. 572 : 10. 574 :
 6, 18. 575 : 8. 580 : 9, 12.
 584 : 13. 585 : 32. 589 : 4.
 591 : 13, 17. 592 : 12. 594 :
 14. 595 : 7. 596 : 5. 597 : 10.
 612 : 8. 616 : 10, 11. 630 : 11.
 634 : 8, 14. 636 : 8. 639 : 9.
 646 : 5. 647 : 6. 648 : 8, 12.
 651 : 7.
 necanda : 185 : 12.
 necandæ, 509 : 2.
 necare, 409 : 11. 474 : 13.
 necaretur, 86 : 8.
 necasset, 113 : 6. 495 : 5.
 necatus, 466 : 14.
 necatum, 410 : 6.
 necaturus, 303 : 16.
 necavit, 295 : 11.
 necdum, 108 : 15. 134 : 12. 286 :
 9. 513 : 15. 603 : 3. 636 : 4.
 nece, 19, 17. 38 : 8. 111 : 10.
 563 : 1.
 necem, 5 : 4. 14 : 11. 75 : 6.
 6. 108 : 9. 146 : 3. 187 : 2.
 229 : 1. 300 : 9. 327 : 17.
 341 : 5. 342 : 18. 371 : 10.
 453 : 11. 463 : 7. 464 : 17.
 480 : 19. 507 : 17. 527 : 25.
 531 : 1. 582 : 17. 590 : 11. 658 :
 11.
 necessaria, 50 : 6. 262 : 10.
 349 : 10. 396 : 6. 449 : 8.
 639 : 15.
 necessariam, 471 : 6. 474 : 15.
 573 : 9.
 necessarias, 421 : 1.
 necessariis, 122 : 8. 303 : 7. 566 :
 11.
 necessario, 105 : 3. 207 : 4. 230 :
 20. 540 : 14. 579 : 1, 2. 595 :
 5.
 necessarium, 348 : 19.
 necesse, 84 : 2. 146 : 16. 318 :
 4. 430 : 9. 459 : 3.
 necessitas, 65 : 11.
 necessitare, 178 : 2. 248 : 14.
 267 : 9. 384 : 17. 390 : 12.
 533 : 19.
 necessitates, 70 : 6.
 necessitatum, 289 : 2.
 necessitudine, 117 : 14. 181 :
 10.
 necessitudinem, 27 : 1.
 necessitudines, 116 : 5. 255 : 11.
 291 : 1. 321 : 1. 381 : 21.
 necessitudinibus, 168 : 14.
 necessitudinis, 344 : 5. 464 :
 16.
 necis, 86 : 1. 429 : 2. 461 : 1.
 569 : 2.
 necne, 265 : 19.
 nec non, 231 : 8. 209 : 15. 358 :
 10. 547 : 7. 567 : 7. 589 : 13.
 634 : 7.
 necubi, 166 : 7. 213 : 15.
 nedum, 286 : 6. 419 : 17. 561 :
 5. 603 : 1.
 nefandæ, 363 : 4.
 nefas, 302 : 7.
 nefastos, 294 : 16.
 negabat, 129 : 4. 356 : 3.
 negabit, 615 : 5.
 negando, 68 : 1.
 negant, 190 : 1.
 negante, 21 : 15. 273 : 1. 559 :
 3.
 negantem, 390 : 6. 591 : 14.
 negantibus, 31 : 1.
 negantis, 432 : 5.
 negantur, 224 : 39.
 negare, 226 : 8.
 negaret, 412 : 15.

- negaretur, 355: 13.
negassent, 21: 12.
negar, 60: 3. 469: 13.
nagata, 553: 16.
negatum, 314: 6. 390: 21. 396: 9.
negatura, 570: 11.
negaverim, 537: 2.
negaverunt, 59: 1.
negavit, 38: 6. 75: 8. 153: 18. 157: 9. 231: 16. 289: 2. 292: 3. 330: 26. 390: 21. 406: 7. 467: 13. 480: 2. 499: 17. 526: 1. 567: 13.
negerur, 309: 4.
neglecta, 382: 12.
neglecto, 518: 10.
neglexerit, 283: 16.
neglexisse, 96: 3.
neglexit, 461: 9. 595: 1.
negligebat, 110: 1.
negligens, 204: 2.
negligentem, 353: 18.
negligenter, 618: 10.
negligentia, 138: 7. 262: 14. 333: 5. 329: 18. 549: 5.
negligentia, 59: 5.
negligentiam, 419: 3.
negligentior, 309: 1. 499: 11.
negligere, 122: 12.
negligi, 580: 8.
negotia, 84: 1. 557: 1. 655: 3.
negotiantes, 584: 15.
negotiantium, 157: 17.
negotiationes, 459: 13. 553: 8.
negotiatores, 459: 13.
negotiatoribus, 55: 14. 396: 1.
negotii, 18: 3. 271: 2. 272: 14.
negotiiis, 144: 2. 146: 18. 153: 7. 271: 15. 291: 16. 296: 2.
negotio, 22: 7. 101: 6. 149: 19. 233: 16. 265: 8. 276: 6. 338: 18. 390: 8. 9. 18. 402: 17. 462: 14. 510: 22. 652: 21. 40.
negotium, 141: 14. 153: 18. 293: 4. 358: 7. 503: 10. 648: 13.
Nemaufenses, 257: 4.
nemine, 163: 25. 229: 7. 256: 5. 262: 3. 314: 10. 362: 8. 479: 13. 534: 11. 566: 16.
neminem, 198: 2. 271: 1. 386: 5. 402: 4. 417: 31. 419: 1. 425: 6. 437: 3. 440: 14. 456: 8. 561: 8.
nemini, 76: 9. 301: 15. 319: 2. 447: 7. 453: 3. 468: 19. 496: 18. 514: 1. 626: 7.
nemo, 25: 11. 161: 5. 269: 4. 302: 4. 315: 9. 398: 3. 455: 33. 495: 9. 517: 4. 589: 3.
nemore, 86: 16. 214: 40.
nemorensi, 53: 3. 353: 14.
nemoribus, 195: 18. 286: 1.
nemus, 158: 8. 359: 13.
Neoptolemus, 371: 18.
nepos, 202: 2. 544: 3. 399: 10. 612: 2. 646: 6. 651: 13. 652: 28.
nepotem, 60: 6. 103: 1. 120: 9. 185: 6. 223: 7. 225: 28. 289: 4. 296: 7. 305: 13. 328: 12. 336: 13. 340: 1. 380: 3. 542: 9.
nepotes, 90: 6. 183: 12. 184: 295: 1. 305: 1. 315: 19. 388: 8.
nepoti, 379: 14.
nepotibus, 173: 6. 303: 17. 627: 5.
nepotinis, 355: 1.
nepotis, 301: 2. 159: 9. 183: 14. 386: 5.
nepotum, 135: 7. 159: 13.
nepte, 185: 21.
neptem, 6: 8. 25: 2. 27: 2. 183: 4. 238: 10. 250: 8. 323: 31. 489: 17.
neptes, 183: 13. 17.
neptibus, 197: 4.
neptis, 195: 15. 214: 6.
neptium, 138: 13.
Neptuno, 114: 14. 119: 10.
nequaquam, 499: 3. 517: 1. 536: 5. 657: 19.
neque, 1: 7. 17: 2. 25: 14. 15. 31: 1. 6. 7. 36: 5. 40: 9. 49: 3. 59: 7. 64: 2. 9. 67: 4. 11. 14. 69: 1. 70: 4. 10. 83: 7. 96: 1. 2. 9. 98: 1. 2. 108: 1. 112: 3. 4. 120: 5. 16. 122: 13. 128: 1. 10. 134: 4. 150: 9. 157: 15. 163: 8. 159: 6. 171: 11. 12. 178: 11. 179: 4. 185: 1. 15. 186: 1. 3. 187: 14. 15. 195: 4. 5. 197: 5. 202: 5. 207: 8. 9. 212: 4. 213: 16. 17. 220: 1. 233: 16. 253: 3. 4. 12. 254: 19. 255: 11. 260: 8. 265: 7. 266: 7. 268: 1. 272: 9. 13. 14. 273: 8. 282: 12. 13. 288: 7. 9. 292: 10. 293: 1. 303: 4. 323: 31. 330: 17. 334: 3. 340: 1. 343: 13. 354: 1. 356: 4. 9. 358: 12. 359: 12. 364: 5. 23. 29. 366: 3. 367: 4. 369: 7. 3. 4. 2. 4. 384: 4. 385: 7. 388: 12. 13. 394: 4. 399: 3. 416: 2. 4. 419: 17. 420: 10. 428: 14. 429: 10. 432: 10. 435: 10. 440: 7. 443: 1. 444: 19. 447: 8. 451: 16. 17. 461: 2. 462: 5. 26. 467: 16. 17. 469: 8. 19. 482: 5. 491: 8. 492: 19. 500: 16. 502: 18. 504: 5. 505: 3. 510: 15. 526: 3. 544: 2. 545: 6. 551: 2. 19. 20. 553: 4. 563: 16. 565: 16. 566: 8. 567: 13. 569: 15. 570: 7. 8. 573: 8. 574: 12. 582: 2. 584: 21. 585: 32. 587: 14. 588: 1. 16. 17. 592: 28. 63: 16. 652: 43. 653: 30. 654: 14. 657: 11. 658: 8.
nequeat, 317: 6.
nequirent, 110: 13. 500: 6.
nequisse, 286: 15.
nequisset, 23: 2.
nequissimum, 587: 7.
nero, 243: 5. 323: 7. 432: 1. 9. 433: 5. 469: 27. 497: 18. 507: 2. 511: 4. 512: 5. 561: 10. 590: 12. 639: 4. 661: 13.
nerone, 246: 2. 184: 5. 424: 6. 431: 13. 449: 7. 473: 5. 479: 25. 487: 1. 496: 2. 549: 3. 552: 3. 657: 8.
Neronem, 295: 1. 3. 11. 12. 323: 8. 357: 2. 410: 15. 418: 9. 417: 18. 469: 13. 479: 24. 485: 18. 497: 4. 509: 6. 542: 1. 29. 566: 7. 657: 10. 661: 8.
neroneo, 523: 20.
Neroneum, 416: 1. 484: 8.
Neroni, 410: 10. 471: 4. 488: 1. 494: 11. 495: 9. 508: 8. 510: 4. 523: 18. 528: 14. 542: 22.
Neronia, 437: 16.
Neroniana, 528: 15.
neroniani, 504: 18.
Neronibus, 247: 18.
Neronis, 182: 16. 241: 15. 383: 2. 423: 2. 431: 1. 480: 5. 485: 16. 487: 12. 492: 8. 494: 4. 495: 14. 496: 22. 500: 3. 10. 505: 11. 512: 7. 515: 20. 520: 10. 541: 4. 544: 6. 657: 2. 13. 659: 4.
Neropolim, 484: 9.
nerva, 572: 11.
nervæ, 378: 4.
Nerulonenis, 103: 3.
nervorum, 208: 10. 545: 7.
nesciit, 368: 13.
nescio, 357: 13. 551: 2. 592: 12.
nescires, 435: 18.
nescisse, 81: 3.
neve, 550: 3.
neutram, 428: 18.
neutrius, 76: 3.
nexibus, 483: 10.
nexis, 457: 4.
ni, 76: 21. 355: 16. 479: 3. 654: 10.
Nicanor, 615: 5.
Nicanoris, 217: 14.

- Nicia, 624: 1, 107.
 Niciam, 624: 7.
 Niciz, 624: 8, 13.
 Nicocolim, 119: 8.
 Nicomedem, 3: 2.
 Nicomedes, 55: 23, 25.
 Nicomedi, 55: 13.
 Nicomedis, 55: 1, 8, 19.
 nicon, 231: 8.
 nidis, 225: 25.
 nidore, 414: 2.
 niger, 110: 5.
 Nigidium, 224: 25.
 nigris, 51: 1.
 nigro, 314: 4, 427: 8.
 nigrum, 16: 2.
 nihil, 7: 4, 12: 4, 17: 13, 18:
 17, 55: 1, 6: 7, 65: 7, 81: 2,
 100: 12, 105: 15, 108: 8,
 120: 14, 132: 15, 155: 6,
 159: 11, 163: 5, 183: 1, 184:
 5, 192: 3, 199: 4, 200: 11,
 210: 2, 218: 4, 221: 11, 233:
 9, 241: 11, 255: 8, 257: 10,
 260: 10, 262: 14, 265: 9,
 29, 271: 16, 274: 13, 289:
 15, 291: 8, 307: 16, 312:
 14, 313: 2, 325: 18, 330: 26,
 348: 10, 355: 12, 357: 7,
 360: 10, 385: 1, 392: 5, 393:
 3, 395: 9, 416: 1, 17, 11,
 419: 13, 469: 7, 27, 471:
 13, 473: 3, 476: 4, 479: 8,
 481: 11, 490: 9, 12, 500:
 7, 502: 14, 503: 5, 510: 15,
 511: 19, 526: 1, 527: 12,
 533: 4, 17, 22, 547: 3, 9,
 551: 6, 556: 8, 567: 9, 568:
 6, 569: 5, 584: 8, 588: 2,
 595: 6, 596: 6, 603: 7, 624:
 6, 647: 12, 651: 20, 21,
 653: 12, 13.
 nihilo, 15: 9, 185: 22, 296:
 9, 305: 18, 344: 6, 406:
 28, 431: 4, 540: 12, 543:
 5.
 nihilominus, 195, 4, 261: 9,
 344: 10, 412: 15, 613: 1,
 636: 7.
 nil, 19: 4, 128: 17, 620: 13,
 Nilus, 119: 6.
 nimia, 310: 8, 619: 4.
 nimie, 396: 8.
 nimiam, 190: 7, 284: 4, 529:
 6.
 nimias, 648: 5.
 nimio, 198: 9, 589: 7.
 nimios, 78: 2, 386: 4.
 nimis, 636: 11.
 nimium, 172: 6, 365: 4,
 Niobem, 446: 9.
 nisi, 8: 2, 13: 4, 14: 8, 17: 7,
 27: 9, 30: 16, 38: 1, 47: 4,
 49: 5, 50: 12, 51: 2, 58: 4,
 5, 64: 2, 3, 65: 6, 72: 6,
 76: 10, 82: 10, 83: 16, 89:
 15, 205: 3, 326: 3, 129: 4,
 138: 18, 143: 4, 145: 4,
 146: 8, 153: 29, 161: 10,
 172: 10, 173: 8, 174: 2, 176:
 20, 183: 18, 185: 1, 2, 15,
 197: 3, 198: 1, 203: 10, 208:
 5, 212: 5, 217: 5, 218: 14,
 257: 10, 262: 4, 20, 265:
 27, 267: 5, 269: 4, 270: 6,
 12, 272: 20, 280: 1, 20,
 289: 2, 290: 3, 293: 14,
 295: 7, 303: 15, 304: 8, 313:
 4, 8, 315: 3, 334: 14, 337:
 6, 340: 12, 341: 11, 342:
 13, 347: 3, 349: 3, 351: 12,
 352: 13, 356: 4, 360: 14,
 372: 5, 379: 7, 380: 4, 382:
 9, 386: 6, 387: 5, 392: 11,
 395: 8, 402: 4, 404: 4,
 406: 12, 409: 7, 416: 3, 4,
 414: 5, 429: 5, 432: 6, 440:
 4, 442: 1, 443: 3, 447: 10,
 451: 16, 17, 461: 8, 466:
 11, 474: 17, 475: 6, 479:
 29, 490: 16, 496: 24, 499:
 15, 500: 2, 501: 3, 505: 9,
 510: 15, 513: 14, 515: 11,
 519: 5, 524: 20, 527: 17,
 529: 1, 538: 10, 540: 11,
 551: 10, 15, 552: 11, 553: 4,
 565: 22, 568: 6, 576: 10,
 584: 13, 590: 9, 595: 11,
 597: 2, 624: 6, 626: 7,
 646: 6, 651: 9, 652: 14,
 657: 10.
 nisus, 134: 3.
 nitentem, 19: 15.
 nitentis, 556: 1.
 niteretur, 108: 20.
 nitidos, 204: 9.
 nititur, 561: 3.
 nivatis, 454: 4.
 nivem, 595: 10.
 nixus, 172: 14.
 Nyse, 55: 18.
 nympharum, 286: 3.
 Nymphidii, 500: 20.
 Nymphidio, 497: 8.
 nobilem, 73: 2, 18: 11, 501:
 8, 519: 2.
 nobiles, 531: 2, 372: 4, 619:
 6, 621: 4, 629: 10, 651: 22,
 652: 16, 653: 4.
 nobili, 496: 3.
 nobilibus, 332: 12, 542: 27,
 651: 10, 653: 7.
 nobilis, 268: 17.
 nobilissima, 159: 3.
 nobilissimi, 42: 10, 327: 1.
 nobilissimis, 287: 14, 410:
 10.
 nobilissimo, 353: 1, 435: 14,
 466: 5, 699: 3.
 nobilissimos, 488: 2.
 nobilitate, 338: 13.
 nobilitatis, 489: 19.
 nobilium, 651: 15, 659: 10,
 nobis, 44: 7, 172: 7, 265: 20,
 30, 379: 15, 24: 26, 31,
 513: 11, 638: 11, 18, 642: 2,
 655: 2.
 nocentibus, 553: 11.
 nocere, 75: 5.
 nociturum, 464: 28.
 nocte, 67: 17, 86: 16, 124:
 14, 32, 231: 26, 344: 16,
 388: 3, 423: 20, 433: 4, 502:
 11, 512: 11, 533: 13.
 noctem, 143: 1, 203: 4, 284:
 6, 314: 18, 371: 22, 373: 6,
 378: 14, 414: 7, 444: 4,
 454: 3, 479: 7, 513: 5, 516:
 3, 556: 2, 592: 5.
 noctes, 1, 10, 294: 1, 466: 3,
 468: 10, 567: 20.
 noctibus, 92: 2, 208: 5, 215:
 3, 235: 20, 326: 4, 319: 12,
 362: 6, 395: 2, 417: 1, 458:
 12, 476: 9, 508: 4, 571:
 8.
 noctis, 7: 7, 105: 7, 171: 5,
 5, 206: 9, 225: 14, 262: 24,
 365: 1.
 noctu, 64: 18, 120: 13, 173:
 9, 308: 9, 342: 10, 365: 8,
 368: 9, 462: 10, 556: 9.
 nocturnas, 75: 4, 137: 3.
 nocturnis, 364: 30.
 nocturno, 220: 11, 249: 1.
 nocturnos, 76: 20, 334: 6,
 397: 13.
 nocturnum, 135: 5, 138: 18,
 219: 5.
 Nola, 235: 19.
 Nolæ, 233: 14, 283: 1.
 Noli, 172: 6, 343: 6.
 nollent, 150: 13, 243: 13.
 nomen, 31: 11, 65: 2, 90: 11,
 105: 16, 218: 15, 231: 8, 13,
 238: 7, 270: 12, 282: 15,
 297: 12, 310: 13, 384: 4,
 21, 397: 2, 418: 8, 432: 8,
 446: 5, 473: 5, 485: 19, 490:
 4, 501: 3, 10, 514: 7, 532:
 2, 544: 7, 616: 20, 621: 31,
 634: 10, 638: 12.
 nomenclatores, 358, 18.
 nomenclatoribus, 414: 26.
 nomenclatoris, 120: 7.
 Nomentanam, 479: 18.
 nomina, 55: 15, 141: 11, 190:
 8, 238: 26, 318: 8, 358: 20,
 362: 14, 364: 12, 406: 15,
 585: 17.
 nominare, 364: 20.
 nominaret, 19: 18, 271: 7.
 nominari, 97: 7, 371: 13.
 nominati, 370: 6.
 nominatim, 25: 3, 174: 2,
 381: 21, 384: 20, 471: 8,
 nominatis, 19: 19.
 nominatos, 313: 2.
 nominatum, 344: 13.
 nominaturus, 311: 3.
 nominatus, 16: 1, 35: 3, 428:

12. 619 : 7.
 nominavit, 90 : 10. 402 : 4.
 458 : 3. 617 : 21.
 nomine, 4 : 7. 6 : 5. 17 : 12.
 19 : 1. 24 : 5. 40 : 1. 58 : 6.
 59 : 17. 69 : 6. 78 : 8. 105 : 1.
 13. 130 : 3. 135 : 6. 158 : 2.
 171 : 10. 172 : 10. 175 : 11.
 185 : 13. 193 : 1. 231 : 20. 232 : 19.
 246 : 8. 249 : 7. 255 : 4.
 264 : 10. 266 : 5. 268 : 16.
 286 : 4. 302 : 10. 323 : 12.
 343 : 17. 354 : 13. 361 : 7.
 369 : 17. 371 : 4. 404 : 15.
 421 : 13. 434 : 7. 442 : 3.
 456 : 14. 459 : 6. 477 : 10.
 484 : 8. 500 : 18. 513 : 6.
 541 : 3. 547 : 15. 552 : 13.
 558 : 5. 565 : 19. 588 : 24.
 591 : 3. 616 : 8. 652 : 27. 659 : 4.
 nominentur, 612 : 6.
 nominibus, 331 : 10. 544 : 4.
 nominis, 83 : 8. 95 : 3. 221 : 13.
 231 : 18. 349 : 5. 519 : 12.
 541 : 17. 618 : 7. 634 : 13.
 non, 3 : 3. 4 : 6. 10 : 7. 10 : 8.
 15 : 13. 1 : 4. 14 : 6. 13 : 17.
 5 : 7. 13. 18 : 12. 19. 19 : 3.
 21 : 13. 22 : 8. 30. 34 : 4. 38 : 6.
 39 : 10. 40 : 1. 7. 45 : 15.
 47 : 3. 50 : 15. 51 : 5. 54 : 33.
 4. 55 : 15. 25. 58 : 5. 11. 60 : 11.
 13. 61 : 10. 64 : 13. 65 : 4.
 67 : 1. 12. 68 : 1. 70 : 6. 71 : 3.
 74 : 8. 9. 13. 75 : 10. 76 : 8.
 9. 20. 78 : 2. 9. 82 : 8.
 83 : 9. 16. 84 : 11. 86 : 13.
 87 : 6. 8. 20 : 5. 9 : 8. 97 : 2.
 101 : 7. 102 : 11. 105 : 20.
 108 : 12. 109 : 1. 111 : 5. 112 : 4.
 11 : 3. 117 : 14. 119 : 4.
 121 : 6. 129 : 5. 130 : 5. 6.
 133 : 5. 134 : 11. 143 : 3. 4.
 5. 7. 145 : 4. 145 : 19. 149 : 8.
 150 : 5. 155 : 4. 5. 16 : 20.
 155 : 7. 157 : 5. 6. 9.
 17. 158 : 3. 5. 161 : 1. 163 : 11.
 12. 168 : 7. 173 : 7. 175 : 1.
 176 : 7. 8. 178 : 12. 179 : 2.
 181 : 4. 185 : 10. 186 : 1.
 187 : 4. 188 : 1. 3. 6. 190 : 2.
 3. 17. 192 : 17. 195 : 17.
 197 : 3. 7. 198 : 1. 9. 201 : 13.
 3. 203 : 5. 8. 206 : 5. 207 : 4.
 208 : 5. 212 : 5. 213 : 9.
 215 : 12. 217 : 2. 4. 15. 218 : 2.
 11. 220 : 2. 223 : 5. 8.
 224 : 1. 36. 225 : 9. 20. 24.
 231 : 1. 16. 234 : 9. 241 : 6.
 243 : 12. 250 : 11. 252 : 1.
 254 : 8. 22. 255 : 3. 13. 257 : 7.
 262 : 14. 18. 263 : 8. 264 : 11.
 265 : 3. 17. 30. 31. 266 : 1.
 267 : 3. 4. 10. 268 : 9.
 26. 21. 270 : 3. 271 : 5. 14.
 272 : 15. 273 : 6. 274 : 1. 33.
 11. 15. 276 : 14. 15. 280 : 11.
 12. 282 : 1. 283 : 12. 13. 288 : 5.
 289 : 17. 290 : 9. 191 : 13.
 14. 15. 293 : 4. 294 : 5. 8.
 16. 295 : 6. 296 : 5. 299 : 7.
 13. 17. 300 : 4. 301 : 4. 21.
 302 : 4. 304 : 3. 8. 9. 305 : 19.
 306 : 2. 307 : 2. 3. 308 : 16.
 309 : 3. 311 : 1. 6. 312 : 10.
 313 : 4. 314 : 14. 317 : 13.
 319 : 16. 322 : 8. 324 : 4. 8.
 325 : 5. 20. 327 : 1. 15. 329 : 3.
 330 : 25. 332 : 8. 333 : 4. 6.
 336 : 7. 13. 340 : 5. 341 : 6.
 11. 343 : 2. 347 : 15. 348 : 12.
 15. 19. 349 : 3. 352 : 12. 14.
 353 : 4. 13. 354 : 6. 355 : 6.
 18. 357 : 6. 7. 8. 12. 14.
 358 : 3. 15. 361 : 6. 362 : 13.
 364 : 14. 365 : 3. 11. 370 : 11.
 4. 374 : 6. 379 : 1. 7. 20.
 24. 26. 18. 19. 280 : 2. 5.
 9. 382 : 9. 383 : 8. 9. 14.
 387 : 5. 9. 390 : 9. 26. 33.
 391 : 10. 394 : 12. 395 : 9.
 397 : 4. 398 : 1. 399 : 5. 402 : 13.
 404 : 3. 8. 406 : 36. 409 : 7.
 15. 410 : 16. 411 : 8. 10.
 412 : 21. 413 : 1. 416 : 10.
 19. 417 : 1. 19. 20. 21. 30.
 418 : 3. 7. 419 : 12. 421 : 2.
 422 : 5. 423 : 3. 11. 428 : 7.
 430 : 2. 431 : 7. 432 : 16. 433 : 16.
 434 : 3. 435 : 21. 439 : 1.
 440 : 4. 10. 441 : 8. 443 : 10.
 16. 446 : 13. 14. 448 : 4.
 450 : 4. 5. 13. 453 : 3. 455 : 7.
 456 : 11. 458 : 1. 459 : 9.
 15. 460 : 1. 461 : 1. 9. 463 : 6.
 464 : 16. 466 : 11. 467 : 7.
 468 : 7. 18. 20. 469 : 18. 471 : 13.
 472 : 2. 10. 473 : 3. 7.
 474 : 10. 14. 17. 481 : 8. 13.
 483 : 7. 11. 485 : 11. 489 : 14.
 492 : 2. 14. 495 : 3. 497 : 2.
 20. 498 : 10. 499 : 5. 16. 500 : 3.
 7. 17. 501 : 7. 503 : 2.
 504 : 11. 14. 505 : 9. 11.
 507 : 8. 508 : 11. 509 : 7. 510 : 11.
 15. 511 : 17. 515 : 5. 15.
 516 : 11. 517 : 15. 521 : 4. 12.
 14. 524 : 1. 527 : 10. 23. 529 : 1.
 530 : 13. 531 : 3. 533 : 4. 6.
 20. 534 : 14. 535 : 11. 537 : 2.
 538 : 14. 16. 541 : 6. 14.
 542 : 6. 12. 13. 31. 544 : 20.
 549 : 8. 9. 551 : 7. 552 : 11.
 14. 553 : 6. 18. 556 : 2.
 559 : 4. 563 : 15. 565 : 11.
 566 : 13. 567 : 3. 7. 12. 20.
 568 : 1. 5. 10. 569 : 3. 9. 13.
 570 : 15. 572 : 10. 17. 573 : 7.
 574 : 20. 575 : 4. 19. 582 : 6.
 584 : 6. 9. 14. 20. 585 : 1.
 25. 587 : 1. 9. 588 : 9.
 589 : 15. 18. 591 : 4. 595 : 11.
 596 : 3. 5. 12. 597 : 5. 15.
 603 : 10. 610 : 14. 612 : 7. 13.
 15. 613 : 5. 615 : 14. 616 : 8.
 17. 19. 617 : 3. 618 : 5. 11.
 623 : 3. 624 : 14. 626 : 8. 627 : 3.
 630 : 4. 6 : 12. 15. 17.
 634 : 10. 15. 19. 635 : 1. 636 : 9.
 14. 638 : 18. 639 : 21. 33.
 642 : 4. 646 : 6. 14. 648 : 2.
 13. 651 : 3. 652 : 5. 12.
 23. 31. 35. 38. 635 : 13. 19.
 654 : 7. 22. 28. 32. 655 : 23.
 657 : 9. 25. 658 : 4. 659 : 3.
 9. 660 : 18. 661 : 12.
 nona, 235 : 17.
 nonagenarius, 688 : 11.
 nonagesimo, 516 : 12.
 nonages, 356 : 25.
 nonam, 72 : 4.
 nonas, 2. 8 : 11. 660 : 2.
 nondum, 76 : 15. 297 : 7. 302 : 12.
 404 : 13. 480 : 21. 491 : 2.
 507 : 22. 609 : 5. 652 : 40.
 nonis, 228 : 11.
 Nonium, 159 : 6.
 Nonius, 176 : 12.
 nonnisi, 62 : 5. 122 : 21. 156 : 2.
 205 : 7. 212 : 8. 269 : 12.
 273 : 8. 427 : 16. 458 : 22.
 525 : 7. 547 : 10. 574 : 3. 588 : 27.
 616 : 14.
 nonnulla, 60 : 10. 126 : 2.
 138 : 14. 213 : 1. 429 : 12. 557 : 9.
 610 : 11.
 nonnulla, 639 : 19.
 nonnullas, 668 : 3.
 nonnulli, 18 : 19. 23 : 12. 58 : 7.
 98 : 3. 180 : 3. 26 : 6. 14 : 29.
 262 : 6. 299 : 3. 314 : 6.
 423 : 21. 466 : 10. 471 : 8.
 489 : 5. 536 : 11. 603 : 8. 625 : 1.
 630 : 7. 639 : 7.
 nonnullis, 51 : 14. 101 : 2.
 108 : 21. 360 : 7. 440 : 16.
 456 : 7. 513 : 7. 12. 553 : 8.
 555 : 3. 585 : 29.
 nonnullos, 362 : 11. 372 : 17.
 376 : 4.
 nonnullum, 619 : 9.
 nonnunquam, 49 : 8. 63 : 2.
 69 : 3. 126 : 14. 143 : 1. 156 : 1.
 118 : 4. 159 : 3. 187 : 7.
 198 : 6. 199 : 1. 200 : 10.
 212 : 11. 213 : 19. 265 : 4.
 301 : 9. 306 : 4. 321 : 6. 344 : 25.
 364 : 2. 366 : 8. 368 : 8.
 382 : 6. 388 : 9. 390 : 2. 398 : 13.
 414 : 8. 449 : 4. 454 : 4.
 501 : 17. 527 : 24. 567 : 17.
 569 : 7. 572 : 9. 575 : 14.
 594 : 21. 638 : 3.
 nono, 372 : 1. 561 : 4.
 nonum, 131 : 2. 561 : 5. 655 : 22.
 Norbano, 523 : 8.
 nos, 61 : 12. 179 : 6. 192 : 14.
 200 : 5. 271 : 15. 321 : 15. 379 :

20. 490 : 8. 638 : 1. 654 : 17.
 25.
 noſſent, 473 : 9.
 noſter, 469 : 15. 588 : 25.
 noſti, 426 : 13.
 noſtra, 6 : 5. 61 : 11.
 noſtra, 379 : 32.
 noſtram, 638 : 17.
 noſtras, 379 : 30.
 noſtratam, 311 : 6.
 noſtri, 235 : 8. 621 : 13. 614 :
 13. 638 : 14.
 noſtris, 606 : 7.
 noſtro, 422 : 3. 654 : 23.
 noſtrum, 214 : 5. 379 : 15. 620 :
 6. 654 : 17. 24.
 nota, 224 : 24. 225 : 34. 287 :
 7. 295 : 8. 356 : 22. 451 : 14.
 606 : 10. 629 : 9.
 notabantur, 582 : 6.
 notabile, 469 : 6.
 notabilem, 51 : 10.
 notabili, 417 : 13.
 notabilibus, 195 : 18.
 notabilia, 392 : 22.
 notabiliora, 272 : 3.
 notabilis, 329 : 5.
 notabiliter, 215 : 1.
 notabilium, 595 : 8.
 notæ, 199 : 3. 551 : 13.
 notam, 39 : 11. 278 : 9. 381 : 7.
 392 : 8.
 notante, 130 : 3. 292 : 17.
 notare, 431 : 3.
 notarem, 217 : 5.
 notaret, 231 : 19. 469 : 17.
 notas, 62 : 7. 76 : 21. 217 : 8.
 364 : 12. 526 : 2.
 notaret, 659 : 14.
 notata, 492 : 2.
 notato, 263 : 4. 284 : 10.
 notatum, 254 : 20. 182 : 9. 374 :
 8. 430 : 2. 634 : 19.
 notatus, 191 : 10. 431 : 8. 523 :
 13. 646 : 8.
 notavi, 215 : 11.
 notavit, 152 : 3. 5. 246 : 8. 392 :
 13. 580 : 1. 581 : 5.
 notefcere, 159 : 5.
 notioribus, 585 : 30.
 notis, 185 : 17. 206 : 2. 347 : 7.
 354 : 12. 564 : 5.
 notiſſimi, 190 : 19.
 notiſſimis, 483 : 6. 610 : 11.
 notiſſimo, 361 : 14.
 notiſſimos, 55 : 3.
 notiſſimum, 243 : 23. 354 : 5.
 498 : 11. 612 : 9.
 notiſſimus, 436 : 7.
 notiſſiam, 310 : 10. 630 : 9.
 noto, 349 : 4. 620 : 13.
 notos, 25 : 13. 218 : 8. 301 : 3.
 344 : 24.
 notum, 55 : 20. 185 : 11. 549 :
 7.
 nova, 19 : 15. 149 : 1. 191 : 4.
 358 : 1. 402 : 3. 443 : 14. 469 :
 25. 405 : 10. 532 : 8. 549 : 1.
 553 : 7. 638 : 15.
 novacula, 341 : 5.
 novæ, 3 : 8. 839 : 19. 441 : 9.
 585 : 18.
 novam, 21 : 4. 441 : 1. 484 : 7.
 519 : 3. 578 : 3.
 Novariam, 648 : 19.
 Novariensis, 647 : 13.
 novarum, 36 : 9. 47 : 9. 120 : 1.
 464 : 18. 585 : 9.
 novas, 9 : 3. 83 : 3. 113 : 2.
 169 : 12. 186 : 6. 256 : 12.
 268 : 17. 305 : 4. 388 : 6.
 410 : 15. 490 : 13. 497 :
 7. 525 : 11. 580 : 13. 653 :
 8.
 novatum, 171 : 8.
 novellaret, 580 : 8.
 noverca, 490 : 3.
 novem, 23 : 15. 130 : 7. 13. 190 :
 12. 249 : 8. 305 : 19. 313 : 2.
 373 : 1. 432 : 1. 615 : 13.
 Novembrem, 44 : 7.
 Novembri, 141 : 20.
 Novembris, 572 : 1.
 noverca, 490 : 3.
 novi, 45 : 14. 130 : 1. 134 : 4.
 241 : 6. 261 : 4. 273 : 4. 314 :
 13. 357 : 9. 383 : 13. 392 : 13.
 397 : 2. 473 : 16. 479 : 25.
 novis, 135 : 10. 169 : 14. 477 :
 2. 549 : 13. 659 : 8.
 noviſſima, 565 : 3. 575 : 11.
 noviſſimam, 477 : 17.
 noviſſime, 42 : 12. 64 : 8. 107 :
 16. 171 : 2. 294 : 10. 359 : 8.
 425 : 7. 436 : 13. 456 : 2. 568 :
 13. 587 : 6. 615 : 10.
 noviſſimi, 597 : 8.
 noviſſimo, 90 : 6. 96 : 4. 484 :
 3. 487 : 12. 514 : 8.
 noviſſimos, 78 : 12. 333 : 4. 540 :
 7.
 noviſſimum, 30 : 3. 39 : 5. 61 :
 3. 62 : 2. 108 : 4. 388 : 16.
 440 : 2. 623 : 4.
 noviſſimus, 383 : 10.
 novitate, 269 : 8.
 Novium, 16 : 2. 10.
 novo, 84 : 6. 243 : 19. 252 : 14.
 301 : 12. 361 : 7. 378 : 13. 388 :
 16. 402 : 16. 444 : 18. 545 :
 10. 585 : 28.
 Novocomensis, 658 : 1.
 novorum, 15 : 4. 19 : 8.
 novos, 30 : 12. 626 : 9.
 novum, 122 : 11. 284 : 17. 335 :
 1. 355 : 2. 388 : 12. 492 : 5.
 590 : 2. 591 : 12. 632 : 7. 638 :
 11.
 Novumcomum, 29 : 4.
 novus, 105 : 6.
 noxa, 87 : 7.
 noxæ, 188 : 6. 275 : 8. 515 :
 22.
 noxiæ, 134 : 18.
 noxiis, 346 : 3. 414 : 16.
 noxiorum, 437 : 3. 500 : 3.
 noxium, 428 : 17.
 nubentem, 343 : 2.
 nubere, 629 : 8.
 nubes, 86 : 17.
 nubilem, 507 : 13.
 nubilum, 439 : 4.
 nuce, 189 : 5.
 Nuceria, 520 : 5.
 Nuceria, 519 : 15.
 nucibus, 110 : 5.
 nudam, 343 : 16. 40 : 9.
 nudatos, 45 : 2.
 nudi, 61 : 5. 480 : 19.
 nudis, 236 : 16. 284 : 12. 359 :
 10.
 nudo, 172 : 14. 262 : 21. 479 :
 21.
 nudus, 483 : 21.
 nulla, 78 : 12. 129 : 3. 172 : 9.
 280 : 19. 417 : 1. 443 : 15.
 454 : 2. 513 : 15. 527 : 11.
 591 : 15. 652 : 9. 657 : 10.
 nullam, 38 : 1. 72 : 1. 289 : 18.
 325 : 17. 373 : 6. 442 : 6.
 457 : 3. 568 : 9. 570 : 10. 654 :
 31.
 nullas, 74 : 8.
 nulli, 163 : 10. 460 : 1. 566 :
 14.
 nullis, 138 : 3. 350 : 2. 532 :
 8.
 nullius, 241 : 6. 332 : 8. 346 : 4.
 532 : 17.
 nullo, 19 : 10. 16 : 5. 54 : 6. 156 :
 4. 159 : 24. 174 : 2. 185 : 19.
 192 : 7. 232 : 16. 235 : 9. 263 :
 6. 306 : 1. 308 : 12. 313 : 10.
 318 : 5. 358 : 3. 363 : 8. 364 :
 18. 380 : 7. 390 : 12. 439 : 12.
 456 : 14. 471 : 4. 479 : 10.
 488 : 1. 510 : 6. 526 : 11. 535 :
 5. 24. 550 : 1. 563 : 7. 574 :
 15. 588 : 22. 651 : 5. 9.
 nullos, 78 : 8. 524 : 20.
 nullum, 25 : 8. 61 : 8. 65 : 8.
 9. 441 : 8. 444 : 11. 454 : 15.
 512 : 5. 572 : 6.
 nullus, 301 : 11. 353 : 12. 417 : 1.
 467 : 1. 639 : 26.
 num, 119 : 3. 559 : 2.
 Numanum, 660 : 13.
 numen, 342 : 13.
 numeraret, 398 : 28.
 numerasse, 357 : 11.
 numeraris, 4 : 9.
 numeratum, 47 : 12.
 numeraverat, 40 : 2.
 numeris, 544 : 9.
 numero, 10 : 10. 11 : 8. 41 : 11.
 45 : 5. 76 : 4. 116 : 12. 153 :
 21. 157 : 8. 166 : 2. 176 : 19.
 186 : 4. 296 : 1. 349 : 15. 359 :
 14. 385 : 5. 414 : 25. 420 : 15.
 428 : 19. 437 : 8. 568 : 4.
 616 : 2. 646 : 15.
 numerum,

- numerum, 45: 2. 97: 1. 138: 10. 146: 1. 17. 149: 6. 169: 3. 206: 2. 231: 19. 258: 14. 276: 2. 348: 20. 381: 14. 406: 3. 424: 6. 440: 12. 447: 3. 468: 12. 475: 5. 513: 10. 549: 16. 556: 5. 587: 21.
 numidica, 319: 10.
 numidici, 95: 5.
 numidicum, 609: 4.
 numidis, 651: 8.
 numina, 191: 5.
 numine, 485: 5. 519: 9.
 numini, 339: 6.
 numinum, 338: 18. 530: 5.
 nummaria, 189: 9.
 nummaria, 155: 3.
 nummaria, 156: 3.
 nummaria, 581: 4.
 nummis, 435: 14.
 nummo, 56: 9. 298: 7.
 nummorum, 166: 10. 238: 12. 576: 14.
 nummos, 17: 12. 40: 5. 156: 2. 199: 3. 238: 13. 264: 8. 355: 6. 580: 12. 639: 14.
 nummularii, 103: 1.
 nummulario, 495: 3.
 nummum, 40: 3. 7. 59: 14. 151: 12. 193: 1. 189: 3. 225: 34. 276: 4. 451: 14. 452: 17. 475: 10. 610: 8. 617: 7. 652: 10.
 numquam, 75: 5. 128: 16. 138: 1. 174: 1. 176: 8. 187: 13. 197: 7. 215: 3. 258: 15. 272: 20. 278: 5. 282: 5. 288: 2. 301: 1. 305: 1. 309: 3. 342: 10. 359: 2. 17. 363: 3. 381: 8. 383: 9. 450: 1. 453: 11. 457: 4. 477: 2. 551: 15. 565: 22. 574: 11. 587: 8. 595: 4. 623: 3. 636: 10. 652: 14. 65: 3.
 nunc, 32: 11. 55: 10. 24. 101: 3. 158: 8. 182: 2. 190: 11. 197: 1. 258: 4. 2. 5: 30. 268: 4. 5. 272: 7. 357: 10. 365: 1. 449: 6. 464: 10. 474: 22. 476: 5. 515: 3. 14. 536: 20. 568: 2. 3. 576: 4. 632: 5. 646: 13. 654: 16.
 nuncios, 322: 2.
 nuncupare, 231: 10. 484: 9.
 nuncuparetur, 356: 13.
 nuncupavit, 280: 8.
 nuncupatione, 477: 13.
 nuncupationem, 356: 13.
 nuncupatis, 116: 4.
 nuncupato, 655: 22.
 nuncupatum, 381: 19.
 nuncupavit, 138: 3.
 nundinari, 566: 6.
 nundinarum, 387: 1. 459: 12.
 nundinas, 221: 10.
 nundinis, 616: 14.
 nuntiabantur, 542: 29.
 nuntians, 592: 12.
 nuntiante, 81: 5. 11: 9.
 nuntiantem, 462: 21. 505: 11.
 nuntiantes, 545: 9.
 nuntiantibus, 559: 3.
 nuntiantem, 569: 8.
 nuntiare, 297: 7. 427: 6. 515: 13.
 nuntiare, 476: 2.
 nuntiarum, 361: 3.
 nuntiata, 64: 5. 95: 9. 124: 4. 254: 6. 261: 3. 478: 1. 4. 3. 1. 591: 6. 592: 10.
 nuntiatum, 117: 6.
 nuntiatum, 32: 2. 303: 7. 315: 8. 387: 7. 474: 2. 501: 7. 534: 3. 543: 4. 553: 4.
 nuntiatum, 417: 12.
 nuntiavit, 10: 6.
 nuntii, 305: 17.
 nuntiis, 36: 11. 116: 11. 475: 10. 497: 3. 579: 10.
 nuntio, 366: 2. 517: 12.
 nuntios, 63: 6.
 nuntium, 315: 1. 418: 6. 474: 5. 504: 6.
 nuper, 19: 3. 597: 12.
 nuphile, 409: 4.
 nuphile, 357: 3.
 nuphile, 613: 10. 660: 6.
 nupra, 27: 2. 409: 10.
 nupram, 182: 13. 343: 10. 464: 3. 573: 5. 626: 3.
 nuprarum, 455: 1.
 nuptrali, 343: 6.
 nuptriarum, 187: 18. 409: 17. 412: 12. 455: 6. 509: 5.
 nuptias, 49: 2. 190: 4. 409: 15. 464: 17. 487: 4. 566: 4.
 nuptiis, 408: 5. 412: 18. 596: 12.
 nuprum, 183: 4.
 nupria, 536: 21.
 nuprios, 110: 12.
 nuprum, 294: 4. 305: 1.
 nurus, 301: 2.
 nusquam, 50: 3. 660: 11.
 nutantem, 355: 24. 547: 4.
 nutrant, 621: 24.
 nutrices, 481: 17.
 nutricia, 248: 3. 464: 25.
 nutricula, 224: 36. 473: 22.
 nutrimentorum, 105: 1. 315: 3.
 nutiri, 487: 7.
 nutritore, 616: 6.
 nutritus, 323: 17. 432: 14.
 nutritrix, 593: 5.
 nutu, 351: 13. 547: 12.
 O.
 O. 173: 2. 423: 7.
 ob, 8: 3. 9: 1. 11: 9. 15: 14. 18: 43: 26. 54: 5. 59: 12. 13. 74: 5. 86: 20. 114: 4. 174: 7. 175: 2. 185: 7. 186: 6. 214: 20. 243: 24. 246: 14. 252: 1. 255: 3. 262: 14. 284: 14. 300: 6. 305: 8. 310: 9. 313: 14. 315: 6. 327: 13. 328: 4. 332: 10. 334: 9. 340: 1. 347: 16. 351: 4. 353: 8. 16. 357: 19. 378: 11. 394: 5. 395: 6. 406: 18. 19. 409: 1. 431: 8. 434: 3. 435: 12. 439: 11. 450: 4. 489: 10. 494: 1. 496: 4. 504: 7. 507: 14. 527: 15. 529: 6. 530: 8. 532: 6. 543: 16. 558: 4. 573: 10. 582: 9. 585: 10. 32. 592: 21. 609: 5. 615: 7. 625: 14. 626: 1. 631: 1. 646: 2. 647: 5. 648: 19. 651: 3. 15. 657: 6.
 obatorum, 27: 8.
 obatum, 53: 5.
 obambulans, 254: 13.
 obambulantem, 269: 12.
 obdormisceret, 414: 8. 541: 5.
 odormisse, 224: 15.
 obediebat, 450: 1.
 obedire, 348: 13.
 obeliscus, 397: 11.
 obesa, 482: 3.
 obesitate, 420: 5. 594: 4.
 obesus, 535: 5. 655: 17.
 obeundis, 64: 1.
 obfirmate, 269: 2.
 obharentem, 243: 18.
 obharet, 443: 9.
 obiecit, 55: 13. 287: 4. 461: 19. 585: 5.
 obiecta, 14: 13. 307: 10.
 obiectaretur, 594: 9.
 obiectis, 534: 10.
 obiecto, 361: 16. 462: 21.
 obiectum, 133: 2. 200: 9. 301: 17. 18. 347: 18. 467: 3.
 obiectus, 188: 5.
 obiens, 260: 4.
 obierant, 425: 4.
 obierat, 282: 11.
 obicere, 47: 1.
 obiceret, 392: 20.
 obiceretur, 171: 13. 473: 9.
 obicere, 105: 16. 588: 4.
 obiciatur, 105: 5.
 obicientibus, 646: 10.
 obicientis, 306: 7.
 obicit, 102: 10. 190: 4. 647: 6.
 obicitur, 626: 5.
 obiisse, 8: 15. 615: 8.
 obiit, 102: 1. 183: 4. 235: 15.
 G g g g g

- 247: 17. 314: 2. 317: 13.
 31: 1. 357: 16. 425: 6. 429:
 11. 449: 11. 485: 9. 489:
 24. 520: 9. 536: 15.
 obiret, 314: 15. 323: 30. 326:
 4.
 obitu, 321: 24.
 obitum, 487: 11. 651: 24.
 653: 16.
 obitutus, 282: 13. 471: 12.
 obiurgando, 297: 3.
 obiurgante, 447: 4.
 obiurgaretur, 508: 3.
 obiurgati, 337: 6.
 obiurgasse, 302: 16.
 obiurgavit, 361: 16.
 oblata, 74: 9. 115: 1. 494: 7.
 541: 8. 569: 10.
 oblata, 497: 14. 596: 11.
 oblati, 304: 9.
 oblatos, 398: 17. 592: 1.
 oblatrantem, 551: 20.
 oblatum, 330: 35. 480: 9. 525:
 11. 590: 2.
 oblaturum, 138: 14.
 oblectabat, 596: 1.
 oblectamenti, 192: 8.
 oblectamentis, 312: 6.
 oblectarent, 424: 3.
 obligare, 22: 7.
 obligarent, 45: 15.
 obligaret, 307: 13.
 obligari, 521: 2.
 obligarit, 540: 13.
 obligatam, 383: 14.
 oblimatas, 119: 6.
 obliquis, 574: 16.
 oblita, 619: 5.
 oblitterato, 325: 18.
 oblitteravit, 2. 6: 9. 471: 11.
 oblitus, 344: 11. 501: 19.
 oblivio, 618: 21.
 oblivionem, 29: 1. 350: 4.
 385: 3. 418: 1.
 oblocata, 25: 12.
 obmuturasse, 512: 15.
 obmutuisse, 423: 20.
 obnoxia, 159: 2. 359: 11.
 obnoxiam, 51: 7. 134: 5.
 obnoxios, 295: 8.
 obnoxium, 256: 3. 587: 21.
 obnoxius, 304: 4. 382: 8.
 obnuntiantem, 18: 13.
 obnuntiaret, 18: 18.
 oboluisse, 547: 13.
 oboluisse, 341: 8.
 oborra, 443: 9. 462: 26.
 obruffam, 475: 11.
 obrogavit, 401: 14.
 obrutum, 373: 3.
 obrutus, 64: 10.
 obscæna, 372: 15. 585: 19.
 obscænitatem, 287: 6.
 obscænitatem, 456: 10.
 obscænitatis, 390: 19.
 obscænum, 370: 15. 490:
 14.
 obscura, 423: 1. 356: 3. 652:
 12. 655: 19.
 obscurabat, 310: 3.
 obscuram, 519: 3.
 obscure, 544: 10.
 obscuris, 199: 6.
 obscuritatem, 620: 14.
 obscuritatis, 213: 18.
 obscuro, 563: 3.
 obsecratio, 401: 6.
 obsecro, 265: 30.
 obsedissent, 563: 7.
 obsequii, 325: 10.
 obsequium, 122: 7. 501: 2. 503:
 12.
 obseratis, 570: 17.
 observabat, 69: 1. 221: 1.
 10.
 observandum, 67: 17.
 observare, 449: 13.
 observationum, 636: 15.
 observatum, 178: 13. 374: 8.
 477: 17. 487: 11. 502: 16.
 observatus, 544: 11.
 observaverat, 310: 3. 402: 4.
 491: 12.
 obseffa, 117: 4.
 obseffione, 64: 4.
 obseffum, 70: 7.
 obseffentur, 70: 6.
 obsides, 24: 7. 121: 11. 20.
 154: 2. 159: 14. 361: 9.
 obsidibus, 336: 5.
 obsidione, 35: 10. 246: 12.
 428: 13.
 obsidum, 122: 11.
 obsignandos, 655: 21.
 obsignarentur, 443: 2.
 obsignata, 166: 6.
 obsignatas, 304: 7.
 obsignaverat, 315: 17.
 obsignavit, 423: 12.
 obsistens, 66: 6.
 obsitum, 353: 11.
 obsolefieri, 218: 16.
 obsoleta, 356: 6.
 obsoleti, 479: 19.
 obsonia, 49: 7.
 obsoniorum, 232: 16.
 obstare, 253: 9.
 obstarent, 293: 14.
 obstinatissime, 307: 8. 491: 3.
 567: 5.
 obstinatus, 30: 8.
 obstinatos, 15: 4.
 obstipa, 308: 11.
 obstitit, 311: 2.
 obstrepentes, 224: 38.
 obstreperet, 369: 3.
 obstrictis,
 obstrui, 97: 7.
 obsuta, 305: 2. 639: 16.
 obtegere, 456: 9.
 obtegeret, 225: 25. 308: 7.
 obtemperans, 299: 2.
 obtemperaret, 416: 13.
 obtemperassent, 280: 1.
 obtento, 479: 10.
 obtestatione, 283: 5. 511: 2.
 544: 14.
 obtestatus, 310: 14.
 obtigerat, 108: 13.
 obtigisse, 95: 12.
 obtigissent, 138: 10.
 obtigisset, 590: 5.
 obtigit, 500: 2.
 obtinebat, 471: 3.
 obtinentem, 439: 9.
 obtinere, 273: 5.
 obtineret, 545: 2.
 obtinisset, 14: 7.
 obtinuit, 11: 5. 22: 6. 149:
 7. 421: 1. 493: 5.
 obtrectare, 253: 9. 443: 3.
 obtrectaret, 351: 14.
 obtrectatoribus, 113: 6. 319:
 13. 455: 12.
 obtrectatoris, 519: 4.
 obtrectatorum, 11: 7. 60: 17.
 obtrectavit, 293: 8.
 obtulit, 431: 5.
 obtulerat, 111: 9. 300: 12. 413:
 19.
 obtulerit, 451: 19.
 obtulerunt, 70: 2. 122: 20.
 obtulisse, 504: 5. 545: 6.
 obtulisset, 300: 5. 648: 11.
 obtulit, 153: 12. 437: 9. 462:
 17. 477: 12. 513: 5. 592: 18.
 654: 14.
 obrurbarer, 213: 16.
 obvenissent, 557: 1.
 obvenit, 7: 1.
 obversari, 417: 11.
 obversata, 225: 18.
 obvja, 384: 12.
 obviam, 72: 4. 312: 3. 321: 8.
 404: 18. 417: 20.
 obviis, 305: 3. 357: 18. 479:
 24.
 obvio, 87: 4. 490: 16. 511: 17.
 534: 11.
 obviorem, 328: 7. 508: 4.
 obvios, 70: 13. 525: 14.
 obvium, 67: 4. 95: 2. 225: 8.
 423: 5. 551: 19.
 obvoluere, 365: 6.
 obvoluit, 89: 8.
 obvoluto, 64: 9. 592: 20.
 occasio, 168: 11. 446: 12. 510:
 1.
 occasione, 23: 9. 31: 18. 36:
 11. 65: 4. 74: 8. 11: 1. 421:
 2. 472: 5. 496: 25. 585:
 21.
 occasionem, 11: 3. 188: 10.
 231: 26. 254: 8. 301: 5. 325:
 17. 329: 1. 385: 13. 435: 11.
 493: 1. 496: 24. 501: 13.
 546: 6. 547: 10.
 occasiones, 7: 6. 155: 1. 409:
 11. 567: 11.
 occasione, 3: 11.
 occasionis, 370: 3.

occasum, 32: 5. 596: 54.
 occidendum, 371: 12.
 occiderant, 507: 13.
 occiderat, 427: 4. 528: 5. 661: 2.
 occidere, 569: 14.
 occideretur, 96: 14. 263: 9. 503: 1. 597: 9.
 occidi, 132: 15. 303: 8. 349: 16. 462: 21.
 occidisse, 417: 4.
 occidisti, 143: 5.
 occidit, 95: 4. 266: 2. 347: 15. 412: 8. 437: 3. 464: 9. 13. 531: 4. 585: 22.
 occipitio, 353: 7.
 occipitium, 308: 6.
 occisa, 418: 1. 477: 3.
 occisa, 89: 16.
 occisus, 513: 12. 595: 11.
 occiso, 111: 2. 247: 5. 431: 11.
 occisorum, 496: 2.
 occisos, 110: 2.
 occisum, 36: 3. 107: 10. 290: 14. 423: 15. 484: 5. 497: 3. 503: 13. 528: 1. 579: 12. 597: 8.
 occisus, 92: 4. 97: 6. 139: 7. 171: 19. 374: 10. 511: 4. 592: 13. 593: 3. 658: 10.
 occubuerat, 564: 18.
 occubuerit, 373: 6.
 occubuisse, 110: 15.
 occubisset, 111: 10.
 occubuit, 428: 14.
 occulere, 132: 12.
 occuleretur, 205: 7.
 occultæ, 444: 10.
 occultandam, 461: 15.
 occultavit, 73: 4.
 occulte, 453: 2. 12.
 occulti, 113: 15.
 occultissimum, 132: 6.
 occultius, 62: 7.
 occupabantur, 141: 15.
 occupandi, 341: 6.
 occupantium, 344: 16.
 occupare, 243: 11. 268: 1. 511: 1. 547: 22.
 occuparent, 365: 18.
 occuparentur, 344: 20.
 occuparet, 110: 3.
 occupari, 283: 15.
 occuparunt, 384: 15.
 occupat, 464: 18.
 occupationes, 271: 8.
 occupationibus, 474: 5.
 occupatissimus, 654: 16.
 occupatum, 449: 4.
 occupavit, 35: 2.
 occurrens, 113: 12.
 occurrentium, 321: 5.
 occurrere, 344: 7. 357: 6. 364: 16.
 occurrerent, 353: 7.
 occurreret, 503: 12.

occurrisset, 231: 1. 382: 9.
 occurrit, 211: 7.
 occurru, 251: 1. 427: 5. 449: 14.
 oceani, 344: 15. 362: 2. 4.
 oceanum, 357: 8. 362: 15.
 Ocellæ, 490: 4.
 Ocellatis, 210: 5. 582: 14.
 ocellinam, 489: 19.
 octacilius, 646: 11.
 Octava, 358: 9.
 Octavia, 102: 2. 3. 477: 4.
 Octavia, 135: 8. 183: 3. 249: 10. 464: 5. 12. 632: 3.
 Octaviam, 27: 2. 99: 1. 182: 5. 410: 2. 10. 433: 18. 464: 4.
 Octavii, 131: 8.
 Octavio, 99: 4. 224: 26.
 Octavium, 100: 5.
 Octavios, 99: 9.
 Octavium, 90: 7. 8. 101: 11. 485: 10.
 Octavius, 55: 10. 99: 3. 101: 1. 105: 10. 224: 22. 24. 235: 16. 606: 10. 610: 13.
 Octavo, 258: 1. 314: 2. 432: 2. 516: 11. 523: 7. 533: 1. 660: 2.
 Octavum, 111: 2. 660: 4.
 Octingena, 456: 17.
 octingentorum, 155: 6. 380: 9.
 octingentes, 620: 7.
 octo, 30: 12. 146: 5. 373: 11. 420: 23. 422: 12. 472: 9. 495: 1. 541: 17. 547: 2. 591: 6. 652: 10. 653: 5.
 October, 270: 9.
 Octobrem, 589: 7.
 Octobri, 146: 15.
 Octobris, 104: 2. 424: 4. 523: 7. 531: 11. 593: 4.
 octogenarius, 659: 14.
 octogies, 383: 11.
 octoginta, 471: 1. 332: 2.
 Octophoro, 360: 1.
 oculatus, 647: 2.
 oculi, 161: 2.
 oculis, 51: 2. 114: 10. 119: 2. 132: 15. 174: 7. 251: 2. 284: 1. 308: 8. 364: 17. 447: 13. 481: 10. 482: 2. 505: 1. 587: 17. 594: 2.
 oculo, 70: 19. 524: 10.
 oculorum, 453: 9. 538: 6. 647: 2.
 oculos, 203: 2. 204: 9. 343: 23. 353: 6. 532: 2. 545: 14. 593: 3.
 oculum, 294: 12. 431: 6.
 oculus, 70: 9. 496: 16.
 oderint, 292: 12. 349: 7.
 odero, 272: 2.
 odio, 306: 8. 476: 3. 562: 4.
 odium, 291: 3. 329: 6. 578: 5.

odore, 347: 16. 479: 16. 559: 2.
 odoris, 528: 2.
 Oedipodem, 446: 19. 477: 18.
 Oedipus, 62: 11.
 Oenones, 585: 23.
 offendebatur, 203: 10. 218: 15. 594: 8.
 offendendum, 518: 3.
 offenderant, 408: 4.
 offenderat, 3: 11.
 offenderetur, 286: 12. 559: 3.
 offendit, 513: 2. 614: 3.
 offensam, 541: 6.
 offensurum, 552: 1.
 offensior, 257: 11. 428: 2. 532: 8.
 offensis, 187: 6. 409: 1.
 offensum, 18: 5.
 offensus, 276: 13. 347: 15. 468: 4. 500: 14.
 offerrebat, 163: 10. 175: 5.
 offerens, 28: 2.
 offerente, 172: 14. 446: 15. 479: 17.
 offerenti, 498: 6. 588: 14.
 offerre, 2370: 14.
 offerret, 294: 10. 574: 11.
 officia, 73: 6. 149: 1. 174: 4. 181: 5. 182: 6. 254: 13. 256: 5. 260: 4. 385: 6. 500: 11. 512: 9. 553: 12. 573: 6.
 officientibus, 444: 8.
 officii, 89: 1. 173: 9. 176: 14. 203: 11. 255: 5. 271: 12. 291: 4. 304: 11. 338: 11. 510: 6.
 officiis, 18: 4. 31: 20. 112: 1. 580: 10.
 officinas, 634: 16.
 officio, 15: 4. 132: 11. 378: 14. 412: 16. 440: 18. 455: 6. 496: 22. 524: 6. 552: 4.
 officiorum, 25: 8. 69: 4. 251: 8. 411: 6. 556: 9. 565: 19.
 officium, 72: 2. 284: 17. 343: 3. 381: 8. 409: 17. 460: 1. 544: 9. 626: 8. 654: 14.
 offula, 419: 6.
 olearum, 382: 11.
 olei, 40: 5.
 olera, 441: 7.
 olere, 528: 1.
 oleum, 59: 4. 437: 1.
 olido, 287: 6.
 olim, 11: 7. 40: 6. 115: 1. 132: 5. 137: 5. 161: 10. 172: 12. 175: 5. 198: 5. 219: 5. 224: 30. 246: 12. 258: 10. 284: 10. 290: 6. 298: 10. 310: 17. 357: 1. 363: 5. 371: 17. 378: 9. 385: 19. 398: 12. 409: 9. 413: 8. 419: 7. 429: 4. 451: 4. 455: 14. 464: 30. 471: 4. 487: 3. 494: 1. 498: 4.

1. 500: 5. 501: 9. 510: 4. 519:
 13. 535: 5. 538: 6. 519: 2.
 575: 9. 1. 582: 15. 588:
 21. 603: 1. 612: 17. 629: 31.
 646: 13.
 Olympia, 483: 14.
 Olympiacum, 451: 6.
 Olympiz, 571: 1. 437: 27. 449:
 1.
 olympisi, 181: 2. 339: 1.
 olympicis, 450: 10.
 omen, 125: 23. 313: 18.
 omina, 231: 23. 132: 6.
 ominantium, 479: 24.
 omine, 64: 14. 516: 10.
 ominibus, 40: 14. 495: 16.
 ominis, 210: 8.
 omiserat, 551: 11.
 omiserim, 200: 14.
 omisisse, 639: 4.
 omisit, 25: 9. 107: 12. 210:
 2. 257: 1. 435: 11. 454: 1.
 474: 1.
 omitta, 511: 15. 553: 7. 575:
 9.
 omittis, 440: 6.
 omisso, 9: 6. 358: 3. 364: 6.
 510: 7.
 omissum, 38: 4. 385: 19. 396:
 10.
 omittente, 329: 1.
 omittere, 444: 5.
 omittenter, 496: 15.
 omittenterur, 241: 21.
 omitti, 613: 5.
 omitto, 55: 3. 178: 2. 321:
 2.
 omne, 191: 8. 220: 5. 216:
 238: 19. 301: 1. 6. 303: 11.
 306: 2. 362: 8. 378: 5. 502:
 2. 554: 2. 560: 20. 575: 1.
 576: 17. 6. 6: 5.
 omrem, 24: 1. 69: 4. 161: 1.
 185: 14. 25. 207: 1. 219:
 3. 224: 21. 231: 2. 232: 3.
 249: 2. 250: 1. 255: 12.
 26: 18. 321: 9. 332: 6.
 352: 19. 364: 22. 385: 3.
 475: 11. 509: 11. 533: 16.
 547: 5. 573: 2. 597: 8. 660:
 31.
 omnes, 35: 6. 47: 7. 62: 12.
 84: 3. 96: 11. 98: 2. 100:
 7. 116: 6. 119: 6. 124: 5.
 131: 1. 143: 6. 157: 12. 158:
 2. 171: 4. 172: 12. 178: 4.
 190: 14. 199: 15. 204: 1.
 243: 3. 247: 14. 254: 16.
 265: 18. 272: 6. 292: 13.
 319: 1. 344: 16. 347: 9. 49:
 17. 351: 2. 370: 9. 374: 9.
 383: 11. 399: 4. 406: 9. 411:
 7. 417: 12. 435: 18. 436: 10.
 442: 8. 447: 6. 475: 8.
 473: 1. 487: 12. 491: 12.
 500: 18. 504: 6. 513: 10.
 515: 18. 561: 6. 564: 1. 565:
 7. 567: 1. 11. 584: 7. 585:
 21. 587: 17. 589: 4. 594:
 23. 611: 30. 639: 11. 651:
 13.
 omni, 21: 8. 61: 6. 116: 12.
 122: 2. 134: 3. 153: 13. 153:
 18. 186: 3. 230: 4. 263: 7.
 279: 3. 330: 1. 347: 13. 355:
 12. 363: 12. 370: 12. 406:
 23. 411: 14. 418: 7. 412: 2.
 431: 1. 462: 1. 469: 28.
 502: 9. 518: 9. 543: 6.
 574: 1. 584: 1. 588: 2. 606:
 17. 618: 11.
 omnia, 18: 18. 30: 8. 31: 8.
 32: 12. 35: 12. 42: 19. 69:
 1. 75: 10. 92: 11. 132: 3.
 191: 5. 198: 5. 203: 4. 212:
 7. 221: 1. 225: 12. 231: 14.
 238: 5. 262: 21. 268: 20. 276:
 10. 299: 5. 8. 308: 14. 338:
 7. 348: 13. 386: 1. 423: 4.
 21. 414: 1. 449: 1. 16.
 459: 4. 9. 462: 19. 473:
 18. 512: 12. 534: 7. 540: 13.
 567: 4. 576: 2. 593: 1. 634:
 11. 613: 24. 658: 5. 661:
 2.
 omnibus, 13: 6. 18: 4. 27: 4.
 28: 5. 34: 5. 38: 1. 47: 16.
 51: 8. 59: 2. 67: 15. 76: 5.
 121: 13. 125: 4. 155: 1. 178:
 12. 185: 4. 187: 9. 218: 12.
 235: 6. 258: 4. 261: 8. 324:
 8. 325: 16. 330: 16. 333: 3.
 342: 1. 344: 4. 352: 17. 369:
 1. 382: 2. 395: 4. 416: 7.
 419: 1. 430: 7. 456: 2.
 461: 4. 466: 12. 487: 14.
 491: 10. 492: 18. 500: 10.
 510: 20. 523: 16. 516: 10.
 530: 3. 531: 2. 544: 7. 545:
 4. 552: 14. 565: 30. 570: 12.
 588: 1. 592: 13. 634: 4. 619:
 9. 653: 17. 661: 7.
 omnino, 58: 15. 70: 4. 72: 1.
 82: 5. 111: 1. 125: 1. 119:
 4. 176: 19. 185: 15. 224:
 30. 235: 12. 251: 1. 270: 13.
 288: 9. 289: 6. 292: 9. 307:
 3. 312: 1. 344: 1. 364: 20.
 376: 14. 414: 10. 443: 6.
 442: 6. 482: 4. 505: 3. 566:
 14. 570: 11. 613: 4. 624: 5.
 616: 4. 647: 8.
 omnis, 70: 16. 199: 3. 204:
 2. 210: 8. 352: 9. 359: 8.
 17. 458: 8. 471: 8. 620: 7.
 omnium, 7: 10. 18: 10. 21: 15.
 42: 2. 55: 2. 58: 16. 61: 10.
 108: 8. 139: 3. 158: 4. 229:
 5. 230: 1. 261: 5. 6. 271:
 16. 274: 13. 282: 12. 284: 9.
 295: 8. 296: 3. 304: 2. 326:
 8. 328: 1. 330: 21. 342: 17.
 343: 19. 355: 1. 356: 20.
 163: 3. 372: 14. 385: 2. 398:
 33. 40: 2. 419: 15. 415: 7.
 12. 415: 3. 429: 7. 435: 3.
 46: 10. 437: 15. 450: 9.
 476: 3. 477: 2. 479: 10.
 480: 12. 509: 1. 512: 3. 527:
 22. 542: 34. 556: 10. 562:
 2. 543: 10. 565: 19. 567: 5.
 568: 10. 582: 3. 550: 3.
 620: 10. 625: 1. 646: 5. 651:
 7.
 onera, 59: 18. 162: 19. 359:
 5.
 onerandas, 274: 14.
 onerare, 367: 11.
 oneraret, 462: 2.
 oneraretur, 521: 3.
 oneraria, 505: 13.
 onerariis, 335: 4.
 oneratis, 188: 11.
 oneratos, 303: 13.
 onere, 248: 14. 372: 2. 406:
 23. 504: 11.
 oneribus, 588: 1.
 onerosam, 268: 10.
 onusta, 495: 18.
 ope, 30: 3. 74: 6. 574: 8.
 opem, 108: 25. 251: 11. 289: 1.
 291: 18. 493: 10. 504: 5. 545:
 13. 568: 10.
 opera, 18: 2. 21: 3. 31: 6.
 110: 2. 134: 8. 135: 6. 139:
 2. 150: 1. 206: 7. 278: 8.
 285: 7. 288: 7. 318: 1. 318:
 1. 395: 5. 396: 6. 458: 27.
 461: 23. 476: 14. 501: 2.
 543: 1. 578: 1. 651: 23. 652:
 22. 663: 15.
 operam, 4: 4. 15: 13. 70: 3.
 204: 3. 212: 11. 214: 7. 245:
 14. 272: 1. 324: 2. 347: 2.
 369: 2. 437: 8. 444: 12.
 446: 14. 491: 7. 527: 16.
 533: 16. 564: 11. 592: 13.
 595: 5. 652: 39. 658: 4.
 operantibus, 397: 8.
 operariorum, 402: 8.
 operatum, 537: 4.
 operas, 101: 3. 159: 10. 161: 15.
 372: 4.
 opere, 45: 2. 119: 6. 121: 7.
 352: 6. 397: 3. 467: 18. 492:
 16. 496: 16. 523: 9.
 operibus, 28: 5. 36: 2. 166: 3.
 272: 16. 568: 7. 573: 10.
 operis, 53: 9. 86: 4. 336: 9.
 10. 352: 10. 435: 8. 545:
 18.
 operose, 195: 15.
 operose, 657: 2.
 operum, 149: 2. 318: 3. 421:
 4. 488: 20. 514: 3. 587:
 19.
 opes, 355: 17. 432: 16. 455:
 15.
 opibus, 83: 13. 101: 4. 187: 5.
 413: 3.
 opifces, 321: 3.

Opilius, 615: 9.
opinabantur, 166: 7.
opinamur, 606: 1.
opinans, 65: 7-348: 3.
opinante, 162: 1.
opinantem, 188: 3.
opinantes, 108: 10.
opinantibus, 322: 11.
opinantium, 167: 9.
opinantur, 31: 6. 96: 6. 314:
11. 327: 11. 333: 5. 570: 9.
opinater, 519: 5.
opinari, 68: 6. 172: 1.
opinato, 347: 10.
opinatur, 646: 6.
opinatus, 6: 9. 379: 11. 506:
5. 512: 8.
opinentur, 553: 18.
opinio, 55: 26. 105: 3. 318: 1.
483: 13. 541: 9.
opinione, 3: 11. 14: 4. 105: 4.
282: 11. 461: 13.
opinionem, 15: 14. 217: 3.
323: 26. 514: 17. 612: 12.
652: 14.
opinioni, 307: 16.
opinionis, 652: 41.
opinor, 168: 8. 624: 7.
opis, 446: 22.
opitulando, 568: 13.
oportere, 105: 19. 175: 4.
273: 2. 355: 3. 549: 9. 561:
3. 567: 7.
oporteret, 138: 12. 390: 16.
423: 23. 474: 23. 514: 2.
opperiens, 462: 19.
opperientes, 87: 5.
opperienti, 134: 7.
opperirentur, 511: 7.
opperiretur, 269: 6. 322: 2.
opperiri, 414: 17.
oppleri, 477: 6. 542: 12.
oppida, 59: 10. 169: 8. 195: 14.
282: 2. 319: 10. 406: 12.
469: 4. 547: 3.
oppidanor, 163: 1.
oppidatim, 186: 8. 502: 3.
oppidi, 99: 3. 166: 9. 224: 5.
235: 21. 398: 35. 416: 15.
oppido, 10: 13. 113: 10. 173:
8. 241: 3. 291: 5. 404: 6.
507: 1. 537: 5. 651: 20.
oppidorum, 449: 10.
oppidum, 280: 14. 489: 1.
Oppio, 74: 1.
Oppium, 58: 9.
Oppium, 58: 9.
Oppius, 58: 10. 59: 3. 610:
13.
opportuna, 241: 7.
opportunissime, 439: 4.
opportunitate, 21: 9. 262:
1.
opposita, 203: 2.
oppositas, 64: 6.
opposuit, 533: 9.
oppressa, 106: 18.

oppressis, 497: 7.
oppressit, 243: 7. 327: 13. 533:
19. 565: 25.
oppresso, 301: 9. 327: 5. 503:
10. 579: 3.
oppressorum, 568: 4.
opressum, 133: 1. 381: 12. 417:
7. 473: 13.
oppressus, 114: 18. 388: 10.
535: 13. 589: 10. 658: 9.
opprobrio, 55: 2. 105: 16. 536:
6.
opprobrium, 65: 3. 173: 1.
oppugnatione, 541: 21. 565:
3.
oppugnationem, 67: 6.
oppugnatum, 489: 3.
opusculum, 617: 6.
opsonia, 276: 9. 315: 5. 530: 8.
16.
opsonii, 441: 8.
opsonio, 314: 8. 576: 16.
opsoniorum, 527: 21.
optabat, 350: 6.
optantis, 544: 15.
optare, 449: 7.
optarent, 364: 4.
optaverat, 96: 14. 235: 9.
optaverit, 243: 21.
optavit, 267: 3. 467: 19.
optima, 50: 6. 376: 1.
optimam, 435: 5.
optimates, 17: 13. 51: 13. 108:
18. 243: 25.
optimatibus, 18: 1.
optimatum, 1: 17. 11: 5. 15: 3.
110: 8.
optimatum, 609: 7.
optime, 528: 5. 553: 11.
optimi, 134: 1. 214: 33. 533:
19. 542: 30.
optimo, 83: 11. 125: 7.
optimos, 233: 10.
optimum, 225: 3. 611: 29.
optimus, 338: 11.
opto, 307: 15. 507: 2.
opulentior, 540: 12.
opulentissimum, 472: 6.
opulentissimis, 137: 9.
opulentos, 392: 20.
opum, 458: 24.
opus, 27: 11. 149: 5. 214: 7.
236: 17. 273: 4. 441: 11.
458: 22. 460: 3. 466: 10.
541: 15. 553: 28.
opusculum, 616: 6.
ora, 232: 2. 343: 12.
orabat, 481: 1. 533: 17.
oracula, 304: 6.
oraculo, 532: 11. 563: 1.
oraculum, 258: 12. 542: 24.
oram, 254: 6.
orando, 564: 2.
orans, 569: 7.
orantes, 545: 12.
orantibus, 364: 2. 392: 7. 419:
13.

orare, 113: 11. 171: 3.
orarent, 315: 3.
oraret, 479: 4.
oratio, 14: 9.
oratione, 58: 16. 60: 9. 112:
5. 213: 1. 271: 5. 301: 10.
307: 10. 310: 1. 340: 1. 376:
12. 418: 7. 422: 6. 477:
14. 576: 5. 632: 14. 645: 3.
652: 26. 651: 17.
orationem, 60: 18.
orationes, 60: 12. 218: 9. 11.
241: 11. 565: 20. 595: 6. 609:
3.
orationibus, 8: 12. 74: 9. 574:
16.
orationis, 61: 6. 437: 19.
oratiunculis, 417: 30.
orator, 428: 7.
oratore, 159: 8.
oratores, 60: 3. 63: 5.
oratoribus, 588: 22.
oratoris, 195: 3. 289: 4. 647:
16.
oratorium, 60: 6. 214: 5. 367:
9. 388: 7. 483: 3. 576: 13.
639: 5. 661: 8.
oratum, 505: 12.
oraverit, 658: 11.
oravit, 319: 8. 348: 2. 485:
16.
orbata, 110: 3.
orbata, 596: 13.
orbato, 467: 5.
orbatos, 282: 10. 545: 11.
orbem, 7: 5. 18: 1. 182: 2.
189: 9. 291: 3. 554: 3. 585:
16. 592: 4.
orbi, 224: 16. 290: 5. 326:
9.
Orbilli, 630: 1.
Orbillum, 618: 14.
Orbilius, 612: 12. 617: 8. 618:
1. 14. 21.
orbis, 7: 8. 66: 3. 471: 2.
orbitatem, 392: 19. 501: 8.
orchestra, 78: 5. 146: 10. 161:
6. 306: 3. 398: 4. 406: 25.
444: 15.
orchestram, 42: 8. 437: 19.
orcinos, 146: 3.
orcus, 469: 26.
ordearium, 645: 5.
ordinabat, 16: 9.
ordinandam, 493: 6.
ordinandarum, 632: 1.
ordinandas, 62: 13.
ordinandum, 44: 1. 121: 2.
ordinarentur, 117: 3. 424: 2.
ordinarii, 390: 7.
ordinatio, 273: 9. 344: 22.
498: 5.
ordinarios, 163: 13. 521: 6.
ordinarium, 492: 7. 574: 3.
ordinatione, 138: 8. 575: 25.
ordinatos, 617: 10.
ordinatum, 12: 4.

- ordinavit, 78: 17. 161: 1.
406: 1. 493: 7. 528: 11. 558:
13.
ordine, 49: 2. 62: 8. 92: 6.
100: 8. 146: 10. 150: 11.
153: 2. 183: 7. 312: 14. 334:
14. 335: 4. 367: 12. 427:
16. 416: 6. 446: 7. 499:
13. 568: 8. 520: 11. 582:
11.
ordinem, 9: 2. 14: 8. 21: 6.
101: 7. 159: 18. 206: 2. 262:
21. 265: 15. 268: 19. 274:
11. 321: 9. 334: 10. 349:
11. 381: 15. 398: 9. 402: 14.
417: 14. 41. 467: 15. 519:
16. 538: 19. 547: 9. 549: 8.
15. 553: 1. 556: 8. 581: 2.
639: 2.
ordines, 76: 5. 161: 8. 178: 4.
344: 15. 435: 18. 475: 8.
536: 12. 549: 4.
ordini, 333: 8. 364: 4.
ordinibus, 113: 5. 145: 2. 155:
1. 437: 6. 500: 14.
ordinis, 45: 10. 113: 13. 146:
7. 187: 6. 236: 15. 256: 14.
267: 5. 278: 7. 292: 15.
330: 7. 347: 6. 364: 1. 10.
388: 4. 444: 19. 496: 10.
513: 7. 529: 11. 576: 19.
629: 1. 660: 4.
ordinum, 27: 5. 198: 2. 402:
2. 477: 13.
ordo, 35: 1. 161: 4. 225: 20.
236: 1. 381: 9.
ore, 31: 20. 51: 1. 97: 2. 286:
11. 294: 13.
Orestem, 446: 18.
Orestillam, 343: 12.
Orfito, 467: 3.
Orficum, 585: 8.
organa, 473: 16.
organis, 475: 2.
oriante, 541: 9.
orientem, 112: 2. 252: 4. 411:
2. 469: 5. 542: 33. 544:
17.
orienti, 256: 7.
orientis, 317: 10. 471: 7. 565:
8. 574: 19.
origine, 8: 3. 588: 9.
originem, 102: 9. 486: 5. 519:
1. 551: 4.
origini, 632: 2.
originibus, 114: 4.
originis, 105: 10. 427: 3.
orirentur, 280: 7.
oriri, 466: 3.
oris, 112: 10. 287: 6. 410:
4. 446: 17. 524: 15. 594:
6. 625: 5. 634: 19.
oriturum, 495: 19.
ornamenta, 78: 17. 92: 23.
150: 2. 264: 3. 270: 7. 357:
1. 14. 381: 1. 394: 16. 404:
1. 13. 440: 15. 466: 6. 494:
1. 524: 6. 540: 6. 568: 7.
569: 10.
ornamentis, 252: 13. 394: 2.
411: 9. 430: 3. 455: 9.
ornamentorum, 551: 6.
ornanda, 50: 1.
ornando, 236: 2.
ornandum, 110: 10. 502: 9.
ornare, 138: 19. 547: 4.
ornarent, 485: 12.
ornarentur, 17: 3.
ornaret, 69: 8.
ornari, 388: 13. 446: 21.
ornatam, 23: 8. 134: 4. 343:
16.
ornatis, 60: 5. 361: 5.
ornatissimis, 1: 14. 397: 3.
ornatrix, 419: 10.
ornatu, 61: 6. 195: 17.
ornatum, 190: 17. 366: 11.
ornatus, 499: 8.
ornavit, 10. 2. 500: 12.
ornes, 651: 4.
oro, 55: 19.
orsus, 435: 1. 646: 6.
orta, 241: 2. 257: 5. 390: 15.
512: 14. 536: 18.
ortam, 340: 10. 455: 4.
orti, 55: 17. 507: 1.
ortographia, 630: 4.
ortographiam, 217: 1.
ortos, 519: 9.
ortu, 542: 35.
ortum, 6: 3. 100: 12. 646:
13.
os, 225: 12. 300: 5. 317: 14.
414: 6. 428: 7. 451: 18. 504:
12.
oscula, 276: 11.
osculabatur, 369: 2.
osculabundus, 511: 17.
osculandam, 376: 14.
osculandi, 312: 17.
osculanti, 13: 3.
oscularus, 254: 5.
osculetur, 464: 21.
osculi, 409: 11.
osculis, 235: 7. 505: 11.
osculo, 467: 17. 511: 7. 515:
18.
osculum, 125: 12. 588: 13. 634:
20.
ossa, 86: 7. 195: 20. 236: 7.
317: 15. 582: 22.
ossibus, 382: 11.
ostendamus, 638: 17.
ostendebatur, 99: 4.
ostendens, 130: 5. 473: 17.
ostendere, 639: 15.
ostenderent, 258: 14. 585: 31.
ostenderentur, 442: 4.
ostenderet, 76: 10. 159: 11.
360: 4. 435: 9. 525: 17. 527:
17. 542: 23. 573: 3.
ostenderetur, 129: 5.
ostenderit, 343: 16.
ostenderant, 229: 5.
ostendi, 70: 9. 323: 14. 353:
12.
ostendimus, 535: 11.
ostendit, 108: 15. 235: 11. 346:
1. 419: 3. 632: 18.
ostenditur, 25: 17. 105: 1.
303: 9. 563: 3. 618: 22. 651:
16.
ostenduntur, 249: 5.
ostensuras, 439: 3.
ostenta, 33: 6. 412: 31. 466:
4. 542: 2.
ostentans, 14: 4. 34: 5. 390:
16. 559: 5.
ostentant, 215: 2.
ostentante, 392: 22.
ostentaret, 295: 11.
ostentatione, 435: 1.
ostentavit, 145: 7.
ostentis, 221: 4. 231: 11. 258:
2. 527: 9.
ostento, 81: 6. 125: 27. 161:
7. 312: 5. 371: 7.
ostentum, 33: 1. 224: 7. 31.
490: 14. 597: 10.
ostia, 254: 6. 394: 6. 411: 3.
547: 14.
Ostiz, 397: 9. 406: 13.
Ostiam, 254: 3. 330: 6. 369:
5. 387: 7. 454: 6. 458: 18.
478: 6. 639: 23.
Ostiensem, 396: 8.
Ostiensis, 404: 11.
Ostiensibus, 417: 19. 419: 13.
ostreæ, 284: 16.
Otho, 482: 8. 507: 3. 6. 581:
15. 509: 13.
Othone, 503: 13. 542: 1.
Othonem, 503: 13. 504: 13.
515: 9. 527: 12. 5. 4: 3.
Othoni, 501: 13. 527: 15.
Othonis, 492: 8. 507: 1. 517:
1. 527: 11. 528: 13. 543: 4.
544: 14. 585: 11.
otii, 271: 14. 495: 10.
otio, 540: 8. 617: 5. 652: 11.
39. 658: 4.
otiosum, 416: 12.
otium, 4: 5. 232: 3. 381: 4.
596: 1.
ovandi, 357: 14.
ovans, 124: 3. 252: 11. 164:
7.
ovantium, 451: 8.
ovationem, 404: 17.
Ovidio, 630: 11.
ovum, 258: 4.

pabulo, 86: 12.
pacanda, 261: 2.
pacata, 17: 4.
pace, 114: 3. 122: 11. 124: 11.
182: 2. 247: 14. 420: 10.
pacem, 241: 3. 334: 2.
pacis, 117: 5. 280: 8. 514: 13.

549:1. 564:1.
 Paconii, 302:17.
 Paconius, 302:15.
 paci, 22:10.
 pactione, 108:18.
 pactionem, 31:2.
 pactis, 553:22.
 pacto, 344:1. 374:3.
 pactum, 9:2.
 pactus, 17:11. 508:11. 558:17.
 616:11.
 Pacuvii, 92:8.
 paedagogi, 467:7.
 paedagogo, 499:5.
 paedagogis, 432:15. 466:1.
 paedicator, 55:5.
 pane, 16:9. 394:6.
 panulo, 480:5. 481:7.
 panulam, 479:19.
 panulas, 366:5.
 panulis, 492:11.
 panuria, 191:7.
 Papi, 585:19.
 Pato, 467:6.
 paganorum, 131:7. 503:15.
 paginas, 62:4.
 pago, 100:14.
 Palamon, 634:1.
 Palamonem, 660:19.
 palam, 23:1. 27:10. 74:5.
 84:4. 192:8. 241:3. 243:1.
 21. 266:1. 273:11. 286:3.
 322:8. 331:8. 354:11. 356:12.
 358:20. 363:13. 368:6.
 379:10. 412:6. 434:1. 454:2.
 468:6. 484:1. 505:11.
 521:10. 528:14. 555:11.
 570:15. 574:13. 579:14.
 591:2. 596:14. 634:5. 655:22.
 657:17.
 palatii, 104:2. 295:12. 339:2.
 434:4. 511:11. 533:12.
 606:4. 627:7.
 Palatina, 591:8.
 Palatinæ, 134:17. 178:8. 394:14.
 561:9.
 Palatini, 138:6. 371:6.
 Palatinis, 370:10.
 Palatino, 172:13.
 palatio, 134:9. 155:4. 240:4.
 358:16. 362:5. 458:1.
 462:5. 507:18. 511:2. 563:11.
 palatium, 329:3. 339:18.
 368:9. 395:9. 451:11. 499:4.
 502:6. 512:3. 513:10.
 534:7. 627:6.
 Palfutium, 583:21.
 Palili, 332:14.
 pallacarum, 557:1.
 pallantem, 481:7.
 pallantis, 521:17.
 pallia, 232:11.
 palliati, 54:2. 618:22.
 palliatum, 364:10. 378:13.
 390:15.
 pallio, 480:7.

pallium, 257:2.
 palma, 351:9.
 palmæ, 225:2.
 palmam, 221:5. 594:22.
 palmarum, 447:8.
 palmata, 394:18.
 palmatorum, 382:11. 431:8.
 palmulas, 100:5.
 palpitantes, 302:4.
 paludamento, 108:27.
 paludamentum, 67:9.
 paludatus, 399:1. 497:5. 528:7.
 paludes, 50:9.
 palum, 265:3. 414:6. 545:16.
 palumbum, 398:31.
 panaria, 334:7.
 panariis, 576:16.
 Pandatariam, 294:12. 330:13.
 pane, 517:5.
 panem, 54:4. 200:2. 5. 202:6.
 225:1. 480:8.
 Panerotem, 457:1.
 panes, 355:5.
 pangere, 487:11.
 pangi, 487:7.
 panificia, 545:5.
 panis, 70:8. 200:6. 353:11.
 357:5. 395:8.
 Paniscorum, 286:3.
 panni, 580:3.
 Pannonia, 515:4. 6.
 Pannoniæ, 533:2.
 Pannoniam, 122:2.
 Pannonicis, 121:5.
 Pannonico, 252:10.
 Pannonicum, 252:8.
 Pannonicus, 262:6.
 Pannoniis, 262:4.
 Pannonium, 264:5.
 Pansa, 108:23. 110:1. 111:1.
 639:21.
 Pansa, 110:3. 248:8.
 Pansam, 269:2.
 Pantomimi, 584:23.
 Pantomimorum, 441:11. 453:13.
 Pantomimum, 163:22. 354:2.
 659:4.
 Pantomimus, 371:17.
 Paphia, 564:11.
 Papia, 396:4. 402:12. 435:13.
 papillæ, 286:9.
 papillam, 516:9.
 papillas, 462:17.
 Pappo, 100:10.
 par, 110:11. 141:13. 161:14.
 193:7. 414:19. 527:9. 647:2.
 659:17.
 Parabantur, 454:8.
 Parabat, 443:13.
 Parabatur, 17:4. 371:11.
 paralyti, 523:1.
 parare, 507:17.
 pararetur, 480:3.
 parastica, 654:17.

parastichide, 616:4.
 parata, 6:7. 197:8.
 paratam, 55:12. 559:5.
 paratis, 231:16.
 paratos, 15:10. 503:12.
 paratum, 67:15. 524:11.
 paratus, 516:1.
 paravit, 30:7. 462:10.
 parcas, 265:27.
 parce, 40:9.
 parcente, 464:8.
 parceret, 451:18.
 parceretur, 76:9. 131:7.
 parctis, 587:17.
 parcimonia, 197:1.
 parcimoniam, 276:8.
 parcior, 150:1. 499:11.
 parcissime, 153:15.
 parcissimi, 128:13.
 parcissimum, 59:1.
 parcissimus, 201:1.
 parcit, 213:1.
 parcius, 187:15. 392:6. 451:20.
 parcus, 288:1. 386:1.
 parem, 74:7. 261:1. 274:7. 585:4.
 parens, 7:10.
 parentem, 126:8. 291:3.
 parentes, 347:11. 408:4. 513:9.
 648:10.
 parenti, 95:6. 532:16. 626:8.
 parentibus, 153:5. 187:17.
 342:9. 356:12. 385:10.
 520:6.
 parentis, 443:3. 568:31.
 parentum, 248:11. 618:11. 631:2.
 parere, 324:4.
 pareret, 224:10.
 pari, 17:5. 67:12. 176:11.
 213:19. 323:12. 330:19.
 417:6. 442:15. 528:3. 561:11.
 576:10. 588:23.
 paria, 349:6. 383:17. 575:11.
 paribus, 10, 9. 276:2. 563:4.
 Paridem, 484:4. 659:4.
 Paridis, 574:12. 584:23. 585:23.
 parietem, 480:1.
 parietes, 590:7.
 parieti, 373:8. 627:10.
 pariter, 349:8. 398:28. 466:16.
 527:6. 545:12. 565:7.
 Parmensis, 102:11.
 Parmulatus, 585:6.
 paropsidem, 498:6.
 Parrhasii, 286:11.
 parricidam, 387:8. 657:21.
 parricidarum, 414:14.
 parricidas, 47:16.
 parricidia, 306:6. 461:1.
 parricidii, 143:4. 514:12.
 parricidio, 327:16. 463:7.

- patricidium, 97: 7.
 pars, 10: 3. 47: 13. 92: 15. 98:
 3. 104: 9. 231: 20. 249: 3.
 315: 2. 358: 9. 427: 10. 435:
 23. 517: 13. 533: 3. 570: 18.
 615: 5. 627: 7.
 partille, 634: 13.
 parturum, 467: 14.
 parturus, 303: 17.
 parva, 124: 3.
 parva, 453: 8. 484: 2.
 parte, 19: 8. 27: 4. 30: 8. 42:
 9. 45: 5. 47: 6. 17. 72:
 14. 89: 9. 93: 3. 116: 15.
 134: 17. 145: 4. 159: 25.
 166: 4. 191: 10. 203: 4. 213:
 3. 215: 12. 224: 4. 225: 19.
 238: 6. 7. 255: 10. 260: 8.
 267: 8. 275: 6. 295: 12.
 361: 4. 365: 1. 364: 19. 32.
 380: 8. 381: 19. 384: 1. 394:
 10. 406: 35. 432: 12. 451: 2.
 453: 14. 456: 8. 477: 8.
 490: 10. 506: 3. 510: 9.
 511: 11. 527: 4. 535: 3. 561:
 9. 562: 4. 572: 12. 580: 9.
 60: 17. 610: 2. 627: 9. 653:
 30. 659: 15.
 partem, 11: 1. 21: 17. 114: 17.
 149: 1. 157: 12. 257: 13. 273:
 7. 280: 15. 290: 9. 339: 2.
 379: 11. 32. 428: 19. 446:
 12. 473: 16. 475: 7. 498: 13.
 529: 1. 525: 3. 558: 17.
 partes, 76: 6. 89: 2. 108: 1.
 115: 4. 168: 16. 187: 16.
 269: 3. 289: 11. 291: 9.
 34: 9. 370: 10. 436: 6. 648:
 1.
 parthenii, 592: 23.
 parthenium, 310: 7.
 parthenius, 392: 11.
 parthi, 122: 18. 252: 6.
 parthis, 50: 11. 283: 15.
 parthorum, 159: 14. 261: 2.
 290: 12. 306: 6. 329: 6. 36.
 5. 485: 15. 521: 4. 559: 9.
 574: 6.
 Parthos, 83: 16. 107: 9. 321:
 19. 406: 27. 479: 1. 485:
 29.
 Parthus, 469: 15. 544: 19.
 Parthyna, 120: 9.
 parte, 431: 1.
 parti, 328: 3. 636: 9.
 partibus, 1: 18. 70: 14. 84:
 19. 116: 9. 145: 1. 238: 8.
 247: 10. 315: 18. 417: 8.
 458: 9. 587: 4. 654: 5.
 particeps, 509: 1. 511: 18.
 participem, 565: 15. 574: 12.
 participes, 128: 16. 351: 7.
 390: 6.
 participibus, 547: 9.
 partim, 30: 3. 4. 122: 1. 145:
 7. 169: 3. 238: 3. 243: 7. 8.
 302: 1. 2. 12: 15. 314: 1.
 382: 7. 397: 6. 399: 6. 443:
 15. 16. 464: 31. 478: 7. 8.
 495: 13. 14. 519: 2. 3.
 540: 4. 5. 568: 14. 579:
 1. 648: 9.
 partis, 67: 3. 76: 3. 10. 254:
 23. 585: 27. 618: 17. 5.
 partus, 112: 1.
 partitus, 45: 4. 527: 2.
 partium, 1: 9. 36: 16. 171: 7.
 249: 8. 297: 12. 535: 13.
 536: 8.
 partu, 327: 7.
 parturientem, 446: 18.
 parturire, 224: 10.
 partus, 224: 25. 321: 14. 323:
 28. 490: 13. 542: 4.
 parvam, 541: 7.
 parverunt, 229: 6.
 parvis, 54: 3. 168: 17. 437:
 13.
 parum, 61: 13. 83: 6. 101: 10.
 138: 3. 143: 1. 184: 3. 195:
 8. 242: 3. 348: 12. 414: 26.
 417: 22. 418: 9. 462: 11.
 503: 7. 606: 8.
 parumper, 314: 9. 480: 3.
 503: 16. 544: 9.
 paruo, 183: 3. 575: 13.
 parvula, 458: 27.
 parvulis, 493: 8.
 parvulos, 414: 20. 591: 2.
 parvulum, 64: 8. 410: 12.
 parvum, 272: 14.
 parvus, 597: 2.
 pascentious, 243: 12.
 pascere, 531: 2.
 pascuis, 458: 8.
 Pasides, 629: 2.
 Pasiphaen, 437: 10. 488:
 6.
 Passeni, 432: 16.
 passim, 69: 4. 286: 1. 305:
 5. 32: 3. 390: 20. 441: 10.
 451: 11. 528: 3.
 passurum, 153: 19.
 passurus, 379: 24.
 passus, 16: 10. 38: 1. 58: 7. 64:
 10. 67: 8. 78: 5. 118: 1. 150:
 3. 159: 7. 169: 7. 171: 8.
 173: 6. 254: 7. 270: 4. 282:
 6. 291: 14. 294: 18. 298:
 10. 344: 10. 349: 4. 384: 21.
 392: 12. 411: 9. 500: 8.
 512: 8. 511: 2. 534: 7. 567:
 4. 585: 19.
 passuum, 24: 3. 63: 4. 315: 3.
 344: 8. 397: 6. 452: 22.
 pastores, 33: 3. 47: 6.
 pastoris, 274: 15.
 Patavinum, 171: 9.
 Patavium, 258: 11.
 patefacere, 59: 11.
 patefacta, 295: 7.
 patefactis, 477: 10.
 patente, 516: 5.
 patentissimis, 413: 11.
 patentissimo, 359: 10.
 pater, 8: 12. 58: 16. 100. 11.
 101: 1. 105: 10. 183: 8. 191:
 13. 192: 11. 224: 22. 235:
 16. 247: 1. 317: 1. 338: 11.
 392: 4. 419: 9. 455: 8.
 484: 13. 489: 15. 492: 8.
 507: 6. 515: 7. 523: 10. 565:
 15. 570: 13. 589: 14. 609: 12.
 660: 25.
 paterentur, 153: 28. 218: 15.
 pateretur, 292: 3. 325: 19. 380:
 23.
 paternna, 134: 14. 102: 5. 461:
 11. 238: 4.
 paternam, 488: 5. 534: 5.
 paternas, 432: 16.
 paternis, 100: 11. 238: 19. 573:
 9.
 paterno, 562: 1.
 paternum, 6: 4. 246: 2.
 patet, 24: 2. 261: 11.
 pati, 22: 8. 287: 3. 473: 26.
 patiantur, 265: 31.
 patiebatur, 176: 6.
 patiens, 93: 1. 208: 4. 556:
 17. 364: 21.
 patiente, 326: 5.
 patientem, 66: 4.
 patienter, 218: 12.
 patientia, 701: 0. 390: 25. 587:
 8.
 patientiam, 187: 8. 268: 7.
 456: 6.
 patientius, 185: 9. 469: 7.
 patine, 530: 8.
 patinarium, 535: 3.
 patre, 56: 3. 111: 9. 183: 15.
 291: 7. 323: 10. 353: 8. 360:
 11. 378: 5. 408: 7. 464: 2.
 507: 3. 508: 3. 520: 10. 524:
 14. 532: 3. 539: 4. 54: 12.
 565: 8. 17. 572: 2. 573:
 11. 574: 10. 582: 12. 584:
 2. 296: 13. 654: 1.
 patrefamilias, 160: 7.
 patrem, 1: 2. 100: 9. 107: 11.
 114: 1. 143: 5. 153: 1. 179:
 8. 185: 14. 249: 8. 255: 10.
 318: 3. 325: 10. 343: 10. 357:
 1. 363: 6. 431: 1. 432: 11.
 433: 8. 469: 14. 536: 18. 577:
 5. 542: 8. 654: 4. 657: 7.
 22. 660: 13.
 patremfamilias, 585: 3.
 patres, 82: 3. 174: 1. 119: 19.
 272: 7. 15. 295: 3. 305: 1.
 307: 3. 392: 20. 387: 15.
 647: 9.
 patrefamiliarum, 544: 24.
 patri, 264: 4. 297: 9. 323: 4.
 330: 11. 385: 10. 433: 12.
 492: 8. 513: 18. 523: 14.
 565: 14. 570: 14. 588: 17.
 patria, 293: 2. 322: 7. 355: 5.
 618: 5. 647: 13.
 patribus, 18: 5. 19: 44. 21: 12.
 355: 7. 1041

- 35 : 7. 104 : 6. 110 : 8. 241 :
 8. 243 : 9. 422 : 4. 425 : 7.
 patribus, 419 : 5.
 Patricia, 241 : 1.
 Patricias, 100 : 2.
 Patriciatum, 100 : 4.
 patricii, 104 : 5. 169 : 4.
 patriciorum, 243 : 26.
 patricios, 45 : 1. 241 : 8. 427 :
 11. 507 : 15. 519 : 11.
 patricius, 108 : 15.
 patris, 78 : 4 : 16. 95 : 6. 179 :
 1. 18. 270 : 10. 291 : 13. 307 :
 7. 434 : 7. 468 : 1. 551 : 10.
 patriam, 429 : 7. 498 : 3. 615 : 9.
 patriis, 323 : 17.
 patrimonii, 289 : 11.
 patrimonii, 47 : 16. 238 : 19.
 456 : 1.
 patrimonio, 153 : 3. 621 : 4.
 patrio, 257 : 2. 366 : 3.
 patris, 6 : 2. 55 : 6. 74 : 14. 78 :
 4. 131 : 8. 145 : 7. 179 : 1.
 224 : 27. 250 : 3. 270 : 10.
 291 : 5. 307 : 7. 16. 328 : 4.
 378 : 13. 385 : 17. 425 : 3.
 428 : 2. 431 : 5. 434 : 7. 508 :
 5. 541 : 3. 551 : 10. 566 : 6.
 538 : 13. 646 : 4.
 Patroblis, 504 : 18.
 patrociniis, 44 : 25.
 patrocinio, 58 : 10.
 patroni, 332 : 9. 406 : 6. 417 :
 9. 590 : 11. 625 : 4. 626 : 3.
 630 : 15.
 patronis, 60 : 3. 433 : 15.
 patrono, 27 : 7. 3 : 2. 12. 646 : 3.
 patronorum, 513 : 10.
 patronum, 132 : 4. 381 : 9. 419 :
 11. 12. 504 : 19.
 patronus, 246 : 14.
 patrualem, 591 : 1.
 patrueli, 30 : 5.
 patruelibus, 585 : 24.
 patruui, 585 : 14.
 patrum, 15 : 9. 161 : 3. 180 : 3.
 311 : 5. 406 : 5. 513 : 9. 550 : 4.
 patruo, 317 : 2. 382 : 7. 572 :
 12.
 patruum, 330 : 13. 341 : 11. 383 :
 7. 432 : 9.
 patruus, 381 : 1.
 patuerunt, 86 : 20.
 patuissent, 308 : 10.
 patuisset, 559 : 8.
 patuit, 134 : 7. 541 : 11.
 pauca, 168 : 12. 265 : 13. 636 :
 13. 654 : 20.
 paucas, 78 : 15.
 pauci, 14 : 13. 334 : 15.
 pauciores, 70 : 14. 273 : 8.
 paucioribus, 10 : 9.
 paucis, 200 : 6. 225 : 24. 270 :
 14. 300 : 1. 419 : 11. 479 : 9.
 503 : 10. 626 : 6.
 paucissimas, 105 : 7.
 paucissimi, 620 : 5.
 paucissimis, 68 : 4. 107 : 6. 130 :
 14. 292 : 10.
 paucissimos, 50 : 6. 360 : 7. 394 : 9.
 paucorum, 289 : 1. 301 : 16.
 398 : 24. 659 : 3.
 paucos, 3 : 4. 8 : 5. 21 : 3. 86 :
 1. 224 : 8. 254 : 4. 258 : 15.
 263 : 3. 270 : 3. 282 : 3. 14.
 284 : 11. 302 : 16. 314 : 15.
 323 : 30. 343 : 4. 344 : 10.
 361 : 1. 410 : 5. 483 : 7. 504 :
 16. 510 : 16. 597 : 9. 652 : 4.
 660 : 7. 661 : 1.
 pauculas, 459 : 12.
 paucus, 385 : 4.
 pavefactus, 235 : 13. 365 : 9.
 479 : 22. 512 : 11.
 pavidus, 364 : 1.
 pavidus, 450 : 3. 589 : 16.
 pavimenta, 55 : 6.
 pavimento, 195 : 6.
 pavit, 126 : 11.
 paullatim, 138 : 14. 193 : 1. 275 :
 1. 298 : 5. 319 : 6. 327 : 6.
 444 : 4. 454 : 1. 495 : 8.
 638 : 18.
 Paulli, 114 : 22. 120 : 4.
 Paullinæ, 409 : 9.
 Paullinam, 343 : 9.
 paullisper, 8 : 3. 203 : 2.
 Paullo, 183 : 13.
 paullo, 21 : 3. 51 : 2. 104 : 2.
 110 : 1. 132 : 13. 185 : 18. 219 :
 9. 224 : 16. 270 : 1. 282 :
 13. 293 : 6. 314 : 1. 354 : 10.
 366 : 14. 371 : 16. 382 : 8.
 417 : 4. 418 : 3. 428 : 1. 471 :
 1. 499 : 8. 563 : 17. 579 : 12.
 597 : 3. 638 : 2. 646 : 14.
 paullulum, 130 : 15. 356 : 16.
 Paullum, 30 : 6. 115 : 1. 392 : 1.
 paullum, 31 : 10. 89 : 5. 223 :
 6. 254 : 7. 312 : 9. 352 : 16.
 444 : 16. 455 : 2.
 pavonem, 300 : 6.
 pavones, 339 : 10.
 pavonum, 530 : 10.
 pauperem, 618 : 7. 630 : 13.
 pauperie, 621 : 14.
 paupertatem, 359 : 4.
 pax, 28 : 8. 534 : 6.
 peccem, 655 : 5.
 pectore, 34 : 2. 89 : 15. 172 :
 14. 308 : 2. 444 : 7.
 pectus, 206 : 1. 351 : 5. 372 : 10.
 497 : 6.
 pecudi, 81 : 6. 346 : 2.
 pecudum, 458 : 8.
 peculiare, 78 : 19.
 peculiari, 104 : 8. 523 : 19.
 peculiaribus, 498 : 9.
 peculio, 291 : 7.
 pecunia, 1 : 11. 17 : 11. 110 : 12.
 137 : 8. 148 : 4. 155 : 4. 171 :
 9. 280 : 12. 290 : 10. 358 : 1.
 395 : 5. 450 : 15. 552 : 12.
 Pecuniarum, 3 : 4. 238 : 25. 288 :
 1.
 359 : 9. 430 : 1. 456 : 11. 553 :
 6.
 pecuniam, 47 : 5. 273 : 5. 559 :
 2. 660 : 31.
 pecuniarum, 592 : 18.
 pecunias, 4 : 8. 11 : 9. 17 : 15.
 24 : 7. 59 : 9. 152 : 5. 178 : 10.
 495 : 3. 515 : 23.
 pecuniis, 47 : 9.
 pecuniosioribus, 128 : 9.
 pecus, 274 : 15.
 pedatus, 517 : 2.
 pede, 390 : 26. 479 : 19.
 pedem, 282 : 1.
 pedes, 208 : 12. 225 : 19. 231 :
 6. 308 : 3. 344 : 8. 354 : 7. 8.
 469 : 26. 505 : 9. 515 : 15.
 517 : 10. 521 : 15. 542 : 19.
 575 : 12. 610 : 2.
 pedestre, 575 : 6.
 pedestri, 394 : 8.
 Pedia, 419 : 3. 489 : 12.
 Pediam, 90 : 7.
 pedibus, 32 : 8. 63 : 2. 65 : 1.
 114 : 20. 150 : 12. 173 : 9.
 203 : 2. 236 : 16. 251 : 6. 344 :
 14. 359 : 10. 384 : 7. 394 : 17.
 406 : 12. 479 : 29. 502 : 4.
 505 : 2. 547 : 14. 594 : 3. 16.
 647 : 15.
 pedis, 371 : 14.
 pedites, 40 : 1.
 peditibus, 42 : 13.
 pedum, 95 : 5. 205 : 5. 443 : 14.
 418 : 5.
 pegma, 414 : 25.
 pegmares, 344 : 23.
 peierarent, 455 : 24.
 peius, 307 : 4. 404 : 5.
 pelle, 456 : 3.
 pelagi, 34 : 23.
 pellectus, 409 : 11.
 pellem, 219 : 2.
 pellexit, 122 : 17. 521 : 5.
 pelli, 112 : 4.
 pellicem, 55 : 7.
 pellicis, 190 : 7.
 Pelopæa, 659 : 11.
 Peloponnesi, 116 : 14.
 pelta, 343 : 15.
 Penatium, 221 : 6. 460 :
 4.
 pendentibus, 351 : 6.
 pendere, 110 : 13.
 pene, 18 : 12. 36 : 2. 58 : 4.
 64 : 10. 70 : 16. 96 : 6. 105 :
 8. 13. 113 : 9. 114 : 21. 125 :
 3. 148 : 12. 152 : 15. 180 : 8.
 225 : 3. 282 : 12. 286 : 15.
 300 : 9. 308 : 17. 318 : 6. 322 :
 4. 352 : 8. 380 : 8. 583 : 3.
 413 : 19. 432 : 2. 466 : 2.
 513 : 7. 530 : 15. 539 : 9. 547 :
 27. 508 : 7. 553 : 1. 575 : 16.
 589 : 4. 625 : 1. 621 : 14. 648 :
 19. 657 : 15. 669 : 13.
 H h h h h

penem, 654: 26.
 penetrati, 119: 1. 495: 18.
 penetrasse, 6: 10.
 penetraverat, 610: 11.
 penetravit, 58: 4. 64: 5.
 penitus, 357: 11.
 pennatarum, 477: 5.
 pennis, 579: 12.
 pensari, 129: 7.
 pensi, 462: 6. 588: 2.
 pensione, 559: 2.
 pensionem, 475: 9.
 pensitatis, 31: 17.
 pensitavit, 187: 14.
 penuaria, 105: 2.
 penus, 416: 11.
 pependerit, 383: 15.
 pependissent, 584: 13. 588: 9.
 pepercit, 303: 4. 354: 1. 465: 1.
 pepigerat, 558: 13. [531: 7.
 pepigerunt, 639: 24.
 pepigit, 30: 12. 533: 11.
 per, 1: 10. 12. 3: 4. 8. 4: 3.
 5: 1. 7: 7. 9: 3. 11: 1. 15:
 10. 14. 15. 17: 12. 18: 17.
 19. 19: 11. 21: 11. 15. 22: 3.
 24: 8. 11. 25: 15. 16. 18: 1.
 29: 1. 4. 30: 3. 4. 32: 3. 8.
 34: 6. 35: 2. 6. 36: 1. 3: 1.
 42: 2. 8. 16. 44: 2. 45: 6.
 12. 47: 11. 49: 5. 50: 9.
 51: 3. 54: 1. 57: 2. 59: 14.
 61: 14. 15. 62: 7. 64: 2. 3.
 5. 67: 2. 8. 70: 15. 72: 1.
 74: 2. 11. 75: 6. 82: 9. 10.
 84: 18. 86: 17. 92: 11. 95:
 2. 8. 97: 4. 100: 3. 105:
 15. 107: 6. 15. 16. 108: 1.
 2. 20. 113: 5. 114: 11. 119:
 1. 121: 1. 4. 122: 18. 125: 4.
 9. 126: 13. 128: 1. 131: 3. 6.
 132: 13. 18. 133: 2. 135: 5.
 141: 20. 146: 2. 16. 155: 1.
 157: 16. 158: 4. 159: 15. 161:
 2. 163: 2. 169: 16. 172: 5.
 173: 10. 175: 1. 176: 16. 21.
 179: 4. 182: 1. 18: 15. 184:
 4. 185: 10. 188: 5. 10. 190:
 3. 7. 191: 15. 19: 7. 199: 8.
 203: 13. 204: 1. 8. 206: 1.
 9. 207: 8. 213: 21. 217: 8.
 218: 8. 219: 5. 220: 5. 224:
 21. 26. 229: 7. 232: 6. 7.
 236: 7. 241: 2. 4. 7. 43:
 8. 11. 12. 245: 16. 248: 15.
 250: 2. 244: 2. 16. 256: 1.
 10. 58: 5. 9. 261: 5. 262:
 23. 264: 11. 15. 16. 269: 6.
 271: 3. 273: 7. 8. 274: 12.
 2. 9: 3. 280: 6. 4. 8. 12.
 14. 19. 20. 22. 281: 6. 7.
 283: 14. 286: 1. 289: 10.
 291: 7. 29: 12. 14. 294: 1.
 12. 13. 295: 10. 298: 4. 301:
 3. 303: 5. 33. 304: 12. 305:
 2. 7. 39. 306: 2. 11: 7.
 312: 3. 314: 14. 315: 14. 317:

3. 14. 322: 9. 323: 20. 325.
 3. 326: 6. 327: 10. 330: 5.
 7. 333: 1. 2. 336: 1. 13. 339:
 11. 340: 12. 341: 7. 342: 13.
 343: 19. 344: 7. 12. 17.
 346: 1. 347: 5. 10. 14. 348:
 2. 8. 349: 5. 350: 9. 351: 7.
 7. 353: 18. 355: 7. 356: 21.
 357: 4. 11. 17. 358: 1. 2.
 12. 365: 1. 14. 367: 12. 369:
 4. 15. 370: 2. 371: 22. 371:
 3. 10. 15. 374: 1. 378: 5.
 379: 8. 17. 381: 3. 12. 384:
 1. 16. 18. 385: 8. 11. 13. 16.
 388: 2. 15. 395: 3. 396: 2.
 397: 6. 398: 5. 14. 20. 399:
 5. 19. 401: 3. 11. 409: 11.
 410: 4. 13. 411: 5. 412: 20.
 413: 19. 414: 5. 416: 16.
 417: 4. 418: 6. 419: 1. 420:
 8. 412: 15. 423: 15. 17. 23.
 424: 3. 7. 427: 14. 428: 5.
 11. 432: 10. 12. 433: 5. 435:
 5. 7. 436: 7. 10. 439: 3. 7.
 440: 4. 6. 18. 441: 11.
 442: 2. 444: 13. 446: 10.
 451: 10. 11. 454: 7. 455: 5.
 458: 19. 462: 7. 11. 463:
 4. 9. 464: 20. 466: 3. 6.
 468: 10. 469: 19. 472: 9.
 473: 6. 16. 19. 474: 13.
 477: 3. 479: 28. 480: 6.
 482: 15. 485: 11. 492: 7.
 12. 21. 493: 2. 8. 495: 1.
 496: 12. 14. 23. 498: 4.
 500: 3. 7. 14. 502: 2. 503:
 15. 504: 9. 12. 507: 4. 508:
 7. 509: 10. 510: 21. 511: 11.
 12. 513: 4. 8. 517: 8. 519:
 4. 524: 19. 525: 14. 526: 6.
 527: 10. 19. 20. 530: 12.
 534: 3. 17. 536: 11. 538: 12.
 540: 7. 542: 2. 4. 13. 30.
 541: 6. 545: 1. 17. 547: 3.
 14. 549: 13. 554: 3. 555: 1.
 7. 556: 6. 561: 9. 563: 15.
 564: 6. 10. 565: 24. 567: 11.
 20. 568: 2. 13. 575: 12. 582:
 21. 584: 17. 585: 29. 587:
 21. 589: 1. 10. 590: 8. 592:
 4. 19. 593: 5. 594: 16. 23.
 597: 15. 606: 5. 610: 7. 616:
 2. 3. 639: 10. 11. 648: 11.
 651: 14. 21. 653: 14. 654:
 22. 659: 14. 660: 14.
 peracta, 131: 9. 286: 15.
 peractis, 31: 3. 62: 1.
 peractio, 289: 446: 9.
 peractum, 338: 4.
 peragendam, 512: 10.
 peragendis, 549: 15.
 peragere, 338: 6.
 peragerentur, 568: 9. 576: 1.
 perageretur, 269: 13.
 peragrandia, 223: 6.
 peragranti, 81: 5.
 peragraret, 355: 11.

peragrata, 233: 11.
 perannavit, 542: 6.
 percepisset, 238: 19.
 percepit, 260: 9. 357: 14. 631:
 1.
 peresptis, 625: 29.
 percipere, 134: 1.
 perciperent, 492: 20.
 percipiendi, 652: 41.
 percivilis, 271: 17.
 percrebuerat, 541: 9.
 percrebuisse, 322: 3.
 percrebuit, 83: 12. 287: 8.
 percrecurrit, 429: 8.
 perculerit, 464: 16.
 perculit, 296: 4.
 perculsus, 254: 17. 525: 8.
 percunctatus, 235: 3.
 percurrisse, 612: 5.
 percurrit, 252: 15.
 percusserit, 225: 35.
 percussisse, 372: 8.
 percussit, 319: 7. 353: 4. 406:
 17. 451: 14.
 percussorem, 417: 5. 462: 22.
 479: 13.
 percussores, 108: 21. 467: 6.
 474: 4. 503: 2. 506: 4. 533:
 3.
 percussoribus, 365: 18. 372:
 17.
 percussorum, 90: 9. 98: 1.
 perdant, 265: 27. 307: 4.
 perdere, 417: 8. 467: 8.
 perderent, 92: 9. 456: 13.
 perderentur, 295: 9.
 perdidi, 193: 1. 567: 10.
 perdidit, 191: 16. 192: 17.
 perditæ, 343: 14.
 perditis, 114: 14.
 perditurum, 569: 4.
 perdomandam, 565: 1.
 perdomito, 261: 12.
 perduceret, 305: 12. 527: 3.
 perduceretur, 75: 4.
 perductam, 287: 3. 343: 11.
 perductis, 157: 3.
 perductum, 419: 10.
 perducturum, 554: 9.
 perductus, 324: 4.
 perduellionis, 12: 1.
 perdurare, 450: 12.
 perduxit, 384: 10. 397: 2. 501:
 11.
 peream, 380: 4.
 peregit, 385: 19.
 peregre, 47: 5. 337: 1. 610:
 12.
 peregrina, 311: 6. 573: 6.
 peregrinæ, 406: 14.
 peregrinaretur, 660: 24.
 peregrinarum, 49: 4. 223: 1.
 peregrinatione, 365: 7. 463:
 4. 482: 7. 541: 4.
 peregrinationes, 443: 6.
 peregrinationum, 288: 1.
 peregrini, 153: 14.

- peregrinis, 84 : 5.
 peregrinitatem, 392 : 11.
 peregrinitatis, 390 : 14.
 peregrino, 311 : 4.
 peregrinos, 157 : 11. 199 : 4.
 perenni, 55 : 2.
 pereco, 480 : 16.
 perfecerat, 587 : 12.
 perfecerunt, 370 : 3.
 perfecit, 13 : 5. 396 : 6.
 perfecta, 134 : 12.
 perfectæ, 473 : 8.
 perfectio, 118 : 18. 317 : 15.
 perfectum, 612 : 15.
 perferenda, 62 : 7.
 perferendæ, 381 : 10.
 perferent, 169 : 17.
 perferre, 145 : 4. 179 : 11. 253 : 4. 417 : 15.
 perficere, 181 : 3.
 perfici, 117 : 10.
 perficiendi, 474 : 15. 501 : 13.
 perficiendorum, 458 : 20.
 perfidia, 290 : 14. 489 : 9.
 perfidiæ, 431 : 6.
 perfidiam, 76 : 8.
 perfidiosus, 122 : 14.
 perfodere, 50 : 10. 338 : 7. 443 : 10.
 perforato, 70 : 20.
 perfudit, 502 : 5.
 perfundebarur, 208 : 9.
 perfusam, 201 : 5. 595 : 10.
 Pergameno, 217 : 2.
 pergeret, 503 : 4.
 pergula, 629 : 3.
 pergulam, 125 : 19.
 periclitatum, 413 : 19.
 periclitetur, 265 : 29.
 pericula, 114 : 16.
 periculi, 188 : 6. 416 : 19. 590 : 6.
 periculo, 72 : 9. 120 : 8. 133 : 5. 135 : 4. 443 : 8. 515 : 1. 22. 559 : 6. 592 : 10.
 periculosa, 231 : 3.
 periculosas, 207 : 1.
 periculosi, 13 : 10.
 periculum, 86 : 13. 108 : 11. 22. 141 : 13. 212 : 6. 325 : 6. 371 : 7. 383 : 6. 412 : 20. 453 : 10. 503 : 2. 515 : 16. 569 : 12.
 peridoneus, 621 : 5.
 perierant, 283 : 7.
 periisse, 76 : 10. 117 : 8. 132 : 17. 303 : 2. 344 : 11. 374 : 9. 387 : 7. 553 : 4. 568 : 6. 653 : 4.
 periit, 38 : 2. 97 : 1. 98 : 13. 262 : 3. 298 : 9. 364 : 7. 368 : 7. 373 : 7. 563 : 9. 506 : 1. 521 : 3. 535 : 9. 668 : 7. 659 : 19.
 perinde, 62 : 9. 146 : 20. 206 : 5. 217 : 3. 293 : 4. 325 : 18. 389 : 1. 440 : 9. 498 : 10. 591 : 16. 638 : 1. 652 : 43.
 perindigne, 291 : 12.
 perinfamis, 521 : 9.
 periphraſes, 613 : 3.
 perire, 307 : 4.
 periser, 113 : 7. 348 : 3. 371 : 13. 462 : 12. 479 : 13. 485 : 7. 592 : 11.
 perissent, 110 : 1.
 peristyllo, 208 : 3.
 perit, 299 : 17.
 peritia, 307 : 5.
 peritis, 125 : 6.
 peritissimum, 265 : 11.
 peritissimus, 63 : 1. 564 : 1.
 peritorum, 219 : 7.
 peritos, 25 : 16.
 periturum, 347 : 3. 370 : 8. 464 : 28. 569 : 4.
 peritus, 406 : 30. 422 : 3.
 periurio, 358 : 22.
 perlatos, 480 : 16.
 perlectis, 556 : 9.
 perlegenda, 213 : 4.
 perlegendum, 267 : 3.
 perlegit, 420 : 3.
 permaneat, 621 : 13.
 permanebat, 203 : 4.
 permanendi, 65 : 11.
 permanente, 315 : 12.
 permanere, 15 : 9.
 permanerent, 198 : 7.
 permansisset, 409 : 7. 484 : 2.
 permansit, 247 : 10. 257 : 3. 363 : 1. 584 : 21. 632 : 1. 657 : 9.
 permansurum, 409 : 7.
 permiscere, 31 : 8.
 permisisset, 282 : 14.
 permisit, 36 : 8. 76 : 16. 126 : 4. 150 : 5. 11. 168 : 3. 185 : 16. 270 : 16. 331 : 4. 394 : 13. 406 : 25. 435 : 4. 468 : 20. 411 : 12. 499 : 10. 547 : 23. 584 : 14. 588 : 17.
 permilla, 83 : 14. 232 : 15.
 permillam, 163 : 19.
 permillum, 328 : 13.
 permitturum, 467 : 16.
 permittebat, 69 : 5.
 permittente, 257 : 12. 270 : 6.
 permittere, 474 : 12.
 permitteret, 261 : 5. 423 : 8.
 permitteretur, 255 : 11.
 permittite, 587 : 15.
 permotica, 289 : 4.
 permoticus, 105 : 1.
 permotus, 473 : 12.
 permulſiſſe, 427 : 8.
 permutare, 544 : 16.
 permutat, 217 : 4.
 permutaverit, 221 : 9.
 perneganti, 297 : 10.
 pernegantibus, 464 : 10.
 perniciæ, 453 : 5.
 perniciem, 141 : 1. 552 : 7.
 perniciosa, 639 : 15.
 pernoctantibus, 329 : 3.
 pernoctaret, 262 : 22.
 pernoctaverit, 116 : 10.
 pernoctavit, 384 : 14. 572 : 14.
 perorabat, 477 : 15.
 perorandi, 648 : 8.
 perorandum, 367 : 3.
 perorare, 648 : 4.
 peroraturus, 367 : 5.
 perosam, 540 : 16.
 perparuo, 563 : 3.
 perpauca, 92 : 13.
 perpenſis, 265 : 9.
 perperam, 61 : 15. 221 : 2. 1756 : 3. 356 : 7. 585 : 25.
 perpeſſus, 186 : 3. 471 : 1.
 perpeti, 505 : 3.
 perpetraturus, 362 : 1.
 perpetua, 74 : 13. 224 : 3. 280 : 15. 412 : 5.
 perpetuæ, 279 : 3. 484 : 6.
 perpetuam, 78 : 3. 132 : 18. 179 : 6. 472 : 1.
 perpetuo, 51 : 10. 169 : 12. 214 : 19. 251 : 4. 349 : 4. 458 : 12. 513 : 13. 568 : 16. 654 : 28.
 Perpetuos, 130 : 2.
 Perpetuam, 25 : 18. 115 : 5. 132 : 20. 157 : 14. 185 : 25. 333 : 10. 343 : 12. 385 : 3. 402 : 11. 406 : 21. 526 : 14. 528 : 11.
 perprospera, 413 : 8.
 perquirere, 296 : 15.
 perosi, 265 : 31.
 Perraro, 282 : 3. 437 : 12. 636 : 13.
 perrexit, 231 : 25.
 perruperat, 513 : 13.
 perſæpe, 63 : 6. 195 : 15.
 perſancte, 464 : 28. 570 : 19.
 perſcripſerit, 61 : 12.
 perſcripta, 492 : 2.
 perſcriptum, 47 : 13.
 perſecutæ, 86 : 16.
 perſecutus, 36 : 3.
 perſederet, 414 : 28.
 perſenex, 618 : 7.
 perſequeretur, 4 : 10. 301 : 4.
 perſequi, 62 : 9.
 perſequitur, 213 : 21.
 perſeverabat, 235 : 11.
 perſeverantem, 294 : 14.
 perſeveranter, 182 : 17.
 perſeveranti, 14 : 11.
 perſeverantiæ, 261 : 9.
 perſeverantis, 513 : 22.
 perſeverarent, 76 : 22. 356 : 14.
 perſeveraret, 363 : 8. 515 : 2.
 perſeverarunt, 427 : 11.
 perſeveraſſe, 117 : 15.
 perſeveraverit, 272 : 2. 538 : 8.
 perſeveraverunt, 171 : 3. 543 : 54. 555 : 9.
 perſeveravit, 74 : 15. 95 : 8. 133 : 6. 261 : 8. 314 : 17. 344 : 6.
 Hh h h h ij

10. 416 : 11. 485 : 6. 559 : 16.
 580 : 10. 632 : 10.
 Persico, 460 : 2.
 Persius, 660 : 1.
 persoluerentur, 113 : 17.
 persoluerit, 547 : 10.
 persoluit, 332 : 4.
 persoluta, 344 : 6.
 persona, 60 : 16. 585 : 23.
 personam, 131 : 6. 555 : 10. 636 :
 10. 652 : 27.
 personas, 427 : 14.
 personatus, 446 : 15.
 personis, 49 : 5. 274 : 7. 446 :
 17.
 perspectavit, 133 : 13. 575 : 18.
 perspeculatus, 64 : 2.
 perspexerat, 326 : 7.
 perspexisse, 297 : 2.
 perspicerent, 190 : 8.
 perstrinxerit, 390 : 33.
 perstrinxisset, 135 : 5.
 persuaderet, 218 : 10. 590 :
 10.
 persuasione, 97 : 2.
 persuasionem, 515 : 13.
 persuasionis, 309 : .
 persuasisset, 153 : 17.
 persuasissimum, 456 : 7.
 persuasit, 417 : 13.
 persuasoriis, 581 : 3.
 persuasum, 264 : 15.
 pertaxus, 7 : 3. 182 : 15. 307 :
 1.
 pertenderat, 4 : 13.
 pertenderent, 360 : 14.
 pertendit, 31 : 5. 312 : 9.
 pertentatis, 416 : 5.
 perterritis, 65 : 10.
 perterritos, 68 : 1.
 perterritum, 366 : 2.
 perterruit, 132 : 10.
 pertinacia, 70 : 10.
 pertinaciz, 32 : 4.
 pertinacissime, 15 : 8. 86 : 12.
 172 : 11. 317 : 7. 485 : 3. 596 :
 12. 597 : 4.
 pertinaciter, 1 : 15. 145 : 6. 314 :
 13.
 pertinacius, 185 : 20. 254 : 1.
 395 : 2. 497 : 19.
 pertineant, 50 : 15.
 pertinentes, 330 : 21.
 pertinere, 559 : 9.
 pertinerent, 25 : 11. 459 : 7.
 pertinet, 490 : 9.
 pertulissent, 448 : 4.
 pertulisset, 624 : 2.
 perturbatione, 542 : 15.
 pertusa, 442 : 2.
 pervenias, 324 : 3.
 pervenire, 22 : 9. 208 : 7. 651 :
 8.
 perveniret, 479 : 6.
 pervenit, 62 : 3. 615 : 2.
 perventurum, 28 : 16.
 perventurus, 417 : 30.
 perverse, 501 : 20.
 perveritatem, 182 : 15.
 pervexit, 251 : 7.
 pervigilio, 491 : 1.
 pervigilium, 368 : 7. 523 : 6.
 perunxit, 610 : 2.
 perurgebant, 269 : 2.
 Perusia, 113 : 1.
 Perusiam, 113 : 2. 231 : 1. 247 :
 9.
 Perusinum, 108 : 4. 113 : 9.
 pessimi, 141 : 1. 517 : 13.
 pestilentia, 469 : 2. 567 : 20.
 pestilentiam, 350 : 5.
 pestis, 475 : 3.
 petasatus, 208 : 5.
 petat, 651 : 17.
 petenda, 84 : 1.
 petendam, 112 : 18.
 petendi, 153 : 17. 581 : 6.
 petendo, 389 : 3.
 petendum, 557 : 5.
 petens, 258 : 11. 565 : 10.
 petentem, 558 : 11.
 petentes, 19 : 8. 166 : 8. 248 :
 12. 547 : 15.
 petenti, 78 : 16. 153 : 16. 247 :
 16. 269 : 11. 340 : 11. 370 : 15.
 381 : 1. 464 : 27. 536 : 3. 660 :
 34.
 petentibus, 490 : 3. 567 : 14.
 petentium, 404 : 15.
 petere, 385 : 17. 419 : 8. 619 :
 7.
 peterent, 23 : 4. 122 : 11. 567 :
 14.
 peteret, 104 : 7. 479 : 1.
 peti, 89 : 7. 403 : 2. 492 : 15.
 567 : 4.
 petierat, 348 : 17.
 petiisse, 185 : 11. 651 : 30.
 petiissem, 31 : 17.
 petiit, 13 : 1. 27 : 3. 130 : 10.
 253 : 11. 255 : 9. 282 : 11. 312 :
 12. 329 : 7. 342 : 11. 363 : 12.
 387 : 2. 451 : 11. 521 : 15.
 534 : 5. 560 : 3. 632 : 11. 636 :
 2.
 Petina, 408 : 7. 410 : 2.
 Petinam, 408 : 7.
 petisse, 53 : 7. 372 : 11.
 petir, 117 : 4. 448 : 1. 512 : 3.
 570 : 3. 651 : 15.
 petita, 163 : 3.
 petitarum, 530 : 12.
 peticio, 21 : 6.
 petitione, 28 : 11. 74 : 10. 538 :
 15.
 petitis, 595 : 3.
 petito, 132 : 16. 235 : 2.
 petitur, 639 : 30.
 petituri, 134 : 16.
 petituros, 534 : 2.
 peto, 134 : 1.
 Petreio, 35 : 8.
 Petreius, 76 : 7.
 Petro, 536 : 7.
 Petroniam, 54 : 9.
 Petronianum, 514 : 10.
 Petronii, 660 : 21.
 Petronis, 537 : 3.
 petulantiam, 301 : 16. 453 : 1.
 504 : 16.
 petulantibus, 176 : 1.
 petulantium, 527 : 12.
 Phagitz, 75 : 3.
 phœnicopterum, 530 : 11.
 Phætonem, 326 : 9.
 Phalacrine, 538 : 2.
 phalangem, 443 : 15.
 phaleras, 128 : 11.
 phalerata, 457 : 6.
 phalerato, 336 : 2. 394 : 18.
 Phaonte, 479 : 17. 480 : 1.
 Phaontis, 480 : 16.
 Phamacusam, 4 : 5.
 Pharnasa, 36 : 10.
 Pharo, 362 : 6.
 Phari, 314 : 15. 397 : 15.
 Pharsalica, 31 : 14. 76 : 9. 421 :
 14. 536 : 9.
 Pharsalicam, 67 : 2.
 Pharsalico, 36 : 3.
 Phasranæ, 339 : 11.
 Phasianorum, 530 : 10.
 Phengite, 590 : 7.
 Philemonem, 75 : 5.
 Philippense, 108 : 3. 111 : 11.
 124 : 3. 248 : 6.
 Philippiensi, 134 : 14. 220 : 1.
 654 : 4.
 Philippis, 230 : 5.
 Philippicis, 647 : 6.
 Philippo, 507 : 13. 135 : 11.
 Phillippos, 258 : 10.
 Philippus, 371 : 18.
 Philocolum, 606 : 16.
 Philocomus, 606 : 15.
 Philologi, 610 : 1.
 Philologus, 616 : 18. 619 : 1.
 7.
 Philomela, 659 : 11.
 Philopœmenem, 132 : 4.
 philosophantium, 660 : 10.
 philosophi, 217 : 14. 629 : 15.
 philosophia, 483 : 1. 660 : 16.
 philosophiz, 660 : 16.
 philosophiam, 233 : 4. 615 :
 10.
 philosophis, 638 : 7.
 philosophorum, 551 : 12.
 philosophos, 585 : 21.
 philosophum, 469 : 27.
 Phœbe, 185 : 1.
 Phœbes, 185 : 14.
 Phœbi, 191 : 3.
 phœnicopeeri, 371 : 16.
 Phonasco, 212 : 10. 451 : 18.
 Phyllis, 593 : 5.
 piaculorum, 52 : 12.
 picarentur, 393 : 2.
 Picenum, 35 : 1.
 pictæ, 436 : 13.
 pictarum, 195 : 17.

- picturarum, 285: 6.
 picturas, 199: 7.
 pie, 187: 15.
 pietas, 330: 4.
 pietate, 317: 8. 327: 17. 587: 15.
 pietatem, 31: 23. 187: 3.
 pietati, 310: 15.
 pietatis, 327: 4. 385: 7. 435: 1. 523: 5. 660: 26.
 pigneratur, 384: 22.
 pigneraverit, 525: 4.
 pignora, 122: 12.
 pignore, 251: 5.
 pignoribus, 16: 8.
 pignerit, 14: 6.
 pilam, 210: 2.
 pileata, 485: 11.
 pileo, 453: 4.
 pileum, 247: 11.
 pilis, 397: 12.
 Pilius, 646: 1.
 pilos, 360: 8.
 pilum, 553: 12.
 pilus, 189: 5.
 pinarium, 90: 7. 132: 6.
 Pinax, 616: 4.
 pingendi, 483: 11.
 pingui, 208: 1.
 pinguisima, 444: 23.
 pinna, 414: 6.
 piratas, 75: 1.
 piscabatur, 210: 5.
 piscantibus, 129: 6.
 piscaretur, 464: 24.
 piscatores, 639: 23. 27.
 piscatori, 300: 1.
 piscatus, 457: 4.
 pisce, 300: 3.
 pisces, 472: 2.
 pisciculos, 186: 7.
 piscicam, 458: 15.
 piscinis, 454: 3.
 piscis, 231: 6. 639: 26.
 piscium, 364: 15. 530: 7.
 pisculos, 200: 2.
 Pisone, 9: 1. 90: 1. 284: 6. 501: 13.
 Pisonem, 293: 12. 343: 6. 501: 8. 511: 18. 648: 14.
 Pisoni, 319: 15. 343: 2.
 Pisoniana, 464: 8.
 Pisonianæ, 657: 16.
 Pisonis, 9: 4. 21: 1. 318: 2.
 pistore, 534: 5.
 pistorem, 54: 4.
 pistoria, 276: 7.
 pistoris, 102: 11.
 pistrinensibus, 357: 5.
 pistrino, 32: 6. 103: 2.
 pistrinum, 102: 10.
 Pitholai, 76: 12.
 pium, 496: 19.
 pius, 262: 6. 338: 10.
 pixidem, 437: 24.
 placent, 638: 16. 652: 20.
 placentem, 367: 7. 528: 14.
 placenti, 474: 5. 498: 8.
 Placentiam, 514: 7.
 placentium, 72: 5.
 placere, 161: 16. 380: 3. 638: 18.
 placeret, 272: 19.
 placer, 319: 26. 28. 30. 652: 19.
 placida, 364: 30.
 placitam, 354: 10.
 placitum, 8: 8.
 placuerat, 371: 2. 511: 8.
 placuisset, 370: 9. 487: 7. 520: 13.
 placuit, 97: 7. 659: 16.
 plagam, 369: 9. 516: 10.
 plagas, 527: 24.
 plagis, 89: 10.
 plagosum, 618: 12.
 plagulis, 570: 6.
 Planci, 105: 18. 647: 16.
 Planco, 135: 13. 238: 1. 248: 5. 648: 1.
 Plancum, 392: 1. 430: 5.
 plane, 14: 13. 27: 10. 58: 10. 96: 11. 190: 10. 191: 9. 218: 2. 299: 21. 318: 3. 398: 32. 417: 13. 419: 15. 449: 13. 468: 4. 483: 8. 508: 11. 567: 13. 574: 14.
 plangere, 480: 22. 513: 17.
 plano, 214: 36. 275: 7.
 Plantium, 464: 19.
 Platoni, 352: 16.
 plaudentes, 492: 11.
 plausit, 528: 16.
 plausoribus, 451: 9.
 plaustra, 557: 11.
 plausum, 176: 10. 353: 17.
 plausuum, 444: 21.
 Plautiam, 408: 6.
 Plautii, 120: 4. 540: 5.
 Plautio, 404: 17.
 Plauto, 653: 19.
 plebe, 14: 5. 76: 17. 137: 2. 161: 7. 166: 9. 171: 9. 360: 2. 388: 3. 444: 20. 468: 11. 496: 6. 512: 4. 532: 6. 455: 11. 547: 18. 648: 20.
 plebeculam, 514: 10.
 plebeia, 241: 2. 246: 4.
 plebeio, 241: 24. 485: 4.
 plebeis, 270: 1.
 plebem, 19: 15. 100: 3. 173: 11. 243: 27. 344: 19. 355: 7. 395: 3. 435: 20. 447: 12.
 plebi, 33: 9. 102: 7. 43: 9. 295: 4. 297: 7. 315: 21. 328: 4. 410: 13. 576: 6.
 plebis, 15: 6. 21: 5. 25: 4. 31: 4. 34: 1. 58: 12. 78: 13. 83: 4. 10: 14. 243: 2. 280: 15. 384: 16. 387: 4. 581: 5.
 plebiscita, 547: 28.
 plebiscito, 11: 2. 28: 9.
 plebs, 95: 1. 153: 6. 179: 2. 280: 10. 485: 11.
 plecti, 51: 7.
 plena, 308: 14. 364: 33. 534: 8.
 plenam, 339: 12.
 pleniore, 51: 2.
 penis, 359: 7.
 pleno, 55: 14. 171: 11. 200: 11. 342: 1. 594: 1.
 plenum, 32: 3.
 plenus, 25: 8. 309: 2. 657: 17.
 pleraque, 61: 14. 141: 1. 197: 2.
 pleraque, 92: 23. 180: 7.
 plerasque, 168: 4. 590: 9.
 plerique, 17: 15. 42: 19. 70: 4. 153: 3. 310: 9. 328: 3. 357: 6. 425: 3. 436: 6. 468: 6. 574: 11. 476: 9. 507: 9. 579: 14. 594: 20. 639: 5.
 plerisque, 56: 9. 18: 12. 101: 19. 225: 17. 315: 13. 20. 360: 6. 370: 1. 421: 3. 503: 3. 616: 1. 654: 3.
 plerosque, 289: 3. 336: 6. 361: 10. 456: 9. 500: 20. 582: 2. 585: 27.
 plerumque, 66: 8. 67: 16. 150: 7. 184: 4. 193: 2. 107: 6. 218: 7. 272: 9. 275: 5. 308: 12. 354: 6. 366: 8. 406: 37. 412: 4. 413: 12. 414: 7. 440: 13. 18. 482: 8. 535: 4. 4. 581: 1.
 Plinii, 323: 26.
 Plinium, 323: 24.
 Plinius, 323: 12. 19. 658: 1.
 plostra, 557: 11.
 Plotia, 5: 5.
 Plotium, 642: 3.
 Plotius, 642: 1.
 plumbeam, 444: 16.
 plumbeum, 169: 11. 428: 8.
 plura, 13: 5. 50: 2. 114: 16. 172: 3. 567: 6. 616: 11. 658: 4.
 plures, 19: 7. 78: 17. 90: 9. 249: 1. 151: 3. 169: 7. 243: 4. 303: 16. 371: 20. 387: 10. 392: 17. 427: 17. 444: 18. 471: 8. 504: 3. 519: 16. 589: 5.
 pluribus, 14: 8. 67: 7. 70. 19. 87: 5. 122: 2. 150: 2. 153: 21. 157: 3. 158: 4. 187: 7. 261: 16. 269: 5. 271: 15. 289: 1. 311: 7. 440: 9. 467: 2. 510: 22. 564: 4. 568: 16.
 plurifariam, 166: 3. 206: 4. 285: 5. 368: 3. 398: 11. 450: 10. 527: 5.
 plurima, 58: 2. 134: 8. 210: 5. 304: 11. 436: 1. 578: 11.
 plurimæ, 241: 5. 557: 8.
 plurimas, 55: 26. 163: 3. 433:

16. 554: 2. 555: 4. 557: 3.
 606: 6.
 plurimi, 33: 3. 42: 11. 241: 3.
 321: 4. 505: 6.
 plurimis, 81: 2. 270: 2. 290:
 10. 330: 2. 446: 3.
 plurimo, 517: 9.
 plurimorum, 168: 18. 296: 4.
 plurimos, 113: 11. 334: 11. 397:
 3. 547: 8. 630: 11. 636: 11.
 plurimum, 6: 6. 155: 3. 203:
 5. 247: 2. 367: 2. 420: 7.
 491: 13. 494: 4. 514: 4.
 528: 2. 544: 13. 565: 29.
 575: 13. 589: 9. 655: 15.
 plurimus, 447: 1.
 pluris, 454: 11. 553: 10.
 plurium, 23: 14. 133: 5. 576: 4.
 plus, 47: 3. 146: 14. 178: 11.
 212: 9. 238: 16. 353: 19. 358:
 22. 364: 29. 389: 3. 500: 3.
 654: 11. 650: 29.
 plusquam, 580: 12.
 Pluteum, 344: 8.
 pluviis, 67: 16.
 Pocillo, 548: 8.
 podagræ, 609: 6.
 podio, 437: 14.
 pœdagogia, 455: 2.
 pœdagogis, 161: 8.
 pœdagogo, 378: 9.
 pœdagogum, 188: 9. 464: 10.
 pœma, 61: 17. 572: 8.
 pœmata, 310: 6. 621: 9. 634:
 8. 657: 24. 660: 18.
 pœmatibus, 564: 2.
 pœmatum, 218: 2.
 pœna, 54: 7. 72: 7. 104: 5.
 112: 14. 143: 5. 152: 2. 153:
 10. 279: 5. 301: 11. 302: 17.
 315: 6. 358: 6. 363: 15. 469:
 20. 509: 11. 544: 1. 584: 15.
 19. 590: 12.
 pœnæ, 141: 13. 153: 4. 302: 11.
 347: 12. 351: 6. 480: 18. 532:
 3. 538: 18. 587: 13.
 pœnam, 14: 2. 70: 12. 300:
 4. 384: 12. 389: 4. 417: 6.
 495: 6. 532: 4. 565: 24. 597: 3.
 pœnarum, 132: 2. 145: 5.
 pœnas, 47: 14. 278: 6. 414:
 14. 477: 15. 500: 6. 536: 6.
 648: 19.
 pœnis, 326: 2.
 pœnitenda, 536: 5.
 pœnitendum, 570: 7.
 pœnitens, 533: 20.
 pœnitentia, 8: 14. 76: 8. 428:
 16. 474: 14. 496: 21. 507:
 12. 521: 1.
 pœnitentiam, 110: 12. 132: 4.
 325: 8. 357: 9. 388: 11. 406:
 19. 474: 21.
 pœnitentis, 423: 1.
 pœniteret, 134: 4. 187: 5.
 pœniter, 172: 10.
 Poenos, 243: 4.
 poëta, 651: 38.
 poëtæ, 233: 6. 301: 17. 603: 5.
 10. 630: 12.
 poëtam, 347: 16. 612: 9. 621:
 29. 659: 4.
 poëtarum, 576: 13. 612: 5. 634:
 11. 661: 8.
 poëtas, 554: 6. 615: 14. 621: 8.
 626: 9.
 poëticæ, 574: 4.
 poëticam, 213: 6. 483: 4. 621: 5.
 poetis, 310: 7.
 Pol, 452: 33.
 Polemone, 443: 14.
 politiora, 53: 10.
 politis, 69: 7.
 Polla, 536: 16. 18.
 pollent, 6: 6.
 Pollentina, 280: 10.
 polleret, 17: 12. 653: 29.
 pollet, 31: 8.
 pollice, 371: 14. 504: 13.
 pollicebatur, 16: 5.
 pollicendi, 17: 15.
 pollicente, 381: 18. 533:
 16.
 pollicentem, 15: 14.
 pollicenti, 554: 9.
 pollicentis, 406: 23. 458: 25.
 572: 10.
 pollicerentur, 542: 27.
 polliceretur, 257: 5. 533: 7.
 567: 6.
 polliceri, 81: 10. 268: 9.
 pollices, 126: 5.
 pollicitationibus, 439: 3. 511:
 19. 574: 10.
 polliciti, 268: 8.
 pollicitum, 504: 3.
 pollicitus, 34: 3. 40: 5. 327:
 8. 417: 18. 446: 5. 464:
 29. 468: 19. 566: 5.
 Pollio, 31: 14. 60: 20. 61: 13.
 619: 3.
 Pollione, 135: 12. 159: 8.
 Pollionem, 536: 19. 572: 8.
 620: 9. 11.
 Pollionis, 388: 7.
 Polluci, 10: 6.
 Pollucis, 264: 9. 339: 3.
 pollutarum, 75: 8.
 pollutis, 6: 11.
 Polybium, 411, 6.
 Polycratis, 338: 6.
 Polyhistorem, 630: 10.
 Polyphago, 467: 10.
 poma, 294: 7.
 pomiferarum, 355: 10.
 pomis, 444: 8.
 pomorum, 231: 16.
 pompa, 78: 7. 330: 10. 385:
 9. 424: 5. 451: 7. 555: 12.
 563: 12.
 pompæ, 39: 9. 114: 15. 551:
 7.
 pompam, 362: 13.
 Pompeani, 61: 2.
 Pompeia, 249: 3.
 Pompeiæ, 75: 7.
 Pompeiam, 6: 8.
 Pompeiana, 160: 2.
 Pompeianæ, 86: 15.
 Pompeianarum, 536: 8.
 Pompeiani, 288: 8. 398: 31.
 Pompeianis, 114: 20.
 Pompeianus, 297: 11.
 Pompeii, 6: 8. 27: 1. 35: 7.
 36: 14. 16. 19: 3. 56: 2. 59:
 17. 70: 15. 76: 5. 17. 84: 21.
 92: 15. 107: 5. 114: 18. 115:
 2. 139: 5. 198: 4. 247: 12.
 249: 4. 338: 2. 381: 18.
 477: 6. 614: 2. 625: 1.
 Pompeiis, 410: 3.
 Pompeio, 18: 6. 19: 17. 11:
 2. 25: 4. 38: 6. 56: 3. 76: 2.
 168: 9. 235: 16. 297: 9. 11.
 353: 2. 410: 9. 428: 18. 614:
 1. 657: 3.
 Pompeiorum, 625: 3.
 Pompeium, 18: 4. 21: 4. 23: 3.
 25: 3. 30: 12. 36: 1. 55: 12.
 62: 13. 90: 5. 102: 6. 108: 7.
 114: 7. 410: 15. 412: 9. 614:
 3. 638: 22. 646: 4.
 Pompeius, 28: 10. 31: 6. 35:
 5. 70: 8. 72: 3. 189: 1. 412:
 10. 606: 16.
 Pompilius, 617: 1.
 Pomponio, 284: 6.
 Pomponius, 632: 8. 538: 6.
 8.
 Pomposianum, 552: 8. 585:
 14.
 Pomptinas, 50: 8.
 pomum, 202: 7.
 pondera, 660: 29.
 pondere, 188: 11.
 ponderi, 497: 16.
 ponderis, 558: 27.
 pondo, 59: 15. 137: 10.
 pondus, 53: 8.
 pone, 308: 6. 482: 8.
 ponendas, 383: 3.
 ponendos, 236: 6.
 ponent, 559: 5.
 ponerentur, 270: 8. 527: 6.
 poneretur, 314: 14.
 poneris, 653: 27.
 poni, 270: 6. 352: 13. 588:
 27. 597: 14.
 ponit, 215: 6. 217: 9.
 ponte, 24: 6. 84: 19. 335: 33.
 339: 18.
 pontem, 336: 1. 7.
 pontes, 365: 13.
 ponti, 443: 4.
 Pontia, 295: 11.
 Pontias, 330: 3.
 Pontico, 39: 8.
 ponticulum, 33: 11.
 Ponticum, 39: 4.
 Pontifex, 217: 3.
 Pontificalibus, 161: 13.

- Pontificatum, 13 : 1. 53 : 1. 138 :
1. 327 : 3. 528 : 10. 559 : 1.
Pontificem, 13 : 4.
Pontifices, 269 : 10.
Pontificibus, 428 : 2.
Pontificis, 402 : 7.
Pontificum, 44 : 2.
Pontio, 314 : 4.
pontis, 67 : 6. 121 : 4. 351 : 1.
pontium, 82 : 8, 11.
Ponto, 38 : 4.
Pontum, 36 : 10. 50 : 11.
Popilio, 652 : 37.
popinarum, 417 : 28.
popinas, 276 : 6. 453 : 4. 530 :
16.
popinis, 441 : 7.
Popinonem, 625 : 6.
poplites, 413 : 4.
poposcerat, 531 : 5.
Poppæa, 464 : 22.
Poppææ, 396 : 4. 402 : 12. 464 :
17.
Poppæam, 464 : 1. 11. 509 : 3.
Poppæo, 538 : 3.
populares, 180 : 7.
populari, 593 : 5.
popularia, 406 : 16. 576 : 18.
popularitate, 330 : 20. 483 :
12.
popularitatis, 330 : 11. 567 :
17.
popularium, 474 : 11.
populi, 5 : 2. 11 : 1. 15 : 2. 18 :
10. 28 : 2. 30 : 9. 31 : 7. 45 :
11. 76 : 14. 83 : 3. 100 : 4.
122 : 17. 132 : 21. 139 : 1.
153 : 6. 157 : 18. 224 : 10. 231 :
12. 236 : 19. 243 : 30. 265 :
12. 280 : 10. 290 : 13. 321 :
9. 342 : 13. 382 : 6. 406 : 22.
33 : 450 : 6. 463 : 1. 496 : 5.
523 : 21. 653 : 23.
populo, 25 : 10. 40 : 4. 45 : 4.
51 : 9. 84 : 3. 90 : 10. 114 : 3.
149 : 3. 155 : 8. 157 : 4. 161 :
7. 172 : 14. 176 : 5. 8. 179 :
7. 185 : 10. 218 : 8. 220 : 12.
224 : 6. 238 : 10. 262 : 11.
2 : 4. 8. 283 : 6. 289 : 9. 318 :
6. 326 : 8. 332 : 1. 333 : 7.
340 : 6. 344 : 25. 358 : 14.
364 : 4. 379 : 10. 381 : 21.
397 : 14. 402 : 7. 414 : 23.
423 : 9. 427 : 6. 433 : 11. 435 :
13. 436 : 10. 439 : 4. 444 :
16. 464 : 8. 467 : 19. 468 : 1.
473 : 14. 481 : 21. 500 : 9.
533 : 16. 567 : 1. 570 : 2.
574 : 24. 575 : 10. 576 : 14.
652 : 6. 20. 653 : 1.
populum, 12 : 4. 25 : 4. 153 :
14. 157 : 2. 159 : 24. 168 : 7.
212 : 4. 12. 243 : 20. 28.
265 : 1. 31. 291 : 17. 308 :
15. 328 : 1. 353 : 19. 361 : 15.
398 : 26. 34. 428 : 4. 452 :
16. 474 : 13. 500 : 12. 566 :
10. 585 : 25.
populus, 21 : 12. 45 : 5. 189 :
6. 295 : 29. 315 : 1. 349 : 13.
387 : 8. 597 : 1. 652 : 40.
porcello, 461 : 19.
Porca, 406 : 34.
Porcius, 551 : 14.
Poreum, 634 : 9.
Porio, 353 : 16.
Porphyretici, 481 : 20.
porrecta, 294 : 7.
porrecto, 531 : 4.
porrectum, 87 : 4. 526 : 7.
porrexisse, 498 : 7.
porrexerit, 569 : 11.
porrigens, 533 : 24.
porrigentibus, 220 : 12.
porrigere, 173 : 12. 592 : 27.
porta, 236 : 4. 282 : 1.
portæ, 70 : 20.
portam, 647 : 16.
portandis, 475 : 2.
portantes, 126 : 15.
portarant, 504 : 14.
portaret, 92 : 6.
portas, 35 : 11. 59 : 11. 280 : 14.
443 : 13.
portasse, 109 : 3.
portenderant, 502 : 2.
portendere, 466 : 2.
portenderet, 532 : 7.
portenderetur, 412 : 21.
portendi, 7 : 9. 229 : 7. 371 :
8. 490 : 11. 535 : 11. 597 :
16.
portendisse, 224 : 8.
portentis, 477 : 1.
portentissima, 355 : 2.
portentoso, 375 : 13.
portentum, 379 : 4.
porticibus, 10 : 2. 195 : 14. 458 :
16.
portico, 395 : 8.
porticu, 139 : 3.
porticum, 135 : 7. 254 : 16.
346 : 4. 653 : 11.
porticus, 135 : 2. 8. 195 : 5.
365 : 2. 441 : 2. 458 : 5. 632 :
3.
porticuum, 355 : 9. 590 : 7.
portis, 449 : 10.
portitores, 639 : 18.
portoria, 49 : 4.
portorium, 531 : 7.
portum, 114 : 6. 396 : 8. 397 : 8.
435 : 8.
portus, 64 : 3.
poscam, 529 : 4.
poscebant, 476 : 9.
poscenti, 422 : 8. 526 : 1.
poscentibus, 225 : 11.
poscentium, 116 : 12.
posceret, 305 : 14.
Posidem, 411 : 1.
posita, 224 : 14. 243 : 10. 489 :
21. 507 : 18. 512 : 1.
positæ, 536 : 14.
positam, 313 : 5. 502 : 19. 561 :
10.
positas, 172 : 12.
positis, 42 : 20. 153 : 19. 395 :
4.
posito, 398 : 4. 447 : 12.
positos, 306 : 3.
positum, 262 : 10. 446 : 20.
634 : 11.
positurum, 463 : 10.
positurus, 533 : 24.
posse, 69 : 6. 83 : 16. 157 : 15.
265 : 19. 314 : 14. 351 : 13.
355 : 13. 379 : 22. 390 : 21.
416 : 10. 458 : 27. 474 : 17.
503 : 4. 510 : 15. 514 : 4. 515 :
12. 524 : 21. 559 : 15. 621 :
30. 645 : 2.
possem, 624 : 11.
possent, 45 : 14. 146 : 17. 155 :
5. 169 : 12. 18. 295 : 16. 357 :
7. 402 : 13. 466 : 11.
possessione, 253 : 7.
possessionum, 47 : 11.
possessor, 105 : 5.
posseforem, 104 : 6.
possefores, 547 : 21.
posseforibus, 176 : 7. 241 : 10.
584 : 18.
posseforum, 40 : 4. 112 : 4.
241 : 5.
posset, 11 : 6. 17 : 7. 27 : 10.
50 : 7. 62 : 8. 65 : 8. 87 : 6.
102 : 2. 119 : 7. 159 : 24.
169 : 15. 203 : 8. 205 : 8. 208 :
7. 224 : 3. 238 : 27. 253 : 4.
269 : 4. 307 : 13. 315 : 10.
326 : 6. 364 : 26. 376 : 4.
283 : 14. 387 : 5. 392 : 12.
443 : 16. 450 : 13. 461 : 17.
468 : 18. 479 : 2. 496 : 14.
55 : 21. 567 : 7. 626 : 8. 635 :
1. 658 : 9.
posuere, 108 : 3. 352 : 21. 612 :
4.
posuit, 172 : 8. 268 : 13. 374 :
2. 379 : 26. 380 : 5. 513 : 11.
624 : 15. 654 : 22.
posuimus, 32 : 11.
posuunt, 178 : 2.
post, 5 : 4. 8 : 6. 15 : 12. 21 : 4.
13. 25 : 1. 32 : 5. 39 : 1. 2.
40 : 8. 10. 49 : 3. 53 : 1.
56 : 4. 60 : 2. 67 : 2. 69 : 3.
72 : 6. 74 : 11. 76 : 13. 18.
84 : 1. 104 : 5. 105 : 7. 107 :
2. 8. 108 : 17. 110 : 1. 7.
112 : 1. 115 : 2. 116 : 9. 117 :
11. 120 : 1. 124 : 3. 4. 128 :
1. 14. 130 : 6. 10. 132 : 13.
133 : 1. 138 : 1. 6. 146 : 2.
150 : 8. 157 : 16. 169 : 11.
182 : 9. 185 : 17. 21. 198 : 4.
200 : 9. 10. 203 : 1. 204 : 1.
210 : 1. 224 : 16. 225 : 2.
32. 229 : 1. 231 : 10. 233 : 16.

- 241: 7. 246: 8. 247: 16.
 248: 6. 249: 5. 250: 14.
 252: 6. 258: 1. 261: 5. 264: 11, 16. 266: 4. 274: 14.
 278: 12. 281: 1, 14. 288: 9. 289: 15. 290: 6. 294: 4.
 297: 9. 301: 3. 302: 16. 303: 9. 304: 10. 305: 1. 310: 15.
 314: 2. 315: 11. 317: 4. 319: 7. 421: 6. 12. 325: 4. 327: 1. 328: 15. 330: 11. 343: 4.
 344: 10. 347: 3. 348: 10. 356: 13. 357: 14. 361: 2.
 363: 5. 378: 8. 380: 6. 381: 10. 383: 10. 384: 5. 390: 22. 392: 1. 394: 5. 397: 7.
 398: 9. 399: 3. 406: 1, 2.
 409: 2. 417: 4. 11. 418: 3.
 420: 8. 423: 11. 429: 4.
 432: 1. 433: 7. 18. 437: 8.
 444: 3. 446: 8. 451: 15.
 453: 4. 464: 12. 17. 474: 18. 483: 13. 485: 17. 487: 3.
 494: 11. 503: 3. 508: 5.
 511: 1. 513: 8. 516: 6. 519: 15. 520: 14. 532: 10. 533: 6.
 20. 534: 15. 539: 7. 542: 1.
 32. 547: 16. 550: 4. 551: 19.
 557: 1. 561: 7. 564: 11. 566: 10. 570: 13. 572: 17. 579: 5.
 12. 581: 3. 585: 11. 26. 588: 18. 589: 6. 590: 12.
 596: 12. 597: 3. 15. 610: 2.
 626: 5. 646: 14. 651: 9.
 652: 4. 40. 653: 10. 654: 32. 655: 23. 657: 11.
 postea, 23: 9. 28: 10. 56: 5. 59. 18. 66: 5. 95: 5. 105: 16. 132: 4.
 159: 11. 155: 4. 172: 4. 192: 5. 195: 3. 202: 3. 223: 3. 224: 6. 26. 253: 10. 280: 19. 283: 13. 284: 5. 294: 2. 312: 5. 327: 15. 342: 12.
 356: 7. 365: 18. 373: 3. 453: 11. 463: 2. 464: 1. 479: 4. 490: 12. 536: 15. 541: 11. 552: 5. 553: 10. 572: 4. 578: 6. 594: 4. 596: 6. 606: 12. 619: 10. 620: 8. 632: 6. 634: 3. 648: 8. 660: 6.
 postera, 224: 36.
 posteræ, 192: 2.
 posterî, 22: 7. 100: 7.
 posterior, 466: 3.
 posteriora, 282: 13. 652: 24.
 posteriore, 60: 19. 333: 9. 477: 8.
 posteriorem, 408: 4.
 posteriores, 612: 17.
 posterioris, 420: 12. 603: 10.
 posteris, 246: 11. 311: 5. 356: 1. 357: 23. 427: 9.
 postero, 18: 14. 457: 13. 384: 18. 417: 14. 418: 4. 461: 22. 557: 11.
 posteros, 159: 7. 356: 5. 655: 1.
 posterum, 14: 4. 44: 6. 99: 8. 119: 7. 132: 1. 134: 7. 379: 4. 413: 17. 431: 10. 479: 6. 544: 11. 565: 28.
 posthabita, 355: 12.
 posthac, 153: 28. 173: 5. 175: 11. 231: 18. 24. 251: 3. 252: 12. 461: 3. 467: 1. 569: 2. 588: 25. 627: 6.
 posthæc, 524: 3.
 posthumus, 615: 6.
 posthumo, 392: 16.
 postica, 511: 11.
 postmeridianis, 636: 12.
 postmodum, 330: 23.
 postponi, 617: 4.
 postponit, 653: 10.
 postquam, 84: 21. 105: 24. 191: 16. 241: 13. 260: 11. 288: 11. 360: 4. 388: 11. 455: 13. 461: 18. 473: 20. 489: 20. 510: 13. 543: 4. 565: 9. 621: 15.
 postremo, 19: 15. 84: 16. 301: 2. 307: 1. 362: 1. 383: 12.
 postriedie, 191: 8. 221: 10. 278: 14. 336: 3. 492: 11. 512: 14. 534: 2.
 postulabat, 446: 21.
 postulabatur, 176: 19.
 postulandi, 575: 11.
 postulante, 90: 1. 145: 6.
 ulantibus, 182: 5. 398: 31.
 postulant, 349: 14. 574: 9.
 postulare, 128: 5.
 postularetur, 349: 14.
 postularit, 311: 3.
 postulassent, 334: 16.
 postulationibus, 443: 17.
 postulatoribus, 440: 4.
 postulatum, 161: 14. 475: 11.
 postulatus, 22: 5.
 postulavit, 4: 2.
 Postumiam, 56: 1.
 posui, 179: 9. 379: 12.
 posuisse, 321: 17.
 posuit, 231: 8. 325: 15. 419: 9. 437: 24. 451: 13. 563: 11.
 potando, 284: 7.
 potare, 538: 8.
 potaturus, 480: 4.
 potens, 74: 4.
 potentem, 540: 9.
 potentes, 176: 11.
 potentia, 187: 5. 241: 2. 432: 17. 508: 10.
 potentia, 56: 5. 96: 9. 113: 2. 243: 26. 291: 9.
 potentiam, 190: 7. 224: 8. 296: 5.
 potentissimas, 28: 5.
 potentissimi, 524: 18.
 potentissimorum, 370: 4.
 potentissimos, 13: 4. 657: 15.
 poterat, 326: 2. 504: 12.
 poteris, 654: 23.
 potes, 32: 16.
 potestas, 261: 1. 481: 11.
 potestate, 6: 7. 18: 17. 78: 10. 83: 8. 152: 6. 153: 2. 254: 2. 258: 8. 272: 8. 13. 344: 12. 462: 4. 512: 9. 524: 11. 565: 18. 573: 1.
 potest, 299: 6. 307: 10. 379: 29. 419: 6. 449: 13. 621: 6. 632: 17.
 potestatem, 4: 11. 16: 10. 38: 3. 76: 5. 111: 7. 122: 13. 131: 18. 252: 17. 269: 8. 276: 14. 283: 8. 420: 11. 516: 5. 535: 12. 551: 9. 564: 16. 578: 10.
 potestatibus, 401: 12. 466: 2.
 potestatis, 5: 2. 254: 20. 255: 7. 267: 1. 305: 9.
 portionatus, 364: 27.
 porione, 202: 5. 303: 13. 316: 6. 531: 5. 563: 8.
 portionibus, 464: 31.
 potiora, 513: 19.
 potiores, 265: 9.
 potirentur, 541: 10.
 potiretur, 67: 10. 353: 14. 464: 4.
 potissimum, 21: 9. 383: 7. 394: 4. 541: 15. 574: 18. 646: 11. 655: 1.
 potiturum, 224: 5.
 potitus, 117: 5. 168: 12.
 potiunculam, 596: 4.
 potius, 25: 4. 105: 20. 208: 7. 213: 23. 214: 4. 217: 3. 315: 13. 327: 9. 396: 6. 449: 7. 464: 28. 475: 12. 508: 11. 557: 11. 569: 4. 589: 15.
 Potu, 493: 15.
 potuerat, 333: 6.
 potuerit, 572: 17.
 potuerunt, 388: 13.
 potui, 476: 7.
 potuisse, 114: 10. 214: 18. 265: 17. 324: 4. 388: 4. 432: 6. 455: 7. 564: 7. 585: 33. 651: 5. 9. 652: 35.
 potuit, 1: 8. 108: 22. 120: 14. 145: 4. 185: 20. 273: 6. 280: 10. 322: 9. 363: 8. 379: 4. 397: 13. 420: 6. 433: 6. 439: 4. 463: 2. 491: 8. 527: 10. 538: 10.
 potulentum, 508: 4.
 præ, 42: 21. 133: 7. 145: 1. 185: 12. 321: 5. 329: 7. 367: 4. 384: 8. 504: 11. 517: 13. 524: 20. 551: 3. 567: 15.
 præacuto, 574: 19.
 præbebat, 198: 8.
 præbenda, 379: 19.
 præbens, 220: 13. 339: 14.
 præbente, 442: 7.
 præbentis, 594: 22.
 præbentium, 163: 16.
 præbentis, præbentis

- præberet, 472: 5. 495: 9. 521:
15. 335: 1. 558: 17.
præberi, 532: 14.
præbita, 61: 10. 113: 16. 358:
19.
præbitam, 114: 9.
præbitis, 291: 7.
præbito, 527: 23.
præbitum, 40: 10.
præbuerat, 5: 3: 23.
præbuit, 25: 19. 40: 10. 232:
15. 437: 17. 447: 13. 485:
10. 501: 13. 516: 5. 588: 14.
657: 24.
præcaluo, 505: 1.
præcavenda, 341: 8.
præcedente, 236: 4. 351: 6.
præcederent, 590: 5.
præcellens, 319: 4.
præcellerent, 128: 12. 449:
15.
præceperat, 305: 15. 458: 22.
516: 11.
præcepisse, 619: 10.
præcepit, 235: 3. 362: 5. 463:
11.
præceps, 107: 11. 353: 18. 390:
2.
præcepta, 118: 5. 161: 22.
616: 14.
præceptas, 223: 1.
præceptis, 610: 11.
præceptio, 349: 4.
præceptor, 297: 1. 483: 3. 619:
7. 621: 5. 627: 5.
præceptorem, 464: 26.
præceptoribus, 157: 12.
præceptum, 92: 5. 417: 13. 481:
4.
præcesserat, 497: 10.
præcidendas, 390: 13.
præcinctum, 51: 13.
præcipere, 472: 10.
præciperet, 66: 7.
præcipitantibus, 67: 7.
præcipitare, 278: 22.
præcipitaretur, 374: 6.
præcipitari, 303: 10.
præcipitatum, 371: 15. 383: 8.
646: 13.
præcipitaturus, 479: 14.
præcipitaverit, 132: 11.
præcipitavit, 188: 12. 351: 2.
præcipites, 168: 5. 325: 5.
præcipiti, 363: 7.
præcipitis, 19: 19.
præcipitium, 204: 8.
præcipua, 21: 3. 36: 14. 134:
8. 182: 6. 243: 2. 301: 15.
396: 7. 425: 1. 458: 11. 469:
4. 500: 14.
præcipuam, 82: 1. 99: 1. 213:
14. 241: 9. 292: 8.
præcipuæ, 49: 6. 67: 16. 92:
25. 138: 11. 195: 13. 207: 2.
210: 7. 215: 12. 221: 4.
225: 26. 257: 7. 283: 3.
291: 16. 310: 12. 411: 1. 413:
2. 447: 1. 469: 6. 530: 1.
566: 11. 621: 9.
præcipuis, 28: 5.
præcipuo, 12: 2. 594: 18.
præcipuos, 310: 8. 334: 13.
præcipuum, 108: 16. 492: 1.
521: 16. 563: 16. 617: 6.
præclara, 258: 6. 293: 9. 338:
18.
præclare, 839: 10.
præclaro, 507: 7.
præclusa, 454: 5.
præclusam, 513: 21.
præclusis, 344: 25.
præclusit, 459: 13.
præco, 585: 25.
præcognita, 231: 11.
præconem, 92: 11. 356: 23.
præcones, 416: 16.
præconio, 450: 7.
præconis, 212: 11. 255: 2. 398:
10. 463: 6. 588: 23.
præconium, 609: 2.
præconius, 609: 1.
præcordiorum, 107: 7.
præcupidus, 191: 11.
præda, 40: 1. 453: 8. 468: 18.
490: 17.
prædam, 59: 12.
prædammare, 176: 15.
prædaretur, 588: 2.
prædia, 25: 20. 56: 8. 387: 1.
461: 23. 540: 13.
prædiatoria, 383: 15.
prædicabant, 566: 7.
prædicabat, 117: 13. 340: 3.
645: 13.
prædicant, 606: 17.
prædicantes, 406: 19. 517:
11.
prædicantibus, 614: 5.
prædicare, 418: 8.
prædicarent, 31: 12.
prædicaret, 316: 7. 510: 11.
prædicat, 61: 9.
prædicarentur, 225: 30.
prædicta, 258: 20. 511: 8.
prædictam, 382: 9. 513: 9.
præditionibus, 258: 2.
prædictum, 471: 3. 541: 11.
prædiis, 457: 2. 468: 4. 660:
5.
prædiorum, 417: 25.
præditis, 118: 3. 141: 14.
præditum, 623: 8.
præditus, 130: 11.
prædivite, 610: 10.
prædivitis, 290: 5.
prædixerant, 335: 11. 589: 13.
prædixerat, 254: 14. 592: 7.
prædixisse, 13: 3.
prædixisset, 587: 11.
prædonibus, 4: 6.
prædulcem, 352: 4.
præduros, 505: 9.
præerat, 269: 1. 327: 8.
præesse, 109: 13.
præesset, 658: 7.
præeunte, 451: 6.
præfari, 267: 10.
præfatione, 406: 34. 587: 9.
657: 4.
præfatus, 28: 7. 554: 10.
præfecti, 446: 8.
præfectis, 114: 18.
præfecto, 4: 14. 398: 19.
464: 22. 497: 7. 564: 13.
579: 4.
præfectorum, 370: 4. 383:
15.
præfectos, 78: 13. 283: 13. 659:
11.
præfectum, 272: 19. 386: 7.
536: 19.
præfectura, 547: 12.
præfecturam, 149: 3. 186: 5.
284: 8. 479: 4. 536: 17. 565:
21. 659: 15.
præfecturas, 150: 6.
præfectus, 340: 12. 433: 15.
499: 7. 544: 10.
præferendum, 429: 1.
præferentibus, 92: 5.
præferentis, 286: 15.
præferocem, 36: 12.
præferr, 652: 12. 653: 1.
præfertur, 563: 12.
præficere, 575: 15.
præficetur, 379: 29.
præfinitum, 499: 15.
præfixo, 330: 6.
præfixum, 95: 4.
præfuit, 101: 7. 492: 6. 630:
30.
præfuturam, 78: 3.
prægnans, 258: 3.
prægnantem, 182: 16. 183:
8.
prægrandem, 300: 5.
prægrandia, 195: 20.
prægrandibus, 308: 8.
prægravant, 78: 1.
prægrediens, 251: 7.
prægustatorem, 423: 17.
præiret, 402: 8.
præiudicium, 12: 4.
prælato, 180: 4. 510: 13.
prælatum, 324: 8.
prælautos, 456: 13.
prælautus, 520: 10.
prælegebant, 603: 8.
prælegi, 654: 24.
prælia, 65: 4. 263: 4. 579:
4.
præliante, 361: 16.
præligatam, 83: 4.
præligere, 626: 9.
prælii, 62: 1. 67: 14.
præliis, 70: 13. 108: 15. 514:
6.
prælio, 36: 3. 38: 7. 42: 6.
50: 12. 60: 19. 65: 10. 69:
8. 70: 11. 21. 76: 10. 98:
1111

3. 101 : 8. 111 : 2. 116 : 9. 394 :
 9. 541 : 20.
 praelium, 99 : 7. 129 : 3. 158 :
 7. 243 : 13. 533 : 19. 566 : 19.
 575 : 6.
 praelucentem, 135 : 6.
 praelia, 16 : 4. 7. 72 : 9. 113 :
 17. 116 : 12. 163 : 9. 295 : 6.
 301 : 15. 337 : 3. 431 : 10. 435 :
 12. 459 : 10. 475 : 13. 492 :
 19. 527 : 15. 547 : 10.
 praeliari, 566 : 6.
 praeliis, 19 : 16. 58 : 6. 145 :
 5. 247 : 6. 294 : 5. 411 : 8.
 501 : 1.
 praelio, 75 : 4. 384 : 22. 627 :
 4.
 praeliorum, 116 : 9. 169 : 10.
 praeliserat, 116 : 13. 513 : 6.
 653 : 8.
 praelisit, 554 : 9.
 praelissa, 572 : 8.
 praelissis, 32 : 2. 67 : 2. 478 :
 5. 502 : 13. 545 : 2.
 praelisso, 150 : 11. 327 : 3.
 praelissos, 301 : 10.
 praelissus, 107 : 9.
 praelitteret, 517 : 2.
 praelium, 146 : 3. 508 : 11.
 praelimonitis, 511 : 5.
 praelimortua, 610 : 2.
 praelimuniri, 348 : 14.
 praelunitam, 462 : 9.
 praelnavigaret, 454 : 7.
 praelneſte, 195 : 14. 208 : 6.
 247 : 10. 527 : 9.
 praelneſtina, 591 : 11.
 praelneſtinatum, 304 : 7.
 praelnomen, 78 : 4. 141 : 13.
 374 : 9.
 praelnomina, 427 : 12.
 praelnomine, 357 : 2. 386 : 3.
 490 : 4.
 praelnominibus, 241 : 12. 520 :
 8.
 praelnoſcere, 485 : 7.
 praelparanda, 475 : 1.
 praelparandam, 478 : 6. 613 :
 2.
 praelpararentur, 372 : 5.
 praelpararet, 282 : 5. 659 : 3.
 praelparata, 565 : 17.
 praelparatarum, 346 : 2.
 praelparatos, 342 : 17. 496 :
 23.
 praelparatum, 296 : 16. 483 :
 19.
 praelpinguis, 489 : 5.
 praelponentes, 19 : 1.
 praelpoſiti, 508 : 16.
 praelpoſitiones, 213 : 16.
 praelpoſito, 284 : 17. 541 : 12.
 praelpoſitos, 274 : 1. 497 : 13.
 507 : 12.
 praelpoſitum, 256 : 8.
 praelpoſitus, 247 : 2. 318 : 2.
 521 : 3. 564 : 15. 592 : 11.
 praelpoſuiſſet, 144 : 2.
 praelpoſuit, 78 : 20. 150 : 7.
 369 : 8. 411 : 4. 437 : 18.
 440 : 12. 568 : 8.
 praelpropere, 511 : 15.
 praelrepta, 61 : 10.
 praelripuit, 480 : 17.
 praelrogabat, 146 : 20.
 praelruptis, 283 : 4.
 praelſagia, 425 : 1. 542 : 19.
 praelſagiente, 230 : 5. 634 : 11.
 praelſagiis, 579 : 10.
 praelſagio, 432 : 4.
 praelſagium, 235 : 14. 492 : 9.
 praelſciſſe, 307 : 5.
 praelſcripta, 389 : 1.
 praelſcriptionis, 191 : 11.
 praelſcripto, 435 : 10.
 praelſcriptum, 29 : 5.
 praelſediſſe, 146 : 6.
 praelſediſſet, 130 : 5.
 praelſedit, 249 : 11. 334 : 4.
 378 : 13. 382 : 5. 398 : 37. 576 :
 7.
 praelſens, 153 : 16. 174 : 7. 253 :
 9. 541 : 5. 565 : 19.
 praelſenſit, 230 : 1.
 praelſentaneum, 461 : 17.
 praelſente, 78 : 14. 511 : 15.
 praelſentem, 22 : 10. 632 : 15.
 praelſentes, 273 : 3. 390 : 11.
 praelſenti, 84 : 4. 353 : 20. 492 :
 17. 515 : 23. 570 : 19.
 praelſentia, 215 : 4. 266 : 8.
 299 : 3. 379 : 13. 449 : 5. 503 :
 5.
 praelſentibus, 304 : 10.
 praelſentis, 192 : 2. 533 : 3.
 praelſentium, 504 : 5. 517 : 9.
 532 : 17. 572 : 12.
 praelſepe, 369 : 15.
 praelſertim, 263 : 8. 265 : 10.
 324 : 7.
 praelſide, 579 : 7.
 praelſidem, 36 : 9.
 praelſidendi, 334 : 5.
 praelſidendo, 163 : 4.
 praelſidens, 523 : 9.
 praelſidenti, 264 : 4.
 praelſidere, 437 : 13.
 praelſides, 283 : 13. 512 : 7.
 praelſidibus, 125 : 5. 274 : 14.
 394 : 12. 544 : 18. 581 : 1.
 praelſidii, 14 : 10. 638 : 19.
 praelſidiis, 505 : 6.
 praelſidio, 35 : 3. 305 : 12. 398 :
 35. 519 : 14.
 praelſidium, 116 : 7. 265 : 12.
 praelſtabat, 217 : 11.
 praelſtantes, 554 : 6.
 praelſtantiam, 422 : 11.
 praelſtantibus, 496 : 9.
 praelſtantiſior, 310 : 4.
 praelſtantiſiorem, 473 : 9.
 praelſtantiſſimis, 218 : 14.
 praelſtantiſſimorum, 60 : 1. 513 :
 10.
 praelſtare, 268 : 9. 567 : 7.
 praelſtaret, 584 : 11.
 praelſtiterunt, 181 : 5.
 praelſtituiſſet, 182 : 6. 406 : 24.
 567 : 9.
 praelſtitit, 15 : 8. 59 : 7. 134 : 7.
 139 : 1. 262 : 17. 276 : 1.
 385 : 4. 500 : 11. 514 : 4.
 568 : 2. 569 : 2. 575 : 1. 655 :
 19.
 praelſtituram, 444 : 2.
 praelſto, 390 : 21.
 praelſtolantes, 388 : 5.
 praelſtolantium, 525 : 5.
 praelſtratum, 294 : 9.
 praelſtendens, 253 : 11.
 praelſtenderat, 283 : 8.
 praelſtendiſſet, 658 : 8.
 praelſtenta, 384 : 6.
 praelſtentato, 146 : 9.
 praelſter, 10 : 1. 24 : 3. 33 : 3.
 40 : 4. 47 : 14. 55 : 1. 78 : 13.
 104 : 5. 114 : 19. 158 : 6. 120 :
 5. 186 : 4. 192 : 3. 17. 199 :
 4. 241 : 8. 262 : 16. 270 : 3.
 282 : 2. 17. 309 : 3. 317 :
 14. 352 : 11. 354 : 7. 361 : 11.
 362 : 10. 364 : 15. 369 : 16.
 380 : 7. 414 : 23. 433 : 13.
 441 : 7. 444 : 3. 449 : 3.
 464 : 1. 468 : 12. 473 : 24.
 485 : 1. 495 : 7. 502 : 14.
 525 : 15. 566 : 1. 575 : 5. 576 :
 5. 588 : 6. 589 : 16. 595 : 5.
 596 : 3. 615 : 2. 621 : 9. 631 :
 15.
 praelſterea, 61 : 17. 78 : 19. 92 :
 18. 153 : 13. 163 : 5. 243 : 23.
 254 : 19. 290 : 7. 324 : 1. 325 :
 2. 335 : 1. 357 : 21. 398 : 3.
 19. 415 : 9. 413 : 6. 418 : 11.
 513 : 17. 540 : 7. 544 : 17.
 569 : 6. 575 : 9. 593 : 1. 594 :
 2. 616 : 10. 624 : 13. 625 : 7.
 636 : 9.
 praelſtereo, 55 : 6.
 praelſtereunte, 297 : 6.
 praelſtereuntes, 359 : 1.
 praelſteriens, 591 : 22.
 praelſteriſſe, 87 : 8.
 praelſteriit, 156 : 9.
 praelſterirer, 356 : 14.
 praelſterit, 217 : 4.
 praelſterita, 132 : 1. 567 : 14.
 praelſteritis, 331 : 10.
 praelſterito, 440 : 18.
 praelſteriorum, 479 : 3.
 praelſteritum, 584 : 16.
 praelſtermiſſum, 160 : 10.
 praelſtermiſſerem, 376 : 6.
 praelſtermiſſeretur, 311 : 14. 547 :
 11. 567 : 17.
 praelſternavigantium, 256 : 4.
 praelſterquam, 38 : 5. 126 : 5.
 159 : 12. 163 : 19. 192 : 8.
 289 : 16. 427 : 12. 574 : 15.
 praelſtervehens, 39 : 6. 123 : 7.

- Prætervehentes, 462: 7.
 Prætervehenti, 82: 7. 231: 4.
 Prætervolans, 382: 4. 487: 4.
 Prætexta, 15: 11. 394: 17.
 Prætextae, 541: 13.
 Prætextam, 639: 29. 660: 35.
 Prætextas, 92: 24.
 Prætextatas, 485: 13.
 Prætextati, 416: 8.
 Prætextatis, 161: 8. 176: 9. 225: 3. 11. 557: 9.
 Prætextato, 1: 4. 626: 7.
 Prætextatos, 638: 21.
 Prætextatum, 110: 9. 328: 12.
 Prætextatus, 262: 9. 325: 12. 342: 3. 619: 6.
 Prætextu, 271: 16.
 Prætextum, 31: 5.
 Prætor, 14: 16. 23: 2. 273: 3. 402: 5. 418: 8. 492: 4. 538: 16. 638: 6, 8.
 Prætores, 45: 16. 108: 24. 163: 24. 298: 1. 471: 3.
 Prætores, 132: 11. 274: 4. 334: 10.
 Prætores, 148: 5. 218: 15. 404: 12.
 Prætori, 143: 10.
 Prætoria, 42: 4. 195: 15.
 Prætorianæ, 370: 11. 536: 10.
 Prætorianæ, 280: 5. 359: 19.
 Prætorianarum, 527: 12. 579: 4.
 Prætorianas, 521: 7.
 Prætoriani, 235: 15.
 Prætorianis, 238: 11. 268: 10. 289: 16. 327: 8. 398: 22. 431: 12. 435: 15.
 Prætoriano, 479: 27. 544: 3.
 Prætorianorum, 336: 5. 361: 4. 398: 18. 513: 7. 564: 13.
 Prætorianos, 358: 3. 409: 6. 443: 11. 500: 19. 501: 4.
 Prætorianum, 300: 6.
 Prætoribus, 22: 1. 78: 13.
 Prætorii, 49: 2. 370: 5. 386: 7. 446: 8. 478: 7. 497: 8. 499: 7. 565: 21.
 Prætorii, 78: 17. 411: 9.
 Prætorio, 282: 15. 435: 7. 439: 9. 524: 14. 582: 18.
 Prætoriorum, 355: 12. 568: 7.
 Prætorios, 148: 5.
 Prætoris, 3: 1. 7: 1. 161: 12. 453: 17.
 Prætorium, 126: 13. 348: 16. 356: 24. 526: 8. 572: 8.
 Prætorius, 236: 14.
 Prætorum, 45: 1. 149: 6. 437: 18. 446: 15.
 Prætrepidus, 304: 4. 47: 10.
 Prætulera, 96: 16.
 Prætulerunt, 84: 22.
 Prætulit, 39: 9. 286: 13. 433: 12. 491: 2.
 Prætura, 17: 1. 73: 5. 101: 5. 247: 6. 404: 12. 412: 11. 417: 23. 431: 8. 489: 9. 552: 13.
 Prætura, 15: 1. 102: 7. 357: 7. 430: 6. 489: 14. 507: 6. 520: 14. 538: 14. 572: 18. 616: 16.
 Præturam, 252: 16. 357: 14. 638: 20.
 Prævalens, 261: 8.
 Prævalere, 503: 5.
 Prævaleret, 455: 13. 461: 11.
 Prævalidum, 542: 6.
 Prævaluisset, 105: 20.
 Prævenire, 69: 6.
 Prævenisset, 303: 15.
 Prævenit, 50: 13.
 Præventus, 423: 13. 574: 1.
 Prævisa, 258: 19.
 Prævisum, 108: 11.
 Prædebat, 596: 2.
 Prædente, 542: 15.
 Prædenti, 224: 40. 48: 2.
 Prædentis, 350: 9.
 Prædian, 40: 9. 530: 2.
 Prædii, 414: 2.
 Prædio, 466: 14.
 Prædium, 264: 7. 361: 2. 414: 23.
 Præfina, 369: 11.
 Præfinum, 447: 3.
 Præcabatur, 235: 11.
 Præcandi, 302: 11.
 Præcantem, 268: 5.
 Præcantes, 588: 21.
 Præcanti, 111: 6. 253: 12. 439: 8.
 Præcantibus, 396: 9. 499: 16.
 Præcatur, 305: 11. 479: 3.
 Præcari, 179: 7. 10.
 Præcario, 243: 18. 387: 1.
 Præcatus, 376: 9.
 Præces, 72: 6. 117: 11. 131: 6. 347: 3. 446: 4. 509: 9. 657: 20.
 Præcibus, 25: 16. 176: 20. 257: 8. 265: 5. 280: 10. 538: 11. 569: 17.
 Præmebatur, 433: 10.
 Præmere, 343: 7.
 Præsse, 639: 12.
 Præssum, 200: 3.
 Prætia, 276: 3. 356: 21. 580: 6. 610: 5.
 Prætiis, 155: 4. 357: 2. 431: 7.
 Prætio, 53: 10. 59: 16. 156: 4. 289: 8. 500: 6. 7.
 Prætiofa, 191: 16.
 Prætiofissima, 178: 6.
 Prætiofissimas, 355: 4.
 Prætiofissimis, 437: 25. 471: 2.
 Prætiofo, 639: 18.
 Præcium, 261: 9. 453: 9. 625: 10. 652: 2.
 Præialogos, 618: 9.
 Præiamum, 304: 2.
 Præiapi, 621: 19.
 Præiapum, 370: 13.
 Præidem, 19: 14. 44: 2. 96: 8. 589: 12.
 Prædiana, 276: 9. 530: 16.
 Prædiani, 372: 2.
 Prædie, 78: 14. 86: 14. 95: 3. 96: 14. 231: 5. 258: 16. 278: 13. 323: 10. 369: 14. 371: 13. 413: 16. 417: 12. 423: 3. 587: 2. 592: 1. 660: 1.
 Præma, 3: 1. 31: 19. 146: 4. 179: 2. 189: 1. 211: 1. 225: 3. 231: 17. 252: 3. 314: 18. 379: 1. 27. 414: 22. 461: 6. 502: 13. 508: 2. 517: 6. 526: 7. 538: 15. 559: 2. 10. 557: 1. 659: 8. 660: 12.
 Præmaz, 286: 6. 288: 4. 442: 3. 572: 5.
 Præmam, 58: 3. 182: 9. 203: 9. 231: 13. 258: 8. 322: 1. 437: 24. 475: 1. 523: 12. 570: 14. 579: 3. 652: 1.
 Præmares, 582: 5.
 Præmarum, 300: 8.
 Præmas, 89: 2. 370: 10.
 Præmi, 501: 2. 660: 4.
 Præmipilarem, 338: 8. 536: 11.
 Præmipilari, 353: 8. 409: 17.
 Præmipilaris, 280: 11.
 Præmipilarium, 356: 8. 435: 8.
 Præmis, 50: 2. 65: 10. 114: 1. 208: 8. 213: 20. 280: 13. 374: 9. 416: 1. 512: 6. 538: 16. 574: 4. 624: 11.
 Præmitus, 382: 3.
 Præmo, 15: 1. 25: 1. 30: 2. 31: 9. 53: 1. 59: 15. 90: 4. 97: 3. 116: 14. 133: 1. 169: 16. 182: 5. 195: 2. 210: 2. 218: 11. 229: 4. 236: 10. 247: 10. 251: 3. 275: 3. 299: 19. 301: 2. 305: 7. 312: 5. 336: 1. 374: 6. 410: 2. 435: 4. 437: 11. 439: 6. 447: 6. 453: 2. 458: 2. 462: 2. 481: 14. 495: 1. 510: 18. 513: 19. 529: 9. 533: 13. 535: 12. 547: 4. 553: 2. 569: 16. 615: 10. 618: 3. 634: 1. 639: 4. 654: 6. 661: 7.
 Præmores, 15: 15. 236: 15. 357: 17.
 Præmori, 275: 6.
 Præmoribus, 204: 6. 473: 15. 495: 8.
 Præmos, 61: 18. 238: 6. 360: 8. 388: 15. 448: 4.
 Præmulus, 432: 11.
 Iiii ij

Brimum, 21: 4. 31: 12. 39: 3.
 62: 4. 84: 18. 89: 10. 104: 7.
 100: 10. 14. 108: 4. 132: 21.
 159: 15. 180: 6. 183: 3.
 9. 191: 1. 224: 38. 250: 4.
 291: 1. 296: 16. 302: 17.
 308: 10. 310: 15. 315: 1. 325: 11.
 333: 1. 358: 1. 372: 15.
 378: 2. 383: 1. 398: 25.
 420: 2. 427: 15. 433: 6.
 437: 13. 440: 1. 442: 1. 443: 9.
 444: 11. 448: 8. 451: 1. 461: 20.
 497: 17. 504: 1. 506: 2. 514: 3. 516: 9. 533: 23.
 541: 19. 542: 5. 592: 27. 616: 12.
 642: 2.
 primus, 5: 1. 16: 3. 18: 10. 24: 5.
 66: 4. 84: 15. 100: 4. 13. 138: 9.
 161: 4. 243: 4. 253: 13. 297: 2.
 319: 13. 357: 8. 384: 12.
 437: 15. 443: 12. 489: 1.
 510: 1. 521: 11. 528: 16. 544: 10.
 547: 24. 554: 5. 567: 3.
 576: 17. 606: 1. 615: 1. 620: 3.
 626: 8. 9. 646: 5.
 princeps, 130: 4. 284: 5. 288: 7.
 328: 2. 372: 6. 413: 8. 421: 2.
 538: 5. 584: 19.
 principali, 305: 6. 394: 3.
 principalium, 357: 10.
 principatu, 420: 7. 542: 1. 555: 8.
 principatum, 168: 1. 350: 2. 406: 35.
 494: 4. 536: 17. 565: 31.
 569: 6. 588: 16.
 principatus, 210: 2. 269: 6. 308: 17.
 338: 15. 356: 9. 386: 2. 544: 11.
 551: 1. 553: 20. 574: 17.
 principe, 214: 7. 297: 4. 338: 9.
 432: 9. 469: 1. 521: 6. 540: 1.
 562: 4.
 principem, 30: 2. 157: 1. 171: 7.
 265: 8. 268: 11. 272: 7. 275: 1.
 300: 15. 364: 5. 388: 17. 392: 9.
 412: 1. 459: 7. 471: 1.
 495: 10. 510: 7. 515. 513: 3.
 6. 523: 6. 525: 10. 634: 3.
 657: 11. 21. 660: 9.
 principes, 122: 10. 135: 9. 139: 5.
 171: 3. 187: 6. 290: 8. 566: 12.
 584: 5.
 principi, 105: 14. 419: 17. 471: 6.
 499: 12. 507: 8. 545: 10.
 principia, 507: 13. 511: 17.
 principibus, 60: 2. 89: 17. 353: 20.
 362: 12. 416: 12. 440: 11.
 473: 24. 507: 2. 567: 2.
 principii, 587: 10.
 principis, 529: 1.
 principio, 8: 7. 101: 1. 307: 1.
 428: 12. 446: 9. 502: 1. 6, 2: 12.

principis, 313: 18. 20. 499: 2. 527: 17.
 567: 7. 568: 1. 588: 5.
 principium, 652: 11. 661: 6.
 principum, 42: 6. 236: 5. 252: 7.
 296: 1. 338: 16. 424: 5. 467: 13.
 524: 1. 536: 1. 595: 10.
 597: 17. 618: 15.
 prior, 74: 12. 225: 29. 466: 7.
 630: 2.
 priora, 582: 13.
 priore, 15: 17. 21: 3. 60: 19. 108: 20.
 111: 2. 128: 9. 250: 13. 330: 21.
 327: 18. 591: 3.
 priorem, 246: 8. 408: 3.
 priores, 76: 12. 331: 11.
 prioribus, 440: 11.
 prioris, 110: 12. 343: 4. 420: 12.
 priscæ, 565: 11.
 prisci, 159: 4. 585: 10.
 prisco, 100: 1. 284: 18. 552: 12.
 priscorum, 468: 12. 619: 4. 625: 7.
 pristina, 272: 13.
 pristinae, 225: 14. 315: 5. 471: 9.
 555: 8.
 pristinam, 138: 7. 551: 2.
 pristinas, 580: 4.
 pristini, 578: 3.
 pristinum, 146: 3. 153: 10. 24. 376: 3.
 388: 14. 497: 18.
 privata, 260: 3. 387: 1. 416: 12.
 616: 13.
 privatæ, 197: 2.
 privatarum, 435: 4. 475: 8.
 privati, 272: 14.
 privatum, 25: 9. 218: 5. 533: 5.
 privatis, 31: 8. 290: 10. 357: 10.
 419: 17. 446: 14. 504: 21.
 privato, 17: 4. 13: 6. 378: 7. 397: 5.
 471: 6. 532: 13. 553: 9. 591: 10.
 privatorum, 468: 2.
 privatos, 389: 3.
 privatum, 133: 5. 256: 3. 270: 2.
 417: 25. 515: 3.
 privatus, 17: 7. 31: 12. 411: 1. 539: 7.
 562: 4. 584: 5.
 privavit, 83: 8. 168: 5. 462: 4. 474: 16.
 privignam, 182: 10.
 privignis, 128: 3.
 privigno, 410: 10.
 privignorum, 654: 29.
 privignum, 183: 7. 185: 6. 256: 7.
 419: 1. 464: 22.
 privilegia, 163: 17.
 privilegio, 223: 4. 547: 29.
 privilegium, 29: 13.
 prius, 40: 9. 50: 13. 75: 3. 102: 1.
 105: 16. 114: 12. 132: 15. 14. 12. 19: 11.
 174: 4.

198: 7. 200: 9. 214: 1.
 20. 225: 10. 243: 6. 260: 6. 262: 4.
 264: 3. 280: 11. 30: 3.
 302: 7. 317: 10. 319: 16.
 325: 6. 327: 3. 347: 6.
 15. 356: 15. 357: 12. 364: 10.
 371: 16. 373: 5. 398: 5. 416: 5.
 421: 11. 432: 3. 479: 5.
 481: 11. 497: 6. 503: 1.
 512: 9. 519: 6. 526: 12. 570: 16.
 574: 14. 584: 8. 667: 17.
 priusquam, 120: 2. 307: 15. 363: 4.
 449: 16. 542: 33. 579: 10.
 pro, 6: 2. 15: 11. 16: 9. 19: 17.
 31: 4. 34: 2. 8. 40: 6. 9. 45: 5.
 6. 5: 4. 60: 10. 13. 15. 61: 9.
 66: 4. 69: 1. 6. 72: 11.
 76: 2. 21. 78: 6. 13. 81: 4.
 6. 82: 3. 85: 10. 90: 5.
 92: 2. 12. 14. 105: 16. 107: 4.
 12. 108: 23. 110: 8. 14. 111: 7.
 112: 4. 116: 5. 9. 117: 15.
 126: 7. 12. 130: 14.
 134: 4. 14. 135: 9. 143: 2.
 149: 7. 153: 16. 17. 15. 155: 6.
 158: 2. 159: 19. 163: 11.
 166: 4. 10. 168: 12. 169: 10.
 178: 1. 5. 10. 180: 4. 185: 21.
 187: 3. 188: 8. 190: 17.
 202: 5. 215: 6. 7. 8. 10. 216: 9.
 217: 7. 8. 9. 219: 3.
 220: 9. 221: 1. 223: 3.
 236: 12. 248: 14. 249: 8.
 251: 10. 252: 5. 255: 1. 260: 7.
 265: 11. 269: 10. 27: 9.
 274: 5. 13. 275: 4. 282: 7.
 284: 4. 5. 15. 285: 13. 288: 4.
 292: 13. 293: 9. 294: 17.
 295: 5. 301: 16. 306: 4.
 311: 6. 313: 3. 323: 14. 325: 13.
 328: 16. 329: 4. 330: 2.
 336: 4. 342: 12. 344: 5. 347: 1.
 358: 4. 5. 17. 376: 9.
 379: 6. 381: 10. 385: 12. 384: 20.
 387: 4. 390: 19. 31.
 395: 5. 396: 3. 398: 33. 402: 7.
 404: 10. 406: 1. 12. 409: 5.
 417: 6. 15. 419: 12.
 422: 6. 423: 16. 424: 2.
 425: 9. 431: 13. 18. 434: 4.
 7. 436: 5. 442: 5. 6. 443: 11.
 449: 10. 45: 6. 458: 24.
 459: 5. 461: 8. 14. 23.
 471: 3. 473: 5. 479: 2. 483: 5.
 485: 5. 490: 5. 14. 493: 5.
 500: 12. 501: 11. 502: 19.
 509: 8. 15. 510: 17. 511: 19.
 512: 9. 515: 19. 519: 9.
 521: 10. 14. 523: 5. 11.
 524: 7. 527: 8. 529: 10. 531: 2.
 533: 11. 534: 9. 538: 17.
 545: 12. 16. 547: 12. 21.
 553: 14. 557: 13. 566: 7.
 574: 14. 581: 1. 591: 9. 594: 22.
 631: 3. 645: 3.

- 652:26, 42.
 proauctorem, 404:6.
 proavix, 325:12.
 proaviam, 340:7.
 proavum, 100:14, 102:9.
 proavus, 100:9.
 probabat, 67:11.
 probabili, 459:5.
 probabilius, 31:14.
 probandos, 61:5.
 probantibus, 392:20.
 probantur, 61:10, 611:10.
 probare, 146:11.
 probatentur, 301:20.
 probassent, 289:1, 600:9.
 probastis, 594:7.
 probati, 146:17.
 probatione, 105:12.
 probatissimo, 513:2.
 probatissimos, 475:6.
 probatissimum, 392:4.
 probatus, 321:1.
 probaverant, 585:32.
 probavit, 182:17, 619:6, 652:7, 654:27.
 probent, 299:21.
 probes, 1:2:2.
 problemata, 613:3.
 probra, 409:1.
 probri, 49:3, 306:2, 331:9, 392:3.
 probris, 185:4, 29:10, 301:18, 441:17, 469:11, 523:16, 570:12.
 probro, 370:11.
 probrosam, 316:1.
 probrosis, 582:8.
 probus, 636:1.
 procax, 508:3.
 procedente, 100:2, 241:10, 243:21, 290:1.
 procederet, 208:6.
 procella, 591:9.
 procera, 563:16, 594:1.
 proceræ, 558:2.
 proceres, 659:9.
 procerior, 197:6.
 proceriores, 205:7.
 procerissimum, 62:11.
 proceritas, 535:4.
 procerum, 456:5.
 processerant, 547:9.
 processerint, 639:8.
 processisset, 359:14.
 processit, 292:1, 298:5, 366:3, 6:6, 434:2, 503:14, 536:18.
 processum, 619:8.
 procedit, 542:18.
 proclamante, 390:12, 478:8.
 proclamantem, 532:4.
 proclamantibus, 399:2.
 proclamare, 15:26.
 proclamaret, 168:7.
 proclamasse, 1:15, 504:1, 505:15.
 proclamasset, 171:11, 347:18.
 proclamaverit, 82:9, 553:17.
 proclamavit, 76:9, 588:15.
 proconsulatu, 585:8.
 proconsulatum, 101:10, 489:24, 524:2, 507:10, 540:8.
 proconsule, 59:9.
 proconsulem, 371:12, 648:15.
 proconsulibus, 148:4, 168:2, 172:19.
 procreatos, 404:9.
 procreatum, 223:16, 340:5, 357:5, 507:9.
 procreavit, 100:5, 431:1, 489:22.
 procul, 305:17, 314:11, 367:5, 453:12, 503:16, 517:11, 569:7, 594:21.
 proculcatam, 542:14.
 proculdubio, 429:1.
 Proculo, 314:4.
 Proculum, 188:7.
 Proculus, 353:7.
 procumbens, 521:13.
 procumbentem, 268:5.
 procuranti, 490:9.
 procuratione, 83:14, 464:25, 25:500:11.
 procuraciones, 658:2.
 procurator, 592:17.
 procuratore, 582:10.
 procuratores, 386:8, 495:15, 497:13, 512:8.
 procuratoribus, 363:2, 404:1, 459:15, 555:12.
 procuratorem, 553:12, 588:24.
 procurrissent, 412:17.)
 procurrit, 479:14.
 prodai, 398:8.
 prodesset, 456:16.
 prodentibus, 507:17.
 proderant, 207:4.
 prodesset, 348:19.
 prodeundi, 368:8.
 prodeuntes, 312:3.
 prodi, 513:11.
 prodiderant, 519:17.
 prodiderunt, 51:3, 504:3.
 prodidisset, 187:11.
 prodidit, 248:1, 570:8.
 prodierit, 482:9.
 prodigæ, 27:8.
 prodigia, 371:1, 559:7.
 prodigiis, 86:1.
 prodigiorum, 371:15.
 prodigium, 224:9.
 prodigo, 284:10, 525:12.
 prodigorum, 355:1.
 prodigus, 508:2.
 prodit, 255:1, 444:11, 503:12.
 prodire, 444:9.
 prodirent, 574:1.
 prodiret, 479:2.
 prodisse, 321:8.
 prodita, 188:9, 291:2, 433:6.
 proditam, 198:4, 336:11.
 proditorem, 387:8.
 proditum, 101:3, 455:16.
 proditurum, 474:2, 484:2.
 proditus, 533:10, 624:3.
 producebat, 203:9.
 produendus, 379:17.
 producerentur, 111:11, 398:12.
 produceretur, 612:13.
 producta, 461:6.
 productæ, 557:13.
 producti, 387:10, 398:11.
 productio, 41:9.
 productos, 19:17.
 productus, 379:18.
 produxerant, 510:10.
 produxit, 259:3, 28:15, 430:7, 439:4.
 profecti, 541:10.
 profectio, 441:7.
 profectioem, 64:12, 221:1, 282:5.
 profectiois, 283:2, 443:7.
 profectu, 444:8.
 profectum, 107:4, 387:6.
 profectus, 17:3, 264:13, 394:10.
 proferent, 485:13.
 proferente, 432:21.
 proferret, 306:5, 652:32.
 proferretur, 86:14.
 profert, 624:7.
 professas, 163:9.
 professi, 588:8.
 professione, 617:2.
 professionibus, 613:1.
 professis, 456:9.
 professio, 569:14, 582:19.
 professor, 647:2.
 professorem, 258:18, 618:2.
 professores, 513:11, 618:639:12.
 professorum, 254:21, 639:6.
 professos, 47:7.
 professum, 132:2, 317:16.
 professus, 35:9, 74:5, 139:3, 238:17, 284:9, 307:2, 308:16, 343:18, 376:8, 42:2, 435:10, 473:6, 493:6, 533:13, 553:20, 567:1, 569:1, 592:20, 618:5, 646:4.
 profectis, 192:9, 596:1.
 proficiscens, 73:5, 467:17.
 proficisceretur, 47:5, 221:11.
 profitemium, 446:6.
 profiteretur, 19:17.
 profiteri, 278:7, 564:7.
 profligatos, 31:14.
 profligari, 514:4.
 profligatis, 429:5.
 profligatissimus, 278:8.

- profligavit, 36: 14.
 profluente, 592: 8.
 profluentem, 527: 7.
 profluvio, 232: 1.
 profluxit, 639: 7.
 profudit, 284: 2.
 profuerit, 12: 5.
 profugisset, 342: 10.
 profugit, 247: 11. 363: 11. 365: 8. 536: 8.
 profugos, 361: 11.
 profugum, 529: 4.
 profuit, 651: 21. 653: 13.
 profunda, 530: 13.
 profundo, 283: 5. 331: 1. 355: 14. 397: 10.
 profundum, 524: 21.
 profusa, 566: 9.
 profuse, 195: 16.
 profusionem, 456: 12.
 profusissima, 13: 2.
 profusissimæ, 414: 10.
 profusissime, 199: 1.
 profusissimo, 566: 2.
 profusissimos, 527: 21.
 profusus, 430: 4.
 profuturam, 503: 8. 657: 21.
 progeneri, 120: 4.
 progeniem, 519: 15.
 progenies, 487: 1.
 prognatus, 86: 7.
 progredere, 423: 13.
 progredi, 282: 9.
 progrediens, 121: 17.
 progressa, 378: 7. 477: 7.
 progressus, 81: 4. 87: 3. 236: 3. 319: 18. 358: 23. 404: 18. 472: 6. 542: 17.
 prohibere, 35: 6.
 prohiberent, 15: 10.
 prohibitam, 638: 3.
 prohibitis, 305: 2.
 prohibitos, 466: 14.
 prohibitum, 225: 7. 247: 13.
 prohibitus, 489: 23. 541: 6.
 prohibuisset, 357: 13. 52: 14.
 prohibuit, 138: 17. 163: 17. 173: 7. 184: 2. 270: 5. 276: 11. 292: 12. 406: 5. 469: 20. 580: 12.
 proiectione, 563: 17.
 proiecto, 482: 3.
 proiicerent, 555: 13.
 proiicerentur, 538: 10.
 proinde, 21: 14. 68: 6.
 prolapsionibus, 137: 5.
 prolapsos, 414: 18.
 prolapsus, 512: 15.
 prolapsus, 64: 13. 606: 4.
 prolata, 356: 5. 398: 28.
 prolatis, 349: 9.
 prolatos, 498: 8.
 prolatum, 119: 2.
 prolaturum, 293: 14. 473: 18.
 prole, 218: 9.
 proluxus, 566: 14.
 proluxo, 413: 2.
 proluxum, 542: 7.
 prologo, 652: 14.
 promercale, 59: 14.
 promercaleum, 634: 16.
 promerendam, 562: 2.
 promerendi, 319: 5.
 promerendis, 101: 11.
 promerentur, 513: 9.
 promiscue, 173: 10. 398: 17. 582: 4.
 promiscuis, 173: 10.
 promiscuo, 421: 3.
 promiserat, 75: 6. 157: 10. 347: 2.
 promissit, 384: 21. 398: 31. 444: 17. 544: 10.
 promissa, 113: 17. 180: 22. 510: 21. 652: 33.
 promisso, 342: 12.
 promissum, 34: 8. 157: 4. 59.
 promittens, 569: 6.
 promittentibus, 280: 2.
 promittere, 523: 21.
 promontoria, 116: 14.
 promotos, 507: 14.
 promovere, 441: 4. 553: 13.
 promovit, 339: 2.
 promptior, 192: 6.
 promptissimis, 543: 1.
 promptissimo, 639: 1.
 promptissimum, 27: 9. 570: 12.
 promptissimus, 168: 14.
 promptus, 311: 1. 367: 2. 564: 3.
 promulgata, 15: 2. 18: 13.
 promulgatis, 466: 7.
 pronepotem, 488: 3.
 proneptem, 408: 2. 489: 18.
 pronior, 286: 10. 471: 9. 505: 9.
 proniorem, 275: 2. 498: 4.
 proniori, 336: 12.
 pronum, 55: 26.
 pronuntiabat, 211: 9. 440: 10. 450: 7. 606: 14. 647: 14.
 pronuntiante, 439: 9. 1451: 17.
 pronuntianti, 368: 5.
 pronuntiant, 135: 2.
 pronuntiantur, 45: 5.
 pronuntiaret, 17: 12.
 pronuntiarit, 657: 14.
 pronuntiasse, 60: 11. 390: 18. 652: 32.
 pronuntiascent, 66: 3. 500: 16.
 pronuntiascent, 282: 5. 585: 26.
 pronuntiata, 495: 19.
 pronuntiata, 539: 4.
 pronuntiatio, 367: 4.
 pronuntiatio, 362: 7.
 pronuntiatum, 73: 4. 173: 2. 189: 7. 321: 8.
 pronuntiaverunt, 55: 22.
 pronuntiavit, 25: 10. 76: 4. 92: 11. 153: 5. 233: 3. 425: 10. 446: 10. 450: 16. 473: 22. 549: 9. 576: 20. 587: 9.
 Pronus, 483: 4. 525: 10. 531: 1.
 Propagandi, 443: 11.
 Propagaretur, 23: 5.
 Propagari, 348: 17.
 Propagavit, 125: 6.
 Propalam, 19: 9. 81: 11. 183: 18. 243: 18. 342: 6. 191: 20. 440: 7. 447: 7. 517: 7. 528: 2. 553: 9. 566: 6.
 Proparum, 351: 10.
 Prope, 1: 10. 4: 7. 24: 9. 59: 17. 66: 1. 95: 5. 254: 13. 272: 4. 282: 5. 324: 4. 318: 5. 394: 7. 423: 21. 453: 10. 457: 2. 468: 22. 473: 21. 490: 2. 494: 4. 496: 20. 500: 14. 502: 5. 514: 15. 540: 13. 547: 4. 549: 3. 563: 2. 7. 565: 19. 618: 19. 621: 24.
 propellente, 263: 6.
 propelleret, 204: 9.
 propendebat, 505: 4.
 Propere, 3: 9. 312: 8. 342: 11. 1365: 12. 416: 16. 511: 13.
 Propinante, 284: 14.
 Propinqua, 282: 2. 429: 3.
 Propinquarum, 360: 2.
 Propinqui, 278: 2. 301: 14.
 Propinquitate, 469: 19.
 Propinquitatum, 507: 8.
 Propinquorum, 138: 19.
 Propinquos, 1: 13. 238: 10. 344: 1.
 Propior, 339: 19.
 Propitiare, 512: 13.
 Propitiato, 545: 4.
 Propius, 89: 3. 204: 8. 658: 8.
 proponere, 296: 14.
 proponerentur, 223: 4.
 proponeretur, 441: 8.
 proponi, 276: 8. 331: 5. 639: 20. 657: 25.
 Proposita, 108: 1. 141: 12. 232: 12. 627: 3. 648: 3.
 Proposita, 356: 19.
 Propositi, 539: 17.
 Propositis, 358: 12. 496: 2. 544: 4.
 Proposito, 157: 7. 289: 6. 319: 4. 567: 12. 636: 7.
 Proposuit, 84: 5. 512: 12.
 Proposuerat, 87: 1. 364: 9.
 Proposuerit, 488: 5.
 Proposuisent, 390: 19.
 Proposuisset, 195: 10.
 Proposuit, 358: 14. 393: 1.

433: 11.
 propatore, 146: 11.
 propria, 390: 6. 398: 16. 648: 3.
 proprie, 612: 5.
 proprietate, 493: 11.
 proprio, 104: 8. 212: 10. 390: 8. 610: 14.
 proprios, 161: 7.
 proprium, 339: 6.
 propter, 191: 14. 220: 2. 235: 20. 280: 9. 283: 6. 284: 3. 293: 10. 318: 5. 341: 10. 352: 10. 366: 3. 387: 5. 396: 10. 419: 10. 439: 4. 473: 3. 489: 12. 517: 4. 523: 18. 541: 1. 545: 7. 547: 20. 566: 3. 4. 585: 2. 623: 6. 630: 9. 634: 13. 648: 20. 654: 30.
 propterea, 652: 10.
 propugnatorem, 15: 7.
 propugnatores, 565: 3.
 propugnatores, 22: 9.
 prorepsit, 384: 5.
 proripere, 35: 6.
 proripiens, 371: 20.
 proripienti, 175: 3.
 proripuit, 353: 17. 361: 3. 511: 10.
 prorogari, 272: 18.
 prorsus, 316: 2. 527: 16.
 proruperant, 492: 17.
 prosa, 213: 1. 376: 12. 576: 5. 655: 17.
 prolapia, 488: 2.
 proscenii, 437: 1. 453: 14.
 prosciderunt, 112: 1.
 proscidit, 319: 12. 657: 15.
 proseribendi, 132: 3.
 proseripit, 55: 9. 131: 7.
 proscripta, 469: 9.
 proscriptio, 131: 5.
 proscriptione, 11: 9. 131: 9.
 proscriptorum, 45: 9. 623: 9.
 proscriptos, 151: 14.
 proscriptum, 114: 22. 132: 5.
 prosecuit, 99: 7.
 prosecuta, 243: 31.
 prosecuturus, 231: 22.
 prosecutus, 186: 2. 187: 16. 225: 13. 251: 2. 288: 3. 380: 9. 381: 10. 423: 7. 462: 17. 507: 18. 563: 13. 584: 7.
 prosequatur, 265: 12.
 prosequabantur, 178: 13.
 prosequabatur, 27: 6. 410: 15.
 prosequendos, 169: 13.
 prosequens, 328: 6.
 prosequente, 32: 12. 428: 6.
 prosequentes, 55: 21.
 prosequentibus, 264: 2.
 prosequentium, 73: 6. 254: 4. 321: 5.
 prosequuntur, 479: 15.

Proserpina, 477: 12.
 prosilire, 89: 6.
 prosiliret, 592: 5.
 prosiluit, 33: 4. 368: 12. 399: 5. 479: 8.
 prospectans, 468: 16.
 prospectis, 114: 20. 312: 4.
 prospera, 51: 2. 96: 2. 479: 23. 482: 4.
 prosperam, 353: 16.
 prospere, 23: 13. 83: 6. 105: 11. 220: 3. 263: 8.
 prosperi, 221: 4. 474: 1.
 prosperiore, 359: 2.
 prosperis, 233: 1. 367: 9.
 prosperitate, 350: 4.
 prosperrima, 308: 16. 556: 4.
 prosperrime, 38: 4.
 prospexisse, 307: 7.
 prospexit, 341: 2.
 prospicere, 364: 19.
 prospiceret, 533: 19.
 prospicientem, 31: 15. 334: 15.
 prospicitur, 481: 18.
 prostantes, 286: 1.
 prostituit, 456: 1.
 prostituta, 354: 5.
 prostitutarum, 358: 8.
 prostrata, 542: 20.
 prostratae, 3: 3. 278: 1.
 prostratum, 351: 8.
 prostraverit, 342: 5.
 proterue, 652: 33.
 protexerint, 14: 13.
 protinus, 150: 4. 560: 2.
 protracta, 116: 10.
 protrahabat, 454: 3.
 protrahabatur, 447: 9.
 protrahens, 483: 17.
 protrahi, 459: 3.
 protraxit, 58: 3. 312: 19. 461: 18. 462: 16.
 protulerat, 751: 2.
 protulerunt, 238: 5.
 protulisse, 372: 10.
 protulit, 292: 6. 655: 8.
 provectis, 295: 7.
 provectus, 648: 4.
 provehebantur, 659: 13.
 provenisset, 224: 31.
 provenit, 487: 8.
 proventu, 393: 3.
 proventurum, 542: 16.
 proverbio, 282: 9. 461: 4.
 proverbium, 444: 10.
 provexerat, 186: 6. 296: 5.
 provexit, 74: 5.
 provideret, 590: 9.
 providerit, 134: 7.
 providisset, 591: 17.
 provisum, 157: 3.
 provincia, 4: 14. 9: 2. 11: 2. 17: 3. 5. 30: 14. 65: 1. 108: 10. 168: 8. 169: 15. 172: 10. 178: 12. 188: 11. 246: 12. 343: 11. 363: 4. 376: 5. 390: 21. 392: 15. 404: 11. 523: 10. 524: 4. 529: 8. 541: 8. 565: 6. 610: 2. 624: 12. 636: 2.
 provinciae, 13: 1. 18: 3. 23: 3. 24: 4. 32: 9. 101: 7. 119: 4. 144: 1. 280: 24. 317: 12. 392: 9. 402: 15. 411: 3. 443: 5. 492: 6. 496: 6. 526: 12. 547: 6. 648: 17.
 provincialem, 357: 10.
 provincialibus, 57: 1. 524: 21.
 provincialium, 144: 1. 328: 3. 549: 7.
 provinciam, 22: 3. 36: 8. 261: 3. 284: 8. 422: 4. 428: 5. 450: 14. 471: 3. 474: 19. 493: 6. 494: 7. 495: 1. 509: 15. 538: 13. 541: 19. 564: 10.
 provinciarum, 21: 8. 14: 2. 125: 5. 180: 7. 218: 6. 283: 13. 394: 12. 472: 6. 512: 7. 544: 18. 547: 19. 582: 1.
 provincias, 28: 1. 29: 3. 54: 1. 59: 14. 134: 15. 148: 2. 168: 1. 181: 5. 183: 17. 264: 11. 274: 15. 279: 4. 282: 4. 289: 20. 365: 17. 402: 12. 406: 17. 469: 16. 474: 1. 478: 21. 496: 15. 610: 11.
 provinciatim, 169: 1.
 provinciis, 187: 1. 304: 9. 474: 2. 553: 8. 580: 9.
 provocabat, 198: 10.
 provocante, 12: 4.
 provocaret, 398: 29.
 provocavit, 347: 14.
 prout, 27: 7. 146: 20. 218: 7. 367: 10. 390: 17. 446: 17. 451: 20.
 proxima, 195: 13. 364: 15. 414: 3. 433: 4. 496: 4. 502: 11. 575: 15.
 proximae, 7: 7.
 proximam, 67: 8. 325: 7. 371: 4. 480: 7. 540: 4.
 proximas, 4: 12. 107: 11. 176: 7. 328: 16. 541: 19.
 proximi, 14: 12. 575: 19.
 proximis, 84: 13. 86: 10. 90: 2. 122: 6. 132: 2. 238: 18. 254: 15. 287: 7. 308: 12. 328: 14. 334: 16. 379: 23. 511: 12.
 proximo, 32: 6. 33: 2. 56: 7. 7. 67: 13. 83: 14. 86: 16. 114: 15. 225: 8. 262: 13. 337: 6. 343: 7. 358: 23. 409: 12. 483: 14. 494: 6. 498: 10. 576: 17. 657: 18.
 proximos, 32: 10. 203: 12. 263: 9. 305: 19. 312: 2. 463: 10. 592: 1.
 proximum, 38: 4. 138: 10. 161: 8. 131: 14. 384: 5.

12. 343: 11. 363: 4. 376: 5. 390: 21. 392: 15. 404: 11. 523: 10. 524: 4. 529: 8. 541: 8. 565: 6. 610: 2. 624: 12. 636: 2.
 provinciae, 13: 1. 18: 3. 23: 3. 24: 4. 32: 9. 101: 7. 119: 4. 144: 1. 280: 24. 317: 12. 392: 9. 402: 15. 411: 3. 443: 5. 492: 6. 496: 6. 526: 12. 547: 6. 648: 17.
 provincialem, 357: 10.
 provincialibus, 57: 1. 524: 21.
 provincialium, 144: 1. 328: 3. 549: 7.
 provinciam, 22: 3. 36: 8. 261: 3. 284: 8. 422: 4. 428: 5. 450: 14. 471: 3. 474: 19. 493: 6. 494: 7. 495: 1. 509: 15. 538: 13. 541: 19. 564: 10.
 provinciarum, 21: 8. 14: 2. 125: 5. 180: 7. 218: 6. 283: 13. 394: 12. 472: 6. 512: 7. 544: 18. 547: 19. 582: 1.
 provincias, 28: 1. 29: 3. 54: 1. 59: 14. 134: 15. 148: 2. 168: 1. 181: 5. 183: 17. 264: 11. 274: 15. 279: 4. 282: 4. 289: 20. 365: 17. 402: 12. 406: 17. 469: 16. 474: 1. 478: 21. 496: 15. 610: 11.
 provinciatim, 169: 1.
 provinciis, 187: 1. 304: 9. 474: 2. 553: 8. 580: 9.
 provocabat, 198: 10.
 provocante, 12: 4.
 provocaret, 398: 29.
 provocavit, 347: 14.
 prout, 27: 7. 146: 20. 218: 7. 367: 10. 390: 17. 446: 17. 451: 20.
 proxima, 195: 13. 364: 15. 414: 3. 433: 4. 496: 4. 502: 11. 575: 15.
 proximae, 7: 7.
 proximam, 67: 8. 325: 7. 371: 4. 480: 7. 540: 4.
 proximas, 4: 12. 107: 11. 176: 7. 328: 16. 541: 19.
 proximi, 14: 12. 575: 19.
 proximis, 84: 13. 86: 10. 90: 2. 122: 6. 132: 2. 238: 18. 254: 15. 287: 7. 308: 12. 328: 14. 334: 16. 379: 23. 511: 12.
 proximo, 32: 6. 33: 2. 56: 7. 7. 67: 13. 83: 14. 86: 16. 114: 15. 225: 8. 262: 13. 337: 6. 343: 7. 358: 23. 409: 12. 483: 14. 494: 6. 498: 10. 576: 17. 657: 18.
 proximos, 32: 10. 203: 12. 263: 9. 305: 19. 312: 2. 463: 10. 592: 1.
 proximum, 38: 4. 138: 10. 161: 8. 131: 14. 384: 5.

- 549: 1. 573: 2. 584: 12. 591: 9.
 prudens, 428: 17.
 prudentia, 496: 8.
 prudentissimum, 265: 8.
 prudentius, 265: 17.
 prurigne, 206: 3.
 psalleret, 564: 4.
 Psilocitharistæ, 576: 6.
 Psyllos, 117: 1.
 Ptolemæo, 36: 4. 59: 17.
 Ptolemæum, 119: 3. 344: 2. 353: 2. 369: 5. 392: 16.
 pube, 186: 3.
 puberi, 404: 14.
 pubertatis, 572: 5.
 puberum, 47: 6.
 pubescens, 244: 9.
 publica, 53: 2. 134: 8. 13. 166: 9. 241: 10. 248: 7. 251: 8. 328: 13. 381: 9. 16. 476: 2. 525: 6. 533: 22. 541: 6. 562: 5. 665: 5.
 publicæ, 441: 6. 473: 2.
 publicam, 141: 1. 254: 16. 276: 8. 333: 10. 494: 8.
 publicanorum, 531: 6.
 publicanos, 19. 7. 126: 6. 358: 1.
 publicaret, 236: 19. 627: 11.
 publicare, 50: 7. 89: 16. 159: 18. 446: 13.
 publicarentur, 18: 11. 148: 1.
 publicaret, 406: 6.
 publicari, 62: 12.
 publicarum, 435: 3.
 publicas, 6: 10. 157: 14. 274: 8. 275: 2. 385: 10. 580: 2.
 publicatum, 134: 12. 248: 3.
 publicavit, 331: 6. 379: 2.
 publice, 16: 4. 25: 8. 90: 11. 110: 14. 116: 7. 146: 11. 148: 3. 161: 4. 218: 5. 224: 9. 241: 5. 248: 16. 280: 17. 289: 6. 291: 14. 295: 6. 305: 5. 330: 9. 357: 21. 370: 16. 411: 5. 419: 13. 435: 21. 477: 17. 485: 10. 527: 23. 533: 5. 559: 4. 568: 6. 574: 6. 639: 4.
 publici, 272: 14. 291: 8. 324: 7.
 publicis, 78: 19. 166: 3. 218: 3. 224: 19. 275: 9. 296: 2. 310: 8. 340: 10. 350: 2. 368: 4. 657: 12.
 publico, 32: 3. 45: 13. 92: 24. 145: 6. 163: 15. 243: 15. 315: 15. 351: 4. 318: 9. 373: 7. 388: 4. 416: 18. 417: 22. 432: 6. 435: 11. 454: 4. 469: 21. 512: 2. 523: 4. 566: 14.
 publicorum, 149: 2. 260: 4. 284: 5. 524: 3. 528: 13.
 publicum, 107: 16. 173: 10. 235: 15. 321: 14. 348: 6.
 366: 6. 435: 6. 479: 2. 481: 9. 503: 9. 15. 536: 13.
 publicus, 278: 1. 322: 9.
 Publii, 181: 8. 247: 3.
 Publio, 182: 11. 243: 23.
 Publium, 75: 7. 224: 24.
 Publius, 520: 5. 651: 1. 20. 652: 26.
 pudebat, 429: 10.
 pudenda, 305: 10.
 pudendas, 553: 9.
 pudendis, 520: 6.
 pudendus, 482: 6.
 puderet, 53: 11. 357: 9.
 pudicitia, 145: 2. 243: 19.
 pudicitia, 3: 3. 55: 1. 278: 1. 354: 1.
 pudicitiam, 189: 3. 456: 1.
 pudicum, 456: 8.
 pudicus, 660: 27.
 pudore, 185: 12. 225: 31. 289: 3. 306: 4. 334: 9. 413: 19. 515: 1. 609: 6. 648: 9.
 pudorem, 449: 20.
 puella, 495: 19. 542: 6.
 puellæ, 302: 6. 359: 6. 416: 7.
 puellarem, 485: 4.
 puellarum, 285: 2.
 puellas, 323: 29.
 puellis, 284: 13. 332: 12. 413: 15.
 puellos, 323: 29.
 puer, 336: 10. 364: 23. 483: 1. 592: 25. 625: 8. 639: 30.
 pueras, 323: 29.
 puerafcens, 323: 3.
 pueri, 302: 6. 308: 5. 372: 4. 416: 3. 444: 23. 594: 21. 613: 4. 616: 12.
 puerilem, 105: 12. 163: 12.
 pueris, 210: 6. 332: 11. 333: 9. 347: 4. 413: 14. 642: 2.
 pueritia, 433: 1. 535: 13. 660: 31.
 pueritiæ, 323: 23. 378: 5. 444: 1.
 pueritiā, 183: 3. 248: 10. 523: 12.
 puero, 62: 10. 225: 9. 229: 2. 286: 6. 297: 1. 490: 6. 494: 8. 496: 3. 563: 14. 618: 5. 639: 28.
 puerorum, 41: 11. 159: 4. 249: 12. 654: 6.
 pueros, 156: 2. 323: 29. 372: 7.
 puerperium, 224: 24. 323: 15. 325: 28.
 puerulus, 575: 13.
 puerum, 51: 13. 110: 10. 225: 5. 14. 323: 32. 336: 5. 333: 8. 431: 5. 455: 4. 630: 7.
 pugilem, 632: 17.
 pugiles, 163: 12.
 pugillares, 483: 6.
 pugillarum, 152: 4.
 pugilum, 161: 14. 334: 5.
 pugio, 364: 12.
 pugione, 98: 3. 327: 18. 388: 3. 461: 21. 497: 6.
 pugionem, 528: 4. 533: 22. 592: 27.
 pugiones, 480: 20. 516: 6.
 pugionibus, 89: 7.
 pugna, 42: 12.
 pugna, 110: 5. 114: 8. 366: 2. 514: 5.
 pugnam, 69: 3. 131: 5. 353: 16. 399: 7. 514: 5.
 pugnantes, 163: 14.
 pugnantium, 569: 11.
 pugnare, 69: 5.
 pugnæ, 163: 20. 575: 8. 16.
 pugnatōriis, 368: 2.
 pugnatōrum, 42: 18.
 pugnatum, 527: 25.
 pulcher, 243: 11. 11. 594: 2. 627: 4.
 pulcherrime, 343: 11.
 pulcherrimum, 547: 27.
 pulcra, 413: 3.
 pulcræ, 660: 16.
 pulcrā, 489: 14.
 pulcritudine, 468: 17.
 pulcro, 246: 2. 482: 2. 620: 1.
 pulcros, 353: 6.
 pulcrum, 651: 17.
 pulla, 368: 11.
 pullatorum, 153: 25. 161: 9.
 pulleiaceum, 215: 7.
 pullis, 243: 12.
 pullo, 215: 7.
 pullorum, 487: 8.
 pullos, 502: 7.
 pullum, 318: 8.
 pullus, 258: 5.
 pulpito, 513: 8.
 pulpitum, 368: 10. 439: 7.
 pulsata, 491: 11.
 pulsaverint, 243: 29.
 pulsi, 34: 1. 466: 12.
 pulsū, 588: 21.
 pulsus, 38: 6. 290: 12. 360: 11.
 pultine, 423: 22.
 pulverem, 360: 3. 476: 3.
 pulveris, 658: 9.
 pulvinar, 78: 7. 588: 18.
 pulvinari, 163: 2. 379: 16.
 pulvino, 432: 21. 516: 7. 592: 27.
 pulvinum, 314: 6. 327: 11.
 pumilos, 210: 7.
 punctum, 457: 3.
 puniatur, 480: 17.
 Punica, 161: 5.
 Punici, 651: 6.
 Punicis, 468: 14.
 Punico, 100: 9.
 Punicum, 572: 3. 606: 4. 11.
 puniebat, 532: 10.
 puniendi,

puniendi, 587: 13.
 puniendorum, 348: 20.
 puniendos, 70: 13.
 puniit, 75: 7. 126: 12. 300: 7.
 punire, 171: 9. 507: 13.
 punisse, 301: 7.
 punisset, 497: 13.
 punito, 349: 5.
 punitor, 69: 2.
 punitorum, 302: 4.
 punitus, 552: 11.
 pupillari, 187: 17.
 pupillis, 402: 14.
 pupillum, 495: 4. 621: 3. 660: 5.
 pupillus, 618: 1.
 puppe, 330: 6.
 puppem, 70: 12.
 puppibus, 355: 8.
 puppum, 328: 8.
 pura, 411: 2.
 puras, 569: 2.
 purgandis, 547: 24.
 purgando, 364: 27.
 purgantis, 60: 17.
 purgare, 34: 1.
 purgarent, 463: 11.
 purgati, 444: 7.
 purgavit, 549: 5.
 puri, 419: 7. 653: 29.
 purificasse, 124: 17.
 purissimum, 654: 25.
 purpura, 92: 3. 437: 4. 459: 14.
 purpure, 333: 10.
 purpurea, 55: 17. 369: 16. 451: 5.
 purpuree, 35: 6.
 purpureis, 580: 3.
 putum, 456: 8.
 putabat, 30: 9. 456: 11.
 putabatur, 117: 8.
 putant, 30: 11. 31: 17. 41: 3. 76: 12. 82: 3. 252: 13. 291: 13. 295: 12. 341: 2. 419: 12. 479: 5. 483: 5. 489: 2. 524: 18. 630: 7.
 putaret, 65: 6. 176: 14. 233: 6.
 putas, 558: 15.
 putat, 60: 18. 61: 14. 632: 12.
 putatur, 466: 3.
 putavit, 128: 16.
 putema, 114: 10. 376: 7. 517: 8. 613: 16. 624: 6.
 putent, 96: 4. 292: 7. 314: 4.
 Puteolanas, 335: 2.
 Puteolano, 652: 29.
 Puteolanum, 232: 4.
 Puteolis, 161: 2. 351: 1. 390: 23. 406: 13. 529: 4. 547: 14.
 Puteolos, 565: 13.
 putes, 657: 14.

putet, 86: 9. 215: 11.
 putro, 559: 10. 655: 18.
 putrefacti, 347: 16.
 Pyladem, 163: 25.
 Pyrallidis, 354: 5.
 Pyraeo, 24: 1.
 Pyrgis, 431: 12.
 Pyro, 410: 4.
 Pyrricham, 423: 5.
 Pyrricharum, 437: 9.
 Pyrrichas, 437: 7.
 Pyrrho, 243: 3.
 Pythiam, 451: 6.
 pyxide, 479: 11.
 pyxidem, 478: 5.

Q.

qua, 1: 6. 61: 8. 7: 4. 13: 2. 15: 1. 17: 13. 18: 4. 23: 5. 32: 2. 4. 47: 13. 49: 9. 50: 1. 58: 3. 62: 7. 72: 11. 76: 8. 92: 4. 97: 6. 100: 1. 117: 1. 122: 16. 131: 4. 132: 18. 139: 7. 143: 8. 163: 8. 171: 3. 178: 6. 183: 8. 185: 16. 190: 16. 224: 5. 225: 11. 231: 10. 232: 7. 256: 12. 258: 12. 262: 19. 272: 18. 273: 8. 275: 9. 183: 6. 286: 11. 291: 2. 300: 7. 308: 8. 312: 5. 30: 29. 34: 8. 358: 6. 32: 6. 363: 11. 371: 11. 373: 6. 397: 11. 417: 27. 423: 3. 427: 7. 433: 10. 437: 20. 446: 19. 450: 7. 451: 14. 458: 19. 462: 15. 464: 4. 469: 2. 3. 477: 14. 480: 13. 483: 16. 485: 3. 489: 19. 49: 14. 25. 497: 1. 506: 3. 521: 14. 523: 10. 553: 6. 20. 563: 9. 564: 14. 570: 11. 1. 574: 21. 579: 10. 582: 19. 615: 3. 625: 3. 639: 19.
 quacumque, 356: 7. 364: 20. 531: 1.
 quadam, 8: 12. 58: 16. 102: 11. 171: 12. 191: 9. 192: 10. 214: 6. 308: 13. 340: 8. 369: 13. 370: 5. 418: 23. 461: 12. 540: 12. 557: 12. 564: 17. 612: 7. 632: 9. 648: 9. 657: 4.
 quadradena, 444: 24. 555: 4. 634: 14.
 quadragenos, 15: 1. 232: 8.
 quadragesima, 358: 6. 536: 13.
 quadragesimo, 570: 15.
 quadragesimos, 93: 4.
 quadragesis, 454: 11.
 quadraginta, 4: 7. 39: 7. 47: 3. 107: 16. 195: 7. 235: 13. 252: 11. 356: 17. 381: 3. 420: 12. 544: 20. 557: 13.
 quadrante, 90: 7.

quadrata, 556: 1.
 quadriennio, 107: 2.
 quadrifariam, 530: 2.
 quadriga, 535: 5.
 quadrigario, 336: 3.
 quadrigariorum, 441: 10.
 quadrigarum, 398: 17. 575: 6.
 quadrigas, 47: 9. 436: 5.
 quadrigenis, 530: 5.
 quadrigis, 447: 5. 589: 1.
 quadrimestrem, 440: 2.
 Quadrimus, 107: 1.
 quadrigenis, 34: 9. 435: 13. 457: 3. 610: 10.
 quadringenta, 288: 5. 555: 3.
 quadringenties, 24: 4. 238: 10. 553: 20.
 quadrigentos, 437: 4.
 quadrigemes, 42: 17.
 quadrupedes, 347: 8.
 quadrupes, 480: 6.
 quadruplum, 256: 13.
 quz, 1: 3. 3: 4. 8. 7: 10. 19: 9. 21: 14. 24: 1. 25: 2. 12. 27: 1. 31: 7. 9. 35: 7. 11. 40: 2. 42: 19. 47: 9. 50: 14. 58: 9. 60: 9. 18. 61: 14. 15. 62: 8. 81: 4. 84: 1. 2. 87: 1. 92: 23. 96: 3. 105: 13. 113: 9. 122: 19. 126: 10. 128: 12. 134: 3. 11. 141: 1. 16. 148: 3. 159: 25. 16: 5. 178: 2. 190: 15. 192: 6. 195: 3. 20. 205: 6. 213: 3. 8. 17. 23. 214: 3. 124: 11. 231: 3. 14. 16. 232: 5. 236: 4. 238: 5. 23. 243: 17. 19. 246: 4. 251: 14. 252: 6. 256: 11. 275: 8. 276: 11. 280: 16. 288: 7. 10. 289: 8. 293: 14. 297: 7. 299: 19. 305: 17. 20. 308: 1. 14. 310: 13. 312: 3. 317: 14. 318: 5. 322: 12. 324: 6. 325: 8. 19. 339: 1. 11. 343: 21. 351: 9. 357: 10. 16. 358: 4. 10. 363: 5. 371: 15. 380: 5. 384: 17. 19. 386: 8. 388: 10. 390: 19. 396: 5. 398: 15. 409: 10. 14. 423: 18. 432: 21. 436: 8. 439: 11. 444: 5. 445: 4. 449: 1. 450: 15. 458: 12. 459: 10. 460: 4. 461: 10. 462: 10. 466: 2. 474: 3. 22. 481: 13. 489: 6. 491: 9. 497: 11. 16. 499: 3. 501: 12. 511: 3. 513: 3. 517: 8. 519: 9. 537: 4. 542: 5. 544: 6. 547: 25. 550: 2. 563: 12. 567: 14. 569: 7. 575: 9. 11. 582: 22. 584: 17. 591: 10. 17. 594: 5. 597: 12. 613: 4. 618: 4. 627: 7. 630: 2. 638: 14. 15. 652: 24. 652: 27. 653: 10. 658: 5. 659: 8. 661: 2.

K K K K K

quæcumque, 262: 24: 475: 13.
557: 1. 564: 6.
quædam, 16: 6. 59: 10. 60: 12.
62: 10. 92: 7. 96: 13. 132:
8. 135: 6. 180: 6. 215: 1.
221: 1. 223: 4. 238: 15.
273: 1. 280: 17. 289: 17.
303: 16. 356: 21. 401: 1. 412:
21. 423: 1. 449: 9. 468: 7.
469: 1. 524: 7. 534: 14. 545:
10. 547: 7. 553: 9. 567:
18. 580: 10. 613: 2. 636: 13.
639: 14.
quænam, 296: 11.
quæque, 50: 6. 92: 25: 331: 5.
358: 8. 412: 4. 440: 6. 568:
8.
quæras, 299: 8.
quære, 558: 14.
quærendorum, 58: 14.
quærens, 268: 10. 351: 16.
quærentem, 552: 3.
quærenti, 301: 5.
quærentibus, 112: 5. 213: 10.
351: 12. 431: 9.
quærere, 68: 6. 466: 14.
quærerent, 404: 17.
quæreretur, 141: 12. 511: 12.
quæri, 480: 17. 568: 17.
quærit, 575: 14.
quæritis, 509: 13.
quæritæ, 298: 4.
quæritas, 190: 7.
quæritoris, 275: 8.
quæritus, 124: 37. 358: 7.
quæritione, 11: 8. 120: 14. 464:
10.
quæritionem, 6: 11.
quæritiones, 226: 14. 350: 9.
621: 30.
quæritioni, 103: 8.
quæritionibus, 310: 13. 582:
18.
quæritionis, 585: 28.
quæritionum, 41: 14.
quæritiunculis, 636: 14.
quærito, 159: 9.
quæstor, 6: 1. 22: 4. 247: 1.
518: 13.
quæstore, 419: 7.
quæstorem, 16: 10. 12. 185:
10. 344: 13. 519: 8.
quæstori, 7: 1.
quæstorix, 440: 16.
quæstoribus, 148: 4.
quæstoris, 411: 8. 575: 9.
quæstorio, 464: 2. 539: 5.
quæstorios, 584: 15.
quæstoris, 440: 18. 565: 21.
quæstorium, 417: 23. 582: 6.
654: 6.
quæstorius, 100: 5. 509: 15.
quæstorum, 45: 1. 4. 4: 10.
quæstura, 148: 6. 278: 13. 657:
8.
quæstura: 284: 13. 357: 7.
564: 15.

quæsturam, 252: 15. 317: 3.
quæstus, 176: 10. 540: 14.
quale, 480: 18. 570: 8.
qualecumque, 588: 4.
qualem, 235: 8. 406: 37. 654:
22.
qualescumque, 319: 14.
quali, 339: 8.
qualia, 18: 15. 554: 21. 195:
19.
qualiacumque, 215: 4.
qualis, 182: 4. 230: 4. 325:
15. 371: 8. 398: 30. 480: 15.
502: 1. 518: 6. 573: 3. 655:
7.
qualiscumque, 313: 8.
quam, 3: 11. 7: 9. 10. 8: 5.
10: 9. 13: 6. 18: 10. 17.
21: 9. 23: 8. 14. 25: 11.
27: 10. 30: 2. 11. 31: 7. 18.
34: 8. 36: 12. 50: 13. 54: 4.
58: 13. 59: 13. 60: 13. 14.
16. 61: 11. 11. 62: 12. 64:
10. 69: 10. 70: 13. 72: 3.
75: 6. 11. 76: 19. 20. 92:
20. 95: 7. 8. 14. 100: 12.
101: 8. 102: 1. 3. 104: 3.
105: 5. 108: 9. 110: 1. 113:
16. 114: 12. 117: 2. 6. 122:
11. 1. 125: 1. 3. 128: 4.
12. 13. 18. 119: 5. 134: 6.
135: 1. 138: 1. 9. 141: 18.
145: 13. 146: 12. 14. 16. 21.
148: 6. 153: 16. 17. 19. 157:
1. 9. 17. 159: 11. 168: 8.
16. 169: 4. 5. 7. 174: 5.
179: 10. 184: 5. 185: 9. 28.
187: 12. 188: 1. 4. 6. 190:
14. 195: 17. 197: 4. 6. 198:
7. 2. 0: 8. 203: 5. 205: 4.
210: 3. 213: 5. 14. 214: 1.
215: 6. 11. 218: 4. 221: 11.
224: 2. 8. 20. 225: 20.
27. 229: 7. 2. 1: 6. 231: 10.
233: 9. 235: 1. 238: 2. 13.
17. 241: 16. 243: 6. 250: 13.
253: 2. 3. 10. 215: 8. 217:
8. 13. 258: 2. 15. 16. 260:
9. 262: 19. 264: 3. 265:
18. 266: 1. 267: 10. 268: 11.
270: 2. 13. 274: 13. 278:
4. 280: 11. 18. 21. 282: 2.
283: 2. 285: 2. 287: 3. 288:
5. 290: 9. 292: 5. 9. 294:
2. 2. 6: 6. 297: 1. 299: 12.
20. 300: 1. 5. 301: 5. 302:
17. 304: 1. 305: 1. 6. 307: 2.
4. 10. 310: 4. 312: 10. 313:
2. 314: 15. 317: 3. 10. 319:
16. 18. 323: 30. 324: 8. 325:
6. 12. 327: 3. 6. 330: 17.
336: 13. 342: 5. 343: 17. 22.
347: 15. 348: 8. 11. 17.
349: 5. 351: 8. 15. 353: 5.
20. 355: 13. 357: 9. 12. 24.
360: 7. 10. 361: 3. 363: 2.
364: 2. 29. 368: 7. 371:
13. 17. 372: 3. 373: 5. 376:
6. 18. 378: 11. 381: 15. 34:
10. 14. 385: 1. 8. 387: 9.
390: 4. 8. 392: 6. 7. 393:
4. 394: 10. 3. 6: 6. 397:
4. 10. 404: 12. 406: 11.
36. 409: 3. 9. 416: 1. 19.
21. 417: 31. 418: 3. 420: 13.
422: 9. 423: 12. 13. 425:
2. 428: 2. 430: 3. 432: 1.
3. 435: 17. 439: 12. 443:
14. 444: 12. 447: 8. 449:
11. 450: 5. 455: 14. 456: 11.
15. 458: 1. 2. 461: 10. 16.
462: 7. 464: 28. 467: 7.
469: 7. 8. 28. 473: 4. 8.
474: 14. 21. 479: 5. 481:
9. 11. 482: 2. 483: 16. 485:
7. 489: 6. 14. 15. 490: 13.
492: 11. 494: 15. 496: 12.
497: 7. 499: 1. 3. 12. 501:
8. 503: 1. 5. 507: 16. 12.
508: 11. 511: 20. 512: 18.
514: 3. 515: 2. 20. 517: 15.
519: 12. 521: 1. 12. 523: 1.
524: 10. 22. 525: 9. 12.
526: 8. 527: 7. 18. 530: 8.
531: 5. 532: 8. 535: 11. 538:
11. 539: 5. 542: 10. 543: 2.
544: 19. 547: 4. 10. 549:
8. 553: 1. 11. 17. 556: 5.
557: 11. 564: 11. 565: 9.
566: 9. 567: 3. 7. 569: 4.
5. 570: 9. 14. 16. 572: 4.
573: 1. 574: 5. 14. 18. 576:
4. 584: 3. 8. 21. 587: 2.
10. 12. 589: 18. 591: 14. 16.
592: 1. 593: 7. 595: 1. 8.
596: 6. 597: 9. 603: 7. 612:
17. 616: 10. 618: 7. 620: 7.
13. 624: 5. 627: 3. 634: 4.
636: 6. 9. 638: 2. 639: 3.
645: 3. 646: 12. 647: 13. 14.
648: 8. 9. 651: 36. 655: 10.
659: 2. 14.
quamdiu, 307: 12.
quamprimum, 7: 6. 35: 5. 306:
8. 480: 11. 503: 4.
quamquam, 11: 10. 3: 10.
53: 5. 59: 10. 72: 5. 10. 81:
9. 87: 8. 107: 3. 111: 12.
128: 15. 132: 20. 187: 6.
204: 1. 233: 11. 246: 4. 250:
9. 255: 4. 261: 7. 269: 2.
270: 12. 311: 1. 327: 19.
332: 2. 381: 8. 396: 8. 416:
2. 425: 9. 429: 2. 444: 9.
446: 17. 447: 2. 462: 26.
491: 2. 499: 2. 503: 7. 538:
9. 566: 12. 593: 3. 612: 17.
631: 4. 634: 14. 20. 645:
7.
quamquam, 108: 15. 590: 3.
quamvis, 25: 12. 49: 3. 54: 6.
72: 13. 75: 9. 116: 2. 157:
6. 172: 9. 187: 12. 191: 8.
17. 212: 5. 220: 2. 225: 25.

- 238 : 17. 263 : 4. 268 : 1. 282 :
 4. 301 : 20. 305 : 4. 308 : 17.
 312 : 13. 321 : 6. 328 : 5. 386 :
 1. 397 : 7. 398 : 8. 404 : 3.
 410 : 7. 433 : 17. 449 : 6.
 450 : 11. 454 : 17. 507 : 14.
 508 : 7. 514 : 1. 513 : 20. 587 :
 6. 553 : 2. 569 : 3. 594 : 9.
 616 : 16. 636 : 5. 651 : 13. 652 :
 7.
 quandam, 272 : 11. 423 : 3.
 615 : 17.
 quando, 1 : 17. 7 : 9. 25 : 5.
 28 : 9. 51 : 10. 159 : 17. 195 :
 9. 199 : 1. 220 : 18. 243 : 13.
 253 : 5. 267 : 10. 269 : 4.
 307 : 14. 331 : 4. 363 : 5. 423 :
 8. 490 : 5. 500 : 6. 504 : 4.
 514 : 2. 553 : 11. 561 : 11. 562 :
 4. 592 : 16. 632 : 12.
 quandoque, 36 : 9. 45 : 14. 86 :
 7. 157 : 16. 214 : 5. 215 : 21.
 230 : 4. 258 : 8. 265 : 7. 268 :
 11. 295 : 16. 307 : 6. 376 : 3.
 10. 379 : 9. 461 : 10. 467 :
 15. 471 : 4. 495 : 20. 542 : 14.
 552 : 10. 558 : 5. 568 : 15.
 569 : 11. 634 : 11.
 quantacumque, 319 : 14.
 quantæ, 14 : 4. 70 : 10. 108 :
 23. 268 : 4. 307 : 6. 449 : 11.
 479 : 2. 567 : 10. 647 : 9.
 quantas, 319 : 1. 570 : 18.
 quanti, 47 : 11. 555 : 12. 558 :
 17. 639 : 14.
 quantulumcumque, 342 : 12.
 quantopere, 178 : 10. 287 : 1.
 398 : 35. 654 : 8.
 quantulumcumque, 413 : 7.
 quantulumcumque, 55 : 9.
 quantum, 31 : 10. 50 : 2. 65 :
 8. 134 : 7. 234 : 24. 25. 255 :
 5. 325 : 2. 356 : 19. 358 : 8.
 359 : 17. 431 : 3. 468 : 18.
 541 : 11. 558 : 12. 575 : 2.
 606 : 1. 652 : 9. 657 : 5.
 quantumlibet, 542 : 16.
 quantumvis, 367 : 1. 384 : 2.
 398 : 31.
 quantus, 363 : 2.
 quapropter, 638 : 16.
 quæqua, 564 : 19.
 quæque, 169 : 15.
 quare, 1 : 8. 111 : 10. 207 : 8.
 247 : 2. 286 : 10. 291 : 13.
 299 : 7. 364 : 19. 387 : 6.
 392 : 7. 394 : 8. 398 : 9. 419 :
 14. 433 : 11. 462 : 16. 76 :
 3. 498 : 10. 509 : 9. 526 : 3.
 538 : 5. 540 : 5. 542 : 8. 547 :
 7. 565 : 12. 589 : 15. 621 : 3.
 627 : 5. 632 : 2. 639 : 6.
 quarta, 47 : 13.
 quartam, 61 : 9. 141 : 16.
 quartanæ, 1 : 10.
 quarto, 44 : 6. 62 : 3. 235 : 17.
 388 : 15. 424 : 5. 490 : 2.
 508 : 1. 593 : 4.
 quantum, 78 : 9. 108 : 6. 182 :
 6. 224 : 39. 317 : 12. 333 : 3.
 364 : 7. 382 : 5. 412 : 11. 654 :
 30.
 quartus, 435 : 13.
 quarum, 53 : 7. 70 : 16. 131 : 1.
 235 : 1. 321 : 1. 421 : 1. 422 :
 12. 441 : 2. 466 : 7. 580 :
 15.
 quas, 1 : 18. 23 : 6. 35 : 1. 50 : 7.
 58 : 1. 14. 60 : 12. 62 : 4.
 64 : 7. 78 : 20. 114 : 2. 119 :
 6. 168 : 1. 193 : 2. 212 : 12.
 262 : 4. 269 : 3. 332 : 10.
 342 : 15. 354 : 6. 357 : 13.
 359 : 7. 361 : 8. 406 : 17. 412 :
 18. 432 : 12. 448 : 2. 459 :
 6. 475 : 2. 513 : 6. 515 : 3.
 527 : 2. 557 : 3. 606 : 15. 618 :
 9. 620 : 10. 648 : 20. 653 :
 8. 660 : 31.
 quascumque, 58 : 8. 303 : 15.
 quadam, 95 : 7. 145 : 1. 168 :
 4. 207 : 5. 275 : 4. 416 : 4.
 437 : 8. 497 : 12. 585 : 2.
 quasi, 7 : 3. 21 : 16. 58 : 10. 60 :
 19. 87 : 5. 89 : 2. 95 : 3. 104 :
 8. 105 : 4. 119. 110 : 4. 10.
 113 : 6. 114 : 13. 115 : 1. 110 :
 10. 133 : 2. 173 : 3. 174 : 1.
 189 : 3. 204 : 11. 213 : 23.
 220 : 4. 224 : 16. 225 : 10.
 232 : 19. 241 : 4. 243 : 13.
 252 : 1. 253 : 7. 254 : 7. 22.
 256 : 2. 264 : 16. 268 : 9.
 274 : 3. 282 : 12. 284 : 1.
 286 : 6. 8. 290 : 12. 291 :
 12. 292 : 12. 293 : 6. 294 :
 10. 295 : 13. 299 : 19. 303 : 7.
 310 : 15. 314 : 8. 315 : 12. 318 :
 3. 23 : 19. 338 : 9. 340 : 9.
 341 : 8. 342 : 16. 349 : 10.
 352 : 3. 359. 358 : 20. 360 : 12.
 362 : 1. 8. 368 : 6. 370 : 5.
 372 : 1. 383 : 7. 384 : 3. 12.
 387 : 8. 390 : 16. 394 : 15.
 398 : 7. 399 : 3. 402 : 15. 406 :
 20. 409 : 13. 412 : 19. 417 :
 4. 13. 418 : 5. 9. 421 : 1.
 423 : 24. 424 : 2. 427 : 19.
 428 : 5. 432 : 19. 449 : 13.
 456 : 2. 458 : 15. 461 : 3.
 462 : 3. 23. 464 : 17. 466 :
 6. 468 : 4. 471 : 12. 474 : 8.
 17. 479 : 14. 483 : 8. 484 :
 5. 485 : 4. 14. 489 : 21. 495 :
 6. 496 : 1. 498 : 3. 502 : 10.
 507 : 12. 511 : 10. 512 : 2.
 514 : 9. 515 : 14. 516 : 2. 523 :
 21. 524 : 13. 525 : 8. 526 :
 9. 532 : 14. 533 : 24. 534 :
 14. 536 : 2. 542 : 18. 543 : 6.
 545 : 10. 547 : 15. 551 : 8.
 553 : 14. 557 : 12. 558 : 11.
 564 : 20. 565 : 8. 567 : 6.
 574 : 24. 585 : 9. 22. 594 :
 21. 596 : 9. 610 : 2. 612 : 14.
 648 : 11. 16. 655 : 17. 659
 13. 660 : 13.
 quæque, 47 : 11.
 quæsto, 207 : 8.
 quatenus, 187 : 4. 409 : 6. 456 :
 3. 568 : 3.
 quater, 1 : 5. 39 : 2. 158 : 2.
 223 : 7.
 quaterdecies, 138 : 18.
 quaternæ, 40 : 3.
 quaternis, 180 : 1.
 quaternum, 155 : 8.
 quatrimum, 231 : 3. 254 : 2.
 quatuor, 36 : 2. 13. 107 : 16.
 130 : 13. 238 : 2. 289 : 5. 331 :
 11. 333 : 1. 388 : 14. 396 : 5.
 398 : 33. 440 : 1. 479 : 21.
 520 : 7. 580 : 3. 636 : 11.
 quatuordecim, 42 : 8. 113 : 5.
 153 : 4. 471 : 1. 482 : 15.
 que, 1 : 2. 11. 12. 17. 4 : 2. 6.
 8. 14. 5 : 6. 6 : 1. 7 : 2. 8 :
 9. 9 : 3. 10 : 1. 3. 7. 11 : 4.
 7. 13 : 5. 14 : 1. 3. 7. 13.
 15 : 4. 8. 11. 13. 16. 17 : 5.
 6. 10. 12. 18 : 3. 6. 19 : 1.
 5. 11. 15. 17. 21 : 2. 5. 8.
 17. 22 : 1. 3. 23 : 2. 3. 5. 8.
 24 : 1. 2. 4. 7. 25 : 3. 5. 9.
 10. 14. 17. 19. 27 : 3. 7.
 28 : 3. 4. 30 : 6. 13. 31 : 3.
 9. 12. 14. 17. 32 : 1. 9. 33 :
 4. 34 : 4. 9. 35 : 5. 7. 11.
 36 : 8. 12. 39 : 7. 42 : 5. 7.
 10. 11. 14. 18. 21. 44 : 4.
 8. 45 : 12. 47 : 7. 49 : 5. 8.
 50 : 1. 4. 6. 51 : 2. 7. 9.
 53 : 3. 4. 10. 54 : 4. 55 : 9.
 17. 19. 26. 58 : 2. 6. 9. 12.
 59 : 12. 13. 14. 16. 17. 60 :
 1. 4. 11. 16. 61 : 1. 2. 4.
 13. 16. 64 : 7. 65 : 7. 66 : 6.
 7 : 12. 18. 68 : 2. 6. 69 : 7.
 10. 70 : 3. 9. 72 : 6. 8. 73 :
 5. 6. 74 : 1. 2. 14. 75 : 10.
 76 : 1. 9. 13. 16. 20. 22.
 78 : 1. 3. 13. 19. 81 : 4.
 82 : 2. 6. 83 : 5. 13. 84 : 4.
 10. 17. 86 : 5. 6. 8. 12. 19.
 87 : 3. 7. 89 : 1. 3. 6. 7.
 90 : 2. 3. 5. 8. 9. 92 : 3.
 11. 17. 25. 95 : 4. 6. 96 : 9.
 14. 16. 97 : 5. 7. 99 : 9. 100 :
 7. 101 : 3. 102 : 7. 104 : 8.
 105 : 2. 107 : 10. 12. 15. 108 :
 2. 9. 10. 11. 23. 27. 109 :
 3. 110 : 8. 10. 11. 113 : 17.
 114 : 4. 13. 115 : 4. 5. 116 :
 2. 5. 6. 117 : 1. 3. 4. 6. 13.
 119 : 3. 5. 7. 8. 120 : 2. 4.
 122 : 4. 8. 16. 18. 20. 124 :
 2. 125 : 1. 4. 8. 10. 11.
 126 : 3. 5. 14. 128 : 4. 8. 11.
 18. 130 : 2. 3. 8. 131 : 7. 8.
 132 : 10. 19. 134 : 3. 5. 12.
 15. 16. 135 : 3. 6. 7. 8. 11.
 KKKKK ij

137, 1, 3, 9, 10. 138, 3, 5,
9, 11, 12. 141: 2, 17. 143:
6, 145: 5, 7, 8, 9. 146: 6,
10, 11, 17. 147: 1. 150:
5. 152: 1, 5. 153: 24, 27.
155: 7. 156: 2, 5. 157:
6, 8, 9, 12. 158: 3. 159:
5, 7, 8, 15, 17. 162: 2,
5, 9, 15. 163: 1, 4, 7,
10, 27. 166: 1, 3. 167:
16. 169: 7, 10, 12, 13,
15. 171: 1, 6. 172: 2, 10,
12. 173: 4, 5. 175: 6. 176:
4, 11. 178: 8. 179: 1,
5, 6. 180: 4. 181: 4. 182:
1, 2, 3, 17. 183: 8, 16,
17, 18. 184: 2, 4. 185:
6, 8, 10, 11, 14, 18,
21, 22, 23. 187: 15.
188: 1, 3, 6, 10, 16.
189: 5. 190: 16. 191: 2,
8, 11. 192: 7, 9, 16,
195: 9, 13, 17, 18, 19.
197: 4, 8. 198: 2. 199:
7, 200: 3. 203: 1, 9.
204: 4, 6, 10. 205: 4.
206: 3, 8. 208: 6, 11.
210: 2, 5, 8. 212: 10.
213: 10, 14. 214: 2. 215:
14. 217: 1, 14. 218: 2,
5, 6, 10, 15. 220: 3,
9. 261: 4, 6, 8. 224:
3, 9, 16, 21, 30, 33.
225: 12, 15, 25, 31, 34.
231: 10, 13, 16, 19.
232: 2, 4, 5, 9, 16. 233:
2, 5, 15. 236: 1, 6, 14,
16, 17, 18. 238: 4, 9,
10, 14, 15, 19, 20, 26.
241: 5, 12. 242: 9. 243:
14, 15. 246: 7, 10, 11.
247: 11, 15, 17. 248:
4, 6, 8, 10. 249: 5.
250: 1, 9, 10. 251: 11,
13. 252: 8, 11, 16. 253:
2. 254: 4, 13, 16. 255:
1, 4, 9, 12. 256: 4.
257: 1, 6, 9, 11. 258:
14. 260: 3. 261: 5, 7,
10, 11. 262: 5, 10, 15.
263: 5. 264: 4, 10, 12,
15. 265: 4, 9, 22, 27.
267: 1, 2. 268: 21. 269:
12. 270: 2, 6, 10. 271:
11. 272: 1, 4, 14. 274:
2. 275: 1, 5, 7. 276:
2, 4, 5, 7, 10. 278:
8, 10. 279: 1. 280: 3,
14, 16, 21. 282: 3, 16.
283: 4, 5, 8, 13, 16.
284: 7, 12. 285: 3, 7.
286: 2, 3, 8, 16. 287:
6. 288: 2, 8. 289: 3.
290: 7. 291: 7, 10, 17.
292: 10, 13. 293: 3. 294:
5, 12, 17. 295: 4, 8.

296: 7, 15. 297: 8, 12.
299: 21, 21. 301: 6, 13,
17, 19, 20. 302: 2, 4,
5, 6. 303: 1, 14. 304:
7, 12. 305: 2, 10, 13,
15. 306: 7, 8. 307: 4,
14. 308: 13. 309: 2. 311:
2. 312: 11, 19. 315: 3,
10, 11, 15, 17, 20, 21.
317: 5. 319: 1, 3, 4, 9,
19. 321: 15, 16. 322: 9,
10. 323: 20, 21, 23.
324: 9. 325: 13, 15, 17,
20. 326: 2, 5, 7, 8.
327: 4, 9, 11. 328: 5,
10, 13. 329: 4, 6, 7,
8, 9. 330: 2, 4, 5, 9,
10, 15, 17, 19, 20, 21,
26. 331: 4, 8. 332: 7,
12. 333: 8, 11. 334: 3,
9. 335: 2, 5. 336: 1, 2,
3, 4. 337: 3. 338: 2, 5,
8, 15, 18. 339: 8, 12,
19. 340: 2, 6. 341: 2, 5,
342: 2, 10, 11, 12. 343:
3, 7, 12, 13, 15, 20.
344: 1, 5, 12, 14, 17,
22, 23. 347: 2, 5, 18.
348: 7. 349: 1, 4, 10,
11, 14. 350: 7, 8. 351:
3. 352: 8, 12, 18. 353:
3, 10, 13. 354: 7, 11. 355:
9, 17. 356: 4, 5, 18.
357: 4, 7, 9, 14, 21,
23. 358: 2, 5, 9, 16,
18, 19, 20. 359: 2, 7,
12, 13, 18. 361: 2, 5,
8, 10, 14, 15. 362: 2,
4, 5, 7, 13. 363: 7, 12.
364: 7, 27, 32. 365: 1,
7, 10. 366: 5, 5. 367: 6,
10. 368: 10, 12. 369: 5,
16, 17. 370: 2, 3, 4,
15. 371: 2, 4, 14. 372:
5, 12, 13. 373: 1, 4. 374:
2, 8. 376: 1, 5, 10. 378:
3. 380: 9. 381: 16, 21.
382: 3, 6. 383: 3, 4.
384: 6, 8, 15, 16, 21.
385: 3. 386: 4, 7, 8.
387: 6. 388: 13, 18.
390: 3, 6, 14. 392: 1,
2, 5, 7, 9, 11. 393: 1,
2. 394: 1, 3, 7, 11,
395: 1, 7. 396: 5, 8.
397: 2, 3, 9, 12. 398:
1, 5, 15, 19, 20, 23,
24, 26, 28, 29, 35,
36, 37. 399: 5. 402: 1,
2, 4, 6, 7, 8, 9, 15.
404: 10, 14, 18. 406: 2,
3, 7, 12, 35, 36. 409:
5, 9, 13. 410: 8, 12, 14.
411: 3, 5, 9. 412: 1,
7, 11, 13, 20. 413: 1,
3, 6, 15, 18. 414: 1, 2,

4, 8, 12, 14, 16, 11;
23, 24. 416: 4, 5, 8,
12, 17. 417: 2, 6, 13,
20, 21, 27, 29, 30. 419:
3, 6, 16. 420: 7, 10,
421: 4. 422: 2, 13. 423:
2, 6, 8, 11, 20, 23.
424: 7. 425: 2. 427:
3, 8, 11, 13, 15. 428:
4, 9, 11, 14, 17. 429:
3, 6. 430: 2, 6, 7. 431:
11, 12. 432: 9, 18, 24.
433: 2, 3, 6, 11, 15,
18. 434: 2, 4, 6. 435:
2, 4, 27, 32. 436: 3,
4, 9. 437: 4, 6, 13,
16, 19, 20, 24. 439: 4,
7. 440: 10, 13. 441: 3.
442: 6, 7. 443: 1, 12.
444: 1, 4, 7, 8, 15,
22. 446: 2, 7, 8, 9, 11.
447: 2, 12. 448: 6, 7.
449: 10, 11, 20. 450:
6, 9, 15. 451: 4, 5, 9,
10, 12, 15, 19. 453: 5,
6, 15. 454: 2, 4, 6.
455: 7, 9, 10. 456: 3,
9, 13, 14, 18. 457: 1,
2, 4. 458: 3, 10. 459:
3, 9, 12, 15. 460: 3, 4.
461: 5, 7, 9, 15, 16,
19, 23. 462: 1, 3, 4,
7, 9, 14, 16, 19, 22,
25. 463: 1, 7, 11. 464:
9, 15, 27, 28. 466: 8,
12. 467: 12, 13, 15. 468:
4, 5, 7, 10, 13, 14, 16,
20, 21. 469: 1, 4, 6,
9, 24, 25, 28. 471: 10.
472: 1, 4, 6. 473: 2, 8,
11, 13, 15, 17, 18, 21,
24. 474: 3, 7, 9, 15,
21. 475: 2, 3, 10. 476:
7. 477: 4, 7. 478: 7.
479: 2, 8, 14, 20, 22.
480: 8, 13, 17, 18, 21.
481: 4, 7, 10. 482: 6,
483: 6, 11, 19. 484:
4, 6, 7. 485: 6, 10, 12.
487: 5, 7, 10, 15. 488:
2. 489: 7, 15, 23. 490:
13, 15, 17, 18. 491: 3,
4, 7. 492: 7, 16, 18.
493: 2, 7, 12. 494: 3,
7, 10, 12. 495: 4, 5,
7, 8, 13, 20. 496: 1,
5, 8, 12, 13, 19, 21,
25. 497: 2, 4, 5, 17,
13, 14. 498: 2, 10. 499:
7, 11, 15, 17. 500: 5,
501: 4, 9, 11. 502: 2,
4, 8, 12, 15. 503: 6,
504: 11. 505: 2, 4, 8,
10. 507: 2, 8. 509: 1,
4, 8. 510: 2, 10, 12,
15. 511: 2, 7, 8, 10, 13,
12, 14, 16. 512: 1, 3,

- 4, 6, 8, 12, 13, 513: 5,
7, 8, 11, 514: 4, 6, 7,
8, 515: 1, 3, 4, 10, 16,
17, 19, 516: 1, 3, 4, 9,
517: 3, 6, 7, 519: 4, 15,
520: 11, 12, 14, 521: 2,
7, 13, 14, 16, 523: 3,
12, 14, 21, 524: 3, 7,
12, 22, 525: 6, 10, 15,
16, 526: 6, 527: 2, 4,
12, 20, 25, 528: 1, 4,
7, 10, 11, 15, 529: 5,
7, 50: 1, 3, 6, 12, 16,
531: 6, 532: 1, 5, 11,
533: 5, 7, 8, 11, 14,
16, 17, 18, 21, 53: 1,
9, 17, 536: 3, 9, 13, 15,
19, 20, 538: 5, 15, 18,
539: 2, 540: 3, 8, 14,
541: 3, 6, 8, 12, 14,
1, 6, 14, 17, 19, 22,
23, 26, 33, 34, 544: 1,
7, 17, 545: 1, 5, 8, 547:
1, 4, 6, 13, 21, 25, 549:
2, 6, 9, 10, 13, 16,
551: 4, 5, 52, 1, 3, 553:
19, 554: 6, 8, 555: 3, 11,
16, 556: 1, 5, 6, 9, 557:
4, 5, 17, 558: 2, 10,
12, 16, 17, 561: 3, 5,
6, 11, 563: 10, 12, 13,
14, 564: 2, 4, 6, 12,
17, 21, 565: 4, 8, 11,
14, 17, 19, 20, 22, 30,
566: 4, 6, 8, 11, 17,
18, 567: 9, 20, 568: 8,
9, 10, 11, 12, 15, 569:
16, 570: 4, 6, 14, 17,
18, 572: 2, 6, 7, 573:
8, 574: 1, 3, 4, 6, 7,
13, 15, 22, 23, 575: 6,
8, 13, 576: 5, 7, 9, 12,
11, 16, 17, 579: 5, 12,
580: 3, 8, 11, 581: 6,
582: 1, 5, 7, 8, 9, 15,
17, 22, 584: 14, 19, 585:
1, 12, 16, 17, 20, 21,
29, 587: 1, 3, 19, 588:
4, 10, 13, 589: 1, 8,
11, 12, 590: 6, 9, 10,
591: 5, 6, 7, 12, 16,
22, 592: 4, 7, 11, 15, 18,
19, 21, 25, 593: 1, 7,
5, 4: 1, 10, 22, 595: 3,
4, 6, 596: 2, 9, 10, 14,
597: 2, 7, 15, 603: 6,
9, 606: 6, 10, 17, 19,
610: 6, 612: 4, 9, 615:
1, 2, 8, 11, 616: 6, 10,
11, 617: 2, 5, 8, 18: 4,
6, 14, 619: 9, 620: 4,
14, 621: 3, 4, 623: 2, 624:
3, 625: 2, 7, 8, 9, 626:
4, 6, 9, 627: 7, 630:
4, 11, 632: 1, 6, 7, 643:
5, 19, 636: 6, 7, 12, 13,
638: 8, 9, 18, 19, 69:
21, 643: 4, 646: 9, 11,
647: 1, 16, 648: 11, 20,
6, 2: 9, 17, 41, 653: 22,
654: 5, 23, 26, 27, 29,
655: 2, 16, 657: 8, 23,
659: 4, 7, 12, 15,
queis, 148: 1, 24: 4, 578: 2,
quem, 1: 17, 6: 9, 18: 7,
21: 6, 23: 10, 33: 2, 361:
11, 56: 4, 58: 5, 7, 1,
40: 6, 66: 1, 76: 9, 92:
14, 9: 3, 10: 16, 11:
1, 115: 3, 117: 12, 126:
6, 132: 15, 134: 1, 3, 138:
1, 141: 12, 153: 20, 161:
2, 171: 9, 176: 21, 186:
5, 195: 10, 217: 12, 225:
6, 11, 16, 27, 231: 19,
238: 23, 246: 15, 250:
8, 259: 18, 264: 11, 269:
2, 272: 8, 273: 10, 275:
6, 282: 8, 293: 13, 296:
5, 301: 6, 303: 2, 6, 305:
8, 11, 310: 2, 312: 6,
324: 1, 332: 11, 348: 14,
349: 5, 351: 1, 356: 15,
357: 20, 36: 7, 370: 11,
378: 9, 379: 5, 392: 3,
406: 11, 410: 1, 411: 1,
3, 417: 7, 419: 14, 423:
15, 424: 6, 428: 9, 430:
1, 439: 2, 464: 10, 473:
3, 483: 20, 473: 3, 483: 10,
489: 5, 8, 493: 15, 496: 3,
501: 6, 505: 6, 507: 15,
509: 1, 520: 9, 540: 7,
545: 6, 558: 15, 567: 5, 572:
8, 588: 7, 591: 7, 594: 9,
610: 7, 612: 1, 621: 22,
624: 4, 624: 2, 626: 2, 627:
610: 9, 642: 3, 646: 12, 647:
8, 648: 10, 655: 9, 658: 10,
quemadmodum, 557: 14,
quemlibet, 479: 12,
quendam, 65: 2, 173: 12, 198:
5, 296: 10, 348: 1, 3, 2: 14,
413: 19, 479: 24, 511: 7,
558: 10, 642: 3,
quempiam, 235: 10, 504: 5,
653: 18,
quemquam, 25: 8, 146: 8, 150:
9, 172: 6, 231: 15, 265: 17,
344: 12, 349: 3, 364: 5,
372: 11, 41: 4, 467: 13,
17, 473: 9, 510: 6, 567: 7,
589: 5, 620: 5,
quemque, 39: 5, 72: 14, 111: 5,
130: 11, 16: 11, 175: 6, 330:
7, 362: 11, 367: 11, 388: 15,
47: 2, 408: 4, 553: 12,
565: 23, 581: 4, 585: 9,
quercica, 336: 2,
quercum, 490: 10,
quercus, 542: 3,
querelas, 25: 17, 618: 9,
querelis, 280: 11,
querens, 363: 13, 447: 4,
querente, 54: 6, 163: 2, 4, 411: 10,
querentem, 157: 1,
querentes, 173: 10,
querentis, 502: 11,
querentur, 406: 7,
quereretur, 49: 12,
queri, 220: 8, 350: 1,
questam, 294: 5,
questo, 159: 9,
questus, 206: 9, 235: 14, 273:
1, 203: 11, 54: 32,
qui, 5: 4, 6: 6, 11: 9, 12: 1, 15:
10, 12: 15, 22: 9, 24: 5, 30:
5, 32: 9, 34: 1, 35: 2, 44: 9,
45: 14, 15, 47: 3, 5, 49: 2, 7,
8, 50: 10, 55: 24, 25, 60: 7,
61: 3, 7, 8, 68: 6, 75: 5, 76:
3, 78: 14, 81: 3, 84: 18, 89: 2,
92: 9, 25, 96: 4, 99: 4, 108:
24, 111: 9, 113: 8, 14, 117: 7,
130: 3, 134: 1, 137: 10, 139:
1, 141: 15, 150: 12, 153: 21,
155: 1, 158: 3, 159: 9, 163: 4,
166: 9, 169: 1, 172: 6, 175:
11, 176: 18, 183: 2, 187: 12,
190: 8, 192: 14, 198: 5, 200:
8, 21: 2, 224: 11, 225: 20,
29, 231: 4, 236: 7, 14, 243:
24, 246: 2, 248: 7, 14, 251:
5, 253: 8, 254: 22, 257: 5,
265: 1, 18, 269: 1, 176: 14,
2, 9: 2, 289: 4, 290: 5, 12,
297: 6, 298: 9, 300: 1, 305:
11, 307: 13, 308: 9, 314: 4,
315: 9, 317: 14, 318: 2, 323:
24, 325: 20, 327: 7, 13, 32:
11, 329: 3, 4, 311: 9, 336: 7,
317: 5, 338: 12, 340: 2, 347:
1, 3, 5, 348: 4, 6, 349: 14,
18, 351: 6, 11, 352: 15, 356: 3,
357: 13, 358: 10, 20, 360: 5,
11, 361: 6, 364: 4, 31, 365: 4,
371: 7, 374: 10, 379: 35, 380:
4, 38, 18, 383: 8, 389: 2,
390: 4, 19, 392: 21, 398: 11,
20, 399: 9, 404: 8, 406: 5,
10, 408: 5, 409: 11, 11, 410:
6, 411: 6, 413: 15, 16, 419: 12,
42: 2, 425: 10, 428: 17, 429:
7, 4, 2: 19, 440: 11, 444: 18,
21, 448: 4, 449: 15, 451: 18,
455: 1, 46: 13, 459: 5, 8, 12,
461: 2, 462: 6, 11, 464: 11,
467: 8, 469: 8, 471: 2, 472:
9, 473: 25, 472: 4, 483: 13,
18, 484: 4, 485: 11, 18, 4:
3, 489: 1, 18, 491: 16, 493: 8,
494: 4, 496: 11, 497: 7, 500:
18, 502: 12, 503: 6, 10, 04:
1, 6, 13, 509: 11, 510: 4, 11,
511: 1, 513: 12, 515: 13, 516:
2, 524: 2, 526: 12, 527: 22,
531: 6, 534: 8, 535: 10, 540:
13, 542: 7, 13, 544: 2, 3, 11,
547: 14, 541: 7, 552: 12,
553: 3, 16, 18, 558: 4, 559:
3, 9, 563: 7, 564, 4, 565:
12, 24, 569: 8, 572: 10,

16. 580: 5. 584: 10. 12. 14.
 20. 585: 3. 588: 3. 7.
 590: 12. 591: 22. 592: 6.
 12. 595: 4. 597: 8. 10. 603:
 5. 606: 2. 611: 4. 6. 10.
 615: 7. 13. 616: 4. 620: 3.
 621: 8. 623: 8. 630: 12. 632:
 5. 634: 19. 638: 11. 16. 17.
 645: 1. 647: 17. 648: 11.
 651: 21. 652: 10. 26. 32.
 35. 36. 38. 653: 14. 21.
 657: 3. 660: 13. 16.
 quia, 14: 6. 53: 4. 84: 15. 16.
 92: 5. 108: 10. 132: 9. 138:
 9. 157: 15. 179: 2. 188: 6.
 190: 6. 207: 4. 298: 4.
 299: 11. 301: 6. 315: 9.
 325: 1. 358: 2. 374: 6.
 376: 5. 6. 384: 11. 398: 25.
 417: 19. 437: 26. 464: 23.
 479: 8. 492: 2. 574: 9.
 576: 18. 615: 14. 620: 3.
 624: 11. 652: 23. 41.
 quibus, 4: 8. 10: 1. 11: 5. 19:
 7. 23: 15. 36: 13. 55: 6. 9.
 56: 1. 62: 6. 65: 1. 69: 10.
 75: 1. 76: 4. 15. 92: 6. 13.
 2. 100: 5. 101: 9. 105: 21.
 108: 4. 13. 18. 119: 10. 120:
 9. 122: 5. 128: 17. 134: 8.
 146: 18. 153: 5. 157: 9. 158:
 8. 159: 21. 168: 12. 171: 5.
 178: 1. 182: 13. 185: 7. 17.
 192: 1. 195: 5. 204: 6. 213:
 1. 215: 2. 217: 10. 224: 2.
 238: 15. 26. 249: 3. 256:
 5. 264: 2. 265: 12. 266: 3.
 272: 17. 278: 1. 280: 5.
 284: 3. 291: 11. 292: 14.
 296: 9. 306: 3. 310: 7. 813:
 2. 321: 15. 331: 9. 332: 5.
 334: 2. 10. 336: 9. 339: 1.
 344: 4. 355: 10. 356: 7. 358:
 17. 362: 15. 364: 14. 371:
 18. 374: 9. 379: 23. 30. 388:
 14. 402. 15. 406: 6. 412:
 10. 433: 6. 434: 6. 437: 8.
 441: 10. 44: 17. 451: 12.
 459: 9. 464: 19. 481: 4.
 16. 503: 14. 513: 11. 527:
 9. 25. 531: 7. 549: 14. 553:
 13. 555: 4. 557: 10. 565: 28.
 566: 10. 582: 2. 5. 584: 9.
 585: 7. 589: 3. 4. 590: 4.
 7. 595: 11. 615: 13. 616: 19.
 620: 1. 10. 621: 9. 10. 632:
 6. 639: 1. 34. 646: 9. 651:
 11. 652: 1.
 quibuscum, 652: 13.
 quibuscumque, 187: 16. 350:
 10. 378: 10. 392: 19.
 quibuscum, 19: 17. 22: 10.
 55: 15. 60: 15. 96: 4. 105:
 18. 121: 5. 122: 11. 206: 3.
 250: 5. 274: 2. 289: 7. 290:
 9. 01: 21. 321: 13. 354: 12.
 394: 13. 417: 30. 435: 15.
 440: 17. 448: 5. 449: 2.
 483: 6. 533: 25. 535: 2. 537:
 3. 610: 4. 636: 14. 654: 19.
 657: 23.
 quicquam, 654: 18. 659: 6.
 quid, 18: 8. 19. 31: 3. 47: 12.
 55: 20. 60: 6. 96: 9. 105:
 21. 153: 11. 159: 17. 161: 4.
 169: 15. 18. 176: 14. 179:
 10. 190: 10. 195: 9. 218: 1.
 238: 21. 254: 17. 262: 22.
 265: 21. 269: 8. 271: 4. 272:
 6. 18. 275: 3. 284: 12. 288:
 10. 307: 2. 3. 310: 14. 315.
 10. 319: 19. 322: 5. 341: 7.
 351: 12. 352: 20. 357: 14.
 363: 14. 379: 11. 13. 16. 25.
 396: 2. 413: 4. 414: 26.
 419: 16. 441: 7. 449: 4.
 460: 2. 463: 12. 467: 13.
 472: 10. 476: 7. 495: 9.
 500: 5. 502: 13. 504: 1. 551:
 17. 20. 57: 17. 569: 6.
 584: 8. 592: 12. 603: 7.
 quidam, 23: 10. 11. 17. 33: 1.
 51: 6. 59: 8. 68: 6. 82: 3.
 83: 3. 84: 14. 89: 11. 92: 16.
 105: 4. 113: 12. 120: 12.
 146: 2. 175: 3. 204: 6. 225:
 10. 230: 5. 236: 3. 248: 1.
 252: 13. 262: 6. 268: 6.
 20. 292: 7. 293: 13. 298:
 3. 307: 5. 327: 11. 15. 333:
 4. 339: 5. 341: 1. 356: 21.
 371: 4. 372: 15. 374: 7.
 390: 20. 397: 4. 398: 12.
 406: 8. 419: 11. 423: 16.
 466: 10. 471: 7. 483: 5. 489:
 2. 502: 7. 508: 9. 512: 5.
 513: 9. 523: 7. 536: 11. 544:
 5. 545: 11. 15. 552: 4. 553:
 15. 556: 2. 570: 9. 592: 24.
 619: 5. 630: 10. 638: 22.
 639: 32. 651: 4. 654: 3. 658:
 10.
 quiddam, 204: 10. 294: 4.
 297: 10. 419: 13. 474: 1.
 quidem, 3: 9. 6: 2. 8: 5. 15.
 14: 9. 15: 5. 18: 1. 21: 10.
 29: 1. 31: 5. 38: 5. 42: 2.
 51: 12. 55: 1. 11. 56: 9. 57:
 1. 58: 7. 59: 1. 60: 15. 20.
 61: 5. 8. 64: 11. 66: 7. 68:
 7. 72: 4. 73: 1. 76: 12. 82:
 4. 84: 3. 87: 8. 89: 4. 102:
 10. 107: 11. 108: 17. 110: 3.
 111: 6. 114: 3. 10. 117: 5.
 120: 8. 126: 3. 128: 2. 129:
 3. 130: 4. 131: 4. 143: 3. 10.
 146: 8. 156: 2. 157: 4. 161:
 10. 163: 2. 172: 11. 173: 6.
 174: 2. 175: 10. 176: 17. 19.
 182: 16. 184: 11. 187: 3. 190:
 1. 195: 16. 197: 3. 200: 1.
 7. 203: 6. 208: 4. 213: 22.
 217: 10. 221: 12. 243: 27.
 246: 1. 248: 11. 253: 6. 254:
 3. 258: 20. 160: 9. 264: 14.
 265: 2. 170: 11. 273: 1.
 274: 9. 276: 7. 180: 20.
 282: 8. 283: 11. 287: 1. 4.
 289: 20. 292: 8. 293: 3.
 297: 1. 301: 11. 302: 15. 303:
 17. 306: 3. 308: 17. 310:
 16. 311: 3. 312: 15. 313: 1.
 319: 17. 326: 1. 328: 14.
 329: 1. 339: 12. 342: 13. 355:
 16. 356: 16. 358: 14. 21.
 361: 6. 364: 28. 30. 365: 7.
 366: 4. 10. 368: 4. 376: 13.
 378: 7. 379: 13. 380: 8. 383:
 1. 385: 15. 19. 390: 28. 392:
 20. 412: 3. 416: 7. 417: 1.
 18. 28. 420: 5. 422: 7.
 423: 15. 425: 5. 427: 12.
 432: 12. 17. 435: 11. 437:
 3. 19. 444: 12. 446: 3. 447:
 10. 449: 8. 19. 453: 2. 456:
 1. 463: 5. 467: 14. 18. 473:
 5. 14. 475: 7. 480: 8. 484:
 3. 487: 2. 491: 9. 492: 3.
 494: 5. 495: 2. 496: 6.
 498: 6. 499: 15. 500: 18.
 501: 12. 507: 13. 20. 509:
 6. 510: 3. 513: 15. 514: 6.
 515: 5. 519: 1. 521: 9. 523:
 3. 525: 5. 526: 9. 528: 6.
 530: 14. 536: 3. 537: 6. 544:
 8. 547: 8. 549: 2. 550: 4.
 551: 9. 552: 6. 553: 10. 14.
 555: 7. 557: 9. 559: 6. 562:
 4. 563: 5. 7. 564: 3. 565:
 11. 566: 7. 569: 7. 15. 570:
 19. 574: 10. 576: 16. 580:
 4. 585: 10. 587: 10. 588:
 26. 590: 10. 591: 19. 594:
 3. 594: 3. 596: 13. 597: 3.
 603: 1. 610: 3. 15. 612: 3.
 8. 11. 613: 4. 6. 616: 7. 618:
 15. 621: 5. 638: 20. 639: 3.
 647: 11. 651: 23. 652: 3.
 9. 15. 17. 654: 18. 27. 659:
 6. 660: 29.
 quidnam, 213: 10. 348: 1. 351:
 12. 362: 3. 552: 4. 618: 17.
 quidquam, 19: 3. 75: 8. 82:
 10. 100: 15. 132: 11. 172: 3.
 176: 3. 183: 18. 187: 13.
 221: 11. 254: 19. 260: 7.
 262: 14. 287: 3. 303: 13.
 313: 4. 323: 27. 327: 20.
 330: 24. 356: 8. 369: 7.
 379: 3. 384: 10. 412: 15.
 432: 5. 440: 7. 444: 5.
 451: 17. 460: 1. 462: 5.
 473: 26. 474: 20. 512: 9.
 539: 5. 542: 10. 543: 1. 506:
 15. 567: 13. 574: 18. 592:
 28. 594: 14.
 quidque, 305: 17.
 quidquid, 55: 4. 92: 18. 128:
 11. 129: 3. 138: 2. 169: 9.
 254: 14. 255: 6. 330: 13.
 357: 13. 358: 17. 467: 11.

468: 15. 474: 9. 477: 11.
 515: 21. 527: 12. 542: 15.
 590: 8. 653: 24.
 quidvis, 515: 6.
 quies, 128: 4.
 quiescebat, 364: 30.
 quiescentem, 462: 7.
 quiescenti, 413: 2.
 quieram, 96: 10.
 quieras, 122: 7.
 quiere, 364: 30. 533: 22.
 quietem, 7: 7. 86: 17. 215: 18. 260: 3. 314: 14. 417: 4. 433: 5. 477: 3. 493: 1. 512: 11. 513: 3. 542: 30. 545: 13. 561: 9.
 quieti, 557: 2.
 quieturus, 15: 12.
 quievit, 516: 18.
 quin, 4: 10. 14: 5. 21: 13. 61: 9. 113: 7. 120: 11. 230: 1. 254: 1. 156: 6. 262: 3. 263: 8. 265: 7. 272: 12. 273: 6. 276: 15. 293: 5. 306: 5. 312: 20. 321: 14. 326: 2. 338: 15. 352: 5. 355: 6. 363: 8. 379: 17. 380: 6. 31: 12. 399: 1. 409: 8. 420: 6. 455: 2. 463: 3. 474: 1. 476: 4. 497: 2. 514: 1. 517: 5. 550: 15. 551: 3. 567: 6. 14. 597: 5. 660: 17.
 quina, 376: 2.
 quinadena, 384: 21.
 Quindile, 125: 11.
 quindecim, 44: 9. 261: 5. 494: 2. 497: 15.
 quindecimvirum, 83: 15.
 quinteriam, 83: 12. 459: 13. 485: 15. 500: 9.
 quingena, 435: 15.
 quingenis, 42: 13. 554: 2.
 quingenos, 40: 8. 238: 12.
 quingenta, 492: 3.
 quingenties, 137: 11. 238: 17. 492: 1. 512: 10.
 quingentis, 42: 7.
 quingentos, 138: 9.
 quinos, 398: 14.
 quinquagena, 510: 20. 576: 9.
 quinquagenos, 156: 1.
 quinquagesimo, 97: 1. 384: 1. 535: 9. 618: 5.
 quinquagesimum, 182: 5. 616: 17. 655: 22.
 quinquaginta, 4: 9. 45: 13. 159: 19. 193: 4. 6. 500: 4. 525: 9. 632: 6.
 quinquatria, 56: 11.
 Quinquatrium, 461: 14.
 Quinquatrus, 192: 15.
 quinque, 42: 12. 44: 5. 108: 3. 130: 11. 150: 13. 205: 5. 235: 18. 241: 11. 349: 15. 412: 12. 444: 20. 41: 18. 498: 8. 510: 18. 566: 20.

63: 17. 652: 6.
 quinquemale, 233: 12. 437: 14. 576: 3.
 quinquemales, 119: 8. 180: 8.
 quinquemal, 655: 2.
 quinquennio, 141: 18. 317: 3. 538: 3.
 quinquennium, 23: 5. 185: 8. 252: 17. 261: 1. 584: 2.
 quinquere, 458: 20.
 quinquies, 39: 1. 248: 11.
 quinta, 87: 3. 592: 9.
 quintam, 311: 11. 161: 15.
 quintana, 453: 7.
 quinti, 218: 9. 289: 4. 488: 3. 519: 7. 606: 18. 629: 12.
 Quintilius, 262: 2.
 quinto, 40: 10. 60: 13. 84: 10. 172: 5. 305: 8. 323: 32. 516: 12. 538: 2. 544: 12. 593: 4. 610: 8. 652: 37. 655: 20.
 quintum, 36: 12. 90: 7. 101: 9. 131: 1. 132: 11. 388: 10. 410: 7. 519: 7. 520: 9. 609: 4. 652: 40.
 Quintus, 90: 3. 225: 2. 520: 11. 606: 12. 15. 626: 1. 652: 26. 613: 4.
 quippe, 309: 1. 515: 3. 638: 2.
 quique, 118: 7.
 Quirini, 290: 5.
 Quirinum, 124: 1.
 Quirites, 72: 11. 469: 17.
 quiritum, 396: 4.
 quis, 19: 10. 27: 7. 40: 4. 47: 2. 4. 61: 7. 8. 62: 8. 64: 9. 65: 5. 70: 18. 84: 6. 86: 9. 90: 9. 125: 5. 141: 13. 150: 6. 153: 23. 161: 9. 172: 7. 187: 15. 204: 10. 215: 10. 224: 11. 283: 9. 356: 10. 358: 6. 369: 3. 390: 11. 392: 12. 406: 11. 419: 4. 6. 442: 4. 460: 12. 469: 13. 516: 5. 552: 11. 563: 30. 566: 15. 574: 19. 580: 8. 591: 13. 621: 17. 658: 4. 661: 12.
 quisnam, 96: 15. 384: 7. 534: 12.
 quisquam, 23: 14. 70: 4. 93: 1. 243: 28. 323: 31. 390: 11. 599: 4.
 quisque, 92: 6. 135: 9. 146: 13. 20. 166: 6. 178: 10. 181: 1. 187: 5. 192: 1. 224: 12. 262: 24. 278: 8. 339: 9. 437: 20. 451: 20. 496: 14. 515: 17. 531: 9.
 quisquis, 146: 20. 299: 18.
 quivis, 374: 1.
 quo, 3: 2. 4: 13. 6: 5. 8: 13. 10: 4. 11. 12: 1. 17: 4. 18: 12. 21: 12. 28: 3. 11. 33: 6. 35: 4. 36: 4. 42: 14. 44:

6. 8. 47: 7. 50: 3. 54: 1. 2. 55: 10. 56: 10. 60: 20. 65: 10. 67: 15. 69: 8. 70: 8. 74: 12. 86: 5. 89: 8. 92: 12. 98: 4. 99: 8. 108: 2. 11. 110: 11. 113: 1. 114: 7. 116: 2. 117: 4. 119: 7. 131: 4. 132: 20. 135: 2. 137: 5. 146: 5. 11. 149: 1. 150: 3. 163: 1. 11. 16. 169: 14. 176: 11. 170: 6. 183: 10. 185: 17. 188: 4. 8. 189: 5. 190: 2. 191: 9. 204: 7. 208: 7. 213: 15. 22: 9. 23. 25: 9. 35. 211: 14. 233: 6. 235: 16. 241: 15. 243: 22. 247: 14. 254: 20. 257: 7. 262: 24. 265: 21. 266: 4. 267: 8. 28: 12. 269: 5. 272: 15. 278: 8. 12. 284: 16. 290: 13. 291: 17. 292: 8. 294: 18. 298: 10. 301: 4. 310: 14. 312: 9. 315: 8. 321: 11. 314: 4. 327: 3. 330: 4. 10. 332: 7. 13. 337: 3. 339: 9. 342: 8. 15. 344: 1. 14. 356: 11. 361: 3. 364: 3. 368: 5. 7. 371: 19. 22. 378: 1. 379: 11. 383: 11. 385: 1. 397: 10. 398: 33. 410: 6. 413: 9. 18. 416: 20. 417: 1. 419: 4. 425: 6. 427: 18. 449: 12. 451: 7. 458: 4. 17. 459: 6. 41: 2. 19. 471: 5. 472: 4. 474: 13. 477: 7. 483: 13. 485: 9. 488: 5. 492: 9. 101: 11. 503: 15. 507: 15. 20. 508: 6. 512: 13. 513: 17. 519: 8. 532: 10. 538: 16. 547: 27. 552: 4. 553: 13. 563: 1. 568: 8. 573: 10. 575: 13. 19. 576: 1. 12. 579: 11. 585: 31. 587: 8. 590: 3. 592: 4. 610: 3. 612: 3. 618: 17. 619: 3. 620: 11. 627: 10. 630: 3. 632: 2. 639: 1. 9. 647: 5. 651: 3. 24. 653: 11. 16. 655: 19. 660: 11.
 quoad, 14: 10. 18: 17. 258: 3. 269: 13. 336: 25. 541: 7. 574: 16. 630: 13. 632: 11.
 quocumque, 68: 7. 200: 4. 314: 17. 41: 11.
 quod, 4: 11. 7: 4. 8: 15. 10: 6. 11: 3. 15: 14. 16: 3. 17: 3. 18: 5. 8. 23: 2. 25: 7. 11. 16. 29: 4. 30: 1. 14. 31: 6. 14. 19. 32: 11. 33: 4. 8. 45: 10. 47: 15. 51: 2. 56: 4. 61: 17. 67: 15. 70: 11. 74: 3. 82: 7. 86: 3. 13. 87: 7. 89: 15. 90: 2. 96: 2. 104: 7. 105: 10. 21. 108: 19. 110: 13. 113: 7. 116: 3. 7. 117: 8. 11. 122: 12. 125: 8. 126: 4. 6. 128: 16. 132: 4. 141: 13. 143: 4. 149: 8. 150: 10. 152: 5. 157: 14. 159: 13.

163: 6, 16, 172: 1, 173: 12.
 179: 5, 180: 1, 183: 3, 184: 1,
 3, 187: 4, 9, 188: 8, 190: 1,
 193: 3, 208: 12, 213: 15,
 215: 8, 217: 4, 210: 10,
 223: 7, 224: 18, 235: 5,
 2, 1: 9, 10, 23, 232: 5, 235: 13,
 236: 9, 23: 19, 241: 6,
 243: 20, 246: 8, 248: 2, 3,
 16, 249: 7, 250: 13, 260: 7,
 261: 4, 10, 262: 8, 263: 1,
 204: 6, 266: 6, 268: 8, 9,
 272: 3, 274: 1, 2, 4, 8,
 278: 10, 13, 282: 13, 283: 3,
 8, 186: 17, 289: 13, 16,
 28, 290: 9, 291: 4, 8, 15,
 293: 7, 10, 294: 16, 296: 13,
 300: 3, 4, 301: 7, 17,
 18, 303: 14, 304: 2, 307: 9,
 15, 308: 7, 9, 309: 4,
 310: 11, 13, 311: 3, 312: 16,
 321: 19, 323: 22, 29, 324: 6,
 326: 6, 328: 3, 330: 13,
 32: 3, 9, 333: 5, 336: 11,
 340: 4, 341: 5, 343: 4, 347: 5,
 10, 348: 3, 350: 2, 352: 14,
 353: 5, 14, 355: 13, 356: 1,
 357: 6, 8, 9, 358: 15,
 361: 16, 363: 6, 364: 10, 28,
 369: 10, 370: 5, 371: 2, 376: 4,
 378: 12, 379: 15, 16, 25,
 381: 1, 382: 11, 383: 1, 285: 5,
 11, 17, 387: 5, 390: 17,
 23, 392: 14, 15, 21, 393: 1,
 394: 18, 398: 4, 21, 400: 3,
 11, 26, 408: 3, 412: 15, 16,
 18, 20, 414: 2, 417: 15,
 24, 29, 418: 9, 419: 9, 11,
 452: 3, 428: 2, 7, 431: 3,
 432: 1, 8, 10, 433: 7, 437: 1,
 16, 2, 440: 9, 446: 13,
 451: 1, 456: 15, 17, 458: 20,
 461: 11, 464: 13, 16,
 25, 467: 3, 5, 488: 9, 469: 21,
 473: 5, 8, 481: 5, 18,
 487: 1, 489: 2, 4, 5, 6, 12,
 492: 20, 495: 4, 9, 1,
 496: 15, 497: 10, 14, 51:
 7, 504: 7, 16, 507: 11, 511: 3,
 9, 20, 513: 2, 16, 514: 7,
 519: 4, 520: 4, 523: 19, 524: 20,
 528: 12, 532: 7, 10,
 533: 11, 535: 10, 538: 19,
 540: 11, 51: 1, 542: 10,
 24, 552: 8, 553: 14, 21,
 559: 1, 562: 3, 566: 1, 5,
 567: 8, 570: 3, 4, 11, 15,
 572: 9, 573: 7, 576: 10, 578: 2,
 4, 580: 11, 582: 7, 10,
 581: 1, 4, 11, 12, 13, 15,
 17, 18, 19, 21, 24, 587: 6,
 15, 20, 589: 3, 8, 15, 18,
 591: 15, 20, 597: 3, 903: 8,
 606: 11, 609: 2, 616: 8, 618: 18,
 620: 4, 624: 6, 10, 12,
 625: 5, 626: 4, 10, 627: 4,
 638: 3, 6, 639: 16, 28, 30.

641: 3, 646: 10, 647: 15,
 651: 5, 12, 652: 3, 15, 18,
 654: 32, 655: 1, 657: 3, 659: 2, 9,
 quodam, 19: 13, 21: 15, 31: 5,
 87: 4, 133: 7, 153: 17, 159: 14,
 166: 4, 212: 10, 254: 14,
 257: 5, 265: 9, 271: 6,
 272: 21, 300: 7, 302: 14,
 311: 4, 333: 15, 365: 11, 378: 11,
 388: 12, 390: 13, 409: 16,
 416: 11, 417: 4, 419: 7,
 446: 15, 450: 3, 11, 453: 10,
 463: 1, 469: 23, 479: 27,
 485: 4, 515: 10, 526: 8,
 549: 9, 558: 1, 15, 618: 8,
 quodammodo, 60: 5,
 quoddam, 132: 10, 414: 20,
 quolibet, 159: 18, 582: 3,
 quominus, 270: 8,
 quomodo, 307: 3, 592: 16,
 quondam, 21: 17, 23: 11, 42: 4,
 55: 18, 59: 3, 75: 3, 96: 12,
 120: 11, 112: 21, 113: 25,
 157: 10, 174: 5, 176: 18,
 184: 3, 389: 6, 264: 6,
 286: 14, 294: 7, 302: 13,
 327: 16, 334: 6, 342: 4,
 343: 10, 356: 7, 358: 22,
 364: 31, 365: 18, 368: 9,
 371: 8, 376: 8, 385: 15, 395: 7,
 411: 10, 414: 2, 427: 4,
 447: 3, 485: 9, 509: 8, 539: 8,
 542: 16, 561: 9, 564: 13,
 56: 8, 580: 6, 594: 7, 613: 6,
 634: 12, 646: 10, 652: 28,
 657: 12,
 quoniam, 17: 11, 28: 8, 7: 2,
 11, 83: 15, 132: 2, 182: 1,
 224: 1, 267: 7, 304: 11,
 327: 12, 589: 14, 654: 21,
 quopiam, 185: 15, 221: 11,
 256: 6, 329: 1, 495: 10, 545: 7,
 quoquam, 18: 14, 64: 11, 15: 12,
 173: 8, 178: 11, 14, 580: 12,
 quoquo, 122: 8, 313: 4, 404: 16,
 553: 3,
 quoque, 10: 4, 11: 8, 15: 12,
 11: 11, 16, 13: 7, 27: 5, 28: 4,
 30: 4, 10, 34: 6, 36: 4,
 40: 5, 44: 6, 47: 2, 51: 4,
 58: 7, 60: 4, 18, 62: 3,
 65: 9, 69: 9, 72: 13, 73: 4,
 74: 6, 76: 14, 99: 8, 101: 2,
 104: 6, 105: 21, 108: 14,
 111: 9, 11, 116: 7, 112: 18,
 123: 17, 138: 5, 19: 5,
 143: 8, 145: 5, 153: 19, 12,
 156: 3, 158: 6, 159: 10, 2,
 163: 9, 168: 16, 169: 18,
 11: 3, 4, 172: 4, 176: 11,
 180: 7, 183: 6, 10, 18: 2,
 19: 1, 190: 15, 19: 5, 9,
 202: 1, 203: 13, 206: 6, 208:

4, 212: 7, 217: 12, 218: 1,
 224: 25, 21: 10, 21: 2,
 233: 9, 235: 14, 248: 15,
 250: 5, 13, 257: 1, 258: 1,
 261: 3, 262: 17, 265: 18,
 269: 7, 270: 10, 273: 8, 11,
 274: 7, 276: 8, 282: 4, 284: 9,
 286: 1, 11, 287: 1, 291: 6,
 292: 13, 293: 7, 294: 15,
 2, 6, 15, 298: 5, 299: 3, 300: 5,
 304: 4, 305: 13, 308: 2,
 311: 7, 312: 20, 317: 15,
 319: 6, 1, 324: 5, 333: 11,
 337: 2, 342: 7, 343: 22,
 344: 20, 23, 348: 3, 20,
 349: 6, 350: 7, 352: 19, 357: 1,
 4, 361: 11, 362: 11, 364: 10,
 365: 9, 367: 4, 11, 369: 18,
 370: 5, 371: 4, 375: 6,
 377: 1, 377: 32, 381: 7, 14,
 383: 9, 385: 6, 13, 19, 388: 19,
 390: 24, 392: 2, 398: 11,
 11, 32, 402: 16, 404: 2,
 5, 406: 32, 411: 8, 414: 11,
 24, 415: 18, 417: 10, 420: 7,
 411: 3, 423: 4, 14, 431: 10,
 436: 3, 437: 17, 445: 15,
 449: 3, 450: 2, 10, 453: 3,
 12, 456: 6, 10, 459: 2,
 462: 5, 18, 464: 13, 468: 472,
 7, 473: 24, 476: 1, 479: 9,
 481: 12, 483: 13, 484: 8,
 487: 8, 490: 9, 491: 9,
 492: 10, 495: 4, 502: 6,
 507: 20, 509: 11, 510: 5,
 511: 4, 17, 52: 14, 521: 7,
 17, 523: 16, 524: 14,
 525: 17, 530: 8, 13, 533: 5,
 538: 5, 8, 540: 9, 541: 1,
 19, 20, 542: 19, 545: 11,
 549: 7, 553: 2, 9, 554: 8,
 555: 2, 559: 10, 563: 9, 564: 5,
 565: 21, 565: 2, 573: 8,
 575: 1, 2, 7, 576: 6, 579: 13,
 581: 6, 582: 12, 584: 4, 589: 14,
 590: 6, 591: 20, 594: 4,
 603: 4, 610: 11, 612: 2,
 17, 615: 13, 616: 15, 620: 1,
 627: 5, 62: 11, 634: 11,
 653: 20, 11, 26, 654: 25,
 31, 657: 20, 26, 658: 2,
 659: 8, 660: 7, 24,
 quorum, 28: 6,
 quorum, 6: 5, 11: 5, 25: 11, 38: 2,
 15: 14, 58: 10, 61: 18, 76: 12,
 111: 2, 146: 16, 86: 6,
 157: 2, 132: 13, 241: 11,
 251: 15, 282: 10, 284: 7,
 29: 8, 301: 8, 303: 2, 338: 3,
 347: 11, 352: 17, 356: 3,
 369: 1, 6, 393: 2, 397: 1,
 444: 24, 454: 10, 458: 20,
 463: 5, 468: 8, 489: 23,
 495: 19, 525: 6, 527: 14,
 536: 16, 563: 10, 568: 5, 570: 2,
 594: 3, 606: 9, 612: 12,
 615: 2,

5. 594 : 3. 606 : 9. 612 : 12.
615 : 2. 620 : 2. 5. 632 : 33.
652 : 81. 39.
quorundam, 110 : 10. 122 : 9.
176 : 1. 274 : 6. 315 : 7.
449 : 20. 543 : 2. 594 : 20.
613 : 5.
quos, 8 : 8. 15 : 3. 17 : 13. 27 :
9. 29 : 3. 31 : 21. 34 : 6. 40 :
5. 45 : 5. 6. 62 : 12. 67 : 9.
86 : 10. 87 : 4. 97 : 3. 102 :
3. 113 : 15. 116 : 12. 143 : 9.
144 : 1. 146 : 5. 152 : 4. 161 :
10. 163 : 13. 171 : 7. 192 : 13.
193 : 6. 210 : 6. 238 : 7. 248 :
11. 252 : 1. 255 : 13. 266 : 3.
280 : 9. 285 : 3. 286 : 6. 296 :
4. 5. 315 : 20. 325 : 2. 349 :
9. 359 : 14. 364 : 15. 379 :
17. 390 : 32. 398 : 10. 35.
411 : 7. 418 : 4. 419 : 4. 429 :
9. 436 : 5. 451 : 7. 458 : 25.
478 : 3. 479 : 11. 480 : 20.
496 : 9. 22. 497 : 17. 499 :
4. 503 : 8. 510 : 19. 513 : 2.
525 : 2. 549 : 13. 555 : 1. 603 :
6. 606 : 13. 610 : 12. 617 : 7.
618 : 11. 14. 620 : 9. 638 :
12. 14. 21. 647 : 14. 652 :
43. 660 : 22.
quocumque, 356 : 10. 467 : 2.
527 : 23.
quosdam, 74 : 4. 78 : 18. 130 :
1. 146 : 9. 161 : 6. 191 : 14.
211 : 10. 256 : 10. 280 : 21.
292 : 4. 301 : 12. 313 : 2. 314 :
24. 321 : 16. 334 : 13. 344 :
6. 351 : 2. 354 : 2. 361 : 9.
369 : 7. 372 : 17. 392 : 13.
402 : 16. 417 : 12. 437 : 5.
466 : 13. 469 : 19. 473 : 15.
499 : 12. 507 : 11. 512 : 7.
513 : 9. 519 : 14. 527 : 26.
532 : 6. 551 : 3. 566 : 12. 582 :
10. 687 : 10. 636 : 3.
quosque, 251 : 9. 521 : 14. 639 :
10. 641 : 4.
quot, 58 : 14. 171 : 6. 544 :
4.
quotannis, 45 : 15. 125 : 1. 143 :
10. 178 : 4. 220 : 11. 276 :
6. 282 : 5. 357 : 20. 402 :
10. 537 : 5. 560 : 3. 576 : 11.
584 : 10.
quotidiana, 181 : 5. 276 : 11.
296 : 14. 312 : 14. 419 : 15.
quotidiano, 215 : 1.
quotidie, 212 : 3. 307 : 4. 339 :
8. 379 : 34. 436 : 11. 447 :
5. 517 : 5. 521 : 10. 574 : 17.
616 : 14. 659 : 12.
quoties, 25 : 19. 28 : 3. 122 : 13.
149 : 6. 150 : 11. 155 : 4. 161 :
3. 163 : 5. 176 : 3. 178 : 14.
202 : 3. 208 : 10. 217 : 7.
235 : 9. 263 : 5. 321 : 4.
352 : 4. 353 : 7. 354 : 9. 382 :

10. 402 : 5. 422 : 7. 440 :
6. 454 : 6. 455 : 15. 496 :
10. 510 : 7. 574 : 2. 590 : 4.
596 : 1. 635 : 1. 654 : 3.
quotiescumque, 149 : 5. 323 :
5.
quum, 133 : 7. 200 : 9. 304 :
11. 371 : 9. 563 : 16. 570 : 1.
592 : 9. 606 : 4. 616 : 8. 618 :
16. 620 : 13. 624 : 14. 631 :
3. 634 : 20. 636 : 4. 11. 639 :
27. 648 : 15. 651 : 6. 654 :
3. 655 : 12. 23. 660 : 22.

R.

rabidis, 344 : 22.
Rabinio, 392 : 16.
Rabirio, 12 : 1.
racemi, 621 : 13.
raderet, 204 : 4.
raderetur, 51 : 5.
radiata, 224 : 34.
radicitus, 487 : 13. 542 : 20.
radiis, 431 : 3.
ramos, 221 : 8. 541 : 4.
ramulo, 86 : 15.
ramulum, 487 : 5. 7.
ranæ, 224 : 39.
ranas, 224 : 39.
rapa, 540 : 12.
rapacissimum, 552 : 12.
rapacitas, 566 : 5.
rapax, 575 : 3.
rapere, 120 : 10. 411 : 10.
raperetur, 384 : 3. 532 : 4.
rapi, 255 : 2. 651 : 10.
rapide, 359 : 18.
rapienda, 31 : 18.
rapiendos, 25 : 14.
rapinarum, 543 : 7.
rapinas, 190 : 1. 356 : 1. 527 :
22. 553 : 19.
rapinis, 59 : 18. 272 : 20. 459 :
3.
rapta, 33 : 4. 99 : 6. 530 : 15.
541 : 13. 549 : 14.
rapti, 241 : 14. 302 : 4. 323 :
3.
raptim, 204 : 3. 248 : 13. 434 :
5. 461 : 22. 473 : 15. 596 :
5.
raptum, 31 : 17. 132 : 14.
raptus, 417 : 6. 477 : 13. 512 :
2. 526 : 4.
rapuerat, 487 : 6.
rapuisset, 490 : 10.
rapuit, 225 : 1.
rarior, 617 : 5.
rariora, 220 : 6.
rarissimas, 389 : 19.
rarissime, 228 : 10. 379 : 7.
rarissimo, 308 : 12. 507 : 18.
raritate, 159 : 1. 195 : 18. 208 :
8.
raritatem, 517 : 4.
rarius, 594 : 17. 648 : 7.

raro, 364 : 18. 499 : 14. 521 :
10. 660 : 32.
raros, 205 : 1.
rasille, 321 : 17.
rasit, 480 : 6.
rasitare, 517 : 5.
raso, 353 : 7.
rastello, 44 : 12.
rata, 273 : 6. 386 : 8. 567 : 3.
ratam, 500 : 17.
ratio, 17 : 6. 28 : 9. 44 : 7.
128 : 4. 238 : 27. 323 : 24.
456 : 12. 543 : 7. 616 : 9. 639 :
9.
rationarium, 133 : 4.
ratione, 134 : 7. 190 : 2. 217 :
8. 355 : 12. 398 : 9. 421 : 1.
473 : 17. 512 : 2. 526 : 4. 575 :
18. 620 : 11.
rationem, 31 : 10. 60 : 5. 138 :
7. 152 : 5. 157 : 18. 207 : 3.
217 : 1. 266 : 7. 272 : 1. 349 :
1. 392 : 12. 423 : 6. 469 : 3.
495 : 9.
rationes, 331 : 5. 440 : 17.
rationibus, 53 : 11. 411 : 7. 557 :
14.
rationum, 498 : 6.
ratur, 372 : 11.
ratus, 114 : 21. 132 : 8. 501 :
8.
Ravennæ, 31 : 3. 169 : 2.
Ravennam, 121 : 6. 164 : 6.
re, 5 : 6. 17 : 13. 101 : 1. 126 :
1. 172 : 4. 6. 224 : 1. 232 :
8. 254 : 17. 257 : 10. 263 : 8.
270 : 7. 286 : 15. 289 : 4.
307 : 10. 327 : 9. 353 : 19.
363 : 10. 379 : 30. 416 : 12.
431 : 14. 458 : 1. 466 : 3.
479 : 5. 496 : 9. 568 : 16.
587 : 14. 589 : 18. 591 : 16.
634 : 15. 638 : 7.
rea, 433 : 10.
ream, 287 : 4. 423 : 4. 433 : 9.
Reate, 538 : 1.
Reatina, 560 : 2.
Reatino, 537 : 5.
Reatinos, 551 : 4.
Reatinus, 536 : 7.
rebellantes, 122 : 14.
rebellarunt, 541 : 12.
rebellaverant, 76 : 13.
rebellione, 365 : 15. 536 : 15.
rebili, 440 : 15.
rebus, 23 : 13. 31 : 16. 23. 38 :
7. 54 : 3. 62 : 6. 69 : 11. 166 :
1. 198 : 18. 258 : 21. 274 : 2.
7. 342 : 12. 361 : 14. 379 :
23. 414 : 14. 432 : 25. 440 :
17. 451 : 7. 472 : 2. 484 : 7.
493 : 8. 527 : 1. 551 : 1. 565 :
28. 588 : 12. 623 : 4. 639 :
19.
recasura, 231 : 4.
recedebat, 449 : 19.
recens, 105 : 10. 20 : 6. 241 :
L I I I I

4. 308 : 4. 504 : 7.
 recensendo, 360 : 6.
 recensiois, 45 : 14.
 recensiti, 45 : 15.
 recensito, 549 : 6.
 recensum, 45 : 11. 153 : 6.
 recenti, 315 : 5.
 recentibus, 354 : 10. 515 : 13.
 recentiora, 53 : 10.
 recentium, 661 : 7.
 receperat, 161 : 3. 290 : 13.
 receperit, 623 : 9.
 recepisse, 509 : 7.
 recepissent, 22 : 9.
 recepisset, 56 : 6. 112 : 3. 116 :
 11. 493 : 15. 533 : 12.
 recepit, 51 : 9. 67 : 5. 78 : 2.
 18. 132 : 18. 19. 172 : 10.
 252 : 5. 268 : 10. 270 : 3.
 330 : 25. 359 : 6. 424 : 7.
 436 : 3. 437 : 21. 455 : 14.
 495 : 14. 509 : 5. 526 : 13.
 551 : 10. 566 : 16. 584 : 9.
 592 : 13.
 recepta, 383 : 11. 394 : 10. 471 :
 10. 565 : 19. 638 : 2.
 receptam, 378 : 8.
 receptas, 107 : 8.
 recepti, 97 : 5.
 receptis, 468 : 21. 590 : 9.
 recepto, 360 : 10.
 receptos, 145 : 7. 513 : 10.
 receptum, 110 : 7. 301 : 16.
 355 : 6.
 receptus, 384 : 13. 480 : 6. 493 :
 2. 647 : 16.
 recesserat, 384 : 4.
 recessisse, 327 : 19. 479 : 8.
 657 : 11.
 recessissent, 483 : 17.
 recessus, 624 : 11.
 retidit, 16 : 1. 312 : 3.
 recipere, 291 : 14. 297 : 8. 533 :
 27.
 reciperet, 219 : 4. 627 : 7.
 reciperetur, 411 : 12. 490 : 16.
 recipiebat, 179 : 3. 205 : 3. 448 :
 4.
 recipiebatur, 382 : 10.
 recipiendi, 122 : 13.
 recipiente, 533 : 24.
 recitabat, 140 : 18.
 recitandum, 116 : 4.
 recitante, 657 : 9. 660 : 17.
 recitantes, 218 : 11.
 recitare, 212 : 7. 652 : 2.
 recitarentur, 422 : 14.
 recitaret, 565 : 20.
 recitaretur, 317 : 5. 477 : 15.
 recitata, 238 : 6. 301 : 21. 406 :
 21.
 recitatione, 331 : 10.
 recitationem, 435 : 22.
 recitationes, 420 : 4.
 recitato, 185 : 11.
 recitatum, 90 : 6.
 recitatur, 90 : 1.
 recitavit, 213 : 2. 218 : 8. 267 :
 6. 292 : 6. 420 : 8. 435 : 21.
 574 : 6. 657 : 3. 660 : 34.
 reclamantibus, 149 : 7. 533 :
 13.
 recoctum, 461 : 18.
 recognitione, 392 : 3.
 recognoscendi, 149 : 4.
 recognoscendis, 302 : 11.
 recognoscens, 346 : 3.
 recognovit, 135 : 3. 150 : 8.
 241 : 8. 331 : 8.
 reconciliata, 247 : 14.
 reconciliatione, 74 : 11. 462 :
 12.
 reconciliationibus, 116 : 1.
 reconciliatus, 182 : 8.
 reconditarum, 458 : 24.
 reconditas, 213 : 22.
 reconditorum, 213 : 13.
 recordatum, 570 : 9.
 recordatus, 567 : 8. 584 : 2.
 recreata, 473 : 11.
 recta, 198 : 1. 638 : 16.
 rectarum, 580 : 2.
 recte, 555 : 5. 654 : 21.
 recti, 61 : 6.
 rectis, 114 : 10.
 rector, 564 : 18.
 rectorem, 168 : 16. 384 : 20.
 547 : 21.
 rectores, 218 : 6. 464 : 31.
 rectoris, 256 : 9.
 recumbere, 312 : 18.
 recuperare, 203 : 7.
 recuperatores, 442 : 8. 581 :
 3.
 recuperatorio, 539 : 4.
 recuperavit, 432 : 16. 497 : 7.
 507 : 16.
 recurrentes, 207 : 6.
 recusandi, 83 : 7.
 recusante, 533 : 23.
 recusantem, 72 : 13. 287 : 4.
 464 : 17.
 recusantes, 117 : 7. 497 : 19.
 recusanti, 654 : 18.
 recusantibus, 404 : 2. 500 : 2.
 recusantis, 512 : 5.
 recusantium, 145 : 4.
 recusarat, 431 : 3.
 recusare, 419 : 10.
 recusarent, 475 : 12.
 recusarunt, 70 : 6. 501 : 4.
 recusasse, 307 : 8.
 recusasset, 58 : 5. 596 : 12.
 recusatis, 130 : 8.
 recusato, 434 : 2.
 recusatum, 385 : 12.
 recusaturum, 409 : 7.
 recusavit, 268 : 3. 270 : 11.
 386 : 4. 410 : 16. 526 : 14.
 590 : 3.
 redacta, 446 : 6.
 redactam, 119 : 5.
 redactis, 276 : 3.
 redacto, 35 : 3. 261 : 12.
 redactos, 4 : 10.
 redactus, 207 : 3. 553 : 1. 651 :
 19.
 redarguit, 173 : 10.
 reddam, 272 : 1.
 redde, 125 : 11. 294 : 1.
 reddenda, 133 : 1. 543 : 7.
 reddendi, 150 : 12. 527 : 8.
 reddere, 31 : 10. 152 : 2. 276 :
 13. 322 : 5. 332 : 2. 392 : 12.
 495 : 10.
 redderent, 427 : 9.
 redderentur, 99 : 9.
 redderet, 119 : 5.
 redderetur, 133 : 3.
 reddiderunt, 122 : 10.
 reddidi, 297 : 7.
 reddidisse, 588 : 17.
 reddidissent, 339 : 1.
 reddidit, 69 : 11. 168 : 13. 235 :
 2. 253 : 10. 276 : 15. 295 : 8.
 404 : 4. 11. 406 : 18. 20.
 591 : 13.
 redditas, 478 : 2.
 redditis, 261 : 3. 648 : 21.
 reddito, 254 : 4.
 redditos, 394 : 5.
 redditurum, 166 : 7.
 redditus, 485 : 19.
 redegisse, 398 : 9.
 redegisset, 75 : 2.
 redegit, 24 : 4. 45 : 9. 123 : 7.
 138 : 7. 146 : 4. 157 : 1. 169 :
 8. 180 : 24. 392 : 11. 417 : 13.
 443 : 5. 540 : 4. 547 : 19.
 564 : 16.
 redemisse, 617 : 8.
 redemit, 510 : 10.
 redemptum, 504 : 19.
 redemptus, 630 : 3.
 redeo, 200 : 6.
 redeundo, 233 : 14.
 redeuntem, 633 : 4.
 redeuntes, 453 : 6.
 rediens, 254 : 10. 312 : 8. 504 :
 11.
 redierint, 72 : 2.
 redigere, 50 : 5.
 redigerent, 549 : 16.
 redigeretur, 648 : 17.
 rediit, 3 : 9. 99 : 7. 100 : 4.
 108 : 10. 247 : 15. 258 : 1.
 282 : 14. 293 : 5. 302 : 12.
 312 : 5. 318 : 6. 342 : 11. 359 :
 2. 394 : 11. 473 : 11. 479 :
 10. 526 : 8. 533 : 16. 540 :
 12. 564 : 21. 648 : 19. 652 :
 44.
 redimere, 1 : 11.
 redimeretur, 4 : 8.
 redimi, 393 : 11.
 redimitis, 527 : 11.
 redimivit, 220 : 10.
 redintegrata, 429 : 8.
 redite, 76 : 16. 312 : 1. 372 : 6.
 406 : 10. 497 : 18.
 rediret, 62 : 1. 274 : 14.

redissent; 134: 16.
redisset, 31: 13.
reditu, 258: 17. 282: 7. 328:
16.
reditum, 5: 5. 249: 5. 257:
8.
rediturus, 282: 12.
reditus, 221: 4. 358: 21.
redituum, 312: 6.
reducem, 299: 14.
reducenda, 588: 18.
reducendos, 112: 2.
reducere, 153: 24.
reductam, 190: 6. 582: 9.
reductis, 344: 21.
reducto, 150: 8. 534: 18.
redundasset, 413: 14.
reduxit, 153: 10. 347: 18. 361:
11. 574: 24.
refecit, 137: 9.
refecta, 338: 5.
refectione, 15: 1.
refectis, 135: 10.
refectorem, 554: 7.
refellebat, 473: 7.
refelli, 176: 6.
refellit, 323: 19.
referam, 70: 19. 182: 2. 187:
7. 284: 3. 467: 2.
refererat, 319: 17.
referendis, 146: 19.
referendos, 191: 15.
referendum, 247: 6. 294:
16.
referens, 8: 13. 31: 15. 264:
6. 392: 15.
referentibus, 21: 2.
referre, 18: 15. 297: 9. 417:
17. 510: 10. 515: 8. 551: 5.
639: 8.
referrent, 225: 12. 274: 3.
referrentur, 99: 10.
referret, 260: 10. 488: 6. 651:
24. 653: 16.
referretur, 110: 11. 184: 1.
231: 19. 236: 11. 271: 15.
496: 10. 591: 23. 655: 15.
referri, 286: 5. 354: 13. 386:
2. 554: 7. 557: 15.
referet, 6: 3. 55: 10. 15. 61:
5. 190: 14. 642: 2.
referta, 59: 12.
reficeretur, 406: 33.
refici, 423: 23.
reficiendam, 444: 14.
reficiendis, 272: 16.
refotus, 454: 3.
refoventes, 36: 16.
refrigerandi, 657: 10.
refrigeratus, 420: 3.
refugiens, 634: 20.
refugientem, 114: 22.
refugisse, 432: 21. 615: 9.
refugit, 15: 11. 67: 4.
refugium, 278: 10.
refutavit, 192: 2.
regaliolum, 86: 14.

rege, 18: 5. 36: 4. 83: 16. 100:
1. 243: 3. 450: 11. 519: 8.
606: 3.
regebatur, 499: 4.
regem, 11: 3. 55: 9. 12. 68: 4.
73: 2. 83: 9. 119: 4. 224:
10. 251: 8. 290: 12. 317: 11.
321: 18. 369: 6. 439: 2. 521:
4. 559: 9.
regenda, 182: 1.
regenda, 528: 12.
regendos, 362: 6.
regendum, 383: 8.
regenti, 343: 10. 477: 4.
regentibus, 474: 8. 481: 10.
reges, 6: 5. 7. 28: 1. 78: 4.
84: 15. 168: 13. 181: 1. 241:
7. 270: 12. 280: 10. 338: 12.
466: 4. 574: 9.
regi, 3: 3. 168: 1. 183: 10.
291: 11. 353: 14. 406: 21.
regia, 155: 2. 200: 6.
regia, 55: 7. 547: 19.
regiam, 139: 6. 338: 6. 654:
17.
regibus, 6: 3. 406: 33. 468: 14.
544: 18. 555: 9.
regii, 83: 8.
Regillianus, 243: 7.
Regillis, 241: 3.
regimeno, 132: 19.
Regina, 458: 25.
regina, 55: 7. 117: 13. 566: 4.
reginam, 55: 9. 12. 190: 11.
reginarum, 411: 4.
reginas, 58: 1.
regio, 181: 5. 258: 7. 455: 3.
457: 2.
regionatim, 42: 2.
regione, 42: 16. 104: 3. 105:
10. 122: 15. 192: 4. 323: 27.
334: 3. 338: 2. 437: 2.
537: 3. 572: 3. 606: 4. 615:
3.
regiones, 4: 12. 137: 1. 166: 9.
589: 12.
regionibus, 430: 8.
regios, 199: 4.
regis, 4: 14. 55: 19. 73: 3. 183:
11. 306: 6. 344: 2. 360: 11.
392: 15.
regium, 55: 16.
regna, 59: 16. 168: 12. 332: 5.
547: 7.
regnabat, 299: 17.
regnando, 31: 22.
regnasse, 21: 17.
regnaturum, 258: 7.
regni, 83: 6. 338: 16.
regnis, 181: 4.
regno, 122: 20. 181: 1. 280:
13. 353: 4.
regnum, 8: 13. 36: 7. 55: 10.
252: 4. 261: 10. 280: 24.
299: 18. 443: 4. 471: 8.
565: 9.
regredi, 32: 11.

regressus, 254: 23. 264: 1.
283: 11.
regulos, 321: 16.
regum, 6: 6. 272: 19. 321:
18. 338: 16. 398: 37. 585:
16.
rei, 35: 11. 60: 11. 86: 8. 120:
5. 134: 1. 215: 1. 221: 11.
231: 2. 233: 6. 238: 16.
265: 11. 290: 9. 383: 13.
417: 15. 525: 1. 551: 17. 555:
3.
reiciebat, 202: 4.
reieto, 130: 5.
reipublica, 15: 8. 19: 6. 44: 13.
76: 3. 96: 8. 108: 22. 131:
31. 134: 2. 149: 1. 150: 3.
179: 6. 183: 16. 225: 5. 7.
257: 13. 265: 10. 283: 11.
293: 10. 317: 8. 376: 3. 385:
2. 409: 13. 467: 15. 473: 2.
517: 15. 528: 12. 536: 5.
544: 15. 566: 12. 597: 16.
647: 10.
reis, 271: 14. 302: 9. 526: 2.
553: 10.
relata, 11: 9.
relatas, 304: 8.
relationibus, 310: 18.
relatum, 231: 23. 248: 7.
relaturos, 472: 3.
relaturum, 74: 7. 257: 7.
relatus, 97: 1. 424: 6.
relegasset, 582: 15.
relegata, 325: 11. 432: 13.
relegata, 181: 14. 291: 4. 441:
12.
relegatis, 348: 15.
relegatos, 310: 20.
relegatum, 553: 2.
relegaverit, 163: 24.
relegavit, 115: 5. 185: 4. 280:
9. 294: 12. 296: 12. 343:
4. 402: 16. 417: 24. 464:
8. 25.
relevavit, 19: 8.
relicta, 187: 17. 580: 9.
relictam, 420: 11.
relictas, 456: 15. 584: 9.
relictis, 181: 4. 187: 9. 254:
2.
relicto, 15: 4. 287: 5.
relictum, 19: 6. 154: 12. 621:
3.
relictus, 378: 5. 540: 10. 565:
2.
religatis, 534: 15.
religato, 534: 9.
religio, 105: 4. 511: 5. 582:
19.
religione, 64: 11. 87: 6. 330:
9. 338: 18. 386: 5. 388: 11.
443: 8.
religionem, 406: 29.
religiones, 96: 3. 219: 1. 309:
1.
religioni, 310: 16.
Lllll ij

- religionis, 243: 12. 275: 8.
 565: 11.
 religionum, 485: 1. 513: 15.
 religiosa, 505: 11. 517: 7.
 religiosus, 388: 19.
 religiosissimi, 527: 7.
 religiosus, 146: 11.
 religiosus, 279: 2. 301: 11.
 relinquebat, 78: 10. 198: 6.
 525: 2.
 relinquere, 134: 6.
 reliqua, 3: 5. 121: 4. 231: 20.
 238: 14. 338: 9. 482: 6.
 reliquam, 114: 17. 446: 11.
 473: 7. 498: 13. 525: 3.
 reliquas, 62: 10. 137: 7. 169: 8.
 321: 2. 342: 14. 652: 6.
 reliquerat, 116: 4. 623: 4.
 reliquerit, 66: 9. 132: 3. 380: 6.
 reliqui, 100: 6. 187: 5. 510: 21.
 reliquix, 99: 9.
 reliquias, 36: 16. 236: 15. 319: 12.
 356: 20. 468: 20. 481: 16.
 505: 8. 515: 21. 582: 22. 593: 6.
 reliquis, 295: 15.
 reliquis, 55: 13. 238: 9. 291: 3.
 303: 17. 327: 5. 467: 14.
 reliquissse, 616: 18.
 reliquissent, 356: 9. 511: 11.
 reliquisset, 255: 13. 266: 4.
 297: 7.
 reliquit, 60: 11. 61: 1. 16. 96: 1.
 246: 15. 288: 9. 315: 17.
 319: 9. 376: 14. 420: 13.
 429: 1. 520: 8. 618: 13. 636: 14.
 653: 9. 660: 5. 16. 27. 32. 33.
 reliquo, 27, 5. 220: 6. 416: 6.
 reliquorum, 61: 11.
 reliquos, 45: 17. 58: 9. 90: 8.
 117: 13. 279: 4. 332: 10. 427: 16.
 440: 15. 533: 17.
 reliquum, 14: 14. 462: 18.
 rem, 14: 9. 70: 9. 99: 5. 105: 11.
 157: 16. 188: 6. 192: 16.
 218: 11. 265: 14. 20. 266: 8.
 311: 7. 390: 7. 412: 15. 472: 11.
 500: 17. 502: 13. 515: 11. 533: 13. 545: 15.
 612: 7. 619: 5.
 remacruerant, 594: 6.
 remaledici, 549: 10.
 remanentium, 159: 1.
 remanere, 311: 18.
 remaneret, 565: 7.
 remansisset, 220: 4. 341: 7.
 remansit, 256: 1. 491: 7.
 remeare, 658: 9.
 remediis, 489: 4.
 remedio, 157: 11. 206: 6. 219: 3.
 521: 10.
 remediorum, 568: 11.
 remedium, 461: 14. 464: 29. 485: 4.
 remigibus, 497: 8.
 reminisceretur, 020: 6.
 remis, 303: 11. 351: 8.
 remis, 193: 3.
 remisisset, 525: 9.
 remisit, 40: 8. 58: 6. 116: 5.
 274: 10. 280: 22. 332: 4.
 406: 21. 416: 7. 498: 13.
 remissa, 413: 4.
 remissione, 314: 5.
 remissionem, 19: 7.
 remissior, 398: 27. 499: 11.
 remissiores, 265: 4.
 remissioris, 293: 3.
 remississimo, 232: 3.
 remisso, 69: 4.
 remissum, 255: 4.
 remittendo, 451: 15.
 remittenti, 350: 7.
 remitti, 513: 8.
 Remmium, 660: 9.
 Remmius, 634: 1.
 remollitum, 204: 7.
 remoto, 344: 22.
 remotum, 84: 12.
 remotus, 284: 1. 626: 3.
 remove, 55: 19.
 removens, 500: 2.
 removeri, 510: 12.
 removisse, 96: 6. 153: 11.
 movit, 17: 2. 272: 22. 278: 13.
 296: 17.
 rempublicam, 59: 2. 81: 2.
 82: 9. 96: 9. 107: 16. 125: 7.
 133: 8. 238: 20. 243: 2.
 269: 1. 542: 14. 547: 4. 564: 19.
 remum, 114: 5.
 renuenti, 89: 3.
 renuntiabatur, 479: 19.
 renuntiante, 412: 14.
 renuntiantes, 361: 2.
 renuntianti, 266: 6.
 renuntiarent, 96: 3.
 renuntiaret, 319: 18. 497: 3.
 renuntiassse, 542: 9.
 renuntiatum, 638: 11. 648: 8.
 reo, 298: 5.
 reorum, 27: 8. 241: 11. 275: 6.
 367: 10.
 reos, 108: 11. 313: 2. 356: 17.
 582: 3. 584: 12. 587: 11.
 reparandarum, 114: 2.
 reparare, 595: 2.
 repente, 33: 2. 51: 3. 67: 17.
 92: 16. 99: 6. 113: 8. 114: 8.
 174: 7. 188: 5. 224: 15. 225: 16.
 229: 2. 235: 7. 249: 2.
 253: 2. 255: 1. 280: 14. 303: 13.
 314: 17. 322: 2. 341: 3.
 342: 10. 348: 6. 351: 2.
 353: 4. 9. 361: 10. 362: 3.
 365: 8. 368: 11. 371: 3. 382: 13.
 417: 21. 428: 14. 431: 5.
 444: 12. 404: 8.
 9. 496: 20. 501: 10. 502: 10.
 513: 10. 517: 4. 6. 529: 8. 542: 4.
 18. 561: 2. 579: 9. 591: 4.
 11. 619: 11.
 repentina, 78: 18. 102: 2. 458: 23.
 591: 21.
 repentinam, 293: 11.
 repentino, 279: 12.
 repentinus, 197: 8.
 repentinum, 96: 16.
 reperti, 100: 15.
 reperiebant, 86: 4.
 reperientur, 186: 4. 639: 3.
 reperiretur, 311: 6.
 reperiri, 616: 20.
 reperisse, 593: 1.
 reperisset, 304: 8. 413: 10.
 534: 7.
 reperit, 264: 15. 365: 13. 391: 19.
 reperitur, 552: 11.
 reperiantur, 76: 11.
 reperta, 70: 17. 84: 13. 477: 14.
 494: 12.
 repertam, 225: 22.
 reperti, 364: 11. 388: 4.
 repertis, 409: 15.
 reperto, 18: 15. 52: 8. 479: 13.
 566: 8.
 repertores, 285: 3.
 repertum, 89: 15. 317: 15. 345: 8.
 369: 11. 442: 1.
 repertus, 224: 37. 496: 15.
 511: 12.
 repertam, 428: 5.
 repete, 81: 9. 372: 14.
 repentes, 256: 11.
 repenti, 461: 16.
 repetete, 141: 13. 313: 3. 636: 5.
 repeteret, 114: 17.
 repeti, 584: 13.
 repetiit, 357: 4.
 repetisse, 343: 4. 519: 16. 639: 2.
 repetit, 116: 13. 618: 4.
 repetita, 36: 1. 107: 11. 263: 13.
 357: 15. 361: 12. 398: 2.
 560: 2.
 repetitam, 581: 16.
 repetitis, 263: 2.
 repetito, 498: 13.
 repetitum, 366: 12. 413: 12.
 repeto, 613: 6.
 reperundarum, 4: 2. 49: 1.
 581: 5.
 reperundis, 508: 10.
 repleant, 362: 4.
 repleta, 319: 6. 597: 5.
 repleto, 50: 3.
 repletus, 217: 13.
 replicata, 229: 6.
 reponeretur, 235: 21.
 reponi, 512: 8.
 repositentem, 509: 9.
 repositentem, 347: 5.

- repositenti, 122: 20. 157: 4.
 525: 8.
 repositam, 238: 14.
 repositus, 224: 36. 450: 12.
 repositus, 125: 5.
 reposuit, 59: 16. 76: 17.
 reprehendenti, 559: 1.
 reprehendere, 271: 5.
 reprehenderit, 418: 9.
 reprehendisset, 450: 12. 529:
 5. 632: 14.
 reprehendit, 619: 4.
 reprehensione, 443: 15.
 reprehensionem, 404: 6.
 reprehensos, 361: 11.
 reprehensum, 163: 6.
 repræsentabat, 414: 15.
 repræsentanda, 431: 9.
 repræsentantes, 527: 25.
 repræsentare, 572: 6. 475: 9.
 repræsentaretur, 417: 13.
 repræsentati, 238: 13.
 repræsentata, 332: 4. 510: 20.
 repræsentaturum, 446: 5.
 repræsentaturus, 395: 5.
 repressam, 322: 12.
 repressit, 173: 4. 280: 21. 584:
 19.
 represso, 325: 8.
 repromittens, 262: 8. 510:
 16.
 repromitterent, 397: 5.
 Republica, 8: 10. 18: 1. 8. 18.
 23: 6. 25: 2. 28: 7. 31: 2.
 55: 7. 110: 2. 133: 1. 175:
 4. 182: 2. 221: 9. 269: 3.
 606: 20. 638: 8. 646: 10.
 repudiaret, 1: 7.
 repudiasset, 75: 10. 278: 14.
 repudiata, 343: 4.
 repudiato, 21: 2.
 repudiaturum, 278: 5.
 repudiatus, 609: 6.
 repudiavit, 141: 13. 408: 9.
 514: 21.
 repudium, 255: 4. 354: 13.
 repugnantem, 592: 22.
 repugnantes, 453: 6.
 repulerit, 83: 11.
 repulit, 417: 23.
 repulsa, 95: 2. 138: 15.
 repulsam, 489: 11.
 repulsis, 513: 11.
 repurgandorum, 251: 14.
 repurgavit, 137: 4.
 reputant, 13: 2. 32: 10. 133:
 4.
 reputantibus, 28: 6.
 requiem, 4: 4. 253: 11. 268:
 13.
 requirebat, 95: 4.
 requirendam, 311: 6.
 requirens, 416: 22.
 requirentes, 513: 13.
 requirenti, 592: 9.
 requiri, 331: 3.
 requisisset, 314: 7.
 requisita, 342: 17.
 requisitis, 175: 10.
 requisivit, 418: 4. 432: 25.
 469: 19. 479: 13.
 rerum, 7: 6. 10: 2. 35: 1. 36:
 7. 9. 61: 1. 74: 4. 120: 1.
 141: 15. 143: 1. 153: 27. 199:
 6. 212: 2. 214: 5. 232: 16.
 238: 21. 261: 6. 265: 16.
 318: 4. 328: 13. 334: 7. 350:
 4. 357: 10. 358: 3. 364: 31.
 390: 3. 402: 9. 419: 3. 428:
 15. 431: 7. 435: 3. 436: 10.
 442: 7. 461: 4. 464: 18.
 468: 20. 494: 10. 495: 20.
 515: 1. 520: 7. 534: 17. 541:
 10. 580: 1. 585: 9. 592: 7.
 620: 10. 634: 7.
 res, 9: 3. 11: 4. 51: 4. 58: 10.
 78: 14. 113: 2. 141: 21. 169:
 11. 18. 186: 6. 218: 1. 220:
 3. 224: 24. 251: 12. 256:
 12. 262: 4. 268: 17. 289:
 12. 298: 4. 305: 4. 314: 323:
 24. 312: 10. 356: 22. 357:
 14. 359: 12. 388: 6. 449:
 5. 467: 19. 490: 13. 494: 1.
 497: 7. 510: 19. 525: 10.
 541: 15. 544: 8. 561: 11.
 574: 9. 580: 13. 639: 30.
 646: 4. 655: 4. 13.
 resalutatione, 467: 18.
 resaturum, 381: 18.
 rescidit, 275: 4. 356: 10. 360:
 10. 369: 9. 386: 1. 581: 2.
 rescindenti, 319: 15.
 rescindere, 89: 17.
 rescissa, 412: 5.
 rescissæ, 333: 6.
 rescissis, 276: 2.
 rescribendis, 163: 7.
 rescribere, 367: 9. 470: 10.
 rescribi, 272: 19.
 rescribit, 105: 16.
 rescripserat, 74: 10.
 rescripsit, 172: 5. 153: 7. 274:
 11. 381: 3. 449: 15. 630: 4.
 rescripta, 213: 21.
 rescripturum, 61: 16.
 resedisset, 443: 9.
 reservandos, 25: 19.
 reservatos, 398: 7.
 reservavit, 341: 11.
 residens, 365: 1. 439: 5. 652:
 4.
 residuæ, 203: 3. 330: 20.
 residuam, 101: 5. 493: 9. 519:
 10.
 residui, 303: 11. 580: 5.
 residuis, 197: 1. 238: 26. 515:
 3.
 residuo, 439: 12.
 resipit, 473: 22.
 resipiscens, 314: 7.
 resipiscerent, 168: 17.
 resistendum, 15: 5.
 resistantem, 269: 2.
 resistenti, 19: 12.
 resolutus, 579: 8.
 respectum, 444: 11.
 respectus, 511: 2.
 resperit, 437: 12.
 respersus, 371: 16.
 respexille, 82: 6.
 respexisset, 655: 14.
 respicere, 305: 3.
 respicienti, 372: 12.
 respondendum, 150: 11.
 respondente, 314: 10. 348: 2.
 475: 5. 479: 10.
 responderat, 53: 5. 390: 5. 185:
 12.
 respondere, 311: 8. 352: 10.
 responderet, 233: 9.
 responderint, 72: 12.
 responderit, 21: 16. 83: 10. 503:
 13.
 respondisse, 111: 6. 220: 9.
 504: 17.
 respondisset, 296: 11. 399: 3.
 respondit, 157: 5. 175: 7. 179:
 8. 213: 10. 266: 7. 293: 7.
 298: 2. 302: 12. 384: 17.
 422: 6. 435: 19. 440: 4.
 446: 3. 464: 6. 473: 25.
 481: 8. 527: 9. 618: 18. 646:
 11.
 responsa, 534: 3.
 responsis, 268: 6.
 responso, 547: 16. 588: 22.
 591: 16.
 responsum, 214: 4. 231: 18.
 440: 11. 547: 20.
 respublica, 253: 6. 344: 12.
 553: 21.
 restat, 324: 7. 657: 6.
 restionem, 100: 14.
 restiterunt, 503: 16.
 restitit, 30: 3. 131: 4. 372: 5.
 511: 14.
 restituenda, 547: 26.
 restituenda, 5: 2. 517: 16. 568:
 4.
 restituendam, 291: 2.
 restituerat, 398: 4.
 restituere, 187: 18. 338: 6.
 restituerentur, 549: 14.
 restitueret, 388: 21.
 restitueretur, 8. 10. 381: 16.
 restitui, 157: 16. 352: 11.
 restituisset, 467: 6.
 restituit, 11: 7. 15: 16. 45: 3.
 66: 6. 72: 7. 138: 15. 139:
 2. 252: 5. 265: 10. 330: 20.
 332: 5. 386: 6. 389: 3. 460:
 5. 559: 3. 578: 1.
 restituta, 555: 1.
 restitutæ, 432: 18. 458: 3.
 restitutionem, 178: 8. 288: 8.
 471: 9. 508: 11. 547: 23.
 restitutioni, 568: 5.
 restituto, 289: 8.
 restitutum, 376: 3. 545:
 13.

restiutus, 429: 7.
 restrictiones, 594: 4.
 restrictis, 197: 5.
 resumebar, 203: 9.
 resumenda, 363: 11.
 resumisset, 450: 3.
 resumit, 533: 17.
 resumpta, 349: 17.
 resumitur, 403: 6.
 surrexit, 541: 21.
 retardante, 35: 12.
 retardati, 504: 9.
 retardatus, 64: 12. 513: 20.
 retaxare, 551: 15.
 rete, 457: 4. 639: 24.
 rectis, 203: 1.
 retenta, 390: 26. 496: 12.
 retentam, 81: 4.
 retentis, 247: 8.
 retento, 325: 8.
 retentus, 314: 1.
 retia, 639: 25.
 retiatil, 349: 15.
 retiatios, 414: 19.
 reticere, 129: 30.
 reticuerit, 551: 7.
 reticuisse, 332: 10.
 reticuit, 417: 18.
 retine, 409: 9.
 retinenda, 133: 6.
 retinendum, 533: 4.
 retinens, 6: 9. 410: 14.
 retinentes, 17: 1.
 retinentibus, 254: 1.
 retinentis, 327: 11.
 retinere, 150: 13. 159: 14. 527: 10. 533: 26.
 retinerent, 49: 7. 390: 27.
 retineret, 324: 2. 660: 17.
 retinuerit, 191: 4.
 retinuisse, 613: 1.
 retinuissem, 193: 3.
 retinuisent, 8: 3.
 retinuit, 4: 15. 70: 21. 138: 4. 186: 1. 260: 8. 429: 5. 491: 3.
 retractarent, 606: 9.
 retractavit, 145: 1.
 retractum, 117: 13.
 retractus, 193: 1.
 retrahere, 428: 11.
 retraxit, 45: 13.
 retulerim, 439: 2.
 retulerit, 427: 19.
 retulerunt, 89: 13. 498: 13.
 retuli, 353: 3. 356: 6. 416: 15.
 retulisse, 246: 12. 458: 4.
 retulissent, 75: 10.
 retulisset, 225: 13. 274: 5.
 retulit, 18: 11. 28: 7. 29: 3. 417: 11. 579: 6.
 revelandos, 587: 20.
 revelato, 493: 14.
 reverentem, 551: 14.
 reverentia, 322: 12. 381: 9.
 reverentior, 344: 6.
 reverentissimum, 283: 1. 449:

16.
 reversa, 588: 13.
 reversas, 373: 4.
 reversis, 543: 7.
 reverso, 5: 1. 229: 1.
 reversum, 464: 14. 552: 12.
 reversuri, 485: 14.
 reversurum, 13: 4. 35: 10.
 reversus, 260: 1. 325: 11. 354: 11. 361: 6. 451: 1. 521: 12. 547: 1.
 revertar, 449: 7.
 revertente, 83: 2.
 revertentem, 178: 12.
 revertenti, 321: 7. 404: 19. 427: 4.
 reverti, 364: 4. 449: 7.
 revisenti, 166: 10. 487: 4.
 revisere, 255: 11.
 revisurum, 282: 4.
 revivisceret, 243: 22.
 reum, 12: 3. 143: 4. 75: 8. 176: 15. 251: 12. 271: 20. 293: 13. 390: 14. 23. 29. 648: 15.
 revocanda, 475: 13.
 revocandas, 500: 4.
 revocante, 293: 5. 492: 3.
 revocare, 51: 8.
 revocarent, 390: 26. 553: 3.
 revocaret, 285: 19. 380: 9. 420: 7.
 revocaretur, 258: 15. 261: 7.
 revocasse, 553: 7.
 revocata, 580: 21.
 revocata, 432: 17.
 revocatam, 588: 18.
 revocatas, 412: 5.
 revocatis, 250: 5. 474: 21. 544: 9.
 revocato, 831: 1. 413: 17. 479: 16.
 revocatum, 233: 15. 348: 1. 376: 6. 532: 1.
 revocatus, 257: 12. 264: 14. 363: 8. 657: 7.
 revocaverat, 523: 22. 555: 2. 575: 10.
 revocavit, 126: 2. 174: 8. 401: 3. 406: 7. 446: 2. 459: 10. 512: 9. 539: 8. 547: 13.
 reus, 22: 6. 243: 28. 302: 15. 431: 11. 592: 18.
 revulsa, 322: 4.
 rex, 83: 16. 184: 16. 329: 6. 371: 18. 485: 15. 574: 7. 661: 10.
 rexerit, 308: 18.
 rexit, 54: 4. 126: 2. 252: 7. 495: 1.
 rheda, 63: 4.
 Rhetiam, 122: 3.
 Rhetici, 357: 8.
 Rhetico, 202: 4. 262: 9.
 Rheticum, 252: 8.
 Rhegium, 114: 19. 565: 12.

Rheni, 128: 8. 252: 11.
 Rheno, 24: 2. 112: 6.
 Rhenum, 24: 5. 260: 17. 20. 357: 9. 361: 2. 365: 10.
 Rhenus, 579: 9.
 rhetorem, 619: 2. 645: 5. 647: 7. 660: 9.
 rhetores, 619: 3. 638: 13.
 rhetori, 647: 9. 11.
 rhetriobus, 554: 6. 613: 4. 638: 7.
 Rhetorica, 638: 2.
 Rhetoricæ, 197: 2.
 Rhetoricam, 612: 15. 615: 10. 616: 13. 646: 3.
 Rhianum, 310: 7.
 Rhinocerotem, 159: 18.
 Rhodano, 24: 2.
 Rhodi, 256: 1. 258: 16. 274: 11.
 Rhodia, 399: 7.
 Rhodiensem, 303: 5.
 Rhodii, 296: 13.
 Rhodiis, 406: 19. 433: 14.
 Rhodiorum, 247: 8.
 Rhodo, 4: 13.
 Rhodos, 299: 8.
 Rhodum, 4: 2. 254: 9. 256: 6. 462: 3. 547: 17.
 rictu, 413: 5.
 rideret, 351: 12.
 rigida, 308: 11.
 rigoris, 187: 8.
 ripæ, 128: 8.
 ripam, 33: 5. 236: 17. 252: 11. 263: 3. 266: 19.
 ripas, 312: 3. 454: 8.
 risisse, 342: 8.
 risus, 413: 5. 420: 5.
 ritu, 565: 11.
 ritus, 279: 1.
 rivalem, 509: 6.
 rivum, 397: 2.
 rixis, 453: 9.
 robur, 563: 16.
 robustissimæ, 444: 10.
 robusto, 308: 1.
 rogando, 398: 29.
 rogante, 432: 8.
 rogantes, 111: 7.
 roganti, 153: 18.
 rogantibus, 529: 10.
 rogare, 21: 5. 534: 14.
 rogatione, 55: 15: 2. 29: 4.
 rogaturus, 89: 2.
 rogatus, 448: 6.
 rogavit, 660: 28.
 rogitans, 437: 9.
 rogo, 165: 27. 272: 5. 373: 3. 419: 6. 517: 11.
 rogum, 274: 6. 341: 3.
 rogos, 92: 1.
 Roma, 105: 24. 299: 17. 312: 7. 406: 25. 469: 17.
 Romæ, 9: 3. 10: 11. 40: 7. 47: 7. 72: 8. 116: 3. 126: 5. 131:

1. 161: 5. 173: 10. 179: 3.
 181: 4. 223: 3. 224: 9. 231:
 24. 243: 12. 248: 4. 254:
 2. 261: 3. 274: 13. 280: 5.
 282: 11. 299: 19. 305: 14.
 322: 1. 340: 11. 351: 4. 357:
 5. 371: 6. 379: 28. 431: 5.
 437: 15. 446: 1. 448: 1. 455:
 10. 462: 6. 466: 8. 497: 8.
 525: 2. 531: 6. 567: 20.
 579: 11. 603: 1. 624: 6. 634:
 3. 636: 4. 638: 9. 651: 2.
 660: 8.
 Romam, 3: 9. 5: 1. 35: 6. 111:
 4. 166: 7. 241: 3. 247: 14.
 251: 7. 260: 1. 282: 14. 303:
 6. 304: 8. 312: 1. 315: 14.
 318: 330: 7. 360: 13. 363:
 1. 371: 2. 381: 11. 394: 11.
 406: 31. 451: 4. 473: 10.
 484: 9. 519: 10. 547: 14.
 565: 13. 618: 6. 630: 7. 639:
 29. 647: 6.
 Romana, 14: 5. 329: 9. 406:
 15. 450: 15.
 Romanæ, 153: 19. 315: 21.
 406: 20. 437: 9.
 Romanam, 153: 15. 406: 16.
 499: 14. 539: 3.
 Romanarum, 620: 10.
 Romanas, 25: 15. 100: 1.
 Romani, 54: 6. 112: 18. 139:
 1. 178: 3. 124: 10. 232:
 12. 250: 8. 265: 11. 290:
 13. 311: 9. 344: 18. 406: 12.
 33. 430: 6. 458: 24. 496:
 6. 507: 16. 539: 2. 549: 9.
 626: 2.
 Romanis, 153: 2. 159: 10. 406:
 6. 590: 4.
 Romano, 23: 8. 179: 7. 185:
 20. 124: 6. 231: 12. 238:
 10. 278: 3. 284: 18. 297:
 10. 326: 8. 331: 7. 334: 8.
 340: 6. 358: 14. 369: 4. 379:
 10. 381: 21. 404: 3. 431: 6.
 464: 2. 467: 16. 19. 473:
 12. 500: 9. 507: 3. 541: 10.
 547: 21. 564: 12. 565: 22.
 610: 9. 653: 10. 660: 7.
 Romanorum, 11: 9. 14: 10.
 24: 6. 301: 19. 357: 9.
 Romanos, 280: 17. 359: 1.
 412: 13. 437: 5. 500: 4. 580:
 11.
 Romanum, 126: 4. 132: 7.
 168: 7. 195: 2. 265: 1. 3.
 328: 1. 330: 13. 347: 17.
 36: 3. 390: 29. 495: 6. 532:
 4. 582: 9. 651: 8.
 Romanus, 42: 6. 265: 29. 349:
 13. 404: 4. 423: 9. 436: 7.
 520: 7. 606: 19. 660: 3.
 Romule, 299: 13.
 Romuli, 241: 6. 343: 9.
 Romulo, 229: 5.
 Romulum, 105: 19.
 rorasset, 221: 4.
 rosaria, 454: 11.
 rostra, 387: 10. 439: 6. 533:
 14.
 rostratæ, 506: 2.
 rostratis, 67: 4.
 rostris, 6: 2. 16: 9. 19: 17. 83:
 10. 92: 2. 14. 236: 12. 249:
 8. 315: 13. 402: 7. 479: 2.
 485: 13. 523: 5.
 rostra, 487: 5.
 rostrum, 535: 14.
 rotunda, 458: 12.
 rubentibus, 190: 5.
 Rubicone, 86: 11.
 Rubiconem, 32: 9.
 rubida, 535: 4.
 ruboris, 594: 1.
 Rubriæ, 455: 2.
 Rubrio, 660: 2.
 ructu, 527: 17.
 rudem, 398: 34.
 ruderibus, 137: 5. 547: 24.
 rudrum, 468: 19.
 rudi, 217: 7. 603: 2.
 rudiatis, 250: 5.
 rudibus, 351: 8.
 rudimenta, 184: 4.
 rudimentis, 251: 8.
 rudimento, 447: 12.
 rudis, 564: 4.
 Rufi, 120: 4.
 Rufillam, 190: 13.
 Rufini, 78: 21.
 Rufinum, 464: 22.
 Rufum, 186: 4. 446: 10. 575:
 16. 615: 11.
 Rufus, 100: 5.
 ruina, 121: 4. 283: 7. 350: 3.
 371: 20. 462: 12. 513: 20.
 ruina, 159: 23.
 ruinis, 547: 22.
 rumor, 100: 2. 275: 7. 544:
 15.
 rumore, 3: 3. 113: 5. 254: 7.
 384: 5. 534: 6. 565: 30.
 rumorem, 3: 3. 191: 7. 192:
 7.
 rumores, 271: 11. 363: 13.
 rumori, 543: 6.
 rumoribus, 502: 8.
 rumoris, 163: 5.
 rumorum, 565: 14.
 rumpere, 501: 3.
 rumperent, 166: 7.
 rupe, 305: 16.
 rupes, 286: 2. 355: 14.
 rupibus, 383: 5.
 rupto, 502: 4.
 rura, 458: 7. 560: 2.
 rure, 427: 4.
 ruri, 657: 7.
 ruris, 655: 15.
 rursum, 243: 9. 250: 10. 308:
 10. 503: 16.
 rursus, 3: 4. 16: 1. 39: 2. 100:
 3. 116: 15. 124: 4. 130: 9.
 113: 3. 138: 5. 153: 9. 159:
 21. 190: 5. 193: 14. 100: 7.
 215: 1. 261: 1. 271: 8. 289:
 7. 294: 13. 304: 8. 307: 13.
 314: 9. 332: 14. 342: 11.
 347: 19. 361: 9. 371: 8. 379:
 33. 404: 18. 419: 16. 432:
 2. 439: 10. 450: 12. 471:
 10. 479: 16. 480: 21. 527:
 5. 533: 15. 542: 17. 544:
 21. 578: 2. 591: 11. 621: 25.
 648: 14. 654: 22.
 Rusci, 584: 10.
 rusticis, 457: 2.
 rusticitatis, 59: 9.
 rusticum, 583: 19.
 rutabula, 199: 5.
 rutila, 427: 10.
 rutilare, 362: 13.
 Rutilii, 218: 10.
 Rutilium, 615: 11.
 rutilum, 615: 11.
 S.
 sabbatis, 200: 8. 274: 11.
 Sabina, 241: 6.
 Sabinam, 371: 9. 509: 3.
 Sabini, 655: 15.
 Sabinis, 519: 10. 518: 1.
 Sabino, 284: 15. 497: 8. 533:
 11. 538: 3. 572: 12. 579: 3.
 Sabinorum, 241: 3.
 Sabinos, 537: 4. 570: 3.
 Sabinum, 372: 10. 533: 17. 54:
 8. 585: 24.
 Sabinus, 536: 11. 17.
 Sabratenfis, 539: 2.
 facer, 301: 12.
 sacerdos, 495: 17.
 sacerdotæ, 576: 9.
 sacerdotes, 236: 7. 270: 5.
 339: 6. 414: 4.
 sacerdotibus, 124: 28. 402:
 4. 423: 16. 437: 27.
 sacerdotii, 339: 8. 580: 7. 383:
 13.
 sacerdotiis, 524: 2.
 sacerdotio, 1: 8. 353: 14. 623:
 2.
 sacerdotium, 494: 2. 540: 6.
 sacerdotum, 138: 10. 223: 3.
 332: 11. 379: 24. 428: 3.
 528: 13.
 sacra, 53: 2. 84: 20. 323: 21.
 406: 31. 517: 7.
 sacræ, 534: 18.
 sacramenti, 126: 5. 252: 2.
 279: 4. 496: 21.
 sacramentis, 310: 16.
 sacramento, 47: 3. 501: 3. 536:
 12.
 sacramentum, 388: 10. 475:
 4.
 sacraretur, 294: 19.
 sacrario, 292: 5. 541: 31. 591:
 14.

- sacrarium, 104: 3.
 sacrarum, 235: 21.
 sacras, 137: 8. 271: 8. 451: 13.
 sacrata, 542: 4.
 sacratae, 258: 10.
 sacrato, 545: 18.
 sacri, 203: 11.
 sacrificando, 286: 14.
 sacrificandum, 225: 17.
 sacrificans, 113: 9. 371: 16.
 sacrificantem, 388: 5. 416: 16. 503: 1.
 sacrificanti, 224: 31. 231: 3. 269: 10. 502: 17. 511: 8. 570: 3.
 sacrificare, 95: 7.
 sacrificaret, 494: 8.
 sacrificii, 477: 11. 490: 15.
 sacrificiis, 485: 8.
 sacrificio, 83: 2. 231: 1. 513: 19. 530: 14.
 sacrificiorum, 568: 11.
 sacrificulos, 52: 14.
 sacrilegiis, 59: 18.
 sacris, 6: 11. 243: 17. 271: 9. 463: 5.
 sacro, 81: 5. 433: 15. 463: 4. 576: 16.
 sacrum, 138: 15. 224: 14.
 saecula, 299: 9. 621: 13.
 saeculares, 398: 7. 575: 18.
 saecularibus, 138: 17.
 saeculi, 218: 12.
 saeculum, 236: 10.
 saepe, 4: 11. 18: 16. 30: 1. 42: 20. 51: 7. 64: 8. 65: 4. 66: 6. 84: 2. 105: 15. 128: 13. 131: 6. 135: 3. 9. 156: 4. 163: 8. 173: 10. 181: 4. 185: 20. 203: 9. 13. 206: 5. 208: 3. 217: 4. 218: 3. 9. 262: 21. 268: 15. 272: 7. 9. 276: 9. 282: 4. 308: 15. 319: 7. 339: 4. 342: 15. 343: 15. 349: 8. 350: 8. 352: 20. 357: 5. 359: 9. 366: 5. 379: 2. 398: 18. 411: 6. 419: 3. 420: 4. 11. 422: 5. 435: 7. 433: 9. 463: 2. 464: 7. 27. 467: 14. 508: 3. 517: 7. 521: 18. 527: 24. 564: 7. 567: 15. 574: 15. 584: 6. 594: 19. 639: 15. 652: 31. 654: 15.
 sapius, 23: 13. 34: 5. 51: 13. 59: 12. 63: 2. 65: 7. 83: 11. 114: 1. 133: 2. 168: 4. 208: 4. 9. 213: 17. 224: 6. 231: 12. 261: 7. 275: 2. 292: 2. 348: 18. 376: 1. 390: 17. 396: 10. 397: 14. 435: 20. 444: 13. 446: 12. 447: 11. 454: 3. 461: 18. 498: 13. 541: 5. 555: 5. 634: 13.
 sava, 297: 1.
 savam, 326: 1.
 saepe, 299: 2.
 saevit, 111: 6.
 saevissime, 378: 11.
 saevissimus, 301: 4.
 saevitia, 315: 12. 49: 10. 350: 8. 352: 8. 430: 8. 466: 1.
 saevitia, 301: 10. 390: 32. 461: 5. 497: 10. 500: 12. 530: 1. 536: 6. 587: 1.
 saevitiam, 302: 1. 322: 12. 346: 1. 566: 1. 584: 22.
 saevitum, 468: 10.
 saevius, 615: 1. 5. 6.
 savum, 414: 13.
 savus, 575: 3.
 sagacissimus, 326: 6.
 sagaciter, 297: 2.
 sagati, 54: 2.
 sagax, 390: 2.
 saginam, 346: 1.
 sagittariorum, 544: 21.
 sagittarum, 70: 16. 565: 4. 594: 18.
 sagittas, 541: 22. 594: 23.
 sago, 508: 5.
 sagulatis, 528: 8.
 sagulo, 130: 5.
 salaria, 435: 15. 551: 5.
 salariam, 479: 18.
 salario, 288: 2.
 salassos, 121: 3.
 sales, 558: 10.
 saliente, 208: 3.
 saliis, 414: 3.
 salinator, 246: 7.
 salinatore, 246: 7.
 salivis, 521: 9.
 Sallustii, 619: 4. 620: 15.
 Sallustio, 620: 13.
 Sallustium, 585: 18. 610: 8. 625: 4.
 Sallustius, 214: 4.
 salamentario, 654: 2.
 saltabat, 368: 8.
 saltandi, 326: 4. 368: 3. 582: 7.
 saltante, 369: 3.
 saltationis, 566: 13.
 saltator, 368: 2.
 saltatore, 432: 15.
 saltaturum, 44: 3.
 saltaverunt, 41: 5.
 saltavit, 371: 17.
 saltem, 651: 24. 633: 16.
 saltu, 24: 1.
 salva, 322: 7. 567: 16.
 salvam, 133: 8. 462: 20.
 salubrem, 157: 1. 195: 8. 243: 3.
 salubria, 218: 5.
 salubritate, 254: 9.
 salubriter, 398: 32.
 salvere, 191: 4.
 Salviam, 190: 13.
 Salvidieno, 467: 3.
 Salvidienum, 186: 4. 585: 8.
 Salvio, 501: 13.
 salvis, 351: 11.
 Salvium, 551: 16. 585: 13.
 Salvius, 492: 8. 507: 3.
 salutabatur, 556: 10.
 salutandi, 274: 13. 406: 4.
 salutant, 390: 3.
 salutantes, 551: 11.
 salutanti, 83: 9. 490: 6.
 salutancium, 501: 10.
 salutare, 551: 20.
 salutarem, 206: 7. 272: 7.
 salutasset, 433: 8.
 salutatione, 417: 3. 532: 1. 541: 7.
 salutationibus, 173: 11.
 salutationis, 132: 11.
 salutato, 111: 11.
 saluatoribus, 416: 6.
 salutatum, 184: 3.
 salutatus, 479: 27.
 salutaverat, 551: 11.
 salutavit, 174: 2. 384: 9. 435: 19. 511: 7. 557: 12.
 salute, 92: 13. 178: 5. 295: 5. 329: 4. 330: 25. 347: 1. 417: 16. 433: 19. 534: 14.
 salutem, 533: 10.
 saluti, 113: 7.
 Salutioni, 65: 3.
 salutis, 138: 15.
 salvum, 387: 10. 416: 23. 569: 8.
 salvus, 96: 8. 322: 7.
 Sami, 338: 5.
 Samo, 131: 2.
 Samnitici, 519: 14.
 Samum, 116: 11. 256: 8. 547: 18.
 sanctissimorum, 660: 20.
 sanctissimos, 585: 20.
 sanctius, 385: 7.
 Sandaliarium, 178: 7.
 Sandapila, 593: 1.
 sanæ, 307: 12.
 sane, 36: 5. 159: 12. 190: 24. 250: 13. 286: 10. 307: 9. 326: 5. 461: 15. 490: 8. 12. 532: 17. 565: 26. 597: 16. 620: 4. 639: 19.
 sanguinarium, 414: 13.
 sanguine, 299: 17. 394: 9. 371: 17. 660: 4.
 sanguinem, 371: 20.
 sanguinis, 153: 14. 348: 19. 591: 13.
 sanes, 61: 8.
 Santra, 652: 34.
 sanxisset, 289: 10.
 sanxit, 47: 2. 134: 14. 145: 1. 146: 12. 161: 9. 385: 4. 402: 14. 406: 10. 431: 10.
 sapere, 64: 12.
 sapientes, 449: 17.
 sapientia, 258: 18.
 sapientiam, 621: 21.
 Sardinia,

- Sardinia, 188: 8.
 Sardiniam, 615: 7.
 Sardis, 60: 10.
 Sarmatas, 579: 2.
 Sarmatis, 283: 16. 579: 6.
 Sarni, 646: 14.
 sat, 129: 3. 290: 2. 301: 11.
 satellitibus, 55: 16.
 satiatus, 348: 8.
 satietatem, 253: 11. 596: 3.
 satis, 1: 13. 76: 21. 105: 11.
 108: 27. 129: 3. 132: 2. 149:
 8. 157: 2. 171: 10. 172: 7.
 192: 15. 319: 2. 373: 4.
 380: 2. 390: 30. 420: 15.
 428: 14. 509: 10. 524: 21.
 537: 6. 551: 20. 558: 1.
 565: 29. 572: 7. 585: 19.
 588: 3. 634: 17. 652: 33. 654:
 8.
 satisfacerent, 47: 10.
 satisfaceret, 306: 8.
 satisfaciendum, 34: 5.
 satisfaciensem, 74: 13. 371:
 3.
 satisfaciens, 417: 21.
 satisfaciurus, 310: 16.
 satius, 96: 7.
 Satrii, 626: 1.
 saturius, 592: 23.
 Saturnalia, 381: 3.
 Saturnalibus, 199: 1. 333: 11.
 555: 6.
 Saturni, 135: 13. 299: 9. 404:
 11. 511: 6.
 Saturnini, 12: 1.
 Saturnino, 396: 23.
 Saturninus, 131: 9.
 satyra, 624: 16. 625: 6. 659:
 3.
 satyram, 615: 13.
 satyras, 606: 15. 661: 6.
 satyris, 655: 8.
 saucio, 109: 2. 369: 9.
 saucium, 592: 22.
 saxa, 282: 16.
 faxeo, 468: 9.
 scabellorum, 368: 11.
 scabros, 205: 1.
 Scava, 70: 18. 19.
 scalas, 195: 3. 597: 6.
 scalpit, 592: 8.
 scalpito, 521: 1.
 scalpura, 496: 16.
 scambus, 517: 2.
 Scapham, 67: 7.
 Scaphas, 417: 19.
 Scaptiensibus, 153: 11.
 Scatorum, 530: 10.
 Seatinia, 582: 11.
 scelerati, 463: 6.
 scelerata, 357: 16.
 sceleratos, 477: 15.
 scelere, 47: 15. 332: 9. 458:
 21. 464: 16.
 sceleribus, 443: 17.
 sceleris, 462: 26.
 scelus, 524: 13.
 scena, 42: 8. 159: 19. 189: 7.
 330: 6. 371: 21. 372: 4. 555:
 1.
 scenæ, 278: 8. 349: 11.
 scenam, 163: 19. 368: 7. 444:
 9. 566: 13. 580: 4. 629: 3.
 652: 27.
 scenicas, 159: 10. 326: 4. 483:
 13.
 scenici, 92: 19. 436: 9. 500:
 5.
 scenicis, 344: 18. 475: 2.
 scenico, 468: 17. 474: 5. 585:
 22.
 scenicorum, 276: 2.
 scenicos, 334: 5. 436: 2. 446:
 14. 576: 13.
 scenis, 158: 4.
 scepro, 224: 33.
 sceptrum, 487: 15.
 schemæ, 286: 1.
 schola, 615: 11. 625: 2. 617:
 6. 629: 11. 634: 14. 661: 5.
 scholæ, 610: 5. 659: 3.
 scholam, 616: 15. 617: 3. 626:
 6.
 scholas, 254: 21. 634: 2.
 scholasticus, 648: 6.
 scias, 594: 14.
 sciat, 172: 2. 620: 13.
 sciatis, 56: 10.
 sciebat, 652: 23.
 sciens, 428: 17.
 scienter, 564: 4. 612: 4.
 scientiæ, 352: 19.
 scilicet, 135: 7. 258: 8. 266:
 8. 538: 6. 545: 10. 603: 2. 613:
 4.
 scimus, 61: 12.
 scio, 264: 15. 307: 5. 307: 5.
 336: 6. 392: 7. 587: 15.
 Scipio, 651: 21. 653: 13.
 Scipione, 651: 11. 652: 13. 35.
 Scipionem, 36: 15. 39: 1. 64:
 13. 65: 1.
 Scipioni, 652: 23.
 Scipionis, 247: 3.
 scire, 38: 6. 419: 4. 448: 6.
 624: 6.
 scirent, 1: 7.
 scires, 157: 1.
 sciret, 172: 9. 396: 8. 507: 15.
 534: 13. 575: 15.
 scis, 460: 2. 620: 7.
 sciscitandi, 384: 7.
 sciscitans, 559: 2.
 sciscitantem, 479: 25.
 sciscitantes, 534: 12.
 sciscitaretur, 525: 16.
 sciscitatus, 348: 1. 591: 18.
 scisse, 467: 13.
 scito, 654: 32.
 scitote, 68: 4.
 scyphum, 413: 16.
 scopulo, 594: 22.
 scorta, 390: 30. 523: 13. 655:
 13.
 scortorum, 454: 6.
 scriba, 539: 5.
 scribam, 207: 2. 34. 417: 23.
 scribant, 248: 9.
 scribarum, 357: 18.
 scribas, 214: 7. 584: 15. 655:
 11.
 scribendi, 217: 1. 367: 6.
 scribendis, 243: 8. 654: 15.
 18.
 scribendo, 61: 9. 652: 31. 34.
 scribendum, 217: 3.
 scribens, 31: 19. 105: 23. 618:
 13. 653: 17.
 scribentem, 213: 23.
 scribere, 61: 7. 274: 10. 301: 7.
 420: 2. 609: 3. 612: 5. 646:
 6. 652: 17. 653: 11.
 scriberent, 274: 2. 610: 4.
 627: 3.
 scriberet, 204: 5.
 scriberetur, 629: 5.
 scribi, 90: 4. 646: 7.
 scribis, 614: 10.
 scribit, 47: 16. 81: 1. 100: 11.
 108: 26. 131: 15. 146: 8.
 157: 14. 182: 15. 183: 9.
 190: 9. 193: 5. 198: 4. 217:
 8. 221: 12. 314: 8. 333: 12.
 651: 7.
 Scribonia, 183: 1. 630: 2.
 Scriboniam, 182: 13. 190: 6.
 Scribonius, 258: 6. 268: 17.
 388: 9. 630: 1.
 scribunt, 13: 12.
 scriniis, 618: 23.
 scrinio, 479: 4.
 scripserat, 313: 3. 660: 35.
 scripserit, 184: 2. 658: 4.
 scripsi, 324: 1.
 scripsisse, 55: 15. 212: 3. 302:
 16. 66: 1.
 scripsissent, 459: 8.
 scripsisset, 625: 5.
 scripsit, 58: 2. 60: 6. 16. 61:
 5. 62: 7. 74: 12. 95: 6. 363:
 1. 420: 7. 422: 11. 616: 16.
 619: 8. 621: 9. 634: 8. 652:
 1. 660: 32.
 scripta, 62: 10. 301: 20. 310:
 7. 323: 31. 331: 1. 337: 5.
 352: 16. 582: 5. 616: 19.
 619: 4. 619: 13. 652: 31.
 654: 27. 660: 17.
 scriptam, 58: 12.
 scriptas, 62: 5.
 scriptis, 212: 8. 213: 7. 483:
 7. 625: 7. 652: 13. 43. 653:
 28. 654: 32. 659: 8. 660:
 27.
 scripto, 379: 8. 588: 26. 618:
 8. 654: 15.
 scriptor, 442: 5.
 scriptores, 615: 14.
 scriptoribus, 61: 10.
 scriptum, 217: 7. 224: 35.
 M m m m m

238 : 4. 369 : 11. 616 : 3. 654 : 6.
 scriptura, 45 : 7. 421 : 3. 606 : 12.
 scripturæ, 206 : 8. 358 : 13. 659 : 5.
 serobem, 480 : 12.
 scrupulo, 417 : 2.
 scrutandi, 551 : 11.
 scrutantes, 86 : 4.
 scrutantibus, 572 : 16.
 scrutatores, 416 : 6.
 sculpra, 171 : 3.
 sculptura, 477 : 12.
 scurram, 297 : 6.
 scurrilis, 557 : 8.
 scutario, 176 : 18.
 scutica, 618 : 14.
 scuto, 70 : 20. 492 : 21. 541 : 23.
 scutum, 433 : 12.
 scyphos, 478 : 3.
 Scythas, 122 : 17.
 Scythobraehionis, 616 : 8.
 se, 1 : 11. 7 : 4. 13 : 4. 14 : 8. 35 : 8. 16 : 4. 6, 10, 19 : 16. 21 : 14. 23 : 1. 25 : 4. 27 : 6. 10, 28 : 7. 30 : 2. 11, 31 : 2. 4, 11, 22, 32 : 5. 34 : 5. 35 : 1. 9, 47 : 15. 49 : 8. 50 : 11. 55 : 19. 56 : 6. 58 : 12. 60 : 4. 16, 61 : 15. 63 : 6. 64 : 3. 65 : 8. 67 : 5. 17, 66 : 2. 70 : 3. 12, 73 : 5. 74 : 2. 6, 75 : 2. 8, 76 : 3. 8, 18, 78 : 14. 82 : 2. 83 : 9. 86 : 15. 87 : 1. 89 : 7. 91 : 12. 13, 96 : 1. 5, 8. 100 : 3. 12, 102 : 1. 104 : 6. 105 : 6. 16, 107 : 10. 108 : 15. 18, 111 : 9. 112 : 4. 113 : 11. 114 : 24. 116 : 11. 119 : 4. 121 : 1. 122 : 5. 10, 131 : 2. 7, 10. 133 : 4. 7, 134 : 3. 6, 138 : 14. 139 : 4. 145 : 7. 146 : 9. 153 : 12. 16, 19, 157 : 5. 6, 13, 158 : 2. 159 : 16. 163 : 8. 166 : 2. 169 : 6. 171 : 10. 172 : 5. 173 : 5. 175 : 3. 9, 176 : 6. 14, 180 : 4. 6, 184 : 4. 185 : 14. 16, 187 : 3. 9, 16, 188 : 3. 191 : 5. 193 : 6. 198 : 4. 201 : 3. 203 : 3. 204 : 7. 215 : 8. 217 : 12. 218 : 11. 14, 219 : 4. 220 : 1. 9, 221 : 3. 224 : 12. 17. 225 : 6. 11, 229 : 5. 231 : 15. 24, 232 : 7. 235 : 1. 13. 236 : 14. 238 : 4. 23, 241 : 3. 243 : 25. 246 : 8. 247 : 12. 16, 253 : 2. 7, 12, 254 : 14. 255 : 5. 8, 257 : 2. 6, 260 : 3. 262 : 3. 8, 15, 24, 263 : 5. 264 : 4. 6, 265 : 10. 18. 266 : 4. 7, 268 : 11. 15, 21. 270 : 6. 271 : 5. 7, 8, 11. 272 : 21. 273 : 10. 274 : 3. 9, 11, 275 : 5. 276 : 14. 178 : 4. 280 : 3. 22, 282 : 4. 283 :

3, 9, 284 : 11, 14, 285 : 4. 287 : 5. 289 : 2. 17, 290 : 6, 13, 292 : 3. 4, 293 : 7. 11, 294 : 7. 8, 297 : 8. 300 : 4. 301 : 7. 302 : 1. 303 : 10. 304 : 9. 305 : 7. 12, 307 : 6. 11, 12, 313 : 3. 314 : 14. 319 : 17. 321 : 10. 325 : 17. 326 : 8. 327 : 18. 329 : 4. 7, 330 : 26. 334 : 8. 336 : 4. 338 : 13. 17. 339 : 4. 340 : 1. 341 : 6. 342 : 2. 17, 343 : 3. 18, 347 : 3. 18, 348 : 9. 11, 16, 349 : 1. 14, 351 : 2. 352 : 6. 13, 20. 353 : 5. 17, 354 : 4. 356 : 9. 21, 357 : 9. 359 : 2. 6, 15. 360 : 4. 361 : 3. 14, 363 : 6. 14, 364 : 4. 5, 365 : 6. 367 : 6. 370 : 6. 7, 9, 371 : 4. 13. 20, 372 : 6. 13, 374 : 4. 376 : 3. 12, 378 : 10. 379 : 3. 24. 381 : 10. 383 : 7. 384 : 4. 17. 385 : 17. 387 : 4. 390 : 7. 19. 31, 392 : 14. 20, 395 : 4. 396 : 1. 397 : 5. 398 : 26. 31, 406 : 5. 7, 19, 409 : 7. 12, 410 : 14. 412 : 1. 11, 15, 413 : 9. 416 : 16. 417 : 3. 9, 21, 25. 29, 419 : 14. 423 : 6. 428 : 1. 432 : 5. 9, 21, 433 : 7. 435 : 10. 437 : 22. 439 : 10. 443 : 1. 444 : 16. 446 : 3. 5. 10, 13, 447 : 4. 8, 13, 448 : 7. 449 : 16. 450 : 6. 451 : 9. 20, 453 : 11. 455 : 6. 456 : 10. 458 : 14. 461 : 16. 463 : 2. 10, 464 : 11. 13, 28, 467 : 14. 469 : 8. 471 : 10. 473 : 4. 6, 18, 23, 24, 474 : 20. 476 : 3. 477 : 4. 479 : 15. 480 : 2. 11, 17, 481 : 1. 8. 484 : 2. 485 : 18. 490 : 6. 16, 492 : 18. 493 : 15. 495 : 6. 13, 496 : 2. 5, 499 : 10. 500 : 17. 501 : 1. 502 : 11. 503 : 5. 13, 504 : 7. 507 : 14. 510 : 15. 511 : 6. 11, 20, 512 : 13. 513 : 5. 7, 515 : 16. 516 : 9. 517 : 12. 521 : 2. 13, 523 : 10. 524 : 20. 525 : 13. 16. 527 : 10. 528 : 4. 11, 531 : 6. 532 : 2. 533 : 12. 26, 534 : 7. 8, 536 : 9. 538 : 19. 541 : 11. 19, 542 : 10. 547 : 7. 549 : 8. 550 : 2. 551 : 3. 7, 20. 554 : 10. 555 : 13. 556 : 3. 557 : 1. 558 : 5. 12, 561 : 7. 564 : 7. 18. 565 : 14. 19. 566 : 16. 567 : 4. 13, 15, 569 : 1. 4, 6, 10, 17, 572 : 15. 573 : 6. 10, 574 : 12. 575 : 1. 579 : 14. 581 : 3. 584 : 7. 585 : 12. 31, 587 : 11. 21. 588 : 6. 17, 591 : 15. 17, 592 : 3. 13, 21, 26, 594 : 6. 10. 596 : 1. 15, 597 : 15. 606 : 16. 615 : 3. 616 : 1. 617 : 3. 8.

618 : 7. 18. 619 : 8. 621 : 3. 623 : 3. 625 : 2. 626 : 4. 627 : 2. 10. 629 : 2. 6, 8, 10. 631 : 3. 636 : 2. 5, 639 : 21. 645 : 3. 646 : 13. 647 : 3. 648 : 3. 651 : 17. 18. 652 : 14. 23, 26, 28, 38. 655 : 7. 17, 657 : 9. 660 : 17. 661 : 2. 9, 13.
 secandas, 341 : 5. 657 : 24.
 secedendi, 243 : 9.
 secedentium, 232 : 18.
 secedere, 4 : 3. 253 : 2.
 secederet, 440 : 7.
 secererem, 443 : 16.
 secerni, 520 : 12.
 secespira, 269 : 11.
 secessibus, 195 : 12. 324 : 8.
 secessisse, 615 : 7.
 secessisset, 609 : 6.
 secessit, 541 : 5.
 secessu, 225 : 28. 255 : 8. 185 : 1. 348 : 17. 364 : 27. 381 : 5. 447 : 6. 462 : 6. 540 : 8. 594 : 19. 655 : 15.
 secessui, 252 : 2.
 secessum, 258 : 1. 282 : 11. 296 : 13. 363 : 5.
 secessus, 292 : 7. 312 : 1. 361 : 17.
 secius, 8 : 4. 450 : 13. 473 : 26. 543 : 5. 565 : 12. 574 : 6. 588 : 1. 630 : 11.
 secreta, 224 : 26. 293 : 14. 436 : 4.
 secreti, 284 : 1. 444 : 14.
 secretior, 190 : 15.
 secretiora, 223 : 4.
 secretiores, 291 : 10.
 secretioris, 479 : 16.
 secretis, 364 : 11.
 secreto, 195 : 9. 233 : 15. 264 : 15. 304 : 5. 339 : 14. 440 : 8. 449 : 14. 489 : 21. 515 : 19. 557 : 3. 569 : 17. 590 : 9. 596 : 7.
 secretorum, 258 : 21. 509 : 1.
 secretum, 187 : 10. 264 : 16. 269 : 11. 300 : 1. 340 : 11. 384 : 3. 574 : 17.
 secreverat, 501 : 9.
 seceville, 225 : 4.
 sectabatur, 218 : 4.
 sectæ, 10 : 12. 617 : 1. 660 : 15.
 sectam, 629 : 11. 646 : 11.
 sectantes, 129 : 5. 279 : 15.
 sectantium, 96 : 5.
 sectatores, 636 : 9.
 sectatur, 648 : 8.
 sectilia, 53 : 6.
 sectionibus, 520 : 2.
 secubaret, 251 : 4.
 seculare, 654 : 28.
 seculares, 138 : 16. 521 : 19.
 secum, 1 : 18. 65 : 3. 81 : 4. 291 : 2. 343 : 7. 351 : 8. 364 : 32. 386 : 7. 458 : 26. 461 : 20.

475: 2. 480: 10. 494: 5.
 515: 3. 565: 7. 634: 9.
 secunda, 101: 10. 146: 5. 368:
 9.
 secundæ, 288: 4.
 secundam, 382: 11.
 secundarium, 200: 2.
 secundarum, 371: 20.
 secundi, 25: 6. 253: 7. 542: 32.
 651: 6.
 secundiore, 3: 5.
 secundis, 90: 10. 361: 14.
 secundissimus, 495: 16.
 secundo, 30: 3. 389: 11. 100:
 9. 159: 16. 269: 9. 365: 12.
 404: 19. 410: 12. 485: 9.
 574: 21.
 secundos, 238: 8. 515: 3.
 secundum, 30: 2. 35: 4. 108:
 5. 130: 6. 13. 215: 18. 250:
 4. 255: 10. 333: 2. 390: 11.
 13. 417: 15. 440: 1. 542: 6.
 579: 3. 606: 3. 611: 17.
 secundus, 323: 13. 658: 1.
 secures, 494: 12.
 securi, 336: 2. 406: 6. 472:
 4.
 securibus, 475: 3.
 securior, 305: 19.
 securiorem, 544: 17.
 securis, 502: 3.
 securitatem, 21: 6.
 securitatis, 565: 28.
 securo, 255: 9.
 securum, 587: 13.
 secus, 117: 14. 243: 1. 499:
 3. 570: 15.
 secuta, 230: 5. 394: 16. 502:
 7.
 secuti, 5: 4. 72: 13. 248: 1.
 394: 16.
 securo, 392: 17.
 secutoribus, 349: 16.
 secutus, 60: 9. 213: 12. 247:
 9. 273: 8. 310: 2. 341: 6.
 389: 1. 422: 1. 615: 12. 630:
 15.
 sed, 1: 4. 3: 7. 8: 17. 10: 8.
 14: 14. 17: 6. 18: 20. 19: 3.
 18. 23: 1. 13. 25: 14. 30: 7.
 36: 6. 39: 2. 10. 40: 3. 45:
 11. 51: 6. 55: 11. 58: 2. 60:
 15. 61: 6. 65: 4. 67: 11. 13.
 14. 68: 2. 69: 2. 6. 70: 6.
 72: 2. 11. 5: 1. 78: 5. 82:
 5. 84: 4. 86: 1. 87: 8. 89:
 17. 90: 6. 97: 2. 100: 11.
 102: 11. 105: 5. 14: 20.
 108: 2. 15. 109: 11. 110: 7.
 10. 111: 4. 114: 1. 125: 2.
 128: 2. 131: 1. 5. 133: 4.
 135: 9. 138: 6. 11. 143: 3.
 8. 146: 20. 149: 9. 150: 5.
 152: 3. 153: 8. 155: 8. 157:
 1. 155: 5. 159: 3. 153: 14.
 168: 4. 171: 4. 174: 6. 178:
 13. 179: 4. 181: 4. 182: 8.

185: 2. 186: 2. 187: 1. 189:
 6. 190: 2. 18. 191: 9. 192:
 17. 193: 2. 4. 195: 4. 198:
 3. 203: 6. 204: 11. 205: 6.
 206: 2. 6. 212: 11. 213: 21.
 214: 7. 217: 4. 218: 11. 12.
 13. 215: 13. 221: 4. 223: 7.
 231: 10. 18. 233: 14. 243: 2.
 247: 11. 248: 4. 250: 6.
 14. 252: 1. 253: 10. 254:
 7. 255: 11. 256: 3. 257: 7.
 258: 7. 261: 3. 262: 7. 263:
 8. 264: 14. 265: 5. 9. 267:
 3. 268: 9. 270: 7. 271: 11.
 276: 13. 280: 1. 282: 10.
 14. 286: 13. 288: 5. 290:
 11. 291: 6. 15. 293: 4. 294:
 14. 295: 5. 297: 4. 299: 2.
 14. 301: 21. 304: 3. 6. 307:
 12. 308: 9. 310: 3. 312: 4.
 11. 314: 1. 315: 17. 319: 6.
 322: 7. 328: 4. 331: 6. 332:
 2. 333: 5. 334: 4. 9. 336:
 10. 337: 2. 338: 7. 342: 18.
 343: 14. 344: 24. 348: 16.
 352: 15. 358: 14. 359: 4. 12.
 16. 362: 14. 363: 2. 10. 364:
 4. 28. 30. 365: 1. 370: 2.
 374: 6. 379: 5. 381: 2. 383:
 1. 388: 1. 390: 7. 26. 29.
 392: 2. 3. 10. 18. 394: 17.
 396: 6. 398: 2. 399: 2. 404:
 4. 9. 406: 35. 408: 7. 410:
 16. 411: 6. 8. 412: 1. 416:
 1. 419: 11. 12. 420: 9. 423:
 5. 425: 4. 430: 8. 431: 4.
 7. 432: 10. 16. 433: 16. 435:
 14. 21. 440: 8. 443: 7.
 444: 6. 446: 4. 447: 4.
 448: 5. 449: 17. 450: 11.
 451: 4. 453: 2. 460: 1. 461:
 24. 462: 19. 464: 7. 467:
 2. 468: 1. 469: 19. 472: 1.
 473: 10. 474: 14. 476: 7.
 478: 7. 479: 5. 16. 481:
 12. 483: 1. 8. 484: 6. 487:
 2. 488: 2. 490: 7. 11. 497:
 3. 20. 499: 3. 17. 500: 20.
 503: 8. 504: 8. 505: 12. 506:
 3. 509: 7. 510: 3. 13. 511:
 2. 513: 15. 515: 20. 520: 4.
 521: 5. 8. 10. 517: 18. 524:
 15. 530: 1. 13. 532: 3. 533:
 7. 15. 536: 4. 539: 3. 541:
 6. 549: 2. 551: 14. 555: 5.
 10. 564: 3. 12. 20. 565: 11.
 566: 14. 567: 12. 568: 2.
 569: 3. 9. 13. 15. 572: 13.
 574: 12. 575: 8. 19. 578: 2.
 584: 6. 16. 21. 585: 2. 587:
 1. 21. 588: 20. 591: 19. 593:
 6. 599: 5. 603: 10. 610: 14.
 612: 2. 14. 15. 615: 6. 616:
 6. 617: 4. 618: 11. 621: 14.
 624: 1. 11. 626: 6. 627: 3.
 631: 1. 632: 13. 634: 6. 11.

18. 639: 8. 26. 32. 647: 8.
 648: 2. 651: 4. 10. 652: 39.
 653: 1. 19. 654: 13. 28. 655:
 11. 18. 657: 14. 25. 660:
 16. 18. 661: 53.
 sedata, 516: 6.
 sedatis, 653: 23.
 sedato, 420: 5.
 sede, 133: 8. 399: 5. 437: 18.
 sedebat, 403: 2.
 sedecim, 337: 10. 617: 7.
 sedem, 78: 6. 285: 1. 315: 3.
 3. 324: 9. 496: 15.
 sedens, 33: 2. 82: 3. 163: 2.
 262: 21. 648: 3.
 sedentem, 14: 12. 113: 5. 545:
 12.
 sedentes, 174: 2. 406: 27. 413:
 15.
 sedenti, 357: 1. 413: 1.
 sedentibus, 174: 3. 398: 6.
 sedentis, 618: 23.
 sedere, 406: 25.
 sederet, 161: 9.
 sedibus, 252: 12.
 sedilibus, 158: 7.
 sedit, 176: 16. 231: 14. 262:
 11. 597: 12.
 seditio, 268: 18.
 seditioe, 4: 1. 116: 12. 540:
 11.
 seditioem, 72: 1. 321: 7. 362:
 5.
 seditioibus, 269: 7. 453:
 13.
 seditiois, 315: 6.
 seditiois, 280: 3.
 seditiosissimum, 72: 13.
 seditiosorum, 69: 2.
 seditiosum, 12: 2.
 seductis, 370: 7.
 seducto, 417: 3.
 seductum, 286: 16. 505: 11.
 sedulitate, 498: 7.
 sedulo, 172: 4. 280: 7. 402:
 4.
 segnior, 384: 18.
 segniter, 360: 1.
 segnitia, 381: 6.
 segnitiam, 481: 2.
 segnius, 383: 2. 444: 19.
 Seiani, 189: 18. 301: 3. 303:
 3. 305: 18. 349: 8. 410: 5.
 520: 15.
 Seiano, 219: 17. 301: 5. 9. 327:
 5. 410: 6.
 Seianum, 296: 5. 301: 5. 7.
 305: 4. 381: 12.
 Selenæ, 344: 3.
 Seleuci, 510: 4.
 Seleuco, 406: 12.
 Seleueum, 296: 15.
 Seleucus, 511: 5.
 selibra, 621: 22.
 sella, 130: 15. 406: 13. 453:
 13. 511: 13. 534: 4.

sellæ, 159: 22.
sellam, 146: 7. 502: 18. 574:

1.

sellariam, 285: 18.

sellas, 403: 1.

semel, 38: 5. 39: 2. 70: 111.

96: 7. 124: 1. 132: 18. 248:

13. 251: 1. 292: 9. 299:

16. 312: 1. 359: 12. 379: 15.

30. 381: 10. 425: 10. 653:

2.

semesa 276: 9. 530: 17.

semestrem, 388: 16.

semestres, 440: 2.

semestria, 146: 18.

semestribus, 659: 51.

semet, 98: 3. 330: 5. 364: 25.

386: 3. 466: 5. 582: 19. 619:

7.

semetipse, 307: 1.

semetipso, 420: 4.

semetipso, 168: 14.

semiambustum, 373: 3.

semianimis, 105: 8. 302: 3.

481: 7.

semibarbaris, 78: 18.

semicruda, 99: 6.

semigræci, 603: 5.

feminis, 343: 21.

feminudus, 534: 16.

femiperfecta, 338: 1.

Semiramin, 21: 17.

femisse, 459: 5.

femitam, 476: 29.

femiustulandum, 315: 14.

femiustum, 591: 11.

semper, 38: 4. 53: 9. 67: 13.

72: 4. 74: 1. 69: 7. 112:

13. 116. 1. 163: 21. 173: 1.

178: 4. 219: 2. 235: 9. 238:

14. 243: 25. 262: 15. 265:

31. 299: 10. 307: 11. 315: 7:

324. 8. 329: 6. 334: 4. 348:

2. 366: 4. 376: 8. 379: 7.

21. 31. 389: 1. 395: 1. 413:

6. 416: 6. 419: 11. 481: 7.

488: 4. 501: 10. 523: 10.

530: 1. 556: 8. 557: 7. 561:

7. 575: 10. 589: 16. 591:

12.

senator, 42: 4. 100: 13. 108:

15. 172: 6. 507: 5.

senatore, 249: 6.

senatorem, 174: 6. 348: 5.

404: 4. 417: 24. 536: 20.

senatores, 25: 16. 41: 21.

153: 1. 149: 8. 372: 17. 412:

13. 437: 4. 485: 15. 510:

12. 585: 6.

senatori, 84: 6. 278: 11. 334: 9.

433: 3. 651: 2.

senatoria, 146: 12. 500: 1.

senatoriam, 404: 1.

senatorias, 406: 4.

senatoribus, 161: 5. 175: 4.

398: 16. 467: 15. 533: 23.

549: 10. 584: 11.

senatorii, 45: 10. 146: 7. 267:

5. 576: 19.

senatoriis, 102: 51.

senatorio, 334: 14.

senatoris, 47: 4. 49: 2. 161: 2.

149: 9.

senatorium, 519: 16. 554: 1.

639: 8.

senatorum, 146: 1. 8. 150: 3.

155: 6. 236: 13. 271: 1. 289:

1. 364: 6. 435: 14.

senatu, 11: 4. 14: 1. 16: 2.

18: 14. 31: 1. 4. 51: 9. 55:

18. 83: 14. 101: 7. 130: 4.

132: 1. 133: 4. 152: 1. 175:

1. 212: 4. 238: 5. 243: 14.

254: 1. 262: 10. 267: 1.

269: 9. 271: 17. 272: 20.

291: 12. 293: 12. 295: 6.

298: 4. 311: 2. 318: 6. 332:

12. 360: 15. 367: 9. 376: 8.

383: 10. 384: 14. 18. 385:

19. 394: 2. 403: 2. 406:

27. 409: 11. 419: 10.

412: 5. 415: 7. 433: 13. 473:

14. 477: 15. 480: 1. 502:

19. 549: 6. 565: 10. 81: 6.

582: 7. 588: 16. 12. 590:

2. 657: 10.

senatui, 22: 2. 58: 9. 185: 11.

186: 6. 218: 8. 266: 7. 269:

3. 272: 8. 13. 274: 2. 289:

2. 302: 16. 333: 8. 364: 5.

381: 10. 406: 18. 427: 6.

435: 19. 437: 17. 513: 2.

534: 1. 538: 16. 550: 2. 561:

8. 576: 16. 587: 11. 17.

senatum, 8: 7. 11: 11. 28: 7.

30: 9. 41: 1. 61: 3. 84: 5.

87: 1. 100: 2. 108: 20. 120:

11. 135: 3. 146: 18. 176: 14.

214: 10. 251: 11. 268: 5.

271: 8. 284: 11. 308: 15.

340: 8. 344: 16. 361: 15.

363: 12. 387: 8. 404: 7.

417: 15. 437: 19. 440: 17.

442: 9. 469: 19. 27. 473:

2. 474: 12. 508: 12. 512: 1.

526: 12. 594: 6. 606: 3. 638:

6.

senatus, 6: 11. 12: 1. 15: 14.

18: 10. 23: 11. 25: 3. 27: 4.

28: 2. 83: 1. 84: 21. 97:

8. 104: 4. 114: 15. 146: 14.

148: 1. 149: 4. 174: 1. 175:

4. 176: 3. 179: 4. 7. 236: 2.

246: 14. 275: 4. 276: 5.

295: 13. 307: 12. 313: 1.

313: 8. 328: 10. 357: 1. 374:

5. 381: 1. 386: 6. 406: 21.

411: 8. 428: 10. 463: 11.

467: 20. 496: 5. 9. 501:

4. 506: 2. 507: 18. 513: 11.

523: 4. 597: 4.

senatusconsulta, 178: 2. 547:

28.

senatusconsultis, 187: 2. 391:

3.

senatusconsulto, 96: 4. 159:

11. 185: 24. 248: 3. 278: 9.

315: 6. 330: 13.

senatusconsultum, 224: 12.

273: 6. 289: 10. 638:

4.

Seneca, 314: 8. 483: 3.

Senecæ, 413: 1.

Senecam, 367: 7. 433: 4. 464:

26. 660: 18.

senecta, 204: 11. 490: 8.

senectam, 471: 13. 501: 7. 611:

14. 24.

senectuti, 268: 13.

senem, 305: 12. 310: 2. 494:

11. 502: 15.

senes, 358: 19. 436: 2. 464:

30.

senescentem, 594: 14.

senex, 192: 8. 326: 7. 551: 9.

588: 11.

seni, 284: 10. 287: 7.

senio, 150: 10. 289: 19. 344:

23.

senionem, 192: 12.

senior, 135: 3. 212: 3. 638: 41.

648: 19.

seniore, 370: 12.

senis, 198: 8. 214: 34.

senium, 360: 8.

Senones, 365: 18.

Senonibus, 246: 123.

senos, 202: 3. 440: 13.

senferat, 364: 16.

senfim, 254: 23. 286: 8. 455:

2. 527: 5. 639: 17.

senfisset, 14: 7. 250: 13. 327:

20.

senfir, 256: 9. 481: 5. 516: 3.

564: 21.

senfum, 212: 14.

sententia, 45: 3. 86: 6. 96: 11.

105: 18. 262: 15. 278: 3. 299:

20. 356: 18. 367: 11. 385:

14. 495: 19.

sententia, 367: 3. 374: 7. 381:

17.

sententiam, 14: 6. 31: 5. 83:

15. 91: 10. 273: 1. 382: 10.

587: 9. 638: 18.

sententiarum, 213: 12.

sententias, 146: 19. 379: 30.

440: 8. 581: 2.

sententiis, 40: 7. 214: 5.

sentiat, 349: 5.

sentibus, 480: 5.

sentiebant, 370: 6.

sentiebat, 122: 12. 106: 7. 394:

6.

sentientibus, 474: 9.

sentimus, 379: 18.

sentio, 307: 4.

sentire, 390: 19.

sentirent, 157: 3.

sentiret, 145: 10. 410: 10.

462: 9. 510: 11.

- fenit, 100: 11.
 fenum, 232: 4. 413: 14.
 separatim, 10: 4. 134: 13. 161: 12. 315: 21.
 sepeliri, 591: 20.
 seponere, 569: 15.
 seposito, 260: 12.
 sepositus, 509: 10.
 seposuit, 185: 8. 362: 13.
 sepsit, 183: 23.
 septa, 159: 18. 283: 4. 338: 3.
 septem, 97: 4. 117: 2. 203: 6. 241: 11. 427: 10. 468: 10. 530: 7. 565: 18. 589: 4. 592: 25. 606: 12. 688: 6.
 Septemher, 270: 9.
 Septemherem, 138: 9. 236: 8. 330: 11. 589: 6.
 Septembres, 323: 10.
 Septembri, 146: 15.
 Septembribus, 90: 17.
 Septembris, 231: 17. 523: 8. 570: 13.
 septemdecim, 130: 9. 159: 13. 434: 1. 589: 3.
 septenis, 576: 2.
 septentrionalem, 357: 8.
 septies, 355: 18.
 septima, 372: 1.
 septimi, 629: 12.
 Septimio, 654: 23.
 septimo, 314: 3. 523: 7. 506: 2. 535: 9.
 septimontiali, 576: 15.
 septimum, 272: 12. 14. 312: 4. 333: 3. 434: 2. 561: 5.
 septingentos, 660: 30.
 septis, 158: 6. 262: 10. 334: 1. 398: 13. 437: 23.
 Septizonium, 563: 2.
 septuagesimo, 235: 17. 314: 2. 506: 1.
 septuagesimum, 471: 11.
 sepulcra, 86: 3. 319: 11.
 sepulcro, 238: 21.
 sepultum, 357: 19. 373: 4.
 sepultura, 117: 9. 504: 21.
 sepulturam, 111: 6. 241: 9.
 sepultus, 86: 5.
 sequamur, 379: 16.
 sequebatur, 574: 1.
 sequenda, 324: 6.
 sequentem, 39: 4. 446: 12.
 sequentes, 62: 1. 130: 7. 217: 9. 322: 2. 388: 15. 427: 16.
 sequenti, 108: 27. 224: 32. 282: 2. 440: 4. 474: 21. 523: 16. 542: 23. 592: 3.
 sequentibus, 1: 2. 428: 19. 451: 8. 453: 12.
 sequentis, 161: 14. 262: 22.
 sequerentur, 18: 13. 409: 16.
 sequeretur, 243: 19. 646: 11.
 sequi, 58: 5. 217: 2. 379: 29.
 Serapide, 545: 13.
 Serapidis, 545: 32.
 seras, 117: 1.
 serena, 570: 4.
 sereno, 204: 6. 229: 2.
 serens, 344: 19.
 serens, 490: 1.
 Sergius, 490: 1.
 serix, 221: 11. 350: 9.
 sericatus, 366: 6.
 serie, 285: 4.
 seriem, 346: 3.
 series, 549: 11.
 serio, 100: 2. 173: 6. 218: 14. 413: 4. 432: 10. 451: 17. 575: 14.
 serius, 67: 18. 198: 6. 224: 26. 293: 6. 360: 5. 382: 8. 464: 24. 504: 8. 652: 30.
 sermo, 60: 16. 269: 13. 271: 17. 447: 2. 479: 5.
 sermocinantem, 296: 10.
 sermone, 96: 15. 131: 10. 204: 5. 215: 1. 232: 13. 233: 15. 271: 4. 282: 12. 294: 6. 308: 12. 311: 1. 357: 13. 412: 3. 444: 17. 468: 13. 526: 11. 567: 7. 588: 26. 616: 18. 618: 11. 610: 14. 653: 21. 655: 6.
 sermonem, 214: 5. 264: 16. 362: 14.
 sermones, 212: 7. 265: 4. 291: 10. 636: 13. 654: 31.
 sermonis, 598: 9. 301: 22. 392: 10. 419: 3. 595: 7. 632: 8. 634: 7. 636: 15. 653: 27.
 sero, 224: 7. 416: 7. 464: 14. 481: 9. 504: 20. 547: 10. 551: 10. 638: 2. 660: 18.
 serpens, 311: 16.
 serpentis, 316: 8. 432: 21.
 ferta, 347: 9.
 fertorium, 5: 5.
 servandi, 392: 16.
 servantur, 306: 5.
 servare, 76: 10. 153: 14. 553: 3.
 servarent, 361: 15.
 servaret, 569: 2.
 servari, 592: 1.
 servasse, 92: 9.
 servasset, 553: 4.
 servat, 200: 8.
 servatam, 117: 16.
 servate, 57: 3.
 servavi, 200: 8.
 servavit, 146: 10.
 servi, 120: 7. 241: 5. 384: 11. 491: 4. 496: 22.
 Servii, 56: 1.
 servilem, 132: 14.
 Servilia, 53: 10. 56: 10.
 Servilia, 429: 13.
 Serviliam, 56: 7.
 Servilianos, 478: 5.
 Servilii, 182: 8. 248: 8.
 Servilio, 3: 7. 21: 3.
 servilis, 153: 14.
 Servilium, 660: 13.
 Servio, 490: 5.
 servire, 272: 8.
 servirent, 122: 5.
 servis, 76: 13. 247: 11. 324: 1. 388: 8. 476: 9. 507: 17. 585: 17.
 servisse, 646: 1.
 servitia, 947: 12.
 servitiorum, 157: 13.
 servitutem, 157: 13. 243: 8. 268: 10. 406: 7.
 servitutis, 180: 1. 632: 1.
 servit, 650: 2.
 Servium, 30: 4. 489: 22.
 Servius, 606: 19. 609: 4.
 serum, 116: 10. 447: 9. 516: 4.
 servo, 185: 15. 510: 17. 550: 2. 558: 10.
 servorum, 114: 5. 232: 6. 402: 8. 475: 6.
 servos, 4: 8. 78: 19. 128: 153. 20. 357: 2. 568: 14.
 servuli, 89: 13.
 servulos, 27: 7.
 servulum, 274: 12.
 servulus, 651: 24. 653: 16.
 servum, 75: 5. 135: 5. 138: 3. 298: 6. 325: 21. 351: 4. 353: 16. 587: 7.
 servus, 114: 22. 268: 15. 630: 1.
 sese, 349: 2.
 sessoris, 66: 4.
 sessorum, 657: 13.
 sessum, 42: 7.
 sestertia, 40: 2. 56: 7. 238: 15. 284: 15. 288: 4. 384: 21. 510: 20. 555: 4. 13. 557: 13. 627: 8. 660: 28.
 sestertis, 42: 7. 457: 3. 525: 9. 554: 2.
 sestertio, 210: 4.
 sestertiorum, 137: 11. 155: 7. 238: 11. 286: 13. 289: 7. 332: 7. 355: 10. 356: 25. 369: 13. 380: 9. 444: 24. 446: 15. 454: 11. 456: 18. 492: 1. 494: 6. 512: 10. 533: 11.
 sestertios, 40: 8. 90: 11. 333: 7. 541: 2.
 sestertium, 381: 20. 383: 12. 510: 17. 551: 18. 555: 12.
 Sestio, 284: 9.
 seu, 6: 3. 83: 6. 100: 7. 8. 105: 6. 163: 5. 7. 199: 9. 652: 42.
 severe, 54: 4. 331: 8. 582: 11.
 severi, 531: 3.
 severissima, 157: 2.
 severissime, 49: 1. 126: 2. 163: 21. 507: 10.
 severitate, 67: 12.
 severitatis, 493: 7.
 severius, 145: 3.
 severo, 176: 13. 360: 4.
 severus, 188: 1. 520: 1. 431: 11.

- revocasset, 354: 10.
 rex, 59: 17. 130: 13. 191: 2.
 360: 10. 463: 17. 492: 7.
 513: 4. 574: 2. 652: 1. 653: 1.
 660: 6.
 sexagenarii, 402: 13.
 sexagesimo, 424: 5.
 sexagesimum, 56: 4. 632: 4.
 sexagies, 56: 7.
 sexaginta, 49: 5. 84: 16. 328: 14.
 458: 19. 634: 17.
 sexcenta, 288: 4.
 sexcenteni, 413: 12.
 sexcentorum, 335: 3.
 sexcentos, 437: 4.
 sexdecim, 660: 10.
 sexta, 380: 8. 572: 3. 592: 9.
 652: 8.
 sextæ, 70: 11.
 sextam, 434: 2. 499: 16.
 sextante, 202: 3. 238: 7. 267: 8.
 sextariolo, 655: 11.
 sexti, 198: 4. 247: 12. 299: 7.
 Sextilem, 138: 8.
 Sextilia, 523: 2.
 sextis, 235: 16.
 sexto, 97: 1. 130: 12. 168: 9.
 235: 18. 236: 17. 241: 7.
 248: 5. 394: 10. 538: 15.
 647: 11. 655: 19.
 sextum, 1: 1. 108: 6. 501: 14.
 536: 21.
 Sextus, 189: 1. 647: 1.
 sexu, 436: 6.
 sexum, 161: 13. 321: 9.
 sexus, 138: 17. 236: 5. 238: 9.
 286: 3. 323: 6. 28. 524: 15.
 si, 0: 5. 19: 10. 21: 11. 31: 3.
 32: 11. 47: 12. 49: 8. 62: 7.
 8. 63: 4. 70: 5. 7. 17.
 74: 5. 76: 18. 81: 6. 82: 10.
 90: 9. 96: 9. 125: 7.
 126: 10. 128: 6. 130: 6. 138: 13.
 141: 12. 143: 1. 3. 146: 21.
 153: 1. 16. 159: 17. 169: 18.
 172: 7. 175: 10. 176: 8.
 14. 187: 14. 15. 17. 193: 2.
 6. 195: 9. 199: 2. 202: 4.
 203: 7. 10. 204: 10. 208: 7.
 218: 1. 221: 1. 3. 231: 24.
 238: 20. 243: 19. 253: 5.
 257: 6. 262: 12. 265: 27.
 291. 31. 271: 4. 15. 272: 2.
 5. 275: 6. 9. 286: 12. 292: 3.
 294: 5. 299: 6. 8. 14. 305: 14.
 307: 5. 13. 311: 6. 319: 19.
 323: 33. 324: 2. 515: 18.
 326: 6. 327: 9. 15. 330: 20.
 332: 5. 340: 2. 341: 2. 354: 9.
 358: 6. 363: 11. 365: 17.
 467: 3. 369: 3. 370: 8. 376: 3.
 379: 5. 16. 21. 24. 29. 31.
 382: 8. 386: 1. 396: 2.
 397: 5. 398: 31. 404: 5.
 406: 10. 11. 23. 411: 11.
 414: 25. 419: 14. 444: 16.
 449: 15. 455: 8. 459: 11.
 469: 18. 24. 473: 19. 480: 16.
 484: 1. 500: 5. 511: 12.
 17. 516: 5. 524: 11. 532: 16.
 545: 14. 547: 22. 551: 17.
 566: 15. 567: 3. 569: 6.
 570: 11. 592: 2. 594: 9. 603: 7.
 606: 8. 618: 14. 621: 17.
 624: 10. 626: 7. 632: 15.
 31. 639: 19. 651: 7. 654: 20.
 22. 24. 655: 6. 11.
 Abi, 1: 16. 7: 9. 101: 6. 11: 1.
 15: 13. 17: 11. 19: 15. 21: 1.
 22: 9. 23: 5. 25: 5. 27: 3.
 30: 9. 13. 34: 7. 35: 11. 36: 4.
 51: 9. 54: 4. 55: 20. 67: 4.
 69: 11. 70: 5. 8. 74: 12. 76: 4.
 20. 78: 5. 11. 82: 1. 7. 83: 7.
 86: 17. 90: 9. 92: 21.
 95: 2. 96: 9. 14. 101: 7.
 105: 16. 108: 17. 110: 11. 115: 4.
 117: 14. 120: 10. 130: 3.
 132: 3. 16. 1. 133: 2. 137: 6.
 138: 9. 146: 17. 149: 6.
 153: 17. 166: 9. 171: 12. 172: 12.
 173: 12. 174: 6. 183: 3.
 10. 187: 4. 9. 17. 192: 3.
 6. 204: 10. 120: 8. 221: 12.
 225: 8. 18. 27. 230: 6.
 235: 2. 10. 241: 9. 243: 10.
 19. 246: 11. 255: 9. 256: 8.
 263: 7. 268: 5. 10. 269: 3.
 270: 5. 271: 3. 286: 7.
 12. 291: 9. 29: 4. 294: 8.
 296: 1. 12. 298: 10. 299: 13.
 300: 1. 303: 6. 305: 7.
 311: 4. 312: 17. 18. 314: 7.
 14. 317: 7. 318: 3. 3. 319: 19.
 321: 8. 325: 8. 330: 14.
 26. 356: 4. 338: 17. 341: 7.
 343: 7. 12. 344: 7. 348: 3.
 7. 352: 14. 353: 7. 20.
 354: 4. 356: 12. 24. 360: 2.
 361: 2. 364: 6. 365: 16. 366: 1.
 370: 10. 376: 10. 378: 10.
 379: 25. 35. 382: 14. 384: 8.
 385: 7. 386: 6. 392: 4.
 21. 394: 2. 397: 15. 409: 6.
 410: 12. 414: 20. 416: 22.
 417: 10. 17. 19. 419: 9.
 420: 10. 422: 4. 423: 4.
 5. 428: 17. 429: 3. 9. 430: 5.
 433: 4. 436: 10. 437: 21.
 442: 5. 444: 23. 449: 21.
 455: 3. 459: 10. 462: 21.
 464: 19. 467: 13. 19. 471: 6.
 12. 472: 3. 473: 6. 474: 22.
 477: 4. 478: 2. 479: 4.
 23. 484: 1. 491: 5. 497: 11.
 499: 10. 501: 9. 506: 4.
 507: 22. 509: 5. 511: 20.
 515: 2. 17. 521: 1. 15. 526: 8.
 531: 5. 533: 10. 22. 539: 8.
 542: 2. 543: 7. 545: 14.
 547: 12. 15. 551: 8. 19.
 553: 16. 555: 11. 561: 8. 565: 9.
 23. 566: 12. 568: 6. 569: 10.
 13. 570: 6. 571: 10. 573: 7.
 574: 5. 17. 575: 15. 584: 9.
 588: 6. 17. 26. 591: 5.
 595: 9. 596: 11. 597: 14. 610: 1.
 612: 7. 620: 3. 13. 632: 13.
 634: 12. 10. 652: 31. 638: 12.
 646: 10. 652: 31. 6. 7: 21.
 658: 11. 661: 7. fibimet, 556: 5.
 Sibyllinos, 138: 5.
 sic, 6: 3. 14: 9. 31: 21. 35: 1.
 53: 11. 61: 5. 62: 7. 66: 8. 72: 13.
 103: 11. 145: 5. 159: 5. 173: 12.
 179: 6. 201: 11. 248: 6.
 257: 6. 295: 15. 305: 13.
 321: 1. 4. 328: 1. 369: 10.
 379: 3. 4. 4. 5. 449: 15. 479: 6.
 509: 11. 555: 7. 557: 8.
 588: 24. 25. 594: 7. 597: 10.
 612: 5. 620: 6. 639: 21.
 642: 2. 648: 11. 653: 3.
 fica, 351: 8.
 Sicambros, 122: 5.
 ficariis, 11: 8.
 ficariorum, 11: 8. 74: 6.
 ficca, 624: 2.
 ficcare, 50: 8.
 ficcari, 397: 5.
 ficci, 613: 4.
 ficco, 655: 14.
 Sicilia, 100: 9. 128: 14. 126: 9.
 213: 8. 243: 5. 249: 4. 337: 1.
 Siciliam, 114: 17. 243: 11. 247: 11.
 248: 15.
 Siciliensem, 231: 5.
 Siciliensi, 191: 15. 365: 7.
 ficubi, 25: 13. 319: 10.
 Sicula, 399: 7.
 Sículas, 340: 6.
 Siculum, 108: 4. 114: 1. 124: 4.
 ficunde, 321: 5.
 sicut, 39: 10. 74: 14. 105: 23.
 135: 11. 176: 18. 179: 9. 213: 2.
 223: 1. 252: 6. 291: 18. 323: 29.
 361: 13. 376: 8. 383: 9.
 413: 8. 414: 27. 446: 21.
 456: 5. 469: 10. 507: 15.
 513: 12. 555: 6. 564: 9. 565: 28.
 569: 13. 597: 16. 620: 3.
 636: 4. 639: 19. 651: 12.
 sidera, 224: 21.
 sideris, 225: 34.
 siderum, 361: 8.
 sidus, 328: 8.
 sigida, 612: 8.
 sigillaria, 381: 13. 392: 23. 455: 10.
 sigillatim, 108: 1. 178: 9. 184: 3.
 301: 9. 412: 4. 440: 6.
 sigillis, 285: 8.

- signa, 53: 9. 122: 18. 252: 6.
 267: 5. 289: 18. 305: 17.
 329: 9. 359: 19. 388: 13.
 423: 31. 439: 6. 497: 19.
 521: 5. 528: 8. 542: 5. 580:
 12.
 signandis, 117: 1.
 signandum, 143: 9.
 signare, 171: 13.
 signarent, 18: 19.
 signatis, 238: 5.
 signatores, 143: 6.
 signatoribus, 267: 5.
 signaturis, 442: 4.
 signaverat, 383: 12.
 signifer, 453: 14. 657: 16.
 significabat, 645: 4.
 significans, 145: 8. 469: 25.
 significantem, 39: 12.
 significare, 8: 12. 66: 3. 215:
 3. 225: 20.
 significarentur, 171: 5.
 significari, 494: 10.
 significat, 612: 8. 618: 12. 620:
 6. 654: 15.
 significationes, 467: 14.
 significatur, 241: 15.
 significavimus, 351: 1.
 signis, 238: 15. 280: 14. 315:
 18. 423: 11. 487: 2. 627:
 4.
 signo, 443: 12.
 signum, 8: 15. 66: 4. 114: 9.
 180: 2. 225: 5. 235: 12. 370:
 13. 371: 11. 442: 8. 432:
 7. 435: 4. 494: 13. 511: 9.
 587: 10.
 Silani, 327: 1. 379: 15.
 Silano, 404: 1. 410: 11.
 Silanum, 14: 5. 341: 4. 410:
 16. 412: 6. 9. 417: 7.
 Silanus, 341: 8. 412: 10.
 silentibus, 398: 6.
 silentio, 266: 8. 386: 5. 472:
 11.
 silentium, 869: 14. 648: 1.
 filere, 224: 39.
 filicis, 355: 14.
 filio, 238: 1. 409: 4. 412: 18:
 416: 20.
 filva, 487: 12.
 filva, 18: 3.
 filvam, 225: 22. 361: 4.
 filvas, 236: 18.
 filvis, 249: 2. 286: 1. 438: 8.
 Silvius, 192: 11.
 Silus, 647: 13.
 sim, 265: 15.
 simia, 477: 8.
 simile, 224: 31.
 similem, 58: 7. 92: 10. 235:
 10. 307: 11. 385: 9. 653: 18.
 similes, 129: 6. 374: 10.
 simili, 99: 9. 246: 15. 344:
 15. 451: 3. 514: 1.
 similia, 279: 5. 473: 24. 568:
 35.
 similis, 177: 2. 390: 3. 417:
 9. 497: 2.
 similiter, 464: 18. 495: 18.
 similitudinem, 446: 17.
 simillimam, 455: 14.
 simillimum, 225: 9.
 simplicem, 62: 13.
 simplici, 75: 6.
 simplicitate, 406: 26.
 simpliciter, 192: 7.
 simplicium, 301: 17.
 simul, 1: 18. 3: 8. 9: 3. 17: 6.
 18: 9. 30: 11. 31: 11. 69:
 10. 78: 11. 83: 13. 86: 20.
 89: 8. 92: 12. 105: 8. 108:
 12. 117: 1. 143: 8. 168: 18.
 181: 2. 185: 6. 188: 4. 204:
 3. 243: 31. 260: 5. 262: 11.
 264: 12. 269: 10. 284: 2.
 286: 16. 297: 11. 303: 14.
 310: 15. 342: 5. 345: 23. 352:
 5. 378: 12. 385: 5. 395: 8.
 397: 2. 404: 16. 413: 12.
 435: 6. 441: 12. 443: 8.
 446: 7. 450: 14. 453: 14.
 462: 14. 463: 9. 474: 19.
 476: 7. 480: 13. 14. 487:
 14. 493: 10. 496: 13. 498:
 12. 534: 8. 544: 15. 547:
 25. 552: 4. 563: 4. 579: 3.
 587: 6. 589: 11. 594: 10.
 606: 5. 612: 9. 615: 12. 647:
 1. 653: 8.
 simulac, 12.
 simulacra, 78: 7. 178: 7.
 270: 7. 338: 18. 406: 3.
 simulacris, 477: 6.
 simulacro, 97: 6. 117: 11. 352:
 1. 437: 10.
 simulacrum, 92: 7. 114: 15.
 231: 8. 248: 3. 298: 6. 339:
 7. 371: 1. 490: 17.
 simulans, 294: 8. 317: 9. 479:
 9.
 simulanti, 481: 8.
 simularentur, 412: 19.
 simulasse, 511: 11.
 simulata, 120: 13. 449: 11.
 462: 13.
 simulatam, 374: 3. 417: 29.
 simulatione, 297: 5.
 simulationem, 204: 8. 424:
 3.
 simulatque, 497: 10.
 simulaverat, 349: 10.
 simulavit, 269: 5. 508: 7. 574:
 4.
 simulate, 182: 17. 544: 19.
 similitatem, 292: 1. 451: 19.
 similitates, 74: 8.
 simus, 215: 5. 9. 498: 12.
 sin, 176: 15. 379: 18.
 sincerum, 13: 13.
 sine, 3: 5. 4: 6. 13: 1. 19: 18.
 25: 19. 31: 11. 35: 9. 10. 49:
 3. 58: 9. 60: 11. 67: 16. 70:
 2. 81: 2. 5. 86: 11. 87: 7.
 89: 10. 108: 17. 26. 110: 9.
 111: 5. 113: 3. 118: 122: 7. 128:
 9. 13. 132: 1. 133: 5. 163:
 15. 17. 168: 7. 12. 181: 5.
 190: 18. 195: 1. 6. 9. 1. 8:
 1. 214: 3. 225: 9. 241: 4.
 250: 11. 254: 12. 258: 7.
 262: 21. 274: 8. 283: 14.
 303: 7. 304: 5. 308: 13. 18.
 310: 17. 317: 13. 319: 10.
 323: 28. 324: 6. 325: 15.
 331: 7. 8. 332: 3. 336: 7.
 339: 15. 344: 12. 349: 15.
 353: 11. 358: 6. 359: 1. 364:
 14. 367: 8. 369: 5. 370: 4.
 373: 6. 378: 14. 385: 15.
 392: 4. 14. 394: 9. 397:
 8. 398: 21. 399: 6. 414: 21.
 419: 6. 441: 24. 446: 5.
 449: 19. 453: 5. 11. 459: 5.
 473: 21. 482: 9. 483: 4.
 490: 18. 498: 2. 504: 14.
 505: 12. 515: 11. 536: 4.
 538: 14. 540: 10. 542: 20.
 544: 8. 547: 16. 552: 14.
 553: 16. 558: 13. 567: 5. 578:
 3. 582: 6. 587: 9. 591: 13.
 19. 623: 9. 630: 4. 640: 13.
 652: 5. 22. 655: 10.
 sinerent, 276: 8.
 sineret, 126: 7. 554: 10.
 sinetis, 271: 16.
 singula, 25: 20. 132: 19. 153:
 12. 166: 10. 238: 12. 289:
 16. 354: 11. 355: 16. 436: 11.
 437: 17. 480: 13. 534: 12.
 573: 3.
 singula, 399: 8.
 singulari, 519: 4. 472: 1. 524:
 4.
 singulari, 215: 10. 509: 16.
 singularis, 195: 10. 563: 17.
 616: 9.
 singulas, 1: 10. 342: 2. 406:
 14. 427: 15.
 singuli, 181: 1. 491: 5. 510: 19.
 530: 5.
 singulis, 34: 3. 141: 19. 149:
 7. 150: 7. 166: 10. 174: 5.
 193: 6. 212: 8. 252: 9. 272:
 4. 9. 379: 21. 384: 21. 388:
 2. 422: 15. 437: 9. 496: 13.
 533: 24. 639: 9.
 singulorum, 15: 17. 70: 18. 190:
 17. 256: 12. 479: 9.
 singulos, 24: 4. 40: 1. 63: 4.
 66: 7. 70: 1. 144: 1. 174:
 2. 192: 13. 199: 8. 254: 18.
 31: 21. 339: 11. 357: 8.
 473: 9. 515: 17. 525: 16.
 542: 4. 556: 6. 576: 2. 19.
 sinister, 221: 2.
 sinistrore, 249: 10. 592:
 18.
 sinistra, 39: 8. 87: 5. 89: 8.
 267: 7. 308: 3. 314: 9. 397:
 9. 398: 28. 502: 2.

- sinistro, 205: 1. 206: 5.
 sinistrorsum, 490: 3.
 sinistrum, 618: 22.
 sint, 42: 21. 72: 13. 114: 13.
 197: 2. 215: 4. 268: 8. 310:
 14. 325: 15. 390: 27. 468:
 9. 51: 19. 624: 9.
 sinu, 146: 9. 248: 13. 359:
 8.
 Sinueffanos, 525: 5.
 sinum, 89: 8. 225: 4. 261:
 11. 336: 13. 454: 7. 542: 13.
 sinus, 362: 4.
 siquidem, 97: 3. 100: 6. 103:
 1. 235: 15. 243: 16. 271: 17.
 364: 8. 423: 2. 431: 2. 453:
 5. 485: 3. 498: 11. 527: 3.
 535: 12. 556: 2. 565: 23.
 579: 10. 603: 4. 657: 9.
 Siren, 621: 5.
 Sirenes, 310: 4.
 sis, 422: 3.
 sistere, 138: 8.
 Siscennia, 660: 6.
 Siscennius, 610: 13.
 sit, 9: 2. 21: 9. 60: 7. 82: 8.
 105: 3. 110: 4. 134: 5. 171:
 8. 178: 1. 179: 5. 189: 5.
 204: 6. 225: 18. 248: 4.
 251: 2. 254: 20. 265: 1. 21:
 286: 6. 287: 2. 290: 9. 323:
 11. 28. 324: 5. 325: 21. 330:
 19. 340: 10. 344: 1. 364:
 31. 373: 7. 374: 10. 376:
 9. 379: 11. 37. 411: 11. 417:
 32. 435: 22. 449: 6. 460:
 2. 461: 4. 485: 20. 491:
 11. 493: 4. 509: 13. 517:
 15. 520: 5. 523: 12. 524:
 22. 553: 20. 561: 7. 567:
 13. 574: 20. 589: 2. 609:
 4. 617: 6. 621: 21. 638: 4.
 651: 7. 8. 652: 40. 654:
 32. 655: 1. 12. 657: 5.
 siti, 462: 25. 480: 8. 516: 6.
 sitit, 299: 11.
 situs, 64: 2.
 live, 1: 15. 16. 33: 6. 192: 1.
 265: 21. 514: 3. 5520: 5.
 6. 544: 13. 653: 6. 660: 30.
 Smyrna, 629: 6.
 Smyrnae, 65: 12. 629: 4.
 sobole, 185: 3.
 soboles, 166: 8. 225: 23. 487:
 8.
 sobrium, 59: 2.
 socci, 382: 13.
 socco, 366: 8.
 socculum, 521: 16.
 soceri, 609: 5.
 socero, 21: 8. 90: 14.
 socerum, 341: 4.
 sociarum, 161: 5.
 societate, 3: 9. 111: 1. 478: 7.
 487: 16. 547: 28.
 societatem, 18: 7. 116: 1.
 241: 6. 243: 3. 269: 6. 406:
 22. 531: 3.
 societates, 59: 6.
 socii, 125: 6. 181: 1.
 sociis, 17: 4. 59: 9. 101: 11.
 sociorum, 4: 13. 469: 4.
 socios, 14: 2. 16: 1. 24: 3. 101:
 9. 128: 15. 268: 13. 400:
 20. 657: 20.
 soeium, 11: 3.
 socordia, 376: 6. 499: 7.
 soetu, 182: 12.
 sodalem, 654: 11.
 sodales, 494: 3.
 sodalium, 381: 14.
 sol, 63: 3.
 sola, 270: 6. 288: 7. 324: 6.
 485: 3. 553: 6.
 solae, 289: 18. 515: 6.
 solam, 190: 12.
 solariis, 441: 2.
 solarium, 384: 5.
 solatiis, 322: 8.
 solatio, 365: 16. 495: 6.
 solarium, 301: 21. 440: 12.
 sole, 158: 8. 208: 10. 344: 11.
 432: 2. 618: 8.
 solebant, 141: 18. 148: 4. 382:
 13. 639: 21.
 solebat, 51: 4. 150: 10. 159:
 16. 163: 13. 185: 26. 199:
 6. 235: 11. 291: 11. 350: 1.
 365: 7. 367: 8. 369: 15.
 381: 13. 449: 15. 493: 14.
 495: 9. 515: 9. 560: 3. 574:
 18. 609: 3. 627: 3. 636:
 12.
 soleis, 457: 5.
 solem, 48: 18.
 solenne, 161: 10. 224: 14.
 455: 6.
 solennes, 174: 4. 199: 1. 575:
 5.
 solenni, 114: 15. 176: 5. 378:
 14. 398: 10. 414: 5. 492:
 11. 528: 14.
 solennia, 428: 6. 461: 13.
 solennibus, 276: 9. 340: 7.
 388: 18. 538: 7.
 solent, 447: 14. 448: 3. 534:
 18.
 soleo, 193: 21.
 solete, 172: 9. 466: 4.
 solerent, 537: 5.
 soleret, 21: 3. 172: 1. 296:
 13.
 solertissimi, 36: 6.
 solet, 390: 4.
 soli, 104: 7. 187: 4. 303: 4.
 629: 8. 9. 636: 8.
 solidam, 95: 17.
 solio, 108: 12.
 solis, 32: 5. 44: 4. 104: 12.
 161: 11. 204: 11. 208: 4.
 224: 22. 37. 229: 3. 274:
 11. 361: 8. 534: 4. 542: 35.
 596: 5.
 solita, 291: 18. 379: 8.
 solitz, 141: 20. 310: 14.
 solitam, 402: 11. 646: 7.
 solitas, 257: 1. 331: 6. 566:
 16.
 solitis, 398: 2. 17.
 solito, 45: 11. 262: 17. 280:
 4. 500: 16.
 solitos, 390: 25.
 solitudo, 624: 11.
 solitudines, 357: 11.
 solitam, 90: 4. 96: 8. 101: 2.
 301: 5. 513: 8. 564: 5. 566:
 6. 612: 14. 620: 12.
 solitus, 69: 5. 168: 16. 189:
 5. 287: 2. 414: 11. 419: 7.
 441: 4. 477: 3. 508: 4. 553:
 13. 648: 3.
 solium, 371: 14. 481: 19.
 sollicitantem, 569: 14.
 sollicitare, 574: 10.
 sollicitari, 169: 12. 491: 8.
 sollicitati, 510: 21.
 sollicitatum, 19: 17. 439: 34.
 sollicitatus, 543: 2.
 sollicitaverat, 491: 10.
 sollicitavit, 327: 8.
 sollicitior, 590: 6.
 sollicitissime, 395: 1.
 sollicitudine, 329: 2. 449:
 19.
 sollicitudinem, 568: 1.
 sollicitudines, 256: 7. 514: 3.
 solo, 289: 11. 397: 10. 398:
 4. 514: 30. 597: 7.
 solœcismo, 632: 13.
 solœcismum, 632: 10.
 solos, 128: 15. 138: 4. 231:
 18. 448: 6. 7. 500: 10. 585:
 30.
 soluendis, 238: 15.
 solvere, 500: 6. 621: 30.
 solverent, 289: 12.
 solveretur, 17: 8. 180: 5. 542:
 28.
 solverant, 639: 25.
 solvi, 305: 14.
 solvit, 529: 5.
 solum, 51: 5. 59: 4. 146: 8.
 178: 12. 195: 16. 252: 1. 267:
 3. 305: 12. 312: 11. 324: 9.
 342: 17. 348: 16. 381: 2.
 390: 26. 394: 12. 432: 16.
 479: 21. 510: 11. 524: 1.
 533: 26. 569: 9. 587: 11.
 617: 3. 627: 3. 635: 19.
 solus, 10: 5. 14: 2. 64: 8. 66:
 6. 107: 16. 110: 3. 131: 6.
 132: 21. 149: 8. 200: 11.
 223: 5. 247: 10. 269: 4.
 272: 21. 325: 5. 331: 4. 379:
 34. 428: 19. 429: 6. 474:
 16. 490: 14. 545: 4. 552:
 13. 590: 9. 596: 7. 621: 8.
 653: 21. 655: 3.
 soluta, 561: 2.
 solutilem, 462: 11.
 solutissimum, 161: 11.

- solutus, 116: 3. 4. 118: 8.
 solutus, 131: 17. 188: 8.
 somni, 414: 6.
 somnia, 220: 1.
 somniare, 47: 1.
 somniasse, 417: 6. 597: 14.
 somniasset, 225: 9.
 somniavit, 220: 8. 214: 21.
 22. 225: 3. 371: 13. 490: 5.
 15. 502: 11. 542: 21. 591: 14.
 somniculosos, 418: 6.
 somnii, 417: 13.
 somni, 203: 13.
 somnio, 7: 7. 20: 3. 371: 4.
 43: 5. 495: 18.
 somniorum, 477: 1.
 somnium, 225: 10. 14. 502: 13.
 somno, 114: 8. 308: 10. 322: 6. 356: 18. 516: 8.
 somnum, 51: 3. 203: 7. 414: 5.
 sono, 212: 10.
 sonibus, 7: 7.
 sonus, 502: 7.
 forberet, 355: 4.
 sordes, 526: 2.
 sordibus, 241: 11.
 sordidæ, 530: 14. 557: 9.
 sordidam, 447: 12. 519: 3.
 sordidatus, 533: 14.
 sordide, 584: 8. 648: 6.
 sordidis, 563: 1.
 sordidissimorum, 381: 6.
 sordido, 456: 12.
 sordidum, 185: 8. 480: 9. 581: 5. 645: 6.
 sordium, 555: 10.
 soror, 75: 9. 379: 8.
 sorore, 102: 4. 18: 4. 197: 4. 249: 4. 431: 11. 432: 8.
 sororem, 182: 5. 515: 19. 660: 26. 661: 1.
 sorori, 660: 27.
 sorores, 330: 18. 342: 14. 373: 4.
 sororibus, 330: 16. 19. 312: 1. 348: 15. 581: 14. 660: 31.
 sororis, 27: 1. 135: 7. 183: 3. 14. 215: 27. 411: 9.
 sororum, 90: 6. 354: 5. 357: 1.
 fors, 590: 4.
 forte, 11: 1. 146: 16. 358: 12. 381: 14. 437: 18. 538: 14. 549: 11. 568: 4. 576: 12.
 fortem, 19: 6. 138: 12. 379: 9. 493: 5. 591: 12.
 fortes, 199: 6. 371: 10. 542: 25.
 forticula, 446: 6.
 fortiri, 111: 8. 146: 18. 483: 24.
 fortis, 110: 8. 353: 13. 589: 15.
 fortitionem, 278: 13.
 fortitiones, 134: 3.
 fortito, 137: 2. 168: 3.
 fortitus, 17: 1. 101: 5. 235: 8. 381: 5. 540: 10.
 fortium, 304: 7.
 Sotium, 116: 6.
 sospitem, 333: 8.
 Spadonem, 411: 1. 423: 17.
 Spadonum, 5. 6: 3. 580: 5.
 spergerentur, 458: 11.
 spargi, 505: 8.
 sparsa, 436: 10.
 sparsi, 589: 18.
 sparsit, 334: 7. 355: 7. 576: 18.
 sparsio, 451: 12.
 sparsos, 175: 9.
 Spartaci, 101: 5.
 spatia, 398: 20. 440: 3.
 spatiabarur, 208: 5.
 spatium, 590: 7.
 spatiatur, 258: 22.
 spatiatus, 359: 10.
 spatis, 210: 3. 576: 2.
 spatio, 25: 1. 41: 8. 70: 4. 124: 2. 185: 5. 203: 7. 269: 9. 387: 6. 456: 15. 458: 3. 540: 6. 560: 12. 561: 12. 591: 12.
 spatium, 65: 9. 137: 1. 250: 1. 437: 2. 467: 7. 468: 8. 534: 18. 558: 16.
 spe, 3: 8. 13: 1. 53: 7. 112: 4. 258: 1. 303: 16. 305: 9. 327: 6. 341: 6. 381: 4. 384: 14. 397: 4. 458: 23. 495: 14. 510: 13. 514: 9. 532: 8. 565: 1. 567: 6.
 specie, 81: 2. 89: 1. 214: 32. 263: 2. 299: 1. 361: 8. 413: 3. 463: 3. 509: 5.
 speciem, 69: 8. 229: 2. 272: 12. 279: 4. 291: 7. 305: 7. 335: 11. 353: 8. 364: 32. 417: 11. 458: 7. 473: 13. 477: 3. 502: 11.
 species, 108: 2. 230: 6. 357: 12.
 spectabat, 163: 1.
 spectacula, 42: 1. 179: 3. 288: 9. 337: 1. 353: 5. 369: 2. 387: 3. 398: 1. 410: 13. 411: 5. 439: 1. 575: 4. 576: 15.
 spectaculi, 335: 1. 398: 26. 492: 5.
 spectaculis, 218: 3. 334: 4. 353: 9. 17. 368: 4. 381: 12. 382: 6. 446: 14. 449: 9. 459: 14. 474: 4. 570: 2. 585: 5.
 spectaculo, 32: 3. 113: 4. 145: 6. 161: 13. 163: 3. 15. 347: 12. 370: 10. 399: 7. 492: 11. 493: 11. 59: 10.
 spectulorum, 158: 1. 159: 16.
 solutum, 533: 22. 536: 12.
 350: 3. 356: 20. 379: 21. 436: 1.
 spectaculum, 50: 4. 138: 18. 159: 15. 371: 22. 371: 6. 394: 11. 414: 22. 437: 26. 447: 9. 57: 12. 100: 1.
 spectandi, 146: 10. 161: 1. 163: 8. 581: 4.
 spectandum, 161: 4. 163: 6.
 spectante, 172: 2. 483: 20.
 spectantium, 437: 11. 566: 12.
 spectare, 153: 4. 161: 11. 349: 18. 398: 17. 414: 15. 437: 14. 27. 566: 14.
 spectari, 161: 10. 379: 26. 447: 11.
 spectasse, 111: 8.
 spectasset, 398: 10.
 spectator, 453: 14.
 spectatorem, 253: 26.
 spectatores, 498: 12.
 spectatoribus, 25: 13.
 spectaturus, 398: 11.
 spectaverant, 398: 11.
 spectaverat, 483: 16.
 spectavere, 394: 19.
 spectavit, 163: 12. 232: 13. 347: 2. 437: 1. 472: 7.
 specubus, 458: 26.
 speculabundus, 305: 16.
 speculato, 655: 13.
 speculator, 198: 5.
 speculatorem, 132: 8.
 speculatoria, 366: 7.
 speculatoribus, 360: 13. 510: 19.
 speculo, 235: 1.
 speculum, 364: 22.
 specum, 480: 1.
 spei, 25: 7. 254: 8. 471: 9.
 speluncæ, 122: 15.
 spem, 7: 8. 132: 1. 134: 2. 198: 17. 199: 7. 224: 12. 260: 12. 268: 11. 281: 17. 292: 11. 379: 11. 31. 464: 22. 510: 2. 527: 17. 542: 12.
 sperans, 514: 4. 657: 21.
 sperari, 214: 3.
 speratum, 551: 8.
 speraverat, 108: 16. 510: 12.
 spernens, 358: 22.
 spes, 119: 4. 459: 1.
 sphæri, 217: 14.
 sphæristerio, 556: 6.
 sphinge, 171: 1.
 spicillum, 456: 19. 479: 12.
 spiculator, 502: 5.
 spiculatores, 416: 3.
 Spintrix, 52: 13.
 Spintrias, 285: 3. 331: 1.
 spirantem, 264: 14.
 spiranti, 327: 11.
 spiritu, 33: 5.
 spiritus, 267: 3. 303: 12.
 splendida, 507: 21.
 splendidam, 60: 4.
 splendide, 6: 8: 5.
 splendidi, 564: 14.
 N n n n n

splendidissimas, 658: 2.
splendidissime, 552: 1.
splendidissimum, 111: 5. 330: 1.
7.

splendidum, 392: 9.
splendore, 590: 8.
splendorem, 146: 4.
splendoris, 537: 2.
Spoleci, 631: 1.
Spoleum, 556: 2.
spolia, 362: 4. 376: 1. 394: 2.
13.

spoliandum, 472: 5.
spoliatum, 290: 13.
spoliavit, 115: 4.
spoliis, 119: 10. 468: 13.
spolio, 67: 10.
spondam, 55: 7.
spondens, 559: 9.
spongia, 337: 5.
spongiam, 213: 11.
spongiis, 553: 14.
sponsalia, 386: 4.
sponsaliorum, 174: 5.
sponsam, 182: 8.
sponsatum, 145: 9.
sponsas, 145: 10. 408: 1.
sponso, 21: 3. 404: 13.
sponsorum, 17: 2.
sponsum, 412: 9.
sponte: 15: 12. 27: 6. 86: 20.
178: 3. 213: 7. 258: 10. 278: 9. 351: 8. 370: 7. 406: 28.
429: 6. 477: 9. 493: 15.
542: 33. 579: 1.

sponderunt, 471: 7.
spondisset, 510: 1.
spondit, 158: 7.
sporta, 639: 26.
sportellis, 576: 16.
sportulam, 398: 2.
sportulas, 441: 6. 580: 1.
Sporum, 455: 4. 8. 480: 22.
Sporus, 456: 6. 477: 12. 479: 21.

spreta, 87: 6.
spreto, 78: 16.
spretum, 574: 5.
sprevisse, 504: 6.
sprevisisti, 654: 24.
sprevit, 213: 19. 485: 2.
spumante, 413: 5.
spumas, 317: 14.
spurcissimis, 65: 5.
Spurinna, 86: 13.
Spurinnam, 87: 7.
stabat, 339: 7. 575: 12.
stabilire, 547: 4.
stabilito, 385: 1.
stabilis, 397: 10.
stabula, 525: 15.
stabulo, 369: 12.
stabulum, 55: 7.
stadio, 450: 16. 483: 16. 576: 6.
stadium, 578: 5.

stagnum, 458: 6.
stannum, 524: 7.
stans, 364: 4.
stante, 480: 11.
stantem, 61: 3.
stantes, 387: 5.
stanti, 413: 1.
stantibus, 367: 5. 505: 9.
stantis, 594: 21.
stare, 126: 13. 344: 9. 364: 25. 490: 16. 510: 15. 553: 21.

starent, 358: 18. 561: 10.
staret, 133: 2. 458: 5.
stateram, 561: 9.
Statiliam, 464: 3.
Statilii, 539: 1.
Statilio, 135: 14.
Statilius, 388: 7.

statim, 4: 8. 15: 4. 49: 3. 65: 5. 71: 4. 95: 1. 132: 13. 133: 1. 148: 2. 171: 4. 173: 4. 182: 15. 187: 17. 210: 1. 215: 13. 224: 6. 17. 32. 247: 12. 260: 1. 264: 13. 283: 5. 286: 16. 289: 12. 293: 4. 301: 19. 302: 15. 312: 12. 317: 4. 328: 10. 338: 15. 343: 7. 347: 13. 351: 13. 357: 5. 370: 6. 374: 12. 390: 13. 411: 5. 417: 14. 418: 4. 423: 19. 432: 3. 437: 11. 444: 2. 448: 8. 453: 4. 461: 19. 463: 1. 474: 6. 479: 12. 487: 3. 492: 12. 501: 4. 511: 1. 513: 9. 514: 11. 517: 11. 523: 12. 529: 5. 530: 15. 531: 2. 11. 533: 11. 538: 15. 541: 10. 545: 8. 551: 1. 553: 10. 563: 14. 566: 11. 570: 4. 592: 27. 597: 2. 5. 646: 14. 647: 15. 659: 14.

statione, 126: 11. 268: 2. 312: 3. 446: 4. 462: 4. 511: 4.

stationem, 417: 30. 467: 4. 479: 7.

stationes, 64: 5. 280: 4.

stationibus, 31: 3. 241: 7.

stato, 357: 20.

statu, 84: 4. 257: 3. 385: 2. 568: 17. 632: 1. 648: 16.

statua, 243: 10. 507: 18. 523: 5. 542: 32. 618: 22. 648: 17.

statuaz, 83: 3. 84: 14. 15. 111: 4. 231: 17. 298: 3. 476: 4. 527: 5. 591: 9.

statuam, 78: 4. 139: 6. 180: 2. 191: 12. 294: 11. 352: 13. 437: 22. 506: 2. 559: 4. 563: 11. 579: 11. 627: 9.

statuarum, 195: 17. 488: 3. 564: 9.

statuas, 76: 17. 139: 2. 172: 12. 257: 4. 270: 5. 352: 9.

383: 12. 450: 9. 451: 14. 512: 8. 588: 26.

statuendum, 379: 15.

statuente, 14: 2.

statuere, 257: 10.

statuerent, 386: 8.

statuerentur, 238: 24.

statueret, 302: 17.

statuerunt, 180: 2.

statui, 495: 7.

statuis, 487: 14.

statuisse, 132: 3.

statuisset, 220: 2.

statuit, 4: 2. 35: 6. 108: 12. 253: 1. 462: 8. 503: 5. 514: 3.

statum, 19: 4. 23: 12. 44: 1. 125: 8. 317: 10. 358: 5. 376: 3. 402: 2. 496: 4. 497: 18. 597: 16.

statura, 51: 1. 185: 16. 308: 1. 364: 16. 423: 8. 482: 1. 505: 1. 517: 1. 556: 13. 563: 17. 594: 1. 653: 9. 655: 11.

statuarum, 205: 4. 660: 13.

status, 134: 1. 4. 261: 2. 484: 1.

statutis, 422: 14.

stella, 97: 3. 6. 466: 1. 559: 8.

stellæ, 425: 1.

stellarum, 206: 2.

stellatam, 19: 5.

stellis, 451: 5.

stemma, 488: 4.

stemma, 467: 5.

Stephanionem, 163: 11.

Stephano, 593: 2.

Stephanus, 592: 17.

stercore, 535: 2.

sterilem, 464: 7.

sterilitate, 157: 11.

sterilitates, 395: 7.

sternendas, 117: 8.

sternentis, 382: 13.

stetisse, 55: 13.

stetit, 359: 6.

stigmata, 74: 13.

stigmatum, 347: 7.

stimulantibus, 493: 1.

stipatos, 365: 13.

stipem, 174: 4. 178: 5. 210: 11.

stipendia, 3: 1. 100: 9. 251: 3. 406: 2. 459: 2. 564: 11.

stipendiarium, 73: 4.

stipendii, 24: 5.

stipendio, 70: 3. 268: 10. 587: 19.

stipendorum, 169: 9.

stipendium, 25: 18. 580: 15.

stipes, 359: 7.

stipitem, 456: 4.

stipularorum, 511: 6.

stirpe, 42: 4. 103: 5. 246: 1.

- 469: 13.
 stirpem, 519: 10.
 stirpis, 159: 5. 353: 2. 519: 11.
 520: 6.
 storchadas, 394: 7.
 Stoica, 660: 16.
 stolarum, 340: 8.
 stomachi, 413: 9. 661: 4.
 stomacho, 299: 20. 372: 2.
 stomachor, 265: 12.
 stomachum, 414: 6.
 stomachus, 200: 4.
 Strabone, 638: 5.
 Strabonis, 60: 9.
 stragulis, 416: 5. 479: 11. 481: 15.
 strangulare, 464: 7.
 strangularent, 432: 20.
 strangulari, 302: 7.
 strangulata, 302: 8.
 strangulatam, 294: 17.
 strangulatum, 410: 5.
 strangulaverunt, 315: 11.
 strata, 479: 29.
 strato, 105: 8. 197: 3. 365: 6.
 480: 8. 592: 5.
 stratum, 300: 8.
 stratura, 404: 10.
 stratus, 92: 4.
 strenam, 178: 5. 276: 13.
 strenatum, 276: 12.
 strenas, 359: 6.
 strenus, 241: 16.
 stritu, 657: 13.
 stritis, 89: 7.
 strictos, 14: 11. 511: 16.
 strictum, 313: 2. 526: 6.
 stricturum, 367: 5.
 strigilis, 206: 4.
 strigiosorem, 654: 12.
 structo, 62: 7.
 struere, 574: 13.
 studendi, 301: 22.
 studia, 50: 5. 212: 1. 310: 1.
 422: 1. 575: 1. 618: 4. 636: 2.
 studiis, 107: 9. 411: 6. 419: 18. 448: 7. 489: 14. 630: 14. 658: 3.
 studio, 18: 1. 163: 7. 217: 10.
 236: 2. 369: 1. 384: 7. 412: 2. 447: 1. 451: 15. 472: 7. 580: 8. 581: 7. 594: 18. 617: 2. 631: 2. 639: 6.
 studiorum, 319: 8. 422: 5. 630: 4.
 studiose, 630: 8.
 studiosiorem, 524: 23.
 studiosus, 459: 8.
 studiosissime, 163: 12. 310: 1. 326: 5. 368: 1. 414: 10.
 studiosissimum, 53: 3.
 studiosissimus, 642: 4.
 studiosius, 86: 3.
 studiosus, 353: 17.
 studium, 73: 8. 319: 5. 349: 12. 483: 12. 523: 18. 531: 4.
 567: 15. 564: 5. 606: 1. 623: 7. 645: 2.
 studuit, 153: 25. 660: 8. 661: 6.
 stulticiorem, 379: 6.
 stulticia, 390: 32. 461: 5.
 stulticiam, 417: 2. 8. 32.
 stulto, 215: 6.
 stupa, 468: 7.
 stupidum, 114: 11.
 stupratam, 464: 11.
 stupratores, 582: 17.
 stupratum, 354: 3.
 stupri, 342: 1. 354: 3. 508: 9.
 stupro, 189: 2. 278: 4. 342: 17. 624: 2.
 stuprum, 7: 7. 327: 8.
 styli, 647: 4.
 stylo, 213: 10. 574: 18. 595: 5. 609: 2.
 stylum, 310: 4.
 stylus, 367: 10.
 Stymphalo, 651: 20. 653: 6.
 sua, 18: 6. 40: 10. 73: 6. 74: 6. 92: 22. 23. 96: 8. 98: 2. 128: 4. 132: 5. 133: 8. 163: 16. 166: 6. 171: 2. 185: 28. 195: 16. 212: 8. 213: 5. 220: 1. 224: 21. 225: 12. 258: 14. 270: 8. 295: 8. 298: 9. 301: 6. 307: 8. 312: 7. 315: 16. 319: 13. 315. 327: 13. 329: 4. 330: 25. 331: 4. 337: 5. 341: 8. 347: 2. 348: 11. 352: 6. 354: 1. 358: 21. 367: 11. 369: 4. 371: 9. 381: 18. 392: 11. 399: 5. 417: 16. 22. 420: 13. 433: 12. 450: 16. 462: 1. 467: 3. 469: 22. 474: 7. 490: 3. 491: 3. 495: 14. 497: 4. 498: 8. 504: 17. 527: 18. 531: 4. 561: 6. 616: 13. 629: 9. 630: 13. 638: 9. 657: 5.
 suadenda, 384: 17.
 suadentibus, 14: 4. 274: 15. 372: 3. 503: 4.
 suadere, 449: 7. 610: 13.
 suaderet, 236: 8. 513: 4.
 suaz, 23: 3. 27: 2. 53: 8. 75: 7. 109: 2. 163: 25. 183: 3. 14. 195: 8. 16. 325: 12. 357: 13. 367: 6. 404: 13. 418: 8. 419: 9. 425: 5. 429: 1. 464: 30. 509: 14. 517: 11. 524: 19. 543: 5. 565: 4. 589: 15. 611: 19.
 suam, 7: 4. 10: 7. 14: 6. 21: 2. 22: 9. 34: 6. 45: 8. 56: 11. 60: 10. 75: 6. 76: 23. 122: 17. 146: 7. 163: 14. 184: 3. 17: 4. 221: 5. 271: 2. 273: 1. 340: 4. 342: 18. 385: 6. 406: 18. 29. 416: 17. 417: 28. 451: 19. 456: 1. 481: 2. 501: 7. 533: 16. 585: suarum, 61: 1. 128: 16. 138: 13. 468: 20.
 suas, 114: 20. 334: 9. 435: 20. 451: 14. 464: 17. 515: 21.
 suasisset, 294: 16.
 suasit, 54: 1.
 suasorum, 271: 9.
 sub, 3: 7. 21: 1. 35: 8. 62: 1. 70: 5. 74: 3. 82: 10. 114: 8. 122: 15. 128: 9. 135: 6. 138: 6. 146: 6. 166: 6. 169: 14. 175: 12. 185: 12. 207: 6. 208: 5. 231: 17. 236: 12. 238: 25. 241: 9. 248: 11. 250: 13. 257: 12. 258: 14. 262: 2. 265: 1. 278: 11. 279: 5. 286: 12. 291: 18. 298: 1. 318: 2. 333: 5. 338: 1. 363: 15. 365: 6. 378: 9. 382: 1. 383: 15. 404: 5. 406: 30. 417: 29. 423: 1. 431: 11. 432: 14. 441: 5. 464: 9. 469: 5. 479: 29. 480: 2. 484: 11. 487: 11. 510: 16. 511: 6. 513: 1. 9. 524: 11. 536: 14. 538: 4. 544: 6. 552: 3. 553: 7. 562: 4. 564: 17. 567: 18. 578: 2. 585: 22. 606: 4. 615: 14. 618: 8. 621: 23. 627: 9. 638: 22. 655: 17. 657: 10. 14.
 subbibisset, 444: 16.
 subdebile, 535: 5.
 subdidisset, 516: 7.
 subditivum, 43: 8.
 subditum, 592: 27.
 subduceret, 266: 5.
 subducta, 295: 14. 398: 9.
 subductum, 258: 4.
 subegisse, 349: 2.
 subegisset, 7: 5.
 subegit, 35: 12. 55: 23. 24. 25. 252: 10.
 subeunda, 544: 1.
 subeuntem, 439: 7.
 subeunti, 417: 19.
 subibant, 278: 9.
 subiecerit, 464: 11.
 subiecit, 365: 13. 654: 20.
 subiecisset, 119: 2.
 subiecit, 126: 6. 233: 7. 542: 17.
 subiecta, 344: 14.
 subiectam, 7: 9.
 subiecto, 535: 1.
 subiiceretur, 111: 4. 125: 11.
 subiici, 568: 14.
 subiiciam, 638: 5.
 subiiciebat, 344: 24.
 subiiciendum, 269: 11.
 subiicientem, 54: 5.
 subiicit, 215: 13.
 subiisse, 109: 3.
 subiit, 189: 1. 207: 4. 243: 20.
 subinde, 67: 17. 224: 3. 297: 3. 349: 6. 352: 3. 5. 364: 3.

26. 420: 61. 43: 5. 429: 8.
 432: 13. 435: 18. 444: 10.
 473: 9. 487: 13. 489: 20.
 496: 17. 504: 7. 20. 527:
 1. 565: 6. 60: 6.
 subire, 96: 6.
 subirent, 515: 6.
 subiret, 141: 13. 476: 4.
 subira, 60: 21. 67: 16. 74: 2.
 76: 5. 105: 7. 210: 6. 231:
 2. 364: 25. 414: 14. 493: 3.
 533: 18.
 subitam, 96: 14. 398: 25. 429:
 10.
 subiti, 261: 22.
 subitis, 258: 11.
 subito, 67: 15. 86: 19. 235: 13.
 263: 6. 302: 14. 314: 10. 343:
 11. 351: 11. 526: 4.
 subitos, 197: 7. 334: 15.
 subituram, 96: 10.
 subitus, 275: 7.
 sublata, 564: 14.
 sublata, 42: 14.
 sublatam, 32: 1.
 sublato, 44: 5. 250: [9: 4]i:
 1.
 sublaturum, 467: 15.
 sublatus, 660: 31.
 sublevantium, 561: 4.
 sublevare, 367: 11.
 sublevavit, 289: 21.
 sublime, 410: 4. 508: 5.
 submersus, 413: 13.
 subministrasse, 301: 5.
 submisisse, 506: 4.
 submisisset, 459: 12.
 submisit, 264: 4.
 submissim, 198: 10.
 submissis, 49: 8. 455: 3. 462:
 6. 565: 24.
 submittens, 28: 3.
 submittere, 362: 13. 474:
 8.
 submitterent, 354: 9.
 submitteret, 204: 11.
 submonente, 174: 3.
 submota, 372: 10. 402: 8.
 submotis, 549: 6.
 submotus, 383: 3.
 submoverat, 283: 10.
 submoverent, 384: 4.
 submoverentur, 402: 16. 463:
 6.
 submoveret, 312: 3.
 submoveretur, 450: 4.
 submoveri, 163: 26.
 submovit, 161: 13. 279: 5. 331:
 2. 469: 28. 585: 12.
 subnotarent, 358: 20.
 subornatum, 462: 22.
 subornavit, 12: 11. 108: 21. 348:
 5. 353: 15. 409: 12.
 subreptum, 300: 6.
 subreptus, 625: 9.
 subrogandorum, 428: 31.
 subrugilum, 595: 9.
 subscribere, 132: 7.
 subscriberet, 435: 17.
 subscribere, 84: 14.
 subscripsit, 112: 10.
 subscriptione, 274: 8.
 subsciva, 584: 17.
 subsecuti, 572: 16.
 subsecutus, 107: 7.
 subsedisse, 519: 15. 537: 5.
 subsellia, 82: 7. 356: 23.
 subsellis, 92: 18. 176: 16. 420:
 5. 442: 6.
 subsellio, 159: 16. 403: 1. 652:
 5.
 subselliorum, 161: 4. 453: 15.
 subsequenteribus, 60: 14. 413:
 19.
 subsequi, 64: 7. 380: 1.
 subsidia, 19: 6. 365: 15.
 subsidis, 327: 5.
 subsidium, 17: 8. 510: 18.
 subfortitio, 45: 16.
 substitit, 31: 3. 254: 7. 514:
 6.
 substituit, 78: 11. 315: 20.
 440: 14.
 substitutus, 247: 3. 492: 10.
 495: 4. 524: 5.
 substraverit, 189: 4.
 substringere, 505: 5.
 subulem, 210: 5.
 subrefugerant, 108: 11.
 subterfugendum, 558: 4.
 subterere, 24: 1.
 subtiles, 308: 8.
 subtracto, 645: 4.
 subtrahere, 67: 17.
 subucula, 108: 11.
 subuectos, 330: 7.
 subuectus, 312: 2.
 subveniendum, 395: 5.
 subveniret, 17: 4. 544: 15.
 subveniretur, 423: 25.
 subveniri, 27: 10.
 subvenurum, 289: 2.
 subversæ, 321: 13.
 subversas, 168: 6.
 subverterent, 257: 4.
 subverti, 450: 9.
 subvertit, 305: 6. 352: 11. 478:
 2.
 Subura, 51: 1.
 suburbana, 381: 5.
 suburbano, 105: 1. 224: 38.
 254: 11. 542: 3. 593: 6.
 suburbanum, 195: 12. 479:
 17.
 suburere, 189: 5.
 succedente, 213: 9.
 succedenti, 524: 5.
 succedere, 225: 27.
 succederet, 92: 9.
 succederetur, 28: 7.
 succenderit, 489: 3.
 succenderunt, 92: 17.
 succensebat, 340: 2.
 succensens, 542: 12.
 succensere, 319: 16.
 succenso, 33: 18.
 succensuit, 553: 1. 654: 18.
 successerat, 40: 6. 50: 14.
 succensibus, 467: 13.
 successionem, 510: 11.
 successionem, 269: 6. 296:
 7.
 successionis, 260: 12. 327: 6.
 successisse, 652: 31.
 successisset, 12: 4.
 successit, 488: 1.
 successor, 35: 3. 428: 11.
 succedere, 17: 5. 265: 6. 336:
 12. 338: 3. 52: 11.
 succedere, 217: 6. 267: 9.
 321: 3. 224: 1. 464: 11. 569:
 16. 573: 7.
 succedentes, 304: 10. 474: 7.
 591: 2.
 succedat, 36: 12. 659: 7.
 succedum, 111: 3.
 succeduram, 494: 10.
 succeduri, 21: 1.
 succeduros, 561: 8.
 succedurum, 545: 15.
 succedus, 14: 8.
 succi, 202: 7.
 succiderentur, 580: 9.
 succinai, 92: 16. 241: 4.
 succinctos, 144: 9.
 succinctus, 35: 10. 128: 8.
 succinationes, 450: 6.
 succollantibus, 384: 17.
 succollatus, 511: 15.
 succubuerant, 349: 16.
 succubuit, 133: 14.
 succum, 391: 4.
 succurrere, 466: 11.
 succurrit, 265: 12. 570: 9.
 sudabat, 208: 9.
 sudario, 679: 20. 482: 9.
 sudarium, 451: 18.
 sudorem, 450: 2.
 Suetonius, 515: 7.
 Suevos, 122: 5.
 suffecerit, 458: 4.
 suffecto, 84: 10. 130: 15.
 suffectura, 549: 15.
 suffecturus, 92: 5.
 suffectus, 388: 17.
 sufferre, 364: 26.
 sufferti, 444: 16.
 sufficere, 269: 4. 464: 6.
 sufficerent, 258: 3.
 sufficeret, 157: 10. 615: 23.
 sufficiebant, 654: 16.
 sufficiens, 530: 3.
 sufficientibus, 134: 11.
 sufficientis, 660: 26.
 suffigi, 75: 3.
 suffixum, 504: 14.
 suffixurum, 75: 2.
 sufflavo, 482: 1.
 sufflavum, 205: 2.
 suffodit, 591: 22.

suffragante, 574: 3.
 suffragantibus, 21: 8.
 suffragationis, 41: 8.
 suffragator, 74: 10.
 suffragatore, 558: 13.
 suffragia, 5: 1. 13: 6. 84: 13.
 19: 32: 1.
 suffragio, 45: 8. 100: 4. 524: 1.
 647: 7.
 suffragiorum, 166: 5.
 suffragium, 16: 5.
 suffugerit, 271: 3.
 suggestum, 78: 5.
 sui, 6: 2. 31: 7. 8: 20. 110: 5.
 131: 8. 139: 13. 159: 9. 169: 4.
 153: 9. 176: 14. 187: 5.
 218: 12. 244: 6. 241: 4. 250: 13.
 253: 5. 256: 10. 260: 6.
 262: 15. 255: 29. 274: 13.
 276: 14. 283: 8. 292: 11.
 301: 8. 303: 2. 307: 11. 327: 2.
 331: 7. 341: 11. 350: 4.
 385: 17. 386: 1. 8. 403: 2.
 404: 6. 409: 3. 11.
 428: 3. 432: 17. 446: 17.
 471: 2. 480: 13. 481: 12.
 483: 14. 495: 10. 516: 5.
 532: 8. 551: 14. 552: 2. 557: 13.
 572: 15. 585: 14. 606: 15.
 631: 2. 648: 13. 654: 31.
 655: 10. 15.
 suis, 31: 18. 59: 8. 108: 16.
 113: 3. 116: 9. 122: 1. 128: 3.
 153: 11. 168: 18. 173: 6.
 176: 4. 180: 3. 187: 1. 215: 10.
 246: 11. 255: 14. 257: 8.
 263: 7. 271: 17. 274: 5.
 290: 12. 291: 12. 296: 15.
 301: 13. 302: 12. 321: 2.
 342: 1. 15. 363: 15. 381: 11.
 388: 18. 399: 8. 410: 11.
 414: 17. 431: 25. 448: 7.
 459: 15. 478: 7. 474: 5.
 483: 5. 17. 498: 19. 503: 17.
 512: 6. 542: 22. 543: 2.
 551: 8. 555: 9. 564: 6. 567: 18.
 587: 5. 589: 7. 621: 4.
 652: 35. 41. 67: 23. 660: 5.
 Sulpicio, 420: 1. 379: 31. 5. 8:
 5.
 Sulpicium, 10: 4.
 sulpiciorum, 489: 1.
 sum, 1379: 13. 504: 2. 551: 16.
 624: 9.
 sume, 654: 20.
 sumebat, 65: 4. 201: 5.
 sumendos, 236: 6.
 sumenti, 225: 8.
 sumere, 574: 18.
 sumeret, 323: 21. 338: 15. 596: 4.
 sumeretur, 178: 14.
 sumetur, 652: 7.
 summa, 4: 6. 18: 16. 28: 7.
 30: 3. 35: 1. 11. 108: 1. 143:

3. 155: 7. 157: 10. 178: 4.
 191: 7. 198: 9. 261: 7. 265: 28.
 268: 11. 344: 12. 363: 2. 492: 2.
 553: 19. 564: 9. 580: 14.
 621: 14. 652: 10. 658: 3.
 summa, 47: 12. 50: 4. 155: 8.
 355: 6. 356: 15. 358: 6. 359: 4.
 summam, 191: 17. 232: 9. 238: 13.
 25: 13. 296: 5. 307: 2. 317: 7.
 360: 10. 365: 4. 429: 9.
 435: 3. 490: 10. 508: 8.
 557: 14. 579: 5. 580: 6. 584: 11.
 619: 7. 621: 14. 19. 651: 19.
 summariam, 49: 6.
 summarum, 178: 11. 587: 2.
 summas, 115: 4.
 summatim, 50: 15. 213: 6. 301: 6.
 summe, 660: 23.
 summi, 494: 13. 499: 9. 517: 17.
 summis, 100: 7. 141: 17. 344: 6.
 466: 2. 521: 4. 566: 9. 653: 26.
 summisserit, 69: 10. 482: 8.
 summisit, 542: 10.
 summisso, 125: 10.
 summisore, 308: 6.
 summitteret, 55: 2.
 summo, 17: 14. 72: 8. 92: 24.
 205: 3. 376: 2. 485: 5. 536: 21.
 summorum, 236: 7.
 summos, 639: 8.
 summotis, 545: 4.
 summotus, 659: 10.
 summovebat, 28: 11.
 summoverentur, 15: 9.
 summovit, 222: 5.
 sumpserunt, 84: 9.
 sumpsi, 57: 4.
 sumpsit, 108: 8. 325: 15. 420: 8.
 sumpta, 107: 1. 250: 1. 490: 15.
 53: 9.
 sumptibus, 355: 1. 441: 6. 644: 14.
 sumpto, 444: 14. 479: 4.
 sumptu, 23: 6. 53: 4. 181: 3.
 258: 9. 397: 5. 441: 3.
 sumptuarium, 45: 1.
 sumptum, 341: 8.
 sumptuosa, 575: 4.
 sumptuosae, 352: 23.
 sumptuosissimi, 435: 8.
 sumptuosum, 55: 26.
 sumptus, 169: 13. 587: 20.
 sumus, 215: 9. 621: 28.
 sunt, 6: 4. 8: 17. 59: 8. 61: 6.
 70: 17. 84: 11. 92: 7. 96: 4.
 100: 7. 135: 11. 171:

6. 195: 19. 200: 6. 238: 6.
 250: 8. 264: 16. 255: 31.
 268: 12. 282: 15. 299: 7.
 302: 6. 304: 5. 314: 4. 321: 12.
 325: 9. 328: 16. 338: 10.
 357: 16. 364: 11. 371: 15.
 380: 5. 419: 1. 419: 11.
 424: 2. 449: 2. 469: 4.
 9. 444: 4. 489: 6. 13.
 494: 12. 496: 20. 502: 7.
 504: 1. 507: 1. 540: 12.
 545: 18. 551: 18. 566: 11.
 581: 6. 592: 15. 612: 10.
 615: 7. 623: 7. 621: 5. 626: 2.
 68: 7. 651: 32. 558: 5. 660: 33.
 suo, 3: 5. 17: 1. 30: 5. 56: 7.
 58: 7. 59: 17. 70: 2. 78: 8.
 21. 83: 11. 86: 19. 90: 3.
 91: 25. 96: 13. 104: 8.
 115: 7. 230: 11. 134: 2.
 138: 8. 146: 5. 157: 3. 158: 2.
 159: 25. 163: 10. 174: 18.
 179: 10. 181: 1. 181: 9.
 221: 8. 232: 15. 18. 231: 13.
 236: 17. 238: 21. 21. 248: 13.
 255: 4. 263: 3. 264: 9.
 282: 7. 297: 9. 308: 18.
 314: 12. 323: 5. 10. 25: 5.
 36: 7. 339: 6. 344: 11.
 347: 10. 15. 364: 7. 379: 6.
 8. 34. 392: 18. 406: 36.
 40: 7. 10. 414: 18. 418: 8.
 428: 13. 431: 3. 441: 1.
 446: 7. 450: 12. 484: 8.
 489: 14. 490: 18. 515: 18.
 547: 24. 558: 13. 560: 2.
 570: 1. 572: 11. 574: 21.
 575: 11. 578: 3. 581: 4. 582: 12.
 93: 6. 616: 6. 623: 6. 625: 10.
 645: 4. 652: 22. 658: 10.
 suorum, 70: 10. 76: 3. 9.
 96: 1. 19: 21. 185: 9. 231: 9.
 255: 12. 304: 2. 307: 2. 325: 18.
 310: 22. 349: 9. 350: 1.
 388: 18. 417: 25. 427: 18.
 474: 11. 489: 8. 521: 2.
 561: 6. 568: 7. 588: 24.
 suos, 1: 13. 35: 9. 39: 1. 64: 6.
 69: 5. 174: 8. 182: 4. 204: 6.
 238: 17. 304: 12. 307: 11.
 348: 4. 454: 7. 39: 6.
 376: 10. 406: 21. 413: 14.
 427: 7. 472: 2. 507: 12.
 57: 10. 55: 1. 2. 569: 18.
 super, 5: 6. 18: 15. 25: 9. 18: 3.
 40: 1. 51: 12. 56: 8. 96: 15.
 107: 7. 146: 2. 150: 1. 159: 15.
 180: 7. 190: 7. 202: 2. 224: 28.
 34. 231: 13. 257: 10.
 296: 1. 14. 315: 5. 328: 8.
 338: 11. 339: 18. 344: 18. 354: 5.
 356: 17. 359: 9. 365: 14.
 368: 10. 376: 1.

- 381: 6. 388: 14. 398: 17.
 406: 3. 409: 3. 411: 6. 413:
 13. 448: 6. 455: 1. 456: 18.
 458: 13. 462: 10. 473: 10.
 474: 2. 480: 7. 496: 7.
 505: 8. 510: 14. 512: 4.
 529: 9. 530: 6. 540: 3. 555:
 4. 557: 7. 560: 3. 561: 5.
 567: 8. 573: 5. 575: 3. 576:
 13. 589: 14. 596: 3. 610:
 4.
 supellectile, 16: 8.
 supellectilem, 357: 1. 369: 17.
 436: 9.
 supellectili, 276: 5.
 supellectilis, 191: 10. 197: 1.
 superatis, 24: 7. 404: 20.
 428: 5.
 superatos, 39: 2.
 superatus, 243: 14. 514: 8. 533:
 10.
 superaverunt, 70: 14.
 superavit, 13: 5. 114: 8. 355:
 1.
 superbe, 188: 10.
 superbia, 333: 5. 344: 15. 552:
 8. 652: 22.
 superbientem, 115: 3.
 superbus, 654: 24.
 supercilia, 205: 2.
 superat, 327: 32.
 superessent, 398: 11.
 superesset, 176: 14.
 superflueret, 155: 5.
 superfuerunt, 584: 17.
 superfuit, 562: 3.
 superfuturas, 365: 16.
 supergressa, 224: 29.
 supergressus, 362: 8. 389: 4.
 superi, 169: 3.
 superiecte, 335: 5.
 superinduit, 479: 20.
 superiore, 161: 11. 364: 19.
 superiores, 398: 5.
 superiori, 453: 14.
 superioribus, 420: 11. 567: 2.
 superioris, 22: 2. 501: 1. 526:
 12. 579: 7.
 superiumentarium, 378: 10.
 superne, 282: 16.
 supero, 50: 9.
 superposuit, 397: 11.
 superscripta, 483: 9.
 supersedens, 230: 2. 436: 7.
 supersedit, 223: 6. 566: 14.
 superstantem, 506: 3.
 superstanti, 481: 20.
 superstes, 304: 2. 532: 16. 539:
 6.
 superstite, 247: 17.
 superstitem, 100: 5. 510: 4.
 superstites, 325: 6.
 supersticibus, 102: 2. 523: 3.
 536: 16.
 superstitione, 279: 2. 485: 2.
 superstitionis, 441: 9. 572:
 15.
 superstitione, 591: 14.
 supervacanea, 639: 15.
 supervacuis, 293: 9.
 supervenerant, 34: 2.
 supervenerunt, 495: 12.
 superveniente, 265: 4.
 supervenientibus, 497: 3. 515:
 4.
 supervenisse, 542: 35.
 supervenit, 371: 4.
 supervexit, 98: 1.
 superum, 35: 4.
 supinas, 444: 7.
 supinis, 525: 11.
 supino, 414: 5.
 supinum, 114: 11.
 supinus, 159: 3. 271: 4.
 suppetebant, 367: 4.
 suppetebat, 401: 10.
 suppeteret, 47: 2. 169: 13. 568:
 43.
 suppetias, 541: 13.
 supplemento, 206: 8.
 supplemendo, 359: 14.
 suppleri, 283: 12.
 suppleverit, 61: 4.
 supplevit, 45: 1. 155: 7. 332:
 5. 549: 6. 623: 5.
 supplex, 479: 1.
 supplicabat, 176: 4.
 supplicantem, 439: 10.
 supplicarent, 357: 21.
 supplicaret, 146: 13.
 supplicasset, 123: 8. 398: 5.
 supplicatio, 435: 22.
 supplicationes, 23: 14.
 supplicationibus, 491: 1.
 supplicavit, 310: 17.
 supplicem, 67: 5. 115: 5.
 supplices, 72: 6.
 supplicia, 412: 3. 526: 2.
 supplicii, 315: 8. 659: 16.
 suppliciiis, 441: 8. 553: 5. 347:
 11. 409: 5.
 supplicio, 4: 11. 117: 13. 303:
 4. 347: 11. 409: 5. 435: 16.
 497: 13. 527: 16. 532: 1. 582:
 13.
 supplicis, 439: 9.
 suppliciter, 253: 12. 425: 8.
 513: 17. 565: 6.
 supplicium, 178: 14. 297: 8.
 302: 9. 326: 2. 414: 15. 500:
 9. 531: 2.
 supposita, 490: 2.
 suppositos, 412: 5.
 supposuisse, 524: 8.
 supposuit, 139: 6.
 suppresserat, 332: 3.
 suppresso, 463: 12.
 suppressos, 67: 8.
 suppresserant, 241: 5.
 suppresserent, 252: 1.
 supra, 86: 17. 138: 4. 195: 2.
 29: 5. 283: 6. 323: 13. 24.
 318: 14. 342: 2. 416: 15. 440:
 11. 527: 8.
 suprema, 187: 14.
 supremo, 235: 1. 314: 12.
 supremum, 182: 4. 357: 15.
 supremus, 307: 15.
 susceperat, 89: 2. 288: 8. 305:
 9.
 surculos, 480: 5.
 surgens, 387: 3.
 surgeret, 189: 6. 372: 2.
 Surrentum, 185: 8.
 surrexerat, 591: 10.
 surrexisse, 114: 12.
 surripuisse, 413: 16. 524: 6.
 surripuit, 529: 8.
 suscepisset, 589: 8.
 suscepit, 138: 2. 168: 2. 236:
 1. 275: 10. 394: 1. 443: 6.
 497: 5. 536: 2. 547: 2. 26.
 565: 21. 573: 1. 579: 1. 632:
 4. 648: 1.
 suscepta, 280: 19. 295: 6. 328:
 16. 424: 2. 523: 12. 582:
 3.
 susceptam, 417: 30.
 susceptis, 474: 18.
 suscepto, 134: 14. 396: 1. 545:
 1.
 susceptos, 436: 5.
 suscepturum, 231: 16.
 suscepturus, 262: 8.
 suscipere, 95: 7. 398: 35. 419:
 10. 512: 2.
 susciperent, 25: 17.
 suscipi, 231: 14. 281: 7. 496:
 19.
 suscipiendum, 129: 4.
 suscipiente, 22: 3.
 suscipientibus, 357: 18.
 suscribens, 348: 20.
 suscripsit, 646: 3.
 suspecta, 110: 4. 159: 15. 363:
 10. 566: 1. 5.
 suspecti, 590: 6.
 suspectissimum, 565: 23.
 suspecto, 301: 8. 327: 5.
 suspectos, 280: 10. 370: 6.
 449: 20. 500: 20.
 suspectum, 303: 18. 376: 4.
 464: 28. 589: 12.
 suspectus, 532: 1. 626: 3.
 suspendens, 268: 7.
 suspendio, 185: 11.
 suspexisse, 570: 5.
 suspexit, 411: 1.
 suspicabatur, 34: 8. 348: 14.
 suspicati, 513: 9.
 suspicatus, 132: 12. 558: 15.
 suspicio, 32: 3. 267: 9. 357: 4.
 374: 3. 417: 1. 565: 8.
 suspicione, 19: 18. 49: 3. 75:
 11. 187: 8. 195: 2. 256: 12.
 317: 13. 494: 13. 552: 7.
 591: 4.
 suspicionem, 8: 5. 9: 1. 96: 16.
 219: 4. 255: 9. 256: 10.
 294: 2. 312: 10. 327: 12.
 409: 2. 472: 5. 565: 9. 584:

5. 591: 20. 651: 14. 659: 13.
 suspiciones, 509: 2.
 suspicionibus, 589: 16.
 suspiciosos, 585: 10.
 sustentata, 289: 1.
 sustentatum, 630: 13.
 sustentavit, 288: 2. 312: 13.
 554: 2. 625: 2.
 sustineas, 655: 3.
 sustinebantur, 70: 8.
 sustinendæ, 540: 14.
 sustinentes, 446: 8.
 sustinere, 444: 7.
 sustineret, 636: 11.
 sustinuerant, 404: 13.
 sustinuerat, 138: 2.
 sustinuerit, 187: 13. 243: 28.
 sustinuerunt, 436: 6.
 sustinuisent, 349: 18.
 sustinuit, 59: 19. 70: 16. 75: 5. 76: 8. 117: 15. 521: 7. 551: 15. 569: 15.
 sustulit, 45: 11. 233: 10. 469: 14. 580: 2.
 suum, 11: 3. 42: 16. 65: 10. 101: 11. 108: 12. 124: 2. 131: 1. 8. 132: 5. 10. 161: 8. 175: 6. 183: 8. 184: 5. 198: 5. 207: 6. 213: 11. 20. 218: 15. 225: 13. 30. 34. 231: 15. 238: 7. 243: 15. 270: 3. 274: 12. 296: 7. 327: 9. 328: 12. 334: 1. 341: 3. 13. 347: 10. 349: 12. 351: 16. 363: 6. 379: 29. 384: 21. 390: 6. 392: 5. 412: 7. 417: 5. 432: 9. 446: 6. 454: 10. 26. 473: 25. 479: 10. 487: 4. 496: 12. 502: 9. 520: 1. 521: 4. 532: 10. 567: 12. 570: 7. 585: 23. 588: 19. 591: 1. 616: 20. 634: 10. 639: 26. 27. 654: 9. 657: 7.
 suus, 100: 13. 243: 21. 542: 11. 584: 12. 632: 12.
 Sylla, 1: 7. 5: 3. 8: 6. 11: 7. 371: 9. 623: 4.
 syllaba, 461: 7.
 syllabas, 217: 4.
 syllabis, 603: 9.
 Syllæ, 1: 7. 6: 8. 8: 10. 27: 3. 51: 12. 76: 17. 410: 10. 623: 1.
 Syllam, 1: 13. 75: 4. 81: 2. 299: 13.
 Syllani, 621: 4.
 Syllanis, 623: 8.
 Sylvam, 636: 15.
 silvestre, 74: 2.
 symphonias, 355: 11.
 Syngraphan, 22: 10.
 synthefinam, 182: 8.
 Syraculas, 195: 11. 342: 11.
 Syraculis, 314: 13. 337: 1. 338: 4.

Syri, 652: 33.
 Syria, 282: 10. 469: 6. 521: 12. 541: 6. 551: 13.
 Syriaca, 315: 10.
 Syriacis, 289: 17.
 Syriacum, 544: 20.
 Syriacus, 533: 2.
 Syriæ, 117: 3. 190: 7. 293: 12. 318: 2. 485: 2. 521: 3. 541: 12.
 Syriam, 36: 10. 258: 9. 283: 14. 284: 7.
 Syros, 210: 7.
 Syrus, 617: 1.

T.

tabella, 390: 18.
 tabellas, 143: 7. 412: 18.
 tabellis, 185: 6.
 tabem, 527: 26.
 tabernacula, 148: 3.
 tabernaculis, 42: 20.
 tabernaculo, 220: 2.
 tabernæ, 454: 8.
 tabernam, 102: 9.
 tabernarum, 419: 7.
 tabernas, 467: 3.
 tabernulas, 413: 7.
 tabido, 292: 12.
 tabificum, 414: 5.
 tabula, 86: 4.
 tabulæ, 46: 13. 442: 1.
 tabulam, 186: 11. 398: 3.
 tabularum, 47: 9. 120: 5. 195: 17. 199: 7. 547: 15.
 tabulas, 53: 9. 132: 11. 241: 9. 532: 5. 655: 24.
 tabulis, 231: 16. 238: 23. 458: 10.
 tacentes, 198: 10.
 taceo, 585: 12.
 tacere, 588: 23.
 taciti, 152: 4.
 taciturnitatem, 187: 8. 449: 19.
 tacitus, 17: 17. 204: 5. 208: 12. 440: 8.
 tacta, 224: 4. 487: 13.
 tactum, 265: 6. 371: 6. 425: 2. 591: 7.
 tæda, 468: 7.
 tædas, 328: 7.
 tædia, 341: 1.
 tædio, 133: 3. 253: 3. 324: 10. 365: 1. 406: 9. 432: 24. 449: 9. 529: 4. 532: 16. 551: 7. 609: 6. 636: 2. 6. 3. 7. 659: 19.
 tædis, 463: 3.
 tædium, 384: 18.
 talari, 368: 12.
 Talarius, 323: 33.
 tale, 33: 1. 414: 26. 487: 9.
 talem, 96: 11. 219: 1. 230: 4. 316: 6. 455: 8. 471: 1. 492: 17. 504: 15. 529: 10.

talentis, 4: 9.
 talentorum, 59: 17.
 tales, 185: 20. 21. 421: 3. 515: 16.
 tali, 18: 15. 257: 3. 258: 15. 15. 265: 6. 278: 10. 294: 17. 513: 19. 654: 13.
 talia, 50: 13. 159: 8. 295: 6. 384: 1. 419: 17. 466: 4.
 talibus, 74: 6. 356: 15. 529: 1. 568: 1.
 talis, 192: 12. 193: 7. 210: 5. 307: 1. 406: 37. 547: 1.
 talitro, 308: 5.
 talium, 409: 14. 423: 18.
 talos, 192: 13. 258: 13.
 tam, 6: 10. 11: 3. 18: 10. 19: 19. 23: 10. 36: 15. 69: 7. 70: 4. 72: 12. 73: 2. 74: 8. 75: 11. 83: 1. 6: 8. 13. 114: 8. 116: 5. 187: 11. 195: 17. 200: 7. 204: 2. 206: 7. 255: 13. 257: 8. 265: 1. 272: 8. 14. 290: 8. 292: 7. 296: 5. 11. 299: 12. 19. 301: 4. 302: 15. 348: 19. 352: 5. 353: 12. 355: 12. 357: 11. 359: 18. 363: 7. 368: 12. 376: 10. 379: 9. 404: 14. 406: 36. 416: 19. 417: 1. 439: 12. 468: 6. 474: 14. 480: 11. 485: 18. 499: 3. 501: 7. 507: 8. 515: 16. 517: 15. 521: 1. 541: 20. 549: 8. 551: 8. 553: 11. 561: 6. 565: 30. 566: 13. 583: 2. 584: 23. 595: 8. 610: 6. 636: 9. 652: 35.
 tamdiu, 292: 6.
 tamen, 35: 12. 55: 2. 60: 19. 61: 11. 76: 2. 78: 1. 81: 10. 113: 3. 121: 5. 122: 12. 126: 6. 132: 3. 15. 21. 157: 15. 163: 20. 168: 3. 69: 6. 172: 10. 176: 2. 11. 187: 14. 188: 6. 192: 17. 205: 4. 217: 15. 218: 14. 220: 1. 225: 32. 233: 11. 246: 4. 247: 4. 248: 7. 255: 5. 261: 8. 264: 14. 269: 7. 268: 3. 11. 275: 2. 286: 9. 289: 13. 301: 3. 308: 8. 309: 2. 310: 10. 311: 2. 312: 13. 321: 11. 326: 1. 328: 6. 341: 1. 364: 25. 69: 9. 370: 6. 379: 1. 23. 38: 1. 4. 381: 19. 386: 1. 388: 1. 390: 24. 392: 8. 410: 8. 414: 8. 417: 19. 432: 22. 449: 7. 453: 5. 458: 18. 462: 26. 464: 13. 471: 7. 485: 11. 489: 19. 503: 7. 507: 16. 509: 11. 513: 14. 514: 3. 532: 8. 536: 5. 541: 14. 543: 1. 551: 16. 555: 7. 557: 9. 558: 9. 595: 4. 7. 606: 7. 615: 2. 620: 5. 24. 15. 632: 1. 24. 657: 9. 658: 3. 659: 6.

- tandem, 1: 15. 32: 8. 47: 10.
 87: 2. 116: 2. 157: 13. 224:
 7: 37. 233: 14. 254: 2. 18:
 255: 8. 268: 9. 2. 4: 2. 303:
 3. 305: 6. 322: 3. 358: 13.
 372: 3. 399: 5. 423: 9. 442:
 24. 458: 15. 471: 2. 473: 1.
 476: 6. 504: 20. 510: 1. 535:
 6. 536: 3. 538: 10. 545: 4.
 569: 17. 589: 10. 651: 30.
 tangeret, 200: 11.
 tanquam, 61: 6. 105: 3. 190:
 9. 225: 7. 318: 12. 466: 11.
 471: 5. 534: 6. 6. 4: 8. 654:
 20.
 tanta, 74: 1. 173: 11. 212: 2.
 272: 8. 273: 9. 328: 13. 342:
 14. 343: 22. 412: 13. 430:
 8. 435: 21. 441: 9. 458: 5.
 471: 1. 477: 7. 497: 1.
 503: 12. 525: 1. 541: 15.
 547: 1. 167: 11. 472: 6. 594:
 23. 610: 6. 654: 9. 655: 3.
 661: 7.
 tanta, 431: 7. 493: 3. 657:
 4.
 tantam, 155: 2. 225: 33. 419:
 3. 6. 8: 3.
 tantas, 570: 18.
 tanti, 289: 13. 325: 20. 510:
 18.
 tantis, 31: 16. 131: 10. 307:
 9. 361: 16. 467: 12. 469:
 1.
 tanto, 82: 6. 265: 8. 281: 8.
 352: 6. 385: 16. 495: 17.
 515: 1. 517: 1. 565: 4. 625:
 4.
 tantopere, 1: 17. 70: 7. 187:
 3. 165: 5. 375: 7. 473: 8.
 538: 7.
 tantorum, 363: 13.
 tantos, 589: 2.
 tantum, 10: 7. 14: 3. 19: 12.
 4: 14. 65: 4. 8. 67: 11.
 102: 11. 105: 20. 107: 15.
 122: 8. 143: 7. 159: 13. 18:
 3. 186: 2. 199: 1. 208: 7.
 21: 13. 224: 29. 232: 5.
 254: 8. 269: 9. 271: 14.
 288: 2. 291: 3. 11. 293: 4.
 307: 1. 362: 13. 364: 4.
 371: 2. 379: 5. 386: 5. 87:
 6. 402: 10. 406: 30. 411: 9.
 417: 21. 432: 2. 434: 6.
 451: 15. 477: 8. 481: 10.
 491: 3. 508: 10. 520: 8. 531:
 3. 542: 24. 552: 7. 553: 9.
 566: 2. 573: 9. 578: 3. 582:
 1. 591: 4. 616: 18. 621: 21.
 626: 7. 65: 15. 60: 18.
 tantumdem, 17: 15. 59: 15.
 tantummodo, 178: 11. 254:
 19. 274: 10. 281: 8. 346: 4.
 588: 23. 648: 6. 661: 11.
 tantus, 609: 3.
 Tanutius, 8: 11, 14.
 tardatus, 89: 7.
 tarde, 268: 9. 660: 32.
 tardissime, 308: 13.
 tarditate, 551: 7.
 tardius, 461: 13.
 tardum, 446: 13.
 Tarentinus, 629: 1.
 Tarichæan, 564: 16.
 Tarpeio, 50: 4. 597: 12.
 Tarquinio, 100: 1.
 Tarracone, 131: 3.
 Tarraconensibus, 497: 14.
 Tarraconensis, 494: 7.
 Tarsensem, 582: 2.
 Tatio, 241: 5.
 tauri, 334: 1. 464: 3.
 tauro, 135: 14.
 tauros, 398: 20.
 taurum, 371: 5.
 taurus, 437: 10. 501: 3.
 taxasset, 585: 23.
 taxat, 10: 1.
 taxate, 356: 15.
 taxavit, 155: 7.
 taxi, 493: 4.
 te, 55: 20. 64: 14. 179: 7.
 190: 10. 214: 7. 265: 1.
 1, 26, 27, 30. 272: 6.
 294: 6. 299: 6. 10. 399: 3.
 477: 19. 624: 5. 6. 6. 7: 8.
 654: 10. 16. 655: 9.
 testas, 132: 12.
 tecum, 302: 12. 654: 21.
 tedium, 132: 9.
 Tegix, 545: 17.
 regula, 611: 23.
 regulis, 618: 8.
 tegumenta, 369: 16.
 Telegennius, 419: 16.
 Telephi, 120: 7.
 Telephus, 120: 10.
 telum, 367: 6.
 Temenitem, 314: 1.
 temere, 60: 12. 61: 14. 105: 4.
 2. 114: 16. 133: 5. 163: 14.
 173: 8. 186: 1. 197: 202:
 5. 258. 21. 65: 9. 313: 14.
 322: 11. 349: 3. 54: 6. 414:
 4. 416: 14. 422: 8. 440: 4.
 503: 10. 552: 11. 565: 29.
 568: 1. 594: 16. 596: 3.
 612: 14. 616: 8. 634: 10.
 639: 33. 654: 21. 658:
 4.
 temeritate, 262: 14. 514: 1.
 temeritatem, 128: 18. 307: 17.
 565: 14. 591: 10.
 temperandam, 276: 6.
 temperare, 420: 6.
 temperaret, 368: 4. 597: 5.
 temperasset, 428: 18.
 temperatum, 213: 12.
 temperavit, 21: 13. 157: 17.
 530: 14. 657: 12.
 temperet, 189: 9.
 tempestate, 114: 14. 115: 13.
 330: 4. 512: 14. 579: 4.
 591: 21.
 tempestates, 168: 10. 341: 7.
 396: 2.
 tempestari, 64: 10.
 tempestatibus, 65: 5. 114: 2.
 20: 8. 254: 8. 514: 1.
 tempestatis, 24: 9. 219: 3. 541:
 20.
 tempestive, 417: 22. 419: 9.
 558: 1.
 templa, 59: 12. 78: 7. 172: 9.
 180: 7. 262: 12. 270: 5.
 321: 13. 343: 20. 374: 8. 435:
 5.
 templi, 92: 2. 195: 15. 224: 19.
 314: 13. 322: 4.
 templis, 443: 8. 460: 3. 568:
 7.
 templo, 129: 9. 146: 14. 214:
 14. 231: 9. 339: 7. 497: 15.
 533: 18. 572: 13. 582: 21.
 593: 6.
 templorum, 524: 6.
 templum, 134: 9. 17. 283: 2.
 288: 8. 304: 8. 338: 1. 339:
 5. 318. 406: 32. 549: 11. 572:
 4. 578: 5. 91: 7.
 tempora, 108: 1. 420: 9. 425:
 5. 652: 25. 655: 6. 659:
 13.
 tempore, 3: 7. 18: 18. 36:
 5. 51: 3. 55: 10. 65: 6. 6:
 15. 78: 12. 95: 7. 100: 2.
 101: 10. 107: 14. 113: 1. 120:
 3. 146: 1. 163: 13. 183: 13.
 191: 12. 200: 4. 204: 4.
 207: 6. 212: 9. 21: 8. 220:
 6. 233: 3. 241: 10. 252: 16.
 255: 8. 260: 10. 282: 2.
 280: 1. 296: 16. 307: 4. 308:
 17. 310: 4. 312: 1. 330: 21.
 343: 5. 349: 1. 395: 10. 404:
 21. 414: 1. 416: 10. 20.
 419: 4. 444: 1. 1. 459:
 4. 472: 8. 494: 3. 505: 6.
 519: 14. 541: 10. 557: 4.
 565: 5. 564: 11. 590: 6. 626:
 8. 630: 3. 634: 8. 638: 9. 639:
 23. 652: 21. 660: 15.
 tempori, 398: 7.
 temporibus, 169: 11. 250: 4.
 364: 17. 374: 10. 392: 16.
 404: 8. 610: 4. 623: 8. 65:
 29.
 temporis, 22: 7. 25: 1. 114: 2.
 203: 7. 248: 14. 269: 9.
 332: 6. 368: 8. 417: 12. 462:
 18. 26: 3. 561: 12. 621: 4.
 661: 8.
 temporum, 15: 12. 1. 14. 36:
 11. 44: 7. 128: 4. 289: 13.
 322: 11. 323: 24. 310: 1.
 374: 1. 379: 21. 431: 13.
 449: 2. 489: 8. 496: 4.
 510: 3. 549: 13. 568: 16.
 57: 18. 61: 8.
 tempus, 8: 1. 10: 2. 14: 14.
 21: 14.

21:1. 25:5. 28:8. 42:15.
60:20. 62:1. 67:14. 84:
12. 89:3. 119:1. 130:1.
15:10. 155:6. 161:14.
185:12. 212:7. 231:17. 235:
20. 236:9. 247:8. 261:2.
268:12. 280:6. 289:7.
292:15. 29:1. 313:2. 310:
14. 375:5. 404:14. 417:31.
434:3. 474:16. 45:2.
490:5. 492:4. 496:15.
49:15. 51:4. 513:1. 534:
2. 540:8. 544:19. 545:7.
547:5. 59:565:22. 572:
5. 4:23. 606:6. 646:8.
651:22. 653:14. 659:19.
tenacibus, 378:6.
tenaciores, 69:8.
tenax, 2:8:1.
tendebant, 503:6.
tendebat, 498:4.
tendens, 67:4.
tendente, 256:6.
tendentibus, 221:5.
tendentis, 659:16.
tendere, 357:13.
tenderent, 18:6.
tendit, 469:15.
teneant, 45:8.
tenebantur, 179:2.
tenebat, 45:3. 67:9. 87:5.
490:32.
tenebatur, 117:10. 594:18.
655:19.
tenebras, 477:5.
tenebris, 203:9. 308:9.
tenens, 696:7.
teneo, 64:14. 642:2.
tenente, 564:19.
tenentem, 132:12. 487:5.
502:16.
tenentes, 101:6.
tenenti, 494:9.
tener, 433:1.
tenere, 60:5. 171:8. 268:15.
423:8.
tenerentur, 143:7. 176:12.
178:9. 331:10. 358:9. 459:
10.
teneret, 584:15.
teneretur, 47:3. 255:11. 369:
1. 582:7.
teneretur, 250:12.
teneri, 153:5. 163:8. 384:
17. 406:12.
teneritudinis, 286:6.
teneros, 183:16.
tener, 105:2.
tendre, 184:21.
tentabant, 248:15. 513:12.
tentabatur, 207:7.
tentandi, 105:6. 294:9.
tentante, 30:6.
tentantem, 117:5. 490:13.
tentare, 256:12. 647:4.
tentasse, 512:14.
tentasset, 462:9. 565:9.

tentata, 480:20.
tentatam, 394:4.
tentatas, 312:18.
tentatus, 335:16. 560:1.
tentaverit, 122:12. 295:15.
416:15.
tentavit, 11:1. 143:11. 308:
15. 332:1. 428:11. 463:4.
48:7. 543:1. 545:17.
574:10. 587:20.
tentolio, 230:2. 262:22.
tenuem, 53:5.
tenuerint, 566:13.
tenuerit, 343:1.
tenuiorum, 70:3.
tenuisse, 21:17. 314:9.
tenuissima, 591:4.
tenuissime, 254:18.
tenuit, 107:16. 112:4. 262:
21. 440:5. 456:16. 508:
8. 523:17. 556:8. 557:5.
634:4. 654:8.
tenuus, 58:4. 78:10. 137:7.
213:5. 282:3. 406:4.
427:14. 441:13. 573:1. 589:
4.
tepidæ, 480:9.
tepidam, 502:14.
ter, 24:8. 124:3. 132:21.
153:17. 158:7. 202:1. 203:
7. 442:2. 462:9. 482:4.
525:12. 536:19. 576:14.
69:7.
terebraret, 308:3.
Terenti, 653:21. 31.
Terentia, 507:21.
Terentia, 187:10.
Terentillam, 190:13.
Terentio, 651:2. 652:26.
653:18.
Terentium, 652:12. 34.
Terentius, 651:1.
terere, 505:3.
teretibus, 51:1.
terga, 534:15.
tergiverantibus, 478:7.
tergo, 300:3. 372:7. 590:
8.
terminavit, 153:15.
terni, 19:7. 84:3.
ternis, 59:13.
ternos, 78:11. 580:15.
terpno, 555:3.
terpnum, 444:2.
terra, 7:10. 124:2. 221:3.
402:5. 432:3. 42:7. 502:
7.
Terracinam, 282:14. 490:2.
terre, 66:3. 168:6. 251:10.
289:21. 314:15. 350:6.
444:12. 479:22. 533:8.
554:3. 585:16.
terram, 114:20. 221:8. 230:
3. 315:3. 398:21. 480:2.
593:2.
terrarium, 7:5. 9. 28:1. 182:
1. 224:21. 26. 326:9. 471:

1. 592:4.
terras, 68:8. 371:14.
terrebat, 477:1.
terreno, 335:5.
terreri, 416:10.
terrestri, 363:1.
terribilis, 68:3. 589:10.
terrimum, 174:6.
terris, 91:5. 657:14.
terrificet, 336:10.
terrificus, 300:3. 304:7. 312:
6. 462:8.
teriore, 115:4. 364:22. 373:
6. 525:7.
tertia, 19:8. 47:6. 56:10.
72:14. 238:7. 381:19. 41:
12. 544:6.
tertiæ, 288:5. 51:7.
terciam, 56:11. 143:8. 188:
16. 542:35.
terti, 651:7.
tertiis, 380:3. 381:19.
tertio, 31:20. 108:25. 134:
11. 238:1. 9. 24. 314:3.
424:4. 506:1. 563:1.
tertios, 380:8.
tertium, 45:10. 78:9. 108:
5. 130:7. 9. 132:21. 185:
6. 270:14. 333:2. 4. 357:
3. 402:17. 419:15. 440:
2. 471:12. 542:7. 606:3.
Tertulla, 538:4.
Tertullam, 56:2. 190:13. 564:
12.
tessellata, 53:6.
tessera, 492:12.
tesseræ, 436:12.
tesseras, 153:8. 156:5.
testamenta, 356:8. 459:7.
testamenti, 267:6. 381:18.
442:4. 532:5. 655:24.
testamentis, 238:18. 442:3.
testamento, 90:6. 105:17.
143:6. 180:3. 187:13. 249:
6. 289:15. 291:8. 315:18.
328:11. 331:2. 430:2. 461:
12. 491:13. 501:9. 574:
12. 584:10.
testamentorum, 176:2.
testamentum, 90:1. 116:3.
238:1. 267:4. 292:13. 315:
16. 423:11.
testandi, 18:19.
testari, 569:16.
testas, 444:22.
testati, 59:8.
testatorum, 442:3.
testatus, 133:8. 385:16. 417:
31. 511:20. 533:15. 568:
7.
teste, 419:10.
testem, 176:6. 390:21.
testi, 330:23.
testibus, 301:15. 304:5. 355:4.
493:12.
testificanda, 329:1.
testificanti, 495:6.
testificatus, 553:20.

- te stimonio, 16: 6. 70: 11. 3: 7:
 4. 390: 31. 433: 9.
 testimonium, 311: 8. 492: 19.
 618: 16.
 testis, 75: 8.
 tetendit, 35: 4. 95: 2.
 Tetraones, 339: 10.
 Tetrinios, 349: 14.
 Tetrinius, 349: 14.
 tetrum, 364: 21.
 Teucer, 610: 13.
 Teuceri, 501: 3.
 Teutonis, 11: 7.
 texit, 404: 19.
 Texttrinum, 634: 24.
 Tiara, 439: 8.
 Tiberi, 172: 6. 192: 10. 14.
 200: 7. 265: 13. 16. 230: 7.
 454: 7.
 Tiberiana, 523: 13. 533: 19.
 Tiberii, 182: 16. 233: 5. 236:
 13. 238: 8. 247: 1. 265: 9.
 318: 1. 322: 12. 317: 18. 32:
 6. 11. 329: 7. 332: 2. 349:
 10. 350: 3. 355: 17. 356: 9.
 431: 11. 567: 1. 595: 6. 654:
 29.
 Tiberim, 50: 10. 89: 16. 90:
 11. 158: 8. 315: 2. 417: 19.
 475: 15. 535: 8. 555: 13. 572:
 15. 575: 17.
 Tiberino, 243: 18.
 Tiberio, 153: 15. 172: 4. 213:
 4. 21. 23: 13. 236: 12.
 246: 2. 247: 17. 264: 16.
 266: 5. 284: 4. 315: 18.
 317: 2. 321: 3. 323: 8. 125:
 14. 326: 5. 330: 2. 331: 6. 316:
 12. 338: 1. 379: 13. 14. 381:
 17. 385: 18. 401: 13. 456:
 15. 489: 24. 492: 2. 507:
 8. 520: 12. 617: 9. 634:
 5.
 Tiberis, 137: 4. 149: 3.
 236: 17. 312: 3. 513: 20.
 Tiberium, 183: 2. 185: 6. 221:
 12. 231: 15. 11. 233: 15. 238:
 6. 248: 1. 265: 22. 295: 2.
 303: 18. 315: 2. 317: 7.
 327: 10. 330: 14. 341: 3.
 379: 33. 380: 3. 632: 14.
 Tiberius, 246: 1. 266: 6. 267:
 7. 270: 9. 322: 6. 332: 3.
 341: 9. 348: 3. 378: 3. 381:
 1. 406: 17. 432: 1. 490:
 7. 544: 10.
 tibi, 103: 1. 175: 2. 179: 5.
 193: 5. 314: 3. 265: 27. 299:
 7. 13. 419: 16. 542: 22. 558:
 14. 624: 5. 653: 31. 654: 20.
 31. 655: 1. 656: 11.
 tibicine, 310: 17.
 tibialibus, 208: 2.
 tibiærum, 368: 11.
 tibicinem, 286: 16.
 tibicines, 92: 19.
 tibur, 195: 14. 208: 9.
 riburi, 323: 12. 22. 338: 3.
 414: 16.
 tiburtini, 655: 15. 16.
 Ticide, 621: 10.
 Tigillini, 500: 10.
 Tigillino, 500: 12.
 Tigrani, 252: 5.
 tigrim, 159: 19.
 timens, 269: 3. 540: 9.
 timeo, 461: 16.
 timerent, 1: 16. 543: 7.
 timeret, 589: 15.
 timiditatem, 361: 6.
 timiditatis, 188: 6.
 timidus, 46: 1.
 timore, 418: 15.
 timoris, 515: 14.
 timuisse, 31: 9.
 tinctum, 317: 16.
 tincturum, 444: 16.
 tintinnabulis, 210: 10.
 Tintinnium, 642: 1.
 titidatem, 456: 16.
 titidatis, 439: 1.
 titocinio, 130: 11. 315: 16.
 tironem, 492: 15.
 tironibus, 443: 14. 533: 9.
 tirunculum, 446: 20.
 Titi, 331: 2. 352: 16. 524: 18.
 593: 7.
 Titianum, 507: 21.
 Titios, 494: 3.
 Titiceniam, 190: 14.
 Titium, 654: 11.
 Tito, 241: 5. 284: 18. 420: 1.
 433: 10. 559: 1. 585: 12. 16.
 596: 13.
 titubantia, 413: 6. 524: 15.
 titulis, 139: 2. 199: 5. 291:
 12. 352: 11. 421: 4. 451: 7.
 488: 3. 564: 10. 616: 1.
 titulo, 78: 10. 180: 4. 241: 6.
 304: 11. 324: 9. 51: 6.
 354: 11. 406: 4. 536: 14.
 573: 1. 578: 2. 588: 5. 589:
 4. 612: 14. 652: 11. 655:
 17.
 titulos, 597: 8.
 titulum, 391: 9. 394: 5.
 titulus, 213: 7. 310: 5. 476:
 7. 591: 9. 618: 8. 611: 2.
 Tituriana, 6: 9.
 Titurio, 24: 10.
 Titum, 116: 6. 132: 4. 539: 6.
 563: 7.
 Titus, 81: 1. 499: 5. 536: 7.
 562: 1. 563: 9.
 toga, 14: 13. 89: 7. 107: 2.
 172: 14. 208: 1. 250: 1. 490:
 15. 538: 9. 76: 7.
 togæ, 187: 18. 330: 15. 353:
 18. 378: 13. 390: 26. 497:
 7.
 togam, 8: 16. 89: 4. 150: 4.
 225: 19. 325: 15. 423: 9. 521:
 16. 639: 29.
 togas, 322: 11.
 rogata, 436: 8. 618: 12.
 rogatam, 153: 27.
 rogatarium, 163: 22.
 rogatarum, 632: 7.
 rogati, 14: 2. 181: 5.
 rogatos, 3: 4: 7.
 rogatum, 153: 29. 390: 15.
 65: 31.
 rogatus, 414: 27.
 rogis, 197: 5.
 tolerabant, 70: 7.
 tolerabat, 207: 9.
 tolerandum, 16: 6.
 tollebat, 192: 1.
 tollendum, 110: 10.
 tolli, 305: 17.
 Tolosa, 535: 13.
 tomentum, 295: 14.
 tonantem, 220: 9.
 tonanti, 135: 4. 220: 7.
 tonantis, 134: 9.
 rondendi, 475: 3.
 rondere, 274: 15.
 ronderet, 204: 4.
 ronderetur, 51: 5.
 tonitrua, 219: 1. 309: 2. 355:
 5.
 tonfore, 432: 15.
 tonforibus, 204: 3.
 tonuerat, 570: 4.
 tonuisset, 657: 14.
 Tophina, 398: 15.
 Toranium, 131: 7.
 torcumata, 55: 8.
 tormenta, 298: 4. 301: 10.
 350: 9. 414: 4.
 tormentis, 253: 10. 303: 4.
 332: 9. 582: 19.
 tormento, 303: 14.
 toro, 35: 1. 587: 3.
 torpentem, 206: 8.
 torquati, 159: 7.
 torquato, 353: 2. 655: 10.
 torque, 159: 6.
 torquem, 353: 2.
 torqueri, 303: 7.
 torques, 128: 11.
 torfit, 132: 14.
 tortorem, 191: 9.
 tortus, 153: 23.
 torua, 364: 18.
 tor, 14: 8. 89: 14. 153: 1. 265:
 16. 288: 9. 349: 10. 505:
 8. 568: 1. 589: 2. 591: 6.
 655: 3.
 tora, 42: 2. 53: 4. 11: 7. 116:
 8. 251: 15. 334: 6. 338: 4.
 376: 2. 379: 30. 416: 11.
 423: 20. 475: 6. 483: 11.
 485: 11. 525: 14. 611: 27.
 626: 6.
 toram, 53: 5. 72: 5. 126: 8.
 tori, 422: 14. 437: 18.
 toridem, 0: 5. 61: 17. 135:
 15. 289: 11. 323: 7. 544: 18.
 349: 16. 516: 4. 512: 6. 561:
 11. 565: 4. 567: 20.

- toties, 333: 7.
 totis, 328: 14. 458: 17.
 totius, 238: 4. 434: 3. 447: 10. 454: 6.
 toto, 197: 3. 251: 7. 261: 9. 276: 14. 283: 9. 291: 8. 308: 7. 312: 1. 317: 14. 351: 18. 359: 15. 437: 14. 494: 9. 519: 9. 523: 3. 541: 9. 567: 9. 591: 11. 594: 3.
 totos, 163: 3. 218: 8. 303: 5. 638: 13.
 totum, 162: 11. 260: 3. 264: 15. 276: 11. 355: 17. 406: 35. 502: 4. 510: 10. 534: 17. 547: 3. 554: 3.
 toxus, 481: 12.
 toxico, 423: 22.
 toxicum, 464: 19.
 trabeatas, 163: 7.
 trabeati, 590: 5.
 tracta, 258: 12. 348: 8.
 tractabat, 67: 12.
 tractabiliorem, 185: 12.
 tractans, 463: 8.
 tractaret, 146: 19. 296: 16. 409: 9.
 tractari, 112: 5.
 tractaverit, 344: 2.
 tractavit, 74: 1. 101: 9. 344: 15. 567: 11.
 tracti, 302: 5.
 tractum, 447: 3.
 tractus, 302: 5. 534: 17. 535: 8.
 tradam, 639: 34.
 tradant, 321: 4. 444: 4. 504: 1. 615: 5. 623: 8.
 tradantur, 328: 15. 331: 5. 610: 5.
 tradat, 651: 14.
 tradatur, 324: 9.
 tradendi, 420: 11.
 tradenem, 417: 5.
 tradentium, 323: 11.
 tradere, 527: 14.
 traderent, 113: 14. 348: 7. 360: 8. 410: 6.
 traderentur, 611: 4.
 traderet, 357: 14. 616: 14.
 tradiderim, 105: 12.
 tradiderunt, 58: 8. 89: 11. 512: 6. 621: 1. 638: 22.
 tradidisse, 217: 6. 225: 16. 265: 2.
 tradidit, 133: 4. 86: 6. 213: 4. 267: 4. 347: 4. 351: 5. 429: 6. 499: 10. 660: 35.
 tradit, 90: 4. 131: 9. 198: 2. 202: 3. 205: 6. 616: 8. 619: 5. 630: 13. 632: 4. 652: 44. 644: 1.
 tradita, 360: 11. 427: 19.
 traditio, 152: 4.
 traditis, 301: 21.
 tradito, 301: 16.
 traditum, 532: 1. 592: 21.
 traditur, 51: 1. 206: 1. 212: 3. 246: 11. 369: 18. 457: 5. 501: 6. 517: 2. 557: 5. 645: 8. 655: 13.
 traditurum, 314: 9.
 traditus, 433: 4.
 traduceretur, 330: 10.
 traductos, 568: 13.
 traductus, 327: 3.
 tradunt, 248: 4. 345: 5. 423: 16. 483: 8. 508: 9. 519: 2. 532: 16. 536: 13. 553: 16. 603: 8. 616: 7. 653: 6.
 traduntur, 364: 14. 417: 6. 530: 7.
 traduxit, 122: 6.
 tragico, 450: 3.
 tragicum, 349: 6.
 tragicus, 660: 15.
 tragedia, 62: 11. 301: 17.
 tragediam, 213: 9. 371: 17.
 tragedias, 44: 15.
 tragædo, 368: 5. 555: 2.
 tragædum, 178: 8. 352: 1.
 tragædus, 371: 18.
 trahebantur, 619: 18.
 trahens, 67: 9.
 trahentes, 541: 11. 619: 24.
 trahentibus, 224: 35.
 trahere, 89: 16.
 traheret, 224: 11. 476: 6. 594: 8.
 trahi, 273: 10. 450: 9. 473: 13. 477: 4. 514: 1.
 trahit, 246: 1.
 traiecit, 372: 10.
 traiecit, 256: 8. 328: 16.
 traiecit, 89: 6. 231: 11. 247: 13. 252: 11. 448: 8. 516: 9.
 traieci, 394: 15.
 traiecto, 34: 1. 514: 16. 243: 4. 442: 2. 480: 5.
 traiectu, 116: 14.
 traiecturus, 162: 7.
 traicere, 168: 9.
 traiceret, 67: 3.
 traiei, 361: 2.
 traiciendi, 168: 11.
 traiciendo, 86: 10.
 traiciens, 63: 5.
 traicit, 4: 5.
 Trallianos, 251: 9.
 tramites, 32: 8. 114: 22.
 tranquillissime, 100: 11.
 tranquillo, 104: 6.
 trans, 24: 5. 241: 8. 262: 20. 263: 3. 357: 9. 361: 2. 365: 10. 572: 15.
 transacta, 153: 2. 384: 1. 473: 15.
 transactam, 373: 7.
 transacto, 255: 7. 526: 3. 522: 10.
 transactum, 503: 10.
 transalpina, 30: 13.
 transalpinis, 23: 5.
 transcurrisset, 342: 10.
 transcursu, 219: 5.
 transducta, 100: 2.
 transductis, 14: 7.
 transduxii, 19: 1.
 transegisse, 235: 4.
 transegit, 111: 2. 250: 2. 287: 6. 386: 5.
 transeundi, 76: 5.
 transeundum, 372: 4.
 transeunte, 364: 9.
 transeuntem, 273: 7. 469: 20. 496: 23.
 transeuntes, 354: 7.
 transferbat, 15: 3.
 transferenda, 214: 6.
 transferendam, 236: 8.
 transferendos, 330: 3.
 transferendum
 transferre, 273: 5. 324: 10. 406: 31. 544: 17. 618: 18.
 transferrentur, 442: 8.
 transferret, 558: 10.
 transferretur, 570: 5.
 transferri, 371: 2. 513: 8.
 transfere, 215: 13.
 transfigurare, 455: 5.
 transfigurata, 339: 3.
 transfiguratum, 477: 8.
 transfixus, 70: 19.
 transfretaturi, 135: 5.
 transfugas, 362: 10. 394: 5.
 transfugerat, 360: 11.
 transfugisse, 429: 13.
 transgressa, 231: 13.
 transgressus, 36: 1. 203: 5. 329: 8.
 transibat, 195: 11. 557: 4.
 transierant, 406: 28.
 transierimus, 32: 11.
 transierit, 565: 30.
 transigebat, 557: 8.
 transigit, 515: 11.
 transit, 4: 13. 31: 2. 36: 10. 42: 8. 159: 24. 210: 2. 261: 4. 283: 7. 325: 13. 410: 9. 9. 429: 11. 444: 15. 478: 5. 541: 2. 617: 4. 618: 6. 647: 6. 629: 12.
 transiit, 70: 23.
 transire, 19: 15.
 transirent, 406: 13.
 transiret, 448: 5.
 transisse, 513: 9. 519: 10.
 transitoriam, 458: 2.
 transitu, 61: 18. 204: 7.
 transiuras, 579: 9.
 translata, 544: 6.
 translatam, 139: 7.
 translationem, 435: 7.
 translationibus, 620: 18.
 translati, 83: 13.
 translatias, 433: 16.
 translatio, 461: 22.
 translatitium, 108: 17.
 translatus, 385: 14. 540: 12.
 O o o o o i)

- transmarinas, 47: 1. 365: 16.
 transmarinis, 533: 2.
 transmigravit, 260: 3.
 transmiserat, 552: 14.
 transmisit, 64: 6. 252: 18. 385: 16. 394: 9.
 transmissio, 339: 18.
 transmittens, 325: 19.
 transnominavit, 589: 8. 629: 2.
 Transpadana, 537: 3.
 Transpadanos, 9: 4.
 transportavit, 185: 23.
 transtulerat, 406: 8.
 transtulit, 60: 10. 185: 19. 221: 6. 264: 6. 428: 4. 573: 23.
 transuersionis, 150: 8.
 transuendo, 150: 9.
 transuersa, 62: 5.
 transuexit, 64: 3.
 Trasex, 585: 20.
 traxerit, 489: 2.
 traxit, 114: 1. 325: 1.
 Trebatium, 82: 5.
 Trebianis, 27: 4.
 Trecentorum, 576: 14.
 Trecentos, 40: 5. 90: 11. 264: 8. 333: 7.
 trecenta, 634: 17.
 trecentis, 45: 12. 68: 5. 189: 4.
 trecentorum, 44: 4.
 trecentos, 113: 13. 238: 13. 411: 13.
 tredecim, 113: 5. 356: 25.
 tremore, 479: 1. 211: 502: 7.
 tremulum, 413: 7.
 trepidantes, 481: 5.
 trepidatione, 263: 9. 462: 18.
 trepide, 449: 11.
 trepidos, 66: 8.
 trepidum, 256: 4. 552: 3.
 trepidus, 384: 12. 416: 21.
 tres, 56: 4. 89: 13. 90: 6. 124: 4. 141: 16. 169: 7. 183: 12. 185: 28. 238: 9. 270: 13. 276: 3. 295: 1. 296: 3. 323: 6. 342: 18. 376: 14. 420: 15. 427: 16. 467: 3. 497: 16. 542: 4. 621: 22. 636: 11. 651: 12. 653: 14.
 Treveris, 323: 13.
 tria, 59: 15. 185: 28. 497: 6. 547: 25.
 tribu, 176: 5.
 tribubus, 13: 6. 238: 11.
 tribuendi, 128: 19.
 tribuendis, 274: 2.
 tribuendorum, 274: 3.
 tribuentem, 353: 19.
 tribui, 45: 7.
 tribuit, 58: 2. 78: 18. 117: 9. 118: 14. 182: 7. 404: 4. 411: 5. 436: 4. 440: 16.
 tribulibus, 153: 11.
 tribunal, 161: 12. 262: 10. 466: 21.
 tribunali, 79: 6. 132: 14. 113: 2. 223: 3. 252: 5. 255: 1. 275: 4. 8. 387: 4. 490: 25. 398: 4. 414: 3. 419: 11. 422: 6. 425: 9. 502: 19. 527: 8. 545: 12. 581: 1. 647: 15.
 tribunalia, 92: 19.
 tribunatu, 5: 1. 428: 2. 538: 12.
 tribunatum, 12: 2. 150: 5. 406: 2.
 tribuni, 83: 4. 108: 14. 446: 8.
 tribunis, 25: 4. 31: 4. 34: 12. 385: 4. 387: 4. 398: 19. 453: 12. 527: 14.
 tribunitia, 261: 1. 565: 18.
 tribunitia, 5: 2. 254: 20. 255: 7. 267: 9. 305: 9.
 tribunitiam, 132: 18. 252: 1. 551: 9.
 tribunitiis, 153: 1.
 tribunitio, 403: 1.
 tribuno, 15: 6. 22: 5. 266: 6. 341: 4. 422: 8. 435: 5.
 tribunorum, 11: 1. 30: 7. 32: 1. 38: 11. 243: 32. 513: 11.
 Tribunos, 30: 4. 45: 10. 83: 7. 84: 11. 243: 29. 283: 13. 358: 2. 386: 7. 478: 6. 659: 11.
 Tribunalum, 371: 9. 384: 16. 336: 19. 585: 10.
 Tribunus, 58: 12. 82: 9. 100: 9. 252: 3. 266: 2. 370: 11. 515: 8. 564: 8. 581: 5. 654: 5.
 tribus, 18: 9. 35: 8. 45: 7. 84: 19. 89: 9. 121: 4. 125: 3. 130: 13. 176: 4. 178: 9. 238: 4. 21. 246: 6. 8. 261: 2. 270: 14. 288: 3. 295: 6. 328: 14. 364: 30. 410: 1. 475: 4. 514: 6. 543: 3. 654: 30.
 tributa, 406: 21. 553: 8. 588: 9.
 tributario, 153: 18.
 tributui, 358: 4.
 tributis, 497: 12.
 tributo, 252: 14.
 tributurum, 569: 7.
 tricenis, 42: 13.
 tricenos, 156: 1.
 tricesimo, 141: 18.
 tricies, 24: 3. 238: 11. 540: 2.
 tricliniis, 49: 9. 54: 1.
 triclino, 170: 4. 233: 1. 312: 20. 341: 3. 354: 9. 382: 10. 444: 4. 418: 3. 474: 18. 526: 9. 565: 26.
 triclinoium, 355: 9.
 triclinoium, 314: 17. 379: 24. 461: 19. 513: 11. 541: 17. 557: 4. 651: 30.
 triduo, 12: 3. 124: 5.
 triduum, 42: 16. 341: 11. 567: 20.
 triennii, 145: 5. 289: 7.
 triennio, 47: 4. 98: 1. 261: 6. 292: 8. 323: 7. 373: 14.
 triennium, 260: 5.
 triente, 238: 8.
 trierarchis, 462: 144.
 trifariam, 530: 11.
 trigesimo, 308: 17. 485: 9. 516: 11. 661: 5.
 trigessimum, 122: 16. 317: 12. 652: 41.
 triginta, 68: 5. 70: 17. 141: 14. 150: 1. 13. 235: 18. 276: 4. 333: 2. 372: 14. 373: 1. 397: 8. 412: 13. 469: 2. 489: 3. 68: 6.
 trimestri, 84: 10.
 trina, 163: 23.
 trinis, 198: 8. 485: 6.
 triplex, 437: 15. 494: 2. 576: 3.
 triplices, 458: 6.
 triplic, 285: 4.
 triplicium, 466: 9.
 triremes, 42: 17. 362: 15. 530: 12.
 triremi, 312: 2.
 triremium, 399: 8.
 tristem, 567: 8.
 tristia, 81: 5. 567: 18.
 tristior, 467: 6. 570: 3.
 tristiozem, 587: 9.
 tristis, 384: 12.
 tristissimam, 591: 13.
 tristitia, 449: 20.
 critici, 493: 9.
 Tritona, 399: 9.
 triviales, 198: 3.
 trivialibus, 646: 8.
 trivio, 541: 16.
 trium, 39: 9. 78: 20. 355: 2. 343: 14. 411: 4. 496: 8. 499: 4. 14. 524: 1. 536: 1.
 triumphalem, 4: 1. 366: 10.
 triumphales, 128: 1. 319: 8.
 triumphali, 139: 3. 236: 4. 408: 6.
 triumphalia, 15: 2. 364: 3. 357: 14. 394: 16. 404: 13. 16. 440: 15. 494: 2. 540: 6.
 triumphalibus, 137: 7. 252: 13. 394: 2. 430: 4.
 triumphalis, 464: 14. 591: 9.
 triumphalium, 456: 19.
 triumphantem, 243: 30.
 triumphanti, 82: 7.
 triumphantibus, 487: 10.
 triumphantis, 439: 16.
 triumphantium, 529: 19.
 triumphat, 55: 24. 25.
 triumphatori, 487: 9.

- triumphaverat, 451: 4.
 triumphavit, 39: 1. 317: 9.
 894: 11. 565: 17.
 triumphi, 39: 6. 3: 2. 10: 3. 4:
 3. 428: 6. 451: 9. 551: 6.
 triumphis, 134: 15. 246: 15.
 triumpho, 39: 8. 55: 21. 107:
 3. 117: 7. 155: 2. 249: 9.
 363: 14. 3. 4: 6. 411: 2. 427:
 10. 597: 2.
 triumphorum, 21: 10. 59: 19.
 92: 20. 134: 17. 589: 1.
 triumphos, 124: 4. 150: 2.
 241: 11.
 triumphum, 17: 5. 8. 39: 3. 57:
 2. 44: 8. 162: 8. 164: 1. 363:
 2. 551: 7. 577: 2. 579: 6.
 triumphus, 261: 5.
 triumviratum, 131: 3. 149: 4.
 trimviri, 108: 6. 247: 9. 629:
 10. 647: 1.
 triumvirorum, 230: 2.
 triumviros, 217: 7.
 Troia, 159: 3. 334: 12. 398: 17.
 Troiam, 42: 10. 433: 2.
 Troianis, 249: 11.
 tropaea, 16: 6.
 tropaeis, 3. 7: 22.
 tropaeo, 496: 16.
 tropaeorum, 561: 5.
 tropaeum, 92: 4.
 truci, 428: 15.
 trucidarent, 84: 20. 511: 18.
 trucidatis, 8: 8. 489: 10.
 trucidato, 446: 10.
 trucidaturus, 346: 13.
 trucidatus, 506: 13.
 trucidavit, 464: 5.
 truncatis, 361: 5.
 truncum, 504: 21.
 tu, 55: 20. 190: 12. 214: 2.
 265: 18. 30. 348: 3. 379:
 32. 476: 7. 477: 16. 631:
 16. 635: 1. 653: 21. 26. 654:
 12. 24. 659: 9. 10.
 tua, 265: 28. 304: 15. 655: 6.
 Tucidio, 134: 2.
 tui, 172: 5. 179: 6.
 tuam, 654: 22.
 tuba, 33: 4. 443: 12.
 tuberes, 591: 11.
 Tubero, 90: 3.
 tuebatur, 208: 8.
 tuenda, 74: 6.
 tuendae, 280: 1.
 tuendam, 617: 13.
 tuendas, 269: 3.
 tuendi, 241: 4.
 tuendo, 50: 1.
 tuendos, 169: 11.
 tuerentur, 137: 2. 253: 5.
 tueri, 108: 9. 591: 15.
 tueris, 655: 4.
 tui, 654: 22. 24. 655: 10. 12.
 tulerat, 102: 4. 189: 5. 357: 12.
 420: 12. 574: 21.
 tulerit, 13: 6. 509: 6.
 tulisse, 469: 8.
 tulit, 76: 24. 183: 1. 185: 9.
 261: 9. 291: 12. 292: 7.
 321: 1. 323: 3. 376: 13. 410:
 1. 464: 14. 472: 4. 489: 1.
 507: 21. 22. 517: 14. 524:
 15. 20. 339: 5. 551: 3. 13.
 597: 1. 625: 3.
 tum, 3: 10. 27: 8. 87: 13. 76:
 1. 231: 11. 169: 1. 284: 3.
 325: 13. 327: 7. 353: 13. 367:
 7. 371: 12. 410: 12. 413: 7.
 427: 17. 4. 2: 11. 459: 8.
 471: 9. 477: 2. 481: 6.
 495: 16. 523: 19. 526: 9.
 531: 5. 564: 1. 573: 3. 574:
 5. 588: 12. 596: 13. 603: 12.
 634: 7. 639: 12. 15. 6. 648:
 5. 657: 15. 659: 12. 660:
 20.
 Tulleris, 625: 3.
 Tullii, 101: 9.
 Tullio, 100: 2. 104: 1.
 Tullius, 89: 2.
 tumentem, 639: 5.
 tumentibus, 151: 2.
 tumulo, 110: 14. 319: 12. 376:
 11.
 tumultu, 110: 6. 145: 3. 168:
 7. 420: 6. 481: 14. 493: 7.
 516: 1. 549: 13.
 tumultuantem, 394: 5.
 tumultuantes, 323: 4. 361: 1.
 406: 24.
 tumultuanti, 369: 4.
 tumultuantibus, 72: 3.
 tumultuarentur, 503: 11.
 tumultuari, 495: 11.
 tumultuario, 373: 3.
 tumultum, 35: 2. 305: 13.
 344: 17. 371: 15. 504: 1.
 513: 10.
 tumultuosioribus, 472: 8.
 tumultuosissime, 360: 3.
 tumultuosius, 15: 13. 547: 7.
 tumultus, 40: 2. 120: 1. 515:
 5. 128: 6. 255: 1. 266: 4. 280:
 7. 174: 6.
 tumulum, 92: 2. 117: 9. 233:
 1. 357: 20. 485: 12. 655:
 25.
 tunc, 4: 4. 33: 5. 36: 11. 7:
 9. 114: 21. 116: 6. 146: 8.
 159: 14. 175: 5. 183: 5. 191:
 4. 7. 118: 11. 224: 6. 2. 2:
 1. 236: 19. 24: 15. 153: 10.
 256: 3. 257: 11. 258: 8. 19.
 262: 15. 311: 20. 319: 17.
 323: 32. 325: 7. 326: 1. 327:
 5. 343: 22. 363: 7. 381: 4.
 394: 5. 398: 12. 43: 3. 442:
 1. 444: 3. 446: 4. 453: 3.
 468: 11. 473: 14. 494: 1.
 501: 12. 509: 4. 510: 5. 51:
 3. 12. 515: 12. 524: 18. 533:
 22. 544: 4. 8. 563: 7. 570:
 8. 588: 21. 591: 11. 592: 9.
 17. 627: 8. 652: 31.
 tunica, 225: 19. 258: 17. 368:
 12.
 tunicas, 521: 16.
 tunicati, 2. 6: 16. 349: 15.
 tunicatos, 126: 14.
 tunicatus, 479: 19.
 tunicis, 108: 1.
 tuo, 379: 14. 647: 7.
 tuorum, 255: 16. 647: 7.
 tuos, 647: 9.
 turba, 42: 21. 83: 3. 92: 17.
 132: 7. 146: 1. 53: 25. 174:
 5. 233: 2. 243: 22. 321: 5.
 359: 8. 372: 11. 384: 12.
 387: 3. 395: 3. 7. 402: 8.
 410: 15. 418: 5. 457: 7.
 501: 11. 503: 15. 634: 20.
 turbæ, 113: 7. 328: 11. 349: 12.
 502: 5.
 turbam, 344: 18. 384: 3. 525:
 5.
 turbare, 31: 8.
 turbari, 564: 21.
 turbatum, 247: 5.
 turbata, 496: 20.
 turbatiore, 309: 3.
 turbatus, 341: 6.
 turbatos, 44: 3.
 turbatus, 115: 11. 443: 7.
 turbida, 330: 4.
 turbis, 18: 16.
 turbulentissimæ, 15: 6.
 tueri, 84: 16.
 turma, 42: 11. 598: 18.
 turme, 249: 12.
 turmas, 149: 4. 150: 7.
 Turnum, 484: 4.
 turpe, 14: 6.
 turpior, 413: 5.
 turpiore, 286: 5.
 turpissimum, 555: 9.
 turpiter, 481: 3.
 turpitudinem, 157: 5.
 turpius, 343: 1.
 turrem, 362: 5.
 turri, 224: 37. 468: 16.
 turrim, 397: 12.
 turris, 314: 15.
 Tusculam, 490: 18.
 Tusculana, 621: 15.
 Tusculanam, 502: 9.
 Tusculanum, 621: 26.
 Tusculi, 6: 6: 1.
 Tusculum, 502: 14.
 tuscum, 44: 25.
 tussim, 341: 10.
 tutam, 134: 6.
 tutandam, 519: 13.
 tutari, 652: 14.
 tutela, 248: 16.
 tutelam, 70: 3. 128: 7. 169:
 2. 225: 7. 378: 8. 541: 15.
 tuti, 416: 18.
 tuto, 313: 4. 541: 15.
 tutorem, 131: 7. 225: 11. 495:
 4. 565: 16.

- tutores, 402: 14.
 tutoribus, 90: 9.
 tutum, 168: 2.
 tuum, 143: 5. 314: 3. 380: 3.
 449: 6. 558: 15. 655: 9.
 tuus, 192: 1.
 tympanifante, 189: 8.
 tyranni, 315: 12.
 tyrannicidarum, 247: 6. 657: 16.
 Tyriz, 42: 18.
 Tyrri, 459: 12.
 tyro, 284: 3. 458: 26.
 tyrocinii, 295: 4.
 tyrones, 25: 14.
- V
- vacabat, 557: 2.
 vacante, 603: 3.
 vacaret, 161: 5. 163: 7.
 vacat, 653: 3.
 vacatio, 141: 20.
 vacatione, 145: 5. 390: 4.
 vacationem, 396: 4.
 vacaturus, 496: 1.
 vacavit, 107: 9.
 vacerosum, 215: 7.
 vacillatione, 399: 6.
 vac x, 441: 4.
 vacuat, 547: 12.
 vacuum, 383: 11.
 vade, 243: 18.
 vadimonium, 357: 6.
 vānīre, 568: 14.
 vagabatur, 453: 5.
 vagx, 280: 6.
 vagantibus, 441: 19.
 vagari, 508: 3.
 vagitu, 245: 12.
 vagos, 86: 11.
 vagum, 536: 2.
 vagus, 365: 2.
 valde, 61: 5. 265: 22.
 vale, 335: 8. 265: 13. 15.
 valcam, 265: 29.
 valeas, 190: 12.
 valebat, 206: 5.
 valebis, 265: 30. 324: 2.
 valedicebat, 174: 8.
 valens, 324: 3.
 valentissimis, 146: 6.
 valere, 265: 30. 312: 11. 491: 5.
 valeret, 143: 2. 505: 3.
 Valeriam, 409: 2.
 Valerio, 490: 1. 638: 5.
 Valerium, 74: 12. 179: 4. 612: 9.
 Valerius, 198: 2. 354: 3. 606: 17. 621: 1. 636: 1.
 vale, 535: 14.
 valitudine, 51: 2. 55: 11.
 validiore, 308: 4.
 validiorem, 353: 15.
 validiores, 168: 1.
 validissimas, 35: 7. 540: 3. 564: 16.
16.
 valitudine, 74: 2. 96: 2. 13.
 107: 5. 159: 10. 23: 14.
 253: 1. 368: 16. 408: 5. 413: 8. 481: 4. 449: 4. 556: 4.
 574: 14. 594: 5.
 valitudinem, 86: 20. 210: 2.
 269: 5. 329: 3. 347: 12.
 364: 16. 378: 12. 29: 11.
 545: 7. 560: 3. 654: 22.
 valitudines, 207: 1.
 valitudini, 19: 8. 365: 3.
 568: 9.
 valitudinis, 133: 3. 188: 10.
 231: 1. 312: 1. 348: 17. 536: 12. 545: 13. 606: 6. 655: 23.
 valitudinum, 254: 17.
 valitudo, 364: 13. 493: 3.
 vallares, 118: 12.
 vallum, 70: 17. 384: 13.
 valuerint, 352: 12.
 valuerit, 35: 3. 395: 9.
 valuit, 83: 9. 409: 8. 491: 13.
 508: 10. 652: 25.
 vana, 220: 6. 7. 356: 10.
 vanx, 172: 15.
 vanitate, 528: 3.
 Vare, 125: 11.
 Vargonreus, 606: 13.
 varia, 83: 11. 1. 2: 3. 227: 13.
 231: 11. 251: 9. 295: 8.
 336: 1. 437: 1. 437: 6. 458: 8. 479: 1. 549: 5. 579: 5.
 610: 4.
 variæ, 615: 12.
 Variana, 262: 9. 319: 12. 350: 3.
 Varianam, 125: 2. 3. 169: 6.
 262: 14.
 variante, 33: 12.
 variatum, 34: 7. 527: 20.
 variatum, 619: 6.
 variavit, 440: 3.
 varie, 238: 14. 246: 17. 383: 4.
 495: 1. 582: 12.
 varietate, 158: 1. 355: 10. 390: 1. 417: 1. 595: 9.
 varii, 42: 1. 86: 15. 213: 1. 334: 5. 594: 19. 606: 20.
 variis, 116: 21. 126: 1. 241: 12. 258: 3. 378: 6. 634: 8.
 vario, 356: 2. 392: 2. 531: 3.
 639: 10. 648: 5.
 variorum, 189: 1. 364: 15.
 varios, 351: 1.
 varium, 275: 1. 575: 1.
 Varonilla, 581: 14.
 Varro, 652: 11.
 Varrone, 35: 18. 251: 12. 618: 17.
 Varronem, 634: 9.
 Varroni, 50: 8.
 Varronis, 120: 3.
 Varus, 162: 2.
 vas, 572: 7.
 vasa, 191: 14. 192: 4. 545: 18.
- 634: 18.
 vasculorum, 86: 4.
 vasorum, 276: 3.
 vastante, 4: 11.
 vastari, 283: 16.
 vastissimis, 458: 26.
 vaticano, 398: 13.
 vaticinante, 512: 14.
 vaticinatitiam, 545: 18.
 vaticinatione, 495: 16.
 vaticinationes, 65: 1.
 Vatinca, 21: 11. 29: 4.
 ubere, 148: 13.
 uberes, 397: 1.
 uberi, 393: 2.
 uberrimo, 27: 6.
 uberrimum, 321: 1.
 uberius, 520: 2. 639: 12.
 ubertatem, 180: 7.
 ubertim, 86: 12. 570: 2.
 ubi, 7: 1. 8: 6. 104: 3. 190: 14. 195: 14. 321: 11. 380: 3.
 398: 3. 42: 15. 435: 8.
 451: 7. 453: 8. 478: 5.
 490: 18. 493: 13. 504: 19.
 534: 7. 3. 536: 9. 37: 1.
 560: 2. 564: 21. 575: 5. 580: 9. 654: 9.
 ubicumque, 358: 5.
 ubinam, 513: 13. 18: 11.
 ubique, 67: 1. 169: 16. 219: 2.
 238: 25. 359: 16. 40: 3.
 429: 5. 450: 7. 458: 21.
 474: 9. 500: 18. 527: 23.
 531: 10. 544: 4. 549: 11.
 597: 8.
 ve, 19: 7. 27: 7. 10. 47: 3.
 5. 4: 1. 68: 1. 88: 3. 105: 21. 112: 1. 141: 14. 145: 4.
 146: 15. 148: 5. 153: 5. 23.
 155: 28. 159: 4. 166: 10.
 173: 8. 185: 15. 202: 7.
 212: 9. 221: 3. 27: 13. 27: 16. 286: 6. 298: 8. 308: 18.
 321: 5. 333: 5. 37: 5. 342: 34. 6. 354: 12. 3. 8: 7. 389: 1. 390: 17. 419: 4. 44: 4.
 451: 7. 17. 20. 535: 1. 512: 11. 553: 10. 568: 17. 595: 4.
 vectabatur, 210: 3.
 vectatione, 319: 7.
 vectem, 540: 4.
 vectigal, 559: 1.
 vectigalem, 19: 6.
 vectigalia, 358: 1. 435: 12. 500: 8. 525: 6. 553: 7.
 vectigalibus, 78: 19. 166: 3.
 169: 14. 272: 15. 358: 12.
 vectigaliorum, 238: 26. 332: 6.
 vectigalium, 18: 8. 290: 11.
 2.
 Vectius, 606: 14.
 vectore, 496: 18.
 vectores, 232: 4.
 vectoria, 67: 3.
 vectum, 455: 9.

- vetus, 435: 6. 527: 19. 594: 17.
 vegetam, 504: 17.
 vegetis, 51: 2.
 vehabatur, 117: 1. 300: 7.
 vehemens, 495: 2. 652: 17.
 vehementer, 485: 19. 661: 6.
 vehementi, 206: 106: 3. 394: 6.
 vehementius, 592: 8.
 vehendi, 411: 5.
 veheretur, 249: 11. 360: 2. 455: 15.
 vehicula, 169: 16. 475: 1.
 vehiculis, 282: 5. 355: 4.
 vehiculo, 185: 2. 325: 8. 360: 13. 494: 15.
 vehiculorum, 262: 19.
 vehiculum, 32: 6.
 Veientanum, 487: 4.
 Velios, 469: 17. 18.
 Vel, 8: 14. 21: 3. 27: 5. 6. 9. 30: 14. 57: 11. 61: 15. 63: 15. 64: 11. 67: 17. 70: 18. 83: 12. 84: 10. 105: 10. 12. 108: 16. 111: 8. 113: 11. 121: 6. 122: 6. 126: 14. 132: 17. 134: 8. 135: 10. 138: 3. 141: 14. 143: 2. 9. 150: 10. 168: 7. 171: 13. 173: 6. 18: 2. 3. 185: 17. 187: 16. 18. 1. 3. 4. 7. 198: 10. 199: 8. 200: 10. 202: 6. 20: 10. 11. 204: 5. 208: 6. 10. 110: 4. 213: 16. 218: 5. 235: 21. 241: 6. 9. 255: 6. 262: 24. 265: 6. 269: 4. 6. 271: 4. 272: 16. 275: 6. 279: 5. 292: 8. 296: 9. 298: 7. 101: 4. 305: 3. 306: 2. 307: 10. 308: 5. 311: 6. 321: 5. 328: 1. 34: 2. 347: 10. 350: 9. 352: 4. 6. 354: 11. 358: 7. 354: 6. 365: 17. 366: 7. 367: 11. 368: 6. 369: 3. 383: 3. 396: 4. 412: 12. 413: 1. 4. 7. 414: 18. 25. 418: 2. 422: 7. 444: 5. 6. 44: 1. 451: 19. 453: 4. 454: 5. 459: 8. 460: 3. 462: 1. 12. 469: 6. 28. 474: 1. 479: 3. 12. 48: 20. 4. 9. 6. 495: 2. 500: 10. 14. 508: 4. 515: 6. 523: 7. 530: 1. 16. 5. 4. 15. 58: 11. 552: 7. 553: 9. 554: 5. 555: 13. 562: 2. 3. 564: 2. 587: 6. 588: 5. 8. 594: 9. 18. 595: 5. 606: 8. 613: 1. 621: 6. 634: 3. 636: 11. 639: 14. 647: 4. 652: 17. 58: 10.
 vela, 384: 6.
 velabrum, 39: 6. 451: 10.
 valandam, 256: 2.
 velata, 89: 9.
 velato, 521: 13.
 Veletrini, 224: 5.
 velim, 171: 2. 624: 14.
 velis, 344: 21. 355: 8.
 velit, 84: 6.
 Velitras, 105: 12.
 Velitris, 99: 1. 224: 4.
 velle, 225: 31. 254: 15. 294: 12. 363: 8. 447: 8. 532: 2. 629: 8.
 vellem, 379: 35. 435: 18. 3. 595: 8. 624: 12.
 vellent, 28: 3. 61: 7. 70: 5. 122: 13. 128: 17. 153: 2. 193: 6. 567: 14. 638: 14.
 velleretur, 51: 6. 505: 12.
 veller, 58: 14. 92: 9. 67: 15. 76: 10. 81: 6. 92: 6. 119: 3. 141: 13. 187: 5. 225: 18. 238: 13. 324: 2. 394: 3. 399: 4. 432: 8. 516: 5. 557: 15. 569: 18. 620: 10. 647: 8.
 velocissime, 564: 5.
 velocissimum, 461: 17.
 velocitatem, 215: 5.
 velocius, 215: 6.
 velut, 1: 7. 104: 7. 108: 1. 139: 4. 213: 2. 224: 18. 243: 14. 257: 2. 291: 9. 296: 2. 301: 10. 3. 1: 15. 332: 14. 382: 12. 398: 25. 422: 14. 423: 23. 424: 3. 453: 2. 462: 15. 463: 10. 467: 12. 492: 9. 496: 9. 525: 11. 532: 15. 542: 15. 552: 1. 592: 10. 19. 596: 8.
 Veluti, 361: 11. 556: 2. 588: 8.
 venale, 392: 23.
 venalem, 511: 11.
 venalia, 276: 8. 657: 25.
 venalitas, 57: 11.
 venaliti, 639: 27.
 venalis, 383: 15. 612: 15.
 venaium, 619: 27.
 venandi, 321: 18.
 veras, 312: 3. 356: 22. 467: 9. 5. 1: 1. 6. 7: 14.
 venatione, 334: 12. 398: 14. 23.
 venationem, 158: 6. 433: 19.
 venationes, 10: 3. 42: 12. 430: 7. 575: 7. 576: 13.
 venationum, 347: 14.
 venatorio, 120: 13. 588: 5.
 venatum, 263: 3.
 vendente, 190: 9.
 vendentem, 529: 4.
 vendentes, 417: 6.
 vendere, 617: 7.
 venderet, 419: 13.
 vendidisse, 493: 9.
 vendidissent, 500: 5.
 vendidisset, 357: 2.
 vendidit, 529: 7.
 venditabat, 611: 27.
 venditare, 199: 7. 553: 11.
 venditavit, 356: 20.
 venificii, 176: 13.
 venificiis, 319: 16.
 venena, 341: 8. 369: 11.
 venenariorum, 461: 12.
 venenatas, 356: 14.
 veneni, 290: 6. 294: 8. 317: 13. 479: 12.
 uenenis, 8: 3.
 veneno, 19: 20. 303: 3. 317: 15. 327: 10. 341: 2. 376: 5. 423: 15. 20. 461: 11. 14. 461: 9. 464: 31. 466: 13. 474: 12. 478: 4. 495: 5. 5. 1: 4. 610: 1.
 venomorum, 348: 14. 364: 13.
 venenum, 75: 6. 110: 4. 302: 3. 314: 4. 369: 9. 428: 16. 461: 3. 524: 13. 532: 17.
 venerabundus, 330: 5.
 veneranda, 521: 5.
 venerandis, 272: 4.
 venerant, 251: 15.
 veneratus, 119: 3. 387: 4.
 Venere, 6: 5. 15: 17. 483: 6.
 venercas, 655: 13.
 Venerem, 192: 14. 370: 13.
 Venercos, 286: 2.
 Veneri, 502: 10.
 Veneris, 66: 5. 92: 3. 323: 4. 366: 10. 406: 31. 564: 1.
 Venerium, 117: 7.
 venerunt, 469: 3. 655: 6.
 Veneta, 532: 7.
 Venia, 1: 3. 3. 171: 7. 399: 4. 4. 1: 5. 536: 9. 584: 16. 585: 30. 654: 5.
 Veniam, 1: 13. 76: 11. 113: 11. 254: 1. 268: 12. 280: 2. 311: 3. 364: 2. 38: 3. 409: 14. 413: 18. 417: 12. 497: 3.
 venientem, 274: 11.
 veniet, 654: 17.
 venire, 150: 12. 296: 16. 638: 17.
 venirent, 161: 15. 358: 4.
 veniret, 251: 3. 418: 3. 441: 7.
 venisse, 87: 8. 276: 4. 481: 8.
 venissent, 639: 23.
 venisset, 7: 2. 180: 6. 184: 4. 224: 14. 343: 3. 651: 1.
 venit, 8: 5. 36: 11. 256: 9. 299: 18. 329: 7. 492: 11. 498: 12. 542: 2. 659: 13.
 venit, 639: 29.
 venter, 535: 5.
 ventilante, 108: 36.
 ventis, 658: 9.
 vento, 68: 7.
 ventre, 461: 13. 482: 3. 563: 17.
 ventrem, 556: 3.
 ventriculi, 655: 12.
 ventris, 41: 18. 594: 5. 657:

13.
 ventum, 224: 1. 453: 15. 479:
 18. 639: 18.
 Venturum, 535: 11.
 venundaret, 122: 15.
 Venusinas, 654: 1.
 venustate, 60: 12.
 venusti, 61: 6.
 venustissima, 104: 1.
 venusto, 482: 2.
 Vepres, 479: 18.
 Vepribus, 300: 7.
 ver, 220: 5.
 vera, 299: 21. 390: 19. 660:
 18.
 veræ, 544: 13. 632: 1.
 Veranius, 214: 13.
 verba, 60: 14. 92: 13. 175: 1.
 200: 4. 215: 12. 268: 11.
 271: 9. 367: 3. 419: 4.
 433: 14. 439: 9. 451: 16.
 497: 4. 500: 15. 513: 1. 533:
 3. 15. 544: 10. 552: 6. 620:
 10. 638: 6.
 verbenas, 541: 5.
 verbenatum, 347: 4.
 verbera, 517: 2.
 verberans, 364: 1.
 verberare, 413: 6.
 verberatum, 347: 15.
 verberaturi, 344: 11.
 verberaverit, 163: 28.
 verberavit, 300: 9. 461: 14.
 verberibus, 294: 13. 463: 3.
 verbis, 15: 16. 60: 8. 86: 6.
 133: 8. 179: 9. 213: 16. 214:
 3. 449: 1. 481: 2. 507: 19.
 516: 1. 557: 9. 587: 14. 588:
 12. 632: 17. 64: 7. 657:
 11.
 verbo, 208: 12. 235: 10. 254:
 3. 274: 9. 311: 4. 348: 11.
 verborum, 39: 9. 111: 5. 187:
 15. 113: 11. 214: 5. 301: 17.
 311: 7. 418: 4. 448: 10. 461:
 4. 534: 17. 619: 4. 625:
 8.
 verbosum, 352: 18.
 verbum, 31: 5. 19: 1. 60: 10.
 62: 8. 218: 5. 639: 22.
 vere, 420: 10. 456: 1. 498:
 4.
 verebantur, 639: 28.
 verecundia, 178: 3. 443: 3.
 594: 6.
 verecundix, 660: 2.
 verecundiam, 146: 9.
 verens, 404: 6.
 vereri, 655: 10.
 vereris, 655: 1.
 Veretris, 303: 13.
 Verginium, 660: 9.
 veris, 207: 7.
 verisimile, 376: 7.
 verisimilius, 553: 21.
 veritate, 61: 13. 327: 15. 639:
 19.
 veritatis, 493: 15.
 veritis, 21: 12.
 veritus, 36: 8.
 verna, 634: 1.
 vernaculis, 532: 9.
 vernis, 138: 19. 485: 12.
 vero, 1: 5. 27: 5. 51: 6. 55:
 15. 59: 8. 68: 1. 76: 1. 86:
 16. 107: 13. 12: 2. 11. 130: 13.
 134: 6. 135: 14. 138: 1. 157:
 10. 161: 12. 171: 12. 195:
 16. 208: 4. 247: 1. 258: 15.
 262: 20. 265: 16. 271: 3.
 2: 0: 5. 293: 10. 294: 7.
 304: 1. 3. 6. 321: 6. 325: 19.
 327: 5. 329: 2. 339: 13. 343:
 16. 359: 4. 3: 4. 11. 65: 6.
 366: 8. 369: 1. 374: 7. 379:
 33. 383: 5. 392: 14. 398: 14.
 404: 14. 419: 3. 420: 2.
 422: 6. 431: 6. 450: 1. 10.
 454: 1. 471: 11. 473: 25.
 478: 8. 487: 9. 488: 4.
 503: 1. 505: 7. 508: 9. 513:
 1. 7. 517: 3. 519: 3. 526: 1.
 53: 1. 542: 7. 547: 14.
 563: 2. 567: 5. 576: 6. 580:
 7. 588: 16. 616: 14. 638:
 29. 652: 4. 654: 2. 657:
 2.
 verrendis, 542: 12.
 verri, 360: 2.
 Verrio, 629: 11.
 Verrius, 627: 11. 630: 3.
 Verrucam, 592: 8.
 versanti, 163: 9. 495: 3.
 versarentur, 286: 7.
 versatilibus, 458: 10.
 versatus, 629: 3.
 versi, 525: 8.
 versibus, 213: 7. 376: 11. 422:
 7. 483: 7. 558: 1. 589: 19.
 657: 23.
 versicoloribus, 355: 8.
 versiculi, 323: 15.
 versiculis, 74: 12. 299: 3. 621:
 6. 624: 8.
 versiculorum, 324: 5.
 versiculum, 347: 16.
 versiculus, 626: 10.
 verso, 64: 14.
 versu, 294: 5. 361: 14. 477: 18.
 498: 13.
 vetulum, 189: 7. 233: 2. 265:
 19. 584: 2.
 vetulus, 19: 2. 31: 20. 55: 3. 190:
 19. 265: 22. 357: 5. 365: 12.
 618: 20. 652: 4. 32. 660:
 31. 661: 2. 9.
 vetuum, 215: 12. 659: 3.
 vetendum, 218: 1.
 vetrens, 527: 22.
 vetrente, 355: 18.
 verteret, 467: 19.
 verterit, 364: 29.
 vertice, 51: 8. 97: 6. 476:
 1.
 verticem, 364: 18. 482: 8.
 verticis, 355: 9.
 vertit, 18: 7. 231: 9.
 vetum, 14: 3. 31: 1. 82: 1. 102:
 8. 114: 11. 159: 11. 163: 4.
 176: 17. 208: 7. 225: 24.
 236: 11. 257: 11. 270: 1.
 297: 9. 305: 18. 310: 17.
 33: 12. 338: 16. 347: 10.
 376: 6. 14. 379: 3. 384: 17.
 385: 19. 388: 9. 392: 10.
 39: 13. 49: 10. 42: 9.
 430: 4. 432: 15. 436: 18.
 459: 1. 462: 8. 468: 21.
 474: 5. 479: 9. 490: 8. 491:
 7. 513: 5. 514: 6. 524: 2.
 533: 15. 16. 542: 29. 567:
 16. 569: 12. 575: 5. 585: 10.
 587: 26. 594: 2. 616: 3.
 617: 5. 625: 10. 627: 6. 648:
 7. 657: 18. 659: 19. 660:
 31.
 vescabatur, 200: 3.
 vescendi, 576: 17.
 vescenti, 334: 9.
 vescerentur, 413: 16.
 Vesevi, 567: 19.
 Vesevo, 561: 5. 658: 8.
 velica, 106: 9.
 Vespasia, 536: 16.
 Vespasiz, 534: 1. 542: 4.
 Vespasiani, 531: 3. 11. 534:
 14. 542: 31. 544: 10. 574:
 7.
 Vespasiano, 545: 19. 557: 15.
 573: 6. 581: 10.
 Vespasianum, 414: 7. 536: 19.
 544: 7. 14. 552: 1. 591:
 3.
 Vespasianus, 506: 4. 536: 17.
 538: 1.
 Vespasiorum, 537: 11.
 vespera, 31: 18.
 vesperam, 334: 11. 414: 17.
 vespere, 173: 8. 224: 6. 526:
 4.
 vesperi, 322: 2. 434: 6. 49:
 5. 53: 2.
 Vespilones, 593: 5.
 Vestæ, 291: 17. 443: 8.
 Vestales, 1: 12. 238: 4. 47:
 2.
 Vestali, 90: 3. 455: 1.
 Vestalibus, 161: 11. 315: 21.
 534: 1.
 Vestalis, 243: 30.
 Vestalium, 138: 11. 58: 11.
 veste, 6: 10. 34: 2. 55: 16. 61:
 6. 92: 4. 132: 12. 146: 6.
 197: 3. 329: 4. 339: 8. 344:
 13. 392: 12. 394: 18. 451: 5.
 460: 1. 473: 12. 479: 29.
 489: 21. 517: 7. 526: 5. 534:
 16.
 vestem, 92: 19. 199: 3. 243:
 18. 257: 3.
 vester, 504: 3.

- vestes, 259: 3.
 vestibuli, 561: 9.
 vestibulo, 236: 1. 270: 11. 359: 7.
 vestibulum, 339: 3. 458: 4.
 vestigia, 572: 16. 630: 14.
 vestigio, 4: 10. 134: 2.
 vestigium, 45: 8. 137: 6.
 vestimenta, 258: 17. 298: 7.
 Vestinum, 464: 4.
 vestis, 49: 5. 146: 10. 249: 3. 438: 12. 455: 16.
 vestitu, 366: 3. 652: 3.
 vestitum, 153: 24.
 vestitus, 203: 1. 383: 9.
 vestium, 634: 16.
 vestra, 587: 15.
 vestrae, 307: 16.
 vestris, 587: 17.
 vestro, 45: 8.
 vestrum, 179: 11. 351: 13.
 vetabat, 344: 22.
 vetare, 243: 31.
 vetaret, 53: 11. 183: 18. 402: 17.
 vetaretur, 447: 2.
 vetera, 353: 1. 356: 6. 555: 2.
 veteramentarium,
 veterani, 78: 9.
 veteranis, 40: 1. 110: 11. 113: 17. 435: 7.
 veteranorum, 92: 21. 112: 3. 289: 19. 459: 2. 543: 7.
 veteranos, 30: 11. 108: 22. 112: 2. 584: 17.
 veteranum, 492: 15.
 vetere, 100: 13. 119: 9. 163: 19. 232: 14. 348: 1. 406: 21. 31. 34. 480: 7. 488: 7. 497: 14. 507: 2.
 veterem, 18: 6. 105: 12. 153: 9. 196: 13. 381: 6. 491: 2. 496: 17. 519: 2. 525: 13.
 veteres, 199: 4. 223: 1. 290: 11. 292: 4. 296: 1. 310: 8. 319: 12. 585: 10. 612: 15. 636: 3. 639: 18.
 veteri, 105: 4. 218: 3. 413: 15. 422: 12. 441: 4. 467: 5. 547: 2. 549: 5. 566: 19. 568: 12. 582: 13. 646: 2.
 veteribus, 236: 12. 477: 2. 505: 10. 547: 22. 584: 18.
 veteris, 357: 3.
 veterimae, 221: 7.
 veterum, 297: 12. 406: 19. 419: 7. 421: 1. 468: 5. 43: 3.
 Verita, 459: 14.
 vetiti, 441: 9.
 vetitum, 49: 7. 417: 26.
 Vettio, 16: 2.
 Vettium, 16: 8. 19: 16.
 Vettius, 16: 4.
 veverit, 291: 6.
 vetuit, 62: 12. 138: 16. 185: 22. 161: 5. 238: 21. 304: 5. 311: 8. 340: 6. 352: 12. 364: 5. 386: 2. 406: 15. 493: 10. 516: 4. 568: 16. 580: 8.
 vetulum, 187: 8.
 vetus, 440: 15. 541: 9. 638: 4.
 vesturate, 119: 6. 137: 8. 195: 18. 338: 5. 406: 32.
 vetustatis, 537: 2.
 vetustissima, 65: 7. 86: 3.
 vetustissimum, 547: 27.
 vexanti, 319: 15.
 vexationem, 302: 2.
 vexatus, 174: 6. 364: 24.
 vexilla, 439: 6. 528: 8.
 vexillatione, 504: 7.
 vexillis, 544: 7.
 vexillo, 128: 9. 15. 330: 6.
 vi, 15: 10. 24: 9. 25: 14. 105: 7. 108: 10. 172: 13. 268: 2. 21. 272: 19. 280: 21. 314: 1. 468: 9. 531: 18. 542: 20. 591: 9. 645: 3. 655: 23. 658: 9.
 via, 32: 7. 53: 2. 88: 20. 137: 6. 173: 12. 357: 22. 416: 21. 430: 5. 479: 26. 525: 14. 531: 6. 551: 5. 593: 6. 653: 10. 660: 5.
 Vibio, 574: 20.
 via, 124: 40. 273: 5. 300: 8. 335: 3. 431: 4. 504: 21. 510: 8. 534: 17.
 viam, 50: 9. 236: 17. 479: 18. 513: 21. 519: 11. 527: 4.
 viarum, 149: 2. 347: 7. 404: 10. 530: 16.
 vias, 42: 10. 63: 3. 107: 6. 169: 16. 360: 2. 451: 12.
 viatico, 70: 2.
 viaticum, 525: 1.
 viatore, 254: 12.
 viatorem, 243: 15.
 viatores, 241: 4. 252: 1. 406: 12.
 viatoribus, 305: 3. 479: 29. 525: 15.
 vicatim, 45: 11. 153: 6. 158: 4. 178: 7. 353: 11.
 vice, 39: 10. 358: 23. 416: 4. 458: 12. 496: 12. 565: 21.
 vicem, 163: 4. 187: 4. 293: 7. 382: 6.
 vicena, 40: 3. 258: 15.
 vicenis, 42: 13.
 Vicentinus, 634: 1.
 vices, 141: 20. 258: 5. 422: 15. 440: 6. 547: 15.
 vicemmo, 315: 14.
 vicissimum, 321: 9.
 vicibus, 339: 9.
 vices, 158: 3. 355: 17. 369: 13. 381: 20.
 vicina, 122: 15. 304: 6.
 vicinam, 231: 13. 232: 17.
 viciniae, 137: 2. 369: 14.
 vicinitatem, 105: 2.
 vicino, 510: 9.
 vicinum, 101: 11.
 vicinus, 261: 8.
 vicis, 395: 4.
 vicissem, 193: 3.
 vicisset, 65: 17. 451: 8.
 vicissim, 342: 2. 384: 11. 427: 17.
 vicit, 116: 9. 514: 8.
 vico, 323: 13. 431: 4. 538: 1.
 vicorum, 163: 14. 315: 22. 468: 5.
 vicos, 42: 20. 137: 1. 203: 13. 345: 5. 348: 8. 453: 5. 525: 6.
 victa, 541: 34.
 victima, 351: 9.
 victimae, 180: 4. 451: 11. 502: 3.
 victimarum, 229: 6. 328: 15.
 victimas, 328: 7. 513: 18.
 victimis, 322: 4.
 victis, 315: 5. 654: 5.
 victo, 18: 5.
 victum, 59: 3.
 victor, 23: 8. 36: 7. 96: 7. 116: 10. 231: 8. 627: 4. 654: 20.
 victorem, 347: 3. 353: 11. 357: 13. 450: 6. 545: 22. 544: 16.
 Victores, 110: 3. 134: 16. 262: 3. 265: 17. 349: 17.
 victori, 369: 9.
 victoria, 65: 8. 76: 2. 116: 15. 230: 6. 236: 4. 527: 11. 538: 17. 579: 10.
 victoriz, 108: 12. 111: 3. 119: 7. 138: 10. 225: 23. 361: 7. 362: 5. 484: 2. 547: 5. 9.
 victoriam, 40: 9. 69: 4. 112: 1. 114: 14. 247: 2. 427: 6. 496: 16. 533: 7. 572: 17. 585: 27. 654: 29.
 victoriarum, 128: 16.
 victorias, 293: 9. 340: 6. 376: 1.
 victoribus, 337: 3. 398: 17.
 Victorium, 128: 14.
 victorum, 351: 9.
 victos, 337: 4.
 victricem, 542: 35.
 victricium, 258: 10.
 victu, 524: 21.
 victum, 466: 14. 543: 4.
 victurum, 231: 18.
 victus, 191: 16. 624: 14.
 vicus, 99: 2.
 videaris, 655: 2.
 videas, 654: 12.
 videatur, 61: 10. 364: 10. 456: 17.
 P P P P P

- videbat, 36 : 4. 126 : 6. 220 : 6.
videbatur, 11 : 9. 92 : 5. 134 : 11. 308 : 7. 343 : 5. 549 : 15. 580 : 14. 585 : 1. 652 : 42.
videntur, 638 : 16.
video, 380 : 5. 613 : 5.
videor, 419 : 16.
viderat, 314 : 14. 512 : 13.
videre, 34 : 7. 60 : 4. 119 : 4. 224 : 32. 364 : 32.
viderent, 308 : 9.
viderentur, 56 : 12. 384 : 17.
videret, 30 : 8. 305 : 5. 366 : 30. 390 : 31. 398 : 35. 414 : 19. 446 : 11. 617 : 4. 631 : 4.
videretur, 4 : 13. 59 : 6. 197 : 6. 217 : 6. 231 : 3. 253 : 9. 291 : 12. 332 : 8. 352 : 5. 370 : 8. 434 : 4. 440 : 9. 443 : 3. 446 : 13. 489 : 22. 504 : 4. 638 : 9.
videri, 178 : 2. 168 : 13.
videris, 655 : 10.
vides, 18 : 9. 635 : 1.
videt, 611 : 19.
videtur, 60 : 9. 62 : 4. 117 : 2. 368 : 6. 425 : 5. 553 : 21. 595 : 9. 610 : 3. 638 : 17. 652 : 23.
vidi, 39 : 10. 644 : 3.
vidimus, 182 : 3.
vidisse, 236 : 15. 417 : 4. 561 : 8. 579 : 14.
vidisset, 7 : 9. 348 : 9. 564 : 17.
vidit, 117 : 6. 191 : 2. 205 : 1. 292 : 10. 477 : 2.
Vidium, 624 : 7.
viduatz, 491 : 9.
Viennæ, 527 : 7. 535 : 10.
vigentem, 444 : 2.
vigeret, 27 : 10.
vigesimo, 623 : 3. 430 : 2. 314 : 3. 410 : 11.
vigefimum, 290 : 6. 513 : 1.
vigilando, 165 : 20.
vigilavit, 203 : 9. 461 : 18.
vigiles, 197 : 3.
vigilia, 203 : 10. 368 : 9.
vigilæ, 361 : 1.
viginti, 19 : 6. 45 : 12. 47 : 3. 78 : 2. 89 : 10. 95 : 5. 102 : 7. 114 : 5. 115 : 3. 117 : 2. 193 : 1. 238 : 17. 283 : 6. 296 : 1. 502 : 5. 344 : 17. 393 : 1. 422 : 11. 458 : 5. 485 : 17. 492 : 21. 527 : 24. 540 : 3. 570 : 14. 573 : 6. 610 : 5. 653 : 10. 658 : 5. 660 : 27. 30.
vigoris, 204 : 10.
vilissimi, 519 : 2.
vilissimas, 344 : 23.
vilis, 278 : 12.
vili, 542 : 12.
villa, 198 : 5. 305 : 10. 114 : 2. 487 : 8. 490 : 1. 498 : 12. 538 : 6. 50 : 13. 621 : 15.
villarum, 355 : 12.
villas, 86 : 3.
villæ, 105 : 6. 479 : 29.
villam, 53 : 3. 480 : 3. 653 : 11.
villicum, 417 : 27.
vim, 5 : 3. 145 : 10. 105 : 14. 243 : 8. 280 : 11. 294 : 13. 312 : 8. 392 : 21. 417 : 9. 455 : 2. 456 : 6. 464 : 20. 510 : 13. 5164 : 4. 517 : 11. 543 : 5. 573 : 2.
vinariis, 419 : 5.
vincat, 191 : 17.
vincere, 38 : 6.
vinci, 83 : 16.
vinciri, 436 : 21.
vinculus, 15 : 23.
vincula, 83 : 6. 180 : 16. 297 : 10. 542 : 18.
vinculis, 305 : 14. 466 : 9. 481 : 13.
vinculo, 502 : 4.
Vindelicam, 654 : 29.
Vindelico, 252 : 9.
Vindelicos, 122 : 3.
Vindelicum, 252 : 8.
vindemiarum, 44 : 3.
vindicantem, 115 : 4. 191 : 9.
vindicanti, 122 : 19.
vindicare, 76 : 19. 108 : 9. 565 : 9.
vindicaretur, 86 : 8.
vindicasset, 69 : 10.
vindicturus, 31 : 3.
vindicavit, 620 : 4.
vindictæ, 471 : 3.
vindicem, 473 : 19. 474 : 9. 477 : 14. 501 : 2. 646 : 18.
vindicis, 473 : 1. 495 : 12. 497 : 1.
vinearum, 393 : 2. 580 : 7.
vineis, 589 : 17.
vineta, 580 : 9.
vineis, 458 : 7.
vini, 59 : 1. 157 : 2. 202 : 1. 284 : 14. 580 : 7.
Vinum, 132 : 4.
Vinitiana, 466 : 8.
Vinitius, 192 : 11.
Vinius, 499 : 6.
Vinnii, 524 : 18.
vino, 510 : 17. 482 : 5.
violentia, 535 : 5.
vinoſioris, 202 : 7.
vinum, 55 : 13. 299 : 11. 419 : 7.
vinxerit, 54 : 5.
violandum, 31 : 22. 13.
violaverant, 98 : 4.
violentia, 344 : 15. 462 : 8.
violentior, 36 : 9.
violentissimum, 30 : 7.
violentius, 172 : 5. 180 : 17. 65 : 23.
violentos, 243 : 27. 393 : 5.
vir, 146 : 5. 175 : 5. 236 : 14. 265 : 15. 268 : 17. 302 : 12. 428 : 14. 507 : 20. 531 : 8. 551 : 16.
Virgili, 352 : 16. 361 : 14. 484 : 4. 584 : 2.
Virgilio, 634 : 11. 657 : 5.
Virgilium, 624 : 9.
virginalis, 660 : 25.
virginem, 182 : 13. 143 : 8. 342 : 3. 408 : 4. 182 : 15. 596 : 11.
virgines, 1 : 12. 190 : 8. 192 : 6. 238 : 4. 302 : 7. 310 : 14. 437 : 2. 576 : 7.
virgini, 90 : 3. 455 : 2.
virginibus, 161 : 11. 315 : 20. 534 : 1.
virginis, 495 : 16.
virginum, 138 : 11. 456 : 7. 582 : 12.
virgis, 163 : 13. 430 : 19. 582 : 17.
virgo, 243 : 16.
virgulta, 92 : 18.
viri, 49 : 2. 190 : 4. 284 : 4. 327 : 1. 412 : 14. 414 : 1. 514 : 9. 581 : 5. 610 : 3.
Viriati, 489 : 10.
viribus, 31 : 18. 67 : 11. 314 : 11.
Viridario, 400 : 6.
virides, 200 : 3.
viridi, 59 : 4.
Viridion, 542 : 11.
virilem, 150 : 4. 225 : 18. 475 : 3.
virili, 107 : 2. 250 : 1. 365 : 4. 290 : 15. 438 : 9.
virilis, 187 : 18. 238 : 9. 330 : 15. 378 : 14.
viris, 1 : 14. 78 : 17. 118 : 8. 137 : 7. 144 : 1. 245 : 7. 331 : 9. 416 : 12. 451 : 3. 555 : 6. 660 : 4.
virum, 25 : 20. 40 : 6. 90 : 11. 196 : 4. 264 : 4. 415 : 21. 334 : 8. 466 : 7. 495 : 13. 310 : 8. 584 : 11.
viro, 292 : 15. 343 : 14. 439 : 9. 582 : 18. 590 : 13.
virosum, 58 : 17. 319 : 10. 321 : 9. 456 : 3. 19. 575 : 8. 588 : 2. 618 : 15. 660 : 20.
vires, 15 : 15. 102 : 7. 135 : 9. 411 : 2. 449 : 18. 494 : 2. 499 : 13. 511 : 2. 585 : 21. 616 : 15. 639 : 15. 652 : 39.
virtus, 653 : 29.
virtute, 110 : 1.
virtutes, 186 : 2. 265 : 10. 319 : 1. 575 : 2.
virtutibus, 165 : 9. 427 : 18. 506 : 9.

- uictutis, 122: 16.
uictutum, 321: 1. 332: 13. 575: 2.
uirum, 4: 2. 58: 16. 146: 5. 348: 16. 356: 24. 392: 9. 412: 9. 464: 4. 508: 10. 517: 10. 551: 25. 572: 8. 58: 6. 587: 5. 661: 2.
uirus, 117: 8.
uis, 27: 10. 89: 4. 299: 5. 14: 30: 8. 363: 11. 587: 7. 624: 6. 65: 1. 653: 28.
uisa, 153: 25. 253: 17. 402: 6.
uisam, 251: 1.
uiscera, 348: 8.
uiscerationem, 40: 8.
uisceribus, 654: 10.
uisus, 530: 15.
uiscentiam, 48: 15. 535: 1.
uisendi, 256: 8.
uisendum, 223: 6. 359: 13. 462: 24.
uisentium, 481: 40.
uisitare, 254: 15.
uisitaret, 463: 8.
uisitauit, 41: 4.
uiso, 70: 8. 225: 16. 503: 15. 513: 14. 515: 15.
uisu, 34: 8. 220: 11. 610: 15.
uisum, 82: 6. 169: 17. 433: 9. 509: 10. 575: 15.
uisuntur, 258: 14.
uisus, 7: 7. 86: 17. 124: 32. 254: 20. 397: 3. 364: 32. 545: 6. 621: 4. 653: 3.
uita, 111: 7. 115: 5. 213: 5. 255: 4. 301: 6. 620: 13. 527: 18. 653: 3.
uita, 64: 3. 96: 16. 108: 1. 151: 2. 179: 11. 182: 4. 187: 5. 192: 2. 494: 1. 249: 1. 2542: 11. 262: 10. 290: 3. 293: 3. 303: 16. 321: 6. 376: 12. 383: 6. 391: 12. 423: 1. 425: 5. 431: 1. 453: 9. 484: 1. 497: 2. 516: 3. 517: 8. 535: 9. 534: 5. 556: 8. 589: 12. 639: 14.
uitam, 57: 6. 70: 5. 174: 8. 182: 3. 185: 13. 207: 1. 416: 11. 515: 12. 588: 8.
uitandam, 302: 2.
uitandi, 163: 9.
uitans, 256: 4. 266: 8.
uitasset, 341: 9. 462: 23.
uitauit, 291: 10.
Vitellia, 519: 9.
Vitelliam, 519: 11.
Vitelliano, 572: 11.
Vitellianorum, 541: 8.
Vitellii, 513: 1. 514: 4. 519: 5. 55: 9. 552: 2.
Vitelliis, 619: 15.
Vitellio, 513: 5. 542: 1. 660: 2.
2.
Vitelliorum, 519: 1.
Vitellios, 519: 8.
Vitellium, 519: 7. 534: 13. 544: 3. 16.
Vitellius, 520: 5. 523: 6. 525: 13. 52: 12.
uitem, 614: 17.
uitet, 225: 16. 620: 11.
uitia, 186: 2. 284: 2. 308: 16. 362: 4. 417: 19. 453: 3. 535: 3. 571: 2.
u i ndas, 192: 6.
uitafl, 3: 1. 3.
uitafllet, 462: 23. 560: 4.
uitatæ, 302: 7.
uitatis, 215: 12.
uitiato, 207: 9. 253: 4.
uitii, 195: 2.
uitiis, 265: 9. 293: 2. 454: 1. 634: 4.
uitio, 44: 2. 566: 8. 655: 19. 661: 4.
uitiorum, 575: 1.
uitiosos, 213: 19.
uitium, 355: 10. 456: 9. 489: 21. 64: 19.
uitreo, 502: 15.
uitrici, 250: 7. 288: 3. 432: 17.
uitrico, 107: 13. 253: 12. 357: 4.
uitricum, 257: 11.
uituli, 219: 2.
uituperabat, 354: 11.
uituperare, 639: 14.
uituperasse, 462: 25.
uituperatione, 562: 5.
uiux, 182: 6. 491: 13.
uiuat, 490: 8.
uiue, 235: 8.
uiuendi, 302: 8.
uiuente, 291: 8.
uiuentis, 485: 14.
uiuentium, 352: 12.
uiuere, 96: 2. 232: 7. 326: 8. 356: 13. 372: 13. 412: 6.
uiuerent, 588: 8.
uiueres, 84: 14.
uiueret, 139: 5. 302: 15. 568: 6.
uiui, 555: 12.
uiuis, 187: 12.
uiuo: 138: 1. 481: 2. 523: 10. 570: 18. 596: 13. 660: 13.
uiuos, 344: 10. 467: 11.
uiuum, 376: 7. 480: 2. 481: 4.
uiuus, 473: 26.
uix: 14: 12. 60: 18. 75: 4. 107: 5. 111: 3. 141: 19. 182: 11. 197: 2. 206: 8. 215: 32. 256: 1. 280: 5. 286: 15. 295: 19. 296: 3. 305: 5. 363: 7. 364: 26. 409: 11. 414: 8. 416: 7. 419: 13. 46: 17.
477: 14. 485: 19. 499: 10. 514: 510: 10. 531: 7. 58: 15. 545: 7. 15. 549: 15. 561: 26. 584: 5. 616: 9. 662: 17.
uixdum, 526: 3.
uixerit, 304: 4. 610: 2.
uixit, 251: 4. 373: 1. 382: 8. 411: 4. 494: 4. 617: 5. 618: 19. 621: 14. 626: 4. 630: 13. 645: 7. 651: 10. 652: 13. 653: 15.
ulciscendam, 327: 17.
ulciscendi, 569: 3.
ulciscendo, 75: 1.
ulciscendum, 417: 2.
ulcisci, 597: 2.
ulla, 64: 11. 87: 9. 108: 17. 260: 8. 9. 188: 7. 289: 20. 354: 6. 412: 8. 417: 12. 443: 1. 456: 8. 491: 8. 501: 12. 515: 1. 542: 20. 552: 14. 578: 3. 623: 9. 648: 8.
ullam, 1: 1. 385: 3. 435: 11. 584: 5. 595: 5.
ulli, 18: 8. 11: 10. 76: 10. 122: 7. 233: 16. 270: 12. 378: 7. 394: 5. 492: 20. 531: 7. 636: 8.
ullis, 280: 10. 334: 14. 536: 4.
ullius, 195: 2.
ullo, 1: 7. 114: 16. 153: 23. 173: 8. 195: 6. 294: 6. 323: 28. 325: 15. 343: 21. 349: 16. 394: 9. 398: 26. 496: 13. 498: 3. 530: 14. 541: 16. 545: 15. 557: 4. 566: 8. 603: 2.
ullos, 118: 1. 146: 16. 283: 13. 469: 8.
ullum, 89: 14. 138: 18. 291: 14. 298: 18. 325: 21. 341: 2. 507: 7.
ullus, 330: 23. 510: 10.
ulterior, 7: 1.
ulteriorem, 17: 1. 62: 2.
ultima, 96: 13. 425: 4. 9.
ultimæ, 120: 7.
ulcimam, 14: 2. 610: 14.
ulcimis, 542: 3.
ultimo, 38: 7. 460: 3. 660: 3.
ultimos, 301: 19.
ultimum, 179: 11. 589: 12.
ulione, 334: 14.
ulionem, 268: 16. 319: 19. 412: 16. 473: 2. 515: 5. 544: 14.
ulionis, 115: 1. 510: 1. 882: 1.
ultori, 342: 19.
ultoris, 122: 10. 134: 9.
ultra, 29: 5. 40: 7. 63: 11. 68: 6. 76: 20. 86: 13. 100: 15. 188: 3. 222: 4. 172: 1. 176: 1.
Ppppp ij

12. 203: 9. 21: 6. 247: 8.
 253: 4. 276: 15. 319: 17.
 356: 5. 357: 13. 401: 17.
 423: 12. 425: 6. 538: 1. 555:
 5. 568: 17. 589: 5. 591: 15.
 596: 5.
 ultro, 9: 1. 15: 13. 16: 6. 19:
 11. 23: 11. 67: 5. 70: 12.
 72: 13. 74: 12. 122: 18. 130:
 10. 155: 12. 260: 9. 306: 5.
 329: 7. 336: 1. 339: 17. 412:
 17. 466: 10. 489: 20. 504:
 3. 510: 5. 515: 6. 526: 2.
 551: 5. 567: 14. 596: 12.
 ultus, 422: 7.
 Ulysses, 340: 7.
 umbone, 70: 21.
 umbria, 537: 4.
 umbris, 373: 5.
 umbrium, 35: 2.
 umquam, 23: 14. 38: 5. 51:
 11. 55: 5. 64: 2. 11. 65: 9:
 72: 3. 74: 8. 97: 8. 122:
 14. 153: 6. 23. 163: 8. 169:
 6. 198: 1. 3. 203: 10. 212:
 5. 215: 10. 224: 18. 251: 2.
 255: 6. 280: 10. 282: 12.
 283: 12. 289: 15. 307: 11.
 325: 17. 330: 12. 342: 12.
 376: 3. 414: 4. 419: 1. 441:
 2. 451: 16. 459: 10. 463:
 2. 485: 8. 494: 15. 499: 5.
 517: 6. 530: 14. 531: 6.
 550: 4. 551: 3. 8. 551: 5.
 566: 15. 570: 19. 582: 1.
 584: 5. 616: 11. 618: 18. 618:
 5.
 una, 14: 12. 36: 13. 60: 19.
 70: 14. 72: 11. 113: 12.
 121: 3. 137: 11. 185: 1. 13.
 258: 12. 264: 15. 288: 2.
 356: 18. 370: 2. 373: 7. 382:
 3. 414: 4. 499: 4. 565: 17.
 573: 11. 68: 1. 621: 23.
 626: 4. 639: 9. 652: 5. 17.
 654: 26.
 unam, 23: 6. 349: 13. 394: 1.
 443: 16. 579: 2. 616: 2.
 639: 22.
 unciam, 200: 6.
 uncias, 459: 13. 497: 16.
 unco, 302: 5. 450: 9. 535: 7.
 uncus, 29: 13.
 uncum, 315: 4.
 unde, 51: 12. 59: 13. 61: 7.
 114: 9. 262: 12. 287: 7.
 303: 4. 315: 10. 365: 18.
 376: 4. 394: 4. 419: 7. 428:
 12. 447: 14. 471: 4. 479:
 10. 489: 1. 556: 2. 565: 8.
 588: 25. 655: 11.
 undecim, 397: 7.
 undecimam, 97: 4.
 undecimol, 156: 3. 433: 2.
 undecimum, 130: 7. 11.
 undique, 10: 9. 42: 19. 89: 7.
 96: 6. 137: 6. 138: 4. 192:
 6. 210: 6. 219: 2. 267: 14.
 283: 4. 285: 2. 306: 1. 323:
 6. 335: 4. 339: 16. 444: 20.
 547: 16. 595: 3.
 ungeharur, 208: 8.
 ungi, 100: 9.
 unguenta, 458: 11.
 unguentarium, 102: 9.
 unguentatos, 69: 5.
 unguentis, 155: 3.
 unguento, 547: 11.
 ungulis, 66: 1.
 uni, 59: 16. 111: 6. 214: 30.
 260: 12. 347: 12. 454: 10.
 499: 15. 629: 6.
 unice, 182: 17. 464: 13. 650:
 21.
 unico, 606: 11.
 unicos, 243: 26.
 unicum, 27: 9. 265: 12. 517:
 10. 568: 32. 621: 28.
 unionem, 525: 4.
 unio, 458: 9.
 uniuerſa, 360: 12.
 uniuerſa, 269: 4. 128: 4.
 uniuerſam, 23: 9. 450: 14. 567:
 11.
 uniuerſas, 245: 7. 317: 6. 321:
 7.
 uniuerſe, 70: 2.
 uniuerſi, 173: 3. 179: 1. 488:
 6.
 uniuerſis, 84: 11. 176: 9. 16.
 272: 4. 9. 315: 21. 432: 13.
 477: 16. 496: 13. 500: 14.
 526: 13. 652: 20.
 uniuerſo, 14: 1.
 uniuerſorum, 455: 21. 447:
 13.
 uniuerſos, 19: 16. 82: 2. 168:
 15. 192: 14. 348: 5. 584:
 13.
 uniuerſum, 163: 15. 474: 12.
 uniuerſus, 189: 6.
 unius, 10: 7. 92: 13. 270: 4.
 469: 2. 485: 1. 496: 7.
 555: 9. 556: 6. 615: 13.
 uno, 4: 7. 19: 18. 33: 4. 54:
 1. 89: 10. 114: 19. 238: 22.
 262: 15. 283: 3. 291: 5.
 292: 9. 15. 302: 5. 319: 12.
 325: 14. 330: 13. 343: 17.
 349: 1. 351: 12. 358: 8. 365:
 16. 393: 1. 409: 15. 440: 15.
 466: 13. 478: 8. 516: 9.
 527: 13. 541: 20. 566: 19.
 567: 4. 570: 8. 572: 16. 573:
 5. 588: 15.
 unoquoque, 440: 8. 480: 11.
 unum, 25: 3. 59: 2. 74: 3. 76:
 10. 82: 7. 84: 3. 176: 19.
 192: 3. 235: 4. 11. 232:
 19. 235: 12. 254: 19. 270: 13.
 295: 2. 302: 9. 304: 8. 384:
 19. 414: 26. 420: 12. 449:

2. 471: 9. 531: 4. 574: 17.
 621: 31. 636: 11. 653: 31. 664:
 1.
 unumquemque, 152: 1.
 unumquoque, 17: 14.
 unum, 18: 18. 44: 5. 176: 3. 213:
 6. 265: 20. 268: 7. 323: 13.
 349: 17. 387: 2. 9. 417: 13.
 542: 27.
 uobis, 45: 7. 268: 12. 307: 2.
 14. 407: 17. 466: 26. 526:
 10. 652: 20.
 uocabant, 444: 22. 499: 5.
 630: 10. 639: 31.
 uocabantur, 612: 2.
 uocabat, 146: 3. 195: 11. 208:
 13. 286: 7. 304: 2. 356: 13.
 467: 9. 478: 4. 596: 9. 638:
 22.
 uocabatur, 99: 3. 190: 16. 284:
 5. 348: 12. 374: 6. 541: 1.
 609: 2.
 uocabulo, 23: 7.
 uocans, 362: 4.
 uocant, 425: 2. 619: 17.
 uocantem, 84: 19.
 uocantur, 357: 10.
 uocare, 232: 19. 194: 8. 555:
 9. 592: 28.
 uocarentur, 270: 9.
 uocaretur, 10: 7. 105: 20. 141:
 17. 231: 21. 232: 3. 331:
 14.
 uocari, 289: 14.
 uocat, 33: 6.
 uocata, 531: 21.
 uocatas, 354: 7. 363: 9.
 uocatis, 247: 11. 314: 10.
 uocatoribus, 357: 11.
 uocatu, 357: 15.
 uocatur, 305: 20. 406: 3. 578:
 5.
 uocauit, 15: 2. 428: 10. 558:
 12. 565: 26. 587: 3.
 uoce, 60: 11. 71: 11. 89: 10.
 111: 12. 157: 2. 212: 10.
 235: 7. 255: 2. 364: 2. 371:
 8. 387: 4. 390: 26. 392: 11.
 398: 28. 423: 7. 450: 15.
 463: 6. 469: 21. 471: 21.
 481: 9. 498: 11. 527: 26.
 547: 12. 567: 15. 588: 23.
 653: 22.
 uocem, 311: 5. 352: 3. 399:
 3. 414: 9. 446: 3. 567: 10.
 585: 11. 651: 16.
 uocent, 489: 6.
 uoces, 81: 1. 213: 12. 456: 6.
 648: 1.
 uocetur, 323: 29. 487: 9.
 uocibus, 322: 6. 653: 23.
 uociferans, 125: 10.
 uociferantibus, 515: 3.
 uociferatione, 416: 17.
 uociferatus, 354: 4. 419: 14.
 uocis, 159: 14. 444: 6. 941: 17.

uocatus, 41 : 6.
uolasset, 225 : 1.
uolaterris, 650 : 3, 8.
Volcatius, 652 : 7, 44, 653 :
19.
uolebar, 204 : 9, 299 : 21, 40 :
2, 485 : 6.
uolent, 323 : 33.
uolentibus, 101 : 8, 446 : 3.
uoles, 379 : 32.
uollet, 591 : 7.
uolitare, 86 : 17.
uolo, 463 : 9.
Vologesus, 485 : 13, 544 : 19,
574 : 6.
uolubilitas, 181 : 5.
uolucres, 86 : 15.
uolucrum, 111 : 7.
uolueret, 542 : 16.
uoluerunt, 31 : 16.
uolui, 654 : 22.
uoluisse, 31 : 8, 96 : 1, 119 : 4.
uoluit, 61 : 7, 176 : 11, 372 : 7,
436 : 6, 447 : 11.
uolumen, 421 : 2.
uolumina, 213 : 3, 410 : 12,
13, 603 : 11, 615 : 1, 616 :
18.
uolumine, 606 : 11.
uoluminibus, 238 : 5, 11, 658 :
5.
uoluminis, 655 : 12.
uolunt, 61 : 8, 660 : 29.
uoluntaria, 111 : 9, 306 : 7, 344 :
10, 462 : 23, 489 : 24.
uoluntariis, 533 : 6.
uoluntarium, 295 : 12.
uoluntas, 113 : 16, 273 : 6, 624 :
15.
uoluntate, 76 : 12, 100 : 8, 133 :
6, 257 : 10, 328 : 17, 432 :
23, 443 : 1, 524 : 3, 639 :
30.
uoluntatem, 27 : 1, 13 : 7, 256 :
1, 511 : 3, 562 : 2.
uoluntatis, 110 : 9, 101.
uoluptas, 241 : 11.
uoluptate, 163 : 8, 468 : 4.
uoluptates, 312 : 15.
uoluptatibus, 284 : 17.
uoluratus, 459 : 11.
uomicæ, 648 : 19.
uomicas, 185 : 28.
uomitandi, 530 : 3.
uomitum, 444 : 7.
uomit, 371 : 27.
uononen, 290 : 12.
uos, 130 : 6, 268 : 13, 271 :
16, 27 : 8, 10, 399 : 3, 418 :
6, 504 : 2.
uota, 95 : 7, 131 : 14, 281 : 7,
295 : 6, 322 : 5, 328 : 16, 424 :
2.
uotæ, 468 : 14.
uoti, 134 : 3, 328 : 2.

uotius, 159 : 20.
uoto, 178 : 5.
uotorum, 179 : 9, 477 : 13.
uorum, 171 : 11, 180 : 4, 347 : 1,
5, 449 : 6.
uouerat, 134 : 14, 347 : 4,
444 : 1.
uouerent, 329 : 5.
uouit, 125 : 5.
uox, 264 : 16, 267 : 1, 270 : 1,
339 : 15, 367 : 4, 390 : 27,
398 : 10, 412 : 5, 471 : 5, 477 :
10, 521 : 13, 584 : 19.
Urbana, 573 : 6.
urbanæ, 9 : 2, 328 : 4, 572 :
18.
urbanas, 475 : 4, 478 : 14.
urbani, 57 : 3, 639 : 21.
urbanis, 148 : 5, 166 : 1, 238 :
12, 384 : 1, 457 : 2.
urbano, 143 : 10, 524 : 6.
urbanorum, 18 : 19, 143 : 10,
556 : 2.
urbanos, 507 : 9.
urbe, 7 : 6, 8 : 4, 32 : 1, 36 : 12,
42 : 2, 50 : 1, 61 : 2, 107 :
12, 12 : 7, 124 : 1, 132 : 17,
157 : 13, 159 : 1, 163 : 25,
165 : 1, 169 : 7, 172 : 11, 173 :
8, 195 : 9, 217 : 13, 235 : 6,
241 : 10, 24 : 24, 278 : 12,
279 : 5, 280 : 13, 281 : 8,
323 : 21, 324 : 5, 331 : 2,
334 : 7, 342 : 10, 357 : 3,
358 : 4, 402 : 5, 6, 11, 15,
17, 44 : 17, 466 : 12, 469 :
28, 474 : 9, 479 : 25, 485 :
11, 489 : 21, 497 : 3, 532 :
11, 533 : 5, 541 : 29, 545 : 9,
549 : 3, 560 : 2, 566 : 11, 585 :
21, 609 : 6, 610 : 5, 617 : 3,
621 : 27, 859 : 14.
urbem, 17 : 7, 23 : 3, 47 : 8,
58 : 5, 119 : 8, 124 : 3, 125 :
5, 130 : 2, 134 : 4, 135 : 10,
178 : 14, 195 : 8, 219 : 1,
246 : 9, 251 : 12, 262 : 9,
264 : 1, 328 : 10, 338 : 7, 13,
311 : 7, 357 : 1, 363 : 12,
364 : 17, 365 : 17, 394 : 12,
397 : 3, 404 : 18, 411 : 5,
439 : 2, 458 : 6, 474 : 13,
497 : 17, 502 : 6, 519 : 16,
528 : 7, 547 : 1, 588 : 8, 594 :
16, 606 : 2, 652 : 43.
urbes, 28 : 5, 59 : 12, 181 : 2,
564 : 16.
urbi, 155 : 2, 166 : 4, 195 : 13,
236 : 1, 304 : 6, 379 : 29, 441 :
4.
urbicæ, 119 : 5.
urbicis, 55 : 14, 165 : 5, 582 :
1.
urbicus, 449 : 5.
urbis, 47 : 1, 72 : 9, 83 : 14, 92 :
6, 105 : 19, 137 : 1, 149 : 4.

166 : 3, 191 : 10, 218 : 7, 284 :
8, 312 : 5, 324 : 10, 331 : 15,
395 : 1, 430 : 8, 433 : 11, 441 :
1, 454 : 6, 47 : 28, 568 : 6,
572 : 3, 589 : 2.
uruium, 168 : 4, 360 : 2, 458 :
7.
urbs, 137 : 6, 547 : 21.
urebant, 306 : 1.
urgente, 512 : 1, 565 : 27, 635 :
23.
urgentem, 566 : 3.
urgenti, 533 : 8.
urgentibus, 16 : 10, 473 : 10,
urgeretur, 514 : 2.
Urgulanilla, 409 : 1, 410 : 1.
Urgulanillam, 408 : 6.
urina, 485 : 2.
urinæ, 303 : 14, 519 : 1.
urinam, 206 : 9.
urnam, 446 : 7.
urnas, 330 : 5.
uræ, 206 : 2.
usi, 566 : 11.
usitata, 398 : 1.
usquam, 161 : 4, 280 : 16, 301 :
3, 351 : 12, 416 : 18, 450 : 8,
531 : 13.
usque, 14 : 10, 12, 40 : 7, 5013 :
10, 69 : 9, 90 : 4, 100 : 8,
121 : 6, 130 : 7, 169 : 5, 182 :
4, 186 : 5, 224 : 30, 231 :
22, 235 : 17, 243 : 31, 250 :
2, 251 : 7, 258 : 5, 270 : 14,
274 : 6, 276 : 7, 283 : 11,
292 : 1, 293 : 8, 301 : 22,
304 : 9, 308 : 3, 310 : 11,
312 : 2, 4, 14, 321 : 7, 325 :
5, 331 : 2, 334 : 11, 339 : 2,
356 : 21, 360 : 14, 390 : 20,
394 : 8, 414 : 17, 432 : 18,
456 : 1, 458 : 2, 18, 478 :
3, 9, 481 : 10, 490 : 5, 492 :
17, 503 : 14, 505 : 7, 513 :
13, 515 : 9, 516 : 5, 519 : 12,
530 : 11, 536 : 18, 540 : 8,
543 : 5, 547 : 19, 551 : 1, 561 :
2, 564 : 3, 584 : 1, 589 : 5,
632 : 10, 634 : 18, 638 : 20,
639 : 19, 652 : 24, 654 : 17,
657 : 17, 660 : 8.
usquequaque, 213 : 20, 248 : 11,
311 : 2, 388 : 1, 485 : 1, 588 : 3,
648 : 5.
usu, 76 : 6, 188 : 2, 206 : 4, 247 :
13, 421 : 3, 496 : 11, 560 : 4,
572 : 7, 580 : 1, 603 :
14.
usucapra, 584 : 18.
usum, 11 : 18, 49 : 4, 51 : 11,
92 : 20, 155 : 5, 185 : 14,
236 : 18, 343 : 4, 452 : 19,
355 : 2, 359 : 4, 414 : 21,
459 : 11, 497 : 6, 582 : 8, 639 :
14.
usuræ, 47 : 11.
usuris, 152 : 5.

usurpans, 254: 13.
 usurpantes, 406: 16.
 usurpare, 356: 3, 404: 20, 406:
 15.

usurparunt, 427: 13.

usurpasset, 215: 1.

usurpati, 253: 17.

usurpavit, 51: 9, 490: 5.

usus, 74: 6, 119: 10, 120: 6.

159: 11, 171: 12, 192: 5.

197: 4, 217: 11, 305: 16.

311: 2, 341: 10, 366: 4, 411:

8, 481: 16, 489: 5, 526: 11.

553: 22, 556: 4, 606: 20.

652: 22, 660: 9.

ut, 1: 7, 9, 4: 3, 6: 11, 8: 7.

16, 9: 3, 10: 4, 6, 11: 1, 5:

12: 4, 13: 5, 14: 5, 12, 15:

10, 17: 7, 11, 18: 2, 10,

12, 17, 19, 19: 1, 13, 16:

21: 5, 23: 3, 4, 11, 25: 5,

7, 11, 17, 27: 10, 28: 7,

10, 29: 3, 30: 10, 12, 31:

12, 36: 3, 42: 19, 44: 3,

4, 45: 4, 8, 47: 2, 16, 5:

6, 51: 5, 11, 13, 53: 11, 54:

4, 55: 10, 58: 2, 59: 3, 7,

13, 60: 11, 61: 10, 62: 8,

11, 63: 5, 66: 8, 67: 14, 18,

69: 7, 9, 70: 7, 12, 72: 2,

12, 73: 3, 74: 1, 8, 6: 9,

20, 75: 1, 2, 12, 81: 1,

4, 82: 5, 8, 83: 7, 15, 86:

7, 87: 7, 89: 7, 14, 92:

6, 9, 99: 8, 101: 2, 9, 101:

11, 104: 4, 8, 105: 7, 20,

107: 10, 11, 108: 10, 110:

2, 4, 7, 111: 4, 6, 8, 113:

15, 114: 9, 116: 10, 119: 5,

121: 5, 122: 9, 15, 125: 6,

9, 126: 7, 11, 13, 130: 10,

132: 3, 10, 134: 1, 2, 5,

13, 15, 135: 7, 9, 137: 1,

138: 15, 139: 4, 141: 12,

19, 20, 145: 1, 146: 12,

20, 148: 3, 4, 5, 149: 6,

153: 2, 9, 155: 3, 157: 1,

10, 13, 17, 159: 13, 18, 20,

22, 161: 3, 13, 163: 22,

168: 8, 12, 169: 17, 173:

1, 12, 176: 5, 18, 11, 178:

7, 179: 10, 180: 3, 18:

10, 15, 183: 4, 5, 17, 184:

2, 5, 18: 1, 2, 16, 19,

24, 187: 11, 188: 2, 189: 9,

12, 191: 10, 17, 193: 2, 195:

5, 197: 6, 198: 8, 203: 6,

8, 204: 3, 6, 7, 205: 7,

206: 5, 7, 208: 6, 11, 210:

3, 8, 213: 14, 19, 20, 23,

214: 3, 217: 6, 15, 218:

9, 219: 2, 5, 221: 3, 4, 6,

9, 12, 224: 18, 25, 29,

35, 225: 20, 23, 24, 34,

229: 5, 231: 19, 232: 11,

236: 3, 9, 243: 2, 3, 13,

18, 21, 27, 245: 13, 24:

4, 249: 3, 10, 250: 13,

251: 2, 4, 252: 13, 253: 4,

255: 9, 256: 2, 257: 4,

258: 9, 12, 13, 18, 21,

260: 9, 3, 2: 6, 21, 23,

263: 7, 264: 11, 265: 4,

6, 11, 27, 30, 266: 3, 26:

2, 263: 4, 6, 11, 15, 20,

27, 11, 4, 14, 272: 1, 273:

2, 4, 9, 2, 4: 11, 13, 276:

7, 8, 278: 2, 4, 5, 280:

9, 12, 282: 7, 213, 12,

284: 12, 285: 4, 286: 1,

7, 11, 289: 10, 13, 290: 3,

9, 291: 4, 5, 11, 16, 292:

1, 2, 17, 293: 8, 294: 9,

2, 5: 5, 9, 14, 15, 296: 6,

297: 7, 11, 298: 3, 5, 299:

3, 302: 9, 17, 303: 3, 5,

13, 15, 18, 305: 7, 17, 306:

4, 7, 307: 7, 15, 308: 4,

6, 310: 4, 12, 17, 311: 3,

312: 8, 314: 13, 22, 315: 1,

6, 7, 12, 317: 16, 318: 1,

5, 319: 15, 1, 321: 2, 4,

8, 322: 7, 323: 20, 3, 324:

2, 8, 325: 20, 326: 7, 327:

11, 328: 1, 5, 13, 329: 2,

330: 6, 331: 4, 10, 332: 7,

13, 333: 4, 10, 336: 8, 338:

9, 18, 339: 17, 340: 6, 12,

341: 1, 342: 15, 343: 10,

15, 22, 344: 10, 20, 348:

3, 11, 349: 4, 8, 11, 17,

351: 5, 352: 11, 17, 18, 353:

17, 355: 3, 356: 6, 10, 21,

357: 5, 11, 358: 9, 359:

18, 360: 1, 4, 13, 362: 3,

6, 11, 364: 1, 24, 31, 365:

13, 17, 367: 4, 7, 368: 4,

7, 369: 12, 370: 12, 371:

3, 11, 20, 372: 15, 374: 3,

6, 376: 7, 9, 378: 1, 10,

379: 13, 16, 381: 14, 15,

382: 3, 13, 383: 8, 14,

384: 17, 385: 17, 386: 6, 8,

387: 2, 6, 388: 5, 389: 2,

390: 5, 10, 25, 33, 392:

6, 393: 2, 395: 8, 397: 13,

398: 27, 402: 5, 6, 14, 15,

17, 404: 14, 15, 406: 1,

13, 411: 10, 412: 1, 14, 413:

12, 414: 5, 7, 19, 416: 2,

3, 14, 15, 417: 12, 20,

418: 2, 6, 419: 5, 421:

2, 422: 13, 423: 6, 9, 24,

427: 8, 19, 428: 1: 10,

430: 9, 431: 7, 432: 2, 8,

18, 433: 8, 16, 434: 1, 435:

9, 17, 22, 436: 9, 437:

10, 440: 5, 441: 1, 442:

3, 5, 7, 8, 443: 10, 16,

444: 2, 446: 9, 12, 447:

7, 448: 1, 4, 6, 8, 449:

7, 17, 450: 1, 4, 1: 2, 15,

453: 3, 454: 10, 456: 1,

458: 5, 11, 14, 18, 459:

1, 2, 4, 6, 8, 260: 1, 461:

2, 7, 4, 2, 2, 19, 21, 463:

8, 11, 4, 4: 4, 10, 466:

3, 467: 19, 468: 6, 15,

469: 21, 471: 4, 11, 472:

1, 4, 8, 473: 4, 7, 15, 22,

474: 1, 475: 11, 476: 2,

479: 7, 19, 27, 480: 1,

11, 17, 21, 481: 1, 4, 5,

12, 482: 5, 6, 483: 5, 7,

485: 2, 11, 16, 9, 487:

6, 8, 9, 488: 3, 490: 1,

17, 491: 4, 10, 492: 7,

12, 18, 493: 3, 13, 494:

5, 7, 495: 9, 11, 496: 14,

18, 497: 3, 17, 499: 10,

500: 5, 20, 501: 7, 503:

3, 9, 12, 504: 3, 17, 505:

2, 5, 7, 12, 506: 2, 507:

9, 508: 3, 9, 10, 509: 6,

510: 1, 10, 12, 511: 6, 7,

512: 2, 5, 513: 2, 514: 11,

515: 5, 9, 17, 516: 2, 517:

4, 8, 14, 21: 11, 15, 523:

7, 9, 524: 12, 22, 525: 16,

527: 13, 17, 25, 528: 15,

530: 13, 532: 5, 9, 53:

534: 1, 5, 12, 15, 535: 1,

536: 7, 11, 18, 540: 13,

541: 9, 16, 18, 21, 542:

23, 25, 28, 30, 544: 15,

545: 2, 5, 10, 547: 9,

549: 4, 7, 550: 2, 551:

6, 15, 552: 6, 7, 553: 10,

21, 555: 6, 11, 12, 556: 3,

557: 9, 558: 1, 9, 16, 559:

5, 10, 561: 1, 7, 563: 6,

8, 564: 4, 565: 5, 7, 29,

566: 10, 13, 15, 567: 11,

16, 19, 568: 15, 569: 1, 5,

15, 17, 570: 15, 572: 6, 16,

573: 3, 10, 574: 8, 9, 19,

22, 575: 10, 579: 13, 580:

8, 582: 1, 584: 1, 10, 14,

18, 587: 9, 12, 16, 588: 13,

21, 25, 589: 2, 15, 17,

590: 4, 10, 591: 6, 18,

21, 92: 3, 5, 594: 6, 8,

20, 23, 596: 3, 5, 14, 597:

4, 606: 7, 10, 12, 13, 14,

609: 3, 610: 1, 3, 6, 612:

10, 613: 2, 16: 7, 617: 6,

618: 12, 20, 619: 4, 620:

13, 61: 1, 5, 16, 623: 8,

624: 1, 625: 4, 626: 6,

627: 6, 629: 4, 11, 632:

4, 11, 634: 2, 9, 13, 17,

636: 10, 68: 7, 17, 639:

7, 645: 5, 646: 6, 647: 6,

7, 11, 648: 1, 10, 16, 651:

24, 652: 4, 14, 29, 31,

- 653:1. 16, 29. 654:1, 2, 13, 23, 18. 655:14. 657:4, 12, 17. 658:4, 10. 659:8, 16. 660:10, 13, 17, 18, 24, 29, 34. 661:3, 5, 8.
 utar, 340:12.
 utaris, 114:14.
 utatur, 620:14.
 utcumque, 155:6. 392:11.
 utebatur, 66:1. 558:1.
 utendum, 208:11. 311:4.
 uter, 352:2.
 uterentur, 231:13.
 uteretur, 96:2. 262:25. 339:8. 389:5. 618:8.
 utero, 224:12.
 uterque, 13:6. 379:15. 606:19.
 uti, 58:13. 74:15. 86:8. 190:12, 235:11. 291:11. 318:15. 540:10. 553:14. 592:2. 620:7. 638:8, 9. 652:35. 660:10.
 utilia, 639:15.
 utilis, 638:18.
 uti ratum, 56:9.
 utilitates, 275:2.
 utinam, 84:14. 349:13. 592:8. 653:18.
 utique, 288:11. 367:2. 404:12. 440:17. 447:7. 455:13. 563:8.
 utpote, 137:10.
 utque, 610:4.
 utramque, 118:10. 379:11. 417:17. 539:7. 564:10.
 utraque, 6:3. 42:9. 139:3. 225:19. 247:17. 307:10. 334:3. 398:15. 468:7. 471:10. 603:6. 612:16. 651:12. 658:18.
 utrasque, 76:6.
 utribus, 63:5.
 utricularium, 484:3.
 utrimque, 390:10. 493:12. 578:6.
 utrique, 182:6. 286:17. 509:3. 561:12.
 utriusque, 9, 4. 111:13. 138:17. 182:9. 218:4. 231:8. 236:5. 176:7. 286:3. 295:4. 310:1. 364:10. 425:8. 429:4. 474:16. 480:21. 492:9. 516:7. 524:15. 569:11. 574:2. 623:3.
 utro, 153:2.
 utrobique, 116:15.
 utroque, 18:8. 78:11. 89:11. 131:5. 168:3. 247:1. 248:10. 319:3. 341:1. 414:20. 421:3. 436:6. 499:13. 582:11. 652:38.
 utrorumque, 333:8.
 utrum, 24:18. 175:5. 624:9.
 utrumque, 23:5. 111:8. 121:3. 186:6. 246:1. 282:13. 294:9. 331:13. 545:16. 549:8.
 uvæ, 200:7.
 vulgandos, 617:8.
 vulgares, 636:12. 655:18.
 vulgaret, 306:5.
 vulgari, 153:19. 520:3.
 vulgaribus, 64:8.
 vulgaris, 200:1.
 vulgata, 224:4. 374:1. 469:9.
 vulgatissimas, 596:10.
 vulgatissimum, 55:22.
 vulgato, 286:4.
 vulgatum, 191:15. 579:13.
 vulgatus, 357:5.
 vulgaverit, 225:34.
 vulgi, 97:2. 446:4. 483:15. 535:3.
 vulgo, 11:4. 19:1. 31:12. 84:6. 138:3. 163:6. 190:15. 215:8. 250:14. 264:15. 282:7. 321:4. 399:18. 430:2. 466:2. 474:3. 499:5. 517:14. 541:1. 552:8. 553:14. 582:5. 585:15. 612:3.
 vulgus, 146:3. 171:11. 432:18. 504:16.
 vulnera, 121:2. 527:24. 647:10.
 vulnerare, 453:6.
 vulneraret, 308:5.
 vulnerat, 89:5.
 vulneraverunt, 301:1.
 vulneravit, 502:6.
 vulnerare, 89:6. 110:1.
 vulneri, 110:4.
 vulneribus, 89:14. 302:34. 372:14. 552:24.
 vulnus, 481:8. 592:27.
 vulpem, 553:17.
 vulso, 517:3.
 vult, 215:3.
 vultu, 82:6. 115:8. 173:4. 204:5. 308:11. 482:2. 55:1. 594:1.
 vultum, 204:11. 364:21. 594:8.
 vultures, 229:5.
 vultus, 797:8.
 uxor, 86:18. 190:11. 373:7. 394:16. 630:2.
 uxore, 192:6. 197:4. 254:3. 342:2. 364:28. 432:19. 455:6. 477:4. 491:7. 525:2. 536:16. 537:5. 570:10. 585:23. 588:18. 652:29.
 uxorem, 1:6. 6:1. 2:2. 54:6. 56:4. 58:1. 75:11. 126:4. 182:11. 183:8. 247:15. 250:9. 255:3. 278:4. 313:327:2. 7. 343:6. 409:13. 418:7. 438:18. 453:10. 455:8. 488:6. 524:9. 539:1. 564:13. 574:21. 582:9. 585:11. 624:2. 647:3. 660:25.
 uxores, 57:3. 58:13. 224:11. 408:3. 464:1. 489:17.
 uxori, 187:10. 291:3. 593:6.
 uxoria, 464:6.
 uxoribus, 301:13. 410:1. 412:12. 521:14. 573:4.
 uxorio, 343:17.
 uxoris, 1:8. 5:3. 75:7. 135:7. 224:24. 253:3. 285:5. 303:3. 342:6. 352:4. 509:14. 539:7. 9. 589:11.
 uxorum, 321:17. 406:56.

X.

Xenophontem, 96:12.

Xysticorum, 163:20.

Xystis, 175:18.

Z.

z, 217:9.

Zenodoti, 622:1.

Zenonem, 296:10.

zona, 534:8.

Α.

Α Βλεψίαν, 418 : 21.
 αγαθόν, 588 : 15.
 ἄγαμος, 185 : 27.
 ἄγε, 481 : 3.
 ἄημι, 610 : 7.
 ἄλγος, 187 : 27.
 ἀδιατριψίαν, 348 : 13.
 αἰχμή, 530 : 9.
 αἶθε, 185 : 27.
 αἰθομένοιο, 265 : 24.
 αἶμα, 297 : 4.
 ἀκροάσας, 606 : 6.
 Ἀλκμαίων, 469 : 11.
 ἄλωσιν, 468 : 17.
 ἀμείνων, 129 : 2.
 ἀμφί, 481 : 6.
 ἀμφω, 265 : 25.
 ἀνασκευάζω, 639 : 16.
 ἀνάστασις, 417 : 32.
 ἀνδρῶν, 422 : 10.
 ἀνθυπερηφανῶμεν, 664 : 25.
 ἄνωγα, 477 : 19.
 ἀξιοθελήμεινον, 362 : 12.
 ἀποθάνης, 558 : 7.
 ἀπολείπει, 185 : 27.
 ἀπαραπόλεον, 232 : 17.
 ἀπείλην, 469 : 12.
 ἀρκεί, 589 : 3.
 ἄρπυ, 379 : 16.
 ἀρπότης, 379 : 19.
 ἀρχῆς, 490 : 7.
 ἀσφαῶς, 380 : 4.
 ἀσφαλής, 129 : 2.
 ἀτυχεῖ, 380 : 1.
 αὐθις, 55 : 8.
 αὐλοῖς, 512 : 15.
 αὐτόματον, 414 : 25.
 αὐτό, 380 : 2.

Β.

βάλλει, 481 : 6.
 βελάφθα, 379 : 18.
 βίβας, 558 : 3.
 βραδύως, 129 : 1.

Γ.

γαῖα, 468 : 3. 471 : 5.

γαμήσιον, 585 : 13.
 γαῖς, 129 : 2. 512 : 15.
 γαργυρῶς, 192 : 11.
 γέρον, 390 : 28.
 γεωμετρικόν, 612 : 6.

Δ.

δ' 265 : 24.
 423 : 7.
 Δανταῖν, 339 : 16.
 δέ, 233 : 4. 265 : 24.
 δέ, 481 : 3.
 Δόπε, 235 : 5.
 δολιχόσκιον, 558 : 3.
 δυσφημίαν, 221 : 13.
 δωδεκάθετος, 190 : 15.

Ε.

εἴχῃ, 558 : 3.
 εἴρει, 481 : 3.
 εἶ, 89 : 11. 390 : 28.
 εἰρήνη, 558 : 8.
 εἰς, 339 : 16. 379 : 19.
 εἶς, 338 : 14.
 εἰσορῶ, 233 : 4.
 εἰωθῶσιν, 379 : 21.
 εἶ, 265 : 24.
 Εἰρηδοκίτης, 469 : 16.
 εἰκνύων, 89 : 12.
 ἐμβλημα, 311 : 5.
 ἐμμεναι, 185 : 27.
 ἐμοί, 265 : 14.
 ἐμοῦ, 468 : 3, 4.
 ἐμπεδόν, 504 : 18.
 ἐν, 380 : 1. 481 : 3.
 εἶς, 558 : 8.
 ἐπαμυνάσας, 422 : 10.
 ἐπ' αὐτῶν, 558 : 7.
 ἐπει, 165, 27.
 ἐπείγεται, 423 : 28.
 ἐπὶ, 589 : 25.
 ἐπισπένδω, 590 : 1.
 εἴως, 423 : 7.
 ἐπομνησίοιο, 265 : 24.
 εἶς, 129 : 2.
 εἶς, 597 : 10.
 εἶς, 338 : 14.
 ἐπ, 504 : 18. 589 : 20.
 εὐχρησία, 280 : 2.
 εὐθανασία, 235 : 10.

Z.

ζῶντες, 46: 64.

H.

η', 380: 2.
 η' λωπιδῶν, 379: 18.
 η' μιν, 379: 22.
 η' μεῶν, 490: 7.

Θ.

θανεῖν, 477: 19.
 θανόντες, 468: 3.
 θέλεις, 585: 13.
 θέσεις, 639: 16.
 θεολογούμενων, 224: 13.
 θρασυς, 129: 2.
 θυομένων, 590: 1.

I.

ιδίαν, 469: 12.
 ἰππων, 481: 5.

K.

κἀγώ, 594: 12.
 κη, 89: 11, 12. 235: 5. 265: 14.
 17, 24. 357: 6. 379: 18, 19.
 20. 390: 28. 418: 2. 490: 7. 512:
 15. 585: 13. 589: 20.

Κάισαρ, 590: 1.

καλοῖ, 594: 12.

ΚΑΛΩΣ, 539: 14.

καλῶς, 597: 10.

καρποφορήσω, 589: 20.

καρχηδονιακῶν, 422: 11, 14.

κατασκευαῖς, 639: 17.

κλω', 589: 25.

κήρυλ, 558: 7.

κυριανός, 338: 14.

κραδαίων, 558: 3.

κράτον, 235: 5.

κλίσω, 232: 19.

κλίσω, 233: 4.

κλυπήσατε, 235: 5.

κλύω, 481: 7.

Λ.

Λάχης, 558: 7.

λίαν, 380: 1.

λογιῶται, 419: 16.

M.

Μακροί, 558: 3.

μακροῖς, 512: 15.

Ματθαῖον, 233: 28.

με, 589: 20.

μέγας, 594: 12.

μεος, 504: 18.

μῆ, 235: 5.

μετεωρίων, 418: 2.

μετεώριος, 379: 35.

μη, 585: 13.

μήτερ, 469: 23.

μητέρ, 469: 12.

μήτηρ, 477: 19.

μητροκτόνοι, 469: 11.

μυθήτω, 468: 3.

μυ, 504: 18. 512: 15.

Μύσαις, 265: 14.

μυκλήσειν, 379: 20.

μωρος, 390: 28.

μωρῶν, 417: 32.

N.

νεόνυμφον, 469: 12.

Νέρων, 469: 11, 12.

Νέρωνι, 481: 3.

νήφειν, 481: 3.

νηΐται, 265: 25.

νομικώτατε, 265: 15.

νόμον, 444: 13.

νοσήταιμι, 265: 25.

O.

ο'ελίζει, 624: 18.

ο'δωπορικῶν, 661: 1.

οἶδε, 265: 25.

οἶ, 594: 2.

ὁλόκληρος, 379 : 16.
 ὁμῶς, 589 : 20.
 ὁρῶς, 594 : 12.
 ὁρῶς 233 : 8.
 ὁρῶς, 469 : 11.
 ὁσόν, 590 : 1.
 ὁτηκάντα, 655 : 12.
 ὅτε, 422 : 10.
 ὅς, 481 : 3.
 ὅσπερ, 481 : 6.
 οὐκ, 588 : 15.
 οὐχ, 594 : 12.
 ὄφελον, 185 : 27.

Π.

παιδίαν, 357 : 6.
 Παιός, 610 : 7.
 πάντα, 597 : 10.
 πάντες, 235 : 5.
 πάνυ, 380 : 1.
 παραβώξη, 490 : 7.
 παρεμβέβλημένοι, 624 : 9.
 πάτερ, 469 : 23.
 περὶ, 265 : 25.
 πεφυραμένοι, 297 : 4.
 πηλόν, 297 : 4.
 ποιητὴς, 624 : 9.
 πολιάρχης, 530 : 9.
 πολυηγομένη, 588 : 15.
 πρὸς πρὸς, 481 : 3.
 πρὸς πρὸς, 422 : 10.
 πρὸς ποικίλιν, 479 : 22.
 πυρρὸς, 468 : 3.
 πυρρῶν, 233 : 4.
 πυρρὸς, 265 : 24.

Ρ.

ῥαθυμίας, 265 : 17.
 ῥίζαν, 589 : 20.

Σ.

σαυτὴν, 481 : 3.
 σκώπην, 379 : 20.
 σπυρρὸς, 129 : 1.

σπυρρῶν, 380 : 1.
 σπυρρῶν, 265 : 17.
 σπυρρῶν, 265 : 14.
 σπυρρῶν, 129 : 12.
 σὺ, 89 : 11, 12. 390 : 28. 490 : 7.
 585 : 13.
 σύγγραμμα, 477 : 19.
 συσπυρρῶν, 639 : 31.
 σπυρρῶν, 379 : 19.

Τ.

τ, 185 : 27.
 τ, 379 : 20. 594 : 12.
 τ, 265 : 14.
 τ, 594 : 12.
 τέκνον, 490 : 7.
 ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ, 536 : 24.
 τέχνη, 471 : 5.
 τέχνη, 195 : 11.
 τῆς, 379 : 19.
 τῆς, 379 : 19. 380 : 2. 490 : 7.
 τίς, 512 : 15.
 τῶν, 233 : 8.
 τῶν, 422 : 10.
 τῶν, 471 : 5.
 τῶν, 379 : 20.
 τῶν, 481 : 3.
 τῶν, 481 : 3.
 τῶν, 380 : 1.
 τῶν, 265 : 17.
 τῶν, 379 : 19.
 τῶν, 265 : 24.
 τῶν, 471 : 5.
 τῶν, 233 : 4.
 Τυρρηνικῶν, 422 : 13.

Υ.

ὑγίαινε, 469 : 23.
 ὑμῶν, 255 : 5.

Φ.

φάγης, 589 : 20.
 φάγης, 233 : 8.

X.

χαλιπαίνω , 422 : 10.
χαρῶς , 255 : 5.

Ω.

ω , 558 : 7.
ωκυπόδων , 481 : 6.

Ψ.

ψυχῆς , 379 : 19. ; 80 : 2.

P R I V I L E G E D U R O Y.

L O U I S par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A nos amez & Feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Grand Conseil, Baillifs, Seneschaux, Prevosts, leurs Lieutenans, & à tous autres nos Justiciers & Officiers qu'il appartiendra, Salut. NOSTRE bien-amié A N D R E' P R A L A R D, Marchand Libraire de nostre bonne Ville de Paris; Nous a fait remontrer, Qu'il luy a esté mis entre les mains un Ouvrage intitulé : *Omnia Cui Suetonii Tranquilli Opera, cum Interpretatione & Notis Augustini Babelon, jussu Regis ad usum Serenissimi Delphini.* Et desirant donner ce Livre au Public, il Nous a tres-humblement fait supplier de luy vouloir accorder nos Lettres de permission sur ce necessaires. A CES CAUSES, Voulant favorablement traiter l'Exposant; NOUS luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces Presentes, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter en tous les lieux de nostre Royaume, ledit Livre, en telle marge & caractere, & autant de fois que bon luy semblera, durant le temps de six années consecutives, à compter du jour qu'il sera achevé d'imprimer pour la premiere fois. Pendant lequel temps Nous faisons deffenses à tous Imprimeurs, Libraires, & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre & distribuer ledit Livre, sous pretexte d'augmentation, correction, changement de Titre, fausses marques, ou autrement, ny mesme d'en faire des Extraits ou Abregez; Et à tous Marchands Estrangers d'en apporter ny distribuer en ce Royaume d'autres Impressions que de celles qui auront esté faites du consentement de l'Exposant, à peine de deux mille livres d'amende, payable par chacun des contrevenans, & applicable un tiers à Nous, un tiers à l'Hospital-General de nostre bonne Ville de Paris, & l'autre tiers à l'Exposant, de confiscation des Exemplaires contrefaits, & de tous despens, dommages & interets. A condition qu'il sera mis deux Exemplaires dudit Livre dans nostre Bibliothèque publique, un en celle du Cabinet de nos Livres en nostre Chasteau du Louvre, & un en celle de nostre tres-cher & feal le Sieur L E T E L L I E R, Chevalier, Chancelier de France, avant que de l'exposer en vente; A la charge aussi que l'impression en sera faite dans le Royaume & non ailleurs, & que ledit Livre sera imprimé sur de beau & bon Papier, & de belle impression; & ce suivant ce qui est porté par le Reglement fait pour la Librairie & Imprimerie au mois de Juin 1618 enregistré en nostre Cour de Parlement de Paris le 9. Juillet ensuivant, à peine de nullité des Presentes; Lesquelles seront registrées dans le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de nostre bonne Ville de Paris. S I V O U S M A N D O N S E T E N J O I G N O N S, Que du contenu en icelles, Vous fassiez jouir pleinement & paisiblement l'Exposant, ou ceux qui auront droit de luy, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun empeschement. V O U L O N S aussi qu'en mettant au commencement ou à la fin dudit Livre une Copie des Presentes ou Extrait d'icelles, elles soient tenues pour bien & deuëment signifiées, & que foy y soit adjoutée, & aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, comme à l'Original. C O M M A N D O N S au premier Huissier ou Sergent sur ce requis, de faire pour l'execution d'icelles, tous Exploits, Saisies, & Actes necessaires, sans demander autre permission; Nonobstant Clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires: C A R tel est nostre plaisir. D O N N E' à Versailles le vingtième jour de Février, l'An de grace mil six cens quatre-vingts quatre, & de nostre Regne le quarante-unième. Signé, Par le Roy en son Conseil, L E P E T I T. Et scellé du grand Sceau de cire jaune.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, le vingt-sixième Février 1684. Signé, C. A N G O T, Syndic.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois, le 15. Mars 1684.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Suetonius Tranquillus, Gaius,

Opera

Paris 1684

4 A.lat.b. 582

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10218097-4